d . 73

7

E 51

G. 40

D 30

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLII
G
33
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Amstaelodami Apud Janssonio - Waesbergios, 1743.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

TITI PETRONII ARBITRI

SATYRICÔN QVAE SUPERSUNT

Cum integris Doctorum Virorum Commentariis;

& Notis

NICOLAI HEINSII & GUILIELMI GOESII

antea ineditis;

Quibus additae DVPEYRATII & auctiores BOVRDELOTII ac REINESII notae.

Adjiciuntur

JANI DOUSAE PRAECIDANEA,

D. JOS. ANT. GONSALI de SALAS COMMENTA,

Variae DISSERTATIONES & PRAEFATIONES,

quarum Index poſt praefationem exhibetur.

Curante

PETRO BURMANNO,

Cujus accedunt curae ſecundae.

EDITIO ALTERA.

TOMVS PRIMVS.

AMSTELAEDAMI,

APVD IANSONIO-WAESBERGIOS.

CIↃ IↃ CCXXXXIII.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Lectori aequo et benevolo

S. D.

CASPARUS BURMANNUS.

QUum Petronii editio, quae Venerandi Patris cura anno MDCCIX. hic Trajecti prodiit, in bibliopoliis deſideraretur, rogavit ipſum Waesbergius, ut eumdem ſcriptorem curis ſecundis producere vellet; cujus etiam precibus paullo ante morbum, qui ei fatalis fuit, adnuendum cenſuit. Poſtquam igitur diuturnus morbus paullum remittere, & ſpes adfulgere inciperet, ſe cum valetudine in gratiam rediturum, conſenſit optimus Pater, ut Petronius typis traderetur. Verum, aliquot foliis impreſſis, vires tantopere debilitatas ac fractas expertus eſt, ut, huic labori impar, edendi Petronii conſilium in illud tempus, quo priſtinae valetudini reſtitutus eſſet, rejicere coactus fuerit. Poſt luctuoſiſſimum deinde Sanctiſſimi Patris obitum, me, quem ultimis tabulis omnium MSS. hae-

Digitized by Google

redem dixerat, convenit Waesbergius, rogansque, ne, quae huic editioni adornandae pararat defunctus, ulterius premerem, haud difficulter in eamdem ſententiam perduxit. Adfirmanti etiam Leidae, ubi priora folia typis data erant, nemini rectius operarum errores corrigendi curam mandari poſſe, quam Jo. Jacobo Reiske, quem inſuper ſatis in literis humanioribus verſatum, & a defuncto, quum in vivis eſſet, interdum ſimili labori adhibitum adſeverabat Luchtmannus, mox adſenſus ſum, & huic Reiske autographum Patris commiſi: non alio tamen animo, quam ut correctoris, non vero editoris partes in ſe ſuſciperet. Opere deinde jam typis deſcripto, Waesbergius me menſe Julio hujus anni per literas monuit, Reiske illum poſt Petronium addere velle *Indicem Lectionum, quas a priore Petronio Burmanniano diſcrepantes vel MStis jubentibus, vel doctorum hominum ſuaſu, vel arbitratu & ingenio ſuo, in ſecundam hanc editionem invexit Jo. Jacob. Reiske*: unde rectiſſime ſuſpicatus, hunc correctorem

rectorem ſibi jus ſumſiſſe conjecturas ſuas in contextum Petronii adſciſcendi, ſimul ex me ſciſcitatus eſt, utrum hanc ipſi libertatem conceſſerim, eique notas ſuas addendi facultatem permiſerim. Inſperato hoc nuncio graviſſime percitus, confeſtim me novae editioni perlegendae adcinxi, & non ſine magna admiratione ſimul & indignatione deprehendi, non modo ſplendidam hanc ἔκδοσιν peſſime ab eo habitam, & fœdiſſimis erroribus typographorum ubique obſitam, verum inſuper partim quaedam ab eo notis inſerta, partim, quod omnem fidem ſuperat, multa illaudabili temeritate in ipſo contextu contra mentem Venerandi Patris mutata eſſe, idque tam calido & praecipiti conſilio, ut, licet ſua commenta praeſertim auctori placere ſoleant, ipſi tamen, libro nondum evulgato, conjecturae, quas modo adoptarat, jam diſplicuerint, & lectorem in indice ad typographum miſſo, vel male a ſe aliquid mutatum eſſe, vel *ſe* de admiſſa mutatione dubitare, ſaepius monuerit. Ab omni hoc incepto abſtinuiſſet, ſi ſuo

ſe modulo metiri, & inſuper in animum revocare voluiſſet, ſe a typographo conductum eſſe, ut ſua opera proferretur foetus poſtumus ejus Viri, qui nullam capitaliorem perniciem veteris aevi monumentis inminere ſemper exiſtimavit, quam ab effreni Criticorum licentia, qui, interdum indocti & elegantiorum literarum cognitione ac peritia haud ſatis imbuti, quaevis conjecturarum monſtra, etiam ſine ullius MSti auctoritate, lectoribus pro priſca ſcriptorum manu obtrudere non dubitant: & hinc, exemplo principum in hac arte virorum, eam ſibi legem dixit, & ſancte obſervavit, ne quid, licet aperte mendoſum, in Hiſtoricorum, Poëtarum, Oratorum, vel alterius generis, quos multos edidit, Scriptorum contextu umquam innovaret, niſi ductu & auſpicio integerrimorum codicum; ii vero ſi deficerent, conjecturas quidem, ſed adcurate examinatas, lectoribus in notis proponeret. Neque, hanc Optimo Parentiin ea re ſententiam ſediſſe, ignorare potuit, quum ſaepius id ſibi placere publice profeſſus

feſſus

feſſus fuerit, ſed luculentiſſime ac graviter in praefatione, quam ultimae Phaedri editioni praemiſit. Hanc ut diligenter perlegat, Jo. Jacobo Reiske auctor ſum; non modo enim ſuam ſuique ſimilium imaginem ibi veris coloribus depictam, & damnum, quod hac via inſiſtentes ſcriptoribus priſcis audaci temeritate adlaturi ſunt, praedictum videbit; verum etiam, ſi ad monita ſui quondam praeceptoris, diſciplinae criticae haud inperiti, adtendere, iiſque locum relinquere voluerit, ab inſano pruritu omnia in ſcriptis veterum mutandi, dum tempus eſt, revocari, & cum bona mente in gratiam redire poterit. Ceterum, Benevole Lector, ſummam audaciam correctoris, qui ſibi editoris perſonam, invito Burmanni haerede, ipſoque, cui operam locavit, typographo, ſumſit, non potui non, quin publice hic damnem, tibique ſimul exhibeam Indicem, partim mutationum ab eo in contextum adſcitarum, partim turpiſſimorum mendorum typographicorum, quorum multa ex ſupina ejus negligentia, quaedam

ex ignoratione, alia malo animo commiſſa eſſe videri poſſunt; partim adnotationum, quibus Reiske hanc editionem commaculavit: ut per te ipſe judices, quam male partes ſuſceptas exſecutus ſit.

Licet autem nova haec editio culpa correctoris tot foedis erroribus ſit conſpurcata, eadem tamen variarum additionum dote, quae in priori non exſtant, merito commendari, & ceteris omnibus praeferri poteſt. In hac enim conſpiciuntur olim omiſſae Dupeyratii notae, Pariſiis anno CIↃ IↃLXXXVII. typis impreſſae, ex quarum tamen numero expunctae ſunt, quas inde excerptas Erhardus commentario ſuo intexuit. Exhibentur inſuper ampliores Bourdelotii & Reineſii notae; quarum poſteriores, quas ſe poſſidere Crenius tom. V. Animadv. pag. XXXVI. teſtatus erat, Optimus Parens, quum bibliotheca ejus publica auctione diſtraheretur, ſibi comparavit. Praeterea Pater ſuis curas ſecundas addidit, quae non tantum conſtant ex notis auctioribus, ſed etiam

ex

Digitized by Google

collationibus variorum codicum & editionum, quas poſt primam editionem inſtituit. Tales fuerunt codex Colbertinus; quem, quum anno CIↃ IↃCCXIV. Pariſiis moraretur, diligenter conſuluit; codex Leidenſis, ad cujus oram Scaliger varia adnotavit, Codex Voſſianus, & editio Tornaeſiana, quam opera Petri Vlamingii, poëtices laude, dum viveret, florentis, ex inſtructiſſima Bibliotheca ampliſſimi Witzii, judicis integerrimi munere apud Amſtelaedamenſes ſaepius functi, utendam nactus eſt. Ad ejus autem marginem vir doctus, quem Pater Anonymi nomine indicavit, varia, & inter illa etiam collationem codicis Memmiani, adſcripſit; ibidem inſuper trium quatuorve aliorum, ut Douſae, &, quemadmodum defunctus exiſtimabat, Scriverii, manus adparent: quae omnia inde deſcripta Pater digna eſſe duxit, ut cum orbe erudito communicarentur. Eadem hac editione olim etiam Hadrianidem & *Boſchium* uſos eſſe, conſtat ex illis, quae Boſchius ad cap. XIV. pag. LXXI. notavit. Ceterum, Lector,

Digitized by Google

ctor, ut duos errores, a Typographo in Praefatione commiſſos, ſed a Patre jam in autographo emendatos, corrigere, & pag. 5. lin. 11. *audacias* pro *audacia*, pag. 12. lin. 39. *Theodori Ryckii* pro *Juſti Ryckii* legere velis; rogo. Vale Trajecti d. xx. Novembris CIↃ IↃCCXLII.

ERRORES

Digitized by Google

ERRORES ET MUTATIONES IN CONTEXTU PETRONII.

pag. 164. l. 1. *tacebant*, leg. tacebant.
170. l. 1. *ferventia*, *&* *poſita infra*, ferventia argenteam poſita, & infra.
176. l. 2. *textorum dicta inter*, teſtorum inter.
176. l. 2. *nobis*, *re bis*, *repoſiterium*, nobis, repoſitorium.
179. l. 1. *concepti* Reiske repoſuit, pro *concepta*, ſed ex mente defuncti.
180. l. 1. *paene*, pene.
182. l. 1. *opiperatam*, circumdatam.
184. l. 1. *objurgari* Reiske ex mente defuncti, pro *objurgare*.
189. l. 2. *adfixa*·, adfixa.
191. l. 2. *tengomen os*, tangomenas.
199. l. 1. *bubulae*, pro *bubaie*, ex mente defuncti.
203. l. 1. *Capricorunm*, add. *in quo cornua erant*.
207. l. 1. *ſumiva*, ſumina.
210. l. 2. *obſoninm*, obſonium.
217. l. 1. *conſiliorum*, in priori editione ſequuntur hic verba *Tantum auri vides*, quae inferius poſuit Reiske ex mente defuncti, niſi quod inſeratur particula *&*.
218. l. 2. *qua*, quàm.
l. 3. *cumulos*, nummos.
219. l. 3. *canalicolis*, babaecalis.
urticae, rutae.
220. *cerae*, credrae, licet defunctus ampliarit.
222. l. 1. *et*, ut.
l. 2. *fient*, fiant.
226. l. 5. *ſecie dum*, ſociorum.
227. l. 2. *eſſe? ex ſe*, ecce.
228. l. 2. *aves*, *cervos*, *piſces*, *lepores*, viſcoros, piſtores.
233. l. 1 *ille fericuins ſtatim ei dabit paradigma*, illi fericuluſta: mel habuit praxim.
237. l. 2. *expendunt*, expediunt.
238. l. 1. *ſetae &*, ſua.
242. l. 2. *repotorinm*, repoſitorium.
243. l. 3. *apopboreti*, apophoreta.
246. l. 4. *babazuſias*, bacaluſias.
251. l. 2. *Priamus*, *cum pateram caldae*, primus cum pataracina.
252. l. 2. *in triclininm*, in triclinium ire.
Tremendum, Et mundum.
253. l. 1. *Amyſtidas*, Staminarias.
257. l. 2. *Hei!* eſt.
260. l. 2. *optimé*, optime,
261. l. 1. *qua*, quae.
265. l. 1. *malum paſſum ambulavit*, malam parram pilavit.
266. l. 1. *& quid*, & quod.

Pag. 268. l. 1. *etacuſtaries*, leg. oricularios.
270. l. 3. *Et quot*. Ita Reiske contra mentem defuncti, pro *Et quod*.
272. l. 2. *folum*, ſolum.
273. *fui!* fuit.
275. l. 1. *in Sicilia.terrores*, Sicilia interiores.
l. 2. *percolaptabant*, percolopabant.
277. l. 3. *veint piias*, vel pilabat.
278. l. 1. *directum*. *Quum ageret porro*, dilectum cum ageret. Porro
279. *Afrodiſium*, Aſia Dis.
288. l. 1. *uvidi*, ut Dii.
291. l. 1. *ſola*, ſua.
l. 3. *inpendie*, inter duo.
292. *calidus cerebri*, caldicer, ebrius.
293. l. 1. *novi*, quod.
l. 2. *cimbix*, mixcix.
294. l. 2. *maiejus*, male ut.
295. l. 1. *auros*, mannos.
297. l. 1. *fiiiam*, filicem.
l. 3. *dicas*, ſuas.
300. *maſturbatus*, burdubaſta.
302. l. 1. *ephebi*, adhebete.
l. 2. *piani*, plane.
305. l. 1. *autumnus*, omnia.
ibid. *tempeſtus*, tempeſtas.
306. l. 2. *aves*, naves.
307. l. 1. *& mernias*, nervas &.
308. l. 2. *novit quidem*, venit, dem.
310. l. 1. *uſionem*, ionem.
311. *Artifici*, *coquere aut conſuere*. *Mallem tamen aut*, artificii docere aut tonſtrinum aut.
313. l. 2. *eſtrea*, onera.
316. l. 1. *ſuae rei*, ſua re.
320. l. 1. *fieri*: fieri?
324. l. 8. *condulo*, penicillo.
327. l. 4. *mittes*, mittas.
328. l. 4. *arripuit*, defunctus voluit *adripuit*.
330. l. 1. *Gajo*, *Feliciter*, ita Reisk. & melius, quam olim *Gajo feliciter*.
331. l. 1. *quis per Corinthum*, quis Corinthum.
334. l. 2. *marticlum*, marculum.
336. l. 3. *Patrocle Promotheus*, patronorum meus.
337. l. 1. *Hermerotes puguas & Petronatis in pocuiis babec*, hemerotia pugnaſſet petranctia in poculis. Habeo
339. l. 9. *Μὶλ' εἶα*, *πάριδι*, *μάλ' εἶα*, ma Dia, perite, ma Dia.
340. l. 2. *ad Fortunatam ſuam revertebatur*, ita invito defuncto, pro *Fortunatam ſuam reverebatur*.
342. l. 6. *vetus*, veto.
343. l. 3. *coturnices*, invito defuncto, pro *cornices*.

** Pàg. 343.

Pag. 343. l. 3. *anemolla*, *ſciomachias*; lege, animalia cromataricas.
347. l. 7. *cataſtrophae*, cataſtropha.
348. l. 1. *long*, leg. *longe*.
l. 3. *lividatum*, liberatum.
359. *pelagiis*, *pelagiis*. addita maxima diſtinctione.
365. l. 1. *dicitur*, dicuntur.
368. l. 3. *tabulas adcepit*, tabulas: adcepit.
ibid. *pedalem*, podale.
370. l. 5. *irrideat*, rideatur.
372. l. 1. *cito*, orto.
l. 3. *Talan? eques Romanus es?* Lana èques Romanus es?
375. l. 1. *ſinu*, in.
376. l. 2. *ricinnum*, ricium.
377. l. 2. *febriculoſus*, pro *laeticuloſus* Reiske; ſed, quam calide, inde patet, quod ipſe in Indice lectionem damnarit.
378. l. 1. *canthelio*, Hanc iterum lectionem a ſe receptam Reiske in Indice damnat.
ibid. l. 6. *megaloſto & dignitoſo*, mali iſto & dignitoſſo.
379. l. 2. *in ervilia*. ita Reiske edidit, idque in Indice notavit: olim per errorem operarum edebatur una voce *inervilia*.
l. 3. *qui*, qui.
380. l. 1. *capillata*, pirrata.
382. *non*, nos.
383. l. 1. *egregii*, geuge.
384. l. 3. *conjeci*, conjecit.
385. l. 3. *Athana*, ita Reiske, pro *Sathana*. ſed conjecturam ſuam in Indice ipſe damnat.
386. l. 1. *de cureo*, decuro.
388. l. 1. *lemma*, lanna.
l. 2. *ſcis*, ſcio.
389. l. 1. *venio*, *late*, nemo: late.
393. l. 1. (*dicebat enim magiſter*:) *ſunt veſtra ſalva*? ita diſtinxit Reiske.
395. l. 2. *prai*, a primitia.
397. l. 1. *decumana*, dunaria.
399. l. 1. *cum*, dum.
401. l. 1. *ipſi iis*, ipſius.
403. l. 2. *nec*, nunc.
404. l. 2. *irridet*, ridetur.
405. l. 3. *baſiliſſam*, bacciballum.
408. l. 2. *Aboculamus*, pro Apoculanius. ſed ex Indice conſtat, ita per errorem operarum editum eſſe, quum vellet Reiske *apoculannis*.
409. l. 1. *ſtelas*, ſtellas.
l. 2. *cantabundus eo*, cantabundus.
l. 3. *viam*, jam.
410. l. 7. *manu citata*, matavita tau.
411. l. 1. *paene*, ita ex conjectura defuncti edidit Reiske, pro *pone*.
ibid. *lauram*, larvam.

Pag. 415. *calliſtus*, lege, caecitus.
416. l. 4. *bovem*, Jovem.
418. l. 1. *ſtramentium*, ſtramentitium.
420. l. 4. *dicere mellita*, adicere melica.
421. l. 2. *ſtiſicus*, tiſicus.
l. 7. *appellabat*, adpellabat.
ibid. *ſordidiſſimis dentibus*, ita Reiske ex conjectura Schefferi, pro *ſordidiſſimus*.
426. l. 3. *videtur*, ita Reiske ex conjectura Schefferi, pro *videretur*.
430. l. 2. *meae rei*, mea re.
l. 3. *calidum*, caldum.
435. l. 4. *apoculo*, apocalo.
437. l. 6. *ſit. nos margitae*, ſic nos barcalae.
440. l. 2. *eſcoracizaſti*, excatarriſaſti.
441. l. 5. *indicens*, indecens.
443. l. 6. *arbitrabar*, audiebatur.
445. l. 2. *nummorum*, ed. pr. *numerorum* ex conjectura Schefferi.
l. 4. *emi trecentis*, emit retentis.
449. l. 1. *mallemus*, maluiſſemus.
l. 5. *de ſtrunto*, defacta.
451. l. 1. *attulit*, attuli.
ibid. *unus*, munus.
l. 2. *juſſit*, *adferri*, juſſit adferri.
453. l. 3. *e gaſtris*, ita Reiske ex conjectura Heinſii & Munkeri, quam defunctus probavit.
454. l. 1. *rttulit*, attulit.
459. l. 1. *Petronatis*, petraitis.
465. l. 4. *vera*, *vera*, vero, vero.
l. 5. *mali*, malo.
469. l. 2. *gingiliphos*, gingilipho.
l. 6. *pyriabatur*, periiapatur.
472. l. 1. *tengemen os*, tangomenas.
477. l. 4. *meminit*, *ſi de mactra*, me miſit, ſe de machillam.
478. l. 2. *ſomniat*, *Ut ita*, pro *ſomniatur. Ita*, contra defuncti ſententiam.
481. l. 1. *βυλαίως*, bonatus.
483. l. 2. *ſe frangeret*, effrangeret.
487. l. 5. *corcillum*, coricillum
488. l. 5. *ad ſumma*, eſt. Ad ſumma.
489. l. 2. *ipſi mei domini*, ipſi mi domino.
500. l. 1. *hoſpites C. capit*, hoſpites capit.
505. l. 3. *creta*, *quae liniamenta*, certaque liniamenta.
518. l. 1. *iſte*, ille.
522. l. 1. *dii!* dic!
540. l. 2. *notavi*, nolui.
l. 3. *Jam ego*. Ita editur, pro *ergo*, ex conjectura Boſchii & fide unius codicis.
545. l. 8. *in hoſpitum*, in hoſpitium.
549. l. 3. *ſomnum*, ſomnum.
l. 6. * * *, Haec ſigna non ſunt in priori editione.
550. l. 6. *ſurculorum*, hercula.
ibid. *herbarumque*, herbarum.

Pag. 557.

Digitized by Google

Pag. 557. l. 1. *figurarent*, leg. figurabant.
559. l. 1. *Inſcriptus*, *hoc*, Intus, haec.
560. l. 3. *crimen*, crinem.
561. l. 2. *Ictuſque*, laetuſque.
562. l. 4. *repellit*, replevit.
l. 5. *rumor*, minor.
564. l. 4. *monſtra vertunt*, ora referunt.
565. l. 6. *excurſum*, excuſſum.
580. l. 1. *tentus*, lentus.
581. l. 3. *enotata*, enovata.
591. l. 3. *dives*, liberum.
605. l 5. *ex aratro*, ea aratro.
608. l. 1. *vidulum*, altum.
610. l. 1. *diffidentem*. Haec lectio, pro *diffidentem*, recepta ex doctorum conjectura.
l. 7. *exciperent*, exciperet.
612. l. 5. *niſi per te non licet*, niſi per te licet.
615. l. 6. *gravatim*: Haec vox invito defuncto adſcita.
l. 10. *urgente*, ingenti.
621. l. 2. *multa oportet*, multa una oportet.
ibid. *non una ratione*, non natione.
624. l. 4. *novum*, notum.
626. l. 2. *Bauis coram*, Baiſtor.
629. l. 2. *Theſeus*, Heſus.
635. l. 8. *proſiluit*, proſiliit.
641. l. 5. *aequali calvitie*, aequalia calvities.
649. l. 3. *convellebat*, compellebat.
l. 6. *inanis*, inani.
656. *flavicomum*, flaucorum.
658. l. 2. *factam expoſiturum*, factam, quam expoſiturum.
665. l. 3. *quis quid*, quis aut quid.
679. l. 7. *agebant*, angebant.
681. l. 3. *nox*, * *
683. l. 6. *admove*, ad.
694. l. 5. *quando etiam &c.* in priori editione alia characterum forma haec impreſſa ſunt.
697. l. 3. *ſcema*, ſcena.
713. *Aſſyria baccam laudarat*, Aes pireum cum laudabat.
715. *, accuſatiue.
716. l. 1. *Stacte*, Atque.
l. 3. *Circo*, an reo.
717. l. 2. *furens*, fames.
727. l. 1. *cantum*, tantum.
735. l. 5. induxit totum verſum *Sors, cui nulla &c.*
740. l. 1. *enſis & horrida*, enſis horrida.
l. 8. *rebullit*, rebellat.
741. l. 5. *caede*, Quippe.
l. 6. *ſtructos*, ſtrictos.
743. l. 3. *Libyas*, Libyae.
744. l. 3. *abdidit*, abſcidit.
l. 8. *Titan*, titubans.
746. l. 1. *tuba trinis ſideribus mortem*, tuba mortem ſideribus trinis.
748. l. 3. *ruens*, repens.
749. l. 4. *numine pulſas*, nomine pulſo.

Pag. 750. l. 3. *adulti*, lege, aduſti.
l. 4. *manſueſcit*, manſueſcunt.
752. l. 2. *exerceor*. certior.
l. 5. *cient*, vident.
754. l. 3. *frequenti*, ſequenti.
755. l. 5. (*juſſa putares*,) *Stabant & vincta*, juſſa putares, Vinctaque mox ſtabant.
l. 6. *ruina*, pruina.
756. l. 4. *flamine*, flumine.
757. l. 7. *Hec Romam tonitru ferit: Omnia ſigna moveri*, Atque haec Romano tonitru ferit omnia ſigna.
759. l. 2. *Et pontus patria eſt. Etiam magis eſt timor, arma.* Et patriae eſt pontus, & jam timor, eſt magis, arma.
l. 9. tres verſus tranſpoſuit Reiske.
761. l. 9. *repreſſor*, repertor.
763. l. 2. *coelo timor, ecce, per orbem. Mitis.* coeli timor. ecce per orbem Mitis.
l. 2. *cavea*, galea.
765. l. 1. *multataque*, mutataquè.
l. 3. *primamque*, primumque.
l. 4. *alma*, acta.
766. l. 7. *Atque inter &c*, Hunc verſum interponit Reiske.
776. l. 5. *ſcema*, ſchema.
780. l. 2. *luminulum*, luminum.
786. l. 2. *pertentatum mulcebat*, pertentabat aëra.
791. l. 2. *Puto. ſi*, Puto, ſi.
798. l. 3. *abroga*, roga.
803. l. 4. *etiam*, etiamſi.
806. l. 4. *aquilis*, aliis.
811. l. 2. *catapygare*, catomidiare.
812. l. 4. *denſatis vicibus panthera maculoſior*, penſatis vicibus animoſior.
821. l. 8. *ſertifluus*, veſtifluus.
827. l. 2. *qua*, quo.
l. 3. *Genothea*, Enothea.
829. l. 2. *ſiccatis*, ſpiſſatis.
l. 3. *& torrida*, atque horrida.
831. l. 5. *ſemeliterumque*, ſemel iterumque.
836. l. 1. *luto, clavos*, luto: clavus.
l. 3. *Praeterea quas*, Praeterea quae.
841. l. 6. *ſanieque*, peneque.
842. l. 6. *libaveram*, liberaveram.
ibid. *Enothea.* Corrector ſupra p. 827. 828. 831 bis, dedit *Genothea*, hic ſervat *Enothea*, ut & p. 845. 848.
843. l. 6. *putares anſeres*, putares iterum anſeres.
l. 9. *& loqueris*, etiam loqueris.
844. l. 11. *murmura*, murmure.
846. l. 5. *prior Juriſconſultus. Paret*, prior. Juriſconſultus, Paret.
855. l. 4. *puellaque*, puellaeque.
861. l. 4. *ſe pauperibus*, ſe ex pauperibus.
l. 5. *publicis & purloribus cibis.* Hic haec verba deſunt in priori editione.

Pag. 873. l. 1. *adultut*, lege, ad ortus.
875. l. 10. *Raraque*, Barbara.
ibid. *contemptus*, contemtu.
l. 14. *fecundaque*, ſecuraque.

878. l. 10. *Frigidus aſtrictis*, lege, Frigidus ſtrictis.
879. l. 5. *leget*, legat.
l. 9. *urna pares*, hora pares.

Errores in Notis, ut & adnotata a Correctore.

Pag. 128. b. l. 11. *Exegiſſe*, lege, exemiſſe.
129. a. l. 4. *obtinet*, adde, HEINS.
l. 17. *nam non*, l. nam jam non.
131. a. l. 32. *Eleg.* xxv. l. Eleg. xiv.
b. l. 45. *opinior*, l. opinor.
132. b. l. 26. poſt *Eunucho*, add. *Etiam nunc hic ſtas Parmeno?* SCHEFFER.
133. a. l. 4. *etiam*, add. *eas MSS. qui ſit.*
l. 10. ex numiſmatibus, dele *ex.*
l. 31. Patiſſon. forte leg. *Patavin.*
b. l. 38. 7 lib. vi. l. 18 lib. vi.
l. 38. *μειραυλλίῳ*, l. *μειρακυλλίῳ*.
134. a. l. 1. *conrorſus*, l. converſus.
l. 48. *portabat*, l. geſtabat.
b. l. 10. *puere*, l. *pueri.*
l. 12. vid. ad Lucian. l. vid. Lucian.
l. 13. 144. l. 244.
l. 32. xxxvxi. l. xxxvii.
l. 44. effet, l. *eſſet.*
135. a. l. ult. *exuſto*, l. exucto.
136. a. l. 26. *egere* Plinius. l. *egere.* Hos Plinius.
l. 30. amp. l. de aur.
l. 31. *unguimur*, l. *ungimur.*
l. 39. valetudimem, l. valetudinem.
137. a. l. 26. *Chryſtalliniſque*, l. *Cryſtalliniſque.*
138. a. l. 11. ad librum de Curribus, l. ad librum ſingularem de Curribus.
139. b. l. 3. Tabellae, l. Tabella.
l. 7. proponuntur, adde: huic ne perire certe, tacite, obſcureque permittitur.
140. a. l. 24. cap. xii. l. cap. xxii.
l. 32. in furie, quales domorum, cubiculi, lege: in fune, in cane, quales domorum cubiculi.
l. 35. janitor, dele.
b. l. 9. Claſſ. xi. 49. l. cap. i. pag. ix.
ibid. vid. Phaedr. l. Vid. ad Phaedr.
141. b. l. 36. canis, adde: catenarius, qui hic pictus loco veri canis.
142. a. l. 38. *Ekkhardus*, l. Ekkehardus.
b. l. 26. *ἰὐλαβεῖϑαι*, l. *εὐλαβεῖσϑαι.*
l. 41. *pingi*, l. jungi.
143. a. l. 48. Ceſt, l. Geſt.
b. l. 13. mox, adde: cum.
l. 16. De venalicio &c. Haec in exemplari defuncti erant deleta.
144. a. l. 5. *tema*, l. *tenia.*
b. l. 33. in Leidenſ., l. in Leidenſi erat.

Pag. 144. b. l. 40. iir, lege iii.
145. a. l. 38. Quirit. add. cap. i.
b. l. 5. ocatur, l. vocatur.
l. 13. divinationi, l. apotheoſi.
l. ult. Fingebant, l. Jungebant.
146. a. l. 2. *πραῦνη τῷ* &c. *μοίρας*, l. *πραῦμη τὴν* &c. *Μοίρας.*
l. 29. praeterierant, l. praeterierat.
b. l. 17. armaria quibus, l. armaria in quibus.
l. 20. poſteri, l. poſtea.
l. 29. Tablinum, l. Tablimum.
147. b. l. 5. in i, l. in f.
l. 23. ſed *pares* offenderat in textu. Defunctus ſecutus eſt contextum ed. Boſchii, quae non *pares*, ſed *lares* praefert.
l. 30. intellige, l. intelligit.
148. a. l. 16. *Piffis*, l. *Piſſis.*
l. 33. *non ad Venerem referendum, ſed ad Trimalchionem*, l. pro omnibus his *Trimalchionis.*
b. l. 30. Pictura, l. Picturae.
149. b. l. 1. *haereditatum*, l. haereditatium.
l. 5. p. lxi. l. p. cxi.
151. a. l. 38. *νεὼς.* Embolum, l. *νεὼς. haec roſtra.* Embolum.
l. 46. *περικειμένων ἐμβόλων.* Locus App. exſtat v. Civ. 745. ubi vulgo editur *περικειμένα τῷ κλοιῷ νεῶν ἐμβόλων.* Sed Caſaub. ad Suet. Aug. xxii. emendat *περικειμένων*, ut Bourdel. hic laudat. Corrector in loco Appiani expunxit verba, quae non intellexit.
b. circa fin. In Leidenſi *Trimalchioni vire.* Trag. *Seviro.* ſed haec incerta, l. ſed haec incerta. in Leidenſi &c.
152. a. l. 14. *munus.* Adde *Auguſtalitas.* Sic *onus.*
b. l. 30. lib. x. lege, lib. ix.
153. a. l. 3. *Camerae*, l. *Camarae.*
l. 40. Gratiani, add. Sic enim idem Symmach. Epiſt. viii. libri ejusdem, *ſolemne eſt Divo noſtro Theodoſio.*
b. l. 19. BOURDEL., add. Neſcio ubi id tradat Suetonius, qui ab Othone *pecuniam* tradit *adſignatam ad peragendam auream Domum*

cap.

cap. VII. nec Vitellio, inter quotidianas rapinas inopi, & omnia gulae & ventri inpendenti, aut vires aut tempus peragendae domui iſti ſuperfuiſſe credibile credo. BURM.

Pag. 155. a. l. 1. L. VII ad, leg. L. VII. ff. ad

2. *deditoris*, l. *debitoris*.

31. Broeckhuſ. l. Broukh.

39. Ponto 5. l. Ponto II, 5.

156. a. l. 32. lib. I. tit. II. l. lib. II. tit. I.

b. l. 19. XXXIII. l. XXXVIII.

158. a. l. 20. *Praecipit*. Scribenda haec vox characteribus Romanis, non curſivis, ut vocantur.

b. l. 30. ſat. I. l. ſat. I, 32. vid. Bayſium de Re veſtiaria. ERHARD.

34. vide Bayſium de re veſtaria ERHARD. hic delenda haec verba.

33. de varia, l. de multiplici.

160. a. l. 5. natalia dies. Haec ſcribenda characteribus curſivis.

40. ſuperſſe, l. ſupereſſe.

b. l. 32. eſt, add. Leidenſ.

l. 5 a fine Curcu. l. I. 5. 6. l. Curc. I, I, 56.

161. b. l. 6 a fine miniſtratorem, l. miniſtrantem.

164. a. l. 19. *membrorum ſubtilitatem*, leg. *membrorum numerum recenſeo*, ubi in C. S. Germ. *membrorum ſubtilitatem diſpicio*, legitur.

l. 22. *ſubtiliter*, l. *ſubtilius*.

25. ſolet, l. ſolet Columella. Leniter &c. Hippocratis, Haec deleta erant in exemplari defuncti.

b. l. 8. *lacus*, l. *locus*.

l. 24. vitiae, l. vitae.

166. a. l. 8. invenerint, Adde ERHARD.

l. 20. *chorus*, l. *chorus*.

l. 29. *choris diffundit carmina*, leg. *chorus diffundit cantica*.

l. 44. ſic, l. ſic ante [XXII.]

b. l. 16. reſpicitur, l. reſpiciens.

l. 27. in Laërtio, l. ut Laërtio.

l. 33. *attamen*, l. *at tamen*.

167. a. l. 30. *malcionis*, l. *malchionis*.

b. l. 13. *denda*, l. *danda*.

l. ult. ut alibi in guſt tione &c. Haec male deſcripta. Locus extat apud Macrob. II, IX.

169. a. l. 7. bulgaris, l. bulgarius.

l. 10. *beſtacia*, l. *biſtacia*.

ibid. (ſed Crucqui &c.) nota Correctoris.

l. 34. diverſicoloribus, l. verſicoloribus.

b. l. 10. rei domeſticae, l. rei domeſticae ratio.

170. a. l. 33. l. I. cap. 33. leg. l. I. cap. 32.

Pag. 170. b. l. 11. LXI. CI. CXL. lege CI. CXIII. CXL.

35. ſaepe, Haec vox delenda.

39. *Quatuor. Eunuchi*, l. *Quatuor Eunuchi*.

42. *praeſterunt*, l. *praeſternunt*.

43. *depicta*, l. *depicto*.

45. *quibus*, l. *queis*.

47. *conſueverant*, l. *conſueverunt*.

171. a. l. 37. Pith., addc. Quod etiam Seneca de Maecenate, homine luxurioſo & molli, notat Epiſt. CXIV.

44. Quiotil. l. Quintil.

173. a. l. 5. lib. leg. lib. 7.

174. a. l. 33. Caliga, l. Caligula.

34. *ſpioa*, l. *ſpina*.

35. *penna*, l. *pinna*.

175. b. l. 6. luſum, add. ſed nunc puero gerente tabulam.

l. 8. ludo, l. luſu.

20. precio, add. cum teſſeris ite poſitis.

176. a. l. 50. *elocta*, l. *electa*.

b. l. 26. XXII. lib. l. XIII. L.

27. de Legatis, l. de Legatis I.

33. ſic ſervi, l. vel ſervi.

36. fabulas, l. fabulas urbis.

181. b. l. 25. Enebeirid. l. Epictet. Encheirid.

182. a. l. 15. EITH. l. PITH.

23. ſat. IV. l. ſat. XIV.

b. l. ult. (credo legend. Salluſt.) Conjectura haec eſt Correctoris, ut videtur, ſed falſa, cui anſam dedit, quod manus defuncti aberrans pag. ſeq. a. l. 7. ſcripſit *Salluſtii* pro *Ciceronis*, apud quem exſtat locus Orat. III. Catil. V.

183. a. l. 6. *ſumere poteſt* id eſt, ſi quis, l. *ſumere* poteſt ita conſtrui, ſi quis.

186. a. l. 3. *ſubinde*, Scribenda haec vox literis curſivis.

41. lib. IX. l. lib. IX, 18.

50. Juſtin. I, XLIII. 3. l. Juſtin. l. XLIII, 3.

52. *porrexit*, l. *porrigit*.

b. l. 2. tenens paedagogus, Aliter dedit manus defuncti.

24. *elegantiaſt*, Videtur defunctus dediſſe *Elegantiam*.

33. Sympoſ., In exemplari additur: & alii in Somniis.

ult. Forte leg. M. &c. Haec non conjectura eſt Correctoris, ſed vulgatarum Nonii editionum lectio. *ὁ μακαρίτης* in nota Bourdelotii edidiſſe videtur, ut in autographo ejus ſcriptum invenerat.

***

Pag. 189.

Pag. 189. a. l. 11. Tò *obiter*, add. in deliciis eſt noſtro. ſic ſupr. l. XXXI & XCII.
45. *perdiditiſſimi*, l. *perditiſſimi*.
46. git, l. rigebat.
190. a. l. 22. *vaſa olearia* &c. Haec inprimenda characteribus Romanis.
l. ult. LV. l. IV.
b. l. 9. *rariſſime*, l. *rariſſimae*.
191. a. l. 24. Amano, l. Ariano, vel, ut eſt in Autographo, Arriano.
26. annos, l. annorum.
b. l. 1. nis, add. notat.
22. A. Reland. l. Cl. Reland.
41. vivit vioum, l. *vivit* vinum.
192. b. l. 22. dixiſſet, l. dixiſſet *τίγγομεν*.
25. *madidulos*, l. *madidatos*.
26. Aulut, l. Aulul.
194. b. l. 15. *ungentis*, l. *unguentis*.
38. fecerunt. notat, l. fecere, ut notat.
195. a. l. 46. Orat. II. l. Orat. LXXI.
48. habeaot, l. habent.
52. & frequentativi, l. cum frequentativis.
196. a. l. 24. paſſim. Athen. l. paſſim Athenaeus.
25. hiſt. 45. l. hiſt. 95.
41. *he*, *hen*, *verum*, Tragur., l. *be hen* iterum Tragur.
b. l. 9. eop. leg. cap.
22. Infr. cap. &c. *orcus*, Omnia haec delenda; nam poſt lin. quartam iterum inferuntur.
34. Cui tamen &c. nequit, Quinque hi verſus cum parte ſexti deleti erant in exemplari.
197. b. l. 19. loco, l. joco.
28. *Eſtque* bene, l. *Eſtque bene*.
29. licet vivere bene, l. licet per Deos.
32. Faſt. II, 631. l. Faſt. I, 25.
198. a. l. 36. quali, l. quaſi.
b. l. 7. dipthongos, l. diphthongos.
l. 4 a fin. τῶν ταῖς, l. τῶν ἐν ταῖς.
l. 3 a fin. luxus, l. luxuſque.
199. a. l. 19. ventrem, l. venerem.
47. liber, l. libri.
b. l. 34. impoſuit, l. imponit.
201. a. l. 2. 8. l. 3.
202. a. l. 12. ma-, l. male.
b. l. 31. eam poſuit, l. cum poſuit.
203. a. l. 40. *t*, l. *s*.
b. l. 35. 65. l. 63.
41. *Odepetum*, l. *Odepetam*.
205. a. l. 12. meoſam, adde: & potiones dantur ferventiſſimae. Sed
206. a. l. 10. de laſere &c. Maxima pars hujus notae deleta erat in exemplari.
l. 26. (Praecedente &c.) ſunt Correctoris.
l. 38. oſtenduntur, add. ubi.

Pag. 206. b. l. 2. Abſtulerunt, l. Abſtulerant.
l. 11. nictum, l. dictum.
l. 14. ſtrucibus, l. ſtruicibus.
207. a. l. 27. *Marſya*, l. *Marſyae*.
208. a. l. 27. quod ſalientibus, l. quae ſalientibus.
27. aliter, l. alii aliter.
45. de legat. l. de legat. 1.
209. a. l. 15. Vitello, l. Virellio.
29. Neſcio &c. Correctoris.
b. l. 14. *quamquam intus*, l. *poſtquam intus*.
211. b. l. 31. lita, l. lia.
212. b. l. 35. XI. l. IX.
213. b. l. 37. dictum, l. dicturi.
38. *Quisquis es, ignotum*, lege: *Quiſquis es, ignoſces*. Infra cap. CXXXVII. *Ignoſce, inquit, adoleſcens, ſollicita ſum*.
215. b. l. 2. *Trimalcionis*, l. *Trimalchionis*.
a. l. ult. (& Erhardi) Eſt Correctoris.
b. l. 34. *ebrii*, l. *ebrio*.
217. a. l. 9. od. 6. l. od. 5.
l. 14. *Lanificam* &c., Eſt a Correctore additum.
39. uda puella. Scribendum characteribus curſivis.
41. laſciviam, add. hic plena manu.
b. l. 28. cap. XI. l. cap. X.
29. λόγων τι, l. λόγιον τί.
218. a. l. 9. pag. 139. l. pag. 231.
21. in Sariſb. &c. Haec videntur delenda, pertinent enim ad alium locum Sariſberienſis a Daumio ibidem memorati, de quo p. 220. b.
b. l. 17. Et prior &c. Eſt Correctoris.
l. 32. eruditio, l. erudito.
37. ex innumera illa, l. ex immenſa iſta.
39. ſervi additi, l. ſervi ita additi.
43. poſſemus, l. poſſimus.
220. b. l. 48. de R. R. II, 8. l. de R. R. I, 8.
221. a. l. 12. *i*. l. *t*.
222. b. l. 25. *adſuturum*, l. *adfuturum*.
223. a. l. 33. Circeſe, l. Circenſe.
224. b. l. 25. ludere vellet, l. ludere durius vellet.
227. a. l. 28. excuſare, l. excuſari.
b. l. ult. vs. 338., add. *ſic eſtis orti*. Terent. Phorm. III. 2.
228. a. l. 23. fico, l. ficu.
24. *cunearum*, l. *caunearum*.
3. a fine. CCCXXXI. l. CCCXXI.
b. l. 2. piſtoris, l. piſtoris.
229. b. l. 1. partem leguminis a. m. e. Scribendum literis curſivis.
231. a. l. 37. vid. Aen. I, 725. & ad, l. lib. I, Aen. 725. vid. & ad.
Ibid. VI, 348. l. II, 348.

Pag. 231.

Pag. 231. b. l. 8. ita apud, l. ita MSS. apud.
l. pen. *venenis*, l. add. Vid. ſupra ad cap. VII. BURM.
232. a. l. 4. Poll. I, 10. cap. 23. l. Poll. l. x. cap. 23.
37. *prebendit*, l. *prehendit*.
b. l. 16. p. 13. l. p. 133.
18. *quidem dixerunt*, l. *quidam eleganter dixerunt*.
23. epigramma, l. epigrammat.
233. b. l. 2. Cyclops vero, l. Cyclops ille.
3. quum faſſus, l. quum obſcure, ut ſolet, faſſus.
5. quae ego minime intelligo, Eſt enim mire hi σκοτεινὸς, hic omnium adroſor. Deinde, l. quae Oedipus explicare deberet. idem dein.
7. *mibi*, l. *mihi*.
9. ubi primo &c. Vel notae hujus aliud apographum, quam margini exemplaris adſcriptum legitur, corrector habuit, quod veriſimile eſt, vel ipſe mire interpolavit.
45. ut patet &c. Videntur haec eſſe Correctoria.
234. a. l. 3. I cap. 1. l. V cap. 1.
11. *ἰυπραξία* & *δυσπραξία*, l. *ἰυπραγία* & *δυσπραγία*.
235. a. l. 4. ideo non poſſit abjicienda, l. ideo poſſet non abſurda.
32. *καὶ ἄρχοντα*, l. *καὶ πρὸς ἄργυρα*.
31. *παλαιοι*, l. *παλαῖοι* &c.
236. a. l. 25. Adelph. add. 2.
43. Graeculus, l. Graculus.
b. l. 4. lege λίμβος, Correctoris.
237. a. l. 23. leg. II. l. Leg. XVII.
28. noſtra, qui, l. noſter quia.
31. concludentibus, l. conludentibus.
b. l. 12. ubi & *expendunt*, l. ubi & *expenſator* vocatur, quod firmat conjecturam h. l. *qui aliquid expendunt*.
16. aurum expendere. Scribendum characteribus curſivis.
238. a. l. 4. *ſterumpnoſi*, l. *Aerumpnoſi*.
b. l. 13. & dein Tragur. l. & deeſt Tragur.
17. volent, l. ſolent.
239. a. l. 37. Dicuntur ob frigus &c. Sunt Correctoris.
b. l. 21. aliquid miraculi facit. Scribendum characteribus curſivis.
22. portenta aliqua facturos. Itidem ſcribendum characteribus curſivis.
241. b. l. 42. *inſidiis*, l. *in inſidiis*.
l. pen. virgultum, l. virgultam.

Pag. 242. a. l. 45. magnitudinis, add. Valerio Maximo lib. VI. cap. III. *Praecipuae magnitudinis*.
b. l. 32. Heſiod. cap. IV. Add. BURM.
45. *ſportella in*, l. *ſportella palmea in*.
243. a. l. 11. cap. 20. l cap. 30.
244. a. l. 4. *Faſces* Tragur., l. *Faſceis* Tragur.
b. l. 2. 12. l. 18.
8. 338. add. & ſeqq.
ibid. 62. l. 92.
247. a. l. 10. *ἀι τῶν* &c. Correctoris.
248. a. l. 30. *miſſiones*, l. *miſſionem*.
b. l. 13. novum Liberum patrem. Haec ſcribenda characteribus curſivis.
249. b. l. 5. *Effigies*. Et, l. *Effigies* eſt.
250. b. l. 23. ter iterari, l. tertium iterari.
251. a. l. 7. Docinaci, l. Donaci.
252. a. l. antep. ui, l. ubi.
b. l. 19. XI. l. X.
30. vid. ad Ovid. l. vid. Ovid.
ibid. Athen. cap. l. Athen. x. cap.
l. 34. ψυντῆρα τις, l. ψυκτῆρά τις.
36. primus. Scribendum characteribus curſivis.
39. feliciores, l. feliciſſimas.
253. a. l. 28. manſiſſe &, l. manſiſſe noctu &.
41. *lavor*, add. *IDEM*.
254. a. l. 20. artificium, l. artificum.
30. indicat. Add. deinde ſe ignorare ferv[illegible] balnea addit, ſed legat i[illegible] cap. LXXII. & ignorantiam confiteatur.
255. a. l. 4. Amſteldamenſe, l. Amſtelaedamenſe.
5. vernaculo. Add. van Maerlant, qui ſeculo XIV vixit.
31. heroum, l. horum.
41. Seleucus Leptae. Scribe characteribus curſivis.
41. Seleucus Mathematicus. Hoc itidem.
43. Grammaticus. Hoc etiam.
b. l. 12. &, l. act. V. ſc. II.
circa finem. videtur &c. Sunt Correctoris.
256. a. l. 19. VII. cap. 3. l. VII. cap. 53.
22. biberet, Add. Tragur. diviſim *mulſi pultarium*. vid. Scriver. ad Martial. II. Epigr. 85.
b. l. 10. Theſmophoriazus, l. Theſmoph. 63.
18. Andiam, l. Andriam.
28. *eſſe poteſtatem*, l. *eſſe in poteſtatem*.
35. *fuit*, l. *fuiſſe*. Modius Curtio lib. VI. cap. 5. *atque ut primum res in conſpectum fuit*.
257. a. l. 35. Doman., l. Donian.
5. a fine. quod tam, l. quae tam.

Pag. 257. b. l. 4. memotat, l. memorat.
259. a. l. 30. ad Liv. xxxi, 6. l. ad Livii x, xxi, 6.
b. l. 14. Quicumque pereat, l. quicumque ſit pereat.
33. (& Cornus) Correctoris.
43. *cubidulus* p. CLXXI. l. *cubiculus* p. CLXXII.
ibid. *Frrus*, l. *Forus*.
l. 45. adud, l. apud.
ibid. Juxenal, l. Juvenal.
ibid. vi, 411. l. vi, 480.
ult. trioboloria, l. triobolaria.
261. a. l. 43. reliqui lectori, l. reliquiſſe lectori, & Philerote in nota ad finem hujus cap. ſcripſi.
a. circa fin. (& Ramirez &c.) Correctoris.
b. l. 3. *fuere*, l. *fuero*.
45. MINUCIUS, l. MI[illegible]CIUS.
263. a. l. 7. *Abbas* ſie, l. *Abbas* ſe. Videnda tamen editio prima.
265. a. l. 19. ludimagiſtri eſt, reliqua, l. ludimagiſtri, ut & reliqua.
b. l. 39. 11, l. xii.
266. a. l. 12. *ducar*, l. *ducat*.
17. ſap. add. cap.
37. 58. l. 48.
b. l. 42. ingreſſu inclinatis &c. Locus male interpungitur ac ſcribitur. Lege, ingreſſu: inclinatis rebus curvato corpore humum ſpe[illegible] incedebat; nunc recto cor[illegible], ut &c.
44. fenoces, l. felices.
48. *recorrigere* poſitum, l. *recorrigere* pro ſimplici corrigere poſitum.
267. a. l. 36. conjeceram, l. jam conjeceram.
268. b. l. ult. Grammaticaſtrum, l. Grammaticum.
270. a. l. 21. in l. 49. ff. add. de Legat. iii.
b. l. 21. Mercer. &] Finitae parentheſeos ſignum non poſt vocem *Mercer.* ſed linea ſequenti poſt verſ. 109. reponendum.
272. a. l. 7. jamdudum credo, l. jamdudum puto.
9. *mulierarium*, l. *mulieroſum*.
b. l. 17. *narrat is*, l. *narrat. is*.
274. a. l. 24. (Fui quod repoſui &c.) Correctoris, contra explicationem defuncti.
276. a. l. 37. inflatas, l. intentas.
40. ſomno, l. ſomnio.
b. l. 20. poteſt intelligi, l. intelligi poterit.
22. tantum, l. demum.
26. 107. Claudian. l. 107. & Claudian.
278. a. l. 44. Ita cape *figuras* illas apud Sueton. Deleta haec erant in autographo.

Pag. 278. b. l. 31. *uſus*, Add. Burm.
279. a. l. 23. Kuſter. qui, l. Kuſter. qui &.
24. & Caſaub. ad Theophr. &c. Correctoris.
29. *quoque faciei*, l. *quoque frontis*.
b. l. 15. δαρὸ, l. δαρὸ.
280. a. l. 31. tueatur, l. tueretur.
32. ſolet, l. ſolet.
ibid. jactat, l. jactans.
33. affatum, l. aſſatum.
34. ſive ſolidum, l. ſive ſolum.
ibid. in unum conjicit, l. in unum eunt.
280. a. l. 37. apponitur & ita elixa apponitur, l. exponitur, & ita elixae opponitur.
43. Fragm. Tragur. l. Fragm. Tragic. Praeterea prius (ſic) delendum. Id non adpoſuiſſet, ſi locum recte legere potuiſſet.
50. quam numquam, l. quam ego numquam.
b. l. 16. *ſalutabant*, l. *ſalutabunt*.
21. *ſalutant*. Adde: Nihil vero ſuperbius & incivilius erat, non reſalutare, quod in Nerone carpit Suetonius cap. xxxvii. Juvenal. ii. Sat. 185. *Ut te reſpiciat clauſo Vejento labello*, id eſt, ne reſalutans quidem.
281. a. l. 18. xii. ad Famil. l. xiii. ad Famil. xvi.
43. pro lapidibus, l. pro nihilo & pro lapidibus.
44. 1. Reg. x, 11 & 27. l. 1. Reg. x, 21. & 27.
b. l. 25. 1691. l. 169.
42. Poſt hanc regulam omiſſa eſt integra nota Burmanniana ad verba *Tanquam coda vituli*, quae in autographo adparet. *Tanquam coda vituli.*] Et hoc ruſticum proverbium ſine dubio fuit, forte natum, quia, ut Plinius lib. viii, 45 dicit, *huic tantum animali omnium, quibus procerior cauda, non ſtatim conſummatae, ut caeteris, menſurae, creſcit uni, donec ad veſtigia ima perveniat.* Sed ſi hoc verum, debet ejus incrementum coloniae intelligi, niſi ironice dictum ſit. Burm.
282. b. l. 35. longe aliud quid latet. Sunt Correctoris.
283. a. l. 17. v, 14, l. v, 4.
b. l. 35. *quid de me*, l. *quid me*.
284. b. l. 22. *mentitur*, l. *Mentimur*.

Pag. 285.

Digitized by Google

Pag. 285. a. l. 9. reliquis aliquanto, l. aliquando reliquis.
10. Tertulliani, Add. ubi omnia recenſet.
11. adſimilat, l. adſimulat.
286. b. l. 6. Amand. l. Amat.
289. b. l. 4. *centenariorum*, l. *centonariorum*.
291. a. l. 31. antea conjeceram &c.) Correctoris.
44. male, l. haud male.
292. b. l. 18. *oriputidis*, Add. Heins.
47. tantum literas disjeci. Correctoris.
293. a. l. 31. revocatae, l. revocata.
l. antep. *cimmix*, l. *cimex*.
b. l. 13. cap. XII. l. cap. XXII.
l. 19. quod & ex Suida, l. quod & Diogenian. habet Cent. III 65. & ex Suida.
294. a. l. 25. alioſque collibertos, l. alioſque ejus collibertos.
l. 31. (ſic) dele, eſt Correctoris.
l. ult. noſt, l. noſter.
295. b. l. 36. mannos, Scribe curſivis literis.
296. a. l. 13. ajebat populum, Adde, Poſſet & legi *ridebit populus rixam*.
l. 27. Heins. Add. *ſeſtertianus* Tragur.
298. a. l. 43. Goes. Adde nova linea *Stigmam*] *Stigma* Patav. & Pariſ. vid. cap. LXVIII.
299. b. l. 27. *paſcebatur utrique*, l. *poſcebatur utroque*.
29. pro *qui* cecidiſſent, l. pro *qui*, ut qui cecidiſſent.
33. Graeciſmus eſt. Correctoris.
300. b. l. 4. poſſe, l. poſſet.
5. nocturnis ſpectaculis, l. nocturno ſpectaculo.
11. plurima, l. plura.
25. pugnare, l. pugnae.
301. a. l. 37. Id ſi foret &c.) Correctoris.
41. derivarunr, l. derivarunt.
45. alter, Add. Succedebat alteri interfecto. Hinc *tertiarius* qui.
302. b. l. 6. ſecti caeſi flagris. Correctoris.
35. Potueram ſcripſiſſe &c.) Correctoris.
303. a. l. 42. *loquacitur*, l. *loquaciter*.
304. a. l. 11. ſatis luce, l. ſatis clara luce.
b. l. 41. *perſuadebebis*, l. *perſuadebis*.
305. a. l. 23. VI. Metam. VI. 650. l. VI. Metam. 650.
l. ult. hodei, l. hodie.
b. l. 5. cap. 754. l. cap. 75.
47. latius, Add. Heins.
307. a. l. 16. Quintil. de Inſtit. l. Quintil. VI. de Inſtit.
308. b. l. 45. Valeſius ex, l. Valeſius corrigebat ex.

Pag. 309. b. l. 28. ſorte, l. forte.
29. 7. l. 77.
310. a. l. 27. exſtant, l. exeant.
311. a. l. 44. omnibus auctoritas, l. omnibus fere auctoritas.
b. l. 35. *conſtreinium*, l. *conſtreinum*.
38. ſi ſordes voluiſſem &c.) Correctoris.
312. b. l. 22. alibi, l. alii.
314. a. l. 38. ſudaſſe, Add. & durum cacaſſe.
b. l. 5. a fine cap. 7. l. c. x.
315. b. l. 20. malicornium, l. malicorium.
23. dicit, l. dicat.
317. a. l. 9. Epigr. Add. IX.
15. Phaedr. IV, 16. l. Phaedr. IV, 17.
319. a. l. 21. *Sirphoniam*, l. *Sirsphoniam*.
b. l. 13. *Mec*, *l. Nec*.
320. b. l. 40. Vidulari, l. Vidularia.
321. b. l. 14. Cic. de Invent. XCV. l. Cic. I. de Invent. XLV.
322. b. l. 45. *in*, l. *m*.
325. b. l. 32. & Terent. Gabr. Faerni, eſt Correctoris.
326. a. l. 36. fuit, Add. a vulgo jactata.
327. b. l. 3. VII. Epigr. 33. l. VIII. Epigr. 23.
31. Apocolynt. l. Apocolocynt.
42. *Mittas*, l. Ita Tragur. ſed *mittas*.
328. a. l. 12. cap. X. ſed aliter ibi exſtat, eſt Correctoris.
14. *Quem erraſſe concederem*, Corrector modo exprobat Reineſio, qui locum Ciceronis forte memoriter laudavit, aliter apud eum exſtare, & mox ipſe aliter, quam ex mente Reineſii defunctus ad marginem exemplaris ſui adſcripſit, locum Plinii deſcribit; legitur enim in autographo: *quem ita deliquiſſe concederem, ut ſervari, niſi venia non poſſet*.
34. Patero, l. Patere.
38. 9. l. 6.
40. l. 87. §. 3. *intervendae querlae inofficioſi patrimonii*, l. l. 87. §. 3. ff. d. Legat. 2. *Intervertendae querelae inofficioſi patrimonium*. Interjectio Correctoris ſequens eſt inſulſiſſima.
43. Ego vero homo ſubintelligerem, eſt Correctoris.
330. b. poſt lin. antep. inſere: *Corinthia*] *Corinthea* Tragur. fere ſemper.
331. a. l. 6. videtur, Add. mihi viſa convivae.
10. tempore convivis, l. tempore Corintho.
11. juſſiſſet, l. jactaſſet.
332. a. l. 42. lege *icaſma*, eſt Correctoris.

Pag. 335. a. l. 3. Iſidorus crebris ictibus, eſt Correctoris.
35. de ſupremo coelo dici notum, l. de ſuprema felicitate dici notum vulgo.
337. a. l. 47. *Romulus*, Add. ſed relinquo, ut inveni.
b. l. 22. *Nyobem*] *Niobem*, l. *Nyobam*] *Nioben.*
34. Cicerooia ad Attic. 1. l. Ciceronis 1. ad Attic. 1.
338. b. l. 9. IX. ad Famil. 2. l. IX. ad Famil. 20.
45. ut ipſe illo, l. ut ipſo illo.
341. b. l. 8. modox, l. modo.
23. (ſic) ut, l. ut ſit.
29. ultima litera &c.) Correctoris.
342. a. l. 36. HEINS. Add. *orti* Tragur.
41. Poſt hanc lineam adde: *Nondum veuerunt*] *nundum* Tragur.
ult. *refere*, l. *referre.*
b. l. 3. olim erat veto, eſt Correctoris.
343. a. l. 38. elegio, l. elogio.
b. l. 14. *tuebant*, Add. acceperit.
l. 16. actio plane &c.) Correctoris.
48. Amſtelodamenſis, l. Amſtelaedamenſis.
344. a. l. ult. filiabu, l. filiabus.
b. l. 14. vid. Comm. Caſaub. &c.) Correctoris.
345. b. l. 2. quam noctem puto, ſcribe characteribus curſivis.
17. *Cornicincs*, l. *Cornicines.*
346. a. l. pen. Cogitavi quoque &c.) Correctoris.
347. a. l. 13. cup. l. cap.
pen. ſed ſi quis, l. ſed ſi ejus.
348. a. l. 6. Bnrdegal, l. Burdegal.
b. l. 10. eeciderant, l. ceciderat.
349. a. l. 25. ſequeutia, l. ſequentia.
b. l. 9. *ſaepe quid*, l. *ſaepe quod.*
350. b. l. 30. Vult &c.) Correctoris.
351. a. l. 26. *aliquid promittam*, l. *aliquid aliud promittam.*
b. l. 26. Orat. l. Inſtit. Orat.
352. b. l. 8. ad Satyr. l. ad Perſ. Satyr.
28. Qoinct. l. Quinct.
34. Codices adſcripſerat, l. Codicis adſcripſerant.
35. diverſum cenſuerit, l. diverſum hic cenſuerit.
353. a. l. 4. quam vinci, l. quam *vinci.*
5. non poſſint, l. non poſſuut.
11. *aute corrupit*, l. *aute corrumpit.*
17. devicta a Romanis, l. devicta ſcilicet a Romanis.
39. hic, l. hinc.
41. Macrob. cap. 12. lib. 1. Hinc *Mars pater* in ſacris, l. Hinc *Mars pater* in ſacris. Macrob. cap. 12. lib. 1.
Pag. 353. a. l. 49. *virtute & gloria*, l. *virtute ac gloria.*
354. a. l. 12. multis aliis editionibus, l. multis editionibus.
15. & ſaepe, l. & alibi ſaepe.
355. a. l. 7. habent, l. habeant.
20. *ſecla*, l. *ſeclum.*
b. l. 35. junctum, l. junctim.
358. a. l. 47. loquitur de nequitia, l. loquitur, nequitia.
b. l. 29. ac Martial. l. ſic Martial.
359. b. l. 9. Adverſ. 21. l. Adverſ. 2.
11. *Tracca*, l. *Tracia.*
47. III. & alios, l. III. Metr. 3. & alios.
ibid. cap. LXXVII. l. cap. LXVII.
360. a. l. 9. an, l. ad.
16. 71. l. 72.
b. l. 39. 328. l. 728.
40. Stilicon. 19. l. Stilicon. 89.
361. b. l. 40. *Induere*, l. *inducere.*
363. a. l. 12. lib. XIII. notavit, l. lib. XIII. occurrere notavit.
365. a. l. 38. apis artifex, l. apis niſi artifex.
b. l. ult. negotium, Scribe literis curſivis.
366. a. l. 2. *Forcuna*, l. *Fortuna.*
ibid. *ſuper nos*, l. *ſupra nos.*
38. heri, l. fieri.
41. *ſomni*, l. *ſomnia.*
b. l. 36. reductam, l. reductum.
367. a. l. 19. fortmati, l. formati.
b. l. 9. cur nugator, l. cur ludat nugator.
20. & qui avide, l. ſed qui avide.
l. pen. collationes, l. collationis.
368. a. l. 35. *centus*, l. *cenſus.*
39. Trimalcio, l. Trimalchio.
b. l. 10. accuſativus, ut regitur a verbo, l. accuſativi, & regitur a verbo.
11. Accepit, Scribe literis curſivis.
35. *muſcurio mel*, l. *muſcario mel.*
38. *muſarium*, l. *muſcarium.*
39. probata ſunt, l. prolata ſunt.
ibid. Hine jam, l. Huic jam.
369. a. l. 17. tabulae, Scribe literis curſivis.
b. l. 28. mure & rana, l. *mure & rana.*
40. beta, Scribe literis curſivis.
circa fin. apud Photium &c.) Correctoris.
371. a. l. 19. Alapam ducere, Scribe literis curſivis.
20. Lib. IV. ff. de Imperiis, l. L. IV. ff. de Injuriis.
23. plebejia, l. plebejus.
25. *duxiſſem*, l. *dixiſſem.*
26. appellavit, l. vocavit.
39. *miſerrimum*, l. *miſerrimam.* Caeterum verba haec (Et mulieres ab Euripide &c.) non ſuo loco

Digitized by Google

loco poſita, ac transferenda ſunt in ſequentem notam Reineſ. poſt vocea (hominem dici)

Pag. 371. a. l. 44. ſoles, l. ſolens.
b. l. 39. confingi, l. conjungi.
49. & pridem, l. & in pridem.
ult. non poſſit, l. non poſſet.
372. a. l. 22. *me hercule*, l. *mehercule.* in Autogr. eſt *meherule* per errorem, ut puto, calami.
373. a. l. 16. breviſſimmam, l. breviſſimam.
374. a. l. 19. Glebas felices, Scribe literis curſivis.
375. a. l. 20. *vocas qui*, l. *vocas qui.*
21. *ſubilitate*, l. *ſubtilitate.*
22. *partem*, l. *dierum partem.*
b. l. 20. & 21. Epiſt. l. Epigm.
376. b. l. 37. ἀυτῶ, l. αὐτοῦ.
45. maneat, l. maneas.
377. b. l. 9. *imo lacus*, l. *immo lacus.*
30. n. l. ut.
42. Poſt lorus in aqua &c.) Correctoris.
378. b. l. 14. Reineſius bene &c.) Correctoris.
379. b. l. antep. habebat, l. habebant.
380. a. l. 8. Noſonem, l. Naſonem.
b. l. 46. manumittebantnr, l. manumittebantur.
381. b. l. 47. aecepta, l. accepta.
382. b. l. 27. Art. Am. l. Art. Am. 370.
32. Tereniua, l. Terentius.
383. b. l. 14. Plinina, l. Plinius.
385. a. l. 12. *temerari*, l. *temerati.*
b. l. 2. explieabit, Add. In Tragur. etiam *dupoudnarius.*
31. devoraturua, l. abſumturus.
32. Mycillua, l. Micyllua.
387. b. l. 9. forte libellarius &c.) Correctoris.
388. b. l. 39. Ovid. III. Metam. l. Ovid. II. Metam.
45. Brukhuſli, l. Broukhuſii.
389. a. l. 36. *ſolve mi*, Add. pro mihi hoc aenigma ſolve.
37. Eſt pro ſolve &c.) Correctoris.
b. l. 1. conciatior, l. concitatior.
392. b. l. 1. Herem. l. Herenn.
6. permutandis, l. commutandis.
11. deberet, l. deberent.
12. *viſcera ipſum contractione debilitat*, l. *ipſum viſcera contractione debilitant.*
19. ſenatui, l. magiſtratui.
21. praetextatae, l. praetextae.
28. ambirent, Adde: & raperent.
393. a. l. 31. poſt hanc lineam adde *Et iſte*] Vid. ad Cap. IX.
b. l. 28. conjeeeram muliarius, eſt Correctoris.
394. a. l. 7. ´aliqui, l. alicui.
13. fiet, l. fiat.
32. XXXIII. 4. l. XXIII, 4.
395. b. l. 29. putabam imperemus, eſt Correctoris.
397. b. l. 2. apud Sueton. Add. cap. XIII.
3. hanc reſpexit, l. haec reſpexit.
37. cogitabam, l. cogitavi.
398. a. l. 28. Leg. &c.) Correctoris.
b. circa fin. ſic, dele.
399. a. l. ult. vide in lucerna, l. talem vide in lucerna.
b. l. 33. *ora*, l. *ira.*
39. *corouas*, l. *coronas?*
400. a. l. 38. *expinguimus*, *l. expingimus.*
b. l. 45. ut, l. uti.
403. a. l. 15. Olym. add. 45.
404. b. l. 11. Plinua, l. Plinius.
405. a. l. 24. uſupavit, l. uſurpavit.
406. a. l. 20. himum, l. rimum.
407. a. l. 3. *fecernut*, l. *fecerunt.*
7. ſcribendnm, l. ſcribendum.
30. Plin. III. l. Plin. II.
33. fenſu, l. ſenſu.
b. l. 19. vel uber ſtock und ſteine, Corrector hic adrogat ſibi facultatem ſua addendi notis Schefferi.
48. Medico, l. Mediceo.
409. a. l. 1. *aemulario*, l. *aemulatio.*
18. *hoc luce luceſſit*, l. *hoc lucet, luceſcit.*
ib. Terent. III. Heaut. l. Terent. Heaut.
410. a. l. 33. *illm*, l. *illum.*
38. Tilbergenſia, l. Tilberienſis.
pen. Pinedo, l. Pineto.
b. l. 5. XIII, 6. l. XIV, 5.
411. b. l. 5. ad lib. III. l. ad L. III.
38. ſat. 9. Add. *mihi ſudor ad imos manabat talos* huc trahit.
ult. Sammonic. l. Samonic.
412. a. l. 2. vocat, Add. vide ſupra ad cap. XXIII.
6. Olim, l. Malim.
b. l. 28. id eſt dormire, eſt Correctoris.
31. *hac noctis*, l. *hoc noctis.*
413. b. l. 7. exanimarunt, l. examinarunt.
25. Nil mutandum &c.) Correctoris.
414. a. l. 8. nam hac notione vocabuli, l. Rara hac notione vocabulo.
9. *certus uſum*, l. *certus* etiam uſum.
11. *Panſa mihi quidem*, l. *Panſa quidem mihi.*
12. *ſed etiam recepit*, l. *verum etiam recepit.*
b. l. 17. reſpicunt, l. reſpiciunt.
415. a. l. 22. & reſp. l. & ſeqq.
416. a. l. 25. Librarii haec, l. Nam ſaepe librarii haec.
27. VI, 46. l. VI, 496.

Pag. 416. a. l. 33. *Percucurrit*, l. *Praecucurrit.*
417. a. l. 32. emendatione, l. mutatione.
42. xii. Metamorph. l. xiii. Metamorph.
418. b. l. ult. *luxurios*, l. *luxurioſus.*
421. a. l. 20. melioria vitae, l. melioria & mitioris vitae.
422. a. l. 18. *recuſautem nauſea*, l. *nauſea recuſantem.*
23. Hac pro ratione ſic, eſt Correctoris.
pen. xx2x, l. xxix.
b. l. 6. poſt hanc lineam Adde: *Catellam*] *Catillam* Tragur.
21. debet intelligi, l. deberc intelligi.
423. a. l. 6. arbitrarium, l. arbitrium.
424. b. l. 5. *Bitor*, l. *Litor.*
426. a. l. 11. Ooid. l. Ovid.
19. 8x, l. 82.
29. officio, l. artificio.
35. exteraa, l. externaa.
427. b. l. 13. *Chare*, l. *Charite.*
432. a. l. 40. xl & 50 l. xl. 40. & 50.
b. l. 6. Perſum, l. Perſium.
433. b. l. 34. melior, l. meliore.
434. a. l. 33. referret, l. referebat.
435. a. l. 19. auſua ternos, l. auſua fuerat ternoa.
44. ablatata, l. ablata.
b. l. 3. iii, xiii. l. iii, xviii.
4. ioſtrum. l. inſtruct.
8. *compoſuit*, l. *componit.*
436. b. l. 15. ubi obiter moneo ſeribendum *diſteuto auro*, Hæc delenda.
20. conjectura, l. conjecturae.
437. a. l. 25. Appoſite &c. Haec para adnotationis usque ad ejua finem, referenda eſt ad fioem adootationia praecedentis.
438. a. l. 13. *nullus ſtridor muudanarum in cordibus veſtris cateuarum*, l. *ſtridor uullus eſt muudanarum veſtris iu cervicibus cateuarum.*
14. *impeditae mauus*, l. *impeditae ſuut manus.*
35. Ac Catullus, l. Sic Catullua.
b. l. 45. tamem, l. tamen.
440. a. l. pen. *Excatariſaſti*, l. *Excatariſſaſti.*
b. l. 7. *praecidurem*, l. *praeciderem.*
40. *multum*, l. *multo.*
441. b. l. 4. vindicat, l. indicat.
14. ἀυτοῦ, l. ἀυτοῦ.
37. in hoc, l. io hacc.
442. b. l. 3. placoit qui, l. placuit Trimalchio, qui.
5. dixit, l. dicit.
35. Ovid. Amor. 17. l. Ovid. ii. Amor. 17.
443. a. l. 40. *adjiceat*, l. *adjiciat.*

Pag. 444. a. l. 9. *mittenddum*, l. *mittendum.*
4. a fine. venerat & illa, l. venerat ad cocoam hanc: & illa.
446 a. l. pen. dederunt, Add. ut & cap. xlv.
447. a. l. 22. doctum in deliciaa, uode zelotypia erit Scintillae. l. domino in delieiis, unde zelotypa erat Scintilla.
b. l. 20. Noonius, l. Nonnua.
448. a. l. 4. *fatuem*, l. *fatum.*
b. l. 38. *meuſtruoſiſſima*, l. *monſtruoſiſſima.*
449. a. l. 2. vid. egregie, l. vid. ad Quintil. Deelam. iv, 20. & xv, 15. & egregie.
b. l. 11. *defactu*, l. *defacta.*
450. b. l. 23. qui piſces, l. qui carne abſtinentes piſcea.
451. a. l. 3. & Tragur. l. & Pariſ.
453. a. l. 14. an ſupra terram poſiti, l. an ſuper terram poſiti fueriot.
b. l. 29. *feminio*, l. *feminino.*
456. a. l. 25. plurimia, l. plurimua.
457. a. l. 37. ſic voluit &c.) Correctoris.
b. l. 11. te, l. de.
458. b. l. 40. *priſtiuos*, l. *priſtinas.*
459. a. l. 45. obſervat, Delenda eſt haec vox.
462. a. l. 34. Graceiſſat &c.) Correctoris.
463. a. l. 33. Trimalehio, l. Trimalchionem.
47. p. ccccxli. in, l. p. ccccxli, 8. in.
464. b. l. 28. fui, l. ſui.
467. a. l. 7. viſitatum, l. viſitaturſ.
468. b. l. 40. ſed tum &c.) haec ſuot Correctoris in medio notarum Heinſii.
470. a. l. 18. lib. ii. Epigr. 9. l. lib. ii. Ep. (id eſt Epiſt.) 9.
48. Liv. xlv. 6. l. Liv. xliv, 6.
antep. *ex ſolio*, l. *e ſolio.*
471. a. l. 6. mundites, l. munditiee.
474. a. l. aotep. *Romana*, l. *Romano.*
475. b. l. 24. *Quem*, l. *Quam.*
25. adjungere loca taedet: modo, l. adjungere taedet. Loca modo.
477. b. l. 10. *miſit*, l. *miſiſſet.*
13. *ſi de*, l. *ſed de.*
15. intelligit, l. intelligat.
478. a. l. 13. Καλαφθαρσῖο', l. Καλαφθαρσίς.
8. In Heſychii &c.) Coorectoris.
18. reſpiret, l. reſiperet.
26. *Jaunicus*, l. *Fanuius.*
37. uſque ad eo, l. uſque adeo.
482. a. l. 1. & xiv. &c.) Correctoris.
483. a. l. 2. *ſumo*, l. *ſum.*
l. ult. ad Helv. *Exſpectabam itaque dum dolor*, l. ad Helv. cap. 1. *Exſpectabam itaque dum ipſe.*
b. l. 22. Cic. ii. ad Attic. &. l. Cic. ii. ad Attic. 22. &.

Pag. 484.

Digitized by Google

Pag. 484. a. l. 12. poſſimus, l. poſſumus.
33. *caris*, l. *canis*.
b. l. 26. *ſub oculis*, l. *ſub oculis*.
486. b. l. 44. fruſtra hic laboratur) Eſt Correctoris.
487. a. l. 28. *Tamen etſi natura bona eſt natura*, l. *Tamen etſi bona eſt natura*.
b. l. 33. *curam libertatis*, l. *libertatis curam*.
37. 63. l. 68.
38. *facere, vobis*, l. *facere vobis*.
488. a. l. 18. & vendere, l. emere & vendere.
21. lib. II. l. lib. I.
32. alii paſſim; Adde: vide ſupr. ad cap. XLV.
490. a. l. 46. lib. VII., l. Leg. VII.
47. C. eod. l. 7. de, l. Leg. 7. Cod. eod. de.
494. a. circa finem. non dubito &c) Correctoris.
495. a. l. 9. leve ſervile, l. leve & ſervile.
496. a. l. 11. Lipſiens. *ab Aſcia*) Eſt Correctoris.
497. a. l. 32. pag. MLVLI, l. pag. MLVI, I.
498. a. l. 18. reſpici, Adde: Pindar. Epit. Iliad. vers. 123. *Rex Danaum Atrida vigila*.
499. b. l. 5. intelligitur, l. intelligetur.
500. b. l. 18. ex ore Peniae, l. ex ore Divae Peniae.
501. b. l. 1. Credo &c. Si Corrector vidiſſet, quae ad finem cap. XII. notata forent, vitium calami XIII, tacite in XII. emendaſſet.
502. a. l. 3. extemorum, l. extremorum.
b. l. 19. *cornicipas*, l. *cornicipes*.
503. b. l. 22. Sed valde &c.) Correctoris.
505. a. l. 25. Et ita quoque &c. Haec cum tribus ſequentibus lineis male inſerta ſunt notae Boſchii, quum fuerit defuncti.
b. l. 2. *ἀμαρίαι*, Add. Heſych.
6. cap. LXVIII. l. cap. LXVII.
12. dixerit, l. dixerint.
b. l. 37. At quare diceret &c.) Correctoris.
506. a. l. 14. Sed quomodo &c.) Correctoris.
b. l. 1. *Ita concidunt*, l. *In ſomnum ita concidunt*.
23. *caſus*, l. *caſui*.
36. admiſſo, l. admiſſio.
509. a. l. 15. BUDEL. l. BOURDEL.
44. *quum ſaepe*, l. *quam ſaepe*.
510. b. l. 20. ERHARD. Adde: Sic *χοῖρον* dixit Aeſchyl. Χοιρὸς pro parte mulierum. Medici paſſim. BOURDEL. Ovid. III. Art. Am. 799. VI. Faſt. 633. vide ad Samon. vers. 695. Verum ego &c.

Pag. 510. b. l. 42. hic omiſſa ſunt ſequentia: *Polluas.*] Rectiſſime Petronius (ſi quid rectum inter tot flagitia) *polluere*. Siquidem non accipitur *polluere* ſimpliciter pro ſequioris ſexus corruptione, ſed pro maſculo appetitu καὶ ὕβρει. BOURDEL. Dicitur ut *pollnere ſacra* apud Sueton. Caeſ. VI. & paſſim.

Quaere] Donat. ad Phorm. act. II. ſc. I. *Quaereret* idoneum eſt ad ſignificationem odiorum, ut apud Virgil. *Quaerat ſibi foedera Turnus*. BOURDEL.

44. Adde: *Parricidali*] Torn. & alii *parricidiali*. male.
511. a. l. 29. dixert, l. dixerit.
b. l. 3. Neſcio &c.) Correctoris.
12. ſed ubi, l. ſed ibi.
ibid. In Stephani &c.) Correctoris.
512. a. l. 3. & Nemeſ. l. & ad Nemeſ.
b. l. 26. lib. I. vers 2. Adde: vid. & Minuc. Felic. c. XVIII.
37. apud illum &c.) Correctoris.
513. b. l. 13. BOURDEL. Adde: ſimiliter Heliodorus lib. I. BARTH.
514. b. l. 20. *domo*, Add. ubi vide.
515. b. l. ult. *Ingenium*, Adde: alio ſenſu Claud. Praef. lib. II. Rapt. Proſ. 161. *in tabulam* Tragur.
520. a. l. 15. Scippi, l. Scioppii.
l. 22. *Arenae impoſuit*, Haec nota ponenda b. poſt l. 45.
36. Imo vero &c.) eſt Correctoris.
43. Polyaenon, Add. Vide ad caput praecedens viros doctos.
45. Capitol. l. Capitol. Gordian.
b. l. 6. *paulo audacior*, l. *paulo ad facinus audacior*.
8. cap. XXXIII. l. cap. XXXVII.
9. in campo, Adde: & ita paſſim.
34. quam Capuam, Add. quia paulo ante locum proximum litori conduxiſſe ait.
42. probat, Add. Immo Montfauc. Diar. Ital. p. 302. Neapoli adhuc hodie veſtigia Graecitatis deprehendit. Vid. Vellej. Paterc. lib. I. cap. IV. BURM.
521. a. l. 24. quum exſul, l. quam ſe, qui exſul.
poſt lin. 26. omiſſa eſt nota Cuperi, quae in priori editione legitur pag. 402. b. lin. 10.
522. b. l. 3. item: *ille altero die*, Haec lectio non eſt in ora cod. Scriveriani; ſed notatur ex ed. Tornaeſ.
35. vel vellet, l. nec vellet.

✠✠✠✠✠

Pag. 523. a. l. 5. Bouadel. ſed longe hic aliud quid quaeritur, l. ſed longe hic aliud quaeritur. Bouadel.
b. l. 30. Scal. Add. & Anonym.
40. Epiſt. I, 30. l. Epiſt. I, 80.
524. a. l. 20. facta eſt, l. facta vel teſſerarum.
b. l. 22. ad Silo, l. ad Silium.
526. a. l. 20. Mirum hoc) Eſt Correctoris.
b. l. 37. cap. LXVII. Adde: *Phocaſiati* ed. Tornaeſ.
527. a. l. 48. VIII, 21, 3. l. VIII, 322.
b. l. 15. ut nec ſequentia, l. ut & ſequentia.
528. b. l. 32. Burm. l. ubi & *carpat* MSS. Burm.
36. p. 88. l. p. 288.
529. a. l. 31. Amor. IIII. I. l. Amor. III, I.
b. l. 5. Manilia CXXVIII. l. Manilia cap. XVIII.
30. hac, l. haec.
530. a. l. 5. credo *icivo*,) Eſt Correctoris.
b. l. 5. notum eſt, l. notius eſt.
21. Valer. Max. lib. VII. l. Valer. Max. lib. VIII. (Exſtat enim hic locus lib. VIII. cap. XI. ext. 5.)
22. cap. 7. l. cap. 8.
25. Plin. III, c. II. l. Plin. XXXIII. cap. II.
27. manupretium, Adde: ſic legendum.
30. 140. Adde: Burm.
531. a. l. 43. cognoſce, l. copioſe.
b. l. 15. lib. XXXVI, l. lib. XXXV.
17. *tulerunt*, l. *tulerint*.
ibid. *corporis*, l. *corporum*.
532. a. l. 2. vers. 19. Adde: & Heinſ. ad Prud. Apoth. 722.
13. Sc. 2. Adde: Ganymedem in raptu ſive catamitum, non Deum vocavit.
44. cap. LXXX. Adde: Ovid. II. Am. II. *Damnabitque oculos.*
b. l. 16. Cod. Meum, l. Cod. Memm.
24. Ad Antonin. l. ad Antonin. p. 337.
533. a. l. 19. 157. l. 187.
26. Putean. Adde: Forte, *Praedatara.*
534. a. l. 19. Leidenſe, l. Leidenſi.
33. hominem, l. hominum.
b. l. 12. paſſim, l. poſſim.
536. a. l. 41. lib. II, 317. l. lib. II, 377.
537. b. l. 7. conſ. tom. I. &c) Correctoris.
40. *ingrediuntur*, l. *ingreditur*.
43. diffinitur, l. diffinditur.
538. a. l. 30. *aliquis videatur*, l. *videatur aliquis.*
37. *habuerunt*, l. *habuerit*.
b. l. 35. Itiner. p. 429. l. Itiner. verſ. 419.
539. b. l. 13. P. Danielis, Adde: ex Trogo lib. III, 3.
20. Tornaes. Add. Ita & Memm.
Pag. 539. b. l. 24. Cloudiani, l. Claudiani.
540. a. l. 21. videbatur, Add. Vid. & Barth. XLVII. Adv. 6.
25, 26. fingit, voluit, ſimulat, l. fingunt, volunt, ſimulant.
541. a. l. 23. Ademptator, l. Adtemptator.
542. a. l. 3. E, l. Et.
40. Lucan. XVIII, I. l. Luc. XVIII, II. Lucan. V, 104. contra *clara voce.* vide Scriver. ad Martial. XII, 92.
543. a. l. 18. *turdone*, l. *turdove*.
antep. qt. *quoſi*, l. St. *quaſi*.
b. l. 37. *Velle latos*, l. *Velle latus.*
544. a. l. 3. Cnpero, l. Cupero.
31. alii paſſim, Adde: Burm.
545. a. l. 33. Sympoſ. I, 9. l. Sympoſ. I, 5.
35. Hoc jam ſupra) Correctoris.
546. a. l. 28 Latini, l. Latine.
37. Aeneid VII. l. Aeneid. VIII.
b. l. antep. *Echiona*, l. *Erechthida.*
547. a. l. 36. Tralatio, l. Translatio.
b. l. 35. nequita, l. nequitia.
548. a. l. 41. Eſt autem *numquid*, l. Eſt autem etiam *numquid.*
549. a. l. 5. *perdet*, Adde: Ovid. III. Art. Amat. 803. *Quod juvet & voces, & anhelitus arguat oris.*
l. antep. cap. XI. Adde: Mox *excitatus totiens* Leidenſ.
b. l. 1. *reddam*, Adde: Bouadel.
550. a. l. 11. *ſepultas*, l. *ſepultos*.
14. Barth. Adde: Vell. Pat. I, 16. & 17. ubi vid. Heinſ.
41. III. 10. fine, l. III. in fine.
551. b. l. 18. *excelliſſimi*, l. *excelſiſſimi.*
19. *quidam*, l. *quidem*.
poſt l. 35. Adde: *Coelique*) *Coeli* Tragur.
b. l. 24. veribus, l. veteribus.
552. b. l. 2. Plin. XXV. l. Plin. XXXV.
38. paratus, l. paratas.
553. b. l. 3. *votoram*, l. *votorum*.
554. a. l. 7. non indico, l. non judico.
40. in Nerone, Adde: cap. 12.
b. l. pen. verba, l. verbula.
555. a. l. pen. Valer. Adde: 121, 404.
b. l. pen. *mentibns*, l. *mentibus*.
556. a. l. 38. Appolini, l. Apollinis.
b. l. 33. Colbert. Adde: Burm.
557. a. l. 21. *coetoque*, l. *coeloque*.
b. l. 12. equ, l. equi.
18. *paus*, l. *pecis*.
558. a. l. 42. Traguerienſis codex) Adde: nec Colb. qui *receſſus donari in voto.* Leid. *Danai receſſas in ſuo vota latent.*
b. l. 15. Erhard. Adde: *E patria pulſas mille credimus.* Colb. *credimus* etiam Memm.
559. a. l. 39. Tragur.) l. Torn.

Pag. 559.

Digitized by Google

Pag. 559. a. l. 46. ἀξιόχεως, l. ἀξιόχρεως.
ult. *corrupta*, l. *compta*.
b. l. 21. *valere*, Adde: Ovid. v. Faſt. 447.
560. a. l. 27. Pindar. IV. l. Pindar. Pyth. IV.
b. l. 12. Herman., Adde ſic pro *facer* Colb.
29. *Loertiade*, l. *Laertiade*.
561. b. l. 22. *laetus*, l. *laetusque*.
poſt l. 23. Adde: *Altaque bipenni*) *Alta* &c. Torn. qui & *praetemptant*.
562. a. l. 9. lib. VI. Epiſt. l. lib. X. Epiſt.
in fine Revocavi &c.) Correctoris.
564. b. l. 7. *infirmi* Colb. l. *infirmis* Colb.
565. b. l. 33. mors, l. moris.
566. a. l. 4. Serenus, l. Serenus LVI.
b. l. 12. *Contraque Troas*, l. *contraque Trojam*.
567. a. l. 36. Bourdel. Adde poſt hanc notam, quae linea tertia poſt hanc ſequuntur. Ita molliori &c. usque ad finem notae.
b. l. 36. Divinat. l. Divinat. 64.
568. a. l. 22. exemplar, l. ad exemplum.
32. *Cochlea*, l. *cochleam*.
39. Acharneuſ. l. Acharnenſ.
42. 850. l. 350.
b. l. 39. Addr. V, IV. l. Andr. V, IV.
41. *eductos*, *libere in*, l. *eductos libere*, *in*.
569. a. poſt l. 36. Adde: *Toto die*] Quaſi ſibi vim faceret. Ter. Eun. II, 1. *ſi ſit opus vel totum triduum*.
b. l. 24. intraverit, l. iverint.
570. a. l. 14. filis ſericis, l. filo, ſericis.
34. Ovid. 1. Metam. 162. Vellej. II, 80. l. Vell. II, 80. Ovid. 1. Met. 162.
42. Servitutem ſervit; qui, l. ſervitutem ſervit, *ſervit* qui.
571. b. l. 20. vid. ſupra cap. LXXIV.) Haec verba rejicienda poſt notam Bourd.
572. b. l. 22. ſe conceſſit, Adde: Glois.
573. a. l. 27. 11. Rufin. 415. l. 12. Rufin. 515.
b. l. 4. Bord. l. Bourd.
574. a. l. 25. DALMID. l. DALMIN.
27. Plantinum, l. Plantinum in morem.
575. a. l. 36. *Balneo toto*, l. *Balneum totum*.
46. *avidius*, l. *aridius*.
b. l. 1. 67. l. 7.
32. vid. Sueton. l. vide ad Sueton.
576. b. l. 12. Plin. XXVI, 10. l. Plin. XXXV, 10.
13. Lib. III. §. 1. ff. de inceſt. l. l. 3. §. 1. Cod. de inceſt. & inutil. nupt.
577. a. l. 2. Δίκαλον, l. Δίκηλον.
4. non putem &c.) Correctoris.
5. Et ita omnes habent) Ejuſdem.

Pag. 577. a. l. 6. Hoc debuiſſet &c.) Ejuſdem.
9. Et Apoll. Schol. &c.) Ejuſdem, qui haec in medio notarum Bourdelotii inſeruit.
ibid. Graeci dicunt, l. Grammatici Graeci dicunt.
27. lego &c.) Correctoris.
578. a. l. 14. uocant, l. vocant.
b. l. 2. *ex*, l. *enim*.
24. forte cap. &c.) Correctoris.
579. b. l. 15. ſolebant, l. fiebant.
580. a. l. pen. *praeterlabitur*, l. *praelabitur*.
b. l. 12. cap. CXII. l. cap. CVII.
583. a. l. 23. verſ. 256. l. verſ. 236.
39. Patisson. Defunctus in Codice ſuo emendavit Tornaes.
b. l. 4. *cuſts*, l. *cuſtos*.
15. An forte &c.) Correctoris.
584. a. l. 7. Deeſt Cod. Memm. Ovid. l. Deeſt *cauſſa* Cod. Memm. *obruere* ut Ovid.
13. Putean. Adde: *Pinnothecam* Leid.
585. a. l. 3. *Macte virtute eſto*, l. *Raram facit miſturam*. Praeterea haec nota poſtponenda eſt ſequenti.
23. ad Marcell. l. apud Marcell.
586. a. l. 14. Bourd. Adde: *ne injuria* Colb.
587. a. l. 19. Plaut. Men. Act. II. ſc. 1. & Terent. l. Parum inter ſe iſti mores conveniunt, nec alius alium ferre poteſt. Plaut. Men. Act. II, ſc. 1. Idem apud Terent.
b. l. 18. *timentes*, l. *timentis*.
588. a. l. 9. Eodem, l. Eadem.
ibid. Turonenſi, l. Turonenſem.
12. *ſemitonio*, l. *ſemizona*.
589. a. l. 29. *contigere*, l. *contingere*.
34. Vid. Calpurn. l. Vid. ad Calpurn.
35. *contigere*, l. *contingere*.
b. l. 8. minae Philoctetis, l. Philoctetis mina.
590. a. l. 18. Sambuc. Adde: *Faceta fabula*, een farce, tanquam δρᾶμα, aut mimum dicas. Anonym.
poſt l. pen. Adde: *Quid ſibi vult*] *Vult* in aliis deeſt. Patisson. Deeſt & in Tragur.
b. l. 30. *hice homines*) l. *hiſce homines* (locus exſtat in Mil. Glor. II, VI, 6.)
591. a. l. 6. quae amplas domus & c. & ae. p. haberet adjacentes, l. quae ampla domus & c. & ae. p. habebat adjunctas.
23. *Manutii* Leidenſ. l. *Mannitii* Leidenſ.
19. *exercitatio*, l. *exercitato*.
b. l. 44. Bosch. Adde: Ita Colb. & Leid.
592. a. l. 16. Imo vero *Sardalo* ibi ſcriptum,)

Eſt Correctoris in medio notae Erhardi. Inſuper unde id reſcivit?

Pag. 591. b. l. 2. *Cetarii, lanio, factores*, l. *Cetarii, lanii, fartores.*

593. a. l. 27. *folus*, l. *foleis.*

ibid. Deeſt in, l. *Ligneis* deeſt in.

594. a. l. 8. ruperat, Adde: Mox *ego* deeſt in Colb.

595. b. l. 33. Ait, l. Aut.

39. *ἐν πολέμῳ*. Recte, l. *ἐν πολέμῳ praelium*. Recte.

596. a. l. 12. forte &c. } Correctoris in medio notarum Bourdelotii.

14. ſed Heſychius &c. }

15. Nom, l. nam.

b. l. 20. conſervae, Scribe literis curſivis.

597. a. l. 34. *expremamus*, l. *exprimamus.*

42. Txetz. l. Tzetz.

b. l. 15. ſubfec. l. ſubſec.

39. *δούλοι*, l. *δοῦλοι.*

598. b. l. 24. *nummum*, l. *nummûm.*

600. a. l. 16. *Calcitram*, l. *Culcitram.*

601. a. l. 18. lib. VI. l. leg. VI.

23. Except. l. Excerpt.

b. l. 3. in except. l. in excerpt.

602. a. l. 15. Poſt hic eſt &c.) Correctoris.

37. Brukh. l. Broukh.

603. a. l. 28. excandereſceres, l. excandeſceres.

poſt l. 31. Adde: *Dum haec ego jam*] *Ego* deeſt Tornaeſ.

604. b. l. 33. ſententiam, l. ſententia.

605. a. l. 3. *ſevera*, Adde: & lib. IV. od. XXIX.

poſt lin. 28. *Tantum*] *Tamen* Leid.

607. b. l. 7. Eleg. 8. Adde: *miraris* Tornaeſ.

608. a. l. 41. lib. x. Odyſſ. &c. } ſunt Correctoris.

48. unde ego &c.

49. Quae lectio &c.

609. b. l. 4. *commodat*, Adde: & IV, III, 36.

poſt l. 14. Omiſſa eſt nota Bourdelotii deſcripta a defuncto in priori editione ad pag. 469. hoc modo: *Quibus populus invideat*] Contra Plaut. Curcul. Act. I. ſc. 3. ex quo Aemilius Probus in Thraſib. *nolite mihi dare, quod multi invideant, plures concupiſcant.* lege Stobae: Serm. XXXVIII. Aelian. Var. lib. II. cap. 12. BOURDEL.

610. a. l. 22. Celſus lib. I. l. Celſus lib. I. cap. 2.

b. l. 14. *Senectutem quae*, l. *ſenectutem ſolitudo, quae.*

Pag. 610. b. l. 28. FATISSON. l. TORNAES.

30. qui malit, l. quia malit.

32. PATISS. l. TORNAES.

33. Priſcianus, l. voce. Priſcianus.

612. a. l. 30. lib. VIII, l. lib. VII.

39. *monus*, l. *manus.*

b. l. 23. accidente, l. accidiſſe.

614. a. l. 26. *perdiderat*, Adde: & CXXIX. *In umbra voluptatis diutius luſi.*

b. l. ult. Praef. ad Corn. Nep. l. ad Praefat. Corn Nep.

615. a. l. 12. majorem vim, l. majorem fidem.

b. l. 8. *non facile ſe inſinuant*, l. *non facile ſe inſinuant*, vel *vix ſe*,

9. aliis agere &c.) Correctoris.

616. a. l. 19. *pro patre furenti*, l. *pro parte furente.*

b. l. 10. *habere Deos.* Adde: Lucan. VIII, 74. *habes aditum manſurae in ſecula famae.*

617. a. l. 6. IX. cap. 40. Adde: Vide nummos gentis Naſidiae & Antoniae tab. IV, 7.

b. l. 17. CUPERUS. Adde: Ita ſaepe ille.

ult. & V, 581. l. & IV, 581.

618. b. l. 19. *conclama*, l. *conclamo.*

619. b. l. 5. ignari, l. incerti.

poſt l. 10. Adde: *Inſpicite, quod*] *Inſpicite quid* Leidenſ. vide ad cap. XV.

14. Neron. Adde: cap. XXXII.

17. *atrameneo*, l. *atramento.*

620. a. l. 12. Eſais, l. Eſaias.

b. l. 31. SCIOPP.) Adde: *Quid ni* Leid.

621. a. l. 8. externo, Adde: ab Arabibus arceſſito, ut ex hoc loco patet.

15. *in manubus*, l. *in manibus.*

b. l. 9. *ut novationis*, l. ut *novatione.*

13. Studioſi atramentum, Scribe literis curſivis.

18. fronti Armeniacus, l. fronti *μέλανι κεντητῷ Armeniacus.*

20. Epiſt. II. l. Epiſt. 21.

622. a. l. pen. *numquid & crura etiam in*, l. *numquid etiam crura in.*

624. a. l. 20. *πόλιν ἀπεικάσεται*, l. *πόλιν πρῶτον ἀπεικάσεται.*

b. l. 36. liberali non parca, prolixa,) Correctoris.

625. a. l. 25. *notavit ſibi ad lumen*, l. *notaſſet ſibi & lumen.*

b. l. 7. I, IV, 24. l. I, 17, 24.

21. ſedentes, l. jacentes.

626. a. l. 7. CUPERUS) Adde: Silius XI, 327.

poſt l. 10. Adde: *Perductum*] *productum* Tornaeſ.

627. a. l. 6. Virgil. X, 640. l. Virg. X, 642.

10. *Mens ſi pondere*, l. *Mens ſine pondere.*

Pag. 627.

Pag. 627. a. l. 33. *Sine pondere &c.* Haec nota referenda eſt ad finem praecedentis annotationis.
b. l. 23. vers. 16. &c.) Eſt Correctoris in medio notae Bourdelotii.
628. a. l. 1. editio, Adde: ut & Voſſ. Cod.
629. b. l. 8. *arcana operta*, l. *arcana opera.*
630. a. l. 6. *ultimam*, l. *ultimum.*
32. fine *inquit*, l. fine *itaque.*
631. b. l. 8. in vero, l. majori litera: in Vero. Videtur etiam adſcribendum, Bourdel.
27. l. 11. Epigr. 12. l. lib. xi. Epigr. 82.
ibid. lib. xvi. ff. l. leg. xvi. ff.
28. *diſpenſantem*, l. *diſpenſatorem.*
37. Terent. Act. l. Terent. Adel. Act. Ceterum haec nota rejicienda poſt ſequentem.
633. a. l. 4. ab Aegyptiis, Adde: de quo Diod. Sic. lib. v.
26. lib. vii, 710. l. lib. vii, 730.
b. l. 37. an voluit &c.) Correctoris.
634. a. l. 11. Tornaes.) Adde: Ita & Leid. qui & ſequentem vocem *omnes* ignorat.
635. b. l. 10. Galdaſtus, l. Goldaſtus.
636. a. l. 4. *Eſt* pro *ſummum, maximum,*) Correctoris.
b. poſt l. ult. Adde: *Accedere ultioni*) conſentire. Perſ. Sat. 1. *non, ſi quid turbida Roma Elevet, accedas.* ubi vid. Claver.
637. a. l. 8. Tornaeſ. *ad hoc*, l. Tornaeſ. & Leidenſ. *ad hoc.*
41. Vide infra cap. cxl.) Haec verba rejicienda ad finem hujus notae, vel ſupra l. 38. poſt illa *dolos* &c. *incidere.*
ult. ratior, l. rarior.
638. a. l. 29. *intervetere*, l. *intervertere.*
b. l. 11. iii. l. 103.
l. 28. Forte *ſervitii indicia* &c.) Haec nota ſuperius addenda erat lin. 12.
639. a. l. 13. act. 1. ſc. l. act. 1. ſc. 1.
22. lib. 1. l. leg. 1.
b. l. 17. *eo majora*, l. & *majora.*
22. 23. ignoti, noti, Scribe literis curſivis.
641. b. l. 40. Terent. Act. l. Terent. Adelph. Act.
642. b. l. 10. *tenet*, Adde: *jura legum* Lucan. viii, 75. ix, 560.
643. b. l. 1. inſertia, l. infeſtis.
8. Ovidus, l. Ovidius.
10. 400. l. 440.
pen. de armis & vi armorum, l. de vi & vi armata.
644. a. l. 12. *fuit*, l. *furit.*

Pag. 644. a. l. 20. *inſectam*, l. *infectam.*
22. *inſectam*, l. *infectam.*
645. b. l. 29. *ſtlalatarium*, l. *ſtlalaturum.*
646. b. l. 23. Iſidor. Origin. l. Iſidor. 11. Origin.
647. a. l. 6. *heu mihi*, l. *hei mihi.*
7. *heu*, l. *hei.*
11. revocare, l. ſevocare.
19. pro accelerat) Correctoris.
poſt lin. 19. Adde: *Mors una*] Simplex, quum hic & armis & ſubmerſione poſſit mori. Vide ad Valer. Flacc. ubi mortis vias inventas novas navigatione ait.
23. grande foret, l. grande fuerit.
25. fidem capit, l. fidem accipit.
36. Brukhuſius, l. Broukhuſius.
b. l. antep. Aurat.) Adde: *iratus* Leidenſ.
648. a. l. 2. *Eumolpes*, l. *Eumolpos.*
b. l. 15. id eſt reddunt &c.) Correctoris.
649. a. l. 4. ἰαμβελλῶς) Correctoris.
12. *foris*, l. *foris.*
28. *conciliunt*, l. *concilium.*
b. l. 2. *Tranquillitae*, l. *Tranquillitas.*
650. b. l. 41. ſi quid mutandum &c.) Correctoris.
651. a. l. 7. 139. l. 193.
41. *venerandum*, l. *venerandam.*
b. l. 45. Sammon. l. Samon.
652. a. l. 24. acceſſon. l. acceſſion.
b. l. 36. glabra quod ſint, l. glabra quae ſunt.
653. a. l. 7. redigit, l. redegit.
654. a. l. 44. concinnato, l. cincinnato.
b. l. 3. hoc, l. hac.
655. b. l. 15. formas) Adde: has capiti ut veras adponebant, idque *capillamentum.*
656. a. l. 23. *commendatur*, l. *commendatior.*
39. *haereditam*, l. *haereditatem.*
b. l. 12. Faler. l. Valer.
38. leg. πλοκαμὸς) Eſt Correctoris.
658. a. l. 4. Bosch. Adde: *Filiorum* codices plerique, ſed ſcribendum *filorum*, ſive *philorum.*
31. vel Sariſberienſis &c.) Eſt Correctoris.
b. l. 26. prooem. 1, iii. l. prooem. l. iii.
32. Sct. Colb. l. Scl. Colb.
ult. *ſua memoria*, l. *ſuā memoriā.*
659. a. l. 21. cap. 10. l. cap. 11.
b. poſt l. 27. Adde: *Nota pudicitiae*] Nocte Colb. Ovid. xiv. Met. 443. *notae pietatis alumnus.* Claudian. iii. Rapt. 274. *noti Cythereae pudoris* Val. Max. vii, viii, 1. *notae infamiae Tuditanus.*

✠✠✠✠✠✠

Pag. 659.

Pag. 659. b. l. 28. princio, l. priocipio.
29. ſe, l. ad ſe.
37. *ad ſui ſpectaculum*, l. *ad ſpectaculum ſui.*
660. a. l. 21. *Funeris officium* Leidenſ. &, l. *funaris officium ſparſis* Leid. &
661. a. poſt l. 6. *Proſecuta eſt defunctum*] *perſecuta* Cod. Memm. & Trag. quod praefero, alterum praeceſſit.
b. l. 33. inoleviſſe, l. inolevit.
662. b. l. 40. *ſimulque*] *ſimul* Colb. l. *ſimulque & lacrimas*] *ſimulque lacrimas* Colb.
663. a. l. antep. Lueret. II, 8. l. Quiotil. II, 8.
pen. 83. Adde: Calpurn. & cap. ſeq.
b. l. 9. habat, l. habet. de verbo *deficere* vid. ſupra ad cap. XXIX.
36. Hiſtor. XIV, 6. l. Hiſtor. XXI, 6.
665. b. l. 20. CCCXI. l. CCCXXI.
666. b. l. 37. *Aguoſcit*, l. *id* agnoſcit.
40. cap. LXVI. l. cap. LXIX.
667. a. l. 31. *Deduceret.* l. *deducerent.*
b. poſt. l. 4. Adde: *Et caetera*] Quod Salluſt. dicere ſolet & *alia*. Pflugius. ERHARD.
668. a. l. 30. *raptoſque*, l. *Ruptoſque.*
b. l. 9. *credo*, l. *cred'e.*
28. Illuſtr. Philoſ. l. Illuſtr. princ. Philoſ.
43. BARTH. Adde: Alcaeus apud Athen.
Οὐ χρὴ κακοῖσι θυμὸν ἐπιτρέπειν.
Προκόψομεν γὰρ οὐδὲν ἀσάμενοι.
BOURDEL.
670. a. l. 16. *Vis tu reviviſcere? vis tu diſcuſſo* &c. Tragur. Pro, l. ſed Tragur. in ſecundo membro *vis tu* repetivit: *vis tu reviviſcere? vis tu diſcuſſo* &c. *vis tu* pro.
31. Imo vero &c.) Correctoris in medio notae Bourdelotii.
671. a. l. 20. ſed quia haec eum, l. ſed haec cum.
33. talia plurima &c.) Correctoris in medio notae Cuperi.
b. l. 32. *Corporis*, Adde: & cap. CXXIX. *Funerata eſt pars illa corporis.*
672. b. l. 36. *Languidor*, l. *Languidior.*
ult. 95, 329. Adde: & 114, 439.
673. b. l. 11. Leid. Adde: qui etiam omittit particulam *ac*.
44. Ovid. I. l. Ovid. Epiſt. I.
674. a. l. 44. Declam. XXII. l. Declam. XXIII.
675. a. l. 12. *Circumpectus* & io marg. *pecus*, Tornaeſ. qui & *ac miles*, l. *circum pectus* & in marg. *pecus* Tornaeſ. qui cum Memm. *etiam ac miles.*
34. lib. II, 7. l. II, 70.

Pag. 675. b. l. 4. PATISSON.) Adde: Ita quoque Memm. & Leid.
676. a. l. 26. illud Attii, l. illud Afranii Auctione.
27. *proba*, l. *bona*. Legendus Stobaeus Serm. VII. Plaut. Merc.
b. l. 2. *Tabule*, l. *Fabule.*
poſt l. 19. Adde: *Patris familiae corpus*] *familias* Colb.
20. Et *mulierem*, l. *Et mulierem.*
31. eſſe aliorum, l. eſſe illorum.
33. Sic omnia, } ſunt Correctoris in medio notae Burmanni.
34. Ego puto &c.] }
677. a. l. 23. Leid. Memm. l. Leid. Memm. & Colb.
b. l. 5. *nec potienem* Colb. l. *nec potionem* Memm.
678. a. l. 5. Od. XIV. lib. I. l. lib. I. Od. IV.
31. Lociae, l. Lucian.
ult. & XVI. pr. l. & VI. & XVI. pr.
b. l. 10. *exornat*, Adde: vid. Herald. ad Arnob. I. pag. 43.
26. *fuerat*, l. *fuerit.*
679. b. l. 31. *Pudebat* &c.) Haec nota in ultimum loeum hujus paginae rejicieoda eſt.
680. a. l. 20. ſyneſ. l. Syneſ.
b. l. 12. *vates*, Adde: Lucan. V, 414. & 417. ex MSS. ita *inserta* ibid. verſ. 566.
27. *non negem*, Adde: *Certos* deeſt Memm. Haec & praeced. hac columna male inſerta video nunc lin. 32.
681. a. l. 36. TORNAES. Leidenſ. l. TORN. *partem* Leidenſ.
682. a. l. 4. *manifeſtum victorem*, l. *manifeſtam victoriam.*
pen. Achill. Tat. l. Achill. Tat. lib. III.
683. a. l. 14. *propere jam*, Adde: & ita Anon. ſive Palmer.
21. *Certiſſimae morti*, Ab his verbis iocipiendam eſſe novam notam monuit Defunctus, quod Corrector oeglexit.
37. *abducere* pro *ſubducere*, l. *abduxere* pro *ſubduxere.*
ult. *hane*, l. *hanc.*
b. l. 28. *exſere*, l. *effer.*
30. *Amplectique velis tantum*, l. *Amplecti tantumque velis.*
33. *jungam*, l. *fugam.*
labellis, l. *labelli.*
44. *Da oſcula* veteres, l. *da oſcula*. Lipſ. ANONYM. *ad oſcula* veteres.
684. a. l. 19. BOURDEL. Adde: Valer. Flacc. I, 636.

Pag. 684.

Digitized by Google

Pag. 684. b. l. 24. *Teret* redit ad fluctus] Eſt nota Correctoris, ibique legendum *Feret*.
685. a. l. 19. in lib. III. l. in l. III.
b. l. 15. *miſericordia*, l. *miſericordiae*.
686. a. l. 1. ſancitum, l. ſancitur.
8. dicturua ſum alibi; l. dicturus ſum ad Pauſaniam.
b. poſt lin. ult. *Peragit*] Senec. Phoen. 36. *Perage mandatum patris*.
687. a. l. 2. leg. III. §. VIII. l. l. III. §. I.
5. *Diſſolvitur aut vela*, l. *diſſolvitur, aut pertunditur, aut funes ejus praeciduntur, aut vela*.
43. *quae*, l. *qua*.
b. l. 2. Ovid. IV, 10. l. *Rudis & infecta materies*] Id eſt, rude & non politum lignum. Vide Tennul. ad Frontin. lib. I. Strateg. cap. V. exempl. I. Ovid. IV. Metam. 10.
6. Tornaeſ. BOURDEL. &c.) l. Tornaeſ. Bourdel. & praeterea haec nota rejicienda erat poſt ſequentem.
poſt l. 13. Adde: *Percurrère*] Forte *procurrère*. RICHARD.
22. l. falſus §. ſi pactum, l. l. 43. §. II.
23. lib. VIII. c. 3. l. lib. III. c. I.
25. lib. l. l.
27. diripiunt, l. deripiunt.
31. Epiſt. 7. lib. I. l. lib. 4. Epiſt. 7.
32. *genus eſt*, l. *enim genus eſt*.
39. an ſedato) Eſt Correctoris.
688. b. l. 34. lib. I. Triſt. 10. l. lib. I. Triſt. XI, 7.
ult. apprecati fuimus, l. precati fumus.
689. a. l. 13. Plin. Epiſt. III, 13. l. Plin. IV, Epiſt. 13.
antep. *Carmen* hic &c.] Correctoris.
ult. χεῖρας. in, l. χεῖρας in. major etiam diſtinctio recipienda ante ἐπιβάλλειν.
b. l. 5. *ſit opus*, l. *ſit, opus*.
14. exemplum multorum, l. exemplum ad terram multorum.
15. *placet*, l. *placeat*.
40. Torrrentii, l. Torrentii.
690. b. l. 9. (locus eſt &c. ad finem notae,) Delenda haec, ut Correctoris, & ſubſtituenda haec verba: Sed hic in litore ambulantes ejectum corpus vident. Quae verba a defuncto in ſuo exemplari poſt Bourdelotii notam adnotata omiſit Corrector, & ſua adjecit.

Pag. 690. b. l. 15. & ERH.) Adde: ſic Cod. Memm.
41. Epiſt. IX, 64. l. Epiſt. VIII, 64.
691. b. l. 1. *eſca jacet*, l. *eſca natat*.
2. BOURD. Adde: vid. ad Ovid. Epiſt. XIX, 186.
18. cap. 2. Adde: Boſch. malebat *hei mihi* pro *& ubi*.
26. Antiphone, l. Antiphonte.
37. impotentiam, Scribe literis curſivis.
692. a. l. 19. navigia, l. naufragia.
22. litus direxiſſe; l. litus aliquod direxiſſe.
ult. Dixere &c. Nota haec Bourdelotii inſerenda eſt praecedenti annotationi poſt Erhard. ante Cuper.
b. l. 14. *camprimitur*, l. *comprimitur*.
693. a. l. 3. *ipſa famis poena*, l. *ipſa tamen poena*.
45. WEITZ. Adde: *aſtraugulavit* Memm.
b. l. 24. Iliad. VII. l. Iliad. XII.
26. ὑπαλίξαι, l. ὑπαλύξαι.
32. Controv. 16. l. Controv. IV, 16. Lucian. Toxar. Euſtol. apud Alciphr. Auſon. Sapientib.
35. XXII. p. 555. l. XXII. p. 355.
694. a. l. 29. *humi an*, l. *humine au*.
31. *tabesque*, l. *tabesne*.
b. l. 5. Decl. III. l. Declam. VI.
695. a. l. 8. Siar. l. Sicar.
28. *Servis*, Add: & ita Leidenſ.
40. ſupra Petron. l. ſupra cap. CVII. Petron.
b. l. 5. Sed quis hinc ſenſus?] Eſt Correctoris.
696. b. l. 10. VI, 641. l. VI, 774.
12. Conf. VI, 774. Dele haec verba.
698. b. l. 10. *non proximos*, l. *non proximas*.
33. officii nomine, l. officii falſo nomine.
699. a. l. 24. locobant, l. locabant.
28. Divinatio &c.) Eſt correctoris.
b. l. pen. pericitlantur, l. periclitantur.
700. a. l. 4. Forte *diu ferrem*, vel *ductim ferrem*) Defunctus *diutius* non *ductim* conjecit. Verum ſex illa verba iterum induxerat.
18. vitam, l. vitam illius.
19. Fortae *Licae*, l. Forte *Licae*.
20. Cod. Pith. Adde: vide ſupra ad cap. LXXXIII.
702. a. poſt lin. 17. Adde: *Sodaleſque filii ſui aut ſepulcrum*] Lege *Sodales aut filii ſui ſepulcrum*.
poſt lin. 22. Adde: *Amiſerat*] Alii *amiſerit* TORN.
30. ERHARD.) Adde: Immo pro

apparatu convivali, ſuppellectile &c. Vide ſupra ad cap. xxxi.

Pag. 702. b. l. 12. Hamo enim, l. Hamo eam.
27. Boſch. ut ſit, l. Boſch. Forte *ut ſit.*
703. a. l. 1. *commues*, l. *communes.*
9. *facta recenſes*, l. *facta loquaris.*
10. *loquaris*, l. *recenſes.*
36. *ſterila*, l. *ſterilitatem.*
706. a. l. 5. & quatuor ſequentes referendae erant ad pag. praecedentem col. b. l. ult. poſt voces Amor. Eleg. 8.
ult. *minutiis*, l. *miniſteriis.*
b. l. 3. [ſic], Dele hanc vocem.
15. Torn. Adde: *ſanitatem* Tragur.
707. a. l. 19. xi. Aeneïd. l. l. xi. Aeneïd. 244.
708. a. l. 30. *plenus ſtultitia*, l. *plenus ſapientia.*
35. Sambuc. Adde: Abſunt etiam a Memm. & Tragur.
44. Aeucidos, l. Aeneïdos.
709. a. l. 30. Trag. Adde: & Colb.
710. b. l. 39. Lucan. lib. 11. l. Lucan. lib. 1, 110.
711. a. l. 5. Et praef. 11. Corrector hanc & decem ſequentes lineas ſupina negligentia interponit in media Erhardi nota, quae pertinerent ad ſubjunctam Burmanni notam.
21. Erh.) Haec vox transferenda ad finem lineae ſequentis poſt voces lib. 1.
b. l. 15. Sitrm. l. Sitzman.
16. de *viis ſolis* vid. Euſtath. ad Dionyſ. Perieg. vs. 6. l. *Vias ſolis* memorat Dionyſ. Perieg. vs. 6. vid. Euſtath.
23. Nos Virii, l. nos Vibii Virii.
713. a. l. 4. Boſch. l. Buſch.
6. Cap. 24. Adde: *fatis in triſtia* Memm. & ita Scal.
poſt l. 22. Adde: *Non vulgo nota*] Senec. Troad.

Non placent ſuetae dapes
Non tecta ſani moris, aut vilis cibus.

Lucan. l. 1. *menſaque priores*
Aſpernata ſumes.

Alia item haec Reipubl. vomica *luxuria.* Cato apud Livium lib. xxxiv. *diverſis duobus vitiis, avaritia & luxuria, civitatem laborare, quae peſtes omnia imperia everterunt.* D. Auguſtin. lib. v. de Civit. Dei cap. a. Manil. autem lib. v. hunc Poetae noſtri luxum deſcribit. Bourdel. Totam hanc notam, quam defunctus in exemplari ſuo deſcripſerat, omiſit Corrector.

Pag. 713. a. l. 44. *Nota* ed. Trag.] Immo videtur in ed. Torn. fuiſſe *tracta* ut eſt in Cod. Leid. quare editio illa conſulenda, quam non habeo.
48. victus quotidiani intelligitur, l. victus quotidianus debet intelligi.
49. cap. cxxxiv. *Fata*, l. cap. cxxxv. *Faba.*
714. a. l. 31. qni, l. qui.
b. l. 19. Heins. Adde: *Ae ſepyre cum laudabat* Colb.
25. ſub arboribus bibere, l. ſub umbra edere & bibere.
39. *ut digito*, l. *ut digitis.*
circa finem. Optime mihi &c.) Correctoris, ubi inſigni temeritate & audacia ſe totum hunc locum, ut & ſequentes verſus, ad arbitrium ſuum a foediſſimis maculis purgaſſe profitetur.
715. a. l. 15. herbis aut radicibus, l. herbis, floribus, aut radicibus.
27. 28. *accurrant*, l. *accurant.*
b. l. 46. Heins. Adde: *accuſati* Colb.
47. ſuppleat &c.) Eſt Correctoris.
pen. Boſch, l. Buſch.
716. a. l. 3. noſtrum, Adde: lib. x.
16. Heins. Adde: in Cod. Memm. lacuna erat aſteriſcis notata. Scalig. etiam poſt hunc verſum aſteriſcos ponebat.
717. a. l. 17. Heins. Adde: in *ſilvis Mauris* Douza. in *ſilvis auro* Colb. & Leid.
28. lib. vi. l. lib. vi, 7.
34. commentatione, l. commendatione.
b. l. 37. *nitet*, l. *micat.*
718. a. l. 43. unde furens reſcripſi } Correctoris.
b. l. 5. Sermo non &c. }
719. a. l. 8. *Clathris* volebat Heinſius, l. *Clathros* Heinſius.
720. a. l. 5. Conf. Adde: ad Val. Flacc. vii. 266.
8. Peritura fata &c.) Eſt Correctoris.
b. l. 24. Heins. Adde: *exactaque* Colb. & Scal. Cod.
722. a. l. 43. pag. 761. l. pag. 361.
b. l. 39. 49. l. 39.
47. vid. infr. l. vide & infr.
723. a. l. 9. Vide ad Virgil. vi, 209. Auſon. l. Heinſ. *virque virum quaerunt* ad Virgil. vi. Aeneid. 209. & videri jubebat Auſon.

Pag. 724.

Pag. 724. a. l. 44. ſcribc, l. ſcribe.

725. a. l. 21. *trahat ac*, l. *trahat hoſtile ac.*

29. *turbant ſenſum*, l. *turbant cenſum.*

726. a. l. 20. *pretia rerum*; Adde: Infra cap. cxxxv.

b. l. 7. Bourdel. Adde: Athen. vi, 1.

34. cap. 1. lib. ix. De hoc, l. lib. ix. cap. 1. Juvenal. Sat. iv, 139. De hoc.

727. a. l. 8. antecoena, l. ante coenam.

728. b. l. 1. Appian. 1. c. l. Appian. loc. cit.

1. *Excidii &*, l. *Excidit &*.

41. *ſuſpico*, l. *ſuſpicio.*

pen. lib. 1. & 9. Adde: Plutarch. in Catone.

729. a. l. 21. c. 23. lib. 1. c. 11. lib. xi. de Civit. Dei, l. lib. 1. de Civit. Dei cap. 23. & lib. 11. cap. 1.

b. l. 7. *in perniciem, abibant*, l. *in perniciem redibant.*

ult. iv. verſ. l. iv. Georg. verſ.

730. a. l. 6. *habere*, l. *haberes.*

30. Trag. Adde: *illumier* Colb.

731. a. l. 2. *caris*, l. *curis.*

33. Catil. 27. l. Catil. 37.
Nil eſt ſecurius, l. *Nil ſecurius eſt.*

b. l. 31. Tragur. l. Tragur. & Leid.

39. *mutriat*, l. *nutriat.*

732. a. l. 28. Bourdel. Adde: Vide ad Ovid. 1. Art. *Craſſi gaudete ſepulti.*

b. l. 7. Erh. Hic iterum a Correctore omiſſa eſt nota Bourdelotii, quam in exemplari ſuo deſcripſerat defunctus: *Libyco jacet aequore Magnus*] Caeſar lib. iii. bell. civil. Propert. lib. ii. El. 10. Valer. Max. lib. v. cap. 1. Manil. lib. iv. Lucan. lib. vii. Plin. lib. v. cap. 11. Autor. de vir. illuſtr. cap. ult. Zonar lib. ii. Plutarch. in Pompejo. Bourdel.

15. Heins. Adde: *Tullius* Colb.

33. *Reſpicit* &c] Haec Bourdelotii nota referenda eſt ad verba ſequentia *Eſt locus exciſo* pag. ſeq. col. 1. lin. 2.

733. a. l. 22. Canipan. l. Campan.

b. l. 7. *Cocythi*, l. *Cocyti.*

734. b. l. 11. Claudian. 1. Stilic. l. Claudian. ii. Stilic.

13. *Jocantur*, l. *Locantur.*

735. a. l. 33. pro Sulla, l. pro Sulla cap. 32.

b. l. 35. cenſet Torrent. l. cenſet pro ſua religione Torrent.

736. a. l. 15. Polyb. 1, 4. ---- Caſaub.) Haec perperam invecta in notam Weitzii; ſunt enim Burmanni.

30. *repetimus*, Adde: Ovid. ii. Amor. ix.

Pag. 736. b. l. 16. *nobile*, l. *nobilem.*

737. b. l. 8. Ingenioparactos, l. Ingeniopatactos.

13. *ſi illi eſſent*, l. *ſi ulli eſſent.*

14. *illas avaritia*, l. *illos avaritiae.*

738. a. l. 33. *carbuuculos*, l. *carbunculos.*

b. l. 9. *varietatos*, l. *varietates.*

739. b. l. 25. Puto olim &c.] Eſt Correctoris.

740. a. l. antep. 245. l. 545.

ult. Traguriensia exhibet, l. Traguriensia ita exhibet.

741. a. l. 1. *Rebus vobis*, l. *Rebus nobis.*

26. Collad. Adde: *leviorque* Trag.

antep. xci. l. xli.

pen. adnotavit, l. advocavit.

b. l. 2. antea, l. antea cap lxxxix.

742. a. l. pen. alteri, Adde: poſtponit Hadrian.

b. l. 9. verſus, l. hi verſus.

31. cap. 24. Adde *clauſtra* Leid.

743. a. l. 8. Apollinis &c. Auguſtus) Haec verba ſunt Burmanni, non Richardi.

10. *primae, &*, l. *primae*, Memm. &.

b. l. 7. lib. xviii. l. lib. xviii, 7.

18. Leidenſ. Adde: & Memm.

29. *veſtri apud*, l. *veſtri eſſe apud.*

745. a. l. 15. Georg. 1. l. Georg. 1, 467.

16. lib. ii. l. lib. 1.

746. a. l. 26. 97. l. 7.

45. Patiss. Adde: *muntia* Colb.

b. l. 1. Eclog. l. Eleg.

ult. *tenus illa*, l. *tenus iſta.*

747. a. l. 12. *ferax*, l. *ferox.*

b. l. 10. conſumat, Adde: Quintil. Decl. v, 17.

36. *dilaniat*, Adde: Paſſerat. ad Catull. pag. 11.

748. a. l. 27. vii fine, l. vi. fine.
in ſolvis, l. *in ſilvis.*

ult. nuda oſſa, Scribe literis curſivis.

b. l. 26. lib. xxv. l. lib. xxvii.

27. Homerico, l. Homeri.

749. b. l. 8. Delphi, l. Delphin.

750. a. l. 40. Indice, l. in Indice voc *Hiems.*

b. l. 36. quod ſecuti ſumus, Dele haec verba.

47. Annon. l. Anon.

751. a. ante l. pr. Omiſſa eſt nota ad verba *Optatavitque locum*, quae exſtat in priori editione. In ea tamen ante Patisson. inſerenda vox Torn. ad finem autem notae addendum: *oravitque* Leid. Memm. Colb. & Trag.

23. *Interdum*, l. *Intendens.*

b. l. 38. de Antonio, l. de pulſo Antonio.

752. a. l. 12. & Traguriensi, Adde: & Leid.

b. l. 21. juſſuri pr. h. d. P. Lege, viſuri pr. h. d. P. ita ſcripti duo.

Pag. 752. a. l. 40. *opo*, l. *opere*.
pen. *haec impune*, l. *hac impune*.
753. a. l. 28. XIII. *pugio*, l. XIII, 16. *pugio*.
legendum quare &c.) Haec nota Anonymi & initium Burmannianae uſque ad voces *Caeterum conf.* (quae delenda ſunt) huc non pertinet, ſed praeſcriptis vocibus *Quare? quia poena*] ſeparatim ponenda eſt col. ſeq. poſt notam ſecundam.
754. a. l. 17. SAMBUC. Adde: Forte *omnia laeva*. ANON.
b. l. 30. *indomito preſſus*, l. *indomito greſſus*.
755. a. l. 26 *honore*, l. *horrore*.
b. l. 10. modo nata & undantia, l. modo nata (male *nata* Tragur.) & undantia.
756. a. l. 6. affirmo, l. affirmo, imo affirmo.
19. *pedes*, l. *pedas*.
24. *concuſſa*, l. *concuſſae*.
31. *Ut tumida*, l. *At tumida*.
757. a. l. 15. cap. CXVI. Adde: *ante* Memm.
41. Pith. PATISS. l. Pith. TORN. PATISS.
b. l. 20. Fama recte, l. Fama (ut ſupra Fortuna verſ. 78.) recte.
30. Sic *ales Fama*. vid. ad Claudian. l. Claudian. I. Eutr. 347. Valer. Flacc. V, 82. Sic *ales Fama*. vid. Heinſ. ad Claudian.
758. a. l. 21. *ſit*, l. *ſlt*.
28. augere & *jam*, l. augere, falſum eſt, *jam*
b. l. 14. verſ. 477. Adde: vid. infra ad Fragm.
759. a. l. 27. *ubra*, l. *u'ba*.
b. l. 2. iidem & Tragur. & Colb. *uti*, l. iidem, & Colb. *uti*, Tragur. *illi*.
12. conſurgerem [ſic] &) Corrector manum defuncti adſecutus non eſt; ſcripſerat enim *conjungerem &*.
761. a. l. 15. *parent*, l. *parens*.
b. l. 1. Ignara pro &c.] Eſt Correctoris.
21. Reſpicit &c.) Haec nota referenda erat ad finem praecedentis.
ibid. religabantur, l. circumligabant.
763. a. l. ult. primi ergo, l. primi *ergo*.
b. l. 2. auferunt & aufugiunt, l. auferunt (ut dixi antea) & aufugiunt.
764. a. l. 3. XXI, 9. l. XV, 79.
5. ubi alii, Lege, XXI, 89. ubi alii.
7. TORN. Adde: ſimiliter Cod. Memm.
b. l. 21. Hadrian. *Hatenis*] *habenis* recte Scaliger. vid. l. Hadrian. *arreptis harenis* Scaliger. *habenis* recte. Vide.
poſt lin. 24. Adde: *Caſſida velat*] *velant* Colb. & Trag.
765. a. l. ult. Mutata eſt *deſerta*, l. *Mutata* eſt deſerta.
b. l. 21. fueret, l. fuere.
766. a. l. 16. *Ac toties*, l. *Ac totis*.
19. adnotata, Adde: Forte *notis*.
b. l. 13. *irati* forte. *atrati*) Diſtingue *irati*. Forte *atrati*.
767. a. l. 36. pro ſanguine infeſtam, l. pro infeſtam.
b. l. 10. tremebunda haſta, Scribe literis curſivis.
768. a. l. 19. verſ. 637. Adde: Paullo ante *gentis* pro *gentes* Leid. & paullo poſt *lampades* pro *lampadas* Colb.
26. ſeditionibns, l. ſeditionibus.
b. l. 37. *Irbem*, l. *urbem*.
769. a. l. 36. paret, l. patet.
b. l. 24 Auguſt. Adde: cap. LXXXVI.
49. XXIII. l. XXIV.
33. AURAT. Adde: *Crathona* Trag.
34. *vitavimus*, Adde: *venimus* Torn.
770. a. l. 18. *eſt?* Adde: BOURDEL.
27. *genus*, Adde: *quod genus* etiam hic Trag.
35. lib. XIV. l. leg. XIV.
36. legend. l. legendus.
b. l. 11. *convolvere*, Adde: & *volvere carmina* Val. Flacc. III, 408.

Pag. 770. b. l. 20. cohaereret, l. cohaererent.
pen. *Delinquere* peccare in aliquem eſt ſatis notum, l. nam *delinquere*, *peccare in aliquem* obvium.
771. a. l. 23. DOUZAE, l. DOUZA.
b. l. 17. Jungit Scipio, l. tangit Scipio.
772. a. l. 13. Art. V. l. Act. V.
773. b. l. 7. 37. l. 64.
38. quem locum, l. & *ἰσταγγέλα βαβίζειν*. apud eumdem lib. I. Ep. quem locum.
43. Miror &c.) Eſt Correctoris.
774. b. l. 11. *nomina*, l. *intima*
17. Eleg. I. Delenda haec, liber non eſt diviſus in Elegias.
33. Huc non pertinent] Eſt Correctoris.
775. a. l. 2. *& quaedam*, l. *eſt quaedam*.
b. l. 41. *peculiatos*, Adde: BOURDEL.
776. b. l. 28. Claud. XI. l. Claud. XXI.
ult. ante nuptias &c. vellent, Scribe literis curſivis.
778. a. l. 40. *pletanona*, l. duabus vocibus *pleta nona*.
779. a. l. 1. *perducis latebris*, Adde: Colb. *perducis e latebris*.
42. *ſcribere*, l. *praeſcribere*.
b. l. 11. Triſt. I. & IV. l. Triſt. lib. I. Eleg. 4.
781. b. poſt l. 11. Adde: *Jam manus*] Hae voces deſunt Colb.
782. a. l. 20. *politus!* l. *politus?*
783. b. l. 25. Lib. l. Libr.
784. a. l. 9. *coepit*, l. *caput*.
b. l. 15. autem eſt, l. autem eſſe poteſt.
785. a. l. 36. condia, l. condita.
ibid. expoſtulatio, l exprobratio.
pen. TORN. Adde: ſimiliter Leid.
b. l. 22. Heautontim. Adde: act. II. ſc. IV. vs 9.
26. *certeros*, l. *caeteros*.
28. ad Famil. Adde: Epiſt. 16.
pen. Traguriano &, l. Traguriano & Leid. &.
786. a. l. 2. *pendes*, Adde: alii *denes*. & deeſt *mihi* in q. c. TORN.
18. *alii donet*, Delenda ſunt haec verba.
47. *decepit*, l. *decipit*.
788. a. l. 29. *placeant*, l. *placeam*.
b. l. 5. Antiqu. lect. corrigit, l. Antiq. lect. 8. corrigit.
11. Epiſt. XII. l. Ovidius Epiſt. XII.
20. *apponit*, l. *appoſuit*.
789. b. l. 1. Leidenſe, l. Leidenſi.
790. b. l. 31. *diſcendunt*, l. *deſcendunt*.
43. Epiſt. IV, 19. l. Epiſt. IV. 98.
ult. *Inſimus* deeſt Tragur.) Haec verba pertinent ad notam ſequentem, & referenda ad pag. ſeq. col. pr. lin. 4.
791. b. l. 1. lib. II. l. lib. III.
9. RICH. l. ERHARD. *Spiritus* eadem acceptione apud Phaedr. lib. III. Fab. 41.
Miſere panem, ut ſuſtineret ſpiritum.
Jejunio acer.
34. credo voluit &c.] Eſt Correctoris.
792. a. l. 39. quid ſit, l. quid ſignificet.
40. *Perfuſus*, Ante haec notam revocanda eſt ſecunda columnae ſeq. *Puto, ſi* &c.
antep. Huc non &c.] Eſt Correctoris.
b. l. 9. Puto Ironice, ut ſcilicet] Eſt Correctoris.
21. antea *reginam*, l. antea *Deam*, eam *reginam*.
41. miniſteriam, l. miniſterium.
793. a. l. 10. DISPE, l. DISPEN.
794. a. poſt l. 27. omiſſa eſt nota haec: *Tentavit*] vid. ad cap. XII.
b. l. 13. ſuccnburat, l. ſuccubuerat.
17. *novatam*, l. *nocatam*.
29. XVIII. 16. *ἀγάλματα δοκεῖ ἀεὶ βάπτειν*.

Digitized by Google

τῷ, vetus interpres *excuſſit eos*) Huc non pertinet. quod Correctot p. 774. & 792. io Bourdelotium dixerat, io ipſum hic dici poteſt. Praeterea Vet. Interpres ἀ-πώλεσεν αὐτοὺς non reddit *excuſſit eos*, ſed *minavit eos*. Nimirum defunctus adſcripſit margini locum ex Act. Apoſt. cap. XVIII. ſed non verſ. 16. ſed verſ. 6. reſpiciens ad verba ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια, quae Vetus Interpres reddit *excutiens veſtimenta ſua*.

Pag. 796. b. l. 32. Imo vero &c.] Correctoris.
797. a. l. 19. *Theſſalio*. l. *Theſſalico*.
b. l. 10. XXI. *dicam*, l. XXI. 55. *dicam*.
37. morti proximum, l. morti proximum denotat.
39. In Heſychii &c.] Correctoris.
798. a. l. 29. voluit τυμβάυλα] Correctoris.
b. l. 39. *Gitona rega*, l. *Gitona* Leid. *rega*.
44. *negatae*, l. *rogatae*.
799. b. l. 8. Achill. Tat. l. Achill. Tat. lib. VI.
13. *agetur*, l. *agitur*.
24. *Bellenus*, l. *Bellenius*.
25. & eſt in Cod. l. *Bellenus* eſt in Cod.
ult. PATISSON. Adde: & ſic Cod. Memm.
800. a. l. 32. Non in his &c.] Correctoris.
b. l. 19. Non deſtituit &c. meae. Scribe literis curſivis.
801. a. l. 27. *inermis*, l. *inermus*.
b. l. 6. Bacch.) Adde: *Sc. nunc experiar*.
7. *admoverim*, l. *detulis*.
9. ut poſtea, l. ut poſt eum.
12. Ovid. v. Art. l. Ovid. I. Art.
antep. BOSCH. Adde: ita etiam Tragur.
802. a. l. 24. Traguriano, Adde: v Colbert.
37. ibique Servium) Adde: lib. VIII. Aen. [607.] & IX, 158.
40. cap. CIII. l. cap. CXII.
ult. *aut vino*) Dele haec verba male repetita.
b. l. 39. Sammon. l. Samon.
803. a. l. 11. BOURDEL. Adde: Ovid. Remed. 805. *Vina parant animos Veneri, niſi plurima ſumas*. Athen. X, 9. Critiae verſus.
30. BOURDEL. Adde: Suet. Cal. XXXVI. *Lectera contubernio defeſſa*.
b. l. 19. Addit, l. addidit.
804. a. l. 14. plurimi, l. plurima.
45. imo vero &c.] Correctoris.
805. a. l. 25. magicae, l. magica.
38. *non*, l. *mos*.
806. a. l. 11. Sammon. l. Samon.
22. lapillos magicos, l. lapillos illos magicos.
39. BOURDEL. Adde: vide Remeſ. Append. ad Epiſtol. Daumian. pag. 330.
808. a. l. 28. *locae*, l. *locus*.
b. l. 25. eſt fabula, Adde: *Precne* Leid.
809. a. l. 29. *ſomnio*, l. *ſomno*.
30. XII, 19. l. II, 19.
b. l. 10. ſuos, l. ſuas.
17. TORNAES.) Adde: *vſſedi* Cod. Memm.
810. a. l. 17. *Tantus*, l. *tentus*.
b. l. 15. *pracantis* Tragur. l. *praecantis* Tomaeſ.
ib. poſt *furor*, l. poſt *fruor*.
22. *ſomnum*, Adde: PITH. Deinde hic adtexenda erant, quae ſub Bourdelotii nomine nota ſequenti leguntur.
31. Theodor. Idyll. l. Theocrit. Idyll. XX.
811. b. l. 6. ad Manil. vs. 401. l. ad Manil. v. 403.
42. 384. l. 584.
812. a. l. 5. lib. XIV. l. lib. XLV.
b. l. 35. ERH. Adde: Ovid. III. Art. Amat. 733. *Juveniliter arcum corripit*.
813. b. l. 17. *tremus*, l. *tremui*.

Pag. 813. b. l. 17. PATISSON. Adde: Ita Memm. *tremuiſ* Scal. ad oram.
20. PATISSON. Adde: *mals* Leid.
814. a. l. 2. Metamorph. II. l. Metamorph. VII.
poſt l. 18. Adde: *Nam nec nominare*] *Nam nec* Trag.
poſt l. 35. Adde: *Inter res ſerias*] Juven. Sat. XI. 93. *Nemo inter curas & ſeria duxit habendum*.
b. l. 34. *evehat*, Adde: *in coelum* Memm. a *traheres* autem deeſt ad *Illa ſolo* in Colb. & Trag.
815. a. l. 17. ſervilis, l. ſenilis.
21. *animos*, l. *animos*.
22. *ultimae*, l. *ultimae*.
24. Adverſ. III, 8. l. Adverſ. VI, 8.
27. conſule, Adde: *defectoriam* Memm.
antep. *tentae*, l. *lentae*.
b. l. 44. *naturalis*, l. *naturalit*.
817. a. l. 5. XII. 13. l. XII. 3
26. opertere, l. oportere.
b. l. 38. *gaudio*, l. *gaudia*.
818. a. l. 17. Leidenſ. Adde: & Tragur.
819. a. l. 34. *hortulus* de, l. *hortulus* in Ceiti VI. 3 de.
35. Adverſ. XX. l. XX. Adverſ. 20.
circa fin. Et in Epiſt. &c.] Correctoris.
820. a. l. 11. *& hac*, l. *& hoc*.
821. a. l. 3. SCIOPP. Adde: *uſque injuriam* Trag.
ib. Vid. Gundlingiana tom. IV. Diſſ. 2. p. 328. l. tom. I. pag. 328. Locus autem huc non pertinet, ſed ad verba *Tetigit puer oculos*.
21. pro Cludent, l. pro Cluent.
22. Act. III. ſc. l. Act. III. ſc 2.
antep. *deprecatur ſua*, l. *deprecatur ſua numina*.
b. l. 9. & Bacchi Nympharum, l. Nympharum & Bacchi.
ib. *Bacchique*, l. *Bachique*.
822. b. l. 5. *Timidas* Tragur. l. ſed *timidas* Tragur.
823. a. l. 39. Imo vero Aries] Eſt Correctoris.
40. ſacrificium de quo Ariſt. l. ſacrificium προτέλεια, de quo Ariſtot.
b. l. 3. ERH. Adde: *feſtus tuis hoſtia lactaris* Trag.
824. a. l. 24 in Leid. & Tragur. l. in Colb. & Tragur.
826. b. l. 7. Etymol. Adde: *maſturbatorem* Torn.
828. a. l. 4. *nunquam habet*, l. *nunquam* &c. *habet*.
pen. Tragur. Adde: & Colb.
b. l. 21. *Adoleſcens*, l. *Adoleſcentulus*.
4. a fine *caeditur rigido*, l. *caeditur & rigido*.
829. a poſt l. 15. Hic omiſſa eſt haec nota defuncti, quae in autographo adparet ad verba *Parent mihi*] Sic de Aſyla Virgil. X. Aeneid. 176.
.... *coeli cui ſidera parent*.
Ubi Servius *parent* non interpretatur obobtemperant, ſed apparent, patent, ut cui nihil ſit abſconditum. Huic tamen loco magis convenit *obtemperant*, quia pro imperio dicit *Quam volo*, & mox *mihi flumina parent*, ubi vid. Bourdel.
830. a. l. 2. vel tam copioſas] Correctoris.
16. magicis animalibus, quibus iſti haec, l. magicis carminibus, quibus iſthaec.
b. l. 20. BOSCH. Adde: vid. Broukhuſ. ad l. Tibulli.
831. a. l. 41. *faſtidiat*. Adde: ſupr. cap. XIV.
832. b. l. 14. *Pomarium*. l. *Panarium*.
33. *Popinas*, l. *Rapinas*.
36. *faciebant*. l. *faciebat*.
41. *fuit*, l. *eſt*.
43. Barth. Haec vox delenda.
44. Varro R. R. 13. l. Varro I. R. R. 13.
45. *aptiorem*, l. *aptiora*.
833. a. poſt l. 19. Adde: *Dolata*, *delata* alii Hadr.
b. l. 8. *quiddam*, Adde: Ovid. III Art. 755. *Eſt quiddam geſtus edendi*.

& iv. Triſt. 138.
Et quiddam furor hic utilitatis habet.

Pag. 834. a. l. 9. ERH. Adde: *Indum non fulgebat* legit Tornaeſ.
19 WOUW. Adde: *falcato* Trag.
26 (& Scriver.) Immo Scriverius ſive Anonymus Scriverii legebat.
Imp. Cereris manus baccas & nova.
b. l. 13. *decreta imperialia*, Adde: de cultu imaginum.
14. intelligit &c.] Correctoris
27. Horat. Sat. iv. l. Horat. lib. i. Sat. iv.
40. ſuprr, l. ſupra.
835. a. l. 20. *tatus*, l. *latus*.
21. Goldaſt. l. Goldaſt d. loco
26. xxxiv. Calpurn. Eclog. ii. 6. l. xxxv. Calpurn. Eclog. ii. 66.
835. b. l. 1. Pariter & Heinſius &c.] Correctoris.
39. Ruf. l. Ruf.
836. a. l. 39. *Bellua*, Adde: BOSCH.
b. l. 9. *clav' inum' rabat*, l. *clav' inum' abat*.
10. numerabat pro &c. } Correctoris.
17. Tectum non &c. } Correctoris.
837. b. circa fin. Nolui hic &c.] Correctoris.
a. l. 19. vid. Ovid. l vid. ad Ovid.
838 b. l. 22. Curcul., l. Ciſtell.
839. a. l. 21. *tradit*, l. *tradidit*.
22. eſt, l. ſit.
24. Colb. Adde: & Leid.
b. l. 19. cum Traguriensi, Adde: & Colbert.
33. Codex: Add. ac Colbert.
39. *Annotationet*, l. *Annotationes*.
840. a. l. 2. paen. l. pen.
21. nec Tragur. Adde: nec Colb.
40. *Ne* Colb. l. *nec* Colb.
poſt l. 40. Adde: *Statimque*] *Itaque ad caſae oſtiolum proceſſi, ſtatimque* Tornaeſ. quae mox *vix ad caſae hoſtiolum proceſſeras* omittit, ut & Leidenſ.
b. l. 11. *Profferam*, l. *Proceſſeram*.
33. BOSCH. Adde: *fordoque* Colb.
841. b. l. 16. ſic: *Harpylas*, l. ſic: *Pennaeque furentis Harpylas.*
24. Phineo Dativ. &c.] Correctoris.
842. a. l. 26. Libr. l. L.
843. b. l. 18. *jacturae* ſc. fabae] Correctoris.
poſt l. 20. Adde: *At illa*] *Et illa* Leid. mox *confuſis manibus* Colb.
845. a. poſt l. 1. Adde: *Reddam*] Hic parva lacuna in Leidenſi
4. *pultius*, l. *pultibus*.
poſt l. 7. Adde: *Cauſſam triſtitiae*] *Cauſſa* Cod. Memm.
846. b. l. 15. Salm. l. Palm.
847. a. l. 4. *babento*, l. *habito*.
b. l. 31 *ducebat*, l. *dicebat*.
848. a. l. 29. judicio, l. judico.
b. l. 14. id eſt maxime tenax] Correctoris.
poſt l. 14. Adde: *Paullo ante*] *Paulatim* Scriver.
849. a poſt l. 20. *Lenta manu caedere*] *Cedere* Tornaeſ.
28. cap. xiv. Adde: *prende* Leid.
850. b. poſt l. 10. Adde: *Quandam imaginem*] *quamdam* ſive *quaſi* habet codex Memm.

Pag 850. b. l. 36. 133. l. 103.
851. b. l. 26. Codiei, l. Codice.
852. b. l. 9 *finles ignem*, l *finies hunc ignem*.
33. ſed alia, l. ſed & alia.
poſt l. 34. Adde: *Adcucurrit*] *accurrit* Tornaeſ. & Leid.
poſt l. 37. Adde: *Confidat*] *confideret* Leid.
44. WEITZ. Adde: *Philomela* Leidenſ.
Tamen &c.] Haec referenda erant ad finem notae ſequentis.
853. a. l. 5 IIII. Silii, l. III. Silii.
b. l. 25. dem, l. dein
854. a. l. 18. CUPER. Adde: Quintil. Decl x. pr. *Qui cuncta vota & praeparatas ſpes in ſenectutem ante ſe egerunt.*
b. l. 3. lib. iv. Gordian. lib. xv. l. leg. iv. Gordian. leg. xv.
27. agitionem, l. agitationem.
855. a. l. 30. *cederet*, l *crederet*.
36. mulierem praebuerit, l. mulierem ſe praebuerit.
39. ſubjecto tergu, l. ſub lecto tergo.
b. l. 10 *bonos* Adde: Ovid. ii. Am. iii, 16.
36. forte *ove*] Eſt Correctoris.
856. b. l. 11. Interpretantur de variis, l. interpretor de variis.
15. Luciam. l. Lucian.
33. Dictione Maxim. l. dictione vir maximus D. Heinſius ad Maxim.
857. b. l. 10. *Breſilanno*, l. *Preſilanno*.
860. b. poſt l. 3. Adde: *Sequeretur imperium*] *ſequetur* Leid.
861. a. l. 28 pag 281. l p. 261.
b. l. 17. cap. xviii. Adde: Haec deerant in Leid. ſed ſequebatur epigramma *Triphoi vides* &c. & alia.
864. a. l. pen. filim, l. filium.
b. l. 38. *lingnoſi*, l. *lignoſi*.
868. b. l. 6. Luxus defendi &c.] Correctoris.
antep. p. 183 Adde: vid. Pius ad Plaut. Menaechm i, 1. 35.
869. b. l. 12. *neque*, l. *nempe*.
871. a. poſt l. 25. Adde: *vulgari more placere ſibi*] *vulgari more* dixit Petronius ſupra cap. cxi. *ſibi placere* cap. xliv.
b. l. 7. ſplendidiſſimae candidiſſimae] Correctoris.
ult. *reor*, Adde: Remed. Am. 484. Claud. i. in Rufin. 258. *funera pudoris* Lucan. iv, 231.
872. a. l. 7. ut ſupra coaequale &c.] Correctoris.
28. *Capitolii*, l. *Capitolii*.
ult. WEITZ. Adde: Sil. Ital. xiii, 814. vid. Lipſ. ad Senec. Conſol. ad Helv. ix. Cerd. ad Virgil. viii. Aen. 654.
874. a. l. 19. *taberrnas*, l. *tabernas*.
875. b. l. 11. Rarum verbum &c.] Correctoris.
877. b. l. 26. ERHARD. Adde: *decrit* Voſſ.
879. b. poſt l. 8. Adde: *In ſimili deflet* &c.] Propert. i, v. 30.
l. 24. *finere*, l. *finire*.
881. a. l. 40. Judaeus, l. Judaeis.
883. b. l. 12. jejunabat, l. jejunabant.

Errores in numeris paginarum.

Pag.	male legitur	Pag.	male legitur	Pag.	male legitur	Pag.	male legitur
129	193	462	426	560	460	700	698
171	169	482	484	591	573	701	699
264	254	493	193	616	516	796	794
326	226	503	507	699	697	825	817
431	407	545	555				

INDEX

INDEX LECTIONUM,

QUAS A PRIORE

PETRONIO BURMANNIANO

DISCREPANTES,

VEL MSSTIS JUBENTIBUS,

VEL DOCTORUM HOMINUM SUASU,

VEL ARBITRATU ET INGENIO SUO,

QUOD POSTREMUM GENUS ADSCRIPTO NOTATUR ASTERISCO,

IN SECUNDAM HANC EDITIONEM

INVEXIT

JO. JACOB. REISKE.

CAPUT.	Pag. edit. primae.	ANTIQUA LECTIO.	pag. ed. ſecundae.	NOVA LECTIO.
XXVI.	88	inceſta	122	ingeſta.
XXX.	110	etiam	149	per otium
XXXI.	132	Pantomimorum	165	Pantomimi chorum.
	125	ſupra craticulam ferventia argenteam poſita, & infra	170	ſupra cratic. arg. ferventia, & poſita infra.
XXXIII.	133	piperato vitello circumdatam	182	piperato vitello opiperatam.
XXXIV.	140	tangomenos	191	* tengomen os.
XXXV.	145	bubale	199	bubulae.
	148	in quo cornua erant	203	*deſunt.*
XXXVII.	159	ſicca ſobria &c.	217	*Totum hunc locum disjectum & luxatum concianare & ſanare volui.*
	160	babaeculis	219	* canalicolis. (*male.*)
		rutae	——	* urticae.
XXXVIII.	161	credrae	220	cerae.
	166	ſociorum	226	* ſocio cum
	167	& quam	227	*adſcripſi perſonas colloquentes, ut & in aliis locis feci, quod commemorare operae pretium non eſt.*
	167	ecce	227	* eſſe. ex ſe

Digitized by Google

CAPUT.	pag. edit. primae.	ANTIQUA LECTIO.	pag. ed. ſecundae.	NOVA LECTIO.
XXXIX.	165	viſcovos, piſtores	228	aves, cervos, piſces, lepores.
	171	ſicut illi ſericulaſta: mel habuit praxim.	233	* Sicut ille ſericulus ſtatim ei dabit paradigma.
	172	cornu.	235	cornuum.
		arietini.		* aretalogi.
	173	expediunt.	237	expendunt
	174	aerumnoſi.	238	* aſperi, imperioſi.
XL.		ſua.		* ſetae &
XLI.	177	ſciebamus, mitteremus	242	ſciebamus, quo mitteremus.
	178	apophoreta	243	apophoreti.
	181	bacaluſias	246	* babazuſias.
	184	ſaue	250	* ſati:.
	185	primus	251	* Priamus.
		pataracina.		* pateram caldae. (*dubito.*)
	186	ire. Et mundum	252	* Tremendum
XLII.	187	ſtaminarias	253	* Amyſtidas. (*male*).
	188	Baliſcus	255	* Faliſcus.
	190	Hei, eſt, hei.	257	* Hei! hei! hei!
XLIII.	193	quae	261	* qua.
	196	parram pilavit	265	* † paſſum ambulavit.
	198	oricularios	268	* otacuſtarios.
XLIV.	201	oliorum	271	* molitorem
	203	fuit	273	* fui!
	204	Sicilia interiores	275	* in Sicilia terrores.
	205	percolapabant.		* percolapabant.
	206	vel pilabat, tractabat	277	velut pilas tractabat.
		dilectum cum ageret. Porro	278	directum. Cum ageret porro
	208	Aſiadis	279	* Afrodiſium
XLV.	214	ut dii	283	* uvidi.
	216	haec ſua	291	* haec ſola.
	217	inter duo		* inpendio
		caldicer ebrius	292	calidus cerebri.
	215	aut illud erit: quod utique	292	* aut illud: Erit: Novi utique
	219	mixcix.		cimbix
		pater. Male ut quadr.	294	* pater Malcjus. Quadr.
	321	mannos	295	* auros.
		filicem.	297	filiam
	224	dedit ſuas		* dedit dicas.
	225	burdubaſta	300	* maſturbatus.
XLVI.		adhebete	302	* ephebi.
	226	plane.		* plani.
	227	paupreorum	304	pauperorum.
		etiamſi omnis hoc anno tempeſtas diſpare pallavit	305	* etiam autumnus hoc anno tempeſtus diſpare pullavit.
	229	in naves	306	in aves.
	230	nervas. Et libentiſſime	307	* & merulas. Libentiſſime
	231	venit, dem literas.	308	* novit quidem literas.
	232	domus ionem	311	* domus uſionem.
	232	artificii docere aut tonſtrinum		* artifici, coquere aut conſuere, *mallem tamen*

Digitized by Google

CAPUT.	pag. edit. primae.	ANTIQUA LECTIO.	pag. ed. ſecundae.	NOVA LECTIO.
	234	onera	313	* oſtrea (*male.*)
	236	ſua re cauſſa	316	ſuae rei cauſſa
	241	cocum admonitum	322	cocus admonitus
XLVII.	242	non ago, in diviſione tamen	323	non ago in diviſione, tamen
XLVIII.	243	penicillo		* condulo
	249	niſi quis Corinthum habeat	331	* niſi quis *per* Corinthum habeat.
L.		& paropſides, ſtatuncula	332	paropſides & ſtatuncula.
	251	marculum	333	martiolum.
LI.	253	patronorum meus	336	* Patroclo Prometheus.
LII.	254	Nam hemerotis pugnaſſet petranctis in poculis. Habeo omnia ponderoſa.	337	* † Nam Hermerotis pugnas & Petro natis in poculis habeo. Omnia pou deroſa.
	256	Ma Dia, perite, ma Dia.	339	* μάλ' εἶα, πάρειθι, μάλ' εἶα.
		modo Fortunatam revertebatur, modo ad naturam	340	modo ad Fortunatam revertebatur, modo ad naturam.
	258	veto.	342	vetuo.
	261	cornices.	345	coturnices.
		animalia cromataricas		* anemolia, ſciomachias
LIII.	263	liberatum	348	* lividatum.
	272	ornata	350	onerata
LIV.	280	balatum	370	colaphum.
LV.	281	orto	372	cito
LVII.		Lana		* Talan
	284	in illius	375	* ſinu illius
	285	peductum	376	pediculum
		ricium		ricinum
		lacticuloſus	377	* febriculoſus (*male*)
	286	non melior	378	* canthelio (*male.*)
		mali iſto		* megaloſto.
		dignitoſſo.		dignitoſo.
	287	inervilia.	379	in ervilia.
	288	cepa pirrata.	380	* cepa capillata.
	289	Bene nos	382	* Bene non
LVIII.	290	geuge	383	egregii
	291	rutae	384	* urticae
	292	Sathana	385	Athana (*male.*)
	293	decuro	386	* de cureo.
		Geometrias, cretica & alogias, naenias.		Geometrias & critica, alogias, naenias.
	294	ſanna	388	* lemma
	295	ſcio		* ſcis.
		nobis longe	389	* nobis: Longe.
	300	aprimitis	335	* prai, mitis,
	304	ipſius mappas	401	ipſi iis mappas.
LIX.	306	nunc taces	403	nec taces (*ipſe Burmannus ſic referi pſerat.*)
LX. LXI.	307	Viderit.	404	viderint.

CAPUT.	pag. edit. primae.	ANTIQUA LECTIO.	pag. ed. ſecundae.	NOVA LECTIO.
	308	pulcherrimum baccibal-lum	405	* pulcherrimam baſiliſſam.
LXII.	311	apoculanius. Nos	408	apoculamus nos.
		ſtellas	409	* ſtelas.
		jam		viam (*male.*)
	312	matavita tau umbras	410	* manu citata umbras.
	313	larvam	411	* lauram.
LXIII.	316	caccitus.	414	* calliſtus.
	317	valebat poterat	416	delevi cum aliis *poterat.*
		Jovem		* bovem
	318	plane (non mentiar)	412	* (plane non m.)
LXIV.	320	adicere	420	dicere
		melica	421	* mellita.
	321	tiſicus		friſicus.
	323	interdiu.	423	* interdum
LXV.	325	videretur.	246	videtur.
	326	Sciſſa —— miſello	427	* Stilla —— Micyllo.
LXVI.	327	poculo	429	* porculo.
	328	mea re cauſſa	430	meae rei cauſſa
LVII.	333	apocalo	435	apoculo.
	334	ſic	437	ſit.
		barcalae		* margitae (*male.*)
	336	excatariſſaſti	438	* eſcbracizaſti
	338	indecens	441	* induens.
LXVIII.	339	audiebatur	443	* arbitrabar
	241	emit retentis	445	emi trecentis
LXIX.	342	ipſum Ammeam	447	ipſam Mammeam
	344	de facta	449	* de ſtrunto
LXX.	345	attuli	451	attulit
		munus		* unus
	347	loco	452	* loro
LXXI.	353	petraitis.	459	* Petronatis.
LXXII.	358	vero, vero	465	* vera, vera (*male.*)
		malo		mali.
		ſubſequi	466	*addidi: traxit.*
LXXIII.	359	actionem	467	* dictionem.
	361	gingilipho	469	* gingiliphos
		periiapabatur.		pyriabatur
	364	tangomenas	472	* tengomen os.
LXXIV.	368	non me miſit ſe de ma-chillam illam ſuſtuli	477	non meminit, ſi de mactra illam ſuſtuli.
		ſomniatur. Ita	478	* ſomnlat. Ut ita
	371	bonatus	481	* βαλανιας
LXXV.	372	effrangeret	483	ſe frangeret.
	377	ipſimi domino	489	* ipſi mei domini.
LXXVI.	378	vineam	480	vinum
LXXVII.	386	hoſpites capit	500	hoſpites C. capit
LXXIX.	391	certaque,	505	creta; quae.
LXXXI.	403	die	522	dii!
LXXXV.	416	nolui	540	* notavi.
LXXXVII.	424	hercula omnium herba-rum	550	* ſurculorum omnium herbarumque
LXXIX.	431	haec ad fata	559	hoc ad fata

Digitized by Google

CAPUT.	ANTIQUA LECTIO. pag. edit. primae.		NOVA LECTIO. pag. ed. ſecundae.	
	432	laetus	561	* ictusque
	433	replevit.	562	repellit.
		minor	562	* rumor
	435	ad ora referunt	564	* ad monſtra vertunt
	436	excuſſum	564	excurſum.
XCIII.	446	lentus	580	* tentus.
	441	enovata	581	enotata
XCV.	455	liberum	591	* dives.
XCIX.	466	ea*aratro	605	* ex aratto
C.	740	*diſſidentem.	610	diſſidentem.
		exciperet		* exciperent.
CI.	472	quae niſi per te licet,	612	niſi per te non licet.
CII.	478	non natione.	621	ſi una ratione.
CIV.	482	* Baiſtor	626	* Baiis coram
	485	Heſus	629	* Theſeus
CVIII.	495	inveniebam. Turbatus aequalis calvities	641	inveniebam, turbatus aequali calvitie.
CIX.	502	inani ſpuma	649	* inanis ſpuma.
CX.	506	flaucorum	556	flavicomum
	508	factam, quam expoſiturum	858	factam expoſitutum.
CXIV.	526	poſtquam ** manifeſta.	681	* poſtquam *nox* manifeſta
	528	juncta mors	684	* juncta morte
	529	expellere		* expellet.
CXVIII.	546	veſtibus.	707	verſibus.
CXIX.	551	Aes pireum cum laudabat	713	* † Aſſyria concham laudarat
	552	Numidae accuſatius illinc	715	Numidae ** illinc
	553	Atque Arabum	716	* Stacte Arubum
		an reo		* Circo.
	554	fames	717	* furens
	560	cenſum	724	ſenſum
CXX.	562	tantum	727	* cautum
	568	*Inter verſum* Rerum humanarum & Quae nova *genuinum reduxi* Sors cui nulla placet.		
CXXI.	572	enſis, horrida	740	enſis, & hortida
		rebellat		rebullit
	573	Quippe cremare	741	* Caede creare
		ſtrictos		ſtructos
CXXII.	574	Libyae	742	* Libyas
	575	abſcidit	744	* abdidit.
		titubans		Titan
	577	& tuba Mortem Sideribus trinis acta ciet	746	* Et tuba trinis Sideribus Mortem acta ciet.
	578	repens	748	* ruens.
	579	pulſo	749	pulſae
	581	vincendo certior exſul	752	* vincendo exerceor exſul
		bella vident?		* bella cient?
CXXIII.	586	Atque haec Romano tonitru ferit omina ſigna	757	* Hoc Romam tonitru ferit: omnia ſigna *moveri*.

CAPUT.	pag. edit primae.	ANTIQUA LECTIO.	pag. ed. ſecundae.	NOVA LECTIO.
	575	Et patria eſt pontus: & jam timor; eſt magis, arma	759	* Et pontus patria eſt. Etiam timor eſt magis, arma
	588	589. *verſus tranſpoſui,*		
	589	repertor	761	* repreſſor
CXXIV.	590	timor. ecce per orbem Mitis	763	* timor, ecce, per orbem. Mitis
	591	galea		* cavea
	592	mutataque	765	* multataque
		primumque		* primamque
		acta		* alma
	593	Atque inter toto laceratam pectore veſtem Sanguineam tremula quatiebat lampada dextra.	766	* Sanguineam —— dextra Atque inter fremitus laceratam pectore veſtem.
CXXV.		roga.	798	*abroga.
CXXVII.	608	pertentabat	736	pertentatum mulcebat
CXXVIII.	614	Puto, ſi	791	* Puto. Si
CXXXI.	622	quod aliis leporem	806	* quod aquilis leporem
CXXXII.	626	catomidiare	821	* catapygare.
	627	penſatis vibicibus animoſior	812	* dentatis vibicibus panthera maculoſior
CXXXIII.	634	veſtifluus.	821	* ſertifluus.
CXXXIV.	640	atque horrida		* & torrida.
	645	ſcillae lacus		* ſc. ſcapus.
	646	Praeterea quae		* praeterea quas
		luto: clavus		* luto clavos
CXXXVI.	650	peneque		ſanieque
CXXXVII.	642	murmure		* murmura
		prior. Juriſconſultus, Paret		* prior Juriſconſultus. Paret.
CXL.		puellaeque.	855	* puellaque
		adortus	873	* adultus.
		toto	874	* voti
		erigidus ſtrictis	878	* frigidus aſtrictis
		legat	879	* leget
		Barbara	875	* raraque
		ſecuraque	875	* ſecundaque

Effugerunt quaedam enotantis diligentiam, diſcrepantes a prima editione lectiones, quas a me ſciat Benevolus Lector introductas, niſi ubi manifeſta vitia typothetarum eſſe deprehenduntur.

T I-

Digitized by Google

TITII PETRONII ARBITRI

EQUITIS ROMANI

SATYRICON

TOMUS PRIMUS.

Digitized by Google

I N D E X

Eorum quorum notæ integræ in hoc primo volumine, textui ſubjectæ conſpicuntur.

HERMANNI BUSCHII Pasiphili Monasteriensis Annotationes in Epos de bello ciuili.
JOANNIS ALEXANDRI Brassicani ic. & Equitis Aurati Scholia.
HADRIANI JUNII HORNANI Medici Obſervationes.
INCERTI AUCTORIS Conjecturæ ex Bibliotheca Ampliſſimi & Nobiliſſimi Jacobi Bongarſii Legati Regii.
HENRICI STEPHANI Parisiensis Emendationes in Petronii Epigrammata, ex Fragmentis veterum Poëtarum tranſcripta.
INNOMINATI AUCTORIS Emendationes. Ex bibliotheca Bongarſiana.
JOANNIS SAMBUCI Turnoviensis Pannonii, Consiliarii Cæsarei Notæ.
FRANCISCI DANIELIS Avrelii ic. Notæ. Ex Bibliotheca Bongarſiana.
ANONYMI AUCTORIS Notæ. Ex eadem Bibliotheca.
PETRI DANIELIS Aurelii ic. Notæ, quas ipſe vivus ſub nomine Pierii Aureliani edere deſtinaverat. Ex eadem Bibliotheca.
MARCI ANTONII MURETI Limovicis ic. & Presbyteri Romani Annotationes.
GERMANI COLLADONII ic. Notæ in Epos de bello civili.
THEODORI PULMANNI Cranenburgii Annotationes.
JOANNIS TORNESII Lugdunensis Variarum lectionum libellus.
PETRI PITHOEI ic. Conjectanea de Petronio Arbitro.
EJUSDEM Notulæ ſive varietas lectionum.
CLAUDII BINETI Bellovacensis ic. Notulæ in Epigrammata.
JANI PASSERATII Professoris Regii Notæ.
CHRISTOPHORI RICHARDI Biturigis Notæ: quas nonnulli Critici Passeratio adſcripſerant.
FRANCISCI PITHOEI ic. Collectanea. Huic enim à pleriſque Criticis publice adſcribuntur.
PETRI ARNAUDI Propræfecti Provinciæ in Sede Forcalqueriana Notæ.
CONRADI RITTERSHUSII ic. Notæ.
JANI DOUSÆ JUNIORIS Spicilegium.
JOANNIS A WOUWEREN Hamaburgii Animadverſiones.
JOHANNIS ISACI PONTANI Notæ.
GASPARIS BARTHI Racemationes.
MELCHIORIS HAIMINSFELDII GOLDASTI Impomenta in Satyricon & Fragmenta: in quibus deſperatiſſima quæque loca feliciſſime aut emendantur aut illuſtrantur.
GEORGII ERHARDI FRANCI ſymbolæ.
JOANNIS BOURDELOTII Notæ, nunc demum integræ, in ſecunda hac editione.
SIMONIS ABBES GABBEMA.
HADRIANIDÆ.
JOANNIS BOSSCHII.
JOANNIS SCHEFFERI Argentoratensis &
THOMÆ REINESII, tantum in Fragm. Traguriense.
NICOLAI HEINSII.
GUILIELMI GOESII.
JO. FRID. GRONOVII.
GISBERTI CUPERI. nunc integræ.
PETRI BURMANNI, in hac ſecunda editione inſigniter auctæ.

T I-

VIRO

PERILLUSTRI ET NOBILISSIMO

THEODORO A VELTHUYZEN,

TOPARCHAE IN HEEMSTEEDE, WILLESKOP, KORTHEESWYK, COLLEGII PRIMARII TEMPLI CANONICO, ILLUSTRIBUS AC PRAEPOTENTIBUS CIVITATIS TRAJECTINAE ORDINIBUS PRIMI LOCI ADSCRIPTO, AD CONSESSUM ORDINUM FOEDERATI BELGII LEGATO, CONSILII UTRIUSQUE LECCANI SUPERIORIS ET INFERIORIS ADSESSORI, MERITIS IN REM PUBLICAM ET LITERARIAM CONSPICUO,

S D.

PETRUS BURMANNUS.

Nihil hominum, in eadem civitate & communi conſociatione viventium ſorte, conditione, vitae, munerum & ſententiarum varietate eſt diſſimilius, & diverſum magis: quae tamen ipſa, niſi intercederet diſtinctio, omnia brevi turbata collaberentur, neque diu ulla ſocietati ratio conſtaret. Ut vero tam diſpares fortunis & ſtudiis homines aequalitas quaedam neceſſitudinis & conjunctionis conciliaret & contineret, non aliud efficacius ad conſociandas mentes vinculum excogitari poteſt, quam ſi illi, quos & naſcendi felicitas, & deinde merita in primum locum & ordinem evexerunt, non potentiam ſuam in humiliores importune exerceant, aut opibus & honoribus ad inferiores premendos abutantur, ſed hunc unicum excellentiae & praeſtantiae ſuae fructum arbitrentur, ad tuendos illos, qui in fidem & clientelam eorum conceſſerunt, ſe componere, & omnibus, qui ad eos confugiunt, decus & praeſidium praeſtare. Hoc, ſi ulla umquam civitas ad felicitatem publicam facere poſſe intellexit, Romana certe, in arctiſſimo illo patronorum & clientum foedere oſtendit, & nihil antiquius, & ad concordiam civium conſervandam eſſe praeſentius, quam mutuum illud officiorum commercium, re ipſa demonſtravit. Hoc admonebat potentiores ex uberrimo & ampliſſimo divitiarum & opum fonte largos in tenuiores cives rivos deducere; hoc viciſſim humiliorum multitudinem a vi & impetu reprimebat, & patronos, ſicut parentes, eſſe colendos praecipiebat. Quamvis vero haec praeclare clientelae jura & officia, non tam expreſſa in noſtra civitate obſerventur, videre tamen licet effictam ſatis hujus ſaluberrimi inſtituti imaginem: nemo enim honeſtioris ordinis civis reperitur, qui non

quoſ-

Digitized by Google

quoſdam opibus & dignitate conſpicuos viros obſervet & colat; eorum in adminiſtranda republ. conſilia laudet, conatus adjuvet, & merita praedicet & commendet. Cum vero fieri nequeat, ut omnes, qui gubernacula rerump. tractent, eandem ſectam ſequantur, ſed ſaepe in ſententiis de ſumma re ferendis graviter diſſideant, hinc etiam evenire ſolet, ut eadem ſtudiorum & voluntatum varietas inter cives propagetur, neque ſolae in curia factiones regnare videantur: plerumque vero plebis & civium viliorum multitudo, impetum mentis, & externam rerum ſpeciem ſequentes, eos affectari conſuevit, qui populari aura abutentes, operam ſuam ventoſis & inanibus verbis venditant. Sanior vero & integrior populi portio bonis & optimatibus favere, unicum patriae amantis civis officium eſſe credit. Hos non ſibi, ſed communi ſaluti ſtudere; hos leges, quibus ipſa reipubl. fundamenta innituntur, tueri; hos inſtituta majorum, quae ſinceris adhuc temporibus fuerunt introducta, conſervare melius arbitratur. Talibus non Te modo, VIR PERILLUSTRIS, ego, ſed omnes, qui optimatium, recte & fortiter rempublicam gerentium, ſe clientes profeſſi ſunt, annumerandum jure tuo ſemper cenſuerunt, & hanc familiae Tuae ſplendidiſſimae nobilitatem, & ab ipſis libertatis noſtrae initiis praecipuam laudem fuiſſe agnoſcunt. Tulit gens Velthuſia, & patriae ſuae exhibuit, ſemper viros, non modo innocentia & ſanctitate vitae conſpicuos, ſed fortiſſimos & prudentiſſimos proceres, qui rempubl. non ex alieno arbitrio, aut impotentioribus addicti, ſed ex ſua ſententia geſſerunt, qui nullas à publicis ſeparatas rationes cum haberent, omnes animi & corporis vires ad commda & ſalutem communem civium intendebant. Quibus meritis, etſi non aequam ſaepe mercedem reportaverint, conſtanter tamen propoſitum tenuerunt, neque à via, ſemel optimo conſilio inſtituta, deflectere vel declinare voluerunt. His domeſticis imaginibus, & exemlis à majoribus Tuis proditis, Tu Vir Perill. excitatus, cum ad rempublicam accederes, eo maxime tempore, quo graviſſima tempeſtas meliorem civitatis partem dejecerat, & in primis familiae tuae antiquum florem & ſplendorem foedaverat, talem Te univerſis ſtatim probaſti, ut omnes boni meliora & mitiora tempora ſibi dehinc ſponderent. Tanta aegram rempublicam ſolertia tractabas, tam docta manu ipſa vulnera conducebas, ut Tua praeſertim opera brevi in priſcam ſanitatem coitura viderentur. Et cum multi poſt tam vehementes motus, vix ſibi promittere auderent tranquilliorem ſtatum, ſed augurarentur fere omnes, tot procellis quaſſatam navem, tot fluctibus jactatam, non evaſuram naufragium, Tu prudenter tempori ſerviendo, prohibuiſti, ne praeceps in profundum abiret, & manu gubernaculo admota elaboraſti, ut ſenſim & cunctanter eluctaretur & emergeret. Apertius autem ſe egregie erga patriam adfectae mentis argumenta prodiderunt, cum laeta nobis illa illu-

ce-

Digitized by Google

ceſcerent tempora, quibus magiſtratus, omni gravioris imperii metu ſoluti, libere ſuam de ſumma republica ſententiam oſtendere potuerunt. Tu novum quaſi libertatis reviviſcentis ſignum, quod eo tempore erigebatur, & ad quod certatim omnes in dignitate conſtituti viri convolabant, non modo ſequendum, ſed ita eſſe vindicandum & propugnandum oſtendebas, ut nulla iniquitas temporum, nullae malorum machinationes denuo illud è manibus cuſtodum evellere auderent. Neque, quamvis ex tam felici rerum converſione, maxima Tibi dignitatis & auctoritatis fieret acceſſio, tempus captandum eſſe putabas, ut illis, qui proſpero rerum ſuarum curſu ablati, potentia ſua ſine aliorum detrimentis, abuſi fuerant, vices rependerentur. Omnibus, qui Tecum manus ad recreandam rempul. conſociabant, auctor eras, nullam praeteritarum injuriarum memoriam, nullam ulciſcendi contumelias libidinem, praeſentem debere reipl. ſtatum turbare. Leniſſima eſſe incedendum via, & ut omnes motuum & ſeditionum cauſſae praeciderentur, acta potius priorum temporum eſſe confirmanda, quam, intempeſtivo ardore, ipſa malo graviorem medicinam adhibendam. Alia enim ſemper fuit factioſorum coetuum, alia optimatium, qui concordi animo in communem ſalutem conſpirant, ratio. Hi ab omnibus ſuae potentiae, & opum, quas in curia & conventibus publicis parant, ſuavitatem ſentiri volunt, ut non modo boni, qui ſub jugo olim gemebant, recreentur, ſed ut illi ipſi qui praeſenti rerum ſtatu non contenti eſſe creduntur, ab omni metu dominationis ſibi adverſae liberentur, &, ſi legibus aequiſſimis parere velint, ſub procerum praeſidio, tamquam ſub grata quadam umbra recubare poſſint. Et experti ſumus omnes, cum vicinas jam civitates quoddam ſidus adflaret, ſummam, in maxima rerum converſione, quietem, cum nemo Ultrajectinorum procerum inveniretur, qui ambitione, iniquitate, aut crudelitate bonam cauſſam corrumperet; Imo ita odia omnia detumuiſſe videbantur, ut nullas umquam aliquis injurias paſſus videretur. Certe Te, Vir Perill. & omnes tibi ſanguinis vinculo conjunctos, moderationis eximiae documenta edidiſſe, omnes fatentur, qui norunt, nulli primariarum familiarum majorem calamitatem incubuiſſe, quam Velthuſiae. Contempletur, qui me haec temere adfirmare credet, inſignia illa duo Tuae gentis ſidera, Wernerum & Lambertum, fratres mutuo inter ſe amore, & communibus in patriam ſtudiis conjunctiſſimos, qui in acerba & luctuoſa tempeſtate de gubernaculis republicae, cum omnibus cognatis & amicis, dejecti fuerunt. Sed cum ipſi illi viri fortiter hanc fortunae ſaevitiam ſuſtinuerint, & tela illa ad bene in utramque partem praeparata pectora non attigiſſe, aut laeſiſſe teſtati ſint, quid, quaeſo, cauſſae eſſet, ut eorum gentiles & cognati vindicandam hanc temporis magis, quam civium, iniquitatem eſſe cenſerent. Donandam Reipubl. non per-

Digitized by Google

ſequendam eſſe ipſi, alto & magno animo, non modo ſemper prae ſe tulerunt, ſed re ipſa praeſtiterunt, & tam quietae & tranquillae vitae, ad quam jam olim praeſidia in ipſis proſperis, aſſiduo ſapientiae ſtudio, ſibi paraverant, ſe dediderunt, ut auguſtiores apparerent privati, quam olim in honoribus & purpura effulſerant. Quibus & quam efficacibus ſolatiis non tam ſuam, quam patriae, calamitatem levarent, Socraticae illa ſapientiae plena Lamberti ad fratrem epiſtola, quam operibus ſuis, aeternum victuris, praeſcripſit, ignaros docere poteſt; quae cum vim & civitati univerſae à ſociis & foederatis factam, & injuriam honeſtiſſimis civibus ab hoſpitibus & peregrinis illatam perſpicue ante oculos ponat, ſimul conſcientiae talium virorum integritatem, & ab omni criminum ſuſpicione immunitatem demonſtrat. Sed refricare haec vulnera non lubet; quamvis nullum periculum ſit, quae tua eſt animi manſuetudo, ex illa commemoratione exulcerari mentem tuam poſſe, qui ſemper recte judicaſti, feliciores fuiſſe, qui injuriam paſſi fuerunt, ipſis illis, qui intulerunt. Hoc vero unicum, VIR PERILLSTRIS, à me adjici ne graveris, hanc, tam inſignibus viris & familiae tuae impoſitam calamitatem, nulli umquam luctuoſiorem & magis illaetabilem viſam fuiſſe, quam parenti meo, qui tam arcte, & amicitiae vinculo, & ſimilium erga rempubl. ſtudiorum conſenſione, Lamberto & reliquis Velthuſiis erat conjunctus, ut omnia cum illis ſemper, ſive proſpera, ſive adverſa, communia ſibi duxerit. Nam ex quo tempore primum huic urbi pedem intulerat, cum videret ſe objici, & furentium theologorum contra magiſtratus rabiei, & calumniis civium contra ſuae, quam profitebatur, diſciplinae integritatem, ad quos ſe tutius adplicaret, quam ad fidiſſimos & fortiſſimos navis publicae gubernatores? Ad quorum nutum, tamquam certiſſimum aſtrum, curſum ſuum dirigeret, & quibus operam ſuam, Eccleſiae & Academiae addictam, approbare malebat, quam pullatae plebi ſe tribuniciis concionibus venditare. Gratius enim Deo ipſi fore ſibi perſuadebat, promptum legibus & magiſtratibus obſequium praeſtare, quam infrenem turbam, inani ſanctitatis & pietatis opinione ſibi prius conciliatam, invidioſa oratione in proceres concitare, & ex falſis optimatium criminationibus imperitae multitudinis applauſum captare. Hanc vitae ſectam cum conſtanter ſequeretur, & innocentia ſumma & ſimplicitate ipſos calumniatores, qui nihil jure in eo culpandum reperire poterant, irritaret; quid quaeſo, ipſi exſpectandum erat, ſubmotis & dejectis, qui contra omnes injurias ipſi ſemper egregie adſuerant, patronis? Quam ſi providere ulla mentis ſagacitas potuiſſet procellam, quanto rectius numquam pedem in hanc urbem, perpetuam ſibi palaeſtram futuram, intuliſſet, aut in rem ſuam melius conſuluiſſet, ſi ſedes dum mutaſſet, & diſcordem Trajectum, ut commodiſſima ſe bis terve oſtentabat

oc-

Digitized by Google

occaſio, reliquiſſet ſua in viſcera ſaevientem? Sed retinuerat eum ſuaviſſima illa Velthuſii ſui & aliorum ſibi faventium rectorum conſuetudo, &, qua florebat apud eos, gratia moleſtias omnes facile abſtergebat. Sed cum illorum ruinae involutus, & praeter omne jus, commodorum bona parte fraudatus, quotidie non à viris, ſed primae lanuginis adoleſcentibus, & pueris, qui omnibus ejus actis publicis obſtrepebant, vexatus, omni calumniarum genere, immiſſis & ſubornatis falſis criminatoribus, quaſi neque vitam ſancte ageret, neque recte de religionis capitibus ſentiret, agitatus, aegram & laboribus incredibilibus exhauſtam in luctu animam trahere cogeretur, quae poterat in hac urbe voluptas, quae jucunditas recreare? Sibi omnia, etiam debita, maligne praeberi, imberbes & immeritos, ideo tantum, quia in Burmanno vexando impudentiae caninae ſingularia ſpecimina ediderant, honorari cernebat. Quid faceret? Non erant Velthuſii, non alii, ad quos deſpectus & contemtus decurreret. Unicum, & id ne quidem ſatis tutum, ſupererat, communem cum illis calamitatem tacite deflere, & Deo cauſſam ſuam & omnium bonorum committere. Vides, Vir illuſtriſſime, quam non longe ſit arceſſenda cauſſa & origo, meae ergo Velthuſiam gentem, in cujus clientelam ſe jam olim pater addixerat, venerationis, quam à parente traditam conſtantiſſime ſemper cuſtodivi. Puer, & vix quid res humanae ferrent prudens, millies ab illuſtri illo Lamberto Velthuſio, quotidie in aedibus paternis verſante, ad virtutis & ſapientiae ſtudia inflammatus, poſt etiam patris, laborum aſſiduorum onere, & ſcaevae fortunae ictibus proſtrati, immaturam mortem, ab eo ſuſceptus, & quotidianis adloquiis excitatus, quid aliud menti meae inculcari, quam nihil mihi antiquius habendum, nihil prius eſſe annitendum, quam ut talem me paternis amicis approbarem, qualem illum cognoverant & amaverant? Et licet forte ardentior illa adoleſcentiae efferveſcentis vis, proniorem me in talium virorum cauſſam impulerit, quam quidem alii, qui prudentiae nimiae ſub ſpecie languere malunt, probarent, in iſtam potius partem me peccaſſe non poenitet, neque umquam, ſperò, poenitebit: Ejurare enim, ut nec nomen paternum licet, ita nec mores & inſtituta libet, & cum procul ab omni ambitione in literario otio ſemper vitam agere, ab ipſa pueritia, mihi propoſuerim, hoc libertatis mihi reliquum fore ſemper confido, tales colere & obſervare, quos vere patriae amantes, recti juſtique cuſtodes, & doctorum Maecenates eſſe mihi perſuaſero. Inter illos autem Te, in primis Vir Perill. ut ſemper feci, venerabor. Tu enim, familiae & nominis Velthuſiani ſemper ſtudioſiſſimum, quam primum in publicam lucem me, quaecumque ea ſint, ſtudia & famae primordia protulerunt, prolixe amplexus es: Tu favore, amore, &, ſi liceat tantum mihi ſumere, familiaritate quadam ita me devinxiſti, ut cui

in hac civitate, praeter Te, plura debeam, neminem agnoſcam. Patere ergo, quaeſo, quae inſignis Tua eſt humanitas, hanc à me Tibi publicam gratae mentis & officii teſtificationem offerri, neque dedignare clientis tui, ſi qua egeat, tutelam ſuſcipere. Non vero is ſum, qui tam ſplendore dignitatis, quae tamen in Te ſumma eſt, nec tam purpurae Tuae fulgore, qui late ſplendet, ut vilis adulator trahor, mox iterum, ſi forte illa fortunae ornamenta, ut fieri ſolet & poteſt, exciderint, turpiter deſerto patrono, ad alios me collaturus. Rapiunt, & ſemper rapuerunt, me in Tui venerationem ſingularis illa & conſtans de patria bene merendi voluntas, animus ad omnia, quae pulchra & honeſta ſunt, pro libertate & bona cauſſa audendi, paratiſſimus, ſuſceptum ſemel, & in quo permanes, conſilium omnes bonos & Tibi probatos protegendi & ornandi. Denique me inſignis illa ſemper adfecit in omni vitae parte moderatio, quod in ampliſſimis honoribus, quibus merito ornaris, nulla impotentiae aut effrenatioris animi ſigna prodas; quod in maximis divitiis & adfluentibus vitae privatae commoditatibus, nullum intemperantiae, nullum luxuriae argumentum oſtendas. Quod raram illam, & paucis divitibus conceſſam, fruendi opibus artem, tam prudenter & praeclare exerceas, ut neque in profundendo nimius, neque in ſtrangulandis intra arcam nummis adſtrictus & tenax, auream illam mediocritatem, & veram liberalitatem exhibeas. Te pauperes & egeni beneficum, amici prolixum & comem, omnes Te bonum & tantis opibus dignum ſentiunt & praedicant. Has in Te dotes, Vir Perill. etiam ſi omnes dignitatum & honorum phaleras Tibi inſperata temporum iniquitas detraheret, perpetuas & proprias agnoſceremus, & meritis laudibus proſequeremur. Et facile me ita vere, & ex animo ſentire, fidem Tibi facturum confido, qui me noveris minime ad adulandum aut blandiendum factum, ſed apertum, & ultra forte, quam expedit, liberiorem. Numquam ego tam callidus fui, ut aliud pectore clauſum, aliud ore & verbis praeferre, prudentiam & ſapientiam ſummam eſſe crediderim; ſed Batavicae illius ſimplicitatis amantiſſimus, ex animi ſententia intimos mentis ſenſus aperire ſoleo. Novi optime hac via multorum odium parari, neque ad magnifica quaeque & ſplendida, quae venantur homines, perveniri: Sed cum nulla umquam me tentaverit ambitio, nulla ampliora, quam quae conſecutus ſum, obtinendi cupiditas, neque ſpes improbas alam, quid cauſſae quaeſo eſſet, cur in turpem me alicui ſervitutem traderem? Contentus mea, quam Deus dedit, ſorte, ſi iis, quae poſſideo, tranquille frui, ſi libertate, omnibus civibus communi, uti, ſi ſtatum illum, in quo me collocavit, non emendicatus procerum favor, aut cognatorum, quos in hac urbe nullos in magiſtratibus umquam habui, potentia, ſed aliqua diligentiae & induſtriae fama, & au-

cto-

Digitized by Google

ctoritas & commendatio ſummi Graevii (cujus ſuffragatio me non plane ad eam adminiſtrandam provinciam ineptum eſſe, aequis literarum aeſtimatoribus perſuadebit) retinere, & partes mihi creditas alacriter obire & ornare concedetur, omnium mortalium me beatiſſimum judicabo. Sin adverſa inciderint tempora, & calumniis atrociſſimis, & injuriis ita me vexari & inquietari videam, ut tranquillitatem illam, quae ad ſtudia noſtra excolenda perneceſſaria eſt, turbent haereditarii nominis mei hoſtes, non cedere, ſed fortia ſceleratis & facinoroſis hominibus pectora opponere, & omnia prius perdere decretum eſt, quam permittere, ut de ſama & acquiſito honeſtiſſimis artibus ſplendore, vel minimum deteratur. Sin minus; tam laetum mihi tempus & fauſtum & olim appariturum voveo & opto, quo fortunae & ſpei valedicens, & reſignans, ſi qua dederint, muſaeo meo ita me includam, ut nec ipſum Atridarum nomen exaudiam, & ſolae me, à quibus me nunc invitum toties avocant innumerae curae, & res magni ſaepe momenti, literae delectent & occupent; quo recolere & celebrare illa ſtudia, in quae ab ipſa pueritia me ardor ſummus tulit, in otio tranquilliſſimo licebit. Interim ad Te, Vir Perilluſtris, qui ſummum ſemper ſtudiis honorem & amorem exhibuiſti, qui me in amicitiam, imo fidem & clientelam recipere dignatus es, decurro, patrocinium tuum, ſi quando eo opus ſit, contra juratos & capitales hoſtes imploro, & ne pati velis, innocentis hominis famam, calumniis & maledictis hominum, omnibus flagitiis & ſceleribus coopertorum, vexari & lacerari, precor. Neque tamen, ut pro cliente tuo ullam publice ſuſcipias cauſſam peto, aut aliquid tibi pro me conandi laborem inponas. Unicum, quod animum mihi explere poterit, & ſimul invidos vanas ſpes foviſſe oſtendet, rogo, ne antiquum, quo me ſemper complexus es, favorem erga me meoſque intermittas. Ipſos enim calumniatores in ruborem ituros ſatis ſcio, ubi viderint nihil apud Te & alios bonos, quorum favorem mihi invident, calumnias illas effeciſſe, neque, quod forte intendunt, me gratia optimorum virorum & procerum excidiſſe animadverterint. Triumphaſſe mihi videbor, ubi priſtinum, quem adhuc tenere potui, locum apud Te tueri licuerit, ſecurus, quid diverſarum partium aſſeclae de me confingant, & ferreo illo, quo conſpiciuntur, ore mentiantur, & per omnem, non modo urbem, ſed Belgicam differant. Excitabit etiam nova in vitae meae conſuetudinem & mores, haec, quam ſcriptori huic Satyrico impendi, opera, dicteria; &, quod ex magna veterum ſcriptorum copia hunc potiſſimum elegerim, in quem vires ingenii & eruditionis periclitarer, ſemidocti quidam magiſtelli me, & in libidines pronum, & linguae procacis hominem eſſe, arguent. Quas malignorum criminationes & detractantium mendacia non hodie demum in me vibrata, jam diu contemne-

re.

re didici; ea proficiſci à talibus gnarus, qui verum ſibi dici numquam libenter audiunt, & malunt caſti haberi, quam vivere: qui ſuam in Petronio imaginem expreſſam, & vivis coloribus depictam deprehendentes, indignantur libere nimis ſeculi depravati mores exponi. Exprobrari ſibi à viris doctis ignaviam & juventutis corruptelam, paedadogi potius viles, quam bonarum artium profeſſores habendi, toties arbitrantur, quoties aliquid vere & candide in corruptas ſtudiorum vias à doctioribus, ſive in orationibus publicis, ſive in ſcriptis commentariisve dici audiverint vel legerint; & communes publicaſque omnis aevi eruditorum querelas, & expoſtulationes, in ſe praecipue vibrari exiſtimant. Sed cum Tu, Vir Perilluſt. ſemper ingentem ſeveriorum Muſarum amorem prae te tuleris, & hos plebejos juventutis praeceptores, qui extra dictata ſibi à magiſtris tradita, ne hilum quidem ſapiunt, non magno in honore habeas, ad quem potius patronum ſolidae & antiquae eruditionis cultores decurrerent? quem praeter Te laborum ſuorum & lucubrationum judicem expoſcerent? Certe ego, ut Tibi & omnibus bonis in reliqua vita innocentiam & integritatem approbare malo, quam à tumidis & inani ſanctitatis ſpecie conſpicuis cenſoribus laudari, ita malo quoque mea, qualiacumque ea ſint, ſcripta & commentationes Tibi non abjicienda videri, quam ſi univerſus Marſyarum grex mihi incondito quodam murmure adplauderet. Si magiſtratibus, quibus ſolis rationem mei muneris reddendam puto, diligentiam & induſtriam, ſi viris literarum noſtrarum peritis, & extra omnes partes per univerſum orbem poſitis, nomen meum commendare, & eorum amorem mereri contigerit, nihil mihi cum invido illo, & maligno Momorum choro negotii ſupereſſe credam. Si illuſtriſſimi & unici praeceptoris mei Graevii veſtigiis inſiſtendo, Academiae noſtrae commoda & gloriam augere & promovere licuerit, coelum ipſum attigiſſe videbor; denique ſi Tu, Vir Perilluſt. prolixum illum erga literas & literatos favorem & voluntatem, qua olim Graevium merito ſuo es amplexus, in me propagare & extendere volueris, efficiam, ut beneficia in minime ingratum hominem collata intelligas. Tua me benevolentia, ad majorem in recolendis ſtudiis alacritatem incendet & exſtimulabit. Faxit modo Deus, ut diu populo Batavo & Trajectino ſalvus & incolumis interſis & praeſis, ut literae noſtrae, non modo Te Maecenatem prolixum & benevolum obſervent, ſed univerſa reſpublica Te libertatis avitae & legum aequiſſimarum tutorem & vindicem veneretur. Nec cives & incolae Te ſolum in turbulentis & motuum bellicorum plenis tempeſtatibus publicae navis peritiſſimum & cautiſſimum gubernatorem laudent, ſed pacis tam diu exſpectatae, & ad quam conciliandam operam & conſilium ſemper attuliſti, adſertorem praedicent, & extollant. Sic denique cum meritis honor & dignitas

Tibi

Tibi creſcat & amplietur, ſic auctoritas, ſimul cum uſu rerum & aetatis maturioris gravitate, Tibi augeatur, ut non praeſens modo aetas laudes tuas debitis praeconiis celebret, ſed etiam grata poſteritas Velthuſiani nominis memoriam ſeris nepotibus perenni commemoratione commendet. Dabam Trajecti Batavorum Kalendis Judiis cIↄ Iↄ ccix.

PRAEFATIO

BENEVOLO LECTORI S.

Poſt tot praefationes & diſſertationes, huic editioni adjectas, quibus viri doctiſſimi, quiſque pro ſuo ingenio & viribus, Petronium, ejuſque fata & ſcripta excutere conati ſunt, ſupervacuum videri poſſet, te in ipſo limine nova iterum praefatione morari. Uſurpandi tamen moris cauſſa, antequam ad ipſum ſcriptorem legendum te accingas, quaedam praemonenda duxi, quibus & meam de hoc libro ſententiam, ſed breviter, & rationem, quam in recenſendo Petronio habui, aperiam, omiſſis iis, quae bis terve ſaepe in diverſorum diſſertationibus repetita leguntur, quas tamen nobis mutilare nefas viſum fuit. De ipſo Petronio, quis fuerit, vel quo potiſſimum tempore vixerit, prima lis eſt, neque facile dijudicanda. Tot enim Petronios, & praecipue, licet antiquior fuerit gens, ab Auguſti tempore, ex vetuſtis monumentis producunt viri docti, ut incerti ipſi, & inter ſe diſcordes eſſe cogantur de vero huic foetui parente adſignando. Plurimorum tamen ſuffragia tulit ille, ſive Cajus, ſive Titus, Petronius, Plinio & Tacito Neronis tempore celebratus, nobilis lautitiae & elegantis luxuriae Arbiter, cujus vitae & morum hic libellus verum eſſet indicium, & qui, a Nerone mori coactus, ejus flagitia, ſub nomine exoletorum faeminarumque, codicillis, paulo ante mortem, perſcripſit, & obſignata principi miſit. Hanc ſententiam & plurima in hoc ſcripto, quae Neroni & ejus amicis convenire videntur, & Arbitri cognomen, quod Petronio ex arbitrio elegantiae inditum videtur, firma-

Digitized by Google

re videntur. Fuerunt tamen quidam, & inter eos Octavius Ferrarius lib. I. Elect. cap. 7. quibus aliter viſum fuit; praecipue hoc argumento inducti, quod, ſi Neronem tangere inſtituiſſet Petronius, praecipuam inter omnia ejus flagitia crudelitatem, parricidium, caedes amicorum & incendium Romanae urbis, nullo modo ſilentio praeterire potuiſſet. Quibus libens ego meum adjicio calculum, & nihil in toto hoc opere deprehendi poſſe puto, quod in ſolum & praecipuum Neronem vibratum eſſe, videri merito poſſit. Sive enim Trimalchionis perſonam ſpectemus, libertus, ſenex jam calvus, fatuitate & inepta lautitiae & eruditionis oſtentatione conſpicuus inducitur, cum Nero juvenis, ex nobiliſſima gente, neque tam ingenio, quam moribus abſurdis fuiſſe prodatur. Sed quod praecipue me movet, eſt, quod expreſſis verbis Tacitus narret, illum Petronium, non data opera libellum quemdam, aut volumina aliquot, cura quadam & diligenti labore conſcripſiſſe, quibus illa flagitia traduceret, ſed ſub mortem, more illo tempore frequentiſſimo, codicillos quoſdam perſcripſiſſe, quibus, non ut alii, Neronem, aut quem alium potentem adulatus eſt, ſed exoletorum & faeminarum ſtupra & libidines conſignavit. *Codicilli* vero, ut ipſa vox ſatis efficit, codices minuti, & pugillares tabulae, cera illitae erant, quas ad quotidianum uſum ſecum fere circumferre & ad manum habere ſolebant, quibus illa, quae ſubito in mentem veniebant, ſtilo impreſſo inſcribebant, & aliis, ad quos ea res pertinebat, mittebant, ut vices epiſtolarum, vel mandatorum agerent. Sic narrat Suetonius in Oth. cap. x. illum, cum ſibi manus jam illaturus eſſet, *ſecreto captato, binos codicillos exaraſſe ad ſororem conſolatorios*, quos longi ſermonis capaces fuiſſe, neque temporis, inſtante jam fato Othonis, neque ipſa conſolationis ratio ſuadere videtur. Immo binos Otho ideo impleſſe videtur, quia unius modus non caperet integram, quam conſcriberet in hoc temporis articulo, conſolationem. Eadem ratio erat mandatorum, quae imperatores, non magno ambitu verborum, tribunis militum & miniſtris, codicillis conſignata dare conſueverant, ut apparet ex eodem Suetonio in Tiber. cap. XXII. Praeterea frequentiſſimum horum codicillorum uſum, ad brevia quaedam & ſubita verba inſcribenda, docet ipſe Petronius, qui cap. LV. Trimalchionem, poëtam & philoſophum agentem, inducit *Codicillos poſcentem*, quibus verſus quoſdam, *non diu cogitatione diſtorta* inſcriptos, ſtatim recitavit. Inter amantes etiam creberrimus codicillorum uſus, quos ad amicas, eadem in urbe haerentes, mittebant, & quibus vel noctem petebant, ut Ovidius lib. I. Amor. Eleg. II. & 12, vel alias blanditias committebant, ut ex noſtri Satyrici cap. CXXIX. apparet, ubi Chryſis dominae ſuae codicillos reddit, & Polyaenos codicillis verba, quibus iratam Circen mitigare tentat, imponit. Tales erant etiam illi apud Catullum Carm. XLII.

Moecha putida redde codicillos,

Quos eodem in carmine *pugillaria* appellat, a pungendo nimirum, quia ſtilo impreſſo puncta in cera facere conſueverant, quae etiam verſo eodem ſtilo facile deleri poterant, quod *lituram* vocabant, a *linendo*, id eſt, aequando, delendo; ut Ovidius lib. I. ex Pont. Eleg. 5.

Cum relego ſcripſiſſe pudet, quia plurima cerno
Me quoque, qui ſcripſi, judice digna lini.

Tales erant illi *codicilli* Memmii, quas *Curtius Nicias ad Pompeji uxorem de ſtupro pertuliſſe* narratur, a Tranquillo in lib. de Illuſt. Gram. cap. XIV. Similes quo-

quoque credendi ſunt fuiſſe illi cauſſidicorum, quibus graves obambulabant, ut ridet talem Martialis lib. v. Epigr. 52. Neque his inſcripta cuſtodiri diu ſuiſſe ſolita, aut ad poſteros prodita, vero ſimile eſt, ſed ſi quid majoris momenti ſubita meditatio ſuggereret, quod aevum ferre poſſe credebatur, inde deſcriptum in chartam vel membranam transferebatur. Hinc narrat Suetonius in Tiber. cap. LI. illum graviter tuliſſe, *codicillos Auguſti, de acerbitate & intolerantia morum Tiberii a Livia ex ſacrario prolatos, & recitatos, tam diu cuſtoditos fuiſſe.* Hanc quoque cauſſam fuiſſe puto, cur praecipua appellatione a Juriſconſultis *codicilli* vocati fuerint, minus ſolemnia ultimae voluntatis mandata; quia teſtamenta legitima, ad plures paginas produci ſolerent, & illorum verba codicillis capi nequirent, qui brevi ſcriptura, ſingularem modo rem, quam teſtator poſt mortem fieri vellet, comprehendebant. Hinc quoque toties codilli, pro epiſtolis, non longis, ſed brevioribus, quae non ad abſentes, ſed in eadem urbe, vel certe ſuburbano, morantes mitti moris erat, reperiuntur. Sed ne plura de his agendo moleſti evadamus, ad Manutium te remittimus, qui ad Ciceron. lib. IV. Epiſt. Fam. 2. & lib. IX. Ep. ult. hoc luculenter demonſtravit. Minime ergo Petronius ille moriturus codicillis ſuis potuit omne hoc, cujus fragmenta modo nobis ſuperſunt, Satyricum ſcriptum comprehendere, cum illi nec epiſtolae longiori ſufficerent. Neque etiam elaboratiſſima hujus libri ſcriptio patitur, ut ex tempore a morti proximo effuſum credamus. Praeterea ait Tacitus, eos codicillos ſub nominibus exoletorum & faeminarum, ſcilicet eo tempore nobilium, flagitia exhibuiſſe; hic omnia ficta & ad arbitrium excogitata nomina. Denique cum hi codicilli obſignati ipſi principi miſſi fuerint, non eos, ut poſteritati traderentur, ſervaſſe, ſed protinus vel igni dediſſe, vel alio modo tollendos juſſiſſe credibile eſt. Quod cum luce meridiana ſit clarius, nihil hinc praeſidii petitur illis, qui Neronem, ejuſque amicos & potentes hic traduci adſeverant.

Ab hac communi perſuaſione, neſcio autem an his rationibus inducti, diſceſſerunt fratres Valeſii, qui ad longe inferiora Nerone tempora Petronium detrudere, & ſub Antoninis vixiſſe, probare conati ſnnt: qui etiam natione Gallum ex Maſſilienſium agro ortum volunt, ex noto illo Sidonii loco. Nullo etiam fundamento Sponius Miſcell. Erud. pag. 208. contendit natum in pago ad fl. Druentiam olim C. Petronii dicto, nunc *Peyrvis.* Valeſiorum auctoritate motus quoque Statilius fuit. Quorum nulla ſpecie veri commendabilem opinionem duo mihi potiſſimum ſubvertere videntur; ſtili Petroniani elegantia & nitor, & morum, quos refert, corruptela. Quem enim nobis adducere poterunt, aevi Commodiani ſcriptorem, in quo tam expreſſa priſcae eloquentiae & munditiae veſtigia deprehendant, non in uno aut aliquo hujus ſcripti membro, ſed per omnem libellum aequali tenore diffuſa? Unicum modo hac laude Petronio ſimilem nobis oſtendant, & victas dabimus manus. Quod vero contendant in coena illa Trimalchionis creberrime, in aliis quibuſdam partibus aliquot vocabula & loquendi modos reperiri, quae ſequiora ſecula referunt, id temere jactari in commentariis ad ſuſpecta illa loca, à viris doctiſſimis, & à nobis quoque data opera ſaepe eſt demonſtratum; & non aevo jam barbarie inquinato, ſed judicio Petronii eſſe adſcribendum, qui in colonia Campana, viliſſimos homines, ruſticos, libertos, mercenarios, ſemigraecos, ſua ſtribligine & balbutie notabiles, in ſcenam inducit. Non tamen diffitemur pauca quaedam hic illic occurrere, in illa

 libri

Digitized by Google

libri parte, ubi Petronius ipſe ſui ſermonis eſt auctor, quae ſingularia, & nullo veterum exemplo illuſtrari poſſint, imo quaedam eſſe, communia infimo aevo, ut talia adnotavit ex noſtro Barthius lib. XII. Adv. c. I. Sed facilis ad talia reſponſio, cum nullus ſit in omni antiquitate ſcriptor, qui non ſibi quaedam propria & peculiaria tam in vocibus ſingulis, quam univerſa dictione, habet. In Livio Patavinitatem deprehendebat Pollio, de Ciceronis ſingularibus librum ſcripſit Statilius Maximus. Immo vero potius conjicere licet, ſi quae ad Petronii exemplum apud medii aevi ſcriptores occurrant, illos diligentius Petronium, quam reliquos ex antiquitate legiſſe, & hunc auctorem, vitio humanae mentis, quae ad laſciviora & luſus pronior eſt, familiariorem fuiſſe poſteriorum ſeculorum literatis. Et cum ſoli fere eſſent monachi, apud quos ulla adhuc eruditionis veſtigia ſupererant, quis non credat prurientes illos nebulones, qui in publico magnam pietatis ſpeciem mentiebantur, intra clauſtra ſua, laſciviſſimum quemque ſcriptorem aſſidue verſaſſe? ut ipſe Barthius hoc recte ſuſpicatur lib. VII. Adverſ. cap. 5. Immo horum otioſorum turpi diligentiae adſcribendum puto, quod non integer ad nos Petronius pervenerit, ſed illae tantum partes, quae monachis tentigine ruptis, laſciviae & libidinoſae proterviae manifeſtiſſimis argumentis blandiebantur. Nam minime aſſentiri poſſum Petro Danieli in praefatione, & Rittershuſio in notis ad Phaedr. lib. IV. fab. 13. aliiſque, qui propter nimiam obſcaenitatem, & argumenta laſciviis plena, plurima ex hoc ſcripto intercidiſſe credunt. Qualis enim eſſet haec exſcriptorum cenſenda religio, & ſanctitas, cum quae ſuperſunt, majorem partem omnes laſciviae numeros impleant, & nihil ſcripſiſſe latinius & apertius Petronium umquam putem, quam illa, quae ex reliquo corpore reſecta, ad nos transmiſſa fuerunt. Hoc egregie ſummus ille Salmaſius in praefatione ad L. Ampelium, his verbis, quae adponere non pigebit, oſtendit. *Ita conſervatus eſt elegantium nequitiarum curioſis Petronius Arbiter. Quod enim ex ejus ſatyrico habemus, mera excerpta ſunt alicujus ſtudioſi, qui, quae ad guſtum ſuum in illo auctore invenerat, eodem, quo opus legebat, ordine adverſariis ſuis commendavit ac commiſit. Qui putant à monachis ſic eviratum eſſe, vehementer errant. Qualis haec eſſet caſtratio, quae, reſectis à reliquo corpore membris, vel potius ipſo corpore abjecto, ſolas pudendas partes reliquiſſe videatur? Certe quae deſiderantur vix videri poſſunt ſalaciora ac nequiora fuiſſe, his, quae relicta ſunt. Immo iſta nullam procacitatis & protervitatis ὑπερβολὴν, vel ipſis lenonibus uſurpandam, reliquam faciunt.* Alterum quod non patitur, ad Commodi aut inferiora tempora hoc ſcriptum detrudi, ſunt ipſa rerum, quas vituperat & traducit, argumenta. Videmus eloquentiae nuper demum corruptae, picturae modo deficientis exitum, poëſeos in affectationem & tumorem a naturali pulchritudine deſciſcentis fortunas deplorari, & ineptos declamatores, poëtas miſeros & jejunos derideri. Quod, quaeſo, an ulli magis aevo competere poteſt, quam proximo ab Auguſto vel Tiberio, quo omnes diſciplinas, & bonas artes ita praecipites, & retro lapſas eſſe conſtat, ut omnibus, quibus adhuc antiquae eloquentiae quidam guſtus erat, ampla querendi & ſatyrico ſale vitia ingruentia perfricandi materia praeberetur. Sed hoc nemo, humanioris diſciplinae non penitus rudis, ſibi amplius probandum expoſcet. In notis & commentariis ad ipſum Petronium jam operoſe ſatis actum fuit. Quis vero umquam ſub Commodo aut poſterioribus principibus, cum jam barbaries & vitioſa oratio ſibi jus fecerat, animum inducere potuiſſet,

elo-

eloquentiae ruinam & labem ante oculos ponere, ſi non ſimul ipſe nitidioris & melioris orationis ſpecimen edere poſſet? Quis illo tempore ad Lucani, quem tamen ab antiquis illis ſeculi Auguſtei heroibus longe ſecernendum exiſtimo, gloriam aut famam proceſſit, cum ſi Valerium Flaccum, ipſi fere aequalem, ſed laude ingenii & caſtigatae dictionis longe ſuperiorem, exceperis, omnes adhuc intolerabilius inſanuerint? Qua ratione ergo in tumido illo poëta inſignia vitia animadvertere ipſi, longe gravioribus obnoxii, potuiſſent? Immo quo Deo inſpirante carmina illa, quae per hoc opus ſparſa leguntur, & praecipue illud belli civilis ſpecimen, egerere valuiſſent? Jam ſi reliqua, quae tangit noſter, paedagorum impuritatem, quae ſub Eumolpi nomine, matronarum & virginum levitatem, quae ſub Tryphaenae, Epheſiae matronae & Circes imagine, captatorum & haeredipetarum audacia, & fraudes, & alia capita hujus ſcripti, diligenter excutiamus, in quae quaeſo ſecula harum omnium corruptelarum primordia, niſi in illa, quae diximus, ſunt referenda? Non diffiteor, illa omnia ſub Nerone viguiſſe vitia & flagitia, immo jam majus robur cepiſſe, & convaluiſſe ſcio, & ſenſim exoleſcente omni gravitate & virtute Romana, nullam gentem deinceps corruptiorem exſtitiſſe agnoſco: ſed Satyrica hujus generis, ut eſt Petronii, ſcripta, contendo tunc potiſſimum edi & conſcribi ſolere, cum nondum omnia peſſum abiiſſent, & ipſa vitiorum conſuetudo jam eorum turpitudinem obliteraviſſet; ſed cum adhuc ſupereſſent antiquae ſectae & ſeveritatis quaedam reliquiae, cum a labe illa communi adhuc integri viri ferre non poſſent graſſantem illam morum luem, ſed omni modo ruentem diſciplinam ſiſtere & continere conarentur, talibus commentariis praecipue puto locum, & occaſionem fuiſſe. Et talem fuiſſe Petronium noſtrum exiſtimo, non notae luxuriae & elegantiae Arbitrum illum a Tacito merito ſuo notatum, ſed virum ſanctiſſimum, qui ad ſeverioris artis effectum per eam viam, quam ipſe initio libri ſui oſtendit, ductus, ſummum eloquentiae faſtigium cum attigiſſet, ferre non potuit ſuae aetatis declamatores moleſtos, & poëtaſtros ridiculos: qui moribus quoque exacta lege frugalitatis politis, vitam ad antiquorum virorum ſanctitatem inſtituens, ſtomachari non deſinebat libidinem, & proterviam invaleſcentem. Qui continentiae priſcorum Quiritium ſtudioſiſſimus, lautos epularum apparatus, nepotinos ſumptus, & cocorum ingenia, ſtili ſui acumine notare, & confodere non ceſſabat. Qui libertatis antiquae memor, & amiſſam illam per ignaviam luxurioſorum & decoctorum dolens, adulatores & cultores non principum modo, ſed ſervorum & libertorum domus Auguſtae vilia mancipia, ut monſtra, abominabatur. Qui denique ſua ſorte contentus, nec inhians alienae praedae, captatores illos haereditatum & orbis inſidiantes, ut vultures & corvos cadavera lacerantes, deteſtatur. Talem fuiſſe Petronium judico, neque umquam mentem meam ſubire cogitatio poteſt, ſcriptum huic noſtro ſimile, a viro omnibus illis vitiis, quae cenſorio opere damnat, contaminato proficiſci potuiſſe. Et mecum facere gaudeo diligentiſſimum Barthium, qui egregie de Petronii moribus & inſtituto judicare mihi videtur, ad Claud. Conſ. Olybr. v. 40. & lib. 11. in Rufin. 475. Et hoc perpetua ſermonis puritas, licet impuriſſimas ſui temporis libidines deſcribat, probat. Nullum enim in toto hoc ſcripto ſotadicum & obſcaenum origine & prima ſignificatione verbum deprehendas, ſed tranſlatis ſemper & honeſtiſſimis verbis ad nequitias exprimendas, ſumma cum verecundia utitur;

tur; aliter ac Martialis, Catullus & alii, apud quos & rebus & verbis omnis abeſt pudor, & qui ſimplici & improbo ſermone naturae opus nudum exhibere non erubuerunt. His omnibus ego rite penſitatis, Tiberii, Caligulae & Claudii imperia attigiſſe Petronium puto, imo Auguſti adhuc felicia tempora vidiſſe, qui moderatiſſimus princeps, & omni vitae parte civilis, luxuriae & lautitiarum maculam nullam ſubiit, ſed a cujus optimo inſtituto & diſciplina immenſum diſceſſit Tiberius, qui libidine omni impurus, rapinis & crudelitate reipubl. gravis, hydram illam & peſtem generis humani Caligulam, quo ſui etiam deſiderium eſſet, reliquit, quo ſublato, fatuus ille & inſulſus Claudius, uxorum, ſervorum & libertorum ſuorum ſervus, ita varietate morum, & virtutum vitiorumque mixtura turbavit & confudit civitatem Romanam, ut omnia veſtigia pene priſcorum morum deleret. Dominabantur & per omnes imperii Romani provincias graſſabantur, ſubmotis, ſi qui ex nobilibus gentibus & familiis ſupererant, viris, liberti; hi ipſo imperatore locupletiores opes, quas rapinis & nundinationibus corraſerant, incredibili luxu oſtentabant & profundebant. Hujus temporis imaginem ut poſteris expreſſam relinqueret, indignatio impulit, quisquis ille fuerit, Petronium noſtrum, & initio facto a corruptis ſtudiis, libidinem exoletorum, & virginum, libertorum & humiliorum ſordidas & fatuas lautitias, & reliqua flagitia numquam ſatis laudando ingenio & arte commemoravit. Claudium ergo, & potentium ſub eo libertorum crimina & ſcelera materiem praecipuam ſibi ſumſiſſe plane mihi perſuadeo. Neque temere in hanc ſententiam me deſcendiſſe patebit, ſi quis vitam Claudii à Suetonio conſcriptam, ſi Tacitum, Dionem & Senecam, qui acta hujus monſtri, & hominis, quem inchoaverat, non perfecerat natura, prodiderunt, diligenter perluſtrare voluerit. Sed praecipue cum Petronio noſtro lepidiſſimus ille Senecae ludus de morte Claudii comparatus manifeſte evincet, plurima in Trimalchione Petronii deprehendi Claudio convenientiſſima. Senex, ut revera erat, Petronio; Senecae caput aſſidue movens & dextrum pedem trahens, inducitur. Mercurium ejus ingenio delectatum Seneca; Petronius a Mercurio in tribunal raptum, & ejus dei vigilantia & beneficio ad ſummas opes perveniſſe fingit. Mathematicos de ejus exitu quotidie conjectaſſe philoſophus ait, quos illum maxime curantem, & artis vanae oſtentatione ridiculum exhibet Satyricus: Philologiae & literarum interiorum inepte & intempeſtive ſtudioſum uterque ridet. Incomptos & ruſticos mores, incontinentiam alvi, & ſonitum emiſſum ea parte, qua facilius loquebatur, lepide ab utroque notata deprehendimus, & plura, quae ad ipſa Petronii verba animadvertenda notavimus, inter ſe ſimilia ita congruunt, ut ovum ovo non melius reſpondeat. Neque movere debet quemquam, quod libertum faciat Trimalchionem, & ita, ut ſupra diximus, cum de Nerone diſputaremus, minus recte hanc perſonam ipſi imponere videatur Petronius; cum revera libertorum ſuorum non libertus modo, ſed ſervus fuerit Claudius, ad quorum nutum & arbitrium ſe componere cogebatur. Nihil quoque prohibet in Trimalchione (qui ex ſcriptoris mente plures, quam unius, perſonas ſuſtinet,) libertorum quaſi principe, & reliquis ejus collibertis ſuccoſis, ut ait noſter, & pecunioſis, potentium aliorum imaginem referri; & Calliſtum, Poſidem, Pallantem, Narciſſum & alios, quos Suetonius cap. XXVIII. Seneca, Tacitus, & Dion paſſim memorant, intelligi: hi enim omnes ad tantas opes & potentiam pervenerant, ut latifundiis, praetoriis, inſulis, ſupellectile, auro, argento & caetero appa-

ratu

Digitized by Google

ratu regias aequarent divitias. Ita Plinius lib. XXIII. 10. narrat, ſe multos ſub Claudii principatu, & tres praecipue Pallantem, Calliſtum & Narciſſum ipſo Craſſo opulentiores, rerum potiri cognoviſſe; capite ſequenti ait Druſillum Rotundum, ſervum Claudii, & diſpenſatorem Hiſpaniae citerioris, quingenariam lancem, & alia inauditae lautitiae inſtrumenta poſſediſſe. Lib. XXXVI. cap. 7. Calliſtum ex onyche columnis triginta caenationem ornatam habuiſſe, & lib. XXXV. in fine, *ex venalitiis gregibus quosdam potiri rerum, & praetoria ornamenta decreta libertis Caeſaris* ſe vidiſſe, & *tantum non cum laureatis faſcibus remitti illo, unde cretatis pedibus adveniſſent*, indignatur. Quae eleganter illuſtrant illa, quae noſter cap. XXIX. de Trimalchionis adventu in urbem inter venalitios, & cap. XXX. de faſcibus in poſtibus fixis narrat. Sed his in clariore luce collocandis integer libellus, non praefatio, eſſet impendendus. Neque quod Trimalchio non videatur ipſius Caeſaris libertus, ſed cujuſdam Pompeji, ut ad cap. XXX. oſtendimus, fuiſſe, haec infirmari puto. Nam cum Satyricis ſcriptoribus jus ſit, fictis pro arbitrio perſonis uti, ſi modo illa, quae illis adfingunt, ex notis vulgo intelligi poſſint; credibile eſt noſtrum, ne ſibi praeſens periculum, ſub tam infirmo & non ſui arbitrii, imperatore, apud quem omnia liberti poterant, crearet, ſtudioſe id egiſſe, ne nominatim Caeſaris libertos tangeret, ut contra Petronium illum Taciti feciſſe oſtendimus; ſed tutius putaſſe, ſi alterius potentis hominis libertum in ſcenam produceret, ſub cujus imagine omnis libertorum grex conſpiceretur. Praecipue cum eodem illo tempore etiam praeter Caeſaris libertos, alii nobiles eſſent opibus & luxuria, qui ad honores & potentiam evecti, ſe Caeſaris libertis adoptarent, ut de Marcelli Aeſernini liberto ait Plinius lib. XII. cap. I. Quidquid ſit, licet haec omnia, quae adſeveramus, tam manifeſte demonſtrari nequeant, ut nihil, quod opponi poſſet, ſuperſit, ſedet tamen mihi, non infra Claudii tempora hoc opus eſſe demittendum, quae praeter alia, his flagitiis inſignia fuere. Nam quid Torrentium quoque moverit, exputare non poſſum, qui ad Horat. lib. II. od. 12. Martiale juniorem ſtatuere Petronium videtur. Si illa pars hujus libri ſupereſſet, qua *Albuciam*, quam *Petronianam* vocat Fulgentius in praefatione Mythologici, traducit, dijudicare liceret, an eadem eſſet, atque *Albucilla* illa Taciti, lib. VI. Annal. cap. 47. *multorum amoribus famoſa*, quae ſub Tiberii extrema tempora floruit, inſignis libidine & infamia mulier. Sed de hac nihil adfirmo, cum eodem jure rejici, quaecumque adducerentur, poſſent, quo adfirmari. Subiit quoque aliquando animum meum ſuſpicio, Petronium Arbitrum illum fruſtra fortaſſe tam anxie quaeri; cum inter omnes Petronios, nullus hoc cognomine inſignitus reperiatur; & dubitavi aliquoties, an non ipſius libelli hujus Satyrici titulus fuiſſet *Petronius Arbiter*, eodem modo ut *Apicius* inſcribuntur illi libri de re culinaria, quos nullus umquam Apiciorum conſcripſit, ut *Cato* libellus ille diſtichorum, quae à nullo Catone relicta fuerunt; & quae id genus plura. Quos indices ideo quidam ſolebant imponere ſuis libris, quod ejus artis aut diſciplinae praecepta traderent, qua viri illi celebres fuerant. Quia vero ille Petronius, Tacito memoratus, non gentilitium aut hereditarium, ſed ex ſtudio & arte illa, qua in lautitiis & elegantiis diſponendis eminebat, cognomen illud *Arbitri* eſſet conſecutus, quicumque fuit auctor huic libro, ejus nomen proſcripſiſſe potuit. Sed huic conjecturae nimium tribuere nolo. De titulo vero *Satyrici*, qui vulgo nomini

mini

Digitized by Google

mini Petronii ſubjicitur, leviter quoque diſſident eruditi. Caſaubonus de Satyrica Poëſi lib. II. cap. 4. *Satyricum* dictum contendet, ut *commentarius*, & ſimilia, pro Satyrico libello. Nos vero ſecuti ſumus illorum ſententiam, qui non uno volumine contractum, ſed in plura hoc opus digeſtum credunt, & *Satyricôn*, ex Graeco Σατυρικῶν inſcribunt, quemadmodum & Ovidii *Metamorphoſeôn* libros, & alios eadem ratione fuiſſe inſignitos docuit Nicolaus Heinſius, qui ſolemnem hanc, ad exemplum Graecorum, multis ſcriptoribus conſuetudinem probat.

Alterum, de quo tecum, Lector amice, agendum erat, eſt, ut de variis hujus operis editionibus, & virorum doctorum notis & commentariis (quorum ſtruicibus hunc libellum obrutum pronuntiavit jam olim maximus Gronovius lib. I. Obſerv. cap. 23.) pauca quaedam commentemur, & ſimul quid noſtrâ operâ Petronio exornando acceſſerit. Codices MSS. hic longo ordine recenſere non licet, cum rariſſimi illi à renatis literis fuerint, & pauci a viris doctis, ut videmus, in conſilium adhibiti. Praeter eos autem, qui ab editoribus laudantur, video Britannicum codicem Palmerio in Spicilegio, Tom. IV. Theſaur. Crit. pag. 693. memorari. Qualis autem ille, vel cujus fuerit, ignoro. Editionum quoque priſcarum non omnium copiam conſequi potuimus, ut quid audax correctorum natio in hoc ſcriptore ſibi permiſerit, indagare penitus liceret. Prima omnium, quam adhibuimus, eſt Veneta, per Bernardinum Venetum de Vitalibus anno MCCCCXCIX. excuſa, quae ſimul cum Dionis Chryſoſtomi Oratione de Ilio non capto, ex Franciſci Filelſi verſione prodiit. Infinitae in ea lacunae, & majori parte defectum fragmentum potius, quam liber exhibetur; quaedam tamen loca ſincerius praefert, quam ſecutae deinde editiones. An huic proxima ſit Mediolanenſis, cujus nota quaedam Goldaſti prolegomenis pag. 259. ſubjecta meminit, adfirmare non audeo, cum nuſquam alias eam laudatam audiverim, vel ipſe viderim. Sed anno proximo M. D. Lipſiae per Jacobum Thanner Herbipolenſem, curante Hermanno Buſchio Monaſterienſi, poëta & oratore, ut notat Reineſ. ad Petron. cap. 78. iteratam editionem idem Goldaſtus & alii adſeverant, ſed qua nos quoque carere coacti fuimus. Excepit hanc Pariſienſis, anno MDXX. à Reginaldo Chalderio curata, quam ad unicum exemplar, ſive Mediolanenſe illud, ut conjicit quisque ille ſit, ſive, ut ego puto, manu exaratum codicem, expreſſam ſubjecta calci adnotatio typographi fatetur; & hanc Sambucum in praefatione ſua reſpexiſſe exiſtimo, quamvis non recte principem editionem credidiſſe videatur, in qua opinione fuit, forte quoque Sambucum ducem ſequens, Voſſius lib. VII. Art. Grammat. cap. 62. Hanc Tornaeſius quoque ad ſuam exornandam adhibuiſſe ſe ſcribit, nobis vero ea felicitas minime adfuit: non puto vero has multum inter ſe diſſimiles, aut unam alia locupletiorem; ſed primum, qui nova quaedam lacero huic ſcripto fragmenta adjecit, fuiſſe credo Sambucum, cujus meritis plurimum debet reſpublica literaria, qui integriorem codicem nactus typis Plantinianis emiſit, anno MDLXV. Draudius vero in Bibliotheca Claſſica, anno MDLXXIV. Commelinianis typis, ex bibliotheca Theodori Pulmanni prodiſſe adfirmat, quam nos quoque editionem numquam vidimus. Sed certius conſtat Joannem Tornaeſium eruditiſſimum typographum Lugdunenſem Petronium edidiſſe anno MDLXXV. duobus codicibus inſtructum, quos à viris, quorum tamen nomina nobis invidit, doctiſſimis accepit, & qui adjutus fuit opera eruditiſſimi viri Dionyſii Lebei-Batilii, Juriscon-

Digitized by Google

conſulti celeberrimi, & Regii poſtea Mediomatricum praeſidis, cujus vitam & merita Boiſſardus poſteris prodidit tom. II. Iconum Viror. Illuſtr. pag. 41. & cui Tornaeſius editionem hanc inſcripſit: dubito vero an non unus ex codicibus, quem adhibuiſſe ſcribit, fuerit viri Clariſſimi Erici Memmii, Senatoris Regii, (quem Emmium in editionibus poſterioribus dici video, & anno 1563. conjecturas conſcripſiſſe in margine Lotichianae adnotari) ex quo ſe quaedam deſcripſiſſe profitetur Lebei praeceptor Dionyſius Lambinus ad Horatii Epod. v. cujus commentarii ante Tornaeſii editionem jam ter quaterve excuſi fuerunt. Horum curae ſucceſſiſſe videtur labor viri Illuſtriſſimi Jani Douſae, Hollandicae nobilitatis luminis & ornamenti ſingularis, qui à perſona ſua non alienum, aut indignum faſtigio ſuo putavit, doctiſſima pro Petronii Satyrico Praecidanea publicare, quae tamen hodie, ſi à quoquam ſcriberentur, nec rigidorum cenſorum notas, nec Gorallorum ferulas & convicia, effugerent: per hos enim non licet hodie unicuique pro arbitrio ſuo commentarios ſcribere, & libertate, quae in republica literaria ſumma eſſe deberet, frui. Quo tamen anno prodierint vix definire audeo, cum in Lippenii bibliotheca jam Antverpiae Anno MDLXXXIII. exiiſſe dicantur, ego vero nullam antiquiorem editionem viderim illa, quae Lugduni typis Paetſianis Anno MDLXXXV. excuſa, ſed poſtea repetita fuit. Douſianam ſequitur Patiſſoniana, nitidiſſima ſane & emendatior omnibus, quae eam anteceſſerunt, niſi & illa antiquior ſit. De quo ut dubitem facit partim annus, praefationi Patiſſonii ad Pithoeum in Douſae & Erhardi editionibus additus MDLXXV. partim quod haec Pithoei cura & notis ornata, nova quaedam augmenta exhibeat, (ex codice, ut videtur Pithoei, qui pleniorem ſe habuiſſe teſtatur lib. I. Lection. ſubſeciv. cap. 2.) quae & Douſa exhibuit: mea tamen, quam habeo, Patiſſonii editio annum praefert MDLXXXVII. quem & Joh. Tilebomenus in judicio ſuo de Traguriensi fragmento exhibet. Adjectae & huic notae Chriſtophori Richardi, quas Pariſiis jam anno MDLXXV. prodiiſſe Lippenius idem adfirmat. Manum deinde Petronio admovit Joannes Wouwerius Hamburgenſis, cujus prima editio, ut puto, Lugduni Batavorum anno MDXCV. typis Raphelengianis prodiit, quem praeferunt Scaligero inſcripta dedicatio, & praefatio in variorum obſervationes à ſe digeſtas; Index tamen annum MDXCVI. exhibet. Secuta hanc eſt Pariſienſis anni MDCI. cui Chriſtophorus Beys typographus praefationem praemiſit, & deinde altera Raphelengiana anno MDCIV. ſucceſſit. Cum tot jam certatim viri, laude doctrinae inſignes ſymbolas ad Petronium contuliſſent, vir doctiſſimus, qui ſibi Georgii Erhardi nomen impoſuit, illas in unum volumen contractas exhibuit anno, MDCX. urbis quoque Francofurti nomine ex medii aevi monumentis renovato: Helenopolim enim vocari juſſit. Quis vero hic Erhardus ſit, non ſatis conſtat, licet fictum ſibi induiſſe nomen, quisquis fuerit, omnes viri docti fateantur. Latere hic Michaëlem Caſparem Lundorpium Francofurtenſem, communis fama fuit, cujus nomen quoque Lotichii editio ὁμολογυμένοις, ejecto Georgii Erhardi, proſcripſit, & nota Teſtimoniis in Lundorpianis omiſſis adjecta pag. hujus editionis, 325. Lundorpio adſerit, & iteratae editioni jam illum ſe paraſſe adfirmat, ſed pag. 326. Goldaſto tribuit diſſertationem de ſcriptis Petronii, quae ſub Lundorpii nomine exierat. Sed quicumque ille fuerit obſcurus homo, non videtur harum notarum parens, ſed curator & editor fuiſſe, & vero ſimile eſt, Goldaſtum, neſcio quo puerili metu, ne cenſores & melanchlaenos in ſe irritaret, mutato nomine

 in-

Digitized by Google

inſcriptas notas Lundorpio edendas commendaſſe. Nam praeterquam, quod fama id diu diſtulerit inter eruditos, ipſae ſatis notae probant, quae niſi à viro & juris, & hiſtoriae, praeſertim medii aevi & poſteriorum temporum, peritiſſimo proficiſci non potuerunt. Hanc autem Goldaſti praecipuam fuiſſe gloriam & eruditionis ſummam, nemo, qui umquam ejus ſcripta attigit, diffiteri poterit. Ipſae etiam notae non obſcura praebent indicia, cum paſſim Goldaſtus in illis laudetur, ejus emendationes proferantur, & de *ſuo jure* commentari inducatur, & praeſertim ubi talia adducuntur, quae ſibi conſcius erat Lundorpius, vel quisquis fuit, ex ſuo penu non eſſe prompta: vide pag. 8. bis. 30. 31. 39. 42. 61. 83. 358. & 540. & paſſim. Praeterea in notis ſuis auctores medii aevi, eruditiſſimis etiam viris, nedum Lundorpio, ignotiſſimos, quos vir ille maximus, excuſſis ubique bibliothecis, habebat paratiſſimos, citat, ut fere in aliis Goldaſti ſcriptis idem obſervare licet. Juris peritiſſimum ſe quoque ubique probat, vide pag. 8. 107. & alibi, cujus ſtudio an ludimagiſter ille Francofurtenſis adeo attenderit, vehementer dubito. Praeterea has notas à Goldaſto profectas, licet non acceperint ultimam manum, credibile facit immenſus labor, quem huic ſcriptori impendit. Ex omnibus enim fere, quos legerat, libris collectanea locorum communium ad Petronii Arbitri Satyricum, ceu generis humani vel mundi ſpeculum, ut vocat, inſtituit & concinnavit, ut memoriae ejus inſervirent; quae collectanea hodie in bibliotheca publica civitatis celeberrimae Bremenſis ſervantur, & in qua ante viginti & unum annos ingentis molis duo volumina, manu Goldaſti conſcripta non ſine horrore, & laboris incredibilis admiratione, tractavi. Sed cum non pateretur tunc temporis ratio, diligentius ea excutere, hoc nuper nobis officium praeſtitit, vir humaniſſimus Godefridus Jungſtius, cui Bibliothecae iſtius cura mandata eſt, & paginas aliquot, ex immenſo iſto opere deſcriptas tansmiſit, quae ad ſingulas fere Petronii voces, quae quidem merentur animadverti, obſervationes plurimas, undique decerptas continent; unde colligo, Goldaſtum ex rudi hac ſilva', materiem quandam, ſibi tunc paratiſſimam viſam, legiſſe, & ſub Erhardi nomine edendam amico commiſiſſe. Quae enim in editis leguntur, in adverſariis iſtis pleraque fere exhibentur, & praeter ea infinita plura. Hanc editionem poſtea Frellonus Lugduni MDCXVIII. Schonwetterus, Schleichius & alii repetiverunt, & adhuc inter pleniſſimas & uſui quotidiano accommodatiſſimas prima habita fuit. Novam deinde Gallis ſuis editionem dedit Joannes Bourdelotius, quam ipſam cum numquam viderim, neque, quidquid operae & laboris inſumſerim, conſequi potuerim, quo primum anno prodierit, non niſi ex Lippenii bibliotheca mihi conſtat, qui MDCXVIII. ipſi adſignat. Repetita quidem poſtea in Belgio per Rutgerum quemdam Hermannidem fuit, anno MDCLXIII. ex qua nos, notas in noſtram editionem tranſſcribi curavimus. Sed merito dubitamus, an bona fide Bourdelotii editionem expreſſerit: cum & in notis, quas tamen ipſe Bourdelotius confeciſſe credendus eſt, interpolatoris manus recenſeat quasdam Bourdelotianae editionis lectiones, ut ad cap. 24. verba *contubernali meo melius.* cap. 29. *pica varia.* cap. 81. *Quid ille altera.* cap. 126. *arena aliquas* cap. 129. *Circe Polyeno* & paſſim. Sed neque ipſas notas integras ex Pariſienſi editione eſſe tranſlatas ſuſpicionem mihi fecit Freinshemius ad Curt. lib. III. cap. 6. qui ex illis quaedam profert, quae in Amſtelaedamenſi editione nuſquam comparent, ut notavi ad Petron. cap. 132. Raram vero primam editionem eſſe oportet, cum ipſi Pariſienſes, qui anno 1677. Bourdelotii notas

Digitized by Google

tas denuo recudi curarunt, Batavam expreſſerint, etiam a Rutgero interpolatam, niſi quod praefixerint praefationem Michaelis Hadrianidae, ne monito quidem lectore, unde ſumſerint, aut Hadrianidae minima mentione facta; quod fraudi operis noſtris fuit, qui eam, tamquam Bourdelotii praefationem exhibent inter Praefationes pag. 333. cujus levioris commiſſi gratiam non rigidum nimis cenſorem facturum facile confido. Annus deinde MDCXXIX. multiplici novarum editionum proventu fertilis magis, quam felix fuit. Genevae enim Theodorus aliquis de Juges, collegit fere omnes notas, quas Erhardus in unum volumen conjecerat, & ſingulis capitibus, in quae an primus digeſſerit Petronium neſcio, attribuit: de ſe vero nihil addidit. Et utinam tam modeſte de ſe ſenſiſſet eodem anno magnae & inutilis, dimidiam certe partem, molis libro ſeculum onerans, Jo. Petrus Lotichius Medicinae Doctor, & in Academia Rintelana Profeſſor, qui à Goldaſto perſuaſus, ut ad lectionem veterum medicorum ſe adplicaret, ejus ſtudii ſpecimen in inſano hoc labore edere voluit, & ex Calepino, Cornu copiae, Textoris officina, & neſcio quibus Gorallianis inſtrumentis & promptuariis, hoc monſtruoſum & horrendum commentum peperit, ut ipſe Goldaſtus ad Hofmannum anno 1631. perſcripſit; quae epiſtola legitur in mantiſſa ſecunda, adjecta Richterianis pag. 555. Alteram vero voluminis partem meliori mente adminiſtravit. Exhibuit enim quaſdam Joannis Alexandri Braſſicani, Errici Emmii, (ſive Memmii,) Alphonſi Delbeni, & Weitſii notas, quas tamen unde acceperit, ne verbo quidem monuit; niſi quod Braſſicani ſcholia Guilhelmum Canterum olim habuiſſe, qui Grutero edenda commiſit, narret, poſt cujus mortem ab heredibus emta Johannes Bergens cum Lotichio communicavit. Docuit etiam Hadriani Junii ſub nomine editas emendationes, eſſe Joannis Aurati, ex teſtimonio Bongarſii. Certe Junii non videntur, cujus conjecturas, jam diu ante Sambuco Pulmannus transmiſerat. Addit vero eſſe quoſdam, qui ad Aemarum Ranconetum, alios, qui ad Theodorum Bezam Veſelium, eo tempore Lauſannae linguam graecam docentem, referre malint, eo maxime argumento, quia Henricus Stephanus in praefatione ſuarum emendationum, quae fere eaedem ſunt, ab amico quodam ſuo, qui ſe nominari non patitur, ſe eas accepiſſe profitetur. Quod ſi verum ſit, prudenter ille Beza, gnarus conſortium ſuorum ingenii & morum, fecit. Numquam enim dignum cenſuiſſent ea ſtatione, quam poſtea tanta cum laude obtinuit, & ſola haec Petronio opera impenſa, omnia ejus in eccleſiam merita obſcuraſſet. Certe, ſi hodie idem quis ex gravi illo Theologorum ordine tentaret, (adeo ſunt integra & ſincera tempora) omnem ſpem provinciae Eccleſiaſticae ut abjiceret, ſuaderem. Et tamen haec humanitatis ſtudia, & auctorum veterum familiaritas ita Bezam ſupra commune Theologorum vulgus extulerunt, ut nomen & famam ampliſſimam conſecutus, unus nobis millium inſtar habeatur, & nullius umquam Theologi in ſacras ſcripturas commentarii nobis tam impenſe placuerint. Leguntur & in Lotichii editione Caſparis Schioppii Sirenes, ſed quae revera non dulce canunt, nec delicias, ſed meras glandes exhibent, quae praeter ſocios Ulixis neminem attrahere poſſent. Nudae enim phraſes cum Germanica verſione, quaſi pueris ediſcendae eſſent datae, connectuntur. Ipſius autem Lotichii notas, & excurſus Medico-Philoſophicos, metu faſtidii & nauſeae, ne quidem attingere auſi fuimus, ſed has dapes aliis libentes reliquimus. Idem praeterea annus in ſcenam literariam produxit virum, ex parte orbis raro literatorum virorum proventu celebri, illuſtrem, & antiqua

 gene-

generis proſapia, & literarum quoque ſtudiis eminentem, D. Joſephum Antonium Gonſalium de Salas, qui perpetuo & uberi commentario Petronium illuſtrare adgreſſus fuit; nec infeliciter, ſi modicum librum maluiſſet, quam grandem extrudere, conſuluiſſet gloriae ſuae: nunc cum ſaepe intermiſceat vulgaria nimis, & ante jam viris doctis animadverſa, ab aliquibus inclementer exceptus, & faſtum Hiſpanicum, nimiam fiduciam, & plagii crimen ſibi intentari, audire coactus fuit. Vide Barthium ad Statii III. Theb. 661. & Gronov. Obſervation. IV. cap. 13. Gonſalium autem multa, & ipſam illam confidentiam, a Schioppio, cui forte operam dedit, hauſiſſe ſuſpicor. Cum eo certe contuliſſe ſe fatetur in notis ad cap. XVIII. & hinc forte ſymbola critica ipſi edenda commiſit idem Schioppius, quae editioni iſti adjiciuntur. Unde vero vir diligentiſſimus Fabricius in nova Bibliothecae Latinae editione acceperit, Gonſalii commentarium Lotichianae editioni ſubjunctum, & deinde Gonſalii commenta anno MDCXLIII prodiiſſe, me neſcire fateor. Feſelliſſe virum eruditum puto, quod Lotichii & Gonſalii editiones eodem anno, in eadem urbe, ex eadem officina Wolfgangi Hofmanni prodierint; forma autem & modus libri diverſa prohibent, ne uno umquam volumine comprehendi poſſint. Si quam vero Gonſalii vidit anno MDCXLIII inſcriptam, typographis, aliquando indices novos veteribus editionibus praefigentibus, adſcribendum opinor. Anno deinde MDCLIV. in hac urbe novam editionem adornavit Simon Abbes Gabbema, ſed qua facile careremus. Nihil enim novi aut bonae frugis continet; praeter has vero nullas vidi.

Ad hoc uſque tempus nulla nova acceſſione tot iteratae editiones ſe commendabant, ſed circa annum MDCLXII Marinus Statileus Tragurienſis, in bibliotheca Nicolai Cippici, amici ſui, invenit codicem manu ſcriptum, in quo una cum Horatii carminibus erant etiam Petronii quaedam; qui re cum Joanne Rhodio communicata, partem illam, quae coenam Trimalchionis exhibebat, in Italiam miſit, quae Patavii anno MDCLXII fuit excuſa, quam editionem ad nos Vir Illuſtris, & non ſolum eruditione, ſed officiis erga omnes literatos per totum terrarum orbem celeberrimus, Antonius Magliabechus tranſmiſit. Hoc fragmentum cum publicatum eſſet, magnas ſtatim in republica literaria turbas concitavit, & eruditos in partes diſcedere cöegit. Cum enim Patavinae editionis exemplaria Pariſios eſſent perlata, Hadrianus Valeſius & Joh. Chriſtophorus Wagenſeilius anno 1666. fragmento illi controverſiam moverunt, & diſſertationibus ſuis conati ſunt oſtendere, illud ſuſpectum, imo ſpurium & ſuppoſititium omnibus habendum. Sed acriter ſe oppoſuit, & Petronio verum & genuinum foetum aſſeruit Marinus Statileus, qui edita reſponſione ad Valeſii & Wagenſeilii diſſertationes, & Apologia pro Fragmento Petronii, egregie impetus hos retudit. Ferebat autem fama, haec non ab ipſo Statileo proficiſci, ſed ab eruditiſſimo viro Stephano Gradio, Vaticanae bibliothecae praefecto; quod veroſimile facit teſtimonium viri clariſſimi Juſti Ryckii, qui, dum Romae eſſet, familiariter eo uſus fuit, & qui ad Taciti lib. XVI. Annal. cap. 19. hos libellos ipſi adtribuit, ut jam ante eum fecerat Samuel Tennulius ad Front. lib. IV. cap. VII. § 31. Ardente vero hac lite, quae inſpecto a viris peritiſſimis ipſo codice, unde deſcriptum hoc fragmentum fuerat, facile potuiſſet ſedari, autoritate Antonii Priuli Delmatiae praefidis, & Antonii Grimani Veneti apud Pontificem legati, Statileus exoratus, ipſum manu exaratum exemplar Romam tranſmittit, quod nova recenſione inſtituta a Joanne Lucio Delmata, viro nobiliſſimo

liſſimo & eruditiſſimo (qui de patria ſua egregie meritus, edita Delmatia Illuſtrata Typis Blauianis Amſtel. anno DMCLXVI nomen inter literatos inſigne meruit) iterum recuditur anno MDCLXVIII & MDCLXIX, tanta cum religione, ut omnes manuſcripti apices redderentur. Quod exemplar Joannes Blaeuius eadem cura anno MDCLXX. ſuis typis expreſſit. Dum haec in Italia & Gallia gererentur, Patavina editio a Nicolao Heinſio ad Joannem Schefferum erat miſſa, qui Upſaliae anno MDCLXV fragmentum edit, & notis quibusdam illuſtrat, quibus poſtea ſpicilegium adjecit, quod Lectionibus ejus Academicis fuit adjectum. Thomas quoque Reineſius, omnium Germanorum ſui temporis in literis princeps, Schefferianis notis adjecta ſua diſſertatione & Scholiis, Lipſiae anno MDCLXVI, & deinde Chriſt. Arnoldus Norimbergae MDCLXVII additis variis eruditorum judiciis, protulerunt. Quae omnia huic noſtrae editioni adjuncta, plenius temporis illius acta edocere poterunt. Sed, antequam ad reliqua pergam, officium viri humaniſſimi Juſti Fontanini, qui tanta cum laude hodie Romae ſtudia noſtra illuſtrat, & editis aliquot inſignibus libris nomen ſibi trans Alpes egregium paravit, memorare fas eſt, qui monitus ab illuſtri Magliabecho, me parare novam Petronii editionem ampliſſime ad me acta illius temporis perſcripſit, & ſimul duas Hieronymi Aleandri epiſtolas, ad Petronii quaedam loca obſervationes doctiſſimas continentes, transmiſit, quas hac eadem opera cum erudito orbe communicare decreveramus, niſi caſus quidam interceſſiſſet moleſtus. Cum enim ante duos fere annos, hae literae ad me perlatae eſſent, obiter lectas in ſcrinio quodam repoſui, inde eas ubi tempus eſſet, promturus, nunc autem ſaepius excuſſo ſcrinio, numquam eas reperire potui, ita ut forte in alia bibliothecae meae parte lateant, (quamvis nullum angulum, quem non diligenter illuſtraverim, reliquerim) poſtea, ut ſpero, ſponte ſe mihi oblaturae. Hoc monere viſum fuit, ne Vir ille Amiciſſimus me indigna illa monumenta, quae publicentur, cenſere credat. De ipſo vero hoc Traguriano Fragmento, poſt tot diſſertationes agere ſupervacuum, cum hodie, lite illa dijudicata, nemo ſuperſit, qui de ejus veritate dubitet, & communibus eruditorum ſuffragiis pro Petronii legitima prole ſit agnitum. Praeſertim vero in hanc ſententiam impulit viros doctos ipſe codex inſpectus, qui cum omnes notas, quae ſuſpicionem eximere poſſint, referat, diu Romae omnibus expoſitus fuit; ſed ad Statileum poſtea rediiſſe diſcimus, quod Carolus Sponius anno 1675. iter in Graeciam inſtituens, & Tragurii ad ipſum Statileum inviſens, accuratius codicem perluſtraverit, & ejus molem, formam & quaecumque continet, diligenter in Itinerarii ſui parte I. pag. 73. deſcripſerit. In eo Patavinos erraſſe addit, quod Horatii carmina eodem volumine comprehendi adfirment, cum Tibulli, Catulli & Propertii ſint, & pagina 179 ejus codicis adſcriptus ſit annus 1423 & dies 20 Novemb. quo exaratus fuit. Hic codex deinde a Laurentio Statileo, forte Marini filio, in Italiam reductus fuit, ut ex Mabilloni Itinere Italico tom. 1. pag. 202, conſtat, ubi narrat ſe, poſtquam Mutina diſceſſerat, literis a Statileo certiorem factum, penes ſe eſſe illum codicem, quem tamen poſtea in Bibliothecam Regiam Pariſios delatum accepimus. Flagrante hac controverſia idem Blaeuius anno MDCLXIX integrum, quatenus nobis nimirum ſupereſt, Petronium ediderat, & antea editis hoc quoque fragmentum ſuo loco inſeruerat. Splendida & accurata ſatis haec editio, ſed quam neſcio cur Michaeli cuidam Hadrianidae curandam commiſerit, quem ego hominem, quis qualisve fuerit, minime novi, ſed ſtultitia & ineptiis inſignem fuiſſe ex notis ejus facile perſpexi. Quare ex illis pauca admodum excerpſimus, & praecipue ea, ubi ex ne-

ſcio quo Anonymo & Douſae adnotationibus manuſcriptis quaedam profert. Reliqua fere neglieximus, quia ſermonem contortum & pravum vix aſſequi potuimus. Laudat ille ſaepe editionem Gabbemae poſteriorem, & ex ejus notis quaedam profert, quae nuſquam in Gabbemiana priori deprehendi, quare ſuſpicor illam alteram editionem exitum non habuiſſe. Praefationem quoque hujus Hadrianidae, ex centonibus & pannis undique conſutam, aberrantes, ut jam monui, operae ſub Bourdelotii nomine excuderunt, quia editioni Pariſienſi noviſſimae praefixa legebatur. Ultimus, qui ante nos, aliquid in Petronium contulit, eſt Joannes Boſchius, aeque mihi, atque Hadrianides ignotus, qui minimae formae Petronium Amſtel. MDC. cum paucis notis, quas omnes fere familiari ſermone a Nicolao Heinſio exceperat, edidit. Quae editio his annis III. volum. adjectis Reineſii & Schefferi notis repetita, ſed mendis typographicis mirifice contaminata. Ab eo tempore, nihil amplius a viris doctis in Petronio exornando laboratum. Sufficere enim videbantur, tot numero editiones, & tam immenſa notarum & commentariorum moles. Statuerat tamen, ultimis vitae ſuae temporibus, Petronium, & praecipue Tragurianum hoc fragmentum, illuſtrare vir ingentibus in rempubl. literariam meritis inſignis Nicolaus Heinſius, ſed morte praeventus cum fuiſſet, Vir Ampliſſ. Guiliemus Goeſius, affinis ſui ſcedas dum excutit, & in ordinem ejus adnotata digerit, ipſe quaedam adlinit, quae ne ederet, fato quoque occupatur. Quae omnia Viri Ampliſſimi Caroli Crucii, Fratris cariſſimi, beneficio accepta in hanc quoque editionem congeſſi. Agnoſcere etiam Viri Ampliſſimi Cuperi prolixam in me & literas voluntatem par eſt, qui ſuum codicem, cui olim Petronii lectioni intentus, quaedam non vulgaria adſcripſerat, mihi transmiſit, & jus fecit, pro arbitrio inde excerpendi; qua libertate uſus, ejus notas quaſdam reliquis adjeci; quas tamen poſt Fragmentum Traguriamum jam excuſum, (eo enim demum tempore copia earum nobis facta eſt) videbis. Celeberrimi etiam viri, Theod. Janſſ. ab Almeloveen & Franciſcus Heſſelius, editionis Douſianae quisque unum exemplar conceſſit, cujus margini quaedam ignota mihi manu erant adſcripta, quae pleraque cum publico communicavi. Heſſelii codicem olim Petri Junii Hadriani F. fuiſſe ejus manus teſtatur, ſed an ab ipſo, an patre ejus, vel alio quocumque ſint profectae notulae, dijudicare non potui. Cum vero omnes viri docti deſperarent amplius quidquam ex Petronii reliquiis erui poſſe, exortus eſt ante viginti fere annos ferox quidam miles Gallus, qui cum nullum fere bonarum literarum uſum haberet, reliquos univerſi orbis eruditos aeque deſipientes, & tam craſſi palati credidit, ut impune illos, pro deliciis Petronianis, inſulſis eſcis appoſitis deciperet. Is eſt Franciſcus Nodotius, qui compoſita lepide fabula, imperitioribus illuſit, quaſi in expugnatione Albae Graecae, a quodam Du Pin repertus eſſet integer Petronius, qui omnes vetuſtatis notas prae ſe ferret; ſed literis lectu difficillimis exaratus, & ab aliquo deſcriptus, Francofurtum perlatus ad quemdam ſine nomine mercatorem, qui eum in Galliam transmiſit ad Nodotium. Plena, mehercle! fraudis, & ſuſpicionis narratio, cum nec ipſe umquam codex ille fuerit, neque quiſquam producatur, qui eum viderit; librarii etiam reticeatur nomen, qui transſcripſit, & qui in tractandis codicibus & difficillimis caracteribus exprimendis, rara dexteritate in illis terris, ubi vix literarum nomen notum eſt, fuiſſe debuerit, cum in toto illo Petronio tam paucae aberrationes, & corruptae lectiones, & nullae

la-

Digitized by Google

lacunae deprehendantur. Verum autem hunc Petronii foetum eſſe, Nodotium perſuadere Academicis, ut appellant, Nemauſenſibus & Arelatenſibus potuiſſe, qui hic a tyronibus noſtris, & diſcipulis ſtatim ſubditus adgnoſceretur, & exploderetur, quis non miretur? & omnia ſtudia ſeveriora, in eo regno, quod olim principibus in literis viris ſe ſupra reliquas orbis partes efferebat, ita exoleviſſe non indignetur & doleat? Bonum tamen factum, nullum Gallorum, apud quos adhuc fugam ex Gallia parantes Muſae morantur (illuſtrem Huetium, poëtam inſignem Commirium, & ſimiles intelligo) ſuffragium ſuum his fraudibus adjeciſſe. Fuiſſe etiam non fatuum, quamvis id Thraſonica jactatione perſuadere nobis conetur Nodotius, Pariſiis quemdam ludimagiſtrum, qui libello edito, barbariem & ſtribliginem ſtili, novo Petronio adficti, Gallicismos & ineptae adfectationis putiditatem oſtendere conatus ſit, ex reſponſione Nodotii, quam ſolam vidi, intelligo. De qua recte judicans celeberrimus Fabricius, poſtquam eruditiſſimos alia in parte orbis viros recenſuiſſet, qui plani hujus audaciam retuderant, addit, nihil adferri a Nodotio, ad Pſeudo-Petronium ſuum adſerendum, ſolidi & firmi. Sed quid opus eſt verbis? Inſpiciat mihi quis, non plane in Latinis literis hoſpes, illum Petronium, & aures ſuas veterum lectione imbutas rudi huic ſtridori accommodet, ſi non ad prima verba exhorreſcant, ego me ſtupidiſſimum libens profitebor. In ipſo ſtatim limine quis non offendat, ubi legerit? *Ita vobis pollicitus ſum, ut promiſſis ſtare decreverim; Ad explicandas ſcientias; ad bilaria colloquia fabulis jucundioribus animanda opportune congregatis?* quis haec ferre, quis pati poterit? ſaltem dixiſſet, *ſeveriora colloquia fabulis jucundioribus animanda.* Si enim *bilariora* ſunt, quid quaeſo opus ea animare? ſed quis non Gallum in τῷ *animare* adgnoſcit? qua voce veteres de re, quae *anima* ſeu *vita* inſpiratur, utuntur, numquam eo ſenſu, quo galliciſſans noſter Petronius. Cum ſcriberet vero *congregatis oportune ad ſcientias explicandas*, pio ſcilicet militi, in mentem veniebant illa, ex vulgata ſua verſione, *ubi duo treſve in meo nomine congregati fuerint*, & ideo tam impenſe placuit haec locutio, ut poſtea iterum repetat. Sed quis illum docuit, *ſcientias explicare* latine dici, niſi forte ſimilis impoſtor, qui Etruſcarum antiquitatum fragmenta confinxit, & prima ſtatim pagina narrat, *Eſarem ſe docuiſſe omnes ſcientias*, quod ut vitioſum, & ſubdititiae ſcriptionis notam, recte jam Allatius in Animadverſionibus capite 1. §. 13. obſervavit. Sed praeterea, an non ſe prodit ſtatim Gallus in initio ipſo, quod certe multo amplius fingere debuiſſet, ut recte cum jam vulgatis connecteretur, & inducere hominem cum declamatoribus ſimili furore inſanientem? Sed quia, ſcilicet, in Gallia noverat illos proprie *declamatorum* titulo infamari, qui quotidie in templis de rebus ſacris ineptos & inconditos clamores effundunt, finxit nobis Vejentonem (qui in toto hoc libello ſolus vero ſuo nomine inſigniretur, cum aliis ficta nomina impoſuerit Petronius) de *erroribus religionis ingenioſe locutum* (mera iterum peregrinitas, & Chriſtiani Galli balbuties) & *detexiſſe, quo doloſo vaticinandi furore ſacerdotes myſteria illis*, (pro *ſibi*) *ignota, audacter publicant.* quaſi eo tempore Romae quotidie ad populum ex cathedra in templis à ſacerdotibus conciones, in quibus myſteria populo exponerentur, haberi moris fuiſſet, ut hodie à monachis & ſacerdotibus ſuis fieri videbat Nodotius. Certe ſi hoc eſt *ingenioſe loqui*, & mentiri, numquam palmam auferet Nodotius. Sed ſi ſingulas paginas excutere eſſet animus, liber mihi creſceret, neque tanti eſſe puto hunc hominem, ut refutatione egeat.

Ipſe,

Digitized by Google

Ipſe, per te ſatis ridebis, lector, ubi videas amantes ex conſuetudine ad *ornamentum matutinum amicarum urbaniſſime aſſidere*, (quae verba, quaeſo, confer cum iis, quae Salmaſius, haud paullo doctior Gallus, notat ad Pollion. Gallien. cap. 14. ubi docet *urbane* ſeculo ſequiore, idem notare, quod Gallis *courtoiſement*, & ſimul reſpice loca noſtri Petronii, quibus haec vox antiqua ſignificatione toties occurrit.) Videbis praeterea latrones, ut Pariſiis, marſupiorum exenteratores, queri ſermone ſordidiſſimo, *in aeſtivis temporibus urbem ſterilem eſſe*, *rus eſſe fortunatius*; & inde ad *caſtella* amicorum, (*chateaux*) qualia in Italia tota eo tempore nulla erant, abire, & plane Gallico modo excipi, & infinita talia. Jam barbariſmi, idiotiſmi, & ſoloeciſmi paſſim ſe exſerunt, nuſquam naturalis illa Petronianae orationis pulchritudo. Sed quod omnem fidem impudenti lenoni, qui hanc meretricem produxit, eripit, eſt, quod in codice ſuo tam difficili lectu charactere, ut ipſe profitetur, exarato, rariſſime depravata lectio aliqua occurrat, & cum in Traguriano ad ſingulos verſus haerendum fuerit viris eruditis, hic omnia quadrata (ut ait Petronius) currunt, imo vero ipſas virorum doctorum, qui ante ſeculum floruerunt, conjecturas & emendationes expreſſas ſaepe hic eſt videre. Sed relinquamus ſuae ſtoliditati militem, & ne nimis excreſcat praefatio, modum adhibeamus. Mirati tamen vehementer ſumus has ſordes Nodotianas, ab omnibus viris doctis faſtiditas, adhuc placere infic̣etis quibuſdam Germanis potuiſſe, ut ex Bibliotheca Latina Fabricii didicimus, qui Jenae anno MDCC. ediderunt Petronium ab omni obſcaenitate liberatum, cum brevibus notis, excerptis & poſtumis Jo. Andreae Boſii. Non licuit hujus editionis exemplar nanciſci, ut quid his Catonibus obſcaenitatis nomine accipiatur, arbitrari poſſim. Sed ſi ita graſſari liceat in autores, qui res turpiſſimas, non verbis foedis & pudendis (a quibus ſtudioſe Petronium abſtinuiſſe ſupra jam vidimus) ſed honeſta & gravi oratione expoſuerunt, jam cultrum & falcem immittant ſanctiſſimo cuique ſcriptori; ipſam nobis ſacram Scripturam, vaticinia Prophetarum & Epiſtolas Pauli contaminent & mutilent, imo vero ſibi potius eas partes, quibus peccandi eſt facultas, praecidant. Horum inſtitutum, etſi maxime id velle quoſdam ſaepe audivi, minime nobis ſe probare potuit, qui, poſthabita omni obtrectationis invidia, Petronium integrum, & qui nullius libidinis in caſto pectore concitare ſua culpa ſtimulum, ſed potius deteſtationem tot flagitiorum poſſit, exhibere non erubeſcimus; & cum paedagogicam hanc ſanctitatem & ſupercilium nunquam unius aſſis fecerimus, recta ibimus, & tractare haec vetuſtatis veneranda monumenta ſacro quodam horrore non deſiſtemus, nec indignos nomine meo & munere, quos Petronio impendi, labores exiſtimabimus. Arrodant & detrectent, ſuo ſibi jure, mores & ſtudiorum noſtrorum rationem, quibus fama non ex ſimili opera, ſed ex ficto & compoſito vultu quaeritur; anteſignanos obliquarum detrectationum ſe praebeant, falſo eruditionis titulo ſibi placentes, qui cum omnem aetatem in puerilibus exercitationibus, & compendiorum anguſtiis, contriverint, quidquid ſeveriori lege politum adoleſcentibus proponitur, lacerare, hac vel illa ſub ſpecie, atro dente conſueverunt. Obſervant etiam quotidie, & explorant univerſa vitae meae acta maligni quidam inſidiatores, & ita me cuſtodiunt, ut ne inter pocula quidem & geniales menſas liberiores jocos effundere liceat: ut nulli amicorum, nec ipſorum collegarum conventui interſim, quin adpoſitum mihi cuſtodem & diligentem exploratorem intelligam; qui dicta & facta omnia in pejorem partem detorqueat

&

& interpretetur. Immo in id conſpiraſſe aliqui videntur, ut omni modo acerbam mihi vitam efficiant. Quid enim moleſtius cuiquam accidere poteſt, quam bonorum, jucundorum & ſui amantium virorum conſuetudine per alienum ſcelus privari? Si enim nihil aptius vitae, ut recte feſtiviſſimus ille & commodiſſimus conviva, in jocos & ſeria promptus, Cicero ait, nihil ad bene vivendum accommodatius communitate vitae atque victus, & remiſſione animorum, quae maxime ſermone familiari efficitur; ſi nihil dulcius convivalibus facetiis & jocis, nihil minus compoſitum & fictum, quam frons exporrecta, & ad lubentiam & hilaritatem diffuſa, quid in honeſtum hominem crudelius & perfidius machinari poſſent ſceleſtiſſimi nebulones, quam ſacra illa menſae inſigni impietate violare? quam aperti pectoris & candidi congerronis, (qui nulla ſuſpicione, ſe inter proditores, non amicos verſari, captus, ſe largius aliquando invitat) ſermones captari, & poſtridie detortos in malignum ſenſum alienis inſuſurrari auribus, ut tacito murmure & incerto auctore differantur per urbem? Deteſtabiles & digni, qui furcillis foras, ſi pedes honeſtorum conſortiis inferre vellent, expellantur, & qui, ut memores compotores, univerſi generis humani odium mereantur. Sed nefariis illis, improbis, perfidis & malitioſis ſive amicis, ſive collegis inſidiatoribus latus nudum, ecce, praebeo; feriant ſuo me jure, & linguae maledicae tela, veneno illita, in me torqueant, non tamen efficient, ut fucis inertibus, qui a praeſepibus & praemiis ſtudiorum laborioſos arcere omni ambitione conantur, blandiar, & ignaviae illi, quae omnia ſtudia hodie in praeceps agit, patrocinium praeſtem. Non deterrebunt minacibus ſuis & invidioſis ſermonibus, quo minus poëtas, & quicumque ex antiquitate nobis ſuperſunt ſcriptores, diligenti cura & aſſiduo labore eſſe volvendos & tractandos adoleſcentibus perſuadere tentem. Non a recto tramite me deducet quorundam inſolentia, & immanitas tanta, ut non modo vocem, ſed ne vultum quidem liberum poſſint ferre cujusquam. Egone a ſummo Graevio, per veſtigia a principibus literatorum calcata ductus, patiar, facilitatis ſub titulo, & brevioris viae ſpecie adoleſcentes curae meae creditos, a regia via, & limpidis & perennibus fluviis, ad compendia & coenoſas lacunas deduci? Id faciant, per me licet, tales, quibus omnis apparatus & theſaurus eruditionis, in jejunis quibusdam dictatis, per manus a prioribus magiſtris traditis, conſtat, & qui, ubi a quotidianis illis penſis, quae quotannis in orbem redeunt, ad alias eruditionis partes ſe convertere coguntur, turpiſſime nuditatem ſuam oſtendunt. Qui, ubi neceſſitas quaedam verba illis Latina pro concione faciendi imponitur, vel ex aliis deſcriptas orationes, vel pueriles nobis chrias recitare ſolent. Qui, veluti annuo vectigali conſtituto, Profeſſoris titulo beati, cum paucas, in recocta millies crambe repetenda, & ex ſcripto, a quo oculos dimovere non audent, recitandis tralatitiis quibusdam artis praeceptis, horas perdiderunt, reliquam vitam in otio & ludo conſumunt, & ideo nobis ſanctiores & caſtiores videri volunt, quia ſaepius, ut tempus fallant, (quo etiam dicto nos infamare conantur) muliercularum otioſarum ritu, ad templa ruunt. Nos tamen vitae noſtrae, cujus rationem ſoli Deo, nulli vero, quicumque demum ſit, mortalium, reddendam cenſemus, conſuetudinem in illorum gratiam minime mutabimus; neque muneris, cujus ſolos exactores magiſtratus, mihi nondum iniquos, ſed benevolentiſſimos, agnoſco, adminiſtrationem in meum commodum, & ſtudiorum perniciem umquam convertam. Quae ſi conſilia vis major turbet, quid ſit in

Digitized by Google

ſtudiis libenter conquieſcere, & non modo inimicorum conatus diſcutere, ſed dubiorum amicorum infideli ſocietate facile carere poſſe, me recte noviſſe oſtendam. Hanc quoque, quam nunc pro ratione vitae & ſtudiorum meorum inſtituo, defenſionem, non modo hoſtes, ſed minus etiam certos & firmos amicos, culpaturos praevideo, & plurimos, leniſſimi magiſtri & deceſſoris mei Graevii manſuetudinem mihi deeſſe, ut ſaepe faciunt, nunc praeſertim jactaturos. Cerno enim omnia, quae unquam, etiam applaudentibus & ſtimulos addentibus multis, publice, ſive dixi, ſive ſcripſi, malignis obtrectationibus infamari; & nihil donari ſincero, quo in patriae libertatem feror, animo; nihil officio boni civis, in quo numquam reprehendi potui; nihil ardori laudabili, quo ſtudia, quotidie retro labentia, inſtaurare & renovare contendo. Effugere me non poſſe video nonnullorum acute aut facete dictorum offenſionem, niſi omnem ingenii famam abjiciam, quod ſi poſſem, non recuſarem; modo ne umquam vel ſtulte, vel temere aliquid contra potentes me dixiſſe aut feciſſe, ut mihi conſcius ſum, rabulis forenſibus latrare liceret. Quibus omnibus obtrectatoribus quid reſpondeam, ne ſe hoc gladio me jugulaſſe glorientur, ſupereſt ſatis. Profiteor enim, & prae me fero, laudabilem non modo mihi ſemper eam animi lenitatem viſam, quam in ſummo Graevio, in meam invidiam magis, quam in ejus laudem, praedicant, ſed aemulari quoque me conatum fuiſſe, ſi per hoſtes acerbiſſimos tam felici mihi eſſe licuiſſet. Numquam enim, quod ſciam, primus quemquam laceſſere fui auſus; aut laceſſitus, nebulorum ritu, famam alicujus arroſi. Sed diverſa plane fuit ſummi illius viri per omnem ejus vitam, & mea ſors. Ille ex longinquis regionibus in hanc urbem arceſſitus, nullis factionibus immixtus, mira commoditate & obſequio omnes ſibi facile conciliabat. Ego in hac urbe natus, patre, qui difficillimis temporibus, frendentibus & obnitentibus factioſiſſimis hominibus, Academiae & Eccleſiae admotus, omni genere injuriarum & contumeliarum vexatus, nulla manſuetudine, nulla patientia odium, quod huc veniens experiebatur, vincere potuit: ſed tamen qui nullis umquam adverſariorum minis aut machinis expugnatus, nulla in concertatione manus victas dare coactus, continuis certaminibus & calumniis atrociſſimis exhauſtus & fatigatus, ante diem laborioſam vitam finivit; ex cujus bonis praecipuum nihil tuli, niſi odii paterni haereditatem, quod in primis auctum & accenſum fuit, ubi acriori me juventutis calore ferventem, & non ad deſidiam, ſed impigrum laborem ferri viderent. Si ignavia & ſocordia obſoleſcere Burmannianum nomen paſſus fuiſſem, ſi in turba latere placuiſſet, ſolo contemtu inimicorum defungi mihi licuiſſet. Sed ſimul ac protractus in Academicam lucem, non ſponte, ſed diu multumque a Celeberrimo Graevio, certiſſimo patris mei viventis amico, & memoriae ejus ſtudioſiſſimo, (qui id agi noverat, ut ſibi, prae aetate ſenſim deficienti, non tam gratus collega adponeretur) perſuaſus & expugnatus, opinionem multorum, qui me non reſponſurum patronorum meorum ſpei jactaverant, feſelli, ſtatim conviciis, maledictis & libellis famoſis adpetitus fui. Omnia, quae publice privatimque a me magna, id unum fateor, pro ingenio meo, libertate, ſed nulla umquam acerbitate, dicebantur vel ſcribebantur, malignis ſermonibus etiam ab iis, qui ſe amicos fingebant, carpebantur, & quae in hominem procacis linguae, ſacrorum & legum contemptorem, invidia comminiſci poterat, vibrabatur, & in ſimilem Ciceroni caſum & fraudem (de qua ille cum Paeto ſuo agit lib. IX. Ep. 16.) incidiſſe me videbam. Ego his omnibus ſurdas oppo-

nere

Digitized by Google

nere aures, ſoli muneris adminiſtrationi incumbens, cujus nullas umquam partes (infenſiſſimos provoco hoſtes) neglexi, ſed ſumma religione & adſiduitate obii, hoc ſemper intendens, ut quoniam ad eruditionem Graevianae parem adſpirare me non poſſe viderem, induſtriae ſaltem & diligentiae laudem reportarem. In domeſticis praeterea ſcholis, & publicis concionibus (fateor hoc quoque lubens) ſaepe acerbandi illius odii cauſſas praebui, quod non tralatitia inſtituendi via incedens velificari communi corruptelae vellem, & juvenes per prona & facilia compendia ſtudia ſua feſtinare docuerim. Semper enim aperte, & ſine ulla diſſimulatione profeſſus fui arduum & difficile ad doctrinam eſſe iter, ad quod conficiendum tempore longo ſudandum, & labore ſummo eſſet connitendum. Decipere incautos adoleſcentes, & circumforaneis agyrtis eſſe pejores, qui facilitatem literarum jactant: pecuniam modo diſcipulorum captare, qui, intra exigui temporis ſpatium, ſe ad eruditionem adoleſcentes perducere poſſe promittunt. Haec ſi crimina ſunt, habeo ſocios omnium temporum ſummos viros & literatorum principes, quos per omnem quoque vitam a ludimagiſtris & ſemidoctis eſſe vexatos, in facili eſſet oſtendere. Solus vero hanc a me culpam graviſſimus, quem nunc edo, Petronius deprecabitur. Sed his omnibus acceſſit implacabilis & dura Theologorum quorumdam cohors, qui cum internecino odio patrem meum proſecuti eſſent, & tandem media aetate excarnificatum confeciſſent, me dolebant vindicem paterni nominis tam acrem exſurgere. Scilicet optimae indolis adoleſcentem me praedicaſſent, ſi aequo animo paſſus fuiſſem, a viliſſimo & atro homine impietatis crimen patri meo impune intentari; ſi, me vivente & vidente, plebejus aliquis concionator, qui publice dicendi & ſcribendi licentia ad lacerandos inſontes abutitur, inſultaret cineribus & oſſibus parentis. Non ita degenerem animum gerere me fateor, & ſi id vitium ſit, fateor quoque, me eo carere nolle, ſed quamdiu ſanguis & vires ſufficiant, promitto me meam patriſque innocentiam contra quoſcumque calumniatores propugnaturum; & cum mihi conſcius ſim, nullam umquam a me profectam eſſe in aliquem injuriam, tranquillo animo & ſerena mente, omnia quae in me, meumque nomen torquentur tela, repulſurum, & pietatem in parentem omnibus aliis officiis, quae me reliquis hominibus obligare poſſunt, praepoſiturum. Imo, ſi irritare pergant, ex actis & commentariis domeſticis, quos diligentiſſime confecit parens, omnes odiorum cauſſas & origines, & ingentia ſacri illius ordinis flagitia univerſo orbi, quicumque demum me caſus maneat, expoſiturum polliceor. Neque patri ſolum defuncto, ſi quis manibus eſt ſenſus, talem probare me contendam, ſed, cujus memoria poſt paternam mihi prima ſemper erit, ſummo quoque Graevio, qui me puerum decennem, patre orbatum, ſuſcepit, ſua manu & lingua formavit, contra inficetos Momos, qui vivo non pepercerunt modo, ſed adulati fuerunt, idem officium praeſtabo. Non impune feret, quiſquis ille fuerit Gorallus, qui tanto viro nihil animi inſignem illam lenitatem, qua vivens excellebat, prodeſſe cupit, qui omnia ejus merita in rempubl. literariam deprimere ſacrilego ore conatur, qui nihil illum fere memoria dignum in literis elaboraſſe, ſed libellos quoſdam tantum raros, & in his oris non obvios collegiſſe, & editos dedicationibus ornaſſe, ut rem inde faceret, non erubeſcit mentiri, ipſe typographorum mercenarius, & qui omne, unde vivit, minime ingenuae operae acceptum referre poteſt; qui in Ephemeridibus ſuis, ea tantum mente, ut quaeſtum faciat & famae ſuae fundamenta maximorum viro-

rum ruinis ſuperſtruat, conſectis, cenſorium opus in omnes exercet, & doctiſſimos quoſque viros Grammaticorum & Pedantum (venia ſit voci) nomine ſemper appellare conſuevit. An hoc quoque ad me minime pertinere, & me quaerere odiorum ſemina jactabunt invidi? & inde animum meum in convicia promptum & cinctoriam mentem exprobrabunt? An nullius gravioris dicti gratiam mihi facient, qui tamdiu hanc impotentiam in Gallulo, qui ad noſtrum litus ejectus, & Batava munificentia recreatus, illos, quorum ſinu fovetur, quotidie mordet & lacerat, tolerarunt? An patientur ſua libertate abuti extraneum, qui paterna diſciplina ejurata, ad ſectam, quae nulli fere fores opponit, ſe ideo contulit, ut de ſanctiſſimis religionis capitibus, abſurda quaeque & impia impune in vulgus efferret? An me intolerabilis procaciae virum exiſtimare non deſiſtent, ſi luce meridiana manifeſtius oſtendero, nullum eſſe alicujus nominis eruditum, non in Belgio ſolum, ſed in Gallia, Britannia, Germania & ubique fere, quem non ille Theonino dente adroſerit, & quocum non manus conſeruerit. Si denique demonſtravero eumdem Gallulum foede, dum viveret, Graevio, & Jano Brouckhuſio, viro fratris in loco mihi ſemper dilecto, adulatum, quamprimum animam reddiderint, inſanum & ſtolidum in modum cadavera eorum involaſſe; &, ut amicis familiaribus cauſſam vilis & degeneris hujus odii, in Brouckhuſium praeſertim, probaret, praetexuiſſe maledictis titulum ridendum; Quod ſcilicet Brouckhuſius, ultimis vitae temporibus in laudes doctorum virorum pronior (quod miratur etiam in Bibliotheca ſelecta, ille omnes carpere ſolitus Gorallus) Burmannum & Hoogſtratanum indignis praeconiis extulerit. O ignavum pecus! aequis oculis aſpicere non potes, has judicii Brouckhuſiani & voluntatis erga nos amicae teſtificationes, quae nobis, etſi ipſas laudes pro modeſtia non adgnoſcamus, ſunt gratiſſimae, & qui ab uno Brouckhuſio, quam a centum Gorallis, praedicari malumus. Sed dolebas te praeteritum, & qui toties ejus favorem fruſta captaveras, non ferre poteras judicio ſuo frui hominem minime ineptum. Sed faxo, ſi manes & cineres revellere pergas, ſcias, quid de te & Parrhaſianorum tuorum ſtoliditate & ferocia vir ille ſenſerit. Lineas enim jam duxerat, ad quas opuſculum elaboraſſet, ſi otium & valetudo ipſi contigiſſet, quo perlecto, ſummo cum rubore (ſi modo erubeſcere poſſis) vidiſſes, quam miſere & maligne de poëtis judicaveris. Has ſchedulas, mihi ante mortem commiſſas, diligenter ſervo, neque ſemper literato orbi invidebo. Interim ne pergas in literis noſtris, ad quarum ne principia quidem attigiſti, ferocire, & ex lexicis & theſauris conſarcinatis notis veteres ſcriptores conſpurcare, monere te placet, cautius poëtas tractes, &, ut jam inceptas & compilatas explicationes praeteream, ſaltem ab emendandis verbis auctorum manum contineas, antequam te ludimagiſtro in diſciplinam tradideris, qui ſyllabarum modum te edoceat: nam hunc edoctus non poteris dubitare, an in Elegiae, quam tu falſo Albinovano adſcribis, in Maecenatis obitum, verſu 41. ſit reſcribendum

Illum piſcoſi viderunt vada Pelori.

Neque ſi proſodiam Smetii inſpicere tibi catenati in ergaſtulo tuo labores permiſiſſent, in Severi Aetna vers 280, pro

Unde

Digitized by Google

Unde repente quies, & multo foedere pax ſit,

libentius legeres, *& inito foedere.* Neque, ſi legiſſes umquam in eclogis Virgilii illum verſiculum

Namque canebat uti magnum per inane, &c.

tu pro imperio juſſiſſes operas exturbare voculam *ubi* in verſu Corneliano 350: nec in ipſo textu ignorantiae tuae exemplum ſignaſſes, edendo

Sparſa liquore manus ſacros uti ventilat ignes.

Non indulgeres quoque incertae admodum conjecturae, ad Albinovani verſum 388 corruptiſſimum, a quo caute manum abſtinuit Heinſius, qui nullum dedecus cenſebat, non omnia ſanare ſe poſſe ulcera, & *Apulum* urbem Daciae ibi intelligi ſuſpicareris; ſi modo a Ptolemaeo, quem ipſe adducis, Ἄπυλον dici, & ideo mediam ſyllabam producendam eſſe, ſi ulla tibi proſodiae ratio eſſet, vidiſſes. Sed haec leviora, & Grammaticis, qui circa res minutas inſaniunt, tu majoribus deſtrictus Philoſophus & Theologus, relinquenda clamabis. Sed quis cogit, quaeſo, te ſublime illud ingenium ad grammaticas & poëticas ineptias demittere? An vero id agis, ut cirratis tuis perſuadeas, te magno illi Grotio, & paucis aliis heroibus, qui in omnium diſciplinarum partibus verſati miraculo eſſe meruerunt, comparandum variae eruditionis opibus eſſe. Sed hi, ingenti literarum flumine inundati, opus illud adgreſſi, tu ex lexicis & theſauris, (quia, ut inter tuos jactas, *haec ſacra aliter non conſtant*) non ex ipſis antiquitatis fontibus, rivos tuos deducis. Tu poëtas Graecos & Romanos tractas, antiqui temporis, ejusque conſuetudinum & rituum plane rudis. Quod ne me temere affirmare credas, nunc breviter, forte alias id planius demonſtraturus, oſtendam. Ad Albinovani verſum 297 frigus poëtae, male ſaepe a te accepto, objicis, alieno quoque loco diſticha poſita, vitio furoris poëtici, notas, & vocem *aliquis*, ut bilem ſcilicet moveres Grammmaticis, de Livia vel Antonia exponis. Unde tibi vero tam elegans nota, niſi ex craſſiſſima ignorantia moris Romani? & quia neſciebas quinam hi Druſi *comites* eſſent, quos tu funus proſequentes fingis; cum vel pueri norint, *comites* eſſe cohortem illam amicorum, qui imperatores in provinciis comitabantur, & qui nunc, exſtincto Druſo, ſquallebant, & corpus, in urbem jam ex Germania ferri inſtitutum, piis lacrymis proſequebantur. Hanc *comitum* appellationem, ſi operoſe tibi nunc probarem, te ipſo putidior eſſem. Sed ut diſcas etiam, quam male leges tuas in explicandis auctoribus, quas ipſe in Artis criticae Part. I. cap. I. §. II. ſanxiſti, obſerves, relege, quaeſo, quae in Parrhaſianis tuis pag. 12. in Virgilio immerito culpas. Docuiſti enim reſpiciendam ſemper in exponendis ſcriptoribus, conſuetudinem temporum, quibus ſcripſerunt, & recte quidem. Sed an ergo latere tibi debebat, apud omnes ſuperſtitioſae religioni addictas gentes, nihil magis pium & religioſum habitum fuiſſe, quam interfectorum manibus parentare, & vindictam ſanguine hoſtili, ſi copia eſſet, ſin minus ſervorum aliquot, aut vilium capitum peragere. Hoc nulli tyroni ignotum, & millibus, non ex

poëtis modo, ſed hiſtoricis graviſſimis exemplis a viris doctis demonſtratum, nonne aperte oſtendit, hoc quoque titulo *pium* fuiſſe Aenean cenſendum, qui captivo ſanguine, ex perſuaſionis communis ritu, umbras placat? Nihil hic crudele, nihil barbarum commiſit Aeneas, niſi & Alexandrum, qui ad tumulum patris plurimos occidit, niſi ipſum Auguſtum, qui ad aram D. Julio exſtructam trecentos ex dedititiis hoſtiarum more mactavit, teſte Suetonio cap. XV. (ſed qui modum in numero exceſſit, & crudelius agere viſus, quia dedititios, quibus parcere moris erat, occidit) niſi infinitos, qui ita manibus litarunt, eadem ſub cauſſa obruere velis. Rectius ergo ipſam ſuperſtitionem, & crudelia illa ſacra, Romanis ab antiquioribus tradita, exemplo Tertulliani lib. de Spectacul. cap. 12. quam poëtam, qui decorum optime ſervat, & nihil Romanis inuſitatum poëmati ſuo inſeruit, acerbo tuo calamo notaſſes. An ignorare tantum Theologum decebat, ideo praecipue Chriſtum & Apoſtolos tanto ſtudio vindictae cupiditatem, qua nulla blandior animi adfectio, & quae gentilibus non modo alti animi argumentum, ſed praecipuae pietatis opus videbatur, ex hominum mentibus eradicare, & perſuaſionem hanc, quae totum orbem pervaſerat, delere ex pectoribus mortalium conatos fuiſſe? Praeterea an Romanis hoc tam triſte & ſaevum videri poterat, qui omnibus triumphis innumeram captivorum turbam, & ipſos reges & duces victos, poſtquam traducti per ora populi fuerant, trucidari, & ut victimas immolari, ſumma cum alacritate & gaudio ſpectare conſueverat? Nonne pudor eſt, haec, pueris etiam notiſſima, tanto cenſori poëtarum ignorari? Sed quod omnibus probabit, te nihil curare ipſas, quas dixiſti leges, eodem illo loco Artis Criticae, quo illas tuliſti, violas, dum Matthaei verba ex cap. VIII. vſ. 12. (non 22. ut tu citas) ex hodierno more illuſtras, & coenas veterum, ut nunc, noctu ſumtas (quod a te probatum videre vellem) audacter adfirmas, & deinde de voce ἐξώτερος agens, illius vim ab extraordinaria Romanorum imperatorum liberalitate, de qua Chriſtum cogitaſſe quis ſanus adfirmabit? arceſſis. Sed miſſum te faciamus, neque, praefationem nos ſcribere, non libellum, cogitantes, quid in hiſtoriae priſcae cognitione profligaveris, cum id in ſe ſuſceperit celeberrimus Periſonius, quem tu quoque ut Grammaticum, ſuperbe tractaſti, neque etiam quanta tibi Orientis linguarum & ſacrae Geographiae ſit peritia, quam princeps in his literis Clariſſimus Rhenferdius tibi falſam jactationem eripere jam coepit, nunc ſubnectam, alias forte literato orbi, pro viribus meis, tua merita in rempublicam literariam producturus. Campum tibi jam latum aperiri vides, in quem maledicentia & obtrectatio tua exſpatiari poſſet, & Bibliothecae tuae, ſi Petronium noſtrum recenſere volueris, largam materiem natam; qua nos quoque ſummis viris, quos quotidie detrectas, adjungas. Non deerunt in noſtris notis, non in hac praefatione, in quae dentem tuum figas, cave modo ne ſolido impingas. Sin vero amice errantem, ſi humaniter memoriae, vel etiam feſtinationis, qua ſaepe ablatum me non accurate ſatis quaedam efferre, lubens fateor & ſponte agnoſco, vitia oſtenderis; ſi a viris, quos ſuſpicio & veneror, lacerandis, manum abſtineas, me inter primos, qui diligentiam & labores tuos laudant, habebis.

Nihil fere poſt haec, quod te, Amice Lector, ſcire intereſt, ſupereſſe puto. Nam de noſtris notis aut labore Petronio impenſo, malo alios exiſtimare. Nollem tamen te ignorare, Lector, in adornanda hac editione maxime adjutum & ſublevatum me fuiſſe

Digitized by Google

fuiſſe opera, juvenis, eruditionis ſingularis laude & modeſtiae rarae florentis, Arnoldi Drakenborchii; qui cum ſocio, egregio quoque & optimae ſpei adoleſcente, Joanne Watero, typographi noſtri filio, in recenſendis & diſponendis notis & commentationibus aliorum, in Indice Gonſalii locupletando & emendando, moleſtiſſimas in ſe partes ſuſceperunt. Alterum praeterea, ne quis editionem hanc non integram putet, quod moneam, ſupereſt: nimirum omiſſa ſtudio & certo judicio eſſe omnia illa carmina quae vulgo Catalecta Petronii a Viris doctis appellantur, & quae plerisque editionibus ſubjecta leguntur. Ad hoc duae nos potiſſimum rationes impulerunt, cum quod nullum certum exſtet argumentum, quo a Petronio quaedam ex illis conſcripta eſſe, probari poſſet; tum quod nobis conſilium ſit, ſi aetatem & vires Deus dederit, ſingulari volumine illa non modo edere, quae publicata ſunt, ſed ipſa Catalecta Pithoei & Scaligeri nova acceſſione ineditorum epigrammatum & carminum, quorum ingentem copiam in ſcriniis Heinſianis repperi, locupletare, & omnia illa in certa capita, ut majori harum poëticarum elegantiarum ſtudioſis uſui eſſe poſſint, diviſa edere. Quod ideo praemonendum duxi, quia jam malignam & calumniae atrae plenam famam differri audio, me ante aliter conſtituiſſe, ſed nunc ab obſcoenis & liberis carminibus, quae plurima in hac farragine occurrunt, ideo manum abſtinere, ne ſiniſtros & parum ſecundos calumniatorum ſermones alam & augeam. Imo ſcurras quosdam mendaciſſimos jactare accepi, plurima me primis hujus editionis paginis, jam a tribus fere annis excudi coeptis, commiſiſſe, quae nunc mutari juſſerim. Quas meras eſſe calumnias, ipſe ille, qui typographo noſtro in emendandis operarum erroribus laborem ſuum locavit, & qui calumniatoribus notiſſimis ab intimis eſt conſiliis, teſtari poterit. Omnes etiam facile deprehendent mendacii vanitatem librarii negotiatores, ad quos Petronius deferetur, qui ſi vel unicam paginam inciſam, inductam vel mutilatam exhibere poterunt, me his ipſis calumniatoribus magis deteſtandum eſſe ſponte adgnoſcam. Ignorare ingenium meum tales oportet, quaſi tam parum conſtantis animi eſſem, ut ſi quid liberius tum a me ſcriptum fuiſſet, nunc puerili metu, propter inſanos inimicorum in me impetus, iterum illud inducerem aut abolerem. Quaecumque, non hoc modo in libro, ſed alias, ſcripſi & publicavi, fremant licet & arrodant illa maligni, nondum ſcripſiſſe poenitet, niſi in quibus vel ſponte mea reſipiſcens, vel amice monitus, erraſſe me comperiam. Non etiam, quodcumque fuerit, edendi Catalecta illa conſilium eam ob cauſſam abjiciam, quia laſcivioris argumenti carmina quam plurima illis comprehendantur, quae jam ante a Scaligero, at quo viro! & aliis ſine ulla criminatione honeſtiſſimi cujusque fuere producta, & quae cenſores illos domi tacitos avidius, quam ipſam literatorum nationem, quae quotidie illa verſat, devorare credo. Solae poſſent retardare haec, quae promitto, occupationes, quibus premor, publicae, & curae aliis ſtudiis forte addicendae. Sed hoc polliceri poſſum etſi triſte illud ſupercilium, quod Gorallus ille in praefatione ad Albinovani & Severi carmina oſtentat, non ſim exhibiturus, me tamen ſimiles ejus notis numquam compilaturum, nec quae ad unumquemque ſcriptorem, ſi modo eadem verba occurrant, poſſunt allini; vel in quovis lexico reperiri, ſingulis paginis obtruſurum; quod in praefatione, & Bibliotheca ſelecta, qua veritate ſe caviſſe jactet, Spudaeum conſulat rogo, qui

Digitized by Google

ſi hoc agendum eſſet, planius per omnem ejus commentarium hoc explicare facile poſſet. Quod ſi aliis rigidioris & exercitati vultus paedagogis, neque hi in Petronium labores placeant, neque ea, quae deinceps ſum producturus, ſed omnia illa recte & ex animo damnanda cenſeant, ne legant, moneo; imo ne oculos contaminent, non Petronium modo & haec Catalecta, ſed nullum veterum poëtarum ſibi parent, & ne invitis forte ſpurci aliquid offeratur, ſciant, a me nullum, qui hoc faſtidium prae ſe ferat, tali munere in fraudem deductum iri. Tu, Lector, qui ſapis, & lepidis his & utilibus ſimul libellis caperis, fruerè, & vale.

Digitized by Google

TITI PETRONII ARBITRI,

EQUITIS ROMANI,

SATYRICÔN.

T. Petronii Arbitri.] Ita legit Lambinus Comment. ad Lucret. lib. iv. In vulgatis quibuſdam editionibus legitur C. Petronii Arbitri; apud Scaligerum in Catalect. C. Petronii Arbitri Afranii. Juſt. Lipſius ad lib. xvi. Annal. Tacit. c. 18. *De C. Petronio*] *Quem viri docti eum cenſent, cujus fragmenta hodie puriſſimæ impuritatis. De quo etiam delibero: ſicut & de prænomine, quod apud Plinium lib.* xxxvii. *cap.* 2. Titus *eſt, itemque Plutarchum.* Lambinianam lectionem, ut veriorem, comprobat atque confirmat Dn. Goldaſtus. Porro de Petronio ſcribit Scaliger in Priapeia diverſor. Poëtar. *Scripſerunt hujus argumenti poëmatia plures veterum, Catullus, Tibullus, Ovidius, Petronius Arbiter, alii. Itaque ex illorum Epigrammatis totus hic liber concinnatus eſt, & conflatus ab eo, qui Epigramma libro præpoſuit*, &c. *Sane Petronium hujuſce argumenti & nominis quædam luſiſſe auctor Sidonius:*

Et te Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis, Arbiter, colonum
Helleſpontiaco parem Priapo. ERH.

Satyricon.] Quale ſit hoc ſcribendi genus, Fabius ſic expreſſit lib. x. cap. i. Satyra *quidem tota noſtra eſt: in qua primus inſignem laudem adeptus eſt Lucilius, qui quoſdam ita deditos ſibi adhuc habet amatores, ut eum non ejuſdem modo operis auctoribus, ſed omnibus Poëtis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio diſſentio, qui Lucilium fluere lutulentum, & eſſe aliquid, quod tollere poſſis, putat. Nam & eruditio in eo mira & libertas, atque inde acerbitas, & abunde ſatis. Multo eſt terſior, ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus. Alterum illud eſt, & prius Satyræ genus, quod non ſola carminum varietate mixtum condidit Terentius Varro, vir Romanorum eruditiſſimus.* Hactenus M. Fabius. Hujus eſt generis hic liber, Itemque Martiani ſeptem artes, quarum in veteribus plerisque membranis titulus eſt, *Martiani Minaei Felicis Capellæ Afri Carthaginenſis Satyricôn lib.* vii. *de nuptiis Philologiae lib.* ii. Sed & ipſe ſub finem libri ſic canit:

Habes ſenilem Martiane fabulam,
Miſcella luſit quam lucernis ſamine
Satyra Pelasgo, dum docere nititur
Artis creagris vix amicas Atticis.

Tractum eſt hoc nomen à Satyra cibi, vel ut Acron ait, lancis genere ex variis rebus condito: à quo & *per Satyram aliquid dici* vel *fieri* veteres uſurparunt: quod & Diomedes latius perſequitur lib. iii. Cæterum quod Fabius ait de Satyris Varronis, ad Menippeas pertinet, de quibus eſt & hic Ciceronis locus lib. i. Acad. quæſt. ſub perſona ipſius Varronis: *Et tamen in illis veteribus noſtris, quæ, Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conſperſimus, multa admixta ex intima philoſophia, multa Dialectice dicta, quæ quo facilius minus docti intelligerent, jucunditate quadam ad legendum invitati*, &c. Ex his etiam apparet, falli potuiſſe eos, qui inter veterum poëtarum carmina paſſim retulerunt quæcumque ex Menippeis Varronis à veteribus adducta ſunt, fruſtraque alios tentare omnia omnino ad poëtices normam exigere. P. PITH. Quale ſit hoc ſcribendi genus Fabius expreſſit lib. x. Inſtitut. & ſic docet Diomedes lib. iii. *Satyra dicitur carmen apud Romanos, nunc* (for. *non*) *quidem apud Græcos maledicum, & ad carpenda hominum vitia Archeæ comediæ charactere compoſitum, quales ſcripſerunt Lucilius & Horatius & Perſius; & olim carmen, quod ex variis poëmatibus conſtabat, Satyra vocabatur, quale ſcripſerunt Pacuvius & Ennius. Satyra autem dicta ſive a Satyris, quod ſimiliter in hoc carmine ridiculæ res pudendæque dicuntur, quæ velut à Satyris proferuntur, & fiunt; ſive à Satyra lance, quæ referta variis multisque primitiis in ſacris diſcordis* (for. *Cereris*) *inferebatur, & à copia & à ſaturitate rei ſatyra vocabatur, cujus generis lancium & Virgilius in Georgicis meminit, cum hoc modo dicit;*

Lancibus & pandis fumantia reddimus exta.
Et ---------- *lanceſque & liba feremus;*

Sive à quodam genere farciminis, quod multis rebus refertum Satyram Varro vocitat. Eſt autem hoc poſitum in lib. ii. *Plautinarum quæſtionum; Satyra eſt uva paſſa & polenta & nuclei pini ex mulſo conſparſi: ad hæc alii addunt & de* (for. *è*) *malo punico grana. Alii autem dictam putant à Lege Satyra, quæ uno rogatu multa ſimul comprehendat, quod ſcilicet Satyra carmina multa ſimul & poëmata comprehenduntur, cujus Legis Lucilius meminit in primo; Per ſatyram ædilem factum, qui legibus ſolvat. & Saluſtius in Jugurtha; Deinde quaſi per Satyram ſenten-*

CAPUT I.

Num alio genere furiarum declamatores inquietantur? qui clamant:

a ENCOLPIUS.

tiis exquiſitis in deditionem accipitur. P. DANIEL. *Satyra dicitur genus lancis, id eſt, diſcus vel clatnus, multis ac variis frugum generibus plenæ, quæ ſacrificiis Veneris conſuevit inferri, dicta à ſaturitate, id eſt, abundantia, vel eo, quod ſit plena convitiis & reprehenſionibus hominum, & nulli parcat.* Hæc Sæbius Javens vetus Perſii Interpres, quem in membrana ſcriptum nobis ex copioſa & feſtiva ſua Bibilotheca nobiliſſimus ſimul & eruditiſſimus Goldaſtus commodavit. *Satyricon appellatur, in quo quaſi per Satyram varia argumenta vario ac multiplici ſtili genere pertractantur, cujuſmodi ſunt Petronii Arbitri, Marciani Capellæ, & Boëthii de Conſolatione Philoſophiæ libelli*: ut ſcribit Scioppius præfat. in Element. Philoſoph. Stoic. moral. Sidonius Apollinaris lib. VIII. epiſt. 11. *Nunc flammant Satyræ* ---- & lib. I. epiſt. ult. *Pæonius evarſit, cui Satyricus ille morſum dentis igniti impreſſerat.* Ennius Satyr. lib. III.

Enni Poëta ſalve, qui mortalibus
Verſus propinas flammeos medullitus,

id eſt, mordaces & ſatyricos. Siſenna lib. II. *Non dignus, in quem debeam ſatyram calente vi adingerere.* Interpres Juvenal. *Lucernam dicit, quia Satyrici ad omnium vitia quaſi lucernam admovent, & ut adurant, & ut oſtendant crimina.* &c.

Hæc Savaro Notis in Sidon. lib. VIII. epiſt. 11. *Petronii libellus mera eſt ſatura Varroniana, ut ſuo loco dictum. ipſe tamen Saturicum ſive Satiricum maluit inſcribere: quomodo Commentarium dicitur pro Commentario libro; Apologeticus pro Apologetico libro. At qui Satyricôn titulum Petronii reliquiis impoſuerunt, ii ſine dubio Græcam vocis Satiræ originem ſpectabant; cujus rei nunquam auctori veniſſe in mentem pro certo habeo*: verba ſunt Caſauboni de Satyra lib. II. cap. 4. fin. *Petronius Arbiter cur opuſculum ſuum, quo Neronis & aliorum Procerum flagitia horrenda, non minore flagitio publicavit, Satiricum potius, quam Satyram, inſcribere maluerit, fruſtra fortaſſe quæſierimus: neque eſt tanti*: ut ait idem lib. II. c. 2. in fin. In hoc Satiricon epigrammate luſit quidam Julius, quod exſtat in prolegomenis. ERH.

Num alio genere furiarum] Multa videntur deeſſe. haec, quae initio poſita ſunt, declamationis ſunt fragmenta. SAMBUC. Hujus Satyrici nec caput, nec pes, ruta cæſa, vel potius fragmenta tantum, quaſi tabulae ex ejus univerſo fere naufragio ſuperſunt:

At vobis male ſit, malæ tenebræ,
Orci, *quæ omnia bella devoratis,*
Vos bellam Satyram male abſtuliſtis.

Ut autem declamatores hic ſubſannat Petronius ob ineptias in eloquentiæ ſtudium invectas, ſic & Sophiſtas Iſocrates initio Encomii Helenæ. DUPEYRATIUS. Eadem fere reperies apud Tacitum in Dialog. de Clar. Oratorib. Plinium in Panegyr. Fabium lib. II. cap. 10. & lib. I. cap. 12. BONG. *Contra delicatos lectores Petronius in primo Satyrarum, & Perſius in illa Satyra; Nempe hoc aſſidue, & Plinius lib.* II. *Ep.* 10. Ex vet. Grammatico. P. DANIEL. A nocturnis lemuribus & Empuſis traductum. Salluſtius; *animus impurus, Diis hominibusque infeſtus neque vigiliis, neque quietibus ſedari poterat.* Egeſippus lib. I. cap. VII. *tanti ſceleris immanitas mentem exulcerabat, non ſomnus oculis, non quies animo dabatur.* Vide D. Hieron. in vita Joan. Mon. Horat. Epod. v. & ejus Comment. Suet. Neron. XXXIV. Ovid. in Ibin. BARTH. (Vide eumdem lib. XXV. Adv. c. 10.) Vetus Pariſienſis, uti & Sambuci, *Cum.* PATISS. Invida temporis malignitas Petronio Arbitro multa ſurripuit, fortuna in eo corrumpendo mimum ſuum egit, tineae blattaeque certatim dilacerarunt; ejurarunt ſupercilioſi, vetuſtas obtruncavit. *Pentheum diripuiſſe ajunt Bacchas, nugas maximas fuiſſe credo praeut quo pacto.* Talium livor animalium politiſſimum atque cultiſſimum elegantiarum Arbitrum diſtulit. Quid illi, vel qua potiſſimum parte, pars ejus major & melior exciderit, incertum. A principio vulgari & ſuperſtitite partem declamationis, & forſcan frontem totius] maledicentiae periiſſe, certiſſimum. Hinc fit, ut avulſo capite dignoſci nequeat. *Pauca tamen remanent priſcae veſtigia formae.* Tò enim *inquietantur* digitus eſt ad fontem: agebat Declamator ille procul dubio de ſomniis quibuſdam turbulentis & inquietis, quorum cauſa furiarum ſpecies viſae. Igitur cum dicit, *alio genere furiarum inquietantur*, vult intelligi genere ſecundo, quod ex ſequentibus facile cuivis ſuadebo. Varro Eumenidib. furiarum genus triplex ſtatuit. Agam de primo & ſecundo genere; ſed (quod in Praefatione monui) breviter & expedite. Primi generis nomina decantata. Officium eſt apud Graecos ἐλαύνειν, apud Latinos *agitare.* Nec niſi temere officium illud ſecundo generi tribuitur. Aeſchylus paſſim Eumenidibus. Lucian. in Philopſeud. ſic a me nuper emendatus, Ἀλλά με ὥσπερ Ἐριννύες ἐξήλασαν. Synes. de inſomniis, Heliodor. lib. I. quo loco multa. Sic *furiis agitatus Oreſtes*, & *ſaevis agitatus Oreſtes*, & alia ex Latinis exempla, quae ad Heliodorum. Secundi generis nomina mille a Luciano loc. cit. recenſita, & ab Heſychio verb. Μέρμω. ſic enim ibi ſcribendum. Plutarchus ſpecies illas vocavit

φάσματα

mant; Haec vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi:

φάσμασι δαιμόνων ἀλλόκοτα. Aelian. Var. cap. 29. lib. IX. Ἐρεννίων πρόσωπα. Athenaeus lib. IV. νυκτερινὰς φόβους; qualis eſt Empuſa. Heſych. Ἔμπουσα, φάσμα δαιμονιῶδες, ὑπὸ Ἑκάτης ἐπιπεμπόμενον, καὶ ὥς τινες, ἑνὶ ποδὶ χρώμενον. Ἀριστοφάνης δὲ τὴν Ἔμπουσαν ἔφη Ἑκάτην. Sic lege. vide hac in voce Harpocr. Ἑνὶ ποδὶ intelligit φάσμα μονόσχημον, λίσπον, de quo alibi. vide interim Etymolog. in Ἔμπουσα. Laudat inſuper Ariſtophanem in Ranis (ut puto) Act. 1. Sc. 6. qui haec ſpectra vocat etiam Ἑκαταῖα, de quibus copioſe Interpr. Apollon. ad III. Argon. Scholiaſt. Sophocl. ad Ajac. Flag. Syneſius loco citato. Porphyr. apud Theodoret. Serm. III. Corn. Celſ. cap. 18. lib. III. Hae furiae Latinis *imagines*, *Labra Dianae*, *omina*, *viſa* &c. Feſt. Macrob. Marcian. Apud Graecos officium eſt ταράσσειν; hinc ταραχώδη φάσματα, apud Clement. Alex. & Aelian. loc. cit. Sic Pſalm. Περὶ φοβερισμοί σου ἐξετάραξάν με. Hippocrat. de Nat. Mul. Lucian. II. de vera Hiſt. Cedren. lib. III. Apud Latinos *turbare*, *inquietare*, ut patet apud Plinium, Sueton. Divos Cyprian. Auguſtin. Min. Felicem. His varia ſacrificia; primo generi ex Orpheo nota: ſecundo *Catulus*, Περισκυλακισμός. de quo Plutarch. in Romulo. Hujus ſacrificii tres praecipuae aſſignantur cauſae: primam adducit Sophr. in Mimis, ὅτι κύων βαύξας λύει τὰ φάσματα, apud Lycophr. Hinc eidem Lycophroni Hecate dicitur κυνοσφαγής. huc traho verſum Theocriti Idyll. II.

Τᾷ χθονίᾳ Ἑκάτᾳ, τὰν καὶ σκύλακες τρομέοντι.

Terrenaeque Hecatae, quam pertimuere catelli.

Hinc Hecuba dicta Ἔμπουσα, & Hecate, quod in canem mutata fuiſſet, poſt captam Trojam, ut patet verſibus Simiae Rhodii. Secundam cauſam adfert Ariſtophanes loc. cit. Tertiam vide apud Heſych. in Ἄγαλμα Ἑκάτης. Tertium genus furiarum *ignominiam* vocat Varro loco laudato. Comparabat igitur Petronius aevi ſui declamatores cum re aliqua officii hujus generis ſecundi; ſed, ut dixi, excidit. ut obſcuro loco lucem aliquam darem, haec omnia verboſius proſecutus ſum, in reliquis brevem me polliceor. BOURDELOT. Scripti conſtanter cum prima editione, *cum alio*. opinor *Tum* fuiſſe. Nimirum videntur complura praeceſſiſſe, quibus cauſſidicos & rabulas forenſes exagitabat Petronius, à quibus nunc tranſit ad declamatores, in quos falſe ludit Antonius Julianus Rhetor apud A. Gellium. l. IX. c. 15. Noct. Attic. id praeſertim feſtive ab illo ibi dictum in juvenem incondite controverſias declamantem, *Hic juvenis ſine controverſia diſertus eſt*. HEINS. *Cum alio genere* Manuſcripti codices. Nob. Nicolaus Heinſius legit, *Tum alio genere*: Pars enim eſt Encolpianae declamationis, in porticu habitae, in qua videntur praeceſſiſſe nonnulla in cauſſidicos illorum temporum ac oratores dicta, à quorum vitiis carpendis ſe continuiſſe noſtrum, ex propoſito hoc agentem, ut cujuscumque ordinis ac profeſſionis hominum peccata tangat, non ſit veriſimile. BOSCH. *Non* Edd. aliquae, & Scriverius & Lipſius. *Cum* citat R. Regius ad Quinctil. 1. de Inſt. Orat. 10. Ego praetuli interrogationem *Num*, quae & orationi elegantiam confert, & oſtendit ſimul alia praeceſſiſſe, ut recte vidit *de Salas*: Sed nimis eum ſubtilem fuiſſe puto in explicandis verbis *alio genere furiarum*, quibus Tiſiphonem intelligi vult: nec minus argutari hic Bourdelotum credo, quum furiae hic inſaniam, & ejus omnia genera, quibus agitantur homines, notent. Ita *Furias doloris* Ovid. VI. Metam. v. 595. *Scelerum* Virg. l. III. Aen. v. 331. & infinita talia apud Poëtas, qui omnem vehementiorem animi impetum, qui homines extra ſe quaſi ponit, Furiarum agitationi adſcribunt: Unde & *juſtas furias* Maro dixit l. VIII. Aen. v. 494. quas poſtea vocat *juſtum dolorem*. Et eodem libro vſ. 219.

Hic vero Alcidae furiis exarſerat atro
Felle dolor.

Valer. Flac. V. 521.

Jam dudum fremit, & furiis igneſcit opertis.

Sic *furiis ambitionis agitari* dixit Seneca II. de Ira cap. 10. Horat. I. Od. 28.

Dant alios furiae torvo ſpectacula Marti.

Vide Gronov. ad Senec. Contr. XXV. Servius vero notat ad Virgil. IV. Aen. 474. *Furorem* poſſe eſſe bonum, *Furias* autem ſemper malas. BURM.

Furiarum] *Furiis agitari* dicuntur, & qui nihil ordine faciunt, & qui flagitiorum conſcientia parum apud ſe ſunt. Feſtiviſſimum eſt hoc, quod in Graecis Epigrammatis dicitur, quosdam non jam à Muſis, ſed à Furiis potius agitari. Sunt enim, ut ille dicit, μανίας δ' οὐ πᾶσιν ὁμοίας. De *Furiis* impiorum eleganter ſcribit Cicero pro S. Roſcio Amerino, in Piſonem, & 1. lib. de Legib. Unde toties Plutarch. ἐπιφάνεια τῶν ἐρινύων; &, ὑπὸ Ἐρινύων σοβαλαυνθείς. Heliodorus Aethiopic. I. Ἐρινύες ἤλαυνον. Euripid. Iphigenia in Tauris; περιπολῶν οἴστροις Ἐρινύων. Ovid. eleganter lib. X. Metamorph. de Myrrha, & Suetonius Nerone. BRASSIC.

Declamatores.] Qui forenſes actiones meditantur, cauſſiſque fictis ſe exercent. GLOSSA. De Advocatorum degenere genere vid. Auctor. Dialog. de Oratoribus, & Plin. lib. II. epiſt. 9. & Am-

impendi: date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos: nam ſucciſi popli-tes

Ammianum Marcellinum, DELB. *Declamatio judiciorum imago.* Quintil. lib. I. cap. 10. *Forenſium actionum meditatio,* lib. IV. cap. 11. Eumenius Rhetor pro reſtaur. Sch. c. 2. *Neque enim tantum me aut negligentia aut confidentia tenet, ut neſciam, quanta ſit inter hanc aciem fori & noſtra illa ſecreta ſtudiorum exercitia diverſitas. Ibi armantur ingenia, hic praeliantur; ibi praeluſio, hic pugna committitur.* Seneca lib. III. Exc. Contr. Praef. *Ita arbitratum eſt, ſcholam quaſi ludum, forum quaſi arenam eſſe.* Acceſſere ad hoc exercitationis genus perſonae principes. Suetonius Nerone cap. 10. Spartian. Severo c. 1. Capitolinus Gordiano c. 3. *In Athenaeo controverſias declamavit.* Cicero I. Tuſcul. Quaeſt. cap. 4. *Declamitabam cauſſas.* lib. IX. ad Paetum Ep. 16. *Hirtium & Dolabellam dicendi diſcipulos habeo, coenandi magiſtros, Puto te audiſſe, illos apud me declamare, me apud illos coenare.* hos innuit Seneca Controverſ. prooem. l. 1. *Potuiſſem audiſſe* (Ciceronem) *in illo atriolo, in quo duos grandes praetextatos ait ſecum declamare ſolitos.* cujus indicium fecit Suetonius libr. de Claris Rhetor. Cicero Bruto: *Commentabar declamitans cum M. Piſone, aut cum aliquo quotidie.* hinc *quotidiana declamatio* l. XVI. ep. 21. Et *quotidiana* ſunt commentarii puerorum, in quos ea, quae aliis declamantibus laudata erant, regerebant, ut ait Quintil. libr. 11. Colloquiis priſcis: βιβλίον ἔλαβον, ἔγγραφον κατέμιξα. Sero declamandi exercitatio ad Romanos venit: prorſus diverſum iter ad eloquentiam antiquitus. Auctor dialogi de Oratorib. Quintil. lib. II. c. 4. *Fictas ad imitationem fori materias apud Graecos dicere circa Demetrium Phalerea inſtitutum. Latinos dicendi praeceptores extremis L. Craſſi temporibus coepiſſe Cicero auctor.* Quem vide lib. III. de Orat. Suetonius de L. Plotio. *Cicero refert: Memoria teneo pueris nobis primum Latine docere coepiſſe L. Plotium.* Ergo quae circa Demetrii Phalerei tempora in ſcholis frequentari coeperunt exercitationes, poſtea Romanis Cicerone puero uſurpatae, Cauſſae ſeu Controverſiae dictae. Sen. Contr. l. 1. Prooem. *Declamabat Cicero non quales nunc controverſias dicimus, nec tales quidem, quales ante Ciceronem, quas Theſes vocabant. Hoc enim genus materiae, quo nos exercemur, adeo novum eſt, ut nomen quoque novum ſit. Controverſias nos dicimus, Cicero cauſſas vocabat.* Nam veteres ex morali parte materias petebant, ut virtutum vitiorumque laudes & vituperia. Sueton. de claris Rhet. *interdum Graecorum ſcripta convertere, ac viros illuſtres laudare vel vituperare. Quaedam ad uſum communis vitae inſtituta tum utilia & neceſſaria, tum pernicioſa & ſupervacanea oſtendere. Quod genus* θέσεις & ἀνασκευὰς καὶ κατασκευὰς *Graeci vocant, donec ſenſim ad Controverſiam ventum eſt.* Dialog. de Oratorib. *Ad haec efficienda veteres intelligebant opus eſſe, non ut fictis controverſiis linguam modo & vocem exercerent, ſed ut his artibus pectus implerent, in quibus de bonis & malis, de honeſto, de turpi diſputatur.* Seneca libr. II. Controverſ. 10. *Declamabat Naſo controverſias ethicas.* Itaque aut ex morali parte *veteres controverſiae, aut ex hiſtoriis trahebantur, aut ex veritate ac re, ſi quae forte recens accidiſſent, eas Graeci* συστάσεις *vocabant.* Sueton. de claris Rhetor. Poſt ingenia faſtidire conſueta, diverſa forenſibus cauſſis tractare, imo ad mera nugamenta deflecti; quo pertinet haec Petronii indignatio. Ridet eandem inſaniam Quintil. multis locis, Synesius περὶ ἐνυπνίων, & ejus Scholiaſtes. Hujus generis vero Controverſiae Senecae, Quintiliani Declamationes, & paſſim apud Rhetores Graecos. Et quamvis recta declamandi ratio ita celebrata, ut pleriſque ad formandam eloquentiam videretur vel ſola ſufficere, Quintil. lib. II. c. 10. tamen Craſſo & Domitio Cenſoribus ludum impudentiae claudere juſſi ſunt. Auctor Dialogi de Oratoribus c. 35. S. C. forma apud Gellium lib. XV. cap. 11. Sueton. de claris Rhetor. Atque haec illuſtrando huic loco, non rei. à WOUWEREN. Aſſidue enim in ſcholis Rhetorum auditores declamationibus cauſſiſque fictis exercebantur; quibus Rhetoribus hoc loco iraſcitur Petronius, quod miſſis neceſſariis inutilia conſectarentur, genuſque dicendi nimis pompoſum & turgidum, & à forenſi conſuetudine alienum affectarent. Juſtae exercitationis uſum, utilitatem, neceſſitatem exponit Fabius, Juvenal. &c. Raderus ad Martial. lib. X. epigr. 60. ERHARD. Hic πρὸς ἔτυμον luſus ita frequens, ut exempla referendo fraus inſtituto fieret. Qui nunc *declamator*, olim *clamator*, aevo delicatiori; *declamare* Rhetoris & Sophiſtae, *clamare* vulgi: Aſcon. ad III. Verr. Talis differentia inter *eloquentiam* & *loquentiam* de qua Jul. Candidus apud Plin. Epiſt. 20. lib. V. Iſidor. lib. X. Tangit hoc diſcrimen M. Tull. in Bruto, & Senec. I. Controverſiarum, apud quos male reſcribunt *declamare.* BOURDEL.

Inquietantur] Balbus Catholic. *Inquietare, id eſt moleſtare, inquietum facere.* WEITZ. Id eſt, (ut verbo minus Latino explicem) circumamiciuntur. Sciopp. Element. Philoſoph. Stoic. moral. c. 132. ERH.

Haec vulnera] Quintil. lib. VI. cap. 1. a WOUWEREN. Quam magni momenti fuerint hae vulnerum notae, ad commovendos videntium animos, docet Gell. cap. 27. lib. I. Aelian. Var. cap.

Digitized by Google

tes membra non ſuſtinent. Haec ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquen-

tiam

cap. 19. lib. v. Hinc Coclites, Scaevolae &c. Duplex ratio vulneris pro rep. ſuſcepti oſtendendi: prior, quia illi ex publico alebantur. Plutarch. in Solon. ut & defunctorum filii. Ariſt. II. Politic. Poſterior mera oſtentatio, ut hoc loco, quae tamen habuit aliquid ponderis. BOURDEL. His verbis declamationes illas intelligit, quae referebant candidatos, qui ambientes & prenſantes ſine tunica, vel certe ea diducta, oſtendebant vulnera & cicatrices in proeliis acceptas, ut apparet ex Plutarchi Coriolano. Verba autem haec ſolennia, videntur fuiſſe. Cicer. pro Sext. cap. 10. *Subeunda pro patria pericula, vulnera excipienda, mortem oppetendam.* BURM.

Hunc oculum] Legendus Juſtinus lib. VII. 6. quem transſcripſit Solin. cap. 14. Aelian. Hiſt. Anim. cap. 7. Lib. IX. BOURDEL.

Date mihi ducem] Ὅμηρον, de quo Theopompus. Hac de re caput ſingulare in Lectionibus noſtris. BOURDEL.

Succiſi poplites] Vid. *Merul. ad Enn. l. VIII. Ann. p.* 476. Ἰγνύα Heſychio, eſt τὸ τοῦ γόνατος ὄπισθεν μέρος, *poſterior genu pars*, qui Latinis *poples* dicitur. nam & ipſum eſſe oppoſitam genu partem ex his phraſibus patet: *Terga ferire ac poplites cædere: Contendere poplitem: Flexo poplite ſedere: duplicato poplite ad terram incidere: Submittere poplitem.* Item, *Defectus poples, Succiduus poples, Lapſus poples*: cui oppoſita, *Firmus poples, Tenſus poples.* Eſt enim ea pars nervoſa. Sic Plutarch. in Artaxerxe dicit Cyrum τὰς περὶ τὰς ἰγνύας φλέβας ἀπαραγεύσαντας cecidiſſe. Et in Galba, τυφθεὶς τὰς ἰγνύας ἔπεσε, *caeſis poplitibus cecidit.* Henr. Stephanus Theſaur. Ling. Graec. indice. Gualterus Alexandreid. III. v. 51.

--- *Poblitibus* (ita mſc.) *ambo cecidere remiſſis.*

Severus Endeleichus Bucolic. v. 66.

Errat ſucciduo bucula poplite. WEITZ.

Sidon. carm. 5. *Pars poplite ſecto Mortis ad invidiam vivit*, --- Savaro in Notis. ERH. Ut fuga ſcinderetur, ſolebant victores victis poplites ſcindere. Livius lib. II. Valer. Max. cap. 2. Lib. IX. Plin. cap. 7. lib. VIII. Amm. Marcell. lib. XVII. Zonar. lib. I. Archilogus laudatur a Plutarcho in Galba. Aeſchyl. in Perſ. Sic apud Polybium, κολοβώσαντες ἢ καὶ συντρίψαντες τὰ σκέλη. Graeci vocant ἀγκυλοκοπεῖν, Doctores Sacri ἐκνευρίζειν. Quod etiam ultimum notaverat princeps in hac militia Joſeph. Scaliger. ad Catull. Nec ſolum pedes, ſed & manus etiam ſolebant ἀκρωτηριάζειν, ut patet literis ſacris. ut Judic. cap. I. Eadem Lex Scytharum: patet apud Lucian. Toxar. Sic Athenienſes ἐψηφίσαντο Αἰγινητῶν μὲν ἑκάστῳ τὸν μέγαν ἀποκόψαι τῆς χειρὸς δάκτυλον τῆς δεξιᾶς, Aelian. var. lib. II. cap. 9. Cicer. III. de Offic. Hos Latini *Murcos* joculariter vocabant. Am. Marcel. lib. XV. Atque hoc Athenienſes ex decreto Philocii, ut teſtatur Plutarch. in Lyſandr. Aelian. loc. cit. qui decreti cauſam reddunt, quam tangit Curtius lib. V. Euſtrat. ad Ariſtot. Moral. cap. I. lib. III. Nicet. in Andronico. A trunco pollice Gallici derivamus *Poltron*, ut qui detrectant militiam apud Sueton. Belli ferocia traducta a jumentis ad homines. Samuel. cap. 9. lib. II. BOURDEL. Suſpicatur de Salas hic carpi Lucanum in Paneg. ad Piſones: ſed neque adhuc ſatis conſtat, an Panegyricum illud carmen Lucanum auctorem habeat: neque etiam locutio illa, *Succiſi poplites*, meretur cenſuram, quum & illa ſollemnis in hac re ſit, & maxime milites in proeliis ſtuderent adverſariis ſuccidere poplites. Ita Virgil. l. IX. Aen. v. 762.

Principio Phalerim, & ſucciſo poplite Gygen Excipit.

Ovid. l. VIII. Metam. v. 363.

--- *Trepidantem & terga parantem Vertere, ſucciſo liquerunt poplite nervi.*

Dict. Cretenſ. l. III. c. 7. *Ingreſſus hoſtem complectitur, manu dextera poplitem ſuccidens.* Quia autem tali vulnere inhabiles militiae fiebant, hinc quoque deſertoribus Caſſius *crura & poplites incidit*, teſte Volcat. Gallic. in ejus vita c. IV. BURM.

Non ſuſtinent.] Eleganter: ut columnae enim aedificia, ita pedes corpus ſuſtinent & fulciunt, quod ſucciſis poplitibus ſe erigere aut ſuſtinere nequit. Ita apud Ovid. IV. Met. 27. Silenus *ferula titubantes ſuſtinet artus.* & vſ. 411. & lib. X. 193. *ſe ſuſtinere*, ne cadant dicuntur. *ſuſtentare* dixit abſolute Sueton. in Tiber. LXXII. de Invalido: *ſuſtentavit aliquantum*, id eſt, non cubuit, non lecto adfixus fuit, ne aegrotare videretur. & eodem modo vocem *ſucciduus*, de lapſabundo, & corruenti proximo illuſtravit Barth. ad Stat. IV. Theb. 324. BURM.

Haec tolerabilia eſſent.] Eodem modo in Fragmento Traguriano cap. LXIX. *Et haec quidem tolerabilia erant, ſi non ferculum longe monſtroſius effeciſſet, ut vel fame perire maluiſſemus.* BURM.

Ad eloquentiam ituris.] Infra c. 118. *Ceteri aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut viſam timuerunt calcare.* Sueton. de illuſtribus Grammat. cap. II. *Viſus eſt peridoneus praeceptor maxime ad poëticam tendentibus.* Porro *viam facerent*, id eſt, viam conſequendae eloquentiae oſtenderent. ERH.

Viam facerent.] Salvianus lib. I. de Gubernat. Dei: *Viam facinori ſternens.* Plinius Panegyric.

Non

Digitized by Google

tiam ituris viam facerent : nunc & rerum tumore , & ſententiarum vaniſſimo

Non inſtruendum illis iter ad bonam famam. WEITZ. Hoc loquendi genus illuſtravimus ad Ovid. I. Triſt. II. 86. & ad Lucan. I. 150. hinc toties *fit via*, ut apud Virgilium & alios. vid. & Liv. XXII. 15. & accommodatius etiam ad hunc locum Livius VI. 42. *eo gradu via ad conſulatum facta.* Nam has declamationes non eſſe gradus ad eloquentiam innuit. BURM.

Rerum tumore.] Abundantia. GLOSS. De hac re diximus & in Salvianum noſtrum, ſcriptorem optimum. Seneca lib. I. de Ira, c. 16. *Tumor eſt, nec corporibus vitioſi humoris copia intenſis morbus incrementum eſt, ſed peſtilens abundantia.* Et lib. X. Declamation. *Qui tument, habent plus corporis.* Et Controverſiar. 5. *Semper ad ſanitatem proclivis eſt, qui poteſt detractione curari.* *Detractionem* autem ex placitis medicorum αἵματος ἀφαίρεσιν vocat. Idem lib. V. Controverſ. 30. *Albutius dicebat, illas Latronis ſententias magis eſſe tumidas, quam fortes.* Quintilian. in II. putat *eſſe meliorem ſpem luxuriantis ingenii, quam immodice frugalis.* Deminuto enim non tam facile addas, quam nimio detraxeris. Nam & Ariſtoteles dixit : ἀπὸ μὲν τῆς ἕξεως ἐπὶ τὴν στέρησιν γίνονται μεταβολαί, ἀπὸ δὲ τῆς στερήσεως ἐπὶ τὴν ἕξιν ἀδύνατον. Cicero l. IV. ad Herennium : *Corporis bonam habitudinem tumor imitatur ſaepe.* Certe foecunditatem in ingeniis non damnant boni ſcriptores : maciem elevant, tumorem damnant. Nunc, quod ille canit,

Inter utrumque tene, & melius moderabere puppim.

BRASS. Puto retinendum *rerum tumore*, ut hoc perſtringantur, qui res minimas & exiguas magni faciunt : quod genus hominum foro minus aptum, in quo res imprimis ſunt ponderandae & exigendae ad amuſſim J. RICHARD. Alii *verborum tumore.* Simile in Seneca l. II. de Benef. quamvis diſſimili notione ; *Quid opus arrogantia vultus, quid tumore verborum?* J. DOUS. F. Peſſime mutant. Focas in vit. Virg. *Qui tantum eloquii potuiſſet ferre tumorem.* Seneca Pat. *tumor & abundantia ſermonis.* Quintilian. lib. IX. c. 4. *Itaque, ubi eſt neceſſe, etiam tumorem adfectamus.* Minut. Felix. *Sententiam non eloquentiae tumore, ſed rerum ipſarum ſoliditate libremus.* Fulgentius Myth. *nec immemor cujus verboſas fabulas propter ſcholaribus rudimentis tumidas ferulis geſtaveram palmas.* BARTH. (quem etiam vid. Adverſ. XXV. 10.) Sublime dicendi genus *grande* dicitur. Perſio vero in vitio ponitur haec vox, & orationis ideam non vere grandem denotat, ſed vaegrandem, id eſt, tumidam & falſa ſpecie ſublimitatis blandientem. quia enim apex facultatis dicendi, ſeu verſu ſeu proſa, eſt magniloquentia, atque, ut Longinus ait, ἀκρότης καὶ ἐξοχή τις λόγων ἐστὶ τὰ ὕψη : ideo multi Petronii & Perſii aetate, non quod magnarum virium ſibi eſſent conſcii, ſed aviditate gloriae eum characterem affectabant. Recte autem Quintilianus judicat, cum pronuntiat : *quo quisque ingenio minus valet, hoc ſe magis attollere & dilatare conari* : ut ſtatura breves in digitos eriguntur, & plura infirmi minantur. Caſaubon. Comment. in Perſium. Ab hoc ſtudio dicendi videtur Martialis carpere Mathonem cauſſidicum, qui ſuum ſtudium referebat eo, non ut bene, ſed ut belle diceret, quod quid ſit, oſtendit Perſius Sat. I. 85.

---- crimina raſis

Librat in antithetis : doctas poſuiſſe figuras

Laudatur : bellum hoc : hoc bellum? ---

Bellum, inquit Perſ. hoc putant Oratores, cum ſchemata oratoria & antitheta, figuraſque oratorias & ſententias oſtentant, & nihil de cauſſa dicunt? non eſt bellum, non eſt. Idem factitabat Matho, qui conabatur belle dicere, artem Rhetoricam, & artis omnia lenocinia expromere, quod Martialis ait *belle*, non bene, fieri. *Dic aliquando* non *belle*, ſed *bene*, de re nempe propoſita, nec artem ſemper, ſed rei naturam inſpice. *Dic male*, neglige artis fucos & praecepta, quod ipſum eſt nonnunquam bene dicere, cum tali ratione male dicis. Sicut in ipſo neglectu quidam cultus eſt, & in contemptu artis artificium. Haec eſt vera Martialis mens, quam illuſtrat hoc loco Petronius. Rader. ad Martial. lib. X. epigr. 42. ERH. Tangit argumentum & theſes, de quibus antea. Igitur male qui reſcribunt, *verborum tumore.* Pro rerum vel verborum tumore ſimpliciter *tumorem* dixerunt Juſtinus lib. XL. II. Arnobius lib. II. Caſſiodor. Praefatione lib. I. Gerbertus epiſtol. 32. BOURD. Ego praeferrem, quod in quibusdam Codicibus eſt, *verborum tumore*; in iis enim proprie tumor & affectata illa ſublimitas cernitur. Neque ſatisfacit Barth. Adverſ. XXV. c. 10. Nam in locis citatis ab eo maniſeſte tumor verbis & orationi adſcribitur, nullo rerum pondere ſubnixus. Et ita Gloſſarium recte explicat per *abundantiam*, quae in ſolis verbis ſita eſt. *Tumor* apud Juſtinum longe aliud notat, inſolentiam nimirum & ſuperbiam; de quo alibi egimus. inſolentia in animo eſt, tumor in verbis ejus index. Ita Valer. Max. I. V. 8. *ut inſolentiam rapaciſſimi victoris dicti tumor protraheret.* Ex Traguriano Codice ediderant *humore*, quod forte illuſtrari poſſet ex Gellii verbis l. I. c. XV. *Qui ſunt leves & importuni locutores, quique nullo rerum pondere innixi verbis humidis & lapſantibus diffluunt* : Et ita *ſicci* & *ſani* Oratores Ciceroni laudantur Brut. c. LV. & de optim. gener. Orator. c. III. BURM.

Et

ſimo ſtrepitu, hoc tantum proficiunt, ut quum in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos. Et ideo ego adoleſcentulos exiſti-

Et ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu.] Inanes ſententiae, fabuloſa ſententiarum commenta. GLOSS. Quid ſi *inaniſſimo* legas? ſic poſtea: *Levibus enim atque inanibus ſonis ludibria excitando.* Auguſtus Caeſar apud Suetonium: *an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda.* J. DOUS. F. Mox c. x. *an audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta & ſomniorum interpretamenta.* Quintil. lib. IX. cap. 9. *Lumina praecipue in clauſulis poſita ſententias vocamus. Quae minus crebra apud antiquos, noſtris temporibus modo carent.* Hieronymus ad Pammath. *More puerorum argutas ſententiolas in clauſulis ſtruit.* Idem ad Nepotianum: *Ne à me quaeras pueriles declamationes, ſententiarum floſculos, & per fines capitulorum acuta quaedam breviterque concluſa.* Sueton. Aug. cap. LXXXVI. à WOUWEREN. Douſa F. *inaniſſimo.* Ovid. lib. v. Met. v. 678.

Raucaque garrulitas, ſtudiumque inane loquendi.

Ita M.S. & male Cioſ. qui mutat. BARTH. Sic infra, *Audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta & ſomniorum interpretamenta.* Item: *Fabuloſum ſententiarum tormentum.* Juvenal. Satyr. VIII. vſ. 125.

Quod modo propoſui, non eſt ſententia: verum eſt.

Interpres vetus; *Non ſunt nuda verba.* P. Pithoeus Notis in Juvenal. Adde & hoc Petronii: *Dum ergo juvenes ſententias rident.* ſimiliter & iſtoc: *Credentes facilius poëma exſtrui poſſe, quam controverſiam ſententiolis vibrantibus pictam.* Douza F. corrigit, *inaniſſimo ſtrepitu.* quod non placet. Quod ad rem, Bucerus in Matthaeum cap. v. vſ. 2. in fin. *Ridiculum eſt, ſi nos quicquam de ſalute, citra rationem, eamque ductam ex verbis Dei, ſtatuamus; & non paulo plus ridiculum, quam ſi in rebus aliis puer aut adoleſcentulus judicet in dicendo, & quodammodo praecipiat, hoc eſt, creber ſit in ſententiis, id quod Quintilianus non ferendum putat. Nam uti ſententiis decet eos, in quibus eſt autboritas, ut rei pondus etiam perſona confirmet: jam nullus puer eſt vel adoleſcentulus, qui in graviſſimis etiam ſaeculi rebus non plus veri tenere poſſit, quam ſapientiſſimi quique in rebus Dei.* Haec ille. ERH. Senec. Ep. 124. *Virtus, & Philoſophia & juſtitia, verborum inanium ſtrepitus:* male *crepitus.* BOURDEL. Aſſentior Douzae legenti *inaniſſimo.* Illuſtrat hoc locus Ciceronis à Gellio l. I. c. XV. adductus. *Quod enim eſt tam furioſum, quam verborum vel optimorum atque ornatiſſimorum ſonitus inanis, nulla ſubjecta ſententia nec ſcientia:* ubi videmus eundem furorem à Cicerone notari, quo hic inquietantur Declamatores, & qui docet, principium hujus Satyrici recte per irrogationem concipi, *Num alio?* &c. Senec. Epiſt. XL. *multum habet inanitatis & vani, plus ſonat quam valet.* Et paullo poſt, *Quid? quod ne voluptatem quidem ullam habet talis verborum ſine delectu ruentium ſtrepitus.* Et ita paſſim *inania verba*, & ſimilia occurrunt: non tamen cum Barthio ingratis Muſis, & contra legem Pediam adſcriberem Ovidio *ſtudium inane loquendi:* quum vel puero pateat *inmane* ibi legendum eſſe. & deerat Leidenſi. BURM.

Strepitu.] Horat. IV. Carm. III. *teſtudinis aureae ſtrepitum* dicit. Virgil. Ecl. IX. v. 36.

--- argutos inter ſtrepere anſer olores. BARTH.

Hoc tantum proficiunt.] Cicero ad Attic. *Qui ut nihil aliud, hoc tamen proficiet, dedit ei dolorem.* ERHARD. Ovid. II. Art. 589.

Hoc tibi profecit, Vulcane.

ubi Heinſ. *hoc tibi profectum.* aliter dicunt *proficere ad aliquid*, de quo vide Cl. Dukerum ad Flori lib. IV. 9. BURM.

Cum in forum.] Hoc ubique in Cicerone, a quo etiam Quintil. Inſt. Orat. cap. 2. Lib. I. *Deinde cum proferenda ſtudia, caligat in ſole, & omnia nova offendit.* BOURDEL.

In alium terrarum orbem.] Quintilianus in I. *Deinde cum proferenda ſunt ſtudia, caligat in ſole.* Et lib. 10. de Portio Latrone: *Ut ſubſellia in baſilicam transferrentur, ita illi caelum novum fuit, ut omnis ejus eloquentia contineri tecto ac parietibus videretur.* Seneca lib. IV. Controverſ. Praef. *Portius Latro, cum pro reo Ruſtico Porcio in Hiſpania diceret, uſque eo confuſus fuit, ut à ſoloeciſmo inciperet, nec antea potuit confirmari, jam parietes deſiderans, quam impetraret ut judicium ex foro in baſilicam transferretur. Uſque eo ingenia in Scholaſticis exercitationibus delicate nutriuntur, ut clamorem, ſilentium, riſum, coelum denique pati neſciant*, &c. Sic Themiſtius περὶ φιλίας, λόγος εἰς τὸ φῶς, &c. Plinius l. VI. cap. 22. BRASS. Seneca in prooemio l. II. Controverſiarum: *Itaque velut ex umbroſo & obſcuro prodeuntes loco clarae lucis fulgor obcaecat: Sic iſtos à ſcholis in forum tranſeuntes, omnia tanquam nova & inuſitata perturbant.* FR. PITH. Seneca l. III. Exc. Contr. *Agedum produc iſtos declamatores à ſchola in forum, cum loco mutabuntur, velut aſſueta claſſi, & dilectae umbrae corpora ſub dio ſtare non poſſunt. Non enim imbrem ferre, non ſolem ſciunt, vix ſe inveniunt. Aſſueverunt enim ſuo arbitrio diſerti eſſe, cum in forum ventum, aut deficiunt, aut labant.* à WOUWEREN. Vide Hieronymi Groſlotii epiſtolam ad Jac. Lectium JC. quae exſtat Philolog. epiſtolar. Centur. I. Ep. 84. & de noſtrorum Juris interpretum vitioſo & ab ipſis Imperatoribus interdicto docendi modo

exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri, quia nihil ex iis, quae in uſu habemus, aut audiunt, aut vident; ſed piratas cum catenis in litore ſtantes,

modo Goldaſti praeſationem in Rationale Conſtitut. Imperial. De cauſſidicis Mathonianis pulcherrimus hic Petronii locus; & totae paginae primae ſunt intelligendae, in quibus mirifice exagitatur declamatorum, atque tota Rhetorum natio. Raderus ad Martial. libr. 4. epigr. 66. & libro 10. epigr. 49. ERHART. *Alius* hic *orbis* novo forenſi, ipſum eſt forum. Forum duplex, privatum ſub tecto, publicum ſub Dio, illudque *novus orbis.* Valer. Max. cap. 1. lib. 1. Inde in cauſis publicis amplificationes oratoriae, coelum teſtari, ut apud Ciceron. pro Deiotar. Lucian. Prometh. Apulej. lib. 3. Miles. Talis ἠλιαία, unde ἠλιασταί, de quibus Ariſt. Demoſth. Schol. Ariſtoph. ab Aves. Recte autem ad mentem Petronii Sext. Empir. cap. 18. Rhetorum diſcipulos, facundos in Schola, quaſi ἐν τῷ φωλεῷ, in foro vero publico, ſive ſub Dio, magis mutos quam piſces, quia putant ſe in alium orbem delatos. Alia ſequitur ratio verbis ſequentibus. BOURDEL. Vide Eraſmum Proverb. *in alio mundo.* WEITZ. Vide Quintil. l. 11. cap. x. in umbraticis illis exercitationibus nihil eorum didicerant, quae in foro, curia & concione dicere debeant. Quae qui norant πολιτικοὶ dicebantur. Vid. ad Longin. ſect. 1. hinc Juvenal. VII. 172.

.--- vitae diverſum iter ingredietur
Ad pugnam qui Rhetorica deſcendit ab Umbra.

Orbem terrarum Cod. Colbert. BURM.

Ideo ego adoleſcentulo, &c.] Quia conſueta faſtidiuntur, diverſa à forenſi rerum uſu tractantur, imo ad mera nugamenta antiquitatum & ſophiſmatum deflectitur. Nonne enim & hodie diſputationes noſtrorum Academicorum pari eodemque modo juvenum animos ad magna ſurgentes deterunt atque corrumpunt? *Ne in ſutoria quidem,* inquit Caſellus, *magiſter tyronem ferat ſibi obloquentem: quin dicto ſibi audientem eſſe jubet: interrogandi forte ei poteſtatem faciat, ſi humanior ſit. In paulo honeſtioribus, diu docent, diu exercent alumnos: nec iis judicii partes infimas permittunt, ubi tamen in ſenſus incurrunt omnia. Pythagoras idem fecit. Hinc diſputationes tyronum non minus ridiculae videntur, quam inſtructa acies gruum & Pygmaeorum, de qua Poëtae fabulantur: ac male novitiis conſulunt, qui eos in acie diſputationum collocant, quaſi egregia facinora deſignaturos, qui nec clypeum tenere, nec haſtam vibrare, ac ne pedibus quidem firmiter conſiſtere valeant.* in Προδιδασκάλῳ: ubi per omnes artes progrediens docet, de quam paucis poſſit diſputari, idque tantum inter ſeniores. Declamatores quoque noſtri juveniles nonne eundem errorem cum antiquis iſtis Petronianis errant? Videte mihi & Junii themata, & Jeſuitarum gymnaſmata, & Claſſicorum exercitia, in quibus fere nihil ex iis, quae in uſu habemus, aut legitur, aut videtur, aut auditur. In Logicorum ſive Dialecticorum λεπτολογίας (hoc eſt, Ramiſtarum, ſyllogiſticationes) & Scholaſticorum Doctorum ineptias, quibus generoſa ingenia velut peſtilenti quodam ſidere afflaverunt, jam olim ſcripſit Felix Faber, Monachus Dominicanus Hiſtor. Suevor. libro primo, cap. 11. ubi inter caetera; *Univerſitatibus,* inquit, *noſtris oratoria & poëtica penitus incognita eſt, & omne ſtudium juvenum in elenchis eſt vaniſque cavillationibus. Sic periit à nobis ornata oratio, & abundat vana & ſterilis cavillatio, qua nihil ſolidum, nihil delectabile, nihil verum apparet, etiamſi ſit veriſſimum.* De Criticorum levibus atque inanibus ſtudiis, quibus ludibria quaedam excitando hoc tantum proficiunt, ut cum anni ad teſſeram venerunt, nullam ad rem bonam apti atque idonei habeantur. De quo hominum genere non injuria illud Ciceronis de Amicit. uſurpavero; *Nihil altum, nihil magnificum ac divinum ſuſcipere poſſunt, qui ſuas omnes cogitationes abjecerunt in rem tam humilem, atque contemptam.* Porro de prava Scholaſticorum & Ludimagiſtrorum inſtitutione, quam hoc loco Petronius perſtringit, eleganter agit Goldaſtus in Notis ad Hieroclis Ἀστεῖα, quem conſule. ERH. Τὸ *ego* non agnoſcit vet. cod. neque id abhorret: ſic enim infra Quartilla cap. 17. *Eg ideo medicinam ſomno petii.* BOSCH. in Colbertino codice erat $\overset{o}{g}$. quae nota in aliis locis ſaepe *ergo* notabat. in Memmiano deerat. ut in aliis locis. parum refert. BURM.

Quia nihil ex iis, &c.] Vide Dialogum de Corrupta eloquentia. à WOUWEREN. *ex aliis* Vet. Cod. *ex his* alii.

Nihil ex his] declamat hanc materiam Plutarch. in Themiſtocle, Senec. Epiſt. 8. BOURDEL.

In uſu habemus.] Id eſt, quae quotidie obveniunt, quibus frequenter utimur. Senec. Epiſt. LXXV. *bonum ſuum nondum in uſu habet.* Sueton. Domit. 1. *Ut nullum vas argenteum in uſu haberet.* Suetonius idem de hominibus, quibus familiariter & adſidue utimur ponit, in Aug. LXVII. *Multos libertorum in honore & uſu maximo habuit.* & ita in aliis rebus, *in uſu, in* & *ad uſum* dici vidimus ad Lucan. VI. 561. & infr. ad cap. CXXXV. BURM.

Piratas cum catenis, &c.] Hujus thematis Controv. IV. apud Senec. libr. IX. alludit Sidonius

Digitized by Google

tes; & tyrannos edicta ſcribentes, quibus imperent filiis, ut patrum ſuorum capita praecidant; ſed reſponſa in peſtilentia data, ut virgines tres aut plures immolentur; ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta

donius ep. VII. ad Lupum.

Nunc flammant Satyrae: & tyrannicarum
Declamatio controverſiarum. à WOUW.

Et tyrannos.] Rectius legas cum Leid. Cod. *Sed tyrannos.* BOSCH. Probo. ſcribebant *ſet*, & litera *s* a praecedenti abſorpta. geminari vero eleganter τὸ *ſed* vidimus ad Ovid. v. Met. 17. & alibi. BURM.

Edicta] *Baſilica diagrammata*, Plautus vocat. Scriptores juris Canonici *coeleſtia ſcripta*. Eſt & in Codic. Juſtinian. BRASS.

Imperent.] Trag. *increpent.*

Reſponſa in peſtilentia data.] Oraculi reſponſum in remedium Epidemici mali. GLOSS. Corn. Tacitus, ſive quis alius author Dialogi de Oratoribus c. 35. *Sic fit ut tyrannicidarum praemia, aut vitiatarum electiones, aut peſtilentiae remedia, aut inceſta matrum, aut quicquid in ſchola agitur quotidie, in foro vel raro vel numquam, ingentibus verbis perſequantur.* FR. PITH. Vide Declamationem Quintiliani CCCLXXXIV. de virgine immolata peſtilentiae, & CCCXXVI. de legati filio victima peſtilentiae. DUPEYRAT. Illuſt. Scaliger legit *reſponſa in peſtilentia data.* Quint. l. II. cap. 10. *Sint ergo & ipſae materiae, quae fingentur, quam ſimillimae veritati. Nam magos, & in peſtilentia reſponſa, aliaque magis adbuc fabuloſa fruſtra inter ſponſiones & interdicta quaeremus.* Ita potius ſcribo; non ut vulgo: *Et peſtilentiam & reſponſa.* à WOUWEREN. Non corrigendum *peſtilentia.* ut voluit vir Ill. Nam & hoc genus phraſeos ſaepe uſurpatur bonis & idoneis auctoribus. Vel in jure noſtro quoties comparet? L. II. §. XXXI. de O. Jur. L. IX. de Acquir. Poſſeſſ. L. XIV. de Probat. L. XXXV. de O. & A. L. XL. de Adopt. L. III. de ſuis, & leg. BARTH. Auctor. de Orator. c. 35. *Sic fit ut tyrannicidarum praemia, aut vitiatarum electiones, aut peſtilentiae remedia, aut inceſta matrum, aut quidquid in ſchola cottidie agitur, in foro vel raro vel numquam, ingentibus verbis perſequantur.* Curt. Pichena Notis ad Tacitum de Orator. cap. 53. ERH. *Peſtilentia* Tragurienſis codex & meliores. BOSCH. Ego praetuli *in peſtilentia*, id eſt, cum ea infeſtaret gentes & urbes, quae ad oracula decurrere, ut remedium quaererent, ſolebant. Vide Antonin. Liberal. Metamorph. cap. XXV. ubi virgines immolandas reſpondet oraculum. Infr. c. CXVI. *videbitis oppidum, tanquam in peſtilentia campos, in quibus nihil aliud eſt, niſi cadavera, quae lacerantur, aut corvi, qui lacerant.* Quinctil. III. de Inſt. Orat. 6. *Huic ſubiicitur ille in peſtilentia commiſſator.* & ita in titulis Declamationum: *in peſtilentia reſponſum eſt.* vid. Quinctil. Decl. CCCXXCIV. & Calpurn. XIX. & alibi. BURM.

Ut virgines tres, &c.] Quintilianus Declam. CCCXXCIV. *In peſtilentia reſponſum eſt, virginem immolandam. Sorte ductam pater virginem negavit, magiſtratus immolavit. non finiebatur peſtilentia. iterum ſortiti ſunt, altera immolata eſt.* Vide Declam. CCCXXVI. à WOUWEREN. Frequentia haec in peſtilentiam remedia, de quibus copioſe ad Pauſaniam in Atticis. BOURDEL.

Sed mellitos.] Vetus C. *& mellitos.* à WOUWEREN.

Mellitos verborum globulos.] Eloquii facilitas & volubilitas: à guſtu ad auditum ſuavitas mellis trahitur. GLOSS. A genere cupediarum, quod deſcribit Cato de RR. cap. LXXIX. unde ductum Chiani quod de papavere & melle hic dicitur. Mirum hoc nemini obſervatum. BARTH. (quem etiam vide l. XXV. Adverſ. cap. 10. l. XXII. cap. 13.) Eleganter à guſtu ad auditum ſuavitas mellis trahitur. Barth. ad Claudian. n. 1339. *Mellitos*, id eſt, ſuaves, dulces. Ariſtophan. Avibus, μελιγλώσσων ἐπέων, id eſt, *mellitorum carminum*, ut Horat. dixit *poëtica mella*, & Tertullian. de Anima, *mella facundiae.* ad quam conditionem μελίφρων κύκνος, & μελιχρὸς Σοφοκλῆς in Epigrammat. appellantur. μελίφθογγοι, qui *voce* ſunt *mellita* & dulci. γλυκυμείλιχος, *dulciſſimus.* Homer. Iliad. A.

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

Cicer. de Seneƈt. *Ex ejus lingua melle dulcior fluebat oratio.* μελιγάρυες ὕμνοι, id eſt, *dulciſoni.* Pindar. Olymp. ιά. An inde μέλος pro *cantico modulato*, ab ejus carminis ſuavitate ac dulcedine? Ita videtur Goldaſto. Quos Petron. *mellitos globulos*, Cic. lib. I. ad Attic. dixit ληκύθους. quaſi dicas, uncta verba & oleo ſparſa, & neſcio quis ληκύθους λόγων. *Globuli* autem placentulae erant ab orbiculari figura vocatae. Muret. Var. lect. XVII. c. 15. *melliti*, melle & ſaccaro conditi. Zuckerknödlein. ERHARD. Ita Theocritus Idyll. I. v. 146. Πλῆρές τοι μέλιτος τὸ καλὸν στόμα, Θύρσι, γένοιτο. Et apud Tryphiodorum Minerva, Ἀνδρὸς ἐπιχρίουσα μελίχροον νέκταρι φωνήν, *vocem Ulyſſis inungit mellito nectare.* qui etiam ἱερῆς αὐτὸ πηγῆς Ἐξέχεεν μέγα κῦμα μελισταγέος νιφετοῖο. Auſon. ad Symmach. *Modo intelligo, quam mellea res ſit oratio, quam delinifica, & quam ſuada facundia.* Symmach. lib. I. epiſt. 91. *Tu quoque ita paginam melle erudititiſſimi oris oblineras.* Et lib. IX. ep. 87. *Litterae adfluebant multo melle facundiae.* Nonius Dionyſiac. l. XLI. v. 250. εἴποτε κὰν Λαμπετίης σιμβλοῖο μελίῤῥυτον ἦχον φωνῆς

dicta, factaque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa.

II.

*Ηυδωνίς. Haec notata mihi olim ad Theocritum. WEITZ. Eadem uſus metaphora Syneſius φαλακρ. ἐγκωμ. Οὐ φαγῶμαι στρόγγυλα λογάρια. De mellitis globulis dixi ad Lucian. Colvius ad Apul. Caſaub. ad Athen. Aeſchin. Epiſt. ad Cteſiph. ubi legendum ἐκ στροῦιλε. Alex. Trall. lib. IX. cap. περὶ στομάχου· Ἁρμόζει τούτοις τὰ ἀμύγδαλα προσφέρειν, καὶ μάλιστα τὸν χυλὸν αὐτῶν προσλαμβάνοντα ὀλίγου μέλιτος καὶ πεπέρεως. Graeci globulos illos ὄπτας proprie vocant, uti Interpretatur Tzetz. ad Lycophr. πυρὰς μέλιτι βεβρεγμένας. Πυραμοῦς vocat Ariſtoph. Equit. ubi copioſe Scholiaſtes. Heſych. vocare videtur Ταγηνία, apud quem. Ταγηνία πέμματα τηγάνου, οἱ δὲ σίτος ὑγρὸν ἐπιχεόμενον τηγάνῳ, ᾧ ἐπιβάλλεται μέλι, σησάμη, τυρός. de hac dictione docet Varro IV. de Lingu. Lat. Accedebant globuli illi πρὸς μελιτοῦττας ἢ μάζας μέλιτι δεδευμένας, de qua Schol. Ariſtoph. ad Nubes, & nos alibi. BOURDEL.

Globulo:] πολύπτου Clementis Alexandrini Protreptic. plane ſunt Petronii *melliti globuli*. Nam melle cum papavere mixto in condiendis dulciariis uſos, auctor eſt Helenius Acro in Horat. de Arte, ubi ait: *Mel cum papavere mixtum in placenta ſaepe offendere.* Joh. à Wouwer. ad Minuc. pag. 132. Had. Junius Cent. VII. adag. 48. *nectar ſpirat.* WEITZ.

Papavere & ſeſamo ſparſa.] Fucata rabularum facundia, qua quaſi melle & ſeſamo auditorum obliniunt ora, ut nuda verborum oratio gratior fiat. GLOSS. Vet. *ſeſamo.* DELBEN. Impreſſi cod. habent *ſanſuco.* ego veterem lectionem maxime probo, quae rationem habet. Significat autem ſoporifera & aurium delinifica. In uno ex veteribus ſcriptum, eſt *ſiſamo*, ut & apud Plinium pluribus in locis. Plautus in Poenulo. PUTEAN. Intellige verba ſeu facta faſcinata, emaſculata, adumbrata, quibus verbis Paryſatis apud Plutarchum, in Artaxerxe, dicebat adloquendos Reges, nempe *byſſinis*. RICHARD. Recte. Quidam codices *ſanſuco*, id eſt, ſampſycho. Scal. à WOUWEREN. Cato c. 95. *cos melle unguito, papaver infriato, ita ponito.* Adi & Luciani locum, Graeci Petronii, Lexiph. μὴ δέ σε θελγέτωσαν αἱ ἀνεμῶναι τῶν λόγων, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῶν ἀθλητῶν νόμον ἡ στερρὰ τροφὴ συνήθης ἔστω. Litem tamen de diſcrimine Anemonae & papaveris non faciamus. BARTH. (& XXV. Adv. cap. 10.) Ovid. IV. Faſt. 151.

Nec pigeat tritum niveo cum lacte papaver
Sumere, & expreſſis mella liquata favis.

Rob. Titius Aſſertion. l. IX. c. 14. Villomarus Animadverſ. l. IX. animad. 17. Antiqui videntur operibus, praeſertim dulciariis, & placentis interdum palati gratia ſeſamum aſperſiſſe. Homerus Batrachom.

Οὐδὲ πλακοῦς τανύπεπλος ἔχων πολλὴν σησαμίδα.

Turneb. Adverſar. l. XIX. c. 6. *Seſamum* principem locum inter bellaria obtinuiſſe, ex hoc Petronii loco, Athenaeo & Polluce notiſſimum eſt. Muretus Var. lect. l. XVII. cap. 15. Inter condimentarias herbas papaver & ſeſamum non poſtremum locum tenebant. Multa de vario eſu papaveris Galenus lib. VII. de facult. ſimplic. medic. Ideo cum aliquid ſtudioſe politum ſignificare vellent, σησαμοῦντα & *papavere ac ſeſamo ſparſum* dicebant. Caſaub. Animadverſ. In Athen. l. III. c. 27. Plautus Poenulo; *Seſamum papaveremque tritum.* ubi valde coecutit Lambinus de *ſeſamo*. Recte tamen Muretus dicto loco. Jungermannus. Ipſe Petronius infra de coena Trimalcionis; *Glires melle & papavere ſparſos.* Adde Dalecchampii annotat. in Plin. lib. XXII. cap. 25. ERHARD.

Papavere.] Quidam reponunt *pipere*, quam correctionem firmat locus Alex. Trall. quem ſuperius attuli. MSS. tamen τό *papavere* retinent. Lege Marcil. ad Horat. qui lectionem hanc confirmat auctoritate Dioſcoridis, in quo Dioſcoride haec inſuper notanda ſunt, veteres uſos papavere pro ſeſamo, ad quod reſpexit Petron. Legendus Theophraſt. c. 13. lib. IX. Galen. ſimpl. medicam. lib. VI. Dioſcorides c. 50. lib. IV. a quibus diſces papaver illud non eſſe quodvis, ſed erraticum. BOURDEL.

Seſamo] Joh. Bapt. Porta l. XI. Villae, c. 37. agens de ſeſamo: *Dioſcorides oleum ait Aegyptios ex eo conficere, ut nunc apud Graecos & Turcas in maxima copia paratur in cibum, ſecundum locorum bonitatem. Nunc condiendis panibus inſpergitur, & praeſertim buccellatis, qui ex Cypro Venetias afferuntur. Nullus Orienti frequentior cibus quam ſeſamum.* Vide & Martin. Mylium in Horto Philoſophic. pag. 427. WEITZ. In mellitorum globulorum compoſitione utebantur ſeſamo, poſtquam imbutum erat generoſo vino. Nicand. Alexiph.

Πολλάκι σήσαμα κόψε πυρὸς δ' ἐν οἴνῳ, κ. τ. λ.

Seſama ſic praeparata in uſu maximo fuiſſe docet Galen. lib. 1. de alim. facult. Theophr. cap. 18. lib. 1. Dioſcorid. cap. 92. lib. II. Interpres Ariſtophan. multis locis. ob hunc uſum fuere in deliciis ſeſamides placentae, ſive σησαμοῦς πλακοῦς, de quo Lucian. Piſcat. Has placentas cum mellitis globulis confundere videtur Athenaeus apud quem Iatrocles cap. 14. lib. XIV. σησαμίδες ἐκ μέλιτος καὶ σησάμου σφαιροειδεῖς καὶ ἐλαίῳ σφαιροειδεῖς πεποιημέναι. Hacce bellaria πάσα vocat Heſychlus. Πάσα, βρῶμα ἐκ τυρῶν ὀπτῶν μετὰ σεμιδάλεως καὶ σησάμης συναζόμενον· οἱ δὲ ἔτνος ἄλφιτοις μεμιγμένον. copioſe Schol. Ariſtoph. ad Acharn. Act. 1. ſcen. 7. & Lucian. Lapith. πασὸν Idem fere ac πάσα facit Tzetzes ad Lycophr. nam πασὸν interpretatur συζυμωθέντα μετὰ μέ-

II. Qui inter haec nutriuntur, non magis ſapere poſſunt, quam bene olere, qui in culina habitant. Pace veſtra liceat dixiſſe, primi omnium e lo-

μέλιτ© καὶ σησαμίδων. καὶ, ἰτρίων εἰδῶν ἄρτοι. Locum autem Petronii expoſuit Tzetzae frater Jamblcis verſibus contra Procli ἄλιμον apud Heſiod·

Τιμῶντι λεπτὰ συμφυρᾶσαι σησάμη
Μέλιτι μίξας καὶ τὸ μήκωνος δάκρυ.

Plaut. Poen. Act. I. ſc. I.

Seſamum papaveremque tritum & frictas nuces. BOURDEL. In cod. Leid. *quaſi ſemamo & papavere.* Bartholinus de Peregrin. medici pag. 40. refert & hodie in Sicilia ſeſamum copioſe provenire, & inſpargi pani atro, cui ſaporem gratiſſimum conciliat. vid. Ariſtoph. in Pace vſ. 864. BURM.

Inter haec.] Leg. ex vet. cod. *inter haec tantum nutriuntur.* RITTERSH. *inter haec ituuntur* Cod. Colb.

In culina] Proprie hic ſumitur, non pro latrina. notae enim ſunt culinariae ſordes ex pinguedine aliiſque purgamentis. GLOSS. Unus ex veterib. lib. *Curia.* PUT. Uſurpat hoc Joh. Saliſberienſis lib. III. Policrat. c. 10. ſub finem non laudato auctore. Sidon. epiſt. 2. lib. VIII. BONG. Joannes Saliſberienſis Epiſcopus de Nugis Curial. lib. III. c. 10. *Unum tamen certum eſt illis, qui huic vitio dediti ſunt, non magis placere verum, quam illos bene olere, qui in culina habitant.* Iſidorus Gloſſ. *Culina, latrina, ſeceſſum.* Scaliger caſtigat. ad Feſtum. *Culina*, eſt privatum & ſella familiarica. Gloſſ. λυκαῖ©, *culina.* *Culinae* tetrum odorem ut plurimum exhalant. Palladius de Re Ruſt. tit. 37. *Ab apium caſtris longe ſint omnia odoris horrendi, balnea, ſtabula, coquinae, fuſoria.* Sidon. lib. VIII. ep. 11.

Et claudens geminas ſubinde nares,
Propter fumificas gemam culinas.

Plautus Moſtellar. Act. I. Scen. III. v. 119. de incruſtatis & interpolibus: Savaro Notis ad Sidon. lib. VIII. Epiſt. 11. ERHARD. Peſſime, quicunque iſti, culinam hic ſpurce latrinam interpretantur. Hic locus ex Plautina imitatione, Moſtell. Act. I. Sc. III. v. 119.

Ubi ſeſe ſudor cum unguentis conſociavit, ilico
Illico olent, quaſi quum una multa jura confundit coquus;
Quid oleas neſcias, niſi id unum, ut male olere intelligas.

Non ſunt audiendi, qui culinam hic interpretantur latrinam ex Gloſſariis antiquis, quos inter magnus Scaliger ad Feſtum. Salmaſius praefatione ad libros *de modo uſurarum*, aſſeverat in codicibus Petronii ſcriptum *coria* hic legi, unde caſtigandum contendit *in coriaria.* perperam. Unus Altiſſiodurenſis liber non magnae rei *coria* hic agnoſcit quidem, ſed omnes reliqui, etiam ii quibus uſus eſt Scaliger, ſi unum excipis, in quo *curia*, vulgatam amplectuntur, & merito, quam ego ad Trimalchionis caenam pluribus vindicavi. HEINS. Salmaſ. de Uſur. c. XVIII. p. 528. contendit legendum eſſe *in coriaria*, quem refutat Valeſius Valeſian. pag. 65. qui tamen male capit de *latrina*, ut & alii fecerant; vel ſi de culina accipiendum ſit, explicat de ipſis coquis, qui pingui & adipe turpes male olebant. Ego puto, hic Satyricum adoleſcentium ſui temporis perverſa ſtudia inſectari, qui arti coquinariae tam inſane operam dabant, ut deſertis Rhetorum & Philoſophorum ſcholis totos dies in culinis deſiderent: quam corruptelam graviter Petroniani loci interpres Seneca caſtigat Epiſt. XCV. *Innumerabiles eſſe morbos non miraberis; coquos numera. Ceſſat omne ſtudium, & liberalia profeſſi ſine ulla frequentia deſertis angulis praeſident. In Rhetorum ac Philoſophorum ſcholis ſolitudo eſt: At quam celebres culinae ſunt, quanta circa nepotum focos juventus premit?* Idem queritur egregie Columella in praefatione lib. I. de R. R. Eleganter autem dicit eos *habitare in culina*, quia totos dies ibi terebant, & huic uni arti addiſcendae vacabant. Eodem modo ut *in foro habitare* dixit Cic. pro Muren. cap. IX. ubi vide quae viri docti notarunt. Idem Cicero III. de Legib. 6. *Theophraſtus inſtitutus ab Ariſtotele habitavit in eo genere rerum.* & de Orator. II. 38. *Illi, qui hoc ſolum colendum ducebant, habitarunt in hac una ratione tractanda.* & ita *vivere in foro* dixit Livius lib. III. 68. ſic & ἐνοικεῖν συγγράμμασι apud Athenaeum lib. X. 2. illuſtravit Caſaubonus, quem & vide ad Theophraſt. Charact. περὶ λαλιᾶς pag. 184. Jocum vero noſter captat in ambigua vocis *ſapere* ſignificatione. BURM.

Pace veſtra] Plinius XXXIV. 11. BONG. Ovidius lib. III. de Pont. eleg. I. *Pace tua dixiſſe velim.* WEITZ. Hoc eſt, venia; quas voces conjungit Arnobius lib. I. adv. Gent. *Cum pace hoc veſtra, & cum bona venia dixerim.* BOSCH. Auctor de cauſ. corr. eloqu. c. 31. 34. & 35. HEINS. Eſt formula frequens apud Terent. Eun. III. 12. 13. Ovid. VI. Faſt. 656. Plin. XXXIV. 11. XXXV. 2. & alios paſſim. BURM.

Primi omnium eloq.] Unus ex veterib. *primi eloq.* CL. PUTEAN. Quintil. l. II. c. 10. *Eo quidem res iſta culpa docentium recidit, ut inter praecipuas, quae corrumperent eloquentiam, cauſſas licentia atque inſcitia declamantium fuerit.* Ill. Scal. ex V. L. *Primi omnium.* à WOUWEREN. Tragur. *primitus omnium.* forte *primi vos omnium.* HEINS. *Primi omnem* Cod. Mem. Colbert. & Ed. Tornaeſii. ſed nihil muto. primus enim ante quem nemo.

 Serv.

loquentiam perdidiſtis. Levibus enim atque inanibus ſonis ludibria quaedam excitando effeciſtis, ut corpus orationis enervaretur, & caderet. Nondum juvenes declamationibus continebantur, quum Sophocles, aut Euri-

Serv. ad Virg. I. Ecl. 40. & hinc *primus ante omnes* idem II. Aen. 40. ubi vide notas. BURM.

Levibus ſonis] Forte *lenibus*. SAMB. Omnino alluſum ad proverbium: *Fluctus in ſimpulo excitare.* Scaliger. à WOUWEREN. Forte, *levibus*. ut *volubilitas & tolutiloquentia* Naevii fiat: Sic D. Auguſtus ad Antonium: *an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda?* Exſtant in Suet. c. LXXXVI. & ipſe Caeſar jungit *inane & volubile ſermonis genus*. BARTH. (v. eund. XXV. Adverſ. c. 10.) *Levibus* retinui. Eſt enim *levis ſonus* hic idem, quem paulo ante *inanem ſtrepitum* dixit. Et ita auctor Dialogi de Orator. c. XXVI. *laſciviam verborum & levitatem ſententiarum* jungit. *Lenitas* autem virtus orationis potius eſſet, quam ut reprehenſionem mereretur. Senec. Epiſt. XL. *lenis & melle dulcior oratio*. BURM.

Corpus orationis] Sic apud Symmach. Epiſt. 29. lib. IV. *in ipſo corpore orationis*. Sic ſanguis & *nervi* orationis apud Fabium cap. I. lib. X. & paſſim in Rhetoric. Cicer. & Cornific. BOURDEL.

Enervaretur] Νευροκοπεῖν ἢ ἐκνευρίζειν, *enervare*, eſt debilitare, convellere, atque ſubvertere. Apud Suidam: διὰ τῶν Ἐπικούρου λόγων τὴν ψυχὴν ἐκνευρισθεὶς καὶ θῆλυς γενόμενος·, *Epicuri librorum lectione enervatus animo atque effeminatus*. Plutarch. V. Sympoſ. ἐκτέμνειν τὰ νεῦρα. Hadr. Junius Cent. V. adag. 74. Paullo ante; *Succiſi poplites*. WEITZ.

Caderet] Omnia, quae ab ordine & conſtantia vacillant aut degenerant, *cadere* dicuntur. GLOSS. Seneca Controverſ. IX. *Praemium pulcherrimae rei cecidit*. Lactant. lib. IV. cap. I. *in totum ſapientia ceciderat*. à WOUW. Sen. Pater. *nec dii tantum mali permittant, ut cadat Eloquentia*. Priſcian. praeſ. Gramm. *cadentibus ſtudiis litterarum*. BARTH. (quem etiam vide XXV. Adv. c. 10. & ad Claudian. numer. 2824.) Forte *& areret*. Aridam orationem culpari frequenter à Quintiliano ac caeteris oratoriae artis magiſtris ignorari haud quaquam poteſt. HEINS. Ingenioſa Heinſii eſt conjectura: & ita locutos veteres certum eſt. Cic. l. VII. ad famil. Ep. 31. *Vides enim exaruiſſe jam veterem urbanitatem*. Ubi vid. Manutii notas. ſed tamen lectionem vulgatam retinui, quia melius reſpondere praecedentibus videtur, & exempla à Joh. à Wouweren & aliis adducta eam ſtabiliunt. Enerves enim ſtare non poſſunt, ſed cadere debent, ut cap. CXXIX. *Negant medici ſine nervis poſſe ire*. BURM.

Continebantur] Detineri, hoc eſt, exerceri. GLOSS. Fab. lib. V. cap. 12. BONG. Fort. *conterebantur*. RITTERSH. Rittershuſ. corrigit, *conterebantur*. ſic *in cauſis conteri*, apud Cic. eſt *ne faire autre choſe que plaider, & en eſtre quaſi tout uſé*. *Oratione aliquem conterere*, *ennuyer de paroles*. Robert. Stephanus in Dictionario Latino-Gallico. adde eundem in Theſauro Ling. Lat. Vulgatam lectionem comprobare imitatione videtur Eryc. Puteanus Suad. Auſpic. orat. 4. quem non audimus. ERH. An Petronianum ſit *continuabantur*, quod reponit Swartius, valde dubito: *contineri* vero & Ciceronianum, & aliorum, minime negandum. BOURD. Malo *conterebantur*. ſic *foro & litibus conteri* apud Plin. lib. VII. ep. 5. *litibus teri*. lib. II. ep. 33. & lib. VIII. ep. 12. *tantus artifex in tam parva materia multum ac diu fruſtra terebatur*. Ut recte jam e membranis caſtigatum à Colero. Apud Juſtin. lib. IX. c. I. *ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus tereretur*. S. Auguſtinus Confeſſionum libro VIII. c. 6. *Et forte ſupra menſam luſoriam, quae ante nos erat, attendit codicem; tulit, aperuit, invenit Paulum Apoſtolum. inopinate ſane; putaverat enim aliquid de libris, quorum profeſſio me conterebat*. HEINS. Male hoc verbum ſollicitant viri eruditi: egregie enim exprimit frequentem exercitationem declamandi & diſciplinam, qua ſub magiſtris dicendi quotidie cogebantur declamare. *Continere* enim proprium diſciplinae & coërcitionis verbum. Cic. lib. VII. ad fam. ep. 19. *Exercitatione conſequere, in qua quidem nos te continebimus*. Valer. Max. l. IV. c. 3. ex. II. *atqui iſta patientiſſime ſuperior Cato toleravit, quia iſtum grata frugalitatis conſuetudo in hoc genere vitae cum ſumma dulcedine continebat*. Quint. X. de Inſt. or. 6. *exercitatione multa continenda eſt*. Gell. XIX. I. *ſatis attente diſcipulos juvenes continent*. Senec. de Ira II. 12. *maximos ferarum greges linea pennis diſtincta contineri*, egregia tralatione. Et ita rite illa Phaedri lib. II. prolog. acceperunt viri docti,

Exemplis continetur Aeſopi genus.

ubi vide Schefferi & aliorum annotata, & Clariſſimi Graevii notas ad Cic. I. de Offic. c. 6. Barthius ad Claudian. Conſul. Olybr. & Probin. & Adv. XIX. 21. capit pro *compeſcere*, ne evaderent limites illos Scholaſticos, a vitioſis declamatoribus praefinitos. Non male; certe melius, quam poſtea pro abſolvi, conſummari capit. vid. Adverſ. ejus l. X. c. III. Ridicule vero Swart. I. Analect. 9. paedagogici cerebri ſordes pro puriſſimae Latinitatis deliciis vendltat, qui ſubſtituit

Digitized by Google

Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui. Nondum umbraticus doctor ingenia deleverat, quum Pindarus novemque Lyrici Homericis verſibus

tuit verbum, quod ipſe finxit, *contineabantur:* neque melius conjicit poſſe & *contenulebantur* legi. BURM.

Quum Sophocles aut Euripides] Vide Cicer. de Orat. à WOUWEREN. ſic juncti apud Lucian. de Merced. conduct. BOURDEL. Forte *ac.* HEINS. melius *atque* conieciſſet. *ac* non dicitur ſequente vocali. vid. ad Sueton. Caeſ. XXVI. BURM.

Deberent loqui] Unus ex veteribus, *deberemus.* PUTEAN. In vet. Gloſſario S. Dionyſii, *loqui debemus.* DANIEL. *deberet* Torn. ed. *deberent* ſcil. juvenes.

Umbraticus doctor] Scholaſticus, qui in umbra ſub tecto vitam agit otioſam. GLOSS. Scholaſticus. videntur enim in umbris erudiri, cum nunquam in forum procedant. apud Senec. Prooem. Contr. lib. IV. Plin. lib. IX. Epiſt. 2. ſic Juvenalis Satyr. VII.

Ad pugnam qui rhetorica deſcendit ab umbra.

Seneca apud Tacit. Annal. lib. XIV. c. 53. à WOUWEREN. Sic *umbraticum negotium*, Gellio lib. III. cap. I. *umbratilis miles*, Ammiano lib. XVIII. *umbratile imperium*, lib. XXI. *umbratilis conſul.* Adoni Viennenſi in Chron. Savaro Not. ad Sidon. l. II. ep. 10. *umbraticus doctor*, ſcholaſticus, pedanto. Senec. in prooem. Controverſ. lib. IV. *Uſque eo ingenia in ſcholaſticis exercitationibus delicata nutriuntur, ut clamorem, ſilentium, riſum, coelum denique pati neſciant.* Et paulo infra; *Velut ex umbroſa & obſcuro prodeuntes loco, clarae lucis fulgor obcoecat: ſic iſtos a ſcholis in forum tranſeuntes, omnia tanquam nova & inuſitata perturbant.* Plin. lib. IX. ep. 2. *Volumus ſcholaſticas tibi atque (ut ita dicam) umbraticas litteras mittere.* Tacit. lib. XIV. Annal. cap. 53. *Ego quid aliud adhibere potui, quam ſtudia, ut ſic dixerim, in umbra educata*, ubi per *umbram* ſcholam declamatorum intelligit Pichena. ERHARDUS. Cicero in Bruto cap. IX. *proceſſerat in ſolem & pulverem, non ut e militari tabernaculo, ſed ut e Theophraſti umbraculis.* ſic *vitam umbratilem* vocat II. Tuſcul. II. vid. Pichen. ad Tacit. XIV. Ann. 53. BURM.

Ingenia deleverat] Forte *dolaverat.* SAMBUC. & RITTERSH. Nec ſenſus, nec ratio ſana reſcribentium *dolaverat* patet legenti. De umbratico ſtudio Juvenalis. BOURDEL. *deleniverat*, ut ad Orationis lenocinia & delenimenta referatur. & id ſenſus poſtulat. ANONYMUS. Sambuc. & Rittersh. malunt *dolaverat*, neſcio quo ſenſu; quum obvium ſit *delere*, pro extinguere; quae duo verba aliquoties Cicero conjungit. BURM.

Pindarus novemque Lyrici] Auſonius tres tantum vult. GLOSS. Senec. ep. 27. in Hygini Mytholog. nudum lemma *Septem Lyrici:* quod falſum eſt. Auſonius gripho ternarii numeri:

Et Lyrici vates numero ſunt Mnemoſynarum.

à WOUWEREN. Male haec viros doctos ſollicitos habent: inprimis ſudat De Salas, ut decimum Lyricum quaerat; quum nihil frequentius utriusque linguae ſcriptoribus, quam principem alicujus collegii vel ſocietatis ſolum nominare, reliquos numero exprimere; neque ideo plures fuiſſe ſignificant. Vide vindicantem haec Gronov. Diatr. Statian. c. XLVII. Rutgerſ. l. II. Variar. c. 8. Barth. VI. Adverſ. c. 26. & XLIV. 6. Ita Cicero Philipp. XIII. c. 13. *Hoc igitur fretus ſenatu Pompejanum ſenatum deſpicit, in quo decem fuimus conſulares.* Et tamen cap. 14. cum ipſo undecim enumerat. Hujus vero obſervationis magnam partem debemus Jano Broekhuſio, cui literae noſtrae, & in primis ego, plurimum debemus. ſic Ovidius VI. Metam. 72. *bis ſex coeleſtes* dicit, *medio Jove*, quaſi tredecim eſſent. vid. notat. ad Rutil. Iter I. 300. BURM.

Homericis verſibus canere timuerunt] Infra c. 118. *Caeteri aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut viſam timuerunt calcare.* ERHARD. Cur vero canere timuerunt? agit de grandi & ſublimi oratione noſter, ut liquet ex ſequentibus; quo in genere poſt Epicos, quorum Princeps Homerus, praecipue regnabant Tragici ac Lyrici. Hoc cum in confeſſo ſit, multisque tradatur inter alios a Longino περὶ ὕψους, non video, quo ſpectent illa *canere timuerunt*, niſi reponamus, *non timuerunt*, vel *ſuſtinuerunt.* Praeterea unus e codicibus, queis uſus eſt Scaliger, *tonere* non *canere* habet, & hoc eſt *tonare:* ergo legendum *tonare ſuſtinuerunt:* non enim *tonere* Arbitrum dixiſſe credamus, quo Varro uſus, *tibi tympana tonimus:* ſic Demoſthenes a Columella in praefat. *tonare* dictus. & Plin. l. I. Ep. 20. *Non enim amputata oratio & abſciſſa, ſed lata, excelſa, tonat, fulgurat; omnia denique perturbat ac miſcet.* Apud Propertium III. 15. appoſite omnino.

Qualis Pindarico ſpiritus ore tonat.

Plinius Praefat. in Hiſt. Nat. *quanto tu ore patris laudes tonas.* *Homericos* vero *verſus* pro praeſtantiſſimis ponit: ſic *Homerica eloquentia*, de Platone Quinctilianus. *Eloquendi facultate divina quadam & Homerica.* Idem, ubi de Lyricis Graecis agit lib. X. cap. I. (qui locus non parum confirmat τὸ *tonare ſuſtinuerunt*,) *Epici carminis onera lyra ſuſtinentem Steſichorum*, dicit, ac, *ſi tenuiſſet modum, aemulari Homerum potuiſſe:* tum de Alcaeo: *Homero ſimilis, ſed in luſus & amores deſcendit.* ſed & noſter inferius Lyricos cum Homero conjungit. Valerius Max. lib. VIII. cap. 14. de Scipione Africano.

Digitized by Google

ſibus canere timuerunt. Et, ne poëtas quidem ad teſtimonium citem, certe neque Platona, neque Demoſthenem ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe video. .Grandis, &, ut ita dicam, pudica oratio non eſt

ſricano. *Vir Homerico, quam rudi & impolito, praeconio dignior.* Inter Tragicos Sophocles ſublimi oratione eminet praecipue, qui, quod Homericis loquendi modis utitur, frequenter, φιλόμηρος dicitur, teſte in Homerum Euſtathio, quomodo & Alexander ille magnus ob eximium Homeri cultum. facit illuſtrando huic loco & Longinus περὶ ὕψους cap.13. οὐ γὰρ μόνος Ἡρόδοτος Ὁμηρικώτατος ἐγένετο, Στησίχορος ἔτι πρότερον, ὅ τε Ἀρχίλοχος. πάντων δὲ τούτων μάλιστα ὁ Πλάτων. *Magniloquus* Homerus apud Statium in Silvis. *Homeri magniloquentia* apud Tull. lib. XIII. Epiſt. 15. HEINS. Egregia & palmaria Heinſii emendatio. Ita & Propert. lib. II. El. I.

Sed neque Phlegraeos Jovis Enceladique tumultus
Intonet anguſto pectore Callimachus.

ubi vid. Pafferat. Phocas inter epigrammata vetera p. 57.

Et Rutilum tonuit.

Sidon. Apoll. carm. XXIII.

Torrens Herodotus, tonans Homerus.

eadem diverſitas apud Martialem lib. VII. 24.

Phoebe, veni, ſed quantus eras, quum bella tonanti
Ipſe dares Latiae plectra ſecunda lyrae.

ubi alii *canenti*. vid. ad Ovid. II. Triſt. 529. ubi itidem variant codices. *non timuerunt* D. Heinſius probabat, & Schultingius ad Senec. Controv. lib. VII. pag. 206. etiam illuſtravit. nec abſurdum videtur, quia temerarium videri poſſit Homerum velle adſequi. ita inſr. cap. CXVIII. *Ceteri aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut viſam calcare timuerunt.* Barthio tamen haec lectio non placet, quem vide lib. XLIV. Adverſ. 6. ſed & ex Ovidio poſet firmari, qui lib. I. Metam. 177.

Haud timeam magni dixiſſe palatia coeli.

Invenerunt erat in Codice Memm. BURM.

Et ne poëtas quidem] Impreſſi, *Poëtas ſolum*. PUTEAN. *Et ne Poëtas ſolum*, in codicibus Scaligeri. HEINS. Leid. Codex, *et ne Poëtas quidem ſolum*. probe. Hic locus in mentem mihi revocat alterum Juſtini exſtantem l. IV. c. 4. *Ab his mittitur Gylippus, ſolus quidem, ſed qui inſtar omnium auxiliorum erat.* Sic totus locus ex MS. codicis auctoritate ſcribendus: hanc etiam lectionem video praeſerre M. Iſingrinii editionem Baſileae anno 1539. procuratam, quam nobis dono dedit praeſtantiſſ. Phil. Munkerus, Vir, inter caeteras eruditi ingenii ſui eximias dotes, ad juvandam remp. literariam unice natus. BOSCHIUS.

Ad teſtimonium citem] Macrob. Saturn. I. cap. 4. DOUZA F. Macrob. l. I. Saturn. c. 4. *Et ut ipſos quoque grammaticos ad teſtimonium citem.* Iſ. Pontanus Not. in Macrob. ERHARD. Proprium in hac re verbum Ovid. v. Faſt. 683.

Sive ego te feci teſtem, falſoque citavi
Non audituri numina magna Jovis.

ubi alii codices *vocavi*; quo verbo utitur Tacitus lib. IV. Ann. 43. loco corrupto. *Quod ſi vatum annalium ad teſtimonia vocentur.* deeſt certe aliquid: *vatum*, (vel *veterum*) *annalium fides, auctoritas*, vel ſimile quid. vid. ad Phaedr. I. fab. 17 BURM.

Certe neque Platona] Leg. *Certum neque Platona* AURAT. Fort. *certe neque Plato, neque Demoſthenes acceſſiſſet.* SAMBUC. deeſt *certe* MS. TORN. Fort. *certe neque Plato, neque Demoſthenes ad hoc genus exercitationis acceſſiſſet. nam grandis.* RITTERSH. Scribe, *Platonem*. BRASSIC.

Ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe] Ita veteres editiones. *certe* cum infinitivo, ut *ſcilicet, videlicet, fortaſſe.* Schloppius Veriſim. l. I. c. 16. Sed pravato deceptus codice. *acceſſiſſe video* primus reſtituit Turneb. quum in Memmii cod. reperiſſet, *acceſſiſſe & ideo*, Adverſar. l. XIX. c. 6. ERHARD. Hic aliquid deeſſe videtur, aut certe corruptus eſt locus. Unuſquisque pro ingenio aut emendabit, aut ſupplebit, aut interpretabitur. PUTEAN. *Acceſſiſſe. Et ideo* Leidenſ. Alii *certum eſt*. Gronov. Obſerv. III. cap. 9. locum pro mutilato habet. Turneb. Adv. XIX. 6. c Memmiano codice, *Et ideo ne Poëtas ad teſtimonium citem, certe video, neque Platona*, &c. ſcribendum *certe neque Platona, neque Demoſthenem* (ita codices Scaligeri) *ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe video*: nam illa *& ideo* parum hic ad rem faciunt. vulgatam tuetur Voſſius de conſtructione cap. 62. HEINS. *Certum eſt* probabant Douza & Scriverius, & tunc diſtinctio ponenda poſt *acceſſiſſe. Et ideo grandis.* ut ſolet Petronius. ſic cap. I. *& ideo ego adoleſcentulos exiſtimo* &c. ubi vide. *Demoſthenen* etiam Cod. Colb. Gronov. III. Obſerv. 9. *ſcito neque* &c. coniiciebat. BURM.

Et jam grandis &] Ita vetus codex. vulgatus, *grandis & velut.* SAMB. Leg. *etiam grandes video & ut ita dicam.* DELB. Impreſſ. *& jam.* PUT. *& velut ita dicam* Cod. Colbert.

Grandis, & ut ita dicam, pudica] Priorem partem explicat Plinius Epiſt. 20. lib. I. ex Cicerone de claris Orat. Poſteriorem Gellius cap. 14. lib. VII. BOURDEL. Auctor Dial. de Orat. c. XXI. *Oratio, ſicut corpus hominis, ea demum pulchra eſt, in qua non eminent venae, nec oſſa numerantur: ſed tem-*

Digitized by Google

eſt maculoſa, nec turgida, ſed naturali pulchritudine exſurgit. Nuper ventoſa

temperatus ac bonus ſanguis implet membra, & exſurgit toris: ipſos quoque nervos robur tegit, & decor commendat. Vide Juvenal. Sat. VIII. Quintilian. lib. II. cap. II. lib. V. cap. 12. lib. XII. cap. 6. F. PITH. Sic *caſtitatem arrogantiae*, (ut Petr. *granditatem* & *pudicitiam*) opponit Vitruv. lib. I. cap. I. de impudica oratione Auctor de Orat. ſive de cauſis corr. Eloq. cap. XXVI. *adeo malim oratorem vel hirta toga induere, quam fucatis & meretriciis veſtibus inſignire. Neque enim oratorius iſte, imo hercule ne virilis quidem cultus eſt*, &c. Is ſcriptor ex profeſſo docet, quae Petron. aliud agens tangit. BARTH. quem vide etiam lib. XXV. Adv. cap. 10. Infra cap. IV. *Jam illa grandis oratio haberet majeſtatis ſuae pondus.* Et paulo poſt cap. V.

Grandiaque indomiti Ciceronis verba minetur.

ERHARD. Cicer. III. de Orat. 38. *Quibus poſitis, grandior atque antiquior oratio ſaepe videri ſolet.* in Bruto cap. IX. *Nihil contra grande, nihil incitatum eſt.* Senec. Epiſt. XLVI. *Grandis & rectus es.* Et in re poëtica Horat. II. Od. I.

—— *Grande munus*
Cecropio repetes cothurno. BURM.

Pudica oratio] Placet quod aliis in mentem venit: *Poëtica oratio*. Cic. in Bruto: *Grandis, & ut ita dicam, tragicus.* SCIOPP. Scioppium, *Poëtica* hic ſubſtituentem, egregie reprehendit vir & honoribus & meritis in rempublicam literariam inſignis Cuper. l. I. Obſerv. c. II. *Pudica* eſt idem quod caſta. opponitur fucatae.

Maculoſa.] Contra *puram* dicit Caeſar apud Sueton. vita Terentii. BARTH. *Maculoſa* oratio hic locum non habet, neque opus erat nobis monitore Petronio, *grandem orationem non debere eſſe maculoſam*, cum omnis *macula* à *tenui* ac *mediocri* genere dicendi, aeque ac à *grandi*, procul ſit habenda. Haerebam jam olim in hoc loco, cum tandem me expedivit unus è codicibus ſcriptis, in quo exaratum erat *maſcula*. ſcribendum videlicet, *muſculoſa*. Celſ. lib. V. cap. 20. *ſi nervoſus aut muſculoſus locus eſt.* Idem: *loca muſculoſa proluit.* Muſculi enim, ut protuberant eminentque in corpore humano, ita iidem orationis corpus quodammodo reddunt inaequale turgidumque; proinde artis oratoriae praeceptores, ut in tenui oratione *oſſa maciemque* non ferunt apparere, ita nec in grandi oratione *muſculos*; quos hiſtoriae magis convenire, quam orationi Plinius contendit lib. V. ep. 8. *Habet quidem oratio & hiſtoria multa communia, narrat illa, narrat haec; ſed aliter. hanc ſaepius oſſa, muſculi, nervi: illam tori quidam & quaſi jubae decent*: Auctor de cauſ. corrup. Eloq. cap. 21. *Oratio autem, ſicut corpus hominis, ea demum pulchra eſt, in qua non eminent venae, nec oſſa numerantur*, (de ſua agit oratione) *ſed temperatus ac bonus ſanguis implet membra, & exſurgit toris, ipſos quoque nervos robur tegit & decor commendat.* Ita ſcribendum, non *rubor tegit*, uti nunc circumfertur; ut eadem dicat, quae Petronius hoc loco: omnia videlicet in pulchra oratione debere eſſe aequalia, nec macilenta nimis, nec nimis pinguia. Tò *robur tegit* confirmatur Quinctiliani loco ex Inſtitutionibus oratoriis lib. II. 3. *Nam tumidos & corruptos & tinnulos, & quocunque alio genere cacozelias peccantes certum habeo, non virium, ſed infirmitatis vitio laborare, ut corpora non robore, ſed valetudine inflantur. Molem robuſtam* pro robore dixit S. Cyprianus Epiſtola 51. ubi de gladiatoribus. *Impletur in ſuccum cibis fortioribus corpus, & arvinae toris membrorum moles robuſta pingueſcit, ut ſaginatus in poenam carius pereat. exſurgere* autem *toris* dictum, ut apud Maronem III. Georg. 81. *Luxuriatque toris animoſum pectus.* Celſus lib. VII. *tori inaequales.* Valer. Flaccus lib. IV. 244.

----- *Spatioſaque pectoris oſſa*
Protulit, horrendoſque toris informibus artus.

HEINS. Heinſius ingenioſe quidem ſubſtituit *muſculoſa*. Sic *Pompejus muſculoſus* apud Gruter. pag. CCCXXXVII. unde apparet vocem hanc ſatis Latinam. Celſus IV. cap. I. *Cor naturâ muſculoſum.* Sed tamen *pudicae* orationi melius opponi credo, *maculoſam*, quia maculae, vel ex fuco, quum liqueſcit & vitiatur, exiſtere ſolent, vel quia ſponte per corpus ſaepe ſparguntur. Ut ita *corpore maculoſo* fuiſſe ſcribitur Auguſtus a Suetonio cap. LXXX. qui tamen fuit forma eximia & per omnes aetatis gradus venuſtiſſima; ſed quam maculae illae & notae per corpus diſperſae inſignibant. Nero vero fuit *corpore maculoſo & foedo.* Suet. cap. LI. ubi vide notas. Sic ergo oratio licet prima fronte appareat grandis & pudica, non debet maculoſa eſſe. *Muſculoſa* magis in laude poneretur, quae exſurgit toris, & ſanguine impletur, ut loca ab Heinſio adducta probant: *plena* etiam eſſe debet, non *turgida*, ut in aqua intercute laborantibus corpus eſt turgidum. ita *plenum os* tribuitur J. Caeſari a Sueton. cap. XLV. quare nihil credo mutandum. mendax ludimagiſter dicit Burmannum *muſculoſa* legere, quod repudiavit. BURM.

Naturali pulchritudine exſurgit]. Seneca lib. IX. Controverſ. *omnia uſque ad ultimum tumorem perducta; ut non extra ſanitatem, ſed extra naturam eſſent.* à WOUWEREN.

Nuper

ventoſa iſthaec & enormis loquacitas Athenas ex Aſia commigravit, animoſque juvenum ad magna ſurgentes veluti peſtilenti quodam ſidere adflavit,

Nuper ventoſa iſthaec & enorm. loq. Athen. ex Aſia comm.] Cicero paſſim lib. Orator. Quinctil. lib. x. cap. 10. Emporius Rhetor, aliique. Julius Severianus Syntom. Rhetor. p. 303. Ed. Pith. *An ſequenda Atticorum actio, qui breves aſtrictique ſunt & acres? an imitanda nobis Aſianorum licentia, qui vagi ac fuſi?* Hieron. ad Ruſticum: *Aſianum tumorem Attico ſiccabant ſale.* à WOUWER. Eadem apud Cornificium. lib. IV. Prudent. adverſ. Symm. lib. II. Coripp. lib. III. Sarisber. Ep. Tractum à ſuperbis veſicarum in modum tumentibus. Plin. Grat. act. ad Trajan. Plutarch. in Themiſt. Senec. cap. 6. lib. I. de Ira, Perſ. Sat. I. & 5. Phaedr. fab. 3. lib. I. BOURDEL. Hinc effici poteſt, Petronii aetatem non multum infra Claudii tempora collocandam, cum Aſiatica illa loquacitas jam Ciceronis aevo coepiſſet invaleſcere, qui eam ſaepe exagitat. vid. ejus Brut. cap. XIII. & cap. XCV. Egregie autem hunc locum illuſtrat Sueton. Aug. cap. LXXXVI. *An potius Aſiaticorum inanibus ſententiis verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda?* Aſiani ſtili auctorem facit Hegeſiam Strabo lib. XIV. pag. 648. *ventoſa & enormis*, omiſſo τῷ *iſtaec*, Cod. Colb. BURM.

Enormis] explicat L. Seneca apud Gell. cap. 2. Lib. XII. Fulgent. cap. 7. lib. III. BOURDEL.

Loquacitas ventoſa & enormis] Turgida & vana Aſiaticorum dicendi licentia. GLOSS. Ful. Myth. *Apud Rhetores vero aliud, profuſo & libero curſu effrenata loquacitas, aliud, conſtricta virtutis indagandae curioſa nexilitas.* FR. PITHOEUS. Ἀερολέσχης, *ſublimiloqua*, & in dicendo ſuperba, ut cum quis

Projicit ampullas & ſeſquipedalia verba.

Suidas; Ἀερολέσχης, ὑψηλὸς ἐν τῷ λέγειν. Themiſtius ὑψηλολογεῖσθαι & βρενθύεσθαι in Sophiſta; Ἀκούσατέ του τῶν ἡμῶν ἐπιτηδείων ὑψηλολογουμένου καὶ βρενθυομένου ἐπὶ τοῖς συνωνύμοις καὶ ὁμωνύμοις· in *Sophiſta*, inquam, id eſt, Scholaſtico ſive Rhetorico declamatore, de quibus hoc loco Petronius. ERHARD. Κενῦ φυσήματος ἄνευ τῦ ἀμπεπλασμένη: Eunap. Sardianus. Livius lib. XLII. *Ventoſum ingenium*, id eſt, mobile. Horat. lib. I. epiſt. 19. *Ventoſae plebis ſuffragia venari.* WEITZ.

Athenas] Patet apud Lucian. de Gymnaſ. Auſon. numer. ternar. Quidam ob hanc Atticorum loquacitatem eos dictos τεττιγοφόρους afferunt, ut Joh. Tzetz. Hiſt. 301. Chiliad. X.

Καὶ ὅτι λάλοι τέττιγες κατέστησαν τοῖς πᾶσι
Οἱ Ἀττικοὶ ὁμοίως δὲ πάλιν τῶν κρωγηφόρων.

Alii alias adferunt rationes, quas profert V. C. Savaro ad Sidon. Ep. 6. lib. VIII. Eleganter autem, non ſuo more, Tzetzes loc. cit. dixit Atticos, non Athenienſes. Apponit differentiam Arthemidorus MS. in fragmento Geographiae, τῶν δὲ ἐνοικούντων οἱ μὲν Ἀττικοί· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν Ἀττικοὶ πικροί, περίεργοι τῆς λαλιᾶς, ὕπουλοι, συκοφαντώδεις, παρατηρηταὶ τῶν ξενικῶν βίων· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι μεγαλόψυχοι, ἁπλοῖ τοῖς τρόποις, φιλίας γνήσιοι φύλακες. Tangit hanc differentiam Lucian. de Saltat. hanc ſaepe negligunt alii. BOURDEL. Auctor de cauſ. corr. Eloq. c. XV. *video etiam Graecis accidiſſe, ut longius abſit Aeſchine & Demoſthene ſacerdos iſte Nicetes, & ſi quis alius Epheſum vel Mitylenas contentus ſcholaſticorum clamoribus quatit, quam Afer, aut Africanus aut vos ipſi à Cicerone aut Aſinio receſſiſtis.* HEINS.

Commigravit] In aliis libris apud Scaligerum *emigravit*. HEINS. Scaliger deleto *com* ſuperſcripſerat *e*. BURM.

Animos juvenum ad magna ſurgentes] *Animoſque juvenum ad magna ſurgentes* legit Delben. DANIEL. Sidon. carm. VII.

Surgentes animi Muſis formantur. ERHARD. *ſurgens* Samb. *urgens* Lipſ. *tangentes* Scriver.

Peſtilenti quodam ſidere afflavit] Metaphora ducta à morbo plantarum, *ſideratio* dicto, quo, humore per nimium aeſtum abſumto, vel totae, vel aliqua ſui parte, ſubito exareſcunt. GLOSSAE. Nonnumquam quaſi ex ipſis ſtellis ignes defluunt, qui fulminum modo animalia ferire ſolent & arbuſta; vel videntur quaſi ipſae ſtellae deſidere aut tranſire, quod tamen putidum exiſtimare: nam infra iſtas haec naſcuntur. huc ſane reſpexit Petron. Apulejus Mileſ. VIII. *Velut gravi tonitru procellaque ſideris, vel ipſo Diali fulmine, percuſſa.* Martialis lib. VII. epig. 93.

Hoc opus eſt, ſubito fias ut ſidere mutus.

Libro II. epigr. 86.

Sidere percuſſa eſt ſubito tibi Zoile lingua.

Hi autem, qui perculſi ſunt, vocantur *ſideroſi*. Gloſſae: *Sideroſus*, ἀστροπλήξ, ἐπιληπτικός. In arboribus *ſideratio*. Plin. lib. VII. cap. 24. Auctor γεωπονικῶν, lib. X. Ἀστροπλῆγα δένδρα μέρη ποτιζόμενα ἀναζήσει. Quanquam *ſideratio* etiam τὸ θέρμα τῶ ἀνθρώπω. Firmicus lib. IV. cap. 13. lib. VI. cap. 29. à WOUWEREN. Vide Raderum Comment. in Martial. lib. VII. epigr. 75. Barth. ad Claudian. num. 2440. Bucer. Comment. in Matth. V. 24. ERHARD. Tangit Graecorum ἀστροβολισμὸν, de quo Ariſtot. Theophr.

vit, ſimulque corruptae eloquentiae regula ſtetit, & obtinuit. Quis poſtea ad ſummam Thucydidis, quis Hyperidis ad famam proceſſit? ac ne carmen

phr. Hippocrat. lib. de Glandul. & lib. de morb. Hoc Latini dicunt *afflare*. Virgil. II. Aen. Ovid. Triſt. El. 8. lib. I. Lucan. lib. VI. Sueton. Tib. cap. 69. Claudian. I. de Rapt. Proſ. Spart. Adriano. Sidon. Apoll. Epiſt. 10. lib. IV. Coripp. lib. II. Solin. cap. XXX. Prudent. Hymno jejunantium, Oroſ. cap. 18. lib. V. Hygin. fab. XXX. BOURDEL.

Afflavit] Livius lib. VIII. *Peſtifero ſidere icti.* Graeci, ἄστρος τυφῶν βληθείς. Servius ad Virg. II. Aen. v. 649. Auctor ad Herennium lib. IV. cap. 49. *Cui aliquid mali faucibus afflare poſſit.* BRASSICAN. De fulminibus proprie. Spartian. Hadriano: *Fulmen decidens hoſtiam & victimarium afflavit.* à WOUWEREN. Sueton. Tiber. c. LXIX. *Turbatiore coelo nunquam non coronam lauream geſtavit, quod fulmine adflari negetur id genus frondis.* vid. Barth. ad Claudian. I. de Rapt. Proſerp. vſ. I. Columell. lib. VIII. 5. *Cavendum, ne a ſerpentibus adflentur, quarum odor tam peſtilens eſt, ut interimat univerſos.* Scaliger in Scaligeranis à Pithoeis editis pag. 243. Intelligebat Helenam ſtellam, olim conſpicuam, nunc vero non videndam. ſed *peſtilens ſidus* eſt ſol, & nimius ejus fervor, qui peſtilentiae cauſſa eſſe creditur. Juſtin. XIX. 2. *Peſtilentis ſideris vi amiſit exercitum.* Claudian. Bell. Gild. 39.

Quid referam morbive luem, tumulosve repletos
Stragibus, & crebras corrupto ſidere mortes?

Sidus pro ſole illuſtravimus infr. ad cap. CXIX. BURM.

Simulque corrupta eloquentiae regula] V. C. MS. *ſemelque.* DANIEL. Lege, *incorrupta eloquentiae regula ſubſtitit.* AURAT. Vide Vell. Patercul. ſub finem lib. I. F. PITHOEUS. Lege, *ſemelque corrupta eloquentiae regula ſtetit & obtinuit*: ſeu, *ſimulque.* quod rectum inſequentia probant. Adi Senecae Controverſ. lib. I. prooem. *eloquentiae regula*, ut Martial. lib. VI. *regula morum.* à WOUWEREN. Sic Novatiano de Trinit. in princ. *regula veritatis.* Chriſtoph. Pflugius pro *corrupta*, legendum cenſet *correpta*; quam cenſuram non admittimus. Jungerman. mallit, *ſimulque corrupta eloquentiae regula* in ablativo caſu, ut verba, *ſtetit & obtinuit*, ad *loquacitas* referantur. ERHARD. Juvenal. Sat. VII.

Ut praeceptori verborum regula conſtet.

Sic *morum regula* Manil. lib. II. *Juris regula* Cic. I. de LL. *recti regula* Minut. Fel. Similia & in Theognide. BARTH. [quem vide etiam ad Claudian. l. II. in Eutrop. v. 202. & lib. XXV. Adverſ. c. 10.] *Semelque* Cod. Colb. *ſimul atque* Ed. Plantin. *corrupta* Leidens. Ego mallem, *corrupta eloquentiae regula ſtetit & obtinuit.* Eloquentiam enim à tempore Tiberii corruptam fuiſſe, plurima teſtantur, & perſuadere poſſunt ea, quae eruditiſſimus *Schultingius* congeſſit ad Senec. Suaſor. I. nova ergo regula ſtetit, id eſt, obſervari & uſitari coepit à declamatoribus & ſcholaſticis: nullum enim ſenſum mihi videtur habere vulgata lectio; an enim regula *obmuteſcere* poteſt? eleganter vero *ſtare* & *obtinere* dicuntur, quae obſervantur. Curtius III. 2. *Et ne auri argentique ſtudio teneri putetis, adhuc illa diſciplina paupertate magiſtra ſtetit.* Cicer. II. Verr. 56. *is quod videbat iſtius cenſum ſtare nullo modo poſſe, eum cenſum obſervari juſſit, qui Peducaeo Praetore habitus eſſet.* ubi male viri docti corrigunt. Ita & Terent. in prolog. Hecyrae ſe *ſtetiſſe*, id eſt, placuiſſe dicit, quae locutiones à proeliis & forenſibus certaminibus deductae ſunt, ubi victores ſtare & obtinere cauſſam ſuam paſſim dicuntur. Joh. Sarisber lib. VIII. de nug. curial. 7. *ſed non diu ſtetit haec parcimonia.* Valer. Flacc. II. 84. *Aetheriae nec ſtare ſilentia pacis.* Tacitus ita ſaepiſſime utitur, & apud Virgil. IV. 539.

Aut bene apud memores veteris ſtat gratia facti.

Servius explicat *permanet.* Et erudite docet Broeckhuſius ad Tibull. I. VII. 92. *ſtare* idem ſaepe notare quod *eſſe*, ſed cum aliqua exempli vel diuturnitatis ſignificatione. pro *obtinuit* vero probat *obmutuit* ſummus Gronovius ad Senec. conſol. ad Marc. cap. I. & ſic Plinius lib. XXXIII. 13. *Lydium Sardibus emebatur, quod nunc obmutuit.* Goldaſtum maluiſſe *obrutuit*, colligi poſſet ex dedicatione ante Decreta Imperialia de cultu imaginum, ubi quaſi per parodiam dicit, *ſimulque corruptae religionis regula ſtetit & obrutuit.* BURM.

Quis poſtea ad ſummam Thucydidis.] *Summam* abſolute uſurpat pro perfectione, & conſummatione, & abſolutione. Quod novitate quidem blanda conciliatrice placet intelligenti: non attendenti ſurdum & inane vocabulum eſt. Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 6. Juretus ad Symmachum lib. III. Epiſt. 40. Infra Petron. cap. LV. *Diuque ſumma carminis penes Mopſum Thracem memorata eſt.* ERHARD. Imitatus eſt hunc locum Auſon. Epiſt. 4. *Quis ita ad Aeſopi venuſtatem, quis ad ſophiſticas Iſocratis concluſiones, quis ita ad Enthymemata Demoſthenis, aut opulentiam Tullianam, aut proprietatem noſtri*

carmen quidem ſani coloris enituit : ſed omnia quaſi eodem cibo paſta, non

Maronis accedat? BOURDEL. Scriverius malebat *ad ſummam quis poſtea.* eſt certe *ad ſummam* Phraſis Petroniana cap. XXXI. XXXVII. & alibi. ſic & Horatius & alii. *ad ſummam pervenire* tamen dixit Senec. Ep. XXIII. ubi vide Mureti notas & Heinſii ad Ovid. VII. Ep. 12. & ſaepe in MSS. *ad ſummam* & *ad ſumma pervenire* variant. vide notas ad Livii lib. VI. 35. & noſtras ad Quinctil. prooem. de Inſt. Orat. BURM.

Hyperidis ad famam] Tangit Cicero in Bruto. Laudat Hyperidem Plin. Epiſt. 20. lib. 1. damnat Athen. cap. 6. lib. VIII. Demonax apud Lucian. Ratio differentiae eſt in encomio Demoſthenis, auctoris, ut dixi, incerti apud Lucian. BOURDEL. *Hypericlis* cod. Memm.

Carmen ſani coloris] forſan, *caloris:* nam is proximus inſaniae, de qua loquitur Ovid.

Eſt deus in nobis, agitante caleſcimus illo.

Stat. I. Thebaid.

Pierius menti calor incidit.

Nec minus tamen & illud bonum, quare non ſollicitamus. BARTH. *Sanum* appellabant quicquid rectum, moderatum, caſtigatum & ſincerum erat. Quo ſenſu Cicero de Clar. Orat. dixit, *Aſiaticos oratores nimis redundantes, Rhodios ſaniores.* Et alio loco; *Atticos oratores ſanos & ſiccos.* Juret. ad Symmach. l. VIII. epiſt. 48. ERHARD. Sic MSS. & ratio. Fruſtra qui ſubſtituunt *caloris.* BOURDEL. Sic Platonem II. de Legibus pag. 36. dixiſſe ψυχρὸν μέλος, notaverat Cuperus. Non debuerat dubitare Barthius. rectius ſentit lib. XXXVII. Adv. 3. idem in commentario ad Claudian. Mamerc. lib. 1. pag. 252. citat, *carmen ſanum, pro ſani coloris. ſanus color* proprie occurrit apud Pallad. lib. 1. tit. 3. Locutio haec enim à corpore humano, ut & ante fecit, quum de naturali pulchritudine egit, deſumpta eſt, cujus ſanitas ex colore intelligitur. Ita Terent. Eunuch. Act. II. Sc. III. puellam eximiam deſcribit, cui erat *color verus, corpus ſolidum, & ſucci plenum.* Ita & oratio & carmen eſſe debet, ut erat Cottae oratio, *in qua nihil niſi ſincerum, nihil niſi ſiccum atque ſanum*, teſte Cicer. Bruto cap. LV. Quinctil. lib. X. Inſtit. cap. 1. *alii preſſa & tenuia, & quae minimum ab uſu quotidiano recedunt, ſana & vere Attica putant.* Cicero de optim. gen. Orator. cap. III. comparans oratores cum Palaeſtritis, *qui, cum careant omni vitio, non ſunt contenti quaſi bona valetudine, ſed vires, lacertos, ſanguinem quaerunt, quandam etiam ſuavitatem coloris.* Iterum Cicero in Bruto cap. XIII. *Ut ſemel è Piraeeo eloquentia evecta eſt, omnes peragravit inſulas, atque ita peregrinata tota Aſia eſt, ut ſe externis oblineret moribus, omnemque illam ſalubritatem Atticae dictionis, quaſi ſanitatem, perderet, ac loqui poene dediſceret.* Qui locus egregie docet, Aſiaticam illam loquacitatem Atticam eloquentiam peſſum dediſſe, & effeciſſe, ut prima illa ſtaret & obtineret. vide ſequentia. ſic apud Ovid. II. Art. Am. 508. ex MSS.

Nec ſua non ſanus ſcripta Poëta legat.

non enim prohibet, quo minus bonus & ſanus Poëta recitet ſua poëmata, ut nec doctus & eloquens oratione diſerta conciliet ſibi amorem puellae, ſed declamatores ineptos, & putidos Poëtas removet. *ſanis* vero opponi *tumidos* videbis apud Creſoll. lib. III. Theatr. Rhetor. 22. §. 8. Scaliger in ora codicis ſcripſerat [illegible]. an intellexerit carmen [illegible], ut Poëta [illegible] & [illegible]; qui vel poteſt, vel nequit carmen quaſi parere, neſcio. ſed vide Schol. Eurip. ad Phoeniſſ. vſ. 1591. & Ariſtoph. in Ranis vſ. 96. Facit forte illuſtrandae quoque huic Metaphorae Servius, ad Virgilii II. Georg. v. 178. verba.

Quis color, & quae ſit rebus natura ferendis:

ita commentans: *quae ſpecies: quomodo dicimus, quo colore ille recitavit?* Videtur & hinc jocum captaſſe Martial. l. VII. ep. III.

Eſſet, Caſtrice, cum mali coloris
Verſus ſcribere coepit Oppianus.

Quamvis aliorſum trahi poſſe minime diffitear. BURMAN.

Enituit] Traiatc. *Nitor*, ſagina eſt corporis. Hinc *nitidus* pro bene curato & bene habito corpore; qualis Delphis eſt apud Theocrit. Idyll. II. quem λιπαρόχρων Simaetha nuncupat, id eſt εὐτραφῆ, *bene curatorum*, nitida cute. Sic Virgil. VI. Æneid. *equos nitentes.* Inde *nitor eloquii* Ovid. II. Pont. II. v. 49. Salvianus praefat. lib. de Gubernat. Dei, *nitore verborum illuſtrare.* Symmach. lib. II. epiſt. 86. *nitore ſermonis illuminare.* WEITZ. Egregie Weitzius hanc metaphoram illuſtravit. Vide ad Phaedr. l. III. fab. VII. Lambin. ad Horat. l. III. od. XII. Quinctil. II. de Inſt. Orat. 5. pag. 150, *ſuo colore nitidi*, & non abludunt illa Terentii Eun. II. 2.

Quis color, quis nitor? BURM.

Eodem cibo paſta] Eunapii ſimilem locum notavit Junius in Adagiis. BARTH. [illegible] ſcilicet. imitatus eſt hunc locum Auguſtinus de verbo Dei Serm. 2. BOURDEL. Lege *eodem tabo depaſta:* ex *a* factum eſt *ci* in *cibo*, *abo* pro *tabo*. Virgil.

--- --- *Miſeros tabo depaſcitur artus.*

vel forte melius, *eodem cibo farta*, id eſt, diſtenta, & refer ad cruditatem. Gloſſae Labbaei: *Offercio*, ἐμπλήθω; rurſus Ἐμπλήθω, *offercio, expleo. Haereditas offertiſſima*, & *offertiſſimae opimitates* apud Plau-

non potuerunt uſque ad ſenectutem caneſcere. Pictura quoque non alium exitum fecit, poſtquam Aegyptiorum audacia tam magnae artis compendiariam invenit.

III. Non

Plautum. HEINS. Locus Eunapii à Barthio adductus indicat, ſectatores Epicuri ex eodem praeſepi paſtos. vid. Adagia Eraſmi in *ſimilitudinis*, pag. 648. BURM.

Uſque ad ſenectutem] Ad juſtam ſenectutem perdurare. apud Cic. lib. 1. de Leg. *Caneſcet ſeclis innumerabilibus.* WOUWEREN. Τὸ *uſque* omittunt quidam codices. BURM.

Pictura quoque] Ea ſolita jungi artibus liberalibus. Pacatus Panegyr. *recte profecto germana illa Pictorum Poëtarumque commenta victoriam finxere pennatam.* Lucianus de imaginibus: καὶ τοὺς παλαιοὺς αὐτὸς ὁ λόγος αἰνίττεται οἷον ποιητὰς καὶ γραφέας. Horat. art. Poët. BARTH. (quem vide etiam l. XXI. Adv. c. 10.) Ariſt. Problem. cap. 10. εἴ τις ἐπὶ τῶν ἀρχαίων γραφέων καὶ ἀνδριαντοποιῶν σκοπεῖ τὰ ἔργα· οὐ γὰρ ἦν πώποτε οὐδεμία γραφὴ σπουδαία, οὐδὲ ἀνδριάς, φαῦλα δὲ ἦν. Ipſe Petronius infra cap. LXXXVIII. *Conſulere prudentiorem coepi aetates tabularum, ſimulque cauſſam deſidiae praeſentis excutere, cur pulcherrimae artes periiſſent, inter quas pictura ne minimum quidem ſui veſtigium reliquiſſet. Tum ille; Pecuniae, inquit, cupiditas haec tropica inſtituit.* & quae ſequuntur. Felix Faber, Monachus Ulmenſis, in Hiſt. Suevor. l. 1, c. 8. *Revixit in Germania ſcientia & eloquentia, & ex conſequenti quaeque ingenioſae artes, ut picturae & ſculpturae. Amant enim ſe artes hae ad invicem. Ingenium pictura expetit; ingenium eloquentia cupit non vulgare, ſed altum & ſummum. Mirabile dictu eſt: dum viguit eloquentia, viguit pictura, ſicut Demoſthenis & Ciceronis tempora docent: poſtquam cecidit facundia, jacuit & pictura. Videmus picturas & ſculpturas ducentorum annorum nulla prorſus arte politas, nec hominum, ſed monſtrorum portentorumque facies. Scripta illius aetatis rudia ſunt, inepta, incompta: priſcis vero ſeculis Apellem, atque Zeuxim, Policretum, Phidiam, & Praxitelem magnos fuiſſe comperimus; & de ſtatuariis ſculptoribus & pictoribus Dorem Liddum*, &c. ERHARD.

Exitum fecit] Forte *cepit*. HEINS. Heinſ. mallet *cepit*: ſed contra fidem MSS. *Exitum facere* pro mori, perire, Latinum eſt fatis. Suet. Neron. cap. XLVI. *Cum ex oratione ejus recitaretur in ſenatu, daturos poenas ſceleratos, ac brevi dignum exitum facturos, conclamatum eſt ab univerſis: tu facies Auguſte.* Ad quem plura exempla adducit Caſaubon. Vid. inf. cap. XLV. BURM.

Aegyptiorum audacia] Legendus Plinius cap. 3. lib. XXXV. BOURDEL. Tacent hic interpretes praeter De Salas, qui compendiariam hanc pingendi artem eam eſſe, quam *Plinius* lib. XXXV. cap. 11. deſcribit, ex ſuggeſtione Johannis de Fonſeca credidit. Barth. Adverſar. XIII. cap. 5. pro *Aegyptiorum* legit *Gipticorum*. Voſſius ad Catulli Epithalam. Pelei & Thetid. p. 199. intelligit de pictura illa, qua Judaei & Aegyptii monſtroſa & fabuloſa animalia velis & aulaeis illinebant. Sed quum vir in pictura veterum excutienda diligentiſſimus Franc. Junius l. II. de Pict. veter. c. II. fateatur hic ignorantiam ſuam, nihil noſtrae quoque exiſtimationi decedere poterit, ſi illis virorum doctorum conjecturis minime acquieſcamus, & ampliandum cenſeamus. Plinius lib. XXXIV. 7. *erecta ſupra humanam fidem ars eſt ſucceſſu, mox & audacia.* & eodem lib. cap. 5. vocat *morientem artem.* vid. & Scheffer. de Arte pingendi pag. 222. & Suffrid. Petr. ad Athenagorae Apolog. pag. 258. BURM.

Compendiariam] *Compendiaria* conciſa brevitas, Graece συντομία. GLOSS. Varro: *Hoc dico, compendiariâ, ſine ulla ſollicitudine ac moleſtia dicundi, ad eandem voluptatem perveniri poſſe.* Seneca Epiſt. XXVII. *Hanc compendiariam invenit.* à WOWEREN. Philoxenus Gloſſ. *Compendiaria*, συντομία. Cyrillus Gloſſ. Συντέμνω, *concido*, *compendio*. Tertullian. lib. IV. adverſus Marcionem; *Compendiatum eſt novum teſtamentum.* ERHARD. Contra Plinium, veritatem rei, & MSS. faciunt, qui reponunt *compendia jam invenit.* BOURDELOT. *Compendiaria* pro via compendiaria. ſic Plinius lib. XXXV. 10. *breviores quaſdam picturae vias & compendiarias invenit.* ubi in Ed. pr. Veneta non apparent *vias &*. vid. & Nonium, qui *compendium* & *compendiarium* dici notat. ſic Senec. Ep. CXIX. *ad maximas te divitias compendiariâ ducam*, ubi videndae notae Gruteri, qui etiam *compendiario* ex MSS. legi notat. quomodo etiam in editis vulgo legitur in Epiſt. LXXIII. *te in coelum compendiario voco.* ſed credo utrobique *compendiaria* ſcribendum. *compendiariam viam* habes apud Valer. Max. VII. II. Ext. 1. Quaenam vero compendiaria illa Aegyptiorum quaeritur. an ex Plinio lib. XXXV. 1. illuſtravi forte poſſit, dubito, qui & ibi & alibi picturae interitum deplorat, & dicit marmore & auro totam eſſe pulſam picturam, quia parietes antea pictura & tabulis ornari ſoliti; jam vermiculato opere operiri & lapides ipſos pingi coepiſſe. Quod de Aegyptiis intelligendum Seneca Ep. LXXXVI. poſſet docere, ubi dicit, *niſi Alexandrina marmora Numidicis cruſtis diſtincta, niſi illis undique operoſa in picturae modum variata circum lino praetexitur.* BURM.

III. Non eſt paſſus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quam ipſe in ſchola ſudaverat: ſed, Adoleſcens, ª inquit, quoniam ſermonem habes non publici ſaporis, &, quod rariſſimum eſt, amas bonam men-

ª AGAMEMNON.

Non eſt paſſus Agamemnon] Infra cap. LXXX. *Sed veritus ne Menelaus etiam anteſcholanus.* Juven. Sat. VII. vſ. 115.

--- --- Surgis tu pallidus Ajax
Dicturus dubia pro libertate. F. PITH.

Imitatur aperte Lactantius Inſtit. divin. l. 1. c. 1. *Non eſt paſſus hominem Deus lumen ſapientiæ requirentem diutius oberrare.* ERHARD.

Agamemnon] Agamemnona Regem praedicat Homerus corporis proceritate omnes heroas Graecos antecelluiſſe, tum oratione gravem fuiſſe & vehementem. Hinc perſonam Agamemnonis inducebant declamatores, ut magni & conſtantis patroni; quod ex noſtro Arbitro licet colligere, & Varronis Virgula divina. Auſon. Popma Conjectan. ad Varron. Frequens apud optimos auctores, ut ſub perſonis Homericis alios intelligant. Laev. Torrentius in Suetonii Tiber. cap. 61. De hoc etiam mediae aetatis more vetera nomina adſciſcendi quaedam notavit Hen. Caniſius Antiq. Lect. tom. 1. in Not. ad Alcuini epiſt. 3. & 46. Goldaſtus in Suevicar. rer. ſcriptorib. de Vellejo Gallo. Sic infra cap. XXVIII. *Cum Agamemnone ad januam pervenimus.* Et cap. LXXXIII. *Recepi hoſpitem Lycurgo crudeliorem.* Iterum cap. CXVII. *Quicquid Lycurgi villa graſſantibus praebuiſſet*: ad Lycurgi crudelitatem reſpiciens. ERHARD. Vid. Infr. cap. XLII.

Agamemnon] Agamemnonis haec ſuaſoria, contraria declamationi praecedenti. *Declamatio* in ludi magiſtros, *ſuaſoria* in parentes & auditores. BOURD.

Diutius declamare] *Diutius me decl. in p. qua ipſe* Leidenſ. Cod. mox, *quam & ipſe* Colbert. *quae ipſe* Anonym. quae lectio ſi recipiatur, inde conſequetur, Agamemnonem compoſuiſſe declamationem huic adoleſcenti. ſed tunc non congruent ſequentia, quae ſuo marte illum elaboraſſe, ipſo laudante Agamemnone, probant. BURM.

In porticu] *Porticus* locus, in quo declamationes fiebant. GLOSS. Habuit enim in auditorio orationem ſuaſoriam. Ergo non idem *porticus* ac *ſchola*, ut interpres putat, locum iſtunc, qui bene ſe habet, emendans. *Schola* eſt auditorium, in quo fiunt ἀκροάσεις & recitationes: *Porticus* ante ſcholam, ut in Academia Altorphiana. Sueton. Tiberio cap. 11. Infra cap. VI. *ingens ſcholaſticorum turba in porticum venit ab extemporali declamatione neſcio cujus, qui Agamemnonis ſuaſoriam exceperat*, in ſchola ſcilicet. Auctor Dialog. de Orat. *Non ut Rhetorum ſcholis declamarent.* Wouwer. corrigit, *qua ipſe in ſchola.* Pflugius, *quia ipſe in ſchola litigarat.* uterque contra mentem auctoris. Nec ante ſcholas tantum, ſed & ante pinacothecas *porticus* habebant. infra cap. XC. *Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miſerant.* Chriſtiani etiam ante templa, quas Scriptores Eccleſiaſtici *ambitus* vocant, nos *Creutsgaenge.* ERHARD. Sic Plinius *porticum ſcholae Octaviae* memorat lib. XXXV. 11. vide XXXV. 10. & alibi, ubi Scholarum mentionem facit. BURM.

Quam ipſe in ſchola] Unus ex veteribus, *quam ipſe*, fortaſſe, *qua ipſe.* PUTEAN. Lege *qua ipſe.* WOUWEREN.

Sudaverat] Elegans verbum, quo declamatoris ineptam vehementiam & affectatum laborem deridet. utimur enim de eo, qui anxius & dubius de eventu laboris ſui haeret. Ita Cicer. III. ad fam. Ep. 12. *vides ſudare me jamdudum laborantem, quomodo ea tuear, quae mihi tuenda ſunt, & te non offendam.* v. Torrent. ad Horat. 1. Sat. IX. 10. ſic Quinctil. VI. de Inſt. Orat. 4. vocat, *ambitioſum declamandi ſudorem*, ubi vide notas. Idem VIII. 3. *in mancipii redhibitione ſudare.* Auctor de Orator. cap. IV. *omiſſis forenſium Muſarum anguſtiis, in quibus ſatis ſuperque mihi ſudatum eſt.* vid. infr. ad cap. XLIV. Sariſber. lib. IV. 11. *in eo declamatores in ancipiti materia ſaepius deſudaſſe.* BURM.

Quoniam] *quo* Cod. Colbert.

Sermonem publici ſaporis] Venuſta ſermonis gratia, ad publicam jucunditatem faciens. GLOSS. Ut apud Juvenal. VII. 53. *cui non ſit publica vena.* contra Petronius XCIII. *plebejum ſapere.* Habere autem ſermonem non publici ſaporis, eſt ἐπηρμένα φρονεῖν. Attici dicunt ὀγκύλλεσθαι. Erotian. de dictionibus Hippocr. Ὀγκύλλεσθαι μὲν Ἀττικοὶ λέγουσι τὸ μέγα καὶ ἐπηρμένα φρονεῖν. Hanc vocem & legit & intelligit aliter Suidas; neſcio, an utramque recte. BOURDEL. *Habere ſermonem*, dixit & Terent. Hecyr. IV. III. 1. & *orationem* VI. III. 21. & ita alii. *ſaporis* vero vocem etiam reſtituendam puto Symmacho 1. Ep. 7.

Amathuſias renidens,
Salis arbitra & ſaporis,
Flos ſiderum Dione.

ubi vulgo legitur *vaporis*, pro quo Heinſius ad Ovid. X. Met. 558. reponebat *leporis*, quod longius recedit a veſtigiis vulgatae lectionis. Macrob. lib. II. Saturn. 2. *antiquae feſtivitatis ſaporem.* Ovid. l. IV. ex Ponto El. XIII.

Unde ſaluteris, color hic tibi protinus index,
Et ſtructura mei carminis eſſe poteſt.

Non

Digitized by Google

mentem, non fraudabo te arte ſecreta. Minimum in his exercitationibus doctores peccant, qui neceſſe habent cum inſanientibus furere. Nam niſi dixerint, quae adoleſcentuli probent, ut ait Cicero, ſoli in ſcholis relinquentur; ſicut ficti adulatores, quum coenas divitum captant, nihil prius meditantur, quam id quod putant gratiſſimum auditoribus fore, (nec

Non quia mirifica eſt, ſed quod nec publica certe;
Qualis enim cunque eſt, non lates eſſe meam.
BURM.

Quod rariſſimum] *Quia*, legit SAMBUCUS. Ita & Voſſianus.

Amas bonam mentem] Suſpicatus ſum aliquando legendum *amas bona* (vel *bene*) *monentem.* quod non alienum erat à ſerie & ordine orationis: & laudantur ab Heſiodo in verſibus vulgo notiſſimis etiam hi, qui recta monentes audiunt. Sed fortaſſe non male retineri poteſt vulgata, quia alter ſuperiore tota declamatione conquerebatur de corruptione animorum in juvenibus. ER. EMMIUS. Seneca Ep. XVII. & Prooem. lib. III. Natural. Quaeſt. à WOUWEREN. *qui amas* Cod. Memm.

Arte ſecreta] Alii leg. *artis ſecreto.*

Nimirum in his] Lege *Minimum in his.* Nihil, ait, aut minimum peccare magiſtros; plurimum parentes. nam ſequitur; *Quid ergo eſt? parentes objurgatione digni ſunt.* Guilielmus Plaut. quaeſt. in Epid. cap. ult. vel lege, *Non mirum ſi in his*, ex ſequentibus. Jungermannus, ſed profecto neutrum dum concoquere poſſum. ERHARD. *Nimirum* Colbert. *nimium* volebat Scriverius.

Doctores peccant] Vid. Wouwer. Polymath. cap. 30. ERHARD.

Neceſſe habet cum inſanientibus furere] Horat. lib. II. Sat. 3.

--- --- *Pudor, inquit, te malus urget,*
Inſanos qui inter vereare inſanus haberi.

Sympoſius Aenig. in Praefat.

Inſanos inter ſanum non eſſe neceſſe eſt. BARTH. Quia ὁ τοῖς μαινομένοις μὴ συμμαινόμενος, οὗτος μαίνεται. RITTERSH. Et ita Theognis in ſent. v. 313. Ἐν μαινομένοις μαίνεσθαι. WEITZ.

Nam niſi] Impreſſi; *nam qui.* PUTEAN.

Niſi dixerint] Fit Orator ille particeps characteris adulatorii, de quo Theophraſt. περὶ κολακείας. itaque hic juncti poſtea Rhetores & adulatores, ut apud Thucydid. lib. VI. Plutarch. de diſcrimine Amici & Adulatoris. BOURDEL.

Adoleſcentuli probent] *Improbent* legit AURATUS. Quid hoc aliud, quam quod apud A. Gellium I. 9. Taurus Philoſophus conqueritur, legem diſcipulos dare, qua diſcant? *Alius ait, hoc me primum doce: item alius, hoc volo, inquit, diſcere, iſtud nolo. Hic a ſympoſio Platonis incipere geſtit propter Alcibiadis comeſſationem: ille a Phaedro propter Lyſiae orationem.* Putean. Suad. Auſpic. Orat. 2. ERHARD. *quae adoleſcentem probant* Cod. Colbert.

Ut ait Cicero] Cicero pro Coelio cap. XVII. *Illud unum ad laudem cum labore directum iter qui probaverunt, prope jam ſibi in ſcholis ſunt relicti.* DANIEL. Al. *Cicio.* ſic cap. V. pro *Ciceronis* in 3. MSS. conſtanter legitur *Titionis*, menda ex compendio ſcribendi nata. Sunt enim haec Ciceronis verba in Orat. pro Coelio, cap. XVII. ERHARD. *Orator, niſi paret inſidias, ſolus in ſchola relinquetur*, ut eſt apud Quintil. cap. 10. lib. X. Gell. cap. ult. lib. IX. Plin. loco cit. Senec. Epiſt. LXXXIII. Aſcon. ad II. Verr. D. Chryſoſt. Hom. V. BOURDEL.

Ficti adulatores] Vid. infr. ad cap. CXVII. BURM.

Ficti adulatores, &c.] Vide Plautum, ubi Paraſitus inſpicit librum ſuum, ut unum de dictis melioribus inde depromat. RITTERSH. Adducitur hic locus à Thoma Hibernico in Floribus Patrum ex Caſſiodori Epiſtolis, legiturque hunc ad modum; *quam illud, quod putant gratiſſimum auditoribus fore. nam nec aliter impetrabunt quod petunt, niſi quaſdam inſidias auditoribus fecerint*, &c. Quae eodem pacto & in quadam Hildeberti Cenomanenſis Epiſcopi Epiſtola leguntur. Jacobus Magni Sopholog. lib. IV. cap. 13. *Qui ſapiens eſt adulatoribus minime credat. Fictis enim ſermonibus adulantur homines, ſicut praetextu pabuli hamo capiuntur piſces. Unde Petronius: Adulatores ficti cum coenas divitum captant, nihil prius vel poſterius meditantur, quam id, quod gratiſſimum adulatoribus putant fore.* Sidon. in Epiſt. lib. II. *Sectator epularum laudabilem profert ſententiam, non de bene vivente, ſed de bene paſcente. Tales enim cum aliquid volunt, prius laudant, poſtmodum poſtulant.* Seneca Epiſt. CXXIII. *Varus eques Romanus, coenarum bonarum ſectator, quas improbitate linguae merebatur.* Adde Auſon. Popmam in Varronem pag. 159. ERHARD.

In ſcholis] *In ſolis* Leiden.

Coenas captant] Martial. l. II. Ep. XVIII.

Capto tuam (pudet heu) ſed capto, Maxime, coenam.

BARTH. *coenam* Colbert. Mox cap. V. *clienſque coenas impotentum captat.* & cap. CVI. BURM.

Quam quod] *Quam id quod* Leid. & Trag. cod. melius. BOSCH.

Auditoribus fore] Editio Lugdunenſis in vetere codice ſcriptum eſſe teſtatur, *auribus*; quod ego emendatius puto, quam *auditoribus.* RICHARD.

Digitized by Google

(nec enim aliter impetrabunt, quod petunt, niſi quaſdam inſidias auribus fecerint:) ſic eloquentiae magiſter, niſi, tamquam piſcator, eam impoſuerit hamis eſcam, quam ſcierit adpetituros eſſe piſciculos, ſine ſpe praedae moratur in ſcopulo.

IV. Quid

auribus omnes libri MSS. confirmat Plin. epiſt. 5. & 19. lib. II. Symmach. Epiſt. 10. lib. v. Attius apud Marcell. *nec aures tuas exiſtimes lactare blanditiis*. Nicol. apud Stobaeum ſerm. 14. qui hunc Petronii locum recte explicat. BOURDEL. *Niſi quaſdam inſidias auribus fecerint*. Haec deſunt editionibus aliis, ut Tornaeſ. Linocerii &c.

Nec enim] Non *enim* Cod. Leid. deinde, *petant* Colbert.

Sic eloquentiae magiſter] Impreſſi, *ſic eloquentiae magiſter*. unus ex veteribus, *ſic eloquentiae magiſtri, tanquam piſcator, qui non eam:* quod valde probo. PUTEAN. Tornaeſ. ex MS. exhibet, *ſic eloquentiae magiſtri, tanquam piſcator, qui niſi eam*, &c. & ita Cod. Leid.

Magiſter] Plin. Gratiae actio, ſolus eſt vice commentarii: alios non exſcribo feſtinans. BOURDEL.

Tamquam piſcator] Sic aliquoties Martial. munera piſcationibus componit. lib. v. Ep. XVIII. *imitantur hamos dona*. lib. VI. Ep. LXIII.

Munera magna tamen miſit, ſed miſit in hamo,
Et piſcatorem piſcis amare poteſt? BARTH.

Eam impoſuerit hamis eſcam] Τὸ δέλεαρ τῷ ἀγκίστρῳ περιτιθέναι, *hamo eſcam corrumpere*, proverbialis eſt locutio, pro, inſidiis aliquem circumvenire, & blanditiis verborum in errorem inducere. Hadrian. Junius in Adag. ERHARD. Sariſberienſis lib. VII. cap. 23. *Sunt, qui pauperibus parum tribuunt, ut amplius accipiant, & ſub praetextu eleemoſynae quaerunt divitias; quae magis venatio appellanda eſt, quam eleemoſyna. Sic beſtiae, ſic aves, ſic capiuntur & piſces. Modica eſca in hamo ponitur, ut in eo matronarum ſacculi protrahantur*. Infra cap. CXL. *Niſi aut locellos, aut ſonantes aere ſacellos pro hamis in turbam mitterent*. WEITZ. Eadem plane Plutarch. in Galba, Scholaſt. Aeſchyli ad Prometh. ex Poëta innominato. BOURDEL. *Eſcam imp. hamis, quam* Colbert.

Sine ſpe praedae] Spes potiſſimum piſcatores demulcet. Plaut. Rudent. Act. II. ſc. 2. Oppian. Halieut. I. BOURDEL. vid. Creſoll. Theatr. Rhetor. v. 3. BURM

Moratur in ſcopulo] Oppian. III. Halieut. vs. 229.

Ἔνθα δ' ἐπειδ' ὁ μὲν αἰὲν ἐπημάτιος ποτὶ πέτρῃ
Στήκεται, οὐδ' ἀνίησιν ἑὸν πόνον, οὐδ' ἀπολείπει
Δείπνια φίσων.

Simile quid in ejuſdem Cyneg. II. v. 72. BARTH. (quem etiam vide l. XXV. Adv. c. 10.) Homer. Iliad. π. BRASS. Variant mire libri. alii enim *moriatur*. Vide ergo ſi remotius verbum excidit, & fortaſſe fuit: *ſine ſpe praedae in ſcopulo molitur*. *Moliri* enim operari, & induſtrie aliquid conari, aut tractare eſt. Sic Virgil. l. I. Georg. v. 271. dixit *inſidias avibus moliri*, ita videlicet, ut hic Petron. piſcibus. Utitur iterum inferius pari venuſtate cap. CVII. *Si gratiam a legato moliebantur*. Ita Gulielm. in Epidic. cap. ult. ego vulgatam lectionem improbare nondum audeo. ERHARD. In ſcopulis olim piſcatores exercebant piſcatum. Theocrit. Idyll. I. v. 39.

Τοῖς δὲ μετὰ γριπεύς τε γέρων πέτρα τε τέτυκται
Λεπράς, ἐφ' ᾇ σπεύδων μέγα δίκτυον ἐς βόλον ἕλκει.

Idyll. XXI. 41.

-- -- -- *εἶδον ἐμαυτὸν*
Ἐν πέτρᾳ μεμαῶτα· καθιζόμενος δὲ δόκευον
Ἰχθύας, ἐκ καλάμων δὲ πλάνον κατέτεινον ἐδωδάς.

Ovidius lib. III. Metamorphoſ. v. 590.

-- -- -- *Morienſque mihi nihil ille reliquit*
Praeter aquas; unum hoc poſſum appellare paternum.
Mox ego, ne ſcopulis haererem ſemper in iſdem,
Addidici regimen, dextra moderante, carinae
Flectere -- -- --

Hinc Plautus Rudent. *Piſcatum ſaxatilem* dixit. Meurſius ad Lycophron. Caſſandr. v. 46. Auſonius in Moſella, v. 247.

Ille autem ſcopulis ſubjectas pronus in undas
Inclinat lentae convexa cacumina virgae,
Indutos eſcis jaciens lethalibus hamos.

Ibi Freherus in Not. WEITZ. Male qui repoſuerunt *moriatur*. Legendi Heſiodus in ſcuto Herc. Theocritus Idyll. I, III. & XXI. Hinc capio locum obſcuriſſimum Lucilii, qui, cum ait, *piſcinenſiſque receſque*, intelligit morabundum ſive ſpeculatorem piſcium, ἰχθύων σκοπευτήν, ut eſt in colloquiis Graecis. BOURDELOT. In ſcopulis ut plurimum piſcabantur. vid. Meurſ. ad Lycophron. Alexand. Ariſtaen. lib. I. ep. VII. πρὸς τὴν ἀκτὴν ἐπειγόμενος ἐξέπιπτον, καὶ τῷ ἀγκίστρῳ περιπεπαρμένον ἰχθὺν ἀνασπῶντι, τὸ πηλίκον κυρτωθεῖσαν τῷ βάρει, ἀποπαλλόμενος ὡς ἐκπεσόντος κέντρ. verba ſunt piſcatoris. HEINS. In codice Traguriano eſt *morabitur*. ad rem Senec. Herc. Furent. 154.

Hic exeſis pendens ſcopulis,

Aut

IV. Quid ergo eſt? parentes objurgatione digni ſunt, qui nolunt liberos ſuos ſeverâ lege proficere. Primum enim, ſicut omnia, ſpes quoque ſuas ambitioni donant: deinde, quum ad vota properant, cruda

Aut deceptos inſtruit bamos
Aut ſuſpenſus ſpectat preſſa
Praemia dextra, ſentit tremulum
Linea piſcem.

HERMANN. Vide Barth. ad Statium IV. Theb. 528. Ovid. XIII. Metam. 929.

Aut in mole ſedens moderatur arundine linum. uti Baſil. Cod. *in rupe.* nebulo Amſtelaedamenſis rogat, an in *ſilvis* & *dumis* piſcatores ſoleant ſedere, ut opus ſit hic in *ſcopulo* ſedere, quum in litoribus & ripis poſſint etiam piſcari. ſed quia circa ſcopulos piſcium ſemper major eſt turba, ideo illa loca praeferre piſcatores, & ibi fere inſidias piſcibus facere ſolitos, praeter Ælian. Var. Hiſt. I. I. oculis noſtris monſtrare poterit elegantiſſimus numus Cartejae in Theſauro Brandenburgico tom. III. p. 74. qui loci è Seneca adducti interpres clariſſimus. BURM.

Quid ergo eſt?] Ita Cicero pro Quintio: *Quid ergo eſt? primum magnitudo periculi* &c. ad Famil. lib. x. Epiſt. 23. *Lepidum enim pulcre noram. Quid ergo eſt? pudor me, qui in illo maxime eſt periculoſus, bunc caſum coëgit ſubire.* Infra cap. CXXIX. *Quid ergo eſt? etiamſi gravem injuriam accepi* &c. WEITZ. Formula noſtro familiaris. infr. cap. XX. *Quid ergo? inquit, non ſum dignus qui bibam?* cap. CII. *Quid ergo? ſi diutius aut tranquillitas nos tenuerit, aut adverſa tempeſtas.* cap. CXVII. *Quid ergo? inquit Eumolpus, ceſſamus mimum componere?* Non tamen aſſentior Munckero cap. XXX. legenti *quid ergo eſt? dono vobis.* Sed ibi *quicquid* retineo. vid. & inf. cap. XLVI. & CXXIX. etiam frequenter utitur Seneca, ut Epiſt. XIV. & XV. & alibi ſic τί οὖν ἐστι Actor. XXI. 22. ubi vid. Pricaeum, & notas ad Quinct. II. 3. pag. 135.

Parentes objurgatione digni] Tacitus de orator. multis. a WOUWEREN. A doctoribus eloquentiae in parentes culpam transfert. qua de re videndus Caſaubon. in Perſium Satyr. I. Juſtinianus Imp. *in conſtit. ad Anteceſſores, quae ante ff. legitur,* diſcipulis definit quinquennium, quo ſcilicet dent operam audiendis profeſſoribus, & perlegendis libris conditorum juris. (Olim erat definitum quadriennium) nec, niſi qui probaſſet tantum ſe temporis legum ſtudiis impendiſſe, admittebatur in numerum advocatorum, l. 3. & 5. C. *de advocat. div. judicum.* Si quinquennium vel quadriennium illa aetate, qua mores & jura & verba civilia ſane erant notiora aut facilia perceptu; quid non erubeſcimus iſta? qua horrere ſpinis omnibus videntur omnia, quaecunque de jure ab antiquis prodita ſunt, vix tamen in eis nos tranſigere triennium, plurimum vitio parentum, qui, ut hoc loco Petronius ait, *cum ad vota properant* &c. Cujac. Obſervat. lib. XII. cap. 20. Adi ejusdem praefat. in Paratit. Cod. ERHARD. Theodorus apud Caſſiodor. lib. VI. initio formulae de referendis in Senatu magiſtri Scrinii, ait, *difficillimum eſſe aviditatis genus, parentum vota ſatiare.* ejusmodi parentum vota ridet Perſius Satyr. II.

Tunc manibus quatit, & ſpem macram ſupplice voto
Nunc Licini in campis, nunc Craſſi mittit in aedes,
Hunc optant generum rex & regina; puellae
Hunc rapiant; quidquid calcaverit bic, roſa fiat.

DUPEYRAT.

Severa lege] Ita poſtea *ſevera lectione*, & *artis ſeverae effectus*; quae omnia indulgentiae ſtultae opponunt diſciplinam certam & exactam. Plin. III. Ep. 3. *jam ſtudia ejus extra limen proferenda ſunt, jam circumſpiciendus Rbetor Latinus, cujus ſcbolae ſeveritas, pudor inprimis ac caſtitas, conſtet.* idem canit Horatius lib. III. od. XXV.

-- -- -- Tenerae nimis
Mentes aſperioribus
Formandae ſtudiis.

Ita diſciplinam militarem Statius lib. V. Theb. vers. 7. vocat *legem ſeveri ordinis.* Vide Quinctil. de Inſt. Orat. II. 2. BURM.

Ambitione donant] Mihi rectius videtur *ambitioni*, ut edidit Plantinus. J. RICHARD. *Ditant* legit Gruter. Suſpicion. lib. II. cap. 10. ſed admodum inepte. ERHARD. Id eſt, liberos ſuos: nec conjecturis hic locus eſt. Egregie, ut ſolet, hoc illuſtravit Gronovius Obſervat. lib. III. cap. 23. HEINS. *Ambitioni donant* omnino legendum. *Spes*, ipſos hic liberos vocat, ut ſaepe Auctores, propter ſpem ſcilicet, quam de liberis babent parentes. Sic apud Silium Italicum ad filium ſuum Annibal: *ſpes ô Cartbaginis altae.* Et apud Virgilium ad Turnum

Digitized by Google

cruda adhuc ſtudia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil eſſe majus confitentur, pueris induunt adhuc naſcentibus. Quod ſi paterentur

num Amata regina:

--- --- *Spes tu nunc una ſenectae,*
Tu requies miſerae. --- --- BOSCH.

Barth. legit *domant.* idem tamen lib. XXV. Adv. cap. 10. vulgatam tuetur, & explicat. ſcrinia vero ejus compilat, ut ſolet, Swarth. II. Analect. cap. 9. *Ambitione* Leidenſ. Cod. editiones priores, & ipſa Plantiniana 1604. Senec. I. de Benefic. 7. *Ambitioni dedit, non mihi quoque ſuas* deſunt Cod. Memm. *ſpes* recte filios explicant. Ovid. III. Epiſt. 94. *Devovit nati ſpemque caputque ſui.* Claudian. II. Rapt. 158. de Proſerpina. *Frugiferae ſpes una Deae.* ita de pecore Virgil. III. Georg. 473. *ſpemque gregemque ſimul.* ubi Servius explicat, agnos cum matribus. vid. & eum ad Ecl. I. 15. & IV. Geog. 162. *ſpem gentis* de aquilarum foetibus. BURM.

Quum ad vota properant] Vide Sueton. de illuſtr. Grammat. cap. IX. Perſ. Satyr. II. à WOUWEREN. Infr. cap. LXXXIX. dicit, *in vota properare.* ſed cap. LXIV. *ad rixam properare.* vide ad Lucan. III. 359. BURM.

Cruda adhuc ſtudia in forum propellunt] Theon Sophiſta I. Progymn. Οἱ μὲν παλαιοὶ τῶν ῥητόρων οὐκ ᾤοντο δεῖν ἐφικέσθαι πρῶτον τινὰ τῆς ῥητορικῆς, πρὶν ἀμωσγέπως ἅψασθαι φιλοσοφίας. Νῦν δὲ οἱ πλείους τοσούτου δέουσι τῶν τοιούτων ἐπαΐειν, ὥστε οὐδὲ τῶν ἐγκυκλίων καλουμένων μαθημάτων ὁτιοῦν μεταλαμβάνοντες, ἄττουσιν ἐπὶ τὸ λέγειν. Καὶ τὸ πάντων ἀγροικότατον, οἱ δὲ οὐδὲ εἰς [illegible] ἐγγυμνασάμενοι, ἐπὶ τὰς δικανικὰς καὶ δημηγορικὰς ἵενται ὑποθέσεις. à WOUWER. Stat. lib. II. Achill. v. 78.

Obſtat genitorque roganti
Nutritorque ingens, & cruda exordia magnae
Indolis.

Et lib. III. Achill. v. 81.

--- *Cujus ab ortu*
Cruda rudimenta & teneros formaverat annos
Centaurus.

Tertul. de cult. Foem. I. 2. *mulieres adhuc incultae & incompoſitae, & (ut ita dixerim) crudae, & rudes Angelos moverant.* ſic Ampl. Cuperus notavit *auſteritatem* de indoctis dixiſſe Lactantium lib. I. cap. 4. BURM.

In forum propellunt] MSS. Tornaeſii & Codices Leid. Colbert. & Tragurianus, *impellunt*, quod recipiendum puto; *propellere* enim magis removendi vim, quam intrudendi, habet. Ita Cicero *impellere in caſum, mentem, fraudem* & ſimilia dixit. poſſet tamen *propelli* defendi auctoritate Taciti III. Ann. 66. *obſcura initia impudentiſſimis auſis propellebat*, ſi de vera ejus loci lectione conſtaret. *impellere* de fluminibus, quae aquam propellunt, dici vidimus ad Lucan. III. 232. & ita naves impelluntur, velis & remis &c. Verum autem eſſe, quod hic reprehendit Satyricus, exemplo Criſpini, qui ſedecim annorum adoleſcentulus capitalem cauſſam ſuſtinebat, docet Barthius ad Stat. lib. V. Sylv. II. verſ. 102. BURM.

Qua nihil eſſe majus] *Et quia.* DEBEN. Lege, *qua nihil prodeſſe magis confitentur.* AURAT. Unus ex veteribus, *magis.* PUTEAN. In Cod. Traguriano deſunt illa, *& eloquentiam.*

Pueris adhuc naſcentibus] Sic Claudian. *triumphis induit.* Barth. n. 2335. Deinde pro *naſcentibus*, lege aut *lactantibus*, aut *dentientibus*, aut *vagientibus*, & poſtremum illud proxime accedere videtur ad vulgatae ſcripturae literas pronuntiationemque. Gruterus Suſpic. l. II. c. 10. Acumen Criticum! Lege *paſcentibus*, ita omnino imbibi exaratum Arbitro. *naſcentibus* enim enormis eſſet figura ac oppido intempeſtiva: quod aliis quoque viſum. Deinde literae *p.* facilem & crebrum eſſe deflexum in *n.* annotavi aliquot locis in Veterum ſcriptis. Iſ. Pontanus Not. in Macrob. lib. VII. cap. 16. imo lege *naſcentibus*, quod nihil aliud eſt, quam, quemadmodum dixit Arnobius lib. VII. *Cui non ſit ingenitum, imo ipſis paene in genitalibus matris impreſſum.* Meurſius Crit. Arnobian. lib. II. cap. II. vel, adhuc locis matrum involutis. Wouwer. in Polymath. cap. 30. ERHARD. MSS. *adhuc innocentibus.* M. Foelix Octav. *annis adhuc innocentibus.* utraque lectio tolerabilis. BOURDEL. *naſcentibus* meliores. *Innocentibus* unus ex ſcriptis. Pontanus ad Macrob. VII. Saturn. 16. & Gruterus legunt *paſcentibus.* Alii *lactentibus*, aut *dentientibus*, aut *vagientibus*, alii denique *creſcentibus*: fruſtra. Nil muto, optime *naſcentibus*: hoc eſt, infantibus admodum; quomodo apud Cic. lib. II. Acad. Quaeſt. cap. 5. *Quod ſi illi tum in novis rebus, quaſi modo naſcentes haeſitaverunt, nihilne tot ſaeculis ſummis ingeniis, maximis ſtudiis, explicatum putamus?* BOSCH. Auctor de claris Orator. 27. *Thucydides, qui non naſcentibus Athenis, ſed adultis fuit.* BURM.

Induunt] *Indunt* AURAT. ſic apud Tacit. Ann. XV. 45. *animum bonis artibus induerat.* Quintil. cap. I. lib. I. BOURDEL. Barthius Adv. XXV. 10. *inducunt* mavult. ut uno velut ictu pueris eloquentiam impingere voluiſſe parentes indicet, nec velle laborum gradus fieri. Sed lib. LIII. Adv. 9. vulgatam iterum defendit, quae certe eleganter oſtendit, pueris ut veſtibus, ita & eloquentia à primo

Digitized by Google

tur laborum gradus fieri, ut ſtudioſi juvenes lectione ſevera mitigarentur, ut ſapientiae praeceptis animos componerent, ut verba atroci ſtilo effoderent, ut, quod vellent imitari, diu audirent, ſibi nihil eſſet magnificum,

primo aevo indui. corrigendus ita & Modeſtinus in lege XI. §. 4. ff. *de muner. & honor. Eos, qui primis literis pueros induunt, non habere vacationem Divus Antoninus reſcripſit:* nunc *inducunt* circumfertur. alii *imbuunt*. Quintil. l. 1. c. 1. *nihil pejus iis, qui paulum aliquid ultra primas literas progreſſi, falſam ſibi ſcientiae perſuaſionem induunt.* idem Declam. IX. *Natura pectoribus noſtris induit ſocietatem.* Boeth. lib. 1. 6. *Falſis opinionibus induuntur.* male Zitsman. *imbuuntur* malebat. Senec. Epiſt. XCIV. *nulla re magis animis honeſta induuntur.* ubi vide Gruteri notas. Idem Senec. Epiſt. LXXXIII. eadem metaphora dixit, *ſe vitiis exuere*, ut Muretus correxit. Ita & Lutatius corrigendus ad Stat. lib. VI. Theb. verſ. 738. *Pollux hoc exercitio, dum inter mortales eſſet, delectabatur, & hoc Alcidaman induit.* male Barthius *imbuit*. Ita & recte Claudianum in ſecundo Conſulat. Stilic. verſ. 121. correxit Heinſius:

--- *Teneroſque his moribus induit annos.*

ubi vid. ejus notas, & VI. Conſ. Honor. verſ. 67.

--- *Parvumque triumphis*
Induit.

Has enim voces ſaepe confuſas, docere te poſſunt ejuſdem Heinſii notae ad Ovid. lib. II. ex Pont. El. 1. verſ. 65. & ad Claud. lib. II. de rapt. Proſerp. verſ. 93. Eadem figura Aelianus lib. V. Var. cap. 9. de Ariſtotele dixit, εἶτα ἔξω ἐφαρμακοπώλει, ἣν μετὰ ταῦτα ἐκτήσατο. BURM.

Quod ſi paterentur] Auctor dialogi de oratorib. c. XXIX. *Nec in auctoribus cognoſcendis, nec in notitia vel rerum vel hominum vel temporum ſatis operae inſumitur: ſed expetuntur, quos Rhetoras vocant.* FR. PITHAEUS.

Laborum gradus] Ut paulatim comprendi poſſent. à ſcutis deductum. Hilarius:

Progenies ſequitur, gradibus per crimina creſcens.

Paterculus lib. II. BARTH. Ut recte Hierocles Pythagoraeus; τὰ δὲ μικρὰ πρὸ μεγάλων ἐστὶν ἐν τάξει τοῖς ἀνιοῦσι: ita nec Philoſophia de plano adiri poteſt; per gradus ad illam enitendum eſt, &, quod Syneſius in Dione, ὁδὸν παρασκευάζεσθαι, καὶ κλιμακηδὸν ἀνιέναι. Ardua & excelſa non petimus aditu expedito. Auguſtinus de Ordine lib. II. *Hinc ſe illa ratio ad rerum divinarum contemplationem rapere voluit. Sed ne de alto caderet, quaeſivit gradus, atque ipſa ſibi viam per poſſeſſiones molita eſt.* Ita in ipſis artibus certi gradus. Wouwer in Polimath. cap. 26. quem vide ſis. ERH.

Et ſtudioſi] MS. Tornaeſii & Tragur. *ut ſtudioſi.* Barth. XXV. adv. 10. mallet *furioſi*. infeliciter. *juvenes* recte *ſtudioſos* dici, ut *ſtudioſos eloquentiae, juris* &c. dici vidimus ad Sueton. Neron. XXXII. *ut* vero hic quater repetitur, quod fieri ſolere vidimus ad Virgil. I. 486. & ad Lucan. Sueton. & alios ſaepe. BURM.

Mitigarentur] Impreſſi & veteres, *irrigarentur*; quod non adeo placet. PUTEAN. Severianus: *Veteres Oratores legendi ſunt, & praeſentes audiendi. Super haec frequenter ſcribendum, agendum & declamandum.* Vide Tacitum Dialog. de Orator. WOUWEREN. Sic Plato dixit in fine lib. III. de Republ. loquens περὶ τῶν ἐπικούρων ſuae Reipub. quos & φύλακας appellat: ὃ μὲν τοι ἄρτι ἐλέγομεν ἄξιον (διισχυρίζεσθαι) ὅτι δεῖ αὐτοὺς τῆς ὀρθῆς τυχεῖν παιδείας, ἥτις ποτέ ἐστιν, εἰ μέλλουσι τὸ μέγιστον ἔχειν αὐτοὺς τὸ (Ita enim ſcribendum eſſe contendo, non τῷ) ἥμερον εἶναι αὑτοῖς τε καὶ τοῖς φυλαττομένοις ὑπ' αὐτῶν. Et Ovid. de Ponto lib. II. El. 9.

Adde quod ingenuas didiciſſe fideliter artes
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.

Et alibi;

Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura eſt,
Pectora molleſcunt, aſperitaſque fugit.

Henr. Stephanus Schediaſmat. l. III. c. 11. ERHARD. Alii, *irrigarentur*; poſſis & *initiarentur.* Sed praeſtat quod recepimus: ita apud Gell. l. XIII. c. 2. *relinquendum igitur viſum eſt in ingenio, quod dies atque aetas mitificat.* Ubi & ingenia cruda cum acerbis comparat pomis. HEINS. *Irrigarentur* Leid. cod. & tres alii. Doctiſſ. M. Oeveringius putat legendum eſſe, *initiarentur*; quia paullo poſt ſequitur, *diu audirent*, quod Pythagoricum ſilentium ſpectare videtur. BOSCH. *Irrigarentur* etiam Cod. Colbert. quem conſenſum non facile repudiarem, quum, ut ager, antequam fructus proferat, ita inculti juvenes irrigari etiam debent. Sic mox *flumine largo plenis.* BURM.

Sapientiae praeceptis] Ut viverent ſecundum praecepta melius. RITTERSH. Optimus horum verborum interpres eſt auctor Dialog. de orator. cap. 31. BURM.

Stilus atrox.] Acumen ſtili. Stilo ſcribebant in cerata tabula, cujus ſtili pars, qua ſcribebant, *acumen* dicebatur: altera pars erat obtuſa, qua, quae non placebant, delebant, & complanabant ceram. GLOSS. Stilo ſcribebant in cerata tabella, cujus ſtili pars, qua ſcribebant, *acumen* dicebatur. Cic. *omnia ſub acumen ſtili ſubeant.* Altera pars erat obtuſa, qua in cera, quae non placebant, verba delebant, ut eſt in Prudent. περὶ στεφάνων, hymn. X. Hinc Horat. Satyra 10. lib. I.

D *Saepe*

cum, quod pueris placeret: jam illa grandis oratio haberet majeſtatis ſuae pondus. Nunc pueri in ſcholis ludunt, juvenes ridentur in foro: & quod utroque turpius eſt, quod quisquis perperam diſcit, in ſenectute confiteri non vult. Sed ne me putes improbaſſe ſchedium Lucilianae impro-

Saepe ſtilum vertas. *Vertit ſtilum*, qui, cum ante ejus acumine ſcriberet, vertit, & alteram ad delendum partem adhibet. Turneb. Adverſar. lib. XIV. cap. 24. ERHARD. Variis modis verba olim deleri ſolita, ut veru, ſive ὀβελίσκῳ, notis, lituris, aſteriſcis, transverſo calamo, ſtylo, miniata cera, &c. de quibus alibi. Facetiſſimus jocus eſt Septimii Clodii apud Sueton. de clar. Rhetorib. cap. V. qui Antonii Fulviam, cui altera bucca inflatior erat, *acumen ſtili tentare* dixit. *Atrox ſtylus*, expungens. BOURDEL. Qui ſtylum vertit & atroci ſtylo effodere neceſſe habet. ANONYM. Ut calamus in charta & membranis ſcribit, ſic ſtilus in cera, inquit Hieronymus in expoſitione Pſalmorum. Apulej. VI. Met. *ſed aſtans*, ait, *non procul dolebam ego, mehercule, quod pugillares & ſtilum non habebam, qui tam bellam fabellam praenotarem.* Hinc *ima* cera pro ultima teſtamenti parte. vid. Alex. ab Alex. II. Gen. Dier. cap. 1. Veteres autem non ſolum in chartis & membranis, ſed etiam & in omentis, ſive dentibus elephantinis, ut legit Rob. Titius lib. 1. Locor. Contr. cap. 8. textilibusque malvarum foliis atque palmarum ſcripſiſſe hiſtorias, refert Iſidor. lib. V. cap. 6. & Beroald. in II. Met. Apulej. quin & pumicabantur libelli, ut idem Iſidorus, citatque hos verſus Catulli: *Cui dono lepidum meum libellum, Arida modo pumice expolitum.* DUPEYRAT. Inclementi. Non memini alibi obſervare hoc vocabulum tam clementi ſignificatu. In Plauto tamen, *atrox aſtutia*, pro inſigni, Capt. Act. III. Scen. 4. BARTH. Et tamen lib. XXV. Adv. cap. 10. non poteſt concoquere *atrocem ſtilum*, & mallet *acriorem* reponere. Sed recte de Salas expoſuit *atrocem*, rigidum, cenſorium, qui nihil indulget vitioſo juvenum ſcribendi calori. quo ſenſu *atrocem Catonem* Horat. II. od. 1. dixit. Et ita Suet. Tiber. LVIII. *Atrociſſime leges exercere* dixit, quum nullius criminis gratia fiat cuiquam. vide ad Valer. Flac. VI. 662. *nec verba atr. ſt. eff.* Gabbema. BURM.

Quod vellent] Impreſſi quidam, *quem*. CL. PUTEAN. *Quam* Cod. Memm. *mutari* Colbert. qui frequens lapſus librariorum.

Sibi nihil eſſet magnificum] *Ibi nihil* legit Pflugius: veteres editiones, *jam ſibi nihil*, quod forte interponendum, aut legendum, *ſibique nihil*, vel, *ut ſibi nihil*. ERHARD. *Eſſe* prima editio. *magnificum* recte pro praeſtanti & excellenti capit Colvius ad Apulej. de dogm. Plat. p. 204. *ſibi* Colbert. BURM.

Placeret] *Placent* quidam codices. *placuit* Scriver. *jam grandis illa* Cod. Leidenſ.

Ludunt] id eſt fictis argumentis laſciviunt. Gregor. Nazianz. Ep. LVII. apud Creſoll. Theatr. Rhetor. IV. 7. Παίζομεν ἐν μειρακίοις, καὶ πλάσμασι. Scaliger ad oram Cod. Leid. ex alio adſcripſerat, *lucent*, ut eſſet ſenſus, qui in ſcholis videntur ſplendide dicere, in forum ut alium orbem tranſlati, umbratica illa eloquentia, ridentur ab uſu peritis oratoribus. BURM.

Turpius eſt] *eſt* non habet Colbert.

Quisquis] Impreſſi quidam, *quisque*. BOSCH. *Quod quisquis puer perperam didicit* Scriver. *quod quisquis juvenis* Munck. in Epiſt. ad Heins. *didicit* Cod. Tragur. BURM.

Perperam diſcit] Lege, *puer jam diſcit*. Nicol. Faber. DANIEL. Claudianus Mamertus lib. 1. de ſtatu animae: *Tenellis adhuc infantiae quondam ſuae perſuaſionibus in ſenectute puerascunt.* WOUWEREN. Locus antea vitioſus à virgulis, quem nunc ſanum eſſe judico. Sophocles Oedipo Col. Γέροντα δ' ὀρθοῦν φλαῦρον, ὃς νέος πέσοι. quo loci Scholiaſt. τὸν ἅπαξ ἐν νεότητι πεσόντα, ἐν γήρᾳ ὀρθοῦσθαι ἀδύνατον. Tangit autem Petron. vitia ſtudiorum ſui temporis, ut Sidon. Apoll. contra Apulej. Florid. IV. *Penes quos omnem diſciplinam pueri diſcunt, juvenes oſtentant, ſenes docent.* Recte hoc Apulej. & Petronio ex antica. BOURDEL. Recte Douza Horatianam imitationem hic vidit. expreſſit idem quoque Arnob. contra gentes lib. VI. pag. 197. *quod ſemel ſine ratione feciſtis, ne videamini aliquando neſciſſe, defenditis.* Vide Barth. ad Claud. Mamer. pag. 246. Senec. Ep. XXXIII. *numquam auſos facere, quod diu didicerant.* BURM.

Improbaſſe ſchedium Lucilianae improbitatis] *Schedium* eſt inelaboratum opus, & extemporanea ſcriptio. GLOSS. Imo *Lucillianae*. nam & Satyras ſcripſit Lucillius. Turneb. legit, *Lucillianae humilitatis*. nam in v. c. legitur *Lucinianae*. DANIEL. Apul. Apolog. 1. *Omnifariam noveritis, & in iſto, ut ait Lucilius, ſchedio experiamini.* FR. PITHOEUS. Impreſſi *Lucianae improbitatis*. idem pene error eſt apud L. Apulejum Apolog. 1. & in loco Sidonii, quem alibi de Sidonio adſcripſimus. PUTEAN. Forte, *probaſſe ſtudium Aſianae*. AURAT. Forte, *Licinianae*. RITTERSH. Ita correxi. olim legebatur, *ſtudium Lucinianae humilitatis*: in aliis editur, *Lu-*

cianae

improbitatis, quod ſentio, & ipſe carmine effingam:
V. *Artis ſeverae ſi quis hamat effectus,*

Men-

cianae improbitatis. Lucillius in Satyris interdum ſe ad humilitatem jamborum demittebat, hodieque in Grammaticis quidam ejus jambici reperiuntur. Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 6. & Scalig. Auſon. lect. lib. II. II. *Schedium* eſt inconditum exemplar & inelaboratum. Sidon. lib. VIII. ep. 3. *Apollonii Pythagorici vitam, non ut Nicomachus ſenior e Philoſtrati, ſed ut Taſcius Victorianus e Nicomachi ſchedio exſcripſit.* Savaro in Not. ad Sidon. Vide tamen Caſaubon. de hoc loco lib. II. de Satyr. cap. 3. In v. c. Pithoei legitur, *Lucilianae improbitatis.* An accipiendum pro *inhumanitate*, eo ſenſu, quo Horat. dixit;

Surge & inhumanae ſenium depone Camoenae?

ERHARD. Perperam Douza lib. I. Praecid. 2. *Licinianae* legit. Scaligeri emendationem adverſus Douzam confirmo his Apuleji verbis initio libr. de Socratis deo: *Sed ne omnifariam noveritis, & in iſto, ut ait, Lucillius ſchedio & incondito experiamini an idem ſit repentinus, qui praeparatus.* En ſchedium Lucillii. Juriſperitiſſimus fori Lutetiani Varro, Petr. Pythoeus lib. II. Adv. cap. 10. Lucillii locum, cujus meminit Apulejus, ex veteris ſcripturae veſtigiis ſuſpicatur eum eſſe, quem Sextus Pompejus refert in voce *Schedia*, quae ipſe incondita carmina interpretatur. DUPEYRAT. *Studium Lucilianae vel improbitatis vel humilitatis* Leid. cod. unde Nob. Heinſio legendum videbatur, *ſchedium Lucilianae humilitatis praeparatum.* BOSCH. *Lucianae improbitatis* Cod. Colbert. *ſtudium Lucianae* Leidenſ. non *Lucilianae.* Ego praetuli *ſchedium Lucilianae improbitatis.* nam illud *humilitatis* praeter auctoritatem codicum MSS. eſt intruſum. Vult autem Petronius indicare, ſe quoque poſſe extemporale aliquod carmen, nec elaboratum facere, ad morem Lucilii, qui in uno pede ſtans ducentos verſus effundebat in hora, teſte Horat. I. Sat. IV. & X. Schedium enim in Gloſſis redditur *ex tempore dictum.* plura de ſignificatione vocis *ſchedii* vide apud Barth. II. Adv. 3. Colv. ad Apul. de Deo Socrat. initio. Guilandini Papyrum p. 52. Eleganter Agathias in Epigrammate Antholog. II. 47. pag. 259. vocat σχέδιον πότον, *potum ſubito paratum & factum.* & ita σχέδια βέλη Aeſchyl. Choeph. 161. ubi vid. Schol. & ita σχεδία dicitur navis temere facta Euripid. Hecub. 113. ubi videndus Scholiaſtes. Nicander Ther. 622. σχεδίην οἴνην vocat, ut recte Gorraeus vertit, *vinum quod ſors tibi cumque paravit.* dubito vero an Scholiaſtes, qui Corcyraeum vinum explicat, non confuderit voces σχέδιον & σχερίαν. nam Corcyra Σχερία dicta fuit olim. vide Steph. de urbib. & Sch. Apollon. Rh. IV. 542. Idem vero Nicander, quod Agathias, σχέδιον ποτὸν indicat. Locum vero Apuleji & vitioſe & non ex vero loco citant Fr. Pithoeus, & Dupeyratius. Legitur in Florid. XXII. *improbitatem* autem *Lucilii* vocat, quia ille multo ſale urbem perfricuit, ut eo ſenſu forte Martial. III. 20. dixit *improbos Phaedri jocos*, id eſt audaces. Satyricum vero ſal in eo eſt, quaſi dicat, non tanto opere extollendam eſſe illam extemporalitatem, quia, ſi animum ipſe vellet ad eam intendere, non minus quam Declamatores iſti, paratum ſe oſtendere poſſit. De illa extemporalitate, & de αὐτοσχεδίοις vide Creſoll. Theatr. Rhet. III. II. BURM.

Artis] in Colbertino Codice erant jambicis interpoſiti Hexametri verſus hoc ordine I. 14. 2. 15. & ita porro ad finem alternabantur. de hoc carmine videndae Epiſtolae mutuae Nic. Heinſii & Graevii in Sylloge noſtra Tom. IV. 265. & ſeqq. BURM.

Artis ſeverae ſi quis amat effectus] Lego ex V. C.

Amat ſeverae ſi quis artis effectus.

Vide Turnebum. DELBEN. Forte, *ardet effectus*, ut alterum ſit ex gloſſa. SAMBUC. Alii, *ambit.* Stephanus, *ardet.* TORNAES. Mirum tam diu haec non probabili ſaltim conjectura tentata. Lege, *artis ſevere ſi quis ardet affectu.* Vel ſane *effectus* retineatur, quod pro ſumma ſcientiae poſitum. Vitruv. lib. I. cap. 2. *non tantum Architecti non poſſunt in omnibus rebus habere ſummum effectum.* Sic *ſalutis effectus* apud Boëth. lib. III. de Conſ. philoſ. 10. BARTH. Sunt jambici: & eſt protrepticon. alii *ſi qui hamat.* ſic infra in v. cod. legitur,

Hos inter fluctus qui raptis evocat armis?

pro, *quis raptis.* Et ſupra in MS. cod. Bongarſiano, *Qui poſtea ad ſummam Thucydidis* pro *quis.* ERHARD. Lege, *Hamat effectus*, elegantiſſime, ut Cicero apud Nonium, *adhamare honores.* Quod mira elegantia enuntiatum. Contra quam frigidum eſſet *adamare?* neque ſane latinum eſt *adamare honores*, pro captare honores. Quare qui Nonium reprehendunt, ipſi potius reprehendendi. SCALIG. ad Catalecta p. 286. MSS. *Artis ſecretae.* ut & repoſuimus. Dixerat enim prius, *Non te fraudabo artis ſecreto.* Poteſt tamen retineri *ſeverae*, ſi reſpicias ad ea, quae dixit, *Ut juvenes ſevera lectione mitigarentur.* Quoniam tamen aliam lectionem habent MSS. hanc elegi. BOURDEL. Scaligeri conjecturam probat Heinſius in notis ad Ovid. de medicam. faciei v. 25. Quod & fecerat Rutgerſius III. Var. 3. & Gebhard. II. Crepund. 13. Barthius, ut erat mirae inconſtantiae, ad Stat. v. Theb. 7. & Adv. XXIV. 17. legit *ardet.* Ad Paulini vero Euchariſticum verſu 6. & ad

 Claud.

Mentemque magnis adplicat, prius mores
Frugalitatis lege poliat exacta:
Nec curet alto regiam trucem vultu,

2 *Clieuſ-*

Claud. Mamer. pag. 289. *adamat*, pro quo verbo tanquam pro aris & ſocis dimicat contra Scaligerum ad Claudian. II. in Rufin. 360. Ego Scaligeri lectionem praetuli. *Adamat*, *ardet*, aut *ambit* ex ingenio eruditorum provenerunt. *Amat*, eſt in prima editione & MSS. Colbert. & Leidenſ. & Traguriano. Heinſius ſequitur lectionem Deibenii. *Amat*, etiam Grotium probaſſe colligere licet ex verſu incerti Poëtae apud Stobaeum pag. 94. quem vertit.

Artis ſeverae quisquis effectus amat, .
Ventris domare debet immodeſtiam.

Qui *adamat* praetulere, credidere id plus ſignificare, quam amat. ut apud Senec. Ep. LXXI. *Si virtutem adamaveris; amare enim parum eſt.* nobis *hamat* placuit olim & nunc, unde *amat* facile fecerunt librarii: Omiſſas enim saepiſſime adſpirationes quis quaeſo ignorat? & ita verſui ſatisfit. *effectus* autem *artis* ſive *eloquentiae* eſt, ut Cicer. loquitur II. Tuſc. I. *audientium approbatio.* hanc autem orator, ut piſcator, debet conſequi auribus inſidias faciendo. vel etiam bona oratio, ut Quinctil. II. 14. BURM.

Prius more] Priſco more. GLOSS. Scribendum eſt fortaſſe uno verbo, *prius-more*: hoc eſt, more priſco, & veterum Poëtarum conſuetudine, ut apud Propertium, *prius-domina*, *ante-cupidinibus*, *ante-lino*, *nunc-dea.* apud Plautum in Truculento.

Ut ante-parta demus poſt-partoribus.

apud Terentium, *ſemper-lenitas*, & alia id genus trecenta. *Palleat* vero, quod eſt in c. v. magis placet, quam *polleat.* id enim ſentit; ei, qui velit magnum aliquod moliri & efficere in litteris, more veterum exacte colendam eſſe frugalitatem, ita ut eam rem pallor indicet ex ſtudiorum collectus vigiliis. Caſſius Parmenſis de Orpheo:

-- -- -- *omnis & illuc*
Perditus incumbens Muſae pallebat amore.

Tenebricoſus Satyricus.

At te nocturnis juvat impalleſcere chartis.

Idem,

Iratum Eupolidem vegrandi cum ſene palles.

RICHARD. Unus ex veteribus, *Merae.* ſed hi ſunt Scazontes. PUTEAN. Legi, *morem*, & dein *pellat* menſura verſus poſtulat, nec improbat ſententia. Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 6. ita & Scalig. ad Catalecta, & interpretatur, morem luxus pellat nova frugalitate. Leg. *more Frugalitatis lege polleat exacta.* *More*, eſt vitae quadam honeſta ratione atque inſtituto. Horat. lib. IV. Od. V. vs. 22. *Mos & lex maculoſum edomuit nefas.* Varro apud Macrob. lib. III. Saturn. *Mos eſt in judicio animi, quem ſequi debet conſuetudo*, id eſt, cultus moris. Edict. Dioclet. & Maximiani Caeſ. *ſi cunctos ſub imperio noſtro agentes caſtam in omnibus more colere perſpexerimus vitam.* Pet. Pithoeus Not. ad Collat. Moſaic. & Rom. leg. tit. VI. Lege:

Artis ſeverae ſi quis amat effectus,
Mentemque magnis aptat, prius amore
Frugalitatis legem pellat exactam.

Et videtur idem voluiſſe Poëta Venuſinus ad Maecenatem;

Faſtidioſam deſere copiam.

Legem enim *exactam*, diaetae exactum illud ſive plenum, ut ita dicam, dimenſum intelligo. Meminit etiam alibi Petron. *Vellem tam innocens eſſet frugalitatis meae hoſtis.* ſed aptiſſime huic loco Romanae philoſophiae Siren Seneca. *Non poteſt ſtudium ſalutare fieri ſine frugalitatis cura.* Iſ. Pontan. Not. in Macrob. lib. VII. cap. 3. Lege:

-- -- -- *prius morem*
Frugalitatis lege calleat exacta.

morem pro virtute aut diſciplina poſuit. Barthius in Ceir. Virgil. num. 10. Richardus legit juncto verbo, *prius-more*, hoc eſt, more priſco & veterum poëtarum, ut infra,

-- -- -- *prius-veſtigia luſit.*

id eſt, priora. & alibi, *contubernali-modo*, ſi vera eſt ejusdem Richardi emendatio, de qua dubitare licet. pro *prope-vicinus* in Catull. Priapo:

Vicinus prope dives eſt, -- -- --

Et §. 2. Inſtit. de donation. *retro-principes*, id eſt, ſuperiores vel anteriores. ERHARD. Totum carmen hoc mirifice mendoſum, ut Petroniana omnia, quod ita emendatum ac priſtino nitori reſtitutum debes, Candide lector, illuſtri Nicolai Heinſii ingenio. Primo verſu tranſponendae voces, ut conſtet numerus,

Amat ſeverae ſi quis artis effectus,

tum pro iis, quae mox ſubſequuntur, & variis conjecturis tentata ſunt jam pridem, repone,

-- -- -- *prius mores*
Frugalitatis lege poliat exacta. BOSCII.

Hujus loci correctio debetur Heinſio ad Ovid. Medic. faciei v. 25. Barth. Adv. XXIV. 17. legit:

-------- *prius morem*
Frugalitatis lege calleat exacta.

ad Claudian. vero in Rufin. II. 360.

-- -- -- *primis morem*
Frugalitatis lege polleat exacta.

meras

Digitized by Google

Clienſque coenas impotentium captet:

Nec

Merae Cod. Memm. *mere* Leid. unde Boſchius *mores.* ſed contra metri leges & rationem.

Frugalitatis lege polleat exacta] Jul. Severianus. *Oratoris artibus nemo inſtrui poteſt, niſi cui ingenium, & frequens ſtudium. Primum animi ſit quaedam naturalis potentia. Tum vox, latus, decor, frugalitas, laboris patientia.* WOUWEREN.

Poliat] *Palleat* Cod. Leid. quod, quia *pallor* eſt amoris & frugalitatis, & contra *pudor* temulentiae, probabat Anonymus. BURM.

Nec curat alto] Contemnente. Horat. Od. 9. lib. IV. *Rejecit alto dona nocentium vultu.* BOURDEL. Gronov. ad Senec. de tranqu. anim. cap. I. hunc locum expoſuit.

Regiam trucem] Quam videtur depingere Pindar. Od. 6. Olymp. contra *Curia Calabra* apud Virgil. VIII. Aen. 170. ut Batnae Regiam deſcribit Julian. Imperator Epiſt. ad Liban. καὶ τὰ βασίλεια πολυτελῆ μὲν ἥκιστα. πηλοῦ γὰρ ἦν μόνου καὶ ξύλων, οὐδὲν ποικίλον ἔχοντα. errore Librarii, πικίλον. BOURDEL.

Impotentium] Valde potentium, vel ad invidiam potentium. GLOSS.

Impotentum ne captet] Sic nos emendavimus. veteres libri habent, *Impotentum captet.* At ſi quis malit *impotentium*, illud, *nec*, ex priore verſu hic tacite repetatur. PUTEAN. Lege *ne potentium.* Turneb. Adverſ. lib. XIX. cap. 6. Vel,

Clienſve coenas impotentium captet. Aut:
Clienſque coenas ne impotentium captet.

Nam in v. c. eſt:

Clienſque coenas impotentium ne captet,

repugnante verſu. *Impotens* eſſe videtur ad invidiam potens, ἀκρατής, ut & Donatus docet. Grotius in Februis ad Capellam, lib. v. pag. 137. Imo *impotentium*, id eſt, valde potentium, quemadmodum obſervavit Soſipater Chariſius lib. II. ubi admonet praepoſitionem *in* eſſe modo derogativam, modo adjectivam. Servius ad I. Aen. Virg. vs. 502. *Impotens, & ſatis, & minus, & nihil potens ſignificat. Impotentiſſimi Principes* M. Tullio lib. X. epiſt. I. Exempla multo plurima notarunt Juretus ad Symmachum lib. II. epiſt. 95. Savaro ad Sidonium lib. V. epiſt. 12. Ach. Statius ad Catull. epig. 36. Sic *inutilis* pro valde utili: Interpres Sapientiae cap. XIII. *Diligenter fabricet vas inutile in converſationem vitae.* quod ſive Philo ſive Septuaginta dixerant ἀχρήσιμον σκεῦος. Lyranus vetuſtiſſimis codd. eam lectionem eſſe adſerit; ſed in eo erravit, quod divellendam vocem exiſtimarit: cujus auctoritate falſus Dionyſ. Richelius expoſuit *intus utile.* Fr. Lucas in Notationib. teſtatur quidem, ſe in vetuſtiſſimis & optimis libris reperiſſe, *inutile*, & à Gloſſematis exponi, *valde utile*, recipere tamen dubitavit. Per me nunc licet confidentiam ſumat, & Interpreti ſuam ſibi vocem redonet, quam ne quidem Auctor Mammotracti auſus fuit damnare; cogitetque ad eandem faciem Tertulliano *inbonum*, Ciceroni *infractum*, aliis alia eſſe dicta. Huguitio: *Imprudens, non prudens, vel valde prudens; in quo ſenſu raro invenitur. Virg. in Georg.* I. 373.

---- *Numquam imprudentibus imber*
Officit. ERHARD. Valde potentium, ut poſtea, *ubi eſt impotentia tua?* Gloſſ. Vet. *inſegnes* ἀδεξιῶς. Valer. Max. lib. IX. Sueton. Claud. cap. XV. Apulej. V. Miles. Sic apud Graecos, νη, καὶ στέρησιν σημαίνει καὶ ἐπίτασιν, ὡς νήχυτον ὕδωρ, τὸ πολύχυτον. Interpres Apollon. lib. III. dico poſtea. BOURDEL. *Impotentum* Cod. Colbert. vide Gronov. ad Senec. de Conſt. cap. V.

Nec perditis] Forte, *nec in popinis abditus.* AURAT. & STEPHAN. Sic habet unus ex veterib. & Impr. Alter, *Nec praedictis abdictus.* quod rectum non videtur. PUTEAN. Memmii liber, *Ne perditis addictus* ſine dubitatione eleganter & integre ſcribit. vulgo *perdictis addictus.* Turneb. Adverſ. lib. XIX. cap. 6. ERHARD. Lege *perditus.* Douſa interpretatur nequam & diſſolutus. WOUWEREN. Hanc lectionem ab Arbitri manu profluxiſſe, praeſertim cum varient ac turbent codices ſcripti, vix videtur. Perditorum enim hominum conſuetudinem non tantum ſtudioſo literarum ac artium bonarum, ſed honeſto cuicumque fugiendam eſſe quis neſcit? In Traguriano, *Nec perdictis abditis.* In aliis exemplaribus haberi monent homines eruditi, *perdictis addictus* vel *abditus.* Franciſcus Daniel è ſuo codice, *Nec praedictis additus.* Unde minima mutatione concinnari poteſt, *Nec praediis abductus.* Certe *addictus* cum mox infra repetatur denuo importune, hoc loco tolerari vix poteſt. *Abductus*; à ſtudiis nimirum. Quomodo veteres frequenter locuti, Cicero in primis ac Terentius. Tale eſt Tullianum illud epiſtolis ad Q. Fratrem, *Abduco me ab omni reip. cura.* Caeterum ſeceſſus praediorum uni otio, ſtudiis promovendis perquam inimico, ut plurimum dicatus, quod Genio compotationibuſque ac venatui illic indulgerent. Unde *rus geniale* apud Poëtas frequenter occurrit. De compotatione rem & Arbiter hic loci tangit, qui nullis deliciarum illecebris avocari aut interrumpi ſtudia patitur; ſed iis aſſidue inhaerendum monet. BOSCH. Haec omnia Boſchius ab Heinſio habuit vid. Epiſtol. CCLXX. Syllog. noſtrae tom. IV. Varie vexatus locus. concinnator editionis Blau-

ianae,

Digitized by Google

Nec perditis addictus obruat vino
Mentis calorem, neve plauſor in ſcena
Sedeat redemtus biſtrioniae addictus.

Sed

lanae neſcio unde exhibet *perditis applicitus*, quam conjecturam Gronovio tribuit manus quaedam docta, in margine editionis de Saias, quam poſſideo, exiſtens. Circumſcruntur enim quaedam dictata Gronovii in Petronium e ſcholis domeſticis. Sed nimis à codicibus ablt. ego vulgatam probo, *perditis addictus*, & amplector Douzae interpretationem. Ita Juſtin. XXI. 6. de Dionyſio: *cum perditiſſimo quoque de minimis rebus diſceptare.* infr. cap. CVIII. *rabies perditorum.* Senec. Epiſt. XXV. *Perditi quoque hominis vitia ſupprimeret.* Cicer. poſt redit. in Senat. X. *ut nemo cujuſquam conducti aut perditi vocem acerbam atque inimicam bonis poſſet audire.* Horat. I. Sat. II. 15. *Quanto perditior quisquam eſt.* ubi MSS. etiam *proditior.* Cod. Colb. & Tragur. *perdictis* habebant. Appoſite Sueton. Calig. LV. *Praſinae factioni ita addictus & deditus, ut coenaret in ſtabulo aſſidue & maneret.* Si vero toties medica manus eſſet adhibenda, quoties eadem vox parvo intervallo recurrat apud auctores, excederet, credo, medicina modum. Quare *addictus* & hic & poſtea retinui. BURM.

Obruat] Eleganter & ex Cicerone expreſſum. III. Philipp. 12. *Epulantur milites, ipſe autem ſe, ut fratrem imitetur, obruit vino.* Cujus loci indicium debeo Eruditiſſimo Brouckhuſio, decori & ornamento literarum. In hac autem locutione eadem vis eſt, quae in alia Poëtis uſitatiſſima, qui ebrios *vino ſepultos* dicunt: *obruere* enim frequentiſſime pro ſepelire ponunt. *Mentis* vero *calor*, licet fervidiſſimus, à vino quotidie ultra modum aſſumto exſtinguitur, & eo ſenſu res una aliam *obruit*, quam obſcurat. Ita Valer. Flac. lib. I. Arg. vs. 319.

Obruat Idaeam quantum tuba Martia buxum.

ad quem locum forte alias plura. *Mentis calorem rumpi* vero alio ſenſu & improprie & admodum duriter dicit Claudianus II. in Rufin. 287. BURM.

Sedeat redemptus biſtrioniae] Vetus unus, *Sedeat redimitus biſtrioni.* Impreſſi, *biſtrionea*, niſi quis malit *biſtrionia* legere, quo verbo Plautus uſus eſt. Ceterum quod habet *redimitus*, non caret ratione: atque ideo rejiciendum non eſt. Coronae enim ſpectatoribus dabantur, ſedebantque plerumque coronati, qui ludis aderant, maxime factionis auctores & plauſores. PUTEAN. Tacitus Dial. de Orat. cap. XXIX. *Jam vero propria & peculiaris hujus urbis vitia pene in ipſo utero matris mihi concipi videntur. biſtrionalis favor, & gladiatorum equorumque ſtudia, quibus occupatus animus quantulum loci bonis relinquit?* WOUWEREN. Alia, quam vulgo fortaſſis, haec *biſtronia.* Sic *biſtrionales modos* agnoſcit Auctor Dial. de Orator. cap. XXVI. quem vide multis. BARTH. (quem & vide lib. XXIV. Adv. cap. 17.) Alii, *biſtrionis addictus.* ita lego magna fiducia, cum in Memmiano repererim, *biſtriones addictus.* *Addictus* autem non participatio, ſed vocabulum erit. Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 6. An *biſtroniae addictus* eſt ſtudioſus & amans, ut dicimus *doctus biſtrioniae, literarum*, &c. quemadmodum Goldaſto placet? an vero legendum *additus*, id eſt, praeſens & moleſtus? Lucil. apud Gellium; *Si mihi non praetor ſiet additus.* Aſcon. in Cic. II. Verrin. *Adſiduum, moleſtum, additum.* ERHARD. Sic Mercurius apud Plaut. in Prol. Amph.

Quid admirati eſtis? quaſi vero novum
Nunc proferatur, Jovem facere biſtrioniam.

Hiſtrionis nomen deductum eſſe a Thuſco vocabulo *biſter*, quo ludio vocabatur, notavit J. Roſin. lib. V. Antiq. Rom. cap. 6. DUPEYRAT. Haec valde mendoſa ſunt. Inter avocamenta ſtudiorum recte recenſet Arbiter vitam aulicam, coenas magnatum, ſeceſſum ruris, ac ſpectacula urbana, quae multum temporis auferebant. De ſpectaculis ac ludis hiſtrionicis nunc agit loco poſtremo. Sed in *ſcena* ſpectatores non ſedebant. Deinde cur *redemtos* eos vocat? Redemti enim proprie ſervi homines, hoc eſt hiſtriones ipſi. Lege ſic totum locum,

Nec praediis abductus obruat vino
Mentis calorem, neve plauſor in ſcenam
Sedeat redemtis biſtrionicam addictus.

Addictus ſpectator & obnoxius ſedebat redemtis in ſcenam hiſtrionicam, hoc eſt, ut dicebam modo, ipſis hiſtrionibus, quorum opera ad hoc ipſum redimebatur, praeterquam quod ſervilis eſſent ac viliſſimae conditionis. BOSCH. Et haec Heinſio furto ſubducta. vid. Epiſtol. CLXX. modo laudatam. *Sed redimitus biſtrioni ad.* Cod. Leid. Et hunc locum fruſtra ſollicitari credo, nec opus ulla correctione, quae verba planiſſima reddat difficillima. Sed *redemtis* qui legerit, ipſos hiſtriones videntur intellexiſſe, quia mercedes accipiebant, quas recidiſſe Tiberium dicit Sueton. cap. XL. ſed hinc & *Hiſtrionibus* legendum eſſet. Sed reſpicit ad corruptelam ejus temporis, qua invaluerat pecunia plauſores conducere, de qua vide Bern. Ferrarium de Acclam.

Veter.

Sed ſive armigerae rident Tritonidis arces,
Seu Lacedaemonio tellus habitata colono,
Sirenumque domus, det primos verſibus annos.
Maeonium-

Veter. II. 9. & id jam notaverat Douza in Centurionatu l. I. c. I. & inſignis locus Suetonii in Neron. cap. XX. confirmat. & neſcio an non jam prius illud ſtudium plaudendi invaluerit, & *delegati* illi *fautores* apud Plaut. Amph. Proleg. vſ. 67. & 83. huc poſſent referri. Idem vitium invaſiſſe tribunalia centum-virorum notat Plin. II. Epiſt. 14. *ſequuntur auditores actoribus ſimiles, conducti & redemti mancipes, convenitur in media Baſilica, ubi tam palam ſportulae: quam in triclinio dantur.* De furore vero, quo adoleſcentes Romani hac aetate agitabantur, & Hiſtrionibus ſe addicebant, ſaepe Seneca agit. Ep. XLVII. *oſtendam nobiliſſimos juvenes mancipia Pantomimorum.* & paſſim ſcriptores eorum temporum. Ut autem *Hiſtrioniam* noſter, ita eodem modo dixit Juſtin. I. 7. *cauponias artes exercere*; nam hic etiam *Hiſtriona ars* debet intelligi. Vide ibi Schefferum & Graevium. BURM.

Sive armigerae] MS. *ſeu crinigerae.* TORNAES. & PUTEAN. Biturig. *Armigenae.* Alii, *crinigerae arrident.* Pith. PATISSON. *Seu crinigerae* Leidens. *ſine armigero* Colbert.

Arrident] Ita ex conjectura. Vulgo, *rident.* SAMB. Lege *arrident.* AURAT. Lege *arrident.* Athenae πόλις Παλλάδος. BARTH. qui & lib. XXIV. Adv. 17. *Athenas* hic pro eloquentia Attica poni docet. Sed male movetur loco τὸ *rident.* Horat. II. Od. VI. *Ille terrarum mihi praeter omnes angulus ridet.* ubi vid. interpretes. BURM.

Tritonidis arces] Athenae, quarum Minerva conditrix & tutela. Barth. ad Claudian. lib. II. de raptu Proſerp. vs. 19. Auſon. *Praeſes Tritonia bellis.* Claudian. de Minerva in Raptu Proſerp. lib. II. v. 19.

Et Pandionias quae cuſpide protegit arces
—— triſtibus aſpera bellis
—— Tritonia caſſide fulva
Caelatum Typhona gerit. ——

Arces antiqui Minervae conſecraverunt, quod eam mundi mentem atque in ſummo capite ſedem habere crederent; ſive quod ratio, quae per eam deſignatur, Reſpublicas & Urbes amplificet, ut ait Capella. Plato ſcribit, in mediis editiſque locis oppidi ſolitos aedes ponere Jovi, Veſtae, Minervae, ſub quorum tutela credebant urbes eſſe. Jan. Parrhaſius Comment. in Claudian. de raptu Proſerpin. Virg. Eclog. II.

—— Pallas, quas condidit arces,
Ipſa colat. ——

ubi Servius; *Ideo dea arcium Minerva dicitur, non quia de capite Jovis nata eſt, ſed quia dea eſt artium & ingenii, ideo iſta finguntur. Nihil enim eſt excellentius ingenio, quippe quo reguntur univerſa.* Locum adſcripſi, ut à Goldaſto eſt reſtitutus. Probus; *Pallas primum aedificationem inveniſſe ſcribitur.* Idem ad. VI. Eclog. *Templum in arce Minervae conditum.* ERHARD. De his arcibus olim volumen ingens ediderat Heliodorus Athenienſis. Tangit has Solon Elegiacus apud Demoſth. περὶ παραπρεσβ.

Τοίη γὰρ μεγάθυμος ἐπίσκοπος ὀμβριμοπάτρη
Παλλὰς Ἀθηναίη χεῖρας ὕπερθεν ἔχει.

Scio tamen Stobaeum hunc locum aliter accipere. Hac de re Philippides vetus Poëta apud Plutarch. in Demetr. & Simonides Genealogus. Ob id Heraclidae ἔθνος τῇ Ἀθηνᾷ τῶν ἱερῶν ὑπερβατήρια. Hinc varia illius cognomina à ſummitate. Meſſenii κορυφασίαν vocant. Clem. Alex. Abderitae ἐπικορυφίην. Heſych. Hinc factum ut generali nomine ſummitates dicantur Glaucopia. Euſtath. ad II. Odyſſ. Cornificius cap. 14. lib. I. hujus rei Phyſicam reddit rationem idem Euſtath. ad Iliad. Γ. hac de re Pauſan. BOURDEL.

Seu Lacedaemonio tellus habitata colono] De ipſa Lacedaemone capiunt interpretes. Sed ego Romanorum pueros abiiſſe ſtudiorum gratia Spartam, quae armorum & Martis ſemper ſtudioſior, quam literarum & Palladis fuit, numquam legi. Quare Tarentum indicari puto, (ut poſtea vidi & Heinſium cenſuiſſe) quae & otio habilis & *Lacedaemonia* Horat III. Od. V vocatur: nam colonia Spartana fuit: huc, & Neapolim, ut in amaenos ſeceſſus & ſtudiis aptos, abiiſſe Romanos docet praeter alios Seneca Epiſt. LXVIII. *Ille Tarentum ſe abdidit, ille Neapoli incluſus eſt.* Horat. I. Ep. VII. 44

—— Mihi jam non regia Roma
Sed vacuum Tibur placet, atque imbelle Tarentum.

Idem Seneca de Tranquil. animi cap. 2. *Tarentum petatur, laudatusque portus & hiberna coeli mitioris.* Per Sirenum domus intelligit Neapolin, quae inde Parthenope dicta. Servius ad Virg. IV. Georg. 564. BURM.

Det primos verſibus annos] Servius in Virgil. Eclog. IV. 26. *Bono ordine* (inquit) *primo Poëtas, deinde Philoſophos legendos dicit.* PITHAEUS. Lucianus Lexiph. ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ τῶν ἀρίστων ποιητῶν, καὶ ὑπὸ διδασκάλοις αὐτοὺς ἀναγνοὺς, μέτιθι

Maeoniumque bibat felici pectore fontem;
Mox & Socratico plenus grege, mutet habenas

Li-

μέτιθι ἐπὶ τοὺς ῥήτορας, καὶ τῇ ἐκείνων φωνῇ συντραφεὶς, ἐπὶ τὰ Θουκυδίδου, καὶ Πλάτωνος ἐν καιρῷ μέτιθι. Severianus: *Neceſſaria orationum frequens lectio, & hiſtoriarum & carminum.* WOUWEREN Hic erat ordo veteris inſtitutionis, ut primum Poëticam auſpicarentur, à Poëtica ad Rhetoricam, à Rhetorica ad Hiſtoriam gradus eſſet. Videatur tamen Eryci Puteani Suad. auſpical orat. 1. ſive Panegyr. 1. ad Senatum Mediolanenſem, ubi de ſtudiorum inſtituto ad juventutem agit. ERHARD. Senecae tamen in Epiſtolis contrarium inſtitutum eſt. *Grammaticus ſit, circa curam ſermonis verſetur, &, ſi latius evagari vult, circa hiſtorias; jam ubi longiſſime fines ſuos proferat, circa carmina.* ſed praeceptum Seneccae Grammatico datur, hoc vero oratori, quod quidem ſequuntur, Quinctil. paſſim, Gellius cap. 2. lib. XIV. Sidonius Apoll. Epiſt. 1. & 21. lib. V. 4. lib. VIII. ult. lib. IX. Talis progreſſus Demonactis apud Lucian. Ποιηταῖς σύντροφος ἐγένετο, καὶ τῶν πλείστων ἐμέμνητο, καὶ λέγειν ἤσκητο, καὶ τὰς ἐν φιλοσοφίᾳ προαιρέσεις οὐκ ἐπ᾽ ὀλίγον, οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἁψάμενος. BOURDEL. In Poëtis ſtudiorum puerilium rudimenta poſuiſſe veteres, non ſine ratione factum: partim quia credebant illos optimos morum & virtutum magiſtros, praecipue vero in Homero perfectam & conſummatam omnium diſciplinarum cognitionem fuiſſe ſtatuebant, & in carminibus ejus principia & ſemina omnis doctrinae abſcondita: quare ejus verſibus in unaquaque re, tamquam praeceptis & canonibus, utebantur: inſigendi ergo illi erant pueris. Praeterea eos movit, quod omnis Deorum & religionis ratio Poëtarum fabulis comprehendebatur, ideoque pueri prius imbuendi erant hujus Theologiae cognitione, antequam ad graviora ſtudia tranſirent: accedebat, quod ex Poëtarum commercio ſtili elegantiam & eloquentiam optime conciliari poſſe credebant. vide haec de Graecis egregie tradentem Strabonem lib. 1. pag. 15. & praecipit Quinctil. 1. de Inſt. orat. 8. ut ab Homero & Virgilio lectio incipiat. inter recentiores videndum Angel. Decembrium de Politia literar. lib. 1. part. 3. notaverat Broukhuſius. Homero addebant comitem Heſiodum, ut ex Ciccr. VI. ad Famil. 18. apparet, ubi Cicero jubet *Leptam puerum ediſcere Heſiodum.* Quin & Menandri fabulas pueris praelectas docet Ovid. II. Triſt. 369.

Fabula jucundi nulla eſt ſine amore Menandri,
Et ſolet hic pueris viriginibusque legi.

Non tamen omnes ejus ſententiae fuiſſe oſtendit Plinius lib. II. Ep. 14. ubi queritur graviſſimas cauſſas, quae coram centumviris agebantur, ab adoleſcentibus & tyronibus tractari. *Perpauci*, inquit, *cum quibus juvet dicere; ceteri audaces atque etiam magna ex parte adoleſcentuli obſcuri a declamando huc tranſeunt, tam irreverenter & temere, ut mihi Attilius noſter expreſſe dixiſſe videatur, ſic in foro pueros a centumviralibus cauſſis auſpicari, ut ab Homero in ſcholis. de primis verſibus* Cod. Colbert. BURM.

Maconiumque] *Maconiumque* Cod. Colbert.

Fontem] Omnis enim ab eo Poëtarum poſteritas. unde *Pater vatum* Claudiano. Vide Manil. lib. II. Quintil. lib. X. cap. 1. BARTH. quem & vide Adverſ. XXIV. 17. Imitatio autem eſt Ovidii, lib. III. Amor. Eleg. 9.

Adjice Maeoniden, a quo, ceu fonte perenni,
Vatum Pieriis ora rigantur aquis.

Plenus Socratico grege, mutet habenas] Fonte Socratico. GLOSS. Forte, *Socraticum, plenaſque immittat habenas.* AURAT. & STEPH. Impreſſi, *imitet.* male. PUTEAN. Lege *plenus immittat habenas.* Praeceſſit enim:

Maeoniumque bibat felici pectore fontem.

Itaque ἀπὸ κοινοῦ repetitur τὸ *fonte.* *Mox & Socratico fonte plenus.* Ad illa verba: *Mox & Socratico plenus*: adſcripſerat quidam ad marginem, *Graece*; id, & propter ſimilitudinem, & ut numeris fieret ſatis, abiit in *Grege.* Ordinem enim ſtudiorum Petronius hunc facit, ut Poëtice initium ſit: tum Philoſophia: mox oratores Graeci: dehinc ad eloquentiam Latinam veniatur, ubi aut verti de Graeco, aut controverſias atque orationes componi cenſet, quod ex ſequentibus verſibus apparet. PALMER. in Spicil. pag. 816. Janus Guilielmus, quique ſecuti ſunt, *mutet habenas.* delibero tamen. BOURDEL. Palmerium tacito nomine perſtringit Guilielmus, legitque ex Sambuci cod. *mutet habenas*, mutare habenas jubet adoleſcentem philoſophia imbutum, & e curriculo poëtarum in Oratorium tranſcendere. vid. ejus Plaut. quaeſt. in Epid. cap. ult. Sed *mittat habenas*, verum eſt & elegans, ut apud Corn. Severum in Aetna, v. 343. *flexit habenas.* metaphora eſt a re equeſtri; & proverbialis quaedam locutio. Scalig. Comment. in Aetnam p. 124. Sicut Petron. retinendae eloquentiae & *immittendae habenas* commentus eſt, ita ejus exemplo Fulgentius *effraenatam loquacitatem* Mythol. lib. III. cap. 10. dixiſſe viſus. Barth. Animadverſ. ad Claudian. de Nupt. Honor. & Mariae v. 200. ERHARD. *Grege* non comparet in ſcriptis, cujus loco libri veteres *immittat*, vel *immutet.* Scio dici *immittere*

habe-

Digitized by Google

Liber, & ingentis quatiat Demoſthenis arma.

15 *Hinc*

habenas; ſed hic malo, ut rectius metricae legi conſulatur, *fine mittat*, vel *fine mutet*. Mox loco τῷ

——— *Et modo Grajo*

Exonerata ſono mutet ſuffuſa ſaporem:

Lege

——— *Oraque Graji*

Exonerata ſoni mutent ſuffuſa ſaporem. HEINS. Τὸ *grege* non exhibetur in ſcriptis, quorum plerique, *plenus immittat habenas. Immittere habenas* elegans & Poëtis uſitatum. Neque eſt, quod quem ſyllaba praeter legem metricam producta offendat, cum in hiſce talibus frequens ſit Maro & Ipſe. *Socratico* refert ad *fontem*, quod proxime praeceſſit. Nam ut Homerus poëtarum ſons dictus antiquis, ſic Philoſophorum Socrates. Exemplis haud paucis id confirmari poſſet, ni ſtuderemus brevitati. BOSCH. Recte repetendum τὸ *fonte* cenſent viri docti. ita Columell. lib. I. I. *eum juvere fontibus orti ſapientiae. Democritus* &c. nec ego quoque concoquo illud, *plenus grege*, nec perſuadet gloſſator vetus *grege* pro *fonte* poni: quod & offendit Barth. Adv. XXIV. 17. certe in hac voce videtur latere ulcus. Deſidero autem aliam, quae ad potum referri poteſt, ut in Epigrammate veteri in Platonem lib. I. Anthol. cap. 86. Socratici poculi ſit mentio.

Σωκρατικῷ Σάμιον κέρασας κρητῆρι φρόνημα,
Κάλλιστον σεμνῆς σῆμα διχοστασίης.

Socratico crateri Samiam prudentiam miſcuiſti,
Pulcherrimum venerandae diſſenſionis ſignum.

Quamvis illud *grege* ex loco Ciceronis mox producendo firmari poſſet, & mox *Romana manus* eodem ſenſu ſequatur. *plenus immittat* ne probem, facit, quod politiſſimum Poëtam nusquam ſibi tantum indulſiſſe video, ut brevem ſyllabam produceret; forte, *permittat*, ut vult Brouckhuſius. de hoc loco inter ſe per epiſtolas egerunt Heinſius & Graevius. vid. Syllog. tom. IV. Epiſt. CCLXVIII. & duas ſequentes. Graevius qui putabat *mittere habenas* non dici Latine, malit: *mox & S. p. jam immittat. h.* Sed Heinſius longo poſt tempore Epiſt. CCCCLXXXI. locum Propertii ſe reperiſſe ſcribit, quem tamen non deſignat. Sed credo innuere illum ex lib. III. El. I. 13.

Quid fruſtra miſſis in me certatis habenis?

ubi tamen ipſe Heinſius in ora codicis ſui notaverat, *immiſſis mecum certatis.* Broukhuſius *miſſis* ex Horatii loco firmat. & idem Poëta lib. III. IX. 23. ex MSS. & Codd. prioribus:

Et duo in adverſum miſſi per moenia currus.

ubi ſola conjectura Broukhuſius edidit, *immiſſi.* & in eadem Eleg. vs. 64.

Sed Decius miſſo proelia rupit equo.

ita saepe non conſtant ſibi viri docti. nam & illic praetulit Scaligeri lectionem, *Admiſſo Decius.* & ita Oudendorpius illa Lucani IV. 553. *miſſa magis e cantibus ira*, pro *immiſſa* capit: non male. ſed alia exempla ex Phaedro, ubi mittere tigillum, panem, fulmen & ſimilia, non plane congruere puto, quia in illis non ille impetus requiritur actoris, qui in immitendis equis, curribus &c. neceſſarius eſt. Si quis vulgatum, *mutat habenas Liber*, velit retinere, poſſet capere hoc ſenſu, ut poſt verſus, in quibus neceſſitate metri, ut Servius ſaepe notat, conſtringitur, ſe ad proſam conferat, ubi *liber* Demoſthenis arma quatiat: & hinc multi, omiſſis verſibus, ſtatim ad forenſes exercitationes convolabant, ut exemplum in duobus fratribus Ovidiis lib. IV. Triſt. 10. & pluribus poſſet oſtendi. elegantiſſime autem docet poſt Poëtarum lectionem operam dandam eſſe Philoſophis, qui fere à Socrate omnes in diverſas familias diſceſſere, & tamen communi nomine *Socratici* dicti; ut in elegantiſſima Epiſtola ad Majoragium docuit Nizolius, quae inter Gudianas legitur n. XLVII. hinc Cicero I. de Orat. 10. *Urgerent Philoſophorum greges, jam ab illo fonte & capite Socrate.* Vellej. Paterc. I. 16. *Philoſophorum quoque ingenia Socratico ore defluentia.* & Quint. appoſite ad Petronii ſenſum lib. X. Inſtit. cap. I. *Oratorem futurum optime Socratici praeparant.* Horat. I. Od. 29. *Socraticam domum* dixit, ubi vide Torrentium, & Leon. Allatium de ſcriptis Socratis pag. 92. & Cl. Graevium ad Cicer. de Offic. I. I. BURM.

Demoſthenis arma] Arma eloquentiae, quibus vel petebat vel defendebat. GLOSS. Propert. lib. III. Eleg. XX. vers. 27.

Perſequar aut ſtudium linguae, Demoſthenis arma.

FR. PITH. Sic *arma Eloquentiae* auct. Dial. de Orator. Severus apud Senecam Suaſor. VII. de Cicerone.

Publica vox cujus aeternum obmutuit armis. BART. (quem vide lib. VI. Adv. cap. 9. lib. XXII. cap. 13. & XXIV. cap. 17.) *Arma* dicuntur, quod iis inſtructa cauſa neceſſitatem quandam cognoſcentibus afferat, ut pro iis judicent. hinc *exarmare accuſationem* dixit Plin. lib. III. Franc. Polletus Hiſt. Fori Rom. lib. IV. cap. 14. Symmachus lib. VII. epiſt. 9. *Quatere arma facundiae.* ubi Juretus in Miſcellan. Alanus Anticlaudiano lib. II.

——— *noſtri Demoſthenis iras.*

Sidon. lib. IV. epiſt. 3. *ut Demoſthenes iraſcitur.* ubi Savaro. ERHARD. *Arma* Demoſthenis epiſtolae. Demoſthenes ipſe vocavit epiſtolas ſuas, ἐπιστολιμαίας δυνάμεις Philip. I. οἱ γὰρ (inquit ibid. Ulpian.) Ἀθηναῖοι πολλάκις ἡμᾶς οὐδὲ δι' ἐπιστολῶν. Ex ſtatuto illo Phocionis, qui voluit Athenienſes verborum copia, qua praeſtabant, cum hoſtibus certare. Hoc eleganter Philippus Macedo apud

Hinc Romana manus circumfluat, & modo Grajo
Exonerata ſono mutet ſuffuſa ſaporem:

In-

autorem Encomii Demoſthenis, ἄγε δὲ τὺς λόγυς ὥσπερ κρίνας ἢ καλαπέλτας Ἀθήνηθεν ἐρμωνίους. alii hunc locum aliter acceperunt. BOURDEL. vix puto ſolas epiſtolas intelligi, nec illis convenit verbum *quatere*, quod vehementiori actioni & pronuntiationi magis adcommodatum eſt. Recte vero viri docti docuerunt *arma*, ut uniuscujusque artis inſtrumenta & munimenta, ita & eloquentiae dici. vide Servium ad Virg. Aeneid. lib. I. v. 119. & l. II. v. 99. quare & in verſu illo lib. I. 542.

Si genus humanum & mortalia temnitis arma:

recte *arma* exponit conſilia; & ita Cicero de ſua eloquentia pro Quintio c. 13. *poſſumus aliquando, depoſitis armis, ſine periculo fortunarum de re pecuniaria diſceptare.* Ubi vide quae notat Paſſeratius, & ad Propert. lib. II. El. XX. ubi plura de ſimilitudine fori & belli adducit. Rufinus de metris, inter Grammaticos veteres à Putſchio editos, p. 2713.

Rhetoras Auſonios & Grajos dactylus armat:
Dactylus armavit Ciceronem, armavit Iämbus.

Male vero Barthius Corn. Severi carmen hic adducit: nam ibi *arma* pro civilibus bellis capienda, quibus obticuit & obmutuit ejus vox. Verſus autem Severi corruptus eſt, quem ita reſtituit Heinſius:

Publica vox diris aeternum obmutuit armis.

Gronovius vero ex Scaligeri conjectura, *ſaevis obmutuit armis.* BURM.

Hinc Romana manus circumfluat] Suſpicor legendum, *circumſtruat*, hoc eſt, Romani homines coronam faciant; in corona Romanorum hominum Latine dicatur. PALMER. in Spicileg. p. 816. Locus turbatiſſimus. haec enim, ut nunc leguntur, nil ſani aut Latini prae ſe ferunt. Feſtinans Librarius videtur ommiſiſſe τὸ *ora*, quod cognatio literarum in *Grajo* & in *exonerata* abſorpſerit; ut dediſſe videatur Petronius,

Hinc Romana manus circumfluat, oraque Grajo
Exonerata ſono mutent ſuffuſa ſaporem.

Vel, *Exonerante ſono.* Os ſapore Graji ſermonis ſuffuſum Latine omnino & eleganter dicitur, ut *os ſuffuſum veneno*, & *rubore* Naſoni. Hinc patet, quod Quintilianus aliique veterum confirmant, Romanos in ſcholis auſpicatos ſtudia a Graecis literis, & quidem poëticis, atque ab ipſo Homero. BOSCH. Forte, *extornata.* Apud Ciceronem enim *tornata oratio*, & *verba torno incluſa.* Quod Graecorum eſt. Horat.

Grajis dedit ore rotundo Muſa loqui.

ſi ad *paginam* referatur, *exornata*, ſi ad *Romanam manum*, *extornata ſono.* & *verſum* praeſtat. ANONYM. *exonerando ſonos* Leidenſ. quod Gronovius probaſſe dicitur a Gabbema, qui ex dictatis viri docti hic longam notam dedit. Cl. Puteanus ex veteri codice *huc* adducit. Tragurianus habet, *huic.* *Hunc* Tornaeſ. & Scaliger. *huc* Leidenſ. Mihi hic ſunt merae tenebrae. nam correctio Heinſii, quam Boſchius ipſi ſublegit, & quae in Epiſtolis ad Graevium nunc legitur, longius recedit à MSS. & idem Heinſius in Epiſt. CCLXX. legebat:

Interdum ſubducta foro det pagina curſum,
Et fortuita ſonet celeri disjuncta meatu.

ut pagina det ſubducta foro (accuſativo caſu) in transcurſu carmina. vide & Schulting. ad Senec. Controverſ. p. 77. qui haec de Tragoedia explicat. praeterea non videtur mihi commodior ſenſus exire, quam ante fuit in vulgatis. Illud *circumſtruat* Palmerii plane ineptum: manet enim in translatione ab *aqua* & *fonte* Poëta. in loco tam deſperato refingerem:

Hinc Romana manus circumfluat, & modo Grajo
Exornata ſono, mutet ſtructura ſaporem.

ut *ſtructuram* caperem eo ſenſu, quo *ſtruere carmen* dixit Ovidius lib. II. ex Pont. El. V. verſ. 19. ubi nihil opus Heinſiana conjectura. Et appoſite lib. IV. Eleg. 13. quem locum & ſupra adduximus:

Unde ſaluteris, color hic tibi protinus index,
Et ſtructura mei carminis eſſe poteſt.

Ita Cicero ſaepe *ſtructuram verborum* in libro qui inſcribitur Orator. Imo ipſe Petronius noſter infr. cap. CXXVIII. *credentes facilius poëma exſtrui poſſe, quam controverſiam ſententiolis vibrantibus pictam.* Sueton. Caeſ. LVI. *ſtructus literarum ordo.* Quinctil. ſaepe. ut lib. I. 10. IX. 4. ubi *ſtructuram* ad rythmum pertinere ait. & ita de Homer. Epigramm. in Anthol. III. 7. pag. 320. Τεκτοσύνη δ' ἐπέων πολυΐστωρ θεῖος Ὅμηρος. Si quem vox haec offendat, reponat *ſcriptura*, per me licet. *Exornata* aliquem ad marginem codicis ſui jam adſcripſiſſe docet Gabbemae editio. Omnia nunc aperta ſunt: poſt Graecorum meditationem, transferat tyro ſe ad domeſticos ſcriptores, & jam Graeca eloquentia ornatus, genium Romanum redoleat & ſapiat ſtilus. ſi *ſuffuſa* retineri debet, explicarem: lectis Romanis ſcriptoribus ſtylus debet condiri & exornari Grajis ſcriptoribus, quibus ſuffuſi tyrones debent domeſticum ſaporem peregrinis illis deliciis mutare. BURM.

Romana manus] Debet intelligi de ſcriptoribus Latinis, ut notet turbam, multitudinem: ut apud Sulpitiam in Satyr. vs. 28. ut ibi explicamus. Claudian. II. in Rufin. 52. *Romana manus* de ducibus & militibus Romanis dicitur. BURM.

Interdum ſubducta] *Pagina* commentationem domeſticam, ſeu ſcriptionem privatam alicujus thematis notat. BARTH. XXIV. Ad. 17. Ut apud Si-

don.

Interdum ſubducta foro det pagina curſum,
Et fortuna ſonet celeri diſcincta meatu.
Dent epulas, & bella, truci memorata canore:

Gran-

don. Apoll. Epiſt. 2. lib. v. *pagina* pro libro paſſim. BOURDEL. Haec quoque inquinata ſunt. Forte,

Interdum ſubducta foro det pagina verſum,
Et furtiva ſonet celeri diſcincta meatu.

Ut *pagina diſcincta* opponatur legibus metricis alligatae & poëticae, cujus prior verſus meminerat. Nam τὸ *curſum* nihil eſt: ni *curſim* mavis, ut ſchedia properata, in quibus monet non eſſe diu inhaerendum, intelligantur. Atque ita *diſcincta pagina* poſſit etiam capi pro excurrente in varia argumenta. BOSCH. Valde blanditur Heinſii emendatio, *det pagina verſum.* Quid enim, quaeſo, notat *det pagina curſum?* Idem autem innuit noſter infr. CXVIII. *ſic forenſibus miniſteriis exercitati frequenter ad carminis tranquillitatem, tanquam ad portum faciliorem, refugerunt.* Quinctil. x. Inſt. 1. *Attrita quotidiano actu forenſi ingenia optime talium rerum blanditiis reparantur*, & cap. 5. *Facundia, adſidua contentionum aſperitate fatigata, renovatur.* & Auctor. Dial. de Orator. cap. IV. *Quo laetor magis oblatum nobis judicem, qui me vel in futurum vetet verſus facere, vel, quod jam pridem opto, ſua quoque auctoritate compellas, ut omiſſis forenſium muſarum anguſtiis, in quibus ſatis mihi ſuperque ſudatum eſt, ſanctiorem iſtam & auguſtiorem eloquentiam colam.* In quo forte, *forenſes* iſtae *muſae* vix tolerabiles ſunt. Quis enim eas novit? & certe non amant venuſtae illae & placidae Deae inter inſana illa jurgia verſari. forte, *forenſium cauſſarum anguſtiis.* Heinſius in notis ineditis malebat *curarum*, vel *tricarum.* BURM.

Et fortuna ſonet celeri diſtincta] Lege, *Et cortina ſonet. Cortinam Theatri* Severus quoque dixit in Aetna. Sed & *cortinam*, locum, in quo dicatur, Corn. Tacitus in Dialog. de Orator. cap. XIX. *Non mirum: erant enim haec nova & incognita & ipſorum quoque oratorum pauciſſimi praecepta Rhetorum aut Philoſophorum placita cognoverant. At hercle pervulgatis jam omnibus, cum vix in cortina quiſquam adſiſtat, quin elementis ſtudiorum etſi non inſtructus, at certe imbutus ſit, novis & exquiſitis eloquentiae luminibus opus eſt:* niſi cortinas vilium operarum intelligit. Acutius quidem & plauſibilius enarrari eum Tacit. locum, ut item verius ſit, non putem poſſe. PALM. Spicileg. p. 816. omnino lege, *diſcincta*, libera BARTH. (quem ei vid. Adverſ. XXIV. cap. 17.) Et hic ſudant interpretes, & merito. Quis enim hic locus! *fortunae?* & quid, quaeſo, ſignificat fortuna *diſcincta*, vel *diſtincta celeri meatu?* ut eſt in Leidenſ. *Cortinam* recte, puto, Palmerium reſtituiſſe. Illa enim, ut Apollini ſacra, recte adhibetur in Poëticae facultatis inſtitutione, & de ea nos plura ad Valer. Flac. 1. initio. *Diſtricta* voluit Gabbema. ſed, ut planior ſit hic verſus, legendum cenſeo, exigua ſane mutatione,

Et cortina ſonet celeri deſtricta meatu.

Id eſt, faciat aliquando, tamquam in tranſcurſu, aliud agens, & ſe à forenſibus moleſtiis recreans, verſus, & ita ſonet cortina deſtricta à praetervolante quaſi, non inſidente ei, Poëta. Sic Ovid. lib. IV. Met. 561.

Aequora deſtringunt ſumtis Iſmenides alis.

ut ibi recte Heinſius legit: *deſtringere* enim eſt leviter tangere; ut praeclare docuit vir, meritis in literariam rempublicam plurimis inſignis, Gisb. Cuperus lib. IV. Obſ. 5. *meatus* autem vox Poëtis frequentiſſima de volucribus, ut oſtendit Nobiliſſimus Heinſ. ad Claudian. II. de Rapt. Proſerp. 74. & ita ipſe Petron. in carmine de bello Civil. *peſulitque meatibus auras.* Apulej. x. Mileſ. *aves coelo meantes.* in epiſtola CCLXXII. Heinſius tentabat etiam, *& cortina ſ. e. diſcincta meatu.* BURM.

Dent epulas & bella] Quae in Poëtis grandioribus totos libros faciunt. BARTH. Recte omnes priores editiones, *dein epulas.* Deturbarunt correctores nuperi. *Epulas* Tragoediam interpretor; Perſius *prandia* dixit Sat. 1.

Sive opus in mores, in luxum, in prandia regum.

Sic accipio eundem Perſium Sat. v. ubi *robuſti carminis offas* interpretor Tragoediam: aliqui tragoediam & epicum carmen, quos refellit Perſius, addens exempla tragoediarum. Quid in hoc carmine eſſet *offa*, videtur vir clariſſimus Iſaacus Caſaubonus neſciſſe, cum [illegible] interpretatur. Offae ſunt, ut hic *epulae*, & *offa Thyeſtae* in eodem Perſio, & *coena*, & *prandia* & *menſa* eadem Sat. v. apud Martialem lib. IV. ep. 49.

— — qui ſcribit prandia ſaevi
Tereos, aut caenam, crude Thyeſta, tuam.

Epulae iſtae ſolita Tragoedorum materia. Aelian. Var. cap. II. lib. II. οἷως ἐν τῇ τραγῳδίᾳ τοὺς μονάρχας ὁρῶμεν, Ἀτρέας τε ὁμοίως, καὶ Θυέστας, καὶ Ἀγαμέμνονας, καὶ Αἰγίσθους. οὗτοι μὲν γὰρ ἀποσφαττόμενοι, καὶ πονηρὰ δεῖπνα δειπνοῦντες. Tangit Comicus Rudent. Act. II. ſc. 2. BOURDELOT. *Dein epulas* codices nonnulli. *epulas* autem pro quacumque poni Tragoedia contendunt. Sed ut demus in Tereo ac Thyeſte Tragoediis locum fuiſſe epulis, ut fuit, an ideo epulae pro Tragoediis ſumendae?

Haud

Digitized by Google

VI. [a] Dum haec diligentius audio, non notavi mihi Aſcylti fugam: &

a Encolpius.

quibus de bonis ac malis, de honeſto ac turpi, de juſto & injuſto diſputatur. &c. PITHOEUS Et haec hactenus male habent. Lege, *Pierio defundes nectare* Defundere, *diffundere*, ut *decernere*, *diſcernere* apud Frontin. 1 de aquae duct. *Nectar* autem carmen quam ſuaviſſimum. Paulinus:

Referenſque paucos de tuis ſcriptis logos,
Quaſi labra melle ſparſerit,
Sic de favorum mihi tuorum guttulis
Dulciſſimum guſtum offerens, &c.

Calpurn. Ecl. iv.

Tam liquidum, tam dulce canit, ut non ego malim,
Quod Peligna ſolent examina lambere, nectar.

Seneca in Epigram.

Cujus Cecropio pectora melle madent.

Germana autem verba apud Varron. Atacin.

Pierio liquidam perfundis nectare mentem

qui verſus de correctione Petronii vix ſinit dubitare. Sic Graeci ſaepe. Ariſtaenet. Heliod. Achill. Tat. Lucian. Imag. καὶ τὸ γλυκεῖον ἀπὸ τῆς γλώττης, περὶ αὐτῆς μᾶλλον, ὁ περὶ τοῦ Πυλίου γέροντος ἐκεῖνος Ὅμηρος ἀνήγειρε. Heſiod. Theogon. verſ. 96.

——— ὁ δ᾽ ὄλβιος, ὅντινα Μοῦσαι
Φιλῶνται, γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή.

Theocritus:

Μολπάν, τὰν Μοῦσαι μοὶ ἀεὶ ποθέοντι δίδοντι
Τὰν γλυκερὰν μολπάν. ———

Lucret. lib. 1. verſ. 945.

Et quaſi Muſeo dulci contingere melle.

Nectar autem, quia omnium ſuaviſſimum putabatur, ad cantus dulcedinem translatum. Pindarus Olympionic. od. vii.

Καὶ ἐγὼ νέκταρ χυτὸν,
Μοισᾶν δόσιν, ἀεθλοφόροις
Ἀνδράσιν πέμπων, γλυκὺν καρ-
πὸν φρενὸς,

Theocritus Thalyſiis, ſeu Ecl. vii. verſ. 82.

Οὕνεκά οἱ γλυκὺ Μοῖσα κατὰ στόματος χέε νέκταρ.

Schol. αἱ Μοῦσαι αὐτὸν γλυκύτατον τραγῳδὸν ἐποίησαν. δηλοῖ δὲ διὰ τοῦ νέκταρος ὑπερβολικῶς τὴν μελιχρότητα, ἢ τὴν γλυκυφωνίαν, &c. Sic è Latinis alii non pauci. Capella lib ix. de Muſica p. 308. *poſt hos honoratior fontigenarum virginum chorus Pegaſaeae vocis nectare diffluebat.* Licentius ad Auguſtin.

Scripta ſalutiferi ſermonis, & illa priorum
Aequiparanda favis reputans, quae pectore in alto
Conceptum in lucem vomuiſti nectareum mel.

Sic transfertur & ad odorem, ut notavit Giſan. & addo locum Marii Victoris, lib. 1.

Unum ex diverſo nectar permiſcet odore. BARTH. (quem & vide lib. xxiv. Adv. cap. 17. & ad Claudiani Conſ. Manlii verſ. 21.) Homerus de Neſtore:

τοῦ γὰρ ἀπὸ γλώσσης γλυκίων μέλιτος ῥέεν αὐδή.

Alluſit pro M. Marcello Cicero: *Nullis tantum eſt flumen ingenii.* Apud Juvenal. eſt *torrens dicendi copia.* Hieronymus Livium *lacteo eloquentiae fonte manare* dicit. Nicephorus eloquentiam *lac aureum* appellat. Ovid. 1. Faſt. v. 23.

Scimus --- ---- ----
Ingenii currant flumina quanta tui.

Flumen ingenii eſt eloquentia potens & uberans, inquit elegantiſſimus noſter Barthius, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων, lib. xli. Adverſar. cap. 2. Unde *fluere verſus* ſuos ſummi Poëtae affirmant. Auſonius Epiſt. xvi. ad Probum: *Adjuro benevolentiam verecundiae meae teſtem, cor mihi ſubita perſuaſione fluxiſſe.* Statius Papin. in praefat. lib. 1. Silvar. *An hos libellos, qui mihi ſubito calore, & quadam feſtinandi voluptate fluxerunt.* Sidon. Apollinaris libro 1. epiſt. 1. *Ut quae literae paulo politiores varia occaſione fluxerunt.* Et libro 11. epiſt. 10. *Petis, ut ſi qui verſiculi mihi fluxerint.* ubi admirandae eruditionis & numeroſae lectionis Praeſes Ampliſſ. Savaro in Not. WEITZ. Male pro *pectore* ſubſtituunt *nectare*. BOURDELOT. Eadem ratione paulo ante dixerat, *plenus Socratico fonte.* & inſ. cap. cxviii. *ingenti flumine literarum inundata mens.* & paulo poſt, *plenus literis. Nectare* probat Heinſius. facile eſt pro *pectore* reponere *nectare*, & innumera congerere, ubi de eloquentia *nectaris* vox occurrit. ſed an hoc convenit verbo *defundes* vel *diffundes*, ut in Tornaeſ. & Leidenſi codice? in bello civili infr. cap. cxxi. *defudit pectore voces.* quod eſt pro *fudit de pectore.* Tertull. de Patientia. cap. v. *defundens de ſuo fonte varias criminum venas. fundere verba*, & ſimilia paſſim occurrunt, illa vero ex pectore, ἐκ στήθεος, ut Homerus ait, funduntur. *diffundens* Tragur. eſt vero conſtructio dubia, an plenus Pierio nectare defundes verba pectore, an plenus flumine largo defundes pectore verba, vel nectare Pierio. videat lector. BURM.

Dum haec diligentius audio] Supple; *Dum haec diligentius audio, & dum hoc dictorum aeſtu motus incedo, non notavi*, &c. P. DANIEL. Alii, *cum haec diligentius.* TORNAES. Alii, *hunc.* Veteres, *hoc.* PATISS. Alii *hoc*, *hunc*, *homo*, forte, *dum hominem.* HEINS. *cum hunc d. a. n. n. m. A. f. e. d. in h. d. ae. motus in. c.* &c. Cod. Memm. *Dum haec d. a. & d. i. h. doctorum ae. motus incedo, non notavi A. fugam.* & mox, *& dum in porticum v. u. a.* Scriverius. *dum hoc* Cod. Leid. Senec. iii. de Benef. 27. *fuerunt qui illa diligentius audirent*, ubi captatoriam & inſidioſam diligentiam, ut deferant, notat. quomodo & Cicer. pro Quinct. c. 2. *Ita diligenter Sext. Naevii ſtudio & cupiditati morem*

& dum in hoc dictorum aeſtu totus incedo, ingens ſcholaſticorum turba in

morem gerunt. ubi vide Paſſer. mox plura. BURM.

Non notavi mihi] Ita legendum, quomodo etiam poſtea legitur. PUTEAN. Gell. lib. XVII. cap. 2. *haec verba, quae meminiſſe potui, mihi notavi.* Sic ibi ex quinque Codicibus legendum eſt. ERHARD. Obvia haec paſſim elegantia, & à plurimis viris doctis notata. vid. Serv. ad Virgil. I. Georg. 45. & I. Aeneid. 258. & III. 515. Manut. ad Cicer. IX. ad Famil. 2. Terent. Phorm. Act. V. Sc. ult. verſ. 21. male vero *mihi* ejiciunt nonnulli. Ovid. I. Art. 109.

Reſpiciunt, oculisque notant ſibi quisque puellam.

BURM.

Aſcylti fugam] De Aſcylto nulla ante mentio, unde perſpicuum eſt, deeſſe multa. SAMB. Scribe ex Vet. Cod. *Aſcyltae*; ut mox; *Aſcyltan*, pro *Aſclytan*. BRASSICAN. Ut hoc ſemel moneam, in uno ex vet. libris & eo quidem integriore, conſtantiſſime ſcriptum eſt, *Aſchiltos* & *Giton*. PUTEAN. Nonnulli legunt, *Aſchylti*, ſed delenda eſt aſpirationis nota. Gloſſ. vet. ἄσκυλτος, *infatigabilis.* Huius perſonae mimum componit Aſcyltos hac tota ſcena. BOURDEL.

In hoc dictorum aeſtu] Juſtinus lib. XXIII. *In hoc aeſtu periculorum tutiſſimus portus.* Ammianus lib. XV. *In hoc aeſtu mentis ancipitis* (ſic leg. Goldaſtus) *ad effectum tendens conſilium occulta ſcrutabamur indagine.* quod annotare libuit adverſus Douſae interpolationem. Vetus Edit. pro *motus*, habet, *in hortis.* Bartholom. Schobinger emendabat, *immotus*, prae ſtupore ſcilicet, id eſt, cogitabundus. In Joach. Vadiani codice ad marginem ſcriptum repperi, *intortus*, id eſt, nullam in partem me flectens. Joan. Sichardus legebat, *inſors*, ἀντὶ τοῦ ſolus. Barthius, *totus incendor*: quod omnes adſectus aequiparentur ignibus. In Ceir. Virg. n. 436. Palmer. Specileg. p. 819. *totus incedo*, ut Horat.

Neſcio quid meditans nugarum, totus in illis.

quod quidem non eſt ſententia, ſed verum eſt. Sic enim & infra loquitur Petron. cap. CXXVIII.

Atque in praeterita ſe totus imagine verſat.

ERHARD. Impreſſ. *in hortis.* juxta veterum ſcholas hortos fuiſſe notum eſt. PUTEAN. Forte, *dum hoc dictorum aeſtu totus incendor.* HEINS. Recte retinent Viri eruditi praepoſitionem *in.* Terent. Adelph. Act. IV. Scen. II. *in amore totus eſt.* Ovid. XIII. Met. 546. *Poenaeque in imagine tota eſt.* V. Faſt. 251. *in prece totus eram.* Infr. cap. LXXXIX. *Video te totum in illa tabula haerere.* & ita Graeci utuntur τῷ ὅλος. Polybius lib. V. de Antiocho ὅλος καὶ πᾶς ἦν πρὸς ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον παρασκευαῖς. Douza & Scoppius lib. I. Veriſ. IV. retinent τὸ *motus*, quod in Colbert. eſt, refutati à Munckero ad Hygin. Fab. CXII. Non negligenda tamen Venetae editionis lectio, *in hortis*, quam & habent Tragurienſis & Leidenſ. codices, *in ortis* exhibentes, & quam non improbare videtur Puteanus. & certe Encolpius non aeſtuavit, ſed declamator ille, quem in aeſtu illo dictorum relinquebat Encolpius, qui quiete per hortos incedebat. Et hoc ipſum verbum *incedere* notat. Senec. VII. Quaeſt. Natur. 31. *Non ambulamus, ſed incedimus.* Horat. l. I. Sat. VI. vſ. 112. *quacumque libido eſt; incedo ſolus.* & lib. I. Od. XVIII. ad Faunum; *lenis incedas.* Praeterea porticus illa, in quam turba illa veniebat, videtur ad latus hortorum fuiſſe. *In hoc rerum aeſtu* Cod. Memm. & Scriver. BURM.

Scholaſticorum] Scholaſtici, declamatores ſeu ſophiſtae. GLOSS. Infra cap. X. *Tanquam ſcholaſtici ad coenam promiſimus.* *Scholiaſtici* ſunt declamatores, qui & *ſophiſtae*; Antoninus Imperator lib. de vita ſua: καὶ τὸ μήτε ἄν τινα εἰπεῖν, μήτε ὅτι σοφιστὴς, μήτε ὅτι οἰκογενὴς, οὐερνάκλος, μήτε ὅτι σχολαστικὸς, ἀλλὰ ὅτι ἀνὴρ πέπειρος· & *Rhetores*, Lucianus Rhetor. praecept. Ἐρωτᾷς, ὅπως ἂν ῥήτωρ γένοιο, καὶ τὸ πάνδημον ὄνομα σοφιστὴς εἶναι δόξῃς. Auct. Dialogi de Orator. cap. XXXV. *Adoleſcentuli noſtri deducuntur in ſcenas ſcholaſticorum, qui rhetores vocantur.* Ideo conjungit Tertullian. de pallio cap. ult. circa fin. *Primus informator literas, atque artes tradit eloquentiae. Sophiſta eſt apud quem dicendi exercitium diſcitur.* Advocati etiam *ſcholaſtici.* leg. II. Cod. Th. de concuſ. advoc. leg. 2. Cod. de lucr. advocat. Scholaſticis vero omnis virtus in ſola ſententiarum verborumque cultura; quod ſtringit Petronius cap. I. *ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaque*, &c. adeo, ut communi convicio *ſcholaſtici*, quibus omnis oratio ſola verborum virtute ſtaret. Suetonius de Albutio: *Declamavit modo ſplendide atque ornate, tum ne usquequaque ſcholaſticus exiſtimaretur, circumciſe & ſordide, ac tantum non trivialibus verbis.* Salvianus lib. I. *Non id facere aduiſi, ut ſalubres & ſalutiferi, ſed ut ſcholaſtici ac diſerti haberentur.* Hieron. ad Nepotian. *Calentibus adhuc rhetorum doctrinis, quaedam ſcholaſtico flore depinximus.* Vegetius de re veterinaria lib. III. *Collegi, pedeſtrique ſermone in libellum contuli: cujus erit praecipua felicitas, ſi eum nec ſcholaſticus faſtidiat.* WOUWEREN. Auguſtin. lib. VI. Confeſſ. *Ecce adoleſcens quidam ex numero ſcholaſticorum*, &c. In Paſſione S. Valentini Epiſcopi Interamenſis; *Athenienſes quidam nobiliter nati, Proculus, Ephebus & Apollonius, ſcholaſtici viri*, apud

Digitized by Google

in porticum venit, ut adparebat, ab extemporali declamatione neſcio cujus,

apud Graecos Latina ſtudia deſiderantes, apud Cratonem civem ſuum, oratorem utrinsque linguae, in urbe Roma hoſpitabantur, cujus & magiſterio & hoſpitio fovebantur. Factum eſt autem, ut unicus Cratonis filius, Cheraemon nomine, juvenis ſcholaſticus, &c. Ergo *ſcholaſtici* proprie Rhetores dicti, hinc *Epiphanius Scholaſticus*, *Evagrius Scholaſticus*, &c. Apud Graecos veteriores etiam *ſophiſtae*, id eſt, λογογράφοι καὶ ῥήτορες: ut *Theon Sophiſta*, &c. Reperio tamen & Advocatos dici *ſcholaſticos*. Iſidorus Gloſſ. *Juraticus, ſcholaſticus, legiſperitus.* Poſtrema aetate, id eſt, ante annos CCCC. praeter propter, *ſcholaſtici* dici coepti ſunt ſapientiae & philoſophiae profeſſores ac doctores; unde nata illa nomina, *Theologia ſcholaſtica*, *Philoſophia ſcholaſtica*, *Doctores ſcholaſtici*, quorum auctor atque princeps Petrus Lombardus fuit, vulgo *Magiſter ſententiarum* dictus. Nam & *Magiſtri* vocitati. Hinc Petrus Comeſtor, *Hiſtoriae Scholaſticae* auctor, κατ' ἐξοχὴν *Magiſter* dicitur, propter illam hiſtoriam, ut puto, id eſt, Commentarium in ſacra Biblia, quo ſenſum S. Scripturae hiſtorialem perſequitur: *Commentum Scholaſticum* nonnulli appellant. unde & *Commentatores* appellati philoſophi ſcholaſtici: opinor, quod nihil de ſuo excogitarent, ſed Ariſtotelem tantum & Lombardum commentarentur. Nec apud Latinos modo, verum etiam Arabas, quibus Aben-roës ſive (ut imperitum vulgus vocat) Averroës ſecundum excellentiam *Commentator* nuncupatur. Apud Hebræos vero, qui nobis Doctores & Magiſtri ſcholaſtici, nominantur *Rabbini*, quos διδασκάλους reddiderunt Graeci, & exempla Euangeliſtae exhibent. Quin *Rabboni* ita in Synagoga Judaeorum inoleverat, ut honoris & dignitatis ergo hac compellatione ſalutari gauderent, non aliter atque in Univerſitate Scholaſticorum Chriſtianorum, *Magiſter noſter*. Joannes Euangelii cap. xx. verſ. 17. *Converſa illa dicit ei; Rabboni; quod dicitur Magiſter:* Ex recepta nimirum vulgo conſuetudine. Tantum de his. ERHARD.

In porticum venit] Subaudi palaeſtrae ſive gymnaſii. BONGARS. Quia porticus loco, ubi recitabant, adjuncta. Plinius lib. XXXVI. cap. 5. apertum ex his Martialis lib. III. Epigr. 20.

An otioſus in ſchola Poëtarum
Lepore tinctos Attico ſales narrat?
Hinc ſi receſſit, porticum terit templi.

Colloquiis puerilibus: εἰσῆλθον καλῇ· ἐλθὼν δὲ, ἀκολουθοῦντός μοι παιδαγωγοῦ ὀρθῶς διὰ τῆς στοᾶς, ἥτις ἄγει εἰς τὴν σχολήν. Tertullian. adverſus Hermogenem cap. 11. Petron. infra cap. 90. WOUWEREN.

Ut apparebat, ab extemporali declamatione.] Ὕστερον πρότερον σύλληψιν, pro eo, quod dicere ſolemus, *ab extemporali (ut apparebat) declam.* Talis conſtructio eſt & apud Cic. in Paradox. *Nec non ſaepe laudabo ſapientem illum Biantem, ut opinor, qui numeratur inter ſeptem ſapientes.* pro, *qui numeratur (ut opinor) inter*, &c. ERHARD. Vid. Barth. XXIV. Adverſar. cap. 17.

Ab extemporali declamatione] D. Hieronymus praefat. in librum Eſter; *Quem librum editio vulgata laciniosis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea, quae ex tempore dici poterant & audiri, ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis ſumpto themate excogitare, quibus verbis uti potuit, qui injuriam paſſus eſt, vel qui injuriam fecit.* D. Auguſtinus lib. VI. Confeſſion. *Cum medio die Alpidius cogitaret in foro, quod recitaturus erat, ſicut exerceri ſcholaſtici ſolent.* Jacobus Gaudenſis lib. III. Aerarii aur. Poët. *Extemporales dicebantur Oratores, qui reſponderunt, ac ſi meditati eſſent.* Ergo *Extemporalis declamatio* eſt αὐτοσχεδιαστική. videndus Cellarius in Lexic. ERHARD. *Extemporales declamationes* Scholae ſunt Rhetorum & Philoſophorum, nulla mora interpoſita differentium de qualibet quaeſtione propoſita. copioſe hac de re Cicero Tuſcul. I. BOURDEL. vide Creſoll. Theatr. Rhet. III. 2. Tangit hic Satyricus ſui aevi corruptelam, quo ſolebat ſumma laudis poni in eo, ſi quis ex tempore poterat declamare, vel verſus aliquot magno numero fundere, quod Catullus eleganter carmine CXVI. in Hortenſio, Horatius paſſim in Lucilio, culpabat. Sed non potuere iſti viri, qui mordaci lima ſua ſcripta poliebant, prohibere, quo minus poſtea minorum gentium Poëtae, Martialis, Statius & reliqui, hac dote praecipue Principibus viris placerent. Pueriliter hic bipedum nequiſſimus culpat, illos *reliquos* non nominatim eſſe appellatos, & Burmannum, ubi Martialis & Statii auctoritate utitur, minorum gentium Poëtarum verbis opinionem ſuam fulcire, quaſi extemporales Scriptores nihil boni haberent, & Latinae Linguae non ſatis gnari fuiſſent, ut illorum auctoritate non liceret uti, quamvis totum carmen ex tempore effuſum ſaepe laudem non mereatur. denique praeter Statium & Martialem, reliquos enumerare, eſt bibliothecam Poëtarum ſcribentis, non brevibus notis Petronium illuſtrantis; deinde exemplum Antimachi docet alios etiam fuiſſe extemporaneos; nam haec inſania & impetus placebat Hadriano, ut Antimachum Homero praeferre non dubitaret. Spartian. in ejus vita cap.

Digitized by Google

cujus ; qui Agamemnonis ſuaſoriam exceperat. Dum ergo juvenes ſententias rident , ordinemque totius dictionis infamant , opportune ſubduxi me , & curſim Aſcylton perſequi coepi. Sed nec viam diligenter tenebam ,

cap. XVI. Laudamus quidem & felicia praedicamus iſtiusmodi ingenia , quae , ut erat Titus imperator , teſte Sueton. cap. III. *prompta & facilia ad extemporalitatem uſque* ſunt , ſed tamen cum Auguſto non facile ea naturae facilitate uteremur , ſed , quotieſcumque publice verba eſſent facienda , *meditatam & compoſitam orationem* requireremus. Quare ineptos illos Oratores & Poëtas merito ridemus , qui cacatis ſuis chartis adſcribunt temporis ſpatium , intra quod evomuerunt ſcripta , vel loca minus apta ſtudiis deſignant ; & ſe vel inter equitandum , vel navigandum , vel aliis occupatos negotiis effutiiſſe ſua ſtatim moritura verba, jactant. Solis rabulis forenſibus cum Quintiliano lib. X. Inſtit. 4. & 7. hanc lauream non invidemus. BURM.

Neſcio cujus] Et haec Satyrico ſale verba conſperſa , obſcurum & vili de grege declamatorem notant. Quod obvium exemplis congeſtis confirmare putidum eſſet. Vide Barth. III. Adverſ. 7. monendum tamen eſt , Venetam editionem & Leid. Cod. exhibere *neſcio. cur quis Agamemnonis* , & Traguriensem codicem, *neſcio cur qui*. Auratus vero legit , *neſcio eorum quis*. BURM.

Suaſoriam] Duo genera materiarum apud Rhetores tractantur : *ſuaſoriae* , quae pueris ; & *controverſiae* , quae robuſtioribus adſignantur. GLOSS. Haec deſcripta ex Auctore Dialogi de Oratoribus , quem Wouwerius adduxit.

Exceperat] *Excepit* Cod. Leid.

Ergo juvenes] Scribo , *juvenis*. Nam de illo declamatore ſermo eſt. BARTH. Neſcio cur hic repoſuerint *juvenis* , mirorque hujus dictionis interpretamentum. Juvenes illi ſcholaſtici ſuaſoriae Agamemnonis ſententias ridebant , quoniam non dixerat , quae probare ſoliti auditores. Perſ. Sat. III.

His populus ridet , multumque toroſa juventus
Ingeminat tremulos naſo criſpante cachinnos.

BOURDELOT. Supervacuum eſt τὸ *juvenes*. nam *ſcholaſticos* dixerat paulo ante. Forte *jejunas, ſententias rident* hoc eſt , inanes , exiles. *jejunum & anguſtum animum conjungit* in Philippicis Cicero. Idem lib. III. de Oratore , etiam orationi dat *jejunitatem*. *Si quis aut Antonium jejuniorem , aut Craſſum pleniorem putet. Jejune & exiliter diſputare* eidem non ſemel. *Jejunitas ſententiarum* cum Petronio, idem Tuſculanis. *Cum obruerentur copia ſententiarum , atque verborum jejunitatem & famem ſe malle , quam ubertatem dicerent.* In Bruto *jejunitas & ſiccitas & inopia orationis*. Quintil. Inſtit. Orat. lib. VIII. cap. 3. *Proinde quaedam hebes , ſordida , jejuna , triſtis , ingrata , vilis oratio eſt.* A. Gell. lib. VII. cap. 14. de tribus orationis generibus , *ſquallentes & jejuni dicti pro gracilibus.* Nec repugno tamen ſi quis *inanes* malit , quomodo apud Gellium. XII. cap. 2. *ſententiae inepto inanique impetu.* Sententiae autem proprie in controverſiis dictae , qualis illa apud Gellium cap. ult. lib. IX. ex Plinio. *ſi placet lex , redde : ſi non placet, redde.* addit Gellius. *Fugit autem Plinium , ſententiolam iſtam , quam putavit eſſe argutiſſimam , vitio non carere.* HEINS.

Dictionis] Vide Barth. lib. XXII. adv. 13. qui hac voce declamationem notari docet, recte : ita enim & Cicero & probatiſſimi quique auctores vocarunt totum orationis filum , & dicendi rationem : non ut barbarizantes hodierni, qui unum vocabulum *dictionem* vocant. Unde & bellam illam vocem *dictionarii* cuderunt. Cicer. I. de Orat. 6. *Graecos à ceteris dictionibus ſepoſuiſſe eam partem dicendi , quae in forenſibus diſceptationibus judiciorum verſatur.* & cap. 12. *fatebor equidem in his magis adſidue verſari hanc noſtram dictionem.* Apulej. Apolog. *Zeno antiquus Velia oriundus , qui primus omnium dictionem ſolertiſſimo artificio ambiſariam diſſolvit.* BURM.

Infamant] Explicat Gell. cap. 7. lib. IV. ſic Propert. Eleg. X. lib. III.

Jupiter infamat ſeque ſuamque domum.

BOURDEL. conviciantur, explodunt. Vincentius Lirinenſis : *quae ſilentio ſepeliri oportebat, rediviva opinione diffamant.* Hieron. Hilarionis vita : *Adverſarius hoc ipſum irridens diffamaverat.* BARTH. (quem vide lib. XXV. Adv. cap. 2. & ad Stat. VII. Theb. verſ. 417. & lib. IX. verſ. 66. & ad Claudian. Mamer. pag. 406. & Gloſſar. pag. 639.) Cicero lib. IX. ad fam. Ep. 12. *Tu velim animo ſapienti fortique ſis : ut tua moderatio & gravitas aliorum infamet injuriam.* Ovid. III. ex Pont. VI. 43.

Deſine mitem animam vano infamare timore.

Senec. Epiſt. XCIX. *Infamant praecepta noſtra duritia.* BURM.

Subduxi me] Plautus Men. Act. III. Sc. I. *Ubi ego dum haereo , Menechmus ſe ſubtraxit mihi* hunc verſum aliter legit Theod. Marcil. Aſteriſm. ad Catullum. BOURDEL.

Curſim Aſcylton perſequi coepi.] Sic infra cap. VII. *coepit*

Digitized by Google

bam, nec quo loco ſtabulum eſſet, ſciebam. Itaque quocumque ieram, eodem

coepit me praecedere. ubi adeundus Fr. Pithoeus in Collectan. Savaro Not. ad Sidon. lib. IV. ep. 24. Rigaltius Not. ad Phaedrum Libr. I. fab. 2. Iterum Petronius cap. VII. *per medium lupanar fugere coepi*, id eſt, fugi. Sic Plaut. Bacchid. Act. II. ſc. III. verſ. 25. *Inficias ire coepit filio*, id eſt, inficiatus eſt. Scopp. in Explanation. Hoc genus loquendi nec Hebraeis eſt inſolens. Eſdras Junior lib. II. (qui vulgo IV.) cap. 4. *Quam magnam aream incipient facere.* & cap. 6. *Coeperunt dominari noſtri.* & cap. 9. *Incboavi dicere coram Altiſſimo.* Lucas in Act. Apoſtol. cap. I. ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν: Latinus: *Quae Jeſus coepit facere & docere*, hoc eſt, quae fecit & docuit. Tale videtur & illud ejuſdem Eſdrae, *quorum initium hoc erit.* Et illud Marci I. I. ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου, *initium Euangelii.* ubi Seb. Caſtalio in Annotation. *Incipere* pro facere uſurpat, ut *inceptum*, eſt factum Virgilio. Sic Salluſt. *ſaevire Fortuna ac miſcere omnia coepit.* Barthius in Ceir. Virg. n. 456. ERHARD. Alios *curſu* legere Scriverius notaverat. non male. ſic Senec. de Tranquil. An. III. *curſu ruentes prenſat.* ubi alii *curſim.* & ita ſaepius, ut exempla adducta a Cl. Drakenb. ad Liv. II. 65. docere poſſunt. Paſſim etiam *curſu petere, tendere* &c. Virgilius in lib. II. 777. *Avia curſu dum ſequor.* Quinct. VIII. 4. *in contextu & curſu.* BURM.

Diligenter tenebam] Τὸ *diligenter* proprie & eleganter uſurpat. RITTERSH. Petroniana phraſis, pro accurate, infr. cap. XX. *Pſyche lodiculam in pavimento diligenter extendit.* cap. XXIX. *omnia diligenter curioſus pictor reddiderat.* cap. XCII. *diligentiſſime ſpeculari coepi.* cap. XLVII. *ut diligenter ponas.* Martial. VII. 30. *diligenter erras.* Apulej. IX. Metam. *noſti quemdam? Quidni, inquam, non diligenter.* & paſſim. *Tenebam* vero, eſt in memoria habebam, ſciebam. Ut apud Virgil. Ecl. IX.

--- numeros memini, ſi verba tenerem.

Senec. Epiſt. XXVII. *emit ſervos, unum qui Homerum teneret, alterum qui Heſiodum.* & Epiſt. XXXIII. *dicat iſta, non teneat.* Vid. Graev. ad Cicer. pro Sylla cap. 10. BURM.

Nec quo ſtabulum] Libentius legerim, *quin nec quo loco.* RICHARD. Scribe *qua*, id eſt, ubi. RITTERSH. Alias, *quo ſtabulum.* lege, *ubi ſtabulum.* BRASSIC. Lege, *nec qua ſtabulum. Qua* pro ubi. Schopp. Veriſim. lib. I. cap. 16. & in Arte Crit. Non placet. Notant in nonnullis codd. omitti τὸ *loco.* Si quid ergo mutandum ſit, malim legere, *nec quo ſtabulum eſſet.* Beda de Orthographia; Quo *aliquando pro* ubi *ponitur. Auguſtinus; invenis domum famoſam, quo boni habitant: id eſt*, ubi habitant. Sed nihil neceſſe eſt interpolatione. ERHARD. Τὸ *loco* Douſae P. conjectura eſt, quam nullius codex agnoſcit. *Quia nec quo ſ. e.* Leid. cod. malit Nob. Heinſius, *nec qua ſ. e.* optime. ſic Propertius lib. I. Eleg. I.

Qua non ulla meum femina norit iter.

Virgil. Eclog. IX.

--- qua ſe ſubducere colles
Incipiunt.

Horat. lib. II. od. III.

--- qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro:
Qua tumidus rigat arva Nilus.

BOSCH. *ne quo loco* Colbert.

Stabulum eſſet] Cap. VIII. *quo loco ſtabulum reliquiſſem.* eſt cauponium, ſeu diverſorium. Apul. Mileſ. I. *Quod ingreſſu primum fuerit ſtabulum.* Cyprian. ad Stephanum: *ſtabula in itinere appetunt tutiora.* ea notione Tertullian. Apolog. cap. XLII. Auguſt. lib. XXI. de civitate Dei. apud D. Lucam cap. 10. ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον. recte vertit Euſeb. Emiſſenus: *Duxit eum in ſtabulum.* hinc *ſtabularius, caupo*, πανδοχεύς. In Gloſſis. *Stabularii qui cauponam & ſtabulum exercent*, ait Ulp. tit. ff. Nautae Caup. Stab. Senec. de Benefic. lib. I. c. 14. *Nemo ſe ſtabularii hoſpitem judicat.* Apul. Mileſ. I. *Manſionis pretio ſtabulario perſoluto.* hoc eſt, locario ſoluto. Varro IV. de Lingua Latina: *Locarium, quod datur in ſtabulo & taberna, ubi conſiſtant.* apud D. Lucam: δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ. Interpr. *Duas denarios dedit ſtabulario. Stabulum* πανδοχεῖον exponunt Gloſſae, quae vox cauponis & meretricis domum notat. ergo non οἰκίαν aut σταθμὸν tantum, ſed lupanar. ita uſurpat Plautus Poenulo: *Quae tibi colant ſtabulum.* nam in hoſpitiis etiam meritoria. Gloſſae Iſidori: *Meritoria, loca tabernarum, ubi adulteria committuntur.* nec perperam *ſtabularii* lenones dicuntur. hinc *proſtibulum.* Nonius. *Proſtibulum, quod ante ſtabulum ſtet, quaeſtus diurni ac nocturni gratia.* Scholiaſtes Ariſtoph. in Equitib. Καραλβάδες ἑταῖραί εἰσιν, αἱ ἀεὶ ἐπὶ τῶν διεκημάτων ἑστῶσαι ἐπὶ μισθῷ παρέχουσι τοῖς βουλομένοις. *Stabulum* ergo, ut Varro, quod inibi conſiſtant, uti & *ſtatio*, & *ſtare* recte de lupis. Horat.

--- --- nullam niſi olenti fornice ſtantem.

apud Senecam Controv. *Meretrix vocata es, in communi loco ſtetiſti, ſtetiſti puella in lupanari, ſtetiſti cum meretricibus.* Tertull. lupanar *conſiſtorium libidinum* vocat, lib. ad uxorem: *Procedat de janua laureata & lucernata, ut de novo conſiſtorio libidinum publicarum.* Tamen non ſemper ſteterunt me-

eodem revertebar. donec in curſu fatigatus, & ſudore jam madens, adcedo aniculam quamdam, quae agreſte olus vendebat:

VII. Te rogo, inquam, mater, numquid ſcis, ubi ego habitem? Delectata

retrices; interdum enim ſellis inſidebant. vid. Plautus Poenulo:

Proſedas, ſervilicolas, ſordidas,
Quae tibi olent ſtabulum, ſtatum, ſellam & ſeſſibulum merum.

Ubi utrumque notari vides: in V. C. legitur *cellam*, haud male. Juvenalis Satyr. III.

Et dubitas alta Chionem deducere ſella.

Comment. *Inde ſellariae dicuntur: unam meretricem à ſella ſua abducere cunctaris, cum alii adulteri emant.* Vide Feſtum. WOUWEREN. Diverſorium, τὸ δοχεῖον. Chr. Colerus Parerg. cap. 8. *Stabulum* non ſolum ſignificat receptaculum equorum & jumentorum, ut vulgo dicitur, ſed etiam pro caupona & hoſpitio accipitur, à ſtando. Stuckius Antiquitat. convival. lib. I. cap. 28. quod ante eum annotarunt Henric. Bebelius de Abuſion. ling. Lat. cap. 24. & Jac. Pamelius Annotat. in Cyprian. epiſt. ad Stephanum. Baccharius de Recipiend. lapſ. *Magiſter noſter à latronibus vulneratum non ſolum cura dignum judicat, verum etiam ad ſtabulum ſuum reſtituit, ac datis ſtabulario duobus denariis, majus ei praemium pollicetur.* ita Goldaſtus emendavit iſtum locum, qui vulgo peſſime interpunctus & interpolatus legebatur. σταθμὸς Graecis eodem ſenſu uſurpari, docebit te Suidas. ERHARD.

Quocumque ieram, eodem revertebar] Idem accidit Cnemoni apud Heliodorum lib. V. in domo Nauſiclis ſibi ignota. ERHARD.

In curſu] Impreſſi, *& curſu.* PUTEAN. Alii libri, *donec ex curſu fatigatus:* probo: ut apud Ciceronem, *feſſus de via*, & apud Plautum, *ex curſura anhelitum ducere.* Alteram tamen lectionem, *in curſu fatigatus*, hoc Ciceronis exemplo tueri licet, in Topicis: *Nam & verberibus torti, & in igni fatigati quae dicunt, ea videtur veritas ipſa dicere.* RICHARD. Mallem cum Leid. cod. *donec & curſu fatigatus.* ſequitur enim, *& ſudore jam madens.* BOSCH. Vide Munker. ad Lactant. narrat lib. III. fab. 6. qui malebat, *& curſu fatigatus*: ſed nihil temere mutandum eſſe docebunt notae Heinſ. ad Ovid. Epiſt. V. 121. & X. Met. 401. BURM.

Sudore madens] Apulejus lib. I. *Haec ut ego accepi, ſudore frigido miſer perfluo.* Et lib. II. *Frigido ſudore defluens evado.* Ovid. IX. Metamorph. verſ. 173.

Caeruleuſque fluit toto de corpore ſudor.

Theocrit. Idyll. II. verſ. 106.

—— ἐκ δὲ μετώπω
Ἰδρώς μευ κοχύεσκεν ἴσον νοτίαισιν ἐέρσαις.

WEITZ.

Accedo aniculam, quae agreſte olus vendebat] Quam *forociam* dixere. vide Calepinum in Dictionario voce *Foracia.* Porro locum hunc tranſtulit & expreſſit Lud. Vives in exercitat. ling. Lat. dialog. IV. ERH. Gloſſ. λαχανοπώλης, *bolerator.* λαχανοπωλεῖον, *bolitorium.* Hinc *forum olitorium*, *Krautmarckt.* Hadr. Junius in Nomenclat. Joh. Thomas Freigius in Not. ad Lud. Vivis Colloquia. WEITZ.

Et, rogo, inquam, mater, numquid ſcis] Lege *Te rogo, inquam, mater, ecquid ſcis.* Formula blande adeuntium eſt, *Te rogo*, cum quid exquiſituri veniunt. Gulielm. Plaut. quaeſt. in Pſeudol. cap. 4. Plaut. *Ecquem in angiportu hominem noviſti, te rogo?* nihil tamen in Petronio mutandum eſt. ERHARD. *Te rogo* Leid. cod. & quinque alii, probe: venuſtam hanc & rogantium & adeuntium formulam perperam hic mutarunt nonnulli, qua ſaepe aliis tamen locis noſter uſus eſt. Etiam Plautus Pſeud. Act. IV. Sc. II. verſu 15.

Et quem in angiportu hoc hominem tu noviſti? te rogo.

Vetus Inſcriptio, quam ex Joſephi Scaligeri MSS. quae intra Leidenſ. Bibliothecae penetralia aſſervantur, deſcripſi:

LAGGE FILI
BENE QVIESCAS
MATER TVA ROGAT
TE VT ME AD TE
RECIPIAS. VALE.
P. Q. XV.

BOSCH. formula obvia & noſtro ſaepe uſitata. ſic cap. XX. *rogo inquam domina.* cap. LXXI. *Te rogo, ut naves faciat.* & Plaut. Rud. I. I. *dic quod te rogo.* ſic & *oro te*, de quo Inf. ad cap. XLV. *tum ego, rogo, inquam, noli clamare.* & paulo poſt. *Rogo, inquam, expiare manus pretio licet.* Et alibi ſaepius. BURM.

Mater] Solemnis formula adeuntium, cum quid exquiſituri ſunt, *matres* ſalutare. GLOSS. Solemne videtur compellantibus *Matres* ſalutare. Apul. I. Met. Plaut. Rud. & alii. WOUWEREN. *Mater*, Plautinum eſt. BRASS. Apulej. I. Met. *ſemoto, inquam, joco, parens optima dic, oro, cujatis ſit*, & lib. IV. *parce, inquit, mi parens:* ubi vide Pricaeum. Lucian. in Aſino. μηδαμῶς, εἶπον, ὦ μῆτερ, τοῦτο εἴπῃς. BURM.

Habitem] Vulgo *habito.* SAMBUC.

Urba-

Digitized by Google

lectata illa urbanitate tam ſtulta, &, *a* Quidni ſciam? inquit. conſurrexitque, & coepit me praecedere. Divinam ego *b* putabam. at ſubinde, ut in locum ſecretiorem venimus, centonem anus urbana rejecit: &, Hic,

a ANUS. *b* ENCOLPIUS.

Urbanitate tam ſtulta.] Scurrilitate. Urbani ſcurrae. Plaut. Trin.

Urbani aſſidui cives, quos ſcurras vocant.

Leg. Quintil. cap. 3. lib. VI. Eadem acceptione, *anus urbana* poſtea. BOURDEL. Virum doctum vidi, qui, *urbanitate inſolita* mallet. in Colbert. erat hic lacuna; inter *delectata* ac *praecedere* verba deſiderabantur. BURM.

Coepit me praecedere] Genus loquendi frequens Petronio. GLOSS. Sic mox. *& per medium lupanar fugere coepi.* Et rurſus: *Coepit rogare ſtuprum*, &, *coepitque mihi velle pudorem extorquere.* Item, *& me coepit non perfunctorie verberare.* Item, *diligentius conſiderare pallium coepit.* & infra, *praecluſiſque foribus ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium coepimus.* FR. PITH. Vide paulo ſuperius notata.

Divinam] *Divina*, fatidica, vates, divinatrix. GLOSS. Veteres, *divinam ego.* communem lectionem *ducturam ego* probo. Sic infra: *Putares ab eadem avia eſſe deductum.* DELBEN. Turnebus legit, *divinam*, lib. XIX. Adv. cap. 6. DANIEL. Fatidicam. Martial.

Non ſum divinus, ſed ſcio quid facias.

Seneca de vita beata, cap. XXVII. *Cum aliqua per viam genibus repens ululat, laurumque linteatus ſenex praeferens clamat iratum aliquem deorum, concurritis & divinum eſſe affirmatis.* Apulejus lib. I. *parce in foeminam divinam.* WOUWEREN. Vatem, divinatricem: Juvenal. Sat. X.

Exta & candiduli divina tomacula porci.

Auct. Querol. *Secreta queroli ac familiaria tanquam divinus loquitur.* Arnob. lib. VI. *Apollo divinus.* Idem lib. V. *res divinae.* Claud. *divinum pectus.* BARTH. (quem & vide lib. XXIV. Adv. cap. 17.) praeſagam. Barth. ad Claudian. num. 2361. quae ſciret omnia, Pflugius. Dicit enim ſe exiſtimaſſe eam ſcire divinitus. Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 6. ERHARD. Adr. Turnebus, & Petr. Daniel reponebant, *ducturam*; ſed adſcripta lectio ſanior eſt, *divina*, maga; ut multis dico ad Heliodorum. BOURD. *ducturam* Leid. Cod. ſed recepi tot calculis eruditorum probatam vocem. Tragur. codex habet, *duci nam putabam*, quae ad veram lectionem proxime accedunt. divinam credebat anum, quae hominibus ſuperſtitioſis operam ſuam conjiciendi ſomnia, interpretandi omina & ſimilia locabat; quales Romae viri & foeminae in circo, foro & aliis celeberrimis locis. ut apud Ciceron. de Divin. cap. ult. Ennius dixit: *non de circo aſtrologos, non Iſiacos conjectores, non interpretes ſomnium: Non enim ſunt ii aut ſcientia aut arte divini.* Horat. I. Sat. VI. vers. 113.

Fallacem circum veſpertinumque pererro
Saepe forum, adſiſto divinis.

Cicer. de fato. *Hoc loco Chryſippus aeſtuans falli ſperat Chaldaeos, ceteroſque divinos.* Liv. I. 36. Tarquinius auguri Navio, *Agedum, inquit, divine tu, inaugura.* BURMAN.

Putabam. at ſubinde] Lege, *putabam: & ſubſequor. inde ut in locum ſecretum.* RITTERSH. Alii, *& ſubinde.* forte, *& ſubſequor. inde ut*, &c. Gulielm. Plaut. quaeſt. in Epid. cap. ult. tametſi nihil admodum affirmet. ERHARD. *ut in ſecretum venimus.* ANON. & certe ita *ſecretum petere* & ſimilia apud Sueton. Phaedrum & alios. ſed noſter etiam *locum* addit cap. LXXXV. &c. *putabam & ſubinde ut in locum ſecretum* Colbert. Leid. Trag. & Tornaeſ. *ſubinde* vero hic eſt ſtatim, poſtea. inf. cap. XXXIV. BURM.

Centonem injecit] *Cento*, velum, quo cubiculorum januae tegebantur, ne per rimas inſpicere poſſent curioſi, quid intus ageretur. GLOSS. Lege, *Centoni manum.* AURAT. Impreſſi, *rejecit.* PUTEAN. *Cento* Juvenal. Briſſon. de ritu nupt. vel jure connubiorum, ubi emendat Petronii locum. DANIEL. Doſitheus magiſter in arte: *κὴ οὕτως ἡμιτύβιον κέντρωνι ἐστόλισθαι, κὴ πρῶτον ἐσπασάμην καθηγητάς.* Virgil.

------ *duplicem ex humeris rejecit amictum.*

FR. PITHOEUS. Alii, *injecit*, quaſi velit Encolpium induere legitimum habitum eorum, qui in lupanari degunt, ſcilicet ut intelligat ſe in fornicem deductum. Nam moechi & ii, qui luſtrabantur, obnupto capite eſſe ex Sueton. in Neron. & Caligul. notum. Capitolinus Vero: *In tantum vitiorum Cajanorum & Neronianorum fuiſſe aemulum, ut vagaretur nocte per tabernas & lupanaria obtecto capite cucullo vulgari.* C. Fortunatianus lib. I. Rhetor. *Invenit filius adulterum obvoluto capite, nec eum occidit.* Ex hoc ritu forte Naevius, apud Gellium lib. VI. cap. 8.

------- *Eum ſuus pater cum pallio uno ab amica abduxit.*

Vide Iſidor. lib. XIX. cap. 26. huc reſpexit Seneca de vita beata cap. XIII. *Non timide nec obſcure luxuriatur, etiam inoperto capite.* Imo & meretrices obnuptae. Juvenal. Satyr. VI.

Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos:
Sed nigrum flavo crinem abſcondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar.

Tertullian. de cultu foeminarum cap. XII. *Thamar* *illa,*

Hic, inquit, *a* debes habitare, *b* Quum ego negarem me cognoſcere domum, video quoſdam inter titulos, nudasque meretrices furtim conſpatiantes.

a ANUS *a* ENCOLPIUS.

illa, quia ſe expinxerat, idcirco Judae ſuſpicione viſa eſt quaeſtui ſedere adeo, quia ſub velamento latebat, habitus qualitate quaeſtuariam mentiente, &c. multa Petronii ex hoc ritu exaudienda, quae tamen interpretes ad alia trahunt. WOUWEREN. Eum ſcilicet centonem, quo amictus erat Encolpius. Itaque poſtea refugiens ait, *operui caput.* BARTH. Lege, *rejecit*, id eſt, ſublatum rejecit a tergo, ut intraremus. Hiſpane, *hecho la antepuerta.* Mart. lib. I. epig. 34.

At meretrix abigit teſtem veloque ſeraque.

E. lib. II. epigr. 46.

Intraſti quoties inſcriptae limina cellae,
Seu puer arriſit, ſive puella tibi:
Contentus non eſt foribus veloque ſeraque.

Hoc *velum* ex centonibus conficiebatur, & *cento* appellabatur: erantque plurimi centones in lupanari, tam in quaque cella, quam in ipſa majori lupanaris janua. Diſco id ex veteri Juvenalis Scholiaſte ad illum locum Sat. VI. verſ. 121.

Intravit calidum veteri centone lupanar.

Vetere, inquit, *centone, ut velo ex pannis facto.* Legerem ibi, *veteri velo ex pannis facto.* Suffragabatur hic Petronii locus. Ejusmodi velis cubiculorum januae tegebantur, & eo ponebantur, ne ſcilicet per forium rimas ſuſpicere poſſent curioſi, quid intus ageretur. Juvenal. Sat. IX. verſ. 105.

——— *Claude feneſtras,*
Vela tegant rimas, junge oſtia, tollite lumen
E medio. ———

Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 25. n. 5. An, *Centonem rejecit*, eſt quod infra dicit de Quartilla: *Retexit pallio caput.* Feminae enim in publico obnuptae apud Orientales gentes. (in Geneſi cap. 24. verſ. 65. de Rebecca; *At illa tollens cito pallium, operuit ſe.* qui mos durat hodieque apud Turcas & Perſas.) nec honeſtae tantum matronae ac virgines, verum etiam meretrices. Ibidem cap. 38. verſ. 15. de Thamare ad viam proſtante; *Quam cum vidiſſet Judas ſuſpicatus eſt eſſe meretricem: operuerat enim vultum ſuum.* Fingit autem Petronius, haec in urbe Graeca contigiſſe & Graeci moris. ERHARD. *Injecit* Cod. Leid. ſed *rejecit* legendum. verum explicandum non ut Erhardus a tergo, ſed anus in tergum rejecit. vid. ad Sueton. Caeſ. cap. IX. & Ovid. II. Met. 582. & alibi ſaepe. Egregie haec explicat & illuſtrat Ferrar. de re Veſtiar. part. I. lib. I. cap. 2. BURM.

Hic & hic, inquit, te habitare.] Comice & antique. ANONYM.

Hic debes habitare] Male ad obſcoenum ſenſum detorquet Martialis Epigramma lib. XIV. 77. Gabbema, quod ſi ſequamur, fingendum eſt anum rejecto centone oſtendiſſe partes pudendas. & *hic* δεικτικῶς capiendum, ut infr. cap. XXIV. *vaſculum hoc*, & cap. CXII. *ne hanc quidem partem corporis abſtinuit*, ubi plura dicemus. & legi etiam poſſet, *en hic*, ut Boſch. in ora libri ſui. Catullus ſimiles ſibi, Camerium quaerenti, inſidias factas narrat carmine LVI.

Femellas omnes amice prendi,
Quas vultu vidi tamen ſereno,
Has vel te ſic ipſe flagitabam;
Camerium mihi peſſimae puellae.
Quaedam, inquit, nudum ſinum reducens,
En hic in roſeis latet papillis. BURM.

Inter titulos] *Tituli* nomina ſcortorum, & ſtupri pretium cellis inſcripta. GLOSS. Veteres, *internuculos*; forte, *internuncii*, vel *internuncioli.* DELBEN. V. C. Pithoei, *inter titulos*, alii, *vitulos*, alii *puellulos.* fortaſſis, *titulos*, ut tabernarum meretriciarum inſcriptiones intelligat. TORNAES. Impreſſi habent, *inter viculos.* Vetus liber, quo ſolo hac in parte uti potui, habet, *inter titulos.* PUTEAN. Citans hunc quoque locum Turneb. lib. Adverſ. XXI. cap. 28. *inter nuculos* legit, duobus verbis. An legendum, *quasdam in interniculis nudas meretrices. Interniculus* vel *Interniculum* eſt ſtabulum: quo verbo uſus eſt Plin. lib. VIII. Nat. hiſt. cap. 44. in fine his verbis; *Mulum LXXX. annis vixiſſe, Athenienſium monumentis apparet. Eo gaviſi cum templum in arce facerent, quod derelictus ſenecta cadentia jumenta comitatu niſuque exhortaretur, decretum fecere, quo caveretur, ne frumentarii negociatores ab interniculis eum arcerent.* In impreſſo codice legitur, *interniculis.* Budaeus ἀπὸ τῶν τολιῶν interpretatur in Comment. Ling. Graecae, fol. 615. Vide exempl. vetus D. Salignaci & Mamati. DANIEL. In v. c. reperi, *internuculos*, ut & apud Apulejum de Deo Socrat. *Internuculos recens cognitos.* Sed utrumque locum corruptum exiſtimo. P. Pithoeus Subſec. ſive Adverſar. lib. II. cap. 10. Sic dicebant impudicos: omne enim medium *nucleum* vocabant. *Internuculi* ergo impudici, impudicati, intercutibus ſtupris flagitati, intercutiti, ſtuprati. Scalig. ad Priapeja. Cenſeam potius duabus vocibus, *inter nuculos* legendum, & meritorios ſignificari pueros, concubinos, qui nondum reliquere nuces, ſed etiamnum inter eas verſantur. Nam à Catullo in epithal. Jul. & Mallii ſcribitur. *Concubine da nuces.* Turneb. Adverſar. lib. XXI. cap. 28. Forte legendum, *quosdam Tirunculos.* Celvius Not. ad Apul. de Deo Socrat. ſed titubanti animo. Lege, *inter ſcitulos*; id eſt, pueros. pue-

ri

tiantes. Tarde, immo jam ſero intellexi, me in fornicem eſſe deductum, exſe-

ri enim *ſciti* dicuntur. Pfluglus. V. C. *quosdam inter titulos, nudasque meretrices.* Ita eſſe reſtituendum aſſerit etiam Pithoeus, (fornices enim titulis inſcriptae, ut ex Juvenali & Seneca notum:) in Not. ad Collat. Moſaic. & Rom. leg. tit. de *Falſo teſtimonio*, & cellae inſcriptae nominibus meretricum. Tertullian. de Pudicit. lib. I. *ſub ipſis libidinum titulis.* Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 35. n. 5. Quid ſi legamus, *quosdam intercutulos?* ut intelligat κιναίδια vel ſcorta maſcula, qui ſe intercutiri patiuntur. Balbus Catholico; *Cutitus, ſtupratus, corruptus.* Iſidorus in Gloſſ. *Subcus, ſubcutaneus, ſubcutatus, intercus, intercutaneus, intercutatus, ſubtercus, ſubtercutaneus.* ERHARD. Libri MSS. *inter angulos*, quam lectionem confirmat τὸ *locum ſecretiorem*, & *furtim ſpatiantes.* Qui *titulos* legi malunt, accipiant non de titulis meretriciis, qui quidem ſatis elucidati ab aliis Petronii interpretibus; ſed de juvenibus Venerem languentem ſcortis cujuſcumque ſexus irritantibus. Hos Titulos ſcorta excipiebant antecoenio libidinis, ante quam proelium Cupidinis tentarent. Juvenes illos *Titulos* dici patet, ex Cornuto ad illos Perſii Satyr. I.

Ingentes trepidare Titos. --------

Locus autem, ubi proſtabant Tituli iſti, dicebatur ab aetate Titulorum *Ephebia*, ut patet apud D. Hieronymum. Locum illum ſic nondum intellectum illucidavit V. C. Jo. Savaro. Sunt & *Ephebea* apud Vitruvium non longe ab his diverſa, in quibus pueri exercebantur cap. 2. lib. III. BOURDELOT. *Internuculos* Leid. cod. *inteſticulos* vet. cod. Legit Nob. Heinſius, *video quosdam inter hyſtriculos*, hoc eſt, pueros ſtupratos, & jam propter aetatem obſoletos; aut, ut cum noſtro loquar, ſtupro liberos ac ingenuos, quorum anni ad teſſeram venerunt. Nam & hi, aeque ac meretrices, in lupanaribus proſtabant. Calpurnius Ecloga VI. verſ. 12.

------ *pallidus alter*
Venit, & hirſuta ſpinoſior hyſtrice barba;
Candidus alter erat, laevique decentior aevo.

Et Feſto hanc vocem reddendam eſſe me docuit vir illuſtris, quam perperam, ut ſolet alias, mutilator iſte Paulus, exſcripſit *Hircipili*; legendum itaque, *Hyſtriculi, durorum pilorum homines.* Atque ſic ſcribendum exiſtimo apud Arnobium lib. V. adv. Gent. ubi *iſtriculi* MS. cod. *Facit ſumere*, inquit, *habitum puriorem, & in ſpeciem levigari nondum duri atque hyſtriculi puſionis.* Non ignoro hic CL. virum ad Tertulliani Pallium aliter ſentire. BOSCH. haec iterum ſublecta Heinſio. vid. Syllog. Epiſt. Tom. IV. Ep. CLX. & CCXV. Voſſ. ad Catull. pag. 153. *internuculos* praefert. Heraldus ad Martialem XI. ep. 46. legit, *intus titulos, nudasque meretrices confertim ſpatiantes.* ego cum Colvio ad Apulej. de Deo Socrat. p. 221. amplius deliberandum cenſeo. BURM.

Nudaſque meretrices] Alii, *udaſque.* TORNAES. Stabant nudae meretrices ante lupanar. Xiphilin. Avit. p. 405. BONGARS. Tacitus Annal. lib. XV. *Scorta viſebantur nudis corporibus.* Cyprianus de ſpect. cap. 6. *Per proſtitutarum nuda corpora.* Artemidorus lib. II. ἡ δὲ ὅλη γυμνὴ, (Ἀφροδίτη) ἑταίραις καὶ μόναις ἀγαθὴ, καὶ ἐργασίας σημαντική. Philemon:

Ἑστᾶσι πελάγιοι γυναῖκες κατὰ τόπους
Κο... δας ἃ τασι, καὶ κατεσκευασμέναι
Ἑσ... σι γυμναί. —— WOUWEREN.

de his copioſe Tacitus & interpretes Ann. XV. 37. BOURDEL. *Uvidaſque* Cod. Colbert.

Conſpatiantes] Scaliger in marg: ex alio codice, *interſpatiantes.*

Tarde] Hinc jocus Ciceronis apud Macrob. Saturn. cap. 3. lib. II. *Minime ſero veni: nam nihil hic paratum video.* Tarde venit, qui morabundus exſpectatur, ſero, qui non amplius exſpectatur. Martial. Epig. 67. lib. VIII. Serv. ad. IV. Georg. & VIII. Aen. tardum & ſerum confundit. male. differunt enim, ut diximus. ſive tardum, poſt aliquam occaſionem, ſerum poſt omnem. BOURDEL.

Imo jam ſero intellexi] *Imo jam ſero ſenſi, intellexi* Leid. cod. quo duplex ſcriptura codicum vetuſtorum deſignatur. BOSCH. *Serio* Torn. & Cod. Memm. *Tandem, immo jam ſero* Scriver. ſic apud Claudian. IV. conſ. Hon. 452. *tardeque rogatus Annuit.* ubi in Oxon. Cod. erat, *tandemque.* mox, *tarde & invitus* cap. IX. BURM.

In fornicem] Fornix πορνεῖα, luſtrales cellae arcuatae, ubi publicae meretrices proſternebantur. GLOSS. Lupanarium. Bernartius Schol. ad Statium lib. I. Theb. Haymo Halberſtadienſis in epiſt. ad Rom. cap. I. *Fornicatio à fornicibus, id eſt, arcuatis domibus dicitur, quae fornices appellantur, ubi publicae meretrices proſternebantur.* Erant autem loca abdita & occulta. Euagrius Hiſt. Eccleſiaſt. lib. III. cap. 39. *Impoſitum fuit cum aliis compluribus, qui quaeſtu victum ſibi quaerebant, tum meretricibus, quae corporis pulcritudinem habebant venalem, & effuſe ac libidinoſe ſtupris in abditis & occultis locis civitatis, id eſt, ganeis, ſe dedebant, tum praeterea omnibus, quos ſcortari non pudebat.* Apoſtolus Paulus vocat *cubilia: Non in cubilibus*, &c. ad Rom. 13. ERHARD. Turpiculae huic rei nomen aliud *tenebrae.* ſic apud Catull.

Digitized by Google

exſecratus itaque aniculae inſidias, operui caput, & per medium lupanar fugere coepi in aliam partem. quum ecce in ipſo aditu occurrit mihi aeque

Demonſtres ubi ſint tuae tenebrae.

Aliter Joſ. Scaliger. ſed nihil eſſe mutandum patet toto Epigrammate. dicitur Plauto *locus latebroſus* Bacch. act. III. ſc. III. *ibi juvam aetatem extendebant, non in latebroſis locis*. Petron. poſtea, *per ambractus obſcuriſſimos*, & *per tenebroſum & ſordidum egreſſum*. BOURDEL. Gloſſ. πορνεῖον, *fornix*, *ganeum*, *lupanarium*. Balbus Cathol. *Fornix à fornax, arcus lapideus, quod curvatus & arcuatus ſit, ut fornax. Et quia meretrices ſolent meretricari in hujuſmodi fornicibus, ideo etiam fornix quaſi formam necnon, id eſt animum, quae eſt forma noſtra*. Nicol. Perottus Archiepiſc. Sipuntinus in Cornucop. Neſtor Novarienſ. in Vocabular. WEITZ.

Operui caput] Cap. xc. *operuit caput, extraque templum profugit*. Plaut. Moſtell. *Capite obvoluto ut fugiat cum ſummo metu*. & *Cave reſpexis, fuge atque operi caput*. Naevius: *Amborum uxores noſtri Troade exibant, capitibus opertis flentes ambae, abeuntes lacrimis cum multis*. FR. PITHOEUS. *Socrates in oratione parum pudica caput operuit pallio*: A. Gellius lib. IX. cap. 19. ex Phaedro Platonis. Homerus Odyſſ. Θ. καλυψάμενος κάλα πρόσωπα. BRASSIC. Balbus Catholico; *Ludix quaedam veſtis eſt, & dicitur a ludo; & dicuntur ludices veſtes à ludis theatri. Quum enim egrediebantur de ludi proſtibulo juvenes, harum velamento tegebant caput & faciem, ne cognoſcerentur: quia ſolebat erubeſcere, qui lupanar intravit*. Euagrius Hiſt. Eccleſiaſt. lib. I. cap. 21. de Monachis Palaeſtinae; *Adeo etiam ſine delectatione cibum capiunt, atque ea re tam auſteram exercent diſciplinam, ut ſive ad cauponam, ſive ad lupanar eos divertere cogat neceſſitas, nec locum refugiant, nec operiant faciem, nec quicquam prorſus erubeſcant*. Aimonius de Geſt. Francor. lib. III. cap. 21. *Quin potius operto, ne agnoſcaris, capite feſtinus ſilvam pete*. De ritu veterum velandi & operiendi ſe propter ſubitam, creperam, & deſperatam aliquam rem, vide Jac. Schegkium Praemeſſor. cap. 10. Gul. Ranchinum Variar. lect. lib. I. cap. 3. Taubmannum ad Plaut. Captiv. Act. III. ſc. I Barth. ad Claudian. n. 1208. ERHARD. Hoc fieri ſolitum in re turpi; ut patet apud Plaut. Capt. ſc. VI. Curcul. ſc. VI. Jul. Capitol. in Aelio Vero. Gell. cap. II. lib. VII. Tertull. Apolog. cap. 29. eadem mente Lucian. Dial. mort. μηδὲ νύκτωρ ἐξιὼν ἀπαιδῶς λαθεῖν τῷ ἱματίῳ τὴν κεφαλὴν κατακαλύψας περιῄεις ἐν κύκλῳ τὰ χαμαιτυπεῖα. Tangit hunc morem Sophocl. Ajac. Flagell.

Ὥρα τιν᾽ ἤδη κάρα κα-
λύμμασι κρυψάμενον
Ποδοῖν κλοπὰν ἀρέσθαι.

Lege Soran. fine vitae Hippocratis. BOURDEL. *Capitis operiendi* conſuetudinem, praeter Petronii commentatores, illuſtrarunt Ferrar. part. I. de Re Veſtiar. lib. I. cap. 10. & II. Freinshem. ad Curt IV. 10. & alii magno numero; ejuſque praeclarum exemplum eſt in Apoſtolo Petro, qui, quum prodidiſſet ſervatorem ſuum, ἐπιβαλὼν ἔκλαιε: quae verba, miſere ab interpretibus vexata, recte expoſuit ex hoc ritu, praeter alios, Salmaſ. de Foener. Trapezit. pag. 272. & ſqq. ita utitur ea voce Graeca Theophr. Char. περὶ κολακείας· Καὶ ἐρωτῆσαι, μὴ ῥιγοῖ, καὶ ἐπιβαλεῖν βούλεται, καὶ ἔτι περιστεῖλαι αὐτόν. *Et rogat num frigeat, & num velit caput involvi, & amplius amicit*. Ita & περὶ λογοποιίας. Καὶ ἐπιβαλὼν ἐρωτᾶν, μὴ λέγεταί τι καινότερον. Quod varie exponi poſſe, ut & Marci verba, Caſaubonus docet, at nihil definit. ſed cur non, *& caput involvens veſte rogare, nihilne novi?* plura vide apud diligentiae ſingularis virum Bynaeum de morte Chriſti lib. II. cap. 6. apud Quinctil. de Inſt. Orat. VI. I. ridiculus fuit, *qui ex ſubſelliis fugit capite ex parte velato*. BURM.

Fugere coepi] Genus loquendi frequens Petronio. GLOSS.

In aliam partem] Autiſiod. *alteram*: Pith. PATISSON. *alteram* Colbert.

Aeque lapſus ac moriens] Id eſt, qui, ut ego, aberraverat. SAMBUC. Interpretantur vulgo: id eſt, qui, ut ego, aberraverat: ſed tamen falſam eſſe interpretationem, licet conjicere ex ſequentibus in manuſcripto, cum Gyton de Aſcylta conqueritur apud Encolpum: *Tuus, inquit, frater ac comes paulo ante in conductum accurrit, coepitque mihi velle pudorem extorquere*. Ex quibus quis non videt, non lapſum eſſe Aſcyltam & eo abductum, ſed de induſtria? Puto legendum, *aeque laſſus ac moriens*. Nam de ſeipſo Gyton paulo ante dixerat: *Donec & curſu defatigatus, & ſudore jam madens*, &c. Et mox iterum; *Sudorem ille manibus deterſit*, &c. Sed ſuſpectus eſt locus ille alter, *in conductum accurrit*: nec ſatis intelligo. EMMIUS. Forte, *laſſus*. DOUZA F. Lege, *laſſus ac moriens*. Palmer. in Spicileg. Barth. ad Claud. l. I. in Ruf. v. 276. vel, *laſſus ac madens*. quia ſequitur, *ſudorem illi manibus deterſit*. Meurſius Animadverſion. miſcell. III. c. 7. *laſſus ac moriens*, eſt feſſus & laſſitudine confectus & tabeſcens. Idem Barthius in Ceir. Virgil. num. 236. & ad Claudianum num. 62. Quare hunc locum non bono exemplo mutavit Laur. Ramirez de Prado Commentar. in Martialem. ERHARD.

Ac

Digitized by Google

que laſſus, ac moriens Aſcyltos. putares, ab eadem anicula eſſe deductum. Itaque ut ridens eum conſalutavi, quid in loco tam deformi faceret, quaeſivi.

VIII. Sudorem ille manibus deterſit, &, *a* Si ſcires, inquit, quae mihi adciderunt. *b* Quid novi? inquam ego. at ille deficiens, *c* Quum errarem, inquit, per totam civitatem, nec invenirem, quo loco ſtabulum reliquiſſem, adceſſit ad me paterfamilias, & ducem ſe itineris humaniſſime promiſit. per amfractus deinde obſcuriſſimos egreſſus, in hunc locum me perduxit, prolatoque peculio coepit rogare ſtuprum. Jam pro cel-

a Ascyltos. *b* Encolpius. *c* Ascyltos.

Ac moriens] Laſſitudine confectus & tabeſcens. GLOSS. Lege, *maerens Aſcyltas.* BRASSICAN. & AURAT. Non ſollicitandus locus: *moriens* enim eſt, quod mox *deficiens* dixit; ita recte explicat Paſſerat. ad Propert. I. eleg. 10. & Barth. XLVI. Adv. 14. vide & Gronov. ad Livium lib. XXVIII. 34. BURM.

Aſcyltos] *Aſcylta* Colbert.

Putares ab eadem anicula eſſe deductum] Ita eleganter ſecunda perſona utuntur, cum quid generatim de omnibus exprimunt. Sic infra cap. XCI *Video puerum parieti applicitum: ſcires non libenter ſervire.* Schopp. Explanat. In Plaut. Moſtell. Act. I. ſc. 3. Mich. Piccartus epiſt. ad Goldaſtum, & Periculor Criticorum cap. 8. Iterum Petronius cap XXXI. *Pantomimorum non patrisfamiliae triclinium crederes.* Valer. Maximus lib V. cap. I. de Piſiſtrato convitiis Thraſippi inter coenam lacerato: *Ita & animam & vocem ab ira cohibuit, ut putares ſatellitem à tyranno male audire.* Sulpitius Severus in Vita S. Martini lib. II. cap. 3. *Jamque ſe malum ſerpentis per omnia membra diffuderat: cerneres omnibus venis inflatam cutem.* Guilielmus Malmesburienſis in lib. de Pontificib. *Terra omnis frugum opima,* &c. *ut quemvis taediosum provocet ad laboris illecebram, ubi centuplicato foenore reſpondeat copia. Cernas tramites publicos veſtitos pomiferis arboribus.* ERHARD. Senec. Apocolynth. *putares omnes illius eſſe libertos.* Vell. Paterc. II. 25. *putares Sullam veniſſe in Italiam.* saepius addit noſter particulam *ut.* Infr. cap. 23. 26 40. 46. 127. & 136. BURM.

Deductum] Omnino exiſtimat Doctiſſ. Tho. Munckerus, *ſeductum* legendum eſſe BOSCH.

In loco tam deformi] Nihil potuiſſet dici rectius. Seneca vocat *locum communem*; & *miſericordis populi beneficium:* Quinctil. Declamat. XV. *Triſtiſſimam ſtationem.* Idem Declamat. XIV. docet quare ſint inventae meretrices. Solon autem primus inſtituit lupanaria, ut eſt apud Harpocrationem. Artemidorus Oneirocritic. lib. α. cap. π. Κοινὸς γὰρ ὁ τόπος οὗτος καλεῖται, ὡς καὶ ὁ τὰς νεκρὰς δεχόμενος, καὶ πολλῶν σπερμάτων ἀνθρωπίνων ἐνταῦθα γίνεται φθορά. BRASSIC.

Deterſit] Sic Tacitus lib. XVI. Ann. *ne ſudorem, niſi ea, quam indutus gerebat, veſte detergeret.* DUPEYRAT. Ariſtoph. Acharn. vſ. 695.

Θερμὸν ἀπομορξάμενον
Ἀνδρεῖον ἱδρῶτα δὴ καὶ πολύν. BOURD.

Per totam civitatem] Non ita Latini. urbem dicerent vel oppidum. itaque lego, *cum errarem, inquit, nec invenirem.* ANONYN. Non audeo damnare uſum hujus vocis: vide de ea etiam litigantes commentatores ad Caeſ. de B. C. I. I. & III. 13. Senec. Conſol ad Marc. XVI. de Syracuſis, *Ipſam ingentem civitatem & latius turritam, quam multarum urbium fines ſint.* I. de Clement. 5. *in hac civitate.* Minuc. Fel. III. *medium ſpatium civitatis emenſis.* noſter inf. cap. CXLI. *per totam civitatem circumducebatur,* qui locus me inhibet, ne hic, ut olim, tentarem legere, *per ignotam civitatem.* quidquid ſit, apparet hoc aevo *civitatem* pro urbe poni. apud Ciceronem II. Verr. 22. videri poſſet ita poni *Oridis oppidum eſt tenue ſane. hujus longe primus civitatis eſt Epicrates quidam.* ſed ibi de corpore civium etiam poſſet exponi. BURM.

Stabulum] Cauponium, diverſorium. GLOSS.

Acceſſit ad me paterfamilias] Aliae editiones & MS. *paterfamiliae.* ad quam conditionem & infra de Trimalcione cap. XXVII. *Ipſe paterfamiliae,* &c. Et poſtea cap. XXXI. Puto tamen hoc loco Grajam inflexionem à Petronio ſervatam ἐυθανίας ἕνεκα. ERHARD. *Paterfamiliae* Colbert. ita vocabant cives ex plebe, non tamen ita infr. cap. XXVII. & alibi. vide ad Sueton. Calig. XXVI. & Domit. X. BURM.

Et ducem ſe itineris] *Et ſe ducem itineris* Mem. cod. recte. BOSCH.

Amfractus] Amfractus, obliqui viarum flexus in ſe recurrentes. GLOSS.

Deinde] *Dehinc* Leid. cod. placet. BOSCH.

Egreſſus] Lege, *ingreſſus.* Jungermannus. vulgatae lectioni favet, quod infra legatur, *per tenebroſum & ſordidum egreſſum extraho Gytona.* ERH.

Perduxit] MS. *produxit.* TORNAES. Vetus co-

cella meretrix aſſem exegerat, jam ille mihi injecerat manum, & niſi valen-

codex, *produxit:* quod rectum eſt, ſive hoc verbum ſimpliciter accipias, ſive cum emphaſi: Nam ut de mimis ſcenicisque, ita & de proſtitutis uſurpatur, ut & paulo poſt. PUTEAN. ita & Scriverius & Leidenſ. Juſtin. 1. 8. *refugiens Cyrum ad anguſtias uſque produxit.* BURM.

Peculio] Peculium inter Romanae nequitiae vocabula uſurpatur pro ea parte, qua viri ſumus. GLOSS. Ita vet. cod. vulgo, *pecuo.* forte, *peniculo.* SAMBUC. Sic in obſcoeno carmine ad calcem Virgilii,

Pulcre penſilibus peculiati.

Ita & apud Lamprid. Heliogab. DELBEN. Recte *peculio.* Unde apud auctorem Priap. *peculiatus.* Obſcoenum enim eſt verbum, & apud Plautum in Pſeudolo Act. IV. ſc. VII. verſ. 91. DANIEL. Vetus Lexicon. *Peculium pro aſſe vel denario ponitur. Petronius: Prolatoque peculio.* Infra: *Jovem quoque peculio exorat.* Lamprid. in Heliogab. *Homines ad exercendas libidines bene vaſatos, & majoris peculi opponit.* In Priapejis & apud Plautum. BONGARS. Vulgo, *pecuo.* Sambucus conjicit, *peniculo.* ſed *peculium* eſt optimum. nam *peculium* eſt τὸ αἰδοῖον, ut & infra, & apud Plautum. RITTERSH. *Peculium* etiam ad eam rem uſurpatur à Plaut. in Pſeud. Act. IV. ſc. VII. verſ. 91.

------- *Mea quidem haec habeo omnia*
Meo peculio empta. BA. nempe quod femina ſumma ſuſtinent.

Lamprid. in Heliogab. Hi vocantur *pulchre peculiati* Priap. Scalig. in Catalect. ad Priap. *Peculium* inter Romana nequitiae vocabula uſurpatum antiquis, teſtimonio eſt illud è Carmine libero;

Pulchre penſilibus peculiati:

ubi de vaſatis probe ac mutoniatis eſt ſermo. Douza Centurion. lib. IV. cap. 9. *Peculium* proprie dicitur id quo viri ſumus. Schopp. Explanat. in Moſtell. Act. 1. ſc. 3. *Prolatoque peculio*, id eſt, mentula. hinc *peculiare* aliquem pro ſtuprare dixit Plaut. Perſa: & *peculiati* ſunt peculio inſtructi ſive mentulati, in Priap. carmine 52. ubi idem Scopp. in Comment. ERHARD.

Coepit rogare] Genus loquendi frequens Petronio. GLOSS.

Pro cella] *Cella* locus liber, in quo venerei homines & voluptuarii nequam faciebant. eas à lenonibus conduci mos erat. GLOSS. Briſſonius libro de jure Connub. legit, *Proſeda meretrix.* ſed nihil mutandum puto. Meretricis enim *ſella* proprie dicitur. Juvenal. Sat. III.

Et dubitas alta Chionem deducere ſella.

Deinde *proſeda* meretricem ſignificat, ut non fuerit opus ad eam exprimendam & denotandam ſubſtantivo altero idem valente, cum hoc otioſum eſſet & παρέλκον, quod vitium incidiſſe diſertiſſimum Petronium non eſt veriſimile. Scribendum vero *pro cella*, per *c.* Juvenal. Sat. VI. verſ. 121.

Intravit calidum veteri centone lupanar
Et cellam vacuam atque ſuam, &c.

Et paulo poſt verſ. 127.

---- *tamen ultima cellam*
Clauſit, adhuc ardens rigidae tentigine vulvae.

DANIEL. Briſſonius ſcribendum cenſet, *jam proſeda m.* quod meretrices ſcilicet ante ſtabula ſederent. quod ut maxime complector, ſic & illud non repudio, quod Lipſius lib. 1. Saturn. 14. & Caſell. lib. 1. Var. 2. referunt ex Seneca, cellis nempe meriticum olim ſuperimpoſitos fuiſſe titulos, quos Tertullianus lib. de pudicitia *libidinum titulos* vocat: non ſolum vero titulus inſcribebatur, ſed etiam meretricis è fronte pendebat nomen: quem & Alciatus obſervavit Παρέργων lib. x. mulieres, quae meretricium quaeſtum inciperent, nomen mutare conſuevisſe, ex hoc Plauti loco. *namque hodie earum mutarentur nomina, facerentque indignum genere quaeſtum corpore.* Addo ego ex Tacito II. Ann. ubi de veſtitu loquitur, cum apud veteres morem receptum fuiſſe, ut ejusmodi mulieres licentiam ſtupri apud Aediles vulgarent, qui ſatis poenarum adverſus impudicas in ipſa flagitii profeſſione credebant. Quin & hujusmodi infames mulieres ut dignitate matronali, ita etiam ornamentis ceſſiſſe ex Tertulliano de cultu docet Lipſius in Tacitum. Cenſet autem eas poſuiſſe inſtitam, ſtolam, vittas, immo ſumſiſſe togam meretriciam conjicit ex illis Juvenalis verbis. --- --- *Certinia talem*

Non ſumet damnata togam.

Quam quidem Lipſii conjecturam confirmo l. 15. §. 15. ff. de injur. Unde diſtinctas paſſim veſtes ancillarum, matronarum & meretricum fuiſſe apparet. DUPEYRAT. Οἴκημα, in cujus aditu ſcorta proſtabant, titulis inſcriptum. ideo Martialis, *inſcriptae limina cellae.* In Senec. Contr. lib. 1. *Superpoſitus eſt cellae tuae titulus.* Tertull. de Pudic. lib. 1. *Sub ipſis libidinum titulis.* Juvenalis Satyr. VI. *Intravit cellam.* Interpres: *non ſellam, quoniam in cellis nomina meretricum ſupraſcripta erant.* unde apparet, quid *tituli* appellatione notent, nimirum ſtupri precium, & nomen meretricis. Seneca lib. 1. Controv. *Nomen tuum pependit in fronte, ſtetiſti cum meretricibus.* Inſcriptionum inſigne exemplum in Hiſtoria Apollonii Tyrii: *Puella proſternit ſe ad pedes: Miſerere virginitatis meae, ne proſtituas hoc corpus* *ſub*

Digitized by Google

valentior fuiſſem poenas, dediſſem. * adeo ubique omnes mihi videbantur ſatyrion

ſub tam turpi titulo. Leno vocavit villicum puellarum, & ait: Ancilla exornetur, ſcribatur ei titulus: Quicumque Tarſiam defloraverit, mediam libram dabit, poſtea populo patebit ad ſingulos ſolidos. Vide Senec. lib. I. Controverſ. II. Πορνεῖα, ſeu, ut Plautus, *luſtrales cellae* arcuatae erant. Iſidorus libro x. *Fornicatrix eſt cujus corpus publicum. Hae ſub arcuatis proſternebantur, quae loca fornices dicuntur.* Gloſſae: *Fornicaria*, πόρνη, ἀπὸ γυμνάσ, ἡ ἵσαται. Hinc Martial. *monumenta*, quod adinſtar hypogaeorum. lib. I. Epigr. 35.

A Chione ſaltem vel Laide diſce pudorem.
Abſcondunt turpes haec monumenta lupas.

Quamquam loca aedilem metuentia remota & aditus obſcuri. Petron. cap. VII. *at ſubinde ut in locum ſecretiorem venimus.* Hoc cap. *per anfractus obſcuriſſimos in hunc locum perduxit.* Iſidorus lib. x. *Ganeo. luxurioſus, & tamquam in occultis degens, quae ganea Graeci vocant.* WOUWEREN. Camera, lupanari, in quam ſe à pulliprémo quodam Aſcyltos deductum ait, ubi poenas penitas, prompto praeſertim in rem praeſentem peculio, daturus fuerat. Porro talibus cellis ejus, qui eas conduxerat, nomen, quem *titulum* vocat Seneca, inſcribebant, ut docet Douza. Schopplus in Miſcellan. In aliis legitur; *jam pro ſella meretrix.* unde Briſſonius *jam proſeda*, ex Plauti Poenulo; lib. de Jure connub. cap. 6. Poteſt etiam retineri *procella* juncto vocabulo, ut dicatur, ſicut *proſtibulum*, quod ante ſtabulum ſtet, ita *procella* quod ante cellam: quemadmodum & *ancillam* dictam volunt, quaſi ante cellam. In ſcriptis Patrum ancillas obſervamus concubinarum munia ſubiiſſe: ſed & *ancillam* pro meretrice poſitam. Sympoſianus in Hiſt. Apollonii Tyrii; *Leno vocavit villicum puellarum, & ait: Ancilla exornetur, ſcribatur ei titulus. Quicumque Tarſiam defloraverit* &c. Nihil tamen muto. ERHARD. De cellis hujusmodi copioſe Torrentius ad Suetonii Tiberium cap. XLIII. Mos natus ab obſcoenitatis lupa. quem morem ſic pluribus explicat Jul. Firmicus Maternus de error. profan. Relig. *Statuiſſe etiam, ut quicumque initiari vellet ſecreto Veneris ſibi tradito, aſſem unum mercedis nomine Deae daret.* Sic legendum. Quidam hic legunt, *pro ſella*, unde *ſellaria* Tiberii Sueton. loc. citant. BOURDELOT. Vide Ferrar. lib. II. Elector. cap. XVIII. in Colbert. haec, *jam pro cella meretrix aſſem exegerat*, deerant, accidit a repetitione & *jam*, ut ſaepe. *procella* quod Leid. BURM.

Aſſem exegerat] Quadrans lavationis pretium, & merces fuit As, ut ex hoc loco apparet, cellae meretriciae. Sane locus Plutarchi in Cicerone ad proſtibuli mercedem mihi pertinere videtur. Sic infra cap. XCV. *Vos me hercule ne mercedem cellae daretis*, &c. Briſſon. emendat in lib. de Jure connub. male. PUTEAN. Arnob. v. *Cypriae Veneris abſtruſa illa initia praetereamus, quorum conditor indicatur Cyniras rex fuiſſe: in quibus ſumentes ea certas ſtipes inferunt ut meretrici.* Clemens, νόμισμα ὃ εἰσφέρουσιν αὐτῇ αἱ μυούμεναι ὡς ἑταίρᾳ ἐργάται. FR. PITHOEUS. Juvenal. Satyr. VI.

Excepit blande intrantes, atque aera popoſcit.

Seneca lib. I. Controv. *pretia ſtupri accepiſti.* Notandum illud Tertull. *Ipſa etiam proſtibula, publicae libidinis hoſtiae, in ſcena proferuntur, locus, ſtipes, elogium etiam, quibus opus non eſt, praedicatur.* WOUWEREN. Infra cap. XCV. Hinc *multivolae* dictae meretrices. Jeſus Sirachides cap. IX. *Nec reſpicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius.* ERHARD. *Aſſem exegerat.* haec non tam vulgarium proſtibulorum merces fuit, quam Lenarum, quae pro cella illam exigebant. Quod egregie docet inſcriptio apud Gruter. DCLII. I.

VIBIAE. Ↄ. L. CALYBENI. LIBERTAE.
LENAE. AB. ASSE. QUAESITUM. LUCRO. SUO. SINE. FRAUDE. ALIORUM.

Et ita capio illud in Fragmento Tragur. cap. XLIII. *ab aſſe crevit.* Meretricum vero capturam etiam certam fuiſſe, & titulo adſcriptam docet Ovidius I. Am. 10.

Stat meretrix cuivis certo mercabilis aere.

nam aſſem tantum a pauperibus & in lupanaribus viliſſimis exactum docet Mart. I. Ep. 104.

Aſſe cicer tepidum conſtat, & aſſe Venus.

Aliquando & duos aſſes datos idem indicat II. Ep. 53.

Si plebeja Venus gemino tibi jungitur aſſe

ut legendum, non *vincitur*. vid. Heinſ. ad Ovid. Remed. 407. BURM.

Injecerat manum] Sollemnis ex jure locutio, ubi quis vi aliquem in jus trahebat, vel rem ſuam vindicabat. v. Serv. ad Virg. x. Aen. vſ. 419. & leg. x. §. I. ff. de in jus vocando. Noſter cap. CXV CXXXIII. Horat. I. Od. XVII. vſ. Ovidius ſaepe. apud quem III. Triſt. VII. 37. ſi quis velit notam cujusdam tenebri Verburgii, onis, inſpicere, ille mihi oſtendat, quid faciat alter Ovid. I. Amor. v. 23. ſed videat VIII. Epiſt. 158.

Clamarem, meus eſt, injiceremque manus.

Epiſt. VIII. 16.

Injice non timidas in tua jura manus.

Gonſalius hic manum obſcoeno ſenſu capit ex loco

ſatyrion bibiſſe. *** junctis viribus moleſtum contempſimus. ***.

IX. [a] Quaſi per caliginem vidi Gitona in crepidine ſemitae ſtantem, &

a ENCOLPIUS.

Plauti, ſed quem rectius expoſuit Gronov. III. obſ. 4. Illud autem *poenas dediſſem*, obſcoenum habet ſenſum. *dediſſem poenas* Leidenſ. BURM.

Valentior] Ovid.

Inſequitur, fugio, fortior ille fuit. FR. PITH.

Dediſſem poenas] Priap. carm. LI.

Nimirum apertam convolatis ad poenam.

Et carm. LXI.

Furatum venit huc amore poenae.

Mart. IX. 6.

Immatura dabant infandas corpora poenas.

F. PITH.

Satyrion] Haec amatoria ſcena luditur apud Ariſtaen. Epiſt. 2. lib. 1. hanc vide. BOURDEL. Martial. III. 75.

Improba nec proſunt jam Satyreja tibi.

ANONYM. Poculi genus libidinem & pruriginem excitantis, (ni fallor) quale eſt Myrrhinum poculum, quod ſe ad libidinis incitamentum bibiſſe ſcripſit Petron. referente Fulgentio lib. III. Mythol. in fabula Myrrhae & Adonidis. Beroaldus Apuleji interpres in X. Aſini aurei librum ſcribit, Graecos ardentem veneris concitationem *Satyrion* appellaſſe, ut loquitur Apulejus, id eſt, cum vel extremis partibus corporis, & rigentibus unguibus exſtimulatur in coitum: hinc *Satyri* dicti, de quibus vide Pauſan. in Atticis. DUPEYRAT.

Satyrion bibiſſe] Ad libidinem incitari dicunt vi illius herbae. GLOSS. Plinius Satyrion Venerem, etiam ſi omnino manu teneatur radix, ſtimulare ſcribit. & paulo poſt ſubjicit; *In totum quidem Graeci, cum concitationem hanc volunt ſignificare, Satyrion appellant.* Quod de Satyrio alii ſcripſerunt, non eſt hic neceſſe reſcribere. PUTEAN. Heſychius: *Σατύριον· πόα τις συνεργὸς πρὸς τὰς ἀφροδισίας ὁρμάς.* Caelius Aurelianus lib. III. *Satyriaſis eſt vehemens Veneris appetentia. Vocatur autem ab herbae virtute, quam Satyrion vocant. Hanc enim accipientes in Venerem provocantur, cum tentigine genitalium partium. Sed antecedentis iſtius paſſionis ſunt epota medicamina ob uſum Venereum excitandum, quae ſatyrica vocant, quae ſunt acria atque incentiva & nervis improba.* WOUWEREN. Ad libidinem eſſe incitatos & inflammatos è vi illius herbae. Turneb. Adverſ. lib. XIX. cap. 6. Petronius infra cap. XXI. *Illinc puella penicillo, quod & ipſum ſatyrio tinxerat, Aſcylton opprimebat.* Theodorus Priſcianus lib. II. Logic. cap. II. *Satyriaſis, gonorrhaea vel priapiſmus, quibus ſimilis eſt ſub immoderata patratione moleſtia, his accidentibus diſterminantur. Gonorrhaea ſine veretri extenſione vel uſus venerii deſiderio, ſpermatis affluentiſſima ſub effuſione corpora debilitat, & per chronica tempora producitur. Satyriaſis vero ex certa corporis incommoditate, quae etiam mulieribus aliquando contingit, quam metromaniam aliqui appellaverunt, & deſiderium inſatiabile, & tenſionem particulae cum aſſidua patratione facit. hanc paſſionem priapiſmum aliqui appellaverunt.* Apulejus Medicus de Herbis cap. XV. *Graecis dicitur ſatyrion, Itali priapiſcon, alii orminalem, alii teſticulum leporinum nominant.* An igitur ex herba iſta potus ejusmodi confectus, quo frigentibus ad officium virile membris mederentur? An ipſius herbae expreſſus ſuccus ei rei faciebat? Idem Apulejus ibidem; *Si quis mulierem ſubagitare non poterit, herbae priapiſci radicem, id eſt, teſticulum dextrum, quia major eſt,* &c. Vide omnino Iſidor. Etymolog. lib. XVII. cap. 9. ERHARD.

Moleſtum] Id eſt, aemulum, rivalem. Martial. XI. 51.

Hic nullo comitante nec moleſto
Thermis grandibus & ſuis lavatur.

& X. 92.

Excluſis omnibus moleſtis.

Et ita fere mox cap. X. *moleſtus cuſtos. Contemnere* vero eleganter dicimus aliquid, quod parvi facimus, & nihil inde periculi metuimus, ut *contemnere ventos* Virg. III. Aen. 77. de quo ad Claudianum plura dicemus. BURM.

Quaſi per caliginem] V. C. habet interjectum nomen ENCOLPIUS. quaſi quae ſequuntur, ſint ex perſona Encolpii. Scal. WOUWEREN. V. C. habet hic praepoſitum nomen ENCOLPIUS. Sed Encolpii perſona in toto hoc Satyrico loquitur ſub auctoris facie, ſicut Aſinus in Mileſiis ſub Apuleji. ERHARD. Cicer. Philipp. XII. *quod videbam equidem, ſed quaſi per caliginem praeſtrinxerat aciem animi Bruti ſalus.* Et lib. V. de Finib. *Vis naturae per caliginem cernitur.* Plin. lib. V. Ep. 8. *adhuc tamen per caliginem video.* SCHOPP. Plautus, *per nebulam.* ANONYM.

Vidi Gitona in crepidine] Sic ſcripſimus, cum ſequutae Scaligerum Editiones poſtremae invitis MSS. *Gnitona* ſuppoſuiſſent. Scimus quid haec dictio ſonet in Lycophrone, apud quem ſolum me reperiſſe fateor. Sed & ſcripti, & impreſſi plerique codices, lectionem noſtram tutantur. Amoris nomen illum, ut amoris origo, vicinia, patet apud Ovidium fabulatorem narratione Pyrami. Solent autem Latini in ejusmodi nominibus

& in eumdem locum me conjeci. * Quum quaererem, Num quid nobis in prandium frater paraſſet, conſedit puer ſuper lectum, & manantes lacrimas pollice exterſit. Perturbatus ego habitu fratris, quid adcidiſſet, quaeſivi. at ille, tarde quidem & invitus, ſed poſtquam precibus & iracundiam miſcui: [a] Tuus, inquit, iſte frater, ſeu comes, paullo ante in conductum adcucurrit, coepitque mihi velle pudorem extorquere. Quum

a GITON.

nibus vocalem literam elidere. Unde miror virum illum trimegiſtum Iſ. Caſaubonum ſcripſiſſe ad illud Perſ. Sat. v.

—— *lapidoſa Chiragra.*

melius, inquit, *Cheragra*, ob metrum: Nam primam in eadem dictione ſyllabam corripuit Martial.

Sed nil patrono porrigit, haec Chiragra eſt.

primam in *Phidia*, Auſon. ſecundam in *Orichalco*, Virg. VIII. Aen. Stat. Thebaid. I. ſecundam in *Epirota* Auſonius. Copioſe de ablatione literae *é* Marcell. & Hermol. ad Plinum, Scaliger. ad Auſonium. BOURDELOT.

Crepidine] Crepidines viarum, ipſae eminentiae dextra ſiniſtraque, vel ubi viae conveniunt. GLOSS. Ita Servius. FR. PITHOEUS. Ugnitio; *Crepido ponitur quandoque pro caverna, ubi viae conveniunt, in qua ſolent pauperes latitare vel mendicare.* Unde Juvenal.

Nulla crepido vacat. ——

Sed hoc loco *crepido* eſt locus excelſior. In Hiſtoria Judith. cap. 7. *Et venerunt per crepidinem montis usque ad apicem, qui reſpicit ſuper Dothain.* Hinc & *crepidae* dictae ſoleae eminentiores. ERHARD. Ita Curtius IV. 5. dixit *crepidinem portus.*

Me conjeci] Ennius VI. Annal. *Conjicit in ſylvam ſeſe.* BOURDEL. infr. cap. LXXII. *conjiciamus nos in balneum.* & in fragmentis, *in armarium me conjeci.*

Numquid] Scribe, *num quid.* ut habent alii cod. Pith. PATISSON. V. C. *num quid*, recte, diſpeſſis nimirum vocibus, pro, num aliquid. ERHARD. *numquid nobis frater in p. p.* Cod. Leid.

In prandium] Ita Terent. And. II. 2. *olera & piſciculos minutos ferre obolo in coenam. paraſſet* hic puto poni pro emiſſet. vid. ad Phaedr. IV. 4. Juven. XIV. 200. *para, quod vendere poſſis.* BURM.

Frater] Hic pro amaſio, ſive pueri, ſive puellae. GLOSS.

Super lectum] Petronio familiaris locutio. ut cap. XVII. XXII. XXIII. & alibi.

Lacrymas pollice expreſſit] An potius *exterſit?* Ovid. XIII. Met. 745.

—— *& lacrymae vocem impediere loquentis,*
Quas ſibi marmoreo deterſit pollice virgo.

Idem IX. Met. 395.

Eurytidos lacrimas admoto pollice ſiccat
Alcmene. ——

Catull. LXVI. 30.

—— *ut terſti lumina ſaepe manu.*

FR. PITH. Scio quid interpretamenti adferant Scholiaſtae; ſed fortaſſe non abſurde à Terentio lucem accipiet, ſc. I. Act. I. Eunuch.

—— *Una mehercule falſa lacrymula,*
Quam oculos terendo, miſera, vix vi expreſſerit.

Adrian. Behotius Apophoret. lib. III. cap. 14. Lege: *pollice exterſit*, quod puerorum eſſe quisque novit. Piccartus Periculor. Crit. cap. 17. Hinc totum effictum eſt illud Martialis epigramma lib. I. 93.

Saepe mihi queritur non ſiccis Caeſtus ocellis,
Tangi ſe digito, Mammuriane, tuo.

Ant. Parthenius in Catulli epigr. ad Aurelium. ERHARD. In aliis *expreſſit.* utraque lectio tolerabilis; poſſit enim illa Ovidii & aliorum, haec vero ipſius Terentii auctoritate defendi. Forſan. Giton puer meretricum more, quae decenter coactis oculis lacrymare didicerunt, etiam lacrymas ad oſtentationem doloris exprimere voluit. BOSCH. ſcriptum forte fuerat, *extorſit*, & hoc Gloſſator per *expreſſit* explicare voluit. Sed recte *exterſit*, ut ſupr. VIII. *ſudorem deterſit.* nam manantes jam ante conſpectum Encolpii lacrimas, non opus erat exprimere. *expreſſit* Leidenſ. BURM.

Fratris] Scholiaſtes Lycoph. Τὰς ξένας ἀδελφὰς τὰ ἐρωτικὰ ποιοῦσιν· οἱ γὰρ ἐρῶντες φωραθέντες λέγουσιν, ἀδελφός μου ἢ συγγενής μου ἐστίν. FR. PITHOEUS. Lege, *ego. Habitu* dixit, modo loquendi Romano, qui *habitum* corporis & univerſi corporis diſpoſitionem vocant. Puteanus in Genial. ſerm. & Piccartus Pericul. Crit. cap. 17. ERHARD. *Ergo* Tornaeſ.

Et iracundiam] *Etiam ir.* Leidenſ.

Tuus iſte] Imitatus eſt hunc locum Terent. Andr. Act. I. ſc. 3. quem ſic lego. *Haec Andria, ſei iſta uxor, ſive amica eſt.* *Sei* eſſe pro *ſive* doceo alibi. quomodo autem ſanctiſſimum *fratris* nomen ab impudicis, & qua ratione, violatum ſit dico alibi. BOURDEL. pronomen hoc odium & contemtum notat. v. Donat. ad Terent. Eun. I. 2. *cum milite iſto praeſens, abſens ut ſies.* apposite Ovidius

Quum ego proclamarem, gladium ſtrinxit; &, ſi Lucretia es, inquit, Tarquinium inveniſti. ^a Quibus ego auditis, intentavi in oculos Aſcylti manus: &, quid dicis, inquam, muliebris patientiae ſcortum, cujus ne ſpi-

^a ENCOLPIUS.

vidius I. Amor. El. VIII.

Ecce quid iſte tuus praeter nova carmina vates
Donat?

& I. Art. Am. 304. Terent. Adel. I. 2. *iſte tuus ſentiet*. v. Barth. ad Stat. IV. Theb. 430. & XI. 289. BURM.

In conductum] In hoſpitium. Sidon. lib. V. epiſt. 17. *Placuit ad conductorium Syagris Conſulis, civium primi, coire. Conductor*, hoſpes & ſtabularius. Rutilius;

Hoſpite conductor durior Antiphane.

Savaro Notis ad Sidon. ERHARD. Cicero pro Cluent. 62. *ſolebat enim extra portam aliquid habere conducti*. Ita Juriſconſulti paſſim, *in conducto habitare. leg.* I. §. 9. de his qui effuder. ſic Actor. XXVIII. 33. ἔμεινε δὲ ὁ Παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, ubi antiquus interpres, *in ſuo conducto*. vid. ibi Grotium, & Gronov. ad Senec. de Tranquil. cap. III. Martial. XI. Epigr. 81. *conductum larem* vocat. eſt vero hoc pauperis. vide quae dixi ad Ovid. III. Met. 585. BURM.

Accucurris] Alii *aucucurrit*. forte *obcucurrit*. Lucret. lib. IV.

—— *Nobis obcurrit imago.*

Virg. III. Aen.

Vittis & ſacro redimitus tempora lauro
Obcurrit ——;

pro, accurrit. *ob* pro *ad* poni notum eſt. ERHARD. *aucucurrit* Torn. forte *adcucurrit* Scriver.

Coepit velle] Hygin. cap. 4. *coepit velle filios ejus necare*. BARTH. quem & vide lib. XII. Adv. cap. I. vid. ad Virg. IV. Georg. 448.

Pudorem extorquere] *Pellere pudicitiam* dixit Plautus Epidic. *Plane hic ille eſt, qui mihi primus in Epidauro pudicitiam pepulit.* Sic *ruptam virginitatem* dixit Fabius Declamat. CCXLVIII. Infra cap. XXV. *Devirginetur Pannychis noſtra*. WEITZ.

Cum ego proclamarem] Apul. lib. I. Met. Ulp. leg. 4. §. 2. ad L. Corneliam de ſicar. *Plane ſi ipſi, qui hanc injuriam paſſi ſunt, proclamaverint, audire eos Praeſes Provinciae debet.* Atque ita proclamare *Quiritare* dicitur, hoc eſt, Quiritium fidem invocare, ut Petron. cap. XXI. Tertull. adverſus Valentin. cap. 14. *Ut etiam inclamarit, quaſi Porro Quirites, aut fidem Caeſaris.* Lucianus: ἐπεὶ δὲ πολλάκις ὦ Καῖσαρ ἀναβοήσαι ἐπιθύμων, ἢ ἀγκαίμην, κἀι τὸ μὲν ὦ ἴδόων, τὸ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἐπηκολούθει. Sed haec vulgatiſſima. Inde *proquiritare legem*, promulgare, verbum decemvirale. Sidonius lib. VIII. ep. 6. WOUWEREN. Lege, *porro clamarem*. Volebat Encolpius quiritare, ſive *Porro Quirites* clamare, ſed impetu Aſcylti interveniente priorem tantum dictionem abſolvit. *Porrò Quirites*, clamabant opem Quiritium ſeu civium Romanorum implorantes. vide Wouwer. hoc loco, & Coler. in Parerg. (ubi tacito nomine Schoppium flagellat) & Scip. Gentilem in Apuleji Apolog. ERHARD. Ex MSS. & Virgilio reſcripſimus, *quum ego clamarem*. Idem poſtea, *longe majore niſu clamavit*. BOURDELOT. Non movenda vox. Apulej. VII. Met. *ejulans & exinde proclamans ſtabulum erumpit meum.* Et I. Met. *proclamares ſaltem ſuppetiatum, ſi reſiſtere vir tantus mulieri nequibas.* Quinctil. declam. IV. 5. *Proclamo, teſtor.* & declam. CCXCII. I. *Quis queritur, quae proclamatio.* ubi male Aerodius, *clamatio*. Juſtin. XXIV. 3. *Proclamante Arſinoe*. Lucas Act. XXI. 28. κράζοντες Ἰσραηλῖται. ubi vetus interpres, *clamantes*, quod hic etiam Bourdelot. volebat, reſpiciens, credo, illa Maronis ex Ecl. III.

Et quum clamarem, quo nunc ſe proripit ille.

ſed ille clamor magis convenit noſtri loco cap. CXXXVIII. *clamat, prehende furem*; & mox cap. XIV. ubi *clamare* ad tenendum furem, & *proclamare* ad rem vindicandam occurrit. BURM.

Gladium ſtrinxit] Gloſſ. ἐσπάσατο ξίφος. BOURDEL. Infra cap. LXXX. *At ille gladium parricidali manu ſtrinxit.* Euripid. Iphigen. Aulid. vſ. 1566.

Ἔθηκεν ἐξὺ χειρὶ φάσγανον σπάσας
Κολεῶν ἔσωθεν,

Homer. Iliad. A. verſ. 194.

Ἕλκετο δ᾽ ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος.

Idem Odyſſ. K. verſ. 439.

Σπασσάμενος τανύηκες ἄορ παχέος παρὰ μηροῦ.

Nonnus Dionyſiac. lib. 23. verſ. 61. ἄορ ἐὸν γυμνώσας. WEITZ.

Inveniſti] Hinc, uſque ad cap. XIV. *Quid faciant leges*, deerant in Cod. Colbert.

Intentavi in oculos Aſcylti manus] Sueton. Caeſare cap. XIV. *Strictos gladios uſque eo intentans.* Virgil. III. Aeneid.

Praeſentemque viris intentant omnia mortem.

Pacuvius Atalanta: *Mortem intentant, regno expellunt, conſanguineum me eſſe abdicant.* Ita lege apud Nonium *Abdicare*. WOUWEREN. Infra cap. XCV. *Veru extis ſtridentibus plenum in oculos ejus intentat.* & cap. CXIII. *intentans in oculos Tryphaenae manus.* ERHARD.

Quid dicis] Interrogatio cum ſtomacho. Homer.

Ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων.

BOURDEL. vid. infr. cap. LXXI. XCII. CXXXII.

Muliebris patientiae ſcortum] Qui patitur, quae mu-

Digitized by Google

ſpiritus purus eſt? Inhorreſcere ſe finxit Aſcyltos; mox ſublatis fortius manibus,

mulieres pati conſueverant, praepoſteris libidinum ardoribus. GLOSS. Caſalius lib. I. Var. 2. docet ex Senec. Contr. I. meretrices antiquitus pro libidine ſcortatorum in puerilem vel virilem habitum componi ſolitas: nec ſolum foeminas, verum etiam pueros foeminas egiſſe, edoctos ad muliebris patientiae legem, ut ex Clemente Alexandrino conſtat. Hac de re vide Salvian. lib. VII. de vero Dei judicio. De nefanda Heliogabali libidine Ael. Lamprid. de Tiberii, Tacit. lib. VI. Ann. Varia fuiſſe meretricum nomina apud veteres liquet ex Feſto in verb. *Alicaria*, *Diobolares*, *Elecebrae*, *Schoeniculas*. Fuere & mulieres, quas quod ſe inirent, Latini *frictrices*, Graeci τριϐάδας appellarunt; paſſim de his Martialis & Juvenalis Sat. VII. unde nonnulli Sapphum ideo *maſculam* ab Horatio & Auſonio Gallo dictam ferunt, quod vulgo *Tribas* vocaretur, & marium ſcilicet vices in opere cum puellis gereret, licet alii aliter cenſeant. vid. Lil. Gyraldum dial. IX. de Poetar. Hiſtor. DUPEYRAT. Vide Auſonii epig. CXXIII. Firmicus Aſtr. lib. II. cap. 7. *Patiantur, quae mulieres pati conſueverunt, praepoſteris libidinum ardoribus.* WOUWEREN. Sic vocat extremae mollitiae arguens. Sic Claudianus Eunuchum vocat *feminam* a mollitie, non ſexu. Sic *femineas querelas*, quae non deceant virum, Statius dixit; & ſimilia, quae congeſſit Barth. ad Claudian. n. 1478. Petron. infra cap. CXIX.

Quaeque virum quaerunt. -------- ERHARD. Scortum pro puero meritorio, deliciis, & aliis nominibus foeditatis, notum; ut apud Catull. Epig. VI. Cicer. pro Sext. Suet. Vitell. III. de clar. Rhet. cap. XIV. Juſtin. lib. IX. & XXII. Aurel. Vict. Caton. & Domitiano. BOURDEL. De viro pathico etiam Juſtinus lib. IX. 7. *Pauſaniam Attalus non ſuae tantum, verum & convivarum libidini, velut ſcortum vile, ſubjecerat.* Quintil. Decl. III. *Ecce cum maxime hoc agitur, ut inter Romanarum Legionum manipulos ſcorta deligere, & ad ſtuprum trahere ſacramento rogatos poſthac liceat ex decreto tuo.* BURM.

Cujus ne ſpiritus purus eſt] Sueton. Neron. XXIX. *Ex nonnullis comperi, perſuaſiſſimum habuiſſe eam, neminem hominum pudicum, aut ulla parte corporis purum eſſe.* FR. PITHOEUS. Cic. III. Verr. c. 58. *Apronium hominem vix liberum, contaminatum, perditum, flagitioſum, qui non modo animum integrum, ſed ne animam quidem puram conſervare voluiſſet.* Ubi licet notes hallucinationem viri magni, qui animae facultatem hic innui exiſtimat *animi* appellatione. Quod in Tuſculana clarius dixerat: *Animis anima continetur.* Etenim longe aliud & flagitioſum quiddam atque ἄῤῥητον intelligitur per animae impuritatem. DOUZA F. Propter fellationem, aut oris ſtuprum, ut loquitur Arnob. lib. II. Minut. Oct. *Qui medios viros lambunt, libidinoſo ore, inguinibus inhaereſcunt.* Seneca de ira lib. II. cap. 8. *Raptus ad ſtupra, & ne os quidem libidini exceptum.* Petron. mox. *Qui ne tum quidem, cum fortiter faceres, cum pura muliere pugnaſti. Non pura mulier*, eſt fellatrix. Catull.

------ *Purae impura puellae*
Suavia comminxit ſpurca ſaliva tuae.

Juvenalis Satyra X.

------- *Quot longa viros abſorbeat uno*
Maura die.

Comment. *Hanc oſtendit ore fuiſſe impuram.* eandem innui puto à Firm. lib. III. cap. 7. *Erit impure libidinoſa.* Adde Martial. lib. VII. ep. 66. WOUWEREN. Propter fellationem ſcilicet. ita intelligo quod infra de cynaedo ait, *baſiis olidiſſimis inquinavit*; hinc fellatores dicuntur homines *malae linguae*, id eſt, foetidae & male olentia, Martiali & Minutio *Spiritus* & *anima* pro oris halitu & odore. Plaut. Mercat. *Jam plenus aetatis, animaque foetida ſenex hircoſus.* Tertullian. de Spectac. *Harenarios illos amantiſſimos, quibus viles animas feminae, aut ipſa etiam corpora ſubſternunt.* Flagitium ipſum ſpurcidicum & immemorabile quidem, expreſſit tamen Arnobius lib. II. *Nihil pati renuentes, ad oris ſtuprum paratae.* & ejus diſcipulus Lactantius lib. VI. cap. 23. *Quorum teterrima libido & execrabilis furor ne capiti quidem parcit.* vide Wouwerii Not. ad Minutium, Elmenhorſt. ad Arnobium, Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. II. epigramm. 61. num. 6. ERHARD. Obſcure innuit foedum dictu. ſic apud Plaut. Merc. Cicer. Verr. V. Tacit. XIV. Ann. 60. Suet. de Illuſt. Gramm. BOURDEL. Ad Leid. cod. oram Joſ. Scaliger, *nec.* probe. BOSCH. *Spiritus* recte viri docti de anima, ſive gravi oris odore, capiunt, per fellationem impuro. Cicer. in Piſon. 9. *neque tam fui timidus, ut frontis tuae nubeculam, tum collegae tui contaminatum ſpiritum pertimeſcerem.* Quinctil. XI. de Inſt. Orat. I. *os profanatum* dicit. vide Elmenh. ad Arnob. lib. I. pag. 73. Tales notat Juvenal. Sat. VI. 50.

Paucae adeo Cereris vittas contingere dignae,
Quarum non timeat pater oſcula.

Et Sat. X. 238.

---- *tantum artificis valet halitus oris,*
Quod ſteterat multis in carcere fornicis annis.

Ubi recte Scholiaſtes dicit *impuram* demonſtrari, *impurum* ſpiritum dixit, cui Quinctil. III. Decl. 8. Ceterum *ne* hic pro *ne quidem* poni notamus infr. ad cap. XLVII. & LXVI. & ad Suet. Aug.

bus, longe majore niſu clamavit. Non taces, inquit, gladiator obſcoene, quem de ruina arena dimiſit? Non taces, nocturne percuſſor, qui ne tum quidem, quum fortiter faceres, cum pura muliere pugnaſti? cujus eadem

xxxv. & Claud. xxv. & ad Quinctil. vi. 1. pag. 513. ſic in l. iv. ff. de inſt. &. exh. reor. *ac ne conſuetudo oſtenditur.* ſic apud Cicer. ii. Catil. 4. *ſed ne ullo in angulo Italiae oppreſſus aere alieno fuit*, ut MSS. vulgo *nec.* leviora haec videntur, ſed notanda, ne quis Criticus *quidem* inſerat, ut feciſſe notavimus in adductis locis quibusdam. ut etiam doctiſſimus Daviſ. oſtendit ad Cicer. i. de Finib. 6. inepte ergo & hic *nec* reponi voluit Boſchius. BURM.

Longe majore riſu clamavit] Legendum, *niſu*, hoc eſt, conatu, impetu vehementiore. Gulielm. Plaut. quaeſt. in Epid. cap. ult. ERHARD. apud Phaedr. fab. 23. lib. i. *rurſus intendit cutem majore niſu.* BOURDEL. vide ibi notas.

Gladiator obſcoene] Fugitivus in arenam damnatus, & cum foeda aliqua muliere commiſſus, quae praeter ſpem ruina pegmatis evaſit. GLOSS. tales illi *leves Athletae* apud Juvenal. vi. 354.

Quem de ruina arena dimiſit] Scribe *arena ruina dimiſit.* RITTERSH. Sic legendum dixi Veriſimil. i. cap. 16. Oſtendit Auctor animadverſionum in Martialem lib. i. Ep. 69. hanc conjecturam ſibi non diſplicere, quippe quam ſuam eſſe, videri quidem certe ſuam maluerit. SCIOPP. Pegmata machinae è ligno, quibus uſus in theatris, in quibus varia inventa & ſtupendi luſus ingeniorum: creſcebant in ſublime, ſubſidebant eadem, quin interdum chaſmate & ruina ſubita dehiſcebant, ſive tota pegmata, ſive homines, qui impoſiti. De hominibus hic Petronii locus. ſignificat enim aperte, fugitivum illum in arenam damnatum, & cum foeda muliere aliqua commiſſum, ruina pegmatis praeter ſpem evaſiſſe. Lipſ. de Amphitheatr. cap. 23. Lege trajectis voculis, *de arena ruina dimiſit.* Pegmati impoſiti ſi forte praecipitati eſſent, & incolumes evaſiſſent tamen, vitam cum libertate quodam populi favore dono quaſi acceperunt. talem Encolpium hunc fuiſſe ait Aſcyltus. Schopp. Veriſim. lib. i. cap. 16. Vide tamen Scalig. ad Manilium, & quae infra adſcripſimus ad illa verba cap. lxxxi. *Ergo me non ruina terra potuit haurire?* ERHARD. Theatrorum ſubitorum (fiebant enim e ligno tabulata, unde Graecis dicuntur ἴκρια, ut notum ſatis eſt) frequens erat ruina, ut apparet apud Sueton. Tertull. Servium. Encolpius ſubjectus beſtiis ad devorandum, ſpectaculorum ruina evaſerat. Talis fere hiſtoria Seluri, quam copioſe narrat Strabo lib. vi. p. 273. *Arena* autem dicebatur locus omnis, in quo de damnatis ſupplicium ſumebatur. BOURDEL. Huc referendum puto in fragmentis illud, *Petauroque jubente modo ſuperior.* de ruina pegmatis vide Scalig. ad Manil. qui tamen de hoc loco ne mu quidem. ANONYM. Vide Caſaubon. ad Sueton. Caligul. cap. 26. *miſit* Ed. Macrii Leidenſ. 1623.

Nocturne percuſſor] Petron. cap. lxxxii. *Notavit me miles, ſive ille planus fuit, ſive nocturnus graſſator.* Plinius panegyr. Trajan. *Vidimus delatorum judicium quaſi graſſatorum, quaſi latronum.* Phocas in vita Virgilii:

--- *quem vox armabat in umbris*
Graſſari ſolitum ----

Graſſatores ſunt λωποδύται. ſic optime explicat Gloſſarium; Λωποδύτης, *graſſator.* Λωποδυσία, *graſſatura.* Fr. Lindenbrog. Not. in Catalect. ERHARD.

Cum fortiter faceres] Apul. lib. ii de Aſin. *Abi ergo, ac te praepara; tota enim nocte tecum fortiter & ex animo praeliabor.* & alio loco; *Praeliare, inquit, & fortiter praeliare. Nec enim tibi cedam, nec terga vertam.* FR. PITH. à militari diſciplina, ubi audens aliquid magnanimum, *FORTITER facit.* Martial. lib. xi. 57.

Fortiter ille facit, qui miſer eſſe poteſt.

Servius ad illa Virgil. lib. iv. Georg. vſ. 561.

--- --- *Caeſar ad altum*
Fulminat Euphratem bello:

explicat. *fortiter facit.* Quintil. Decl. clxxxvii. cccxiii. ccxciv. ccciii. Rufinus Hiſt. Eccleſ. lib. xi. cap. 33. Ammian. lib. xxxi. BARTH. (quem & vide lib. xxv. Adv. cap. 2.) *Fortiter facere*, pugnare, frequens apud Rhetores. Senec. lib. i. Declam. 8. *Qui ter fortiter fecit, militia vacet.* probe vero, ut multa à re militari. ergo *fortiter facere*, ſeu *praeliari*, ἀφροδισιάζειν. WOUWEREN. Spurcum eſt. ſic *fortis* apud Plaut. Pyrgop. ipſe Petron. apud Fulgent. *Myrrhinum mihi adfer, quo virilibus armis occurſem fortiuſcula.* ſic *viriliter agere.* Gloſ. Vet. ἀνδρίζου. *viriliter age.* ſic Petronii ſignificatu ἀνδρίζεσθαι apud Achil. Tat. lib. iv. Amor. quod priſci Latini *andruare* dicebant. Gloſ. vet. *Andruare*, ἀνδρίζεσθαι. Eleganter politiores Graeci ἀκμάζειν, τὰ τῶν νεῶν πράττειν. Harpocr. Ἀκμάζειν τὸ ἀνδρείως πράσσειν. Etymol. BOURDEL. Recte oſtenderunt viri docti à Martis ad Veneris certamina transductam locutionem. Ita & ſimpliciter *facere.* Plaut. Pſeud. iv. vii. 82. *etiamne facere ſolitus es.* noſter infra cap. lxxxvii. *quare non facimus.* & in cap. ii. *nec adhuc quidem omnia erant facta.* & ita *facturus* ex MS. apud Ovid. Remed. 416. & *fecit Achilles* vſ. 774. quidam capiunt. eo ſenſu

Digitized by Google

eadem ratione in viridario frater fui, qua nunc in deverſorio puer eſt? a Subduxiſti te, inquam, à praeceptoris colloquio.

a Encolpius. X.

ſenſu ἄτεκνος dicitur Laërt. iv. 7. Et neſcio an non huc referri poſſet illud, quod frequens eſt in titulis ſepulchralibus veterum, *Fecit cum marito*, ut facit Guther. lib. ii. de Jur. Man. 27. quamvis aliter capiant Reineſ. ad Inſcr. claſ. xx. 216. & Fabrett. inſcr. cap. iv. inſcr. 119. qui illud abhorrere à veterum Chriſtianorum caſtitate putant. & hinc tantum de tempore vitae ſimul exacto capiunt. Gronov. ad Senec. Ep. lxvi. explicat morari, ut dicimus facere dies, menſes, annum unum: & certum eſt ita locutos olim. ſic Actor. xv. 33. & xviii. 23. ποιεῖν χρόνον, & xx. 3. ποιήσας μῆνας τρεῖς. *quum feciſſet menſes tres.* Epiſt. Jacob. iv. 13. ποιήσομεν ἐνιαυτὸν ἕνα. quae multi ad Helleniſmum referunt, quum potius Latiniſmus videatur. ſic JCtus in l. 12. §. 5. ff. ad L. Jul. de Adult. *ne ſibi computentur dies, quos in cuſtodia feciſſet.* apud Ovid. iv. Met. 292. ita explicuimus, *facere tria quinquennia.* Plaut. Merc. prol. *biennium jam factum erat.* & quae plura ad manum ſunt. Non tamen abſurdam puto priorem formulae explicationem. Nam an non plura ex gentilitate Chriſtiani receperunt, in quibus ſi cenſorio opere uteremur, non omnino ratio conſtaret? & qui quaeſo honeſtius conſuetudinem illam & individuam vitae ſocietatem circumſcribere potuere? ſed ad rem. eadem quoque ratio eſt vocis *pugnare*, quae mox ſequitur. Ita Donatus ad Terent. Eunuch. v. 2. explicat haec verba, *dabit hic aliquam pugnam denuo*, & exemplis aliquot firmat. *Proelia* quoque pro coitu dixiſſe Virgilium notant Servius & Philargyrius ad illa iii. Georg. 97.

---- Si quando ad proelia ventum eſt.

& huc referri poſſet illud Ovid. Ep. xiii. 83.

Fortius ille poteſt, multo quum pugnat amore.
Bella gerant alii, Proteſilaus amet.

& ita Ovidius lib. i. Am. 9. *forte ſe corpore fuiſſe mane, poſt nocturnum proelium*, jactat. & cui non notum eſt, Poëtas in hac metaphora paſſim luxuriare, & Veneris opus imaginem Martii certaminis facere. BURM.

Viridario] *Viridaria*, ἄλση, loca graminibus arbuſtiſque conſita. Plin. lib. v. ep. 6. Macr. Saturn. lib. i. cap. 4. in Pandectis Florentinis leg. 13. §. 4. D. de uſufruct. *viridia.* leg. 79. §. ult. D. de verb. ſignif. *viridia.* WOUWEREN. Pro prato diſtinctis florum & arborum coloribus variegato, *Luſtgarten*, Columellae quoque, Plinio, Spartiano & Capitolino. Barthius ad Muſaeum num. 60. *Viridaria*, quae & viridia, ἄλση, loca graminibus arbuſtiſque conſita. Briſſon. de Verb. ſignific. lib. xix. Gothofred. ad l. 26. in princ. D. de inſtruct. & ad leg. 79. §. ult. D. de V. S. ERHARD. Apulej. lib. xiv. Miles. *viretum* dixit. ut Fulgent. prolog. lib. i. ubi errore librarii *vrectis*. BOURDEL. Scripſerat credo *virectis* pro *viretis*; ut ita paſſim librarii literam illam *c* interpoſuerunt, in primis apud Rei ruſticae ſcriptores, ut norunt qui codices ſcriptos verſaverunt. de *viridiariis* vide ad Phaedri lib. ii. fab. 5.

Eadem ratione] Martial. iv. 7.

Here qui puer, Hyle fuiſti
Dic nobis hodie qua ratione vir es. FR. PITH.

In diverſorio puer] Seneca, *Tota nocte pervigilat, quam inter ebrietatem domini, ac libidinem dividit, & in cubiculo vir, in convivio puer.* FR. PITHOEUS. Fugit hanc ſcripturam ratio. Non enim tam humiliter de ſe ſentit bene peculiatus iſte furcifer. Legam, unica littera tranſpoſita, & paullum immutata; *qua nunc in diverſorio pueri es.* Sic digna exibit hominis arrogantia ſententia. BARTH. (quem & vide lib. xxv. Adv. 2.) Haec vox apud ſcriptores ubique corrupta, praeter unicum Philoxenum (in gloſſis) qui tamen ſemel male, πανδοχεὺς, *diverſoriarius.* Idem ubique bene, ut paulo anterius, πανδοχεῖον, *cauponium, deverſorium.* V. C. Jo. Savaro ad Sidonium vult legi, *diverſorium*, corrupte. Idem Philoxenus originationis viam pandit; *deverticulum*, ἐκτροπὴ, ἔκνευσις, καταγώγιον. Idem καταλύω, κατάγομαι, *devertor*, ſcilicet ad hoſpitium temporarium, ad quod devertunt advenae. Aliam tangit originationem Iſidorus, ſed debilis eſt. Marcellus etiam in mendo eſt, niſi legas, *deverſoria*, à *devertendo.* Omnino autem improbanda eſt me judice Barthii lectio, *in Diverſorio pueri es*; quaſi diverſorium eſſet unius Gitonis. BOURDELOT. Recte obſervat Bourdelotus hanc vocem ubique fere à librariis corruptam, & *devertere*, *deverſorium*, &c. ſcribendum eſſe; idem obſervarunt Lambinus & Cl. Graevius ad Cicer. i. Verrin. 25. Gebhardus ad Cicer. Epiſt. ad fam. vii. 18. & Salmaſ. ad Capitol. Ver. iv. Tertullian. de Jejunio vi. *ubi cum in ſpelunca devertiſſet, quam familiari congreſſu Dei exceptus eſt?* Et ita in Pandectis Florentinis exaratum fuit *devertere* leg. 6. ff. Naut. Caupon. *deverſorium* l. xiii. §. ult. ff. de Uſufruct. & ubique emendatiores codices hanc vocem eo ſenſu poſitam ita exhibent. Ita & Faernus in antiquis Terentii membranis Eunuch. Act. iv. 2. *deverticulum* repperit. Fulgent. Mythol. lib. i. pag. 17. *Itaque meis quo deverteret culminibus impetravi*, ubi Munckerus, *diverteret*, perperam,

X. a Quid ego, homo ſtultiſſime, facere debui, quum fame morerer? an videlicet audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta, & ſomniorum interpretamenta? Multo me turpior es tu hercule, qui ut foris coenares, Poëtam laudaſti, b Itaque ex turpiſſima lite in riſum diffuſi, pacatius ad reliqua ſeceſſimus. * Rurſus in memoriam revocatus injuriae, Aſcylte,

a ASCYLTOS. b ENCOLPIUS.

peram, quum ex Leidenſi codice, in quo eſt, *quod everteret*, potuiſſet litera *d* a *quod* divulſa, videre *deverteret* eſſe ſcribendum. apud Ovidium ita paſſim ex MSS. notavimus. vid. ad II. Amor. VI. 9. II. Art. 425. IV. ex Pont. XIV. 21. Sueton. Tib. XII. Neron. XXI. Lucan. II. 470. & paſſim. ſic & Plin. Epiſt. II. 4. Cortius ex MSS. reddidit *devertens*. BURM.

Subduxiſti te à praeceptoris colloquio] Ut Piſtoclerus apud Plautum Bacchid. Act. I. ſc. 2. quem vide ſis, quia oppido ad hunc Petronii locum facit illuſtrandum. ERHARD.

Inquam] *Inquit* Leid. Cod. quod poſſet quis tueri exemplis, quae adduximus ad Phaedr. prolog. lib. III. ſed malo tamen hic vulgatam ſervari. BURM.

Quid ergo] Alii, *quid ego*. TORNAES.

Cum fame morerer] Hinc proverbialis locutio, *pro pane rogare aliquam*, id eſt, de ſtupro compellare, apud Bebelium in Facetiis, ubi hi verſus non nuperi, ſed antiquitus facti leguntur;

MONACHI.

En ſumus hic nos tres, vos tres pro pane rogantes;
Nos ſumus ex illis, qui trudimus illud in illis.

MONIALES.

Adſumus & nos tres, vos tres ſupponite nos tres:
Nos ſumus ex illis, qui cludimus illud in illis.

ERHARD. Elegans dicterium Cynulci apud Athen. cap. VI. lib. 6. qui famelicos Scholaſticos intentos magiſtrorum ſubtilitatibus ait, λογάρια δειπνῶν, quod antea dixerat Antiphanes apud eundem cap. 3. lib. I. τ' ἀλλότρια δειπνεῖν μὴ ϖροσέχων λογίσμασι. ſic ἐνωχεῖσθαι λόγοις, & ἐνωχίαι καὶ ἑστιάσεις ἀκοῶν. BOURDEL. Non amo nimis ingenioſos, qui ubique obſcoena quaerunt: an non ſimpliciter haec verba capere praeſtat de Aſcylto, cujus animus in patinis eſſet, dum alii toti in declamationibus audiendis erant? & diem jam in veſperam inclinatum fuiſſe docet ſequens caput. BURM.

Vitrea fracta] Xiphil. in Claud. ὅτι καὶ τὸ λογοποιηθῆναι, ὅτι καὶ ὑαλίνα σκεύη δῶ συντετριμμένα τινά, πολίτης ἔσται. FR. PITHOEUS. Ita lepide & urbane legitur. Res nihili frivolaeque, & nugae, perquam ſcite à veteribus dictae ſunt, *vitrea fracta*: & adhuc hodie moris eſt Gallis de neglectis dicere, *Non darem vitreum fractum*. Martial. I. Ep. 42. *ſulphurata fractis permutat vitreis*. Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 6. Gilbert. Cognatus in Adagior. συλλογῇ, Raderus Martial. lib. I. epigr. 35. & lib. 10. epigr. 3. ERHARD. Vide Barth. ad Stat. lib. I. Sylv. 6. 74. *Vitream fractam* multae editiones. ſed male. Siculus Fl. de condit. agror. ed. Goeſ. *aliquibus aut cineres aut carbones, aut teſtas, aut vitrea fracta invenimus*. ubi Goeſius, *vitri fragmenta* Nypſum habere notavit. *vitercam fractam* Cod. Leidenſ. BURM.

Somniorum interpretamenta] Quid eſſent illae ſententiae, quas hic tangit Petronius, ſatis explicat Heſych. in φάσεις. *ſomniorum* autem *interpretamenta* ὀνειροκριτικά. ſic *ſomniorum interpretes* apud Ennium:

Non auſpices vicarios, non de circo aſtrologos
Non Iſiacos conjectores, ſomniorum interpretes.

BOURDEL. Recte ita vocat ineptas & inanes declamationes. Ita paſſim Latini *ſomnia*, & Graeci ὀνείρατα vocant vanos & nihil frugis habentes ſermones. Terent. Phorm. Act. V. ſc. V. Plautum Amphit. II. II. 65. & 106. & paſſim. Lucian. Harmonide: ταῦτα ἐκεῖνα ἐνύπνια ὀνείρατα, φασι, καὶ ἰπνῶν σκιαί. BURM

Qui, ut foris coenares, Poëtam laudaſti] Corrogabant Romani auditores, & impenſis coenarum ſuffragia illorum redimebant, quod & in cauſidicis notat Juvenal. Satyr. XIII. Vide Caſaubon. Commentar. in Perſii Satyr. I. De Poëtarum recitationibus, auditoribus & acclamationibus, de recitationum origine, uſu, & conſuetudine tam apud Graecos quam Romanos, fuſiſſime differtat Raderus Commentar. in Martial. lib. X. epig. 60. quem vide. ERHARD. Paraſiti, quaſi e promptuaria cella artes depromunt multiplices, quas attigit Lucian. in Paraſito. Ars una haec e praecipuis, laudare Regem ſuum vel coenam appoſitam. De hac arte ſatis ſuperque alibi dicturi ſumus, quia ſingula hujus artis praecepta ſunt alterius loci. lege interim Nicol. Damaſc. de Moribus Gent. apud Stobaeum ſermon. XIV. apud quem male ſcriptum, κλεῖς pro κλύνες, & tit. de Adul. ubi κητηγοὶ pro κυνηγοί. BOURDEL.

Foris] vide infra cap. XXX.

Poëtam] Mirum nii Trimalchionem intelligat. apud eum enim poſtea coenabantur. ANONYM.

Diffu-

te, inquam, intelligo nobis convenire non poſſe, itaque communes ſarcinulas partiamur, ac paupertatem noſtram privatis quaeſtibus tentemus expellere. Et tu literas ſcis, & ego, ne quaeſtibus tuis obſtem, aliquid aliud promittam. alioqui mille cauſſae nos quotidie collident, & per totam

Diffuſus] Proprium laetitiae verbum, de quo plura infra cap. LXXI. Apulej. II. Met. *ego inſperato lucro diffuſus in gaudium.* BURM.

Rurſus in memoriam revocatus injuriae] Juſtinus l. VII. *Revocatus in memoriam oraculi.* Idem lib. I. *In memoriam ſomnii reſponſique revocatur.* ERHARD. De illo pleonaſmo *rurſus revocatus*, vid. ad Sueton. Caeſ. Cap. II. inf. cap. XXX. & Boſii Indic. C. Nepotis. BURM.

Intelligo nobis convenire non poſſe] Modeſtinus l. I. §. I. D. pro ſocio: *Diſſociamur renunciatione.* Hujus formula hic apud Petronium, & Apul. Mileſiar. X. *Si tibi ſocietas iſta diſplicet, poſſumus omnia quidem caetera fratres manere, ab iſto tamen nexu communionis diſcedere.* Sic amicitia renunciabatur, & inimicitiae denunciabantur. Sueton. Caligula, Tacit. V. Annal. quos adducit Durantius Variar. lib. II. cap. II. praeter eos Livius lib. XXVI. Sueton. Auguſt. cap. LXVI. Cicer. pro Flacco. vide Lipſ. ad Taciti Annal. lib. II. WOUWER. Vide Infr. ad illud cap. LXXIX. *Res tuas ocius tolle.* ERHARD.

Nobis convenire] Infra cap. XLIX. *Vide quam non conveniat his moribus.* & cap. XCVIII. *Si perirem, conveniret inimicis.* Sic Martialis dixit;

Miror, non bene convenire vobis.

Rader. ad Mart. lib. VIII. epig. 35. ERHARD. Vid. ad Ovid. Remed Am. 471.

Privatis quaeſtibus temptemus expellere] *Privatis*, id eſt, ſinguli ſuis, quod veteres dicebant *privis*, ut docet Feſtus. Papias; *Privus, privatus, vel proprius. Privatim, proprie, ſingulatim, ad verbum diſcretivum.* Cic. III. de Finib. *Verbis in dicendo quaſi privatis utuntur & ſuis.* ERHARD. Suis ſinguli, quamquam de communibus ſarcinulis praeceſſit. ANONYM. *Quaeſticulis* SCRIVER. *Quaeſtionibus conemur* Cod. Mem. Alii, *quaeſtionibus conemur.* PATISSON. Forte *quaeſtus rationibus.* HEINS.

Temptemus] *Temptare*, idem quod tentare. GLOSS.

Literas ſcis] Magiſtri illi proprie dicti *literati*, ut Grammatici & caeteri Philologi *literatores*: ſemidocti. Alpheus Anitus lib. II. Excell. apud Priſcian. lib. VIII.

Tum literator creditus
Ludo Faliſcûm liberos.

Narrat hiſtoriam Livius. BOURDEL. Non de ſtudiis & artibus liberalibus, ſed de primis ſcribendi elementis, ſive ut Capitolin. in Pertinace cap. I. vocat, *literis elementariis*, capi debet haec locutio; quae idem notat, quod ludimagiſter eſſe potes, ad quem quaeſtum ex magna fortuna delapſi ſaepe ſe conferebant, ut Dionyſii exemplo ſatis conſtat. Eo ſenſu Nero optabat, *ſe neſcire literas*, Suet. cap. X. & Caeſar de Sylla dicebat, eum *neſciiſſe literas*, quia dictatura, id eſt, magiſterio populi, ſe abdicaverat. Sueton. cap. LXXXIII. infr. cap. XLVI. *Literis ſatis inquinatus eſt.* Et Juriſconſultus l. II. §. 4. ff. de muneribus. *Qui primis literis pueros induunt.* Vitruv. I. I. *Architectum literas ſcire oportet.* Et frequentem illam JCtis locutionem docent Duaren. anniverſ. diſp. I. 3. & Nerius Analect. II. 12. & hinc ludimagiſtros *literatores* & *literatos* dictos docet Wouwer. de Polymath. IV. quo ſenſu Columell. I. cap. 8. *illiteratum villicum* dixit. Paedagogica cavillatio de ſignificatione vocis *literas*, riſum, non refutationem meretur, ut &, me debuiſſe exempla multa regum adferre, qui Paedagogi, ſaepe, numquam Profeſſores facti. Sed cur non ipſe reges Profeſſores nobis dedit. meminiſſe debuiſſet ludi fortunae, quae *de Conſule Rhetorem* facit, ut Juvenalis ait BURM.

Aliquid aliud promittam] Qui Profeſſores ſunt artium, *promittere* dicuntur: id eſt, aliquam aliam artem pollicebor. Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 6. imo, profitebor, ne, ſi & ipſe literas doceam, lucro tuo obſim atque officiam. ERHARD. Aptum verbum arrogantibus & paedagogico faſtu tumentibus ludimagiſtris, & quicumque artem aliquam venditant, ut egregie oſtendit Gebhard. lib. I. Crepund. cap. 14. Ita Horat. lib. II. Epiſt. I. verſ. 115.

---- *Quod medicorum eſt,*
Promittunt medici.

Et in art. Poët. verſ. 136.

Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu.

Celſus lib. I. de Re medica, princip. *ſanitatem aegris medicina promittit.* Quinctil. lib. I. de Inſt. Orat. I. *facere enim optima, quam promittere, maluerunt.* Declam. VIII. 4. *Tutiſſimum putavit promittere, quod deberet nemo experiri.* Inf. cap. LXXXIII. ὑποσχέσεις vocat Strabo lib. I. pag. 15. *aliud aliquid* Leid. Cod. BURM.

Alioqui] *alioquin* Leid. Vid. ad Quinctil. pr. ad Tryphonem. *alioquin* vero apud Ciceronem non occurrere adfirmat Caelius Calcagn. lib. III. Epiſt. pag. 42. BURM.

Collident] Inter nos lites movebunt, & amorem

tam urbem rumoribus different. Non recuſavit Aſcyltos, &, [a] Hodie, inquit, quia tamquam ſcholaſtici ad coenam promiſimus, non perdamus noctem. cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi proſpiciam, & aliquem fratrem. [b] Tardum eſt, inquam, differre quod placet.

[a] ASCYLAOS. [b] ENCOLPIUS.

rem & gratiam deminuent. ſic *colliſa pignora* Quinct. decl. I. & v. 7. ubi vide. Metaphora a vaſis deſumta vide Caſaub. ad Theophr. Charac. pag. 252. poſſet a navibus concurrentibus, & aliis deduci. certe de diſcordia hoc vocabulum ſumi docuit Barth. ad Stat. VI. Theb. 435. *Quotidie nos col.* Leidenſ. BURM.

Rumoribus different] Eodem uſus loquendi modo Accius Meleag.

Me quisque ſpernens, atque inſimulans probris,
Sermone indecorans, turpi fama differet.

Sic puto corruptiſſimum locum poſſe legi. uſus & Caecilius apud Gell. cap. 13. lib. II. Plaut. Aulul. Sc. 13. ejusdem jocus Curcul. *jam ego te faciam ut hic formicae fruſtillatim differant.* Sic *differor cupidine* Poen. Act. I. Terent. Andr. Act. I. ſc. 4. Propert. Eleg. 4. lib. I. Sueton. Jul. XXXIII. Tacit. Ann. I. 5. ubi male ſcriptum, *eadem forma tulit.* leg. *diſtulit.* utitur enim hoc eodem libro IV. *dominos variis rumoribus differebant.* Marcel. in *Differe.* ex Attico διαφορεῖν Ariſtoph. Equitib. eodem ſignificatu idem κιρκωκῶν. contra *excipere rumoribus* Accius Euryſace. BOURDEL. Ut venti nubes. Pflugius. Oroſius lib. III. cap. I. *Differt ut proditorem.* Bongarſius Not. in Juſtinum lib. VI. ERHARD. Vide quae notavit Weitzius ad Terent. Heaut. Prolog. Plauto etiam frequens loquendi genus. ut Trinum. Act. III. ſc. II. verſ. 63. ea vox quoque reſtituenda Q. Septimio de bello Trojano lib. I. cap. 3. *Expugnatam quippe domum regis, everſumque regnum, & alia in talem modum ſinguli differebant.* Nunc circumfertur, *diſſerebant.* praeceſſit autem *fama in majus divulgatur.* Vid. ad Sueton. Caeſ. cap. XXXIII. *deferent* Leidenſ. BURM.

Tamquam ſcholaſtici] Perſius Satyr. I. *Ingentes trepidare Titos*, ubi Cornutus; *Dicti Titi à membri virilis magnitudine:* ϲυνεκδοχικῶς *autem Titos ſcholaſticos, quod ſint vagi, neque uno magiſtro contenti, & ad libidinem proni, ſicuti aves, quibus comparantur.* P. DANIEL. *Scholaſtica lege*, quod alibi à me lectum memini. FR. PITHOEUS. Forte, *quia cujusdam ſcholaſtici ad c. pr.* nempe Poëtae ejus, cujus antea mentio facta, ab Encolpio laudati, quippe captatoribus non verſus, ſed coena diſerta videbatur. ANONYM. ſed vulgata ſana videtur. tamquam ſcholaſtici, qui ſolent captare coenas, promiſimus venturos rogati. Vide de his captatoribus coenarum Claverium ad d. Perſii locum pag. 69. BURM.

Ad coenam promiſimus] Declamatores, ut auditorum laudibus & probationum ſignis diſertiſſimi haberentur, coenas exhibebant, aut ſportulas aut nummos dabant. ſupra hoc cap. *Quid ego facere debui, cum fame morerer? an videlicet audirem ſententias?* Plinius ep. 14. lib. IX. *Sequuntur auditores actoribus ſimiles, conducti & redemti mancipes: convenitur in media baſilica, ubi tam palam ſportulae, quam in triclinio dantur. Ex judicio in judicium pari mercede tranſitur. Inde jam non inurbane* Σοφοκλεῖς *vocantur: iisdem Latinum nomen impoſitum eſt* laudicoeni: *Heri duo nomenclatores mei ternis denariis ad laudandum trahebantur: tanti conſtat, ut ſis diſertiſſimus.* Vide integrum locum. Hunc morbum etiam poëtas tenuiſſe ex Horat. Martial. aliisque notum: quo reſpexit Petronius cap. CXXXVII.

Quisquis habet nummos, ſecura naviget aura,
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat cauſſas.

Vide Juvenal. Satyr. VII. Eo ventum, ut auditores, & locum conduxerint. Tacitus Dial. de Orator. WOUWEREN. *Promittere ad coenam*, eſt promittere te alicui fore convivam, in coenam adſuturum. Sic Plaut. Moſtell. Act. IV. ſc. III. verſ. 12. Menaech. Act. V. ſc. II. vſ. 43. Stich. Act. IV. ſc. II. vſ. 16. Senec. II. Suaſ. *Sabinus Aſidius, venuſtiſſimus inter Rhetores ſcurra cum hanc ſententiam Leonidae retuliſſet, ait, ego illi ad prandium promiſiſſem, ad coenam renuntiaſſem.* Alludebat illa, οὕτως ἀριστᾶτ', ὡς ἐν ᾅδου δειπνήσοντες. Plin. lib. I. Epiſt. 15. *Heus tu, promittis ad coenam, nec venis? dicitur jus: ad aſſem impendium reddes, nec id modicum.* Sic *promittere ad aliquem* Plaut. Stich. Act. IV. ſc. I. verſ. 9. Cic. lib. II. de Orat. cap. 7. *Ni prius à vobis impetraro. Quidnam, inquit Catulus? ut hic ſitis hodie. Tum cum ille dubitaret, quod ad fratrem promiſerat; ego, inquit Julius, pro utroque reſpondeo: ſic faciemus.* ſic *promittere foras*, condicere foras. Plaut. Moſtell. Act. IV. ſc. III. verſ. 12. GABBEMA. Senec. Ep. LXXXII. *alacres illi, & ad prandium promiſerant, & ad coenam.* ſic *ad opus promittere* Leg. XLI. §. 5. ff. de Legat. I. BURM.

Habitationem] *Habitionem* Cod. Mem.

Aliquem fratrem] Alia in re Veſpaſianus apud Sueton. cap. XXIII. *alium tibi quaere fratrem.* BURM.

Proſpiciam

cet. * Hanc tam praecipitem diviſionem libido faciebat. Jam dudum enim cupiebam amoliri cuſtodem moleſtum, ut veterem cum Gitone meo rationem deducerem.

XI. ** Poſtquam luſtravi oculis totam urbem, in cellulam redii, oſculiſque tandem bona fide exactis, adligo artiſſimis complexibus puerum, fruor-

Proſpiciam aliquem fratrem] Turpil. in Parateruſa. *Dum ego connixi ſomno, bic ſibi proſpexit vigilans virginem.* SCIOPP. Ut apud Afran. Incendio:

O puere, puere, ſine me proſpicere mibi.

Terent. Andr. Act. IV. ſc. 2. Phorm. Act. V. ſc. 8. BOURDEL. Valer. Max. lib. IV. cap. IX. 1. *naves etiam ut proſpicerentur; quibus ſe bene ac tuto cum ſuis in Africam trajiceret.* Douza adſcripſerat locum Livii: *Qui ſedem ſenectuti veſtrae proſpicient.* BURM.

Tardum eſt] Seneca, *affectus non ſuſtinet moram.* FR. PITHOEUS. Similis ſententia in Polyb. lib. IV. Senec. Agam. *Omnis nimium longa properanti mora eſt.* BARTH. quem & vide l. XXV. Adv. cap. 2.

Quod placet] Alia omnia exemplaria, *babes*; pro, *aves.* Pith. PATISSON. Vet. Loiſel. *quod babes.* Pithoeus, *aves.* idem enim apud Senecam Controverſ. BONGARSIUS.

Amoliri] Proprie. Donatus ad illa Terentii Andr. Act. IV. ſc. 2. *Vos binc amolimini. Amoliri dicuntur ea, quae cum magna difficultate, & molimine ſummoventur, & tolluntur è medio. ſic dixit, quaſi de odioſo & moleſto*, &c. BURM.

Cuſtodem] Juvenal. Sat. VI. verſ. 347.

Quis cuſtodiet ipſos
Cuſtodes? cauta eſt & ab illis incipit uxor.

BARTH. *Cuſtodem* pro exploratore moleſto ponit. v. Sueton. in Caeſ. XLIII. in Tib. XII. & Senec. lib. I. de Clem. cap. 19. *Vota non ſub cuſtode nuncupanda.* Ita & *cuſtodire.* Quinct. decl. V. *tu cuſtodies, utrum frequentius oſculer.* & XVIII. *bujus oculos ſuſpiriaque cuſtodi.* v. Muret. ad Tacit. III. Ann. c. 28. & Schultingium ad Senecae Suaſor. VI. BURM.

Moleſtum] Vid. ſupr. cap. VIII.

Rationem diducerem] Veterem rationem diducere, eleganter; hoc eſt expungere, examinare negotium vetus, vel indagatione ſcrupuloſa, ut loquitur Juriſconſ. in l. ſi ſervus vetitus ff. de Legat. I. RICHARD. Pacat. *Cum ductam etiam rationem ipſorum videamus annorum.* Martial. lib. XII. *accipe rationem.* Senec. I. de Clem. *Hodie Diis immortalibus, ſi à me rationem repetant, annumerare genus bumanum paratus ſum.* BARTH. (quem & vide lib. XXV. Adv. 2.) Neſcio quam hoc Latinum iis videatur, qui ſic ediderunt. omninò legendum, *deducerem*, id eſt, ſubducerem, ac viderem, quantum mihi ex ratiuncula oſculorum atque complexuum reliqui apud ipſum eſſet. hoc eſt, ut inter nos tantum eſſet commercium, ut ſoli viveremus. ſic ſtatim, *oſculis bona fide exactis*, id eſt, poſt deductam rationem. SCIOPP. *Deducerem* ſic legi, & ratio tritiſſima. Hinc jocus Tullii apud Suetonium in Julio, cap. L. & Macrobium Saturnal. lib. II. cap. 2. *Tertia deducta eſt.* Scio tamen, quid hac in re *diducere.* BOURD. Scribe, *deducerem* cum Leid. cod. hoc eſt, agerem quae ſolitus, ut interpretatur CL. Gronovius lib. II. Obſervat. cap. 10. BOSCH. Cicero I. de off. 18. *Conſuetudo exercitatioque capienda, ut boni ratiocinatores officiorum eſſe poſſimus, & addendo deducendoque videre, quae reliqui ſumma fiat.* ubi videantur, quae annotarunt viri docti. BURM.

Veterem rationem] Infra idem Encolpius: *vetuſtiſſimam conſuetudinem*: & alibi, *veteris amicitiae nomen*, Gitonis ſui familiaritem appellat. ERHARD.

Luſtravi] Virgil. I. Aen. Lucan. lib. VII. verbum eſt augurato non notatum ab his, qui nuper de Augurio ſcripſerunt, ut doceo libro ſingulari. BOURDEL. Vide ad Lucan. IX. 1057.

Bona fide] Serio; vel, ut ſignificantius verbis noſtris dicam, *à bon eſcient.* hac voce etiam poſtea aliquotiens uſus eſt. PUTEAN. Alibi: cap. CX. *Tunc primum bona fide puero baſium dedit.* Item cap. CXI. *Optima fide reviviſcentem amicitiam toto pectore adſtrinxi.* Laberius: *Tolleo bona fide vos Orcus nudas.* Florus lib. II. cap. I. *P. R. cum bona fide adoleviſſet.* Plinius lib. XIV. cap. ult. *Optima fide non reſpiraſſe in baurienda.* FR. PITHOEUS. Hoc eſt, ex fide tantum, ſi qua in amore turpiſſimo, non etiam caſtis & pudicis. RICHARD. contrarium fidei eſt, quod infra dicit cap. LXXXI. *conturbare & ſolum libidinis vertere.* Τὸ *fides*, venereum. infra cap. CXIV. *Per fidem miſerere, quemadmodum quidem ſoles.* RITTERSH. Id eſt, ſine fraude. ERHARD. Ita & cape illa Ovidii Epiſt. XIX. verſ. 67.

Firmius ô cupidi tandem coëamus amantes,
Nec careant vera gaudia noſtra fide.

Reſpondet autem haec formula ei, quod antea dixerat, *rationem deducerem*, qua deducta, tamquam debitum ex reliquis, exigit à Gitone oſcula, & omnia. Ita enim à JCtis frequentari hanc locu-

fruorque votis uſque ad invidiam felicibus. Nec adhuc quidem omnia erant facta, quum Aſcyltos furtim ſe foribus admovit, diſcuſſiſque fortiſſime clauſtris, invenit me cum fratre ludentem. riſu itaque plauſuque cellu-

locutionem egregie oſtendit P. Faber I. Semeſtr. 24. BURM.

Alligo artiſſimis amplexibus] Apul. lib. III. *Artius eam amplexus coepi ſuaviari.* Carm. V. in Priapejis.

Prendam te tamen, & tenebo prenſam,
Totamque hanc ſine fraude, quantacumque eſt,
Tormento citharaque tenſiorem,
Ad coſtam tibi ſeptimam recondam. ERHARD.

Fruor votis felicibus] Heſychius Illuſtrius, ὅπως αὐταῖς χρῶνται ἀεὶ πιαζούσαις. Propert. lib. II.

------- *Fruar, ô, ſolus amore meo.*

Lucretius lib. IV.

Denique cum membris conlatis flore fruuntur
Aetatis -------

Barth. ad Claudian. lib. I. in Eutrop. v. 366. Sic infra CXXXII. In luſu cum Circe; *Totoque corpore in amplexum ejus immiſſus, non precantis uſque ad ſatietatem oſculis fruor.* Conſimilis eſt Eumolpi nequitia cum diſcipulo; *in unum omnia vota conjunxi.* ERHARD.

Uſque ad invidiam] Plaut. Moſtell.

Ph. *Age accumbe igitur. cedo aquam manibus puer, appone hic menſulam.*

Ph. *Qui invident, ne umquam eorum quiſquam invideat prorſus commodis.*

Catull. carm. V.

Dein cum millia multa fecerimus
Conturbabimus, illa ne ſciamus,
Aut ne quis malus invidere poſſit,
Cum tantum ſciat eſſe baſiorum.

Martial.

Hoc tua, ſaeve puer Diadumene, baſia flagrant.
Quid, ſi tota dares illa ſine invidia?

FR. PITH. Egeſipp. lib. I. cap. 17. *In multis apud Magnum ſupra libertorum modum uſque ad invidiam excellens.* Paraphraſis in illo Boëth. l. I. de Conſol. Phil. *abite Sirenes, uſque in exitium dulces.* BARTH. quem etiam vide lib. XXV. Adverſ. cap. 2.

Felicibus] Alii, *frequentibus*, alii *ferventibus.* PATISSON. huc forte pertinent Phalaecii illi inf. cap. LXXIX.

Qualis non fuit illa Dii Deaeque.

quo explemento lucuna ſupletur & ſententia. ANONYM. ſed iterum induxerat.

Nec adhuc quidem omnia erant facta] cap. CXXIX. *Forſitan dum omnia concupiſco.* Catull. carm. XXI.

Haerent ad latus, omnia experiris
Fruſtra.

Ovid. Epiſt. XV. verſ. 133.

Ulteriora pudet narrare: ſed omnia fiunt.

FR. PITH. Proverbialis locutio. ſic infra cap. CVII. *Quid ita omnia feciſti, ut, quos tuebaris, abſconderes.* exempla plurima collegit Barthius in Ceir. Virgil. num. 188. ERHARD. *Omnia*, venus conſummata, ut *plus, opus, caetera, munus* &c. BOURDEL. nimis quam illepide: loquitur enim de perfectione in re veneris. vereor ne ſcripſerit, *nec adhuc quidem perfecto, eum* &c. ANONYM. Nihil mutandum, & recte explicuit Pithoeus. Juven. VI. 324. *Omnia fient Ad verum.* nec abludunt illa Lucretii IV. 1029.

Ut, quaſi transactis ſaepe omnibu rebu profundant
Fluminis ingentes fluctus.

ubi vide interpretes. de τῷ *facere* vid. infr. cap. LXXXVII. BURM.

Se foribus admovit] Utitur ſaepe hoc verbo Petronius, ut inf. LXXXVI. *Ephebus ultro ſe admovit.* BURM.

Invenit me eum fratre] Sub fratrum ſororumve nominibus, olim amaſios amaſiasve ſuas intelligebant veteres; ut hic noſter, & multis aliis in locis. Qua de re ſic Minutius Felix. *Occultis ſe notis, & inſignibus noſcunt, & amant mutuo paene antequam noverint, paſſim etiam inter eos quaedam libidinum religio miſcetur: ac ſe promiſcue appellant fratres, & ſorores, ut etiam non inſolens ſtuprum interceſſione ſacri nominis fiat inceſtum. Ita eorum vana & demens ſuperſtitio ſceleribus gloriatur.* Tibullus lib. III. Eleg. I.

Haec tibi vir quondam, nunc frater, caſta Neraea,
Mittit, & accipias munera parva rogat.

BOSCH.

Ludentem] *Ludere*, congredi, honeſta turpiculae rei periphraſis. GLOSS. Nequam vox, ut obſervatum doctis. Adjice iſta Maximiani.

Cum media tantum dilexi ludere forma.

Juppiter apud Lucian. ἔτι γὰρ σὺ μέμηνας ἐκεῖνον, εἴ τι ἐγὼ ἔπαιζα εἰς τὴν γῆν κατελθών. Sulpicius Severus Sacrae Hiſt. lib. I. BARTH. (quem vide lib. XXV. Adv. cap. 2.) Συνουσιάζοντα. Quo ſignificatu & infra dicit; *luſumque puerilem libidinoſa ſpeculabatur diligentia*, id eſt, congreſſum & συνουσίας Githonis cum Pannychide. Galienus Imp. in Epithalamio;

Ite, agite, ô juvenes, pariter ſudate medullis
Omnibus inter vos, non murmura veſtra columbae,
Brachia non hederae, non vincant oſcula conchae:
Ludite, ſed vigiles nolite exſtinguere lychnos, &c.

Maximia-

Digitized by Google

cellulam implevit, opertum me amiculo evolvit, & *a* Quid agebas, inquit, frater ſanctiſſime? quid veſticontubernium facis? *b* nec ſe ſolum

a ASCYLTOS. *b* ENCOLPIUS.

Maximianus Etruſcus Eleg. 4. de amica ad venerem invitante amorem;

Quin potius placito noli, inquit, parcere ludo;
Parcite triſtitiis, & renovate jocos.

Sic accipe in Sardanapali epitaphio;

Ede, bibe, lude, poſt mortem nulla voluptas.

Et in illo Monaſtico verſu barbaro; quem referunt Gardinerus & Neander in Proverbiis antiquis;

Ludere cum ſebellis res eſt pergrata puellis.

Vetus Interpres Bibliorum pro eo dixit *jocari*. Geneſ. 26. verſ. 8. de Iſaaco; *Proſpiciens Abimelech Rex Palaeſtinorum per feneſtram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore ſua. Et accerſito eo ait; perſpicuum eſt, quod uxor tua ſit: cur mentitus es eam ſororem tuam eſſe?* ERHARD. Apta nequitiae & impudicae contrectationis vox. Senec. Controv. II. *Novimus iſtam maritorum abſtinentiam, qui etiam ſi primam virginibus timidis remiſere noctem, vicinis tamen locis ludunt.* Et ita paſſim Ovidius, Propertius, & Horatius. Ita & Graeci utuntur παίζειν. Ariſtoph. Plut. verſ. 1056. βούλει διὰ χρόνου σε παῖσαι: quare & illa tria, *Edi, bibi, ludi*, ut Sardanapali ſepulchro inciſa erant, Athenaeus XIII. 7. transfert, ἔπιον, ἔφαγον, ἀφροδισίασα. & Plaut. Pſeudolo IV. 7. *Qui ſe aetatemque ſuam bene curant, edunt, bibunt, ſcortantur.* Et ita capienda illa verba Exod. XXXII. 6. *Et ſedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere*, ubi LXX. interpretes παίζειν: nam errant, qui de ſaltatione vel alio luſu innocuo capiunt: conjunguntur enim ex ſollemni formula haec tria, quae voluptariam vitam numeris ſuis abſolvunt. Et ita recte explicat Tertullian. lib. II. contra Marcion. cap. 17. *Agnoſce ſimul & comitibus gulae, libidini ſcilicet atque luxuriae proſpectum, quae fere ventris caſtigatione frigeſcunt. Manducaverat enim populus & biberat & ſurrexerat ludere.* Et clarius de Jejuniis cap. VI. *Manducavit populus, & bibit, & ſurrexerunt ludere. Intellige ſanctae ſcripturae verecundiam, luſum, niſi impudicum, non denotaſſet.* Sulpit. Sever. I. 10. *Quum populus vino & veneri ſe dediſſet.* ita enim legendum pro *ventri*, nam & Venus & Bacchus in ſimilibus ſaepe junguntur, ut notiſſimum. Senec. de brevit. vit. cap. VI. *vino & libidini vacant*, & paullo poſt, *in venerem & libidinem projecti.* quod mutaverunt *in ventrem* viri docti. eadem varietas apud Claudian. Epith. Honor. 54. *Luxuriae venerique vacant.* ubi in Voſſiano codice eſt *ventrique.* Ibi plura dicemus. BURM.

Opertam] Gloſſarium S. Dionyſii, *opertum.* DAN.

Frater ſanctiſſime] Fratris nomen inter vocabula nequitiae paſſim a veteribus celebratum fuiſſe docet Lipſius v. Antiq. Inter cutem flagitatos dicebant antiqui mares, qui ſtuprum paſſi aliquando fuiſſent. Feſtus in verbo *intercutem*, ut & *hirquitalli* dicebantur pueri primum ad virilitatem accedentes, a libidine ſcilicet hircorum. Feſtus in verbo *Hirquitalli. Puer, qui obſcoene ab aliquo amabatur, ejus, a quo amatus eſſet, Pullus vocabatur*, unde Q. Fabius, cui *eburno* cognomen erat propter candorem, quod ejus natis fulmine icta fuiſſet, *pullus Jovis* appellatus eſt. DUPEYRAT.

Veſticontubernium] Qui ſub eadem veſte cubant. GLOSS. Vet. Cod. *Verticontubernium.* Pith. PATISS. Sic *veſti-cibaria* Caeſari. FR. PITH. Compoſitum verbum a *veſte* ſeu indumento, & *contubernium*, quod hic adulterium & turpis commixtio; de quo vocabulo aliter, & nos infra. RICHARD. *Veſticontubernium* nolim mutari. Sic modo Lucretiae caſtiſſimae foeminae in mediis impuritatibus meminit. Eſt *contubernium* nonnumquam concubitus. Sueton. Calig. cap. XXXVI. *Valerius Catullus conſulari familia juvenis ſtupratum a ſe, ac latera ſibi contubernio ejus defeſſa etiam vociferatus eſt.* Niſi malis junctam obſcoenarum rerum gratia ibi habitationem intelligere. *Contubernium* alias ſervorum. Impp. Diocletianus & Maximianus l. II. C. ad l. Jul. de Adult. *Servi ob violatum contubernium ſuum adulterii crimine accuſari non poſſunt.* Petronius autem ad militare contubernium potius videtur reſpicere. Nam hominem infandum alibi *commilitonem* quoque appellat. Eſt vero *contubernium* cohabitatio militaris. Severus Sulpit. in vita Martini, *Nec tamen ſtatim militiae renuntiavit Tribuni ſui precibus evictus, cui contubernium familiare praeſtabat.* Noſter infra *commilitonem* ſuum eumdem vocat. BARTH. (quem etiam vid. l. XXV. Adverſ. c. 2.) Verbo juncto de iis, qui ſub eadem veſte cubant. Turneb. Adverſ. lib. XIX. cap. 6. aut etiam ſuper eamdem veſtem. Ovidius I. Amor. eleg. 4.

Veſte ſub injecta dulce peregit opus.

Goldaſt. in Pervigilio Veneris, quod a nobili ac docto adoleſcente Hieronymo Groſlotio Liſlaeo integrum alicubi in Gallia extare comperi;

Nemo tentis mentulis det, nemo nervis otium:
Ecce paſſeres ſalaces, ecce rauci turtures
Hoc ſuper virente myrto nos amoris admonent:
Cum puellis dulce inire veſticontubernium.

Hoc quid ſit, explicat Epigrammatarius Graecus;

lum intra verba continuit, ſed lorum de pera ſolvit, & me coepit non perfunctorie verberare, adjectis etiam petulantibus dictis. a Sic dividere cum fratre nolito. * *

a ASCYLTOS. XII.

Ἠδὺ ῆ καὶ ὁπόταν κρύψῃ μία τοὺς φιλέοντας χλαῖνα. ———

Donſa F. Comment. in Pervigil. Veneris Catulli Urbicarii. ERHARD. De monſtroſa hac voce & de *contubernio*, quod promiſi nuper me teſtimoniis idonei auctoris planum facturum, ea voce non tantum intelligi contubernalium coetum, ſed & tentorium ipſum, ſive tabernaculum, ſub quo contubernales, Tacitum tibi, quo id evincam, allegabo, nec meliorem puto requires, lib. I. Annal. *Non obtrectari a ſe urbanas excubias, ſibi tamen apud horridas gentes e contuberniis hoſtem adſpici.* An non hic *contubernia* ſunt tabernacula militum? Eodem lib. *Progredimur contubernio*, & paulo inferius: *Irrumpunt contubernia.* Annal. XV. *At illi vix contuberniis extracti.* nempe tentoriis. Sed planiſſime idem auctor Hiſt. lib. I. caſam publici ſervi *contubernium* appellavit. *Piſo*, inquit, *in aedem Veſtae pervaſit, exceptuſque miſericordia publici ſervi, & contubernio ejus abditus, non religione nec caerimoniis, ſed latebra inminens exitium differebat.* Hinc liquet, quid ſit apud Arbitrum, *veſtae contubernium facere*, pro quo Criticis noſtris male feriatis placuit, *veſticontubernium*; quam vocem elegantiarum Arbiter merito ſpernat. Inde ſumpſit auctor fragmenti ſuppoſititii,

Cum puellis dulce inire veſticontubernium.

Quod procuſum eſſe ab eo, qui primus prodidit, tam ſum certus, quam me vivere. SALMAS. (in editione Gabbemiana poſteriore.) Fruſtra ſollicitant optimam, immo peſſimam dictionem, ſed quam agnoſcit Pervigilium Veneris Groſlotianum. Qui ſub eadem veſte jacent, dicuntur *veſticontubernium facere.* Sic Ariſtoteles ἐν Τυῤῥηνῶν νομίμοις. apud Athenaeum lib. I. οἱ δὲ Τυῤῥηνοὶ δειπνοῦσι μετὰ τῶν γυναικῶν ἀνακείμενοι ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἱματίῳ. Inde dicebatur Socrates cum Alcibiade *veſticontubernium facere.* Idem Athenaeus lib. V. cap. 13. ἀλλ' ὡς Ἀλκιβιάδης συνεκοιμήθη ὑπὸ τὴν αὐτὴν γενόμενος χλαῖναν. Ipſe Socrates apud Lucianum. Βίων πρᾶσις. Ἀμέλει καὶ ὑπὸ ταυτὸν ἱμάτιόν μοι κατακείσονται. Idem Socrates alibi, ἐν τῷ αὐτῷ ἱματίῳ κατακείμενον. & in Amoribus. καὶ ὑπὸ μιᾷ Ἀλκιβιάδης αὐτῷ χλανίδι κλιθείς. Theocr. Idyl. III.

Ζηνός τοι θυγάτηρ ὑπὸ τὰν μίαν ᾤχετο χλαῖναν.

Apulejus lib. II. Florid. quo loci nos plura. BOURDEL. Lege, *Veſtae contubernium* cum Pithoei, Sambuci, Memmii, aliiſque optimis codicibus: ut praecedenti ironiae reſpondeat, qua Encolpium *fratrem* ſcilicet *ſanctiſſimum* appellarat Aſcyltos. BOSCH. *Veſticontubernium* explicatur per verba Heraclidis in Thyrrenorum πολιτείᾳ. πάντες δὲ ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἱματίῳ μετὰ τῶν γυναικῶν κατάκεινται, καὶ παρῶσί τινες. *omnes ſub eadem veſte cum uxoribus concumbunt, quicumque tandem adſint*, nam τὸ ἱμάτιον, ut & *veſtimenta*, pro ſtragulis lecti capiuntur. Ita Aelianus explicandus lib. XII. Var. I. idem de Thracibus & Scythicis narrat Plat. lib. I. de Leg. pag. 17. imo & ἱμάτια tapetia vocantur. Schol. Apoll. I. Arg. 775. ταῖς διὰ τῶν ἱματίων κατεσκευασμέναις ἃς καλοῦσι παστάς, ἤτοι δὲ δι' ἔρωτα, ἢ διὰ μνηστείας ἐργασθ... φησί. ita legendum male, δι' ἀμνηστείας: Nihil enim hic de amneſtia: agit enim de cubiculo ſponſae; quod alio nomine καλύβην vocant, ut ex verbis Apoll. patet. quo de cubiculo Auct. Etymol. M. in Παστός. Καλύβη tamen etiam pro tugurio ponitur apud Porphyr. lib. IV. de Abſtin. p. 406. Heliod. lib. I. pag. 10. CUPER. Hanc vocem recepi ex ſuffragiis plurimorum. licet Leidenſ. *verticontubernium* haberet. Idem notat Propert. I. IV.

Et qua
Gaudia ſub tacita ducere veſte licet.

Et huc referenda illa Donàti expoſitio verborum Terentii Hecyr. Act. IV. ſc. IV. verſ. 34. *Si ſe mecum eſſe nuptam vellet. Quaſi tectam & opertam uno cubiculo mecum; nubere enim eſt operiri tegique.* Ubi mallem, *opertam uno amiculo*, ut hoc loco dixit Petronius, *opertum me amiculo evolvit.* ſimile veſticontubernium dat nobis infr. cap. CXIV. ubi Giton *Tunica Encolpii contectus exſeruit ad oſculum caput.* & Ovidius I. Amor. IV, 47.

Saepe mihi dominaeque meae properata voluptas
Veſte ſub injecta dulce peregit opus

Ubi vide notas, & Bergleri ad Alciphr. libr I. Epiſt. 38. *Contubernii* vox obſcoeno ſenſu iterum occurrit infra cap. XCII. & apud Suet. Caeſ. XLIX. BURM.

Perfunctorie] Egeſippus lib. I. cap. 17. *non perfunctorie itaque in ipſo praelio juvit hoſtes ſuorum.* Vincentius Lirinenſis: *Sed haec forſitan perfunctorie prolecutus eſt. Perfunctoria ſalutatio* Optat. Afer. l. IV. BARTH. (quem vide lib. XXV. adv. cap. 2.) Accurate, non obiter. ERHARD.

Adjectis petulantibus dictis: ſic dividere] *Petulantia dicta*, verba ad omne genus nequitiae accom-

XII. *a* Veniebamus in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium, non quidem precioſarum, ſed tamen, quarum fidem male ambulantem obſcuritas temporis facillime tegeret. Quum ergo

a ENCLOPIUS.

commodata, quale illud *dividere*, quod inter turpia & obſcoena. Plaut. Aul.

S T. *edixit mihi*,
Ut diſpartirem obſonium hic bifariam
Cog. *Me tu quidem hercle*, *dicam palam*, *non dividês*.
S T. *Bellum & pudicum vero proſtibulum popli.*
Poſt ſi quis vellet te, *haud non velles dividi.*
Atque ego iſtuc Anthrax alioverſum dixeram.
Non iſtuc quod tu inſimulas.

WOUWEREN. De his petulantibus dictis conſule Cujacium Obſervat. lib. VIII. cap. 7. & lib. XIII. cap. 3. Contium ad leg. 13. §. ult. D. de jurejur. & Gothofredum ad leg. 16. C. ex quib. cauſ. infam. irrogat. Inter caedendum enim praeco poenae cauſam dicere ſolebat. quem morem obſervavit Aſcyltos. ERHARD.

Dictis petulantibus] *Dicta* ſunt convicia, alibi interpretata. Prudent.

--- *In vocem dictis ſe fundit amaris.*

BARTH. Lib. XXV. Adverſ. cap. 2.

Dividere] Obſcoenae nequitiae locutio, caedere hillas. GLOSS. Subobſcoena eſt alluſio. Cic. lib. IX. ad fam. Ep. 20. Plaut. in Aulul. Vide caput Puteani. BONGARS. *Dividere* μιαρὸν eſt. Pompon. *Tamquam frater mihi ſit*, *medium abdomen cum dividam.* Plaut. Aulular. Act. IV. ſc. 1. FR. PITHOEUS. Verbum *libidinis* neſandae, a quo *diviſores*, paedicones. RICHARD. Sane non adeo hic impium, ut volunt. ſed ut Seneca lib. 1. de Ben. cap. 14. *Meretrix ita inter multos ſe dividit*, *ut nemo non aliquod ſignum familiaris animi ferat.* BARTH. (quem & vide Adv. XXXV. cap. 2.) Latet ſpurcities, inquit Douza. ſed Ciceronis verba ab eo adducta prorſus aliter interpretatur Scaliger, cujus vide Caſtigation. in Catull. ERHARD. Lego, *ſic dividere fratrem voluiſti?* ſpectat ad id, quod praeceſſit, ob injuriam Aſcylti communes cum eo ſarcinulas partiri, & privos quaeſtus ſequi voluiſſe. Itaque hoc, inquit, erat, quod dividere tu volebas? verumtamen qui malit, *ſi dividere cum fratre voluiſti?* me non pugnante faciet, dum ſciat idem hoc ſpectari: Laberius *caedere hillas dixit.* PALMER. in Spicil. pag. 776. Non eſt movenda lectio; eſt enim locutio haec detorta in turpem ſenſum ab hereditate, quam fratres inter ſe dividunt; quod manifeſtum ex Senecae Ep. LXXXVIII. qui proprie uſurpat. *Quid mihi prodeſt ſcire agellum in partes dividere*, *ſi neſcio cum fratre dividere?* Quinctil. VII. 1. *dignum eſſe hereditate*, *reſtitutorem*, *non avarum*, *impium*, *ingratum*, *qui dividere nolit cum fratre.* ita laudat Claudian. lib. II. vſ. 88. Stilichonem, quod *Sidonias chlamydas & cingula* &c. *divideret* inter Arcadium & Honorium *ex aequo.* vide & jocoſum epigramma Martialis lib. V. 39. de duobus fratribus, qui cenſum equeſtrem dividere & ſecare volebant. Apulej. X. Mileſ. *ſi tibi denique ſocietas iſta diſplicet*, *poſſumus omnia quidem cetera fratres manere*, *ab iſto tamen nexu communionis diſcedere.* hinc apud Graecos proverbium, γνησίως ἀδελφοῖς πάντα ἐξ ἴσης διαιρέμεν: de quo vide Rittershuſ. in Lection. ſacris. lib. VI. 8. hinc jam ſaepiſſime lites inter fratres, de quibus vide Savar. ad Sidon. Apoll. lib. IV. Ep. 1. & ita hic Encolpius: diviſimus ſarcinulas communes, ſed tu Gitona totum tibi vindicaſti; *ſic* dividere nolito. id eſt tam non ex aequo: eadem lis inſr. cap. LXXIX. ubi quum optima fide manubias partiti eſſent, Encolpius addit, *dividamus & puerum.* & in alia re etiam *dividere* cum aliquo dicebant. Senec. Conſol. ad Marc. *ex aequo cum potentiore dividere.* & de Brevit. vitae cap. XV. *majora fierent*, *quo illa cum pluribus diviſeris*, ubi perperam alii *cum* ejiciunt. Plaut. Amphit. V. 1. 73. *ſcilicet dimidium mihi dividere cum Jove.* & ſic Auguſtus a Virgilio dicitur *diviſum imperium cum Jove habere. Dividere* vero *fratrem* aliquid ſignificaret, ſi obſcoeno ſenſu caperetur, de quo Douza lib. 1. Praecid. cap. 7. & nos alibi. BURM.

Veniebamus in forum deficiente jam die] Puto rerum furtivarum forum intelligi, quae in Saburra, deficiente jam die, venales proponerentur. Horat. libro 1. Sat. VI. verſ. 113.

Fallacem circum, *veſpertinumque pererro*
Saepe forum --- ---

quod interpretes de Saburra majore accipiunt, in qua veſperi furtivae res venundabantur. hinc Plaut. Milit. Act. IV. ſc. 2. *veſperi ſuo vivere*, pro furtis ſuis vitam ſibi parare. ea de cauſſa Propert. *vigilacem Saburram* dixit. Durantius Var. lect. lib. 1. cap. 5. ERHARD.

Forum] tale illud Athenis κερκώπων dictum, de quo Euſtath. ad Homer. Odyſ. B. vſ. 7. fuiſſe notabat Ill. Cuperus. BURM.

Fidem male ambulantem] Forte, *furem.* DANIEL. Alluſit fortaſſe ad ambulatores illos, de quibus Martial. lib. 1. epig. 42.

Hoc quod Tranſtiberinus ambulator;
Qui pallentia ſulphurata fractis
Permutat vitreis.

FR

ergo & ipſi raptum latrocinio pallium detuliſſemus, uti occaſione opportuniſſima coepimus, atque in quodam angulo laciniam extremam concutere, ſi quem forte emptorem ſplendida veſtis poſſet adducere. Nec diu

FR. PITHOEUS. Id eſt, furtivae & mala fide poſſeſſae. RITTERSH. Scite dicit *male ambulantem fidem*, quae rerum furtivarum erat; & *mali* voce in furtivis ſaepe uſi auctores. Junge hunc locum iis, quae ad Calpurnii Eclogam II. notamus. Nocturnum autem tempus pro furibus. Auctor Queroli: *Sed ubinam fures ipſos modo requiram, ubi inveſtigem, neſcio: Ubinam eſt illa cohors fuliginoſa, vulcanoſa, atra, quae de die ſub terras habitant, nocte in tectis ambulant.* Calpurn.

Ut mala nocturni religavit brachia Mopſi
Tityrus, & medio furem ſuſpendit ovili.

BARTH. Lib. XXV. Adverſ. cap. 2. Meurſius Animadv. miſc. lib. IV. cap. 6. legit, *quarum furem.* ERHARD. Meurſius Critico Arnobiano, & ad Catonem de R. R. legit, *furem male ambulantem.* Sed non perſuadet. lege, *fidem male labantem.* Tacit. lib. I. hiſt. *Poſtquam vulgatum eſſet, labare fidem ſociorum.* Liv. XXXII. *Suberat tamen quaedam ſuſpicio animis, labare fidem ſociorum.* & lib. XXVII. *Negligentiam ducis augebat ſpes ea, quod labare iis adverſus Poenum fidem ſenſerat.* lib. XXII. ſub finem. *Fides ſociorum, quae eum ad diem firma ſteterat, labare coepit:* ex reſtitutione Gronoviana. ſic *ſtare fides* dicitur. *Stat parum fides* apud Plaut. Pſeudol. ut in ſuperiore Livii loco, & contra *labare* dicebatur. Poſſit & *laborare*, quod vetuſti codices MS. praeferunt. Fuit cum legerem, *fidem male vacillantem*, ſed hoc longius abit, etſi ita locuti JCti veteres. HEINS. Non litat hic Divae Criticae Meurſius. quid enim eſt, *fur male ambulans?* neque Douzae, *fide male ambulantem* intelligo. nec etiam *male labantem* probo, quia ſine τῷ *male* ſufficeret *labantem*. Sed *fidem male ambulantem* interpretor *claudicantem*, & de mercibus vitio corruptis, quas obſcuritas tegebat, caplo, qualia ſunt *frivola*, quae Feſtus dicit eſſe *vaſa fictilia quaſſa, unde & dicta verba frivola, quae minus ſunt fide ſubnixa.* Et appoſite Silius Ital. lib. XIII. 33. quamquam in alia re:

Laetus opum, ſed clauda fides, ſeſeque calenti
Addiderat Poeno, Latiae diffiſus habenae.

& ita paſſim apud Ciceronem & alios *claudicare* amicitia, officium & ſimilia dicuntur. non diſſimili ratione dicit *fidem peccare* Claudian. lib. II. in Stilic. 97. ubi male *fide*. vide Heinſ. & hic *fide* voluiſſe Scriverium notatur, quod ad *frequentiam* deberet referri. ſed hoc durius. neſcio an huc faciat; τὸ ἀψευδεῖν ἐν τῇ ἀγορᾷ: vid. Harpocrat. in Κατὰ τὴν ἀγοράν. BURM.

Raptum latrocinio pallium] Nempe in villa Lycurgi, quam compilarunt Encolpius & Aſcyltus, & ex qua videtur fuiſſe ruſticus ille, de quo ſtatim. Vide infra cap. CXVII. SCHOPP.

Detuliſſemus] Proprium in hac re verbum de re venali quae proponitur. v. Salmaſ. ad Tertull. de Pallio p. 454. & Gronov. Mantiſſ. Pecun. Veter. cap. 5. Infr. cap. CI. *onus deferre ad mercatum.* Senec. Ep. XLII. *videamus, quod concupimus, quanti deferant.* Columell. lib. X. vſ. 315. *dumque virent, nexos deferre maniplos.* id eſt venales forte, quamquam & ibi in horreum ferre poſſet quis exponere. BURM.

In quodam angulo] V. edit. *in remoto angulo.* quod omnino non diſplicet, ſi alicujus ſcripti codicis auctoritate confirmetur. ERHARD.

Laciniam extremam] *Lacinia extrema*, eſt extimum ſeu extrema ora veſtimenti. Gloſſae: *Lacinia*, κράσπεδον. Idem Gloſſarium: *Inſtita*, ἀναζώνη, non *Iſtita*. Fimbria, limbus, inſtita, κράσπεδον. ergo haec eadem. certe nihil aliud, quam faſciae veſtimentis adſutae ad ornatum, at inſtita licet adſuta veſti non ſit, recte faſciola quaevis appellatur, non autem lacinia aut limbus. itaque infr. cap. XX. *Duas inſtitas protulit de ſinu, alteraque pedes noſtros alligavit, altera manus.* in V. Gloſſ. *protulit de ſura.* quod indubie rectius. interpretor faſcias crurales; ut eſt apud Ulp. leg. 25. §. 4. D. de aur. & arg. leg. Horat. lib. I. Sat. II. verſ. 29.

Quarum ſubſuta talos tegat inſtita veſte.

Acro: *Inſtita dicitur* περιπόδιον, *quod ſtolae ſubſuebatur, qua matronae utebantur. erat enim tenuiſſima faſciola, quae praetextae adjiciebatur.* Sed & Gloſſ. *Limbus*, περιπόδιον. Inſuitur enim ea parte, quae pedes tangit. unde Ovid. de arte amandi lib. I. vſ. 32.

Quaeque tegis medios, inſtita longa, pedes.

Iſidorus, *Limbus eſt, quam nos ornaturam dicimus: faſciola contexta aut ex filis, aut auro, adſutaque extrinſecus in extrema parte veſtimenti.* Ulp. leg. 22. §. 1. D. de auro & arg. leg. *Inſitae, picturae clavique, quae veſti inſuuntur. Picturae*, Iſidoro *ornaturae*, hoc eſt, limbi. Sane Lutatius ad illa Statii lib. VI. Theb.

— picto diſcingit pectora limbo,

Limbus, inquit, *faſcia picta dicitur.* in Iſidori Gloſſ. *Limbus, clavis in veſte regia*, adeo ut limbus, non tantum quod orae veſtis, ſed quod ornatus cauſſa aſſuitur, notet. WOUWEREN. Scribendum arbitror *lacinia extrema:* qui enim concutit, lacinia ſolet apprehendere. Quomodo vero veſtis ſplendida emptorem lacinia, praeſertim

Digitized by Google

diu moratus ruſticus quidam, familiaris oculis meis cum muliercula comite propius adceſſit, ac diligentius conſiderare pallium coepit. invicem Aſcyltos injecit contemplationem ſuper humeros ruſtici emptoris, ac ſubito

tim in angulo, poſſit adducere, neſcio. BARTH. Lib. xxv. Adverſ. cap. 2. *Lacinia*, ora, ſive extimum veſtis aut panni, κράσπεδον. Cujac. Obſervat. lib. XII. cap. 24. Quae fortean in hoc pallio ex auro vel purpura, *ſeyden oder gulden Poſament, Porten.* nam infra vocatur *pretioſiſſima veſtis.* Helvetii vocant *plegam*, quam Latini *laciniam*, à verbo (ut opinor) *belegen.* Ergo *concutere laciniam* eſt, concutiendo pulverem detergere, atque aerugine diſcuſſa ſplendorem induere. ERHARD.

Concutere] Ita infra cap. CXXVIII. *Excuſſit vexatam ſolo veſtem.* BURM.

Splendida veſtis] MS. *ſplendor veſtis.* TORNAES. Alii *ſplendor veſtis*, quod magis arridet, & ſenſus exigit. ERHARD. *Splendor veſtis* vet. Leid. cod. pro diverſa lectione. Pro *adducere* mallet hic Nob. N. Heinſius *inducere*, hoc eſt, fallere: ingenioſe, ut ſolet. BOSCH. *Splendidior* volebat Scriverius. nulla diverſa lectio in Leidenſi. BURM.

Adducere] Non opus correctione; frequentiſſime enim Cicero & alii hac voce utuntur, pro perſuadere. v. Vavaſſ. de vi & uſu quorumdam verborum pag. 5. Eleganter *provocare* dixit JCt. in l. 31. §. 21. de Aedil. Edict. *plerumque enim natio vel provocat vel deterret emtorem.* BURM.

Familiaris oculis meis] Quem vidiſſe alias mihi videbar. GLOSS. In veteri exemplari erat, *oculis teneris.* ut μύωπα intelligat, & luſcitioſum; qui propterea oculos propius admovebat ad inſpiciendum pallium. Scalig. WOUWEREN. Id eſt, quem vidiſſe alias videbar mihi, quique oculis meis haud tunc ignorabilis objiciebatur. Infra: cap. C. *Vox paene auribus meis familiaris*, hoc eſt, non ignota. Nam ibidem mox ſequitur; *notiſſima voce.* & poſtibi; *familiari ſono.* Ergo *familiaris* hoc loco eſt γνώριμος, nec audimus Scaligeri emendationem. ERHARD Quinctil. Decl. I. 8. *Ante gladium illum familiarem oculis tuis feci.* ubi vide Doctiſſimi Schultingii notas. in Leidenſi erat, *oculis tuis*, unde Scalig. ad oram adſcripſerat *teneris.* BURM.

Cum muliercula comite] Infra: *Mulier illa, quae paullo ante cum ruſtico ſteterat.* P. DANIEL.

Ac conſiderare] MS. *ac diligentius conſiderare.* TORNAES. *Conſiderare* dicitur pro diligentiſſime aſpicere. Schopp. Explanat. in Epidic. Act. v. ſc. I. ERHARD. Martial. Epigr. 82. lib. VI.

Quidam me modo, Ruſe, diligenter
Inſpectum, velut emtor aut laniſta,
Cum vultu digitoque ſubnotaſſet.

Ars tractandarum furto tunicarum dicta *manticulatio.* BOURDEL.

Invicem] *Invicem* hic dicitur, pro ex altera parte. Plaut. eodem modo verbo *viciſſim* utitur. Idem in Moſteliar. Act. v. ſc. 2. Petronius iterum; *Specta invicem, quod me ſpectare voluiſti.* ERHARD. Dividendam hanc vocem puto *in vicem*, pro ab altera parte. nam & *in vices* dicebant. Horat. III. Od. 26. ex codice optimo, quem olim habuit clariſſimus Graevius.

Nos cantabimus in vices
Neptunum.

Lucan. I. 16.

Inque vicem gens omnis amet.

Infr. LXVII. *Fortunatae in vicem conſideranda dedit.* Ovid. Epiſt. XVII. 180.

Inque vicem tua me, me tua forma capit.

Vid. ad IV. Met. 71. BURM.

Contemplationem] Eleganter hanc vocem ſubjungit ſimili *conſiderare*: utriuſque enim eadem vis & ratio, quae ab iis, qui diligenter aſtra & coelum ſpectant, deducitur. Vide Feſtum in *Conſiderare* & *Contemplari.* Plaut. Epid. Act. v. ſc. I. verſ. 18. *Contempla, Epidice, uſque ab unguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiviſſima. Eſtne? conſidera: ſignum pictum pulchre videris.* Cicer. IV. Verr. cap. 15. *Contemplari unumquodque otioſe, & conſiderare coepit.* & cap. 5. *dixerat velle ſe diligentius conſiderare.* Acad. 4. *Conſideratio contemplatioque naturae* IV. Et ita noſter aliquoties his vocibus utitur. BURM.

Exanimatus conticuit] Subito timore incidente conticere aliquem, non eſt inuſitatum. Pacat. Paneg. *Animos enim noſtros ſubit affectibus impares perinde laetitia ac dolor, ſi deprehendat, externat.* Simillime Valer. Flac. lib. v. Argon.

---- *Attonito quamquam pavor ore ſilentem*
Exanimet.

Apollon. lib. III. Argonaut. verſ. 503.

—— Καὶ ἄναυδοι ἐς ἀλλήλους ὁρόωντο.

Alia exempla vide apud Minutium in Octav. Claudian. lib. III. de Rapt. Proſerp. Symm. in Epiſtol. & alios. In Petronio vero non fortaſſis inepte vocula deeſſe ſuſpiceris: niſi ſi properam exanimationem abrupta quoque ſententia dicas depictam. BARTH. (quem etiam vide lib. XXV. Adverſ. cap. 2.) Ita emendavi. vulgo *examinatus.* P. DANIEL.

Ne] *Nec* Cod. Leid. ita fere ſemper variant Codices. vid. ad Sueton. Tiber. XV. BURM.

bito exanimatus conticuit. Ac ne ipſe quidem ſine aliquo motu hominem conſpexi: nam videbatur ille mihi eſſe, qui tuniculam in ſolitudine invenerat. plane is ipſe erat. Sed quum Aſcyltos timeret fidem oculorum, ne quid temere faceret, prius tamquam emtor propius acceſſit, detraxitque humeris laciniam, & diligentius tenuit.

XIII. O luſum fortunae mirabilem! Nam adhuc nec ſuturae quidem attulerat ruſticus curioſas manus, ſed tamquam mendici ſpolium etiam faſtidioſe venditabat. Aſcyltos, poſtquam depoſitum eſſe inviolatum vidit, & perſonam vendentis contemptam, ſeduxit me paullulum à turba: &, [a] Scis, inquit, frater, rediiſſe ad nos theſaurum, de quo querebar? Illa eſt tunicu-

a ASCYLTOS.

Aliquo motu] MS. *metu*. TORNAES. *Metu*, quatuor Cod. BOSCH. *Metu* etiam Leidenſ. & edit. quaedam Sed non movenda vox. eadem varietas in codicibus MSS. eſt apud Sueton. Oth. I. *Anſus etiam eſt in Illyrico milites quosdam, quod motu Camilli ex poenitentia praepoſitos ſuos, quaſi defectionis adverſus Claudium auctores, occiderant, capite punire.* ubi Caſaubonus *motu* habere quosdam libros notat. Vid. & ad Vellej. Patercul. II. 24. & 41. & Drakenb. ad Liv. III. 69. BURM.

Tuniculam in ſolitudine] Hunc locum interpretor cap. CXL. BOURDEL.

Plane] Infr. XLI. *plane etiam hoc ſervus tuus indicare poteſt*, & paullo poſt, *& plane metus ſum.* Sueton. Neron. XXXVIII. *planeque ita fecit.* Tit. VIII. *& plane ita feci.* BURM.

Sed cum Aſcyltos timeret fidem oculorum] Sic Livius l. XXXIII. *Suarum aurium fidei minimum credentes, proximos interrogabant.* SCHOPP.

Prius tamquam emptor propius acceſſit] Simile quid apud Martialem legere memini. ERHARD.

Diligentius tenuit] Scio quomodo haec poſſint explicari. Sed ego credo fuiſſe *tenvit*, quae vox cum per compendium ſcripta eſſet pro *tentavit*, corrupta eſt. Aſcyltos manibus pertrectat tunicam, & explorat tactu, an inſuti aurei adhuc ineſſent. Ita infr. c. CXXXI. *Admotis manibus tentare coepit inguinum vires.* Et paulo poſt, *Rogas, inquam ego, potius quam tentas.* Et CXL. *Acceſſi tentaturus an pateretur injuriam.* Apulej. II. Metam. *His dictis perterritus tentare formam adgredior.* Phaedr. III. fab. 10.

— Tentat in tenebris caput.

ubi vide notata. Ovid. Epiſt. X. II.

Nullus erat: referoque manus, iterumque retento.

Eleg. in Druſum vſ. 327.

Et ſubito tentasque manu, ſperasque receptum.

Vid. Inf. cap. LXXVIII. BURM.

O luſum fortunae] Neſcio an non praeſtet *ludum*. Ut Horat. II, 1, III, XXXIX. & paſſim alii. Joh. Sarisber. qui diligenter Petronium legerat, lib. III. Polycr. cap. 9. *Ita ſunt, qui de alta virtutum culmine theatrum mundi deſpiciunt, ludum fortunae contemnentes.* & cap. 8. *dum in iis fortunae jocantis ludus impletur.* & paulo poſt, *qui non ab hoc fortunae ludo transferantur.* V. Barth. ad Stat. XII. Theb. 35. BURM.

Nec ſuturae] MS. *nec furtivae*. TORNAES. Sic habet vetus exemplar, quo uno hac in parte, ut in aliis pluribus, uſi ſumus. fortaſſe legendum eſt, *nec furtive*. PUTEAN. *Sutura, ſutella*, id eſt, aſtutia. DANIEL. *Suturae* Leidenſ. Recte *ſuturae* reſtituit Scaliger. nam aurei illi inſuti erant tunicae quam nondum ruſticus totam pertrectaverat. Ita Apulej. I. Metamorph. dixit *ſutilem centunculum*. & apposite ad hunc locum lib. VII. in initio. *Sed ille, qui commodum falſam de me notoriam pertulerat, expromtis mille aureis, quos inſutos laciniae contexerat*, ut recte eum locum conſtituerunt viri docti. BURM.

Faſtidioſe] Ex mente Petronii debet haec vox notare, tamquam faſtidiret, ut rem vilem: quum aliter poſſet capi, quaſi non omnes emptores admitteret, ſed faſtidio quodam & ſuperbia dedignaretur rem pretioſam unicuique addicere, nec multum curaret, an venderet nec ne; ut apud Phaedr. III. Praef.

Faſtidioſe tamen in coetum recipior.

Senec. lib. II. de Benef. cap. 24. *Alius accipit faſtidioſe.* Et lib. I. de Benef. cap. II. *Faſtidioſus aeſtimator.* & ita opponitur faſtidioſus facili. Cicer. in Bruto cap. LVII. *Facilis in cauſſis recipiendis erat Antonius, faſtidioſior Craſſus.* Vid. Gronov. IV. Obſ. 10. BURM.

Depoſitum] Mandatum. DANIEL. Tunicam, quam apud Encolpium depoſuerat, unde nata erat ſuſpicio, quae ſequitur. ERHARD.

Contemtam] id eſt vilem, ex ima plebe. Ita mox c. XVIII. *Contemni turpe eſt.* Horat. III. Od. XVI. *contemtae dominus rei*, id eſt viliſſimae, quam divites nihili faciunt. BURM.

De

nicula adhuc, ut adparet, intactis aureis plena. Quid igitur facimus; aut quo jure rem noſtram vindicamus? [a] Exhilaratus ego, non tantum quia praedam videbam, ſed etiam, quod fortuna me à turpiſſima ſuſpicione dimiſerat, negavi circuitu agendum, ſed plane jure civili dimicandum, ut, ſi nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret.

XIV. *Quid faciant leges, ubi ſola pecunia regnat,*

Aut

De quo querebar] *Queri* verbum juris eſt, pro agere, accuſare; unde *querela*, pro actione, accuſatione. Infra cap. XV. *Poſtero die judex querelam inſpiceret.* Et mox eod. cap. *Et liberatos querela juſſit pallium deponere.* Eſt autem *queri*, quod Gallis *complaindre.* unde *complaignant* & *complainƈte* pro actore & actione. ERHARD. *Querebatur* Mem. eod. BOSCH.

Intactis aureis] Horat. lib. III. od. XXIV. *Intactis opulentior theſauris Arabum.* WOUWEREN.

Quid igitur] *Quid ergo* Cod. Leidenſ. Sed Terent. Eun. I. I. *Quid igitur faciam.* BURM.

Vindicamus] Poſt hoc verba quaedam, ſed pauca deeſſe videntur, & in veteri codice, teſte Heinſio, aſteriſci hic erant poſiti. Ita Scaliger notaverat in Cod. Leid.

Non tantum quia] *Quia non tantum* Tornaeſ.

Circuitu] Iſta ſunt oppoſita, circuitu agere, & jure civili agere. nempe, circuitu agere eſt per fraudem agere, dolo, malitia: agere jure civili, eſt agere ex bona fide. A circuitu *circuitores* ſeu *circulatores*, in jure, nempe in leg. v. §. 4 de Inſtit. act. l. 6. §. I. de Excus. l. II. de extraord. crim. *in circulatores, qui ſerpentes circumferunt.* περιοδευταί, ἀγύρται, ὀχλαγωγοὶ, accuſatorum & fraudatorum genus omne. Ad hoc noſtris quoque iſti circuitus ſunt vitandi. RICHARD. Martial. l. IV. ep. 16.

Nec per circuitus loquatur illam. BARTH.

Plane] Barth. Adverſ. XXI. 6. volebat *plano jure*, pro, cui nihil poſſet obſtare: quia in hoc caſu planum prorſus erat. Sed neſcio an ita locutus ſit quiſquam, & ipſe Barthius agnoſcit vim vocis *plane*, quod [*omnino*], *certiſſime*, *ſine dubio*; quo ſenſu noſter ſaepe uti ſolet. ut cap. praecendenti vidimus. vid. & mox cap. XIV. *plane emere placet.* cap. XXIII. LXIX. & alibi. *plane conſtat* Suet. Caeſ. LXXXVII. *non plane* Phaed. III. 7. BURM.

Jure Civili] Cujac. l. V. Obſervat. c. 17. hunc locum aliter citat. DANIEL. *Interdicta* non ſunt juris civilis, ſed juris Praetorii. At Petronius praetorium civile jus facit, opponens ei ſcilicet jus naturale vel gentium. WOUWEREN. Atqui tribuuntur *interdicta* juri Praetorio. Sed Petronius jus civile pro Praetoris ordinario jure uſurpat, ut M. Tullius pro Caecina. Cujac. Obſerv. lib. V. cap. 17. ERHARD.

Alienam rem reddere] *Rem domino reddere.* MS. TORNES. Sic reſtituimus hanc vocem, quae aliis deeſt. PATISSON. *dominam* Ed. Bourd.

Ad interdictum veniret] Venire in jus ad Praetorem, ordinario agere. GLOSS. Hoc valde mihi novum eſt. Nam jure civili rei mobilis nomine nullum reciperandae poſſeſſionis edictum proditum eſt. Nam *unde vi* ad res tantum immobiles pertinet, l. I. §. *illud*, ff. Unde vi. *Utrubi* autem retinendae eſt poſſeſſionis, non reciperandae. PUTEAN. Infr. cap. LXXXIII. *Si venturum ad interdictum Herculem credidiſſet. Ad interdictum venire*, eſt jure ordinario agere. Frontinus de limitibus agrorum: *De poſſeſſione controverſia eſt, de qua ad interdictum, hoc eſt, jure ordinario litigatur.* WOUWEREN. Bene, Latine etiam, pro in jus ad Praetorem. Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 6. ERHARD. Hoc eſt ad judicium: Quemadmodum apud Ariſtotelem confugere ad jus, hoc eſt, confugere ad judicium, ſeu ad judicem, εἰς τὸ δίκαιον καταφεύγειν, Eth. I. RICHARD. Feſtus in *Poſſeſſio eſt. In legitimis actionibus nemo ex his, qui poſſeſſionem ſuam vocare audet, ſed ad interdictum venit, ut Praetoris his verbis utatur: Uti nunc poſſidetis* &c. ubi alii, *Praetoris verbis.* forte *Praetoriis.* Spartianus in Peſcenn. cap. II. *Ex interdicto de imperio egiſſe fertur, ut jure videretur ad principatum perveniſſe*: in interdicto actum fuiſſe de poſſeſſione, docet etiam Turneb. ad Cicer. III. de lege Agrar. cap. II vid. & Salmaſ. de modo uſurar. cap. II. pag. 117. BURM.

Quid faciant] Al. *faciunt.* PATISSON. Sulpicius Servaſtus Lupercus Junior apud Scaliger. in Catalect. pag. 228.

Quis metus hic legum, quaeve eſt reverentia veri,
Creſcenti nummo ſi mage cura ſubeſt?

Omnia namque cum pretio hodie, ſed nec cras aliquid ſine pretio obtinebis, ut ſcribit Sariſberienſis lib. VI. cap. 24. Ejusmodi judices δωροφάγους, qui jura ad ſuam utilitatem nundinantur, *num-*

I 2 *marios*

Aut ubi paupertas vincere nulla poteſt?
Ipſi, qui Cynica traducunt tempora coena,

Non-

marios judices vocat Cicero lib. 1. ad Attic. epiſt. 13. Et pro Cæcina recte idem: *Quod ſi*, inquit *jus civile inflecti gratia, perfringi potentia, aut adulterari pecunia poſſit, nihil eſt, quod quiſquam ſe habere certum, aut à patre accepturum, aut relicturum putet.* In tales judices capitis poenam ſtatuit Plato lib. II. de Legibus. Aliam poenam decernunt Jura, in l. 58. §. 10. ff. de poenis. De aliis judicis corrupti poenis l. 3. & ſeqq. C. ad Leg. Jul. repetund. & Novell. 8. Sententia quoque à judice corrupto lata, eſt ipſo jure nulla, leg. 7. C. quando provocare non eſt neceſſe. Quare inter ea, quae in moribus ad regiam adminiſtrationem maxime neceſſariis requiruntur, numeratur τὸ συντηρεῖν αὑτὸν ἀδωροδόκητον, ut quis ſe ſervet immunem ab omnium munerum corruptela. Bochius in Pſal. XIV. Zehnerus Cent. II. adag. 80. Sarisberienſis lib. V. Policr. cap. 10. WEITZ. In avaritiam & pecuniae ſtudium. Scalig. in Catalect. Gualtherus Alexandreid. lib. I.

Munus enim a norma recti diſtorquet acumen
Judicis, & tetra involvit caligine mentem.

Item;

Peſtis avaritiae, quae ſola incarcerat omnes
Virtutum ſpecies. ſpreto moderamine juris
Curritur in facinus, nec leges curia curat.
Ligatur juſtus, abſolvit curia mendax
Injuſtos. &c. ------

Et lib. VII.

------ *Cenſor iniquus*
Avertit ſurdas a cauſa pauperis aures,
Et fovet injuſtam corruptus munere cauſſam.

Jacob. Magni Sopholog. lib. V. cap. 3. Porro principium hujus epigrammatis petitum eſt ex imitatione Virgilii in princip. Georg.

Quid faciat laetas ſegetes. ERHARD.

Elegans ejusdem fere ſententiae epigramma conferri cum hoc debet, inter Catalecta Pithoei p.28.

Nil artes, nil pura fides, &c. BURM.

Ubi] Elegans uſus hujus particulae, pro *ſi* vel *cum*. Valer. Max. V. III. Exter. 2. *Quid aliae faciant urbes, ubi etiam illa, quae conſtantiae, & moderationis, & gravitatis eximiam ſibi laudem vindicat, tam ingrata adverſus tam bene meritum extitit.* ubi vide Vorſtii notas. inf. cap. CVII. *Quid debent laeſi facere, ubi rei ad poenam confugiunt.* Formula autem illa, *quid faciant*, uſitatiſſima eſt, ubi quid inutile eſſe dicamus. Terent. Adel. III. III. *verum quid facias?* Ovid. Metam. VI.

Quid faciat Philomela?

vid. inf. LXXIII. & ad Ovid. Epiſt. XXI. 56. BURM.

Regnat] J. Scaliger ad Leid. cod. oram notarat, alii *pugnat*. V. C. BOSCH. Epigramma hoc reperi in codice Auſonii Voſſiano, qui eſt in Bibliotheca publica, ubi etiam *pugnat* legebatur, quod τῷ *vincere* oppoſitum eſt. BURM.

Nulla] MS. *nuda*. TORNAES. Lege:

Haud ibi paupertas vincere nuda poteſt.

Nuda eſt in ſcriptis. HEINS. in Codic. Leidenſ. *nuda*, quae vox paſſim in MSS. cum *nulla* commutatur. vid. ad Ovid. I. Amor. VIII. 113. & apud Lucanum aliquoties ita variatur. Sed *nuda* rectum puto ſi negatio cum Heinſio additur. Ita *nuda virtus* &c. vid. ad Phaedr. prolog. lib. III. quod ſi diſplicet, maneat vulgata. BURM.

Ipſi qui Cynica traducunt tempore coena] Qui viliſſimis cibariis ſe ſuſtentant, more Cynicorum. GLOSS. Impr. *cena*, non *cera*. PUTEAN. V. C. *fera*. fortaſſe, *ſecta*. quod valde placet. Scal. WOUWER. Verſus eſt in primis elegans, quo quidem eos ſignificari puto, qui miſere vivunt, ut ſiliquis & leguminibus, quique viliſſimis cibariis ſe tolerant atque ſuſtentant. nam talis erat Cynicorum Philoſophorum victus, quod e Luciano in Dialog. mortuorum intelligi poteſt. Turneb. Adverſar. lib. I. cap. 15. Hinc *Cynice vivere* in proverbium abiit de iis, qui miſere victitant. Gilbert. Cognatus in Adaglor. ſylloge. ERHARD. *Cera* Leid. cod. *Pera* hic legendum eſſe me docuit Nob. Heinſius. Supra cap. XI. *Sed lorum de pera ſolvit.* Infra cap. CXVII. *Non me hercules peram iſtam diu ferrem.* De quo loco vide Notas. De *pera Cynica* res eſt notiſſima. BOSCH. *Cera*, ſcripti plerique. Nimirum, *pera* eſt ſcribendum, quam Cynici circumferebant, tamquam penum, & in qua repoſitam habebant eſcam, nec Cynici tantum, ſed mendici propemodum omnes & errones. hinc apud Homerum, Minerva, Ulixem inſtruens, Odyſſ. P. verſ. 197.

------ Καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἀεικέα βάλλετο πήρην.

hinc *peratim* & *follutim ductitare*, oppoſita ſunt apud Plautum Epidico: cum folles complecti nummos ſolerent hominibus in uſus, perae mendicorum portent victum egentiſſimum. HEINS. Celeberrimus Jo. Fr. Gronovius putabat capi poſſe duplici ſenſu, vel tranſigunt placide aetatem otioſam, vel infamant, culpant, allatrant & convitia faciunt ſuis temporibus & moribus, oſtentatione frugalitatis. Nec ab hac ultima explicatione abhorret decus & praeſidium noſtrum, Janus Brouckhuſius: ita & noſter *traducendi* voce utitur mox cap. XVII. & infr. cap. CXXXIII. *Ut traduceres annos primo florentes vigore*, & ita Suetonius, Martialis, Propertius, & alii. & non diſſimilis eſt ſenſus ho-

rum

Nonnumquam nummis vendere verba ſolent.
Ergo judicium nihil eſt, niſi publica merces,
Atque Eques, in cauſſa qui ſedet, empta probat.

Con-

rum verborum apud Juvenalem II. Sat. 38.

Atque ita ſubridens, felicia tempora, quae te
Moribus opponunt.

Et Tertullian. lib. de Pallio cap. 5. id vocavit *adigere cauterem ambitioni.* Ita vir ille egregius. *Traducunt tempora cera* etiam Colbert. Douſa filius, intelligebat cum Turnebo, qui miſere vivunt, ut ſiliquis, leguminibus & viliſſimis cibis, ut Cynici ſolebant, ut infr. cap. CXXXV. *digna ſacris Hecates.* & mihi *coena* videtur retinendum, & de ſordido Cynicorum victu intelligendum, qui tamen non adſpernantur in ficta paupertate pecuniam, licet non indigere ea ſe ſimulent. vide an huc faciant iſta Laberii apud Nonium in *Latrina. ſequere in latrinam ut aliquid guſtes ex Cynica haereſi*, id eſt ex ſtercore, quo canes veſcebantur. v. Phaedr. I. fab. 27. Cynicos vero canes dictos notum; & praeterea Cynicos adfectantes veterem modeſtiam non mollibus in lectis cubantes, ſed ſedentes coenaſſe, docet Plautus Stich. V. IV. 21.

Potius in ſubſellio Cynice accipiemur, quam in lectis.

Traducere tempus, vitam, aetatem, recte dici Lexica ipſa docent, nec ſemper infamare, proſtituere, notat. BURM.

Nonnumquam nummis vendere &c.] Alter ex veteribus.

Nonnumquam nummis verba ſolent emere.

PUTEAN. Sic Auriſiodor. optime. Pith. alii, *vendere verba ſolent.* PATISS. Steph. *verba ſolent emere.* TORNAES. Mart. lib. V. ep. 17.

Sollicitiſque velim vendere verba reis.

Seneca Herc. Furente vſ. 172.

Hic clamoſi rabioſa fori
Jurgia vendens improbus, iras
Et verba locat. ------ WOUWEREN.

Vide quae ad Manil. in lib. Ablegm. Incertus Poëta.

Jus ruit, ordo perit, ſceleri placet ora manuſque
Vendere ------

BARTH. *non unquam* Cod. Leid. *vendere vera* Voſſium voluiſſe, vidi notatum.

Ergo judicium] Alii, *jam nunc judicium.* TORNAES. Uſurpatur Sarisber. lib. V. cap. 5. BONGARS. Corrupta Romanorum judicia taxat, ut & Martialis hoc verſu,

Et judex petit, & petit patronus &c.

Raderus ad Martial. lib. II. epigr. II. Notat judices leves & iniquos, qui non judicant ex praeſcripto juris & legum, ſed corrupti muneribus, judiciorum religionem, quaſi mercem, vendunt: de quibus etiam Varro in Sexageſ. Auſon. Popma in Conjectan. Vide Sarisberienſem de Nug. Curial. lib. V. cap. 16. & Jac. Magnum Sopholog. lib. VIII. cap. 1. *Non poſſum, neque debeo, ſilentio praeterire aviditatem ingluviemque quorumdam legulejorum, quo jura venditant, quo pauperes opprimunt, inopis cauſam derelinquunt, cum judice corrupto clam conjurant, & palam conſentiunt, apud egentes & nil aeris habentes ſe mutos reddunt, occupatos ſe clamant, collum faſciis obſtringunt, morbum Demoſthenis fingentes. Adverſus hanc corruptelam Petronius cecinit Arbiter. Amore juſtitiae nequaquam excitantur ad operam, ſed talpa ſegniores virtutis vexillum ut deſertores fugiunt. Ubi autem lucrum apparuerit, ſplendor auri doloſusque nummus refulſerit, ubi ſapor vini & precioſi muneris adorea narium fores pulſarit, non ſolum codices & chartas, ſed & pedes, manus, os, linguam, totamque corporis ſubſtantiam promittunt,* &c. Jacobus Locher Philomuſus praefat. in Udalrici Tengleri Speculum Laicorum, (*Layenſpiegel*) vernacula lingua confectum. ERHARD.

Merces] An pro *Merx.* vid. ad Quinctil. Declam. VI. 17.

Atque eques in cauſa, &c.] Alter ex veteribus.

Atque eques in cera, qui probat empta, ſedet.

PUTEAN. Conſilium innuit. Ulp. fragment. tit. 1. *In conſilium adhibentur Romae quinque ſenatores, & quinque equites Rom. in provinciis viginti recuperatores.* Theoph. Gr. interpr. κονσίλιόν ἐστι συνέδριον φανερῶν ἀνδρῶν. *Recuperatores*, quia per eos jus ſuum quiſque recipiebat. proprie itaque cap. ſeq. *recuperato, ut putabamus, theſauro.* Vide Feſt. Gloſſ. Δικαστὴς, *judex, recuperator.* Plautus in Bacch. *Praetor recuperatores dedit.* WOUWEREN. *Cauſa* eſt δικαστήριον, locus, in quo judices ſedent ac jus dicunt, quem ᾠδεῖον dici Suidas annotavit. Hinc forte capiendus Xenophon Hellen. II. ἐξεκλήθησαν ἢ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐν τῷ ᾠδείῳ. ERHARD. Rittershuſ. in Commentar. ad Plinii Epiſtol. X. 48. legit:

Atque eques, in cavea qui ſedet. ------

Ita Ulpian. *in cavea publica ſedere*, leg. 13. §. 7. D. de injuriis. Quibus in locis *cavea* eſt area in theatri medio, a cavo ſeu cavitate dicta, quae contecta velis inſtar eſſet cujuſdam caveae. Ibi vero Equites ſua habebant ſubſellia, e quibus ſpectarent ludos. WEITZ. Judices Romae multoties immutati, ut breviter repeto. Romuli tempore judex Senatus. Dionyſ. Hal. lib. II. Plutarch. Romul. C. Gracchus Tribunus pl. Senatoribus eripuit judicia,

Contra Aſcyltos leges timebat: &, *a* quis, ajebat, hoc loco nos novit? aut quis habebit dicentibus fidem? Mihi plane placet emere, quamvis noſtrum ſit, quod agnoſcimus, & parvo aere recuperare potius theſaurum, quam in ambiguam litem deſcendere. *b* Sed praeter unum dupondium, quo cicer lupinoſque deſtinaveramus mercari, nihil ad manum erat.

a ASCYLTOS. *b* ENCOLPIUS.

dicia, & in equeſtrem ordinem tranſtulit. Appian. lib. I. Ἐμφυλ. Patercul. lib. II. Aſcon. paſſim in Verr. & pro Scauro. Hi omnes clare Gracchano plebiſcito equites ſolos judicaſſe aſſerunt. Unde Plutarchi manifeſtum eſt ἁμάρτημα, qui in Gracchis ait, legem a Graccho latam, ut ccc. Equites cum tot Senatoribus judicarent: non enim hoc a Graccho, ſed a M. Livio Druſo factum eſt, ut patet tota hiſtoria. Plutarch. legem Semproniam pro Livia, Gracchum pro Druſo uſurpavit. Varie poſtea judicantium ordo immutatus; ſub M. Philippo, Cor. Sylla, Aurelio Tribuno aerarii, Julio aliis. Uſurpavit Petronius *equitem* pro quovis corrupto judice, quia hic ordo corruptiſſimus. Notum eſt inſuper *cauſſam* pro judicio ſumi. BOURDEL. Apage *ceram* vel *caveam*, quum ſimpliciter *in cauſa ſedere* eſt ad litem dijudicandam ſedere. Gell. II. 4. *in aliis quidem cauſſis judex ſequi ſolet.* & ita paſſim auctores. BURM.

Sedet] Proprium eſt judicum, *ſedere*. Deinde nota Equites ſolitos judicia exercere. RITTERSH. Id, ut alia hujus ſcriptoris, mutuavit Cyprianus epiſt. ad Donat. *Judex? ſed ſententiam vendit: qui ſedet crimina vindicaturus, admittit.* Iſ. Pontan. Analect. lib. II. ERHARD. *Sedere* pro judicare l. 6. Cod. de poſtul. Cicer. ad Attic. Epiſt. 20. lib. V. *Philomeli quinque dies, Iconii decem ſedimus*, id eſt, jus diximus. ſic enim ibi lego. Novel. 71. cap. ult. de ſentent. & re judic. Itaque *ſedere* judicum. Sed tamen Apulej. Florid. I. dixit, *Muſae cum Minerva diſſimulamenti gratia judices adſtitere.* ſic cape. Muſae, praeſide Minerva & duce, diſſimulantes ſcilicet ignorare ſe Apollinem prius de poena provocantem, quam de judicio ſuo ac ſororum, adſtiterunt tanquam certaminis judices. *Adſtitere* autem, quia turpe ſtante fratre ſedere ſorores. cur Apollo ſtaret, longum narrare properanti. BOURDEL. Aſcon. Pedian. in argum. Divinat *injurati judices in hac cauſſa ſedeant.* Sic *in cauſſa prodeſſe* dixit Ovid. XIII. Metam. 30. de *ſedere*, judicibus proprio verbo, omnia vulgata. vid. ad Phaedr. I. fab. 10. & hinc Ovidius Nymphis judicaturis dat ex decoro *ſedilia* v. Metam. 317. BURM.

Probat] *Probant* Colbert. cod. quod quomodo defendi poſſit, non ignoro, ſed non amo talia captare, & ex uno codice ſapere, in eodem codice ſequentia deerant uſque ad cap. XVI. *ſed ut*. BURM.

Quis hoc loco nos novit] Plautus Poen.

Quid me hac re facere deceat, egomet mecum cogito.

Si volo hunc ulciſci, lites in alieno oppido ſequar.

PITH. ſic & Crito apud Terent. Andr. IV. 5. *Nunc me peregrinum lites ſequi quam hic mihi ſit facile atque utile, aliorum exempla commonent.* & Thais Eun. IV. 6. Chremeti animum addens ait, *immo hoc cogitato, quicum res tibi eſt, peregrinus eſt, minus potens, quam hi, minus notus, minus amicorum hic habens.* BURM.

In ambiguam litem deſcendere] De qua Cicero 10. de Invent. BOURDEL. In Sophologio Jac. Magni lib. V. ex Petronio, (ut puto) quem paulo ante citat; *Tutius eſt parvo aere rem perditam recuperare, quam jus ambiguae praebere liti.* Sed Vincentius in Specul. hiſtor. cap. 25. lib. XX. ſic citat, ut hic eſt. DANIEL. Videndus Juretus in Symmach. l VII. epiſt. 129. ERHARD.

Dupondium quo cicer lupinoſque] *Dupondium* pendet dragmas duas. *Sicel* unciae pondus habet, ſcrupula decem. GLOSS. Erat hoc ita emendatum in vet. libro. Quid ſi legatur, *dupondium; quibus ſicelion lupinoſque:* vel, *quibus ſiſer lupinoſque*, quod longe verius puto. Imo legendum, *dupondium ſicel lupinoſque. Sicel* autem pro *ſiclus* poſitum. Gloſſae in libros Bibliorum;- *Sicel, qui Latino ſermone ſiclus corrupte dicitur, Hebraeum nomen eſt, habens apud eos unciae pondus. apud Latinos vero & Graecos quarta pars unciae eſt & ſtateris medietas, dragmas appendens duas. unde cum in divinis libris legitur ſiclus, uncia eſt; cum vero in gentilium, quarta pars unciae aſt.* PUTEAN. Turneb. lib. XIX. Adverſar. cap. 7. pro *ſicel* legendum putat *ſcilicet*. Vide Cujac. lib. XII. Obſervat. cap. 40. In quodam Lexico legitur; *Siclus, id eſt, ſtater, qui habet obolos XX. Stater ſive ſiclus dragmas IV. Dragmae VIII. Latinam unciam faciunt: ita ut unus* (vetus, verus) *panis X. uncias habere dicatur, quo trahitur magis anima quam ſuſtineatur, cibi aquae auget ſterilitas. Hinc menſura eſt Hebraica, duos chois Atticos facit, quos nos poſſumus appellare duos ſextarios Italicos, ita ut in menſura ſint* (ſit) *Judaici ſextarii noſtrique caſtenſis, cujus ſexta pars facit tertiam partem ſextarii Italici. qui potius juxta inclitum Oratorem, non vires tribuit, ſed mortem prohibet. A tempore uſque ad tempus*

erat. Itaque ne interim praeda diſcederet, vel minoris pallium addicere

pus comedes & bibes illud, id eſt, uſque ad veſperam a veſpere. LXX.c ſic minam faciunt. Statera Hebraice dicitur mozene. In bis autem intelligitur, quae appenduntur. Eſa Hebraice, quae Corte dicitur in Graeco Aeſi, ad menſuram pertinet variarum frugum, tritici, ordei & leguminum. eſt autem decima pars cori, in ſpeciebus quae modio menſurantur, id eſt, tres modii. ſicut Bath, qui vocatur Batus ſive Vadus, idem eſt, quod & aeſi, decima pars cori in ſpeciebus liquidis vini & olei & iſtiuſmodi. Paulinus pag. 79. *ficlus pondus regale.* P. DANIEL. Alii *cicer.* ſed magis placet *ſicel.* vide Cujacium lib. XII. Obſervat. cap. 40. An legendum, *dipondium ac ſicilium, quibus lupinos deſt-\naveramus mercari, nibil ad manus erat. Itaque, ne interim praeda diſcederet, vel minoris?* ita habent quidam cod. TORNES. Recta lectio aliorum codicum. *praeter unum dipondium ſicilicum, quibus lupinos.* id eſt, dipondium cum ſicilico, ita loquebantur. vel ſine dubio legendum, *praeter dipondium ſicilicumque, quibus lupinos.* Scaliger. Gloſſarium: *Dipondium,* διπλῶς χρύσιον, ἤγουν ὄβολος. Διώβολον. *Dipondius. Dupondium,* δίνυμμον. hinc contemptim viliores, *dipondii.* Sen. controv. I. lib. X. *Itane peribunt decem juvenes propter dupondios tuos.* Gloſſae, *Sicilium,* ἀργυρίας τεταρτον. D. Eucherius l. II. Inſtruct. *Sicel, qui corrupte ſiclus, unciae pondus babet, ſcrupula decem.* Vide Voluſium Metianum. WOUWER. Vide Rhemnium de Pondd. Caeterum in hac periodo illuſtre mendum, cui exſtirpando nunc non ſumus. BARTH. (quem etiam vid. l. XXI. Adv. c. 6.) Retinendum *ſicel*, putoque, idem ac *Sicilicum*, de quo in l. 21. §. 2. ff. de annuis legatis. cum noverca univerſae haereditatis haberet *dodrantem, ſemiunciam* & *ſicilium*, interpretatur Maccianus quartam unciae partem: idcirco hic dupondium ſicilium hoc eſt, nummum exiguum, quemadmodum *teſtes dupondales* & *diobolares*, vani, flocci & nullius nominis. Lupinos aut mala acra intelligit Horat.

Quid diſtent aera lupinis.

alias *lupini*, grana exigua & minuta de genere leguminum in l. 77. de verb. ſign. *Frumentum autem id eſſe, quod ariſta ſe teneat, recte Gallum definiſſe, lupinum vero & fabam fruges potius dici, quia non ariſta, ſed ſiliqua continentur*, quod & apud Virgil. I. Georg. *triſteſque lupini* RICHARD. In antiquitus cuſis, *unum deſponendum ſicel:* ſed tamen non minus falſa eſt iſta ſcriptura, quam lupinaria moneta: ac ſi conjecturae conceditur venia, legendum crediderim, *unum dupondium ſcilicet lupinoſque.* Lupinos autem ex Horatio Plautoque alibi docuimus, veros aſſimilare nummos, id quod & hic locus confirmat. Turneb Adverſar. lib. XIX. cap. 7. *Dipondium* à vilitate, quod penderet drachmas duas. ita per contemptum *Dupondii* appellati, primo anno novi auditores juris. Hieronym. *Qui te oro dupondii ſupputabit?* Seneca epiſt. *dupondio ſatur*, id eſt, exiguo ſumptu. Cujac. obſervat. lib XII. cap. 40. ERHARD. Lupini pauperum literatorum cibus amariſſimus quidem & triſtis, ut patet originatione ipſa; unde Virgil. I. Georg. *triſtes lupini.* ſed triſtes lupinos accipe incoctos; cocti lupini ſuaves Amaritudinem a lupinis jejuni Philoſophi, & vicatim mendicantes ejiciebant duplici modo. Priorem explicat Galenus lib. I. de Aliment. fac. & lib. VI. ſimpl. medicam. poſteriorem Dioſcorid. cap. 4. lib II. Sic praeparati faciliores ſiunt, & cibi aviditatem conciliant, ex Hippocrat. lib. II. de Diaeta & Dioſcor. loc. citat. *Sicilicum* autem ſonat quartam partem unciae. BOURDEL. Mire hic variant ſcripti. Lege, *ſed praeter unum dupondium, quo cicer lupinoſque deſtinaveramus mercari* Sic hunc locum emendaverunt; & Anonymus in MSS. juxta Douzae P. manum ad editionem Tornaeſianam; quo ante me codice praeſtantiſſimi viri Theodori Hillensbergii beneficio uſus eſt M. Hadrianides, qui illum (Anonymum dico) male omnibus locis, ſcripturae, ut hariolor, imperitia, Petrum Scriverium appellat, & Cl. Gronovius lib. IV. de Pec. vet. cap. 12. quem adi. *Cicer* & *Lupinus* tenuiorum eſca fuere, qualis erat Cynicorum victus Praeter Horatium & Martialem, has ipſe voces conjungit Noſter infr. cap. LXVI. ubi Trimalchioni dicit Habinnas, quid habuerit in coena. *Itaque*, inquit, *de ſcriblita quidem non minimum edi, de melle nuſquam tetigi: circa cicer & lupinum; calvae arbitratu, & mala ſingula*, &c. Sic illi ioco medicinam facit Illuſtris Heinſius. (cui & hujus medela debetur) *Calvae* enim vox, ut ille me docuit, non hic proprium cujuſdam feminae nomen eſt, ſed nuces ſunt, ut ex Catonis de R. R. lib. cap. 8. diſcere eſt: ubi *nuces calvas* inter alia earum genera nominat BOSCH. Vid. Gronov. de Pecun. veter. IV. 12. *dipondium* Leid. Anonym. legebat, *dipondium, cicer, lupinosque qui deſt.* BURM.

Mercari] Nota proprietatem hujus verbi, pro negotiari vel lucri cauſa merces emere, quae deinde carius diſtrahantur. ERHARD. non ſemper vera eſt haec verbi *mercari* ſignificatio: nam & ad uſum, & ut hic famis abigendae, non lucri faciendi gratia emere notat. Plin. XXXVII. 2. dicit *trullam unam HS. LL. M. mercatam a matre familias, nec divite.* Sueton. Aug. LVII. *ex qua ſumma pretioſiſſima Deorum ſimulacra mer-*

Digitized by Google

cere placuit, ut pretium majoris compendii leviorem faceret jacturam. Quum primum ergo explicuimus mercem, mulier operto capite, quae cum ruſtico ſteterat, inſpectis diligentius ſignis, injecit utramque laciniae manum, magnaque vociferatione, latrones tenere clamavit. Contra,

mercatus. Salluſt. Catil. IV. *canes atque equos mercari.* Terent. Heaut. I 1. *agrum mercatus*, & millies alibi. BURM.

Ad manum] ſic paſſim. Sueton. cap. LXXXIV. Aug. XLIX. Cajo XLI. Gloſ. Vet. *ad manum*, πρόχειρον. & alibi ἐν προχείρῳ. Attici, ἐν χερσί. pro re praeſenti, ut ἐν ποσί. BOURDEL. vid. Sueton. Caeſ. LXXXIV. BURM.

Ne interim praeda diſcederet] Optimus Codex habebat, *ne viritim*. Luxata autem haec ſunt ſuo loco. Continuentur igitur cum ſuperioribus ita; *quam in ambiguam litem deſcendere, ne viritim praeda diſcederet.* id eſt, ne praeda divideretur ex eventu litis. Haec Ill. Scal. quae quidem certa & indubitata eſſe quiſquis ſanae mentis fateatur oportet. WOUWEREN. *Viritim* opt. cod. quod omnino cum J. Scaligero probandum. BOSCH. *Ne viritim p. diſcederet itaque vel min.* Leidenſ. Barth. lib. XXI. Ad. 6. *Itaque vel min. p. ad. placuit, ne interim pr. d.*

Addicere] Proprium in emptionibus. Sueton. Julio cap. I. *Ampliſſima praedia nummo addixit.* paſſim apud J. C. Firmicus: *Pudorem ſuum quotidiana pecuniae gratia lenoni addicent.* WOUWEREN.

Pretium majoris, &c.] Jo. F. Gron. legendum putat *levior jactura*, hoc ſenſu, ut parva jacturâ, in pallio minoris addicto, comparemus pecuniam ad redimendam tunicam aureis plenam, unde majus lucrum. Idem quoque placuit Bynaeo lib. I. de Calceis Hebraeor. cap. VIII. ſed forte legendum, ut *ſpes majoris compendii leviorem faceret jacturam.* BURM.

Compendii] Gloſ. Vet. *Compendium*, κέρδος. quo ſenſu hic, & apud Sueton. Tiber. c. XLVIII. Jul. Capit. in Anton. Philoſ. Caſſiod Epiſt. 4. lib. I. Manil. paſſim patet toto jure civili. BOURDEL.

Explicuimus] *Explicare* aptum verbum de mercibus, quae evolvuntur, cum venum exponuntur. *Expedire* dixit Ovidius l. I. Art. am. verſ. 421.

Inſtitor ad dominam veniet diſcinctus emacem,
Expediet merces, teque ſedente ſuas.

hic nebulo Amſtelaedamenſes me *explicare meretrices* illuſtraſſe ait, impudenti mendacio & calumnia pro *mercibus*, ſubſtituens *meretricibus*, cujus vocis ibi nec vola nec veſtigium. ſed, ut de omni merce expoſita & expanſa, ita & *explicata veſtis* apud Cicer. I. de Orat 35. & eo ſenſu *inteſtina explicari* dixit Sueton. Aug. LXIV. eodem ſenſu *expedire* occurrit. vid. inf. cap. XXXIX. & LXII. BURM.

Mulier aperto capite] Omnino lege: *operto*, ut infra cap. XVI. *Mulier autem erat operto capite, illa ſcilicet, quae paulo ante cum ruſtico ſteterat.* Feminas in publico opertas fuiſſe dixi ſupra. ERHARD.

Inſpectis] Et hoc propium huic rei verbum. Ovid. I. Art. 423.

Quas illa inſpicias, ſapere ut videare, rogabat.

diligentius inſpicere dixit noſter etiam cap. CXXXV. BURM.

Injecit utramque laciniae manum] *Injicere manum* proprio antiquo verbo juris eſt, quoties nulla judicis exſpectata auctoritate rem nobis debitam, aut etiam noſtram vindicamus: quod Tertullianus dixit, *manu injecta detinere.* Andr. Hoyus in Proverbial. Tertulliani formulis, cap. 123. ERHARD. *Manum utramque* plus notat quam *manum injicere*, & vehementiam notat, quum omnibus viribus uti volumus, dicimur, utraque manu quid facere. infr. cap. XCIV. *Utraque manu impulſum praecipitavit in lectum.* Virgil. V. Aen. 460.

Creber utraque manu pulſat verſatque Dareta.

Juvenal. VI. 657.

Tyndaris illa bipennem
Inſulſam & fatuam dextra laevaque tenebat.

Gell. XXI. *amplexus utraque manu.* ſimiliter Martial I. Epig. XVI.

Haec utraque manu, complexuque adſere toto.

idem Spectac. XX.

Promiſit pariter Caeſar utraque manu.

id eſt promtum & paratum ad indulgendum animum oſtendens. non recte Scaliger mihi illa cepiſſe videtur. vide plura ad Calpur. Ecl. III. 75. contra *una manu*, eſt leviter, languide facere, Eurip. Heracl. 475. μιᾶς χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. Stat. II. Silv. III. 28. *una emiſit contenta manu.* minus etiam *digito tangere.* ſed haec ſufficiant. BURM.

Magna vociferatione] Tangit duos e tribus modis quibus fur manifeſtari, ſive manifeſtarius, fieri poſit, *clamorem* & *apprehenſionem.* Reſtat *viſio*, de qua juris auctores. Servius autem ad Ecl. III. 57. haec tria conjungere debuit. nam facem praeferebat Poëta. BOURDEL. vid. ad Virg. Ecl. III. & inf. CXXXVIII. BURM.

Latrones tenere] Lege, *tenete.* HEINS.

Nihil

ta, nos perturbati, ne videremur nihil agere, & ipſi ſciſſam & ſordidam tenere coepimus tunicam, atque eadem invidia proclamare, noſtra eſſe ſpolia, quae illi poſſiderent. Sed nullo genere par erat cauſſa noſtra, & conciones, quae ad clamorem confluxerant, noſtram, ſcilicet de more, ridebant invidiam; quod pro illa parte vindicabant pretioſiſſimam veſtem, pro hac pannuciam ne centonibus quidem bonis dignam. Hinc Aſcyltos paene riſum diſcuſſit: qui, ſilentio facto:

XV.

Nihil agere] Ocioſe eſſe. Demoſthen. Ἐκ τοῦ μηδὲν ἤδη ποιῆσαι λέγομεν πάντα ταῦτα. Vide, ſi tanti, quae ad Claud. l. I. in Eutrop. verſ. 470. notamus. BARTH. Saepe in *nihili* vocabulo antiquorum luſum fecit ingenioſitas. Vetus eſt; *Nihil agendo homines male agere diſcunt.* Terentius: *Valde occupatus in nihil agendo.* Arnob. lib. VI. *Uni tantummodo exauditi abeant ſoli, nihil egerint caeteri.* Auſon. *Ut quum agis nihil, haec legas: &, ne nihil agas, defendas.* Quae omnia in ſpeciem tantum *nihil* illud praeferunt, cum & is, qui otioſus ſit, non poſſit nihil agere, nec qui irritis conatibus oravit minus oravit, nec qui legit, quod frivolum eſt, minus legit. Barth. ad Claudian. lib. I. in Eutrop. verſ. 470. Idem tamen alibi notavit, *nihil agere* Petronio uſurpari pro affluentia otii, Ablegmin. Critic. lib. II. cap. 8. ERHARD.

Eadem invidia] Sic ſtatim hoc capite, *noſtram, ſcilicet de more, ridebant invidiam. Invidia* plerumque apud Petronium eſt, virulenta quaedam publici privatique odii concitatio. Sic Tacit. lib. IV. Annal. cap. 53. *Profuſis diu ac per ſilentium lacrymis, mox invidiam & preces orditur.* Pichena Not. ad Tacit. III. Annal. cap. 67. Familiaris haec Petronio phraſis. Quintilian. declam. CCLXXIX. *Non vociferatione ſaltem invidiam facere apud populum conatus eſt. vociferari* dixit, quod Petron. *proclamare.* Savaro Not. ad Sidon. l. I. epiſt. VII. Infra cap. XCVII. *Amolitur Aſcyltos invidiam, & ſe vero nihil aliud quam fugitivum ſuum dixit quaerere*, &c. & inferius cap. CI. *Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per deos deaſque, neque ſe ſcire quid acciderit*, &c. ERHARD. Vera ſunt quae Erhardus de hac voce notat: ſed interdum etiam de eo qui reſiſtit, & prohibet, ne quid fiat, *invidia* dicitur. Virgil. IV. Aeneid. 349.

Quae tandem Auſonia Teucros conſiſtere terra
Invidia eſt.

Et ita *invidere*. Ovid. I. Triſt. I.

Parve, nec invideo, ſine me, liber, ibis in urbem.

Id eſt, non repugno, non impedio, non prohibeo. Ita capio illud Virgilii VIII. Aen. 508.

Sed mihi tarda gelu ſeclisque effoeta ſenectus
Invidet imperium.

Et ita apud Graecos μεγαίρω ſumitur. Apollon. Rhod. Argon. III. 485.

Ὦ πέπον, εἴ νύ τοι αὐτῷ ἐφανδάνει, ὅ τι μεγαίρω.

& IV. 420.

Εἰθ' οὕτοι τόδε ἔργον ἐφανδάνει, ὅτι μεγαίρω.

BURM.

Noſtra] deeſt Cod. Leidenſ.

Nullo genere] Id eſt, nullo modo. GLOSS. Julius Firmicus, *ſed nullo genere matris dolor vincitur.* PITHOEUS. Nullo modo, οὐδενὶ τρόπῳ. Cicer. ad Atticum, *Quod optimo genere facere non licuit.* WOUWEREN. Infr. c. XXVI. *cum maeſti deliberaremus, quonam genere praeſentem evitaremus procellam.* Quinctil. decl. XXVII. *ceterum defendamus illud, quod nullo genere licet facere ſpecie neceſſitatis.* vid. infra cap. CIX.

Cauſa noſtra, & conciones] *Cauſa, nam & conciones* Leid. cod. Lego, *cauſſa noſtra. nam & conciones.* BOSCH.

Conciones] Multitudo populi adſiſtentis GLOSS. Salmaſius legit *cociones*, qui quales erant, late docet in libro de uſuris p. 344. BURM.

Ridebant invidiam] Alii, *inſcitiam.* TORNAES. Lege, *noſtra ridebant invidia.* HEINS.

Quod pro illa parte vindicabant] *Quod*, id eſt, eo quod, ideo quod, propterea quod. eſt particula Comica Plauto ac Terentio familiaris. ERH.

Pannuciam] *Pannucia* diverſis pannis obſita. GLOSS. *Pannucia nuncupata, quod ſit diverſis pannis obſita.* Iſidor. PITHOEUS. Sic apud Perſ. Sat. V. *Pannucia Baucis. Pannucius* idem ac *pannoſus.* Juvenalis Satyr. V. 102.

Pannoſus vacuis Aedilis Ulubris.

unde pannis laceris, pruinoſis. infr. cap. LXXXIII.

Vilis adulator fulvo praecingitur auro.
Sola pruinoſis maeret facundia pannis,
Atque inopi lingua deſertas invocat artes.

ex iſto loco. *Centones* viles veſtes variis e panniculis. de Meſſalina apud Juven. Sat. VI. 121.

Intravit calidum veteri centone lupanar.

Ad harum ſimilitudinem cento & carminis genus ex variis carminum ſegmentis conſarcinatum.

XV. *a* Videmus, inquit, ſuam cuique rem eſſe cariſſimam. reddant nobis tunicam noſtram, & pallium ſuum recipiant. *b* Etſi ruſtico, mulierique placebat permutatio, advocati tamen jam paene nocturni, qui volebant pallium lucrifacere, flagitabant, uti apud ſe utraque deponerentur, ac poſtero die Judex querelam inſpiceret. Neque enim res tantum, quae

a ASCYLTOS. *b* ENCOLPIUS.

Tertullian. in lib. de praeſcript. adv. Haeret. *Homeri propria opera more centonario ex multis hinc inde compoſitis in unum ſarciunt corpus.* Quo loco liquet Ὁμηρόκεντρα, quae circumferuntur, & adſcribuntur Eudoxiae, aut Falconiae, neutrius eſſe, cum hae vixerint multis annis poſt Tertullianum: hinc & Virgiliocentones. ſcripſit Auſonius centonem nuptialem. RICHARD. Perſ. Satyr. VI.

Dum ne deterius ſapiat panucea Baucis.

Martial. lib. 11. epigr. 47. WOUWEREN. de ſimili Homer. Odyſſ. Ξ. Lucian. de Merced. conſ. qui vocavit ῥάκος πολυσχιδές. BOURDEL Vid. Pet Perrenonium Animadverſ. & Var. lect. lib. 1. cap. 13 ERHARD. *panuceam* Leidenſ.

Pene diſcuſſit] Jungermann. legit, *bene*. Optime. ERHARD. Barth. XXI. Adv. 6 legit, *pene riſu riſum diſcuſſit*. Gronovium legere, *Aſcyltos periculum diſcuſſit*, notavit manus viri docti in codice, quem poſſideo. forte, *hunc Aſc. bene riſum diſcuſſit*. vid. infr. cap. XLVII. BURM.

Videamus] Lege, *videmus*. RITTERSH. Jungerm. legendum cenſet, *videmus*. quod & ipſum comprobo. ERHARD. *Videamus* Leidenſ.

Suam cuique rem eſſe cariſſimam] Plaut, *meus mihi, ſuus cuique cariſſimus eſt*. PITH. Valer. Flacc. lib. V. verſ. 642.

Eſt amor & rerum cunctis tutela ſuarum.

WEITZ. Unde illud Plauti in Sticho Act. 1. ſc. 1. *rex ſuus reginae placet*; & Martialis

Simia deformes catulos habet; hos tamen ipſa
Ut pulchros proprio gaudet habere ſinu.

DUPEYRAT. Sall. Catil. 11. *ſua cuique ſatis placebant*. vide & Jugurth. LXIV. Ovid. VI. Met. 154. Muret. ad Catull. XXII. & quae nos diximus ad Virgil. Ecl. II. 65. BURM.

Advocati jam paene nocturni] Pro furibus graſſantur. GLOSS. Leucipp. Καλός γε καὶ ὁ νυκτερινὸς δικαστής. Calpurn. III. Ecl. 73.

Ut mala nocturni religavit brachia Mopſi
Tityrus, & medio furem ſuſpendit ovili.

Senec. de Brev. Vit. *Non eſt quod me ſolos putes dicere occupatos, quos a Baſilica emiſſi demum canes ejiciunt.* ſic legendum. FR. PITH. Auctor Dial. de Orat. cap. XXXVI. *Hinc leges aſſiduae, hinc conciones magiſtratuum paene pernoctantium in roſtris, hinc accuſationes potentium reorum.* WOUWEREN. Lege, *bene nocturni*, id eſt, qui jam ſero & multam in noctem ambulant. eſt enim αὐξητικὴ haec particula. Schopp. Veriſim. lib. 1. cap. 16. *Nocturnos* pro furibus dixit, quod & noctu graſſantur fures, & atrociores fures nocturni habentur. id de advocatis dicit, qui veſtes avertere conabantur. Hoc autem eo eſt lepidius & urbanius, quod jam adveſperaverat, ut ambiguitatis ſenſus duplici gratia augeſcat, & advocatorum nocturnorum & nocturnorum furum. Turneb. Adverſar. lib. 1. cap. 7. Vide Scaligeri Caſtigation. ad Catull. ERHARD. Turnebus & Scaliger *advocatos nocturnos* interpretantur fures; ſed Petronius hoc voluit, advocati cum jam paene nox eſſet. ſic recte Gronov. 1. Obſ. cap. 1. *Anus nocturnae* in coena Trimalchionis, quae noctu volant: Vid. cap. LXIII. & LXIV. Facete autem, ut ſolet Arbiter, hoc ipſo obliquum in modum deſignat, advocatos praedae ac lucro inhiaſſe, ſol enim occaſus juri dicundo ſuprema tempeſtas erat ex lege XII. tabularum; unde nec Senatusconſultum id ratum habebatur, quod factum eſſet poſt occaſum ſolem, teſte Varrone apud Gell. XIV. cap. 7. HEINS. *Advocati paene nocturni*, recte explicant Gronovius & Heinſius, & ante utrumque ita cepit Scipio Gentilis in Origin. voce *Triumviri nocturni*, & Pithoeus ad Dialog. de Orator. cap. XXXVI. ſimili ratione Cicero IV. Verr. 43. dixit *nocturnos milites*. & ſupra cap IX. *nocturne percuſſor*. cap. LXXXII. *nocturnus graſſator*. Phaedr. 1. 23. *Nocturnus fur*. vid. ad Lucan. X. 375. ubi nos *nocturnas praedas* praetulimus, licet codices quidam *nocturnis* exhibeant. de illis adjectivis *nocturnus*, *matutinus*, pro nocte, mane, &c. vid. Vechner. Hellenolex. 1. cap. 9. pag. 133. Praeterea ex hoc loco diſcimus togatos illos vultures in foro obambulaſſe, ut praedae alicui ſemper inhiarent, & inter mercantes rixas & diſcordias ſererent, unde lucrum facerent. Terent. Eunuch. IV. 6. *Tranſcurro ad forum, volo ego adeſſe hic advocatos nobis in turba hac.* ubi vide quae Lindenbrogius adnotat. Rapacitatem autem advocatorum deſcribit Gellius II. 12. *Nunc pleraque pars utriuſque amici, quaſi probe faciant, duo litigantes deſtituunt & relinquunt, deduntque eos advocatis malevolis aut avaris, qui lites animoſque eorum inflamment, aut odii ſtudio, aut lucri.* BURM.

Inſpiceret] Id eſt, cognoſceret. ERHARD. Proprium

Digitized by Google

quae viderentur, in controverſiam eſſe, ſed longe aliud quaeri, in utra parte ſcilicet latrocinii ſuſpicio haberetur. Jam ſequeſtri placebant, & neſcio quis ex concionibus, calvus, tuberoſiſſimae frontis, qui ſolebat aliquando & cauſſas agere, invaſerat pallium, exhibiturumque craſtino die adfirmabat. Ceterum adparebat nihil aliud quaeri, niſi ut ſemel depoſita veſtis inter praedones ſtrangularetur, & nos metu criminis non veni-

prium de judicibus verbum. Valer. Max. v. viii. 3. *Nequid ante de ea re ſtatuerent, quam ipſe Macedonum filiique ſui cauſſam inſpexiſſet.* & vi. ii. Exter. 1. *Cauſſaque diligentius inſpecta, juſtiorem ſententiam ferre coepit.* Ita & Juſtinus dixit, *legatos mittere ad inſpicendam rem* ii. 15. & xxxviii. 8. & Infr. cap. cii. BURM.

Videretur] Alii, *viderentur.* PATISSON.

In controverſia eſſe] Legendum ex Memmii cod. *in controverſiam eſſe.* pereleganter, Ciceroniſque modo, pro controverſum eſſe & litigioſum. Turneb. Adverſar. lib. xix. cap. 7. ERHARD. Scripti, *in controverſiam:* nec mutari debuit. vide Voſſ. de Conſtruct. cap. lxv. HEINS.

Longe aliud quaeri] Alii, *quaeri, quod in utraque.* TORNAES. *Aliud* pro *contrario*, more Atticorum. BOURDEL.

In utraque parte] Mallm, *in utra parte.* DANIEL. Lege, *in utra parte.* WOUWEREN.

Suſpicio haberetur] Ita Corn. Nep. Epam. v. *habebat enim Meneclides ſuſpicionem adulterii.* Vegetius de Mulomedicina iii. 2. *Animalia, quae levem habent ſuſpicionem*, id eſt, quae de morbo ſuſpecta ſunt. vid. inf. cap. lxvi. & lxxxiv. BURM.

Jam ſequeſtri placebant] Plaut. Rudente, Act. iv. ſcen. 3.

Non probare pernegando mihi potis es, niſi pars datur,
Aut ad arbitrum itur, aut ſequeſtro ponitur.

Vide totam ſcenam, & cum hac confer. PITH. Vide leg. 109. D. de V. S. & Juris Interpretes. Eſt hoc elegans exemplum ſequeſtrationis conventionalis, de qua in leg. 39. D. de ſolution. leg. 39. D. de acquir. vel amitt. poſſeſſ. ERHARD.

Placebant] Sc. ruſtico & mulieri, ex una: poſtea ſequitur, *idem plane & nos volebamus*, hoc eſt, & nobis quoque ſequeſtri placebant, ex altera parte. ERHARD.

Neſcio quis ex concionibus] Ex hominibus, qui ad concionem & turbam confluxerant. Paulo ante cap. praeced. *Conciones, quae ad clamorem confluxerant.* Et paulo infra hoc cap. *Ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium, coepimus.* Ad eum modum, quo *ſervitia, miniſteria, officia, virtutes*, & ſexcenta talia, pro ſervis, miniſtris, officioſis, virtuoſis, ab aliis frequentantur. ERHARD. Id eſt, ex auditoribus. Tullius in Oratore; *Conciones ſaepe exclamare vidi, cum apte verba cecidiſſent.* De varia ejus vocabuli ſignificatione vide Gell. Noct. Att. xviii. 7. HEINS.

Tuberoſiſſimae frontis] Id eſt in cujus facie vel oſſa exſtabant extra carnem, vel potius, puſtulae, ut è terra tubera exſurgunt; ut de Famis, Deae quaſi, pedibus Ovid. viii. Metam. 808.

Immodico prodibant tubere tali.

Vid. Heinſ. ad Ovid. Medic. Fac. 81. tales illi ſibi *tumores ſubiti*, qui in Tiberii facie apparebant, Sueton. lxviii. talem faciem videre videor in Gemma apud Gorium, in Muſaeo Etruriae, tab. ii. Gemm. 3. BURM.

Aliquando] Alii, *alioqui.* TORNAES.

Qui ſolebat & cauſſas agere] Alii, *& ad cauſſas agere.* alii, *ad cauſſas agere.* dictum, ut Propertio: *Paſtorem ad baculum.* Scal. WOUWEREN. Alii, *ad cauſas:* per contemptum. nam *agere ad cauſas* minus eſt, quam *agere cauſas.* ERHARD. *aliquando etiam ad cauſſas* Cod. Leid. Ita Infr. cap. lxii. *Homo meus coepit ad ſtellas facere.* BURM.

Depoſita veſtis inter praedones] Lege, *Depoſita veſte, is inter praedones.* Scalig. WOUWEREN. Columell. praefat. lib. 1. *conceſſum intra moenia & in ipſo foro latrocinium.* BURM.

Strangularetur] *Strangulari*, abdi & recondi veſtem. GLOSS. Id eſt, abderetur & reconderetur, ſicut *ſtrangulare divitias in arca*, apud Statium lib. ii. Silv. ii. verſ. 152. eſt perpetuo clauſas ſervare. Schopp. Veriſim. lib. 1. cap. 16. vide Bernartii Comment. in Stat. ad dict. locum. Excuſa namque lectio optima eſt. nec adſequor, quid velit ſua emendatione Scaliger. Jungermannus. ERHARD. Mneſipp. apud Lucian. Toxar. ὁ δὲ πολλοὺς ἤδη νέους ἐκτετραχηλικώς. Stat. ii. Silv.

Non tibi ſepoſitas infelix ſtrangulat arca
Divitias.

Eadem Prud. Cathem '& [illegible]. ſic τρώγειν, *interficere, jugulare, devorare* & ſimilia. BOURDEL. Vide Gronov. Diatr. Stat cap. xxvii. eadem figura dixit Cor. Nep. Themiſt. *Ne pecunia*

veniremus ad conſtitutum. Idem plane & nos volebamus. Itaque utriuſque partis votum caſus adjuvit. Indignatus enim ruſticus, quod nos centonem exhibendum poſtularemus, miſit in faciem Aſcylti tunicam, & liberatos querela juſſit pallium deponere, quod ſolum litem faciebat. Ergo recuperato, ut putabamus, theſauro in deverſorium praecipites abimus, praecluſiſque foribus, ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium, coepimus, quod nobis ingenti calliditate pecuniam reddidiſſent.

Nolo, quod cupio, ſtatim tenere.
Nec victoria mi placet parata.

* * * * * *

XVI. Sed

cunia publica largitione magiſtratuum quotannis interiret. & elegantiſſime Lucianus in Timone pag. 85. dicit Plutum ἀποπνιγεὶς ἐν πολλῷ τῷ σκότῳ. BURM.

Metu criminis] Id eſt, propter commiſſum crimen vel poenam criminis. Sic *crimen* pro poena dixit Juſtinianus Imp. in Conſt. de confirmat. Digeſt. §. 19. *niſi temerator velit falſitatis crimini ſubjectus*, &c. quod §. 22. *eamdem poenam falſitatis conſtituimus*, &c. Eſt vero Graecorum κρῖμα, quod ἀντὶ τ̃ κατάκριμα ſive ποινὴ poni, obſervavit Goldaſtus. ERHARD.

Non veniremus ad conſtitutum] *Ad conſtitutum venire*, condicto & adſignato die ad jus experiundum venire. GLOSS. Varro, *Alius convicìatus eſſet, qui tam ſero veniſſet ad conſtitutum.* PITH. id eſt, ad praeſtitutum & condictum judicii diem ſe in judicio die dicta ſiſtere. J. RICHARD. Putat S. hic nonnulla deſiderari. RITTERSH. Id eſt, ut vadimonium deſereremus. P. Pithœus Subſec. ſive Adverſ. lib. 1. cap. 18. *Conſtitutum*, pro conflictu aut litigatione forenſi. Tertulliano *conſtitutio*, de Praeſcript. adverſus Haeret. ubi cauſſam reddit, cur cum haereticis non ſit diſputandum: *Hoc de conſilio diffidentiae, aut de ſtudio aliter ineundae conſtitutionis induxerim, niſi ratio conſtiterit, in primis illa, quod fides noſtra obſequium Apoſtolo debeat, prohibentis quaeſtiones inire, Haereticum poſt unam correptionem convenire, non poſt diſputationem.* Petronius infra cap. XVIII. *Facio inducias vobiſcum, & à conſtituta lite dimitto.* ERHARD. Vide Gronov. 1. Obſerv. 1. Hygin. fab. CXLVIII. *Ille cum ad conſtitutum veniſſet.* Flor. II. 6. *& Eurus ab oriente ſemper quaſi ad conſtitutum*, quod male Freinshemius in indice exponit, ad ſcopum. Vid. Inf. cap. LVII. BURM.

Utriusque partis votum caſus adjuvit] Sic ſcribendum puto. Cic. IV. Verr. *Videte quis Sthenii cauſam caſus adjuverit.* infra capite LXII. SCIOPP. Infra cap. LXII. *Contentus ſum, ſi nos deſcendentes adjuverit caſus.* Frontinus lib. II. Strategemat. cap. 5. ex. 30. *Caſus adjuvit Lucullum.* (ubi vide notas Tennulii) BOSCH.

Exhibendum] Vide tit. dig. *ad exhibendum.* ERHARD.

Juſſit pallium deponere] Id eſt, ſequeſtrare. vide tit. D. *Depoſiti & contra.* ERHARD. Immo ex manibus noſtris dimittere, ut *deponere*, ſaepe in terram ponere, e manibus deponere Cicero & alii, ut ipſa Lexica docent. ſic *deponere arma* cap. CIX. & *deponere veſtem* CXIV. paſſim Ovidius & alii. BURM.

Litem faciebat] Curius Fortunat. *Quod prima pars proponit, quae litem facit*, Fab. VII. 2. PITH.

Et recuperato] Putſchius legit, *ergo recuperato.* ERHARD.

Praecipites abimus] Nimis feſtinanter. GLOSS.

Calumniantium] Alii, *criminantium.* PATISSON. & TORNAES. Malos cauſidicos loquaces & rabulas *calumniantes* ſive *calumniatores* appellabant. In proœm. Inſtitut. *Calumniantium iniquitates pellat.* Donat. in Phorm. Act. II. ſc. 3. *Multa calumniatores declamandi cauſa dicunt & vociferandi, ut ipſo ſtrepitu terreant.* Poſteriorib. temporibus *clamatores* dicti, ut in LL. Karoli Magni. BONGARS.

Calliditate] Emendat Oeveringius noſter, *caliditate.* BOSCH.

Nolo quod cupio] Quomodo potiundum ſit. Scalig. in Catalect. vide Jac. Magni Sopholog. lib. v. cap. 5. Barth. ad Claudian. n. 870. ERHARD. Eleganti paraphraſi ſic exponit iſta Caſſiodorus Epiſt. 21. lib. VIII. *Habet hoc humana conditio, ut celerius adepta faſtidio ſint, dum omne precioſum vileſcit oblatum, & contra dulcius accipitur, quod ſub aliqua dilatione praeſtatur.* BOURDEL. De hoc Piccartus, limati vir judicii, & amicus olim noſter τιμαλφέστατος, Obſervat.

XVI. Sed ut primum beneficio Gitonis praeparata nos implevimus coena, oſtium ſatis audaci ſtrepitu impulſum exſonuit. Quum & ipſi ergo pallidi rogaremus, Quis eſſet; *a* Aperi, inquit, jam ſcies. *b* Dum loquimur, ſera ſua ſponte delapſa cecidit, recluſaeque ſubito fores admiſerunt

a PSYCHE. *b* ENCOLPIUS.

ſervat. Hiſtorico politic. dec. XIII. cap. 4. WEITZ.

Victoria parata] Facilis & parabilis. Barthius ad Claudianum Commentar. num. 2339. ERHARD. Talis eſt quam *impulverem* vocat Gell. V. 6. Ovid. Ep. VIII. 82.

Ecce Neoptolemo praeda parata fui.

Apud Livium lib. V. cap. 6. etiam legendum puto: *inſueſcere militem noſtrum, non ſolum parata victoria frui, ſed, ſi res etiam lentior ſit, pati taedium, & quamvis ſerae ſpei exitum exſpectare.* nunc *parta* circumfertur. ſimiliter apud Curt. IX. X. 27. *parata praeda* eſt in MSS. ubi vulgo *parta* legitur. & lib. IV. XIV. II. *parata hoſtibus praeda*, & V. XIV. *praedam opimam paratamque ipſum & milites ejus ſpectare.* vid. Infr. cap. LXXXVIII. neque apud veteres modo ſcriptores, ſed & recentiores, culpa operarum *parta* & *parata* confuſa, ut apud Buchanan. lib. VII. 7. in editione principe legebatur, *poſt hanc victoriam ſine ſanguine paratam*, in ſequentibus, *partam*. vid. doctiſſimi Ruddimanni notat. & Celeberr. Drakenborchium ad Liv. V. I. & 6. ita apud Tryphiodor. vs. 132. ἑτοιμοτάτη νίκη. Ennius apud Feſtum in Salmacis, *ſpolia ſine ſudore & ſanguine* vocat. Ceterum an ſuo loco hi verſiculi poſiti ſint, ut dubitem, facit, quod vulgatae editiones repetant infra cap. 93. BURM.

Gitonis] Hoc nomen non eſt Graecum. Legendum, *Gnython*. Γνύθων. Nam ſemper vetus exemplar habet, *Gniton*. Scalig. WOUWEREN. Scalig. legit. *Gnythonis*. Sane Lexicographi habent, Γνυθίωνα, Διογύτιον, Jungerman. ERHARD.

Non ſatis audaci] *Non* videtur abundare. TORNAES. & WOUW. Τὸ *non* officere ſenſui recte vidit doctiſſ. Wouw. itaque id delet: Ne tam audaces ſimus lege, *Oſtiolum ſatis*. BARTH. (quem & vide lib. XXI. Adv. cap. 6. & lib. XXXVI. cap. 9.) quo ultimo loco vulgatum tuetur, ſed *audaci* ab *audio* derivat. temere & audacter ſine ullo exemplo. Forte deeſt aliquid, ut ſcripſerit Arbiter, *non ſatis firma ſera munitum audaci ſtrepitu*, &c. aut ſententia eadem, aliis verbis. ANONYM. audax conjectura, & ſi jam firma ſera fuerit munitum, tamen patere deberet, divina & magica arte impulſum, cui reſiſtere non poterat. ut toties inter prodigia memorantur fores ſponte pateſactae. ut apud Sueton. Caeſ. LXXXI. Neron. XLVI. Veſpaſ. XXIII. & alibi paſſim. & ita poſſet *non* ſervari. forte poſſet legi, *mox ſatis audaci*. *non* eſt in Leidenſ. BURM.

Impulſum] Apulej. I. Metam. *impulſu majore januae reſerantur, immo vero fractis & evulſis funditus cardinibus proſternuntur.* Seneca praef. lib. IV. Nat. Quaeſt. *Adulationi nos opponere, non claudere oſtium, & quidem ut, quemadmodum opponi amicae ſolet, quae ſi impulit, grata eſt, gratior ſi effregerit.* Ovid. I. Amor. vſ. 53.

Impulſa eſt animoſo janua vento.

vide ad Lucan. V. 209. *Impellere* enim vim majorem notat, qua aliquid evertitur & proſternitur. v. Gronov. ad Senec. Herc. Octaeum verſ. 1636. BURM.

Exſonuit] Infra, cap. XIX. *Omnia nimio riſu exſonuerant.* & cap. CIX. *Exſonat cantibus totum navigium.* *Exſonuit*, ἐξήχησε, vel ἐξήχηται, quo verbo in eadem notione Chryſoſtomum uti, animadvertit Car. Perrotus in ſuis ad eum Annotationibus. ERHARD. *ſonare* verbum frequens in portis, januis, valvis, ut apud Amatorem Ovid. lib. I. Propert. Eleg. 6. lib. IV. Lucan. III. Apulej. lib. VI. & VII. Sic Attius Clytemneſt. *ſed valde reſonunt regiae.* Lege, *ſed valvae r. r.* Idem Ilion. *ibo ad eam, quid velit, valvae ſonant.* leg. *ibo ad eam quid velit, valvae ſonunt.* *Sonere* pro ſonare priſcos dixiſſe, monuiſſe puerile eſt. Sic Attius Phinid.

Ae ubi curvo litore latrans
Unda ſub undis ludibunda ſonit.

Ennius lib. XIII. *Litora lata ſonunt.* Catul. in Colchid. ſic *ſonit imaginoſum* apud Catul. BOURDEL. vid. ad Lucan. II. 307. infr. cap. XCIX. pro *exſonuit* dixit, *crepuit oſtium impulſum.*

Cum & ipſi ergo pallidi] Forte, *cum & ipſe & ego pallidi.* Nam de nemine hactenus timente locutus eſt. BARTH. *Cum ergo & ipſi* Tornaeſ. *cum & ipſi ergo* Colbert.

Dum loquimur] Infra, cap. CXXXI. *Dicto citius nervi paruerunt imperio.* quo pacto & Apulejus amat loqui, vel *cum dicto.* Petron. cap. XCIV. *Dum loqueris, levis pruina dilabitur.* Sic Marci cap. I. verſ. 42. de Jeſu leproſum ſanante; *Ait illi; Volo mundare. Et cum dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra:* hoc eſt, ut loquitur Petronius cap. XXX. *ſtatim ab extrema parte verbi* diſceſſit. Vide quae notamus infra, cap. XXIV. ad illud, *ab hac voce.* ERHARD. *dumque loquimur* Tornaeſ. & Colbert.

Sera ſua ſponte delapſa] Ovid. & Proſper de Providentia. *Demere ſeram* dixit Ovid. lib. I. Faſtorum verſ. 265. DANIEL. Ovid. lib. I. Faſtor. verſ. 265.

ſerunt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa ſcilicet, quae paullo ante cum ruſtico ſteterat: *c* &, Me deriſiſſe, inquit, vos putabatis. Ego ſum ancilla Quartillae, cujus vos ſacram ante cryptam turbaſtis. . Ecce

c PSYCHE.

Et jam contigerant portam, Saturnia cujus
Dempſerat appoſitas invidioſa ſeras.

Ibidem verſ. 280.

Tota patet dempta janua noſtra ſera.

Nonius, *Patibulum, ſera, qua oſtia occluduntur, quod hac remota valvae pateant.* PITHOEUS. Sic videntur antiquorum ſerae fores occluſiſſe, ut exemptiles eſſent, & quoties fores reſerarentur, ſerae removerentur, liberarentque, e catena pendentes: cum non ita, ut nunc, impagibus oſtiorum uncis adfixae ferreis haererent. Ovid. I. Amor. Eleg. VI. *Excute poſte ſeram.* Hoc eo admonendum duxi, ne juvenes, cum legerent, mirarentur & obſtupeſcerent attoniti, cum ad veteris, non ad hujus, temporis conſuetudinem & memoriam iſta revocanda ſint. Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 7. Mihi Petronius videtur notare ſagam iſtam ſacerdotem, quae magico artificio & incantamento ſeram removerit. Ergo venefica fuit Quartilla, & ad conciliandam ſibi auctoritatem religionis hoc artificio uſa eſt. Reſpexiſſe etiam ad illud Virgilii videtur, lib. VI. 81.

Oſtia jamque domus patuere ingentia circum
Sponte ſua.

Homerus Iliad. E.

Αὐτόμαται δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ. ERHARD. Tales erant ſerae Graecorum, de quibus ingenioſe Achil. Tat. lib. II. ſic apud Homer. Odyſſ.

Κλῄσται δ' ἵπταται σανίδες πυκινῶς ἀραρυῖαι.

quem verſum tranſcripſit Apoll. Rhod. lib. I. BOURDEL. *Sera jam ſua ſponte* Mem. cod. BOSCH. quae Pithoeus & alii adducunt, exſcripſit Sagittarius de Januis cap. X. & verba Nonii, ut Petronii poſuit.

Delapſa cecidit] Duo haec verba conjungere amant auctores, ut docuit Gronov. ad Senec. Herc. Oetaeum verſ. 63. & ad Liv. XXVI. 24. idem notat. Ovid. XX. Ep. 208.

Deciderint humero pallia lapſa meo.

iterum Livius V. 2. *prolapſum cecidiſſe*, ubi v. Cl. Drakenb. Stat. II. Theb. 251.

Delapſus culmine templi,
Arcados Euhippi ſpolium, cadit aereus orbis.

Propert. III. XIII. 34.

Sic cadit inflexo lapſa puella genu.

ut recte Broukhuſius, pro *laſſa*, qui tamen apud eundem lib. IV. IV. 62.

Ipſaque in Oceanum ſidera laſſa cadunt.

pro *lapſa* repoſuit. Virgil. VI. Aen. 310. *Lapſa cadunt folia.* ſimilis fere locutio, *retro ſublapſa referri* II. Aen. 169. ubi vide Servium, qui δὶς τὸ αὐτὸ eſſe notat. BURM.

Recluſaeque] Unus ex veteribus, *remiſſaeque.* PUTEAN. *Remiſſaeque* Leid. & Trag. cod. melius. BOSCH. ita & Colbert.

Mulier erat operto capite, quae cum ruſtico ſteterat] Cap. XIV. *mulier aperto capite, quae cum ruſtico ſteterat*, aut gloſſema eſt, aut legendum *operto capite.* WOUWEREN.

Et me deriſiſſe] Forte, *ecce me deriſiſſe.* HEINS. *& deriſiſſe, inquit, vos me putatis* Cod. Mem.

Cujus vos] Alii, *cur.* PATISSON. Lego, *cujus vos.* Sic ſupra recte emendatus eſt error ſimilis cap. VI. *Neſcio cur quis, Agamemnonis ſuaſoriam excepit*, ſic, *neſcio cujus, qui.* FR. EMMIUS.

Sacram cryptam] *Crypta* Neapolitana ſcilicet, ubi ſacellum Priapi & ſacra abdita. GLOSS. Antiſiod. & alii, *ſacrum.* Pith. PATISSON. *Crypta* eſt ciſta, in qua Priapi ſacra abdita. κρύπτειν enim eſt abdere & recondere. Jam vero Deorum quorumdam ſacra myſtica erant, nec cuiquam ea fas enuntiare, ſicut Horat. de Baccho lib. I. od. XVIII. Sic in libro Sapientiae cap. 14. verſ. 23. de gentili impietate; ἢ κρύφια μυστήρια ἄγοντες. Myſtica autem & arcana Priapi quoque ſacra fuiſſe, infra docemur. Dicit ergo ancilla, Encolpion & Aſcylton turbas ante cryptam illam ſacram dediſſe. *Turbaſtis* enim abſolute dictum, pro turbas dediſtis, excitaſtis. Schop. Veriſim. lib. II. cap. 2. Num audiemus ſententias, id eſt, vitrea fracta & ſomniorum interpretamenta? ubi etiam Germanicus Interpres, cujus auctoritatem laudat, et Lutherus, quem nominare profanis iſtis nefas. ERHARD. *Sacram ante cryptam* Leid. cod. non male, hoc eſt, ante hac inviolatam: Τὸ *ante* adverbium eſt, teſte Gronovio lib. I. Obſerv. cap. 15. Legit Nob. Heinſius, *ſacra ante cryptica.* BOSCH. Salmaſ. ad Spartian. vitam Hadrian. cap. 13. legit, *ſacra inante crypta*, ut intelligitur ſacra ante hoc tempus ſecreta & occulta. Barth. XXI. Adv. 6. legit, *ſacrum ante cryptam.* ſed haec explicantem & emendantem vide Gronov. I. Obſ. 15. qui legit, *ſacram ante cryptam:* antrum enim illud ſive fornix antea ſacer, nunc profanatus erat. In tali autem crypta, ſive occulto & arcano antro, ſpecie ſacrorum, flagitia omnia propudioſiſſima peragebantur, ut in Bacchanalibus, apud Liv. XXXIX. cap. 9. & ſeqq. Ita & ſacra Deae matris Val. Flac. II. 625.

---- *Nec arcanis Phrygius furor inuſit antris.*

Eodem ergo modo in pervigiliis Veneris & Priapi nocturnos coetus in fornicibus celebrabant. Ampl.

Ecce ipſa venit ad ſtabulum, petitque, ut vobiſcum liceat loqui. nolite perturbari, nec accuſat errorem veſtrum, nec punit. immo potius miratur, quis Deus juvenes tam urbanos in ſuam regionem detulerit.

XVII. [a] Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem adſentationem flectentibus, intravit ipſa una comitata virgine, ſedensque ſuper torum meum, diu flevit. Ac ne tunc quidem nos ullum adjecimus verbum, ſed attoniti exſpectavimus lacrimas ad oſtentationem doloris paratas. Ut

[a] Encolpius.

Ampl. Cuperus etiam cryptam Neapolitanam intelligebat, & remittebat ad Capac. Antiq. Neap. cap. II. p. 19. & talem etiam Lacedaemone ex Heraclide de Polit. pag. 433. notabat. in Colbert. erat *cpta.* etiam Cryptae, in qua Caligula occiſus eſt, meminit Sueton. cap. LVIII. BURM.

Turbaſtis] Hoc eſt, turbas egiſtis, excitaſtis, ut apud Virgil. Ecl. I. *undique totis Usque adeo turbatur agris.* dicit autem haec ancilla ſuam cellam meretriciam propudioſe, nefarie, *ſacram cryptam.* Cryptae primi Chriſtianorum receſſus, & ubi clam conventus habebant. in cryptis orabant & munus faciebant. J. RICH. *Turbaſtis* proprium verbum in ſacris interruptis, quod nefarium & ominoſum. vid. Gell. III. 14. Ovid. IV. Met. 33. & Virgil. III. 407. ubi vide Servium & ad vſ. 178. ego vero legerem, *ſacra*, vel *ſacrum ante cr. turbaſtis*, id eſt, vos ante cryptam, in qua ſacra peragebantur, turbas dediſtis. nec enim cryptam ingreſſi erant. BURM.

Liceat loqui] *Loqui liceat* Leidenſ.

Ad ſtabulum] Cauponium ſeu diverſorium. GLOSSAE.

Quis Deus] Vid. Inſr. cap. CXXVII.

Aſſentationem] *Aſſentatio*, aſſenſio. GLOSS. Alii, *aſſenſionem.* alii, *aſſentionem.* TORNAES. Sincerius arbitror, *aſſenſionem.* Gulielmus Plaut. quaeſt. in Epid. cap. ult. Imo *aſſentationem* dixit pro aſſenſione. Sic *aſſentari* pro aſſentiri uſurpavit Plaut. Moſtell. Act. I. ſc. 3. ubi Schopp. contra Lambin. qui pro *aſſentari* apud Plaut. ſemper *aſſentiri* ſubſtituit: peſſime, ut etiam Douza oſtendit. Quo verbo & Tertullian. in eo ſenſu utitur, & in lib. adverſus Hermogen. *aſſentator mali*, eſt qui malo conſentit, ut recte ibi adnotavit Rhenanus. Sic Anonymus, ſed vetus auctor, de Origine Suevor. *Huic aſſentationi quidam Ansbelmus intererat*, id eſt, conſenſui Procerum. Et poſt; *Nil ei poſſe reſpondere, niſi Principum ſuorum aſſentatione.* Ad eandem faciem ſtatim Petron. *oſtentationem doloris*, pro oſtenſione dixit. ERHARD. *Adſentari* & *adſentationem* pro adſentiri & adſenſione poni docuerunt interpretes ad Vell. Paterc. II. 48. & hoc Petronii loco illuſtrarunt. ſic apud Quinctil. III. de Inſt. Orat. 7. pag. 271. *maxime favet judex, qui ſibi dicentem adſentiri putat.* ubi & MSS. & editi plures, *adſentari.* BURM.

Una comitata virgine] Juvenalis de illa Meſſalinae:

Comite ancilla non amplius una.

non ſolebant olim incedere matronae ſine ancilla comite. L. I. ff. de Injur. *in corpus fit, quum quis pulſatur, ad dignitatem, cum comes matronae abducitur.* J. RICHARD. Juven. Satyr. VI.

------ *comite non amplius una.*

Non prodibant ſine pediſſequis. in Plauti Caſina Murrhina ait:

Sequimini comites in proximum me huc.

Myron. apud Rutilium Lupum: *Ornatus ejus opibus abundabat, magnus ancillarum, quae ſequebantur, comitatus, nunc gravi caſu afflicta, vix mediocris ancillae dignitatem retinet.* ne meretrices quidem. Lucian. ἑταιρ. διαλ. Ἀλλὰ νῦν ὁρᾷς, οἷα πρόεισι, χρυσὸς, ἐσθῆτες εὐανθεῖς, καὶ θεράπαιναι τέσσαρες WOUWEREN.

Diu flevit] *Flevit diu* Leidenſ.

Adjecimus] Atqui nihil adhuc Quartillae reſponderant. quare olim cogitabam, *ejecimus.* nam tacuerunt antea, & nunc etiam prae pavore & attoniti tacent. nec etiam verba cum ancilla, poſtquam intraverat, commutaverant, ſed ſilentes audiverant. poſſet &, *ſubjecimus.* ut ancillae nihil reſponderant, ita ne nunc quidem verbis Quartillae ſubjiciunt ullum verbum. *ſubjicere* pro ſubjungere prioribus verbis dici, docuit & Graevius ad Cicer. de Haruſp. Reſp. XVII. ita Sueton. Aug. XCVIII. quum primum verſum Auguſtus elocutus eſſet, *ſubjecit alterum*, qui & videndus in Tiber. XXI. & Horatii vita. pro reſpondere Apulej. lib. X. Mileſ. *ſubjicit alter, laudo iſtam tuam conſtantiam.* & ita ille ſaepe, & alii. II. Met. *ad haec ego riſu ſubjicio.* BURM.

Exſpectavimus] Forte, *ſpectavimus.* SAMBUC. & RITTERSH. Contrariantia haec. forte, *exputavimus.* ut de lacrymis Quartillae non ſuis & ſocii loquatur juvenis. quas ſcilicet non ad dolorem, ſed ejus frivolam oſtentationem dixerit paratas. BARTH. Ut in nimia conſternatione oboriri ſolent. Barth. ad Claudian. num. 2796. Leg. *aſpectavimus.* Gruterus Suſpicion. lib. VIII. cap. 8. at nihil neceſſe eſſe interpolatione, Goldaſtus docet ERHARD. Facile poſſem cum illis facere, qui *ſpectavimus* reſcribunt, quia centies haec verba

Ut ergo tam ambitioſus detonuit imber, retexit ſuperbum pallio caput, &

ba librarii commutaverunt, ut notavit Doctiſſimus Munckerus ad Hygin. Aſtron. I. 6. qui tamen in epiſtola ad Heinſium *adſpectamus* praeferebat. vide & ad Virgil. VI. 687. & ad Florum II. VII. 3. & ibi Cl. Dukerum, & alibi paſſim. Et hinc eſſe, qui etiam *ſpectare* pro *exſpectare*, & viciſſim eadem ſignificatione poſuiſſe veteres contendunt, quod ſibi minime perſuaderi poſſe dicit ſummus Gronovius ad Senec. Herc. Fur. 156. *exſpectare* vero, de re certo eventura, quam ſperamus & deſideramus poni videmus ad Virg. II. Georg. 236. & VI. Aeneid. 616. vid. & Cl. Drakenb. ad Sil. V. 206. ubi Heinſius pro *exſpectat*, malebat, *deſpectat*, Caſaubonus, *aſpectat*. *deſpectavimus* poſſet ideo tolerari, quia Quartilla ſuper torum ſedebat, Aſcyltos & Encolpius ſtantes deſpectare lacrimas poſſent dici. Ampl. Cuperus, *ſuſpectavimus* tentabat, pro ſuſpectas habuimus, ut eo ſenſu Tacit. I. Ann. 5. & paſſim aliis in locis. Ita etiam jam olim conjecerat Stewechius ad Arnob. lib. VI. in fin. Daviſius ad Caeſar. V. de B. G. 29. *ſpectavimus* probat, quaſi nemo ita antea emendaſſet. Videmus locum admodum vexatum, neque, ut verum fatear, ſatisfaciunt mihi virorum doctorum conatus. Et quum diligentius ſequentia conſiderarem, & voci *attoniti*, non convenire *expectavimus* aut ſimile, incidit ſuſpicio, an non *expavimus* melius ſit? nec movere aliquem debet, quod hoc verbum Poëtis magis quam ſolutae orationis ſcriptoribus cum accuſativo conſtruatur: etiam & noſter cap. XXV. *nec puella nuptiarum nomen expaverat.* cum propoſitione *ad* habet cap. XCIV. ut mittam Lucanum, Claudianum & Poëtas plures, Plinius ſaepe accuſativum ſubjungit & alii, quos perrepere non vacat. BURM.

Ad oſtentationem] *Ad oſtenſionem*, alii. PUTEAN. & PATISSON. Sic poſtea, *lacrymae dolore paratae.* Juvenal. Sat. VI.

Uberibus ſemper lacrymis, ſemperque paratis
In ſtatione ſua.

J. RICHARD. Senec. Ep. XCIX. *Plus oſtentatio doloris exigit, quam dolor.* Plin. IV. Ep. 2. *Nec dolor erat ille, ſed oſtentatio doloris.* SCIOPP.

Ut ergo] *ut vero* Leidenſ.

Detonuit imber] Quia *AMBISTIOSUM* dixit, placuit viro docto *DETUMUIT*, quod verbum quamquam eodem modo in Prudentio, Statio, Plinio, Gellio, lectum, hic tamen non recipimus. Quis enim neſcire poteſt, ſocia eſſe imbres & tronitrua? BARTH. [quem & vide lib. XXI. Adv. cap. VI. & lib. XXII. cap. XIII. ubi *detumuit* mavult, & ad Stat. lib. III. Theb. verſ. 259. ubi vulgatum defendit] Lege, *detumuit*. Similitudo eſt à fluminibus, quam aliter proſequitur infra cap. CXIII. *Inundavere pectus lacrimae dolore paratae.* Gruter. Suſpicion. lib. VI. cap. 6. Imo tralatio eſt à tempeſtate, quum imber ſequitur tonitrua. Hieronymus Stridonenſ. *Et cum perſecutionis detonaret procella, in villam remotiorem ſeceſſit.* Nota eſt fabula de Socrate, qui ab uxore rixoſa perfuſus: *Sciebam*, inquit, *poſt tantum tonitru venturam pluviam.* ERHARD. Solinus cap. XIV. *In quo bellorum civilium detonuerunt procellae.* *Imber* pro lacrymis, notum, & Poëtae omnibus paginis. ſic [illegible] κ̀ ὑετὸς hac acceptione apud Graecos. BOURDEL. Florus lib. II. cap. 6. de Bello Punico: *Ac primi quidem impetus turbo inter Padum & Ticinum valido ſtatim fragore detonuit.* WEITZ.

Imber] Similitudo à fluminibus vel à tempeſtate, quum imber ſequitur tonitrua. GLOSS. Catull. LXVII.

Triſtique imbre maduere genae.

Seneca Troad.

---- ---- irrigat fletus genas,
Imberque victo ſubitus à vultu cadit.

Statius Sylv. lib. V.

---- ---- Oculis uxorius inſtat
Imber.

WOUWER. Poëticus hic ſermo. Infr. cap. CXXXVII.

---- ---- Oculis nec defuit imber.

Senec. Thyeſt. verſ. 950. *Imber vultu nolente cadit.* Et Oedip. vſ. 91. *ſubitus & vultus gravat infuſus imber.* vide Broukh. ad Tibul. I. IX. 54. BURM.

Retexit ſuperbum pallio caput] Cur ſuperbum? quia detegere caput reverentiae ſignum tam in foeminis, quam in viris; quod fieri, cum intraret, à Quartilla oportuit: ſolebant autem palliolis in publico operire caput, etiam vulgivagae. Ancilla Quartillae *capite operto* paulo ante intraverat. apud Valer. Max. lib. VI. 6. cap. 7. *C. Sulpitius Gallus uxorem dimiſit, quod eam operto capite foris verſatam cognoverat.* Etiam lecticam, in qua ferebantur in publicum, operiebant; Plutarch. in Demetrio, Pompeji Magni liberto, id ut ſuperbum notat, quod epulatus apud Patronum locum ſummum occuparet in triclinio, & quidem caput palliolo ad aures uſque obtectus; dum Pompejus ipſe convivas caeteros ſtans operiretur. HEINS. *Superbum* non puto ideo, ut voluit Heinſius, quia intrans non ſalutaret, ſed quia increpitura, vultum ad ſeveritatem & ſuperbiam componit: contritio etiam illa digitorum imperioſi, ſuperbi, & irati hominis ſignum, de quo, praeter quae hic Douza & alii habent, v. Commentar. ad Tibull. I. II. 34. Propert. II. III. 3. Pricaeum, & Colv. ad Apulej. Metam. II. ex quorum locorum collatione apparet, hic melius

crepi-

& manibus inter ſe uſque ad articulorum ſtrepitum contritis, [a] Quaenam eſt, inquit, haec audacia? aut ubi & fabulas anteceſſura latrocinia di- di-

[a] QUARTILLA.

crepitum, quam *ſtrepitum* legi poſſe. Et ita Broukhuſius noſter emendaverat. quem & de hoc more vide ad Propert. IV. VII. 12. *retexit*, id eſt, velamentum abſtulit. unde patet *retectos pedes* apud Sueton. Aug. LXXVIII. male pro diligenter tectis capi, ubi vide quae diximus, & Serv. ad Virgil. IV. Aen. 119. De *ſuperbo capite* vide inf. ad cap. XXX. BURM.

Manibus inter ſe uſque ad articulorum] *Interius in articulorum.* TORNAES. Dictum, ut eſt cap. XXIII. *qui ut infractis manibus congemuit.* malo tamen, *conſtrictis:* ut in Tholoſ. exempl. RICHARD. Videtur moris fuiſſe, ut hujuſmodi ſignis dicturi audientiam pararent. Hieron. ad Ruſticum: *Teſtudineo Grannius ad dicendum incedebat gradu, & per intervalla quaedam vix verba carpebat. Et tamen cum menſa poſita, adducto ſupercilio, contractis naribus, duobus digitulis concrepabat, hoc ſigno ad audiendum diſcipulos provocans.* WOUWEREN. Infra cap. XXIII. Geſtus erat componentium ſe ad dicendum. Propert. lib. IV. Eleg. VII.

---- at illi
Pollicibus fragiles increpuere manus.

Ubi vide Scaligerum. Ex more veterum, qui hujuſmodi ſignis ſive crepitibus audientiam dicturi praeparabant. Idem iiſdem, imo & nobis iſtud ſignum frequens & in proclivi ad indicandum, vocandum, aut revocandum. ſic apud hunc noſtrum infra cap. XXVII. *Trimalchio lautiſſimus homo digitos concrepuit; ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſuppoſuit.* Puteanus in Genial. ſerm. Malim autem legere, quod in aliis eſt, *conſtrictis.* Laërtius in Socrate; πολλάκις ἢ βιαιότερον ἐν ταῖς ζητήσεσι διαλεγόμενον κονδυλίζεσθαι καὶ παρατίλλεσθαι, τὸ πλέον τε γελᾶσθαι καταφρονούμενον. An id eſt ἐνλωλάζειν apud Heſychium? Signum autem, quo ad audiendum vocabant, non erat conſtrictio digitorum utriuſque manus, ſed duorum digitorum unius concrepatio. Vid. Hieronym. ad Ruſticum. Silentium autem & faventia auditorum extenſione manus conciliabatur. Lucas in Actis Apoſtol. cap. XIX. verſ. 33. *Alexander autem manu ſilentio poſtulato, volebat reddere rationem populo.* ubi Graecus codex; κατασείσας τὴν χεῖρα ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. Ibidem cap. 26. in princip. *Agrippa ad Paulum ait; Permittitur tibi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus extenſa manu coepit rationem reddere.* Cap. 12. verſ. 17. de Petro; *Annuens eis manu ut tacerent, narravit,* &c. Cap. 13. verſ. 16. *Surgens autem Paulus, & manu ſilentium indicens, ait,* &c. Cap. 21. in fin. *Rogo te, permitte mihi loqui ad populum. Et cum ille permiſiſſet, Paulus ſtans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno ſilentio facto, allocutus eſt lingua Hebraea, dicens,* &c. Adde Fr. Raguelium Indice des droicts Royaux & Seigneuriaux, verbum, *Bouche.* ERHARD. Melius, *crepitum*, quod Ciceronis, Propertii, Martialis, Senecae & aliorum exemplum tueri poſſet: etiam ipſius Arbitri. nam cap. XXVII. *Trimalchio*, inquit, *lautiſſimus homo digitos concrepuit.* BOSCH.

Conſtrictis] Scaliger ad d. Propertii locum citat hoc modo, *manibus internis in articulorum ſtrepitum conſtrictis.* Alii praeferunt *contritis:* & ſane ſolemnis harum vocum eſt confuſio, à *tero* & *ſtringo* derivatarum. Ita apud Claudian. lib. I. Rapt. Proſ. verſ. 13. *Colla levant attrita jugis*, editio Parrhaſii & Heinſiani codices aliquot habent *adſtricta.* Ovid. VIII. Met. 369.

Dentibus ille ferox in querno ſtipite tritis.

ubi codices multi habent *ſtrictis*, & ita paſſim. hic vero praeferrem *conſtrictis;* quod inde crepitus magis oriatur. Codex Tragur. *ſtrictis* habet. ſed in Leidenſ. Codice, *manibus interius i. a. ſ. conſtrictis; quaenam eſt audacia? aut ubi fabulas etiam anteceſſuras l. d.* Minime vero ad audientiam faciendam hic geſtus, ſed irae ſpecies; unde inter iraſcentium ſigna Senec. I. de Ira cap. I. ponit, *articulorum ſe ipſos torquentium ſonum.* & ita per omnia hic Quartilla inducitur, uſque ad *inducias*, quas cap. ſeq. facit. merito ergo attoniti expaverant noſtri Athletae. locum Senecae etiam Douzam adſcripſiſſe video, poſtquam Boſchii exemplar nactus ſui. BURM.

Haec audacia] *Haec*, alii ignorant. PATISSON. Lege, *iſta.* HEINS.

Aut ubi fabulas & anteceſſura] Alias, *etiam anteceſſuras:* rectius. PUTEAN. Alii, *etiam anteceſſuras.* PATISSON. MS. *etiam anteceſſuras.* TORNAES. Latet aliquid propter fractum Satyricon hoc ſuſpiciendum, non ſciendum. At dubio procul, *dedidiciſtis.* Miratur enim in hominibus paulo ante perditae audaciae tantam jam puſillanimitatem. Lege, *ante ſecura latrocinia dedidiciſtis.* Sic Sulpicius Lupercus,

Ante feri cervis ſubmittent corda leones
Saevaque dediſcet praelia torvus aper.

BARTH. [Quem & vide ad Stat. II. Theb. 409. & Adv. XXI. 6. lib. XXII. cap. 13. lib. XVII. cap. 9. & ad Claudian. Praef. I. Rapt. Proſ. 10.] Vet. cod. *Aut ubi fabulas etiam anteceſſuras latrocinia didiciſtis.* Ita omnino leg. Scalig. WOUWEREN. Ubinam iſta mendacia & furta didiciſtis,

diciſtis? miſereor me Dius Fidius veſtri: neque enim impune quiſquam, quod non licuit, adſpexit. utique noſtra regio tam praeſentibus plena eſt

de quibus ſupra? Quare lege, *& anteceſſa eas latrocinia.* *Anteceſſus* pro eo qui anteceſſit. Schop. Veriſim. lib. II. cap. 2. Nobis legendum conſtat; *ubi ante exercita latrocinia dedidiciſtis?* Barthius ad Claudian. de Rapt. Proſerp. lib. I. In Praeſ. (ſed in altera editione, *ante ſecura*) ERHARD. Dubio procul reſpicit Plautum Menaecch.

---- an mos eſt ita bene
Peregrino, ut advenienti narrent fabulas?

Veriſimiſium lib. II. cap. 2. tentabam corrigere, *& anteceſſa eas latrocinia.* *Anteceſſus* pro eo, qui anteceſſit. Gloſſae Philoxeni. *Anteceſſus,* ἔμπροσθεν βαδίζων. Sic *Conſultus* apud Lucr. qui conſuluit, *congregatus*. qui congregavit. Priſcianus lib. IX. docet multa apud veteres prolata fuiſſe participia praeterita à neutralibus verbis, ut à *Seneo*; *ſenectus, a, um,* ὁ γηράσας: *diſcedo, diſceſſus,* ὁ ἀναχωρήσας. Caelius: *Cuſtodibus diſceſſis multi interficiuntur.* Sic ab *intereo, interitus*: *obeo, obitus*: *decreſco, decretus.* Sic *emerſus* in gloſſis ἀναδύς, ἀναπηδήσας, *qui emerſit.* Sed Scaliger omnino legendum cenſet: *fabulas etiam anteceſſuras latrocinia.* Ego verius puto: *& arte ceſſura latrocinia*, id eſt, *artificioſe vobis ſucceſſura.* Revera enim latrocinium illud, ſeu rapina pallii, artificioſe & ex voto ipſis ſucceſſerat. adeoque miratur Quartilla, quis Deus juvenes tam urbanos in regionem ſuam detulerit: ſic infra cap. CXXXII. *Verberum notas arte contexi.* Terent. Heaut. Act. II. ſc. 3. *Hac arte tractabat virum.* SCIOPP. Puto reponendum, *antecoenaria*, utpote quae coenam praeceſſerant, ut patet ex ſuperioribus. ANONYM. Apage *fabulas*, non placet. ſorte legendum *rapinas*, ex ſerie argumenti ſuperioris conjecturae, ſuſpicione & veriſimilitudine. DOUZ. FIL. Variant codices, ſed tranſponantur vocabula, *ubi & fabulas anteceſſura latrocinia didiciſtis: &* pro *etiam* non intellectum loco interpolando occaſionem dedit, unde variis conjecturis aberratum à ſcopo; Sciopp. in Veroſimil. ſubſcribente Voſſ. de Analog. lib. IV. cap. 13. *ubi anteceſſa latrocinia didiciſtis?* HEINS. *Aut ubi fabulas etiam anteceſſura latrocinia didiciſtis* Leid. cod. tranſpone vocem (indicante Nob. Heinſio) & ſcribe: *aut ubi & fabulas anteceſſura latrocinia didiciſtis.* BOSCH. Miſere vexatus à Criticis locus. Gronovius IV. Obſ. 13. legit, *aut ubi fabulas etiam anteceſſura latrocinia didiciſtis*, & recte explicat tanta latrocinia, ut ne quidem ſimile quid in fabulis Poëtarum, ad prodigium & exaggerationem rerum fictis, cognitura ſit poſteritas, & egregiis exemplis illuſtrat. facilior tamen medela Heinſii, quae eumdem ſenſum exhibet. Ita Seneca hoc verbo *antecedere* utitur VII. Natur. Quaeſt. 31. *muliebres munditias anteceſſimus.* Curtius VIII. I. *Qui magnitudine rerum fidem anteceſſiſſent.* eo ſignificatu *transgredi* dixit Claudian. III. Rapt. 98.

Heu fulvas animo transgreſſa leaenas.

Male autem hic *fabulas*, ſermones interpretantur. recte Gronovius Poëtarum fictas hiſtorias. Ita Juſtin. XI. 3. *adjiciunt & ſcelerum priorum fabulas, quibus omnes ſcenas repleverint.* Gellius X. 18. *Artemeſia Mauſolum virum amaſſe fertur ſupra omnes amorum fabulas. Novercarum fabulas* Quintil. Declam. CCCXXVII. dixit. BURM.

Latrocinia] Sic Salluſt. in Jugurth. *Furtim & per latrocinia potius, quam bonis artibus ad imperia & honores nituntur.* ERHARD.

Impune adſpexit] Ovid.

O ſacros vultus Baccho, vel Apolline, dignos,
Quos vir, quos tuto foemina nulla videt.

PITH. Callimachus. Hym. in Pall. 100.

——— Κρόνιοι δ' ὧδε λέγοντι νόμοι.
Ὅς κέ τιν' ἀθανάτων, ὅκα μὴ θεὸς αὐτὸς ἕλη-
ται,
Ἀθρήσῃ, μισθῷ τοῦτον ἰδεῖν μεγάλῳ.

Viderant autem Priapi ſecretum in crypta iſti. BARTH. (quem & vide ad Stat. II. Theb. 240.) Haud impune ſerunt qui temerarii in ceremonias irrumpunt, ut dno apud Heliodorum. BOURDEL. Tibull. lib. I. El. VI.

At, mihi ſi credas, illam ſequar unus ad aras,
Tunc mihi, non oculis, ſit timuiſſe timor.

Vid. Douz. lib. I. Praecid. cap. XV. Ex eadem ſuperſtitione mox cap. XX. *Operuerat Aſcyltos pallio caput, admonitus ſcilicet, periculoſum eſſe alienis intervenire ſecretis.*

Ubique] Ante hanc clauſulam aſteriſcum adpinxi, non ſolum meo judicio prorſus neceſſarium, ſed MSS. autoribus huic loco debitum. BOURDEL. credo Bourdelotium contuliſſe codicem Memmianum; nam in eo lacunam hic conſpici Anonymus notaverat.

Noſtra regio] Non mimice, ut Quartilla, Camillus apud Liv. Annal. V. *Nullus locus in ea non religionum Deorumque eſt plenus.* Itaque Ovid. Sacerdos lib. IX.

Dignus Roma locus, quo Deus omnis eat.

Triſtis Eleg. IV. lib. I.

Sed quae de ſeptem totum circumſpicit orbem
Montibus, imperii Roma Deûmque locus.

Hinc Lucan. adpoſite vocavit Romam *Deorum ſedem* lib. III. 91. Quare Chriſtiani Daemonum illam

eſt numinibus; ut facilius poſſis Deum, quam hominem invenire. ac ne me putetis ultionis cauſſa huc veniſſe, aetate magis veſtra commoveor, quam injuria mea. Imprudentes enim, ut adhuc puto, admiſiſtis inexpiabile ſcelus. Ipſa quidem illa nocte vexata, tam periculoſo inhorrui frigore, ut tertianae etiam impetum timerem. & ideo medicinam ſomno petii, juſſaque ſum vos perquirere, atque impetum morbi monſtrata

illam multitudinem proculcantes vocaverunt praecipuam ſedem, ſcil. Capitolium, *omnium Deorum templum.* Tertull. cap. 3. & 10. de Spectaculis. Martian. initio lib. VII. *populum numinum.* Zeno Veron. Serm. de Juda, *populum Deorum.* D. Auguſtin. cap. 23. lib. 11. de Civit. Dei, *turbam numinum.* Tangit idem cap. 12. lib. III. Min. Felix Octav. Cyprian. de vanit. Idolor. ubi ratio hujus multitudinis redditur. BOURDEL. *noſtra regia* Colbert. Vide verſus Sibyllae apud Theophilum ad Autolycum lib. II. cap. 2. & III. 2. & ibi Wolfii notas. de praeſentibus Diis vid. Gronov. ad Senec. Controv. 1. & alios paſſim. BURM.

Regio] Bitur. *regia.* Pith. PATISSON.

Plena numinibus, ut facilius, &c.] *Major Coelitum populus, quam hominum.* Plinius lib. II. cap. 7. BRASSICAN. Nempe paſſim & quicumque, praeſertim in triivis, obvius lapis priſcis ſacer. Propert. I. El. III.

Nullas ille ſuis contemnet fletibus aras,
Et quicumque ſacer, qualis ubique, ſacer.

Lucan. IX. 973.

Nullum ſine numine ſaxum.

J. RICHARD. Mox ſtatim; *Deorumque conſilia proferatis in publicum.* vide Den. in Diſſertatione de idolo Halenſ. Juſti Lipſii, pag. 50. & Goldaſtum in praefation. Decretorum Imperial. de Cultu Imaginum. ERHARD. Octav. apud M. Felic. *plures totis hominibus Deos haberemus.* BOURDEL. Locis & regionibus omnibus Genios praeeſſe credebant; Graeci vocant ἐγχωρίους θεοὺς, δαίμονας, ἥρωας. Vide haec latius apud Meurſium eruditiſſimum ad Lycophron. Caſſandr. verſ. 1473. WEITZ. Carpit hic Satyricus Apotheoſes, etiam minime meritorum, cui concinit Senec. Apocolynth. *Olim res magna erat Deum fieri, jam fama numinum fecit, etiam peſſimum quemque illum adfectare.* BURM.

Ac ne me putetis] Obſerva elegantem formulam, quam & in Apulejo notavit Pricaeus. ſic enim ille Metam. lib. III. *Nec me putetis privatis ſimultatibus inſtinctum odio proprio ſaevire.* BURM.

Aetate magis veſtra commoveor] *Aetatis magis veſtrae comm. q. injuriae meae,* ut ſubaudiatur *cauſa,* eleganter, aut repetatur. ANONYM. *Veſtrae* Mem. cod. non male, ut eleganter ſubaudiatur *cauſa.* BOSCH. Alii, *aetatis veſtrae,* in his Scaligeri codex: ſed legendum, *aetatis magis veſtrae flore commoveor.* Sic ſolent veteres. M. Tullius pro Caelio. *Nemo hunc M. Caelium in illo aetatis flore vidit, niſi cum patre aut mecum.* Liv. lib. XXXI. cap. II. *Flore aetatis primo, ut creditur, Amilcari conciliatus.* Et mox, *florem aetatis Asdrubal patri Annibălis fruendum dedit.* Lib. XXVIII. cap. 22. *Robore major, minor flore aetatis, ferox.* Lib. VIII. cap. 28. *florem aetatis ejus fructum adventitium crediti ratus.* Juſtin. lib. V. de Alcibiade. *Erat enim & aetatis flore & formae veneratione, nec minus eloquentia etiam inter Athenienſes inſignis.* Lib. II. cap. 6. *Non juvenes robuſtos, nec primum florem aetatis, ſed veteranos pleroſque elegit.* Lib. XIII. cap. 1. de Alexandro. *Extinctus in ipſo aetatis & victoriarum flore.* Curt. lib. IV. cap. 8. *Hector Parmenionis filius, eximio aetatis flore, in paucis Alexandro carus:* Lib. VII. cap. 2. *primo aetatis flore pubeſcens.* HEINS. De illa ellipſi vocis *cauſſa*, vid. infr. cap. XLIX.

Imprudentes enim, ut adhuc puto] Id eſt, ignorantes & inſcii. Infra cap. LXXIX. *Accedebat ebrietas & imprudentia locorum, etiam interdiu obſcura.* Et inferius cap. CVI. *Imprudentes noxios in noſtrum induxere navigium.* Sic de Trimalcione cap. XXXII. *Poſitusque in cervicalia minutiſſima expreſſit imprudentibus riſum:* id eſt, nobis ignaris, qui non prius videramus. Sic Terentius Prolog. Eunuch. *Peccatum imprudentia eſt.* ERHARD.

Vexata] *Vexare* eſt inter nupta. Ovidius Epiſt. VIII. 13.

Parcius Andromachen vexavit Achaia victrix.

Latro in Catil. *caedes civium, domorum incendia, vexationes virginum.* Idem, *ſervate pudicitiam neceſſitudinum veſtrarum à teterrimis vexationibus.* BARTH. Quaſi vero non ſatis nuptorum vocabulorum in Petronio eſſet, & invito auctori ambiguae ſignificationis ubique eſſent ſenſus adſcribendi: certe Ovidium in d. loco cogitaſſe de tali vexatione, numquam perſuadebit Barthius. Opportunius adduxiſſet Martialis Epigramma 82. libri XI. BURM.

Impetum] Hoc nomen, ut & *horrorem*, proprie de

ſtrata ſubtilitate lenire. Sed de remedio non tam valde laboro. Major enim in praecordiis dolor ſaevit, qui me uſque ad neceſſitatem mortis deducit, ne ſcilicet juvenili impulſi licentia, quod in ſacello Priapi vidiſtis, vulgetis, Deorumque conſilia proferatis in populum. Protendo igi-

de acceſſione morbi dici, docuit Ampliſſ. Cuperus lib. II. Obſ. cap. 15. Scribon. Larg. §. 160. *ubi autem impetus ceſſaverat.* §. 99. *minuitur quotidie impetus vitiorum & ſedatur:* & ita paſſim. BURM.

Timerem] Autiſiod. *timeam.* Pith. alii, *timebam.* PATISSON. *Timebam* Colbert. & Leidenſ.

Medicinam ſomno petii] Suetonius in Veſpaſ. cap. VII. *E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, ſedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudini, demonſtratam à Serapide per quietem: reſtiturum oculos, ſi inſpuiſſet.* PITH. Per quietem à Diis monſtrata medicina. Xiphilinus Veſpaſiano, pag. 217. ὁ Οὐεσπασιανὸς τυφλόν τε τινα καὶ ἕτερον χεῖρα ἀρτιχειρον προσελθόντας οἱ ἐξ ὄψεως ὀνειράτων, τὸν μὲν τὴν χεῖρα πατήσας, τοῦ δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς προσπτύσας ὑγιεῖς ἀπέφηνε. Itaque aegrotantes in templo Aeſculapii cubare ſolebant, ubi ſomniantibus medicina indicata. Philoſtratus de Vita Apollon. Tyan. lib. I. cap. 9. p 10. (μειρακιούντι) Ὕδερος δὲ ἄρα εἴχετο, καὶ μέθῃ χαίρων, αὐχμοῦ ἠμέλει. ἠμελεῖτο δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ διὰ ταῦτα, καὶ οὐδὲ ὄναρ αὐτῷ ἐφοίτα. Vide Plaut. Curcul. Act. 2. ſcen. 1. hinc fortaſſis apud Artemid. lib. I. ἐν ἱερῷ δὲ καθεύδειν δοκεῖν, νοσοῦντι ὑγιείαν προαγορεύει. Antonius Imp. τὸ δὲ ὀνειράτων βοηθήματα δοθῆναι, ἄλλα τε καὶ ὡς μὴ πτύειν αἷμα, καὶ μὴ ἰλιγγιᾷν. Herodian. lib. IV. cap. 8. Ἠπείχθη εἰς Πέργαμον τῆς Ἀσίας, χρήσασθαι βουλόμενος θεραπείαις τοῦ Ἀσκληπιοῦ· ἀφικόμενος δὴ ἐκεῖ, καὶ ἐς ὅσον ἤθελε τῶν ὀνειράτων ἐμφορηθεὶς, ἧκεν εἰς Ἴλιον. WOUWEREN. Suetonius in Veſpaſ. cap. VII. Vide Ariſtophanem in Pluto, ibique Scholiaſten & Interpretes. ERHARD. Hujus moris multa dicenda ſunt ad Pauſan. Ne tamen hic interpretes objiciant nobis ſilentium, obſervationibus illorum inſuper haec addo. Ad captanda ex ſomniis remedia quaedam deſtinata loca, quibus praeerat Aeſculapius, vel Podalirius. De Aeſculapio Strabo lib. VIII. Aelian. Hiſt. Anim. cap. 33. lib. IX. De Podalirio Tzetz. ad haec Lycophronis.

Χρήσει καθ' ὕπνον πᾶσι νημερτῆ φάτιν,
Νόσων τ' ἄκεστρα Δαυνίοις κληθήσεται.

Ubi notat inſuper Daunios in pellibus ovillis in Podalirii templo dormire ſolitos, atque in ſomnis oracula capere; quem morem aſpexit Virgil. VII. Aen. 87. Haec loca aſſignata aegrotantibus & ſanis, pro dignitate perſonarum. Aegrotantes nobiliores *in ipſo ſacello aegritudinum remedia capiebant de monitis ſomniorum,* ut loquitur Solin. cap. XIII. Aelian. l. cit. Pauperes & mancipia extra ſacellum in ipſo Aeſculapii inſulae ſolo. Suet. Calig. XXV. Sani dormiebant in Dei ſacello, qui remedia morborum pro abſentibus capiebant. Virgil. l. cit. Item Medici miſſi à Regibus ſuis. Val. Max. cap. 50. lib. 1. Fuere quoque praeter hos alii Dei: ut Dea Brizo, Delios in ſomnis curabat. Semus Delius II. Deliad. apud Athen. cap. 3. lib. VIII. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ ἐν ὕπνῳ μάντις· βρίζειν δ' οἱ ἀρχαῖοι λέγουσι τὸ καθεύδειν. Invenio Chriſtianos etiam per ſomnium curatos, ut in Act. Apoſt. cap. 9. Ant. Monach. fine itiner. De modis autem ſomniandi, jejuniis, votivis tabellis, pecunia data, vide Pauſan. noſtrum. BOURDEL. V. Thomaſin. de Donar. cap. 34.

Subtilitate] Forte, *utilitate.* ERHARD. Lege, *ſalubritate.* HEINS. *Salubritate* legit Nob. Heinſius. optime. Infra cap. CXL. *Qui praeceptis etiam ſalubribus inſtruere juvenes quotidie poſſet.* BOSCH. Nihil muta. *Subtilitate* eſt ab ingenio excogitato remedio. Infr. cap. XXXI. *paronychia cum ingenti ſubtilitate tollere,* ubi vide. Celſus X. cap. 1. *ſubtilior medicinae ratio,* & alibi ſaepius. *monſtrata* vero eſt à Deo, nam hoc verbum aliquid divinitatis indicare, poſt Barthium notavi ad Virg. IV. Aen. 498. ubi *jubere* & *monſtrare* etiam junguntur, & ad Lucan. V. 120. de Medicis etiam dici, Gronovius obſervavit ad Senec. IV. de Benefic. 28. ita & cap. ſeq. noſter. BURM.

Major in praecordiis dolor ſaevit] Silius lib. I. de Annib.

Romanum ſaevit puerili in pectore bellum.

BARTH. quem & vide lib. XXI. Adv. cap. 6.

Juvenili impulſi] Alii, *juvenili impulſu licentiam, quam* &c. PATISSON. Tacit. lib. XIII. cap. XLVII. *quidam per juvenilem licentiam, quae tunc paſſim exercebatur, inanem motum fecerant.* PITH. Vide Pichen. ad Tacit. XIII. Annal. cap. 47. ERHARD. Explicat Stobaeus περὶ σωφρον. Serm. V. BOURDEL. *Ne ſcilicet juvenili impulſu licentiam quam* &c. Leid. cod. utraque lectio tolerabilis. BOSCH.

Conſilia] Lege, *concilia.* HEINS. Ita Virg. I. Georg. 25. *Deorum concilia* dixit. Vid. ad Nemes. Ecl. I. 50. BURM.

Proferatis in populum] Geminus huic locus Valer. Flacc. lib. II. verſ. 340.

Hactenus

Digitized by Google

igitur ad genua veſtra ſupinas manus, petoque, & oro, ne nocturnas religiones jocum riſumque faciatis; neve traducere velitis tot annorum ſecreta, quae mille vix homines noverunt.

XVIII.

Hactenus in populos, Mater Samothraca, diemque
Miſſa mane, ſacriſque metum ſervemus opertum.

ut eum conſtituit Gronov. lib. I. Obſerv. cap. 15. quem vide. BURM.

Protendo igitur] Alii, *obtendo*. PATISSON. MS. *obtendo jugiter*. TORNAES.

Supinas manus] Virg. IV. Aen.

Multa Jovem manibus ſupplex oraſſe ſupinis.

Apollon. Argonaut.

Πολλὰ μάλ' ἀθανάτοισιν ἐς αἰθέρα χεῖρας ἀείρων
Εὐχόμεναι.

Vide Ariſtotelem, & Apul. περὶ κόσμου. BARTH.

Nocturnas religiones] Sacrum nocturnum & penetrale in ſacello Priapi, à ſequiori ſexu, ex ritu & diſciplina, perpetratum. GLOSS.

Riſumque faciatis] Sambuc. & alii, *referatis*. PATISSON. Puto omiſſum eſſe, *publicum*. RITTERSH. Graeciſmus: ὕθλον καὶ παιδιάν. Porro connecte his Horatiana Epod. XVII.

Inultus ut tu riſeris Cocytia
Vulgata, ſacrum liberi Cupidinis.

Illuſt. Scal. WOUWEREN. Itali dicunt, *diventar ſavola & riſo del mondo*, id eſt, dar dir & dar direr à tutti, *abire in ora hominum*, dicit Livius. Pflugius. vide Goldaſti Not. in Baſilii Admonitiones part. I. Paraeneticor. veter. ERHARD. Ex Catullo. BOURDEL. Terent. Eunuch. II. 3.

Hic vero eſt, qui ſi amare occepit, ludum jocumque dicet
Fuiſſe illum alterum.

Graecorum proverbium eſt, cum duorum alterum alteri longe anteponunt, παιδιὰ φαίνοιτο ἂν εἶναι, vel λῆρος. Caſaubon. ad Athen. lib. I. cap. 25. WEITZ. Vide Gronov. IV. Obſ. 10.

Traducere velitis] Diffamare. ſic cap. LXXXVII. Martial. lib. I. Epigr. 53.

Quae tua traducunt manifeſto carmina furto.

BARTH. (quem & vide lib. XXI. Adv. 6.) Id eſt, ne manifeſta faciatis ſecreta, & in pompam palam irridenda ducatis. Metaphora à damnatis ducta, qui *traduci* dicuntur, cum populo ſpectandi ignominiae cauſſa exhibentur. Ramirez ad Martial. Amphitheatr. epigramm. 4. num. I. Infra cap. LXXXVII. *Deceptum ſe & deriſum, traductumque inter diſcipulos.* Et cap. CXXVI. *Hiſtrio ſcenae oſtentatione traductus.* Matth. I. verſ. 19. de Joſepho D. Mariam virginem ſibi deſponſatam & de Spiritu ſancto gravidam relicturo; *Cum eſſet juſtus, & nollet eam traducere*, &c. ubi adeundus Theod. Beza in Annotat. majoribus eruditiſſime de hoc verbo diſſertans. ERHARD.

Velitis] Elegantem uſum verbi *velle* in precibus & obteſtationibus oſtendit Gudius ad Phaedr. I. fab. 29.

Tot annorum ſecreta] Alii, *ſecreta conſilia*. PATISS. Forte, *animorum*. DELBEN.

Quae mille vix homines] Alii, *quae nulli vix homines*. PATISSON. Locus ſuſpectus mihi: fortaſſe legi poſſet, *quae vix ulli homines*. EMMIUS. Alii, *vix nulli*, Sch. *vix ulli*. RITTERSH. Alii, *vix nulli*. malim, *vix ulli*. DOUZA F. Reſcribo, *quae myſtae vix omnes norunt*. Nam licet initiatis, non tamen ſimul omnia ſacra tradebantur, nec arcana promiſcue omnibus patebant, ſed reducta, & in intimo ſacrario clauſa. Seneca Natur. Quaeſt. lib. VII. cap. XXXI. *Non ſemel quaedam ſacra traduntur.. Eleuſis ſervat, quod oſtendat reviſentibus.* Tertull. adverſus Valentin. cap. I. *Nam & illa Eleuſinia, haereſis & ipſa Atticae ſuperſtitionis, quod tacent pudor eſt. Idcirco & aditum prius cruciant, diutius initiant, quam conſignant, cum & portas ante quinquennium inſtituunt, ut opinionem ſuſpendio cognitionis aedificent.* Quae ſane vel doctiſſimos non intelligere arbitror, niſi legas, *cum epoptas ante quinquennium inſtituunt.* Ita omnino Tertull. ſcripſiſſe contendam. Hoc tu me docuiſti Ill. J. Scalig. qui per incomparabilem eruditionem facilius ad quaevis è re nata reſpondes, quam nos interrogamus. Quid autem ἐπόπται, & ἐποπτεία in ſacris, neminem ignorare puto. WOUWEREN. Vera lectio, *mille vix homines*, firmatur à Martial. I. 66.

Secreta quare carmina, & rudes curas,
Quas novit unus.

BARTH. (quem & vide lib. XXI. Adv. cap. 6.) Legendum, *myſtae vix omnes noverunt.* Scaliger. veriſſime. Interpres Juvenal. Satyr. VI. *Sacerdotes ſive myſtae.* Ibidem; *Sic enim Symmyſtae quando Oſirim quaerunt.* Sidon. carm. XIX. Sacerdotes Bacchi vocat *myſtas*, ubi videndus Savaro. *Myſta* etiam Senecae Tragoedo pro ſacerdote uſurpatus. Petronio ſunt ſacerdotes Priapi. *Secreta* autem ſunt, quae aliis *myſteria*, id eſt, ſacra. Sic enim ipſemet interpretatur poſt paulo cap. ſeq. *neque ſacra quemquam vulgaturum.* Itaque recte Leunclavius Notator. lib. I. cap. I. pro illis verbis in

XVIII. Secundum hanc deprecationem lacrimas rurſus effudit, gemitibusque largis concuſſa, tota facie ac pectore torum meum preſſit. Ego eodem tempore & miſericordia turbatus, & metu, bonum animum habere eam juſſi, & de utroque eſſe ſecuram. Nam neque ſacra quemquam vulgaturum, &, ſi quod praeterea aliud remedium ad tertianam Deus illi monſtraſſet, adjuvaturos nos divinam providentiam vel periculo

a ENCOLPIUS.

leg. 2. C. de ſumma Trinit. *Nullis haereticis miniſteriorum locus*, legit, *myſteriorum*. Et quae Chriſtiani vocant μυστήρια, Latini reddiderunt *ſacramenta*. Dicta autem *myſteria*, quod oporteat μύειν τὸ στόμα. huc reſpexit. ERHARD. Scaliger, *myſtae*. forte, *myſtae vix omnes*. HEINS. *Quae myſtae vix omnes noverunt*, meliores membranae. BOSCH. vid. Vulpium ad Catull. carm. XIX. ubi Priapus jubet *facere* ſua ſacra. adde Salmaſ. ad Spart. Hadr. cap. XIII. & ita *myſtae* reſtituit Heinſ. Ovidio IV. Faſt. 536. in Leid. erat, *millae*. BURM.

Secundum hanc deprecationem] *Secundum*, pro poſt. Infra cap. CXVII. *Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo*. Salluſt. in Jugurth. *Secundum ea*, id eſt, poſt ea. ERHARD. Ita ſaepe utitur noſter. ut cap. LVI. CXII. & alibi. etiam Livius XLII. 51. *ſatis conſtabat, ſecundum eum exercitum, quem Alexander duxerat, numquam ullius Macedonum Regis, copias tantas fuiſſe*. & ita ille ſaepius, & alii. BURM.

Gemitibusque] *Gemitibus largis* Colb. *gamitibusque* Cod. Memm. de quo cogitandum, an non libidinoſa mulier talem ſonum ediderit, qualem edunt coitum appetentes, ut ita *catullire* dicuntur. nam Gloſſae vertunt, *Gannit*, σκύζει. ſic Apulej. lib. VI. Metam. de paſſeribus Veneris, *currum Deae proſequentes gannitu conſtrepenti laſciviunt*. idem lib. II. *pueri extra limen, credo ut arbitrio nocturni gannitus ablegarentur*. lib. X. *molles voculas, & adſidua ſuavia, & dulces gannitus commorſicantibus oculis iterabat*. Juvenal. VI. 64. *Appula gannit ſicut in amplexu*. & alii licentiores ſtyli ſcriptores. BURM.

Concuſſa] Schop. *confuſa*. infra cap. XCIV. *confuſus hac denunciatione*. Et cap. CXXVI. *perfuſus pulvere mulio*. RITTERSH. Capella lib. I. *tanta gratulatione alacritateque concutitur*. BARTH. quem & vide lib. XXI. Adv. cap. 6.

Torum meum preſſit] Infra cap. CXXXII. *Premebat illa reſoluta marmoreis cervicibus aureum torum*. Ovid. II. Art. amator. 712.

Cum premeret mollem laſſus ab hoſte torum.

Et lib. II. Faſtor. 795.

Utque torum preſſit, ferrum, Lucretia, mecum eſt.

Item lib. III. Amor. eleg. 14.

Cur preſſus prior eſt interiorque torus.

PITH. Ovidius Sacerdos, *utque torum preſſit*. BOURDEL. ſaepe hac locutione utitur Ovidius. vid. I. Amor. IV. 15. Medic. fac. 15. & Valer. Fl. V. 217. & ita alii. BURM.

Ac pectore] *a pectore* Colbert.

Bonum animum habere] Sic infra cap. CXV. *Jubemuſque bonam habere mentem*. Itali dicunt, *haver buon animo*, id eſt, buona ſperanza. confidere animo & bene ſperare. Pflugius. Etiam Germani, *gut Herts haben*. ERHARD. ſaepe Terentius, *bono animo* eſſe dixit.

Deus] Aeſculapius ſcilicet. ERHARD.

Adjuvaturos. Pro, *adjuturos*. ERHARD. Imitatus eſt hunc locum Apul. lib. I. *ſeſe neque manum admolituros, &, ſi quod aliud cogitaret ſalutare, laturos ſubſidium*. ſic interpunge. BOURD. non puto *adjuvaturos* Latinum eſſe: nam apud Salluſtium mendoſum eſt. forte, *adjutaturos*, vel *adjuturos*. ANONYM. Quamquam ſint, qui hanc verbi hujus flexionem tueantur, ego vel *adjuturos* vel *adjutaturos* legendum putem: nam quod ex Salluſtii Jugurt. cap. XLVII. *juvaturum* producat Voſſius lib. III. de Analog. cap. 20. Gruterus & Rivius teſtantur, à primis editionibus & MSS. haec verba, *juvaturum exercitum*, abeſſe: apud Plinium tamen IV. Epiſt. 15. *juvaturi* occurrit, ſed ille jam cadente latinitate ſcripſit. In Manilio, *juvavit* obſervavit Voſſius, & ideo ad Theodoſii tempora eum Poëtam refert. Sed vellem locum deſignaſſet. haec ſcripſi, antequam Anonymi manum conſecutus eſſem. Heinſ. etiam Ovid. XIII. Ep. vſ. 117. obtrudit, *juvavit* pro *juvabit*. vide etiam Cortii notas ad Salluſtii locum, longe poſt Petronium meum editas. in l. 5. ff. §. 10. de his quae ut ind. auſ. *Qui teſtimonio ſuo intentionem accuſatoris adjuvaverunt*. in Colb. erat, *adjuraturos*. BURM.

Divinam prudentiam] Forte legendum, *providentiam*: quia ipſa dicebat, *ſe juſſam eſſe eos perquirere, atque impetum morbi monſtrata ſubtilitate lenire*. EMMIUS. V. C. *prudentiam*. Lactantius lib. II. cap. 9. *Cum eſſet Deus ad excogitandum prudentiſſimus, ad faciendum ſolertiſſimus*. Ita V. C. vulgo *providentiſſimus*. ERHARD. *prudentiam* defendit Daviſius ad Cicer. I. Acad. 8.

Periculo] Forte, *peculio*, ut ſupra. RITTERSH. In marg. codicis Leidenſis Scaliger ex alio codice notaverat. *vel ει deo noſtro*. BURM.

P 3

culo noſtro. Hilarior poſt hanc pollicitationem facta mulier, baſiavit me ſpiſſius, & ex lacrimis in riſum mota, deſcendentes ab aure capillos meos dentata manu duxit : &, [a] Facio, inquit, inducias vobiſcum, & à con-

[a] QUARTILLAS.

Poſt banc pollicitationem] Vide tit. D. de Pollicitationibus. ERHARD.

Spiſſius] Id eſt, crebrius. GLOSS. Id eſt, crebrius. Sic infra cap. CXL. *ſpiſſare officium*, id eſt, frequentare, denſare : *Exbortabatur Coraca, ut ſpiſſaret officium.* RITTERSH. Nequitiae vocabulum. infr. cap. XXXI. *ſpiſſiſſima baſia.*

Deſcendentes ab aure capillos] Παρωτίδας. Pollux lib. IX. Varro παπιάπαππα, περὶ ἐγκωμίων: *Ante aures modo ex ſubolibus parvuli intorti demittebantur.* Hieronymus de vitando ſuſpecto contubernio. *Capilli vel in frontem, vel in aures defluunt.* Sidonius lib. I. Epiſt. 2. *Aurium legulae, ſicut mos eſt gentis, crinium ſuperjacentium flagellis operiuntur. Legulae* vel *Ligulae aurium* ſunt, quae Arnobio *lamnae* lib. II. *lamnas pertunderent aurium.* Gloſſar. Λοβὸς ὠτίυ, *Lamna.* WOUWEREN. Ante aures demittebantur capilli parvuli, velut cincinni, intorti ex illis capillis, qui in ima parte temporum juxta aures adnaſcuntur. Hos vocabant *ſoboles*, à ſtolonibus ſumpta metaphora, quos veteres ſolebant criſpare; quemadmodum etiam hodie plerique Germaniae & Belgiae populi faciunt. *Antias* vocant Feſtus, Philoxenus, & Iſidorus. Auſ. Popma in Varron. Ab aure pronos & pendulos capillos veteres demiſerunt. Senec. Natur. quaeſt. lib. I. cap. ult. *Conjugum manu crinis ille, quem effundere olim mos viris fuit, attrectabatur.* Quae Wouwer. hic affert ex Varron. de mulierum cirris & ſenis capillis intelligenda ſunt, non de virorum cincinnis ab aure pendulis. Savaro in Sidon. l. I. ep. 2. ERHARD. Amaſiorum languentium voluptates & deliciae, veneris ſuae capillos formare. Propert. Eleg. III. lib. I.

Et modo gaudebam lapſos formare capillos.

Savaro ad Sidon. Epiſt. 2. lib. I. BOURDEL. Nicol. Heinſius conjecerat, *lapillos.* Sed nihil neceſſe. ſunt enim quos Apulej. V. Metam. vocat *antependulos crines*, qui per colla & humeros fluebant. Ovidius XII. Met. 395.

---- ---- *Aureaque*

Ex humeris medios coma dependebat in armos.

Ubi codex Strozzae & Moreti, quos conſuluit Heinſius, eleganter exhibent, *deſcendebat*, quod crinem *in gradus formatum*, ut Sueton. in Neron. cap. LI. loquitur, nobis repraeſentat. Et appoſite Ariſtaenetus lib. I. Epiſt. II. ἐγχωρία δ' ἦν καὶ ἡ κόμη, καλὴ μὲν καθ' ἑαυτὴν οὖσα, ὅτι δὲ καλλίων περιεσκεπασμένη μὲν τοῦ μετώπου, συγκατιοῦσα δὲ τῶν ἰούλων παρὰ τὸ οὖς. *Sed & haec caeſaries quidem pulchra per ſe, ſed pulchrior circumfuſa fronti, deinde juxta aures deſcendens mixta lanugini.* Quam deſcriptionem ex Philoſtrati Amphione tranſtuliſſe Ariſtaenetum notat Mercerus. De cura autem circa crines impudicorum puerorum paſſim hoc opus teſtatur. Inter blandimenta vero amatoria erat capillos tractare, mulcere, & formare, ut jam Bourdelotius probavit ex Propert. lib. I. Eleg. III.

Et modo gaudebam lapſos formare capillos.

Ad quem locum Paſſeratius Petronii haec verba adducit, & praefert, *tenta manu.* Gonſales autem huic blandimento perperam accommodat illud Plaut. Moſtel. I. III. 6. *capere crines*, quod Turnebus interpretatur blandiri & mulcente manu delinire. Sed longe aliud Plautum velle, vel Lipſius vel Gruterus apud Taubmannum ad ea verba docere poſſunt, quamquam ille locus nondum ſatis explicatus mihi videatur. *Deſcendere* de capillis etiam dixit Lucan. II. 375. BURM.

Tentata manu] Forte *dentata.* DELBEN. Forte, *lenta*, ſuſpenſa, vel *lentata.* Paneg. vide Putean. BONGARS. Alii, *temperata* : alii, *tentante.* TORNAES. Legit vir doctus, *lentata* : ego una ſyllaba minus, *lenta* : ut cap. XXVI. & cap. CXXXVIII. RICHARD. Recte qui *dentata* legit. BARTH. (qui tamen lib. XXI. Adv. cap. 6. probat *tentata*; ſed ad Stat. I. Achil. 182. *dentato* ipſi praeplacet.) Lege, *lentata manus*, id eſt, γναμπτῇ. Scalig. WOUWER. Alii, *lenta manu travit*; quod eſt, manu tenaci & haerente, ut apud Flaccum Epod. XV.

Lentis adhaerentes brachiis :

quod eſt, ſequacibus, inhaerentibus. At lib. I. Satyr. IX.

Et preſſare manu lentiſſima brachia -----

valet, pigra, tarda, ſurda, ſegnia, nihil commota meo preſſu, ut ab Ovid. Epiſt. I. ſcriptum eſt;

Aut ubi lentus abes -----

Veteres tamen interpretes pro *lentiſſime*, quod erit tenaciſſime & preſſiſſime, audiunt, nomine adverbii vicario. Turneb. Adverſar. lib. I. cap. 15. Lege, *dentata manu duxit*, id eſt, in modum pectinis dentatim formata. Lipſius Antiquar. lect. lib. I. cap. I. Elegans eſt emendatio iſta. nam pectinis & dentis metaphora eſt reciproca, quorum alterum de altero mutuo dicitur. Zinzerlingus Miſcellan. Critic. lib. II. cap. 14. Martial. XIV. epig. 22. Ego vero illud, *lenta manu duxit*,

à conſtituta lite dimitto. Quod ſi non adjuviſſetis de hac medicina, quam peto, jam parata erat in craſtinum turba, quae & injuriam meam vindicaret, & dignitatem.

Contemni turpe eſt; legem donare ſuperbum.

Hoc

duxit, quod quidam codd. praeferunt, ajo elegantius eſſe ac probius, hoc eſt, molli & blandiente, non dura, ſed ſtudioſe & ſuaviter compoſita. Auctorem dabo ipſum Petronium cap. CXXXVIII. *Perfuſiſque inguinibus*, inquit, *meis viridis urticae faſcem comprebendit, omniaque infra umbilicum coepit lenta manu caedere.* Et de hac ipſa Quartilla ait Encolpius cap. XXVI. *Me quoque ad idem ſpectaculum lenta manu traxit.* ERHARD. *Temtata* in omnibus ſcriptum. Olim legebam, *temerata*, non intelligens quid eſſet *temtata*. ſed idem eſſe ac *temerata* docent Gloſſae veteres, in quibus *Temtatum*, ἐντιμασθὲν, ἁμαρτηθέν. Recte quidem ille: nam *temtare* verbum flagitii. Sic poſtea cap. CXL. *acceſſi temtaturus an pateretur injuriam.* Jacob. MSS. in vita Sanctorum; *de opere illicito me temtavit.* Alii, legunt, *lenta*, alii, *lentata*, alii, *dentata*, alii aliter; omnes perperam. BOURDEL. *Tentata* Leid. & Trag. cod. *lenta* alii. optime Lipſius *dentata*, hoc eſt, manu in modum pectinis dentatim formata. BOSCH. *Tentata mana duxit. ſi, inquit, non annuiſſetis* Colbert. omiſſis mediis verbis. Boſch. in ora codicis ſuis ſcripſerat: forte, *lecta. tentata* etiam Leidenſ. ſed *dentatam manum* hic probavimus. id eſt manum in modum pectinis formatam; quod eleganter Ovidius, licet in alia re, exprimit Metam. IX. 299.

----- *Digitis inter ſe pectine junctis.*

Ubi ambae dentatae manus inter ſe conjunctae erant. Pectini autem paſſim dentes Poëtae tribuunt. Claudian. Bell. Gildon. verſ. 138.

----- *lacero crinales vertice dentes*
Effractum pendebat ebur.

Et Idyllio de Nilo verſ. 22. vocat *dentes eburnos.* Et lib. II. de Laud. Stilic. verſ. 256. Ovidius quoque pectini textorio *dentes* tribuit lib. VI. Met. verſ. 57.

----- *atque inter ſtamina ductum*
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.

Ita ut nullum mihi ſit dubium, hic *dentata* eſſe recipiendum. Nam & Tibull. I. El. 10.

Et tenues denſo pectere dente comas.

Sed inepta & acumine Hiſpanico digna interpretatio Martini de Roa, qui lib. VI. Singular. cap. 16. exponit laevem, nitidam, mollem ad mulcendum, & reſpexiſſe Arbitrum ad candorem & nitorem. Papae! quantum eſt ſapere ſupra vulgus. Praeterea elegans eſt verbum *ducit*, quo utitur auctor noſter, quod eſt, ductim vel tractim mulcere & pectere, ut tenuetur crinis; pro quo Ovidius *deducit* Met. lib. IV. verſ. 311.

Saepe Citoriaco deducit pectine crines.

De qua locutione v. Gronov. Diatrib. Statiana cap. IX. unde quoque à textrina, in qua ſollemne eſt *deducere lanam*, ſumpta metaphora, *deducere carmen*, paſſim apud Poëtas occurrit. v. Serv. ad Eclog. VI. 5. & Vorſt. ad Val. Max. VII. Exter. I. BURM.

Annuiſſetis] MS. *admiſſetis.* TORNAES. Lege, *adjuviſſetis.* Scalig. Caſtigat. in Catull. carm. XXXIII. Sic apud Plautum proleg. Amphitr.

Haec ut me voltis approbare, adnuere
Lucrum ut perenne vobis ſemper ſuperet.

Merula ad Ennium ex V. C. reponit, *adnuvere.* unde poſtea Schoppius exaedificavit ſuum bellum illud *ac duvere.* At vide, an non multis partibus praeſtabilior ſit Goldaſti noſtri emendatio, *approbare, adjuvere.* Quamvis ad Petronium pro *adjuviſſetis*, malim ſcribere, *adnuiſſetis*, dictitante ac jubente cum ſententia loci, tum uſu ſermonis Latini. ERHARD. *Adjuviſſetis* Leid. cod. BOSCH. *Adjuviſſetis* habet etiam codex Tragurianus. Sed utriuſque verbi inſolens conſtructio. Nam *annuere aliquid*, vel *alicui*, *adjuvare in aliquo*, vel *in aliqua re* dixerunt veteres. Exemplum requiro, ubi vel *adnuere*, vel *adjuvare de re aliqua* dicimus. Si ratio Linguae Latinae permitteret, praeſertem *adjuviſſetis*, quia *juvare* proprie dicuntur medici, & remedia, quae morbos levant. Horat. lib. I. Ep. VI.

--- --- *Juvant fomenta podagram.*

Ita Plinius XXVIII. 4. *effectus adjuvare* dixit. & Scribonius Largus paſſim hoc verbo uti ſolet. Praeterea praeceſſit hoc verbum, cui nunc Quartilla reſpondet. Ponatur ergo inter ſingularia Petronii noſtri, *adjuvare de medicina.* forte poſſet etiam diſtingui, hoc modo. *Quod ſi non adjuviſſet, de hac medicina &c. parata erat i. e. turba.* ut *adjuvare* abſolute ponatur. BURM.

Turba] Quo ſenſu apud Comicos paſſim pro rixa, conviciis, perturbatione ſumitur.

Contemni turpe eſt] Pacatus, *Cujus quidem ita majores noſtros ſemper pertaeſum eſt, ut graviorem putaverint ſervitute contemtum.* Caeterum epigramma optime emendavit magnus Turneb. Clauſula eſt. *victorem etiam eum haberi & palmam referre certaminis, qui non jugulet ſtatim, ut ſuperarit, adverſarium:* Par quodammodo ſententia in epigrammate Senecae.

Deſerere

Digitized by Google

Hoc amo, quod poſſum qua libet ire via.
Nam ſane & ſapiens contemptus jurgia nectit;
Et

Deſere confoſſum, victori vulnus inique
Mortiferum impreſſit mortua ſaepe manus.

BARTH. (quem & vide lib. XXI. Adv. cap. 6.) ita ſupra *contemta perſona* cap. XIV.

Legem donare, ſuperbum] Lege, *Regem donare.* quaſi dicas, ſummae eſſe ſuperbiae, Regi quid donare, & hoc dono ejus ſibi amicitiam comparare velle: videtur verſus ſequens id ipſum confirmare, in quo tamen legerim,

— — *quo poſſum qua libet ire via.*

ut dicat illud ſe ſolum amare, quod ad impetrandum facile ſit. Schopp. Veriſim. lib. II. cap. 14. qui, ſi ineptiat, ſuaſim facit ſcilicet. Lege, *legi damnare*, pro *lege*, *ἀρχαικῶς.* Barthius in Ceir Virgil. num. 189. vel, *legem damnare.* Jungermannus. quod placet impendio. ERHARD. Imitatus eſt hunc locum Plinius Junior Epiſt. 21. lib. VI. *neque enim tam jucundum vindicari, quam deſpici miſerum.* Retinui autem vulgarem lectionem in hoc epigrammate: corruperunt, qui ſenſum non capiebant. BOURDEL. *Regem donare ſuperbum*, olim legendum conjeceram in Veriſimil. ac ne vana videretur divinatio mea, ſic poſtea apud Serv. in X. Aen. inveni. *Qui in Virgilium declamationes ſcripſit, de hoc loco ſic ait ex perſona Aeneae: Improbus es, qui aut Regi dones, aut filios exhaeredes.* SCIOPP. Varie hoc epigramma exercuit eruditos. Gronovius III. Obſerv. 23. ita conſtituit primum verſum:

Contemni turpe eſt: laeſum damnare ſuperbum:

ſed quaeſo, an *laeſum damnare* ſignificat, non accipere ſatisfactionem? quis ita locutus eſt? Ego *legem donare*, quod omnes codices & editiones habent, retineo. Servandam, docet Quartilla, eſſe mediocritatem, neque lites eſſe refugiendas, quae nos à contemtu vindicant; nam & ſapientia eſt, cum contemnimur, jurgia vel lites nectere, *ne ignavis etiam jocus ſimus, in caſu gravi*, ut ait Phaedrus I. 21. neque etiam ita inciviliter nos efferre debere, ut inferioribus ita ſuperbe & arroganter gratiam faciamus delictorum, quaſi lege nobis non opus eſſet, quae unicuique civi remedium praeſtat contra injurias. Et ita *donare legem*, eſt remittere actionem lege datam. Exemplum nobis ipſe Petronius dat infr. cap. XXX. in diſpenſatore, qui cum poſſet ſervum propter ſubducta veſtimenta jure punire, *ſuperbum tollens vultum*, inquit: *quidquid ergo eſt, dono vobis.* Plura exempla ſuppeditabit ipſe Gronovius dicto capite Obſervationum, ubi videbitis *iras*, *injurias*, &c. *donari.* Hoc autem eleganter dicit *ſuperbum* eſſe, quod proprie dicitur de illis, qui ſe inciviliter & ſupra leges efferunt. Terent. Hecyr. I. II. 80. *Repudiare, cui tu nihil dicas vitii, ſuperbum.* Cicer. IV. Verr. 20. *Superbum eſt enim, dices, & non ferendum, dicere Praetorem in provincia homini honeſto, locupleti, ſplendido: vende mihi vaſa caelata. hoc eſt enim dicere: non es dignus qui habeas, quae tam bene facta ſint; meae dignitatis iſta ſunt.* Egregie hic locus Petronium explicat; ſuperbum eſt dicere, tu non dignus es, à quo injuriam vindicem, & dignitatem; ut paulo ante Quartilla dixit. Et hinc proprie *ſuperbi* reges dicti. Senec. Troad. 5.

Quam fragili loco ſtarent ſuperbi.

v. Gronov. ad Oedip. 804. Liv. XXXII. 23. *Ad hoc ille ſuperbo & regio animo, neminem equidem timeo praeter Deos immortales.* BURM.

Hoc amo] *hoc anno* Colbert.

Hoc amo, quod poſſum qualibet ire via] Lege, *aequaliter ire via:* vel commodius, *utralibet ire via.* Piccartus Pericul. Crit. cap. 17. Aliter, quam bene. Marq. Freherus putat id dici ex formula manumiſſionis: *Liber eſto, atque abito, quo voles*, de qua Cujac. Obſervat. lib. XIV. cap. 27. ut innuat ſcilicet ſe liberam eſſe. Sic infra cap. CVII. *Patimini liberos homines ire ſine injuria, quo deſtinant.* ERHARD. Lege, *quo poſſim.* HEINS. Retineo hanc lectionem; niſi quod disjungerem, *qua libet.* dicit ſe probare viam utramque, & pro re nata poſſe vel intendere actionem & litem, vel remittere. Similiter Propert. II. XIX. 15.

Unuſquiſque ſua noverit ire via.

Macer Licinius apud Salluſt. lib. III. Hiſtor. *ire via qua capeſſendam arbitror libertatem.* ſic *conceſſa juvat ire via* Lucan. II. 448. libertatis vero eſt, ire via qua lubet; ut in eadem oratione Macri: *abunde libertatis rati, quia tergis abſtinetur, & huc ire licet atque illuc, munere ditium dominorum.* & huc pertinet fabula Phaedr. III. vſ. 25. BURM.

Nam ſane & ſapiens] Lege, *Sane ſapiens. Sane ſapere*, pro ſaniter & ut homines ſani ſolent. quale illud Plauti; *Sane ſapio & ſentio.* Schopp. Veriſim. lib. II. cap. 14. Alcuinus Caroli M. Imperatoris magiſter in Grammat. *Quis ſanum ſapiens haec eſſe tranſitoria ignorat?* Hellenismo oratio propior, ubi eſt ἐνφρονῶν. Henr. Caniſius Antiqu. lect. tom. V. part. 2. pag. 919. ERHARD. Gronovius legit:

Nam ſaepe & ſapiens contemtus jurgia nectit.

Lege:

Non ſana & ſapiens contemtus jurgia flectit.

HEINS.

Digitized by Google

Et, qui non jugulat, victor abire dolet.

Comploſis deinde manibus in tantum repente riſum effuſa eſt, ut timeremus. Idem ex altera parte & ancilla fecit, quae prior venerat. Idem virguncula, quae una intraverat.

XIX. Omnia mimico riſu exſonuerant, quum interim nos, quae tam repentina eſſet mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modo noſmet ipſos, modo mulieres intueremur. * [b] Ideo vetui, hodie in hoc ver-

[a] ENCOLPIUS. [b] QUARTILLA.

Contemtus jurgia flectit] *Flectit* legendum puto, non *nectit*. AURAT. Homer. Iliad. I. τρέπωνται ἢ ϰ̀ οἱ θεοὶ αὐτοί. & lib. O. BRASSICAN. Forte, *plectit*, id eſt, nectit. ita Ovidius lib. II. Amor. *nectere jurgia* dixit. SAMBUC. Alii, *nectit*. TORN. Bonam non interpretatur ſententiam, credo ob ſcripturae vitium. Quod ſi pro *contemtus*, *cum tempus*, ſcribatur, nemo (ut opinor) de ſenſu merito queritur. Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 7. *Tempus* pro occaſione Barthius in Ceir. Virgil. num. 336. Quod quidem ut verum eſt, ita hic iocus ſapit, nec ullum vitium patitur. ERHARD. *Nectit* cum plurimis viris doctis praetuli; nam nullum eſſet acumen in dicto hoc; quia ſapientem decet vitare litem & jurgia, ſed evenire tamen deeſt, ut contemtus non ſemper inſtitutum ſectae ſuae obſervet, ſed contemtus nectat jurgia. & ita primus hic verſus dat exemplum ſapientis ſe à contemtu vindicantis; ſequens ſuperbi, comparati cum Gladiatore, qui, quum poſſet proſtratum jugulare, tamen, ut indigno ira ſua, ſuperbe parcit; legerem autem cum Heinſio: *victor abire dolet*, pro *ſolet*. id eſt indignatur ſe viciſſe tam imbellem & ignavum adverſarium, ex cujus jugulatione nullam ſibi gloriam parari poſſe exiſtimat. Ad Virgil. XII. 17. idem Heinſius tamen *ſolet* retinet, & illam locutionem, *Victor abire*, illuſtrat. Sic apud Valer. Max. I. VII. 3. ex MS. recte viri docti *victricem abituram* reſtituerunt. vid. ibi Torrenium. ita cape illa Terentii Adelph. IV. 11.25. *Laudo, Cteſipho, patriſſas, abi, virum te judico.* & apertius Stat. VI. Thebaid. 182. *Vincis, abi, pulchrum eſt vitam donare minori.* ubi vero Burmannus dicit, in Gladiatoris victoris arbitrio fuiſſe jugulare proſtratum? ſed qui *non jugulat*, id eſt, quocumque modo prohibetur in fervore jugulare, ille ſolet indignari, ſe tam ignavum proſtraviſſe. mendaci ne crede cenſori, niſi verum ſe dicere probet. BURM.

Et qui non jugulat, victor abire ſolet] Scio quam ex his verbis ſententiam eliciant alii: neque etiam me latet, mutata interpunctione longe diverſam effici.

Et qui non jugulat victor, abire ſolet.

Nam in editione Plantini legitur, *abire*, quamquam *abire* idem valere poteſt, ut e Feſto, & aliis notum eſt. RICHARD. Id eſt, contentus viciſſe, ſanguine abſtinet. Freherus in Cecropiſtromachia. ERHARD. *vigilat*, ſed correctum *jugulat*, Colbert.

Solet] *Dolet*, vet. cod. ſic legendum eſſe dudum me monuerat Nob. Heinſius. BOSCH.

Comploſis manibus in riſum] Leucipp. ἀνακροτήσας ἂν τὰς χεῖρας ἐξεγέλασε. PITH. Sic repoſuimus veteres editiones ſecuti. Germana & Lugdunenſis editio minus commode, *compoſitis*. Ut in ſummo gaudio, ſic in dolore ſummo, manus complodebant, ut patet apud Senecam lib. I. de Ira. Lucian. Somnio, ἡ δὲ ἀπολαφθεῖσα, τὸ μὲν πρῶτον ἠγανάκτει, ϰ̀ τὼ χεῖρε συνεκρότει. eadem apud Athen. cap. 4. lib. I. &c. BOURDELOT.

In tantum riſum effuſſa] Talis riſus eſt iratorum, qualis Ajacis riſus apud Homerum Iliad. I. μείδησεν βλοσυροῖσι προσώπασι. ita Jovem iratum ridentem facit Heſiod. lib. I. Ἐργ. ſic Lais apud Platonem Poëtam in Epigr. ϰ̀ σοβαρὸν γελάσασα καθ' Ἑλλάδος. ſic etiam Phorbantem depingit Philoſtr. ϰ̀ μειδίαμα θυμῷ συγκεκραμένον ἡ παρειὰ πέμπει. Talis Veneris riſus apud Apulej. lib. VI. *quam ut conſpexit Venus, latiſſimum cachinnum extollit, & qualem ſolent furenter irati.* alibi hoc libro. Talis Hyppiae apud Ariſtaenetum Epiſt. 4. lib. I. ϰ̀ ἐμειδίασεν ἐπιλεμματικὸν ἡ Ἱππίας. Sil. Ital. lib. I. *cui ſaevum arridere.* BOURDEL.

In riſum effuſa eſt] Sueton. Calig. cap. XXXII. BARTH. quem & vide lib. XXI. Adv. cap. 6. Apulej. II. Met. *nos omnes circum ſe cum aſtantes in clarum cachinnum videret effuſas.*

Ut timeremus] Forte, *ut Thymelicum vereremur*, vel *crederemus*. HEINS.

Idem virg. q. u. int.] haec deſunt Edd. antiquis, ſed Sambucus addidit.

Mimico riſu] *Mimicus riſus*, ſimulatus. GLOSS. Sic Autiſiod. alii, *nimio*. Pith. PATISSON. Apulej. X. Met. *Interim convivium ſummo riſu perſonabat.* BARTH. Ita recte conſtituerunt viri docti, quamquam & Tragur. cod. & Colb. & Leid. *nimio* habent. Ita infra cap. XCIV. *mimica mors.* Et cap. CVI. *mimica eteras.*

Ideo vetui] Simile fere quiddam Heliodor. ἐπε-

verſorio quemquam mortalium admitti, ut remedium tertianae ſine interpellatione a vobis adciperem. ª Ut haec dixit Quartilla, Aſcyltos quidem paulliſper obſtupuit: ego autem frigidior hieme Gallica factus, nullum potui verbum emittere. Sed ne quid triſtius exſpectarem, comitatus faciebat. Tres enim erant mulierculae, ſiquid vellent conari, infirmiſſimae, ſcilicet contra nos, quibus, ſi nil aliud, virilis ſexus eſſet, quod auxi-

a ENCOLPIUS.

ἐπιστείλασα πρότερον τὸν θυρωρὸν, εἴ τις βούλοιτο παρεισιέναι μηδαμῶς ἐπιτρέπειν. PITH. hinc deſunt Colbert. ad cap. XX. *Ac ne Giton.*

In hoc diverſorio quemquam admitti] Dictum, ut illud in LL. XII. Tab. *In eo pecuniaque ejus poteſtas eſto*, pro, in eum, &c. Piccartus Pericul. Crit. cap. 18. Sic infra Petron. *Ad reficiendum ignem in vicinia cucurri.* ERHARD.

Sine interpellatione] Lege cum duobus codicibus, *ſine ulla interpellatione.* BOSCH. Leidenſ. nempe & Memm. ſic inf. CII. *ſine ulla ſuſpicione.*

Ut haec dixit Quartilla] Malim, *Quadrantilla*; ut apud Quinctilianum, *Quadrantaria*, quae ob quadrantem ſui copiam faceret. TORNAES. Alii, *Quadratilla*, ut apud Quinctil. *Quadrataria*, quae ob quadrantem ſui copiam faceret. PATISS. *Quartilla* deminutivum a *Quarta.*

Frigidior hieme Gallica] Gallia, quae ad ſeptentrionem, horridiorem experitur hiemem. GLOSS. *Gallicae hiemes* proverbio notae ſunt. Eunap. BONGARS. Servius ad Virgil. Ecl. X. verſ. 47. *Quae amatorem* (inquit) *ſpernis, & Gallicana potes frigora ſuſtinere.* PITH. Frigidiores in Gallia hyemes. videndus Caeſar in Commentar. J. RICHARD. Tale illud Theocriti Idyll. II.

Πᾶσα μὲν ἐψύχθην χιόνος πλέον. ——

Eunapius: ἀνυπόδητος τρυφῆς ἀπειρίᾳ εἴθιστο τοὺς Γαλατικοὺς χειμῶνας. WOUWEREN. Ovid. Epiſt. XIII. Heroid. verſ. 35.

Sanguis abit, mentemque calor corpuſque relinquit,
Inque novo jacui frigida facta toro.

BARTH. Elegans proverbium. Gallia enim, quae ad Septentriones tota paene vergit, horridiorem & ſaeviorem experitur hiemem. Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 7. Gilb. Cognatus in Adagior. ſylloge. Imo Galliam hic intelligit, eam Galliarum partem, quae tum potiſſima, ſi qua Caeſari fides, Helvetia dicta, nunc Suetia ſive Suicia, regio frigidiſſima. ERHARD. Sic ſpecie proverbii, Γαλατικὸς χειμών. Eunapius. BOURDEL. Ovidius Epiſt. X. Heroid. verſ. 34.

Frigidior glacie ſemianimiſque fui.

Epiſt. I. verſ. 22.

Frigidius glacie pectus amantis erat.

Epiſt. XII. verſ. 144.

—— *In toto pectore frigus erat.*

Seneca Oedipo verſ. 585.

—— *Gelidus in venis ſtetit*
Haeſitque ſanguis.

Infra cap. CXXXII.

Namque illa metu Frigidior rigente bruma.

Ad ſenſum faciunt illa apud Achillem Tatium lib. III. de Clitophont. & Leucipp. amor. pag. 191. Ed. Salm. Ἐγὼ δὲ ἐκ παραλόγου κρινόμενος ἰδεώμην. τὸ δὲ ἦν ἔκπληξις. μέτρον γὰρ οὐκ ἔχον τὸ κακὸν ἐνεβρόντησέ με, καὶ τάχα ὁ τῆς Νιόβης μῦθος οὐκ ἦν ψευδὴς, ἀλλὰ κἀκείνη τοιοῦτόν τι παθοῦσα ἐπὶ τῇ τῶν παίδων ἀπωλείᾳ, δόξαν παρέσχεν ἐκ τῆς ἀκινησίας ὡσεὶ λίθος γενομένη. WEITZ. Ampl. Cuperus de Alpinis frigoribus capiebat, ex Virg. Ecl. X. 47. ut & videtur Pithoeus feciſſe. Adſcripſerat & Vir Ampliſſ. locum Lucian. Quomod. ſcrib. Hiſtor. p. 356. Τοσαύτῃ ψυχρότητι ἐνῆν ὑπὲρ τὴν Κασπιακὴν χιόνα, καὶ τὸ κρύσταλλον τὸν Κελτικόν. BURM.

Nullum potui verbum emittere] Apollonius lib. III. verſ. 503.

—— καὶ ἄναυδοι ἐς ἀλλήλους ὁρόωντο
Ἄτῃ ἀμηχανίῃ τε κατηφέες. ——

Minutius Felix; *Cum Octavius peroraſſet, aliquamdiu nos ad ſilentium ſtupefacti, intenti vultus tenebamus.* Similia apud Claudianum notavit Barthius in Animadverſion. n. 2797. ERHARD.

Emittere] Forte, *emutire*, ut apud Plautum. ERHARD. Non mutandum verbum. Valer. Max. III. II. 23. *Dubium reliquiſti, inter undas ne pugnam fortiorem edideris, an in terra vocem emiſeris.* Ubi Vorſt. ex codice ſuo, *miſeris*, quod eodem redit. Liv. lib. V. cap. 51. *Quam ſpreta vox coelo emiſſa de adventu Gallorum?* & ita ſaepe Livius, Cicero & alii. Vide ad Phaedr. IV. fab. 10. Flor. IV. 10. *Adeo res miraculo fuit, ut unus ex Barbaris miſerit vocem, Ite*, &c. Propert. IV. eleg. VII. II.

Spiranteſque animos & vocem miſit.

pavorem vero intercludere vocem multis exemplis compilatis oſtendit Alardus ad Valer. Flac. V. 374. BURM.

Ne quid triſtius] Metellus in Sylla apud Plutarch. eſt vice commentarii. BOURDEL. Vide Gronov. ad Tacit. I. Ann. 41. & mox cap. ſeq. *ſi quid triſtius paras.*

Scilicet contra nos, &c.] Miror non viſum eſſe, quod ſubeſt. Lege, *ſcilicet contra quas, ſi nihil aliud, virilis ſexus eſſet.* Piccart. Pericul. Critic. cap.

auxiliaretur. Et praecincti certe altius eramus: immo ego ſic jam paria compoſueram, ut, ſi depugnandum foret, ipſe cum Quartilla conſiſterem, Aſcyl-

cap. XVII. ERHARD. Douza edidit, *contra nos, quibus, ſi nil aliud, virilis ſexus eſſet, quod auxiliaretur;* quae duo ultima verba ignorant antiquae editiones, ſed Tornaeſius margini adjecit. Adſcripſerat autem codici ſuo Douza legendum, *virile*, quod qua ratione Frellon. aut Schonwetterus Typographus in textum recipere potuerint, cum in Praecidaneis nulla τῷ *virile* mentio fiat, miratur Hadrianides, niſi quod Schonwetteri editio ſit curata a viro, qui familiariter Douza utebatur. tres autem voculas, *ſcilicet contra nos*, ut Gloſſema ejicit Rutgerſ. lib. VI. Var. Lect. cap. 8. & legit, *ſi quid vellent conari infirmiſſimae. ſi nihil aliud, certe virilis ſexus eſſet.* Barth. Adverſ. lib. XXI. cap. 16. ejicit ſolam vocem *nos*, & legit, *ſcilicet contra, ſi nihil aliud, virilis ſexus eſſet;* quem & vide ad Stat. lib. IX. Theb. verſ. 609. *contra nos, ſi nihil aliud, virilis ſexus eſſet, ut praecincti* &c. Leidenſ. An autem mox *ſexus* an *ſecus* praeſtet, v. Gronov. ad Liv. lib. XXVI. cap. 47. & Gell. lib. II. cap. 13. & Pincier. Parerg. lib. IV. cap. 31. Ad rem facit Apuleji locus lib. I. Metam. *Proclamares ſaltem ſuppetiatum, ſi reſiſtere vir natus mulieri nequibas;* Ita enim legendum, non *vir tantus; natus* enim ſexum notat. Ampl. Cuperus etiam malebat, *ſi nihil aliud, virilis ſexus eſſet.* ſic Seneca II. Contr. 15. *qui impudicos, ſi nihil aliud, verecundia annorum removeant.* Liv. V. 2. *qui, ſi nihil aliud, admonent Collegas.* & inf. cap. CXIV. & centum locis illae formulae, *ſi nihil aliud, ſi nihil amplius*, &c. quare hic nova producere, poſt illa, quae dedi ad Quinct. I. Decl. 9. & III. 9. & ad Sueton. Caeſ. XX. ſupervacaneum puto. Anonym. legebat, *quibus ſi nihil aliud virilis ſexus. ſexus* in genitivo capiebat, reliqua delebat BURM.

Virilis ſexus eſſet] Alii, *virilis ſexus, ſed & praecincti.* Pith. alii, *at praecincti.* PATISSON. Alii, *eſſet, quod illis auxiliaretur. Et.* TORNAES. *Secus* citra ullam dubitationem legendum eſt. Videatur Scaliger lib I. Auſon. lection. cap. 27. & Elias Vinetus Comment. ad Auſon. WEITZ. *Virile ſecus*, ex ſcriptis unus: quadrat utraque lectio. Varro lib. VI. de LL. *Secus pro ſexus, neutrius generis & unius caſus.* Chariſius: *Secus neutrius generis nomen: unde & Salluſtius virile ſecus dixit, hoc eſt virilis ſexus, quod per omnes caſus integra forma declinatur.* Exſtat iſte Salluſtii locus apud Macrobium lib. II. Sat. cap. 9. *At Metellus in ulteriorem Hiſpaniam poſt annum regreſſus, magna gloria, concurrentibus undique virile ac muliebre ſecus, per vias & tecta omnium viſebatur.* Apul. lib. II. de Habit. Doct. Plat. *Et qui de talibus nuptiis erant orti, ſtudiis congruentibus imbuentur, & optimis diſciplinis communi praeceptorum magiſterio docebuntur, non virile ſecus modo, verum etiam feminarum.* Plaut. Rud. Act. I. ſc. 2. verſ. 19. *Virile ſecus numquam ullum habui.* Sed mallem hic legere, *virile ſexus.* ſic Juntarum editio; & Priſcianus lib. V. ubi locum hunc citat. Janus etiam Gruterus ad oram Plauti Taubmanni, quem poſſideo, propria manu ſcripſit: MSS. *Pall. diſertim praeferunt, virile ſecus.* Legendum & diſtinguendum hunc Petronii locum ſic puto, *Quibus, ſi nil aliud, virile ſecus eſſet, quod auxiliaretur.* BOSCH.

Praecincti certe altius eramus] Parati ad pugnam. Servius ad Virgil. VIII. Aen. 724. *diſcinctos Afros.*] *Diſcinctos dixit inhabiles militiae. Omnes enim, qui militant, cincti ſunt.* Feſt. Iſidor. Horatius I. Sat. V. *Altius ac nos praecinctis*, hoc eſt, expeditioribus. Ruſinus: *Militiae cingulum non dari, niſi immolantibus, juſſit:* hoc eſt, jus militandi: nam apud Herodianum lib. II. cap. 13. ubi milites exauctoratione puniuntur, στρατιώτας κελεύω ἀποζῶσαι ὑμᾶς: & paſſim apud eumdem ἀπέζωσεν, *exauctoravit.* Hieronymus epitaph. Nepot. *Quod alteri militaverit, & ad hoc habuerit cingulum, ut miſeris ſubveniret.* Sane & Graecis εὔζωνος *ſtrenuus*, & ἐνδῦναι τὰ ὅπλα οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν, ζώσασθαι. WOUWEREN. Laſcivientes, parati ad opus, alte cincti. Sic infra cap. XXII. *Cinaedus ſupervenit myrtea ſubornatus gauſapila, cinguloque ſuccinctus.* Ibidemque cap. XXI. *Quartilla alte cincta juſſit infelicibus dari miſſionem.* Artemidorus lib. IV. Ἔδοξέ τις ἀνασειλάμενος τῆς γυναικὸς ἐπιδεικνύειν αὐτῷ αἰδοῖον. Rigaltius Not. ad Phaedrum lib. II. fab. 5. ERHARD. Hyginus fab. IX. *Quod illa cincta viri cultu eſſet.* ad quem locum vide Doctiſſ. Munkeri notas. BOSCH.

Paria compoſueram] Plinius lib. VIII. cap. 13. *Naturam ſpectaculum ſibi ac paria componentem.* PITH. Proprie de gladiatoribus. Horat. lib. I. Sat. VII.

> ----- *Bruto praetore tenente*
> *Ditem Aſiam, Rupili, & Perſi par pugnat, uti non*
> *Compoſitus melius cum Bitho Bacchius.* ----

Minut. Felix: *Hic eorum paria compoſuit.* Seneca lib. III. Controv. *Componis in domo par.* WOUWEREN. Quintil. II. Inſtit. cap. 17. *Gladiatores ſub eodem magiſtro inſtituti inter ſe componuntur.* Ita cape illa infr. cap. CXXVII. *In hoc gramine pariter compoſiti mille oſculis luſimus.* & eo ſenſu, *comparare paria* dixerunt quoque Juſtinus, & alii, ut obſer-

Digitized by Google

Aſcyltos cum ancilla, Giton cum virgine. * * Tunc vero excidit omnis conſtantia attonitis, & mors non dubia miſerorum oculos coepit obducere.

XX. * Rogo, inquam, domina, ſi quid triſtius paras, celerius confice. neque enim tam magnum facinus admiſimus, ut debeamus torti perire.

obſervavit Lipſius, & alii. BURM.

Depugnandum] Huic verbo & *conſiſtere* aliquid obſcoeni & Venerei ſubeſſe, nullus dubito, ut ſupra cap. IX. de τῷ *pugnare* docuimus. Ita ad hunc locum accommodatiſſime Plinius lib. XXI. cap. 8. *Paria componuntur, & natura atque luxuria depugnant.* *Depugnare* autem proprium arenae & Gladiatoribus verbum. Suet. Caeſ. XXXIX. *Munere in foro depugnavit Furius Leptinus.* Caligul. XIV. *Non defuerunt, qui depugnaturos ſe armis pro ſalute aegri voverent.* Cicer. V. Philip. 7. *Aderat L. Frater Gladiator Aſiaticus, qui Mirmillo Mylaſis depugnarat.* Quintil. VIII. Inſt. cap. 5. *Sic enim auditur, ut depugnares.* Etiam *ludricâ pugnâ certare*, notare docet Manutius ad Cicer. X. ad Famil. 31. *Conſiſtere* etiam proprie Gladiatores & pugnatores in vera pugna dicuntur. Quintil. Decl. III. *Pro aris & focis conſiſtimus.* Ovid. I. Art. 207.

Conſiſtes, aciemque meis hortabere verbis.

Tertul. Apolog. cap. III. *De legibus prius conſiſtam vobiſcum.* Et de Idolol. III. *De hoc quidem primo conſiſtam.* vid. & Ovid. Ep. XXI. 117. Val. Flac. VIII. 133. Liv. XLII. 58. Plin VII. 20. Juſtin. XX. 3. & alios. Ita & ad judicia tranſlata vox haec. leg. 53. ff. de *judiciis.* *Vix certis ex cauſſis adverſus dominos ſervis conſiſtere permiſſum eſt.* His contrarium eſt, *diſcedere de gradu* apud Tertull. de Pudicitia cap. VII. de qua voce *gradus*, poſtea plura. BURM.

Foret] *Eſſet* Leidenſ.

Attonitis] Rei novitate. Sen. Apoc. *Stupebant omnes novitate rei attoniti.* BARTH. Symphoſianus in Hiſt. Apollonii Tyrii: *Excidit illi pietas.* Petronius infra nomine Eumolpi de bello civili, cap. CXIX.

—— Senibus quoque libera virtus
Exciderat. ERHARD.

Mors non dubia] Ovid. *Non dubia eſt Ithaci prudentia.* BARTH. Cicer. I. Tuſc. quaeſt. *Quoties non modo ductores noſtri, ſed univerſi etiam exercitus ad non dubiam mortem concurrunt.* SCIOPP. *Indubitatam mortem* dixit Juſtinus lib. XX. cap. 8. ut recte corrigunt viri docti. Ut & lib XII. 12. BURM.

Obducere] Alii, *abducere.* PATISSION. Alii, *obducere.* TORNAES. Putſchius legit, *abducere*, ut habent quidam codices. ERHARD. Neſcio quid ſibi Putſchius velit cum ſuo *abducere*; cum nullum dubium ſit *obducere* legendum eſſe, id eſt, caligine & aeternis tenebris tegere. Lucan. lib. III. verſ. 735.

Nox ſubit, atque oculos vaſtae obduxere tenebrae.

Ita Ovidius, licet alia in re, lib. II. Met. verſ. 229.

Nam pater obductos luctû miſerabilis aegro
Condiderat vultus.

Et ita tenebrae proprie *obducere*, id eſt, tegere & obſcurare dicuntur. v. Paſſer. ad Propert. lib. III. El. XVI. pag. 505. BURM.

Rogo, inquam, domina] Forte legendum, *Te rogo, inquam, domina*, ut ſupra cap. VII. *Te rogo, inquam, mater.* vide quae nos ibi. BOSCH. *inquam* deeſt Leidenſi.

Paras] Proprium in mala re & ſupplicio verbum. Phaedr. fab. II. 4. *pernicies tibi paratur.* v. Donat. ad Terent. Andr. IV. I. 32. & IV. II. 7. Virgil. lib. I. Aen. verſ. 120. *Cui fata parant.* Ita ſaepe Horatius; ut III. od. V. & paſſim. BURM.

Conſice] Et hoc verbum ex arena ad Veneris palaeſtram turpem tranſlatum eſt. vid. Donat. ad Terent. Eunuch. V. 4. & inde *confectores ferarum* apud Suet. Neron. XII. ſimilem obſcoenitatem ſubeſſe quidam volunt verbis Suetonii in Neron. XXIX. *genus luſus excogitavit, quo ferae pelle contectus emitteretur e cavea, virorumque ac foeminarum ad ſtipitem deligatorum inguina invaderet, & cum affatim deſaeviſſet, conficeretur à Doryphoro liberto.* Sed Paedagogus non ut me praetextatorum verborum indiculum confeciſſe probet, ſed ut ſuam in illis enotandis induſtriam notet, inter illa tamen nullum probet, quod aperte & Latine rem turpem ſignificat, niſi in Lucilio, ubi *cunnum* pro *lumbum* alii probant, quod illis relinquo, ut & carmen Toſcani, quod laudat ut venere ridente natum, in quo *mentula* a *mente* derivatum occurrit, quales voces nullae in Petronio. Deinde an etiam ridentibus Muſis verſus ille natus mancus?

Protinus ut dominae eſt dextra tepefacta calenti.

BURM.

Torti perire] Alii, *tenti perire.* TORNAES. Alii, *tenti.* PATISSON. Lege, *torti abire*, id eſt, mori. petit ne diu ſe torquere velit. Feſt. *Abitionem antiqui dicebant mortem.* Schopp. Veriſim. lib. II. cap. 14. & in Arte Critica. An *torti*, id eſt, in tortura? an ex v. c. qui habet, *tenti*, legendum eſt, *lenti*, ut opponatur τῷ *celerius*, quod prae-

periri. * * Ancilla, quae Pſyche vocabatur, lodiculam in pavimento diligenter extendit. * Sollicitavit inguina mea, mille jam mortibus frigida. * Operuerat Aſcyltos pallio caput, admonitus ſcilicet, periculoſum eſſe alienis intervenire ſecretis. * duas inſtitas ancilla protulit de ſinu,

praeceſſit? Deinde apageſis, Schoppi, cum tuo *abire*, aut abi in malam crucem. *Perire* eſt mori, ſed morte violenta. Docet nos Plautinus iſte verſus Captiv. Act. III. ſcen. 5.

Qui per virtutem peritat, pol non interit.

ERHARD. Cum MSS. cod. *tenti perire* edi curavimus. Videbat enim Aſcyltos ancillam, quae volebat in pavimento lodiculam extendere. *Extendit in lodicula* ſupplicium eſt, quod vocant, *tympanum:* de quo nos copioſe in ſingulari libro *de ſuppliciis.* BOURDEL. Heſych. Τύμπανον, ᾧ αἱ Βάκχαι κρούουσι, ἢ εἶδος τιμωρίας. Ariſtoph. in Plut. Caſaub. ad Suet. Tangunt literae ſacrae, ut Macchab. IV. cap. 6. V. Barth. ad Stat. lib. IV. Theb. v. 615. & lib. XII. Adverſ. cap. 2. & quae diximus ad Sueton. Aug. LXX. BURM.

Pſyche] De Pſyche vide Fulgent. Mythol. & Apul. in Metamorph. DANIEL.

Lodiculam in pavimento extendit] Cubilia quippe antiquorum veſtibus & tapetibus ſolum ſternebantur. Multa paſſim exempla, quae ſuo loco illuſtrabuntur. Barth. ad Claudianum n. 1173. ERHARD.

Sollicitavit inguina mea] Martial. lib. XI. Ep. 123.

---- inguina ſaltem
Parce fututrici ſollicitare manu.

Ovidius III. Amor. Eleg. VIII. verſ. 44.

Molliter admota ſollicitare manu.

Horatius lib. IV. od. XIII.

Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum ſollicitas.

WOUWEREN. Verbum proprium in hac incitandi ad Venerem notione. Martial. lib. VI. Epigr. 71.

Tendere quae tremulum Pelian, Hecubaeque maritum
Poſſet ad Hectoreos ſollicitare toros.

Ramirez ad Martial. lib. III. Epig. 75. n. 3. Maximianus Etruſcus Eleg. 4.

Contrectare manu coepit flagrantia membra,
Meque etiam digitis ſollicitare ſuis.

ERHARD. Verbum eſt impuritatis, ut apud Virgil. III. Georg. 130. Horat. od. 13. lib. IV. Ovid. Triſt. lib. II. BOURDEL.

Mille jam mortibus] *Mortes* capio pro mortis generibus. Et ad hunc locum reſpexit Saliſberienſis lib. VI. de Nug. Cur. cap. 3. *Et quiſque mortes mille circa tempora ſua erraſſe gloriatur.* Zinzerling. Miſcellan. Critic. lib. V. cap. 4. Lege, *mille jam motibus*, proprio militiae Venereae verbo. Ovid. lib. II. Eleg. X.

At mihi contingat Veneris langueſcere motu.

Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. III. epig. 75. n. 3. Imo, *mortibus*, id eſt, coïtibus, ſtragibus Veneriis. Sic infra cap. CXXIX. eadem tranſlatione uſus inquit; *Vulnerata eſt pars illa corporis, qua quondam Achilles eram*, id eſt, inutilis ad Venerem reddita. Martial. lib. III. Epig. 75.

Sic quoque non vivit ſollicitata Venus.

ERHARD. Corrigunt, *motibus.* Sed mihi *mortibus* arridet: in quo verbo latet languor ille Venereus, & impotentia. Ovid. lib. III. Amor. 7.

Noſtra tamen jacuere, velut praemortua, membra.

Propert. lib. I. El. 10.

Cum te complexa morientem, Galle, puella
Vidimus.

Ubi vide, quae notat Paſſeratius. & quae Gonſales infra ad cap. CXXIX. ita & Hebraeos loqui docet Druſius Quaeſt. Hebraeis III. 61.

Frigide] Vide titulos juris canonici, *de frigidis & maleficiatis.* ERHARD. Apud Juvenalem.

---- --- Friget exiguus cum ramice nervus,
Et, quamquam toto palpetur nocte, frigebit.

Iſtud Satyricae vel potius Cynicae obſcoenitatis. J. RICH. Peccaret in metrum, ſi ita dediſſet, Juvenalis. *jacet* & *jacebit* legitur, & hoc proprium in hac re verbum. vide Ovid. III. Amor. VII. 65. & 69. Et *frigida* conveniens quoque nomen languori. Virgil. III. Georg. 97. *Frigidus in Venerem.* ubi v. Cerdam. ita Ovid. II. Am. I. *non frigida virgo.* BURM.

Admonitus] *Commonitus*, periculo ſuo ob nocturnas religiones inſpectas ANONYM. Haeſit vir doctus, quia neſciebat a quo eſſet *admonitus*, ut inf. cap. XXV. Quartilla a Pſyche *admonita* dicitur. ſed haec hujus verbi vis & uſus, ut notemus alicui, re aliqua viſa vel audita, in memoriam praeterita revocari. Vide egregie Gronov. Diatrib. Stat. cap. 49. BURM.

Periculoſum eſſe alienis intereſſe ſecretis] MS. *alienis intervenire ſecretis.* ita & quaedam editiones legunt. TORNAES. Alii, *periculoſum eſſe alienis.* Pithoeus. alii, *periculoſum intereſſe alienis ſecretis.* PATISSON. Pomponius lib. 36. ff. de Regul. Jur. *Culpa eſt, immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti.* BOSCH.

Inſtitas] Segmenta & limbi, ſive ſint aſſuti veſtibus, ſive non ſint: item faſciae, quibus lectus tenditur. GLOSS. In veteri Lexico, pro *de ſinu*, ſcriptum eſt, *de ſura*; aitque, *inſtitam interdum ſignificare*, *qua* ma-

Digitized by Google

nu, alteraque pedes noſtros adligavit, altera manus. * Aſcyltos, jam deficiente fabularum contextu, [a] Quid ergo? inquit, non ſum dignus, qui bibam? [b] Ancilla riſu meo prodita comploſit manus, & [c] Adpoſui quidem, inquit, adoleſcens: ſolus tantum medicamentum ebibiſti? [d] Itane eſt, inquit, Quartilla? quidquid ſatyrii fuit, Encolpius ebibit? * [e] non indecenti riſu latera commovit. * Ac ne Giton quidem ultimo riſum tenuit, utique poſtquam virguncula cervicem ejus invaſit, & non repugnanti puero innumerabilia oſcula dedit.

a ASCYLTOS. b ENCOLPIUS. c PSYCHE. d QUARTILLA. e ENCOLPIUS.

XXI.

manus ligant vel pedes, ut de Lazaro in Euangelio ſcribitur. Prodiit ligatus pedes & manus inſtitis. Vid. Papiam & Fratris notas. PUTEAN. *Inſtitas* dicimus ſegmenta & limbos, ſive ſint aſſuti veſtibus, ſive non ſint, ut Scribonius Largus dixit, *Ventrem conſtringendum inſtita bona.* Et Hieronym. *Lazarus inſtitis vinctus jacuerat in ſepulchro.* Cujac. Obſervat. lib. XII. cap. 24. Johannis cap. II. *Ligatus manus & pedes inſtitis.* Irenaeus Lugdunenſis lib. IV. cap. 49. *Exivit mortuus colligatus pedes & manus inſtitis.* Papias; *Sunt parvae linteolae, quae mortuum involvunt.* ERHARD. Onomaſticon: *Inſtita*, [illegible]. Arnoldus Bonaevallenſis de Operibus ſex dierum: *Haec prima animae mors, qua, deſerente eam Deo, ipſa quaſi criminum inſtitis connexa remanet & ſepulta.* Graeci περιχιτώνιον appellant, quod togae ſubſuebatur. Hac honeſtae matronae utebantur. Horat. I. Sermon. Satyr. II.

------ *Sunt, qui nolint tetigiſſe, niſi illas,*
Quarum ſubſuta talos tegit inſtita veſte.

Et Ovidius lib. I. de Arte amandi, verſ. 31.

Eſte procul vittae tenues, inſigne pudoris,
Quaeque tegis medios, inſtita longa, pedes.

Et iterum lib. II. verſ. 599.

En iterum teſtor; nihil hic, niſi lege remiſſum.
Luditur en noſtris inſtita nulla jocis. WEITZ.

De ſinu] Alii, *de ſura.* TORNAES. Legunt aliqui *de ſura*: ſed male: Non enim diceret Latiniſſimus auctor, *protulit de ſura*, ſed *ſolvit.* Infra, cap. CXXXI. *Illa de ſinu licium protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit meam.* Multa in ſinum condebant, quae ſecum portare erat neceſſe. Ramirez ad Martial. lib. I. Epig. 6. n. 4. ERHARD. Conſentiunt MSS. Cod. cum hac Lectione, quam qui mutare auſi, indignum facinus commiſerunt. Retinui autem lectionem priſcam, *de ſinu.* BOURDELOT. *De ſura* alii: Leid. & tres alii, *protulit de ſinu*, uti infra cap. CXXXI. & cap LI. *Deinde martulum de ſinu protulit.* Mallem hic, *marculum*, quod in aliis; & ab Iſidoro, pro malleo puſillo dici, obſervatum eſt. BOSCH. Utraque lectio habet, quo ſe tueatur, nam & in ſinu, & ad ſuram condebant puellae quae clam volebant aliquo perferre. Ovid. III. Art. 621.

Conſcia quum poſſit ſcriptas portare tabellas,
Quas tegat in tepido faſcia lata ſinu.
Quum poſſit ſura chartas celare ligatas,
Et vincto blandas ſub pede ferre notas.

ubi vide adnotata. *de ſinu lucernam protulit* infr. cap. LXIX. BURM.

Quid ergo] Forte, *quid ego.* ERHARD. Male; v. ſupra ad cap. IV.

Comploſit manus] Supra cap. XVIII. *Comploſis deinde manibus.* Infra cap. XXIV. *Comploſit Trimalcio manus.* Iterum cap. XXXIV. *Comploſit Trimalcio manus.* Ubi male alias, *compoſuit.* Geſtus eſt aliquid dicturi, aut orationem orſuri. ERHARD.

Riſu meo] *Riſu ſuo* Leidenſ.

Et, Appoſui quidem adoleſcens] Lege, *& Appoſui quidem adoleſcens. Solus tamen medicamentum ebibiſti.* Sine dubio vera lectio. Appoſui, inquit, potionem, quam tu totam obduxiſti. WOUWEREN. Scribendum, *& appoſite equidem, Adoleſcens, ſolus tantum medicamenti ebibiſti.* Cur appoſite medicamentum hic dicatur ebibiſſe, e ſuperioribus liquet, ubi frigebat ad venerem Encolpius; *appoſite*, ut apud Gell. lib. II. cap. 23. *Quod Menander praeclare & appoſite, & facete ſcripſit, id Caecilius nequaquam potuit enarrare.* HEINS. Non potui probare Heinſii intempeſtivam medicinam. *Appoſui*, ſcilicet Satyrium, ut omnibus facultas eſſet inde bibendi. *Poni* autem, & *apponi*, verba propria ſunt in vinis & aliis, quae potanda convivis dantur. Vid. Ser. ad Virg. lib. I. Aen. 706. & Heinſ. ad Ovid. lib. I. Art. amat. verſ. 231. Cicer. IV. Verr. 22. *Appoſuit patellam, in qua ſigna erant egregia.* Plin. XIV. 15. *quo tempore quatuor genera vini adpoſita conſtat. Appoſuit quidem adoleſcens*, Leidenſ. BURM.

Tantum] Alii, *tamen.* PATISSON. Ita & Leidenſ.

Satyrii] Vid. P. Aeginet. lib. I. cap. 36. BARTH. *Saturei* Leidenſ.

Latera commovit] Habitu criſſantis. ANONYM.

Ultimo riſum tenuit] Samb. *ultimus riſit.* PATISS. *Ultimo*, id eſt, tandem, denique. ERHARD. *ac ne Giton quidem etiam ultimo*, Colbert.

cui

Digitized by Google

XXI. * Volebamus miſeri exclamare, ſed nec in auxilio erat quiſquam, & hinc Pſyche acu comatoria cupienti mihi invocare Quiritum fidem

cui a fine hujus capitis deerant, uſque ad initium cap. XXIV. contra in Leidenſ. hinc *ac ne* deerant cap. XXI. *ultimo* occurrit & cap. LXIX. BURM.

Oſcula] Tacit. IV. Ann. Laſciva oſcula flagitii blanditias appellat. unde Ovid.

Oſcula qui ſumſit, ſi non & caetera ſumſit,
Haec quoque, quae ſumſit, perdere dignus erat.

Quin & veteres oſculo pudicitiam deſignari putabant. Unde quaerit Alciatus, an ſponſae propter oſculum libellus repudii mitti poſſet. Athenaeus lib. IX. 16. refert de columbis, foeminas non prius toleraturas mares eſſe, quam baſiolis appetitae fuerint: canunt & Poëtae Mnemoſynem novem Muſas ex novem Jovis oſculis concepiſſe. Oſculam etiam ſummo honoris loco habitum fuiſſe conſtat, ex leg. I. Cod. de domeſt. & protect. DUPEYRAT.

In auxilio] Petroniana locutio: Infr. cap. LXXIX. *Neque fax ulla in praeſidio erat.* BURM.

Et huic Pſyche] MS. *& hinc Pſyche.* TORN.

Acu comatoria] *Acus comatoria*, aut crinalis, calamiſtratorium, ad crines diſtinguendos in mundo muliebri. GLOSS. Apul. *Acus crinalis*, lib. VIII. Mil. *Acu crinali de capite prompta.* Martiano Capell. *crinalis ſpica.* Varii uſus hae aciculae: nam acu ſcalpebant. Feſtus, *Cnaſonas, acus, qua mulieres ſcalpunt caput.* Acu crines fingebant, quae καλαμίς. Juvenalis Satyr. II. verſ. 93.

Ille ſupercilium madida fuligine tinctum
Obliqua producit acu, pingitque trementes
Attollens oculos ----

Vide Ovid. Amor. lib. I. Eleg. 14. In Iſidori Gloſſis: *Acus, calamiſtratorium.* Xiphilinus: Βελόνῃ, ᾗ τὰς τρίχας ἀνῆγεν. Martialis lib. VI. Epigr. 66.

Unus de toto peccaverat orbe comarum
Anulus, incerta non bene fixus acu.

Iſidorus libro XIX. *Acus ſunt, quibus in foeminis ornandorum crinium compago retinetur, ne laxius fluant.* Lucill. *Diſcerniculum.* Tertull. de Poenitentia cap. XI. *Cedo acum crinibus diſtinguendis.* Hieronymus adverſus Rufinum: *Fecerunt hoc & Fulvia in Ciceronem, & Herodias in Joannem, quia veritatem non poterant audire, & linguam veriloquam acu diſcriminali confodiebant.* Ergo acum diſcriminalem innuit Xiphilinus, qui de eadem Fulvia: καὶ ταῖς βελόναις, αἷς ἐς τὴν κεφαλὴν ἐχρῆτο, κατεκέντησε. Acus illas gemmis ornabant. Ulp. leg. 25. §. 10. de aur. & arg. leg. WOUWEREN. Quintilian. lib. II. cap. 5. BARTH. (quem etiam vide lib. XXI. Adv. 6.) Acus ad crines diſtinguendos in mundo muliebri. Colvius Notis ad Apulej. VIII. Metamorph. qua ornatrix utitur. Cujac. Obſervat. lib. II. cap. 16. Claudianus de Rapt. Proſerp. lib. III.

Illi multiplices crinis ſinuatur in orbes
Idalia diviſus acu ----

Juvenal. Sat. VI. verſ. 498.

Emerita quae ceſſat acu.

id eſt, ab officio coſmetae & ornatricis, quae crines acu concinnat. Parrhaſius in Claudian. Vide Bernartium in Statii Silv. lib. I. Silv. 2. Scalig. ad Feſtum, Rader. ad Martial. lib. XIV. Epigr. 21. ERHARD. *Acus*, poſita inter ornamenta muliebria in leg. 25. §. 10. ff. de auro & argent. leg. ea eſt, qua, ut inquit Feſtus, *ſarcinatrix vel ornatrix utitur.* Nam ea eſt in duplici uſu mulieribus; tum ut veſtes & hujuſmodi ornamenta conſarcinentur (quae vulgaris eſt ſignificatio) tum ut capilli diſcernantur. Ovid. lib. I. de Arte verſ. 519.

---- ---- Minoida Theſeus
Abſtulit à nulla tempora comtus acu.

Et lib. I. Amor. Eleg. XIV.

Non acus abrupit, non vallum pectinis illos.
Ornatrix tuto corpore ſemper erat.

Et paulo poſt:

Erudit admotas ipſe capillus acus.

Et Martialis lib. XIV. Epigr. 24.

Tenuia ne madidos violent bombycina crines,
Figat acus tortas ſuſtineatque comas.

Ideoque *acus crinalis* dicitur Apulejo lib. VIII. Metamorphoſ. & *diſcriminalis* D. Hieronymo adverſus Rufinum. Idem in cap. 3. Eſaiae: *Habent acus mulieres, quibus ornatorum crinium compago retinetur, ne laxius fluant, & in ſparſos diſſipentur capillos.* WEITZ.

Comatoria] Sic Phaedra Hippolyti amore furens, cum nullam malo levationem nanciſci poſſet, crinali acu myrti folia transfigebat, inſaniam ſuam oblectans, ut ſcribit Pauſanias in Atticis & in Corinthiacis. Acus autem mulieres olim tuliſſe *Cnapſonas*, quibus ſcalpebant caput, teſtis eſt Feſtus in verbo *Cnapſones.* dicebantur etiam *diſcernicula.* Lucilius:

Emplocamo digitos, diſcerniculumque capillo.

Fuitque munus illud peculiare, ut quaedam ancillae nihil aliud quam ornatrices eſſent, ut patet ex hac veteri Inſcriptione (Gruter. DLXXIX. I.)

CINERIBUS. HAMILLAE.
ALPIONAE. QUINTAE.
ORNATRICIS.
FESTUS. M. SEPTIMI.
GALLI. DISPEN.
CONTUBERNALI B. M. FECIT.
ET. SIBI.

Cae-

Digitized by Google

fidem malas pungebat; illinc puella penicillo, quod & ipſum ſatyrio tinxerat, Aſcylton opprimebat. * Ultimo cinaedus ſupervenit myrtea ſubornatus gauſapila, cinguloque ſuccinctus, modo extortis nos clunibus ceci-

Caeterum ejusmodi acum mulieres cum margarita habere ſolebant. illaque inter ornamenta refertur ab Ulpiano in l. 25. §. 10. de Aur. Arg. mund. DUPEYRAT. Suidas; Κομμωτίζω, τὸ ἐπιμελοῦμαι. Κομμὸς, περίεργος κόσμησις. Vetus Gloſſarium MS. Κομμὸς, ἡ μεγαλοφροσύνη, καὶ ἡ περιφάνεια. Κομμοῦν, τὸ σῶμα ἀσκίζειν, ἐπεὶ κομμωτικὴν λέγουσι τὴν κοσμοῦσαν καὶ ἐμπλέκουσαν. Rigaltius ad Artemidor. p. 8. & p. 59. Aemil. Portus Not. in Suidam. WEITZ.

Invocare Quiritium fidem] Cum in extrema calamitate conſtituti populi opem & auxilium implorare vellent, clamabant, *Porro Quirites.* cujus rei exempla protulit Turneb. in Adverſar. lib. XIII. cap. 32. & Theod. Canterus Var. Lect. lib. I. cap. 3. Vid. ſupr. cap. IX. practerea. ERHARD. *Quiritum* Cod. Leid. Tornaeſ. & alii. & ita Horatius & alii.

Acu pungebat] Forte, *pingebat*; *acu pingere*, Juvenal. Sat. II. verſ. 94. DANIEL. Male P. Daniel *pingebat* mavult: hoc enim rectum eſſet, ſi de ornatrice ageretur. Sed quum hic de tormentis & malis modis, quibus foeminae viros accipiebant, agatur, *pungebat* eſt retinendum. An opus eſſet *Quiritum fidem* invocare, quia pingeretur acu? BURM.

Penicillo, quod] Dicitur enim *penicillus*, & *penicillum*, in utroque genere flexionis ſecundae. ERHARD. Vide Savaron. ad Sidon. Apoll. VII. 3.

Myrtea ſubornatus gauſapila] Horat. lib. III. Od. XIV. verſ. 22.

Myrteum nodo cohibere crinem.

Porphyrio: *Colorem myrteum in crinibus hodie quoque dicunt, qui medius eſt inter flavum & nigrum.* non autem in crinibus ſolum dicebatur, ſed in aliis quoque rebus. Scalig. in Catull. *Myrtea* dicitur de colore fructus myrtei maturi. *Myrteus* etiam color in equis à Palladio lib. IV. cap. 13. numeratur. Iſidor. lib. XII. cap. I. explicat *colorem preſſura in purpura.* Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 7. ERHARD. Poſt Horatii & Porphyrionis verba addit Dupeyratius: at clariſſimum Europae lumen ad illud Tibulli III. IV. 28.

Spirabat Tyrio murrhea,

ubi *myrtea* docte legit &c. Salmaſ. ad Lamprid. Diadum. cap. II. & ad Alex. Sever. XXVII. intelligit *paenulam gauſapinam. Murtea* Scaliger. BURM.

Satyrio] *Saturio* Tornaeſ. & Leid.

Subornatus] Ornatus & inſtructus. Cic. I. de Legib. *Homo a natura ſubornatus in vitam venit.* Tertullian. de Praeſcript. adverſus Haeret. *Ipſae denique haereſes à Philoſophia ſubornantur.* ERHARD.

Vide Inſr. cap. XL.

Gauſapila] Straguli genus, inter flavum & nigrum. GLOSS. Alii *Gauſapina.* PATISSON. Gloſſar. *Gauſapa.* [illegible] παλλίον. Martial. mappa; lib. XIV. Epig. 138.

Nobilius villoſa tegant tibi gauſapa citrum.

Horat. Sat. VIII. lib. II.

Gauſape purpureo menſam perterſit.

Sed hoc pueri norunt. WOUWEREN. Jungerman. legit, *gauſapina*, ut apud Martialem. Putſchius, *gauſapa*; quod apud Priſcianum reperitur. illi adſtipulantur veteres quidam codices, & Jacob. Gaudenſis lib. III. Aerar. aurei; *Gauſapina, paenula.* hinc ipſe Petronius de Trimalcione cap. XXVIII. *Involutus coccina gauſapa.* Quoddam exemplar etiam habet *gauſapia.* Priſcanus lib. IV. *Antiquiſſimi & hic gauſapes, & haec gauſapa, & hoc gauſape, & plurale neutri, haec gauſapa, quaſi à nominativo gauſapum protuliſſe inveniuntur.* Huginitio in Dictionar. *Gauſape, pis, neutro genere mantile, & invenitur pro quodam genere pallii. & quum deberet regulariter facere ablativum in i, frequens uſus habet ut faciat in e tantum, & ab iſto ablativo fit plurale gauſapa. nam à gauſapi gauſapia deberet eſſe, & non gauſapa.* Vide mihi imperitiam & barbariem jam illius ſaeculi. ERH. Romae plebs fuſcis paenulis, vel lacernis, ibat induta vulgo; milites vero & famuli lautiores ruſſis. Martialis de Canuſinis lacernis vel paenulis, lib. XIV. Epig. 127.

Roma magis fuſcis veſtitur, Gallia ruſſis:
Et placet hic pueris militibuſque color.

Servi enim eodem habitu, quo milites, ſaltem honeſtiorum. Seneca III. de Benef. cap. XXVIII. *Quo te paenulati iſti in militum quidem non vulgarem cultum ſubornati; quo, inquam, te iſti efferunt?* Caeterum paenulae illae militares, & ſerviles, & plebejae omnes cinctae. Hinc apud Gellium lib. XIII. cap. 20. *Piguit ſaltem vos paenulatos cinctoſque eſſe.* Petronius hic; qui *gauſapinam*, paenulam intelligit. Salmaſ. Not. in Spart. Hadr. cap. III. Lamprid. Diadum. cap. II. docet, paenulas *gauſapinas* eſſe dictas, quod in modum gauſaparum textae eſſent. WEITZ. Vide Ferrar. de Re Veſtiar. part. II. lib. II. cap. 6. Subornatus tunica gauſapina villoſa, myrtei coloris: Tunica enim induti ſuccincta exoleti ut plurimum miniſtrabant. Senec. de Brevit. Vit. cap. XII. *Cum videam quam ſolliciti argentum ordinent, quam diligenter exoletorum ſuorum tunicas ſuccingant.* HEINS.

Cinguloque ſuccinctus] Seneca de Brevit. vitae cap. XII. WOUWEREN. In Geſtis Romanorum, quae vo-

cecidit, modo baſiis olidiſſimis inquinavit; *donec Quartilla balenariam tenens virgam, alteque ſuccincta, juſſit infelicibus dari miſſionem. *Uterque noſtrum religioſiſſimis juravit verbis, inter nos periturum eſſe tam horri-

vocantur, cap. 60. de Roſimunda curſatrice; *Abibat ante eam, zonam de ſerico projecit. Quam cum vidiſſet, inclinavit ſe & eam levavit, ſe ſuccinxit.* Alluſit Gregorius Magnus in Moral. *Succingite lumbos veſtros in caſtitate.* ERHARD. vide quae compilavit undique Oezel. ad Minuc. Fel. cap. XXI.

Extortis clunibus] Alii, *extectis.* TORNAES. Arnob. *Laſcivia*, inquit, *deinde luxuriantes adſumpta, huc atque illuc clunes torquent.* PITH. Puto legendum, *ex totis*, niſi *extortis* ſignificet expreſſis. *Inquinare* Feſto à *cunire*, quod eſt ſtercus facere. DUPEYRAT. Quidem libri habent, *extectis.* puto legendum, *exertis.* Putſchius. ERH. *extritis.* ANON. *Extortis*, eſt luxatis, ita ut nulla opus ſit correctione. Contrarium eſt ſequenti capite, *clune agili.* Infra Fragm. Tragur. cap. LXVIII. *De Ulyxe, quemadmodum ille Cylops pollicem penicillo extorſit.* Seneca aequalis noſtro auctori, Epiſt. 104. *Fregit aliquis crus, aut extorſit articulum.* v. Munck. ad Hygin. fab. 57. *extritis* eſſet ut cap. XXIV. *clunibus baſiisque diſtrivit.* *ſed *extortis* poſſet etiam pro varie motis explicari, ut in loco Arnobii a Wouwerlo ad cap. XXIII. citato, *huc atque illuc clunes torquet.* alio ſenſu *extortam puellam* dixit Juvenal. VIII. 33. BURM.

Cecidit] Verbum praetextatum. v. Schopp. ad Priapeia, carm. 12. & 25.

Baſiis olidiſſimis] Propter oris ſtuprum & fellationem. Martial. lib. XII. Epigr. 59. *Hircoſo premit oſculo.* Petron. infra de altero cinaedo, cap. XXIII. *Immundiſſimo me baſio conſpuit.* Dixi ſupra. ERHARD.

Ballenariam virgam] Quae è cartilagine balenarum fit, qua Athletarum reliquaeque hujuſmodi certationes dirimebantur. GLOSS. Alii, *belluatam.* Alii *venenatam.* Quid ſi *balenatam*, è balenae fetis confectam, quales in Gallia & Batavia geſtari ſolent à nobilibus foeminis equo vectis. *Venenatam*, φαρμακώδη. Noricis *Belenus*, Deus. Pithoeus cap. 4. lib. 1. TORN. Quid ſi, *Balenariam?* Nimirum, ut ab arena *arenarius*: à verbena, *verbenarius*: ſic à balena, *balenarius.* RICHARD. Hygin. lib. II. Aſtronom. cap. 7. *Nonnulli, cum faciunt caduceos, duos dracones implicitos virgula faciunt: quod initium Mercurio fuerat pacis. Ejus & athletae, & in reliquis hujuſmodi certationibus virgula utuntur.* Serv. ad Virg. IV. Aeneid. verſ. 242. *Hodieque* (inquit) *tam athletarum, quam gladiatorum certamina virga dirimuntur: & praefecti gentium Maurorum cum fiunt, virgam accipiunt & geſtant.* PITH. Legendum exiſtimo, *bellutam tenens virgam*, ut faſcinum ſeu veretrum cinaedi intelligat. Feſt. *Bellutus. beſtiae ſimilis.* Videndus Varro. *Belluti homines* homines carnales, in quibus ſola carnalis materia, nihil ingenii. DUPEYRAT. Alii, *balenatam tenens virgam*, quae (ut opinor) è cartilagine balenae fit, qualia videmus calatorum Eccleſiae commentacula, ut veteres appellabant. Turneb. lib. IV. cap. 7. Mos iſte athletarum & gladiatorum certamina virgis dirimendi hodieque durat. vide Savaronem in Sidonii lib. II. ep. 2. ERHARD. *Ballenatiam* Ed. Hadrian. *Balenaciam* Leid. Claver. ad Perſ. Sat. IV. pag. 186. *Balanatam*, id eſt, medicatam. forte reſpicit ad Circes virgam, de qua Ovid. XIV. Met. 278. ſic & Pallas virgam auream tenet, teſte Athenaeo lib. IX. 17. De domino ſervorum Juvenal. XIV. 65.

Vox domini facit inſtantis, virgamque tenentis.

Graeci ῥαβδονόμοι vocant vid. Sophocl. Trach. vſ. 521. BURM.

Miſſionem dari] Ad victos gladiatores pertinebat: illius effectus, ut ab imminenti periculo & in eum diem duntaxat liberarentur. GLOSS. Apul. lib. II Metam. PITH. Livius, *Gladiatores dando, modo vulneribus etiam*, *modo ſine miſſione.* ſic apud Apul. lib. II. Fotis; *Graſſare gnaviter, & occide moriturus: Hodierna pugna non habet miſſionem.* in re ſimili Petron. infra cap. CVIII. *Inbibuit Tryphaena facinus, non diſſimulata miſſione.* Lipſius Saturnal. lib. II. cap. 21. Florus lib. III. cap. 20. de bello adverſus Spartacum, ſervilis motus ducem; *Et, quod ſub gladiatore duce oportuit, ſine miſſione pugnatum eſt.* ERHARD.

Inter nos] *Inter duos* Cod. Memm. & Leid. unde Ampl. Cuperus faciebat, *inter nos duos.* Sed tunc nullam rationem Gitonis habitam fuiſſe credamus. BURM.

Horribile ſecretum] Sacrum, verendum, & quod hominum mentibus tacitam quamdam à ſe religionem incutit. GLOSS. Sacrum & ſanctum. M. Victor. lib. III.

------ attonitum venerabilis attrahit horror.

Claud. 6. Conſ. Honor. verſ. 33.

Tunc ſater horror aquis ,------

Lucan. III.

Arboribus ſuus horror ineſt. BARTH.

Palaeſtricae] *Palaeſtrica*, quae motus geſtuſque corporis format. GLOSS. Alii, *Palaeſtritae.* PATISS. *Palaeſtritae* Leid. cod. recte. Sic ſcriben-

horribile ſecretum, * * Intraverunt palaeſtricae quamplures, & nos legitimo perfuſos oleo refecerunt. Utcumque igitur laſſitudine abjecta, coenatoria repetimus, & in proximam cellam ducti ſumus: in qua tres lecti ſtrati erant, & reliquus lautitiarum adparatus ſplendidiſſime expoſitus. Juſſi ergo diſcubuimus, & guſtatione mirifica initiati, vino etiam fa-

bendum eſſe, dudum me, antequam illum vidiſſem codicem, monuit Doctiſſ. Th. Munckerus. BOSCH. Non mutandum in *palaeſtritas*, qui ſunt, qui ſe exercent in palaeſtra, de quibus hic non agitur: ſed *palaeſtricae* ſunt miniſtrae, ancillae, quae oleo perfundunt certantes. Perſius Sat. IV. 38. de athletis.

Quinque Palaeſtritae licet haec plantaria vellant.
Sed & *palaeſtritas* miniſtros unguendi fuiſſe docet Valeſ. ad Amm. Marcell. XV. 3. BURMAN.

Quamplures] Idem quod *complures*, cum qua ut notiorem vocem hanc ſaepe commutarunt librarii. Hygin. II. Aſtron. I. *Hoc ſignum, ut quamplures dixerunt, non occidit.* vide ibi Munckerum. Sed ridet, & tamquam arcanum proferri cavillatur, *quam plures* dici pro *complures.* ſed videat ad Terentii Eun. prolog. verſ. 2. *de quam plurimis* diverſas interpretum ſententias. BURM.

Legitimo] Alii, *lecythi.* PATISSON. Alii *lecythi.* Lege, *lecythino perfuſos oleo*, id eſt, balneari. λήκυθος, vas olearium. Gloſſ. Iſidor: *Lecythus, ampulla olearia.* Scholiaſtes Theocriti Idyll. II. 154. ἔλπας.] ἴσως τὴν ἔχουσαν τὸ ἔλαιον, ᾧ ἐχρῶντο ἐν ταῖς παλαίστραις. Lecythi iſthaec forma: Hac figura in veteribus monumentis & lapidibus conſpici, indicium fecit Illuſtris Scaliger.

Quod oleo uncti dimicaturi, Scholiaſtes Theocriti ad Idyll. II. v. 51. λιπαρὸν δὲ λέγει παλαίστραν, ἐπεὶ οἱ παλαίοντες ἐλαίῳ πρότερον ἠλείφοντο, εἶτα ἐπάλαιον. Hujus moris ratio apud Clem. Alex. Paedag. lib. II. cap. II. Καὶ τὸ ἔλαιον αὐτὸ ταῖς μελίτταις καὶ τοῖς ἐντόμοις ἐστὶ πολέμιον ζώοις. ἀνθρώπων δὲ, τοὺς μὲν ὀνίνησιν, ἔστι δὲ ὡς εἰς μάχην ἐξεπλίσατο, καὶ τοὺς πρότερον φίλους ἀλληλιμμένους τοῦτο ἐν τοῖς σταδίοις ἐκτρέπει εἰς τὸ τῆς ἀγωνίας πάμμαχον. Servius ineditus ex Annalib. citat. *Confricati oleo, jentati, paratique ad arma:* quod Livio, *pranſi paratique ad pugnam.* Nam pugnaturi cibis vires excitabant. Petron. cap. LXXXII. *Ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires.* Pollio Gallienis: *Militare prandium, quod dictum ab eo, quod milites ad bellum paret.* Juvenal. Satyr. XI.

—— Sic veniunt ad miſcellanea ludi.
Ubi Commentat. *Miſcellanea cibus gladiatorum,* *id eſt, ultima coena.* WOUWEREN. Unguento. Nec perfundi tantum unguentis, ſed & leniri convivae ſolebant. Vide Bezam in Annotat. ad Marc. XIV. verſ. 3. & Luc. cap. VII. Petron. infra cap. CV. *Apud communem amicam conſumpſerunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero unguentiſque perfuſos.* ERHARD. *Legitimum oleum* quidam interpretantur, ceroma; Interpretor, maſculum. Callimachus in Lavacro Palladis verſ. 29.

Τῷ δὲ νῦν ἄρσέν τε κομμίσατε μῶνον ἔλαιον.
Maſculum, ὡσαπρὸν, ἢ πεπαλαιωμένον. Theophraſtus περὶ Βέλυος. Sic *cera legitima* apud Ciceronem Verrina I. Legendus ad Horatium V. C. Daniel Heinſius. Hic autem ſcripſerunt correctores *lecitino* duplici errato. BOURDELOT. Recte expoſuit hunc locum vir ſummus Gronovius Diatr. Stat. cap. 25. Perſudit nos oleo, eodem ritu & modo, quo ſolebant athletas ex lege palaeſtrae ungere. Infr. cap. CXXXVI. *Tribus potionibus è lege ſiccatis.* Cicer. VII. famil. 6. *In omnibus meis epiſtolis, quas ad Caeſarem aut ad Balbum mitto, legitima quaedam eſt acceſſio commendationis tuae.* id eſt ordinaria, uſitata, ut Manutius explicat. Idem de Fato, cap. 2. *Prima illa, quae erant quotidiana & quaſi legitima nobis, de pace & de otio.* Eo ſenſu *legitimum flumen* Ovid. III. Amor. 6. & *legitimum carmen* Quinctil. de Inſt. Orat. IV. I. & inf. CXVII. *legitimi gladiatores.* ut *pugiles legitimi* Suet. Aug. XLV. BURM.

Utcumque igitur] Alii, *utrumque igitur.* TORNAES.

Igitur] *ergo* Leidenſ.

Coenatoria] Veſtis coenatoria, cum qua diſcumbere in conviviis ſolebant; alias toga triclinaris. GLOSS. Alii, *coenacula.* TORNAES. *Coenatoria*, ſunt veſtes, quibus in coena antiqui utebantur, ut & apud Martial. lib. X. Epigr. 87.

Coenatoria mittit advocato.
Turneb. Adverſ. lib. XIX. cap. 7. Lipſ. Saturnal. lib. I. cap. 2. veſtes epulares. Savaro ad Sidon. lib. I. epiſt. II. Pomponius in l. 33. de Aur. arg. mund. &c. leg. Dig. Imo *coenatoria*, id eſt, δειπνιτίδας. Rader. ad Mart. lib. X. Epig. 73. ERHARD.

Expoſitus] Reſpicit ad pocula quae in menſa expoſita. Juſtin. XXVI. Sueton. Caeſ. X. ubi Caſaub. vide Salmaſ. ad Jus Attic. pag. 449. & 486.

falerno inundamur. Excepti etiam pluribus ferculis, quum laberemur in ſomnum; [a] itane eſt? inquit Quartilla, etiam dormire vobis in mente eſt, quum ſciatis Priapi genio pervigilium deberi?

XXII. [b] Quum Aſcyltos gravatus tot malis in ſomnum laberetur, illa, quae injuria depulſa fuerat, ancilla totam faciem ejus fuligine longa perfri-

[a] QUARTILLA. [b] ENCOLPIUS.

486. & Ruben. I. Elect. 34. CAPER.

Guſtatione mirifica] Guſtus ante coenae exordium, ſeu prima pars coenae. GLOSS. Porphyrio ad illud Hor. libro II. Satyr. XI. *Ab ovo uſque ad mala. Ab initio coenae ad finem. Ovum enim hodie initium coenae, quippe cum in guſtu ſtatim à balneis offeratur.* Apul. lib. IX. *Ut primum antecurſoriam potionem, & inchoatum guſtum extremis labiis contigerat. Antecurſoria potio*, ut Ammianus libro XXII. *libamenta praecurſoria*, eſt autem πρόπομα. Athen. lib. XI. πρόπομά τι πρὸ τ͂ δείπνου περιεφέρετο, καθὼς εἰώθει τὸ πρῶτον. WOUWER *Guſtatio*, ſeu, ut Martial. *guſtus*, prima pars coenae, quae aliis *antecoena*. Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 7. Lipſius Antiqu. lect. lib. III. Stucklus Antiquit. conviv. lib. III. cap. I. Haec erat potio in principio menſae, quae Apulejo *antecurſoria potio*, Metamor. lib. IX. Colvius in Not. ERHARD. *Myrrhiſtica* Nob. Heinſius, pro *mirifica*; optime: Myrrham enim vino etiam infundebant veteres. Noſter in Fragmentis Satyr. *Ad libidinis incitamentum Myrrhinum ſe poculum bibiſſe.* Plinius lib. XIV. cap. 13. *Laudatiſſima apud priſcos vina erant myrrhae odore condita.* BOSCH.

Inundamur vino] Tranſlatio à fluminibus. GLOSS. *inundabamur* Memm. codex. BOSCH. *mundamur* Leidenſ.

Excepti ferculis] Brevius excepti, & accepti V. C. Savaro ad Sidon. Epiſt. 9. lib. I. BOURDEL. Sic correxi in Veriſimilibus. SCIOPP.

Cum laberemur in ſomnum] Lege, *dum laberemur*, id eſt, uſque dum. Schopp. Veriſim. lib. II. cap. 14. Nugae. Hoc dicit; cum laſſitudine veneris & ſatietate cibi dormitamus, tum ad nos converſa Quartilla inquit, &c. Scis, Schoppi, & experientia doctus didiciſti, qui humanam laſſitudinem & ſatietatem tentare ſomnus ſoleat: & quam verum ſit verbum illud patrium. *Bey leerem Bauch iſt nicht gut ſchlaffen.* ERHARD.

Etiam vobis dormire] Eleganter objurgationi inſervit particula *etiam*. Infr. cap. XCV. *Exclamat Eumolpus, etiam minaris?* Et cap. CXXXVII. *Scelerate, inquit, etiam loqueris?* Terent. Eun. IV. 4. *at etiam reſtitas, fugitive* & v. 7. *at etiam callidum credebam.* BURM.

In mente eſt] Forte, *in mentem eſt*. RITTERSH. Tertullian. de habit. Mil. cap. I. *Et adornari tibi in mente eſt?* SCIOPP. Forte, *dormire vobis eſt*, familiari Propertio & Tibullo figura. ANONYM.

Priapi genio] Priapum Veneris filium dici, conſtat ex Caſſiodoro lib. VI. in formula Rectoris provincial. de eo ſic Prudentius lib. I. contra Symm.

Scortator nimius, multaſque libidine ſuetus
Ruricolas vexare lupas, interque ſalicta
Et denſas ſaepes obſcoena cubilia crure,
Indomitum intendens animum, ſemperque paratum
Ad facinus, numquam calidis dabit otia venis.

Servius ad Virg. IV. Georg. III. *Priapus fuit de Lampſaco civitate Helleſponti, de qua pulſus propter virilis membri magnitudinem, poſt in numerum Deorum receptus meruit numen eſſe hortorum.* Alex. ab Alex. lib. III. Genial. dier. cap. ult. refert Auguſti menſe matronas Romae virilis membri figuram divinis percoluiſſe honoribus, quam extra portam Collinam ad aedem Veneris cum pompa ſacrorum deferebant, Aegyptiorum more: & mox a caſtiſſima & ſpectatae pudicitiae matrona praeter matronale decus in ſinu Veneris locabatur. DUPEYRAT.

Pervigilium] Sacrum nocturnum, quo vigiliae indicuntur, quibus Deos colebant. GLOSS. Pervigiliis deos colebant. Plautus Curcul. Act. I. ſc. 3. *Veneri pervigilare voviſti.* Aulul. Prolog. verſ. 36. *Qui illam ſtupravit noctu, Veneris pervigiliis.* Gell. lib. II. cap. 23. *In pervigilio vitiata eſt.* Suet. Calig. cap. IV. Arnobius lib. V. WOUWEREN. *Pervigilium*, παννυχίς. Henr. Stephanus in Theſaur. ling. Graec. Hujus pervigilii magna pars deſideratur. Debebatur & Veneri, quam Plautus Curcul. Act. I. ſc. 3. facete *Noctuvigilam* appellavit, triduanum. Petrus Pithoeus Not. in Pervigil. Vener. Elmenhorſt. Not. in Arnob. lib. V. Taubmannus in Plaut. Curcul. Act. I. ſc. 3. Petronius Afranius in Epigr.

Cum me ſuavis amor prenſum ſurſumque capillis
Excitat, & lacerum pervigilare jubet.

ERH. Sacra παννύχια Priapi a quo pervenuſſe ſuum Bonetius *Veneris pervigilium.* J. RICHARD.

Illa, quae injuria depulſa fuerat, ancilla] Opinor excidiſſe vocabulum & ſcribi debere, *illa, quae invitata injuria repulſae fuerat. Repulſae* certe hic locus eſt, uti liquet e ſuperioribus. ſic apud Columellam libro IX. cap. 9. *Sin autem defuit cuſtos, veius*

fricuit, & non ſentientis labra humeroſque ſcopionibus pinxit. Jam ego etiam.

velut injuria repulſa, *peregrinam regionem petit.* Ita vulgati: codex pervetuſtus, quo uſus ſum, *repulſam.* Videtur reliquiſſe Columella, *velut invitata injuria repulſae.* Ita *apes injuria contriſtatae profugiunt*, Eidem eodem libro cap. 14. HEINS. Anonymus in editione Hadrianidis, *quae injuriam repulſa tulerat.*

Diſcubuimus] *Diſcumbimus* Cod. Memm. vulgata ſatis ſana eſt. illa enim ancilla, cum qua compoſitus erat cap. XIX. & quae tentaverat ejus inguina mille mortibus frigida, ſine voluptate ſurrexerat, & ideo hanc injuriam hac ludicra pictura vindicat. *Depulſa* erat ergo a ſpe pleni coitus, & injuriam acceperat. Ita Circe deluſa cap. CXXX. *gravem ſe injuriam accepiſſe* dicit. & cap. ſeq. *injuriae heſternae memor.* BURM.

Depelli ſpe] & *a ſpe* Ciceronem dixiſſe, notant Lexicographi. BURM.

Totam faciem ejus longa fuligine perfricuit] Videatur Budaeus annotat. in Pand. & Alciatus Lexic. Plautin. in *Sublinere.* De his autem jocoſis in dormientes contumeliis, Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. III. Epigr. 42. num. 2. ERHARD. Character loci, in quo tum degebant fornices erant perpetua fuligine obliti. notum. BOURDEL.

Fuligine longa] Lege, *larga.* Jungermannus. *Longus* pro multo & copioſo, ut μακρὸς αἰὼν & πολύς. Ariſtotel. in Politic. οἱ μακρὰς αἰτίας κεκτημένοι. videndus Suidas & Etymologus. Ita Juvenal. Sat. v.

------ *Multa veteris fuligine teſtae.*

Ad rem eſt, quod infra legitur cap. CVIII. *Omnia lineamenta fuliginea nube confudit.* ERHARD. *Longa* mutari non debet, longas enim lineas per totam faciem duxerat, uſque in humeros. BURM.

Non ſentientis labra] Quia ebrii. Infra de Gynthone in lectum Aſcylti tranſlato, cap. LXXXIV. *ſive non ſentiente injuriam, ſive diſſimulante.* Geneſ. 19. verſic. 33. de Loti filiabus: *Dederunt patri ſuo bibere vinum nocte illa: & ingreſſa eſt major, dormivitque cum patre, at ille non ſenſit, nec quando ſurrexit.* Et ſtatim verſic. 35. *Dederunt & illa nocte patri ſuo bibere vinum, ingreſſaque minor filia dormivit cum eo: & ne tunc quidem ſenſit quando concubuerit, vel quando illa ſurrexerit.* ERHARD.

Sopiti titionibus] Ut e contra, *vigilantes* ſeu ardentes. GLOSS. Alii *ſcriptionibus ſopiti.* TORNAES. Locus eſt mendoſus. forte *ſcriptionibus* legendum. Nam *manus* & *frontem ſcribere* Catull. dixit, & Plaut. & Auſonius multis locis. Ad hunc pertinet locum, quod Nonius obſervavit in voce *Sublevit: Sublevit*, inquit, *ſignificat illuſit, & pro ridiculo habuit, tractum a genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur.* &c. EMMIUS. Sic ex conjectura ante multos annos reſtitueram, eamque ſibi probari Janus Douza Filius per amiciſſimum mihi hominem Ignatium Danielem J. C. renunciavit. Gruterus mavult *ſopitis titionibus. Sopitum* ſic quoque dixit infra cap. LXXXVII. *Itaque excitavit me ſopitum.* SCIOPP. Lege, *ſopitis titionibus*, ut *ſopiti titiones* contrarii ſint ardentibus & vigilantibus. Gruterus Suſpic. lib. II. cap. 3. vel, *ſopiti titionibus.* τὸ TI, quod ter ſcribendum erat, bis a librario neglectum loco depravando fuit. Humeros *ſopiti* ſive dormientis Aſcylti ancilla carbonibus pinxit. Catullus:

Frontem tabernae titionibus ſcribam,

id eſt, elogiorum carbonibus implebo. Schopp. Veriſim. lib. II. cap. 14. Recte Gruterus, *ſopiti titiones* ſunt carbones. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. III. Epigr. 42. num. 2. ERHARD. Alii, *ſopitis titionibus.* Olim cum aliis legendum putabam, *ſopiti titionibus*, hoc eſt, dormientis Aſcylti, ut reſpondeat praecedenti *non ſentientis*: Verum Nob. Nicolaus Heinſius me docuit hic legendum eſſe, *ſcopionibus*: quomodo & apud Catullum Carm. XXXVIII. ad Contubernales.

Frontem tabernae ſcopionibus pingam. BOSCH.

Locus admodum vexatus, vulgati & Leid. Cod. *ſopiti titionibus.* Scal. in ora ejus Cod. & in Catullo eſſe *ſtitionibus* notaverat. pro *ſopitionibus* acriter pugnat Franc. Ferdinandus de Cordoua Didaſcal. cap. 23. Verum Martinus Del Roa, tom. I. lib. VI. Singularium cap. 17. legit, *ſublitionibus*, a ſublinendo; prorſus infeliciter. Neque illorum interpretatio, qui *ſopiti* pro dormientis capiunt, placet: jam enim ſufficiebat *non ſentientis*, quod praeceſſerat. Heinſium malle *ſcopionibus* dicit Boſchius: ſed in notis ad Ovid. Metam. VII. verſ. 186. videtur probare *ſopitis titionibus.* Quomodo etiam auctor veterum gloſſarum legiſſe videtur, & probat Gruterus. Voſſius ad Catulli carmen 38. legit *ſopionibus pinxit.* Sed rectius putem *ſcopionibus*, qui ſunt pediculi in vitibus, quibus adhaerent acina, ut explicat Auſ. Popma ad Catonem de Re Ruſtica cap. CXIII. & ibi emendata duo Columellae ex libro XII. 30. à Scaligero loca adfert, ubi pro *ſcopionibus* male *ſcipionibus* legebatur. Apud eumdem autorem lib. XI. cap. 13. eadem vox corrupta eſt in *ſcorpiones. Deinde cum ſpinam fecerit, collectis ſeminibus ipſis, ſcopiones, ita uti ſunt, in ſuo loco perurendi ſunt.* His ergo ſcopionibus, jam peruſtis & exſtinctis, ut & fuligine, ancilla pinxit Aſcylton. Uſitatiſſimus autem ille jocus & luſus, fuligine & atro carbone per petulantiam aliquem pingere. Ita ipſe Mercurius à Callimacho Hymn. in Dianam, verſ. 69. σποδιῇ κεχρημένος αἰθῇ, *atro carbone oblitus* in-

etiam tot malis fatigatus minimum veluti guſtum hauſeram ſomni: idem & tota intra foriſque familia fecerat: atque alii circa pedes diſcumbentium ſparſi jacebant, alii parietibus appliciti, quidam in ipſo limine conjunctis marcebant capitibus: lucernae quoque humore defectae, tenue & extremum lumen ſpargebant, quum duo Syri expilaturi lagenam, triclinium

inducitur, ut puellam contumacem terreret, & matri morigeram efficeret, ubi v. Illuſtr. Spanhemium. Ita narrat Aelianus II. Variar. 15. Clazomenios Spartam venientes per laſciviam thronos Ephororum fuligine inunxiſſe. BURM.

Somni guſtum hauſeram] Male in commentario ad hunc locum de Salas explicare locum Propertii lib. III. Eleg. VIII. verſ. 25. docuit ibi Muſarum amor & noſter Brouckhuſius. Vide Barth. ad Claudian. II. in Rufin. 404. eadem metaphora in alia re utitur Senec. I. de Clem. I. *Principatus tuus ad anni guſtum exigitur.*

Jacebant] Varro apud Servium ineditum: *in lecto temulentos jacere, ebrios cubare conſueſcere.* WOUWEREN. Ita nunc legitur in recentioribus Editionibus, ſed rectius, *ſobrios cubare.* Ovid. III. Art. 765.

Turpe jacens mulier, multo madefacta Lyaeo.

BURM.

Parietibus adpliciti] Vide inf. ad cap. XCI.

Marcebant] Alii, *manebant.* PATISSON. *Manebant*, Cod. Leid. nil muta. BOSCH. Non ſimpliciter dormiebant, ut de Salas exponit, ſed more ebriorum, qui languent & flaccidi ſunt vino. Ita ſaepe Statius hoc verbo utitur. v. Barth. ad lib. IV. Theb. verſ. 652. lib. VIII. verſ. 230. & verſ. 265. & Senec. Medea verſ. 69.

Huc incede gradu marcidus ebrio.

Apul. l. I. Metam. non abſimili a noſtro caſu. *Ille curioſus dum importune irrumpit, credo ſtudio aliquid rapiendi, clamore vaſto marcidum alioquin me altiſſimo ſomno excuſſit.* ſic apud Mart. Capell. lib. IV. pag. 29. *Pallas aliquantum concuſſior joćum marcentis inbibuit.* ita malim pro *emergentis* reſcribere. Bacchi enim oratio praeceſſerat, qui recte *marcens* dicitur, ut Statio IV. 652. *Liber marcidus*, ubi vide Barth. & ad VIII. 265. BURM.

Conjunctis capitibus] *Jungere capita*, locutio de venerea conſuetudine uſitata. Ovid. III. Epiſt. 107.

Perque tuum noſtrumque caput, quae junximus una.

Ubi vide, quae notat Heinſius. Idem eſt, quod *Limare caput* apud Plautum, & *poſitum cum aliquo caput habere* apud Propertium. vide Turneb. lib. XV. Adv. cap 6. & Barth. lib. III. Adv. cap. 18. & Broukh. ad Tibul. I. v. 8. BURM.

Lucernae quoque humore defectae] Lucernas non extinguebant, ſed eas ſinebant langueſcere. Plin. Plutarch. Gallienus Imp. Epithal. PITH. Paulus Silentiarius Anthol. lib. VII. Epigr. LII.

—— Ὁ δὲ τρίτος ἄρχεται τὸν
Λύχνος ὑποκλάζειν ἦκα μαραινόμενος.

DOUZA F. Eadem narratio de eadem re apud Propert. lib. IV. El. VIII. verſ. 43.

Sed neque ſuppletis conſtabat flamma lucernis,
Decidit inque ſuos menſa ſupina pedes.

Scaliger ad Propertium. *Humore*, id eſt, oleo. ERHARD. Vide de hac voce, *defectus*, copioſe agentem Gudium & alios ad Phaedr. lib. I. fab. 21. contra *vigiles lucernas* dixit Horat. III. od. VIII. BURM.

Extremum lumen] Id eſt, minimum. RITTERSH. Infra cap. CVI. *Haberemus nos extremum ſolatium.* Cic. pro Flacco. *Salus noſtra, quae ſpe exigua extremaque pendet.* SCIOPP. (quem vide lib. I. Veriſ. cap. 18.) Haec ita expreſſit Lucian. Necyom. Ἀμαυρόν τι καὶ λεπτὸν ὥσπερ διὰ κλεισιάδος ἐσιὸν φῶς. BOURDEL. Eleganter, ut & Propert. lib III. El. VI. verſ. I.

Dulcis ad extremas fuerat mihi rixa lucernas.

Ut recte eum locum conſtituit decus literarum Brouckhuſius, & his Petronii verbis illuſtravit. Virgilius lib. IX. Aen. verſ. 351.

Jamque ad Meſſapi ſocios tendebat, ubi ignem
Deficere extremum, & religatos rite videbat
Carpere gramen equos.

Ovidius lib. II. Met. verſ. 117.

Cornuaque extremae velut evaneſcere lunae.

Valer. Flacc. lib. VII. verſ. 538.

Sic fata profugit,
Seque ſub extremis in moenia rettulit umbris.

ita *extrema tonitrua* Ovid. XII. Met. 52. *extremae voces* Lucan. V. 193. *extrema luna* Varr. I. de R. R. *extremae uvae* Calpurn. III. Ecl. 49. BURM.

Duo Syri] In Copa, *Syriſci.* Vet. *portantias.* BONGARS. Martial. lib. VII. epig. 52.

Munera quae grandes octo tulere Syri. PITH.

Syrorum ſervorum Romae ingens numerus, ut apud Cicer. in Piſon. Martial. Ep. 3. lib. IX. Plaut. paſſim. Sed Syri illi primi in arte latrocinii. Hinc *Syri latrones* apud Fl. Vopiſc. in Aureliano. Aurel. Vict. in Galieno, ubi *latrones orientis* intellige Syros. Lucian. Toxar. Rationem, cur ita dediti latrocinio Syri, reddit Savaro ad Sidonium ſuum. BOURDEL.

Expilaturi lagenam intraverunt, dumque inter argentum

Digitized by Google

clinium intraverunt: dumque inter argentum avidius rixantur, diductam frege-

gentum avidius rixantur] Duas hic voces, utramque ſine Venere & Gratiis repetitam, ſuſpectas habere ultro profiteor. Primum *expilare lagenam* quid ſit, non capio. Deinde *argentum* in menſa poſitum everſum eſt, inter quod ſane illi non rixabantur. Tertio loco *inter argentum rixari* nec ſumme bene dictum arbitror. Quod primum & maximum potui, non *lagenam*, ſed *ſaginam* ſcribendum arbitror. Non ſecus enim, quam ſaginae deſtinati porci, jacebant in triclinio. itaque expilaturi neglectam ſupellectilem, in ſagina diſperſam, intrarunt duo illi ſurunculi. Secundo reponam, *dumque inter trahendum avidius rixantur.* Tractam enim in diverſa ſupellectilem oportet, quae rupta ſcilicet. Utramque emaculationem auſim credere eſſe genuinae lectionis reſtitutricem, niſi noſtrae eſſent. BARTH. Lib. XXI. Adverſ. cap. 6. Nihil certe infelicius inſigni Critico in mentem veniſſe umquam puto: quis enim ſtupor, non intelligere, quid ſit *expilare lagenam?* an ergo neque, apud Ciceronem pro Cluent. cap. LXIV. legens *expilatum armarium*, caperet, neque *expilare templa* & *fana* apud eumdem lib. III. de Nat. Deor. 34. & Sueton. Caeſ. LIV. certe, quae mea eſt ingenii tarditas, ego, quid *expilare ſaginam* ſit, non poſſum exputare. hoccine eſt neglectam ſupellectilem in triclinio, id eſt ſagina, diſperſam expilare? *ſaginam cellariam* apud Plaut. Mil. III. 2. novi, & totam domum, in qua homines, ut porci, quotidie ventri operam darent, ab eodem Moſtel. I. 3. *ſaginam* dici, probe ſcio; & ſimilia, quae opportunius Barthius adducere potuiſſet, apud ſcriptores veteres occurrere, planum eſt. Sed pro triclinio poni, in quo vino ſepulti marcebant, adhuc ignoro: alterum illud *inter argentum rixantur*, quod offendit delicatas Barthii aures, mihi ſanum & egregium videtur. Nam hi duo Syri (id eſt ſervi, ita dicti, vel quia natione Syri, vel quia id nomen familiare mancipiis erat, ut ex Terentii Adelphis, ex Martiali lib. VII. 52. & IX. 3. patet) non venerant ad ſurripiendam ſupellectilem, aut argentum furandum, ſed ut, dormientibus convivis & vino compoſitis, ex lagenis reliquias vini exhaurirent. Quae cum poſitae eſſent in menſa, ſive miniſterio, in quo argentea pocula & vaſa erant expoſita, utroque anſam apprehendente, lagena rumpitur, & ita everſa fuit menſa. vel ſi poſita eſſet lagena humi, rixantes potuerunt menſam prope poſitam evertere, & excutere argentum ibi poſitum. Lagena autem vas erat, in quo ſemper vinum paratum habebant in triclinio, & ex quo pocula implebant, ut apud Martialem multis locis conſtat, ubi toties lagenae fit mentio. Et hinc ſervi *a lagena* vel *laguna*, in antiquis lapidibus apud Sponium Miſcell. Erud. pag. 209. & Gruterum aliquoties. vide pag. DXLVI. 4. ubi tamen dubito, an *lagena* vas ſit illud, quod inter duas inverſas faces conſpicitur; cum ejus forma ex veterum deſcriptionibus alia concipi debeat; quae optime ex Phaedri illa fabula I. 26. qua Vulpis & Ciconiae mutua ad convivium vocatio refertur, & quam oculis exhibet gemma in Gorlaei Dactyl. Tom. II. pag. 512. intelligitur, & unde patet anguſtum fuiſſe collum. Apulej. lib. II. dicit fuiſſe *orificio ceſſim dehiſcente*, vel, ut alii legunt, *ſenſim*. Non multum abludit à lagenae forma illa, quae apud eumdem Gorlaeum tom. II. n. 23. occurrit, quae anſata eſt, qualem noſtram fuiſſe neceſſe eſt, & qualem ſtatuit Begerus in nummo Heroïs ſui Patraci tom. I. Theſaur. Brandenb. p. 283. quam hic exprimendam curavimus.

& ita Bacchus apud Triſtan. tom. II. pag. 562. & 595. in nummis. Porro lagenae erant plerumque fictiles, unde à Martiali ſaepe teſtarum nomine inſigniuntur. vid. lib. VI. Ep. 89. & apud Juſtin. XXXII. 4. *fictiles lagenae* leguntur. ſed & vitreae erant, ut illa *Syra lagena* eidem lib. IV. epig. 46. & hinc facile, ſi temere haberentur, diffringi poterant: ita in coena Naſidieni apud Horatium lib. II. Satyr. ultima.

—— —— *Vibidius dum*
Quaerit de pueris, num ſit quoque fracta lagena,
Quod ſibi poſcenti non dentur pocula. ——

Et ſollemnia fuiſſe haec furta ſervis, qui expilabant lagenas, & ideo diligentes matres & patresfamilias convivio dimiſſo obſignare ſolitos lagenas docet Cicer. lib. XVI. ad fam. ep. 26. *Plane te rogo, ſicut olim matrem noſtram facere memini, quae lagenas etiam inanes obſignabat, ne dicerentur inanes aliquae fuiſſe, quae furtim eſſent exſiccatae.* ubi Manutius egregie lagenas illuſtrat, & ex quo loco forte manus viri docti in codice Cl. Dorvillii hic quoque *exſiccaturi* legendum notaverat. In primis facit huc lepidum Epigramma

Mar

fregerunt lagenam. cecidit etiam menſa cum argento, & ancillae ſuper torum marcentis excuſſum forte altius poculum caput fregit. ad quem ictum exclamavit illa, pariterque & fures prodidit, & partem ebriorum excitavit. Syri illi, qui venerant ad praedam, poſtquam ſe deprehenſos in-

Martialis lib. IX. 89.

Septem poſt calices Opimiani,
Denſo cum jaceam triente blaeſus,
Affers neſcio quas mihi tabellas,
Et dicis, modo liberum eſſe juſſi.
Zenas ſervulus eſt mihi paternus:
Signa, Cras melius, Luperce, fiet.
Nunc ſignat meus annulus lagenam.

& praefuiſſe aliquem in conviviis, qui lagenae curam agebat, patet ex Heſych. in Λαγυνίαρχος. qui exponitur ὁ ἐξουσίαν ἔχων τοῦ οἴνου ubi rectius viri docti λαγυνάρχος legunt. nam Latinis *Laguna* etiam dicitur. Ita in l. 37. §. 2. ff. de legat. 3. *lagunas* vel *lagenas* invenitur. *Lagoenam* apud Phaedr. d. l. *lagoenam* hic Cod. Leidenſ. bis habet. BURM.

Dumque] Alii *cumque*. PATISSON. Ita Leidenſ.

Inter argentum avidius rixantur] Id eſt, inter argentea vaſa. Horat. lib. I. Sat. IV. 28. *Hunc capit argenti ſplendor.* Interp *argentea vaſa delectant.* Cicero in Verrem IV. *Exponit multum argentum, non paucula pocula ex auro.* Auctor Rhet. ad Herenn. lib. IV. leg. 12. §. 28. D. de Inſtruct. leg. WOUWER.

Diductam] Id eſt, in duas partes ductam. Infra cap. XXVI. *per rimam improbe diductam.* Pulmannus in Hor. carm. III. od. XXVIII. ERHARD.

Cecidit etiam menſa cum argento] Menſae, quae abaci, poſitae, in quibus omnis generis praeclarique artificii vaſa, aurea, argentea, cryſtallina expoſita, ad uſum ſimul & ſplendorem. Lucianus Lexiph. ποτήρια δὲ ἔκειτο παντοῖα ἐπὶ τῆς δελφινίδος τραπέζης. Sidonius lib. I. Ep. 2. *Non ibi impolitam congeriem liventis argenti menſis ſedentibus ſuſpirioſus miniſter imponit.* Quae in MS. ita leg. *Non ibi politam congeriem liventis argenti menſis cadentibus.* Hae menſae *delphicae* dicebantur. Martialis lib. XII. Epigr. 66.

Argentum atque aurum non ſimplex delphica portat.

Gloſſae: *Abaci, delphicae,* μυστήριον, ὡς Ἰουβενάλιος. In iiſdem alibi: *Deluca,* μυστήριον. Lege *Delphica* Juvenalis Satyr. III.

------ Urceoli ſex
Ornamentum abaci ------

ubi Comment. *Quod nos Delficum dicimus.* Horatius I. Sat. VI. verſ. 116.

------ & lapis albus
Pocula cum cyathis duo ſuſtinet.

Acro: *Lapis albus, menſa marmorea, quam nos Delphicam dicimus.* Paul. libr. III. Sent. Tit. 3. §. inſtructa domo. Procopius: Ἐν παλατίῳ τῷ ἐπὶ Ῥώμης, ἔνθα συνέβαινε στιβάδας τὰς βασιλέως εἶναι, τρίπους ἐκ παλαιοῦ εἱστήκει, ἐφ᾽ οὗ δὴ τὰς κύλικας οἱ βασιλέως οἰνοχόοι ἐτίθεντο· Δέλφικα δὲ τὸν τρίποδα καλοῦσι Ῥωμαῖοι, ἐπεὶ πρῶτον ἐν Δελφοῖς γέγονε. Quem locum ſuggeſſit mihi Ill. Scaliger, vir per omnia Diis quam hominibus ſimilior. WOUWEREN. *Menſa* eſt abacus, *buffet, dreſſoir.* Jac. Lectius. ERHARD.

Caput fregit] Nihil eſt mutandum. Locutio haec Plautina eſt ac elegans. Terentio quoque & aliis uſitata. Marcellus de Medicam. cap. I. *Fracto capiti tela aranei ex oleo & aceto impoſita non recedit, niſi ſanaverit.* Petron. infra cap. CXXXIV. *Niſi primo ictu harundo quaſſata verberantis impetum minuiſſet, forſitan etiam brachia mea caputque fregiſſet.* Quod quid ſit, explicat cap. XC. hiſce verbis; *Ego ſinum meum ſaxis onerabo, ut ſanguinem tibi a capite mittam.* Hinc illud Plauto familiare, *vae capiti tuo.* Ergo *caput frangere* eſt vulnerare. Habet autem proverbii ſpeciem, Gallis noſtris non ignotam, apud quos minitantes dicere ſolent; *je te rompray la tête.* Cujus originem ex novo orbe traxit Joan. Lerius Hiſt. navigat. in Braſiliam cap. 15. ubi hunc ad modum ſcribit; *Nonnumquam inter colloquendum mactator, qui praeſto adeſt, clava lignea utraque manu in altum ſublata, orbiculo extremo captivi caput totis ferit viribus, adeo ut pauciſſimo ſanguine effuſo altero ictu non ſit opus. Hinc proverbium illorum, quod jam apud Gallos noſtros erat in uſu, Confringam tibi caput, pro eo quod ſolent altercantes milites adverſario minitari his verbis, Ego te confodiam.* ſed falſo, ut ea, quae commemoravimus, edocent. ERHARD. Scribendum utique, *capiti infregit*, vel *impegit*, quod tantumdum eſt: ſed illud malo, niſi quod *fregerunt lagenam* modo praeceſſit. Tull. III. Tuſc. quaeſt *Quid? huic calix mulſi impingendus eſt, ut plorare deſinat.* Plinius lib XIV. cap. 23. *Scyphus M. Agrippae a temulento Cicerone Marci filio impactus eſt.* Prudent. Martyrio Caſſiani.

Buxa crepant cerata, genis impacta cruentis.

De tabulis puerorum, quemadmodum Plautus Bacchidibus. *Extemplo puer Paedagogi tabula dirumpit caput*; appoſite Propert. lib. II. el. VII. verſ. II.

Aſpera

Digitized by Google

intellexerunt, pariter ſecundum lectum conciderunt, ut putares hoc conveniſſe, & ſtertere tamquam olim dormientes coeperunt. Jam & tricliniarchus experrectus lucernis occidentibus oleum infuderat; & pueri, deterſis pauliſper oculis, redierant ad miniſterium, quum intrans cymbaliſtria, & concrepans aera, omnes excitavit.

XXIII.

Aſpera Centauros eadem dementia juſſit
Frangere in adverſum pocula Pirithoum.

Quibus vulgatam tueri poſſes: ſed noſtra ilia multo elegantior. *Infringere* vero Terentianum eſt, in Adelph. Act. 2. ſc. 1. *Homini miſero plus quingentos colaphos infregit mihi.* ubi Donatus, *infregit*,] *illiſit*, *inflixit*. *Infringere digitos lyrae* Papinius in Achill. *Infigere* dixit Lucilius lib. VI. Satyr. apud Priſcianum libro III. *Scutam ligneolam cerebro infixit*; niſi *inflixit* malis. *Scuta* pro ſcutella dictum. tale quid voluit & de teſta capiti illiſa Juventius apud Chariſium: *caput ei teſtatim infregero.* Quo etiam vulgatam tueri in Arbitro poſſes: ſed conjecturam noſtram veriorem puto. HEINS. De verbo *infringere* vide ad Ovid. V. Metam. 83. & Virg. V. 504. hic tamen nihil temere mutandum puto.

Secundum lectum conciderunt] *Secundum*, id eſt, juxta. Infra cap. CXI. *ſecundum illam eamdem caſulam.* Livius: *Vulnus ſecundum aurem accepit.* vide Priſcianum. ERHARD.

Huc conveniſſe] Lege, *hos conveniſſe.* DANIEL. Recte Gronov. I. Obſ. c. I. legit, *hoc conveniſſe.* & ita Cod. Leid.

Flectere] Lege *ſtertere*, pro *flectere*, optimo ſenſu, ut opinor. EMMIUS.

Olim] Id eſt, jam diu. RITTERSH. *Olim*, pro diu. Infra cap. XCIX. *Mercenarium ſuum jam olim dormientem exire cum ſarcinis jubet.* ERHARD.

*Coeperunt * jam &*] Non eſt aſteriſcus in veteri codice. TORNAES.

Tricliniarches] Praefectus, cui inſtruendi ornandique triclinii cura incumbit. GLOSS. Δειπνάρχος vetus inſcriptio apud Gruter. pag. DLXXVIII. I. M. VLPIO. AVG. LIB. DIVI. TRAIANI. AVG. A. POTIONE. ITEM. A. LAGVNA. ET. TRICLINIARCH. WOUWEREN. Triclinarches inter pueros, ſeu paedagogos, praecipuus, quod genus in tricliniis agebant. de his infra. RICHARD. Sub hoc alios miniſtros fuiſſe, docet *ab apotheca triclinii* aliquis apud Fabret. Inſcript. pag. 168. & in Donarii pag. 287. & *ſervus triclinarius* pag. ſequent. BURM.

Lucernis occidentibus] Eleganter a vita humana multa ad ignem & viciſſim referuntur. Sic vivere, mori, ali, foveri, paſci, languere, vigere, flere, florere, trepidare dicitur flamma; quorum bonam partem invenies apud Prudentium lucu-lento carmine ad accenſum cerei Paſchalis. BARTH. (Lib. XXI. Adverſ. cap. VI. & ad Stat. I. Theb. 508.) Eleganter notat Scalig. veterum ſuperſtitionem, qui ignem, velut animatum quid, exſtinguere religionem ducebant, ſed oleo infuſo ſaturitate, cum volebant, obruebant, elidebantque quaſi ſpiritum flammae. Barthius in Ceir. Virgil. num. 344. Adde Weitzium Indic. in Dracontii Hexaëm. *Flamma moritur*, *reſurgit.* ERHARD. Perpetua, Poëtis praeſertim, metaphora, qua *vivere*, *mori* & ſimilia de igne & lucernis dicunt. v. Heinſ. ad Ovid. lib. VII. Met. verſ. 78. Eleganter Curtius VI. 6. *Barbari ſuppliciorum ultimum, ſi qua intermoreretur ignis, effugere ſtudebant.* De ſuperſtitioſa autem cura, ne exſtinguerentur lucernae, capienda illa Ovid. Epiſt. XIX. 151.

Ecce merum nutrix fauſtos inſtillat in ignes.

Et verſ. 195.

Namque ſub auroram jam dormitante lucerna, &c.

Ubi neſcio, an non praeferam Palatini codicis lectionem, *jam deficiente lucerna.* ut noſter modo ſupra dixit *lucernas defectas*: contra Tiberius apud Suet. ejus vit. c. XIX. *Praelia aliquanto conſtantius inibat, quoties lucubrante ſe, ſubito ac nullo propellente, decideret lumen & exſtingueretur, confidens, ut ajebat, oſtento, ſibi ac majoribus in omni ducatu expertiſſimo.* vid. & Ovid. Epiſt. XXI. 159. ſic *mortale lumen* dixit Quinctil. V. de Inſt. Orat. II. vid. Weitzii indic. in Dracontii Heaëmer. in *flamma mortua.* in Ovidii loco Epiſt. XIX. *merum* extinquere potius, quam nutrire ignem cavillatur. cur ergo rogo ardenti vinum inter alia adfundebant? BURM.

Pueri] Nihil opus addere illis, quibus de Salas probat, *pueros* pro ſervis poni, quae notiſſima, etiam pueris; ſed quod nobis ſe obſervare jactat, eodem ſenſu ab Ovidio lib. III. Art. am. verſ. 485. *juvenem* pro ſervo poni, egregie fallitur. Verba Poëtae ſunt:

Ancillae puerive manus ferat apta tabellas,
Pignora nec juveni credite veſtra novo.

Non urgebo omnium ſcriptorum conſenſum, qui *puero* ibi habent. Sed quia id praeceſſit proximo verſu, retinebo *juveni*; verum cum Heinſio capiam non de ſervo, ſed de novo amante; quod Poëtae menti eſt convenientiſſimum. Minor ſpecies eſt in lib. V. Amor. Eleg. V.

XXIII. Refectum igitur eſt convivium, & rurſus Quartilla ad bibendum revocavit. adjuvit hilaritatem commiſſantis cymbaliſtria. * Intrat cinaedus, homo omnium inſulſiſſimus, & plane illa domo dignus, qui, ut infractis manibus congemuit, ejuſmodi carmina effudit:

a Huc huc convenite nunc ſpatalocinaedi,

Pede

a EMBASICOETAS.

Jamque frequens ierat menſa conviva remota,
Compoſiti juvenes unus & alter erant.

Ubi maniſeſte juvenes illi, non miniſtrantes debent intelligi, ſed convivae ebrii, vino & ſomno ſepulti & compoſiti. BURM.

Deterſis oculis] Apul. lib. 11. Mileſ. *Perfrictis oculis, & obarmatis ad vigilias.* Cleomedes lib. 11. ἔστιν ὅτε καὶ τὰ ὄμματα ἐντριβόμενος. WOUWEREN.

Cymbaliſtria] Quae cymbalis crotaliſque canit. GLOSS. quid *Cymbaliſtria* docet, Marcell. verbo *Cymbaliſſare.* BOURDEL.

Concrepans aera] *Concrepare* eleganter uſurpatur de inſtrumentis tinnulis. vide quae notavit Douza. ERHARD. de verbis *crepo* & *concrepo* cum accuſativo, vid. Sanctii Minerv. lib. 111. cap. 3. in *crepo* & cl. Perizon. ad lib. 111. cap. 2. in fine.

Rurſus Quartilla ad bibendum revocavit] Τὸ *rurſus* videtur abundare. Giphanius in Obſervat. Ling. Lat. Vel lege *invitavit*, pro *revocavit.* Pflugius. *Rurſus revocare* eleganter dictum, ſicut *rurſum recipere*, *rurſus repetere*, *rurſus reſcribere*, *rurſus reticere*, & ſimilia. Schop. Explanation. in Bacchid. Act. 111. ſc. 3 & ante eum Caſaubon. in Sueton. J. Caeſar. cap. 2. Petronius ante cap. x. *Rurſus in memoriam revocatus injuriae.* ERHARD.

Commiſſantis] *Commeſſantis* Leid. vid. ad Sueton.

Cinaedus] Qui patitur muliebra; item ſaltatores & pantomimi ſic dicti apud veteres. GLOSS. Clemens Paed. lib. 111. Ἀνδρογύνων συνουσίαις ἥδονται, παρεισρέουσι δὲ ἔνδον κιναίδων ὄχλοι ἀθυρόγλωττοι, μιαροὶ μὲν τὰ σώματα, μιαροὶ δὲ τὰ φθέγματα, εἰς ὑπουργίας ἀκολάστους ἠνδρωμένοι, μοιχείας διάκονοι, κιχλίζοντες καὶ ψιθυρίζοντες, καὶ τὸ πορνικὸν ἀναιδῶς εἰς ἀσέλγειαν διὰ ῥινῶν ἐπιψοφοῦντες ἐπικναίδισμα, ἀκολάστοις ῥήμασι καὶ σχήμασι τέρψιν πορίζόμενοι, καὶ εἰς γέλωτα ἐκκαλούμενοι πορνείας πρόδρομον. Quae mirifice haec Petronii illuſtrant WOUWEREN. *Cinaedi* dicti ſunt apud veteres ſaltatores vel pantomimi, ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὸ σῶμα, ut vult Nonius, vel, ut Bulengerus mavult, ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὴν αἰδῶ, vel τὰ αἰδοῖα, quod *pudenda* commoverent, de Theatro lib. 1. cap. 43. ERHARD. De Cinaedis vide Nonium in *Cinaedi*; de grallatoribus Feſtum in *Grallatores.* DUPEYRAT.

Qui ut infractis manibus congemuit] Scio hoc trahi ad habitum componentium ſe ad dicendum, quamquam in conviviis digitis crepantes luſerint. Lucianus Lexiph. Ὁ μέν τις ἐπὶ τὴν κεκίληφα ἀναρρεχνώμενος ἐπιφέρημα ἐζήτει, ὁ δὲ λαικάζων ἔπαιζεν. ἄλλος ἐξεκρότει σὺν γέλωτι τὴν ὀσφύν. Quid innuat τὸ *congemuit*, ex Clement. verbis hauriendum. WOUWEREN. Non haec ad ſilentium conciliandum, ut multis hic Dupeyratus, ex Scaligero ad Propert. IV. VII. 12. & Alexand. ab Alexand. v. 15. ſua compilans probare conatur. ſed idem habitus atque ille, quem ſupra capite XIII. ad illa verba: *manibus inter ſe uſque ad articulorum ſtrepitum conſtrictis*, notavimus. De voce *infringere* modo egit Heinſius, quem & vide ad Ovid. lib. v. Metam. verſ. 83.

Ejuſmodi carmen] MS. *carmina.* TORNAES. Plaut. Stich. Act. v. ſc. 5. *Suavem cantionem occipito cinaedicam, ut perprurifcamus, uſque ex unguiculis.* RITH. Introducebant cinaedos, aut alia mancipia huic operi deſtinata, qui laſcivis carminibus, impudico corporis motu, Venerem excitarent, aut pſaltrias, quae numeris obſcoenis motibus reſpondebant. Arnobius libr. 11. *Et ſymphonicas agerent & fiſtulatorias artes, cantionibus ut praeirent obſcoenis numeroſiter, & ſcabillorum concrepationibus ſonoris, quibus animarum alia laſciviens multitudo incompoſitos corporum diſſolverentur in motus, & ad ultimum clunibus & coxendicibus ſublevatis lumborum criſpitudine fluctuarent.* Sed haec proprie de laſcivia Mimorum. Juvenal. Sat. XI. vſ. 162.

----- Ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plauſuque probatae
Ad terram tremulo deſcendant clune puellae,
Irritamentum Veneris languentis. WOUWER.

Carmina] Leidenſ. *carmen.* non convenire brevi epigrammati credebat librarius. ſed & de uno verſu dicitur *carmen*; & ita *carmina* de pluribus potuerunt dici. vid. ad Virg Ecl. v. 42. & v. Aen. 387. BURM

Convenite] Lege, *convenite nunc*, Pith. PATISS. Luſus Sotadicus. Scalig. in Catal. ſic in Carm. libero Priapi;

Huc huc, quiſquis es, in Dei ſalacis
Deverti grave ne puta ſacellum. ERHARD.

Spatalocinaedi] Laſcivientes cinaedi, ἀπὸ τοῦ σπαθᾶν. GLOSS. Gloſſae: *Delicatus*, σπάταλος, ἀπὸ τοῦ σπαταλᾶν. unde & *ſpathalium.* Tertullian.

Manus

Digitized by Google

Pede tendite, curſum addite, convolate planta;
Femore facili, clune agili, & manu procaces,

Molles;

Manus ſpathalio circumdari ſolita. Spatalocinaedi, qua licentia Lucil. *Moechocinaedi*. WOUWEREN. Aliquem ex eorum numero ſic deſcribit Lucian. de Merced. cond. Κιναίδιόν τινα τῶν πεπιτιλμένων τὰ σκέλη, καὶ τὸν πώγωνα περιεξυρημένον. Licet ad Juvenalem moneatur, ſuventutem Romanam in multis cum cinaedis convenire. Hi autem verſus Cinaedici non voce ſolum, ſed cantu etiam recitabantur. Plaut. Stich. *lepidam & ſuavem cantionem occipito cinaedicam*. BOURDEL. Non abſurde de Salas legit *Batalo-cinaedi*, ſed neque ſenſu caret *ſpatalocinaedi*, ut explicat Wouwerius: Σπατάλη enim delicias cibarias notat. Epigramma vetus in Anthol. lib. II. cap. 31.

Μηδείς μοι ταύτην, Ἐρασίστρατε, τὴν σπατάλην σὺ
Πλούτου θεῶν, ἢ σὺ πλατυσπατάλα.

Ita Heſychius Σπατάλη exponit τρυφῇ. Apud Suidam etiam Σπατάλη male in editis redditur ἡ τροφὴ, *cibus*; legendum enim τρυφὴ, *deliciae*, quod requirit exemplum ex epigrammate veteri adductum. *Spathala* etiam ornamenta muliebria, & monilia jungit Plinius lib. XIII. cap. ult. in fine. BURM.

Femore facili] Eſt ad verbum fere Naſonianum lib. III. Amor. Eleg. VII. vſ. 10.

Laſcivum femori ſuppoſuitque femur.

BARTH. lib. XXI. Adverſ. 6. Tale femur pictori Anacreon, ut Bathyllum pingeret. BOURDEL. Ita *facili manu* Ovid. I. Art. 160. ubi vide notas. ubi etiam *agili* idem notare diximus, de quo ad II. Amor. IV. 27. & ad Nemeſ. Cyneg. 50. BURM.

Clune agili] Arnobius lib. II. *Laſcivia deinde luxuriantis adſumpta, huc atque illuc clunes torquet.* Juvenal. Sat. II.

---- ---- *Et de virtute locuti*
Clunem agitant. ---- ---

WOUWEREN. v. Arnob. lib. V. BARTH. Hos vocat ἰξυοστρόφους Theocr. Idyl. XXIV. vſ. 109.

Ὅσσα δ' ἀπὸ σκελέων ἰξυοστρόφοι Ἄργεος ἄνδρες
Ἀλλάλως σφάλλοντι παλαίσμασι.

Hinc tralative a lucta obſcoenum ὑποσκελίζειν, πυγίζειν; & ita Pollucis Argivi πάλαισμα apud Anacreontem loc. cit. Hic motus ſi involveretur obſcoenius, caſta Gymnaſiarchae virga diſſolvebatur, ut loquitur Sidon. Epiſt. 2. lib. I. hanc obſcoenam agitationem tangunt Catalect. Apulej. lib. II. Mileſ. Graecis ὑποζωννύειν. BOURDEL.

Manu procaces] An legendum, *procace*, ut idem ſit cum illo, quod in fragmentis legitur;

Manu puer loquaci.

An, *procaces*, ut in primo carmine libero,

Carminis incompti luſus lecture procaces.

id eſt, laſcivos & impudicos? An vero intelligit libidinantes, id eſt, λεσβιάζοντας & maſturbantes, de quibus apud Catullum, Martialem, & in Priapeis. Joan. Antonius Campanus, Epiſcopus Interamnenſis, epigram. ad Gravalonum maſtupratorem;

Non damnoſa mihi gratis manus ipſa placebit,
Inque meis digitis hermaphroditus erit.

O pudicum Epiſcopum & Romano ſcorto dignum! At luſit, inquis, in nequam illum fututorem. At non decebat, inquio, gravitatem Epiſcopi, cujus eſt officii, ſeveritatem in caſtigando adhibere, non riſum jocumque facere. An neſcivit, quod univerſa Theologorum natio dictat, hujuſcemodi *manu procaces* ab Apoſtolo *molles* vocari? neque etiam quid idem illis minetur? *Neque molles*, inquit, *regnum Dei poſſidebunt*. 1 Corinth. V. verſ. 9. ubi *molles* Syrus Paraphraſtes, interprete Eman. Tremellio, exponit, *corruptores ſui ipſorum*. Quo eodem dictum quoddam Salomonis trahere videtur S. Epiphanius in lib. adverſus Valeſios, qui ſe ipſos caſtrabant, ubi inſit; *Salomon reprimens Eunuchorum turpitudinem dicit; Beatus eunuchus, qui non operatur in manu ſcelus, neque cogitat malum adverſus Dominum.* Loquitur de eunuchorum titillanti laſcivia & impudicitia apud Anaſtaſium Nicaenum quaeſt. 79. in Scripturam. Adde Vincentium Belvacenſem Epiſcopum in Speculo Naturali. Et quoniam ſemel occoepi, pergam exſequi, & aliquid addere de civili poena, quod non paucos fugere videtur, qui hoc flagitium elevare, quod in ſe eſt, ſtudent. Angel. Aretinus in tract. de Maleficiis, num. 53. cenſet eum, *qui propriis manibus fellat, poena capitis afficiendum*, ſuffragante etiam M. Antonio Delrio in Miſcellan. ad leg. 31. ad L. Jul. de adult. Joan. Gerſon in tract. de confeſſion. molliciei ſcribit, *leges publicas poenam ignis infligere*. B. quoque Bernardus, Claraevallenſis Abbas, cum eoque idem Gerſon ſermon. in ſolennit. omn. Sanctor. mittunt *ad latrones, ad latrones, ad ignem, ad ignem*. Mitius tamen cum illis agendum Jodoc. Damhouderius, magnus ille quondam maximi Caeſaris Caroli V. Conſiliarius, cenſet, dum ſcribit; *Primam ſpeciem Sodomiticam committunt, quicumque ſecum Venerea ſecreto exercent, quod crimen Apoſtolus mollitiem vocat, Latini vero magis proprie maſtuprationem nominant. Hos itaque maſtupratores damnant propter foedam enormitatem aut exilio, aut alia poena extraordinaria*: in Prax. rer. criminal. cap. 96. num. 5. ERHARD. Character alius impudici. *Impudicum & inceſſus oſtendit, & manus*

Digitized by Google

Molles, veteres, Deliaci manu reciſi.

Con-

nus mota. Senec. Epiſt. Auſon. Epig. 77. BOURDEL. vid. ad Sueton. Calig. LVI. De his cape Epigrammata Martialis IX. 42. XI. 59. ut corrigit ejus ultimum diſtichon Scaliger, & ibidem 74. BURM.

Molles] Effeminati, qui barbam non habent. GLOSS. Martial. lib. III. Epigr. 73.

Mollem credere te virum volebam,
Sed rumor negat eſſe te cinaedum.

Vib. Sequeſt. *Salmacis Cariae, ex quo qui bibit molleſcit*, *id eſt*, *obſcoenus fit.* PITH. I. Adv. 17. Gloſſae: *Mollis, effeminatus, aut qui barbam non habet.* Juvenal. Sat. VI. *Medullina criſſantis.* Interp. *Criſſare mulierum: cevere virorum eſt. Hinc Cevetes molles, & obſcoeni vocantur.* Tertull. adverſ. Valent. cap. 15. *Et Salmacis inde ſe ſolverit, quae maſculos molles facit.* Vitruv. lib. II. cap. 8. *Salmacidis fons putatur Venereo morbo implicare eos, qui ex eo biberunt*, &c. *Non enim molles & impudicos ex ea fieri aqua.* WOUWER. Cinaedi, qui proprie *molles.* Barth. ad Claudian. lib. I. Eutr. verſ. 252. pathici, ſeu (ut Petronius loquitur) muliebris patientiae ſcorta. Benedictus Magiſter in Grammat. *Mollis à mollio derivatur, quia vigorem ſexus enervatio corporis dedecorat, ut quaſi mulier emolliatur.* Arnobius lib. V. *Evirati iſti molleſque.* ERHARD. Vid. ad Phaedr. IV. IV. 22.

Veteres] exoleti, obſcoeni. GLOSS. Mart. lib. I. Epig. 42.

Urbanus tibi, Caecili, videris.
Non es, crede mihi. quid ergo? verna es &c.
Quod bucca eſt vetuli dicax cinaedi.

Sed & *Cevetes* quidem molles & obſcoeni dicuntur: & vetus exemplar hoc loco habet *Vet. es.* PITH. Exoleti. vide Lamprid. in Elagab. WOUWEREN. Lege *molles, cevetes.* Schol. Juvenal. Sat. VI. *Cevetes & obſcoeni appellantur.* BARTH. Apage, *veteres.* Lege *teretes.* Par illud Martialis:

Iſtos non pueros, ſed uniones.

Horatius, Epod. XI.

Aut teretis pueri
Longam renodantis comam.

Teres brachiolum laudatur Catulli.

— — mitte brachiolum teres.

Teres collum in Eleg. quas ex Cornel. Gallo puto quemdam Maximinum contraxiſſe, unam certe vel alteram, & mille talia. Poterat *cevetes* videri genuinum ex eo, quod tradit Scholiaſt. Pithoeanus in Juven. Sat. VI. verſ. 320. Sed nobis ſuperius magis arridet. IDEM lib. XXI. Adv. cap. 6. (quem etiam vid. ad Stat. lib. III. Thebaid. verſ. 263.) Interpretantur exoletos, neſcio quomodo hoc conveniat epitheton ſuperioribus: *Pede tendite*, &c. *Femore facili.* Perpende ſis mecum, an locum habere non poſſit, *teretes*, id eſt, rotundi, cujuſmodi homines agiles, in vulgus jam notum. Horat. lib. II. od. IV.

Brachia & vultum tereteſque ſuras
Integer laudo ——

Virgil. VI. Aeneid. *teretes circumdare humeros.* Manſit illud linguae noſtrae. Commendaturi enim hominem viribus moribuſque, etiam forma, egregium, dicere ſolemus, *das iſt ein runder Kerle.* Piccartus Pericul. Crit. cap. 17. ERHARD. Nihil hic erat mutandum. *Veteres* illi ſunt, qui *Veterani* in Catalectis:

Parce, premendus erit, cum Veteranus erit.

Cevetes tamen quaedam Editiones retinent contra MSS. fidem. De *Deliaco* dico ad Pauſaniam. *Reciſi* dicti & *Praeciſi.* ut in incompto carmine, & apud Senecam de Providentia cap. V. ἀπαλοὶ Graecis. Lucian. Tragop. ἁπαλῷ τελέσειν Ἄτλει. Ἀπαλὸν vocavit, quem ἡμίθαλον vocavit Anacreon. BOURDELOT. Ita Terent. Eun. IV. IV. 21.

Hic eſt vietus, vetus, veternoſus ſenex.

Corrigunt viri docti, *Cevetes* vel *Teretes*; ſed nihil opus, neque, quod Piccartum movet, male conveuit hoc epitheton ſuperioribus; non enim tam veteres, quam, quia virilia amiſerant, citius ſeneſcebant, & facies rugoſior illis, quam aequalium, qui integri erant; ut in hoc cinaedo, inter cujus rugas erat creta, apparet: & ita mox *puer vetulus* Trimalchionis. ſic μείζονα παιδικὰ Laërt. II. 50. BURM.

Deliaci manu reciſi] Spadones. nam capones Deliaci (curatoris gallinarum) manu caſtrabantur. GLOSS. Scaliger in Varronem. TORNAES. *Deliaci* fuere mercatores, qui Delum frequentabant, ubi nobiliſſimus erat mercatus. Sic Cic. pro Cornelio ſcripſit; *Neque vero ornamenta iſta villarum, quibus L. Paulum & L. Mummium, qui rebus his urbem Italiamque omnem referſerunt, ab aliquo video perfacile Deliaco aut Syro potuiſſe ſuperari.* Fortaſſe igitur ex iis molles multi fuerunt: ſed verius ſit, illic etiam venditos fuiſſe eunuchos & molles. *Deliacorum* etiam *gallinariorum* Columella meminit lib. VIII. cap. 2. & Cic. lib. IV. Acad. Quaeſt. cap. 26. *An tibi quaerendus annullarius aliquis, quoniam gallinarium inveniſti Deliacum illum, qui ova cognoſceret.* Turneb. Adverſar. lib. XIX. cap. 7. quem tacito nomine reprehendens Scaliger ſcribit; *Deliaci manu reciſi* ſunt ſpadones. Nam capones Deliaci manu caſtrantur. *Deliacus* enim pro curatore gallinarum. Plinius lib. X. cap. 50. *Gallinas ſaginare Deliaci coeperunt.* ad Varron. de Re ruſt. ERHARD. Recte ex Turneb. lib. XIX. Adv. cap. 7. Erhardus; *Deliacus* eſt mango & caſtrator ſpadonum. unde & Deliaci pueri, qui eodem modo,

Digitized by Google

• Conſumtis verſibus ſuis, immundiſſimo me baſio conſpuit, mox & ſuper lectum venit, atque omni vi detexit recuſantes. Super inguina mea diu multumque fruſtra moluit. Perfluebant per frontem ſudantis acaciae rivi,

do, ut Alexandrini, in deliciis erant, praecipue ſaltandi arte excellebant, & in Delo nulla ſacra ſine choris horum puerorum peragebantur. v. Illuſtr. Spanhemium ad Callimachi hymnum in Delum vſ. 312. Ita & *Deliacos* educandi & caſtrandi gallos gallinaceos ſcientia excelluiſſe teſtatur, praeter Columellam, Cicero lib IV. Acad. quaeſt. cap. 18. *Videſne ut in proverbio ſit ovorum inter ſe ſimilitudo; tamen hoc accepimus, Deli fuiſſe complures (ſalvis rebus illis) qui gallinas alere quaeſtus cauſſa ſolerent; ii cum ovum inſpexerant, quae id gallina peperiſſet, dicere ſolebant.* vide ad Ovid. VI. Faſt. 177. BURM

Me baſio conſpuit] Catullus Epigr. LXXVII.

---- quod purae pura puellae
Suavia comminxit ſpurca ſaliva tua.

PITH. Lucret lib. V.

Adfigunt avide corpus junguntque ſalivas
Oris.

WOUWEREN. Catull. carm. XCVII.

Tamquam commictae ſpurca ſaliva lupae.

Scaliger ad Catull. 79. ERHARD. De oſculis vide lepidiſſimum Theocr. Idyl. XX. & XXVII. Oſculum inter cognatos propinquoſque inſtitutum ab antiquis fuiſſe, maximeque inter foeminas, refert Feſtus in Verbo *Oſcularia pugna.* Apulej. lib. X. Met. *tunc exoſculata preſſule* (inquit) *non qualia in lupanari ſolent baſiola jactari, vel meretricum poſcinummia, vel adventorum negocinummia, ſed pura atque ſincera inſtruit, & blandiſſimos affatus, amo & cupio, & te ſolum diligo* &c. DUPEYRAT. qui ex Beroaldi commentariis plura ſubjicit, quae ibi videri poſſunt. BURM.

Detexit recuſantes] Forte verbum illud obſcoenum *depſuit*, quod apud Catull. reſtitui, carm. LXXV.

---- Patrui perdepſuit ipſam
Uxorem, & patruum reddidit Harpocratem,

hic non male legeretur. Hoc verbum apud Apulejum Apolog. II. videtur quoque reſtituendum in his verbis; *Olim in pueritia, priusquam iſto calvitio deformaretur, emaſculatoribus ſuis ad omnia infanda morigerus, mox in juventute ſaltandis fabulis exoſſis plane & enervis, ſed (ut audio) indocta & rudi mollitia. Negatur enim quidquam hiſtrionis habuiſſe praeter impudicitiam. In hac etiam aetate, qua nunc eſt, qui deperduint multi ſunt?* ibi pro *deperduint* forte *depſuerint* legendum. EMMIUS. Non alienus ſum ab Emmii conjectura, *depſuit*, quia *moluit* ſequitur. Vide de hoc verbo Commentarios ad Catulli carm. LXXV. & Pontan Anal. lib. III. cap. 13. *Molere* autem inter venerea vocabula eſſe docet Lucilli fragmentum ex l. VII. apud Non. in *Evannetur*,

Hunc molere, illam autem ut frumentum vannere lumbis.

Vel ut Junius & Douza ediderunt, *vannere cunnis.* BURM.

Recuſantes] Alii, *recuſantem.* PATISSON. Omnino ex vet. cod. legendum *recuſantem*, Encolpium ſcilicet. BOSCH.

Diu multumque] Particulae à Plauto mutuatae Moſtell.

Recordatus multum & diu cogitavi.

ERHARD. Apulej. II. Met. *Multumque & diu deoſculata.* Notae Tironis pag. 41. *diu multumque.* vid. ad Ovid. II. Amor. XIX. 49. & III. XI. I. BURM.

Fruſtra moluit] Hinc *moltus* in illo Catulli joco, carm. XIII.

Moltus homo es Naſo, neque tecum moltus homo: ſed
Deſcendis Naſo. moltus es & Pathicus.

PITH. *Molere*, ſubagitare. Horat. lib. I. Sat. II. verſ. 35.

Huc juvenes aequum eſt deſcendere: non alienas
Permulere uxores. -----

Auſon.

Deglubit, fellat, molitur per utramque cavernam.

Lucill. Scalig. in Auſon. lect. Palmerius in Spicileg. Petronius infra cap. XCV. *Quid ſibi vult tam furtiva molitio.* Petrus Comeſtor, vulgo Magiſter dictus, in Hiſt. Scholaſt. ad illa libri Judic. verba; *Samſonem clauſum in carcere molere fecerunt: Molere*, inquit, *fecerunt, quaſi opere ſervili eum affligentes: nam molere eſt terere, ſicut triticum vel aliam annonam. Hebraei tamen tradunt, quod Philiſtaei fecerunt eum dormire cum mulieribus robuſtis, ut ex eo prolem robuſtam ſuſciperent. nam molere etiam eſt ſubagitare, vel coire. & eſt tracta haec ſignificatio à praedicta, qui enim coit, quaſi molere & terere videtur.* ERHARD. Moluit, ἔμυλε apud Theocrit. Idyll. IV. 58.

Ἐιπ' ἄγε μοι Κορύδων, τὸ γερόντιον ἦ ῥ' ἔτι μύλλει
Τήναν τὰν κυανόφρυν ἐρωτίδα, τᾶς ποτ' ἐκνίσθη.

Auſon. Epig. 94. BOURDEL. Μύλλειν, *molere*, vocabulum eſt, quale ad ſacra ſua Bona Dea numquam admittat. Theocrit. Idyll. IV. verſ. 58. Joh. Baptiſta Pius Annotat. poſter. cap. 64. Joh. Heringius in tract. de Molendin. quaeſt. 3. num 13.

Digitized by Google

rivi, & inter rugas malarum tantum erat cretae, ut putares detectum parietem

WEITZ. haec deſcripta fere ex Meurſ. II. Spicileg. pag. 28. vide & Druſii Quaeſt. Ebraic. lib. II. 38. BURM.

Acaciae rivi] Unguentum ex *Acacia*, quo facies pingitur, ut ſpecioſior videatur. GLOSS. Eubulus apud Athen. lib. XIII. circa principium:

Μὰ Δί' οὐχὶ περιπεπλασμέναι ψιμμυθίοις,
Οὐδ', ὥσπερ ὑμεῖς, συκαμίνῳ τὰς γνάθους κεχρισμέναι,
Κἂν ἐξίητε τοῦ θέρους, ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑδρορ-ρόαι
Δύο ῥέουσι μέλανος, ἐκ δὲ τῶν γνάθων
Ἱδρὼς ἐπὶ τὸν τράχηλον ἄλοκα μιλτώδη ποιεῖ.

Vide Xenophont. Oeconom. WOUWEREN. Sidon. lib. IV. epiſt. 8.

Nam cum dignatur regina hic tingere vultus,
Candor in argentum mittitur in faciem.

ubi Savaro in Notis. Felix Fabri Hiſt. Suevor. I. cap. 9. *In aliis regionibus feminae fucis utuntur, dealbant & colorant facies*, &c. *Fucus* proprie eſt color, quo panni & lanae inficiuntur, l. 1. C. quae res vend. non poſ. Hinc pro medicamento ſeu colore illo ponitur, quo facies pingitur, ut ſpecioſior videatur. Ab Hebraeis appellatur *puc*, à verbo *baphac*, quod eſt invertere vel immutare. Et ſane vera & elegans eſt etymologia; quoniam hujuſmodi picturis vultus & facies vertuntur ac immutantur, ut longe aliae appareant, quam ſunt naturali conſtitutione. Graece autem generali vocabulo haec appellantur καλλωπίσματα, quod faciunt ad ornamenta & mundum muliebrem. Dicunt etiam φῦκος, unde Latinis *fucum* deductum arbitror: non autem ἀπὸ τοῦ φαγεῖν, ut quidam opinati ſunt. Speciatim vero *ceruſſam* vocant ψιμμύθιον & στίμμα, quod nos *ſtibium* nominamus: *purpuriſſam* vero ἀνδρείκελον, *calliblepharum*, cujus meminit Plinius lib. XXIII. cap. 4. nec non Tertull. lib. de Cultu femin. inde dictum, quod palpebras & ſupercilia venuſtet. Finis horum lenociniorum eſt, conciliare pulchritudinem, ac faciem immutare, quo videatur ornatior, & tegantur vitia, vel inducatur melior forma, quam à natura habetur. Colores vero praecipui ſunt, aut albor, quem praebet *ceruſſa*: aut rubor, qui *purpuriſſa* quaeritur: aut nigror, uſitatus ad palpebras & ſupercilia, quem praebet *ſtibium*. Petr. Martyr Locor. commun. tom. I. Claſſ. 2. loc. II. num. 58. ſeq. De Ceruſſa ergo accipiendus hic Petronii locus. De Stibio autem illa verba Cypriani ſerm. 5. de Lapſis, *Nigro pulvere lineamenta oculorum pingis, cum te Deus aliter fecerit.* Et forte etiam hic Petronii locus, quoniam dicit *per frontem.* Ridiculum autem eſt, quod de Americanis feminis narrat Lerius*, neque enim me piget locum appingere. *Faciei*, inquit, *hunc adhibent cultum. Accerſita ad hoc miniſterium ſocia vel vicina circulum penicillo in media gena delineat, in cochleae vero formam fucum caeruleum flavum, rubrum tantiſper circumducit, dum univerſam faciem coloribus illis diſtinxerit ac variarit, quin etiam palpebrarum ac ſuperciliorum locum (quod feminas parum pudicas in Gallia factitare audio) penicillo oblinit.* ERHARD. Explicat Theod. Marcil. ad Horat. Adjungo paſtillos confici ſolitos ex acaciae ſpina tingendis capillis, ut apud Plin. lib. XII. 4. Alex. Trall. cap. 3. πρὸς μέλαιναν τριχῶν. defluebant rivi illi acaciae a tinctis capillis. Ex acacia etiam vinum ſive potionem confici, teſtes Medici. BOURDEL. de Acacia multis agit Salmaſ. in Exerc. Plin. pag. 374. & ſequentibus, & aliis locis, quae index monſtrabit. & etiam Acaciam eſſe gummi ex acantho Aegyptiaca docuit Haſaeus diſſert. IV. de ligno Sithim. BURM.

Sudantis] Alii, *ſubantis*. TORNAES. Recte emendatum *ſubantis*. τρυφῶντος, ἐξατονοῦντος, μαχλῶντος, καπρῶντος, ὀρεγομένης συνουσίας, Scholiaſtes Ariſtophanis ad Plutum vſ. 1025. Et tamen me nolente Chalcographi veterem retinuere. BOURD. [Facilis nobis ex ſequentibus fuit animus reſcribendi *ſubantis*: quam etiam correctionem antea Petronio neceſſariam viderat V. C. Th. Marcilius.] *Marcilius* in notis ad Horat. Epod. XII. hunc locum explicat, & de *ſubare* & *Acacia* agit: quare nihil eſt, quod Barthius ad Statii lib. VI. Thebaid. verſ. 871. de hac voce amplius dubitet. De Salas vero reperiſſe ita correctum fatetur Marcilium & Bourdelotium. ego tamen hic *ſudantis* retinerem, quod adſtruit de Salas. Eleganter autem per ſudorem rivi de malis fluebant; ut Statius, dicto loco *fluvium ſudoris* dixit, & de ſanguine manante per caput, eodem libro verſ. 780.

It cruor, & tepido ſignantur tempora rivo.

ſed & Virgil. V. Aen. 200. *ſudor fluit undique rivis.* vide inf. cap. LXII. *ſudantes* etiam Leidenſ. BURM.

Inter rugas] ſic apud Apul. Apol. I. *ſulcos rugarum.* Remedium his rugis *tentipellium.* Gloſ. vet. *Tentipellium*, φάρμακον πρὸς ῥυτίδας. Titinn. apud Feſt. in Schedis lib. XIII. *tentipellium inducitur, rugae in ore extenduntur.* lege, *induitur.* Induitur ſcilicet tentipellium, ſeu pharmacum; ut dictum autoribus artis tectonicae, *parietem creta induere*; quomodo fieret iſtud *tentipellium* dicendum alibi. Aliud etiam rugoſis iſtis ſpadonibus remedium, unguentum amygdalinum, ex amygdalis amaris & melle confectum, ut teſtatur Lambin. ad Horat. Epod. VIII. alia item remedia apud Dio-

rietem nimbo laborare.

XXIV.

Dioſcor. cap. 102. lib. III. Q. Serenus cap. XI.

Rugarum ſulcos lentiſci maſtice tendens.

& Apulej. loc. cit. BOURDEL.

Tantum erat cretae] Mulieres terra Chia ſe incruſtabant. GLOSS. Horat. Epod. 12.

—— cum pene ſoluto
Indomitam properat rabiem ſedare: nec illi
Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili. ——

PITH. & BONGARS. Alii, *tantum erat porriginis.* TORNAES. Mulieres terra Chia ſe incruſtabant. Plin. lib. XXXV. cap. 16. WOUWER. Martial. l. II. Epigr. 41. l. VIII. Epigr. 33. BARTH. (quem & vide lib. XXI Adv. cap. 6.) Utilem eſſe ad hoc *cretam* docent etiam alii, quod fieri ſolebat & *lomento*, ut eſt apud Martial. lib. III. Epig. 42. *lomento rugas uteri*, &c. Ramirez in Hypomnemat. ERHARD. Haec hominum monſtra, variis artibus faciem atterebant; creta potiſſimum illis ad uſum. Multiplex illa creta fuit. nec enim adſentior quotidianis ad Horatium, quae in fuco cretam duplicem agnoſcunt ſolum, Chiam & Selenuſiam. ſaepius Melia incretatos reperio. Alicubi Galenus, Dioſcór. cap. 137. lib. V. alii, de quibus Hermolaus Barbarus Caſtig. ad Plin. cap. VI. lib. 35. Inde *Melinum* Plauto, Varroni, Terentio. Temperabatur autem creta illa fucatrix aqua e floribus, ut patet apud Medicos. Pura, ſive non temperata laedebat. ſic accipiendum Epigr. in Catalectis:

Dum ſumſit cretam in faciem Sertoria, cretam
Perdidit illa ſimul, perdidit & faciem.

Liqueſiebat autem creta illa fucatorum ſi ſudarent, vel ſudorem provocarent quoquo modo. Creta fundamentum fuci. ſuperſtruebant miltum, alutam, ſtercus crocodili, & alia, de quibus nos hoc opere. His dilutis facies poſtremo cretam ipſam dimovebat. BOURDEL. Vide notas ad Ovidii illa III. Art. 199.

Scitis & inducta candorem quaerere creta.

quae docent in Feſto non recte Bourdelotum corrigere, *induitur*. nam hic tranſlatio eſt ab opere tectorio, in quo obvius uſus verbi *inducere*, quod eſt illinere. vide & Neapol. ad Ovid. II. Faſt. 764. BURM.

Detectum parietem] Tectorio ſolutum. Quod fit, cum nimbo perpluit. *Tectoria*, κονιάματα, τῶν τοίχων παρεγχρίματα. id fiebat calce macerata. Vitruv. lib. VI. cap. 2. 3. Plin. lib. XXXVI. cap. 24. At tectorum etiam parietes incruſtare, imo quodcumque ad politionem perficere. Vitruv. lib. VI. cap. III. IX. leg. 27. §. ult. D. ad leg. Aquil. hoc opus *albarium* dicitur. Vitruv. lib. V. cap. 10. Palladius lib. I. cap. 14. & *album opus.* Vitruv. lib. VIII. cap. 3. Κονιαταί, *Albini.* L. I. Cod. de exc. artif. & *albarii tectores.* Tertull. *Scit albarius tector & tecta ſarcire, & tectoria inducere, & ciſternam liare, & cymatia diſtendere, & multa alia ornamenta parietibus incruſtare.* Forte l. *ciſternam litare.* niſi quod in Apicii lib. V. cap. I. *permiſces, & lias, ut quaſi ſuccus videatur.* κυμάτια vero αἱ ὑπεροχαὶ παρὰ τέκτοσι καὶ λιθοποιοῖς, ait Heſychius. WOUWER. Perſlui tecto rimato. Plaut. Moſtel. Act. I. ſc. 2.

Venit imber, lavit parietes, perpluunt
Tigna ——

Salomon Eccleſiaſt. 10. cap. 17. *In infirmitate manuum perſtillabit domus.* ERHARD. Explicat hanc comparationem Ulpian. ad Demoſth. Olynth. II. Καταῤῥεῖ, ὅ ἐστι διαφθείρεται, ὡς ἀπὸ τῆς μεταφορᾶς τοίχου τινὸς παλαιοῦ, ὅταν ὑπὸ παλαιότητος καὶ τοῦ χρόνου αὐτός τε καὶ ὑφ᾽ ὑετοῦ διαβεβρέχηται καὶ ἀναλίσκηται. ſic legimus. Quod igitur Petronius dixit *nimbo laborare*, hoc Graecis Magiſtris, καταῤῥεῖν καὶ διαφθείρεσθαι. ſic *detegere parietem* apud Plautum Moſtel. Act. I. ſc. 2. contra magiſtri Graeci dicunt ἐσκιῤῥῶσθαι καὶ ἀντεσκιῤῥῶσθαι ea omnia, quae tenacius inhaerent & firmius incruſtantur: de quibus dictionibus copioſe nos olim dicturi ſumus. *Detectum* autem *parietem* accipe non amplius incruſtatum, ut antea diximus, ſive cujus cruſtae & emblemata diffugere. Multiplicia fuere veſtimenta parietum, ſive incruſtationes, ſive tectoria, ſive loricationes, ſive capitula, materiaque multiplex. vel enim amurca utebantur, ut patet apud Rei Ruſticae ſcriptores, vel cruſtis marmoreis ſive marmore ſectili. Seneca pater Controv. I. lib. I. Seneca filius Epiſt. 116. Plinius cap. 28. lib. VIII. & cap. 6. lib. XXXVI. D. Hieronymus Epiſt. ad Demetriadem. vel tegulis figulinis, culmo, aliiſque minuciis, de quibus Serv. ad III. Georg. Interpr. Vitruv. cap. I. & 3. lib. VII. ſub tegulis & cruſtis creta in parietibus, ſive parietum corpus cretaceum. Hinc intelligenda Petronii interpretatio. BOURDEL. Hinc deſumſit Paulius dictum illud in Ananiam Actor. XXIII. 3. τοῖχε κεκονιαμένε. & eo refer de ſepulchris κεκονιαμένοις Matth. XXIII. 27. & adſcripſerat Cuperus locum Apollon. Rh. II. 1075.

Ὡς ὅτε τις κεράμῳ κατερέψεται ἕρκιον ἀνὴρ,
Δώματος ἀγλαΐην τε καὶ ὑετοῦ ἔμμεναι ἄλκαρ.

Seneca de Provident. cap. VI. *ſordidi, turpes, ad ſimilitudinem parietum ſuorum extrinſecus culti. non eſt iſta ſolida & ſincera felicitas. Cruſta eſt, & quidem tenuis. Itaque dum illis licet ſtare, & ad arbitrium ſuum oſtendi, nitent & imponunt. quum aliquid inci-*

XXIV. Non tenui ego diutius lacrimas: ſed ad ultimam perductus triſtitiam, Quaeſo, inquam, Domina, certe Embaſicoetam juſſeras dari. Comploſit illa tenerius manus, &, [a] O, inquit, hominem acutum, atque urbanitatis vernulae fontem! Quid? tu non intellexeras cinaedum Embaſicoetam vocari? [b] Deinde, ne contubernali meo melius ſuccederet, Per fidem, inquam, veſtram, Aſcyltos in hoc triclinio ſolus ferias agit? [c] Ita? inquit Quartilla, & Aſcylto Embaſicoetas detur. [d] Ab hac voce

a QUARTILLA. b ENCOLPIUS. c QUARTILLA. d ENCOLPIUS. equum

incidit, quod diſturbet & detegat, tunc apparet, quantum altae ac verae foeditatis alienus ſplendor abſconderit. vide de opere hoc tectorio Salmaſ. Exercit. Plin. pag. 868. & ſeqq. BURM.

Laborare] Vid. inf. cap. cxv.

Non tenui] Sic inf. cxv. *Non tenui igitur diutius lacrimas, immo percuſſi ſemel iterumque pectus.* BOURDEL. vid. ad cap. LXXV.

Quaeſo, inquam, Domina] Sic inf. cap. cxxviii. *Quaeſo, inquam, Regina.* BOURDEL.

Embaſicoetam] Qui, vel quae frequenter dat baſia. Item incubus, qui inſcendit grabatum. GLOSS. Vet. Lex. *Embaſicoetam* interpretatur, *qui, vel quae frequenter dat baſia.* BONGARS. Alii, ἐμβασικοίτην. PATISSON. Lege *embaſicoetan.* Vet. Lexic. *Embaſicoeta, qui vel quae frequenter dat baſia.* ἐμβασικοίτη, quae inſcendit grabatum, inſcenſtrix grabati, inſcenſtrix. DANIEL. Embaſicoetam, ἐμβασικοίτην. Cinaedum. TORNAES. Vet. Lex. *Embaſicoetas, qui, vel quae frequenter dat baſia.* PITH. Ἐμβατεύειν, idem quod ἐμβαίνειν. unde ἐμβατικοίτης, *incubus*, quod nomen cinaedo huic, & in eo jocus, quod promiſſo incubo repraeſentetur cynaedus, cui id nominis, ſicut in Carpo ſciſſore infra. Nam cinaedi ſane alii ab incubis. Joſ. Mercerus Not. ad Ariſtaenetum, lib. II. ep. 22. Ἐμβατικοίτης, aut ἐμβατικοίτας, a verbo βῆναι, pro quo Latini *perambulare.* Catul. *Perambulabit omnium cubilia.* Scalig. ad Catullum. Athenaeus lib. XI. 5. Ἔφηβος, τὸ καλούμενον ποτήριον ἐμβατικοίταν οὕτως φησὶ καλεῖσθαι Φιλήμων. Euſtathius legit, ἐμβασιχύταν, quod ſum miratus. nam & membranae, & excerpta, & hoc loco Petronius ἐμβασικοίταν tuentur. Caſaubon. Animadverſ. libr. XI. cap. 5. ἐμβατικοίτης dicitur, quod faciat ἐμβαίνειν εἰς τὰς κοίτας, & ad libidinis concitamentum adhibetur. Janus Kottericus. Dictus, ut ἀρσενικοίτης. Joann. Lerius Hiſt. navigat. in Braſiliam, cap. 17. de Americis; *Memini eos nonnunquam inter rixandum convitium hoc, Tyvire, hoc eſt, ἀρσενικοίτα, mutuo ſibi objicere ſolitos, ex quo conjicere eſt, flagitium illud apud eos locum habere.* ERHARD. Copioſe interpretes Catulli. ἐμβασίχυτρος. Batrachomyom. BOURDEL. Vide de Salas, qui ſatis hujus loci elegantiam cepit, & Caſaubonum ad Athenaeum lib. XI. cap. 5. & Cerdam ad Virg. XII. Aen. 144. BURM.

Hominem acutum] Roman. Aquila. *Inventio rerum cum acutis hominibus communis eſt.* BARTH. Quinam dicantur homines acuti ex antiquis ſcriptoribus docet Quintilianus & Feſtus verbo *Aſtu.* BOURDEL.

Urbanitatis vernulae] *Vernula urbanitas*, ſalibus lepidis condita, ſeu vernarum jocularia dicacitas. GLOSS. Lege *verniliae.* *Vernilius*, vernilis; *vulgarius*, vulgaris. Scal. WOUWEREN. *Urbanitatis fons* alibi a nobis declaratus eſt. nec enim *frons* ſcribendum, quod video non ineptis hominibus placere. *Vernulae* vero à laſcivia vernarum ductum eſt. Juvenal. Sat. XI.

----- *Laſcivi ludebant ruris alumni.*

BARTH. Lib. XXI. Adverſ. cap. 6. Placet, *vernaculae.* Tac. II. Hiſt. *Incurioſos milites vernacula urbanitate quidam ſpoliavere.* SCIOPP. *Vernulae frontem* ex fide Veterum MSS. reſtitui, quae in *Verniliae* & in *fontem* deformaverant. Scurrarum proprie frons urbana. Horat. lib. I. Ep. IX. verſ. 11.

Frontis ad urbanae deſcendi praemia. -----

BOURDELOT. *Vernaculae* recte legit cl. Gronovius lib. IV. de Pec. Vet. cap. 10. BOSCH. *frontem* Cod. Mem. vide Barthii Gloſſar. Latino-Barbarum editum a Ludewig tom. III. Reliqu. MSS. pag. 40.

Non intellexeras] MS. *non intelligis.* TORNAES.

Contubernali meo] *Contubernalis*, frater vel amaſius. GLOSS. Pro *meo*, MS. *modo.* TORNAES. Non eſt aſpernanda v. c. lectio, *Contubernali modo*, quia nuper Aſcyltos ejus contubernalis fuerat, & eſſe deſierat. ita enim loquitur ipſe Aſcyltos ſupra cap. X. *Cras autem, quia hoc placet, & habitationem mihi proſpiciam, & aliquem fratrem.* RICHARD. Melius, *ne contubernali meo non melius ſucederet.* Senſus ſiquidem poſtulabat, ut hanc negationem interponeres. Expreſſimus autem ſcripturam Codicum MSS. nec te moveat duplex negatio; vim enim unius obtinuit. Marcellus in *Negativas*, & in lege 24. ff. *de damno infecto.* Qui volunt haec ironice accipi, animum

ad

equum cinaedus mutavit, tranſituque ad comitem meum facto, clunibus eum baſiiſque diſtrivit. Stabat inter haec Giton, & riſu diſſolvebat ilia ſua. Itaque conſpicata eum Quartilla, cujus eſſet puer diligentiſſima ſciſcitatione quaeſivit. Quum ego fratrem meum eſſe dixiſſem, [a] Quare ergo, inquit, me non baſiavit? [b] vocatumque ad ſe in oſculum adplicuit: mox manum etiam demiſit in ſinum, & pertrectato vaſculo tam rudi,

a Quartilla. b Encolpius.

ad loquentem Encolpium non advertunt. BOURDELOT. *Ut contubernali* Leidenſ. Tornaeſ. unde Anonymus, *ut cont. m. m. non ſuccederet.*

Veſtram] *Noſtram* Leidenſ. & Tornaeſ. forte ſcripſerat, *voſtram.*

Ferias agit] De his feriis loquitur, de quibus Macrobius Saturn. cap. 15. lib. I. *Quibus vitantur ineptiae, quia vis fieri virginibus videtur.* Alibi legem 5. & 7. C. de feriis interpretor, notans errorem Aniani ad l. 2. Cod. Theod. de feriis. BOURDEL.

Ita] Forte, *itane*, ut cap. XXI. & XXV.

Ab hac voce] Infra cap. LXXX. *Statim ab extrema parte verbi conſurrexit.* vide quae ſupra notavimus ad illud *Dum loquimur.* ERHARD. Ovidius lib. III. Met. verſ. 273. *Surgit ab his ſolio.* & lib. IV. verſ. 329. *Nais ab his tacuit.* Livius lib. XXIV. cap. 22. *Ab hac concione dimiſſi legati.* BURM.

Equum mutavit] Metaphora a vertumnis, hoc eſt, equorum deſultoribus. res flagitioſa, quae tacenda. GLOSS. Obſcoenitas ſumma ab inſolentibus autoribus *equis* adſimilatur. Martialis lib. XI. 105.

Hectoreo quoties ſederat uxor equo.

Hinc *inequitare* obſcoenum Arnobio. & multa talia ab equis ad res Veneris tralata, apud Barthium Animadv. in Claudian. Epigr. XI. ERHARD. Omnia obſcoena. eadem tamen translatione autor incomti carminis,

Quid ſaevis Sybari? domiti modo terga juvenci
Quid premis? & tenerum currere cogis equum?

Eadem ſignificatione πῶλος καὶ ἵππος in turpibus, ut oſtendi alibi. *Domitus* autem hoc Epigr. contrarium τὸ πωλοδάμων. ſic *domitor* apud Tibul. El. I. lib. IV. Heſych. voc. Πῶλος. BOURDEL. Multas dictiones ab equis mutuatos veteres tranſtuliſſe ad libidines honeſtius deſignandas, docuerunt jam viri docti. Horat. lib. II. Sat. VII. verſ. 55.

Clunibus aut agitavit equum laſciva ſupinum.

ubi vid. Acron. & Lambin. Swart. Analect. lib. III. cap. I. Barth. lib. XI. Adverſ. cap. 15. & Loenſ. Miſcell. lib. II. cap. 15. Ita & capienda illa Ovidii III. Art. amat. verſ. 777.

Parva vehatur equo: quod erat longiſſima, numquam
Thebaïs Hectoreo nupta reſedit equo. BURM.

Stabat inter haec Giton] Lege juncta & una voce, *interhaec*, ſicut *interea* pro interim, *poſthaec*, *poſthac*, *poſtilla*, *propterea*, &c. ERHARD.

Riſu] *Uſu* Colbert.

Riſu diſſolvebat ilia] Immoderate & diſſolute ridebat. GLOSS.

Puer] Haec non ἀγνῶς accipienda: *puer* enim obſcoenum eſt. aliter hoc opere *puer* pro quolibet ſervo. BOURDEL.

Dixiſſem] *Finxiſſem* Colbert.

Vocatumque ad ſe] Alii, *ad ſe Gytonem.* PATISS.

Adplicuit] Infr. cap. CXXVI. *laterique applicat meo.* BOURDEL.

Mox] *Moxque* Colbert.

Mox manum demiſit in ſinum] Lucian. Ἔρωτι. ἡ δεξιὰ κατὰ κόλπου ἔδυσα. &c. PITH. Alii, *demiſit.* MS. *manum etiam demiſit.* TORNAES. Theocritus Idyl. XVII. 37.

Κόλπον ἐς εὐώδη ῥαδινὰς ἐπεμάξατο χεῖρας.
Auſa eſt ambroſium manibus tentare tenellis
Diva ſinum.

Quid ῥαδιναὶ χεῖρες in illo Theocriti verſu, non omnibus eſt notum. ῥαδινὰ, proprium Veneri epitheton. ſic ῥαδινὰ Ἀφροδίτης apud Hephaeſt. in verſu Sapphonis. ῥαδινὰν Ἀφροδίταν, male βραδινάν. Veneris pedes ῥαδινοὶ in hymnis.

—— —— —— —— πόαν
Ποσσὶν ὑπὸ ῥαδινοῖσιν ἄεξατο.
Candida ſub facili creſcebant lilia planta.

Sic pedes ῥαδινοὶ, ὠκύποδες, ut Anacreon ῥαδινὰς πώλους. interpretatur Aeſchylus εὐκνήμης. Ibicus μέγα; interpretatur ῥαδινὸν σύμφωνον Steſichorus. BOURDEL. Hinc apparet, ſinum uſque ad pudenda fuiſſe demiſſum, quae tegebat: locis a de Salas adductis adde Juvenalem IX. Sat. 32.

----- *Fatum eſt in partibus illis,*
Quas ſinus abſcondit. -----

ubi Scholiaſtes *penem* intelligit. Voſſius etiam recte obſervavit *ſinum* & *gremium* differre, male a Sciopp. in Animadv. in Voſſium pag. 24. reprehenſus. Ovidius aperte diſtinguit IV. Faſtor. 436.

Haec gremium laxat, degravat illa ſinum.

BURM.

Et pertracto vaſculo] Pars ea, quae inter res ferias nominari non debet. Medicis σκεῦος. GLOSS. *Pertrectato.* ſic primum nequitiae verbum

Digitized by Google

di, ᵃ Hoc, inquit, belle cras in promulſide libidinis noſtrae militabit: ho-

ᵃ QUARTILLA.

bum legimus; deinde interpretamur *puellum*, ſive pullum rebus Venereis nondum initiatum, τὸ μειράκιον τῆς Ἀφροδίτης οὐ μυούμενον. Heliod. lib. I. τὸν παῖδα τῶν ἐρωτικῶν ἀμαθῆ. Ariſtaen. Epiſt. 14. lib. I. & Epiſt. 10. ejuſdem libri, Ἐρωτικῶν ἀγύμναστον παῖδα καὶ παντελῶς ἀμύητον Ἀφροδίτης. ſic Epiſt. 7. lib. II. παιδισκάριον τοῦ φιλήματος ἀμαθὲς ibid. παρθένος γὰρ ἄτε τῆς Ἀφροδίτης ἀμύητος ἔτι itaque, *rude vaſculum* τὸ μειράκιον ἀμαθὲς ἀφροδισίων. ſic *rudis* apud Propert. Eleg. 9. lib. I.

Atque utinam poſito dicar amore rudis.

Rudis nondum initiatus Inſtitut. tit. I. §. 2. Magnam porro à me inibit gratiam, qui docuerit, qua ratione impulſi correctores, τὸ *pertrectato* in tot prodigii monſtra mutaverint. Autor enim centonis notaeque impudicae Petronius voluit uti verbo rei convenienti. Sic poſtea cap. LXXIX. *Pertrectavi gaudio diſpoliatum torum.* Sic in Auſonio,

------ *totum bene conſcia lectum*

Pertrectat ſecura manus.

Et alibi. *Pertrectare*, *attrectare*, *tractare*, ejuſdem ſunt ponderis in tractatione *ponderis* obſcoeni. Proh pudor! cur te violo? BOURDELOT. Lege, *& protracto vaſculo*, *Tam rude hoc*, *inquit*, *belle*. *Vaſculum*, ea pars, quae inter res ſerias nominari non debet. Plaut. Poenul.

Facio quod manifeſti moechi haud ſolent,

Refero vaſa ſalva.

Lipſius Antiqu. lect. lib. I. 8. Graecorum imitatio: nam apud Medicos ea pars σκεῦος. Scalig. ad Priap. Lege, *rude hoc*, *inquit*, *belli cras in promulſide militabit*. *Rudis* laniſtarum ac gladiatorum eſt, qua illi gladiorum vicem ad pugnam exercebantur. ergo *vaſculum* illud *rudem* vocat, qua in primo coïtu libido ceu pugna irritaretur. Palmer. in Spicileg. *protracto vaſculo*, *Hoc tam rude*, *inquit*. Ludit in promulſidis voce nimium argute ſcortillum, quae protracto peculio pueri Gitonis ſignificat, illum pueri peniculum parvum quaſi anteludium ſibi fore ad robuſtam libidinem concitandam. Stuckius Antiquitat. convival. lib. III. cap. I. ERHARD. *Pertractat* Colbert. & Leidenſ. *pertrectato* nolim mutari, ſed cum illis facerem, qui impudicae attrectationi hoc verbum proprium faciunt, ut Plauti & aliorum exempla demonſtrant. nihil etiam mutandum in reliquis; vid. ad Quinctil. Declam. VIII. & Juſt. XXXVIII. I. *Rude vaſculum* vocat, quod nondum Veneri initiatum erat, eodem modo ut Plinium Medicum *cacabum rudem* dixiſſe docet Barthius I. Adv. 14. vel, quia ad pertractationem Quartillae non movebatur, *rude* poteſt dici. ſic Varro apud Nonium in *Sale*, *ollam rudem fictilem*. non diſſimili ſenſu σκεῦος occurrit in Epiſt. I. ad Theſſal. IV. 14. vid. Vorſtii Philol. ſacr. tom. I. cap. II. p. 30. & Maji Obſerv. ſacr. lib. III. pag. 70. BURM.

Tam rudi hoc] Alii, *tum rudi haec*. TORNAES. Catalect. *Sed lignum rude*. & *Utetur veris uſibus haſta rudis*. PITH. Apui. lib. IX. *Commodum novis amplexibus amori rudi litabant: commodum prima ſtipendia Veneri militabant novi & nudi milites.* SCIOPP. Emendat Nob. Heinſius; *& protracto vaſculo*, *tam rude hoc*, *inquit*, *belli cras*, &c. Digniſſima medius fidius Petronio emendatio, *rude belli*, hoc eſt, *rude ad Veneris furtum*, ut loquitur Ovidius in epiſtola Helenae Paridi XI. verſ. 141. Florus lib. IV. cap. 2. *Ejus Elephanti bellorum rudes*, *& nuper à ſylva*, &c. Horatius lib. II. Epiſt. II. verſ. 47.

Civiliſque rudem belli tulit aeſtus in arma.

Rudem belli, Acron *tyronem & ignarum* interpretatur. BOSCH.

Hoc inquit] Alii, *haec*. PATISSON. *Haec* ex membranis corrigit Gronovius de pecunia veteri lib. III. cap. 15. Sententia vero hujus loci eadem eſt, quae iſtorum Senecae lib. II. Controv. 9. *Dominicae libidini pararium facere*, ut ibi docuit vir ſummus. Neſcio autem cur vox *militabis* hic diſpliceat docto Gallo Chevraeo, qui in Miſcellaneis ſuis Fabro perſuadere voluit, non convenire *vaſculo* τὸ *militare*, & ideo legit, *mi litabit*. Nonne militum impedimenta *vaſorum* nomine venire noverat? & ita hanc militiam Veneream male ſuccedere, niſi bene vaſatis. *Haec* in Leid. ſed non video quo *haec* referri poſſit. vellem Vir ſummus haec clarius appoſuiſſet. praeterea *militare* recte dici in hac re, docet locus Plauti Perſ. II. II. 49. *Illa militia militatur multo magis quam pondere.* BURM.

Belle cras] Lege, *belli*. HEINS.

Promulſide] Gladiatoriae Veneris antecoenia, ſeu anteludium ad robuſtam libidinem concitandam. GLOSS. Infra de coena Trimalcionis, *in promulſidari*, & in leg. XVIII. *de auro & arg. leg.* Turn. d. tom. I. BONGARS Apul. *Proluvium libidinis ſuſcitaram*. PITH. Apui. lib. II. Mil. *Gladiatoriae Veneris antecoenia.* Seneca Controv. *pararium libidinis*. WOUWEREN. Significat, pueri vaſculum minutum, quaſi in antecoeniam ſibi fore, ad libidinem robuſtam concitandam. *Promulſis* autem antecoenia, ideo quod daretur ante mulſum. Lipſius Antiqu. Lect. lib. III. Stuckius Antiq. convival. libro III. cap. I. Roſinus Antiquitat. Romanar. lib. V. cap. 29. Simili tralatione Andreas Hieroſolymitanus ſermon. εἰς τὸν εὐαγγελισμόν. Ἐντεῦθεν ὁ ἀνθρώπου φύσις χαρᾶς προοίμια δέχεται. ERHARD. Vide quae diximus antea

Digitized by Google

hodie enim poſt aſellum diaria non ſumo.

XXV. [a] Quum hoc diceret, ad aurem ejus Pſyche ridens adceſſit, & quum dixiſſet neſcio quid, [b] Ita, ita, inquit Quartilla, bene admonuiſti: cur non, quia belliſſima occaſio eſt, devirginetur Pannychis noſtra? Con-

[a] Encolpius. [b] Quartilla.

antea cap. VII. ad haec verba *inter titulos. Promulſis*, quod recentioribus Graecis ἐπιδόρπισμα. *militabit*, quod ſequitur, verbum eſſe flagitii, jam cuivis e trivio notum. BOURDEL.

Poſt aſellum diaria non ſumo] Vide Palmerium in Spicileg. *Aſelli* enim bene peculiati. Rigaitius ad Phaedrum II. fab. 29. *Diaria*, diurna cibaria. Hadr. Junius in Nomenclat. Iſidorus Gloſ. *Diaria, cibus unius diei*, quorum dimenſa ſervis & ancillabus aſſignabantur, prout ſe fidos praeſtabant. Beza in Matth. cap. 24. verſ. 51. Jocus ergo eſt in ambiguitate verbi *aſellus*. Gloſſ. vet. ὀνίσκος, ἰχθύς, *aſellus*; & in delitiis maxime erant *aſelli Peſſinuntii*, ut ſcribit A. Gellius. Hoc itaque dicit, ſe poſt tam lautum ferculum viles iſtos & minutos cibos non deſiderare, *auff einen guten Salmen ſchmecken keine Schneiderfiſch.* Aliter Scaliger haec interpretatur apud Wouwer. ad illud infra, *Aſellus erat Corinthius.* ERHARD. Notavi ad Lucian. *poſt aſellum*, id eſt, *laciniam faſcini*, ut ipſe dicit cap. XCII. ſic *aſinus* in obſcoenis apud Lamprid. in Alagab. & Commodo, Phaedr. Lucian. ὄνος hac acceptione; *Onobeli* apud eumdem Lampridium, & *aſinus* obſcoenus ſubjecta materies Apuiejo. Diaria vero piſciculi minuti puſiones, & puer, id eſt, validi ſolum ad irritandam, non ſatiandam, venerem. BOURDEL. Franciſc. Francus adverſus Cereae t. pag. 243. *Aſellum* capit de vaſe recipiendo mulſo parato. ut inſr. XXX. *Aſellus Corinthius*, & ibi de Promulſide agit. Vide Hadrian. Junium, cent. IV. adag. 51. *Aſello piſci ſimilis.* WEITZ. Et hic ambiguitas in voce *aſelli*, qui & cibus delicatus, ut recte Erhardus, & ſimul libidinoſum animal, ut Encolpius, erat a quo, ut modo de equis vidimus, plurimae locutiones obſcoenae deductae. Ita & intelligendus Lamprid. Commod. X. *Habuit & hominem pene prominentem ultra modum animalium, quem Onon appellabat.* Vide ibi Caſaubonum. Ita Paullinum Carm. XIII. *aſinum* vocare corpus ad libidines pronum, docet Roſweidus. Juvenal. Sat. IX.

Alium bipedem ſibi quaerat aſellum. BURM.

Diaria] Cibi ſerviles unius diei, quorum dimenſa illis aſſignabatur, prout ſe fidos praeſtabant. GLOSS. *Diaria* unius diei penſa, quid dicat, notum ex antedictis. BOURDEL. *diario* Tornaeſ.

Quum hoc diceret] Scribe, *haec.* ſic Leid. cod. infra cap. XCII. *Haec Eumolpo dicente.* BOSCH. *Haec* Trag. cod. quoque.

Ad aurem] vid. inf. XXVIII. & LVI.

Pſyche] Colbert. ſemper hoc nomen dat Ψ. Υ. Χ. Η. ut ſaepe in lapidibus tales diſtinctiones occurrunt.

Neſcio quid] Catull. carm. II.

Carum neſcio quid lubet jocari.

Maximian.

Neſcio quid Graeco murmure dulce canens.

Martial. lib. V. Epigr. 62.

Neſcio quid dominae teneram qui garrit in aurem.

PITH.

Admonuiſti] *Monuiſti* Tragur. quod praeſtare dicit Hadrianid. minime vero; nam credibile eſt, jam antea Quartillam cum Pſyche egiſſe de devirginanda Pannychide, ſed occaſionem defuiſſe, unde nunc in memoriam revocat ante acta Pſyche. vid. ſupr. ad cap. XX. mox *eſt occaſio* & *devirginetur.* Leidenſis ſed Colb. *devirginitatem Parrathis.* ſ ſuperſcripta. BURM.

Devirginetur] *Devirginare*, depudicare, virginitatem eripere. GLOSS. Gloſſae: *Devirginare*, διαπαρθενεύειν. Hyginus Mytholog. *Medeam noctu in antro devirginavit.* Paul. l. ult. D. de offic praeſid. Laberius *depudicavit.* Gell. lib. XVI. cap. 7. Pollux lib. III. τὸ δὲ παρθενίας ἀφελέσθαι, διακορῆσαι λέγουσι, καὶ διαπαρθενεῦσαι Ἡρόδοτος εἶπε. Homerus Il. Λ.

Λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην.

Gloſſae, ἀντὶ τοῦ διεπαρθένευσεν. optime. nam zonam, qua praecincta nova nupta, ſolvebat maritus. Catul. Feſt. Varro apud Auguſt. *Virgini uxori zona ſolvitur.* Plutarch. ἔλυε τὴν ζώνην ὁ νυμφίος. quod Theocrit. Idyll. X. λῦσε μίτρην. ut Muſaeus;

—— ὁ δ' αὐτίκα λύσατο μίτρην.

Interpres Hiſtoriae, quae Apollon. Tyrio contigerunt, vertit; *nodum virginitatis ſolvit.* WOUWEREN. Depudicetur. utitur & JCtus in leg. 21. D. de off. Praeſ. & D. Hieronymus. Alb. Gentilis de Latinitat. vet. Biblior. verſionis. *Devirginare* dicitur pro virginitatem eripere. Nam non augendi ſolum vim, ſed & minuendi τὸ DE habet. Bernartius Schol. ad Statium lib. I. Achilleid. & Chriſtian. Becmanus de Originib. Lat. ling. verbo *Plenus.* ERHARD. Haec in animo habuit Lucian. Dial. mort. διακορεύσει ἡ Παννύχιον, de nomine hujus impudicae legendus Heſych. verb. Φυλακτηρία. Alexis compoſuit poëma hoc nomine apud Athen. & Callipus apud eumdem. Pherecrates apud Harpocr. Nec dubito nomen appellativum

tivum

ᵃ Continuoque producta eſt puella ſatis bella, & quae non plus quam ſeptem annos habere videbatur, & ea ipſa, quae primum cum Quartilla in cellam venerat noſtram. Plaudentibus ergo univerſis, & poſtulantibus, nuptias fecerunt. Obſtupui ego, nec Gitona, verecundiſſimum puerum, ſufficere huic petulantiae adfirmavi; nec puellam ejus aetatis eſſe, ut

a ENCOLPIUS.

tivum pro omni meretrice. *Devirginetur* autem, ut apud Marc. Varron. παρθεναγωγῆς. ſic ancilla devirginata leg. ult. ff. de off. Praeſid. D. Hieronymus in libr. de Monogam. Hyginus fab. 23. idem *inflorare*, ut in compendio Prophet. MSS.

Non eſt virgo, imo ſe jam dimiſit inflorari.

Copioſe hac de re dicturi quidam ad Steph. περὶ πολ. verb. Ζωνὴν, ex Scholiaſt. Callim. εἰς Ἄρτ. Theocrito, Scholiaſt. Apollon. ad lib. I. Catullo, Homero apud Gell. cap. 10. lib. IX. Hyperide apud Hermogenis interpr. aliis. BOURDEL.

Pannicbidis] Scribe, *Pannycbis*. BRASSICAN. Biturig. *Parrathis*. alii *Pannicbidis*. Pith. alii *Panycbis*. PATISSON.

Continuoque] Codex Tragur. *continueque*.

Producta eſt puella] Infr. cap. CXXVI. *Ut in platanona produceret dominum*. Donatus in illud Terent. Heaut. I. I. *Produxi ac vendidi*. PITH. Infr. cap. CXXVI. Juvenalis Satyra VI.

Filiolam turpi vetulae producere.

Comm. *Producere meretricem*. hinc *productor*, παραγωγὸς. Gloſſ. Προαγωγὸς, πορνοβοσκός. Aſconius in I. contra Verr. cap. 12. *Lenones ſunt ſcortorum, perductores etiam invitarum perſonarum, & in quibus ſtupra exercita legibus vindicantur*. Tertull. Apolog. cap. XLIII. *Lenones perductores aquarioli*. Itaque *perductores*, aut *productores*, dicas, rectum eſt; nam *per* & *pro*, ut Graeci περὶ & πρὸ utuntur. WOUWER. *Produci* verbum eſt nuptiale. Barth. Animadverſ. ad Claud. III. Conſ. Honor. verſ. 156. ERHARD.

Et quae non plus quam ſeptem annos habere] Alii, *quia*. PATISSON. Forte, *& quae*, non *quia* SAMB. Immaturior ſcilicet, quam hodie ſint Mombaſiae puellae, quae ante decimum aetatis annum ad viros non producuntur, ſed eo anno divirginatae deinceps cum quovis voluptari libere audent. Lectum id à me in Hiſtoria navigationis in Indiam, Gallice ab anonymo inſtituta, libro I. cap. 14. de Nairorum (ita Aethiopes Indi ſuos Nobiles appellant) filiabus: *Hae poſtquam annum, attigerunt decimum, & jam ejus aetatis eſſent, ut muliebris patientiae legem poſſent accipere, cognati ad adoleſcentem quempiam extra fines regni habitantem mittunt, qui eum multis & donis & precibus exorent, ut cognatam ſuam velit devirginatum venire. Qui cum venit, multis geſtibus multaque laetitia accipitur. Puellae, quam defloravit, egregium quoddam & pretioſum relinquit clinodium, quod illa de collo ſuſpenſum omnem vitam ſuam ſuperbe & oſtentabunde circumgeſtat. eſt enim inſigne licentiae, qua corpus ſuum proſtituere cuilibet licet. Nam hoc ritu non peracto, conjungi homini nato nemini poteſt.* ERHARD.

Et ea ipſa] Forte, *ut ea ipſa*. SAMBUC.

Quae primum cum] Τὸ *primum*, abeſt à codice Tragur. & Leidenſi.

Nuptias fecerunt] *Nuptias facere*, συνουσιάζειν. Hoc obſcoene dicitur: unde & *nupta verba*, id eſt, obſcoena. GLOSS. Muſaeus:

Ἀλλὰ λέχος στορέσασα τελεσσιγάμοισιν ἐν ὄρφναις.

Erycius, εἰς γάμον οὐκ ἀνέτοιμος. Plautus Caſin. Prol. 86.

Ultro ibit nuptum, non manebit auſpicem.

Idem Aulul. II. III. 83.

Sed nuptias hodie quin facimus?

PITH. Infr. cap. XCII. *Jacuerunt una non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt. Nuptias facere*, τὸ συνουσιάζειν inde Feſto *nupta verba*, obſcoena. Lipſius Antiquar. lect. lib. II. cap. 9. Barthius Commentar. in Muſaeum. Eodem ſenſu Germanis *brauten* obſcoene dici coepit, cum verbum eſſet multo honeſtiſſimum. Saxo Grammaticus in Hiſtor. Danor. de informi urſi cujuſdam cum puella congreſſu; *Nuptiarum deformitatem feminis aptitudine coloraret*. In Proteuangelio Jacobi; Τὴν παρθένον, ἣν παρέλαβεν ἐκ ναοῦ κυρίου, ἐμίανεν αὐτὴν, καὶ ἔκλεψε τοὺς γάμους αὐτῆς. Hinc partum D. Mariae Deiparae Sempervirginis Methodius, Iconii Epiſcopus, vocat λέχος ἀπειρόγαμον, homilia εἰς ὑπαπάντησιν. ERHARD. *Nuptiae* pro omni concubitu notum, & ſatis Demoſth. interpr. contra Aeſchin. V. C. Jac. Cujacius Obſerv. ex Aeſopo Latin. in vita Alexandri. Plaut. Moſtell. ſic γάμος de equo dixit Oppian. lib. I. Κυνηγ. & lib. III. ſic γαμεῖν de piſcibus dixit Aelian. cap. 14. lib. I. cap. 10. lib. II. Hiſt. Anim. BOURDEL. *nuptias facere* pro concumbere dixit etiam Plinius lib. X. Ep. 117. BURM.

Sufficere huic petulantiae] Etiam vulgo concipitur hic locus. Imo ne hunc quidem interpretes aliqui minima interpretatione dignati ſunt, cum tamen in duabus dictionibus notanda eſſet obſcuritas obſcoenitaſque. *Sufficere*, quod Plauto *for-*

tem

ut muliebris patientiae legem poſſet adcipere. a Ita? inquit Quartilla; minor eſt iſta, quam ego fui, quum primum virum paſſa ſum? Junonem meam ira-

a QUARTILLA.

tem eſſe. Comicis *petulantia*, juvenilis in venerem impetus. BOURDEL. Ovid. II. Am. x. 23.

Sufficiant graciles, ſed non ſine viribus artus.

BURM.

Nec puellam] Tale illud apud Homer. Iliad. Λ. 243. Interpretes aliqui κυρσάδιος ἢ μὴ χάριν ἴδε, id eſt, ἡ μήπω δυναμένη διὰ τὴν ἡλικίαν χαρίζεσθαι. ut loquitur Sappho apud Schol. Pindari & Max. Tyr. diſſert. IX. χαρίζεσθαι hac ſignificatione notum, & copioſe Ulpian. ad Demoſth. περὶ τῶν ἐν Χεῤῥ. Donat. ad Hecyr. Act. 4. ſc. 1. ne repetam ea, quae V. C. Jac. Mauſac. dixit ad Harpocr. χάρις ἡ τῆς θηλείας ὑπεῖξις τῷ ἄῤῥενι; *la courtoſie.* Plutarch. ex Sappho. ἐν τῷ Ἐρωτικ. BOURDEL.

Ejus aetatis] Anno XII. Has immaturas virgines vocabant ὄμφακας. Euſtathius, ſive Euſtachius, lib. v. Amor. eleganter virginem immaturam deſcribit, φεῖσαι παρθενίας ἐμῆς, μὴ ἀπὸ τῆς θέρους ἐκθλίψῃς τοὺς στάχυας, μὴ τὸ ῥόδον τρυγήσῃς ἀπὸ τῆς κάλυκος, μήτε τὴν σταφυλὴν ὀμφακίζουσαν. μήπως ἀντὶ νέκταρος ὄξος ἐκθλίψαις. Legend. Varr. Agath. Ariſtaen. lib. III. Epiſt. 7. Horat. lib. II. od. 5. Schol. Ariſtoph. ad Acharn. bis. Hinc proverbium, Σικελὸς ὀμφακίζεται. Ariſtaen. loco citato, & ibi clariſſ. interpres. BOURDEL.

Muliebris patientiae legem accipere] Viri potentem eſſe, ſcire foemineam paſſionem. GLOSS. Plaut. *Fertne jugum?* Et Lactantius: *Quavis muliere patientur.* BRASSICAN. Supra cap. 9. *Muliebris patientiae ſcortum.* Infra cap. LXXXVII. *Annis ad patiendum geſtientibus.* Iſidor. Etymolog. lib. II. cap. 2. *Virgo ab incorruptione, quaſi virago, quod ignoret foemineam paſſionem.* ERHARD. Virgo, quae legem maritalem & ſociale jugum pati non poteſt, ea eſt, quae ἀταύρωτος Polluci lib. II. cap. 4. Ariſtoph. ἀταυρώτη. Lyſiſtr. male exhibet Suidas, ἀταυρότη. ſic *ferre jugum* apud Plaut. Curcul. Hinc ἀδάμα apud Lacedaemones γῆ παρθενική, quae magiſtris, ἁγνὴ ἢ ἄμικτος. Lege Horat. lib. II. Od. v. Stat. Achil. 1. contra *tempeſtiva*, & *Veneris muneribus potens* apud Horat. Lege Hippocr. lib. de Natura muliebri. Virginem *maturam* dixere Virgil. lib. XII. 8. Claudian lib. 1. Rapt. Proſerp. Symmach. lib. VI. Epiſt. 3. *viris potens* toto Jure civili. Gloſ. Vet. *Viripotens, virago, adulta.* ἐπίδημος. κόρη ἔπανδρος, quae *grandis* dicitur Plaut. Terent. Martial. Graecis Grammaticis, ἐπίταυρος ᾗ ἐπιτελὴς, ὀργῶσα γαμεῖσθαι. Heſych. cur ἐπίταυρος, tangit Pollux lib. II. cap. 4. Emendo in hac voce Heſych. Ταύρειος. ὁ Ποσειδῶν. Ταῦρος &c. cur *Taurinus* Neptunus, dico ad Pauſan. BOURDEL. *Pati* proprium in hac re verbum; ut mox, *virum paſſa.* Tertull. de Virginib. veland. cap. XI. *Sed ſi propter angelos velanda eſt, ſine dubio ab ea aetate lex velaminis operabitur, à qua potuerunt filiae hominum concupiſcentiam ſui adducere, & nuptias pati.* BURM.

Patientiae] Feſtus in *Pubes. Femina a duodecim annis viri patiens, ut quidam putant.* & ita pati & patientia bis terve Quinctil. in Decl. III. 9. & alibi utitur. vid. ad Grat. Cyneg. 281. & Nemeſ. II. vid. ſup. cap. IX. *legem accipere* dixit etiam Ovid. IV. Metam. 703. *poſſit* Colbert. BURM.

Ita? inquit] Alii, *itaque.* Alii, *itane.* PATISSON. Lege, *itane?* Putean. DANIEL. & HEINS. *Itaque*, Codex Tragur. & Leid.

Minor eſt iſta] Boſch. in ora codicis emendabat, *major*: quod ſi cum interrogationis nota legatur, & MSS. tuerentur, poſſet admitti. *iſta* deeſt Leidenſ. BURM.

Virum paſſa] *Virum pati* dicitur virgo, cum devirginatur. GLOSS. Tertull. exhort. ad Caſtit. cap. XIII. *Invita alium virum paſſa eſt.* WOUWEREN. *Primum virum pati* dicitur puella, quum devirginatur. Infra cap. CXXVII. *Feminam hornam & hoc primum anno virum expertam.* Contra *virum facere* puella, quae prima ſui corporis copiam illi praeſtat. Martial. lib. VIII Ep. 46.

Et quae te faciet prima puella virum.

Itaque Pannychis Gitonem & primum virum paſſa eſt, & primum virum fecit. Schoppius in Miſcellan. Inepte: nam *cum primum* particulae ſunt adverbiales, Petronio familiares, pro, quando primum, poſtquam primum. poſtquam primo. Supra cap. XIV. *Cum primum ergo explicuimus mercem*, id eſt, ſimulatque. Alibi pro eo, *ut primum beneficio Gitonis praeparata nos implevimus coena.* Sed & ἁπλῶς τὸ *primum* adverbialiter amat ponere. quo modo accipiendum eſt in illo ab ipſo Schoppio adducto cap. CXXVII. *Hoc primum anno virum experta.* Et hoc capite; *Ea ipſa, quae primum cum Quartilla in cellam venerat noſtram.* *Vir* autem dicitur non tantum maritus, aut is, qui venit ad virilem aetatem, ſed omnis, etiam puer, qui virilia cum femellis facit. Petronius infra cap. LXXXI. *Quem tanquam puellam conduxit, etiam qui virum putavit.* Auguſtinus ſerm. de Decem chordis; *Si quis exiſtat, qui dicat ſe caſtum, non facere adulterium, notum autem ſit, quod non faciat, erubeſcit accedere ad illos non ſui ſimiles, ne inſultent, ne irrideant, ne dicant non eſſe virum. Ad*

iratam habeam, ſi umquam me meminerim virginem fuiſſe. nam & infans cum paribus inquinata ſum, & ſubinde, prodeuntibus annis, majoribus me pueris adplicui, donec ad hanc aetatem perveni. Hinc etiam puto proverbium natum illud, ut dicatur, Poſſe taurum tollere, quae vitulum

hoc delapſa eſt humana perverſitas, ut vir habeatur victus a libidine, & vir non habeatur victor libidinis. Triumphantes exultant, & non ſunt viri: jacent proſtrati, & viri ſunt? Balbus Catholico: *Püber*, id eſt, *puer pubem jam habens vel emittens, ſcilicet qui generare poteſt. hic vir incipit eſſe a quatuordecim annis: ſed femina incipit eſſe viripotens ab annis duodecim.* Inſuper is etiam vir dicitur, qui habet id, quo viri dicimur & ſumus, de quo inferius. Benedictus Magiſter in Grammat. *Vir diſcernit ſexum, ut quum dicitur, Dubium eſt, an iſte ſit vir, an femina.* Verſus antiquus apud Balbum in Catholico & Gardinerum in Proverb. vet.

Vir notat aetatem, ſponſum, ſexum, probitatem.

ERHARDUS. Ἀνδρὸς γίγνομαι Aeſch. apud Plutarch. Suid. Lucian. Dial Meretr. BOURDEL. Iterum ignorant τὸ *primum* codex Tragur. & Leidenſ.

Junonem meam iratam] Tibullus lib. III. Eleg. VII.

Junonemque ſuam, perque ſuam Venerem.

Et in IV. Eleg. XIII.

Haec per ſancta tuae Junonis numina juro.

BRASSICAN. Turneb. lib. Adverſar. III. cap. 20. & Britannicus in Juvenalem, Sat. II. DANIEL. Junonem Genitalem, quae ſexui illi ſequiori lucis primum tuendae copiam dediſſe cenſebatur; non pudicitiae tantum matronali praeſtes ac praeſes, ſed etiam meretriciae libidini. Douza Praecidan. pro Tibull. cap. 18. Videndus Politianus Miſcellan. cap. 89. ERHARD. Precatur Quartilla iratum ſibi Genium. Juno Genius feminarum. Plin. cap. 2. lib. VII. Hinc jocus Satyricus Juvenalis Sat. II. 98.

Et per Junonem domini jurante miniſtro.

Dominus ille materfamilias. Hinc matronae cultae Junonis ſpecie; de qua re Lipſ. ad Tacit. lib. V. 2. Juno materſamilias. BOURDEL. Apud Romanos viri Genio natalem ſuum acceptum referebant. Arnobius lib. II. *Toga ſternitis lectulos, & maritorum Genios advocatis.* Mulieres vero Junoni. Inde Tibullus lib. IV. Eleg. XIII.

Haec per ſancta tuae Junonis numina juro,
Quae ſola ante alios eſt mihi magna Deos.

Et lib. III. Eleg. VII.

Etſi perque ſuos fallax juravit ocellos,
Junonemque ſuam, perque ſuam Venerem.

Et hic Quartilla illa impudica. Meurſ. ad Theocrit. Idyll. IV. WEITZ. Non jurabant per Junonem mulieres laſcivae, tamquam illa etiam meretriciae libidini eſſet praeſtes, ſed quia, ut notarunt abunde homines docti, quod viris erat Genius, foeminis erat Juno. Senec. Epiſt. CX. *Singulis enim & Genium & Junonem dederant.* Plinius l. II. cap. 7. *ſinguli quoque ex ſemetipſis totidem deos faciunt, Junones Genioſque adoptando ſibi* Unde in priſcis lapidibus ſepulchrorum, quibus vir & uxor compoſiti ſunt, ſaepe reperitur hic titulus: *Genio* & *Junoni*, ille virum, haec mulierem reſpiciens. v. Spon. Miſcell. erud. Antiquit. p. 63. quem & vid. pag. 83. & ita intellige Juvenalis verſum, Sat. II. verſ. 98.

Et per Junonem domini jurante miniſtro.

Vide Eruditiſſimi Brouckhuſii notas ad Propertii II. Eleg. IV. 17. Bapt. Pius ad Plaut. Caſin. prolog vſ. 48. legebat, *Junonem meam irritatam habeam.* BURM.

Si me umquam meminerim virginem fuiſſe] Adi Val. Guil. Forſterum in Obſervat. cap. 15. & Alber. Gentilem in Virgil. lect. cap. II. ERHARD. *Me* abeſt a codice Tragur. & forte ex prima ſequentis vocis ſyllaba geminata repetita vox eſt. ſed tamen ita ſolere loqui veteres, ad Ovid. II. Epiſt. 21. vidimus, & ad III. Amor. I. 55. & paſſim. & hinc etiam in Tornaeſ. male tranſponitur, *me umquam meminerim.* Mox ante *infans* idem codex Trag. particulam *&* omittit. BURM.

Et infans cum paribus] Vide Barth. Adverſ. l. VII. c. 5.

Cum paribus] Σὺν ἡλικιώταις, cum aequalibus. In Priapejis carm. 50.

Totam cum paribus, Priape, noſtris
Cingemus tibi mentulam coronis.

Ita enim illic Schopp. legit & interpretatur in commentariis. ERHARD.

Prodeuntibus] Legendum, *procedentibus*, ex Vet. cod. BRASSICAN. Forte, *procedentibus.* HEINS. Temere ſana tentant viri docti, quaſi *prodire* non idem ſignificare poſſet quod *procedere.* Calp. Flac. Decl VIII. *Neſciunt ſtare ſucceſſus, & quoties prodire felicitas non poteſt, redit.* ubi & Horatium ita locutum oſtendi. BURM.

Ut dicatur] Sic Autiſiod. quae verba in aliis non ſunt Pith. alii, *proverbium illud dicatum.* PATISSON. Eraſmus, *illud, ut poſſe dicatur.* SAMBUC. Lege, *dicatur ut poſſe.* Putean. DANIEL.

Taurum tollere] Obſcoenum eſt, & virile membrum ſignificat, ut Diomedes lib. II. & Suidas ſcribunt. Proverbii origo eſt apud Fabium lib. I. cap.

Digitized by Google

cap. 9. BONGARS. Ne pueri, ne tam ſpurca à teneris aſſueſcite. Horat. lib. II. od. v. verſ 8.

...... Nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentes eſt animus tuae
Campos juvencae, nunc fluviis gravem
Solantis aeſtum, nunc in udo
Ludere cum vitulis ſalicto
Praegeſtientis.

Taurus etiam Graecis ac Latinis dicitur αἰδοῖον, ſicut & *Vitulus*. Nequiter vero meretrix inflectit Proverbium, *Poſſe aliquem taurum tollere, quem vitulum tulerit*. Phavorin. Γεωργόν τινά φασι μόσχον μικρὸν φέροντα, καὶ τοῦτο καθ' ἡμέραν ποιοῦντα λαθεῖν βοῦν φέροντα. Lucian. Μηδὲ ἐλπίδα εἶχ' ὅπως ταῦρον ἔτι ἀράσθαι δυνάμενος. Quinctil. lib. I. cap. 9. *Milo quem vitulum aſſueverat ferre, taurum ferebat*. PITHOEUS. Adagium in fornice natum, uti videtur, ſed quod ad uſum verecundiorem commode torqueri poſſit, ſi quando ſignificabimus, majora peccaturum adultum, qui puer vitiis minoribus aſſueverit. Non abſurdum videtur, adagium ad Milonis Crotoniatae factum referri, qui quotidie vitulum aliquot ſtadiis geſtare ſolitus, eumdem taurum factum citra negotium geſtaſſe legitur. Atque ita quadrat in eos, qui paulatim rebus etiam maximis aſſueſcunt. Eraſmus in Chiliad. adag. ERHARD. Et *taurus*, & *tollere* impudica ſunt. ſic ταῦρος utriuſque ſexus τὸ αἰδοῖον Grammatici, qui tragicam vocem eſſe notant. *tollere* apud Martial. & Satyricos hoc ſignificatu. BOURDEL. Stobaeus Serm. 29. ex Favorino meminit anicuiae, quae cum cottidie parvum vitulum ſublatum geſtaret, & nullum diem intermitteret, tandem quoque bovem geſtavit. WEITZ. Recte hoc proverbium ex Horatio illuſtrarunt viri docti; ad cujus Epod. XII. Porphyrio notat, *Taurum pro valido & forte coitu* dici: vid. & inf. ad cap. XLV. & ad Seren. Samon. cap. XXXVI. Keuchen. & de varia vocis *tauri* ſignificatione Quinctil. lib. VIII. de Inſt. Orat. 2. qui tam obſcoenam omiſit. Eleganter vero Diomedes lib. II. de Oratione & Partib. p. 444. *Fit per homonymiam, ut cum dicimus taurum, nec ſcias utrum de armento, an obſcoenam partem corporis, an montem, qui eſt in Cilicia, an, qui eſt in ſideribus, taurum dicamus*. Ad quadruplicem autem illam Tauri ſignificationem alludit Sympoſius aenigmate XXXII.

Moechus eram Regis, ſed lignea membra ſequebar,
Et Cilicum mons ſum, ſed non ſum nomine ſolo,
Et vehor in coelis, & in ipſis ambulo terris.

Verſus ſecundus ſine dubio corruptus: ex vulgatis enim verbis fruſtra hanc obſcoeniorem ſignificationem deprehendas. Barth. ad Claudian Ruſin. II. 34. legebat,

Et Cilicum immenſus mons ſum, & mens nomine polo.

Ut *polo* ſit pro *paullo*, & indicet, *mentulam*, quae a *mente* diminutiva vox eſt. In codice Leidenſi, & Salmaſii, quos contulit Heinſius, legitur

Et Cilicum mons ſum, ſed mons ſum nomine ſolo.

latet adhuc ulcus: nam cui perſuadere poterit vir induſtrius & doctus, illud caſcum *polo* pro *paullo*, & id demum pro *parvo*, quae omnia nimis a vulgi uſu remota, quam ut huic aenigmatum Poëtae triviali in mentem venire potuerint. Ego legendum cenſerem

Et Cilicum ſum mons, & mens ſub nomine colis.

Tò ſum ab ultima ſyllaba praecedentis vocis *Cilicum* abſorptum fuit, & cum tamen ad ſenſum requireretur, a librario alieno loco fuit repoſitum, & quia metri ratio non patiebatur voculam & ſequi, ſuppoſuerunt *ſed*, & ita quarta ſui parte aenigma mulctarunt; poſſet & legi, *& mentis nomine coles*, ſive *colis*. Nam hanc vocem eam partem notare, quae Graecis ταῦρος dicitur, ex Celſo & aliis manifeſtum eſt; deducitur autem illa à Graeca καυλὸς, (unde & *caulis* & *colis* in Braſſicis & Vitibus, de quibus Voſſ. lib. I. de Anal. cap. 29.) quae idem notat, quod ταῦρος, teſte Polluce lib. VI. n. 171. & quamvis alii exiſtiment, ταῦρον eam partem vocari, quae eſt inter penem & anum, latius tamen patere, & pro ipſa parte, qua viri cenſemur, capi docuerunt viri docti, & praecipue Foëſius in Oeconomia Hippocratis in ἰσχίδιον: hinc à Graecis hanc Tauri ſignificationem habuere Latini, & in ambigua vocis Tauri ſignificatione ludos facientes, huic aenigmati occaſionem dedere. A *Mente* autem derivatam Sympoſius indicare voluit hanc verendam partem, ut fecere etiam alii. v. Voſſ. Etymol. qui pro ſua opinione poſſent adducere illa Martialis VII. 30. *Mentula menſque cadit*. Sed a *menta* herba deducere Ciceronem docuit me amiciſſimus Brouckhuſius. Ita enim ille lib. IX. ad famil. ep. 22. *Ruta & menta, recte utrumque. Volo mentam puſillam ita appellare, ut rutulam: non licet*. Sed ad rem, ab hac vocis ταύρου ſignificatione, puella nondum virum experta Suidae notatur dici ἀταυρώτη, quod multis illuſtravit vir illuſtris Ezech. Spanhemius ad Callimach. Hymn. in Dianam verſ. 6. & Muncker. ad Anton. Liber. fab. XL. & inde non hoc modo Petronio uſurpatum proverbium, ſed & alterum, natum ὗν καὶ ταῦρον ἀπ' ὕλης. de quo vide Eraſmum in titulo *Amicitiae*; ubi plurima, & ad hanc rem praeclare facientia habet; immo hinc quoque fabulam illam de Paſiphaë à Tauro compreſſa natam docuit Luiſinus Parerg. lib. I. cap. 25. &, qui praeterito ejus nomine, hoc, ut ab ingenio ſuo excogitatum, orbi erudito expoſuit, Borremanſius lib. I. Variar. Lection. cap. 10. BURM.

In

Digitized by Google

lum ſuſtulerit. *a* Igitur ne majorem injuriam in ſecreto frater acciperet, conſurrexi ad officium nuptiale.

XXVI. Jam Pſyche puellae caput involverat flammeolo, jam Embaſi-

a ENCOLPIUS.

In ſecreto] Ut antea explicuimus hunc locum, ſic poſtea cap. CXXIX. *deprebenſus puer in ſecreto.* Male igitur qui repoſuerunt *ſcorto.* BOURDEL. Impreſſi *in furto*, alii in *ſcorto.* Male. PUTEAN. Probabilior eſt lectio, quam excudit Plantin. *in ſcorto:* non abſimili ſententia, qua ſcripſit Virgil. lib. IV. Aeneid. verſ. 172.

Conjugium vocat, boc praetexit nomine culpam.

Et Ovidius lib. VII. Metam. 69.

Conjugiumne vocas, ſpecioſaque nomina culpae
Imponis, Medea, tuae?

M. Antonius in epiſtola quadam ad Auguſtum. *Quid te mutavit? quod Reginam ineo? uxor mea eſt. Nunc coepi, an abbinc annos novem? Tu deinde, ſolam Druſillam inis? ita valeas, uti tu banc epiſtolam cum leges, non inieris Tertullam, aut Rufillam, aut Salviam Titiſceniam, aut omnes. An refert ubi, & in quam arrigas?* Haec leguntur apud Suetonium in Auguſto, cap. LXIX. quibus ſibi ſpecie matromonii detractam imponere collegae ignominiam & infamiam conatur Antonius. *Injuriam* autem uſurpaſſe Petronium apparet pro infamia: nempe genus pro ſpecie, ſi modo recte definitur injuria in lib. 4. Rhet. ad Herennium: *Injuria eſt quae, aut pulſatione corpus, aut convicio aures, aut aliqua turpitudine vitam cujuſpiam violat.* RICHARD.

Injuriam] Id eſt, ne quis Gitonem poſtica Venere tentatet. *major injuria* praepoſtera venus, [illegible] dico poſtea. Hic locus male feriatus, ut & caeteri fere omnes, quod praefiſcini. BOURDEL. Recte accepit hanc vocem de Salas de ſtupro; ita Juſtin. IX. 6. *Hic primis annis ſtuprum per injuriam paſſus ab Attalo fuerat.* Plaut. Aulul. IV. X. 64. *Ego me injuriam feciſſe filiae tuae fatear.* Et ita Juris prudentes uſos, & Graecam vocem ὕβριν expreſſiſſe docet erudite Heraldus Animadv. in Salmaſ. lib. V cap. XVIII §. 15. vid. Inf. cap. LXXXIII. *accipere injuriam* dixit in alia re cap. LXXI. & Terent. Adel. I. II. 51. Phorm. V. II. 4. & *contumeliam* Eun. IV. VII. I. & ita alii. Male autem ſollicitant *in ſecreto* quidam interpretes. timebat enim Encolpius, ne ſub praetextu nuptiarum cum Paunychide Giton ab Embaſicoeta ſtupraretur; quare ne in cubiculum deductus praeda eſſet voraci cinaedo, ſurgit ille quaſi ad officium ſolemne. Unde ſimul apparet, recte de Salas reprehendere eos, qui illud *officium* ad nequitiam, ſive opus Venerium, quod ipſe Encolpius meditabatur, detorquent, ut Barthius ad Claudian. I. Eutrop. 368. ex quo Erhardus & Weitzius. Sed dictum apud Sueton. Calig. XXV. & Claud. XXVI. & hoc notum etiam Tironibus, & recte Gonſalius, & alii explicarunt. *Secretum* eo ſenſu etiam occurrit apud Martial. XI. Ep. 46. Et non vanum fuiſſe hunc Encolpii timorem, temporum iſtorum deteſtabilis nequitia demonſtrat, contra quam ſaepe Seneca cenſorio animo & ore tonat; & praecipue Epiſt. XCV. *Tranſeo puerorum infelicium greges, quos poſt transacta convivia, aliae cubiculi contumeliae exſpectant.* Ubi *contumeliae cubiculi* ſunt eaedem, quas noſter *in ſecreto injuriam* vocat. & quantum pueris ſeductis periculum inſtaret, docet Quinctil. I. 2. & II. 2. pro *frater* in Colbert. erat, *ſuper.* forte tranſpoſitis literis pro *puer.* BURM.

Officium nuptiale] Frequens huic rei verbum. GLOSS. Apul. in Apolog. *Nuptiaene illae fuerunt, an aliud celebratum officium, an convivium tempeſtivum?* Juvenal. Sat. II. verſ. 132.

------ officium cras
Primo ſole mibi peragendum in valle Quirini.
Quae cauſſa officii? quid quaeris? nubit amicus.

PITHAEUS. Frequens huic rei verbum. Suetonius Calig. cap. XXV. *Liviam Oreſtillam L. Piſoni nubentem cum ad officium & ipſe veniſſet, ad ſe deduci imperavit.* Apul. IV. Metam. *Specioſus adoleſcens nuncupatus ad nuptias officio frequenti cognatorum ſtipatus, templis & aedibus publicis victimas immolabat.* WOUWEREN. Ovid. Amor. 3. eleg. 6.

Ter Libas officio continuata meo eſt.

Barthius ad Claudian. lib. I. in Eutrop. verſ. 468. ERHARD. Paullo ante hoc capite *nuptias fecerunt.* Martial. lib. VII. epigr. 17. *Acceſſi quoties ad opus.* Hoc eſt, quod Ulpianus dixit: *In ipſis rebus Veneris:* quod Solon & Draco dixerunt, ἐν ἔργῳ, leg. 23. D. ad L. Jul. de adult. Harmenopulus: ἐν αὐτῷ ἔργῳ τῆς μοιχείας. ἐν συμπλοκῇ. Tertullian. lib. de Anima, cap. 27. *In ſolenni ſexuum officio, quod marem ac feminam miſcet. In concubitu communi. In illo ipſo voluptatis ultimae aeſtu.* Ovidius: *In Veneris gaudiis.* Papinianus lib. Reſponſor. tit. 26. *Ita ut unum ſint, & ſeſe commiſceant.* Catullus, *truſantes.* Hyginus in Fabul. *venerantes.* Fabius Declamat. 291. *Dum rem faciunt maritorum.* Martianus Felix lib. I. *In maritali vocatione.* Rigalt. ad Artemidor. pag. 62. & ſeq. Vide infra. WEITZ.

Conſurrexi] Alii *conſurrexit.* PATISSON.

Puellae caput] Lege *puella.* AURAT.

Flammeo caput involverat] Flammeum vitta nuptiarum tenuis & rubea, qua utebantur nubentes ad deſignandam pudoris laeſionem, operientes vul-

Digitized by Google

baſicoetas praeferebat facem; jam ebriae mulieres longum agmen plauden-

vultum cum ea. GLOSS. Alll, *flammeolo embaſico: aetas praeferebat facem.* PATISSON. Lege, *tam e baſilica materna aetas.* BRASSICAN. Forte *flammeolum baſicum.* SAMBUC. Scholiaſtes Juvenalis Satyra VI. *Flammeum genus amicti, quo ſe coöperiunt mulieres die nuptiarum. Eſt enim ſanguineum propter ruborem cuſtodiendum.* Tertullian. adverſus Valentin. cap. XXXVI. Feſtus. Plinius lib. XXI. cap. 9. Gloſſae: *Flammeum, mavorte virginale. Mavorte* poſterior aetas quodvis operimentum capitum mulierum vocat. Gloſſae Iſidori: *Mavorte, operimentum capitis muliebris.* In geſtis Collat. Caecilii & Felic. *Tunicae muliebres* XXCII. *mavortea* XXXVIII. Nonius: *Ricinium, quod nunc mavurtium dicimus.* WOUWER. In vet. ed. *flammeo jam embaſico, aetas praeferebat.* unde legendum *flammeolum baſicum. Octas,* &c. Rob. Titius Loc. Controverſ. l. IX. c. 19. quem reprehendit Yvo Villiomarus Animadverſ. lib. IX. cap. 21. cum quid *baſicum* ſit, & quod animal *Octas,* à Titio non explicetur. Defendit ſe Titius Aſſertion. lib. IX. cap. 19. ſed ita, ut oſtendat, quam difficile ſit pertinaciter à mendacio ſtare contra veritatem. Huguitio; *Flameum à flama dicitur vitta ſive inſula nuptiarum tenuis & rubea, qua utebantur nubentes ad deſignandum pudoris laeſionem, operientes vultum cum ea.* unde Lucanus lib. II. 361.

Lutea demiſſos velarunt flammea vultus.

Sulpitius Severus Sacrae Hiſt. lib. II. de Nerone; *Poſt etiam Pythagorae cuidam in modum ſolemnium conjugiorum nuberet, inditumque Imperatori flammeum, dos, & genialis thorus, & faces nuptiales, cuncta denique, quae vel in foeminis non ſine verecundia conſpiciuntur.* Quidam codd. habent *flammeolo* apud Petron. & recte puellulaeque convenienter. Juvenal. Sat. X.

------ *Sedet illa parato*
Flammeolo ------

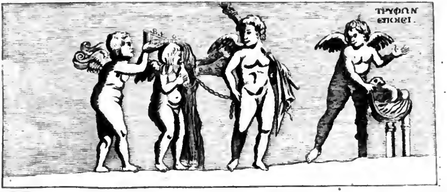
Prudent. Pſychom.

Flammeolum, ſtrophium, diadema, monile. ---

Adde Briſſonium Select. Antiquit. lib. II. cap. 18. Tiraquellum de Ritu nuptiar. Roſinum Antiquitat. Rom. lib. II. cap. 37. ERHARD. Copioſe de *flammeo* interpres Apollon. lib. I. ubi male ſcriptum καλύπτραν. luteus erat color flammei. Lucan. lib. II. cujus verſum transſcripſit Paſſeratius Epithal. Henrici IV. *Ricam* antiqui dicebant. Illud notum eſt; ſed hoc non item. Foeminae, poſt divortium ſi denuo conveniſſent in manum mariti, veluti novae nuptae flammeo velabantur. Itaque Q. Calaber lib. XIV. Helenae devenienti in manum prioris mariti apponit flammeum.

Καί ῥα καλυψαμένη κεφαλὴν ὑπένερθε καλύπτρῃ
Ἕσπετο νοστομένοιο κατ' ἴχνια ἀνδρὸς ἑοῖο,
Αἰδοῖ πορφύρουσα παρήια.

Huc pertinet l. 27. & ſeqq. C. de Adult. BOURDEL. Notus ſatis & ad faſtidium uſque illuſtratus obnuptarum ſponſarum mos, ſed quem eleganter oculis ſubjicit pompa nuptiarum Cupidinis & Pſyches, quam ex gemma Petri Ligorii edidit Sponius Miſcell. Erudit. Antiquit. Sectione I. articul. III. ubi & praelatam facem, & velatam puellam non modo capite, ſed toto corpore videmus. de qua vide etiam quae doctiſſimus Heſſelius commentatur ad Gudii inſcriptiones pag. VIII.

Ille autem, qui ſtat ante facem gerentem, videtur thalamum ingeſta veſte ornare. Quid ultimus manu teneat ſuper Cupidinis caput, vix conjicio, niſi nuces ſint, quas ſolere ſpargi ex Ariſtopha-

tilla jocantium quoque libidine adcenſa, & ipſa ſurrexit, correptumque Gitona in cubiculum traxit. Sine dubio non repugnaverat puer, ac ne puella quidem triſtis expaverat nuptiarum nomen. Itaque, quum incluſi jacerent, conſedimus ante limen thalami, & in primis Quartilla per rimam

Seneca lib. VI. Controv. 6. *Verſae ſunt in exequias nuptiae, genialiſque lectus mutatus in funebrem.* Juvenalis Satyra X.

----- Sedet illa parata
Flammeolo, Tyriuſque palam genialis in hortis
Sternitur.

Struebatur autem in atrio exadverſum januae, unde *lectus adverſus* Propertio. hinc quae ſternunt thorum *Janitrices*, Graecis θαλαμευτρίαι. Pollux lib. III. Gloſſae: *Janitrices*, δύο ἀδελφῶν γυναῖκες, σύννυμφοι. probe vero. nam harum munus ſternere lectum genialem. Non auſculto Iſidoro libro IX. *Duorum inter ſe fratrum uxores janitrices vocantur, quaſi eamdem januam terentes, vel per eamdem iter habentes.* quod ſane ridiculum. WOUWER. Claudian. II. de Raptu Proſerp. vſ. 320.

--- alii praetexere ramis
Limina, & in thalamum cultas extollere veſtes.

BARTH.

Inceſta veſte] Lege, *intexta.* AURAT. Ill. Scalig. legit, *ingeſta.* Lucanus lib. II. verſ. 357.

Stat thorus, & picto veſtes diſcriminat auro.

Arnob. lib. II. *Cum in matrimonium convenietis, toga ſternitis lectulos.* WOUWEREN. Lege, *ingeſta.* Thoros nuptiales purpureis olim veſtibus conſterni ſolitos, multis exemplis clarum eſt. Barth. ad Claudian. lib. I. de Laud. Stil. v. 80. lib. II. de Rapt. Proſerpin. verſ. 321. ERHARD. Vide Meurſ. ad Theocrit. Idyll. XVIII. pag. 99. WEITZ. Lege, *injecta.* HEINS. Praeter laudatos a commentatoribus v. Torrent. ad Horat. I. Epiſt. I. 87. Digladiantur vero commentatores de lectione hujus loci. certe *inceſta* (ut Leidenſ. Trag. Torn. & alii) *veſtis* non convenit. Optimus Mercurialium virorum Brouckhuſius mallet, *feſta*, ut paſſim *feſtae frondes*, & ſimilia in ſolemnitate nuptiarum. Si quid ego videre poſſum, vere. BURM.

Jocantium] Biturig. *vocantium.* Pith. PATISSON. *quoque jocantium* Leid. Tornaeſ.

Expavit] Homer. Odyſſ. Z.

Αἴδετο γὰρ θαλερὸν γάμον ἐξονομῆναι. ——

BRASSICAN. Non ſine ſale, quia modeſtae virgines ſemper, vel vere ad nuptiarum nomen horrebant, vel, ut pudoris & verecundiae famam aucuparentur, ſe horrere fingebant. Haec autem immatura Veneris victima etiam pudorem jam decoxerat in prima aetate. v. Barth. ad Stat. I. Silv. II. 211. adde Theocrit. Idyll. XXVII. verſ. 69. BURM.

Nomen nuptiarum] Paſſim apud JCtos. Lucian. verae Hiſt. lib. I. καὶ οὐδ' ὄνομα γυναικὸς ὅλως ἴσασιν. Achil. Tat. lib. VI. καὶ ὄνομα μὲν ἦν τῷ δείπνῳ γάμος. Apulej. dixit *titulum nuptiarum.* Non expaverat autem Pannychis nomen nuptiarum, quippe quae ejuſmodi luſum ſaepe viderat; horrent caſtae virgines. Eleganter hac de re Min. Felix Octav. Ariſtaen. Epiſt. 10. lib. I. BOURDELOT.

Itaque cum incluſi jacerent] Nuptias facientes includebantur, ut reſtinctus eſſet omnis pudor, quem forte praeſentia aliorum incuteret. Apul. lib. X. *Nec dominae voluptates diutina ſua praeſentia morati, clauſis cubiculi foribus faceſſunt.* Itaque & diligenter cellarum fores occludebant. Seneca lib. I. Controv. II. de ſacerdote proſtituta. *Quid incluſa feceris, nec quaerere debemus, nec ſcire poſſumus.* vide Martial. lib. XI. Epig 46. WOUWEREN. Ex verecundia humanitatis communis & more nuptiali, quem tangit D. Auguſtinus de Civ. Dei lib. XIII. cap. 18. *Quid concubitus conjugalis, qui, ſecundum matrimonialium praeſcripta tabularum, procreandorum ſit cauſa liberorum? Nonne & ipſe, quamquam ſit licitus & honeſtus, remotum ab arbitris cubile requirit? Nonne omnes famulos, atque ipſas etiam paranymphos, & quoſcumque ingredi qualibet neceſſitudo permiſerat, ante mitti foras, quam vel blandiri coniunx conjugi incipiat*, &c. Vide Hiſtoriam S. Eugeniae. ERHARD. Thalamos Veneri operantium fuiſſe clauſos, praeter ea, quae Erhardus & Wouwerius habent, docet & Ovidius II. Art. 703.

Conſcius ecce duos accepit lectus amantes.
Ad thalami clauſas, Muſa, reſiſte fores. BURM.

Conſedimus ante limen thalami] An ex more veteri, quo receptum, ut quiſpiam ex ſponſi amicis conſideret, qui compeſceret mulieres novae nuptae conclamantes? Pollux libro III. Καλεῖται δέ τις τῶν νυμφίου φίλων καὶ θυρωρὸς, ὁ ταῖς θύραις ἐφεστηκὼς, καὶ εἴργων τὰς γυναῖκας βοηθεῖν τῇ νύμφῃ βοώσῃ. Ideo autem acclamabant, ne novae nuptae patientis vox audiretur. Scholiaſtes Theocriti: τὸ ἐπιθαλάμιον ᾄδουσιν αἱ παρθένοι πρὸ τοῦ θαλάμου, ἵνα τῆς παρθένου βιαζομένης ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἡ φωνὴ μὴ ἐξακούηται. WOUWEREN. *Ante lucem t. e. i. p. Quartillam* Colbert.

Deductam] Alii, *diductam.* TORNAES. Alii, *deductam.* alii, *ductam.* PATISSON. de his fornicum rimis Propert. Eleg. I. lib. IV. Martial. Epigr. 35. lib. I. Juvenal. Sat. IX. Apulej. Miles. lib.

mam improbe diductam adplicuerat oculum curioſum, luſumque puerilem libidinoſa ſpeculabatur diligentia: me quoque ad idem ſpectaculum lenta manu traxit: & quia conſiderantium haeſerant vultus, quidquid à ſpectaculo vacabat, commovebat valgiter labra, & me tamquam furtivis ſub-

lib. III. Ariſtaen. Epiſt. 7. lib. II. BOURDELOT. Abeſt haec vox a prima editione & Trag. *deductam* Leid. & Colb. Ex voce *improbe* colligere liceret, Quartillam hanc rimam in janua feciſſe, ut *laſciva acu terebrare* ſolitos in ſimili re dixit Martial. XI. Ep. 46. BURM.

Oculum curioſum] Apul. lib. II. Mil. *Cuncta curioſis oculis arbitrabar.* & paſſim alii. WOUWEREN. Ita Valer. Max. VI. VIII. exempl. 7. *Reſtii furtivum egregium ſervus ab eo vinculorum poena coërcitus*, &c. *curioſis ſpeculatus oculis.* Cyprian. de habitu virginum pag. 101. *quae ad libidinem curioſis pudori ac pudicitiae corpora dicatur proſtituiſſe.* ita *curioſum* & *ſpeculatorem* jungit Sueton. Aug. XXVII. ubi vide Caſaub. BURM.

Speculabatur] Alii, *ſpectabat.* PATISSON.

Lenta manu] Alii, *lentam.* AURAT. Doct. Munckerus in ſuis ad me literis legit: *injecta manu traxit*; ut infra cap. CXXXIII. *extraque veſtibulum me injecta manu duxit.* BOSCH. Retinenda lectio, prae qua ſordet illa, *injecta manu.* Tu vide Voſſium ad Catullum pag. 213. & Torrent. ad Horatii Epod. XV. 6. ſed qui memoriae ſiducia male hunc locum, quaſi *lentis brachiis* legeretur, adducit. Non tamen cum Torrentio & Turnebo I. Adverſ. 15. pro pertinaciter inhaerente, ſed cum Voſſio mallem pro placida, molli manu capere, quae, quaſi aliud ageret, molliter ducebat ad ſpectaculum. Vide etiam de hac voce plura apud Heinſium ad Ovid. XV. Herold. verſ. 169. & Epiſt. XIX. verſ. 81. BURM.

Quia conſiderantium haeſerant] Forte, *qui conſiderans inhaeſerat.* AURAT. Sc. Quartillae & meus, qui junctis capitibus novos nuptos per eamdem rimam conſiderabamus. ERHARD.

A ſpectaculo] Id eſt, ab ipſa ſpectandi actione, ut cap. ſequenti. *Nec tam pueri nos ad ſpectaculum duxerant.* Livius XXIV. 39 *Adſueti & ante ſpectaculis concionum* Valer. Max. II. IX. 3. *Tempore ſupplicii ad arbitrium & ſpectaculum mulierculae electa.* Juſt. IX. 6. *Sed neque ludorum magnificentia deërat, ad quorum ſpectaculum Philippus dum ſine cuſtodibus contenderet.* Idem eſt, ac ſi dixiſſet, ad quos ſpectandos. BURM.

Obiter] Alii, *valgiter.* PATISSON. *Obiter*, id eſt, interim; ſic apud Juvenalem accipi, notat Cornutus ipſius Interpres. DANIEL. Alii, *valgiter labra.* quod non improbo. Quid autem ſit *valgiter oſculari* exprimit Lucianus: ἑταιρ. διαλ. Ἐφίλει μὲ τὸ πρῶτον, ὥσπερ οἱ ἄνδρες, οὐκ αὐτὰ μόνον προσαρμόζηται τὰ χείλη, ἀλλ' ὑπανοίγηται τὸ στόμα. atque ita valgiter oſculantes colliſione linguarum ludebant: Apul. Mileſ. VI. *Accepturus ab ipſa Venere ſeptem ſavia, & unum blandientis linguae adpulſum longe mellitum.* Idem lib. II. *Artius eam complexus coepi ſaviari, jamque patientis oris inhalatu cinnameo, & occurſantis linguae illiſu nectareo prona cupidine adlubeſcente.* Tibullus:

Et dare anhelanti pugnantibus humida linguis
Oſcula. -----

hoc graphice Cn. Matius: *Columbatimque labra conferens labris.* unde Mecaenas: *Si quis foeminae cirro criſpatae labris columbatur.* WOUWEREN. Alii, *oculis* pro *oſculis.* Hic *commovet labra*, qui laſcivi oris motu ad amorem allicit, & ſic conformat os, ut baſiari velit. Nam & talis oris habitus *ſuavium* dicitur, cum ita figuratur labris promiſſis, aut lingua prolata, ut cum mulieres ſuaviantur amatores. Unde & Plaut. in Aſin. Act. IV. ſc. 1. verſ 49. ſcripſit,

----- *Nec ſic tuſſiat*,
Ut cuiquam linguam in tuſſiendo proferat.

Iterum ibidem verſ. 52.

----- *Tu labellum abſtergeas*,
Potius, quam cuiquam ſuavium faciat palam.

Id eſt, quam ſic comparet & formet, ut ad baſiandum aliquem invitet. Quod tamen Petronius ſcribit, eſſe videtur potius ſignum innuentis, & invitatiuncula amoris ſignificantis, quam ad baſium vocantis. Turneb. Adverſ. lib. I. cap. 15. Lege ex Fulgent. *commovebat valgiter labra.* Palmerius in Spicileg. Plautus Milit. Act. II. ſc. 1. verſ. 15.

Itaque hic meretrices labiis dum ductant eum,
Majorem partem videas valgis ſaviis.

Quod neſcio quis apud A. Gellium dixit *ſemibiulco ſuavio ſuaviari.* Meurſius Animadverſ. Miſcell. lib. III. cap. 12. ERHARD. Immo, *commovebat valgiter labra.* Locus alius dicendi de hoc poppyſmate. BOURDELOT. *Obiter* Leidenſ. Colbert. Recte *valgiter* reſtituerunt viri docti. ſed, quum Fulgentius ad Chalcidium in voce *Exercitus* dicat, Petronium ſcripſiſſe, *obtorta valgiter labello*, ego crederem à Petronii manu fuiſſe, *quidquid a ſpectaculo vacabat, obtorto valgiter labello, me tamquam furtivis ſubinde verberabat oſculis.* teſte enim Nonio *valgum* eſt proprie *intortum.* De *ſuaviis valgis* vid. Turneb. VII. Adverſ. 6. BURM.

Furtivis oſculis] Ita vetus codex. vulgo, *oculis.* SAMBUC. Turneb. *oculis*, & rectius eſt. DANIEL.

ſubinde oſculis verberabat. * Abjecti in lectis ſine metu reliquam exegimus noctem. *** ,, Venerat jam tertius dies, id eſt, exſpectatio liberae coenae. ,, Fra. Tra. ,, Sed

NIEL. Sic furtim oſculantem ſuam amicam componit Agathias libr. VII. Antholog. ſic Ovid. *furtiva voluptas.* ſic γαμοκλοπεῖν, pro *furtivo concubitu frui*, dixit Phocylides. Barthius in Muſaeum num. 182. ERHARD. Δειπνίοις. Teleclides apud Heſych. ait, δειπνίον εἶναι φιλήματος εἶδος. BOURDEL. *Oculis* prima editio & codex Tragurienſis, quod Turnebus probat. ſed perperam. Claudian. Feſcenn. Od. 1. verſ. 24.

Quod aeſtuantes ancipiti gradu
Furtiva carpent oſcula Naides. BURM.

Abjecti in lectis] Apulejus III. Metam. *Abjectus in lectulo meo, quae geſta fuerant, ſingula maeſtus recordabar.*

Noctem] hinc deſunt in Colbert. ad cap. LV. *comprobavimus factum.* nos in ſequentibus illa, quae ex Traguriano codice inſerta ſunt notabimus in principio verſuum hoc ſigno ,,. *Venerat* vero capiendum de matutino tempore, unde addit *exſpectationem* fuiſſe, quia convivae ſaepe vix pati poterant moram uſque ad horam coenae, quum noſtri, niſi audiviſſent apud Trimalchionem futuram liberam coenam. unde ſtatim diligenter amiciuntur. Virg. IV. Georg. 466.

Te veniente die, te decedente, canebat.
BURM.

Liberae coenae] Apprime coena Trimalcionis *libera* dicitur, tum quod liberum eſſet cuivis accumbere menſae, tum quod in ea, quidquid vellent, convivae facerent aut dicerent; illic enim omnimoda & Decembris, quam vocat Horatius, libertas erat. TILEBOMENUS ſive JAC. MENTELIUS. Quia illo die tertio expectabatur libera coena. Sed quaenam eſt hic *coena libera?* num, quam accipiunt, qui hactenus fuere captivi? Sic conjectare licet ex ſequentibus, in quibus mentio vulnerum, & fugae. An, in qua liberius & ſolutius vivitur? quomodo Plautus *liberas aedes, liberum locum* in Caſinae III. ſc. 2. & ſeqq. (adde Pſeud. V. ſc. 2. verſ. 2. Poen. III. ſc. 3 25. & 44.) Propertiuſque *liberam* vocat *togam?* Conſule & Lampridium in Heliogabalo, capite XI. SCHEFFER. Vir ſummus & ſingulare ſaeculi noſtri ornamentum, Henricus Valeſius, in praefatione ad paſſionem B. Perpetuae & Felicitatis docet, gladiatoribus ad arenam damnatis pridie decertationis liberam coenam dari ſolitam è publico, quo haec trahit. Verba ſunt Paſſionis: *Pridie quoque cum illa coena, quam liberam vocant, quantum in iſtis erat, non coenam liberam, ſed agapen coenarent.* Apud Tertullianum Apolog. *liberalia* vocantur: *miſcellanea* apud Juvenalem, ſi quid antiquo ejus Scholiaſti credendum. De *libera coena* gladiatoribus data, amplector obſervationem pereruditam, quam aliis veterum locis, ſi id ageretur, fulcire nunc poſſem. Sed Petronii haec eo referenda minime exiſtimo. Fateor ex aliis hujus Satyrae Petronianae fragmentis ſuſpicionem iniri poſſe, unde colligamus, unum alterumve hujus conſortii operam laniſtae venditaſſe, aut ad arenam damnatos fuiſſe; atque eo veriſimiliorem eſſe viri praeſtantiſſimi obſervationem, quia Capuae, ubi celebratur hoc convivium, ludus, quem Lentuli vocaverunt, fuerit gladiatorius, per ſaecula complura celeberrimus, cujus mentio in vita Didii Juliani apud Spartianum, cap. VIII. Caeterum cum in tota coena ne γρῦ quidem occurrat de hac arenarum damnatione, quamquam multis caetera hic conviciis lacerentur Aſcyltos & Giton à convivarum non nemine, qui Aſcylton equitem Romanum eſſe fatetur, & ſcholaſticum vocat, non diſſimulaturus damnationis ignominiam, ſi qua foret injuſta; Agamemnonem etiam Trimalchio nunc magiſtrum, nunc cariſſimum, ut probe ſibi cognitum appellet: potius, ut *liberam coenam* placeat interpretari, de coena, ad quam quilibet promiſcue admitteretur. Nam neque Aſcylton, neque cæteros conſortes eſſe ad hanc coenam rogatos, conſtat: ne Habinnam quidem, qui cum uxore ex alia digreſſus coena, etiam potus, coenantibus ſupervenit. Quid? quod ipſi Trimalchionis ſervi admittuntur ad hunc convictum? Sic *liberum vitium*, per quod liber omnibus acceſſus patet, Senecae Epiſt. XXVI. Poteſt & haec Trimalchionis coena *libera* dicta eſſe, quod Liberalibus, vel ſub vindemiam inſtituatur, vel quod detur in gratiam ſervi unius & alterius, qui libertate inter coenandum donatur. Horum praecipuum *Dionyſium* & *Liberum patrem* appellat ipſe convivii dominus. Sic *Barbatoriam* eodem die celebratam à ſervo ſuo, jactat Trimalchio in ſubſequentibus. HEINS. In variis de hac coena ſententiis nos eam credimus veriorem, quae ſtatuit, *liberam* eſſe dictam à licentia & libertate omnibus legibus ſoluta, qua haec eſſet peragenda, in qua nullis jocis etiam laſcivioribus, nullo actu gravioribus viris pudendo, eſſet abſtinendi neceſſitas, & in quam nullum cenſoriae notae jus erat, juxta quam, teſte Plutarcho in Catone p. 345. οὔτε συμπόσιον ᾤοντο δεῖν ἄκρατον καὶ ἀνεξέταστον, ὡς ἕκαστος ἐπιθυμίας ἔχοι καὶ προαιρέσεως, ἀφεῖσθαι. *neque convivium ſolutum & liberum indagine, quae cujuſque libido & inſtitutum ſit, arbitrabantur praetermittendum.* Quo ſenſu Elagabalus *liberam vin-*

 de-

demiam ſe celebrare ait apud Lampridium, ut recte notat Schefferus. Et ita forte apud Senecam Thyeſte verſ. 62. capienda illa verba:

Epulae inſtruantur, non novi ſceleris tibi
Conviva venies; liberum dedimus diem.

quamvis aliter explicari poſſe non negemus. Ita & Horatius I. Od. XXXVI. dixit, *libero pede pulſandam tellurem.* Ita *libera nequitiae verba* Prop. III. 9. & *libertas vivendi* in Antonini uxore apud Capitolin. cap. III. ut *liberius vivere* Terent. Andr. I. I. Corn. Nep. Themiſt. I. & *liberior vita* Ovid. III. Faſt. 778. & ſine numero alia, de quibus uberius agit Gronov. III. Obſ. IV. auctor Queroli pag. 35. *nonne haec eſt vita libera.* Horatius Epod. XVII. *ſacrum liberi Cupidinis*, & Art. Poët. 85. *libera vina.* Aurel. Vict. Vir. Ill. cap. IX. *liberius convivium.* eleganter Claudian. Epith. Honor. vſ. 200. *ſolvuntur habenis gaudia.* Talis libertatis jam plurima exempla ipſa coena praeſtat, cum in dicacitate, & compotatione larga, tum in ventris crepitu ſine pudore edendo, & reliquis laſciviae modis. Eodem jure Salmaſ. ad Vopiſc. Carin. c. ultimo legit. *Denique cum omnibus gentibus advocatis Diocletianus daret ludos, parciſſime uſus libertate, dicens caſtiores eſſe oportere ludos ſpectante Cenſore:* quum antea legeretur *liberalitate*, quae nihil ad Cenſorem facit. Sed *libertas* ludorum eſt editio libera & jocoſa, unde multa ridendi & laſciviendi materia, ut recte explicat Vir ſummus, & plurimis adſtruit. Tales ludi liberi Florales, de quibus Ovidius IV. Faſt. 331.

Quaerere conabar, quare laſcivia major
His foret in ludis, liberiorque jocus.

Sed, dum hæc commentamur, incidit non levis ſuſpicio, coenam liberam, quam neſcio apud quem exſpectabant, ideo dictam, quia tertio die Saturnalium eſſet danda, quo die videntur maxime Romani coenam lautam & apparatam dediſſe, cui & convivae, qui modo vellent, & ipſi liberti & ſervi adhibebantur. Ita ad hanc rem accommodatiſſimus Ciceronis locus ex libro XIII. Epiſt. ad Att. ult. ubi narrat Caeſarem ex Hiſpania reducem veniſſe ſecundis Saturnalibus ad Philippum Octavii, poſtea Auguſti, vitricum, ut tertia Saturnalia celebraret. Et, quia ſecum duceret duo millia hominum, commotum ſe fuiſſe, quid futurum eſſet poſtridie. Tertiis autem Saturnalibus Caeſarem apud Philippum fuiſſe *poſt horam octavam in balneum, inde unctum accubuiſſe, ediſſe & bibiſſe ἀδεῶς & jucunde, opipare ſane & apparate; nec id ſolum, ſed bene cocto & condito ſermone bono, & ſi quaeris libenter: praeterea tribus tricliniis acceptos τοὺς περὶ αὐτὸν valde copioſe. Libertis minus lautis ſervisque nihil defuiſſe. nam lautiores eleganter accepti. quid multa? homines viſi ſumus.* Quae ſi bene excutiantur, videbimus plurima huic coenae communia, balneum, unctionem, accubitum, neque ſervos neglectos. Nam quia Saturnalia referebant imaginem & memoriam aurei ſeculi, hoc feſto eodem fere jure fruebantur ſervi, & adhibebantur coenae, quia, ut ſtultus noſter Trimalchio non inepte ajebat cap. LXXI. *homines erant, & unum lac biberunt:* ſed praecipue, quia Cicero addit in coena fuiſſe σπουδαῖον οὐδὲν *in ſermone*, φιλόλογα *multa.* Id eſt, nihil ſerii de rebus publicis fuiſſe actum, ſed ex elegantiori eruditione quaſdam fabulas & ſermones celebratos. Eodem modo, ut in ridiculi hujus convivio inepti illi ſermones de Ulyxe, aere Corinthiaco, de fabro vitriario, & reliquis, quae memorantur capite XLVIII. & ſeqq. imo quia, ut ipſe Trimalchio cap. XXXIX. ajebat, *oportet etiam inter coenatum Philologiam noſſe.* Et cap. LXIV. Trimalchio exclamat, *interdiu ſevera, nunc hilaria.* jam autem hanc liberam coenam hyeme, menſe Decembri, fuiſſe agitatam, docent plurima, ſi recte attendantur. Primum quod cap. XLI. frigus habuiſſe ſe conviva tantum dicat, ut vix balneum calefecerit, dein quod toties mentio calidae potionis fiat, praeterea quod cap. LXXII. per errorem in piſcinam incidentes Aſcyltos & Encolpius, algentes inde extracti, balneum fervens intraverint. quod cap. LXXIX. *nox obſcura* eſſet, ut ſolet hieme, quum face opus eſſet. Ipſis autem Saturnalibus fuiſſe datam coenam, multa demonſtrant. Ita capite XLIV. dicit Phileros majores maxillas ſemper *Saturnalia* agere, cum ſibi & aliis vilioribus haec modo celebrentur. Cap. LVIII. unus ex collibertis Gitoni convicians exclamat. *O Saturnalia! Rogo, menſis December eſt?* Quaſi diceret, jam tibi libertas illa Saturnalium prodeſt, quod tam impune me irrides. Cap. LXIX. Encolpius videns monſtroſum illud ferculum credebat eſſe omnia defricta, aut certe de luto, quia *Romae Saturnalibus ejuſmodi coenarum imaginem fieri viderat*, & ideo putabat hac in colonia ſimilia eſſe. *Porcus* datur cap. XL. ut Saturnalibus. Martial. XIV. 70.

Ipſe tibi faciet bona Saturnalia porcus
Inter ſpumantes ilice paſtus aper.

Denique inter apophoreta multa, quae ſolerent Saturnalibus dari, licet noſter exceſſerit modum. conferri debent Martial. lib. IV. 46. VI. 52. & in Apophoretorum libro plurima occurrunt ſimilia. vid. Epigr. I. & adde Sueton. Aug. LXXV. Praeterea larva illa ſuper menſam, & ludus calculorum, tempus Saturnaliorum demonſtrant, quum notum ſit ex Martiali & Suetonii Auguſto maxime hoc feſto aleatorium forum calefactum; & ita Lambecius ad vetus Calendarium notat in Bucheriana imagine menſis Decembris eſſe larvam & fritillum, & in veteri Calendario ſub Conſtantino edito, idem fritillum apparet. Et denique omnia plena licentiae & libertatis, etiam ſervis permiſſae, illud aperte docent. Neque opus eſt hic multis agere de illa *libertate Decembri* (ut

vocat

Digitized by Google

„ Sed tot vulneribus confoſſis fuga magis placebat, quam quies. Itaque, quum maeſti deliberaremus, quonam genere praeſentem evitaremus procellam, unus ſervus Agamemnonis interpellavit trepidantes: &, Quid? vos, inquit, neſcitis hodie apud quem fiat? Trimalchio „ lau-

vocat Horat. ii. Satyr. vii.) quum vulgo ſit notiſſima. Quamvis autem non una fuerit ſententia veterum de numero dierum, quibus Saturnalia deberent celebrari, quas omnes recenſet Macrobius lib. i. Saturn. cap. 10. conſtat tamen tres dies fere his fuiſſe datos. Ita & idem Cicero lib. v. ad Att. Epiſt. 5. dicit ſe Saturnalibus cepiſſe Pindeniſſum Eleuthero-Cilicum oppidum, & hinc *hilaria fuiſſe Saturnalia. Militibus, equis exceptis, reliquam praedam conceſſiſſe & mancipia, vaeniſſe tertiis Saturnalibus.* vide Feſt. in *Quinquatrus.* Caligula quintum diem adjecit, Suet. cap. xix. Dion. Caſ. lib. lv. Septem dies memorat Lucian. Saturn. in principio: ſed intricatam, de numero dierum, quibus Saturnalia celebrabantur, controverſiam hic excutere non vacat. v. Lipſ. i. Saturn. 3. & Fabrett. Inſcr. cap. vi. p. 482. BURM.

Sed tot vulneribus] Hic apparet capitale illud ingenium Galli interpolatoris, qui, cum non ſciret, vulnera hic eſſe capienda illa, quae ab Embaſicoetis in pervigilio illo Veneris acceperant, finxit veram pugnam praeceſſiſſe, inter hos Veneris Athletas, & *raptores* eorum (vides elegantiam) in qua Encolpius erat vulneratus: ſed an tam cito ſine medica manu oblivisci poterant omnium malorum, ad ſolam coenae mentionem factam? BURM.

Maeſti] Forte, *incerti.* HEINS.

Quonam genere] Id eſt, quonam modo. Seneca ii. de Beneſ. 8. *Omni genere quod des, quo ſit acceptius adornandum eſt.* cap. 10. *Date, quo genere accipienti maxime profuturum ſit.* Ep. xxxvi. *Felicitas movet cerebrum non uno genere.* Ep. lvii. *Nullo genere poſſe perire animum.* Seneca pater Controverſ. xxv. *Nec de ſervo quidem aut captivo omni loco, aut omni genere ſupplicium ſumi fas eſt.* HEINS. V. ſupra ad cap. xiv.

Unus ſervus] Optime, pro, quidam, aliquis. Cicero xv. Epiſt. 16. fam. *Quamquam, quicum loquor? cum uno fortiſſimo viro, qui, poſtea quam forum attigiſti, nihil feciſti, niſi pleniſſimum ampliſſimae dignitatis.* Et in i. de Or. *Sicut unus paterfamilias his de rebus loquar.* Plaut. Moſtell. iii. ſ. 2. 147. *Iterum jam ad unum ſaxum me fluctus ferunt.* Infra cap. lxxxviii. *Unus praecipue ſervus libitinarii.* Adde Scioppii Animad. in Voſſ. §. 51. SCHEFF. Fuit cum mallem *Eunus ſervus*, quod ſervile nomen apud Auſonium; ſed vulgata lectio optime defendi poteſt. Vide Schefferum. *Unus miles Sullae*, apud Jul. Obſequentem de prodigiis cap. lv. Livius libro xxv. cap. 23. *Servus unus exemplum pro transfuga.* HEINS. Recte vindicat hujus vocis uſum, & Statilejus & Schefferus: quibus adde Vorſt. de falſo & merito ſuſpecta Latinitate, variis locis, & Gujet. ad Ter. Andr. i. i. Pricaeum ad Matth. viii. 19. Valer. Max. iii. ii. 12. *Virgam in unius Barbari oculum direxit.* BURM.

Et quid &c.] Iſtud *quid* videtur hic non ſuo poſitum loco; videtur enim ita auctor ſcripſiſſe, *Et vos, inquit, neſcitis, quid hodie, apud quem fiat?* GOESIUS. Nihil hic mutandum; *Quid* enim ſaepe, ita nude poſitum, eleganter interrogationis plenioris vicem fungitur. Terent. Phorm. iv. i. *Quid? qua profectus cauſſa hinc es Lemnum Chremes?* Horat. ii. Od. xiv. 23.

Quid? quod uſque proximos
Revellis agri terminos.

Et iii. Od. ix.

Quid? ſi priſca redit Venus.

Ovid. i. Met. 498.

Et quid? ſi comantur, ait.

Inf. cap. xlix. *Quid? quid, inquit, porcus hic non eſt exenteratus:* & cap. cii. & paſſim. & ita Graeci τί. ut Actor. xxvi. 8. BURM.

Apud quem fiat?] Non placet punctum interrogationis. Potius ponendum poſt *quid* videtur. Quid, ait, deliberatis ita? Scilicet vos neſcitis, apud quem fiat. Illud *fiat* accipiendum arbitror de coena, repetenda ex ſuperioribus. *Fit coena*, contrarium eſt *facit coenam*, quod habet Plautus in Caſin. iii. ſc. 6. *Ego jam intus ero, facite mihi coenam.* Et Cicero lib. ix. Ep. 24. *Obliviſcare coenulas facere.* Martialis ii. de Selio Epig. 27. *facta eſt tibi coena.* Τὸ *fieri* ſic abſolute uſus & Terentius in Phormione Act. ii. ſc. 2. Verba vulgo ita habent:

Tene aſymbolum venire, unctum, atque lotum è balneis,
Otioſum ab animo? cum ille cura & ſumptu abſumitur,
Dum tibi ſit, quod placeat.

Sed Janus Guilielmus in Plautinis Quaeſtionibus ad Captiv. c. 4. *Membranae Verdenſes habent*, dum tibi fit. *Verbo non multum, ſententiae permagna elegantia accedit. FIERI, in conviviis, cum deliciae inſtruuntur. Plaut. Trucul. Mane, jam aliquid fiet.* SCHEFFER. Recte explicuit Schefferus. Vide & eumdem infra ad cap. xlvii. Propert.

Digitized by Google

XXVII. „Nos interim veſtiti errare coepimus, imo jocari magis, „& circulis ludentum accedere; quum ſubito videmus ſenem calvum, tunica veſtitum ruſſea, inter pueros capillatos ludentem pila. Nec tam pueri

principio bujus praeceptionis uſque ad boc tempus. SCHEFFER. Pro, *boc uſque.* Sic & alibi exaratum in hoc libello offendas; quae ſcribendi ratio & in Maronis codicibus vetuſtis obtinet. Terentius amat dicere *uſque adbuc* Andr. I. v. 26. & Adelph. IV. IV. 22.

In balneo ſequi] Etiam hoc optime, & plane ex conſuetudine Petronii. Ut in pridem editis cap. CXXXVI. *ad reficiendum ignem in vicinia cucurri.* Et in noſtris, infra cap. XLIX. *voca cocum in medio.* Item cap. XIX. *Vetui in boc diverſorio quemquam admitti.* Phaedrus noſter lib. V. c. 2. *in conſpectu meo audet venire.* Ubi vide, quae notavi. SCHEFFER. & notas noſtras.

Nos interim veſtiti.] Hadrianides capit pro repente, & jungit *τῷ errare.* Forte mendum in hac voce latet. Nam non veſtiti modo, ſed & amicti erant. Sed credo hoc interim debere capi, dum advenimus ad balneum, & antequam errare inceperamus, mutavimus veſtes & balneares induimus, quod κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligi debet; nec ſingula narrare ſemper ſolent Hiſtorici, praeſertim quae ſemper uſitari ſolebant. Nemo enim balneum intrabat niſi mutatis veſtibus; noſtri vero, antequam lavarentur, in ſphaeriſterio ludentes ſpectabant, & capite ſequ. intrant ipſum balneum. BURM.

Circulis ludentem] Adſcripſerat ſuo codici Nobiliſſ. N. Heinſius, *ludentum*, quod ſine dubio eſt rectum. SCHEFFER. Lege *ludentum.* Deinde pro *jocari*, quod modo praeceſſit, *ociari* malim, litteris transpoſitis: Otiantium enim eſt, ſpectare alios ludentes. *Jocari* pro ludere, & pro ludo *jocus* ponuntur nonnumquam apud ſcriptores Latinos, ſed hic ſpectabant ludum alienum otioſi, non ludebant ipſi. HEINS.

Videmus ſenem] Salisber. lib. VIII. Policrat. cap. 7. coenae Trimalcionis apud Petronium meminit: & apud Martial. lib. III. epig. 40. Malchionis coena prope eadem. An *Trimalcio*, ter Malcio, ut apud eumdem de *Hermete* & *ter unus.* Multa enim inter ſe hi communia habent. ut; *Ingenioſa gula eſt.* BONGARS.

Senem calvum] Infra cap. XXXII. vocat *adraſum; Pallio coccino adraſum incluſerat caput.* Videndus Rader. ad Martial. lib. VIII. epig. 46. Ad hanc vero Trimalcionis hiſtoriam illuſtrandam facit inſcriptio antiqua apud M. Velſerum in Monumentis Auguſtae Vindel. ultima. ubi inter caetera;

Urſumque canite voce concordi ſenem,
Hilarem, jocoſum, pilicrepum, ſcholaſticum,
&c. ERHARD.

Tunica ruſſea.] Rubea vel rufa. GLOSS. Vide Chariſium lib. I. WOUWEREN. Gloſſ. Graeco-Lat. Πυῤῥὸς, *ruſſeus, rubeus, rufus.* Apul. lib. 2. Metamorph. *ruſſea faſciola.* Colvius ibidem in Notis. Anton. Thyleſius de Colorib. cap. VI. putat ruſticam eſſe vocem, urbanis ignotam: dicique *ruſſeum*, qui plane ruſſus non ſit, ſed aliquanto minus ruboris habeat. Alii *ruſſa.* & placet. verbum eſt vetus & probum. Apul. Apol. *Dentem atque ruſſam pumicare gingivam.* Schopp. in Miſcellan. ERHARD. Chariſius lib. I. *Ruſſeum non magis dicendum Grammatici putant, quam albeum, aut praſineum, ſed ruſſum, album & praſinum.* Nihil magis ergo, quam Petronius, Grammaticos audivit Palladius lib. XIV. tit. XIII. *Colores bi praecipui, Badius, Aureus, Albineus, Ruſſeus. Ruſſeum* ergo aeque bene dicitur, ac *ruſſum*, ut *iantinum* & *iantineum* in notis Tyronis, pag. CLIX. *coccinum* & *coccineum* ibidem pag. XLIX. *carbaſinum* & *carbaſineum*, apud Nonium. *Aprinum* & *aprineum*, apud Hyginum cap. LXIX. quomodo *aprugna* & *aprugineum* (lege *aprugneum*) viſitur ſcriptum in notis Tyronis pag. CLXXV. Haec ad me Munkerus. Adde vetuſtam inſcriptionem, quam publico dedit Cl. Sirmundus ad Sidonium carmine XXIII. verſ. 323. ubi M. Aur. Polynices viciſſe dicitur palmas in ruſſeo, n. DCLV. & XV. Aurelius Mollicius in ruſſeo LXXXVIII. HEINS. V. Munker. ad Hygini fab. LXIX.

Pueros capillatos] *Capillati pueri* impuberes, & ad generationem inepti: comam enim alebant in ſignum impubertatis. GLOSS. Comam nutrire pueros ſolitos, qui in deliciis habebantur, ex Petronio, Catullo, Plinio, aliiſque quam plurimis auctoribus notum eſt. Martial. lib. III. epigr. 58.

Et paedagogo injubente laſcivi
Parere gaudent villico capillati.

Ambroſius lib. 6. Hexaemer. *Haud inſcitum extat adagium; Nullus comatus, qui non idem cinaedus.* quod ſane eſt Syneſii: ut autem viri pueros, ita mulieres puellulas comatas in deliciis habuiſſe indicat. l. XLIX. D. de legat. 3. ſi modo ut Florent. legatur. PUTEAN. Quibus ſimilia notaverat PITHOEUS. Sic vocat impuberes ſive eos, qui ad generationem inepti. Nam pueri olim non radebantur, ſed comam alebant, ſignum impubertatis: ſic infra hoc capite, *Digi-*

ri nos, quamquam erat operae pretium, ad ſpectaculum duxerant, quam ipſe paterfamiliae, qui ſoleatus pila praſina exercebatur. nec eam am-

toſque paullulum aſperſos in capite pueri terſit. Perſius Sat. III. verſ. 54.

---- *Quibus indetonſa juventus*
Invigilat ſiliquis, & grandi paſta polenta.

Indetonſam vocat *juventutem*, haud dubie impuberes aut proximos pubertati. Putean. in Genial. ſerm. Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. II. epig. 57. num. 4. Satyrice Trimalcioni illudit, quod ſenex calvus inter pueros ludat pila. nec enim ſenum eſt exercitium pilae luſus, ſed juvenum. Savaro Not. in Sidon lib. I. ep. 8. ERHARD. Capillati illi e Campania. Plin. cap. 5. lib. III. qui rationem reddit. Caetera notiſſima. BOURDEL.

Inter pueros] Vetus codex Scaligeri, *inter puellos.* Suet. Caligula cap. VIII. *Antiqui ut puellas pueras, ſic pueros puellos dictitabant.* HEINS. Notum eſt delicatos hos puſiones inſignes capillis peculiari ratione tonſos fuiſſe. Vide Caſaubon. ad Sueton. Auguſt. XLV. & Dion. Chryſoſtom. Orat. II. p. 21. *Puellos* Leidenſ. BURM.

Ludentem pila] Sidon. lib. I. epiſt. 8. dum omnium rerum ordinem perverti ſignificat; *Student*, inquit, *pilae ſenes, aleae juvenes, armis eunuchi.* BONGARS. Hiſt. Apoll. Tyrii: *Cum rex ludum ſphaerae cum ſervis ſuis exerceret.* WOUWEREN.

Duxerant] Malim, *induxerant.* HEINS. Ampliſſ. Cuperus *ducere* pro advertere capit, ut apud Tacit. II. Annal. 17. IV. Hiſtor. I. BURM.

Paterfamiliae.] Hoc nomine cives plebejos, licet non ex ultima, & Noſter ſaepe, & alii inſignire ſolent. vid. ad Sueton. Domit. X. *Paterfamilias* Tornaeſ. & alii. BURM.

Soleatus] Veteres cum à balneo ad coenam pergerent, ſoleas aptabant. GLOSS. Martial. lib. XII. Ep. 84.

---- *Referet lapſum de pulvere follem,*
Et ſi jam lotus, jam ſoleatus erit. PITHOEUS.

Deſcribit ſenem omnia inſolenter, & praeter hominum morem facientem, & inter alia hoc ipſum, nempe ſoleatum pila luſiſſe poſt lotionem. Erat enim inſolens negotium poſt lavationem aptatis ſoleis iterum ludere. Nam luſus pilae erat ante lavationem. Martial. lib. VII. epig. 31.

Non pila, non follis, non te paganica thermis
Praeparat ----

Et quidem in ipſis thermis, ubi lavabantur, exercebantur etiam pila, ut ex Martiali & Papinio notum. A balneo autem cum ad coenam pergerent, ſoleas aptaſſe pedibus, & ſoleatos è balneo exiviſſe probat aliquot locis idem Martialis, de quibus adeundus Ramirez in Hypomnemat. ad l. III. epig. 50. num. I. & de luſae pilae in balneo ante lavationem ad l. IV. epigr. 8. ERHARD. Afran. apud Marcell. Cicer. in Verr. BOURDEL. Indecorum id in publico. objectum Verri à Cicerone, quod *ſoleatus in publico ſtetiſſet, ſoccatus in judicio ſederet.* vid. V. Verr. cap. 33. Quo nomine & Caligula notatur apud Senecam lib. II. de Benef. cap. 12. Eidem objicit lib. III. de Ira, *quod ſenatores populi Romani ſoleatus occideret.* HEINS. vid. ad Lucan.

Pila ſparſina] Sic dicitur vel à numero, figura, vel ſitu ludentium. GLOSS. Quam in ludentum juvenum turbam ſpargeret & mitteret. TORNAES. Sidon. lib. I. Ep. VIII. *Student pilae ſenes, aleae juvenes, armis eunuchi.* PITH. Artemidorus lib. IV. Φιλονείκως γὰρ οἱ σφαιρίζοντες παίζουσιν. ὁσάκις δ' ἂν λάβωσι τὴν σφαῖραν, τοσαυτάκις ἀντικρούουσι. WOUWEREN. Lege, *ſparſiva.* videndus Hieron. Mercurialis de Arte gymnaſt. lib. II. cap. 5. An *pila ſparſiva* fuit *trigonalis*, quae parva erat, non triquetra figura, ſed à loco trigono, vel à numero, figura, ſitu ludentium: ſtabant enim tres eo ordine, ut trigonum ſeu triangulum redderent; ut ex nummis M. Aurelii Antonini apud Byzantios percuſſis apparet, quorum figuram in libris poſuit Mercurialis. Raderus ad Martial. l. IV. epig. 14. ERHARD. Corrige, *ſparſina*, vel *ſparſiva*, uti habent vulgati, non *praſina.* SCHEFFER. Naevius Tarentilla apud Marcell. Plaut. Curcul. Act. II. ſc. 3. dixere *datatim ludere.* Ludere pila Varro apud Marcell. dixit *expulſim*; ad quod alludit Petronius poſtea, *quae inter manus luxu expellente vibrabant.* Lege Athen. c. 8. l. I. *Sparſiva* an *ſparſina* dixeris, haud refert. Quod ideo hic moneo, quia cum hunc locum liguriſſem in epiſtola quadam, nonnulli turpiter carpere auſi ſunt, & *ſparſivum* ſolum dici aſſeruerunt. BOURDEL. Optime liber Tragurianus, *pila praſina*, nam hactenus, *pila ſparſiva* legebatur perperam; ſcripti complures *ſparſina.* Pilas ut plurimum vitrei coloris Salmaſius contendit ad Hiſt. Aug. Sed Lipſius ad Senecam & Velſerus ad Inſcriptionem antiquam è vitro factas eſſe notarunt. Caeterum hic praſinis pilis ludit Trimalchio, in contemptum factionis praſinae, cui adverſabatur, ut liquet ex ſequentibus, cap. LXX. ubi ille ad ſervum: *Etſi praſinus eſt famoſus*; & ipſe ſervus, eodem capite *coepit dominum ſponſione provocare, ſi praſinus proximis circenſibus palmam.* Oſtiarius ejus quo-

amplius repetebat, quae terram contigerat, ſed follem plenum habebat ſervus; ſufficiebatque ludentibus. Notavimus etiam res novas. Nam duo ſpadones in diverſa parte circuli ſtabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas: non quidem eas, quae inter manus luſu expellente vibrabant; ſed eas, quae in terram decidebant. Quum

quoque *praſinatus*, cap. XXVIII. & *catella involuta faſciis praſinis*, cap. LXIV. Pila igitur praſina ludens Trimalchio ſuperbiſſimus ſtolidiſſimuſque hoc ipſo ſibi videbatur praſinis inſultare. Sic, *Di homines habent tamquam pilas.* quamquam & ad luxum Trimalchionis poſſit referri. Sic apud Martialem coenanti: III. epig. 82.

Et aeſtuanti tenue ventitat frigus
Supina praſino concubina flabello.

Atque hac puto de cauſſa amabat noſter colorem coccineum vel ruſſeum. Paulo ante: *Tunica veſtitus ruſſea* introducitur Trimalchio. Mox idem *involvitur coccina gauſapa* cap. ſeq. Et rurſus infra cap. XXXII. de eodem, *pallio enim coccineo adraſum extulerat caput.* At contra in Circenſibus ſpectaculis, qui praſinae venetaeve factioni ſtudebant, veſtimenta viridia aut coerulea induebant quandoque: atque ita in reliquis. Appoſite Martialis Apophoretis Epigr. CXXIX. *Lacernae coccineae*, vel *coccinae*, ut malo cum Thuaneo Codice:

Si veneto praſinoque faves, quid coccina ſumis?
Ne fias iſta transfuga forte, vide.

Caeterum, ut praſinis infenſus Trimalchio, ſic Nero horum ſtudioſiſſimus. Ut vel hoc uno argumento per Trimalchionem Nero hac in Satyra intelligi non poſſit. De hiſce factionum ſtudiis unde ſeditiones frequenter exortae, plura, qui de ludis Circenſibus ex profeſſo agunt. HEINS. *Sparſiva* legit etiam Paſſeratius ad Propert. III. El. XXV. pag. 494. ſed vide Ferrar. de re Veſtiar. part. II. lib. IV. cap. 17. & Elect. I. 7. Pila autem ludentem inducit Trimalchionem, forte ut imitationem ineptam Maecenatis, quam Trimalchio affectabat, rideret. v. Horat. I. Sat. V. 49. BURM.

Contingerat] Lege, *contigerat*. ERHARD. Ita Codd. Memm. & Leidenſ.

Follem plenum] Vide Guther. de Jur. Man. III. cap X.

Sufficiebatque] Hic ſervus dator dicitur Plauto Curcul. act. II. ſc. I. v. 18.

Res novas] Ante non viſas. Proſper.

Inſolitum ſi quid labentia tempora promunt,
Hoc mirum mundus dicit, habetque novum.

Eurip. ἄπιςʹ ἄπιςα καινὰ δέρκομαι. BARTH.

Spadones] *Spado* hic eunuchus, qui aquariam hanc provinciam ſuſtinebat. alias Laſanophori dicti. GLOSS.

Circuli] Sphaeriſterii. PUTEAN. Iſidor. Orig. lib. XVIII. cap ultim. de pila, *dum ex circulo adſtantium ſpectantiumque emiſſa.* PITH. Plinius lib. V. Epiſt. VI. *Apodyterio ſuperpoſitum eſt ſphaeriſterium, quod plura genera exercitationis pluresque circulos capit.* WOUWEREN.

Matellam argenteam] Abominanda luxuries, quam merito ridet Clemens Paed. lib. II. cap. II. χλεύη δὲ, καὶ γέλως πλατὺς, ὑεδόχας ἀργυρᾶς, καὶ ἀμίδας ὑελᾶς ἐπιφέρεσθαι τοὺς ἄνδρας WOUWEREN. Luxum tangit & Ariſtophan. in Acharn. Κἀχέζον ὄκλω αἰετὰς ἐπὶ χρυσᾶν ὄρων, *in aureis laſanis.* ERHARD. Auream habuit Baſſa apud Martial. Epigr. 38. lib. I. Myrrhinam & onychinam Heliogabalus apud Lamprid. Heliog. Sed nos in eo libro de varia ſupellectile accumbentium. BOURDEL. Signum lautitiae & luxuriae. Lamprid. de Elagabalo cap. XXXIII. *Onus ventris auro excepit, in myrrhinis & onychinis minxit.* Et hunc reprehendere luxum puto Tertullianum lib. I. de cultu foemin. cap. V. *Viderit, ſi etiam ad ſpurca, auri & argenti copia deſerat.* Matellas vero in coenam allatas docet Caſaubonus ad Athen. I. cap. 14. ſed luxus notabilior in Trimalchione, quod Tiberius leges ſumptuarias exercuerit, & argenti & auri uſum ad antiquam frugalitatem retrahere ſtuduerit. Vide Tacit. III. Annal. 53. & ſeqq. Sed ſub Claudio, cujus tempora noſter perſtringit, libertini ſupellectile pretioſiſſima ſuperbire iterum coeperant. v. Plin. XXXIII. cap II. Ita *ſcaphium* pro matula capiunt interpr. ad leg. XXVII. §. 5. ff. *de aur. arg. leg.* unde aureum & argenteum in ſupellectile fuiſſe conſtat. De matulis in triclinium adlatis egit etiam Gatakerus lib. II. Adverſ. cap 5. Apud Judaeos matulas fuiſſe vaſa immunda & injucunda, docet Druſius Quaeſtion. Hebraic. III. 25. BURM.

Numerabat pilas] Senec. epiſt. 56. *Si vero pilicrepus ſupervenerit, & numerare coeperit pilas.* PITH.

Quae inter manus luxu expellente vibrabant] Locus eſt ſuſpectus. Opinior forte legendum *luſu expellentes vibrabant.* EMMIUS. Alii, *luſu expellentes.* PATISS. Lege, *luſu expellente* DANIEL. Alii, *luſu expellentes vibrabantur.* TORNAES.

Quum has miraremur lautitias, „accurrit Menelaus, &, Hic eſt, „ inquit, apud quem cubitum ponitis; & quid? jam principium coenae „ videtis? Etiamnum loquebatur Menelaus, quum Trimalchio, lautiſſimus

Lege, *quae inter manus luſu expellentes vibrabant.* Jungermannus. Tria ſunt in ludo pilae notanda. *Raptim ludere*, quod fit quum cadentes pilae è pulvere rapiuntur, & poſtquam ſolum percuſſere & ſaltu aſſurrexere, revocantur, quod Lucanus in Paneg. dicit *revocare cadentem pilam.* Tum *Datatim ludere*, quando inter multos in corona vel choro luditur, ut alius alii pilam det, & ſaepe fallat. nam cum geſtu ſignificet ſe alicui jacere, jacit alii, qui ſecurus eſt in choro. Idem Lucanus dicit, *reddere fugientem non ſperato geſtu*, id eſt, quando videtur pila praetervolatura ludentem, eam reddere eo corporis geſtu & membrorum poſitione, quam nemo, ſuſpicaretur aut ſperaret. Denique *Expulſim ludere*, quod erat, quando jacta pila ſe invicem luſores, ne eam poſſent rapere, expellebant; Lucano *geminare volantem pilam*, id eſt, reddere dum ipſa volat, nec adhuc decidit, Varro apud Nonium; *Purgatum ſcito, quoniam videbis Romæ in foro ante lanienas pila expulſim ludere.* Quod narrat de Lacedaemoniis in theatro ludentibus Lucianus in Anacharſi, ſub Solonis perſona. & Jul. Pollux lib. 4. Onomaſt. meminit hujus ludi. Hinc eſt quod JC. Alphenus in leg. 52. §. ult. D. ad leg. Aquil. ſic caſum quemdam deciderit; *Cum pila complures luderent, quidam ex his ſervulum, cum pilam recipere conaretur, impulit, ſervus cecidit, & crus fregit. Quaerebatur an dominus ſervuli lege Aquilia cum eo, cujus impulſu ceciderat, agere poſſet. Reſpondi non poſſe: cum magis caſu quam culpa videtur factum.* ubi nota illam impulſionem de ludi ratione fuiſſe, caſu autem fregiſſe crus, & non culpa impellentis, cum qui expulſim luderent, & lege ludi ſe invicem impellerent. Sed Trimalcio iſte prae mollicie rapere nolebat decidentes pilas. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. IV. epig. 19. num. 7. ERHARD. *Luſu* codex Tragurianus. *luxu* Leidenſ. *Surſum expellentes*, Scriverius. vid. Turneb. Adverſ. VI. 4. Martial. lib. XIV. Ep. 46. cujus lemma *Pila trigonalis.*

Si me nobilibus ſcis expultare ſiniſtris,
Sum tua: ſi neſcis, ruſtice, redde pilam.

Vibrabant] Pro *vibrabantur*. Latine & eleganter, ut infra cap. XLVII. *ejuſmodi fabulae vibrabant*, de convivarum ſermonibus. HEINS.

Decidebant.] Anonymus hic adſcripſerat, *Martial.* IX. *Epigr.* 36. ubi de parma in altum jacta, & excepta ab Agathino agitur. BURM.

Quum has miraremur lauticias] Scribe *cum has ergo miraremur lauticias.* ſic Trag. cod. BOSCH. & TILEBOM.

Cubitum ponitis] Maliem, *ponetis*. *Cubitum ponere* eſt idem, ac coenare, quoniam coenantium is fuit habitus, ut poſito cubito ſe erigerent pauliſper, atque ſuſtentarent. Unde infra cap. LXV. *repoſui cubitum*. *Premere cubitum* dixit Horatius I. Car. od. 27.

Et cubito remanete preſſo. SCHEFFER.

Id eſt, apud quem coenabitis. Infra cap. LXV. *Recreatus hoc ſermone repoſui cubitum*, cum intranti ſeviro Habinnae ſurrexiſſet. HEINS. Scribendum ita diſtinguendo *cubitum ponitis. Et quid? jam principium coenae*, &c. TILEBOM. Horat. II. Sat. IV. 39.

Languidus in cubitum ſeſe conviva reponet.

Calpurn. eclog. V. 71.

Seu reſidere libet, dabit ecce ſedilia tophus,
Ponere ſeu cubitum, melior viret herba tapetis.

vide Ferrar. II. Elect. IV. BURM.

Et quid jam] Scribe, *Et quid? jam.* Ita ſupra cap. praeced. *Et quid? vos, inquit, neſcitis.* Sic enim legendum dixi. SCHEFFER.

Et jam non loquebatur] Perperam. emenda; *etiam nunc loquebatur.* Terentius in Eunucho. *Etiamnum* ſcribe. Recte autem *principium coenae* vocat hunc pilae luſum, quia ante coenam pila aut trocho ſeſe exercebant veteres. Hinc ibant ad balneum, atque inde ad coenam. HEINS.

Trimalchio] Trimalchio videtur dictus quaſi τρὶς μαλακός. TORNAES. Fortaſſe, *ter Malchio* ille, de quo Val. Martial. Ut Varronis *ſeſqui-Ulyſſes* & *Triſmegiſtus*, & *triparcus*, Plaut. in Perſ. Ad Trimalchionis vero coenam pertinet Senec. Epiſt. 47. & 57. PITH. Vetus inſcriptio: C. ASINIVS. MALCHIO. CONIVGI. Martialis lib. III. ep. 82.

Hos Malchionis patimur improbi faſtus.

Malchio, eſt mollis. Gloſſae: *Malchio*, ἀηδής. *Trimalcio*, ut tricorpor, triparcus. WOUWEREN. Sic appellatus, quemadmodum, *trifur*, *triſcurrium*, *tricongius*. In Gloſſ. *Malchio*, ἀηδής. Eſt vero Syriaca vox, & *regem* proprie deſignat. Meurſius Animadverſ. Miſcell. lib. I. cap. II. An ſic etiam *Terconſul* in vetere inſcriptione apud Velſerum.

Sum victus, ipſe fateor, à Terconſule
Vero patrono, &c.?

Sic *Tertullius* apud Tacitum, unde *Tertullianus*. ERHARD. An iſta poſtrema non gloſſemata? BARTH.

Digitized by Google

mus homo, digitos concrepuit: ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſuppoſuit. Exonerata ille veſica, aquam popoſcit ad manus, digitoſque paul-

BARTH. Quem vide XXI. Adv. 6. Duas dictiones *homo lautiſſimus* non eſſe gloſſema, ut quibuſdam viſum eſt, & praecedentia & ſequentia probant, confirmant etiam, qui ſit. Servant adhuc nomen hoc vetera numiſmata; in quorum parte C. NERO AUGUST. IMP. in altera, TRIMALCIO. Ex hoc video eos longe falli, qui Senecam coenamque ejus deſcribi à Petronio arbitrantur. Falluntur etiam, qui dictionem adſpirant, ſi fides ex numiſmatibus ſervanda ſit. Idem in eadem error dictione apud interpretem Thucydidis, lib. I. [c. 12. p. 8. 53.] Φιλοκτήτης, διὰ τὸν Πάριδος θάνατον θέλξας τούτου τοιούτους, καὶ μὴ φέρων τὴν αἰσχύνην ἀπελθὼν ἐκ τῆς πατρίδος ἔκλισε πόλιν, ἣν διὰ τὸ πάθος Μαλαχίαν ἐκάλεσε. lege Μαλακίαν. BOURDEL. In ipſo codice MS. ſicut publicare fecit Marinus Statilius Amſtelodami apud Johannem Blaeuw Anno MDCLXX. ſemper ſcribitur *Trimalchio*, quod putamus rectiſſimum. Gonſalii expoſitiò ſi deberet ſtare, non *Trimalcio*, ſed *Trimalacio* dicendus eſſet. Nam à μαλακὸς eſt *malacio*, non *malcio*, quomodo ab eodem eſt *malacia*, item *malacus* & *malacum*, & id genus. *Malchio* idem eſt ac *Malchus*, de quo Ritterſhuſius ad Malchum in Paralip. ad pag. 13. l. II. & Holſtenius in vita & ſcriptis Porphyrii cap. II. SCHEFFER. *Trimalchionem* a Malchione, hoc eſt, popinone, ut Gloſſ. Iſidori, cenſet dictum Meurſ. part. 2. Exerc. Critic. lib. I. cap. II. Illud *lautiſſimus homo* ex capite praecedente repetitum a librario videtur. Patiſſon. & Pariſ. *Trimalcio*, Blauvii *Trimalchio* ediderunt. BURM.

Digitos concrepuit] Crepitu digitorum vel ſolo nutu poſcebant domini vilius aliquid imperantes. GLOSS. Martial. lib. XIV. 117. de matella.

Dum poſcor crepitu digitorum, & verna moratur.

PITH. Tibullus lib. I. eleg. 2.

Et vocet ad digiti me taciturna ſonum.

Clemens Paed. lib. II. cap. 7. ποππυσμοὶ δὲ καὶ συριγμοί, καὶ οἱ διὰ τῶν δακτύλων ψόφοι τῶν οἰκετῶν οἱ προσκλητικοί, ἄλογοι σημασίαι οὖσαι, λογικοῖς ἀνθρώποις ἐκκλιτέοι. WOUWEREN. Nota verbum *concrepo* cum accuſandi caſu. Putean. in Genial. ſerm. Crepitu digitorum poſcebant domini vilius aliquid imperantes. Rader. ad Martial. lib. VI. epig. 89. Ramirez ad eumdem lib. III. epig. 82. num. 8. ERHARD. Signum vocandorum eunuchorum, ut matellam ſupponerent. Sic intelligendus Martialis Epigr. 89. lib. VI.

Cum peteret ſeram media jam nocte matellam
Arguto madidus pollice Panaretus.

BOURDEL. Sic optimo ſaeculo loquebàntur, de quo nos ad Naſonem: ut *increpare lyram*, & ſimilia. Sed & homines ſuperbi, cum quid imperarent ſervis; crepitu digitorum utebantur:

Digiti crepantis ſigna novit eunuchus,
Et delicatae ſuſcitator urinae
Domini bibentis ebrium regit penem.

Ut eſt apud Martialem lib. III. Epig. 82. Apud eumdem in apophoretis Epig. CXVII. *Matella fictilis.*

Dum poſcor crepitu digitorum & verna moratur,
O quoties pellex culcita facta mihi eſt!

Apud Tacitum XIII. Annal. XXIII. notatur Pallantis ſuperbia, qui ſervis atque ipſis libertis nutu aut ſcripto omnia, nihil voce, eſſet ſolitus imperare & ſignificare. HEINS. Hinc forte natum proverbium *ne crepitu quidem digiti dignum*: de quo vide Eraſm. proverb. titulo *Contemptus.* pag. 130. Vid. ſupra cap. XVII. & Heinſ. I. Adverſ. 3. & commentatores ad Cicer. II. Agrar. 30. & III. de Offic. 19. BURM.

Ludenti ſuppoſuit] Alii *jubenti*. TORNAES. Hi dicebantur laſanophori à laſano vaſculo. Horatius lib. I. Satyra VI.

----- quinque ſequuntur
Te pueri, laſanum portantes oenophorumque.

Puta autem ſordidum & vile hoc miniſterium. Arrian. Diſſert. Epict. lib. I. cap. 3. Epicrates: τί γὰρ ἔχθιον ἢ καὶ παῖ κηλεῖσθαι παρὰ πόλοις, καὶ τὴν ἀμίδα φέρειν. WOUWEREN. Viliſſimum miniſterium matellam ſupponere, ut patet apud Senec. Epiſt. 78. & Plutarch. Apophthegm. Huic tamen adhiberi ſoliti delicati pueri, ſive deliciae, ut teſtatur Epicrates apud Athen. cap. 7. lib. VI.

Καὶ ταῦτ' ἀγεννεῖ μειρακυλλίῳ τινὶ
Τὴν ἀμίδα φέρειν. BOURDEL.

Malo cum Tragurienſi, *ſubjecit*, quam *ſuppoſuit*, quod in aliis exhibetur. Infra cap. 59. Diana *cervam ſubjecit*. *Subjicere ova matribus*, Columella. Seneca II. de Beneficiis X. *Pulvino ignorantis ſacculum ſubjecit*. HEINS.

Exonerata illa veſica] MS. *exonerata ille veſica*. TORN. Rectius MSS. *exonerata illa veſica*. & magis hoc ad acumen Satyrici. *Exonerare* hoc ſignificatu poſtea, Sueton. in Claudio cap. 13. Paſſim Medici. BOURDELOT. *Illa* Tornaes. *ille* Tragur.

Aquam popoſcit ad manus] Infra cap. XCIV. *Tamquam*

Digitized by Google

digitoſque paullulum adſperſos in capite pueri terſit.

XXVIII. Longum erat, * ſingula excipere. Itaque intravimus balneum,

quam aquam peteret. Sidon. *Retrorſuſque converſus tamquam manibus aquam peteret.* Caper, *In manus aquam poſcimus. Veteres autem manibus pedibuſque dixerunt.* PITH. Latini manus lavaturi, *aquam in manus* dicebant, uti & Graeci Ariſtoph. Veſpis: Ὕδωρ κατὰ χειρὸς μετὰ τραπέζας εἰσφέρειν. Plutarchus lib. Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. Ἀλλὰ μὴ τοὺς αὐθαδικοὺς (?) τούτους λεγομένους, καὶ τραπεζέας καὶ μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ ἀκουομένους κόλακας νομίζωμεν. Athenaeus lib. IX. cap. 18. Παρὰ γὰρ τοῖς παλαιοῖς τὸ μὲν πρὸ ἀρίστου καὶ δείπνου λέγεσθαι, κατὰ χειρὸς, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα, ἀπονίψασθαι. WOUWER. *Poſcere* proprium & uſitatum in hac re verbum. Savaro ad Sidon. lib. I. epiſt. XI. Rader. ad Martial. lib. VIII. epig. 68. ERHARD. Notandus ritus antiquus. Sed partes obſcoenas poſt veſicam exoneratam, aut dejectam alvum, etiam poſt rem Veneream, aqua abluebant, quod *aquam ſumere*, dicebant. De hoc ritu nos ad Naſonem curis ſecundis complura. Meretriculae vagae hac de cauſa habebant, qui aquam ſibi, in publicum prodeuntibus, circumferrent, quos *Aquariolos* & *Beccariones* vocabant, viliſſimum contemptiſſimumque mancipiorum genus. Lampridius in Commodo cap. I. *Aquam geſſit, ut lenonum miniſter.* Quem locum fruſtra interpolabat magnus Turnebus. Plura illic Caſaubonus ὁ πάνυ ad rem. Unde *Aquarioli* pro lenonibus nonnumquam dicti. HEINS. Hinc infra cap. XLVII. Trimalchio convivis licentiam non continendi dans, dicit, *omnia foras parata eſſe, aquam, laſanum & caetera minutalia*; de altero obſcoeno uſu aquae, ab Heinſio notatis adde Illuſtr. Spanhem. ad Callimachi hymn. in Pallad. verſ. 45. Et hinc inter viliſſima ſervorum miniſteria erat, aquam ad obſcoenos uſus dominis vel meretricibus ſubminiſtrare, & inde Tertull. Apologet. 43. conjungit, *Lenones, perductores, aquariolos.* Plaut. Paenul. I. 2. *Binae ſingulis quae datae nobis ancillae, eae nos lavando, eluendo, operam dederunt, aggerundoque aquam ſunt viri duo defeſſi:* Et hinc queritur Frontin. lib. II. de Aquaeduct. *Ipſam Martiam ſplendore & rigore gratiſſimam balneis ac fullonicis, & relatu quoque faedis miniſteriis deprehendi ſervientem.* Claudianus Eutropio hoc dat miniſterium lib. I. 106.

Pectebat dominae crines & ſaepe lavanti
Nudus in argento lympham portabat alumnae.

Vid. ibi Claver. & Barth. *Ad manus* quando dicunt, volunt ſc. ad lavandas. ita *in manus* infr. cap. XXXIV. Ὕδωρ κατὰ χειρὸς, Ariſtoph. Veſp. vſ. 1211. ubi vide Schol. & ἐπὶ πόδας Lucas VII. 44. *Aqua ad faciem* Sidon. Apoll. v. Epiſt. 17. Apud Juſtin. XLIII. 3. *aquam manibus Proti porrigit*, ex MSS. Apud Athen. VI. 19. [p. 268.] ex Teleclide.

Εἰρήνη πρᾶγμ' ἀπάντων ἦν ὥσπερ ὕδωρ κατὰ χειρός.

Species proverbii eſt de rerum omni abundantia. Sed an εἰρήνη hoc notare poſſit neſcio. BURM.

In capite puere terſit] Superbe factum HEINS. Nam mantile datum fuiſſe ad ſiccandas manus, notum. vid. ad Lucian. Mercede conduct. p. 144. ed. Bourdel. Barthius ad Statil IX. Theb. 375. narrat ſe vidiſſe puellam regiam, ad quotidianas epulas manus capillis formoſiſſimi pueri deſiccantem, quam Petronium legiſſe putemus. Vide optimum virorum Brouckhuſium ad Propert. II. eleg. VIII. 51. Caeterum ſaepe comis ſuis hoc miniſterium obiiſſe apud veteres ſervos & ancillas docere poſſunt exempla mulieris illius, quae Chriſti uncti pedes capillis ſiccavit. apud Johan. XI. 2. & adulterae apud Lucam. VII. 38. ad quod tamen nihil facere ritum illum aras & templa crinibus verrendi, putamus. Sed inſolentius multo, ad hoc miniſterium ſibi adſtantem puerum habere, ut hic Trimalchio. vid. infr. cap. LVII. BURM.

Longum erat excipere. * *Itaque*] Non eſt nota in Veteri codice. TORNAES. Fortaſſe eſt hoc exſcriptoris, non auctoris. PUTEAN. Seneca de Brevit. vitae. BONGARS. Sic infra cap. XXXVXI. *converſus ad eum ut plurima exciperem, longe arceſſere fabulas coepi.* ERHARD. Utitur eodem dicendi modo Caſſiodor. cap. XXXIII. Divin. Lect. & lib. II. Ep. 4. BOURDEL. Et quis non? Formula enim ſatis frequens. Ovidius lib. VI. Faſt. verſ. 325.

Nec licet, & longum eſt, epulas narrare deorum.

Idem lib. V. Faſt. verſ. 95. Sueton. in Tiber. cap. LXI. in Galb. cap. II. Cicer. III. Catilin. cap. V. Fulgent. Mythol. III. *longum eſt, omnia perſequi*, & paſſim. *Erat* autem eleganti enallage pro eſſet, vel *fuiſſet.* Ovidius I. Ep. Heroid. verſ. 108.

Nunc erat auxiliis illa tuenda patris.

Horat. lib. I. od. 37.

—— nunc Saliaribus
Ornare pulvinar deorum
Tempus erat dapibus, ſodales.

ubi vide Lambinum. Ovid. Ep. Heroid. XIX. 130.

Nul-

Digitized by Google

neum, & ſudore calefacti, momento temporis ad frigidam eximus. Jam Trimalchio unguento perfuſus tergebatur, non linteis, ſed palliis ex mol-

Nullus erat ventis impediendus amor.
Vid. ad Quintil. II. de Inſtit. Orat. 10. p. 163. & Broukhuſ. ad Propert. II. VIII. 16. & nos ad Lucan. II. 617. BURM.

Excipere] *Exigere* malim, proprio in hac re verbo, hoc eſt oculis perluſtrare. Apud Naſonem Canace Epiſt. XI. verſ. 7.

Ipſe necis cuperem noſtrae ſpectator adeſſet,
Auctoriſque oculis exigeretur opus. HEINS.

Nihil muta. Infra cap. XXXVII. *Converſus ad eum, ut quamplurima exciperem, longe arceſſere fabulas coepi.* vid. & cap. LII. BURM.

Intravimus balneum] Antiqui, poſtquam ſe excercuiſſent, ad balnea, à balneis ad coenam, ibant. GLOSS. Antiqui poſtquam ſe exercuiſſent ad balnea ibant. Plaut. Sticho Act. IV. ſc. 1. verſ. 62. *Poſtea ibo lavatum à pila.* à balneis ad coenas, quae impreſſe ingerit Petr. Artemidorus: νῦν δὲ οἱ μὲν οὐ πρότερον ἐσθίουσιν, εἰ μὴ λούσαιντο· οἱ δὲ, καὶ ἐμφαγόντες εἶτα δὴ λούονται μέλλοντες δειπνήσειν, καὶ ἔστι νῦν τὸ βαλανεῖον οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὁδὸς ἐπὶ τροφήν. WOUWEREN.

Sudore calefacti ad frigidam eximus] Inſolens locutio; niſi legas, *madefacti*. cap. VI. *ſudore madens.* Tres aedes ſeu cellae in balneis. Prima eſt caldaria, τὸ λακωνικόν. Vitruv. lib. V. cap. 10. Dioni lib. LIII. πυρια τήριον. Senec. *ſudatorium*, nam ſicco calore in eo ſudorem eliciebant. Secunda eſt media, quae & tepidaria. Tertia eſt frigidaria. num ergo Petronius à ſudatoriis ſtatim ad frigida exiſſe, an potius provocato tantum ſudore frigida perfuſos? Seneca. ep. LXXXIV. *Ab hac fatigatione in frigidam deſcendi.* nam frigida κατ' ἐξοχὴν, frigida aqua. Seneca Nat. Quaeſt. libro IV. *Animo relictos frigida ſpargimus.* Plin. ep. *poſt ſolem frigida lavabatur.* Itaque lucem ei pete ex Celſi lib. 1. cap. 4. WOUWER. In Chaldaico ſc. quod Thalmudicis Judaeorum מרחישה, à verbo רחש, id eſt, fervet & ebullit. Bucerus in Pſal. XXV. verſ. 2. ERHARD. Inſolens locutio, ut recte ab aliis notatum. Unus ex ſcriptis habet, *at ſudore*, unde lego, *& ad ſudorem calefacti.* Nam in cella caldaria, aliis ſudatoria dicta, ſeſe calefaciebant cives delicatiores, antequam in tepidariam & frigidariam intrabant. BOSCH. *Et in ſudorem calefacti*, diu eſt quod legendum vidi. Nec male Boſchius, *ad ſudorem.* E balneo ad frigidariam exibant nataturi in lacu, qui balneo vicinus erat in aedibus hominum lautiorum. HEINS. Cur non ſudore calefieri potuiſſent? Nam & Columella I. praefat. dicit, *quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus, & exuſto ſudore ſitim quaerimus.* ubi Heinſius malebat, *exuſti ſudore.* Codex S. German. habet *exuſto*, & ita ex aliis notavit Geſnerus. Suetonius dicit Auguſtum *ſudaſſe ad flammam*, cap. LXXXIII. Tunc certe caleſiebat. BURM.

Momento temporis] Daniel. cap. ult. v. ult. *intromiſit in lacum, & devorati ſunt in momento coram eo*: id eſt, ſtatim, illico. Infra Petron. cap. XCII. *Ut ſolum hoſpitem vidi, momento recepi.* Et cap. XCVII. *Non eſt moratus Giton imperium, momentoque temporis inſeruit vinculo manus.* ERHARD. Ita & infra CXVI. & Flor. II. 2. *Momento temporis laceratae hoſtium rates.* Livius XXVIII. 5. *Ubi quid molirentur hoſtes, momento temporis acciperet.* Horat. I. Satyr. I. *horae momento* dixit. BURM.

Ad frigidam eximus] Veteres poſt caldariam, in frigidariam cellam deſcendere ſolebant, ut corpus ſolidarent. Plin. lib. 5. epiſt. 6. *In proximo puteus, ex quo poſſis rurſus adſtringi, ſi poeniteat teporis.* Sidon. carm. 9.

Intrate algentes poſt balnea torrida fluctus,
Ut ſolidet calidam frigore lympha cutem.

Sen. ep. 86. Auſon. Moſella, Cor. Celſus de re med. lib. 1. cap. 4. idem Sidon. lib. II. ep. 9. ubi Savaro. ERHARD. Auſonius in Moſella verſ. 341. ibique Freherus: Exeuntes thermis recreabant ſe lacubus & piſcinis gelidis ſolidandae cuti. Sidonius carm. IX. ſuper piſcinam: ubi plura ad hanc rem Savaro. WEITZ.

Trimalcio unguento perfuſus] Ἐλαίῳ ἰχρίσθη ει λυσάμενοι. Nonnumquam uncti lavabantur. Plaut. Poen. act. III. ſc. III. verſ. 89. *Quid multa verba? faciam ubi tu laveris, ibi ut balneator faciat unguentariam.* Celſus lib. 1. cap. II. *Exercitationem recte ſequitur modo unctio, modo balneum.* WOUWEREN. Sozomenus Hiſt. Eccleſ. lib. 1. cap. 13. de S. Antonio, *Oleo ungi, balneis & ſimilibus rebus uti recuſavit: quippe corporis firmitudinem ejuſmodi rebus humidis in mollitiem mutari ſolere cenſuit.* ERHARD. Videndus Salmaſius ad Vopiſci Carin. c. XVII. Hoc factum ut remiſſum calore corpus adſtringerent, ut Martial. I. Epigr. 50. ait. BURM.

Tergebatur, non linteis] Apul. lib. 1. Mil. *Oleum unctui, lintea terſui, & caetera huc eidem uſui profer.* Juvenal. Satyra. III.

—— jam ſonat unctis
Strigilibus, & pleno componit lintea gutto.

vide Lucian. Lexiph. WOUWEREN. Sed infra cap. XCI. *Video Gitona cum linteis & ſtrigilibus.* Apul. lib. 1. Metamorph. ubi vid. Colvium in Notis. Ammianus lib. XXVIII. cap. 4. de balneari

Digitized by Google

molliſſima lana factis. Tres interim jatraliptae in conſpectu ejus falernum potabant: „& quum plurimum rixantes effunderent, Trimalchio hoc ſuum „pro-

ri aevi ſui luxuria: *Cum è Silvani vel Mammaeae aquis ventitant ſoſpitalibus, ut quiſquam eorum egreſſus tenuiſſimis ſe terſerit linteis, ſolutis preſſoriis veſtes luce nitentes arbitra diligenter explorat, quae una portantur ſufficientes ad juvandos homines undecim: tandemque electis aliquot involutus, receptis annulis, quos, ne violentur humoribus, famulo tradiderat, digitis ut metatis abit.* ERHARD.

Palliis ex molliſſima lana] Ergo *pallium* proprie ex lana. Balbus Catholico; *Dicitur pallium à pellibus, unde fiebat prius. ſed modo dicitur pallium quoddam genus panni ex ſerico, & quilibet mantellus.* ERHARD.

Jatraliptae] *Jatralipta* medicus, unguentarius, qui unguentis & perfrictionibus curat. GLOSS. Plinius lib. XXXIX. cap. I. vertit *unctores medicorum.* puto deſignari unctores Trimalchionis. nam homo lautus eos adhibuit, qui cum cura & ex arte id facerent. alioquin unguendi officio ſervi functi, qui Aliptae, Senec. Juvenal. Satyr. 6. WOUWER. Plinius Epiſt. 4. lib. X. *Uſque ad periculum vitae vexatus jatraliptem adſumſi.* Cornel. Celſ. de re med. c. I. lib. I. *Sanus homo, qui & bene valet, & ſuae ſpontis eſt, nullis obligare ſe legibus debet, ac neque medico, neque jatralipta egere.* Plinius c. I. libr. XXIX. *reunctores* vocat. Unctores autem illi non ſolum in morbis adhibiti, verum etiam in voluptate. Itaque varia unguentorum genera tractabant, de quibus Pompon. Sabinus lib. 21. ff. amp. arg. & ungu. leg. *Non tantum ea legata videntur, quibus unguimur voluptatis cauſſa, ſed & valetudinis, qualia ſunt Comagena, Glaucina, Irina.* Cur autem *in conſpectu ejus*, ratio, quae apud Hiſtoricos, appetitus imperatoris provocandi gratia, patet apud Sueton. Lamprid. BOURDEL. Medicinae artis olim pars fuit *aliptice.* Nec in gymnaſtica tantum noti *aliptae*, ſed etiam in Jatrice: qui non ſolum ad conſervandam valetudinem, vires adquirendas, bonumque colorem conciliandum adhibebantur, ſed etiam interdum ad recuperandam ſanitatem. Nam & extitere olim nonnulli, qui longos morbos aliptis tractandos curandoſque traderent. Hinc ex medico & unctore compoſitum nomen Ἰατραλείπτης. Plinius lib. XXIX. cap. I. *Prodicus Selymbriae natus, diſcipulus ejus, inſtituens, quàm vocant, jatralipticen, unctoribus quoque medicorum & mediaſtinis vectigalia invenit.* *Jatraliptas*, reddit *unctores medicorum.* Salmaſius Not. in Vopiſc. Vit. Saturin. cap. VIII. WEITZ. Hinc toties unctores in antiquis lapidibus, & *unctores Auguſti* apud Gorium Inſcript Florent. p. 348. BURM.

Potabant.] *Bibebant* Leidenſ. & ita plurimae editiones. ſed recte Tragurienſis. *Potare* enim plus notare, quam *bibere*, vidimus ad Phaedr. III. 16. BURM.

Trimalchio hoc ſuum propinaſſe dicebat] Id eſt, dicebat ſe ipſis propinaſſe hoc vinum ſuum. Vocat *ſuum*, quia ipſe tali, nec alio, utebatur. *Dominicum* eſt infra apud Petronium cap. XXXI. *Propinaſſe*, poſitum eſt abſolute, ut in illo Martialis: lib. I. epig. 69.

Coenat, propinat, poſcit, negat, invitat.

SCHEFFER. Cur vero *ſuum propinaſſe?* Locus eſt haud dubie vitioſus. In quo, ſi quid video, ſolemni errore librarius vocem unicam omiſit. Nempe poſt *ſuum*, interſeri oportuit, *Genium.* Deinde ſcribe, *propitiaſſe.* Sic paulo poſt Traguríanus, in *argentea*, omiſſa, *lance*: & ſic paſſim peccat is codex. *Trimalchio hoc ſuum genium propitiaſſe dicebat*, & quidem pro caetera arrogantia ſua. Alludit enim ad libationes in conviviis, quae geniis principis aut diis dabantur, effuſo in menſam aut terram modico vino. Quem ritum noſter infra tangit cap. LX. *Unus pateram circumferens, Dii propitiis, clamabat.* Auctor dialogi de oratoribus ad rem praeſentem commode cap. IX. *Laudavimus nuper ut miram & eximiam Veſpaſiani liberalitem, quod quingenta ſeſtertia Baſſo donaſſet, pulchrum id quidem, indulgentiam principis ingenio mereri, quanto tamen pulchrius, ſi ita res familiaris exigat ſe ipſum colere* (ſcilicet quam principem) *ſuum genium propitiare, ſuam experiri liberalitatem*; Vides eumdem loquendi modum. Sed & in hoc convivio, Trimalchio noſter infra Cap. LXXIV. *Ita Genium meum propitium habeam.* Tum Scintilla, *Gajum per Genium ejus orando, rogare coepit.* Et convivarum neſcio quis. Cap. LVII. *Ita tutelam hujus loci habeam propitiam.* ubi, per *tutelam loci hujus*, deſignari puto Genium Trimalchionis. Contra ſervus in crucem actus eſt, quia Gaji noſtri Genio maledixerat. De libatione in terram Euſebius Pamphilus lib. VII. De mandato domini à Jac. Sirmondo editus ex antiqua verſione: *Cum aliquis vocatus fuerit ad coenam gentilium. & perrexerit, vinum autem viderit in terram effundi & libari.* Graeci libabant Jovi Liberatori menſis ſecundis: quo Seneca moriturus alludit apud Tacitum Ann. XV. cap. LXIV. *Poſtremo ſtagnum calidae aquae introit, aſpergens proximos ſervorum, addita voce, libare ſe liquorem illum Jovi Liberatori.* Tum & Thraſea apud eumdem Ann. XVI. c. XXXV. *Praefectiſque* (ſic ſcribe) *utriuſ-*

Digitized by Google

„ propinaſſe dicebat. Hinc, involutus coccina gauſapa, lecticae impoſitus eſt, praecedentibus phaleratis curſoribus quatuor, & chiramaxio, in

utriuſque brachii venis, poſtquam cruorem effudit, humum ſuperſpargens, libemus, inquit, Jovi Liberatori. Utroque loco libamenta in terram vides ſparſa uti hic à Jatraliptis. Caeterum, quemadmodum homines liberi per Genium Principis jurabant, ita ſervi per Genium dominorum. Lygdamus ſervus apud Propertium lib. IV. Eleg. 8.

Exuitur, Geniumque meum proſtratus adorat.

Seneca Ep. XII. de villico ſuo: *Jurat per Genium meum: ſe omnia facere, in nulla re ceſſare curam ſuam.* Ubi alii Codices parum probe, *per Genium ſuum.* HEINS. Ego Schefferi explicationem ſequor; erat indignatus Trimalchio nequam illos jatraliptas vinum effundere non vile, ſed quale ipſe ſemper potare conſueverat: Niſi inſolentis eſſe velis, qui ne jactura quidem optimi vini moveretur, ſed ut liberalitatem oſtenderet, ingerebat, nihil damni eſſe, etſi eſſet vinum dominicum. De quo mox ad caput XXXI. *Propinare* vero dicitur hoſpes jubens vinum praeberi. Plutarch. Sympoſ. I. 2. p. 616. & 617. & ita infra cap. CXIII. Sic Martial. III. 82.

Opimianum morionibus nectar
Chryſtallinisque myrrhinisque propinat.

In quo epigrammate Malchionem vocat ſimilem noſtro Trimalchioni. BURM.

Coccina gauſapa] Gloſſ. *Gauſapa*, βαρβαρικὸν παλλίον. Tiraqueli. Connubial. lib. III. pag. 56. *Gauſapa, veſtes villoſae, quae hiemali tempore geſtantur:* quorum meminit Plinius lib. VIII. cap. 48. Martial. lib. XIV. non ſemel, & Perſius Satyr. IV. verſ. 36. ubi Caſaubonus; *Gauſape fuit genus veſtis craſſae & villis hirtae.* Et Satyr. VI. verſ. 46. Ovid. II. de Arte verſ. 300.

Gauſapa ſi ſumſit, gauſapa ſumta proba.

Coccinam autem appellat *gauſapam*, quae cocco eſt infecta. Martial. lib. II. epig. 39.

Coccina famoſae donas & ianthina moechae.

Juvenalis Sat. III. verſ. 283.

---- *Quem coccina laena*
Vitari jubet, & comitum longiſſimus ordo.

Lazar. Bayſius lib. de Re veſtiaria cap. III. Infra cap. XXXII. *Pallio coccino adraſum incluſerat caput.* Qui in campo ſe vel gymnaſio exercebant, caetera nudi, τὴν αἰδῶ campeſtri tegebant: aut ſi corpore infirmiore erant, gauſapam, vel pallam, vel lodiculam, vel ſabana ſumebant. Itaque plurimus horum uſus fuit in gymnaſiis & balneis. Sic apud Petronium Trimalcio involutus *coccina gauſapa* lecticae imponitur, poſt curatum in balneo corpus. Et Senecae Epiſt. 54. Pſychrolutes *gauſapatus* dicitur, qui aqua exiens poſt natationem gauſapa ſe involvebat, &c. Haec Caſaubonus ad Suetonium Aug. cap. LXXXIII. WEITZ. Vide Salmaſ. ad Spartian. Hadrian. cap. 3. & Lamprid. Alex. Sever. cap. 27.

Lecticae impoſitus eſt] De earum uſu, forma, diſcrimine, Lipſius Elector. lib. I. cap. 19. ERHARD.

Praecedentibus phaleratis curſoribus IV.] Phalerati curſores erant ſervi, qui in itinere faciendo redeambulando per urbem, rhedam, vel equos vel pedites in comitatu praecedebant. GLOSS. Caeſarius: ἀποχρείσει με. Νῦν δὲ ὥσπερ ἐπὶ τῶν βασιλέων δοξᾶσθαι πέφυκε, φασὶ μὲν καὶ προηγεῖται ὁ θεῖος κύρσωρ ἐπὶ τὸν βασιλέα τινάς. ἐπειδὰν δ' ἐπὶ τῆς πύλης τῶν πλατειῶν γένωνται, ἀφίησι τοὺς κληθέντας ἐπὶ τῶν προαυλίων ἑστάναι, μέχρις ἂν μηνύσῃ τῷ βασιλεῖ τὴν αὐτῶν παρουσίαν. PITH. Antiqui in comitatu curſores ſervos habuerunt. Martial. lib. II. Epig. 47.

Nec feriatus ibat ante carrucam,
Sed tuta foeno curſor ova portabat. WOUWER.

Seneca Epiſt. 87. BARTH. *Curſores*, ſervi vocabantur, qui in itinere faciendo vel deambulando per urbem, rhedam, vel equos, pedites praecedebant in comitatu, quos Galli *Laquais*, & inde nos Hiſpani *Lacajos*, vocamus. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. III. epig. 47. num. 9. Petronius cap. ſeq. *Notavi in porticu gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem.* Germanus *Lackeyen*. Balbus Cathol. *Curſor à currendo, ut curſor Domini Papae.* ERHARD. Non ſolum phalerati erant curſores, verum etiam variegati texturis. Spartianus Aelio Vero. *Jam illa leviora, quod curſoribus ſuis, exemplo Cupidinum, alas frequenter appoſuit, eoſque ventorum nominibus ſaepe vocitavit, Boream alium, alium Notum, & item Aquilonem aut Circium caeteriſque nominibus appellans.* BOURDEL. Senec. ep. 123. *Omnes jam ſic peregrinantur, ut illos Numidarum praecurrat equitatus, ut agmen curſorum antecedat.* BURM.

Quatuor curſoribus phaleratis] At Maecenas, ad cujus ſe exemplum componit, non niſi duobus comitatus ſpadonibus in publicum prodire erat ſolitus, teſte Senec. Epiſt. CXIII. HEINS.

Chiramaxio] *Chiramaxium* genus modici plauſtri, unius hominis tantum capax, ſolitum à ſervis trahi. GLOSS. Geſtatoria ſella. TORNAES.

in quo deliciae ejus vehebantur, puer vetulus, lippus', domino Trimalchione deformior. Quum ergo auferretur, ad caput ejus cum minimis ſymphoniacus tibiis adceſſit, & tamquam in aurem aliquid ſecreto diceret,

Χειραμάξιον, quod manu ducebatur, proprium pueri geſtatorium. WOUWEREN. Videtur eſſe genus modici plauſtri, quo homo tantum geſtari poterat, & à ſervis, non à mannis trahebatur. unde vocabatur *chiramaxion*. Scalig. ad Feſt. *Arcuma*. In tali vehiculo catamiti oblita facie, ut Seneca loquitur, id eſt, *maſquez*, vectari conſueverunt, ne ſol aut frigus teneram ac delicatam cuticulam perſtringeret. ERHARD. Ὀκλαδία, ut multis dixi ad Lucian. & dicturus ad librum de *Curribus*. BOURDEL. Vid. Scheffer. de re vehiculari lib. II. cap. 18. Wouwerium ex Scaligero multa habere, hic locus, ut alii, indicium facit. Hic enim adſcripſerat: *Χειραμάξιον non* a mannis, *ſed* manu *ductum, proprium pueris, geſtatorium*. BURM.

Deliciae ejus] Pueri amati, παίγνια. GLOSS. Cicero: *Amores autem, & ea, quae deliciae appellantur*. PITH. Plutarchus Anton. Ὁδὶ Σάρμεντος ἦν τῶν Καίσαρος παιγνίων παιδάριον, ἃ δηλίκια Ῥωμαῖοι καλοῦσι. Senec. ep. XII. *Ego ſum Philoſiti villici filius deliciolum tuum factum*. Virgil. *Alexin Delicias domini*. WOUWEREN. Παιδάρια, παίγνια, pueri amati. Socrates Hiſt. Eccleſiaſt. lib. III. cap. 19. interprete Epiphanio Scholaſtico; *Adrianuſque ipſe Antinoum, ſuas delicias, in deos repoſuit*. in Caſſiodori Tripartita Hiſtor. Cicero. Recte, *Amores*, qui Graecis ἐρώμενοι, amaſii, τὰ παιδικά. ERHARD. Πάνυ τιμώμενον μειράκιον. Lucian. de Merc. cond. BOURD.

Vehebantur] Codex Scaligeri, *ferebantur*.

Puer vetulus] Exoletus. vide Senec. ep. XCVI. hi *Catulaſtri* dicebantur. Gloſſ. *Catulaſter*. βούπαις. à catuliendo. *Catulire*, incitari ad Venerem, oſtendere ſe velle maritari. Varro lib. II. de re ruſt. cap. 9. τοιοῦτος πάθος καλεῖται σκυζᾶν τὰς κύνας. Ariſtoph. κυνηκίζειν. ἄλλαι δὲ κυνηκίζουσιν αὐτῶν. WOUWEREN. Quo deformiores deliciae quaedam, eo cum majori pretio, ut de ligno loquitur Seneca cap. 9. lib. VII. de Beneſ. *Video iſtic menſas & aeſtimatum lignum eo pretioſius, quo illud in plures nodos arboris infelicitas torſit*. BOURDEL.

Cum ergo afferretur] Lege *efferretur*, ſcilicet ex balneo. Putſchius vulgatam comprobat ipſe Petron. in eo, qui ſequitur, loco cap. XXXII. *In his eramus lautitiis, cum ipſe Trimalcio ad ſymphoniam allatus eſt*. ERHARD. MS. *auferretur*, quod eſt rectiſſimum. Impoſitus eſt lecticae & ablatus, ab eo ſcilicet loco ubi luſerat pila, ad triclinium, ubi parata erat coena. Fruſtra pro *afferre* adducit Hadrianides verba poſt ſequentia, *ipſe Trimalchio ad ſymphoniam allatus eſt*. Quia ſermo ibi non de loco hoc, ſed alio. Ab hoc auferebatur, quod cuivis attentiori manifeſtum eſt. SCHEFFER. *Efferretur* Mem. cod. Nob. Heinſius *inferretur* legit: Sic de Tiberio Suetonius cap. XXX. *lectica quondam introlatus aeger*. Cl. Schefferus probat ex Trag. cod. *auferretur*; ex quo cum eodem mox pro *Symphoniacis* lego, *Symphoniacus*. Forſan tamen proba Memmii codicis lectio, *efferretur*. Senec. de Brev. Vit. cap. XII. *Audio quemdam ex delicatis (ſi modo deliciae vocandae ſunt, vitam & conſuetudinem humanam dediſcere) cum ex balneo inter manus elatus, & in ſella poſitus eſſet, dixiſſe interrogando, jam ſedeo?* BOSCH. Tragurianus *auferretur*, malim tamen, *cum aufertur*. HEINS. Saepe illa verba commutantur, ut *abducere*, *adducere*, *advehere* & *avehere*, & ſimilia, quae utraque poſſunt defendi, quia ex loco auferuntur & adferuntur in alium. Ideo MSS. ſequi tutiſſimum. Quare *auferretur* retineo, ſc. ex balneo ad triclinium, ubi coena parata erat; ut recte Schefferus. BURM.

Cum minimis ſymphoniacis tibiis acceſſit] Cicero pro Milone. *Milo, qui numquam, tum caſu pueros ſymphoniacos ſecum ducebat & ancillarum greges; ille qui ſemper ſecum ſcorta, ſemper exoletos ducebat, tum neminem*. WOUWEREN. Sueton. de Caligulae luxuria, cap. XXXVII. *Fabricavit & de cedris liburnicas, &c. quibus diſcumbens de die inter choros ac ſymphonias, litora Campaniae peragraret*. Prorſus ut in Euangelio D. Lucae cap. XV. *Audivit ſymphoniam & chorum*. Saliſberienſis pag. 165. *Recumbentis pedes calamiſtratus comatulus excepit, & teneris manibus tibias tractat*. Quid ſunt autem *minimae ſymphoniacae tibiae?* an legendum *mimicis?* ſic enim infra de pueris in miniſterio cantillantibus: cap. XXXI. *Pantomimorum non patrisfamiliae triclinium crederes*. ERHARD. Quis acceſſit? hoc vero textus non oſtendit, ſicut nunc eſt editus. Corrigendus igitur ex MS. Dalmatico, legendumque, *ſymphoniacus*. De pueris ſymphoniacis res eſt nota, docuitque pridem Pignorius. Sed quae *tibiae minimae?* putant quidam *mimicas* legendum. Verum mimicae tibiae alibi non leguntur, neque habuerunt mimi aliquas peculiares, verba quoque in ſequentibus, *pantomimorum, non patrisfamiliae triclinium crederes*, ad tibias nil pertinent.

Recte

ret, toto itinere cantavit. Sequimur nos jam admiratione ſaturi, & cum Agamemnone ad januam pervenimus, " in cujus poſte libellus erat, cum
„ hac inſcriptione fixus: QUISQUIS. SERVUS. SINE. DOMINI-
„ CO. JUSSU. FORAS. EXIERIT. ADCIPIET. PLAGAS. CEN-
„ TUM. In aditu autem ipſo ſtabat oſtiarius praſinatus, ceraſino ſuccinctus

Recte igitur, *minimae*, quae minutum edebant ſonum, oppoſitae longis. Itaque ſequitur, *tamquam in aurem aliquid ſecreto diceret*, quod maniſeſte minimas oſtendit. Nam majoribus profecto ſi cantaſſet, talis non potuiſſet videri. SCHEFF. *Symphoniacus*, recte idem Traguriaпus. Nec tentandae ſunt, *minimae tibiae*, quamquam dubitabam olim de *geminis tibiis*. Sic in Catalectis Pithoei, carmine de novem Muſis:

Euterpe geminis loquitur cava tibia ventis.

Id eſt, geminis flatibus. Niſi malis, *avenis geminis* ſcribi. *Geminae tibiae* monaulo opponuntur. Sed nihil, ut dixi, tentandum. Sophocles apud Longinum περὶ ὕψους. Μικροῖς μὲν αὐλίσκοισι, φορβειᾶς δ' ἄτερ. Profert eundem verſum Cicero ad Atticum. Caeterum, in toto quoque Trimalchionis epulo omnia ad ſymphoniam miniſtrantur: & hoc ad imitationem Maecenatis, quam aemulari homo inſulſiſſimus volebat videri. Unde & in epitaphio ſuo ſe Maecenatianum vocabit infra. De Maecenate Seneca libro de providentia cap. III. *Feliciorem tu ergo Maecenatem putas, cui amoribus anxio, & moroſae uxoris quotidiana repudia deflenti, ſomnus per ſymphoniarum cantum, ex longinquo lene reſonantium, quaeritur?* HEINS. Proba lectio, quo referendum proverbium illud ab Othone apud Sueton. cap. VII. jactatum: τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς, & huc recte verſum Sophoclis adduxit Heinſius, quem plenius exhibet Cicero ad Atticum II. Epiſt. 16. ubi vide commentatores. BURM.

Acceſſit] Improprie de eo, qui vehitur. ERHARD. Sed Symphoniacus diverſus a puero illo, intelligendus.

In aurem] Ut apud Perſium Satyr. V. Juvenal. Satyr. IX. Martial. Epigr. ad Neſtorem. Lucian. de non temere credend. calumn. & paſſim alibi. BOURDEL

Cantavit] Scilicet tibiis. ERHARD. Magis appoſite legeretur, *baſiavit*. TILEBOM.

Admiratione] Plaut. prol. Pſeudoli, vel quisquis auctor. BARTH.

Cum Agamemnone] Trimalcione regio faſtu incedente. TORNAES. Non eſt Trimalcio, ſed eſt cujus mentio facta initio libri, qui ſuaſoriam habuerat. ANONYM. Nec hoc credidit Tornaeſius, ſed hos pedibus ſecutos, Trimalchione lecticae impoſito, & comitatu illo regio praecedente. BURM.

Libellus] Tabellae. Sic uſurpavit Seneca de Benef. IV. cap. 12. *Suſpenſum amici bonis libellum dejicio.* SCHEFFER. Cicero pro Quintio cap. XV. *De quo libelli in celeberrimis locis proponuntur.* Et cap. XIX. *Dejecit libellos Alphenus.* Quos libellos *tabulas* vocat II. contra Rullum 25. & II. Philipp. 29. BURM.

Dominico juſſu] Domini juſſu. Sic Columella IX. praef. *Subjuncta dominicis habitationibus ponebat vivaria.* SCHEF. Ita cap. XXXI. *vinum dominicum.*

Accipiet plagas C.] Ut edicti loco ſit libellus iſte propoſitus, malim equidem, *accipiat*, quomodo in legibus paſſim antiquis. Idque Trimalchionis majeſtate ac ſupercilio dignius omnino. HEINS. Sic ſolitum erat numerum verberum definire. vid. inf. cap. CV.

In aditu ipſo] Athenaeus IV. Δεῖ δὲ πρῶτον εἰς ἀλλοτρίαν οἰκίαν ἐρχόμενον μὴ γαστριζόμενον εὐθὺς ἐπὶ τὸ συμπόσιον χωρεῖν, ἀλλά τι δύνασθαι περίεργον τῷ φιλοθεάμονι, καὶ καταθεάσασθαι τὴν οἰκίαν· οὐδὲ γὰρ τοῦτο παρέλιπεν ὁ ποιητής·

Αὐτοὶ δ' εἰσῆλθον θεῖον δόμον· οἱ δὲ ἰδόντες
Θαύμαζον. PITH.

Id eſt, in veſtibulo. Cicero pro Caecina. *Primo aditu veſtibuloque prohibere.* Idem II. de oratore: *oportet, ut aedibus & templis veſtibula & aditus, ſic cauſis principia proportione rerum praeponere.* Ibi autem ſtabant vel ambulabant, qui intromitti in aedes volebant. Plaut. Moſtell. III. II. *Viden' veſtibulum ante aedis hoc, & ambulacrum quojuſmodi?* Ubi ambulacrum non eſt aliud, quam ipſum veſtibulum. GOESIUS. *Autem* deeſt Leidenſi & aliis.

Oſtiarius praſinatus] Servus, qui ad limen obſervabat, janitor erat in catenis: Praſinatus autem dictus à colore veſtimenti, nimirum viridi. GLOSS. Servus qui ad limen obſervabat, janitor, aut oſtiarius: is erat in catenis. Columella lib. I. *An putem fortunatius à catenato repulſum iri janitore?* Sueton. *L. Otacilius ſerviſſe dicitur, atque etiam hoſtiarius in catena fuiſſe.* Idque priſco inſtituto, quod ex Ovid. Faſtor. I. claret. ille apud Plautum Trinum. oſtiarium alloquitur: *heus ecquis foribus tutelam gerit.* hoc enim ejus munus, quod Ovid.

cinctus cingulo, atque in lance argentea piſum purgabat. Super limen autem cavea pendebat aurea; in qua pica varia intrantes ſalutabat.

XXIX. Ce-

—. egreſſus introituſque videt.

Idem oſtiarium innuit lib. III. Amor.

Excubui clauſam ſervus ut ante domum.

WOUWEREN. Janitor catena ſolitus oſtio alligari. Sueton. Clar. Rhetor. Ovid. I. Amor. Nonius, *tinnire*. BARTH. In circo erant factiones diviſae in partes coloribus diſtinctas. Caſſiodor. Var. lib. III. ep. I. *Tranſit praſinus, pars populi moeret; procedit venetus, & potior turba civitatis affligitur.* ubi haud dubie legendum, *procidit venetus*, pro, occumbit. Hinc aurigae nomina ſortiti, ut illi dicantur *praſinati*, hi *venetiani*. Nec in circo ſolum, ſed in ſcena quoque factiones iſtae. Exſertim Caſſiodor. lib. I. epiſt. 2. 27. & 33. ubi inquit, *Partis praſini* (leg. *praſinae*) *inſinuatione comperimus ſeditiones turbulentas imitari, & cauſam laetitiae publicae ad furoris certamina prorupiſſe. Quapropter* &c. *à vobis praſinis pantomimus conſtituatur*. Et Antoninus Imp. in vita ſua; τὸ μητὲ πρασίνος, μητὲ βενετιανὸς, μητὲ παρμυλάριος, intelligo eos, qui factioni ſtudebant praſinae aut venetae. Fuiſſe Neronis praſinum agitatorem ſcribit Sueton. in Neron. cap. XII. & Spartianus, qui eum inſuper praſinae parti faviſſe tradit Satyrice ergo Petronius Neronem ſub Trimalcionis nomine perſtringit, quod vel extra ludum & circum ſervos haberet praſinatos, qui à ſe videtur addidiſſe cerasinum cingulum, id eſt, ruſſeum, ſtudio, opinor, innovandae factionis à ſe Claudianae dictae. ERHARD. De hoſtiariis quomodo in catena, in fune, quales domorum, cubiculi, templorum, ſacrariorum, liberi, ſervi, hoſtiarii dico alibi. BOURDEL. Pro more conſueto, janitor, obſervans eos, qui atrium ingrediebantur, egrediebanturve; hinc ridicule Plautus *atrienſem ſub janua* vocat Caſin. Act. II. ſcen. VIII.

Idem me pridem cum ei adverſum veneram,
Facere atrienſem voluerat ſub janua.

Senex cum Stalimoni ſervo, vel ad flagitioſiſſima obſequentiſſimo, villae praefecturam detuliſſet, Chalino adverſanti ſibi urbanam provinciam pollicetur, & quidem verbo praeſtantiſſimam, atrienſem enim ſe eum facturum ait; at dum illud munus januae alligat, revera rem viliſſimam ei adſignat, utpote cane catenato vix futuro potiori. Quare & oſtiarium Senec. III. de Ira cap. 37. vocavit, *mancipium extremum*, id eſt, ſortis extremae & abjectiſſimae. GOES. De hujus generis ſervo ſatis multa eruditi congeſſerunt. Sed puto male confundi cum *atrienſi*, de quo noſter mox verba faciet, & qui honeſtioris ordinis erat; oſtiarius enim canis comes & contubernalis limen & januam ſervabat, atrienſis vero totius atrii, imaginum, & aliarum rerum curam gerebat: itaque recte diſtinguit Pignorius in libro de ſervis. Sed confundit hic Goeſius & Reineſ. ad inſc. claſ. XI. 19. dignitatem vero atrienſis vindicavit Fabrett. ad Inſcrip. claſſ. XI. 49. Vid. Phaedr. II. ſab. 5. In lapidibus Gudianis pag. CXCIII. 10. CXCVI. 3. & CXCIX. I. ubi & *oſtiarius atrienſis* occurrit. BURM.

Cerasino cingulo] *Cerasinum* ruſſeum à colore ejus fructus. GLOSS. Anton. Thyleſius de Colorib. cap. VII. Alemannis *Schiler*. Ergo ut *praſinatus* eſt à Graeco. πράσινον, ita *cerasinus* eſt à κέρασος. utrumque à colore ejus fructus: illo viridis, hoc ruſſeus notatur. ERHARD.

In argentea] Sic habet Codex noſter omiſſo *lance*, quod eſt in vulgatis, nec abeſſe debet. SCHEFFER. Supplendum ex editis, *in lance argentea*. Niſi id inculcatum à mala manu, ac ipſe dederit Petronius; *in vanno argentea*. HEINS. Et in his inſaniebant liberti Claudiani oſtentandis. Egregie Tertullianus de Pallio. cap. VI. *Item quantis facultatibus aeſtimavere ligneas maculas! item qua lances centenarii ponderis Sulla molitur. Vereor ſane ne parva ſit iſta trutina, cum Druſillanus equidem, ſervus Claudii, quingenariam promulſidem aedificat.* vid. Plin. XXXII. cap. II. ubi de Druſiliano Rotundo Claudii ſervo, qui quingenariam lancem habuit. vid. inſ. XXXI. BURM.

Piſum purgabat] Sic infra cap. CXXXV. *partem leguminis ſuper menſam effudit, juſſitque me diligenter purgare.* ERHARD. & TILEBOM.

Super limen] Nempe ſuperius januae ſupraſcriptae, qua è veſtibulo in atrium eundum erat. GOES.

Cavea pendebat aurea.] Rader. ad Martialem lib. XIV. epig. 68. ERHARD.

Pica varia] Genus picae longa inſignis cauda & famoſa garrulitate amabilis. GLOSS. Quam Galli *Gajum*, Itali *Picam glandariam* vocant. WOUWEREN. Douzae dicitur famoſa garrulitate nobilis: ſed puto ſic dici, ut apud Lucret. plerumque *variae volucres*, vel *diſſimiles*, vel *varii coloris*. Plin. lib. X. cap. 29. *Picarum genera, quae longa inſignes cauda variae appellantur.* Interpretes hoc loco confundunt *picam variam* cum *gaio*, niſi fallor, perperam. *Pica varia* eſt, quae Alemannis, *agerſta*, Francis Orientalibus, *alſtera*, Occidentalibus ſive Gallis, *agaſſa* vel *acha*.

Digitized by Google

XXIX. Ceterum ego, dum omnia ſtupeo, paene reſupinatus crura mea fregi: ad ſiniſtram enim intrantibus, non longe ab oſtiarii cella, canis ingens, catena vinctus, in pariete erat pictus, ſuperque quadrata lite-

agacha. de qua eſt capiendus verſus ille Monaſticus apud Gardinerum in Proverb. antiq.

Nomen abeſt pice, niſi quid varii tenet in ſe.

Et ille alter apud Balbum in Catholico;

Nigrior una picae, pars altera candida picae.

Videndus Dialogiſmus de picae in Epigram. vet. lib. IV. pag. 128. Vincentius Belvacenſ. in Spec. nat. Albertus Magnus, Rob. Conſtantinus in Supplem. ling. Latin. Conrad. Geſnerus in Hiſt. avium, & diligentiſſimus harum rerum & omnis antiquitatis perſcrutator Ulix. Aldrovandus in Ornitholog. *Gajus* à ſono vocis ſic dictus, quem Galli hodie *gay*, Latini *graculum*, Germani *Heer* nuncupant. Quem enim Alemani *ge*, vel *gay* appellant, eſt ex genere larorum pectora rubicantium, capita ſuperius nigricantium: quo de accipiendus Eucherius Lugdunenſis in Interpret. nom. Bibl. cap. XI. ſcribens; *Larus in Pentateucho, gaviam ſignificat. Picus martius* Gallis eſt *pimart: picus viridis, piverd, Grunſpecbt.* nam & *Specbt* noſtrum à Latino *picus* originem habet. ERHARD. MSS. *Vario.* quod ferri poteſt. De his avium ſalutationibus & vocibus legendus C. V. Iſ. Caſaubonus ad Perſii Prologum. BOURDELOT. Verſicolor. Sic, *variae* dictae pantherae; lupus, *piſcis varius* Columellae & *apes variae, variae oves:* Infra noſter cap. XLV. *Ruſticus varium porcum amiſerat.* Martialis de pica, Apophoretis epig. LXXIV.

Pica loquax certa dominum te voce ſaluto.

HEINS. Ovid. Epiſt. XV.

Et variis albae junguntur ſaepe columbae.

Sed & luxum Trimalchionis haec avis oſtendit, quae Romae rara erat, & paulo ante Plinii tempora nota: ut ex Plinii loco ab Erhardo adducto intelligitur; ſed ex quibus patet male Bourdelotium *vario* legere. Nam non puto illum ſubintellexiſſe *vario ſermone*, ut de hominibus cap. LV. De voce *varia* vide Munkerum ad Hygin. fabul. 223. Caeterum hanc eſſe *avem illam pictam, quae urbi Pictavorum contulit nomen, levitatem gentis colore & voce praefigurantem*, teſte Joanne Sarisber. de nugis curialium lib. I. cap. XIII. puto. Quam Gothofredus Jungermannus ignorabat, & quaenam eſſet conſulebat Goldaſtum. vid. Epiſtolam XCIV. BURM.

Intrantes ſalutabat] Martial. lib. VII. epiſt. 86.

Pica ſalutatrix ſi tibi Lauſe placet.

libro IX. epigr. 56. Et in diſtichis:

Pica loquax certa dominum te voce ſaluto.

De his picis accipiendum illud Perſii in prolog.

Quis expedivit pſittaco ſuum χαῖρε,
Picaſque docuit verba noſtra conari? WOUWER.

Iſidorus Gloſſ. *Chaere Caeſar, amicos.* Corrigit Goldaſt. *à pſittaco*, ut ſit illud Martialis:

Hoc didici per me dicere, Caeſar ave.

& illud id Philom. Ovidii:

Atque ſuo domino Chaere valeque ſonat.

Benedictus Magiſter apud Balbum; *Picae verba in diſcrimine vocis exprimunt, ut homo, & ſi linguas in ſermone explicare nequeunt, ſonum tamen humanae vocis imitantur.* Vide Phil. Camerarium Horar. ſucciſivar. Centur. III. cap. 71. Pierium in Hieroglyph. Raderum ad Martial. lib. XIV. epig 67. ERHARD. Proprio verbo, quo χαῖρε illud picarum exprimit. Ovidius V. Met. 295.

Voxque ſalutantum ramis veniebat ab altis. BURM.

Dum omnia ſtupeo] *Dum ad omnia ſtupeo*, Latinius dixiſſet. HEINS. Satis Latine. Valer. Flacc. I. 149.

Haec quamquam miranda viris ſtupet Æſone natus.

II. 620.

--- ſtupuitque fragorem
Canus.

II. 510.

Surgentemque toris ſtupet, immanemque paratu
Æacides.

Horat. I. Sat. IV. 8. *ſtupet aera.* vid ad Calpur. Ecl. VII. 44. & Lucan. VIII. 16. Et ita Virgilius & alii locuti. *Dum ego* Tornaes. BURM.

Reſupinatus] Vide me ad Terent. Phormion. V. 6. Scholiaſten Juvenal. ad Satyr. III. & Stuckium Antiquit. convival. lib. II. cap. III. WEITZ.

Ad ſiniſtram] In ipſo aditu ſive veſtibulo, ut opinor. Ibi enim janitoris cella, ad cujus fores vulgo canis. vide Senec. III. de Ira 37. Suet. Vitellio cap. XVI. GOES.

Hoſtiarii cella] Πυλώριον, οἴκημα πυλωρῦλες, Poll. lib. I. num. 77. WOUWEREN Cellam atrienſem dicit, ubi vinctus janitor cuſtodiam januae gerebat. Rader. & Martial. libro IX. epig. 55. Memoria opinor lapſus. non enim ſervus vinctus ſervabat, ſed canis: ipſe ſervus liber à vinculis erat, ut ex Plauto diſcimus. ERHARD. Erhardum hic errare oſtendit Sagittarius de Januis veterum, cap. XVI. §. 19.

Canis ingens catena vinctus] Antipater;

ᾧ τε θυρωρὸς
Ἐν ποσὶν, ὅν τε κύων ἐν προθύροις δέδεται.

litera ſcriptum, CAVE. CANEM. Et collegae quidem mei riſerunt. Ego autem, collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. Erat autem venalitiuw titulis pictum, & ipſe Trimalchio capillatus caduceum

modi canes, Senecae de Ira lib. III. cap. 37. *catenarii canes:* Graecis δέσμιοι, Artemidorus lib. III. Τῶν μὲν κυνῶν οἱ μὲν ἐπὶ θύραν τρέφονται, οἱ δ' ἐπὶ φυλακῇ τῶν κτημάτων, ἠς οἰκουρούς, καὶ δεσμίους λέγομεν. WOUWEREN. Catenarius canis, Senec. III. de Ira cap. 37. BARTH. quem & vide lib. XXI. Adv. 6. Senecae *catenarius*, Artemidoro δέσμιος, Phaedr. l. III. c. 7. *à catena collum detritum canis.* Ritterſhuſ. in Not. More veterum canes ad oſtium non vivi modo, ſed & ſculpti, ut in regia Alcinoi;

> *Χρύσειοι δ' ἑκάτερθε καὶ ἀργύρεοι κύνες ἦσαν*
> *Δῶμα φυλασσέμεναι. ——*

vel picti in pariete, ut hic in Petronio. Auſon. Popma ad Varron. vide Douzae Praecidan. Tibull. cap. I. Caſauboni Comment. ad Theophraſti Character. ERHARD. Non ſolum in atriis canes, ſed etiam in baſilicis & veſtibulis templorum. Lucian. Timon. alii hoc paſſim. BOURDEL. Neque id fieri inſolens. Nam de ſimili cane Plautus Moſtellaria III. II. 165. *tam placida eſt, quam eſt aqua; viſe, ire intra audacter licet.* GOES.

Quadrata litera] Litera capitali. GLOSS. *Quadratas literas*, vulgo capitales vocamus. Sed illis priſcis faeculis nullæ aliae erant literae, praeter quas vocamus capitales. Quas ergo *quadratas literas* vocat, quaeramus. Scalig. WOUWEREN. Petronii & ante temporibus jam inventae erant aliae literarum formae, teſte Quintiliano lib. I. cap. 7. inter quem & Petronium non adeo multum aevi interfuit, ut non earumdem literarum formis uti potuerint: quae formae erant quadratae. Meurſius Animadverſ. miſc. libro III. cap. 18. Vide tamen Cujacium. ERHARD. V. Leon. Allatii Animadverſiones in antiquitates Etruſcas §. 29. & 36. *Literas capitulares* vocat Ekkhardus junior; ubi Goldaſtus Tom. I. Rer. Alamann. p. 112. ad notas ſuas in Petronium lectorem ablegat.

CAVE CANEM] Haec pertinent ad illuſtrationem illius loci Varronis, qui ab Nonio citatur in voce *Praebitio: Quod eo die mea erat praebitio, in januam CAVE CANEM inſcribi jubeo.* quem morem Turnebus cap. IV. lib. XV. Graecis acceptum refert. EMMIUS. Nonius in verbo *Albicatur* citat Varronem, *Cave canem*, qui fabulae (ut opinor) titulus eſt. Notum eſt Baſſi apud Senecam illud; *Si canem ad oſtium alligaſſes*, Controverſ. 30. BONGARS. Varro Eumenid. apud Non. in voce *Praebitio.* Notum illud Baſſi apud M. Senecam: *Si canem ad oſtium alligaſſes.* PITH. Vinctos canes ad aedes habebant, ut & tabernas. Januae autem vel parietes inſcribebantur, ut caveret, ſi quis introiret, hac formula, *Cave, cave canem.* Ch. Colerus Parerg. cap. XVI. Rader. ad Martial. lib. XI. epigram. 17. Titus Popma de Oper. ſervor. verbo, *Hoſtiarii.* Quem morem antiquum tangit etiam Puteanus principio Genialium Serm. Alioqui teneretur lege Aquilia dominus, cujus canis damnum feciſſet, argum. l. 28. § ult. l. 31. D. ad legem Aquil. ubi Doctores. Sic & equitantes *debent cavere & admonere gentem, alta voce clamando*, CAVE, CAVE, ut ſcribit Vitallinus de Maleſic. tit. Damno dato, num. 45. & Geminianus in cap. ſi duo, & cap. ſaepe, diſtinct. 50. ſcribit, *quod ita debet acclamare, quod evitari poſſit.* Hippolytus Bonacoſſa tractat. in Mater. Equor. quaeſt. 178. Varro in Eumenid. & titulus Menip. *Cave canem.* Hoc uti conveniet, quoties monebimus, cavendum ab homine maledico & obtrectatore, vel ab hoſpite inhumano. Auſon. Popma ad Varron. ERHARD. *Cave, cave canem*, ſic ſcribendum apud Marcellum, verb. *Abdicatur.* Graecis proverbium εὐλαβεῖσθαι τὸν κύνα. BOURDEL. CAVE, CAVE CANEM Leid. cod. & vett. BOSCH. Rectius membranae Scaligeri, *cave, cave canem.* Ejuſmodi verborum geminationes infra frequenter occurrunt. *Modo, modo videor cum illo loqui. Babae, babae. Vero, vero. Glyco, Glyco dedit ſuas.* HEINS. Briſſon. de formul. l. VIII. pag. 736. WEITZ. Adde Caſaubonum ad Theophraſti Characteres περὶ ἀγροικίας. BURM.

Collegae] Quinam fuerint patet cap. III. ſc. Agamemnon, Menelaus, Aſcyltos, Giton. BOURDEL.

Totum parietem] Qui nimirum habebat januam & canem pictum. GOES.

Venalitium titulis pictum] Tituli non ſolum in venalitio pingi ſoliti, ſed etiam collo aptari vendundi mancipii. GLOSS. Id eſt, ut quidem ego exiſtimo, grex venalium, quod uſurpatur in l. ultima, De aedilit. edict. & l. 5. §. I. D. de jur. deliberand. *Venalitium* etiam dicitur in l. 4. C. de proximis ſacror. ſcrin. *Vectigal rerum venalium*, l. inter cetera, §. primo, D. de verb. ſignif. Atque ita accipiendum puto hoc verbum in l. I. C. de nundin. ut & *proponendorum* in l. I. Cod. de veter. qui locus in omnibus libris admodum corru-

Digitized by Google

ceum tenebat, Minervaque ducente Romam intrabat. Hinc quemadmodum

corruptus eſt. Nam & in i. 9. C. de Judaeis; *Nemo*, inquit, *precia ſtatuit, cum venalia proponuntur.* Eſſe vero hanc ſillqualem praeſtationem indicat Caſſiodorus lib. iv. Variar. PUTEAN. Cataſtorum grex cum titulis, cujus regionis, aetatis, artis, pretii eſſenr. TORNÆS. *Venalitium* vocat δυλοπαγρίμιον. *tituli* autem non ſolum in venalitiȯ pingi ſoliti, ſed etiam collo aptari vendundi mancipii. Propertius lib. iv. El. v. verſ. 51.

At quorum titulus per barbara colla pependit,
Caelati medio cum ſaliere foro.

Scalig. ad Propert. Ranchinus Var. lect. lib. I. cap. 4. ERHARD. Locus in quo vendebantur ſervi. Huc referendum quod apud Gruterum eſt, pag. v. 1.2. & pag. viii. 3. 5. GENIO VENALICI. Qui autem ſervos vendebat, *mercator venalitiarius* & *venalitius* vocatur. Cicero Oratore cap. lxx. *Neque me divitiae movent, quibus omnes Africanos & Laelios multi venalitii mercatores ſuperarent.* Ita legendum. Lambinus & Patricius corrigunt *venalitiarii*; ſed vide Gruteri inſcriptiones pag. ccccxi. 1. & dcxxxvii. 5. quibus ZABDÆ. MERCATORIS. VENALICI. mentio. Tamen *venalicius* eſt & is, qui venum exponitur, qui & *venalis* dicitur Senecae ep. lxxx. *Detrahis veſtimenta venalibus, ne qua vitia corporis lateant.* de Benef. iv. xiii. *Mercator urbibus prodeſt, medicus aegris, mango venalibus.* HEINS. Dubito an ſatis recte procedat Heinſiana expoſitio, & *venalicium* dici poſſit locus, in quo vendebantur ſervi: neque etiam apparet Trimalchionem mangonium feciſſe. Sed veroſimile eſt, hominem jam beatum & opulentum priorem ſortem ſuam non diſſimulaſſe, & in porticu pingi curaſſe gregem illum ſervorum venalium, quos aliquis olim Romam duxerat, & inter quos ipſe fuerat. Ita *venalicium* eſſet turba venalium ſervorum, ut *ſervitium* pro ſervis, & mox *paedagogia* pro pueris delicatis ipſe capit Heinſius, & hoc clare patet ex l. ult. ff. de aedilitio edicto, quam jam Puteanus adduxit: *Quicumque ex venalicio noviciorum emptus, alicui miniſterio præpoſitus eſt.* Ubi male Gothofredus *venalicium* pro *venaliciario* ſumit: tunc enim JCtus debuiſſet *à venalicio emptus* dicere. Sed erat emptus ex turba venalium nuper advectorum. Quod clare docet leg. xi. ff. de Negot. Geſt. ubi *venales novicii* dicuntur, ita & in lege v. §. 1. ff. de jure deliberandi, junguntur *jumenta & venalicia.* vide Torrentium ad Sueton. Aug. xlii. haec egregie explicantem. hinc Cicero & Suetonius *greges venalium* vocant, & Plin. xxxv. 18. *greges venalitios*, quia mangones undique ex provinciis hos ſervos, ut pecora, in greges coactos Romam ducebant. praecipue autem ex Galatia, Cappadocia, Syria & vicinis iſtis regionibus. v. Horat. I. Epiſt. vi. verſ. 39. & ibi Lambin. & Ammian. Marcellin. xxii. cap. vii. & ibi Valeſium. An autem *venalitius* poſſit dici pro venali ſervo, quod negat Torrentius, ait Heinſius, nondum dijudico; certe ab Heinſio adducta loca probant eos *venales* dici, non *venalicios.* v. Clar. Graev. ad Cicer. Orat. poſt redit. in Senat. cap. vi. & Pricaeum ad Apuleii Apolog. p. 116. Forte legi poſſet *venalitium cum titulis pictum*, ut *cum* abſorptum ſit a praecedente ſyllaba; ut mox, *inſcriptione reddiderat.* Hi tituli videntur inſcripti ſingulorum capitibus, ſervorum patriam, aetatem, nomen &c. indicantes. De venalicio vectigali egi in Diſſert. de Vectigalibus, cap. v. BURM.

Et ipſe Trimalchio] Notum, viros principes in veteri Republica Romana majorum imagines habuiſſe in atriis: quod cum Trimalchio praeſtare non poſſet, ejus rei loco Fortunae ſuae infantiam, ut ita dicâm, exhibuit, graduſque praeterea, quibus ad iſtam felicitatem ſuam eſt evectus. GOES.

Capillatus] Mercurius capillatus, ſive ex numero Deorum intonſorum, ſive Ἀκερσεκόμης. Ad Mercurii formam depictus Trimalcio. Contra Athenis Mercurius ad formam Alcibiadis, Romae ad formam Auguſti. Alludit Anacreon his verſibus.

Τὸν Ἀπόλλωνα δὲ τοῦτον
Καθελὼν ποίει Βάτυλλον.
Ἢν δ' ἐς Σάμον ποτ' ἔλθῃς,
Γράφε Φοῖβον ἐκ Βατύλλου. BOURDEL.

Hinc apparet in primo flore aetatis Trimalchionem ad delicias fuiſſe venalem. vide ſupr. cap. xxvii. Eodem modo unus ex conlibertis Trimalchionis, infr. cap. lvii. *Annis* xl. *ſervivi, nemo tamen ſcit, utrum ſervus eſſem, an liber, & puer capillatus in hanc coloniam veni.* Et ipſe Trimalchio cap. lxxvi. *Tam magnus ex Aſia veni, quam hic eſt candelabrus ad ſummam.* BURM.

Caduceum] Caduceus virga & inſigne Mercurii. GLOSS. Athenaeus lib. xii. Sueton. Calig. cap. lii. *Plerumque vero aurea barba fulmen tenens aut fuſcinam, aut caduceum, Deorum inſignia, atque etiam Veneris cultu conſpectus eſt.* PITH. In his quoque, & ſequentibus verbis, ubi Mercurii eſt mentio, latenter carpi Claudium nullus dubitationi locus relinquitur, ſi conſeramus Senecae ludum de morte Claudii, ubi dicit *Mercurium ſemper ejus ingenio delectatum*, & quod hic mox ſubjungitur de Parcis aurea penſa torquentibus, itidem Seneca his verbis notat.

— mi-

dum ratiocinari didiciſſet, dein diſpenſator factus eſſet, omnia diligenter

—— mirantur penſa ſorores,
Mutatur vilis pretioſo lana metallo. BURM.

Minervaque ducente taenia intrabat] Delicatiores prehenſis laciniis ducuntur. GLOSS. Veteres *tema vitabat.* PITH. Alii *temena.* PATISS. *taenia* TORN. Forte, *thermas intrabat.* DANIEL. Forte legendum *Minervaque ducente tenia intr.* Inducto aſteriſco. Videmus delicatiores prehenſis laciniis duci. WOUWEREN. Aſteriſcum exſtirpa: teniae autem ſolennes in imaginibus. Ita hominem tenia comprehenſum introducebat Dea. Pauſanias Att. Ἀπέλλωνα ἀναδούμενον ταινίᾳ τὴν κόμην. [I. 8. p. 20.] Lucianus Philopſeude, *de ſtatua Pelichi* ἀναδούμενον τὴν κεφαλὴν τῇ ταινίᾳ. Paulo poſt Εἶδεν τινα ἐπὶ τῇ δεξιᾷ τῇ Κρόνου ταινίας καὶ στεφάνους ξηροὺς ἔχοντα. Ælianus Poicil. lib. IX. cap. 39. ubi adoleſcens amans ſtatuam bonae fortunae: ἀναδήσας πολλαῖς ταινίαις καὶ στεφανώσας τὸ ἄγαλμα ἑαυτὸν ἀπέκλεισε. Sic amatores Athenis amaſias taeniis incinxiſſe, indicio adſectus, ex eo more clarum, quem ad Theocritum illuſtrat D. Heinſius, ὁ θαυμάτιος, cap. VI. Lect. Theocr. BARTH. Haud dubie reſpicit Petronius ad illud Senatusconſultum, *quo ſtatutum aureum Minervae ſimulacrum in Curia, & juxta Principis imago*, Tacitus Annalium XIV. Reginas autem ambulare ſolitas taeniis ductis à ſpadonum vel juvenum grege, notum. BOURDELOT. *Moenia* legendum eſſe me monuit Nob. Heinſius, Capuana ſcilicet nam ibi ſervum egit Trimalchio, ut in ſequentibus patet. BOSCH. Vulgati habent *tenia*, quod ſunt, qui probant, quia hic reſpiciatur Senatusconſultum, quo *ſtatutum aureum Minervae ſimulacrum in Curia, & juxta Principis imago*, ſicut refert Tacitus: reginae quoque ambulare ſolitae, taeniis ductis à ſpadonum vel juvenum grege. Sed hoc ego non intelligo. Ecquid enim volunt iſta, *taeniis ductis?* quid eſt, *taenias. ducere?* num tenebant illas taenias reginae? non exiſtimo. ſpadones hoc faciebant, iiſque ducebant reginas. Quas ſi referre debuit hac loco Minerva, illa ducenda fuit à Trimalcione. At hic contra fit. Minerva ducit Trimalcionem, cujus nulla intelligitur apte taenia. In libro Puteani *tema* legitur cum ſuperſcripta lineola, quam puto eſſe indicem proprii nominis, & mox, *vitabat*, non *intrabat.* Quare ſuſpico, lectionem eſſe veram, *Romam itabat.* Fuit nempe primo conjunctim ſcriptum, *romamitabat*, inde factum, *roma mitabat*, poſt *rema vitabat*, & *tenia vitabat.* SCHEFFER. Nondum nobis diſplicet Codicis Traguriensis lectio *Romam.* Quod ſi quis à vulgata non putaret recedendum, legi poſſet *moenia intrabat*, credique illud *Romam* natum ſex gloſſa, qua quis vocem *moenia* explicaverat. IDEM. Haec interpolata ſunt; liquet enim ex ſubſequentibus, nec uno loco, Capuae, non Romae Trimalchionem ſemper ſerviiſſe. *tema vitabat*, codex habet Scaligeri: alii *temena*, ſed repetitum ex ultima ſyllaba vocis praecedentis. Recte omnino, *moenia intrabat*, Capuana nempe. HEINS. Varie vexatus locus, & prima lis de vera lectione, altera de ejus ſenſu. Ego *Romam* cum Traguriano codice & Scheffero praetuli: licet enim Capuae hanc ſcenam agi demus, non ideo pictura illa debebat Trimalchionem Capuae moenia intrantem exhibere, qui puer venalis Romam videtur fuiſſe primum ductus, & ibi ſerviiſſe. Quod autem Minerva eum ducere fingebatur, in eo Trimalchionis noſtri urbane ſtolidi ingenium elucet, qui cum ſe bono omine & auſpicio intraſſe urbem, in qua mox ad tantam fortunam provehendus erat, indicare vellet, à Minerva ſe ductum pingi fecit, ut apud Homerum Odyſ. III. in principio Telemachus à Pallade Pylum fuit ductus: ſed praeſertim clara erat Piſiſtrati hiſtoria apud Herodotum lib. I. cap. 60. qui reſtitutus in tyrannidem à Phya, ſub ſpecie Minervae, adorante & applaudente populo, erat in urbem reductus. Et ita paſſim Poëtae Minervam comitatam & duxisſe felices fingunt. v. Barth. ad Stat. Theb. VIII. verſ. 503. & 757. qui tamen *taeniis* retinet, Adverſariorum vero lib. IV. cap. XXII. hinc effici dicit, *felices manu deorum levari*, quae melius ſequentibus conveniunt, ubi Mercurius levatum in tribunal rapit. In Leidenſ. *tema vitabat*, & in ora *citabat*, quod in Hadrianidae editione tribuitur Puteaneo codici; unde Boſchius conjiciebat, Scaligerum ſua ex Puteani libro deſcripſiſſe: Ipſe legebat *Romam itabat:* quem vide. Anonymus legebat *thermas* vel *ianuam.* Heinſius olim conjecerat *thema dictabat.* Broukhuſius locum hunc ex Homeri Odyſea III. 12. adumbratum adnotaverat. BURM.

Ratiocinari] Cicer. lib I. de Offic. cap. XVIII. *Ut boni ratiocinatores officiorum eſſe poſſimus.* Auctor Queroli pag. XV. *Ratiocinatur erudite.* BURM.

Denique diſpenſator factus] Alii Codices habent *dein*, quod rectius; nam *deinque* alias mihi lectum haud memini. HEINS. *Deinque* Tragur.

Pictor] Alii, *ſcriptor.* PATISSON. Is mos erat, ut adjicerent, quid pictura notaret, maxime rudi & impolito ſeculo. Ælianus lib. X. Var. cap. X. Ὅτε ὑπῆρχετο ἡ γραφικὴ τέχνη, ὅλως ἄρα ἀτέχνως εἴκαζον τὰ ζῶα, ὥστε ἐπιγράφειν αὐτοῖς τοὺς γραφέας, τοῦτο βοῦς, ἐκεῖνο ἵππος.

WOU-

ter curioſus pictor cum inſcriptione reddiderat. In deficiente vero jam porticu, levatum mento in tribunal excelſum Mercurius rapiebat. Praeſto erat Fortuna cornu abundanti copioſa, & tres Parcae aurea penſa tor-

WOUWEREN. Vide Plinium in epiſt. fol. 176. ERHARD.

In deficiente] Τὸ *in* praeſtiterit abeſſe, ni mavis, *hinc*. HEINS. Quod ſi recte haec ſe habent, *deficiens porticus* erit, extrema porticus pars, quo modo an veteres loquuti ſint, neſcio; mihi certe nullum occurrit ejus exemplum. Dein, quomodo haec omnia, quae ſequuntur, Trimalchio nempe à Mercurio raptus, Fortuna, tres Parcae, grex curſorum, grande armarium, aedicula, quomodo, inquam, haec omnia in extrema, ſive, ſi ita vis, in deficiente porticus parte, cum longe ſuperent ea, quae ante relata ſunt? Quapropter, haec ego corrupta cenſeo, cum ſcriptum videatur fuiſſe, *Ingredientem vero jam porticum.* Nam in aditu ſive veſtibulo, non longe ab oſtiarii cella, canis ingens apparebat pictus. Ibique pictum quoque venalicium, & Trimalchio à Minerva deductus, diſcens ratiocinari, & diſpenſator factus. At per atrium ingrediuntur porticum, ubi vident Trimalchionem à Mercurio raptum, & reliqua, quae ſequuntur: & ex porticu denique ingrediuntur triclinium. Sic Vitruv. lib. VI. cap. 4. *Uti igitur ordine procedamus in atriis deſignandis, & ſymmetriis eorum diſponendis*, ait, *quam primum ad Ichnographiam eſſe deveniendum, & lineis atrium eſſe deſcribendum, ſecundum longitudinem & latitudinem.* Et paulo poſt, *inde alae deſignantur, quae ſunt dextra & ſiniſtra, & ſunt porticus vel columnationes*, &c. GOES. Non video, quo minus extrema pars *porticus deficiens* dici poſſet, atque *ignis*, quum late vagatus in parte aliqua minuitur & exſtinguitur, apud Virgilium IX. Æneid. 351. Et ita Plinius II. 10. dixit *figuram in mucronem deficere* pro deſinere. Sic *deficiens dies* ſupr. c. XI. & XII. *Odium deficiens*, Cicer. poſt Redit. ad Quirit. Martial. Spectac. II.

Ultima pars aulae deficientis erat.

vid. ad Ovid. Epiſt. XIX. 191. Deinde non omnia, quae enumerat Goeſius, in extrema parte porticus erant picta, ſed tantum ejus levatio in tribunal, adſtante Fortuna & Parcis; quae ſequuntur, ea in ipſa porticu erant, & Encolpius, revocans quaſi gradum, ea, quae oblitus narrare erat, refert ſe in ipſa porticu vidiſſe, ut gregem curſorum, & in aliquo angulo armarium. Deinde regreditur ad mediam, ubi Ilias & Odyſſea. Pictura incipiebat ab aditu in urbem, deficiebat in raptum in tribunal. BURM.

Levatum mento in tribunal excelſum Mercurius capiebat] Fallor? an legendum, *rapiebat*? Quemadmodum enim *raptus ab alite ſacro* Ganymedes dicitur in obſcoeno carmine, ſic Trimalcio raptus à Mercurio dicitur qui *Deus ales* ibidem carmine VIII. ocatur. Sic certe Horat. ſe raptum quoque à Mercurio & è medio belli periculo ereptum ſignificat his verſiculis lib. II. od. VII. verſ. 13.

Sed me per hoſtes Mercurius celer
Denſo paventem ſuſtulit aëre.

Dictum autem à Petronio, *levatum rapiebat*, ut à Plauto, Terentio, Virgilio, *rapere ſublimen.* RICHARD. Mercurius praeerat divinationi. Itaque divinandus Trimalcio & in deorum numerum referendus rapitur a Mercurio. Sic divinandi multi rapti a Mercurio. Julianus Imperator Caeſaribus. Lucian. Icaromenipp. Itaque Horatius [illegible] fuga morti ereptus fingit ſe divinatum a Mercurio lib. II. Od. 7. *Sed me per hoſtes* &c. Scio locum Horatii longe aliter capi a Paſſeratio, ſive Richardo ad hunc Petronii locum, & aliter ab interpretibus Horatianis. Ad hunc ritum reſpiciens Lucianus iu Jove Tragoedo deos omnes facit ſublimes rapi a Mercurio. Apulejus lib. VII. divinatam facit Pſychen a Mercurio. BOURDEL. Lege *rapiebat.* Fulgent. Myth. *Sequax ſi fueris, celeriter raptum ex mortali coeleſtem efficient.* BARTH. quem & vide XXI. Adv. 6. *Merito* Tornaeſ. *capiebat* idem, Leid. & alii. *Mento* levatum dixit Satyricus, ut ſimul oſtenderet, eum faſtu & arrogantia auctum, cum jam ad magiſtratus dignitatem à Mercurio fuerit provectus. Seviratum enim Trimalchionis hic indicari puto. Infr. cap. XXXXIII. *quod illi mentum ſuſtulit, hereditatem accepit.* BURM.

Fortuna cornu abundanti] Q. Curt. lib. III. *Nam cum praeſto eſſet ubique fortuna.* Ad hujus autem explicationem facit Tacitus Ann. XV. 23. *Templumque Foecunditatis & certamen ad exemplum Actiacae regionis decretum: Utque Fortunarum effigies aureae in ſolio Capitolini Jovis collocarentur.* BOURDEL. Qualis in numiſmatis Caeſarum Romanorum antiquis exhibetur frequentiſſime. De *Parcis, aurea fila torquentibus*, Poëtae paſſim. HEINS.

Copioſa] Haec gloſſa videtur, praecedens verbum explicans. Expungenda ergo; ni mavis; *abundanter copioſa.* GOES.

Tres Parcae] Naſcentibus Principum filiis Parcas adſtare faciebant. Fingebant inſuper Lu-

torquentes. Notavi etiam in porticu gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem. Praeterea grande armarium in angulo vidi, in cujus aedicula

cinam & Apollinem. Pindar. Od. VI. Olymp.

> Τῷ μὲν ὁ χρυσοκόμας πραΰνη,
> Τῷ δ' Ἐλειθυῖαν, συμπαρίστατέν τε μοίρας,
> ἦλθε δ' ὑπὸ σπλάγχνων, ὑπ' ὠ-
> δῖνός τ' ἐρατᾶς γάμος,
> ἐς φάος αὐτίκα.

Quo loci Schol. οὐ μόνον περὶ ὠδῖνας, ἀλλὰ καὶ καλλίστης γενέσεως τοῦ παιδός. dixeris λαμπαδοῦχος τῆς καὶ βασιλικῆς. BOURDEL.

Aurea penſa] Felicia Parcarum omina: ideo rebus laetis illa Parcis dabant: triſtibus autem pulla. GLOSS. Rebus laetis ea Parcis dabant. Sidon. Senec. Apocol. Triſtibus autem pulla. Horat. Martial. BARTH. quem & vide XXI. Adv. 6. Sidon. carm. VII.

Aurea concordes traxerunt fila ſorores.

Savaro in Notis. Alludit autem ad diſciplinam Hetruſcorum. Germanus Valens Guel. Pomp. ad Virgil. Eclog. 4. *Aurea penſa* ſunt felicia Parcarum omina. Sidon. carm. XV.

—— probat Atropos omen,
Fulvaque concordes junxerunt fila ſorores.

Rader. ad Martial. lib. VI. epigr. 2. ERHARD. Vide V. C. Theod. Marcil. ad Horat. BOURDEL.

Etiam in porticu] Haec verba, *in porticu*, hic delenda videntur, repetita temere ex ſuperioribus. GOES. *In porticu*, habet Leid. & alii. nec deleri debet. nam redit jam a deficiente porticu, ad illa enarranda, quae praeterierant. BURM.

Gregem curſorum] Neſcio quis locus hic curſoribus iſtis. Aut fallor, aut voluit Petronius *gregem cirratorum*; pueros nempe delicatos innuit è Trimalchionis familia, cum paedagogo ſe exercentes. *Cirrorum* primo contracte exaratum fuit. Inde *curſorum* perperam factum. Capillatos vocat alibi frequenter. Et ſupra hoc capite. *Ipſe Trimalchio capillatus caduceum tenebat.* Item cap. XXVII. *Videmus ſenem inter puellos capillatos, ludentem pila.* Et infra cap. LXX. *Pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelvi.* Et cap. XXXIV. *Intraverunt duo Aethiopes capillati.* Apud Martialem lib. III. Ep. 58. verſ. 30.

Et, paedagogo non jubente, laſcivi
Parere gaudent villico capillati.

De cirratis idem Martialis lib. IX. epig. 30.

Et matutini, cirrata caterva, miniſtri.

Pueris delicatis ſive capillatis proceres Romani, & ad horum exemplum Trimalchio, conſtituebant paedagogos, qui eos cuſtodirent, ſimulque erudirent. Hinc ipſi pueri ſub *paedagogii* nomine apud ſcriptores antiquos deſignantur admodum frequenter. Inter officia domus Auguſti *paedagogi puerorum*, & *praefecti paedagogiorum*. Recte autem *cum magiſtro ſe exercentem*. A. Gellius IX. Noct. Att. 15. *Erat adoleſcens tum quiſpiam ex diſcioribus cum utriuſque linguae magiſtris meditans & exercens.* De Paedagogiis divitum plura Lipſius ad XVI. Hiſt. Taciti. HEINS. Nihil puto mutandum, Nam quatuor tantum illi curſores phalerati erant, jam eruditi currere, quod apparet, quia praecedebant ejus lecticam; hi tirones plurimi, ut *grex* indicat, qui exercebantur ad curſum. *Curſorium* Cod. Memm. BURM.

Se exercentem] Vid. ad Sueton. Aug. XCVIII. BURM.

Grande armarium] Locus, ubi cibaria, veſtes, libri & ſimilia reponebantur. GLOSS. In omni amplioris fortunae domo armaria quibus libri lectitandi. Plin. Epiſt. 17. lib. II. & alibi. Libidinoſus iſte pro libris pyxidem barbae ſuppoſuit; alii poſteri imperatores alias nugas. BOURDEL. Gloſſae Labbaci, *Armarium*, πυξιγίωνος. πυξιγίσμος, πυξιγιστήριον· ἄβαξ. Et Ἄβαξ, *Abacus*, *Armarium*. Cato: *Armarium*, *promptuarium*, vide ibi Popmam. In marmore antiquo apud Gruterum pag. CCCLXXXIII. 4. *Armarii diſlegi*, ſepulchro appoſiti fit mentio. HEINS. Suſpecta mihi haec eſt lectio. Non enim videtur convenire, ut in porticus angulo tale armarium poſitum putemus. Tablinum forte huic rei deputavit Trimalchio, quod tamen pro certo aſſerere non poſſum. Sed hoc ſcio, deſtitutum Trimalchionem fuiſſe iis, quae veteres in hac aedium parte ſervabant: an vero iſta ſigna, aliaque, quae hic recenſentur, ibi repoſuerit, haud temere dixero. vid. quae noto infra cap. XXXVII. GOES. In fragmentis legitur, *in aumarium me conjeci*, ex Fulgentio, quem vide. Ex Cicerone videtur adumbratum pro Coelio cap. XXI. *tunc aurum ex armario tuo promere auſa es? tunc Venerem illam tuam ſpoliatricem ſpoliare ornamentis*, ubi v. Abrami notas. Aediculae tales vero in omnium fere domibus. Plin. XXXVI. 5. *aediculam columnis adornatam* in Palatio habuit Auguſtus in honorem Octavii patris. Ita *Nemeſes quindecim aediculis incluſas* idem memorat eodem libro, cap. 13. Immo in caſtris Auguſtorum aediculam habebant. v. Gruter. CLXXXIII. 12. *aediculam Priapi* ibidem XCV. 2. & paſſim. Servius ad Virgil. I. Aen. 8. dicit *Numam aediculam aeneam brevem feciſſe Muſis, quam poſtea de coelo tactam & in aede Honoris & Virtutis conlocatam Fulvius Nobilior in aedem Herculis tranſtulit; unde Her-*

Digitized by Google

cula erant Lares argentei poſiti, Venerisque ſignum marmoreum, & pyxis aurea

Herculis & Muſarum appellatur. Sic apud Gruter. p. XLIV. 9. *aedicula Herculis* dedicatur, & in L. IX. §. I. ff. ad Leg. Jul. pecul. diſtinguuntur *publica ſacra, & privata, ſive aediculae incuſtoditae.* BURM.

Aedicula] Sacellum, lararium, quae in magnatum domibus fuerunt. GLOSS. Θεκη ſimulacri. Tertul. de Idol. cap. VIII. *Nec enim differt an exſtruas, an exornes, ſi templum, ſi aediculam ejus inſtruxeris.* WOUWEREN. Pretioſioribus effigierum aediculas faciebant. Pauſan. Corinth. Ἑρμῆ δέ ἐστιν ἀγάλματα χαλκᾶ μὲν καὶ ὀρθὰ ἀμφότερα· τῷ δὲ ἑτέρῳ καὶ ναὸς πεποίηται. Herodot. Euterp. Τὸ δὲ ἄγαλμα ἐὸν ἐν νηῷ μικρῷ κατακεχρυσωμένῳ προεκκομίζουσι. Tibullus

------ *paupere cultu*

Stabat in exigua ligneus aede Deus.

Juvenal. Sat. VIII. verſ. 110.

Ipſi deinde lares, ſi quod ſpectabile ſignum,

Si quis in aedicula Deus unicus. BARTH. (quem & vide XXI. Adv. 6.) Sacello, ſacrario, larario, quae in magnatum domibus fuiſſe notavit Barth. ad Claudian. num. 480. ERHARD. Sic in aedicula, ſtabulo inſerta, apud Apulejum, Eponae ſignum aſſervabatur. Cujuſmodi aediculae ſive Lararia in domibus lautiorum non raro extabant. Naſo in Ponticis teſtatur, imaginem Caeſaris domi ſuae fuiſſe dedicatam in ſimili aedicula, quam *ſacrum Caeſaris* appellat. Sacrarium eſt Suetonio in Tiberio cap. LI. ubi conſulendus Caſaubonus. HEINS. & ad Aug. XCII.

Pares argentei &c.] Locus eſt mendoſus, opinor, forte *Paridis argentei poſiti*, &c. ut non temere Veneris Paridiſque ſigna ſimul conjuncta ſint propter judicium Paridis. Ita legendum eſſe indicant, quae ſequuntur; *Et pixis aurea non puſilla, in qua barbam ipſius conditam eſſe dicebant.* Nam de viro aliquo loquutum fuiſſe neceſſe eſt. Sic Plinius lib. XXXIV. cap. 7. *Ab Euphranore ſculptum aere Paridis judicium refertur.* Hic autem *argentei poſiti*, id eſt, ſculpti, interpretor: ſicuti apud Horat. lib. IV. Od. VIII. verſ. 7.

Hic ſaxo, liquidis ille coloribus,

Sollers nunc hominem ponere, nunc deum.

EMMIUS. Prioris aevi ſuperſtitio ligneos, lapideos, & figulinos, ſeu fictiles, Lares habuit, ut patet apud Livium, Ovid. Plutarch. Ut notet Satyricus delicias aetatis luxum elegantiaſque Neronis, lares argenteos facit. BOURDEL. Si Neronis domum in animo habuiſſet Petronius certe aureos Lares nobis dediſſet. Inſcriptio apud Sponium Miſcell. Erud. Antiq. pag. 114.

GENIO. DOMNOR. CERERI.

T. POBLICIVS. CRESCENS. LARIBVS.

PVBLICIS. DEDIT. IMAGINES. ARGENTEAS. DVAS.

Apud Gruter. CLXXIV. 7. quidam municipibus Rheginis legat inter alia, *Lares argenteos ſeptem*, & ita intelligenda illa apud Marcellum l. 6. in 1. ff. de auro & argent. leg. *Heredem meum volo fideique ejus committo, ut in patriam meam faciat porticum publicam, in qua poni volo imagines argenteas, jam marmoreas.* Et in leg. XIX. eodem, *ſed nec candelabra, nec lucernae argenteae, vel ſigilla, quae in domo repoſita ſunt, vel imagines argenteae argenti appellatione continebantur.* Ita Auguſtus argenteas ſtatuas ſibi poſitas conflavit. Sueton. cap. LII. De argenteis imaginibus videndus Reineſius ad Claſſ. 1. Inſcr. 105. Neſcio autem, quid Emmium impulerit, ut haec verba corrupta eſſe crederet, & hinc abſurda correctione tentaverit ſanare, quae nullo modo adfecta erant. Neque vox *ejus*, cum *barba* juncta ad aliquod ſignum in aedicula poſitum, aut ad Venerem eſt referenda, ut fecit Bongarſius; ſed ad ipſum Trimalchionem, cujus barbam pyxide conditam narrat. BURM. [Sed *pares* offenderat in textu.]

Veneris ſignum.] Octavia Neronis uxor culta Veneris ſigno. Hujus habebat ſignum in armario Nero, priuſquam illectus fuiſſet Poppeae forma. Ex hac mea interpretatione conjicio Tacitum lib. XIV. 61. *repetitum* * *venerantium.* expleo, *repetitam Veneris ſignum venerantium.* Intellige reditum Octaviae eamque redditam maritali connubio. Foeminae cultae Veneris ſigno, quaedam Junonis; notum. Quid ſi Poppeae ſimulacrum & Poppeam dicamus hic eſſe Veneris ſignum, quam quidem coluiſſet adhuc adulter? Amicas dictas Veneres notat Lucret. lib. IV. Plautus Curcul. ſc. 3. Virgil. Ecl. III. Prior interpretatio verior. BOURDEL. Temeraria conjectura. Melius Heinſius legebat, *repetitam*, ſc. Octaviam, *venerantium.* BURM.

Marmoreum poſitum] Dele, *poſitum*, ut gloſſema, & vocem inutilem. THEBOM. Τὸ *poſitum* redundat, ac delendum eſt, temere repetitum ex ſuperioribus. HEINS. Deeſt Leidenſi & omnibus aliis.

Pixis aurea] Scribe, *pyxis.* Sueton. Neron. cap. XII. TORNAES. Suet. Neron. cap. XII: *Inter Buthyſiae apparatum barbam primam poſuit, conditamque in auream pyxidem, & pretioſiſſimis margaritis adornatam Capitolio conſecravit.* Xiphilinus. PITH. Lucianus de Dea Syria circa finem. Τοῖσι δὲ νέοισι πλοκάμους ἱεροὺς ἐκ γενετῆς ἀφιᾶσι, τοὺς, ἐπεὰν ἐν τῷ ἱερῷ γένωνται, ταμοῦσί τε καὶ ἐς ἄγγεα καταθέντες, οἱ μὲν ἀργύρεα, πολλοὶ δὲ χρύσεα, ἐν τῷ νηῷ προσηλώσαντες, ἀπιᾶσι, ἐπι-

aurea non puſilla, in qua barbam ipſius conditam eſſe dicebant. Interrogare ego atrienſem coepi, quas in media porticu picturas haberent? * Iliada

ATRIENSIS. da

χάλυβος ἔκειτο ἐν κιβωτῷ. WOUWEREN. Statius vocat hanc pyxidem aurum coronatum lib. III. de coma Earini.

Ite, comae, facilemque precor tranſmittite pontum,

Ite coronato recubantes molliter auro.

De barbae capillorumque depoſitione conſecratione ac voto protritum eſt. BOURDEL. Hunc ritum mire illuſtrat carmen in Silvis Papinianis de coma Earini, in pyxide aurea miſſa Pergamum, ac Aeſculapio dedicata. Caeterum pyxis proprie è buxo, unde & nomen ſortitur. Seneca v. de Benef. XIII. *Quaedam, etiamſi vera non ſunt, propter ſimilitudinem, eodem vocabulo comprehenſa ſunt. Sic pyxidem & argenteam & auream dicimus.* HEINS. *Piſſis* Tragur.

In qua barbam ipſius conditam eſſe dicebant] Veneris ſcilicet. Macrob. lib. III. cap. 8. *Signum etiam Veneris eſt Cypri barbatum corpore, ſed veſte muliebri, cum ſceptro ac ſtatura viri, & putant eundem marem & feminam eſſe*, &c. BONGARS. Vulgaris ac notiſſima veterum conſuetudo deponendae barbae multis teſtimoniis confirmata à Criticis noſtris, Lipſio ad Tacitum Annal. lib. XIV. Torrentio ad Sueton. Neron. cap. XII. Alexandro Neapolitan. Genial. dier. lib. v. cap. 18. Tiraquelio ibidem in Addition. Radero ad Martial. lib. III. ep. 5. Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. v. epig. 6. ERHARD. Sueton. in Neron. cap. XII. Dio de Nerone: Καὶ ὡς τρίχας ἐς σφαιρίον τι χρυσοῦν ἐμβαλὼν, ἀνέθηκε τῷ Διὶ Καπιτωλίνῳ. Caſaub. ad Sueton. WEITZ. *Ipſius* non ad Venerem referendum, ſed ad Trimalchionem, ut ſaepe hoc pronomine dux, rex, princeps ſolet deſignari. vid. ad Lucan. IV. 734. & alibi ſaepe. BURM.

In medica] Alii, *in media*, id eſt, *in porticu.* TORNAES. Lege, *quas in media picturas habebat.* Gloſſae: *Tullia, media vel regia.* hoc eſt, aula vel atrium, in quo tabulae pictae exponebantur; ideo ex atrienſe quaerit. Verum Ill. Scaliger *Medicam* vocari putat porticum, inſtar στοᾶς ποικίλης Athenis, quae ita potuit vocari à pictura Medorum, id eſt, à pictis Perſis à Miltiade devictis,

----- *braccatis illita Medis*

Porticus. ---- WOUWEREN.

Lege: *quas in porticu picturas haberent? Iliada & Odyſſeam; reſpondit.* BARTH. At lib. XIII. Adv. cap. 5. legit, *in poetica.* vide & lib. XXI. cap. 6. Lege *in media*, ſcilicet porticu. Moris erat apud Romanos, hiſtorias, fabulas, & alia multa porticibus depingere, ſubſcriptis Poëtarum verſibus, quos deinde otioſi ſolebant ſpatiantes relegere. Ramirez ad Martial. libro III. epigram. 20. num. 5. ERHARD. Et hoc loco ſuperfluus aſteriſcus. *Quas in medica picturas habebat*, recte ſic libri MSS. quos ſecutus Scaliger. BOURDELOT. Vulgo legunt, *in medica*; Scaligerumque ajunt probare. Vellem ſcire cauſam, nam Scaligerum quidem ipſum hactenus non vidi. Mihi potior Wouwerii ſententia, qui de porticu accipit hunc locum, atque *media* legit. SCHEFFER. Illud *haberent* eſt in omnibus. At praecedit tantum de uno pariete, unaque porticu. An haec duo ſingularia reſpicit, num referendum ad homines, ſicut ſolemus in Germanico: *Er fragte, was ſie da vor Gemälde hätten.* IDEM. Scribe, atque ita diſtingue, *coepi: quas in medio picturas haberent?* TILEBOM. *In medica*, codex Scaligeri aliique complures. Scribe, *in aedicla*, ut paſſim apud noſtrum *oſſla, pericla*, & ſimilia. Per cancellos aut feneſtras aediculae quidem apparebant Lares argentei, & Veneris ſignum marmoreum cum pyxide aurea, in ipſo pariete aediculae minus apparebant, quod oſtium aediculae eſſet occluſum. Mox bene codex Scaligeri, *Iliada & Odyſſeam.* HEINS. Mirum ſi haec omnia in una aedicula, quae vel aedes ampliſſimas implere poſſunt. Quapropter malo retinere lectionem vulgatam, *in medio*, quae commodo ſenſu non deſtituitur. Pictura enim, quae habentur, *in medio*, non ſunt aliae, quam quae ſunt ad manum, in propatulo, viſui expoſitae, & non reconditae in pinacothecis. Virg. lib. II. Aen. verſ. 533.

----- *Quamquam in media jam morte tenetur.*

Id eſt, manifeſta. & infr. cap. XLIX. *voca cocum in medio.* GOES. Male haec *de medica porticu* accipiunt, ut & fecit Keuchen. ad Nepot. Miltiad. cap. VI. *Quas in medio picturas haberent*, cod. Trag. quod verum puto. Sed Goeſii explicatio non placet. Dictum vero, ut apud Virgil. III. Georg. 16.

In medio mihi Caeſar erit.

Iliada & Odyſſeam] Vide Philoſtr. Icon. Scamandri. WOUWEREN. MS. Tragurianum *Odixeam*, quod non eſt contemnendum. *Ulyxes*, pro *Ulyſſes*, reperitur ſaepe in Codicibus antiquis, & apud noſtrum in ſequentibus: ſic *notus Ulyxes.* SCHEFFER. Athenaeus pariter lib. v. cap. 10. narrat in navi Hieronis Iliados fabulas fuiſſe in pavimento depictas. vid. Ramirez de Prado ad Martial. III. 20. *Odixeam* Tragur. BURM.

At

da & Odyſſeam, inquit, „ ac Laenatis gladiatorium munus.

XXX. „ Non licebat multa per otium conſiderare. Nos, jam ad triclinium

Ac Laenatis gladiatorium munus, &c.] Locus inſigniter depravatus, quem ita reſtituendum eſſe putarem; *ac dantes gladiatorium munus non licebat multoties conſiderare:* ne videlicet horror & metus ab inflictis vulneribus & effuſo cruore gladiatorum aſpectantes inceſſeret. TILEBOM. Haec prodigioſa ſunt, nec emendatu facilia. Suſpicor nihilominus, ſcripſiſſe noſtrum: *ac laeva, bis gladiatorium munus. Non licebat multa etiam conſiderare.* Continuat atrienſis verba ſua, & poſtquam de Iliade ac Odyſſea picta memoraſſet, pergit, inque laeva porticus parte ait cerni bis pictum munus gladiatorium, quod à ſe datum, credo, Trimalcio memoriae cauſa ibi juſſit depingi, pro illorum temporum conſuetudine. de qua dico in opuſculo *de Pictoria* pag. 84. Niſi mavis cum Cl. Gronovio inſiſtere tenacius lectioni veteri, legereque, *ac Laenatis*, & accipere de munere nonneminis ſic appellati, cum Laenatis Conſulis ſit mentio apud Ciceronem III. de Legibus, alibi quoque crebro nomen hoc occurrat. Subdit poſtea Encolpius, non fuiſſe ſibi tantum temporis, ut haec omnia ſpectare poſſet diligentius. *Multa conſiderare* dictum eſt, ut apud Virgilium, *multa reluctari.*

------ ------ & ſpiritus oris
Multa reluctanti obſtruitur -----

ait IV. Georg. 300. Ubi Servius: *multa, pro multum, nomen eſt pro adverbio.* Mallem ego genus dicere ellipticum, integreque eſſe, *ad multa negocia uſque*, vel *ad multa tempora uſque*, cum ne *multum* quidem ſit adverbium, quod abunde Schoppius in Paradoxis comprobavit. Illud *etiam* reſpicit ſuperius, *non deſtiti perſequi parietem*, celeriter videlicet ac curſim perluſtrando. Vult enim, etſi ita perluſtrarit, conſiderare etiam ſingula cum cura haud potuiſſe. De *conſiderandi* voce dixi alibi ad Phaedrum. SCHEFFER. Quis ille Laenas fuerit, cujus munus ineptus noſter Trimalchio juxta Iliada & Odyſſeam depingi in porticu ſua voluerit, difficile dictu eſt; hoc cognomen autem aliquot gentibus fuit commune, ut Popiliae, Octaviae, Vipſaniae, & Pontianae, ſed proximus his temporibus fuit C. Octavius Laenas, quem A. U. C. 786. Curatorem aquarum fuiſſe ſcribit Frontinus lib. II. de Aquaeductib. non tamen puto ad hunc referendam hanc picturam, ſed ad aliquem libertum, forte familiae Octaviae, vel alius, quae id cognomen gerebat, qui in hac colonia ſumptuoſiſſimum munus ediderat, & cujus memoriam ejuſdem loci & ordinis homo noſter lautiſſimus aeternitati commendaverat. Juvenal. Satyr. V. 98. *captatoris* haereditatum *Laenatis* mentionem facit. De jure edendi munera in coloniis agemus infra cap. XLV. Tabulam muneris editi in Baſilica Beneventi poſitam memorat lapis Gudianus p. LXI. 5. Praeterea hic locus etiam temporis, quod Petronius toto ſuo Satyrico perſtringit, notam egregiam habet. Haec enim inſania totos parietes pingendi maxime circa hanc aetatem Romae increbuit. Plin. lib. XXXV. cap. 10. *Non parietes excolebant dominis tantum, nec domos uno in loco manſuras, quae ex incendiis rapi non poſſent. Caſula Protogenes contentus erat in hortulo ſuo. Nulla in Apellis tectoriis pictura erat. Nondum libebat parietes totos pingere.* Et eodem libro cap. 7. dicit *libertum Neronis, cum daret Antii munus gladiatorium, publicas porticus inveſtiviſſe pictura gladiatorum, miniſtrorumque, omnium veris imaginibus redditis. Hic multis jam ſaeculis ſummus animus in pictura.* Quae verba ultima & Dalecampius male interpretatur, nec felicius eum reprehendere mihi videtur Harduinus. Nihil enim dicere voluit aliud Plinius, quam omne ſtudium illos poſuiſſe in pictura excolenda, ei uni arti animum omnem & cogitationes adplicuiſſe, ut Terentiani illius militis ſervo Eunuch. act. IV. ſc. 7. *animus erat in patinis.* Vid. Broukhuſ. ad Propert. II. v. 26. Summus Gronovius pro *inveſtiviſſe* ibi conjicit *decoraviſſe* legendum. Sed pictura quaſi veſtis eſt parietis, qui aliter nudus eſt. Ita ſupr. cap. XXIII. dixit *detectum parietem.* Schefferi autem emendationem, quam ut codicis ſui veram lectionem Gallicus mango recepit, *laeva bis gladiatorium munus*, rejiciendam omnino cenſeo. Saltem Petronius dixiſſet ſe ad laevam vel a laeva vidiſſe *duo gladiatoria munera * picta.* nam idem munus bis in eodem loco pingere ipſam Trimalchionis inſaniam ſuperat. Si quis conjecturae locus eſſet, tentari poſſet, an non ſcripſerit, *ac Maecenatis gladiatorium munus.* Nam illa *laeva laenatis* facile ex Maecenatis nomine potuere conflari, hujus autem ſectam ſtudioſiſſime effingebat Trimalchio, ita ut & inde Maecenatiani cognomen adſumſerit, ut infra cap. LXXI. videbimus. Sed nihil adfirmo. BURM.

Non licebat multaciam conſiderare] Opinior, *multa ad aciam conſiderare.* Addantur quae notamus infra cap. LXXVI. ad verba, *Ab acu & acia omnia expoſuit.* Gloſſae veteres, *Acia* ῥάμμα. Hinc

* Vox *munera* exciderat ex ſpecimine correctoris; unde cavillandi materiam ſumſit Orbilius. BURM.

nium perveneramus, in cujus parte prima procurator rationes accipiebat: &, quod praecipue miratus ſum, in poſtibus triclinii faſces erant cum ſecu-

Hinc *aciarium* Gloſſae Labbaei: Ῥαφιδοθήκη, *Aciarum*, *Acuclarium*. Poteram reſtituere: *Non licebat per otium multa conſiderare*, ſed longius abit. Deinde ſcribe; *Nam nos ad triclinium perveneramus*. HEINS. Ego vero hunc iocum ita conſtituendum exiſtimo: *Non licebat mi ultra eam conſiderare, nam nos ad triclinium perveneramus*. GOES.

Conſiderare] Vide ſupr. ad cap. XII.

Veneramus] Ita editiones priores; Traguerienſis codex, *perveneramus*.

In cujus parte prima] In cujus parte prima? an triclinii? id ſane verba, ut hic exſtant, non obſcure indicant. Sed licet ad triclinium pervenerant, nondum intraverant tamen, imo ne intrare quidem conati fuere, adeoque nec perſpicere potuerunt, quid rerum ibi ageretur: ut arbitrari liceat extra triclinium rationes eſſe acceptas. Cum vero Servius ſcribat, veteres in atriis ſuas habuiſſe pecunias & cenſus, facile inducor ut exiſtimem, ibi procuratorem etiam rationes accepiſſe. Hoc autem cum verba, prout ea hic habemus, non admittant, reſtituenda pauca, quae excidiſſe videntur, exiſtimo in hunc modum: *Nam nos ad triclinium perveneramus, emenſo porticu atrioque, in cujus parte prima procurator*, &c. HEINS. Nempe, quae lectis menſaque non occupatur. Nam, *tricliniorum quanta latitudo erat, bis tanta longitudo eſſe ſolebat*, ut ex Vitruv. diſcimus lib. VI. cap. 5. GOES. Haec pars non in ipſo triclinio erat, ſed in atrio, ubi ante triclinium & ei juncta videtur fuiſſe cella, vel cubiculum aliquod procuratoris, quae quaſi pars triclinii erat; nondum enim intraverant triclinium, ut recte obſervavit Heinſius, & docet Servius ad Virgilii Aeneid. lib. I. verſ. 726. *in atriis habuiſſe pecunias*, & ad lib. IX. verſ. 648. *cenſus etiam omnes illic ſervabant*. Et hinc explicanda verba Lucae cap. XI. verſ. 21. Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλὴν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Ubi perperam contendit Beza *aulam* eſſe vertendam eo ſenſu, ut *regiam* notet, cum vulgatus interpres optime reddiderit *atrium*, in quo nempe opes ejus erant reconditae. Et ita reddendum docet alter Lucae locus XXII. 55. ubi ignis ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, *in medio atrio* erat, ad quem adſedit Petrus, & ita ſemper hanc vocem reddit interpres vetus. Ita Virgil. lib. III. Aeneid. verſ. 354.

Illos porticibus rex accipiebat in amplis,
Aulai in medio libabant pocula Bacchi.

Horat. I. Epiſt. I. 87.

—— *Lectus genialis in aula eſt.*

Et paſſim. Et circa atrium, ut porticus, ita etiam cubicula quaedam & membra domus erant, quarum ianuae in atrium exibant. Ita Servius d. l. docet culinam ibi fuiſſe, & epulatos in atrio veteres, certe non ſub dio, ſed in triclinio atrio adjuncto, non interiore in parte domus; & ita forte explicandum horologium in triclinio ſupra cap. XXVI. BURM.

Procurator rationes] Veteres, *procurſator rationis*. Pith. PATISSON. Pith. *procurſator rationes*, &c. TORNAES. & PUTEAN. Colum. lib. I. cap. 6. *Procuratori ſupra januam ſit habitatio, ut intrantium exeuntiumque conſpectum habeat*. BONGARS. Plaut. Pſeudol. Act. II. ſcen. 2. *Condus promus ſum, procurator peni*, &c. *Mihi hercle vero, qui dies rationeſque heri Ballionis curo, argentum accepto expenſo*. PITH. Infra hoc capite, *Diſpenſatorem in precario aureos numerantem deprecati ſumus*. Ex quo videtur Petronius *diſpenſatorem* alium facere à *procuratore*. *Diſpenſator* eſt, quem nos hodie *theſaurarium* vel *camerarium* dicimus, toti fiſco dominico praepoſitus: *Procurator* autem, quem nos *fiſcalem* & *rationalem*, *Rechenherr* und *Zahlmeiſter*, Matth. cap. XX. verſ. 8. *Dicit dominus vineae procuratori ſuo: voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à noviſſimis uſque ad primos*. Sic infra; *procurator inſulae Bargates*, qui ſervus fuit inſulae, ſive domus adminiſtrator. Petrus Diaconus in vita B. Gregorii Papae; *Cum ergo Gregorius ei ſex argenteos dari feciſſet, & abiiſſet, eadem die iterum rediit*, &c. *Sed Gregorius, cum à procuratore ſui monaſterii didiciſſet nihil dandum* (leg. *tandem*) *praeter ſcutellam argenteam, quam mater ſua cum leguminibus mittere ſolebat, in monaſterio remanſiſſe, illam ſtatim dari praecepit*. vide §. 43. Inſtitut. de rer. diviſ. De *diſpenſatore* Papias ſcribit; *Diſpenſator, cui creditur adminiſtratio pecuniarum: quia prius, qui dabant pecuniam, non numerabant, ſed appendebant eam*. ERHARD. Senec. Epiſt. XIV. *Oblitus eſt uſus, rationes accipit, forum conterit, Kalendarium verſat, fit ex domino procurator*. *Rationis* Tornaeſ. BURM.

In poſtibus triclinii &c.] Ad terrorem & ſupplicium ſervorum. TORNAES. Expilcat Theod. Marcil. v. c. ad Perſium. BOURDEL. Non de nihilo eſt, quod ſe dicit admiratum in poſtibus triclinii faſces, ſecures, embolum navis. Haec enim erant, quibus ſuperbiebat & triumphabat Trimalchio, cum veteres illi Romanorum viri principes affigerent hoſtium ſpolia, non in domus

Digitized by Google

curibus fixi, quorum imam partem quaſi embolum navis aeneum finiebat, in quo erat ſcriptum, G. POMPEJO. TRIMALCHIONI. VI. VIRO. AUGUSTALI. CINNAMUS. DISPENSATOR. Sub eodem titulo,

mus parte interiore, ſed foris circa limina, quae nec emptori refigere liceret, ut triumpharent etiam mutatis dominis ipſae domus: quemadmodum id refert Plinius lib. XXXV. cap. II. GOES.

Unam partem] Lege *imam partem.* *Faſces*, bacilli aliquot teretes, loro colligati in modum faſcis. *Secures* & *faſces* inſignia magiſtratus, quibus à lictoribus praelatae. Duumviris autem, Aedilibus Quinquennalibus, Sexviris (qui magiſtratus municipales) lictores praeibant: non cum faſcibus, ſed nudis virgis, aut bacillis. Ideo miratur adoleſcens, quia inſolens & praeter morem. Lipſius Elect. lib. I. cap. 23. Moris autem adfigi faſces poſtibus liminum magiſtratus, de quo Barth. ad Claud. IV. Conſ. Honor. verſ. 3. ERHARD. Malim, *imam partem.* GOES. *Faſſes* Tragur.

Embolum navis] τὸ χάλκωμα τὸ περιτιθέμενον κατὰ τὴν πρῶραν. PITH. Scholiaſtes Pindari: ad Pyth. od. IV. verſ. 341. ἔμβολον δὲ φησὶ τὸ ξύλον, τῷ ἀναδεσμῶτι τὴν ἄγκυραν. Gloſſarium: *Roſtra*, ἔμβολαι. Falſus Gyraldus, qui libello de re Nautica cap. XI. arbitratur embolum l. x. C. de ſacroſ. Eccl. eſſe genus navis velociſſimae, cum ſit ſtata illatio ſpecierum, cujus ſit mentio in Edict. Juſt. 13. cap. 7. L. de navib. excuſ. Novel. 163. WOUWEREN. Embolum aduncum erat. Hinc in Catalect.

----- *Puppis adunca cucurrit.*

Propertius, Statius, & alii, *curvam navem* dicunt. Et propterea *roſtrum* à Latinis ſcriptoribus vocatur. Petronius Graecam vocem retinuit. Ex hac forma *roſtrum* in foro ἔμβολον nominant. Appianus; ἐπεὶ αὐτὴν ὁ Σύλλας ἐν ἀγορᾷ ἀπὸ τῶν ἐμβόλων θέμενος. Lindenbrog. Not. in Catalect. pag. 322. Adde Bayſium de Re navali ERHARD. Gloſſ. Vet. Ἔμβολον, ἐπὶ νεώς. Embolum tamen a roſtris diſtinguit Pindarus Od. IV. Pyth. 341.

ἐπεὶ δ' ἐμβόλῳ
Κρέμασαν ἀγκύρας ὕπερθεν.

De Embolis Athen. V. Aeſchyl. Perſ. Gloſſ. MSS. Ἔμβολος. χάλκωμα περιτιθέμενον περὶ τὴν πρῶραν ταῖς ναυσίν. Lege, Ἔμβολον. Appian. lib. V. Ἐμβολ. ἐνθέμενον ἐμβόλον. Alia ἐμβόλων acceptio apud Athen. Sed obſcoena. BOURDEL. De vecti vel repagulo utitur Euripid. Phoeniſſ. 115. ubi vid. Schol. *Ambulum* codex noſter. In vulgatis *embolum* ſcribitur. Dicam hac de re nonnihil amplius in Curis ſecundis librorum de Militia navali. SCHEFFER. Vide Bayſium, Schefferum & alios. GOES. *Embulum* Tragur.

Navis aeneum] MS. *navis treum.* Puto lectionem veram, *navis aereum.* SCHEFFER.

C. N. POMPEJO.] Alludit dubio procul haec inſcriptio ad vetuſtiorem, cujus haec verba, quae exſtant adhuc in hortis Mendozae.

G. POMPEJO IMPERATORI
MENAS DISPENSATOR.

Auguſtales autem, qui primos in bello ordines ducebant ita dicti, quod hoc munus ab Auguſto acciperent. Legend. Renat. Veget. lib. II. de Re militari. De Seviris V. Cl. If. Caſaubonus ad Capitolini M. Antonin. Philoſ. BOURDEL. Non Cneus, ſed Gajus noſter ubique vocatur toto hoc opere, millies credo. Scribendum igitur, *G. Pompejo.* Poſſit nihilominus fieri, ut ut G. N. *Gajo noſtro* ſint interpretanda, quomodo paulo poſt *G. Noſter.* Sic *Caeſar N.* ſive *Noſter*, ſaepe in Inſcriptionibus. Senatus apud Lampridium Alexandro Severo: *Caeſar noſter*, *Auguſtus noſter*, *Imperator noſter*, *dii te ſervant.* Atque ita apud Plautum Terentiumque ſervi paſſim de dominis ſuis. HEINS. Editi ac MSS. omnes habent, *G. POMPEJO.* Vellet ſane altero modo Douſa in Praecidaneis, ſed fruſtra eſt. Vide quae notabo in ſequentibus. SCHEFFER. Non dubito, quin C. id eſt, *Cajus* vel *G. Gajus*, dictus fuerit noſter Trimalchio; quamvis enim Pompejo Magno & aliis *Cnaei* praenomen fuerit, ex eadem tamen gente alii fuere Caji dicti. Ita ſub Claudio conſul fuit A. U. C. 802. *C. Pompejus Longinus.* Tacit. XII. Ann. 5. ubi vid. Ryckium. & Pompeji equitis meminit Tacit. VI. An. 14. & in Gruteri & Reineſii inſcriptionibus plurimi hoc praenomine occurrunt, ut indices inſpicientibus patebit. inter quos etiam eſt p. CCCCLV. 7. C. POMPEJUS DIOGENES IIIIII. VIR. AUG. ut noſter, & quo nomine alter collibertus Trimalchionis occurrit, inſr. cap. XXXVII. unde liceret dubitare, an non conſulis iſtius, vel alterius ex eadem familia fuerint liberti. vid. infr. ad cap. L. in Leidenſi *Trimalchioni viro.* Trag. *Seviro* Sed haec incerta. BURM.

VIRO AUGUSTALI] Pith. *VI. VIRO.* TORN. Sic Vet. lego *VI. VIRO AUG.* PUTEAN. Saepe in Inſcriptionibus. Gruter. pag. CXLIX. 6.

Py-

titulo, etiam lucerna bilychnis de camara pendebat, & duae tabulae in u-

PVBLIVS ANTHVS
$\overline{VI}$ VIR AVGVSTALIS.
Et pag. CCCIX. 5
FAVSTVS.
$\overline{VI}$ VIR ET AVGVSTALIS.
QVI INTER PRIMOS
AVGVSTALES
A DECVRIONIBVS
AVGVSTALIS FACTVS EST. WOUWEREN.

Horum mentio frequentiſſima apud Gruterum in magno inſcriptionum opere. Quae loca ne huc congeramus, adeundus index xv. & xvii. Aliquando ſimpliciter *Auguſtales* dicebantur Seviri, & eorum munus *Auguſtalitatis* pag. ccxv. 2. & *Auguſtalitatis munus*, eadem pag. ccxv. 2. Creabantur Auguſtales à Decurionibus. Vetus inſcriptio: *Auguſtalis inter primos Auguſtales à Decurionibus factus.* Idque gratuito nonnumquam, ut infra dicemus; quandoque compellebantur inviti ad munus ſuſcipiendum. Gruter. pag. ccxv. 2. HEINS. Multa de hoc honore viri docti. Sed Reineſius in Epiſt. xxxi. ad Rupert. & ad Inſcript. Claſ. 1. 99. contendit fuiſſe magiſtratus municipales, mandatu & auctoritate praeſidum ab Auguſtis impoſitorum creatos, ex quibus deinceps duumviri crearentur, & diverſos ab illis Seviris, qui in municipiis & coloniis fuiſſe dicuntur. Sed rectius Noriſius ad Cenotaphia Piſana Diſſert. 1.. cap. vi. oſtendit, non fuiſſe magiſtratus, ſed ſacerdotes, quales primum à Tiberio in honorem Auguſti Romae creati ſunt, teſte Taciro lib. 1. Annal. cap. 54. & lib. 1. Hiſt. cap. 95. deinde in coloniis & municipiis, ad exemplum urbis Romanae, inſtituta collegia fuere Auguſtalium, quorum ſex primi Seviri Auguſtales dicebantur. Hi autem ex decurionibus ſumebantur, & in juniores & ſeniores diſtinguebantur. Sed haec melius apud Noriſium legi poſſunt. Praeterea hinc apparet, quare praecipue miratus ſit Encolpius, faſces cum ſecuribus in poſtibus fuiſſe fixos, cum Sevir tantum eſſet Trimalchio, neque ullo magiſtratus jure eos ſibi vindicare poſſet, cum duumviris in coloniis tantum bacilli darentur, licet Capuani duumviri, pro inſita genti ſuperbia, ſe & *Praetores* vocaverint, & faſces ſumſerint aliquando, teſte Cicerone Orat. 1. Agrar. cap. 34. unde, ſi ſcena haec Capuae, vel alibi in Campania ſit ponenda, apparet, quam apte huic Campano Auguſtali faſtum hunc adſcripſerit Petronius. Poſteriori tamen aevo magiſtratibus municipalibus faſces conceſſos docet Apulejus x. Metam. *Gradatim permenſis honoribus, quinquennali magiſtratui fuerat deſtinatus, & ut ſplendori capeſſendarum reſponderet faſcium, munus gladiatorium triduani ſpectaculi pollicitus latius munificentiam ſuam proſcribebat.* Et ita in lege 174. Cod. Theodoſ. (quae eſt 53. Juſtinianei) de decurionibus, *poteſtas faſcium* duumviris datur, ſed quam *non licet extollere extra metam territorii.* BURM.

Etiam] *Et* codex Tragurienſis.

Lucerna bilychnis] Lucerna penſilis, duplici lychno. GLOSS. Forte legendum *bilychnis.* quod epithetum aptius convenit lucernae, quam *bilignis.* EMMIUS. Tertull. Apolog. cap. xxxv. *Cur die laeto non laureis poſtes obumbramus, nec lucernis diem infringimus? honeſta res eſt, ſolemnitate publica exigente, inducere domui tuae habitum alicujus novi lupanaris.* Graeco autem ſermone uſus eſt, ne vile aliquid intro ferret: ut Virgil. 1. Aeneid. 726.

---- *Pendent lychni laquearibus aureis.* PITH.

Quia catenis ſuſpenſae. In Geſtis purgationis Caeciliani & Felicis; *Lucernae undecim cum catenis ſuis.* has catenas innuit Statius Thebaid. lib. 1. verſ. 510.

Aſt alii tenebras, & opacam vincere noctem
Aggreſſi, tendunt auratis vincula lychnis.

Arrian. diſſ. Epict. Ἔρχεται εἰς οἶκον, ἐνεῤῥηκει λύχνους ἀπτομένους. WOUWEREN. Candelabrorum, priſcis in coenis, nullus uſus. Noctis tenebras lucernis penſilibus diſpellebanr. Bernart. Scholiis in Stat. lib. 1. Thebaid. Sidon. lib. x. epiſt. 13.

Laquearibus coruſcis
Camerae in ſuperna lychnus.

Savaro in Not. ERHARD. De lucernis Athen. fine lib. viii. & nos in libro de multiplici ſuppellectile accumbentium. BOURDEL. Apud Gruterum pag. ccxv. 2. in veteri teſtamento, *candelabra & lucernae bilychnes.* Occurrunt & ſaepe in veterum ſcriptis. HEINS. Ita *lucerna polymyxos* Martial. xiv. 41. In Tragur. *bilinchis.* BURM.

De camera] *Camara* ſcribendum ubique cenſet Salmaſius: diverſam autem à laqueari eſſe docet ad Vopiſci Aurelian. cap. xlvi. quod & ex Plinii lib. xxxiii. 3. & xxxv. 11. apparet. *camaram* quoque ſcribit Feſtus, & Gudius ad Phaedr. iv. fab. 24. & ita optimus codex S. Germani Columellae, lib. 1. cap. x. quem conſuluit Heinſius, *horreum camara contectum.* Ita & legendum apud Sidonium ix. Epiſt. 13.

Nu-

Digitized by Google

utroque poſte defixae ; quarum altera, ſi bene memini, hoc habebat inſcriptum :

III. ET. PRIDIE. KAL. JAN.
G. NOSTER. FORAS. COENAT.

altera lunae curſum, ſtellarumque ſeptem imagines pictas: &, qui dies boni,

Numeroſus erigatur
Laquearibus coruſcis
Camerae in ſuperna lychnus.

Quem locum Erhardus adduxit, & infra in hac coena cap. XL. *ſublatis ad camaram manibus.* Apud Ciceronem quoque lib. III. ad Q. Fratr. epiſt. I. meliores codices & editiones *camaras quasdam non probavi, mutarive juſſi.* Apud Sueton. Aug. XC. *locus concamaratus* in Cod. Memm. & *concamaratio* apud Reineſ. claſ. I. inſcr. 105. Caeterum haec camara docet, procuratorem, non in atrio ſub divo, ſed in cella ſibi propria, ſediſſe, & per quam in triclinium ibatur. BURM.

In utroque poſte] Sed jam ſupra dictum eſt : *in poſtibus triclinii faſces erant cum ſecuribus.* Quapropter, cum ea ratione poſtes illi jam ſint occupati, magis eſt ut putem, legendum hic eſſe, *ab utroque poſte*, id eſt, ad utriuſque latus. GOES.

Si bene memini] Formula ſolemnis, de qua vide Paſſeratium ad Propertii lib. XI. eleg. I. verſ. 51. quamvis in ipſo Propertii loco melius legatur :

Sed memini, ſolet illa leves culpare puellas.

ut monuit ejus vatis unicus interpres Brouckhuſius. Ovid. III. Am. I. 33.

Altera (ſi memini) limis ſubriſit ocellis.

BURM.

III. *ET PRIDIE.*] Cum in re aliqua eſſent occupati apponebant fronti atriorum, eos impeditos. Hoc etiam faciebant philoſophiae doctores : CRAS NON PHILOSOPHATUR IN SCOLA. Varro Eumenid. Lucian. Hermotim. Plaut. Aſinar. Act. IV. Sc. I. *In foribus ſcribat occupatum eſſe ſe.* BOURDEL. PRID. Leid.

G. NOSTER] Imperatores dicti *noſtri*. Poëtae paſſim. Sic apud Symmach. Epiſt. 47. lib. III. ubi recte v. cl. Iſ. Caſaubonus reſcribit, *noſtri Gratiani*. Sic in veteribus numiſmatis : VOT. V. vel X. CAESARUM NOSTRORUM. quod a Domitiano uſitatiſſimum. Sueton. Domit. XIII. BOURDEL. *Cum noſter*, Tragurianum MS. Subeſt aliquid, quod non ſtatim liquet. ſane illud *Chejus noſter*, quod habent editi, nimis humile videtur. Suſpicor ſcribendum literis quadratis : C. V. M. NOSTER. Atque explicandum, *cum voto memoriae*, vel *contra votum memoriae*, aut ſimili aliquo modo. SCHEFF.

COENAT.] Eruditiſſimus Brouckhuſius putat COENAVIT legendum, quaſi rei tam inſolitae memoria in ſecula titulo & inſcriptione eſſet mittenda. Sed & vulgata retineri poteſt, ut indicetur hac inſcriptione, reliquis diebus anni ad Trimalchionis coenam patere convivis aditum, his diebus, quos neſcio qua de cauſſa amicis ſuis, quibus toto anno non dignabatur condicere coenam, tribuebat. Videtis lautiſſimi hominis faſtum. Praeterea legerem, *foris coenat.* nam male de Salas capit, quaſi in publico coenaret iis diebus. Sed *foris* coenare eſt apud amicum coenare, non domi, ut Cicer. VII. ad Famil. 16. Martial. II. ep. 53. & 69. & paſſim, ſupr. cap. X. BURM.

Lunae curſum] Tangit domum auream, a Vitellio poſtea perfectam. Sueton. Vitell. BOURDEL.

Stellarumque ſeptem] Pro *planetarum*. ERHARD. Quas ſuo penicillo depingit Apulejus lib. II. Florid. quem longiorem non deſcribo. BOURDEL. Neſcio an planetas intelligat Petronius, quae numerum ſeptenarium ſine ſole & luna conficere non poſſunt, & quinque ideo Horapoll. cap. XIII. dicit. Et videtur hic aliquid ſuperſtitionis & ominis latere, quod me intelligere nondum fateor. Sed ut aliquid ſuſpicer, faciunt nummi plurimi ; in quibus conſpicitur luna creſcens, & ſeptem ſtellae, quod quo pertineat, neç Urſinus neque Vaillantius in Gente Clodia explicuerunt, ſed in Hadriani nummo Triſtanus tom. I. p. 459. & Severi tom. II. p. 64. rationem reddere tentavit. vide & Vaillant. in Gente Sempronia num. XII. Neque planetas eſſe docet alter nummus gentis Lucretiae, in quo Lucretius Trio legitur, & luna corniculata inter ſeptem ſtellas, quas ſeptem triones eſſe cognomen viri monſtrat. Quamvis ille numerus etiam aliquando Pleiadas exhibeat : ut in nummo Claudii, ubi Jupiter ſtans ſeptem ſtellis cingitur, apud Triſtan. t. I. p. 185. qui & videndus p. 348. & Tom. II. pag. 253. & Bellorius lucernam dat part. II. fig. 12. ita inſignitam, ubi ſol, luna & ſeptentriones. An tales fuerint coronae exploratoriae Caligulae apud Sueton. cap. XLV. *diſtinctae ſolis ac lunae ſiderumque ſpecie*, ſuſpicati ſumus. Praeterea, niſi exacte numerum illum ſe-

boni, quique incommodi eſſent, diſtinguente bulla notabantur. „ His „ repleti voluptatibus, quum conaremur in triclinium intrare, exclamavit „ unus

ptenarium ſervatum videremus, poſſemus fingere lunam ex Poëtarum deſcriptione exhiberi innumerabilibus cinctam ſideribus, ut loquitur noſter infra cap. xc. & Poëtae paſſim. BURM.

Et qui boni, quique incommodi] Sueton. Aug. c. xcii. Ovid. i. Faſtor. Alius locus dicendi, quanta cum cura dies obſervaverint; nec ſolum dies, ſed & horas. Juven. Satyr. vi. BOURDEL. Ante haec verba diſtinguendum. Ita quoque Propert. ii. eleg. xx. verſ. 62.

Quaeritis & coelo Phoenicum inventa ſereno,
Quae ſit ſtella homini commoda, quaeque mala.

ubi videatur Paſſeratius. Apulej. ii. Metam. *Cerdo quidam negotiator acceſſit eum, diem commodum peregrinationi ſibi cupiens providere*, ut in codicibus MSS. ille locus exhibetur. Vide Celeber. Graev. Lect. Heſiod. cap. xvii. vid. & Ovid. Epiſt. xxi. 68. & in Ibi vſ. 210. Juſtin. xxiv. ult. *Stellas ſalubres* dixit Claudianus vi. Conſul. Honor. 18. BURM.

Diſtinguente bulla] Bullati clavi, quorum in tabulis affixis (ut perpetuis calendariis, ut vocant hodie) ad notandos dies erat uſus. GLOSS. Bullatos clavos intelligit, quibus portae configuntur, unde *bullae oſtiorum* apud Plautum. Clavis autem in oſtio fixis annos & dies notari ſolitos teſtis obſervatio antiquitatis de dictatoribus clavo pangendo creandis. WOUWER. Non in oſtio, ut vult Wouwer. ſed tabula affixa, ut nos hodie *Faſtos noſtros*, id eſt, Calendaria ſolemus illa, quae perpetua vocantur, & diſtinguente bulla notari amant. ERHARD. Cum notaret oppoſitas ἡμέρας. καθαρὰς καὶ ἀποφράδας ἢ μέλαινας, combuſtas & incombuſtas, utrique addebat album vel nigrum calculum. BOURDEL. Male in Editionibus, quotquot ego vidi, verba iſthaec commate ſeparant à praecedentibus. Mallem ego dividere puncto, quia non cohaerent. Nec enim *pictas notabantur* quiſquam dixerit. SCHEFFER. Non video quis bullae hic uſus. Quare hic legendum arbitror, *diſtinguente tabula*, ſive *tabella*; aut certe, *diſtinguente pullo*, hoc eſt, atro colore, qui diebus infeſtis conveniens. Nam faſti rubro colore deſignabantur, unde *picti faſti*, apud Naſonem. Sic *pullum* pro veſte pulla apud Florum lib. iv. cap. 4. *Dux ipſe cum pulla (nefas) apud principia conſpectus eſt.* Sic *album*, pro albo colore apud Curtium libro iii. Et ſic Columella in cultu hortorum, ſi per librarios licuiſſet:

Tum quae pallet humi, quae frondes purpurat albo,
Ponatur viola, & nimium roſa plena pudoris.

Nam in optimis S. Germani membranis exaratum offendi *purpurat tabo.* Vulgati, *purpurat auro*, quod manifeſto falſum. Malim praeterea, *Tum quae pullat humi*, ne bis idem dicat, & praeterea, *nimii roſa plena pudoris*, vel, *nimio pudore.* HEINS. Non ſollicitarem vocem *bulla*, cum notiſſimum ſit januas & poſtes bullis aureis & argenteis ornatas. Cicer. iv. Verr. cap. lvi. *Bullas aureas ex his valvis, quae erant & multae, & graves, non dubitavit auferre.* Et appoſite Fulgent. in libri i. prologo, *bullatum aethera* dixit; ubi vide Muncker. Et quod hac bullae non in oſtio, ſed in tabulis, erant, ſingulare Trimalchionis ingenium indicat, qui has tabulas ut ornamenta poſtium fixerat. De bullis vid. Sagittarium de Januis Veterum cap. xxv. De *bullis* aureis & argenteis, quibus balthei ornabantur, vide Salmaſ. ad Pollionis Salonin. cap. ii. BURM.

In triclinium intrare.] Ita locutos veteres, aliquando etiam praepoſitionem omiſiſſe docui, ad Sueton. Caeſar. xvii. & Cl. Drakenb. ad Liv. iv. 53. & vi. 34. Curt. iv. ii. 17. *in urbem intrare*

„ unus ex pueris, qui ſuper hoc officium erat poſitus : DEXTRO PE-„ DE. Sine dubio paulliſper trepidavimus, ne contra praeceptum ali-„ quis noſtrum tranſiret. „ Ceterum, ut pariter movimus dextros greſſus, ſervus nobis deſpoliatus procubuit ante pedes, & rogare coepit, ut ſe poenae eriperemus : nec magnum eſſe peccatum ſuum, propter quod periclitaretur. Subducta enim ſibi veſtimenta diſpenſatoris in balneo, quae vix

intrare ſe viſum. L. VII. ad Leg. Jul. de vi privata : *ſi in rem deditoris ſui intraverint*, id eſt poſſeſſionem. & ita paſſim. BURM.

Super hoc officium] Optime. ita Curtius lib. VI. cap. 7. *Nobili juveni, ſuper armentarium poſito, indicat.* Sic Infra. SCHEFFER. Ita & infra cap. LVI. *Puerque ſuper hoc poſitus officium apophoreta recitavit.* Reineſ. inſcr. Claſ. IX. 17.

CYDNUS
TIB. GERMANICI
SVPRA HORTOS.

Vide & Gruter. pag. DXCIX. num. 8. *ſupra velarios*, & MCXI. I. *ſupra cubuclarios*, de quibus vide Caſaubonum ad Sueton. Claud. II. Horat. III. od. VIII. de Maecenate Praefecto urbi.

Mitte civiles ſuper urbe curas.

Super bibliothecam Vitruv. praefat. lib. VII. BURM.

Dextro pede.] Refer ad ſuperſtitionem veterum, qui mali ominis rebantur, ſi quis pedem ſiniſtrum proferret ultra limen, aut intra : aut etiam pede offenderet in ipſum limen. HEINS. Atque inde Vitruvius lib. III. cap. 3. *Gradus in fronte conſtituendi ſunt, ut ſemper ſint impares ; namque, cum dextro pede primus gradus aſcenditur, idem in ſummo templo primus erit ponendus.* Vide ibi D. Barbarum. Et noſtri architecti, cum intelligunt Vitruvio imparem graduum numerum placuiſſe, ab eo recedendum non putant, ignari, quae ratio, quisve error, huc cum adegerit. GOES. Silius Italicus VII. 172.

Attulit — --- pes dexter & hora Lyaeum.

Ubi utriusque ſuperſtitionis mentio fit. vid. Broeckhuſ. ad Propert. III. I. 6. Reſpexiſſe vero in omni fere opere architectos & artifices ad imparem numerum, ex multis patet, & idem Vitruvius III. 8. in foſſis etiam militum imparem numerum obſervari ait. Neglectam etiam hanc ſuperſtitionem docet templum Dianae Ponticae apud Ovid. III. ex Ponto 5. ubi

Perque quater denos itur in illa gradus.

An barbaros minus ſuperſtitioſos fuiſſe dicemus. BURM.

Sine dubio] Vere Petronianum ; ſupra cap. XXVI. *Sine dubio non repugnaverat puer.* Senec. ep. 99. *Sine dubio multum philoſophia profecit.* SCHEFFER.

Aliquis noſtrum tranſiret] Ita codex Tragurianus. Male Patavina & Pariſina editio, *noſtrum limen tranſiret.* Tragur. *tranſciret.*

Pariter movimus] *Pariter* deeſt prioribus editionibus.

Dextros greſſus] Paulo poſt, *dextros pedes*, quomodo & Seneca locutus eſt. DANIEL. V. Barth. ad Stat. IV. Theb. 671. & lib. II. Adverſ. cap. 10. *Dextrorſum greſſus*, Anonym. & mox iterum. male. nam recta intrare domum parabant. BURM.

Diſpoliatus] *Deſpoliatus* mallet Brouckhuſius. Ita & Tragur. Nudatus enim erat ad accipienda virgarum verbera. Ita Plautus Caſina IV. IV. 4.

Vir te veſtiat, tu virum deſpolies.

Et appoſite Epidic. I. Scen. II. 84.

---- Ubi ſenex ſenſerit
Sibi data eſſe verba, virgis dorſum deſpoliet meum.

Ubi nihil opus eſt *depoliet* cum Palmerio legere ; ſed recte Boxhornius explicare mihi videtur. v. inſ. cap. XLIX. BURM.

Ante pedes] Ritu ſupplicum,

Caeſaris ante pedes ſupplex ſimiliſque roganti
Concidit.

Martial. Spect. epig. 30. BARTH. Ut apud Homer. I. & VI. Iliad. Adgeniculari, ἀμφιπιτνεῖν. Apollon. Rhod. I. Homer. Odyſſ.

ἤϋτε κούρη,
Οἵ θεν ἀσπασίως πολίων τρέφον ἀμφιπεσοῦσα
Μύρει. , BOURDEL.

Ad pedes codex Traguriànus. Utriusque locutionis exempla obvia. Eleganter vero *nobis* pro ante noſtros pedes. Ita infra XCVII. *Ego ad genua Aſcylto procubui.* Ut ibi legendum. Vid. ad Sueton. Domit. IV. Sic Servius ad Virgil. III. 607. *Si quis flamini genua vel pedes amplexus.* Et veteribus centies dativum genitivo fuiſſe praelatum, ſaepe docuimus. vid. ad Calpurn. IV. Eclog. 110. Lucan. VIII. 677. & alibi. BURM.

Rogare coepit, ut ſe poenae eriperemus] Inter legitimos modos, quibus ſervi poena liberabantur, is fuit, nempe, ſi alii intercederent, ut remitteretur eis poena, qui *deprecatores.* Terent. *Nec tu aram tibi, nec precatorem pararis.* Leg. 43. §. I. D. de aed. edict. Tertul. Apolog. cap. XI. *Deprecatores Dei eſſe coeperunt.* WOUWEREN. Tanquam cliens patronum *rogare*

vix fuiſſent decem ſeſtertiorum. Retulimus ergo dextros pedes, diſpenſatoremque in precario aureos numerantem deprecati ſumus, ut ſervo remitteret poenam.

gare coepit. Cliens rogabat patronum ut cauſſam ſuſciperet: patronus non, niſi rogatus, cauſſam ſuſcipiebat. Hinc in Gloſſ. Vett. iuncti advocati & rogati. *Advocatus, rogatus.* Plaut. Caſin. ſc. ult. Sic Petronius poſtea; *idem ſervus, pro quo rogaveramus.* Hujus rogationis formulam refert Cicero Epiſt. 9. lib. v. ad Famil. *Si tuam conſuetudinem in patrociniis tuendis ſervas, P. Vatinius ad te venit, qui pro ſe cauſſam dicier vult.* Contra clientes, quorum cauſſa ſuſcepta erat, dicebantur *ſuſcepti.* Sic *ſuſceptus* pro cliente Servius ad illud vi. Aen. 609.

Et fraus innexa clienti.

D. Ambroſ. Serm. 03. D. Auguſt. Epiſt. 59. Tangit v. cl. Theod. Marcillus & Rittershuſius ad xii. Tabb. BOURDEL. Et ita *rogatas manus*, in auxilium vocatas explicuimus apud Lucan. vii. 549. & ita Deos rogare & alios potentes paſſim dicitur. BURM.

Subducta.] Martial. Epigr. 40. lib. ult.

Subducta eſt puero namque lucerna tuo.

Qui veſtimenta dominorum in balneo cuſtodiebant, dicebantur *veſtiſpici*, quod frequenti diligentia veſtes inſpicerent. Marcell. *Veſtiſpici*, apud quem lege, *veſtes ſpiciant.* habet enim a Varrone Pappo. *Veſtiſpicum, quod veſtes ſpiciat.* Plaut. Trinum. Act. ii. ſc. i.

Veſtiſpicae: unctor, auricuſtos, flabelliferae.

BOURDEL.

In balneo] Hic igitur erat ſervus capſarius, de quo in lib. i. *de Offic. Pr. vigilum*, & apud Epiphanium lib. i. tit. ii. contra Adamianos. PUTEAN. Quia mire frequentes in balneis fures, qui veſtimenta ſubripiebant. Plautus Rud. act. ii. ſc. iii. verſ. 51.

---- qui it lavatum
In balneas, ibi cum ſedulo ſua veſtimenta ſervat,
Tamen ſurripiuntur ----

Hi *fures balnearii.* Gloſſ. *Fur balnearius*, βαλανοκλέπτης. Tertull. de fuga in perſec. *Inter tabernarios & fures balneariorum.* Apolog. cap. xliv. *Quis illic ſicarius, manticularius, aut lavantium praedo.* Vide D. de fur. baln. Ideo adducebant ſervos, qui veſtes ſervarent, Graecis ἱματιοφύλακες. cui muneri inſervit hic diſpoliatus. Lucian. Hippia: τί ἄν σοι ἔτι τἆλλα λέγοιμι, παλαίστρας, καὶ τὰς κοινὰς τῶν ἱματιοφυλακούντων κατασκευάς. Latinis *Capſarii*: Paull. l. 3. D. off. praeſ. vigil. Quos nonnumquam mercede conducebant. nec capſarii tantum veſtimenta ſervant, ſed variis balneaticis muneribus funguntur; puta, fricant, & ungunt, ſi vera ſunt, quae ſcribit Comm. in Juvenal. Satyr. iii. verſ. 263. *Gutto ab eo, quia guttam mittit, quos habent capſarii.* WOUWEREN. Quas in apodyterio, ubi veſtes lavaturi reponebant, negligenter cuſtodierat. Fuiſſe apodyteria juxta balneas, ipſe uſus etiam hodie docet. Rader. ad Mart. lib. xii. epig. 58. ERHARD. De furibus balneariis protritum. Hos fures lavantium praedones vocat Tertull. Apolog. c. xliv. BOURDEL. De furibus balneariis vide Hering. de Molendinis quaeſt. 37. num. 12. WEITZ. Plura ad rem notat Mercurialis art. Gymn. i. cap. 10. & de furibus balneariis commentatores ad Martial. xii. epig. 70.

X. H. S.] Sic veteres, non ſuperducta virgula, quae milienarii nota eſt. Pith. PATISSON. *Decem ſeſtertiorum*, Tragur.

Retulimus ergo dextros pedes.] Catull. Virgil. Phaed. ſic *pedem efferre* Sueton. Tiber. xxxiii. Ennius Medea, apud Marcell. apud quem lego: *Utinam ne me unquam vecordis Cupido Colchis pedem extuliſſe!* Conqueritur Medea ſe ob vecordem Cupidinem patriam terram deſeruiſſe. Vecordis, caſu nominandi, notum. BOURDEL. Ovid. xv. Ep. 186.

Quum profugum poſſis ipſe referre pedem.

Diſpenſatoremque] Inſcriptio, (apud Gruter. pag. dxcvi. 6.) CN. CORNELIO. CAPITOLINO. NEPOTI. DVLCISS. AVG. N. VER. DISP. VIX. AN. VI. M. VI. D. VI. Diſpenſator ἐςὶν ὁ οἰκέτης, ὃς ἴσωθεν ἐκδανείζειν τὰ δεσποτικὰ χρήματα, ait Graecus interpres Inſt. lib. iii. tit. De mandato. Cicero Hortenſ. *Cum rationem accipis à diſpenſatore.* Suet. Galba cap. xii. *Diſpenſatori breviarium rationum offerenti.* Macrob. Saturn. lib. ii. cap. 3. Gloſſae Iſidori: *Arcarius; diſpenſator*, quod verum exiſtimo. Gloſſarium: *Arcaria*, τραπεζιτικά. Vetus Inſcript. D. FABIO. D. P. ARCARIO. L. 41. §. 17. D. de fideicomm. libert. *Stichus arcarius probante domino nomina fecit.* ex quibus recte interpretatum Theoph. liquet. nam & Petron. *aureos numerantem diſpenſatorem* dicit: adeo ut minime putem diſpenſatoris munus his finibus concluſum fuiſſe, ſervis cibaria mandare, quod tamen adſerit clariſſ. I. C. Actores vero in multis ejusdem functionis, ſed digniores. Theophilus actorem, διοικητὴν πάσης οὐσίας, hoc eſt, ut Plaut. Aſinar. act. ii. ſcen. 4. *cui omnium rerum herus ſummam credidit.* Arcarii vero etiam λαρνακοποιοί. Gloſſae: *Arcarius*, ἀρχάτημα. Fortaſſe: μηχανηματοποιός. WOUWEREN.

Precario] Sacrario. GLOSS. Forte *in preciario*, vel

vel *imprecarium*, ut referatur ad diſpenſatorem, id eſt, qui precari & flecti non poſſit: vel *precarios*, id eſt, mutuatos. DANIEL. Lege *praetorio*. Auſon. Moſell. verſ. 286.

—— *Alternas comunt praetoria ripas.*

quod me monuit Ill. Scaliger. Tertull. de Idol. *Voluptati deſervientia praetoria.* ad Scapul. cap. III. & paſſim apud I. C. Gloſſae: *Praetoria, domunculae in navi.* WOUWEREN. *Sacrarium* in aedibus ſuis agnoſcit Auſon. Ephem. Puto idem eſſe. Cicer. Fam. libro XIII. epiſt. 2. BARTH. Lege *in praetorio.* TILEBOM. Sic veteres plerique omnes, ex quo fecerunt, *in praeterito.* Sed ſcribendum eſt junctim *inprecario*, eſt enim adverbium ab *in* & *precario*, in quo *in* adjectum auget ſenſum, & attollit, ſicut ſit in aliis. Vult, multis precibus oraſſe atrienſem. Cicero ſic uſus eſt ſimplici in Verrina V. cap. 23. his verbis: *Quo tempore in tanta inopia navium, tantaque calamitate provinciae, etiamſi precario eſſent rogandi, tamen ab his impetraretur. Precario rogare* Ciceronis, eſt Noſtri *imprecario deprecari.* SCHEFF. Manet adhuc corruptus hic locus, neque placet amplius illud *imprecario deprecantem*, tanquam revera ingratum, nec genio noſtri ſatis aptum. MS. habet *mirantem* non *numerantem.* At quomodo miretur aureos diſpenſator? An ſcribendum *aurea. Smirantem*, id eſt, *aurea ſigna mirantem?* Signa certe, eaque aurea, convenirent precario, ſi precarium eſt orarium, ſeu ſacrarium, ut Barthius volebat. Cur autem miretur & illa, quae familiaris & domeſticus pridem poterat, & ſaepius, vidiſſe? Dicas ergo, *numerabat aureos* ſervandum. Verum eſt & hic nonnulla difficultas. Cur enim numerat in precario vel ſacrario? Cur aureos numerat, & non quamlibet aliam pecuniam? An erogabat ſolos aureos in quotidianos ſumptus familiae? Quid ergo? Videtur mihi noſter ſcripſiſſe *taureas minatur*, idque homines imperitos, cum, quid eſſent taureae, neſcirent, legerentque diſpenſatorem, vertiſſe in aureos, utque verbum conveniret nomini pro *minatur*, feciſſe *numeratur.* Quae conjectura ſi eſt vera, retinendum erit *in praetorio*, intelligenduſque locus, ubi privatim quoque ac domi jus dicebatur familiae delinquenti vel litiganti. Habuiſſe enim inſtar fori veteres domi ſuae, qui familiam alebant numeroſam, cum ex aliis, tum ex ipſo noſtro certum eſt. Caeterum *taurea* quid ſit, oſtenſum pridem nobis eſt in Notis ad Mauritium, & copioſius in de Re Vehiculari lib. I. cap. 14. IDEM. Locum vitioſum eſſe dudum videre eruditi, unde edidere *in praetorio.* Nob. Heinſius emendat *in primore atrio.* Aulus Gellius lib. XXVI. cap. V. *Animadverti enim, quoſdam haudquaquam indoctos viros opinari, veſtibulum eſſe partem domus primorem, quum vulgus atrium vocat.* Conſtat ex Catone, priſcos pecunias & caetera pretioſiora in atriis ſervaſſe, iiſque praepoſuiſſe ſervos ex atrienſibus honoratiores. Olim legendum hariolabar *in cellario.* Notum enim eſt cum ex Donato, tum ex aliis, *cella* & *cellarium* dici. Paulo ante & Arbiter hoc capite. *Nos jam ad triclinium perveneramus, in cujus parte prima* (hoc eſt *cella*, *cellario*) *procurator rationes accipiebat.* BOSCH. Sic conſtanter ſcripti, ſed mendoſe omnino: omiſſae videlicet à ſupino librario literae complures, quod& alibi haud infrequenter factum. Scribe, *in primore atrio.* Inſolens hoc illa tempeſtate, quamquam Servius ad Maronem obſervat, ab antiquis pecuniam in atrio domus aſſervari ſuiſſe ſolitam: Gellius ait lib. XVI. cap. 5. *Veſtibulum partem domus primorem eſſe, quam vulgus vocat atrium.* Vide Feſtum in *Atrio.* Huc alluſiſſe Symmachus poteſt videri lib. IV. Ep. 46. *Eos in primore congreſſu penetrali familiaritate dignare.* HEINS. Licet ita omnes Codices, corrupta tamen haec eſt ſcriptura: forte autem legendum erit *imperatorio*, nempe ſervo, id eſt, villico, qui fundo familiaeque ruſticae praeponitur: cuique ejus committitur magiſterium, praefectura, & imperium. Ita enim loqui mihi fas ſit, cum hic operas à caeteris exigeret, & negligentes puniret. In quam rem videndi Cato, Columella, & Pignorius de Servis. Non autem praeter rem hic dicitur villico diſpenſator aureos numerare, cum ad illum pertineat procurare, quae ad tuitionem familiae emi pararique oportet. Imo forte rectius, *in pec. erario*, id eſt, *in peculiari aerario*, niſi ſcripſerit, *in priv. aerario*, ut ſit, *in privato aerario.* Eſt quidem aerarium proprie locus, in quo pecunia publica reponitur, ſed Trimalchionem privatum aerarium conſtituiſſe, non eſt mirum, qui omnia ſua ad inſtar reipublicae ordinabat, ut ex iis liquet, quae infra de actore referentur. GOES. *In precario* tuentur Marcil. ad Sueton. Tit. VIII. & Barth. ad Claudian. IV. conſ. Honor. verſ. 3. ad Statii vero lib. IV. 761. conjicit *protbyrio.* Sed ſine dubio vox corrupta. Neque *praetorio* hic locus, nec exempla à Wouwerio adducta huc faciunt, ibi enim *praetoria* villas magnificas notant. Non diſplicet Heinſii correctio, *in primore atrio*, certe aliquam vocem per compendium ſcriptam *atrio* praeceſſiſſe mihi perſuaſum eſt. Nam caeterae emendationes vix unius aſſis ſunt, & Schefferi, *inprecario*, ſibilum potius, quam applauſum, meretur. Pro *numerantem*, *mirantem* habet codex Tragurienſis. Et mox, *ut ſervo remitteret poenam.* BURM.

poenam. Superbus ille ſuſtulit vultum, &, [a] Non tam jactura me movet, inquit, quam negligentia nequiſſimi ſervi. Veſtimenta mea accubitoria perdidit,

[a] DISPENSATOR.

Servo remitteret poenam] Proprie locutus eſt. Apud Naſonem amatoria arte lib. II. verſ. 291.

Si poenam ſervo, ſi vincula dura remittis,
Quod facturus eras, debeat illa tibi. HEINS.

Superbus ille ſuſtulit vultum] Quid ſi legas: *Superbum?* ſic ſupra dixerat cap. XVII. *retexit ſuperbum pallio caput.* DOUZA F. Αἴρειν ὀφρῦς ſignum animi contemnentis. Diphilus apud Athen. Petron. poſtea: *Supercilium altius tulit.* Ut ὄγκον αἴρειν apud Sophocl. in Aiac. Flag. & Plat. in Leg. ſic ὀφρῦν αὐχεῖν apud Iſidor. Peluſiot. Epiſt. 224. Legendus D. Hieronymus apud Jo. Sarisberienſ. Epiſt. 184. Sic in Epiſtol. Aug. ad Q. Horat. *Neque enim ſi tu ſuperbus amicitiam noſtram ſpreveris, ideo nos quoque* ἀνθυπερηφανοῦμεν. Grammatici Graeci dicunt φρυάσσεσθαι, ἐπεγείρεσθαι, μεγαλοφρονεῖν, ἐπαίρεσθαι, γαυριᾶν, ὀχθῆται. *Audacem* Latini vocant; ut interpretatur Scaliger ad Catull. *Nunc audax cave ſis. Praecipit*, inquit, μὴ μέγα φρονεῖν. Μέγα φρονεῖν hac acceptione apud Apollon. Rhod. princip. lib. II. Appoſite autem Petronius. Apud Medicos Latinos muſculus efferens oculos dicitur *ſuperbus*. BOURDEL. Mallem, *ſuperbum*. Encolpius ſupra cap. XVII. Sic cap. XV. *Convertit ille ſolutum gaudio vultum.* cap. LXXII. *Sed iratum commovens caput.* & paulo poſt: *Interdum concinnabat ſpoliatum crinibus vultum.* BOSCH. Forte, *ſuperbius*. *Subducto procedere vultu* Propertio II. VIII. 13. faſtum deſignat. *Tollere ſupercilium* pari modo dicebant. Noſter infra cap. XCI. *Poſtquam ſe amari ſenſit, ſupercilium altius ſuſtulit.* Et cap. XLIII. *& quod illius mentem ſuſtulit, haereditatem accepit.* Cicero in Piſonem, cap. VI. *Altero ad frontem ſublato, altero ad mentum depreſſo ſupercilio.* *Subducere ſupercilium* eodem modo dicebant. Hinc *ſubducti ſupercilii carptores* Laevio apud Gellium lib. XIX. 7. Lucianus in bis accuſato. τὰς ὀφρῦς ἐπάρας καὶ μεγαλοφρονήσας, ἐμοῦ μὲν ἠμέλησε, μᾶλλον ἢ τέλεον ἴσασιν. Et in Timone deſcribit philoſophum neſcio quem ἐκπεπτακότα τὸν πώγωνα καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείναντα. Catullus carm. LXVII. 45.

Praeterea addebat quemdam, quem dicere nolo
Nomine, ne tollat rubra ſupercilia. HEINS.

Quamvis Pet. Victorius VIII. Variarum, capite I. *ſupercilia tollere* ſignum hominis triſtis & ſeveri eſſe exiſtimet, atque id ipſum Diphili Comici auctoritate probet, cenſet tamen in illis Catulli verſibus hominis irati notam eſſe. GOES. Accedo Douzae legenti *ſuperbum*. Ovidius VI. Met. 169.

Conſtitit, atque oculos circumtulit alta ſuperbos.

Ariſtoph. Acharn. vs. 1068.

Καὶ μὴν ὁδί τις ἔξει ὀφρῦς ἀνεσπακὼς
ὥσπερ τι δεινὸν ἀγγελῶν ἐπείγεται.

Ubi Scholiaſt. ἐσκυθρωπακώς. Menand. Fragm. LIII.

Ὀφρῦν δὲ μείζω τῆς τύχης ἐπηρκότα.

ubi plura, ut & Fragm. LIV. BURM.

Non tam jactura me movet] Catull. carm. XII.

Quod me non movet aeſtimatione,
Verum eſt mnemoſynum mei ſodalis. WOUWEREN.

Sic auctor liberi carminis. carm. LV.

Nec movet amiſſi tam me jactura, pudorque,
Quam praebent juſtos altera tela metus.

Et infra cap. CXVII. *Nec illum jactura moveri, ſed deſtitutum miniſterio non agnoſcere dignitatem ſuam.* SCIOPP.

Veſtimenta mea cubitoria] Caenatoria veſtis. Romanis enim alia veſtis domeſtica, alia forenſis; inter domeſticas caenatoria, quam non fas videre publicam lucem. GLOSS. Lege, *accubitoria*. Martial. in Apophoretis, Epigr. 123. cui lemma, *Coenatoria:*

Nec fora ſunt nobis, nec ſunt vadimonia nota:
Hoc opus eſt, pictis accubuiſſe thoris.

Lipſ. Saturnal. lib. I. cap. 2. At Petron. *cubitoria* voluit, ut Plaut. Aſin. & identidem, *cubare* pro *accubare*. *Cubitoria veſtimenta*, ut *caenatoriae veſtes*, Capitolino in Maximin. *triclinaria*. Theod. Marcilius ad Perſ. Sat. I. Εὐναῖα Homer. Pollux. Legendum autem *cubitoria* alii monuerunt & nos in libello, quem promittimus, de varia ſupellectile accubantium. BOURDEL. Vide Bayſium de Re veſtiaria. ERHARD. Omnia ad faſtum & ſuperbiam herilem compoſita. Primo, quod jactat veſtimenta ſua *accubitoria* (nam ita legendum) quaſi frequens conviva: deinde, ea ſibi donata, & quidem à cliente quodam, tamquam longe plures haberet clientelae ſuae obnoxios: tum ea veſtimenta Tyria fuiſſe, & quidem ſine dubio, quaſi convenientem ſibi hunc colorem, utcumque pretioſiſſimum. Sic ille glorioſus apud Martialem lib. IV. Ep. 61.

—— *Millibus decem dixti*
Emptas lacernas munus eſſe Pompillae.

Singula excutiamus. Habebant Romani veteres *veſtimenta forenſia*, ſive togam: habebant *coenatoria*, ut ab aliis vocantur, quae noſtro ſunt *accubitoria*, ſyntheſin puta, aut pallium, aut laenam, promiſcue ſcriptoribus priſcis dicta, cum nihil differant: an diſtent ab ea, quam *veſtem dome-*

Digitized by Google

didit, quae mihi natali meo cliens quidam donaverat, Tyria ſine dubio,

domeſticam appellabant quidam, nunc non diſputamus. Hanc in una eademque coena homines lauti & delicati variabant, nonnulli plus vice ſimplici. Talis apud Martialem Zoïlus, cui ille lib. v. epig. 80.

Et mutata tibi eſt ſynthesis undecies.

Caeterum ex hoc loco videtur liquere, ſyntheſinatos etiam adiiſſe balnea antiquos ante coenam, ac proinde ſyntheſin, ſive veſtem accubitoriam nihil differre à *veſte balneari*, cujus Lampridius in Alexandro Severo meminit. *Balneari veſte ad palatium revertens.* Quam *lacernam coccineam* eſſe, mox diſertim deſignat. Idem ibidem veſtes domeſticas à balnearibus diverſas facit, nec meminit *caenatoriarum*, ut ſub balnearibus eas videatur complexus. Et certe Trimalchio recta è balneo defertur in coenam. Nec à togatis, nec à calceatis adiri ſolitas balneas, è Ciceronis Oratione pro Caelio fit manifeſtum. Caeterum, quod contendit doctiſſimus Raderus ad Martialis librum XIV. Ep. I. ſyntheſibus tantum ſenatores equiteſque Romanos uſos, id hoc Petronii loco ſatis ac ſuper refellitur, de diſpenſatore ſervo ſyntheſinato. Male audiebat Nero apud Suetonium cap. LI. quod ſyntheſinatus prodiret in publicum, cum togatus debuiſſet. Notatur & Cornelius Fronto orator apud Dionem in Hadriano, lib. LXIX. pag. 796. quod in ſyntheſi tribunal adiiſſet. Ubi ſyntheſin τολὴν δειπνῖτιδα appellat. Caeterum, coloris non unius fuiſſe ſyntheſes vel inde evincas, quod quemadmodum Tyriam hic habes, ſic praſinam memoret Martialis lib. x. epig. 29.

De noſtra praſina ſynthesis empta toga.

Tyriam lacernam in homine libertino Juvenalis perſtringit. Illud etiam hinc liquet, Neronianis temporibus uſu Tyriae veſtis non interdictum fuiſſe, nec obſervatas leges eam in rem à Divo Julio Caeſare & Auguſto latas. Suetonius Neron. cap. XXXII. tradit, *vetita purpura matronam cultam, ſpectaculis detractam* Neronis juſſu. Unde colligas & ab illo hac de re latam legem. Quod ſi ſic res ſe habet, ante latam hanc à Nerone legem Petronii Satyrica fuiſſe ſcripta oportet. Mitius certe benigniuſque Tiberius apud Dionem lib. LVII. qui, ne quis vetita uteretur purpura in ſpectaculis, ipſe lacernam pullam ſumebat. Quo effecit, ut & alii hoc ſequerentur exemplum. Sed verius eſt, iſtas leges de veſte Tyria dibapha eſſe intelligendas, & locum Petronii de veſte Tyria, ſemel tincta, capi oportere. Sic apud Naſonem arte amatoria lib. II. verſ. 297. meretricibus datur veſtis Tyria:

Sive erit in Tyriis, Tyrios laudabis amictus.

cum tamen lib. III. verſ. 169. dibapham excludat.

---- Nos vos ſegmenta requiro,
Nec quae bis Tyrio murice lana rubes.

Ut quidem is locus caſtigandus eſt ex membranis. Adde quod Tyriae veſtis notio late patebat, cum in Tyriis coloribus alius alio longe pretioſior eſſet. Vide Ferrarium de re veſtiaria. Confirmat praeterea hic Petronii locus, quod ab aliis jam proditum eſt, ingenuos à ſervis veſtitus forma & genere non diſcrepaſſe, niſi ſola toga. Qua de re Appianus Alexandrinus gravem alicubi querelam inſtituit. Porro Juſto Lipſio, viro clariſſimo, lib. I. cap. II. Saturnalium jam viſum quoque reponi in hoc Arbitri loco debere, *veſtimenta accubitoria*, ſerius deprehendi. Sed, quod idem emendat, *haud ſemel lota*, ut de veſtimentis dibaphis intelligatur, in eo aberravit à ſcopo. Voluit enim Arbiter, à fullone jam ſemel lota. Sic apud Martialem cave aliter interpreteris illa lib. x. Ep. II. quem locum Raderus, Gruterus, Scriverius perperam alio detorquent:

Donavit tamen, inquis, amico millia quinque,
Et lotam ut multum terque quaterque togam.

Quo & illud Propertii trahebam lib. IV. Elegia IX.

Imperat & lotas iterum mutare lacernas,
Terque meum tetigit ſulphuris igne caput.

Perperam, *totas lacernas* ſcripti editique nunc paſſim exhibent. Fullones enim dealbandis veſtibus ſulfur aeque ac cretam adhibuiſſe certum eſt. Vide Oct. Ferrarium de re veſtiaria partis ſecundae lib. IV. cap. XIII. Titinnius apud Nonium: *Terra haec eſt, non aqua, ubi tu ſolitus argutarier pedibus, cretam dum compeſcis, veſtimentaque lavas.* *Abluere veſtem*, dixit Plinius Hiſt. Nat. lib. XXXV. cap. XVII. *Ergo ordo hic eſt, primum abluitur veſtis ſarda* (quae cretae ſpecies) *dein ſulfure ſuffitur, mox deſquamatur cimolia, quae eſt coloris veri.* Sed & veſtimenta recens contexta, & ipſa lana ante texturam lavabatur. Hinc habes apud Martialem lib. IV. epig. 28.

Et lotam tepido togam Galaeſo.

Sed uſus cretae ſulphuriſque ad candorem conciliandum togis tuniciſque, quod albae eſſent ut plurimum, adhiberi ſolitus. In veſtitu diverſi coloris lotio à fullonibus locum habuiſſe vix videtur. HEINS. *Cubitoria* Leid. & Tragur.

Natali meo] Martial. lib. VIII. epig. 64.

Ut

Digitized by Google

bio, ſed jam ſemel lota. Quidquid ergo eſt, dono vobis eum.

XXXI. [a] Obligati tam grandi beneficio, quum intraſſemus triclinium, occurrit nobis ille idem ſervus, pro quo rogaveramus, & ſpiſſiſſima baſia ſtupentibus impegit, gratias agens humanitati noſtrae. Ad ſummam,

[a] ENCOLPIUS.

Ut peſcos, Clyte, munus, exigoſque,
Uno naſceris octies in anno.
Et ſolas puto, treſve, quatuorve
Non natalitias habes Kalendas. PITH. Antique dictum, pro quo neoterici natalis dies, ut apud Juvenal. Sat. XII. I. Tangit diſcrimen Servius ad Virgil. Ecl. III. 76. Donat. ad Terent. Phorm. Act. I. ſc. I. BOURDEL. Vid. quae diximus ad Sueton. Tiber. LIII. ubi falſam hanc Grammaticorum obſervationem docuimus, & ipſe Servius ad Virgil. XI. Aen. 641. profert *natalem diem* ex Plauto. BURM.

Cliens] *Donaverat cliens quidem* Leidens.

Tyria] Pro veſte tricliniari molliore, & coloris exquiſiti. In dibapha enim purpura, & coccinis, aut hyacinthinis diſcumbebant. GLOSS. Veſtis triclinaris mollior & coloris exquiſiti argumentum eſt ſolutorum morum. Satis conſtat, ea aetate, qui elegantiores videri volebant, coenatoria & univerſam veſtem tricliniarem ſplendiſſimam habuiſſe. In dibapha igitur purpura, & in coccinis, aut hyacinthinis diſcumbebant. Caſaub. Comm. in Perſium Sat. I. ERHARD.

Sine dubio] Portius Latr. *Athenienſibus urbi ſine dubio doctiſſimae.* BARTH.

Sed jam ſemel lota] Alii, *ſed tantum ſemel*, nempe non dibapha. TORNAES. Quaſi tanti non aeſtimet ac ſi dibapha; ideo facilius culpae ignoſci. ea mens ſcriptoris. *ſemel lota*, ut notet dibapham non eſſe, de qua Virgil. Culice.

Si non Aſſyrio fuerint bis tincta colore.

Plin. lib. IX. cap. XXXIX. WOUWEREN. Lege *ſed haud ſemel lota*, ut dibapha ſignificet. Lipſ. Saturn. lib. I. cap. 2. Ita ille mutat. Contra Petronianus iſte nugo vult, Tyria quidem eſſe, non tamen dibapha. Et intellige, *ſed jam ſemel*, id eſt, *ſed tamen*, ut L. Senec. cap. 6. *Intelligo, Lucili, non emendari me tantum, ſed transfigurari. Nec hoc promitto jam, aut ſpero, nihil in me ſupereſſe, quod mutandum ſit*, &c. pro, *nec hoc promitto tamen*; &c. Extenuat diſpenſator iſte rem civiliter. itaque & ſequitur, *Quicquid ergo eſt, dono vobis.* Marcilius ad Perſ. Satyr. I. *Sed jam ſemel lota*, id eſt, non bis tincta murice, ſeu purpura. Barthius exploſa Lipſiana emendatione ad Claud. num. 1958. ERHARD. Recte Heinſius explicat. Lamprid. Elagab. 26. *linteamentum lotum numquam attigit, mendicos dicens, qui linteis lotis uterentur.* Horat. II. Sat. IV. 84.

Et Tyrias dare circum illota toralia veſtes.

Pontanus ad Macrob. VI. Saturn. cap. I. legit *Tyria ſine eluvie, ſed jam ſemel lota.* Et interpretatur Tyria pura, nec ſordidata, infeliciter mehercule! Nam praeterquam quod viri docti demonſtrarint, illud *ſine dubio* genium Petronianum redolere, hoc addit diſpenſator, ut venditaret luxuriam ſuam: veſtimenta enim ſua eſſe vera Tyria, ex ſucco conchae marinae tincta, non vero fuiſſe colore quodam, qui Tyriam purpuram mentiebatur, infecta: nam cum diverſae eſſent ſpecies purpurae, praeſtantiſſima erat Tyria ardenti ſimilis mari, minoris pretii erat Amethyſtini, & viliſſima conchylii coloris. Vide Plin. XXI. 8. Conchylii vero adhuc tres erant ſpecies, vide eumdem lib. IX. cap. 36. his dilutioris coloris purpuris lotium admiſcebant, poſtea vero omnis Tyria purpura evanuit & perdita eſt, & conchyliatae cum Tyriis confuſae: ut ex codice Juſtianeo multis locis patet. Talem togam *recentem* vocat Perſius I. Sat. 16. ubi vide Pſeudo Cornutum & Marcilium. Temere ergo tentavit hunc locum vir doctiſſimus Marklandus, ad Stat. III. Sylv. II. 23. qui legit, *Tyria ſane dibapha*; quum *ſine dubio* ſit Petronianum. vid. cap. XXVI. & paullo ante hoc ipſo capite; quod addit, quia ſolebat, ut dixi, color Tyrius adulterari; & hinc faſtidioſe addit, *ſed iam ſemel lota*; quaſi ideo minoris curaret, nec iactura illa moveretur. BURM.

Quidquid ergo eſt] Ita legendum puto. Veteres *quid ergo eſt?* Pith. PATISSON. *quid ergo eſt;* & Tragur. Vide ſupra ad cap. IV.

Dono vobis eum] Ita Tragurianus, ſed ſcribo, *reum.* Quod certe diſpenſatoris arrogantiae congruum. HEINS. Vid. Gronov. III. Obſ. 23.

Pro quo rogaveramus] Latine hoc dici, contra Scioppium oſtendit Schefferus ad Phaedr. lib. III. fab. 2. ita & *orare* Juſtin. XI. cap. 4. *Nec jam pro civibus ſe, qui tam pauci remanſerint, orare, ſed pro innoxio patriae ſolo, & urbe.* BURM.

Spiſſiſſima baſia] Creberrima oſcula. GLOSS.

Impegit] Ita *pangere & impingere ſuavium* Plaut. Curcu. I. I. S. 6. male qui mutant. BOURD.

Ad ſummam] Συλλήβδην. Vitruv. lib. VII. *Ad ſummam, mors ejus ut parricidii damnati varie narratur.* BARTH. πρὸς τὸ πέρας. BOURDEL. Et haec Petronianae locutionis formula. cap. XXXVII.

Digitized by Google

ſummam; *b* ſtatim ſcietis, ait, cui dederitis beneficium. Vinum dominicum miniſtratoris gratia eſt. *c* Tandem ergo diſcubuimus, pueris Alexan-

b SERVUS. *c* ENCOLPIUS.

Ad ſummam, mero meredie ſi dixerit illi tenebras eſſe, credet. cap. CXXXIV. *Ad ſummam, qualem putas eſſe, qui de Circes toro ſine voluptate ſurrexit.* Et cap. CXL. *Ad ſummam relinquere ſe pueros in domo Eumolpi.* Ubi *ad ſummum* male quidam edunt, & ita ſaepe alibi. ut variatur apud Juvenal. III. Sat. 79. vid. & Cicer. XIV. ad Att. I. Vitruv. I. 9. & paſſim. Sic & Seneca Apocolynth. *Ad ſummam tria verba cito dicat, & ſervum me ducat.* Plinius in epiſtolis, *in ſumma* ſaepe utitur: ſed lib. II. Epiſt. XI. codex Mediceus, quem Heinſius vidit, habet *in ſummam*, & ita aliquot aliis locis. Vide infra ad cap. XXXVI. BURM.

Vinum dominicum miniſtratoris gratia eſt] Inſcriptio Romana apud Velſerum in Monument. Auguſtae;

----- Merum profundite
Nigrum Falernum, aut Setinum, aut Caecubum,
Vivo ac volenti de apotheca dominica. ERHARD. Suum officium & qualitati cuique beneficium eſt. Gratia miniſtratoris vinum dominicum eſt. Aliud enim convivarum, aliud domini vinum. Hoc Romani e Perſico faſtu. Herodot. lib. I. Apud Athen. cap. 6. lib. IV. Συμπίνουσι μετ' αὐτῷ (τοῦ βασιλέως) οὐ τὸν αὐτὸν οἶνον κἀκεῖνοι (οἱ συμπόται.) BOURDEL. Elegans & verum proverbium, unde liquet, non omnibus convivis dari ſolitum unum idemque cum convivatore vinum. Superbi enim illi Trimalchiones aliud ſibi, aliud convivis, praeſertim tenuioribus, vinum miniſtrari curabant, quod *Libertinum* vocabatur. Veterem querelam habes in Satyra Juvenalis V. Meminit & Plinius in epiſtolis lib. II. De Malchionis convivio audi Martialem lib. III. ep. 82.

Ligurumque nobis ſaxa cum miniſtrentur,
Vel cocta fumis muſta Maſſilianis,
Opimianum morionibus nectar
Cryſtalliniſque myrrhiniſque propinat. HEINS.

Egregie Heinſius haec illuſtravit. Martial. IV. 86.

Nos bibimus vitro, tu myrrha, Pontice: quare
Prodat perſpicuus ne duo vina calix.

Et eo alludit lib. VI. Ep. II.

Quod non ſit Pylades hoc tempore, non ſit Oreſtes,
Miraris? Pylades, Marce, bibebat idem.
Nec melior panis, turduſve dabatur Oreſti,
Sed par, atque eadem, coena duobus erat.

vide & libro X. Ep. 49. unde & cibos dominicos, & panem fuiſſe alium convivis patet. Ita Suetonius narrat, Caeſarem *piſtorem alium, quam ſibi, convivis panem ſubjicientem compedibus vinxiſſe;* in vita ejus cap. XLVIII. ne ſcilicet avaritiae & ſuperbiae accuſaretur, quum nequam illi piſtores inde compendium facerent. De Hadriano narrat Spartianus, *illum ad deprehendendas obſonatorum fraudes ſaepe ſibi fercula ab aliis, etiam ultimis menſis, juſſiſſe apponi*, cap. XVII. & hinc apparet, recte ſupra cap. XXVIII. retineri vulgatam lectionem, *hoc ſuum propinaſſe.* Nam in eo humanitas erat ſita, ſi propinaret idem vinum. Ita & Anacreon ode IX.

Πιεῖν δέ μοι δίδωσι
Τὸν οἶνον, ὃν προπίνει.

ubi vide quae de Graecis & Orientis populis notat Barnelius. BURM.

Miniſtratoris gratia eſt] Hinc apparet, ſervum hunc, qui modo capſarius in balneo fuerat diſpenſatoris, in coena fuiſſe pincernam & pocillatorem, qui ita poterat diſpenſare vinum dominicum pro lubitu. Proprie autem *miniſtrare* & *miniſtratores* de ſervis ad cyathos uſurpatur. Juſtin. XII. 14. *Ad occupandum regem Caſſandrum filium dato veneno ſubornat, qui cum fratribus Philippo & Jolla miniſtrare regi ſolebat.* Lapis vetus apud Sponium in Miſcell. Erudit. Antiq. p. 213.

D. M.
ZOSIMO CAESARIS
VERNAE
MINISTRATORI

Ubi recte ex hoc Petronii & altero Senecae id adnotavit vir eruditus. Neque Begerus (qui, dum vivebat, hoc ſibi negotium datum credebat, ut omnes arroderet, & quem opportuna mors noſtrae indignationi ſubtraxit: oſtendiſſemus enim illi, quam non impune ſummi Graevii manibus inſultaſſet, homo vix inter mediaſtinos eruditorum numerandus) in Spicilegio ſuo antiquitatis p. 112. obloqui debebat. Nam in locis ab eo adductis non agitur de ſervis, ſed de liberis miniſterium ſuum exhibentibus, quo ſenſu *miniſtratores* dici poſſe non negamus; ſed proprie dictos *miniſtratores*, qui pocula miſcebant, extra controverſiam eſt, & ita ſaepius in lapidibus veteribus. Conſule indicem Gruteri. Et ita infra cap. XCII. Gitonem vocat Ganymedem, miniſtratorem, Eumolpus. & hinc in Inſcriptione apud Fabrettum cap. IV. p. 257. *Decurio miniſtratorum* legitur; & ita praeter alias miniſterii partes διακονεῖν apud Lucam VIII. 3. Hammondus hoc ſignificare docuit, cui ignoratione hujus proprietatis obloquitur Clericus.

quentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. Ac

Neronis principis inventum eſt, decoquere aquam, vitroque demiſſam in nives refrigerare. quem ſub perſona Trimalcionis ſatyrice irridet Petronius. Savaro ad Sidon. lib. II. Epiſt. 2. And. Baccius de Vinor. hiſtor. lib. VI. Rader. ad Martial. lib. XIV. ep. 107. & 108. In uſu lavatio fuit olim, & jam eſt: etſi diverſo atque alio ritu. Nos ante menſam lavamus, ſed tantummodo manus: antiqui (ni quidem in balneis fuiſſent, tunc enim non lavabant) in ipſo quoque convivio, atque etiam pedes. Putean. in Genial. ſermon. Utriuſque lotionis exempla in ſacris. Videndus Petr. Ciacconius in lib. de Triclinio, & Fulv. Urſinus in Notis ad eumdem lib. Veratius in Pontificali; *Cum jam manus pranſores lavarent.* Phariſaei manus ſuas lavabant ad cubitum uſque, quod Marc. cap. VII. ver. 3. vocat, πυγμῇ & Theophraſtus exponit, ἄχρι τοῦ ἀγκῶνος, quam expoſitionem rejicit Beza, uſque ſummo ſtudio affectatas fuiſſe iſtas ablutiones à Judaeis, ut facere ſolent, qui manum manui affricant, & pugnum inſerunt alterius palmae, cui adſentitur Syrus Interpres, qui πυγμῇ vertit דבטילאית *dabbetilaith*, id eſt, ſedulo & accurate. Munſterus Annotat. in Deuteron. cap. VIII. ex Hebraeo Centum Benedictionum libro; *Tradunt manus primum abluendas & tergendas, alioqui panis, qui comeditur, immundus judicatur.* Et mox: *Fundenda eſt aqua tribus vicibus ſuper manus; in prima fuſione ſunt digiti ſurſum levandi, in poſterioribus demittendi ſunt, manus ſimul lavandae, non una poſt alteram. denique opus eſt, ut in ablutione manuum ſiniſtra tamquam famula ſubſerviat dextrae.* Nec ſolum ante promulſidem & antecaenium, ſed etiam per ſingulos miſſus abluebant manus. Lipſ. Saturn. lib. II. cap. I. Savaro Not. ad Sidon. lib. I. ep. II. ERHARD. Aquae nivatae inventio ſub Nerone, ut licet colligere ex Senec. Natur. Quaeſt. cap. 13. lib. IV. *Unguentarios Lacedaemonii urbe expulere, & propere cedere ſuis finibus juſſerunt; quia oleum diſperderent. Quid illi feciſſent reperiendae nivis officinis?* &c. BOURDEL. Sic & aquam nivatam potabant refrigerandi cauſſa. HEINS.

Inſequentibus ad pedes] Joh. Sariſber. ex antiquo, ut videtur, ſcriptore: *Recumbentis pedes calamiſtratus comatulus excipit, nitorem invidens meretrici, hiſtrioni habitum, cultum procis, virginibus ornatum, triumphalem quoque principibus apparatum: & in aliorum conſpectu pedes, &, ne plus dicam, teneris manibus tibias tractat.* PITH. Veteres accubituri manus pedeſque lavabant. Fab. Pictor. *Aquam manibus pedibuſque dato.* utrumque hic factum Petronius innuit. nam *pedibus* & *ad pedes*, ut *manibus*, & *ad manus*, *aquam dare* dicebant veteres. WOUWER. Vetuſtiſſimus mos ante epulas pedum lotio. Geneſ. 43. BARTH. Scilicet pueris aquam in pedes infundentibus. Sic enim & ſupra loquitur; *Aquam popoſcit ad manus*, ſcilicet infundendam. Caper de Verb. dubiis. ERHARD. Non ad lavandos pedes, ſed ut diſcumbentibus ad pedes ſtarent, & cyathos miniſtrarent, ut recte Heinſius; jungenda, *pueris ad pedes inſequentibus.*

Paronychia] Reduviae unguium. Item pedum vel aurium ſordes. GLOSS. Malim ſcribere, *paronichia.* PUTEAN. Alii *paronychia*, ſordes unguibus adhaereſcentes, non ſubluviem, aut reduvias. TORNAES. Gloſſarium, Παρωνυχία, *reduviae.* vide Feſt. WOUWEREN. Παρωνυχία. Paul. Aegineta lib. III. ἡ παρωνυχία ἀπόστημά τι ἐστὶ παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ ὄνυχος συνιστάμενον. Balbus Catholico; *Pedora, pedum vel aurium ſordes.* vide Hen. Stephanum in Theſaur. Linguae Graecae pag. 1345. tom. II. Hujus miniſterii exempla in antiquis monimentis apud Janum Boiſſardum in libb. Antiquit. Roman. expreſſa. ERHARD. Gloſſae Labbei: παρωνυχία. *Reduvia*, παρωνυχίς *Reduvia* παρωνυχία. Feſtus: *Reduviam quidam, aliique reluvium appellant, cum circa ungues cutis ſe reſolvit, quia luere eſt ſolvere.* Videtur in proverbium abiiſſe, *curare reduviam*, pro re minimi momenti curare. Cicero pro Roſcio Amerino: *Intelligo, me ante tempus, judices, haec ſcrutari, & propemodum errare, qui cum capiti Sex. Roſcii mederi debeam, reduviam curem.* *Memineris reduviarum*, Plinius non ſemel. Pro reliquiis eſcae crocodili dentibus inhaerentis eſt apud Solinum de Trochilo. Caeterum, hiatus erat hic in Codice Traguriano, *inſequentibus ad ped. . . . ad paronychia.* Sed codex Scaligeri, aliique è ſcriptis, *ad pedes & paronychia.* Forte, *ad pedum curam*, vel *ad pedes curandos.* Niſi *ad pedes* dictum volumus, ut *puer ad cyathos.* quod verum puto. Caeterum, hoc è loco colligamus licet, veteres accubuiſſe nudis pedibus. Infra: *Tentavi aſſurgere, & nudos pedes in terram deferre.* Et poſtea: *Et nudis conſurrexit pedibus.* Soleas enim inter coenandum ſervis dabant aſſervandas. Apud Horatium coena Naſidieni, *Et ſoleas poſcit*, ſurrecturus ex accubitorio. HEINS. Unde erroris manifeſti convincitur Salmaſius, qui ad Tertullianum de Pallio p. 357. ſcripſit, *Romanos ad menſam accubituros ſoleas, depoſitis calceis, ſumpſiſſe.* Diverſum enim conſtat ex eo, quod infra dicitur, cap. LXV. *tentavi aſſurgere, & nudos*

Ac ne in hoc quidem tam moleſto tacebaut officio, ſed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia cantaret. Itaque potionem popoſci: paratiſſimus puer non minus me acido cantico excepit: & quis-

pedes in terram deferre. Et cap. LXXII. *vero vero, inquit Habinnas, de una die duas facere nihil malo, nudiſque conſurrexit pedibus.* Et Martialis illud lib. III. Ep. 50.

Depoſui ſoleas, affertur protinus ingens
Inter lactucas oxygarumque liber.

Ubi videndus eſt Rameſius, & interpretes ad illud Horatii: *& ſoleas poſcit.* GOES. Egregie Heinſius. Unde patet, hos ſervos ad pedes, detractis calceis purgare ſolitos unguium ſordes ingenti ſubtilitate, id eſt, dexteritate & peritia, ut ſupra cap. XVII. *monſtrata ſubtilitate.* & Plin. XXXI. 3. *certior ſubtilitas inter pares meliorem eſſe, quae calefiat refrigereturque celerius.* Celſ. I. cap. I. *ſubtilior medicinae ratio.* Apud Columell. praef. lib. I. vulgo legitur; *Ego quum magnitudinem totius rei, quaſi quandam vaſtitatem corporis, aut partium ejus, velut ſingulorum membrorum ſubtilitatem diſpicio,* quod a librario profectum haud reor. Sed *ſubtilitatem* interpretor ſubtilem ejus inſpectionem, & examen; ut dixit lib. IV. 24. *nos ſubtiliter illa diſpicimus.* & lib. III. 6. *adhibenda ratio ſubtilior.* *Diſpicere* vero mox iterum & lib. III. 3. & IV. 27. & aliter ita uti ſolet. *Leniter* dixit Horatius, quod Noſter ſubtiliter, lib. I. Ep. VII. 51.

Cultello proprios purgantem leniter ungues.

vid. Ferrar. I. Elect. c. 7. de voce παρωνυχία vero Foeſ. Oeconom. Hippocratis. Leid. & Tornaeſ. habent *paronicia.* Sed Plinius lib. XXVIII. I. & alibi *paronychia.* in Tragur. *ad paronychia.* BURM.

Ac ne in hoc quidem tam moleſto tacebant officio, ſed obiter cantabant] Receptum hoc ab antiquo fuit, ut delicatiorum conviviis cantores & ſymphoniaci intereſſent. Claudian. de Laudib. Stilicon. lib. II. verſ. 141.

---- *Nullo citharae convivia cantu,*
Non pueri laſciva ſonant. ----

Vide Clementem Alexandr. Paedag. lib. II. cap. 4. Nec ſolum in hoc eorum luxus ſtetit: imo etiam fercula ad ſymphoniam inferre mos erat. Petronius infra cap. XXXIV. *ſubito ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur.* Serenus Sammon. in fragmentis apud Macrob. Lindenbrog. Not. in Catalect. Dicam infra. ERHARD. Qui pedes lavabant, qui paronychia tollebant, cantare ſolebant. Leg. Anton. Monachus Itin. BOURDEL. *Tacebat & cantabat*, Tragur.

Ego experiri volui] *Ergo*, maluerim, ut ſaepe alias Noſter. De ſymphonia inter coenandum plenus hic libellus, & hoc pro luxu eorum temporum. Seneca de Vita Beata cap. XI. ubi Nomentanum & Apicium perſtringit: *Vide hos eosdem è lectis ſuis ſpectantes popinam ſuam, aures vocum ſono, ſpectaculis oculos, ſaporibus palatum ſuum delectantes, & ne nares interim ceſſent, odoribus variis inficitur locus.* HEINS.

Familia cantaret] Satis ſuperque viri docti de cantoribus ſuper coenam. Adde Salmaſ. & Caſaub. ad Lamprid. Sever. cap. XXXIV. Barth. ad Claud. II. de Laud. Stilic. verſ. 141.

Itaque potionem popoſci] Lege, *Itaque ut potionem popoſci, paratiſſimus puer,* &c. HEINS. Tragur. *itaque potionem poſti parati ſumus puer.* Hic *potionem*, non ut alibi & paſſim, pro medicamento, ſed pro ordinario quocumque potu, quem ſedandae ſiti, non deliciarum cauſſa ſumimus; & ita non ſemper vinum intelligitur. Ita infra cap. L. *cecus potione oneratus.* Ita & uti ſolet Sueton. Aug. LXXVII. *pro potione ſumebat perfuſum aqua frigida panem.* Othon. XI. *Sedata ſiti gelidae aquae potione.* Vitell. XIV. *aquae frigidae potio:* & ut duo vitiae neceſſaria jungit ſaepe Livius *cibum & potionem.* vid. Gronov. & Drackenborg. ad lib. XXIV. 17. ut ex MSS. repoſuerunt. Cicero pro Dejotaro VI. *primo occultius in potione & cibo*, ut legendum. Valer. Max. VI. V. I. *Timochares, qui potionibus regis praeerat. Cibum* & *potum* alii dixerunt, ut Juſtin. XXIII. I. BURM.

Paratiſſimus puer.] Mirum, ſiquidem divitum ſervi ad vinum praebendum ſunt negligentiſſimi. Hinc querela pauperum in Saturnalibus apud Lucianum, [in epiſtola Saturni ad divites.] Ἀλλ' οὐδὲ ἐς κόρον ὅμως φασὶ πίνειν, τοὺς γὰρ οἰνοχόους ὑμῶν, ὥσπερ τοὺς Ὀδυσσέως ἑταίρους, κηρῷ βεβύσθαι τὰ ὦτα. BOURDEL.

Acido cantico] Lege, *arido*, quoniam aſſa voce caneretur. TORNAES. Neſcio operarumne hoc typographicarum mendum ſit. neque enim dubium eſt, *arido* legi debere. Lucret. lib. VI. verſ. 118.

Aridus unde aures terget ſonus ille.

Virgilius lib. I. Georg. verſ. 356.

---- *& aridus altis*
Montibus audiri fragor.

Sic & Homerus καρφαλέον, hoc eſt, *aridum*, uſurpat, 'Ιλ. N. cum dicit, clypeum reſonuiſſe *aridum.* SCIOPP. Forte, *acuto cantico.* Martianus Capella; *Vox aut acuta eſt, aut gravis. Sonus gravis eſt, cum ex intimo ſpiritus trahitur: acutus,*

Digitized by Google

quisquis aliquid rogatus erat, ut daret. Pantomimi chorum, non patrisfamiliae

acutus, cum ex ſuperficie oris emittitur. Statius VI. Thebaid.

Et lituis aures circumpulſantur acutis.

Sic infra, cap. XXXV. *Aegyptius puer, atque ipſe etiam teterrima voce de laſerpiciario mimo canticum extorquet:* cenſeo corrigendum, *tenerrima voce*, pro, graciliima, qualis eſſe puerorum ſolet, quod & Wouwerum notaſſe video. ERHARD. Ordo verborum hic turbatus videtur, quem ego ita reſtituendum puto, *puer me acido cantico excepit, & non minus quiſquis aliquid rogatus erat.* GOES. Legerem, *non minus me acido ac cantico excepit.* Illud *ac* abſorptum à literis eisdem concurrentibus; vult autem dicere, puerum & ſimul cantaſſe, & porrexiſſe potionem acidam: nam *acidum canticum* quaeſo quid notat? *acidum* autem eſt potus, qui acretudine ſua ſtomachum excitat. Infra cap. XCII. *Siccatoque avide poculo negat ſibi umquam acidius fuiſſe*; unde male Barth. lib. VI. Adverſ. 17. de ingrata potione haec verba intellexit. Ita *acutos & acres cibos* vocat Plinius lib. VII. Epiſt, 3. *Ut enim, ſi coenam tibi facerem, dulcibus cibis acres acutoſque miſcerem, ut obtuſus illis & oblitus ſtomachus his excitaretur.* Heinſius ad oram codicis conjecerat, *acres acidoſque*. opponitur ergo acida potio dulci. Ita Fulgentius de continentia Virgiliana tranſlate. *Ego vero, Chryſippi ellebori rancidulo acrore poſtpoſito, cum Muſis aliquid blandius fabulabor.* Ita Plin. X. 70. *Culices acida petunt, ad dulcia non advolant.* & XIV. 15. *Pyra acidulo ſapore jucunda.* Infra cap. LVI. *ubicumque dulce eſt, tibi & acidum invenies*, & paſſim. Ita *acidus Bacchus* Nemeſian. Cyneget. 286. ubi vid. Comment. Quia ergo nondum cibus eſſet allatus, acida potione excitandae famis ergo uti volebat noſter. *Propomata* ea appellari docuit Lipſius ad Senec. Epiſtol. 122. vid. Athen. II. cap. 17. & ibi Caſaub. Et haec eſt, *altera* illa *potio*, *quam jejuno gutture ingerere gulae mancipia* dicit idem Seneca Epiſt. XV. ubi videatur Lipſius & Obſopaeus: de matutina autem potandi conſuetudine vide praeterea Aelianum XII. Var. 30. & ibi commentatores. Hinc etiam apparet quam falſa illa calumnia fuerit, qua Apoſtolos die Pentecoſtes impii Judaei appetebant, quum eos dicerent, γλεύκους μεμεστωμένους, *dulci vino inebriatos*; ſaltem *acido* dixiſſent. * Hoc frigidiſſimo joco eludit calumniator nihil adferens, quod non *acidum* tueatur. & quis neſcit, hodie Bacchi impigros cultores mane ſtomachi cruditatem vino, abſinthio condito, emendare ſolere, quod & veteribus in deliciis & luxuriae apparatu fuiſſe, docet Lamprid. in Elegab. XXI. Praeterea ſuſpicari liceret, fuiſſe vinum myrrhae odore conditum, ut amarum eſſet. De quo vide eruditos interpretes Aeliani XII. Var. 31. BURM.

Pantomimorum] Symphoniaci pueri, & cantatores, qui delicatiorum conviviis intererant. GLOSS. Antiquorum epulis varia adhibita oblectamenta, ut cantorum, ludionum, & id genus. Manilius lib. V. verſ. 327

Ille dabit cantus inter convivia laetus.

Seneca de vit. beata cap. XI. de Apicii & Nomentani luxu: *Vides hos è ſuis lectis ſpectantes popinam ſuam, aures vocum ſono, ſpectaculis oculos oblectantes.* Idem in ep. *In comeſſationibus noſtris plus cantorum eſt, quam in theatris ſpectatorum.* lib. IX. Controv. II. *Si tribunal conſcenderit conviviali veſte, ſi, cum claſſicum canere debet, ſymphoniam canere juſſit.* Sidonius lib. I. ep. II. de Theodorici conviviis: *Sic tamen, quod illic nec organa hydraulica ſonant, nec ſub phonaſco vocalium concentus meditatum acroama ſimul intonat. Nullus ibi lyriſtes, &c.* Lege ex v. c. *vocalium concentus medietatum.* In hoc convivio nihil, niſi ſymphonia ſtrepente, agitur. Servi cantores, *ſymphoniaci*: Macrob. lib. II. cap. 4. *Delectatus inter coenam pueris ſymphoniacis.* Cicero in Piſon. & pro Milone. Ludionum vero varia genera. Capitol. Vero cap. VIII. *Adduxerat ſecum & fidicines, & tibicines, & hiſtriones, ſcurraſque mimarios, & praeſtigiatores, & omnia mancipiorum genera, quorum Syria & Alexandria paſcitur voluptate.* Sidonius epiſt. II. libro I. *Sane intromittuntur inter coenandum mimici ſales, ita ut nullus conviva mordacis linguae felle feriatur.* Clemens Paed lib. III. cap. 4. Καὶ συναναλίσκουσι τοῖς φαύλοις παίζουσαι, σικιννοις τέρπονται γανύμεναι, καὶ τὸν μὲν Θερσίτην ἀκούουσαι, γελῶσι. Therſiten appellat mancipium, quod ſcommatis & dicteriis ludebat. nam Paed. libr. II. cap. 7. καὶ γὰρ αὐτῇ τῇ φωνῇ δικαιοσύνης μεθιστέον, τάς τε ἀσχημοσύνας καὶ τὰς κακολογίας ἐπιστομιστέον. ταύτῃ γὰρ καὶ τὸν Θερσίτην πληγαῖς ᾐκίσατο ὁ σώφρων Ὀδυσσεύς. Nec tantum dicaces ſervi adhibiti, ſed etiam alii, quorum ars mordaci ſale ludere. Seneca epiſt. CXXIII. *Varus eques Romanus, coenarum bonarum aſſectator, quas improbitate linguae merebatur.* talis ille apud Juven. Satyr. IX.

---- conviva joco mordente facetus,
Et ſalibus vehemens. ----

Hujuſmodi autem coenarum aſſectatores, *Aſſeculae*. Juven. Sat. IX. Gloſſ. Iſidori: *Aſſecula, buccellarius.* Juven. Satyr. III. *buccae.*

Perpetui comites, notaeque per oppida buccae.

Iſidorus in gloſſ. *Scurra, paraſitus, buccellarius.*

familiae triclinium, crederes. Adlata eſt tum guſtatio valde lauta: Nam jam omnes diſcubuerant, praeter unum Trimalchionem, cui locus, novo more,

At Orig. lib. x. *Iſcurra, qui cauſa cibi quemlibet conſectatur.* Graecis Τεβάννοι. vide Heſych. WOUWEREN. Convivatum ad ſymphoniam clarum. poſt aliis notatum ex Heliodoro lib. III. Lucian. περὶ Ὀρχ. BARTH. Rigaltius Not. ad Phaedrum lib. v. fab. 88. Adeo vero priſci illi ſymphoniaci pueri in delitiis, ut etiam notamen proprium invenerint. De pantomimis res expedita ſatis eſt a doctiſſimis. Huic loco conſimilis locus eſt apud Julian. Miſopogon. ubi de Lutetia: Κελτῶν πόλις δ' εὐδαίμων, ἣ μακραίων καὶ πολυάνθρωπος, οἰκέτας ἄχθει, ἐν ᾗ πολλοὶ μὲν ὀρχησταὶ, πολλοὶ δ' αὐλεταὶ, μῖμοι δὲ πλείους τῶν πολιτῶν. Male legebatur Κελθῶν. De his alii cum eo duo hoſtes Chriſti, Lucianus & Zoſimus. BOURDEL. *Pantomimichorum* Traguriensſis, quae vox in duas dividenda, ut mox *novomorae* ut cuique patet, *Pantomimi chorum.* Veram eam Petronii manum puto. Ita mox cap. XXXIV. *chorus cantans* dicitur. Pantomimo ſaltante chorum ſuccinuiſſe, ut & tibicines modum praebuiſſe, notum. vid. Phaedr. v. 7. Caſſiodor. lib. IV. Var. Epiſt. ult. *Pantomimo, quam primum ſcenam plauſibus invitatus advenerit, adſiſtunt conſoni chori, diverſis organis eruditi.* In Catalectis Pithoei de Pantomimo p. 157.

Ingreſſus ſcenam populum ſaltator adorat,
Solerti pendet prodere verba manu.
Nam cum grata choris diffundit carmina dulcis,
Quae reſonat, cantor, motibus ipſe probat.

Et ita alii. *Pantomimorum* vero *chorus* an recte dicatur, ideo dubito, quia ille ſolus in ſcena partes agebat, accinente choro, & tibicine modos praebente. Ergo *Pantomimi*, in genitivo, hic eſt Trimalchionis chorus, ſc. pueri cantantes. BURM.

Crederes] *Crederis* Leidens.

Allata eſt tum guſtatio valde lauta] Aliis *guſtus*, eſt exordium coenae, ſeu antecoena. Rader. ad Martial. lib. II. epig. 16. Roſinus Antiquitat. Roman. lib. v. cap. 29. ERHARD. Priori loco convenienter appoſuit *guſtationem.* Hac enim prandio initiari ſolebant. ſic, *guſtatione mirifica initiati. Guſtatio* eſt pars illa prandii, quae fiebat ſtatim poſt balneum. ut apud Plin. Epiſt. lib. III. & poſt unctionem, ut vidimus antea, ad haec verba: *intraverunt palaeſtritae.* & apud Sueton. Aug. Sed plerumque omiſſa τῇ γεύσει poſt lotionem ungebantur. Sic poſtea c. CXXX. *balneoque praeterito modica unctione uſus*, nulla guſtationis facta mentione. BOURDEL. Scribe cum Trag. cod. *tamen*, hoc eſt, tandem: quomodo & infra meliores codices habent, cap. XXIX. *quid tamen agas, quaero, & an tuis pedibus perveneris domum?* Nonius: *Tamen ſignificat tandem. Paeuvius Periboea:*

Tamen obfirmato animo miteſcit metus.

Salluſt. Hiſt. lib. III. *Nam, qui enare conati fuerant, icti ſaepe ferramentis navium, aut vulnerati à ſuis, aut afflicti alveos undarum vi, multati foede corpore, poſtremo tamen periere.* Quo ſenſu & Apulejus lib. v. Metam. *Tamen memineris meae ſeriae monitionis cum coeperis ſero poenitere.* BOSCH. Opinor: *Allata eſt tandem guſtatio valde lauta. Guſtationem mirificam*, alibi dixit. HEINS. In Tragur. erat, *altera eſt tamen guſtatio*, reſpicitur ad primam c. XXI. Forte propter ſimiles fere voces excidit una, & dedit Petronius, *allata eſt tamen altera guſtatio.* Proprium hac in re verbum *adferre.* Martial. III. 50. de ipſa guſtatione.

Adfertur protinus ingens
Inter lactucas oxygarumque liber.

Juven. v. 87.

Adfertur miſero tibi caulis.

Et ita mox c. XXXIII. & XXXIV. & in Fragmentis, *allatum eſt ferculum.* Et ita Graecis προσφερόμενα dicuntur in Laërtio II. 48. ubi vide Menagium, & Caſaubonum ad Athen. VIII. 14. Boſchius in ora Codicis hic *tamen* pro tandem explicabat, afferens loca quaedam ſcriptorum aliis jam notata, ſed inter alia illum Ovidii Epiſt. I. 2.

Nil mihi reſcribas, attamen ipſe veni.

Ubi *tamen* pro tandem capit, ut reſpondeat τῷ *lente.* Quod non praeſero Gronovianae lectioni. BURM.

Jam omnes jam diſcubuerant] Ita Tragur. Forte, *jam omnes una diſcubuerant.* HEINS.

Praeter unum.] Ita Tragur. Caeteri *ipſum*, ut mox ſequitur, & ſaepe alibi.

Cui locus novomorae primus ſervabatur] Locus obſcurus propter inſolens vocabulum *novomorae*, & dubito, ne valde hoc nomen corruptum ſit; verumtamen dum quid melius edocear, ita legendum ſuſpicor, *novae morae locus;* in eam ſententiam, ut dicat quod domino Trimalcioni locus poſtremus ſit relictus, id eſt, ante quem omnes alii diſcumberent (ut loquitur) ipſe autem noviſſimus omnium. qui honos etiam ſolet exhiberi iis, quibus honos defertur hodie. EMMIUS. Priſco enim more ὁ τῆς τραπέζης πρῶτος μάλιστα τοῦ ἑστιῶντος ἐστιν. Plutarch. Συμποσ. γ.

TOR-

more, primus ſervabatur. Ceterum in promulſidari aſellus erat Corinthius

TORNAES. Vide Plutarch. lib. I. Quaeſt. Conv. Quaeſt. III. WOUWEREN. Quia ſcilicet medius eligi ſolitus ut honoratior. Differit hac de re copioſe Plutarcuhs Sympoſiac. Gallorum ritus, qui ἱδρύονται μὲν ἐν κύκλῳ, μέσος δ' ὁ κράτιστος, ὡς ἂν κορυφαῖος χοροῦ, διαφέρων τῶν ἄλλων, ἢ κατὰ τὴν πολεμικὴν εὐχέρειαν, ἢ κατὰ τὸ γένος, ἢ κατὰ πλοῦτον. Athen. [IV. 13. p. 152.] BOURDEL. Regio ſcilicet & imperatorio more. Feſtus; *In conviviis ſolus Rex ſupra omnes accubat.* Ditmarus Merſpurgenſis in Othone Imp. libr. IV. Chronic. vide Savaronem ad Sidonum lib. I. epiſt. II. ERHARD. Primus ille locus dictus fuerit *conſularis*, alterum ab hoc exiſtimem dictum fuiſſe *praetorium*, quem occupaſſe Habinnam Sevirum, infra leges. GOES. Vide egregie de digniſſimo loco diſputantem Salmaſium in Exercit. Plinianis pag. 885. Neſſelius autem in Catalogo Bibliothecae Vindobonenſis tomo primo n. XXXI. pag. 88. & Lambecius lib. II. Comment. pag. 1009. exhibent antiquiſſimam imaginem convivii Pharaonis ad ſigma, ſive ſemicircularem menſam, ubi rex ima parte triclini accumbit. Quamvis mihi videatur lectus ita diſpoſitus, ut eodem jure dici poſſet, regem primo & ſummo loco accumbere. Nam in ſtibadio locus ſummus erat primus in cornu dextro, in quo hic rex pingitur, ut imperator Majorianus apud Sidonium I. epiſt. II. Neſcio an huc referri poſſint illi *Malcionis faſtus* apud Mart. III. 82. BURM.

Promulſidari] *Promulſidare*, cibus, qui in guſtum datur. GLOSS. Quae ſequuntur in manuſcripto codice de ultimo ferculo, quod conſtabat, *aſello Corinthio cum biſaccio poſito, qui habebat olivas*, &c. valet ad explicationem illius proverbii, quod apud eumdem Petronium excuſum extat in illis verbis cap. XXIV. *Mox manum demiſit in ſinum, & pertractato vaſculo tam rudi, hoc, inquit, belle cras in promulſide noſtrae libidinis militabit, hodie enim poſt aſellum diaria non ſumo.* Quod proverbium nondum explicatum (ut opinor) eam habet ſententiam, ſe poſt noviſſima fercula non cibos diurnos & conſuetos accepturam. Nam in ea ſignificatione *diariorum* nomen extat apud Horat. l. I. Epiſtol. XIV. vſ. 40.

Cum ſervis urbana diaria rodere mavis.

Erant enim cibi diurni ſoliti dari ſervis aut militibus. Quod proverbium in obſcoenum ſenſum traxit meretrix, & quaſi per allegoriam ſententiam produxit. nam quia dixerat, *in promulſide libidinis noſtrae*, continuavit orationis allegoriam in illo proverbio. nam promulſidem habuiſſe aliquid commune cum aſelli ferculo (forte tamquam condimentum) indicant verba manuſcripti codicis hoc loco: *Caeterum in promulſidari aſellus erat Corinthius cum biſaccio poſitus*, &c. quae verba tamen corrupta credo, & levi mutatione ita reſtituenda, *caeterum in promulſide ei aſellus erat*, &c. EMMIUS. Forte, *promulſidario.* DANIEL. Forte, *promulſide danda.* TORNAES. *Promulſidario.* Gloſſae Iſidori: *Pranſorium, promulſidarium.* WOUWEREN. Id eſt, in guſtu. Rader. ad Martial. lib. II. epig. 16. Deſcribitur hic guſtationis laterculum, ſive σύνταγμα. Vide Caſaubon. Animadverſ. in Athen. lib. II. cap. 17. In aliis *in promulſide denda.* Lege *in promulſidariis.* Ulpian. leg. 19. §. 10. D. de aur. & arg. leg. *promulſidaria vaſa* appellat. hic *promulſidaria* intelligit cibos, qui in guſtu. Lipſ. Epiſtol. quaeſt. lib. III. ep. 2. Ulpian. autem vaſa, quibus cibos vel promulſidem apponebant. Bayſius. Lege *in promulſidare.* eo exemplo, quo poſtea cap. XXXV. *Nos ut triſtiores ad tam viles cibos acceſſimus, ſuadeo, inquit Trimalcio, coenemus. hoc eſt, in jus coenae.* Eodem modo dicimus, *eſſe aliquid in panem*, Graeca ſcilicet forma. Gell. lib. IX. cap. II. *Petit aes ſibi dari εἰς ἄρτους.* Ea facie eſt, quod Cicero & Aemilius Probus, ſi is auctor eſt, dicunt in more fuiſſe Perſarum regibus, bene meritis dono dare aliquot urbium reditus, *in panem*, *in veſtem*, *in vinum.* Palmer. in Spicileg. pag. 718. ERHARD. Primus ad Tertulliani Pallium docuit Cl. Salmaſius, *promulſidare* hic nihil bibendi edendique cauſſa paratum continere, ſed vaſa tantum ſuſtinere, hocque ex Ulpiano, leg. 19. §. 10. D. de auro & arg. legat. *Sed cui vaſa* (ſic codd. non *ſed ſi cui vaſa*, ut vulgo citatur) *ſint legata, non ſolum ea continentur, quae aliquid in ſe recipiant edendi bibendique cauſſa paratum, ſed & quae aliquid ſuſtineant: & ideo ſcutellas vel promulſidaria contineri.* BOSCH. Lege, *promulſidario.* TILEBOM. Hinc corrigendae Iſidori Gloſſae, *pranſorium, promulſarium*; lege, *promulſidarium.* Quin & in Digeſtis de auro & argento legato, leg. 19. §. 10. Ex quo loco liquet, promulſidarium non ex iis vaſis eſſe, quae aliquid recipiant edendi bibendique cauſſa, ſed quae aliquid ſuſtineant. GOES. Menſam intellige, quam & *guſtatoriam* vocant. Coena lautiſſima deſcribitur, cujus *guſtatio* ſive *promulſis* menſae ita fuerit exhibita. Deinde, *remota menſa* ſequitur *ferculum*, quod ita exhibetur, *Repoſitorium rotundum*, &c Caſaubon. ad Sueton. Aug. cap. LXXIV. WEITZ. Lege, *in promulſide gari aſellus.* Sic & Martial. XI. 16. *Haec ſatis in guſtu*, in promulſide ſunt, ut alibi in guſtatione, *antecoenam* dicta veteribus,

ut

thius cum biſaccio poſitus, qui habebat olivas, in altera parte albas, in altera

ut in Indice IV. Metelli 2. Pontificis apud Macrob. III. 43. ANONYM.

Aſellus Corinthius] Ex agre Corinthio factus, à forma ſic dictus, onuſtus duobus hinc & inde ſaccis, quibus ferculorum lances, & paropſides in menſa apponebantur. GLOSS. *Aſellus* vas, ut apparet, geſtans promulſidem, ſive guſtationem, de quo ſupra cap. XXIV. *poſt aſellum diaria non ſumo.* id eſt, poſt opiparam guſtationem non opus eſt mihi cibariis ſervilibus. Scaliger. WOUWEREN. Vix adſentior Scaligero, aſellum fuiſſe vas; ſequentia verba Petronii aliud mihi dicunt. Jungerman. ERHARD. Sic omnino legendum contra correctorum audaciam pridem alii monuerunt, & res per ſe ipſa plana eſt. Fuſilem fuiſſe ex aere Corinthio aſellum, qualia fuſilia ſunt & fictilia in divitum penu, de quibus nos capite ſingulari in opere illo *De varia ſupellectile accumbentium. Promulſidare* autem eſt quod *promulſidem*, ſive ἀπόπομα, & ipſe Petronius antea, & Graeci, vocant. Manendum enim eſt in veteri ſcriptura, quae *promulſidari* conſtanter tenet. BOURDEL. Miror fuiſſe, qui aſellum putant in guſtatione appoſitum pro cibo. Aſellus ex aere Corinthio ad ornatum menſae ſimul ac uſum. Apud Martialem Apophoretis, lemma epigrammatis CLXX. *Sauroctonos Corinthius,* hoc eſt, ex aere Corinthio; & ſic epigr. XLI. *candelabrum Corinthium.* Talis *Hercules Epitrapezius* apud Papinium, qui ornamento menſae dicabatur. Salmaſius ad Pallium Tertulliani cenſet, hunc aſellum fuiſſe vas mulſarinum, quam ſententiam ſatis refellit biſaccium cum olivis. HEINS. Fingit Salmaſ. ad Tertull. de pallio pag. 408. praeter hunc aſellum ſuſtinuiſſe promulſidarium lances illas duas, quae aſellum tegebant; quod plane eſt praeter auctoris mentem. GOES. Cl. Relandus in numis Samaritanis p. 34. vas δίωτον intelligit. BURM.

Biſaccio] Forte, *Byzantio*, aut *gemino ſacco.* TORNAES. Pro *Corinthius* lege, *Corinthiis. Corinthia* autem pro vaſis Corinthiis, ſic *ferum*, ſic *Numiditas*, ſic *Africanas*, concreta pro abſtractis dicimus. Sic quidem & *Lunenſe* dicimus, hoc amplius marmor intelligimus. Sueton. in Neron. cap. L. *In eo monumento ſolium Porphyretici marmoris, ſuperſtante è Lunenſi ara, circumſeptum eſt lapide Thaſio.* Qui locus Suetonii mendoſe excuditur. Apud Plautum, *puras*, pro noctes puras, audimus in Aſinaria. *Si forte pure velle habere dixerit, tot reddat ſpurcas, quot puras habuerit.* Palmer. in Spicileg. pag. 718. Perperam. *Aſellus Corinthius* eſt ex aere Corinthio factus, à forma ſic dictus, onuſtus duobus hinc & inde ſaccis, quibus ferculorum lances & paropſides in menſa imponebantur. Cujuſmodi eſt, quam nos Germani *geiſam*, hoc eſt, capram, ſimiliter à forma dicimus, propter cornuum bigam, quaſi δίκερων. Apud Helvetios eidem uſui deſtinatum vas, *Biſuſz* dicitur: interim etiam *Biſack*, plane ut hoc loco apud Petronium. *Biſaccium* intellexit Ovid. VIII. Metamorph. verſ. 664. In re gemina germana;

Ponitur hic bicolor ſincerae bacca Minervae.

Gallis hodie & Alemannis *Biſack* etiam dicuntur aſſuti utrimque more noſtro ſacci manicarum & femoralium. Salomo Conſtantienſis Epiſcopus, vel potius Iſo Magiſter Sanctgallenſis, Salomonis (ut Goldaſtus noſter in Alemannicis docuit) praeceptor, in Lexico; *Mantica, bargila, viſaccia.* ERHARD. Vox rariſſima in melioris notae ſcriptore quoquam. Retinent tamen a Latino pleraeque nationes, quae idiomatis, ut imperii, partem retinuerunt. BOURDEL. Doctiſſimorum hominum ſtudia, curae, & labores, quos, non ſine jucunda aemulatione, Petronio jam diu ulceroſo & deformi ſanando & ornando contuluiſſe laudamus, multa optimae frugis eruerunt, bonamque copiam verarum lectionum, eruditarum expoſitionum, & pulcherrimarum obſervationum nobis paraverunt; ſed pericopen tamen hanc fere praeterierunt. Conſtat aſellum Corinthium vas fuiſſe ex aere Corinthio; de ejus uſu, quod eſſet inter promulſidaria, in quibus guſtatio ſoleret exhiberi, pariter; de forma, unde biſaccium intelligeremus, turbant Annotationes, Commentarii, Conjecturae, & quicquid eſt Symbolarum. *Aſellum duobus hinc & inde ſaccis onuſtum* nobis oſtendunt, & *carnes pulli aſini*, hoc eſt, *aſellum* pro *obſonio* offerunt; ſunt autem deliciae illae petitae longius, Corinthiis etiam, contra quam volunt, ignotae; nihil quidem iſtud ad Petronianas. Tum, *biſce ſaccis lances ferculorum & paropſides in menſa impoſitas fuiſſe* comminiſcuntur; at hic Petronium prorſus deſerunt, loquunturque incomperta. Quid enim lances facerent in biſaccio olivis continendis fabricato? Non geſtavit aſellus vel ſuſtinuit, quod putant illi, lances, ſed ſua baſi nixus duabus lancibus tectus fuit. Petronio igitur recte intelligendo ſimpliciſſimum obviumque eſt vaſi forma aſelli figurato utrimque adfixum à fabro loculamentum, inſtar ſportulae vel bulgae, recipiendis & continendis ſpeciebus fuiſſe καθ' ὕδωρ, ſic ut in altera ejus parte albae, in altera nigrae olivae circumferri & adponi convivis potuerint; haec nimirum ῥήσεις Petronianae mens

Digitized by Google

altera nigras. Tegebant aſellum duae lances, in quarum marginibus nomen Trimalchionis inſcriptum erat, & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati ſuſtinebant glires melle & papavere ſparſos. Fuerunt & tomacula

mens eſt; nihil praeter eam fingendum. *Biſaccii* vocabulum à Latinis in ſuam provincialem linguam receperunt Itali, cum adpellant *biſacciam*, *viſacciam* quam nos *taſcam*, id eſt, peram, manticam, caſſidile, viduium, bulgam; itemque Galli, quibus *biſſac*, *beſace* idem, & *beſacier*, qui portat valiſiam, bulgaris. Corruperunt hanc vocuiam editores Comment. veter. Horat. I. Satyr. VI. 106. Mantica, *pera*, *adverta*, *pera* [ſed Crucquii edito hic *vulgo* habet,] *beſtacia.* leg. *biſaccia.* Eadem ſignificatione Δισάκιον dicit recentior Graecia peram vel manticam duplicem, cujus pars una ante, altera retro, aequali tumore & pondere, penderet: & Scholiaſtes Ariſtot. III. Rhet. II. Philammona, quem Poëta ζυγομαχεῖν τῷ Κωρύκῳ ſcripſerat, ἐοικέναι τῷ δισακίῳ, quod dimidio corporis in antrum Coryceum irrepſiſſet, altero extra haereret, interpretatur. REINES. *Biſaccio* Tragur. vid. Menag. in *Biſac.* & Cangium in *Biſaccia.* BURM.

Poſitus.] *Ponere* convivale verbum. Juven. Sat. I. v. 140.

----- *Quanta eſt gula, quae ſibi totos*
Ponit apros.

Idem XI. verſ. 89.

---- *Natalitium convivis ponere lardum.*

Tale *mittere* apud Apicium, & *miſſus* pro ferculo, quod & *patinam* idem vocat. BARTH.

Olivas in altera parte albas] Olivarum albarum meminere Plinius, & Celſus, nigrarum Diphilus. PITH. Ovidius VIII. Metam. 664.

Ponitur hic bicolor ſincerae bacca Minervae.

Varro de Re ruſt. lib. I. cap. 66. WOUWEREN. De his diverſicoloribus olivis lege Varronem cap. 66. lib. IV. de R. R. Dioſcorid. c. 51. lib. I. Olivae nigrae viliores. Horat. Sat. II. lib. II. BOURDEL. Vide de his Columellam lib. XII. cap. 48. & ſeqq. Nonnum de re cibaria lib. I. cap. 42. ubi docet in guſtu olivas fuiſſe. Adde & Cerdam ad Virgil. VIII. 276.

Tegebant aſellum duae lances] Latus aſelli claudebant. Sic apud Statium.

Hunc tegit Jaſiusque pater, placiduſque Phoroneus.

Aliis eſt, *latus tegere.* Nam cum aſellus ad ornatum menſae pertinebat, non eſt credibile, alias illi patinas fuiſſe impoſitas. Non ergo aſellus ille mulſum continebat, nec poculi genus erat, ſi tegebatur à duabus lancibus. Sed nec recte interpretatur Salmaſius ad Pallium illa Petronii noſtri, *Poſt aſellum diaria non ſumo.* In abaco enim pocula reponebantur, non in ipſa menſa. HEINS.

In quarum marginibus nomen Trimalcionis inſcriptum] Lucian. Hermotimo. Plaut. Rud. *Nam haec* (urna) *literata eſt, ab ſe cantat cuja ſiet.* ita & pocula litterata Graecis γραμματικὰ ποτήρια, ut Athenaeus tradit. WOUWEREN.

Argenti pondus] Inſcriptum non ſolum culinariis, verum etiam utenſilibus aliis, pondus & pretium rei, Athenienſibus triparcis rei domeſticae. Athen. c. I. lib. IV. BOURDEL. Sic Pauſanias lib. VI. 19. thalamis ex aere a Myrone fabricatis inſcriptum pondus talentorum quingentorum & nomen Myronis tradit. Et forte iſti coronae aureae, a Tarraconenſibus oblatae Galbae, pondus fuerat inſcriptum, quod exigi juſſit avarus imperator, & cum tres uncias deeſſe conſtitiſſet, juſſit adjici. Sueton. Galb. XII. Et hinc Trimalchio infra c. LII. jactat *ſe habere omnia ponderoſa.* Vid. mox cap. XXXIII. BURM.

Ponticuli ferruminati] Juncti, conſolidati. GLOSS. Horum uſus aliquis apud Athen. ut notamus alibi. BOURDEL.

Glires] Ammian. Marcell. lib. XXVIII. Varro de re ruſt. lib. III. cap. 15. Apicius de re culinar. WOUWEREN. In ſummis deliciis glires, in quorum comedones latae leges cenſoriae, quas refert Plinius lib. XXXVI. Varro de R. R. c. 13. lib. III. Vide interim errorem Ariſtarchi & Calliſtrati apud Athen. diſputantium περὶ ἐλειῶ. BOURDEL. De his Apicius lib. VIII. cap. ult. Plinius lib. XXXVI. cap. I. *Extant cenſoriae leges glandia in coenis gliresque vetantes.* Et lib. VIII. cap. LVII. *Glires cenſoriae leges, principeſque M. Scaurus in conſulatu non alio modo coenis ademere, quam conchylia, aut ex alio orbe convectas aves.* HEINS. Non domeſticos glires, ſed ſilveſtres, quos in deliciis fuiſſe docet Nonnus de re cibar. lib. II. cap. II.

Melle & pavavere ſparſas] Vide Athen. lib. III. WOUWEREN. Sic antea *melle & papavere ſparſa.* BOURDEL. Convenienie ſcilicet gliribus condimento. Utrumque enim ſomnum facilem dat. vid. quae dixi ad Virgilii VI. Aen. 420. Supra vero *ſeſamo & papavere ſparſa*, non *melle*, ut Bourdel. dixit c. I. BURM.

Tomacula] Vetus exemplum, *tumatula.* Pith. alii, *trimatula.* alii, *trimetalla.* PATISSON. Alii, *tomacula*; alii, *trimetalla*, ex aere, auro, argento, qua mixtura fit orichalcum. Lege,

Digitized by Google

macula ſupra craticulam argenteam ſerventia, & poſita infra craticulam Syriaca pruna cum granis Punici mali.

XXXII. In his eramus lautitiis, quum ipſe Trimalchio ad ſymphoniam adlatus eſt, poſituſque inter cervicalia minutiſſima expreſſit impru-

trimetalla ferventia ſupra craticulam argenteam poſita. *Trimetalla* alii malunt vaſa Corinthia, ſic dicta ab eorum trium metallorum confuſione, de qua Muretus cap. 5. lib. III. Var. lect. TORNÆS. Martial. lib. 1. Epigr. 41.

Quod fumantia qui tomacla raucus
Circumfert tepidis cocus popinis. PITH.

Juvenal. Satyr. x. *tomacula porci.* Comment. *pinguia viſcera.* Martial. lib. XIV. WOUWEREN. De quibus Poëtae omnes & copioſe Athen. lib. III. BOURDEL. Martialis lib. XIV. Platina Cremonenſ. lib. VI. *biſitium* appellat, quod cum deſcripſiſſet, ſubjicit; *Tomatula haec vulgus appellat, quae fortaſſe melius omacula, cum involuta omento fiant, dicerentur, vel tomacula, ut Martiali placet.* Sed, non placet *omacula* pro tromaculis dici: Raderus ad Martial. l. 1. epig. 35. Item Martialis l. XIV. epig. 191.

Parva tibi curva craticula ſudet ofella.

Ofellas pro tomaculis poſuit, quae craticulis imponuntur torrenda. Idem Rader. In Comment. ERH. Tomacula aliter cocta nullum emittebant ſaporem. Solebant itaque coqui, dominorum gulam habentes, illa craticulis imponere, & fumantia convivis apponere. Martial. De *craticulis* Caſaubon. ad Athen. lib. 1. c. 6. BOURDEL. Vide Nonnum de re cibar. lib. II. cap. 14. *Tumatula* Memm. & Tragur. BURM.

Craticulam argenteam] Clemens Paed. lib. II. cap. 3. WOUWEREN. Scribe, *poſita infra craticulam.* TILEBOM.

Syriaca pruna] Quae olim Latinis Graeciſque, & Gallis hodie, *Damaſcena.* Rader. ad Martial. lib. XIII. epigr. 29. ERHARD. Fuere Syriaca pruna in ſummis deliciis ad ciborum paene omnium condimenta. Ratio patet apud Medicos. Galen. lib. II. de Aliment. facult. Dioſcor. c. 130. lib. 1. BOURDEL. Vide Nonnum de re cibar. lib. 1. cap. 33.

Cum granis Punici mali] V. Nonnum de re cibar. lib. 1. cap. 37.

In his eramus lautitiis, cum ipſe Trimalchio, &c.] More Octaviani Auguſti, de quo Sueton. cap. LXXIV. *Convivia nonnumquam & ſerius inibat, & maturius relinquebat: cum convivae & coenare inciperent, ille diſcumberet, & permanerent digreſſo eo.* ERHARD.

Ad ſymphoniam allatus eſt] Sed & ad ſymphoniam efferebantur à coena. Seneca Epiſt. XII. *Pacuvius, qui Syriam uſu ſuam fecit, cum vino, & illis funereis epulis ſe ſepeliſſet, quaſi ſibi parentaret, ſic in cubiculum ferebatur à coena, ut inter plauſus exoletorum hoc ad ſymphoniam caneretur, βεβίωκε, βεβίωκε, nullo non ſe die extulit.* PITH

Poſita.] Non tantum de cibo & poculis, ut ad caput praeced. Barthius, ſed & de ſitu iacentis ſumitur, ut hic in lectica. Ita in toro convivali. Ovid. in Ibin 433.

Teque aliquis poſito tentet vim numinis, opto.

Vid ad 1. Art. am. 231. ita infra LXI. CI. CXL. BURM.

Inter cervicalia minutiſſima] Quia vulgo uno tantum pulvinari utebantur. Apulejus lib. VII. *Et in ſummo pulvinari locatus coena & poculis magnis inaugurat.* Quod & *capitale.* In Vitis Patrum lib. VI. *Videns eum Ægyptius veſtitum mollibus rebus, & mattam de papyro, & pellem ſtratam ſub ipſo, & modicum capitale ſub capite ejus.* Si Encolpius hodie ad Suevos Algovios, & Helvetios Turgovios veniat, apud quos tenuiſſima ſubtiliſſimaque texuntur lina, quid putas quaeſo, dicturus ſit, ubi videat in lectis ſtruem minutiſſimorum cervicalium ſex, octo, decem, interdum etiam plurium, ad oſtentationem lautitiarum paratorum? Jacobus Gaudenſis Monachus in Aerar. aureo Poëtar. *Analectides dicuntur medici cuſſini, ad exaltandos humeros apti.* ERHARD. Scio temporibus Syllanis luxus Romanam rempublicam iugulare coepiſſe. Paret apud Salluſt. orat. Catilinae ad conjuratos. Sed tamen omnis hic fere luxus ad aliquem uſum. Neronis tempore luxus alius introductus ad meram mollitiem. Neronis inventum cervicalia in triclinio. Tangit Suetonius Nerone, ſaepe Seneca Quaeſt. Natural. cap. 13. lib. IV. de cervicali Gloſſae Philoxeni: Ὑπαγκώνιον. *cervival.* Male. Recte poſtea Ὑπαυχένιον. *cervical.* Ὑπαυχένιον ſic deſcribit Apuleius lib. x. Mileſ. *Quatuor. Eunuchi confeſtim pulvillis compluribus, ventoſe tumentibus, pluma delicata, terreſtrem nobis cubitum praeſterunt: Sed & ſtragula veſte, auro ac murice Tyrio depicta, probe conſternunt; ac deſuper brevibus admodum, ſed ſatis copioſis, pulvillis, aliis nimis modicis, quibus maxillas & cervices delicatae mulieres ſuffulcire conſueverant, ſuperſtruunt.* Ὑπαυχένιον vocat *ſubalarem culcitram*, ſi locus ſanus eſt, Lampridius in Heliogabalo. De his cumulatius alibi. BOURDEL. Praefero hanc lectionem vulgatae, in qua

Digitized by Google

prudentibus riſum. Pallio enim coccineo adraſum excluſerat caput, circaque oneratas veſte cervices laticlavium immiſerat mappam, fimbriis hinc

qua eſt, *in cervicalia*. Nempe vocis *inter* ſyllaba poſterior à ſequentis vocabuli prima ob ſimilitudinem litterarum eſt abſorpta. Sane nemo ponebatur in cervicalia; non hic eorum uſus, ſed, ut ſuffulcirent caput ac cervicem circumpoſita, non ſubjecta. Unde Martialis lib. III. in Zoïlum Epig. 82.

Effultus oſtro, ſericiſque pulvinis,

optime *effultus*, ut de eo, qui eſt inter eos, non qui ponitur in eis. SCHEFFER. Tali cultu Theſmopolis, Philoſophus vetulus & cauſarius, in convivio opulenti diſcipuli ſui Eucratis fuit: quinque enim ſervi eum menſae impoſuerunt, *ὑπαυχένια περιβύσαντες αὐτῷ πάντοθεν*, *undiquaque conſtipantes pulvinis & cervicalibus*; at cui fini? *ὡς διαμένοι ἐν τῷ σχήματι καὶ ἐπιπολὺ καρτερεῖν δύναιτο*, Lucian. in Gallo. REINES. Infra cap. LXXVIII. *Fultus cervicalibus multis extendit ſe ſupra torum extremum.* Nam & horum uſus inter epulandum. Martialis Apophoretis:

Unge caput Coſmi folio, cervical olebit.

Et apud eumdem Malchio inter coenandum fulcitur *ſericis pulvinis*. HEINS. Munkerus in notis ad Hygin. fab. 41. prima editione probabat, *poſitus in cervicalia minutiſſima*, ſed mutaſſe ſententiam videtur. cum in ſecunda editione haec omiſerit.

Munitiſſima] Scribe *minutiſſima*, ut eſt in editis. SCHEFFER. *Munitiſſima* Tragur. & Leid.

Pallio coccineo] *Pallium coccineum*, cocco tinctum, vel quod cocci colorem refert: qui delicatiores erant, incedebant capite palliolato. GLOSS. Seneca Ep. CXIV. de Maecenate, *in omni publico loco ſic apparuit, ut pallio velaretur caput, excluſis utrimque auriculis.* PITH. BONG. Nonnumquam palliati accubuere. Spartianus Hadrian. cap. XXII. *Aut pallio tectus diſcubuit, aut toga ſubmiſſa.* Severo: *Cum rogatus ad coenam imperatoriam palliatus veniſſet, qui togatus venire debuerat.* WOUWEREN. Mos Graecus tranſlatus ad luxum Romanorum. Sueton. Claud. cap. XI. Quintil. c. 3. lib. II. Seneca loc. cit. & Epiſt. 113. a quibus diſces capitis tegendi palliolo conſuetudinem Romanos a Graecis mutuaſſe. Dico alibi hac de re copioſe. BOURDEL. Capitolinus Clodio Albino, *Commodus Caeſarium ei nomen obtulit, & dandi ſtipendii facultatem, & pallii coccinei utendi.* Et paulo ante in litteris Commodi: *Ut tibi inſigne aliquod imperialis majeſtatis accedat, habeas utendi pallii coccinei facultatem, me praeſente.* Ergo uſus pallii coccinei coram Imperatore Romano ſolis Caeſaribus conceſſus illa tempeſtate. HEINS. Vid. Salmaſ. ad Spart. Adrian. XXII. & Ferrar. de re veſtiaria part. I. lib. I. cap. II. & Lipſium de Amphitheatr. cap. 20. De palliolo haec intelligenda. vid. ad Ovid. I. Art. 734. Et palliatos fuiſſe in Saturnalibus dicit Lipſius I. Sat. II. quod de palliolo capio. Nam nec pileos geſtaſſe in Saturnalibus idem probat. Hinc forte palliata turba dicitur Senecae Epiſt. XVIII. BURM.

Coccineo.] *Coccino* Leidenſ. & Bourdel. *Incluſerat* idem, & Tornaeſ. & alii priores. *incluſus erat*, Memm.

Adraſum caput] Servos, cum libertate donarentur, radi ſolere, jam alii annotarunt. Hinc vero colligas licet, libertos in omni vita capite fuiſſe adraſo. HEINS. Horat. I. Epiſt. VII. verſ. 5.

Adraſum quemdam vacua tonſoris in umbra.

Incluſerat caput] Graeci Romanique capite intecto, qui delicatiores, capite incedebant palliato, non ſine ſuſpicione luxus. Senec. de Maecenate Ep. CXIV. *Hunc eſſe, qui in omni publico coetu ſic apparuerit, ut pallio velaretur caput, excluſis utrimque auriculis.* Plutarchus ſuperbiam Demetrii taxans; *Domino ſtante*, inquit, *ipſus accumbebat*, *ἔχων δ' ὅλον κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον.* Lipſ. de Amphith. cap. 20. ERHARD. Lectio *excluſerat* praeſtantior videtur. Quomodo enim *adraſum* videre poterant caput, ſi id incluſerat? Ergo potius habebat exertum pauliſper extra pallium, quod in medio cervicalium ambientium, & pallii purpurei, nudum, ac paene calvum, non potuit non ridiculum videri. *Excluſum* tali ſenſu adhibuit & Seneca, de Maecenate agens, Ep. CXIV. *Sic apparuit, ut pallio velaretur caput, excluſis utrimque auriculis.* SCHEFFER. Supra cap. XXVIII. *coccina gauſapa involutus.* nunc excludit caput coram convivis, quod incluſum ſpectari ab illis & riſum exprimere non potuit. Nota obiter elegantem loquendi modum. Sic *excludere aures* Seneca ep. CXIV. ubi de Maecenate: *Hunc eſſe, qui in tribunali, in roſtris, in omni publico coetu ſic apparuerit, ut pallio velaretur caput, excluſis utrimque auribus, non aliter quam in Mimo divites fugitivi ſolent.* HEINS.

Oneratas veſte cervices] Ita Curtius VI. cap. 6. *Amicos vero & equites Perſicis oneraverat veſtibus*, ut Modius recte legit: vulgo *ornaverat.* Vid. inſr. LV. Haec de *focali* accipit Marcilius

quentis minorem, ut mihi videbatur, totum aureum, ſed plane ferreis veluti ſtellis ferruminatum. Et, ne has tantum oſtenderet divitias, dextrum nudavit lacertum, armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina ſplen-

φιτίον τοῖς ἀνδράσι· γυναικεῖον γὰρ τοῦτο· εἰς δὲ τὸν μικρὸν δάκτυλον, καὶ τοῦτο τις τύγχανε καθιέναι. *Multitudo annulorum*, inquit Acro ad illa Horatii lib. II. Sat. VII. *ſaepe notatus cum tribus anellis ejus vitioſa.* Seneca Nat. Queſt. lib. cap. 31. *Exornamus anulis digitos, & in omni articulo gemma diſponitur.* WOUWEREN.

Totum aureum] Adhibita ferruminatio, quia libertis & plebeis hominibus non licebat uti annulis aureis, niſi in equeſtrem ordinem eſſent tranſlati poſt acceptam libertatem. De libertis ad equeſtria tranſlatis vide commentatores ad lib. I. Hiſt. Tacit. cap. 13. Et Statium Epicedio Etruſci. De annulis Plinium lib. XXXIII. cap. I. HEINS. ubi legitur, *nec non & ſervitia jam ferrum auro cingebat.* ubi Harduinus hunc Petronii locum adfert.

Velut ſtellis ferruminatum] Samothracium. PITH. Vide Plin. libro XXXIII. cap. I. Ejuſcemodi annulos aureos ſtellis ferreis ferruminatos in manibus Abrah. Gorlaei Ultrajecti, item Maſſiliae aliquot vidiſſe ſe teſtatur Ill. Scaliger. Stellis autem ornatus cauſſa etiam alia inſigniri ſolita; hinc apud Trebell. Poll. in Salonino Galien. 2. *Aureos conſtellatoſque baltheos rapuiſſe dicitur.* WOUWEREN. *Ferruminatum*, χαλκοκόλλητον. Gloſſ. Vet. Ferruminatorum annulorum conficiendorum modum & uſum vide apud Alexandr. Trall. qui etiam appoſuit magicum characterem, quem non adjungo. Sunt etiam adhuc in uſu & vidiſſe memini. BOURDEL. Graeci hanc artem τέχνην ἐμπαιστικὴν nominarunt. Athenaeus lib. XI. pag. 490. in fabrica Neſtorei poculi, Οἱ μὲν ἐκλέγουσιν ἔξωθεν δεῖν ἐμπείρειν τοὺς χρυσοῦς ἥλους τῷ ἀργυρῷ ἐκπώματι κατὰ τὴν ἐμπαιστικὴν τέχνην. Idem memit poculi, ut videtur, argentei, ἔχοντος κύκλῳ γεγραμμένα ἔνδοθεν χρυσῷ θαυμάσια, & aliorum ſimilis artificii. Sueton. in Octav. Auguſto cap. VII. *Nactus puerilem imagunculam ejus aeream veterem, ferreis ac poene jam exoleſcentibus literis, hoc nomine inſcriptam.* Caſaubon. ad Sueton. Auguſt. c. VII. WEITZ. Gloſſae Labbaei: *Ferruminatio, quod plumbatura dicitur*, σιδήρου ἕνωσις ἐντὸς μολίβδου. *Ferruminatus*, χαλκοκόλλητος. HEINS. De hoc artificio vide Salmaſ. ad Pollion. Gallien. cap. VIII. & Salonin. cap. II. & Claud. cap. 17. Vide deſcriptionem poculi Neſtoris apud. Athen. XI. 12. quod ſtellis & aureis literis inſigne Capuae Dianae erat conſecratum. Non quidem ferruminatione erant ſtellae & literae ibi infixae, ſed erat ἀργύρεον χρυσοῖς γράμμασιν ἐντετυπωμένα ἔχον τὰ Ὁμηρικὰ ἔπη, &c. BURM.

Stellis] Lectius & Juretus ad Symmach. Epiſt. II. lib. III. *Stellas* autem interpretor minuta punctula in ſtellarum formam effigiata. Solin. c. XIX. Aliae aureas, aliae ſanguineas, habent ſtellas. Virgil. in Georg. BOURDEL.

Dextrum nudavit lacertum.] Aelian. Ποικίλ. variis locis, ubi de Pythagora. Lucian. Alexandro, [vel Pſeudomanti, p. 889. ed. Salmur.] Πολλάκις δ' ἐν τῇ δᾳδουχίᾳ καὶ τοῖς μυστικοῖς σκιρτήμασι γυμνωθεὶς ὁ μηρὸς αὐτοῦ ἐξεπίτηδες χρυσοῦς διεφάνη, δέρματος, ὡς εἰκὸς, ἐπιχρύσου, περιτεθέντος, καὶ πρὸς τὴν αὐγὴν τῶν λαμπάδων ἀποστίλβοντος. Tangit idem Lucianus alibi. Lege Nicetam Choniaten lib. I. c. 4. BOURDEL.

Lacertum armilla aurea cultum] Athen. lib. XII. pag. 525. Περὶ δὲ τῆς Σαμίων τρυφῆς Δοῦρις ἱστορῶν παρατίθεται Ἀσίου ποιήματα, ὅτι ἐφόρουν χλιδῶνας περὶ τοῖς βραχίοσι. PITH. Hinc arbitror in Gloſſ. Ψέλιον ἀνδρὸς, *Brachionarium.* WOUWEREN. De armillis vir clar. Theod. Marcilius ad Tertull. de Pallio. Hebraei armillis primum uſi: patet literis ſacris. Samuel cap. I. lib. II. Graeci poſtea & Latini uſurparunt. Deinde armillae in deſuetudinem abierunt, ut ex Livio, Suetonio, Gellio, doceo alibi. Foeminae tamen retinuerunt. Ariſtaenet. epiſt. 4. & 25. lib. I. a quo dicuntur ψέλια, & ἀμφιδέαι. Heſychius. Ψέλια. δακτύλιοι. * λύγοι. Lege Ψ. δ. σφίγγια. λύγοι. Sic apud Apollon. Rhod. Dionyſ.

----- λύγοι δ' ἀπὸ τηλόσ' ἔπιπτον
Χειρῶν, ἠδὲ ποδῶν.

Λύγοι, id eſt. *vincula*; unde λυγίζειν & apud Ariſtoph. in Ranis [vſ. 787.] λυγισμοὺς, λύγων. Lucian. de mercede conduct. Heſychio dicuntur & ἀμφιδέαι καὶ ἁλύσεις, ut eſt in Lexico meo MS. Poteſt etiam lacuna expleri voce κρίκοι. Heſych. Ἀμφιδέαι. ψέλλια, κρίκοι, δακτύλιοι. Atque, puto, rectius. Sunt hujus rei aliae etiam dictiones, de quibus alius dicendi locus. Satyrico autem acumine tangit has delicias Neronianas Perſius Satyr. IV.

Ilia ſubter
Caecum vulnus habet, ſed lato balteus auro
Protegit.

Eadem in hiſtoria Felicis quinti Pontificis. BOURDEL. *Armillae* fuerunt rotundi circuli ex argento vel auro, quibus ſummum brachium cin-

ge-

ſplendente connexum.

XXXIII. Ut deinde ſpina argentea dentes perfodit: Amici, inquit, nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed, ne abſentivus morae vo-

gebant, idque ornatus cauſſa. Atque olim ſane armillae iſtae in uſu, ſed, ut videtur, per luxum. De Sabinis Livius I. II. in arcis proditione; *Quod vulgo Sabini aureas armillas magni ponderis brachio laevo habuerint.* Ac poſteriore etiam aevo armillae per delicias geſtatae. Petronius hic de ſuo Trimalcione. Athenaeus lib. XII. in reliquo Sabinorum luxu, pag. 525. Vocabantur & *brachiales*, Graecis βραχιονιστῆρες aut βραχιόνια, *viriolae*, *dextralia*, *dextrocheria*, uti fuſe & docte docet Antverpiae illud decus Philip. Rubenius l. I. Elector. c. 38. Vide & Iſidorum Hiſpalenſ. in Etymolog. Joan. Balbum Januenſ. in Catholic. Neſtorem Novarienſ. in Vocabular. Budaeum in Comment. ling. Graec. in ψέλιον, Tiraquellum III. Connubial. pag. 39. Hadr. Junium in Nomenclat. WEITZ. *Cultum*, id eſt, ornatum. Sic apud Naſonem Met. II.

---- Ebore & teſtudine cultos
Tres habuit thalamos.

Curtius VIII. 9. *Lapilli ex auribus pendent, brachia quoque & lacertos auro colunt. Auro culti pueri*, apud Senecam de vita tranquilla. Claudianus bello Getico verſ. 223.

Cultaque deſpiciens auro laquearia dives.

Sic ſcribe, non *fultaque*. Noſter infra cap. XLVII. *Tres albi ſues in triclinium adducti ſunt, capiſtris & tintinnabulis culti.* Caeterum, armillae, etſi antiquis geſtatae Sabinis, ac inter dona numeratae militaria, tamen mollitiem deſignabant quodammodo & teſtabantur gerentium. Seneca cap. XVIII. de conſtantia ſapientis: *Haec ipſe perlucidus, crepidatus, armillatus.* De Caliga ſermo eſt, de quo & Suetonius in ejus vita cap. LII. *Manuleatus & armillatus in publicum proceſſit.* Feſto, *ſpinther, armillae genus, quod mulieres geſtare ſolebant in brachio ſiniſtro.* Id pro armilla apud Plautum ſaepe occurrit. HEINS.

Eboreo circulo lamina ſplendente] Tertull. de habitu mul. cap. II. *Circulos ex auro, quibus brachia artantur.* WOUWEREN. Lege, *ſplendens*, quae videtur Capitolino dici *coſtula*, in Maximino Juniore, cap. I. *Dextrocherium cum coſtula de hyacinthis quatuor.* Caſaubon. in Lamprid. *Splendente* refertur ad *circulo*, non ad *lamina*, quae videtur fuiſſe aurea. *Ebur* namque auro ſubornari ſolitum diſcimus ex verſu illo, quem non procul à fine hujus Satirici habes cap. CXXXV.

Non Indum fulgebat ebur, quod inhaeſerat auro.

ERHARD. *Eburneum* Poëtae dixiſſe malunt, propter ſecundam ſyllabam in *eboreo* brevem. HEINS. Ego *ſplendente lamina* probum puto, aurum enim & argentum quoties non à Poëtis *fulgere* & *ſplendere* dicitur? Horat. II. od. 2.

Nullus argento color eſt, avaris
Abditae terris inimice lamnae,
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat uſu.

& paſſim. Anonymus notaverat: forte *laminae ſplendenti.* id eſt, ipſi armillae aureae. BURM.

Ut deinde] Alii, *& deinde.* TORNAES.

Spina argentea] Penna quoque dentes levabantur. Martial. lib. III. epig. 82.

---- ſuggeritque ructanti
Pennas rubentes, cuſpideſque lentiſci.

Et lib. XIV. Ep. XXII.

Lentiſcum melius, ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit, dentes penna levare poteſt. PITH.

Omnia hic ad luxum comparata: nam alii lentiſco aut penna dentes levabant. Martialis dist. lemmate, *dentiſcalpium.* lib. XIV. epig. 22. WOUWEREN. Raderus ad Martial. lib. XIV. epig. II. ERHARD. Vide eumdem ad lib. VII. 52. Apud Martialem Malchio aliquanto modeſtius III. ep. 82.

Stat exoletus, ſuggeritque ructanti
Pennas rubentes, cuſpideſque lentiſci. HEINS.

Et *penna* & *ſpina* ad dentes ſcalpendos & purgandos utebantur. Plin. XXXV. IV. *penna vulturis ſi ſcalpantur dentes, acidum halitum faciunt. Hoc idem hyſtricis ſpina feciſſe, ad firmitatem pertinet.* in Traguriano erat *penna*, in Leid. *ſpina.* BURM.

Amici.] Sic ignotos affari ſoliti, atque etiam convivas, ut hic, & apud Sueton. c. VIII. Sed *amici* hoc loco ſunt, ut paraſiti apud Lamprid. Heliogab. *Ixionici amici*, id eſt, paraſiti. Sic paſſim apud Juvenalem *amici*, id eſt, paraſiti. BOURDEL.

Nondum mihi ſuave erat in triclinium abſens morae vobis venire] Haec conturbata ſunt: ſcribe, *Nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed ne diutius abſentivus* (vel *abſens*) *morae vobis eſſem vo-*

ho-

Digitized by Google

morae vobis eſſem, omnem voluptatum mihi negavi: Permittitis tamen finiri luſum. a Sequebatur puer cum tabula terebinthina, & cryſtallinis teſſeris: notavique rem omnium delicatiſſimam. Pro calculis enim albis,

a Encolpius.

ac

luptatem omnem mibi negavi. Abſentivus, ut *vacativus* in vita Alexandri Severi apud Spartianum, cap. xiv. monente Salmaſio, & *jacentivae arbores*, in legibus Longobardorum. HEINS.

Abſentivus] Diutius abſens. GLOSS. Vet. *ne diutius abſentibus eſſem.* Pith. PATISSON. Alii, *diutius abſens.* TORNAES. Alii *abſentius eſſem.* Lege, *abſens diutius eſſem.* ERHARD. *Diutius abſentius* Mem. cod. *Abſentivus* Pithoei & Leidenſis cod. *more vobis* interponit MS. Trag. Unde non dubitavi, quin cum doctiſſ. Gronovio legendum eſſet, *ſed ne abſentivus morae vobis eſſem.* Nob. Heinſius malit, *ſed ne abſens diutius morae vobis eſſem.* BOSCH. Haec quid ſibi velint, non excogito. Continent fortaſſe cauſam, quare nondum venire voluerit. Et quia non intelliguntur, etiam ab aliis omiſſa ſunt. Gronovius, vir ſummus, cenſet iſta verba alieno loco eſſe intruſa, illudque *abſens*, ex gloſſa vocis *abſentivus*, natum, atque ideo cuncta eſſe legenda; *Nondum mibi ſuave erat in triclinium venire, ſed, ne abſentivus morae vobis eſſem, omnem voluptatem mibi negavi.* Quam correctionem judico doctiſſimam. SCHEFF. Frellon. edit. Wouwer. alii, ut ex diverſo charactere patet, *nondum mibi ſuave erat in triclinium venire, ſed ne abſentivus eſſem, omnem voluptatem mibi negavi.* Editio Tornaeſii, *ſed ne abſentius eſſem.* in margine, & var. lect. alii, *ſed ne diutius abſens.* Ubi Douſa: *diutius abſens.* Sic & c. M. excepto quod pro *abſens*, *abſentius* (hoc eſt, *diutius abſentius*) illic legatur. Scriverius ibidem. *abſentivus* codex Pithoei. MS. Tragur. *nundum mibi ſuave erat in triclinium abſens more vobis venire, ſed ne diutius abſentivas eſſem, voluptatem mibi negavi. Permititis* (Patav. edit. *permittis*) *tamen. Abſentivos* ſeu *vus* retinui propter concordantes tot codices, & aequalitem lexeos Trimalchianae, ac collibertorum; habita alias, ſiqua umquam, optima occaſione hoc cum *abſens* commutare. Sed non feci, nec commutandum ſentio. HADRIANID.

Mibi negavi] Eleganter, & ex Horatio expreſſum, lib. i. Sat. i. 74.

Panis ematur, olus, vini ſextarius; adde
Queis bumana ſibi doleat natura negatis.

Permititis tamen finiri luſum] Inter coenam ludebant alea. Sueton. Auguſt. cap. lxxi. *Inter coenam luſimus γεροντικῶς & beri & bodie*, ubi de aleae luſu, qui ſenum eſt. unde Cic. de Seneƈt. *Nobis relinquat talos & teſſeras.* Savaro ad Sidon. lib. i. epiſt. i. ERHARD. Ampliſſimus Cuper. i. Obſ. i. legit, *iniri luſum. Permittetis*, Tornaeſ. ſed cum interrogationis nota legendum. Inſolitum vero ante coenam ludere. Inceptum jam credo in alio cubiculo luſum; ne ludi & teſſerarum ſeries turbaretur intraſſe & imputaſſe convivis hoc quaſi beneficium, quod nondum finito ludo veniret in triclinium. Ita Claudius ludebat in geſtatione, ita eſſedo alveoque adaptatis, ne luſus confunderetur. Sueton. cap. xxxiii. BURM.

Finiri.] Fortaſſe melius *fieri.* nondum enim inceperat ludere, & quod eſt de tabulis & teſſeris ſequitur. REINES.

Cum tabula terebinthina] *Tabula* erat alveolus, in quem calculos ſive teſſeras jaciebant. Savaro ad Sidon. lib. v. ep. 17. & lib. viii. ep. 13. ERHARD. Ita calices ex trebintho torno à Thericle factos laudat Plin. lib. xvi. cap. 40. unde *Thericlea* illa pocula in maximo precio, teſte Athenaeo, lib. xi. cap. 6. quae Trimalchio, ſemper aliquid inſoliti oſtentans, ſupergreſſus, tabulam ex terebintho habebat. Non vero credendum, totam ex terebintho fuiſſe tabulam, ſed tabulis terebinthinis aliam materiam tectam, ut adhuc moris eſt inducere luſorias tabulas, & veſtire ebore, ligno nuceo, vel alio: nam Plin. lib. xvi. c. 41. terebinthum *numerat inter arbores, quae in laminas ſecantur, & quarum operimento veſtiatur alia materies.* Et poſtea addit, etiam teſtudinem ſectam pingi colore terebinthini ligni, quam artem ab ingeniis portentoſis principatu Neronis inventam dicit; forte & talis haec terebinthina fuerit. Luxum circa tabulas luſorias notavit & Plinius, lib. xxxvii. 2. ubi narrat, Pompejum in triumpho *tranſtuliſſe alveum cum teſſeris luſorium è gemmis duabus latum pedes tres, longum pedes quatuor.* De tabula autem luſoria accurate egit Salmaſius ad Vopiſci Proculum cap. xiii. BURM.

Cryſtallinis teſſeris] *Latrunculi* quoque fiebant ut plurimum ex vitro. Lucan. in Panegyr.

—— *Vitreo peraguntur milite bella.*

Martialis lib. vii. Epigr. lxxi. *Vitreo latrone cluſos.* Fr. Lindebrog. Not. in Catalect. ERHARD.

Rem omnium] *Rem omnem*, Tornaeſ. in marg. *omnino.*

Delicatiſſimam.] Hoc verbo omnia, quae ad luxum, mollitiem, & pompam erant compoſi-

a

ac nigris, aureos, argenteoſque habebat denarios. Interim dum ille omnium textorum dicta inter luſum conſumit, guſtantibus adhuc nobis, repoſi-

ta, notari docuit vir Ampliſſimus Cuper. Obſerv. I. cap. VIII. ita *delicatos hortulos* Phaedrus lib. IV. fab. 4. ubi v. adnotata.

Pro calculis.] *Pro calculis enim ac nigris*, Tragur. *Albis aut nigris*, Leid.

Interim dum ille omnium teſtorum interclusum conſumit] Neſcio quid ſibi velit nomen *teſtorum*. Forte aliquid deeſt. Quid ſi legamus, *omnem teſſeram?* quia ſupra meminerat cryſtallinarum teſſerarum: aut forte, *omnem theſaurum inter luſum conſumit*, ut referatur ad denarios. EMMIUS. Alii *teſtarum*. PATISSON. Locum corruptiſſimum ſic emendari poſſe autumo, *Interim dum ille omnium numerum teſſerarum inter luſum conſumit.* Loquutus eſt autem de terebinthinis & cryſtallinis teſſeris. Haec audacius protuli, quod interpretes ſilere, atque Aeſculapium rogare animadverterem. BOURDEL. Salmaſium legere: *omnium ſcriptorum iter luſu conſumſit*, notaverat Scriverius. Ipſe legebat *dum ille numos teſſerarum luſu conſumſit.* In editione Tornaeſii erat, *dum ille otium teſtarum inter luſum conſumſit.* ANONYM. Olim legendum putabam, *Interim dum ille omnes teſſeras inter luſum conſumit.* Ut infra cap. LXXXVIII. *Democritus aetatem inter experimenta conſumpſit.* CL. J. F. Gronovius emendat: *Interim dum ille omnium teſtorum iter luſu conſumit.* Adi lib. III. de Pec. vet. cap. 13. MS. Trag. habet *omnium textorum dicta*, unde minima mutatione Nob. Heinſio legendum videtur, *omnia textorum dicta.* Non dubito, quin haec ipſiſſima vexatiſſimi loci lectio. BOSCH. Sunt & haec deſperate mendoſa. Illud *dicta* vulgati non agnoſcunt. Pro *textorum*, alii habent *teſtatorum*, alii *teſtarum*, quod ſunt, qui ita ſupplent ac corrigunt, *omnium numerum teſſerarum*; alii ita: *omnium agmen teſtorum.* Verum manent adhuc depravata. Quid ſi ſcribatur, *omnium teſtorum electa?* nam omnino non de teſſeris; ſed ferculis ſermonem puto eſſe, de quibus anteceſſit, cum propter illud *conſumit*, quod ad ludum teſſerarum non ſatis apte poteſt accommodari, tum propter vocem *teſtorum*, quae & alias noſtro vas ſervando igni, cui deinde cibi imponantur. Sic enim infra cap. CXXXVI. *animadverto Enotheam cum teſto ignis pleno venientem.* Et hic anteceſſerat de tomaculis ſuper craticulam ferventibus. Poſtremo & *electa* noſter dixit alibi ſelectiores melioreſque cibos. *Res*, inquit, *electiſſimas ridentes aggredimur.* Ut ſint *electa teſtorum*, optimum ac delicatiſſimum quodque ferculorum, quod erat teſtis impoſitum. Sed de hoc alii judicent. SCHEFFER. Variis modis ſollicitatus hic locus; ſed in quo fruſtra viri ſummi operam poſuerunt. Veram enim ſcripturam, quam exhibemus, codex Tragurianus ſervavit nobis. Si quid mutandum tamen, reſcribam, *omnia textorum dicta. Dicta* pro dicteriis, quae vocant, cape, de quibus nos ad Faſtos Ovidianos olim complura. *Dicta textorum*, quae textoribus & infimae plebi in uſu. Et hodieque aleatores noſtri inter ludendum dictis aut facetiis raro ſibi temperant. *Conſumere dicta*, ut infra cap. XLI. *Poſtquam omnes batteologias conſumpſi.* HEINS. *Dum omnium ille teſtorum * inter luſum conſ.* Leidenſ. Locus depervatus: de Salas *agmen* interſeruit, quod non modo recepit Gallicus impoſtor, ſed & *omnium calculorum agmen* pro *teſtorum* ſuppoſuit. Heinſii emendationi ne accedam, facit, quod *dicta* illa *textorum* nullis antiquorum ſcriptorum teſtimoniis illuſtret, & probet in proverbium abiiſſe. Et praeterea, cum veſtes unaquaeque familia ab ancillis ſibi conficiendas curaret, non credendum eſt, eo tempore textores Romae, aut in Italia, tam frequentes fuiſſe, ut eorum dicta, celebrarentur, & ſi textores eſſent, illi ſervi familiae dominorum veſtes texebant. vid. Cicer. pro Planc. XXV. Sueton. Gramm. XXII. lib. XXXVI. ff. de Legatis. Hos autem tam frequenter forum aleatorium calfeciſſe & dicta eorum in proverbium abiiſſe, vix vero ſimile videtur. ſi *tonſorum* dicta, qui loquacitate ſua erant celebres, Petronius ſcripſiſſet, facilius reciperem, ſed non video, quare textores, prae caeteris artificibus ex vili plebe, ſic ſervi hic eſſent nominandi. † Quam frigide vero ludimagiſter non ipſos tonſores, ſed in officinis eorum frequentes, fabulas narrare ſolitos fingit. An tacuiſſe tonſores credibile eſt, quos ne inter radendum quidem ſilentium tenere notum eſt, & qui undique arceſſitas fabulas ingenti aviditate narrant. Barthius lib. XIII. Adverſ. cap. 5. legit *dum ille officium ſectorum inter luxum conſumit*, & *officium* in exaratis codibus fuiſſe notat. Sed, an Trimalchio ſimul ludebat, & ſectoris munere fungens carpebat & dividebat ferculum? praeterea nondum cibus erat adlatus, quem ſecari oporteret. Guſtatio tantum, olivae, glires, tomacula jam minuta, & ſimilia erant in aſello, quae dividi, non ſecari debebant. Ne vero Schefferi *teſtorum electa conſumit* probem, facit. quod Trimalchio in triclinium venerat, non ut ipſe guſtaret, ſed ne amicis in mora eſſet, quorum jam animus erat in patinis: ipſe vero diſcum-

Digitized by Google

bis, repoſitorium adlatum eſt cum corbe: in quo gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales eſſe ſolent, quae incubant ova. Acceſſere

diſcumbit quidem, ſed luſum non intermittit, niſi demum capite ſequenti: deinde an teſta illata erant in lautiſſimi hominis menſam, qui argentea & Corinthia vaſa ſua oſtentabat? Gronovii emendatio, quae certe ingenioſa eſt, hoc habet incommodi, quod illud *iter teſtorum*, pro calculorum, dici poſſe non oſtenderit. Non enim teſtacei Trimalchionis calculi, ſed erant aurei & argentei denarii, neque huc facit illa *teſta* Minucii Felicis, quae erat vera teſta, non calculus, quo in alveo luſorio uterentur. Communiter vero calculos è vitro factos docet Plin. xxxvi. 26. Ex ebore dat Juvenal. Sat. xi. 132. Sed facilius refellere alienas interpretationes, quam veram dare. Si *omnium* vel *omnia luſorum dicta* liceret reſtituere, ſenſus commodus emergeret: Trimalchionem nimirum inter ludendum dicta, luſoribus ordinaria, omnia effutiiſſe; ſolent enim luſores ad ſingulos aleae vel talorum jactus dicta quaedam & formulas ſolemnes, quibus vel infelicem jactum deteſtantur, vel fauſtum extollunt, in promptu habere, vel etiam clamores tollere, ut apud Sueton. Aug. lxxxi. Sed nobis animus non eſt tam violentam medicinam adhibere, & ulcus intactum relinquere malumus, quam inutilibus conjecturis tentare male adfectum locum. Elegantiſſimus autem uſus eſt vocis *conſumere*, quam ad cibos accommodari intempeſtive hic vult Schefferus, ſed quae notat, omnia illa dicta effudit, ut ne unum quidem indictum maneret, ut ne unius quidem oblivisceretur. Ovid. viii. Metam. 106.

Conſumtis precibus violentam tranſit in iram.

Terent. Andr. i. i. *Sceleratus Davus ſi quid conſilii habet, ut conſumat nunc.* Cicer. i. in Verr. 44. *Quid eſt dignius, in quo omnis noſtra diligentia indulgentiaque conſumatur?* Ita *conſumere miſericordiam*, Curtius vi. cap. 8. & *gloriam* ix. 6. Eadem elegantia dixit & *ſupremum munus conſumere.* Senec. Hippol. 949. ita ſupra, capite xxiii. *conſumptis verſibus.* Manilius iv. 400.

Annua ſollliciti conſumunt vota coloni.

ut recte Gemblacenſ. Ovid. i. Amor. vi. 61.

Omnia conſumſi, nec te precibusque miniſque
Movimus, o foribus ſurdior ipſe tuis.

Stat. xi. Thebaid. i.

Poſtquam magnanimus furias virtutis iniquae
Conſumſit Capaneus.

Et ita paſſim alii. BURM.

Guſtantibus adhuc nobis] Dictum, ſicut *jentantibus, prandentibus, coenantibus.* ERHARD.

Repoſitorium] Idem quod guſtatorium, in quo anticoenium apponebatur. Item quaevis menſa, in qua ſtrulces patinarum aedificantur. GLOSS. Vide Favorinum apud Gell. lib. xv. cap. 8. WOUWEREN. Sic ſtatim, cap. xxxv. *Repoſitorium rotundum* XII. *habebat ſigna*, &c. Plin. lib. xviii. extremo; *Nec non & conviviis, menſiſque noſtris, vaſa, quibus eſculentum additur, ſudorem repoſitoriis linquentia, diras tempeſtates praenunciant.* Graecis dicitur ἐγγυθήκην, ut Callixeno apud Athenaeum. Gloſſae antiquae; *Encetcria, machina lignea, qua amphora ſuſtinetur.* Videntur uſi voce Graeca, *engethcca*, quae hic leviter corrupta. Romani priſci vocabant *incitegam*, ut ad Feſtum ſuum obſervavit Scaliger. Javolenus κάρ, in leg. 10. D. de legat. iii. Caſaubon. Animadverſ. in Athen. lib. v. cap. 13. ERHARD. Infra cap. xl. *Secutum eſt hos repoſitorium, in quo poſitus erat primae magnitudinis aper.* Et cap. xlix. *repoſitorium cum ſue ingenti menſam occupavit.* Et cap. lx. *jam illic repoſitorium cum placentis aliquot erat poſitum.* Seneca Ep. lxxviii. *O infelicem aegrum, edet quantum concoquat. non jacebit in conſpectu aper, ut vilis caro, à menſa relegatus, nec in repoſitorio ejus pectora avium, totas enim videre faſtidium eſt, congeſta ponentur.* HEINS. V. Ferrar. ii. Elect. 18. Vulcanius notis in Gloſſar. pag. 1. videtur *repoſitorium* confundere cum *Delphica.* BURM.

Corbe] Alii, *orbe.* PATISSON. *Orbe*, Leidenſ. In Theſauro Fabri in *Incumbere* legitur, *cum corte.* an totam cohortem, qua gallinae ſolebant ali & cohiberi, adlatam credamus? Neſcio quo auctore hoc factum. Sed *corbe* recte; unde noſtrum *Corf* derivatum. BURM.

In quo] Nota; *corbem* maſculine poni. Vulgo habent, *qua*, neſcio, an non vitio correctorum. Nempe rarius hoc genere reperitur. Legas tamen apud Priſcianum, & alios. SCHEFFER. Recte Tragurienſis, *in quo.* vide Voſſium de Analog. i. cap. 29.

Gallina erat lignea] Ariſtotel. περὶ ζῴων. Ταῖς δ' ἀλεκτορίσιν ὑποτιθέντες αὐτῶν τὰ ᾠὰ ἐπωάζειν οἱ τρέφοντες. PITH. De gallinis ligneis & ſimilibus figmentis copioſe Athen. lib. ix. Tangit Juvenalis Satyr. ii.

Grandia praeterea tortoque calentia foeno
Ova adſunt ipſis cum matribus.

Retineo porro, *in orbem*, nec illud, *in corbem*, ex ſuperioribus adlatum admitto. *Incumbere* autem *ova* ἐπωάζειν, Aeliano Var. Hiſt. i. 15. BOURDEL.

Patentibus in orbem alis] Haec non damno, ſi

Google

ceſſere continuo duo ſervi, &, ſymphonia ſtrepente, ſcrutari paleam coeperunt; erutaque ſubinde pavonina ova diviſere convivis. Convertit ad hanc ſcenam Trimalchio vultum: &, *a* Amici, ait, pavonis ova gallinae

a TRIMALCHIO.

gallinae incubantes orbicularem referunt figuram. Opinor tamen Petronium ſcripſiſſe, *patentibus in corbem alis*, quoniam ſuperiore dixit verſiculo, *repoſitorium allatum eſt cum corbe*. RICHARD.

Incumbunt] Lego *incubant*. EMMIUS & PATISS. Mutant in *incubant* ſine lege dictatoris, cujus audi edictum infra propoſitum cap. LXXX. *Non frueris hac praeda, ſuper quam ſolus incumbis.* ERHARD. Vulgo, *quales eſſe ſolent, quae incumbunt.* Puto *incubant* noſtrum eſſe praeferendum. *Incubant* habetur etiam in aliis codicibus, ut notavit Patiſſonus. Varro lib. III. de R. R. cap. 9. *Quae velis incubet, negant plus viginti quinque oportere ova incubare.* Et paulo poſt: *ova, quae incubantur.* SCHEFFER. Sine dubio Tragurienſis codicis ſcriptura haec recipienda, *incubant* quod verbum in hac re frequens rei ruſticae ſcriptoribus. vide Columell. VIII. 2. & 5. & paſſim. Sueton. Tiber. cap. XIV. *Eſſe ſolent* Tragurienſis codex non agnoſcit. *Incumbere gladium* dixit Lucilius fragm. 21. lib. XXVI. [pag. 66.] ubi Douza. [pag. 133.] Infra cap. LXXX. dixit: *praeda, ſuper quam ſolus incumbis.* BURM.

Symphonia ſtrepente] *Adſtrepente* malim. HEINS. *Adſtrepente* etiam Anonymus. Sed *ſtrepere* etiam de muſicis poni oſtenderunt Lambinus & Torrentius ad Horat. IV. Od. 3. Ita infra cap. CXX. *diſcordem ſtrepitum* dixit, & Quinctil. Inſtit. Orat. I. 3. *omne convivium obſcoenis canticis ſtrepit.* Celſus III. 18. *Quorum diſcutiendae triſtes cogitationes, ad quod ſymphoniae, & cymbala ſtrepituſque proficiunt.* BURM.

Scrutari paleam] In qua ova jacebant abdita. TORNAES. Inde *ara ſcrutaria*, de qua Apulejus Mileſ. IV. Verbum *diviſere*, quod proxime ſequitur, eſſe convivii, patet apud Heſychium V. Δαδῶν, & V. Δαθῆναι. de quo Euſtath. BOURDEL. Et ita ſolebant cubilia gallinarum ſterni. Columell. VIII. cap. 5. *Curae autem debebit eſſe cuſtodi, cum parturient aves, ut habeant quam mundiſſimis paleis conſtrata cubilia, eaque ſubinde convertat, & alia ſtramenta quam recentiſſima reponat*; & eodem capite iterum palearum fit mentio, & ſequenti, *ova paleis obruere.* BURM.

Erutaque ſubinde pavonina ova] Cenſeo legendum, *erutaque ſub nido pavonina ova.* Hoc enim exigere videntur praecedentia: *Repoſitorium allatum eſt cum corbe, in quo gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales quae incubant ova. Et ſervi paleam ſcrutari coeperunt.* GOES. Aptum verbum, & quod reſpondet τῷ *ſcrutari.* Cicero I. Tuſc. Quaeſt. cap. 13. *Si vero ſcrutari vetera, & ex his ea, quae ſcriptores Graeciae prodiderunt, eruere coner.* lib. II. de Orat. cap. 34. *Neque, ut quaeque res delata ad nos erit, tum denique ſcrutari locos, ex quibus argumenta eruamus.* BURM.

Pavonina ova] Athen. Ἐπαινεῖται δὲ καὶ Ἡρακλείδης ὁ Συρακούσιος, ἐν ὀψαρτυτικῷ, τῶν ᾠῶν φησὶ πρωτεύειν τὰ τῶν ταῶν. PITH. Athen. lib. II. Plin. lib. X. cap. 59. WOUWEREN.

Diviſere] In lautorum hominum coenis peculiares ad hoc officium ſervi, qui *diribitores* dicti. Apulej. lib. XI. Metam. *Diribitores pluſculi ſplendide amicti, fercula copioſa, puellae ſcitule miniſtrantes, pueri calamiſtrati pulchre induſiati.* Ubi videatur Colvius. Pauperiores patresfamilias ipſi partes convivis dividebant. Apulej. lib. IX. Metam. *Accepto ferro, quo commodum inter ſuos epulones caſeum, atque alias prandii partes diviſerat.* BURM.

Convertit ad hanc coenam vultum Trimalchio] An hic *coena* eſt pars coenae? An potius ſcribendum eſt, *ſcenam*? ut cap. CXVII. *Utinam quidem ſufficeret largior ſcena.* Eadem illa Petronius *mimum* interpretatur, cap. eodem. *Quid ergo, inquit Eumolpus, ceſſamus mimum componere? ludos* etiam vocat cap. XXXVI. *At ille, qui ſaepius ejuſmodi ludos ſpectaverat.* Suetonius quoque in Caligula, cap. XV. pro ſpecie & pompa, ſcenam dixit. *Confeſtim Pandatariam, & Pontias ad transferendos matris fratriſque cineres feſtinavit, tempeſtate turbida, quo magis pietas emineret: adiitque venerabundus, ac per ſemet in urnas condidit. Nec minore ſcena, Hoſtiam, praefixo in biremis puppe vexillo, & inde Romam Tiberi ſubvectos, per ſplendidiſſimum quemque equeſtris ordinis, medio ac frequenti die, duobus ferculis Mauſoleo intulit.* Auſonius in Protreptico ad Nepotem:

Pompa tibi, & vani fugiatur ſcena timoris. RICHARD. Fruſtra diu hic dubitatum a Criticis, melius hic *ſcena*, an *coena*. *Scenam* ponendum eſſe denotat verbum *convertit*. Sic paullo poſt eodem theatro convivali; *at ille, qui ſaepe ejusmodi ludos ſpectaverat.* BOURDEL. Ita *judicis ſcenam* dixit Quinctil. Declam. IX. cap. 10. & Declam. CCCXXX. *Coenam* Leidenſ. BURM.

Amici] Convivae, convictores. GLOSS. Supra hoc capite: *Amici, inquit, nondum mihi ſuave erat in triclinium venire.* Vet. lap. *Amici, dum vivimus, vivamus.* Tiberius apud Senecam; *Amici,*

Digitized by Google

linae juſſi ſupponi. Et, me-Hercules, timeo, ne jam concepti ſint; temptemus tamen, ſi adhuc ſorbilia ſunt. a Accipimus nos cochlearia non minus ſex libras pendentia, ovaque ex farina pingui ſigurata pertundimus.

a ENCOLPIUS.

mici, *inquit*, *omnia me fallunt*, *niſi iſtum mullum aut Apicius emerit*, *aut P. Octavius.* Titus apud Sueton. cap. VIII. *Amici*, *diem perdidi.* PITH.

Pavonis] Quod ſolenne erat ruſticae rei ſtudioſis, quia tunc pavones matres excuſatae ab incubatione ter per annum foetus edunt; vide Varron. III. de R. R. cap. 6. Pallad. de R. R. lib. I. titulo 28. & Columell. VIII. cap. 5. Haec autem ova principatum ſibi vindicabant, teſte Athenaeo lib. XI. cap. 16. BURM.

Supponi.] Verbum phyſicum, & conveniens rei, ut notavit Plinius & Phyſici. BOURDEL.

Concepta] *Conceptum* pro foetu in utero materno memini legere apud Plinium & Columellam. Quae noſtro *ova* ſunt *concepta*, Martial. VI. Ep. LXXXIII. extulit.

Pullus abortivo nec cum putreſcit in ovo.

Ova pullina videntur dici in hiſtoria Auguſta apud Lampridium, vita Heliogabali cap. XXII. ubi de ſortibus apophoreticis: *Alius decem libras auri, alius decem plumbi*, *alius decem ſtruthiones*, *alius decem ova pullina.* Ad quem locum & Salmaſio & Caſaubono ſiletur. Sed *pullina ova* ſunt, *in pullum jam coëuntia*, ut noſter mox loquitur. HEINS. Verum non legendum hic *concepta*, ſed, ut Tragurianus, *concepti ſint*; non enim volebat Trimalchio videri timere, an concepta eſſent ova, quae jam ut edita apponebantur: ſed an non pulli pavonini forent concepti, & in iſtis putaminibus formati. Sic quippe dicimus, *conceptum animo crimen*, *concepti venti*, & ſexcenta alia. GOES. *Concepta* olim editi; *concepti* Tragurienſis. v. Munker. ad Lactant. argum. Ovid. Metam. lib. X. cap. 10. Unde patebit rectius *pullos conceptos* dici, quam ova. Ita *conceptus infans*, Sueton. Aug. LXXXIII. *concepta filia*, Claud. XXVII. & ita paſſim. Et ita *conceptus* ſubſtantive de foetu latente dici vidimus ad Sueton. Domit. XXII. & ita ſaepe apud Columellam. BURM.

Temptemus tamen] *Temptare* idem quod *tentare.* GLOSS. Alii *temptemus igitur.* TORNAES.

Si] Valet *an.* Propert. lib. II. el. ult. Gratius Cyneg. BARTH.

Si adbuc ſorbilia ſunt, *ſorberi poſſunt*] De ovis ſorbilibus tractatum edidit Nicomachus apud Athenaeum lib. II. 17. BOURDEL. *Sorberi poſſunt* ut eſt in Tragur. expungenda, ut gloſſa maniſeſtiſſima illorum, *ſi adbuc ſorbilia ſunt.* Cl. Munkerus tamen hoc hoc quoque referebat inter ſtulte dicta Trimalchionis, ut qui bis idem ingereret convivis. HEINS. Ego tamen tueri me commode hunc locum poſſe puto, una tantum adjecta ſyllaba, ſi nimirum legamus, *ſi adbuc ſorbilia ſunt*, *ſorberique poſſunt.* Qualia & apud alios auctores occurrunt. Plautus Mercatore v. I.

Ego mibi alios Deos Penates perſequar, *alium larem*,

Aliam urbem, *aliam civitatem.*

Ubi quoque unum bis dictum, Lar & Penates, urbs & civitas. GOES. Celſus IV. de Re medica 3. *ſorbitionibus utendum*, *itemque ovis ſorbilibus*, *aut à pullis mollibus jus aliquod adſumendum.* haec Martial. XI. Epig. 53. vocat *tenui verſata favilla.* vid. Athen. XI. 16. *ſorbilia ſint* Leidenſ. & Memm.

Cocblearia] Horum enim uſus & in eſu ovorum. Martialis Apophoretis, Epigr. CXIX. cui lemma *cocbleare*:

Sum cocbleis babilis, *ſed nec minus utilis ovis*,

Num quid ſcis potius, *cur cocbleare vocer?* HEINS.

Non minus ſex libras pendentia] Lege, *ſelibram pend.* Gruterus Suſpicion. lib. II. cap. 10. Forte *ſexquilibros*, pro *ſeſquilibras.* quin verum puta, *non minus ſelibras pendentia.* ERHARD. Retinuimus priſcam lectionem, quae, licet mimica, proba tamen eſt. BOURDELOT. Placet *ſelibras*, prae vulgari *ſex libras.* Scio, quid hic alii de exaggeratione joculari notent; verum, cur in hoc jocetur noſter, cum ſeverus ſit in caeteris, non video. SCHEFFER. Quo ſtupiditas Trimalchionis notatur cum iſtorum cochlearium in his vix ullius eſſe poterat uſus. Ad haec enim adhibemus cochlearia minutiſſima, ponderiſque propterea exigui, etiamſi aliis non deſtituamur. GOES. Lege: *Accipimus nos cocblearia: non minus ſex libras pendentia ova*, *quae ex farina pingui figurata pertundimus.* Ova enim ſex libras pendebant, non cochlearia. ANONYMUS. Tragur. *ſelibras.* Imo fatuus Trimalchio hic ponderoſis cochlearibus divitias & lautitiam ſuam oſtentare volebat. Pondus vero his etiam, ut cap. XXXI. inſcriptum fuiſſe puto, unde convivae diſcerent & admirarentur ſtultam lautitiam. Nam ad ova minuta cochlearia apponi ſolent. Baruſaldus vero de Armis convivalibus in Tom. III. Theſauri Sallengriani pag. 742. ligulam & cochleare confundit, & credit etiam hoc inſtru-

Digitized by Google

mus. Ego quidem paene projeci partem meam, nam videbatur mihi jam in pullum coiſſe. Deinde, ut audivi veterem convivam: hic neſcio quid

mento ſolidos cibos configi ſolitos; ut nos parvis illis ſuſcinis (*forcbettes.*) Sed aperte diſtinguit ligulam a cochleari Martial. l. XIV. Epigr. 120. & 121. BURM.

Ovaque ex farina pingui figurata] Sic & Polluci libro VI. cap. 11. Κρῆπις ἐξ ἀλεύρου καὶ μέλιτος, ἢ ἐνέκειντο ἀμπελίδες τινὲς ἢ συκαλίδες ὀπταί. PITH. Ex *farina* finguntur opera dulciaria, quorum *figurae* erant infinitae, ut placentae, ſcriblitae, cruſtula, lucunculi, hami, lacertuli, ſpicae, globuli, enchyta, circuli, liba, aliaque plurima. Martialis lib. XIV. ep. 222.

Mille tibi dulces operum manus iſta figuras
Extruet. -----

Varro de Ling. Lat. libr. VI. pag. 73. *Fictores dicti à fingendis libis.* Sic apud Scribonium Largum *fingere pilulas & paſtillos.* Hic Petronius. Apud Plutarch. διαπλάσαι μελιτηρῶν εἰς σχῆμα πελίας. Calphurnius Eclog. II. verſ. 65. *Fingere liba Priapo.* Caſaubon. ad Sueton. Auguſt. cap. IV. WEITZ.

Projeci partem meam] Sueton. Calig. cap. XVIII. *Equiti Romano avidius veſcenti partes ſuas miſit.* Apul. libro VII. Mil. *Parteſque ſubreptas & praeguſtatas potiones offerebat.* Ita Graecis μοῖραι. Homerus Odyſſ. Θ. verſ. 469.

Οἱ δ' ἤδη μοίρας τ' ἔνεμον, κερόωντό τε οἶνον.

WOUWEREN. Portionem meam. Ciborum κλασμάτων, μερίδας, *partes* dici notum. Rigaltius Not. ad Phaedrum fab. V. ſingulis convivis diſtribui ſolitas. Piccartus Pericul. Critic. cap. XIX. *Partes* ſunt fercula, quae unicuique apponuntur in convivio ſigillatim, ut in convivio Κοπίδων, quod Athenaeus deſcribit, vocatque μερίδας. Dicuntur etiam δαῖτες. Moyſes Geneſ. XLIII. verſ. 33. de convivio Joſephi, quo imprudentes fratres in Aegypto excepit; *Et mirabantur nimis, ſumptis partibus, quas ab eo acceperant: majorque pars venit ad Benjamin, ita ut quinque partibus excederet.* Samuel. 1. Reg. 1. vſ. 4. de convivio immolatitio Elconae; *Deditque Phenennae uxori ſuae, & cunctis filiis ejus, & filiabus partes: Annae autem dedit partem unam triſtis, quia Annam diligebat.* Nec praeſentibus tantum, ſed & abſentibus, partes mittebantur. Plutarchus in Ageſilao; Ἅμα ζῶντες ἔθυον εὐαγγέλια, καὶ διέπεμψε μερίδας τοῖς φίλοις &c. Eſdras Junior lib. II. (qui vulgo 3.) cap. ult. vſ. 52. *Digreſſi ergo manducate pinguiſſima quaeque, & bibite dulciſſima quaeque, & mittite munera his, qui non habent*: hoc eſt, partes. Hermas lib. III. Paſtoris cap. 5. *Convocatis amicis paterfamilias miſit de coena ſua ſervo illi partes complures. quas cum accepiſſet ille, ſuſtulit ex eis quod ſufficiebat ſibi, reliquum autem conſervis ſuis diſtribuit.* ERHARD. Vide Gronov. Diatrib. Statian. cap. XIII. & Plutarch. Sympoſ. II. 20. *Projeci* vero dictum ut in fragmento Archeſtrati apud Athen. lib. VII. cap. 15. ut Caſaubonus conſtituit.

Ἄρνειον κώλον ἐπὶ γῆν δαιτυμόσιν βάλλειν.

Ubi prae piſcis, de quo agit, praeſtantia *projiciat in terram carnes ovinas* &c. *ipſi donatas.* Et ita noſter ſaepe *projicere*, pro in terram jacere. Mox cap. ſequ. *projicere parapſidem.* BURM.

Videbatur mihi] In Tragur. non legitur *mihi*, nec opus eſt hac voce.

Audivi veterum convivam] Scilicet *dicentem*, quam ellipſim familiarem auctoribus notavit vir eruditiſſimus Jacobus Gronovius ad Cicer. lib. III. ad Famil. ep. 7. ubi gloſſema è verbis Ciceronis ejicit, cui ſimile etiam inſedit Valerio Max. lib. V. cap. 9. ex. 4. *Seductam uxorem ſuppliciter rogavit, ne ſe ulterius celaret, ſed diceret, ſive illum adoleſcentem ſubjeciſſet, ſive ex alio concepiſſet.* Ita recentiores editiones, ſed Aldi, Stephani, Gryphii, Colinaei, & vetuſtiores haec verba *ſed diceret* ignorant, nec Pighius debuit auſcultare corruptis codicibus. Melius Colerus & Vorſtius ejicienda putant; nihil Phaedro familiarius, quam omittere illa, *dixit*, *ait*, *reſpondebat*, ut multis locis Gudius notavit. Vid. ad lib. 1. fab. 29. & 30. Freinshem. ad lib. III. fab. 15. Plura exempla congeſſit celeberrimus Perizonius ad Sanctii Minervam, lib. IV. cap. 5. & ſimilem ellipſim eruditiſſimus Beza in Luca Auctor. XV. verſ. 5. obſervavit, & exemplis illuſtravit. BURM.

Veterem convivam] Sic vocat paraſitum. Alii veteres convivae ſervi in militia culinaria veterani, de quibus Plutarchus in Galba. καὶ τῶν οἰκετῶν ἐδωρήσατο τοὺς εἰθισμένους περὶ δεῖπνον ἡγεμόνι ἐμμελῶς ὑπουργεῖν. BOURDEL. Ita vocat hominem impurum & coenipetam, qui jam olim Trimalchionis menſam attondere conſuetus domicoenio nuntium remiſerat & paſtum dicteriis & ſcurrilibus jocis meruerat, qualis ille Naevolus apud Juvenalem, Satyr. IX. 10.

----- *Conviva joco mordente facetus.*

Et Balatro *comis conviva* Horatio lib. II. Sat. VIII. 76. & Philippus *cliens & certus conviva* lib. 1. Epiſt. VII. 75. & Philoſtratus *conviva* Martial. lib. XI. epig. 83. vide egregie hoc turpe

quid boni debet eſſe, perſecutus putamen manu, pinguiſſimam fi-cedu-

turpe genus hominum ex veteribus ſcriptoribus deſcriptum à Gebhard. lib. II. Crepund. cap. XV. praeterea *conviva* apud Latinos ſaepe ponitur pro eo, qui libenter genio indulget, & cujus omnis vita in epulis agitur, qui erudito palato perite de delicatis cibis judicare poteſt, qui libenter os patitur ſibi apud copioſam & bene inſtructam menſam deligari, vel, ut Galli vocant, *un bon vivant, un homme qui aime les plaiſirs de la table*; & eo ſenſu ab Ovidio lib. II. Triſtium 359. *Terentium convivam* vocatum me docuit certiſſimus noſtrarum literarum interpres Brouckhuſius, & non apte ſatis elegantiſſimum & honeſtiſſimum Poëtam paraſitum poſſe dici, ut volebat Rutgerſius Venuſin. Lection. cap. XIII. cenſebat, ſed *convivam*. Quia creberrima in ejus poëtae fabulis mentio conviviorum & epularum, & tot loca, ubi lubentiam illam convivalem & accumbentium remiſſum animum egregie depingere tentat, mentis indicium facere videbantur. Quae hic congerere nihil attinet, ſed ubique coenarum & conviviorum mentionem fieri videmus. Et, ut Donatus notat ad prologum Eunuchi, v. 37. *ſcortari & convivari eſt omnis materia Comicorum*, quam artificioſe ſemper oſtendit poëta, cum in paraſitorum Gnathonis & Phormionis, tum in juvenum, & etiam ſenum perſonis. Hinc in Andriae principio ſtatim cocus inducitur, narratur apud Chryſidem ex ſymbolis quotidie coenari, & in reliqua comoedia parcus obſonator Simo à ſervo traducitur, in Eunucho autem omnis fabulae feſtivitas in commeſſatione & conviviis vertitur. In Heautontimorumeno Dionyſia agitantur, Clitipho Cliniam ad coenam adventitiam vocat, Chremes vicinos laute excipit, & domum adventu Bacchidis & Antiphilae commodis convivis plenam videt, de Adelphis, & Phormione nihil opus addere, cum unicuique eas excutienti in oculos incurrant hilaritates merae, & homines, qui vitam in otio & conviviis agere ſtudent. Paraſiti autem quin & illi *convivae* dici poſſint, minime dubitarem, cum recte ſectae hujus cibariae conditores & principes vocari poſſent, &, quum perpetuo cum fame conflictantur, nihil beatius ducebant, quam ſi regem aliquem invenirent, apud quem paſcerent ventres ſuos. Sed Terentius, ex Ovidii mente, *conviva* eſſet vocandus, ſi ex ejus libro de moribus eſſet judicandum, quia nullam omittit occaſionem, qua memorare convivantium lubentiam poſſit. Praeterea à paraſito aperte convivam deſtinguit Auſonius Epiſtol. IX.

Haec tibi non vates, non hiſtoricus, neque toto
Orbe vagus conviva loquor, ſed tradita multis.

Poſtea addens

Haec non per vulgum mihi cognita, perque popinas,
Aut paraſitorum collegia Plautinorum.

Terentium autem libenter bene victitaſſe ſuſpicionem injicit Porcius, apud Suetonium in ejus vita

Dum ad Furium ſe coenitare, & Laelium, pulchrum putat.

Recte ergo Encolpius rudis conviva & tiro conſulit prudentiorem, & veteranum epulonem. BURM.

Hic neſcio quid boni debet eſſe] Obſervo uſum verbi *debere* pro veriſimile eſſe. Cic. pro Quintio: *Id teſtibus me pollicitus ſum planum facturum, qui & ſcire deberent, & cauſam, cur mentirentur, non haberent.* Et ad Appium. *Certorum hominum, quos debes jam ſuſpicari*, id eſt, ſine dubio ſuſpicaris. SCIOPP. Verbum *debet* eleganter uſurpavit, pro neceſſe eſt, ut inſit. Sic & Lucret. crebro uſurpat, ut Plautus verbum *oportet*. Schopp. Explanat. in Moſtell. Act. IV. ſc. 2. ERHARD. *Debet* idem quod neceſſe eſt. Sic *debere* pro neceſſe eſſe apud Lucret. lib. VI. Plin. c. 41. lib. IX. c. 1. lib. XXXIII. Sic Graecis ὀφείλειν. Enchirid. cap. LX. BOURDEL. Forte, *hic neſcio quid boni eſſe*, excluſo *debet*. vetuſta ſpecie. ANONYMUS. Sed recte dixit *debet*, id eſt, quantum certis conjecturis adſequi poſſum, ſi me non fallit ſcientia iſta cibaria, ut elegantem hunc idiotiſmum illuſtrarunt viri doctiſſimi, Schultingius ad Senecae Suaſoriam II. & celeberrimus Graevius ad Cicer. VI. ad Fam. 6. & praefationem Juſtini. BURM.

Neſcio quid boni] Sic apud Phaedrum lib. II. fab. 5.

Id ut putavit eſſe neſcio quid boni.

BOURDEL. ubi v. Rigat. & Scheffer. *boni* autem hic notat cibi delicatiſſimi, dapis electiſſimae, quo ſenſu P. Syrus dixit:

Bonarum rerum conſuetudo peſſima.

quae non recte cepit Caſtal. decad. VI. obſerv. 8. vide quae olim notavimus ad Phaedri lib. IV. fab. 23. Ita mox cape *eſſe bene*, quemadmodum & Graecos ἀγαθὰ vocaſſe ex Herodoti lib. I. cap. 71. & 107. & Ariſtophane in Ἐκκλησ. me docuit vir ampliſſimus Cuperus. Ita Donatus ad Terent. Eunuch. V. ſc. ult. *libenter victitas*, explicat, *bonorum ciborum edax es.* Cornel. Nep. Attic. 13. *omnibus rebus optimis uſus eſt.* Lucret. I. 729.

Rebus opima bonis.

Plura reperies apud Barthium Tomo III. Reliqu. MSS. a Ludewig. edit. p. 330. & 348. vid. & ad Sil. Italic. XI. 421. & nos ad Lucan. IX. 696.

&

cedulam inveni piperato vitello opiperatam.

XXXIV. Jam Trimalchio eadem omnia, luſu intermiſſo, popoſcerat; feceratque poteſtatem, clara voce, ſi quis noſtrum iterum vellet, mulſum ſumere:

& infr. cap. XXXVI. XLII. & CXII. & Kuſterum ad Ariſtophan. Acharn. vſ. 873. BURM.

Perſecutus] Forte *perſcrutatus*. GOES.

Putamen] De putamine Plinius cap. 3. lib. VII. Marcell. Gloſſ. Vett. *Putamen.* ὠῶ λέπος Recte. nam proprie putamen de ovo dicitur ἔκλυτρον & ἔλυτρον. Ariſtot. Hiſt. Animal. lib. IV. Dioſcor. c. 114. lib. II. Caſaub. ad Athen. cap. 6. lib. I. Heſychius interpretatur, λέκιθον, & τὸ ὠῶ λεπίδιον. Lycopbron vocat κελύφανον. Iſacius: πάντα τὰ λεπτὰ κελύφανα λέγει. Ariſtophanes κελύφη vocat in Veſpis. BOURDEL.

Ficedulam piperato] Ficedula enim ſine pipere fatui eſt ſaporis. GLOSS. Martial. lib. XIII. Epigr. v. EITH. Martialis lib. XIII. epig. 5.

Cerea, quae patulo lucet ficedula lumbo,
Cum tibi forte datur, ſi ſapis. adde piper.

ſine pipere enim fatui eſt ſaporis. *Ceream* dicit, quam hoc loco Petron. *pinguiſſimam*, μεταφορικῶς. pinguia enim cerea videntur, & mollia. Rader. in Comment. ad Martial. ERHARD. Ficedula frequens edonibus Romanis cibus. Juven. Sat. IV. Plin. cap. 29. lib. X. Gellius c. 8. lib. XIX. Macrob. Saturn. c. 29. lib. II. Cujac. Obſerv. Emendandus hac in re Varro Ταφῇ Μενίππου apud Marcell. *Edones Romae, ut turba intendunt annonam; ſed propter phagones ficedulam pinguem aut turdum, niſi volantem, non video.* Sic puto legendum eſſe: *Edones, quaſi Roma turbis ad ſpectaculum aut bellum confluentibus ſuccreviſſet, intendunt annonam.* BOURDEL. De hujus avis, delicatorum hominum unica voluptate, vide Ludov. Nonnum de re cibar. lib. III. cap. 31.

Piperato vitello piperatam] *Circumdatam* Trag. cod. quod in textum recepimus: Doctiſſ. Munkerus *praeparatam* forte noſtrum ſcripſiſſe exiſtimat, hoc quoniam culinare verbum, ut diſcere eſt vel ex uno Apitio. BOSCH. Vulgati, *vitellio piperatam.* Sed videant alii, an concinnum ſatis ſit, *piperato piperatam.* SCHEFFER. Vir doctiſſimus praefert hanc lectionem *circumdatam* fragmenti. editae olim *piperato piperatam.* quaſi ingrata repetitione & ſenſu prorſus inepto. Atqui ex ea, ſi literae unius, quam praecedens ſimilis abſorpſerat, reſtitutione adjuvetur, emerget talis, *vitello piperato opiperatam.* Hanc, quum Scaligero ad I. Varron. de Re Ruſtica placuerit, non diſplicere mihi nemo miretur. Eſt enim optima & veriſſima. REINES. Optime Tragurianus: Prius legebatur, *piperato vitello piperatam.* Scaliger. ad Varron. de Re Ruſt. pag. 194. volebat, *opiperatam.* Vides *ficedulas farina circumdatas*, ita ſolebant Romani lautiores. Habes non diſſimilia apud Apicium. Macrobius de coena Metelli Saturnal. II. cap. IX. inter alia recenſet *altilia ex farina involuta*, quomodo apud noſtrum, *ova ex farina pingui figurata.* HEINS.

Vitelio] Pro *vitello.* TORNÆS. Modum conficiendi vitellii, & pipere condiendi, diſce a Macrob. Saturn. BOURDEL. *Vitellio piperatam* Leidenſ.

Jam Trimalcio eadem omnia luſu intermiſſo popoſcerat] Fors eſt, ut rectius legatur, certe elegantius, *alia omnia*, quae locutio proverbii ſpeciem habet, ut ab aliis eſt obſervatum. ERHRD. Eadem ſcilicet, quae diviſa jam erant convivis, ova, ficedulas, &c. *Intermiſſio* Tragur. BURM.

Iterum vellet] Atqui nulla mentio in praecedentibus mulſi jam ſumti, quare forte legendum *interim.* Niſi in promulſide jam tollenda fuiſſe fingamus: unde jam antea mulſum ſumſerant. BURM.

Mulſum] De mulſo doctiſſime Diſcorid. cap. 16. lib. V. innumeri, & nos de varia ejus compoſitione alibi. BOURDEL.

Mulſum ſumere] Et in antecoena mulſum, & iterum etiam in ſecunda apponebatur. GLOSS. More antiquo dixit: quia veteribus non in manus dabantur pocula, ſed menſis apponebantur, ut hodie apud plures pocula in caniſtris argenteis apponuntur: quae caniſtra, *ſiccaria*, dicuntur. Servius. PITH. In antecoena mulſum, aut mel cum vino ad conficiendum mulſum, ponitur, deinde etiam in menſa ſecunda: ideo adjecit, *iterum.* Cato: *Nunc in conviviis poni vides ſal & mel.* Varro de Re ruſt. lib. III. *Mel ad principia convivii, & in ſecundam menſam adminiſtratur.* WOUWEREN. Mutant in *ſumeret*, imperite; *fecerat poteſtatem ſumere*, eſt Graeciſmus, pro *ſumendi.* Sic loquitur & Juſtinianus Imperator ſive potius Tribonianus in Inſtit. Juris §. 2. in fin. de Donation. *Licentiam praeſtitimus certis ex cauſis eas revocare.* §. 2. Per quas perſon. cuiq. acq. *Ut etiam eſſet eis licentia alii filio, vel extraneo donare vel vendere, vel quocumque modo voluerint, adplicare.* Et ibidem; *Tertiam partem retinere licentiam habebat.* Et §. 10. in fin. de Teſtam. ordin. *Nec haeredi, neque aliis perſonis licentiam concedimus, ſibi quodammodo teſtimonia praeſtare.* ERH. Cicero * Catilin. *Si quid de his rebus*

* Credo legend. Salluſt.

ſumere: quum ſubito ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Caeterum inter tumultum, quum forte parapſis excidiſſet, & puer jacentem ſuſtuliſſet, animadvertit Trimalchio, colaphiſque

rebus dicere vellet, feci poteſtatem. Tangit autem Petronius faſtidioſorum divitum morem, qui clara voce convivis poteſtatem faciunt petendi quae vellent, ut patet apud Martial. Illud ſolenne in Graecorum conviviis, ἐξουσία δίδοται ἐὰν βούληται πιεῖν. Athen. lib. IV. cap. 5. BOURDEL. *Sumere poteſt*, id eſt, ſi quis vellet mulſum ſumere, fecit poteſtatem, ut in loco Salluſtii a Bourdelotio adducto. BURM.

Signum ſymphonia datur] Symphoniae ſigno dato inſerebatur & auferebatur coena. GLOSS. Hippolochus de Carani convivio: ἐνέβαλον οἱ παῖδες εἰς ἀργυρᾶς σπυρίδας, ἕως ἐσάλπισε τὸ εἰωθὸς τῆς τελευταίας δείπνου σημεῖον. In Romanis etiam caſtris buccina convivium dimittebatur. Tacit. PITH. Seneca: *Aderit miniſtrorum turba linteis ſuccincta, per quos ſigno dato ad inferendam coenam haud obſtrepenter diſcurritur.* vide epiſt. 95. & de brev. vitae, cap. XII. WOUWER. Symphoniae ſigno dato inſerebatur & auferebatur coena. Sammonicus Serenus ad Severum principem, apud Macrob. lib. II. Sat. cap. XII. *Quippe qui dignatione veſtra cum interſum convivio ſacro, animadvertam hunc piſcem à coronatis miniſtris cum tibicine introferri.* Savaro Not. ad Sidon. lib. I. ep. 2. Dixi ſupra. ERH. Ad ſignum datum repoſitoria ſolebant tolli, & famuli ad officia concurrere. Seneca de brevitate vitae cap. XII. *Quanta celeritate, ſigno dato, glabri ad miniſteria diſcurrunt.* Sic idem & aliis locis. HEINS. Vide Scalig. ad Catalecta pag. ultima.

Guſtatoria] In quibus cibus, ſeu antecoena apponebatur. GLOSS.

A choro cantante rapiuntur] Ad ſymphoniam quoque illata coena. Serenus Sammonicus apud Macrob. Saturn. lib. II. cap. 12. WOUWER.

Parapſis] Argentea fuerunt iſta vaſa. GLOSS. Etiam *parapſis* in veteri codice legitur. TORNÆS. Adi Savaronis (& Colvii) Not. ad Sidon. lib. II. epig. 9. Rader. ad Martial. lib. II. epig. 16. Argenteas fuiſſe parapſides patet ex leg. 19. §. 3. D. de aur. & arg. leg. ERHARD. Lege *parapſidem.* TILEBOM. Notanda ſcribendi ratio antiqua. *Paropſis* enim, non *paropſis*, in membranis ut plurimum, quod ad Prudentii Pſychom. verſ. 542. jam monuimus. Sic infra cap. L. *catilla & parapſides*, ut quidem apud Iſiodorum Orig. lib. XVI. cap. XIX. is locus ſcribitur. HEINS. *Paraſſis* Tragur. & mox, *paraſſidem.* *Paraſis*, Patavin. edit. vid. ad Sueton. Galb. c. XII.

Excidiſſet] Frequenter ſolebant excidere paropſides, quia capiti vernarum imponebantur, & efferebantur extra cellam. Ariſtoph. Plut. Act. v. ſc. 3. [vſ. 1198.]

ὡς χύτρας, αἷς τὸν Θεὸν
Ἱδρυσόμεθα, λαβοῦσ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρε.

Alludit Anaxandrides ἐν Ἀγροίκοις, [apud Athen. XI. 9. p. 481.]

Κύμβι' ἐκάρωσεν ὑμᾶς.

Athen. cap. 5. lib. IV. Τῶν δὲ δούλων ἕκαστος Αἰγιναῖον φέρει ταΐηρα κατὰ κεφαλῆς. Juvenal. Satyr. III.

Corbulo vix ferret tot vaſa ingentia, tot res
Impoſitas capiti, quot recto vertice portat
Servulus infelix.

Dixere praeter Juvenalem etiam alii. Inventum videtur Lacedaemoniorum. Plutarch. in Lycurgo. Τῷ διακόνῳ φέροντος ἀγγεῖον ἐπὶ τ. κεφαλῆς. Patet Canephorarum pictura, de quibus ad Heliodorum. Ferebant etiam coqui humero dextro. Athen. c. 5. l. IV. [p. 135.]

Σιλων ὀψοφόρους πίνακας κατὰ δεξιὸν ὦμον.

BOURDEL. Pro cecidiſſet apud Naſonem in Faſtis:

Excidit, & laevo fixa ſagitta pede eſt.

HEINS. Eſt pro *ex manibus excidiſſet*, quod ſaepe addunt alii. Proper. III. v.

Nam dum te ſequitur, primo miſer excidit aevo.

nimirum è navi in mare cecidit. vid. ad Ovid. Epiſt. XVI. 252. BURM.

Colaphis objurgare] Cicero lib. II. epiſt. I. ad Attic. *Melli brachio objurgare.* Suetonius Calig. cap. XXI. *Niſi ferulis objurgari maluiſſent.* Othon. cap. XI. *Ut ſaepe flagris objurgaretur.* Mira ſaevities dominorum in ſervos miniſtrantes impolite. Plutarchus περὶ ἀοργησίας. Seneca de Ira lib. II. cap. XXV. *Nec contenti colaphis objurgaſſe, in aquam praecipitarunt.* Lucian. Saturnal. Καὶ διακονουμένων τοὺς μὲν ἄλλους εἰς τὸ ὕδωρ ἐμπεσεῖν, τοῦ δὲ γὰρ τὸ πρότερον τὸ ἀδέξιον διακονίας. WOUWEREN. Sic *ferulis admonere* Sueton. Cajo cap. XX. & *flagris* Othon. cap. II. ut apud Valer. Max. ubi peccant, qui *flagro admoveretur.* BOURDEL. MS. *colaphis objurgari*, quod ſine dubio eſt rectum. Si enim *objurgare puerum* juſſiſſet, puer ipſe debuiſſet hoc facere, at voluit eum colaphis puniri. SCHEFF. *Objurgari* Trag. cod. recte, aliter ſe ipſum puer colaphis objurgaſſe debuiſſet, quod optime etiam à Cl. Scheffero obſervatum video. BOSCH. Sic recte apud Senecam de beneficiis, lib. IV. cap. 36. *Maecenas,*

non

laphiſque objurgari puerum, ac projicere rurſus paraphſidem juſſit. Inſecutus eſt lecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta ſcopis coepit

non committam, ut ſeſtertio centies objurgandus ſim; hoc eſt, plectendus. Lib. III. de Ira cap. XII. *Tu Speuſippe puerulum iſtum verberibus objurga.* HEINS. Vide de hac locutione Cl. Graev. ad Flor. I. cap. I. & Rupertum ad Valer. Max. lib. IV. cap. I. *Objurgari* Tragur. Nihil frequentius hac variatione. vid. ad Lucan. X. 347. ubi & videbis de eo, quod praecedit, *ſumeret*, vel *ſumere*, actum eſſe. Et licet *projicere* ſequatur non opus hic *objurgare*, quia diverſas perſonas ſpectant, &, licet eaedem eſſent, tamen activum & paſſivum jungi poſſe docuit Heinſ. ad Virgil. Eclog. VI. 85. BURM.

Ac projicere prorſus] Alii habent *rurſus*, ſed mihi valde placet illud *prorſus*. Antea profecto non projecerat, ut nunc rurſus poſſet projicere, ſed invito erat elapſa. Ergo recte *prorſus*, & ut hac ultronea, plana, & omnimoda projectione monſtraret, quam iſta ſiant parvi à Trimalchione tanta rerum copia abundante. SCHEFFEREN. Illud *rurſus*, non eſt ſollicitandum, quia ſuſtulerat puer, juſſus eſt iterum projicere. Apud Tacitum Hiſt. II. cap. XLIII. *Primani, ſtratis una & viceſimanorum principiis, Aquilam abſtulere; quo dolore accenſa legio, impulit rurſus Primanos.* HEINS. Tragur. *prorſus.* forte, *rorſus.*

Inſecutus.] *Inſecutusque* Leidenſ. Male Tragurienſi adſcribit Hadrianides.

Inſecutus eſt lectarius] *Lecticarius* qui ſuppellectilem curat. GLOSS. *Supellecticarius* alii legunt. Rader. ad Martial. lib. XIV. epig. 72. ERHARD. *Lecticarius* duo cod. Nob. Heinſius legit, *Analecta micarius*, hoc eſt, ſervus analecta colligens. De his agit Seneca epiſt. 47. ubi de ſervorum abuſu: *Quod cum ad coenandum diſcubuimus, alius reliquias temulentorum ſubditus colligit.* Neque aliter legendum. Infra cap. LXXIII. ubi de ſervo ſuo ipſe Trimalchio, *homo praefiſcini, frugi, & micarius.* Eleganter Martialis lib. VIII. Epigr. 20.

Colligere longa turpe nec putat dextra
Analecta, quidquid & canes reliquerunt.

Idem in Apophor. Epigr. 80.

In pretio ſcopas teſtatur palma fuiſſe,
Otia ſed ſcopis nunc analecta dabunt.

Etiam Horatius lib. II. Sat. 8.

His ubi ſublatis, puer alte cinctus, acernam
Gauſape purpureo menſam perterſit, & alter,
Sublegit quodcumque jaceret inutile, quodque
Poſſet coenanteis offendere. BOSCH.

Inſecutuſque eſt, codex Scaligeri. deinde pro *lecticarius*, alii *ſupellecticarius.* Neutrum recte. Truncatum haud dubie vocabulum, ſcribendumque, *analecta micarius*, Martiali *analecta*, hoc eſt, qui ſcopis colligebat quidquid purgamenti & reliquiarum procidiſſet à menſa inter coenandum, lib. VIII. ep. XX.

Analecta, quidquid & canes reliquerunt.

Idem appoſite de analectis Epigrammate LXXX.

Otia ſed ſcopis nunc analecta dabit.

Seneca Ep. XXVII. *Suaſit illi Satellius Quadratus, ut Grammaticos haberet analectas.* Quod pari modo capiendum. *Micarius* à micis colligendis. Infra cap. LXXIII. *homo praefiſcini frugi, & micarius.* Ubi *micarius* homo qui victum ſibi comparat de micis, è menſa projectis herili, ne ad emendationes illic cum Reineſio aliiſque confugiamus. Infra cap. XLII. *quinque dies aquam in os non conjecit, non micam panis.* Sulpitius Severus de virtute monachorum Orientalium, Dial. II. cap. VII. *fragmenta panis abſumti micaſque collegit.* Hinc & *micae* pro atomis Epicureis apud Senecam de Beneficiis. Et item *mica* pro parva coenatione, ut ex Martiali diſcimus, lib. II. epig. 59.

Mica vocor, quid ſim, cernis, coenatio parva,
Ex me Caeſareum proſpicis, ecce, tholum.

Erat *aurea mica* Domitiani, in qua cum paucis coenare erat ſolitus. Plinius lib. V. Ep. 6. *Eſt in hac diaeta dormitorium cubiculum, quod diem, clamorem, ſonum excludit, junctaque & quotidiana amicorum coenatio.* Cur *amicorum* potius, quam ſuam coenationem dicit? cum non amicos tantum, ſed libertos etiam ad menſam ſuam Plinius, quod alibi etiam teſtatur, ſolitus eſſet admittere? opinor, *junctaque ei quotidiana mica*, ſive, *quotidiana meorum mica*, hoc eſt, ſervorum, ut *coenatio*, ex gloſſemate irrepſerit. Deinde ſcribo, *quod diem, calorem, ſonum, excludit.* Nam *clamor* & *ſonus* aut nihil differunt, aut parum. De *mica* coenationis plura Lipſius ad Senecae epiſtolam LI. De *analecta* Horatius lib. II. Sat. VIII. in Naſidieni coena:

His ubi ſublatis puer alte cinctus acernam
Gauſape purpureo menſam perterſit, & alter
Sublegit, quodcumque jaceret inutile. HEINS.

Lecticarius Tragurienſis codex, & omnes editi. ſed hic locum nullum habere poteſt, quia illius cura *lectica*, non *triclinium* erat, & talis apud Reineſ. claſ. XI. inſc. 104. & Gruterum aliquoties in lapidibus occurrit. *Supellecticarius*, quod ſuppoſuit Douza, lib. I. Praecid. cap. 16 eſt contra fidem manuſcriptorum. *Lectuarius*, vel *Lectularius* legit Barth. XII. adv. I. & explicat lectiſternio & triclinio purgandis deſtinatum, ſed, ex qua moneta hujus vocis forma prodierit, non oſten-

Digitized by Google

„ pit verrere. Subinde intraverunt duo Aethiopes capillati, cum puſillis u-
„ tribus, quales ſolent eſſe, qui arenam in amphitheatro ſpargunt, vinum-
que

oſtendit. Heinſii conjectura ingenio ſolo blanditur. Sed exempla deſidero. ubi quis *analectamicarius* dicatur: de *mica* quidem omnia ſunt aperta, ſed hoc triclinium, quod tot convivas capere ſolebat, *micam* dici poſſe non puto; neque tam anguſta coenatio liberae coenae diu exſpectatae conveniebat. v. cap. LXV. ubi Habinna Sevir intrat cum ingenti frequentia. Et capite LXX. tota familia triclinium occupat. Si *Analectarius* in uſu eſſet, id libenter amplecterer, nam de analectis agi manifeſtum eſt. Sed contra fidem codicum nihil innovandum; & ut pleraque in hoc convivio inſolentia, ita & lecticario mandatum videtur ſcoparii munus, ne ſcilicet vilius illud mancipium in honeſtorum virorum conſpectum veniret. Et potuit unus ex lecticariis, qui Trimalchionem lecticae impoſitum in triclinium attulerant, id officium praeſtitiſſe. Caeterum ad analecta haec & ſcopas ſpectat elegantiſſimum Epigramma in Anthologia lib. II. cap. 31. Epigr. 3.

Καὶ τρώγεις ὅσα πέντε λύκοι, Γάμε, καὶ τὰ περισσὰ
Οὐ τὰ σὰ, τῶν δὲ πέριξ, πάντα δίδως ὀπίσω.
Πλὴν μετὰ τοῦ κοφίνου τοῦ πρὸς πόδας αὔριον ἔρχευ,
Πρίσματα καὶ σπόγγον καὶ σαρὸν ἰθὺς ἔχων.

Et voras quantum quinque lupi, Game, & reliquias, non tuas, ſed eorum, qui circa te ſunt, das retro, ſed cras veni cum caniſtro ſervi, qui ad pedes ſtat, habens micas ſpongiam & ſcopas. Ubi videantur doctiſſimi Brodaei adnotata; & Martialis lib. VII. epig. 19. voraciorem adhuc & avariorem Sanctram egregiis coloribus depingit. Huc etiam refer illa Horatii lib. II. Sat. IV. 81.

Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe quantus
Conſiſtit ſumtus? BURM.

Argentumque inter reliqua purgamenta] Agatarchides narrat: *ὡς οἱ ἑστιῶντες Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου τῶν φίλων τὸ μέλλον παρατεθήσεσθαι τῶν τραγημάτων περιεχρύσουν. ὅτε δὲ θέλοιεν ἀναλίσκειν περιελόντες τὸν χρυσὸν, ἅμα τοῖς ἄλλοις ἐξέβαλον, ἵνα τῆς μὲν πολυτελείας οἱ φίλοι θεαταὶ γίνωνται, οἱ δὲ οἰκέται κύριοι.* Seneca pater Controverſ. XXV. *Inter purgamenta & ſcobem humanus ſanguis everritur.* Ubi agit de Flaminii coena. Ibidem: *Inter temulentas ebriorum reliquias, humanum everritur caput. Purgamenta coenae* Plinio in Epiſtolis. HEINS.

Scopis coepit verrere] Huic miniſterio inſervientes *ſcoparii*, hoc eſt, *μισαύλια σαρῶντες*, ut interpretantur Graeci. vide leg. 8. D. de inſtr. leg. WOUWEREN. Scopis pavimenta ſeu aſſarota negant verri, quod ex Juvenali & Plinio refutat Domit. Calderinus. Sed Calderinum refellit Alexander Neapolit. cap. 21. Verior tamen Calderini ſententia, pro quo apertus eſt hic Petronii locus. Rader. ad Martial. lib. 14. epigr. 72. Gruter. ad Senec. epiſt. 27. ERHARD. Solebant ſcopis coenae purgamenta verrere. patet apud Plin. c. 25. lib. XXXVI. Plaut. Stich. Act. II. 3.

Munditias volo fieri; adferte huc ſcopas, ſimulque arundinem.

BOURDEL. De voce *ſcopis* vid. Barth. VI. Adv. 17.

Verrere] Forte *everrere*. Verrebatur nimirum pavimentum, ſed everrebantur purgamenta, & cum his parapſis. GOES. *Everrere* probabat etiam Ampl. Cuperus. Senec. Controv. XXV. *Inter purgamenta & iactus coenarum & ſparſam in convivio ſcobem ſanguis humanus everritur.* BURM.

Subinde] Deinde, Petronianum verbum. Sic enim & in editis cap. VII. *At ſubinde, ut in locum ſecretiorem venimus, centonem anus rejecit.* Atque ita locis aliis. SCHEFFER. Non dubito legendum, *ſub id inde intraverunt*, &c. GOES.

Qui arenam] An legendum, *quis*? ut eſſet, *queis* vel *quibus*, referreturque ad praecedens, *utribus*. Malo retinere lectionem vulgatam, & referre ad *Æthiopes*, non quod genere tales ſemper eſſent, verum vultu facieque, qui hoc negocium conficiebant, peruſti ſcilicet coloratique multo ſole. Plautus agens de eadem re in Paenulo A. V. ſcen. 5.

Ita replebo atritate, atrior multo ut ſiet,
Quam Ægyptii, aut qui cortinam ludis per circum ferunt. SCHEFFER.

Spargunt] Aqua ſcilicet, quam in iſtis utribus habebant contra pulverem caloreſque. Verbum eſt ſolemne in hoc negotio Plaut. in Fragm. Incert. *Exi tu Dave, age, ſparge.* Hinc Salluſtius apud Macrob. II. Sat. 9. ubi de coena Metelli. *Simul croco ſparſa humus.* & in lege 4. de his, qui not inf. *Xyſtici, agitatores, qui aquam equis ſpargunt.* Adde Lipſ. in Amphit. Item Phaedrum noſtrum lib. II. fab. 6. & Suetonium in Cajo cap. 43. Utitur & alibi noſter. ut cap. CXXXVIII. *Hoc crudeliſſima anus ſpargit ſubinde humore femina mea.* SCHEFFER. Non de aqua, qua arenam conſpergebant, ſed de ipſa arena, qua campum & ſolum Amphiteatri ſpargebant capit Montfaucon. Diar. Ital. p. 6.

Digitized by Google

„ que dedere in manus; aquam enim nemo porrexit. Laudatus propter e-
„ legantias dominus, *a* Aequum, inquit, Mars amat: *b* itaque juſſit ſenex ſuam

a TRIMALPHIO. *b* ENCOLPIUS.

ubi Petronii hunc locum laudans caſtiſſimus ſacerdos nomine non-audens vocare, ait: *Sic quidam*: Subinde &c. Sed an arena utribus ſpargi ſolita, quibus etiam aquam inveſtes ſecum geſtare ſolebant? & deinde aquam hic intelligi patet, quia ex iſtis utribus, praeter exſpectatum vinum dedere in manus. Erravit vir doctiſſimus, quia illud verbum *ſpargere* ſaepe ambiguum facit ſenſum. Nam & ſpargimus locum aqua, aut alia re, vel aquam &c. ſpargimus in locum, ut *ſpargere humum foliis*, & *ſpargere folia humo*. vid. ad. Virgil. Eclog. IX. 20. & ad Valer. Flacc. III. 166. BURM.

Vinumque dedere in manus] Celſus ad eumdem modum lib. III. cap. 15. *Si minus, miſta his aqua in alvum datur.* Illud *in manus* placet noſtro etiam alias. Ut paulo ante cap. XXXI. *pueris Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus.* SCHEFFER. Videtur excidiſſe ſyllaba, ſcriptumque *defudere*, pro *fudere*. Caeterum aliud eſt *vina defundere*, aliud *diffundere Diffunduntur* vina, cum colantur, aut ex uno vaſe in aliud transfunduntur. HEINS. Singulis convivarum ſcilicet, & quidem, ut videtur, aequalibus poculis. Quo reſpexiſſe Trimalchionem puto in ſequentibus, cum dixit: *Æquum Mars amat*, ſignificavit enim, ut in bello paribus certandum armis (ſunt enim, quibus in bello juſto & legitimo uti non licet) ita & in hoc convivlatorio certamine paribus poculis. Quo enim aliter Trimalchionis verba referenda forent, non video. GOES. Non debebant haec Reineſium inducere ut Petronio abiudicaret, quia antea jam nivata aqua in manus erat data: recte enim Hadrianides notat, guſtatione jam finita, ipſam jam coenam inchoari, ad quam antequam ſe accingerent, lautitiae Trimalchionis conveniebat, iterum manus abluere, non aqua, quod plebejum erat, ſed vino: ut autem *dare in manus* hic, ita in colloquiis ſcholaſticis colloq. 5. δότε ὕδωρ εἰς χεῖρας. Vid. ad cap. XXVII. Athenaeus lib. IX. ubi de aqua ante coenam in manus data agit, inter alia dicit, primum aqua lavaſſe manus, ut hic ſupra iam factum erat. Sed deinde quodam σμήγματι iterum quaſi deterſiſſe, cuius locum hic pro elegantia vinum ſubiit, ne ſcilicet novos cibos guſtatione pollutis manibus tangerent. Vid etiam Meurſii Spicileg. in Theocrit. Idyll. XIII. p. 62. *Porrexit* vero verbo utitur & Juſtin. I. XLIII. 3. *Virgo, quum iuberetur a patre aquam porrigere ei, quem virum eligeret, aquam Proti porrexit.* Hic vero throno ſuo paedagogico ſublimis, & ferulam, ut ſceptrum tenens paedagogus inferioris ordinis, quando pueris recuſantibus ferulae ictum intentat, dicit *dare aliquid in manus*, egregia Latinitatis elegantia, hoc non ſignificare ſolum *tradere de manu in manum*, ſed, *dare aliquid ad abluendas manus.* O acumen! Talesne homines patiuntur gentiles ſolos in publicum prodire? BURM.

Laudatus propter elegantias dominus] Infra cap. XXXV. *Laudationem ferculum eſt inſecutum.* Seneca de brev. vitae cap. 12. *Quanta arte ſcindantur aves in fruſta non enormia, quam curioſe infelices pueri ebriorum ſputa detergant. Ex his elegantiae, lautitiaeque fama captatur, & uſque eo in omnes vitae ſucceſſus mala ſua illos ſequuntur, ut nec edant, nec bibant, ſine ambitione.* Plin. lib. II. epiſt. V. *Nam & in ratione conviviorum, quamvis à pleriſque cibis ſinguli temperemus, tamen coenam omnes laudare ſolemus.* Philo. περὶ βίου θεωρ. multis. Lucian. περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντ. WOUWEREN.

Elegantias.] Luxum. Cato de moribus. Claud. Neron * apud Mercell. verbo *Elegantes.* BOURDEL. *Elegantiaſt* Menm.

Equum Mars amat] Alii *Æquum.* TORNÆS. Forte, *aequum ars amat*, niſi equum appellarunt ſingulos ad privas menſas. ANONYM. Specie proverbii dictum, ad quod alludit illud Virgilii,

Trahit ſua quemque voluptas.

Sic apud Achill. Tat. lib. II. Τοῖς πενθοῦσιν αἱ λῦπαι, τοῖς μεριμνῶσιν αἱ φροντίδες, τοῖς κινδυνεύουσιν οἱ φόβοι, τοῖς ἐρῶσι τὸ πῦρ. &c. Hoc doctiſſime explicuit Plutarch. cap. 6. lib. VI. Sympoſ. BOURDEL. Varie diſputant hic de *equo*, & quaerunt, quomodo conveniat cum ſequentibus. Mihi ſimpliciſſimum convenientiſſimumque videtur, ut pro eo ſcribamus *aequum.* Nempe tum eſt verum certamen, cum utrimque paribus certatur viribus, quod proinde Mars dicitur amare. SCHEFFER. Ita omnino legendum, non equum. Sic *communis deus* in Catalectis dicitur, quod aequalitatem inter pugnaturos amat. BOSCH. Ita ſcribendum cum Scaligeri Codice. Adagium militare, quale apud Tacitum lib. I. Annal. 68. *Æquis locis aequos Deos.* Et apud Maronem lib. X. 450. *ſorti Pater aequus utrique eſt.* Et lib. V. 809. *Nec Dis, nec viribus aequis.* Seneca de Ira lib. I. cap. XII. *In armis obliviſcimur, Martem eſſe communem.* Livius XLII. *Martem communem, ſed eventum incertum*

* Forte leg. M. Tul. in Clodium & Curionem.

belli

ſuam cuique menſam aſſignari. obiter, *a* ait, paedidiſſimi ſervi minorem nobis

a TRIMALCHIO.

belli. Amare vult Martem, ut aequis viribus concurratur. Sequentia confirmant de ſua cuique menſa aſſignanda. HEINS. *Equum* Traguricnſis, ſed in illo codice ſemper voces, quae *ae* requirunt, per ſimplex *e* ſcribuntur. Quare retinemus *aequum*, & amplectimur interpretationem Schefferi, & Heinſii. Neque Rutgerſio III. Var. 5. neque Corrado in Quaeſt. pag. 19. credimus, hic iuſiſſe ridicule facetum Trimalchionem in ſono vocis ambiguo, cum in ſequentibus nihil ſequatur, unde colligi iſtud poſſit. Nam, ſi *equum* etiam intelligi in dubia pronuntiatione voluiſſet, aliquid certe deberet oſtendi, quod ad illud animal ſpectaret, ut recte de Salas animadvertit. Praeterea non idem erat ſonus τῦ *ae* & ſimplicis *e*; illam enim diphthongum more Graeco ut *ai* pronuntiaſſe veteres notius eſt, quam ut probari debeat. Ergo facile potuiſſent convivae diſtinguere has duas voces, quas in eamdem periodum conjecit Varro Sexageſi apud Nonium in *Aequimentum. An ſi EQUAM emiſſes quadrupedem, ut meo aſino Reatino admitteres, quantum popoſciſſem, dediſſes ÆQUIMENTI.* Mirum eſt, viros doctos non adduxiſſe *Equiria* Marti ſacra, teſte Feſto, & Ovid. II. Faſt. 857. & *equum Marti*, ut animal, *cujus genere delectabatur*, immolatum ex Feſto in *Equis*; quae hanc ambiguitatem oſtenderent. De *equo* & *aequo* etiam agit Decembr. in Polit. liter. VII. 74. Sed certum mihi eſt, alludi ad Martem communem, & utrique parti aequum, quod egregie illuſtrat Barth. ad Statii XI. Theb. 282. & Adv. XIII. 5. & hinc toties apud Hiſtoricos, *aequo marte diſcedere.* Vid. Lucan. III. 585. Flor. IV. 2. Fron. II. III. 13. Servius ad Virgil. VII. Æneid. 540. *aequum Martem* explicat *manifeſtum bellum*, non *aequalem.* Sed hoc ſenſu neceſſario hic capi debet. Nam licet dignitate & genere convivae diſtinguerentur, menſa tamen aequales faciebat. Unde Cicer. III. ad Famil. 8. in tribunali *ſuperiorem*, in conviviis *aequum* locum agnoſcit. Hoc etiam reſpicit Ovidius, initio lib. III. Artis amatoriae:

Arma dedi Danais in Amazonas, arma ſuperſunt,
Quae tibi dem & turmae, Penthesilea, tuae.
Ite in bella pares: &c. BURM.

Itaque juſſit ſuam cuique menſam] Cicero in Piſon. cap. 27. *Nihil apud hunc lautum, nihil elegans, nihil exquiſitum*, &c. *Graeci ſtipati quini in lectulis, ſaepe plures, ipſe ſolus.* PITH. Inferunt vulgati, *ſenex*, quod ego ſuſpicor ex gloſſa eſſe, cum praecedat, *Dominus.* SCHEFFER. Scaligeri codex: *Itaque juſſit ſenex ſuam*, non male. Nam & ſupra Trimalchionem vocavit ſenem. Sua cuique menſa aſſignata eſt, etſi rarius, apud antiquos. Vetus Scholiaſtes Homeri. HEINS. Non adjicitur, qui illi ſint, quibus ſua adſignatur menſa: an nimirum convivae, an vero ſint ſervi quorum ſingulis, cui miniſtrarent, adſignaverit menſam. Prius plane non fuit, cum omnibus ſimul convivis repoſitoria ſingula ſint allata, in quibus ingens aper, ſus, & reliqua, quae infra narrantur. Quapropter hoc potius intelligendum de ſervis, quorum pleroſque juſſit exire, paucis exceptis, qui miniſterio vacarent. Quod exiſtimem praecipue, cum ſequatur: *Ob id ergo, ait, putidiſſimi ſervi minorem nobis aeſtum infrequentia ſua facient.* Nam ita plane, cum vulgo legatur, *obiter & pudiſſimi ſervi*, &c. GOES. Credit Goeſius, hoc non ita poſſe capi, quaſi ſingulis convivis accumbentibus peculiaris menſa fuerit adſignata, quia aper, & ſimilia in repoſitoriis poſita ſingula, non ſingulis adferebantur. Sed ego menſas capio hic pro lancibus, vel ferculis, vel ſimili aliquo inſtrumento, in quod unusquiſque conviva accipiebat partes ſuas aequales. Ita cap. XL. jubet *ſuum cuique referri*, & pueri *dividunt ad numerum coenantibus.* Vide Turneb. Adv. XXII. cap. 22. & Dalecamp. ad Plin. XXVIII. 2. Una ergo erat revera tantum menſa, quae repoſitoria illa majora recipiebat, ut patet ex capite XL. XLIX. LX. LXIV. & paſſim, ſed unusquisque conviva menſam, id eſt, ſeparatam aliquam tabulam, vel lancem, vel ſimile quid habebat, in quod partes a diribitoribus diviſae ponebantur. Ita cap. XLVII. *menſae omnes mundantur*, cap. LXVIII. *ſervi omnes menſas tollunt, & alias adferunt.* vide Ferrar. II. Elect. 8. Et videtur inſulſus Trimalchio Heroici temporis imaginem voluiſſe referre, ubi unicuique Heroi ſua menſa. Ut apud Virgil. VII. Aen. 116. ubi quadra unicuique ſua, & menſas ipſas conſumunt. Alia res erat ubi menſa, ad quam ſedebant, eſſet perpetua, eodem libro vſ. 176. Apud Plutarch. II. Sympoſ. 10. ubi agit de partibus coenae diviſis, ait Demophontidas Oreſtem ita excepiſſe, ut ſua cuique menſa & calix proprius eſſet. Ubi plura ad rem. Et ita forte capiendum illud apud Athen. VII. I. *διωχῶν] μὲν γὰρ κατ' ἰδίαν.* Fuiſſe tamen ſaepe plures ad menſam unam poſitos Romae, colligere licet ex Ovid. I. Art. 575. ubi amicae accumbens amator iubetur pocula tacta labris puellae rapere, & cibos, quos libaverit, petere;

tere; quod, ſi diverſae fuiſſent menſae, commode fieri non potuit; quum & manum tangere amicae in ſumendo cibo iubetur. Ergo hoc erat primum; deinde verum puto, quod Goeſius adnotat, unicuique convivae adſignatum quoque ſervum, qui ipſi miniſtraret. Quod colligi poteſt ex capite LXIV. ubi jubet Trimalchio *camellam grandem miſceri, & potiones dividi omnibus ſervis, qui ad pedes ſedebant.* Et cap. LXVIII. *ſervus qui ad pedes Habinnae ſedebat.* Ita diſpoſitis convivis & ſervis, ſubinde tamen intrabant alii, qui fercula inferebant, & digrediebantur iterum, ſolis ad pedes manentibus; in quibus illud ſingulare erat, quod ſedebant, cum alias *ſtare* ſemper tales pueri dicantur. Sic in convivio Veri Imperatoris apud Capitol. c. V. *donati pueri decori, qui miniſtrabant ſingulis: donati & ſtructores & lances ſingulis quibusque.* Denique talem fere coenam Anii Martial. VII. 47.

Quum menſas habeat fere ducentas,
Pro menſis habet Anius miniſtros.

Praeterea mallem hic legere: *itaque iuſſi ſ. c. m. a.* Nam Trimalchio loquens inducitur. Inferuerunt quidam *iuſſit ſenex.* Sed *ſenex* in Tragur. non reperitur. *Suam cuique*, ut elegantem loquendi modum, illuſtrat hoc etiam loco adducto Bangius in Obſerv. Philolog. de ſyntaxi p. 954. Ceterum pueriliter hic iterum inſultat ludimagiſter, qui ſuam menſam dare cuique apud Japonenſes & Sinas, non Romanos, in uſu fuiſſe iocatur, & de voce *menſa* a *metior* deducta riſum debebit lectoribus. BURM.

Senex.] Sic antea, *videmus ſenem calvum.* BOURDEL.

Obiter ait praedidiſſimi ſervi, &c.] Vetus unicum hac in parte exemplar Pith. *obit ei.* alii *& per diſceſſum.* PATISSON. Alii, *obiter & per diſceſſum.* TORNAES. Quinam Amphilo & Tropho adeundi fuerint ad loci diſperati medicinam, patebit ei, qui remedium morbo propoſuerit. Interim, ut aliquid, tanquam ex ſomnio promam, bonâ veniâ Criticorum Deae, legebam, *minorem nobis aeſtum ſua frequentia facient: Obediunt ei paratiſſimi ſervi.* His hunc in modum tranſpoſitis, aliquis videtur ſenſus elici poſſe. Sed tamen interpretatione lenienda eſt correctionis auſteritas. Non moror, quid Gruterus, aliique viri doctiſſimi hoc de loco ſentiant. Refero iſta ad menſas cuique aſſignatas, minorem aeſtum ſuâ frequentia facturas, ſi convivae ſcilicet propriam peculiaremque menſam haberent. Ex hac interpretatione in poſtremis hiſce Petronii verbis nihil eſſe mutandum perſpicuum eſt. Reſpicit autem in aſſignanda cuique menſa Heroum, ſive Homeri tempora, quibus ſolita cuique menſa aſſignari. Athenaeus lib. I. Εὐωχοῦνται δὲ παρ' Ὁμήρῳ καθήμενοι. Οἴονται δέ τινες καὶ ἑκάστῳ τῶν δαιτυμόνων καθ' αὑτὸν παρακεῖσθαι τράπεζαν. Idem quibuſdam paginis interiectis, ubi delendae hae voces: παρακεῖσθαι καὶ νῦν. Idem ritus apud Germanos, ut patet apud Tacitum de moribus Germanorum. Repoſui autem, *paratiſſimi ſervi*; dixerat ſiquidem ſuperius, *paratiſſimus puer.* Haec mea interpretatio longiori forte narratione indiget: ſed in hoc opere ſum Laco. BOURDELOT. Lege, *obiter & foediſſimi ſervi minorem nobis aeſtum infrequentia ſua faciunt.* Hic certe nuſquam veteris quarumcumque Satyrici editionum Petronii textus orationis conſtabat: donec nunc tandem, Fragmenti ope, novi iſtius, affulſiſſet, ut nemo non poteſt advertere. TILEBOM. Locus, quem tentarunt varie. Primum ediderunt, *obit ei prae adiſſimi*, & appoſuerunt ſtellam, quaſi quid deeſſet. Pro his ipſis aliqui fecerunt *obiter foediſſimi.* Sed & illud, *ſua frequentia*, immutarunt, ſcripſeruntque nunc *ſua infrequentia*, nunc *ſublata frequentia.* Eſt, qui totum locum ſic refingit: *minorem nobis aeſtum ſua frequentia facient: obediunt ei paratiſſimi ſervi.* Licebit, opinor, & nobis in tanto omnium diſſenſu divinare. Arbitramur itaque, ſic ſcripſiſſe noſtrum: *obiter, ait, poedidiſſimi ſervi minorem nobis aeſtum ſua frequentia facient.* Obiter, dicit, hoc eſt, dum hoc agent, dum in eo erunt occupati, ut ſuam cuique aſſignent menſam, minorem frequentia ſua facient aeſtum. Sic illud *obiter* uſurpat locis quoque aliis. Ut cap. XXXI. *At ne in hoc quidem tam moleſto tacebant officio, ſed obiter cantabant.* Hoc eſt, ſimul, dum hoc peragunt officium. Item cap. XCII. *Interrogo ego, quot eſtis? obiterque per rimam foris ſpeculari diligentiſſime coepi.* Non hic *obiter* eſt in tranſcurſu, celeriter, & velut aliud agendo, ſicut exponunt, quia ſequitur, *diligentiſſime*, ſed plane id, quod dixi. Gloſſae veteres: ἐν τῷ αὐτῷ: *eodem, inibi, obiter. Minorem frequentia ſua* ponit pro, *minorem prae frequentia*, hoc eſt, quam facerent frequentia ſua, ſi frequentes adſtarent. *Poedidiſſimi* autem hic dicuntur à Trimalchione per convitium ſuperbiſſimum; à *paedore*, quaſi foeteant, & cum calore ingratum de ſe ſpargant odorem; ſicut fit in conſtipata turba, praeſertim minus nitidorum. Feſtus: *Paedidos, ſordidos ſignificat, atque obſoletos.* Ab hoc igitur *paedidi* ſunt *poedidiſſimi*, qui errore facti *parat iſſimi*, quod oſcitans librarius ſyllabam *di* putaret redundare. SCHEFF. Et *pudiſſimi* Trag. MS. pro *ſua frequentia* unus ex ſcriptis, *ſublata frequentia.* Nob. Heinſius ita huic loco, toties fruſtra vexato, medicinam facit: *obiter & putidiſſimi ſervi minorem nobis aeſtum, ſublata ſua frequentia, faciunt.* Sic *hominem putidum* de puero delapſo infra

Digitized by Google

nobis aeſtum ſua frequentia facient. a Statim adlatae ſunt amphorae vitreae diligenter gypſatae, quarum in cervicibus pittacia erant adfixa- cum

a ENCOLPIUS.

infra dixit cap. LIV. BOSCH. *Pudiſſimi ſervi*, nam Tragurianam expreſſimus ſcripturam, quae valde exercuit eruditiſſimos interpretes, ſed adjecta ſyllaba legendum, *putidiſſimi ſervi*. Scribe totum locum: *Obiter* (ſcilicet, addidit) *putidiſſimi ſervi minorem nobis aeſtum infrequentia ſua facient. Putidiſſimi ſervi*, ut infra cap. LIV. *Non propter hominem tam putidum, cujus & cervices libenter fractas vidiſſent.* Capitolinus in Macrino: *Cum ejus vilitatem antiquam cogitarent, & hominem putidulum in imperio ferre non poſſent.* Tò *obiter* Caeſar Hadrianus, Soſipatro Cariſio teſte, negabat Latinum eſſe, etſi Laberius Mimus uſus fuiſſet eo vocabulo, & Auguſtus Caeſar, praeter alios auctoritatis haud contemnendae auctores; & Scaurus Grammaticus ei refragaretur. HEINS. Verba haec admodum ſunt corrupta. Barth. Adverſ. lib. I. cap. 9. citat, quaſi legerit *paratiſſimi ſervi minorem nobis aeſtum ſua frequentia facient*, lib. vero XIII. Adv. cap. 5. non improbat codicum à Tornaeſio indicatorum lectionem, vel legit, *obiter & paratiſſimi ſervi*, &c. Ampliſſimus Cuperus I. Obſ. 2. fingit. *Itaque juſſit ſenex ſuum cuique penſum aſſignari. obediunt ei paratiſſimi ſervi, & minorem nobis aeſtum ſua infrequentia faciunt.* Sed haec longius abeunt à vulgata ſcriptura. Illud *obiter* certe locum non habet, cum ſoleat illa vox non ita nuda poni, ſed fere addi verbo, ut ex exemplis à Scheffero adductis patet. Et ita Apulej. VI. Metam. *obiter reducunt*, ubi v. Pricaeum p. 323. quare illam vocem per compendium ſcriptam puto, pro *obeditur*. Poſt hanc vocem lacuna eſt in editis, & ſcriptis, & difficile conjectare, quid interceſſerit, quo Imperioſa Trimalchionis oratio, qua ſervos aliquot diſcedere juſſit, fuerit expreſſa. Crediderim aliqua excidiſſe, quibus Aethiopes illos, quos *putidiſſimos*, vel *paedidiſſimos*, per faſtidium vocat, juſſerit cum utribus ſuis abire, & locum aliis, qui vinum generoſius miniſtrarent, dare, quia mox alii cum amphoris vinariis ſuccedunt. Sed ipſum ulcus attingere non audeo. *Obiter & pudiſſimi ſ. m. n. eſtum fr. ſua facient*, Tragur. *Obiter & pdiſſimi*, Leidenſ. Ubi Scaliger, *obiter enim perdiditiſſimi* corrigit. Gonſales edidit, & eum ſecutus Hadriani des: *addiditque, obvii & per diſceſſum ſervi m. n. aeſtum ſublata frequentia facient.* Quae inſignis eſt audacia. BURM.

Sua frequentia] Alii *ſublata frequentia*. TORNAES. Monſtri ſimile, ut aeſtate media triclinium frigeſiat hominum multitudine. Lege *ſua infrequentia*, ſcilicet ſervos aliquot exire juſſerat Trimalcio, mitigandi aeſtus ergo, quem conſtat intendi ſpirituum illa indiſcreta copia. Gruter. Suſpic. lib. V. cap. 12. Alias legitur, *ſublata frequentia*, neutrum probe: & puto vulgatam lectionem intelligi & tolerari poſſe. ERHARD.

Amphorae vitreae] Horat. I. Satyr. Sat. VI. verſ. 117. *Aſtat Echinus vilis.* Interpres: *Echinum dixit vas ſalis, in modum echini marini, alii ampullam vitream, alii lignum dicunt cum uncinis, in quo ponuntur calices, alii ampullam ſcorteam, juxta illud Lucilii: Echinus chinabam infectus.* Lege *Echinus cinnabari infectus.* Diverſa vaſa effigiata fuere in formam echini, unde & paſſim *echini*, vaſcula varii uſus: ita vaſa, in quae ἀσφαλισμένα conjiciebantur, ἐχῖνος. Ariſtoph. Veſpis, pag. 533. μὴ φεῦγ'· ἐν Συβάρει γυνή ποτε κατέαξ' ἐχῖνον. Scholiaſtes: ἀγγεῖόν τι χαλκοῦν, ἢ καὶ ἐκ κεράμου, εἰς ὃ καθιᾶσιν οἱ διαιτηταὶ τὰ γραμματεῖα τῶν μαρτυριῶν, ἅ τινες ἐμαρτύρησαν, &c. quae etiam in Suida legimus, & ſaepe in Demoſthene, ut in Orat. κατὰ Ὀλυμπιοδώρου: Τὰ δ' ἀντίγραφα ἐμβαλόντας εἰς τὸν ἐχῖνον. Moſcopulus: Ἐχῖνος, σκεῦός τι παρ' Ἀττικοῖς χαλκοῦν τῆς δικαστικῆς τραπέζης, ἐν ᾧ τὰ γραμματεῖα ἀπετίθεντο. Heſychius vero σκεῦος μαγειρικόν: quem vide. Scorteas ampullas *pilaſcas* vocabat poſterior aetas. Iſidori gloſſae: *Pilaſca, vas vinarium ex corio.* Graecis ἔλπαι Scholiaſtes Theocr. Pharm. ἔλπη κυρίως, ἡ δερματίνη λήκυθος. Hinc lucem do Plauto, Rud. Act. III. ſcen. IV. verſ. 51.

Niſi erit tam ſincerum, ut quivis dicat ampullarius,
Optimum eſſe operi faciundo corium. ——

Varro apud Non. Cupas: *Antiquiſſimi in conviviis utres vini primo, poſtea tinas, ponebant.* Lege in Lucill. apud Non. Cuia, *terginus calix*, non *troginus*. D. Matth. cap. IX. οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς. Apul. VII. Mil. *vinarios utres ferentes.* Artemidorus lib. V. ἀπὸ νεκρῶν σαρκῶν ὁ ἀσκὸς γίνεται, καὶ ὑγρῶν ἐστὶ δεκτικός. & Polluci ἀσκὸς inter vaſa vini conditoria; tametſi ſacco uſi ad eliquanda, ſeu percolanda vina. WOUWER.

Gypſatae] Lagenae picabantur, vel gypſo illinebantur, ne anima vini reconditi exſpiraret. GLOSS. Hoc eſt, *gipſo litae.* Porphyrio ad od. 20. Horat. lib. I. carm. TORNAES. Gypſo vaſa illita. Auctor Γεωπονικῶν. Horat. Carm. lib. I.

cum hoc titulo, FALERNUM. OPIMIANUM. ANNORUM. CENTUM. Dum titu-

r. od. 30. *Graeca quod ego ipſe teſta Conditum levi.* Porphyrio: *Dicit hoc vinum per ſemet ipſum inveteratum: leviſſe ergo ſe gypſo utique vult intelligi.* Marcellus de Medicam. *Operculo ſuperſito, & clauſo, vel gypſato diligenter de argilla.* WOUWEREN. Nuce, pice, & reſina oblita; & clauſa, amphorae ſeu lagenae picabantur, ne anima vini reconditi exſpiraret, vinumque fugeret. Rader. ad Martial. lib. II. epig. 14. ERHARD. Cur amphorae gypſo occluderentur & gypſarentur, ratio eſt venenorum uſus frequens, in quae vinum gypſatum optimum antidotum. Patet apud Medicos, praecipue Dioſcorid. Lib. V. BOURDEL. Ita infra cap. LXXI. *Amphoras copioſas, gypſatas, ne effluat vinum.* Et ita paſſim apud Rei Ruſticae ſcriptores. *Gypſare vinum*, Columel. XII. 36. & *Lagenam gypſare*, ibidem cap. 41. & ita vaſa etiam aliis uſibus deſtinata, ut *pulli conditi in vaſis gypſo litis*, apud eumdem lib. VIII. cap. 8. Pallad. Octob. c. 17. *Vaſculo gypſato diligenter includis*, & *vaſa olearia & ſalſamentaria gypſabantur*, Columell. II. 10. BURM.

Cervicibus.] *Cervix lagenae* & *lagenae collum* apud Phaedrum fab. 26. l. I. *Venter lagenae* apud Sympoſ. Aenigm. 80.

Mater erat tellus, genitor fuit ipſe Prometheus,
Auriculae regum redimitae ventre cavato,
Dum cecidi infoelix mater mea me ante diviſit.

Lege mecum.

Dum cecidi infoelix mater me antiqua reviſit.

Sic per me facillimum aenigma. BOURDEL.

Pittacia] Schedula de membrana exciſa, affixa ampullis, cui inſcripta aetas vini. GLOSS. Suſpicor leg. πινάκια, id eſt, tabellae quaedam, quae ſolebant etiam in hornis vinis apponi, ut, cujus eſſent notae, indicarent, quod annotavit Brodaeus. EMMIUS. Gloſſae: Πιτάκιον, *Pittacium*, *Brevis.* Gloſſae Iſidori: *Pittacia, epiſtola brevis & modica.* quid vero *brevis*, expreſſit Juvenalis Satyra VII.

---- magno comites in faſce libelli.

Com. *Breves intelligit. Pittacia* Lamprid. in Alex. Sever. λευκώματα. *album* Senec. Petron. ſcedium affixum ampullis, cui inſcripta aetas vini. Horat. *notas* vocat, lib. I. Sat. 10.

---- Ut Chio nota ſi commiſta Falerni eſt.

Acro; *Nota: Ideo, quod aut vina notantur in lagenis, aut conſules.* Plautus appellat *litteratas epiſtolas* Poenulo, act. IV. ſc. II. verſ. 14.

Ibi tu videas litteratas fictiles epiſtolas
Pice ſignatas, nomina inſunt cubitum longis litteris,
Ita vinariorum habemus noſtrae delectum domi.

WOUWEREN. Balbus Catholico; *Pittacium, epiſtola brevis & modica: item ſcedula de membrana exciſa.* Iſidorus Gloſſis; *Pittaciuncula, membranula.* Britto in Vocabulario. ERHARD. Lagenae urnaeque rariſſime ſine pittaciis & titulo, ut notavere commentatores Plauti ad Rudent. Lamprid. in Heliogab. Suidas verbo Μάρ[illegible]. Legendi Horatii Interpretes Od. XXI. lib. III. BOURDEL. Pittaciis conſulum nomina, ad vini ſc. aetatem indicandam, inſcribebat antiquitas. Eleganter apud Plautum in Paenulo Syncerastus Act. IV. ſc. II. verſ. 14. BOSCH. *Pittratia* Tragur. & in marg. *pittracia.* Demſterus in Etruria Regali lib. I. c. II. p. 49. praefert πινάκια. *Pittacia* vero ſchedas è membrana fuiſſe vult Barth. XII. Adverſ. I. tabellas vero Caſaubonus ad Sueton. Auguſt. cap. LXXXIX. Celſus lib. III. cap. 10. *Pitacia*, quae intincta aceto, & aliis liquoribus, imponantur fronti contra capitis dolorem in febribus, memorat. Quae empiaſtra fuiſſe recte cenſet vir erudititiſſimus Jacob. Gothofredus ad leg. X. Cod. Theodoſ. de Erogat. Militar. Annon. ubi plura de hac voce adnotat. Et tale forte intelligendum apud Laërt. VI. 89. προθεὶς πιττάκιον τῷ μετώπῳ ubi etiam alii πινάκιον. Sed vid. Menag. not. BURM.

Cum hoc titulo] Galenus alibi: Nec enim liber ad manum eſt. PITH. Juven. Satyr. V.

Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam titulumque ſenectus
Delevit, multa veteris fuligine teſtae.

WOUWER. Amphoris titulos appoſitos, vel Juvenal. verſibus Sat. III. ſatis liquet; eorum formulam prodit hic Petronius. Briſſonius lib. VIII. de Formul. in quibus Galeno teſte, ſcripta erat aetas, id eſt, quo tempore, quibusve conſulibus vinum eſſet conditum. Brodaeus Miſcell. lib. I. cap. 3. Rader. ad Martial. lib. IX. epig. 74. ERHARD.

Falernum Opimianum] L. Opimio conſule vini optimi copia provenit, quod diffuſum & conditum dictum eſt Opimianum: cujuſcumque generis eſſet. GLOSS. Cicero Brut. cap. LXXXIII. *Ut ſi quis Falerno vino delectetur, ſed eo nec ita novo, ut proximis Coſſ. natum velit, nec rurſus ita vetere, ut Opimium, aut Anicium Conſ. quaerat.* Sed cur titulo non admodum convenienter additum eſt, ANNORUM CENTUM? PITH. L. Opimio

titulos perlegimus, comploſit Trimalchio manus, & a Heu, Heu, inquit, ergo diutius vivit „ vinum, quam homuncio! Quare tengomen os „ facia-

a TRIMALPHIO.

mio Coſ. A. V. C. DCXXXIII. vini optimi copia provenit; quod diffuſum & conditum dictum eſt Opimianum, cujuſcumque generis eſſet. Rader. ad Martial. lib. I. epig. 24. & lib. VII. epig. 65. & lib. XIII. epig. 106. quod eſt de *Falerno*. ERHARD. Mos veteribus aetatem vini tabellis ad cados amphoraſque ſuſpenſis notare. Horatius, Theocritus, Juvenalis, alii multi. Vid. Lambin. ad Horat. II. c. 3. Hodie Rhenenſium oenopoiarum moribus ſolent tabellae nigrae ad ianuas aedium apponi, in quibua cretatę notantur literae F. W. id eſt *Firnen Wein*, *vetus vinum*. N. W. id eſt *Niewen Wein*, *novum*, cum ſubſignato precii numero. WEITZ.

ANNORUM CENTUM] De iſtis vinis edentulis omnes Poëtarum paginae. Facultates eorum tangunt Varro de R. R. I. 65. Euſtath. ad illud Odyſſ.

Ἐν δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ, ἡδυποτοῖο.

Interpr. Virgilii Aen. I. 215. *Implentur veteris Bacchi*. Laudat etiam Cornel. Celſus c. 18. lib. II. Senec. Epiſt. 115. de vita beata c. 17. Apulej. lib. II. Metam. *Vini cadum in aetate pretioſi*. Strabo lib. II. & XI. de vino Amano veteri. Dioſcor. V. 7. Vini mediam aetatem ſeptem annos dicit. Elegans hic transſcribi poteſt iocus Ciceronis, quem Symmachus profert apud Macrob. Saturn. cap. III. lib. II. Hic cum apud Damaſippum coenaret, & ille mediocri vino poſito diceret: *bibite*, *Falernum hoc annorum quadraginta eſt*, *bene*, *ait*, *aetatem fert*. BOURDEL. Impudens mendacium jactabundi & inſciti Trimalchionis, ſtudioſe à Petronio productum, ut ignorantiam ejus ubique traduceret. Nam ad Neroniana tempora à conſulatu Opimii, anni ferme ducenti fuerunt. Negat Vellejus Paterculus, ſua aetate vinum Opimianum ſuperfuiſſe, etſi Plinius & Martialis contrarium ſentire videantur. Sed Plinii locus, lib. XIV. cap. 4. ubi agit de vinis, menda liberandus eſt: *Annoſae fuit omnium generum bonitatis C. Opimio Conſule*. Vulgati habent: *anno fuit omnium generum bonitas*. Multus Romanorum luxus in vinis ejuſmodi veterrimis. Seneca de vita beata cap. XVII. *Cur apud te vinum, aetate tua vetuſtius, bibitur?* HEINS. Lautior Trimalchio Cottà, quem Martialis reprehendit lib. X. Epig. 45.

Cum potes amethyſtinos trientes,
Et nigro madeas Opimiano,
Propinas modo conditum Sabinum.

Noſter vero omnibus convivis Opimianum propinat. Recte autem Heinſius jactantiam ſtulti ſenis, in numero annorum titulo expreſſorum, neque hic haerere debuerat Pithoeus, neque numerum corruptum cenſere. vid. Barth. ad Stat. IV. Silv. IV. verſ. 7. Harduinus ad Plin. XIV. 4. hinc colligit Petronium Auguſti aevo vixiſſe. Ita ergo hunc verum Petronii foetum agnoſcit, qui tot alios pro ſuppoſitis aevo XIII. vel circa illud abiicit. Vidi in margine libri cujuſdam viri docti, qui explicabat, tam praeſtans, quam Opimianum, quod eſt optimum, & ita C. annos iſti vino poſſe dari, non ab Opimii conſulatu, ſed a vino hoc nato. Ita certe iactaviſſe lautos homines vetuſtum vinum centum annorum, definito pro infinito numero. Martial. VIII. 45.

Defluat & lento ſplendeſcat turbida limo
Amphora, centeno conſule facta minor.

Et iactantior ille lib. III. 62.

Quod ſub rege Numa condita vina bibas.

Potuit & titulus ille affixus fuiſſe anno centeſimo poſt Opimii conſulatum & ita mutato poſſeſſore ad Trimalchionem veniſſe, qui plura ſibi a patrono relicta iactat cap. LII. vide etiam A. Reland de numis Samaritanis p. 16. BURM.

Heu, Heu, inquit, ergo diutius vivit vinum, quam homuncio] Pro quibus vetus habet, *Heu, inquit. Ergo diutius vivit verum eſt*. Utrumque quis pariter non videt ab eodem fonte profectum; ſed alterum, ſcilicet noſtrum, perſecte, alterum vero perverſe. TILEBOM. *Et eheu*, puto, ut & infra, *eheu nos miſeros*. HEINS. Melius, *en*, *inquit*, intelligi vult bonum ſactum, quia vivit, ut nunc occaſio ſit ei moriendi, & ut ſunus ei nunc fiat. MARCILIUS ad Horat. de art. Poët. verſ. 329. Puto aliquid deeſſe, ut tale quid ſcripſerit Arbiter, *heu*, *inquit*, *ergo diutius vivit quam nos homunciones*. ANONYM. Olim edebatur, *heu inquit*, *diutius vivit*. *Verum Opimianum* &c. In Tragur. erat, *& he*, *heu*, *inquit*, *ergo diutius vivit vinum*, *quam homuncio*. unde ſcribendum eſt, *heu*, *heu*, *inquit*. Vid. ad Virgil. Eclog. II. 58. Ut vero hic vivit vinum, ita Juven. Satyr. IX. 58.

Nam quis plura linit victuro dolia muſto?

Scaliger notaverat: *ergo diutius vivito*. *Verum eſſe* &c. BURM.

Vinum vivit] Ut è contra jugulari & mori dicitur. GLOSS. Martial. lib. I. epig. 19.

---- ſcelus eſt jugulare Falernum;
Convivae meruere cui fortaſſe perire,
Amphora non meruit tam pretioſa mori. PITH.

Vivere dicitur *vinum*, ut contra *jugulari*, *mori*,

&

„faciamus; vita vinum eſt; Verum Opimianum praeſto: heri non tam bo-

& *veneno necari*, per metaphoram. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 19. ERHARD. Praeter locum Martialis, quem Erhardus indicavit, alibi etiam idem Poëta *vetulum* vocat, ut lib. XI. Epigr. 27.

Baſia da nobis vetulo puer uda Falerno.

Et VIII. 77.

Candida nigreſcunt vetulo cryſtalla Falerno.

Et ita apud Horatium lib. III. od. 15. quidam legunt:

Nec poti vetula faece tenus cadi.

v. Canter. VI. Nov. Lect. 14. Et forte etiam apud eumdem lib. I. Epiſt. XVIII. 91. reponendum:

Potores vetuli media de nocte Falerni.

Nam nec *potores bibuli*, nec *bibulum Falernum* placent. Columell. x. in fine.

Brachia jactantes vetulo marcentia vino.

Ita Juvenalis quoque Sat. XVI. 39. *vetulum libum* dixiſſet, ſi per librarios licuiſſet, quorum vitio nunc editur:

Quod mea cum patulo coluit puls annua libo.

Sed codex Rottendorſii antiquiſſimus, quem contulit Heinſius, habet *vetulo. Immortale Falernum* dixit quoque Martial. lib. IX. 95. & XI. LXXIII. Pindar. IX. Olymp. 73 Αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων. BURM.

Tangomenas faciamus] An non *Tingomenas* ſcribendum? crediderim. Hanc eamdem loquendi formulam & animum refert Arbiter cap. LXXIII. Quae ſane verba non vulgaria ſunt, ſed, quid hic velit, perſpicuum; ſcilicet illud, quod Graeci dicunt in ſuis conviviis κωθωνιζώμεθα, & quod in ſcribendo curioſe felix Horatius, haeredem, ubi ad plures abieris, pari cum tripudio, liceat dixiſſe, mentis, facturum exſonat Od. 14. lib. II. Carminum.

—— —— *& mero*

Tinget pavimentum ſuperbo

Pontificum potiore coenis. TILEBOM.

Ad eumdem modum ſcribitur hoc vocabulum & in ſequentibus. Sed quid eſt, *tangomenas facere?* nihil aliud, exiſtimo, quam vino poculiſque liberius indulgere. Quae vero ratio hujus ſit vocabuli, licet nobis non deſint conjecturae, tamen diſcere malumus ab aliis. SCHEFFER. Hic vero maniſeſtiſſima eſt Petronianorum non tam corruptela, quam interpolatio. Cum enim ſententiae, quam editiones noſtrae exhibent, nihil deſit, quiſque eam perfectam concipimus: iſta una cum aliis quampluribus, notandis in loco, pro gloſſemate, & inofficioſo additamento merito habentur, niſi conjectura, duas hujus Satyrici ἐκδόσεις à Petronio, quod ab aliis quoque ſcriptoribus factum meminimus, elaboratas fuiſſe, uti voluerimus. Finguntur autem verba eſſe Trimalcionis, & repetuntur ab eodem adclamante convivatores ſuos, cap. LXXIII. *Itaque, amici, tangomenas faciamus, & uſque in lucem coenemus.* Eſt è more priſco hoc; nam & Alcaei celeuſma iſtud: Πίνωμεν· τί τὸν λύχνον ἀμμένομεν; & Leonides Grammaticus ad compotores ſuos, Κωθωνιζώμεθα, ἄνδρες φίλοι, cum majorem ſcyphum popoſciſſet, dixerat apud Athen. lib. x. Jon etiam Chius: Πίνωμεν, παίζωμεν, ἴτω διὰ νυκτὸς ἀοιδή. Verbum etiam à priſcis tractum; potum enim liberaliorem ſic circumloquitur ille apud Suidam ἀνώνυμος, (eſt autem Alcaeus) οἴνῳ τέγγε πνεύμονα. Τέγγε· & Erathoſthenes apud Macrob. VII. Sat. 15. καὶ βαθὺν ἀκρήτῳ πνεύμονα τεγγόμενοι. Phraſis autem & conſtructio, ne quidem à ſemipriſco ſcriptore, ſed à Graeciſſante Latino ejus ſeculi, quo in Graecis, quo minus ea intelligerent, eo magis graſſabantur, ridiculoſque ludos edebant; intra ſeptem à ſeptimo ſecula infelix ea literatura decurrit. Τεγγομένας *faciamus*, inquit; quod Arbiter, Graece locuturus, ut ſolet, docte & venuſta alluſione dixiſſet, βρεχώμεθα, τεγγώμεθα, id eſt, *madidemus nos*. *Rigemus nos*, *invitemus nos*, verbo Plautino; Inde *madidulos* pro ebriis dixit Arnob. lib. v. Plaut. Aulut. III. 6.

Ego te hodie reddam madidum, ſed vino, probe.

neque puto quemquam fore, qui iſtam ineptiam *tangomenas faciamus* ſcriptori Romano tribuere porro volet. Fortaſſis de reconditis iſtis *tangomenis* aliud ſentit alius; non impedio; ſaltem eas nunc mitto, ne chartam ultra maculent. REINES. Vix dubito, quin ſit vera conjectura Cl. Vorſtii *tengomenos nos* legentis. Sunt enim τεγγόμενοι, ſeu *tengomeni*, madidi. Ita ſententia erit, faciamus nos madidos, vel inebriemus nos vino. Quamquam illud, faciamus nos madidos, honeſte hic dicatur: praeſertim, ſi referatur ad * praecedentia, quaſi medicamentum quoddam ſit longius proferendae vitae. Si enim vinum vivit longius, ergo, inquit, vino faciamus nos madidos, immergamuſque totos, ut beneficio ipſius vitam conſequamur longiorem. Haec enim ſubtilitas Trimalchionis eſt. SCHEFFER. De hoc loco dicemus infra cap. LXXIII. HEINS.

Vita vinum eſt] Totus hic locus mutilate ita legitur in editis: *Heu*, inquit, *ergo diutius vivit! verum eſt*, *vinum Opimianum praeſto*, è quibus non ſatis commode ſe extricarunt eruditi. Vita vinum eſſe dicitur, quia nutrit augetque vitam. Vetus eſt jambus: *Mens eſt animae vinum, vinum anima corpori eſt.* Et in Inſcriptione veteri apud Gruter. p. 912. *Vitam faciunt*, *balnea*, *vina*, *venus*. SCHEFFER. Fuit, cum legerem, *vitale*

bonum poſui, & multo honeſtiores coenabant. a Potantibus ergo, & accuratiſſimas nobis lauticias mirantibus, larvam argenteam attulit ſervus ſic

a Encolpius.

vitale vinum eſt: ſic *vinum annoſae bonitatis*, apud Plinium, paulo ante. Codex Scaligeri *vita verum eſt vinum*. Forte, *quare tangomenas faciamus vita. Verum eſſe vinum Opimianum praeſto*. Fuit & cum legerem: *Avitum ac vinum verum eſſe Opimianum praeſto*. Ut apud Naſonem: lib. II. Art. amator. 695.

Qui properat, nova muſta bibat, mihi fundat avitum
Conſulibus priſcis condita teſta merum.

Horat. od. XXXVII. lib. I.

Ante hac nefas depromere Caecubum
Cellis avitis.

HEINSIUS Ego vero, mutato verborum ordine, legere malo: *Vinum vita eſt*, ſimili modo, quo Terentius Phormione: *pauper, cui opera vita erat*. Sic & Belgice dicimus: *De Wyn is hem zyn leven*. GOES.

Verum eſt vinum Opimianum praeſto] Vellem illud, *praeſto*, abeſſet, vel ea conditione, ut in illius locum, *profecto*, ſuccederet. RICHARD. Lege *Verum eſſe vinum Opimianum praeſto*, id eſt, ἐγγυῶμαι. Scaliger. WOUWEREN. Pro miro, cum ſuae aetate jam non fuiſſe dicat Vellej. lib. II. BARTH. Retinuimus hanc lectionem, *verum eſſe Opimianum praeſto*, quam MSS. firmant, & Scaliger. Quidam τὸ ἐγγυῶμαι Scaligeri, veramque hujus loci notam rejicientes, legunt, *praeſtans*: quod idem valet ac *valens*; ut apud Cornelium Celſum, lib. II. cap. 18. vinum, aut muſtum magnae vetu tatis *valentiſſimi generis* eſſe dicit. De Opimiano Vellej. Paterc. lib. II. *Hic eſt Opimius, à quo conſule celeberrimum Opimiani nomen*. Poſteriores editiones, invita Velleji mente & brevitate appinxerunt *vini*, ut & Petroniani critici hoc loco. BOURDELOT. *Merum vinum Opimianum*. ANONYM. Non movenda lectio, & Scaligeri expoſitio proba eſt, *praeſtare ſe verum* dicebat, hoc eſt, affirmabat, & in ſe recipiebat, tamquam pro eo ſponderet, eſſe Opimianum, ut nemo deberet dubitare, quam hujus verbi vim eſſe docuit Manut. ad Cicer. I. ad Famil. Epiſt. 3. Eo fere ſenſu dixit Suetonius de Tiberio, cap. XXXIII. *paullatim principem exeruit praeſtititque*. BURM.

Heri non tam bonum poſui] Martialis, libro VII. epig. 78.

Potavi modo conſulare vinum,
Quaeris, quam vetus atque liberale?
Ipſo conſule conditum; ſed ipſe,
Qui ponebat, erat, Severe, conſul. WOUWEREN.

Ponere vinum etiam Martial. dixit lib. IV. epig. 56.

Tu Setina bibis ſemper, vel Maſſica ponis.

Raderus in Commentar. Pocula enim vino plena in menſis unicuique convivae apponebantur: nec vini tantum, ſed frequentiſſime ferculorum appoſitionem apud Martialem hoc verbum ſignificat. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 44. num. 4. lib. II. epig. I. num. 4. ERHARD. Hoc verbum *ponere* recte notant eruditi *ex more antiquo* eſſe, *quia veteribus non in manus dabantur pocula, ſed menſis apponebantur*, ut ait Servius ad Virgil. I. Aeneid. 706. Macrob. II. 3. *mediocri vino poſito*. vide exemplorum magnam copiam in notis Heinſii ad Ovidii Art. amat. lib. I. verſ. 231. de aliis vaſis & ferculis idem verbum uſurpari docuit Tollius ad Auſon. Epigr. VIII. BURM.

Honeſtiores] vid. infra ad c. LV.

Curatiſſime] Veteres habebant, *accuratiſſime*. Tac. XIV. An. cap. 21. *Ludos curatius editos*, & ſic alibi. SCHEFFER. *Accuratiſſime* nonnulli, nil muta. BOSCH. *Accuratiſſimas* ediderunt, Gonſal. Bourdel. & alii.

Larvam argenteam] Sceletum, ſic aptum, & coagmentatum, ut articuli vertibulaeque, quibus commiſſum erat, in omnem partem flecterentur, & figurarum omne genus exprimerent: ideo in convivium inſerebatur, quo inconſtantiae & brevitatis vitae monerentur. GLOSS. Plutarchus in Convivio Sept. Sapient. ait, Aegyptios oſſeum cadaver poſt epulas ita proponere ſolitos. BONGARS. Herodotus lib. II. cap. 78. de Aegyptiorum inſtitutis: Ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτέων, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον πεποιημένον, μεμιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ· μέγαθος ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον ἢ δίπηχυν· δεικνὺς δὲ ἑκάστῳ τῶν συμποτέων λέγει· Ἐς τοῦτον ὁρέων, πῖνέ τε καὶ τέρπευ. ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος. PITH. Plutarchus ἑπτὰ σοφ. συμπ. Ὁ δὲ Αἰγύπτιος σκελετὸς, ὃν ἐπιεικῶς εἰσφέροντες εἰς τὰ συμπόσια προτίθενται, καὶ παρακαλοῦσι μεμνῆσθαι τάχα δὴ τοιούτους ἐσομένους, καίπερ ἄχαρις, καὶ ἄωρος ἐπίκωμος ἥκων, ὅμως ἔχει τινὰ καιρὸν, εἰ μὴ πρὸς τὸ πίνειν, καὶ ἡδυπαθεῖν, ἀλλὰ πρὸς φιλίαν προτρέπεται, καὶ παρακαλεῖ τὸν βίον, μὴ, τῷ χρόνῳ βραχὺν ὄντα, πράγμασι πονηροῖς μακρὸν ποιεῖν. Quae unice Petronium illuſtrant. Joannes Tzetzes:

Ὁ συγγραφεὺς Ἡρόδοτος ὁ παῖς ὁ τοῦ Ὀξύλου
Τοῖς Αἰγυπτίων ἱστορεῖ δείπνοις τελεῖσθαι τόδε.

ſic aptam, ut articuli ejus vertebraeque laxatae in omnem partem verterentur.

Οἰκέτης, ξύλινον νεκρὸν τοῖς δείπνοις περιφέρων,
Ἀνακειμένους σύμπαντας οὕτω πᾶς παφέρων ζῇ
Βοῶν· πρὸς τοῦτον βλέποντες, καὶ τράγειν χρὴ, καὶ πίνειν.

Ex hoc ritu Lucianus περὶ πένθ. [p. 436.] ubi de vario modo ſepeliendi: ταριχεύει δὲ ὁ Αἰγύπτιος. οὗτος μέν τοι, λέγω δὲ ἰδὼν, ξηράνας τὸν νεκρὸν ϲύνδειπνον καὶ συμπότην ἐποιήσατο. WOUWEREN. Quo ſenſu Apul. ſceletum dixit, qui & ipſe larvalem formam appellat, & larvam. Et vet. Gloſſae; Σκελετὸς, larva, ſceletus. Sed & homines nihili, larvae. Scip. Gentilis Comment. in Apulej. Apolog. num. 613. Erat oſcillum ſigillariolum, ſic aptum & coagmentatum, ut articuli, vertibulaeque, quibus commiſſum erat, in omnem partem flecterentur, & figuras omne genus exprimerent. Id in convivium inferebatur, quo brevitatis vitae monerentur. Bulengerus de Theatro lib. 1. cap. 31. & cap. 35. Auſonius; *Simile ut dicas ludicro iſto, quod Graeci τομάχιον vocavere, oſcilla ea ſunt. Ad ſummam quatuordecim figuras geometricas habent. Sunt enim aequilatera, vel triquetra, aut rectis angulis, vel obliquis, vel iſopleura: orthogonia quoque, vel ſcalena. Harum vertibularum variis coagmentis ſimulantur ſpecies mille formarum*, &c. Hujuſmodi larvae in medium convivium jaciebantur, & ex illis eas figuras rex convivii exprimebat, ut mutationis, & brevitatis vitae commonefaceret, & propterea bibendum, ut nihil de fructu hujus vitae periret. Nam alioqui ſemper in conviviis mortis mentionem injiciebant, & caput mortui, ubi larvae copia non erat, in menſa apponebant, vel è triclinio ſuſpendebant. Epigramma Graecum:

Ἡ πλακοῦς χαρίεσσα πανουργίη, ἀγλαόγυιος
Αὕτη, καὶ δαιτυμόνων ἐκ πελάγων σῖφονος,
Καὶ τοῦδε φθιμένοιο περάσιον ἱερὸν ὀστοῦν,
Ἐγκεφάλου ψυχῆς φρούριον ἀκρότατον.
Πῖνε, λέγει τόδε γλύμμα, καὶ ἴσθιε, καὶ περίκεισο
Ἄνθεα· τοῖοι γὰρ γινόμεθ' ἐξαπίνης.

quae ad verbum interpretantur Petronium. Scaliger Auſon. lect. lib. 11. cap. 26. Et Aegyptii ceream in convivio circumferebant mortis imaginem, ut convivae de morte admoniti largius ſe invitarent, genioque ſuo benigne facerent, quod animam una cum corpore putarent nonnulli interire, ut eſt apud Herodotum de Aegyptiorum inſtitutis. Idem in hoc convivio Trimalcio obſervavit. Raderus ad Martial. lib. 11. epigr. 43. Antiqui hoc ritu ad mollitiem & voluptatem invitabant, qui larvas quaſdam in menſam inferre ſoliti, ſic aptas, ut articuli, vertebraeque, quibus commiſſae erant, in omnem partem flecterentur, variaſque figuras exprimerent; ut hac ratione convivae brevis vitae, celeriſque mutationis, commonefacti in ſolutam hilaritatem irent, omnibuſque, dum liceret, delitiis adfluerent. Sic impii illi in libro Sapientiae, *Umbrae tranſitus eſt tempus noſtrum, & non eſt reverſio finis noſtri. Venite ergo, & fruamur bonis, quae ſunt, & utamur creatura, tamquam in juventute celeriter. Vino pretioſo & ungentis nos impleamus, & non praetereat nos flos temporis. Coronemus nos roſis, antequam marceſcant: nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra. Nemo veſtrum exſors ſit luxuriae noſtrae, ubique relinquamus ſigna laetitiae, quoniam haec eſt pars noſtra, & haec eſt ſors noſtra.* Ubi vero larvae ejus copia non erat, cranium in menſa apponebant, & manibus verſabant, vel è triclinio, ſive ſtibadio ſuſpendebant, in eumdem illum finem. Nos aliter imbuti, ut non ad luxum & voluptatem mortis memoria duci debeamus; ſed multo magis abſterreri. Laetari tamen in tempore etiam ſuadeo, nec ſubtrahere corpori delitias penitus, ſed temperare; edere, bibere, ludere, ſed intra continentiae ſanctiſſimae fines. Puteanus in Genial. ſermon. ERHARD. Potuiſſem hic ταφῆς, ταφῶν appingere, ut loquuntur literae ſacrae. Sed notata mea jam in aliorum commentaria tranſierunt, licet digeſto minus ordine; qui ſic ordinandus. Mos natus ab Aegyptiis, ut teſtatur Lucianus de Luctu, tranſlatus ad Graecos, ut patet apud Herodot. a quo Plutarch. Latini poſtea ritum ſuum fecerunt. notat Zonaras lib. III. BOURDEL. Lipſius I. Saturnal. cap. 19. Jul. Nigronius. Orat. IV. pag. 133. Rigaltius ad Onoſandr. cap. IX. qui eo putat reſpicere Clementem Alexandrin. III. Paedagog. cap. 2. qui reticulorum muliebrium, vittarumque ſubtilitates, ac mobiles catenationes, & varias fingendae comae figuras, *larvas* eſſe ait, non vultus: Κεκρύφαλοι μέντοι, καὶ κεκρυφάλων διαφοραὶ, καὶ περίεργοι πλοκαὶ, ἀλλὰ καὶ τῶν τριχῶν οἱ μυρίοι σχηματισμοὶ, κατόπτρων τε πολυτίμητοι περιστικναὶ, οἷς περισχηματίζονται, θηρῶσαι τοὺς, δίκην παίδων ἀφρόνων, περὶ τὰς μορφὰς ἐπτοημένους, τέλεον ἀπερυθριασάντων ἐστὶ γυναικῶν, ἃς ἑταίρας καλῶν οὐκ ἄν τις ἁμαρτάνοι, προσωπεῖα ποιούσας τὰ πρόσωπα. Adi quoque Philip. Camerarii Cent. 1. Meditat. Hiſtoric. cap. XII.

Strignitii

terentur. Hanc quum ſuper menſam ſemel iterumque abjeciſſet, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalchio adjecit:

a Heu

Strignitii Oſſa rediviva conc. II. pag. 115. & 121. WEITZ. Ab Aegyptiis repetit etiam Silius Italic. libr. XIII. 473.

Aegyptia tellus
Claudit odorato, poſt funus ſtantia, ſaxo
Corpora, & a menſis exſanguem haud ſeparat umbram.

Vide Mareſcot. de Perſonis & Larvis, capite IV. Talis illa larva, ſive ſceletus, ut adverſarius Apuleji vocabat imaginem Mercurii, in Apologia. BURM.

Attulit ſervus] *Attulit nobis ſervus*, Leid.

Aptam] *Aptam* habebant veteres. Sed *aptatam* etiam alias uſurpat in ſimilibus. SCHEFFER. Codex Scaligeri, & veteres editiones omnes *ita aptam*, quod probum puto, id eſt, ita catenis & juncturis mobilibus connexam. Ita Virgil. III. Georg. 167.

..... debinc, ubi libera colla
Servitio adſuerint, ipſis è torquibus aptos
Junge pares.

ubi Philargyrius, *id eſt*, *unitos*, *aut connexos*, *eſt enim apta jungi*; quae ultima verba corrupta. Sic ſaepe utitur Lucretius lib. II.

.... pergam connectere rem, quae
Ex hoc apta fidem ducat.

v. Giſanii indicem; venit autem ab antiquo verbo *apere*, quod *comprehendere vinculo*, *ligare*, veteres dicebant, teſte Feſto in *apex*, & huc referunt Servius, & alii illud Virgilii lib. IV. 482.

..... ſtellis ardentibus aptus.

Ubi videantur à viris eruditis adnotata, & ita Scaligerum ſenſiſſe docent prima Scaligerana. Nonius quoque in voce *aptus* pluribus exemplis hanc originem vocis & ſignificationem docet. Et ita Sidon. Apoll. praefat. panegyr. Anthem.

Tunc Faunis Dryades, Satyriſque Mimallones aptae.

ut legendum docuere Colvius & Savaro. Ita quoque capienda illa Ennii apud Ciceron. de Officiis. III. 29.

O fides alma, apta pennis, & jus jurandum Jovis.

Cicero Orat. II. dixit *apta diſſolvere*. Vid. & Pompam ad XI. ad Familiar. 5. Quod vero *aptatam* alii habeant, inde eſt, quia hoc verbum inde videtur deductum; & ita aptare laqueum collo eſt inneſtere. vid. ad Lucan. VIII. 655. & quod millies librarii participia haec verbi primitivi & frequentativi commutare ſoliti fuerint, ut *intentus* & *intentatus*, apud Senec. Conſtant. Sap. VII. *vaſtus* & *vaſtatus* Liv. V. 53. ubi vide notas; ibidem *ſtatus* & *ſtatutus*, *notus* & *notatus* Cicer. II. de Orat. 14. & ſimilia paſſim. BURM.

Articuli ejus vertebraeque] Lucilius apud Feſtum;

Haeret verticulis adfixum in poſteriore
Parte, atque articulis, ut nobis talus, genuſque eſt.

Vertebrae generaliter dixit pro σπόνδυλοι. Titius Aſſertion. lib. II. cap. 22. Sic & Auſon. *vertibulas* vocat vel χαρτηρίαν, vel ſimile quid, in eleganti oſcillorum deſcriptione; *Harum vertibularum*, inquit, *variis coagmentis ſimulantur ſpecies mille formarum, elephantus bellua, aut aper beſtia, anſer volans*, &c. Caſaub. Animadverſ. in Athen. lib. IV. ERHARD.

Laxata in omnem partem verterentur] Editi praeferebant, *locatae*, &, *flecterentur*. Sed noſtrum *laxatae* ſine dubio praeſtantius, & ſequitur, *catenatio mobilis*. SCHEFFER. Rectius codex Scaligeri, aliique, *flecterentur*, nam & *vertebrae* ab vertendo dictae. Pro *laxatis* etiam *luxatas* mallim, *locatae* codex Scaligeri. *Reſolutae vertebrae* apud Senecam Controverſ. XXXIII. HEINS.

Semel iterumque abjeciſſet] *Semel atque iterum* Mem. cod. Prior arridet: quia ſic ſolet noſter, ut infra cap. XCIV. *Et ſemel iterumque cervice perculſa, ante pedes collabitur noſtros.* & cap. CXXXV. *Ac me ſemel iterumque baſiavit.* Poteſt autem poſterior Ciceronis aliorumque exemplis defendi. BOSCH. *Abjeciſſent* Tragur.

Catenatio mobilis] Neuroſpaſta, Coelius lib. IV. cap. 16. vide Gellium & infra Petronium cap. CXL. *Oſcillatio* Bud. in Comment. Ariſtotel. de Mundo. Seneca vocat *paegmata*, lib. XIII. ep. 89. BONGARS. Ejuſmodi ſimulacra vocantur αὐτόματα, & αὐτοκίνητα à Graecis, quorum vel ſingula, vel univerſa membra certis nervis vel fidiculis, vel catenulis in hanc vel illam partem, cum quadam venuſtate & convenientia, ſua ſponte movebantur. De quibus Herodotus in Euterpe; Ἀντὶ δὲ φαλλῶν ἄλλα σφὶ ἐστὶ ἐξευρημένα, ὅσον τι πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας αἱ γυναῖκες. Et Lucian. de Dea Syria; Φαλλοὺς Ἕλληνες τῷ Διονύσῳ ἐγείρουσι, ἐπὶ τῶν καὶ τοιόνδε τι φορέουσι, ἄνδρας μικροὺς ἐκ ξύλου πεποιημένους, μεγάλα αἰδοῖα ἔχοντας. καλέεται δὲ τάδε νευρόσπαστα. Ergo αὐτόματα ſunt νευρόσπαστα ἀγάλματα, de quibus & Horatius lib. II. Sat. VII.

Tu

a Heu, beu nos miſeros, quam totus bomuncio nil eſt!
Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferet Orcus.

Ergo

a TRIMALCHIO.

Tu mibi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque

Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.

Qui ejusmodl ſimulacra oſtendebant, νευροσπάσται dicti. Ariſtotel. de Mundo; Καὶ οἱ νευροσπάσται μιᾶς μηρίνθου ἐπισπασάμενοι, ποιοῦσι καὶ αὐχένα κινεῖσθαι καὶ χεῖρα τοῦ ζώου, καὶ ὦμον, καὶ ὀφθαλμὸν, ἔστι δ' ὅτε πάντα τὰ μέρη μετά τινος εὐρυθμίας. Apulejus de Mundo; *Etiam illi, qui in ligneolis bominum figuris geſtus movent, quando filum membri, quod agitare ſolent, traxerint, torqueb tur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad miniſterium praeſto erunt, nec invenuſte totus videbitur vivere.* Budaeus in Commentar. Ling. Graec. Hen. Stephanus in Theſaur. L. Gr. Vulcanlus ad Apul. de Mundo. ERHARD.

Heu, beu nos miſeros, quam totus bumuncio nil eſt

Qnam fragilis tenero flamine vita cadit.] Hunc verſum, aut alium conſimilem, interponendum puto. TORNAES. Hos tres verſus ita etiam junctim citat Jac. Magni in Sopholog. lib. VII. cap. I. quem vide. ERHARD. De hoc epigrammate paſſim. Athen. Diodor. Sicul. lib. II. quem laudat Tzetzes Chil. III. hiſt. 45. Lucian. loc. cit. Varias hujus rei Plutarchus adfert cauſſas Conviv. Sap. BOURDEL. Pindarus Pyth. VIII. τί δέ τις, τί δ' οὔ τις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. WEITZ. Hos tres verſus continuari debere certum eſt, & quem in Tornaeſiano margine quidam adpoſuit,

Quam fragilis tenero flamine vita cadit,

recepit in textum, qui nobis integrum Petronium obtrudere voluit, Gallus. An in codice ſuo id reppererit, an vero, quia diverſo charactere exprimi voiuit, Petronlanae venae judicaverit, non dijudico. Ego certe in illis nihil elegantiae video, quid eſt *tenerum flamen?* faltem *tenui flamine* dixiſſet, vel *tenero ſtamine*, ut Tornaeſ. Praeterea vita melius *extingui flamine* diceretur, quam *cadere*. *He, beu, verum*, Tragur. in Leidenſ. erat lacuna. quam Scriverius ita ſupplebat:

Quam vitae bumanae gloria tota brevis! BURM.

Quam totus] Alii *quia totus*. PATISSON. Scriverius legebat: *quam caecus bom.*

Sic erimus cuncti] In Sophologii dicto loco legitur, *Nil erimus:* mendoſe. Scalig. putavit deeſſe verſum pentametrum, itaque interpoſuit aſteriſcos hoc modo;

Heu beu nos miſeros, quia totus bomuncio nil eſt,

* * * *

Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferat Orcus;
Ergo vivamus, &c.

in Catalect. contra fidem antiquorum codicum, & conſenſum conſtantiſſimum. ERHARD. Vide omnino Plutarch. convivio ſapient. BOURDEL. In quam ſententiam diſſerit Clarus Bonarſcius, ſive Carol. Scribanius, in Ampitheat. honor. lib. II. cop. I. Alicubi oſſuariis baec inſcribuntur verba;

Quod fuimus, eſtis; quod ſumus, vos eritis.

Aut etiam: QUOD TU ES, EGO FUI: QUOD EGO SUM, TU ERIS. Nathan Chytraeus in Delic. Itiner. C. Plautianus in vet. Inſcript. *Vixi, dum vixi, bene jam mea peracta, mox veſtra agetur fabula.* Refert Stephan. Zamoſius in Analect. Daciae antiquit. cap. X. WEITZ.

Orcus] Pluto. Sic Plautus ſaepe. Ut Aſin. VIII. III. 16. *Apud Orcum te videbo.* Capt. II. II. 33. *Id Orcum ſcire oportet.* Epidic. II. I. 7. Infr. cap. XLV. & Grat. Cyneg. 317. *avidiſſimus orcus. Sacruficas ilico Orco boſtiis.* Similia ſunt plura alia. GOES. Vide Clariſſimi Graevii Lect. Heſiod. cap. XVII. ubi oſtendit, Plutonem, & omnes inferos, *Orcum* dici. infr. cap. XLV. & Grat. Cyneg. 347. *avidiſſimus Orcus.* Horat. II. od. 3. *victima nil miſerantis Orci:* pro ſepulchro quoque poni Scaliger notavit. Et ita explicat Boxhorn. cap. X. Quaeſtionum Romanarum, titulum antiqui Lapidis apud Gruter. DCCCLII. 5.

ORCO PEREGRINO.

Cui tamen non adſentimus ita ſepulcrum alienum dici. Nam peregrinus non dicitur, niſi ille, qui iure civitatis non fruebatur: & ita Ennius, civis Romanus, eius ſtatua ad ſepulcrum Scipionis poſita, in orcum peregrinum migraſſe dici nequit. Apud Fabrettum p. 654. LOCO PEREGRINO. ubi titulum poſitum alicui, qui in loco peregrino obierat, credimus; quod miſerum eſſe exiſtimabant, quia deerant officia propinquorum ad claudendos oculos, &c. ut ſaepe Ovidius in exſilio ſuo queritur; quem & vide X. Epiſt. 121. III. Amor. IX. 47. & Antholog. lib. II. Epigr. 48. pag. 265. Hinc contra feliciter inſcribitur apud Spon. Miſcell. Erudit. Antiqu. p. 210. DOMI MORTUUS. BURM.

Ergo vivamus] Hoc ſermone laceſſebant laetitiam. Inſcript. *Amici, dum vivimus, vivamus.* Lipſius in Saturnal. Hac dictione, *vivamus*, uti-

Digitized by Google

Ergo vivamus, dum licet eſſe bene.

XXXV. [a] Laudationem ferculum eſt inſecutum, plane non pro exſpecta-

[a] Encolpius.

utimur, quoties aliquem ad fruendas nobiſcum voluptates cohortamur: eaque poëtis eſt perfamiliaris, & inter pocula uſitatiſſima, pro, genialiter vivamus, & *vitam* eam demum vocant poëtae, quae voluptuaria eſt. Gilb. Cognatus in Adag. Apud Hebraeos vero *vivendi* vox pro beate vivendi per antonomaſiam ponitur. Eſaias 26. *Morientes non vivant, gigantes non reſurgant. Gigantes* vocat homines violentos & tyrannos, quos ad beatam vitam ait non reſurrecturos. Zuinglius Apolog. Complanat. Iſaiae cap. 26. Hic autem extremus verſus non eſt Petronii, quem multi ſequius accipiunt, quam auctori ſuo ſcriptum eſt, illi in bonam & piam partem, hic in deterrimam vertit. Nam *vivere* poëtis eſt, genio, voluptatibus, commeſſationibus, potationibus aſſidue vacare & indulgere, ut exemplis Catulli, Caecilii, Lucilii, Varronis, Anacreontis, & Amphidis docet Raderus ad Martial. lib. 1. epig. 15. & lib. 2. ep. 44. Vide Joan. Brodaeum in Annotat. ad Antholog. lib. 1. epigram. Palladae εἰς πλωχούς. & Vincent. Obſopoeum ibidem. Anton. Parthenium, Pallad. Fuſcum, Muretúm, Achil. Statium ad Catul. epigr. 5. ERHARD. Hanc ſolemnem in conviviis acclamationem fuiſſe, docet Valeſius ad Ammian. Marcell. XVI. cap. 8. Gruter. Inſcr. p. DCIX. 3.

AMICI
DVM VIVIMVS
VIVAMUS.

Eſſe bene] Γενικῶς, vitam omnem voluptuariam complectitur. GLOSS. Miſeret me illorum, qui hunc verſum emendare conati ſunt, mihi quidem perſuaſum eſt, non eſſe Petronii, ſed inepti cujuſdam verſificatoris, qui falſo putabat, non eſſe abſolutam duobus ſuperioribus verſiculis ſententiam. RICHARD. Γενικῶς omnem vitam voluptuariam complectitur. Plautus, Bacchid. & Captiv. RITTERSH. Male interpungitur vulgo, & plane tollenda ὑποστιγμὴ poſt *eſſe*,

--- --- *dum licet eſſe bene.*

Bene eſſe, γενικῶς, vitam omnem voluptuariam complectitur. Origo formulae, quod, cui omnia ſecunda vellent, ei precarentur, *bene eſſe.* Gulielm. Plaut. quaeſt. in Epidic. cap. ult. Etiam apud Hebraeos. David Pſalm. 16. in princip. *Praeter te non eſt mihi bene:* id eſt, ſine te nihil mihi volupe eſt, non poſſum vivere. ERHARD. *Fugitiva gaudia carpe*, ait Martialis. Grut. Inſcript. pag. DCCXCIX.

VIVE. HOSPES. DUM. LICET.
ATQUE. VALE.

Iterum ille ad Julium lib. 11. epig. 16.

Sera nimis vita eſt craſtina, vive hodie.

BOSCH. Ludit dilogia, de qua Plaut. Menaechm. ſc. 8. Donat. ad Eunuch. Act. III. ſc. 4. Totam hanc ſcenam ſic deſcribit Lucretius lib. III.

Hoc etiam faciunt, ubi diſcubuere, tenentque
Pocula, ſaepe homines, & inumbrant ora coronis,
Ex animo ut dicant: brevis hic eſt fructus homullis. BOURDEL.

Luſit dilogia, dum licet eſſe in vita, aut edere: peccant, qui mutavere, *dum licet, eſtque bene.* MARCILIUS ad Horat. II. Epiſt. 1. verſ. 144. Fortaſſe *eſſe* eſt pro *edere*, ut ex ambiguitate gratiam loco quaeſierit, & praeſentem inſtructum atque apparatum ſenſerit. ANONYM. Nihil mutandum hic cenſet quoque amor noſter Janus Brouckhuſius, quia veteres ita numquam loquebantur. Plaut. Menaechm. act. III. ſc. II. verſ. 20. *Minore nuſquam bene fui diſpendio.* Cicer. pro Dejotaro. c. VII. *Cum in convivio comiter & jucunde fuiſſes, tum illuc iſti ut dixeras.* Quae ioca ſuggeſſit nobis vir amiciſſimus. Alii *eſſe* expoſuerunt, edere. Sed male. *Eſtque* bene non malum ſenſum efficit. vivamus dum licet vivere bene, & nobis omnia abunde ſuppetunt. Sic *dum licet & fas eſt.* de quibus ad Ovid. Faſt. II. 631. Sic infra LXV. *Et me-hercle bene fuit.* Ovid. IV. Faſtor. 399.

Bene erat iam glande reperta.

Horat. III. od. XVI.

Bene eſt, cui Deus obtulit.
Parca, quod ſatis eſt, manu.

Non bene etiam diſtinguit Vulpius ad Catull. LX.

Ergo vivamus, dum licet eſſe, bene. BURM.

Laudationem] Poſſit hic capi pro *laudatione funebri*, quam ſtolidus Trimalchio, ad larvae conſpectum, verſibus iſtis peregit.

Ferculum inſecutum eſt] *Ferculum* pro miſſu carnium. Stuckius Antiquit. convival. lib. 1 Duobus ferculis inſtructum erat convivium, unum juruientarum carnium, alterum aſſarum. Cato; *Et in atrio, & duobus ferculis epulabantur antiqui.* Sidon. lib. II. ep. 9. *Convivium per edulia, nunc jurulenta, nunc aſſa, varietur.* Servius in lib. I.

 verſ

ſpectatione magnum. Novitas tamen omnium convertit oculos. Repoſitorium enim rotundum duodecim habebat ſigna in orbe diſpoſita, ſuper quae proprium convenientemque materiae ſtructor impoſuerat cibum: ſu-

verſ. 658. Portunianus apud Saliſberienſ. in Polycrat. lib. VIII. cap. 7. Savaro Not. in Sidon. lib. II. epig. 9. ERHARD.

Plane non pro exſpectatione magnum] Infra dicit, *Triſtiores ad tam viles acceſſimus cibos.* ERHAR.D

Repoſitorium] Idem, quod guſtatorium, in quo antecoenium apponebatur. Item quaevis menſa, in qua ſtruices patinarum aedificantur. GLOSS. *Repoſitorium* idem, quod *guſtatorium*, in quo guſtus ſeu antecoena apponebatur. Supra cap. praecedenti, *Cum ſubito ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Guſtatoria* cupilia ſunt: *Repoſitoria* pro quavis menſa accipiuntur, ſtruiceſque patinarum aedificabantur in eiſdem. Rader. ad Martial. lib. XIV. epig. 78. ERHARD. De *repoſitorio* lege Senec. Epiſt. 79. Plin. c. II. lib. XXXIII. BOURDEL. Gloſſae Labbaei: *Repoſitorium*, παράθεμα, θήκη. Rurſus, Παράθεμα, *repoſitorium*, *depoſitorium:* Παράθεμα, *ploteum*, *pluteus*, Παράθεσις, *adpoſitio*, Παραθέτης, *ſtructor*, *infertor.* HEINS. Vid Huetium ad Epigramm. Graec. lib. IV. c. 32. [p. 35. εἰς μονταίεσον ἔχον τὰ δώδεκα ζώδια.] *Rotundum enim repoſitorium*, Tragur. BURM.

Duodecim habebat ſigna] Alexis apud Athen. l. 2. c. 18.

---- Ἀλλὰ παρετέθη
Ὑπερήφανος ὄζουσα τῶν ὡρῶν λοπάς·
Τὸ τοῦ πόλου τοῦ παντὸς ἡμισφαίριον·
Ἅπαντ᾽ ἐνῆν τἀκεῖ γὰρ ἐν ταύτῃ καλά.
Ἰχθῦς, ἔριφοι· διέτρεχε τούτων σκορπίος·
Ὑπέφαινε ὤῶν ἡμίτομοι τοὺς ἀστέρας.
Ἐπιβαλλόμεθα τὰς χεῖρας. PITH.

Fuiſſe lances puto quae figuram ſignorum habebant, vel certe repoſitorio quali brachia infixa, quae ſigna illa exprimebant: nam & lances repoſitoriis impoſitas, & aliquando ipſi repoſitorio in varias figuras formato cibos ipſos ſine lancibus impoſitos fuiſſe docet Ferrarius III. Elector. 18. BURM.

In orbe diſpoſita, ſuperque convenientem] Legendum *in orbem diſpoſita, ſuper quae*, ſcilicet ſigna. Caſaub. in Sueton. Aug. LXXIV. An eſt tmeſis, conſtruendumque *ſuperimpoſuerat*, uno verbo, quod & alibi legiſſe memini? ERHARD. An *in orbem*, ut ſupra cap. XXXIII. *Patentibus in orbem alis.* & cap. CII. *Crura in orbem pandere.* Juſtinus lib. XLIV. cap. I. *Hiſpania Pirenaei montis dorſo adhaeret Galliae, reliquis partibus undique in orbem mari cingitur.* HEINS.

Superque] Malim equidem, *ſuper quoque* (vel, *ſuperque quo cuique*) *proprium convenientemque materiae ſtructor impoſuerat cibum.* HEINS. Hadrianides ſe *ſuper quae* interpolaſſe ait, quum alii & Tragur. *ſuperque* dent. At in Tragur. *ſuper que* eſt ſeparatis vocibus. Dipthongos autem ille codex ignorat. Nec tamen ſatis tuto illi ſemper creditur. Nam & mox, *convenientem que*, habet ubi male *quae* legeretur. BURN.

Structor] Qui fercula puerorum manibus allata commode diſponit. GLOSS. Servius ad Virgil. I. Aeneid. 704. *Struere. ordinare, componere, unde ſtructores dicuntur ferculorum compoſitores.* PITH. Lamprid. Eleg. cap. XXVII. *Ut quaecumque coqui de diverſis eduliis exhibuiſſent, vel ſtructores. vel pomarii, illi de iactariis exhiberent.* Juven. Sat. VII.

---- *qui fercula docte*
Componat. ----

Comment. *Structura, ut cocus.* hinc Plauto Menaech. I. I. *ſtruices patinariae*: Lucill. *exſtructa menſa.* Columel. lib. I. *fercula ſtruentes.* Structor Athen. τραπεζοκόμος, Clementi & Polluci τραπεζοποιός. nam, ut idem Pollux, τραπέζας ἐκάλουν καὶ τὰ ἐπ᾽ αὐτῶν τιθέμενα, uti & Latinis, in Virgil. III. Aeneid. verſ. 257. *abſumere menſas.* Heſychius vero, Τραπεζοποιὸς, οὐχ ὁ μάγειρος, ἀλλ᾽ ὁ τῆς πάσης περὶ τὰ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμελούμενος. WOUWEREN *Structores*, qui fercula puerorum manibus allata commode diſponunt. Juven. Sat. VI.

Structorem interea, ne qua indignatio deſit,
Saltantem ſpectas. ----

Lipſius Saturnal. ſerm. lib. 2. cap. 2. Rader. ad Martial. lib. X. epig. 44. Titus Popma de Oper. ſervor. Ammianus lib. XVI. cap. 8. *Menſamque operimentis paribus tectam, anteriorem chlamydis partem utraque manu vehens, intrinſecus ſtructuram omnem, ut amictus adornaverat, principaleſque res evertit.* ERHARD Eadem olim uſus elegantia & luxu Charmus ſtructor, a quo hoc videtur inventum, ſiquidem in re culinaria mirae Charmi fuerae inventiones & machinae. Clearchus apud Athen. c. 4. lib. I. Εὐτρέπιστο στιχίδια καὶ παροιμίας εἰς ἕκαστον τῶν τοῖς δείπνοις παρατιθεμένων. Alia elegantia luxus Getae apud Spartian. in Geta, qui prandia per ſingulas literas ordinabat & Heliogabali, per ſpecies animalium. Lamprid. in Hel.

ſuper Arietem, cicer arietinum: ſuper Taurum, bubulae fruſtum: ſuper Geminos, teſticulos, ac rienes: ſuper Cancrum, coronam: ſuper Leonem,

Heliogab. BOURDEL. Structori hic proprie locus.

Quae non indigeant ferro ſtructoris ofellae. apud Satyricum. Vetus inſcriptio apud Gruterum DLXXXIII. 2. CHIO. AUG. JUBATIANO. STRUCT. HEINS. Vide Urſin. append. ad Ciaccon. de Triclinio pag. 344. & Salmaſ. ad Capit. Verum cap. 2.

Materiae] Eduliorum. ERHARD.

Super arietem.] Jam aggreditur ea narrare, quae in XII. ſignis fuerunt impoſita, & primum, quia dixit, cibos impoſitos fuiſſe viles, ſingulis pretium ponendum eſt. Incipit ab ariete, ſuper quem impoſitum cicer arietinum, ſic dictum, ut vult Plinius, quod caput arietis repraeſentet. Vile quidem hoc vel naturale vel ſativum, ſi rem ſpectes: Si vero vim & facultatem, non item. Potuit etiam cicer non parum ad conciliandum ſtomachum & ventrem irritandam. Docent Galenus de Alimentor. facult. l. 1. Dioſcorid. & alii. BOURDEL.

Cicer arietinum] Species leguminis; aliud à vulgari ſativo. GLOSS. Meminere Theophraſtus & Athenaeus, PITH. Nigrum, quod capiti arietino ſit ſimile. vide Nonn. de re Cibaria, lib. I. cap. 10. Columella de Re Ruſt. lib. II. cap. 10. vocat *arietillum*, ut ibi habet optimus codex. v. Plin. XVIII. 12. BURM.

Bubale fruſtum] Fruſtum bovis aſſatum. GLOSS. Alii, *bubulae*. PATISSON. Forte *bubulum*. DANIEL. Scalig. legit, *bubulae*. illud vero & Caſaub. retinet. Balbus Catholic. *Bubalus*, & *bubalis in eadem ſignificatione*, *ſcilicet ad bubalum pertinens*, *vel de bubalo exiſtens*. Inepte. Vetus interpres Regum libro 2. cap. VI. *Aſſaturam bubalae carnis unam*. Strabus Gloſſator; *id eſt*, *fruſtum bovis aſſatum*. ERHARD. *Bubula* recte in MSS. & ita legebat Scaliger. Cur bubulae fruſtrum ponat inter viles cibos non video, cum apponatur principum menſis, niſi comparatione facta ad elegantias & luxum. Inter viles etiam cibos carnem *bubulam* legas apud Lampridium in Heliogabalo. BOURDEL. Vulgo *bubale*, ſed *bubalae* eſt in aliis codicibus. SCHEFFER. *Bubule fruſtrum* Tragur. *bubuli* Boſch. in marg. liber ſui. Unice verum *bubulae*: ſic infr. c. LVI. *anatina*, ubi plura dicemus. BURM.

Super geminos teſticulos acriones] Optime P. Dan. legit, *ac lienes*. fortaſſe etiam, *renes* legi poſſet, in quibus ſita eſt libidinis cupiditas. EMMIUS. Καὶ ὄρχεις ἤνθιον, ὡς ἐ νέφρως ἐκάλων Athen. PITH. Exquiſitiſſimus cibus in celeberrimis conviviis, quo etiamnum Venerei noſtri uti ſolent. Audiendus Ariſtomenes apud Athenaeum cap. 8. lib. IX. Sic in verſibus Philippidae comici ibidem.

> Ἔπειτ' ἐπὶ τούτοις πᾶσιν ἦλθ' ὄρχεις φέρων
> Πολλούς· τὰ μὲν ἂν γύναια τἄλλ' ἠκκίζετο,
> Ἡ δ' ἀνδροφόνος Γνάθαινα γελάσασα
> Καλοί γε, φησὶν, οἱ νέφροι, νὴ τὴν φίλην
> Δήμητρα· ϗ δύ' ἁρπάσασα κατέπιεν.

Vocabant etiam παραστάτας apud Athen. & Pollux. Sic apud Heſych. Παραστάται. τὰ ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἀγγεῖα. Ita legendum eſt. Hic cibus ſummae Italorum deliciae. BOURDEL. Bene *rienes* ex more antiquo Tragurianus. *Glaber tanquam rien*, apud Plautum. Gloſſae Labbei: *Rien*, νεφρός. *Rienoſus*, νεφριτικός. Νεφριτικὸς, *Renoſus*, *renienoſus*, *renitioſus*. Νεφρὸς, *Ren*, *renis*, *ren*. Lege, *Ren*, *renis*, *rien*. HEINS. Hos inter elegantiorum cibos, & qui Venerem exitare credebantur, gratiam inveniſſe docet Nonn. de re cibar. lib. II. cap. 13. *Rienes* etiam Torn. alii *lienes*.

Super cancrum coronam] Turdorum; nam cum ſol cancrum permeat, coronarum frequens uſus eſt. TORNAES. Martial. lib. XIII. ep. 51. de turdorum corona;

> *Texta roſis fortaſſe tibi*, *vel divite nardo*,
> *At mihi de turdis facta corona placet.*

ERH. Capitalis ille & ingenioſus ſtructor non tam cibum appoſitum reſpiciebat, quam convenientiam rei ad ſignum: & ideo, quia cancer coronam repraeſentat, eam cancro impoſuit. BOURDEL. Horum verborum interpretatio ſumi debet è loco Arati, ubi agit de ortu Cancri, qui ita incipit. οἱ ἀφαυρότατοι, ὅτε καρκίνος, &c. ubi vetus Scholiaſtes ait: *Cum Cancer inibi eſt*, *ut exoriatur*, *mediam partem Coronae videre eſt ſuper terram*, *alteram partem occaſus occupat & obſcurat*, *Corona deſcendente in occaſum.* Ergo Corona praeit Cancro. Ad cujus rei imitationem ſtructor convivii inter illa fercula, quae imitabantur duodecim ſigna Zodiaci, *coronam* collocavit ſuper Cancrum, nempe ſervato in ferculis ordine coeleſti. Carol. Paſchalius in admirabili de Coronis opere, lib. II. cap. 3. WEITZ. Nihil hic muto, licet dixerit, ſtructorem materiae proprium convenientemque cibum impoſuiſſe. Sic enim ipſe cap. XXXIX. quod ante me à M. Hadrianide obſervatum video: *In Cancro ego natus ſum*; *ideo mu-*

Digitized by Google

nem, ficum Africanam: ſuper Virginem, ſtericulam: ſuper Libram, ſtateram,

tis pedibus ſto, in mari & in terra multa poſſideo. Nam cancer & boc & illoc quadrat, & ideo jam dudum nibil ſuper illum poſui, ne geneſin meam premerem. BOSCH. Hic in margine notaverat, Munckerum in epiſtola ad ſe ſcripſiſſe. *Scio quid ex Scholiaſte Arateo buc afferant. Sed corona non eſt cibus. vide num ſcripſerit*, Super cancrum cacabum *vel* cammarum. *Quid cancro commune cum corona?* Ego tamen nec de ſidere, *corona* dicto, capio; nam ineptum eſſet uni ſideri alterum imponere, cur enim idem non reliquis ſignis, quae vicina ſidera quoque habent, factum fuit? neque de *turdorum* corona, cum poſtea dicat, nihil ſe poſuiſſe cibi ſupra cancrum, intelligo. Sed ſimpliciter coronam convivalem fuiſſe puto; de qua, ut nibil adjiciam, fecerunt tot obſervationes virorum doctorum, quos compilare non eſt noſtrum. BURM.

Super leonem, ficum Africanam] Hinc illuſtrari multa auctorum loca poſſunt, qui *feras Africanas* abſolute ponunt, contra interpretum varias ſententias. Certum eſt enim, nullas alias feras, quam leones intelligi debere. Phil. Pareus in Notab. Palatinis. ERH. Cur impoſuerit ſtructor leoni ficum Africanam, notiſſima ratio eſt. Vel, quia Africa huic ſigno ſubjacet, vel quia ibi leonum patria. De hac ficu dixere ad Horat. BOURDEL. Hujus inter genera ficorum in Italiam perlatarum meminit Cato de R. R. cap. VIII. Plin. XV. 18. Varro de Re Ruſt. lib. I. cap. 41. & Columel. V. 10. & alii. vid. Rader. ad Martial. lib. IV. epig. 46. & Scriver. ad VII. Epig. 31. Has Leoni, ut Africae familiariſſimo animali, imponit, ſed inde effici *Africanas*, ubi ſimpliciter ponuntur, ſemper leones notare, non crediderim, cum eo nomine tigres & pantheras etiam notari certum ſit. Ita Plin. lib. VIII. cap. 17. dicit, *Senatusconſultum fuiſſe vetus, ne liceret Africanas in Italiam advehere*: ubi pantheras intelligi contra Lipſium recte oſtendit Salmaſius ad Vopiſci Aurelian. cap. XXXIII. & hoc docet noſter Petronius infra, cap. CXIX.

Quaeritur in ſilvis Mauris fera & ultimus Ammon
Afrorum excutitur; ne deſit bellua dente
Ad mortes pretioſa ſuas: premit advena claſſes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula.

ubi haec luxuria, contra veteres mores, carpitur. Et tam leones, quam pantheras, hoc nomine inſignit Plinius, lib. XXXVI. 5 *Accidit ei, cum in navalibus, ubi ferae Africanae erant, per caveam intuens leonem caelaret, ut ex alia cavea panthera erumperet.* vid. Suet. Claud. cap. XXI. & Caligul. XVIII. Leones forte intelligit Livius lib. XLIV. 18. *Ludis Circenſibus ſexaginta tres Africanas, & quadraginta urſos & elephantos luſiſſe.* BURM.

Stericulam] Alii *ſericulam*. alii, *ficedulam*. PATISS. Nempe ſerotinam, quae Auguſto matureſcit, alii *ficedulam*, MS. *ſtericulam*. TORNAES. Etſi variae adduci poſſent conjecturae, ut deſperatiſſimo loco mederetur, veluti ſi legas *ruſticulam*, quae ex perdicum genere: Martial. lib. XIII. epig. 76. vel, quod in gloſſ. Iſidori, *Suericulum*, *edule*, vel *biſtriculum*, quia de virgine ſermo; notat autem puerum grandiorem: tamen deſipere puto his ſomniis veram lectionem quaerere; erui poteſt ope MS. Satius eſt illud quoque ignorare, *ſuper ſagittarium odopetam*; ne nihil agam, lego *otopetam*. Gloſſae: *Auritus* ὠτώεις. ut canem venaticum innuat, quia is competens ſagittario. ſed per fidem nugae & ineptiae merae. WOUWEREN. Quaerendus Aeſculapius, qui deſperato loco medeatur, ut & illi, *ſuper ſagittarium*, *Odopetum*. Nolo enim ex ſimplici conjectura quidquam aſſerere. Quod ſi aliorum interpretamentum valet, non per me ſtabit, quin, lector, tibi placeat. BOURDELOT. Optime Tragur. *ſteriliculam*, vulgo eſt, *ſtericulam* per compendium ſcripturae, ut exiſtimo; vulvam intelligit ex ſue caſtrata. Celſus II. cap. 23. ubi de rebus ſtomacho idoneis: *Ex ſue, ungulae, roſtra, aures, vulvae, ſterileſque.* Ita habet vetuſtiſſima editio, vulgo edunt, *vulvaeque ſteriles*, contra mentem ſcriptoris, qui probat vulvas, etiam ſteriles. Ab hoc *ſteriles* apud noſtrum ſunt *ſterilliculae* per diminutionem, in qua vulvae ſunt intelligendae. SCHEFFER. Non adſentior Viro docto, cui iſta Arbitri, quia obſcura, varie corrupta, & emendari deſperata, mera ſomnia videntur. Uſque adeo nihil contemno, quod Petroniani ſaporis eſt, ſed cura mea dignor. Vera lectio, *ſtericulam*; at per compendium ſcripturae ſic nominari *ſteriliculam* haud credam. *Stericula* mihi diminutivum ſecundi gradus eſt, quod genus valde amat Petronius à *ſterula*, hoc à *ſtera*. Ita *olla*, *ollula*, *ollicula*: *ſilva*, *ſilvula*, *ſilvicula*: *Servus*, *ſervulus*, *ſerviculus*; *glomus*, *glomulus*, *glomicellus*; quae bonis auctoribus in uſu. *Stera* autem in manuſcriptis veteribus, praeſertim rei medicae, Graecum ὑστέρα, id eſt, uterus, matrix, vulva; in *ſterica pnix* Silvat. Pand. cap. CCCLXXVI. *Myſterica pnica* Theod. in Gynaec. cap. I. ὑστερικὴ πνῖξ, id eſt, matricis praefocatio, ex utero ſuffocatio: *Steras dynaſtha* Int. veteri Γυναικείων Moſchionis, pro *ſtera dioptra*, id eſt, uteri ſpeculum; de quo Albucaſis lib. II. Chirurg. cap. 77. Paraeus lib. XXIII.

Digitized by Google

teram, in cujus altera parte ſcriblita erat, in altera placenta: ſuper Scor-

xxiii. Chirurg. cap. 62. Vid. lib. ii. Chirurg. cap. 8. Μῆτραι vulvae, praeſertim ſuum, in deliciis veterum. Plin. lib. xi. cap. 37. Plut. iii. Symp. 9. Athen. lib. iii. Eae in triplici differentia; ejecticiae, ἐκβολάδες, quae ejecto foetu; porcariae, quae edito foetu; ἐκτοκάδες: ſteriles, quae de virgine porca, ut loquitur Mart. lib. xiii. epigram. 56. ſeu caſtrata, vetere Germanico idiotiſmo, *nonna*, ſumerentur. Signo autem Virginis impoſita fuerat ſtericula, ſeu utercuius ex ejuſdem generis porca, quae nondum conceperat, vel pepererat. In eamdem quidem ſententiam lectio altera cum ſua interpretatione collimat, ſed tum fingenda eſt ellipſis ſubſtantivi; quod licere dubito. Certe nemo, puto, concipiet, ſi *ſteriliculam* abſolute nominavero, virginis porcae matricem; eſt enim adjectivum iſtud indifferens ad alia quoque animalia. REINES. Sic diu vidi caſtigandum, ut è Traguriano Cl. Schefferus eſt amplexus. *Vulvam de virgine porca*, dixit Martialis. aliis *ſterilis* dicitur. Sic *virgines buculae* Arnobio lib. vii. & *virgo vitula*, & *virgines boſtiae*. Martialis epigramma ecce, quod in Xeniis eſt tertium & quinquageſimum, atque ita è veſtigiis membranarum veterum caſtigandum:

Te fortaſſe magis capiat de virgine porca,
Me mater gravida de ſue vulva capit.

Sed in vulgatiſſimis minus eleganter:

Me materna gravi de ſue vulva capit. HEINS. *Stericula* ſine dubio vera lectio. Vide de delicato hoc cibi genere Nonn. de re cibar. ii. cap. 4. ubi oſtendit, hanc vulvam ſterilem fuiſſe rariorem, quia ratio, qua ex virgine porca eximeretur, erat difficilior; ille autem caſtratione factum putat. Judicio coci & piſtoris p. 455. in Catalect. Pithoei.

Me ſterilem Niobe, linguam Philomela rogat me.

Stericulam Leidenſ. BURM.

Stateram] Inſtrumentum, quo res ſine lancibus ponderatur. GLOSS.

Scriblita] Ἀπὸ τοῦ στρεβλεῖν, *torquere*, ideo quod in circuitu torqueatur reſtis in modum, unde nos *tortam* dicimus. GLOSS. Scribe *ſtriblita*. DANIEL. Lege *ſcribilita*, ut apud Plautum, & Catonem; nam κατὰ συγκοπὴν *ſcriblita* Poëtis metri cauſſa dicitur. alii legunt *ſtriblita* ἀπὸ τοῦ στρεβλεῖν, quod eſt torquere: ideo, quod in circuitu torqueatur, reſtis in modum, unde nos *tortam* dicimus. Ramirez ad Martial. lib. iii. epigr. 17. num. 1. Vera ſcriptura eſt *ſtribilita*, eſt enim στρεπτὸς ἄρτος, quem Graeci στρίμμα, nos hodieque *ſtrible* vocamus, voce ſive Graeca, ſive Latina, utcumque retenta. ERH. *Striblita* ſcripſimus, cum eſſet antea mendoſe *ſcriblita*. Sicque reponendum apud Plautum, prologo Poenuli. BOURDELOT. Hanc ſcripturam retinet Caſaubonus ad Athen. lib. xiv. 15. Traguriaus codex *ſciribillita*. Et Taubmannus ad Plauti Poenulum codices omnes *ſcriblitam* exhibere notat. In Tironis notis pag. 176. *ſcerbilita* legitur, inter edulia.

Super ſcorpionem, piſciculum] Lego, *ſuper ſcorpionem, ſcorpionem piſciculum*. Librarius ineptus male repetitum *ſcorpionis* vocabulum putavit. In quibuſdam editis mutilate legitur, *ſuper ſcorpium*, cum aſteriſco. Sed *ſcorpionem* habet etiam Plinius, qui & juris ex eo facit mentionem his verbis: *Omnium piſcium jus alvum emollit, ſed optimum fit è ſcorpionibus*. SCHEFF. Non video, quid ſcorpioni commune ſit cum piſciculo marino. Deinde, cur piſciculum dixiſſe maluit, quam piſciculos, ne expreſſa quidem ſpecie piſciculorum? Omitto, quod hiſce piſciculis non erat locus inter curatiſſimas lautitias. Scribendum utique, *Iſicium marinum*, vel, quod malim, *iſicium cammarinum*, quia *marina locuſta* mox ſubſequitur. Quamquam de *iſicio marino & cammarino* res eodem recidit, quod *marinum iſicium* de cammaris fiebat plerumque, cammarus autem de genere cancrino, ut Scorpioni convenit quodammodo. De *iſicio marino* videndus auctor de obſoniis, qui ſub nomine Apicii circumfertur, praeſertim libro ſecundo, ubi multus eſt in hoc obſonio. Inventum *iſicii marini* Lampridius Heliogabalo adſcribit, cap. xix. *Primus fecit de piſcibus iſicia, primus de oſtreis, & lithoſtreis, & aliis hujuſcemodi marinis conchis, & locuſtis, & cammaris, & ſquillis*. Ubi de iſiciis plura Caſaubonus, & Salmaſius. Quod ſi primum inventa ſunt iſicia marina ab Heliogabalo, ut aſſeverat hic Spartianus, accipiamus licet hoc Petronii commentum eſſe, ut erat mire ingenioſus, teſte Tacito, ad haec talia excogitanda, qui fingit id genus epularum à Trimalchione appoſitum, quod nuſquam in uſu eſſet. Sed, cum idem Lampridius eumdem Heliogabalum *menſas, & capſas argenteas, cacaboſque* habuiſſe primum contendat ibidem loci, quod eſt tamen falſiſſimum, id ipſum quoque de *iſiciis marinis* credam licet. Quamquam de menſis capſiſque argenteis locum eſſe mendoſum homines eruditi, ex veſtigiis codicis veterrimi jam monuerunt. Tutiſſimum igitur erit, ut de genere quodam peculiari iſicii marini ſit intelligendus Spartianus, inventi ab Heliogabalo. Auctor certe rei culinariae, qui ſub Apicii circumfertur nomine, quicumque tan-

 dem

Digitized by Google

Scorpionem, piſciculum marinum: ſuper Sagittarium otopetam: ſu-

dem is eſt, Hellogabalo enim vix putandus recentior, haud parcum ſe praeſtat in iſicii marini, ſua aetate cognitiſſimi, generibus deſcribendis, libro, uti jam diximus, ſecundo. *Iſicium* autem nihil aliud, quam caro minutatim conciſa, dictum ab *inſecando*, Varrone teſte, libris de lingua Latina. Graecis etiam *ἰσίκια* dicuntur, quamquam *inſicia* nonnulli maiint ſcribere. Hinc *ὑποκοριστικῶς iſiciola*, quae apud eumdem Apicium frequenter occurrunt. Hinc *iſiciarii*, qui iſicia conficiunt. Quod vocabuium occurrit in teſtamento M. Grunnii Corocottae porcelli, ſed maillic *eſiciariis* legitur. HEINS. Non perſuadet, licet Ingenioſa ſit, Heinſil conjectura. nam neque probare poteſt *iſicium* jam Petronii aetate frequentatum, & deinde, non convenit ſcorpioni, cum tale eſculentum ex variis cibis poſſet confici: quod Schefferus repetat vocem *ſcorpionem*, nihil eſt neceſſe. per *piſciculum* autem intelligi illum puto, quem Plinius lib. IX. cap. 15. deſcribit: *animal eſt parvum, ſcorpionis effigie, aranei magnitudine; hoc ſe & thynno, & ei, qui gladius vocatur, crebro delphini magnitudinem excedenti, ſub pinna adfigit aculeo, tantoque infeſtat dolore, ut in naves ſaepe numero exſiliat.* Ubi videmus neque Plinium ejus nomen exprimere; ſed Ariſtoteles lib. VIII. de Animal. cap. 25. ſectione 220. vocat *οἶστρον*, ut & Oppian. Halieut. II. 508. Latinos *aſilum* vocare notat ibl Rittershuſius ex Virgilio III. Geor. 147. quamquam ego duplex hoc animalculum putem, terreſtre & marinum, iliud, quod Virgilius dicit per ſilvas volare & jumenta infeſtare, unde & Valerio Flac. III. 581. vocatur *volucre aſilum*, hoc, quod Plinius & Ariſtoteles & Oppianus deſcribunt, & inter piſces ponunt, & nomen forte terreſtri animalculo debet, cui ſimilem aculeum habet, quem in thynnos immittit. † Hanc notam credo allatrare canem Ultrajectinum, qui omnes mordere ſolitus, & Scaligeros, & Salmaſios, & quidquid doctorum hominum alit praeſens, tulit prior aetas, prae ſe fungos exiſtimat, & me, nulla ipſi injuria unquam illata, ubique ex aliquo tempore conviciis e trivio petitis lacerare inſtituit, non aliam ob cauſſam, quam quod me Cl. Dorvillio amicum eſſe doleat; & imperitlam Graecae linguae objectans ejus argumenta petiit non ex meis ſcriptis, ſed ex epiſtolis virorum doctorum, quarum ſyllogen olim edidi; colligens quaſdam aut aberrationes operarum, vel ubi epiſtolarum ſcriptores non accurate ex ipſius ſententia mentem expreſſerant. Ille in inſanis illis in Phrynichum notis [p. 67.] me *aſilum* piſciculum confinxiſſe calumniatur, quem Nereus Nereique filiae oculis non viderint unquam; & quem inſectum eſſe docet, quod ex ipſis thynnis naſcatur ſub pinna. Sed ſi ingenue agendi modum unquam noviſſet, potuiſſet ex nota mea diſcere, me ejus opinionis fuiſſe, ſtulte eruditum Trimalcionem ideo ſuper ſcorpionem poſuiſſe animalculum maritimum ſcorpioni ſimile, quod *piſciculum* vocavit, & quod ipſe quoque in Plinio, Ariſtotele & Oppiano ex thynnis creditum fuiſſe naſci, docui. Hoc animalculum poſſe *piſciculum* vocari a Trimalchione minime abſurdum videtur, quia, ut omnia inſecta ſemper in aquis natare ſolita ſunt, & ideo illum *οἶστρον*, quia ſcorpionis effigie infeſtat thynnos, comparari terreſtri aſilo, ut plurima inſecta aquatica comparantur inſectis terreſtribus, & aperte duo haec diverſa eſſe oſtendi, & a dictis auctoribus poni inter piſciculos ſive inſecta aquatica. Etſi vero nullus illum aſilum vocet piſciculum, licet certe inepto Trimalchioni ita appellare. Remittit vero nos ad Ariſtotel. lib. V. 31. de Animal. Neſcio qua editione fuerit uſus. Sed in editione Mauſſaci ilia, quae laudat, leguntur lib. IV. cap. XIX. Sect. CCXCVI. p. 630. Sed deſcripſit ſua ex Geſneri libro de Piſcibus, qui agens de aſilo lib. IV. p. 97. in margine citat Ariſtot. lib. V. 31. Si vero legiſſet Geſnerum diligentius, vidiſſet hunc aſilum inter *piſces* poni, & recte piſciculum dici, quia exiguus eſt admodum & paucis viſus; (ideo ſtultus oſtentator Trimalchio eam poſuit in repoſitorio) & cuius figuram exhibet Geſnerus, qui eum ſub pinna thynni affixum vidit, felicior Nereo & Nerei filiabus, quas vidiſſe eum negat impudentiſſimus calumniator. An jam naſcatur ex ipſo thynno, an, ut hodie rerum naturalium periti adfirmant, ex ſemine vel ovo, meum non eſt diſquirere. Sufficit id credidiſſe veteres, nec eo minus eſſe piſciculum, ut piſcis eſt thynnus ipſe. BURM.

Super ſagittarium] Deeſt fortaſſis, *ſuper ſcorpium, ejuſdem nominis piſcem.* TORNAES. Ante haec verba reponendum eſſe aſteriſcum, miror neminem monuiſſe, praeter ultimam editionem. Signum ſcilicet excidit, ſcilicet *Scorpius*, cum convenienti cibo, qui qualis fuerit, quaerendum. BOURDELOT.

Otopetam] *Otopeta*, lampetra. Sic vocatur quia eſt aurita: vel *otopeta* ab *ὠτοπέτης*, auritus, & ſic pro lepore vel cane venatico, ſagittario competentibus. GLOSS. Eſt *odopeta*, quae lampetra vocatur: aurita enim eſt lampetra, & auribus foraminata. Savaro ad Sidon. lib. VIII. ep. 12. Pro *odopetam*, conſtanter *otopetam* lego, nec fruſtra Gloſſae; *Auritus, ὠτοπέτης.* Lepo-

rem

ſuper Capricornum, locuſtam marinam: ſuper Aquarium, anſerem:

rem autem hic intelligo, qui *auritus* dicitur Germanico Phoenomenis:

Auritum leporem ſequitur canis, & fugit ille. Nec inconcinne *ſuper ſagittarium*. Hic enim inſtar Centauri pingitur, niſi quod cum arcu: at Centaurus è thyrſo dependentem gerit leporem, in Hygini imaginibus. Niſi tamen magis arrideat *otopetam* de oto vel otide intelligi, de qua ave Athenaeus lib. IX. cap. 10. Φασὶ δ' αὐτὴν καὶ τὴν τροφὴν ἀναμαρυκᾶσθαι, ἥδεσθαί τε ἵππῳ. εἰ γοῦν τις δορὰν ἵππου περιθοῖτο, θηρεύσει ὅσας ἂν θέλει. προσίασι γάρ. Plane ad Sagittarium, cujus maxima pars equina. Sed ne *auriti* vocabulum requiramus, talis Otus, & hinc dicitur. Idem Athenaeus, & ibidem, ex Ariſtotele; [ἔχει τε αὐτὸς τὰ ὦτα πτερύγια, διὸ καὶ ὦτος καλεῖται]. Pariter Plinius lib. X. cap. 23. *Otus bubone minor, noctua major, auribus plumeis eminentibus: unde & nomen iſti.* Addit: *Quidam Latine aſionem appellant.* Annon ab auribus ſic exertis? Geſnerus adnotavit. Jam vero quam ad fercula haec avis faciat, pauca item Athenaei verba docent: τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ῥᾷστα ἐστίν. Eryc. Puteanus epiſt. ad Goldaſtum. ERHARD. Vulgati habent, *odopetam*. Savaro legit *otopetam*, & exponit *auritum*, ſeu *leporem*, Graece ὠτοπετής. Sed non video, qua ratione Sagittario conveniat, qui profecto non venatur piſces. Divinent alii in loco hoc deſperato. SCHEFFER. Locus à Viris doctiſſimis tentatus varie, tandem habitus pro deſperato, quique ex aliis reſtitui non potuit haſtenus, ex hoc Codicis Traguerienſis, quem vel hoc ſolo nomine precioſum habemus, facillime, ſi quid video, poteſt. Iſtud enim *sclopetam* ad veram, primaevam, Petronii ingenio & ſtilo convenientem, lectionem manu me ducit. Scripſerat *ſclopetam* vel *ſtlopetam*; *c* enim & *t* in Longobardica permutantur; à quo quam minimum aberrarunt manus librariorum, qui capitalem *t* in *o* mutarunt & duas *c l* in unam *d* proclivi errore contraxerunt in editionibus aliis. *Sclopeta* vero novatum à Petronio eſt, uti alia nonnulla, cum inſigni gratia & venuſtate, cenſumque Latinorum inopem belle locupletat. Neque enim elegantius, δεινότερον, ἐμφατικώτερον, καὶ ἰδιαίτερον exprimas puerile iſtud ludicrum inſtrumentum, quando cannae, ligno emedullato, vel etiam calamo craſſiori pedali cubitalive aptant bacillum ligneum, eoque vi quadam intruſo globulum è ſtuppa, lana, linteo concerpto, vel charta conculcata explodunt, unde ſonitus: (quem ὀνοματοπεποιημένως vocant *ſclopum*, *ſtloppum*) adpellant idiomate noſtro, *eine Klatſchbüchſe.* Cur Sagittario *ſclopetam* impoſuerint ſatis lucet, nimirum arcum hujus, quo metam ferire inſtituit, ea repraeſentari, ut paulo ante ſignum Librae ſtatera, voluit Trimalcio. REINES. Reineſius poſt omnes aliorum divinationes legit *Stlopetam*, accipitque de inſtrumento puerorum ludicro, cum cannae aptant piſtillum, inſerctumque ex charta maſticata globum cum fragore excutiunt. Sed refellunt hanc ſententiam aperte verba praecedentia. *Superque proprium convenientemque materiae ſtructor impoſuerat cibum.* Oſtendunt *cibum* fuiſſe, ut alibi, ita hic impoſitum ſuper ſignum Sagittarii, non inſtrumentum ludicrum puerorum. Quid ergo dicendum? Mihi certiſſimum videtur, ſcripſiſſe noſtrum *alopecam*. Alopex, Graece ἀλώπηξ, caro muſculoſa eſt circa clunes, aut interiores lumbos, uti Pollux atque Athenaeus teſtantur. Eam ergo partem impoſuerat ſagittario, quia alopex ſimul denotat vulpeculam, ſagittario convenientem, ut quam debeat venari. Alopecam ergo convenientiſſimam vocabulo tributam ſibi à ſtructore habebat, revera partem illam ex bove, vel animali alio, quam dixi. SCHEFFER. Nob. Heinſius putat legendum forte *ocypoda* vel *ſcolopacem*. Erycius Puteanus ſcribendum eſſe monuit *otopetam*. vet. Gloſſ. Ὠτοπετής, *auritus*, lepus ſc. ſic Virgilius I. Georg. verſ. 308.

Auritoſque ſequi lepores.

Et Germ. Phoenom.

Auritum leporem ſequitur canis, & fugit ille.

Doctiſſ. Munkerus in ſuis ad me literis lubens legeret *daſypoda*, quae praeda optime venatori conveniret; nam pro lepore, & cuniculo (quo ſenſu hic ſumendum eſſet, quia paullo poſt, de lepore in medio pinnis ſubornato, fit mentio) hanc vocem uſurpavit Plinius lib. X. cap. 65. Inter aſtrorum imagines, quas ex antiquo codice vulgavit Grotius, lepus à Sagittario portatur. Firmat hanc quoque conjecturam Germanici Scholiaſtes: *Nam ut venatorem*, ſcribit, *eum aliqua de cauſſa, ita leporem ei ad pedes fugientem finxerunt.* BOSCH. *Odepetum* Cod. Memm.

In quo cornua erant] Scribo: *in quo*, ſcilicet *locuſta*; dicit, ideo Capricorno aſſignaſſe locuſtam, quoniam & ipſa habeat cornua, eaque fuiſſe relicta in locuſta illa, quae tum apponebatur. SCHEFFER. Illa, *in quo cornua erant*, videntur gloſſa. GOES. Nec habentur in editionibus Tornaeſ. & aliorum. *Super capri cornua*, Leidenſ. *ſuper capricornum*, *in quo cornua erant*, *locuſta marina*, Tragur.

Locuſtam marinam] Locuſtam marinam Capricorno ideo videtur aſſignare, quod id genus adverſis cornibus inter ſe dimicet arietum modo. Plin. lib. IX. cap. 30. *Locuſtae reptantium modo fluitant: ſi nullus ingruat metus, recto meatu, cornibus,*

rem: ſuper Piſces, duos mullos. In medio autem ceſpes cum herbis exciſus favum ſuſtinebat: circumferebat Aegyptius puer clibano argenteo

nibus, quae ſunt propria rotunditate praepilata, ad latera porrectis: iiſdem erectis in pavore oblique in latera procedunt. Cornibus inter ſe dimicant. DOUZA F. Gloſſae: *Locuſta marina*, κάραβος. Cur autem locuſta marina Capricorno conveniens, eſt apud Ariſtotelem de hiſtoria Animal. lib. VIII. cap 2. Μάχονται δὲ οἱ κάραβοι πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ οἱ κριοὶ, τὰς κέρατα, ἐξαίροντες καὶ τύπτοντες, ὁρῶνται δὲ μετ' ἀλλήλων πολλάκις καὶ ἀθρόοι, ὥσπερ ἀγέλη. WOUWEREN. *Locuſtae* ſunt piſces marini è genere cancrorum, ab illis cauda diſtantes. Plinius lib. IX. cap. 31. ubi *carabi* dicuntur ex Graeco. Gloſſae; *Locuſta*, κάραβος. Ariſtot. de Natur. Animal. lib. VIII. cap. 2. Sidon. lib. VIII. ep. 12. ubi Savaro in Not. Caſtronus Cretenſis in Lexico ſecundum ſtichea; Κάραβος, *locuſta*, *piſcis*, ἰχθὺς. Balbus Catholico; *Locuſta*, *dicitur*, *quia pedibus ſit longis*, *ſicut baſta: unde & eam Graeci tam maritimam quam terreſtrem aſtaton appellant.* Vide Robert. Conſtantinum in ſupplement. Ling. Lat. ERHARD. Inter piſces aliquomodo κισυ..νευρώνς, ut loquitur Aeſchyl. Agamemn. locuſta primas obtinet. vel enim polypum aggreditur, vel ſepiam cornu ferit. Hac de re copioſe Aelian. Hiſtor. Animal. lib. I. cap. 32. & lib. IX. cap. 25. qui tranſcripſit Ariſtotel. Hiſt. Anim. lib. VIII. cap. 11. Hinc patet cur locuſta juncta capricorno. BOURDEL. V. Nonn. de re cibar. lib. III. cap. 36. Sueton. Tiber. LX.

Super Aquarium, anſerem] *Anſer* veteribus inter ea vocabula, quae ſine praefatione honoris vix nominata, unde infra Petron. cap. CXXXVII. *Occidiſti Priapi delicias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum.* Et ideo ſuper *Aquarium* arbitror *anſerem* impoſitum, quod ille non tam aquarius ab aqua pura, quam inceſta, Jovis ſc. pullus. Plane *Anſerem* ſcorta dicta docet Artemidorus lib. II. cap. 73. item lib. IV. cap. 85. curque id nomen ſortita ſint, prodit idem lib. I. cap. 21. & & 17. Gruterus apud Taubmann. ad Plaut. Bacchid. act. I. ſc. I. ERHARD. Inde anſer dictus *aquoſus*. BOURDEL. Non ideo Aquario adſignatum putem, quia aqua inceſta utebantur meretrices, ſed quia animal aquaticum, & in ſummis deliciis & praecipue ejus jecur. v. Nonn. de re cibar. lib. II. cap. 34.

Mulos] Lege *mullos*. WOUWEREN. De pretio mullorum Senec. Juvenal. Tertull. Lamprid. BOURDEL. *Mulos* Leidenſ. & Tragur. vid. ad Sueton. Tiber. XXXIV. BURM.

In medio favum] Ovid. lib. VIII. Met. verſ. 677.

Et de purpureis collectae vitibus uvae,
Candidus in medio favus eſt.

Varro de re ruſtic. *Favus venit in altaria, & mel ad principia convivii, & in ſecundam menſam adminiſtratur.* PITH. Melli etiam locus in conviviis. Varro lib. II. de poëmat. *Num vides in conviviis ita poni ſal & mel.* Apud Naſonem in pauperculae Baucidis coenula lib. VIII. Metam. 677.

Candidus in medio favus eſt. ----

Et ſic noſter infra, cap. CXXXV.

Hinc mellis ſtillare favus de caudice lento
Vimineae lancis, cumulataque teſta Lyaeo.

Sic verſus mendoſiſſimi videntur in integrum reſtituendi. HEINS.

Circumferebat Aegyptius puer] Zenobius, Ἐν τοῖς γάμοις ἔθος ἦν ἀμφιθαλῆ παῖδα ἀκανθαις μετὰ δρυΐνων καρπῶν στέφεσθαι, καὶ λίκνον ἄρτων πλῆρες περιφέροντα λέγειν· ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον. PITH. Aethiops. Feſtus: *Aegyptiacos*, *Aethiopas*. Pueri Aethiopes veteribus in deliciis. Auctor ad Herenn. *Ut ab avunculo rogetur Aethiops, qui ad balneas veniat.* Athenaeus: πᾶσι δὲ λαμπάδηφόρους παῖδας Αἰθιόπων παρέστησε. Mart. lib. IV. cp. 42. WOUWEREN.

Circumferebat.] Verbum ſacrum & culinarium. De ſacro dico alibi. Culinarium, ut apud Martial.

Quod jumentia qui tomacla raucus
Circumfert tepidis coquus popinis.

Apulej. lib. II. Mileſ. Sidon. Apollin. Epiſt. 9. lib. II. Graecis eſt περιφέρειν & περιφέρεσθαι. Athenaeus paſſim. Ariſtophan. Epictet. Enchir. [c. 21.] Μέμνησο, ὅτι ὡς ἐν συμποσίῳ δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι. περιφερόμενον γέγονέ τι κατὰ σε; *Memineris quomodo in convivio te gerere debeas, anne aliquid prope te circumfertur?* Sic etiam quidam interpretantur περιφέρεσθαι. Caſaub. ad Athen. c. 2. lib. I. περιφέρειν hoc ſignificatu paſſim apud Athen. & potiſſimum lib. IV. Quid differant in conviviis περιφέρειν, προσφέρειν, ἐπιφέρειν & εἰσφέρειν longum eſt narrare. Aegyptius puer unus ex numero eorum, quos Alexandrinos vocavit. Pueros Aegyptios in deliciis notat Achilles Tatius lib. III. [p. 189.] BOURDEL. Pueri Aegyptii magno in pretio, Alexandrini potiſſimum, idque ob dicacitatem. Noſter ſupra cap. XXXI. *Pueris Alexandrinis aquam in manus infundentibus.* Videndus Statius Sylvarum V. in epicedio vernae. Seneca epiſt. LXXXIII. *Progymnaſtas meos quaeris? Unus mihi ſufficit Pharius puer, ut ſcis, amabilis.* Ubi alii, *Earinus puer.* HEINS.

Clij

Digitized by Google

genteo panem, atque ipſe etiam teterrima voce de laſerpitiario mimo canticum

Clibano argenteo] Furnus mobilis placentis & pani coquendis aptus, alias è teſta, ferro, vel aere fiebat. GLOSS. Moſchopulus: Κλίβανος σκεῦός τι σιδηροῦν, ἐφ' ᾧ τοὺς ἄρτους ὀπτῶσι τοῦ ὑποφύσαντες, ἢ πυρακτώσαντες αὐτόν. WOUWEREN. Erat clibanarius panis facilioris digeſtionis, quam coctus in furno. Vide Athen. lib. III. & Pollucem. Ferebatur autem ad menſam in ipſo clibano, quod omnia calentia, imo ardentia, Romanis lurconibus eſſent gratiora. Sic infra cap. LXX. cocus cochleas in craticula fert ad menſam, & inter Medicos antiquos fuere, qui panem, à coctura adhuc calentem, ſalubriorem ſtatuerent eſſe, quam pridianum. HEINS. Recte Heinſius notat lautiores ſolitos eſſe ardentes & calentes cibos, ſimul cum igne, intuliſſe menſis. Hanc luxuriam caſtigat Seneca, Epiſt. LXXVIII. *Infelicem! quia non oſtrea illi Lucrina in ipſa menſa aperiuntur, quia non circa coenationem ejus tumultus coquorum eſt, ipſos cum obſoniis focos transferentium; hoc enim jam luxuria commenta eſt, ne quis intepeſcat cibus, ne quid palato jam calloſo parum ferveat. coenam culina proſequitur*, &c. Vide Caſaubon. ad Athen. lib. I. cap. 6. panem autem quam recentiſſimum edere, delicati eſſe notat Donatus ad illa Terenti Eunuch. act. V. ſc. 4. *Quo pacto ex jure heſterno panem atrum vorant*, ſcribens, *apparet ſordidum eſſe, & quaſi atrum, durumque panem, qui ex jure heſterno ſit comedendus. Cui contrarium Salluſtius poſuit, de deliciis militum loquens, panes enim in dies mercari, inquit:* & recentiorem ſalubriorem eſſe pridiano docet Nonn. de Re Cibaria, lib. I. cap. 6. Et an calidum an frigidum panem ederint veteres, & quid utilius diſputat Mercurialis Var. Lect. VI. 5. *Clibano* etiam ad fudores eliciendos uſos docet Celſus, lib. III. de re medica cap. 21. BURM.

Teterrima voce] Lege *tenerrima*, nam Aegyptiaci pueri ſuavitate cantionum commendantur. Martial.

Cantica qui Nili, qui Gaditana ſuſurret.

WOUWEREN. Sic antea, *acido cantico.* Falluntur, qui aliter legunt: patet ſiquidem, retinendam veterem lectionem, ex dictione ſequenti, *extorquet.* BOURDELOT. Optime hic *teterrima*, non *tenerrima*; pro lubibrio enim ubicumque ſervorum canticum habet, ut infra cap. XLI. *poëmata domini ſui acidiſſima voce traduxit.* Legendum porro *laſerpitiato domini* (indicante Nob. Nicolao Heinſio) ut condimentum ex laſerpitio intelligatur. BOSCH. Sic infra cap. LXX. *Tremula teterrimaque voce cantavit.*

Laſerpitiario mimo] Laſerpitiarius mimus, qui tibiam ex caule, vel radice laſerpitii habebat voci expurgandae. GLOSS. Alii *laſerpitio &*, alii *de laſerpicio mimeo.* PATISSON. Legendum puto, *de laſerpitiario mimo canticum extorquet; mimus* autem *laſerpitiarius*, qui tibiam ex caule, vel radice laſerpitii habebat voci expurgandae. *Laſerpitium* enim, ut Dioſcorides ſcribit lib. III. cap. 94. *veteribus faucium ſcabritiis opitulatur, gravem ſubitoque irrauceſcentem vocem dilutum aquae ſorbitione confeſtim expedit.* Eryc. Puteanus epiſt. ad Goldaſtum. ERHARD. Lege, *de laſerpiciario milio.* Hunc locum primi nos ita emendavimus, veritatem ſecuti: nec indignamur, imo favemus, ac plaudimus meliorem lectionem reponentibus. Quis uſus fuerit laſerpitii, tangit Theophraſt. lib. VI. Hiſt. plant. cap. 3. Dioſcorid. lib. III. cap. 94. Celſ. lib. IV. Interpretes Catulli. BOURDEL. Varie hic locus ſcribitur in vulgatis, nec à doctis modo eodem emendatur. Nos hanc noſtri lectionem non exiſtimamus contemnendam. Ordo hic eſt: *ipſe extorſit canticum mimo*, quale canticum? *de laſerpicario, teterrima voce. Canticum de laſerpicario*, expono canticum in laudes laſerpicarii. *Laſerpicarium* id, quod eſt conditum laſerpitio. Laſerpitii uſum in cibis fuiſſe creberrimum commendatiſſimumque, docet Caſaubonus pluribus ad Athenaeum. Itaque ut laudes aliarum rerum, vini puta, & ſimilium, ſic plane laſerpitii credo cantilena expreſſiſſe, quam proinde mimus iſte debuit cantare. Quamquam, cum nullius mimi ante ſit facta mentio, rectius haec acceperimus de ipſo puero, cantionem iſtam à ſe extorquente, quoniam cantabat voce teterrima; *extorquente* autem *mimo*, id eſt, geſticulatione quadam. *Mimus enim*, teſte Diomede, *ſermonis cujuſlibet motuſque ſine reverentia, vel factorum turpium cum laſcivia imitatio.* SCHEFFER. Verus codex Dalmaticus habet *dela ſerpitiaromino.* Non poſſum dubitare, quin lectio veriſſima ſit, *de laſerpitiario vino.* Argumentum cantici fuit vinum, laſerpitio conditum, quod hic vocat *laſerpitiarium. Mimi* locus hic eſt nullus. At de vino canebat apte, qui circumferebat panem. IDEM. Vir doctus legendum putat, *vino*, veriorem tamen illuſtris viri emendationem exiſtimo: quamquam apud Columellam hujus mentionem exſtare non ſum neſcius, lib. V. de R. Ruſt. cap. IX. *Nos exiguum ad modum* (de malo Punico ferendo loquitur) *laſeris vino diluimus, & ita cacumina arboris ſumma obſecimus, ea res emendabit acorem malorum.* Locum ideo in medium protuli, ut ex illo alteri medicinam facerem,

Digitized by Google

canticum extorquet. Nos, ut triſtiores ad tam viles acceſſimus cibos, [a] ſuadeo, inquit, Trimalchio, coenemus; hoc eſt initium coenae.

XXXVI. [b] Haec ut dixit, ad ſymphoniam quatuor tripudiantes procurrerunt, ſuperioremque partem repoſitorii abſtulerunt, quo facto, vide-

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS.

rem, extanti lib. de Arborib. cap XXIII. ubi de eodem iisdem fere verbis: *Nos exiguum ad modum* (ſic ſcribendum, non junctim, *admodum*, ut perperam hactenus in vulgatis) *laſer Cyrenaicum vino diluimus, & ita cacumina arboris ſummas oblevimus. ea res emendavit acorem malorum.* Mallem hic, *emendabit*, ut priore loco ipſe Columella, quem locum ſic emendandum eſſe probavit eruditiſſimus Wilhelmus Goeſius, ſpectatiſſimum illud Senatorum decus. BOSCH. De laſere, ſive ſilphio vide copioſe agentem Salmaſ. Exercit. Plin. pag. 249. & ſeqq. & Illuſtr. Spanhemium de uſu & praeſtantia numiſmatum diſſert. VI. ſect. I. Nic. Heinſium voluiſſe, *de laſerpito domini*, notavit in ora libri ſui Boſchius. ſaltem *laſerpicio* dediſſet. BURM. [Praecedente nota legitur *laſerpitiato.*]

Minio] Lege *mimo.* Scaliger ex v. c. WOUWER.

Extorquet] Alii *intorquet.* TORN. *Extorquet*, quaſi eructat & tormento quodam ex gula ejicit. *extorſis* Trag.

Hoc eſt in coenae] V. C. *jus coenae.* Unde ſcribendum conjicio, *hoc eſt hujus coenae*, hoc eſt, quod in coenam nobis hic jam apponitur. GOES. *In coene* Tragurianus; *in jus coenae*, ex vetere codice Britannico, legit Palmer. ſpicileg. pag. 718. ut dicimus *in panem.* *In jus coenae* etiam ex Cod. Memm. notatur. Forte poſſet legi *hoc eſt in coenam*, ut a guſtatione diſtinguat hos cibos, quos in coenam ſe appoſuiſſe faſtidioſe jactet. Sic infr. cap. XLVII. *Quem vultis in coenam fieri?* Sic Terent. Andr. II. II. 32. *olera & piſciculos minutos ferre in coenam.* Frugalitatem quaſi in viliſſimis his cibis oſtentat; quaſi hoc uno repoſitorio contentus foret, nec debere convivas alios cibos exſpectare, & hinc quaſi praeter exſpectationem, ſublata ſuperiore parte lautiores oſtendantur; & infra cap. XXXIX. ſublato ferculo quaſi frugalitatem hanc emendaturus, addit: *putatis me contentum illa coena, quam in theca repoſitorii videratis?* BURM.

Ad ſymphoniam] Juvenal. Sat. V. verſ. 120.

Structorem interea, ne qua indignatio deſit,
Saltantem ſpectes, & cheironomonta volanti
Cultello, donec peragat dictata magiſtri
Omnia: nec minimo ſane diſcrimine refert,
Quo geſtu lepores, & quo gallina ſecetur.
PITH.

Abſtulerunt.] *Abſtulerunt* Cod. Memm.

Percurrerunt] Lege, *procurrerunt.* TILEBOM. *Percurrerunt*, habent editi. Ego temere nil muto: nam & infra noſter cap. LII. *Ille dimiſſus circa menſam percucurrit.* *Percucurrerunt*, eſt, *cucurrerunt.* SCHEFFER.

Videmus infra ſcilicet, in altero fercula] Legendum *ferculo.* Supra cap. praecedenti *laudationem ferculum inſecutum eſt.* Primum ſcilicet, ſub quo erat alterum iſthoc. Romani namque vetuſtiſſimi, ut modo nictum, epulas magnificas binis ferculis diſtinguebant, non ſingularibus patinis, ut perperam exiſtimavit Stuckius, ſed patinarum ſtrucibus. Eam frugalitatem Cato praedicat: cujus aevo jam tum luxuriae rictu Martis marcebant moenia. De Auguſto ſcribit Sueton. cap. LXXIV. *Coenam trinis ferculis, aut, cum abundantiſſime, ſenis, praebebat, ut non nimio ſumtu, itae ſumma comitate.* Ergo *ferculum*, quod hodie in Aulis *Eingang.* *Primum ferculum. der erſt Gang.* *Alterum ferculum, der ander Gang.* apud plebejos etiam *ein Auffſtall.* Ex quo patet, quantula particula tantum de luxurioſiſſima iſta Trimalcionis coena ſuperſit, quippe cujus praeter guſtationem & bina iſta fercula nihil reliqui habeamus. Numeroſa autem fuiſſe appoſita haud dubie credentibus perſuaderi facile poteſt, & Salisberienſis omnem ſcrupulum eximit. ERHARD. Tragur. ita diſtinguit, *videmus, infra ſcilicet, in altero fercula.* Etiam priores edd. *fercula* habent.

Sumina] Venter ſuillus infra umbilicum cum uberibus in deliciis Romae olim habitus. GLOSS. Non ultimum haec locum inter delicias habere oſtendit Nonnus lib. XI. de re Cibaria cap. 4.

Marſyas] Marſyae, perſonae ſeu ſigilla, ex quorum roſtris aut alia corporis parte aqua ſalire ſolet, varie efficta: in fontibus & puteis *Putealia* appellantur. GLOSS. Puto intelligendum de perſonis ſeu ſigillis, quorum mentio apud Ulp. lege 17. §. 9. D. de action. empt. & vend. Quae perſonae ſeu ſigilla, ex quorum roſtris aut alia parte corporis aqua ſalire ſolet, varie efficta. Aut enim Marſyas fingebant, uti hic, aut Satyros, unde in Gloſſ. *Silvanus, fons, tubus.* Feſtus *Silanus* ſcribit, quem vide in *Tullios*, & Celſ. lib. II. cap. 19. aut Atlantes, de quibus eſt apud Martial. lib. VI. epig. 77. aut Chi-

videmus infra, ſcilicet in altero ferculo, altilia, & ſumiua, leporemque in medio pinnis ſubornatum, ut Pegaſus videretur. Notavimus etiam circa angulos repoſitorii Marſyas quatuor, ex quorum utriculis garum pipe-

Chirones, de quibus Juven. Satyr. III. aut Hermas. Cicero ſaepe epiſt. ad Attic. Juven. Sat. 8. Lege autem in Petronio, *ex quorum veretillis*, aut, *veretriculis*. Nam ſigilla in fontibus, & puteis, quae putealia appellantur, ita fieri videmus, ut ex eorum roſtris aut verendis aqua fluat. Hujuſmodi ſigna in theatro fuiſſe ad ſparſiones croci, colligere eſt ex his Lucani lib. IX. verſ. 809.

Utque ſolet pariter totis ſe effundere ſignis
Corycii preſſura croci. ----

Niſi quiſpiam afferat, Marſyas in modum aſcaularum effigiatos fuiſſe. WOUWEREN. Romani dupliciter ducebant aquam, aut per ſubterraneos cuniculos, aut opere arcuato. In his vero aquae ductibus erant quaedam receptacula, *caſtella* dicta, eaque ut plurimum plumbea, leg. 38. §. ult. D. de action. emt. ex quibus ad omnes viarum anfractus aqua per uncias, & digitos dividebatur; quique iſtiuſmodi caſtellis praeerant, *caſtellarii* dicebantur. Praeterea ubi aquae per hos cuniculos ita ductae ad ſalientes, hoc eſt, lapides, ſive lapideas perſonas, perveniſſent, tunc ex illis per roſtra, verenda, aut aliam partem corporis in terram, vel ciſtam lapideam ſaliebant. Quae perſonae, modo *Marſya*, modo *Satyri*, modo *Atlantes*, modo *Hermae*, modo *Chirones*, modo *Silani*, ſive *Tulli*, vocabantur; leg. 17. §. 8. & 9. D. de act. emt. Feſtus in *Tullios*, Juvenal. Satyr. III. & VIII. Corn. Celſus lib. II. cap. 19. Martial. lib. VI. epigr. 77. Petron. hic, Jacob. Cujacius lib. II. Obſerv. cap. 2. & lib. XIII. cap. 3. Joh. Heringius de Molendin. quaeſt. 6. num. 27. 28. 29. & de Jure Burgor. ͽ. 4. n. 32. Vide quoque Mouchemberg Argenid. continuatae part. 2. lib. VII. cap. 2. WEITZ. Potuit Trimalchio has figuras exprimere ad ſimulitudinem Tulliorum & Silanorum, de quibus agit abunde Wouwerius. Sed quia haec coena libera erat, forte ſimul elegantis ſtultitiae homo ad ſtatuas Marſyae reſpexit, quae in liberis urbibus in foro conſpiciebantur, libertatis indicium facientes, Servius ad Virgil. III. Aen. verſ. 20. *Apud majores, aut ſtipendiariae erant, aut foederatae, aut liberae civitates. Sed in liberis civitatibus ſimulacbrum Marſyae erat, qui in tutela Liberi patris eſt.* Et ad lib. IV. Aen. verſ. 58. *Pater Lyaeus apte urbibus libertatis eſt Deus, unde etiam Marſyas, miniſter ejus, per civitates in foro poſitus, libertatis indicium eſt, qui erecta manu teſtatur, nihil urbi deeſſe.* Alia autem iſta Marſyae ſtatua fuit Romae ad roſtra, de qua Horatius lib. I. Sat. VI. Senec. de Benef. lib. VI. cap. 32. quae ibi neſcio quo caſu poſita, nihil ad lites & judicia faciebat, aut aliquid ſymbolici continebat, ne quidem, ut litigator temerarius exemplo poenae, Marſyae irrogatae, deterreretur à contendendo, ut plurimi contendunt. vid. Salvagn. ad Ovid. Ibin vſ. 553. & Rader. ad Martial. II. Epigr. 64. & alios. Nam ſtatuam illam à cauſſidicis, & illis, qui cauſſam obtinuerant, coronatam fuiſſe, ſine ulla auctoritate dici puto. Neque corona illa, quam ejus ſtatuae detraxit Munacius, teſte Plinio lib. XXI. cap. 3. alia fuit, atque illa Juliae, ex more ſatis noto meretricum, quo Priapum & alios Deos coronabant. Libertatis vero indicium fuiſſe ideo negare, quia neque Athenis, neque in aliis liberis civitatibus conſpiciebantur, mihi videtur infirmum, cum non loquatur Servius de talibus rebuſpublicis, ſed de illis, quae armis ſubjectae, neque in provinciae formam redigebantur, neque tributo onerabantur, ſed libertatem & αὐτονομίαν conſequebantur, de quibus egregie egit illuſtris Spanhemius, de uſu & praeſtant. numiſm. diſſert. IX. ſect. 7. Sed has ſtatuas diverſas fuiſſe puto ab illis, quibus detracto corio exponebatur, vel jam ligatus & poenae proximus Marſyas, qualem videre eſt in tomo prim. Antiquit. Graecar. & in gemmis veterum; & qualem Celaenis fuiſſe narrat Herodot. lib. VII. cap. 26. ubi ſola cutis fuit ſuſpenſa, conformata in utrem, ut verba Herodoti innuunt, id eſt, ita ſuſpenſa, ut interior, quae vacaret carne & oſſibus, utris vice poſſet fungi; non vero erat pellis illa expanſa, ſed tamquam ſaccus & uter ſuſpenſa. Nam licet ἀσκὸς pellem notare poſſit, non tamen puto extenſam pellem, hominis excoriati ita vocari poſſe, ſed recte, ſi ita ſit ſuſpenſa, ut interius utris formam habeat, & talem fuiſſe hanc pellem Marſyae docent praeter Herodotum auctor de fluminibus, Plutarchus vulgo habitus, in Marſya, &, qui iiſdem verbis utitur; Euſtath. ad Dionyſ. Perieg. v. 321. ſed haec ſigna Silenorum etiam forma Marſyas expreſſiſſe puto: nam & Marſyas Silenus vocatur à Pauſania lib. I. cap. 24. & Herodoto d. l. & forte tibiis canentes effictì Marſyae, quia omnia hic ad ſymphoniam ſiebant. Qualis Mantineae fuit, in baſi ſtatuae Latonae & ejus liberorum, teſte Pauſan. lib. VIII.

piperatum currebat ſuper piſces, qui in Euripo natabant. Damus omnes

VIII. cap. 9. & lib. X. cap. 30. ubi ejus merita recenſet. Potuerunt & Satyrorum formis hi Marſyae fuiſſe, nam hi ſaepe à Poëtis confunduntur, & Satyrum *Marſyam* vocat Ovidius VI. Metam. 385. & Plutarch. de fluminibus pag. 36. dicit ex Marſyae ſanguine Satyros fuiſſe natos. Nam tales ſtatuas in privatorum domibus ad delicias poſitas fuiſſe docere poteſt Celſus lib. III. cap. 18. ubi agit de inſania, qua phrenetici ſomnum capere impediuntur. *Confert etiam aliquid ad ſomnum Silanus juxta cadens, vel geſtatio poſt cibum & noctu, maximeque ſuſpenſi lecti motus.* Ubi quidam legunt *ſaliens juxta cadens*; ſed *Silani* erant tales aquarum projectiones, quos & *Tullios* vocabant. *Silani* dicebantur, quia per ſtatuas ita projiciebatur aqua, ſive per veretrum, ſive per aliud membrum. *Silani* autem & *Sileni* & *Satyrae* & *Marſyae*, ejusdem generis ſtatuae erant, & ita in notis Tyronis pag. CLXXI. inter Panes, Faunos & Satyros *Silanus* quoque reponitur. Et hinc in Gloſſis *Silanum* ὑδρεῖον, melius legeretur *Silanus*; ὑδρεῖον autem aquulam, id eſt, talem proſilientem aquam notare ibi videtur. Vide Keuchenium ad Frontin. de aquae duct. pag. 378. & ita in lege 15. ff. de Act. empti. *Lines & labra, ſalientes, fiſtulae quoque, quod ſalientibus junguntur.* ubi *lines* illi varie mutantur a viris doctis. Holoander, *funes*, edidit, & in margine, *lineae*; aliter. Sed forte legendum, *Sileni*; porro & in lege 17. §. 9. ff. eodem. *Perſonas, ex quorum roſtris aqua ſalire ſolet*, interpretatus eſt Cujacius lib. XI. Obſerv. 2. & XIV. 13. In qua lege non videò attendiſſe Interpretes ad variationem generis, *perſonas, ex quorum roſtris*, pro *quarum*, ut edidit Holoander. Sed Florentini & Ruſſardus, *quorum*, qui pro *perſonas* forte legendum *Iconas* notat in margine, quaſi haec vox eſſet maſculini generis, in quo error; ſed de quo hic agendi locus non eſt, & de qua generis variatione ſaepe alibi vidimus. vid. ad Lucan. IX. 289. & quia *ſigilla* etiam praecedunt, *quorum* ad remotius nomen referri poteſt. de quo etiam ad Lucan. I. 176. *Canthari, per quos aquae ſaliunt*, leguntur in leg. 41. §. 11. ff. de legat. quos in Lexico Fabri *Waſſermänner* vertunt, & eſſe aquae receptaculum ludicris formis elaboratum, Africano memoratum, tradunt, quum ſit lex illa Ulpiani. Ita Lexica & Theſauri conficiuntur. BURM.

Utriculis] Vet. *inſiculis*, non, *utriculis*. Pith. alii *interulis*. PATISSON. Alii *ex quorum interulis aquatum currebat.* MS. *ex quarum interculis garum piperatum currebat.* TORNAES. *Interculis* MS. *interulis* alii. Joſ Scaliger ad Leid. cod. oram ſcripſerat *veretriculis*, ingenioſe. BOSCH. *Veretriculis* alii. Apulejus in Apologia *veretillum* dixit. HEINS. Non moverem *utriculis*, per quos videtur inferioris ventris partem intellexiſſe, quae & *aqualiculus* dicebatur. v. Caſaubon. ad Perſ. Sat. I. verſ. 57.

Garum piperatum] Condiri ſolitum aromatis aliiſque, pro ratione cibi. GLOSS. Alii, *quarum.* alii, *aquarum.* PATISSON. Quid *garum*, dividiae inter ſcriptores. Strabo lib. III. Dioſcor. lib. II. cap. II. Artemidor. lib. I. ἔστι γὰρ οὐδὲν ἄλλο ὁ γάρος, ἢ σηπεδών. probe vero Manil. lib. V. verſ. 671.

Hinc ſanies precioſa fluit, floremque cruoris
Evomit, & miſto guſtum ſale temperat oris.

Seneca ep. 96. *Garum, precioſam malorum piſcium ſaniem.* Cur *precioſam ſaniem* vocarint, Plinius docet lib. XXXI. cap. 3. hinc Martialis, *nobile garum & faſtoſum.* *Garum* autem *piperatum*, quia condiri ſolitum aromatis aliiſque pro ratione cibi videtur, nam in Gloſſario legitur ἐλαιόγαρον *oleum & liquamen.* WOUWEREN. Vid. Nonnum de Re cibaria lib. III. cap. 44. De garo Seneca Natur. Quaeſt. cap. 17. lib. III. Scaliger, Marcilius, Rigaltius, quos, quoniam invicem ſeſe exſcripſerunt, non exſcribo. BOURDEL. In voce gari aliquid ominoſi eſſe, ex Plinio Medico lib. III. cap. 36. colligit Barth. Adverſ. V. 17. De garo ſociorum vid. Diſſert. de Vectigal. P. R cap. IX. BURM.

Piperatum] Colloq. Scholaſt. col. VI. ἴδε εἰ ἔχεις πεπερᾶτον.

Super piſces] Garo piſces conditi. Lucian. Aſin. Λοπάδας, ἰχθῦς. ταύτας μὲν γάρῳ καὶ ἐλαίῳ κατακειμένας. Horat. Sat. VIII. lib. II.

Affertur ſquillas inter muraena natantes;
His miſtum jus eſt oleo, quod prima Venafri
Preſſit cella, garo de ſuccis piſcis Iberi.

addo & ova. Martial.

---- ſcombri temperet ova liquor.

WOUWEREN,

In Euripo] In latiore repoſitorii ſeu patinae fundo poſiti. GLOSS. De Euripo & ejus fluxu Plinius, Strabo, alii: ab eo quemvis rivum Euripum vocat Plin. lib. I. Epiſt. 3. nam & lacus, ſeu foſſae, quibus ad munimentum arena circumdata, Euripi. Suet. Caeſ. cap. XXXIX. Tertull. adverſus Hermog. *Civitas exſtruxit theatrum, ſcena erat talis, & ſtatuae ſuper Euripum*, &c. Ita feſtive Petr. *Euripum* appellavit, latiorem repoſitorii ſeu patinae fundum. WOUWEREN. Sidon. carm. 22. verſ. 208.

Fuſilis Euripus propter: cadit unda ſuperne

Ante

omnes plauſum à familia inceptum, & res electiſſimas ridentes adgredimur. Non minus & Trimalchio ejuſmodi methodio laetus, [a] Carpe inquit.

[a] TRIMALCHIO.

Ante fores pendente lacu, venamque ſecuti
Undoſa inveniunt nantes coenacula piſces.

Eſt ergo Euripus, ductus & conceptaculum aquarum. ita uſurpant Cicero, Vitruvius lib. VII. c. 5. Frontinus de Aquaeduct. lib. II. Ammianus lib. XXII. *Vetus inde fons Euripis praegelidus.* Savaro Not. ad Sidon. Recte ergo Heſychius. Εὔριπος, δοχὴ τῶν ὑδάτων. ERHARD. Tangit Petronii tranſlationem Athen. c. 2. l. IV. Τοὺς δὲ λέβητας χαλκοῦς εἶναι μείζους λάκκων δωδεκακλίνων. Idem lib. x. ubi de poculis argenteis. Sic Diphilus apud eundem cap. 10. lib. XI. qui vaſa vocat τραγέλαφον, πρίστιν, βατιακὴν, λαβρώνιον. Sic Lycophron vocat τινθὸν λέβητος, quo loco Tzetz. leg. interpr. Sueton. Vitellio, Virgil. Aeneid. VIII.

Dicas innare revulſas
Cycladas, aut montes concurrere montibus altos.

BOURDEL. Tragur. *quicunque Euripo natabat.* Forte ille Euripus ad imitationem Euripi in Circo, hic circumfluebat inferiorem partem repoſitorii, & excavatus aquam & in eo natantes piſces oſtendebat convivis. BURM.

Damus plauſum] Horat. lib. I. Od. XX. verſ. 3. *datus in theatro cum tibi plauſus.* BARTH. Qualem deſcripſit Ariſtides apud Ariſtaenet. lib. I. Epiſt. compoſitum ſcilicet, non paſtoritium, & ruſticanum, ſed qualem decebat pantomimo, ſive huic familiae, dari. BOURDEL. [Neſcio, quid haec citatio ſibi velit. An intendit locum In epiſt. x. de amoribus Acontii & Cydippae, ex Callimacho expreſſum, & Philoſtrato pag. 70. edit. novae. quem toties Gonſalius advocavit.]

Inceptum] Sic cod. Leidenſ. Tornaeſ. & aliae editt. quaedam *coeptum.*

Res electiſſimas] Apul. lib. x. Metam. *Partes electiores ſurripuit.* Idem paulo poſt. *partes electibiles comparere nuſquam.* Plaut. Moſtel. act. III. ſc. II. v. 41.

Vino & victu probo, piſcatu electili.

In eadem fabula, act. I. ſc. I. verſ. 43.

Neque tam facetis, quam tu vivis, victibus.

repono ex v. c. Florentino: *Neque tam ſelectis.* WOUWEREN. Cibos. Juven. XI. verſ. 130.

Convivam caveo, qui me ſibi comparat, & res
Deſpicit exiguas. ——

Publius.

Rerum bonarum conſuetudo peſſima eſt.

Non aliter hoc exponendum, quod crux fuit nupero Criticorum perduelli. BARTH. Recte cepit Barthius, quem & vide Adverſ. VI. cap. 17. Phaedr. lib. IV. fab. 7.

Haec cum tentaret, ſi qua res eſſet cibi.

Memoriae vero, credo, vitio Pricaeus ad Apuleji x. Mileſior. pag. 614. citat *res electibiles*; longe ab iſta barbarie fuit elegantiſſimus Arbiter Ita Cicero IV. ad Attic. 10. *Ego hic paſcor bibliotheca Fauſti; fortaſſe tu cogitabas his rebus Puteolanis & Lucrinenſibus.* Ubi Urſinus volebat *oſtreis Puteol.* Male. Horat. II. Satyr. VI. 110.

—— —— boniſque
Rebus agit laetum convivam.

Terent. Adelph. V. I. *quamquam intus ſum omnium rerum ſatur.* Scribon. Larg. c. CXXI. *abſtinere ab omni re.* & ſupra c. XXXIII. *Electiſſimas* vero, ut apud Athen. VI. 4.

Ἄριστον ἐπεχόρευσαν ἐκλελεγμένον.

BURM.

Methodio] *Methodus*, id eſt, fictio, ſeu ludificatio: vel *metodio*, id eſt, interjecto cantico. GLOSS. Alii *methodo.* PATISS. *Methodio, tranſitu.* TORNAES. Lege *metodio, μετῳδείῳ*, id eſt, interjecto cantico. WOUWER. Hunc integrum locum ſic puto poſſe legi, *Non minus Trimalchio laetus, ejuſmodi methodio, Carpe, inquit* Methodium in *Carpe. Methodium* & *Methodum* explicat Scaliger ad Auſonium Epigrammate in Theonem. Sed ibi Scaliger Auſonium corrumpit, nam pro *methodo* Scaliger retinendum eſt *metoche*, ut in MSS. & editione Vineti. Sententia Satyrici ſatis rotunda, ſed verba, ſi verum amamus, neutiquam. BOURDEL. In notis Tyronis, pag. 173. *methodia* inter ludi genera recenſentur, uti monuit Cl. Munkerus. HEINS. Apud Sueton. Domit. v. perperam *methodium* legitur in quibuſdam editionibus, pro *Odeum.*

Carpe, inquit] A carpendo carpus, unde & carptores apud Juvenalem Sat. IX. verſ. 110. *librarius, archimagiri, carptores.* Ubi Scholiaſtes, *Inſertores, qui illata carpunt.* Inſertores ab inſerendo, unde & fercula, ſive ferícula. HEINS. *Carpere* proprium huic rei verbum eſſe docuit Paſſeratius ad Propert. II. eleg. 5. pag. 267. Captatus autem jocus ex nomine proprio *Carpi*, quod fuiſſe olim quibuſdam hominibus impoſitum, docent antiqui lapides apud Malvaſiam in Marmor. Felſin. cap. VI. pag. 419. Ubi duo *M. Cornelii Carpi* memorantur. Et cap. VII. pag. 442. *T. Flavius Carpus*: & apud Gruterum plurimi, ut ex indice cuivis poteſt patere. Et Johannes Sarisber. de nugis curialium lib. v. cap.

 17.

inquit. *a* Proceſſit ſtatim ſciſſor, & ad ſymphoniam ita geſticulatus laceravit obſoninm, ut putares eſſedarium hydraule cantante pugnare.

a ENCOLPIUS.

Ingerebat

17. meminit *Publii*, vel *Publici Carpi*, quem ignorabilem hominem Barthius in Sarisberienſi non poteſt illuſtris ſententiae auctorem ferre, ſed corrigit *Publius ſeu Carpus*, & ad Publium Mimum, & hunc Carpum ſciſſorem noſtri Trimalchionis alludi putat. Vide cum Adverſ. VII. cap. 5. Urſinus in gentis Pinariae numis *Carpum*, non a *carpendo*; ſed a *carpo*, manus vola, dictum eſſe credit. Caeterum, an non hoc in frigido joco, ex ambiguitate nominis captato, Claudii imperatoris ſtultum acumen liceret colligere? Nam Sueton. in ejus vita cap. XXI. dicit, *eum immiſcuiſſe interdum frigidos & arceſſitos jocos, qualis fuit, cum Palumbum poſtulantibus, daturum ſe promiſit, ſi captus eſſet.* Populus Palumbum gladiatorem poſtulat, ille, quaſi de ave ageretur, ſi captus eſſet, reſpondit. BURM.

Sciſſor] Scindendi obſonii magiſter. GLOSS. Juvenali Sat. V. verſ. 121. *Cheironomon* vocatur.

Structorem interea, ne qua indignatio deſit,
Saltantem ſpectes, & Cheironomonta volanti
Cultello. ——

BONGARS. *Scindendi obſonii magiſter.* Senec. Martial. III. 12.

Unguentum fateor bonum dediſti
Convivis here, ſed nihil ſcidiſti. PITH.

Clemens Paed. lib. III. cap. 2. Φεύγοντες γὰρ αὐτουργίαν, καὶ αὐτοδιακονίαν, ἐπὶ τοὺς θεράποντας καταφεύγουσιν, ὀψοποιῶν τε καὶ τραπεζοποιῶν, καὶ τῶν εὐτέχνως εἰς μοίρας κατατεμνόντων τὰ κρέα. Lucianus, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Τιμώμενον μὲν γὰρ ἐν τῷ μέσῳ τινὸς ὑπογαστρίου χρὴ ἐκ παντὸς τὸν διανέμοντα ἴλεων ἔχειν. Ubi perperam vertunt, *ſtructorem.* WOUWEREN. *Sciſſor*, quem poſt *Carpum*, Juvenal. Sat. IX. 110. *carptor*, qui ut Sidonius, eumdem *cheironomanta* cur dixerit Sat. V. verſ. 122. indicat hic locus Petron. & alter Senecae Epiſt. XLVII. *Cum ad coenandum diſcumbimus, alius ſputa detergit, alius pretioſas aves, per pectus & clunes certis ductibus circumferens eruditam manum, in fruſta excutit.* Eos ipſos *diribitores* Apul. lib. II. Lipſius Saturnal. lib. II. cap. 2. eumque ſecutus Titus Popma de Oper. ſervor. verbo, *ſtructores.* Quos perſtringens Joſ. Mercerus de *chironomis* hunc ad modum ſcribit. Tranſlati iſti artifices à theatro ad convivium, ubi ad numerum ſaltarent, & moverent ſciſſorium illum gladium; quod Petron. hoc loco dixit, *ad ſymphoniam geſticulatus lacerabat obſonium.* Impoſuit viro magno locus Juvenalis, quaſi *ſtructor* dictus fuiſſet etiam *Chironomon.* At in eo ſcriptum eſt, *Saltantem & Chironomonta* συνωνύμως, non ſtructorem & chironomonta: quod nomen Carpo huic Petroniano non magis adſtruit Juvenalis ille locus, quam Sidonii ille alter, quem addit, *Inter Apicios & Byzantinos chironomontes.* Nam & ibi nihil aliud, quam ſaltantes. Not. ad Ariſtaenetum lib. I. ep. 26. eidemque ſubſcribens Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 39. num. I. Juvenalis verba imitatus eſt Joh. Salisberienſis lib. I. cap. 4. *Suum habet opificem chironomonta joculanti cultello.* Balbus Catholico; *Chironomonta joculator quilibet, qui manibus ſuis ludit movendo eas cum cultellis. Invenitur & in eodem ſenſu chironomon, qui dictus eſt joculator proprio nomine, quaſi per excellentiam leccacitatis & joculationis.* ERHARD. Attigi ad Lucian. De his ſciſſoribus geſticulantibus legendus Athenaeus cap. 20. lib. IV. οἳ ἔχουσι κέντρον ἐν τοῖς δακτύλοις, *qui aculeum habent in digitis.* Χερσὶν αὐταῖς λαλεῖν dixit Lucian. de Saltat. Tangit Ariſtaen. epiſt. 10. & 26. lib. I. Gloſſ. Vett. Σχεδιάζω, χειρονομῶ, *lacero.* Sic ibi legend. ut apud Petron. *geſticulatus laceravit obſonium.* BOURDEL. Senec. de Brevit. vitae. cap. XII. *Quam ſuſpenſi ſint, quomodo aper à coco exeat, quanta celeritate, ſigno dato, glabri ad miniſteria diſcurrant, quanta arte ſcindantur aves in fruſtra non enormia.*

Ita geſticulatus] Pith. *geſticulatus, ita.* TORNAES. & ita Tragur.

Laceravit.] *Carpere & lacerare* tantum non contraria vincit illud Ovid. III. Art.

Carpe cibum digitis.

Suſpicor ſcripſiſſe Petronium, *lancinavit.* Id proprium in ea re. Senec. Thyeſt. *Lancinavit gnatos pater; artus mandit & funeſtos.* Ab eadem mente Catullus & Salluſtius. ANONYM. Errat. A *carpo* ſimplici eſt compoſitum *diſcerpo*, & *concerpo*; quo etiam pertinet illud XII. Tabular. *Mulier faciem ne carpito.* DOUZA FIL.

Ut putares eſſem Darium] Suſpicabar ſcripſiſſe, *ut putares Beſſum in Darium hydraule cantante pugnare.* Notum eſt ex Curtio Beſſi facinus. *Beſſus*, ait, *& caeteri facinoris ejus participes vehiculum Darii aſſecuti, ira accenſi tela injiciunt in regem, multiſque confoſſum vulneribus relinquunt.* Huc alluſiſſe videbatur, plane ſicut Martialis lib. XI. ep. 32. in Caecilium alluſit ad Thyeſtae fabulam in re ſimili, ubi ait:

Atreus Caecilius cucurbitarum
Sic illas, quaſi filios Tyeſtae,
In partes lacerat ſecatque mille.

Verum

Verum ſuadet Cl. Gronovius, *ut putares eſſedarium* pro *eſſem Darium*. Id quod vehementer placet, propter additum *hydraulem*, cujus neſcio an ſit locus ſatis in lectione altera idoneus. SCHEFFER. *Eſſedarium* ex conjectura Gronovii. Inſra etiam cap. XLV. *mulier eſſedaria* exhibetur in arena. Alludi autem videtur ad ſpectaculum, illa tempeſtate exhibitum in arena, quo eſſedarii ad numerum decertabant. Ad tibiam Sybaritae equos erudiebant. De Laconibus quid ſimile veteres narrant. Vid. Val. Max. Caeterum Eſſedarii primo in arena exhibiti videntur à D. Julio poſt apertas Britannias. Britannici enim moris erat, ex eſſedo pugnare. HEINS. *Eſſe Durium bidruatile*, Tragur. *Ut putares eſſent Darium*, Patav. *ut putares quidem Darium*, Pariſ. Sed ex ultima ſyllaba *putares* & *eſſe* confuſae lectiones, & in aliis *eſſe* omiſſum eſt. Sed Gronovii acumen recte locum reſtituit. Hujus generis gladiatores tempore Claudii frequentes fuiſſe, docet Sueton. ejus vita, Cap. XXI. vide & in vita Calig. XXXV. ſed quid ſciſſori cum eſſedario? puto, ideo eos inter ſe componi, quia ſumma eſſedarii ars erat in agilitate & celeri mobilitate, quam in veris eſſedariis eleganter deſcribit Caeſar, lib. IV. de Bell. Gall. cap. 33. *Mobilitatem equitum, ſtabilitatem peditum in praeliis praeſtant; ac tantum uſu quotidiano & exercitatione efficiunt, ut in declivi, ac praecipiti loco incitatos equos ſuſtinere, & brevi moderari ac flectere, & per temonem percurrere & in jugo inſiſtere, & inde ſe in currus citiſſime recipere conſueverint.* Sic ergo ſciſſor mira mobilitate totius repoſitorii partes agili manu percurrebat, & quaſi ad ſymphoniam artificioſas manus movebat; huc ſpectat & locus iſte Senec. Epiſt. XXIX. varie à viris doctis vexatus, *Oſtendet mihi lepidum Philoſophum Ariſtonem, qui in geſtatione diſſerebat, hoc enim ad edendas operas tempus acceperat. De cujus ſecta cum quaereretur Scaurus, ait, utique Peripateticus non eſt. De eodem cum conſuleretur Julius Graecinus, vir egregius, quid ſentiret: non poſſum, inquit, tibi dicere: neſcio enim quid de gradu faciat, tamquam de eſſedario interrogaretur.* Ubi Gruterus notat codices eodem modo, ut hic Traguerienſis, exhibere hanc vocem diviſim ſcriptam *eſſe dario*, ſed eo dicto Graecinus nihil aliud indicare voluit, quam ſe non poſſe judicare de Ariſtone molliter in eſſedo ſuo cubante & diſſerente, ut neque de gladiatore, dum adhuc geſtatur in eſſedo, ſed ubi cominus ventum eſt, & ille ſtatu praeliantis compoſito agilitate; ſumma admirationem omnium in ſe convertit, tunc poſſe de eſſedario judicium ferri. Nam *gradus* propria vox eſt gladiatoribus, quae ſtatum pugnandi notat, & gradus erat praecipue ex illis, quibus tam miles, quam gladiator, aeſtimabatur, ut egregie eruditiſſimus Gronovius obſervavit ad Senec. Agamemn. verſ. 515. vide & Gebh. ad Corn. Nepot. Themiſtocl. cap. 5. & ad Petronium inſr. cap. LXXX. adnotata. *de gradu* autem eſt, *poſtquam gradum compoſuit*, quod Ariſto numquam faciebat, ſed in eſſedo ſuo quietus manebat, nec in ſchola vel porticu cum adverſariis congrediebatur. Ita *de via*, *itinere* dici docuit idem Gronovius ad Liv. XXVIII. 7. *de prandio* Plautus Moſtell. *de ſanguine* Virgil. II. 662. & ſimilia. BURM.

Hydraule] Hydraules, qui organo iſto Muſico, in decurſu aquae ſonum reddente, canit. GLOSS. Organario. PITH. *Organario*, explicant voce ſequioris aevi, quae apud Firmicum lib. IV. cap. 7. & alibi occurrit, ſed cave capias de illis, quae noſtris, quorum uſus in templis, ſimilia ſunt. Quomodo enim talia inſtrumenta in arenam poſſent deduci, & eſſedarium pugnantem, & vage diſcurrentem comitari. Intelligit enim tibicinem, qui fiſtula, cujus canales aqua implebantur, canebat, & eſſedarium quaſi claſſico incendebat, cujus inventor Cteſibius Alexandrinus fuit; vide Salmaſ. ad Solinum pag. 449. Et hinc in Gloſſis *Fiſtularius* ὀργανάριος, & *Fiſtula* ὄργανον, & hanc reſpicit Venantius in hymno de reſurrectione Domini verſ. 29.

Hinc Philomela ſuis attemperat organa cannis,
Fitque repercuſſo dulcior aura melo.

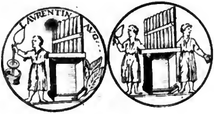
Quod male Buchnerus explicat de organis, qualia hodie in templis ſunt; cum ſenſus Poëtae ſit, novo vere philomelam ſuum cantum aſſociare fiſtulis paſtoritiis: non enim dici poteſt luſcinia organis in templis poſitis accinere. Et nos hic Ultrajectinae amoenitatis conſcii & participes, ſcimus, quam adhuc hodie per hydraulica haec inſtrumenta, lucro ſordidiſſimo inhiantes homines, luſcinias decipere & capere callide noverint, & quam facile ad ſonitum organi talis aquarii, minime vafrae aves poſſint in fraudem illici. Quare & edictis publicis ſecuritati aviculae ad dulcedinem & delicias humanas natae in hac civitate diligenter cautum eſt. Venantii verbis non abſimilia ſunt Fulgentii Mytholog. lib. I. pag. 10. *Nam me avium quaedam vernilitas, quae fragili quadam dulcedine criſpantes ſibilos corneis edunt organulis.* Caeterum in conviviis luxurioſis hydraulica admiſſa docet etiam Sidonius, lib. I. epiſt. 2. de Theodorico, *ſane intromittuntur, (quamquam raro) inter coenandum mimici ſales, ita ut nullus conviva mordacis linguae felle feriatur: Sic tamen quod illic nec organa hydraulica ſonant, nec ſub phonaſco vocalium concentus meditatum acroama ſimul intonat; nullus ibi lyriſtes, choraules, meſochorus, tympaniſtria, pſaltria canit*; ad quem locum vid. eruditiſſimi Savaronis notas. Ammian. Marcell. XIV. 6. *Pro philo-*

Ingerebat nihilominus Trimalchio lentiſſima voce, Carpe, Carpe. Ego ſuſpicatus, ad aliquam urbanitatem toties iteratam voçem pertinere, non erubui eum, qui ſupra me accumbebat, hoc ipſum interrogare. At ille, qui ſaepius ejuſmodi ludos ſpectaverat, *a* Vides, inquit, illum, qui obſonium carpit? Carpus vocatur. Itaque quotieſcumque dicit, Carpe, eodem verbo & vocat, & imperat.

XXXVII. *b* Non potui amplius quidquam guſtare; ſed conveſus ad eum,

a CONVIVA. *b.* ENCOLPIUS.

philoſopho cantor, in locum oratoris doctor artium ludicrarum accitur, & bibliothecis ſepulcrorum ritu in perpetuum clauſis organa fabricantur hydraulica. ubi vide Valeſium. Joann. Sarisberienſ. VI. 6. *Tota die inſectans voluptatem, citharam, lyram, & tympanum, & vocem organi, in conviviis magis agnoſcit, quam lituum aut tubam in caſtris.* Sed, quod proprius noſtri auctoris tempora notat, narrat Suetonius in Nerone cap. XLIV. *ſcenica organa* delegiſſe Neronem ſecum vehiculis portanda, quae hydraulica fuiſſe docet alter locus cap. XLI. ubi tradit, Neronem in ſummo periculo, *diei partem per organa hydraulica novi & ignoti generis circumduxiſſe*, quae etiam nummi à Patino adducti demonſtrant, & quae Triſtanus tom. I. p. 218. erudite explicuit, & oſtendit, illa non admodum diſſimilia hodiernis organis, quibus in templis utimur. BURM.

Ingerebat] Elegans hujus vocis uſus, quo ſaepius repetere, &, quaſi non audirent aut animadverterent praeſentes, ſolemus geminare eadem verba, unde poſtea dicit *toties iteratam vocem.* Ita capio infr. cap. CXL. *Anus floris exſtincti, filium filiamque ingerebat orbis ſenibus.* Id eſt, ſaepe eorum mentionem faciebat, ſaepe dicens, ſe habere pulchrum filium, & filiam, ut orbos ſenes captaret. Claudian. III. de Rapt. Proſerp. verſ. 220.

Prima Venus campos Hennaeaque rura maligno
Ingerit affatu; vicinos callida flores
Ingeminat, meritumque loci, velut inſcia, quaerit.

Ubi Heinſius *afflatu* ex ſuis codicibus praefert. Paulum alio ſenſu, ſed non plane abhorrente, Senec. I. de Benef. cap. 12. *Ingrati quoque memoria cum ipſo munere incurrit, ubi ante oculos eſt, & oblivîſci ſui non ſinit; ſed auctorem ſuum ingerit & inculcat.* Apulej. V. Metam. *& imprimens oſcula ſuaſoria, & ingerens verba mulcentia, & jungens membra cohibentia.* BURM.

Lentiſſima voce] Apud Ramirezium in Hypomnemat. ad Martial. lib. I. ep. 51. legitur *tentiſſima.* an legendum *leniſſima*? Sed illud magis congruit imperanti, cujus vox eſſe ſolet clara, & intentior, ſeu vehementior. ERHARD. Effoeminata, debili, molli. Gloſſ. Vet. Μαλακὸς, ὁ βραδύς. *Lentus.* quod Trimalchionis nomini & naturae recte convenit. BOURDEL.

Carpe] Elegantius Traguríenſis codex geminat vocem *Carpe, Carpe.*

Aliquam urbanitatem.] Ita meus; ſed addendum *ad*, *ad aliquam*, ut habent editi. SCHEFF. *Ad* abeſt a Traguriano libro. Sed cap. C. addit, *ad rem pertinere*, ubi vid. BURM.

Supra me] *Supreme* Leidenſ.

Vides illum.] Cap. ſequ. *vide illum, qui in imo imus recumbit.* Martial. II. 29. *Rufe vides illum.* Senec. *Vides illum Scythiae Sarmatiaeve regem inſigni capitis decorum*, &c. vid. & infra c. LVIII. & CXXVI. *Vides me.*

Vocat & imperat.] Dixere interpretes ad Catull. ad Vari ſcortum. BOURDEL. Nihil ibi reperi, ſi intelligit carmen decimum ubi de Vari ſcorto agitur. BURM.

Carpus] Idem fere quod ſciſſor, quod allata carpit, id eſt, lacerat; aliter, archimagirus, item chironomanta. GLOSS. Juvenal. Sat. XI. *Archimagiri, Carptores.* Comment. *Inſertores, qui inlata carpunt.* WOUWEREN. Similis plane luſus eſt in *Miſtylli* nomine apud Martialem, quod Æmilianus coco & ſciſſori ſuo impoſuit, ut, quoties vocaret cocum, imperaret etiam, ut ſecaret vel ſcinderet obſonia. Videndus Ramirez Hypomnemat. ad Martial. lib. I. ep. 51. ERHARD.

Non potui.] Hic aſteriſcus eſt in Cod. Memm. & edit. Tornaeſ. qui tamen notabat deeſſe in v. c.

Plu-

Digitized by Google

eum, ut quam plurima exciperem, longe arceſſere fabulas coepi, ſciſcitarique: quae eſſet illa mulier, quae huc atque illuc diſcurreret: a Uxor, inquit, Trimalchionis; Fortunata appellatur, quae nummos modio metitur. Et modo, modo quid fuit? Ignoſcet mihi Genius tuus, noluiſſes de manu illius panem accipere. Nunc nec quid, nec quare, in coelum abiit,

a CONVIVA.

Plurima] Tragur. *quamplurima*, ſed *quam* deeſt aliis.

Exciperem] Vide ſupra, cap. XXVIII.

Longe arceſſere fabulas] Sermonis occaſionem quaerere. TORNAES. Elegans loquendi genus. Ita infra. cap. CXXXIX. *Cum diu mecum eſſet locuta, & me arceſſito ſermone laſſaſſet.* Senec. 1. Contr. 6. *Buteo longe arceſſito colore uſus eſt.* alter Seneca Conſol. ad Marc. cap. V. *Quare patere, immo arceſſe, ſermonem.* Suet. Claud. XXI. *Immiſtis interdum frigidis, & arceſſitis jocis.* Apulej. lib. 1. Metam. princ. *Jam haec equidem ipſa vocis immutatio deſultoriae ſcientiae, ſtilo, quem arceſſimus, reſpondet.* Et ita legendum apud Juſtinum, lib. IV. cap. 4. *Legatos mittunt, qui ſordida veſte, capillo, barbaque promiſſis, & omni ſqualoris habitu ad miſericordiam commovendam arceſſito, concionem deformes adeunt.* ita enim fuiſſe in editis olim Schefferus teſtatur, qui male fluctuat, ut & Clariſſimus Graevius. *Arceſſere* omnia illa dicimur, quae adſectamus, & aliunde petimus, quae neque naturalia, neque propria, & ordinaria nobis ſunt. Ita venuſte *arceſſitus ſomnus*, qui vino & ebrietate paratur. Propertius lib. III. eleg. XV. 13.

Quod ſi, Bacche, tuis per fervida tempora donis
Arceſſitus erit ſomnus in oſſa mea.

Longe petitum ſermonem dixit Claudian. Bell. Get. 384. Quod autem noſter dixit *arceſſere fabulas*, hoc Terentius Eunuch. act. III. ſcen. III. dixit *ſermonem quaerere.* Eodem modo, ut Celſus lib. III. cap. 18. dixit *multa frictione ſomnum quaerere*, quem Propertius *arceſſitum* dixit: quaeſita enim eadem, quae arceſſita. Vid. infr. cap. CXIX. verſ. 10. *arceſſitam commendationem* egregie Plinius lib. XIII. cap. 1. dixit de unguentis, quibus homines emendant & *exſtinguunt ingluvie natum virus.* BURM.

Tabulas] Lego *fabulas.* EMMIUS.

Sciſcitarique] Copula deeſt Tragur.

Huc atque illuc diſcurreret] Senec. in Apocolocynth. *Hercules enim, qui videret ferrum ſuum in igne eſſe, modo huc, modo illuc curſabat.* Cicero ad Attic. XIII. 25. *O Academiam volaticam, & ſui ſimilem, modo huc, modo illuc.* Ovid. Metamorph. 11. 357. *Huc eat atque illuc.* Vid. ad Epiſt. XX. 132. Unde apparet formulam eſſe ita loquendi obviam. Male vero hic Cod. Memm. *diſcumberet.* BURM.

Nummos modio metitur] Modio dimenſa dicuntur, quae large copioſeque praebentur. GLOSS. *Modius*, menſurae genus maxime capax, unde in proverbii conſuetudinem venit, ut modio dimenſa dicantur, quae large copioſeque praebentur. Auſ. Pompa Conjectan. in Varron. ERHARD. Dixi ad Lucian. BOURDEL. Ita Annibal apud Cannas per Romanos annulos caedes ſuas modio metiebatur. Florus lib. II. cap. 6. Oroſius lib. 4. cap. 16. Plinius lib. XXXIII. cap. 1. Val. Maximus lib. VII. cap. 3. Auguſtinus de Civit. Dei lib. 3. cap. 19. Ideoque apud Lucian. idem jactat, ſe uno die tot Romanos interfeciſſe, ὥστε τοὺς δακτυλίους αὐτῶν μεδίμνοις ἀπομετρῆσαι. Hinc Plaut. Prolog. Menaechm. verſ. 14.

Nunc argumentum vobis demenſum dabo,
Non modio, neque trimodio, verum ipſo horreo.

De *modio* adi eruditiſſimi Waſeri lib. II. de Antiq. menſur. Hebraeor. cap. 1. ſect. 1. & cap. 4. ſect. 4. ſect. 5. & ſeq. WEITZ. Lucian. Dialog. meretric. pag. 537. Τὸ μὲν γὰρ ἀργύριον μηδὲ ἀριθμῷ ἄγειν αὐτὸν, ἀλλὰ μεδίμνῳ ἀπομεμετρημένον πολλοὺς μεδίμνους. *Nam argentum quidem adferre ipſum dicebat, non ad numerum, ſed ad menſuram multos videlicet modios.* Ubi vide Bourdelotii notas, & Eraſmum in proverbio, *modio dimetiar*, pag. 471. & Abramum ad Ciceron. II. Philipp. cap. 38. BURM.

Et modo quid fuit] Traguriensis codex *& modo, modo quid fuit?* Vid. infra c. XLII. *Quid fuit* illuſtrant notae ad Ovid. XII. Epiſt. 31. BURM.

Ignoſcet.] Sic excuſabant liberius aut incredibilius quid dictum. Ovid. VIII. Metam. 864. *Quisquis es, ignotum tua cauſſa.* Idem eſt quod, *pace tua dixiſſe liceat*, ſupra c. II. Ovid. III. Amor. IX. 35. *ignoſcite falſo.* BURM

Genius tuus] Apul. in Apolog.

Carmina dono tibi, ſerta tuo genio. BARTH.

Panem accipere.] Id eſt, ſi mendicares, nolles a tam ſpurca & immunda manu panem accipere. vid. Barth. XLIV. Adverſar. 28. Sic *cibum petere, panem orare*, de mendicis. vid. ad Ovid. in Ibi vſ. 114. *De manu eius*, Tragur. BURM.

Nunc nec quid, nec quare] *Quoique ce ſoit, & de*

quelque

abiit, & Trimalchionis tapanta eſt. Ad ſummam, mero meridie ſi dixerit

quelque cauſe que cela vienne. BONGARS. Epigrammat. ἀγαπῶμαι. τίς δὲ, καὶ ἧς, καὶ πῶς, ἡ θεὸς οἶδε μόνη. &, τὸ δ᾽ ἐκ τίνος, ἤ ποτε καὶ πῶς, οὐκ οἶδα. PITH. Lege *Nunc nequit negari, in coelum abiit.* Hoc dicit, ante fuiſſe pauperculam, nunc beatam, & quaſi in coelo collocatam, ipſumque adeo maritum Trimalcionem ex lubidine ſua ludificari. Schopp. Veriſim. lib. II. cap. 14. Gerrae Siculae. Huic, *in coelum abiit*, confine eſt, *in coelo eſt*, pro eo, quod eſt ſupra modum fortunatum eſſe, ac glorioſum. M. Tullius ad Attic. libr. II. Epiſt. 19. *Bibulus in coelo eſt, nec quare ſcio: ſed ita laudatur, quaſi unus homo nobis cunctando reſtituat rem.* Idem alibi ad eundem: *Si vero, quae de me pacta ſunt, ea non ſervantur, in coelo ſum.* Eraſm. in Chillad. adag. Vide infra ad illa verba, *in coelo poſitum ad inferos traheres.* ERHARD. MS. Dalmaticum, *nunc necquid*, &c. Mihi totus locus ita videtur legendus, *nunc vero quid? nec quaere, in coelum abiit.* Fingit interrogantem, at quid nunc eſt, quantum ejus mutata fortuna? Reſpondetque, non opus eſt, ut diu quaeras, verbo dicam, abiit in coelum; facta eſt tam magna, dives, ac beata, ut Diis ipſis ſimilis. Illud, *nec quaere*, admodum eſt elegans, occurritque longiori dubitationi, plane ſicut & Germani ſolent: *frage nicht einmahl, du bedarffſt nicht zu fragen.* SCHEFFER. Elegans formula, qua videntur praefati fuiſſe, quum rem dicturi eſſent, quae nec opinantibus evenerit. Mox aſſentio Lipſio, ſcribenti, *Trimalchioni τὰ πάντα eſt.* Conſule Epiſt. Quaeſt. lib. III. ep. 2. BOSCH. Lege *nec qui, nec quare*, id eſt, nec quo modo, nec quam ob cauſam, nempe ſcio, *in coelum abiit*, ſive pro Dea habita eſt Trimalchioni. GOES. Varie haec ſollicitant viri docti. Marcilius ad Horat. I. Satyr. I. legit *nunc nec ſcit.* Sed vulgatam recte defendit Barthius ad Statii lib. I. Thebaid. verſ. 181 & Adverſ. XLII. cap. 24. credo autem hanc locutionem fuiſſe proverbialem de homine, qui praeter meritum ad fortunam pervenit. Nam & Cicero fere in eumdem modum lib. II. ad Att. epiſt. 19. Quem locum & Erhardus adduxit. Locutio vero illa frequentiſſima Latinis ſcriptoribus, *in coelum abiit*, nihil aliud notat, quam ſummam felicitatem. Infra capite CXXXII. *hoc de te merui, ut me in coelo poſitum ad inferos traheres.* vide Barthium ad Statii lib. III. Thebald. verſ. 155. & Claudian. lib. IV. de Laudib. Stilic. ſive bello Getico verſ. 341. † Cavillatio, quod *abire in coelum* dixerim eſſe frequentiſſimum, quum hoc non ad *abiit*, ſed ad *in coelum*, referendum quisque videat. vid. infr. c. LI. & alibi. BURM.

Tapanta] Τὰ παντα, omnia. GLOSS. Locus valde mendoſus, forte legendum Graece, ἐν τῷ παντὶ, id eſt, omnino, omni ex parte, ut loquuntur Graeci. EMMIUS. *C'eſt ſon fac totum.* BONG. Alii *hierophanta.* PATISS. Heliodor. Aethiop. lib. VII. Εἰμὶ γάρ τοι τῇ δεσποίνῃ τὰ πάντα, καὶ μόνον οὐκ ἀναπνεῖ μοὶ καὶ ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ νοῦς ἐκείνῃ, καὶ ὦτα, καὶ πάντα τυγχάνω. Achill. Tat. de Amor. Leucipp. lib. V. Ὡς πάντα νομίζειν ἐκείνην αὐτῷ. & libro octavo: Ὁ δὲ γενναῖος οὗτος πάντα ἑαυτῷ γίνεται, δῆμος, βουλὴ, πρόεδρος, στρατηγός. Ovid. Epiſt. XII. verſ. 161.

Deſeror (amiſſis regno, patriaque, domoque)
Conjuge, qui nobis omnia ſolus erat. PITH.

Quinctil. *Principes in Caeſaris amicitia agunt, fueruntque cuncta.* Lucian. περὶ τῆς Περεγρίνου τελευτῆς. Προφήτης, καὶ ξυναγωγεὺς, καὶ τὰ πάντα μόνος αὐτὸς ὤν. & Ἑταιρ. διαλ. Ἀνὴρ, δεσπότης, πάντ᾽ ἦν ἐγώ. WOUWER. Valeat cum *Sycophanta* alter. Lipſii lectio probiſſima τὰ πάντα eſt. Ejus exemplis iſta adjice. Auſon. Grat. Act. *ſenatus, curia, unus mihi omnia Gratianus.* Plin. Paneg. *omnia pariter ac ſtatim factus.* Heliodorus lib. VII. Lucianus ἑταιρ. Διαλ Achilles Tatius lib. V. Lucan. lib. III. *Omnia Caeſar erat.* Proſper contra Ingratos,

----- Dum nulla ſibi tribuit bona, fit Deus illi
Omnia -----

Macrob. III. Sat. II. *At hic veſter, flamen, & pontifex, & omnia.* Paterculus lib. II. *Id unum dixero, quam ille omnibus omnia fuerit.* Sic Triſmegiſtus etiam in Poemandro. ERHARD. Lege *ſycophanta*, ex iis, quae modo diximus. Schoppius d. loco, vel, *hierophanta.* Iſ. Pontanus in Macrob. lib. II. cap. II4. Nugae. Lege, *Trimalcionis τὰ πάντα eſt.* Varro Seſqui-Ulyſſe; *Hic omnia erat, item ſacerdos, praetor, parochus.* Demoſthen. πᾶν ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς. Lucian. καὶ οἱ πάντα Κόμβαβος ἦν. Lipſius epiſtol. quaeſt. lib. III. ep. 2. *Topanta, das fac totum*, ut Germanicnm verbum habet. ERHARD. Lege, *topanta eſt, ſcio. ad ſummam.* TILEBOM. Lege, *Trimalchioni τὰ πάντα eſt*, quomodo apud Livium lib. XL. cap. XI. *Demetrius iis unus omnia eſt.* In vetuſto marmore apud Gruterum, pag. LXXXII. 2. TE. TIBI. VNA. QVAE. ES. OMNIA. DEA. ISIS. ARRIUS. BALBINVS. V. C. Apud Apulejum non diſſimilia de Iſide. Sic & marmor exſtat pag. 13. PANTHEO. AUG. SACRVM. Quaſi Auguſtus Caeſar ſuo ſub

rit illi tenebras eſſe, credet. „ Ipſe neſcit quid habeat, adeo, zaplutus „ eſt; ſed haec eupatria providet omnia, &, ubi non putes, eſt. Sicca, ſobria,

ſub numine Deos omnes comnes complecteretur. HEINS. Sine dubio haec vera lectio, multis à Barthio, tam hic, quam ad Claudian. lib. I. in Eutrop. verſ. 22. illuſtrata, neque opus eſt Graecis literis exprimere, cum hic homo de media plebe, illa voce, ut Latina, utatur, eodem modo ut & hodie nullum, etiam ultimae ſortis hominem, ignorare videmus, quid ſit *fac totum*, quo hanc vocem reddidere eruditi. * Vide praeterea Gudium ad Phaedr. lib. III. fab. 19. & Boxhornium ad Lampridii Antonin. Diadumenum, cap. I. &, qui omnibus antiquior, Victorium lib. XXIII. Variar. cap. 24. quorum obſervationibus accedat locus Luciani in Tyrannicida, pag. 695. Καὶ πάντα ὁ παῖς ἦν αὐτῷ, καὶ ἐκείνῳ ἐπείθετο. *Et filius ipſi erat omnia, & filio parebat pater.* Theocrit. Idyll. XIV. verſ. 44.

Ἁ δὲ Λύκῳ νῦν πάντα, Λύκῳ καὶ νυκτὸς ἀνῷκται.
Illa vero nunc Lyco eſt omnia, Lyco etiam nocte patet

Et Euripidis Oreſte verſ. 730.

—— Τί πράσσεις, φίλταθ' ἡλίκων ἐμοὶ
Καὶ φίλων, καὶ ξυγγενείας; πάντα γὰρ τάδ' εἶ σύ μοι.
Quid agis chariſſime meorum aequalium
Et amicorum, & cognatorum, tu enim mihi es iſta omnia.

Quem, ut in plurimis aliis, expreſſit Ovidius loco à Pithoeo jam adducto, ex epiſtola Medeae. Alciphron II. Epiſt. 3. Ἐγὼ γὰρ αὐτῆς εἰμὶ πάντα. ubi vide Bergleri notas. Talem deſcribit Tibullus I. V. 23.

Illa regat cunctos, illi ſint omnia curae,
Et iuvet in tota me nihil eſſe domo.

ubi vide notas Broukhuſii. *Topanta* Tragur. & Leid. BURM.

Mero meridie] Titinnius apud Nonium in *Delicere*. *Quod ea paraſitus habeat, qui illum ſciat delicere, & noctem facere poſſit de die.* SCIOPP. Contra Plaut. Bacchidib. act 4. ſc. 4.

CH. Quid dixit? MN. ſi tu illum ſolem, ſibi ſolem eſſe dixeris,
Se illam lunam credere eſſe, & noctem, qui nunc eſt dies. ERHARD.

Contra D. Dorotheus c. 9. περὶ τοῦ ἡλίου, ὅτι ἥλιός ἐστι, καὶ περὶ σκότους, ὅτι σκότος ἐστὶν, ἐὰν ἐπίστασαι αὐτῷ. Supple τῷ λογισμῷ. BOURDEL.

Credit] Hic deficiunt antiquae editiones, uſque ad cap. LV. *Comprobamus nos*, &c. Sed in edit. Frankoſurt. Gonſalii & aliis interiiciuntur:

* Rogat impudens Palaemon, quinam ſint illi eruditi, nec Bongarſii notam me reſpicere videt. [& Erhardi]

Coenam Trimalcionis, ſi potes ingredere, & porcum ſic gravidari poſſe miraberis, niſi forte admirationem multiplex, ignota & inaudita luxuria tollat. Quae pleniora ex Jo. Saliſber. de Nugis Curial. VIII. 7. appoſuit Erhardus in notis, & quae pertinent ad cap. XLIX. infra. BURM.

Quid habeat] Quam dives ſit. Eleganter iſto ſenſu *habendi curam* dixit Phaedrus noſter in praef. lib. III. & Seneca *ſyngraphas* vocavit *vacua habendi ſimulacra*, VII. Ben. 10. SCHEFFER. Vide Cl. Graev. ad Cicer. VII. ad Famil. ep. 29. & infr. ad cap. LXXVII.

Saplutus] Puto ſcribendum: *adeo ſane Plutus eſt.* Plutum poſuit pro coeco. Notum illud, ὁ τυφλὸς πλοῦτος. & vide Lucianum, itemque Ariſtophanem. Eleganter tamen, *Plutum*, quia Plutus ſimul auri largitor, atque opum. Adde Phaedrum noſtrum, lib. IV. cap. 2. Eſt itaque ludus in ambigua ſignificatione Pluti, quia & divitem ſignificat, & coecum. Clariſſimus Gronovius volebat, *Zaplutus*, à Graeco ζάπλουτος, valde dives, & hoc proximum divulgatae ſcripturae. Quamquam ſit in Gloſſis Tulli Tyronis *Saplutus*, ſenſu ut credo parili vid. p. 58. SCHEFFER. Ζάπλουτος. multum dives, alii jam monuerunt. Ζαπλουτεῖν, *multum diteſcere.* HEINS. Minime dubitandum de hac voce. Heſychius, Ζάπλουτος, πλούσιος πάνυ, & in Ἀγροικικῇ, & in Biblioth. Coiſlin. p. 233. Ζάπλουτος, ὁ ἄγαν πλούσιος. & occurrit apud Euripidem in Andromache verſ. 1282. & Pollucem lib. III. cap. 20. ut Lexicographi animadverterunt. BURM.

Luprotria] Locus admodum vitioſus; puto tamen ſcribendum: *ſed haec lupa ebrii providet omnia, &, ubi non putes, eſt. Sicca*, &c. *Lupam* vocat per convitium Fortunatam; ait, *providere omnia*, hoc eſt, curare. Quomodo eſt apud Velleium, *providere ſupplementum*, l. II. c. 130. & apud Caeſarem, *providere rem frumentariam* lib. VI. B. G. Dicit autem, facere hoc, *ebrio* Trimalcione, dum ipſe poculis indulget; denique eſſe, ubi nemo putet, induſtria videlicet, proviſione, inſpectione. Reſpicit, quod anteceſſit, *huc atque illuc diſcurſare.* SCHEFFER. Sunt iſta de Fortunata Trimalcionis uxore; convitio hic dici *lupam* non feram; commendatur enim ejus οἰκουρία pariter ac cap. LXVII. Legam igitur *eupatria*; nimirum laudat eam, quaſi à natalibus ut alto ſanguine cretam: quam alias Graeci εὐπατέρειαν dicunt. *Philo de libert.* Ἀμφιθαλεῖς καὶ τῷ ὄντι εὐπατρίδας adpellat, ὧν οὐ γονεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ πάπποι, καὶ πρόγονοι μέχρι τῶν ἀρχηγετῶν καὶ πρὸς

Digitized by Google

πρὸς ἀνδρῶν ϗ πρὸς γυναικῶν ἐπιφανέστατοι γενόμενοι. Arrianus lib. IV. Epictet. cap. II. Πάντων τῶν εὐπατριδῶν ϗ πλουσίων ἀτασχημώτερον διάγω, καὶ εὐμνέστερον. REINES. Hadrianides, qui ſe reddere nobis bona fide MS. Dalmaticum gloriatur, contra eam ſcribit *Eupatria*, unius Reineſii ſecutus auctoritatem. Cum tamen in ſequentibus ipſe agnoſcat Reineſius, non convenire caeteris, eum ſublata dicatur de maſtrilla, non debere illud *Eupatria*, niſi per antiphraſin, intelligi. At quid opus antiphraſi, nonne aeque commode lupa dici potuit. Nam ſi caeterae laudationi ejus non potuit obſtare, quod diceret, *modo quid fuit? noluiſſes de manu ejus panem accipere*: cur *lupae* obſtet vocabulum, cum praeſertim joco ita dici potuerit, ſine propoſito convitiandi. SCHEFFER. Non dubito, quin legendum ſit, *lupa trita*. Juvenal. Satyr. IX. *Uda terit inguina barba.* Noſter cap. XXIV. *Cinnibus eum baſiiſque diſtrivit.* GOES. Nollem Scheffero & Goeſio hanc mulierem, quae quidem in trivio concepta & educata ſtercore erat, ſed tamen laudatur à diligentia rei familiaris, lupam viſam fuiſſe; quia ſcilicet codex Traguirienſis *Lupatria* exhibet. Quid enim facilius, quam E in L tranſire? ſervat idem decorum Petronius, & ut hominem vilem induxerat Graecarum literarum ſcientiam adfectantem, cum ſuo *Tapanta*, & *Zaplutus*, ita idem nunc *Eupatriam* vocantem per ironiam exhibet ultimae ſortis foeminam. Ἐυπατρίδαι enim apud Athenienſes erant, quia apud Romanos patricii, unde in Gloſſis haec vox vertitur per *patricios*. Et ut ibi tres ordines, patriciorum, equitum, & plebis erant, ita apud Athenienſes Ἐυπατρίδαι, Γεώμοροι, & Δημιουργοί, ut ex Polluce, Dionyſio, & aliis docuit Perion. de Graecor. & Roman. Magiſtratibus lib. I. & Meurſius in Theſeo, cap. XVIII. *Eupatriam* autem vocat non *Eupatrida*, à Graeca voce Ἐυπατέρεια, quam Suidas explicat καλὸν πατέρα ἔχουσα. Unde hoc epitheto ab Homero Helena & Tyro ornantur, & Apollonio Rhodio, lib. I. verſ. 570. Diana ἐυπατέρεια dicitur ubi Hoelzlinus putat, eas hoc nomine deſignari, quarum pater erat matre clarior. Sed & Δίκη ſive Aſtraea παρθένος ἐυπατέρεια vocatur in lepidiſſimo epigrammate; lib. II. Anthol. cap. XL. quo Macedonius defendit Poëtas, qui pecuniam ob carmina ſua accipiebant, & quibus fere alii expertes hujus ſuavitatis muſicae invidere, & ſanctiſſimos viros calumniari & traducere ſolent, quaſi ſola ſpe nummorum magnatum laudes componere ſoleant. Haec certe virgo matre Themide nobiliſſima edita fuit, ſed à patre, quia fere ſtemmata deducuntur, haecquoque appellatio fuit derivata. Comparans ergo ſordidiſſimam hanc foeminam cum Homericis heroinis, egregie irridet. Niſi ſub hac voce lepidum praeterea ſcomma latere voluerit doctiſſimus Petronius, & obſcuram ſimul ejus originem indicare, quam nunc beata, & diviti libertino nupta, omnia modo diſſimulabat, ut ſolet id genus hominum, ubi ad fortunam perveniunt, etiam antiquis ſe imaginibus, quas numquam habuerunt, jactare. Nam & inter Athenienſes *Eupatridae* vocabantur illi, qui αὐτόχθονες, & terrae filii credi volebant, eodem innati ſolo, non advenae, ut Juſtinus lib. II. 6. memorat; & ita in gloſſis etiam Ἐυπατρίδης, αὐτόχθων redditur, & hoc docet Scholiaſtes Sophoclis ad Electram, ad dictum Suidae locum ab eruditiſſimo & diligentiſſimo Neocoro adductus. Eupatriam ergo, id eſt, veram terrae filiam & ignotis parentibus ortam, eruditiſſime indicat voce plebi uſitatiſſima, qua primarias mulieres deſignabant. Brouckhuſio olim meo videbatur poſſe legi, *haec luparia*, extrita *t* litera. Luparii ſunt luporum venatores Servio ad Virgil. I. Georg. 139. & ad eam faciem Fortunata hic luparia diceretur, quae ſicca, ſobria, & rem familiarem bonis conſiliis provide tuetur, ſervoſque furaces, tamquam totidem lupos raptores, obſervat. Sed haec longius petita mihi videntur. Paoc. LUPARIAE occurrit in lapide Gudiano pag. XXXIII. I. BURM.

Ubi non putes, eſt.] Ita Plautus Amph. III. ſc. 3. *jam hic ero, cum illic cenſebis eſſe me.* SCHEFFER. Legendum utique, *& uti non putes.* GOES.

Eſt ſicca] Ita Lucilius Sat. VI. ut teſtatur Nonius, voce *Abſtinemus*.

Lanificam dici, ſiccam, atque abſtemiam, ubi audit. SCHEFFER.

Interpretatur ſemet ipſum. *Siccos*, madidis Plautus, vinoſis opponit Tullius.

Siccaque de lana cogitat uſque ſua.

apud Naſonem, lib. II. Art. am. verſ. 686. puella rebus Veneriis abſtinens. Et,

Propoſuit ſiccis omnia dura Deus,

apud Horatium, lib. I. od. 18. & idem lib. IV. od. 5.

---- *Dicimus integro*

Sicci mane die, dicimus uvidi. HEINS.

Illud *ſobria*, ut irreptitium ex marginali gloſſa, hinc plane expellendum eſt. Recte enim dixeris, Fortunatam eſſe *ſiccam bonorum conſiliorum*, id eſt, bonorum conſiliorum inanem, ut apud Virgilium, *ſiccum ſanguine guttur*, quod naturali ſuo ſanguine deſtituitur. Unde recte dixit Nonius, *ſiccum dicitur aridum & ſine humore*; ſic itaque Fortunata ſicca, arida & inanis bonorum conſiliorum. At non ita dixeris, eam eſſe *bonorum conſiliorum ſobriam*. Sobrius enim, etſi non ſit madidus neque uvidus, non tamen naturali

„ ſobria, bonorum conſiliorum. eſt tamen malae linguae, pica pulvina-
„ ris:

turali humiditate deſtituitur. GOES. Fuit, cum arbitrarer *ſobria* ex gloſſa irrepſiſſe, quod nunc diſplicet, cum legam apud Senecam Epiſt. XVIII. *Ebrio & vomitante populo ſiccum & ſobrium eſſe*; non tantum, ſed & Epiſt. CXIV. *Ingenium ſiccum & ſobrium.* Item de vita beata cap. XII. *Voluptas Epicuri quam ſicca & ſobria ſit.* IDEM. Pio abſtinente à vino quin ſumi poſſit, nullus dubito; nam ita apud Horatium IV. od. 6. opponuntur *ſicci* uvidis, & apud Cicer. IV. Academ. 27. vinolentis, & ita paſſim apud Plautum. Infra cap. CXI. *mulier aliquot dierum abſtinentia ſicca.* Vid. Lucilium apud Nonium in v. *Abſtemius.* [*Lanificam dici ſiccam atque abſtemiam ubi audit.*] Sed cum *ſobria* adjiciatur, quae vox eamdem fere ſignificationem habet, an non ſuſpicari liceret, convivam hunc ambiguo vocabulo etiam pudicitiam ejus laudare; nam, cum mulieres olim, ut notiſſimum, poſt coitum aqua ſe lavarent, & ita, quae raro ſe pure haberent, frequenti aqua madidae eſſent, ſicca etiam dici poteſt pudica. Ita Martialis lib. XI. epigr. 82. de quadam, quae contra ſpem & votum ſicca erat.

Cum ſene communem vexat ſpado Dindymus Aeglen,
Et jacet in medio ſicca puella toro.

Et ita capere poſſimus verba Plauti, Milit. act. III. ſc. I. 192. quae exercent interpretes:

PE. Lautam vis, an quae nondum ſit lauta?
SA. ſiccam, ſuccidam,
Quam lepidiſſimam potes, quamque adoleſcentem maxume.

vult ſiccam, id eſt, quae non diu quaeſtum occeperat, & nondum ſaepe madefacta fuerat frequenti coitu; ſed ne intelligeret ejus verba pater, quaſi macram vellet, addit *ſuccidam*, vel ſucci plenam, lepidam & adoleſcentem. Et ita locus Ovidii ab Heinſio adductus intelligendus. vid. eumdem Epiſt. XV. 134. & ita contra uda puella. vid. ad Juvenal. X. Satyr. 321. Caeterum rideat quantum velit, & innatam ſibi laſciviam lectori oſtentet; non tamen efficiet paedagogus, ut notae in Ovidium me poeniteat. BURM.

Bonorum conſiliorum] Antiquum marmor in opere Gruteri, pag. DCII. 5. C. VERGILIUS. MARTANUS. COLONUS. AGAI. CAELI. AENEI. ANULENAE. CERTAE. COLONAE. AGRI. SS. ANORUM XXII. COJUGI. COJUGALI. CASTAE. CARAE. BONE. PIAE. FIDELI. DULCI. CARE. AMANTISSIMAE. DESIDERATISSIMAE.

SODALICIARIA. CONSILI. BONI. B. M. C. F. HEINS. Inſcriptio apud Fabrett. c. IV. p. 253. JULIAE CALENI CONJUGI PIAE CARISSIMAE ET BONO CONSILIO, &c. vid. & Gorii Inſcript. Etruſc. p. 206. Ita contra Terentius Andr. act. III. ſcen. 5. *quandoquidem tam iners, tam nulli conſilii ſum.* Datames vero à Nepote cap. I. dicitur *vir maximi conſilii.* BURM.

Conſiliorum. Tantum auri videt. eſt tamen.] Praeceſſiſſe aliqua hic cenſeo. SCHEFFER. Haec ſunt nihili. opinor, *tantum uni fides.* Huic uni credit omnia. Tacit. Hiſt. II. c. 33. *Otho, cui uni apud militem fides, dum & ipſe non niſi militibus credit.* Vel, quod malo, *tantum in auri* (pro *in aure*) *huic uni fides.* Vide quae infra *de ſervis auricularIis.* HEINS. Non dubito ſcriptum fuiſſe, *tantum auri providens.* Convenit enim cum hoc, quod modo praecedit, de eadem illa, *nummos modio metitur.* Hic ſcilicet recte proſpicit, caetera bonorum conſiliorum, ſicca & inanis, vel, ut Plautus loquitur, Pſeudolo I. IV. *Quoi non parata gutta certi conſilii.* GOES. Nec deeſſe quidquam, nec mutari debere puto, ſed haec verba non ſuo loco poſita à librario, & referenda infra hoc modo, *tantum auri vides, nummorum nummos*, &c. Recte autem cohaerent *bonorum conſiliorum, eſt tamen malae linguae*, &c. Nam *malae linguae*, id eſt convitiatrix. Ovid. II. Amor. 2.

Nocuit mala lingua duobus.

Ita κακὰ γλῶσσα Athen. VIII. 3. Ita in ſepulcro Philaenidis in Anthol. III. cap. XI. pag. 320.

Λόγων τε παιπάλημα καὶ κακὴ γλῶσσα.

De faſcinatoria Virgil. Eclog. VII. 28.

Ne vati noceat mala lingua futuro.

ut Servius exponit. Et ita *malus* apud Catull. carm. V. ut explicat Muretus. De impudicis utitur Minuc. Felix cap. XXVIII. *Homines malae linguae etiamſi tacerent.* ubi vid. interpretes. BURM.

Malae linguae pica] *Picam* vocat Fortunatam ob garrulitatem; *malae linguae*, ob traducendi & convitiandi ſtudium. De garrulitate picae notum vulgo, itemque ex Martiale, Plinio, & aliis, qui *loquacem picam garrulamque* vocant. SCHEFFER. Haec ita diſtinguenda ſunt, ut linguoſam, εὔγλωσσον, & maledicam fuiſſe intelligas; tum ſolitam de pulvino concionari. Picae humana voce loquentes caveis tenentur; iſta ſedens in pulvino παρακρίκουσα jurgando & nugas garriendo totos dies conſumit. REINES. Hanc avem garrulitatis ſymbolum, & ideo Baccho ſacratam, quia prae nimio vino omnia effutiunt ebrii, cenſet Pierius Valer. Hieroglyph. lib. XXIII. cap. 16. Alexis apud Athenaeum IV. 4.

Σὺ δ' ἐγὼ λαλιστέραν
Οὐ πώποτ' εἶδον οὔτε κερκώπην, γύναι,
Οὐ κίτταν, οὐκ ἀηδόν', οὐ τρυγόν', οὐ τέττιγα.

„ ris: quem amat, amat: quem non amat, non amat. Ipſe Trimal-
„ chio fundos habet, qua milvi volant. Tantum auri videt & nummo-
„ rum cumulos: argentum in hoſtiarii illius cella plus jacet, quam quiſ-
„ quam

Et ita in Bithidis ſepulcro pica ſculpta garrulitatis ſymbolum, in Anthol. lib. III. cap. XII. p. 331. Quid illud *pulvinaris* ſit, fateor me ignorare, niſi ad garrulitatem, quam inter coenandum pulvino ſuo incumbens, graviter exercet, referendum ſit. Hunc locum Petronii reſpicit Sarisberienſis lib. III. de Nug. Cur. 13. quem indicavit Heinſio Daumius Epiſt. CCII. Syllog. Tom. V. p. 139. *Certum mihi eſt. pica ſiquidem pulvinaris efficaciſſima eſt, &, ut dici ſolet, cornix nocturna quovis oratore diſertior, & cujusque faciem, quocumque libuerit, colore veſtit.* Ex quo loco poſſet intelligi pulvinaris pica, quae nocte cum viro cubans ipſi oggannit & convitia ingerit, quod noſtrates dicunt, *die de gordyn mis leeſt.* Et hinc recte Martial.

Sit non ditiſſima conjux,
Sit nox cum ſomno, ſit ſine lite dies.

Et ita λάλος κίττα mulier garrula & loquax dicitur, ut vidimus ad Ovid. II. Faſt. 599. In Sarisb. loco legendum *Petronius*, pro *Vertonis.* BURM.

Pulvinaris] Valde mihi hoc ſuſpectum. Nec enim cohaerent, *pulvinaris pica.* Puto illud *naris* ſeorſum oportet ſcribi. Reliquum alii excogitent. SCHEFF.

Quem amat, amat] Plebejo hoc ſermone idem indicatur, quod Publius Syrus egregie de vehementi in utramque partem mulierum affectione ait:

Aut amat, aut odit mulier, nil eſt tertium.

BURM.

Qua milvi volant] Legendum eſt, *quam milvi volant.* Illud *quam* eſt *quantum.* Scholiaſtes vetus ad illud Perſii, Sat. IV. verſ. 25.

—— arat Curibus, quantum non milvus oberret:

Secundum, ait, *proverbium: quantum milvi volant. Quam*, pro *quantum* poſuit optime. Terent. in Hec. IV. ſc. 4. *turbent porro, quam velit.* Donatus eo loco: *Quam non eſt generis feminini, ſed eſt, quantum.* Reperitur eadem locutio apud Ciceronem etiam, & alios. SCHEFFER. Ecce aliud proverbium è media plebe. Fuit cum arbitrarer ſcribendum eſſe, *qua milvi vix volant*, ex illo Perſiano Sat. IV.

Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret.

Nunc vulgatae lectioni inhaereo, *qua* pro quantum. Scholiaſtes Perſii ad illa, *Licini campos, fundos quantum milvi volant.* Juvenalis Sat. IX. 55.

—— Tot milvos intra tua paſcua laſſas.

Ubi ſcholia antiqua: *ut nec milvi ea transvolare poſſint.* HEINS. Ego ſcriptum arbitror: *quaqua milvi volant. quaqua*, ut *ubi ubi*, *quo quo*, &c. Nam non in una regione fundos Trimalchio poſſidebat. ſed quocumque ſe converteret, ſuos illic habebat. Unde ipſe illos cap. XLIX. commemorat in ſuburbanis, Sicilia, Africa. Actuarius etiam cap. LIII. adjicit praedium Cumanum, & hortos Pompejanos. GOES. *Qua* Tragur. ſed *quam* Schefferi praefero, pro *quantum.* vide Heinſii notas ad Claud. lib. I. in Eutrop. verſ. 65. & ad Valer. Flacc. lib. I. verſ. 173. Et hoc firmat Schol. Juvenal. I. Satyr. 109. *Dictus eſt habuiſſe nummos, quantum milvi volant.* ubi recte Pithoeus *fundos* legit. Male *volent* edidere Hadrianides & Boſchius, [& prior quoque noſtra editio.] BURM.

Nummorum nummos] An haec gloſſa ejus, quod ſequitur, *argentum?* num potius ſoenus ingens denotant? SCHEFFER. Inepte. Scribo, *nummorum cumulos.* Curtius de Perſepoli capta, lib. V. *aurum argentumque cumulatum erat.* Alii *acervos.* HEINS. Statileius in apologia mavult *nummorum modios.* Heinſii conjecturam adjuvare poſſent illa Cypriani Epiſt. I. *Pecuniarum ingentium exſtructi aggeres & defoſſae ſtrues.* Sueton. Calig. XLII. *immenſos aureorum acervos* dixit, σωρὸς χρημάτων Herod. V. 3. Anonymus, ſub litteris S. P. C. latens in Bibliotheca noviſſima Halenſi Sect. V. Obſerv. 4. legebat *nomorum nomos*, quod vix alicui eruditio perſuaſurum puto; & deinde: *Familia vero βαβαὶ, βαβαὶ, non mehercules puto decumam partem eſſe quae dominum ſuum novit. Ad ſummam, quamvis ex iſtis βαβαὶ καλοῖς* (ſeu καλὸς) *κατὰ φυλλάδιον conjicit.* Sententiam vero hanc facit: cuivis numero vel ſummae ſervorum ex innumera illa familiae multitudine ſelectiſſimi atque optimi ſervi additi ſunt, ut Graeci Graecis, Syri Syris, Afri Afris, Davi Davis, praeſint. At nobis non licet eſſe tam eruditis, aut ingenioſis, ut talia excogitare, aut excogitata percipere vel probare poſſemus. BURM.

Argentum in oſtiarii illius cella plus] Bene *argentum plus*, id eſt, amplius, majus, copioſius, adjective. Ita Lampridius in Alex. Sev. cap. XLI. *Et quum argentum in miniſterio plus ducentis libris non haberet.* Florus IV. cap. 2. *ut non recte tantum civile* (bellum) *dicatur, ſed potius plus, quam bellum.* Bellum plus, quam bellum, eſt majus, pejus. Vide infra. SCHEFFER. Servando argento

„ quam in fortunis habet. Familia vero babae! babae! non me-Her-
„ cules puto decumam partem eſſe, quae dominum ſuum novit. Ad
„ ſummam, quemvis ex iſtis canalicolis in urticae folium conjiciet.

XXXVIII.

gento armarium vulgo erat deſtinatum. Plautus Epidico II. III.

> —— *Ex occluſo atque obſignato armario*
> *Decutio argentum tantum, quantum mihi lubet.*

Sic patresfamilias frugi & rebus ſuis conſulentes; ſecus illi, quos copia rerum ſuarum minus fecit ſatagentes. Quod & notavit Seneca III. de Ira III. *Lubet intueri fiſcos in angulo jacentes.* Et de Tranquill. animi cap. I. *Divitiis per omnes angulos diſſipatis.* GOES. Eodem modo Virg. III. Aen. 348. dixit, *multum lacrymas fundit.* ubi vide notas, & egregii Broukhuſii notas ad Propert. II. eleg. 16. verſ. 8.

Non me Hercles puto decimam partem familiae eſſe, quae dominum ſuum novit] Luxus vel inſaniae hanc ſpeciem, quod ſervos multos poſſidere beatudini imputarent, Graecis Romaniſque familiarem deſcriptam lege apud Athen. lib. VI. extremo. C. Caecilius Claudius Iſidorus, etſi bello civili multa perdidiſſet, ſervorum quatuor millia centum ſedecim relinquere teſtamento ſuo edixit. Plin. lib. XXXIII. cap. 10. Etiam deplorat L. Seneca lib. VII. de Benefic. cap. X. *O miſerum, ſi quem delectat familia bellicis nationibus maior.* Et Conſolat. ad Helv. cap. XI. *ſervorum turbam, quae, quamvis magnam, domum anguſtet.* Parens autem Controv. IX. *Non me delectant*, inquit, *ignoti domino ſervorum greges, nec ſonantia laxi juris ergaſtula.* REINES. Seneca Controverſia IX. vide etiam Epitomen Controverſiae V. lib. V. ejuſdem. HEINS. Sic quadringenti ſervi Pedanio ſecundo erant apud Tacit. XIV. Annal. 43. Sic Quintil. Declam. CCLII. *Latius poſſidebitis, & numeroſiores familias veſtras ignorabitis*, &c. Vid. ad Lucan. I. 161. BURM.

Ad ſummam] Sic in editis ſupra cap. XXXI. *Ad ſummam ſtatim ſcietis.* Senec. VII. Ben. 13. *Ad ſummam, puta, cum captus eſſet, me pecuniam mutuatum.* SCHEFFER. Familiare habet hoc, cum claudere vult ſermonem, & praemiſſis cumulum addere. repetit cap. LXXI. Plin. lib. V. ep. 6. *In ſumma.* Marc. Empir. cap. IX. *ad ſummam*: itaque Sen. ep. XXXI. Graeci τὸ δ᾽ ὅλον. Theophr. II. hiſt. plant. cap. I. ὅλως Ariſtot. II. Rhet. Lucian. in bis accuſ. item καθόλου, τὸ κεφάλαιον, συνελόντι, ἐν ἐπιτομῇ. REINES. Vide ad cap. XXX. Repetit vero hoc capite ſequente, ut moris eſt multis & praecipue plebejis hominibus certas voces & formulas repetere; ut hodie etiam Franci ſuum illud *enfin* ſaepe in non longo ſermone iterare ſolent. BURM.

Babaecalis in rutae folium conjiciet] Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum, *babae! ſatis in*, &c. *Satis*, eſt *bene.* Ita Phaedrus noſter IV. cap. 23. *ſatis profecto retudi ſuperbiam.* Terent. III. Adelph. 3. *Si ſatis cerno, is hercle eſt.* Cl. Gronovius cenſet, *babaecalos* eſſe hauſtos ex Arnobio Salmaſiano lib. IV. ubi *babaecali adoleſcentes* memorantur pro libidinoſis, à βάβαξ, vel potius βιβάζω. Illud, *conjicere in rutae folium*, proverbii habet ſpeciem, & notare obſequium ſervorum videtur, quaſi in ſpatium minimum cogi contrahique poſſint; quale occupat rutae folium. Pari ſenſu etiam in ſequentibus repetitur. Idem Gronov. *rutae folium* formatum alluſione ad πεταλισμὸν, ſed errore convivantis pro πέταλον ἐλαίας, quod eſt apud Diodorum lib. XI. cap. 8. dictum *rutae folium* exiſtimat. SCHEFFER. Etiam hic contra fidem Hadrianides edidit, *Bacelis.* Non poteſt eſſe dubium, quin in ſumma iſta familiae multitudine ſimul ſummum ejus obſequendi ſtudium noſter attollat: huc vero nihil faciunt *Baceli*, qui per convitium ita dicuntur. IDEM. Loquitur de familia Trimalcionis, quam caram habeat. An legendum *babaculis*, ut ſervos ſic adpellet in flore aetatis, formato nomine diminutivi Latini modulo, è Graeco Βάβαξ, quod & Βάβας; quae ſervilis adpellatio eſt apud Polluc. lib. V. cap. 5. Verior lectio, *berbeculis*; berbex, vervex, ψικληρός, pro homine ſtupido. *Berbeculi adoleſcentes* apud Arnob. lib. IV. ſunt ventri penique dediti. *Babaeculos*, quos *Salmaſius* ἀπὸ τοῦ βιβάζειν dictos ſupponit, non emam titivillitio. Vide quae dico ad cap. LXVII. Proverbialem ῥῆσιν, *in rutae folium conjicere*, interpretor de molli curatione, indulgentiaque, & diligenti cuſtodia: quaſi dicat, ita caros habet famulos ſuos, adeoque curat tenerrime, ut *rutae* foliis (nos *roſam* adhiberi diceremus) involvere, & in ſubſtratis collocare quemvis ex iſtis non dubitet. Capiunt haec lucem, & reddunt viciſſim iſtis Martial. lib. XI. ep. 32. ubi Caecilii cujuſdam, qui è cucurbita, re vili, & inter eſcas plebis, varios cibos, & diverſi generis fercula, imitantia dapes delicatas & ſumtuoſas, pro amicis paraverat, unumque aſſem tot ferculis impenderat, tenacitatem & ſordes irridet, addens tandem:

> *Hinc cellarius experitur artes,*
> *Ut condat vario vafer ſapore*
> *In rutae folium Capellianae,*

XXXVIII. „ Nec eſt, quod putes, illum quidquam emere; omnia do„ mi naſcuntur: lanae, cerae, piper. lacte gallinaceum, ſi quaeſieris, inve„ nies.

Exquiſita illa ſcitamenta & multiformes cupedias, quae è paupertina cucurbita doctiſſimo coco exiiſſent. REINES. Quae de rutae folio dixi necdum diſplicent. Nam, quod Reineſius exiſtimat, agere convivam de Trimalchionis charitate erga famulos, ut rutae foliis, ceu roſae, ſubſtratis eos collocare non dubitet, nullo modo poteſt convenire. Praecedit quippe, *puto non decimam partem eſſe, quae dominum ſuum novit.* Si tot ſervi ignorarunt dominum, quot contra dominum putamus ignoraſſe ſervos? unde ergo illa charitas in ignotos, & à ſe partem maximam non viſos? ſed & contrarium conſtat ex cap. XLVII. & LII. Ad poſtremum, toto hoc loco memorantur facultates Trimalchionis, opes, potentia: ad quae quo pacto poſſit pertinere illa charitas? at vero ſervorum obſequia non parum ea declarant. SCHEFFER. De *babaecaliis* nos infra cap. LXVII. *Sic nos babaecali deſpoliamur. In rutae folium conjicere*, proverbii loco eſt, redigere ad anguſtias. De quo & infra cap. LVIII. *Nec ſurſum nec deorſum non creſco, niſi dominum tuum in rutae folium non conjeci.* Exſtat & apud Martialem ſimilis loquendi modus lib. XI. Ep. 32. HEINS. Vid. de hoc loco Gronov. Epiſt. ad N. Heinſ. p. 404. Tom. IV. Sylloges noſtrae. Ego opinor *Bacelis*, id eſt, fatuis, ſtultis. Ita Gloſſae βάκκηλος, *Barbo*, *Baroſus.* Sed ſcribendum *Baro*, quae vox apud Cic. IX. ad fam. epiſt. ult. pro ſtulto ponitur: vide, quae ibi viri eruditi adnotarunt, & ad noſtrum infr. cap. LIII. & LXIII. Suidas Βάκηλον magnum quidem, ſed ſtultum notare ait, unde & proverbium βάκκηλος εἶ; de quo vide Schott. ad Zenob. Centur. I. 62. & Suid. Centur. IV. 7. Iidem ſcriptores notant & hac voce ſpadones & effoeminatos ſignari, (ut patet ex Heſychio, & Etymolog. Magno, & Phrynicho, ubi [p. 119.] Nunneſius videndus, & ubi latrator Trajectinus Salmaſio & Relando ſuffuratus *babaculis* hic legendum eſſe jactat. vid. & Schott. vit. comparat. Ariſtotelis & Demoſthenis p. 16.) qua ratione & hic poſſet accipi; agit enim de immenſa multitudine ſervorum, qui quotannis in contuberniis ſuis prolem foecundam, & vernaculam turbam domino ſuo proferebant. Sed ait illum non curare hanc copiam, quin quemvis ex iſtis mulieroſis in rutae folium conjiceret, id eſt, medicamentis ſteriles faceret. hanc enim vim rutae eſſe docet praeter alios Plinius lib. XX. cap. 13. unde & πήγανον Graeci dixerunt à πηγνύναι τὸ σπέρμα, quod coagulet ſperma. Id tradit etiam Plutarch. Sympoſ. III. 1. pag. 647. Ad rem facere videtur Ovidii locus Remed. Amor. ubi cibos, qui ad Venerem tardos efficiunt, commendans dicit:

Utilius ſumas acuentes lumina rutas,
Et quidquid Veneri corpora noſtra negat.

Schol. Nicandri Alexipharmac. 410. πήγανον παρὰ τὸ πήγνυσθαι τὴν γονήν· ἐστὶ γὰρ ἐπισχετικὸν τῆς συνουσίας· διὸ καὶ οἱ μύσταιοι αὐτῷ χρῶνται. Et hoc puto innuere Servium ad Virgil. Aeneid. VI. 661. ubi caſtos ſacerdotes *herbis quibuſdam emaſculatos* fuiſſe dicit, *unde jam coire non poterant.* Idem in Theſmoſphoriis uſitatum ex Stephano notat Neapolis ad Ovid. II. Faſt. 25. Alius rutae uſus in conviviis, ut lacerti rutati apud Martial. X. 48. ubi vide Scriverii notas. Hoc medicamine ergo faciet illos βακήλους, id eſt, ineptos veneri. v. Etymolog. in Βακήλως. vid. infr. ad cap. XLI. & ita oſtentabundo & glorioſo Trimalchioni conveniebat, qui faſtidioſe de illa copia ſervorum loquitur, quaſi nimia ſibi quotannis proveniret vernarum multitudo. *In rutae folium conjicere* etiam Jo. Sariſberienſ. lib. III. Polycrat. cap. 13. dixiſſe ſcripſit Heinſio Daumius Epiſtol. CCII. Tom. V. Sylloges noſtrae. BURM.

Omnia domi naſcuntur] Et hoc proverbii locum obtinebat apud veteres. Senec. Ep. XXIII. *Nolo tibi deeſſe laetitiam, volo illam domi tibi naſci.* Recte autem *domi:* Nam & apes Atticae & oves Tarentinae curam requirebant maximam, & ideo domi plerumque alebantur à lautioribus. De ovibus Tarentinis Columella lib. VII. cap. 4. *Raro foris, plerumque domi alitur id pecus.* cauſas ibidem pluribus exſequitur. HEINS. Recte Heinſius proverbii ſpeciem hanc locutionem referre notavit. Cicer. I. ad Attic. Epiſt. 19. *Quid enim ego aliorum in me ἐπιτανήματα exſpectem, cum haec domi naſcantur.* Idem II. in Verr. cap. 2. de Sicilia. *Ut, quidquid ex ſeſe poſſit efferre, id non apud eos naſci, ſed domi noſtrae conditum jam putaremus.* Celſus de re medica lib. II. cap. 18. *animal quadrupes domi natum.* Eo alludit Terent. Adelph. Act. III. ſcen. IV. *domi habuit, unde diſceret.* Et ſaepe Plautus. v. Taubman. ad Milit. Glor. Act. II. ſcen. II. verſ. 38. ubi egregia exempla habet. Siſenna apud Chariſium lib. II. Inſtit. Gramm. pag. 175. *Proin dato aliquid, quod domi habebis, inquit, quod tibi non magno ſtabit.* Varro de R. R. II. 8. *haec ubi domo naſcuntur*, ubi ex conſueta formula malim *domi*; ut ipſe etiam Varro II. 8. *niſi tu ipſe domi equarum greges haberes.* Recte *domo adferre* dixit Quintil. XI. 2. BURM.

Lana: credrae: ſuper] Lege *lana, credria, piper.*

Digitized by Google

,, nies. Ad ſummam , parum illi bona lana naſcebatur, arietes à Taren-
,, to emit, & eos curavit in gregem. Mel Atticum ut domi naſceretur,
,, apes

per. TILEBOM. Quid eſt, *credrae?* Scribo abſque diſtinctione , *lanae erythrae.* De his lanis vide Columellam lib. VII. cap. 2. & Plin. lib. VIII. cap. 48. ubi precioſiſſimas, & ex Aſia petitas ſcribunt. SCHEFFER. Lego , cum venia, *lana , poledrae.* Praedicat magnificentiam & nobilitatem domini , quod eſſet ἱπποτρόφος, & aleret in praediis ſuis praeter greges oviarios equitium in ſobolem; Latino-Barbari dixere *equaritiam , ſtodium , ſtuodium , ſtotariam* è Germanico *Stuterey.* Poledrus , pullus equinus , eſt in Legis Sal. I. 44. in Alemann. t. 73. §. 7. *polearus anniculus vel bimus. Polletrus* in Weſegoth. l. 8. t. 4. §. 5. E Graeco πῶλος unde & noſtrum , *Fohlen* , *Füllen.* Conatus ſum ; fortaſſis nihil extrico. REINES. Dixi , *lacte erythrae* legendum videri. Mallet Reineſius , *poledrae* , ut ſignentur greges equorum. Mihi non perſuadet. Scilicet de rebus peregrinis rariſque ſermo eſt hoc loco , quod apparet ex pipere & lacte gallinaceo. Dicit , ea , quae ab aliis è regionibus longe diſſitis petuntur , Trimalchionem omnia habere nata domi ſuae. At cui naſci equos domi ſuae , quam poſſit habere admirationem ? Longe minus iſtuc quadrant *cretae* , quas in textum etiam aſſumſit Hadrianides contra MSS. fidem. Cretarum enim vulgatiſſimus in iis locis ſemper fuit uſus , neque peregre acceſſebant. SCHEFFER. *Cerae* ſcribendum confirmant ſubſequentia de Tarentinis arietibus , & apibus Atticiſ. HEINS. *Credrae* Tragurienſis. Munker. ad Hygin. fab. 138. conjiciebat *cedriae*, quae eſt reſina ex cedro, ſed tamen Heinſianum *ceram* approbat. Hadrianides *creta* praeferebat , quod bonus ille Gallus Petronii noſtri Interpolator , quaſi in ſuo codice exſtaret , expreſſit. Nos ampliamus. BURM.

Lac gallinaceum] MSS. Tragurienſe habet *lacte* ; unde arbitror tranſpoſitis literis legendum, *lac & gallinaceum* ; idque eo magis , quia illi & ineſt emphaſis huic loco apta & prope neceſſaria. SCHEFFER. Proverbium de iis , apud quos adfluebant omnia , antiquis uſitatum , conſervavit nobis Plinius Hiſtoriae naturalis praefatione. *Inſcriptionis apud Graecos mira felicitas* ; κήριον *inſcripſere , quod volebant intelligi favum ; alii* κέρας Ἀμαλθείας, *quod copiae cornu , ut vel lactis gallinacei ſperare poſſis in volumine hauſtum.* Ubi monuit magnus Turnebus , non abludere Graecorum proverbium , Φέρειν ὀρνίθων γάλα , quod de Sami fecunditate apud Strabonem lib. XIV. pag. 637. exſtet. HEINS. Traguriensis *lacte* , quomodo Plautus & priores amabant efferre. Ita Varro apud Non. in *Parti : Candidum lacte papilla cum fluit.* vid. ad cap. LXXI. & virum eruditiſſim. Jo. Rhodium ad Scribon. Larg. Compoſ. XXII. pag. 61. In proverbium vero abiiſſe γάλα ὀρνίθων, patet ex Adag. ex Suida Centur. IV. 61. ubi videndus Schottus, de valde beatis & omnia etiam rara poſſidentibus. BURM.

Parum illi bona lana naſcebatur] Legebam aliquando , *parum in ovili bonae lanae naſcebantur.* Poteſt tamen & vulgata tolerari , aut *illi* tolli. HEINS. Vid. Epiſt. ad Graev. CLXXVIII.

Arietes à Tarento] Id eſt, Tarentinos. Tarentinarum ovium magna celebritas ob mollitiem lanarum , vide Columell. III. cap. 2. Conjunguntur autem hic , *emit à Tarento* , ut mox : *juſſit afferri ab Athenis.* SCHEFFER. Locutio ſaepe à viris doctis jam obſervata , & à Buchnero ad Theſaurum Fabri multis exemplis illuſtrata. Hygin. fab. 190. *à mari piratae.* Flor. IV. 2. *Elephanti à ſilva.* Cicero pro Muren. 30. *noſtri illi à Platone & Ariſtotele* , id eſt , Platonici & Ariſtotelici. Caeterum Tarentinum pecus plurimi olim factum paſſim rei ruſticae auctores docent , & commentatores ad illa Horatii , lib. II. od. VI.

Unde ſi Parcae prohibent iniquae,
Dulce pellitis ovibus Galeſi
Flumen , & regnata petam Laconi
Rura Phalantho.

Quintil. Inſtit. VII. 8. *Lanas vehere Tarento non licet , oves vexit.* Calpurn. Eclog. II. 69.

Totque Tarentinae praeſtant mihi vellera matres. BURM.

Eos curavit in gregem] Nil hic cenſeo mutandum ; *curavit* eos , eſt procuravit , *in gregem* , eſt ad gregem , gregis cauſa , ut eam reparent. SCHEFFER. Haereo hic. Forte primum hic exaratum fuit , *aculavit* pro *accumulavit.* Sic carmine de bello civili : *Hinc Numidae acculant,* vitioſe pro *accumulant : cumulare trecenteſimum annum* , Valerio Maximo lib. VIII. cap. 13. Ni excidit τὸ *admitti* , vel quid ſimile : ut legas , *& eos curavit admitti in gregem.* Caeterum Tarentinas oves omnium optimas habitas , & propter inſignem lanae mollitiem , ne ea vepretis exponeretur obnoxia , ſuperinductis pellibus tectas paſci ſolitas ex antiquis auctoribus abunde notum eſt. HEINS. (Qui in epiſtola ad Graevium CLXXVIII. Tom. IV. Sylloges noſtrae *& eos cumulavit in gregem* , corrigebat.) Quod ſi τὸ *in* praemiſeris verbo *curavit*, exigua mutatione fiet, *eis incolavit gregem.* Id eſt , eis inivit gregem. Quae vera eſt ſententia, atque ita auctorem ſcripſiſſe

„ apes ab Athenis juſſit adferri obiter, &, vernaculae quae ſunt, me-
„ liuſculae à Graeculis fient. Ecce intra hos dies ſcripſit, ut illi ex In-
„ dia ſemen boletorum mitteretur; nam mulam quidem nullam habet,
„ quae non ex onagro nata ſit. Vides, tot culcitas? Nulla non aut
„ con-

pſiſſe plane aſſererem; ſi conſtaret à *coles* derivaſſe veteres *colare* & *incolare*. Nunc autem cum exemplis deſtituar, pro vera lectione meam conjecturam lectori obtrudere nolo. GOES. *Culavit* Traguerienſis, ſed *curavit* rectum videtur. Id eſt, juſſit adferri, & aggregari ad gregem domeſticum; ut melior ex iis ſoboles conciperetur, ut mox etiam de apibus vernaculis, quibus adjunxit Atticas. Quo ſenſu *curare literas* & alia dicuntur. Cicer. pro Quinct. cap. IV. *Cum aeris alieni aliquantulum eſſet relictum, quibus nominibus pecuniam Romae curari oporteret, auctionem in Gallia ſe facturum eſſe proſcribit.* Ubi vide Hottom. & Paſſerat. Varro de Re Ruſt. II. cap. 5. dixit, *Tauros in gregem redigere*, & *in gregem reficere*. Tertullian. de pudicit. cap. VII. *Compellere in gregem* dixit Varro lib. II. de R. R. cap. 22. Cortius ad Cicer. VIII. ad Famil. 3. putat ita ſumi *curare*. *Hirrus curat.* Sed nihil in illo video praeter conſuetum verbi uſum. Forte ita uſus eſt verbo *curare* Sedulius in Epiſtola ad Macedonium; *quatuor Evangeliſtarum dicta congregans curavi*, ut MSS. Pulmanni habent, teſte Barthio lib. XII. Adverſ. cap. 19. quamquam ipſe *adunavi* probet, vulgati autem *ordinavi* habent, quae omnia Gloſſatorum interpretamenta ſunt. BURM.

Ab Athenis] Nihil frequentius, & Poëtis celebratius, quam mel Atticum ex monte Hymetto. vid. Martial. XI. ep. 43. imo Syneſius Epiſtol. 136. ſcribit ſuo tempore, cum omnis eruditio ex Athenis migraverit, domicilium illud ſapientium celebrari ab apiariis. BURM.

Obiter, & vernaculae] Scribo: *obiter ut, vernaculae quae ſunt, meliuſculae à Graeculis fiant.* Dicit, ideo quoque apes accerſiviſſe ex Graecia, ut junctae vernaculis domeſticiſque redderent ipſas quoque meliores. De praeſtantia mellis Attici apumque, res eſt vulgo notiſſima. SCHEFFER. Scriptum fuiſſe exiſtimo, *juſſit afferri ob id, ut & vernaculae.* GOES. Tragur. *Obiter. Et vernaculae, q. ſ. m. a G. fient.*

Vernaculae] Cicer. III. de Orat. 24. *Apparatu nobis opus eſt, & rebus exquiſitis undique & collectis, arceſſitis, comportatis, ut tibi, Caeſar, faciendum eſt ad annum, ut ego in aedilitate laboravi, quod quotidianis & vernaculis rebus ſatisfacere me poſſe huic populo non putabam.* De vernaculis apibus vide Columell. lib. IX. cap. 9. qui & capite 8. docet, *non intermiſcendas degeneres, quae infamant generoſas:* ut forte ſtultus noſter Trimalchio contra rationem fecerit, quod ille Atticas nobiliſſimas vernaculis velit miſcere, ut meliuſculae fiant, cum potius Atticae ab illis corrumperentur. BURMAN.

Meliuſculae] Seneca de Beneficiis lib. I. cap. III. *Gratias eſſe aetate minores quam Horas, ſed facie meliuſcula.* *Color meliuſculus* Columellae lib. IV. cap. 3. Deinde totum locum ſic conſtitue: *Mel Atticum ut domi naſceretur, apes ab Athenis juſſit adferri obiter: ut vernaculae quae ſunt, meliuſculae à Graeculis fierent. quae ſunt* tamen videtur redundare. *Vernaculas* vocabant in ſuo fundo natas: ſic Columella de ovibus, lib. VII. cap. 3. *Vernaculum pecus peregrino longe eſt utilius.* *Vernaculae gallinae* eidem lib. VIII. cap. 1. & cap. 14. *Gallinae vernaculi generis.* HEINS.

A Graeculis fient] Legendum à *Graeculis fient.* Amat quippe Arbiter loqui ſaepe cum veteribus & caſcis. TILEBOM.

Intra hos dies] Id eſt, proximos, modo exactos. vide Scheffer. ad Phaedr. I. fab. 1. & Hottom. ad Cicer. Action. 1. in Verr. 6. Suet. Caeſar. LXVI. *Scitote pauciſſimis his diebus regem adſuturum cum X. legionibus.* Ita & Graeci Act. Apoſt. v. 36. Πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θευδᾶς. *ante paucos hos dies.* Et cap. 1. verſ. 5. οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. *non multos poſt hos dies.* De uſu praepoſitionis *intra*, & quid differat ab *inter hos dies* vid. ad Sueton. Claud. XVII. BURM.

Ex India ſemen boletorum] Haec dicuntur joco, ſicut ſupra *lac gallinaceum*. Nam boleti neque ſemen habent, nec ex India petebantur. SCHEFFER. Cum ex fungorum genere ſint, ſtulte ſemen illos habere dicitur: naſcuntur enim circa radices arborum ſponte. Plin. lib. XVI. cap. 8. Et origo eorum & cauſſa è limo, & aceſcente ſucco madentis terrae, aut radicis fere glandiferae. Plin. lib. XXII. cap. 23. Quanti autem gulones hos fecerint, vide apud Nonn. de re cibaria lib. I. cap. 27. BURM.

Ex onagro] Quod animal praecipue in Phrygia & Lycaonia reperitur. *Mula autem ex equa & onagra manſuefacta velox in curſu, duritia eximia pedum, verum ſtrigoſo corpore, indomito animo. Sed generator, onagro & aſina genitus, omnes antecellit.* Plin. lib. VIII. cap. 44. ubi vide Harduini notas. *Onagros* autem beatis in deliciis fuiſſe docet & Cicer. VI. ad Attic. Epiſt. 1. a-

gens

„ conchiliatum, aut coccineum tomentum habet. Tanta eſt animi beatitudo! Reliquos autem collibertos ejus cave contemnas: valde ſucoſi ſunt. Vides illum, qui in imo imus recumbit? hodie ſua octingenta poſſidet; de nihilo crevit: ſolebat collo modo ſuo ligna portare.
„ Sed

gens de Vedii Pollionis apparatiſſimo itinere. *Nec deerant onagri.* BURM.

Tot culcitras] Perperam. Emenda, *culcitas.* SCHEFFER.

Conchiliatum aut coccineum tomentum] Lanam conchilio vel cocco tinctam, qua ſunt farctae. Vulgo ad hoc pilis ciliciis utebantur, aut ſtramine conciſo. SCHEFFER. Antiquis torus e ſtramento, ſeu ſtipulis e frugibus erat, idemque ſervari in caſtris ſua aetate ſcribit Plinius lib. XIX. cap. I. plebeis aut pauperibus ex conciſa arundine, ulva ſeu junco paluſtri, quem *Circenſe tomentum* adpellat Martial. lib. XIV. epigr. 160. σιβάδα χοίνων Ariſtophanes in Pluto. Lanarum autem tonſarum raſarumve noviſſimo purgamento farciri culcitas, Galliarum inventum. Plin. lib. VIII. cap. 48. Novum ergo & in ſupellectile divitis culcitae lana, murice ſive cocco tincta, vel etiam raſamine ejus, turgentes. Alioquin centunculos, quaevis ſagmata, & pulvinos palea, acere, pilis, pluma, foeno, papyro, ſcirpo, follis gnaphalii, & herbae, quae τοιῶν λῶπ' ἢ τιῖδον & φ'ως[ſic] & φλέως ἀνθήλη coma & molli lanugine ſtipare & replere ſolebant. Ultimum patet e Galen. VII. de Sept. part. I. & de foetus format. cap. 3. REINES.

Tomentum] Suet. Tiber. LIV. *Druſo adeo alimenta ſubducta, ut tomentum è culcita tentaverit mandere.* Ubi etiam vulgati olim ante Torrentium *culcitra* habebant. Tomentum vero erat duplex, vel Lingonicum ex lana de pannis raſa, vel Circeſe ex arundinibus conciſis. Martial. XIV. epig. 159. & 160. Seneca de vita beata cap. XXV. *Nihilo miſerior ero, ſi laſſa cervix mea in manipulo foeni acquieſcet, ſi ſuper Circenſe tomentum, per farturas veteris lintei effluens incubabo.* v. Plin. XVI. 36. BURM.

Tanta eſt animi beatitudo] Illud *animi* ſuſpectum mihi eſt, gloſſemaque ſapere videtur. SCHEFFER. Lege *homini.* REINES.

Collibertos] Plautus Poenulo Act. IV. ſc. 2. *Quin hercle collibertus meus faxo eris, ſi Di volent.* SCHEFFER.

Sucoſi] Pingues ac ſucci pleni. Sic appellat joco, opulentiores, quia fere cutim curare conſueverunt, & quia pecunia quaſi ſuccus quidam eſt in vita. Unde *exſugere* dicuntur, qui pecunias eripiunt. Vide Plautum in Epid. II. ſc. 2. 5. Neque ſenſu multum diſſimili Cicero lib. VII. Att. epiſt. 13. uſurpavit *ſuccones.* Vide Boſium ad eam p. m. 93. Invenitur autem vox haec, quamquam ſuo ſenſu, etiam apud alios, Columella IV. cap. 29. *In aliis ſtirpium generibus, quae firmioris & ſuccoſioris libri ſunt.* Q. Serenus cap. VI.

Aut tu ſuccoſae cinerem perducito lanae.

SCHEFFER. An melius *lucroſi*? id eſt, divites, εἰχεῖ, Habentii, Abundantii. Proprie ſuccoſam lanam, id eſt, οἴσυπον, Q. Serenus cap. LVII. humidos & ſuccoſos cibos, Gaeriop. l. de febr. cap. XIV. Non damnem metaphoricum iſtud; ſed alterum praefero, quod ſic artes libertorum, & quibus fucis, concuſſionibus & ſycophantiis rem facere ſolebant, propius tangentur. Redeant ad memoriam illi temporum Claudianorum praedivites & magnipotentes ſtigmatiae Calliſtus, Helicon, Narciſſus, Pallas. Polycletus, Patrobius, Polybius, Maſſa, Carus. REINES. Id eſt, divites. Sic, *corpus ſucci plenum,* & *ſucci plena oratio.* D. Ambroſius de officiis *vocem, ſucci plenam,* pro maſcula dixit. Contra *aridi,* pauperes. Sic *arida veſtis* apud Martialem lib. IV. Ep. LXX.

Nihil Ammiano praeter aridam reſtem,
Moriens reliquit ultimis pater ceris.

HEINS. Ut omnes erant liberti Claudii, ita ut in proverbium abierit *libertini patrimonium.* Senec. epiſt. XXVII. de Calviſio Sabino, *noſtra memoria fuit dives, & patrimonium habebat libertini & ingenium: numquam vidi hominem beatum indecentius;* vide reliqua, & plurima cum noſtro Trimalchione communia deprehendes. Adde Suetor. Claud. XXVIII. ubi poſtquam de libertis ipſo domino ditioribus egiſſet, ait, *querente eo de fiſci exiguitate, non abſurde dictum fuiſſe, abundaturum eum, ſi à duobus libertis in conſortium reciperetur.* BURM.

Vides illum] Infr. cap. XLVI. *Vides Phileronem cauſſidicum.* & ſupra XXXVI.

In imo imus] Illud *imus* mihi ſuſpectum eſt, velut ſit gloſſa praecedentis, *in imo.* SCHEFFER. *In imo imus* recte ſe habet: in imo enim lecto jacebat ultimo loco. Senec. de conſt. ſapient. cap. X. *non in medio me lecto, ſed imo collocavit.* Horat. II. Satyr. VIII. *imi convivae lecti.* Pro *qui* Tragur. habet *quia in immo immus.* BURM.

Recumbit.] Boſchius in marg. *diſcumbit,* ut & infra legendum notaverat. Sed neſcio cur hoc
verbum

„ Sed, quomodo dicunt, ego nihil ſcio, ſed audivi, quomodo incuboni „ pileum rapuiſſet, & theſaurum invenit. Ego nemini invideo, ſiquo Deus „ dedit; eſt tamen ſub alapa, & non vult ſibi male. Itaque proxime „ cum

verbum ipſi diſpliceat, quo & utitur noſter cap. LXX. & alibi ſaepe. BURM.

Sua octingenta poſſidet] Seſtertia ſubintellige. Ridicule *ſuos octingenta* praeſerunt editiones nonnullae. Infra. *Is ſeſtertium ſuum vidit decies.* Opinor etiam ſcribi oportere, *ſua octoginta.* Nimis enim immenſa altera ſumma, cum *trecenta* tantum *ſeſtertia* poſſidere ſeſe glorietur opulentus ille Trimalchio. HEINS. Nihil mutem, cum illa non incredibilis videri debeat in libertino ſumma, quae cenſum equeſtrem, qui quadriginta erat, duplo tantum ſuperabat.

Nihilo] Quomodo Ovidius, *de tenui origine.* Juvenalis poſuit *è nihilo* in re ſimili, Sat. v. verſ. 132.

Quadringenta tibi ſi quis Deus, aut ſimilis Dis,
Aut major fato donaret homuncio, quantus
E nihilo fieres. ---- SCHEFFER.

Sic infra, *ab aſſe crevit*, &, *crevit tamquam favus*, &, *ita patrimonio creſcam, non corpore.* Hac ſignificatione Seneca Ep. LXXXVI. verbis Scipionis: *Exeo patria, ſi plus, quam tibi expedit, crevi.* HEINS.

Sed quomodo] Locus valde corruptus, quem ſic reſtituendum cenſeo. *Sed (quomodo dicunt, ego nihil ſcio, ſed audivi) quum modo incuboni pileum rapuiſſet, theſaurum invenit.* Illud, *quomodo dicunt*, formula eſt ejus, qui appellat famam popularem in obſcuro dubiove negotio. Cicero in Piſonem cap. XXVIII. quamquam alio ſignificatu. *Iſte claudus (quomodo ajunt,) pilam retinere.* Quod ſequitur, *incuboni pileum rapuiſſet*, intelligendum eſt ex ſuperſtitione veteri, cujus hodieque paſſim exſtant reliquiae, velut incubones ſint ornati pileis, quibus ſurreptis compellantur ad obſequium in indicandis peculiis reconditis. Incubones enim dicti veteribus illi quicumque, qui theſauris abſconditis incumbunt, eoſque cuſtodiunt. Pomponius Sabinus ad II. Georg. verſ. 507. *Incubat, invigilat, poſtquam invenit; inde, incubones, qui theſauris invigilant. Rapuiſſet*, eſt, *eripuiſſet*, plane ſicuti infr. cap. CIX.

O fallax natura Deum! quae prima dediſti
Aetati noſtrae gaudia, prima rapis. SCHEFFER.

Dicunt] Lege *diteſcunt.* HEINS. Nihil muta, ſed conſilio Petronius induxit hunc plebejum ταυ̃τολογει̃ν, quia viles illi congerrones ſermonibus ſuis eaſdem ſaepe voculas intermiſcent, & ita fere omnium convivarum ſermo in hac coena.

Quomodo incuboni.] Gloſſae Labbei: *Incubones* ἐπικεινφοτες; puto, *quod modo incuboni pileum cum rapuiſſet, theſaurum invenit.* Ad Orci galeam videtur alluſiſſe, ſed imperite, ut ſolent in hoc convivio libertini: credebant autem Orci galea inſtructos non modo latere, ſed etiam omni felicitate adfluere. Hinc Plato lib. X. de republic. Orci galeam cum Gygis annulo conjungit: *Petaſum Ditis* Auſonius appellat. HEINS. Anonymus ille in Biblioth. Noviſſima p. 223. explicat domino avaro & diviti libertatem extorſiſſe, deinde theſaurum inveniſſe.

Si qua Deus] MS. ſaepe dictus, *ſi quo Deus.* An vera lectio, *ſi quod Deus?* SCHEFFER. Lege, *ſi quoi Deus.* GOES. *Si qua* Patavin. & Pariſienſ.

Eſt tamen ſub alapa] Hoc proverbii habet ſpeciem. Sed quid hoc loco, *alapa?* Num reſpicitur ad eam conſuetudinem, qua libertas dabatur, memorata Phaedro noſtro lib. II. fab. 6. Atqui ſupra mentio eſt libertorum, non ſervorum. Quare cenſeo accipiendum de ea, quam perferre cogebantur à patrono ſuo, quotiens ludere vellet ac jocari. SCHEFFER. Eodem modo hoc dictum, quomodo Tertullianus ad Scapulam de praeſidibus provinciarum dixit, *& vos ſub gladio eſtis.* Huc vero minime pertinet illud Phaedri:

Multo majori alapae mecum veneunt.

Sicut nec ejus generis alia, quae alapam manumiſſionis ſpectant. Videtur autem indicari, eum à creditoribus urgeri, quoniam ſequitur, *Itaque proxime proſcripſit*: ut ſederit ſub alapa creditorum. Etſi enim octingenta poſſideat, debet tamen plurimum. GOES. Viri docti cenſent hoc ad manumiſſionem referri non poſſe, quia jam libertus erat. Goeſius *ſub alapa* de creditoribus capit, quia *proſcripſit* ſequitur; ſed hoc oſtendit, non eum plurimum debere, ſed incrementum & divitias, qui jam coenaculum, in quo pauper habitaverat, vendere vult, quum ipſe domum emerit. Quare ego capio de liberto, qui manumiſſus quidem erat, ſed nondum juſtam libertatem erat conſecutus, qui vel inter amicos, vel per epiſtolam, vel adhibitione convivii erat liber factus. Hi, cum Latini modo fierent juris, in ſervitutem poterant revocari, qui, ut ait Tacit. XIII. ann. 27. *ut relinqueretur poenitentiae* aut

„cum hoc titulo proſcripſit: C. POMPEJUS. DIOGENES. EX. „KALENDIS. JULIIS. COENACULUM. LOCAT. IPSE. E„NIM

aut novo beneficio locus, vindicta patronus non liberaverat, velut vinculo ſervitutis attinebantur. poterant autem ita manumiſſi denuo vindicta, in qua alapae locus erat, manumitti. Aperte Plinius lib. VII. epiſt. 16. *Si voles vindicta liberare, quos proxime inter amicos manumiſiſti, nihil eſt quod verearis.* Et ita apud Terentium Adel. Act. V. ſcen. 9. *Syre accede ad me. liber eſto.* Syr. *bene facis, omnibus gratiam habeo, & ſeorſum tibi Demea.* D. *Gaudeo.* Æ. *& ego.* S. *credo. utinam perpetuum fiat gaudium.* id eſt, utinam, quem nunc inter amicos manumittis, vindicta liberes. Plaut. Menaechm. Act. V. ſc. 9. *Sed meliore opus eſt auſpicio, liber perpetuo ut ſim.* Niſi quis haec verba *ſub alapa* capiat, quod ſit paraſitus, & ditiorum turpis ſectator, quales in conviviis petulantiae & alapis regum ſuorum erant obnoxii, (qui inde *buffones* dicti. vid. Salmaſ. ad Tertull. Pall. p. m. 335.) ut antiqua illa ſecta paraſitorum, qui *ridiculi eſſe & plagas pati* debebant, quam repudiaverat novae diſciplinae conditor Gnato apud Terent. Eunuch. Act. II. ſcen. 2. vid. Plaut. in Captiv. Act. I. ſcen. I. Perſ. Act. V. ſcen. 2. & paſſim. Sed placet prior expoſitio. Iterum anonymus ille in Biblioth. Nov. ibidem legit ſub *allaga*, ut Graece ὑπ' ἀλλαγῇ, id eſt, *mutatione* ſit; quia mutaturus erat coenaculum domo. Somnia. *Sub alapa* dictum ut *ſub ictu*, de quo vid. adnotata ad Sil. Ital. VIII. 310. Quia vero ex comoedia palliata hic mos illuſtratur, ludimagiſter Terentii auctoritatem elevat. Sed cur non & Plauti, cujus locus itidem adſertur? nec ubi libertatem juſtam voverit, uxori etiam exoptare negari poteſt. Nam ſervo manumiſſo ejus contubernalis manebat ancilla, niſi manumitteretur ipſa quoque. vid. infr. c. LVII. BURM.

Non vult ſibi male] Legi poſſet: *non vult ſibi melius*; licet non improbem poſitam lectionem. TILEBOM. Ea facit, quae ad commodum ſuum, & voluptatem pertinent. Plautus Aſin. Act. V. ſc. I. 13. *Utinam, male qui mihi volunt, ſic rideant.* Cicero ep. ad Att. *Antonino, quam nunc eſt, volo pejus eſſe.* SCHEFFER. Forte, *etſi non conſulit ſibi male.* Quo pertinet, quod ſtatim ſequitur: *Itaque* &c. ut ſe expediret à creditoribus *proſcriptis.* GOES. Id eſt, ipſi ſibi ſavet & vovet ampliores ſortunas. Terent. Eunuch. Act. IV. ſc. 3. *utinam ſic ſint, qui mihi male volunt.* ita *bene velle* Heaut. Act. V. ſc. 2. *Niſi quod tibi bene ex animo volo.* Et ita Plautus & Cicero ſaepe locuti. BURM.

Cum hoc titulo] Tabula, libello. Plin. VII. ep. 27. in re ſimili. *Venit Athenas Philoſophus Athenodorus: legit titulum.* Et in colloquio vetuſto: *Steterunt ad titulum*, ἱστάθησαν αὐτῆς τὸν πίνακα. Sic infra. SCHEFF.

Proſcripſit] Abſolute. Cicero in Orat. pro Quint. cap. IV. *Auctionem in Gallia Publius hic Quintius Narbona ſe eſſe facturum proſcribit.* SCHEFFER. Nihil vulgatius apud auctores, quam aedes, agros, mancipia proſcribere, id eſt, publice venum exponere; ſed hic ponitur abſolute. GOES. Id eſt, tabella publice adſixa ſignificavit. Idem *inſcribere* dicebant. Terent. Heaut. Act. I. ſc. I. *inſcripſi ilico mercede aedes.* Plin. lib. VII. ep. 2. *haereditarios agros quod ego juſſerim proſcribi.* Vide eundem epiſtola 27. & l. XI. §. I. ff. de Inſtit. action. & paſſim. Cicero in oratione pro Quintio ſaepe; vide Ampliſſ. Cuper. I. Obſerv. cap. 17. BURM.

C. Pompejus] Vid. ſup. cap. XXX.

Ex Calendis Juliis] Docte. Hoc enim fuit ſolemne elocandarum aedium tempus. Conſule leg. 60. ff. locat. cond. itemque 41. ff. de Contr. Empt. & quos ibi laudat Gothofredus. SCHEFFER. Recte ex jure Romano illuſtrat haec Schefferus; quibus adde leg. IX. ff. qui potiores in pignore. Suet. Tib. XXXV. *Senatori latum clavum ademit, cum cognoviſſet ſub Kalend. Julii demigraſſe in hortos, quo vilius poſt diem aedes in urbe conduceret.* Ubi v. Torrent. & Reineſ. ad Inſcr. Claſſ. VII. inſc. 34. Et ita in urbanis aedibus fuit obſervatum: ſed ruſticorum praediorum penſiones menſe Martio inferebantur. leg. 58. ff. de uſufr. ubi vide Gothoſr. & quae de hoc argumento latius diſputavi in Diſſertatione de Vectigal. P. R. c. VIII. & hinc Cujacius ad l. 98. de verbor. ſigniſ. ex Feſto probat *Mercedonias Kalendas* dictas à mercede ſolvenda, quia menſis ille Mercedonius intercalabatur poſt Februarium. Sed de hoc nondum liquet, ob diverſas veterum ſententias. BURM.

Coenaculum] Egregie: hoc enim pauperiores habitabant, divites in domibus. Martial. lib. I. Epigr. 109.

Eſt tibi, ſitque precor, multos creſcatque per annos
Pulchra quidem, verum Tranſtiberina domus,
At mea Vipſanas ſpectant coenacula laurus,
Factus in hac ego ſum jam regione ſenex.

Sueton. Vitell. VII. *Satis conſtat exituro viaticum defuiſſe tanta egeſtate rei familiaris, ut uxore & libe-*

„NIM. DOMUM. EMIT. Quid ille, qui libertini loco jacet? quam „bene ſe habuit? non impropero illi. ſeſtertium ſuum vidit decies; ſed „male vacillavit. Non puto illum capillos liberos habere; nec me-Her- „cules ſua culpa, ipſo enim homo melior non eſt. ſed liberti ſcelerati, „qui omnia ad ſe fecerunt. Scito autem, ſocio: dum olla male fervet, & „ubi

liberis, quos Romae relinquebat, meritorio coenaculo abditis, domum in reliquam partem anni ablocaret. Ubi vide Torrent. & ad Horat. lib. I. Epiſt. I. 91. & paſſim in Juris libris. In haec coenacula per ſcalas, quae in viam publicam exibant, adſcendebatur: Martialis lib. I. Ep. 118. *Et ſcalis habito tribus ſed altis.* vid. Livium XXXIX. 14. & Ciceron. pro Milon. XV. Male Reineſius ad Claſſ. VII. inſcr. 34. hoc coenaculum partem ipſius domus, quam emit libertus, facit. Erant enim fere inſulis adiuncta BURM.

Locat] Lege, *locabit*. GOES *loca* Tragur.

Quid ille] *Illi* Tragurianus; & mox, *non impropero illi, ſextertium*, &c.

Libertini loco] Ergo fuit quoque certus libertini locus. Sed quis libertinus iſte, cujus peculiarem eſſe voluerunt locum in menſa, & ab ipſo nominare? Credo libertinum ſeu libertum Caeſaris intelligi. Fuiſſe hos libertos ſaepe miſſos in provincias à Caeſaribus aliorum atque aliorum gratia negotiorum, res eſt nota. Hinc eorum non exigua apud provinciales auctoritas Unde puto factum, ut, ſicut Romae haberent locum *conſularem* dictum, quia is dabatur conſuli, ſi praeſens eſſet in convivio, ſic in provinciis coloniiſque locum *libertinum*, qui dabatur liberto ſeu libertino Caeſaris, item *praetorium*, qui praetori, ut deinceps audiemus. SCHEFFER. *Libertino loco* lege. Loco, quo libertini ſolent jacere. Sic, *in imo recumbere* apud Senecam Suaſoria VII. *Interrogabat, quis iſte vocaretur, qui in imo recumberet.* Noſter paullo ante. *Vides iſtum qui in imo imus recumbit.* Liberti, ſi admitterentur ad patronorum menſam, infimum occupabant locum. Vide Plinium lib. II. cap. 5. HEINS.

Jacet] Accumbit. Probe. Juvenalis Sat. I.

----- *vacuiſque toris tantum ipſe jacebit.*

Sidonius lib. I. ep. II. *Primum jacebat cornu ſiniſtro conſul ordinarius.* SCHEFFER.

Bene ſe habuit] Tractavit, in reſpectu ad victum, & ſimilia. Contrarium habes apud Terent. Act. I. Adelph. ſc. I. *Ruri agere vitam, ſemper parce ac duriter ſe habere.* SCHEFFER. Infr. C LVIII. Puto indicari olim divitem fuiſſe.

Non impropero] Objicio, & velut incuſo. Citant Lexicographi hoc vocabulum ex Plauto, ac exſtare dicunt in Rudente Act. III. ſc. 4. verſ. 28. verum ibi Douſae, optimaque Gronovii editio habent, *etiam vim opprobas*. Video nihilominus Gryphium edidiſſe, *vim improperas*, ut anceps haeream, nec diſpiciam ſatis, quid de loco praeſenti judicare debeam. Philoxenus profecto laudat *Inproprium*, ὄνειδος. *Improperat*, ὀνειδίζει. SCHEFFER. Verbum cadentis Latinitatis, unde *improperium*, pro dedecore, convitio, quo verbo ſaepe uti veterem interpretem Bibliorum notat Du Cange in Gloſſario. Utitur & *impropero* Guilelm. Brito lib. I. Philipp. vſ. 405. ubi vide Barthii notas. Infra cap. XLIII. *nec improbo* dixit. BURM.

Ille ſextertium ſuum vidit decies] Optime. Seneca II. de Benef. cap. 27. *Hic quater millies ſeſtertium ſuum vidit.* SCHEFFER. Notandus loquendi elegans modus, quo uſus etiam eſt Seneca, lib. II. de Beneſic. cap. 27. *C. Lentulus augur, divitiarum maximum exemplum, antequam liberti pauperem eum facerent; hic quater millies H. S. ſuum vidit: proprie dixi, nihil enim amplius quam vidit.* HEINS. *Sextertium* Tragur.

Male vacillavit] Eleganter de eo, cujus fides comſumtis aut perditis rebus dubia eſt facta. Cic. in Catilin. II. *partim male gerendo negocio, partim etiam ſumtibus in vetere aere alieno vacillant.* SCHEFFER.

Capillos liberos] Inſtar proverbii hoc eſt, de obaerato, ſeque ac ſua omnia debente aliis. SCHEFFER.

Ipſo] Tragur. *ipſe*, ſed in margine *ipſo* legitur.

Liberti ſcelerati] Nihil deeſt. Supplendum enim [mente] *fuerunt in culpa*, vel ſimile quid. BURM.

Ad ſe fecerunt] Melius, *à ſe fecerunt*. TILEBOM. Quomodo, *fecerunt*, in plurali, cum antecedat, *culpa liberti ſcelerati*; in ſingurali? Puto hic abeſſe aliqua, & idcirco aſteriſcum his praemitti oportere, SCHEFFER. Hic nihil videtur deeſſe; modo caetera recte habeant. Senſus eſt; *ſed liberti* (qui liberti) *ſcelerati, hi omnia ad ſe fecerunt. Ad ſe facere*, parum eſt Latine, pro corradere, aut in ſinum ſuum conjicere. Verum meminerimus candidiſſimum pectus Petronium noſtrum nihil diſſimulantem, ſed aperte omnia prodentem, cum vituperio ac detesta-

Digitized by Google

„ubi ſemel res inclinata eſt, amici de medio. *a* Et quam honeſtam nego-
„tiationem exercuit, quod illum ſic vides eſſe? *b* ex ſe libitinarius fuit. So-
„le-

a ENCOLP. *b* CONVIVA.

teſtatione ſuis locis (modo id attendatur, quod eſt pretioſiſſimum in hoc opere) in talibus non phraſiologiam, ſed noſcendos hominum mores ſpectare levitatemque in dicendo & agendo (quae ſe fere comitantur) Satyrice notare. HADRIANIDES. Dixi, aliquid videri deeſſe. Negat Hadrianides, & verba, *liberti ſcelerati* putat eſſe plurativa: nempe reſpicit illud ſequens, *ad ſe fecerunt.* At hoc non reſpondet verbis *liberti ſcelerati*, verum pronomini *qui*, quod ſi abeſſet, id, quod vult Hadrianides, procederet. Nunc cum adſit, debebit is oſtendere, à quo regetur τὸ *liberti ſcelerati*, nam ſi ab eo, quod praecedit, *non ſua culpa*, quod arbitror, *liberti* utique non poteſt eſſe numeri pluralis. SCHEFFER. Leg. *colliberti*. nam & mox *ſocios* adpellat, deinde, *qui omnia ad ſe verterunt.* Ita loquitur Cicero. *Ex illa pecunia maximam partem ad ſe vertit*, 1. Offic. *Hereditatem omnium ad ſe poſſe convertere*, pro S. Roſcio. *Si tantulum in rem ſuam convertiſſet.* it. *omnia ad ſuum commodum convertere.* Noti ſunt varii verbi *facere* uſus, quos curioſe collegit Amicus noſter in De Latinitate falſo ſuſpecta cap. 9. & 27. Sed hunc, quem lectio edita hic inſinuat, nondum obſervaſſe fateor. Quare praetuli, quod erat certius, & ἀναπόδεικτως Latinum & ſanum. Graeciſmo autem ποιεῖν εἰς ἑαυτὸν, ἐφ' ἑαυτῷ, ὑφ' ἑαυτὸν τὸ πρᾶγμα, excuſare fortaſſe poſſet illud. REINES. Puto, *ad aſſem ſecuerunt.* Sic, *impendium ad aſſem reddere*, Plinio lib. 1. ep. 15. *ab aſſe crevit*, Infra. HEINS. Veriſimile eſt, ſcriptum fuiſſe *adederunt.* Notum autem eſt, quid ſit, adedere patrimonium, bona, facultates. Totum ergo locum, ſic lege & diſtingue: *Nec mehercules ſua culpa, ipſo enim homo melior non eſt, ſed liberti* (nempe, *ſunt*) *ſcelerati, qui omnia adederunt.* Seneca ſecundo de Beneficiis: *Cn. Lentulus antequam liberti pauperem facerent*, &c. GOES. *Ad ſe facere* ſermone plebejo eſt abradere alterius bonis, & ſuis aggregare; ita *facere* pro corradere, colligere ſumi, docuit vir ſummus Graevius ad Flor. 1. 1. BURM.

Scito autem ſociorum olla male fervet] Scribe, *cito*. Reliquum eſt ex proverbio. Nam *fervere olla* dicitur, cum amici patinarii colunt & ſectantur amicos ſuos. Graeci hoc ſic efferunt: *ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία, cum fervet olla, vivit amicitia.* Hinc *male fervere olla* dicitur, cum amicitia illa incipit langueſcere. Id quod facile fit inter ſocios, quos conciliavit luxus, voluptas, vel quaeſtus alius, ceſſante iſto quaeſtu, & deficiente re familiari. SCHEFF. Et hoc in antiquis proverbiis habendum. Gellius lib. XVII. cap. VIII. *Dum haec Taurus, interea puer venerat, & aula deferbuerat, tempuſque eſſe coeperat & edendi & tacendi.* HEINS. Mutant in *cito*, neſcio an bene; cum enim plebeja ſit haec confabulatio, quidni tales voculas, quibus illi attentionem, ad egregiam aliquam ſententiam excitarent, relinquamus. Ita infra cap. LXXV. *ſcitis quid dicam:* ſequenti capite, *ſcis, magna navis magnam fortitudinem habet*, eodem modo ſaepe hac in coena occurrunt, *vides, vide*, & ſimilia, quibus attentos convivas ſibi plebeji faciunt. † Forte: *Scito autem, quum ſociorum olla male fervet, & ubi.* BURM.

Olla fervet] V. Eraſmi adagia titulo Amicitiae pag. 47. Multa in hanc rem Ovidius libris ſuis Triſtium & ex Ponto habet. Montfaucon. in Biblioth. Coiſlin. p. 233. Hoc proverbium ita dat. Εἰ χύτρα ζεῖ, φιλία. παροιμία ἐςὶ, εἰ πλουτεῖ τις, φίλους ἔχει.

Res inclinata] Fortuna facta eſt adverſa. Cic. 1. Att. ep. 1. *laboratur vehementer, inclinata res eſt.* Saepe Cicero hac locutione utitur. Vide x. ad Att. 8. 11. ad Att. 8. 11. ad famil. epiſt. 16. *Qui ab excitata fortuna ad inclinatam & prope jacentem deſciſcerem.* Noſter infra hoc cap.

Amici de medio] Puta *recedunt*, ut hanc formulam ſuppleet Cicero in Or. pro Sexto Roſc. cap. 38. *Recede de medio, per alium tranſigam.* Elegans ellipſis, quae celeritatem diſceſſus illius oſtendit. De re ipſa ſaepe habes apud Ovid. in Triſt. SCHEFFER. Solemnis locutio, pro recedunt, non conſpiciuntur, ubi antea frequentes erant. Terent. Adelph. III. 4. *Mater virginis eſt in medio.* Hecyr. IV. 3. *è medio excedere aequum eſt.* Suet. Caeſ. 1.

Et quam honeſtam negotiationem] Scribe. *Et quam honeſtam negotiationem exercuit*, &c. TILEBOM.

Sic vides exe....] Legerem non invitus. *ſic vides exeri?* vel *extolli*, vel *efferri*. TILEBOM. Talem, qui fuerit tam opulentus. Terentius in Phorm. 1. Act. 2. *deſinas, ſic eſt ingenium.* Ita ſaepe alii. Noſter infra cap. LVIII. *Ego, quod me ſic vides, propter artificium meum Diis gratias ago.* SCHEFFER. Id eſt, in ea conditione qua nunc eſt. Propert II. eleg. 10.

Hic me tam graciles docuit contemnere Muſas,
Juſſit & Aſcraeum ſic habitare nemus.

Senec. Trag. Phoeniſſ. verſ. 8. *Gnata quam tanti eſt mihi genuiſſe vel ſic.* Et verſ. 338. *ſic ſum: ſi*

„quis in cella habet. Phantaſia, non homo. Inclinatis quoque rebus „ſuis,

ſorpta fuerit ab ultima litera in *piſtoria*. Conjungo autem; *coenare*, (*quomodo rex*,) *apros g. o. piſtoria, aves*. In *covos* & *piſtores* latent forte nomina ciborum, quos non licet conjicere. † Ridere vero licet profundam eruditionem ludi magiſtri eruditorum omega, qui *coquere panem* dictum a Latinis docet, quia nullum aliud verbum habent iſodunamon Belgico *backen*, ideoque & *coquere lateres* dixiſſe, & alia, quae nunc a coquis vix perfici poſſent. Potuiſſet forte hinc illuſtrare dictum Chriſti Matth. VII. 9. ut coctum panem petenti daret coctum laterem in forma panis. BURM.

Sub menſa] Capio haec de more quo homines faſtidioſi & lauti vinum guſtantes, nec ſatis palato gratum exſpuebant, vel effundebant, quod *pytiſſare* vocabant. Terent. Heaut. III. I. *Pytiſſando modo mihi quid vini adſumſit*. Vitruv. lib. VII. cap. 4. *Ita conviviis eorum & quod poculis & pytiſmatis effunditur ſimul atque cadit, ſiceſſit*. Imo ludus erat ad certum ſcopum vinum jaculari, de quo plurima viri docti ad vexatum illum Juvenalis locum, Sat. XI. verſ. 173.

Et Lacedaemonium pytiſmate lubricat orbem.

Quo autem lautiores erant conviviorum praebitores, eo plus vini effundebatur, quo reſpicit Horat. II. od. 14.

---- ----- & mero
Tinget pavimentum ſuperbum
Pontificum potiore coenis.

ubi Lambinus, ad mentionem amicarum vinum in humum effuſum docet; & egregia de hac luxuriantium profuſione, ex Graecis & Latinis ſcriptoribus, adnotavit. Praeterea poculis non omnino exſiccatis, quod ſupererat, humo illidebant, qui mos nondum inter ſtrenuos bibones hodie exolevit. Docet id exemplum Theramenis apud Valer. Max. III. cap. II. exempl. exter. 6. quod κοτταβίζειν Graeci vocabant. Aquam etiam ſub menſa effuſam ad avertendum omen, ſi quis inter coenandum male ominatis verbis uteretur, quibus hilaritas & feſtivitas interpellari videbatur, docet Plinius lib. XXVIII. Hiſt. Nat. cap. 2. *Incendia inter epulas nominata aquis ſub menſis profuſis abominamur*. Ubi quoſdam codices *ſub menſa*, alios *ſub menſam* habere notant viri docti. credibile vero eſt, & noſtrum libertum ſimilia omina vino, loco aquae effuſo, avertiſſe. Infr. cap. LXXIV. *Gallus gallinaceus cantavit, qua voce confuſus, Trimalchio vinum ſub menſa juſſit effundi*. Huc etiam referri poſſent illa Propertii II. XXV. 39.

Largius effuſo madeat tibi menſa Falerno.

ut Brouckhuſius interpretatur *effuſo ſuper menſam*. ut Noſter infra cap. CXXXV. partem leguminis ſuper menſam effudit. Et ita forte illud *ſuffuſum merum* apud Ovid. I. Faſtor. 638. poſſet intelligi. BURM.

Phantaſia, non homo] Legendum arbitror, *phantaſma*. Eſt autem phantaſma, viſus nocturnus, ſive ſpectrum, ut ex Plinii lib. VII. ep. 27. Macrobii lib. I. cap. 3. & aliis manifeſtum eſt. Poſſis tamen retinere iſtoc ſenſu etiam vulgatum. Carſilides in reſponſis ſuis: Τί ἄνθρωπος? Ὀλιγοχρόνιον φάντασμα. Pro his interpres vetus: *Quid homo? Minimi temporis fantaſia*. Φάντασμα Graecum eſt, Latinum *fantaſia*. Sed quae ratio, quod eum vocet *phantaſma*? Credo, quod & haec interdum per noctem videantur agitare convivia, omnique rerum pretioſiſſimarum copia abundare, cum mox illuceſcente die illarum rerum nil appareat. Neque aliae ſunt *tempeſtates rerum laetae*, quas cum illis ſpectris memorat Macrobius. Quia ergo hic quoque vivebat in ſumma affluentia, ſed vivebat brevi tempore, paulo poſt privatus rebus omnibus, joco cum ita appellare volebat. Caeterum ad eumdem modum infra cap. XLIII. *Diſcordia, non homo*. Catullus carm. CXIII. *Non homo, ſed vere mentula*. Apulejus VIII. Metam. *Vervecem, non aſinum vides*. SCHEFF. Gellius lib. XIX. cap. I. *Viſa animi, quas* φαντασίας *philoſophi appellant*. Gloſſae Labbaei: Φαντασία. *Vana viſio, imago, vanitas*: ſed & eaedem illae: φάντασμα, *Larva, viſio vana, oſtentum*. HEINS. Tragur. Cod. *fantaſia*: quam vocem male ſollicitant, id eſt, ſimulachrum hominis, ſpecies, non homo: vide ad Cicer. XV. ad famil. epiſt. 16. Poſſet & exponi *ſomnium, non homo*, ut apud Terent. Adelph. III. 4. *tu nihil niſi ſapientia ei, ille ſomnium*; quod forte ex Homerico illo Odyſ. K. verſ. 494. adumbratum:

Τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια,
Οἴῳ πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.

Unde & Ovid. lib. XI. Met. verſ. 641. inter Somni dei filios unum *Phantaſon* appellat, qui ſpecies & imagines ſomniantibus objicit: ſed praeterea Φαντασία poſſet explicari, homo jactabundus, qui ſe venditat & ſuperbe oſtentat: ut Actor. cap. XXV. verſ. 23. Agrippa & Berenice dicuntur veniſſe μετὰ πολλῆς φαντασίας. Quod erudite vetus interpres reddit *cum multa ambitione*. Ut Nepos Dion. cap. 2. *Magna etiam ambitione Syracuſas perduxit*. De hac ſignificatione vocis φαντασίας egregia eruditiſſimus Gatakerus ad Antonin. lib. I. §. 7. adduxit; ad eumdem autem Petronio modum dicit Ammian. Marcell. lib. XVII. cap. II. *In odium venit cum victoriis ſuis capella, non homo*. Et Cicer. in Piſonem apud

Digitized by Google

„ſuis, quum timeret, ne creditores illum conturbare exiſtimarent, hoc „titulo auctionem proſcripſit. JULIUS. PROCULUS. AUCTIONEM. FACIET. RERUM. SUPERVACUARUM.

XXXIX. „ [a] Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio: nam jam ſub- „la-

a ENCOLPIUS.

apud Servium ad Virgil. lib. VIII. Aeneid. verſ. 139. *Qui te belluam ex utero, non hominem, fudit.* Infra cap. LXXIV. *Codex, non mulier.* & cap. XLIV. *Piper, non homo.* Et ita illa formula apud Comicos frequens, *ſi homo eſſes*, capienda, qua & Cicero utitur. vide Manut. ad lib. XIII. ad Attic. ep. ult. & adpoſite ad ſtultitiam, quam hic tangit Satyricus, hujus liberti idem Cicer. pro Cluentio cap. LXX. *Cujus ea ſtultitia eſt, ut eam nemo hominem appellare poſſit, quae ſibi praeter formam nihil ad ſimilitudinem hominis reſervavit.* Et ita ſequenti capite, *hominem me inter homines voluit eſſe.* Vide & cap. XLVII. & LXXIV. BURM.

Conturbare] Ita noſter cap. LXXXI. *Qui poſtquam conturbavit & libidinis ſuae ſolum vertit.* SCHEFFER. Proprium de decoctoribus & aere alieno oppreſſis, ut jam ſaepius docuerunt viri docti. v. Turneb. Adverſ. lib. IV. cap. 15. & lib. XXII. cap. 23. & Hadrianum Cardinalem de lingua Latina, in hac voce. Cur autem haec vox id ſignificet, docuit Manutius ad Cicer. lib. IV. ad Att. 7. nempe, quod ſoleant, omiſſis veteribus creditoribus, ſatisfacere iis, qui poſterius crediderunt, & ita conturbent rationes, ut plene, licet in alia re, dixit Terent. Eun. V. 2. *Ita conturbaſti mihi rationes omnes.* Vid. ad Quinctil. Declamat. CCLXXIII. notas Aerodii. BURM.

Cautionem proſcripſit] Lege *auctionem proſcripſit.* Cicero lib. XIII. ad Attic. Ep. 5. *Si tibi videtur, appelles Balbum de auctione proſcribenda.* SCHEFFER. *Proſcribere* proprium in hac re verbum. Seneca de Beneficiis lib. IV. cap. 12. *Spondeo pro judicato, & ſuſpenſum amici bonis libellum dejicio, creditoribus ejus me obligaturus, ut poſſim ſervare proſcriptum, ipſe proſcriptionis periculum adeo. Titulus* autem vocabatur tabella proſcriptionis. Unde apud Naſonem:

Sub titulum noſtros miſit avara Lares.

Et apud Tibullum lib. II. eleg. IV.

Ite ſub imperium, ſub titulumque, Lares.

HEINS. *Caucionem* Tragur. *Proponere auctionem* dixit Quintil. VI. de Inſtit. Orat. III. p. 563. BURM.

Julius Proculus] Nominis hujus fuiſſe plures docent veteres lapides, in quibus ſaepius occurrunt. vide Gruter. pag. LXXXVII. 10. CCI. 5. & MLXXVI. 5. Reineſ. Claſſ. I. inſcr. 280. VI. 122. & XII. 51. Quorum nullum, cujus hic libertus fuiſſet, ad haec tempora referri poſſe puto. Meminit & Martialis lib. XI. epigr. 37. *C. Julii Proculi*, & alterius *Julii Proculi* inter viros honoratos à Commodo interfectos Lampridius ejus vitae cap. VII. Circa Petronii vero tempora vixit *Proculus* celeberrimus ille Juriſconſultus, & ſectae Proculejanae conditor, de cujus nomine inter viros eruditos non conſtat. Bertrandus eum *Licinium Proculum* dictum eſſe vult, & praefectum praetorio ſub Othone fuiſſe. Sed *Sempronium Proculum* appellatum oſtenderunt Grotius, & Schottus lib. V. Obſerv. cap. XXX. & Ryckius ad Tacit. lib. I. Hiſtor. cap. XLVI. Fuiſſe tamen qui Juriſconſultum etiam *Julium Proculum* vocaverint, dicit Reineſius, & refutat ad Claſſ. VI. inſcr. 122. *Proculum* quemdam inter Poëtas elegiographos ſui temporis memorat & Ovidius IV. ex Pont. eleg. 16. omnium vero horum Proculorum, qui Juliae gentis fuere, principem fuiſſe illum Julium Proculum, ad cujus teſtimonium Romulus inter Deos relatus eſt, vero ſimile eſt, etſi nullam ab eo familiam & poſteritatem relictam velit Glandorpius in Familia Julia. *Julia* etiam *Procla* conſpicitur in nummo Mytilenaeorum apud Seguinum p. 61. BURM.

Auctionem faciet rerum ſupervacuarum] Lepide Satyricus immenſum faſtum & arrogantiam locupletis liberti hac proſcriptione oſtendit. Nam moris erat illis, qui pecunia & opibus abundabant, & quibus, ut Horatius lib. I. Ep. VI. ait

Exilis domus eſt, ubi non & multa ſuperſint,

vendere res ſupervacuas. Quod praecipue à quibuſdam imperatoribus ſaepe frequentatum; ab his, ut ſubvenirent inopiae publicae, ab illis, ut ſumptibus nepotinis exhauſtum fiſcum ſublevarent. Ita Capitolinus de Antonino Philoſopho cap. XVII. narrat, *Ne extra ordinem provincialibus aliquid imperaret, in foro Divi Trajani auctionem ornamentorum imperialium feciſſe, & vendidiſſe aurea pocula, & cryſtallina, & myrrhina, vaſa etiam regia, & alia.* ubi vide Caſaubonum. Idem de Trajano praedicat Plinius Panegyr. cap. L. *Circumfertur ſub nomine Caeſaris tabula ingens rerum venalium, quo ſit deteſtanda avaritia illius, qui tam multa concupiſcebat, cum haberet ſupervacua tam multa.* Ubi per Caeſarem Caligulam libenter intelligerem, non Nervam, ut Lipſius & Caſaubonus fecerunt: nam, teſte Suetonio cap. XXXIX. *Ille auctione propoſita reliquias omnium ſpectaculorum ſubjecit & vendidit*, & paulo poſt, *invitatus lucro quidquid inſtrumenti veteris aulae erat ab urbe repetiit & in Gallia vendidit.* de Antonino

Digitized by Google

„latum erat ferculum, hilareſque convivae vino, ſermonibuſque publica„tis operam coeperant dare. Is ergo reclinatus in cubitum, [a]Hoc vi„num, inquit, vos oportet ſuave faciatis. piſces natare oportet. Rogo, „me putatis illa coena eſſe contentum, quam in theca repoſitorii vide„ratis?

a TRIMALCHIO.

nino Pio Capitolin. cap. VII. *Species imperatorias ſuperfluas, & praedia vendidit.* Vide quam non plebejum fuerit tales auctiones proſcribere, quibus divitias ſuas, & ſuperfluam ſupellectilem jactabant. Cajus Juriſconſultus leg. VI. ff. de jure deliberandi; *quod ſi nulli ſunt, aut judicem provocent, venire debent res ſupervacuae.* BURM.

Publicatis] Publice prolatis, ut à caeteris convivis poſſent exaudiri. Opponuntur tacitis ac ſecretis colloquiis, qualia fere ab initio coenae habent inter ſe vicini. Sic *publicare fortunam ſuam*, Seneca dixit. SCHEFFER. Suſpicor ſcriptum fuiſſe, *ſermonibuſque publico jactatis, coepimus operam dare.* GOES. Recte exponit Schefferus; nec opus inutili conjectura: creſcente enim vino, ſermones clariores & clamores per triclinium: unde toties Horatius clamorum & ſtrepitus in vino meminit. Appoſite autem Apulej. lib. II. Mileſiar. *Jam illatis luminibus epularis ſermo percrebuit, jam riſus adfluens, & joci liberales, & cavillus hinc inde.* Quae in hac Trimalchionis coena eadem, niſi quod joci illiberaliores ſint. Vide ad eum locum Pricaeum p. 107. Offendit Goeſium illud *publicatis*, ſed ego idem fere notare puto, quod *publicis*: ſermones autem publici ſunt ordinarii, ſolemnes, & conſueti talibus convivis & hoſpiti, cum mero incaleſcere incipiunt. Ita Sueton. narrat de Auguſto cap. LXXIV. *Ad communionem ſermonis tacentes vel ſubmiſſe fabulantes provocabat.* Ita Noſter infra cap. CXIII. *communem ſermonem* vocat. De his late agit Plutarch. in Sympoſ. lib. I. in initio. Et ita in convivio Didonis, ubi antea fuerat ſilentium, deinde poſt vina

Fit ſtrepitus tectis vocemque per alta volutant
Atria.

vid. Aen. I. 725. & ad Valer. Flacc. VI. 348. Ut illud, *vinum oportet ſuave faciatis, piſces natare oportet*, &c. Qui vulgares verborum honores & formulae erant, ut & adhuc hodie. Ita Ovid. lib. III. Amor. eleg. 7.

Et mihi blanditias dixit, dominumque vocavit,
Et quae praeterea publica verba juvant.

Et lib. III. art. am. verſ. 479.

Munda, ſed è medio, conſuetaque verba, puellae
Scribito, ſermonis publica forma placet.

Quem imitatus Quinctilianus lib. I. Inſtit. cap. 6. *conſuetudo vero certiſſima loquendi magiſtra, utendumque plane ſermone, ut nummo, cui publica forma eſt.* Et eodem ſenſu eſt apud Sueton. Auguſt. cap. X. *jus publicum & tralatitium.* Et Tiber. cap. L. Terent. Phorm. II. III. 65. & ita ſaepe Senecae memorantur *voces publicae.* vid. Ep. XXXI. & XXXIII. *Publicatae* quoque ſunt communes, ab omnibus exauditae. Appoſite Macrobius VI. Saturnal. 7. *Publicato nobis quod immurmurat.* Seneca I. de Ira 16. *Objurgatio te primum ſecreta, deinde publicata emendare tentabit.* Ita apud Quinctil. I. Inſtit. Orator. pro *publicis praeceptoribus* MS. Voſſianum habet *publicatis*; ut ſupra *aptus* & *aptatus*, & ſimilia, cap. XXXIV. BURM.

Reclinatus.] Horat. II. od. 3.

Seu te in remoto gramine per dies
Feſtos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni.

Vos oportet ſuave faciatis] Scilicet per ſuavia haec veſtra colloquia. Sic loquitur Trimalcio per ſuperbam oſtentationem ſub ſpecie modeſtiae, quaſi vinum eſſet vilius, ac id circo tali opus haberet condimento. Vide infra cap. XLVIII. ubi ait, *vinum bonum faciatis*, ſenſu ſimili. SCHEFFER. Imo ſcribe: *Hoc vinum vos oportet ſuaves faciat. Bis piſces natare oportet.* GOES. Publicam hanc formulam fuiſſe docet Martialis lib. V. epig. 79. *Vinum tu facies bonum bibendo.* quae male explicat Heraldus Obſervat. cap. V. *Quod tu bibes tamquam bonum, cum non habeas melius, bonum facies.* quae quid velint, vix intelligo. Sed recte Schefferus exponit, ſermonibus & jocis velut condimento vinum mediocre corrigi. Vel laudando, ut ſolent conviviorum captatores & paraſiti, extollere. vide Duportii notas ad Theophr. Characteres, περὶ κολακείας p. 230. Nam *facit* meliora qui approbat, & laudat, quo ſenſu dixit Virgil. Eclog. X. 72.

Vos haec facietis maxima Gallo.

BURM.

Natare oportet] In vino ſcilicet, ad quod eos adhortatur iſtoc proverbio. Nempe frigidioris humidioriſque naturae piſces ſunt, & ſic debent corrigi. SCHFFER.

Rogo me putatis] Petronianum. Sic cap. XCV. *Rogo, ebrii eſtis, an fugitivi?* item cap. XC. *Rogo, inquam, quid tibi vis cum iſto morbo?* item cap. CXXXVII. *Rogo, expiare manus precio licet.* SCHEFFER. Vide infr. cap. LVIII. & LXII. Sueton. Claud. XL. *Rogo vos, quis poteſt ſine offa vivere.* Rutil. I. Itiner. 525.

Num, rogo, deterior Circaeis ſecta venenis.

Theca repoſitorii] Repoſitorium, quod paulo ante

Digitized by Google

„ratis? ſic notus Ulixes? quid ergo eſt? oportet etiam inter coenandum „philologiam noſſe. Patrono meo oſſa bene quieſcant, qui me hominem „inter homines voluit eſſe. Nam mihi nihil novi poteſt adferri; ſicut „ille

ante ferculum, & deſcripſit in ſuperioribus latiſſime. Hujus theca, opinor, in qua cibi ſinguli reponuntur. SCHEFFER.

Theca repoſitorii.] Ἐδεσματοθήκη Graecis. Poll. I. 10. cap. 23. Videri poterat duo ſubſtantiva *ἰσοδύναμα* poſita eſſe ἐκ παραλλήλου vel παλιλλογίᾳ, quo ſchemate *ὁρμήματα εἰκόνος, θυμὸν ὀργῆς, νοῦν φρενῶν, κράτος ἰσχύος* Graeci: Latini *negotia rerum, mare ponti, membrorum artus, faſtigia culminis, alimenta ciborum, dapes ciborum, fercula coctionum, comarum crines, lampades cereorum, regionum plagae, cubiculum dormitorii, furoris inſaniam, facturae plaſma, paſſionis adfectionem* pro morbo, dixerunt. REINES. *Theca repoſitorii* hic eſt, quae cap. XXXVI. *ſuperior pars repoſitorii* dicitur, quae duodecim habebat ſigna, & alterum tegebat ferculum, in quo *altilia, & ſumina*, reliquaque, quae ibi referuntur. GOES.

Sic notus Ulixes?] *Notus*, eſt, celebris ac clarus. Senſus ergo; an ſic, & hoc modo, hac ſimplicitate clarum factum putatis? Altius & callidius quid ſubeſt, quod conveniat cum calliditate Ulyſſis, ut mox audietis. Videtur ſpeciem proverbii habere, de eo, cui ſubeſt occulta, & nec opinata ratio cauſſaque. Iſta excuſa erant, cum me docet Nobil. Heinſius exſtare hoc in Virg. II. Aen. verſ. 44. hemiſtichion. Porro id liquet eſſe hunc verborum ſenſum: An ego vobis non melius ſum notus? an putatis me eſſe tam ſimplicem rerumque imperium? SCHEFFER. *Ulixes* reſcripſimus, quia ita optimi quique codices Virgilii & Ovidii, teſte Heinſio & Cloſano, ſemper exhibent, & in Traguriano erat *Ulixes* tam hic, quam cap. 2.

Oportet etiam inter coenandum philologiam noſſe] Seneca Epiſt. VIII. *Cum Ciceronis libros de republica hinc prehendit philologus aliquis, hinc grammaticus, hinc philoſophiae deditus, alius alia curam ſuam mittit. philoſophus admiratur contra juſtitiam tam multa dici potuiſſe. Cum ad hanc eamdem lectionem philologus acceſſit, hoc ſubnotat, duos Romanos reges eſſe, quorum alter patrem non habet, alter matrem. Nam de Servii matre dubitatur. Anci pater nullus, Numae nepos dicitur. Praeterea notat eum, quem nos dictatorem dicimus, & in hiſtoriis ita nominari legimus, apud antiquos magiſtrum populi vocatum.* Unde liquet, philologis curae praecipue fuiſſe, ritus veteres hiſtoriaſque indagare. Quaeſtiones philologicas, utpote amoenioris argumenti, inter coenandum agitari ſolitas, docuit Tullius lib. XVI. Ep. XXI. *Quid ego de Bruttio dicam? quem nullo tempore à me patior decedere: cujus cum frugi ſeveraque eſt vita, tum etiam jucundiſſima convictio. Non eſt enim ſejunctus jocus à philologia & quotidiana συζητήσει.* Et ſub finem epiſtolae: *Tu velim in primis ut valeas, ut una συμφιλολογεῖν poſſimus.* HEINS. Vide Wouwer. de Polymathia, cap. XX. & Ciceronis ex Epiſtolis ad Atticum lib. XIII. ult. locum, quem ſupra ad cap. XXVI. adduximus. Affectat autem hic Trimalchio eruditos ſermones ſuper coenam, imitaturus Tiberium, de quo vide Sueton. cap. LVI. & LXX. Claudium autem eruditum ſatis fuiſſe principem, ſed ineptum, & ad ridiculas res & ſermonem ſordidum delabi ſolitum ſcribit Suetonius cap. XL. & ſeqq. Plutarch. de ſanitate tuenda p. 13. dicit hiſtoricas & poëticas quaeſtiones *οὐκ ἀηδῶς ἔνιοι δευτέρας τραπέζας ἀνδράσι φιλολόγοις καὶ φιλομούσοις ἀπεῖπον*, *quidam dixerunt philologis & Muſarum amicis eſſe ſecundas menſas.* Hoc in vitium degeneraſſe, & in primis poëtas carminibus ſuis recitandis moleſtos fuiſſe, multa Martialis epigrammata docent, & lepidum eſt in Antholog. epigramma lib. II. cap. 47. p. 262. ubi quis aliquot vocat ad coenam ea lege, ne carmen quis recitet, aut Grammaticis nugis moleſtus eſſe velit; ut videbimus in hac coena etiam factum. BURM.

Patrono meo oſſa bene quieſcant] In antiquis Inſcriptionibus apud Gruterum pag. DCXCVI. 5. O. E. B. Q. C. hoc eſt, *oſſa ejus bene quieſcant.* pag. DLXIX. 9. *Arcadi oſſa bene quieſcant.* DCCXV. 10. *oſſa mea in aram mixta cum filiae una requieſcant.* Apud Naſonem Ep. VII. Heroid. verſ. 162.

Sic ſenis Anchiſae molliter oſſa cubant.

Et alibi:

Oſſa ſepulta, precor, tuta requieſcite in urna.

HEINS.

Hominem inter homines] Significanter *hominem* uſurpat de libero, & ingenuo. Sic plane Nero apud Sueton. cap. 31. poſtquam aureas ſuas aedificaſſet aedes, *quaſi hominem tandem habitare coepiſſe*, ajebat. SCHEFFER. Quia ſcilicet Neronem hic traduci ſibi perſuaſerat Schefferus, adducendum erat ejus dictum de domo aurea, quae certe cum his Trimalchionis verbis nihil habet commune. Sed quia ſervi vix inter homines reputabantur, vel certe quaſi ſecundum hominum genus habebantur, ſe manumiſſum, verum eſſe hominem jactat, & liberum inter liberos, artibus liberalibus eruditum. Vide Freinshem. ad Flor.

Digitized by Google

„ille fericulus ſtatim ei dabit paradigma. Coelus hic, in quo duodecim Dii „habi-

Flor. lib. III. cap. 20. Et Infr. ad cap. LVII. BURM.

Fericuluſta mel babuit praxim] Lege, *Sophiſta, mellis babuit praxim.* TILEBOM. Haec prodigioſa ſunt. Suſpicor ſcripſiſſe: *ſicut ille ſericulus tamen babuit praxim.* Puto autem reſpicere Ulyſſem, ſenſumque eſſe, licet viſus fuerit aſperior, tamen uſu edoctum potuiſſe afferre grata. *Sericulum* exiſtimo vocari à *ſerio*, ſicuti à *blando* eſt *blandiculus*, & *blandicule*, quod habet Apulejus: niſi malis legere, *feroculus. Praxim*, ſive *praxin babere*, eſt tenere uſum rei alicujus. Quomodo Cicero in l. de Fin. *babere artem diſſerendi*, Caeſar IV. B. G. *babere uſum belli.* Cl. Gronovius legit, *offerri*, *ſicut iſte ferculus tamen babuit gratiam*, vel *graxim* è prologo Aſinariae, ubi aliquando lectum *graxis*, pro *gratiis.* SCHEFFER. Lege *Sericulus tamen*, id eſt, ὀψιμαθής; etſi ſero diſcere inceperit, peritiam tamen habet. *Sericulus*, ut *acriculus* apud Cic. III. Tuſc. 17. REINES. Dixi, *ſericulus* videri legendum, accipiendumque de homine alias ſerio & gravi, nec jocis multum dedito, qualis dicitur Ulyſſes fuiſſe. Reineſius & *ſericulus* amplectitur quidem, ſed exponit de eo, qui ſero incipit diſcere. At hoc quomodo vel in locum hunc, vel omnino in Ulyſſem quadrat, fateor me non intelligere. Hermannides edidit: *ſicut illi ſericulo: melleam babuit praxim*, quod nec cum MS. convenit, nec idoneum ullum habet ſenſum. SCHEFFER. Locus prodigioſe corruptus, quem tamen videor mihi in integrum reſtituiſſe, opera haud ſupervacanea, dum corrigo: *ſicut ille fericulus lucem à me babuit proxime. Fericulus* pro ferculo etiam alibi occurrit apud noſtrum. Referenda haec ad duodecim ſigna coeleſtia uno in fericulo, ſuperius exhibita, & ad interpretamentum Trimalchionis nugatorium, quo ferculum illuſtravit. HEINS. Locus deſperatus ac varie tentatus. Neſcio autem unde Gallicus novi Petronii locupletator hauſerit ſuam lectionem; *omnium, ſicut ille, melleam babeo praxim*, & gallice verterit, *je goute la douceur de poſſeder tout ce que je ſoubaite, ainſi qu'il faiſoit lui meme:* in quibus nihil fere eſt, quod Latinis verbis reſpondeat. Itane fas eſt auctores temerare? nonne praeſtaret profiteri, ſe hic nihil intelligere? ut ego ingenue fateor. Niſi quod in ultimis verbis ad Homericum Neſtora adludi putem, cujus ex ore melle dulcior fluebat oratio de quo ſatis adnotatum ad caput v. quod ut clarius ſit, mallem refingere *melleam* vel *mellis babuit baxim.* Βάξις Graecis eſt ſermo, oratio gravior; unde & pro oraculo utitur Aeſchylus Prometh. Vinct. verſ. 664. Oppian. Cyneget. I. 444. utitur etiam pro voce, θεῶν ἵνα βάξιν ἀκούῃ. Cyclops vero Trajectinus, quum faſſus eſſet, βάξιν eſſe vocem non protritam, & quidem de oratore, addit, *quid vox una ad totam linguam?* quae ego minime intelligo. Eſt enim mire hic σκολετικὸς hic omnium adroſor. Deinde legit, *mibi nibil poteſt auferri, ſicut illi. Fericula iſta mei babent praxin.* Ubi primo gratias agere fas eſt pigro & negligenti, vel potius inopi librorum Ariſtarcho, quod mea ſolius editione contentus priores inſpicere noluit. Nam in illis reperiſſet vitio operarum vocem unam in mea excidiſſe, & legi debere, *nam mibi nibil novi poteſt adferri.* Quod ſummam jactantiam notat, qui ita interiores artes perdidicerat, ut nihil novi poſſet ipſi adſerri ab aliis. Hinc jam *auferri* putavit melius convenire. Sed turpe eſt Criticam profitenti uni editioni acquieſcere. Praeterea, ſi jam diſtinguas poſt *illi* quis quaeſo *ille* erit? An patronus, cujus antea mentio facta? Quare latet aliquid nominis, aut inter convivas aliquem notavit διαλλακῶς. Deinde *fericula* pro *fercula* Heinſio ſublegit. Sed ille cautus *fericulus* malebat. Unum enim tantum ferculum erat poſitum. Et dein totum locum ita conſtituit: *fericula mei babent praxin*, ita ſit quaſi Graecum ἐμοῦ πρᾶξιν. Egregie & σοφῶς. Utinam oſtendiſſet vel ineptos homines ſic locutos. Et deinde an illa fercula unius Trimalchionis habebant geneſin? qui ſe ſub cancro natum profitetur, ideoque nullum iſti ſigno impoſuiſſe cibum. Ego vero profeſſus me hic nihil intelligere, ſed ſi *mel*, unde alii jam *mellis* vel *melleam* fecerunt, retineri debeat, maluiſſe dicebam me *mellis* vel *melleam baxin* legere. Sed pro vera lectione non venditavi. Jam quum vox πρᾶξις latiſſime pateat, & omnes actiones exprimere poſſit, noſter Graeculus ea quadam κυεσιολογίᾳ geneſin ſignificari oſtendit, ſuffuratus hoc Scheffero, quem vide in notis, ex unico Manethonis loco, ideoque Mathematicis eſſe propriam. Sed nec illa proprietas in Manethonis verbis apparet, & de operibus fabrorum, lapidariorum, & ſimilibus opificiis ſumitur, [ut patet ex ſequente verſu,

ἠὲ λαξευτὰς, ἢ τέκτονας, ἢ λιθοέργους.]

Et ex ipſo Stephani theſauro potuiſſet diſcere late ſe extendentem vocis hujus ſignificationem; & ſi vidiſſet editionem Fragmenti Traguriani Blaulanam, ibi in margine per Gloſſatorem exponi, id eſt *operationem*, didiciſſet. Sic ergo per conſequens notat πρᾶξις omnem cujuſcunque conditionem, & vitae ſtatum, quo ſe tuetur. Imo πράξεις non modo de privatorum ratione vivendi,

„ habitant, in totidem ſe figuras convertit, & modo fit Aries. Itaque „ quiſquis naſcitur illo ſigno, multa pecora habet, multum lanae: caput „ prae-

di, ſed de publica magiſtratuum adminiſtratione poni docuit Valeſius ad Euſeb. Hiſtor. Eccleſ. VI. 41. & ita apud Herodian. I. cap. I. ubi, quam ante *βίου μὲν προαίρεσιν*, poſtea *πρᾶξιν* vocat imperii ſui adminiſtrationem. & cap. 2. *ἐν ἀξιώσει ἢ πράξει καθεστῶτες.* & plura dabit index Scheidii. Unde patet Mathematicis ſolis hanc vocem minime fuiſſe propriam. Pindar. Olymp. I. 135. *τὺ δὲ πρᾶξιν φίλαν δίδοι.* ubi interpretes eventum notari volunt, & Benedictus eſſe vocabulum medium, & pro *εὐπραξία* & *δυσπραξία* poni, unde & Scholiaſtes explicat, *ἐάν τε συμπράσσῃς, ἐάν τε μή.* & idem docet Schol. Sophocl. Ajac. 799. *οὐκ οἶδα τὴν σὴν πρᾶξιν.* id eſt *τὴν τύχην, ἤγουν εὐπραγίαν ἢ δυσπραγίαν.* Cicero X. ad Attic. 131. *Attende πρᾶξιν πολιτικῶν.* Denique apud Aeſchyl. in Perſ. vſ. 740. *φεῦ, ταχεῖά γ' ἦλθε χρησμῶν πρᾶξις*, *celeriter evenit ſors oraculorum*, id eſt *eventus praedictus.* Quid ergo hic proprie pro geneſi fingitur a moroſo literione, qui fere ſemper inopiam ſuam tegere ſolet eo, quod alibi latius ſe de eo, quod nunc agendum erat, acturum jactat. Si ergo haec vox retinenda, certe etiam mei iſtud abiegandum. Nam *πρᾶξις* nihil cum eloquentia habet ſinguiare, quae ad omnes vitae actiones poteſt & ſolet extendi. Quare jam antequam a fericulo pavone eſſem appetitus, cogitaveram agi de patrono Trimalchionis, quo ſe longe doctiorem credens nec quotidie ſe aliquid novi diſcere, aut andire, ſed omnia jam percepta & perſpecta ſe in promtu habere inter convivas magnifice jactat: & tentabam, *nam mibi nibil novi poteſt adferri, ficut illi. Fericulus tamen babuit praxin.* Formavit hanc vocem a *feriis*, ut diminutivis delectatum docent *arietillus*, *Faunulus*, &c. Gronovins ad Liv. II. 58. legebat, *ficut ille fericulus, tamen babuit praxin.* BURM.

Coelus bic] Ita Ennius, Varro, alii. Bene autem, *coelus*, uti qui philologiam hic oſtentet. SCHEFFER. Si verum eſſet, quod Columna ad Ennii lib. I. Annal. pag. 30. poſt Servium ad Virgil. lib. V. Aeneid. verſ. 801. adnotat, *coelus* notare ipſum Deum, patrem Saturni, *coelum* vero ſedem deorum, major imperitia eſſet Trimalchionis, qui dicit *coelus* hic, in quo duodecim Dii habitant. Sed dubito de hac obſervatione, cum alter locus Ennii apud Nonium & Chariſium, ubi *coelus profundus* dicitur, de ſede Deorum debeat capi. Apud Gruter. pag. XV. 12. eſt

OPTIMUS. MAXIMUS.
CAELUS. AETERNUS. JUPPITER.

Et hinc pluralis, *coeli*, in uſu fuit, non tantum Poëtica licentia, ut Voſſius lib. I. de Analog. cap. 41. opinatur; ſed & oratoribus frequentiſſime ita uſurpatur, ut docuit Vavaſſor de vi & uſu quorumdam verborum pag. 36. Infr. quoque cap. XLV. *ubique medius coelus eſt.* BURM.

Naſcitur illo ſigno] Urbanus hic Mathematicus genituras ſtultiſſimas, non ex ipſa arte illa vaniſſima petitas, ſed quae naturae animalium, quae ſignis illis adfinxit antiquitas, conveniunt. Lepidum in Aſtrologos Epigramma in Anthol. lib. II. cap. 6. non poſſum, quin hic adducam, ubi ſimili modo genitura ex Arietis, Geminorum, & Piſcium, ingenio ducitur:

Ἀντικράτης ᾔδει τὰ σφαιρικὰ μᾶλλον Ἀράτου
  Πολλῷ, τὴν δ' ἰδίαν οὐκ ἐσόει γένεσιν.
Διστάζειν γὰρ ἔφη, πότερ' ἐν κριῷ γεγένηται,
  Ἢ διδύμοις, ἢ τοῖς ἰχθύσιν ἀμφοτέροις.
Εὕρηται δὲ σαφῶς ἐν τοῖς τρισί. καὶ γὰρ ὀχευτὴς,
  Καὶ μωρὸς, μαλακός τ' ἐστὶ καὶ ὀψοφάγος.

Anticrates novit multo melius ſphaerica Arato,
  Sed propriam geneſim non intelligit.
Ambigere enim, ait, utrum in ariete ſit natus,
  An in geminis, an in duobus piſcibus.
Inventus vero eſt plane in tribus. nam & admiſſarius,
  Et ſtultus, & mollis eſt, & belluo piſcium.

Ubi in Ariete natum docet venereum, qualem noſter *Arietinum* vel *Arietillum* vocat; in Geminis ſtultum & mollem, ut noſter *boves*, id eſt ſtupidum, & *coleum*, id eſt, molles; in piſcibus belluonem, ut noſter *obſonatorem.* quae pulchre reſpondent. Firmicus, qui totam hanc diſciplinam certis canonibus compoſuit, lib. V. cap. 6. natos, ſi Mars fuerit in ariete inventus, *amoris laqueis impeditos fore* ait. vid. & Manil. lib. IV. verſ. 124. ubi praeclare multa de *lana* habet, quae noſtrum illuſtrant. BURM.

Caput durum] Idem eſt, quod *os durum*: quo apud Terentium Eunuch. Act. IV. ſcen. 7. & paſſim apud alios impudens notatur. ut apud Quinctil. de Inſtit. Orat. VI. 4. *Sunt quidam praeduri in boc oris, quorum improbitas retundenda.* Talis Graecis *κριόμυξος* v. Schott. ad Stromat. verſ. 300. ita infra cap. XLIII. *durae buccae fuit.* Alio ſenſu apud Quinctil. VI. Inſtit. Orat. 3. p. 556. *Colapbum tibi ducam, & formulam ſcribam,* quod

„praeterea durum, frontem expudoratam, cornum acutum. Plurimi hoc „ſigno ſcholaſtici naſcuntur, & aretalogi. Laudamus urbanitatem Ma- „thematici. itaque adjecit. Deinde totus coelus Taurulus fit. Itaque „tunc calcitroſi naſcuntur, & bubulci, & qui ſe ipſi paſcunt. In Ge- „minis autem naſcuntur bigae, & boves, & colei, & qui utroſque pa- „rietes

quod caput durum habeas. ubi vide quae notavi. Et ita poſſent hic paraſiti & plagipatidae intelligi, qui alapis caeſi ſe non ſentire oſtendebant. Quae interpretatio ideo non poſſit abjicienda videri, quia impudentiam notant ſequentia, *frontem expudoratam*, ne bis idem diceret. BURM.

Frontem expudoratam] Eſt in Gloſſis Iſidori, *expudoratus*, *impudicus*, quod à Voſſio, ut barbarum, rejicitur. Itaque de eo amplius hic cogitandum. SCHEFFER. Sic *expectorare*, & ſimilia apud antiquos. Cyprianus de frugalitate Clericorum, monente Munckero: *veneranda, pudica, pudorata cum foeminis otia peregere.* HEINS. *Expuduratam* Tragur.

Cornu acutum] Quo petant feriantque alios: per figuram uſurpatur de contentioſis, ac paratis alios laedere. Plautus in Pſeudolo: *formido male, ne in re ſecunda nunc mihi obvertet cornua.* Vide Horat. Ser. I. & alios. SCHEFFER. Notum eſt *cornu* potentiae, pugnacis animi, & iracundi hominis eſſe ſymbolum, & ita Firmicus in lib. V. cap. I. & ſeqq. In ariete natos *coronarum infulis adornatos, ſceleratos, crudeles, jurgiis diſſidentes, in certaminibus victores, imperioſos, fortes, qui ſe ſuper alios contendant extollere, ad arma paratos*, & ſimiles fore docet. Quia autem aries eſt quaſi princeps aſtrorum, ideo in nummis Caeſarum ejus effigiem quoque conſpici, ut indicaret eorum ſupra reliquos nobilitatem & potentiam, docuit Triſtanus tom. I. Comment. pag. 322. Et Artemidor. Oneirocr. lib. II. 12. dicit arietes pertinere ἐπὶ δεσπότην καὶ ἄρχοντα, καὶ ἐπὶ βασιλέα. Κριὸν γὰρ τὸν ἄρχειν ἔλεγον οἱ παλαιοί. In Tragur. erat *cornum acutum*, de quo vid. ad Ovid. Metam. II. 874. & Lucan. VII. 217. & Jo. Rhod. in Lexico Scriboniano, Lambin. ad Lucret. II. 388. Commentatt. ad Gell. XIV. 6. BURM.

Hoc ſigno ſcholaſtici] Qui pugnaciſſimi ob rem exilem, quae inter eos controvertitur. GOES. Manil. lib. IV. verſ. 140. muſicos, cantores, otii amantes, & aſtronomos hoc ſigno naſci docet.

Arieti illi] Scribo, *arieti illi ſubjecti.* TILEBOM. Mallem, *arietini.* Arietinum, eſt ſimile arietibus, quomodo Columellae *cicer arietinum.* Tangit lites ac contentionem eorum, qui in literis verſantur. SCHEFFER. Lege *arietilli.* Contemtim ſic vocat ſcholaſticorum diſcipulos, tamquam petulantes, feroces, & incurſaces, vel etiam tamquam hebetioris ingenii ſtupidos & ſimplices; Galenus VI. m. m. cap. 3. è Cercida Comico κριομύξας eodem ſenſu dixit. REINES. Scribendum, *arietilli. Cicer arietillum* habes apud Columellam lib. II. cap. 10. ut eſt in codice veteri. Dictum autem arietillum, ut *bovillum* & *ovillum pecus*, quod & *oviaricum* dicebant. Ut apud Gruterum pag. DXIII. I. CONDUCTORES GREGUM OVIARICORUM. HEINS. Forte *& arietini illius laudamus urbanitatem Mathematici.* Qui nempe haec obſervavit. Ego hunc locum conſtituendum interpungendumque puto in hunc modum. *Plurimi in hoc ſigno ſcholaſtici naſcuntur. Ut arietilli laudamus urbanitatem mathematici, utique adjecit*, &c. Non inepte autem hunc Mathematicum, nempe Trimalchionem, arietillum nominat, non tantum quod arietis coeleſtis naturam tam probe ſeſe noſſe jactaret, verum vel praecipue, quod in illum tam belle convenirent, quae ipſe tribuebat natis ſub arietis ſigno. Ut multa pecora habere, multum lanae, caput durum, & vel maxime frontem expudoratam, qua ille multa confidentia effutiebat, quae nec coelum nec terram attingerent, GOES.

Taurulus] Sic feſtive loquitur. Nempe laudabant urbanitatem ejus, ſicut praecedit. SCHEFFER. Muncker. in Epiſtol. CCCXVIII. ad Heinſ. *& arietes. Collaudamus.*

Qui ſe ipſi paſcunt] Id eſt, non agunt vitam paraſiticam, vel, ut Plautus loquitur Perſ. I. 2. *qui paraſitando paſcunt ventres ſuos*, & non à regibus ſuis paſcuntur, (de qua voce cap. LVII. agendi locus erit.) Plane ita Firmicus lib. V. cap. 3. ſi Saturnus in Tauro erit inventus, dicit naſci *qui per ſemet ipſos magnae ſibi quaerant ſubſtantiae facultatem.* Vel poſſunt intelligi reges & potentes, & ſacerdotes, qui & in ſacris & profanis ſcriptis ποιμένες vocantur, qui non greges ſuos paſcunt, ſed qui ſe paſcunt, ut ex Ezech. XXXIV. 2. Jo. Sariſberienſ. VIII. 17. *Vae paſtoribus Iſraël qui paſcebant ſemet ipſos*, &c. & vſ. 10. *nec paſcant amplius paſtores ſemet ipſos.* BURM.

In geminis] V. Manil. IV. verſ. 152.

Boves] Quare boves, an quoniam & ipſi junguntur bini ad vehicula vel aratra in opere? Hinc apud Varronem in fragmentis, *bigas cornutas.* SCHEFF.

Digitized by Google

„rietes linunt. In Cancro ego natus ſum; ideo multis pedibus ſto, & „in mari, & in terra multa poſſideo. nam cancer, & hoc, & illoc „quadrat; & ideo jam dudum nihil ſuper illum poſui, ne geneſim meam „premerem. In Leone cataphagae naſcuntur, & imperioſi. In Virgine „mu-

Colei] Infr. cap. 44. *ſi nos coleos haberemus*. v. Manut. ad Cicer. IX. ad fam. 22.

Utroſque parietes linunt] Graecum reſpicit proverbium, quod eſt δύο τοίχους ἀλείφειν. uſurpaturque de iis, qui apud omnes, etiam adverſos inter ſe, gratiam inire quaerunt. SCHEFFER. V. Schott. ad Suidae proverbia Centur. v. 91.

In cancro] Manil. IV. 162. ſub cancro mercatores, & foeneratores edi vult.

Multa poſſideo] In hac quoque geneſi Firmicus lib. v. cap. 5. *patrimonia & honores*. & cap. 9. *divites & locupletes* promittit. Sed quod noſter addit de mari & terra, & pedibus, eſt ex Mathematici noſtri urbanitate, reſpicientis ad animalis pedes, & duplicem in aqua & terra vitam. BURM.

Et hoc, & illoc] Antique, pro *huc*, & *illuc*. Plautus in Merc. *non hoc voluntas me impolit*. Ita ſupra, *uſque hoc*. SCHEFFER. Virgil. VIII. Aeneid. verſ. 423.

Hoc tunc ignipotens coelo deſcendit ab alto

Serv. *hoc*, *pro huc*, *poſuit ſecundum antiquum morem*, *nam antea* hoc *adverbium loci fuit*, *quod nunc abolevit*. Vide & Pierium. & Donat. ad Terent. I. Adelph. Ita & veteres membranae apud Ciceron. lib. x. ad fam. ep. 21. *hoc me venire*: ubi vide viri ſummi Graevii adnotationes. BURM.

Super illum poſui.] Nullum cibum impoſui ſigno illius in repoſitorio. Nam alioquin ſupra mentio fit coronae ſuper eum, ob hanc cauſam. SCHEFFER.

Geneſim] Ut ſupra, *praxim*. Intelligit autem fatum ex ſigno illo ſibi impendens. Nam, ut ait Cicero II. Divin. 12. *Vim quamdam eſſe ajunt ſignifero in orbe*, *qui Graece ζωδιακὸς dicitur*, *talem*, *ut ejus orbis una quaeque pari alio modo moveat immutetque coelum*, *perinde ut quaeque ſtellae in iis finitimiſque partibus ſint quoque tempore*, *eamque vim varie moveri ab iis ſyderibus*, *quae vocantur errantia*. Caeterum hoc modo *geneſin imperatoriam* dixit Suetonius, *geneſes mortalium* Cenſorinus atque alii. SCHEFFER. Tragur. in marg. *id eſt*, *nativitatem*. Videmus hinc, unde Graeculus Trajectinus copias ſuas inſtruxerit. BURM.

In Leone] Manil. lib. IV. 176. venatores, ferarum confectores, iraſci faciles, ſed placabiles, huic ſigno adtribuit.

Cataphage] Corrige, *cataphagi*, hoc eſt, helluones. Gloſſae veteres. Καταφαγᾶς. *Nepos*, *comiſator*, *vorax*, *comeſor*. SCHEFFER. Lego *cataphagae*. Graecis enim καταφαγᾶς, καταφαγος: pravum eſt καταφαγός. Gloſſ. *Ganeo*. Λίχνος, καταφαγος, λωποδύτης, λίμβος, [leg. λέμβος.] λαιμαργός. Ebraeorum quoque ſententia leo pro voraciſſimo animali habitus fuit; quod adparet ex aenigmate Samſonis Judic. XIV. qui cum *comedentem*, vel vorando conſumentem diceret, leonem intelligi volebat. REINES. Recte Reineſius ex Gloſſario. Ita & Pollux lib. VI. cap. 7. καταφαγας. Capio autem non tam de helluone proprie dicto, quam de prodigo, qui paterna bona abligurit: ita enim geneſin hanc quoque Firmicus explicat lib. v. cap. 4. *Erunt felices*, *ac per ſemet ipſos felicitatis inſignia conſequentur*, *poſtquam patrimonium paternum fuerit amiſſum*. Et cap. III. *à parentibus nihil accipient*, *aut ſi quid acceperint perdent*. Et proprie καταφαγεῖν τὴν οὐσίαν Graecos dicere, ut *comedere* Latinos, docuit Lambinus & alii ad Horat. lib. I. Ep. XV. 40. vide infra cap. XLIV. *jam pannos meos comedi*. Gloſſ. καταφαγᾶς. *nepos*. Menander in Ναυκλήρῳ. Εἰ δ' ἐς πατρῷαν γῆν παραλαβὼν καταφάγοι. *Si quis paternum nactus agrum comediſſet*. & in Ὀργῇ.

Καθὼς ἐκεῖνος κατέδομαι καὶ τοὺς λίθους
Ἁπαξάπαντας, οὐ γὰρ ἂν τὴν γῆν μόνην.
Sicut ille comedam & lapides
Omnes, *non ſolam terram*.

Lucas Euangel. XV. 30. Ὁ υἱός σου ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν. *Hic filius tuus*, *qui tuum patrimonium comedit cum meretricibus*. κατὰ vero in hoc verbo ἐμφατικῶς eſſe, & devorare, avide comedere, notare diſcimus ex Schol. Ariſtoph. Acharn. 78. Praeterea ſub hoc ſigno naſci docet Firmicus ubique potentes, claros, imperioſos: & ita intelligendum quod infra cap. XLIV. *domi Leones*, *foras vulpes*. Sed quid prohibet, addere alterum epigramma, quod in Anthologiae lib. II. cap. 6. lepidiſſimae ſententiae exſtat de Aſtrologis, qui in Tauro vel Leone natos homines ſemper fingebant, ut eo felicior nativitas exiret:

Πάντες ὅσοι τὸν Ἄρη καὶ τὸν Κρόνον ὡροθετοῦντο,
Ἄξιοί εἰσι τυχεῖν πάντες ἑνὸς τυπάνου.
Ὄψομαι οὐ μακρὰν αὐτοὺς τυχὸν εἰδότας ὄντως,
Καὶ τί ποιεῖ Ταῦρος, καὶ τί Λέων δύναται.

Omnes

„ mulieres, & fugitivi, & compediti. In Libra laniones, & unguen„ tarii, & quicumque aliquid expendunt. In Scorpione venenarii, & per„ cuſſores. In Sagittario ſtrabones, qui holera ſpectant, lardum tol„ lunt.

Omnes quotquot Martem & Saturnum in horo-
ſcopum ponunt,
Digni ſunt conſequi omnes unum ſupplicium.
Videbo eos paulo poſt forte ſcientes revera,
Et quid Taurus, & quid Leo poſſit.

Nimirum, cum objecti erunt beſtiis his feris. BURM.

In Virgine] Manil. ibid. verſ. 189. doctos, oratores, ſcribas, prodire notat in hoc ſigno.

Mulieres.] An omnes mulieres, an molles viri, quos *mulieres* vocari ſatis notum. An mulieres malae? aut eo ſenſu, quo infra cap. XLII. *mulier, quae mulier.* BURM.

In Libra] Menſores, ponderatores, calculatores, juris peritos, & magiſtratus in libra naſci idem docet verſ. 203.

Laniones] Ergo poſthac non magis probum erit *Lanio, lanionis*, quam *lanius, lanii*, ſi quid pollebit fragmenti hujus auctoritas. Negaverat Voſſius lib. III. de Vitiis ſer. Lat. Sed & in Gloſſis antiquis: Κρεωπώλης, *lanio.* & Paulus JCtus leg. II. ff. de Inſtruct. & Inſtr. *Cum de lanionis inſtrumento quaeritur*, &c. SCHEFF. Locis aliis à me allatis pro hac lectione adde Caprum, qui ſic in libello de Ortograph. *Dixerunt tamen & veteres lanio in nomine.* SCHEFFER. Hos in libra naſci vult Mathematicus noſtra, qui carnes appenſas lance vendebant, quod cum in deſuetudinem abiiſſet, & micandi conſuetudo digitis concludentibus eſſet inducta, Turcius Apronianus Praefectus urbis ſub Valentiniano edicto iterum revocavit; quod exhibet Gruterus pag. DCXLVII. 6. & illuſtrat Briſſon. Select. Antiquit. lib. I. cap. 6. Cur docet nos paedagogus rationem micandi? BURM.

Aliquid expediunt] Ingenii judiciique ſui trutina puta: ideo enim naſci tales facit in libra. ita habes apud Phaedrum noſtrum lib. III. fab. 15. *expedi, quid fecerim.* Plautus in Prologo Captiv. *hic hodie expediet hanc docte fallaciam.* SCHEFFER. Res exigere videtur ut legamus, *& quicumque hujus aliquid expediunt.* GOES. Puto male explicare Schefferum, ſed, ſi ſana ſit haec vox, *expedire*, capienda eſt de inſtitoribus, & qui tabernas vel viliores negotiationes exercebant, quales noſtrates vocant *Kramers.* Ita Ovid. lib. I. Art. amator. verſ. 421.

Inſtitor ad dominam veniet diſcinctus emacem,
Expediet merces, teque ſedente, ſuas.

Quos *ungivendos* vocavit Plautus in Aulularia, teſte Nonio. Qui explicat, *qui aliquid mulieribus vendunt*, ut hic *aliquid expediunt.* Infra c. LXII. *Scuta expedire* dixit & eodem ſenſu ſupr. cap. XIV. dixit *explicare mercem.* Poſſet & quis ad foeneratores & menſarios, qui expediunt nomina & rem pecuniariam tractant, referre: ſed ego praefero priorem interpretationem. Vehementer tamen dubito, an non legendum ſit, *qui aliquid expendunt*, ut comprehendat omnes negotiatores, qui merces pondere vendunt. Hinc *librarium* macellarium vocat Juvenal. Satyr. IX. 109. ubi vid. Scholiaſten Ineditum; ubi & *expendunt.* Feſtus in *Diſpenſatores Diſpenſatores dicti, qui aes penſantes expendebant, non adnumerabant* Et ita Valer. Max. VI. I. ext. 2. dixit aurum expendere Ovid. Medic. Faciei 96.

Aequent expenſas cum ſale thura roſas.

Denique huc facit Manilius, qui lib. IV. 205. dicit de Chelis.

Menſurae & tribuent uſus & pondera rerum.

Cogitent acutiores. BURM.

In ſcorpione] Manilius ibid. verſ. 217. milites, venatores, gladiatores, & ludios exercentes certamina huic ſigno adſcribit.

Venenarii, percuſſores] Hos ſub ſcorpione ponit, forte quia vulgo homines aſperitate & acritudine morum deteſtabiles *ſcorpiones* vulgus appellat, teſte Apulejo lib. IX. Metamorph. ubi vide egregie haec illuſtrantem Pricaeum, pag. 511. & ita Firmicus lib. V. cap. 7. *Si Venus in ſcorpione fuerit inventa*, dicit *naſci, qui nullo habito reſpectu honeſtatis, & aequitatis, res concupitas conabuntur ex aliorum manibus violenter extrahere, hacque de cauſſa non curabunt aliquando ad interfectiones hominum uſque deſcendere.* Et cap. 9. *ſi luna fuerit in ſcorpione erunt homines mali, aſperi, & crudeles.* BURM.

In Sagittario] Aurigas, domitores ferarum, & equorum naſci ait in hoc ſigno Manil. verſ. 230.

Strabones] Ideo, quia collineantes, cum arcum tetenderint, unum fere oculum clauſum habeant, & transverſa tueantur.

Qui holera ſpectant, lardum tollunt] Ad inſtar proverbii de iis uſurpat, qui aliud ſimulant, aliud faciunt, ſicut ſtrabones aliud notare oculis, aliud prehendere manibus videntur. Fures cumprimis notat, & invidos. Conſule Nonium, voce *Strabones*, ibique Varronis & Lucilii loca. SCHEFFER.

In Capricorno] Metallorum fuſores, fabros, piſto-

Digitized by Google

„ lunt. In Capricorno aſperi, imperioſi, quibus prae mala ſetae & cornua naſcun-
„ tur. In Aquario copones, & cucurbitae. In Piſcibus obſonatores, & rhe-
„ to-

ſtores, inſtitores veſtium, leves & Veneri deditos in Capricorno produci docet Manil. verſ. 243.

Aerumnoſi] *Sterumpnoſi* Tragur. Sub hoc ſigno Firmicus lib. v. cap. 3. miſerrimos quoque naſci putat, ut & cap. 8. *pauperes*, *debiles*, *ignobiles*, *omnibus facultatibus denudatos*, *valetudinarios*, *membris vitiatos*, *ac longis laboribus vitaeque impedimentis continue fatigatos*. Per *aerumnoſos* Schefferus hic, & lib. II. de re vehicul. cap. 2. praecipue bajulos, & qui onera portant iniqua, intelligit, quia, auctore Feſto, *aerumnulae* vocantur *furcillae*, *quibus religatas ſarcinas viatores gerunt*. Quamquam & ex Manilii doctrina *aerumnoſi* dici poſſent metallorum ſcrutatores, quibus multae aerumnae ſub terra in inquirendis auri, argenti & reliquorum metallorum venis, exhauriendae. Caeterum hoc ſigno horoſcopante natus fuit Auguſtus *qui tantam fati fiduciam habuit*, *ut thema ſuum vulgaverit*, *nummumque argenteum ſigno capricorni*, *quo natus eſt*, *percuſſerit*. Sueton. cap. XCIV. unde apparet non modo aerumnoſos hoc ſigno naſci, ſed & felices. Ita & Firmicus lib. v. cap. 6. *Homines regios*, *potentes*, *maximis tropaeis*, *& plurimo victoriarum genere honeſtatos hoc ſigno naſci*. In capite ſequenti *magnae famae altique nomine reges fore cenſet*, *qui omnia mala minoribus imminentia prohibere conentur*, *nec ſinant potentiores in populum deſaevire*. Quorum primum in Auguſtum ſatis quadrat, ſed poſterius minime: vide Triſtan. tom. I. pag. 70. opinionem quoque vulgi fuiſſe hoc ſigno tyrannos naſci, docet Lambinus ad illa Horatii lib. II. cap. 17.

Seu Libra, *ſeu me Scorpius aſpicit*
Formidoloſus, *pars violentior*
Natalis horae, *ſeu tyrannus*
Heſperiae Capricornus undae. BURM.

Quibus prae mala ſua, *& cornua naſcuntur*] Puto plane ſcripſiſſe noſtrum, *quibus prae mole ſua & cornua naſcuntur*. *Prae mole*, eſt, propter molem, ſicut Plautus, *prae tremore*, Cicero, *prae lacrimis*, & alii. noſter ipſe infra: *prae literis*. *Molem* intelligit ſarcinae, ſimulque figurate malorum. Qua ratione Cicero quoque in Catilinaria III. dixit, *mali molem à cervicibus ſuis depellere*. Ludit in aerumnoſos, hoc eſt, eos proprie, qui aerumnis utuntur ad ferenda onera, figurate vero in miſeros & laborantes variis difficultatibus, aitque ipſis ex eo, quod tam gravia ferant onera, cornua naſci. Non profecto imperite, quando & qui onera iſtiuſmodi ſuſtinent, magna ſpiritus contentione cerebrum diducunt veluti, & viam cornibus aperiunt, & aerumnoſi melancholici juxta ſunt, copiaque materiae, unde cornua proveniunt, abundant. SCHEFFER. In MS. eſt *premala*. Suſpicor lectionem veram eſſe, *quibus per mala ſua cornua naſcuntur*. *Per mala* eſt propter mala, id eſt, calamitates, damna ſua. vel labores aerumnoſos. Illud *cornua naſcuntur* ſpeciem proverbii habet de iis, qui incidunt in aegritudines graves ob multiplices curas. SCHEFF. *Prae mala ſua*, pro *prae malis ſuis*. Sic vulgus loquebatur, ut alibi monemus. Vetus verſio Coſmographiae à Gothofredo editae pag. 19. *prae omnem mundum*. HEINS. & dein Tragur. Haec non intelligo, neque ſcio cornua indicium malorum & aerumnarum eſſe, ſed ſymbola fuiſſe potentiae & honoris. ut ſupra in ariete vidimus. & ita forte reges & tyranni poſſent intelligi, qui viribus & potentia alios domant. Unde Ovid. III. Amor. XI. 6.

Venerunt capiti cornua ſera meo.

Et hinc illud Genucii Cipi omen regium poſſet explicari, quod narrat Ovid. Metam. XV. 565. & Valer. Max. V. VI. 3. Heinſ. epiſtol. ad Muncker. CCCXIII *prae malo ſuo*, ut ad aerumnoſos referatur. Munckerus epiſtola ſequente, *prae mala ſua*, ut infra *prae literas*; & ita ſoloeciſſare volent Trimalchio & ejus convivae. vid. & epiſt. CCCLII. ubi ita & Heinſium explicare ſcribit. BURM.

In Aquario] Manilius d. l. verſ. 259. Aquileges, aquaeductuum fabricatores, minime avaros naſci ſub hoc ſigno ait.

Copones] Lepide; quia illi aqua vinum ſuum inficere ſolent; quam fraudem eleganter perſtringit Martial. lib. I. ep. 57.

Continuis vexata madet vindemia nimbis,
Non potes, *ut cupias*, *vendere*, *caupo*, *merum*.

Et lib. III. epig. 57.

Callidus impoſuit nuper mihi caupo Ravennae,
Cum peterem mixtum, *vendidit*, *ille*, *merum*.

& hinc grammatici Graeci volunt κάπηλον dictum παρὰ τὸ μιαίνειν τὸν πηλὸν, ἤγουν οἶνον, ab adulterando vino. Vide Weitz. ad Virgilii Copam initio, &, quos ille laudat, auctores. Et Ariſtoph. Plut. II. ſcen. IV. verſ. 21. & IV. ſcen. 5. verſ. 22. Et ita quidam explicant illa Pauli II. ad Corinth. cap. 2. 17. οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ubi vetus interpres *non adulterantes*. vide ibi eruditiſſimum, &

Digitized by Google

„tores. Sic orbis vertitur, tamquam mola: & ſemper aliquid mali facit; ut homines aut naſcantur, aut pereant. Quod autem in medio ceſpitem videtis, & ſuper ceſpitem favum; nihil ſine ratione facto. Terra mater eſt in medio, quaſi ovum corrotundata, & omnia bona „in

& ſupra vulgus eorum, qui illotis manibus literas ſacras tractant, ſapientem Bezam. & eodem modo Euripid. Hippolyt. 952.

Ἤδη νυν αὔχει, ϗ δι' ἀψύχου βορᾶς
Σίτοις καπήλευε.

ubi vide Scholiaſtem. Et Rhetores, qui mercede aliis orationes conſcribebant λογογράφους, καπήλους λόγων, *periodos cauponantes*, & *nundinatores orationum* dictos docet Creſoll. in Theatro Rhetor. lib. III. cap. 2. Firmicus non caupones quidem ſub hoc ſigno naſci agnoſcit, ſed lib. V. cap. 5. *epulones & bibones Epicureos*; capite vero ſequenti *malos & perfidos*. Sed praeterea altera ratio adduxit forte Trimalchionem, cur caupones in Aquario collocaret. Quod nempe apud veteres *cauponas* erant infames, quia lupanaria & meritoriae tabernae erant. Vide viros doctos ad Aelian. III. Variar. 14. & XI. 9. & IX. aquarii autem & aquarioli erant infamis miniſterii mancipia, qui aquam ad turpes uſus ſubminiſtrabant. De quibus ſupra cap. XXVII. BURM.

Cucurbitae] Quia hae, teſte Plinio lib. IX. cap. 5. *amant rigua.* cucurbitas etiam homines ſtolidos ſignificare notum vulgo eſt. BURM.

In piſcibus] Manilius ibid. verſ. 273. ſub Piſcibus naſci maris & navigationum ſtudioſos, gubernatores, remiges, piſcatores, faecundos, & inconſtantes docet. BURM.

Obſonatores] De his epigramma ſupra adductum ſatis docet. Firmicus quoque in hoc ſigno tam ludis, joculationibus & cantibus deditos, quam doctos, legum peritos agnoſcit. V. lib. III. cap. 5. 6. 7. & 8. BURM.

Rhetores] Cauſam non video, quum piſces vulgo muti habeantur, rhetores vero loquaces. Forte corrupta vox. An *vectores*? aut *veteratores*? Haereo. BURM. [Dicuntur ob frigus, mollitiem, & inconſtantiam.]

Aliquid mali] Atqui ſequitur, *aut naſcuntur.* Nempe hic philoſophiam ſuam Trimalcio oſtentat, quando inter mala numerat naſci. Sententia eſt Theognidis apud Stobaeum ſerm. 99. quam habes & inter editas à Grutero: *Optimum, non naſci, aut natum quam citiſſime mori.* Caeterum *aliquid mali* intelligo, *res aliqua mala, aliquod malum* efficit, ut hoc ita fiat. SCHEFFER. Non video quid haec ſibi velint. Opinor corrigendum, *ſemper quid anomali facit.* De anomalia Gellius Noctium Attic. lib. II. cap. 25. Eſt autem ἀνώμαλον *inaequale*, & ἀνωμαλία *inaequalitas* Gloſſarium vetus Ἀνωμαλία τῆς ὁδοῦ. *ſalebra, aſperitas.* HEINS. Non erravero, ſi dixero ex Trimalchionis ſententia, *orbis*, qui vertitur tamquam mola, *ſemper aliquid analogi facit.* Non enim operatur alia, quam naturae ſuae ſimilia, & in quas ſe figuras vertit, tales producit homines. Ut cum fit aries, homines ſi non naſcuntur toti arietini, ſaltem habentes aliquid arietilli. Et ſimiliter cum coelus fit taurulus, aut aliud ſuſcipit ſignum, omnes qui ſub eo naſcuntur, de ejus natura participant, atque illi aliquid analogi patiuntur, ſicut *orbis ſemper aliquid analogi facit.* Quapropter ſi & ita ſcriptum arbitratus fuero, à Trimalchionis ſententia non abiero. GOES. Forte tranſpoſitis vocibus poſſet legi: *Semper aliquid facit, ut mali homines aut naſcantur, aut pereant. Aliquid facere & fieri* paſſim dicitur. Terent. Andr. I. 5. 24. *Aliquid facerem, hoc ne facerem.* & II. I. 14. *Interea aliquid fiet.* Plaut. Trucul. II. IV. 15. *Aliquid fiet: mane.* Munckerus legebat: aliquid miraculi facit, ut infra cap. XLVII. portenta aliqua facturos. Sed nullum miraculum eſt homines naſci aut perire. BURM.

Ut homines aut naſcantur, aut pereant] Legendum cenſeo; *uti homines aut naſcantur, aut pereant.* GOES.

Ceſpitem videtis] An, *videbatis*? Nam repoſitorium, de quo agebatur, jam ſublatum erat. HEINS. *Ceſpite* Tragur.

Nihil ſine ratione facto] Recte. *Facto* enim frequentativum à *facio.* Feſtus è membranis in *Nare. Natare igitur eſt ſaepius nare; ut dictare, factare. Ventare* habes apud eundem. *Scriptare*, & *lectare* apud Horatium, I. Sat. VI. verſ. 122. HEINS. Traguerienſis *facto*; quod rectum, pro *factito*, & notat facere ſoleo, quod majorem arrogantiam indicat. Vide Munker. ad Fulgent. expoſit. ſerm. antiq. p. 174.

Terra mater] Sic terram appellabant. *Omniparentem* dixerat Maro Aen. VI. & Plinius Hiſt. Natur. lib. XVIII. cap. I. *cunctorum parentem.* Nota Bruti interpretatio de oſculo matri ferendo, ut & Deucalionis de oſſibus poſt tergum jaciendis. HEINS. Ita dicta, *quia cunctis animantibus victum ſufficiat.* Arnob. lib. II. & III. vide Lactant. II. cap. 10. & Lucret. paſſim: ſed praecipue lib. II. verſ. 992. & ſeqq. ſed haec obvia, & vulgo notiſſima.

Corrotundata quaſi ovum] Rotunda facta. Seneca IV.

Digitized by Google

„ in ſe habet, tamquam favus.

XL. „ *a* Sophos univerſi clamamus, & ſublatis manibus ad cama-
„ ram,

a. ENCOLPIUS.

IV. Q. N. 3. *Poteſt, etiamſi non fuerit grando talis, cum defertur, corrotundari & toties per ſpacium aëris denſi devoluta aequaliter atque in orbem teri.* Adde & epiſtolam illius 113. Philoxenus in Gloſſis: *Conrotundat*, στρογγυλεῖ. Lexicon Cyrilli, στρογγυλίζω, *conrotundo, rotundo.* Cicero ſic uſurpavit ſimplex *rotundare* in libro de Univerſo. SCHEFFER. Uſi ſunt hoc verbo Seneca epiſt. CXIII. & Vegetius. *Rotundare* etiam apud alios. HEINS. Ita Plin. lib. XV. Hiſt. Nat. cap. 21. *ovatam ſpeciem* vocat. Quod autem gloſſae hanc vocem reddant per στρογγυλεῖν [vel στρογγύλλειν] & στρογγυλίζειν, exprimit ipſam figuram ovi. Ita, quod Plinius lib. XI. Hiſt. Nat. cap. 25. dicit *ſcorpiones, terreſtres vermiculos, ovorum ſpecie parere*, Ariſtoteles lib. V. Hiſtor. Animal. cap. 22. vocat ἐπιστρόγγυλα σκωλήκια μικρά, ut adnotavit Harduinus: & ita Nicomachus apud Athenaeum lib. II. cap. 16. de prodigo lepide dixit:

> Οὐσίδιον γὰρ καταλιπόντος μοι τοῦ πατρὸς
> Οὕτω συνεστρογγύλικα κἀξεκόκκισα
> Ἐν μησὶν ὀλίγοις, ὥσπερ ὠὸν τις ῥοφῶν.
> *Rei paullulum mihi cum reliquiſſet pater,*
> *Sic corrotundavi, & effudi paucis menſibus*
> *Ut ſi quis ovum ſorbeat.*

De qua locutione vide Victor. lib. XXIII. Var. lect. cap. 18. BURM.

Sophos] Σοφῶς. Martialis. lib. VI. epigr. 48.

> *Quod tam grande ſophos clamet tibi turba togata.*

SCHEFFER. De acclamationibus ſupra cap. V. & X. jam egerunt commentatores. Σοφῶς autem Graeco modo, *belle, bene, ſapienter*, Latinis ſonis adclamabant: vide Scipion. Gentil. ad Apulej. Apolog. num. 642. Uſos fuiſſe & particula φεῦ, *Pheu*, docet Tertullianus Adverſ. Valentinianos cap. VIII. *In ſcholis Carthaginienſibus fuit quidam frigidiſſimus orator Latinus, Phoſphorus nomine. quum virum fortem peroraret, venio, inquit, ad vos, optimi cives, cum victoria mea, cum felicitate veſtra, ampliatus, glorioſus, fortunatus, maximus, triumphalis. Et ſcholaſtici ſtatim familiae Phoſpori, Pheu! audiſti Fortunatum, & Hedonem, & Acinetum, & Tueletum. acclama familiae Ptolomei Pheu!* Ita paulatim crevit haec inſania. ut cum Cicero & ejus temporis oratores ſubobſcura & ſecunda admurmuratione auditorum probari verba à ſuis gauderent, (vide Action. I. in Verr. cap. XV. & ibi Hottom.) poſterioris ſaeculi declamatores inſanos clamores & magnum & tergeminum Sophos deſiderarent. v. Bern. Ferrar. de Acclamation. & Plauſu, lib. cap. 12. & Creſoll. Theatr. Rhetor. III. 5. BURM.

Ad cameram] Ad tectum. Noſter cap. XXX. *bilychnis de camera pendebat.* Sed & *camara* per *a* eſt rectum, imo praefert alteri Verrius, & Chariſius. Porro, *ſublatis manibus ad camaram* hic dictum, ut *ſublatis manibus ad coelum*, quod eſt frequens. SCHEFF. Ita plerumque in vetuſtiſſimis exemplaribus invenias ſcriptum*, non *camera.* Nec aliter pervetuſtus Columellae codex S. Germani. Porro, notandus hic veterum ritus, qui admirabundi tollebant manus. Sic & infra cap. LVII. Aſcyltos, quaſi admirati ſe ſimulans apophoreta, tam ingenioſe ſcilicet excogitata, tollit manus, cum revera derideret. *Caeterum Aſcyltos intemperantis licentiae, cum omnia ſublatis manibus eluderet.* Ita illa ſunt intelligenda. Horat. V. lib. II.

> *Importunus amat laudari, donec, ohe, jam*
> *Ad coelum manibus ſublatis dixerit.* ----

Catullus Epigrammate LIV.

> *Admirans ait haec, manuſque tollens,*
> *Dii magni ſalicippium diſertum!*

Cicero in Academicis Quaeſt. lib. IV. cap. 19. *Hortenſius autem vehementer admirans, quod quidem perpetuo loquente Lucullo fecerat, ut etiam manus ſaepe tolleret.* Et ad Caeſarem lib. VII. ep. *Suſtulimus manus ego & Balbus, tanta fuit opportunitas, ut illud, neſcio quod, non fortuitum, ſed divinum videretur.* (Ubi vide Manutium.) Addam Arnobii locum, ſed foediſſime interpolatum à librariis. Is eſt lib. VII. ubi agit de theatralium operarum ſtudiis. *Jam vero ſi viderint, in foemineas mollitudines enervare ſe viros, vociferari hos* (hoc V. C.) *fruſtra, ſine culpa alios curſitare,* (*tranſitare*) *amicitiarum fide ſalva contundere ſe alios, & crudis mutilare ſe* (malo *de*, nam *ſe* jam praeceſſerat) *caeſtibus, certare hos ſpiritu, buccas vento diſtendere, votiſque inanibus concrepare, manus ad coelum tollunt, rebus admirabilibus moti proſiliunt, exclamant, in gratiam cum hominibus redeunt.* Ubi primo fateor me neſcire, quid ſibi velint iſta, *ſine culpa alios curſitare*, niſi ſcribimus, *in pulpita alios curſitare.* Plinius lib. VII. ep. XXIV. *At hercule alieniſſimi homines in honorem Quadratillae per adulationis officium in theatrum curſitabant, exſultabant, plaudebant, mirabantur, ac deinde ſingulos geſtus dominae cum canticis reddebant.* Plura interpretes ad illa Noſtri cap. V.

> ---- *Neve plauſor in ſcenam,*
> *Sedeat, redemtis hiſtrionicam addictus.*

quomodo iſta ſcribenda. Pro, *certare hos ſpiritus*

„ram, juramus Hipparchum Aratumque comparandos illi homines non „fuiſſe; donec advenerunt miniſtri, ac toralia propoſuerunt toris, in „quibus retia erant picta, ſubſeſſoreſque cum venabulis, & totus vena- „tio-

tu, forte reponendum, *artare os ſpiritu*, quod fit inflando genas. Pro *votiſque inanibus concrepare*, liber regius, qui Arnobium conſervavit nobis, *votiſque immanibus.* Unde Salmaſius, *cavatiſque manibus:* ſed de manibus mox ſubſequitur, ut iis hic non ſit locus. Suſpicari licet, relictum nobis ab Arnobio, *ſtlopiſque inanibus*, ad imitationem Perſiani loci.

Nec ſtlopo fumidas intendis rumpere buccas.

Heraldus haec male tranſponebat, & perperam interpretabatur, *manus tollere.* Quem eſſe geſtum admirantium, jam vidimus. HEINS. Unde & profluxit noſter loquendi modus. *Een gat in den Hemel ſlaen.* Id enim ſublatis manibus quodammodum fieri videtur. GOES. Sic *tollere manus* Ovid. x. Metam. 580. & ita *levata manus* Quinctil. II. de Inſtit. Orat. 12. & *ſublata* XI. 3. vid. ad Ovid. III. Faſt. 372. Et ita paſſim *manus ad ſidera tollere*, in quavis graviore animi affectione. vid. Manut. ad Cicer. VII. ad Famil. epiſt. 5. & Muretum ad Catulli carmen ab Heinſio laudatum. Et in jure jurando ſuſtuliſſe manus docet Virgil. II. Aeneid. vſ. 153. & paſſim alii. Horat. Satyr. II. v. 97. De *camara* ſupra ad cap. XXX. BURM.

Juramus Hipparchum Aratumque comparandos illi homini non fuiſſe.] Judicium convivarum de domino convivii, qui e Matheſi genethliaca vulgari de XII. ſignis Zodiaci eorumque effectis anilia multa fuerat nugatus, quae nemo ſanae mentis velut impoſturas & mendacia non proculcet. Extollunt autem ſuper Aratum & Hipparchum, quod ille tempeſtatum ſigna e poſitu ſtellarum, ortu occaſuque ſiderum, poëmate Φαινομένων inſcripto docuerat: hic commentario id illuſtraverat. Non convenit in Petronii peritiam, ut Hipparchum praepoſuerit Arato, quem priorem fuiſſe neſcire non potuit. Quare ſubiit animo totam hanc περιοχὴν, *coetus hic in quo*, uſque ad verba, *devenerunt*, eſſe inſerticia, & ab ingenio manuque interpolatoris. Accedit quod in hac ipſa περιοχῇ bellulum iſtud de *ſtrabonibus*, quos olera ſpectare, ſed lardum tollere jocatur, legimus, quod non Romanorum Quiritium, ſed Italorum, vel his vicinorum, culinam ſapere praefabar ad Lectorem. Eſt quidem *olus cum fumoſo pede pernae* in victu Ofelli ruſtici apud Horatium Satyr. II. II. 117. unde lardum cum oleribus lautiores veterum eſitaſſe videri poſſint. Sed deficit tamen idoneus teſtis; unde proverbium inde ductum vere Romanae monetae eſſe nihilominus dubitare ſatius ſit, quam pervicaciter contendere. REINES.

Hipparchum] *Iparchum* Tragur.

Aratum] Similis huic irriſio & jocus eſt in Epigrammate antiquo lib. II. Anthol. cap. 5. ſupra jam adducto.

Illi homines] Lege, *illi homini.* HEINS.

Tolaria propoſuerunt] Lege *toralia praepoſuerunt.* TILEBOM. Emendo, *toralia propoſuerunt toris.* Varro, *torale, quod ante torum.* Quia ante torum, ideo noſter *propoſuerunt toris*, id eſt, ante ea poſuerunt. SCHEFFER. Sana haec ſunt. Tacitus Annal. III. cap. v. *Ubi illa veterum inſtituta? propoſitam toro effigiem, meditata ad memoriam virtutis carmina.* Uti illic legendum cum magno Grotio. Idem Tacitus Hiſt. I. cap. LXXXVIII. *Fuere qui imagines Neronis proponerent.* Ubi videndus Gronovius. Gloſſae Labbaei: *Torale*, περίκλεινον, πορφυρὶς, περίκλιντρον. *Toral*, τομμίν. Lampridius in Heliogabalo cap. XIX. *Primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit.* Occurrunt & *toralia* apud Horatium & apud Conſidium Grammaticum. HEINS. De toralibus vide Lambinum & Torrentium ad Horat. libr. II. Sat. IV. verſ. 84. & Valeſ. ad Amm. Marc. XVI. 8.

Picta] Acu ſcilicet. Erant enim veſtes, variis ornatae imaginibus, quibus torum ornabant, undiquaque circumpoſitis; errantque vehementer, qui accipiunt pro eis, quibus totus involvitur, aut inſternitur, & quae *Linceul* à Gallis appellantur; nam omnino torum lectumque ambibant. Gloſſae veteres, *torale*, περίκλινον. Iſidorus optime ad hanc mentem: *toralia, longae perpetuaeque mappae*, quales ſcilicet conviviis inſerviebant, nam praecedit apud eumdem: *mappae convivii & epularum appoſitarum ſunt.* Sicut autem hic ſunt pictae, ita apud Lampridium in Heliogabalo cap. XIX. aureae: *Primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit.* SCHEFFER.

Subſeſſoreſque] Optime ſic vocat venatores dolo captantes feras. Servius ad Virgilii XI. verſ. 268. *Subſeſſores dicuntur, qui inſidiis tauros interimunt.* Habes quoque apud Auſonium in praefatione Centonis, ſed verba etiam poſt Scaligerum male diſtincta ſunt: *& mirmillo in armis ſubſidens: venator. & latrans canis.* tu ſcribe: *in armis: ſubſidens venator:* SCHEFFER. Recte explicat Schefferus, cui adde Paſſeratium ad Propert. lib. I. eleg. 8. pag. 180. *ſubſidere* dicuntur etiam milites, Graecis ὑφεδρεύειν, cum poſt virgultum, aut maceriam, aut collem, inſidias ſtruentes occul- tan-

„tionis apparatus. Nec dum ſciebamus, quo mitteremus ſuſpiciones noſtras, „quum extra triclinium clamor ſublatus eſt ingens: & ecce canes Laco„nici etiam circa menſam diſcurrere coeperunt. Secutum eſt hos repo„torium, in quo poſitus erat primae magnitudinis aper, & quidem „pileatus, è cujus dentibus ſportellae dependebant duae palmulis „tex-

tantur. Valeſius ad Ammian. Marcell. lib. XIV. cap. 3. vide Salmaſium de Re militari cap. XII. & Scheffer. ad Phaedr. lib. III. fab. 10. & ad Lucan. v. 226. BURM.

Cum venabulis] *Venerabilis* codex Tragurienſis.

Nec dum ſciebamus mitteremus] Lege, *ſciebamus, quo mitteremus*, ut in quibuſdam jam editis. GOES. Ita Pariſienſes ediderunt.

Canes Laconici] Aliis Spartani dicti, qui cum Moloſſis, Cretenſibuſque, ac Britanicis, inter venationi aptiſſimos habebantur. HEINS. Hi inter ſagaces primum locum obtinebant. vide Vlitium ad Gratium verſ. 241. & ad Nemeſian. verſ. 107. Senec. Hipp. verſ. 34.

Et Spartanos (genus eſt audax,
Avidumque ferae) nodo cautus
Propiore liga.

ubi v. Delr. Claudian. III. in laud. Stilich. verſ. 300.

Hirſutaeque fremunt Creſſae tenueſque Lacaenae.

BURMAN.

Etiam circa menſam] Pulchre, ac cum admiratione ponit illud *etiam*. Quomodo Petronius cap. XIII. *Tamquam mendici ſpolium etiam faſtidioſe venditabat.* SCHEFFER.

Poſitus] Proprie de cibis. Juvenal. I. Sat.

---- quanta eſt gula, quae ſibi totos
Ponit apros.

Plinius X. cap. 50. *Ne quid volucrum poneretur, praeter unam gallinam.* Similiter Horatius, Ovidius, alii, SCHEFFER. V. ſupra cap. XXXIV.

Primae magnitudinis aper] *Primae magnitudinis ſtella*, apud Scriptores Hiſtoriae Auguſtae. Seneca de providentia cap. III. *Ingenti pomorum ſtrue cingebat primae formae feras, captas multa caede venantium.* Ubi probabili conjectura Lipſius, *ingenti obſoniorum ſtrue.* Ni mavis; *ingenti apophoretorum ſtrue.* Ut noſter infra hoc capite de porcellis è copto factis. *Et hi quidem pro apophoretis fuerunt.* Sed & *pomorum ſtrues* ferri poteſt: *Aprum millenarium*, hoc eſt, mille librarum, pro apro primae magnitudinis poſuit Seneca Ep. CX. *Mirae magnitudinis* Hygino Fabula CLXXIV. *Eximiae magnitudinis & eximiae formae vacca*, apud eumdem lib. VII. cap. III. In veterrimo codice Martialis excerptorum Thuaneae Bibliothecae, luſuum amphitheatralium epigrammatis ſexti tale eſt lemma; *de venatrice, quae leonem primae formae venabulo excepit.* Ubi elegans hoc & proprium, *excepit.* Sic Curtius lib. VIII. cap. I. *Feram non excepit modo; ſed uno vulnere occidit.* Ut autem dicimus, *primae magnitudinis*, ſic &, *ſecundae. Taurus mons ſecundae magnitudinis*, Curtius lib. VII. cap. 3. HEINS. Lactant. argum. Ovidii Met. lib. X. fab. 4. *Ganymedes Trois filius prima forma*; ubi v. Muncker. Columella lib. XII. cap. 50. *primae notae.* Veget. Art. Veter. IV. *primae formae.* Senec. de Provid. c. III. *Si ingenti ſtrue pomorum cingeres primae formae feras.* ubi vide notas Gruteri & Mureti. Terentius Eunuch. Act. III. ſc. 5. verſ. 9. *primam* (ſc. formam) *dices, ſcio, ſi videris.* Martial. XII. 67.

Gemmantes prima fulgent teſtudine lecti.

ubi male Raderus. Ita & ſaepe Livius. lib. VIII. *bellator primus.* vid. & lib. IX. cap. I. & lib. XXII. cap. 29. & ita contra *ſecunda* dicebantur viliora. Senec. Epiſt. XLII. *ſcis quem nunc virum bonum dicam? hujus ſecundae notae.* Epiſt. LII. *Egregium hoc quoque, ſed ſecundae ſortis ingenium.* Horat. I. Sat. II.

Tutior at quanto merx eſt in claſſe ſecunda.

Juvenal. IX. Sat. 31.

Tenue argentum, venaeque ſecundae.

Plin. XXXV. 6. *ſecundae auctoritatis*, ita & Graeci δαίμονας δευτέρους dixerunt, & ſimilia, de quibus vide decus & praeſidium noſtrum, dum fata Deuſque ſinebant, Graevium Lection. Heſiod. cap. IV.

Aper] Primus aprum ſolidum in epulis adpoſuit P. Servilius Rufus teſte Plinio lib. VIII. c. 51. BURM.

Pileatus] In ſignum manumiſſionis pridianae, quia ſervi manumiſſi recens ornabantur pileis. Sequitur enim, *tamquam libertus in convivium venit.* Servire tamen pileus Dionyſio manumittendo debebat, ut liquet ex ſequentibus. Atque haec inventi novi ratio ingenioſa ſcilicet. SCHEFFER. *Pilleatus* Tragur. & ita mox ſemper *pilleus.*

Sportulae duae palmulis textae] Apicius lib. I. cap. IV. *Folia citri viridia in ſportella in dolium muſti mittes.* Ubi Humelbergius: *Sporta è palmae foliis contexta, quae ad funes vitiliumque nexus ſunt convenientiſſima.* Caeterum *palmulae* ſunt, & fru-

„textae, altera caryotis, altera Thebaicis repleta. Circa autem minores „porcelli ex coptoplacentis facti, quaſi uberibus imminerent; ſcropham „eſſe poſitam ſignificabant: & hi quidem apophoreti fuerunt. Cete- „rum ad ſcindendum aprum non ille Carpus acceſſit, qui altilia lace- „raverat, ſed barbatus ingens, faſciis cruralibus alligatus, & alicula „ſub-

fructus arboris Suetonio, qui in Auguſto: *Nos in eſſedo palmulas guſtavimus.* Caryotae Thebaicaeque & ipſae palmulae, ſed de nota praeſtantiori, de quibus inter alia Athenaeus & Plinius. HEINS. Palmulas vocare videtur dactylos, ſive palmarum fructus, cum raro apud alios ſcriptores eo ſenſu haec vox occurrat, qui *palmulas* vocant *extremam remorum partem, in modum palmae protentam.* v. Servium & alios ad Virgil. lib. v. Aeneid. verſ. 168. Plinius lib. IX. Hiſt. Nat. cap. 20. *Tranquillo vectorem demiſſis palmulis ferire, ut remis.* Sed praeter Suetonii locum ab Heinſio adductum, cui & alter ex Claudii vita cap. VIII. addi poteſt, utitur quoque Varro lib. I. de Re ruſtic. cap. 67. *Nucem juglandem, palmulam, & ficum Sabinam, quanto citius promas, jucundiore utare.* Et lib. II. cap. I. *Non ſcitis palmulas Caryotas in Syria parere in Judaea, in Italia non poſſe*, ubi pro ipſa arbore ſumere videtur. Et forte hic *palmulis textas ſportellas* capere poſſemus, quae eſſent ex palmularum ramis contextae, ut Apicii locus docet. Nam ex his & tegetes, quae & ex ſparto, junco & ſimili materia, vulgo fiebant, conficiebantur: Ita Columell. lib. v. cap. 5. *Palmeis tegetibus vineas adumbrari* dicit. Duplex autem hoc genus palmularum maxime inter ſe diſtabat: nam teſte Plinio lib. XIII. cap. 4. Caryotae, praeſertim praeſtantioris generis, optimi ſucci, Thebaicae ex Aegypto macro corpore, exiles, & aſſiduo vapore torrentes, cruſtam verius, quam cutem obducentes. BURM.

Caryotis, altera Thebaicis] Palmarum fructum ſeu dactylos, palmulas ſic etiam diſtinxit Galenus II. de alim. fac. cap. 25. ut Aegyptias ſiccas & adſtringentes; Syriacas vel Judaicas caryotas ſeu nucales Dioſcor. lib. I. cap. I. 49. *καρυώδεις*, molles, tumidas & dulces eſſe adfirmaret: quem ſequuntur plerique Bruyer. lib. XI. cap. 14. & L. Nonn. lib. I. de re cib. cap. 39. Multo plura de utraque ſpecie Theoph. II. Hiſt. plant. 8. & ibi Scal. Conſtant. Bodaeus. Genera quadraginta novem numerat Plinius lib. XIII. cap. 4. ſed cum multa, dum veteres non ſemper intelligeret, vel perperam excerperet, digereretque in tanta rerum copia, perturbatione. Marcellus d. Empir. cap. XX. palmulas caryotas & Thebaicas pro iiſdem accipit. REINES. *Cariotis* & mox *Cariotas* Tragur.

Ex coptoplacentis] Scribes, *copti placentis.* TILEBOM. Scribe junctim, *coptoplacentis.* Athenaeus lib. XIV. cap. 15. ubi de placentis Romanorum: *Sunt & alia placentarum genera, coptoplacenta, oſtracitis*, &c. In Graeco hic omiſſum eſt id vocabulum, ſequitur tamen longiuſcule poſt, κοπτοπλάκους. SCHEFFER. *Coptoplacentae* unum vocabulum, *copta* autem dicitur, non coptos. Ita Martialis non ſemel, ut in Apophoretis *copta Rhodia.* Gloſſae Labbaei; Κοπτὶς, *copta.* *Coptoplacentae* vocabulum conſervavit nobis auctor poëmatii de judicio coci & piſtoris, in Catalectis Pithoeanis.

Nos facimus populo ſtudioſe coptoplacentas.

HEINS.

Imminerent] Lege *imminentes:* TILEBOM.

Significabant & hi quidem] Scribendum, *ſignificabant. Et hi quidem.* TILEBOM. Traguricnſis *& hi quidem Apophoreti fuere.*

Et hi quidem apophoreti fuerunt] *Et hi quidem pro apophoretis fuerunt*, ſi quid video. Apud Horatium *aprum appoſitum rapula, lactucae, radices cingunt.* Apud noſtrum in novemdialis coenae deſcriptione cap. LXVI. *habuimus in primo ferculo porcum poculo coronatum, & circa ſaucunculum & gigaria optime facta, & ex aceto betam, & panem autopyrum.* HEINS. Infra cap. LX. *Dum haec apophoreta jubemur ſumere.* GOES.

Ad ſcindendum aprum] Martialis lib. III. Epiſt. 64.

Eſſe negas coctum leporem, poſciſque flagella;
Mavis Rufe cocum ſcindere, quam leporem.

Ubi in codice Modiano inveni, *caedere;* quo modo, *caedere ſagittam*, etſi Martialis & alibi, *ſed nihil ſcidiſti*, in obſonatorem minime lautum. HEINS. Senec. Epiſt. XLVII. *cum ad coenandum diſcubuimus, alius ſputa detergit, alius reliquias temulentorum ſubditus colligit, alius precioſas aves ſcindit, pectus & clunes, certis ductibus circumferens eruditam manum, in fruſta excutit. Infelix qui huic uni rei vivit, ut altilia decenter ſecet. Niſi quod miſerior eſt, qui hoc voluptatis cauſſa docet, quam qui neceſſitatis diſcit.*

Barbatus ingens] Diſtinguendum puto, *Barbatus, ingens.* BURM.

Faſciis cruralibus alligatus] Facete propter molem harum faſciarum, quaſi faſciae non tam cruribus alligatae fuiſſent barbati illius, quam alli-

„ſubornatus polymita, ſtrictoque venatorio cultro latus apri vehemen-
„ter

gatus ipſe faſciis. Notus Ciceronis jocus. *Quis alligavit generum meum gladio?* HEINS. Vid. Caſaubonum ad Sueton. Aug. LXXXII. & Salmaſium ad Lamprid. Alex. Sever. cap. XL. *Faſces* Tragur.

Alicula] Veſtis brevior, quae humeris aliſque ſolet injici. Ita docet maniſeſte Velius Longus: *Aliculam exiſtimant dictam, quod alas nobis injecta contineat.* Itaque non aſſentior viro ſummo, qui à Graeco ἄλιξ derivabat, haec enim erat tunica, eaque manuleata: tunica autem non *injicitur*, quod uſurpat Velius de alicula, cum veſtis ſit interior. Potius erat craſſior veſtis, velut collare, aut ſcapulare, frigori arcendo ab alis & cervicibus, unde Martialis lib. XII. ep. 83.

Brumae diebus, feriiſque Saturni
Mittebat Umber aliculam mihi pauper.

Mittit aliculam brumae diebus, eo fine, ſicut dixi. Caeterum non dubito, quin habitus, qui hic deſcribitur, ſit venatorius, propter ea, quae ſequuntur, atque antecedunt. Quod notandum fuerit, ne ex Ulpiano ſolis pueris aliculam attribuamus. SCHEFFER. Vid. Cujacium x. Obſerv. 12. male vero apud Martialem *aliculam* de cibo interpretatur Raderus & alii. Chlamydem, venatoriam veſtem fuiſſe obſervat Victorius lib. II. Var. Lect. cap. 21. Vid. & Salmaſ. ad Pollion. Gallienos cap. XVI. De venatoris habitu & *faſciis*, *alica* ſive *chlamyde*, &c. vid. Grat. Cyneg. 338. & Nemeſ. 62. & ibi adnotationes doctorum virorum. Reſpicere ad Meleagrum & aprum Calydonium puto Petronium; unde de ſciſſore tali Satyr. v. 115.

Flavi dignus ferro Meleagri
Fumat aper.

Ubi *flavi* epitheton miniſtrum delicatum notat, qui hic erat barbatus & ingens. Ita & apud Athen. IX. 14. aper non minor Calydonio infertur. egregiam venatorii habitus, ſive alicula, ſive chlamys illa ſit, imaginem ex antiquis monumentis dedit Jo. Rhodius ad Scribonii Compoſit. XIII. ubi & cultri venatorii forma conſpicitur. Illam hic aere exprimi curavimus. BURM.

Subornatus] Vere Petronianum, ut ſupra cap. XXI. *ultimo cinaedus ſupervenit, myrtea ſubornatus gauſapila.* SCHEFFER. Vide & cap. XXVI.

Polymita] Id eſt, craſſa, ſpiſſis filis & liciis texta,

Digitized by Google

„ter percuſſit; ex cujus plaga turdi evolaverunt. Parati aucupes cum „arundinibus fuerunt, & eos circa triclinium volitantes momento ex„ceperunt Inde, cum ſuum cuique. juſſiſſet referri: Trimalchio ad„jecit: [a] Etiam videte, quam porcus ille ſilvaticus totam comederit „glandem. [b] Statim pueri ad ſportellas acceſſerunt, quae pendebant „è den-

[a] Trimalchio. [b] Encolpius.

texta, cui opponitur λεπτόμιτος apud Euripid. Androm. verſ. 831. Gloſſ. ψιλὴ πολύμιτος. *Babylonicum*. Sed fuiſſe polymitum diverſum a Babylonico poſt Salmaſ. ad Poll. Trig. Tyr. xiii. & Vopiſc. Carin. xx. docuit illuſtris Cuperus ii. Obſervat. 12. Polymita vocat Ovid. iii. Art. 267.

pleno velamina filo.

& tales tunicae *valentes* apud eundem iii. Art. 109. Sed hoc ſciſſori, & quidem ingenti poſſet dari a Trimalchione, qui omnia praeter morem & modum exhibet convivis. Ita Babylonica veſtis tenui filo ψιλόμιτος infr. ad cap. lv. & hinc in Gloſſario, *Plumarius*, πιλιβαφος lege ψιλόβαφος. Sed alias venatores ex praecepto Xenophontis tenues veſtes & levem amictum gerebant, ſagum vel chlamydem levem, & veſtem ſupra genu recinctam: ut in monumentis veterum ſaepe occurrunt. vid. Ill. Spanhemium ad Callimachi Hymn. in Dianam verſ. 11. & ſeqq. & verſ. 216. & praeclare exhibet antiquum marmor apud Sponium Miſcell. Erud. Antiquit. pag. 312. BURM.

Cultro venatorio] Ita proprie dictus gladius minor, quo ad hoſtias & feras jugulandas utebantur. Martial. xiv. 31. cujus lemma *culter venatorius*:

Si dejecta geres longo venabula roſtro,
Hic brevis in grandem cominus ibit aprum.

Gratius Cyneget. verſ. 341.

Ima Toletano praecingant ilia cultro.

Senec. Hypol. 53.

Tu jam victor curvo
Solves viſcera ferro.

Parati aucupes cum arundinibus fuerunt, & eos] Interpolata haec videntur. Melius utique procedet oratio demtis iis *fuerunt &*. Puto itaque: *Parati aucupes cum arundinibus eos, circa triclinium volitantes, momento exceperunt*, ni mavis *adfuerunt* pro *fuerunt*. Lampridius Alexandro Severo cap. xli. *Voluptates ſcenicas in convivio numquam habuit, ſed ſumma illa* (in alio *illi*) *oblectatio fuit, ut catuli cum porcellis luderent, aut perdices inter ſe pugnarent, aut aves parvulae ſurſum & deorſum volarent.* HEINS.

Cum arundinibus] De his conſulo Plautum in Bacch. i. ſc. i. 17. & quae ibi ὁ πάνυ Gronovius. SCHEFFER. Refer id ad viſcatas arundines, quarum aſſiduus uſus apud antiquos in aucupio. De iis nos alibi. HEINS. De hoc genere aucupii multis egerunt viri ſummi, Salmaſius ad Solinum pag. 83. & 765. & Gronovius lib. iii. Obſerv. cap. 18. Valer. Flacc. vi. 260.

Qualem populeae fidentem nexibus umbrae
Si quis avem ſummi deducat ab aëre rami,
Ante manu tacita, cui plurima crevit arundo,
Illa dolis viſcoque ſuper correpta ſequaci
Implorat ramos, atque irrita concitat alas.

De quo loco vide Zinzerl. Promulſ. crit. cap. x. vide infra ad cap. cix. BURM.

Suum cuique] Eadem aequitate, qua ſupra cap. xxxiv. *ſuas cuique menſas* juſſerat adſignari.

Etiam videte] Num ſcribendum diviſim, *& jam videte?* Sed ſic & in ſequentibus, ubi vide. SCHEFFER. *Adjecit etiam, videte.* Ita haec ſunt diſtinguenda. HEINS. Recte ſe tuetur haec particula: eſt enim hortantis, ut *eja.* vide Servium ad Virgil. Aeneid. xi. 373. apud Comicos exempla obvia.

Quam porcus ille ſilvaticus totam comederit glandem] Lege, *quam porcus ille ſilvaticus tandem comederit glandem.* Volebat oſtentator docere convivas, ſe porcum illum palmulis ſeu dactylis, non glande & ſiliquis, ut vulgus, paviſſe, ut plurimae in Oriente gentes ſolerent, quibus è palmis quadrupedum, ſuum inprimis, cibus, teſte Plinio lib. xiii. cap. 4. eoque eas è ſportellis de dentibus porci ſuſpenſis, promi à pueris & dividi coenantibus juſſit. REINES. Dignum & hoc Trimalchione, cum *aprum* dixiſſe debuiſſet. Deinde malebat Thomas Munkerus; *lotam* glandem, hoc eſt, lautam, ſic *coda*, *copones*, aliaque apud noſtrum. Ut voluerit Trimalchio caricis Thebaiciſque aprum fuiſſe paſtum. De quo luxu nos paulo ante. HEINS. Ita Phaedro lib. ii. fab. iv. *ſus nemoricultrix*: caeterum porcum fuiſſe ſolemnem Saturnalitiis coenis dapem docet Martialis xiv. 70. Deinde *lotam comederit glandem* conjicit Munckerus ad Hygin. fab. 126. & ad Alberic. Philoſophum de Deorum Imaginibus cap. xxii. pag. 325. *lotam* autem pro *lautam* poſitum vult.

Sportellas.] *Sportellos* Tragur.

 Ad

„è dentibus, Thebaicaſque, & caryotas ad numerum diviſere coenan-„tibus.

XLI. „Interim ego, qui privatum habebam ſeceſſum, in multas co-„gitationes diductus ſum, quare aper pileatus intraſſet. Poſtquam ita-„que omnes babazuſias conſumpſi, duravi interrogare illum interpretem „meum

Ad numerum] Omnibus, quotquot erant, convivis. SCtum vetus apud Ciceronem lib. VIII. ep. 8. quae eſt Coelii. *Si ex eo numero, quos ex S. C. in provincias ire oporteret, ad numerum non eſſent, qui in eas provincias proficiſcerentur, tum uti quodque collegium primum Praetorum fuiſſet, neque in provincias profecti eſſent, ita ſorte in provincias proficiſcerentur. ſi ad ad numerum ii non eſſent*, &c. SCHEFFER. An ad geſticulationem dividentium referendum, ut tripudiantes diviſerint, quomodo ſupra. Sic:

—— ad numerum rapido qui colligit ungues,
Venit ab auriferis gentibus, Aſtur equus,

Martiali in Apophoretis. Naſoni Metam. XIV.

Ad numerum motis pedibus duxere choreas.

An potius dicemus, unicuique convivarum aequalem numerum eſſe diviſum? verum ad ſymphoniam referri malo. HEINS. Utraque explicatio habet, quo ſe tueatur. ſi ad ſymphoniam referre malis eamdem locutionis vim eſſe puto, quae alterius *in numerum*, qua Virgilius uſus Eclog. VI. verſ. 27.

Tum vero in numerum Faunoſque feraſque videres
Ludere.

unde & proverbii ſpeciem induit *in numerum.* vide Manut. ad Cicer. IV. in Verr. cap. 9. Ovid. Triſt. IV. I. 10.

In numerum pulſa brachia verſat aqua.

Et ita *ad numerum* Silius III. 348. & VI. 363. dixit. Ita extra numerum ſe movere hiſtrio dicitur Ciceroni Paradox. 3. Pro altero ſenſu facit Sueton. locus in Veſpaſ. XX. *membra ſibi ad numerum in ſphaeriſterio defricaret.* ubi vid. Marcilii notas. Pacat. Panegyr. XXI. *Senſim atque ad numerum movebantur.* BURM.

Privatum habebam receſſum] Mallem ego, *privatim*, id eſt, ſeorſum, pro me peculiariter. *Seceſſum habere*, ita puto dictum, ut *habere conſilium*, de eo, qui quid ſecreto ſecum volvit animo. *Secedere in ſe* hoc ſenſu dixit Seneca ep. 25. *Tum praecipue in te ipſe ſecede, cum eſſe cogeris in turba.* SCHEFFER. Opponitur publicatis & communibus ſermonibus. ut ita ſecum loqui, apud ſe reputare. Inſolentior locutio. BURM.

Intraſſet] Illatus eſſet. Varro lib. III. R. R. cap. 9. de gallinis Africanis: *Hae noviſſime in triclinium ganearium introiverunt è culina.* SCHEFFER.

Omnes bacaluſias] Suſpicor ſcripſiſſe noſtrum, *omnes baccelogias.* Notum eſt ex Suetonio, uſurpaſſe Auguſtum *bacelum* pro *ſtulto*, à Graeco βάκηλος. Hinc credo *bacelogiae*, βακηλογίαι, id eſt, ratiocinationes cogitationeſque ineptae. SCHEFFER. Lege *bucoleſias*, βυκολήσεις, id eſt, inanes & falſos conceptus, variaſque imaginationes, & meditationes, mentis agitationes & animi nuſquam reſidentis volutationes, Apulej. Metam. VI. initio vocat *diſcurſus. Agitationes & varii diſcurſus hominum.* Firmic. V. 7. βυκολεῖν eſt decipere: inde βυκολήσεις, ἀπατεῶν Heſychio. Lucianus in Tragopod. ἐλπίδι ματαίᾳ βυκολούμενοι, *ſpe vana deluſi.* In Lege Attica τῆς βασιλείας adpellata, ἄνευ βυκολίας eſt *ſine dolo*, ut recte vidit Petitus Miſcell. lib. VI. cap. 2. & comment. ad LL. Att. l. I. tit. 2. Thephyl. Simocattes ep. Tettigonis ad Porphyr. οἴμοι! βεβυκόλημαι ὁ δείλαιος: *heu! deluſus ſum miſer.* Nimis adfectatum eſt, & fortaſſis obtruſum Petronio à ſemi-Graeco quodam; dubitoque à Latinorum quoquam praeterea receptum umquam. Crediderim autem veteres, qui *decollo*, *decolo*, dixere pro decipio, Diom. lib. I. extiatque ea ſignificatione apud Plautum in Aulul. in Caſina act. II. ſcen. IV. 28. in Capt. a. 3. ſc. I. id formaſſe è Graeco βυκολέω. Quo ſtante, ceſſare poterunt Grammaticorum ἀψιμαχίαι, quorum plerique derivant à *collo*, & varia, ut rem utcumque expliceent, comminiſci neceſſe habent. REINES. *Bacelogias* videtur ſcribendum. Nam *Bacelogiae* à Bacelo. Vide Eraſmum in adagiis; *Bacelo ſimilis.* Gloſſae Labbaei, βάκηλος *barbo, baroſus.* Lege *baro.* quod & apud noſtrum hoc convivio, & Ciceronem frequenter occurrit. Rurſus ſimili mendo in iiſdem Gloſſis: *Barbo*, βίκηλος. Gloſſae MSS. *Bacerus, barefactus* (lego, *Bacelus, baro, fatuus*) *Gabarus inſulſus, barbarus. Unde & gabares mortuorum.* De bacelis Victorius in Ciceronem p. 65. ed. Gryph. Apud Suetonium Auguſto cap. LXXXVII. *baceolus* conſtanter legitur, etiam in codice veterrimo Memmiano. Quae ſcriptura, ſi ſana eſt, & hic *baceologia* fortaſſis ſit ſcribendum. HEINS. De *Bacelo* egi ſupra ad cap. XXXVII. ſed hic neſcio an huic voci locus ſit, cum quia codex Tragurienſis habet *Bacaluſias*, quae vox quid ſit ignoro, tum quia voces illae inſolitae ex Graecis for-

„meum, quid me torqueret. At ille: [a] Plane etiam hoc ſervus tuus in„dicare poteſt. Non enim aenigma eſt, ſed res aperta. Hic aper, cum „heri ſummam coenam vindicaſſet, à convivis dimiſſus: Itaque hodie „tam-

[a] Conviva.

formatae in hoc convivio non Encolpio ex decoro tribuuntur: non enim ille hic deridendus traducitur, ſed ubique recto & puro ſermone utitur. Hac affectata eruditione ſibi placebant liberti illi, & plebis imae ſordes, ad lautiorem fortunam erecti. Quare ſuſpicer unam, vel forte duas Latinas voces latere, quae in unam coïerunt. Sed nondum mihi tam dexter adfuit Apollo, ut divinare potuerim. An *baucaleſes*, ut καταβαυκαλήσεις Athen. xiv. 3. [αἱ τῶν τιθηνουσῶν ᾠδαὶ καταβαυκαλήσεις ὀνομάζονται.] vid. Leopard. vi. Emend. 5. BURM.

Duravi interrogare] Eleganter, *duravi*, pro *firmavi*, meipſum ſcilicet, animumque meum, anceps dubiusque ante, num honeſte poſſem totiens interrogationibus meis illi moleſtus eſſe. Pomponius Mela i. cap. 19. *Mentes accedentium primo aſpectu conſternat, ubi contemplari duravere, non ſatiet.* Sic Salmaſius, nam vulgati habent, *contemplati*. SCHEFFER. Recte, quod jam antea oſtendi. Sunt, qui τὸ *durare* non ſatis Latine putant apponi verbo alii. Sed refellit eos Silius, qui ſic lib. xv. verſ. 213.

Haud ulli durant viſus aequare volentem.

IDEM.

Interpretem meum] Elegans uſus hujus pronominis, quod indicat hominem, de quo ante jam mentio facta fuit. Ita infra cap. lxii. *Homo meus coepit ad ſtellas facere.* & paulo poſt, *jacebat miles meus in lecto.* Phaedr. lib. v. fab. 7.

------ *Homo meus ſe in pulpito*
Totum proſternit.

ubi v. Schoppium & Scheffer. BURM.

Plane etiam hoc] Ita Plautus Epid. Act. iv. ſc. 1. *Plane hic ille eſt, qui mihi in Epidauro primus pudicitiam pepulit.* SCHEFFER. Ex uſu elegantioris Latinitatis hac particula utitur. Ter. Hecyr. Act. v. ſc. 4. *Plane hic divinat. nam id eſt.* Noſter ſupra cap. xii. *plane is ipſe erat.* ubi vide & xv. *idem plane & nos volebamus.* & alibi. BURM.

Hoc ſervus tuus indicare poteſt] Legendum cenſeo; *hoc ſervus hujus*, nempe Trimalchionis, *indicare poteſt*, qui mox porco pileum detrahet. GOES. Intempeſtiva hic Goeſii correctio: proverbii ſpeciem habet reſponſio, cane tu ignoras, quae vel ſervus tuus ſcire poteſt? nam ſi de Trimalchionis ſervo agere voluiſſet, nihil praeterea adjeciſſet, quo hoc aenigma explicaret, ſed cum Encolpium ad ſervum rejeciſſet, exſpectaſſet, donec detraxiſſet pileum puer ille. Praeterea illum puerum nondum triclinium intraſſe puto, dum Encolpius cum conviva illo ſermones caedit, & jam ſtupor ejus ceſſaverat, antequam puer pileum detraxiſſet. BURM.

Sibi ſummam coenam vindicaſſet] Summam coenam accipio, pro ſumma coenae, id eſt parte praecipua, praecipuo cibo. Quomodo cap. lv. *ſumma carminis*, pro praecipua laude ejus. *Diu ſumma carminis penes Mopſum Thracem memorata eſt.* SCHEFFER. Forte: *cum heri ſumma coena vindicaſſet ſeſe à convivis, dimiſſus eſt.* Hinc apparet, aliis cibis lautioribus ſatiatos convivas aprum intactum dimiſiſſe è menſa, quod fiebat quandoque. Seneca Ep. lxxviii. *O infelicem aegrum: edet quantum concoquat. Non jacebit in conſpectu aper, ut vilis caro, à menſa relegatus.* Apud Martialem lib. iii. ep. 13. in re ſimili liberandus è menda locus eſt. En ipſum epigramma.

Dum non vis leporem, dum non vis carpere mullos,
Et plus quam patri, Naevia, parcis apro,
Accuſas rumpiſque cocum, tamquam omnia cruda
Attulerit. Numquam ſic ego crudus ero.

Scribendum, inquam, ſecundo verſu:

Et pluſquam putri, Naevia, parcis apro.

De *patre*, ut vulgo, merae nugae ſunt. Solebant etiam quandoque plures ſimul apponi. Plinius lib. viii. cap. 51. *Solidum aprum Romanorum primus in epulis appoſuit P. Servilius Rullus, pater ejus Rulli, qui Ciceronis conſulatu legem Agrariam promulgavit. Tam propinqua origo nunc quotidianae rei eſt. Et hoc annales notarunt, horum ſcilicet ad emendationem morum: quibus notata quidem coena, ſed in principio, bini ternique pariter mandantur apri.* At Coranus apud Athenaeum unicuique convivarum ſuum aprum apponebat. HEINS. Non repugno, quin intelligatur aper hic fuiſſe caput heſternae coenae. Sed quid ſignificat *ſummam coenam vindicare?* nam illud *ſibi*, quod in Schefferi notis apparet, non legitur in Petronii verbis, & ibi eſt, *ſumma coenam vindicaſſet* ideoque Heinſii correctionem amplector, & adludi puto ad manumiſſionem, quae vindicta fiebat. Cum vero ſordidum videri poſſet heſternos cibos iterum adponere, lautus Trimalchio hanc maculam nova quadam urbanitate à ſe removet, aprum pileatum novo plane habitu, in menſam inferendo. *ſumma* etiam defendi poteſt loco Martial. x. Epig. 37.

Et

„tamquam libertus in convivium revertitur. *a* Damnavi ego ſtuporem „meum, & nihil amplius interrogavi, ne viderer numquam inter hone- „ſtos coenaſſe. Dum haec loquimur, puer ſpecioſus, vitibus, hederiſ- „que redimitus, modo Bromium, interdum Lyaeum, Eviumque con- „feſ-

a ENCOLPIUS.

Et fatuam ſumma coenare Pelorida menſa.
Quod autem dixi ſordidi eſſe hominis, heſternas dapes apponere, docet Sueton. in Tiber. cap. XXXIV. & Terentius Eunuch. Act. v. ſc. 4. ubi meretrices *ex jure heſterno panem atrum vorare* ait: & ita paraſitus apud Plaut. Perſ. Act. I. ſcen. 2. *nunc huc introibo, viſam heſternas reliquias.* Et ita ille apud Apulej. Metam. lib. IX. qui hoſpitem ſubito ſupervenientem comiter pro tempore ex- cipit, menſam adponit, *quae reliquias prandii ge- rebat.* vide Caſaub. ad Athenae. VII. I. Et contra lautus ille aſini dominus lib. x. animali illi ſibi placenti, *menſa poſita, omne genus edulium ſolidorum, & illibata fercula juſſit apponi.* Haec ὁλομελῆ βρώματα vocat Athaen. XII. 9. BURM.

A convivis dimiſſus] Mallem, *à convivis eſt dimiſſus.* Vult autem, non tangere, aut diſcindere eum voluiſſe, quia fuit quaſi decus menſae atque ornamentum. Sed ludit in voce *dimiſſus*, quia & ſervi dicuntur *dimitti*, quando manumittuntur, & filii. Ulpianus in tit. *ſi moriente avo pater eorum aut jam deceſſit, aut de poteſtate dimiſſus eſt.* Etiam ad conſuetudinem veterem reſpicit, ex qua manumittere ſervos ſolebant in menſa, & adhibitione convivii. Gajus in Inſtit. tit. I. *Latini ſunt* (liberti) *qui aut per epiſtolam, aut inter amicos, aut convivii adbibitione manumittuntur.* SCHEFFER. Ita & Gellius II. 24. *Hoedus, qui ad coenam fuerat adlatus, dimiſſus.* Alia tralatione dicit infra cap. LXVI. *pernae miſſiones dedimus.*

Damnavi ego] Sic cap. LXXXIII. *Damnabat Apollo noxias manus;* etiam alibi ſic loquitur. SCHEFFER. Cap. CIV. *Ne videamur divinae mentis opera damnare.* & 117. *Nemo auſus eſt artem damnare nibil auferentem.*

Inter boneſtos] Optime; ſicut Cicero Catil. I. *Dico te priori nocte veniſſe inter falcarios in M. Leccae domum.* Caeterum *boneſtos* ſic vocavit etiam cap. XXXIV. *Et multo boneſtiores coenabant.* SCHEFFER. Vide Lucian. Merced. cond. pag. 244. Ed. Bourdel.

Puer ſpecioſus] Ita decebat. Bacchum enim pulcherrimum & ſemper puerum pingebant, vitibus & hederis redimitum. Ovid, IV. Metam. princ.

------ Tibi enim inconſumta juventas,
Tu puer aeternus, tu formoſiſſimus alto
Conſpiceris coelo. &c.

Ubi varia etiam ejus cognomina recenſentur. Erat enim ſuper alios praecipue πολυώνυμος hic Deus, ut vocatur à Sophocle Antigone verſ. 1127. De habitu autem hujus temulenti numinis obvia apud Poëtas omnia. vide Valer. Flacc. lib. II. verſ. 265. Stat. lib. VII. Theb. verſ. 652. & ibi Barth. & ad Claudian. libr. I. de Rapt. verſ. 17. ubi & Parrhaſius videndus. Legenda etiam eruditiſſimi Propertii elegia XV. libri III. haec autem inſania Deos ſub eorum habitu & ſpecie aemulandi, non erat nova: nam & Antonius ſe Bacchi veſtitu ſaepe exhibuit, & *Bacchus minor* dictus, teſte Plutarcho pag. 944. Vid. & Vellej. Paterc. II. 82. ubi novum Liberum patrem ſe appellari juſſiſſe refert. & Antiochus ille, ſive Alexandri Balae, ſive Gryphi filius, (de quo vide Illuſtrem Spanhemium de praeſtant. Numiſm. Diſſert. VI. ſectione III. §. 6.) dictus *Dionyſius*, & alii, quos Lucianus pro imaginibus refert, & ex illo hanc inſaniam veterum regnum illuſtrat vir Ampliſſimus Cuperus in Monumentis antiquis pag. 188. & in libro de Elephantis II. 9. in fine. & docet imitatos etiam fuiſſe ſaeplus Deorum nomina, ſed aliter flexa, ut non *Dionyſi*, ſed *Dionyſii* dicerentur, quamquam & vera nomina etiam ſibi vindicaſſe variis exemplis probat, & hic puer oſtendit. Sed praecipue ad rem faciunt illorum exempla, qui ventri & epulis dediti hoc per luxuriam ſibi nomen & ſimul ejus Dei habitum, vites, hederas & ſimilia induerunt, ut Mithridates, & Antigonus apud exteros; Marius, Pompejus, & Caligula apud Romanos, quorum Catalogum texuit Schottus lib. III. Obſervat. cap. 3. inter quos, qui huic ſtultitiae Trimalchionis forte exemplar fuit, memorabilis eſt Nicias, de quo narrat Plutarchus pag. 524. in choragio quodam ſervum ejus forma & proceritate eximium & imberbem, Bacchi perſonam induiſſe; &, cum populus huic ſcenae applauderet, ſervum illum manumiſiſſe. quia nefas erat, ut corpus, quod Deo omnium vocibus eſſet ſimile judicatum, in ſervitute teneretur. Non abludit quoque ab hoc tempore Marcelli Eſernini libertus, *qui ſe potentiae cauſſa Claudii libertis adoptabat, & qui merito quoque Dionyſius dici poſſet.* Plin. lib. XII. i. BURM.

Eucbiumque] Apud Lucretium, Horatium, & alios, eſt *Eubyus.* SCHEFFER. Lege *Eviumque*, quod inter Bacchi nomina, & plerumque mendoſum exhibetur in codicibus vetuſtis. HEINS.

Digitized by Google

„feſſus, calathiſco uvas circumtulit, & poëmata domini ſui acutiſſima „voce traduxit; ad quem ſonum converſus Trimalchio: ᵃDionyſe, in„quit,

ᵃ TRIMALCHIO.

HEINS. Celebre hoc inter cognomina Liberi patris, ſed quomodo ſcribendum ſit, non una ſententia. *Eucbiumque* Tragur. *Eubyum* in melioribus membranis reperiri teſtatur Torrentius ad Horat. I. od. 18. & Giphanius in indice Lucretiano, & addunt Grammatici, originem ejus cognominis eſſe à Graeco ἰν ὕει, ſed refellit hos decus quondum ingens noſtrae patriae Adr. Junius Animadverſ. lib. IV. cap. I. qui contendit *Evius* eſſe exarandum, ab *Evoe* ſive εὐοῖ bacchantium voce. vide & Heinſii Ariſtarch. Sacr. cap. I. Et ita reſtituit Ciceroni hanc vocem in oratione pro Flacco cap. XXV. poſt alios, Clariſſimus Graevius. *Mitbridatem Deum, illum patrem, illum conſervatorem Aſiae, illum Evium, Dionyſum, Baccbum, Liberum nominabant.* Et ex voce Syriaca *Evam*, quae ſerpentem notat, deducit hoc nomen Vir illuſtris Dan. Huetius Demonſtr. Euangel. propoſit. IV. §. 43. Quanta porro librariorum, in hoc nomine effingendo, ſit varietas, lector doceri poteſt ex notis Nobiliſſimi Heinſii ad Ovid I. Art. amator. verſ. 563. BURM.

Confeſſus] Nihil melius, aut eruditius. Virgilius II. Aeneid. 591.

—— pura per noctem in luce refulſit
Alma parens, confeſſa deam, qualiſque videri
Coelicolis, & quanta ſolet ——

Servius ad haec verba; *confeſſa deam, divino babitu, quia in primo venatricis babitu ſe obtulerat.* Sic itaque hoc loco, *confeſſus Eucbium*, qui refert habitum ejus. SCHEFFER. *Confeſſus* pro adſimilans, & referens, eleganter, & ſic non ſemel Naſo, in libris Metamorphoſeon. HEINS. Ovid. III. Metamorph.

Jamque Deus poſita fallacis imagine tauri
Se confeſſus erat.

ubi v. Ciofani notas. Apulej. lib. II. Metam. *Matronam profecto confitebor.* & eodem ſenſu Ovidius lib. II. Metam. 731. *Nec ſe diſſimulat.* BURM.

Calatbiſco] *Calatiſcovas* Tragur. de calathiſco egregie vide diſputantem virum illuſtrem Spanhemium ad Callim. Hymn. in Cerer. verſ. I. ubi ex antiquo marmore ejus formam exhibet. Similem Theſaurus Brandenburgicus tom. III. pag. 257. in capite Satyri refert, ubi Begerus alium uvis plenum à Satyro geſtari in ſtatuis Romanis pag. 19. notat. Quem hic exhiberi curavimus.

Ita in elegantiſſima gemma, quam vir praeſtantiſſimus Jacobus de Wilde edidit numero 57. duo pueri in capite calathiſcos cum uvis ſuſtinere videntur. Apud Gruter. in lapide pag. CLXXV. 4. *Cupidinis tenentis calatbos effigies.* Et per *uvas* ollares intelligi debent, de quibus Martial. VII. 19. & alii. Hiems enim erat & Saturnalia agitabantur. BURM.

Poëmata domini ſui] Nam Poëtices ſtudium Trimalchio adfectabat: unde infra cap. LV. extemporale diſtichon recitat.

Acutiſſima voce traduxit] *Acidiſſima voce*; nam acuta vox laudi ducitur, ut apud Horatium:

Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus, citbarave Pboebi.

Suetonius de Julio Caeſare cap. LV. *Pronunciaſſe autem dicitur voce acuta, ardenti motu, geſtuque non ſine venuſtate.* Quamquam acuta vox Eunuchis tribuitur nonnunquam. Gloſſae Labbaei *Acidus*, ἐξύπικρος. Infra cap. LXVIII. *Nullus ſonus unquam acidior percuſſit aures meas.* Supra cap. XXXI. *Puer paratiſſimus acido cantu me excepit.* Et cap. XCII. *acidius ſibi umquam fuiſſe negat. Acidae & amarae nuptiae*, Apulejo Metam. V. *Homo acidae linguae & nimis liber*, apud Senecam Controverſia XXXIV. *Aceſcens ſtomacbo eſca*, apud Sidonium Apollinarem. Et *aceſcunt vina bibenti*, in Eclogis Calpurnii. *Acidus* pro acerbo Senecae de Ira lib. III. cap. 43. *Quid illum oblatrantem tibi, bumilem quidem & contemtum, ſed ſuperioribus acidum & moleſtum, exterere viribus tuis tentas?* Ipſe Petronius, quid hic velit, infra manifeſtum facit: *cocus cocbleas attulit, & tremula teterrimaque voce cantavit.* HEINS.

Traduxit] Per convivium oſtentavit. Ita Tacitus lib. XII. Ann. cap. 36. *pbalerae torqueſque, quaeque externis bellis quaeſierat, traducta.* Ipſe noſter cap. CXXVI. *Aut biſtrio ſcenae oſtentatione*

 tra-

Digitized by Google

„quit, LIBER ESTO. *a* Puer detraxit pileum apro, capitique ſuo „impoſuit. Tum Trimalchio rurſus adjecit: *b* Non negabitis me, inquit, „habere Liberum patrem. *c* Laudavimus dictum Trimalchionis & cir-„cumeuntem puerum ſatie perbaſiamus. Ab hoc ferculo Trimalchio ad „laſa-

a ENCOLPIUS. *b* TRIMALCHIO. *c* ENCOLPIUS.

traductus. Peſſime Gonſalus, *infamia notatus.* eſt enim *biſtrio traductus*, omnibus factus notus, & monſtratus quaſi, quomodo Suetonius in Tito cap. VIII. de delatoribus: *Hos aſſidue in foro flagellis ac fuſtibus caeſos, ac noviſſime traductos per amphitheatri harenam, ſubjici in ſervos imperavit.* SCHEFFER. Papias vocabuliſta, *Traducere, detegere, publicare.* Quod Belgice diceremus, *ten toon ſtellen.* GOES. Vide ſupra ad cap. XVII.

Liber eſto] Solennis formula manumittentis. Vide Briſſonium, itemque Raevardum de Auctor. Prudent. cap. VII. SCHEFFER.

Capitique ſuo impoſuit] More manumiſſorum. Servius ad Virg. VIII. Aeneid. verſ. 564. *Cum ſervi manumittebantur, raſo capite pileum accipiebant.* SCHEFFER.

Non negabitis] Verbum valde frequens noſtro, etiam in editis, ut cap. CVI. *Tryphaena mutata negat ſe interpellare ſupplicium*, & ſic aliis locis pluribus. SCHEFFER.

Liberum patrem] Id eſt, Bacchum, quem *babere* ſe dicit, quia puer eum referens Trimalcionis fuit ſervus. *Liberum* tamen, quia eumdem manumiſerat, liberumque eſſe juſſerat. Hoc illud eſt acumen ſcilicet, quod laudant. SCHEFFER. Non abſimile Martialis acumini lib. IX. epigr 74.

Circumeuntes puerum] Corrigo, *circumeuntem puerum*, nec enim veriſimile eſt, convivas ſurrexiſſe ad hoc officium. Adde quod ne quidem ſic quadraret *circumeuntes* verbum, cum potius adiſſent. Denique praeceſſit, *circumtulit*, quod oſtendit ſatis, ſic legendum eſſe. SCHEFFER. MS. Traguriense *circumeuntem puerum*, quod eſt rectiſſimum. IDEM.

Puerum ſane perbaſiamus] *Inſane*, opinor, id eſt, multum baſiamus: & confirmat *perbaſiare*, quod plus eſt, quam baſiare. Cave enim reponas, *ter baſiamus. Porticus inſane bona*, & *negotium inſane magnum*, Plauto. Juvenalis Sat. V.

------ *Mullum ſex millibus emit,*
Aequantem inſane paribus ſeſtertia libris.

Ita enim videtur locus ille conſtituendus, cum vulgo, *ſane*, circumferatur, nullo ſenſu. Merito addit *inſane*; prodigii enim inſtar res, mullus ſex librarum, quos raro exceſſiſſe binas libras Plinius lib. IX. Hiſtor. Natural. teſtatur. Apud Martialem tamen mullus occurrit librarum quatuor, libro X. qui pompa & caput coenae. Apud Senecam ep. XCV, hiſtoriam habes de mullo, vendito à Tiberio Caeſare quinque millibus, qui pendebat quatuor pondo & ad ſelibram. Quamquam illud majoris inſaniae, ſi ſeptem millibus, ut Plinius refert, unum mullum ſub Cajo principe emerit Aſinius Celer, ſed errorem commiſſum in numero verius eſt, quoniam & cum Juvenale Tertullianus congruit, qui libro de pallio: *Aſinius Celer mulli unius obſonium* VI. *H. S. detulit.* HEINS.

Perbaſiamus] *Baſiandi* verbum cum quacunque praepoſitione junxiſſe veteres dum me doceat alius, legam hoc loco: *ter baſiavimus.* nam & hoc requirit conſtructio. Multiplicari vero conſueviſſe baſia tritum eſt. Martial. VI. 66.

Et bis, terque, quaterque baſiavit.

De *quinque* lib. IV. Epigr. 42. & de *bis quinque* lib. IX. Epigr. 90. teſtatur. Eadem τελετουργία amens paganica ſuperſtitio, ut facerent crebrius, in primis ter, quod vel ex ritibus ſacrificiorum, initiationum, nuptiarum, expiationum, luſtrationum, funerationum, medicamentorum apparet, in quibus quicunque actus ter iterari ſolebat. Vid. Tzez. Chiliad. II. cap. 9. REINES. Mallet Reineſius, *ter baſiamus*, quia verbum *baſiare* alias cum praepoſitione tali junctum non legitur. Atqui multa apud noſtrum, quae & ipſa non leguntur alibi. Nec adverſatur ratio, cum ſic *perbibo* apud Plautum, *perdepſuo* apud Catullum reperiantur. Ipſe noſter tali modo uſurpavit *percoquo.* SCHEFFER. Sic *peroſculari* apud Martialem lib. VIII. ep. 81.

Hos amplectitur, hos peroſculatur.

Ita ſcripti, non *deoſculatur*, quod olim editos occupavit codices. Et apud Noſtrum infra, *percolaphare.* ubi plura. HEINS. Vid. infr. cap. LII.

Ab hoc ferculo] Petronius cap. XXIV. *Ab hac voce equum cinaedus mutavit.* SCHEFFER.

Ad laſammum] Non dubito, quin ſcribi debeat, *ad laſanum*, id eſt, ſellam familiaricam, exonerando alvo. Horatius I. Sat. 6.

Te pueri laſanum portantes oenophorumque.

Ad laſanum, eſt, propter laſanum, laſani cauſa, ut ſe illuc conferret. Livius lib. I. cap. 7. *Cum boves quaedam ad deſiderium caeterarum mugiſſent.* SCHEFFER. Hoc *deſurgere* vocat Horatius lib. II. Sat. II. 76.

------ *Vides, ut pallidus omnis*
Coena deſurgat dubia?

Errat vero Vulcanius, qui in not. ad Gloſſar. p. 31.

„ laſanum ſurrexit. Nos libertatem ſine tyranno nacti, coepimus invitare con-
„ vivarum ſermones. Clamat itaque Priamus, cum pateram caldae popoſciſſet:
„ a Dies,

p. 31. ubi legitur, *Deſurgit*, ἐφεδρεύει, ὡς Ὀρφεύς, putat reſpici illa Horatii:

Ut jugulent homines ſurgunt de nocte latrones.

Quaſi legendum eſſet, *deſurgunt nocte.* Sed reſpicit adductum a me locum, niſi legas cum Vulcanio ἐφεδρεύειν, quod Inſidiatorum & ſubſeſſorum eſt verbum. vide Dounaei notas in Demoſthenis orat. de Pace p. 131. Hoc dici Graecis ἀνίστασθαι ἐπὶ θᾶκον docet Salmaſ. Exercit. Plinian. p. 431. *Deſurgere* ſaepe utitur hoc ſenſu Scribonius Largus, ut compoſ. 112. ubi vide notas Rhodii, & alibi. vid. indicem. De laſano vid. infr. cap. XLVII. Graeci vocant ollam cum pedibus, ut Schol. Ariſtoph. Pac. 893. quem & vid. ad vſ. 1227. & 1229. *Ad laſanum* Tragur. Vide Turneb. lib. XVII. Adverſ. cap. 17. Apud Plinium lib. XXVIII. cap. 14. haec vox immerito loco mota eſt. *Teneſmos, id eſt, crebra & inanis voluntas deſurgendi tollitur poto lacte aſinino.* Ita MSS. codices habere Harduinus oſtendit, & egregie illuſtrat, vulgati *egerendi*, quod eſt à gloſſatore. Aliter exprimit Amm. Marcell. XXX. 1. *Ipſo domino convivii per ſimulationem naturalis cujuſdam urgentis egreſſo.* BURM.

Sine tyranno] Ita eleganter Trimalchionem vocat, quia, dum ejus ineptias attente audire cogerentur, vix proloqui auderent: & ita reges & arbitros conviviorum, qui leges impotenter convivis dicebant, tyrannos vocari, docuit Barth. lib. VII. Adverſ. cap. 3. Δήμιον carnificem vocat Alexis apud Athen. X. 8. p. 431. BURM.

Invitare convivarum ſermones] Provocare, allectare. Optime. quomodo Horatius Epod. II.

Fonteſque lymphis obſtrepunt manantibus,
Somnos quod invitet leves. SCHEFFER.

Hoc eſt, provocare colloquendo. Superbi enim coenatores iſti ſilentio reverentiam ſibi à convivis praeſtari amabant. In convivio Malchionis apud Martialem:

Septunce multo deinde perditus ſtertit,
Nos accubamus, & ſilentium ronchis
Praeſtare juſſi, nutibus propinamus.

HEINS. Vid. Sueton. Auguſt. LXXXIV. *Convivarum* Tragur. BURM.

Primus, cum pataracina popoſciſſet] Num legendum, *patera acina*, pro *pataracina*, quoniam praecedit de uvis? ſed quid ita tandem poſcit pateram? num ut ei imponantur? at vero paterae potui inſerviebant. Deliberent melius alii. Cl. Gronovius ſuſpicatur *amaracina.* SCHEFFER. Legebam, *par duracina*, & intelligebam Perſica: Videantur Plinius & Diaetetici. REINES. Reineſius in litteris ad Nob. Heinſium, praeter ea, quae publice ſunt edita, ſic habet: *Legebam* par duracina, *intelligens* perſica. *Sed cum hujus convivatoris ebrii ſermonem, clamantis,* diem nihil eſſe; dum te verſas, nox fit; itaque nihil melius, quam de cubiculo recta in triclinium ire, *accuratius expendo, apparet, queri eum de nimis cito diei & ſimul coenae tranſitu. Jam enim ſurrexerat Trimalcio, & videbatur quoque convivis faciendum idem. Quare velut abiturus ſe convivio* pataracina, *vel* ἐκπεπταμένως *pataricana, intellige calceamenta vel ſandalia, nimirum quae accubiturus ex more depoſuerat, popoſcit. Ita Naſidienus coenae pater apud Horatium* II. Sat. 8. *ſoleas; & Dinarchus ſurgens è convivio apud Plautum* Truc. II. ſc. 4. verſ. 12. Cedo ſoleas mihi, properate, auferte menſam, *inquit. ſunt autem* ἐκ Πατάρων σανδάλια, σανδάλια Παταρικά, *Pataris Lyciae confecta, quod genus* ἐπίχρυσα *fuiſſe notamus apud Lucianum in Dial.* ἑταιρ. *Dorionis & Myrtales. Scilicet adjectivum neutro genere poſitum ſubſtantivaſcit, quod in re veſtium ſcriptoribus uſu venit. Pataracina igitur ut calceamenta ſubintelligantur, dicuntur ut apud Lucilium, Lucret.* lib. IV. *Cornif. ad Herenn.* lib. IV. cap. 3. *juxta lectionem editam & Virg. in Ceir.* verſ. 169. Sicyonia, *pro calceis Sicyoniis, quos Cic. de Orat. & Luc. l. d.* ὑποδήματα ἐκ Σικυῶνος *appellavit: & ut Martialis* lib. IV. ep. 50. vetera Corinthia, *pro vaſis Corinthiis veteribus, & apud Senecam de Tranq.* cap. II. Patricia, *pro calceamentis propriis patriciorum. Obſervandum ſimul, pataricana accipi* συνεκδοχικῶς, *nomine ſpeciali in generalis locum adhibito, pro ſoccis, in quibus ibant diſcubitum.* Haec prolixe ſatis Reineſius, verum fruſtra. Certe omnia contrario ſe habebant modo in coena, quam ipſe prodit. Exit quidem Trimalchio, ſed ut nemini ſuſpicio poſſit eſſe finiti convivii, Trimalchioniſque non reverſuri. Menſa plena erat ciborum, nec quales circa finem coenae, ſed initio vel medio apponi ſolebant. Quaedam fercula recens habebant illata. Deinde praecedit manifeſte, *nos coepimus invitare convivarum ſermones.* Antea proximi ſolum inter ſe locuti erant. Nunc omnium incipiunt miſceri ſermones, nemo cogitat de abitu. Denique hic ipſe ſtatim queritur, tempus coenarum breve eſſe; cur ergo ante alios feſtinet, poſcatque ſandalia, priuſquam id faceret alius? debuiſſet pro ingenio ſuo exſpectaſſe ſaltem abitum reliquorum. Quare melius, quod ante conjectaverat de duracinis. Quanquam *par duracina* pro *par duracinorum*, quomodo Reineſius tueri valeat, non videam. Mai-

Digitized by Google

„ a Dies, inquit, nihil eſt; dum verſas te, nox fit: itaque nihil eſt me-
„ lius, quam de cubiculo recta in triclinium. Tremendum frigus ha-
„ bui-

a CONVIVA.

lem ego illud *pa* in *pataracina*, quod MS. habet, credere ſcriptum eſſe per compendium, & pro eo *poma* legi oportere, ut ſint *poma duracina*, genus perſicorum: niſi quis malit *poma Taracinae*, vel *Tarracinae*, & intelligere nata in Tarracina, Campaniae oppido, cujus mentio apud Livium occurrit. Licet horum pomorum apud alios, quantum ego potui obſervare, altum ſit ſilentium. Juvat conjecturam hanc, quod Trimalchio inſerius dicatur habere praedium *Tarracinenſibus* confine. SCHEFFER. Locus mire corruptus. Primo deſideratur nomen convivae, neſcio cujus. Qua propter ſcribo: *Damas itaque primus*. Sic libertus è ſervo factus apud Perſium, *Marcus Dama*. Horatius:

Viſne tegam ſpurco Damae latus? ——

Et alibi:

—— *Prodis ex judice Dama*
Turpis ——

Nam *Damas* & *Dama*, Graecis Δημᾶς. Quod Varro lib. VIII. de L. L. docet eſſe contractum ex Δημήτριος, ut Artemas ex Artemidoro, Menas ex Menodoro, & ſimilia. Δημᾶς Aeolice & Dorice Δαμᾶς, unde *Damas* & *Dama* Romanis. Similis huic ſere totus grex convivarum; Ganymedes, Phileros, Seleucus, Echion centenarius, Hermeros lapidarius, Niceros, Plocrimos. Deinde corrigendum reor, *cum patera capaci vina popoſciſſent.* Quomodo apud Ciceronem Verrina tertia. *Diſcumbitur, ſit ſermo inter eos, & invitatio, ut Graeco more biberetur: hoſpes hortatur: poſcunt majoribus poculis: celebratur omnium ſermone laetitiaque convivium.* D. Ambroſius libro de Elia & jejunio: *Ubi res calere coepit, poſcunt majoribus poculis.* Quae ex Cicerone hauſit. *Capaci patera*, ut infra cap. LXV. *Delectatus hac Trimalchio hilaritate, & ipſe popoſcit capaciorem ſcyphum.* Horatius Exod. IX.

Capaciores adſer huc puer ſcyphos.

Idem lib. II. Sat. VIII.

—— *Tum Vibidius Balatroni:*
Nos niſi damnoſe bibimus, moriemur inulti.
Et calices poſcit majores.

Mox:

—— *Vibidius dum*
Quaerit de pueris, num ſit quoque fracta lagena,
Quod ſibi poſcenti non dentur pocula. ——

Gemmam capacem dixit Seneca de Beneficiis lib. VII. cap. IX. *Video murrhina pocula, parum ſcilicet luxuria magna fuerit, niſi, quod vomant, capacibus gemmis inter ſe propinarent.* Ui murrhina vaſa in gemmis numerari vides. Drepan. in Panegyrico: *Niſi aeſtivam in gemmis capacibus glaciem Falerna fregiſſent.* HEINS. Non capio illud Reineſii *par duracina.* dixiſſet ſaltem *par duracinum* vel *duracinorum.* Neque, quis adhuc locus Perſicis illis ſit, video, cum agat de *calda potione*: Neque melius idem vir doctus ad Claſſ. IX. inſcr. 78. corrigit *Pataricana*, & capit de ſandaliis, quae conviva hic à coena ſurgens ſibi dari poſcit; nullum enim indicium eſt ſurrexiſſe, ſed cubito preſſo remanſiſſe ad confabulandum. Heinſii conjectura longius abit. Schefferi non eſt aliena à vulgatis verbis, ſed ipſe explicare nequit, & poma demum menſis ſecundis inſerri ſolita eſſent. Quare & hic ampliemus. an autem aliquid lateat de vino *acinato*, de quo egit Nonnus de re cibaria lib. IV. cap. 13. & quod Palladius lib. I. Tit. 6. vocat *acinaticium*, dubito. Vid. l. IX. ff. de tritico, vino, vel oleo legato, & illam explicantem Meibomium de Cereviſia c. XI. §. 35. & ſeqq. Sed accuratius locum inſpicienti non operoſa correctione opus eſſe puto, ſi modo vox *pataracina* dividatur in *pater acina.* Puerum Bacchi ſpecie, quem Liberum patrem per jocum Trimalchio dixerat, compellat hic conviva, & poſcit ut ſibi *acina* daret, id eſt, uvas, quas in calathiſco gerebat. Lege ergo *Damas* (nam tale aliquod nomen latere puto) *itaque, primus cum, PATER, ACINA popoſciſſet*, id eſt clamaſſet, Pater Bacche, *da acina*; *Patrem* vero vocari Bacchum obvium. † vid. ad Ovid. III. Faſtor. 775. & paſſim. Solitos vero in conviviis ſemiebrios ita clamare, & poſcere Ἄκρατον μεγάλην, & non addito verbo *da, porrige*, vel ſimili patet ex fragemento Menandri apud Athen. cap. 15. Ἄκρατον ἰδόντα τὴν μεγάλην ψυκτῆρά τις [ſic] προὔπινεν. Unde & hic *clamat* poſſet retineri, & primus, qui incepit ita clamare, intelligi. Improbat ludimagiſter meam conjecturam, ſed nihil adſert, quo infirmet. Lipſienſes eruditi hanc inter feliciores elegerunt, quorum judicium praefero centum Scholaſticis. Acina autem notant ipſas uvas, ſive baccas tam vitis, quam aliarum frugum; ut docuit Caſaubon. ad Sueton. Aug. cap. LXXVI. ubi Auguſtus ſcribit, *ſe panis unciam cum paucis uvae duracinae acinis comediſſe.* Sed aliter uſurpaſſe videtur *acini* voce Cicero pro nucleo ſive grano uvae, de Senectut. cap. 15. *Quae ex fici tantulo grano, aut ex acino vinaceo, aut ex ceterarum frugum ac ſtirpium minutiſſimis ſeminibus tantos truncos ramoſque procreat.* vid. Scholiaſt. ad Horat. II. Sat. VI. 85. Caeterum haec acina condita capere oportet, nam hyems erat (mox enim de frigore queritur) & in condendis his uvis multa erat cura & lautiorum homi-

„ buimus. vix me balneus calfecit; tamen calda potio veſtiarius eſt. Amy-
„ ſtidas duxi, & plane matus ſum; vinus mihi in cerebrum abiit.

XLII. ^a Ex-

hominum luxuria. Vide egregie Columell. lib. XII. cap. 43. BURM.

Nihil eſt] Propter brevitatem ſuam, quia tranſit celerrime. Plautus in Milite Act. I. ſc. I. *PY. iſtuc quidem edepol nihil eſt. AR. nihil hercle quidem hoc.* Horat. II. Sat. 3.

Mille cadis; nihil eſt, tercentum millibus. ---- SCHEFFER. Terent. Eunuch. IV. II. 10. *Nihil eſt. quid? nihil?* infra cap. XLVIII. *Si factum non eſt, nihil eſt.* Vid. ad Phaedr. III. fab. 8. BURM.

Dum verſas te] Mallem ego, *dum vertis te*, niſi *verſas* quis accipiat pro, *cito vertis*: notat enim brevitatem temporis. Ut cap. XCIX. *dum loqueris, levis pruina dilabitur.* Horatius lib. I. Od. XI. verſ. 7. *Dum loquimur fugerit invida Aetas.* SCHEFFER. Seneca de Ira lib. III. ſub finem: *Dum reſpicimus, quod ajunt, verſamuſque nos, jam mortalitas aderit.* HEINS.

De cubiculo recta in triclinium] Paraſiticum hoc plane, ſicut & iſtud apud Plautum Perſa Act. I. ſc. 3.

Dum mane eſt, omnes eſſe mortalis docet. GOES. Sic Lycon apud Rutilium Lupum Lib. II. de Figur. ſentent. p. 9. *Protinus ex cubiculari lecto excitatus in triclinium trahitur.* Dormiebant iſti lurcones in multam diem, imo in horam balnei vel coenae. Contra in triclinio manſiſſe & dormiviſſe patet infra cap. LXXXV. BURM.

Mundum frigus] An non? *multum frigus.* TILEBOM. Haec ſine dubio corrupta ſunt, nec, quomodo ſanari queant, nunc quidem diſpicio. Cl. Gronovius è Martiali cenſet captum, qui lib. III. ep. 58. *famem mundam* uſurpavit. SCHEFFER. Poſt conjecturas omnes puto locum ſic legendum: *nihil eſt melius, quam de cubiculo recta in triclinium ire, & inunctum. Frigus habuimus.* Exiſtimat balneum, & unctionem, quae ſolebat coenae praemitti, poſſe negligi, quo longior fiat coena. Firmant conjecturam verba convivae alterius, *& ego non cotidie lavor.* Optime haec tuetur Gronovius Martialis loco, ubi *mundam famem* habes. Opinor tamen, *ut mundum frigus habuimus.* De balneo querela eſt parum calente. *Mundum frigus*, pro mero frigore. Sic in vita Severi Alexandri apud Spartianum cap. XLII. *annonas mundas*, pro mero pane habemus. *Annonas binas aut ternas accipiebant, ita ut mundas conſequerentur.* Mundas, ſine aliis eduliis. Sed male Caſaubonus ὁ πάνυ ſordido pani mundas illic annonas vult opponi. Sic *panis ſiccus*, ſine aliis obſoniis. HEINS. Si ſana ſunt verba, capio de frigore quod coelo ſereno eſt intenſiſſimum; ut ita *purum coelum* ſaepe apud veteres occurrit.

Balneus calfecit] Lego *balneum calfecit.* TILEBOM. Suſpicor ſcripſiſſe noſtrum, *vix me balneis calfeci.* poſtrema littera, in vocabulo *calfecit*, adnata eſt ex ſequenti *tamen.* Noſter alio loco, cap. XXVIII. ad quem reſpicitur fortaſſis, hiſce verbis: *Itaque intravimus balneum, & ſudore calefacti momento temporis, ad frigidam eximus.* Sic diſtinguenda cenſeo haec verba. Nam quod ait, *vix me calfeci*, exponit illud, *calefacti momento temporis*, quod in allato loco occurrit. SCHEFFER. Et tamen, ſicuti ad ignem accedimus calefiendi gratia, ſic etiam ejus ergo Romani olim deſcendebant in balneum. Seneca de Benef. VI. c. XV. *Quanti aeſtimas in ſolitudine hoſpitium, in imbre tectum, in frigore balneum, aut ignem.* GOES.

Tamen calda potio] Ita bene uſurpat illud *tamen.* Cato in Bimargo: *Atavi noſtri cum allium ac cepe earum verba olerent, tamen optime animati erant.* Cicero in Rullum. *Haereditatum obeundarum cauſa quibus vos legationes dediſtis, qui ad negotium exierunt, non maximis opibus praediti: tamen auditis profecto, quam graves eorum adventus ſociis veſtris eſſe ſoleant.* SCHEEF.

Calda potio] Inepte. Non enim calda potio vicem veſtis praebet, ſed balneum, ſi ferveat. Scriptum itaque forte, *calda lotio veſtiarius, ſed Stamnatas duxi.* Quamvis non ſciam ita veteres locutos. Sunt enim plura praeter eorum uſum dicta in hoc libello. Calidum autem poſt balneum potabant in thermopolio. Plautus Curculione Act. II. ſc. III.

Quos ſemper videas bibentes eſſe in thermopolio.
Ubi quid ſubripuere, operto capitulo calidum bibunt.

Idem Rudente II. VI.

Edepol, Neptune, es balneator frigidus:
Cum veſtimentis poſtquam abs te abii, algeo.
Ne thermopolium quidem ullum ille inſtruit.

Hoc autem faciebant eo, ut, ſicut balneo refecerant exteriora, ita & interiora reficerent in thermopolio. GOES.

Veſtiarius eſt] Jlocalariter, quaſi induat, dum calefacit. SCHEEF. *Veſtiarius*, Ἱματοφύλαξ, ἐσθητοπώλης. *Veſtiarium*, ἱματοφυλάκιον, ἱματιοθήκη, ἀμφίασμα. Et ſic *veſtiarium*, in Aureliani vita, apud Vopiſcum ponitur. Gloſſae MSS. *Induſiarius, veſtiarius. Veſtiarium*, pro veſte, ut *cibarium*, pro cibo. Seneca de Benef. cap. XXI. *Eſt aliquid, quod dominus ſervo praeſtare debeat,*

Digitized by Google

ut cibarium, *veſtiarium*. Ubi Lipſius minus recte interpretatur pecuniam, quae pro veſte datur. Idem de Tranquilitate animi cap. VI. *Familia veſtiarium petit victumque*. Sic & Columella lib. I. cap. 8. & Veteres Juriſconſulti. Fuit & veſtiarium in Eccleſiis antiquis locus. Sed hic *veſtiarius* ponitur, ut mox cap. XLII. *fullo*, *Baliſcus enim fullo eſt*. HEINS. Elegans jocus, quia ipſa calida contra frigus utebantur, & ita loco veſtis erat. De caldae uſu vide Freinshem. de potu calidae, capite ultimo. Veſtiarii vero ſunt, qui veſtes conficiunt; & ſaepe in antiquis lapidibus occurrunt. Vide Indicem Gruteri, & Porphyr. ad Horat. I. Ep. I. v. 94. † Hic eruditionem ſingularem iactans obſcurus ludimagiſter *veſtiarium* dicit, qui veſtes vendit iam confectas, non facit, quia in Theſauro Fabri una tantum ſignificatio occurrit. Sed quia utramque huic voci convenire ſciebam, unius tantum mentionem feci. Sed omnia illa artificium nomina in *arius* utrique ſaepe convenire docuerunt Caſaub. ad Sueton. Aug. LVII. Torrent. ad Horat. II. Satyr. III. 227. vid. & Porphyr. ad Horat. I. Satyr. I. 94. Cur enim faceret veſtes, niſi ut venderet. Sic infra *aerarius a quo emo*, cap. L. *Caſſandra caligaria*, cap. LXXV. *Veſtiarius centonarius*, in lapide. vid. ad cap. XLV. & ita centum alia in *arius* exeuntia nomina. Sed hoc paupertatem ſcholae manciplorum, qui ex ſolis Lexicis ſapiunt, indicat. Dubito tamen an non cum Goeſio praeſtaret legere, *lotio*, ut carpat hic Satyricus immenſum horum temporum luxum, quo libertini illi Claudiani in inſanas balneorum, quibus calidis plerumque uterentur, ſubſtructiones immenſam pecuniam profundebant. Vide Senec. epiſt. LXXXVI. ubi inter alia narrat *ſuffundi aquam*, & *recentem currere ſemper*, *velut ex caldo fonte*, & alia incredibilia, quae ibi legi poſſunt. Balnea autem ferventia maxime probabant luxurioſi, non tam ut ſudore, velut medicina uterentur, ſed ut ebrietatem & cruditatem diſcuterent. vide infr. cap. LXXII. & LXXIII. Plinius XIV. cap. 22. *cautiſſimos ex his balineis coqui videmus exanimeſque efferi*. De his inter ſchedis Heinſianas ineditum epigramma, diſticho modo circumſcriptum, tale eſt:

Una ſalus homini eſt calidum captare lavacrum,
Ne tepidus reddat morbida membra vapor.

BURMAN.

Staminatas duxi] Putavi veſtes, quas veſtiarius ille praebebat, eſſe *ſtaminatas*, id eſt eodem manentes ſtanteſque loco; nunc intelligo ambulatorias eſſe, quoniam in cerebrum abeunt. Ludit in voce *ſtaminatas*. nam *ſtaminatae veſtes*, quae factae ſunt ex ſtamine, ſicut nempe vulgo veſtes omnes ex ſtamine & ſubtegmine. Sed quia ſtamen eſt à *ſtando*, dicit, veſtes eas crediſſe ſe ſtaturas, hoc eſt, putaſſe calidam & vinum manſurum uno loco, nunc vero longe aliud ſe intelligere, ac ſentire id in cerebro errans & vagabundum. Gronov. legit *geminatas* ſeu *heminarias*, ſex cyathorum potione. SCHEFFER. Subintelligo *potiones*, ut cap. CXXXVII. *Volabant meracae potiones*: ſequitur enim, *vinum mihi in cerebrum abiit*. Legendum vero *ſtamniatas*, id eſt, hauſtus liberaliores, urnales & amphorales. ϛαμνὸς, ϛαμνίον, hama, amphora, urna, ſeria, multilibris aqualis, crater urnae capax, Juven. Sat. XII. puteus argenteus, vas potorium majus, dignum ſitiente Pholo, quod vel jumento potando ſufficeret; potiones ſtamniatae *Kubſuffe*. REINES. *Steminatas*, opinor, à veteri ſcriptura fuiſſe, ut duae litterae priores è voce praecedenti geminatae ſint, ſolenni librariorum errore. *Heminatas* igitur, ſive *eminatas duxi*, ſubintellige potiones, niſi *eminarias* mavis. Ita mox cap. ſequenti: *Mulſi pultarium obduxi*. Apud Senecam: *Propinavit illi heminam Caeſar*. Apud Catonem non ſemel *mina* pro *hemina* ſive *emina* contracte legitur ut cap. CXXIV. ubi videatur Meurſius. Thomas Munkerus, vir eruditiſſimus, *ſtaminarias* malebat, voce deducta à ſtamine, ut continuata oratione figurata ſic appellet potiones meracas, cum caldas paulo ante *veſtiarium* dicat. Laudat in *ſtaminariis* Laberium Gellius libro XVI. cap. 7. At *ſtamnatas*, à ϛαμνὸς, urceus, quod Scheffero curis ſecundis videbatur, propius, puto, accedit ad ſcriptam lectionem, & ad mentem Noſtri. HEINS.

Duxi] Id eſt, hauſi, bibi: nihil frequentius Horatio & aliis. Vide Lambinum, & alios ad Horatium lib. I. od. 17.

Matus ſum] Lege cum duplici *t*, *mattus ſum*, ut habet vetuſtiſſimum Gloſſarium MS. noſtrum Remenſe. TILEBOM. Lege *plane mataeus ſum*. *Mataeus ſum*. *Mataeus* eſt μάταιος. Etiam hic jocus ineſt. Nam μάταιος & *fruſtraneus* eſt, & *ineptus*, ut dupliciter poſſit accipi, & pro *fruſtraneus ſum*, nec ita evenit res, ut putaram; & pro *ineptus ſum*, vino cerebrum laedente, Heſychius. Μάταιος, ἠλίθιος, τάλας. Gloſſarium vetus Μάτην, *fruſtra nequicquam*. Gron. legit. *madidus*. SCHEFFER. Nihil hic mutandum. *Matus*, eſt *humidus*, *madidus*. Gloſſae Iſidori: *Matum eſt*, *humectum*, *emollitum*, *infectum*. SCHEFF. Fuit, cum pro *matus*, *maduſa* reponerem è Feſto, qui ebrium interpretatur: *Madulla* Plauto eſt & membranis Feſti. Nunc audio celeberrimum Schefferum, qui vulgatum tuetur è Gloſſis Iſidori. Salmaſius Ciceroni ad Atticum lib. XVI. ep. XIII. quoque eam vocem reddidit. *Via matta*, pro lutoſa & humecta. vulgo excuditur, *via inepta*; quod ineptum eſt. Locus Salmaſii eſt ad Proculum Vopiſci cap. 13. HEINS. Janus Vlitius ad Salmaſii notas, in codice-

Digitized by Google

XLII. „ *a* Excepit Seleucus fabulae partem: *b* Et ego, inquit, non „ cotidie lavor; Faliſcus enim fullo eſt. Aqua dentes habet, & cor „ no-

a Encolpius. *b*. Seleucus.

dice ſuo, quem habeo, adſcripſit, ſe in veteri MSS. Salluſtii in Catilin. ad vocem *vecordia* ſuperſcriptum vidiſſe, id eſt *mattia*. Legi in libro Le Longii de Reformatione Amſtelodamenſe p. 169. in poëta vernaculo:

Van edelen Wine mat.

quod ille *feſſum* interpretatur. Apud Ciceron. XVI. ad Attic. epiſt. XIII. *via matta* in MSS. legitur, de quo vid. Menagii Origines linguae Francicae in *Mater*, & ibi notas Graevii. Apud noſtrates etiam nunc *mat* pro feſſo in uſu eſt. In ludo ſchaccorum etiam *mat* dicitur victus rex, & ita circumſeſſus, ut ſe movere nequeat. & ita *victus vino* hinc poſſet explicari, ut apud Terent. Eunuch. IV. V. I. *Vicit vinum, quod bibi*. Et ita ſaepe alii. Sed quum incertae fere ſint origines vocum, eligat quisque, quod maxime placebit. BURM.

Vinum mihi] MS. Dalmaticum habet, *Vinus*, quod non contemno, vel propter Graecum οἶνος, unde formatum eſt. Nam ut Graeci uſurparunt ὄνος & ὄινος, cur non fecerint & Latini, dixerintque *vinus* & *vinum*. SCHEFFER. *Vinus* Tragurienſis, quod retinendum. nam inepti homines, ut eruditi viderentur, ad originem vocis alludebant: ab οἶνος enim *vinus* deſcendit. vide Munker ad Hygin. fab. CXXIX. Ita & apud Serv. ad Virgil. II. Georg. 98. BURM.

In cerebrum abiit] Plaut. Perſ. I. ſc. 3. *Nolo in veſicam quod eat, in ventrem volo*. SCHEFFER.

Seleucus] *Seliucus* Tragurienſ. Sed omnia fere heroum libertinorum nomina repetita ſunt ex hiſtoria heroica & veteri, ut revera in aula Claudii Narciſſus, Paris, Pallas, &c. etiam apud alios huius temporis luxurioſos. vid. Barth. XXII. Adverſ. 22. vide de Tiſameno apud Ciceron. XII. ád Attic. 10. Popmam. *Pharnax Antaeus*, XIII. ad Attic. 44. Ita & *Mago*, *Hannibal*, Sueton. Domit. X. ita *Zethus* & *Amphion* apud Gruter. DLXXX. 8. *Cecrops* & *Amphion* in marmore Piſaurenſ. n. LXIII. *Phaon* Neronis libertus Sueton. XLVIII. Domit. X. Seleucus Leptae Cicer. VI. ad fam. 18. Seleucus M thematicus apud Sueton. Oth. IV. & VI. Grammaticus, Tiber LVI. Infra *Mithridates* & *Chryſanthes* &c. Vid. ſupr. ad cap. III. BURM.

Non quotidie lavor] Differentiam ſtatuunt grammatici inter *lavare* & *lavari*. Sed hanc non perpetuam docet Munckerus ad Hygin. fab. CXCIX. Lautiores autem Romae quotidie lavabantur, ut ſordes, ex laneis veſtibus contractas, eluerent, quod obvium & notum. Sed Seleucus non quotidie ſe lavari dicebat, non quia parcebat ſumptibus, ſed quia Baliſcus fullo erat, qui togas ejus ſaepius mundas faciebat, ita ut non opus haberet; & ita latenter jactat lautitiam, qui mallet veſtes ſaepe fulloni purgandas mittere, quod pluris conſtabat, quam quotidie moleſtiam lavandi, quod minoris erat pretii, obire; & quamdiu ille fullo ſupereſt, non opus balneo. nam aqua dentes habet, id eſt, quotidie aliquid derodit de corpore, nec, licet videatur juvare balneum, ſaepe uſurpatum eſt ſalubre. de Fullonibus vid. Gron. ad Plaut. Aſin. & verſ. 57. BURM.

Baliſcus] Haud mendacem eſſe conjecturam crediderim meam, ſi *baliſcus* vice, legantur *baliſmus*. TILEBOM. Gronov. legit *balneus*. SCHEFFER. Sermo omnis eſt de virtute ſeu effectibus balnearum. Permaxime ſolens Petronio uti diminutivis, quae diminutive tamen non ſignificent, Sic *ſteriliculam*, cap. XXXV. *berbeculos*, cap. XXXVII. *taurulum*, cap. XXXIX. *oliculam*, cap. XL. *corneolum*, cap. XLIII. *glebulas*, *lamellulas*, *utriculos*, cap. LVII. *ſtatuncula*, cap. L. *epatia*, *lucunculum*, cap. LXVI. *maſtrillam*, cap. LXXIV. *coricillum*, cap. LXXVI. dixit. Legendum vero revocata ſyllaba, quae effugerat manum deſcriptoris vel typographi *balaniſcus*, id eſt, balneator: hoc formatum è Graeco βαλανεύς: hujus foemininum βαλανὶς, & paragogice βαλάνισσα: ut βασιλεύς, βασιλὶς, βασίλισσα. κοιτωνεύς, κοιτωνίσκος: νεανιεύς, & νεανίας, νεανίσκος, νεανὶς: etſi alii malint νεᾶνις, quod eſt in LXX. Dan. XI verſ. 6. In eo vero, quod *balneum* vocat balneatorem, προσωποποιΐαν agnoſcimus. REINES. Veram cenſeo ſcripturam, *balniſcus*, ut ſit diminutivum à *balneus*, ſicut à *calatus* eſt *calatiſcus*. SCHEFFER. Sub *Baliſco* aliud nomen latet. Forte *Baliſtus*, qualis eſt apud Reineſ. I. Claſ. inſc. CCLXI. quamvis ille ibi *Kaliſtus* malit, quod eſt magis obvium. Sed *Baliſta* laniſta ille Virgilii epitaphio notus eſt, & alter memoratur in leg. 32. ff. ad SCtum Trebellian. *Balaniſcus* edit. Hadrian. BURMAN.

Fullo eſt] Ad inſtar proverbii uſurpat de eo, qui quotidie balneis utitur. Nempe quia proprium fullonum, degere in aquis, ut qui veſtes lavent aqua urinis permixta. Vide, quae notavit maximus Gronovius ad Plauti Aſin. V. ſc. 2. 57. SCHEFFER. [Videtur mihi Seleucus velle dicere: Faliſcum; ſic reſcripſi, tam mordacem & ſtringentem aquam lavantibus exhibere, ut magis urinam, qua fullones utebantur, quam aquam, praeſtare ſendendus ſit. R.]

Den-

„ noſtrum cotidie liqueſcit; ſed cum mulſi pultarium obduxi, frigori „ laecaſim dico; nec ſane lavare potui, fui enim hodie in funus. Homo „ bellus,

Dentes habet] Arrodit nos, facit corpus mollius ac fluidius. & hoc habet ſpeciem proverbii. SCHEFFER. Hoc interpretamentum eſſe poterit illius Hippocratici effati 6. Epidem 4. n. 18. Ὕδωρ βοῤῥόν. *Aqua vorax*; quod homines voraces reddat diutina in aquis manſio, vel circa aquas habitatio; quod Galenus in Comment. etiam de frigidae potu adfirmat, ὡς τὰς ὀρέξεις αὐξάνοντι καὶ γεννῶντι; additque Graecos omnes in Aſia βοῤῥίας adpellare τοὺς πολλὰ δυναμένους ἐσθίειν. REINES.

Cor liqueſcit] Reſpicit forte ad balneas illas ardentes, *quibus perſuadebant ſibi cibos in corporibus coqui*. v. Plin. XXIX. I.

Mulſipultarium] Lego diviſim, *mulſi pultarium*, id eſt, vas plenum mulſi. Plinius lib. VII. cap. 33. *Edita coena, calidam potionem in pultario popoſcit*. SCHEFFER. Pultarii vaſis Celſus lib. II. cap. II. & Plinius Hiſtoria Naturali VII. cap. 3. meminerunt. HEINS. Et hoc decet libertinae conditionis hominem, qui mulſum ex pultario, vaſe alii uſui deſtinato, biberet.

Obduxi] Seneca de Providentia cap. 3. *Male tractatum Socratem judicas, quod illam potionem, publice mixtam, non aliter quam medicamentum mortalitatis obduxit*. HEINS. Elegans verbum & quod aviditatem ſitientis notat, quod in Tuſcul. Quaeſt. I. cap. 40. reſtituit Victorius Ciceroni. *venenum, ut ſitiens, obduxit*. Senec. Troad. verſ. 1162.

---- non ſtetit fuſus cruor,
Humorve ſumma fluxit. Obduxit ſtatim,
Saevuſque totum ſanguinem tumulus bibit.

Ita *obſorbere* Hygino fab. 125. reddidit Munckerus. vid. ad Phaedr. I. 14 BURM.

Frigori lacaſim dico] Haec prodigioſa ſunt. Suſpicor ſcripſiſſe noſtrum, *frigori loecos indico. Loecos*, eſt Graecum λοιγὸς, mutato γ in c. ut ab ἀμοργὴ, eſt *amurca*, à γάμηλοι *camelae*. Porro λοιγὸς mors eſt, vel exitium, ut *loecos indicere* ſit nunciare alicui exitium & mortem. Quomodo apud Tacitum XV. cap. 61. *Ergo regredi, & indicere mortem jubetur*. Neque obſtat, quod illud λοιγὸς apud Graecos generis ſit maſculini, cum nec ſemper obſervetur genus idem utraque lingua, & iſta à temulento hoc in loco proferantur. Haec ſcripſeram, cum Cl. Gronovius nos hic remittit ad Martialem, apud quem lib. II. ep. 59. occurrit,

Λειχάζειν cupidae dicet avaritiae. SCHEFFER. Haec pulcherrime etiam adſtruit è Martiale Gronovius. HEINS. Λειχάζειν, quod hic ex Martiale reſtituit Gronovius. Scriverius Graecam vocem non putat, & Douzae & Scaligeri αἰκάζειν recipit. Sed in Gloſſis λειχάζω, *fello* vertitur. Poſſet etiam propius ad lectionem codicis Traguriani legi λαικάζειν, ſive Latinis literis *Laecaſin*: quod & *decipere* & *ſcortari* vertitur. Vid. Salmaſ. ad Vopiſc. Carin. cap. XVI. & apud Ariſtoph. Acharn. vſ. 79. λαικαστὰς *cinaedus* vertitur, ubi vid. Schol. & λαικάζειν in Equitib. 167. & pro *decipere* ut ſolent ſcorta in Theſmophoriazuſ. ubi vid. Scholiaſt. quae interpretatio magis hic commoda. Ubi ego mulſi pultarium exhauſi, frigori dico, ut alios decipiat, & ſubeat; ego enim me praemunivi contra ejus vim. BURM.

Fui enim in funus] Optime ſuſpicatur Nob. Heinſius *ivi*. Τὸ *ivi* pictum erat litera majuſcula à capite, inde natum vitium. *Ire* verbum ſolenne hujus rei. Donatus ad Andiam Terentii Act. I. ſcen. I. *Ire proprie ad exequias. Virgilius. Ite, ait, egregias animas*, &c. Porro *ire in funus*, ut, *accedere, venire in funus*. Cic. de LL. II. *Pittacus omnino accedere quemquam vetat in funus*. Valens l. 10. ff. de Legat. III. *qui ex tribus liberis meis in funus meum venerit*. & ſic alii. SCHEFFER. Pro, *in funere*. Poſſis alioquin, *ivi enim hodie in funus*; ſed nihil neceſſe. Noſter cap. XV. *res quae viderentur in controverſiam eſſe*. Sic *eſſe poteſtatem*, ſimiliaque; de quibus ab A. Gellio obſervantur complura Atticarum noct. lib. I. cap. VII. & lib. XVII. cap. II. etiam à philologis temporum noſtrorum. HEINS. Nihil inſolentiae haec locutio habet, nam *eſſe* pro *ire, venire*, ita ſolebant veteres conſtruere. Ita Caſaubonus Suetonio Aug. cap. XVI. reſtituit. *Ac militibus in conſpectum fuit*. Cicer. XV. ad Att. ep. 4. *Quo die in Tuſculanum eſſem futurus*. Propert. lib. III. eleg. VII. verſ. 59.

Hoc mihi, Maecenas, laudis concedis: & à te eſt,
Quod ferar in partes ipſe fuiſſe tuas. BURM.

Homo bellus, tam bonus Cryſanthus] Quid eſt hic, *tam bonus*? quo refertur illud *tam*? Scribo plane, *jam bonus*, & expono, *jam beatus*, qui nunc vivit non in terris, ſed inter beatos. *Bonos* enim appellare defunctos ſolebant. Inſcriptio vetus apud Gruterum pag. 474.

HAVE. HERME. HOMO. BONE.

Alia in inſcriptio apud eundem 6. pag. 284.

CONSTANTINO
ET
CONSTANTIO.

BB. BEA-

„ bellus, tam bonus Chryſanthus animam ebulliit: modo, modo me ad-
„ pellavit: videor mihi cum illo loqui. Hei! Hei! Hei! Utres inflati am-
„ bula-

BB. BEATISSIMIS
QVE CAESS.

Id eſt. *Bonis, beatiſſimiſque.* Item pag. 349. 2.
AEMILIO. VALERIO. CHORINTHO.
HOMINI. BONO.
QVI. VIXIT. ANN. XXXX.

SCHEFF. *Bonum* hic pro defuncto poni nihili obſervatio eſt; Inſcriptiones etiam, quae in hanc rem adhibentur, aliud prorſus docent; nimirum jacet τὸ *Bonus* pro epitheto. B. B. (id eſt, Optimi) & Beatiſſimi Caeſares Conſtantinus & Conſtantius in 6. CCLXXXIV. apud *Gruterum* vocantur, cum adhuc viverent. Non ergo cippus ſepulcralis iſte eſt; & quomodo una memoria honorari potuiſſent, quorum exitus triginta amplius annis diſtabant? ſed vivorum honori erectum monimentum. Mihi in ῥήσει iſta ellipſis placet τῦ *quam*, ſive comparative ſive copulative ſumatur. Quod autem Romani defunctos adpellarint χρηστοὺς, quo de eſt in Quaeſt. Rom. & Graec. Plut. iſti negotio male adplicabitur. REINES. Puto haec corrupta, & ſic corrigenda diſtinguendaque: *Fui enim hodie in funus. Homo bulla eſt. Jam bonus Chryſantus animam ebulliit.* Praeceſſiſſe quid de bulla, docet verbum *ebulliit*, & quod ſtatim ſequitur, *non pluris ſumus, quam bullae.* Sed & vocabulum *homo* prope otioſum eſt, niſi ita legas, cum mox Chryſanthus nominetur. SCHEFFER. Pro *Criſantus* lege *Chryſanthus. Bellus*, apud Ciceronem lib. II. de Finibus. *Bellus & humanus homo.* Sic Martialis non ſemel:

Sed qui bellus homo eſt, Cotta, puſillus homo eſt.

HEINS. Saepe in inſcriptionibus hoc elogium reperitur. vid. Gruter. DCXV. 2. Fabret. p. 712. 716. Gudian. Inſcript. CCLXXIII. 6. Doman. p. 174. n. 51. & alibi. Sed recte Reineſius refutat Schefferi ſententententiam de voce *bonus*. Sed tamen non agnoſco ellipſim hic τῦ *quam*. ſed cum dixiſſet *homo bellus*, addit quaſi ſe corrigens, & plus laudi in deſunctum volens congerere, *tam bonus*. Nam *bellus homo*, non erat admodum ad laudem, quia idem eſt quod ἀστεῖος, urbanus, feſtivus, quod aliquando in vitium poteſt degenerare: ſed *bonus homo* eſt, *omnibus virtutibus inſtructus & ornatus*. Cicer. V. Tuſcul. cap. 10. & *bellus* eſt diminutivum vocis *bonus*. Vide Caſaubon. ad Cicer. I. ad Att. ep. I. Indignatur ergo Orco & Fatis, quod tam bonum rapuerunt virum. ut Ovid. III. Amor. IX. 35.

Quum rapiant mala fata bonos, ignoſcite faſſo,
Sollicitor nullos eſſe putare Deos.

ubi jam hunc Petronii locum adduximus. *Chryſanthi* autem nomen in Gruteri corpore ſaepius conſpicitur. In Tragur. erat *Criſantus*. Inter duces Cyri Chryſanthum memorat Xenophon. BURM.

Ebuliit] Corrige, *ebulliit*. Seneca in Apocolocynth. quem fortaſſis locum noſter habuit in animo: *Et ille quidem animam ebulliit, & eo deſiit vivere videri.* SCHEFFER. *Animam ebullire*, habes etiam apud Senecam Apocolocynthoſi. Perſius Sat. II. verſ. 9.

---- ---- *O ſi*
Ebullit patrui praeclarum funus? ---

ſive, *Ebullit patruus*, per epexegeſin, rectius: ut ego in optimis membranis inveni. HEINS. Infr. cap. LXII. *paene animam ebullivi.* Apulej. lib. I. Metam. *Quum ille impetu teli praeſecata gula, vocem, immo ſtridorem incertum, per vulnus effunderet, & ſpiritum rebulliret.* BURM.

Modo, modo] Tempus breviſſimum notat. Noſter infra cap. XLVI. *modo, modo collo ſuo circumferebat onera.* SCHEFFER. Elegans loquendi modus & Plinio in Epiſtolis quoque uſitatus lib. III. VII. *An non tibi videtur Nero modo, modo fuiſſe?* Ita enim recte codex veterrimus Mediceus. Videor & in Apulejo idem legiſſe, quod Martiali tamen infeliciter reſtitutum ivit Cl. Salmaſius de ſoenore trapezitico. Locus Martialis eſt lib. II. Ep. LVII.

Oppignoravit ad modo Claudi' menſam
Vel octo nummis annulum, unde coenaret.

Qui verſus cum peccet in leges metricas, ſcribebat ille:

Oppignoravit modo modo ad Claudi menſam.

Dure profecto & invitis Muſis, ac genio praeſtantiſſimi Poëtae. Scripti potiores, quos vidi, *modo ad Claudi menſam.* Lege:

Oppignoravit Claudiam modo ad menſam.

Hanc ipſam, ni fallor, Claudiam menſam, alibi is ipſe Neronianam vocat. Sic *ubi ubi.* de quo videatur Cl. Gronovius ad Livii librum II. cap. I. & *ſine, ſine.* de quo idem lib. II. cap. 40. Noſter in hoc ipſo libro, *vero, vero.* & *babae, babae.* Ennius apud A. Gellium lib. X. cap. ult.

Atque atque accedit muros Romana juventus.

HEINS. Non diſſimile eſt, quod apud Senecam: *jam enim jam.* GOES. In Martialis loco in cod. Voſſiano legitur: *Oppignoravit m. m. ad Claudi menſam.* Id eſt modo, modo. Quinctil. Decl. VII. 12. *Modo modo coram me filium meum dives occidit.*

Hei eſt, hei] Mallem, *heu, aſt, heu, utres*, &c. quaſi

„ bulamus, minores quam muſcae ſumus, tamen aliquam virtutem ha-
„ bent: nos non pluris ſumus, quam bullae. Et quid ?] ſi non abſtinax fuiſſet:

&c. quaſi diceret, etiamſi qui vixerunt modo, tam celeriter moriantur, nos tamen, tanquam magnum aliquid eſſemus, ſuperbimus. SCHEFF. Puto, *heu! ſti! heu!* HEINS. *Hey eſt hey* Tragur.

Utres inflati] Incipit philoſophari ut ſolent aliqui, per ebrictatem. Epicharmus: φύσις ἀνθρώπων ἀσκοὶ πεφυσημένοι. *homines natura utres vento inflati.* Simile eſt dictum Socratis. SCHEFFER. Apud Apulejum lib. III. lepida ſcena exhibetur: cum enim Lucius ſe tres homines occidiſſe crederet: *cadavera illa*, poſtquam detexerat, *jugulatorum hominum erant utres inflati.* Praeterea venuſte utres hic vocat libertus genio ſuo indulgens, quia homines ſe cibo vinoque ingurgitantes hoc nomine inſignire amabant. Graecis itidem ἀσκὸς & θύλακος eo ſenſu erat in uſu; vide Caſaubonum ad Theophr. character. περὶ ἀπιστίας. Quamvis & de tumido & arrogante poſſit ſumi, ut Horat. II. Sat. v. verſ. 98.

Creſcentem tumidis infla ſermonibus utrem. BURM.

Ambulamus.] Propert. II. I. 79.

Ambulat, & ſubitum miramur funus amici. BURM.

Minores quam muſcae, ſin is tamen] Scribes, *quam muſcae ſumus. Tamen*, &c. TILEBOM. Mallem, *minoris.* Ita mox: *nos non pluris ſumus, quam bullae.* Horatius I. Sat. 9.

---- ---- *Pluris*
Hoc, inquam, mihi eris ---- SCHEFF.

Hic locus male ſanus à nemine melius quam à medico curabitur: nimirum legendum *minoris*, ſcilicet precii ſumus, *quam muſcae: Cinis tamen earum aliquam virtutem habet*; ſcilicet capillorum defluvium, calvitiem, alopecias & cognata vitia curandi. Docemur à Plinio lib. XXIX. cap. 6. *muſcarum capita recentia prius folio ficulneo aſperatas alopecias replere: alii*, addit, *ſanguine muſcarum utuntur: alii decem diebus cinerem earum illinunt, cum cinere chartae vel nucum, ita ut ſit tertia pars è muſcis.* Aëtius tetr. 2. ſ. 2. c. 12. & Nicol. Alex. Antidot. ſ. 38. num. 83. commendat medicamentum ex alcyonio & ſulphure uſtis, toſtis muſcis cum felle ſuillo & aceto compoſitum ad eaſdem. Marcellus Empir. c. 6. *muſcarum capita combuſta & cum melle trita capitique illita mire alopecias tollunt.* Experimentum Meſuel à Joh. Anglico narratur hoc: Accipe muſcas; exſiccentur, abſciſſis capitibus & cum avellanis aſſis & adipe caprino aut urſino fiat linimentum ſuper locum depilatum, & efficaciter creſcent. Prior hiſce omnibus Aſclepiades muſcarum recens captarum capita praeraſis alopeciae locis adfricare juſſit, & ſanguine earum oblinere, referente Galeno I. de Comp. med. ſ. I. c. 9. Cleopatra etiam jubet μυιῶν κεφαλὰς ἀποβλᾶν ἢ ἀνατρίβειν ibid. c. 7. Eadem leguntur apud Dioſcor. c. 96. & Theodorum Priſc. Seleuci philoſophia iſta, deprimentis hominem infra muſcas, talis eſt, quod harum in cineres redactarum aliquis uſus ſit homini; hominis, uti bullae, mox cum adparuit diſſilientis, nullus. REINES. Τὸ *muſcae* repetendum. *Muſcae tamen aliquam virtutem habent.* HEINS.

Sinitis tamen] Hoc valde corruptum eſt. Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum, *fimus tamen.* Notum eſt, conferri fimo ſtercorique hominem. Eo intuitu ait, videri ſibi majorem vim ineſſe ſtercori fimoque, quam homini. SCHEFFER. Reineſio placet *cinis tamen*, explicatque de cinere muſcarum, explente alopecias, aliosque curante morbos. Vereor ne ſic fiat doctior ſermo, quam ut Seleuco competat. Quid? quod ambiguam & dubiam habet ſententiam? Ecquis enim, quando legit *cinis*, de muſcarum cinere hic ſtatim accipiat? In Dalmatico eſt *ſuus*, ex quo Patavinus fecit *ſumus.* Ego arbitor ſcribendum, *fumus*, eſſe. Vitam humanam fumo comparari tam eſt frequens, quam quod eſt frequentiſſimum. IDEM. *Sinis* Patavin. & Paris.

Aliquam virtutem] Saepe hoc ſenſu *virtus* apud Plinium occurrit. lib. XVIII. 8. de ſiligine. *Candor eſt, & ſine virtute & ſine pondere*, XXXI. 2. *Theophraſtus hoc idem fieri in Aethiopia ejusdem virtutis fonte.* XXXV. 4. *Suſpicatus aliquid in tabula virtutis, quod ipſe neſciret.* Et l. XXXVI. c. ult. *Quando ipſe carbo vires habere incipit reſtinctus, atque interiiſſe creditus, majoris fit virtutis.*

Quam bullae] Reſpondet hoc praecedenti *animam ebulliit.* Varro I. de ruſt. I. *Cogitans eſſe properandum, quod (ut dicitur) ſi eſt homo bulla, eo magis ſenex.* Vide egregie Eraſmi adagia titulo, *Vita hominis miſera & brevis*, pag. 712. Conferendus eſt locus Luciani in Charonte p. 178. edit. Bourd. ubi vitam hominis confert bullae in aqua torrente enatae, quarum quaedam ſunt exiguae & cito evaneſcentes, aliae magnae & inflatae & tumidae, quae tamen etiam pereunt, & addit: τοῦτό ἐστι ὁ ἀνθρώπων βίος. *Haec hominis vita eſt.* BURM. [Quid prohibet elegantiſſimum locum & hic Graece legi: Ἐθέλω γοῦν σοι, ὦ Ἑρμῆ, εἰπεῖν, ᾧ τινι ἐοικέναι μοι ἔδοξαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ὁ βίος ἅπας αὐτῶν. ἤδη ποτὲ πομφόλυγας ἐν ὕδατι ἐθεάσω, ὑπὸ κρουνῷ τινι καταράττοντι ἀνισταμένας, τὰς φυσαλλίδας λέγω, ἀφ' ὧν ξυναγείρεται ὁ ἀφρός;

„ fuiſſet? quinque dies aquam in os ſuum non conjecit, non micam panis,
„ tamen abiit. At plures medici illum perdiderunt, immo magis malus fa-
„ tus

ἀφρός; ἐκείνων τοίνυν αἱ μὲν τινες μικραί εἰσι, καὶ αὐτίκα ἐκραγεῖσαι ἀπέσβηται· αἱ δ᾽ ἐπὶ πλεῖον διαρκοῦσι, καὶ προσχωρουσῶν αὐταῖς τῶν ἄλλων, αὗται ὑπερφυσώμεναι ἐς μέγιστον ὄγκον αἴρονται. εἶτα μέντοι κἀκεῖναι πάντως ἐξεῤῥάγησάν ποτε. οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλως γενέσθαι. τοῦτό ἐστιν ὁ ἀνθρώπων βίος. ἅπαντες ὑπὸ πνεύματος ἐμπεφυσημένοι, οἱ μὲν μείζους, οἱ δ᾽ ἐλάττους. καὶ οἱ μὲν ὀλιγοχρόνιον ἔχουσι καὶ ὠκύμορον τὸ φύσημα· οἱ δὲ ἅμα τῷ ξυστῆναι ἐπαύσαντο. πᾶσι δ᾽ οὖν ἀναγκαῖον ἀποῤῥαγῆναι.]

Abſtinax] Non contemno hoc verbum. Nam ut *tenax* dicimus, & *pertinax*, cur non & *abſtinax*? Sic eſt *vigilax* apud Propertium. Apud alios alia, non diſſimilia. SCHEFFER. Vox parum Latina, ut *abſentivus*, ſupra cap. XXXIII. & aliae in hoc libello non paucae. Simili derivatione *currax*, apud Gratium; *Vigilax*, de quo nos ad Naſonem, *curax* à curando Caio leg. XVIII. D. de Aedilit. edict. HEINS. Et cur comtemneremus in plebejis his ſabulis inſolentiora vocabula, & pro arbitrio formata? cum ſimilis notae adjectiva plurima ſcriptoribus vetuſtis uſurpata docuerit vir nobiliſſimus Heinſius ad Ovid. II. Amor. eleg. VI. quamvis credam, aliquando nimis largum eum fuiſſe in his vocibus Ovidio redonandis. Vide & Pincier. Parerg. lib. II. cap. 34. BURM.

Quinque dies aquam] Pro, *per quinque dies*. Livius lib. II. cap. 7. *Matrona annum, ut parentem, eum luxerunt*. SCHEFFER. vid. Cl. Drakenb. ad Liv. XXXI. 6.

In os ſuum conjicit] Cicero de Or. *Conjectis in os calculis, ſumma voce verſus multos uno ſpiritu pronunciare conſueſcebat*. Habes infra quoque cap. LXVII. *Aquam in os ſuum non conjiciet*. SCHEFFER.

Tamen abiit. At plures medici] Poſſis intelligere de medicis multis, qui vulgo putantur diverſitate ſententiarum aegroto obeſſe. Vix tamen dubito, quin legi debeat, *abiit ad plures. Medici* &c. Plautus Trinum. II. ſc. 2. verſ. 13. *Quin prius me ad plures penetravi. Plures*, ſunt mortui. vide Scaligerum ad Varronem. SCHEFFER. *Ire* & *abire* pro mori *Ibimus, ibimus*, apud Horatium. *Abitionem antique dicebant mortem*, teſte Feſto. ubi videndus Scaliger, & ad Lucretium Giſanius. Idem *exire*, de quo Holſtenius. HEINS. Diſtinguendum eſt poſt *abiit. abire* enim ſimpliciter poſitum *mori* notat. Lucret. II.

Quam, quo decurſum prope jam ſiet, ire & abire.

vide Barth. ad Stat. VII. Theb. verſ. 786. BURM.

Plures medici eum perdiderunt] Alluditur ad iſta Menandri. Πολλῶν ἰατρῶν εἴσοδος μ᾽ ἀπώλεσεν. HEINS. Firmat hanc lectionem Plinius lib. XXIX. cap. I. *Hinc illae circa aegrotos miſerae ſententiarum concertationes, nullo idem cenſente, ne videatur acceſſio alterius. Hinc illa infelicis monumenti inſcriptio, turba ſe medicorum periiſſe*. Et pervulgatum illud dictum fuiſſe docet Hadriani vox, qui morti proximus, teſte Xiphilino, dixit πολλοὶ ἰατροὶ βασιλέα ἀπώλεσαν. egregie has medicorum loquacium intempeſtivas concertationes, dum interim perit aegrotus, traduxit in ſcena feſtiviſſimus Molierius, Plautus noſtri ſeculi. † Falſum me dixiſſe notat paedagogus, quia aegrotus non periit. Sed an ſtupor ille non capit, me non de uno & certo aegroto loqui, ſed ſaepe accidere, ut inter diſſenſiones medicorum aegrotus quicumque pereat. BURM.

Malus fatus] Neſcio an *malum fatum* ſcribi debeat; ita enim ſemper legitur in jam editis. At hoc modo eſt in noſtris etiam inferius. Nec analogia repugnat. Eſt enim *fatus, fata, fatum* adjectivum, quod pro varietate ſubſtantivi, ſub eo intellecti, poteſt eſſe alterius generis, atque alterius. Atque ita non magis *fatum* erit rectum, ſubaudito *verbum*, quam *fatus*, ſubaudito *ſermo*. Inſcriptio vetus in foro Trajani apud ſtatuarium, pag. 661. Grut. Op.

FRUCTUM. ALIUM. MERI
TORUM. SUOR. REPORTARE
FATUS. MALUS. NEGAVIT.

& alia extra portam Collatinam, in ejuſdem Operis pag. 663.

VIRGINEM. ERIPUIT. FATUS
MALUS.

SCHEFFER. Sic *coelus* & *vinus* [& *cornus*] paulo ante. Apud Gruterum pag. DCLXI. Et pag. DCLXIII. Sic apud eundem habes pag. MCXXXIII. *hunc monumentum*, & pag. DCCCCXL. *eum ſepulcbrum*. HEINS. Similia occurrunt ſaepe in monumentis. ita apud Fabrett. cap. III. pag. 123. O FATUM INFELICEM. Idem cap. II. pag. 110. *hunc ſepulcbrum*. pag. 154. *hunc monumentum*. Quod & in Reines. inſc. Claſſ. VIII. 56. ubi plura in notis. & in Gruteri corpore reperitur p. DCCLXXVII. 6. & apud eundem *cubidulus* p. CLXXI. 8. *Fsrus Boarius* in lapide edito a Vulpio in Latio profano Tom. III. p. 74. *Lorus* adud Schol. Juvenal. VI. 411. & ſimilia: quae docent hanc ſtribliginem, primum a plebejis hominibus ortam, ex ſermone etiam in lapides, qui ab imperitioribus lapidariis inſcribebantur, migraſſe. BURM.

Animi conſolatio] Solatur animum, & ſpem illi facit longioris vitae, cum de caetero poſſit nihil contra fatum. SCHEFFER. Non ita honorifice ſapiens hic, trioboloris potius ſcurra, Seleucus

,, tus ; medicus enim nihil aliud eſt, quam animi conſolatio. tamen bene ,, elatus eſt, vitali lecto, ſtragulis bonis ; planctus eſt optime manumiſit ,, aliquot, etiamſi maligne illum ploravit uxor. Quid, ſi non illam optime ,, acce-

exiſtimavit de medicis, ut eos pro animorum conſolatoribus praedicaret. Senſus poſcit, ut legamus *mimi* vel *mimica conſolatio* ; conclamatos enim, τὰς ἐπὶ δυσμαῖς ὄντας, bonae ſpei figmento ſtrophis & χρηστολογίαις ſuſtentant & decipiunt, qui aliter quam fuco medici nomen tueri poſſe deſperant ; hoc cacoëthes, hos θῶπας τρόπους medicae gravitati contrarios tangit iſte. REINES. Nihil patior hic mutari. Vult quidem Reineſius *mimica conſolatio*. Nam, ait, *conclamatos bonae ſpei figmento ſuſtentant*. At, ſi ſuſtentant, quomodo ſunt *mimica conſolatio? Mimicum* enim intelligo, quod, tametſi verum imitetur, verum tamen non eſt. Ita *mimica conſolatio* non erit conſolatio, licet conſolationem imitetur. Si medici tantum ſunt *mimica conſolatio*, id eſt non conſolatio, quomodo poſſunt ſuſtentare? debet, qui ſuſtentare vult, veras, non mimicas, afferre ſuſtentationis cauſas. Quare à ſcriptura vetere non recedo. Nam ut male cenſeamus de Seleuco, cauſa nulla eſt. Plane noſter dicit, quod Fabius declamat. VIII. *Fato vivimus, languemus, convaleſcimus, morimur: Medicina quid praeſtas, niſi ut juxta te nemo deſperet?* SCHEFF. Scribendum videbatur pridem, *quam animi vana conſolatio*. Sed ſane *conſolatio* videtur poni pro fruſtratione & vana ſpe, ludente animos, ut Agraria II. apud Ciceronem: *Quaeſo, nolite voſmet ipſos conſolari*. Cl. Reineſius hic fruſtra laborabat. Quintilianus appoſite declamatione VIII. ut recte monebat Munckerus. HEINS

Vitali lecto] Quid eſt, *lectus vitalis?* an is cujus uſus fuit in vita? Ita ſane *ſeculum vitale* uſurpavit Lucretius, pro eo, quo quis vivit.

Multaque vivendo vitalia vincere ſaecla.

Reperio etiam, in uſu fuiſſe aliquibus, ut adhiberi vellent in funere, quibus utebantur in vita. Inſcriptio vetus apud Briſſonium lib. VII. Form. pag. 750. *Mortuum. me. quoque. funerari. juſſi. rebus. lugubris. quibus. vivos. paravi. lecto. ſtragulis, forcuſis. poenula. nigris. omnibus.* Gron. legit, *vittato*, id eſt, commitrato. SCHEFFER. Sic ominis cauſa lectum mortualem appellabant. Lactantius Elegia de Phoenice:

Vitalique toro membra vieta levat.

Sic ſcribe, non *membra quieta*. Ubi argute ludit in vitali toro. Nam torus mortualis Phoenici revera eſt pro vitali, quod hinc renaſcatur. Videndus Scaliger ad Feſtum in *Abitione*. HEINS. Hinc emendandus videtur Seneca Ep. 99. ubi ita vulgo. *Quam multis vitalia eruuntur?* Legendum enim videtur: *Quam multi vitali avertuntur?* GOES. Ita puto appellari lectum, in quo ſolebat vivus in triclinio adcumbere, & in quo nunc mortuus fuit elatus; quod confirmant *bona ſtragula*, quibus idem ille fuit ſtratus. Ita infra cap. L. *Interim, Stiche, profer vitalia, in quibus volo me efferri*. Vide ſequentia. Sic quoque Tacitus XIV. Ann. 9. dicit Agrippinam *crematam convivali lecto, & vilibus exequiis*. Ut autem *vivere, vivamus*, & ſimilia ſupra vidimus, de jubentia convivali dici, ita *vitalem lectum*, pro *convivali* poſitum arbitror. Honeſtiores autem lecticis, quae & *lecti*, & *tori*, eodem modo vocantur, ut accubitorii (v. Heinſ. ad Ovid. II. Amor. eleg. 14.) viliores ſandapila vel arca efferebantur. v. Noriſ. ad Cenot. Piſan. Diſſert. III. cap. 4. Kirchman. de funer. lib. II. cap. 9. BURM.

Planctus eſt optime] Sine lacrymis enim & planctu requieſcere non credebantur animae. Haec obvia vide apud Kirchman. lib. II. cap. 11. Ita infra cap. LXXII. jam fletur vivus Trimalchio, quaſi mortuus. Tragurienſis codex habet *plautus eſt*.

Manumiſit aliquod] Lege *aliquot*, cum nobil. Heinſio. SCHEFFER. *manum miſit aliquod* Tragur.

Maligne illum ploravit] Mallem ego, *plorarit*. Porro, *maligne*, eſt *parce*, *parum*. quomodo apud Livium lib. XXXIX. *maligne praebere*. *Maligne omnia praebentibus ſuis meretriculae munificentia ſuſtentabatur*. Adde Pricaeum ad Apul. Mileſ. I. p. m. 54. SCHEFFER. Senec. ep. XVIII. *Certos habebat dies ille magiſter voluptatis Epicurus, quibus famem maligne exſtingueret*. Ep. LXV. *Malignum & precarium lumen*. Idem VI. de beneſ. 16. *Nec quae ſciebat maligne diſpenſavit*. GOES.

Optime accepiſſet] Id eſt, excepiſſet, tractaſſet, reſpectu alimentorum rerumque caeterarum neceſſariarum ad vitam. Terent. Eunuch. V. ſc. 8. verſ. 52. *Accipit hominem nemo melius prorſus, neque prolixius*. Donatus erudite : *accipit, paſcit*. Adde Senec. ep. 21. & Sidon. II. ep. 9. ibique Savaronem. SCHEFFER. Nihil mutandum. Terentius Eunucho Act. V. ſc. VIII. Ubi Donatus. *Accipit, paſcit, juvat*. Et addit ex Virgilio:

Illos porticibus rex accipiebat in amplis.

Atque ibi Servius, *Accipiebat, paſcebat* ; additque Terentii locum, quem jam indicavimus. GOES. Horat. II. Sat. 8.

Tene ,,

„ accepiſſet? ſed mulier, qua mulier, milvinum genus. neminem nihil „ boni facere oportet; aeque eſt enim ac ſi in puteum conjicias. ſed an„ tiquus amor carcer eſt. XLIII. *a* Mo-

Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Sollicitudine diſtrictum?

Valer. Flacc. lib. VI. 487.

Inſtituere toros, mediiſque tapetibus ipſum
Accepere.

Sueton. in vit. Oth. cap. 4. *Quoties coena principem acciperet.* vid inf. LXV. BURM.

Sed mulier quae mulier milvinum genus] MS. codex habet, *ſed mulier quae mulier milvinum genus.* Puto veram eſſe lectionem, modo ita diſtinguatur. *Sed mulier quae. Mulier milvinum genus.* Verba, *ſed mulier quae* cum apoſiopeſi proferuntur, omiſſis quae debebant ſequi. Integre eſſent, *ſed mulier quaenam, quae virum ſuum ex toto pectore ploret?* SCHEFFER. Non male doctiſſimus Munkerus: *ſed mulier quaeque mulier.* HEINS. Scriptum forte primitus, *ſed mulier quaeque aeque mulier.* Terentius Hecyra. *Ut omnes mulieres eadem aeque ſtudeant velintque omnia.* Et mox, *Viris eſſe adverſas aeque ſtudium eſt, ſimilis pertinacia eſt.* GOES. Haec mulier maligne eum ploravit, quod ſervos manumiſerat, & ita eam fraudaverat parte patrimonii: Et ideo aſſimulat milvio, quae avis rapaciſſima & famelica. Plin. lib. X. cap. 10. Vide Pierii Hieroglyph. lib. XVII. cap. 39. Ita Lucian. Timon. pag. 160. προαρπάζων ὥσπερ ἰκτῖνος τὰ ὄψα. *Praeripiens tamquam milvius obſonia.* Et Epigramma vetus lib. II. cap. 14.

----- ----- οὗτος ἔχει γὰρ
Ἅρπαγος ἰκτίνου χεῖρα κρατιστοτέρην.
Ἀκνίσου βωμοῖο νεωκόρος· ἐν τελέσῃ δὲ
Τὴν πομπὴν, ἄρας ᾤχεθ᾽ ἅπαντα πάλιν.

----- ----- *hic enim habet*
Rapacis milvi manum tenaciorem,
Nidore carentis arae aedituus. ubi vero
Pompam perfecerit omnibus ſublatis abit.

Ubi alludi puto, ad illa, quae Plinius d. l. de milvio narrat, illam avem, licet rapacem, abſtinere à ferculis funebribus, & quae in ara Olympiae apponuntur. hic autem Arrius erat ipſa ave rapacior, qui Phoebo adpoſita & oblata omnia ſtatim ex ara abripiebat. Vid. Meurſ. not. ad Apollonii Dyſcoli Hiſtor. commentit. p. 112. quo reſpicit Ovid. Metam. II. 716.

Ut volucris viſis rapidiſſima milvius extis. &c.

Ammian. Marcell. XIV. de Saracenis: *milvorum rapacium ſimiles.* & ita Trimalchio infra cap. LXXV. uxorem ſuam *milvam* vocat. quia, ut cap. LXXVII. queritur ſe deſpoliari ab ea. retinui autem Tragur. Cod. lectionem *mulier, quae mulier,* id eſt, quae revera eſt mulier & ab ingenio muliebri non abit. Ita Terent. Heautontim. V, 3. *pergin' mulier eſſe?* Hecyr. IV. 4. *Quid mulieris uxorem habes.* Rutil. Lupus lib. I. p. 4. *In univerſum mulier. Quid potius dicam, aut verius? quam mulierem.* Quae lectio poteſt tolerari, ut ſit quaſi exclamatio, ut, *quem virum! quem Deum!* apud Terent. ſed forte ſcripſit, *aut verius plus quam mulierem.* Dacierius culpat Horatium, quod Cleopatram *non humilem mulierem* dixerit lib. I. Od. 37. Sed ita vocat, quod propter altum animum muliebris ſexus humilitatem & abjectum animum excederet. BURM.

Nihil boni] Pro *aliquid*, vel *quidpiam boni.* Nempe *nihil* eſt per apocopen à *nihilum*, at *nihilum* diviſim eſt, *ne hilum*; etiam *ne* hic valet *non*, ita tota phraſis erit: *nemini non hilum boni facere oportet*, quod eſt ſimile Plautino illi in Milite: *Jura, te non nociturum eſſe homini hac de re nemini.* Noſter infra cap. LXXVI. *Nemini tamen nihil ſatis eſt.* Jam olim Lucilius Sat. XVII. apud Nonium voce *Proprium.*

----- *Proprium vero nil neminem habere.*

SCHEFFER. Videntur duo negativa plebi, imo & aliis antiquioribus, frequenter fuiſſe in uſu. Infra cap. LXXVI. Tum cap. LVIII. *Nec ſurſum nec deorſum non creſco.* Cicero in Bruto: *Eloquentia quidem neſcio an parem habuiſſet neminem.* Terentius Heautont. *Agrum meliorem neque pretii majoris nemo habet.* Feſtus in *Neminis* citat ex Catone: *ſunt multi corde, quos non miſeret neminis.* Et ex Ennio, *Lapideo ſunt corde multi, quos non miſeret neminis.* Virgilius in Eclogis,

----- *Nulla neque amnem*
Libavit quadrupes.

Et Nonius in *Negativas duas*, ex Varrone citat: *Quae non modo ignoraſſe me clamat, ſed omnino omnis heroas negat neſciſſe.* Et poſt ex eodem: *Qua abſtinentia viri mulieresque Romanae fuerint, quod à rege munera eorum noluerit nemo accipere.* HEINS. Et haec ad cibarias delicias referenda ut ſupra cap. XXXIII. Plaut. Caſin. III. ſc. 8. verſ. 31. *ut mihi bona multa faciam?*

In puteum conjicias] Ita ſupra hoc capite. *Aquam in os ſuum conjecit.* Sed hic deeſt, *aquam*, & neſcio, utrum non à prima manu fuerit hoc loco, *aquam ac ſi*, & illud *aquam*, compendio ſcriptum, idem viſum ſit cum ſequenti *ac*, & idcirco, velut abundans, fuerit rejectum. SCHEFFER. Locus eſt integer. *In puteum quid conjicere*, locutio proverbialis de iis, quae perduntur, unde nullus fructus ſperari poteſt: quomodo Germani de ſpe, quae decollavit, *ſie iſt in den Brunnen gefallen. delapſa eſt in puteum.* IDEM.

XLIII. „ *a* Moleſtus fuit Phileros, qui proclamavit, *b* Vivorum meminerimus: ille habet, quod ſibi debebatur: honeſte vixit, honeſte obiit. quid habet quod queratur? ab aſſe crevit, & paratus fuit quadran-

a ENCOLPIUS. *b* PHILEROS.

Antiquus amor carcer eſt] Per modum proverbii traducit faeminarum ſtudia mutandi matrimonii. Iis, ait, quae diu una vixerunt cum uno, unum amarunt, amorem illum habent pro carcere, quo concludantur, & iccirco nec aegre poſſunt ferre, ſi mariti morte ab eo liberentur. Sed ita liquet, corrigendum eſſe, *& antiquus amor.* *S* accrevit voci *&* ex fine vocis praecedentis, ita deinde factum *ſed*. SCHEFFER. Hoc etiam perſuaſum foeminis Chriſtianis aliquando ex cauſa; in alium vero finem, non ut mutarent maritos, ſed ut carerent ἀνανδρεῖσθαι prorſus. Bertha filia ducis Lotharingiae, nuptiarum Robolai (niſi *Rodoldus* eſt) ducis pagani pertaeſa Deo voverat in corde ſuo, ut ſi ab illo liberaretur, thalamo alterius viri non adſociaretur: *O, ô*, dicebat, *quando liberabor de occupatione ſeculi hujus, quae animo meo & corpori meo amarus carcer eſt!* S. Hildeg. Abbat. extra Bingam, in vita S. Roberti Confeſſoris. REINES. Cur *amor antiquus*? Suſpicor excidiſſe litteram unam atque alteram, ut exaratum olim fuerit, *ſed fanatiquus amor carcer eſt*. Sic *quotidie* & *cotidie*, *iniquus* & *inicus*, ac mille talia in antiquis codicibus. *Fanaticus amor* Maroni *amor veſanus*, & *inſanus amor* paſſim ſcriptoribus: *amentes amantes* Auſonio. HEINS. Ego vero hic retinere mallem ſcripturam Codicis Traguerienſis, qui habet, *antiquus amor cancer eſt*. Nam amor cancri ſimilis eſt, qui ſemel animo conceptus, ſerpere non deſinit, donec totum pervaſerit, infeceritque hominem. Et quo cancer eſt antiquior, eo pejor quoque. Eo uſque, ut hujuſmodi morbo infecti non videant, nec ſentiant comedi ſeſe, imo ut uxorum flagitia & adulteria ſtupidi amanteſque praetervideant. Quapropter nihil hic ego mutaverim: aut ſi quid mutandum, reſcriberem, *ſed antiquus amor antiquus cancer*. GOES.

Moleſtus fuit Phileros] Senſus poſtulat ut ſcribamus *moleſtus fuit Philero*, vel, ſi *Phileros Philerotis* faciat, *Phileroti:* † Unde apparet me non ignoraſſe *Phileroti* poſſe recipi. Sed optionem reliqui lectori. Praeterea cur me gladiator ille potiſſimum adripit, quum & Tilebomenus in nota ad finem ſequentis capitis de *cauneis* dixerit Phileri in genitivo, licet memoriae vitio ipſi tribuat quae Ganymedes dixit. [& Ramirez de Prado ad Martial. II. 34. Philerum in accuſativo. Talia ignorantiam ſceleſti ſycophantae oſtendunt.] Malignitas inſignis. nam Seleucus, mentione mortui facta, moleſtus erat huic, qui omen avertere volebat. Infr. cap. XLVI. *Quid iſte argutat moleſtus*, & ita Senec. epiſt. XXI. *Tu tibi ipſe moleſtus es.* Terent. Andr. IV. I. *Moleſtus certe ei fuere.* ſaepe utitur Phaedrus, ut lib. III. 19. & v. v. 7. ſic etiam lib. IV. fab. 25.

Superſunt mihi, quae ſcribam; ſed parco ſciens,
Primum eſſe ne tibi videar moleſtior.

Ubi magnum ſcelus accidit, quod ſcilicet in editione nupera trajectae ſint voces, & non exhibitum, *eſſe tibi ne*, ut in Rhemenſi codice. Quaſi vero non mollior ſit medicina, trajectione vocum ſuccurrere verſui laboranti, quam intrudere vocem minime convenientem, & de qua Phaedrus ne per ſomnium quidem cogitavit. *Philero* vero legendum patet, quia nihil moleſtius veteribus viſum, quam ſuper coenam de mortuis loqui. Elegans in hunc ſenſum Epigramma in Anthologia lib. II. cap. 47. ubi aliquis ſuper coenam divitias Croeſi optat: ſed videns Nicanora pollinctorem, & loculos, quos mortuis parat, totam Aſiam mutare cyathis & unguentis vult. Eodem capite plura in hunc ſenſum occurrunt. vid. Boniſac. Hiſtor. Ludicram lib. X. cap. 21. 22. & 23. & alio quoque tempore odioſam mortis mentionem docet Herald. ab Arnob. lib. II. pag. 101. Et hinc ominata verba, *fuit*, *vixit*, *abiit*, & ſimilia. Caeterum hic collibertus forte Trimalchionis dictus *Pompejus Phileros*, quo nomine Q. POMPEJUS PHILEROS in antiquo lapide eſt apud Fabrett. cap. III. pag. 155. Quare *Phileros* retinui, nempe, Seleucum interpellavit. BURM.

Vivorum meminerimus] Infr. cap. LXXV. ubi Scheffer.

Debebatur] Nimirum exſequias & juſta, quae ut debita manibus veteres exiſtimabant.

Abax ſecrevit] Lego plane, *abace crevit*. An *ab aſſe crevit*, ut viro cuidam docto in mentem venit? TILEBOM. Scribendum eſt, *ab aſſe crevit*, id eſt, cum initio vix haberet aſſem, factus avaritia & tenacitate poſtea eſt tam dives. Supra cap. XXXVIII. *de nihilo crevit*. SCHEFFER. Illuſtravimus haec ſupra ad cap. VIII. egregia lapidis veteris auctoritate. Cui ſimilis alia apud Fabrett. cap. V. pag. 408. Q. MINUCIU FABER AB ASSE QUAESITUM, &c. infra cap. LXXI. *ex parvo crevit*. & non diſſimilia ſunt illa Alciphronis III. Epiſt. 50. ἃ γὰρ ἐκεῖνοι κατ' ὀβολὸν συνήγαγον, ἀθρόως ἀναλοῖ τὸ πολύκοινον τοῦτο καὶ αἰσχρὸν γύναιον. *Quae illi ab obulo collegerunt, ſimul abſumſit haec muliercula.* In Tragur.

„ drantem de ſtercore mordicus tollere. Itaque crevit, quidquid crevit, „ tamquam favus. Puto me Hercules illum reliquiſſe ſolida centum, & „ omnia in nummis habuit. De re tamen ego verum dicam, qui lin-„ guam

gur. erat *Abbas ſic crevit.* librarius enim monachus ſomniabat de abbate ſuo. Sed veſtigia tamen, ſi recte diſtinguas, verae lectionis exhibuit. *Creſcere* vero elegans verbum de iis, qui augentur & ditantur aliqua re. Liv. I. cap. 46. *Criminandi Servii apud Patres, creſcendique in curia ſibi occaſionem datam, ratus eſt.* Cicer. lib. v. in Verr. cap. 67. *Si videor hic, id quod ego non quaeſivi, de uno iſto voluiſſe creſcere, iſto abſoluto, quod ſine multorum ſcelere fieri non poteſt, de multis mihi creſcere licebat.* Et ita paſſim, de eruditione, fama, divitiis, honoribus, quibus aliquis provehitur & augetur. Iuſr. cap. XLVI. *Creſcit tibi diſcipulus.* BURM.

Quadrantem de ſtercore mordicus tollere] Morſu, ipſiſque adeo dentibus. Sic plane Lucilius Sat. XXVII. teſte Nonio in *mordicus.*

Mordicus petere aurum è flamma expediat, è coeno cibum.

Dictum eſt in ſordidiſſime avaros, quique contrarii ſunt illi, qui, ut ait Perſius Sat. v.

In luto fixum poſſit tranſcendere nummum.

SCHEFF. Ut Veſpaſiano omnis odor lucri gratus erat, etiam ex urina. Et huc forte adcommodare proverbium, *Bos Cyprius*, poſſemus, de homine ſordido & parco, qui ſtercore veſcitur, ut boves in Cypro. Diogenian. Cent. v. 80. & eo refer fabulam Phaedri lib. I. 27. in avaros de cane, qui *educatus ſtercore*, & trivio conceptus, opes regales concupierat. Canis enim, qui *naribus ſcrutatur eſcam in ſtercore*, eidem Phaedr. lib. IV. fab. 17. ſordium & avaritiae ſymbolum aptiſſimum. BURM.

Quicquid] *Quit quit* Tragurienſis. Ita apud Gruter. pag. CCXLII. NEVE QVIT. OB. EAM. REM. POPULO. DARE DEBETO. & ita QVOT paſſim in antiquis monumentis. BURM.

Tamquam favus] Id eſt, paulatim & tarde, minimis adjiciendo minima. hoc enim modo ſolent creſcere, ut eſt notum. Infra cap. LXXVI. *quicquid tangebam, creſcebat tanquam favus.* SCHEFFER.

Reliquiſſe ſolida centum] Non dubito, quin noſter ſcripſerit, *reliquiſſe HS. ſolida centum*, id eſt, ſeſtertia ſolida centum. Nota pecuniaria omiſſa fuit propter praecedentia proxime. *Seſtertia ſolida centum* ſunt integra & plena, ſic ut illi numero nil deſit. Iſto modo *ſolidum* uſurpatur ſaepe in re nummaria, & notarunt pridem eruditi iſtas formulas, *ſolida proprietas*, *ſolidum legatum*, *capere ſolidum*, & alia id genus iſta ſignificatione. Cl. Gronovius *ſolida centum* aut affectato ſoloeciſmo dici, aut ſcribendum eſſe *ſolidum centiens.* SCHEFF. *Solida* hic explico illibata, integra, unde nihil eſt abraſum, aut expendi debet propter aes alienum. Et ita *ſolida & illibata edulia & fercula* apud Apulejum lib. x. Metam. Ita *ſolidus as* Ovidio de Medicam. faciei vſ. 60. & ad hanc vocis *ſolidi* ſignificationem egregius eſt Horatii locus lib. I. Od. I.

Nec partem ſolido demere de die.

& Senec. ep. LXXXIV. *Hodiernus dies ſolidus eſt. nemo ex illo quidquam mihi eripuit.* JCtis vero frequentiſſimam hanc vocem nemo ignorat. ſed adcommodata huic loco ſunt verba Ulpiani in leg. VI. §. I. ff. de peculio legato. *Plane ſi proponas legatarium nactum poſſeſſionem rerum, exceptione doli adverſus haeredem vindicantem uti poteſt, habet enim in ſolidis rebus voluntatem aeris alieni non deducendi.* Et leg. 20. §. 2. ff. de poſſeſſ. bonor. cont. tabulas. *Legata tamen ex parte ſua emancipatus liberis & parentibus praeſtare cogetur, non ſolida, ſed diminuta in dimidium.* Et ita paſſim. ſed neque ſoloecum eſſe *HS. centum ſolida*, docere nos poteſt Aſconius Pedianus ad Cicer. I. Verr. cap. 46. *Quomodo ex decies HS. ſexcenta ſint facta, quomodo* DC. *eodem modo quadrarint, ut illa de Cn. Carbonis pecunia reliqua, HS. ſexcenta facta ſint.* ubi exponit *HS. ſexcenta quadrarint*, id eſt, *ſolida facta ſint ut neque plus quidquam, neque minus inveniatur in ſumma; ubi enim ratio ſine fraude eſt, difficile eſt ſexcenta detractis quadringentis quadrare, & ſolidare" vel ſolida fieri, quin aut minus, aut plus aliquid reperiatur.* Unde docemur, hunc Chryſanthum ita ſolidatis & ſubductis rationibus eſſe mortuum, ut reliquerit ſolida HS. centum. & inde explicanda verba mox ſequentia, *facile eſt autem ubi omnia quadrata currant*, id eſt, ubi à patreſamilias diligente ſubducuntur rationes exacte. BURM.

In nummis habuit] Non in ſuppellectile, aut bonis aliis, ſed parata pecunia. Gronov. dicit Ciceroni deberi, qui ſic loquitur VIII. ad Attic. ep. 10. SCHEFFER. Apud Ciceronem legitur in emendatioribus libris *in nominibus habere*; non tamen reprobarem *in nummis*, quamvis nunc exempla non ſuccurrant. † Sed ſimiliter, *in pecunia habere partem rei familiaris*, dixit Suetonius Tiber. XLIX. BURM.

De re] Id eſt, de re ipſa, non ſpectando ejus opes, ſed conſiderando ingenium ejus. Sic dicimus, *de caetero, de reliquo.* SCHEFFER. Forte, *vere tamen ego verum dicam. Veriora veris* habes

„ Et inter initia malum paſſum ambulavit; ſed recorrexit coſtas illius pri-
„ ma

Et lib. II. Sat. IV. verſ. 77. puero ad cyathum unctas manus dat.

Magna movent ſtomacho faſtidia, ſeu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit.

ubi tamen de pinguedine ex cibo furtim ablato & devorato ſoedatis manibus poſſet capi. Ut lib. II. od. I. *arma uncta cruoribus* dixit, ubi neſcio cur *tincta* mallt Bentlejus, & *unctam popinam* lib. I. Epiſt. 14. Fateor etiam poſſe *menſam unctam* dici. Auſon. Parentat. VII.

Qui comis blanduſque & menſa commodus uncta.

In Martialis loco, a Scheffero adducto lib. V. 45. in ſeptem codicibus legitur *unctiore menſa*, non *coena*. Sed cum utriuſque exempla ſint, ego ſequor Cod. Tragur. *Manum unctam* proprie dici, docent loca Horatii. Falſa ergo de metaphora obſervatio ludimagiſtri eſt, reliqua inepta & puerilia de voce *uncta*. De Horatii loco nihil dixeram, nec de Bentleji emendatione. Ideoque huc adductus me non tangit. BURM.

Plena menſa] Virgil. XI. Aen. 738.

Exſpectare dapes, & plenae pocula menſae.

ubi vide Cerdam, qui non tam de dapibus opimis repleta, quam convivis accumbentibus frequenti capit. Ut *plenum convivium* apud Sueton. in vit. Caeſ. cap. XLIX. & Aug. LI. & LXXVI. Et ita hic ſumi debet: laudat enim coenipeta hic hominem, qui prolixe convivas accipiebat. Et, ut Saluſtius dicit in Bell. Jugurth. cap. IV. *conviviis gratiam quaerebat*. Sic Propert. II. XIII. 5.

Nunc ſine me plena fiunt convivia menſa.

Quare & hic utroque ſenſu poteſt capi. nam de *copioſa* explicat Cl. Graevius ad Ciceron. pro Roſc. Amerin. cap. II. vid. ad Sueton. Caeſar. XLIX. BURM.

Inter initia] Sueton. Tib. XXVI. *Civilem admodum inter initia, ac paullo minus quam principem egit.* Ita *inter coenam*, & ſimilia, apud eumdem. Vid. ad Sueton. Caeſar. c. V. & Livium ita uti hac praepoſitione videbis in notis Cl. Drakenb. ad lib. IV. 18. *inicia* Tragur. BURM.

Malam parram pilavit] Hoc foediſſime depravatum eſt: ſuſpicor ſcripſiſſe vel, *male parcum pilavit*, vel *male imparem pilavit*. *Male pilare*, eſt improbe furtis exhaurire, dictum, ſicut *male perdere*, ac ſimilia. Feſtus: *Pilare, & compilare à Graeco trahitur. Graeci enim fures piletas dicunt.* Sed fortaſſe fuerit melius, certe à ſcriptura minus receſſerimus antiqua, ſi legamus *malam parum pilavit*, id eſt, parum ſuſtinuit erectum vultum. quod eo magis placet, quia ſtatim ſequitur *illius mentum ſuſtulit* phraſi aequivalente. *Pilare*, eſt quaſi pilis ſuffultum ſuſtentare. Servius ad Poëtae XII. Aeneid. verſ. 121. *Graeci res denſas & artas πιλῶτα dicunt, Ennius Saturarum* II.

Inde loci liquidas, pilataſque aetheris oras
Contemplor.

Cum firmas & ſtabiles ſignificaret, & quaſi pilis fultas. Sic igitur *pilare malam* dictum fuerit, ſicut apud Plautum, *columnam mento ſuffulcire*, item *os columnare*. Verba ejus ſunt in Milite Act. II. ſc. 2.

Ecce autem aedificat: columnam mento ſuffulſit ſuo.
Apage, non placet profecto mihi illa inaedificatio.
Nam os columnatum poëtae eſſe inaudivi barbaro.

De caetero id noſter videtur innuere, non ſublato inceſſiſſe vultu, ſed demiſſo, terramque reſpiciente, ut ſolent, quibus res parum ſuccedunt ex voto. Puto autem, ante illud, *& inter*, ponendum eſſe punctum, ut haec verba pertineant non ad fratrem, ſed Chryſanthum ipſum. SCHEFF. Adſcribam & quae de hoc loco cenſuit Reineſius. *Vera* inquit *ſcriptura, & lectio ad mentem auctoris fuerit*, male porro ambulavit, *quod* cap. XXXVIII. *dixerat*, male vacillavit, *figurate de eo, cujus res & fides dubia erat, & inclinari potius ac trepidare, quam ſtare, videbatur: firmat hanc lectionem tam id, quod praeceſſit, de ejus manu & coena, quam id, quod ſequitur de re*correctis coſtis, *quo rem ejus ſuſtentatam reſtitutamque fuiſſe perceptu uberis vindemiae ſignificatur. Totum autem hoc ex anatome humani corporis explicari & intelligi prorſus poteſt. Spina, ἡ ῥάχις, canalis oſſeus, conſtituens dorſum, eſt id cujus beneficio animal ſtat, movetur, graditur, flectitur, curvatur, obliquatur; eamque ideo carinae in navi comparat Galenus* III. *de uſu part.* 2. *tanquam fundamentum* II. *de uſ. part.* XIII. *cap.* 3. *Cum autem ſpinae vertebris annexae ſint per diarthroſin coſtae, fieri non poteſt, quin, quocunque modo oblaeſa, luxata, contorta ea, etiam hae naturalem ſuam conſtitutionem uſumque amittant, & hinc animalis inceſſus, progreſſus, ſtatio, flexio vitietur: ſequuntur autem gibbi, claudicatio, & alii circa motum ſive defectus, ſive deformitates, quae tamen ſola repoſitione luxatorum, & diſtortorum rectificatu corriguntur. Haec ſi applicentur verbis noſtri tropicis, ſimpliciſſimum optimumque reddent ſenſum, quem propoſui.* Reineſiana iſta quamvis longiora volui apponere, quia paucis adhuc viſa, cum Appendix noſtra ad notas Petronianas in pauciſſimorum venerit manus. Quamquam nobis quidem iſta emendatio haud placeat. Et qui probabit

„ prima vindemia: vendidit enim vinum, quantum ipſe voluit: & quid „ illius

illud *porro* doctis auribus Reineſius? qnam hoc loco habebit ſententiam? Praeterea *illius mentum ſuſtulit*, quod ſequitur, intelligi vix poteſt, niſi quid praemiſſum habeatur de mento demiſſo. Puto igitur pro *& inter* legendum, *At inter*, ſacta nova periodo, ut ſint verba objicientis & velut refutantis praecedentia. Niſi quis rectius exiſtimet, *at initio male portam pilavit.* IDEM. Parra avis inter inominatas. Videndi interpretes ad illa Horatii lib. III. od. 27.

Impias parrae recinentis omen

Ducar.

Emenda locum Plauti Poenulo: *parra avis ceventium*, ubi peſſime, *Sarrapis ſementium. Pilare avem* pro depilare aut deplumare, veteres dixerunt. Hinc *ſtruthiocamelus deplumatus* Cornelius Fidus, Naſonis gener, per convitium dictus eſt apud Senecam de Conſt. Sap. XVII. Apicius lib. VI. cap. III. *Coctura madefactam depilabis perdicem. Pilare* igitur, ut dixi, pro depilare. *Alipilus* eſt apud Senecam Epiſt. LVI. is, qui in balneo alas pilabat. HEINS. Nullus dubito, quin recte Heinſius expoſuerit. *Mala parra* infauſti ominis, ut paſſim *bona & mala ales* occurrunt. *Pilare* autem pro deſpoliare à noſtro poni patet, quia mox capite ſequenti *ſingulos pilabat* occurret. Amm. Marcell. XIV. 2. *Cognitis enim pilatorum caeſorumque funeribus nemo deinde ad has ſtationes appullit navem.* Ubi vide eruditionis omnigenae ſummum virum Valeſium: nihil autem huc faciunt Philetae, fures ab Aegyptiis dicti: nam eos à φίλος derivari docet Seneca epiſt. 51. & Feſtus falſus eſt. Et unde in hodierna lingua Gallica remanſiſſe vocabula *filou*, & *piller*, putat Triſtan. tom. I. Comment. pag. 555. Melius mox idem Feſtus *pilare* dicit poni, pro *detrahere pilos.* Ita utitur Martial. lib. X. ep. 58.

Nuntiat octavam Phariae ſua turba juvencae,

Atque pilata redit, jamque ſubitque cohors.

Ubi *pilata cohors*, ſunt calvi & depiles ſacerdotes Iſidis. Quamvis ſciam probe, quid alii de illo loco ſentiant. Eodem ſenſu lib. V. ep. 56.

Exſtirpa mihi crede pilos de corpore toto,

Teque pilare tuas teſtificare nates.

V. Nonium in *ſuppilare.* ita quidem verbis conſtat ſua auctoritas; ſed quid adagii iſtud ſit *malam parram pilare*, me cum ignariſſimis neſcire lubens profiteor. Dubitavi aliquando an poſſet legi *malam barram pilavit*, ut uxorem ejus ita appellet per jocum. *Barrum* elephantum ſignificare cenſent viri docti ad illa Horatii Epod. XII.

Mulier nigris digniſſima barris.

Sed Crucquius de hominibus ſordidis & amaris explicuit. nihil tamen adfirmo & haereo. BURM.

Recorrexit coſtas] Pro ſimplici *correxit.* Seneca ep. 50. *Si modo ante animum noſtrum formare incipimus, & recorrigere, quam indureſcat pravitas ejus.* Eſt autem *recorrigere*, erigere, ac in rectum dare, quod ante fuit incurvum, atque inclinatum. Ut *recorrigere coſtas* hic is dicatur, qui, cum ante ambulaſſet proclivis, toto corpore curvo, deinde incipit erectus incedere, uſurpeturque de eo, qui humilis ac demiſſus ab initio, poſtea factus eſt elatus. SCHEFFER. Quod erecto corpore incedimus, non coſtis debemus, ſed coxis, ſive quod tantundem eſt, coxendicibus. Nonius ex Lucilio: *collo caput ſuſtentatur, truncus ſuſtinetur à coxendicibus.* Unde & illud Maecenatis, quod eſt apud Senecam epiſt. CI.

Debilem facito manu,

Debilem pede, coxa.

non autem, *coſta*, quod ineptum foret. Quapropter & hic *coxas* erit reſtituendum. Neque id ſolum, ſed & antecedens verbum, plane corrigendum cenſeo. Voluit enim, ſi quid video, auctor dicere, primam vindemiam collapſas & inclinatas ejus coxas erexiſſe: erigimus enim vel collapſa, vel quae ruinam minantur. Sic apud Senecam de Benef. lib. VI. cap. VIII. *Adverſarius meus, dum contraria dicit, & judicem ſuperbia offendit, & unum teſtem temere dimittit, cauſam meam erexit.* Et de Ira lib. III. cap. III. *Caducae ſiniſtraeque ſunt vires, & in malum ſuum validae, in quas aegrum morbus & acceſſio erexit.* Scribo itaque *retro erexit coſtas illius.* Cicero de Divinatione libro primo: *Tum & Deus praecepit, ut pergeret protinus, quid retro atque à tergo fieret, ne reſpiceret.* Debilis & caduci corporis coxendices igitur ſuo collapſu in poſteriora ſe vergunt, unde iterum ſunt reducendi, ſi truncum in ſtatum priſtinum reducere velis. Hoc autem, ut reor, non inepte dicitur, *retro erigere coxas.* Id eſt, quae retro contra naturam eminebant, in prioren ſtatum reduxit. GOES. De *coxis* Ampliſſimo Viro aſſentiri facile poſſem, ſi de firmo ingreſſu ageretur, ad quem coxae ſine dubio faciunt. Sed agitur de recto ingreſſu inclinatis rebus curvato corpore. Humum ſpectans incedebat nutu recto corporis, ut feiloes ſolent, licet & in coſtis, ſive lateribus etiam magna corporis ſit firmitas. Sed illud *retro erexit*, neutiquam probare poſſum, cum recte doceat Schefferus, *recorrigere* poſitum, notare *erigere.* & de membris humani corporis lapſis, aut incurvatis, κυνολογίᾳ quadam ſumi. Sueton. in vita Auguſti cap. XCIX. *Supremo identidem exquirens, an jam de ſe tumultus foris eſſet, petito ſpeculo capillum ſibi comi, ac malas labantes corrigi praecepit.* Quam Auguſti curam malas corrigendi ex ſuperſtitione antiqua veniſſe docet Homerus Odyſſ. Λ. verſ. 424. ubi

umbra

„ illius mentum ſuſtulit, hereditatem accepit, ex qua plus involavit, „ quam illi relictum eſt. Et ille ſtips, dum fratri ſuo iraſcitur, neſcio „ cui terrae filio patrimonium elegavit. Longe fugit, quiſquis ſuos fu- „ git.

umbra Agamemnonis de ſaevitia Clytemneſtrae querens dicit:

--- --- οὐδέ μοι ἔτλη ἰόντι περ εἰς Ἀΐδαο
Χερσὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἑλέειν, σύν τε στόμ' ἐρεῖσαι,
---- Neque mihi eunti ad inferos
Voluit oculos claudere, aut os corrigere.

Sed ad rem. Sic *corrigere cauſſam* dixit Cicer. XI. ad Attic. 16. & proprie curva & prava recta facere notare docet. Infra LXVII. *Pedes Fortunatae correctos ſuper lectum immiſit.* Plinius lib. VII. Hiſtor. Natur. cap. 20. C. *Milonem Athletam, cum conſtitiſſet, nemo veſtigio educebat, malum tenenti nemo digitum corrigebat.* Ubi elegantia exempla adduxit Harduinus. Ita apud Tertullianum lib. II. de cult. Foemin. cap. IV. legendum puto. *In illum enim delinquunt, quae cutem medicaminibus urgent, genas rubore maculant, oculos fuligine corrigunt.* Vulgo *porrigunt*, & de ſuperciliis intelligunt. Sed ego puto illum velle, languentes & non patrantes ſatis oculos illo nigrore vegetiores facere puellas. An vero gratias agentem ob recorrectas coſtas hominem referat gemma apud Gorlaeum tom. II. num. 599. dijudicent doctiores, ego non puto; ſed è naufragio liberatum, & nudum in litore ejectum oſtendi ſuſpicor. BURM.

Quantum ipſe] Suſpicor ſcribendum, *quanti tum ipſe voluit.* SCHEFFER. *Quantum* fortaſſe ſcriptum à Petronio, pro *quanti*, ut vulgi inconditum ſermonem aemularetur. HEINS. Utrumque poteſt locum habere, ut *quantum* copiam vini, *quanti* pretium, quo vendidit, notet. Et quia utrumque etiam conjungit Quinctil. Declam. XII. 21. *vendidit quantum voluit, & quanti voluit*, & proverbii ſpeciem prae ſe fert, poſſet hic etiam legi, *quantum & quanti voluit.* ut ibi in notis conjeceram. BURM.

Illius mentum ſuſtulit] Supra cap. XXIX. *Levatum mento Mercurius in excelſum tribunal rapiebat.* HEINS.

Mentum ſuſtulit.] Hoc eſt, cum hereditas ei obtigiſſet, ab eo cepit ſubinde emergere & inſoleſcere. *Mentum alicuius ſuſtollere* eſt eum erigere: Jacentes enim in terra menti contactu prehenſuque ſublevamus; & per metaphor. animos facere, in faſtum extollere. Poterit & mentum ἀντονομαστικῶς ſumi pro ore, vultu, ſupercilio; in quo ſedes ſuperbiae aliorumque animi morum & motuum, gravitatis, iracundiae, triſtitiae, hilaritatis. Noſter cap. XXXVI. *Superbus ille ſuſtulit vultum.* Graeci ὀφρῦς ἀνασπᾷς. Lucianus in Timone ἀνατείνας, Plutarch. in Publicol. αἴρειν dixere de ſuperbis, arrogantibus, faſtidientibus, qui vel attollunt ſupercilium, vel adducunt, quod & συνάγειν Ariſtoph. ἐν Νεφέλ. Hinc ὀφρυόεντες, & ὀφρυανασπαστίδαι, *adductis ſuperciliis, fronte corrugata tetrici & moroſi*, Scaligero *ſilonicaperones.* REINES. Locutio ea, quam hic habemus, à ſuperiori, *coxas erigere*, non multum diſtat. Nam qui caduco & quaſſo ſunt corpore, prae infirmitate, inclinato etiam incedunt capite. Quod ſi his vires reſtituantur & redeat antiquus vigor, ut caput, ſic & mentum tollunt. Huic, de quo ſermo, prima vindemia erexit coxas, ut erecto inceſſerit trunco. Sed hoc non totum erexit hominem; nam collum oneri ferendo impar, caput grave propendere, & mentum pectori adducere ſinebat. Succeſſit ergo luculenta hereditas, quae mentum ei ſuſtulit, & caput collo erexit, ut priſtino redditus nitori, totus inceſſerit rectus ac vegetus. GOES. Ita proletarii videntur locuti, cum honeſtioris ordinis *vultum* vel *animos tollere* dicerent. Eſt vero eadem ſententia, quam Terentius Hecyr. Act. III. ſcen. 3. *quia paullulum vobis acceſſit pecuniae, ſublati animi ſunt.* BURM.

Involavit] Infra cap. LVIII. *Niſi me judicas annulos buxeos curare, quos amicae tuae involaſti.* vid. & cap. LXIII. Nonius: *Suppilare eſt involare vel rapere.* Servius ad illa Virgilii lib. III. Aeneid. verſ. 233.

Turba ſonans praedam pedibus circumvolat uncis.

Aut circum praedam, dixit, volat uncis pedibus, aut intra volam interiorem manus amplectitur praedam. Unde & involare dicimus, intra volam tenere. Cicero lib. III. de Orat. cap. 31. *Iſta prudentiae doctrinaeque poſſeſſio, in quam homines, caducam quaſi atque vacuam, abundantes otio, nobis occupatis, involaverunt.* Vel, ut Nonius in *Involare* citat, *involuerunt*, BURM.

Stips] Lege, *ſtipes*, id eſt, ſtultus, plumbeus: vel *ſtips*, id eſt, quod medicantibus datur, unde ſtipendium, ut ſcribit Varro. TILEBOM. Gloſſae Graecae Στύπος, *ſtips.* Putat vir magnus, legendum eſſe *ſtipes.* Sed contrarium noſter facile docuerit. SCHEFFER. Pro *ſtipes*, praeter uſum. Sic *ſeps*, quae *ſepes* aliis ſcriptoribus, hoc eſt ſeptum vel ſtabulum: apud Valerium Flaccum lib. VI. verſ. 537.

---- ---- Non paſcua, nec ſeps
Hic tibi nocturnis, mitte haec ſimulacra, rapinis.

„ git. Habuit autem otacuſtarios ſervos, qui illum peſſum dederunt. „ Num-

Ita enim ſcripti codices, qui meliores, conſtanter. Idque Ciceronis ſactum auctoritate, ſi Auſonio credimus:

Bucolico ſepes dixit Maro, cur Cicero, ſeps? HEINS.

Elegavit] Pro extra familiam ſuam legavit; ſic *elocare*, *enubere*, & ſimilia. HEINS.

Longe fugit, qui ſuos fugit] Eſt hoc deſumtum ex Satyris Varronianis, in quibus una cum hoc titulo. Liquet autem dici hoc in illos, qui exiſtunt iniquiores erga ſuos, iiſque peregrinos anteferunt: contra quam expoſuerunt hactenus viri eruditi. SCHEFFER. Titulus Varronianae Satyrae, à Nonio Marcello citatae in *Ervum* & *Convenire*. Sic & *Cave canem*, quod ſupra habuimus, ſimiliter è titulo Varronianae Satyrae eſt mutuatum. HEINS. Recte Schefferus, ſed videtur Marcilium ante oculos habuiſſe, qui ad Horat. lib. II. od. 16. *ſuos fugit* exponit, ſe fugit, quem vide. Lipſius lib. I. Variar. cap. 17. *ſuos* interpretatur, ſui ſimiles, genus humanum fugere, ubi etiam praeter rem ſollicitat Varronis verba ex hac Satyra, *aequus vel ad aedilicium modium*. Sed de illo loco mox agendi erit occaſio. *longe fuit* Tragur. BURM.

Oracularios ſervos] Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum *orcularios*, non *oracularios*. Orcae vaſa ſunt vinaria praegrandia, in quibus vina ſervabant recentia. Meminit Varro libr. I. R. R. cap. 13. *Saepe ubi conditum vinum novum, orcae in Hiſpania fervore muſti ruptae.* Hinc ergo *ſervi orcularii*, qui vaſa illa vinaria curabant, à quibus ſcribit deceptum. SCHEFFER. Lege, *oricularios*, id eſt, ὠτακουστὰς, auſcultatores, emiſſarios, per quos cognoſceret occulta, quae vellet: quia ſequitur, *nequaquam enim recte faciet, qui cito credit*, ut emendatius habetur in editionibus. Praecepti hujus veritatem probat fabula Phaedri XLIX. de auriculario liberto. *Oricula* autem *auricula* eſt, ut *aurea*, *orea*, id eſt frenum, quod ori inſertum poſt aurem religabatur. L. Calviſius P. F. Oricula in lapide Veronenſi 9. MLXIX. C. Coruncanio C. F. Oriculae. in Rom. 10. CCCXCVIII. Sic infra, *coda*, *plodo*, *copo*. REINES. Nihil puto hic mutandum. *Servi oracularii* videntur dici, qui oracula fundunt, futuraque praenuntiant, quorum fidem eſt ſecutus in inſtituenda mercatura. Et habuiſſe veteres ejuſmodi quandoque ſua in familia vel ex ſacris novimus. Ita namque legitur in Actis cap. 16. *Factum eſt autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem ſpiritum pythonem obviare nobis, quae quaeſtum magnum praeſtabat dominis ſuis divinando.* Reineſius voluit *oricularios*, quod Hadrianides contra fidem MS. Dalmatici recepit in textum. SCHEFFER. Scribendum, *oricularios ſervos*, pro auricularios. Gloſſae Labbaei: *Oricula*, ὠτίον: *Auricularius* ὠτακουστής. Oricularii ſervi Petronio ſunt, qui domino ſemper in aurem garriunt, ut loquitur Martialis. *Imula oricella*, eſt apud Catullum: ſic *coda* & *cauda*, *codex* & *caudex*, *cotes* & *cautes*, ac mille talia. HEINS. Recte haec expoſuit Reineſius hic, & ad Inſcr. Claſſ. VIII. inſc. I. Captabat ille per hos ſervos exploratores, quid frater ageret, & illorum delationi temere credens, exheredem facit. Acumen autem hujus urbani, ex media faece & libertinae conditionis hominis, quaeſitum eſt à medicis auricularis, qualis memoratur in leg. I. §. 3. ff. de extraord. cognitionibus. *Medicus fortaſſe quis accipies etiam eos, qui alicujus partis corporis, vel certi doloris facultatem pollicentur, ut puta ſi auricularius, ſi fiſtulae, vel dentium.* Ubi nihil neceſſe contra fidem ſcriptorum librorum *ocularium* legere cum Perrenon. I Animadv. 25. venit enim ab *auricula*, cujus *dolori* medetur, ut vocatur in leg. 4. §. 6. ff. de Aedilit. edicto. & infinita remedia, à Plinio paſſim & Celſo lib. VI. cap. 7. contra vitia auribus * praeſcripta, docent hanc minime neglectam medicinae partem fuiſſe. *Auricularius clyſter* apud Celſum lib. V. cap. 28. & lib. VI. cap. 7. occurrit. BURM.

Qui illum peſſum dederunt.] Seneca ep. XXVII. *ſtultorum divitum arroſor, & quod ſequitur arriſor, & quod duobus bis adjunctum eſt, deriſor.* GOES. Proprie: eſt enim adfligere & ad terram dare, projicere. *peſſum* enim fundum notat, unde *peſſum dare* pro *in peſſum dare*. Plaut. Rudent. Act. II. ſc. 2. *Nunc eam cum navi ſcilicet abiviſſe peſſum in altum.* in Truculent. Act. I. ſc. I. *quaſi in piſcinam rete qui jaculum parat, quando abiit rete peſſum, tum adducam ſinum.* Male adverbium ſtatuunt; enim *peſſum ire*, ut *exſequias ire*, & ſimilia. Vide Voſſium in Etymolog. qui recte inde *peſſimus* deducit, quod origine ſua nihil aliud notat, quam vilem, plebejum. Spartianus in vita Adriani cap. VII. *Ad honores non amicis, ſed etiam peſſimis aliquantis multa largitus eſt.* Et ita Salluſtius in bello Jugurthino *peſſimos* opponit *primis*. Hinc quoque *panis peſſimus* pro ſecundario & vili, in l. I. Cod. Theod. de canon. Frument. Urb. Romae, & l. 9. de ſuariis. & ita l. I. Cod. Theod. ad L. Jul. Repetund. capiendam docuit Vir omnium JCtorum doctiſſimus Jacobus Gothofredus, ex quo haec fere deſcripſimus. *Judices, qui ſe furtis & ſceleribus maculaſſe convicti, ablatis codicillorum*

* Neſcio hic cur *vitia aurium* praeſtat, annon vitia, quae ſunt *auribus*, dici poteſt? O ſublimem Grammaticaſtrum!

Digitized by Google

„ Numquam autem recte faciet, qui cito credit: utique homo nego-
„ tians. tamen verum, quod frunitus eſt, quam diu vixit: cui datum
„ eſt,

cillorum inſignibus, & honore exuti, inter peſſimos quoſque & plebejos habeantur. Et ita, ut Gloſſae *peſſimum* ἔσχατοι, κάκιστοι reddunt, apud Homerum Euſtathius ſaepe κακὸν interpretatur δυσγενῆ & ταπεινόν. Eo alludit & Florus lib. III. cap. 20. *Illi infimae ſortis homines, hi peſſimae.* BURM.

Nequaquam recte faciet, qui cito credit]. MS. *numquam.* TORNAES. Alii *Numquam recte facit, qui cito credit.* Jeſus Sirach. 19. *Qui cito credit, levis eſt corde.* Calixtus P. P. ad Epiſcopos Galliae; *Innocens dum credit facile, cito labitur.* Plura conſignarunt Savaro ad Sidon, lib. VIII. ep. 11. & Goldaſtus ad Columban. cap. 7. verſ. 40. Plancus lib. 10. Epiſtol. famil. ad Cicer. *Credulitas error eſt magis quam culpa.* Juſtinus lib. 11. *Quicquid in eo ſit, credulitatis, non perfidiae, culpam eſſe, cujus tamen jam magna ſe ſupplicia pependiſſe.* Jacobus Magni Sopholog. lib. V. cap. 11. poſt Petronii verba; *Prudentis eſt ut de facili non credat, cum non petat maturitas levitatem congruens prudentibus. Namque qui cito credit, cito fertur inconſultus. itaque ſapienter non vivit. Prudentis igitur credulitas nec ſuſpicionis modum habeat, ſicut opinio; nec certitudinem mox accipiat, ſed more medio ſe gerat: quia, teſte Varrone in ſuis Sententiis, fides eſt media & opinionis & ſcientiae, neutrum attingens. Prudens igitur de facili non credat.* ERHARD. Ex Phaedro fab. XLIX.

Nil ſpernat auris, nec tamen credat ſtatim.

Haec ſententia exſtat in jam editis, ſed in iis pro *numquam,* eſt *nequaquam.* SCHEFFER. Mallem, *qui bis cito credit;* nempe oricularlis iis, de quibus ſermo. v. Reineſ. inſcr. cl. VIII. 1. GOES. Ovidius III. Art. Amat. verſ. 685.

Nec cito credideris: quantum cito credere laedat,
Exemplum vobis non leve Procris erit.

Utique homo] Et uſu antiquo & eleganti. Liv. II. 30. *Rurſus Virginii Largiique exemplo haud ſalubres ſententiae: utique Largii, quae totam fidem tolleret.* cap. 24. *Ventum ad interitum ſervitiorum, utique & plebis, eſſet.* lib. III. cap. 1. *Tribunirem contra conſules ſaepe tentatam, adjutore utique conſule, obtineri poſſe rati.* Celſus 1. de re medica cap. 2. *Commode vero exercet clara lectio, arma pila, curſus, ambulatio, atque haec non utique plana commodior eſt.* Caelius ad Ciceron. lib. VIII. Epiſt. 8. *Neve quid conjunctim de ea referretur à conſulibus, utique ejus rei cauſſa per dies comitiales ſenatum haberent.* Vide & infr. cap. LIV. unde patet male hodie hae particula vulgus abuti. BURM.

Homo negotians] Et hoc elegantiae veteris. Ita apud Apulej. lib. 11. Metam. *Cerdo quidam homo negotiator acceſſit.* ut correxit Gruterus lib. IV. Suſpicion. cap. 2. ut apud Plautum & Terentium *mulier meretrix. homo amans* Plaut. Poenul. III. 1. *homo ſervus* Epidic. Act. III. ſc. I. BURM.

Verum] Hoc pro juſtum capit Davis. ad Ciceron. II. Acad. Quaeſt. 6.

Frunitus eſt] Fructum ex eo retulit. Lucilius lib. IX. apud Chariſium: *atque hac fruniſcor ego, ac tu.* SCHEFFER. *Fruniſci* dixiſſe veteres pro *frui,* teſtatur Feſtus. Occurrit & apud Gellium lib. XVII. cap. 2. & apud Commodianum Commonitorio carm. 15. *vita fruniſci:* & in veteri inſcriptione apud Gruterum pag. MXLIX. 16. vetus etiam Inſcriptio in via Appia ex ſchedis Pyrrhi Ligorii:

CLAVDIA AGAPOMENE
FILIIS SVIS INFELICISSIMIS QVI AETATE
SUA NON SVNT FRVNITI.

Apud Nonium pro *fruiſcor* opinor ſcribi convenire, *fruniſcor,* vel *fruiniſcor.* Vide Feſtum in *Fruinor* & *Fruiniſcor.* HEINS. Eadem ſententia quae illorum Terentii Act. III. ſc. V. *Sane homo voluptati obſequens fuit dum vixit, & qui ſic ſunt haud multum haeredem juvant; ſibi vero hanc laudem relinquunt; vixit, dum vixit, bene.* Sed ſi de Chryſantho haec ſunt capienda, ut Schefferus voluit, quomodo haec praecedentibus reſpondent, ubi avariſſimum fuiſſe, & qui de ſtercore mordicus quadrantem tolleret, narrat? Quare totam narrationem à verbis illis *Frater ejus,* ad fratrem Chryſanthi pertinere puto, quem ante Chryſanthum mortuum oſtendit vox *fuit,* cum alter *modo, modo* animam ebullierit. Frater autem ille ſordidum & avarum illum Chryſanthum, à ſervis ſuis quotidianis convitiis laceratum, exheredavit. BURM.

Cui datum] Puto, locum totum ita diſtinguendum: *Tamen verum (quod fruinitus eſt, quamdiu vixit) cui datum eſt, non cui deſtinatum.* Sententia, verum eſt, quod ſit illi, res familiaris ſcilicet, pecuniae multum, cui datum eſt, non cui deſtinatum. Datur nempe ſecundum ipſius ſententiam à fortuna, deſtinatur à fato. Id quod datur eo ipſo, quia datur etiam habetur. At vero id, quod deſtinatur, nondum habetur, ſed ſperatur tantum. Poſſunt autem plurima intervenire, quae ſpem eam evertant, & deſtina-

Digitized by Google

„ eſt, non cui deſtinatum. Plane fortunae filius, in manu illius plum-
„ bum aurum fiebat. Facile eſt autem, ubi omnia quadrata currunt.
„ Et quot putas illum annos ſecum tuliſſe? ſeptuaginta, & ſupra. ſed
„ cor-

tiones reddant irritas. SCHEFFER. Videtur proverbium de iis uſurpatum, qui lautius vivendo malebant haeredem deſraudare, quam genium ſuum. Munkerus malebat; *cui datum eſt, datum eſt*. HEINS. Ego vero tentandum puto, an non convenientius ſit reſcribere: *veruntamen, quod frunitus eſt, quamdiu vixit, quod ei datum eſt, non cui deſtinatum*. Deſtinatum enumerat haeredi; interim antequam ad eum perveniret, uſum fructumque percepit Chryſanthi frater, de quo hic ſermo. Videtur illuc reſpexiſſe, quo & Seneca ep. LXXXVIII. *Non dominus illo, ſed colonus intraſti. cujus colonus es? ſi bene tecum agitur, heredis*. Huic igitur deſtinatum, quo ille frunitus eſt. GOES. Senſum puto hunc eſſe: non eum eſſe felicem, cui deſtinata ſunt bona, id eſt, ab aliquo promiſſa forte ſit haereditas, vel ſimile quid, (deſtinatio enim non facit beatum) ſed cui revera data jam ſunt, & qui poſſidet, quum multa accidere poſſint, ne quis deſtinata accipiat. Ita diſtinguit JCtus in l. 49. ff. inter *adtributa* & *deſtinata*. Phaed. IV. fab. 4.

Sic deſtinata dare cum vellet ſingulis.

Ubi & *data*. Sueton. Aug. XLII. *Affirmavit non daturum ſe, quamvis dare deſtinaverat*. & mox, *Minus, quam promiſerat, dedit, ut deſtinata ſumma ſufficeret*. BURM.

Plumbum aurum fiebat] Hoc proverbium ex fabula Midae in vulgus emanaſſe arbitor, cui attrectanti omnia aurum fiebant. Et quidni auricularii illi ſervi etiam eodem referri poſſint, cum Lucianus in libello, cui index, *non eſſe facile credendum delatoribus*, (quod & Phileros noſter carpit) dicat Midam habuiſſe plurimos ſervos tales auricularios, ἀτακουστὰς qui omnia explorarent, & regi deferrent, unde *Midae aures* abierunt in proverbium. vide infr. cap. LXXVI. *quidquid tangebat, creſcebat tamquam favus*. BURM.

Ubi omnia quadrata currunt] Elegans proverbium de eo, cujus arbitrio ac nutui omnia ſe accommodant, contra ipſam etiam indolem quaſi ac naturam ſuam. Quadratorum hoc eſt proprium, ut ſint fixa, & ſtabilia, unde quoque apud Ariſtotelem beatus eſt τετράγωνος, ut quem nihil facile dejiciat à ſemel capto gradu. Contra, quae rotundam habent figuram, ipſa illa rotunditate figurae ſuae circumvolvuntur, curruntque. Ubi ergo illud quoque venit ex voto, quod credere nemo aut ſperare poterat, currere eleganter dicuntur omnia quadrata. SCHEFFER. *Cui omnia*, malim. Quadrata autem, quae omni ex parte aequalia. Hinc & *quadrare*, habile eſſe, convenire. *Corpora animalium quadrata*, ſaepe apud Columellam. In paſſione ſancti Boniſacii, quam Holſtenio debemus; *Vir eſt quadratus, craſſus, robuſtus, capillo compoſitus*. HEINS. Non cepiſſe mihi vim horum verborum videntur viri eruditi. Et quae de voce *quadratus* notant οὐδὲν πρὸς ἴσον: nam certe rotunda facilius quadratis currunt. *Quadrata* enim hic vocat, quae ſupra *ſolida*. Quadrata ſunt omnia, ubi ratio eſt ſubducta, & expenſa acceptis reſpondent; cui contrarium eſt *conturbare*, quod ſupra habuimus fine cap. XXXVIII. Ita *quadrare* apud Ciceron. I. Verr. cap. 36. exponere Aſconium modo vidimus. Ubi ergo omnia talia quadrata currunt, id eſt, expedita ſunt, (qua locutione forte adluſit ad proverbium apud Graecos uſitatum πάντα θεῶν [ſic] ἱλαμόνεται, ut ApoſtoliusCentur. XV. 60. vel πάντα θεῶν κ' ἱλαμόνεται, ut Ariſtaenetus lib. I. Epiſt. 14. refert, ubi v. Mercer.) & Tanaqu. Fabr. ad Ariſtoph. Concionatr. vſ. 109. ibi *facile eſt*, id eſt, ibi commode & in omni rerum copia vivitur. Cum contra a negligente patreſamilias & rationes conturbante egeſtas, aere alieno contracta, ſit exſpectanda. *Facile* autem *eſſe*, & *vivere*, egregie illuſtravit noſtrum olim decus Celeberrimus Graevius ad Cicer. lib. III. ad famil. Epiſt. 12. ex animi ſententia, ſine moleſtiis cum ſumtuum tolerandorum, tum aliarum rerum vivere. Ita Phaedr. lib. III. fab. 7.

Quanto eſt facilius mihi, ſub tecto vivere,
Et otioſum largo ſatiari cibo. ----

Ubi opponitur alteri qui aſperam vitam in ſilvis trahit. Et ita contra *difficile vivere*, & *difficultas*, pro inopia, obvia & vulgata ſunt. Theophr. περὶ ἀδολεσχίας· ὡς χαλεπόν ἐστι τὸ ζῆν. BURM.

Et quod putas illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta] Scribendum atque diſtinguendum ſic exiſtimo. *Ecquot putas illum annos tuliſſe? ſeptuaginta & ſupra*. TILEBOM. Haec ſic ſcribenda diſtinguendaque ſunt: *Et quid? Putes illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta, & ſupra?* An, ait, tu exiſtimes, & perſuadere tibi poſſis, fuiſſe tam provectae aetatis? nempe ſenium bene ferebat, nec apparebat ejus ſignum aliquod in vultu, in capillis, in reliquo corporis habitu. SCHEFF. Lego & diſtinguo. *Et quod putas illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta; & ſupra. ſed corneolus*, &c. Phileros

,, corneolus fuit, aetatem bene ferebat, niger tamquam corvus. Nove-
,, ram hominem olim molitorem; & adhuc ſalax erat; non me-Hercules
,, illum

leros illis, qui admirari ſolebant hominem ſeptuaginta annorum, adhuc viridis aetatis, ut magis mirentur nunc addit, illos non bene exputaſſe: eum enim aetatem illam ſupergreſſum eſſe, & tamen adhuc corneolum fuiſſe. Saepe ita Cicero incipit periodos, *quod ſcribis*, *quod exiſtimas*, &c. BURM.

Secum tuliſſe] Hoc eſt, vixiſſe. optime, ac ex formula ſolenni. Inſcriptio Vetus Veronae ad D. Clement. DCCLIX. 2. *Quae. vixit. mecum. ſine. ulla. controverſia. An.* XVII. M. II. D. VIII. *quae. tulit. ſecum. An.* XXXXVI. Alia apud Gruterum p. DCCCXI. 1. *tulit. annos. quot. potuit.* SCHEFFER. Ita haec conſtituenda ſunt. *Et quot putas illum annos ſecum tuliſſe? Ferre annos* apud Gruterum pag. DCCCCXLVII. n. 9.

L. MVSSIVS.
TROPHIMVS.
CALLITYCHE. LIB.
ET. CONIVGI. SVAE.
OPTIME. ET. MERITIS.
SVIS. CARISSIMAE.
CVM. QVA. VIXIT. ANNIS.
XXXII. TVLIT.
ANNOS. LII.
ET. SIBI.

HEINS. Praeter laudatos lapides eſt in Epigrammate veteri inter Catalecta Pithoei pag. 123. & apud Gruter. DCCLXVI. 7.

Quadraginta duos mecum fero flebilis annos.

Et Fabrett. cap. IV. Syntagmatis Inſcript. p. 257. & 325. qui explicat, quaſi ſit eos ſecum ducere, vel fatis properantibus rapere. Nemeſ. Cyneget. 121. *ſoles quae tulerit binos*. Lucan. II. 10. *Jaecula juſſa ferentem.* ubi vide notas. ita *gerere annos*, de quo ad Ovid. II. Metamorph. 497. BURM.

Corneolus] Durus, adverſus quem ſenectus parum valeret. Cic. II. de N. D. ubi loquitur de auribus: *Duros & quaſi corneolos habet introitus.* Habes quoque apud Catullum Ep. 20.

Atque corpora ſicciora cornu
Habetis. SCHEFFER.

Homines duri dicebantur *cornei*. Sic & *cornea fibra* pro dura. Plinius lib. VII. Hiſt. Natur. cap. XIX. *Quibus natura concreta ſunt oſſa, cornei vocantur.* HEINS. Recte pro duro exponunt. Sed ego hic praeterea quid obſcoeni latere puto: duram nimirum iſti fuiſſe illam partem, qua ea aetate ſenes minime ſunt duri. Infra cap. CXXXIV. *Niſi illud tam rigidum reddidere, quam cornu.* † Potuiſſe hic me adducere illud de Penelope obſervat tenebrio. Sed & omiſiſſe potui, & tali laſciviae magiſtro relinquere liberum fuiſſe puto. Caeterum *corneus* pro duro dixit & Plin. lib. XXXI. Hiſt. Natur. 9. *Itaque cornea videmus corpora piſcatorum.* Et Sidonius lib. I. ep. 2. Theodorico Gothorum regi dicit *corneum* fuiſſe *femur*, ita *cornea domus* Phaedr. II. fab. 6. BURM.

Aetatem bene ferebat] Hanc locutionem per jocum uſurpari de homine, qui, cum ſenex ſit, adſpectu tamen juvenis apparet, clarum eſt. Sed proprie de vino generoſo dici, quod non evaneſcit aetate, aut in vappam & acetum degenerat docuit praeclare P. Ciacconius de Triclinio pag. 66. Plin. lib. XIV. Hiſt. Nat. cap. 2: *Tolerat & annos Maerica.* Macrob. Saturn. II. 3. ubi Ciceronis dictum, *aetatem bene fert.* vid. ad Ovid. Medicam. faciei vſ. 50. & Gronov. ad Senec. Epiſt. XXXI. ubi & *pati* eo ſenſu dici docet, ut etiam Columell. lib. II. cap. 10. de Lupino, *Repoſitum in granario patitur aevum.* Eamdem locutionem Martiali lib. XI. ep. 51. reſtituere conatus eſt Barth. I. Adverſ. cap. 6. in verſibus corruptiſſimis, quos ita legit:

Filius optatae ſuccurrere conſuit umbrae:
Filius aetatem non minus ipſe tulit.

Sed Lipſius jam, ſuffragantibus fere omnibus, ex MSS. legit

Filius & vatem, non minor ipſe, colit.

Heinſius vero ad Sabini Epiſtol. Demoph. verſ. 10. totum diſtichon ita conſtituit:

Filius Andinae ſuccurrere cenſuit umbrae,
Filius en vatem, non minor ipſe, colit.
BURM.

Niger tamquam corvus] Rarum hoc in ſene, quod canos non haberet.

Hominem olim oliorum] An non *oliorum* in locum, recte ſubſtitueris, *fullonem*? Num potius *libidinoſum*, vel *otioſum*? certe non ſine re. Quid enim, amabo, deſignat id verbi *oliorum*? TILEBOM. Puto fuiſſe, *olim moliarum*, ſuperſcripta lienola. Eſt enim *moliarius* compendioſe, pro *mollerario*. *Molierarius*, ſeu *mulierarius*, qui nimio ſtudio ſectatur mulieres, eaſque appetit. Capitolinus in Clodio Albino cap. II. *Mulierarius inter primos amatores.* Legitur & apud ipſum Ciceronem, ſenſu tamen fortaſſis diverſo paulisper, *manus mulieraria* Verba ſunt pro M. Coel. *Quaero cur fugere conantem mulieraria manus iſta de manibus emiſeris?* SCHEFFER. Puto adhuc rectum eſſe, *molierarium*. Gloſſae Iſidori: *Femellarius: feminis deditus, quem antiqui mulierarium vocant.* IDEM. Scribe, *olim mulieroſum*. Gloſſae
Labbaei:

Digitized by Google

„ illum puto in domo canem reliquiſſe. Imo etiam puellarius erat; „ omnis Minervae homo: nec improbo: hoc ſolum enim ſecum tulit.
XLIV. „ [a] Haec Phileros dixit; illa Ganymedes: [b] Narratis, quod „ nec ad coelum, nec ad terram pertinet; cum interim nemo curat, quid „ annonam mordet. Non me-Hercules hodie buccam panis invenire po- „ tui.

a ENCOLPIUS. *b* GANYMEDES.

Labbaei: *Mulieroſus*: φιλογύνης. Cicero de fato, *Hominem ebrioſum & mulieroſum* dixit. Aliis eſt *mulierarius*. Gloſſae MSS. *Femellarius*, *feminis deditus*, *quem antiqui mulierarium appellabant.* HEINS. Ita & Papias. Hadrianides edidit, *olim olearium*. Ego hic nihil intelligo, ſed *olim* eſſe iam dudum credo, & iam dudum fuiſſe defectum aetate & viribus, & tamen adhuc ſalacem eſſe intelligo. Si *mulierarium* legas, nihil miri eſſe adhuc ſalacem BURM.

Non me Hercules illum puto in domo canem reliquiſſe] Vopiſcus in vita Aureliani cap. XXII. *Cum Thyanam veniſſet, eamque occluſam inveniſſet, iratus dixiſſe fertur, canem in hoc oppido non relinquam.* HEINS. Procul dubio deficit hic aliquid; ſcribendum enim non ambigo, *Non me Hercules illum puto in domo canem reliquiſſe intactam.* Catullus carmine nuptiali:

Virgo dum intacta manet, dum inculta ſeneſcit.

Cornelius Gallus elegia III.

Salve ſancta, inquam, ſemperque intacta maneto,
Virginitas, per me plena pudoris erit.

GOES.

Imo etiam puellarius erat] *Puellarius* à verbo puellitari, quod eſt rem cum vetulis. Ah pudor, cur te violem? Non ſum Stoicus: verecundiae litare cogor. An legendum *puellaris*, an *puerarius*? TILEBOM. *Puerarius* dici poſſe turpem amatorem puerorum non negaverim, nam & *puellos* dicebant teſte Sueton. Calig. VIII. vid. Menag. Amoenit. Jur. p. 17. puto tamen à manu Petronii eſſe *Puellarius.* Quae vox in Gloſſis redditur ὁ παιδεραστής. vid. Auſonii Epigramma LXX. & quae ibi Scaliger notat. BURM.

Omnis Minervae homo nec improbo] Sic diſtinctio inſtituatur, *omnis Minervae homo. Nec improbo* TILEBOM. Hoc proverbium puto uſurpatum vulgo de ingenioſo, variarumque artium capace. Minerva enim artium & ingeniorum dea, ſicut notum. At hic ambigue poſitum, notat eum, qui cum quavis virgine rem habere ſtudet. Eo modo, ſicut *omnium hominum homo*, *paucorum hominum homo*, uſurpatur de eo, qui omnes vel paucos quaerit, admittitve amicos. Nempe & *Minerva* virgo fingitur, & *homo* ſaepe notat ſervum aut famulum, ut ſit Minervae homo, qui virgini ſervit, qui ejus adipiſcendae gratia ad obſequia quaevis, etiam ſervilia, ſe ſubmittit. SCHEFF. Salluſt. Declam. contra Ciceron. *quem Minerva omnes artes docuit.* Ovid.

Mille Dea eſt operum. BURM.

Secum tulit] Ita Cicero refert lib. II. de Fin. gloriatum de Sardanapalo in epigrammate, *ſe omnes ſecum libidinum voluptate abſtuliſſe.* Habes epigramma apud eumdem lib. V. Tuſc. Quaeſt.

Haec habeo, quae edi, quaeque exſaturata libido
Hauſit, at illa jacent multa & praeclara relicta.

Atque ad hujuſmodi aliquid noſter iſtis verbis reſpexit. SCHEFF.

Dixit] Verbum hoc elegantius abeſſet, & videtur è gloſſa irrepſiſſe. HEINS.

Iſta Ganymedes. narrat is.] *Illa G. narrat is*, Tragur. Sed legendum *narratis*. non enim de ſolo Philerote, ſed de Seleuco, & primo illo fabulatore Ganymedes agit.

Nec ad coelum] Hoc de eo uſurpatur, qui de re nemini utili verba facit. Vult, ſermones de defunctis, & qui deſierint inter nos verſari, eſſe ſupervacuos. Vide Eraſmi Chil. cap. v. 44. SCHEFF. Id eſt, aliena à propoſito, abſurda, inutilia, ἀπροσδιόνυσα. Lucianus in Pſeudom. Ὅκα μοι χρησμὸς ἔπεμψεν, ὅτε γῆς, φασὶ, ὅσε οὐρανοῦ ἀπεθρύλει. REINES.

Quid annona mordet] Scribe, *quid annonam artet*. *Annonam artare* vel *arctare*, eſt caram eam facere. Hinc *annona arcta* ſaepe apud Suetonium. SCHEFFER. Prodigioſe haec corrupta ſunt, ſed quae mutatione minima in integrum reſtitui poſſunt, hoc modo: *cum interim nemo curat*, *inquit*, *annonam ordei.* *Quid* pro, *inquit*, etiam alibi apud Noſtrum occurrit. Caeterum hic locus Petroni ſalſiſſimus eſt, & elegantiſſimus, ſi quis alius. Injecta enim ab ſe mentione de annona ordei, inter tantas lautitias, intempeſtiva Ganymedes oblique teſtatur, ſe viliſſimo cibo, hoc ipſo nimirum ordeo (*ordeum* enim pro *hordeo* paſſim in membranis vetuſtiſſimis) ſolitum victitare. Confirmant ſequentia, ubi negat buccam ſe invenire potuiſſe homo famelicus. Plinius lib. XVIII. Hiſt. Nat. cap. 7. *Panem ex ordeo, antiquis uſitatum, vita damnavit, quadrupedumque tradidit refectibus.* Ponit & Seneca ep. XVIII. *panem hordeacium* pro viliſſimo. Hinc inter ſupplicia milita-

„ tui. Et quomodo? ſiccitas perſeverat. jam annum eſurio. fui! Aediles
„ ma-

litaria, *ordeo paſci.* De quo inter alios Suetonius in vita Auguſti cap. XXIV. Porro, *Rhetor ordearius*, pro vili apud Suetonium de claris Rhetoribus, & *Gladiatores ordearii* apud Plinium Nat. Hiſt. lib. XVIII. cap. 7. HEINS. Intempeſtivae virorum doctorum conjecturae. Scheſferi longius abit, Heinſii minime veroſimilis. Quid? an hi libertini, adſueti bene vivere, quererentur de hordeo, quod potius jumentis, quam hominibus, dabatur, aut certe viliſſimis erat in cibo, & militibus pro poena apponebatur. alter, qui edidit Petronium cum variorum notis, ex Tragur. *quod annona mordet*, quod non intelligo. Quare lego geminata modo litera *m*, *quid annonam mordet*: quae locutio ſtudio captata à garrulo Ganymede, idem notat, quod minuat, conſumat, ita ut nihil ſere ſit reliqui. non diſſimili ſenſu Horatius lib. I. Epiſt. 8.

------ ------ quia grando
Contuderit vites, oleamque momorderit aeſtus.

Ut ibi aeſtus, ita hic ſiccitas, de qua mox ſequitur. Caeterum egregie Satyricus hic garrulum hominem in ſcenam producit, eodem ſere modo, ut Theophraſtus περὶ ἀδολεσχίας inter caracteres garrulitatis ponit, ſi quis frumenta in foro vili pretio veniſſe, &, ſi Jupiter pluerit, meliorem ſore proventum, & ſimilia, ignotis etiam narret: & excellens ille morum humanorum effictor Terentius in Andria Act. IV. ſc. 4. Davum inducit ſimili ſermone utentem. *Dii veſtram fidem, quid turbae eſt apud forum? quid illic hominum litigant, tum annona cara eſt. Quid dicam aliud? neſcio.* BURM.

Buccam panis] Corrige, *buccâm panis.* Nam & hoc modo ſcribebant, unde *bucella*. Gloſſae veteres. *Bucellae*, ψωμία. Similiter reperias in Cyrilli Gloſſario. Apud Suetonium eſt *buccea* in vita Auguſti cap. LXXVI. *Poſt horam primam noctis duas bucceas manducavi prius, quam ungi inciperem.* SCHEFF. Martialis lib. X. Ep. 5.

Oret caninas panis improbi buccas.

Hinc *bucellae*. Idem Martialis: lib. VI. 75.

Buccellas miſiſſe tuas te, Pontia, dicis.

Apud Ammianum Marcellinum lib. XVII. *Frumentum ad uſus diuturnitatem excoctum, bucellatum* vocari affirmatur. HEINS. *Bucam* Tragur. *buccum* Patavini. Martialis lib. VII. epigr. 79.

Buccis placentae ſordidam linit mappam.

vid. Scriverium ad Martial. VII. 20. Brodaei Miſcell. IV. 11. & Bochii Obſerv. in Pſalm. p. 729. BURM.

Et quomodo] Haec ſuſpicor ſic eſſe diſtinguenda. *Et quomodo? ſiccitas perſeverat. Jam annum eſurio.* Quomodo ait, hoc ita fit? cur non invenii? Nempe perſeverat ſiccitas, dicunt illi annonae flagellatores, caritatis & inopiae cauſa. Ac totus eſt annus, ex quo nil ex ea caritate remittitur. SCHEFF. Non capiendum, quaſi vellet, quomodo hoc ita ſit; ſed quomodo invenire potuiſſem panis buccam? cum & ſiccitas perſeveret, & Aediles cum piſtoribus colludant. vid. ad cap. LXVII. & cap. ſequ. BURM.

Annum eſurio] Id eſt, diu. Terent. Heaut. II. 2.

Dum moliuntur, dum comuntur, annus eſt.

Juven. Sat. XVI. verſ. 42.

Exſpectandus erit, qui lites incboet, annus.

Fuit. aediles male eveniat] Ita MS. Dalmaticum. Non dubito, quin legendum ſit, *jam annum eſurio fui. Id aedilibus. male eveniat.* Plautus Perſa I. 3. 23. *Eſurio venio, non ſaturio.* SCHEFF. Scriptus, *fuit. Aediles male eveniat*, quae interpolata. Emendo, *futiles aediles male eveniat.* Similia ſoloeca paſſim occurrunt toto hoc convivio: ſic cap. XLVI. *Aliqua die te perſuadeam.* Et ibidem: *ſcimus te prae litteras fatuum eſſe*, & plura. HEINS. Quid ſi legamus? *Puduit aedilis. Male eveniat, qui cum piſtoribus colludunt.* GOES. Traguerienſis codex, *Fuit. Aediles male eveniat*, à quo nimis irreligioſe diſcedunt viri docti. & Patavini & Pariſini temere hanc voculam ejecerunt. Forte hic interjectio quaedam in *fuit* tranſiit, & legendum, *hui Aediles! male eveniat, qui cum piſtoribus colludunt.* Quales ſaepe apud noſtrum, ut *babae!* ſupra. Quas conjungit Plaut. Perſ. V. 2. *hui, babae!* & alibi etiam Terentius. Poſſes & *hey, hey*, quod mox ſequitur, niſi quis mallit, quod & magis placet *hu! hu!* ut Graeci ὖ ὖ: quae eſt olfacientis particula, ut ex Ariſtoph. Plut. Act. IV. ſc. III. patet. & ita apud Plautum Milit. Act. IV. ſc. 6. *hu! hu! olet profecto:* vel *hy! hy!* ut eſt in quibuſdam codicibus, & agnoſcit Douza & Palmerius, quamquam rejiciat Gruterus, quia verſus id reſpuit. Sed apud comicos has interjectiones extra menſuram verſuum poni, jam diu demonſtratum eſt. Naſutus ergo noſter Ganymedes & loquax primo cauſſam arctae annonae in ſiccitatem contulit, ſed nunc, more plebejis uſitato, qui primo, ubi de magiſtratibus male dicere volunt, timide incipiunt, oſtendit illo ſono, ſe jam olfeciſſe veram cauſſam, & culpam eſſe penes aediles. Abrumpit autem ſermonem poſt *aediles:* ne ſcilicet malum ſibi arceſſeret. Sed pergit, jam imprecari illis (quaſi nollet aedilibus male optare) qui colludunt. Poſſet & legi *Fy, Fy*, à Graeco φυ, φυ. Nam F praepo-

 ſitum

„ male eveniat, qui cum piſtoribus colludunt: ſerva me, ſervabo te. Ita-
„ que populus minutus laborat. nam iſti majores maxillae ſemper Satur-
„ nalia agunt. O ſi haberemus illos leones, quos ego hic inveni, quum
„ pri

ſitum fuit loco aſpirationis in ϛ, ut ſaepe in Graecis Latine verſis. vid. Chariſ. II. Grammat. Inſt. p. 213. Hoc jam ſaepe geminatum Lucianus in Philopatride habet. Et Horat. lib. II. Sat. v. verſ. 38.

------ *Fy cognitor ipſe.*

quod propius ad *fuit* accedit. *Fue* dixit Plaut. Moſtell. I. I. 37. ubi vid. Comment. in reliquis eſt ellipſis, & poſitum pro *male eveniat illis, qui colludunt.* Eſt autem conciſa illa & elliptica oratio frequens etiam optimis ſcriptoribus, quam multis exemplis illuſtravit, & ſaepe corrumpendis locis occaſionem imperitis librariis dediſſe, docuit vir ſummus Gronovius ad Livium lib. XXIII. cap. 15. & XXIV. cap. 38. & ſaepe pronomina *ille*, *is*, omiſſa, etiam juris auctoribus, & aliis, ut oſtendit Petrus Faber ad Tit. de origine juris pag. 35. Hoc non obſervatum obſcuravit Horatii locum lib. III. od. 27.

----- *Ego, cui timebo,*
Providus auſpex,
Antequam &c.

Pro, ego ei, cui timebo, ſuſcitabo oſcinem corvum, ut recte Paſſeratius explicuit. BURM. [*Fui*, quod repoſui, non eſt verbum, ſed interjectio, pronuntiationem deteſtantis exprimeus.]

Aediles] Recte hujus magiſtratus facit mentionem, quia non modo fori & annonae illis erat cura commiſſa, ſed praeſertim menſuras & pondera inſpicere debebant, ne iniqua eſſent, & ita populo fieret fraus. Eo enim reſpexiſſe noſtrum puto, aediles piſtoribus in ſiccitate & difficultate annonae permiſiſſe, ut iniquioribus menſuris & pondere panem & opera piſtoria & farinam venderent. Et praeterea, illos pretium ſtatuiſſe ex commodo piſtorum, non vero civium. Apulej. I. Metam. *Annonam curamus & aedilem gerimus.* vide Plaut. Pſeud. I. II. 53. Liv. X. II. Plin. XV. Hiſtor. Natur. cap. I. leg. 17. ff. de compenſat. de menſuris Juvenal. Sat. X. 99. & Perſius Sat. I. verſ. 129. Et ita capiendus Varro apud Nonium in *Convenire. Aequus vel ad aedilitium modium*, quae verba fruſtra ſollicitant Lipſius & alii. Neque, quod haec ſcena non Romae, ſed in municipio quodam Campaniae, vel ipſa Capua, vel Neapoli, poni debeat, infirmantur illa. Nam & Perſius, Juvenalis & Apulejus de aedilibus talibus loquuntur. vide Noriſ. ad Cenotaph. Piſan. cap. I. diſſert. 3. Immo in quibuſdam oppidis ſummi magiſtratus erat nomen. vide Ampliſſ. Cuperi monumenta antiqua pag. 224. BURM.

Serva me, ſervabo te] Solennia iſtiuſmodi colluſorum dicta. *ſerva*, eſt, adjuva, promove res meas. SCHEFF. Ne ex lege contra me agas, ecce munĕra. Corruptos aediles indicat, non quaſi litium aedilibus ob male curatam annonam intentatarum impenſas in ſe ſuſciperent: ſimile iſtud Senecae in Apocolynth. *Noli mihi invidere, mea res agitur, deinde, ſi quid volueris, invicem faciam, manus manum lavat.* ita hoc proverbio cap. ſeq. utitur. BURM.

Populus minutus laborat] Horatius lib. III. od. 8. ad Maecenatem praefectum urbi:

Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere.

Phaedr. I. 30. *Humiles laborant, ubi potentes diſſident.* Gloſſ. Vet. *Haec plebis.* δῆμος μικρός. Laborare autem eodem fere ſenſu infr. cap. XLV. & CXV. ubi vide. BURM.

Iſti majores maxillae] An legendum *iſtae*, propter ſequens *maxillae*? vix opinor, quia reſpicit aediles, potiuſque eſt Syllepſis, ut in iſto Livii. *capita conjurationis virgis caeſi.* SCHEFF. *Lentas maxillas* vocabat Auguſtus Tiberii crudelitatem apud Suetonium in Tiber. cap. XXI. HEINS. Maniſeſte haec tempora Claudiana & proxima reſpiciunt, quibus Saturnalia, id eſt, convivia perpetua, non per menſem Decembrem, ut omnibus, etiam tenuioris conditionis, hominibus, ſed divitibus & potentibus per totum annum erant. Senec. Apocolynth: *Si mehercules à Saturno petiſſet hoc beneficium, cujus menſem toto anno celebravit, Saturnalia ejus princeps non tuliſſet.* Ubi tamen *Saturnalia ejus* videtur à gloſſatoris manu ex margine irrepſiſſe. Sufſecerat enim dicere *Saturni menſem* (id eſt, *Saturnalia*, ut adnotaverat interpres aliquis) toto anno celebraſſe. Alii legunt *Saturnalitius princeps.* vide Ruperti Epiſtolam XXXIV. ad Reineſium. Et ibidem: *Dicebam vobis, non ſemper Saturnalia erunt.* Appoſite Seneca a Scheffero laudatus Epiſt. XVIII. *Non videtur erraſſe, qui diem olim menſem Decembrem fuiſſe, nunc annum. Majores maxillas* vocat autem ridiculi cauſſa, quia praecipue hanc corporis partem exercebant. BURM.

Saturnalia agunt] Laute ac opipare coenant; ſic enim fiebat in feſto Saturnalium. vide Senec. ep. XVIII. Porro *agere Saturnalia*, ut *agere ferias* apud Plautum, *agere diem natalem* apud Tullium, & ſimilia. SCHEFF.

Illos leones] Ita infra hoc capite, *nunc populus eſt domi leones.* Unde conjicio, per *leones* intelligere hic animi promti cordatique homines ex vulgo, qui audebant conqueri de iſtis aedilium inju-

„ primum ex Aſia veni! Illud erat vivere. Similia in Sicilia. terrores & „ larvas ſic iſtos percolaptabant, ut illis Jupiter iratus eſſet. Sed memini „ Sa-

injuriis, & ad poenam eos depoſcere. Plautus Menaechm. v. ſc. 2. *Ut ego hunc proteram leonem Gaetulum.* SCHEFF.

Erat vivere] Tum omnia jucunda lautaque erant. Sic illo *vivere* noſter eſt uſus cap. xxxiv.

Ergo vivamus, dum licet eſſe bene.

Varro in Sat. Vae victis: *Properate vivere puerae, quas ſinit aetatula ludere, eſſe, amare.* Pro *vivere* Plautus ita uſurpavit *vitam* in Moſtell. iii. ſc. 2. *Vita antehac erat, nunc nobis omnia hic exciderunt.* SCHEFF. Id eſt, tunc abundantia erat victus, annona tunc erat vilis. Ita Graeci utuntur ζῆν, ut notavit Caſaubonus ad Theophr. περὶ ἀδολεσχίας pag. 129. ubi ex Caſſiodoro affert *quale fuit, rogo, tunc miſeris vivere.* vide ſupra ad illa, *ergo vivamus*, cap. xxxiv. *Illud vivere* illuſtravi ad Virgil. I. Eclog. 9. praecipue ex illo Perſii Satyr. i. 8. *& noſtrum illud vivere triſte aſpexi.* ubi vide Marcilii notas. BURM.

Similia Sicilia interiores & larvas, ſic iſtos peridopabant] Non capio. Ex his autem partim verbis, partim ſerie orationis, ita ſenſum elicio. *Similes Sicilia interiores larvas, ſic perdeſpuebant.* TILEBOM. Locus foediſſime depravatus, quem tamen poſſe ſic reſtitui, exiſtimo. *Similia Sicilia interior. Sed larvas ſic iſtas perite aptabant, ut illis Jupiter iratus ſi eſſet.* Hoc, credo, vult, ſimilia pertuliſſe Siciliam, ſed fuiſſe, qui iſtis famis publicae auctoribus irent obviam magno animo; eoſque componerent, velut ſi Jupiter larvas. *Sicilia interior*, quomodo apud Ciceronem *Africa interior*, apud alios alia ejuſmodi. *Perite aptabant*, quomodo apud noſtrum cap. cxxxv. *dentibus folliculos perite ſpoliat.* Illud *aptare* quoque uſurpavit in cap. xxxiv. noſter, &, quod hic notandum eſt, peculiariter de larvis. Poteſtque videri reſpexiſſe hoc loco ad iſta. *larvam argenteam*, ait, *attulit ſervus ſic aptatam, ut articuli ejus vertebraeque laxatae in omnem partem flecterentur.* Voluit, opinor, dicere, feciſſe quidvis ex larvis iſtis in Sicilia, ſicut ſolebant ex larvis illis in menſa, quandoquidem perterritos minis audaciaque ſua ſibi habebant obnoxios. De larvis illis Auſonius in epiſtola Centoni praefixa, ſicut emendatur à Scaligero: *Harum vertibularum variis coagmentatis ſimulantur ſpecies mille formarum, elephantus bellua, aut aper beſtia, anſer volans, & mirmullo in armis ſubſidens: venator: & latrans canis: quin & turris, & cantharus: & alia hujuſmodi innumerabilium figurarum, quae alius alio ſcientius variegat.* Nihil credo loco huic intelligendo aptius. Nam ut Jupiter, peritus rerum omnium, neſcio quid non per iram faceret ex tali larva, ſic iſti ex annonae flagellatoribus. SCHEFF. Scriptum puto, *Similia Siciliae interioris*, nempe, omnia erant. Ut enim Sicilia fuerit frugum feraciſſima, nihilominus tamen non tam vili omnia comparabantur in tractu maritimo, quam quidem in mediterranea regione. Atque hac felicitate etiam uſam fuiſſe coloniam ſignificat, cum eos haberet, quos praedicat, leones. GOES. Locus deſperatus, quem ego malui exhibere, ut codex Tragurienſis eum nobis dedit, quam lectori conjecturas incertas obtrudere. Quamvis illud *percolophabant* Heinſii veriſſimum eſſe putem. *Larvas iſtos* eodem modo dixit, ut *iſtos maxillas* paulo ſuperius. Et eleganter ſive aediles, ſive quoſcumque magiſtratus, *larvas* vocat, quia perſonam illam gerebant, caetera nihil civibus reliquis meliores, ut plebs amat loqui. Vide infra cap. lxxx. epigramma in hanc rem. Plaut. Merc. Act. v. ſc. 4. *etiam loquere larva?* & Caſin. iii. ſc. 4. ubi maſculino conjungit, ut hic Petronius:

Viſo huc, amator ſi à foro rediit domum,
Qui me atque uxorem ludificatus eſt larva.

Poſſet & capi hoc convicium eo ſenſu, quo Phaedri fabula vii. dicit, ilios eſſe perſonas tragicas, *quibus honorem & gloriam fortuna tribuit, ſenſum communem abſtulit.* Et Horatius i. od. 18.

Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem.

BURM.

Peridopabant] MS. Dalmaticum: *percolopabant*, an ſcribendum eſt, *percolaphabant?* ut ſenſus ſit, depalmabant pugnis. Videntur *à colapho* potuiſſe formare verbum *colaphare*, quomodo à *pugno*, *pugnare*. Ita *percolaphare* eſſet frequenter colaphis percutere. SCHEFF. Scribe: *ut larvas, ſic iſtos percolaphabant.* De larvis comicis quis neſcit? His alapae infractae, magnum ſonitum edebant. Gloſſae Labbaei: ῥαπίζω, *expalmo, alapo.* κολαφίζομαι. *caleficor.* lege, *colaficor.* Ad larvas iſtas comicas, & alapas iis infractas, refer iſta Martialis lib. ii. ep. 72.

Os tibi perciſum, quanto non ipſe Latinus
Vilia Panniculi percutit ora, ſono.

Apud Juvenalem Sat. viii. 191.

Planipedes audis Fabios, ridere poteſt qui
Mamercorum alapas. HEINS.

Illi, nempe leones, ita iſti, majores maxillae, quos larvis comparat. GOES.

Ut iſtis Jupiter] Malim, *ut ſi Jupiter illis ira-*

„ Saſinium; tunc habitabat ad arcum veterem me puero, piper, non ho-
„ mo.

tus eſſet. Et ſi Schefferus. GOES. Haec verba confirmare illud *percolaphabant* puto: nam ex vulgari ſermone hoc deſumtum eſſe nos docebit Horatius lib. I. Satyr. I.

Quid cauſſae eſt, merito quin illis Jupiter ambas
Iratus buccas inflet, neque ſe fore poſthac
Tam facilem dicat, votis ut praebeat aurem.

Ad quem locum multa interpretes; ſed nihil ad rem pertinent, quae de arrogantia aut ira adducunt, cujus ſignum inflatae buccae eſſent. Sed τὸ *illis* cum *inflaret buccas* jungendum eo ſenſu: quid cauſſae, quin Jupiter iratus colaphos illis infligat, & contemtiſſimos mortalium reddat: nam ita ſolebant, quos alapis tundebant, prius buccas inflare jubere, quod *os praebere* dicit Terent. Adelph. Act. II. ſcen. 2. & Cicer. I. ad Att. 17. Liv. IV. 36. & alii. Vide Ramirez ad Martial. II. 72. ubi tamen male illud *os praebere* ex Eunucho laudat, & ad obſcoeniorem ſenſum detorquet. Et eo forte referri poſſet ille luſus puerilis, quem infra memorat cap. LXIV. ubi puer, Trimalchionis dorſo inequitans, ſcapulas ſubinde verberat & clamat *bucca, bucca*, id eſt, praebe buccam, & infla. Et hoc hodie hiſtriones & ridiculos homines in ſcenis facere videmus. Aliter Horatii verba explicat Barthius lib. VI. Adverſ. cap. 14. De locutione vero illa, *Jupiter iratus*, ſatis ad faſtidium egerunt viri docti. Imprecationi autem inſervire docet & noſter infra cap. LVIII. *curabo jam tibi Jovis iratus ſit.* † Ridiculus autem Horatii noſter interpres hic Jovem ſibi *inflaſſe buccas* & prae ira turgentem denuntiaſſe mortalibus, ſe non tam facilem fore poſthac. Mirum certo eſt, quum tot ſcriptores irati Jovis meminerint, nullum ipſi *buccas* dediſſe & quidem inflatas, nec in tot numis & imaginibus ſupremum deum ita nobis oſtendi. Sed forte Amſtelaedamenſis Scholaſticus, qui Jovem iratum habet, talem aliquando vel in ſomno vidit. Si enim in antiquis monumentis reperiſſet, adduxiſſet aliquid ad ſtultum hoc commentum probandum, quod toties in Burmanno requirit. Quare pueri reſpicite, quaeſo, Orbilium veſtrum, Jovem veſtrum, an inflatis buccis ingrediatur, & ira turgens, clamet: *date manus.* BURM.

Sed memini] Puto, illud *Sed* abundare, hucque transſumtum eſſe ex poſtrema ſyllaba verbi praecedentis. SCHEFF. Ita Apulejus lib. III. Metam. *Honorum talium parem gratiam memini.* Et lib. IX. *Gratas gratias aſino meo memini.* vide Muncker. ad Anton. Liber. Metam. cap. XXIX. BURM.

Saſinium] Nomen hoc in marmoribus antiquis obvium. vid. indicem Gruteri. Non longe ab his temporibus remotus *L. Saſinius Hilarius* libertus, qui Neapoli temporibus Auguſti vixit, ut conſules C. Caeſar & Paullus indicant, qui A. U. C. 754. fuere, apud Gruter. p. MLXXV. 2. Sub Veſpaſiano *C. Saſinius* in lapide apud Fabrettum pag. 485. memoratur. BURM.

Ad arcum veterem] Vel inſigne loci & domus ejus fuit, ut *ad capita bubula*, apud Suet. in vit. Auguſt. cap. V. *ad Gallinas* in vit. Galb. cap. I. & paſſim: aut revera fuit arcus quidam triumphalis vetuſtate collapſus, unde vico iſti nomen. Ita ad *veteres fagos* apud Virgil. Eclog. III. Vel *arcum* vocat aquaeductum veterem collapſum tempore, qui novo alicui aquaeductui oppoſitus, *vetus* dictus fuit, ut apud Juvenal. Satyr. I. II.

Subſtitit ad veteres arcus, madidamque Capenam.

Vel quicunque fornix poteſt intelligi, quem arcum vocaſſe aureae aetatis ſcriptores negant viri docti, ſed inſequente tantum tempore uſurpatum. vid. illuſtr. Spanhemium de Uſu & Praeſtant. Numiſmat. Diſſert. XIII. pag. 653. Uſum tamen etiam eo ſenſu Ovidium, Statium I. Achill. 107. Claudian. praefat. in epithal. Honorii videbis in notis Barthii ad Claudiani locum. BURM.

Piper] Propter aſperam acremque dicendi libertatem. D. Hieronym. ep. ad Euſtochium: *Dulcedo arte mutata eſt, & quadam, ut ita dicam, piperis auſteritate condita.* Item: *Itaque ut te aliquid piperis mordeat.* Habet ſpeciem proverbii. Quomodo ſupra cap. praecedenti. *Diſcordia, non homo.* SCHEFF. Ita ob acrimoniam linguae eum vocaſſe puto. Sidonius lib. V. epiſt. 8. *Deus bone! quid illic ineſſe mellis, leporis, piperataeque facundiae minime tacitus inſpexi.* Ubi videndae Savaronis notae. Idem lib. VIII. Epiſt. 8. *Quod ad epigrammata ſpectat, non copia, ſed acumine placere, quae nec brevius diſticho, nec longius tetraſticho finiebantur; eademque cum non pauca piperata, mellea multa, conſpiceres, omnia tamen falſa cernebas.* Ut autem piper ingenio calidum, & urit, ideo mox dicit ubique aduſſiſſe terram, quod egregie illuſtrat Schefferus. Ceterum an huc referendum ſit *piperata manus* Autolyci apud Martialem lib. VIII. Ep. 59. dubito. Vide Barth. ad Claud. lib. II. in Rufin. verſ. 438. & & lib. XIV. Adverſ. cap. 14. BURM.

Terram adurebas] Pulcre. quia praeceſſit de planta, ideo manet in ea loquendi ratione. Plantae namque ac ſativa quaedam *urere* vel *adu-*

rere

Digitized by Google

„ mo. Is, quacumque ibat, terram adurebat; ſed rectus, ſed certus, ami-
„ cus amico, cum quo audacter poſſes in tenebris micare. In curia au-
„ tem quomodo? ſingulos velut pilas tractabat. nec ſchemas loqueba-
„ tur,

vere terras dicuntur, cum emaciant eas fervore ſuo. Virgilius I. Georg. verſ. 77.

Urit enim lini campum ſeges, urit avenae.

Columella II. cap. 14. *Putas aliis ſtercorari & juvari agros, aliis rurſum peruri & emaciari.* Adde reliqua. Plinius de cicere lib. XVIII. Hiſtor. Natur. cap. 12. *ideo ſolum urit.* SCHEFF. Sic *mordaces rubos* vocat Ovid. de med. fac. verſ. 4. BURM.

Rectus] Ita proprie dicitur, qui ſimulare nequit. Cicer. lib. XII. ad fam. Epiſt. 5. *Erat firmiſſimus ſenatus, exceptis conſularibus, ex quibus unus L. Caeſar firmus eſt, & rectus.* Deinde addit *certus*, quod eſt firmus, conſtans, qui non facile amicitiae jura prodit, ſpectatus, & cognitus fide. Cicer. Orat. pro Quint. cap. III. *Sex. Naevius vir bonus, verum tamen non ita inſtitutus, ut jura ſocietatis, & officia certi patrisfamilias noſſe poſſet.* Ubi vide ſummum Graevium. Idem lib. V. ad Attic. Epiſt. ult. *L. Voluſium, tui Tiberii generum, certum hominem, ſed mirifice abſtinentem, miſi in Cyprum.* Et in vulgato illo dicto Ennii:

Amicus certus in re incerta cernitur.

Alio ſenſu pro veraci infra cap. LXIII. occurrit. BURM.

Cum quo audacter poſſis in tenebris micare.] Meminit hujus proverbii & D. Auguſtinus lib. VIII. De Trin. cap. V. *Nam ubi id volumus, facile habemus, ut alia omittam, vel micando digitis tribus. Porro cum quo micas in tenebris, ei liberum eſt, ſi velit, fallere.* Meminit & Varro hujus luſus, qui frequens adhuc in Italia. HEINS. Notum hoc, & Ciceroni quoque lib. III. de Offic. cap. 19. uſurpatum proverbium. qui à ruſticis natum docet. Nempe ex illo genere divinationis, quae ſublatis digitis ad numerum fiebat. Vide Caſaubon. ad Suet. Aug. cap. XIII. & Modium Novant. Lect. Epiſt. CV. De quo ludicro etiam Calpurn. Eclog. II.

Et nunc alternos magis ut diſtinguere cantus
Poſſitis, ter quiſque manus jactate micantes.
Nec mora, diſcernunt digitis: prior incipit Idas.

Cicer. lib. II. de Divin. cap. 41. *Quid enim fors eſt? idem propemodum, quod micare, quod talos jacere, quod teſſeras.* Ita lib. III. de Offic. cap. 3. *Nullum erit certamen, ſed quaſi forte, aut micando victus, alteri cedat alter.* Ita recte pro *dimicando* repoſitum à viris doctis. BURM.

Vel pilabat, tractabat, nec ſchemas loquebatur, ſed] Lege, *jactabat: ſed ſchemas loquebatur, dilectum cum,* &c. TILEBOM. Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum, *quomodo ſingulos, vah! pilabat*, ſequens autem *tractabat*, praecedentis *pilabat* interpretamentum eſſe, ac ex gloſſa irrepſiſſe, cenſeo. *Pilare*, eſt nudare pilis, calvum facere, uſurpaturque hoc loco per figuram de eo, qui acerbe duriterque alterum tractat, quomodo & *calvare* uſurparunt. Feſtus: *Pilat, pilos habere incipit, alias pro detrahit pilos.* SCHEFFER. Deſcribit mores Sabinii primatis in colonia, nim. aedilis, & hinc ita legenda ſunt, & diſtinguenda iſta: *In curia autem quomodo?* ſc. ſe gerebat. *Singulos velut pilas tractabat:* (nim. retracta *at* ultima in *pilabat*) id eſt verſabat, vexabat, agebat, ferebat, quoquo vellet, jactabat inſtar pilarum, tanquam ſibi obnoxios, ὑποχειρίους, & in manu poteſtateve ſua poſitos. Tractum id proverbii e prologo Captivorum Plautinae verſ. 22.

Enimvero DI nos, quaſi pilas, homines habent.

Id eſt, ludunt in humanis & de hominibus. REINES. Scribe: *velut pilas tractabat*, vel *jactabat.* Sic Martialis libr. Spectacul. Epigramm. XXII.

Jactat ut impoſitas taurus ad aſtra pilas.

Pilas intellige, ſtramentitias hominum imagines, vel laneas. Vide Feſtum in *Pila:* & *laneae effigies.* & illic Scaligerum. HEINS. Lege omnino: *quomodo ſingulos vellicabat! Nec ſchemas*, &c. Quippe illud *tractabat*, è gloſſa in textum irrepſit. GOES. Lectio ſcripti codicis eſt *vel pilabat, tractabat:* pro qua recentiores Schefferi conjecturam, ut paſſim fecerunt, pro Petronii verbis receperunt. Mihi tantum licuiſſe non putavi, & malo vitioſam lectionem relinquere. Si quid mutandum eſſet, tranſponerem τὸ *vel. quomodo vel ſingulos pilabat, tractabat:* ubi *vel* eſt *etiam*, ut jam ſupra occurrit, & paſſim. De *pilare* antea egimus: *tractabat* autem venuſte dicitur de aliquo, qui ſimpliciori illudit, & eum pro arbitrio ſuo blandis dictis & ſpe inani lactat. Terent. Heaut. Act. II. ſc. 3. *Hac arte tractabat virum.* & Act. III. ſcen. 2. *Nae ego te magnifice tractare poſſum.* Apulejus lib. VIII. Mileſ. *Sic praeco hirconem tractabat di-*

cacule,

„ tur, ſed directum. Quum ageret porro in foro, ſic illius vox creſcebat,
„ tamquam tuba: nec ſudavit umquam, nec exſpuit. Puto eum, neſcio quid Afro-

caeule, *ſed ille cognito cavillatu*, *ſimilis indignanti.* Ubi tamen Heinſius non male ſuſpicatur *ductabat* legendum, quia in optimo codice *dictabat* erat, & in Florentino uno ita legi Elmenhorſtius teſtatur. BURM.

Nec ſcemas loquebatur] Mallem *ſchemas*, etſi & alterum poſſit ſtare, cum in talibus *h* litera quandoque omittatur. ut, in *ſiccus*, pro σικχὸς, in *orcus*, pro ὀρχός. *Schemas* autem, pro *ſchemata*, quomodo Plautus in Prologo Amph. *Ego huc proceſſi ſic cum ſervili ſchema.* atque ita etiam Suetonius, & alii. Ipſe noſter cap. CXXVI. *Riſit ancilla poſt tam frigidum ſcema.* Ubi habes pari ratione ſcriptum, ut in noſtris. *Schemas* vero *loqui*, eſt ambigue & latenter, formuliſque obſcuris alicui convicium facere. Pro quo Spartianus in Severo uſurpavit *figurata dicere.* Ita enim cap. XIV. *Damnabantur plerique alii*, *cur figurata dixiſſent*, *ut*, *quod eſſet imperator vere nominis ſui*, *vere Pertinax*, *vere Severus.* Sic hunc locum legit Caſaubonus. Quod de ſchemis dixi, nemo melius docuerit Quintiliano, qui ſic lib. IX. cap. 2. *Jam ad id genus*, *quod frequentiſſimum eſt*, *& exſpectari maxime credo*, *veniendum eſt*: *in quo per quamdam ſuſpicionem*, *quod non dicimus*, *accipi volumus*, *non utique contrarium*, *ut in ironia*, *ſed aliud latens*, *& auditori quaſi inveniendum*, *quod jam fere ſolum SCHEMA à noſtris vocatur.* Adde caetera. Martialis lib. III. Ep. 68.

Schemate nec dubio, *ſed aperte nominat illam.*

SCHEFFER. Id eſt, figurate. Et Latino modo hoc verbum Plautus extulit Amphitryonis prologo: *cum ſervili ſchema*: apud eumdem in Perſa, *lepida ſchema.* Apud Caecilium Hippolyto: *hilaris ſchema*, citante Priſciano. Et ſic hoc verbo uſus eſt Suetonius Tiberio cap. XLIII. *Ne cui opera edenda exemplar imperatae ſcemae deeſſet.* HEINS. Ita Apulej. lib. IV. Metam. *Scenam denique*, *quam ſponte ſumſerat*, *cum anima retinens*, *nunc fugiens*, *nunc reſiſtens*, *variis corporis ſui ſchemis ac motibus*, *tandem domo prolapſus eſt.* Ad quae vide Colvii adnotata; & Schott. lib. I. obſerv. cap. 5. qui primum etiam vocabulum in *ſchemam* mutat. Ita cape *figuras* illas apud Sueton. BURM.

Sed dilectum cum ageret] Suſpicor, ſcribendum eſſe, *ſed dilectum ceu ageret.* Exiſtimo reſpicere ad ſeveritatem adhibitam apud Romanos in dilectu. Cognoſcebantur quippe cauſae cujusque, an militare poſſet, vel non poſſet, num jure liberaretur à militia, nec ne, & quae alia ſunt ejuſmodi, & quidem cura ſumma citra metum vel adulationem. Niſi mavis intelligere de dilectu ſenatorum, qualem inſtituit Auguſtus memorante Suetonio cap. 35. SCHEFFER. Lege *ſed directim.* Hoc Livius dixit lib. I. cap. XII. *directo.* *Sunt qui eam ex pacto tradendi*, *quod in ſiniſtris manibus eſſet*, *directo petiſſe arma dicunt.* Ita illic meliores ſcripti: recte: nec aliud quid latet. *Directo*, aperte; quod noſter *directim* dixit, alii dicerent, *directe.* Sic *confuſim* Plinius, *occultim* Solinus; *perplexim* Plautus, Afranius *reſtrictim*, & id genus alia, quibus accuratius colligendis nunc ſuperſedemus. Sed quod Noſtro eſt *directim*, id Martiali *aperte* lib. III. Epigr. LXVIII.

Schemate, *nec dubio*, *ſed aperte nominat illam*,
Quam recipit ſexto menſe ſuperba Venus.

HEINS. *Directim*, non abſurda certe conjectura, legit Heinſius. Quae vox in uno Apuleji libello de habit. Doctr. Plat. Philoſ. ſaepius occurrit. Quare diſtinguendum; *nec ſchemas loquebatur*, *ſed directim. Cum ageret porro in foro*, *vox* &c. Non utebatur obliqua oratione, nec figuris, quibus aliquem tangebat. vid. Caſaubon. ad Sueton. Veſpaſ. XIII. & Domit. II. *Directo* alii utuntur, de quo vid. Comment. ad Liv. I. II. Sic Cicer. II. de Divin. 61. *Quid opus eſt circuitione & amfractu*, *potius quam directo.* Et ita hic Saſinius nulla circuitione utebatur, ut apud Terent. Andr. I. 2. *Simo aperte rem ipſam locutus*, *nulla circuitione uſus.*

Nec ſudavit, *nec exſpuit*] Licet vox creſceret, ut in illa ipſa contentione ineſſet ſimul ſuavitas, quod eſt rariſſimum. SCHEFFER. An putemus hunc libertum tam eruditum, & gentium ubique terrarum naturam & ingenium noviſſe, ut illud ſingulare in Perſis his verbis reſpicere debuerit? Ego, ut omnia hic plebeja ſunt, ita hoc quoque è medio populo dictum puto: qui oratores & declamatores vehementius cauſſas agentes, & vocem intendentes, cernebant ſudare & exſpuere, quod tamen vulgo vitioſum habebatur. Ita ſupra cap. III. Agamemnon *in ſchola ſudaverat.* Quam foedum autem fuerit crebro ſpuere, docet magnus oratoris formator Quintil. lib. XI. Inſt. cap. I. qui inter vitia pronunciationis recenſet *tuſſire*, *& exſpuere crebro*, *& ab imo pulmone pituitam trochleis adducere*, *& oris humore proximos ſpargere*, *& majorem partem ſpiritus in eloquendo per nares effundere.* Putares Quintilianum noſtri temporis clamatores vidiſſe, qui, cum omnem

aeta

„ Afrodiſium habuiſſe. Et quam benignus? reſalutare, nomina omnium
„ red-

aetatem publice verbis faciendis à pueritia deſtinaverint, nihil tamen minus diſcere volunt in adoleſcentia, quam bene dicere & recte pronuntiare, & putant inepti illi praecones, ſe Deum iratum habituros, ſi ſublimes & coeleſtes ſermones, dicendi gravitate & decore ornarent. Immo quotidie videre eſt, qui adſectant haec intolerabilia bonis auribus vitia, ejulare, cantare, muliebriter vociferari, & omnes voces torquere per narium cavitatem; quod ſanctimoniae quiddam ſingularis habere turbae plebejae jactant. Exſpuere autem & auditores proximos rore quodam ex immundo ore ſpargere, ſaepe querentes audivi mulieres, (hae enim propiores illis eſſe ſolent) quae ſuum mundum madidum domum referebant. † Malignitatis Diabolicae, quod rogat, an hae mulieres *ſiccae* dici poſſint, quum mundus muliebris nihil ad eam ſignificationem faciat. Tales Graecis erant ψεκάδες vel ψακάδες, qualem nobis dat Ariſtoph. in Acharn. vſ. 1149. ubi Scol. alium Olympicum [ſic] qui ſputo adſperſerit, quibuſcum loquebatur. Vid. ibi Kuſter. qui σιαλίχους dictos ex Heſychio probat, & Suidam in ψεκάς, [& Caſaubon. ad Theophr. Charact. c. 19. περὶ δυσχερείας.] Hanc vero legem in Muſicis agonibus obſervaſſe docet Sueton. in Nerone cap. XXIV. *In certamine ita legi obediebat, ut nunquam excreare auſus, ſudorem quoque faciei brachio detergeret.* Quem locum miror omiſſum ab illis, qui omnia Petronii ſpectare putant ad Neronem. De cauſſidicis Juvenal. Satyr. VII. III.

Tunc immenſa cavi ſpirant mendacia folles,
Conſpuiturque ſinus.

Et hinc etiam ſatyrice Horatius I. Satyr. X. 28. tangit ſudorem cauſſidicorum.

Quum Pedius cauſſas exſudet Publicola, atque
Corvinus.

Vid. & ſupr. cap. III. Alios cernas (qua oſtentatione ſcenica Gallici noſtri Roſcii excellunt) ſudario centies abſtergere faciem adhuc ſiccam, & emungere nares minime mucoſas. Sed valeant moleſti illi concionatores, & ad ſatigandas aures bonas nati; nos ad Petronium, qui ne in hac quidem convivali & ſaepe inepta confabulatione omittit occaſionem oratorem facundum & verum formandi. Neque in oratore ſolum hanc exſpuendi frequentiam patienter ferebant, ſed & in communi ſermone id vitioſum habuiſſe docet Catullus carm. XLIII. à quo lepida, ſcilicet, puella vivis colloribus depingitur hoc modo:

—— Nec nimio puella naſo,
Nec bello pede, nec nigris ocellis,
Nec longis digitis, nec ore ſicco,
Nec ſane nimis elegante lingua.

Et Juvenalis Satyr. VI. 147. inter cauſſas divortii maritum nimiam emunctionem naris praetexentem facit.

Jam gravis ex nobis, & ſaepe emungeris, exi
Ocyus, & propera. ſicco venit altera naſo.

Vel, ut ex optimo codice repoſuit Heinſ. ad Claud. II. in Stilic. 327. *ut ſaepe emungeris!* quaſi deteſtaretur ipſo geſtu faeditatem hanc. BURM.

Puto enim neſcio quid Aſia Dis babuiſſe] Scribe, *puto eum neſcio quid in Aſia cum Dis babuiſſe.* TILEBOM. Lege, *neſcio quid daſi à dis babuiſſe.* Illud *daſi* eſt Graecum δασὺ, & de contentione ac vigore ſpiritus uſurpatur. Hinc enim & apud Grammaticos δασὺ πνεῦμα, quem ſpiritum aſperum reddidere. Vult igitur, tributam ei à diis ſingularem facultatem vocis ſpirituſque, ut numquam deficeret, etiam cum diutiſſime, ac maxima cum contentione, loqueretur. SCHEFFER. Hoc vere Petronianum κειμάχιον eſt, ſed à manu mala foedatum. Auctor ſcripſerat: *Puto eum neſcio quid Aſiatici babuiſſe:* itaque legendum eſt. Reſpexit autem ad Perſas qui λιτότητι τῶν βίων καὶ σωφροσύνῃ, id eſt, victu frugali, ſobrietate & exercitiis ſanitatem & firmitudinem corporibus, ſic ut nec ſputis, nec ſudore diffluerent, nec flatibus turgerent, conciliaſſe feruntur. Φυλάττονται, inquit Suidas, πολλὰ πτύειν καὶ μύρειν, καὶ ἀπομύττεσθαι. *Perſae propter exercitationes pueriles modicas eam ſunt conſecuti corporis ſiccitatem, ut neque ſpuerent, neque emungerentur, ſufflatove corpore eſſent:* verba ſunt M. Varronis in Catone ſeu de liberis educ. apud Nonium in *Siccam.* Primus id dixerat Xenophon. in I. Κύρου παιδ. Αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐστι Πέρσαις, καὶ τὸ ἀποπτύειν καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεστοὺς φαίνεσθαι. meminit etiam Cic. II. de Fin. & V. Tuſcul. Quotidianum Perſis Mediſque ὑπότριμμα, ſcitamentum ſeu edulium *abyrtace* fuit concinnata è porro, naſturtio & aliis; Suid. in Ἀβυρτ. Porris autem & naſturtiis calefaciendi, ſiccandi & extenuandi virtus ſingularis, eademque, quae acruminibus allio, coepis, raphano, erucae, ſinapi, quae de facultatibus dictis commendantur à medicis. Tale eſt iſtud *Aſiaticum* Petronio reſtitutum. REINES. Reineſius putabat, *quid Aſiatici*, quod ſine cauſa Hadrianides recepit in textum. Dicit quidem Reineſius, reſpicere Perſas, qui frugalitate victus conſecuti erant, ut nequidem exſpuerent. At tam docta ebrio Phileroti venire potuiſſe in mentem, quis crediderit? Nam ipſius quidem aetate iſtam Perſarum vulgarem fuiſſe frugalitatem,

„ reddere, tamquam unus de nobis. Itaque illo tempore annona pro
„ luto

tem, neutiquam perſuadeor. Dein, cur vocaret Aſiaticum; quod privatim erat Perſarum, & aeque facile *Perſicum* dici poterat? cum praeſertim *Aſiaticum* illa tempeſtate ſignificaret contrarium, luxu nempe diffluens, molle, effeminatum, quod jam pridem paroemiographi docuerunt. SCHEFFER. Lego, *Puto enim* (vel, *puto eum*) *neſcio quid Aſiades babuiſſe*, pro Aſiaticum. Ἀσιάδες τι. Sed & *Aſiadis* pro Aſiatici vel in Aſia nati. HEINS. Non dubito, quin ſcripſerit auctor: *Puto enim, neſcio quid* „ *Aſiae à Dis babuiſſe.* GOES. Non placent manus medicae virorum doctorum: in hoc tamen loco haereo, & puto in illis literis *Aſi* aliquid latere, quod à Diis ad firmitatem illam corporis tuendam acceperat. Et forte, geminata modo litera *S* in voce † *Aſi*, poſſet conjici fuiſſe, *neſcio quid aſſi à Diis babuiſſe.* Quid *aſſa vox* ſit docere minime neceſſe puto. *Aſſum*, teſte Nonio, eſt, *ut in obſoniis ſine admiſtione ſaporis alieni, quemadmodum merum dicitur ſolum*; unde *aſſa caro*, ab elixa differt, quia illa ſola ſine aqua igni adponitur. Et ita *aſſa ſudatio* ſine balneo, ſine aqua calida. Ita hic noſter cujus vox erat *tamquam tuba*, habebat aliquid *aſſi*, id eſt, calidi intra viſcera ſua, quod & ſudorem & ſalivam conſumeret. Qui melius conjecerit, melior haruſpex eſto. † Hanc conjecturam quum dubitans de ejus veritate propoſuiſſem, adlatrat canis in notis ad Phrynichum, & probat Heinſianam, nihil tamen adferens, quo vel Heinſii tueatur, vel meam infirmaret, ſed, ut ſolet, *alio ſe loco de eo acturum* jactat. *Aſſum* dicit duo notare: toſtum ſive aſſatum, & merum ſive ſolidum. Sed haec duo in unum conjicit. Nam aſſa caro ideo dicitur, non tantum, quia igne torretur, ſed quia ſine aqua, ſicca igni apponitur, & ita elixa apponitur. Ita *aſſa vox* eſt ſola ſine tibia, vel alio inſtrumento, ut *aſſo ſole uti*, ſine unctione. Et ita porro. vid. Comment. ad Ciceron. XII. ad Attic. 6. *Aſſa vox* opponitur ſymphoniae. vid. Merul. ad. Ennii Fragm. p. 403. Sic *aſſa tibia* eſt ſine choro. vid. Voſſ. ad Fragm. Tragur. p. 56. [ſic.] Sic Saſinius hic tantae vocis ſono & vi erat, ut fere tubam aequaret, & ejus vox aſſa ſufficiebat omni concioni. Quod vero nec ſudaret, nec exſpueret, a calore, qui omnem ſuccum conſumebat, proficiſcebatur. Erat enim piper, non homo, ut etiam ipſam terram adureret: quae omnia jungi debent. Haec, licet nota viris doctis, huc congerere coëgit iniquitas atrocis beſtiae, quam numquam, nec directim, nec per figuras tetigi, imo in quadam parte operum meorum laudavi. Sed me hoſtibus ſuis amicum ferre non potuit. BURM.

Et quam benignus reſalutare.] Diſtingue: *& quam benignus? reſalutare, nomina omnium reddere. Benignus* vero eſt blandus, communis, liberalis. Horat. lib. I. Satyr. 2. 4.

Quippe benignus erat.

Et ibidem vſ. 51.

----- *Vellet bonus atque benignus*
Eſſe.

Quae duo etiam Terentius jungit Phorm. V. II. Et ita Cicero hanc vocem ſaepe cum comi, ſuavi, & ſimilibus conjungit, quae notant artes, quibus allicimus multitudinis animos. Sed ad hunc Petronii locum egregie facit ille Livii lib. XXII. 4. *Hinc ſenatores plebem adulari, ſalutare benigne, invitare*; ut diſtinguendum puto, & ille Ciceronis XIII. Philipp. cap. 2. *Salutabant benigne, comiter appellabant unumquemque noſtrum*, & cap. XVII. *quam benigne!* & eo ſenſu cepimus illa Ovidii XIII. Metamorph. 254.

Fueritque benignior Aiax.

Plaut. Aulul. I. II. *Benignius omnes me ſalutant.* BURM.

Reſalutare, nomina omnium] Hoc Romae maximae civilitatis argumentum, ſine nomenclatore obvios ſalutare: quod ex praecepto illo Naſonis apparet lib. II. Art. amat. verſ. 251.

Nomine quemque ſuo (nulla eſt jactura) ſaluta,
Junge tuis humiles, ambitioſe, manus.

Hinc viri illuſtres & ipſi imperatores hac ambitione, ut noſter Saſinius, ſe plebi & militibus commendabant. Trajanus *ſine monitore equeſtris ordinis decora honore nominum ſignabat.* Plin. Paneg. cap. 23. *& omnes prope milites nomine appellabat.* Ibid. cap. 15. Quod & de Hannibale Livius lib. XXX. 32. Et Silius I. 454. De Petrejo Salluſt. Catilin. LIX. De Othone Tacit. I. Hiſtor. 23. narrant. Vide Heinſ. ad Claudian. VI. Conſ. Honor. 255. Praeterea hoc decus egregie obſervantem Terentium notat ad Adelph. Act. II. ſc. 2. 2. Donatus. Sed praecipua blanditiarum gratia erat, ſi praenomine, quo molles auriculae gaudebant, appellarent. Horat. II. Satyr. 5. Contra vero ſuperiorem proprio nomine appellare erat arrogantis, & ſibi nimium placentis. Vid. Serv. ad Virgil. lib. IV. Georg. verſ. 310. lib. I. Aeneid. verſ. 76. & lib. XII. verſ. 652. Martial. lib. II. Ep. 68.

Quod te nomine jam tuo ſaluto,
Quem regem & dominum prius vocabam,
Ne me dixeris eſſe contumacem,

vide Suet. in vita Veſpaſ. cap. 15. Tacit. lib. XII. Ann. cap. 41. Jam autem ſuo tempore fuiſſe, *quibus*

„ luto erat. Aſſe panem, quem emiſſes, non potuiſſes cum altero devo-
„ rare; nunc oculum bubulum vidi majorem. Hei, Hei, quotidie pejus:
„ haec Colonia retroverſus creſcit, tamquam coda vituli. Sed quare
„ non?

quibus maxima induſtria videbatur ſalutare plebem, dicit Salluſt. Jug. cap. IV. BURM.

Unus de nobis] Sicut Cicero, *unus de multis* I. Off. & Horat. III. od. II. SCHEFFER. Neſcio certe, quos Latinos actores legerint, qui ex hac locutione vitioſa, ut exiſtimant, hoc fragmentum voluerunt ſuſpectum reddere. Sed egregie vindicavit Statilejus in reſponſione ſua: & ita optimi, immo omnis, quiſque aevi ſcriptor. Horat. III. od. XI.

Una de multis face nuptiali
Digna.

vide eumdem lib. I. Epiſt. XVI. verſ. 55. lib. II. Ep. II. verſ. 212. Ovid. lib. I. Metam. verſ. 325.

Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unum,
Et ſupereſſe videt de tot modo milibus unam.

& XI. 6. Cicero XII. ad Famil. *de tuis unus*. & ut verbis parcam, vid. Virgil. Eclog. X. 35. III. Aeneid. 602. Claud. Idyll. I. 55. Apulej. lib. II. Mileſ. *De famulis tuis unum putato.* Quae eadem locutio in initio libri VIII. ſed ibi quaedam editiones *unus ex famulis*, male, notante Colvio. Ita *unus de populo* auctori de claris Orat. cap. XXI. Spartian. in Julian. cap. VIII. *Unus de praefectis*. Lamprid. in Alex. Sever. cap. IV. *Unus de ſenatoribus*. Et appoſite idem cap. XI. Severus ſenatoribus, qui nomen magni ipſi deferre volebant, recuſans inquit, *Quieſcite venerandi patres, & vos ipſi magnifici, unum me de vobis eſſe cenſete potius, quam magni nomen ingerite.* Unde apparet proverbii formam habuiſſe haec verba. *Unus è nobis* decies & ultra Arnobius lib. I. geminavit. Sed haec jam nimis. Verum ſemel expugnandum erat faſtidium. BURM.

Pro luto erat] Tam vilis, ob precii ſui exiguitatem. Quomodo apud Plautum in Trucul. Act. II. ſcen. 7. Amator *bona ſua pro ſtercore babet.* Ita infra cap. LI. *Aurum pro luto baberemus.* SCHEFFER. Suenon. Hiſt. Danic. c. II. *nam & aurum & argentum velut lutum reputabat.* Simile de divitiis Salomonis ſacrae literae notant, auro ita abundaſſe, ut argentum pro lapidibus aeſtimaretur. vid. I. Reg. X. II. & 27. BURM.

Devorare] Sic Celſus II. cap. 6. *Qui ſine ullo tremore febricitans, devorare ſalivam ſuam non poteſt.* Plinius X. cap. 50. *Peſtis exorta, opimas aves, & ſuopte corpore unctas devorandi.* SCHEFF. Hoc verbo utitur, ut oſtenderet, ne duos quidem, licet avidiſſimos, panem illum *integrum* potuiſſe *devorare*, ut Cato de re ruſt. cap. 78. loquitur: & *totum devorare* Plin. lib. XXX. Hiſt. Nat. cap. II. aviditatem ſummam enim notat. Juſtin. XXI. 5. *Quod emere non poterat, oculis devorare*, BURM.

Bubulum] *Bublum* Trag. Bovis oculos magnos prae reliquis animalibus eſſe docet, βοῶπις Graecorum, quo epitheto Junonem inſignit Homerus, & alias. Porro *Hey, hey, quotidie pejus haec colonia, retrov.* Tragur. BURM.

Pejus haec colonia retroverſus creſcit] *Retroverſus* integre pro eo, quod contracte vulgo eſt *retrorſus*, niſi quis exiſtimet diviſim *retro verſus* legendum, quomodo eſt apud Donatum ad Terentii Adelph. I. ſcen. I. ubi ait: *Rurſum, eſt retro verſum, ut prorſum, prius verſum.* Cicero in Partit. *Idem quaſi ſurſum verſus retroque dicatur.* Caeterum *retroverſus creſcere*, eſt *decreſcere*, *minui*, quodque ſequitur de coda vituli, joci gratia, adjicitur. SCHEFFER. Illud *pejus* è gloſſa eſt, ideoque rejiciendum è textu: Quae enim retro vel retroverſus eunt, eunt in pejus. Virgilius lib. II. verſ. 1691.

Ex illo fluere & retro ſublapſa referri
Spes Danaûm.

Seneca Epiſt. CXXII. *Nolunt ſolita peccare, quibus peccandi praemium infamia eſt. Hanc petunt omnes iſti, qui, ut ita dicam, retro vivunt.* GOES. Diſtingue, *quotidie pejus; haec colonia retroverſus creſcit*, &c. *Pejus* autem ſimpliciter poſitum pro pejus eſt, ſit. Plaut. Moſtell. III. II. 21. *Pejus poſthac fore, quam fuit mihi.* Stich. Act. I. ſc. II. verſ. 68. *Et illa, quae aequo animo patietur ſibi eſſe pejus, quam fuit.* recte autem Goeſius adduxit Virgilii locum, qui ſplendidius idem effert, quod hic ruſticana illa paroemia. Adde alterum I. Georg. 200.

—— *Sic omnia fatis*
In pejus ruere, & reto ſublapſa referri.
BURM.

Sed quare non babemus.] Legendum, *ſed quare nos babemus?* TILEBOM. Iſthaec puto ſic legenda; *ſed quare? Non babemus aedilem trium caunearum.* Cauneae ſunt caricae, id eſt, ficus, ut nos docet Plinius & Columella ſine lib. X. Hinc *trium caunearum bomo*, ſicut apud Plautum in Poenul.

„ non? habemus aedilem trium caunearum: qui ſibi mavult aſſem, quam „ vitam noſtram. Itaque domi gaudet: plus in die nummorum accipit, „ quam alter patrimonium habet. Jam ſcio unde acceperit denarios mille „ aureos; ſed, ſi nos coleos haberemus, non tantum ſibi placeret. Nunc „ po-

Act. II. ſcen. I. *homo trioboli*, de eo, qui eſt pretii nullius. SCHEFFER. Lege *ſed quare? nos habemus aedilem.* Supremum magiſtratum intelligit, pro quo in quibuſdam Romanarum coloniarum fuit aedilatus. conſtat hoc de Arpino e Cicerone. REINES. Reineſius, *nos habemus*; verum haud perſuadet. Nempe trium caunearum aedilis, vilis ille quidem, ſed tamen trium caunearum. At vult noſter agere de viliſſimo ac pretii nullius, ne quidem minimi, ne quidem trium caunearum. Plane ut Germani, *der nicht drey heller werth iſt.* SCHEFFER. Hic quoque diſtinctione ſanari poteſt locus, *ſed quare non? habemus.* Scilicet quid prohiberet, cur non in pejus rueret haec colonia, cui aedilis tam rapax & negligens civium vitam praeeſt? BURM.

Trium Cauniarum] Id eſt, ficuum. Sed, an non *Civium Cauniorum?* Caunii autem Cariae populi tanta barbarie, tantaque ad ſervitutem animi propenſione feruntur extitiſſe, ut vitam vel exiguae mercedi, ſeu lucelio, poſthaberent. Hincque proverbium duceret ſuum Petronius in perſona Phileri: quo ſui temporis aediles improbat ac deteſtatur, exactionis cognomine. TILEBOM. Hoc proverbium ad ſimilitudinem aliorum inter viliores uſitatum ſuſpicor; quum aliter, *hominem trioboli*, ut Plautus in Poenulo, *treſſem*, ut Perſius, *Aſſis*, *teruncii non facio*, & ſimilia jactarent. Potuit & alludere ad *hominem trium literarum.* BURM.

Noſtram vitam] Explico victum, commeatum, annonam, ut Graecorum imitatione ſaepe *vitam* ſumi docuit Vir Ampliſſ. Cuperus lib. I. Obſerv. cap. 17.

Domi gaudet] Idem notare puto, quod in ſinu gaudet, remotis arbitris genio indulget. Horat. 1. Sat. I.

--- - *Populus me ſibilat, at mihi plaudo*
Ipſe domi, ſimul ac nummos contemplor in arca.

BURM.

Jam ſcio] His verbis illum corruptum a piſtoribus, aut negotiatoribus frumentariis, cum quibus colludebat aedilis, indicat. Efficaciae autem ſingularis eſt particula *jam*: quod numquam deprehendere potui, ſed ſemper ſuſpicatus ſum, jam verum eſſe deprehendi. Inf. cap. LVIII. *Jam ſcies patrem tuum mercedes perdidiſſe.* Terent. Andr. Act. v. ſc. 4. *Nam ego quae dico, vera an falſa audieris, jam ſciri poteſt*, Prolog. Eunuch. *Id ita eſſe, vos jam judicare poteritis.* Ubi *jam* eſt poſt tantas turbas, tantam dubitationem. & Act. v. ſc. 6. *Jam ſcis te periiſſe.* Livius I. 12. *Jam ſciunt longe aliud eſſe rapere virgines, aliud pugnare cum viris.* Ovid. I. Metam. 606.

ut quae
Deprenſi toties jam noſſet furta mariti.

Et ita recte Donatus ad Andr. I. 2. 19. *Redeat jam in viam*, notat, *Jam tarditatis eſſe ſignum*: eſt vero idem quod *tandem*. Et ita ſaepe apud eumdem comicum *jam ſcibo*, Adel. III. III. 7. & v. II. 5. ita ut uſu plebejo trita fuerit haec formula. Alia formula, *ſciet*, vel *ſciat*, paſſim occurrit, de qua vid. ad Lucan. IX. 280. Eodem modo utuntur particula *nunc*. Terent. Eunuch. I. I. *Nunc ego & illam ſceleſtam eſſe, & me miſerum, ſentio.* Ubi Donatus, *id eſt ſero, ut Virgil. Ecl.* VIII. *nunc ſcio quid ſit amor. nunc augur Apollo. Et, Nunc Lyciae ſortes*, ex lib. IV. Aeneid. 376. BURM.

Si nos coleos haberemus] Hoc eſt, ſi quid in nobis virilis roboris remaneret.

---- *Si teſticuli vena ulla paterni*
Viveret in nobis.

Quemadmodum loquitur Perſius, vel, ut alibi auctor hic noſter, cap. CXIII. *ſi quid ingenui ſanguinis haberemus.* TILEBOM. Si eſſemus viri. Perſius Sat. I. SCHEFFER. Ruſtice & aperte nimis hi homines ſordidi efferunt, neque minus Latine Perſius; ſed honeſtius expreſſit Ovidius Epiſt. XVI. 291.

--- - *Si ſint vires in ſemine avorum.*

Unde tamen apparet, rem eamdem varie à diverſae ſortis hominibus quotidianis ſermonibus jactari. BURM. [Longe aliud quid latet.]

Tantum ſibi placeret] Petronianum. Sic enim cap. CXXVI. *Noli tibi tam valde placeat.* SCHEFFER. Formula *ſibi placere* praeter generalem inſitamque cuivis φιλαυτίαν, qua fit, ut ſtudio potius circa noſtra ducamur, quam judicio, notat aliam lactantiam, & de re non adeo magna magnas ſpes & inſolentiam. A Seneca de Tranquil. animi cap. XV. inducitur Theodorus Cyrenaeus philoſophus, Lyſimacho, mortem, & quidem inſepultam, minitanti, ironice reſpondere: *habes, inquiens, cur tibi placeas: hemina ſanguinis in tua poteſtate eſt*; & ſummo contemtu ſummum faſtum illudens. Cicer. v. Tuſcul. & Valer. Maxim. lib. VI. c. 2. hoc ei tribuunt ἰσοδύναμοι. *magnum vero effeciſti, ſi cantharidis vim conſecutus es.* quaſi

„ populus eſt, domi leones, foras vulpes. Quod ad me attinet, jam „ pannos meos comedi, &, ſi perſeverat haec annona, caſulas meas ven„ dam. Quid enim futurum eſt, ſi nec Dii, nec homines ejus coloniae miſe-

es. quaſi regem tumidum animique nimium cum muſca deſpicabili, quae ſaltim necare poſſet, poneret. REINES. Uſitata locutio de arrogantibus & ſuperbis jactatoribus. Flor. II. 8. *Ne ſibi placeant Athenae, in Antiocho vicimus Xerxem.* Tertull. de Idolol. cap. XI. *Ille quidem ſi excluſerit daemonium, non ſibi placeat de fide.* Ovid. II. Metam. 58.

---- *Placeat ſibi quiſque licebit.*

& Remed. 517.

Nec ſibi tam placeat, quo te contemnere poſſit.

Infra in Fragmentis.

Non eſt forma ſatis, nec, quae vult bella videri,
Debet vulgari more placere ſibi.

vid. infra c. XLVI. Contra *diſplicere ſibi*, Terent. Heautont. V. 14. & Cicero I. de Natura Deor. 30. & alii. BURM.

Populus eſt domi leones] Hoc proverbium ex Graeco tractum, cujus meminit Plutarchus in Sylla: οἴκοι λέοντες, ἐν ὑπαίθρῳ δ' ἀλώπεκες. Conſule Eraſmum. SCHEFFER. Non abludunt illa Tertulliani de corona militis cap. I. *Novi & paſtores eorum, in pace leones, in praelio cervos.* Atque ſimile occurrit apud Sidonium Apollinarem: *Cum ſunt in praetoriis leones, in caſtris lepores.* Caeterum non *foras*, ſed *foris* dixiſſe debuit. Verum data opera ſoloeciſmum captavit, ſicut fecit & alibi. HEINS. Ex Ariſtophanis Pace pag. 714. Οἴκοι λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες. Quod Aelianus lib. XIII. Var. cap. 9. Lamiae meretrici tribuit, quae in Lyſandrum, in Jonia mollitie & vitae cultu luxuriantem, dixit Οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος λέοντες, ἐν Ἐφέσῳ γεγόνασιν ἀλώπεκες. Sed recte Celeberrimus Perizonius antiquius hoc dictum Lamia meretrice oſtendit. Notat autem proverbium jactatores, qui, ubi nullum eſt periculum, inſtar militum glorioſorum, minacibus verbis utuntur, ubi adeſt hoſtis, vel aliquod diſcrimen, ignavi deprehenduntur. Ita de Aetolis ait Liv. lib. XXXV. cap. 49. *Eorum omnem ferociam in verbis, non in factis, & in conciliis magis concionibuſque, quam in acie, apparere.* Vectius Meſſius Volſcos ſuos increpans apud eumdem lib. IV. cap. 28. *in otio tumultuoſos, in bello ſegnes* dicit. Et Sulpicius dictator Romanos milites, & Tullium increpans *in caſtris feroces, in acie pavidos.* Livius lib. VII. cap. 15. Et talis à Juſtino Xerxes deſcribitur lib. II. cap. 10. *In periculis timidus, ſicubi metus abeſſet, inflatus.* BURM.

Pannos meos] Eleganter per figuram diminutionis rem, ſuppellectilem, veſtes meas, vult dicere, ut Germani, *mein Armütlein.* Nihil ergo hic mutandum. SCHEFFER. Sic apud Ciceronem lib. IX. epiſt. XVIII. *Potes mulo iſto, quem tibi reliquum dicis eſſe, cum cantherium comediſti, Romam pervehi.* HEINS. Juvenal. VIII. 96.

Praeconem Chaerippe tuis circumſpice pannis.

Id eſt, auctione vendas, ut Schol. *Comedere* frequens in hac ſignificatione Plauto vox. Vide Torrentium & Lambinum ad Horat. lib. I. Epiſt. XV. verſ. 40. Ita ſupra capite XXXIX. in Leone *Catophagas*, id eſt, prodigos naſci dixit. Cap. ult. *Centies ſeſtertium comeſſe.* BURM.

Haec annona] Δεικτικῶς illud *haec* accipiendum, pro tali, tam arcta & cara. SCHEFFER. Id eſt, quae hoc tempore tam eſt difficilis. Livius VII. 25. *Quem nunc novum exercitum, ſi qua externa vis ingruat, hae vires Populi Romani, quas vix terrarum orbis capit, contractae in unum haud facile efficiant.* *Hae vires* ſunt temporis illius, quo ſcribit Livius. Ita contra *ille* ad praeterita refertur, ut ſupra *illud erat vivere.* Vide Gronov. ad Senec. Herc. Oet. verſ. 387. BURM.

Quid enim futurum eſt?] In re deſperata haec formula loquendi erat frequens. Flor. III. cap. 21. *quid futurum fuit, ſi annum conſularis impleſſet:* Ubi mallem *conſularem*: ultimae literae *em* à primis in *implere* fuere abſorptae. *Conſularem* ibi conſulem explicat Voſſius ad Vellej. lib. II. cap. 51. Terent. Heaut. III. I. *quid te futurum cenſes, quem aſſidue exedent.* Plaut. Trucul. II. IV. 63.

Quid me futurum eſt, quando miles venerit?
Relictuſne abs te vivam?

Ita utuntur & *quid de me fiet*, vel *quid mihi fiet*: de qua formula vide Behot. Apophor. lib. II. cap. 17. BURM.

Ejus coloniae] Mallem ego, *hujus coloniae.* Sic enim & in praecedentibus: *haec colonia retroverſus creſcit.* SCHEFFER. Capuam intelligit, quae bello Punico ſecundo in formam praefecturae redacta, annis circiter centum quinquaginta duobus poſt conſulatum Caeſaris colonia facta eſt, teſte Vellejo Paterculo lib. II. cap. XLIV. HEINS. Sed & coloniam eo deductam à Divo Auguſto auctor eſt Plinius lib. XVIII. cap. II. GOES.

Ita meos fruniſcar] Vetus jurandi formula, pro, Ita ſalvos mihi habeam meos. SCHEFFER. Ita *frunitus* capite praeced. Nihil frequentius, quam hac forma concipere vota & jusjurandum, qua ſalu-

„ miſerentur? Ita meos fruniſcar, ut ego puto omnia illa aedilibus fieri. Nemo enim coelum coelum putat, nemo jejunium ſervat, nemo Jovem pili

ſalutem ſuis propinquis, & ſibi ſimul optabant. Ovid. lib. IV. Faſt. verſ. 519.

Soſpes eas, ſemperque parens; mihi filia rapta eſt.

Et poſt:

Sic tibi, quam raptam quereris, ſit filia ſoſpes.

Terent. Hecyr. Act. II. ſc. I. *Ita me dii bene ament, mi Laches, itaque una inter nos agere aetatem liceat.* Concipiebatur autem hoc jusjurandum per particulas *ita* & *ut*. Senec. IX. Contr. 4. *Ita mihi ſuperſtite filio mori liceat, ut ego illum, qui mori maluit, parricidam vocavi.* Terent. Heaut. Act. V. 4. *Ita mihi atque huic ſis ſuperſtes, ut ex me atque hoc natus es.* Vide celeberrimo Graevio notata ad Cicer. lib. X. ad Famil. ep. 9. ubi ex Catilinaria IV. ſimile noſtro jusjurandum adſert. *Ita mihi ſalva republ. vobiſcum perfrui liceat*, &c. Ex eadem opinione ſelicitatis hujus, qua, ſi ſuis frui diu liceret, animum ſuum mulcebat, profluxit ſingularis illa imprecatio, quam lapidi inciſam refert Sponius Miſcell. Erudit. pag. XI. & Fabrettus pag. 4.

QVISQVIS
HOC. SVSTVLERIT
AVT. JVSSERIT
VLTIMVS. SVO
RVM. MORIATVR.

Vid. Sueton. Tiber. LXII. BURM.

Aedilibus fieri] Lege *fieri*. TILEBOM. Haec inepta ſunt, neque video, quis hic locus ſit aedilibus. Suſpicor plane, ſcripſiſſe noſtrum, *à caelitibus fieri*. SCHEFF. Nondum videre poſſum, quid aediles hic faciant. Explicatio Hadrianidis eſt inconveniens huic loco. Quomodo enim cohaereant, aediles ſunt in culpa, nemo enim coelum coelum putat? An, quia nemo coelum putat coelum, ideo ſit per aediles, ut ſit caritas annonae. Poſſet tamen pro *aedilibus* legi non *coelitibus*, ſed *à ditibus*, hac ſententia: Ita mihi meiſque bene eveniat, ut ego puto omnia haec, quae nobis annonam reddunt arctam, fieri à divitibus, lucrum ſuum captantibus, cum ſumma numinis negligentia & contemtu. SCHEFF. Lege, *Aedilibus deberi.* Poſſis &, *damna illa aedilibus deberi*, qui rem annonariam male curabant, & proſani erant. Nam & ſequentia ad aediles videntur referenda. Aedilium Cerealium ter quaterve occurrit mentio in Gruteriano inſcriptionum opere. HEINS. Offendit merito haec vox, licet poſſet capi dictum pro *ab aedilibus fieri*, ſed quia praeceſſit de colluſione cum piſtoribus, & denariis aureis mille, quibus aediles ut mercede injuſta erant corrupti, & ita reliqui coloni ad paupertatem redigebantur hac caritate annonae, & ſoli aediles diteſcerent, qui domi gaudebant, ſuſpicor ſcriptum fuiſſe *omnia haec aedilibus ferri.* Illi enim ex damnis & impenſis colonorum creſcebant opibus. *Fieri* & *ferri*, quam facile à librariis potuerint confundi docebunt te ea, quae Victorius habet lib. XXII. Var. 7. Et apud Ciceronem ſaepe. IX. ad Famil. 24. II. de Finibus 7. II. Tuſculan. 19. & apud Quinctil. X. 3. pag. 931. & alibi. BURM.

Nemo coelum putat] Deum. Claud.

------ providus aether,
Noluit humano titulos auferre labori. BARTH.

Id eſt, ſata & providentiam divinam, quae coelitus deſtinantur. Inſra cap. CXXVII. *Habeo tamen, quod coelo imputem, ſi nos fata conjunxerint.* ERHARD. Legendus Terentius Andr. Act. IV. ſc. I. Lucan. lib. VII.

ſunt nobis nulla profecto
Numina, cum caeco rapiantur ſaecula curſu.
Mentitur regnare Jovem.

Amm. Marcell. XXVIII. *Multi apud eos negant ſuperas poteſtates.* Sedul. Umbris, qui eadem. Erhardus autem Schwartzius, cujus in hunc auctorem promiſſos commentarios avide exſpectamus, *coelum* ibi Deum interpretatur, quod nos etiam in Minuc. Felic. atque Tertulliano & Manilio & alibi obſervabamus. Sed idem ſuaſerunt poſtremae Symbolae. BOURDEL. Haec verba leguntur in jam editis, cap. LXXXII. ſed iſto modo: *nemo coelum putat, nemo jusjurandum ſervat, nemo Jovem pluris facit. Coelum putat* eſt, aeſtimat ut coelum, à quo haec bona proveniant. SCHEFFER. Nemo coelum tanquam deorum domicilium conſiderat, ſed tanquam numine vacuum & inane. Martialis lib. IV. ep. 21.

Nullos eſſe deos, inane coelum
Affirmat Solius, probatque, quod ſe
Factum, dum negat hoc, videt beatum.

GOES. Nihil aliud haec verba continent, quam vulgatam illam veterum impietatem, qui, cum viderent impunita ſcelera, deos eſſe negare ſolebant: cujus exempla collegit ſatis multa Paſſerat. ad Propert. I. eleg. 6. & ſunt ubivis obvia. *Coelum* pro diis ipſis poni vulgatum eſt, & Barthio ad Statii Theb. I. verſ. 650. hoc etiam Petronii loco adducto, obſervatum. Senec. Agamemn. verſ. 543.

----- Juvat
Viciſſe coelum, Palladem, fulmen, mare.

Ovi-

pili facit; ſed omnes opertis oculis bona ſua computant. Antea ſtolatae „ ibant

Ovidius lib. III. Amor. eleg. 3. quae tota in hanc impiam deteſtationem ſcripta:

Quid queror, & toti facio convicia coelo.

Et hinc quotidianum jusjurandum per coelum, quod forte perſuaderet, ut *jusjurandum* pro *iejunio* eſſet ſervandum. Vid. not. ill. Spanhemii ad Atiſtoph. Plut. verſ. 129. & certe non reperio jejunia religioſa fuiſſe a Romanis frequentata, niſi forte ſacerdotes reliquis aliquanto religioſiores ea ſervaſſe velimus; & locus Tertulliani nullam jejunii facit mentionem, ſed adſimilat ritus enumeratos juſtitio Ninivitico, & jejunio Judaeorum, & balnea & tabernacula tantum in nonam clauſa dicit, quae erat hora coenae, quam tum ſumſiſſe ſignificatur. Si hoc jejunium ſit, Romani, qui frugi erant, quotidie jejunaſſe dici debent, quum plurimi nullum ante coenam cibum caperent, & Auguſtus apud Sueton. cap. LXXVI. tanquam aliquid ſingulare & inuſitatum dicat, *ne Judaeus quidem tam diligenter Sabbatis jejunium ſervat, quam ego hodie ſervavi, qui in balineo demum poſt horam primam noctis duas buccas manducavi.* Vellem igitur de jejunio ſacro diligentius inquiri, antequam de eo certi quid ſtatuam. ſic certe omnia in jusjurandum per coelum quadrant, & perjurii vindicem Jovem fuiſſe docui in Jove Fulger. cap. XIV. p. 322. & quidem Capitolinum, de quo mox agi clivus Capitolinus indicio eſt. Quare cum Puteano a monacho *jejunium* profectum puto. BURM.

Nemo jusjurandum ſervat] Benedictinum vetus Floriacenſe, unicum hac in parte, exemplar, *nemo jejunium ſervat.* ἀσκητῶ. Pith. PATISSON. Vet. lib. quo unico hac in parte uſi ſumus, habet *nemo jejunium ſervat.* Caeterum ut id, quod ſentio, libere dicam, vereor, ne hoc nobis verbum monachus exſcriptor pro *jusjurandum* ex ingenio repoſuerit. PUTEAN. M. S. *jejunium.* TORNAES. Optime *jejunium.* Sic enim ſolebant in ſiccitate magna. Adſcribam verba Tertulliani, quae mire faciunt ad intellectum hujus loci, ex libello ejus de Jejunio cap. XV. *Sed & omnem* ταπεινοφρόνησιν *ethnici agnoſcunt; cum ſtupet coelum, & aret annus, nudipedalia denunciantur. magiſtratus purpuras ponunt, faſces retro avertunt, precem indigitant, hoſtiam inſtaurant. Apud quaſdam vero colonias praeterea annuo ritu ſaccis velati, & cinere conſperſi, idolis ſuis invidiam ſupplicem objiciunt, balnea & tabernacula in nonam uſque clauduntur. Unus in publico ignis apud aras, aquae nec in lancibus, Niniviticum credo juſtitium, Judaicum certe jejunium ubique celebratur.* Habes, ecce, hic *jejunium* ſolenne, ex praedicta canſa, habes qnoque *nudipedalia*, de quibus apud noſtrum ſtatim in ſequentibus. SCHEFF.

Nemo Jovem pluris facit] Adhibendus eſt geſtus, ut intelligas γνωμολογοῦντα. Sic in illo Publii.

A morte ſemper homines tantumdem abſumus.

Ita in ſacris litteris. Eſaiae LI. verſ. VI. οἱ δὲ κατοικοῦντες ὥσπερ ταῦτα ἀποθανοῦνται. BARTH. Haec intelligenda ſunt & exprimenda cum geſtu, qualis verſus ille Publii Syri Barthio adductus. BOURDEL. Ut Catullus: *Non faciunt pili cohortem.* Itaque fruſtra exponunt illud *pluris*, quod eſt in vulgatis, quaſi intelligendum ſit cum geſtu. SCHEFF.

Omnes opertis oculis bona ſua computant] Jac. Magni Sopholog. lib. V. cap. 13. *Nec ſolum homines peccata propria non intelligunt, ſed etiam, bona quaedam ſi fecerint, ſublimare valde contendunt: juxta illud Petronii; Omnes apertis oculis bona ſua computant.* Verior tamen lectio eſt *opertis.* ERHARD. Appoſite iſta Conſtantinus Manaſſes Synopſ. Chron.

Ἡ γάρ τοι φιλοχρήματος καὶ εὐτελὴς καρδία
Οὐ δυσωπεῖται τοὺς θεσμοὺς τοὺς τῆς φιλαδελφίας,
Οὐ φρίσσει βλέφαρον θεοῦ.

BOURDEL. Non reſpiciunt ad hanc coelorum Joviſque iram, unde ſiccitas iſta provenit, ſed ad opes tantum ſuas attendunt, & ut ſufficere poſſint, dant operam, ut quoquo modo augeant, quo ſiant pares faciendo ſumtui. Hoe eſt *computare* iſto in loco, plane ut in iſto Tacit. I. Hiſtor. cap. 22. *Conjectura jam & rumore ſenium Galbae & juventam Othonis computantium.* Sicut hic, *computare ſenium Galbae & juventam Othonis* eſt conferre inter ſe, ac calculatione videre, quam ſint diſparia, ſic *computare bona*, numerando videre, num ſufficiant, num ſint paria rebus neceſſariis & uſibus quotidianis. Vulgo aliter haec verba exponunt, ſed hanc mentem eorum puto eſſe veram. SCHEFF. Si haec lectio retinenda eſt, ſenſus erit: qui deos non reſpiciunt, bonorum ſuorum, induſtria quaſi ſua partorum, calculum ineunt, & ita ſe beatos abſque Diis exiſtimant, ſicut de Solio dixit Martialis loco jam indicato. Verum hoc menti auctoris non videtur convenire, ut patet ex ſequentibus: *Itaque Dii pedes lanatos habent, quia nos religioſi non ſumus, agri jacent.* Diverſum igitur plane voluit, nempe cum Deos non reſpicerent, fortunas ſe ſuas turbare & evertere: quapropter legendum omnino: *opertis oculis bona ſua confutant.* Ita plane hoc *confutandi* verbo uſus eſt Cato,

„ ibant nudis pedibus, in clivum, paſſis capillis, mentibus puris, &
„ Jovem

quod exſtat apud Gellium Noctium Attic. lib. VII. cap. 3. *Ne quid in conſulendo adverſi eveniat, quod noſtras ſecundas res confutet*, id eſt, evertat. Et Tiro Tullius ibidem loci: *ſenſus in injuriis & imperioſis minationibus confutare.* Item Tetinnius Setina apud Nonium: *Cocus magnum aenum, quando fervit, paula confutat trua.* Cocus, dum varias ſpecies miſcet, ſingulas perdit. GOES. Haec proverbii ſpeciem habere docet Seneca lib. IV. de Benefic. cap. 37. *Multa reges, praeſertim in bello, opertis oculis donant.* Et lib. V. cap. ult. *Opertis oculis ineſt acies, ſed ſine uſu, quam lumen à diis immiſſum ad miniſteria ſua evocat.* vid. Eraſmi adagium, *oculis clauſis agere.* Ita Cicero pro Milone cap. XXXI. *Tu Latiaris ſancte Jupiter, cujus ille lacus, nemora, fineſque ſaepe omni nefario ſtupro, & ſcelere macularat, aliquando ad eum puniendum oculos aperuiſti.* Infra cap. ult. *Operi modo oculos & finge.* Senec. de Tranqu. Anim. cap. I. *Niſi quaedam in ſe diſſimulaſſent, quaedam opertis oculis tranſſiliiſſent*, ut Lipſius legit pro *apertis.* Senſus eſt, nihil curantes, nec deos, nec homines, reſpicientes. Non poteſt ergo hujus loci ſenſus eſſe, clam deos precantur, ut ad ad tantas & tales divitias perveniant quibuſcumque artibus, ut voluit Barth. ad Stat. lib. VI. Thebaid. verſ. 632. Neque ille, quem Schefferus adfinxit. Multo etiam minus probamus Goeſii valde alienum ab hoc loco *confutant*, quae vox plane huc nihil facit: ſed adprime accommodata eſt *computant*, quo utimur de iis, qui ſollicite reditus ſuos & vectigalia articulis ſuis computant, ut videant, quid lucri fecerint, ut eleganter Ovid. lib. II. ex Pont. Epiſt. 3.

At reditus jam quiſque ſuos amat, & ſibi quid ſit
Utile, ſollicitis computat articulis.

Plaut. Mil. Act. II. ſc. 2. *dextera digitis rationem computat, feriens femur.* Tertull. de Pudicit. 8. *qui non computaverint dominum, & qui dereliquerint dominum.* capit. ſequenti *computa, puta* & quae plura exempla obvia ſunt. Vid. ad Quinct. Declam. XII. 7. Hoc igitur vult, impios hos aediles & quoſcumque alios, oculis clauſis contemnere deorum vindictam, negligere religionem, nec quaerere quae aliis ſint utilia, ſed modo ſollicitos eſſe de opibus ſibi aggerandis. BURM.

In clivum] Capitolinum videlicet. Ergo Capitolium quoque, ut in pleriſque urbibus majoribus. Sic cum *ſaxum* dicebant, intelligebatur Tarpejum. Ita, *de ſaxo dejicere*, apud Senecam de Beneſ. lib. VIII. cap. 7. Et *Tarpejum*, pro *ſaxo Tarpejo*, apud eundem de Ira lib. I. cap. 16. HEINS.

Paſſis capillis] Pro ſparſis. Sic Naſo aliique ex Poëtis frequenter. etiam Livius, ut praeſerunt membranae vetuſtiores. HEINS. Rectius *paſſis.* Nam *ſparſi* furentibus, aut gravi affectione animi commotis conveniunt melius. vid. ad Ovid. III. Art. Amand. 705. & ſaepe alibi. BURM.

Mentibus puris] Quod requirebant ſacra: apud Tibullum; *Pura cum mente venite.* HEINS. Impoſuit memoria viro Nobiliſſimo: Tibullus enim lib. II. eleg. I. *pura cum veſte venite* habet, non *mente.* Sed noſter, ut ſcilicet religioſior videretur, hanc omnibus ſacris dictam legem *caſte deos adeunto*, quam plerique corporis caſtimonia ſervata bene cuſtodiri putabant, ad mentem applicuit. Egregie Cicero lib. II. de Legib. cap. 10. *Caſte lex jubet adire ad Deos, animo videlicet in quo ſunt omnia. Nec tollit caſtimoniam corporis, ſed hoc oportet intelligi, cum multum animus corpori praeſtet, obſerveturque, ut caſto corpore adeatur, multo eſſe in animis id praeſtandum magis: nam illud vel aſpergine aquae, vel dierum numero tollitur, animi labes nec diuturnitate evaneſcere, nec amnibus ullis elui poteſt.* Et ita ille, quicumque ſit, auctor diſtichorum, quae ſub Catonis nomine falſo circumferuntur:

Si Deus eſt animus, nobis ut carmina dicunt,
Hic tibi praecipue ſit pura mente colendus.

Ita Cicero *puram & integram* mentem conjungit Oratione pro Milone cap. XXIII. ut Horatius:

Integrum vitae ſceleriſque purum.

Et idem Cicer. lib. I. de Divin. cap. 53. *caſtum animum & purum.* Menander in fragm. p. 268. [ed. Cler.]

Θεῷ δὲ θύε διὰ τέλους δίκαιος ὤν,
Μὴ λαμπρὸς ὢν ταῖς χλαμύσιν, ὡς τῇ καρδίᾳ.

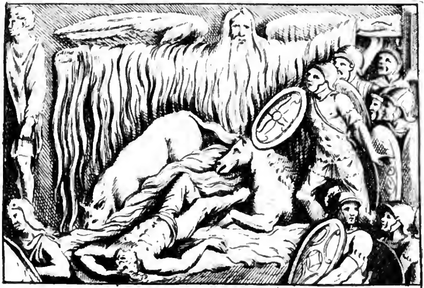
Et ita omnia, quae ſacris adſerri debebant, *pura* eſſe debebant, veſtes, manus, & reliqua. Propria enim ſacris religionum cerimoniis haec vox. vid. Gronov. ad Senec. Medeam verſ. 901. & Heinſ. ad Ovid. lib. IX. Met. verſ. 701. BURM.

Jovem aquam exorabant] Hic graeculus noſter, ſuper vulgus ſapiens & religioſus, ad conſuetam vulgo formulam reſpicit, quam Theophraſtus opportune admodum περὶ ἀδολεσχίας, garrulo tribuit. Εἰ ποιήσειεν ὁ Ζεὺς ὕδωρ. *ſi Jupiter aquam fecerit*, id eſt, pluerit, quod egregie ex Ariſtophane illuſtrat Caſaubonus, & plebis Atticae ſollemnem formulam fuiſſe docet, ποιεῖ Ζεὺς ὕδωρ. Imperator autem Antoninus lib. V. de rebus ſuis §. 7. dicit Athenienſium votum fuiſſe ὗσον, ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων.

Plue

„ Jovem aquam exorabant; itaque ſtatim urceatim plovebat, aut tunc, „ aut

Plue, *Plue*, *care Jupiter*, *ſuper Athenienſium arva & prata.* Ubi de Jove Pluvio egregia habet magnum illud quondam Britanniae decus, Gatakerus. Sotion Παραδόξ. de Fontibus §. 4. Ὑετὸς τοῦ Διός. Et nos aliqua contulimus in Jove noſtro Fulgeratore cap. v. Praeclare quoque cultum Jovis Pluvii illuſtravit Vir, ſupra invidiam omnem poſitus, Janus Brouckhuſius, cujus eruditiſſimae in Tibullum notae, hoc ipſo, quo haec ſcribebamus, tempore exierunt: vide eum ad lib. 1. eleg. 8. verſ. 26. unde apparet, quam recte hic garrulus ſiccitatis praecipuam cauſſam dicat, neglectum illum religioſae exorationis Jovis Pluvii, utpote unde bonus vel malus proventus debebat ſperari vel timeri. Et hinc Virgil. 1. Georg. 157. *votiſque vocaveris imbrem*. Et hinc videre licet, quam appoſite Divus Paullus Actor. xiv. 17. Lycaonas deterrere ſtudeat, ne ſibi & comiti divinos honores tribuant, ſed vero Deo, qui benevolentiae ſuae ſigna etiam impiis & idololatris dedit per pluviam, & felicem frugum ubertatem, implens omnium animos cibo & lubentia. Et hinc illuſtrari illud de ſubito imbre, quo Antonini exercitus, undique ab aquis excluſus, fuit recreatus, quod perverſa Chriſtianorum pietas Legioni Fulminatrici, fabuloſae plane, perperam adſcripſit, cum ipſe Marcus Jovi ſuo Pluvio id acceptum retulerit, ut apparet ex Columna Antoniniana pag. 15. ubi egregia Jovis Pluvii imago conſpicitur, quam hic expreſſimus. BURM.

Itaque ſtatim, &c.] Locus hic turbatus videtur, quem in hunc modum reſtituendum cenſeo: *Itaque ſtatim urceatim plovebat*, *& omnes rodebant avidi tanquam mures. At tunc*, *nunc numquam. Itaque Dii lanatos pedes habent.* GOESIUS.

Urceatim plovebat] *Urceatim pluere* eſt, quaſi plenis urceis effuſis. Quomodo apud Apulejum lib. iv. de Aſin. aureo legas, *fiſtulatim fimum excutere.* Sic ab *acervus* eſt *acervatim*, à *cuneus*, *cuneatim*. *Plovebat* autem, pro *pluebat*, ſicut apud Plautum in Prolog. Menaechm. *Nam rus ut ibat*, *forte ut multum pluverat.* SCHEFFER. Pro *pluebat.* Nota rationem verbi antiqui. *Plovo*, ſive *pluvo*. Ita enim dicebant vetuſtiores, unde *pluviae*. Deinde τὸ *u* literam non geminabant. Sic in antiquis ſcriptis Codicibus. *Divos*, *Volcanus*, *volgus*, *volnus*, &

„ aut numquam: & omnes ridebant, uvidi tamquam mures. Ita„ que Dii pedes lanatos habent. quia nos religioſi non ſumus, agri „ jacent.

XLV.

& mille talia. Noſter infra, *mavolt* pro *mavult*. Plautus prologo Menaechmorum: *Nam rus ut ibat, forte multum ploverat.* Nam ita ſcribendum, & ſaeculi Plautini mos & lex metrica poſtulant, etſi in ſcriptis *pluerat*, unde *pluverat* fecerunt, ut metro conſuleretur. HEINSIUS.

Aut tunc] Haec & ſcripta, & diſtincta male, ſic emendo: *urceatim plovebat. At nunc, aut numquam ita omnes ridebantur dii, tanquam mures.* Nunc, inquit, in hac ſiccitate, adeo deſcitum eſt à conſuetudine ac pietate veteri. *tanquam mures*, puto dictum in [illegible] il lud vetus, quod habet Horatius in libro de Arte:

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.

Hoc vult, non magis aeſtimari deos, quam mures, quorum iram riſu ulciſcimur. Conſule Athenaeum lib. XIV. cap. 2. SCHEFF. *Aut tunc*, pluebat ſcilicet, ad preces & ſacrificia piorum, quae ſi dii non curarent, nulla alia ſpes pluviae ſupererat.

Omnes ridebant. ut Dii tanquam mures.] Levi mutatione corrigendum: *omnes rodebant avidi, tanquam mures.* Cicero lib. II. de Divinatione cap. 27. *Quaſi quicquam interſit, mures diem noctem aliquid rodentes ſcuta, an cribra, corroſerint.* Apud Juvenalem Sat. III. verſ. 207.

Et divina opici rodebant carmina mures.

HEINS. Et quamquam *rodere* muribus ſit proprium, transfertur tamen ad homines. Horatius epiſtola ad Villicum lib. I. Epiſt. XIV. 40.

Cum ſervis urbana diaria rodere mavis.

Seneca ep. XCV. de foeminarum vita ſui temporis: *Non minus pervigilant, non minus potant, & oleo & mero viros provocant: aeque invitis ingeſta viſceribus per os reddunt, & vinum omne vomitu remetiuntur: aeque nivem rodunt, ſolatium ſtomachi aeſtuantis.* GOES. Lego, *Et omnes videbant*, nimirum deos precibus iſtis moveri, & pietate. *At ii tamquam mures*, id eſt, illi aediles arrodunt omnia, tamquam mures, qui ſi frequentes ſint, ſterilitatem agrorum efficiunt, ita aediles nunc omnia ad ſe faciunt, &, ſi quid ſupereſt, colludendo cum piſtoribus annonam incendunt. *Videre* & *ridere* à librariis confunduntur ſaepe in antiquis libris. Ovid. Epiſt. XX. 97. *Adfuit & vidit*, ubi non male Voſſiana excerpta habent, *Adfuit & riſit*. Et ita capite ſequenti Heinſius pro *videbis*, *ridebis*, corrigit. Schefferi expoſitio plane mihi inconveniens videtur: quis enim umquam audivit, aliquem rideri, ut murem? & in Athenaei loco ab eo laudato nihil prorſus occurrit, quod huc faciat, agitur enim ibi de tibicinae inventione & laude, nullum verbum de *mure* ibi legitur. Nihil vero frequentius in MS. quam pronomen *ii*, *eorum*, *eos*, mutari in *dii*, *deorum*, & *deos*, & contra. vid. Liv. III. 20. & 55. Juſtin. XV. 4. & ad Quinctil. XI. de Inſtit. Orat. II. p. 985. BURM.

Pedes lavatos habent] Scribe, *pedes lanatos habent*: vel potius, *laneos*. Paroemiae enim vox ipſa eſt. TILEDOM. Optime N. Heinſius, *lanatos*. Sunt autem *pedes lanati*, quaſi conſtricti vinculis, pertinetque hoc privatim ad pedes deorum. Locus eſt Macrobii, qui haec explicat, lib. I. Sat. cap. 5. *Saturnum Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo, & ſolvi ad diem ſibi feſtum, id eſt, menſe hoc Decembri, atque inde proverbium ductum, deos laneos pedes habere.* Ex his verbis liquet, *lanatos pedes* eſſe velut conſtrictos, qui tarde veniunt, ſed poſtremo tamen veniunt, dignoque ſupplicio afficiunt ſontes. Proverbium hoc integrum refert & Porphyrio ad Horatii III. Od. 2. hiſce verbis. *Dii irati pedes habent lanatos*, ubi ſimul explicationem vide. SCHEFFER. Vide Gebhard. lib. II. Crepund. cap. 15.

Agri jacent] Squalidi nimirum ac deſerti. Virgilius III. Georg. 354.

Sed jacet aggeribus niveis informis & alto
Terra gelu late ----

SCHEFF. Eleganter: nam agri *jacere* dicuntur, cum aut non excoluntur, aut frugem non ferunt. Curtius lib. IV. cap. VII. *ſteriles arenae jacent, quas ubi vapor ſolis accendit, intolerabilis aeſtus exiſtit.* Seneca Nat. Quaeſt. lib. III. cap. 6. de Africa: *Itaque ſine arbore, itaque ſine cultore arenae jacent.* Et lib. IV. cap. II. de Nilo: *Juvat agros duabus ex cauſis, & quod inundat, & quod oblimat. Itaque, quidquid non adiit, ſterile & ſqualidum jacet.* HEINS. Non tam caperem de agris deſertis & incultis; erant enim culti, ſed ſiccitate nimia nihil reddebant dominis, unde pretium eorum erat diminutum. Cicer. pro Roſc. Com. cap. XII. *Accepit enim agrum temporibus iis, cum jacerent pretia praediorum.* Ubi vide Paſſeratio adnotata. & ita omnia *jacere* dicuntur, quae vilia & contemta ſunt. Vide Giſanii indicem Lucretianum, & commentatores ad Cicer. pro Muraena cap. VIII.

Digitized by Google

XLV. „ [a] Oro te, inquit Echion centonarius, melius loquere. Modo „ ſic,

Echion.

viii. Ita Graecis διάκειμαι, Ariſtoph. Plut. Act. i. ſcen. ii.

Σὺ Πλοῦτος, οὕτως ἀθλίως διακείμενος;

Tune Plutus, qui tam miſere jaces? BURM.

Oro te] Apulej. i. Metam. *Oro te, inquam, aulaeum tragicum dimoveto.* Senec. de Clement. libr. i. cap. 25. *Quid enim intereſt, oro te, Alexander, Leoni Lyſimachum objicias, an ipſe laceres dentibus tuis?* Eodem modo, *rogo*, & *rogo te*, apud unum Petronium centies. vid. infr. cap. lxi. & Sueton. Caeſar. xlix. BURM.

Echion] Ut omnia fere hic nomina, ex antiquitate repetita, Ganymedes, Seleucus, Agamemnon, Menelaus, & neſcio quae, ita hoc ab Echione Argonauta eſſe petitum credo, omnibus, qui expeditionem illam prodiderunt, memorato, niſi ſoli Apollonio; ſed ille in catalogo illo mutilus eſt. BURM.

Centenarius] Quid hic *centenarius?* Leguntur in reſcripto quodam Conſtantini *centenarii*, quos eruditiſſimi viri exponunt eos, qui centeſimam haereditatem exigunt. *Centenarios* exponit Salmaſius ad Capitolini Pertinacem cap. 2. procuratores, qui ſtipendii nomine centena ſeſtertia accipiebant. Sed exiſtimo magis eſſe, ut intelligamus de eo, qui cenſum habet centum millium, quomodo *liberti centenarii* leguntur in leg. 16. ff. de jure Pat. SCHEFFER. Conſtitutio Conſtantini, quam Schefferus innuit, eſt lex i. Cod. de Exactionibus, vel lex ii. Cod. Theodoſ. eod. ad quam accurate de centenariis, ducenariis, & ſimilibus egit Jacobus Gothofredus. Sed neſcio quos Schefferus viros eruditos intelligat, qui exactores centeſimae haereditatis fuiſſe velint; cum certum ſit, numquam illam in repubi. Romana cognitam, ſed viceſimam pro haereditate exactam omnes uno ore tradant, & de qua pro mediocritate noſtra egimus in diſſertatione de vectigalibus populi Romani cap. xi. Neque veroſimile in hoc Satyrico memorari centenarium, quales demum ſub Conſtantino noti fuere; ſed illuſtrandus hic locus ex Claudianis temporibus, ſub quo ducenarios reperimus apud Sueton. in ejus vita cap. xxiv. qui procuratores Caeſaris erant. Unde autem ita dicti, ingens inter viros doctos eſt concertatio: plerique ab exactione ducenteſimae vel centeſimae, de quo vectigali egi in eodem libello cap. v. deduxerunt nominis rationem. Ita cepere Cujacius, Briſſonius & Spon. Miſcell. Erud. Ant. pag. 275. & Scaliger ad Manil. lib. ii. pag. 150. & viri docti ad Apuleji lib. vii. Metam. & alii Sed recte jam Torrentius & Caſaubonus ad Suetonii dictum locum docuerunt, ita à ſtipendio ducentorum vel centum ſeſtertiorum dictos fuiſſe, quos deinde Salmaſius ſecutus eſt. Hinc & trecenarii antiquo lapide apud Fabrettum p. 634. & ita porro ſexagenarii, &c. ita *collegium centenariorum* in lapide in marmoribus Felſineis pag. xiii. Quia tamen codex Traguriànus habet *centonarius*, non putavi repudiandam hanc vocem, quae magis arridet, quia in hoc convivium plebis infimae homines erant forte admiſſi. *Centonariorum* autem, qui à centonibus nomen habent, frequens in antiquis inſcriptionibus eſt mentio, & eorum collegium erat in pleriſque colonis & municipiis, & fere cum fabris, & dendrophoris conjunguntur, ut indices Gruteri & Reineſii excutienti culvis facile patebit. Sed quales fuerint, inter viros eruditos non conſtat; cum quidam dictos putent à centonibus, quibus incendia ſolebant reſtinguere ex Vegetio, alii qui militibus vela, cilicia, tentoria, & omnem ſupellectilem caſtrenſem ſuppeditabant. vide Spon. Miſcell. Erudit. Antiq. pag. 58. & Jacobon. in append. ad Fontei. de priſca Caeſiorum gente cap. xxi. p. 274. Sed Jacobus Gothofredus ad Leg. i. Cod. Theod. de centonariis & dendrophoris primum cenſet, illos occupatos fuiſſe circa domos & aedificia, ut ea farta tecta haberent. Tandem vero mavult, *centenarios* dictos à majoribus materiis, qui centenarias caedebant, parabant, & venumdabant. Sed ultima illa ſententia merito diſplicet; tum quia conſtanter lapides & ſcripti codices *centonarios* exhibent, tum quia ſi tales fabri fuiſſent, qui materias centenarias caederent, etiam oportet fuiſſe, qui minores caederent, & inde *quinquagenarii*. & porro nominari potuiſſent. & certe *quinquagenariae materiae* apud Ammian. Marcell. xviii. 2. ubi vide Lindenbrog. & ita a pondere *centenaria lana* infr. cap. lix. quod huic opinioni poſſet ſuffragari, ſi *centenarius* eſſet legendum. Neque ita dictos, à ſuppellectile caſtrenſi ſuppeditanda crediderim, cum plerumque in municipiis & coloniis Italiae occurrant, raro in provinciis, ubi tamen cum exercitus Romani numeroſiores eſſent, quam in Italia, neceſſario debuiſſent centonariorum collegia inſtitui. Quare nos adhuc amplius deliberamus, quia apud auctores veteres nulla fere horum mentio, & inſcriptiones plurimae nihil habeant, unde de eorum opere & artificio aliquid poſſumus ſtatuere. Sed ſi jam fabris adcenſeri debeant, quod neceſſe videtur, quia illis fere ſemper conjunguntur, veroſimile eſt fuiſſe id genus fabrorum, qui ex materia, jam ab aliis fabris praeparata & polita, unum aliquod opus exſtruebant, ut ex variis centoni-

„ ſic, modo ſic, inquit ruſticus; varium porcum perdiderat. quod ho-
„ die non eſt, cras erit; ſic vita truditur. Non me-Hercules patria me-
„ lior dici poteſt, ſi homines haberet; ſed laborat hoc tempore, nec
„ haec

tonibus, & pannis alii veſtes hominibus plebejis & pauperibus conſuebant. Unde *veſtiarius centonarius* apud Donium Inſcript. p. 333. n. 75. eodem modo, ut poëtae, qui centones Homericos & Virgilianos conſuebant. de quibus Papias in *Centones*, ubi legendum eſt *more centonario* pro *centenario*. Et eo alludere credimus Tertullianum de praeſcipt. Haeretic. cap. XXXIX. *Homerocentones etiam vocari ſolent, qui de carminibus Homeri propria opera, more centonario, ex multis hinc inde compoſitis in unum farciunt corpus.* Sed ſatis de his, in quibus tamen me adhuc haerere ingenue fateor, ut & fecit doctiſſimus Du Cange in Gloſſario mediae Latinitatis, & in primis Fontanini Antiqu. Hortae lib. II. cap. 6. ubi de omni genere *centonariorum* erudite diſputat. BURM.

Melius loquere] Formula abominantis. Dixerat Ganymedes, Deos laneos habere pedes. Id hic abominatur Echion. Eſt autem eadem haec formula cum illa, *melius ominare*, item *bona verba*, de qua pluribus Briſſonius. SCHEFFER. Avertendi ominis formulae. Terent. Haut. Act. III. ſc. 3. *optata loquere* Apulej. I. Metam. *meliora ominare*, ubi vide Priceum. Graeci εὐφημα φώνει. Sophocl. Ajac. 361. & 592. & Elect. 1214. & paſſim. & ita *bona verba* apud Terent. And. I. 2. & paſſim alibi. BURM.

Modo ſic, modo ſic, inquit. Ruſticus varium porcum perdiderat] Nunc res ſeſe iſto habent modo, nunc rurſum alio. Sed verba male ſunt diſtincta, &, ut cenſeo, ſic corrigenda: *Modo ſic, modo ſic, inquit ruſticus: varium porcum perdiderat.* Eſt alluſio ad fabulam de quodam ruſtico, qui perdiderat porcum, & cum recipere non poſſet, iſtis ſeſe conſolatus erat verbis, quae deinde in dicterium vulgi abivere. *Porcum varium* appellat, qui eſt non unius coloris: joci cauſa, & quia hoc genus deterius habetur. Quaſi tanta ſit haec jactura, ut de ea tantopore queratur Ganymedes. Varro II. de R. R. 4. *Qui ſuum gregem vult habere idoneum, eligere oportet primum bona aetate, ſecundo bona forma: ea eſt cum amplitudine membrorum, praeterquam pedibus, capite, unicoloris potius quam varias.* SCHEFFER. *Varius porcus*, ut ſupra cap. XXVIII. *pica varia*, diverſi coloris. Puto autem: *Modo ſic, modo ſic, inquit ruſticus: varium porcum perdiderat.* Videtur ortum proverbium à ruſtico, qui cum porcum quaereret amiſſum, rogatus, cujus eſſet coloris porcus, reſpondit *modo ſic, modo ſic.* cum vellet deſignare, non unum ei colorem eſſe. HEINS. Inconſtantiam rerum humanarum innuit. Similiter Cicero I. Nat. Deor. 18. *Nam Cotta meus modo hoc, modo illud*, qui & *ſic vivitur*, dixit ad Famil. II. 15. BURM.

Cras erit] Perſius Satyr. 5.

Cras hoc fiet: idem cras fiet ----

Ovid. Remed. 104.

Dicunt aſſidue: cras quoque fiet idem.

Vide Clariſſ. Caſaubon. ad Perſ. pag. 397. & ſeq. Ovidius Remed. 94.

Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

WEITZ. Corvus apud Suetonium Domit. cap. XXIV.

Eſt bene non potuit dicere, dixit erit.

Ubi *cras* ſubintelligendum corvorum ſonus. HEINS. Contra ſemper fere idem eſſe Lucretius ait v. 1134.

Nec magis id nunc eſt, nec erit mox, quam fuit ante.

Sic vita truditur] Inſcriptio pag. DCCCXCVIII. I.

VIXI. VT. VIVIS.
MORIERIS. VT. SVM. MORTVVS.
SIC. VITA. TRVDITVR.

WOUWEREN. Legendi ſunt interpretes ad Terent. Andr. Act. I. ſc. I. & Horatii ad Od. 18. lib. II. BOURDEL. *Truditur dies die*, apud Horatium lib. II. od. XVIII. verſ. 15. apud Terentium Andr. IV. IV. 38. *Fallacia alia aliam trudit.* HEINS. Ad dictum Horatii locum Torrentius elegantem tranſlationem ab undis ſibi ſuccedentibus illuſtrat. Paullinus Carm. XX. Natal. V.

Cuncta dies trudendo diem fugit, & rotat orbem.

Sic Ovid. XV. Metam. 179.

Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen. &c.

Ita & felicia ab infelicibus temporibus excipiuntur, ut unus dies alium ſequitur. Idem Horat. Epod. XVIII. dixit:

Urget diem nox & dies noctem. BURM.

Patria melior dici poteſt.] Idiotiſmus plebejus. HEINS.

Si homines haberet] Illud *homines* ſignificanter ponitur, pro iis, qui probe ac humaniter cum aliis verſantur. Hoc vult, non poteſt dici patria melior fuiſſe ſuperioribus temporibus, quam nunc

„ haec ſola. non debemus delicati eſſe; ubique medius coelus eſt. Tu, ſi „ aliubi fueris, dices hic porcos coctos ambulare. Et ecce habituri ſumus „ munus excellente inpendio, die feſta, familia non laniſtitia, ſed plurimi „ liberti.

nunc eſt. Eadem manet coeli indoles, eadem terrae fertilitas, ſi modo homines humano viverent modo, nec, ut ferae, ſe mutuo per avaritiam, & rapiendi libidinem dilaniarent. Ita ſupra, *diſcordia, non homo*. SCHEFFER. Vide ſupra cap. XXXVIII.

Laborat] vid. ad cap. praecedens.

Nec haec ſua] Videtur deeſſe quidpiam. Forte ſcripſit noſter: *nec hoc ſua culpa*. SCHEFFER. Puto illud *ſua* eſſe poſitum pro propriis, pertinentibus ad cujuſque naturam, ut in illo *ſuum cuique pulchrum*, & apud noſtrum *ſuus haeres*. Ut ſit ſenſus: non ſunt haec propria regionis hujus coloniae, ſed potius morbi, quo nunc laborat, culpa opulentiorum, qui & lucri ſui cauſa egenos premunt, & deos ipſos impiiſſime contemnunt. IDEM. Scriptus *nec haec ſua*. Opinor, *nec eſt ſua*. Hoc eſt, non eſt, qualis olim fuerat. Aliquando & ſumitur quaſi non ſui juris. De quo loquendi modo videnda, quae ad Naſonis Metamorphoſes copioſe notamus. HEINS. Forte *nec hoc diu*. Id eſt, non laborabit diu. Ita *diu* pro *ſui* tentavimus reddere Lucano VI. 317. BURM.

Ubique medius coelus eſt] Hoc eſt, eodem ubique modo ſeſe habent res humanae, fruſtraque conquerimur de moleſtiis in hac aut iſta regione; ſicut, ubicumque fuerimus in toto terrarum orbe, coeli mediam partem ſupra nos eſſe intelligemus. SCHEFF.

Si alicubi fueris] Mallem ego, *aliubi*. Puto autem eſſe hanc ſententiam verborum: Tu ſi veneris alium in locum, perinde illum reprehendes, uti hunc reprehendis, & prae iſto miris modis hunc attolles. SCHFFFER. [Antea conjeceram retro lectis literis, *ubique ſis*, *idem coelus eſt*.]

Porcos coctos ambulare] Ita loquuntur de terra ſeu regione beata. Volant ibi aſſae aves, natant piſces toſti, flumina vehunt mella, & vina, &c. SCHEFF. Omnia hic expoſita videas, nec ullo labore comparari ridiculum proverbium, cui ſimilia de lacteis melleiſque aurei ſaeculi fluminibus poëtae fingunt, tellure inarata ſegetem proferente. Pro *dices*, poſſit reponi, *diceres*. male. HEINS.

Excellente inter duo] Corruptum hoc eſt, & ſcribendum, *excellens*. Illud *inter duo*, cenſeo ſic dictum, ſicut dicimus, *inter paucos diſertus*. SCHEFFER. Scribo plane, *excellens & inter duo*, hoc eſt, licet tantum darentur duo, illud tamen excellens eſſet. Conjunctio *&* hic valde emphatica litteris converſis adnexa eſt vocabulo praecedenti, ex quo corrector fecit *excellente* IDEM. Forte *excellenter*. HEINS. Nihil muta, vide infra ad caput LXVI. *Nobiles ludos* dicit Phaed. V. fab. 5. ubi vide notas. BURM.

Inter duo] Forte, *in triduo*, ſicut apud Plautum Captiv. I. 2. verſ. 63.

----- *Illum confido domum*
In his diebus me reconciliaſſere.

Et Terentius Andria I. 2. verſ. 77. *In diebus paucis, quibus haec acta ſunt*. Cic. Verr. IV. *Non, opinor, id aget, ut iſta pecunia in quinquennio conſumatur*. Plaut. Perſ. *In triduo hoc*. Plin. IX. 51. circa finem: *caeterae foeminae in triduo excludunt*. HEINS. Haec correctio videtur amplectenda, nam Schefferi explicatio nullius, credo, aſſenſum merebitur, &, unde mango Gallicus ſuum *inter dies feſtos* depromſerit, neſcio. Certe ſcio, non ex codice ſuo, quem jactat: illic enim nuſquam eſt. Si autem ſtatuamus liberam hanc coenam datam tertiis Saturnalibus, quae eadem erant Opalia, XIV. Kalendas Januarias; in triduo erant Divalia ſive Angeronalia, quibus feriae erant, & ſacrum fiebat Deae Volupiae, quod propiciata angores & animorum ſollicitudines depelleret. Macrob. I. Sat. cap. 10. Si quis aliter triduum computare velit, addit Macrobius XI. Kalend. Januarias eſſe ferias Laribus conſecratas. Hoc ergo, vel illo, die feſto munus daturus erat Titus. Ut autem Romae ſolis magiſtratibus munera erat permiſſum dare, ita in coloniis & municipiis unuſquiſque, qui ad decurionatum aſpiraverat, vel modo affectabat, ſumtuoſiſſima munera edebat, ut plebem ſuam faceret, imprimis libertini, donec Tiberii tempore ſenatusconſulto fuerit cautum, *ne quis gladiatorium munus ederet, cui minor quadringentorum millium res eſſet*. Tacit. IV. Annal. c. 64. quod recte Lipſius & Caſaubonus ad Suet. Claud. XXXVIII. intelligunt de ludis in municipiis & coloniis editis, quia nihil opus erat vetare in urbe, ubi libertinis numquam adhuc hoc conceſſum eo tempore legitur. Gratum ergo Capuanae plebi hoc munus eſſe debebat, cum jam primum invaleſcere coepiſſet hic mos edendi munera, quae ante Tiberii tempora rara erant per Italiam. vide Caſaubon. ad Suet. Aug. cap. XLIV. ſed invaleſcente libertinorum potentia & divitiis, crebra poſtea fuere, ut docent lapides infiniti, in quibus Decuriones Auguſtales, & alii magiſtratus municipales munera dabant ſuis municipibus. vide

„ liberti. Et Titus noſter magnum animum habet, & eſt calidus cerebri;
„ aut

Norif. ad Cenotaph. Piſan. diſſert. I. cap. 3. pag. 48. & diſſert. III. cap. III. pag. 377. quamvis etiam viles homines opum oſtentandarum cauſſa edidiſſe doceat Martialis lib. III. ep. 16. de cerdone Bononienſi:

Das gladiatores, ſutorum regule, cerdo,
Quodque tibi tribuit ſubula, ſica rapit.

Et eodem libro ep. LIX.

Sutor cerdo dedit tibi, culta Bononia, munus;
Fullo dedit Mutinae: nunc ubi caupo dabit?

Maxime autem celebrabantur. ſi de ſuo haec munera ederent; nam & aliquando ipſa colonia ſolebat partem impenſarum ferre ut docuit Noriſius. Si vero editores omnem ſumtum praeberent, *diem privatum* edere dicebantur. v. Gruter. CCCCLXXV. 3. ſed etiam opus fuiſſe indulgentia imperatorum docent plurima marmora. v. Gruter. CCCCIV. 2. Deinde notandus Satyricus noſtri ſal, qui inſaniam populi erga ludos & ſpectacula hic notat, quae tanta erat, ut etiam annonam arctam ferre vellent, ſi modo ludi darentur; quum Romae plebs duas modo res anxia optaret, *panem & Circenſes*, teſte Juvenali. Deinde pro *interduo* poſſet legi *interdiu*, ut meridianus ludus, cujus frequens & obvia mentio eſt, intelligatur; cui mox opponit *equites de lucerna occiſos*; vel *inter duo dies. Feſta familia, non laniſtitia. Inter* vero pro *intra* variare in MSS. vidimus ad Sueton. Claud. XVII. & ita apud Curtium III. I 8. variatur. vid. not. ad Caeſar. de Bello Gallico I. 36. & alibi. Pro *feſta* forte aliud quid fuit in MSS. BURM.

Familia laniſticia] Sic appellat eam, quam habebant laniſtae emtam, & ſuam ad hos ludos, quae conditionis fuit ſervilis, & inſtituta tali fine. Suetonius in Auguſto cap. XLII. *laniſtarum familiam* appellat. SCHEFF.

Plurimi liberti] Malim, *primuli*, vel *primulum liberti*. Nam ſimiles facile inter ſe congruunt. Et ſic videmus etiam ſynagogam libertinorum Actorum Ap. cap. VI. IX. Quin & ita ſervi inter ſe conveniunt. Plaut. Sticho III. II.

Atque id ne vos miremini, homines ſervolos
Potare, amare, atque ad coenam condicere.
Licet hoc Athenis nobis.

Si itaque ita ſervi inter ſe congruunt, non mirum ſi & liberti. GOES. Neſcio quid ſibi velit vir Ampliſſimus, neque ſenſum capio: non hic enim de conſenſu libertorum inter ſe agitur, ſed vult inter gladiatores, qui ſpectabuntur, plurimos libertos fore, quo hujus municipii, ſive decurio, ſive ſevir fuerit, inſolentiam & faſtum oſtendat, qui libertos ad ferrum, non è ludo auctoratos exhibiturus eſſet, ut Caeſaris munere vir è ſtirpe praetoria, & ſenator pugnarunt. Sueton. in ejus vit. cap. XXXIX. BURM.

Eſt caldicer, ebrius] Suſpicor, ſcribendum *caldior*, quod habet Varro quoque, pro *calidior*, & expono, *vehementior*, qui non facile remittit, quod propoſuit. Vide infra ad cap. LVII. I. SCHEFF. Lege *caldicor*, caldicors, caldicordis; θερμοκάρδιος, ἐξόθυμος, ἐξόχολος. REINES. Reineſius vult *caldicor*, & exponit eum, qui ſit θερμοκάρδιος, quod haud placet, quoniam analogiae ratio eſt nulla Non autem dubito, quin ſcribi debeat, *caldi cerebri*, nam *ebrii* vox hic otioſa eſt. *Caldi cerebri*, qui una voce alias eſt *cerebroſus*. SCHEFFER. E duabus vocibus unum vocabulum continuandum eſt, *caldicerebrius*, cerebroſus & calidi cerebri. Sic infra cap. LVIII. *caldus cicerius*. In Gloſſis Labbaei non diſſimili modo formatum occurrit *oriputidus*. Scopo auctoris forte non diſconveniet, ſi ſcribamus *caldi egregius*, ſicut Silius Italicus dixit *egregius linguae*, ſimili ratione, qua dicimus *largus opum*, *parcus cruoris*, & ſimilia alia. Erit autem, ſi eam lectionem recipimus, ſynecdoche partis, ut ex caldi exhibitione intelligamus ipſum convivium. Nam veteribus aquae calidae potionem ita fuiſſe in deliciis, ut vel maxime in conviviis exhiberetur, jam pridem aliis fuit obſervatum. Unde & infra cap. LXV. Habinnas convivis inſertus, *continuo vinum & caldam popoſcit*. GOES. Nihil faciunt ad Bacchum, quae hic adferunt viri docti; ſolum huic deſperato loco ſanando Heinſii ingenium par fuiſſe, & ita locutum hunc centonarium credo, quod ſequentia demonſtrant. Non enim *ebrius* huic poterat loco convenire; ſed ille libertos ſuos cogebat depugnare, nec accipiebat eorum excuſationes, quia *calidus juventa*, ut Horatius, erat & cerebroſus, qui non facile remittebat. Ita inf. cap. LXXV. *Experietur cerebrum meum*. Erat hic Titus, ut Cicero de Bruto ajebat, eo ingenio, ut *quidquid vellet*, *valde vellet*, & Plinius de Aſinio Pollione lib. XXXVI. 5. *erat acris vehementiae*. Sed pergit Echion: non multum refert, munus tamen dabit, & ſive ex familia laniſticia, ſive ex libertis, gladiatores, & hoc certo futurum adfirmabat, quia ejus mores noverat, nam illi domeſticus erat. BURM. [Tantum literas diſicci.]

Aut hoc, aut illud erit] Aut munus, aut dies feſtus. Utriuſque enim ſpem jam injeceran GOES.

Erit] Eſſe oportet. Ita Phaedrus noſter III. fab. II. *Erit ille notus, quem per te cognoveris.* Plautus Moſtell. II. ſcen. I. Phil. *Ubi ego ero? T. Ubi maxime eſſe vis.* SCHEFFER.

Quod

Digitized by Google

„ aut hoc, aut illud. erit: novi utique: nam illi domeſticus ſum. non
„ eſt cimbix. Ferrum optimum daturus eſt, ſine fuga; carnarium in me-
„ dio,

Quod utique] Hic abeſſe quaedam arbitror. SCHEFF. Hoc vitioſum eſt. Sententia eſt clara, dicit, ſe hoc certo poſſe de eo tradere, ut qui ſit domeſticus ipſius, adeoque cognitos ipſius habeat mores. Sed quia hoc non volunt verba, ſicut nunc leguntur, ideo hic ſuſpicor, aliquid abeſſe. IDEM. Lege *quid* pro *aliquid*. Quod & Munkero veniebat in mentem. HEINS.

Non eſt mixcix] Scribendum exiſtimo, *micarius*. TILEBOM. Neſcio an non ſcribendum ſit *mittix*, quomodo dicitur *plix*, unde *complix*, item *pendix*, & *pernix*, & intelligendus is, qui mittit facile. *Mittere* namque proprie dicimur gladiatores, cum diſcedendi eis concedimus libertatem, nec depugnare ad mortem cogimus. & ſequitur ſtatim de ferro optimo, itemque carnario, unde haud difficulter iſta conjicias. Num potius faciendum *mixias*. Heſychius: Μιξίας, ὁ μιγνύων, quaſi qui nil miſceat, ſed aut hoc velit, aut illud. SCHEFFER. Novato vocabulo deſcribit hominem inſociabilem, inadcommodum, incompoſitum, ſingularem, ſui ſenſus & juris, quem Graeci eleganter ἄμικτον, ἀνάρμοστον, ἀσύμβατον, ἀσύμπλοκον, ἀκοινώνητον, & ἰδιόγνωμον appellant. Mallim autem pro monſtroſo iſto reponere *mixtilis* vel *miſtilis*: *X* enim huic ſcribae pro *ſ* pingi ſolet. Quod autem ſimul pro vocula triſyllaba diſſyllabum dedit, factum eſt ab eliſu literae *i* in ultima; quae cum in uno brevi vocabulo ter occurreret, ſemel ab incurioſo neglecta eſt; recte autem, ut puto, revocatae. *Miſtile*, *mixtile*, ut texile, textile, nexile, mictile, flexile. Sin librario de ejecta ſyllaba nihil imputari debet, utique nec neceſſe id eſt, τὸ *mixcix* commode exponam permutant enim x & ſ. per *miſcus*, qui & *miſcuus* & *miſculus*, id eſt, vulgaris, κοινὸς, popularis: non miſcus, ἀκοινώνητος, non ſentiens cum reliquis, non ſtudens in commune, ſed ſibi ſuiſque. Contra κοινονομοσύνη ea modeſtia, moderatio & virtus eſt, qua quis communi cum caeteris jure cenſeri aequo animo patitur. REINES. An ſcribendum *comixius*, ut ſententia ſit, non eſt garrulus, vel nugator, qui multa dicat in vanum. Gloſſae Iſidori *comixus*, *verboſus*, *loquax*. SCHEFFER. Nec ipſe ſatis video, quomodo locus peſſime habitus ſit reſtituendus in integrum, nec aliorum conjecturis do manus. Thomas Munkerus legebat, *non eſt cimbix*. Quid ſi legamus, *non eſt cimmix*. Horat. I. Sat. x.

Men' moveat cimex Pantilius. —

HEINS. Monſtrum vocis. Sed legendem cenſeo *non eſt Myxus*, id eſt, non eſt de glorioſis, ut infra loquitur cap. LXXV. Alludit autem ad Graecorum proverbium, Βαβαὶ Μύξος, quod Diogenianus habet Cent. III. 65. & reliqui paroemiographi: & quod egregie eruditiſſimus ille Anglorum Gatakerus explicuit ad Antonini Librum IX. §. 29. & Salmaſius ad Tertull. Pall. pag. 332. Et μύξα *muccus*, humor per nares e cerebro defluens. Vide Vinetum ad Auſonii Cupidin. Crucifix. vſ. 22. qui & de naribus lucernarum apud Martial. XIV. 41. explicat. vid. & Gronov. Obſerv. ad Scriptores Eccleſiaſtic. cap. XII. p. 249. Sed maxime huc quadrat quod ex antiquo Lexico memorat Montfaucon. in Biblioth. Coiſlin. p. 231. Βαβαὶ Μύξος. ἐπὶ τῶν κομπαζόντων καὶ μεγαλαυχούντων. Μύξος γὰρ ἐγένετο τῆς Ἀρτέμιδος ἱερεὺς ἀστεῖός τις καὶ μεγάλαυχος. A quo Myxo forte hoc in proverbium abiit, quod & ex Suida Centur. IV. 6. edidit Schottus. vid. Suid in Βαβαί. Hoc vult ergo innuere, certe daturum eſſe Titum munus, non enim eſſe glorioſum, qui omnia magnifice promittit, & nihil vel exiguum praeſtat. BURM.

Ferrum optimum daturus eſt] De ferro gladiatorio adeatur Lipſius vir ſummus, excurſibus ad lib. III. Annalium Taciti, littera G. HEINS. Ita *mala falx* Virgil. III. Eclog. II. ubi vide notas, Cicer. III. Catalin. 5. *Bona ferramenta.* BURM.

Sine fuca] Suſpicor, ſcribendum eſſe, *ſine fuga*, ut ſit ſenſus, non fore locum fugae, omnibus pugnaturis ſine miſſione ad mortem. Senec. Contr. 29. *Abſciſſa miſſione, quem armatus fugeret, nudus inſequitur.* SCHEFFER. Scribe *ſine fuga.* HEINS.

Carnarium in medio] Ordo: ut amphitheatrum videat carnarium in medio. *Amphitheatrum* pro iis, qui ſpectant in amphitheatro. SCHEFFER. Scribe, *harenarium in medio, ut amphitheatrum videatur.* Harenarium id fuiſſe circumſeptum palis ligneis, cratibuſve, aut aliis ſepimentis, apparet, ne effugium daretur pugnaturis. *Harenarium* pro harena, aut loco gladiatoribus decertaturis praeparato. Sic & *harenarius* pro gladiatore, infra cap. CXXVI. & in Pandectis Juris Civilis. HEINS. Non mutarem hic aliquid, ſed caperem de machina, quae erecta in media arena ſpeciem carnarii praebebat, quale noſter refert infr. cap. 95. & 135. & 136. & à Plauto Curcul. II. ſc. III. 45. & auctori Moreti verſ. 56. memoratur, in quo repoſita erat viſceratio.

Digitized by Google

„ dio, ut amphitheatrum videat: & habet unde. Relictum eſt illi ſeſter-
„ tium tricenties; deceſſit illius pater Malcius. Quadringenta impendat
„ non

vel carnes, quas die muneris ſui plebi eſſet diviſurus: ita enim moris fuiſſe, ut lauti muneratores ſpectaculis epulas, panem, vinum, cruſtula, mulſum, & ſimilia adjicerent, infiniti lapides teſtantur. Nova hac & inuſitata ſcena municipalis noſter Titus populum delectabat, qui lardum, & omnis generis carnem ibi ſuſpenſam videbat. Dubito tamen, an non melius legeretur, ut *amphitheatrum rideat:* poſtquam nimirum ſanguineo illo gladiatorum ſpectaculo ſatiatus eſſet, feſtiviori ludo delectaretur. Praeſertim in tanta commeatus inopia, ut alter panem non oculo bubulo majorem aegre reperire potuiſſet, quamvis *videat* tolerari poſſit. Ideo enim in medio fuit, ut omnes poſſent videre. Haec jam bene ſequentibus reſpondent *habet unde.* Quia extra ordinem populo liberalitatem exhibebat. † Hic vero inſignem vim ex Logica ratiocinandi, & ſimul craſſiſſimam ignorantiam antiquitatum Romanarum, prodit magiſter umbraticus, & ex ſolis Lexicis ſua hauriens. Primo rogat quis unquam legerit tale carnarium, in quo lardum & aliae carnes ſuſpenſae oſtendebantur in arena. Sed quis unquam tot nova & inaudita antea dedit, praeter unum Trimalchionem, alioſque collibertos in coenis & acroamatiis. Imo hoc ipſum firmat τὸ *carnarium* eo ſenſu, quo explicui, pro machina, vel tigillis, ex quibus carnes varii generis in arena ſuſpenſae erant. Ille vero illorum ſententiam ſequi ait alios eruditos, [ſic] quorum nullius nomen dat, qui *carnarium* pro oſſiario, coemeterio, in quod defunctorum oſſa coacervata fuerunt; & remittit nos ad Cangii Gloſſarium, (potuiſſet & addere Menagii Origines linguae Gallicae,) qui ejus ſignificationis exempla adfert. Sed illum non inſpexiſſe, vel non intellexiſſe, Cangium apparet, qui duobus integris capitibus agit de *carnario*, primo de illo ſenſu, quo apud veteres occurrere oſtendi; altero, de oſſiario. Et hinc inſignis Logicus ita ratiocinatur. Tempore ſequiore circa octavum & ſequentia ſaecula *carnarium* erat coemeterium dictum, Francis *charnier*, Italis *carnata*, noſtratibus *Knekelhuis*, ergo Petronius utitur hac voce tot ſaeculis demum ita adhibita, ut oſtendunt ſcriptores a Cangio adducti. Egregie vero! & hinc colligit, cadavera occiſorum gladiatorum in acervum congeſta fuiſſe & populo ſpectanda dari. Delectabile admodum ſpectaculum, quo cadavera cruore & ſanie fluentia, praeſertim ſi per aliquot horas, quibus hi ludi ſaepe durabant, & ſole ardente adſpectu & foetore amphitheatrum inficiebant. Neſcivit noſt τὰν-[illegible] cadaver occiſi gladiatoris, vel letifero vulnere proſtrati e veſtigio uncis ex arena extractum & in ſpoliario poſitum. Videat Lipſii de Amphith. cap. XXI. & Saturn. I. 18. in *carnario* vero etiam *lardum* ſuſpenſum qui non credit, ignorat ille delicias populi in lardo, pernis, & quae de porcina erant. Sed haec pluribus illuſtrare, & ex noſtro, & ex aliis, puerilis eſſet laboris. Unicus Nonii locus in *Lurcones* ex Lucillo hoc docet, ubi dicit *Lurcari* eſſe *cum aviditate cibum ſumere*, & hinc Lucilium dixiſſe. *Nam quae Moerino ſubjectoque huic opus ſigno, ut lurcaretur lardum & carnaria furtim.* & Pomponius Syrus: *Lardum lurcabat lubens.* Sed dicit quis legit Nonium, & voces quaerit non ſuo loco poſitas? Novi ergo generis & inuſitati in arena haec erat machina, viſcerationem promittens poſt finitos ludos. Rideat ergo maligne, ut ilia rumpantur, qui de tabernis ſimilibus, ut nundinis exhibentur, me ſomniaſſe calumniatur. BURM.

Et habet, unde relictum] Diſtingue: *& habet unde: Relictum eſt illi. Habet, unde*, breviter eſt dictum, pro habet, unde ſumtum faciat in illud munus. Terentius ſimili modo in Adelph. I. ſc. 2. *Eſt, dis gratia, & unde haec fiant.* Plaut. Captiv. IV. ſc. 2. *Scis bene eſſe, ſi ſit unde.* SCHEFF. Hic ordinem turbatum cenſeo: rectius enim conſtitues in hunc modum: *Deceſſit illius pater male, ſed habet unde: Relictum eſt illi ſeſtertium tricies. Ut quadringenta impendat, non ſentiet patrimonium illius.* GOES. Minime mutandus eſt ordo. Nam ſi male deceſſit pater, unde tanta pecuniae ſumma? Sed *habet unde*, id eſt, ex paterna hereditate relictum habet HS trecenties. Juvenal. XIV. 207.

Unde habeas quaerit nemo.

BURM.

Relictum eſt illi] Proprie de haereditate paterna. Martial. X. epig. 47.

Res non parta labore, ſed relicta.

Ovid. lib. IV. de Pont. El. 18.

Quaeque relicta tibi, Sexte, vel emta tenes.

Vid. ſupra cap. XLIII. Corruptum hoc verbum apud Columell. praefat. lib. I. *Genus ampliandi retinendique patrimonii.* ubi cod. S. Germanenſ. *relinquendique*, ſc. poſteris. Inutile enim monitum de retinendo, poſtquam de amplificando egit. BURM.

Deceſſit illius pater male ut] Etiam haec perperam diſtincta puto, & ſic emendanda: *deceſſit illius pater. Male ut quadringenta impendat. Male ut impendat*, licet impendat male, & in re non uſque

„ non ſentiet patrimonium illius, & ſempiterno nominabitur. Jam au-
„ ros aliquot habet, & mulierem eſſedariam, & diſpenſatorem Glyconis,
„ qui deprehenſus eſt, quum dominam ſuam delectaretur. videbis populi
„ rixam

quae adeo commendabili pecuniam iſtam inſumat. SCHEFF. Recepimus diſtinctionem Schefferi; *male* eſt damnoſe, ut *male emere*. Plaut. Moſt. III. 2. Et contra *bene emere* Cicer. lib. I. ad Att. Ep. 10. & Suet. in vit. Jul. Caeſ. cap. L. & infr. cap. LXXV. Ita cape & illa Ovid. lib. I. Amor. El. 10.

Pro male conducto gratia nulla toro.

Et apud Terent. Eun. IV. 4. *male conciliate.* ubi Donatus explicat *magno emte.* BURM.

Sempiterno] Sic *aeterno* apud Naſonem in Amoribus, è membranis lib. III. eleg. III. II. HEINS. Ita *quotidiano* Plinius XI. 37. *biberno*, *matutino*, *meridiano*, &c. de quibus vid. ad Lucan. x. 229. & ibi laudatos. Talia etiam apud Chariſ. lib. II. Inſtit. Grammat. *cotidiano* pag. 177. & *ſempiterno* pag. 194. *repentino* & ſimilia. BURM.

Jam manios] Quid hoc eſt, *manios*? an ſcribendum *manias*? Aſinius Capito apud Feſtum: *Maniae dicuntur deformes perſonae.* Sed *maniae* proprie, quae & *larvae*. Martianus lib. II. de Lemuribus loquens: *Si autem depravantur ex corpore, Larvae perbibentur ac Maniae.* Quare ſuſpicor, ſcribendum *nanos*. Et habebant aliquando tales. Statius in Domitiani ludis lib. I. Sylv. VI. verſ. 61.

Hic audax ſubit ordo pumilonum,
Quos natura, brevi ſtatu peracto,
Nodoſum ſemel in globum ligavit:
Edunt vulnera, conſeruntque dextras.

Adde Lipſium Saturn. II. cap. 4. SCHEFF. Lege *mannos*, id eſt, equos minores, ſive pumilos ob ea, quae ſequuntur, *mulierem eſſedariam*; talia enim divitibus delicias faciebant. Vocabulum à Gallis acceptum Horatio, Senecae, Plinio: Hieron. in Eccleſ. cap. x. & Paulin. ep. ad Severum de Melania, vulgo *buricos* vocari ſcribunt. Burichus autem eſt βρικὸς: ita Cyrenaeos aſinum vocare adnotavit Heſychius: hoc ab Ebraeo ברקום *bricom*: inde Βύρριχος inferioris Graeciae, non Πύῤῥιχος, ut putat Vir magnus: & βυῤῥιχάλια, pro ſtratis equorum mannorumve, in teſtam. Greg. Naz. & Chron. Alex. REINES. Reineſius putat, *mannos*, id eſt, equulos, burichas, quod & Hadrianides recepit in textum. Sed improvide, ut non pauca alia. Nam loquitur noſter de rebus omnimodo diſtinctis, quod conjunctionis repetitio teſtatur. Itaque nec dici poterit, quod pertinuerint ad eſſedum. Et diverſum nos oſtendimus in libro II. de re vehicul. cap. 23. habuiſſe nempe junctos equos vel mulos, ubi & caetera hujus loci explicavimus. SCHEFF. Scripſit forte, *nanulos*, vel *naniolos*, niſi *nanios* dixerit, quod verius. Nam Gloſſae Labbaei; *Nanos*, *pupus*. Apud Papinium Statium etiam nanuli in arenam producti ſpectaculo Caeſaris. *Mannis* ſive *mannulis* hic locus nullus, quamvis *nannos* pro nanos apud Arnobium in vetuſto Codice Regio. Apud Senecam quoque ep. LXXVI. Codices ſcripti plerique, *magnus pumilio.* Ubi Juretus contendit legendum, *manus*, è ſcripta Arnobii lectione. Qui Deos recenſet *nonnullos manos, longos, medios, macilentos, pingues, craſſos.* Sed in Senecae loco aeque, ut Arnobiano, *nanos*, reſtitui oportere cenſeo. HEINS. Cum Reineſio facio, & *mannos* lego, qui delicatis & lautis maxime appetebantur, ut ex Horatio notiſſimum. Plin. lib. IV. ep. I. *Habebat puer mannulos multos, & vinctos & ligatos.* Burichos poſtea vocatos à colore rufo, quaſi πυῤῥίχους cenſet Salmaſ. ad Vopiſc. Carin. cap. ult. † Vellem decernere poſſe quos ſequerer. Libenter illis accederem, qui vel *nanos*, vel *mannos* praeferunt. Sed probatum oporteret, in muneribus vel *nanos* vel *mannos* exhibitos. Quid noſter alaſtor, qui notum dicit, interdum nanos in arena depugnaſſe? Sed quid hi ad mulierem eſſedariam. Noſter adfectabat dare inuſitata, quae nunquam alias ſpectata erant. Unde, quum *aliquot* mannos dixiſſet, *unam* modo nominat mulierem eſſedariam, cujus eſſedo illos, ut mulieri melius convenientes jungeret. Et facilius fuiſſe aliquot mannos, quam nanos ludibrio patuiſſe, puto. Quare, donec clarior lux oriatur, mannos retinebo. BURM.

Mulierem eſſedariam] Ex eſſeda (vehiculum id fuit bellicum) pugnaturam. Vide Lipſ. Saturn. ubi ſimul habes plura de mulieribus gladiatoriis. SCHEFF. An huc poſſint trahi *equites de lucerna*, valde dubito. De *eſſedariis* vid. ſupra ad cap. XXXVI. BURM.

Deprehenſus] Proprie. Horat. I. Sat. II. *Deprendi miſerum eſt.* Et ita alii.

Domina ſua delectaretur] Id eſt, rem cum ea haberet. *Delectari* verbum pertinens ad rem veneream. Apulejus IX. Aſ. *puer adhuc adulteros ipſe delectans.* Petronius ipſe cap. LXXXVII. *At ipſe non indelectatus nequitia mea.* Atque hinc *delicia*, apud Catullum & alios ſaepiſſime. *Oblectari*

„ rixam inter zelotypos, & amaſiunculos. Glyco autem, ſeſtertiarius ho„ mo, diſpenſatorem ad beſtias dedit. Hoc eſt, ſe ipſum traducere. Quid „ ſervus peccavit, qui coactus eſt facere? Magis illa matella digna fuit, „ quam taurus jactaret. Sed qui aſinum non poteſt, ſtratum caedit. Quid „ au-

ctari ſenſu parili uſurpavit Terentius. SCHEFF. Antiquus codex *delectaretur*, & recte, pro *delectaret*: ut *rideri*, pro *ridere*: *ſomniari*, pro *ſomniare*: *delectari*, pro *delectare*, & ſimilia apud Noſtrum. HEINS. Inſ. cap. LXV. *nihil nos delectaris.*

Videbis] An *ridebis?* ut apud Senecam de Ira lib. III. cap. 43. *Ridere ſolemus inter matutina arenae ſpectacula.* HEINS. Recte puto Heinſium correxiſſe. Zelotypi enim ſavebant Tito, quod adulterum ad beſtias dediſſet. Amaſiunculi favebant diſpenſatori, & crudelitatis reum agebant Titum. Has rixas riſurum ajebat populum. Amaſiunculi qui ſint, egregie exponit Munckerus ad Anton. Metamorph. cap. XXXIV. [p. 281.] BURM.

Seſtertianus homo] Sic exiſtimo vocari eum, qui cenſum habet, ſive patrimonium, mille nummos: ita dictum, ſicut ſupra *centenarius*, à ſeſtertio non nummo, verum pondere, quod valebat nummos mille. Quae ſumma cum ſit plane vilis, iſto titulo hominem & inopem, & in illa paupertate mire arrogantem ac ſuperbum, indigitare exiſtimo. *Seſtertiarii* vocabulum habes & in Gloſſis Tyronis pag. 67. SCHEFF. Hoc dictum, ut *dupondiarius*. Sic mox *gladiatores* quoque habes *ſeſtertiarios*. HEINS.

Ad beſtias dedit] Tertullianus de Reſurrectione carnis dixit id ipſum, *pronunciare ad beſtias*, ut & in Apologetico cap. XLVI. ſed altera loquutio vulgarior, quam & habes in l. 12. ff. de poenis, & in paſſione B. Perpetuae: *Quia ſciebam me ad beſtias datam eſſe, mirabar quod non mitterentur mihi beſtiae.* Ubi mallim *immitterentur*. HEINS. Sollemnis locutio, ut *dare ad remum* Sueton. Aug. XVI. & Livius XXXIV. 6. Plaut. Aſin. III. III.

Poſtea ad piſtores dabo, ut ibi cruciere currens.

BURM.

Se ipſum traducere] Id eſt, ludibrio exponere. Et ſic haec loquendi ratio apud Senecam de Beneficiis lib. II. cap. 17. & lib. IV. cap. 32. de Ira libr. I. cap. 6. de Providentia cap. V. GOES. Supra cap. XVII.

Coactus eſt facere] Habet in animo ſimile quid illi, quod Haterius apud Senec. praeſ. IV. Contr. dixit, cum libertinum reum defenderet, cui objiciebatur, quod patroni concubinus fuiſſet: *Impudicitia in ingenuo crimen eſt, in ſervo neceſſitas.* Noſter infra in ſimili argumento: *nec turpe eſt, quod dominus jubet.* Illud *facere* ſenſum habet ambiguum, ut fere ſolet noſter tali modo ludere, & propius ſpectat ad hoc negotium. Infra apud noſtrum cap. LXXXVII. *pungere me manu coepit, & dicere, quare non facimus.* Item: *ſi quid vis, fac iterum.* SCHEFF. Vide ſupra cap. XI.

Magis illa matella] Legendum, *magis illa maſtigia digna.* TILEBOM. Sic appellat proprio convicio impudicam mulierem, quaſi quae ſubdat ſe cujuslibet libidini exercendae. SCHEFF. Simile convicium apud Plautum Perſ. IV. 3. *Numquam ego tam matulam credidi.* Videndum an huc poſſit pertinere quod Lucianus de Merced. conduct. dicit de paraſitis & adulatoribus. [p. 460. C.] οὐκ ὀκνοῦσιν ὑβρισταὶ δοκεῖν, ἐς τὴν ἀμίδα, φασιν, συμφύντες. *Matella* eſt adultera communis pluribus, uti matella convivis. BURM.

Taurus jactaret] Etiam hoc eſt ambiguum, *Jactare taurus* dicitur, quod cornibus in ſublime tollit ac projicit: habebantque pilas in theatris eo fine. Martialis in Spectac. Dom. Epigr. 21.

Namque gravem gemino cornu ſic extulit urſum,
Jactat ut impoſitas taurus in aſtra pilas.

Caeterum ut pilas iſtas, ſic ſaepe feras alias ſecum commiſſas jactabat, ut teſtatur Martialis idem in eopſe libro. Quia igitur praeceſſit apud noſtrum, diſpenſatorem dediſſe ad beſtias, id eſt, certamen cum beſtiis in amphitheatro, ideo hic ſubditur, mulierem iſtam impudicam meruiſſe potius ejuſmodi ſupplicium. Eſt tamen quoque *taurus* inter improba vocabula. Diomedes lib. II. *Amphibologia fit & per homonymiam, cum dicimus taurum, & neſcias, utrum de armento, an obſcoenam corporis partem dicamus.* SCHEFF. Proprie locutus eſt. Martialis de Spectac. Epigr. XXI.

Jactat ut impoſitas taurus ad aſtra pilas.

Paſſio S. Perpetuae: *Puellis ferociſſimam vaccam praeparavit: prior Perpetua jactata eſt.* Rufinus in hiſtoria eccleſiaſtica: *Cum à tauro ferociter inſtigata fuiſſet, innumeris ictibus laceſſita, & toto arenae ambitu jactata, nihil laeditur.* HEINS. *Taurus* inter vocabula obſcoena. vid. cap. XXV. BURM.

Stratum caedit] Veſtem aut pellem, quae inſternebatur equis, ante uſum ſellarum. Plin. VII. cap. 56. *Fraenos & ſtrata equorum Peletronium inveniſſe dicunt.* Eſt autem proverbium in eos, qui alios puniunt, alios poena illa digniores

Digitized by Google

„ autem Glycon putabat Hermogenis filiam umquam bonum exitum fa-
„ cturam? Ille milvo volanti poterat ungues reſecare. Colubra reſtem
„ non parit. Glyco, Glyco, dedit dicas! itaque, quamdiu vixerit, ha-
„ bebit

res à delinquendo quaerunt absterrere SCHEFF. Male hoc proverbium explicare puto Schefferum; innuit, quia in verum auctorem iram ſuam evomere non poteſt, in innocentem omnem effundit. Illa uxor Hermogenis viri in colonia potentis filia forte erat, in quam non audebat Glyco injuriam vindicare. Itaque ut tamen oſtenderet indignationem, ſervum ad beſtias dat. Sed hoc facto ſe quoque traducit, & boni & facilis mariti notam contrahebat, qui adulteram non audebat repudiare. *Stratum* eſt quo jumenta inſternuntur. Ovid. VIII. Metam. 33.

Purpureuſque alti ſtratis inſignia pictis
Terga premebat equi.

Frontin. II. Strategem. IV. 6. *Jumentorum magna pars inſtratorum cum centunculis.* BURM.

Hermogenis filiam] Quam nempe Glyco ille habebat in matrimonio, ipſa illa, quae ſe ſervo ſuo ſubjecit, modo deſcripta. SCHEFFER. Liber antiquus habet *filicem*, non *filiam*. Nam filix quidem herba eſt, *curvis inviſa aratris*, ut Maro tradit, ſed transfertur tamen ad res animatas. Apud Horatium lib. I. Sat. III. verſ. 37.

Neglectis urenda filix innaſcitur agris.

Et apud Perſium Sat. IV. verſ. 41.

Non tamen illa filix ullo manſueſcit aratro.

A *filix* autem eſt, *filicare*, unde & *paterae filicati operis*, de quibus videndus Feſtus in *Filicare*, & Victorius ad Ciceronem. HEINS. Paulinus Carm. I. 2.

Latitans filicis ſub tegmine callidus auceps.

Exitum facturam] Bene ac honeſte ad finem ſe geſturam, & idcirco ei eventura omnia feliciter ac decore. Seneca ep. 115. *Exſpectarent, viderentque, quem admirator auri exitum faceret.* Locutio vere Petroniana; ſic enim ſtatim ab initio Satyrici cap. II. *Pictura quoque non alium exitum fecit.* SCHEFFER. ubi vide.

Ille milvo] Hermogenem intelligit. Eſt autem dictum, ut opinor, in eos, qui nimium arti ac ingenio ſuo fidunt, ob id facturos quidvis ſe, etiam quod impoſſibile eſt, putant. Ideo exiſtimo, poſt *reſecare*, punctum interrogationis eſſe ſcribendum, quaſi diceret: num putavit ſe facturum id, quod fieri ratione nulla potuit? SCHEFFER. Legendum non eſt *ille*, ſed *illa*, nempe Hermogenis ſive filia, ſive filix: illa, inquam, erat, quae milvo volanti ungues reſecabat, id eſt, exarmabat. Nam milvus nihil habet, quo valeat, praeter ungues, caetera imbellis. Huic autem comparat ſola libidine fortes, qui magno involant impetu, quos illa, ut venerant, quamlibet aeſtuoſos & fervidos, exiguo laſſos & languentes dimittebat domum. GOES. Puto hoc proverbio indicari mulierem libidinoſam, quae ſtupra & adulteria poterat committere, non ſentiente olim patre ejus, neque nunc marito. Quare Glyco non debuiſſet illam ducere, cum jam ante inquinata eſſet, & praeterea ex patre nequam eſſet nata. Si *ille* legatur, ad Hermogenem aſtutum & fallacem referendum, qui Glyconi filiam ſuam obtruderit, quam ipſe ſciebat peſſimam. Hoc autem blanditiis & artibus tam dextre Glyconi perſuaſit, ut ille crederet, ſe Penelopen ducere, quae revera Thais erat. Et huc magis inclino. Ille forte reſpicit ad Graecum ὀνχίζειν quod pro decipere poni docuit Meurſ. Spicil. ad Theocr. Idyll. VI. p. 47. BURM.

Colubra reſtem non parit] Id eſt, non eſt diſſimilis filia parentibus. Convenit dictum Theognidis: *è ſquilla roſa non naſcitur, aut hyacinthus.* Adde Horatium in Odis. SCHEFFER. Lege *piſcem*; hoc enim poſcit oppoſitio duorum inter ſe aliqua ſimilium; eademque eſt apud Matth. VII. 10. REINES. Non video, quid *reſtis* faciat ad columbram. Opinor, *colubra preſtem non parit.* Similia generari à ſimilibus vult Noſter. Πρῆστις eſt Graecis, quae *piſtrix* Latine, vel *piſtris.* Nam Voſſius de Analogia dubitat, an *piſtrix* dicatur, quod Maronis, Sidonii, aliorum codices *priſtris*, non *piſtrix*, habeant. HEINS. Neſcio, cur mutandum plebejum hoc proverbium, etſi alibi non lectum. cum enim colubra, temere jacens, reſtis ſive funis figuram referens, ignarum poſſet fallere. & forte aliquis imperitior colubrae pullum pro reſte ſuſtuliſſet, poteſt hinc nata eſſe paroemia, quae aliter ferebatur, *è vipera naſcitur vipera*, quam Junius adduxit ex Stobaeo.

Ἐκ τοῦ κακοῦ γὰρ ἡ φύσις τίκτει κακόν,
Ὡς ἐξ ἐχίδνης πάλιν ἔχιδνα γίνεται.
Ex malo enim natura gignit malum,
Ut vipera iterum naſcitur de vipera.

Colubram autem aeque ac *colubrum* dici docuit Schefferus ad Phaedri lib. IV. fab. 18. Et ita Ovidio reſtituit Heinſius ex veteribus libris, quem vide ad lib. IV. Metam. verſ. 474. & verſ. 491. Ita & apud Horat. lib. I. od. 17. emendatiores codices habere teſtantur viri docti:

Nec virides metuunt colubras. BURM.

Digitized by Google

„ bebit ſtigmam, nec illam niſi Orcus delebit. ſed ſibi quiſque peccat. „ Sed ſubolfacio, quod nobis epulum daturus eſt Mammea; binos de„ narios mihi, & meis. Quod ſi hoc fecerit, eripiat Norbano totum „ fa-

Glyco, *Glyco*, *dedit ſuas*] Puto plane legendum, *ſuos*. Intelligit enim & diſpenſatorem ejus, & una cum ipſo conjugem, quorum illum quidem dedit ad beſtias, hanc vero ad perpetuam apud omnes infamiam. Sic enim *dediſſe* hic intelligendus eſt. SCHEFFER. Deeſt aliquid. Forte *Glyco exitio dedit*: quamquam repetitio ejuſdem vocabuli familiaris eſt Arbitro. *Ita*, *ita*; *vero*, *vero*; *modo*, *modo*; & ſimilia. HEINS. Imo ne huic id ſolum, ſed & aliis, atque inprimis Terentio, ut in Heautont. Act. II. ſc. III. *Syre*, *Syre*, *inquam*, *heus*, *heus*, *Syre*. Et mox, *redi*, *redi*. Act. III. ſcen. I. *Satis*, *jam ſatis pater durus fui*. item Act. III. ſcen. III. *Quae*, *quae fortuna*. tum in Phormione Act. I. ſcen. V. *Non*, *non ſic futurum eſt*. Et eleganter inverſo verborum ordine Act. II. ſcen. II.

Negat Phanium eſſe hanc ſibi cognatam Demipho,
Hanc Demipho negat eſſe cognatam.

Et alibi ſaepius. Ego tamen huc non confugiendum puto, cum exiſtimem ſcriptum fuiſſe *Glyconi Glycones edidit ſuas*, id eſt, peperit filias nempe moribus ſibi ſimiles. vid. Ezechiel. cap. XVI. commat. 44. Terent. Heautont. Act. V. ſcen. III. verſ. 17.

Id quod eſt conſimilis moribus,
Convinces facile ex te natum: nam tui ſimilis eſt probe:
Nam illi nihil vitii eſt relictum, quin ſit & idem tibi.
Tum praeterea talem, niſi tu, nulla pareret filium.

GOES. Nullus in his verbis ſenſus, poſſet ſubintelligi *ſuas poenas*, quas ejus ſtultitia merebatur: niſi mallet quis legere *laedit ſuas*. Forte filias tantum ſuſtulerat ex hac adultera, quae hac imprudentia patris, qui matrem hoc diſpenſatore ad beſtias dando flagitiis nobilitabat, laedebantur. Vel *laedit ſuos*, ut & ad filios referatur, ſi habuerit; nihil aliud hinc extrico. BURM.

Quamdiu vixerit] Nempe, Glyco. GOES.

Nec illam niſi Orcus] Scribe, *nec illud niſi Orcus*, &c. TILEBOM. Puta, *ſtigmam*, quomodo ſupra cap. XCIV. *ſcemas loquebatur*. Sic Laberius: *Pythagoream dogmam*. SCHEFF.

Niſi Orcus] Pluto, ſive mors. Paulo poſt cap. ſequenti, *Quod illi auferre non poſſit*, *niſi Orcus*. & ſupra cap. XXXIV. *poſtquam nos auferet Orcus*. Inſcriptio Gruteriana pag. 682. 4. *Orcus eripuit mihi*. SCHEFF.

Sed ſibi quiſque peccat] Imo, *ſed nec ſibi quiſque peccat*. Peccabant enim Hermogenis filia ejuſque filiae Glyconi, unde illi ſtigma. GOES. Minime ſollicitandus locus. Garrulus hic, volens novo ſermone moleſtus eſſe, priorem narrationem communi clauſula finit, *ſed quid hoc ad nos*, ſibi hanc ignominiam adſcribere debet, nihil inde ad nos incommodi aut damni redibit. Locutio autem eſt ſimilis illi Terentianae Adelph. Act. I. ſcen. 2. *Si quid peccat*, *mihi peccat*, inquit Mitio Demeae, id eſt, omnis infamia & damnum ad me redit. At in Heautont. Act. V. ſcen. 2. *Quae amentia eſt*, *quod peccavi*, *id obeſſe huic*. Cicer. libr. III. ad Att. Ep. 15. *Si quid in te peccavi*, *ac potius quoniam peccavi ignoſce*, *in me enim ipſum peccavi vehementius*. Sabinus Epiſtol. Ulyxis vſ. 101.

Quidquid Oilides commiſerat omnibus unus
Peccavit. BURM.

Subolfacio] Hoc plebejum; Latinius dixiſſet, *ſuboluit mihi*. Capitolinus in Gordianis cap. XI. *Praefectus urbis cui*, *neſcio quid*, *redoluerat*, *à conventa ſe abſtinuit*. *Subodorari* dixit Cicero in epiſtolis ad Atticum, & alibi. Caeterum ut hic habemus *ſubolfacere*, ſic *obolefacere* dixit Tertullianus Apologetici cap. XXXV. HEINS.

Mammea] Metuo ut recte ſe habeat *Mammeae* nomen. Infra etiam cap. LXIX. corruptum videtur, *Ipſum Mammeam debatuere*. Eſt enim ſemper foeminium apud Romanos, quantum licet recordari. Sic Julia Mammea Alexandri Severi. HEINS. Inſolens hoc viri nomen forte corruptum pro *Mamma*, vel *Mammas*; quod & una litera minus *Mama* occurrit apud Gruter. DCCCCLV. 5. & libertus quidam *Mamas* p. LXXIV. I. BURM.

Binos denarios] Loco ſportularum, vel apophoretorum. Nam & illa pecunia fuiſſe data docet Sueton. Caligul. cap. LV. qui dicit illum *comiſſatione quadam agitatori Eutycho in Apophoretis vicies H S. contuliſſe*. Infr. cap. LXXI. *ſcis enim quod epulum dedi & binos denarios*. BURM.

Eripiat Norbano] Forte rectius, *eripiet*. Hoc vult, non ſic porro publice amatum iri Norbanum, ut hactenus, ſi tali liberalitate commendare ſeſe valet Mammea. SCHEFFER. *Norbanus* & hic libertus fuit; forte C. Norbani Flacci qui

„ favorem : ſcias oportet, plenis velis hunc vinciturum. Et re vera,
„ quid ille nobis boni fecit? Dedit gladiatores ſeſtertiarios, jam decrepitos,
„ quos ſi ſufflaſſes cecidiſſent; jam meliores beſtiarios vidi. occidit de lucer-
„ na equites.

qui conſul ſub Tiberio fuit collega Druſi A. U. C. DCCLXVIII. Tacit. I. Ann. 55. ſive L. Norbani Flacci qui anno DCCLXXII. fuit conſul cum Silano. BURM.

Favorem eripiat] Quem plauſu ſuo in ſpectaculo teſtarentur. Res vulgo notiſſima. Ita Cicero dixit *eripere laudem alicui* lib. II. Tuſcul. cap. 2. & *amicos alicui* Matius ad Cicer. lib. XI. ad fam. Epiſt. 28. Ovid. I. Faſt. I. verſ. 621. *Mox honor eripitur.* BURM.

Plenis velis hunc vinciturum] Fuit cum illud *vinciturum* mutandum putarem, nunc non mutari placet. Eſt enim archaiſmus pro *victurum.* Sic *fefeliitus ſum*, & alia multa contra rationem caſtigati ſermonis. Legebam olim, *plenis velis hunc iturum.* Sic infra cap. LXXI. *Rogo, facias etiam naves monumenti mei plenis velis euntes.* HEINS. Vulgare dictum, ſed quod conjungi cum τῷ *navigare* aut ſimili verbo ſolet, ut Cicero fecit pro Domo cap. X. *Ipſe archipirata cum grege praedonum impuriſſimo pleniſſimis velis navigares.* Virgil. lib. I. Aen. verſ. 400.

Aut portum tenet, aut pleno ſubit oſtia velo.

Non inepte tamen Petronius hanc locutionem homini plebejo tribuit, quia & proprie ille favor & rumor theatralis, quo applauſu & acclamatione proſequebantur editores, vel certantes, *aura popularis* dicitur, & *aurarii* ipſi fautores, vel favitores, ut notat Servius ad Virg. lib. VI. Aen. verſ. 204. & verſ. 817. ubi videatur & Cerda. BURM.

Gladiatores ſeſtertiarios] Paullo aliter ponuntur hic, *gladiatores ſeſtertiarii*, ac ſupra *ſeſtertiarius homo.* Sunt enim plane hic, opinione mea, ſeſtertiarii gladiatores, qui ſeſtertio, vel mille nummis, vendunt ſuam operam in arena. Ubi ſimul, quia hos ceu peſſimos viliſſimoſque exagitat, nonnihil de ipſorum pretio conjectari poteſt. SCHEFFER.

Quos ſi ſufflaſſes] Spiritu vehementiore paulo adflaſſes. Loquitur ad illum paene modum, quo apud Plautum Artotrogus, Mil. I. I. *Quojus tu legiones diffiaviſti ſpiritu, quaſi ventus folia.* SCHEFFER. Latinius utique foret, *quod ſi ſufflaſſes*, ſed plebeiſmum Petronius expreſſit. Sic *inſufflare* & *exſufflare* cum quarto conjunctum caſu ſaepe occurrit apud ſcriptores Chriſtianos. Prudentius Paſſione S. Romani. verſ. 919.

Ingreſſus ille, ut hos paratûs perſpicit,
Inſufflat ipſos, ceu videret daemonas.

Sulpitius Severus lib. III. Vitae S. Martini. *Vidit poſt tergum daemonem mirae magnitudinis aſſidentem, quem eminus (ut verbo, quia ita neceſſe eſt, parum Latino utamur) exſufflans, Avitianus ſe exſufflari exiſtimans, Quid me, inquit, ſancte, ſic aſpicis?* Verſio antiqua Irenaei lib. I. cap. IX. *Quaedam ex fideliſſimis mulieribus exſufflantes & anathemizantes, ſeparaverunt ſe ab ejuſmodi inſano.* HEINS. *Sufflare* eſt ſpiritum pleno ore conceptum efflare. Plin. lib. XXXIV. Hiſt. Nat. cap. 8. *Eleutherens Lycius Myronis diſcipulus fuit, qui fecit dignum praeceptore puerum ſufflantem languidos ignes.* Idem de ranis lib. XI. cap. 18. *per fores ſufflant.* Et hinc Plaut. Bacch. IV. 2.

Sufflatus ille huc veniet. P. diruptum velim.

Alludens ad ranae fabulam, quae legitur etiam apud Phaedr. I. 24. & quo noſter infra cap. XLVII. *inflat ſe tanquam rana*, reſpicit. Hinc jam hoc vocabulum poſterior aetas pro deſpicere, contemnere prae ſe, poſuit, & ejus compoſita *inſufflare* & *exſufflare*, ut docuit Caſaubonus ad Sueton. Calig. cap. XXXVIII. Quibus adde egregium locum Tertull. de Idolol. cap. XI. *Quo ore Chriſtianus turarius, ſi per templa tranſibit, fumantes aras deſpuet, & exſufflabit, quibus ipſe proſpexit.* Gunther. Ligurin. I. 562.

Tandem exſufflato, qui paſcebatur, utrique,
Tertius invitis datus eſt a principe paſtor.

ubi vid. Rittershuſ. *Quos* autem pro *qui* cecidiſſent, ſi ſufflaſſes etiam poteſt capi, ut apud Terent. Prolog. Andr..

Populo ut placerent, quas feciſſet, fabulas.

& talia ſine numero. [Graeciſmus eſt.] Quae ſequuntur vel corrupta admodum ſunt, vel ita obſcura, ut inutilibus conjecturis ea tentare nihil attineat. Nos Codicis Traguri enſis ſcripturam exhibuimus. BURM.

Jam] Id eſt, praeterea.

Jam meliores beſtiarios] Legendumne putes, *meliores buſtiarios?* non abnuo tamen, *beſtiarios.* TILEBOM. Hinc ergo ſcire licet, deteriores habitos beſtiarios, quam gladiatores. SCHEFFER. Lege *buſtuarios*, qui ante ſepulcra virorum illuſtrium placandis eorum manibus dimicabant die inferiarum. REINES. Male *buſtiarios* reponunt. Hinc liquet, homines non valde peritos artis gladiatoriae cum beſtiis in arena congredi juſſos, qui ludo matutino congrediebantur, Senec. ep. LXX. HEINS.

Occidit de lucerna equites] Hoc dictum cenſeo pro, *ad lucernam*, quomodo Plautus in Moſtel-

 laria

Digitized by Google

„ na equites. putares eos gallos gallinaceos: alter maſturbatus, alter lori-
„ pes:

laria III. ſc. 2. *de exemplo aedificare* dixit, quod vulgo *ad exemplum* ſolemus. Sic *de tertia vigilia* habet Livius IX. cap. 44 ubi vide Cl. Gronovium. Intelligit autem eos adhibitos in convivio, quomodo Horatius lib. II. Ep. II. verſ. 97. exponente Lipſio:

Caedimur, & totidem plagis conſumimus hoſtem
Lento Samnites ad lumina prima duello.

Quod addit de equitibus, manifeſte tangit Neronem. Vide Suetonium in vita ejus cap. XII. SCHEFFER. Quomodo, qui gladiatores ſua impenſa dederat, eoſdem occiderit? Imo ſequitur *omnes poſtea ſectos fuiſſe*. Legendum igitur, ut in membro praecedente *dedit*, ita hic *addidit*, *addixit*: vel, quod ſcripto propius, *exibuit*. Arenae vel gladiaturae verbum eſt *addicere*, pari natione cum verbis *dedere*, *tradere caput in mortem & funus arenae*: Suet. Ner. cap. XII. hoc idem dixit, *exhibere ad ferrum*. Iſtud *de lucerna* capiamus interim de tempore, quo nimirum lychni ſolebant inferri, & de convivio. *Equites* quid hic faciant, non adparet, praeſertim qui pro *gallis gallinaceis* pugnantibus *haberentur*: ſunt à librario; vera ſcriptura *pedites*: per hos autem ſecutorem & retiarium, vel Thracem & mirmillonem, (haec enim genera gladiatorum ſolebant in arena committi) intelligimus, quos in plano conſiſtentes, erectos, incilnes, ſubſidentes, depugnaſſe notum eſt. Hunc ſenſum eſſe ῥήσεως Petronianae, manifeſtiſſimum adparet ex iis, quae de atta & loripede, nimirum male pedatis, ſequuntur. Decepit autem librarium conceptus ille, quo putabat, Neronem equites Romanos occidentem à ſcriptore hic tangi: quod ſecus eſt. REINES. Reineſius vult, *exbibuit de lucerna pedites*. Nimis immutantur multa, & lubet ſcire, quid ita dicantur *pedites*, qui ſimpliciter intelligi debent gladiatores? Nemo ſane umquam *pedites* pro gladiatoribus uſurpavit. Quare maneo in mea ſententia, & locum ita ſcribo diſtinguoque: *jam meliores beſtiarios vidi (occidit & de lucerna equites, putares eos gallos gallinaceos) alter burdubaſta*, &c. Occaſione gladiatorum etiam hoc memorat de equitibus, velut quod ei revocatum ita eſſet in memoriam, ſed in parentheſi, dicitque, pugnam eaedemque eorum non eſſe factam pluris, quam ſi galli gallinacei ad pugnam inter ſe dati occiſive fuiſſent. SCHEFFER. Ne id interpreteris, *ad lucernam*. Aliud enim eſt, *de lucerna*, aliud *ad lucernam*: ut infra cap. LXXV. *de lucerna labra ungebam*. Sed aliud noſter. Scribo, *occidit de ſilicernio equites*, jam ſcilicet decrepitos. HEINS. Quid ſi legamus, *luce cernua*, id eſt, inclinata, *epidos*, ſive ſupernumerarios praeter promiſſa paria, exhibitos. Ἐπιδίδωμι, *inſuper do*. GOES. De *lucerna* poſſe capi, de nocturnis ſpectaculis, quales ludos ſcenicos edidit Caligula Sueton. cap. XVIII. ita ut dictum eſſet, ut *de nocte*, *de die*. *Occidit* vero capi, pro occidi juſſit, cauſſa fuit mortis, quia ſine miſſione pugnare coacti fuere. Sic dicitur Caligula *interemiſſe* quoſdam, Sueton. cap. XXVI. quos juſſit occidi, & talia plurima occurrunt. BURM.

Equites] Aut equo congreſſos gladiatores, aut revera equites Romanos, quod in uſu frequenti ſub haec tempora. v. Tacit. Hiſt. II. cap. LXII. in ludis tamen privatorum, qualis hic deſcribitur, vix uſitatum. HEINS.

Putares] Vide ſupra cap. VII.

Gallos gallinaceos] Pugnantes inter ſe, quod frequentiſſimum fuit apud veteres ſpectaculum. SCHEFF.

Burdubaſta] Num ſcribendum *buttubata*? Feſtus. *Buttubata Naevius pro nugatore poſuit, hoc eſt, nullius dignationis*. SCHEFF. Vera lectio fuerit, *gurdus atta*. Subſannat gladiatores pugnare in arena, ad quam emti erogatique fuerant, ineptos ideo, quia eſſent male pedati; nimirum alter *atta*, voce vetere Sabina, ἀπὸ τοῦ ἄττειν; qui primis plantis vel etiam talis ambularet, &, cum terram leviter attingeret, eo ipſo ſubſiliret; alter loripes, qui crura potius traheret, ſerperetque, quam graderetur; quae crurum vitia erectum ὀρθοστάδην & firmiter inſiſtere ſolo impediunt, gradu autem facile moveri, quod imprimis cavendum gladiatoribus, quippe ut ἀνέξωστοι eſſent unice curantibus, faciunt. De attis iſta docent Feſtus, & Grammatici veteres alii: etiam Caſaub. ad Suet. Tib. cap. I. de loripede nota res eſt, neque reſtat quicquam, recte ſic emendatum eſſe Petronium, eique ſuam ex antiquitate elegantiam redditam, dubii. Quod autem ſimul adpellat *gurdum*, eo animi vitium opprobrare ei videri poteſt: *gurdos* enim pro ſtolidis accipere vulgus, ait Quinctil. lib. I. cap. 9. & ex Hiſpania ducere originem; idque haurire potuit è Laberii mimo Cacomemnone, quem laudat Gell. lib. XVI. cap. 7. Iſid. in Gl. *Gurdus*, *lentus*, *inutilis*, &, *Brutus*, *gurdus*. Notae Tironis: *Fatuus*, *Morio*, *Gurridus*, extenſo vocabulo. REINES. Multum hic locus exercuit viros eruditos. Non multum permiſſurus mihi, ſcribo, *burdobatta*, vel, *burdibatta*, ſive unicum vocabulum, ſive duplex, depromtum haud dubie è co-

„ pes: tertiarius mortuus pro mortuo, qui habuit nervia praeciſa. Unus „ alicujus ſtaturae fuit Traex, qui & ipſe ad dictata pugnavit; ad ſum- „ mam,

è comoedia veteri, neſcio qua, ut complura alia hoc in libello. Batta burdonum victus, hoc eſt, ſentes. Hominem ſentum & aridum deſignat, qualis *batta*. Gloſſae Labbaei: *Batta*, βάτος. Βάτος, *hic rubus*, *ruſcus*, *batta*, *ſintex* (hoc eſt, *ſentex*, hinc *ſenticeta*) *ruſci*. *Baſta* pro *batta*. Ut infra, *villicus Naſta*, pro *Natta*. Nec magis mirum, hominem aridum & exſuccum vocari *burdobattam*, quam hoc ipſo convictu hominem nequam vocari *corvorum cibaria*, & *crucis offam*. Ad hoc burdonum vel aſinorum pabulum alluſit Plautus Captivis, ubi, cum dixiſſet unus, *Aſper meus victus eſt*, reponit alter, *Senteſne eſitas? Horridior ruſco & aſperior tribulis* Galathea Polyphemo apud Naſonem dicta, quae à Theocrito eſt mutuatus. *Uvis aridior puella paſſis*, in Priapeis. Caeterum *Baſtum* & *Buſtus* pro baculo dicebatur poſterioris aevi ſcriptoribus. Etiam pro clitellis uſurpatum quandoque; Lexicon antiquum, *Sagma*, *ſella*, *quam vulgus baſtum vocant*, *ſuper quo componuntur ſarcinae. clitellas alii vocant.* An huc trahendum, *burdibaſta*? HEINS. Puto retinendum *burdibaſta*, & explicandum *aſini ſtratum*, quod viliſſimum erat. Nam *Baſta* ita dici docet Du Cange in Gloſſario. Burdi autem & burdones aſini. ut dicuntur in. l. XLIX. ff. de Legat. III. vide eumdem & Salmaſ. ad Lampr. Elagabalum cap. XXI. ubi baſternas inde dictas docet, & baſtum dici clitellas, quae burdis imponebantur ad gerendas baſternas. Quare hunc equitem per contemtum *burdibaſtam* vocare potuit, ut non juſti equitis numerum implentem, ſed tantum burdum, ſive aſinum, imo ne aſinum quidem, ſed tantum baſtum, ſive clitellam, ſive quod eſſet gibboſus & deformis, ut videretur in dorſo clitellas gerere. & hoc ſuadent ſequentia de Thrace alicujus ſtaturae. [Id ſi foret deberet *burdobatas* aut *fortobaſtax* legi.] Sed quid huc equites illi faciant, nondum exputare potui. *Buttubata*, quod Schefferus probat, unde dictum ſit, & unde quidam βαττολογίαν derivarunt, vid. in notis doctiſſimi Wolfii ad Euangel. Matthaei cap. VI. 7. BURM.

Tertiarius mortuus] Dabantur, ut nos docet Lipſius, gladiatores, quorum alter ſuccedit caeſis aliis duobus. Gloſſae: Ἔφεδρος, *terciarius*. Et quoniam ſuccedit caeſo ante ſe, hinc ait fuiſſe illum *pro mortuo*, ſubſtitutum ſcilicet, ſed & ipſum mortuum, propter ignaviam, & id, quod ſequitur. SCHEFFER. Tertiarius eſt, qui alteri gladiatori jam jugulato ſuccedebat. Lepide ergo tertiarium male vivum, & nervis vix inſiſtentem, *mortuum pro mortuo* ſupponi ait. Hic loci hujus eſt ſenſus. Sic & Seneca ludit de villici ſui filio jam decrepito ep. XII. *Quis eſt*, *inquam*, *iſte decrepitus? quid te delectavit*, *alienum mortuum tollere?* & Plautus *hominem decrepitum*, *ſepulcbrum vetus* vocat.

Ex hoc ſepulcbro vetere viginti minas effodiam hodie. HEINS. Tales fere fuere, quos Caligula inſignes debilitate aliqua corporis gladiatores ſubjecit apud Sueton. cap. XXVI. ita hic tertiarius ille, qui occiſo ſufficiebatur, tam infirmus & debilis erat, ut jam mortuus dici poſſet aeque ac deceſſor ejus jam occiſus.

Pro mortuo] Lege *pro Marte*. TILEBOM.

Nervia praeciſa] Id eſt, nervos. Verum vide, num legendum, *nervias praeciſas*. Varro: *ſcientia doceat*, *quemadmodum in pſalterio tendamus nervias*. Item alibi, *ejus nervias tractare ſolebat*. Ego nil decerno. Nam in Nonii Codd. quibuſdam pro *nervias*, *nervia*, eſt reperire in Varronis hiſce verbis. Pro *habet*, *habuit* ſcribendum. SCHEFFER. Pro *nervos praeciſos*, ut urbaniores dixiſſent: ita *ſucciſi poplites* ſupra capite I. dixit, ubi vide. vid. Muncker. ad Anton. Liberal. cap. ult. [p. 332. 333.]

Alicujus ſtaturae fuit] Non hic de proceritate corporis accipio *ſtaturam*, ſed de ſtatu, quem obſervabant gladiatores, ut *ſtaturae eſſe* hoc in loco ſit, conſtantem eſſe, ſtare poſſe. Nam opponit hunc primum illi, cujus erant nervia praeciſa, ut ſtare non poſſet; deinde caeteris, de quibus ſequitur, *fugae merae*. Itaque *ſtaturae alicujus eſſe* ita dictum, ſicut *indolis bonae eſſe*. *Statura* idem eſt, ac *ſtatio*, ſicut *ſcriptio* & *ſcriptura*, *menſio* & *menſura*. SCHEFFER. Neſcio cur non de corporis recto habitu & proceritate velit capi Schefferus. nam opponitur hic burdibaſtae & loripedi, qui omnino indigni, ut in arenam prodirent; hic vero Thrax alicujus erat ſtaturae, id eſt mediocris, quae poſſit commendare gladiatorem. Ea vis enim vocis *alicujus*. Ovid. II. Metam. verſ. 232.

—— *Aliquiſque malo fuit uſus in illo.*

Traex autem habet Tragurienſis codex, pro *Thrax*, ut ſcribebant & loquebantur olim. Ita Feſtus *Thraeces gladiatores à ſimilitudine Palmularum Thraciarum*. Et ita Crucquius teſtatur omnes codices ſcriptos habere apud Horat. II. Satyr. vſ. 44. & ita paſſim apud Horatium ſcriptum Torrentius & Lambinus annotarunt. vid. ad lib. III. od. IX. & notas ad Suet. Calig. XXXV. Lapis apud Fabrettum cap. III. pag. 189. THREPTION CAES.

Digitized by Google

„ mam, omnes poſtea ſecti ſunt. adeo de magna turba ephebi acceſſe-
„ rant, plani, fugae merae. Munus tamen, inquit, tibi dedi. Et ego
„ tibi

CAES. N. DOCTOR THRAEC. & ita *Threcus* & *Threcius* pro *Thracus* & *Thracius* plurimis locis vindicavit Heinſius. Quem vide ad Ovid. XIX. Epiſt. Her. verſ. 26. & IV. Triſt. I. verſ. 21. ubi & in Ciceronis codicibus MS. ita obſervaſſe viros doctos monet, quos vid. ad ejus lib. II. de Officiis cap. 7. BURM.

Ad dictata] Hoc eſt, ut opinor, non ſponte ſua, ſed prout imperabatur ipſi à ſpectatoribus, quod fuit proprium gladiatorum ignavorum. Vide Lipſ. II. Sat. cap. 22. SCHEFF. Ergo, non ad digitum, quod erat indicium pugnae ſine miſſione. Sic capio Martialis vexatiſſimum locum:

Lex erat, ad digitum poſita concurrere palma.

HEINS. Ego vero hac de re ita cenſeo; ut ſunt aliarum artium dictata, ad quae diſcentes ſeſe componant, ita & eſſe athleticae ſive gladiatoriae, ut manifeſte liquet ex Suetonii Caeſare cap. XXVI. Quae dabantur non modo à magiſtris & praepoſitis, ſed ſaepe etiam à ſpectatore populo, dum in arena periclitantur pugnantes. In quam rem inſigne teſtimonium Tertulliani eſt ad Martyras. Ita quippe ibi ille circa initium: *Et gladiatores perfectiſſimos non tantum magiſtri & praepoſiti ſui, ſed etiam idiotae & ſupervacui quique adhortantur de longinquo, ut ſaepe de ipſo populo dictata ſuggeſta profuerint.* Hoc ergo eſt quod dicit: quanquam Thrax ille alicujus fuerit ſtaturae & juſtam gladiatoris formam praetulerit, non tamen fuiſſe, ut oportebat, in arte probe exercitatum, ut qui à ſpectatoribus ad dictata revocandus fuerit. GOES. Explico, illum pugnaſſe tamquam tyronem, non autem ut veteranum & ſpectatum gladiatorem, qui arti ſuae & peritiae cōnfiſus, audacter in adverſarium ruit, & in arena conſilium capit. aliter tyrones, qui ne latum quidem unguem à dictatis laniſtarum recedere audent, aut, ut ita loquar, ſine cortice natare. De dictatis vero vide Caſaubon. ad Sueton. Caeſ. XXVI. BURM.

Secti ſunt] Quid hoc eſt? num idem, ac *vulnerati ſunt*? num legendum, *interfecti ſunt*? Placet alterum. ſic enim proprie locuti de gladiatoribus videntur, eratque proprium huic ludo, ut poſt ſectionem iſtam impetrarent veniam. Juvenal. II. Sat.

—— Sergiolus jam radere guttur
Coeperat, & ſecto requiem ſperare lacerto.

SCHEFF. Venditi, diſtracti. Sic *ſectiones exercere apud aerarium* Tacito Ann. XIII. 23. HEINS. An hoc notet illos fuiſſe caſtratos? certe *ſecari* ſimpliciter pro *vulnerari*, mihi hic poni non placet; neque etiam prius. Crediderim legendum *necti*, pro *necati*, ſunt, quod diſertus hic, noſter centonarius eodem jure dicere potuit, quo reliqua, quae non modo rus, ſed tabernarum ſordes olent. Sine miſſione pugnatum eſſe dicere voluit. Et ſequentia verba ſignificare volunt, de tam magna turba neminem ſuperfuiſſe, etſi ſint corruptiſſima. BURM. [*Secti*, caeſi flagris.]

De magna turba adhebete acceperant] Suſpicor, ſcribendum eſſe, *ac hebete acceſſerant*. Dicit, non fuiſſe gladiatores ſelectos, ſed vulgares ex turba gladiatorum, eoſque peſſimos. SCHEFF. Legendum, *athletae acceſſerant*. Praepoſitio DE ſaepe abundat in oratione pure Latina; ſic in iſto Ter. Ad. a. v. ſc. III. *id de lucro eſſe*. Sic apud Lucretium frequenter, & Catullum, Appulejum, Lampridium, Prudentium, Symmachum. Omnium frequentiſſime apud medicos ſemipriſcos, Theodorum Priſcanum, Marcellum Empiricum, Guarimpotum, qui aequivalentem praepoſitioni *cum* inſtrumentali ſolent adhibere. REINES. Locus peſſime adfectus. Videtur velle paucos de tanto numero occiſos. Tentabam aliquando, & nec dum plane poenitet, *Adeo de magna turba andabatae pauci erant.* Quaſi & hoc reprehendat, in tanto numero gladiatorum andabatas paucos fuiſſe exhibitos, & hos quidem ſeſe ſtatim in fugam conjeciſſe. Nam in ſpectaculis hiſce, quo plures cadebant, eo ſplendidiora ipſa ſpectacula habebantur; quo pauciores, eo viliora & contemtiora. Plurimum autem malignitatis obliquae ſubeſt narrationi. HEINS. Scripſit forte auctor: *Adeo de magna turba athletae acceſſerant, plane fugae merae*. GOES. *Ac hebete* etiam laudat Waſſe ad Salluſt. Jugurt. LVIII. BURM. [Potueram ſcripſiſſe *ephoboe*, & *planoe*, ad exprimendos ductus codicis. Sed nolui affectare.]

Fugae merae] Hoc eſt, qui nil poſſent, niſi fugere. Sic Cicero *nugas meras* dixit lib. VI. ad Att. ep. 3. *Quid eſt igitur, quod laborem? amicos habet meras nugas.* SCHEFF. Ignavi enim gladiatores, cum viderent adverſarium urgere, per totam arenam fugiebant, donec deprenſi à victore jugularentur. Ciceronis loco à Scheffero laudato adde Apulej. I. Metam. *folia ſunt artis & nugae merae.* Et lib. II. *ineptias mihi narras, & nugas meras.* vid. Nonium in *Merum*. Infra cap. LIII. & LXI. *Fugae* hic pro fugitivis debent capi, ut apud Columell. lib. X. vſ. 126.

Deletura quidem fronti data ſigna fugarum.

Ita Scaliger in Lection. Auſon. lib. I. cap. 21. & Wouweren infra cap. CIII. Alii *focorum*, quod nec Scaligero diſplicebat. *Rugarum* Urſinus contra metrum, ut & *furcarum* Gryphii. Alii *furi-*

„ tibi plodo. Computa, & tibi plus do, quam adcepi, manus manum „ lavat.

XLV. „ Videris mihi, Agamemnon, dicere: Quid iſte argutat moleſtus? Quia tu, qui potes loquere, non loquis. Non es noſtrae faſciae, „ &

furcorum etiam invita lege Pedia. Vide Rhod. ad Scribon. Larg. Compoſit. CLXXIV. BURM.

Ego tibi plodo] Applaudo. Liquet autem ex hoc loco, in muneribus plauſu proſequi conſueviſſe munerum illorum auctores. SCHEFF. Vid. ſup. cap. v.

Computa] De hoc verbo modo egimus, ſed notandus lepidus character hujus certe fortis & faſciae hominis, qui, ſi Norbanus ipſi vellet imputare munus, plauſu in amphitheatro dato penſatum ſatis credebat, & ideo eum ad calculos vocat. Eodem modo ut avarus apud Juvenal. IX. 39.

> *Haec tribui, deinde illa dedi, mox plura tuliſti.*
> *Computat, ac cevet, ponatur calculus, adſint*
> *Cum tabula pueri.*

BURM.

Manus manum lavat] Ab Epicharmo vel Menandro τὸ χεὶρ χεῖρα νίπτει, χεὶρ χεῖρα νίζει, accepit: Etiam eadem aetate Seneca in ludo de morte Claudii. Hujus uſus gratia Galenus I. de uſu part. 5. Σύμμαχον ἑκατέρα τὴν ἑτέραν χεῖρα ἡ φύσις ἐποίησεν, inquit: ἀλλήλων γὰρ ἕνεκα γεγένηνται, καὶ πάντη πεφύκασιν ἴσαι. REINES. Seneca Ludo de morte Claudii: *Noli mihi invidere, mea res agitur. Deinde ſi quid volueris, invicem faciam, manus manum lavat.* HEINS.

Videris mihi dicere] Seneca de Benefic. lib. VI. cap. 5. *Videris mihi dicere, perdis operam.* Et cap. 7. *Videris mihi dicere, quo tantum mihi dexter abis?* cap. 25. *Hoc dicere videris, quanto iſto carebo.* HEINS. Ex vultu vel geſtu Agamemnonis colligebat hic argutus & loquax ſermones hos diſplicere Agamemnoni.

Argutat] Nugatur. Propertius lib. I. El. 6.

> *Illa mihi totis argutat noctibus ignes.*

SCHEFF. Egregie de homine ſibi in garrulitate placenti, quaſi neſcio quae acumine & ingenio plena narraret. Plaut. Amphit. I. I. 193. *Pergin' argutarier.* Nonius: *Argutarier dicitur loquacium proloqui.* Ita habet Merceri editio. Sed Gothofredi & Junii *loquacitur proloqui.* forte fuit *loquacium more proloqui.* Vide quae notavimus ad illa Phaedr. V. poſt fabul. V.

> *Sed temperatae ſuaves ſunt argutiae,*
> *Immodicae offendunt.*

Optime autem vocis vis intelligitur ex verbis Novii. *Quando ad ludos venit, alii cum tacent, totum diem argutatur quaſi cicada.* Cicadae enim acutum & continuum ſonum edunt, unde *raucae* à Virgilio dicuntur. Et hinc malos poëtas & cantores *cicadas*, ſive τέττιγας à Graecis dictos docet Caſaubonus ad Athen. lib. XV. cap. 8. & tanta hujus animalis eſt fritinniendi lubido, ut Ovidius πλεοναχῶς dixerit lib. I. Art. Am. verſ. 271.

> *Vere prius volucres taceant, aeſtate cicadae.*

Et hinc à Martiali lib. XI. ep. 19. *arguta* vocatur. Et ut noſter loquacitate ſua erat *moleſtus*, ita *inhumanas cicadas*, ab eodem lib. X. 58. appellari, quia perpetuo cantu, & ſtridore ſunt moleſtae, recte adnotavit Scriverius, unde *obſtreperum carmen* quoque illis tribuit Apulej. Florid. XIII. ſed haec longius abeunt. de voce *moleſtus* vid. ſupr. ad cap. XLIII. BURM.

Qui pote loquere non loqui] Ordo verborum à librario ſupino eſt turbatus. Scribo, *qui potes loqui, non loquere.* SCHEFF. Non immutatum credo ordinem verborum, ſed barbariſmos ſuos continuantem Echionem puto decoro ſibi ſermoni eſſe reſtituendum, *quia tu, qui potes loquere, non loquis. qui potes loquere, non loqui* Tragur. BURM.

Noſtrae, faſciae] Conjuge *noſtrae faſciae.* Sic proverbiali genere vocat eum, qui eſt alienus ab ipſorum conſortio. *Unius faſciae* dicuntur generis unius, unius ſocietatis. forſitan, quod in militia ſignum militare eſſet faſcia, quam deinde *bandum* appellarunt, ſocilque forent ac conjuncti inter ſe, qui ſub eodem militabant ſigno. Vide tamen, num legendum ſit, *farinae.* Perſius V. verſ. 115.

> ——— *cum fueris noſtrae paulo ante farinae.*

SCHEFF. Id eſt, noſtrae ſortis, geniturae, & educationis; tractum à more infantes faſciis involvendi, vel appenſis crepundiis inſigniendi. Graece ἐκ σπαργάνων, quod eſt apud Philonem de libert. & de Abrah. id eſt, à faſciis, à bulla: inde ſignificat idem cum illo ἀπὸ βρέφους, ἐκ βρέφους à teneris, à cunis; ab ipſa cunabulari vita, ut loquitur Dudo Quint. praeſ. Norm. ὁμογάλακτοι, ὁμοθήλιοι, collactii, qui idem lac ſuxerunt, ὁμόσπαργοι, (σπάρξαι enim de re eadem eſt apud Hom. hymn. in Apollinem.) iiſdem faſciis involuti, iiſdem crepundiis ornati, iiſdem cunis agitati. REINES. Reineſius has faſcias accipiendas putat de faſciis infantum. Fruſtra. Locutio deſumta eſt à mercatorum conſuetudine, qui

Digitized by Google

„ & ideo pauperorum verba derides. Scimus te prae literas fatuum eſſe.
„ Quid ergo eſt? Aliqua die te perſuadeam, ut ad villam venias, & vi-
„ deas caſulas noſtras; inveniemus, quod manducemus: pullum, ova.
„ Belle

qui unius generis merces una faſcia includunt. Res eſt hodie quoque receptiſſima. Plinius lib. xv. cap. 17. *Liguria uvas ſole ſiccatas junci faſcils involvit.* SCHEFFER. Nihil equidem movendum puto, etſi enim nobis plebeji hujus proverbii ratio non ſatis conſtat, non tamen à faſciis, quibus infantes involvantur, deſumptum putarim, ſed potius a faſciis cruralibus, vel alterius membri, quas ex purpura & pretioſiore materia ditiores geſtabant, humiles ex centonibus & pannis ſibi aptaſſe veroſimile eſt. Sed haec nondum ſatis luce perfuſa ſunt. BURM.

Pauperorum] Nil mutandum: ita enim loquebantur veteres. TILEBOM. Mallem ego, *pauperiorum*. SCHEFF. Alii, *pauperiorum*. HEINS. Neſcio cur vel editores in *pauperum* mutarint, vel viri docti *pauperiorum* maluerint reſcribere, quum non id agi hic debeat, ut Latine loquantur hi ſemigraeculi, ſed ut ſtribligini modo analogia ſua conſtet. *Pauperorum* erat in Tragur. *Pauper* autem ita inflecti ſolitum fuiſſe, docet ejus foemininum *paupera*, quod Plautus in Vidularia habuiſſe dicitur, & Fabricius Terentio Andr. Act. IV. ſc. 5. voluit obtrudere. Sed facilius id Echioni Centonario, quam caſtigatiſſimo auctori uſurpatum crediderо. Unde Servius ad Virgil. XII. Aeneid. 519. dicit uſurpativum eſſe. BURM.

Prae literas] Scribendum eſt, *prae litteris.* Ita ſupra, *prae mole ſua*, ubi vide, quae notavi. SCHEFFER. Et hic nihil moverem. Nam ſoloeciſſantem & barbarie mera ridiculum hunc Echionem voluit Satyricus inducere, ut ſupra Graeciſſantem.

Fatuum eſſe] Ludit ambiguitate vocis, more ſuo. Dixerat ſuperius ad Agamemnonem, poſſe loqui, etiamſi non loquatur. Id repetit hoc loco, addita cauſſa, quia ſit inſtructus litteris, & doctus. Sed repetit vocabulo ambiguo. *Fatuus* enim eſt, & qui fari poteſt, & qui eſt ineptus ſtolidusque. Omnino enim *fatui* vox honeſta fuit, itaque omnes dicti ſunt initio *vates*, nec hi tantum, ſed & pueri, qui didiciſſent fari. Volunt verba Varronis lib. v. de LL. *Fatur is, qui primum homo ſignificabilem ore emittit vocem. Ab eo, antequam ita faciant, pueri dicuntur infantes, cum id faciunt, jam fari: cum hoc vocabulum à ſimilitudine vocis pueri, ac fatuus, fari ſit dictum.* Ita ſcribo non *fari id dictum*, ut eſt in vulgatis. Sententia eſt iſta, puerum infantem dici, quamdiu non loquatur, poſtquam loqui ac fari didicerit, vocari fatuum. Fatuus ergo, qui ſcit loqui. Donatus ad Eunuch. Terent. Act. v. ſcen. 8. *A fando fatuus dicitur.* Sed quia fere, qui loquuntur multum, ſunt inepti ſtolidique, hinc de ipſis quoque uſurpatum hoc vocabulum. Quod proinde ludit noſter, nec modo litteratos loqui multa poſſe innuit, ſed & ex litteris quandoque ſtolidos fieri. Id quod proverbio circumlatum intelligimus etiam ex iſto Feſti ad Paulum Actor. cap. 26. *Inſanis, Paule, multae te litterae ad inſaniam convertunt.* SCHEFF.

Quid ergo eſt] Vid. ſup. cap. IV.

Te perſuadeam] Lege *tibi perſuadeam*, quanquam etiam tolerabilis haec ſit ſcriptura. TILEBOM. Ennius apud Servium P. Danielis. *Quis te perſuaſit?* Vide Merulae fragm. pag. 39. Apulejus lib. IX. *Tunc uxorem ejus ſuaſi, ac denique perſuaſi, ſecederet paululum.* Idem paulo poſt: *identidem ſuadebat maritum, temporius quieti decedere.* Non obſervarunt etiam recentiſſimi editores, ideoque poſt *ſuadebat*, perperam poſuere comma. Ad eumdem modum verbo ſimplici eſt uſus Tertullianus in Hab. mul. *Tu es, quae eum ſuaſiſti, quem diabolus aggredi non valuit.* De Eva loquitur, cui manducationem pomi diabolus perſuaſerat. Noſter infra iterum cap. LXII. *perſuadeo hoſpitem noſtrum.* Caeterum *perſuadeam* videtur poſitum, ut apud Symmachum, *exbibeam*; apud Sidonium *taceam*, *indulgeam*, *gaudeam*, *ſtudeam*, & alia id genus, de quibus conſulendus Voſſius III. Anal. cap. 34. Niſi quis exiſtimet, poſt *noſtras* collocandam eſſe interrogationem: id quod mihi non diſpliceret. SCHEFFER. Tertull. de Habitu mulierum lib. 1. *Tu es, quae eum ſuaſiſti, quem Diabolus aggredi non valuit.* Qui locus non eſt ſollicitandus, eſt enim Graeciſmus. In paſſione Tarachi, Probi & Andronici, quam luce donatam Emerico Bigotio V. C. debemus. *Tarrachus dixit: Non me perſuadebebis in nullo.* Paſſio S. Bonifacii ab Holſtenio edita. *Suſcipe in pace animam meam, ut me non impediat peſtifer & interfector ſua draco malignitate, & ne ſuadeat me in fallacia ſua.* Sic *nocere* cum *quarto* caſu junxit Milite glorioſo Plautus: *Jura te non nociturum eſſe hominem.* HEINS. Egi de hac conſtructione ad Phaedrum lib. I. fab. XV. Ita apud Ovidum Epiſt. XVII. 185. Oxonienſis & Regius codex exhibent:

Quale male perſuades, utinam bene cogere poſſes.

In

Digitized by Google

„ Belle erit; etiam autumnus hoc anno tempeſtus diſpare pullavit. Invenie-„ mus ergo unde ſaturi ſiamus. Etiam tibi diſcipulus creſcit Cicaro meus, „ jam quatuor partis dicit; ſi vixerit, habebis] ad latus ſervulum. Nam, „ quid-

In hoc ergo non vitioſa dictio, ſed τὸ *perſuadeam* plebem olet, pro *perſuadebo*. BURM.

Belle erit] Scilicet nobis. vivemus jucunde ac hilariter. SCHEFFER. Ita modeſte loquitur pro mediocritate ſua: ſupra cap. XXXIV. *bene eſſe* vidimus.

Diſpare pallavit] Legendum: *diſſiparit*, vel *diſſipavit*. HEINS. Fecerant *diſſipare paravit* editores Patavini, & eos ſecuti Pariſienſes, quum in codice Traguriano aliter exhiberetur. Sed credo, hic quoque Echionem balbutire, qui voluit efferre *diſpallavit*, quo ille verbo activa forma uſus eſt, pro inſolentia ſua, ſed cum lingua, vel mero ſaucia, vel, ut fieri ſolet, nimio curſu loquendi praecipitata, aberraret, *diſpara* primum dixit, ultimas ſyllabas deinde ſe corrigens *pallavit* effutiit. BURM.

Inveniemus ergo] Illud *ergo* non placet. forſitan ſcribendum atque diſtinguendum eſt: *inveniemus large*, *unde ſaturi ſiamus*. Sed nil deſinio. SCHEFF.

Unde ſaturi] Non ineleganter. ut ita *inde veſci*, & ſimilia, quae notavimus ad Ovid. VI. Metam. VI. 650.

Etiam tibi diſcipulus creſcit] Ita ſupra cap. XL. *etiam videte*, *quam porcus ille comederit*. Plaut. Aulul. II. ſc. II. 75. *Quid nunc? etiam mihi deſpondes filiam? Creſcit tibi*, ut mox evadat tuus, ut tu eum habeas diſcipulum. Noſter cap. LV. *Paſcitur gallina tibi*, *gallus ſpado*. Plautus Bacch. III. ſc. 3. *Mihi diſcipulus*, *tibi ſodalis periit*. SCHEFFER. Elegans, etiam rudi garrulo, locutio de tyrone, qui primis elementis literariis imbuitur à triviali ludimagiſtro, ut poſtea rhetori Agamemnoni tradatur in diſciplinam. Juſt. XII. 16. de Alexandro *per quinquennium ſub Ariſtotele doctore inclyto crevit*. Virgil. VII. Ecl. *creſcentem ornate poëtam*. BURM.

Cicaro] Sic dixiſſe videtur pravam plebejorum pronuntiationem imitatus, data opera, pro *Cicero*. Nam ne de mendo ſuſpicari poſſimus, etiam ita infra occurrit cap. LXXI. *Ad dexteram pones ſtatuam Fortunatae meae & catellam cingulo alligatam*, *& Cicaronem meum*. Videtur autem uſitatum plebi, ut pueros indolis eximiae Cicerones vel Cicarones, ut ridicule noſter, appellarent: quemadmodum in plebe noſtra obtinet, ut tales Eraſmos dicant. De Tullio Quintilianus libro X. *Apud poſteros id conſequutus eſt*, *ut Cicero non jam hominis nomen*, *ſed eloquentiae habeatur*. HEINS. Et hinc foraſſe etiam hodie Romae *Cicerones* vocant, qui peregrinis ſe venditant & jactant, duces & monſtratores fore, ſi viſere velint reliquias antiquitatum urbis Romae. BURM.

Paris] Lege *partes*. TILEBOM. Infra cap. 754. *decem partes dicit*. Itaque hic ſcribe, *partis*, id eſt, *partes*, quomodo ſolet etiam in aliis. Sed quaenam ſunt hae partes quatuor? Exiſtimo, de partibus Grammaticae ſermonem eſſe, quas fuiſſe quatuor apud veteres docet nos J. Gerh. Voſſius. SCHEFF. Loquitur de Cicaronis ſui apud magiſtrum Latinum literas diſcentis in Grammatica profectu. Sic de alio puero cap. LXXV. *decem partes dicit*: *librum ab oculo legit*: Itemque alibi *partes centum dico*. Hinc interpretor Inſcriptionem apud Gruterum 8. DCXXV. quae eſt de C. Terentii Fructi ſervo ATTICO; LITERATUS GRAECIS ET LATINIS LIBRARIUS. PARTIS (ſic emendo quod edidere PONTES: habereque ita ſchedas Verderii annotant) DIXIT. CCC. Per *Partes* non intelligi poſſunt partes Grammaticae, vel etiam orationis: ſed ſententiae particulares & γνωμώδη τινὰ Latinis verbis expreſſa, quae tironibus pro exercitio Graecae linguae ediſcenda proponi ſolebant. Idque adparet è libris de tota re Grammat. Doſithei magiſtri tribus, ut dixi in Defenſ. Variarum contra cenſuram poëtae L. p. 96. REINES. Verus Codex Dalmaticus, *jam quatuor parti dicit*. Ex quo colligo, ſcribendum, *jam quatuor par didicit*. Hoc eſt, didicit quatuor, ſeu numerum quaternarium eſſe par, ſeu parem. Incipiebat ex more veteri à mathematicis, & arithmeticis, diſcebatque qui eſſent pares numeri, qui impares. Quae Reineſius hic habet, ad rem parum faciunt. SCHEFFER. Schefferi approbo emendationem, qui reſtituit: *quatuor partis didicit*. GOES.

Babebis ad latus] Hoc ita dicitur, ut *habebis ad manus*. Bene autem, *ad latus*, ſic enim proprie de diſcipulis. Cic. in Laelio: *Ego à patre ita eram deductus ad Scaevolam*, *ſumta virili toga*, *ut quoad poſſem & liceret*, *à ſenis latere numquam diſcederem*. SCHEFFER. Ridicule. Servuli ad latus catamiti. De tali capiendus Martialis lib. VI. ep. 68.

—— *Ille tuum*, *Caſtrice*, *dulce latus*.

Id eſt, perpetuum comitem. *A latere* inde amici regii vocantur Curtio lib. III. cap. 5. *quum ad perniciem ejus etiam à latere ipſius pecunia ſollicitares hoſtis*. Et ita Livium lib. XXIV. cap.

Digitized by Google

„ quidquid illi vacat, caput de tabula non tollit: ingenioſus eſt, &
„ bono filo, etiamſi in aves morboſus eſt. Ego illi jam tres cardueles
„ occi-

5. locutum notat Freinſhemius in Indice: dubito autem an catamitum filium ſuum fieri voluerit Echion. Niſi id ſuſpicari velimus ex ſequenti voce *morboſus*. ubi vide notas. Si *ſervulum* ſervare placet, explicarem, non ut ipſi daret filium inſervitutem, ſed ut loco ſervuli eſſet, qui ſemper cum ſequeretur & comitaretur, ut ſolebant juvenes oratores & rhetores aſſectari & obſervare. Jam familiaris illa ellipſis τῶ *veluti*, *tamquam*. Vid. Serv. ad Virgil. I. Aeneid. 246. & 384. & saepe alibi. Acron ad Horat. Satyr. I. III. 25. Stephan. Diatrib. Horat. p. 110. ſed forte ſcripſerit, *habebis ad latus ſervidum*, id eſt cupidiſſimum addiſcendi, ardentem, non pigrum. Et ſequentia ejus diligentiam & ingenium probant. BURM.

Caput de tabula non tollit] Per proverbii modum de aſſiduo uſurpatur. tabulam ſeu librum continuo inſpicit. Similiter *manum de menſa tollere* dixit Varro II. Prometh. SCHEFFER. Intelligit tabulam puerilem, qua in ludis literariis artem ratiocinandi & computandi docebantur, & praeterea literas effingere. Nam ſimul *literis elementariis & calculo imbuebantur* pueri. Capitol. Pertin. I. Plinius XXXIV. 8. *Leontinus fecit puerum tenentem tabellam*. Et Horat. I. Satyr. VI. 72.

Noluit in Flavi ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis è centurionibus orti
Laevo ſuſpenſi loculos, tabulamque lacerto
Ibant octonis referentes idibus aera.

Ubi Acro tabulam interpretatur *buxum, in quo meditantur ſcribere*. Et Lambinus adducit Juvenalis locum Satyr. IX. 40.

Computat, ac cevet. ponatur calculus. adſint
Cum tabula pueri.

Varr. de R. R. lib. III. cap. 5. *locus deformatus in tabulae literariae ſpeciem*. Juſtinus lib. III. cap. 4. de Hierone. *Eidem in ludo inter aequales diſcenti lupus tabulam, in turba puerorum repente conſpectus, eripuit*. Epigramma antiquum inter Catalecta Pithoei pag. 156. de magiſtro ludi negligenti:

Indoctus teneram ſuſcepit Caeculo pubem,
Quam cogat primas diſcere literulas.
Sed quum diſcipulos nullos terrore coërcet,
Et ferulis culpas tollere ceſſat iners,
Projectis pueri tabulis Floralia ludunt,
Jam nomen ludi rite magiſter habet.

Ita ex veteribus codicibus, quos vidit Heinſius, reſcribendum; paulo aliter vulgo circumfertur. Hic autem malim de calculis ineundis accommodata tabula capere, unde *calculatores*, *tabularii* dicuntur in l. I. §. 6. ff. de extraord. cognit. Praeceſſit, *dicit partes quatuor*, quas neque de grammatices partibus, neque de ſententiis particularibus, intelligere fas eſt, ſed de partibus, in quas pueri docebantur dividere aſſem Romanum, ut ad ejus rationem uſuras, & alia quaeque exigerent. Horat. Art. poët. v. 325.

Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in partes centum diducere, &c.

Ridicule ergo hic Echion puerum ſuum plurimum profeciſſe jactat, quia jam quatuor partes dicit, quas puer, recens in ludum miſſus, una hora ediſceret. Nam veroſimile eſt, illos incepiſſe à majoribus illis partibus ſive unciis duodecim, in quas as dividebatur, ut erant uncia, ſextans, quadrans, &c. BURM.

Bono filo] Bona ſpecie ac forma. Lucret. IV.

Sunt igitur jam formarum veſtigia certa,
Quae vulgo volitant ſubtili praedita filo.

Plautus Merc. IV. ſcen. 4. *Satis ſcitum filum mulieris*. Confer Gellium I. cap. 9. & XIV. cap. 4. SCHEFFER. Eleganter & Latine. Lucretius lib. II.

----- *Debent non omnibus omnia prorſum*
Eſſe pari filo.

Gellius lib. I. cap. 9. *habitum et corporis filum* conjunxit. HEINS. Ita lineamenta vocabant. vide Salmaſ. ad Maximin. Junior. cap. I. & Exercit. Plin. pag. 465. & Nemeſ. Eclog. II. II. *tenue filum* de voce dixit.

Etiamſi tam naves] Corrigo: *etiamſi tam navus*. Sententia, licet ſit tam diligens & aſſiduus in libris, tamen bono filo eſt. Attendit ad id, quod vulgo lucubrationes nimiae pertinaxque ſtudium pallidos & macilentos reddit. SCHEFFER. Lege *etiam cum nauſeat, morboſus eſt*. Bona corporis conſtitutione & firma eum eſſe dicit; ſed cum nauſea & inadpetentia laborat interdum, morboſi quid & ſuſpecti oſtendere. REINES. Reineſius *etiamſi cum nauſeat*, Hadrianides, *etiamſi in nave*, quod & in textum recepit. Sed ſunt omnia ab hoc alieniſſima. Scribo & diſtinguo: *Et bono filo etiam. Sin aves, morboſus eſt*. Illud *aves* manifeſte probant ſequentia, *ego illi jam tres cardueles occidi*, nec poſſunt intelligi, aut cohaerere ſuperioribus, niſi ad hunc modum emendentur. *Naves* & *nauſea* huc nil faciunt. At *ſin* poteſt habere dubitationem, licet etiam in MS. Dalmatico legatur, *& bono filo etiamſi in naves*, unde illud *ſin* haud aegre conficitur, cum totidem exſtet litteris. Nempe dura eſt hic reticentia, & ellipſis verbi *adimo* vel *renuo*, ſuſpicorque potius,
non

Digitized by Google

„ occidi, & dixi, quod muſtella comedit; invenit tamen alias, & merulas. „ Libentiſſime pingit. Caeterum jam Graeculis calcem impingit, & „ Latinas

non integrum eſſe locum. SCHEFFER. Quae de nave & morboſo hic poſſent dici, praeſtat omitti. GOES. Traguriensis, *etiamſi in naves morboſus eſt*, unde variae correctiones natae. *In nave* Hadrianides, & interpretatur, *ſcilicet eum mecum navigat*, quia hi liberti erant mercatores. Sed noſtrum Echionem libertum fuiſſe ejus conditionis, ut mercaturae exercendae gratia mare ſaepe ingrederetur, nullum eſt indicium, quum centonarius pauper eſſet, qui in caſula viveret; quare ego putarem legendum, *in nares morboſus eſt*. Locutione iterum inſolenti, pro laborat vitio aliquo in naribus. Quod non obeſſe dicit, quo minus tamen bono filo eſſet. Niſi praeſtet *in nave*, id eſt, mariſcas habet. *Navis* eſt podex ficoſus. Hinc dictum illud Caſcilii apud Quintil. de Inſtit. Orat. 3. conſultori dicenti, *navem dividere volo*, reſpondentis, *perdes*, quidam ad obſcoenum ſenſum trahunt, & *pedes* legunt. Sed nos ad caput XI. aliter expoſuimus. *Navem* vero dici de podice apparet ex Apicio, qui lib. VI. 9. *navem pulli* bis vocat. *Morboſus* vero etiam oſtenderet pathicum eſſe puerum. Nam ita Catullus carm. LVIII.

Morboſi pariter gemellique uterque.

& in Carm. Priapei. XLVI.

Sed morboſior omnibus cinaedis.

In nates Muncker. epiſt. ad Heinſ. BURM.

Morboſus eſt] An hic abeſt negatio, *non morboſus eſt*? SCHEFF.

Tres cardeles] Scribe, *tres cardueles*. TILEBOM. Vix dubito, quin rectum ſit, *tres cardueles*. Sane cardueles etiam apud veteres Romanos fuiſſe in deliciis, artes varias efficere, & imitari voces edoctas, licet facile ex Plinio colligere. Vide lib. VII. cap. 42. SCHEFFER. Pro *cardueles*. Gloſſae vett. *Cardelis*, ἀκανθυλλίς. Sic *cardus* pro *carduo*. HEINS. *Cardeles* ruſtico ſermone cardueles vocat, quas occidiſſe ſe jactat puero, ne iis avocaretur à ſtudiis. notiſſimum enim illud adagium verſu non optimo expreſſum: *Per piſces & aves, multi periere ſcholares.* Has vero aves cardueles pueri deliciarum cauſſa alebant, *quia imperata faciunt, nec voce tantum, ſed pedibus, & ore pro manibus*, teſte Plinio lib. X. cap. 42.

Et dixi, quod muſtella] Optime. Conſule Voſſium in de Conſtr. cap. 62. SCHEFFER. Vide quae diximus ad Calpur. III. Eclog. 35.

Muſtella] Felis, ut quidem putat Rigaltius ad Phaedrum lib. IV, fab. 1. Sed poſſumus de muſtela vera hic accipere. *Muſtela* dico. Sic enim malo, quam *muſteila*, ut hic legitur. SCHEFF.

Invenit tamen alias nervas] Lege, *invenit tamen alias nervias*. TILEBOM. Corrigo, *alias novas*, puta *cardueles*. Sequitur deinde nova periodo: *Et libentiſſime pingit*; ubi *&* eſt *etiam*. SCHEFF. Scribe, *alias vernulas*: alias cardueles, ruri noſtro natas. Sic *vernula avis* Rutilio in Itinerario lib. I. verſ. 112. qui locus non eſt ſollicitandus.

Quid loquar incluſas inter laquearia ſilvas,
Vernula qua vario carmine ludat avis?

Pari ſenſu, *apes vernae*, & *vernae tuberes*, &c. HEINS.

Graeculis] Ita per contemtum moris erat Romanis omnia vocare, quae à Graecis veniebant, quos ut homines leves & arrogantes, majeſtas & gravitas Romana deſpiciebat. Ita Florus *Graeculam civitatem* Maſſiliam vocat lib. IV. cap. 2. *Graeculum ferrum* lib. II. cap. 7. *Graeculum & ineptum negotium* Cicer. lib. I. Tuſc. cap. 35. vid. Sueton. Tiber. XI. & ita capiendus jocus Ciceronis lib. VII. ad Fam. ep. 18. *Itaque quando veſtrae cautiones infirmae ſunt, Graeculam tibi miſi cautionem chirographi mei*, quem non intellexerunt Victorius & Manutius, qui interpretantur commendationem Graece ſcriptam. Sed cum Trebatio Juriſconſulto jocatur, & quia Juriſprudentum cautiones admodum infirmae & ſubdolae ſunt, in quibus non multum praeſidii ſit clientibus, dicit, ſe eodem modo leviter & perfunctorie commendaſſe Trebatium Caeſari, quam tamen commendationem renovabit tempore. Et ita mox huic Graeculae commendationi opponit Romanam. *Ego te Balbo, quum ad vos proficiſcetur, more Romano commendabo.* Et hinc proverbium illud *Graeca fide*, quali hae cautiones erant. Plura de voce *Graeculus* vide apud Freinsh. indic. in Florum. Barth. XI. Adverſ. 19. Meurſ. Auctar. Philolog. cap. VII. qui docent, *Graeculos* etiam dici, qui adfectabant Graecorum ſtudia. Caeterum affectat hic ex faece plebis homuncio majorum gentium mores, qui pueros utriuſque linguae cognitione à prima pueritia imbuendos ludimagiſtris tradebant. Ita de Maximino Juniore Capitol. ejus vita cap. I. *Literis & Graecis & Latinis imbutus ad primam diſciplinam*: ubi male mihi videtur Salmaſius, *primam diſciplinam*, praecipuam interpretari. Et ita Ovidius adoleſcentes Romanos inſtruendos docet lib. II. Art. amat. verſ. 121.

Digitized by Google

„ Latinas coepit non male adpetere, etiamſi magiſter ejus ſibi placens ſit; „ nec uno loco conſiſtit, ſed novit quidem literas, ſed non vult laborare. „ Eſt

Nec levis ingenuas pectus coluiſſe per artes
Cura ſit, & linguas edidiciſſe duas.

Et ita Horat. lib. III. od. VIII. ipſum Maccenatem vocat, *doctum utriuſque linguae.* vid Sueton. Aug. LXXXIX. Calig. III. Tit. III. Plin. XII. Hiſt. Nat. I. & elegantiſſimus lapis apud Reineſ. Claſſ. XII. Inſc. 96. de puero annorum XVII. qui dicitur EDUCATUS LITERIS GRAECIS QUAM ET LATINIS. BURM.

Calcem impingit] Dimittit eas à ſe, quaſi jam ſatis didicerit. Eſt enim haec per faſtidium rejicientis quidpiam conſuetudo. SCHEFFER. Sic *pugnum alicui impingere*, Plauto non ſemel, *impingere compedes*, & *laqueum impingere*, Senecae de brevitate vitae. *Impingere calicem mulſi*, Ciceroni tertio Tuſculanarum, & *impingere ſcyphum*, Plinio lib. XIV. cap. XXII. HEINS.

Sibi placens] Munckerus è Gloſſis Philoxeni illuſtrabat, in quibus, *ſibi placens*, αὐθάδης. HEINS. Res certa eſt, & negari non poteſt, iſtos magiſtellos plerumque glorioſos eſſe, & in minutiis illis, quas tractant, pernimium ſibi placere, verum hoc nihil ad rem praeſentem. Duos enim noſter hic commemorat magiſtros, quorum alterum, cujus ſtatim fiet mentio, laudat; alterum, ad quem haec ſpectant verba, vituperat. Ejus, quem laudat, haec virtus eſt, ut *plus doceat*, ſi ita dicere licet, *quam ſcit*, ſitque ſimilis fido iſti magiſtro, de quo Seneca VI. de Beneſ. XVI. qui illa, *quae ſciebat, non maligne diſpenſavit, quo diutius eſſet neceſſarius, ſed cupiit, ſi poſſet, univerſa transfundere.* Cui conveniens videtur, ut in altero vitium huic virtuti contrarium notet. Eum eſſe nimirum callide malignum, & deceptorem, qui vel avare, vel obſcure diſciplinae ſuae praecepta diſcipulo tradat. Atque ea propter hic ſcriptum fuiſſe ſuſpicor: *etiamſi magiſter ejus ibi lacens ſit.* Feſtus: *Lacit, decipiendo inducit. Lax enim fraus eſt.* Lucretius libro IV. verſ. 1200.

Quod facerent numquam, niſi mutua gaudia noſſent,
Quae lacere in fraudem poſſent, vinctoſque tenerent.

Quamvis igitur magiſter ille finiſter cum ſuo diſcipulo agat, non male tamen coepit litteras Latinas appetere. Ex quo pueri ingenium clarius eluceſcit, qui etiam ſub iniquo non male proficit. GOES. Longe à ſcopo Satyrici abeſſe acutam magis, quam veram Ampliſſimi Viri explicationem & correctionem judico. *Sibi placere*, proprie de homine triviali, & paedagogico faſtu, qui inde in proverbium abiit, tumente, ſupra cap. XLIV. explicuimus. Et vide Eraſmum in proverbio, *Suum cuique pulchrum.* Et certe gens haec madens ſermone pingui, tam ſibi placere ſolet, ut primi ordinis eruditos prae ſe non modo contemnat, ſed ferulam dum geſtat, ſceptrum ſibi regium datum videri cupit. BURM.

Nec uno loco conſiſtit] Non abſolvit, quae inchoavit, ſed ſaltuatim huc & illuc diſcurrit, quod diſcentibus plurimum incommodat. GOES. Hoc, ut argumento hominis vagae mentis, & deſultoriae, utitur. Nam Seneca Epiſt. II. dicit *primum argumentum compoſitae mentis eſſe, poſſe conſiſtere.* Et ita ingenioſiſſimus Satyricus, etiam ruſtico & plebejo ſcurrae ea verba tribuit, quae, ſi ab alio prolata eſſent, graviſſimae objurgationis numeros abſolverent: quid enim magis deteſtabile in juventutis magiſtris, quam non certo & compoſito ordine per gradus omnium diſciplinarum tirones ducere. Novit & noſtra aetas, non paedagogos modo, ſed primi ordinis doctores, qui publica largitate ad corrumpendos juvenes auctorantur, & qui, cum prae corporis mobilitate adeo nuſquam conſiſtere poſſint, ut ne pictoribus quidem facultas ſit eorum effigies exprimendi, ita neque mente certa conſiſtunt, ſed magnifica promittentes, diſcipulos per omnes doctrinarum partes ſaltare docent, ut picas, & ne diſciplinas quidem graviores certa methodo tradere poſſunt, quia ipſi ſibi placent, & omnia ſcire jactant. Sed haec hactenus. Porro *conſiſtere* proprie dicitur, pro certo loco manere & quieſcere. Juſtinus lib. XLI. cap. 3. de Parthis: *Equis omni tempore vectantur, illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt, ſuper illos ire, conſiſtere, mercari, colloqui.* Cicero de Verre I. 3. *Religiones cerimoniaeque violatae* &c. *conſiſtere ejus animum ſine furore atque amentia non ſinunt.* Sic apud Marcell. XVI. 3. *ſemper ſobrius & in primis conſiſtens.* ubi Valeſius ex conjectura *conſtans*, quod in textum a Pariſienſibus receptum indignatur Jac. Gronovius, & in ſua tamen ipſe editione ſervavit. vid. & ad Virgil. Aen. I. 643. Curtius lib. VIII. cap. 4. *Attonitiſque auribus ſtupens agmen nec progredi nec conſiſtere audebat*, ut recte Acidalius & Freinshemius legunt. vid. & Suet. Aug. 42. BURM.

Sed.

„ Eſt & alter, non quidem doctus, ſed curioſus, qui plus docet, quam „ ſcit. Itaque feriatis diebus ſolet domum venire, & quidquid dederis „ contentus eſt. Emi ego nunc puero aliquot libra rubricata, quia volo „ il-

Sed venit dem literas] Mutilus hic locus eſt, nec divinando facile reſtituetur. Tamen neſcio, annon id ipſum continuerit, quod ſequitur, *ſed non vult laborare.* Mihi certe gloſſam ſapit, vel propter iſtam inconcinnam conjunctionis ejuſdem repetitionem. SCHEFF. Suſpicor legendum, *ſed vendit identidem literas, & non vult laborare.* Senſus apertiſſimus. Bene autem *vendit litteras*, & in oppoſito ad ſequens, *quicquid dederis,. contentus eſt*. IDEM. Merito offendit virum doctum inconcinna conjunctionis adverſativae repetitio. Sed Gloſſema hic nullum agnoſco, qui divinando locum credo poſſe reſtitui, nimirum ſi legamus: *ſcit equidem literas, ſed non vult laborare.* Varium puero ingenium eſſe dicit, eſſe quidem φιλομαθῆ καὶ ἕξιν τῶν παιδείαν, ſed non φιλόπονον καὶ καρτερικὸν ἢ ἐπίμονον. REINES. Forte, *licet venum dedit litteras*, id eſt, licet pretio, conſtituto litteris Latinis imbuturum ſe penitus puerum receperit. GOES. Corruptiſſimus locus, in quo nullus ſenſus ex vulgata lectione. *Vedit* pro *vebit* poſitum ſuſpicor, & aliquid requiri puto, quo noſter deſultor non incedere pedibus, ſed tamquam equo, vel curru, vehi dicatur? forte, *vebit idem literas*, ut, licet alia in re, Theſpis poëmata plauſtris vexiſſe dicitur Horat. Art. Poët. 276. quod ſi non ſit rectum, aliud cogitent acutiores. BURM.

Sed non vult laborare] Non vult operam adhibere & diligentiam, quam adhibere ex fide bona magiſtrum decet. GOES.

Sed curioſus] Delectatur voce hac Petronius frequenter, etiam in editis. Unum locum adducam, noſtro non multum abſimilem cap. CXXVII. *neque eſt, quod curioſum aliquem extimeſcat.* Eſt hic *curioſus*, qui noviſſe quaerit facta ipſorum. Sic in noſtris, qui non quidem doctus, ſcire tamen multa & recondita, diſcereque paratus eſt. SCHEFF. Cic. *Curioſus & negotiis plenus.* GOES. Vox haec varie accepta à veteribus, & in bonam & in malam partem, incertos nos facit, quomodo hic capienda. Ego opponi hic curioſum deſultori illi, qui nolebat laborare puto: *Curioſus* enim à *cura* cum deducatur, notare poteſt aliquem, qui ſua, quae novit, multa cura expolit, & meditatione frequenti coquit. Ita Terent. Hecyr. I. II. 117. *niſi ſane curae eſt, quorſum eventurum hoc ſiet.* Ubi Donatus bene, *quia curioſus eſt Parmeno, & garrulus.* Ita Sueton. Tib. LXX. dicit eum *ex tempore quam à cura fuiſſe praeſtantiorem.* vide Acidalium ad Dialog. de Orat. cap. VI. Inde ergo *curioſus*, qui diligenter inquirit in diſciplinas, & cura egregia elaborat ſua. Quae ſi nimia eſt, inepta multa & moroſae obſcuritatis producit. hinc & *curioſus* pro eo, qui vult omnia ſcire, etiam minima. Apulej. lib. I. Metam. *impertite ſermone non quidem curioſum, ſed qui velim ſcire vel cuncta, vel certe plurima.* hinc Quinctilian. VIII. de Inſt. Orat. I. *curioſe potius loqui, quam Latine.* De quo vide Gruter. III. Suſpic. 12. & hinc *curioſi* vanarum artium, ut aſtrologiae, magiae, & ſimilium ſtudioſi, qui revera plus docent, quam ſciunt. Horat. Epod. ult.

Ut ipſe noſti curioſus ——

Et eo ſenſu Claudianus VI. conſ. Honor. 18.

Namque velut ſtellas Babylonia cura ſalubres
Optima tunc ſpondet mortalibus edere facta.

Et ita egregie Stephanus Schediaſm. lib. II. cap. 28. explicat τὰ περίεργα πράξαντες in Actis Apoſtol. cap. XIX. verſ. 18. ubi vetus interpres, *qui fuerant curioſa ſectati*, alii *curioſas artes.* Περίεργα ergo hic magiſter diſcipulis ſuis tradebat, non, ut decebat, vera ἔργα. BURM.

Quam ſcit] Haec joco dicuntur, ab homine ebrio. SCHEFF. Ita Cicero de Epicuro lib. I. Tuſculan. *Venit Epicurus, homo minime malus, aut potius vir optimus; tantum monet, quantum intelligit.* Pindaricum forte celebratum erat, & in proverbium abierat ex Olymp. VIII. 7. Τὸ διδάξασθαι δέ τοι εἰδότι ῥᾴτερον. Ἄγνωμον δὲ, τὸ μὴ προμαθεῖν. ubi videndae notae Schmidii, qui etiam proverbium hinc illuſtrat: *Doceat, qui didicit*, quod etiam illuſtrat Eraſmus.

Feriatis diebus] Quibus, ob *ſollemnem diem, ludus arctatur*, ut inquit infra cap. LXXXV. & quia ſequitur, *Quidquid dederis, contentus eſt*, forte de diebus illis, quibus minerval ſoleret ludimagiſtris ſolvi, ut Quinquatribus, poſſet intelligi, *domum* autem, ſcilicet meam. BURM.

Libra rubricata] Corrige, *libros rubricatos*, vel *rubricata.* ut ſubaudiatur, *legis*, ſitque ita dictum, ſicut apud Juvenalem Sat. XIV. verſ. 192. ponuntur *rubrae leges.*

Scribe puer, vigila, cauſſas age, perlege rubras
Majorum leges ——

Porro *rubricatae leges*, vel *libri rubricati* ita dicti ſunt, quia capita & tituli librorum juris minio fuerunt notati. Unde rubricarum frequens mentio, & apud Perſium Sat. V. *rubrica Maſuri*, ſcripta conſultiſſimi ejus viri juridica. SCHEFFER.

„ illum, ad domus uſionem, aliquid de jure guſtare. Habet haec res pa„ nem. Nam literis ſatis inquinatus eſt. Quod ſi reſilierit, deſtinavi illum „ arti-

FER. Ita videtur loqui cum plebe. Quamvis autem id omnibus contingat voluminibus, ut tituli minio notentur, potiſſimum tamen id videtur locum ſibi vindicaſſe in libris legum & auctorum juris, ut etiam ſimplici prolatione *rubricae* libros juris nonnulli intelligant. Sic ſane Quinctil. lib. III. cap. 3. *Alii ſe ad album ac rubricas tranſtulerunt.* Quemadmodum enim per *album* auctor intelligit album praetoris, ita per *rubricas* non aliud, quam legum libros, intelligit. *Libra rubricata* ergo non ſunt hic aliud, quam quae jus continent, ut & ex ſequentibus apparet. GOES. Non debet latinius loqui hic Echion, quam Satyricus voluit. Tota enim haec garruli hominis oratio inquinata debet eſſe. *Libra* forte hic dixit, Graecae originis Campanus, quia Graeci βιβλία dicebant. BURM.

Ad domus ionem] Excidit litterarum nonnihil: unde fecerunt, *ad domus rationem:* Ego, *ad domus tuitionem.* Tuitionis verbum in jure haud raro occurrit etiam in veteri marmore apud Gruterum opere inſcriptionum pag. CCCXLVIII. I. OB LOCVM ET TVITIONEM STATVAE. HEINS. Incerta haec conjectura, licet *tueri* & *tutela* pro alere, ſuſtentare, ponatur. vid. Caſaub. ad Sueton. Caeſar. LXVIII. ſed, quum tot verbalia in *itio* exſtant, malo relinquere non integram vocem, quam quiſque pro arbitrio ſupplere poterit. BURM.

Aliquid de jure guſtare] Urbanus hic conviva hac phraſi alludere ad jus, quod in menſa apponitur, videtur, quod proprie guſtamus. quamvis probatus etiam optimis ſcriptoribus hic loquendi modus. Ita Cicer. XIII. ad Att. 40. *At vellem aliquid deguſtaſſe de fabulis.* Et ita paſſim. Levius vero ſtudium hoc notat. ut contra gnaviter & aſſidue in literas incumbentes *vorant.* Cicero IV. ad Attic. I. *Nos hic literas voramus*, ut *in quo inexhauſta aviditas legendi erat*, *& quae ſatiari non poterat*, ut Cicero de Catone dicit III. de Fin. 2. BURM.

Habet haec res panem] Ad eumdem modum hoc dicitur, ut *res habet offenſionem*, *periculum*, *uſum*, & id genus. Sidonius V. carm. *Otia frigus habent.* SCHEFF. Certum mihi eſt reſpici ad proverbium, ὐδὲν ϖρὸς τ' ἄλφιτα, quo uſus Ariſtophanes in Nebulis: nam ſale Satyrico Petronius rabulas & vultures forenſes, ut jam ſupr. cap. XV. fecerat, perſtringit, qui per ſe ingratum, & Venere nulla, qua ſe commendet, dotatum juris ſtudium à nemine excoli oſtendit, niſi pecuniae corradendae aviditate; cum reliquae artes, ut Poëtice, & Eloquentia, bonam mentem quidem dent, ſed paupertatis ſororem efficiant. Plena ſimilium dictorum Ovidii & aliorum vatum divina carmina. vide Naſonis lib. I. eleg. ult. & lib. IV. Triſt. eleg. 10. Martialis etiam cauſſidicos ſuae aetatis ſaepe vivis coloribus depingit. Vid. in primis lib. I. 77. Et certe non alia etiam hodie hujus ſtudii ratio eſt, cum, & qui docent, & qui foro vocem ſuam proſtituunt, omnem illam diſciplinam in quaeſtu habeant, qui ſi abeſſet, nemo vel labris primoribus eam guſtare dignaretur, cum unica in ea voluptas ſit diſcipulos & clientes pecunia emungere. Nemo autem melioribus coloribus hujus κακοτεχνίας & *ſellulariae artis* alumnos depinxit Ammiano lib. XXX. cap. 4. ubi diverſa genera advocatorum deſcribens inter alia poſtremum genus ita deſcribit: *Eſt genus impudens*, *pervicax*, *& indoctum eorum*, *qui*, *cum immature è literariis eruperint ludis*, *per angulos civitatum diſcurrunt*, &c. paulo poſt. *Qui cum ſemel umbraticis lucris & inhiandae undique pecuniae ſeſe dediderint*, *litigare fruſtra quoslibet innocentes hortantur*, &c. Et deinceps addit, *Repertos nonnullos tam rudes*, *ut numquam codices habuiſſe ſe meminerint*, *& ſi in circulo doctorum*, *auctoris alicujus veteris nomen inciderit*, *piſcis aut edulii peregrinum vocabulum arbitrantur.* An non imaginem noſtri ſeculi videre licet, quo pleroſque juris prudentes reliquarum artium, etiam earum, ſine quibus jus addiſci nequit, tam imperitos cernimus, ut nihil mirum ſit, ſi librorum nomina ignorent, qui intra compendia, & quoſdam rubricatos codices, omnem aetatem tranſegerunt. Imo vidimus nuper ventoſum quendam anteceſſorem, qui revera plus docebat, quam ſciebat, & qui ab humanitatis profeſſoribus juvenes deterrens, ſe nullos ineptiores adoleſcentes juris ſtudio credere, quam qui diu literis operam dediſſent, publice dicere non erubuit, ſed cujus indocilitatem & ὀψιμαθίαν & ἀμαθίαν hic oſtendendi locus non eſt. BURM.

Literis] Peculiari notione, prout notant ſcientiam nonnullam ſcribendi ac dicendi, ex qua *litteratorum* nomen, oppoſitum *eruditorum* nomini. Sueton. in lib. de Ill. Gramm. cap. IV. *Cornelius Nepos in libello*, *quo diſtinguit literatum ab erudito*, *literatos vulgo ait appellari eos*, *qui aliquid diligenter & acute ſcienterque poſſint aut dicere*, *aut ſcribere.* SCHEFF. Quarum cognitione non ex fide, & ut oportuit, magiſter eum imbuit. Inquinamenti enim rationem obtinet omnis defectus,

Digitized by Google

,, artifici, coquere, aut conſuere. *Mallem tamen* aut praeconem, aut certe cauſi-
,, dicum,

ctus, qui negligentia magiſtri ei etiam nunc adhaeret. GOES. Non ad magiſtri negligentiam referenda haec, ſed ad faſtidium hujus plebeji, quem ita loquentem inducit Satyricus, ut parentes illos defricet ſale ſuo, qui putant, liberos ſuos pollui & inquinari, ſi bonis quidem, ſed inutilibus ad panem, artibus diutius inhaereant, & ideo ſpes ſuas ſtatim ambitioni vel lucro donant. Quod ferendum in indoctis & plebejis patribus; ſed quis ferat ipſos doctores hanc parentum inſaniam adjuvare? cum pueros impuberes, ex ipſis ludis literariis, ubi elementa ipſa linguarum levi & praecipiti opera hauſerunt, raptos, illico ad ipſum juris ſtudium praecipites ire compellant, &, ne ſcholae ſuae numerum non habeant, malint corrumpere & perdere juvenum ſtudia, quam exſpectare diſcipulos, qui prius ſevera lege profecerunt. Sed talibus diſcipulis, qui antea literis, & hiſtoriae & antiquitatis cognitione accurata praeparati eſſent ad graviores diſciplinas, praeter putida illa artis compendia, aliud quid eſſet praecipiendum, quo ulterius ſapere diſcerent. Sed ingenui ſcilicet ſunt noſtri, nolunt plus docere quam ſciunt, ideo etiam inquinatos literis non amant, ſed puros & nudos, id eſt, ignaros, ſuae diſciplinae aptiſſimos judicant. BURM.

Inquinatus.] Meliore omine Cicero de tenera aetate dixit III. de Fin. 2. *Jam inſici debet iis artibus, quas ſi, dum tener eſt, combiberit, ad majora veniet paratior.* Praeterea homini vili, ut & ſervis, ſufficiebat haec tinctura literarum, quas *literas ſerviles* vocat Seneca de Tranquill. cap. x. BURM.

Quod ſi reſilierit] Nempe, à libris rubricatis & cognitione juris? GOES. Eadem loquendi ratio, quae ſupra *in calcem impingit*, à bovibus calcitrantibus & reſilientibus deſumta. Si ergo juri operam dare non vult, quod panem habet ſolum ex nobilioribus artibus, ſi liberali manu tractetur, ad ſellularias & quaeſtuarias eum transferam; & ita uno ordine juris ſtudium habet; & artificia illa vilia quidem, ſed pecunioſa, Satyricus. Praeterea *reſiluerit* debuiſſet dicere. Sed haec labes, quum omnibus auctoribus a librariis ſit impoſita, ut Heinſius ad Ovidium, Virgilium & alios oſtendit, huic agreſti homini ne invideamus. BURM.

Deſtinavi illum] Haec verba ſatis depravata ſunt, &, ut cenſeo, ſic emendanda: *deſtinavi, illum artificium docere, aut tonſtreinum, aut praeconem,* &c. *Deſtinavi, docere illum*, eſt, deſtinavi, ut doceat illum. Nam *deſtinare* hic eſt abſolute poſitum, pro *conſtituere apud ſe*. Quomodo Vellejus II. cap. 110. *pars ſuis ſedibus praeſidium eſſe deſtinaverat.* Sed quid illud *tonſtreinum?* Puto eſſe à *tonſtrinus*, & intelligi tonſorem, quem ſic cenſeo vocatum, quod ſit in tonſtrina. Sicuti *cupidicinus* eſt in gloſſis pro eo, *qui cupide eſt in coenis.* Martialis lib. v. ep. 56. ad Lupum, ratione non multum diſſimili.

Artes diſcere vult pecunioſas,

Fac diſcat citharoedus, aut choraules, &c.

SCHEFF. Lege, *deſtinavi nonnibilum artificii docere.* HEINS.

Artificii] Recte. Nam diſciplinis opponuntur artes. Ulpian. l. 27. §. 2. ff. de uſufructu, *ſi ſervum diſciplinis vel arte inſtituerit.* Quod autem *artificii* legatur, balbutienti Echioni, non librario debet adtribui. BURM.

Tonſtrinum] Sribe, *aut tonſtrinam.* TILEBOM. Videtur peccaſſe librarius tranſpoſitu vocalium *e* & *i*, legendumque *tonſtrineum*, ſubintelligendo artificium: *tonſtrineus* a tonſtrina, ut ſpineus à ſpina. *Tonſtrinum* pro tonſore dici & accipi poſſe dubito. REINES. Hadrianides in textu edidit *tonſorium*, quod miror: qui enim artificium *tonſorium* docere voluerit illum filium ſuum, antequam didiciſſet? Deinde, quomodo conveniunt, *tonſorium & praeconem?* Sicut *praeconem* ſubſtantivum ſequitur, ita ſubſtantivum aliud oportet praeceſſiſſe, quod illi reſpondebat, ut vel ex conjunctione manifeſtum eſt. Itaque non video, cur illud *tonſtrineum* debeam repudiare. SCHEFF. Pro praeconium docere, ut apud Martialem lib. v. Epigr. 56.

Fac diſcat citharoedus, aut choraules.

Quod non eſt ſollicitandum. Scholiaſtes Juvenalis: *didicit à patre luxurioſus & gulojus*, pro luxuriam & gulam. HEINS. In Tragur. erat *conſtreinium.* Poſſet vero *doceri* legi, vel *docere*, ſcil. magiſtrum puero tradere illud artificium. BURM. [Si ſordes voluiſſem ſectari, potuiſſem ſcribere *conſire*, vel *cuſire*, ut apud Iſidor. in Gloſſario.]

Aut praeconem] Debuiſſet *praeconium* dicere, quia *tonſtrinum* praeceſſerat, ſed ſervavit in hac voce uſum vulgarem, quo dicebant *docere praeconem* & ſimilia, pro arte ipſa. Ita Gajus l. 28. ff. de Rei vindic. *forte quod pictorem aut librarium docueris.* Quam locutionem his ipſis à Scheffero & Heinſio adductis Gellii & Martialis locis illuſtravit Mercerus ad Ariſtaenet. lib. I. Epiſt. 19. & ad Non. Marcell. in voce *Tolutim.* Sed, quod notare neglexerunt viri eruditi, urbane iterum Petronius noſter, ubique mordax, & arrodens ſui ſeculi ineptos homines, conjungit praecones & cauſſidicos, quibus unicus quaeſtus ex proſtitutione vocis. Eleganter Cicer. pro Quinct. cap. III. de Sex. Naevio neque parum faceto ſcurra, neque

„ dicum, quod illi auferre non poſſit, niſi Orcus. Ideo illi cotidie clamo: „ Primigeni, crede mihi, quidquid diſcis, tibi diſcis. Vides Phileronem „ cau-

neque inhumano praecone. *Cui cum natura nihil melius, quam vocem, dediſſet, pater nihil praeter libertatem reliquiſſet, vocem in quaeſtum contulit, libertate uſus eſt, quo impunius dicax eſſet.* Ubi vide, quae notant viri docti. Juven. Sat. VII. verſ. 6.

----- Nec turpe putarunt
Praecones fieri.

Cauſſidici vero per contemtum vocabantur rabulae quidam illiterati, qui ipſius juris, in quo verſabantur, non ſatis periti erant, ſed qui in ſola voce omne praeſidium ſibi & clientibus habebant, qualem ſupra capite XV. qui *ſolebat aliquando cauſſas agere*, introduxit. Egregie Cicer. I. de Orator. cap. 46. *Non enim cauſſidicum neſcio quem, neque proclamatorem, aut rabulam hoc ſermone noſtro conquirimus, ſed eum virum, qui ſit ejus artis antiſtes*, &c. Et talem Lyſiam vocat in Oratore cap. IX. quem ut Graeculum otioſum & loquacem, qui, cum in ſchola aſſediſſet, juberet ex magna frequentia hominum dicere, ſi quis quid quaereret, ſe paratum denuntians ad omnia, de quibus quiſque audire vellet, deſcribit lib. I. de Orat. cap. 22. Rapax hoc genus hominum ſaepe bilem movit Juvenali. vide ejus Sat. I. 32. VII. 106. & ſeqq. & alibi. Neque intacti abierunt Martiali, qui ſaepius eos perſricat. vid. IV. Epigr. 46. & paſſim. Columella quoque praefat. lib. I. de Re Ruſt. eos cum ludicris artibus conjungit, inquiens, *ſine ludicris artibus, atque etiam cauſſidicis olim ſatis felices fuere, futuraeque ſunt urbes, at ſine agricultoribus, nec conſiſtere mortales, nec ali poſſe manifeſtum eſt.* Et hinc voce *oratorum* hi rabulae indigni, ut auctor Dialogi de Orator. cap. I. docet. Cui adde Quinctil. lib. XII. de Inſtit. Orat. cap. I. & in primis pag. 1050. & à Juriſconſultis eos diſtingit & ſeparat Lactantius de Mortib. perſecut. cap. XXII. De quo egimus ad Ovid. I. Amor. XIII. 21. Senec. Apocol. *Agatho & pauci cauſſidici plorabant & plane ex animo. Juriſconſulti e tenebris procedebant pallidi*, & III. de Ira, 37. ubi ſummus Gronovius pro *cauſſidici alicujus aut divitis* ex veſtigiis MSS. emendat *cauſſidici alicujus aut JCti.* vid. & Strebaeum ad Ciceron. I. de Orat. 46. Majoris tamen pretii praecones, licet viliſſimos, habitos lepido epigrammate docet Martialis lib. VI. Ep. 8. ubi pater puellam, quam

Praetores duo, quatuor tribuni,
Septem cauſſidici, decem poëtae.

petebant, praeconi collocare maluit. Merito ergo ſuo par illud nobile à Petronio hic jungitur, ut & à Juvenale Sat. VI. 438.

Nec cauſſidicus, nec praeco loquatur.

Uterque enim garrulitate inſignis. Ex his omnibus hoc unum patet, ſaepe noſtrum idem genus hominum, & eamdem eloquentiae corruptelam, & vitia ejuſdem ſeculi, à tempore Auguſti in ineptias & ſtudiorum perniciem ruentis, carpere, quae Juvenalis, Martialis, & Dialogi praeſtantiſſimi auctor, poſt noſtrum, traducere non deſtiterunt. BURM.

Orcus] *Orcbus* Tragur.

Quotidie clamo] Id eſt, frequenter dico, inculco, ἀπιλογῶ. Seneca Epiſt. 27. *Sic itaque me audi, tamquam mecum loquar: clamo mihi ipſe.* REINES. Objurgantis modo. Terent. Adel. III. ſcen. 4. *Mihi quidem non placent, & clamo ſaepe, ſalſamenta haec, Stephanio, fac macerentur pulchre.* Et Act. IV. ſc. 7. *Dic mihi, non clamas? non inſanis?* Ovid. I. Amor. XIV.

Clamabam, ſcelus eſt, ſcelus, iſtos urere crines.

& ita ille & alibi ſaepe. vid. ſupra ad cap. IX. BURM.

Primigeni] Nomen pueri, qui ante Cicaro. Eſt autem id fere ſervorum vel libertorum. Gruterus inſcriptionum pag. DLXXVIII. III.

DIS MANIBVS
JVLIAE ISIADI
PRIMIGENIVS AUG.
SER. VESTI. . . . .
CONIVGI OPTVMAE.

Et pag. DLXXXIX. I.

PRIMIGENIVS AUG. L.
TABVLARIVS PATRIMONII
TVTOR.

Quamquam ſciam, & Fortunam Primigeniam & Herculem Primigenium exhiberi eiſdem inſcriptionibus. GOES. Forte fuit illi primus, major aliis, filius.

Quicquid diſcis, tibi diſcis] Privati quod diſcunt, ſibi diſcunt, viri principes quod diſcunt, diſcunt in publicos uſus. Hinc Theodoſius Aug. ad Honorium filium: *Diſce orbi, quod quiſque ſibi.* HEINS.

Phileronem] Gruterus inſcriptionum opere pag. CCI. 3.

PER. HANC
VIAM. FUNDO
C. MARCI. C. L.
PHILERONIS
ITER. ACTVS.
DEBETVR. HEINS.

Di-

„ cauſidicum, ſi non didiciſſet, hodie famem à labris non abigeret. Mo-
„ do, modo collo ſuo circumferebat oſtrea venalia: nunc etiam adverſus
„ Norbanum ſe extendit. Literae theſaurum eſt, & artificium numquam
„ moritur.

XLVII. „ [a] Ejuſmodi fabulae vibrabant quum Trimalchio intravit, &, „ de-

Encolpius.

Didiciſſet] Abſolute poſitum. vid. inf. cap. LVIII.

Circumferebat onera venalia] Quaenam erant illa onera? Puto ego, bajulum fuiſſe circumforanei alicujus, ejuſque res venales circumtuliſſe per plateas: Niſi malis, *olera venalia*; nam *onera* non ſatis placet. SCHEFF. Id eſt, erat in ordine infimo laturariorum, φορτοβαστάκλης, ὁ τὰ ἀγώγιμα ἐκ φορτίων κομίζων, quaeſtus faciens bajulandis mercibus. Onera venalia ſunt faſces, ſcorteae, manticae, valiſiae & quaelibet volucra; nobis *Bailen:* collo, vel loris collo dependentibus, ferri ſolita. REINES. Simile refert A. Gellius lib. v. cap. III. *Protagoram* nimirum, *virum in ſtudiis doctrinarum egregium* in adoleſcentia, *victus quaerendi gratia, in mercedem miſſum, vecturaſque onerum corpore ſuo factitaviſſe.* Malim tamen hoc loco, *olera*, non *onera*, propter illud quod adjungitur, *venalia*. HEINS. Ego nihil audeò movere, quia nihil tam ineptum ſpecie eſſe poteſt, quod non hic garrulus effutire potuit. Quare cum Reineſio capio, illum fuiſſe *bajulum*, vel *gerulum*, ut jam olim explicui in diſſertatione de vectigalibus cap. XII. Apud Feſtum autem legere mallem, *Bajulos dicebant antiqui, quos nunc dicimus onerarios.* Gloſſae, *Onerarius*, φορτηγός. vide Scheffer. de Re vehicul. lib. II. cap. 2. hi poſtea etiam *Saccarii* dicti fuerunt, quo nomine & apud noſtrates inſignes ſunt, & inde Ammonius ille celeberrimus Philoſophus, Plotini magiſter, *Saccas* cognominatus, quia etiam mercibus ex portu Alexandrino portandis vitam tolerabat, notante Valeſio ad Amm. Marcell. XXII. cap. 16. BURM.

Se extendit] Puto divitem, multiſque agris inſtructum innuere. nam *extendere ſe* hoc loco, ſicut ego arbitror, *proferre res ſuas & amplificare. Adverſum Norbanum* accipio, pro è regione ejus, ex adverſo praediorum Norbani, vicini fortaſſis hujus Phileronis, atque divitis. SCHEFF. Elegans loquendi modus. Senec. ep. XV. *Quidam domi ſe contrahunt, dilatant foris & extendunt.* HEINS. Non, ut Schefferus voluit, de ejus latifundiis capiendum, ſed de celebritate, & fama, &, quae illam conſequitur, arrogantia & faſtu, quem in veſtibus, apparatu, & epulis oſtendebat, quibus elatus, ſe nihilo minorem Norbano credebat. Ita obvium eſt *nomen, famam extendere*, apud Virgilium & Horatium. *Se* autem *extendere* eſt, ac ſi dixiſſet, *inflat ſe tamquam rana*, ut infra cap. LXXIV. Eodem fere modo Livius lib. XXXIV. cap. 4. *vultis hoc certamen uxoribus veſtris injicere, ut divites id habere velint, quod nulla alia poſſit; pauperes, ne ob hoc ipſum contemnantur, ſupra vires ſe extendant.* Quinctil. Declam. III. 13. *Quo ad altiorem quiſque honorum gradum extenditur.* ubi vide quae dixi. Ille Norbanus autem jam colonos ſuos munere, ut apparet ex praecedenti capite, delectaverat, forte idem meditabatur Philero jam dives factus, ut rana contra bovem ſe inflans, ſupra vires impenſas faceret. BURM.

Theſaurum eſt] An hoc retinendum? Plautus Aulul. II. ſc. 2.

> *Credo ego jam illum inaudiſſe, mihi eſſe theſaurum domi,*
> *Id inhiat.* ------

Scio, Voſſium cenſere, illud *Id* hic poni pro *ideo*, ut ſit alio loco, verum haud ſatisfacit. Adſcribam, quod obſervat Barthius lib. XXXI. Adverſ. cap. 6. Dicit ibi, codicem ſe habuiſſe Plauti MS. qui Taubmanni quondam fuerat, ex eo ita notat: *Auri theſaurum clam omnis, in medio foco. MS. gloſſam iſtam praefert: Nota, theſaurum neutro genere dici. Sane futilem non eſſe puto, & reſpexiſſe ad illud, quod ſequitur: Nunquam indicare id filio voluit ſuo. Sed & tertio loco, ubi vulgo legitur; quam cum theſaurum commonſtraret filio. MS. quam id theſaurum. Quod ego interpolatum ab iis arbitror, qui verſum in veteri ſcriptura claudicare putaverunt. Cum verius ſit, τὸ M more Plauti & Comico non elidatur.* Haec, ut dixi, Barthius, quae non parum noſtra firmant. SCHEFF. Quae antea ſcripſi de voce *theſaurum*, confirmantur & à Capro, in de Orthogr. ubi habet ita. *Theſaurum dicendum eſt, & theſaurus.* IDEM. Litterae *theſaurus* ſunt, debuiſſet dicere. Sed *theſaurum*, ut *codicillum* infra, & ſimilia. Plautus Aulularia Act. II. ſc. II. HEINS. Ita in Querulo p. 51. *Unde autem iſti theſaurum homini prope pauperi*, capit Gruterus p. 113. ſed poteſt eſſe accuſativus, ut ita *unde* ſaepe ſibi adſumere docuere viri docti. vid. Heinſ. ad Ovid. II. Epiſtol. 53. & XII. 84. & alibi. BURM.

Ejuſmodi fabulae vibrabant] Scribe, *ejuſmodi fabulas vibrabant.* TILEBOM. Neutraliter, pro,

Digitized by Google

„ deterſa fronte unguento, manus lavit, ſpacioque minimo interpoſito:
„ ª Ignoſcite mihi (inquit) amici; multis jam diebus venter mihi non
„ reſpondit: nec medici ſe inveniunt. profuit mihi tamen malicorium,
„ &

ª TRIMALCHIO.

hinc inde jactatae ſonabant. Elegans & appoſitum verbum, unde *vibrans oratio* apud Tullium Bruto cap. 95. *vibrantes ſententiae* apud Fabium lib. x. cap. I. Sed & noſter adhibet in talibus, ut conſtat ex jam ante publicatis. Et in re alia parili modo cap. XXVIII. *pilae inter manus, luſu expellente, vibrabant.* SCHEFFER. Seneca de Providentia cap. III. *Inter multa magnifica Demetrii noſtri & haec vox eſt, à qua recens ſum. ſonat adhuc & vibrat in auribus meis.* HEINS. Ita retinui, quia & codicis Traguriani eſt ſcriptura, & hoc vocabulum ita apud ejus aevi ſcriptores reperitur poſitum. Silius Italic. lib. I. 539.

Ultrix injuſti vibravit lancea belli.

ad quem verſum vide Heinſii Crepundia; & magis adpoſite ad Petronii verba Val. Max. lib. v. cap. III. §. I. *Priore adhuc querela vibrante, alia deinceps exſurgit.* Eleganter Plinius lib. XV. cap. II. de malis Cydoniis, quae odorem gratum emittunt, *minora ex eodem genere ſtruthea odoratius vibrant.* vid. Heinſ. ad Claudian Rapt. 2. & Drakenb. ad Sil. IV. 156. BURM.

Deterſa fronte unguento, manus lavit] Non ſatis hoc intelligo. Quomodo enim frons detergitur unguento? Alibi fit ſpongia, vel pallio apud noſtrum, non unguento. Credo ſcripſiſſe, *deterſo fronte unguento.* Deterſo fronte, eſt, terſo de fronte. Quomodo in editis cap. v. *Pierio defundes pectore verba*, pro fundes de pectore. Item cap. XIII. *detraxit humeris laciniam*, pro, traxit de humeris. SCHEFFER.

Manus lavit] Quia ſcilicet alvum exoneraverat, ſupr. cap. XXVII. *exonerata ille veſica aquam popoſcit ad manus.* Frontem autem cur detergit unguento, ut vulgata ſcriptura innuit, vix eſt ut conjiciamus; niſi ſtatuamus, illum velle convivis ſuis oſtendiſſe, multum in nitendo ſudaſſe, ut cum Martiali loquar. hunc vero ſudorem detergit unguento, quo frontem ſolebant perfricare genio indulgentes. Cicer. Verr. III. 25. *cum interea Apronius caput atque os ſuum unguento perfricaret.* Et quae plura paſſim obvia. Niſi quis legere mallet diſtinctione alia; *Deterſa fronte, unguento manus lavit*, ut aquam unguentatam ſumſerit hic beatus homo, ut roſaceam hodie lautiores ad manus lavandas adhibent, quod non ab elegantia Trimalchionis abhorrere videtur, ut manus tam impuro miniſterio foedatas odorata aqua mundet. Et, quamvis jam non ſuccurat ſimilis luxuriae exemplum, de Trimalchione tamen ut ſimile quid ſuſpicemur, faciunt tot nova & mira lautitiarum in hac coena exempla. *In potum autem addidiſſe unguenta* Plinius teſtatur lib. XII. 27. & XIII. cap. 3. quid ni ergo & in aquam? cum & infra cap. LXX. unguento pedes ungantur. Sed retineamus potius communem diſtinctionem, quia infra cap. LXV. *unguentum per frontem in oculos fluit.* BURM.

Venter mihi non reſpondit] Non fecit officium ſuum, non exſolvit debitum ſuum. Tracta ratio loquendi à debitoribus, qui cum omittunt facere, quod debent, *non reſpondere* dicuntur. Cic. lib. XVI. ep. 2. *fit ſaepe, ut ii, qui debent, non reſpondeant ad tempus.* Quia itaque venter ei erat lubricus,' nec continebat cibos, ſicut oportuerat, *non reſpondiſſe* dicitur. Atque ita forte non incommode explicare licet iſta verba. Magis tamen inclino, ut exiſtimem hoc ita poſitum, ut apud Suetonium, *villa non reſpondet.* Exſtant verba vita Julii cap. XLVI. *villa non tota ad animum ei reſponderat.* Fuſcus apud Sen. Contr. 9. *quod pius ſim, ad manum argumentum eſt; nempe quia abdicanti reſpondeo.* Ennodius I. ep. 6. *non reſpondentia cultoribus arva.* SCHEFFER. Eleganter. Sic ager *non reſpondere* dicitur, qui fructum non fert. Seneca ep. XXIII. *In alto latet metalli vena, aſſidue plenius reſponſura fodienti.* Et ep. LXXXI. *Non reſpondeant potius, quam non dentur*, de beneficiis. HEINS. Non, quia erat lubricus, ſed contra, quia adſtrictus venter. Neque tam locutionem ab agris aut debitoribus deſumtam, quam ab ipſis medicis, qui remedia *reſpondere* proprie dicebant, ſi adjuvarent, quam locutionem inſulſus Trimalchio à remediis ad ventrem transfert. Celſus lib. I. praefat. *Cum igitur talis res incidit, medicus aliquid oportet inveniat, quod non utique fortaſſe, ſed ſaepius tamen etiam reſpondeat.* Et lib. v. cap. 18. *Eo plura eſſe tentata, quae in perſonis varie reſponderunt.* Et ita ille auctor paſſim. Si vero placet ab agris deducere, ita capiendum eſt, ut venter, poſt tot medicamenta jam aſſumta, non protulerit fructum ſperatum, & hinc poſtea dicit, ventrem jam ſe pudere, quod toties dominum fefellerit. Simili fere modo dixit Celſus lib. II. cap. 7. *ſi venter nihil reddit.* Et Coelius Aurel. Acut. paſſion. lib. I. c. 7. §. 74. *Si venter ſuum non agnoverit officium.* BURM.

Nec medici ſe inveniunt] Similis eſt loquendi ratio apud eumdem Petronium in poëmate de mutatione reipublicae Romanae cap. CXIX.

Quaeris

„ & taeda ex aceto. Spero tamen jam ventrem, pudorem ſibi imponit, „ alioquin circa ſtomachum mihi ſonat, putes taurum. Itaque, ſi quis „ veſtrum

Quaerit ſe natura, nec invenit. TILEBOM. Bene, opinor. Medici ſe non inveniunt, cum quaerunt mederi alicui, ſed medicinam nullam reperiunt efficacem ac idoneam. Nam vocabulum *medici* ſignificanter ponitur, & cum efficacia pro iis, qui re vera medentur, non ſolum illis, qui medendi profitentur artem. Quaſi diceret, quaeſiviſſe quidem ſatisfacere nomini ac profeſſioni ſuae, voluiſſeque ipſo opere eſſe, ſed non inveniſſe ſeſe tales medicos. Sic hunc locum explico. Petronius de bello Civ. cxix. Ovid. Epiſt. Sapphus. *Poſtquam ſe dolor invenit.* Sic enim ibi habere MSS. optima, Gronovius docuit. Ruricius II. ep. 9. *cum me in me non inveniam.* SCHEFFER. Vim elegantiae iſtius optime intelligemus ex hiſce M. Senecae praef. lib. III. Controv. ubi de declamatoribus in ludo tironibus, *velut adſueta claſſi & dilectae umbrae corpora ſub dio ſtare non poſſunt, non imbrem ferre, non ſolem ſciunt: vix ſe inveniunt*, id eſt, cum diſerti ſuo arbitrio eſſent, intraque ſepta ſcholae ventilantes magnum ſpirarent, nihil minus quam diſertos ſe eſſe agnoſcunt, & vix mutiunt rhetoriſci, cum in forum venerint pugnaturi. Hic *medici ſe non invenire* dicuntur, qui, cum medici eſſe, & ſtare primo loco, vel à vulgo, putarentur, in arenam, in aegrorum clinas protracti, *λογοθεώρητοι* ſunt, & cum impoſtoria ſua loquentia, promiſſorumque multa caligine & ambage involutorum vanitate, non expediunt quod aegrotis ſit uſui, nullos nodos explicant. Verbum *invenire* eadem venuſtate de inanimatis dixere quoque veteres; *dolorem ſe invenire* de eo, qui, cum ante non ſentiretur, emicare incipit & gliſcere, Ovid. ep. Her. 15. Tranſumtaque eſt iſta latinitas in noſtram etiam popularem, cum eum ſe invenire dicimus, qui, quod ante neſcire videbatur, ejus nunc ſe ſatis ſcium eſſe oſtendit; & cum qualitatem, V. G. *ſaporem*, *odorem*, *bonitatem*, *maliciam*, *ſe invenire*, quae ante non obſervata nunc ſe erigit, exſerit, & erumpit. REINES. Noſter ipſe de bello civili cap. cxix. Seneca prooemio lib. III. Controverſ. Alter Seneca v. de Benefic. cap. XII. *Feliciſſimis itaque opulentiſſimiſque plurimum aeſtus ſubeſt, minuſque ſe inveniunt.* Sappho apud Naſonem Epiſt. xv. Her.

Poſtquam ſe dolor invenit, mea pectora planxi.

Quae ante nos mendoſa circumferebantur. Noſter in fragmentis editis olim cap. XCI. *Diu neuter vocem invenit.* HEINS. Nempe medicos. Id eſt, eorum cognitio & ars hic ceſſat, ut ſe ne quidem hic medicos eſſe cognoſcant. Nam *invenire* etiam eſt *cognoſcere*, monente Donato ad illud Terentii in Eunucho Act. v. ſc. VIII.

Scis Phamphilam meam inventam civem?

Et ſimile eſt illud Senecae in Praef. lib. III. Contr. *Vix ſe inveniunt.* Id eſt, vix imbecillitatem ſuam cognoſcunt. GOES.

Maleicorum, & taeda, ex aceto] Scribe, *maleicorium.* Taedae decoctae in aceto meminit Plinius, ſed contra dentium dolores, non hunc morbum. SCHEFFER. Malicorium, cortex mali Punici. v. Plin. lib. XXIII. VI. HEINS. *Corticem mali* vocat Scribonius compoſitione CCXLVII. qui & in aceto decoqui jubet, & compoſit. XLI. *Aceti acris ſextarii duo: incoquuntur mala granata, quibus coriarii utuntur, quia ſemper valida ſunt*, ubi hujus medicamenti uſum contra aurium dolorem & vitia eſſe, teſtatur, ut & Plinius lib. XXII. II. Satyricus vero ſtultitiam Trimalchionis hic notat, quum malicornium a medicis habeatur inter vehementer adſtringentia remedia, noſter ad ſolvendam alvum profuiſſe dicit. BURM.

Taeda ex aceto] Forte, *beta ex aceto.* HEINS. Plinii loco à Schéffero adducto adde Scribon. compoſ. LVIII. qui etiam contra dolores dentium tedam facere docet. BURM.

Spero tamen jam ventrem, pudorem ſibi imponit] Sic lege, *ſpero tamen, quod jam venter pudorem ſibi inponat.* TILEBOM. Forte, *veterem.* HEINS. Nihil muto, quia plebejo huic ſermoni elegantiam conciliare, &, ut omnia Latinitatis venuſtati reſpondeant, efficere velle, praeter Satyrici mentem eſſe puto. Neſcio autem, unde Schefferus conjecerit, Trimalchionem de alvo fluxiore queri, cum omnia ſuadeant, illam fuiſſe adſtrictam. Nam addit *alioquin* (id eſt, *alias*) ſoleo crebros ventre crepitus emittere, & torminibus, ut Celſus lib. I. cap. I. loquitur, laborare, quae edant in vacuo ventre murmura, ut crederes, mugire taurum. Veram hercle Claudii imaginem, quod ex licentia, quam convivis dat, libere emittendi crepitum, luce meridiana eſt clarius. Quod edictum, ne exiret, Claudius prohibitus forte fuit, ab iis, qui in crepitu ventris aliquid ominoſi eſſe, ex veteri religione autumabant: nam non modo contra bonos mores eam foeditatem crediditſſe, ſed aliquid religioſi in eo fuiſſe, docere poteſt Catonis fragmentum ex oratione, quam ſcripſit de ſacrilegio commiſſo; quod ſervavit Feſtus in *Probibere comitia. Domi cum auſpicamus, honorem me Deûm immortalium velim habuiſſe, ſervi, ancillae, ſi*

„ veſtrum voluerit ſuae rei cauſſa facere, non eſt, quod illum pudeatur. „ Nemo noſtrum ſolide natus eſt. Ego nullum puto tam magnum tor- „ mentum eſſe, quam continere. Hoc ſolum vetare ne Jovis poteſt. „ Rides

quis eorum ſub centone crepuit, quod ego non ſenſi, nullum mihi vitium facit. Unde colligere licet, crepitum talem turbaſſe auſpicia, & ideo ſervos ſtudioſe continuiſſe, &, ſi nequirent, clam ſub centone crepuiſſe, ne audiretur ſonitus infauſtus. BURM.

Pudorem ſibi imponit] Suſpicor, *pudere*, *ni ſibi imponit*. Illud *pudere*, poſitum eſt abſolute, ut in illo Ciceronis I. de Orat. *Quem non pudet, hunc poena dignum judico.* Sibi imponere ventrem dicit, quando non continet, quia novis aliis, atque aliis, ipſique ingratiſſimis, remediis ac potionibus onerabitur. SCHEFF.

Putes taurum. Itaque] Legendum, *putes taurum mugire. Itaque.* TILBOM. Scilicet, *ſonare*, & mugitum edere. Niſi velis legere, *putes eſſe taurum*, & potuit ob literarum ſimilitudinem excidiſſe iſta vocula. Caeterum Plautus, *crepitat mihi venter vacuus*, *crepant tibi inteſtina.* SCHEFF.

Sua re cauſſa] Illud, *cauſa*, gloſſema videtur. *Sua re* eſt, *ex ſua re*, omiſſa praepoſitione. vide infr. SCHEFFER. Hic jam oblique tangit edictum Claudianum de ventris crepitu libere emittendo in conviviis, cujus meminit Suetonius, & multis ludit Seneca hac de re Ludo de morte Claudii. Caeterum, *ſuae rei cauſa*, ſcribendum, ut & infra, *& cum meae rei cauſa facio, non ploro:* ubi pari modo peccatur. Livius lib. XLII. cap. XXX. *arma*, *milites*, *claſſem ejus rei cauſa comparaſſe.* Neſcio an non agreſtis homo *ſua re cauſſa* dicat pro *ſuae rei cauſſa*, quae videtur ſollemnis formula fuiſſe, quando quis ad neceſſarium aliquod negotium agendum ibat, ut diceret, *ſe ſuae rei cauſſa* hoc vel illud *facere.* Quia autem vocula *res* varias interpretationes recipit, etiam inhoneſtas, hinc in hac formula ſaepe dicaces homines riſum ex ambiguo captabant, & ita in hoc negotio *ſuae rei cauſſa facere* eſt ad neceſſitatem naturae explendam ire. Ita & Cicero de hac formula capiendus orat. II. Philipp. c. 31. de Antonii clandeſtino in urbem adventu. *Productus in concionem a tribuno plebis quum reſpondiſſes, te tuae rei cauſſa veniſſe, populum etiam dicacem in te reddidiſti.* Dicacitas in eo conſiſtebat, quod, quum dixiſſet Antonius, ſe veniſſe ſuae rei cauſſa, urbani caperent τὸ *rei* obſcoeno ſenſu, propter nimir. mimae cunnum. Ut recte Valeſius in Valeſian. p. 71. *In re ſua* Fabrett. p. 253. & *e re propria facere* p. 634. Cicero II. Philipp. 6. *Qui ſuam rem nullam habent, tuam exhaurient.* Plaut. Captiv. II. II. 46. *tua re feceris.* infra repetit, *quum mea re cauſſam facio.* Noſtrates *ſyn dingen doen.* Videbatur vero inhoneſtum ſurgere ad neceſſaria. vid. Lucian. merced. conduct. p. 246. ed. Bourdel. BURM.

Facere] Scilicet, quod natura exigit. Sic infra cap. LXII. *coepit ad ſtellas facere.* Suſpicor ſic uſurpaſſe Plautum Pſeud. IV. ſc. 7. verſ. 81. ubi ait:

---- tunc etiam cubitare ſolitus es in cunis puer?
SI. Scilicet. BA. etiamne facere ſolitus es? ſcin. quid loquar?

Novi aliter hoc explicare doctos, ſcilicet ut turpiculum quid denotet; nec repugno. Tantum illa ipſa verbi ambiguitate puto ludi, ut non infrequens eſt Plauto. Conveniunt utique, cubitare in cunis, atque facere illo, quo dicebam, ſenſu. SCHEFF.

Solide natus eſt] Sic compacte, ut nihil intus ſit ſpirituum, qui ſubinde deſiderant exire. Vere Petronianum. Sic enim in editis cap. CII. *Ita vero, inquam ego, tamquam ſolidos alligaturus, quibus non ſoleat venter injuriam facere.* SCHEFF. *Solide natus* hic eſt concretus, anu clauſa, quales ſaepe natos prodigii loco habitos nobis dat Obſequens. vid. cap. LXXXV. & c. & *concreti* dicuntur, quibus vel genitalia, vel anus, obſtructa ſunt. vid. Rutgerſ. Var. Lect. III. 18. & Gronov. Obſerv. in Eccleſ. Script. cap. XIX. BURM.

Nullum puto tam magnum tormentum, quam continere] Stoicae, vel, ſi mavis, Cynicae ſectae, fuiſſe ſtudioſum Trimalchionem oportet, qui nihil turpe, quod natura jubente fieret, putabat. Elegans de crepitu ventris Epigramma ex Antholog. lib. II. cap. 44. apponam:

Πορδὴ ἀποκτείνει πολλοὺς ἀδιέξοδος οὖσα,
Πορδὴ καὶ σώζει τραυλὸν ἱεῖσα μέλος·
Οὐκοῦν εἰ σώζει καὶ ἀποκτείνει πάλι πορδὴ,
Τοῖς βασιλεῦσιν ἴσην πορδὴ ἔχει δύναμιν.

Quod ita vertit Obſopoeus:

Et crepitus multos, nequiens erumpere, perdit,
Et ſervat, balbum quando dat ore ſonum.
Ergo, ſi ſervat crepitus jugulatque ſonando,
Regibus hunc magnis quis neget eſſe parem?

Sed ruſticitatis, ut nunc, ita olim fuit character hone-

„ Rides Fortunata? quae ſoles me nocte deſomnem facere. Nec tamen „ in triclinio ullum vetui facere, quod ſe juvet. Et medici vetant conti- „ nere: vel, ſi quid plus venit, omnia foras parata ſunt: aqua, laſanum, „ & cetera minutalia. Credite mihi, anathymiaſis ſi in cerebrum it, in toto „ corpore fluctum facit. Multos ſcio ſic periiſſe, dum nolunt ſibi verum „ dicere.

honeſtis auribus oppedere, &, quia ditiores & laſcivi palam id ſaepe faciebant, vel ad oſtentandam, prae inferioribus, ſortis ſuae felicitatem, vel ad inſultandum humilioribus, hinc Graeci *πέρδειν* & *καταπέρδειν*, de homine dixerunt, qui huic faeditati & ſuperbiae eſt obnoxius, ut ex Ariſtophanis Pluto Act. I. ſcen. 2. & Act. II. ſcen. 5. & ejus Scholiaſte apparet. Hinc jocus intelligendus Martialis lib. X. Epig. 14.

Nil aliud video, quo te credamus amicum,
Quam quod me coram pedere, Criſpe, ſoles.

Continere autem proprium in hac re vocabulum. Celſus I. cap. I. *Si profluvio laborat, continendum. Continere ventrem.* Phaed. IV. 16. dixit. BURM.

Quam continere] Abſolute: Ita mox, *medici vetant continere.* Sic *continentiam* abſolute poſuit Suetonius in Claudio cap. XXXII. *Dicitur meditatus edictum, quo veniam daret flatum crepitumque ventris in convivio emittendi: cum periclitatum quemdam prae pudore ex continentia reperiſſet.* SCHEFFER.

Ne Jovis poteſt] Scribe, *ne Jovis quidem poteſt.* TILEBOM. Lege, *nec Jovis poteſt. Jovis* pro Jupiter & apud alios occurrit. ſic Accium, Caecilium, Ennium loquutos Diomedes & Priſcianus docent. *Quem tremit ipſe Jovis:* apud Apulejum. Hyginus fabula XCII. *Jovis, cum Thetis Peleo nuberet, ad epulum dicitur omnes deos convocaſſe.* Et ſic idem ſaepius alibi. HEINS. *Nec Jovis* mavult Heinſius & Munckerus ad Hygin. fab. CCXX. qui cum ipſe exempla adducat, ubi *ne* ponatur pro *ne quidem*, non video, quid opus ſit contra ſcriptum codicem innovare. Ita noſter ſupr. cap. IX. *cujus ne ſpiritus purus eſt.* caeterum proverbii ſpeciem hoc dictum habet. Propert. II. eleg. 7.

---- Quamvis diducere amantes
Non queat invitos Jupiter ipſe duos.

Ubi vide quae notat diligentiſſimus Paſſeratius, & ad Phaedri lib. V. fab. VIII. Praſchius. BURM.

Deſomnem facere] Eripere mihi ſomnum, bombis tuis. Sic *depilis*, *deplumis* exſtat apud alios. SCHEFFER. *Exſomnem* malebat Heinſius ad Virgil. VI. Aen. 556.

Si quid plus venit] Forte, *evenit.* GOES. Nihil muta. Honeſte ſibi videtur velare foedam rem, ſi quis non modo crepitum edere, ſed ipſas alvi ſordes vult ejicere.

Omnia foras] Ita ſupra cap. XLIV. *domi leones, foras vulpes.* Et cap. XXX. *G. noſter foras coenat.* SCHEFF.

Aqua, laſſant] Lege, *aqua, lana.* TILEBOM. Scribe, *aqua, laſanum, & caetera minutalia.* Per *minutalia* intelligit cum alia, tum lignum, cum adhaerente ſpongia, de qua Seneca ep. 70. *Lignum, quod ad emundanda obſcoena adhaerente ſpongia poſitum eſt, totum in gulam farſit.* Sunt autem *minutalia* dicta à *minutal*, quod ſignificat minutum qualecumque, habeſque *minutalia* etiam in Gloſſis Tyronis cap. 10 pag. 51. SCHEFF. Id eſt, minutias. *Minutal* proprie carnis eſt, vel rei cujuslibet alterius, minutim inciſae, in re culinaria. Poſtea omnes minutiae ſic appellari coeptae. HEINS. Recepimus certiſſimam Schefferi emendationem. Nam ſupra cap. XLI. dixit Trimalchionem ſurrexiſſe ad laſanum, & triclinio egreſſum. *Minutalia* ſunt res frivolae, non integrae, ſed truncatae. Tertullianus de cultu femin. lib. I. cap. 6. *Sed & lapillos iſtos, quicum ſuperbiam jungunt, quid aliter interpretor, niſi lapillos & calculos & ejuſdem terrae minutalia.* Cicero res minutas dixit, pro Cluent. cap. 64. *Recordatus eſt, ſe nuper in auctione quadam vidiſſe in rebus minutis, aduncam ex omni parte dentium & tortuoſam venire ſerrulam.* Jo. Sariſb. lib. V. Policrat. 10. *Si cingulum forte tibi venuſtius fuerit, ſi inciſorium aptius, ſi quid in minuta ſuppellectile decentius.* Hic autem intelligit, linteamina vel alia parata ad detergendas nates, quae pro ejus luxuria non vilia fuiſſe oportet, licet faſtidioſe minutalia appellet. Pauperiores autem has ſordes lapillis, vel herbis, abſtergebant, unde domino ſuo divitiis aucto Carion apud Ariſtoph. Plut. Act. IV. ſcen. I. dicit, ſervos non podicem lapillis detergere, ſed alliis, & id ſaepe facere deliciarum cauſſa. BURM.

Mihi, anathimias is, ſi in cerebrum it, & in toto corpore] Scribe, *mihi anathymiaſis, ſi in cerebrum it: toto corpore*, &c. TILEBOM. Mire haec corrupta ſunt. Scribe confidenter cum Cl. Gronovio, *anathymiaſis in cerebrum it.* Ἀναθυμίασις Graece, vapor eſt, & exhalatio, quae hic de ventris flatibus intelligenda. *In cere-*

„ dicere, ª Gratias agimus liberalitati, indulgentiaeque ejus, & ſubinde
„ caſtigamus crebris potiunculis riſum. Nec adhuc ſciebamus, nos in
„ medio lautitiarum, quod ajunt, clivo laborare. Nam cummundatis
„ ad

ENCOLPIUS.

brum it, ad eumdem modum, ſicut ſupra cap. XLI. *vinum mihi in cerebrum abiit.* SCHEFFER. Graeci hoc dicunt βλάπτεσθαι ἀπὸ τῆς τοῦ οἴνου ἀναθυμιάσεως, Athen. l. 2. *Anathymiaſis* vero, pro vapore ſeu exhalatione, medicorum Latinitatis corruptae vocabulum eſt. Octav. Horat. lib. 2. Euporiſt. cap. I. *Quibus ex anathymiaſi caput fuerit inquietatum.* Guarimpotus Petro Damiani aequalis ſeculo undecimo lib. I. Paſſionarii cap. 2. ſic: *Quod ſi ex ſtomacho fuerit anathymiaſis in cerebro*; & lib. 2. cap. 18. *Anathymiaſis eſt ſtomachi reſolutio ex fumoſitate.* & ſeculo tertio decimo Matth. Sylvaticus med. de Salerno Pandect. cap. 43. *anathymiaſis*, *antimiaſis*, *delatio fumi ſurſum à ſtomacho ad caput.* Paulo doctius proximus ab hoc Joh. Anton. Campanus lib. 9. ep. 44. *dicunt medici, aegrotare me ſtomachi fumo, quem & Graeci anathimiaſin vocant.* REINES.

Fluctum facis] Ita eleganter illos flatuum diſcurſus cum boatu ſeu mugitu, fluctuum inſtar, deſcribit. SCHEFF. Val. Maximus lib. IX. cap. III. *Ira quoque & odium in pectoribus humanis magnos fluctus excitant.* HEINS. Deducenda haec vox a *fluere*. ut dicuntur medicis proprie corpora, quae ſudore vel profluvio alvi, vel alio modo, diffluunt. Celſus lib. I. cap. I. *Morborum tria genera, unum adſtrictum, alterum fluens, tertium mixtum.* & paſſim. Ex vaporibus ergo ſudores toto corpore erumpere ait, ludens in ambigua voce *fluctus*. BURM.

Scio ſic,] forte, *hic*, in hac urbe.

Sibi verum dicere] Quid? an ſcribendum, *dici*: Sed exiſtimo cohaerere, *nolunt dicere verum ſibi.* Illud *ſibi* eleganter ponitur pro eo, quod ad uſus commodaque eorum valet. Senſus eſt, etiamſi ſentiant, quid exigat natura, nolunt tamen illud fateri, ac ſic palam dicere verum, quod ipſis tamen foret utile. SCHEFF. Imo, *dicier.* HEINS. Non mutarem. Et idem eſſe putarem, ac volunt ſe fallere, etſi ſciant, vera eſſe illa remedia, nec continendum eſſe, tamen timore quodam, ut ruſticitatis notam effugiant, ſe ipſi decipiunt.

Gratias agimus libera liberalitati] Forte, *gratias agimus liberali liberalitatis.* GOES. In codice Traguriensi erat *libera liberalitati*, ſed proculdubio librario illa geminatio tribuenda, loquitur enim jam ruſus Encolpius, cui nulla ſtribiligo & ſermonis ineptiae ſunt tribuendae. Heinſius deleta una & altera litera videtur voluiſſe, *liberali libertati.*

Caſtigamus crebris potiunculis riſum] Erumpentem coërcemus atque impedimus. Eleganter. Statius lib. IX. Theb. 68. de equo loquens: *nodis & caſtigata jubarum libertas.* SCHEFF. Elegantiae ſingularis locutio, pro *moderamur*, ne nimis diffunderemus nos, & cachinnis immodeſtioribus propter ineptiſſimorum hominum ſtolidas fabulas concuteremur; ita *dolorem caſtigatum* dixit Cicer. lib. II. Tuſcul. cap. 21. ut hic *riſum caſtigatum*; & ita *caſtigare* ad alia transfertur, pro impedire, ne luxurient. Ita Statii locum opportune adduxit Schefferus, ubi recte Barthius explicat, *caſtigare* nos dici, quidquid intra modum & ſuum decorem redigimus, & recte ita *caſtigatas mammas* apud Samonicum interpretatur, quas male Mercurialis V. Var. 3. acceperat. Ita idem Stat. lib. II. Sylv. I. verſ. 43.

Et caſtigatae collecta modeſtia frontis.

Ad quae verba v. Gevartium. *Temperare jocos*, dixit Juſtinus lib. VII. 3. quamvis ibi non vino, ſed ferro, caſtigaretur laſcivia. BURM.

Quo ajunt, divo] N. Heinſius: *quod ajunt, clivo* rectiſſime. Porro *laborare in medio clivo rei*, ille dicitur, cui pars illius maxima supereſt conſicienda. SCHEFFER. Neſcio unde *divo* ediderint Patavini, cum certiſſimum ſit *clivo* legendum, quod proverbii ſpeciem praefert. Ovidius Epiſt. XX. 41.

Mille doli reſtant, clivo ſudamus in imo.

Ubi Heinſius in ſecundis curis, quas nos aliquando publici juris faciemus, pluribus exemplis hanc locutionem illuſtravit. Senec. Epiſt. 31. *Tanto melior ſurge & reſpira, & clivum iſtum uno, ſi potes, ſpiritu exſupera.* Recte autem *in medio clivo* ſe laborare ait, quia hae lautitiae moleſtae erant & nimiae Encolpio. *quo ajunt* etiam Tragur. BURM.

Nam cum mundatis] Perperam. Legendum, *namque mundatis*, aut quid ſimile. Proxime ab-lerimus à ſcriptura veteri, ſi legerimus, *tum.* SCHEFF. *Cummundatis* ſcribe. Apud Catonem de R. R. cap. CXVIII. in nonnullis exemplaribus: *Oleae albae, antequam nigrae fiant, commundentur, & in aquam dejiciantur.* Columella lib. XII. cap. XVIII. *Omnia vaſa aqua dulci eluenda ſunt & commundanda:* Julius Obſequens: *cubile commundatum, ſupplicationibus habitis, priſtino ſplendori reſtituit.*

Digitized by Google

„ ad ſymphoniam menſis tres albi ſues in triclinium adducti ſunt, capi-
„ ſtris, & tintinabulis culti, quorum unum bimum nomenclator eſſe
„ dicebat, alterum trimum, tertium vero jam ſenem. Ego putabam pe-
„ tauriſtarios intraſſe, & porcos, ſicut in circulis mos eſt, portenta aliqua
„ facturos. Sed Trimalchio exſpectatione diſcuſſa: a Quem, inquit, ex
„ eis

a TRIMALCHIO.

tuit. Occurrit idem verbum in notis Tyronis pag. 163. HEINS. Totum autem locum ita reſtituendum judico: *Nec odbuc ſciebamus nos, in media lauticiarum, quod ajunt, clivo laboraremus, cum communda tis ad ſymphoniam menſis,* &c. GOES. Ita ſolebant beatiores, cum nova fercula inferrentur. Horat. II. Sat. VIII. 10.

His ubi ſublatis, puer alte cinctus, acernam
Gauſape purpureo menſam deterſit.

Hinc apparet non mappa fuiſſe ſtratas menſas, ſed nudas fuiſſe, ut in primis citreae erant, quae maculas ſuas oſtentare debebant. Id apparet ex Ovid. XVII. 88. & I. Art. 171. qui enim aliter literae vino poſſent duci in menſa. Sic & apud Ariſtoph. in Pac. vſ. 1192.

'Αποκάθαιρε τὰς τραπέζας ταυτηΐ.
'Επειτ' ἐπείσφερε τὰς ἀμύλας ϗ τὰς κίχλας.

De verbo *commundare* egit Kirchmajerus de Amoenitate Latinitatis. BURM.

Symphoniam] *Sirphoniam* Tragur.

Tres albi ſues] Etiam hoc pro ſupercilio Trimalcionis rem magnificat: tali enim colore fuiſſe ſuem Calydonium eſt in Cleomenis Meleagro apud Athen. lib. IX. Varicolores habebantur pro deterioribus. Caeterum, pompa iſta ſuum tintinnabulatorum an ſit è veteribus Romanis una, neſcio; poterat videri ad XII. illos D. Antonii dictos cum tintinnabulis per vicos Lutetiae libere vagantes conficta eſſe; nihil tamen adfirmo. REINES. Ridiculum & hoc. De mullis in convivium adduci ſolitis, & in conſpectu civium mori juſſis, elegans eſt narratio Senecae Nat. Quaeſt. XVII. & XVIII. Tangit & rem Plinius Naturali Hiſtoria lib. IX. & Juvenalis Sat. V. Hic vero videtur alluſiſſe ad hiſtoriam de Carano, quam Athenaeus nobis conſervavit initio lib. IV. Illud vero oppido facetum de nomenclatore, quaſi etiam porcis ſuus nomenclator apud Trimalchionem fuiſſet. HEINS.

Capiſtris] Ad ora revinctis, quibus poſſent, quo eſſet lubitum, deduci. Martialis lib. I. epigr. 105.

Paret pupureis aper capiſtris. SCHEFF.

Tintinabulis] Ad collum adpenſis, quibus ad ſpectaculum ipſarum vulgo traherentur. Hunc enim puto fuiſſe ſcopum iſtorum tintinabulorum. Ita habes aſinum *tintinabulis perargutis exornatum* apud Apulejum lib. X. SCHEFFER. Haec, ut & capiſtra, propria equorum inſtrumenta. vide Scheffer. de Re vehic. lib. I. cap. 13.

Culti] Vide ſupra cap. XXXII.

Nomenclator] Tangit egregie Satyricus inſaniam Trimalchionis, qui convivium tot numero ferculis, & in his plurimis novis, & antea non viſis, inſtrueret, ut his nomenclator eſſet adhibendus, qui ea convivis exponeret & explicaret. Sic capi quoque poſſent verba Plinii lib. XXXII. cap. 6. de oſtreis & eorum variis generibus agentis. *Mec non inter nos nepotis cujuſdam nomenclator tridacna appellavit, tantae amplitudinis intelligi cupiens, ut ter mordenda eſſent.* BURM.

Porcos, ſicut in circulis mos eſt, portenta aliqua facturos] Ludos, & cumprimis ſaltus admirandos per rotas, & id genus, quod alias petauriſtae ipſi facere conſueverunt, & ſurſum deorſum per aëra ſe librare, volitantium inſtar, perque orbes cito ſaltu ſe transmittere. De quo Manilius lib. V. verſ. 433.

Ad numeros etiam ille ciet cognata per artem
Corpora, quae valida ſaliunt excuſſa petauro.
Alternoſque cient motus: elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus caſu ſuſpenditur ille,
Membraque per flammas orbeſque emiſſa flagrantes,
Molliter ut liquidis per humum ponuntur in undis.
Delphinumque ſuo per inane imitantia motu
Et viduata volant pennis & in aëre ludunt.

Haec ergo talia interdum & quadrupedes docebant facere, populoque in circulis oſtentabant, quae res duravit ad noſtra uſque tempora, meminimuſque nos equulei, caprae, catulorum, qui hac arte plebem oblectarent. SCHEFF. Circuli ſunt in viis publicis, ubi hi petauriſtarii, & ludicra illa edentes, coetum populi in circuli modum circumſtantis faciunt. Quintil. lib. VI. Inſtit. cap. 3. *Urbanus homo erit, cujus multa bene dicta reſponſaque erunt, & qui in ſermonibus, circulis, conviviis, item in concionibus, omni denique loco, ridicula commodeque dicet.* Tacit. in vita Agric. cap. 43. *Vulgus quoque, & hic aliud agens populus, & ventitavere ad domum, & per fora & circulos locuti ſunt.* Et ita ſaepe Cicero, Livius,

Digitized by Google

„ eis vultis in coenam ſtatim fieri: Gallum enim gallinaceum penthiacum, & ejuſmodi naenias ruſtici faciunt: mei coci etiam vitulos aeno coctos ſolent facere. [a] Continuoque cocum vocari juſſit, & non exſpectata electione noſtra maximum natu juſſit occidi: & clara voce: [b] Ex quota decuria es? [c] cum ille ex quadrageſima reſpondiſſet: [d] Emtitius

a ENCOLPIUS. *b* TRIMALCHIO. *c* ENCOLPIUS. *d* TRIMALHIO.

vius, & alii. Et hinc *circulatores* dicti agyrtae, divini, & quicumque ſpectaculis ridiculis & vanis ſermonibus vulgus delectarent. Cicer. lib. X. ad Fam. epiſt. 32. & leg. ult. ff. de extraord. cognit. Gloſſae *Circulator* Ὀχλαγωγὸς, ἀγύρτης. Celſ. lib. V. de re medica cap. 27. *Ideoque colubra ipſa tuto eſtur, ictus ejus occidit, & ſi ſtupente ea (quod per quaedam medicamenta circulatores faciunt) in os digitum quis indidit, neque percuſſus eſt, nulla in ea ſaliva noxa eſt.* Prudent. Hym. in Romanum verſ. 303. *Quos ſaepe falſus circulator decipit.* ubi Gloſſ. Iſonis Magiſtri *deceptor, quia alios quodam circulo erroris involvit & decipit.* Vides acumen iſtius ſeculi. vid. infr. cap. LXVIII. Theophr. περὶ λογοποιίας, vocat περιστάτης ποιουμένης. Male Torrentius quoque Suetonii verba in Caeſar. cap. 84. ubi dixit, *exterarum gentium multitudinem circulatim ſuo quemque more lamentatum eſſe*, exponit *in gyrum*, *per vices*, cum nihil aliud velit, quam variis locis urbis concurriſſe & circulos feciſſe, in quibus mortem Caeſaris deflebant. De circulis, quos philoſophi, Graeculi praeſertim, in publico diſputantes faciebant, Senec. Epiſt. 40. & 52. videndus. BURM.

Diſcuſſa] Petronianae elegantiae verbum. ſupr. cap. XIV. *Hinc Aſcyltos paene riſum diſcuſſit.* Et infr. cap. CXI. *Diſcuſſo muliebri errore.* Et frequens hujus verbi uſus de iis, quae evaneſcunt, & removentur. Ita Livius II. 52. *Periculum diſcutere. Ebrietatem* inſ. cap. LXXIII. Flor. III. 18. *Nefas proditione diſcuſſum.* Prop. II. el. 20. *Quum mihi diſcuſſit talia viſa metus.* Apulej. XI. Metam. *Confeſtim diſcuſſa pigra quiete, alacer exſurgo.* vide egregii Brouckhuſii notas ad Propert. III. eleg. VIII. verſ. 12. BURM.

Statim fieri] Grandius, pro parari, mactari. quomodo victimae dicuntur *fieri*, cum mactantur diis. vide Briſſon. Niſi malimus, culinare verbum eſſe, proprieque de praeparatione ciborum uſurpari, quod mihi placet. Ut intelligatur *coctum fieri*, quod uſurpat noſter in ſequentibus. Plautus Aulul. III. ſcen. 3. *Coquite, facite, feſtinate nunc jam, quantum lubet.* Male corrigunt nonulli, *farcite.* Martialis XIII. 54. de perna:

Cerretana mihi fiet, vel maſſa licebit
De Menapis; lauti de petaſone vorent.

SCHEFFER. Val. Maximus lib. VIII. cap. I. *Non ſupprimenda illius quoque damnatio, qui puerili ſui amore corruptus* (*correptus* malim) *rogatus ab eo ruri, ut omaſum in coenam fieri juberet, cum bubulae carnis in propinquo emendae nulla facultas eſſet, domito bove occiſo, deſiderium ejus explevit.* Atque ita accipiendum illud Martialis lib. XIII. Ep. 54. ut *fiat* ſit paretur in coenam. Noſter ſupra cap. XXVI. *Quid, neſcitis, apud quem hodie fiat?* Id eſt, apud quem coena detur libera. HEINS.

In coenam] Ad coenam inde inſtruendam. Terent. Andr. II. 2. *olera & piſciculos ferre in coenam.* vid. ſupr. cap. XXXV. & infr. LXVI.

Penthiacum] Lege, *pentaplum.* TILEBOM. Hoc quid ſit, non aſſequor. Putes, *penthicum* ſcribendum & jungendum gallinaceo eſſe, ut ſit πενθικὸς gallinaceus, forte, quia Nocti ſacer. SCHEFFER. Superbus jactator ſuae culinae lauticias extollit, quae in aliorum., etiam regum, menſis è remotis locis petita ponuntur, conſpuit & depreciat. Quem *penthiacum* dicit, eum *h* trajecta *phaſiacum* eſſe putem, ſcilicet gallum: aequantur enim phaſiani generi gallinaceo alendi facultate, ſapore praeſtant. Idem Petronio cap. XCIII. quoque celebratur:

Ales Phaſiacis petita Colchis.

Quod propius abſit à ſcripto, quam quod dedi, excuſſis omnium coenarum elenchis, vix reperietur. REINES. Reineſius ſuſpicatur *Phaſiacum*, id quod & in textum recepit Hadrianides. At ego ruſticos apponere umquam Phaſiacos conſueviſſe, ſaltem per Italiam, ubi hae finguntur geſta, hodie haud crediderim. Subeſt aliud genus cibi ruſtici & vulgaris, forte *denticem* aut *encitum.* SCHEFFER. Minime ſollicitandus hic locus. *Penthiacus* vocabulum artis opinor culinariae, cocis uſitatum de gallo gallinaceo lacerato in fruſtra, quomodo Pentheus olim à Bacchis diſcerptus fuit. E Vidulari Plauti citatur à Grammaticis:

Ejuſdem Bacchae fecerant noſtram navim Pentheum.

Exſtat & in Catalectis Pithoeanis *judium coci & piſtoris*, uti inſcribitur id carmen, ubi inter alia.

Eſt Bromico Pentheus, eſt & mihi de bove Pentheus. HEINS.

Digitized by Google

„ titius, an, inquit, domi natus es? [a] Neutrum, inquit cocus, ſed te-
„ ſtamento Panſae tibi relictus ſum. [b] Vide ergo, ait, ut diligenter po-
„ nas, ſi non, te jubebo in decuriam viatorum conjici. [c] Et quidem
„ co-

[a] COCUS. [b] TRIMALCHIO. [c] ENCOLPIUS.

Ruſtici faciunt] Apparant. Mox, *mei coci etiam vitulos abeno coctos ſolent facere.* Nam ſic lege. Nec aliter paſſim auctor rei culinariae, qui ſub nomine Caelii Apitii circumſertur. HEINS.

Eno cocto] Pone, *aeno coctos.* TILEBOM.

Ex quota decuria es? cum ille ſe ex quadrageſima reſpondiſſet.] Artificum collegia habebant ſuos patronos, quinquennales, qui & magiſtri, decuriones: unius cujuſque etiam eorum corporati in decurias diſtributi erant: quo de plura ad Inſcr. 19. Cl. I. Transferri vero ex una in aliam modo honorificum & lucroſum, modo ignominioſum non minus, quam ſi militi gradus mutaretur, ut è digniore loco ad ſtatum equitis ſeu tironis retrojiceretur; eodemque modo minatur hic Trimalcio coco ſuo, ſi diligenter non poſuerit, ſe eum in decuriam viatorum conjecturum. Cenſenda autem iſta ſunt ad morem Urbis, in qua tot coquorum decuriae; in colonia, ubi reliqua agi fingit Petronius, corpora tot capitum, quae quadraginta decurias implerent, fuiſſe non potuerunt. REINES. Qui numeroſam familiam habebant, ſervos redigebant in decurias, etiam operas ruſticas. Columella ſub finem libri primi de re ruſtica: *Separandi ſunt aratores à vinitoribus, & ab aratoribus aeque.* (ſic lege è V. C.) *mediaſtini. Claſſes etiam non majores quam demum hominum faciendae, quas decurias appellaverunt antiqui, & maxime probaverunt.* HEINS. Stolida jactatio, qua convivis familiae ſuae multitudinem volebat oſtentare; nam de coloniae, in qua tota hujus fabulae ſcena agitur, decuriis male capit Reineſius; rectius Heinſius. Luxum autem illum ſaepe Seneca graviter carpit. vide praecipue epiſt. xcv. & Tacit. lib. III. Ann. cap. 51. & mirum non eſt, Trimalchionem ignorare hunc ſervum, quia decima pars familiae vix dominum ſuum noverat. ſup. cap. XXXVII. & poterat, pro reliqua ſua inſolentia, nomenclatore egere, qui ipſi ſervorum nomina & decurias dictaret. Ita enim Plinius lib. XXXIII. cap. I. *Hoc profecere mancipiorum legiones, & in domo turba externa, ac ſervorum quoque cauſſa nomenclator adhibendus.* Et Senec. de Tranquil. cap. VIII. de Demetrio Pompeji liberto, *numerus illi quotidie ſervorum, ut imperatori exercitus, referebatur.* vide infr. cap. LIII. Silius Ital. XIII. 460.

Immenſique greges famulae ad convivia turbae.
BURM.

Ex quadrageſima] Ex hoc Petronii loco fit manifeſtum, Trimalchionem ſervos ad minimum quadringentos habuiſſe, totidem Pedanium Coſtam apud Tacitum Annalium XIV. Athaeneo ſi credimus, nonnumquam decem aut viginti millia ſervorum apud Romanos uni famulabantur domino. Locus eſt lib. VI. cap. 7. HEINS.

Neutrum.] Captatus jocus, quum Trimalchio debuiſſet in interrogatione tertium ſervorum genus commeminiſſe. Sed dives ille, qui omnia ſua ſe acquiſiviſſe jactare volebat, eleganter a Satyrico inducitur, quaſi non alios ſervos haberet, niſi emtos & domi natos. Sed tria genera fuiſſe docet Quintil. Declam. CCCXI. *Servus aut domi natus eſt, aut relictus haereditate, aut emptus.* Cicer. de Invent. xcv. Petit. ad LL. Atticas pag. 129. Papias. *Emtus ſervus, mollis, conductitius.* BURM.

Diligenter ponas] Etiam hoc culinare verbum; pertinetque ad coquos, praeparantes cibos. Martialis lib. XI. ep. 86.

Hinc exit varium coco minutal,
Ut lentem poſitam, fabamque credas.
SCHEFF.

Si non te jubebo] Ita diſtingue, *ſi non, te jubebo.* TILEBOM.

In decuriam viatorum] Viatores ſervi publici. Quapropter non video, quomodo inter familiam Trimalchionis locum poſſint habere. Scribebam igitur *vietorum*, quod refer ad ſervos prae ſenio inutiles & decrepitos. HEINS. An talis, ſive apud Trimalchionem, ſive apud alios, fuerit ſervorum decuria, ignoro. Verum ſi fuerit, fuit non coquorum deterior, ſed melior; utpote, qui ſervitio ex fide peracto, vacationem impetraverant, quemadmodum in militia emeriti. Quorum proinde melior, non durior, fuit conditio, qualem tamen coquo minatur Trimalchio. Quapropter videtur vulgata lectio retineri poſſe, quoniam viatores ſunt, qui pedibus iter faciunt, teſte Cujacio Obſervationum lib. XI. cap. 13. intelligamuſque illos, qui alibi *curſores* vocantur. Paulus JCtus leg. 99. §. ult ff. de leg. III. *ſi alii vernae, alii curſores legati ſunt, ſi quidam & vernae & curſores ſint, curſoribus cedent.* Nec mirum, Trimalchionem hos vocaſſe *viatores*, qui rem familiarem ſuam inſtituebat ad inſtar Reip. Unde infra: *Actuarius*, qui tamquam urbis acta recitavit. GOES. Quum hic minetur coco ſuo poenam, conſequi videri poſſet, viatores fuiſſe deterioris ordinis; ſed, ut haec admodum dubia ſunt, ego potius ſtolidam jactationem Trimalchionis à Satyrico notari putem, qui, ut con-

„ cocus potentiae admonitus in culinam obſonium duxit.

XLVIII. „ Trimalchio autem miti ad nos vultu reſpexit: [a]Et vinum, „ inquit, ſi non placet, mutabo: vos illud oportet bonum faciatis. Deo„ rum beneficio, non emo, ſed nunc quidquid ad ſalivam facit in ſuburbano „ naſcitur eo, quod ego adhuc non novi. Dicitur confine eſſe Taracinenſi„ bus, & Tarentinis; nunc conjungere agellis Siciliam volo, ut, quum Afri„ cam

a TRIMALCHIO.

convivae ſcirent, quantus eſſet, qui more reipublicae domum ſuam ordinaret, intempeſtive *viatorum* decuriae mentionem injicit, cum revera talibus careret. Unde ſupra faſces in poſtibus fixos narravit Noſter cap. XXX. Ut ſaepe inſulſos homines videmus minime opportune captare occaſiones ſe venditandi. Unde neque ſequentia, *potentiae admonitum*, Satyrico ſale carent. Sed quia haec non poena, ſed praemium, videri poſſit, forte legi poſſet *vietorum*, a *viendo*, qui fiſcellas, corbes, &c. uſui domeſtico texebant. BURM.

Et quidem eocum potentia admonitum] Scribe, *Tum quidem coquus potentia admonitus.* TILEBOM. Hoc eſt, potenter, valide, vehementer, ut ſit ablativus. Verum ego mallem, *potentiae admonitum*, iſto ſenſu: fuiſſe coquum admonitum per iſta heri verba potentiae, quam herus in ipſum haberet, metuque ejus. Cicer. in Top. *ut veni Veliam, tuaque & tuos vidi, admonitus hujus aeris alieni, nolui deeſſe ne tacitae quidem flagitationi tuae.* SCHEFF. Senec. de Conſt. ſapient. cap. XII. *Aliquando illos tamquam pueros malo poenaque admonet, & adficit.* Ita *admonere flagello* Columella lib. II. cap. 2. Caeterum corruptum hunc eſſe locum, certus ſum; nulla enim ſtribligo Encolpio debet adſcribi, qui ubique Petroniana Venere ſe commendat, & his colonorum ſordibus ſe eximit. Quare cum Tilebomeno partim faciens, legerem, *eocus potentiae admonitus*, vel ulcus latens nondum perſpicere me fateor. Vel, *quidam*, (alius ſcil. ſervus) *eocum in eulinam duxit*, quia ille rure veniens, & ibi venatorem agens viam in culinam ignorabat. Pro *obſonium* malim *cum obſonio*, ut ridiculi cauſſa tres ſues obſonium vocet, quod ex minutis piſcibus vel fruſtis carnis parabatur. *Ad obſonandum* minime placet. Nam obſonabantur in foro, non in culina, ubi parabatur in coenam. Sic Simo cum obſonio rediens a foro coquo Soſiae tradit, ut curentur emta in Andr. I. I. & ita *obſonari* paſſim. *Admonitus* eleganter, ut qui jam expertus eſſet domini in caſtigando ſeveritatem. Valer. Max. IV. 1. Extern. 6. *Tantummodo quid in opprimendo poſſet admonuit.* BURM.

In culinam obſonium duxi] Locus proculdubio corruptus, qui ita videtur reſtituendus: *in culinam ad obſonandum eduxit.* GOES.

Ad nos vultu reſpexit] Petronianum. Ut cap. XCVI. *reſpiciens ad Eumolpum.* SCHEFF. Ita infr. cap. LX. *reſpiciens ad menſam.* & cap. LXXXIV.

Reſpicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad[...]a fluctus.

& paſſim apud Quinctil. Flor. III. 22. Valer. Flacc. VII. 497. BURM.

Bonum faciatis] Hoc non bene intelligo, ſuſpicorque legendum: *boni nunc faciatis.* Illud, *boni nunc*, una voce atque junctim fuit ſcriptum, ita ex *nunc* facta ſyllaba poſterior in *bonum*. Sed tamen melius fuerit retinere lectionem veterem. Sic enim & Martialis lib. V. ep. ad Turianum Ep. 79.

Vinum tu facies bonum bibendo.

Formula eſt modeſte excuſantis tenuitatem rei appoſitae. SCHEFF. Videtur hic locus ita conſtituendus: *& vinum, inquit, illud vos boni faciatis: ſi non placet, mutabo. Deorum*, &c. Caeterum eruditiſſimus Schefferus ante nos vidit hic legendum *boni faciatis.* GOES. Vide ſupra cap. XXXIX. *Bonum* capiendum eo ſenſu quo vidimus ſupr. cap. XXXIV. Phaedr. III. fab. I. BURM.

Ad ſalivam facit] Id eſt, ad guſtum. Plin. lib. XIV. 6. *Divus Auguſtus Setinum praetulit cunctis, & fere ſecuti principes, confeſſa propter experimenta, non temere cruditatibus noxiis ab ea ſaliva.* Iterum libro XXIII. Hiſt. Natur. cap. I. *Sua cuique vino ſaliva innocentiſſima, ſua cuique aetas gratiſſima.* Propert. IV. 8. 37.

Et Methymnaei Graja ſaliva meri.

vide Caſaubon. ad Perſii Satyr. VI. 13. BURM.

Suburbano eo] Forte, *ſuburbano meo.* GOES.

Taracinentibus] Num legendum, *Taracinenſibus?* Pomponius Mela II. cap. 4. *Simueſſa, Liris, Minturnae, Formiae, Fundi, Taracina, Circes domus.* De Neronis profuſione in praediis inſtruendis dilatandiſque, qua de agitur hoc loco, Suetonius abunde, & plerique veteres. SCHEFFER. Hic plurimum ineptit quum ſuburbanum confine dicit Tarracinae & Tarento, locis plurimum a ſe remotis. GOES. *Tarracinenſibus* Tragur. forte pro *Tarracinienſibus* ut *in* & *ni* millies variant in MSS. BURM.

Conjungere agellis Siciliam] Ita faſtidioſe agellos vocat homo jactabundus latifundia, quae ipſe non

„ cam libuerit ire, per meos fines navigem. Sed narra tu mihi, Agame-
„ mnon; quam controverſiam hodie declamaſti. Ego autem ſi cauſſas non
„ ago in diviſione, tamen literas didici; &, ne me putes ſtudia faſtiditum,
„ tres bibliothecas habeo, unam Graecam, alteram Latinam. Dic ergo, ſi
„ me

non noverat. Perſtringitur autem à Satyrico *inſana illa libido agros continuandi*, ut Livius vocat lib. XXXIV. cap. 4. qua hoc tempore praecipue lauti homines flagrabant, quam ſaepe Seneca quoque graviter reprehendit. appoſite autem ad noſtrum Trimalchionem Epiſt. LXXXIX. *Quouſque fines poſſeſſionum propagabitis? ager uni domino, qui populum cepit, anguſtus eſt. Quouſque arationes veſtras porrigetis, ne provinciarum quidem ſatione contenti circumſcribere praediorum modum? Illuſtrium fluminum per privatum decurſus, & omnes magni magnarumque gentium termini uſque ad oſtium à fonte veſtri ſunt. Hoc quoque parum eſt, niſi latiſundiis veſtris maria cinxiſtis, niſi trans Hadriam, & Ionium, Aegaeumque, villicus regnet*, &c. Arnobius lib. II. adverſ. Gentes pag. 72. *Poſſeſſionum ſemper producerent fines, & quamvis provincias totas, rus facerent unum.* ubi vid. Herald. & Plinium lib. XVIII. cap. 2. & 6. Sed jam illa inſatiabilis cupiditas Horatii aevo regnare coeperat; quam ille ſaepe inſectatur. lib. II. od. II.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam ſi Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Poenus
Serviat uni.

Vide & lib. III. od. 16. & Quinctil. Declam. XIII. & Cicer. II. Agrar. cap. 26. Idem carpit propheta Jeſaias cap. v. 8. Fatuus autem noſter Trimalchio etiam naturam rerum ſibi ſubjungere velle jactat, quaſi aggere per fretum ducto, ut continui agri ſint ad Africam, Herculis ritu ſe efferens, qui ita à Seneca inducitur Herc. Oet. 80.

—— Siculus Heſperium latus
Tanget Pelorus; una jam tellus erit.
Illinc fugabo maria, ſi jungi jubes,
Committat undas Iſthmus, & juncto ſalo
Nova ferantur Atticae puppes via.

BURM.

Per meos fines navigem] Putide ſuis finibus annumerat mare, quod Italiam & Siciliam interjacet. HEINS.

Ego autem] Hic *autem* eſt *enim*. Quale quid & apud veteres Juriſconſultos obſervaſſe ſe Briſſonius commemorat. Infra noſter cap. LXI. *In anguſtiis autem amici apparent.* SCHEFF.

Si cauſſas non ago, in diviſione] Non exiſtimo ſe bene haec habere. Quid enim, *in diviſione?* Scio, *diviſionem* partem eſſe declamationis, exercitiive, apud rhetores, & jam pridem dixi aliqua in opuſculo de Stylo. Verum ea non pertinet ad literas, ſed cauſas. Puto igitur, oportere diſtingui: *ſi cauſas non ago in diviſione, tamen literas didici.* Cauſas agi in diviſione puto, cum ad diviſionem factam ſingulae illarum explicantur partes. SCHEFF. Malim, *etſi cauſas non ago.* Tum mox, *ſine diviſione*, pro, *in diviſione.* Negat ſe ſcholaſtico declamandi ſtudio non exercitum. De *diviſione* paſſim Seneca in Suaſoriis & Controverſiis. HEINS. *Diviſio* apud rhetores proprie dicitur, quum ex praecipua quaeſtione inveniunt minores quaeſtiones, quae in praecipuam incidunt, quas acute admodum ſolebant à prima ſeparare, & hic etiam futurae declamationis pompa, ſive ſermo, qui à declamatoribus praemittebatur, diviſio proprie dictus eſt. ut egregie docuit N. Faber. ad Senec. Controv. I. Jactat ergo fatuus, ſe non quidem cauſſas agere, ſed olim partem quamdam artis declamatoriae attigiſſe, non tamen intricata controverſiarum capita, ζητήματα & κεφάλαια, quae nihil facere ad eloquentiam videntur urbano homini, ſed tantum diviſioni, ſive prooemio, in quo latus exercendae facundiae & ſermonis elegantioris campus eſt, operam dediſſe, quia ſcilicet beatus ſatis, partes ſtudiorum nobiliores attingere voluerat, reliquas illis, qui victum ſibi ex cauſſis agendis quaerebant, reliquerat. Sed inſolens locutio, *in diviſione literas diſcere*, nulli, niſi Trimalchioni, permitti poterit. BURM.

Faſtiditum] Non mutandum; eſt enim eodem modo, ut ſupra, *pudeatur*, *delectaretur*, & ſimilia. deduxit ille à *faſtidior*, pro *faſtidio.* Non ergo, ut reliqui divites & lauti ſolent, ut indigna perſona ſua faſtidiſſe ſe ſtudia jactat.

Tres bibliothecas habeo] Lege, *duas bibliothecas habeo.* TILEBOM. Homines lauti apud Romanos, atque adeo Caeſares ipſi, duas tantum habebant bibliothecas, Graecam alteram, alteram Latinam. Hinc in veteribus à Grutero collectis inſcriptionibus, in capite *de officiis domus Auguſtae*, A BIBLIOTHECA GRAECA, & A BIBLIOTHECA LATINA. Trimalchio, ut eſt mirum in modum glorioſus, tres habere ſe bibliothecas cum mentiatur, non niſi duas, oblitus ſui, enumerat tamen. Et hoc ridiculi cauſa à Petronio narrari, quis non videt? Reſpondet autem hic locus luxui temporum illorum, quibus homines, etiam illiterati, ad ſolam oſtenta-

,, me amas, periſtaſin declamationis tuae. [a] Quum dixiſſet Agamemnon,
,, [b] Pauper, & dives inimici erant; ait Trimalchio; [c] Quid eſt pauper?
,, Urbane, inquit Agamemnon, & neſcio quam controverſiam expoſuit.
,, Statim Trimalchio: Hoc, inquit, ſi factum eſt, controverſia non eſt;
,, ſi factum non eſt, nihil eſt. [d] Haec, aliaque, cum effuſiſſimis proſeque-
,, remur laudationibus, [e] Rogo, inquit, Agamemnon mihi cariſſime, num-
,, quid duodecim aerumnas Herculis tenes, aut de Ulixe fabulam, quem-
,, admodum illi Cyclops pollicem condulo extorſit: Solebam haec ego

a Encolpius. b Agamemnon. c Trimalchio. d Encolpius. e Trimalchio. ,, puer

tionem bibliothecas inſtruebant. Vide Senecam de Tranquillitate animi cap. IX. HEINS. Egregie Heinſius, qui pervidit Petronii mentem. Tres autem ſe bibliothecas poſſidere jactat, credo, ut ſimul & Auguſti, qui duas, Octavium & Palatinam, & Aſinii Pollionis, qui primam in atrio Libertatis publicaverat, ſumtus aequaſſe illum putarent convivae. Studium autem illud fatuorum hominum, qui inter tot millia librorum oſcitantes deſident, non ideo improbandum admodum puto, quia, ut recte Lipſius, ſemper inde aliquid boni ad eruditos redire ſolet; niſi ſint tam fatui, ut ipſi libros ſuos non cognoſcant, & pretium eorum minui ſuſpicentur, ſi vel eruditior aliquis eorum uſum in paucas horas expetierit, qui ut dracones theſauris ſibi inutilibus incubantes, Herculem quemdam, qui eos deſpoliet, merentur. BURM.

Alteram Latinam] Mallem, *alteras Latinas*, quia ſermo eſt de bibliothecis tribus. SCHEFFER.

Periſtaſin declamationis] Περιστάσεις, quas & *attributa*, & *elementa* vocant, ſunt ea omnia, quae ad perſonam, rem, locum, tempus, modum, cauſſam pertinent alicujus facti, ut oſtendimus in Notis ad Anonymi Rhetorica p. 49. Ergo, *dicere periſtaſin declamationis*, nil eſt aliud, quam explicare, ſeu enarrare factum, cum omnibus ſuis circumſtantiis, de quo habenda declamatio. Ideo & ſtatim poſt ſic incipit Agamemnon: *Pauper & dives inimici erant.* Vult narrare factum, & ſic tradere argumentum declamationis. SCHEFF.

Pauper & dives inimici erant] Frequentiſſime in hoc argumento inimicitiarum divitis & pauperis experiri conſueverunt rhetores. ſic Quintil. Declam. VII. IX. XI. iſta noſtri referam ad M. Senecae lib. V. Controv. ſecundam, vel etiam quintam. REINES. Similis argumenti declamationem etiamnum habemus in iis, quae ſub nomine Quinctiliani circumferuntur. Videndus & Seneca lib. V. Controverſ. I. HEINS. & Quinctiliani etiam XVII.

Urbane] Quid ita? quia per hoc, dum neſcire ſeſe ait Trimalcio, quid ſit pauper, divitias ſuas inſinuat, quae ſcilicet non ſinant cum hoc noviſſe. SCHEFFER.

Quam controverſiam] *Cauſas* aetate Ciceronis has vocabant controverſias. Seneca praefatione libri primi Controverſiarum. HEINS.

Hoc inquit, ſi factum eſt, controverſia non eſt] Nugatur ſolemnem in modum Trimalchio: neque enim omnes controverſiae fictae. Teſtes Parrhaſius & Flaminius patri Senecae, ut alias omittam. HEINS.

Nihil eſt] Controverſia nempe. Nam ſi revera ita factum, ſicut tu nunc memoras, quis erit locus controverſiae? Poſtulat enim ea rem dubiam, ſive in perſona, ſive in tempore, ſive in loco, ſive in re quapiam alia. At tu iſta profers, tamquam indubia. Hunc puto eſſe loci ſenſum. Plaut. Captiv. Act. II. ſcen. II. verſ. 94.

> *Ad nihil eſt, ignotum ad illum mittere, poeram luſerit.*

SCHEFFER. Vid. ad Cap. XLI.

Agamemnon mihi cariſſime] Lege, *mi cariſſime.* HEINS.

Tenes] Vide ſupra cap. VI.

Illi Cyclops pollicem poricino extorſit] Scribendum ex Homeri ipſius Odyſſ. 9. *ille Cyclopi Polyphemo oculum extorſit.* TILEBOM. Ulyſſes *poricinus*, hic eſt, opinor, ab antiquo *porico*, pro quo deinde dixerunt *porigo*, & *porrigo*, quanquam forte rectius ſit, *poricivo*, quomodo à *cado*, eſt *cadivus*; atque ita accipi de eo poteſt, qui porrexit quidpiam Cyclopi, vinum forte. nam fabula, quam reſpicit, ignota eſt. nec apud Homerum exſtat, quod cum his conveniat. Poſtremo credi poteſt tale quid finxiſſe Trimalcion, ut ſolent praeſidentes, & jactabundi, licet imperiti rerum, nam & quod ſequitur de Sibylla Cumana, alias non legitur, & mox *inſolentia* Trimalcionis expreſſe notatur. SCHEFFER. Petronio prae Homericis reliquis placuit fabula de Cyclope & Ulyſſe, ut patet ex editis olim. Et quum ignota ſit iſta de *poricino*, difficilis quoque & lubrica circa eam erit divinatio noſtra, quam

ideo

„ puer aput Homerum legere. Nam Sibyllam quidem Cumis ego ipſe „ oculis meis vidi in ampolla pendere; &, quum illi pueri dicerent, Σι- „ βύλλα,

ideo cum venia proponimus. Ulyſſes ad Cyclopem ἄνδρα πελώριον, & monſtroſae vaſtitatis, *modice humiles collectus in artus*, ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκικυς, Hom. Od. 10. res contemtibilis; Ei igitur Cyclops *pollicem extorſit*, id eſt, luxavit, ejecit, non vecte, conto, fuſte, ῥοπάλῳ, ſive clava, quam Polyphemo geſtamen tribuit poëta loco dicto: ſed *penicillo*, id eſt, aſſula, virgula vel feſtuca, χειριδίῳ Polluc. l. 5. ὥς ἡ σιαρχων. *Peniculus*, quidquid dependet, velut extremum rei; leve ideo & violentis ictibus inferendis minime aptum. *E poricino* vero facere *penicilio* non eſt violentia, ſi praeſertim lineas duas breves, è quibus litera *n* conſtat, in duas longiores *ii* extendi cogites. Hic forte ſenſus eſt fabulae inter ſe batuentium Ulyſſis & Cyclopis, quam praeter poëtas ludens confinxit narrator jactanticulus, & in oculis ſuis ſapiens. REINES. Reineſius vult *penicillo*, quod aſſulam exponit, & recepit in textum Hadrianides. Sed *extorquere pollicem penicillo* pro *luxare aſſula*, miror Reineſium cuiquam potuiſſe approbare. Adde, quod *penicillo* à *poricino* abeat longiſſimum, quod ne ipſe quidem non agnovit Reineſius. Quare mallem credere, ſcripſiſſe noſtrum *emporicini*, vocabulo compoſito ab ἔμπορος & κοινὸς, quod viatorem per mare facientem iter, eumque converſatione gaudentem ſignificat, aptiſſimeque quadrat in Ulyſſem. *Em* in *emporicino* abſorpſit ſyllaba ultima vocis praecedentis. SCHEFFER. Opinor *ſoricino*. *Soricinus*, ut *noctuinus* in Catalectis Maronianis, convitii loco. Gloſſae Labbaei: *Soricinus*, μύειος. Denuo, μύειος, *ſoricinus*. *Soricina naenia* apud Plautum. *Extorquere pollicem*, ut *extorquere talum*, loco Plautino apud Feſtum in *Crocotilum*, ubi tamen alii Grammatici, pro *extortis talis* citant *extritis talis*.' HEINS. Heinſii conjecturam poſſet adjuvare Aurel. Victor in Epitome cap. XLI. ubi *ſpadones* &c. vocat *tineas & ſorices palatii*. *Poricino* Tragur. Paris. BURM.

Extorſit] Egimus ſupra cap. XXI. de hac voce, qua & utitur Juvenalis Satyr. VIII. verſ. 32. ſed loco, ut mihi equidem apparet, extorto & depravato.

> —— *nanum cujuſdam Atlanta vocamus,*
> *Aethiopem cygnum, parvam extortamque puellam*
> *Europen* ——

Ego legendum puto *pravam extortamque puellam*. *Prava puella* eſt cujus membra quaedam curva & diſtorta. Cicer. lib. IV. Tuſc. Quaeſt. cap. 13. *Vitium eſt, cum partes corporis inter ſe diſſident, ex quo pravitas membrorum, diſtortio, deformitas.* Ita contra *recta puella* Catuli. Carm. 86. & Propert. II. eleg. 34. Horat. I. Sat. II. verſ. 123. & ita Horat. *recto talo ſtare* dixit lib. II. Ep. I. verſ. 176. & contra *pravis talis fultus, & diſtortis cruribus* lib. I. Sat. III. verſ. 48. BURM.

Solebam haec ego apud Homerum puer legere] Ab Homero enim plerumque pueri in ſcholis auſpicabantur ſtudia Noſter cap. V.

> *Maeoniumque bibat felici pectore fontem.*

HEINS. Itane Trimalchio, qui capillatus puer, ut deliciis ditiorum ſervires, Romam intraſti, tu Homerum, unde ingenuos auſpicari ſtudia ſolitos vidimus ad caput V. legiſſe te jactas? cui tamen arrogantiae color poteſt hinc dari, quod Romani etiam ſervos, quos ingenio & indole valere videbant, liberalibus aliquando diſciplinis imbuebant, ut exempla Terentii, Phaedri, Hygini, & aliorum oſtendunt. Ulpianus leg. 27. §. 2. ff. de uſufruct. *ſi ſervi uſusfructus legatus eſt, cujus teſtator, quaſi miniſterio vacuo utebatur, ſi eum diſciplinis vel arte inſtituerit uſufructuarius, arte ejus, vel peritia, utetur.* & ita *ſervi literati* apud Cicer. I. Verr. 36. Et tales forte fuere illi Homeriſtae, quos cap. LIX. induxit in convivium; adſectabat enim maximum Homeri ſtudium Trimalchio. BURM.

Aput] Ita codex Tragurianus. Quae ſcribendi ratio in antiquis marmoribus ſaepe obſervatur, ut indicem Gruteriani Theſauri inſpicientibus patebit. BURM. [& Terent. Gabr. Faërni.]

Cumis.] Tragur. *Cummis.*

In ampulla pendere] Adſcribam verba Juſtini Martyris de hac Sibylla, ut oſtendant hominis libertatem loquendi. Exſtant in Cohortatione ejus iſto ſenſu: *Hanc Sibyllam Babylone ortam ad Campaniae oras neſcio quomodo perveniſſe ferunt, ubi reſponſa dedit in urbe, cui Cumae nomen eſt, ſexto à Bajis lapide. Vidimus ſane, ea in urbe cum eſſemus, locum quendam, ubi baſilicam ingentem uno fabrefactam ſaxo conſpeximus. In media baſilica nobis oſtenderunt tria ſolia, ex eodem exciſa lapide, quibus aqua repletis laviſſe ibi eam, & ſtola ſumta in penitiſſimam ſe baſilicae aedem, eodem extructam ſaxo, abdere, atque in media ea aede ſuper ſublimiore gradu & throno conſidere ſolitam, & ſortes ad eum modum promulgaſſe dixerunt.* Hic plane nulla mentio ampullae. Neque ſcio, quomodo pependerit in ampulla, niſi forte, ſicut cineres in urnis, ſuſpenſa fuerit in ea ad tectum illius baſi-

„ malchio exclamat: putes illum piper & cuminum non conjeciſſe? de-
„ ſpolia. *a* Non ſit mora: deſpoliatur cocus, atque inter duos tortores
„ maeſtus conſiſtit. Deprecari tamen omnes coeperunt, & dicere: Solet
„ fieri, rogamus, mittes, poſtea ſi fecerit, nemo noſtrum pro illo roga-
„ bit. Ego crudeliſſimae ſeveritatis non potui me tenere, ſed inclinatus
„ ad aurem Agamemnonis: Plane, inquam, hic debet ſervus eſſe nequiſ-
„ ſimus?

a ENCOLPIUS.

xit. Dictum autem. *ut magnum inclamare, perfidum ridere*, & ſimilia. HEINS.

Exinteratus] Sic ſcribendum, & pronuntiandum monet Caper Grammaticus, cum tamen τὰ ἔντερα dictionem Graecam agnoſcat Pierius, & cum eo Manutius in Orthographia. GOES. Licet *exinteratus* etiam habeat Cod. Traguerienſis, vera tamen ratio ſcribendi eſt *exenteratus*, ut ad Juſtin. I. 5. & Plaut. Epidic. Act. II. ſc. 2. & alibi viri docti monuerunt. Ita & mox Tragur. Sed Patavini & Pariſienſes male mutarunt. BURM.

Putes illum] Forte, *putas tantillum*. GOES.

Cuminum non conjeciſſe] Abſolute, pro conjeciſſe in porcum coctum. Hoc autem volunt iſta verba, coquum hoc excuſare per oblivionem ſuam, quaſi res ſit minuta, quae oblivioni poſſit tradi, ut piper omiſſum eſſet, aut cuminum. SCHEFF. Pipere & cumino ſere omnia edulia, alicujus ſaporis, condiebantur. Ita conjungit Perſius Sat. v. verſ. 55.

Rugoſum piper & pallentis grana cumini.

Ejus autem praecipua dos erat, inflationes & tormina diſcutere, quare non inepte Trimalchionem ejus mentionem facere putandum eſt, cui *ſaepe circa ſtomachum ſonaret, putes taurum.* vide Plin. lib. XX. Hiſtor. Nat. cap. 14. *Cuminatum*, quod pipere & aliis condimentis apparabatur, memorat Apitius lib. I. cap. 8. BURMAN.

Cocum in medio.] Licet ſaepe ſimilis conſtuctio occurrat pro *in medium*, malo hic diſtinguere *voca, voca cocum. In medio quum conſtitiſſet ad menſam.* Nam imperioſius eſt breviter clamare *voca, voca.* BURM.

Conjeciſſe] Proprium quoque culinae & coquinariae verbum. Cato de Re Ruſt. cap. 156. *Poſtea conjicito & contundito.* & poſt, *conjicito in aquam calidam, coquito.* & paſſim. vide Rhodii Lexicon Scribonianum. BURM.

Deſpolia] Verbum non dominis tantum, ſed & praetoribus uſitatum, cum aliqui eſſent caedendi. Paſſio SS. martyrum Tarachi Probi & Andronici: *Deſpolitate illum, cingite & ſuſpendite.* HEINS. Vide ſupra cap. XXX. Tunica nimirum derepta erat, quam mox recipit. BURM.

Tortores.] qui loris caederent. Nam cocos caedi ſolitos, ſi male artem ſuam exhibuiſſent, docet Martial. VII. Epigr. 33. BURM.

Deprecari] Petronius ſupr. cap. XXX. *Diſpenſatoremque deprecati ſumus, ſervo remitteret poenam.* SCHEFF.

Deprecari tamen omnes coeperunt, & dicere: ſolet fieri: rogamus, mittas: poſtea ſi fecerit, nemo noſtrum pro illo rogabit] Poteſt videri hoc mutuatus à Terentio, qui ſic in Phormione Act. I. ſc. II.

---- Ad precatorem adeam, credo qui mihi
Sic oret: Nunc amitte, quaeſo, hunc; ceterum
Poſt hac ſi quicquam, nihil precor. GOES.

Solet fieri] Rurſum Petronius cap. CXIX. *Solent, inquit, haec fieri, & praecipue in hac civitate.* Seneca in Apoc. *Hoc fieri ſolet?* Martial. IV. Ep. ad Tuccam LXV.

Tucca, ſolet fieri, denique, Tucca, licet.

SCHEFF. Formula antiqua. Seneca filius ep. XCVI. *damna, vulnera, labores, metus incurrunt, ſolet fieri.* Seneca pater Controverſ. XIV. *Faciant, ſi non quod oportet fieri, at quod ſolet.* HEINS. Cicer. II. in Verr. cap. 38. *& licere & fieri ſolere.* Sueton. vita Claud. cap. XV. *& tamen fieri ſolet.* Phaedr. lib. III. fab. X.

E populo ſic, neſcio quis, ut fieri ſolet.

Ita utebantur & formula *amat fieri*, de qua Schott. lib. III. Obſerv. cap. 40. In Senecae vero loco ex Apocolynt. à Scheffero adducto malim legere, *hic fieri ſolet, in coelo non fit.* Et in Martialis loco verſu ſequente legitur:

Sed tamen hoc longum eſt; ſolet hoc quoque, Tucca licere.

Sed in MSS. ſeptem vel octo eſt: *ſolet hoc quoque Tucca licetque*, multo melius, ut *fieri* ſubintelligatur, quod poteſt etiam omitti, ut apud Curt. III. 8. ubi *ut ſolet fieri* legitur, ſed Modius ut gloſſema *fieri* ejicit. Vid. notas ad Sueton. Neron. cap. XXXIV. & ad Phaed. III. 9.

Rogamus mittes] *Mittas*, id eſt, miſſum facias. HEINS. Ex Terentio adumbratum in Eun. Act. V. ſc. 2. *unam hanc noxiam dimitte: ſi aliam admiſero unquam, occidito*, ubi.

„ ſimus? aliquis obliviſceretur porcum exenterare? non me-Hercules illi „ ignoſcerem, ſi piſcem praeteriſſet. At non Trimalchio, qui relaxato „ in hilaritatem vultu: *b* Ergo, inquit, quia tam malae memoriae es, „ palam nobis illum exentera, *c* Recepta cocus tunica cultrum arripuit, „ porcique ventrem hinc, atque illinc, timida manu ſecuit. • Nec mora, „ ex

b TRIMALCHIO. *c* ENCOLPIUS.

ubi quidam codices *omitte*, alii *mitte*, ut hic legitur. Tragur. *mittes*.

Pro illo rogabit] Optime. Phaedrus noſter lib. III fab. 3. *Damnum haud recuſant, tantum pro vita rogant*. Ubi vide, quae notavi. SCHEFFER. Deprecantium pro maniſeſto & confeſſo vox haec eſt, non excuſantium aut defendentium tanquam innocentem Cicer. pro Ligario. *Cauſſas egi multas, certe nunquam hoc modo. Ignoſcite iudices, erravit, lapſus eſt, non putavit. Si unquam poſthaec ad potentem ſic agi ſolet & herum*. [cap. x. ſed aliter ibi exſtat.] Plinius de actione ſua pro Julio Baſſo lib. IV. epiſt. 8. *Veniam ergo peterem? jugulaſſem reum, quem erraſſe concederem*. REINES. Recte contra Scioppium hanc loquendi rationem defendit Schefferus; vid. ſup. cap. XXXI.

Crudeliſſimae ſeveritatis non potui me tenere] Et hoc bene: nam ſubaudiendum, *cauſſa*, quaſi diceret, propter ſeveritatem illam crudeliſſimam non potui. Salluſtius: *Exercitum opprimendae libertatis habet*. Cic. 3. de Or. *Cum ille ſe cuſtodiae diceret in caſtris remanſiſſe*. SCHEFFER. Videtur hic exidiſſe, *metu*, vel *re*, vel *ſpectaculo*. Vel ſcribendum: *crudeliſſimae ergo ſeveritatis*. HEINS. Ego autem ſupplendum non dubito: *Ego plenus crudeliſſimae ſeveritatis*. Sequitur enim: *Plane, inquam, hic ſervus debet eſſe nequiſſimus, non illi ignoſcerem*. Et mox: *At non Trimalchio* nempe plenus erat tam crudeliſſimae ſeveritatis, ſicut ipſe. GOES. Recte Schefferus ſtatuit, hic aliis quoque ſcriptoribus uſitatam ellipſin τοῦ *cauſſa* vel *gratia*, cujus plura exempla reperies apud Gerard. Voſſium in notis ad Vell. Patero. I. cap. 12. & conjunctiſſimum nobis olim collegam Baudrium ad Lactant. de mortib. perſec. in initio, Manut. ad Salluſt. Catilin. VI. Terent. Adelph. II. IV. 9.

Ne id aſſentandi magis, quam quod habeam
gratum, exiſtimes facere.

L. 87. §. 3. *Intervendae querelae inofficioſi patrimonii donationibus exinanire*. Huc refer Horatii locum ab alaſtore citatum p. 56. [Ego vero *homo* ſubintelligerem.] Reliqua autem locutio *tenere me non potui* eſt latiniſſima, & qua Cicero & alii ſaepe utuntur, pro qua & alia forma dicunt *teneri non potui*. vid. Vorſt. ad Juſtin. lib. VI. cap. 7. BURM.

Hic debet ſervus eſſe nequiſſimus] Ita ſolet Petronius, cap. XXXIII. *hic neſcio quid boni debet eſſe*, pro, eſt ſine ullo dubio. Sulpitius Severus Ep. I. *Hic homo debet homicida eſſe*. SCHEFFER.

Aliquis obliviſceretur] Eleganter, omiſſa interrogationis particula, *an*. Vide infra. SCHEFFER.

Extenterare] Corrige, *exenterare*, ut ſupra. SCHEFFER.

Si *piſcom praeteriſſet*] Ita locum hunc formarunt viri eruditi, cum in autographo eſſet *pretiſſet*. Fors fuerit *ſi piſcem teruntii perdidiſſet*, vel, *ſi piſcem treſſis perdidiſſet*. HEINS. Sed proprius ad antiquam ſcripturam accedamus ſi reſtituerimus *ſi ſic piſcem depretiiſſet*. Depretiandi autem verbo utitur & Paulus l. 22. §. 1. ff. ad legem Aquiliam: *Si quis ex comoedis, aut ſymphoniacis, aut gemellis, aut quadriga, aut ex pari mularum unum, vel unam, occiderit, non ſolum peremti corporis aeſtimatio facienda eſt, ſed & ejus ratio haberi debet, quo caetera corpora depretiata ſunt*. GOES. Cum Patavinis hanc lectionem retinui, quae mihi melius ex *pretiſſet* per compendium ſcripturae naſci videtur, quam violentae illae doctorum virorum emendationes. Et certe ex *depretiare*, verbo non Petroniani aevi, quis *depretiiſſet* deduceret; ſaltem *depretiaſſet* dicendum eſſet. *Praeterire* autem hic eſt obliviſci, quo ſenſu optimus quiſque Latinitatis auctor utitur. Terent. Adelph. prol. *qui locus eſt praeteritus negligentia*. Cicer. IV. Academ. 20. *Lucullus doctus, & copioſus, & paratus, & nihil praeteriens eorum, quae pro illa cauſſa dici poſſent*. & ita alibi ſaepe. Vult ergo Encolpius, ſe non ignoſcere poſſe ſervo, qui piſcem exenterare neglexiſſet, nedum ſi aprum primae magnitudinis. BURM.

Tam malae memoriae] Infr. cap. LXVI. *Dicam ſi potero, non tam bonae memoriae ſum, ut frequenter nomen meum obliviſcar*. Ita & locutus Seneca ep. 50. BURM.

Hinc atque illinc] Ab hac atque illa parte. Florus IV. cap. 2. *Trecenta amplius millia hinc vel illinc, praeter auxilia regum*. SCHEFFER.

Nec

Digitized by Google

„ ex plagis, ponderis inclinatione creſcentibus, tomacula cum botulis „ effuſa ſunt.

Nec mora, ex plagis, &c.] Porci iſtius, ut ita vocem, Trojani, qui Trimalchionis menſae apponitur, meminit Joannes Sariſberienſis, Epiſcopus quondam Carnotenſis, Ludovico VII. in Galliis rerum potiunte, Policratici ſui libri octavi cap. VII. his verbis. *Coenam Trimalchionis apud Petronium, ſi potes, ingredere, & porcum ſic gravidari poſſe miraberis: niſi forte admirationem multiplex ignota & inaudita luxuria tollet.* TILEBOM.

Thumatula cum betulcus] Corrige, *cum botulis*; vel *botellis*. Botuli ex inteſtinis Itaque praebebant ſpeciem porci non exenterati. Erant autem in deliciis apud veteres, ut notum. SCHEFFER. Porcus botulis farctus, itemque aper, in cujus ventrem turdi vivi clauſi fuerunt cap. XL. non eſt porcus Trojanus Quiritium, de quo providit Lex Fannia, V. Macr. l. III. Sat. 13. ſed inſtar ejus; neque idem cum iſto χοῖρος ὀπτὸς τὴν γαστέρα δεικνὺς ἄνω πλήρη ὄντα πολλῶν ἀγαθῶν, ex Hippolochi Macedonis epiſtola, qua Carani nuptiale epulum deſcripſit apud Athen. IV. cap. I. neque ille ſemiaſſus, ſemielixus, ἄσφακτος γεμιστὸς χοῖρος apud eumdem l. IX. Eſt enim inter hoſce & iſtum Romanorum veterum pluſculum differentiae; id quod fraudi fuit curioſitati Sariſberienſis, qui lib. VIII. Polycrat. cap. 7. de porco in coena Trimalcionis ſic loquitur, tanquam Trojanus iſte fuiſſet. Quod ſi cui durum videtur ei memoriae erratum imputare, alienum & quidem integrius exemplar, in quo Trojanum iſtum repererit, eum lectitaſſe, probabiliter adfirmari poteſt. *De anſere, qui intra ſe capit cupedia* (ita lege pro *cupia* & *aucupia*) *prandii*, id eſt, olus, iſiciatum, turdum, turturem, alias aves, poëta anonymus;

Plura ſaginato concluſit fercula capſo
Cupedia & pulpas ducere docta manus.

Et,

Una capit totas anſeris arca dapes.

REINES. Vix ſero animadverto, Dominum Reineſium efficaciſſime huic fragmento patrocinari; In ſequentibus enim dicet, *verba noſtri ex Sariſberienſe eſſe ſubſtricta.* Ergo noſter Sarisberienſem legit, verba & res inde mutuavit, ut ſuum interpolaret. Qui igitur fit, quod, Sarisberienſe porcum nobis Trojanum tot aliis animalibus gravidum in coena Trimalchionis promittente, hic duos quidem apponat porcos, ſed priori vivis tantiſper turdis clauſis, uſquedum voluptatis cauſſa erumperent, & triclinium pervolitarent, altero botulis ſolum diſtento. Nac ſi noſter Sarisberienſem legiſſet, aliter vel alterutrum farſiſſet porcum. Unde mihi firmiter perſuado, ei numquam Nugas Curiales Sariſberienſis viſas. Quidquid etiam ſit, & Praſchius *caute*, inquit, *fefellit.* Stolidi hoc eſſet, non cauti, verba exſcribere, & materiem, ſub qua tutiſſime latere poſſis, uſque habere. Quod ex Gellio tendit, an fragmentum moribus ingenio atque linguae Petronii conſentiat, ad alia paſſim reſpondetur; nec non paulo infra, vel ob ſummam aequalitatem ſtyli verba fragmenti ex Sarisberienſe non eſſe ſublecta. HADRIANID. *Botulos* minus Latine dici notat A. Gellius, quod vocabulum tamen apud optimos auctores occurrit. HEINS. De tomaculis ſupr. cap. XXXI. de iis & botulis agit Nonnus de Re Cibaria l. II. c. 14. Caeterum hunc lautis hominibus morem fuiſſe, ut animali, quod integrum in menſam inſerebatur, alias dapes inſercirent, ſive iſicia, ſive tomacula, docet non illepidum Epigramma ineditum de anſere, *qui intra ſe capit cupia prandii*, ut titulus ipſi eſt, & cujus duo priora diſticha olim vulgavit Salmaſius ad Lampridii Elagabalum cap. XIX. & Reineſius hic unum adduxit; ſed quod hic ex ſchedis Heinſianis integrum exhibere à re non videbatur alienum:

Eminet impletus pullorum carnibus anſer,
Et varias menſae torridus ambit opes.
Inguinibus nam portat olus, ventriſque ſoluti
Truditur è medio eſitiata nitens.
Fulgit utrumque latus turdus cum turture pinguis,
Multaque penniferum corpore pandit opus.
Quis non credat ecum Grajum celaſſe falangem,
Si parvus tantas anſer habet latebras.
Plura ſaginato concluſit fercula capto,
Hoc cupiat pulpas ducere docta manus.
Intus ineſt quodcumque placet, creſcitque voluptas,
Cum ſciſſo multas pectore prodit apes.
Cedat Cecropii laſcibans bucula fabri,
Qua conſuerat amor claudere Paſſifaen.
Cedat & ille dolos ſollers quem ſtruxit Efeos,
Qui gravidus bellis Pergama ſolvit equus.
Majora in parva haec monſtrat fabrica tegna,
Una capit totas anſeris arca dapes.

Ita ſchedae illae exhibent, ſed in quibuſdam verbis malam manum eſſe verſatam, quilibet facile adgnoſcit. Verſu quarto Heinſius malebat *truditur e nido*, ſequente *fulcit utrumque latus.* hinc enim plagae ponderis inclinatione hic creſcebant. Septimo *ecum* pro *equum* ſcriptum. Duodecimo idem corrigebat in margine, *prodit opes.* Sequenti

L. „ Plauſum poſt hoc automatum familia dedit, & Gajo, Feliciter,
„ conclamavit: nec non cocus potione oneratus eſt, etiam argentea co-
„ rona, poculumque in lance accepit Corinthia, quam quum Agame-
„ mnon propius conſideraret, ait Trimalchio: [a] Solus ſum, qui vera Co-
„ rinthea habeam. [b] Exſpectabam, ut pro reliqua inſolentia diceret, ſibi
„ vaſa Corintho adferri. Sed ille melius: Et [c] forſitan, inquit, quaeris,
„ quare ſolus Corinthea vera poſſideam? quia ſcilicet aerarius, à quo
„ emo

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS. [c] TRIMALCHIO.

laſcibans, pro *laſcivans*. Quinto decimo *dolo ſollers* malebat, ubi & equo Trojano comparatur ille anſer, qui χὴν Δούρειος a Diphilo apud Athen. IX. 8. dicitur: ut forte Sarisberienſis hunc porcum *Trojanum* vocarit. Talis ille porcus partim aſſatus partim elixus & fartus pluribus cibis apud Athen. IX. 5. Et quia nunc occaſio, publicemus & alterum, ſed brevius, de gallina, quae ovis erat farta. Titulus.

De Obata Donati

Oborum copioſa falanx in ventre tumentis
Conditur, & membris creſcit gallina repletis,
Mortua concepit, quantum nec viva crearit.

Obata & *oborum*, eſt pro *ovata*, & *ovorum*. Auctor hujus epigrammatis dicitur V. C. *Coronatus*. Subjungebantur & alia ejuſdem argumenti; ſed haec jam ſufficiant. BURM.

Poſt hoc automaton] Optime. Intelligendum autem eſt *automaton* de facto coci, quod ipſe proprio inſtinctu, nemine petente, aut ſuggerente, ſuſceperat. Gloſſae veteres eruditiſſimae: Αὐτόματος, *per ſe*, *injuſſus*, *ſponte*. SCHEFF. Malim, *automation*. HEINS. Non de coci facto, ſed de porco gravidato, capiendum, quem, ut *automaton* aliquod, ſive machinam, quae ſponte ſua effunderet tomacula, hic Encolpius aptiſſime exhibet. v. Torrent. ad Sueton. in vita Claud. cap. XXXIV. & Horat. lib. II. Sat. 9. & infr. cap. LIV. De plauſu intelligit La Croſſe.

Gajo feliciter] Bene precantur Trimalcioni. hoc enim praenomen ejus fuit. Neque aliter habent pridem editi. Inſcriptio poſtis triclinaris, ſupra memorata cap. XXX. *G. POMPEJO*. item paulo poſt eodem cap. *G. NOSTER*. (Ita habent libri veteres conſenſu maximo, non, ut noſter, CN.) Semper praenomen ejus per G. ſignatur, quod *Gajum* denotat. Vide Probum à Cl. Ernſtio publicatum. Putat quidem Janus Douza lib. I. Praec. cap. 14. CN. utrobique oportere ſcribi, quia *Cneus* fuerit Pompei praenomen. Sed non magis *Gnei*, quam *Gai*, ſive *Cai*, dicti ſunt Pompei, uti liquet ex inſcriptionibus apud Gruterum ſatis multis. Quare fruſtra hic de mutatione cogitatur. De *Feliciter* Briſſonius videri debet, & Phaedrus noſter lib. V. fab. 2. SCHEFF. Horat. lib. II. Sat. V. verſ. 32.

----- Gaudent praenomine molles
Auriculae -----

Et tamen Caligula iratus fuit Herennio Macro, quod illum Cajum ſalutaſſet. Seneca de Conſtant. ſap. cap. 18. GOES. Vide quae ſupra ad cap. XLIV notavimus, & de praenomine Caji ad cap. XXX.

Potione oneratus] Mallem ego, *honoratus*, hoc enim quaerebatur potione iſta, non ut ebrius evaderet. Petronius cap. LXXXIII. *Apollo lyram modo nato flore honorabat*. Vereor, ne hoc vitium recurrat inferius cap. LXV. ubi legitur: *oneratuſque aliquot coronis*. Quia ſequitur, *unguento fluente*, ceu illo ipſo tempore. SCHEFF. Sic *onerare muneribus* paſſim, apud poëtas non tantum, ſed & apud Tac. lib. I. Hiſtor. cap. XXV. *Poſtquam callidos audaceſque cognovit, pretio & promiſſis onerat*. Poſſis alioquin, *potione honoratus eſt*. HEINS. Vid. ad Phaedr. lib. V. fab. 5. de potionis honore v. infr. cap. LXIX. de voce *potionis* vid. ſupr. cap. XXXI.

Argentea corona] Quae habebat folia ex argento. Plinius lib. XXI. Hiſt. Nat. cap. 3. *Craſſus dives, primus argento auroque folia imitatus, ludis ſuis coronas dedit*. SCHEFF.

Poculumque] Potionem. Lamprid. in Heliog. cap. XIX. *Denique haec genera poculorum ante Heliogabalum non leguntur*. De maſticato, pulejato, & ſimilibus vinis loquitur. Eſt vere Petronianum. Sic enim in fragmentis editis: *ad libidinis incitamentum myrrhinum ſe poculum bibiſſe*. SCHEFF. Recte Schefferus. Apulej. lib. II. Metam. *Meque reſpiciens ſorbillat dulciter, ſequens & tertium inter nos viciſſim & frequens alternat poculum*. Et paulo poſt, *poculis interdum laſſitudinem refoventes*. Et ita paſſim. Sed poſſet & accipi de ipſo poculo, quod impoſitum lanci convivis porrigebatur, ut & hodie tales lances *ſouſcoupe* vocant Franci, ne famuli impuris manibus contingant & foedent pocula. BURM.

Exſpectabam, ut] Prorſus eleganter Senec. ep. 96. *Exſpecto jam, ut manducata ponantur*. SCHEFF.

Cicer.

Digitized by Google

„ emo, Corinthus vocatur; qui eſt autem Corintheum, niſi quis *per* Corinthum habeat? Et, ne me putetis neſapium eſſe, valde bene ſcio, unde „ primum Corinthea nata ſint. Cum Ilium captum eſt, Annibal homo „ vaſer, & magnus ſcelero omnes ſtatuas aeneas, & aureas, & argenteas „ in

Cicer. Orat. cap. L. *id enim exſpectant aures, ut verbis colligentur ſententiae.* Ovid. Epiſt. XVI. Heroid. verſ. 9.

Si tamen exſpectas, vocem quoque rebus ut addam.

Inſolentia illa in eo videtur, quod Corinthus jam a Caeſare reſtituta non poterat ſubmittere vera vaſa Corinthia, quae omnia, ſi quae eſſent, ex veteris Corinthi conflagratione, ut vulgus credebat, erant caſu nata. Hoc ergo tempore convivis, ſi ſibi adſerri juſſiſſet, inſolentiſſimus Trimalchio debebat videri. BURM.

Quaeris quare ſolus vera Corinthia poſſideam] Vide ridiculam vanitatem & arrogantiam hominis, ut cui vera dicuntur Corinthia, non à materia, ſed à nomine auctoris: & qui ſolus ſe habere fabulatur, quae ille aerarius cuique vendebat de populo; quique illum fabrum ſe poſſidere jactabat, à quo vaſa nonnulla aere ſuo redemerat. Imo in quo vel totam Corinthum ſe tenere vult videri, &, cum emerit, ut ipſe profitetur, ab aerario fabro, vulgare aes tractante, ob nomen tamen fabri, ea vult eſſe Corinthia. Alius tamen à fabro aerario eſt Corinthiacus. Vetus inſcriptio apud Gruterum pag. DCXXXIX. 9.

LVCRINAE IVCVNDAE
P. LVCRINVS. P. L. THALAMVS.
A. CORINTHIS. FABER.

Legendum autem in ſequentibus: *Quoi eſt autem Corinthium, niſi qui Corinthum habeat?* vulgo legitur: *Quid eſt autem*, &c. GOES.

Quid eſt autem Corinthum, niſi quis Corinthum habeat] Lege, *Quid eſt Corinthus, niſi qui Corinthium habeat.* Caeterum, cum mecum ipſe reputo hunc locum Petronii, atque cum his comparo, quae Marc. Ant. Muretus enarrat de aere Corinthio Var. Lect. lib. III. cap. 5. libenter contenderem, huc illum mentem & oculos advertiſſe, ac novum iſtud fragmentum alias conſuluiſſe. TILEBOM. Puto emendandum, *niſi quia Corinthum*, non aliam ob cauſam vas dicitur Corinthium, niſi ob eam, quia quid habet ex Corintho. Terent. Eunuch. V. ſc. 6. *Non dubium eſt, quin mihi magnum ex hac re ſit malum, niſi quia neceſſe fuit hoc facere.* SCHEFF. Forte *niſi ſi quis Cor.* Vult enim dicere Trimalchion, non alium quem jactare poſſe Corinthia ſe habere, niſi qui habeat fabrum *Corinthum* dictum. Hoc autem nomen non inſolens erat, & in lapidibus antiquis frequens, ut ex indice Gruteri apparet. Inter illos autem pag. DLXXVII. 6. memoratur *Tib. Claudius*, *Aug. Libertus*, *Corinthus*, qui ab his temporibus non multum remotus videtur: quamvis, quod dicatur *à veſte regia* fuiſſe, ad poſteriora tempora, cum regis nomen non formidarent admodum imperatores, poſſet reſpicere. Apud Fabret. cap. III. p. 156. *C. Sempronius Corinthus*, & pag. 159. *Q. Coſſutius Corinthus* memorantur. BURM.

Neſapium] Inſipientem; ſicut dicitur, *neſcius*, *nefarius*, & ſimilia. Laudat Salmaſius in Exercitationibus Plinianis pag. 906. hoc vocabulum, ſed ſcribit; *neſapus*. Atque ita Scaurus: *Ne, pro non, poſitum eſt apud antiquos, ut nefrendes porcos, qui fabam frendere non poſſunt, neſapus, qui non ſapit.* Sed hoc puto minus analogiae convenire. imo *neſapius* legi oportere. SCHEFF.

Valde bene ſcio] Cic. XV. ep. 21. *De ingenio ejus valde exiſtimavi bene.* SCHEFF. Cicer. lib. I. famil. Epiſt. 8. *Rem te valde bene geſſiſſe rumor eſt.*

Hannibal] Hic Satyricum perſtringere ſermonis & rerum negligentiam, qua inſignis fuit fatuus ille Claudius, mihi perſuaſiſſimum eſt, qui neque indoctus erat, ſed ſaepe memoriae vitio aliena loqueretur à re. Simile Calviſii quoque ingenium, *qui memoria tam mala erat, ut illi modo Ulixis nomen excideret, modo Achillis, modo Priami, quos tam bene noverat, quam paedagogos noſtros novimus*, teſte Senec. ep. XXVII. Ejuſdem generis ſunt fabulae, quas infra cap. LIX. jactat. & quas modo capite XLVIII. vidimus. Ceterum memorabilis huc adduci debet locus ex Papiae Vocabulario. *Corinthium, commixtio omnium metallorum, dictum a Corintho, quam dum Hannibal cepiſſet, omnes ſtatuas omnium metallorum inſimul conflavit; unde ſi quid ex ipſo vel ſimile ipſi ſit, hoc nomen habet.* Ubi ſimili hiſtoricae veritatis ignoratione Hannibal cepiſſe Corinthum dicitur, & veriſimile putem Papiam Petronii hunc locum habuiſſe ante oculos, ſed, ut doctior videretur, *Ilium* mutavit in *Corinthum*, niſi Iſidorum compilaverit, de quo ſequens Heinſii nota videnda, quem haec legiſſe inde conſtat. BURM.

Magnus ſcelio] Haud memini, me umquam apud bonos auctores quidquam ſimile huic voci viſiſſe, ſic ut arbitrer, vice *Schelio*, ſcribendum eſſe *Ardelio.* Nam quod de voce *Schetlius* ſomniabat quidam, minus placet. TILEBOM. Magnus praedo, *Scelio* Graece σκυλῶν, à σκυλάω.

„ in unum rogum congeſſit, & eas incendit; factae ſunt in unum, aera „ miſcellanea. Ita ex hac maſſa fabri ſuſtulerunt, & fecerunt catilla, „ paropſides, & ſtatuncula. Sic Corinthea nata ſunt ex omnibus in „ unum, nec hoc, nec illud. Ignoſcetis mihi quid dixero: ego malo „ mihi vitrea. Certe nolunt. Quod ſi non frangerentur, mallem mihi „ quam aurum; nunc autem vilia ſunt.

LI.

Niſi mavis à σκύλος, *praeda*. Quomodo ab αὐλὸς *tibia*, factus eſt *aulio*, tibicen, quod in Gloſſis legitur. SCHEFF. Lege *ſcelero*, quod Ciceroni ad Atticum reſtituerunt. Terent. in Eun. Act. IV. ſcen. 7. *Hic nebulo magnus eſt*. REINES. Legendum *ſtelio*, hoc eſt, *ſtellio*. Nam Hannibal vaferrimus & calidiſſimus, ut notum ex Livio, Floro, aliis. Vide Salmaſ. ad Spartianum in Peſc. Nigr. cap. III. HEINS.

Omnes ſtatuas aeneas] Oportune me monuit vir praeſtantiſſimus Th. Munkerus, haec ſibi lecta habuiſſe in animo Iſidorum Originum lib. XVI. cap. 19. Ubi ita ille: *Corintheum eſt commixtio omnium metallorum, quod caſus primum miſcuit, Corintho, cum caperetur, incenſa. Nam, dum Hannibal hanc civitatem cepiſſet, omnes ſtatuas aeneas & aureas & argenteas in unum rogum congeſſit, & eas incendit. Ita ex hac commixtione fabri ſuſtulerunt & fecerunt parapſides. Sic Corinthia nata ſunt, ex omnibus unum, nec hoc, nec illud.* Vide quam pericuioſa ſit ars compilatoria. Nam de Corintho ab Hannibale expugnata ferendus in Trimalchione eſt ſtupor inſcitiae, qui in Iſidoro non eſt excuſandus. HEINS.

Et paropſides, ſtatuncula] Scribe, *& ſtatunculas*. Nam in foeminino genere extulit & Cyprianus. Potuitque facile deleri littera poſtrema, propter ſimilem ſubſequentem. Video tamen citatum Voſſio in Gloſſ. ex vita S. Concordii. *venientes ad eum ſatellites cum ſtatunculo Jovis.* Ut hic forte nil mutandum ſit, nec rejiciendum id vocabulum; denique in nominativo ejus non *ſtatunculus*, in maſculino genere, quod facit Voſſius, ſed *ſtatunculum* in neutrali pronunciandum. SCHEFF. Ut à *ſtatua* eſt *ſtaticulum* Tertull. adverſ. Gentes, *comminuetis ſtaticula eorum*, ſic & magis *ſtatunculum*. HADRIANID. Monuit Th. Munkerus in Gloſſario, quod apud Barthium eſt, Adverſar. lib. XXVIII. cap. 19. legi: *Iconiſma, vel icoſma, ſtaticulum, ſtigma.* Ubi ille deletis, *vel icoſma*, legendum cenſet: *Iconiſma, ſtatunculum, ſignum.* HEINS. [Leg. *icaſma*.] Placere ſatis poteſt haec vox, quia inſolentiam Trimalchionis velle emendare periculoſum eſt. *Staticulum*, quod etiam dixerunt, egregie ab inepta interpretatione vindicat Scheffer. de re vehicul. lib. I. cap. 16. ſed quia hic non tam de ſtatuis ſollicitus videri debeat beatus noſter Trimalchio, quam de vaſibus, quibus ad menſam uteretur, conjicerem, eum dixiſſe *laguncculas*, quae cum catillis & parapſidibus melius junguntur. De hoc autem vaſe ſatis copioſe egimus ſupra ad cap. XXII. Ultima litera *ſ* abſorpta eſt à prima ſequentis vocis *ſic*. Si vero *laguncula* quis mallet, adſcribenda erit vox Trimalchionis balbutiei, qui &, *catilla*, novo more dicit, pro *catillos*. Diminutivis autem pro more ſuo, utitur, ut oſtendat pretium aeris Corinthiaci, unde non niſi minuta vaſa fiebant, eum majora, vel fictilia, vel vitrea eſſent. Nam, catillos ex fragili materia vulgo fuiſſe, docere poteſt Horat. lib. I. Satyr. III. verſ. 90. vide infr. cap. LXVI. memorantur etiam *catilli* à Plinio lib. XXXIII. Hiſt. Natur. cap. 5. in vaginis enſium, qui admodum exercent interpretes, cum plerique *Batillos* emendent, Harduinus pro *catellis*, ſive catenis brevibus, capiat. Ego vero putem lamellas fuiſſe in formam catillorum, quibus vaginae ornabantur, nam & *balteos laminis crepitare* addit. BURM.

In unum] Puta, mixtis vel confuſis; ut paulo ante hoc capite: *facta ſunt in unum.* Senec. ep. LIX. *Coguntur in unum ſapores.* SCHEFF.

Ignoſcetis mihi, quid dixero] Vix dubito, ſcripſiſſe noſtrum, *qui dixero.* Adhaeſit litera poſtrema ex proximo vocabulo. SCHEFF. Th. Munkerus: *quod dixero.* HEINS. Forte *ſi quidem dixero.* GOES.

Malo mihi] Tertull. de Reſurr. cap. VIII. *Malo mihi ſalutem peccatoris.* SCHEFF. At Gallienus, ut refert Trebellius Pollio, aſpernatus eſt pocula vitrea, dicens, iis nihil eſſe communius: communiora autem etiam fierent, ſi non frangerentur. GOES.

Certe nolunt] Haec non ſunt ſana. Suſpicabar olim *caeteri nolunt*, nunc haereo, vereorque, altius ſubeſſe malum. SCHEFF. Lege, *caeteri nolint.* Utcumque *caeteri nolint*, brevis loquendi modus, è medio petitus vulgo. HEINS.

Fuit tamen faber.] Ex Iſidoro etiam haec adducit auctor Chronici Monaſterii Mellicenſis, editus a Pezio Tom. I. ſcriptorum Auſtriacorum p. 167. BURM.

Admiſſum ergo Caeſarem] An ſcribendum *ergo ad Cae-*

Digitized by Google

LI. „ *a* Fuit tamen faber, qui fecit fialam vitream, quae non frangebatur. Admiſſus ergo Caeſarem eſt cum ſuo munere. deinde fecit reporrigere Caeſari, & illam in pavimentum projecit. Caeſar non „ pote

b Faber fuit, qui vitrea vaſa fecit tenacitatis tantae, ut non magis, quam aurea vel argentea, frangerentur. Quum ergo phialam hujuſmodi de vitro puriſſimo, & ſolo, ut putabat, dignam Caeſare fabricaſſet, cum munere ſuo Caeſarem adiens admiſſus eſt. Laudata eſt ſpecies muneris, commendata manus artificis, acceptata eſt devotio donantis. Faber vero, ut admirationem intuentium verteret in ſtuporem, & ſibi plenius gratiam conciliaret imperatoris, petitam de manu Caeſaris phialam recepit, eamque validius projecit in pavimentum tanto impetu, ut nec ſolidiſſima & conſtantiſſima aeris materia maneret inlaeſa. Caeſar autem ad haec non magis ſtupuit, quam expavit. At ille de terra ſuſtulit phialam; quae quidem non fracta erat, ſed conliſa, ac ſi aeris ſubſtantia vitri ſpeciem induiſſet. Deinde, martiolum de ſinu proferens, vitrum correxit aptiſſime, & tamquam conliſum vas aeneum crebris ictibus reparavit. Quo facto ſe coelum Jovis tenere arbitratus eſt, eo quod familiaritatem Caeſaris & admirationem omnium ſe promeruiſſe credebat. Sed ſecus accidit. Quaeſivit enim Caeſar, an alius ſciret hanc condituram vitrorum? Quod quum negaret, eum decollari praecepit imperator, dicens: quia, ſi hoc artificium innoteſceret, aurum & argentum vileſcerent quaſi lutum.

Caeſarem eſt? Non opinor. Ita enim ſolent veteres, omiſſa praepoſitione, quae eſt in verbo. Ut Horatius lib. II. Sat. 3.

Abſtinuit vim Uxore & nato -----

Lucilius XXVI. *Suſpendatne ſe, an gladium incumbat.* Plautus in Pſeud. *Nunc adeo hanc edictionem niſi animum advortitis omnes.* Adde Schoppium Suſpect. Lect. III. ep. 15. SCHEFF. *Ad Caeſarem eſt*, puto. HEINS. Pariſ. ediderunt *erga Caeſarem.* Cum Scheffero manum etiam contineo, nam in omni Trimalchionis oratione, etſi non tam ſoloeca, ut aliorum convivarum, ſordes tamen & adſectatio adparent; ſic, licet exemplis aliis hanc locutionem defendere facile eſt, eſt tamen durior & inſolentior. Et haec eſt ratio, cur Sarisberienſis narratio à Petronii diſſideat, cum ille voluerit eam floridiorem & magis exactam reddere. Sic quod ruſtice inquit Trimalchio *fecit reporrigere* (quod etiam contra moroſos cenſores vindicari poſſet) elegantiori multo circumlocutione extulit Johannes, & ita reliqua. Si qua alicujus elegantiae occurrunt, ſunt adſectata, ut *non pote*, quod comicum eſt, & obſoletum, ut & *vaſum*; quae inter ſe collata, nobis oſtendunt, quid de hoc ſcribendi genere ſenſerint viri omnis aevi eruditi, qui ideo non abjudicant ſtatim opus aliquod auctori, praeſertim Satyrico, qui omne genus ridiculorum hominum traducit, etſi quaedam repererint, non reliquis membris reſpondentia. Sed haec jam nimia. BURM.

Deinde fecit reporrigere Caeſari] An civilius ſcribendum? *Deinde petiit, ut reporrigeret Caeſar.* Ante hoc tempus, ductilis, & flecti[ſcif] cerei vitri iſtius Petronii hiſtoriam, ſtudio & operae Jani Douſae, & Sarisberienſis Policratico, debebamus. Nunc (quod majoribus imputare jure poſſumus) nobis ex ipſo fonte licet haurire. TILEBOM. Emenda, *reporrigere Caeſarem.* Plautus Trucul. I. ſc. 2. *corda amare facitis amantes.* Idem Epid. III. ſc. 3. *Ut ille fidicinam fecit neſcire prorſus, ſe eſſe emtam ſibi.* Illud *reporrigere* dictum eſt, ut apud Ciceronem, *repromittere*; apud Jureconſultos veteres, *reconducere*, *redapportare*, &

a Hiſtoria de fabro, prout legitur in fragmento hoc Tragurienſi, Patavii Anno 1660. primum in lucem edito.

b Eadem hiſtoria fabri vitri ductilis ex Joanne Sariſberienſe, lib. IV. *cap.* 5. *a Jano Douſa Satyrico dudum edito inſerta.*

„ pote validius, quam expaverit; at ille ſuſtulit fialam de terra: con-
„ liſa erat, tamquam vaſum aeneum. Deinde martiolum de ſinu protu-
„ lit, & fialam otio belle correxit. hoc facto putabat ſe coelum Jovis
„ tene-

& ſimilia. SCHEFF. Forte, *petiit reporrigere Caeſari*. HEINS. Nihil mutandum. nam & priſci aevi ſcriptores verbo *facio* ſubjungunt infinitivum. Lucret. III. 101. *Quod faciat nos vivere.* ubi plura Lambinus, & poſt eum Bentlejus adduxit ad Terentii Phorm. prolog. verſ. 6.

Non pote validius, quam expavit] Ellipſis elegantiſſima, pro, *non pote eſt validius quem expaveſcere, quam expavit. Non pote eſt*, id eſt, impoſſibile eſt. Varro in Manio: *viget, veget, ut pote, plurimum.* Terent. Eunuch. Act. v. ſcen. 8. *Non pote ſatis narrari.* SCHEFF.

Vaſum aënum] Plautus Trucul. I. ſc. I. *Aut aliquod vaſum argenteum, aut vaſum aënum aliquod.* Sic Lucretius, Cato, alii. SCHEFF. Antiquorum loca, qui hac forma hoc nomine uſi ſunt, quos putidus noſter adfectator hic aemulatur, collegit Laurembergius in Antiquario. Apud Columell. 11. 2. *in fictili vaſe madefactae.* ubi in Codice S. Germani eſt *vaſo.* BURM.

Martiolum] Ita plane legitur in Saresberienſe, licet ibi notent, in nonnullis aliis haberi, *marculum.* Quamquam vero ratio analogiae poſtulare videatur, *marteolum*, cum legatur, *martellus*, tamen ego nihil cenſeo mutandum. SCHEFF. Iſid. XVI. Orig. cap. 15. *malleum* vocat: *martiolum* Saresb. lib. IV. cap. 5. è cujus εἰκὼν effigiatam eſſe noſtram prorſus adparet. Veteres *marculum* dixere: Plin. lib. VII. cap. 56. Mart. lib. XII. ep. 57. *aerariorum marculi.* Iſid. XIX. Orig. cap. 7. *Marcus, malleus major: marcellus, mediocris: Marculus, malleus puſillus.* Martellorum vox ſeculo ſeptimo recepta fuit, ad cujus formam fecerunt *martiolos.* Petrus tamen Damiani in eadem hiſtoria *vaſculum* dixit lib. IV. ep. ult. ubi *marculum* recte reponemus. REINES. *Martiolum* Tragur. ſed non eſt vero ſimile, Trimalchionem voce uſum, quae ſequentibus demum ſeculis fuit recepta, ſed *marculum* dixiſſe, Joannem vero Sarisberienſem ex ſui temporis uſu *marteolum* ſuppoſuiſſe, vel ejus librarios, qui *marculum* apud eum repPererant, antiquatam vocem in recentiorem commutaſſe. Praeterea in Trimalchionis oratione antiquarum ſemper vocum ſtudium & affectatio eſt. Ita Lucilius dixerat:

Et velut in fabricam fervens cum marculu' ferrum
Multorum magnis tuditantium ictibu' tundit.

Gloſſae κόπανον *marculus: martulum* tamen in omnibus ſcriptis Plinii codicibus ſe reperiſſe notat Harduinus ad lib. VII. cap. 56. cui an fides habenda ſit dubito, cum antiquiſſimae etiam editiones ex MSS. expreſſae *marculum* praeſerant. Ita Parmenſis anni 1481. & aliae recentiores. Neque etiam, quod ex Capro adfert, *martuli* ſcripturam firmat, cum ille diſtinguat *martulum* ſacerdotem, qui à Matre dicitur, & *marculum*, quod eo non pertinet. vid. Veter. Gramm. pag. 2246. & fortaſſe hinc cognomen *Marcellorum* tot inſignibus gentibus Romanis adhaeſit, ut *Malleoli* Publiciae, *Aſciculi* Valeriae, quae omnia à non diſſimilibus inter ſe fabrilis artis inſtrumentis deſcendunt. Vide Meurſ. Exercit. Critic. part. II. lib. I. cap. 10. & Illuſtr. Spanh. Diſſ. X. §. V. pag. 76. Nam, quod Plutarchus interpretetur *Marcellum*, Ἀρήιον, & Sigonius *Marcellum*, pro *Martellum*, à Marte, quaſi parvum Martem dictum velint, mihi non perſuadent. Sed de hoc amplius cogitandum. BURM.

De ſinu] Vide ſupra cap. XX. BOSCH.

Otio] Pro, *in otio, per otium.* Quomodo verſum Phaedri noſtri lib. I. fab. 25. putabat emendandum Rigaltius, *quamlibet lambe otio.* Sed ignoro, annon & hic rectius legatur, *ocyus.* Quale enim poſſumus hic intelligere otium, in praeſentia imperatoris, eventus expectatione ſuſpenſi? Potius feſtinavit ille, quiſquis denique, monſtrare artem ſuam. Et uſurpat illud *ocyus* noſter infra cap. XCIV. ut, *ocyus foras exi*, &c. Nihil tamen apud noſtrum muto. Paene enim ad eumdem modum Apulejus X. Metam. *Non ulla tamen ego ratione conterritus, otioſe grandiſſimum illum calicem uno hauſtu perhauſi:* Pricaeus eo loco. *Otioſe*, ἠρέμα, *ſecure*, quod eſt rectiſſimum. SCHEFF. *Otio*, pro *in otio, otioſe*, videtur dictum. Sic apud Phaedrum lib. I. fab. 25. *Quamlibet lambe otio.* HEINS. Vide Gudium ad dictum Phaedri locum. Pariſienſes ediderunt *cito.* Recte autem explicat Schefferus, pro, *commodo ſuo, ſine ulla trepidatione & metu*, ne Caeſar iraſceretur propter audaciam, quo ſenſu ſaepe apud Terentium. Sic in Adelph. Act. II. ſcen. I. *Otioſe, nunc jam illico hic conſiſte, quid reſpectas, nihil pericli eſt*, & alibi. Ita quoque Plautus, qui & Aſinar. Act. II. ſcen. I. verſ. 5. dixit *dormitare in otio*, quod Terent. Heaut. Act. II. ſc. 3. *dormire otioſe in utramvis aurem.* Non tamen probo Gudii explicationem lapidis antiqui, ubi *ſummoto incedere* legitur; quod non eſt *ſummo otio*, ſed *ſummoto populo*, ut ſolebant lictores praeeuntes magiſtratus populum ſummovere. Vide Liv. XXVIII. cap. 27. Fortaſſe ipſi obverſatus fuit Cicero-

Digitized by Google

„ tenere. Utique, poſtquam illi dixit: Numquid alius ſcit hanc condituram vitreorum? Vide modo. Poſtquam negavit, juſſit illum Caeſar decollari; quia enim, ſi ſcitum eſſet, aurum pro luto haberemus.

LII.

ceronis pro Roſcio Amerino locus cap. XLIII. ubi legitur, *in ſummo otio rediens a coena Romae occiſus eſt*. BURM. [Iſidorus: *crebris ictibus.*]

Se coleum Jovis tenere] Corrige, *ſe coelum Jovis*, ita enim apud Saresberienſem legitur. Seneca lib. I. de Benef. cap. 13. quem laudat Gonſalus. *Tanquam coelum, quod mente vaniſſima complectebatur, teneret.* Cicero ſic uſurpavit, *coelum attingere.* ut in V. Tuſc. *Alia enim divina illa longe lateque ſe pandunt, coelumque attingunt.* & lib. II. ad Attic. ep. I. *Noſtri autem principes digito ſe coelum putant attingere, ſi mulli barbati in piſcinis ſint.* SCHEFF. Malim *ſolium Jovis*, ut apud Statium Sylv. I. lib. III. verſ. 25.

—— Solium Jovis & virtute parata
Aſtra tenes.

HEINS. *Coleum* eſt ex Pariſ. editione. *Celum* Tragur. ſed aſſentior Heinſii emendationi. quis enim dixit *coelum Jovis tenere?* cum ſimpliciter *coelum tangere*, *tenere*, & ſimilia occurrant. Sed *Jovis*, qui rex deorum, *ſolium tenere*, inſignem animi elationem notat. Horat. I. Epiſt. XVII. 34.

Attingit ſolium Jovis, & caeleſtia tentat.

Valer. Flaccus III. 385.

Ad ſolium venere Jovis.

† Sed quia forte Jovi ceſſit coelum, potuit Trimalchio pro ſua eruditione *coelum Jovis* dixiſſe, ideoque praeſtat ſequi codicis ſcripturam, unde *coeli regna tenere* dixit Ovid. III. Amor. VIII. 35. de Saturno, quo mortuo haec ſors Jovi ceſſit, quam ibidem verſ. 50. *tertia regna* vocat, & pro *coelo ſuo* Jupiter arma tuliſſe dicitur Naſoni II. Faſtor. 462. & paſſim Poëtae de coelo Jovis regno loqui ſolent. *Coelum* vero de ſupremo coelo dici notum. vid. ad cap. XXXVII. BURM.

Poſtquam illi dixit] Rectius ſit, *ille dixit*, Caeſar nimirum. HEINS.

Condituram vitreorum] Puta, vaſorum. Ita ſupra: *ego mihi malo vitrea.* Sed Iſidorus, apud quem leguntur caetera, habet hic *vitrorum*. Verba ita ſunt: *Hoc facto Caeſar dixit artifici: numquid alius ſcit hanc condituram vitrorum.* Etiam apud Saresberienſem ita legas: *Quaeſivit enim Caeſar, an alius ſciret hanc condituram vitrorum.* Verum utrobique forſan *vitreorum* eſt ſcribendum. Petronius ſupra cap. X. *an audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta, & ſomniorum interpretamenta?* Porro *condituram* Iſidorus in praedicti loci verbis praecedentibus vocat *temperamentum*, hoc eſt, ſuccum, ſive aliud quodcumque denique, quo imbuebat vaſa iſta, ut lenteſcerent. Vox ex medica culinarive re deſumta. Columella XII. cap. 7. *Haec omnia una conditura commode ſervantur.* SCHEFF. De vitro flexili vid. Nicol. Loënſ. IV. Epiphyll. I. & Dempſter. ad Roſin. V. 30.

Vide modo] Verba ſunt Caeſaris comminantis, monentiſque, ne quid dicat, praeter verum. Plaut. Merc. V. ſc. 4. LY. *at, quaeſo hercle, etiam vide.* EU. *Non mihi credis?* Coelius VIII. ep. 2. ad Ciceronem. *Vide modo; inquis. Non mehercules.* SCHEFF.

Decollari] Decollandi verbum, hac ſignificatione, Diomedes Grammaticus obſervat ex Feneſtella. Occurrit & apud Suetonium Caligula cap. XXXII. In excerptis Senecae: *Decollaberis. Quid intereſt, utrum caeſim moriar, an punctim?* Et in ludo de morte Claudii: *Illo geſtu ſolutae manus, & ad hoc unum ſatis firmae, quo decollare homines ſolebat.* HEINS. Iterum nota temporis, quo Petronius ſcripſit. Hac enim voce, ut neque genere ſupplicii caput enſe amputandi, non utebantur ſub Auguſto, ſed, vel Tiberii aevo, vel demum à Caligulae imperio, coepit uſitari; cum olim ſecuribus ſolebant noxios mactare hoſtiarum ritu. Vide Caſaub. ad Suet. Aug. cap. XV. & Caligul. cap. XXXII. vide quae diximus ad Sueton. Caeſ. LXXIV. Et egregie vir Ampliſſimus Cuperus ad Lactant. de Mortib. Perſec. pag. 187. obſervat, hoc originem inde trahere, quia ſub republica lictorum opera uterentur; imperatores vero per milites ſupplicia exigerent. Vide & Lipſium ad Tacit. lib. XV. Ann. cap. 67. BURM.

Quia enim] Plautus in Amphitr. II. ſc. 2. AM. *Qui tibi iſtuc in mentem venit? SO. quia enim ſero advenimus.* Ita ſaepe. SCHEFF.

Si ſcitum eſſet: Aurum] Lego, *quia enim ſi ſcitum eſſet, inquit, aurum.* TILEBOM. Si divulgatum fuiſſet, & eamdem artem didiciſſent alii. Terent. Adelph. I. ſc. I. *Dum id reſcitum iri credit, tantiſper cavet.* SCHEFF.

Aurum pro luto haberemus] Similiter Iſidorus: *ne, dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur.* Sic in ſuperioribus cap. XLIV. ubi vide. Saresberienſis interpolavit clariore, ut putabat, ſententia: *aurum & argentum vileſcerent, quaſi lutum.* SCHEFF.

In

LII. „ In argento plane ſtudioſus ſum. Habeo ſcyphos urnales plus „ minus, quemadmodum Caſſandra occidit filios ſuos, & pueri mortui „ jacent ſicuti vere putes. Habeo capidem, quam reliquit Patroclo Prome- „ theus,

In argento plane ſtudioſus ſum] Pro, *ſtudeo illi*. Bene. Quomodo Gellius lib. XI. cap. II. *ſi quis in ea re ſtudebat*. SCHEFF. Hujus conſtructionis etſi rariora ſint exempla, non tamen eam repudiandam puto. *Studioſus* autem proprie dicitur, qui delectatur aliqua re, & ea praecipue conſpicuus eſſe cupit. Ut *ſtudium* dicitur pro eo, quod noſtrates *liefhebberye* vocant. Cicer. lib. IV. in Verr. cap. I. *Venio nunc ad iſtius, quemadmodum ipſe appellat, ſtudium, ut amici ejus, morbum & inſaniam, ut Siculi, latrocinium*. ubi vide Hottomanni notas. Ita Juſtinus lib. IX. cap. 8. de Philippo. *Fuit rex armorum, quam conviviorum, apparatibus ſtudioſior*. Terent. Andr. Act. I. ſc. I.

Quod plerique omnes faciunt adoleſcentuli
Ut animum ad aliquod ſtudium adjungant, aut equos
Alere, aut canes ad venandum, aut ad philoſophos,
Horum ille nihil egregie praeter cetera
Studebat. BURM.

Urnales plus minus] Qui urnam circiter capiunt magnitudine ſua. SCHEFF. Forte excidit numerus ſcyphorum. HEINS. Et non ille tantum numerus, ſed quoque, *quibus effictum*, vel ſimile. GOES.

Plus minus] Frequentiſſima haec formula in antiquis lapidibus. *Vixit annos plus minus* XXIX. & ſimilia. Saepius exprimitur his notis PL. M. vel P. M. ſed errare Sponium, qui ad ſeculum poſt Chriſtum quartum hujus locutionis uſum refert, oſtendit doctiſſimus Fabrettus cap. VIII. inſcriptionum pag. 588. Ovidius Remed. 561. oſtendit eſſe ellipticam formulam, pro *pluſve minuſve*.

Omnibus illa Deis pluſve minuſve dedit.
BURM.

Quemadmodum Caſſandra] Hic iterum impingit ſolens in hiſtoriam, dum Caſſandrae tribuit, quod Medeae debebatur, ut mox Nioben & equum Trojanum ponit pro Paſiphaë & tauro ligneo. HEINS.

Jacent, ſicuti vere putes] Corrige, *jacent ſic, uti vere putes*, ſcilicet, jacere. Cornelius Nepos vita Dionis cap. IX. *His dat negotium, ut ad Dionem eant inermes ſic, ut conveniendi ejus gratia viderentur venire*. SCHEFF. Scripſerat puto Petronius, *ſic, uti vivere putes*. Quae affabre & artificioſe efficta aut depicta erant, dicebantur animata & viva. Apud Martialem lib. III. epig. 41.

Lacerta vivit, & timetur argentum.

De quo nos pluribus ad Prudentii Apoth. verſ. 722. HEINS. Veterem tamen retinere lectionem *ſicuti* conſultius puto. Quoniam, ut eximii artificii eſt, *ſpirantia ſigna*, ut poeta loquitur, poſſe exhibere, quoties vivum repraeſentant hominem, ita non minoris eſt, quoties mortuum repraeſentant, eam vivacitatem poſſe detrahere, & cadaveri mortuo ſimilem reddere. GOES.

Capidem] Meminerunt hujus vaſculi praeter Feſtum, Plinius & Livius, quorum Livius quidem jungit lituo, & ſic ad ſacra pertinuiſſe demonſtrat; Feſtus autem poculum appellat. Eſt autem omnino haec capis illa Neronis, de qua Plinius lib. XXXVII. cap. 2. *Sed Nero: ut par erat principem, vicit omnes*, CCC. *ſeſtertiis capidem unam parando. Memoranda res, tanti imperatorem patremque patriae bibiſſe*. Patet ex his verbis, poculum intelligi apud noſtrum oportere. SCHEFF. Non ad ſacra modo hoc vas, ſed ad menſam adhibebatur, ut ex eo biberent. Apulej. II. Metam. *Hic vitrum fabre ſigillatum, ibi cryſtallum impunctum, argentum alibi clarum, & aurum fulgurans, & ſuccinum mire cavatum in capides, ut bibas*; ut recte repoſuit Gruterus Suſpicion. lib. V. cap. 2. antea *lapides* legebatur: quem librariis familiarem fuiſſe errorem teſtatur l. 32. §. I. ff. de aur. arg. leg. *aurea emblemata, quae in lapidibus apſidibus argenteis eſſent, & replumbari poſſent, deberi Gallus ait*. Juriſconſultorum omnium, qui fuerunt, vel erunt umquam, doctiſſimus Cujacius lib. VI. Obſerv. cap. 31. vocem *lapides* ejiciendam putabat, ſed quam parva unius literulae mutatione *capides* ſubſtituendo ſanatus eſt locus. Ita conjecit doctiſſimus juvenis Evaldus Rulaeus, qui anno 1677. Harderovici doctiſſimam ad haec verba diſſertationem emiſit, qua periculum Juris Civilis fecit, ut inter ejus doctores referri poſſet. Nihil vero cauſſae video, cur Laurembergius in Antiquario ſuo, hanc quoque vocem inter caſcas & antiquatas retulerit. Sed plura ille liber continet optimae monetae vocabula, quae non merebantur inter exoleta cenſeri. Praeterea lex illa docet, in capidibus ſigna & emblemata fuiſſe, ut in noſtra Trimalchionis, quae Niobes, ut ille inſolenter jactabat, hiſtoriam expreſſam gerebat. Sed hunc morem fatis illuſtravit Reineſ. & alii. BURM.

Quas

„ metheus, ubi Daedalus Niobem in equum Trojanum includit. Nam Her-
„ merotis pugnas & Petronatis in poculis habeo: omnia ponderoſa. meum enim

Quas reliquit patronorum meus] Volebam, *quam reliquit patrono meo Mys*: qui celeberrimus & antiquiſſimus artifex, cujus labor in poculis argenteis, ut Mentoris quoque ac Myronis, plurimi fiebat, vel uno teſte Martiali lib. VII. ep. 51. ne quid alios nunc ad partes vocem, apud quem Mys inter varios auctores primo loco collocatur.

> *Quis labor in phiala? docti Myos: anne Myronis?*
> *Mentoris haec manus eſt, an, Polyclete, tua?*

Et in Apophoretis epigr. XCV.

> *Quamvis Callaico rubeam generoſa metallo,*
> *Glorior arte magis: nam Myos iſte labor.*

Ubi *meus* etiam pro *Myos* ante Scriverium legebatur. Sed, quod ad rem praecipue facit, en alterum Martialis epigramma lib. VIII. ep. 34. in ſimillimum Trimalchionis jactatorem:

> *Archetypum Myos argentum te dicis habere,*
> *Quid? ſi à te factum eſt? hoc magis archetypum eſt.*

Sic enim caſtigandum videtur: Nam, quod vulgati codices exhibent, *Quod ſine te factum eſt*, nullum omnino prae ſe fert acumen. HEINS. Legi poſſet, *patronorum unus*, quoniam conſtat, libertum plures patronos habere poſſe ex leg. 21. §. 2. ff. de Jure patronatus, l. 3. §. 7. l. 12. ff. de Adſignandis libertis. Niſi ipſe infra indicaret, unum ſe tantum patronum habuiſſe. GOES. Sine dubio mendoſus eſt codex Tragurienſis. Sed, quod Patavini ediderunt, *quam reliquit patronus meus*, non puto convenire Trimalchionis oſtentationi, qui hic certe aliquem virum celebrem nominavit, (cujus nomen latet in ultima ſyllaba *patronorum*, *rum*, & *meus*. Quae debent conjungi, ſed quale inde formari nomen debeat, acutioribus excogitandum relinquo) qui patrono ſuo hanc capidem reliquit. Acute Heinſius *Mys*, divinabat, an vere, non adfirmo: nam vox *reliquit* oſtendit haereditate, vel legati jure, ad eum capidem perveniſſe, nec veroſimile patronum Trimalchionis à Mye, artifice Graeco, & aetate longius ab hoc tempore remoto, capidem accepiſſe, niſi Trimalchionem omnia ſtulte confundentem ſtatuamus. † Cogitabam aliquando an non legendum, *quam reliquit patrono Romulus*. BURM.

Daedalus Niobem] Dixi ante, Trimalcionem hic nugari, meraque commenta ſua proferre, per & inſolentiam, quod noſter ipſe notaverat, & ebrietatem. Itaque hic fruſtra quidquam exigas ad narrationes aliorum. SCHEFF. Sine dubio Trimalcio hic nugator decumanus eſt, & fabulas ineptioribus fabulis farcit. Scriptor reſpexit id, quod heroum pateris & poculis varia antiqui operis inſculpi conſueverint. Herculei crateris quae fuerint anaglypha enumerat Papinius lib. VI. Theb. verſ. 535. & ſeqq. nimirum ſigilla ex auro exſtantia Centaurorum & Lapitharum, in nuptiis Pirithoi ſuper mero pugnantium: In Adraſti phiala Perſeus cum capite Gorgonis fictus erat: Neſtoris poculum cum clavis aureis adactis & infixis quatuorque cum columbis deſcribit Hom. Il. Λ. explicantque Grammatici apud Athen. lib. XI. Nonnullorum aliis ſignis fuere charaxata. Aliorum etiam exemtilibus emblematibus ſeu inſertis ornata. Ulyſſes & Diomedes erant in phialae emblemate Palladium ſurripientes: fecerat Pitheas. Plin. lib. XXXIII. cap. 12. Neroni ſcyphi duo, in quibus coelata carmina Homeri: Suet. cap. XLVII. REINES.

Nyobem] *Niobem* Trag. Pariſ.

Nam haemerotes pugnaſſent petraitis in poculis.] Haec verba deſperate ſunt corrupta. Neque fatigabo me in ſuſpicionibus, quales manebunt tamen, cujuſcumque generis fuerint SCHEFF. Haec prodigioſe corrupta ſunt, fortaſſis inſuper etiam mutila; extundam, quod veroſimile videri poſſit, & rem exhibeat. Legerim, *nam hermerotes ſigna eſſent veritatis in poculis*. De hermeroſi ne tantillum quidem dubito; nimirum ſimulacrum Mercurii & Cupidinis ab artiſicibus jungi ſolebat ſic, ut Mercurii cum Minerva in dicto Hermathena Ciceronis ad Att. I. Hermerotas Tauriſci Tralliani ſtatuarii laudat Plinius lib. XXXII. cap. 5. In poculorum igitur ornatus & coelaturas adſumi potuiſſe mirum non eſt. Sed, cum ignoremus quid potiſſimum illa Mercurii & Cupidinis conjunctione ſpectarint veteres; neque enim licet hic comminiſci quidquid velis; neque, ludatne ſcriptor hic an ſerio rem agat, divinare facile ſit: iſtud *veritatis*, quod literarum in ſcripto ductus & familiaris huic librario literarum trajectio ſuppeditat, tolerari interim poteſt, dum aptius aliud excogitetur. Fortaſſis in iſta coelatura hermerotum ſenſus profunditas haec, ut ſignificaretur vulgare iſtud, *In vino veritas*: Plin. lib. XIV. cap. 22. Athen. lib. II. REINES. Nimis confidenter Hadrianides, Reineſii ſecutus conjecturam, in textu fecit, *Hermerotes ſigna eſſent veritatis in poculis*. Ecquis enim, quaeſo, ſenſus fuerit horum verborum?

Digitized by Google

„ enim intelligere nulla pecunia vendo. [a] Haec dum refert, puer calicem projecit; ad quem reſpiciens Trimalchio: [b] Cito, inquit, te ipſum caede, quia nugax es. [c] ſtatim puer demiſſo labro orare. At ille, [d] Quid me, inquit, rogas? tamquam ego tibi moleſtus ſim: ſuadeo, à te im-

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO. [c] ENCOLPIUS. [d] TRIMALCHIO.

„ pe-

borum? MS. Dalmaticum habet. *Nam Hemerotis pugnaſſet petranctis in poculis*, in quibus manifeſta ſatis *pugnas ſed.* Caetera non aſſequor. SCHEFFER. *Hermerotes* Reineſii ab Ἑρμῆς Mercurius, & Ἔρως Amor, Cupido. Apud Plinium, de operibus loquentem artificum in marmore, in vetuſta editione Egidii de Gourmont ſic lego. *Oceanus & Jupiter Enthochi: Hippiades Hermerothes, Tauriſci Tralliani.* HADRIANIDES. Scribendum videtur: *Jam Hermerotis.* Quod nomen Graecum, compoſitum ex Herma & Erote REINES. Deſperatus locus, ſed quem fruſtra tentavit, & violenter tractavit Reineſius: credo, hic munera quaedam gladiatoria à libertis ejus temporis edita indicari, quae noſter Trimalchio poculis ſuis inſculpi curaverat. Et prima quidem verba ita conſtitui poſſent, ex veſtigiis codicis Traguriani, *nam* (vel *jam*) *Hermerotis pugnas, & . . . . . in poculis habeo:* ut dicat habeo capidem, quae Nioben exhibet; in poculis autem munera Hermerotis, quod nomen familiare libertis fuit, ut ex indice Gruteri patet, occurrit inter eos unus *Hermeros Tib. Claudii Caeſaris Libertus à marmoribus, & magiſter Feroniae* pag. XXV. 12. & alter Auguſti libertus DLXXXVII. 9. & apud Reineſ. Claſſ. IX. 29. ſed haec facile ſe probabit lectio: ſequentis autem hominis nomen obſcurius: nam in *Petraitis* (ut Patavini & Pariſienſes edidere) vel *Petranctis* etiam latere viri appellationem apparet ex capite LXXI. ubi Trimalchio Habinnae monumenti ſui formam praeſcribit, in quo etiam *Petraitis omnes pugnas* inter alia pingi imperat. Sed quale hoc ſit, non aſſequor. Studium vero illud munera gladiatoria pingendi etiam ſupra oſtendit Trimalchio cap. XXIX. cum Laenatis munus in porticu juſſerat pingi. BURM.

Meum enim intelligere] Sicut Perſius: *ſcire tuum.* item: *velle ſuum cuique eſt.* SCHEFF. Nihil hic deeſt. Senſus enim eſt, tanti facere intelligentiam hiſtoriarum his vaſis expreſſarum, ut nulla pecunia eam vendat. GOES. Non debent haec verba de eruditione vel hiſtoriarum cognitione capi. Sed idem eſt, quod ſupra dixit, ſe *ſtudioſum eſſe in argento: intelligere* enim proprie dicuntur periti picturarum, ſignorum, ſtatuarum, & ſimilium operum, qui artificium cognoſcunt, quo ſenſu ſaepius apud Ciceronem in Verrina quarta occurrit. Ita cap. 2. *Signa pulcherrima, quae non modo iſtum hominem ingenioſum atque intelligentem, verum etiam quemvis noſtrum, quos iſte idiotas appellat, delectare poſſent.* cap. 14. *Tametſi hoc, neſcio quid nugatorium ſciebam eſſe iſta intelligere.* Et paulo poſt, *Ut putetur in hiſce rebus intelligens eſſe.* cap. 21. *Ut intelligatis, in homine intelligentiam eſſe, non avaritiam, artificii cupidum, non argenti, fuiſſe.* cap. 43. *Tametſi non tam multum in iſtis rebus intelligo.* IX. ad Famil. 2. *Et qui jam aliquid intelligat.* Quinctil. I. 20. *Jam coccum intelligit,* & XII. 10. pag. 1086. ubi vid. & ad Vellej. Paterc. I. 13. Et eodem ſenſu *ſapere* & *ſapientiam* poni vidimus ad Sueton. Grammat. cap. XI. Adde Gronov. Diatrib. Statian. cap. XI. BURM.

Te ipſum caede] Verbera, num potius, occide? Puto tamen alterum, quia ſequitur, *ſuadeo à te impetres, ne ſis nugax.* Quis enim ſuadendi locus apud occiſum? Noſter cap. CXXXVIII. *omniaque infra umbilicum coepit lenta manu caedere.* SCHEFFER. Se ipſum caedere, non alterius, quam furioſi, eſt, vel à malo ſpiritu obſiti, qualis ille Gadereus, de quo in Euangeliis. Cum ergo Trimalchio puerum ſemet caedere jubeat, ob id, quod ſit nugax, magnum ſtultitiae ſuae in eo exhibet documentum. GOES. *te ipſam* Tragur.

Nugax] Putris, putidus, ineptus. Gloſſae Philoxeni: *Nugax*, σαπρός. Aliae gloſſae. Σαπρὸς, *nugatorius*, *nugax*, *foedus.* SCHEFFER.

Demiſſo labrare] Credo ſcripſiſſe, *demiſſo labro orare.* Nempe ſolent triſtes, & vultum, & oculos, & os demittere. Porro *labrum*, pro *labium*, ſaepe apud noſtrum, cum eſt ſermo de hominibus. Plinius XI. Hiſt. Nat. cap. 37. de ranis: *inferiore labro demiſſo ululatus ejicitur.* Τὸ *demiſſo* ita habes etiam apud Terentium Eunuch. II. ſcen. 3. *tremulus, labiis demiſſis, gemens.* SCHEFF. Lege *demiſſo labro orare*, vel *labio.* Quod veriſſimum & etiam monitum à Scheffero. Apulejus Mileſ. III. *Quod ſolum poteram, poſtrema dejecta labia; languidis tamen oculis, obliquum reſpiciens ad illam, tacitus expoſtulabam.* HEINS. *Labrore* Tragur. *labari* Pariſ. *labrare* Patav. forte *demiſſo labro ire*, ut ipſe illo geſtu veniam videretur rogare. BURM.

Tamquam ego tibi moleſtus ſim] Petronius cap. CXV. *Tamquam interſit, periturum corpus quae ratio conſumat. Tamquam melius ignis accipiat.* Etiam illud *moleſtus*, ſic ei uſurpatur, pro eo, qui

malum

Digitized by Google

„ petres, nè ſis nugax. [a] Tandem ergo exoratus à nobis miſſionem dedit
„ puero. Ille dimiſſus circa menſam percucurrit, &, Aquam foras, vi-
„ num intro, clamavit. Excipimus urbanitatem jocantis, & ante omnes
„ Agamemnon, qui ſciebat, quibus meritis revocaretur ad coenam. Ce-
„ terum laudatus Trimalchio, hilarius bibit. Etiam ebrio proximus,
„ nemo, inquit, veſtrum rogat Fortunatam meam, ut ſaltet? credite
„ mihi, cordacem nemo melius ducit. [b] Atque ipſe erectis ſupra fron-
„ tem manibus Syrum hiſtrionem exhibebat, concinente tota familia:
„ [c] Μάλ᾽ εἶα, πάρεθι, μάλ᾽ εἶα. [d] & prodiſſet in medium, niſi Fortunata ad
„ aurem acceſſiſſet: &, credo, dixerit, non decere gravitatem ejus tam
„ humiles

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO. [c] FAMILIA [d] TRIMALCHIO.

malum aut damnum inſert. ut cap. VIII. *Junctis viribus moleſtum contemſimus.* SCHEFF.

Miſſionem dedit] Dimiſit, impunitum videlicet. Iterum noſter cap. XXI. *Juſſit infelicibus dari miſſionem.* SCHEFF.

Percucurrit] Neſcio, an bene dicatur *circa menſam percurrere*, neque in Encolpii verbis aliquid ineſſe debet, quod non elegantiae Petronianae reſpondeat. Forte ſcripſit *ter cucurrit*, ut, quaſi expians facinus & peccatum ſuum, luſtrantium modo, ter menſam circumiret. Ita ſupra XLI. pro *perbaſiare* reponunt quidam *ter baſiare*: & *ter* & *per* in MSS. codicibus commutari ſolent. Propert. III. I. 28.

Hectora per campos ter maculaſſe rotas.

ubi viri docti ex membranis reſcripſerunt: *Hectora ter campos* &c. Ita & tentavit Heinſius *ter* pro *per* apud Lucan. III. 35. & Claudian. in Rufin. II. 491. Hunc autem numerum ratio luſtrationis exigit, ut docet Servius ad Virg. VI, Æn. 229. & vulgo eſt notiſſimum. BURM.

Aquam foras] Hanc puto fuiſſe formulam ſolennem, cum ad potiones meracas ſe mutuo invitarent. SCHEFF.

Excipimus] Auſcultamus. Petronius cap. XXXVII. *Converſus ad eum, ut plurima exciperem.* SCHEFFER.

Qui ſciebat, quibus meritis revocaretur ad coenam.] *Revocari* eſt iterum vocari, altera vice invitari. *Exceperant*, id eſt, laudaverant urbanitatem jocantis Trimalcionis convivae, imprimis Agamemnon, qui adulatione gratiam hoſpitis obtineri & obſequio noverat, exſpectabatque ſic alio quoque tempore invitari. Alio ſenſu Phaedrus fab. 26. dixit *revocare* de eo, qui ante vocatus & hoſpes fuerat; quod Graece ἀντικαλεῖν, *contravocare*. REINES. Recte Reineſius, & plurima ſunt verba, quae ex particula illa *re* compoſita ſunt, quae ſignificant, aliquid denuo, & iterato facere, ut *recinere* Horatio lib. II. od. 27. *revincere* eidem IV. od. 4. *repetere* Sueton. Aug. XVI. & XXIII. *reſpicere* eidem Aug. XLII. BURM.

Hilarius.] Sueton. Calig. XVIII. *Hilarius avidiuſque veſcens.* BURM.

Bibit etiam ebrio proximus] Non puto iſta bene diſtingui, ſic enim ſuſpicor ſcribenda. *Trimalcio hilarius bibit, Etiam ebrio proximus, nemo, inquit, veſtrum,* &c. Illud *Etiam* ſic uſurpat quoque in ſuperioribus cap. XLVI. *Etiam tibi diſcipulus creſcit.* cap. XL. *Etiam videte, quam porcus ille comederit.* SCHEFF. Forte, *& jam ebrio proximus.* HEINS.

Cordacem] Saltationis genus laſcivum, & ideo probroſum, nec fere uſurpatum, niſi ebriis. vide Meurſium in Orcheſtra. SCHEFF. Hinc *Cordaciſtae* apud Martianum Capellam lib. IX. *Pſaltas, Cordaciſtas, Sambucos, Hydraulas, per totum orbem, ad commodum humanae utilitatis inveni.* Vide Orcheſtram Meurſii in Κόρδακι. HEINS. De hoc ſaltationis genere Terent. Adelph. IV. 7.

Tu inter eos reſtim ducens ſaltabis una. BURM.

Ducit: atque ipſe] Sic diſtingue, *ducit. Atque ipſe.* TILEBOM.

Erectis ſupra frontem manibus.] Hinc Heinſius apud Vellej. Paterc. II. 70. reſcribi juſſit *erecto laevo ſupra caput brachio*, quum antea legeretur, *rejecto.* BURM.

Syrum] *Sirum* Tragur.

Madeia, permadeia] Corrige, *ma deja, perite, madeia.* Graecum eſt, μὰ Δία, hoc eſt, *per Jovem.* Demoſthenes ὦ μὰ τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεάς. Illud *perite*, ſolenne verbum eſt applaudentium. SCHEFF. Lege *ma Dia, perii! ma Dia.* REINES. Reineſius *perii ma dia.* Miror profecto, viro doctiſſimo potuiſſe hoc excidere. Quomodo enim integra familia diceret, *perii*? Deinde, qui dicit *perii*, qua ratione feratur *concinere*. Qui concinit, debet uti fauſto jucundoque vocabulo, quale profecto non eſt *perii.* SCHEFF. Omni-

„ humiles ineptias. Nihil autem tam inaequale erat: nam modo ad Fortu-
„ natam ſuam revertebatur, modo ad naturam.

LIII. „ Et plane interpellavit ſaltationis libidinem actuarius, qui tam-
„ quam Urbis *acta recitavit. ᵃVII. Kal. Sextilis in praedio Cumano,
„ quod

ᵃ ACTUARIUS.

no verum eſt, *μὰ Δία perite*, *μὰ Δία*. Sic *perite audire Neronem* dicuntur Tacito Annal. XIV. cap. XX. qui ei in ſcena applaudebant modulato cum concentu. HEINS. Nihil verius Schefferi emendatione. Ariſtaen. lib. II. cp. 21. *Περίεργος διατελῶ πρὸς τὰ γύναια πανταχῇ· μὰ Δία, οὐχ ἵνα τύτων ἄψαιμι.* † In Tragur. erat *Madeia perimadeia* &c. Probo autem τὸ *perite*. Ita infra cap. CXXX. *perite dentibus folliculos ſpoliat*. BURM.

Ad aurem acceſſiſſet: & credo dixerit] Simillimum illi, in cap. XXV. *ad aurem ejus Pſyche ridens acceſſit, & quum dixiſſet, neſcio quid.* SCHEFF.

Modo Fortunatam revertebatur, modo ad naturam] Omiſſum aliquid hoc loco. Scribe: *Fortunatam reverebatur, revertebatur modo aanaturam.* Similitudo utriuſque vocabuli effecit, ut alterum omitteretur. *Reverti ad naturam*, pro, ad indolem animumque ſuum, ſicut Cicero I. ad Famil. ep. 28. *ad illum animum meum reverti priſtinum.* Traducitur hoc loco mirum Neronis ſtudium ſaltandi, de quo Dio & Suetonius prolixe. SCHEFF. Lege, *modo Fortunatam verebatur, admodo revertebatur* ad *naturam*. Ita Cyclops ad Galateam ſuam apud Naſonem Metam. XIII. verſ. 157. è membranis optimis:

Quique Jovem & coelum ſperno & penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor: tua fulmine ſaevior ira eſt.

Seneca de Ira lib. III. *Quibuſdam timeamus iraſci, quibuſdam vereamur.* *Vereri* enim dicimur illos, quibus reverentiam praeſtamus, ut liberi parentibus. Tacitus Hiſt. I. cap. *Haud minus vitia principum amarent, quam olim virtutes verebantur.* Ubi fruſtra cum Acidalio & Pichena reponas *reverebantur*. *Vereri* & *diligi* opponuntur apud Pontium Diaconum in vita B. Cypriani: *Ut eſſet ambigere, vereri plus, an diligi, mereretur.* Ubi *vereri* paſſive ponitur. Afranius apud Gellium pari modo Noct. Att. lib. XV. cap. XIII.

Hem iſtaec parentum eſt vita vilis liberis,
Ubi malunt metui, quam vereri ſe à ſuis.

HEINS. *Fortunatam revertebatur* Tragur. *ad* Pariſienſes addiderunt. Nulla opus puto repetitione. Sed ſemel ſcribendum *reverebatur*, ut edidit Hadrianides. *modo ad naturam*, familiari ellipſi τῷ *redibat*. vel ſimilis vocis. Unde Terentius Adel. Act. I. ſcen. I. idem exprimens dicit *ad ingenium redit*. *Natura* autem hic eſt indoles, ingenium: Idem vero in eadem fabula inquit Act. V. ſcen. 5. *Jam nunc haec tria primum addidi praeter naturam.* Vide eruditiſſimi & amiciſſimi mihi Brouckhuſii adnotata ad Propertii lib. II. eleg. 16. & Eraſmum in adagio, *Naturam expellas furca, tamen uſque recurret*. pag. 387. BURM.

Saltationis libidinem actuarius] Poſt *libidinem* poni debet aſteriſcus, eſt enim hiatus hic verſuum nonnullorum. SCHEFF. Nihil deeſſe puto quum ſenſus ſit perfectiſſimus. Actuarius enim eo momento intravit triclinium, & Trimalchionis impetum ſaltandi reprimebat, recitans acta, ex quibus nova ſe efferendi inſulſo homini materies naſceretur. Ita ſupra cap. XXXIX. *Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio.* Et ita ſaepius in editis hoc verbum occurrit. vide cap. LXXXXIV. CVI. CVII. & CVIII. BURM.

Actuarius] De actuariis Lipſius lib. V. excurſ. 5. ad Annales Taciti, Torrentius ad Suetonium vita Caeſ. cap. LV. Langlaeus in Semeſtribus. Iidem & *actores* dicti, qui in villis rationibus praeeſſent, ut è Columella liquet lib. I. cap. VIII. Cum autem acta ſint publica, pro adagio dixit Seneca Controverſ. X. *Acta alicui in aurem legere*, de iis, qui nota pro arcanis haberi volunt. HEINS. Diverſi ab his actuarii apud Sueton. Caeſ. LV. ubi pro *notariis* & *exceptoribus* ſumuntur. Et talis forte apud Juvenal. VII. 104.

Quis dabit hiſtorico, quantum dabit acta legenti?

ubi Schol. explicat, *exceptori*, Schurtzfleiſchius, *anagnoſtae* vel *actuario*. Diverſi etiam *actuarii* in re militari, qui rationes numerorum militarium & annonae tractabant. Ut apud Gruter. CCLX. I. *Actuarius Legionis* VII. *Gem.* vide Valeſ. ad Amm. Marcell. XX. cap. 5. & Jac. Gothofr. ad lib. XI. Cod. Theol. de erogat. milit. annonae. Trimalchionis autem actuarius erat ſimilis ei, qui Urbis Romae acta curabat, de quibus ſatis multa viri docti. BURM.

VIII. Kal. Sext.] Tot illi uno die, & quidem uno in praedio, quis credat? veriſimilius, ſi ſcribamus, *ad VII. Kal. Sext.* Id eſt, à ratiociniis noviſſimis uſque ad VII. Kal. Quae lectio ſi recipietur, rem faciet paulo veriſimiliorem. GOES. Non video neceſſe eſſe, ut ſtatuamus, uno die tot infantes natos eſſe, ſed potuit actuarius ille ad illum diem rationes praeteriti temporis, quod effluxerat ab eo die, quo proximas rationes

„ quod eſt Trimalchionis, nati ſunt pueri XXX , puellae XL : ſublata
„ in orreum ex area tritici millia modiùm quingenta: boves domiti quin-
„ genti. Eodem die Mithridates ſervus in crucem actus eſt , quia Gaî
„ noſtri genio maledixerat. Eodem die in arcam relatum eſt, quod col-
locari

tiones deduxerat , retuliſſe. Et hic actuarius non videtur in agro Cumano rationes domini curaſſe, ſed in domo Trimalchionis, & , ad eum ex variis fundis fuiſſe ab inferioris ordinis ſervis actuariis relata, quae in ſingulis praediis, diverſis locis & tempore acciderant. Nam mox Pompejanorum hortorum meminit , & ſaltuariorum, qui non omnes in uno loco erant. Quamquam quid obſtat , cum omnia magnifica , & ſupra communem ſortem , à Trimalchione oſtentarentur, quin dicamus, uno die tot natos ex mancipiis vernas? cum tamquam Urbis acta recitarentur, & greges numeroſiſſimos aleret noſter beatus; & qui pro luxuria eorum temporum , *quotidie ſibi jubebat numerum ſervorum referri, ut imperatori exercitus* , ut ait Seneca de Tranquill. anim. c. 8. Decore autem Satyricus in actis primo loco memorat natos infantes , ex ſolemni more, de quo vide Servium ad Virgil. lib. II. Georg. verſ. 502. & alios apud Lipſium dicto excurſu. Ubi & de divortiis & judiciis & reliquis. BURM.

XXX. pueri & XL. puellae] Vere naturae conſultum egit Petronius, dum iſtud in actis privatis hominis ſui Trimalcionis perſcriptum fuiſſe finxit. Perpetuum enim eſt , plures naſci femellas , quam maſculos. REINES.

Sublata in orreum ex area] Apud Naſonem , Metam. V. verſ. 131. *Tollere farris acervos.* quapropter proprie loquutus eſt actuarius. HEINS. Proprie de frugibus. Columell. lib. II. cap. 10. *Hoc quidem ſemen Ciliciae Syriaeque regionibus ipſe vidi menſe Junio Julioque conſeri , & per autumnum, cum permaturuerit, tolli.* ne miremur vero ingentem tritici copiam, facit, quod Cumanus ager totius Campaniae fertiliſſimus eſſet , ut dicit Dionyſ. Halicarn. lib. VII. 3. Unde etiam omnis fuit villis & praetoriis Romanorum occupatus, & , ut Florus dicit , erat Cereris & Bacchi certamen. BURM.

Millia modium] Scribe cum accentu circumflexo , *millia modiûm.* TILEBOM. Numerus frumenti, quamvis magnus, non tamen fidem ſuperat, ſi conferatur cum iis, quae dicit Seneca Ep. LX. *Quamdiu implebimus magnarum urbium campos? Quamdiu nobis populus metet? Qua diu unius menſae frumentum multa navigia, & quidem non ex uno mari, ſubvehent.* GOES.

Boves quingenti] Incredibilis numerus. Cum nec tot boves exigere poſſit ulla villa , etiam ampliſſima, neque facile tot ſimul domari potuerint. Praecipue, cum in Campania , ubi *terra eſt levis, etiam vaccis & aſinis* ararent, & onera portarent, teſte Varrone lib. I. de R. R. cap. 20. Boves vero Campani erant exiliores reliquis in Italia bobus, & coloris albi , Columel. lib. VI. cap. I. Inſignis ergo haec jactantia Trimalchionis. Niſi, ut modox diximus, capiamus de diverſis praediis. BURM.

In crucem actus eſt] Judicio proculdubio conſervorum, inſcio autem , ut videtur , Trimalchione. Capitale quidem judicium Cato permittebat conſervis , ſed ut ipſe de iis ſupplicium ſumeret , ut auctor eſt Plutarchus. Et Seneca Epiſt. XLVII. *Majores inſtituerunt diem feſtum , quo non tantum domini cum ſervis veſcerentur , ſed quo utique honores illis in domo gerere , & jus dicere permiſerunt.* Quod igitur alii definito tempore, aut modo, ſervis permiſere, id abſolute, & omni modo , ſuis permiſiſſe videtur Trimalchio. GOES. In Tragur. eſt *Mitridate* , ſed Patavin. & Pariſ. mutaverunt. Forte *a Mitridate* [ſic], ut nomen villici , qui vice domini ſui exercebat poenas ſervorum. Illud vero conſervorum judicium fictitium & imaginarium eſt , neque de eo uſquam aliquid occurrere novi , & Senecae locus de Saturnalibus agit, quibus imago illa jurisdictionis ſervis permittebatur. BURM. [Ultima litera *s* a ſequente voce abſorpta.]

Genio male dixerat] Inſignis crudelitas , cum nec perjurium per genium , aut fortunam principis (quae jurisjurandi formula ab Auguſti temporibus fuit frequentiſſima , (vide Sueton. in vita Calig. cap. XXVII.) ab imperatoribus ſoleret capite puniri. Dion Caſſ. lib. LVII. pag. 608. & l. 13. §. 6. ff. de jurejur. Trimalchio autem ſervos propter maledictum graviſſima crucis poena adfici patitur. BURM.

Collocari non potuit] Impendi ad uſus villae neceſſarios. Tacitus VI. An. cap. 45. *Millies ſeſtertium ea munificentia conlocatum.* SCHEFF. In foenus nempe. Brevis & elegans loquendi modus , quo & uſus Plinius ad Trajanum lib. X. & alii. Ita & *ponere* , apud Horatium Ep. 2. verſ. 69.

Omnem relegit Idibus pecuniam
Quaerit Kalendis ponere.

HEINS. Suet. vita Tiber. cap. 48. *Sanxit , ut foeneratores duas patrimonii partes in ſolo collocarent.* Plaut. Moſtell. III. I. *Bene res noſtra*

Digitized by Google

„ locari non potuit, ſeſtertium centies. Eodem die incendium factum eſt „ in ortis Pompejanis, ortum ex aedibus Naſtae villici. a Quid? inquit „ Trimalchio: Quando mihi Pompejani horti emti ſunt? Anno priore, „ inquit auctuarius, & ideo in rationem nondum venerunt. Excanduit „ Trimalchio: & Quicumque, inquit, mihi fundi emti fuerint, niſi „ intra ſextum menſem ſciero, in rationes meas inferri vetuo. b Jam etiam „ edicta Aedilium recitabantur, & ſaltuariorum teſtamenta, quibus Tri- „ malchio

a TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS.

collocata eſt iſtoc mercimonio, & ita Cicero aliquoties. BURM.

Ex aedibus nocte villici] Tranſpoſitio ingrata, mallem *villici nocte*. *Nocte*, pro, *de nocte*, iſt eſt, nocturno tempore. Noſter cap. XCV. *fugere nocte in publicum voluiſtis*. Ita ſaepe. SCHEFFER. MS. Dalmaticum *naſte*. Latet nomen proprium ejus villici ſub hoc vocabulo. Scribo *Naſſae*. SCHEFFER. Vir doctiſſimus Thomas Munkerus *Naſtae villici* legebat, quod ſervile nomen & apud Martialem eſt lib. IX. ep. LXXXVII. *Modo liberum eſſe juſſi Naſtam*. Ita enim optimi codices, teſte Scriverio, ubi ſcribo:

—— Modo liberum eſſe juſſi
Naſtam, Servulus is mihi paternus.

HEINS. Traguríenſis *Naſte*, qui ſemper diphthongum *ae* per *e* ſimplex exhibet. Unde certiſſima eſt Munkeri lectio *Naſtae villici*. Ita apud Gruter. pag. DCCCCXCVIII. 5. M. TURRANIUS. M. L. NASTA. *Ortum nocte ex aedibus* Pariſ. manus docti viri, puto Iſaaci Voſſii in ora Patavinae editionis: *Ortum ex aedibus villici. Noſti quid?* BURM.

Quando horti Pompejani mihi emti ſunt] Et hoc pro luxu Romanorum, quod ignorabat Trimalchio, quos fundos poſſideret. Supra cap. XLVIII. *In ſuburbano naſcitur eo, quod ego adhuc non novi*. Seneca de vita beata cap. XVII. *Cur trans mare poſſides? cur plura, quam noſti, poſſides?* Pompejanos hortos refer ad oppidum Campaniae Pompejos, non ad Pompejum Trimalchionis patronum, aut alium ejus nominis quemcumque. Sic apud Ciceronem lib. VII. Ep. IV. *In Cumanum veni cum Libone tuo, in Pompejanum ſtatim cogito*. HEINS.

Anno priore] Quam nempe fuit illud incendium. Cicero I. ad Fam. Ep. 9. *Quod de Q. Fratris negocio ſcribis, de priore aeſtate quod morbo impeditus in Ciliciam non tranſieris, conficere non potuiſſe*. SCHEFF.

In rationes inferri] Solemnis quoque haec formula, quamquam Sueton. in vit. Caeſ. cap. XLVII. & Columell. lib. I. cap. 7. *rationibus inferre* dicere maluerint. *Refere rationibus* Suet. in vit. Veſpaſ. cap. XXII. ubi tamen Torrentius teſtatur, duos codices, *inferre*, habere. *vetuo* Tragur. BURMAN. [Olim erat *veto*.]

Edicta aedilium] Interpretor id de aedilibus à Trimalchione privatim conſtitutis. GOES. Vellem Vir ampliſſimus idoneo aliquo teſtimonio aediles ſuos privatos nobis approbaſſet: quum agi hic videatur de colonia & municipiorum aedilibus, de quibus abunde ſupra, cap. XLIV. quorum edicta, circa mancipia & alia venalia, ideo in actis Trimalchionis videntur relata, ut ne contra haec committerent aliquid ejus diſpenſatores, & rem dominicam adminiſtrantes, & ut ſemper exemplar iſtorum ad manum eſſet ſervis vel libertis mercaturam exercentibus. BURM.

Saltuariorum teſtamenta] Saltuariorum etiam mentio in jure, ubi cum inſulariis conjunguntur. HEINS. Conjunguntur hac ratione, quod uterque cuſtodiae cauſa adhibetur, hic aedium, ille fundi. Locus, qui deſignatus eſt in l. 16. §. 1. ff. de uſu & habitatione. *Dominus proprietatis, etiam invito uſufructuario vel uſuario, fundum vel aedes per ſaltuarium vel inſularium cuſtodire poteſt*. Hi vero inſtitorum nomine etiam comprehenduntur, & in ſolidum obligant, qui eos huic rei praepoſuerunt. De quo videnda lex 5. §. 1. ff. de inſtitor. Act. In numero autem ſervorum eſſe, licet colligere ex l. 60. §. 3. ff. de Legat. 3. Quaeritur ibi, an legato cedant, quod perquam ineptum foret, ſi aut liberi aut liberti forent. Sed debuit Trimalchio huic curae, praeter morem, liberos praefeciſſe homines, vel ſaltem libertinos. Nam & hi teſtamenti factionem habent, quamvis ex lege Papia cogantur partem patronis relinquere. GOES.

Cum elogio exheredebatur] Quintilianus VII. cap. 4. *Nonnumquam etiam reus hic totius ſummam conſtituit, ſi exhaeredatum à ſe filium pater teſtatus fuerit elogio*. Eſt autem *elogium* quaecumque denique exheredationis cauſſa, ſcripto ſignificata, & hoc quidem loco ea, quae ad laudem Trimalcionis pertinebat. Quales interdum proponi conſueviſſe ex eopſe Fabio aliiſque notum, pridemque obſervatum eſt. SCHEFF. Scribendum

Digitized by Google

malchio cum elogio exhaeredabatur: jam nomina villicorum, & repudiata à circumitore liberta, in balneatoris contubernio deprehenſa: „ atrienſis

dum plane, *elogio.* Nuſquam autem *eulogium*, quod Manutius & Lambinus ad Ciceronem amplectuntur, neque item *eclogium*, quod aliis placebat, ut videre eſt apud Muret. Variar. lect. XI. cap. XIII. Cum autem nunc in bonam, nunc in malam, ſumatur partem, hic in bonam partem accipi malo, ut cum honoris praeſatione & laude exhaeredatus fuerit Trimalchio. Aliter apud Quintilian. Declam. 11. *Non eſt judicis, quod putetis, ideo nullum adjectum ad exhaeredationem juvenis elogium, quia de ſcelere conſtaret.* Inſtitution. Orat. lib. VII. cap. IV. *Exhaeredatum à ſe filium pater teſtatus elogio, propterea quod is meretricem amaverit.* Apulejus Apologia: *Elogium graviſſimum jam totum, medius fidius, perſcriptum, ut aboleret, impenſis precibus oravi.* Praeceſſerat: *Diu reniſus ſum, ne hunc ob tot inſignes contumelias, ob tot injurias, exhaeredaret.* Et me non praeterit libertas illa, quae ſupremis tabulis apud antiquos maledicta, quandoque & convitia, congerebantur in exhaeredatos. Qua de re videndus Suetonius in vita Auguſti cap. LVI. & Tacitus Annal. lib. VI. cap. XXXVIII. HEINS. Ego vero elogium exhaeredationis, cum laude & praefatione honoris, nuſquam conſpici opinor. Niſi forte illud ironice ſit prolatum. Eſt enim exhaeredatio ſolemnis atteſtatio, qua haereditate privatum volumus, qui ad eam jure vocatur. At, ut haereditate indignum judicemus, qui de nobis male meritus non ſit, neutiquam eſt veriſimile. Male meritos ergo dumtaxat haereditate privamus, ejuſque exprimimus cauſſam. Patronis igitur cum deberetur pars haereditatis ex lege Papia, ut conſtat ex inſtitutionibus tit. de ſucceſſ. libert. §. 2. qua ratione videri poſſunt eos illa privaſſe cum praeſatione honoris? GOES. *Cum elegio exerdabatur* codex Tragurienſis. Sed Heinſio hic exhaeredationem cum elegio in bonam partem interpretanti accedere nequeo, antequam ejus exemplum quis ex probato auctore attulerit. Contrarium docere poſſunt ea, quae collegerunt doctiſſimi JCti, Pancirollus lib. 1. Var. lect. cap. 37. & Herald. Obſerv. cap. 28. ſi quis honoris cauſſa in teſtamento nominetur, ille plane non exhaeredatur, neque praefatio honoris cauſſa *elogium* appellari in hac re conſuevit. Ita ſaepe in lapidibus veteribus occurrit, *quos teſtamento meo honoravero, quibus honorem habuero*, & ſimilia, de quibus vide Fabrett. Inſcr. cap. 152. ſed in his teſtamentis hic ſcrupulus reſtat, ſi ſaltuarii illi ſervi fuerint, ut eos fuiſſe docent lex. 8. §. 1. & lex. 12. §. 4. ff. de inſtr. & inſtr. leg. qua ratione teſtamenti faciendi illis jus datum fuerit, & ſi jam ſtatuamus, ſtulta indulgentia & facilitate domini, cujus paſſim argumenta in hac coena exſiſtunt, id illis conceſſum, an dominum cum elogio exhaeredarent? Liberos vero vel libertos fuiſſe, ut Goeſius credit, ne putemus, facit nulla apud veteres ſaltuariorum liberorum mentio. Si liberti fuerint, recte legem Papiam hic iterum nos morari notat Goeſius. Cogitent acutiores, an in hujus ſtulti familia omnia ad juris normam ſint exigenda. Caeterum neſcio, unde Gallicus Petronii interpolator, elegantem illam lectionem, *quibus Trimalchionem cum elogio exhaeredem ſtatuebant.* De *elogio*, *eclogio* & *eulogio* vide ad Sueton. Claud. 1. & Munck. ad Fulgent Mythol. 1. 1. BURM. [Actio plane ſtolida. Exſpectaret quis, *ex aſſe heres dicebatur.*]

Nomina villicorum] Si quis in catalogum conjecta villicorum plurium nomina, ut inde opes & latifundia Trimalcionis à convivis aeſtimari poſſent, & hic recitata velit intelligere, cum eo non contendam; quia tamen hic fere crimina ſervorum & damna recenſentur, malim *nomina*, pro aere alieno, quod villici rem male adminiſtrantes Trimalchioni conflaverant, accipere: nam inter praecipua villicorum officia erat, negotiationem exercere, fruges vendere, inſtrumenta viciſſim ruſtica, & alia neceſſaria, mercari, unde inter ea, quae Cato de R. R. cap. 5. villico obſervanda praecipit, eſt, *Injuſſu domini credat nemini, quod dominus crediderit exigat. Rationem cum domino crebro putet.* Et ideo Columella lib. 1. cap. 8. etiam illiteratum villicum haberi poſſe dicit, quia *ſaepius nummos, quam librum adfert.* Et praeterea monet, ne *negotietur ſibi*, ſed domino, *nec pecuniam domini aut animalibus, aut aliis rebus promercalibus, occupet.* Similia & lib. XI. cap. habet idem ſcriptor. Credibile ergo eſt, villicos Trimalchionis negligentiores ad rem familiarem, & qui poene ignorabat, quae poſſideret, nomina feciſſe. † Tenebrio Amſtelodamenſis *crimina* legit, quod ex notis meis adripuit. BURM.

A circumitore] Puto hic intelligi cuſtodem villae, ad exemplum eorum, qui circuire urbem ſolebant. SCHEFFER. *Circuitores* ſive *circitores* ſunt, qui in caſtris vigilias circumeunt, & renuntiant, ſi qua emerſerit culpa. Veget. lib. III. cap. VIII. Tales & rure adhibere ſolitos, liquet ex Priapeis Carm. 16.

Quid mecum tibi, circitor moleſte,
Ad me qui prohibes venire furem?

Sic enim lego. Recte autem, in *contubernio*, quia balne-

Digitized by Google

„ & atrienſis Bajas relegatus: jam reus factus diſpenſator: & judicium inter cubicularios actum. Petauriſtarii autem tandem venerunt: baro inſulſiſſimus cum ſcalis conſtitit, puerumque juſſit per gradus, & in ſumma parte, odaria ſaltare; circulos deinde ardentes tranſire, & dentibus „ ampho-

balneatores erant ſervi. HEINS. *Circitorem* ſcribendum contendit Gujetus ad Terent. Andr. Act. I. ſc. 2. quod eodem redit. poſteriori aevo etiam *circatores* dixiſſe docuerunt Scaliger & Brouckhuſius ad Propertii l. IV. eleg. 9. verſ. 35 & Jacob. Gothofr. ad l. 3. C. Theod de Agentib. in rebus & l. 2. de filiis militarium. Eoſdem eſſe, qui à JCto in lege 92. ff. de leg. 3. *cuſtodes fundorum* dicuntur, puto, qui circumire ſaepe non villam modo, ſed fundos, debebant, ut inſpicerent mancipia opus facientia, & cuſtodirent fruges, ne mala manus eas tangeret. BURM.

Bajas relegatus] Cum Bajae Cumis ſint vicinae, ridicula haec eſt relegatio praeſertim in locum longe amoeniſſimum. HEINS. Omni modo ridicula poena, & loci ratione, ut Heinſius obſervat, qui amoeniſſimus totius Italiae, imo orbis terrarum, &, ut Seneca lib. II. de Clem. cap. 15. loquitur *delicatum erat exilium*: & ipſius relegationis. Nam, ſi domeſtici ſervi deliquiſſent, ſolebant ex domo & urbe rus extrudi, ut ibi catenati opus facerent, & verberibus edomarentur, cibaria malignius, quam domi, acciperent, & reliqua paterentur, quae Juriſconſultus eruditiſſimus, Petrus Faber lib. II. Semeſtr. cap. 5. congeſſit. Deinde improprie voce *relegatus* utitur, ut & infr. cap. LXIX. per inanem potentiae oſtentationem, quaſi verae relegationis inſtar faceret in ſua familia Trimalchio, cum propter crimina ſervi relegari à magiſtratibus aut principe non ſolerent, ſed in opus damnari, ut idem Faber egregie oſtendit. BURM.

Judicium inter cubicularios actum] Ita Plin. IX. cap. 35. *Poſtero die, quo judicium agebatur*. SCHEFFER. Id eſt, de cubiculariis, ſive in cauſſis cubiculariorum. Cic. pro Cluent. cap. 53. *Quaeſtio M. Plectorii & C Flaminii inter ſicarios.* Et lib. II. de Finib. cap. 16. *Cum Praetor quaeſtionem inter ſicarios exercuiſſet.* GOES.

Petauriſtarii] Iidem & Petauriſtae. Uſus hoc vocabulo Julius Firmicus. HEINS. Jam ſupra cap. XLVII. horum mentio injecta, & de illis plura Mercurialis de Gymnaſt. lib. III. cap. 8. hi ſunt, quos Graeci θαυματοποιοὺς vocant, quos potentiorum coenis adhibitos, ut mirandis ſuis ludicris convivas delectarent, docere poteſt Alexandri convivium, in ejus & amicorum nuptiis cum Perſarum devictorum uxoribus & filiabus celebratum, & ab Æliano lib. VIII. Variar. cap. 7. deſcriptum, ubi videndae celeberrimi Perizonii notae. Gloſſae: Θαυματοποιὸς, *mirificus*. Quo ſenſu *mirifica* dixit Plinius lib. VII. cap. 20. de Julio Valente, *qui vehicula onuſta culleis, donec exinanirentur, ſuſtinere ſolitus erat, & carpenta una manu retinere obnixus contra nitentibus jumentis.* Figura circulatoris in lucerna Bellorii part. III. fig. 17. ubi canis in ſcalis & ſimia adſtant & circuli duo. In Xenophontis convivio p. 871. puella in circulum gladiis erectis plenum provolvitur. Similia multa habet Claudian. in Conſul. Mallii vſ. 379. & ſequ. ubi vid. Commentatores. BURM [Vid. Comm. Caſaub. ad Theophr. Char. c. VI.]

Baro inſulſiſſimus] Scribe, *baro inſulſiſſimus*. Baronem pro ſtolido uſurpavit Cicero, & Perſius. SCHEFFER. Infr. cap. LXIII. iterum occurrit *baro*.

Cum ſcalis conſtitit, puerumque juſſit] Conveniunt his verſus Martialis lib. II. epig. 85.

Quid ſi per graciles vias petauri
Invitum jubeas ſubire Ladam?

SCHEFFER. Proprie, certo loco, ita conſtanter ſtetit, nec labebatur. Vide ſupra cap. XLVI. Et hoc ludicrum noſtra aetate à circulatoribus mirifica corporis agilitate exhiberi vidimus, qui in ſcalarum gradibus inſiſtentes ſaltabant, & in ſummum gradum eniti poterant; digni mehercule nebulones, qui cervices frangant, ſi meritam cultoribus gratiam artificium hoc ingratum referret. BURM.

Puerumque juſſit per gradus] Videtur ſcribendum, *puerumque juſſit per gradus erigi*, aut *ferri*, vel quod Munkero placebat, *ire per gradus*. HEINS.

Odaria ſaltare] Quomodo Ovidius V. Triſt. El. 6.

Carmina quod pleno ſaltari noſtra theatro.

Odarum, à Graeco eſt. Gloſſae, ᾠδάριον, *cantilena*. SCHEFF. Id verbum vel nuſquam vel raro occurrit. HEINS. Hinc in inſcriptione antiqua apud Fabrett. pag. 716. *Magiſter odoriarius* memoratur. BURM

Circulos deinde ardentes tranſire] Convenit Manilius V. verſ. 437.

Membraque per flammas orbeſque emiſſa flagrantes.

SCHEFFER. *Tranſſilire*, malim. HEINS.

Ingratum

„ amphoram ſuſtinere. Mirabatur haec ſolus Trimalchio, dicebatque, „ ingratum artificium eſſe. Ceterum, duo eſſe in rebus humanis, quae „ libentiſſime ſpectaret? petauriſtarios, & coturnices: reliqua anemolia, „ ſcio-

Ingratum artificium] Quomodo? cum mox idem dicat, ſe hos artifices libentiſſime ſpectare. Credo *ingratum* hic active accipiendum, quod gratiam non referat auctori ſuo, tantam puta, quantam Trimalcio volebat promereri, qui tranſiliendo iſtos circulos immittat ſe in diſcrimen vitae manifeſtum. Sidon. lib. IV. ep. 11. *Huic jam, ut eſt, illud Maronianum, cineri ingrato, id eſt, gratiam non relaturo, naeniam condidimus.* SCHEFF. Quomodo ingratum cum haec ipſe miraretur, & libentiſſime ſpectaret? Emendo itaque, *intemperatum artificium eſſe.* GOES. Ingratum quod non dignam mercedem referret illud exercenti. Eodem ſenſu Ovidius lib. I. Amor. eleg. 15. dixit:

Ingrato vocem proſtituiſſe foro.

Et Martial. lib. V. Ep. 19.

Quod colit ingratas pauper amicitias. BURM.

In rebus humanis] Faſtidioſe haec proferebat fatuus ſenex, quaſi in omni rerum natura nihil illum delectare poſſet, praeter has nugas. *Res humanas* autem quum dicit, ſublimi ſe dicendi genere uti & magnifice locutum eſſe putabat, ut oſtenderet, illas eſſe fluxas & inſidas; & quum philoſophus aliquis, poſt haec verba enuntiaſſet gravem aliquam ſententiam, & convivae exſpectarent duas res graviſſimas & ſerias, quibus delectaretur, hic, qui numquam philoſophum audiverat, παρ' ἀπροσδοκίαν ſubjicit petauriſtarios & cornices, quaſi in iis ſpectandis ſola vitae voluptas conſiſteret. Hoc eſt Petronii noſtri ſal Atticum. Virgil. X. 152.

.... Humanis quae ſit fiducia rebus
Admonet.

Lucret. lib. IV. verſ. 1184.

Et ſi bello animo eſt, & non odioſa viciſſim,
Praetermittet te humanis concedere rebus.

Senec. praeſat. lib. III. Quaeſt. Natur. *Quid praecipuum in rebus humanis eſt? non claſſibus maria compleſſe, nec in rubri maris litore ſigna fixiſſe, nec deficiente terra ad injurias aliorum erraſſe in oceano, ignota quaerentem, ſed animo omne vidiſſe, &, qua nulla eſt major victoria, vitia domuiſſe.* Et noſter mox capite ſeq. *quam in praecipiti res humanae eſſent.* Infra cap. XCVIII. *Deum humanarum rerum arbitrum* Eumolpum agnoſcentem inducit, quia ſcilicet puer ſternutaverat. Et cap. CVI. *Deos rerum humanarum curam agere.* Eadem Venere ſervus nequam dicit in Querulo p. 35. *nihil unquam melius in rebus humanis feciſſe naturam*, quam noctem, puto. Ovidius IV. ex Ponto 3.

Ludit in humanis divina potentia rebus.

Simpliciter *rebus* dicit Perſius Satyr. I. *Quantum eſt in rebus,* ubi Cornutus deeſſe dicit *humanis.* JCtus in leg. 50. ff. de furtis. *Si res in rebus humanis eſſe deſierit.* vide plura apud Barth, ad Claud. I. in Eutrop. 25. De imperio Romano utitur Valer. Max. I. I. 9. *Res hominum* dixit Horat. I. Od. 12. BURM.

Cornices] Num ſcribendum, *cornicines*? non arbitror, quandoquidem praecedit, *ſpectaret.* At cornicines non ſpectantur. Quid, ſi *cernices*? ut ſint a *cernix*, pro quo vulgo *cernuus.* Ita ſupra fuit, *mixix*, vel, ut ego putabam, *mitrix.* Puto plane *coturnices* ſcribendum. De coturnicum certamine, ſicut gallinaceorum, docet nos abunde Pollux, & nec Romanis ignotum fuiſſe teſtatur Herodianus. Ovid. II. Amor. 6.

Ecce, coturnices inter ſua praelia vivunt.

SCHEFF. Inepte. Scribo, *cornicines.* Nam & hi introducti quoque in convivium. Infra cap. LXXVIII. *conſonuere cornicines funebri ſtrepitu.* Ubi pari modo mendoſe *cornices* exhibentur. Et eodem cap. *Trimalchio, ebrietate turpiſſima gravis, novum acroama, cornicines in triclinium juſſit adduci.* HEINS. Lege omnino, *coturnices*, quorum nota pugnacitas, &, tamquam gladiatorum ſpectacula, Athenis praecipue frequentata. GOES. In his & ſequentibus nihil extrico. Crederem tamen, *coturnices* nullo jure hic admitti, cum & *cornices* animalia ſint, quibus videndis cur noſter Trimalchio delectaretur, difficile divinatu eſt: niſi hic iterum aliquod oſtentandae ſapientiae ſtudium lateat, cum hae aves diuturnae vitae eſſe dicantur, ut ideo eas, boni ominis cauſſa, libentiſſime ſpectaret; vel, quia noſter Fortunatam ſuam reverebatur, & hae aves ad mortem uſque obſervare pertinaciter dicantur legem conjugii, & inde concordiae & ſocietatis connubialis ſint ſymbolum, ut ex Oro Apolline oſtendit Hadr. Junius lib. I. Obſerv. cap. I. & hinc in ſepulchris veterum frequenter inſculptae conſpiciantur, tamquam amoris conjugalis argumentum, ut egregie docuit Vir Ampliſſimus Cuperus in Monumentis antiquis pag. 238. Quidquid ſit, ego malo veteris codicis ſcripturam ſervare, donec quis certiora adferat. BURM.

Reliqua animalia cromataricas meras eſſe] Hoc

„ ſciomachias meras eſſe. *a* Nam & comoedos, inquit, emeram, & „ malui illos Atellam facere, & choraulem meum juſſi Latine can- „ tare.

LIV. „ *b* Cum maxime haec dicente Gajo, puer Trimalchionis delapſus „ eſt. Conclamavit familia, nec minus convivae, non propter hominem „ tam putidum, cujus etiam cervices fractas libenter vidiſſent, ſed pro- pter

a TRIMALCHIO. *b* ENCOLPIUS.

vero monſtrum verbi quid ſibi velit, ego non excogito. An ſcribendum: *animalia ac acramata tricas meras?* Tricae ſunt res viles. Martialis XIV.

Sunt apinae tricaeque, & ſi quid vilius iſtis.

SCHEFF. Vice hujus lectionis lege, *Reliqua animalia & oramata tricas meras eſſe.* Ὀράματα res, quae videntur, ſpectacula. Aſperum initio ſpiritum non expreſſi, imitatus Aeolas, incolasque magnae Graeciae, teſte Quinctiliano, ubi fere verſamur ac convivimus. HADRIANIDES. Hadrianides vult, *animalia & oramata*, quam ſuam conjecturam, tamquam certam, recipit & in textum. Ego veram lectionem puto, *animalia ac tomata caricas meras eſſe.* Primum *tomata* vocat, quae alias ſunt *taumata* Graecis θαύματα, res viſu mirabiles, aptiſſimo huic loco verbo. *Taumata* & *tomata* promiſcue poſſunt dici, ut *aula* & *olla*, *caudex*, *codex*, *caupo*, *copo*. Deinde *caricae* ſunt *ficus*. Porro ficubus ludebant pueri. Ergo *caricae merae* proverbiali genere dicuntur res ludicrae ac pueriles, pueris convenientes. Id quod iterum huic loco eſt aptiſſimum. Alios putat Trimalchio poſſe oblectare ſe minutis rebus, tamquam pueros, ſe vero vivum, & intelligentem talium, capi ſolis gravioribus illis, in quibus ſcilicet conſiſtat ars vera atque abſoluta. SCHEFF. Locus inquinatiſſimus, cui tamen videtur haud magno negotio ſuccurri poſſe: *reliqua anilia acroamata ac tricas meras eſſe.* Ut ad *Naenias* aniles videatur alluſiſſe. Poſſis etiam: *reliqua anomala acroamata ac tricas meras eſſe.* De anomalis, quae analogiae contraria, Gellius videatur lib. II. Noct. Att. cap. 25. *Tricas meras eſſe*, ut infra: *Non didici Geometricas tricas, & alogiae naenias.* Quae etiam foediſſimis naevis inquinata circumferebantur. HEINS. Codex Tragurianus *cromataricas*, quae vox quin corrupta ſit nullus dubito. Sed ratio ſanandi non apparet. Nec ſatisfaciunt virorum doctorum conjecturae, niſi quod *acroamata* hic cum Heinſio latere credam, ſed *animalia* ſollicitari nolim, & legerem *reliqua animalia ac acromata tricas meras eſſe.* Sed cogitent acutiores. BURM. [Cogitavi quoque num Κρουστικὰ ἀκροάματα lateret.]

Atellam] Scribe, *Attellanam*, ſeu *Atellanam*, & intellige, fabulam. De Attellanis habes prolixe apud Voſſium in Inſtit. Poët. Porro *facere ludum*, hoc eſt, ludere, & agere. SCHEF. *Atellanam* puto, niſi *Atellam* pro Atellana dixit. Fuit & cum arbitrarer, ſcribi oportere: *ſed malui illos Atellam faceſſere*; quomodo apud Livium: *Faceſſe hinc Tarquinios.* HEINS. Ut ſcilicet ſe ſtudioſum Romanae antiquitatis, homo Graecae forte, vel certe peregrinae, originis, probaret. Atellana enim propria Romanis, & honeſtior ceteris ludis ſcenicis; quare & choraulem ſuum Latine juſſit cantare. vid. cap. LIX. De choraule vide Salmaſ. ad Vopiſc. Carin. cap. XIX. BURM.

Cum maxime haec dicente Gaio, puer] Scribe, *diceret Gaius.* TILEBOM. Poſt *puer*, puto deeſſe aliqua, quae ſignificabant lapſum ejus pueri in brachium Trimalcionis. Eſt enim ille puer, qui ſupra juſſus eſt in ſumma ſcalarum parte odaria ſaltare, à quibus hic delabitur. SCHEFF. Nihil hic deeſſe puto, neque opus reſcribere, *diceret Gajus*, quod Tilebomenus volebat. Ignoraſſe videtur ille uſum formulae elegantiſſimae *cum maxime*, quae duo verba conjuncta non requirunt ſubjunctivi modi verbum. Vide Livinej. ad Mamert. Panegyr. Maximiano dictum cap. II. ſed hoc reliquis docti viri meritis condonamus; ſed quis in inepto Petronii corruptore ferat, totam periodum ex ignorantia linguae Latinae ita conſtitui? *cum maxima haec diceret, puer in eum delapſus eſt.* Quae ſunt illa, quaeſo, *maxima*? & τὸ *Gajo* quo jure extruſum eſt, & *in eum*, manu audaci & violenta intruſum. BURM.

Conclamavit] Lugubri nimirum illo fletu, qui morientibus in aede aliqua, à circumſtantibus tolli ſolebat. Res vulgo notiſſima.

Nec minus] Verae elegantiae Latinae formula. Pro pariter, ſimul, ſaepe noſtro frequentata. vide cap. XCVIII. CXXXII. CXXXIII. Propert. I. eleg. III. 5.

Nec minus aſſiduis Edonis feſſa choreis.

Ubi vide diligentiſſimo Paſſeratio adnotata. Virgilio & aliis etiam frequens. Vid. ad Sueton. Rhetor. cap. III. infr. cap. LIX. BURM.

Putidum] Codex Trag. *puditum*, ſed in margine erat *putidum*. Patavini & Pariſienſes ediderunt *perditum*, male. Infr. cap. LXXIII. *ac ne ſic quidem*

Digitized by Google

„ pter malum exitum coenae, ne neceſſe haberent alienum mortuum „ plorare. Ipſe Trimalchio cum graviter ingemuiſſet, ſuperque brachium „ tamquam laeſum incubuiſſet, concurrere medici, & inter primos Fortunata crinibus paſſis, cum ſcypho, miſeramque ſe, atque infelicem, „ proclamavit. Nam puer quidem, qui ceciderat, circumibat jam dudum pedes noſtros, & miſſionem rogabat. Peſſime mihi erat, ne his „ precibus periculo aliquid cataſtrophae quaereretur. Nec enim adhuc „ exciderat cocus ille, qui oblitus fuerat porcum exenterare. Itaque totum circumſpicere triclinium coepi, ne per parietem automaton aliquod exiret; utique poſtquam ſervus verberari coepit, qui brachium „ domini contuſum alba potius, quam conchyliata, involverat lana. Nec „ lônge

dem putidiſſimam actionem licuit effugere. ubi vide quae notamus. Putidi homines qui nimia diligentia ſunt moleſti, ut illi, qui periculoſa & inania illa artificia nimia ſolertia exercent, quam melius in rebus utilioribus occuparent. BURM.

Alienum mortuum plorare] Lucilius Sat. XXII. de praeficis eodem modo: *conductae flent alieno in funere.* Statius quoque lib. V. Sylv. III. verſ. 245. *non ſua funera plorant.* SCHEFF. Apud Senecam Ep. XII. *Unde iſthunc nactus es? quid te delectavit alienum mortuum tollere?* De Clementia lib. II. cap. 6. *Hanc qui à ſapiente exigit, prope eſt, ut lamentationem exigat, & in alienis funeribus gemitus.* Huc alludit Apulejus Metam. II. *Et cantatrices aviculae in ipſo momento choragii funeris* (malo, *funebris*) *perpeti celeritate, alienam ſepulturam antevertunt.* HEINS. Auctor Queroli p. 20. *Etiam inſuper deflebamus defunctum illum, quaſi alienum tamen,* & p. 40. *Numquam ego flevi meum, nunc plango alienum,* & pag. 45. *Adſtruamus ab ipſo nobis alienum mortuum eſſe conjectum domi.* Vide notas Gruteri p. 107. Quinctil. Declam. VI. 3. *Convenerant etiam alieni parentes.* & hinc in lapide apud Fabrett. p. 267. *alienum corpus ſepulcro inferri* vetatur. BURM.

Super brachium tamquam laeſum incubuiſſet] Petronius cap. LXXX. *Non frueris hac praeda, ſuper quam ſolus incumbis.* SCHEFF.

Cum ſcypho] Non, ut puto, ex quo potabant convivae, ſed in quo vel aquam, vel liquorem aliquem ferebant, qui laeſae parti mederetur. Nam inter ſupellectilem argenteam ſcyphos fuiſſe, ad alios uſus, quam ut inde biberent, docet Plutarch. in Antonio pag. 916. qui narrat, patrem Antonii juſſiſſe aquam ſcypho adferri, ut raderet barbam. † Hoc negare Plutarchum ait cavillator, ſed, ut donaret amico clam uxore, ſimulaſſe vero ad radendam barbam adhibiturum. Sed ſi quis uſus non fuiſſet ad alia, quam ad potandum, ſtulte ſimulaſſet. BURM.

Miſſionem rogabat] Ut ſupra cap LII. *miſſionem dedit.* Sed cur miſſionem rogat is, qui delapſus erat? An, quod iſto caſu ſuo laeſerat Trimalcionem? At de ea re praecedit nihil. Quare puto inter iſta duo vocabula, *dicente Gajo,* aliquid abeſſe, uti dixi. SCHEFF. [Intelligitur non dimiſſio in libertatem, ſed remiſſio poenae, ut ſupra cap. XLIX.]

Peſſime mihi erat ne] Metuebam. SCHEFFER. Idem notat, quod Plautus Curcul. Act. V. ſc. 3. dixit *peſſume metui.* Ovid. Epiſt. XII. 144.

Quo propior vox eſt, hoc mihi pejus erat.

Periculo aliquid cataſtropha] Lego, *aliquid cataſtrophae.* Senſus eſt: timebam, ne ideo in ſtituerentur hae preces, ut earum occaſione periculum imminens mutetur in haud opinatum gaudium, ſicut ante acciderat. SCHEFF. Omnino caſtigandum, *ne his precibus perridiculae aliquid cataſtrophae quaereretur.* Quales jam plures ſupra habuimus, de coquo praeſertim. HEINS.

Exciderat] Eleganter, pro oblitus eram. Quinctil. XI. Inſtit. 3. *palam moneri, excidentis, aut legere.* vide Paſſerat. ad Propert. III. eleg. 2. Ovid. II. Epiſt. 105.

Uſque tibi excidimus.

Senec. Medea 561. *Excidimus tibi.* Tacit. II. Hiſtor. 76. *An excidit trucidatus Corbulo?* BURM.

Exenterare.] *Exinterare* Tragur.

Automatum aliquod] Hinc *automatarii* in veteri apud Gruterum Inſcriptione pag. DCXLII. 5.

SATURNINO
FABRO
AVTOMATARIO.

HEINS. Et apud Fabrett. pag. 717. Vid. ſupra cap. L. *Automaton* Tragur. Patav. & Pariſienſ. BURM.

Conchiliata, lana] Id eſt, conchylio marino, murice, purpura tincta. Noſter ſupra cap. XXXVIII. *culcitas habere tomentum conchyliatum;* ſcilicet tamquam pretioſius. Cic. IV. Verr. *Nihil niſi conchylio tinctum.* Plin. lib. XII. cap. 7.

„ long aberravit ſuſpicio mea. in vicem enim poenae venit decretum
„ Trimalchionis, quo puerum juſſit liberum eſſe, ne quis poſſet dicere,
„ tantum virum eſſe à ſervo lividatum.

LV. Comprobamus nos factum, &, quam in praecipiti res humanae eſſent,

Conchylio infectam lanam. & Suet. Jul. cap. XXIII. *Conchyliatam veſtem* dixit. Seculo quarto uſurpavit id voculae Plin. Valer. lib. I. cap. 9. factis infuſionibus in auriculas dolentes, *mox*, inquit, *lana conquiliata obturandae ſunt.* Sequitur hunc Marcellus Burdegal. quem Empiricum vulgo adpellant, cap. IX. jubens *aurem conchyliata lana claudere:* mox, *lana purpurea:* item *purpura;* & *lana marino conchylio infecta.* Quod *conchyliata tapetia* è Plauti Pſeud. Act. I. ſc. 2. verſ. 14. petere poſſe videntur, id vero nihil eſt. A Camerarii enim conjectura venerunt; veteres vero manuſcriptae membranae eo ducunt, ut potius legamus *conſuta:* quod etiam Sticho Act. IV. ſc. 3. de re eadem editiones veteres ſervant, probatumque à Grutero; & recte receptum à Taubmanno, amplectimur. Jam, quod conchyliata potius, quam alba, nigra, vel pulla lana brachium laeſum involvi Tryphon voluerit, ea ratione factum, quod iſti colori magnam adeo auctoritatem in curandis morbis perhiberent; quae vanitas nec dum exolevit. Audias enim medicaſtros, etiam in aulis, promittere credulis podagrarum ſolutiones, ſi textis è filo laneo lineove purpureo tibialibus crura obducantur: & putari majoris efficaciae emplaſtra, ſi corio purpureo vel rubro inſtrata adplicentur aegrotis: qui error è non intellecta ῥητῷ Scribonii Largi medic. 267. etiam Hier. Mercuriali obrepſit, ut lib. II. Var. cap. ult. *Foenicium* interpretaretur de aluta coloris puniçei, cum *Foenicium* eo loco ſit φοινίκεοι, φοινικίνον δέρμα, quod à Phoenicibus ſeu Poenis paratum erat. Poenorum enim, Libyum, & Carthaginenſium βυρσοδεψικῆς opera maxime probabantur: probavi de Graecis in de Lingua Punica cap. XI. n. 9. & 10. REINES. Pro purpura. Cicero Philipp. II. *conchiliatis Cn. Pompei periſtromatis ſervorum lectos in cellis ſtratos videres.* Seneca ep. LXII. *Demetrium virorum optimum mecum circumfero, & relictis conchiliatis, cum illo ſeminudo loquor, illum admiror.* Ubi *conchiliati* ſunt veſte purpurea induti. HEINS. Vid. comm. ad Sueton. Galb. III.

In vicem coenae] Sic & manuſcriptum. Sed plane legendum puto *poenae.* Patet ex praecedentibus *miſſionem rogabat. peſſime mihi erat.* Nec *coena*, ſed *poena* & *libertas* opponuntur. HADRIANIDES. Recepimus *poenae*, ut Hadrianides conjiciebat, quia & Heinſio id placuiſſe video, qui margini codicis ſui adſcripſerat. Et poſtulat id ſenſus.

A ſervo liberatum] Quomodo, *liberatum?* Puto, *vulneratum* oportere ſcribi, nam de eo praecedit. Primam ſyllabam abſumſit ultima in vocabulo, *ſervo.* Idem video & N. Heinſio placere. SCHEFF. De puero iſta non poſſunt intelligi; nec enim adparet, qui puer dominum liberaverit. Viri ſummi, ut de puero exponere poſſent, legere maluerunt *vulneratum*; atqui nec hoc adparet: non enim, quod videntur putaſſe, in dominum ex alto ceciderant puer, multo minus vulneraverat; Sed Trimalcio pueri praecipitantis caſu conſternatus *ſuper brachium tamquam laeſum incubuerat.* Quid igitur? Fiat via; legamus, *ſervum juſſit liberum eſſe*; nimirum cum medicus domino fuerat, lanaque brachium ejus involverat. Quod autem iſta manumiſſione tumultuaria cavere ſe exiſtimavit, ne à ſervo beneficium accepiſſe dici poſſet, hoc à Stoa decerptum eſt; inter cujus placita etiam hoc, ſervum eo loco conditionem ſuam poſuiſſe, ut nihil eorum, quaecumque praeſtat, ſuperiori imputetur; miniſteria eſſe ſervi, non beneficia, non officia; niſi, cum plus praeſtat, quam à ſervo exigi ſolet, & in adfectum amici tranſiit. Accurate excutitur iſta κυρία à L. Senec. III. l. 3. de Beneſ. c. 18. & ſeqq. REINES. *Laeſum* pro MSS. & Patav. *liberatum*, ſummorumque virorum, *vulneratum*, aut mutatione praecedentis *puerum* in *ſervum.* Placuit autem *laeſum*, quod antecedit, ut & *contuſum:* quae quidem facile in tam delicato patiente in vulnus coire poterant. *Servus* vero *unde dominum liberavit?* non à vulnere: nec ſaltem à contuſione: quia hoc, quidquid erat, ſervus non abſtulit, ſed obligando modo curare coepit. Atque id imperite *lanam albam* pro *conchyliata* applicando, unde etiam vapulavit. Nec ſcio, an umquam turpe fuerit habitum, etiam ipſis Stoicis, dominum in diſcrimine conſtitutum à ſervo liberari; certe *laedi*, deſeri, prodi, crimini ſemper datum, ſummumque fuit neſas. Et quorſum *concurrere medici*, niſi quantum pote ut liberarent dominum, non per modum beneficii, ſed miniſterii. Quamquam nec medici per ſe à morbo liberent, ſed per accidens, docente Ariſtotele, & uſu. HADRIANIDES. *Liberatum* hic non quadrat. Quid ſi, *vulneratum?* vel, *ſervulo vili verberatum?* Non quod vere verberatus eſſet, ſed, ne quis cavillaretur id factum. HEINS.

Vario ſermone garrimus] Deeſſe quid videtur.

Digitized by Google

eſſent, vario ſermone garrimus. „ [a] Ita, inquit Trimalchio, non oportet „ hunc caſum ſine inſcriptione tranſire; [b] ſtatimque codicillos popoſcit, „ & non diu cogitatione diſtorta haec recitavit:

„ [c] *Quod non exſpectes, ex transverſo fit,*
„ *Et ſuper nos fortuna negotia curat,*
„ *Quare da nobis vina Falerna puer.*

[d] Ab hoc epigrammate coepit poëtarum eſſe mentio, diuque ſumma carminis

a TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS. c TRIMALCHIO. d ENCOLPIUS.

c Diſtichon Trimalchionis eſt cum elego ſuo.

tur. SAMBUC. Proprie, ut in conviviis ſolet, ubi non ſolent uni materiae inhaerere diutius. Statius lib. VIII. Theb. verſ. 609.

Vario miſcent ſermone querelas.

Ut recte emendavit Barthius, & his Petronii verbis illuſtravit. Paullo alio ſenſu dixit Ovidius lib. IX. Met. verſ. 418.

Vario Superi ſermone fremebant.

Catull. carm. X.

Hac ut venimus, incidere nobis,
Sermones varii.

Et Virgil. I. Aeneid. 748. in convivio Didonis.

Nec non & vario noctem ſermone trahebat.

Et ita alibi bis terve. Ovid. IV. Metam. 39.

Utile opus manuum vario ſermone levemus.

Stat. I. 672.

Quando haec variis ſermonibus hora eſt.

Appoſite autem Varro apud Nonium in *Tempeſtas. Dum ſermone coenulam variamus, interea tonuit bene tempeſtate ſerena.* Valer. Flacc. lib. II. 664.

---- *Haſque inter variis nox plurima dictis*
Rapta vices.

Sequentia in antiquis editt. deerant & legebatur, *Garrimus & poëtarum coepit eſſe mentio.* & ita in Colbert. niſi quod & ibi etiam omiſſum. BURM.

Quod non exſpectes ex transverſo fit] Auctor Queroli; *Numquid ex transverſo quiſpiam me haeredem inſtituet?* Quintilian. in Declamat. *Deorum numen rebus humanis, etiam qua non apparet, intervenit.* BONGARS. Similis ſententia apud Plaut. Moſtell. Act. I. ſcen. I. in fin.

---- *Sed unum hoc ſcito, nimio celerius*
Venire quod moleſtum eſt, quam id quod cupide petas.

ubi Lambinus in Comment. ERHARD. Plautus Moſtellar. Act. I. ſc. III. *Inſperata accidunt magis ſaepe, quam quae ſperes.* Terent. Phorm. Act. V. ſc. I. *Quam ſaepe forte temere Eveniunt, quae non audias optare.* Seneca pater praefat. Controv. lib. I. *Saepe quid quaerenti non comparuit, aliud agenti praeſto eſt.* BOURDEL. Pindar. Olymp. 12. πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν, ἔμπαλιν μὲν τέρψιος. WEITZ. Haec ſic debent ſcribi: *Quod non exſpectes, ex transverſo fit, & ſuper nos:*

---- *Fortuna negocia curat.*

Quare da nobis:

---- *Vina Falerna puer.*

Sunt duo hemiſtichia, quae ideo notanda, ut intelligatur, quae fuerit cauſa, quod facta ſit mentio poëtarum. SCHEFF. Ut Hexametri fiant, addi poſſet verſui priori, *ubique.* poſteriori, *noſtra*, hoc modo;

Quod non exſpectes ex transverſo fit ubique,
Noſtra & ſupra nos fortuna negotia curat.

Supra nos, ut apud Senecam ep. XII. *ſaepe jam fortuna ſupra te fuit.* Sed *ruit* ibi malueram. Ep. XCIV. *Haec ſupra nos natura diſponit.* HEINS. Haec in editis olim inter quaedam fragmenta legebantur infr. cap. LXXXII. Barthius vero ad Statii lib. V. Theb. 456. memoriae nimium confidens citat, ac ſi ſcripſiſſet, *ſciunt numina, quae ſupra nos negotium curant.* *Ex transverſo* autem eleganter fieri dicuntur, quae praeter opinionem caſu infelici eveniunt, & impediunt propoſitum prius. Scribon. Larg. Comp. XC. §. 231. haec *calamitas ex transverſo incidit.* Et ita *transverſum neceſſitatis curſum* dixit Laberius apud Macrob. II. Satur. 7. Vid. Barth. ad Stat. I. Thebaid. verſ. 348. *Super nos* pro *ſupra nos.* Quinctil. Declam. VIII. 13. *Volvitur ſuper nos haec coeli ſiderumque compago.* Vid. ad Nemeſ. Eclog. III. 5. BURM.

Ex trans verſo] Vetus codex *transverſo.* DANIEL.

Fortuna negotia curat.] Patet apud Demoſthen. orat. de pace, Cicer. V. Tuſcul. Lucian. Apolog. pro mercede conductis, D. Auguſtin. lib. VII. cap. 3. de Civit. Dei. BOURDEL.

Quare da nobis] Plane ejuſdem ſententiae Horatiana

minis penes Morſum Trachem memorata eſt, donec Trimalchio: [a] Rogo, inquit, magiſter, quid putas inter Ciceronem & Publium intereſſe? Ego

[a] TRIMALCHIO.

ratiana ode XI. lib. I. qui & ſaepius eamdem cantilenam repetit, Epicuri de grege porcus.

Diſticon] Haec verba ſunt delenda, irrepſerunt enim è margine in textum. SCHEFFER. Haec opinor è margine in textum irrepſiſſe. HEINS. In Tragur. adſcriptum: *Diſtichon Trimalchionis eſt cum elogio ſuo.*

Sub hoc epigrammate] Ita codex Tragurianus, nec video cur mutaverint editores Patav. & Pariſ. in *ab*. Eſt enim: ſtatim atque hoc epigramma fuerat recitatum, ejus occaſione mentio coepit fieri poëtarum. Ita Plinius lib. II. Epiſt. 6. *Convenit autem amori in te meo, quoties tale aliquid inciderit, ſub exemplo praemonere, quid debeas fugere*, id eſt, ſtatim ac res talis aliqua accidit, ejus exemplo praemonere. Cum quarto caſu Livius XXV. 7. *ſub haec dicta ad genua Marcelli procubuere*, id eſt, ſtatim atque haec dicta eſſent. Stat. XI. Theb. 298. *Ille ſub haec* vid. ad Vellei. Paterc. II. 127. BURM.

Coepit poëtarum eſſe mentio] Perſ. Sat. 2. WOUWER. Perſius Sat. I.

---- Ecce inter pocula quaerunt
Romulidae ſaturi, quid dia poëmata narrent.

Juvenal. Sat. VI. verſ. 433.

---- Cum diſcumbere coepit,
Laudat Virgilium ----

In carmine Publii notata quaeplam alibi publicavimus. BARTH.

Summa carminis] Vide ad cap. 2. dicitur eodem modo, ut, *ſumma belli penes aliquem eſſe.* Tacit. II. ann. cap. 45.

Penes Mopſum Thracem] Alii, *Morſum.* An Domitium Marſum intelligit, de quo Ovidius & Martialis? PATISSON. Forte *Mopſum Tragicum.* AURAT. Forte *Mopſum.* SAMBUC. Impreſſi, *Morſum*, male. PUTEAN. Alii *Morſum.* Sunt qui legant *Marſum*, & intelligunt *Domitium Marſum*, cujus Ovid. & Sueton. meminere, & de quo Martialis eſt verſus:

Quam levis in tota Marſus Amazonide.

Conr. Geſnerus in Bibliothecae Epitoma. ERHARDUS. Mopſum ex Thracia oriundum fuiſſe numquam legi, neque Domitium Marſum, cujus non veriſimile eſt ineptos oſtentatores eruditionis rationem habuiſſe, ut recentioris & Latini poëtae, cum mihi magis videantur hi convivae ſemigraeci antiquum aliquem ex Graecis poëtam laudaſſe, ut ſapere viderentur ſupra vulgus, & tamen miſere judicio ſuo lapſos, ut qui ſummam carminis tribuerint poëtae alicui non primi ordinis. Cum vero antiquae editiones, codex Scaligeri & alii habeant *Morſum*, Tragurienſis quoque codex & prima editio *Tracum* exhibebant, & Auratus jam *tragicum* legendum cenſuerit, latere poëtae nomen crediderim, & conjectura ductus legendum putavero, *penes Morſimum Tragicum.* Scripſerat librarius per compendium *Morſum*, id eſt, *Morſimum.* Morſimus autem ineptiſſimus poëta, teſte Suida, Tragoedus υποψυ, ρ.Ϡ, filius Philoclis, qui ab Ariſtophane in Ranis Act. I. ſcen. 2. deriſus, proverbio locum fecit, *ſi quis vel verbum è Morſimo exſcripſerit*, de quo vide Eraſm. Adag. titulo *Abſurda*, pag. 22. Tangit & eum idem Ariſtophanes in Equit. & 100. & in Pace vſ. 803. ubi videndi Scholiaſtae, & Suidas in Μορσιμ@. Ita ergo credere fas eſt ineptiiſſe Graeculos, cum Trimalchio, qui, ut mox notavimus, Romanus videri affectabat, abrupte ſermonem converterit ad Latinos, & multo abſurdius componit Ciceronem cum Publio. Praeterea Satyricus luxuria diffluentem ſenem egregie inducit verſus Publii contra luxuriam laudantem & recitantem. In quo acumen & urbanitas Petronii perſpicitur. Deinde Satyrici leporis eſt Publium hic adducere, tamquam gravem & cenſorium luxuriae objurgatorem, qui & ipſe luxuria diffluxit, & cujus nulla, *poſtquam ſervitutem exuerat, coena fuit, ſine abdomine, etiam vocabulo ſuminis ab eo impoſito*, teſte Plinio lib. VII. I. cap. 51. BURM. [Vult inſipidum Publium frigidumque exponere ludibrio, nugis quibusdam abſurdis ſtudio delectis, ut ipſe infra fecit in Haloſi Troiana, & Ariſtophanes non ſemel.]

Memorata eſt] *Eſt* deeſt in exemplari Biturig. Pith. PATISSON. Deeſt, *eſt*, in Vet. Cod. Brit. TORNAES. Melius editio Plantini, *commorata eſt*. RICHARD. Lege *immorata eſt*. Lipſius Epiſtol. Quaeſt. lib. III. ep. 2. Forte *remorata eſt*, ut habet v. c. probo ſenſu. ERHARD. Lege, *memorata*. Duae literae priores adhaeſerant huic dictioni ex praecedenti. BOURDELOT. *Remorata* vet. cod. Lipſius legit *immorata*, Salluſtiano verbo: malo cum Samb. & Leid. cod. *commorata*, quod & Richardo placuiſſe video; etiam in ſuis ad me literis Doct. Munckero. BOSCH. Scribi oportet, *morata*, vel, *remorata eſt*. HEINS.

Rogo, inquit, magiſter] Alloquitur Grammaticum, aut cenſorem quemdam poëtarum. nam & Eumolpum ſic compellat Eucolpius cap. XCIX. *Omnem ſcabitudinem animo, tamquam bonarum artium magiſter, deleret ſine cicatrice.* Aut βασιλέα συμποσιαρχον, qui Varr. *modimperator*: nam & is *magiſter*.

Ego alterum puto diſertiorem fuiſſe, alterum honeſtiorem. Quid nim his melius dici poteſt?

a *Luxuriae rictu Martis marcent moenia.*

Tuo

a *Verſus ex Publio Syro mimographo.*

magiſter. Lamprid. Elagab. cap. xx. *Praefectum Urbicum ad potandum vocabat, adbibitis & Praefectis Praetorio, ut, ſi recuſarent, magiſtri eos cogerent.* Martial. lib. XII. Epig. 48. *magiſter coena.* WOUWEREN. Indubie alloquitur Grammaticum Criticum. nam Grammaticos *magiſtros* & *profeſſores* appellari ſolitos docent veteres inſcriptiones, & illa apud Sueton. de Illuſtr. Gramm. cap. XXIII. in Palaem. *Vis tu, inquit, magiſter, quoties feſtinantem aliquem vides, abligurire?* Et cap. XXIV. in Probo: *Numquam ita docuit, ut magiſtri perſonam ſuſtineret.* Wower. Polymath. cap. 4. Adeo ut inde etiam cognomina illis ceſſerint, ut dicerentur, *Doſitheus Magiſter*, *Thomas Magiſter*, *Benedictus Magiſter*, &c. quorum libri circumferuntur. Nec *Magiſtri* tantum, ſed etiam *Grammatici*: unde diſertiſſimus Daniae Hiſtoriographus, *Saxo Grammicus*, nomen invenit. Qui hodie dicantur *Magiſtri*, notum eſt: de cujus nominis origine ſupra aliquid retulimus, ut & de *Scholaſticorum*, de quibus multa valde eleganter Goldaſt. in Not. ad Hierociis Facetias. ERHARD. Verba ſunt Trimalchionis ad Encolpium. Encolpius magiſter. Ipſe antea cap. x. *Et tu literas ſcis, & ego, ne quaeſtibus tuis obſtem, aliquid promittam.* Lipſius ad Tacit. Annal. VI. BOURDEL. Sic ſolebant cum è Rhetore vel Grammatico quid ſciſcitabantur. Fronto apud Gellium XIX. cap. x. ita ad Grammaticum, *Itane magiſter?* Et mox: *Audiſtine, magiſter optime, Ennium praeter propter.* Idemque Fronto ad Sulpicium Apollonarem lib. XVI. cap. VI. *Doceſne, inquam, nos, magiſter, cur bidentes dicantur.* HEINS. Elegantiſſimam de hac & aliis vocis *magiſtri* ſignificationibus, & uſu, habuit quondam orationem Matthias Berneggerus, quae inter editas ab ejus filio Tobia Argentorati ann. 1640. eſt prima. Neſcio vero an non potius Agamemnona alloquatur, qui & cap. LVII. *magiſter* dicitur. BURM.

Putas] *putes.* Colbert. recte ut credo.

Inter Ciceronem & Publicum] Idem exemplar Biturig. *Publium.* Pith. PATISSON. Veteres libri impreſſi, *Publicum.* Quid ſi de Publio Mimo intelligas? PUTEAN. Sic ſolebant, cum Publium Syrum deſignabant. Tullius lib. XII. ep. XVIII. *Equidem ſic tum obdurui, ut ludis Caeſaris noſtri aequiſſimo animo viderem Plancum, audirem Laberii & Publii poëmata.* Plinius lib. VIII. cap. LI. *Ut tamen Publii, mimorum poëtae coena, poſtquam ſervitutem exuerat, nulla memoretur.* Ubi tamen lego, *ſervitutem exierat.* Senec. ep. VIII. *Quam multa Publii, non excalceatis, ſed cothurnatis, dicenda ſunt.* Et ſic Seneca pater Controverſ. XVIII. non ſemel. Et Gell. lib. XVII. cap. XIV. non ſemel quoque. HEINS.

Diſertiorem.] Hoc elogium malignum eſt; & hiſtrionibus ſaepe acclamatum, diſerte illos certare, docet Marcil. ad Perſ. I. Satyr. vſ. 63. & ita *diſertus facetiarum* dixit Catullus carm. XII. & ita infra cap. XCVI. *Tune eras, poëta diſertiſſime?* BURM.

Alterum honeſtiorem] Scilicet Publium. SAMBUC.

Honeſtiorem] Elegantiorem, meliorem, terſiorem, nitidiorem. Columbanus.

----- *ſermonis honeſti.*

ubi Goldaſtus in Notis. ERH. Ita Servius ad Virgil. I. Aeneid. verſ. 148. de antiquis, qui inverſo ordine praepoſitionem detractam nomini jungebant verbo, dicit, illos *feciſſe honeſtam elocutionem.* Et ita ille ſaepius. vid. ad Aeneid. I. 47. & paſſim ubi agit de conſuetudine loquendi remota a vulgi ſermone. Nonius in *Copiantur.* *A copia honeſte poſitum, ut lignantur.* ubi *inhoneſte* putabam legendum ad Quinctil. Orat. I. 6. p. 94. ubi plura dixi. vid. & Gronov. ad Senec. Conſol. ad Marciam cap. IX. Vid. & Nonium in *Diurnare* & *Luteſcit* & p. 68. Incipit caput *de honeſtis*, ubi vide Merceri notas. Alio ſenſu Terentius & Cicero *honeſtam orationem* dixere pro ſpecioſa, & quae praetexebat aliquid honeſti. Sed Trimalchionem ad honeſtiorem, ſive elegantiorem, orationem hic reſpicere mihi non perſuadeo, niſi quatenus honorati, & in dignitate conſtituti, elegantiori ſermone utuntur: nihil enim ſalis Satyrici ineſſet, ſed tantum ſtulta fatuitas ſenis noſtri lauti apparet, qui Syri eloquentiam Ciceronis praeferret. Sed hoc videtur voluiſſe, ſe facile Ciceroni concedere palmam eloquentiae, ſed illum, tamquam è ſchola hominem, & faece magiſtrorum, non comparari debere cum Publio, qui multo honeſtior Cicerone, & eruditioris luxus erat, qui apparare doctius coenam, ut mox ex Plinio vidimus, qui fercula miro dilectu variare poterat, & artem paſcendi ventres rectius intelligebat. Hos enim ſolos honeſtos noſter exiſtimat, reliquos, qui antiqua parcimonia & frugalitate vivebant, ruſticos & viles, & ut nos vocamus *Pedanten.* Eo

ſenſu

Digitized by Google

ſenſu ſupra cap. XLI. dixit *inter honeſtos coenare.* Et cap. XLIII. *honeſte vixit, honeſte obiit.* Et infra ap. LXXVIII. *ſervus libitinarii illius, qui inter hos honeſtiſſimus erat*; ridiculum autem eſt, libertum, ut fuit Publius, honeſtiorem Cicerone conſule ſenſere; ſed tale judicium decebat Trimalchionem. Quod non animadverſum omnem leporem Satyricae ſcriptionis demit: nam *honeſti* ipſis ingenuis ſunt meliores, & ita tantum vocantur, qui inter ingenuos honoribus, aut à ſe, aut à majoribus, geſtis gloriam & dignitatem adepti ſunt. Plinius l. XXXV. c. 10. *Semper quidem honos picturae fuit, ut ingenui exercerent, mox ut honeſti, perpetuo interdicto, ne ſervitia docerentur.* Ita & Sueton. Aug. XLVI. & apud Ciceronem paſſim. Vid. Manut. ad lib. XI. fam. Ep. 3. ita & capienda lex XXVII. ff. de Haer. petit. *in multorum honeſtorum virorum praediis lupanaria exercentur.* Et l. 1. ff. de concubin. & l. 41. de ritu nupt. quas ineptum eſt de honeſtate morum & virtute capere, cum de ſola dignitate & diſcrimine fortunae & honorum ſint intelligendae. BURM.

Luxuriae rictu] Alii, *luxuriae & victu*: alii *ritu*. TORNAES. Forte *luxuria & victu.* AURAT. Publii verſus. SAMBUC. Reperio in variis lectionibus *ritu*, item *luxuriae victu*: & poſterius probo, mutata litera, hoc pacto:

Luxurie victa Martis marcent moenia.

RICHARD. Vetus interpres Juvenalis in illud Sat. XI. *Sed laudem ſiliquas*] *ideo*, inquit, *ſiliquas poſuit luxuria rictu.* Sic habet antiquiſſimum exemplar. PITH. Publii Syri Mimi in luxum Romanorum. Scalig. in Catalect. Invehitur in Romae luxus. H. Junius Animadverſ. lib. VI. cap. 15. Juvenalis Sat. 1. verſ. 139.

---- Quis feret iſtas
Luxuriae ſordes? quanta eſt gula, quae ſibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum!
Poena tamen praeſens, cum tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas:
Hinc ſubitae mortes, atque inteſtata ſenectus.

Hinc Varro quoque Satyram περὶ ἐδεσμάτων ſcripſit. Puteanus Genial. ſermonum libro. ERHARD. Hadr. Junius Cent. 8. Adag. 31. *argentea fame convivari.* WEITZ. Scripti plerique, etiam codex Scaligeri, *Luxuriae rictu.* Utique corrigendum, *Luxuriae victu. Victus luxuriae*, ut *luxuriae domus* apud Phaedrum lib. IV. fab. 4. ubi Schefferus adeundus. *Luxuriae praeſtia*, in Culice Maronis. *Luxuriae ſinus Bajanus* Symmacho Epiſt. XXIV. lib. VIII. HEINS. *Ritu* Tragur. Patav. & Pariſ. ſed *rictu* antiquae editiones, & ſcripti codices, quam vocem Barth. X. Adverſ. cap. 2. explicat *oſcitantiam & marcorem, quae peſtes bonae excitataeque mentis luxuriam prodigalitatemque ſequi ſolent.* Quae cum ſcriberet, ipſe credo ſomniculoſus oſcitabat: quis enim ita umquam locutus fuit? Claverius ad Satyr. V. p. 247. explicat de aviditate. Alii *victu* corrigunt, quod aeque intempeſtivum puto. Et aliud eſſe *luxuriae domum*, apud Phaedrum, & quae ibi adducta ſunt, patebit ſatis, ſi conſideremus, *victum* proprie dici, non de delicatis & exquiſitis cibis, neque de ornatu muliebri ſumtuoſo, quae proprie luxuriae nomen merentur, & de quibus in hoc epigrammate agitur, ſed de neceſſaria ad vitam ſuſtinendam, parvis, & aridis alimoniis, teſte Donato ad Terent. Andr. Act. 1. ſcen. 1. verſ. 48. unde Virgil. II. Georg. verſ. 459. *facilem victum.* Silius III. 280. *malignum*, & Cicero, Horatius & alii, ſaepe *tenuem, exilem & quotidianum* dixerunt. *Parum autem eſt luxuriae, quod naturae eſt ſatis*, ut dixit Seneca de vita beat. cap. 13. Et haec ratio olim fuit, cur *victus* non comprehenderit veſtitum, nec habitationem, ſed ea ſolum, quae ad vivendum ſunt plane neceſſaria, ut ex Terentii Heaut. Act. V. ſcen. 2. Cicer. pro Quinct. cap. 15. & lib. 1. de Off. cap. 4. & aliis locis apparet; quamvis poſtea auctoritate Labeonis vocis hujus ſignificatio ad alia fuerit prolata. vid. l. 43. & 44. ff. de V. S. Quare praeferrem conjecturam Richardi, quam & Scriverius, & Heinſius margini ſui codices adſcripſerat, (miror autem, cur in notis ſic diverſum cenſuerit,)

Luxurie victa Martis marcent moenia.

egregio ſenſu; illam Romam Martiam, quam invictam armis & bellis paſſim praedicant ſcriptores, victam eſſe à luxurie; ita egregie Manlius apud Livium, XXXVIII. 17. ad milites. *Vobis mehercule Martis viris cavenda, ac fugienda amoenitas eſt Aſiae: tantum hae peregrinae voluptates ad exſtinguendum vigorem animorum poſſunt*, &c. & ita paſſim ſcriptores Romani queruntur, Romam per Aſiaticas divitias & delicias victam & debilitatam. vide Florum lib. III. cap. 12. Salluſt. Catil. cap. 12. Juvenal. Sat. VI. 291.

---- Saevior armis
Luxuria incubuit, victumque ulciſcitur orbem.

& paſſim. Et ut hic victos luxuria Romanos dicit Publius, ita Florus lib. II. cap. 8. dixit, Antiochum *ſua luxuria debellatum*, eodem ſenſu. Idem de Hannibale dixit lib. II. cap. 6. *Quem indomitum armis Campaniae ſoles ſubegerunt.* Ubi opportune adduxerunt viri docti Marcelli verba

ad

Tuo palato clauſus pavo paſcitur,

Plu-

ad milites ex Livio lib. xxiii. cap. 45. *Illos, qui pugnant, marcere Campana luxuria, vino, & ſcortis, onmibuſque luſtris per totam hyemem confectos.* Nihil vero magis obvium quam vinci luxuria & aliis vitiis dici, quibus reſiſtere non poſſint. Tacitus de mor. Germ. cap. xxiii. *Haud minus facile vitiis quam armis vincuntur.* ubi vid. Gronov. & Barth. ad Grat. Cyneget. 318. ubi tamen *victas artes* non probavimus. Jo. Sariſber. vi. 14. *Semper enim vincit luxuria, ſed eos duntaxat, quos ante corrupit.* Diogenes Laert. ix. 2. διὰ τὸ ἤδη κεκρατῆσθαι τῇ πονηρᾷ πολιτείᾳ τὴν πόλιν. De Mario Valer. Max. ii. ii. 3. *Non es damnandus ruſtici rigoris crimine, C. Mari, qui victor devictae gentis facundia politiorem fieri noluiſti.* Ubi *victor* delendum eſt. Non enim vicit Graecos Marius, ſed gens devicta a Romanis per alios duces ibi intelligitur, ut recte interpretes. Luxuria autem nomine politioris elegantiae imponere ſolet imperitis. Sed haec jam nimia in re re manifeſta. BURMAN.

Martis marcent moenia] Nemo ex interpretibus vidiſſe videtur, *moenia* veteri ſcriptura *munia* hoc loco ſignificare, ut queratur Publius, Martis munia, Romanis antehac decus & gloriam parientia, luxuriae viribus proruta torpere. Cujus generis querelae ex Satyra Sulpitiae, Gratii Cynegetico, Juven. Sat. vi. Sulpitio Severo, & Claudiano, notae. Si tamen illud vulgare magis placet, *Martis moenia*, nulli dubium, quin Romam ſignificet, quam & Erinna Lesbia hoc verſu adloquitur:

Χαῖρέ μοι Ῥώμα θυγάτηρ Ἄρηος.

Et Juvenal. in eadem materia dixit Sat. vi.

Paupertas Romana perit. ----

Barthius Ablegmin. Critic. lib. ii. cap. 18. cujus poſteriorem explicationem comprobamus. ERHARD. *Martis moenia* pro Roma capi, recte quidam monent. Mars Romuli pater, hic pater Romae. Ovid. i. Faſtor. Martial. Epigr. 7. lib. i. Rutil. Itiner. lib. i. Macrob. cap. 12. lib. i. Hinc *Mars pater* in ſacris. & *Marspiter* Gell. cap. 12. lib. v. BOURDEL. Certe mirabiliter *Martis moenia* dicit, quae tanto Deo patre & praeſide invicta eſſe debebat, nec Martios viros decebat luxuriae ſuccumbere. Livius xxii. 12. ubi Fabius *increpat, victos tandem Martios animos Romanorum debellatumque & conceſſum iis palam de virtute et gloria eſſe.* Ex quo loco in altero Livii modo adducto pro *Martis viris, Martiis* reponi poſſet. BURM.

Clauſus pavo paſcitur] Alii *lautus pavo naſcitur.* PATISSON. Alii *excluſus*, alii *lautus.* TORNAES. Forte, *excluſus.* AURAT. Adſtipulatorem me habent, qui reponunt, *paſcitur*: loquitur enim de ſaginatione pavonum, de qua Plinius cap. 20. lib. x. RICHARD. Lege *lautus pavo naſcitur.* Scalig. in Catalect. vel, *Samius pavo paſcitur.* Cum de iis ſermonem inſtituerit Publius, quae procul allata, deque longinquis regionibus accerſita, luxuriam Romanorum inſtruebant, convenienter *Samium pavonem* nominat. eos autem ab Samo petitos, facile fidem fecerit Varro de R. R. lib. iii. cap. 6. Barthius Ablegmin. Critic. lib. ii. cap. 18. Acutius, quam probabilius. Nam pavones olim caveis incluſi, ut hodie anſeres in Germania, paſcebantur: quos cum Romani in delitiis quidem, ſed extra cibum, initio haberent, ut nos hodie papagejos & pſittacos, primus menſae inferre auſus eſt Hortenſius. Tertullian. de Pallio; *Praecidam gulam, qua Hortenſius orator primus pavum cibi cauſſa potuit occidere.* In Judaeam ex India primus induxit Salomo rex, de quo 3. Reg. 3. ſic legitur; *Claſſis Salomonis deferebat aurum, argentum, dentes elephantorum, ſimias, & pavos.* ERHARD. *Paſcitur*, Scaliger probabili conjectura. Quamquam & *naſcitur* haud quaquam cenſeo damnandum. Sic apud Naſonem;

Non ego natus equo, non fortibus utilis armis.

Caeterum, pro *cluſus pavo* (ita enim in vetuſtioribus membranis exhibetur, non *clauſus*) opinor relictum ab ipſo Publio, *oculeus pavo.* De oculis caudae pavoninae tum alii, tum Gronovius in Obſervationibus. Praeivit nobis ad hanc emendationem Plautus Aulularia Act. iii. ſcen. 6. *Quod ſi Argus ſervet, qui oculeus totus fuit.* Quo alluſit Feſtus: *Argus oculeus. Argus eſt nomen hominis, qui fuiſſe fingitur oculis plenus.* Vide eumdem in *Oculatus*, & *Oculiſſimus*, & *Oculitus. Stellatus oculis Argus* Nemeſiano in Cynegeticis. Apud Apulejum Metam. ii. *Perſpicaciorem Lynceo, vel Argo, & oculeum totum.* Marcianus Capella initio lib. viii. *Et ecce ſubito proſilit quaedam gemmata, nec minus totis artubus decenter oculea.* HEINS. Mihi nullum dubium, quin *clauſus* ſcripſerit Publius, & ad inſtitutam ab Aufidio pavonum ſaginam, ab Hortenſio autem coenis appoſitas aves, adluſiſſe. Vide Nonnum de re cibaria lib. ii. cap. 24. Qua ratione autem clauderentur pavones, docet Varro lib. iii. de re ruſtic. cap. 6. Illud *oculeus* Heinſii neſcio an alicui probari poſſet, quamvis non diſſimili multum conjectura tentantem haec Publii verba ducem habuerit Salmaſium ad Tertull. de Pallio cap. iii. qui legit,

Tuo palato oculoſus pavo naſcitur,

prae-

Plumato amictus auro Babylonico:
Gallina tibi Numidica, tibi gallus ſpado,
Ciconia:

Praetulimus etiam *paſcitur*, quia haec vox magis accommodata luxuriae; & praecedenti *luxuriae* convenientior. paſcitur enim, ſive ſaginatur, eruditis illis helluonum palatis. Horat. I. Epiſt. III. 36.

Paſcitur in veſtrum reditum votiva juvenca.

Idem lib. III. od. 23.

Nam quae nivali paſcitur Algido
Devota, &c.

Et hinc ὀρνιθοβοσκεῖον dixit Varro lib. II. de re ruſt. cap. 9. *Naſcitur* eſt in Tragur. Leidenſ. & Colbert. & multis aliis editionibus; ſed hoc ex ſolemni librariorum commutatione horum verborum provenit. vid. ad Ovid. III. Art. 25. & Nemeſ. I. Eclog. 75. & ſaepe. BURM.

Plumato amictus aureo Babylonico] Tertull. de Pallio. *Pavo pluma veſtis, & quidem cataclitis, imo omni conchylio depreſſior, qua colla florent, & omni patagio inauratior, qua terga fulgent.* proprie igitur cum de ave. At delicatioribus etiam veſtes ex variis plumis contextae. Senecae epiſt. XCI. *Non avium plumae in uſum veſtis conſervantur*: & graphice Prudent. Hamartig. v. 293.

..... *hunc videas laſcivas praepete curſu,*
Venantem tunicas, avium quoque verſicolorum
Indumenta novis texentem plumea pennis.

Hinc ipſi textores *plumarii*. Varro de liber. educ. *Nulla, quae non didicit pingere, poteſt judicare, quid ſit bene pictum à plumario.* Firm. lib. III. Aſtron. *Linteones, aut plumarii, vel colorum inventores.* cap. 13. *Linteones, vel tunicarum textores, tum plumarios.* & Conſtant. Imp. in lib. I. de excuſ. artif. Quamquam aliter Gloſſae: *Plumarius*, πλιλοβάφος. WOUWEREN.

Aureo Babylonico] Plin. & Martial. l. XIV. ep. 150.

..... *Victa eſt*
Pectine Niliaco jam Babylonis acus.

BRASSICAN. Gloſſae *Babulonicum*, ψιλὴ πολύμιτος. Martial. lib. VIII. ep. 28. *Babylonica picta ſuperbe texta.* Nobiles enim hoc artificio Babylonii. Tertull. de habitu mulier. *Phryges inſuerent, & Babylonii intexerent.* Clem. Alex. Paed. lib. XII. cap. 10. *aureo Babylonico*, quia auro picta varie ea opera. Hieron. ad Laetam: *in quibus non auri & pellis Babylonicae vermiculata pictura.* Hipparchus Comicus: Δαπίδιον ἐν ἀγαπητὸν ποικίλον Πίστας ἔχον, καὶ γρῦπας. [ap. Athen. XI. p. 447.] Unde Plaut. *Alexandrina belluata conjuteque tapetia.* WOUWER. Lege, *plumate amictus auleo Babylonico* optime. cum, quid *aureum Babylonicum* ſit, ne Sphinx quidem cum ſuo Oedipo ſit conjectura. De *Babylonicis tapetibus* plurimi. Martial. lib. VIII. epig. 28. *Plumate* autem amictum pavonem elegantiſſime dixit, cum nihil illi deſit ad exprimendum *auleum*, praeter quod plumis veſtitus ſit. Plumatas nomine veſtes, veteribus etiam uſitatas docet hoc loco Wouwer. Barthius Ablegm. Critic. lib. II. c p. 18. & Animadverſ. ad Claudian. *Plumarios* vocant, qui ex plumis avium veſtimenta conſiciunt, aut acu variegatim pingunt. Pancirollus de Magiſtratibus municipal. cap. ult. Weitzius Not. in Prudentii Hamartig. verſic. 294. *Aureum* pro pulchro & ſplendido ſumi, jam pueri norunt, & docebunt te Apuleji interpretes. etiam χρυσοῦν apud Graecos. unde χρυσῆ Ἀφροδίτη, *aurea Venus.* Si oculi tui nihil credunt, niſi quod vident, inſpice ſodes pavonem, & reſplendebit tibi ſplendorem plane aureum, aurumque maxime fulvum imitantem. Et *aureum* eſſe pavi epitheton ex Officina Ravl I Textoris didicimus. Totum Petronii verſum explicat hiſce elegantiſſimis verbis Tertullianus de Pallio; *Pavo pluma* (lege *plumen*) *veſtis & quidem cataclitis, imo omni conchylio depreſſior, qua colla florent, & omni patagio inauratior, qua terga fulgent.* Quibus verbis nihil ad rem afferri aut dici poterat accommodatius. ERHARD. Sic Lucan. X. 125.

Pars auro plumata nitet.

Sic aurum Babylonicum apud Ariſtaenet. Epiſt. I. lib. II. *Aulaeum* igitur exulabit. Sibi ſoli ſapit, qui Sphingem hujus loci quaerit interpretem. BOURDEL. Piſides Hexaëm. verſ. 1217.

Ὦ πᾶς ἰδών τις τὸν ταῶν μὴ θαυμάσαι,
Τὸν χρυσὸν ὡς σάπφειρον ἐμπεπλεγμένον,
Καὶ τὴν πτερωτὴν ἐν σμαράγδῳ πορφύραν,
Τὰς πολυμόρφους συνθέσεις τῶν χρωμάτων,
Ὅλας ἀσυγχύτους τε καὶ μεμιγμένας.

Vide Phil. Hiſt. animal. cap. VII. περὶ ταῶνος, Oppian. II. Cyneget. verſ. 589. & lib. III. verſ. 344. Ovid. I. Metamorph. verſ. 721. Claudian. 2. Rapt. Proſerp. verſ. 97. Geſnerum lib. III. Hiſt. animal. Aldrovandum in Ornitholog. Theocritus:

Ὄρνις ἀγαλλόμενος πτερύγων πολυανθέϊ χροιῇ.

Syneſius Dionem ſophiſtam ait in iuvenilibus quibuſdam ſuis ſcriptis ὑπτιάζειν καὶ ὡραΐζεσθαι καθάπερ τὸν ταῶν περιαθροῦντα ἑαυτὸν, καὶ οἷον γανύμενον ἐπὶ ταῖς ἀγλαΐαις τοῦ λόγου. Hinc proverbium, *der Pfaw hat ein Engliſch gwand, ein Teufeliſchen gſang,*

Ciconia etiam grata, peregrina, hoſpita,

Picta-

gſang, und ein boffertigen Gang. Ταὼς, id eſt, *pavones*, appellant Graeci nitidius cultos, & diverſicoloribus amictos, ut *attagas* ſervos ſtigmatias: Eraſmus in Chiliad. WEITZ. *Aureo*, ſcripti complures. HEINS. Editiones primae & codices ſcripti *aureo*, niſi quod Tragurienſis Patav. & Pariſ. habent *auro*. Salmaſius ad Tertull. Pallium & ad Vopiſc. Carin. cap. xx. & in confutatione .Cercoetii p. 126. *aureo* defendit. Pro *auleo* vero contendit Barth. in Abiegminibus, & ad Stat. lib. II. Theb. verſ. 91. De Babylonico vide eumdem Salmaſ. ad Pollionis triginta Tyran. cap. XIV. & Ampliſſimi Cuperi Obſerv. lib. II. cap. 12. Iſidor. Gloſſ. *Flamineum. Babilonicum.* Forte huc referri poſſent illa Lucretii lib. II. 501.

Aurea pavonum, ridenti imbuta lepore,
Secla novo rerum ſuperata colore iacerent.

Ita edunt Lambinus & alii ex Victorii ſententia ad Ciceron. xv. ad Famil. 19. Scio *ſecla* centies Lucretio dici de genere aliquo hominum & animantium. Sed hic non de ipſis pavonibus agit, ſed aliud ponit, quod referret pavonum leporem. Quare forte legendum *pepla*. Illa pepla pavonum ridenti colore jacerent, ſi novis illis coloribus comparentur. Veſtes enim Babylonicas intelligit. De Babyloniis etiam egit Schefferus de arte pingendi §. 12. pag. 44. ubi Barbaricas veſtes eaſdem facit, & olim radio textorio, & poſtea etiam acu fuiſſe pictas docet. vid. etiam Barth. ad Claudian. in Eutrop. I. 357. Druſii Quaeſtion. Hebraic. III. 63. A Babylonico Itali ſuum *Baldaccbino* & Galli *Baldaquin* deduxerunt. vid. Menag. Orig. linguae Franc. & Cangii Gloſſar. Latinit. in *Baldekinus*.

Gallina tibi Numidica] Impreſſi, *Mumicida*, alii, *Municida*. PUTEAN. Martial. lib. III. ep. 58. WOUWEREN. Videndus Ulyſſes Aldrovandus Ornitholog. lib. XIV. cap. 4. ERHARD. Quae *Afra avis* Horatio. Athenaeus ſimpliciter νομάδα. Legendus Lucianus de merced. conduct. BOURDEL. Quam & Africanam dixerunt, & quam Varro lib. III. de R. R. cap. 9. dicit *noviſſimam in triclinium ganearum [è culina introiiſſe, & propter penuriam magno venire*, vide & Columell. VIII. cap. 2. & Nonnum de Re Cibaria lib. II. cap. 25. qui Numidicas ab Africanis etiam diverſas fuiſſe habitas docet. *Munda* Colbert. qui & *tibi* non habet. Hadrianides *Numida* olim lectum fuiſſe ſcribit. *Afras volucres* dixit Noſter infr. cap. XCIII. BURM.

Gallus ſpado] Capus. GLOSSAE. Capo, Martial. lib. III. ep. 63. WOUWEREN. Capus. Hadr. Junius in Nomenclat. Sunt, qui *barbur* Hebraicam vocem capum interpretentur; ſed hi capum cum gallo confuderunt, ut alii etiam nonnulli parum Latini fecerunt, cum tamen, teſte Varrone, in gallinacco genere villatico *capi ſeminares* dicuntur, quod ſunt caſtrati. Quare inepte ab Iſidoro ſcriptum eſt, *gallum à caſtratione* vocari. Nititur autem eo ſolum argumento, quod veteres abſciſſos vocarent *Gallos*, vel ex male intellecto Martiale, qui ait lib. XIII. ep. 63.

Ne nimis exhauſto macreſceret inguine gallus,
Amiſit teſtes: nunc mihi Gallus erit:

hoc eſt, caſtratus. ut erant Cybeles ſacerdotes, *Galli* appellati. Unde idem rurſus, epig. 64.

Succumbit ſterili fruſtra gallina marito,
Hanc matris Cybeles eſſe decebat avem:

hoc eſt, hanc potius Cybelac dicare decebat, nempe caſtratum, cujus caſtrati etiam eſſent ſacerdotes, quam gallum: non autem, ut Ornithologus (videtur Geſnerum notare) exponit, haec potius & proprie debebat vocari *Gallus*. Nam, quod capus hic à Petron. *gallus* dicitur, ſit cum additione *ſpadonis*. Ulyſſ. Aldrovandus Ornitholog. lib. XIV. cap. XVII. Poſterius enim vocabulum tollit prius, ſicut quum dicimus, *virgo corrupta, nummus adulterinus*. Papias; *Capo vel capus ex gallo gallinacio fit caſtratus*. Balbus Catholico; *Capo, gallus caſtratus*. Marbodeus de Lapidib. pretioſ. cap. 4. ex Evacis libro ad Neronem;

Ventriculo galli, qui teſtibus eſt vitiatus,
Cum tribus ut minimum factus ſpado vixerit annis.

ERHARD. *Gallus ſpado* junctum. Sic apud Heſych. Κίλωψ, ἔγγονος, ὄϊς. ἐκτομίας, γάλλος σπάδων. Sic interpunge. BOURDEL. Eſt *Deliacus*, quia in Inſula Delo praecipue caſtrabantur. Vide ſupr. ad. cap. XXIII. & Nonnum lib. II. de Re Cibaria cap. 22.

Ciconia etiam] Hadr. Junius lib. VI. cap. 15. Crinit. lib. IV. cap. 13. Nos à veteri exemplari in exſcribendis his verſibus numquam diſceſſimus. PUTEAN. Plin. lib. X. cap. 23. Horat. lib. II. Sat. 2. WOUWEREN. Et haec tempore Auguſti, auctore Ruffo Praetorio, menſae illata. Vide Nonnum lib. II. de Re Cibatia cap. 33.

Grata] Alii, *Graeca*. alii, *Graja*. PATISSON. Alii, *peregrina grata*. alii, *Graeca*. TORNAES. Scalig. in Catalect. edidit *Graeca*; quod, quale ſit, ego non capio, niſi quod ad ſimplicitatem

Pietaticultrix, gracilipes, crotaliſtria,

Avis

priſcam dictum, quae omnia tranſmarina *Graeca* putabat. placet vulgaris lectio. Barthius Ablegm. Critic. lib. II. cap. 18. ERHARD. *Graja*, non *grata*. Salmaſ. ad Tertull. de Pall. pag. 257. HEINS.

Peregrino] Crinitus, *peregrina*. PUTEAN. Sic & Phaedrus vocat ciconiam *peregrinam volucrem* lib. I. fab. 26. quam Varro *advenam* dicit de Re Ruſt. lib. III. cap. 5. Rittershuſ. in Not. Barthius Ableg. Critic. lib. II. cap. 18. Lege *grata peregrino, hoſpita*. Raviſ. Textor in Epithet. vel ſine diſtinctione, *grata peregrino hoſpita*. Crinitus de Honeſt. Diſcipl. lib. IV. cap. 13. Douza hoc loco. Rob. Titius Aſſertion. lib. VII. cap. 5. prorſus inepte. ERHARD. *Peregrino hoſpiti* voluit Crinitus.

Hoſpita] Ita Varro apud Arnob. lib. VI. *hirundines hoſpitas* vocat. WOUWEREN. Pro *hoſpes*, ad quam' inflexionem etiam *ſoſpita* & *antiſtita* reperiuntur, ut ex Servio notat Joan. Braſſicanus in Inſtitution. Grammatic. de gener. nomin. in *Es breve*. WEITZ.

Pietaticultrix] Cultrix pietatis, unde vulgatum eſt, ἀντιπελαργεῖν, de ingenio & pietate ciconiae erga parentes. GLOSSAE. Legendum, *Pietaticultrix, gracilipes, Choraliſtria*. BRASSICAN. Crinitus, *pietati cultrix*, & Caelius lib. XII. Antiq. Lect. cap. 66. PUTEAN. Plin. Cicero, aliique complures. multis Philo περὶ τῶν δέκα λόγων. Ariſtot. de hiſtor. Anim. lib. VI. cap. 13. WOUWEREN. Lege ex lib. vulg. *pietatis cultrix*. H. Junius Animadverſ. lib. VI. cap. 15. Raviſ. Textor. in Epithet. Rectius, *pietaticultrix*, ſicut *nemoricultrix* Phaedro, *ſilvicultrix* Catullo. Rittershuſ. Not. in Phaedr. De pietate ciconiae S. Epiphanius Phyſiolog. cap. XXV. τὸ γὰρ ὄρνεον τοῦτο τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ εὐσεβείᾳ θαυματίᾳ γηροβοσκεῖ. & Philes in Jambis. Barthius Ablegm. Crit. lib. II. cap. 18. Non deſunt apud veteres, qui referant, ipſam ciconiae imaginem exſculpi olim ſolitam ſuper ſceptris regum, quo eorum pietas atque juſtitia indicaretur. Illud enim vetus ἀντιπελαργεῖν vulgatum eſt, de ingenio atque pietate ciconiae erga parentes: quod etiam D. Ambroſius confirmat, qui, *Romanorum*, inquit, *uſu alitem hanc pietatis nomine honeſtatam*. Crinit. de Honeſt. diſcipl. lib. V. Hexamer. *Romanorum uſu pia avis vocatur: &, quod vix uni imperatori conſulto ſenatus delatum dicitur, hoc iſtae aves in communi meruerunt*. Balbus Cathol. *Scias, quod haec avis à quibuſdam appellatur pia avis, propter pietatem, quam erga parentes oſtendit*. ERHARD. Baſilius Magnus Hexaëm. homil. VIII. pag. 36. Cael. Rhodigin. lib. XXIII. Antiq. lection. cap. 34. Turneb. lib. VIII. Adverſar. cap. 18. Scholiaſtes Juven. Satyr. I. pag. 96. Philip. Camerarius Meditat. Hiſt. Cent. c 66. WEITZ. Sic eſſe legendum, patet apud Caſſiodorum lib. II. epiſt. 14. Aelian. Hiſt. anim. lib. III. cap. 24. lib. VIII. cap. 22. Sic apud Phaedrum, *nemoricultrix*, ut *ſylvicultrix* apud Horatium. Retinuimus in hoc poëmatio, *grata, peregrina*. BOURDELOTT. Vide nummum Antonini, PIETAS, apud Vaillant in gente Antonia XXV. & Druſii Quaeſt. Hebr. II. 56. *Pietatis cultrix* Tragur. Colbert. BURM.

Gracilis pes è tota liſtria] Forte, *Hiſtria*. AURAT. *Gracilipes* vetus liber. SAMBUC. Hos verſus citat Gellius & Hadr. Junius in Animadverſion. Vide & Turneb. DELBEN. Antea legebatur, *gracilis pes è tota liſtria*. Lege, *choraliſtria*. Crinit. de Hon. Diſc. lib. IV. cap. 14. Raviſ. Textor in Epithet. vel, *glotariſtra*, aut (ut Crinit. mavult) *choraliſtria*. H. Junius Animadv. lib. VI. cap. 15. *choraliſtria, id eſt, joculatrix*. Jacob. Gaudenſis libro III. Aerarii aur. Poëtar. Vulgo *coraliſtria* ſcribitur, quod quid ſibi velit, nullo modo aſſequor. *Crotaliſtria* emendandum exiſtimavi, à crotalis, quorum ſtrepitum imitatur *crepitante ciconia roſtro*, ut poëta Ovid. VI. Metamorph. ſcribit, & Juvenal. Satyr. I.

Quaeque ſalutato crepitat Concordia nido.

Nam, etſi mihi non placent eorum inventa, qui à Politiano cap. 67. Miſcell. diſſentiunt, cornicem enim Concordiae imaginem Politianus cenſet, tamen auſim affirmare, à Satyrico poëta ciconiam intelligi, ut illi interpretantur. Exiſtimo autem, aetate Juvenalis, in faſtigio templi Concordiae nidum eiconiarum fuiſſe: ut & hac aetate in quibuſdam templis aliquando Lutetiae vidimus, nec ſenſum aliquem exquiſitiorem & ſubtiliorem hoc in verſu latere cenſeo. Ita cum obviam ſententiam non amplectimur, in avia auferimur & rapimur, multumque nobis moleſtiae creamus. Videte autem quorſum prorumpat audacia mea. Audeo enim affirmare, in Propertio etiam *coraliſtria* male ſcriptum eſſe, pro *crotaliſtria*, lib. IV. eleg. 9. hoc verſu:

Nile tuus tibicen erat, crotaliſtria Phyllis.

Turneb. Adverſar. lib. VIII. cap. 18. *Crotaliſtriam* longe elegantiſſime vocat, quod crotalum quoddam glocitando, ſi ita loqui licet, imitatur, vel *glotorat*, ut auctor Philomelae loquitur, quod verbum cum hoc epitheto Publii & re ipſa optime congruit. Barthius Ablegm. Critic. lib. II. cap. 18. ERHARD.

Crotaliſtra

Avis exſul biemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiae nidum in cacabo fecit meo.

Quo

Crotaliſtria] A crotal's, quorum ſtrepitum imitatur. GLOSSAE. Sic verſus poſcit, non *corallistria*, & melius. & apud Propertium ſic e mendandum videtur lib. IV. eleg. 9. Id eſt, ὀρχήστρας, quae cum crotalis ſaltat. Macrob. TORNAES. Hadr. Junius *glotoriſtia*. Crinit. & Caelius *choraliſtria*. Impreſſi, *è tota iyſtria*. veteris libri lectio rectiſſima eſt. PUTEAN. Jo. Saliſber. lib. VIII. Polier. cap. 12. *Croton*, &c. *muſicum notat inſtrumentum, quod in ſono vocem ciconiae imitatur. Nam ipſa apud Aegyptios Crotalus dicitur.* PITH. & WEITZ. *Gracilis pes, crotalis tria*, Tragur. unde eſt facile facere *crotaliſtria*, ut Patav. & Pariſ. & alii ediderunt. In antiquo Gloſſario apud Barth. XXXVII. Adverſ. 12. *Onocrotali, ciconiae, grues, vel olores.*

Avis exſul biemis] Plin. lib. X. cap. 13. Ariſt. de hiſt. Anim. lib. VIII. cap. 15. WOUWER. Lege *exſulbyemis*, nominandi caſu, ut ciconiam appellarit *exſulbyemem* una dictione, qua facie & *pietaticultricem* dixit. Crinit. de Honeſt. Diſc. lib. IV. cap. 14. ERHARD. Non puto in unam vocem eſſe contrahendas duas; nam familiaris haec veteribus conſtructio. Ita Horat. II. od. 16. *patriae exſul.* Ovid. VI. Metam. 199. *exſul mundi.* Senec. Controverſ. XXII. *Accuſator civium me fecit exſulem, filius etiam meorum.* Ita Florus lib. III. cap. 1. *Rex finium ſuorum regnique fugitivum.* Et lib. III. 22. *Profugus feralis tabulae.* BURM.

Titulus trepidi temporis] Forte, *tepidi*. AURAT. Impreſſi, *trepidi*. male. PUTEAN. Id eſt, index. BONGARS. Junius emendavit, *tepidi*, cum antea eſſet, *trepidi temporis*; Animadverſ. lib. VI. cap. 15. Veris nuncia ciconia eſt. Ambroſ. Hexaëmer. lib. V. cap. 14. Caſſiod. lib. II. epiſt. 14. Claudian. Mamercus de ſtatu animae lib. I. cap. 21. Sidon. lib. II, ep. 14. ubi Savaro. *Titulum* pro indicio ſive gloria poſuit. Sic Cremutius Cordus apud Senec. Suaſor. VI. de Cicerone; *Brevi ante princeps ſenatus, Romanique nominis titulus, tum pretium interfectoris ſui.* Quare remittimus de calore veteris noſtrae conjectatiunculae, qua *vitulum* longis multiſque ambagibus hic reponere annitebamur. Barthius Abiegm. Crit. lib. II. cap. 18. *Titulus*, id eſt, Index, nec opus ullo ambitu. ERHARD. Lego, *pipulus*. Caſſiodorus lib. II. ep. 14. *laetitiam verni temporis introducens.* Ibi olim legebam, *teporis.* Totam enim hanc epiſtolam pius & eruditus ſcriptor videtur à Petronio mutuaſſe. Pacatus Panegyrico ad Theodoſium vocavit, *peregrinam aëris volucrem, alieni temporis florem.* Talis hirundo καλὰς ὥρας ἄγουσα ϗ καλὰς ἐνιαυτούς, ut teſtantur Rhodii illi χελιδονίζοντες apud Athen. lib. VIII. Sic & luſcinia dicitur *veris nuntia* apud Sapphon. in Schol. Sophoclis: Ἦρος ἄγγελος ἱμερόφωνος ἀηδών. BOURDEL. Titulus eſt, quia adventu ſuo monet, adeſſe prope vernum tempus. Bourdelotius hic *pipulo* excipi & differri meretur.

Nequitiae] Hoc loco pro luxuria in victu, alias in venere. GLOSSAE. Luxuriae. WOUWER. Luxuriae in victu: alias in venere, ut inferius dicetur. ERHARD. Propria vox nepotinis ſumptibus, & luxurioſae prodigalitati. Unde Ciceroni saepius *frugalitati* opponitur. vid. lib. III. Tuſcul. Quaeſt. cap. 8. & cap. 17. lib. III. de Finib. cap. I. vid. & Gell. lib. VII. cap. II. Anonymus *nequitiae* dativi caſus eſſe cenſet. BURM.

Nidum] Rob. Titius Aſſertion. lib. VII. cap. 5. contra Turnebum,* & Yvonem Villiomarum, ſive Scaligerum, docere conatur, ciconias in altis turribus nidum ponere non conſueviſſe. Quare? quia Petronius hic ait;

Nequitiae nidum in cacabo fecit meo.

Belle vero, ut ſolet, argumentatur. Ciconias Romani in luxum paverunt: Ergo ciconiae nidos non habuerunt in turribus. Hunc πελαργογεωργὸν Ariſtot. vocat σόφισμα περὶ τὸ ἰσόρροπον. Auctor Philomelae, qui nonnullis Ovidius dicitur;

Gloterat immenſo de turre ciconia roſtro.

non apud Germanos tantum & Gallos, verum ipſos etiam Italos tuos, Titi. Juvencus Caelius Calanus Dalmata in Hiſt. de Attila Hunnorum rege; *Conſpexit ciconias aves, quae in altis urbis turribus nidificaverant ex more naturae, exportantes pullos ſuos de nidis earum foris civitatem ad loca campeſtria, & in arboribus nidos contra morem exſtruere.* Et mox ibidem; *Aves, quarum natura eſt ſummis in urbium moenibus nidificare*, &c. I nunc Titi, & perge ſummates virorum per imperitiam tuam petulcam impetere. Et, ſicubi audimus, aut legimus, ciconias in arboribus nidificaſſe, ſcilicet feciſſe defectu turrium aut faſtigiorum, aut cum depreſſa faſtigia ſuperantur ab arboribus. Nam & Pſaltes lib. IV. Pſalm. CIV. verſ. 16. canit: *Satiantur arbores Jehovae*, (id eſt, Ingentes & maxime excelſae, ſicut omnia magna *divina* dicuntur) *cedri Libani, quas plantavit, quod ibi nidificent volucres, ciconiae, quarum domus abietes:* & in Helvetiis Alpibus, earumque radicibus, ubi humilia ſunt aedificia, ciconias in arboribus nidos ponere, & quidem nuciferis,

 con-

Quo margarita cara tribacca Indica?

An

confirmavit mihi αὐθέντης & quotidianus arbiter Goldaſtus. Conſule gentilem tuum Ulyſſem Aldrovandum in Ornitholog. ERHARD. Et noſtrates ruſtici cacumina arborum ſolent ita truncare, ut nidum ibi facere poſſint, ut ſc. a tectis ſuis avertant, quae ſtercore foedum in modum maculare ſolent. Sed de eo hic non agi puto. BURM.

Cacabo] Gloſſ. *Cacabum*, χύτρον. Vas, quod igni appoſitum. hoc ex multis Scribonii Largi locis colligere eſt. hinc lucet, unde Tertull. de Jejuniis: *Apud te agape in cacabis fervet, fides in culinis calet.* Paul. l. 18. D. de inſtruct. vel inſtrument. leg. *Nec multum refert inter cacabos & aënum, quod ſupra focum pendet: bis aqua ad potandum calefit, in illis pulmentarium coquitur.* ex quibus verum ejus uſum haurimus. Iſid. *Aenulum, caldarium.* Gloſſ. *Aeneum*, λέβης. Lege *aënum*. Ad eamdem rem miliario uſi: Athen. τὸ μιλιάριον καλούμενον ὑπὸ Ῥωμαίων τὸ εἰς θερμοῦ ὕδατος κατεργασίαν κατασκευαζόμενον. Gloſſ. *Miliarium*, θερμηγόν. & alibi τέρμιστρον. Lege θερμαντρον. Comment. Juven. *cacabum patinam* interpretatur, & Satyr. XI. *baſcaudas, vaſa, ubi calices lavabantur, & cacabos.* minus recte. WOUWEREN. Huguitio; *Cacabus, lebes, à ſono ferveris dictus eſt: fervendo enim exprimit hunc ſonum, cacaca.* Papias; *Cacabus vas de terra, & etiam de acramento.* Perperam: nam *cacabus* proprie ex aere; *olla* ex terra vel luto. Sirach. cap. XLII. *Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim ſe colliſerint, confringentur.* In Vitis Patrum lib. IV. de Abbate Machario: *Adducentes ad vicum appenderunt in collo meo cacabos, & ollas, & anſas vaſorum, & miſerunt me circumire in vico illo per viam*, &c. *Cacabatus*, fuligine nigratus. Eodem lib. de Abbate Moyſe, qui erat Indianus, & Aethiops; *Bene tibi fecerunt, cineroſe & cacabate: quia, cum homo non ſis, quare te in medio hominum dare praeſumſiſti?* ERHARD. De mendo ſuſpicari licet. Nam cur non, *in cacabo fecit tuo*, ut ſuperioribus haec reſpondeant? Forte:

Nequitiae nidum in cacabo fecit merae.

Ejuſdem argumenti exſtat apud Scholiaſten Horatii epigramma, cujus initium. *Ciconiarum Rufus eſt conditor.* HEINS. Nihil hic mutandum. Publius enim loquitur de nequitia & luxuria nobilis qui, ad exemplum Rufi, ciconiam menſae ſuae juſſit parari, & ideo in cacabo ſuo nidum feciſſe ait. BURM.

Margarita] Circa margaritas ardebat inſana mulierum ſuperbia. GLOSSAE. Nam circa margaritas ardebat inſana mulierum ſuperbia. de qua re Rigaltius ad Phaedrum lib. III. fab. 51. ERHARD. Pluralis numeri eſt, ut monuit Douſa P. *Margaritum* dixit noſter cap. LXIII. & Tacit. in vita Agricolae cap. XII. *Gignit & Oceanus margarita, ſed ſubfuſca & liventia.* Et ſaepe D. Hieronymus, qui à Chriſtianorum infirmioribus magis olim Ciceronianus, quam Chriſtianus, audiebat; ut ad Pammachium ſuper obitu Paulinae uxoris: *Fractum eſt*, inquit, *precioſiſſimum margaritum.* Et paullo poſt: *Lucet margaritum in ſordibus, & fulgor gemmae puriſſimae, etiam in luto, radiat.* Optimi etiam Latinae linguae auctores poſt τὸ *quo* quartum caſum ponebant: unde etiam Nob. Heinſius mox mallet:

—— tibi baccam Indicam?

Ovidius II. Amor. El. IV.

Quo tibi formoſam, ſi non niſi caſta placebat?

Horat. lib. I. ep. 5.

Quo mihi fortunam; ſi non conceditur uti?

Martialis lib. V. ep. 53.

Quo tibi vel Nioben, Baſſe, vel Andromachen?

Phaedrus lib. III. Fab. 18.

Quo mi, inquit, mutam ſpeciem, ſi vincor ſono?

BOSCH. Sic infr. cap. LXIII. *margaritum* dixit.

Cara] Proprium margaritis epitheton, ut docuit Heinſius ad Claudian. Epithal. Honor. verſ. 165. ubi ex Ovidio, Martiali & aliis ita proprie dici docuit, ac Martial. I. Epiſt. 110.

Ipſa eſt carior Indicis lapillis.

BURM.

Tribacca margarita Indica] Quae tribus baccis ſeu unionibus conſtant. GLOSSAE. Biturig. *tibi bacca.* Pith. PATISSON. Forte *tibi bacca Indica.* AURAT. Lege, *cara tibi, bacca Indica.* Scalig. *Bacca*, unio. Horat. lib. II. Sat. 3. *Diluit inſignem baccam.* WOUWEREN. Quae tribus baccis unionibuſque inauri inſertis conſtabat. Plin. lib. X. cap. 35. *Hos digito ſuſpendere, & binos ac ternos auribus feminarum gloria eſt.* At *baccarum* appellatio pro unionibus vel in illo Virgilii eluceſcit lib. I. verſ. 654. *Colloque monile Baccatum.* Had. Junius Animadverſ. lib. VI. cap. 15. Alcimus Avitus de Conſolatoria laude caſtitatis:

Nec tibi transfoſſis finxerunt auribus aurum,
Quae compenſarent pendentes vulnera, baccae.

Barthius ad Claudian. IV. Conſul. Honor. verſ. 528. multus. Papias; *Invenitur etiam bacca pro gemma pretioſa. & inde baccatus, id eſt, baccis lapidibus adornatus.* Avienus vel (ut eſt in vetuſtis codd.) Avianus in Fabul.

Quid nitido pretium cortice bacca daret?

ERHARD. Virgilio *bacca Indi maris.* Nam. Pli-

An ut matrona, onerata phaleris pelagiis,

Tol-

Plinio teſte lib. IX. cap. 35. *margaritas Indicas maxime mittit Oceanus.* Unde eas Tertullian. lib. de Reſurrect. Chriſti, *rubentis maris grana candentia* appellat. D. Hieronymus *rubri maris grana.* Martialis lib. X. epigr. 76. *Erythraeos lapillos:*

Quidquid Erythraei niger invenit Indus in alga.

Margaritae autem in conchis concepta roſcido generantur. Unde, *margaritiferae conchae* apud Plinium. Margaritam autem Perſius Satyr. II. nuncupat *baccam conchae*: Plinius *nucleum* dixit: Tertullian. *concharum puſtulam rotundam & verrucam*: inſimae Latinitatis auctores *perulos*; quod nomen idioma noſtrum ſervavit. Cauſaubon. ad Perſ. p. 218. Taubman ad Culic. verſ. 67. Vide Zehner. Cent. 2. adag. 11. Baſil. Fabrum in Theſaur. crud. Scholaſt. WEITZ. *Tribacca* Sambuci cod. & ſex edit. Uniones enim non ſingulos ſingulis auribus comparatos jungebant Romanorum feminae, ſed binos, etiam ternos. De illa mulierum inſania Claudianus VI. Hon. Conſ. verſ. 527.

Subſtringitque comam gemmis, & colla monili

Circuit, & baccis onerat candentibus aures.

BOSCH. Alii, cum codicibus duobus Scaligeri, *tibi bacca Indica.* Fuit, cum arbitrarer caſtigandum, *tricata Indica*, ut referatur ad monile. vel,

Quo margaritae bacca tricata Indicae.

Tricatae baccae, pertuſae & in lineam redactae filo tranſſuto: contra, *extricatae baccae* in jure veteri occurrunt. Salmaſius ad Poll. XXX. Tyran. cap. 32. legit, *unibacca Indica.* Ego arbitror à Publio eſſe:

Quo margarita cara tibi baccam Indicam?

Sic, *Quo tibi fortunam?* apud Horatium. Seneca Controverſ. II. *Quo mihi ſacerdotem, cum precaria caſtitas eſt?* Nec aliter Naſo locis compluribus, ut nos ex optimis membranis primi reſtituimus. *Tribacca* tuetur ſe quodammodo Senecae loco de Beneſ. lib. VII. cap. 9. de unionibus ex aure pendentibus: *video uniones non ſingulos ſingulis auribus comparatos; jam enim exercitatae aures oneri ferendo ſunt. Junguntur inter ſe, & inſuper alii binis ſuperponuntur. Non ſatis muliebris inſania viros ſubjecerat, niſi bina ac terna patrimonia auribus ſingulis pependiſſent.* Ubi plura ad rem Lipſius. HEINS. Prima editio, & codex Tragurianus *tribaca* qui & *Indaca.* Unde *tribaccam* fecere, quod verſus ratio reſpuit. Et tamen tale quid requirit luxuria eorum temporum, quo foeminae binis margaritis tertiam imponebant, & ita tribaccam inaurem gerebant, ut ex Plinii & Senecae locis viri docti ad h. l. & Meurſius de Luxu Roman. cap. V. docuerunt. Quare & verſui & menti Mimographi ſatisfiet, ſi ſcribamus;

Quo margarita tibi cara, tribacca, Indica.

Margaritum etiam veteres dixiſſe ex Valgio antiquo poëta probat Chariſius lib. I. Inſtit. Gramm. pag. 84. In Leidenſ. erat *cara tibi indica*, ut & in aliis. vid. Barth. XLII. Adverſ. 21. qui legit,

Quo margarita Tracca, tribacca, Indica?

& de gemmis Scythicis interpretatur. *Baccae* etiam pro margaritis apud Ovid. X. Metam. 115. de ornamentis cervi.

Pariliſque ex aere nitebant

Auribus in geminis circum cava tempora baccae.

BURM.

Aut ut matrona] Impr. *aut ut matrona ornata.* Caeterum & vetus exemplar *pelagus* habuit, ſed *pelagiis* legendum eſſe ratio carminis ſuadet. PUTEAN. *Aut ut* Tornaeſ. Doctiſſimus Munckerus legendum putat, *Non ut*, quod mox ſubdat: *Smaragdum ad quam rem &c. Niſi ut ſcintillent.* BOSCH.

Onerata] Alii, *ornata.* PATISSON. Efficacius ad luxuriam depingendam, &, quod locis à Meurſio & aliis adductis magis reſpondeat, eſt *onerata*, quod aliquot editiones exhibent. Et ſolemnis eſt iſtorum verborum commutatio. vid. Heinſ. ad Val. Flacc. III. 9. Ita Horat. Epod. VIII. admodum adpoſite:

Nec ſit marita, quae rotundioribus

Onuſta baccis ambulet.

Senec. VII. de Beneſic. 9. *video uniones non ſingulis auribus comparatos: jam enim exercitatae aures oneri ferendo ſunt.* qui & *oneratas aures* dixit de Conſtant. Sapient. cap. XIV. Ovid. III. Art. Amand. 129.

Vos quoque non caris aures onerate lapillis.

Medic. faciei 21.

Induitis collo lapides oriente petitos,

Et quantos oneri eſt aure tuliſſe duo.

Ita *oneratas cervices veſte* dixit Noſter ſupra cap. XXXII. De hac luxuriae ſpecie vid. etiam Tertull. de cultu foemin. I. 19. Boëth, de conſol. III. & alios innumeros. vid. inf. cap. LXXVII. BURM.

Phaleris pelagiis] Ornamentis marinis. GLOSSAE. Alii, *patagiis.* TORN. Forte *pelagi.* AURAT. Lege *phaleris pelagi.* Tiberius apud Corn. Tacitum lib. III. *Atque illa foeminarum propria, quis lapidum cauſa pecuniae noſtrae ad externas aut hoſtiles gentes transferuntur.* BRASSICAN.

Digitized by Google

Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo?
Smaragdum ad quam rem viridem, pretioſum vitrum?

Quo

CAN. Hieron. *Ut taceam de inaurium preciis, candore margaritarum rubri maris profunda reſtantium, Smaragdorum virore, Cerauniorum flammis, Hyacinthorum pelago*, &c. Manil. lib. V.

Vix quiſquam eſt locuples, oneratur terra profundo.

BARTH. Marinis. Infra cap. CIX. *per antennam pelagiae conſederant volucres.* ERHARD. Neſcio unde Dreſemius an Iſcan. de Bell. Trojan. lib. III. verſ. 394. *Phalegiis* illud ſuum habeat, niſi vitio typothetarum id ſit adtribuendum.

Tollat pedes] Vide Manutium in Epiſt. Ciceron. & Turneb. in locis lib. II. de Oratore. PUTEAN. Plaut. *ſuſtolli ſolent.* Cicer. ad Attic. PITH. Mart. lib. II. epigr. 71.

Protinus accedunt medici, medicaeque recedunt,
Tolluntur que pedes: o medicina gravis!

WOUWER.

Indomita] Ob libidinem equae indomitae ſimilis. Horat. de eadem libidine.

Indomitam properat rabiem ſedare. ——

Attius apud Non.

Tereus indomito more atque animo barbaro
Compexit in eam amore vecoris flammeo.

BARTH. Sic Varro de R. R. I. 13. *libidines indomitas* dixit. vid. ad Ovid. III. Art. 511. & Barth. Adverſ. XLII. 2. qui ab equis metaphoram eſſe vult. BURM.

In ſtrato] Autiſiod. *ſi rato.* Pith. PATISSON. Lege juncta voce, *inſtrato*, ex Vet. cod. BRASSIC. Vetera exemplaria duo, *in Sirato. Sira* in Gloſſ. τὸ αἰδοῖον dicitur. PITH. Neſcio, cur Pithoeus attendere voluerit corruptae lectioni, quae eſt in Colbert. *ſirato*, quia *ſira* in Gloſſis τὸ αἰδοῖον dicitur, cum *ſira* à Graeco σειρὰ derivetur, quod notet funem, unde & in Gloſſis πλεκτὴ redditur. Ex hac ſignificatione potuit per metaphoram traduci ad pudenda. Neque à *ſira ſiratum* quis formare vellet, cui ſana mens conſtat. Cur autem obvia ſpernamus, & extraneum ſtratum, pro toro alieno, quem adultera conſcendat, capere recuſemus? Ita Juvenalis Satur. VI. dixit, *alienum lectum concutere*, & ſimilia alii. Recte vero Barthius d. l. expoſuit, & ita *ſtrata* paſſim poëtae pro lecto ponunt. vid. ad Virgil. III. Aeneid. 176. BURM.

Smaragdum ad quam rei] Forte, *ad quam rem.* AURAT. Alias, *ad quam rem.* BRASSICAN.

Smaragdum ad quam rem] Varro ταφῇ Μενίππου. *Ad quam rem nobis confluvium, ad quam rem urnarium.* PITH. Quo bonum. BONGARS.

Viridem] Haec in animo habuit Piſides Coſmurg.

Πόθεν χλοάζει τῶν σμαράγδων ἡ φύσις;

Dico ad II. Heliodor. BOURDEL. *Ad aquam* Tragur, Proprium zmaragdo fulgorem & nitorem exprimens epitheton. Seren. Sammon. cap. LIII.

Ne dubites illi virides miſcere zmaragdos.

Plin. XXXVII. cap. 5. *Zmaragdos tanto libentius ſpectamus, quoniam nihil omnino viridius comparatum illic viret.* Lutatius ad illa Statii lib. II. Thebaid. 276.

—— *Arcano florentes igne zmaragdos.*

Virides lapides, quemadmodum glaucum, pro viridi, ſic ignem pro ſplendore poſuit. quem & vide ad lib. V. 442. Unde dubito, an merito repudiaverit vulgatam apud Ovidium lib. II. Amor. eleg. 6. lectionem N. Heinſius,

Tu poteras virides pennis hebetare Zmaragdos.

& ſuppoſuerit *fragiles*, cui epitheto ibi locus nullus eſt, cum non reſpondeat τῷ *hebetare*. Inde & aurum, & quaecumque ſplendore ardent, *viride* & *virere* à Poëtis dicuntur. Claudian. II. de Raptu verſ. 291.

Fulgentes viridi ramos curvata metallo.

ubi vide Heinſii notas. Ita & apud Ovidium lib. IV. Metam. verſ. 636. quidam ſcripti codices habent.

Arboreae frondes auro radiante virentes.

pro quo vulgo minus eleganter *nitentes* circumfertur. Vide quae ibi diximus & Scriver. ad Martial. XII. 32. Ita & de marmore Statius I. Sylv. II. 148.

—— *Hic dura Laconum*
Saxa virent.

Et ita *viridem avem* dixit Ovidius Epiſt. Heroid. XV. 38. Ita δράκοντα χλοάοντα Nicander Theriac. 438. dixit *viridem draconem*, ubi Gorraeus auratum vertit, ut Lucan. IX. 328.

Aurato nitidi fulgore dracones.

Claudian. II. de laudib. Stilicon. 19. *virideſque zmaragdo Loricas.* & ita Calpurn. II. Ecl. 57. *Virides qua gemmeus undas Fons agens*, ad zmaragdos reſpiciens. Lucret. II. 804.

Inter coeruleum virides miſcere zmaragdos.

vid. & ad Phaedr. III. 18. Caeterum *zmaragdum* ſcribendum ſemper, certiſſimus auctor, Brouckhuſius docuit ad Tibul. II. IV. 27. BURMAN.

Pretioſum vitrum] Τίμιον λίθον Gloſſae Vett Lucian. Epiſt. Saturnal. BOURDEL. Ita non modo

Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Niſi ut ſcintillent? probitas eſt carbunculus.
Aequum eſt induere nuptam ventum textilem,

Pa-

do appellat, quia erant maxime pellucidi, ſed quia & iis uterentur ad ſpecula, loco vitri. Vide Plin. XXXVII. 5. & ibi Harduinum. BURM.

Carchedonios] Flagrantia & igniti fulgores gemmarum. GLOSSAE. Lege, *Quo Carchedonias.* AURAT. *Quo*, id eſt, cur. Barth. ad Claudianum. imo *quo*, valet, ad quam rem, in quem finem. ERHARD. Ita genus carbunculorum vocarunt, *propter opulentiam Carthaginis magnae.* Plin. XXXVII. 7.

Niſi ut ſcintillet] Primo maluerim *portas*, quam *optas*. Sic, *portare rugas in fronte*, Naſoni in Amoribus. Deinde ſcribe, *niſi ut ſcintilles.* Alii codices longius abeunt à vero; in quibus, *ſcintillent.* Denique mox maluerim, *aequum eſtne inducere nuptam.* HEINS.

Ignes lapideos] Manil. lib. V. verſ. 511.

------ Phoebeis certantia lumina flammis,
Gemmarumque illis radiantes lucibus ignes.

Claud. Paneg. in IV. Honor. Conſ.

Quis junxit lapides oſtro? quis miſcuit ignes
Sidonii rubrique maris? ------

Hieron. ad Demetriad. *Ardentes gemmae redduntur ſcriniis.* WOUWEREN. Fulgores gemmarum. Claudian. VI. Conſ. Honor. 51.

------ Acies ſtupet igne metalli.

Martial. lib. XII. epig. 15.

Miratur Scythicas virentis auri
Flammas Juppiter.

Lapides, gemmae: Ovid.

Elapſuſque cava fingitur aure lapis.

Manil. lib. IV.

Nec lapidum pretio pelagus coepiſſe pigebit.

BARTH. Quem vide etiam ad Stat. II. Theb. 276.

Niſi ut ſcintillet?] Lege, *ſcintillent?* ſcilicet ignes lapidei Carchedonii. ERHARD. Barthius d. l. legebat.

Quo Carchenonias optas, ignes lapideos?
Vin' ut ſcintillet? probitas eſt carbunculus.

Vin' ut matrona tua ſcintillet & emineat inter ceteras: Fac proba ſit, ejus mores rege. BURM.

Probitas eſt] Autiſiod. *probita ſe.* Pith. PATISSON. Impreſſi, *eſt carbunculus.* quod probe, ſi ita legatur,

Niſi ut ſcintillet? probitas eſt carbunculus.

PUTEAN. Ut Theogonetus: σοφία δὲ κρύσταλλος. & ipſe Publius: *Frugalitas eſt inſerta famae bonae.* nam *inſerta*, ἔμβλημα, emblemata vero, quae ex auro & gemmis, argento infixa. ut apud Xiphilinum Tiberio: τὰ ἐγγυῶ χρυσοῦν τι ἔμβλημα ἔχον. Paull. lib. VII. Sententiarum tit. 6. WOUWER. Idem Publius apud Macrobium;

Frugalitas inſerta eſt rumoris boni.

Jacobus Pontanus in Macrobium lib. II. cap. 7. Nam *inſerta*, ἔμβλημα, ut hoc loco Wouwerius annotavit, tacito auctoris, unde didicit, Scaligeri nomine, quemadmodum Scaliger de ipſo queritur in ſuis ad Publ. Syrum Mimum notis. ERHARD.

Carbunculos] Ἀρχαϊκῶς. color carbunculi indicium eſt probitatis, ut patet apud auctorem librorum ſacrorum Moſem, & graviſſimum ſcriptorem Philonem Judaeum, ubi loquitur de habitu Eſſaeorum; tangit Laërtius lib. VI. BOURDEL.. *Carbunculos* Patav. & Pariſ. ſed Tilebom. ex Tragur. *carbunculus.* *Probitas* hic eſt pudicitia, ut apud Terentium & Ovidium ſaepe. Vid. ad Ovid. I. Triſt. VI. 19. & V. XIV. 22. *Probitas eſt carbunculus*, id eſt, ſibi ornamento eſt, nec eget carbunculis aut lapidibus caris. BURM.

Induere] Veteres, *inducere.* Pith. PATISSON Forte,

Aequum eſt induere nuptam ad ventum textilem
Pallam, proſtare nudam in thalami lectulo.

AURAT. *Induere* legendum ſuadet ratio carminis. Vulgo, *inducere.* SAMBUC.

Aequum eſt enim ducem nuptam ventum textilem
Palam proſtare nudum in nebula linea.

TORNAES. Quia id meretricum. Horat. lib. I. Satyr. 2.

Altera nil obſtat; Cois tibi poene videre eſt,
Ut nudam ------

Propert. lib. IV. eleg. 2.

Indue me Cois, fiam non dura puella.

Ventum vero pro tenui veſte, etiam Tibull. lib. III. Eleg. 2.

Poſt haec carbaſeis humorem tollere ventis.

WOUWEREN. *Induere* Tragur. Patav. & Pariſ. & id lex carminis poſtulat. De horum verborum permutatione vid. ad Sueton. Aug. XCII. Lucan. VIII. 240. & ſaepe apud Ovidium & alios. Legerem vero haec omnia per interrogationem:

Aequum eſt inducere nuptam ventum textilem?
Palam proſtare nudam in nebula linea?

vel ſine interrogationis nota, *ventum textilem*, *Palam ac proſtare* &c. Id eſt, idem eſſe, inducere tam raram ac pellucidam veſtem, ac proſtare nudam.

Palam proſtare nudam in nebula linea?

LVI.

nudam. In Tragur. erat, *ventrem textilem*, & ita citat Bartholin. de Luce hominum lib. 1. cap. 2. BURM.

Ventum textilem] Veſtis eſt tenuiſſima aequans propemodum ſubtilitate ventum. GLOSSAE. Alii *ventum texti pala?* TORNAES. Veſtem ventoſam & tenuiſſimam, aequantemque propemodum ſubtilitate ventos. Turneb. Adverſar. lib. 1. cap. 15. quod ſeq. verſ. dicit *nebulam lineam*, id eſt, linum, ſeu linteum tenuiſſimum. Irenaeus Poliander apud Taubmannum Diſſertat. de ling. Latin. *Ventum* ea notione extulit quoque Tibullus lib. III. Eleg. 2. & Propert. lib. I. Eleg. 6.

Oſculaque oppoſito dicat ſibi dedita vento:

Id eſt, veſte ſive velamine tenui. Iſ. Pontanus Analect. lib. III. cap. 9. ERHARD. Tangit Dio lib. XLVI. Juſtin. lib. XXXVIII. 8. Gellius cap. 5. lib. I. Has veſtes *elementum* vocavit Fulgentius praeſat. lib. 1. Legendus D. Hieronym. epiſtol. ad Laetam, & Epitaphio Marcellae & libr. adverſus Helvid. ubi mulieres ſic veſtitas *libidinum victimas* nominat. De his veſtibus Cois ſive Ceis Plin. cap. 22. & ſeqq. lib. XI. capiendaque lex 26. ff. de aur. argent. legat. *Veſtes, quae magis ornatus, quam tegendi corpus, cauſſa.* BOURDEL. Taubmann. in Diſſert. Lat. Ling. pag. 70. pro lino aut linteo tenuiſſimo accipit, uti & *lineam nebulam*. Zehner. in Nomenclat. lib. V. cap. 40. reddit *Spinneweb*. Quo nomine Germani appellant ſericum tenuiſſimum, & aranearum telis conſorme. WEITZ. Ennodius Epigr. XLVIII.

Contulit hic ventos pretioſi fila metalli.

HEINS.

Nebula linea] Tenue amiculum lineum, quod nec panni celebritatem, nec telae denſitatem, ſed nebulae tenuitatem aemulatur pellucidam. GLOSSAE. Veteres *lanae*. Pith. PATISSON. Horat. lib. I. Sat. 2. Dio: γυμνός τε ἀεὶ ἐπὶ τ̃ θύρας αὐτῦ ἰὼν, ὥσπερ αἱ πόρναι, πλὴ τὸ σινδόνιον χρυσοῖς κρίκοις ἐξηρτημένον διαφανῶν. Lucian. Ἔρωτ. Ovid.

Vellera mollibat nebulas aequantia tactu.

PITH. Plautus in Caſina, *nebula haud eſt mollis atque cutis ejus eſt*. BONGARS. Plinius lib. II. de Coa: *Ut denudet ſeminas veſtis.* Hieron. ad Laetam: *Veſtimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus veſtita corpora nudentur.* ad Helvid. *Ingrediuntur expolitae libidinum victimae, & tenuitate veſtium nudae oculis ingeruntur*; meminit etiam in Marcellae epitaph. vid. Seneca II. Controv. 6. *Veſtem nihil in matrona tecturam concupivis.* Controv. 8. *Ut tenui veſte perſpicua ſit.* Philemon apud Clement. Alex. ἱμάτιον διαφαινόμενον. Tibull. Senec. *pellucida.* Tertull. Pall. *Textu pellucido tegendo nudavit.* Fulgentius Mythol. lib. I. *Aſtiterant itaque ſyrmate nebuloſo lucidae ternae viragines.* WOUWEREN. Vide Turneb. Adverſ. lib. I. cap. 15. ERHARD. Senec. VII. de Benefic. cap. 9. *Ideo ſericas veſtes, ſi veſtes vocandae ſunt, quibus nihil eſt, quo defendi aut corpus, aut denique pudor poſſit, quibus ſumtis mulier parum liquido nudam ſe non eſſe jurabit.* Idem in Epiſt. XC. & Conſolat. ad Helv. cap. X. Martial. Epigr. 68. Non explico quid ſit *proſtare.* BOURDEL. In Gloſſ. Petron. pro *celebritatem*, forte ſcribendum, *crebritatem.* Eleganter de his mulieribus L. A. Seneca lib. VII. de Benef. cap. 9. BOSCH. Quidquid pertenue, *nebulam* dicebant. *Nebula* pro auri bractea apud Martialem. Apud Ennodium Epigr. XLVII.

Aurea per nebulam diſſolvit fila magiſter.

Maroni, *aura auri* pro bractea ponitur Aeneidos ſexto. Uti & eidem Ennodio Epigr. XLIX.

Stringitur artatis digitorum nexibus aura.

HEINS. Servius ineditus, quem vidit Heinſius, ad Virgil. I. Georg. 403.

Tenuia nec lanae per coelum vellera ferri.

Nebula dicuntur, quae imminente tempeſtate ob nimiam levitatem in aëre vento jactantur. Item vellera nubes dixit; tenuia aranearum textura, quae imminente tempeſtate per aëra raptatur. Varro in Epimenide, nubes vellera lanae ſtabunt. Sic & Aratus. Ovidius lib. VI. Met. verſ. 21.

Vellera mollibat nebulas aequantia tractu.

Forte & ita *nebula* apud eumdem poëtam lib. V. Faſt. verſ. 269. capienda.

Vina quoque in magnis operoſe condita cellis
Florent, & nebulae dolia ſumma tegunt.

Quamquam ibi de nebula innatante vino poſſit etiam capi. Sed huc referri poſſet illud Plauti Caſin. IV. 4. *Nebula haud eſt mollis atque hujus eſt.* Et hinc Virgil. Aeneid. I. 412.

Et multo nebulae circum Dea fudit amictu.

Ut ibi *nebula* ſit inſtar tenuis veſtis. Torrent. ad Sueton. Caligul. LII. capit de Cyclade, male, ut puto. Ceterum adſcribam hic epigramma ineditum, quod inter ſchedas Heinſianas reperi, quo ſimilis tenuitatis veſtis deſcribitur. titulus eſt.

VERBA AMATORIS AD PICTOREM.

Pinge, precor, pictor, tali candore puellam,
Qualem pinxit Amor, qualem meus ignis anhelat.
Nil pingendo neges, tegat omnia ſerica veſtis,
Quae totum prodat tenui velamine corpus,

Te

LVI. „ Quod autem, inquit, putamus ſecundum literas difficillimum „ eſſe artificium? Ego puto medicum, & nummularium. medicus, qui „ ſcit, quid homunciones intra praecordia ſua habeant, & quando febris „ veniat. Etiamſi illos odi peſſime, qui mihi jubent ſaepe anatinam pa- „ rari.

Te quoque pulſit Amor, crucient pigmenta medullas,
Si bonus eſt pictor, miſeri ſuſpiria pinge.

Penultimo verſu, *pulſet*, & ultimo, *es pictor*, Heinſius legebat. Plura de hoc genere veſtium vide apud eruditiſſimum Triſtanum tom. I. pag. 313. Egregie quoque illuſtravit Publii has argutias, unicus poëtarum interpres Brouckhuſius ad Tibull. lib. III. eleg. 2. verſ. 21. & Huetius ad Epigramm. Graeca lib. I. cap. LX. p. 124. Barth. d. l. ſimile apud Eubulum ab Athenaeo laudatum libr. XIII. notavit. Hinc jam in antiquis editionibus ſequentia deſunt ad cap. LXXIX. Media ex Tragur. codice petita. BURM.

Secundum] Pro *poſt*. vid. ad cap. XVIII.

Medicum & nummularium] Scilicet artificium. SCHEFFER. Non opus cum Schefferohic *artificium* ſubintelligere, cum poſitum ſit pro *medicorum* & *nummulariorum*, locutione etiam aliis ſcriptoribus uſitata. Juſtin. lib. II. cap. 14. *Athenienſium virtus ceteris praelata.* Et lib. IV. cap. 3. *Auſi facinus nulli tyranno comparandum.* Vide utrobique Vorſtium. Similis fere & illa locutio apud Juſtinum XVIII. 3. *Sacerdoti Herculis, qui honos ſecundus à rege erat*, pro *cujus*. v. Gronov. ad Liv. XXIII. II. BURM.

Febris veniat] Celſus III. cap. 12. *Incertum eſt, quando febris ventura ſit.* Plaut. Capt. III. ſc. 4. *Illic iſti, qui ſputatur, morbus interdum venit.* SCHEFF.

Jubent] Proprie enim medici, quum remedia praeſcribunt, *jubere* & *imperare* dicuntur. Martial. lib. II. Ep. 40.

Omnes Tongilium medici juſſere lavari.

Ovid. Epiſt. XX. Heroid. verſ. 132.

Me miſerum! quod non medicorum juſſa miniſtro.

Terent. Andr. III. 2. *quod juſſi dare bibere, & quantum imperavi, date.* Ita Graecis προστάττειν. Aelian. Var. Hiſtor. lib. II. cap. 37. BURM.

Anatinam parari] Lege, *anatinam parare*, id eſt, juſculis anatum carne conficiendis operam impendere. Plutarchus in Catone Majore notat, illum familiam ſuam, ubi aegrotaret, ex anatum, palumborum, & leporum, carne ſalubriter alere conſueviſſe, quam ajebat, κοῦφον εἶναι ϗ προσφέρειν ἀσθενοῦσι. In quo etiam Catoni cum medicis male conveniebat, qui aſſerunt, id genus cibi mali eſſe ſucci, durum ac ſtomacho alienum. Niſi repoſueris, aegrotantibus ideo prodeſſe, quia parum nutriat, nec per copiam naturae negotium faceſſat. TILEBOM. Hoc ſuſpectum mihi. Scio quidem apud Plautum, *anatinam fortunam*, verum, quid huc faciat, non video. Magis forſan eſt, ut accipiamus de medicamento ad tenendum anum, ſive alvum. Nam de eo fuit quidpiam in praecedentibus. SCHEFFER. Abhorrent plerique medicos, quod tetri ſaporis medicamenta propinare aegrotis ſoleant, ex abſinthio, centaurio, gentiana, aloë, colocynthide. Ex iſtis etiam Trimalcio, adſuetus dulcibus mellitiſque, oſor amarorum, etſi ſalubrium, corrupto judicio. Velim igitur, quod ex edito commodiſſime exit, legere, *aloëtinam*, vel *aloëticam*, & ſubintelligere *potionem*. Aloën enim in uſu quotidiano habitam olim haberique conſervandae ſanitati, roborando tono viſcerum, humorum vitiis corrigendis, & putredinibus quibuſvis prohibendis & expiandis, notum eſt: V. Gal. l. 6. de ſimpl. med. fac. Paulus lib. 7. cap. 3. & 4. Minder. in aloëdario: Freit. lib. II. Aurora Med. cap. 5. REINES. Vomitiones matutinae veteribus multum in uſu ex praeſcripto medicorum. Martialis lib. IX. epigr. XCII. ubi hominum lautiorum incommoda recenſet:

Quod nec mane vomis, nec lingis, Condyle.

Ita ſcribendum ſit: *mane vomitinam parari.* Gloſſae Labbaei: *Vomitina*, ἔμετος. Ἔμετος, *vomitina*. Sed iſtis locis *vomitinam* in *vomiticam* cenſeo mutandam. HEINS. *Anatinam* ego retinendum cenſeo, & miror Reineſium, in antiquorum medicorum ſcriptis verſatiſſimum, non potuiſſe medicamentum, ad cujus confectionem anatis ſanguis, vel caro adhibebatur, reperire, cum in celebri iſtius antidoti Mithridatici confectione anatum Ponticarum ſanguinem fuiſſe mixtum tradat Gellius lib. XVII. cap. 16. & Plinius lib. XXV. cap. 2. & contra venena valere ſanguinem anatum tradiderint omnes medici veteres. vide Scribon. Larg. Comp. CLXXVII. & ibi Rhodium. Sed quum illius tantum uſus fuerit in antidotis, non puto huc reſpicere Trimalchionem, neque etiam potionem aliquam innuere, ſed *anatinam* dici pro carne anatina, ut ſupra *bubulam* dixit, cap. XXXV. & vulgo *ſuilla*, *ovina*, &c. dicitur. Et mox *ovillam*. *Urſinam* cap. LXVI. Ita Juſtin. XIX. I. *canina*, ubi male addiderunt quidam *carne*. Sic *ferina* Virgil. Aeneid. I. 215. & Valer.

„ rari. nummularius, qui per argentum aes videt. Nam mutae beſtiae „ laborioſiſſimae, boves, & oves: boves, quorum beneficio panem man- „ ducamus: oves, quod lana illae nos glorioſos faciunt. Et, facinus in- „ dignum! aliquis ovillam eſt, & tunicam habet. Apes enim ego divi- „ nas.

Flacc. III. 569. & ita paſſim. Intelligit ergo medicos, non qui praeſcribebant remedia, ſed regebant victum ejus, & alimenta ſana ipſi imperabant. Anatina autem caro mali ſucci eſt, neque erudito & luxurioſo, palato ſatisfaciebat. Unde & Varro III. de R. R. cap. II. dicit, *eos non ſaginari propter ſuavitatem*; & hinc delicatiores tantum pectus & cervicem, abjectis reliquis, guſtabant. Martial. XIII. 52.

Tota quidem ponatur anas; ſed pectore tantum,
Et cervice ſapit: caetera redde coco.

Vide Nonnum de re cibar. lib. II. cap. 34. & Bruijer. lib. XV. cap. 31. Caeterum Trimalchioni forte ideo praeſcribebant medici, quia excrementoſa haec caro creditur, & contra tormina valere. quantum autem tormentum crediderit Trimalchio, continere, ſupra vidimus. Et Plinius lib. XXX. cap. 7. dicit, *quod praeterea traditur in torminibus, mirum eſt, anatę appoſita ventri tranſire morbum, anatemque emori.* Idem Plinius Valerianus tradit lib. II. 22. Immo Columella lib. VI. de R.R. cap. 7. dicit de pecore, *ventris & inteſtinorum dolorem ſedari viſu anatis, quam ſi conſpexerit, cui inteſtinum dolet, celeriter tormento liberatur*: ex quibus poteſt confici, Trimalchionem, cui aliquando circa ſtomachum ſonabat, putes taurum, invitum anatinam comedere, ut à torminibus liberaretur. Ex Plutarcho quoque notat Nonnus & Tilebomenus Catonem ſolitum familiam aegrotantem aluiſſe anatum & leporum carne. Poſſet & de faſtidio luxurioſi Trimalchionis capi, qui indignatur a medicis ſibi anatinam praeſcribi, cum vilis & plebejus hinc cibus pararetur; ut infr. cap. XCIII.

At albus anſer,
Et pictis anas enovata pennis
Plebejum ſapit. BURM.

Parari] Et hoc medicorum verbum pro praeparari. Scrib. Larg. §. 107. *Quamobrem utraque parata debent eſſe medicamenta.* Ovid. Remed. Amor. v. 91.

Principiis obſta, ſero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.
BURM.

Per argentum aes videt] Novit nummum probum diſcernere ab improbo & ſubaerato. SCHEFF. Accipe de nummis adulterinis & ſubaeratis, quales adhuc inveniuntur plurimi apud rei antiquae ſtudioſos Romae. HEINS.

Nam mutae] Lego, *ſunt mutae.* TILEBOM.

Laborioſiſſimae] Quid? an oves etiam laborioſiſſimae? quis id umquam vel dixit, vel vidit? veriſimilius itaque eſt, auctorem ſcripſiſſe, *officioſiſſima.* Hoc enim tam ad oves, quam boves, referri poteſt. GOES. Non mutem. Non enim novum, duabus diverſis rebus, unum verbum modo adponi, quod alterutri modo convenit. Neque inepti Trimalchionis verba ad ſtateram exigenda; in hoc vero ſermone, ſtultus oſtentator Pythagoricum dogma, de non occidendis animalibus, videtur venditare. Quod patebit, ſi quis haec conſerat cum Pythagorae oratione apud Ovidium lib. XV. Metam. verſ. 116.

Quid meruiſtis, oves, placidum genus, inque tuendos
Natum homines?

Et mox:

Quid meruere boves, animal ſine fraude doliſque
Innocuum, ſimplex, natum tolerare labores?

Ubi laborioſas boves, & oves, ex quarum lana tunicae & veſtes fiunt, eodem fere modo, ſed multo digniore, deſcriptas videmus. BURM.

Manducamus.] Quia *aratores* ſunt boves, & ex eorum labore frumenta proveniunt, unde panes fiunt. *Manducamus* vero cum faſtidio prolatum, quia lautus ille homo, & delicatiſſimis cibis aſſuetus, lentis dentibus conficiebat panem, cum alter ille libertus ſupra cap. XLIV. in fame & annonae difficultate, *panem devorare*, dixerit. BURM.

Lana] Caſus ultimus, cum lana, per lanam, id eſt, veſte è lana. SCHEFF.

Nos glorioſos faciunt] Faciunt gloriari nos illis atque ſuperbire. Plautus Pſeud. Act. II. ſc. 3. *Atque ego nunc me ut glorioſum faciam.* SCHEFFER.

Et facimus] Lege *& facinus.* TILEBOM.

Aliquis ovillam eſſet tunicam habet] Legendum putarem, *Aliquis admitteret, ſi ovillam tunicam haberet.* TILEBOM. Scribe totum locum iſto modo: *Et facinus indignum! aliquis ovillam eſt, & tuni-*

„ nas beſtias puto, quae mel vomunt, etiamſi dicitur illud à Jove ad-
„ ferre; ideo autem pungunt, quia ubicumque dulce eſt, ibi & acidum
„ invenies. [a] Jam etiam philoſophos de negotio dejiciebat, quum pitta-
„ cia

[a] ENCOLPIUS.

& tunicam habet. Dicit; rem indignam eſſe, quod in cibum abutamur ovibus, cum illae veſtes nobis praebeant. SCHEFEER. Scribe, *aliquis ovillam eſt, & tunicam habet!* Vidit ex parte Statilius. *Eſſe* pro edere frequentiſſimo in uſu antiquis. Similis querela apud Martialem in Xeniis, lemmate *Murices.*

Sanguine de noſtro tinctas, ingrate, lacernas
Induis, & non eſt hoc ſatis, eſca ſumus.

Idem in Apophoretis, lemmate *caput arietinum.*

Mollia Phryxei ſecuiſti colla mariti,
Hoc meruit, tunicam qui tibi ſaepe dedit!

Patet hinc, tunicas ex lana fieri ſolere. HEINS. Huc refer illa Varronis apud Nonium in *Tunicare. Haec lanigeras detonderi tunicareque homullum.*

Apes enim ego divinas &c.] Haec ſi compares cum verbis, quae velut ex naufragio crepta & male diſpoſita, leguntur in fragmento veteri & jam dudum vulgato Petronii: ubi, poſtquam dixit: *Quod non exſpectas, ex transverſo fit, & ſuper nos fortuna negotium curat:* ſubdit, *Apes ideo pungunt, quia, ubicumque dulce eſt, ibi & acidum invenies: ſemper in hac re, qui vincitur, vincit,* &c. Haec, inquam, ſi conferas, non dubitabis profecto praedicare illico non alterius ſcriptoris, quam hujus ipſius hoc opuſculum eſſe & haberi debere. TILEBOM. Praeter Ariſtotelem & ſcriptores de re ruſtica, apum naturam diligentiſſime exſecutus eſt Plinius lib. XI. capp. quindecim: poſt hunc infiniti alii. Quintilianus Petronio φυσικεύοντι περὶ μελιττῶν proxime accedit, declam. XIII. *Cum ingenia noſtra, quae nos ſcilicet ambitioſi noſtri aeſtimatores proxima divinis credimus, ad percipiendas diſciplinas multo labore deſudent, nulla apis artifex naſcitur: quid credas aliud, quam divinae partem mentis, his ineſſe? & quid non divinum habent, niſi quod moriuntur?* REINES.

Quae mel vomunt] Plinius XI. cap. 12. de ſucco, unde mel conficitur. *In uterculos congeſtus apum (ore enim vomunt) ad haec ſucco florum corruptus,* &c. SCHEFFER. Colum. IX. 2. *Utrum evomant liquorem mellis, an alia parte reddant.*

Dicuntur.] *Dicitur* Tragur. & ita ſaepe veteres etiam locutos conſtat. vid. quae notavit Heinſ. ad Ovid. IV. Faſtor. 508. Cl. Ducker ad Flor. II. VI. 45. Drackenborg. ad Liv. I. 31. & plures alios. Sed ſi *dicitur* legendum, poſſet de melle intelligi & legi, *dicitur illud a Jove adferri.* BURM.

A Jove adferre] Pertinet huc illud Virgilii initio IV. Georg.

Protinus aërii mellis coeleſtia dona
Exſequar.

Columella IX. cap. 21. *Euhemerus poëta dicit, crabronibus & ſole genitas apes, quas Nymphae Phryxonides educaverint, mox Dictaeo ſpecu Jovis exſtitiſſe nutrices, eaſque pabula munere Dei ſortitas.* SCHEFFER. *Afferre*, ſi quid video. *Aërei mellis coeleſtia dona*, apud Maronem, ubi & interpretes conſulendi. v. & Plin lib. II. cap. XIV. HEINS. *Adferre* propric. Senec. Epiſt. LXXXIV. *Apes debemus imitari, quae vagantur, & flores ad mel conficiendum aptos carpunt, deinde, quidquid adtulerunt, diſponunt & per favos digerunt.*

Apes ideo pungunt] Apul. *Ubi mel, ibi fel; ubi uber, ibi tuber.* BONGARS. Claudian. Feſcenn. v. 105.

Non quiſquam fruitur veris odoribus,
Hyblaeos latebris nec ſpoliat favos,
Si fronti caveat, ſi timeat rubos;
Armat ſpina roſas, mella tegunt apes.

BARTH. Claudian. Feſcenn. verſ. 108. *Mella tegunt apes.* Vide Boëth. lib. III. Metr. VII. Barth. ad Claudian. dict. locum. Similis ſententia apud Gregorium Magnum in Moralib. Et vulgo dici amat; *ubi mel, ibi fel*, ex Apulejo. ERHARD.

Acidum] Id eſt, amarum, *ſaur.* Infra cap. XCII. *Siccatoque avide poculo negat, umquam ſibi acidius fuiſſe.* ERHARD.

De negocio dejiciebat] Non permittebat eis ſuum facere negocium, ſed id ſumebat ſibi. Reſpicit quaeſtiones modo à Trimalcione allatas, de quibus philoſophi agere debebant potius, ut ad quos proprius pertinerent. Dictum autem hoc, quomodo apud Ciceronem, *dejicere de ſermone.* SCHEFFER. Nota elegantem loquendi modum Seneca ep. LXXXVIII. *Zenon Eleates omnia negotia de negotio dejecit.* Ubi cave audias codices nonnullos Pinciani, tollentes illa: *de negotio.* HEINS. Eodem modo dictum puto, quo *de gradu, de ſtatu, de poſſeſſione dejicere*, & ſimilia, quae paſſim obvia. Cicer. II. Tuſcul. 5. *de ſententia dejicere.* Negotium autem ponitur hic pro

 re,

„ cia in ſcypho circumferri coeperunt. Puerque ſuper hoc poſitus offi-
„ cium apophoreta recitavit. Argentum ſceleratum: adlata eſt perna, ſu-
pra

re, de qua agitur, ut centies. Senec. Apocoloc. *Semper meum negotium ago.* Sic *fortuna ſuper nos negotia curat* ſupr. cap. LV. Ut ergo Trimalchio antea de poëtis ſententiam tulerat, nunc occaſione mutarum beſtiarum piloſophos de negotio dejiciebat, id eſt, tam arroganter decidebat, & ſententiam quaſi ſupremus magiſtratus de re quadam civili ferebat, ut nihil eſſet, quod poſtea exercere philoſophos poſſet, quum ille (de quo, ut de Pythagora ajebant, *αὐτὸς ἔφα*, poſſent dicere) hoc negotium confeciſſet. Non abſimili ſententia in *l.* 69. *ff. pro ſocio* dicitur *à negotio dimittere*, quod ita capio, unum ex ſociis in ſe recepiſſe ex pacto, certo pretio praeſtationem nundinarum, id eſt, ut ego puto, iſtius lucri, ſive damni quod ſpe & animo praeſumſerant illis nundinis ſe facturos: (nam illa, *id eſt epulas*, gloſſema eſſe certus ſum) & ita reliquos ſocios ab omni negotio emendi & vendendi illis nundinis, praeſtabat, recepto totius ſocietatis negotio in ſe; quum vero poſtea, ſive forte non tantum, ut ſperaverat, lucrum feciſſet, ſive alia de cauſſa non ſolveret ſocietati illud, quod convenerat, actione pro ſocio poterat conveniri ex ſocietatis vinculo nata, & etiam ex vendito, quia res, quas emerat, ex natura quidem ſocietatis cogebatur communicare eum ſociis reliquis, *l.* 74. *ff. eod.* ſed, interveniente hoc contractu, ut ſociis praeſtaret nundinas, videbantur illi vendidiſſe res communes uni illi, qui reliquos à negotio hoc dimiſerat. Eſt ergo, *praeſtare nundinas* dictum eodem modo, ut praeſtare caſum, damnum, periculum, dolum, culpam, & ſimilia apud Ciceronem obvia, id eſt, exitum alicujus rei in ſe ſuſcipere. Vide Manut. ad Ciceron lib. I. ad Famil. ep. 4. *A negotio* autem *dimittere*, eſt nullas partes illis aſſignare, ut heri ſolet in ſocietate, ſed omne negotium in ſe recipere. Tertull. de Anima cap. XLVI. *Vana in totum ſomni Epicurus judicavit, liberans a negotiis divinitatem.* Ita contra, *mittere in negotium* Cicero pro C. Babir. Poſt. cap. II. dixit. *Nec interea locupletare amicos unquam ſuos deſtitit, mittere in negotium, dare partes.* Id eſt, eos recipere in ſocietatem, & dare partem aliquam adminiſtrandam, & ad negotiandum mittere in varia loca. Quod Iſocrates in Areopagit. pag. 146. in ſimili caſu de divitibus, qui locupletare tenuiores amicos ſuos conantur, *καθ' ἐμπορίαν ἐγχειρίζειν*, dixit. Et ita *in negotio eſſe* l. 68. §. 4. ff. de leg. I. *& in negotio ſe conjungere.* Cicer pro Roſcio Comoed. cap. VI. BURM.

Pittacia] Vid. ſupra ad cap. XXXIV. Unice autem haec illuſtrat locus Suetonii mox à Scheffero adductus, & quae ibi Caſaubonus de titulis illis apophoretorum. Et haec praebere argumentum poſſunt, hanc coenam liberam Saturnalibus fuiſſe celebratam. BURM.

Super hoc poſitus officium] Curtius: *Nobili juveni Metroni ſuper armamentarium poſito, quod ſcelus pararetur, indicat. At ne in viciniam quidem diverſorii quemquam commilitonum receptum eſſe, ſed per diſpoſitos, quos ſupra ſomnum habebat, omnes procul relegatos.* Sic ſcripti praeſtantiores; vulgo *ad ſomnum.* HEINS. Vid. ad cap. XXX.

Apophoreta] Munera, nominata in iſtis pittaciis, quae non ſolum in feſto Saturnaliorum, ſed & alias, quotiens magnum haberetur convivium, dabantur. D. Ambroſius in Exhort. ad Virg. *Qui ad convivium magnum invitantur, apophoreta ſecum reportare conſueverunt.* SCHEFF. Sed & miſſa fuiſſe ad amicos munera Saturnalibus docet Martial. lib. VII. Epigr. 52. In Tragur. notatum in margine pro *recitavit*, *refutata*, quod quid ſit neſcio. BURM.

Argentum ſceleratum] Sic fuit inſcriptum uni ex pittaciis illis, titulus apophoreti, quo ſignificatur id, quod ſequitur, perna ſcilicet, & caetera, ſed obſcure, ac ambigue, ut ſolebat aliquando in talibus. Sueton. Auguſt. cap. LXXV. *Saturnalibus, &, ſi quando alias libuiſſet, modo munera dividebat, veſtem, & aurum, & argentum, modo nummos omnis notae, etiam veteres regios & peregrinos: interdum nihil, praeter cilicia, & ſpongias, & rutabula, & forpices, atque alia id genus, titulis obſcuris & ambiguis.* SCHEFF. Quid hoc monſtri? Opinor, *argentum ſceletatum*, ut ad argentum in ſceleti formam reductam (quale ſupra exhibitum in coena) alludatur. HEINS. Etſi non plane capiam, cur ita dictum ſit argentum, non tamen ſollicitaverim vocem, & in plane inauditam *ſceletatum* refingerem. Forte *ſceleratum* vocavit eo ſenſu, quo porta, caſtra, & ſimilia *ſcelerata* dicta fuere, in quibus aliquid infelicitatis acciderat: ſic forte argentum ſceleratum, quia domino inde aliquid mali obveniret, vel, quia cauſſa luxuriae, vel ſimile quid, ut *ſceleratus amor habendi* Ovidio, *ſcelerata ſitis* Claudiano I. in Rufin. 220. ubi egregia de hac voce notat Barthius. Ubi & ſumi docet de unaquaque re, quae horrenda eſt, & moleſta. Ita ut & ratione ponderis ſui ſceleratum dici poſſet; ut *immenſum argenti pondus* Horat. I. Sat. I. quae ſi non quadrare alicui videantur, meminerit oportet, plurima in hac coena inſolentia eſſe,

Digitized by Google

„ pra quam accitabula erant poſita. Cervical, offla, colaris: adlata eſt
„ ſeriſapia, & contumelia aecrophagiae, ſaeldate ſunt, & centus cum
„ malo,

eſſe, quae, quia nos non capimus, fruſtra critica manu ſollicitari puto, ut in ſequentibus verbis, vel corruptis, vel extraordinariis, manifeſtum eſt. Argentum vero inter munera Saturnalitia fuiſſe docet Mart. IV. 89. & V. 20. & alibi. Forte aliquis vellet *argentum coelatum* quod *puro* opponitur. BURM.

Acitabula] Scribe, *acetabula*. TILEBOM. Poſſunt commode de vaſis genere noto capi, niſi quis malit *Ipſa pernarum acetabula*, ut vocat Plin. XXVIII. II. intelligere. Traguricnſis codex habet *aceitabula*, ut edi curavimus.

Offla] Ita mox, *offlam & tabulas*, & aliquanto inferius, *crucis offla*. Num utroque loco corrigendum, *offula*? SCHEFF.

Colaſis] Κόλασις. Sic enim putet aliquis ſcribendum, quamquam in ipſo codice ſit, *colaris*, non *colaſis*. Ut valde dubitem, cum praeſertim hi tituli ſic ſint fortmati obſcure, ut nil certi de iis dici queat. SCHEFFER. Haec prodigioſe corrupta. Nam paulo pôſt etiam *offla* recurrit, quia autem praecedit *cervical*, hic intempeſtive ſubjungi *offam* vel *offulam* puto. κόλασις Schefferi vero plane inepta. Scripſit forte *infla* id eſt *infula collaris*, ut ſit *focale*, ſive faſcia; qua male adſecti fauces & collum muniebant, ut ex Horatio & Martiali ſatis notum. Ita quoque in Gloſſis σίμμα *offula*, ut eaedem Gloſſae reddunt. Et haec conveniunt Trimalchioni optime, quem vidimus cap. XXXII. inter cervicalia minutiſſima poſitum, & circa cervices laticlavia mappa & veſte oneratum. Ita olim non abſurde, credo, conjiciebam. Sed nunc poſt *poſita* diſtinctione majore poſita ſequitur iterum titulus *cervical* cujus apophoretum fuit *offla* ſive *infula*. Deinde *collaris* titulus ad quem allata eſt *ſeriſapia*. Hinc iterum titulus *contumelia* cujus apophoreta *aecrophagiae adlatae ſunt & centus cum malo*. Et ita porro. In his obſcuris & *monſtris verborum*, ut vocat Cangius in *Seriſapia*, aliquid conjecturis, licet incertis indulgendum eſt. BURM.

Seriſapiae] Suſpicor, ſcribendum, *ſeria ſapae*. Seria, vas eſt vinarium, cujus meminit Terentius, Columella, alii. De ſapa Varro I. de Vita P. R. *Sapam appellabant, quod de muſto ad mediam partem decoxerant*. SCHEFFER. Conjecto, vilem potum *ſeri lactis* innui: dictum, ut ſupra, *ſeriſapius*, pro inſipido. *Seriſapiae* vero potus reſpondet appoſite, *contumeliae arophagiae*, *edulia* ſcilicet ex *lolio*. Sic pro Patav. *ſeri ſapia* in MS. uno verbo poteſt legi. HADRIANIDES. Et hic locus eſt perdifficilis. Scribo: *ſeviſapia & contumelia*, *aeſebiophagiae ſolae datae ſunt*. Sapones ex ſevo fiebant, teſte Plinio in hiſtoria naturali. Hoc vulgus videtur appellaſſe *ſeviſapia*. Fiebant & è ſevo adipata, & in res obſcoenas formabantur. Martialis in Apophoretis.

Si vis eſſe ſatur, noſtrum potes eſſe Priapum,
Ipſa licet rodas inguina, purus eris.

Vides, cur nugator Trimalchio in ſeviſapiorum & contumeliae nomine. HEINS. Non diſplicet Schefferi conjectura, *ſaeria ſapae*. nam, ſapam inter Saturnalitia munera & apophoreta fuiſſe, docet Martial. VII. 52.

Et Laletanae nigra lagena ſapae.

Vel *ſeriſapia* forte formata vox eſt a *ſero ſapere*, quod per proverbium de Phrygibus aut Myſis jactabatur, eodem modo ut ſupr. c. L. *Neſapus* vel *neſapius*. Quaenam autem ſint *ſeriſapia* neſcio. Forte aliquid, quod cupide quis accipit, ut cibum delicatum, & qui avide devoratus poſtea nocivus apparuit, ut equus Trojanus alacriter receptus, poſtea exitio fuit Troiae. Sed hoc eſt hariolari. BURM.

Et contumelia] Quid hoc loco facit, *contumelia*? Num legendum, *centum melcae*? Melca ſane genus eſt lactarii operis, notiſſimum quondam apud Romanos, ut ex Galeno, Paulo Aegineta, aliiſque novimus. Sed nil definio. SCHEFF.

Aecrophagiae ſaedatae ſunt] An non legendum, *aerophagiae ſimul datae*, vel, *acraepalae*? TILEBOM. In his rurſum latere titulum novi apophoreti exiſtimo. Ac primum, illud *datae ſunt*, diſtinctim à caeteris videtur ſcribendum, ut reſpondeat ſuperiori, *allata eſt*. Pro caeteris vero, neſcio, an legi poſſit. *acrophagias bylo*, vel potius, *acrophagia*, ſeorſum, ut illud *date* ſit neſcio, quid, quod titulus iſte innuebat dandum. SCHEFFER. Lege, *aerophagiae ſimul datae ſunt & cencbrides*, pro Patav. *aecrophagiae*, *ſaeledatae ſunt*, *& cenſus*. Et MS. *aecrophagiae ſaeldatae ſunt*, *& centus*. Quid *aerophagia*, proxime dictum; *Cencbrides* genus accipitrum, alias *tinnunculi*, & *triſtunculi*; nec his cum, *flagello*, *litorali mure*, *rana*, &c., ut ſequitur, male convenire exiſtimo. Eſt vero aliquid ponendum pronihilo, ut ſic via fiat, & triſtis deſperatorum vox deinceps non toties audiatur. Nec invideo gloriam, quibus ad talia, habituris juxta tot interpretum ſententias, nobile jam adminiculum collationes MS. & edit. Patav. plus mediorum & temporis ſuppetit.

Digitized by Google

„ malo. porri, & perſica, flagellum, & cultrum adcepit. paſſeres, & „ muſcarium, uvam paſſam, & mel Atticum. coenatoria & forenſia, „ offlam, & tabulas adcepit. canalem, & pedalem: lepus, & ſolea eſt ad- „ lata,

tit. Schefferi quod is ſuppeditaturus *ceraſum* pro *cenſus* vix fero in Lipſienſi editione, cum ego Upſalienſi ante uterer, expreſſum animadverti. Sed nec conſtructio favet, licet *ſimul data* legamus; ſentioque verbo numeri multitudinis nomen ſubjectum plurale fuiſſe, tanto magis quod *ceraſa* voluit dicere non ceraſum, (quomodo ſi quis emendare audeat, ſimulque *malis* per me licet) ac in MS. poſt *malo* ſit (.) deinde obſcurum quid lateat ſub *malo*, acriculis *porris*. & *perſicis*. ſeu Perſarum angariis. Cenchrides vero ante & poſt conſimiles ſibi paratas quaſi harpyjas inveniunt. HADRIANIDES. Monſtra verborum, forte, *ac creophagiae allatae ſunt*, quae minime mihi à vulgatis abire videntur, ſed in obſcuris his titulis & apophoretis certi quid conſtituere periculoſum. Certe, quae Hadrianides hic ſomniat, nugae merae. In reliquis quaedam ſunt plana, & quae in Apophoretis Martialis etiam occurrunt. Ut *cervical* epigr. 146. *focale* epig. 143. *flagellum* epig. 55. & 79. *culter* epigr. 31. *muſcaria* epig. 66. & 71. *coenatoria* epigr. 135. *tabulae*, ſive, ut puto, *pugillares* epigr. 3. & ſeqq. *ſoleae* epig. 65. Inter Xenia vero *porri* epig. 18. & 19. *muraena* epig. 80. *lepus* epig. 92. reliqua, pro noſtri Trimalchionis lautitia ſingularia & extra ordinem data. Haec autem omnia apud Petronium valde ſunt mendoſa, & laborant pleraque prava diſtinctione, qua confunduntur tituli, & ipſa apophoreta, quae diſcernere etiam difficile puto. Sed puto *contumeliam* fuiſſe novum titulum, & tunc adlatas *aecrophagias & centum cum malo*. quae voces etiam mendoſiſſimae. Pariſ. & Patavin. *Aecrophagiae ſaeledatae & centus cum malo*. Et ita citat Cangius. Ego haereo. Forte *aecrophagiae ex ſale datae*, vel *acrophagiae*, (vel aliud, quod felicioribus ingenils relinquo,) *adlatae ſunt*, & *contus cum malo*. Philologus enim noſter Trimalcio ludit hic in ſignificatione vocis *contumelia*, a Latina voce *contus* & Graeca μῆλον, id eſt, *malum* pomum. Jam vero poma ſunt ἄκρα τῶν δένδρων teſte Scholiaſt. Theocriti ad Idyll. III. 13. & ita mala reſpondent acrophagiae, id eſt, ut ſummum quid ex arbore, id eſt pomum, edat. Dein contus cum malo, quia ſupremae parti conti lignum rotundum in formam mali imponitur, cui pectore ſuo innituntur nautae propellentes navem, quod & hodie noſtrates nautae vocant *den Appel*, vel etiam *uvam*, *Druyf*, quia & uvae ſpeciem referre creditur. Si quis melius quid excogitaverit, cedo locum. BURM.

Et centus] Forte legendum *ceraſum*. SCHEFFER.

Porri & Perſica.] Novus hic titulus, quibus reſpondent primo *flagellum*, forte quia *porro* id eſt longe tangit aliquem porrigendo flagellum. *Culter* vero incurvus fingendus eſt, ut ſupra cap. XL. vidimus, qui acinacem Perſicum referebat. *Cultrum* vero eſt accuſativus, ut regitur a. verbo *accepit*, quo nunc utitur ut ſupra *adlata ſunt*. Accepit ſc. conviva, cui illud apophoretum dabatur. BURM.

Et cultrum] Ergo *cultrum* quoque rectum eſt in neutro. Citant ſane Lexicographi hoc ſine verſum Propertii ex lib. IX. El. 5.

Cum fallenda meo pollice cultra forent.

Sed pro *cultra* apud Gryphium eſt, *clauſtra*. Alii habent *clatra*. Denique vix cultris locus eſt in illo verſu, ut teſtimonium non multum valeat. Obſervo tamen in antiquis gloſſis, titulo de Ferramentis, *Cultrum*, μάχαιρα. & in Gloſſis aliis: μαχαίριαι κυρίως. *cultra*. Habet quoque Gloſſarium Tyronis & Senecae, ut appellant. SCHEFF.

Accepit paſſeres] Non habet illud *accepit*, quo poſſit referri. Ergo mutilum & hunc, & ſequentem alium huic ſimilem exiſtimo locum. SCHEFFER. Male haec diſtincta videntur. Scribo: *cultrum accepit. Paſſeres & muſcarium: uvam paſſam & mel Atticum. Coenatoria & forenſia: offlam & tabulas accepit.* Illud *paſſeres & muſcarium* ſunt titulus apophoretum, uva paſſa nempe, quae intelligebatur per paſſeres; & mel Atticum, quod intelligebatur per muſcarium, quia fit per muſcas. Apes enim ſpeciem muſcarum prae ſe ferunt, & vice verſa Heliogabulus muſcas, *apes manſuetas* appellavit. Sic alius titulus, *coenatoria & forenſia*, apophoretum offla, quae intelligebatur per coenatoria, quia offula pars coenae, & tabulae, quae intelligebantur per forenſia, quia tabularum uſus eſt in foro. Verbum, *accepit*, ad utrumque apophoretum refertur, neque deeſt aliquid hoc loco. SCHEFFER. Recte quidem Schefferus titulum hic diſtinxit ab apophoreto. *Paſſeribus* enim ex doctrina noſtri Grammatici reſpondet *paſſa uva*, ut *muſcurio mel Atticum*. quia muſcarium eſt flabellum, quo muſcae abiguntur, ut apud Martial. XIV. 66. *Muſarium pavoninum*. De quibus flabellis multa jam a viris doctis probata ſunt. Hinc jam mel Atticum vice poteſt fungi, quia poſito melle muſcae

„ lata: muraenam, & litteram, murem cum rana adligatum; faſcemque „ betae. Diu riſimus: ſexcenta hujuſmodi fuerunt, quae jam ceciderunt „ memoriae meae.

XVII. „ Ceterum Aſcyltos intemperantis licentiae, cum omnia ſublatis manibus eluderet, & uſque ad lacrimas rideret, unus ex conliber-

„ tis

muſcae ejus avidae involant in vas melle plenum, & haerentes pereunt, ut & hodie videmus, vaſcula melle, vel alio liquore dulci, plena poni, ut muſcae & alia inſecta eo ineſcata, bibere tentantes, mortem inveniant. BURM.

Coenatoria] Scilicet veſtimenta. Petron. cap. XXI. *coenatoria repetimus, & in proximam cellam ducti ſumus.* Adde Martial. Apoph. Epigr. 135. SCHEFF.

Forenſia] Et hic veſtimenta ſunt intelligenda. Sueton. Aug. LXXIII. *Et forenſia autem, & calceos numquam non intra cubiculum habuit.* Adde & Calig. cap. XVII. & Columell. XII. cap. 4. SCHEFFER. Recte iterum Schefferus *coenatoria* & *forenſia* titulum fecit, ad quae refertur primum *offla* vel *offula*, quae in coenam dari ſolet, & tabulae, quibus in foro cauſſidici utuntur, quae omnia praeter exſpectationem ſub ambiguis titulis dabantur, quum veſtes deberent dari. Sed Trimalchio deceptos donat offula & tabulis. Praeterea ex Tragur. debet legi *tabulas accepit*, & ibi diſtingui. BURM.

Et pedalem] Quid? *pedalem*. An rectius, *pedulem*: eſt enim hoc inter tegumenta pedum. Caetera, quae ſequuntur, plane mutilata ſunt. SCHEFFER. Etiam haec ſic diſtinguenda: *Canalem & pedalem: leſtus & ſolea eſt allata. Murenam & litteram: murem cum rana alligatam, faſcemque betae.* De caetero ſunt integra, & exponenda, ut ſuperiora. *Canalis* dictum quod ad canes ſpectat, ſicut *pedalis*, quod ad pedes. Illo innuebatur lepus, hoc ſolea. Canalem & pedalem ergo habemus titulum apophoreti. Similis titulus eſt, *murenam & litteram.* Per *murenam* innuebatur mus cum rana. Quia mus rana differt una tantum littera à muraena. Per *litteram* faſciculus betae, quia beta inter litteras. Notum illud Juvenalis *Alpha & Beta puellae.* Fruſtra ſeſe torquent, quia haec emendant, vel aliter interpretantur. Omnia ad jocum erant facta, tituli erant joco conficti, his reſpondebant apophoreta, ſed & ipſa non niſi jocoſa explicatione. SCHEFF. MS. & Patav. *& pedalem. Pedale* ποδεκμαγεῖον, πέδιον. Gloſſ. Philox. id eſt, quo pedes exterguntur. In Gloſſ. Cyrilli: Ποδεκμάγιον, *pedale. Pedale* eſt ſocculus, qui pedi inducitur. Corn. Fronto de vocabul. differ. *Pedale* eſt menſura pedis. *Pedula* vero, quae pedibus praeſtat utilitatem, ut ſcabellum. *Pedules* faſciae. De la Cerda. HADRIANIDES. Per *canalem* intelligere poſſimus inſtrumentum aliquod, in fiſtulae modum factum, quali utebantur in oleo conficiendo. Columell. XII. 50. ubi cum *ſolea* conjungitur, quae dubito an & huc faciat. Cum ea potius ad pedum ſoleam referri poſſit. Vel *canalis*, qualem deſcribit Celſus lib. VIII. cap. VII. quo crura fracta continentur, & ita cervicali & focali convenirent. *Pedalem* vero ſive *pedulem* faſciam, puto, qua pes involvebatur, de qua late egit Salmaſius ad Lamprid. Alex. Sever. cap. XL. Sed haec admodum obſcura adhuc eſſe exiſtimo. Forte ſub titulo *canalem* dat leporem a canibus captum; ſub titulo *pedalem*, (ita enim Tragur.) adlata eſt ſolea, quum exſpectaſſent faſciam pedalem, de qua egit multis vir doctiſſimus ad Polluc. x. §. 50. [p. 1204.] ita Plinio Valeriano I. I. dicitur *faſcia pedalis.* BURM.

Murenam & literam] Scriberem, *murenam accipit & murem*, &c. TILEBOM. Lege *literalem*: hoc enim genus ranis vicinum eſt. Alludere autem ad βατραχομυομαχίαν Homeri voluiſſe inſtituto hujus apophoreti nec ipſum incredibile eſt. REINES. *Muraenam* & *literam* ſunt tituli, ubi iterum, quaſi vox compoſita eſſet ex mure & rana accipit conviva murem cum rana adligatum. In Tragur. eſt *adligatam*. & ita Patav. & Pariſ. Hic vero reſpicit ad fabulam, quam nos ex Rimicio, Nielantio & aliis in metrum redigere tentavimus in appendice fabularum poſt Phaedrum fab. VI.

Mus, quo tranſire poſſet flumen facilius,
Auxilium ranae petit. Haec muris adligat
Lino priorem crus ad poſterius pedem. &c.
BURM.

Faſcemque betae] Columell. lib. x. 251.

Nomine tam Grajo, ceu litera proxima primae. Quia vero beta ſecundae literae nomen eſt reſpondet herbae. Ita *Beta* dictus Galerius Craſſus apud Ptol. Hephaeſt. lib. v. [apud Phot. Biblioth. cod. CXC. p. 486.] BURM.

Sexcenta] Solemnis numerus de multitudine. Vide Gudium ad Phaedri lib. I. fab. 25.

Ceciderunt memoriae meae] Hoc Patavinus finxit e MS. *ceciderunt memorie mee.* An ut, dicimus *cadere*

„ tis Trimalchionis excanduit, is ipſe, qui ſupra me diſcumbebat, &c,
„ a Quid rides, inquit, berbex? an tibi non placent lautitiae domini mei?
„ tu enim beatior es, & convivare melius ſoles. Ita tutelam hujus loci
„ habeam propitiam, ut ego, ſi ſecundum illum diſcumberem, jam illi
„ colaphum duxiſſem. Bellum pomum, qui irrideat alios. lariſuga neſcio
„ quis

a Conlibertus.

dere cauſa, id eſt, à cauſa; ſic *ceciderunt memoria*, pro è memoria? vel *memoria mea*? HADRIANIDES. Supra cap. LIV. *Nondum mihi exciderat coquus.* HEINS *Memoria mea* Patavini & Pariſienſes.

Cum omnia ſublatis manibus eluderet] *Sublatis manibus* admirantis. Sed hic per ironiam Aſcyltos hoc geſtu uſus eſt. HEINS. Vide ſupra ad cap. XL.

Supra me] Vide ſupra cap. XXXVII.

Berbex] Hoc eſt, *vervex*. Gloſſae. Πρόβατον, *berbex*. Hinc habeas *berbicem*, pro *vervecem* in libris optimis Vopiſci, vita Aurel. in fine, quod Salmaſius notavit. SCHEFF. Antiqua ſcriptura, Sic apud Martialem in Apophoretis, codex veterrimus bibliothecae Thuanae lemma epigram. ccx. exhibet, *caput berbecinum*: in Puteaneo & Rottorphiano, *caput verbicinum*, vidi exaratum. HEINS. Scribebant, *verbex* & *berbex*, Tragur. in marg. *vervex*. ita in inſcriptionibus Fratrum Arvalium apud Gruter. pag. CXXI. *Verbex*: ut & in illa, quam edidit nuper Philippus à Turre, in cujus tamen ſecunda tabula pag. 389. BERBECES II. occurrit. Convicium autem hoc illuſtravit Taubmann ad Plaut. Perſ. Act. II. ſcen. II. verſ. 2. & Bacchid. Act. V. ſcen. II. verſ. 3. BURM.

Beatior] Opulentior, ditior. Ut apud Martialem x. epig. 82.

Sed ſi non fias, quadrante beatior uno.

Item lib. x. Ep. 87.

Certent muneribus beatiores.

Seneca ep. 45. *Beatum vulgus appellat, ad quem pecunia magna confluxit.* SCHEFF.

Convivare] Lege *convivari*. TILEBOM. Convivia lautius facere, & plus impendere in ea ſoles. Ennius in Sat. *Malo Hercle ſuo magno convivat ſine modo.* Sic & alii. SCHEFF. Vide Voſſii de Analog. lib. III. cap. VII.

Tutelam hujus loci] Deum tutelarem. Eſt autem *tutela loci* dicta, ut *tutela navigii* infra cap. CVIII. Inſcriptio vetus apud Gruterum, pag. 105.

DEO TUTEL.
GENIO. LOCI.

SCHEFF. Trimalchionem. HEINS. Inſcriptio vetus apud Fabrett. cap. II. pag. 79.

TUTELE LOCI.
CL. SERGIANUS. &c.

cujus notae adeantur. Inſcriptio alia Fratrum Arvalium apud Philipp. à Turre pag. 398. SIVE DEO SIVE DEAE IN CVIVS TVTELA HIC LVCVS LOCVSVE EST. Similem nuper produxit Vir eruditiſſimus, Joannes Vignolius, qui egregie columnam Antonini nuper effoſſam illuſtravit, in Inſcriptionibus ſelectis: pag. 182.

DEO
IN CVIVS TVTELA
DOMVS EST.

Eſt autem Genius Gaji, ſive Trimalchionis, ut dicitur cap. LIII. Et ita in nummis conſpicitur ſaepe tutela, effigie mulieris ſedentis, ut egregius Nervae apud Triſtan. tom. I. pag. 361. ubi *Italiae tutela* conſpicitur, & à Triſtano doctiſſime explicatur. Tutelam a Genio diverſam facit auctor Queroli p. 38. *In ſacrario tria ſigilla.* Q. *Verum eſt.* M. *Tutelae unum, Geniorum duo.* BURM.

Secundum illum] Juxta, apud illum. Petronius infra cap. CXXXI. *Deinde ut remotis omnibus ſecundum invitantem conſedi.* SCHEFFER.

Jam illi balatum duxiſſem] Corrige, *jam illi alapam tum duxiſſem*, vel, *dudum duxiſſem*. *Ducere alapam*, habes apud Phaedrum noſtrum v. cap. 4. caeteroſque, quos ibi notavimus. SCHEFFER. Opinor, *jam illum balatum interdixiſſem*. Ut vulgari ac plebejo more dictum ſit.

Nam

„ quis nocturnus, qui non valet lotium ſuum. ad ſummam, ſi circumminxero.
„ illum

Nam ſcriptores terſi dixiſſent, *balatu interdixiſſem. Vervecem* antea dixerat, cui nunc *balatum* aſſignat. Varro rei ruſticae lib. II. *Cui Coſſinius, quoniam, inquit, ſatis balaſti, ô Fauſtule.* Arnobius lib. III. pag. 72. *Si novenarius numerus cognomen Novenſilium ducit, Cornificius balare convincitur.* Ubi, neſcio quo jure, Elmenhorſtius *labare* reponit. Sed longius haec emendatio abit. Verius eſt, voluiſſe Arbitrum, *jam alapatum illi duxiſſem*, pro alapam. Sic apud Quintilianum lib. VI. 3. *colaphum tibi ducam: & formulam ſcribam, quod caput durum habeas. Alapare*, ῥαπίζειν interpretantur Gloſſae veteres Graeco-Latinae. Hinc *alapa* & *alapatus* pro colapho. Papias, *Alapare, alapas minari*, quod in aliis Gloſſis eſt *alapizare. Alapator, gloriator, jactator*, in aliis Gloſſis, quod à mimis tractum. In Catholico Johannis de Janua, *Alapus, qui alapas patiendo ſibi victum parat.* HEINS. Alapam ducere ſatis Latine dicitur. vid. Phaedr. V. fab. 3. & lib. IV. ff. de imperiis. Sed hic conlibertus Trimalchionis loquitur, cui cultior ſermo non tam debet adſcribi, quam plebejis. Et ideo Hadrianides in ipſum textum temere immiſit, nec ſatis recte, *alapam* dum *duxiſſem*, pro *tum* vel *dudum*, ut Schefferus. Sed quia *vervecem* appellavit, debet & *balatum* ſervari. Quare forte melius legeretur *jam illico balatum duxiſſem*, pro *ad balatum*, vel ſupina forma, ut *paſtum ducere* occurrit. Senſus eſt, illum verberaſſem, vel malo affeciſſem, ut balaret. Nam oves & verveces ſenſum doloris balatu ſolent edere. Et hic conlibertus forte dum ſerviret inter ſervos ruſticos vel paſtores Trimalchionis fuerat, unde has formulas loquendi ſervavit. BURM.

Bellum pomum] Suſpicatur N. Heinſius, *promum.* Placet, ut ſit reſpectus ad liberalitatem ampliorem, de qua ſupra. Et mulieres ab Euripide in Medea φυτῶν ἀθλιώτατον, *natorum miſerrimum.* SCHEFF. Scio φυτὸν, *plantam*, hominem dici: ut & dialecto noſtra ἐις ψόγον, fructum, *eine Frucht*: ſed hic praeſeram legere χλευαστικῶς prolatum, *Bellum Momum!* quaſi diceret redivivum Momum, qui quoſvis carpere & ridere ſoles, *& quavis adſpergere cunctos.* REINES. Reineſius vult, *Momum.* Sed ſequitur *lariſuga* in primo caſu, ex quo veriſimile, tali caſu & hoc poſitum fuiſſe. At vero *Momum* quarti caſus eſt. Manet ergo locus ſententia mea corruptus. Nam nec *promum* noſtrum amplius placere poteſt. SCHEFFER. Illud *pomum* hic non fero, & ejus loco *Comum* reponendum cenſeo. Comus commeſſationum deus, unde Comus hic loci pro convivatore. A Como etiam comoediae dictae ſecundum quoſdam, quod in iis crebrae commeſſationes. Atque huc referenda illa Naſonis Triſtium ſecundo, loco non ſatis intellecto;

Accius eſſet atrox, conviva Terentius eſſet,
Eſſent pugnaces, qui fera bella canunt.

Tabellae comicae, in quibus comeſſationes depictae, apud Plinium Nat. Hiſt. lib. XXXV. cap. 10. Varro de L. L. VI. *Comiter hilare atque luculenter, cujus origo Graeca κῶμος; inde Latine comiſſatio dicta: à Graecis, ut quidam dicunt, comoedia.* HEINS. Etſi nobis plebeji hujus convicii ratio & uſus non conſtet, nihil tamen contra codicis Traguriensis auctoritatem moverem. Nam, ut Plautus, *caſſa nuce non emere*, & alii fere eodem modo dixerunt, de homine vili, & quem contemnebant, cur non & ex pomo putri vel vili potuerit vulgus ſimile adagium ducere. Braſſicanus, cujus adagia Eraſmi adjuncta leguntur, ex Athenaeo lib. III. cap. 7. adducit Φαυλότερον φαυλων ἀπλῶν † Nihil muto. Nam & hoc forte inter ruſticos celebratum fuit convicium, ut & illud, *qui non valet lotium ſuum.* BURM.

Qui rideatur alios] Pro, *rideat*, etiam infra habemus cap. LXI. *Etſi timeo ſcholaſticos illos, ne me derideant. tu videris, narrabo tamen, quid enim mihi aufert, qui ridetur.* Id eſt, *qui ridet.* HEINS. Codex Trag. *rideatur.* Nec mutandum: nam ſimilia ſupra vidimus. Et ita infra cap. LXI. ut notavit Heinſius.

Lariſuga] Mallem, *lucifuga*, ut *transfuga.* Niſi quis exiſtimet, lariſugam accipiendum, pro deſertore laris domuſque ſuae, vagabundo, errone. SCHEFF. Diſtinguerem, *lariſuga neſcio quis; nocturnus, qui non valet lotium ſuum. Nocturnus* eſt fur. Horat. I. Sat. III. 117.

Et qui nocturnus divûm ſacra legerit.

Vid. ſupr. ad cap. XV. † *Lariſuga*, id eſt, tam pauper, ut nec domum habeat, quo ſe receptet, ſed incertis ſedibus erret. Et poſſet etiam confingi lariſuga quis nocturnus, ut nec nocte poſſit tectum aliquod ſubire. vid. ad Ovid. I. Amor. VIII. 113. BURM.

Non valet lotium ſuum] Optime: quomodo Varro IV. de L. L. *denarii, quod denos aeris valebant.* Eſt autem quaſi proverbiali genere dictum de homine nullius precii. SCHEFF.

Circumminxero] Paulo poſt cap. LXII. *at ille circumminxit veſtimenta ſua.* Sic enim conjunctim lego ibi, ut hoc loco. Nam & pridem editis Petronius ad hoc exemplum uſurpavit *circumamictus, circumtonſus, circumtumulatus*, &c. SCHEFF. Forte aliquid magici in illa circummixione eſſe credebant, ut in altero loco cap. LXII. ut forte ſe loco movere non poſſit. Ve-

Digitized by Google

„ illum, neſciet qua fugiat. Non me-Herculem ſoleo cito fervere, ſed in molle carne vermes naſcuntur. Ridet. quid habet, quod rideat? Numquid pater factum emit? Talan! eques Romanus es? & ego regis filius. Quare

teres vero non *mingere*, ſed *meiere*, dixiſſe conſtat; ſed ita rure locutos puto. vide Soſipatr. Grammat. lib. III. p. 218. & Priſcian. lib. X. init. Male Martial. lib. III. Epigr. 78. huic verbo auctor adduci ſolet. Ibi enim legitur:

Minxiſti currente ſemel, Paulline, carina,
Mejere vis iterum, jam Palinurus eris.

Unde apparet *mejere* fuiſſe verbum anomalum, & feciſſe *mejo*, *minxi*, ut *dico*, *dixi*, & ſimilia. Nam certe in pentametro dixiſſet *mingere*, ſi in uſu fuiſſet. Sed de hoc latius hic agendi locus non eſt. BURM.

Non meherculem ſoleo orto fervere] Lege, *non mehercule mi ſolet cor cito fervere. Sed in molli carne vermes naſcuntur:* Seneca de Ira lib. II. cap. 19. *Volunt itaque quidam ex noſtris iram in pectore moveri, effervente circa cor ſanguine.* Apud Naſonem:

Et fervens multo linguaque corque mero.

HEINS.

Me-Herculem.] Ita Tragur. ſed Patav. & Pariſ. *me hercule* refinxerunt.

Sed in molli carne vermes naſcuntur] Hoc eſt, ſi nimium ſumus remiſſi languidique, perdimur. *Mollis caro* eſt flaccida, & humoribus abundans. Quomodo *corpus molle* Celſo uſurpatur. Ut lib. II. cap. 2. *ſubeunt lippitudines, tormina, febres, maximeque in mollioribus corporibus. ideoque praecipue in mulieribus.* Eodem modo *pecus molliſſimum* oves appellavit Columella lib. VII. cap. 2. SCHEFF. *In molle* Tragur.

Foetum] Leg. *foenum.* TILEBOM. Prava eſt haec diſtinctio, quid enim, *lana eques es?* Itaque illud *lana* conjungendum antecedentibus. Porro, *foetum lana emere* hic ponitur pro, rem facere ineptam ac ridiculam, credo, quod lanarum cauſſa foetus habeantur educenturque. hic enim fructus eſt ovilli pecoris, ut notum. SCHEFFER. Haec nihili ſunt. Forte, *nunquid paret fatuum me? Itane, eques Romanus es? Paret* pro apparet, quod eo ſignificatu ſaepe occurrit apud auctores de limitibus regundis, & Martialem non ſemel. Nec aliter Maroniana illa veteres Grammatici interpretantur: *coeli cui ſidera parent.* HEINS. Hic nihil intelligo. Sed male Pariſ. *foenum* ediderunt. Forte ſuppoſititium fuiſſe indicat, ut pater emerit a muliere quadam foetum ſive partum, quem pro filio ſuo deinde aluit. BURM.

Lana Eques Romanus es] Lege *Lamia*, & ſic alibi cognomen Aeliorum, à Lamo rege, qui Cajetae, Formiis & Minturnis imperavit, deſcendentium: Horat. lib. III. Od. XVI. REINES. Reineſius vult *Lamia*, quia cognomentum hoc in familia Aelia. Sed ſermo eſt de Aſclyto. Quomodo ergo nunc ſit Lamia, vel in familiam venit Aeliam? totus locus hic eſt valde obſcurus & corruptus; quid enim vult illud *pater*, quod praecedit? quis eſt pater? ego ſcribam feſtinantem per compendia puto primum ſic ſcripſiſſe: *numquid G. inter foetum emit l. a. n. a.* Ex eo deinde factum eſt, quod nunc praeferunt Codices. *G. inter*, vel *ga. ter.* eſt *Gajus Noſter*, quomodo & in ſuperioribus Trimalchionem vocant. *l. a. n. a.* ſignificant *quinquaginta nummos aureos.* Ut ſic locus totus integre videatur ſcribendus: *Num quid Gajus noſter foetum emit quinquaginta nummis aureis? at eques Romanus es?* SCHEFF. Interlinearis MS. lectio *leva* (forſan *laena*) ſuper *lana* emendationem hanc non ſiſtit, nam infra in ſimili, pro *lana*, nec *laeve* nec *laena* locum habet: videnturque non unius eſſe hae tales notae, quae non ſemper ſibi conſtant, ut conferenti patebit. HADRIANIDES.

Et ego] Iſta mihi lectio non placet. Scribo: *At ego regis filius.* Sententia: Tu gloriaris, eſſe te Romanum equitem; ego vero nihilo ſum minor, cum ſim regis filius. Sed objicies fortaſſis, atque dices, ſi es regis filius, quare ergo ſerviviſti? Hoc factum eo, quia civis eſſe malui Romanus, quam rex tributarius. SCHEFFER. Oblique hic Pallantem Claudii libertum perſtringit, ut reor, qui ab Arcadiae regibus (credo, quod Evandro Pallas erat filius) oriundum ſe ferebat. Quo nomine quam putide Scipio illi ſit adulatus, ſine rubore legi vix poteſt apud Tacitum XII. Annal. cap. LIII. ſed & Acte liberta, Neroni in deliciis, ab Attalo rege ſe genus ducere jactabat, apud eumdem Tacitum, Suetonium & Xiphilinum, ſolita libertinis arrogantia. HEINS. Recte Heinſius jactationem libertorum hic tangi notat, quo & referas illa Horatii lib. II. od. 4.

Neſcias, an te generum beati
Phyllidis flavae decorent parentes.
Regium certe genus & penates
Moeret iniquos.

Vid. ad Quintil. III. de Inſtit. Orat. 8. p. 278. & hinc ſub imperatoribus, qui ſervorum & libertorum ſuorum erant mancipia, jus illud ingenuitatis & aureorum annulorum, quo natalibus ſuis reſti-

„ re ergo ſerviviſti? quia ipſe me dedi in ſervitutem; & malui civis Romanus eſſe, quam tributarius; & nunc ſpero me ſic vivere, ut nemini jocus ſim, homo inter homines ſuos. capite aperto ambulo: aſſem aerarium nemini debeo. conſtitutum habui numquam: nemo mihi in foro dixit: Redde quod debes. Glebulas emi; lamellulas paravi: viginti „ ven-

reſtituebantur, natum fuit, de quo hic agendi locus non eſt. BURM.

Quare ergo ſerviiſti] Forte, *quare, roges, ſerviiſti?* GOES.

Civis Romanus] Nimirum per manumiſſionem, quae cum libertate ſimul dabat civitatem. De qua vide Illuſtr. Spanh. Orbem Romanum Exerc. I. cap. 3. & Exerc. II. cap. 5. Hac arte vero peregrini emebant civitatem Romanam, dando ſe in ſervitutem Romano, adjecto pacto, ut manumitterentur. Sed inanem & mendacem hanc eſſe hominis nequam jactationem patet ex iis, quae addit, ſe quadraginta annos ſerviſſe, & capillatum puerum veniſſe in coloniam. Mereretur fidem, ſi major natu ſe mancipaſſet civi Romano, & poſt breviſſimmam ſervitutem manumiſſus fuiſſet. BURM.

Nemini jocus ſim] Horatius II. Sat. 5.

------ Haec mea cura eſt
Ne quid tu perdas, neu ſis jocus ------

Cicero Orat. pro Flacco: *Num illos putatis, quibus jusjurandum jocus eſt*. SCHEFF. Phaedr. I. Fab. 21.

Quicumque amiſit dignitatem priſtinam,
Ignavis etiam jocus eſt in caſu gravi.

ubi vid. Scioppi notas.

Inter homines ſuos] Scribendum arbitror, *inter homines vos.* ſenſus eſt, non minus homo ſum, quam vos eſtis. Illud *homo* ſignificanter de libero eſt poſitum, ut ſupra, *me hominem inter homines voluit eſſe*. Servus olim vix in hominum numero habitos, non uno loco Seneca conqueritur: & adde Macrob. I. Sat. cap. II. SCHEFF. Sic recte: & *ſuos* intellige liberos, qui ſui juris ſunt. Sic id verbi accipitur l. 7. §. 9. ff. ex quibus cauſis in poſſeſſ. eatur. *Adeo autem latitatio animum & affectum latitantis deſiderat, ut recte dictum ſit, furioſum hinc venditionem pati non poſſe, quia ſe non occultat, qui ſuus non eſt.* Similiter *meus*. mei juris, ut apud Perſium.

Poſtquam meus à praetore receſſi.

Ubi vetus interpres: *Meus* dicit, *id eſt, liber, mei juris.* GOES. Nimis acuta eſt Goeſii explicatio. Lege, *homo inter homines ſum, capite aperto ambulo.* Non autem cum Scheffero ad ſtigmata à ſervis celari ſolita reſpexiſſe magis crederem, quam ad luxuriantes & libidinantes, qui tecto capite obibant ganeas & loca aedilem metuentia, quos *furtim conſpatiantes* vocavit ſupra cap. VII. ubi vide quae de centône & pallio, quo ſe velabant, & obvolvebant caput, viri docti congeſſerunt, & ita, ſe neque eſſe lariſugam neſcio quem, id eſt, vagantem, neque nocturnum, indicabat vid. ſupr. cap. XXXIX. BURM.

Capite aperto] Libere, ut me conſpicere poſſint atque contueri omnes. Plaut. Captiv. III. ſcen. I. *In tribu aperto capite ſontes condemnant reos.* Vult, condemnare libere, abſque verecundia, vel metu. Solebant nempe flagitioſi, praeſertim vero ſervi, ob flagitia notati in fronte, velare ſe, quoquo poſſent modo. Ita Gyton & Encolpius finguntur aluiſſe crines iſto fine, hinc Eumolpus cap. CV. *Quia nocentes horridoſque habebant capillos, juſſi ſqualorem damnatis auferri, ſimul ut notae quoque literarum, non adumbratae comarum praeſidio, totae ad oculos legentium accederent.* Advocati apud Plautum faciunt id veſte, Act. III. ſc. 4. Poenuli.

Adeſte quaeſo. ADV. *quippini quia ſi voles*
Operire capita, ne nos leno noverit,
Qui illi malae rei tantae fuimus illices.

SCHEFF.

Aſſem aerarium] Hoc non intelligo. Suſpicor, ſcribendum, *aſſem, ceratium,* quaſi diceret, non aſſem, imo ne ceratium quidem. De ceratiô nummo habes apud Hottomannum Rei Num. p. 115. Imo potius, *aſſem aerarium*, arbitror legendum. *Aſſis aerarius* dicitur, (ut apud Ciceronem pro Quintio, *aeraria ratio*) is, qui eſt aeris alieni, unde *aerati* & *obaerati* dicimur. Ciceronis verba haec ſunt: *Hoc eo per te agebatur, quod propter aerariam rationem non ſatis erat in tabulis inſpexiſſe, niſi ad Caſtoris quaeſiſſes, quantum ſolveretur.* Sicut hic *aeraria* illa eſt de alieno aere, quantum ſolvendum, ſic *aſſis aerarius*, qui de alieno, pecuniaque mutuo accepta. SCHEFFER.

Conſtitutum habui numquam] Puta, diem, quo cui litem intenderem. Cic. in ep. ad Marium: *Si quod conſtitutum habes cum podagra, fac in alium diem differas.* SCHEFF. Vide ſupra ad cap. XV.

Redde quod debes.] Formula eſt apud Senecam III. de Benef. cap. 14. *Aequiſſima vox eſt, jus gentium prae ſe ferens, Redde quod debes:* Item ep. XVIII. Apud eumdem lib. VII. cap. 21. Pythagoricus ad ſutoris, cui quatuor denarios debebat,

bebat, mortui tabernam reverſus, *Ille tibi vivit*, inquit ad ſeipſum, *tu illi redde quod debes*, inſeruitque per cloſtrum denarios, exigens à ſe poenas improbae cupiditatis, ne alieno adſueſceret. Uſus eadem ſervus, repoſco acerbior, apud D. Matthaeum cap. XVIII. 28. ἀπόδος μοι ὃ ὀφείλεις. REINES.

Glebulas] Agellos. Juvenalis Sat. XIV.

----- Saturabat glebula talis
Patrem ipſum -----

Apulejus IX. Aſ. *Jamque totum frugalitate ſpoliatum ipſis etiam glebulis exterminare geſtiebat.* SCHEFF. Id eſt, terrulas, lib. VI. C. Th. de patrocin. Vic. & Oper. Publ. Graece, χωρία, γηΐδια, poſſeſſiones, tenementa: nobis *Landerey.* Inde glebalis functio, praeſtatio, penſio, munus glebale, id eſt, onus quod ſequebatur glebam in Legibus Codicum; Vetus enim Jus Romanum ignorat hoc vocabuli ea ſignificatione. Glebas felices dixit Apulejus I. Metam. pro regionibus. Graeci etiam mediorum ſeculorum βῶλον appellant; unde in Juliani ep. XI. & Syneſii ep. XXXVIII. πατρῷα βῶλος, id eſt, praedium ſeu caſamentum paternum. Antiqui glebam dixerunt terram ligatam, ſen ceſpitem cum herba. Verſificator lexicus manuſcr. de Verbis raris: *Iſidorus glebam terram vocat; inde glebones*: id eſt, γηπόνοι, terricolae, ruſtici, aratores. REINES.

Lamellulas paravi] Has ego lamellas hic non intelligo. An ſcripſit, *etiam cellulas paravi?* Num potius legendum, *faemellulas?* ut ſit diminutivi *faemella* diminutivum, quomodo mox *pedicellum* uſurpat. SCHEFF. Dediminutivum *lamellula* à lamella, lamula, hoc à denominativo *lama*; lama vero lacuna major, lacus, foſſa, aquarum conceptaculum, vel collectaculum. In fundorum cenſu etiam lacus, piſcinae, vivaria erant. In antiquis piarum Traditionum chartis ſimul exprimuntur *areae vel ariales terrae, terrae arasturiae cum campis, jugeribus, bupbis, de pratis carradae cum cultis & incultis, viis & inviis, exitibus & reditibus, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarumque decurſibus, molinis; cum domibus, aedificiis, cum omnibus adjacentiis, cum mancipiis & omni eorum ſupellectile*: haec enim ſunt quae villam fundumve perficiunt. Glebulis igitur vel terris emtis etiam lamas adjecit Trimalcio. More ſuo, quo frequenter diminutivis utitur, de quo ad cap. XXXV. Etiam hic dicit *glebulas*, *lamellulas*, & mox *pedicellum*. Eum vero è Stoicorum ſchola accepiſſe videri poteſt, qui, ut rerum mediarum contemtum aliis perſuaderent, etiam ea, quae magna putarentur τοῖς πολλοῖς & expetibilia, adpellationibus minutivis extenuabant. Hinc illa apud Epictetum & in libris Marci Imp. ψυχάριον, σωμάτιον, ἀγρίδιον, οἰκίδιον, ἱππάριον, δουλάριον, δοξάριον. Aliud ſpectavit Ariſtoteles jubens in talibus τὸ μέτριον παρατηρεῖσθαι, III. Rhet. 2. nimirum dum format oratorem. REINES. De lama ſeu lamis, unde Dn. Reineſius *lamellulas* deducit, & neſcio quibus non promtis formularibus ac Legendis fragmentum hoc paſſim in diſcrimen non neceſſario adducit. ſic Voſſius in Etymol. *Lamae*, πηλώδεις τόποι, ut interpretantur Gloſſae Philoxeni. Similiterque Feſtus: *Lacuna*, inquit, *aquae collectio, quam alii lamam, alii luſtrum dicunt.* De eadem voce ſic vetus interpres ad illud Horat. Epiſt. 13. lib. I.

Utribus uteris per clivos, flumina, lamas.

Lamae, inquit, *lacunae majores continentes aquam, pluviam*, &c. Ennius:

Silvarum ſaltus, latebras, lamaſque lutoſas.

Sed mihi non videntur *lamellulae* noſtrae eſſe à *lama*, ſed potius à *lamina*, unde *lamella*. hinc *lamellula*. *lamina* autem quemvis, metalli fructum bractea craſſius in latitudinem ductum ſignificat, poſſentque hic *lamellulae* pro argenteis, aereis, & id genus vaſis ac ſuppellectili accipi. Quintil. lib. IV. cap. 2. *Tenuem laminam ducere, quam coelatura altior rumpat.* Vitruv. lib. III. cap. 3. *Speculum argenteum tenui lamellula ductum.* Seu, *majorem dies partem in aeruginoſis lamellis conſumit.* Neque hic Trimalchio loquitur, ut Reineſius tradit, ſed alius Sevir. quanquam par omnium ratio ſeu ſtylus. HADRIANIDES. Hadrianides putat, poſitas has lamellulas pro argenteis, aereis, & id genus vaſis ac ſuppellectile, quod mihi non perſuadet, nimis enim dura eſt figura. Reineſius exponit lacus, piſcinas, vivaria à lamis. Sed qui agros ac glebas emit, habet has fere ſociatas, nec parantur ſeorſum, ſaltem lamellulae pro piſcinis durum eſt, cum ne ipſae lamae quidem tale quid ſignificent, verum loca depreſſa, in quae aquae pluviae concurrunt. Putem ergo, ſcripſiſſe noſtrum, *ſamellulas*, & intellexiſſe ſemina, quibus ulmaria fiunt, Columellae deſcripta lib. V. cap. 6. *Samellula* eſt à *ſamera*, ſicut *puellula* à *puera*. Nam à *puera* eſt *puella*, & *puellula*, ſic ergo & à *ſamera*, *ſamella*, & *ſamellula*. Hoc itaque vult, ſe emiſſe ſibi terrae aliquam portionem, & in ea feciſſe ulmarium, conſeviſſe ſpatium illud ulmis. SCHEFF. Per *glebulas*, furcifer fundos deſignat, per *lamellulas* paratam pecuniam. Seneca de Benef. lib. VIII. cap. 10. *Nunc volo tuas opes recognoſcere, laminas utriuſque materiae, ad quas cupiditas noſtra caligat.* Per *laminas utriuſque materiae* aurum & argentum deſignat. Idem Seneca de vita beata cap. XXI. *Saeculum illud, in quo cenſorium crimen erat paucae argenti lamellae.* Dixerat jam antea Naſo:

Et levis argenti lamina crimen erat.

HEINS. Certiſſima Heinſii expoſitio, ſi modo

„ ventres paſco, & canem: contubernalem meam redemi, ne quis ſinu il-
„ lius manus tergeret. mille denarios pro capite ſolvi: Sevir gratis factus
„ ſum:

capiat de pecuniae loco paratis maſſis, non ſi de ſignata pecunia; & merae nugae, quae de lacubus, cellulis, ſemellulis, ſamellulis, comminiſcuntur. Lamina de argenti & auri maſſis dicitur, Horat. II. od. 2

Nullus argento color eſt, avaris
Abditae terris inimice lamnae,
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat uſu.

Ovid. XI. Met. 124.

Lamina fulva dapes admoto dente nitebant.

L. 27. §. 6. ff. de Aur. Arg. & mundo. *Argentum factum recte quis ita definierat, quod neque in maſſa, neque in lamna, neque in ſignato, neque in mundo, neque in ornamentis inſit.* Unde apparet, male hic quoſdam lamellulas intelligere ſupellectilem, vel pecuniam ſignatam capere, quum ditiores in theſauris ſuis auri & argenti maſſas repoſitas haberent. Unde Senec. de Brevit. vitae cap. XII. *Illum tu otioſum vocas qui Corinthia, paucorum furore pretioſa, anxia ſubilitate concinnat, & majorem partem in aeruginoſis lamellis conſumit. Maſſam* vocat Ovidius lib. III. Amor. eleg. 8.

Aeraque & argentum, cumque auro pondera ferri
Manibus admorat: nullaque maſſa fuit.
BURM.

Viginti ventres paſco] Plautus Perſa I. ſc. 2. *Numquam quiſquam meorum majorum fuit, quin paraſitando paverint ventres ſuos.* Sen. ep. 17. *Facile eſt paſcere paucos ventres.* SCHEFFER. Hoc de ſe jactitat, qui herè ſervus fuerat, aliqua ſimilis Demetrio Pompei Magni liberto, qui τότε πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώπων εἰς Πομπήϊον ἀποβλεπόντων ἐθεραπεύετο παρ᾽ ἀξίαν, μέγα παρ᾽ αὐτῷ δυνάμενος. Plut. Cat. min. de quo Seneca de Tranquill. an. cap. 8. *numerus illi quotidie ſervorum, velut imperatori exercitus, referebatur, cui jamdudum divitiae eſſe debuerant duo vicarii, & cella laxior.* Idem ep. XVII. *Turba ſervorum, ad quos paſcendos transmarinarum regionum eſt optanda felicitas. Facile eſt paſcere paucos ventres, & bene inſtitutos, & nihil aliud deſiderantes quam impleri.* REINES. Diſtingue, *viginti ventres paſco, & canem: contubernalem meam,* &c. HEINS. Faſtidioſe; & arroganter. *Paſcere* enim proprie dicebantur illi, qui aliis quotidie convivia & coenas dabant, qui reges dicti à paraſitis ſuis. Spart. Adrian. cap. 17. *Ad deprehendendas obſonatorum fraudes, cum cumplurimis ſummatibus paſceret fercula de aliis menſis juſſit apponi.* Ubi v. Salmaſ. & ad Lampr. Sever. cap. 41. Et ita Porphyr. ad Horatium lib. III. od. 21. verſ. 7. notat, poëtam *ſignificare, ſe Corvinum paſcere*, quod Acro reddidit *invitare ad coenam.* Et uterque lib. I. Sat. 4. verſ. 88. *Qui praebet aquam* interpretatur, *qui paſcit, qui prandium exhibet, convivatorem.* Et ita hoc loco poſſet capi, hunc hominem lautum vinginti ſibi paraſitos, (quos elegantiſſime à voracitate *ventres* vocat, ut apud Terent. Phorm. Act. V. ſc. VII. vſ. 7. & *ſervorum ventres* Juvenal. III. 167.) aſſeclas & menſae conſortes habere. Quamvis etiam de viginti ſervis capi poſſe minime diffitear, quos etiam proprie *paſcere* dicuntur domini, ut docuit Caſaubon. ad Spartian. Adrian. cap. XI. Juvenal. IX. 67. *ambo paſcendi.* Senec. de Brevit. vitae XII. *qui athletas noviſſimos paſcit*, ubi malim *notiſſimos.* Et ita poſtea ſimpliciter *paſcere*, pro convivari, dixerunt, ut apud Ennod. Epiſt. XXVI. in Lemmate, & Epiſt. XXVII.

Numquam ſtante domo paſcit, mihi credite, tantos.

& Epigr. LXI. *de ſtulto & bene paſcente.* vid. ad Gratii Cyneget. 348. & ad Quinctil. VI. 3. p. 560. Apulej. I. Metam. de Milone dite, ſed avaro, *neque praeter unicam paſcit ancillulam.* ubi vid. Pricaei notae. In utroque autem ſenſu elegans tranſlatio a beſtiis, quas ſaginabant. Paraſiti enim nihil ſervis meliores, hi vero beſtiarum numero in familiis veterum habiti, quare & lepide ventribus his viginti canem, ut ejusdem loci & ordinis animal, addit. Ita apud Quintil. VIII. 3. p. 686. *etiam canem paſcis*, ubi vide notas. BURM.

Contubernalem meam] Quae, cum ſervirem, mihi juncta contubernio fuiſſet. Unde apparet, ſi manumitterentur ſervi, eorum contubernales non ſimul fuiſſe liberatas, ſed manſiſſe in ſervitutis conditione. Et ita multas inſcriptiones, quas congerit Fabrettus cap. IV. pag. 315. de libertis, qui contubernalibus ſuis titulos poſuere, capiendas exiſtimo, quamquam & libertas jam factas contubernalium nomen retinuiſſe etiam veroſimile eſſe poſſit ex quibuſdam ibidem lapidibus. Et hinc in lege 81. ff. de condit. & demonſt. JCtus de hac formula, *Stichus, ſi rationes reddiderit, cum contubernali ſua liber eſto*, diſquirit, unde apparet ſervos ſaepe ſine contubernali libertate donatos. vid. ſupra cap. XXXVIII. & l. 31. ff. de ſtatu liberis, & in l. 20. de aliment. & cibar. legat. Stichus manumittitur, & ei jam libero

Digitized by Google

„ ſum: ſpero ſic moriar, ut mortuus non erubeſcam. tu autem tam labo-
„ rioſus es, ut poſt te non reſpicias? in alio pediculum vides, in te ri-
„ cinum

libero contubernalis legatur. & in l. 41. §. 2. ff. de legat. 2. *Omnibus libertis meis & quos vivus, & quos his codicillis manumiſi, vel poſtea manumiſero, contubernales ſuas; item filios, filias, lego.* Et ita infr. cap. LXXI. *Philargyro fundum lego & contubernalem ſuam.* Unde efficitur, tales libertos nullum jus in contubernales & filios ex iis natos habuiſſe, antequam liberalitate patroni ſui vinculo etiam ſervitutis eximerentur. Noſter autem ſuis nummis redemerat, & pro capite, id eſt, libertate (nam ſervos caput non habere notiſſimum eſt) M. denarios ſolverat. BURM.

In illius manus tegeret] Abeſt quidpiam. Quid? ſi legamus, *in villis illius manus tergeret?* Illud *villis* potuit omiſſum eſſe ob ſimilitudinem ſequentis vocabuli, *illius*. Et villos memorat in cane Columella VII. cap. 12. laudatque cum, qui eſt *amplo villoſoque pectore*. Porro crines vice mantilium fuiſſe conſtat vel ex alio noſtri loco cap. XXVII. ubi ait: *digitoſque paululum aſperſos in capite pueri terſit.* SCHEEFER. Mirum, ſi contubernalem iſte canem habuit, in cujus villis manus tergeri poſſent. A librario iſtud eſt; nos legamus, *Caenim contubernalem* habuiſſe, eam redemiſſe, *ne quis in illius capite manus tergeret:* (hoc enim ſolebant domini, hoc Trimalcio in pueri capite fecerat cap. XXVII.) mille denarios pro ea ſolviſſe: nimirum τὸ *capite* loco ſuo exciderat, in eumque revocandum eſt. *Caenis*, Καινὶς autem, quaſi diceret *Novella*, muliebre nomen ex hiſtoria ſumtum. Fuit hoc nomine liberta Antoniae, eique à manu, dilecta Veſpaſiano, Suet. cap. 3. 21. & Domit. cap. 12. παλλακὴν adpellat Xiphilinus. In lapidibus notavi Caenidas, *Aeliam*, *Aſiniam*, *Aureliam*, *Flaviam*, *Viniciam.* REINES. Recte Reineſius, quod & mihi in mentem venerat, niſi ſcripſerit, *in illius ſinu manus tergeret.* Sic fovere manum in ſinu alterius, Senecae de Providentia cap. III. *Quid ergo? felicior eſſet, ſi in ſinu amicae foveret manum?* HEINS. Videri poteſt, ſcripſiſſe Petronium: *ne quis in illius mammas manus tergeret.* Martial. III. LIII. ad Chloën.

Et vultu poteram tuo carere,
Et collo, manibuſque, cruribuſque.
Et mammis, natibuſque clunibuſque.

Vicinitas duarum vocum, *mammas*, & *manus*, effecit, ut una abſorberetur ab altera. GOES. Forte ſcripſit, *ne quis in capillis illius manus tergeret.* Ita *illius* abſorpſerit praecedens *capillis.* BURM.

Sevir gratis factus ſum] Quo reſpexit Mamertus in Panegyr. *Refertur nuntius, conſulem me creatum ſine impendio.* Anonym. in litt. Lucii Roma. HADRIANID. Erant enim functiones ejuſcemodi libertis pretio emendae. Gruter. in opere Inſcriptionum p. CCCC. 7.

P. DECIMIVS. P. L. EROS.
MERVLA MEDICVS
CLINIVS. CHIRVRGVS
OCVLARIVS. CHIRVRGVS
OCVLARIVS. VI VIR
HIC. PRO. LIBERTATE. DEDIT. HS. IↃↃↃ.
HIC. PRO. SEVIRATV. IN REM. P.
DEDIT. HS. CIↃ CIↃ.

HEINS. Egregie illuſtrat haec lapis productus ab Octavio Rubeo in libro, qui inſcribitur *Le Memorie Breſciane* pag. 270. & repetitus à Fabretto. pag. 403.

C. IVLIO. PAVLINO
ANDRAGATHO
VI. VIR. AVGVST.
GRATVIT.
C. IVLIVS. AQVILINVS
PATRI.

Ita & [*gratuitus Quinquennalis* apud Gruter. pag. CCCCLXXIX. 1. & *Decurio* CCCCLXXV. 3. 4. vid. & CCCCXXXII. BURM.

Spero ſic moriar] Pro, *ſpero, quod ſic moriar*, per ellipſin. Terent. Heaut. III. ſc. 2. *Non uſus veniet, ſpero.* SCHEFF.

Tam laborioſus es] Forte, *glorioſus es.* talem enim hunc hominem deſignavit in antecedentibus. Et glorioſi, ſi qui alii, maxime ſunt Seviri, ut, quae retro ſunt, non reſpiciant. GOES. Forte reſpicit ad aratores, qui in opere ſuo reſpicere non debere vulgo dici ſolent, quo referri debet dictum Chriſti apud Luc. IX. 62. οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, &c. quod & Heſiod. praecipit in Ἐργ. 442. ut viri docti notarunt. Sic Silius inducit Mercurium in ſomno Hannibali apparentem, & lib. III. 180. dicentem:

Ter greſſus agiles mecum, & comitare vocantem,
Reſpexiſſe veto.

Maneat ergo *laborioſus*, id eſt, ita occupatus ſemper in opere tuo, ut non reſpicias. BURM.

Pedicellum] Minimum pediculum. Sic à *catinus* eſt *catinulus*, contracte *catillus*, indeque *catinellus.* SCHEFF. Ut ratio oppoſitionis ſibi conſtet,

„ cinum non vides? tibi ſoli ridiculi videmur? Ecce magiſter tuus, homo
„ major natus; placemus illi: tu febriculoſus, nec mu nec ma argutas?
vaſus

ſtet, lege *ricinum*, quod inſectum canibus eorumque plurimum auriculis pertinaciter inhaeret & ſanguinem ligurit, tinea canis Oct. Horat. l. de phyſ. ſc. ex emendatione noſtra; Graecis κρότων, Ariſtoteli V. H. An. cap. 26. κυνοῤῥαιστής (ῥαίουσι γὰρ τοὺς κύνας πίνοντες τὸ αἷμα αὐτῶν Schol. Hom. ad Od. XII.) infeſtat etiam pecus armentitium, majus foediuſque pediculo; eoque ſignificatio proverbii eadem, quae illius apud ſcriptores ſacros Matth. 7. &. Luc. 6. de feſtuca & trabe in oculo, ubi κάρφος de minore, δοκὶς de grandiore vitio dicitur. Horatius eodem ſenſu *verrucas* & *tubera* oppoſuit: Seneca l. de Vita beat. *papulas* & *ulcera*. Idem lib. II. de ira cap. 8. *aliena vitia in oculis habemus; à tergo noſtra nobis ſunt:* quae φιλαυτία hominum eſt. REINES. *Peduclum* Tragur.

In te ricium] Scribe, *in te ricinum*. TILEBOM.

Ridiculi] Codex Tragurienſis *ridiclei* pro *ridicli*, ut ſaepe. Ita *aedicla*, *oſla*, *pediclum* & ſimilia in eodem codice.

Magiſter tuus] Agamemnon. vide ſupra cap. LV.

Homo major natu] Ita ediderunt, ſed Tragurienſis codex habet, *natus*, quod non repudiarem. Ita Corn. Nepos Reg. 2. *major annos ſexaginta natus deceſſit*. Et in Hannib. cap. 3. *minor quinque & viginti annis natus*. Lambinus utrobique *natu* reſtituere volebat, ſed tu vide Boſium. Etymol. Iſidor. *Adaſia, ovis major nata*. male tamen quidam addubitarunt, an Latinum ſit *major natu*, & recte hoc adſtruxit Vavaſſor de vi & uſu quorumd. verbor. pag. LI. quibus plura addere facile foret. Apud Suetonium Aug. LIII. Torrentius in MSS. repperit *grandi jam natu*. Terent. Adelph. v. 4. *Qui ſum natu maximus*. BURM.

Laeticuloſus] An, ut à *metus*, *meticuloſus*, ita & à *laetus*, *laeticuloſus?* non exiſtimo, nec eſt ſimilis analogia, praeterea ſenſus quoque inconveniens. Cur enim Aſcyltos dicatur hic libenter laetari? Puto plane *lacticuloſus* eſſe ſcribendum. Gloſſae veteres. Λειπογάλακτος, *lacticularius*, *lacticuloſus*. Philoxenus. *Lacticuloſus*, λειπογάλακτος, Eſt autem λειπογάλακτος, ſicut λειπόσαρκος, quem recens nuperque lac deſtituit, qui ab uberibus coepit ſubmoveri, erratque Laurenbergius, quando exponit *ſubrumen* in Gloſſario, cum hoc contrarium denotet. Quamquam eum huc induxerit Philoxenus, apud quem *lactiguloſus* legitur. Quod cum fiat C in G mutato, ſicut ſaepe ſolet, ipſe vocabulum à *lacte* & *guloſo* compoſitum putabat. SCHEFF. Opinor *tu lendiculoſus*, à lende & lendicula, ut à pede & pediculo *pediculoſus*. Deinde, *vaſus fictilis*, *imo lorus in aqua*. *Vaſus* & *lorus* ſolemni modo noſter, cum utrumque generis neutrius ſit. Gloſſae Labbaei, Ἱμὰς, *habena*, *lorus*, *corrigia*, *hoc lorum*. Et *lorus* apud Apulejum quoque. HEINS. In Tragur. cohaerebant & contra diviſae erant quaedam ſyllabae, *laeticuloſus nec munecma arguta*, *ſuaſus fictilis*, *imo lacus in aqua lentior*. & ita Patav. & Pariſ. niſi quod *lorus* dederint.

Nec mu, nec ma] An non legendum, *Menechma?* TILEBOM. Scribo diviſim, *nec mu*, *nec ma*, & expono de eo, qui nil poſſit, nil valeat: quaſi diceret; tu, qui puer es, & vix ablactatus, nec vales quidquam, audes haec ridere? *Mu* & *ma* ſunt ſyllabae ſic à ſono formatae, quas infantes primum edunt. Hinc *mu facere*, quod Chariſius exponit *mutire*. Lucilius; *non laudare hominem quemquam, neque mu facere umquam*. SCHEFFER. Unde *mutire* & *muſſare*.

Arguta ſuaſus fictilis] Corrige: *argutas? vaſus fictilis*. Illud *argutas*, hic eſt ab *arguo*, pro traducis, accuſas. Novius. *quando ad ludos venit, alii cum tacent, totum diem argutatur, quaſi cicada*. Plaut. Amph. III. ſc. 2. *Stupri, dedecoris à viro argutam meo*. At *vaſus* habes in antiquis Gloſſis: Σκεῦος, *vaſus*, *vaſum*, *vaſa*. SCHEFF. U. ſupra cap. XLVI. *Quid moleſtus ille argutat?* Propertius lib. I. eleg. 6.

Illa mihi totis argutat noctibus ignes.

Argutari pedibus, Titinius, pro pedes frequenter movere, vel ſtrepere pedibus. *Terra haec eſt, non aqua, ubi tu ſolitus argutari pedibus*. HEINS.

Lorus in aqua] Petronius cap. CXXXIV. *lorum in aqua, non inguina habet*. Gloſſae veteres: Ἱμὰς, *habena*, *lorus*, *corrigia*, *hoc lorum*. SCHEFFER. Scholiaſtes Juvenal. Sat. V. verſ. 480. *Scutica*, *lorus latus*, *corium non confectum*. [Poſt *lorus* in aqua prius legebatur *lentior*, *non melior*.]

Bis prandebis coena] Perperam. Emenda: *tu beatior es? bis prande, bis coena*. Si tu, ait, es beatior & opulentior, ergo bis prande, bis coena, quod nempe fieri non poteſt. Videtur in animo habere illud Horatii I. ſer. I.

Millia frumenti tua triverit area centum,

Non tuus hoc capiet venter plus, quam meus.

SCHEFF.

,, vaſus fictilis, immo lorus in aqua, lentior canthelio. Tu beatior es? bis
,, prande, bis coena. Ego fidem meam malo, quam theſauros. Ad ſum-
,, mam; quiſquam me bis popoſcit? Annis quadraginta ſervivi, nemo
,, tamen ſcit, utrum ſervus eſſem, an liber; & puer capillatus in hanc
,, coloniam veni: adhuc baſilica non erat facta. Dedi tamen operam, ut
,, domino ſatisfacerem, homini megaloſto, & dignitoſo, cujus pluris erat
,, unguis, quam tu totus es: & habebam in domo, qui mihi pedem op-
,, ponerent hac, illac; tamen (genio illius gratias) enatavi. Haec eſt
,, vera

Ad ſummam, quiſquam me bis popoſcit] Hic ita mihi legendum videtur, *ad ſummam, non quiſpiam me bis popoſcit.* TILEBOM. Poſt, *popoſcit*, punctum interrogationis eſt ſcribendum. *Quiſquam* eſt, quiſquamne? an quiſquam? Virgilius lib. x. *quiſquam merito foediſſime pulſum Arguet?* Illud *poſcere* abſolutum eſt, pro pecuniam, aut nummos poſcere; quod uſurpavit Cicero in Verrinis: *Magiſtrum Sicyonum nummos popoſcit.* SCHEFF. Lege, *quiſnam.* HEINS.

Tamen ſcit] Mallem, *ſcit*, hoc eſt, *ſciit*, *ſcivit.* SCHEFF. Lege, *ſcivit.* HEINS.

Capillatus] Videtur hic, quicumque denique, probare velle, domi quoque pro ingenuo ſe habitum. Nam vulgo ſervis nutrire comam neſas fuit, quod jam alii notarunt. Subeſt tamen id quoque, quod ſic ejus erga Trimalcionem officium declaretur, quando *capillati* fere, qui erant in deliciis. SCHEFF.

Satisfacerem] Latet nequitia, de qua infra Petronius cap. LXXXVII. *rogare coepi, ut paterentur ſatisfieri ſibi, & caetera, quae libido diſtenta dictat.* Et cap. LXXV. *ipſi meae dominae ſatisfaciebam.* SCHEFF.

Mali iſto & dignitoſſo] Corrigendus eſt ita hic locus, *magnifico & digniſſimo.* TILEBOM. Hoc corruptum eſt. Suſpicor, ſcripſiſſe, *maliſto*, id eſt, maximo à μάλιστος. SCHEFFER. Iſta ſervus de domino ſuo: intelligemus quid dicat, ſi legerimus, *macariſto.* Μακαριστὸν vocat opulentum & fortunae bonis ornatum abundantemque, & ea re ab omnibus praedicandum beatum. Talis Xenoph. in Apol. Socr. ἀξιομακαριστότατος. *Dignitoſus* eſt aliis *dignitarius*, *axiomaticus*, ὁ ἐν τέλει, ἀνὴρ τῶν λογάδων. Utitur Aldhelmus de laude virginit. cap. 28. pro eximio, ſingulari; *dignitoſae innocentiae palma*; ubi de Abele. Ut à vocabulo *dignitas dignitoſus* ſequioribus ſeculis; ita à *dignus dignoſus*, *a dignatio dignatioſus* formavere, dixereque pro aeſtimato, honorato, culto, τιμῆς μετῷ. *Dignatio* vero pro pretio, aeſtimatione, honore, gradu dignitatis, auctoritate, purae latinitatis vocabulum eſt apud Cicer. ad Att. Plin. lib. XIV. cap. 7. lib. XXXV. cap. 10. Sen. Controv. 2. Tac. I. hiſt. 53. 3. 81. Sueton. Galba cap. VII. Symm. lib. II. ep. 62. 67. lib. IX. ep. 110. Ennod. lib. II. ep. 18. REINES. Ex *mali iſto* facile fit *maliſto*, non ita *macariſto*, quod vult Reineſius. Et dicit mox unguem ejus pluris fuiſſe, quam alterum totum. Debebat ergo eſſe *maliſtos*, ut enim unguis meus ſuperet alterum totum, oportet me eſſe multo majorem altero, nec huc facit τὸ μακάριστον. SCHEFF. Aſſentior Thomae Munckero ſcribenti: *homini majeſto*, ab eadem origine, qua *Deus Majus*, id eſt, Jupiter, & *majeſtas*, & *Majeſta*, Vulcani uxor. Qua de re vide Macrobium lib. I. Saturnal. cap. XII. HEINS. [Reineſius bene animadvertit, non reperiri μάλιστος.]

Dignitoſo] Philoxenus: *Dignitoſus*, ἀξιωματικός. SCHEFF. In dignitate conſtituto. De verbis autem hujuſcemodi inclinamenti vide Gellium lib. IV. cap. IX. HEINS. Vide Du Cange Gloſſarium.

Cujus pluris erat unguis, quam tu totus es.] Simile huic iſtud Rabbinorum priſcos ad novos aeſtimantium *in l. Joma; melior eſt unguis priorum, quam venter poſteriorum.* REINES.

Pedem opponerent] Supplantare me ſtuderent. Ovidius IV. de Ponto El. 6.

Perſtat enim Fortuna tenax, votiſque malignum
Opponit noſtris inſidioſa pedem. SCHEFF.

Haec eſt vera, athlanam] Scribe: *Haec ſunt vera athla. Nam*, &c. Ἄθλα, munera, quae victoribus certaminum publicorum dabantur. Nempe praeceſſerat de ſupplantatione. SCHEFF. *Athla* plurale eſt neutrius generis. Ampelius libello memoriali: *ſunt, qui dicant Herculem & Theſea, quod ſimilia athla ſunt adepti.* Hic tamen tamquam ſingulare generis foeminini ponitur, qualia multa in uſu apud vulgus. Sic *ſchema*, *drama*, & ſimilia apud Plautum, etiam apud Noſtrum. HEINS.

In ingenuum naſci] Neſcio, an prius *in* abundet. Nam & Tertull. de Carne Chriſt. cap. 3. *Deus naſci in carnem erubeſcit?* Suetonius hac forma

„ vera athla: nam in ingenuum naſci tam facile eſt, quam accede iſtoc.
„ Quid nunc ſtupes, tamquam hircus in ervilia?

LVIII. „ *a* Poſt hoc dictum Giton, qui ad pedes ſtabat, riſum, jam „ diu compreſſum, etiam indecenter effudit; quod quum animadvertiſſet „ adverſarius Aſcylti, flexit convicium in puerum: &, *b* Tu autem, in- „ quit,

a Encolpius. *b* Conlibertus.

forma *ſubjici in ſervos* dixit vita Titi cap. VIII. SCHEFF.

Quam accede iſtoc] Puto corrigendum, *quam accedere iſtoc*. SCHEFF. Non mutandum, ſed geſtu adjuvandum. Proverbium videtur plebejum & ruſticum, ut plurima in hac coena, quo aliquis digito monſtrat locum vicinum, & quo facile quis perveniat. *Iſtoc* autem antiquo more pro *iſtuc*, ut *hoc* pro *huc*, de quo ſupra cap. XXXIX. BURM.

Hircus Merculia? Scribe, *Hircus ad Mercurium?* TILEBOM. Quid hic eſt, *Merculia?* Subdubito, annon fuerit, *Mercurialia*. Invenio enim *Mercuriale*, pro eo, quod Graeci vocant ἑρμαῖον, acervumque lapidum ſignificat in via publica, vel ſaxum, quo indigitatur rectum iter. Sic proverbium erit de eo, qui ad rem ignotam ſtupet. SCHEFF. Scriptura vetuſti Codicis eſt, *hircus in ervilia*, & quidem genuina haud dubie. *Ervilia* & *ervum* eadem v. Dodon. Erviliae non uno loco occurrunt apud Columellam, & in Varrone apud Nonium, & tum fabae ſubintelliguntur. *Faba ervilia* apud Plinium Naturali Hiſtorir, etſi codices vetuſti etiam *ervillam* agnoſcant. HEINS. *Ervum* autem perhibetur non modo hominibus, ſed & pecudi ſaporis admodum ingrati, quamvis bubulae utile adeo, ut & eo ſaginetur. Verum non aliter exhibetur bubus, quam elixum vel freſum, & aqua maceratum. Hac enim ratione uſi videntur agricolae in Italia, Graeca illa, ut videre eſt apud Columellam lib. VI. cap. III. & Dioſcoridem lib. II. cap. CXXXI. II. Dodon. lib. XVII. cap. 17. Nam vel hoc vel illo modo temperatum amarorem deponit, & ad ſaginam commode aſſumitur. At, ita non praeparatum cum eſſet, nec ita appetiiſſe videntur pecudes, ſed averſatae potius, ut videre potuerit ad illa obſtupuiſſe, quemadmodum ad haec convitia obſtupuit Aſcyltus. GOES. Legendum, *Ervilia: Ervilia* eſt enim ſpecies *ervi*. Feſtus, *Ervum & ervilia à Graeco dicta ſunt, quia illi ervum ὄροβος, ervilia ὀρόβιον appellant*, qui *ervilia* pluralis generis facere videtur. Vid. ad Virg. III. Ecl. 100. Aliis ſingularis ſecundae declinationis, ut noſtro; quidam etiam *ervillam* dixere Varr. I. de Re Ruſt. cap. 32. *ſerendum viciam, lentem, cicerculam, ervillam, caeteraque, quae legumina appellant*. Apud Columell. lib. II. cap. 14. *ervilia* eſt in codice S. Germani: *ſtercorari lupino, faba, vicia, ervilia, lenti, cicercula, piſo*. Vulgo legitur *ervo, lente*. Et ita Plinius lib. XVIII. cap. 9. & lib. XIX. cap. 3. BURMAN.

Tu autem] Apulejus IX. *Tu autem, inquit, tam mollis ac tener, mulieres appetis?* SCHEFF. Inſervit haec particula aliquoties apud comicos graviori & concitatae orationi. v. Plaut. Aulular. I. I. verſ. 2. Captiv. III. IV. 24. Epid. I. I. 23. & paſſim: ita & cum aliis voculis, *ecce, porro, tum*, conjungi ſolere docuit Gronovius ad Liv. lib. VII. cap. 35. Eidem uſui inſervit particula ſequens *etiam*. Infra cap. XCV. *etiam minaris*. in Tragur. erat, *etiam turdes*.

Coepa pirrata] Leg. *pyrrhata*. TILEBOM. Hoc eſt pretii nullius. An ſcribendum, *cepa capitata?* Plinius XIX. cap. 6. ubi loquitur de cepis: *Alterum genus capitatae, quae ab aequinoctio autumni ſeritur*. Num potius, *pirra*, à Graeco πυῤῥά, hoc eſt, *rufa*. Mallem ego, *cepa piperata*. SCHEFF. Trajectus conſonantium *c* & *p* in vocula diſſyllaba factus à librario eſt; Petronius ſcripſerat, *pica cirrata*, quod eſt convicium geminum in puerum jactum ab irato; alterum à moribus, quod eſſet garrulus & importunus blatero; alterum à cultu, ſeu habitu, quod cirros geſtaret: utrumque adoleſcentibus ſcholaſticis proprium. Ἀδολεσχῆται enim & libenter nugas garriunt. Martialis hoc dicit de *matutini magiſtri cirrata caterva* lib. IX. ep. 30. Iidem φιλόκομοι & φιλόκοσμοι cirros amabant, & ſic diſtinguebantur ab ignobilibus vulgaribus; ideo *cirratos* dixit Perſius Sat. I. verſ. 29. Sunt autem cirri crines plexi tortique, in botryonem collecti, & nodo in vertice religati. Graeci hoc ornatus capillitii genus μαλλὸν, in foeminis κόρυμβον, in viris κρωβύλον, in pueris σκόρπιον nominarunt. REINES. Reineſius nimis confidenter, ut ubique fere ſolet, *pica cirrata*. Ego puto lectionem iſtam poſſe retineri, ſi *pirrata* explicetur de induta aut veſtita *pirro* ſive *birro*. *Pirrus* ſive *birrus* (utraque ſcriptura reperitur) eſt de genere lacernarum, ſic dictarum à colore, de quo ſatis, qui veſtimenta veterum expoſuere. Ab hoc *pirro* videtur formatum, *pirratum*, ſicut à *pileo*, *pileatum*, à *calceo*, *calceatum*. Et habebat iſtiuſmodi lacernas pueri ſervique etiam, ut ex locis veterum eſt manifeſtum. Ita *cepa pirrata* erit cepa quidem per-

„ quit, etiam tu rides, cepa capillata? O Saturnalia! Rogo, menſis De-
„ cember eſt; Quando viceſimam numeraſti? Quid faciat crucis offla?
„ cor-

per convitium ob acrimoniam & viſum odioſiſſimum, pirrata tamen, ob lacernam, qua utebatur. SCHEFF. Non male Reineſius, *etiam tu rides pica cirrata?* quomodo & ſupra *picam pulvinarem* dictam Fortunatam vidimus à garrulitate, & ipſum Gytonem mox infra, *volſam picam* per convitium nominari. Cum tamen *cepa* aeque ac *cepe* dicatur, ut apud Noſonem in Faſtis:

Caedenda eſt hortis eruta cepa meis.

idque apud Columellam, Plinium, Apicium, alios, omnium autem frequentiſſime apud Coelium Apicium occurrit, videndum tamen, ne ſcriptura vulgata recte habeat ſeſe, dum modo ſcribamus, *cepa cirrata*, quomodo *tunicatum cepe* Perſio, aut *cepa piperata*, nam cepam aceto piperato condiri ſolitam teſtis eſt Columella lib. XII. Ita ſupra, *piper, non homo*, & *cicerejus* pro calidae naturae homine ſeu caldicerebrio, ut ipſe loqui amat. HEINS. Illud *cepa* mutandum non putem. Nam quum ita dicta fuerit à forma capitis, ut auctor Moreti.

---- Capiti nomen debentia porra.

ut Scaliger edidit, pro *caepe*: veroſimile eſt libertum hunc agreſtrem convitium duxiſſe à cepa, & in comtum & criſpum Gytonis caput deflexiſſe. Nam puer hic erat *criſpus*. Infra cap. XCVII. & ita paſſim delicati & capillati pueri in hoc convivio, de quibus ſupra. Unde credibile eſt, *cirrata* hic pro, *pirrata*, eſſe legendum; quae vox nauci eſt, & nimis arceſſita eſt Schefferi explicatio, à *birro* eam vocem deducentis. Prior admitti aliquo modo poſſet à Graeco πύῤῥα, quia *cepa rubens* ab eodem auctore Moreti dicitur, & flavis capillis eſſent inſignes pueri. Sed praeſtat, *cirrata*. Martian. Capell. lib. III. in fine. *Nam ſi rythmicum quid metricumque ſicut inter cirratos audes, aſſumpſeris.* Ubi perperam Grotius Grammaticos interpretatur, ut apud Perſium, quum intelligendi ſunt pueri, ut recte Caſaubonus. Vide & Valeſium ad Ammian. Marcell. lib. XIV. cap. 6. & Lipſi. excurſ. D. ad Tacit. lib. III. Annal. BURM.

O Saturnalia] Scribendum, *Io Saturnalia*. Ita nempe Saturnalibus ſervi per urbem diſcurſantes clamitabant. Romaeque veteres è plumbo nummos, quibus *io Saturnalia* inſcriptum, memini videre. Saturnalibus & pileum geſtabant. Hinc *pileata turba* apud Senecam epiſt. XVIII. HEINS. Non diſplicet Heinſii conjectura. Ita enim & Martialis lib. XI. 2.

Clamant, ecce, mei, Io Saturnalia verſus.

Et ita forte apud Macrob. I. 10. *Quo ſolo die apud aedem Saturni convivio diſſoluto Saturnalia clamabantur*, legendum, *Io Saturnalia clamabatur.* vid. plura in Miſcell. Obſerv. Vol. V. p. 200. Quamvis vulgata lectio eleganter indignationem hujus liberti exprimat, cui jam non liceret punire dicacitatem pueri, qui libertate Decembri utens impune deridebat libertum, nihilominus exprobat ipſi ſervilem conditionem, ut qui ſibi majori, utpote liberto, qui jam viceſimam numeverat, neque indigebat Saturnalitia libertate, male diceret. *Rogo*, hic interjectionis & exclamationis vim habet, qua indignitatem rei exprimit. ſupr. cap. XX. *Rogo, inquam, domina.* CXXXVII. *Rogo, inquam, noli clamare.* Eſt paſſim in hoc fragmento. vide ſupr. Scheffer. ad cap. XXXIX. BURM.

Rogo, menſis December eſt.] Decembri Saturnalia agebantur, quae nihil aliud erant, quam privatae publicaeque epulae, & continuae inter omnem licentiam laſciviamque comeſſationes. Sen. ep. 18. *December eſt menſis, quo maxime civitas deſudat. Jus luxuriae publicae datum eſt, ingenti adparatu ſonant omnia.* Servi tum liberrime agebant: vid. eumdem ep. 47. REINES.

Quando viceſimam numeraſti?] Quaenam haec viceſima? num menſis Decembris, de quo anteceſſit? Puto plane, quia illa die Saturnalia finiebantur. Ut ſit ſenſus: quando tibi tandem deſinunt eſſe Saturnalia? SCHEFFER. Hoc vult, *quamdiu vero eſt, quod manu mittebaris?* Quae interrogativa reſolvitur in hanc negativam; non ita diu eſt, cum e ſervo fiebas libertus, nim. heri pridieve numeraſti, ſc. vel ipſe de tuo peculio, vel per alium, ſc. herum, dependi feciſti conſtitutum vigeſimae canonem vel ſumtum. Intelligendum eſt e more vetuſtiſſimo, quo praetori a manumittente domino ſolvebatur viceſima. Arrian. Epictet. II. c. I. ἔστρεψε τὸν δοῦλον αὐτοῦ ἐπὶ στρατηγοῦ, καὶ εἰκοστὴν αὐτοῦ δοῦναι ὀφείλει. Vertunt, *adduxit ſervum ad praetorem.* malim *convertit ſervum ſuum* (haec enim vertigo ritus manumiſſionis) *coram praetore, & viceſimam pro eo dare tenetur.* Viceſimam nimirum auri ſeu pretii, quo fuerat emtus, venditusve. Origo hujus rei ex lege Manliana, quam Cn. Manlius Capitolinus conſul A. V. 696. in caſtris ad Sutrium tributim de viceſima eorum, qui manumittebantur, tulerat. *Patres, quia ea lege haud parvum vectigal inopi aerario additum eſſet, auctores fuerunt.* Livius lib. VII. Paulo aliter Auguſtus, qui A. V. 760. Προσδεόμενος δὲ χρημάτων ἔς τε τοὺς πολέμους, καὶ ἐς τὴν τῶν συνλοφυλάκων τροφὴν, τό τε τέλος τῆς πεντηκοστῆς ἐπὶ τῶν ἀνδραπόδων πρά-

ντε

„ corvorum cibaria. Curabo, jam tibi Jovis iratus ſit, & iſti, qui tibi „ non imperat. Ita ſatur pane fiam, ut ego iſtud conliberto meo dono; „ alio-

τοῖς εἰσήγαγε. Dio lib. LV. Subſecutis temporibus ei vectigali impoſitus exactor, vel ſuſceptor, fuit, quem *Viceſimarium* vocarunt, Graeci ἀπὸ εἰκοστῆς, εἰκοστώνην. Eſt apud Arrian. lib. III. cap. 25. Viri docti, qui legerunt εἰκοστώνας, non audiendi ſunt. Unicum rectum eſt εἰκοστώνης, ea formatione, qua τεσσαρακοστώνης, τεσσαρακοστολόγος, *quadrageſimarius*, ὁ τὰς τεσσαρακοστὰς ἀπαιτῶν. Ex eodem ritu exponenda ſunt verba noſtri cap. LXV. ubi de domino, qui ſervum etiam mortuum manumiſerat. *Puto cum viceſimariis magnam mantiſſam habet. Quinquaginta enim millibus exiſtimant mortuum.* Magnam mantiſſam cum viceſimariis dominus habere dicitur, quia ex ſervi opulenti & bene peculiati, quippe qui quinquaginta millia reliquerat, bonis luculenta ei obvenit haereditas, & non minus magna viceſimario ex iisdem ſumma praeſtatur. Contraponuntur nim. in iſta ἰώτει dominus liberti divitis ex aſſe heres, cui ideo multum accrevit, & viceſimarius, cui ex officio jus in bona defuncti, exigendi certum ex quinquaginta millibus, duo milia cum ſemiſſe, competebat. Vir doctus, qui *vigeſimarias pecunias* interpretatur, quae dependerentur patronis ab illis, qui erant manumiſſi, ſcopo prorſus excidit. Neque enim certum quiddam, quale eſt vigeſima, quicunque ſervus domino pro manumiſſione offerebat, & hic de ſervo defuncto, cui nulla cum domino actio, ſermo eſt, neque aliter iſta, quam uti dixi, intelligi poſſunt. REINES. Reineſius haec accipit de conſtituto viceſimae canone, pendi ſolito propter eos, qui manu mittebantur ex lege Manliana, de qua Livius lib. VII. cap. 12. quod ſignificavit mihi plurimum Rev. & Doctiſſ. Dn. Arnoldus. Verum, ut haec docte cogitantur, ita loco huic nil ſunt accommodata. Vult nempe Reineſius, hanc eſſe verborum iſtorum ſententiam: quamdiu eſt, quod es factus libertus? At hoc liberto libertus ipſe in praeſentia aliorum, credo, obiiceret. Deinde, quomodo cohaerent iſta, O Saturnalia! Rogo, menſis December eſt? Quando factus es libertus? Quid ad liberti factionem menſis December & Saturnalia pertinent? Denique, quomodo facit ad dicendi libertatem, ut quis cito vel ſero fiat libertus, cum & ſervuli ipſi eſſent dicaciſſimi. Poſtremo Gyton à Petronio inducitur, non ut libertus, verum ſervus, atque puerile ſcortum. Verba ſunt Petronii, ipſius in cap. XCI. *Video Gytona cum linteis & ſtrigilibus parieti applicitum, triſtem, confuſumque, ſcires, non libenter ſervire.* SCHEFF. Oblique carpit Gytonis petulantiam, tamquam homini ſervo, qualem is ſe ferebat hoc convivio, parum convenientem. Ac proinde quaerit, putetne eſſe Saturnalia, quibus nimirum plurimum licebat ſervis. Aut, ſi in libertatem aſſertus, quando viceſimam numerarit, hoc eſt, liber ſit factus. Nam *viceſimam* ad eam refer pecuniam, quam pro libertate ſervi pendebant. Livius libro VII. de Cn. Manlio Coſ. Ann. V. C. CCCXCVII. *Ab altero conſule nihil memorabile geſtum, niſi quod legem, novo exemplo, ad Sutrium in caſtris tributim de viceſima eorum, qui manumitterentur, tulit.* Idque ut plurimum domini ipſi pro ſervis, qui manumittebantur, pendebant. In ſupremis Trimalchionis tabulis infra cap. LXXI. *Philargyro etiam fundum lego, Carrioni quoque inſulam & viceſimam & lectum ſtratum.* Hoc vectigal qui colligebant, *viceſimarii* dicti. Noſter iterum infra cap. LXV. *Sciſſa lautam novemdialem ſervo ſuo miſello faciebat, quem mortuum manumiſerat, & puto, cum viceſimariis magnam mantiſſam habet.* Quamquam & aliae fuerint viceſimae, ut hereditatis. HEINS. Hunc locum à Schefferi prava interpretatione vindicavimus olim in diſſertatione de vectigalibus P. R. cap. X. necdum eo tempore Reineſium & Heinſium nobiſcum facere liquebat; cui expoſitioni miror Schefferum in curis ſecundis non conceſſiſſe, quum ſententia emergat egregia, ſi de vectigali viceſimae capiatur, inepta, ſi de die Decembris vigeſimo; nam primo, nondum probavit, die vigeſimo finita Saturnalia, cum illa XVI. Calend. Januarias inciperent, neque ſatis conſtet adhuc, per quot dies agitarentur, ut ſupra ad caput XXVI. indicavimus. Praeterea, quis in Italia dies menſium, noſtro more, à primo ad ultimum ordine numeratos credat, qui ſciat, per Nonas, Idus, & Kalendas diviſos fuiſſe menſes. Objicit ergo hic libertus, ſibi aliquid eſſe viſus, Gytoni ſervilem ſortem, qui jam munere Saturnalium quidem libere dicax eſſet, ſed ſimul tamen admonet conditionis ſuae, rogans, quando tu libertus es factus, qui hic aequo jure mecum agere & deridere me audes. BURM

Quid faciat crucis offla] Neſcio, an reſcribi debeat: *quid facias, crucis offla? corvorum cibaria?* SCHEFF. Convicia ſunt in hominem perditum perdendumque: an à noſtris accepta, qui talem patibulo victimam & corvis eſcam deſtinari dicunt? Plautus tamen fere talibus uſus eſt. Alioquin iſta maſtigiae temulenti invectiva ruſtica inſulſa prorſus & illiberalis eſt, jociſque ad obſcoenitatem uſque petulans: ſpargit ſimul aeni-

 gmata.

„ alioquin jam tibi depraeſentiarum reddidiſſem. Bene non habemus, aut „ iſti

gmata, nimirum cum rhetoricari mox incipit ſcurra, quibus quaerendus Oedipus, ſi tanti viſa fuerint. Ad ea vero ulcera, quae ſanis librarius adſricuit, alius pelvim & ſpongiam poſceret, ne ita male cohaerentibus, diffluxis, & diffractis concinnandis operam ponere cogamur. REINES. Sic *jungla* pro jungula, *ungla* pro ungula, *vincla*, *pocla*, & ſimilia. HEINS. Nil muta. Senſus eſt, quid aliter facere poſſet furciſer, niſi ut dignum ſua ſorte & ſcelerata mente facinus deſignet; à tali nebulone, crucis mancipio, nihil aliud exſpectes, niſi erga honeſtos homines petulantiam & contumeliam. De ſolemni illa formula, *quid faciat*, ſupra egimus ad cap. XIV. quamvis ibi paulum alio ſenſu uſurpetur, utrobique autem factum aliquod excuſat, hic tamen ironice, quaſi non iraſcendum ſit nebuloni, cui mala mens, & malus eſt animus. BURM.

Corvorum] Horat. I. Ep. XVI. verſ. 48.

----- *Non paſces in cruce corvos.*

Et hinc vulgaris illa apud comicos imprecatio *ἐς κόρακας.*

Curabo.] Phaedr. lib. V. fab. 2. *Jam curabo ſentiet.* ubi vide, quae notamus. Ita & mox, *curabo longe tibi ſit comula.* BURM.

Jovis] Ita Plautus, Apulejus, Martianus, alii. Vocubularium vetus, titulo, *Deorum nomina. Jovis*, *ζεύς*. SCHEFF. Vid. ſupr. ad cap. XLIV. Pro *tibi* Tragurienſis exhibebat *ubi*, vitio librarii.

Et iſti] Ita per contemtum Aſcylton deſignat. vid. ſupra ad cap. IX.

Cum liberto meo dono] Scribe, *conliberto meo dono.* id eſt, ipſius gratia te nunc non accuſo, apud Jovem, id eſt, herum. Noſter ſupra cap. XXX. *quidquid ergo eſt, dono vobis.* SCHEFFER.

De praeſentiarum] *Depraeſentiarum*, voce unica & adverbialiter ſumta hoc intelligendum. Sic apud Aemil. Probum, ſeu Cornel. Nepotem, illum, quem Muretus appellat mundiſſimum & caſtigatiſſimum ſcriptorem, in Vita Hannibalis, *inpraeſentiarum* ſumitur. *Cum hoc inquit, exhauſtis jam patriae facultatibus, cupiunt inpraeſentiarum bellum componere, quo valentior poſtea congrederetur* Et ita Cornelius Tacitus, Aul. Gellius, alii. TILEBOM. Quid eſt, *de praeſentiarum*? an formatur ita, ut, *impraeſentiarum*? num ſcribendum, *tibi idem praeſentiarium reddidiſſem*? Plautus Moſtel. III. ſc. 3. *nunc ferat ſex talenta magna argenti pro iſtis praeſentiaria.* Ita alibi. Sed *de praeſentiarum* habet & inferius, ut nil temere ſit mutandum. SCHEFF. Latinum non eſt, ſed plebi uſitatum tamen. Sic infra, ubi *de praeſentia* habes. HEINS. Legendum cenſeo, *reddidiſſem vicem.* Veteri Epigrammate, quod neſcio an adhuc vulgatum ſit, ſimiliter, *redde vicem.* Integrum apponam.

Formoſa es, fateor, dives, generoſa, venuſta:
Confitear, ſi vis, omnia, redde vicem.
Nempe parum caſta es, nempe es deprenſa, negabis.
Res venit ad lites, turſus & illa nego.
Dic potius, ſed nempe ſemel, ſed nempe puella,
Et cum deprenſa quis, niſi frater, erat?
Frater erat. nihil eſt, fecit quia Juppiter illud,
Sed, quod non fecit Juppiter, hoc facitis.

GOES. Valde blanditur Goeſii conjectura & potuit vox *vicem* ab ultimis ſyllabis *τῶ reddidiſſem* abſorpta eſſe. Ita noſter in olim editis cap. LXXXXV. *redditaque ſcordalo vice, ſine aemulo ſcilicet, & cella utor & nocte.* Ovid. I. Amor. Eleg. VI.

Redde vicem meritis, grato licet eſſe, quod optas.

Capitol. Gordian. cap. XXVII. *Miſitheo eminenti viro* &c. *vicem reddidit.* Et ita, *referre vicem* Ovid. I. Art. Am. Eo ſenſu infra in carmine de bello civili verſ. 171.

----- *Reddenda eſt gratia vobis.*

Quamvis etiam, ſi tam elegantem hunc libertum fingere liberet, *reddidiſſem* ſimpliciter capere liceret, pro referrem tibi par pari, ut Terencus Eunuch. V. ſcen. 6. *reddam hercle.* Et Ovid. XIX. Epiſt. 18.

Plus quoque, quam reddi quod mihi poſſit, amo.

ubi vid. Heinſii notas. Claudian. bell. Gildon. 400.

Sceleri ſed reddidit Atreus
Crimen.

Sedulius lib. II. 20.

culpas ignoſcere promptus,
Reddere difficilis. BURM.

Bene nos habemus] Suſpicor abeſſe quidpiam, & ſcribi oportere, *bene nos non habemus, aut.* Quomodo Martial. II. ep. 4. *Ne valeam, ſi non* &c. formula comminantis: aut male agetur nobiſcum, aut hoc efficiemus. Seneca ep. 24. de Scipione: *ferro ſe transverberavit, & quaerentibus, ubi imperator eſſet: Imperator, inquit, bene ſe habet.* SCHEFF.

Aut

Digitized by Google

„ iſti egregii, qui tibi non imperant; plane, qualis dominus, talis & ſervus.
„ Vix me teneo; & ſum natura caldus, cicerejus; quum coepi, matrem
„ meam

Aut iſti geuge] Hoc quid ſit, hand excogito: convitium latere aliquod videtur. SCHEFF. Minatur non puero corrixanti tantum, ſed & dominis ejus, quos ironice vocant *gennaeos*, *γενναίους*: niſi pluralis jacet pro ſingulari. Legendum enim, *aut iſti gennaei, qui tibi non imperant*, id eſt, qui non prohibent, qui indulgent tibi, ut te mihi opponas. *Γενναῖοι*, *γεννάδαι* dicuntur cum ſale, ut *egregii*: Et hoc ſenſu Mercurium Charon vocat *γεννάδαν* apud Lucian. in Catapio & de morte Peregrini. Eademque figura, qua *θαυμάσιον* Synelius, & *θεσπέσιον* Theophyl. Simoc. in Epp. *καλὸν* & *δαιμόνιον* alii, quem deriſum carptumque volebant, adpellarunt. REINES. Legendum, *imperat*, unus enim tantum fuit, quem reſpicit. Sic ſupra, *& iſti, qui tibi non imperat.* Sed quid *geuge?* Reineſius putat, *Getae*. At hoc nimis longe abit. MS. Dalmaticum habet *geuge*, è quo tamen nihil exſculpo, niſi quod convitium ex Graeco formatum videtur. SCHEFF. Lege, *haud iſti agagulae*, quod verbum & infra quoque occurrit. *Agagulam*, *lenonem* Iſidori Gloſſae interpretantur. Et ſic Gloſſae Scaligeri MSS. *Agagula*, *lenocinator*. Aliae, *Agagula*, *lenocinator*, *pantomimus*. HEINS. Haec mire obſcura, neque placent interpretum commenta, ſed pro *aut* legendum *at* puto, ut oppoſitio appareat, & totus deinde hic ſermo abruptus ſit. *Bene nos habemus: at iſti Geugae, qui tibi non imperant.* Deeſt verbum, quo grave aliquod in eos diceret, & puto ſenſum eſſe, nos ſatis in re lauta ſumus, ſed tuus dominus pauperior. Nam ita ſupr. c. XXXVIII. *quam bene ſe habuit*, neque opus eſt *imperat* refingere, cum in conviciis & exprobrationibus major vis & invidia ſit in plurali, licet agamus de uno tantum homine. vid. Donat. ad Terent. Andr. Act. III. ſc. III. verſ. 26. & Eunuch. Act. I. ſc. I. verſ. 3. Quid illud *Geugae* (nam ita legendum ex MS. eſt) velit, non ſatis diſpicio, niſi à *γέλω*, pro quo vulgus *γεύγω* utebantur, ut Meurſius in Gloſſario Graeco-Barbaro docet, veniat, & *Geuga* dicatur, qui cum faſtidio deguſtat dapes, ſeu cui nulla ſatis placet; & ita libertus hic, ſibi ſobrius & facili victu contentus viſus, ut qui ſe bene habebat, & modo juraverat, *ita ſatur pane fiam*, Aſcylto, ut in praecedenti capite, hoc vocabulo exprobet faſtidium, cui non *placerent Trimalchionis lautitiae*, quia *beatior eſſet, & melius convivare ſoleret.* Forte ultimae *τῶ imperant* ſyllabae abſorpſerunt ſimilem vocem *pereant: iſti Geugae, qui t. n. imperant, pereant.* BURM.

Qualis dominus] Vide Sidon. II. epiſt. II. ibique Savaronem. SCHEFF. Terent. Eunuch. Act. III. ſc. II. verſ. 42. *Quid tibi ego multa dicam? domini ſimilis es.* Ubi notabilia verba Donati: *ineptus jocus, in quo ſervus injuriae vice domino comparatur* unde liquet Petronii judicium, quo libertis his inſulſos & ineptos ſermones & proverbia tribuit. BURM.

Caldus] Iracundus. Horatius I. Sat. 3.

Caldior eſt: acres inter numeretur. ——
SCHEFF.

Cicer ejus cum coepi matrem meam.] Scribendum. *Cicer ejus coepi: Matrem meam.* TILEBOM. De cicere ſic Plinius lib. XVIII. cap. 12. *Ciceris natura eſt, gigni cum ſalſilagine, ideo ſolum urit.* An, quia hoc proprium ciceris, ut ſolum urat, ideo hic, *cicer capere*, eſt materiam irarum habere? Vix perſuadeo mihi, & de lectione iſta vehementer dubito. SCHEFF. Praedicat homuncio ſui animi generoſitatem, *τὸ ἀπότομον*, ſtrenuitatem, & fervorem in omnibus (etiam *τοῖς ἀνοήτοις*) quem creſcere ſibi dicit à ſumto jure ciceris; hoc enim ſic incaleſcere, ut neminem timeat, reſpiciat neminem, ne matrem quidem ſuam. Sic igitur conſtituenda lectio eſt: *Cicerae jus cum cepi.* (accepi.) Cicer, cicera, *δικλιτὸν πληθυντικῶς*, cicera, ciceres. *Τῷ cicera ἑνικῶς* utitur Colum. lib. XXII. cap. II. & ſervarunt Ruellius lib. II. de Nat. ſtirp. 36. Bruyerin. VII. de re cib. cap. 5. L. Nonn. I. cap. 10. Ejus facultates, praeter caetera, generare flatus, valde nutrire, eſſe *ζυμωτικὴν τῆς σαρκὸς*, id eſt, facere, ut intumeſcant carnes, ſecundum Dioclem apud Athen. in II. augere proventum geniturae, & venerem ſtimulare. Ideoque perorigae cicer ſolent objicere equis admiſſariis *ἐν ὥρῃ ὀχείας*, ut eo cibatu roborati operi ſufficiant: notavit Galenus I. de alim. facultat. Statis pellucet ex Arbitri genio hujus coeni nequitia: non opus eſt rimatu. REINES. Lege *caldus*, *cicerejus*. A cicere *cicerejus*, caldus, ut cicer. Adagium ruſticum, qualia hic compiura occurrunt. Cicer terram, in qua naſcitur, adurit. Plin. lib. XVIII. cap. 12. ſic ſupra cap. XLV. *Caldicerebrius.* & cap. XLIV. *piper, non homo, is, quacumque ibat, terram adurebat.* *Cicerejus* Latinum eſſe, *gens Cicereia* evincit. Caji Cicereii, praetorii & triumphalis viri, apud Livium mentio. *Caldus* Coeliae gentis cognomen, quo videtur alluſiſſe noſter. HEINS.

Cum coepi] Nempe incaleſcere & iraſci. HEINSIUS.

Ma-

„ meam dupondii non facio. Recte, videbo te in publicum, mus, imo
„ terrae tuber. Nec ſurſum nec deorſum non creſco, niſi dominum
„ tuum in urticae folium non conjeci, nec tibi par ero, licet me-Hercu-
„ les

Matrem meam dupondii non facio] Neminem reſpicio, aut curo, ne ipſam quidem matrem meam. Ita Plautus Captiv. III. I. *Neque ridiculos jam teruncii faciunt.* SCHEFF. *Dupundii* Tragur.

Recte videbo te ſtu ** *publicum Mus: Imo terrae tuber, nec*] Sic putarim id eſſe legendum. *Recte videbo te ſtupere; publice mus, imo terrae tuber. Nec.* TILEBOM. Lego, *Recte videbo te, ſtuprum publicum;* culcitam vulgarem & muliebris patientiae maſculum ſcortum dicit; tum mus, etiam hoc in contemtum: mures enim opici, & curantur à nemine; tantum ſunt ut obterantur; liceat tamen etiam interpretari lutum, limum: mus enim terra. Iſid. Orig. XX. cap. 3. *terrae tuber*, vel pro fungo, qui terrae ἔκτρωμα potius quoddam eſt, quam verum ἀπόφυμα, vel pro vomica & abſceſſu, qui corporis naturalem ὄγκον & habitum deformat & vitiat, capi poteſt. REINES. *Recte*, ſeparari debet à reliquis, & eſt ex illis vocibus, quas plebeji & etiam ebrii ſaepe ſolent in ſermone geminare, ſine neceſſitate, ut, mox iterum *recte, venies ſub dentem.* Ita aliqui moris hoc habent, ut *bene* ſaepe repetant, & ſimilia. *Videbo te in publicum*, (ut habet Tragurianus & ubi illud *ſtu*... non apparet, ſed Patavini & Pariſienſes receperunt,) videtur provocandi ſpeciem habere, quaſi jam convivium turbare nollet, & petulantiam Aſcylti & Gytonis cohibere, ſed poſtea, ubi in publico eos deprehenderit, minatur vindictam; nam pugnacem fuiſſe hunc libertum declarant illa capitis praecedentis. *Ita tutelam hujus loci habeam propitiam, ſi ſecundum illum diſcumberem, jam illi balatum duxiſſem.* Loci ergo intervallo, & reverentia menſae, prohibitus differt vindictam in aliud tempus. BURM.

Terrae tuber] Fungus. Petronius cap. CIX. *at nunc laevior aere, vel rotundo horti tubere.* Martiali memorantur frequentiſſime. SCHEFF. *Mus* pro convitio legere haud memini. Inter blanditias amatorias occurrit haud raro: ut apud Martialem lib. XI. epigr. 30. in membranis praeſtantioribus.

> *Nam, cur me murem, cur me tua lumina dicis?*

Vide & Aelianum Hiſt. Anim. XII. cap. 10. ſic, *turturilla* apud Senecam, ep. XCVI. loco vexatiſſimo. *Columbulus albulus*, apud Plautum. Sed hic forte ſcriptum, *fimus*, vel, quod malo, *pus. Rupuli pus*, apud Horatium. Sic *vomicas & carcinomata* Auguſtus apud Suetonium filiam neptemque nominat. *Vomica* etiam C. Martio vati apud Livium in uſu. De tubere rectum eſt. In Floridis Apulei adagium eſt, *ubi uber, ibi tuber. Glabrior horti tubere*, Noſter in fragmentis. Lemma epigrammatis quinquageſimi apud Martialem Xeniis, *Terrae tubera;* ſic enim ſcripti codices conſtanter, cum *tubera* tantum in editis plerisque exhibeatur. HEINS. Heinſius numquam pro convicio *murem* legit, ſed apud Plautum Capt. Act. I. ſc. I. & Perſ. Act. I. ſc. I. Paraſiti, *quaſi mures ſemper edentes alienum cibum*, traducuntur, & notum illud Diogenis de muribus ſuas micas legentibus apophthegma. Neſcio tamen, an paraſitandi artem objicere voluerit Gitoni, & non potius libidinem & ſalacitatem exprobrare, ut apud Martialem, loco ab Heinſio laudato, *mus* ſumitur. Quod enim ibi blanditiis, hic convicio & contumeliae inſervire poteſt. Munckerus ad Heinſium ſcribebat, ſibi videri Iſidorum lib. XX. cap. 3. ex male intellecto hoc loco ſcripſiſſe, *mus eſt terra, unde & humus.* BURMAN.

Nec ſurſum nec deorſum non creſco] Rurſus formula, ſub exſecratione ſui comminantis. Itaque negative debet accipi. Ut in illo Virgilii Ecl. IV.

> *Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus.*

SCHEFF. Ex vulgari uſu hae particulae ſaepe junctae, Lucilius lib. XXXV. *Modo ſurſum, modo deorſum, tamquam collus cernui.* vid. infra cap. LXIII. Terent. Eunuch. Act. II. ſc. 2. *Ne ſurſum deorſum curſites.* ἄνω κάτω. vid. Eraſm. Adagia in *Conatu* p. 120. & *Inconſtantia.* p. 359. Vide & Ritterſh. Sacrar. Lection. lib. VI. 8. *Non creſco*, geminat hic negativam Tragurienſis, ut & mox, *niſi dominum non conjecit;* quae male mutantur. Studio enim haec loquendi ineptia à Petronio libertis tribuitur. debuiſſet etiam dicere, *non creſcam.* BURM.

In rutae folium non conjecit, nec tibi par] Scribas velim, *rutae folium conjeceris, nec non tibi par.* TILEBOM. Senſus poſtulat, *conjeci.* SCHEFF. De rutae folio eſt etiam apud Martialem. Porro, lege, *conjeci*, niſi malis, *conjicio*, vel *conjecero.* HEINS. Vid. ſupr. ad cap. XXXVII.

Nec tibi par ero] Interrogationis ſignum hic ponendum poſt *ero.* Quid, ait, ergo, qui dominum tuum coërcui, & obſequentem mihi ad

omnia

„ les Jovem Olympium clames: curabo, longe tibi ſit comula iſta beſ-
„ ſalis, & dominus dupondiarius. Recte, venies ſub dentem; aut ego
„ non me novi, aut non deridebis; licet barbam auream habeas. Athana
„ tibi

omnia feci, an te compellere ad officium nequeam? SCHEFF. Lego, *nec tibi parſero:* omnia enim iſta minantis ſunt. REINES.

Jovem Olympum] *Olympum* aliquando pro Jove poni notum eſt, ſed hic lege, *Olympium.* SCHEFF. *Olympium* eſt in Tragur. & Pariſ. vid. Cuningham ad Horat. I. Od. I. BURM.

Clames] Pro *inclames*, apud Naſonem,

Clamabat ſuperos Leda ſuumque Jovem.

HEINS. Vid. Feſtum in *Plorare.* Ovid. v. Epiſt. 102.

At minor Atreides temerari foedera lecti
Clamat.

BURM.

Longe tibi ſit] Abſit abs te, ea careas, ea priveris. Martialis lib. I. epig. 70. de Novio.

Tam longe eſt mihi, quam Terentianus,
Qui nunc Niliacam regit Syenen.

SCHEFF.

Iſta betalis] Hoc quid ſibi velit, aliis cogitandum relinquo. SCHEFF. *Betalis* an denominativum à *beta? Betizare* apud Sueton. Aug. cap. LXXXVII. *langueſcere, effoeminari*, & *betae* homines *molles* atque *cinaedi* Diogeni. Unde Catullus.

Languidior tenera cui pendens ſicula beta.

Nam *betaceus*, quod hodie adjectivum, pro *parva beta* ſubſtantive uſurpatum. G. J. Voſſ. ex Chariſ. & Priſc. lib. II. Analog. cap. 29. HADRIANID. Id eſt, faciam, comatule calamiſtrate, ne ultra tibi ſic placeas, vel ſuperbias, ob comam iſtam tuam ſimilem betae. Poſſumus intelligere vel criſpam (confundit enim hic ſcriptor, quas medici accurate diſtinguunt, betam & braſſicam: hujus ſpeciem quamdam criſpam vocant ob folium, Plin. lib. XIX. cap. 8.) vel mollem, diffuſam, & pendulam; quo ſenſu Tibullus II. El. 3. *molles capillos*, & Mart. lib. IV. ep. 42. *molles comas* dixit. Betae etiam virtus primaria mollire. Sin legamus *pedalis*, promiſſam illam & muliebrem interpretabimur. REINES. *Comula beſſalis* ſcribe. *Non treſſis agaſo*, apud Perſium Sat. v. atque iterum.

Et centum Graecos curto centuſſe licere.

Sic *diobolares* & *triobolares* apud Plautum. Vatinius Ciceroni in Epiſtolis, lib. v. Ep. 10. *Simius, non ſemiſſus homo.* Et plenus horum noſter ſic cap. XLIV. *Aedilis trium caunearum.* cap. XLV. *Hermogenes homo ſeſtertiarius*, & ibidem, *Gladiatores ſeſtertiarii.* HEINS. Tragur. codex *beſalis*, unde recte Heinſius, *beſſalis*, quod reſpondet melius ſequenti *dupondiario*; nam, quid *betalis coma* ſit, credo, nemo facile explicabit. Illud autem *longe ſit*, non notat, ut ea careas, vel priveris: ſed curabo, ne te juvet, ne ejus praeſidio ferox ſis, inſolens & protervus. Ut enim *adeſſe* eſt juvare, ſic *abeſſe* & *longe eſſe*, contrarium, ut ex Virgilio, Floro & aliis dudum docuerunt viri doctiſſimi, Paſſerat. ad Propert. lib. I. eleg. 7. Muret. X. Var. 4. Gronov. ad Senec. Hippol. 974. &, qui illuſtrarunt Florum, Gruterus, & Freinshemius ad lib. II. cap. 2. nuperrime etiam elegantiſſimus Brouckhuſius, in notis eruditiſſimis ad Tibull. lib. I. eleg. verſ. 2. BURM.

Recte venies ſub dentem] Illud, *recte*, eſt vere, omnino, penitus. Ut in illo Plauti Bacchid. Act. II. ſc. 2. *Ille eſt oneratus recte, & plus juſto vehit.* At *venire ſub dentem* ille intelligitur, qui incidit in iratum, & mordentem. Pene illo modo, quo Auguſtus *eſſe ſub maxillis* dixit apud Sueton. in Tiber. cap. XXI. *Miſerum populum Romanum, qui ſub tam lentis maxillis erit.* SCHEFF. Pergit minari adverſario, tamquam devoraturus eum, ut Polyphemus Ulyſſem erat: id eſt extremo infortunio mulctaturus. Immaniter excandeſcentium & θυμομαχούντων geſtus & ſonus βρύχειν τοὺς ὀδόντας, τοὺς ὀδόντας παραθήγειν, velut mox habituros materiem, in qua ſe probent. Eodem ſenſu fabulam apud Homer. Odyſſ. X. adhibuit Lucianus in Catapio. Promiſerat Cyclops Ulyſſi, quod eum ultimum devoraturus ſit. Hac gratia ſe non delectari dicit Mycillus ſutor: ſive enim primum, ſive poſtremum, mactare velit, οἱ αὐτοὶ ὀδόντες περιμένουσιν, id eſt, *iidem me dentes exſpectant*, & ex mora nihil lucrabor, inquiens. REINES. Laberius in Coloratore apud Gell. VII. 9.

Itaque levi pruna percoctus ſimul
Sub dentes mulieris veni, bis ter momordit.

BURM.

Non deridebis] Abſolute. Terentius Adel. Act. v. ſc. 3. Mic. *Derides fortunatus, qui iſtoc animo ſies.* SCHEFF. Idem in Heautont. Act. v. ſc. I. *Derides? merito mihi nunc ego ſuccenſeo.* Et ita ſaepe Plautus in Amphitr. Act. III. ſc. 3. verſ. 8. Curcul. Act. I. ſc. I. verſ. 18. & paſſim. Ita & *deludis* idem Aulular. Act. v. verſ. II. & alibi.

Licet barbam auream habeas] Id eſt, deus ſis. Nam deorum ſimulachris barbas addere ſolebant aureas. Sic habes barbam auream Aeſculapii apud

„ tibi irata ſit curabo, & qui te primus de cureo defecit: non didici geo-
„ metrias, & critica, alogias, naenias: ſed lapidarias literas ſcio, par-
„ tes

apud Val. Maximum lib. I. cap. 2. Jovis apud Sueton. Calig. cap. LII. Perſius communiter commemorat in omnibus, ſi quid feciſſent gratum & honore dignum. Sat. II. verſ. 58.

Praecipui, ait, *ſunto, ſitque illis aurea barba.* SCHEFF. Vid. Eraſmi adagia in *Dignitate*, p. 190.

Satbana] Nomen mulieris. SCHEFF. Stupor librarius Satanam cogitavit, fortaſſis parum meminens DEI, & poene nobis, ut Petronium hunc inter Chriſtianos numeraremus, perſuaſerat. Sed bene habet mala ejus ſcriptura; ſatis intelligimus artes, quas ubique prodit. *Saganam* debuit dare. Minatur ſervus alteri iras & maleficia Saganae, quae venefica erat, & maga primi nominis, potens nimirum, *carminibus verſare atque venenis humanos animos*, ipſis quoque corporibus inferre noxas: traxit hoc Petronius ab *Horatio*, qui Saganam Canidiae, ſagae non minus famoſae & terribili, ſociam jungit I. Sat. 8. & Epod. 5. REINES. Reineſius vult *Sagana* ex Horatio, qui facit aliquam hoc nomine ſociam Canidiae ſagae. Ac conveniebat in veneficam nomen à *ſaga* derivatum. Verum alia eſt ratio hujus loci. Mallem, *Satuna*, à *ſatu* & *ſerendo*, quia meretriculae convenientius: niſi quis praeferat *Athara* nomen Phoenicium & Syrorum, Dereeti olim tributum, quo valde inclino. SCHEFF. Locus vexatiſſimus, quem tamen expedies, ſi primam litteram, quae ex praecedenti vocabulo huic adhaeſit, rejicias, *Athana tibi irata ſit*, dixit Dorica enunciatione, quae per Campaniam omnem, ac proinde & Capuae, ubi haec coena celebratur, obtinebat, cum Palladem illi iratam, (eſt enim haec Dea diſcipulis aeque ac magiſtris praecipuo in cultu) imprecari vellet. De irata Pallade nonnihil à nobis dictum ad Faſtos Naſonianos. Ἐργάνη dicta haec quoque dea ab artibus inventis. Naſoni in Faſtis, *Mille dea eſt operum.* Sic & noſter ſupra cap. XLIII. *Omnis Minervae homo.* Et Trimalchio *Minerva ducente*, tamquam fortunas ejus auſpicante, *moenia intrabat*, ſupra cap. XXIX HEINS. Cogitabam aliquando *Saturnia tibi irata*, ut cap. XXV. *Junonem meam iratam habeam.* Sed non multum illi conjecturae faveo. BURM.

Et qui te primus decero defecit] Haec ſunt peſſime corrupta, nec, quid ſibi velint, nunc excogito. SCHEFF. Lege, *iratam Saganam curabo, & ei qui te primus condocefecit.* Praecipue enim, ut patet è ſeqq. magiſtro hujus diſcipuli indignatur, ut qui talem formaſſet cum inconcinnis moribus, & petulante lingua. Eſt autem verbum iſtud dignum Petronio, quippe Ciceroni in V. Tuſc. & I. de Nat. D. uſurpatum, relatumque à Nonio M. cap. 2. quod librarius corrupit ſic, ut tamen verae lectionis manifeſta veſtigia in depravata obſervari poſſent. REINES. Reineſius, *qui te primus condocefecit.* Sed quid haec ſibi volunt? Curabo, ut iratus tibi ſit, qui te primus condofecit? MS. Dalmaticum verum habet ita, *qui te primus decuro defecit.* An ſcribendum, *qui te primus de curvo refecit?* hoc eſt, qui te primus erexit, fecit, ut, cum ante curvus eſſes, ſpectares terram, vilis ſcilicet, humilis, & abjectus, poſt auderes te erigere. Dictum eſſet eo prope modo, quo ſupra cap. XLIII. *coſtae recorrectae.* SCHEFF. Forte, *& ei, qui te primus de cerebro dejecit.* GOES. Habet Traguerienſis *decuro defecit*: unde Patavini *decero* fecerunt, Pariſini, *de cetero*: quae quum nihil notent, receperunt editiones illud Reineſii, *condocefecit*: ſed mihi religio eſt ita graſſari in ea, quae non intelligimus, & malui corruptam exhibere, quamvis nullus dubitem, quin in illo *decuro* lateat Graeca vox quaedam, forte *οἰκουρὸς oecurus*, id eſt, domi cuſtos, cujus prima litera *o*, quae dimidiata *d* eſt, potuit augeri. *Qui te primus oecuro defecit*, ergo eſſet, qui te primus ſine cuſtode juſſit eſſe, quum tam petulans puer deberet ſevera contineri diſciplina. Qui melius conjecerit, vincat. BURM.

Geometrias, Cretica, & alogias menias] Lege, *Geometriam, Criticem, & alogias meras.* Ubique, & veteris & novi hujuſce fragmenti, ſui ſemper ſimilis exſiſtit Petronius, aetatis ſuae barbariem ſeu ingenuarum diſciplinarum contemtum, adeoque mores ab antiquis mutatos peſſime, perſequendo atque deprimendo. Illic, poſtquam Eumolpus pulcherrimarum artium vicem doluit, ita emovetur & quaerit cap. LXXXVIII. *ubi eſt dialectica? ubi aſtronomia? ubi ſapientiae conſultiſſima via? Quis umquam venit in templum, & votum fecit, ſi ad eloquentiam perveniſſet? Quis, ſi philoſophiae fontem inveniſſet? Nec mirum: cum iis omnibus formoſior maſſa auri videretur*, &c. Hic vero, hoc eſt in novo, eaſdem artes ſubſannat puer, ſeu ſervus, atque geometriam & criticen; gloriaturque, ſe *lapidarias tantum ſcire literas*, parteſque centum ad aes dicere, ad pondus, ad nummum. Ita ſcilicet & eo fine, ni fallor, fiebat, uti principis & amicorum ſuorum vitia laterent. *Literae enim* (quemadmodum referebat quidam vir doctus, majorum temporibus) *ſunt quaedam velut ſpecula, quibus malorum vita obverſa atque admota, cum eſt turpis,*

„ tes centum dico, ad aes, ad pondus, ad nummum: ad ſummam, ſi „ quid

pis, flagitioſa, & ſcelerata, talis etiam conſpiciatur. Hoc eos male habet: Atque hoc potiſſimum nomine literas & literatos non modo dente rodunt, verum etiam omnibus machinis expugnant. Nam viri boni & abſtinentes & juſti & innocentes & integri & puri literas amant atque amplectuntur: Literatis favent ac ſuffragantur. Improbi, injuſti, praedones, ſicarii, avari, ſacrilegi, impuri, Omnes hi metuunt verſus, odere poëtas, *inquit Horatius. Omnes hi literis & doctis hominibus bellum inexpiabile ſemper indicunt. Quo magis,* inquit Tacit. Annal. IV *ſocordiam eorum irridere lubet, qui praeſenti potentia credunt extingui poſſe etiam ſequentis aevi memoriam. Nam contra, punitis ingeniis, gliſcit auctoritas: Neque ii, qui male vixerunt, aliud, niſi dedecus ſibi, atque illis gloriam, peperere.* Porro Critice, cujus hic meminit Petronius, ad Grammaticam pertinet: cujus quidem tres ſunt partes: prima, τεχνικὴ vocatur: ἱστορικὴ autem ſecunda: tertia ἐξηγητικὴ: & illa non omnium, ſed pauciorum eſt. Neque in quibuslibet auctoribus verſatur, ſed in nobiliſſimis, ut alicubi diſputat eruditorum ocellus Juſtus Joſephus Scaliger. TILEBOM. Quid hoc eſt verborum? An legendum, *geometricas, Creticas, & alogas naenias.* De Geometrarum paradoxis res eſt nota. Cretenſium fabulae mendaciaque proverbio circumferuntur. SCHEFF. Forte, *Geometrias ſecreta, & alogas naenias.* Sic ſupra cap. LIII. *Caetera acroamata tricas meras eſſe.* Pro *naeniis* poſſis & *inaniis* legere, qua voce Plautus uſus eſt, vel, *manias*, quod Latinis aeque in uſu teſtatur Cicero, & alicubi in Arnobio Salmaſius ivit reſtitutum, ſed fruſtra. HEINS. Non haec, ut omnia hujns liberti verba, à ſtribligine ſunt vindicanda, quem Petronius ſtudio ſoloecum & balbutientem Latine inducit. Neque ſcio, unde editores tantum ſibi permiſerint in his vocibus permutandis: nos Tragurienſem codicem ſeqnimur, niſi, ubi unius vel alterius literulae mutatio veram vocem nobis offerat. *Geometrias* dixit plurali numero pro geometriam, *cretica*, pro *criticen*. Haec duo ſe dixit non didiciſſe, ſequentia, *alogias, naenias*, priora reſpiciunt, Geometiam enim *alogias*, Criticem *naenias* eſſe cenſet. *Alogias* dixit etiam Seneca de morte Claudii. *Citius mihi verum, ne tibi alogias excutiam.* Quid naeniae ſint, notiſſimum puto. Sanus ergo erit locus, ſi modo tranſponatur τὸ &, *non didici geometrias & cretica, alogias, naenias. Cretica* pro *Critica* plurali numero, ut ita *Grammatica inſtruxit* Sueton. Gramm. cap. II. Ita *muſica, poëtica*, pro *muſicam, poëticam*, dixerunt. BURM.

Lapidarias literas ſcio] Per *lapidarias literas* quid velit hic auctor, ſi quaerat aliquis, dicam; meo quidem judicio, nihil aliud nempe, quam baſilicas, domos praeclaras, inſulas, villas ruſticas, nummos, & ſimilia id genus, illum innuere. TILEBOM. Eas, puto, intelligit, quas lapidarii incidunt ſaxis ac lapidibus. SCHEFFER. In MS. vero legitur *lipidarias.* [Forte *libellarias.*] Nondum igitur hic locus ita ſeſe habet, ut oportet, cum praeſertim illae lapidariae literae, quas ſubjecerunt nobis emendatores, commode ſatis, locoque huic convenienter, nequeant exponi. SCHEFFER. Literae etiam pro ſtudiis ſumuntur, unde & utrumque conjunxit Cicero, unum per aliud explicans. Dicit itaque, rei lapidariae peritiam habere, ac per hoc, ut ex ſequentibus liquet, architecturae etiam ſibi cognitionem vindicat. Ait enim, *partes*, architecturae ſcilicet, *decenter dico*, (ita haec namque legenda cenſemus) & dico, partes eas *ad aes*, ſive ad pretium, *ad pondus* plumbi, ferri, aeris, *ad numerum* tignorum, aſſerum, lapidum, reliquorumque, quae ars aedificatoria deſiderat. Et hoc infra hoc capite vocat *artificium ſuum, propter quod diis gratias agit.* Architecti autem olim praecipue in Graecia in honore fuere. Haec mihi mens & ſententia videtur loci hujus obſcuriſſimi, qui viros eruditiſſimos exercet. GOES. Supra cap. X. explicuimus, quid ſit *literas ſcire.* Ergo haec non de ipſa architectura capio, ſed cum Scheffero de literis, quae lapidibus inſculpi ſolebant, quas *quadratas* ſupra cap. XXIX. vocavit. Innuit ergo libertus, ſe didiciſſe artificium titulos lapidibus inſcribendi. Ita LAPIDARIUS in inſcriptione apud Gruter. DXL. 5. non eſt, qui lapides ex terrae viſceribus excidit, ſed qui exciſos format ad ſtructuram aedium vel monumentorum, *een Steenbouwer*, ut & in l. 5. §. 7. ff. commod. ubi *faber dicitur* & l. ult. ff. de jure immun. & l. 1. C. Theod. de excuſ. artific. Videntur autem ab his lapidariis diverſi artifices fuiſſe, qui monumentis illis literas inſculpebant, & eleganter eas formabant. Hoc artificium ſe didiciſſe jactat hic libertus. Quamvis & lapidarios ipſos titulum inſcripſiſſe non negem, ut infra cap. LXXI. ex Habinna lapidario, cui Trimalchio monnmenti ſui aedificationem, ornatum, & titulum commendat, deſumi poſſit. Sed hic, ut ineptior jactantia liberti appareat, ſeparanda mihi literas ſcalpendi ars, à lapidario artificio videtur. De *partibus* egimus ſupr. ad cap. XLVI. BURM.

Partes centum dico, ad aes, ad pondus] Integra

„ quid vis, ego & tu, ſponſiunculam, exi, defero lemma. Jam ſcies, „ patrem tuum mercedes perdidiſſe: quamvis & rhetoricam ſcis. Ecce „ qui-

haec eſſe vehementer dubito. ſenſum certe extrico nullum. SCHEFF.

Ad aes] Credo *ad as* dixiſſe ſemilatinum hominem, pro *ad aſſem*, quod quid ſit ſupra docuimus cap. VIII. & XLIII. Arithmeticam indicat, quae aſſem docebat dividere in infinitas partes, quod inſignem uſum in omnibus rebus civilibus & domeſticis, ubi diviſio erat inſtituenda, habebat; *ad pondus* autem dividere & partes facere illis, qui merces venales proponebant, ſerviebat, *ad nummum* argentariis, & qui pecuniam tractabant. BURM.

Ego & tu ſponſiunculam exi defero lana] Hic neque pedem neque caput animadverto, confuſa omnia. Eritne aliquid lucis, ſi legas? *Exi tu, & ego ſponſiunculam defero, Lana. Qui ἀγχινοίᾳ* praepollent vegetiore atque praeſentiore, ſummam adhibeant. TILEBOM. Corrige, ac diſtingue: *ſi quid vis, ego & tu, ſponſiunculam ecce defero. Sane, jam ſcies.* Si, ait, vis, certabimus ego & tu inter nos, defero ſponſionem. *Deferre ſponſionem* puto dici, ut *deferre optionem.* Alterum habet Plautus Aulul. Act. II. ſcen. I. *impera, ſi quid vis* Item, *ſi quid vis, roga.* SCHEFF. Videtur reſtituendum, *exi, defero lamnam. Exi* provocantis formula, quam ſollicitandam non puto, apud Plautum:

Deinde utrinque imperatores in medium exeunt.

Defero lamnam, refero ad tabellam ſive laminam plumbeam, quae hominibus infimae ſortis pugillarium loco erat, in qua conciperetur ſponſionis formula. Nam aut pignore depoſito fiebant hujuſmodi ſponſiones, aut, ubi de pretio convenerat, formula ſponſionis in tabella referebatur. Libellum vocat Naſo, ubi de ſponſione Circenſi agit, arte Amatoria, lib. I. verſ. 167.

Dum loquitur, tangitque manu, poſcitque libellum,
Et quaerit, poſito pignore, vincat uter.

Lana pro *lanna* in codicibus exaratum haud raro invenias, idque pro *lamna* vel *lamina*. Sic codex Regius apud Arnobium lib. II. *lannas pertundere aurium*. Gloſſae Labbaei: *Lannae*, λαβοί. Apud Naſonem Amorum lib. III. El. VII. verſ. 79.

Aut te trajectis Aeaea venefica lanis
Devovet, aut alio laſſus amore venis.

Ita quidem nunc circumfertur, ſed ego curis ad hunc poëtam ſecundis evincam, ſpero, ſcribendum eſſe, *trajectis lamnis*, capiendumque de laminis plumbeis, quibus magicae ſuperſtitioni homines dediti nomen illius, quem ſibi devovendum ſumerent, inſcribebant, acuque defigebant, aut ſtilo cum diris inprecationum carminibus. Sed haec non ſunt hujus loci. *Lamnae* ſi minus placent in hoc Petronii loco, poſſumus, *defero annulum*. Ulp. leg. XVII, de praeſcript. verb. *ſi inhoneſta ſponſionis cauſa erit, annuli duntaxat repetitio erit.* Ubi vides annulos in ſponſione oppignoratos. Sed altera ſcriptura ad vetuſtam propius accedit. HEINS. Haec prodigioſe corrupta ſunt, &, quia Tragurienſis codex *de fero* habet ſeparata, forte hic proverbium, vel aenigma aliquod ruſticum, latet, *lana de fero*, quae de ovibus & mitioribus animalibus ferri ſolet, non de equo, cervo, vel alio, quae nomine *feri* ſolet indicari. Sed nihil definio. *Ego & tu ſponſiunculam*, eſt oratio, quae parte ſua deficitur, ut hic plurima. ſubintelige *ineamus. Exi*, eodem ſenſu, quo paullo ante *videbo te in publicum.* Forte, *ego & tu ſponſiunculam. Ecce. De fero lana.* ut notum illud de *lana caprina*, ita hic defert aenigma de fero animali an lana poſſit fieri, ut de ovibus. BURM.

Lana] Reineſius hinc facit *Lamiam*, quomodo nempe & in ſuperioribus putabat uſurpatum, cap. LVIII. verbis: *Lamia eques Romanus*, &c. Atqui eo loco nomen honoratum, quomodo ergo hic per convitium ponitur? MS. Dalmaticum habet *lanna.* Puto ſcribendum, *Sanna:* Gloſſae veteres: *Sanna, ſubſannator*, Μῶκος. SCHEFF.

Jam ſcies] Inſultantis & minantis formula, ut mox *jam ſcies, hoc ferrum fidem habere.* Ita & *ut ſciat* utuntur Liv. I. 12. *Jam ſciant longe aliud eſſe virgines rapere, aliud pugnare cum viris*, ut legendum puto; vulgo *ſciunt* circumfertur. Apulej. V. Metam. *ſciat ſe non ancillas, ſed ſorores habere majores.* Vid. ſupr. cap. cap. XLIV. & infr. XCV. Ovid. III. Metam. 392. Valer. Flacc. V. 517. & alibi. BURM.

Mercedes perdidiſſe] Scilicet, quas magiſtris & doctoribus tuis perſolvit. vid. inf. ad cap. LXXXII: Hoc eleganter apud Sueton. in Rhetor. V. *Ut tanta mercede nihil ſapere diſceret*, exprimitur. ubi vid. notas Brukhuſii. BURM.

Quamvis & Rhetoricam ſcio] Lege, *neſcio.* Cum enim certum ſit, ut patet multis apud Petronium, tum in vetere Satirico, cum in hoc novo opuſculo, Trimalcionem odiſſe philoſophiam, bonas artes, nobiliaque & illuſtria quaeque ingenia, taleſque ſervos eſſe, quales dominos eſſe videmus, ut alicubi refert ipſe Petronius: nulli non videbitur idonea haec emendatio noſtra, quantumvis

„ quidem nobis: longe venio, late venio. Solve me. Dicam tibi, qui de
„ nobis currit, & de loco non movetur: qui de nobis creſcit, & minor
„ fit. Curris, ſtupes, ſatagis, tamquam mus in matella. Ergo aut tace,
„ aut meliorem noli moleſtare, qui te natum non putat; niſi, ſi me judi-
„ ca-

tumvis toto à ſcripta lectione diſtet plus coelo. TILEBOM. Forte, *ſcias*. GOES.

Ecce quidem vobis] Non placet illud *quidem*. Suſpicor ſcribendum, *Ecce, qui dem vobis*, *longe venio*. Illud, *qui dem vobis*, ponitur ambigue, quoniam praeceſſerat & de ſponſione, & de poenis; nam & pecunia, & malum dicitur cui dari. *longe venio*, ut *longe ſum*, apud Caeſarem, Virgilium, Ovidium, alios. Vide Muretum x. Var. cap. 4. SCHEFF. Forte, *Ecce quid dem vobis*, *longe non eo*, *lente venio*. Quamquam, ſi quis retinere velit, *late venio*, non repugnavero. GOES.

Solve me dicam tibi] Etiam haec valde ſunt obſcura. Puto autem ante illud *ſolve*, punctum oportere ſcribi, & mox comma. *Solve me*, *dicam*, pro, ſolve me. & dicam; ſi tu me ſolves, dicam. *Solvi* dicitur hoc loco, ut opinor, qui, cum ante teneret ſe, nec loqueretur, provocatur quacumque de cauſſa ad ſermonem. Ita *ſolvere ora* dixit Ovid. I. Metam. verſ. 181.

Talibus inde modis ora indignantia ſolvit.

SCHEFFER. Obtulerat ſponſionem, nec reſponderat Gyton, ut Hermeros, qui haec loquitur, ſponſionemque obtulerat, haereret in medio. Quapropter urget reſponſionem, & vult, ſi Gyton conditionem non accipiat, ut dicat ſaltem, eam ſibi non placere, atque ut ita ſe liberet & ſolvat. Licet enim juris effectu Hermeros ex ſponſu non teneretur, attamen, uſque dum Gyton poterat reſpondere, ipſe non erat plane ſolutus. GOES. Dictum ruſtice, pro ſolve mihi aenigma, quod proponam. Ipſam autem aenigma Oedipus expediat, ego me nihil intelligere fateor. Forte tamen, *ecce quidam nobis longe*, *nemo late venit. ſolve mi*. *Nobis* eſt in Tragur. BURM. [Eſt pro, ſolve mihi pecuniam ῥητὸν, quia lemma, thema, axioma, aenigma &c. hoc *Longe venio*, *late venio*, conjectura non es aſſecutus.]

Qui de nobis currit, & de loco non movetur: qui de nobis creſcit, & minor fit] Lego, *eſt de nobis qui currit*. Id eſt, noſtrum eſt unus, qui currit: tu nimirum. Et haec, ut verba ſonant, vera eſſe non poſſunt, ut neceſſe ſit figuratam eſſe loquutionem. At quae illa? Dicam, ſi potero. Utitur ſimilitudine gemina, quarum prima ſumta eſt de curſu, altera de incremento, quod creſcendo cuiquam accedit. Igitur curſu non male comparatur motus quilibet, etiam animi, qui ordinario & vulgari ſit conciatior, qualis indecens ille riſus, qui ſupra in Gytone narratur: hoc autem eum non moveri loco dicit eo, quod ita agendo nihil Gyton proficiebat: ut, qui non obeſſet ſibi, non patrocinaretur Aſcylto. Et haec illa prior de curſu ſimilitudo. Altera incrementi eumdem illum riſum effrenatum reſpicit, ſed, quatenus ſignum eſt animi efferentis & extollentis ſeſe ſupra modum, imo ſupra ſe ipſum. Hoc enim vult, adeo Gytonem non extolli, ut etiam ſeipſo fiat minor. Pluris enim eum fuiſſe apud aequos rerum aeſtimatores, cum ſilebat, quam cum riſu tam immodice efferebatur. GOES.

Curris, ſtupes, ſatagis] Curris, dum tam inſolenter quaſi triumphator rides, ſtupes, dum ſiles, nec eſt, quod reſpondeas; ſatagis, dum tecum animo volvis & verſaris, quomodo te ex hoc labyrintho evolvas. GOES.

Satagis] Eleganter vim verbi explicat Quinctilianus lib. VI. cap. 4. *Afer venuſte Manlium Suram, multum agendo diſcurſantem, ſalientem, manus jactantem, togam dejicientem, & reponentem, non agere dixit, ſed ſatagere.* Idem repetit lib. XI. cap. 3. Lepide autem comparat muri in matella deprehenſo, qui, ut exeat, currit & ſatagit, ſed non expedire ſe poteſt; quod proverbium & hodie efferre ſolent, *haeret*, *ut mus in pice*: ſed elegantius *in matella* dixit, forte ruſtico proverbio. Nam & hodie mures diſpoſitis vaſis fictilibus circa granaria & horrea agreſtes capere conſueverunt, in quibus, cum exſilire nequeant, vivi deprehenduntur. BURM.

Matella] Nonius in de generibus vaſorum: *Matella*, *aquarium vas*. SCHEFF.

Meliorem] Fortiorem, valentiorem. Tac. de morib. Germ. cap. XXXII. *Excipit filius*, *non ut caetera*, *maximus natu*, *ſed*, *prout ferox bello*, *& melior*. SCHEFF. Non ad fortitudinem, ſed ad conditionem, qua libertinus & ſervus differebant, referendum. Mox *Cave majorem maledicas* dixit. nam, licet Saturnalibus aequata omnium ſors videretur, non fert tamen Gitonis petulantiam Hermeros. ita capite praecedenti. *Tu melius coenare ſoles.* Valer. Fl. lib. v. verſ. 490.

---- Nec melior parere recuſo.

& ita paſſim, *boni*, divites & nobiles dicti. Et hunc ſequentia, *qui te natum non putat*, ſenſum exigunt. BURM.

Moleſtare] Uſurpatur hoc in fragmento teſta-

„ cas anulos buxeos curare, quos amicae tuae involaſti. Occuponem „ pro-

menti veteris, quod laudat Modeſtinus lib. x. Reſponſorum. Vide l. 20. ff. de liber. legat. Gloſſae, Ὀχλῶ. *inquieto*, *moleſto*. SCHEFFER. Verbum ſequioris Latinitatis, quod, ut pleraque degenerantia antiquam venuſtatem, primo apud ruſticos & plebejos uſitatum, & ita hic decore à Petronio viliſſimo homini tributum, poſtea coepit etiam à ſcriptoribus uſurpari. Vide Borrichii cogitationes in hoc verbo, qui tamen foedo errore illud Obſequenti adſcribit, cujus caput XLII. laudat, cum illud deperditum ſit, & à Lycoſthene ſit conſcriptum, cujus auctoritas certe non meretur, ut adducatur, neque is illuſtrior Modeſtino JCto huic verbo patronus commendetur. Melius fragmentum noſtri Petronii, apud Fulgentium facit, *nam centum vernales allucitae moleſtabant*, de quo poſtea videbimus. † Cur vero mihi notam cenſoriam huic verbo dicit appoſuiſſe, non Scheffero, qui *uſurpatum* adnotavit, id eſt extra uſum communem adhibitum, ut centies Servius & antiqui Grammatici. Utatur ergo, ſi velit, noſter, qui multo habet pejora vocabula. BURM.

Qui te natum non putat] Id eſt, qui te hominem non curat, non aeſtimat. *Natum* pro homine poſuit & Plautus in Pſeud. Act. I. ſc. 3. *qui ſuum repetunt, alienum reddunt nato nemini.* At *putare* pro aeſtimare habet Cic. pro Roſc. *Neminem prae ſe putat.* SCHEFF. Illud *natum*, non hominem, ſed *puerum infantem* puto nunc explicandum. Comparat ſe cum altero: ſe virum, illum eſſe ait puerum, nec dignum, quocum eat in certamen. Gloſſae: *Nati & natus*, τέκνα. *Non putat eſſe*, non reputat, non aeſtimat, facit te nihili. SCHEFFER. Neque hominem, neque puerum hic notat. Sed, qui te obſcurum & tam vilem putat, ut nemo ſciat, te natum. Senec. Apocolynth. *horam ejus nemo novit, nemo enim illum natum putavit.* Martial. x epig. 27.

> *Natali, Diodore, tuo conviva ſenatus*
> *Accubat, & rarus non adhibetur eques.*
> *Et tua tricenos largitur ſportula nummos,*
> *Nemo tamen natum te, Diodore, putat.*

Vide Voſſium ad Catull. pag. 306. Hinc & jocus ille Martialis explicandus lib. VIII. 64.

> *Quod ſi ludis adhuc, ſemelque naſci*
> *Uno jam tibi non ſat eſt in anno:*
> *Natum te, Clyte, nec ſemel putabo.*

Eadem fere formula *liberum quem non putare* dicitur, de qua infr. cap. LXXXI. BURM.

Niſi ſi] Terentius Andr. Act. I. ſc. I. *Niſi ſi id eſt, quod ſuſpicor.* Et ſic alibi Tertull. de fuga in Perſ. cap. v. *Niſi ſi vis confiteri, pati non vis.* SCHEFF. V. Heinſ. ad Ovid. epiſt. Heroid. ep. IV. verſ. III.

Annulos buxeos] Sic per contemtum puto nominare aureos, qui buxei ſint coloris. Quomodo Varro in Sexageſ. anates appellat, *buxeis roſtris pecudes*, & Martialis, putidos dentes, *buxeos*. SCHEFF. Hinc liquet, Gytonem annulos aureos in digitis geſtaſſe, quamvis ſervo officio fungeretur. Quod ordinis equeſtris proprium, nec libertis permiſſum, ſervis multo minus. Supra cap. praecedenti, ad Gytonis dominum: *Eques Romanus es*, quod haud dubie ex annulis colligebat: ipſe de ſe mox, *jam ſcies, hoc ferrum fidem habere.* Nam cave aliter interpretare *annulos buxeos*, quos ita contemtim vocat, quod non ex obryzo eſſent, ſed ex auro pallenti. *Ora buxo pallidiora* apud Naſonem, & *pallor buxeo ſimillimus. Color buxeus* apud Plinium lib. II. cap. 7. & *dentes buxei*, apud Martialem. HEINS. Non Gytonem credo aureos annulos geſtaſſe, ſed ejus dominum Aſcylton equitem R. ad quem libertus hic reſpicit.

Quos amicae tuae involaſti] Eripuiſti, ſubduxiſti. Gloſſae veteres: *Involo*, κλέπτω, *furo*, *involo*. SCHEFF. Sic cap. LXIII. *jam ſtrigae puerum involaverant.* Catullianum eſt hoc verbi à vola manus deductum, furandi ſignificatione: extitit & apud Vitruvium prooem. lib. VII. ſed corruperunt in editionibus; legamus poſtbac: *qui invidis moribus aliena ſcripta involantes glorientur*; paulo ante *furantes* dixerat. REINES. Nonius: *Suppilare eſt involare, vel rapere.* Serv. ad Virgil. lib. III. Aen. verſ. 233. ad illa, *pedibus circumvolat uncis. Aut circum praedam dixit volat uncis pedibus, aut intra volam interiorem manus amplectitur praedam, unde & involare dicimus intra volam tenere.* Sed grammatico acumini magis, quam veritati etymon à *vola* deductum adſcribo. quum recte à *volare*, *involare*, pro irruere in rem alterius, & ita auferre, poſſit derivari, ut infra cap. LXIII. BURM.

Occuponem propitium] Primo aſpectu mihi viſus ἀνίατος hic locus; ſed, cum poſtea mente revolverem, quanta ſemper fuiſſet Petronio proclivitas ad nova verba cudenda, ſtatim putavi diſtinctione tantum levi opus eſſe, ita legendo, *ô, Occuponem propicium! eamus.* TILEBOM. Scilicet, *tibi opto.* quomodo cui optabant Jovem propitium. Porro *Occuponem* hic accipio pro deo eorum, qui quid occupant forſitan, & acquirunt

Digitized by Google

„ propitium! Eamus in forum, & pecunias mutuemur. jam ſcies, hoc ferrum fidem habere. Vah! bella res eſt volpis uda. ita lucrum faciam, & ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret, niſi te toga „ ubi-

quirunt furto, videturque hoc cognomento celebratus Mercurius, furum deus, velut mitiore ac honeſtiore. Ac, quia furto alter annulum ſubduxerat, hic ei optat propitium Mercurium Occuponem, ut prodeſſe illi faciat, uſumque ipſius proſpere ſuccedere. SCHEFF. Certum eſt, Mercurium, qui foro & mercimonio praeeſſe, furum etiam artes fovere & provehere, credebatur, hic deſignari; ſed *Occuponem* dictum fictumque à Petronio vix crediderò. Eſt enim hoc verbi, perinde ut ſimplicis *capiendi*, honeſtius, & de licitis plerumque intelligitur, eoque actum vitioſum & infamem furti non repraeſentat. Exiſtimem autem, Petronium, in cujus omni ſermone πολλὴ χάρις καὶ Ἀφροδίτη ἐπανθεῖ, à Latino verbo *clepere* venuſte formato nomine *Cleponem* dixiſſe, quem Graeci κλῶπα & κλέπτην. Mercurio enim Deo, ſive furatrinae, ſive furatrino, hanc adpellationem impoſuiſſe Graecos, vel inde patet, quia Pana, quod Mercurio ſatus haberetur, κλωποπάτορα vocavit Theocritus. Et legam igitur, *ô cleponem propitium!* Certe exclamatio abeſſe non poteſt, & orationem mire perficit & exornat. Si quis autem *cleponem* accuſare velit, tamquam vitio creatum, ei, alia ejuſdem formae, à verbi praeſente ducta, propria, ornatiſſima, & optima, bonis autoribus uſurpata, indicando, puto, ſatisfecero. Dixerunt *appetones*, *coambulones*, *colones*, *comedones*, *convivones*, *fabulones*, *incubones*, *lucrones*, *machinones*, *manducones*, *nugones*, *palpones*, *rapones*, *repoſcones*, *ſuſurrones*, *verberones*, *vituperones*. Ipſum verbale nomen *clepo* non ignoraſſe Latinos, ſive veteres, ſive medios, è ſeculi undecimi Grammatico Gallo Petro Helia audire jucundum erit. Ejus in Lexico metrico manuſcr. hic verſus eſt:

Vult clepo, furari, clepo, clepſis, clepſydra dici.

in quo Nomina à Verbo manantia tria; primum hoc ipſum Petronianum eſt; ſed, quod in vulgatis ſeculo decimo quarto Dictionariis male, ultima vocali in ſibilum corrupta, In *cleps* mutarunt, fortaſſis habito ad τὸ κλὼψ Graecum reſpectu. REINES. *Occuponem* hic licet, non pro infamis & vitioſi actus praeſide, ſed in bonam partem, accipiamus, qui utrique periculum facturo mutuo à monetario ſumendae pecuniae, illi ad ſuum aureum annulum, huic ad fidem ferrei propitius optatur. Sic textus ſervatur, & analogia voci favet. HADRIANID. Scribo, *ô* *Bucconem*. Gloſſae Iſiodori: *Bucco, garrulus, quod caeteros loquacitate, non ſenſu exſuperet, ruſticus, ſtultus.* Afranius & Pomponius citantur à Grammaticis in *Buccone adoptato*, hic etiam in *Buccone auctorato*. *Macci & Buccones* apud Apulejum. Vide Salmaſium ad Solinum, & ad Lampr. Alex. Sev. cap. LXI. *Buccones* videntur dicti à dura bucca. Supra cap. XIIII. *Durae buccae fuit linguoſus.* HEINS. Non hic de Petroniani ſtili venere & gratia quaerendum, ſed, quo ſermone viles hi & plebeji homines utentes decore induci in ſcenam debuerint. Itaque recte Mercurium *occuponem* vocari puto ab Hermerote, qui religione abſterritus non audebat furem dicere, ſed molliori appellatione invocat occuponem, cujus praeſidio tutum annulos aureos involaſſe Aſcylto exprobat; eadem forma Amm. Marcel. lib. XXII. cap. 16. Aegyptios dicit *repoſcones acerrimos.* Ita *cachinno* Perſ. I. Satyr. 12. ubi vide Cornutum. *Agones* popae dicti ab *ago* Ovid. Schol. Stat. IV. Thebaid. 27. *volones* & ſimilia. vid. Barth. XI. Adverſ. 7. Keuchen. ad Frontin. IV. VII. 24. In margine, Heinſium legere *arrabonem*, notatum erat. BURM.

Hoc ferrum fidem habere] Per, *ferrum*, annulum intelligit ferreum, quem habebat in manu, quem comparat cum annulo alterius aureo. Plinius XXXIII. cap. 8. *Memoria avorum multi, praetura quoque functi, in ferro conſenuerunt.* Et aliquanto ante; *Siniſtrae maximam auctoritatem conciliavere auro, non quidem Romanae, quorum more ferrum id erat.* Ita habent libri veteres. *Fidem habere* intelligit apud menſarium, qui in foro expoſitos habebat nummos, ut daret mutuo, accepta ſyngrapha, quae ſubſignabatur annulo. SCHEFF. Prae tuis nimirum annulis buxeis. GOES. Id eſt mihi, etſi plebejo, & in annulo ferreo, tamen credi. Quo ſenſu *fidem habere* aliquando ſumi docuit Vavaſſ. de vi & uſu quor. verb. pag. 6. & Paſſer. ad Propert. III. eleg. V. verſ. 6. quamvis locum ipſum Propertii meliori auſpicio interpretatus ſit ſummus amicus, & literarum decus Brouckhuſius. BURM.

Res eſt volpisuda] Scribes, *eſt volpes*, pro, *vulpes*. TILEBOM. Divide *volpis uda*, id eſt, madida vulpes. Sic autem, velut proverbio, vocat eum, qui ab adverſario male eſt habitus, victuſque erubeſcit, quaeritque latebras. SCHEFFER. Videntur tranſponendae eſſe litterae, unde eliciamus, *volſa picla*. *Volſi* pro cinaedis. Sic, *volſi carpenta nepotis*, apud Propertium lib. IV. El.

„ ubique perverſa fuero perſecutus. Bella res, & iſte, qui te haec docet, mu- „ frius,

IV. El. VIII. verſ. 23. &, *glabrior*, *quam volſus lusius*, apud Plautum Aulul. Act. II. ſcen. IX. verſ. 6. *Volſa picla*, ut oſſla, pedicius, ridiclus, aedicia, & plura talia. HEINS. Vide quae olim ad Phaed. lib. I. Fab. VII. notavimus. Quamvis Servius ad Virg. lib. XI. Aeneid. verſ. 522. *vulpes* praeferat, qnia diminutivum eſt *vulpecula* non *vulpicula*. in Tragur. erat *vol piſuda*. Patavini nna voce *volpiſuda*. BURM.

Ita lucrum faciam.] Contra infra cap. LXI. *Omne me lucrum tranſeat.*

Bene moriar.] Ita & infra cap. LXI. hoc de εὐθανασίᾳ egregie explicuit Cl. Weſſeling. lib. II. Obſerv. cap. 7.

Aut populus per exitum] Hanc periodum ita conſtituendam puto: *Ita lucrum faciam*, *& ita bene moriar*, *aut ita populus per exitum meum juret*, *niſi te*, &c. *ut populus* malebat Heinſius.

Te toga ubique perverſa fuero perſecutus] Quaenam hic eſt *toga perverſa*? Mentio fit *veſtis perverſae* apud unum Senecam lib. I. de ira cap. XVI. ubi de adminiſtratione ſuppliciorum: *Etſi perverſa induenda magiſtratui veſtis*, *& convocanda claſſico concio eſt*; *procedam in tribunal non furens.* Hoc loco varie exponunt veſtem perverſam. Muretus accipit de praetexta inverſa. Lipſius, Faber, & alii, de veſte plebeja, tunica, toga ſordida & pulla. Quoquo autem modo accipias, non video, ut huc pertineat. Nam nec inverſa, nec ſordida pullave veſtis quicquam facit ad perſecutionem. Adde, quod hic Aſclyti adverſarius non videtur fuiſſe in magiſtratu, & conlibertus dicitur, in praecedentibus, Trimalcionis. SCHEFF. Reineſius legendum putat, *praeverſa*. Sic enim ait in litteris ad N. Heinſium: " Cum „ togae eſſent alares, nec adſtrictae corpori, ut „ tunicae lineae, & greſſum celeriorem curſum„ que eo impedirent, fiebat, ut, qui currere „ vellent, eas ſuſpenſas retraherent ante ſe ad „ pectus, (ut pallium in caput, vel collum, „ conjicere ſolebant ſervi properantes & furtivi „ in comoedia) in rugas contractas: quo ſche„ mate togas in anteriora verſus adductas & „ complicitas fuiſſe nemo non intelligit. Et, „ ut hoc voluiſſe Petronium capiamus, omnino „ legendum eſt, *praeverſa*. Praeverſa, prover„ ſa toga, quae & prorſa & antevorſa, (nam & „ ſic *ſurſum*, eſt ſuſverſum, *rurſum*, reverſum, „ *retrorſum*, retroverſum) fugientem alterum na„ viter perſequitur, qui, adducta ad anteriora „ veſte laxa & laciniosa, totum corpus invol„ vente crura ad greſſum curſumque libera ſibi „ & expedita reddit, uti utrumque brachium in „ convivio illi, qui togam ideo ſubmittebat. „ Idem ſenſus ἀγνώστως Auctor. ad Herem. lib. „ IV. *Contorta toga cum pluribus aliis ire celeriter* „ *coepit:* quod non poterat in veſte fluente & „ fuſa, actuoſum & navum remorante. Saepiſ„ ſime in praepoſitionibus ὑπὲρ & περὶ, *per* & „ *prae* permutandis peccarunt librarii. Vir ma„ gnus ad Athen. lib. I. cap. 7. de Graecis. „ Hic Latinarum corruptarum cum notabili ſen„ tentiae detrimento exemplum eſt. Simile a„ pud Firmic. lib. VI. Matheſ. c. 20. ubi dede„ re *peroptatum*, cum deberet *praeoptatum*. *Corpus* „ *etiam viſcera ipſum contractione debilitat*, *ita ut* „ *ad neceſſarios vitae uſus vix ſatis poſſint membra* „ *praeoptatum ſuum officium implere.* Ubi *praeo*„ *ptatum* placet, id eſt praefinitum, praeordina„ tum, προταχθὲν, ad quod homo per naturam „ aptus formatus eſt. Dixi de hujus formae „ verbis lib. III. Variar. 18. Quod de *veſte per*„ *verſa* induenda ſenatui ex Seneca adduxit vir „ doctiſſimus ad rem non pertinet, ſed intelli„ gendum de mutatione togae praetextatae, & in„ dutu anguſticlaviae, ſive etiam ſagi militaris. „ Haec enim ἡ ἱππὰς Dionis lib. XL. quam di„ ſtinguit contra βουλευτικὴν ἐσθῆτα. Ea veſtis „ mutatio uſitata ſenatui in quavis calamitate, „ & periculo; ut patet ex Dione lib. XXXIX. „ ut A. V. 697. 698. cum Pompejus & Craſſus „ praeter lege definitum tempus conſulatum am„ birent. „ Haec Reineſius. Sed non pauca obſtant huic interpretationi. Primo dicit, retraxiſſe in pectus, item in anteriora verſam adduxiſſe. Quod quo modo debeat intelligi, non video. Ut toga verteretur in anteriora, nil neceſſe fuit, quia & anteriora & poſteriora ſemper tegebat. Voluit fortaſſis dicere, *in anterioribus*. Sed quomodo ibi verteretur? Suſpenſa, inquit, erat ad pectus. Vellem ſcire, unde igitur pependerit, ſi ſuſpenſa fuit, & ſimul verſa. Poterat fortaſſis tunica ſic ſuſpendi ad cingulum. Toga, quae fuit veſtis extima, quomodo ſic potuerit ſuſpendi, non excogito. Jam faciamus verſam ita, ut anguli alarum pertinerent ad pectus, non poterat ea res feſtinantem multum facere liberiorem, cum toga veſtis eſſet multum demiſſa, & ad ipſos prope pedes pertinens. Imo per iſtam verſionem circa genua & femora facta fuiſſet duplex, id eſt, feſtinanti moleſtior propemodum, quam ante fuerat. Igitur non approbare poſſumus ipſum illud *praeverſa* Reineſii, contra togam perverſam accipio de rejecta in humeros & tergum, eo modo, ſicut hodie videmus pallia ſua, maxime ſi ſint longiora, rejicere in humeros, ut brachia, pectus, & anteriora omnia habeant libera. Sic plane

Digitized by Google

„ ſrius, non magiſter. didicimus; (dicebat enim magiſter:) Sunt veſtra „ ſalva? recta domum, cave circumſpicias, cave majorem maledicas, aut nu-

plane exiſtimo, togam in anterioribus collectam, ſubductam ad ſuperiora, & mox omne ejus, quod alias à pectore deſcendere ultra genua ad pedes uſque ſolebat, rejectum ſuper unum humerum. Iſta enim rejectione toga vere pervertebatur, id eſt, quod ante dependebat ad pedes, verſum ad collum & caput habebat. Quo ſenſu & *perverſi faſces* leguntur apud Jul. Obſequentem cap. 130. ubi ait. *Luſtratione lictor perverſis faſcibus lauream impoſuit.* Sunt enim *perverſi* hoc loco, qui alias *verſi*, aut *inverſi*, cum eorum pars ſuperior vertitur, ut fiat inferior, quod in notis dixi. Idem apud Plautum eſt, *pervertere aulas*: verba exſtant in Caſina Act. IV. ſc. I. verſ. 16. ubi de coquis, diſſimulantibus ſe parare coenam, ut ſubmoveant ſenem ab ea:

Aulas pervortunt, ignem reſtinguunt aqua.

Peſſime Lambinus, *ollas disjiciunt, percellunt.* Nec enim hoc faciebant coqui, ſed ollas invertebant, ſicut hodieque ſolent coqui & coquae: poſtquam aqua expurgarunt, vacuas & inverſas reponunt ſuo loco, donec iterum adhibendae ad coquendum. SCHEFF. Sic apud Naſonem, Arte amatoria lib. III. verſ. 245.

Dictus eram ſubito cuidam veniſſe puellae:
Turbida perverſas induit illa comas.

Perverſa veſtis apud Senecam lib. I. de Ira cap. XVI. *Itaque, etſi perverſa induenda magiſtratui veſtis, & convocanda claſſico eſt, procedam in tribunal.* Quem locum unice huc facientem & alii jam viderunt. HEINS.

Muſfrius] Quid verbi ſit *Muſfrius*, plane neſcio. An non ejus loco belle ſubſtitueretur *Meſapus*. TILEBOM. Hoc quale ſit, haud ſane dixerim. SCHEFF. Si editionem hic ſibi relictam, &, uti optima maxima eſt, ſequamur, recipiamuſque, *muſtium*, fieri aliter non poteſt, quam ut pericopen hanc à Veneti vel Dalmatae, unius ex illis, qui de Turcarum religione rituſque undecunque aliquid cognoverant, manu eſſe adfirmemus. Verum abſit ea ſimplicitas, ut fucum luſcitioſi librarii non agnoſcat. Unius negativae trajectu in ſuum locum rem compoſuero, nimirum ſi legero, *qui te haec docet, non muſteus magiſter*, id eſt, non novicius, ὀψιμαθής, non imperitus, vulgaris, & pergulanus; ſed veteranus, trebax, ἐμπειρος. Valeat tantumdem haec conjectura, quantum mereri videbitur; mihi nec temere ea nata eſt, nec facile dimittetur: Petronium enim mihi reddit, quem à librarii illiberali facinore abſtuleram. REINES. Reineſius trajecte legit, *non muſteus magiſter.* Scilicet putavit *muſſius*, eſſe ſcriptum, atque ita citavit. Sed *muſrius* eſt etiam in Dalmatico MS. Deinde, quid ſignificare debeat, *non muſteus magiſter*, hic non video. Loquentem convitia profundere, res ipſa totuſque locus oſtendit. At *magiſter non muſteus* ne ipſi quidem Reineſio convitium eſt. Fit quoque oppoſitio inter illum muſrium quemcumque denique & magiſtrum. Ideo ſequitur: *dicebat enim magiſter*, contra ſcilicet, quam faciebat muſrius, qui propterea magiſter eſſe nequit. Poteſt videri ſcriptum fuiſſe apud noſtrum *nuſtorius*, id eſt, nupthorius, νυφθορευς, quod corruptorem mentis animique ſignificat. Senſus ſane peraccommodatus eſt. De lectione quiſque ſentiat, quod volet. SCHEFF. Volebat Munkerus, *rus merum, non magiſter*, haud ſane invita Minerva. Poſſet tentari, an non legendum eſſet, *Muricidus*, aut *Muger verius*, aut *Murgiſo verius, non magiſter.* Feſtus; *Muger dici ſolet à caſtrenſium hominibus quaſi muccoſus, qui talis male ludit.* Idem: *Mugiſo, iners, deſidioſus.* Gloſſae Iſiodori: *Murgiſo, callidus murmurator.* Apud eumdem Feſtum: *Murricidus, ignavus, ſtultus.* Ubi videndus Scaliger. Adeatur idem Feſtus in *Murcius.* Poſſis &, *Murcer verius.* Gloſſae Labbaei: *Murcei*, νωθεῖς. Vide Salmaſium in Solinum p. 637. HEINS. Hadrianides in textum recepit, *muſtum, non magiſter.* [Conieceram *mularius.*]

Didicimus] Puta, ex hoc facto tuo, te non habuiſſe idoneum magiſtrum. Sic accipere verbum iſtoc licet. Quamquam mihi locus iſte totus valde ſit ſuſpectus. SCHEFF. Abſolute dicitur, pro neque nos ſumus ſine diſciplina, ſed ſub magiſtro profecimus. cap. XLVI. *Si non didiciſſet*, & 68. *Et numquid didicit.* Ita & Ovidius I. Art. Am. 428.

Litera poſcetur, ne didiciſſe juvet.

Et II. Triſt. verſ. 342.

Hei mihi, cur didici, cur me docuere parentes?

Et Cicer. Bruto cap. LXXI. de Marcello: *Vehementer placet, nec vero ſine cauſſa: nam & didicit, & omiſſis ceteris ſtudiis, unum id egit.* Juſtin. XXIII. 4. *inter aequales in ludo diſcenti.* Seneca II. de Ira cap. 26. *Nec ad tuam contumeliam parum didicit.* Hinc *diſcentes* in lapide apud Gruter. p. DCLI. 9. & apud Vignolium p. 305. BURM.

Dicebat] Suſpicor, *docebat.* SCHEFF.

Sunt veſtra ſalva] Puto, verbis iſtis contineri praecepta magiſtri, quae dare quotidie diſcipulis ſolebat.

„ numera mappalia. Nemo dupondium evadit. Ego, quod me ſic vides,
„ propter artificium meum diis gratias ago.

LIX. „ *a* Coeperat Aſcyltos reſpondere convicio, ſed Trimalchio delectatus conliberti eloquentia: *b* Agite, inquit, ſcordalias de medio; „ ſuaviter ſit potius, & tu, Hermeros, parce adoleſcentulo: ſanguen illi „ fervet, tu melior eſto. Semper in hac re qui vincitur, vincit. Et tu, „ quum

a ENCOLPIUS. *b* TRIMALCHIO.

ſolebat. Ergo ſcribo. *Sunt veſtra, Salve*, hoc eſt, veſtrum officium eſt, occurrentibus dicere, Salve, nec ſtare ac nugari diu, verum recta contendere domum. SCHEFF. Sunt praecepta, quae dabat diſcipulis e ludo diſcedentibus. *Sunt veſtra ſalva?* cum interrogationis nota. Ut ſcil. ſi occurrerent aliqui ex amicis, rogarent hac formula an domi ejus & in familia omnia ſalva eſſent. Sic, *ſatiſne ſalva?* Liv. I. 58. XL. 8. Terent. Eunuch. V. VI. 8. Ideoque nihil mutandum. *Recta domum*, ſc. ite, ne in via ludatis, aut alio vagemini; cave circumſpicias, ſi hic vel illic aliquid turbae, circuli, aut ſimile quid fiet. BURM.

Majorem maledicas] Petronius cap. XCVI. *maledic illam verſibus, ut habeat pudorem.* Imitatus quoque eſt Tertullianus lib adverſ. Praxeam: *Nos autem, dicentes Chriſtum cruxifixum, non maledicimus illum.* SCHEFF. Forte, *cave morionem maledicas.* GOES. Graeciſmus eſt adſectatus, Theophr. περὶ εἰρωνείας. Συγγνώμην δὲ ἔχειν τοῖς κακῶς αὐτὸν λέγουσι. Ita & noſter infra cap. LXXIV. *Maledicere Trimalchionem coepit.* Saepe Tertullianus. de Idolol. cap. IV. *Quorum cultores maledicit & damnat.* Et paſſim. vid. Barth. ad Hermae Paſtorem pag. 923. MSS. Tragurianus habebat *cave mejorem maledicas.* Ita Graeci verbum λοιδορεῖν cum accuſativo, λοιδορεῖσθαι vero in Medio cum dativo conſtruunt. vid. Schol. Ariſtoph. Plut. II. IV. 46. [id eſt vſ. 456.] & Thom. Magiſtr. in Λοιδοροῦμαι. Lucas Actor. XXXIII. 4. τὸν ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ λοιδορεῖς. BURM.

Aut munera mapalia] Suſpicor ſcripſiſſe, *haud numera mapalia*: id eſt, ne ſingulas pergulas in via inſpice, velut numerum omnium deberes inire. Gloſſae. *Mappalia*, καλύβαι. Alia loco Καλύβη, *caſa, tugurium, pergula.* SCHEFF. *Aut numeres* Hadrianid.

Dupondium] Lege, *dupondius.* TILEBOM. Lego, *nemo dupondium evadit.* Poſtquam retuliſſet hactenus, quae ſint praecepta probi magiſtri, & quomodo ad ea ſe componant diſcipuli idonei. ſubdit, neminem poſſe evadere puerum ullius precii, qualis nempe ſit Gyton, qui riſu ac contumeliis omnes afficiat. Sic Plinius, *evadere ſermonem malignorum*, uſurpavit in epiſt. SCHEFFER. *Dupondum* Tragur.

Sic vides] Plautus Amph. II. ſc. I. *Sic ſum, ut vides.* Terent. Hecyr. III. ſc. 5. *Qui ſic ſunt, haud multum haeredem adjuvant.* SCHEFF. Vide ſupra cap. XXXVIII.

Aſcyltos] *Aſchylto* Tragur.

Scordalias] Rixas & contentiones foedas, quales eſſe ſolent nautarum: eſt enim à σκόροδον, *allium*, quo frequenter nautae utebantur. Petronius cap. XCV. ſic uſurpavit *ſcordali* vocem: *redditaque ſcordalo vice.* Gloſſae Petronianae: *Scordalus, homo alliatus, & illuvie ſqualoreque foetidus, impurus.* Bene *alliatus*, ut dixi, & vocabantur ita, cum alii, tum praeſertim nautae, qui cum aſperis eſſent moribus, hinc *ſcordali*, ferociores quicumque ac contentioſi. Iſidori Gloſſae: *Scordalus, ferox.* Ad eumdem modum aliud Gloſſarium, Turnebo laudatum. Cumprimis vero eos denotat, qui litigant inter pocula. Vide Senec. epiſt. 56. & 83. itemque Senecam rhetorem Suaſoria ultima, & quae ibi Lipſio & Scriverio notantur. SCHEFF. Non inepte ita vocat rixas, quae fiunt inter pocula, ut Seneca de Tullio Cimbro dixit, fuiſſe *eum nimium in vino & ſcordalum.* Hanc vocem celeberrimus Graevius redonavit Suetonii Auguſto cap. LXV. *Agrippam ob ingenium ſcordalum ac ferox abdicavit.* Et Schultingius ad Senec. Suaſor. VII. vide Fulgent. de Continentia Virgiliana, & Swarth. Analect. lib. III. cap. 18. BURM.

Suaviter ſit potius] Sitis potius hilares. SCHEFF. Infra cap. LXV. *Et me Hercules bene fuit.* & paulo poſt. *Sed tamen ſuaviter fuit.* Ita ἡδέως Ariſtoph. Plut. II. I. 10. Horat. I. Sat. 9.

Suaviter, ut nunc eſt. BURM.

Sanguen illi fervet] Iracundus eſt. Cicero V. Fin. *Quotuſquiſque eſt, cum mors appropinquat, cui non fugiat timido ſanguen.* SCHEFF. Ennius: *O ſanguen Dis oriundum.* Lucret: *ſanguen & oſſa.* v. Nonium in *Sanguis.* HEINS. Antiqua forma. vide diligentiſſimi Barthii notas ad Statii Theb. IV. verſ. 464. & Daviſ. ad Ciceron. I. de Divinat. 44. BURM.

Fervet] Perſ. Sat. III. verſ. 116.

Nunc

„ quum eſſes capo, coco, coco, atque cor non habeas. Simus ergo, quod „ melius eſt, prai, mitis, hilaris, & Homeriſtas ſperemus. [a] Intravit factio „ ſtatim, haſtiſque ſcuta concrepuit: ipſe Trimalchio in pulvino con- „ ſedit, &, quum Homeriſtae Graecis verſibus colloquerentur, ut inſolen- „ ter

a Encolpius.

Nunc face ſuppoſita ferveſcit ſanguis, & ira
Scintillant oculi.

Vid. ſupr. cap. lvii. BURM.

Melior] Hic eſt ſedatior, humanior, magis ſapiens & moderatus. Horat. Epod. xvi.

Aut pars indocili melior grege. --.--

Eo fere ſenſu Cicer. pro Quinct. cap. i. dixit *meliore mente audire*, pro aequiore. Forte poſſit legi *mollior*. Ita variant ſcripti apud Livium iii. ix. 5. & viii. xxi. 6. & Curt. vi. iii. 6. & Plin. praefat. lib. xii. BURM.

Semper in hac re, qui vincit, vincitur] De jurgio. TORNAES. Propert. ii. Eleg. 8.

Vinceris aut vincis, haec in amore rota eſt.

BOURDEL. Recte; nam

Si jurgiis quis provocet te, da manus:
In jurgiis eſt victor is, qui vincitur.

RITTERSH. Quam bene hic quadret, & apte locata ſit, atque ex diverſo in Satyrico vetere, cap. lxxxii. quam male aberret haecce ſententia Trimalcionis, dum conſidero, mihi nullatenus in animum inducere queo, eruditos fore unquam, qui negent, amaeniſſimam pariter & elegantiſſimam illam, quam excutimus, coenae Trimalcionis deſcriptionem, noſtro Arbitro acceptam eſſe referendam. TILEBOM.

Capo, coco, coco] Lege, *capo, coco, cocio*, quam poſtremam vocem habes apud Sextum Pompejum in *Arilator*. TILEBOM. Cum eſſes alterius aetatis generiſque, tuo iſto tunc ingenio vivebas. *Capo* eſt, quem Petronius in editis appellat *gallum ſpadonem*. Is voce utitur non gallinacei ſono, ſed gallinae, quem refert illud *coco*. Subeſt porro quid turpiculi his verbis, oſtendunt enim licentiam ejuſmodi conceſſam pueris, qualis Aſclytos hic fuit. SCHEFFER. Lege, *cum eſſes calo calo coco, aeque cor non habebat*. HEINS.

Habeas] Scribe, *habebas*. TILEBOM.

A primitis] Lege, *a primitus*, eodem modo, ut ſupra *de praeſentiarum*, & *in praeſentiarum*. TILEBOM. Hoc *aprimitis* eſt nihili. Suſpicor, *apti, mites, hilares*. Probe, *apti*, hoc eſt ſociales, qui ſe jungere aliis vivereque conjuncti poſſunt. Cic. in Cornif. *O hominem ſemper quidem mihi aptum, nunc vero etiam ſuavem*. SCHEFF. Forte *apprimitus*; voce nova, ut in hoc fragmento plurima. *apprime* meliores dicerent. Vel *a primitus*, ut *abante* & ſimilia barbarizantes dixerunt. *Primitus* dixit infra cap. lxii. BURM.

Homeriſtas] Hi ſunt, qui carmina Homeri recitare voce canora ſolebant in conviviis, *rhapſodi* etiam vocati, ut ex Athenaei lib. xiv. cap. 3. colligitur. Diomedes lib. iii. *Rhapſodi, quod partes Homerici carminis in theatralibus circulis cum baculo, id eſt virga, pronunciabant, qui ab eodem Homero dicti ſunt Homeriſtae*. SCHEFF. Sic Enniániſtae ab Gellio lib. xviii. cap. v. dicti, qui Ennianos verſus in theatris populo legebant. Homeriſtas autem & rhapſodos ab Ariſtotele vocatos, monet Athenaeus lib. xiv. de rhapſodis autem in theatro certare ſolitis, videndus Meurſius Ceramici gemini cap. xi. HEINS. Vid. Schol. Pindar. ad Nem. Od. ii. i. qui Ὁμηρίδας vocat. Meurſius nihil de rhapſodis tradit, niſi eos & muſicos in Odeo certaſſe, verbo monet ex Heſychio. Salmaſius ad Tertull. Pall. p. m. 335. *aretalogos* eſſe putat. BURM.

Speremus] Ita Tragur. & recte: Jactabundus enim Trimalchio, ut componat rixantes, promittit novum aliquod acroama, quod delectare poſſet. *Spectemus* à Patavinis & Pariſ. eſt. Solent vero à librariis haec verba confundi. BURM. [Putabam *imperemus*.]

Factio] Caterva, multitudo, bono ſenſu. Feſtus: *Factio, & factioſus, initio honeſta vocabula erant, unde adhuc factiones hiſtrionum & quadrigariorum dicuntur*. SCHEFF.

Haſtiſque ſcuta concrepuit] Livius praepoſitionem addit lib. xxvii. cap. 29. *Exercitus gladiis ad ſcuta concrepuit*. SCHEFF. Ita enim Homerus & antiqui inducunt praeparantes ſe pugnae. Iliad. Δ. 447.

Σὺν ῥ' ἔβαλον ῥινοὺς, σὺν δ' ἔγχεα καὶ μένε' ἀνδρῶν
Χαλκεοθωρήκων· ἀτὰρ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι
Ἔπληντ' ἀλλήλῃσι, πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.

Hoc fiebat, ut explorarent arma, unde ἐγχέσπαλοι ab Homero dicuntur, teſte Scholiaſte ad Iliad. B. verſ. 131. Apollon. Rhod. lib. i. 1136.

Καὶ σάκεα ξιφέεσσιν ἐπέκτυπον --.-

Et hinc ad ſaltationem militarem & bellicrepam ho-

„ ter ſolent, ille canora voce Latine legebat librum. Mox ſilentio facto: „ [a] Scitis, inquit, quam fabulam agant? Diomedes & Ganymedes duo „ fratres fuerunt. Horum ſoror erat Helena. Agamemnon illam rapuit, „ & Dianae cervam ſubjecit. Ita nunc Homeros dicit, quemadmodum „ inter ſe pugnent Trojani, & Parentini. Vicit ſcilicet, & Ifigeniam „ filiam ſuam Achilli dedit uxorem; ob eam rem Aiax inſanit, & ſtatim „ argumentum explicabit. [b] Haec ut dixit Trimalchio, clamorem Ho„ meriſtae ſuſtulerunt, interque familiam diſcurrentem vitulus in lance „ decu-

a TRIMALCHIO. *b* ENCOLPIUS.

hoc tranſlatum, unde & Salii Romani, & deinde ipſi milites hoc habuere. vid. Illuſtr. Spanhem. ad Callimach. Hymn. in Del. verſ. 136. & Lindenbr. ad Ammian. Marcell. XIV. cap. 2. Infra cap. LXXIX. *commovent orbes manus.* BURM.

Colloquerentur] Fruſtra forſan haec exigimus ad conſuetudinem Homeriſtarum, quando hi alio fine fuerunt adducti, ut liquet facile ex ſequentibus. SCHEFF. Fuerunt aretalogi, qui centonibus Homericis inter ſe colloquebantur, & ſententias jactabant. Dum interim inſolens Trimalchio Latinum poëtam cantaret. Vid. Caſaubon. ad Sueton. Aug. LXXIV. & Gramm. II. Hic enim mos lautioribus erat tales ludos exhibere convivis. Appoſite Juvenalis Sat. XI. 177.

Noſtra dabunt alios hodie convivia ludos;
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altiſoni dubiam facientia carmina palmam;
Quid refert, tales verſus qua voce legantur.

Huc ſpectat & epigramma in Grammaticos in Antholog. lib. II. cap. 10.

Τοῖσδε τοῖς παρὰ δεῖπνον ἀοιδομάχοις λογο-
λέσχαις
Τοῖς ἀπ' Ἀριστάρχου γραμματολικνοφόροις,
Οἷς οὐ σκῶμμα λέγειν, οὐ πεῖν φίλον, ἀλλ' ἀνά-
κειν)
Νηστοκλεόρμητοι Νέστορι καὶ Πριάμῳ.
Μή γε βάλῃς κατὰ λέξιν ὅλως καὶ κύσμα γε-
νέσθαι,
Σύμμισγον ὁ δειπνῶ, μῆνιν ἄειδε Θεά.

Quod Latine vertere, eſſet omni venere & lepore privare. BURM.

Inſolenter] Raro. Cic. de Inv. I. *Evenire vulgo ſoleat, an inſolenter, & raro.* SCHEFF. Mutato ordine verborum: *ut ſolent, inſolenter ille canora voce Latine legebat librum.* HEINS.

Diomedes & Ganymedes] Sunt haec rurſum ſuperioribus ſimilia, nec cum hiſtoria convenientia, eam ob cauſam, quam ante dixi. SCHEFF. Fratres fuere, ſcilicet, ut elegantis ingenii Trimalchio conjiciebat, quia ultimae ſyllabae ejuſdem ſoni eſſent. *Agamenon* Tragur.

Homeros.] Patav. & Pariſ. *Homerus.*

Quemadmodum] Pro *quomodo*, ut ſaepè apud Servium occurrit. vid. ad III. Aeneid. 578. 590. & paſſim. mox cap. LXI. *Quemadmodum ad illam pervenirem*, BURM.

Parentini] Mallem, *Tarentini.* SCHEFF.

Vicit ſcilicet] Quis? An Agamemnon? Num deeſt vocabulum illius, qui victoriam obtinuit? SCHEFF.

Explicabit.] Aut *explicabitur* legendum, aut ſubintelligendum, Homeriſta aliquis; aut, ut in antiquis libris ad finem legitur, *explicuit.* BURM.

Inter familiam diſcurrentem] Sicut Phaedrus noſter lib. V. fab. 7. *inter manus ſublatus.* SCHEFF.

Vitulus] Quid? vitulus, & is elixus hic apponitur? Atqui viri docti notant, apud veteres fuiſſe rariorem vitulinae uſum. Extitit profecto olim conſtitutio Valentis, qua prohibebatur populis Orientis. Hieron. cont. Jov. II. *Imperator Valens nuper legem per Orientem dederat, ne quis vitulorum carnibus veſceretur, utilitati agriculturae providens.* Sed haec ipſa conſtitutio ſubinnuit, non fuiſſe penitus ignotum, ſaltem per Orientem. Cicero quoque mentionem facit vitulinae, licet aſſae. Ita enim lib. IX. ep. 20. *Itaque uſque ad aſſum vitulinum opera perducitur.* Et in veteri colloquio nominatur *vitulinum*, μόσχειον. Denique apud Plautum habes in macello, unde comparare ſibi quaerit Euclio ad filiae ſuae nuptias. Verba ſunt in Aulularia Act. II. ſc. 8.

Venio ad macellum, rogito piſces, indicant
Caros; agninam caram, caram bubulam,
Vitulinam, cetum, porcinam. -----

SCHEFF. Vide Nonn. de re cibar. lib. II. cap. 5.

In lance clunaria] Scribe, *in lance culinaria.* TILEBOM. Quaenam eſt haec, *lanx clunaria?* num à *clunibus* ſic dicitur? At quae derivationis & denominationis hujus ratio? Suſpicabar, *clumaria*, quaſi qua cluma ſeparari poſſit à frumento, vanni inſtar. Nam & apud Nonium eſt *cluma* loco *glumae*, ut à *cluma* fit *clumarius*, quemadmodum à *pluma*, *plumarius.* Quin imo apud Phi-

Digitized by Google

„ decumana elixus adlatus eſt, & quidem galeatus. Secutus eſt Ajax, ſtrictoque gladio, tamquam inſaniret, concidit, ac modo verſa, modo ſupina, geſticulatus mucrone, fruſta collegit, mirantibuſque vitulum partitus eſt.

LX. „ Nec diu mirari licuit tam elegantes ſtrophas. Nam repente la„cuna-

Philoxenum reperio, *Clunar*, καιδῦς λίπτυσον, quod cum lectione prima quadrat optime. Sed vereor, ne & hic *clumar* ſcribi debeat. Denique apud ipſum Petronium cap. XXVIII. eſt *lanx argentea, in qua purgatur piſum*, forte non multum diſſimilis ab hac noſtra. SCHEFF. Scripturae compendio factum *Cunaria*, exprimendum lectione, *Centenaria*. Nimirum C. librario hic eſt nota numeri ut lunula in calceis ſenatorum. Omnes aliae ariolationes vanae ſunt prae lectione data. Ante bellum Syllanum lances è centenis libris argenti ſuper quingentas fuiſſe in Urbe, auctor Plinius lib. XXXIII. cap. II. Elagabulum vaſa (coquinaria, ſeu eſcaria) centenaria argentea habuiſſe, Lampridius. REINESIUS. *Decumana*, id eſt, magna, ut, *decumana ova*, *decumanus acipenſer*, &c. Sic pro Patav. *clunaria*, & MS. teſtante ſimul varietate lectionum Roma miſſa, *dunaria*, incumbente inſuper ultimo *a* compendiolo, quaſi *dunariam* legendum, ſimilive modo ampliandum, nec tamen ſuper τοῦ *i* punctulo conſpicuo. HADRIANID. Nimis temerarie Hadrianides *in lance decumana* in ipſum etiam textum recepit. Quae enim vocis utriuſque eſt ſimilitudo? Reineſii *centenaria* magis placet. Verum intercedit nonnihil MS. in quo legitur, *dunariam*. Deinde agitur hoc loco de lancis magnitudine, ea vero non ſtatim cognoſcitur ex pondere. Poſſunt enim & minora eſſe ponderoſiora, & minus ponderoſa majora. Itaque nondum deſero priorem conjecturam meam. SCHEFF. Scribendum omnino, *in lance clibanaria*. Lancis genus ita ſtructum, ut clibanum haberet ſuppoſitum, ne cibus lance comprehenſus frigeſceret. Nam Reineſianum illud, de lance centenaria, longe recedit à veteri ſcriptura. Supra cap XXXV. *puer Aegyptius panem clibano circumferebat*. Unde compertum habemus, etiam clibanos ad menſam ſolitos perferri. HEINS. *Dunariam* Tragur. Quid hoc monſtri? nec ſatisfaciunt virorum doctorum correctiones. Forte ſcripſit, *denaria*, ſi modo decem pondo lanx ſufficere potuerit, vel Trimalchionis oſtentationi, vel toti vitulo ſuſtinendo. Si nimis levis videatur, poterit refingi, *ducenaria*, quae vox per compendium ſcripta fuit *dunaria*. *Denariam* autem vel *ducenariam* fuiſſe ſcire poterat Encolpius; quia in lancibus Trimalchionis pondus erat inſcriptum. vid. ſupr. cap. XXXI. Similis fuit haec lanx patinae Vitellii apud Suetonium, & forte hanc reſpexit Tertullianus in Apologet. cap. VI. *Video in lances (parum eſt, ſi ſenatorum, & non libertinorum vel adhuc flagra rumpentium) argentaria metalla producta.* ubi vide Cl. Havercampi notas. *Clunaria*, *clumaria*, & ſimilia, hinc procul ableganda; narrat enim haec Encolpius, cui verba nota, & ſuae venae, tribuit ſemper Petronius, ut jam aliquoties notavimus. BURMAN.

Adlatus eſt, & quidem galeatus. Secutus eſt Ajax.] Tragurienſis diſtinguit, *adlatus eſt, & quidem galeatus ſecutus eſt Ajax.* Et dubito, annon rectius.

Modo ſ[uma] Lege, *modo palma.* TILEBOM. Emenda, & diſtingue ſimul: *modo verſa, modo ſupina, geſticulatus mucrone, fruſtra collegit.* Collegit fruſta, quae jacebant, alia verſa, alia ſupina, mucrone cultri, quem flectebat in gyros atque huc illuc movebat. *Colligere*, opinor, hic eſt, *ſtruere*, id eſt, congerere decenter partes, & cuique ſuas praebere, unde & *ſtructores*, quos in editis facere alios à ſciſſoribus Petronius videtur. SCHEFF. Scribendum videtur, quod alii ex parte jam monuerunt, *modo obverſa*, vel *averſa, modo ſupina, geſticulatus mucrone, fruſta collegit.* Senec. ep. XLVII. de hac arte: *Alius pretioſas aves ſcidit per pectus & clunes, certis ductibus circumferens eruditam manum.* HEINS. Si vulgata ſervanda, deberet ſubintelligi *manu*. Sed neſcio an non ſcripſerit Petronius, *modo verſo, modo ſupino, geſticulatus mucrone*, ut artificium ſuum dextre vibrandi gladii, ſive cultri ſciſſorii, oſtenderet hic Ajax: & fruſta ſuſfixerit mucrone, ut divideret convivis. *Collegit* eſt, ex lance ſuſtulit. Cogitabam etiam annon poſſet legi, *modo terſo, modo ſpumanti*, vel *ſpumeo, geſticulatus mucrone.* Nam a concidendo erat ſuco vituli vel jure ejus gladius oblitus, quem modo deterſit, modo a fruſtis collectis ſuco ſpumantem infixit carni. Videant viri eruditi. Certe *fruſtra* erat in Tragur. Nunc fruſta verſa ac ſupina non arrident. BURM.

Elegantes ſtrophas] Quibus ſub perſona Ajacis introductus in triclinium ſciſſor eſt. SCHEFF. Vox hoc aevo, ut videtur, recepta, pro fallaciis. Senec. ep. XXVI. *Non timide itaque componor*

„ cunaria ſonare coeperunt, totumque triclinium intremuit. Conſternatus ego exſurrexi, & timui, ne per tectum petauriſtarius aliquis deſcenderet: nec minus reliqui convivae mirantes erexere vultus, exſpectantes, quid novi de coelo nuntiaretur. Ecce autem deductus lacunaribus ſubito circulus ingens, de cupa videlicet grandi excuſſus, demittitur, cujus per totum orbem coronae aureae cum alabaſtris unguenti pendebant.

ad illum diem, quo, remotis ſtrophis. ac fucis, de me judicaturus ſum, utrum loquar fortia, an ſentiam. Utuntur & Martialis & Plinius, & ſaepe Tertullianus & Cyprianus, ut indices docebunt, & Gothofr. ad Tertull. ad Nation. p. 113. vid. & ad Phaedr. I. 14. In Tragur. erat, *ſcrophas.* BURM.

Locunaria] Scribe, *laquearia.* TILEBOM. Triclinia verſatilia inventum habentur Neronis, de quibus in ejus vita Suetonius cap. XXXI. & ad Athenaeum Caſaubonus, Seneca ep. XC. & Lampridius Heliogabalo cap. XXI. Apud Macrobium tamen Saturnalium lib. II. cap. IX. habes de Metello Pio, ex hiſtoriis Salluſtii ad coenam C. Urbini invitato: *Exornatis aedibus per aulaea & inſignia, ſceniſque ad oſtentationem hiſtrionum fabricatis, ſimul croco ſparſa humus, & alia, in modum templi celeberrimi, praeterea cum ſedenti in tranſenna demiſſum Victoriae ſimulacbrum cum machinato ſtrepitu tonitruum coronam ei imponebat.* Sed apposite magis ad hunc Petronii locum Val. Maximus, de luxu ejuſdem Metelli. lib. IX. cap. I. *Cum Attalicis aulaeis contectos penates laeto animo intuebatur, cum immaniſſimis epulis apparatiſſimos interponi ludos ſinebat, cum palmata veſte convivia celebrabat, demiſſaſque laquearibus aureas coronas velut coeleſti capite recipiebat.* HEINS. Vid. Kobierzyk. de Luxu Roman. lib. II. cap. 7.

Petauriſtarius.] *Peteucriſtarius* Tragur. [Leg. *Peteuoriſtarius.*]

Nec minus.] Vid. ſupr. ad cap. LII.

Deductus lacunaribus] Corrige, *diductis lacunaribus.* Tangi videtur illud, quod eſt apud Suetonium, Neronis cap. XXXI. *Coenationes laqueatae tabulis eburneis verſatilibus, ut flores, fiſtulis, ut unguenta, deſuper ſpargerentur.* SCHEFF. Habet Traguriensis, *deductus*, quod ferri poteſt, circulus enim ex lacunaribus deducebatur & deſcendebat. Quamquam *diductis*, elegantiorem ſenſum faciat, cum *demittitur* ſequatur. BURM.

Circulus] Ita vocatur orbis ille, vel annulus, quo dolia conſtringuntur. Virgilius & Plinius ita uſi ſunt, unde apud Gallos adhuc hodie *cercle* dici docuit Menagius in Originibus linguae Francicae. *Cupa* autem proprie eſt, vas vinarium majus, quod diſtinguendum à *cuppa*, quod eſt vas minus, ſive poculum, unde bibitur, ut docuit ὁ πάνυ Salmaſius ad Capitol. Maxim. cap. XXII. Unde poſſet videri illa, *videlicet grandi*, a Gloſſatore adſcripta fuiſſe. BURM.

Coronae aureae] Coronas ex ſolido auro convivis datas, omnem excedit fidem. Forte lemniſcis aureis ornatas intellexerit Noſter: & ſic capio illud ſupra de coco, donato corona argentea. Capitolinus in vita L. Veri Antonini, cap. V. *Coronas quin etiam convivis datas lemniſcis aureis interpoſitis, & alieni temporis floribus.* Tertullianus de corona Militis, ex reſtitutione Salmaſii: *Triumphi laurea foliis ſtruitur, hinc aureis lemniſcis inornatus, ac muſtis unguentis delibuitur.* Sic inquam Salmaſius ad Hiſtoriam Auguſtam. Sed, cum in ſcriptis editiſque exemplaribus: *ambuſtis unguentis*, exhibeatur, fors ſit, ut dederit Tertullianus, *alabaſtris unguenti.* Quae conjectura hoc Petronii loco adſtruitur. HEINS. Neſcio, cur in lautiſſimi hujus liberti profuſiſſima coena non liceret credere datas coronas ex auro ſolido: quum enim reges & ditiſſimos proceres non aemulari modo, ſed ſuperare ſtuderet, veroſimile eſt, fuiſſe veras aureas. Ut apud Tacit. II. Annal. 58. in convivio regis Nabataeorum, *coronae aureae magno pondere Caeſari & Agrippinae, leves Piſoni & ceteris offeruntur*, ubi de his coronis videndus Lipſius. Praeterea illae coronae, apud Capitolinum lemniſcis aureis ornatae, non dicuntur aureae fuiſſe, ſed tantum diſtinctae aureis lemniſcis. Et ſi ita capere neceſſe eſſet omnia loca veterum, ubi mentio coronarum aurearum in conviviis, etiam ita interpretandi eſſent veteres ſcriptores, ubi agunt de coronis aureis alia occaſione datis, ut quum pro praemio rei bene geſtae darentur, vel in titulum gratulationis mitterentur, vel denique quum honoris cauſſa hoc ornamento viros egregios proſequerentur: de quibus abunde egerunt Lipſius in Epiſt. ad Belgas Centur. II. ep. 100. & Freinshem. ad Curtii lib. IV. cap. 5. & Comment. ad Nepot. Alcib. VI. Si quis tamen aliquando aut [ſic] auratas velit exponere, non pugnabo. BURM.

Alabaſtris unguentis] Et haec verba Wagenſeilius, ut ſumpta ex Lucae Euangelio, tamquam indicia fragmenti hujus ſuppoſitionis, notavit immerito, & recte vindicavit Statilcus exemplo Horatii, qui, *nardi onycem* dixit ſimili forma.

Ala-

„ bant. Cum haec apophoreta jubemur ſumere, reſpiciens ad menſam, „ jam illic repoſitorium cum placentis aliquot erat poſitum, quod medium Priapus à piſtore factus tenebat, gremioque ſatis amplo omnis „ generis poma & uvas ſuſtinebat, more vulgato. Avidius ad pompam „ manus porreximus, & repente nova ludorum remiſſio hilaritatem hic „ reſecit. Omnes enim placentae, omniaque poma, etiam minima vexa„ tione contacta, coeperunt effundere crocum, & uſque ad nos moleſtus „ hu-

Alabaſter autem *unguenti*, idem eſt, ac *plenus unguenti*, ut Cicero locutus, teſte Nonio in *Alabaſter*. Ita Servius ad Virgil. Aeneid. III. verſ. 279. *Donatus ab eo unguenti alabaſtro*. Ex quibus recte Petronium contra Wagenſelium defendit Munckerus ad Hygin. ſab. XLI. De alabaſtro, & unde illud vas ita fuerit dictum, vide Mauſſac. ad Harpocrat. pag. 23. Periz. ad Aelian. XII. Var. cap 18. & Meurſ. Spicileg. ad Theocrit. pag. 81. BURM.

Reſpiciens] Forte, *reſpicientibus*. GOES. Ita Heinſius apud Munckerum. Sed ipſe Munckerus ad Hygini ſab. CLXIV. legit, *ut reſpicimus*. Sed quum conſtans ſit lectio MSS. cur non ſatius eſt ſtatuere ἀνακόλουθον, ſaepe ſcriptoribus, non quidem ſtudio, ut puto, ſed feſtinatione & imprudentia, frequentatum, quum initio nominandi caſum poſuerunt, poſtea vero ſubjiciunt verbum, quod alium poſtulat. vid. Donat. ad Terent. Hecyr. Act. III. ſcen. I. verſ. 6. & ita aliquoties Juſtinus abſolute nominativum ponit, qui ad nullum verbum referri poteſt. Graecis nihil eſſe familiarius ad Euripidem docuit ſaepe Barneſ. vid. Phaeniſſ. verſ. 290. Med. II. Hippol. verſ. 23. Alceſt. 284. & 291. & plurimis exemplis adſtruxit Cl. Perizon. ad Aelian. Var. lib. II. cap. II. & lib. X. cap. 18. BURM.

Aliquot.] *Aliquod* Tragur.

Quod] Lege *quorum*. TILEBOM.

Priapus tenebat] Mirum, ni medium repoſitorium Priapum tenuerit, non Priapus repoſitorium. Nam ipſe Priapus gremio ſuſtinebat poma. GOES. Neſcio quid hic tricetur vir Ampliſſimus, quum recte Priapus dicatur medium repoſitorium tenere, in cujus medio ejus ſtatua erat poſita Ita Virgil. III. Georg. XVI.

In medio mihi Caeſar erit, templumque tenebit.

Ubi Philargyrus recte *poſſidebit* explicat, & ita in alio Virgilii verſu mox cap. LXVIII. à noſtro adducto ex lib. V. Aeneid. princ.

Interea medium Aeneas jam claſſe tenebat
Certus iter.

In gremio vero ſtatuae erant poma. vid. in lucerna apud Bellorium p. II. fig. 26. BURM.

A piſtore factus] Qualem memorat & Martialis lib. XIV. 69. Inter apophoreta, & *Priapum ſiligineum* appellat. SCHEFF.

Gremioque ſatis amplo] Meminit & Phurnutus Priapi, *geſtantis omnium fructuum miſcellaneam ſinu*. Et apud Piſonem in de Nummis antiquis Gallice conſcriptis commentario habes effigiem ipſius proprie ac peculiariter huc facientem. SCHEFF.

Omnis generis poma] Hunc enim deum colebant ut genitorem & parentem, tam hominum, quam frugum, unde & cum Pane ſaepe confunditur, imo ipſum ſolem eſſe Priapum, cujus vi omnia naſcuntur, ex Macrobio & aliis eruditiſſime oſtendit Voſſius de origine & progreſſu Idololatriae lib. II. cap. 7. Unde & in Lapide veteri apud Gruter. pag. XCV. I. dicitur *Pantheos*, & apud Boiſſardum tom. VI. pag 36. ad ſtatuam ejus duo corbes, in quibus omnis generis poma, quae hic gremio ſuſtinet, videntur. BURM.

Et repente] Forte, *en repente*. HEINS.

Minima vexatione] Id eſt, attrectatione. Ita Plinius lib. XVII. Hiſt. Nat. cap. 23. *Namque orbitas vinculi ſentiunt vexatione non dubia*. Ovidius I. Amor. eleg. 14.

Heu male vexatae quanta tulere comae!

Sic apud Ovid. XIII. Metam. 961.

Caeſariemque meam, quam longa per aequora vexo.

Ita codex Gronovianus. Vulgo *verro*. Propert. IV. V. 31.

Si tibi forte comas vexaverit utilis ora.

& Juvenal. Satyr. XI. 187. *vexatas comas* dixit. Ita infra cap. CXXVIII. *veſtis vexata*. Sueton. Aug. LIII. *in turba quondam ſponſaliorum die vexatus*. Ita *intactus* & *vexatus* opponuntur inter ſe à Martiali lib. XI. epigr. 90.

Intactas quare mittis mihi, Polla, coronas
A te vexatas malo tenere roſas.

Unde & venereum eſſe verbum, & de impudica attrectatione ſumi, ſupra ad cap. XVII. eſt animadverſum. BURM.

Sa-

„ humor adcedere. Rati ergo, ſacrum eſſe periculum tam religioſo adpa-
„ ratu perfuſum, conſurreximus altius, & Auguſto Patri Patriae Feliciter
„ diximus: quibuſdam tamen, etiam poſt hanc venerationem, poma ra-
„ pien-

Sacrum eſſe periculum] Hoc non aſſequor. Puto, plane vocem *periculum* praecedentis *ſacrum* gloſſema eſſe. Horat. II. Sat. 3.

----- metuenſque velut contingere ſacrum.

SCHEFF. Petronio, quippe [illegible], convenit, ut ſcripſerit, *ferictum:* ex hoc poſt fecerunt κατὰ συγκοπὴν *ferculum.* Sane *placentae & poma*, quae exhibebantur, pro ferculo erant. *Sacrum* vero dicit ob *crocum*, cujus uſus in ſacris & ad pulvinaria deorum, ob fragrantiae excellentiam. REINES. Reineſius vult *fericulum*, idque ſuo more, id eſt, temere in textum recepit Hadrianides. Ego non dubito, cum *periculum* ſit & in MS. Dalmatico, quin legi debeat, *peniculum.* Nempe de Priapo praeceſſit, ſolebat autem formari cum membro enormi ſexus maſculini, eratque membrum illud vel praecipue ſacrum, quod eſt notiſſimum. Hinc ergo *ſacrum peniculum*, à pene, membro iſto, quaſi ſacram mentulam diceres, qua nempe Priapus unice cenſebatur, ſuamque tuebatur divinitatem. Ut ſit ſententia: rati ſumus, illum Priapum cum peniculo ſeu mentula ſua eſſe rem ſacram, ſicut ſimulacra deorum eſſe ſolent. *Peniculum* ſignificare penem ſive mentulam, ex Plauto, atque ipſo Cicerone, certiſſimum eſt. SCHEFF. Valde veroſimilis eſt Reineſii emendatio, certe praeferenda *peniculo* Schefferi: non enim agitur hic de Priapi ſolo membro, quod perfundebatur croco, ſed de toto repoſitorio. Ita *fericulum* non admodum diſplicerct, qua voce & utitur Columella in praefat. & Sueton. in Calig. cap. XV. ubi vide notas. Nondum tamen *fericulum* recipere auſus ſui, quum *periculum* vocare potuerit totam hanc pompam, quae, ſi ſine juſta veneratione tranſmitteretur negligentibus nocere poſſet. Ita dixit Plin. lib. XXXV. Hiſtor. Natur. cap. 7. *pericula expinguimus*, Id eſt, naves, in quibus periclitamur. Aut gladiatoria munera, ut ſupra cap. XXIX. Arcanum ergo & ſymbolicum erat hoc repoſitorum, quod violare erat periculoſum. Unde addit, quoſdam poſtea audaciores factos, *etiam poſt venerationem rapuiſſe poma.* Sic apud Valer. Flacc. III. 539. pro *fercula* codices nonnulli *pericula* habent. Et ita Ovid. VIII. Metam. 196.

Ignarus ſua ſe tractare pericula.

id eſt, alas, unde ipſi periculum inſtabat. & verſ. 331.

Cupiuntque ſuum reperire periclum.

Stat. VI. Thebaid. 22.

Explorant remos atque ipſa pericula diſcunt.

id eſt, navigandi modum, unde periculum. Martial. IX. Epigr. 39.

Summa licet velox, Agathine, pericula ludas.

Boethius lib. II. Metro 5. de metallorum ſcrutatore:

Pretioſa pericula fodit.

Videndum etiam an huc facere poſſint illa Horatii III. Od. 25.

Dulce periculum eſt,
O Lenaee, ſequi deum.

Quibus ſatis, puto, probatum, omnes res, unde malum poſſit creari, *pericula* vocari. Et inprimis hoc ferculum, in quo erant poma inter apophoreta, ſed quae, antequam Auguſto feliciter dixiſſent, attingere & diripere nefas eſſet. BURM.

Conſurreximus altius] Munckerus in epiſtolis ad Heinſium mavult, *ocyus.* Sed nihil neceſſe: è toris enim, more bene precantum, ſurgentes, manibus ſublatis feliciter dicunt: Heinſius etiam in ora codicis notaverat, legendum ſibi videri, *religioſo apparatu perfuſi conſurreximus altius.* Non male.

Et Auguſto patri feliciter diximus] Liquet hinc, ſub imperatoribus conſcriptam hanc Satyram. Notandus autem ritus. Seneca pater Controverſ. XXVII. *Non bene intellexerunt Graeci, ſed bene precati Caeſari petebant, ut honorem Salinus & tertio gereret.* Ubi videndus Andreas Schottus. HEINS.

Feliciter] Suet. in vit. Domit. cap. XIII. *Acclamari etiam in amphitheatro epulari die libenter audiit, domino & dominae feliciter.* Ubi *epularis dies* eſt, quo plebi epulum, forte in ipſo amphitheatro, dedit, & quae inter epulas acclamabat *feliciter.* Vid Ovid. II. Faſtor. 637. & Dion. Caſſ. lib. LI. pag. 457. BURM.

Venerationem] Ita recte Patavinos excudiſſe puto, quum Traguriensis codex haberet, *venationem*, cui hic nullus locus eſt. Quia autem Priapi, ut dei, omnium ſemina in ſe habentis, & productoris, ſtatua hic convivas admonebat, ut Auguſto feliciter dicerent, proprie ut videtur voce *venerationis*, qua praecipue utebantur, cum vota facerent, & precarentur deos, qui producendis frugibus & aliis praeſunt, ut felicem & uberem proventum praeſtarent. Ita Horat. libr. II. Sat. II.

Et

„ pientibus, & ipſi iis mappas implevimus. Ego praecipue, qui nullo
„ ſatis amplo munere putabam me onerare Gitonis ſinum. Inter haec tres
„ pueri candidas ſuccincti tunicas intraverunt: quorum duo Lares bul-
„ latos ſuper menſam poſuerunt, unus, pateram vini circumferens, Dii
„ propitii, clamabat. Ajebat autem, unum Cerdonem, alterum Felicio-
„ nem,

Et venerata Ceres, culmo ut conſurgeret alto.

Tibull. lib. I. eleg. I.

Nam veneror, ſeu ſtipes habet deſertus in agris.

Virg. I. Georg. verſ. 338.

In primis venerare deos.

Valer. Maxim. lib. I. cap. I. exempl. I. *Cererem quoque more Graeco venerari inſtituerunt.* Quamvis non negem, etiam aliis de cauſſis veneratos olim deos. Sed hoc notandum, hanc vocem religionem quamdam ſubitam, & ſine ſollemni apparatu precationem, quae ſemper & ubique, ſine hoſtiis, ſimplici verborum formula fieri conſuevit. vid. Serv. ad Virgil. I. Aeneid. verſ. 49. & ad Aeneid. verſ. 84. & Ampliſſ. Cuper. Obſerv. lib. II. cap. I. BURM.

Et ipſius mappas implevimus] Legendum, *& ipſi iis mappas implevimus.* Similia complura habes apud Martialem de mappa. HEINS. Martial. VII. 19.

Dulci placenta ſordidam linit mappam.

Vid. Infr. cap. LXVI. & LXXI. BURM.

Satis amplo] Recte ita vocat munus, non *magnum*, quia omnis generis pomis onerabat ſinum. *Magnum* enim poteſt eſſe munus, ex uno genere rerum, ſed *amplum* eſt, quod ex variis & diverſis rebus congeritur, & liberalem magis animum teſtatur. Vide Manut. ad Cicer. Epiſt. ad Famil. libr. I. Epiſt. 3. Cicer. I. Verr. cap. 5. *Non vereor, ne aut à me ullum munus aedilitatis amplius, aut gratius populo Romano eſſe poſſit.* Ovid. III. Triſt. VIII. 21.

Quod minus inter ea eſt, inſtar mihi muneris ampli,
Ex his me jubeat, quo libet ire, locis.

vid. Barth. ad Stat. IX. Theb. verſ. 615. & hinc *amplos homines* divites interpretatur Philargyrus ad Virgil. Eclog. VII. Ceterum de more illo, quo ſervis ad pedes tradebant obſonia domum ferenda, vid. Salmaſ. ad Vopiſc. Carin. cap. XIX. & ipſos in mappa adligata ſuſtuliſſe convivas patet ex cap. LXVI. infr. BURM.

Onerare Gytonis ſinum] Scribe, *onerare poſſe Gytonis ſinum.* TILEBOM. *Gytonis unum* Tragur.

Candidas ſuccincti tunicas] Ovid. X. Met. verſ. 536.

Nuda genu, veſtem ritu ſuccincta Dianae.

SCHEFF.

Lares bullatos] Quaſi lares ipſi culti bullis fuerint. Sane bullas laribus ſuſpendi ſolitas docet Perſius Sat. V. verſ. 31.

Bullaque ſubcinctis laribus donata pependit.

SCHEFF.

Super menſam poſuerunt] Hunc ritum egregie illuſtravit Vir Ampliſſ. Cuperus lib. II. Obſerv. cap 3. Statuis autem in menſa poſitis, libatio ex patera fiebat, & dei propitiabantur. Vide Torrent. ad Horat. lib. IV. Od. 5. Serv. ad Virg. I. Aeneid. 730. & alios. *Supra* Patavini & Parienſ. ſed & cap. XXXIV. *ſuper menſam* dixit, & alibi ſaepe. BURM.

Cerdonem] A Graeco κέρδος, arbitror, quod ſignificat *lucrum*. At vero ſequitur *Lucronem*. Quod igitur, ſi ſcribamus *Certonem*, à certando formatum, quia certavit, velut Trimalcio cum aliis, quos deinde ſuperavit felicitate, atque lucro, unde facta nomina ſequentia. Quae, cum ſint Latina, vix hoc Graecae originis erit ſtatuendum. SCHEFF. Ἀπὸ κέρδους. Mox alius hujus farinae *Lucro* vel *Lucrio*, eadem ſignificatione. Nihil impedit autem, ejuſdem domini ſervos alterum Graeco, alterum Latino, vocabulo fuiſſe; eoque nihil mutandum eſt. Quin etiam fratribus Graeca & Latina cognomina impoſita legimus eadem poteſtate, ut alter Eutyches eſſet, alter Felix. De cognominibus *Cerdo* & *Lucro* eſt in Eponymologico. REINES. Adhuc ſuſpicor, mendoſum eſſe hoc vocabulum, nec me liberat à dubio Reineſius, quod dicat, non fuiſſe inſolens, unum ex fratribus Graeco, alterum Latino, idem ſignificante, vocabulo compellare. Liquet nempe, illud agi per vocabula propoſita, ut conſtaret, unde Trimalchio factus eſſet tam dives, eoque nomine Laribus agerentur gratiae. Huc autem nil facit nomen idem ſignificans, bis repetitum. Quare puto, noſtrum ſcripſiſſe potius, *Credonem*. Sicut à *lucrando lucro*, ita plane à *credendo credo* poterat formari, atque is intelligi, qui multum credat aliis. Habuiſſe namque hoc in more poſitum Trimalchionem, liquet ex verbis actuarii, ubi ait cap. LIII. *Eodem die in arcam relatum eſt, quod collocari non potuit, ſeſtertiûm centies.* Et eſt

„ nem, tertium Lucionem vocari. Nos etiam veram imaginem ipſius Tri„ malchionis, quum jam omnes baſiarent, erubuimus praeterire.

LXI. „ Poſtquam ergo omnes bonam mentem bonamque valetudinem „ ſibi

ordo conveniens. ut primo ſit *Credo*, per quem pecuniae credantur, deinde *Felicio*, qui creditum reddat felix per bonae fidei debitores, tum *Lucro*, qui ex illis creditis lucrum domino afferat. SCHEFF. Servile nomen. Vetus inſcriptio, pag. CLXXXVI. 4. *L. Vitruvius L. L. Cerdo Architectus.* HEINS. Hoc nomen, & duo ſequentia, *Felicio* & *Lucrio*, ſaepe in antiquis occurrunt marmoribus, ut ex indice Gruteri apparet: & *Lucrio* ſervus eſt in l. 37. §. 3. ff. de legat. 3. Nihil autem cauſſae video, cur aliquid eſſet mutandum in priori nomine. Nam, cum Graeca vox κέρδος, praeter lucrum, etiam teſte Heſychio notet τέχνην, πανουργίαν, & ſimilia, hic poſſet capi, ut aſtutia & calliditas in acquirendis divitiis notetur primo puero, altero felix ſucceſſus, & tertio lucrum & divitiae, quas ex negotiationibus, quas poſtea jactabit, fecit Trimalchio. Et hinc Mercurius, deus negotiantium & furum, κερδῷος dictus, ut docuit Meurſius ad Lycophr. Alexandr. verſ. 208. *Lucionem* Tragur. *Lucronem* dederunt Patavini & Pariſienſes. BURM.

Felicionem] Idem nomen capſellae aureae, infra cap. LXVII. Apud Senecam ep. XII. puſio verna, villici filius, etiam *Felicio* vocatur. HEINS.

Lucionem] Lege, *Lucrionem*. HEINS.

Nos etiam veram imaginem ipſius Trimalcionis, cum jam omnes baſiarent, erubuimus praeterire.] Cum, non niſi veri, & ad vivum expreſſi efſictique vultus dominorum in armariis diſponi, tum promi, exhiberi & circumferri in conviviis ſolerent, inepta locutus fuerit Petronius, ſi lectionem editam ſequamur. Neceſſum ergo, eam corrigi; veriuſque videtur, in vocabulo *veram* latere nomen materiae, è qua formata imago; nimirum ſcripſit, puto, Petronius: *Nos etiam ceream imaginem ipſius Trimalcionis, cum eam omnes baſiarent, erubuimus praeterire.* Ejuſmodi thoracae, θωρακίδες, στηθάρια, ſive προτομαί, thorace tenus effigiatae è cera comitari ſolebant funera gentilitia, & ſemper defuncto aliquo, totus familiae ejus, qui umquam fuerat, cum celebri pompa populus aderat. Plinius lib. XXXV. 2. Polyb. lib. VI. [Locus eſt c. 51. p. 689. 690. Μετὰ δὲ ταῦτα θάψαντες καὶ ποιήσαντες τὰ νομιζόμενα τιθέασι τὴν εἰκόνα τοῦ μεταλλάξαντος &c.] Supra lecticam, in qua funus Caeſaris dictatoris, eminebat machina verſatilis, e qua cereum ejus ſimulacrum populo oſtendebatur. Appian. II. de bello civili c. I. [imo vero eſt p. 520. fin.] In exſequiis Sullae praeferebatur εἴδωλον εὐμέγεθες ὑπὲρ αὐτοῦ Σύλλα, ἔκ τε λιβανωτοῦ καὶ κινναμώμου πλασθέν. Plutarch. [Sylla p. 475. D. ed. Francſ.] & Herodian. lib. IV. [2.] Κηρῷ δὲ πλασάμενοι εἰκόνα, πάντα ὁμοίαν τῷ τετελευτηκότι. REINES. Exiſtimo, tacitum convitium latere in τῷ *veram*. Neque enim de Trimalcione perinde honorifice noſter loquitur; habuimus cap. XLIX. *Nondum efflaverat omnia.* cap. L. *Pro reliqua inſolentia.* habebimus cap. LXXIII. *Diduxit uſque ad cameram os ebrium.* cap. LXXVIII. *Ebrietate turpiſſima gravis.* & erat deformis Trimalchio: ſupra cap. XXVIII. *Puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior.* HADRIANID. Putat Hadrianides, hic tacitum latere convitium, quia de Trimalchione noſter alias honorifice non loquatur. Quaſi hoc in loco aliquid ad honorem dicat. *Erubuimus*, inquit, *praeterire*, quod abunde oſtendit, quam difficulter ac invite venerint ad hoc officium. Reineſius vult *ceream* pro *veram*, cauſa, quia omnes iſtius modi imagines in armariis fuerunt verae. Sed ſic dici poſſet, etiam cereas omnes in armariis fuiſſe. Deinde ſermo eſt de Laribus allatis, non imaginibus cereis, quales habebant repoſitas in armariis. Jam vero Larium nulla ſpecies, exhibens hujus illiusve vultum. Itaque tamquam ſingulare quidpiam notatur, quod inter Lares eos fuerit, qui referret veram imaginem Trimalchions. Quem cum caeteri tamquam Larem ſolenni oſculo honoraſſent, ſe quoque non fuiſſe auſos hoc officium denegare, licet manifeſte viderent, eſſe Trimalchionis effigiem, qui ſub ſpecie nomineque Laris cultu divino velit honorari. SCHEFF. Cum Scheffero puto fuiſſe inter lares ipſam Trimalchionis imaginem; quod inſolens & arrogans quum adhuc viveret; inter lares vero mortuorum tantum, vel heroum, ſtatuae colebantur, ut omnibus fatis notum.

Bonam mentem] Sic ſolebant veteres in fine convivii. Notavit ſtrictim Urſinus in Appendice ad Ciacconium de Triclinio pag. 371. SCHEFF. Seneca ep. X. *Roga bonam valetudinem animi, deinde corporis.* Perſ. Sat. II.

Mens bona, fama, fides, hac clare, & ut audiat hoſpes.

Seneca Controverſ. XXV. *Ut ſalva provincia ſit, optamus meretrici bonam mentem.* HEINS.

„ ſibi optarunt, Trimalchio ad Nicerotem reſpexit, &, *a* Solebas, inquit, ſuavius eſſe in convictu; neſcio quid, nec taces, nec mutis. Oro te, ſic felicem me videas, narra illud, quod tibi uſu venit. *b* Niceros delectatus affabilitate amici: *c* Omne me, inquit, lucrum tranſeat, niſi jam dudum gaudimonio diſſilio, quod te talem video. Itaque hilaria

a TRIMALCHIO. *b* ENCOLPIUS. *c* NICEROS.

„ mera

HEINS. Recte haec, duo, *bonam mentem*, *bonamque valetudinem*, conjungit. Nam bona mens animae quaſi valetudo & *ſanitas* (ut Phaedro dicitur lib. IV. fab. ult.) ut haec corporis. Unde, quibus mala mens erat, non magis ſapere & recte facere poſſe credebantur, quam ambulare & opus facere, quibus corporis erat imbecillitas. Et hinc mentem ut deam colebant, quam &, pueris recens natis, venerabantur, ut illis faceret bonam mentem. Auguſtin lib. VII. de Civ. Dei cap. 3. Horat. lib. I. od. 31.

Frui paratis & valido mihi
Latoë dones, &, precor, integra
Cum mente.

Et ita intellige Pindari ὑγίεντα ὄλβον Od. V. Olymp. vid. & infr. cap. LXXXVII. & quae plurima apud ſcriptores obvia. Vide Ampl. Cuper. II. Obſerv. cap. 17. BURM.

Niceros] Et hic collibertus videtur fuiſſe Trimalchionis. Et forte *Pompejus Niceros* dictus, quo nomine obſcurus aliquis homo in lapide apud Gruterum pag. DCCCLXXXIV. 9. occurrit. BURM.

Suavius eſſe] Lege, *ſuaviorem eſſe*. TILEBOM. Iſtacc puto ſic legenda: *Solebas, inquit, ſuavis eſſe in convictu. Neſcio quid nunc taces, nec mutis.* Neſcio, quae ſit cauſſa, cur nunc ſic taceas, ac ne muſſites quidem. Infra cap. LXIV. *& ſolebas ſuavis eſſe, canturire.* SCHEFF. Non faſtidiam hanc lectionem in ſcriptore archaiſmorum & rariorum quorumvis amante & curioſo. Ejus enim formae adjectiva δίκλιτα obſervamus eſſe; hinc *ſuavis*, *ſuavius* (dixere etiam *ſuavionem*, ſed ſubſtantive, alioque ſenſu) *induſtris*, apud Dudonem in Norm. aliquoties, Aelnotum de vita & paſſ. S. Canuti cap. 26. Mich. Scotum Phyſiogn. cap. 10. *induſtrius*: *limis*, apud Amm. Marcell. lib. XX. *limibus oculis*, *limus*: *dapſilis*, *dapſilus*: *lepidis*, *lepidus*; *putris*, *putrus*: *opiparis* apud Apul. lib. I. Metam. *opiparus*: *concinnis* apud eundem eodem libro, *concinnus*: *ſceleſtis* apud Paulin. Aquil. lib. II. cont. Felicem Urgel. Ep. *ſceleſtus*: *auſteris*; in Notis Tiron. *auſterus*. REINES.

Nec taces] Ita Traguriensis codex, neque puto, urbani noſtri Trimalchionis acumen Schefferi emendationem ferre, quam jam exhibuerant Pariſienſes. Sed diſtingenda credo hoc modo verba *neſcio quid. Nec taces, nec mutis.* Priora verba non debent conjungi cum reliquis. Nam illis Trimalchio admirari Nicerotis hunc inſolitum morem indicat eodem fere modo, ut noſtrates dicere ſolent, *ik weet niet hoe ik het met u hebbe.* Tunc argutulus noſter ſubjicit, *nec taces, nec mutis*, id eſt, loqueris. Nam *mutire* eſt loqui, teſte Feſto, & ita Plautus Curcu, Act. I. ſcene I. *Numquam unum verbum mutit, quum aperitur, tacet.* Tragur. habet *mutes*. BURM.

Oro te] Vide ſupra cap. XLV.

Sic me felicem] Vulgata formula erat, *ita ſim felix*. Propert. I. eleg. 7. 3. Alia forma mox reſpondet Niceros, *Omne me lucrum tranſeat*, id eſt, relinquat & diſtituat. Stat. V. Theb. 25.

Tranſierit fortuna licet.

vid. ſupr. cap. LVIII. BURM.

Gaudimonio diſſilio] Illud *diſſilio* accipio, pro hinc ſalio, ut *diſcedo*, velut durare nequeat in loco, ſed cogatur exſilire. Apul. *vertibulo oſſa diſſilierant.* Sic inferius cap. LXXXV. *Felicitate diſſilio.* Etiam Iſidorus poſuiſſe pro mobili videtur lib. X. voce *gravis*, ubi ait; *Gravis pro conſilio & conſtantia dictus, quia non levi motu diſſilit, ſed fida conſtantiae gravitate conſiſtit.* Niſi malis poni pro *rumpor*, quomodo Terentius dixit, *riſu emorior. Gaudimonium* ſic eſt dictum, ut *querimonia*. Hieron. in prooemio Proph. *Gaudimonium ejus erit in luctu.* SCHEFF. Veram puto ultimam Schefferi interpretationem. Ita enim laetitia occupat mentem & circumfundit, ut, niſi erumpere liceat, periculum ſit, ne diſſiliat. Ita Chaerea Terentianus, poſtquam virgine potitus eſſet, incedens omnibus laetitiis, exclamat in Eunuch. Act. III. ſcen. V. *Jamne erumpere hoc licet mihi gaudium.* Neque diſſimilis illa Laodamiae affectio, apud Ovid. Epiſt. XIII. 115.

Quando ego, te reducem cupidis amplexa lacertis,
Languida laetitia ſolvar ab ipſa mea?

Ut autem hic *gaudimonium*, ita mox capite ſeq. *triſtimonium* dixit. *Diſſileo* Tragur. BURM.

Te talem videam] Id eſt, tantum, tam beatum:

 uſus

„ mera ſint, etſi timeo iſtos ſcholaſticos, ne me derideant. Viderint. Nar-
„ rabo tamen; quid enim mihi aufert, qui irridet. Satius eſt rideri,
„ quam derideri. .

„ *a* *Haec ubi dicta dedit*

„ talem fabulam exorſus eſt. *b* Quum adhuc ſervirem, habitabamus in vico
„ an-

a ENCOLPIUS. *b* NICEROS.

uſus enim hujus vocis frequens veteribus, cum excellentem & illuſtrem aliquem exprimere volunt. Vide quae Scioppius & nos olim ad Phaedri lib. III. fab. IX. notavimus. Cicer. pro Quint. cap. 20. *C. Aquillius, talis vir.* lib. III. ad Fam. Ep. 13. *Quibus ego à tali viro contentus eram.* Flor. lib. IV. cap. 2. *Aderat puellae forma, & quae duplicaretur ex illo, quod talis paſſa videbatur injuriam.* v. Ryckium ad Tacit lib. I. Annal. cap. XIII. Et ita Graecos uti voce τοῖος docuit illuſtris Spanhemius ad Callimach. Hymn. in Dianam. verſ. 146. & Hoelzlin. ad Apollon. Argon. lib. I. verſ. 5. Infra cap. XCIV. *quae te talem peperit.* *Qualis* etiam hoc modo eſt apud Val. Flacc. lib. V. 507.

--- -- *Qualemque dabat te fama, videmus.*

BURM.

Hilaria mera ſint] Puto *mera* hic valere *vina.* SCHEFF. Ego *hilaria* (*orum*, plur. proprie feſta Matris deum) ſynecdochice capio pro gaudiis; ſic & infra c. LXIV. *Interdiu ſevera, nunc hilaria.* *Hilaria mera* intelligo gaudia pura; his adverſatur quod ſequitur, *ne rideant.* Ἔςι γὰρ γελοῖον τῦ αἰσχρῦ μόριον, τὸ ἁμάρτημά τι ὐ φθαρτικόν. *eſt enim ridiculum aliquo pacto peccatum, & turpitudo innoxia.* Ariſtot. Poët. 5. Ergo ſic rideri eſt turbari, & *metuere*, hic *ne rideant*, idem valet quod ne mera gaudia turbent. Differuntque hoc pacto *rideri*, & *derideri*, tamquam magis & minus. Quibus nihil obeſt, quod Cl. Schefferus in ſeqq. notat. Nam, quidni *favor* etiam ex turpitudine innoxia oriatur, & erratum voluptate compenſetur. HADRIANID. Male Schefferus. *Mera hilaria*, id eſt ſine ulla aegritudinis, aut ſollicitudinis mixtura. Ut ſupra *fugas meras* dixit cap. XLV. & Apulej. lib. I. & 2. Metam. *nugas meras*, & ſimilia. Porro *hilaria* hic vocat Saturnalitiam feſtivitatem, quae omni hilaritate abſolvebatur. infra cap. LXIV. & hinc patet, male notare Salmaſium ad Vopiſc. Aurelian. cap. I. *hilaria* non dici, niſi in Hilaribus Matris Deûm, de quo dubitaverat Caſaubonus ad Lampridii Alex. Sever. cap. XXXVII. BURM.

Et ſi timeo] Junctim eſt ſcribendum, *etſi timeo.* Petronius cap. CXVII. *nec minus liber ſum, quam vos, etſi pauperem pater me reliquit.* SCHEFFER.

Iſtos ſcholaſticos] Agamemnonem & Aſcylton intelligit, qui, hic inter libertos & plebejos coenantes, eorum inſulſos ſermones vix ſine riſu audire poterant. Vidè ſupr. cap. LVIII.

Ne derideant] Legendum, *ne rideant.* TILEBOM. Sequentia oſtendere videntur, quod hic rectum ſimplex ſit, *rideant.* SCHEFF. *Ne me rideant*, ni fallor, ut requirunt ſequentia. *Narrabo tamen, quid enim mihi aufert, qui ridet. Satius eſt rideri, quam derideri.* Scholaſticos vocabant homines bonis artibus & eruditioni ſtudentes. Suetonium Tranquillum, amicum ſuum, Plinus junior in Epiſtolis *Grammaticum* vocat. Capitolinus ex litteris Alexandri Severi de Maximino juniore in ejus vita cap. III. *Quamvis ipſe adoleſcens & pulcher & ſcholaſticus ad Graecas munditias eruditus eſſe videatur.* Scholaſtici tamen proprie, qui declamabant in ſcholis, qualis Agamemnon & ejus ſocii hac Satyra. Hinc paſſim Seneca pater ſcholaſticos opponit iis, qui cauſas diceb nt in foro. Videnda praefatio ejus in librum Controverſiarum quintum. Sic Curius Fortunatianus Rhetoricam inſcripſit *ſcholaſticam.* HEINS. *Ridere aliquem*, communiter eſt, *deridere*, aliquando tamen ſenſu medio capitur, ut idem ſit, quod facete alicujus dicta arridendo excipere, Plaut. Captiv. Act. IV. ſc. I.

Quaſi muti ſedent, neque me rident.

HADRIANID. *Ne me derideant*, Tragur. *me* ejecerunt Patavini & Pariſienſes. Sed infra cap. XCII. *deriſerunt me pueri*, & ſupra cap. XVI. *me deriſiſſe vos putatis*, & alibi. BURM.

Viderit] Id eſt, ſi vel unus eorum nequiore ſenſu rideat, caveat, inquit. HADRIANIDES. Quaſi vero poſſit minari, qui paulo ante dixerat, *timeo iſtos ſcholaſticos.* Sunt itaque non minantis, ſed contemtu ulciſcentis. Unde omnino neceſſe eſt, ut legamus, aut *viderint*, ſcilicet ſcholaſtici illi, aut *riſerint*, quod praeferrem. SCHEFF. Puto legendum *viderint*, ut Schefferus malebat, & Patavini & Pariſ. ediderunt: eſt enim formula, qua nos, neglectis iis & poſthabitis, quae à facto aliquo nos retrahere & deterrere poterant, decreviſſe & ſtatuiſſe nobiſcum illud agere declaramus. Infra cap. ſeq. *viderint, qui de hoc alibi exopiniſſent.* Ovid. Epiſt. XII. 211.

Viderit

,, anguſto (nunc Gavillae domus eſt) ibi, quomodo dii volunt, amare
,, coepi uxorem Terentii coponis: noveratis Meliſſam Tarentinam, pul-
,, cherrimam baſiliſſam. Sed ego non me-Hercules corporaliter, aut
,, propter

Viderit iſta deus, qui nunc mea pectora verſat.

Et ita idem poëta alibi. v. infra cap. LXXXVII. BURM.

Quid enim mihi aufert] Nocet. Petron. cap. CXVII. *Nemo auſus eſt artem damnare, nihil auferentem.* SCHEFF. *Qui ridetur* Tragur. pro *ridet*, ut ſupra cap. LVII. *Quid mihi damni inferet ille, qui me ridet.* BURM.

Rideri, quam derideri] Differunt haec duo, quia prius fit ex voluptate, poſterius ex averſatione eorum, quae dicuntur, habetque alterum favorem, alterum contemtum ejus, ob quem ridemus. De voce *derideri* notum eſt, & docent veteres Grammatici. *Rideri* verbo ita uſus eſt Quintilianus lib. 1. cap. 3. ubi agit de noſcendo ingenio diſcipulorum: *Non*, ait, *dabit mihi ſpem bonae indolis, qui hoc imitandi ſtudio petet, ut rideatur.* SCHEFF.

Haec ubi dicta dedit] Eſt hemiſtichion Petronianum; ſic enim cap. CXXI.

Haec ubi dicta dedit, dextrae conjungere dextram
Conatus.

Quamque ante eum uſupavit jam Lucilius, ut ex Nonio, voce *Pauſa*, novimus. Ergo mallem ſeorſum, ad modum hemiſtichii, ſcribi. Puto autem, plane ex Virgilio deſumtum. qui ſic lib. 1. Aen. 81. *Haec ubi dicta*, &c. SCHEFF. Ex Virgil. Aeneid. lib. 1. 790. & VI. verſ. 628. ſaepe etiam *Haec ubi dicta* apud Maronem occurrit. BURM.

Gavillae domus] A gente Gavia, Gavilla ὑποκοριστικῶς, ut in foeminarum nominibus apud Romanos ſolet. HEINS.

Quomodo dii volunt] Facete, ac cum riſu quodam illa hic adhibita eſt formula. Supra cap. XXXVIII. *quomodo dicunt.* Infra cap. LXVII. *quomodo noſti.* SCHEFF. Hac formula idem vult indicare, quod Horatius lib. 1. od. 33. *Sic viſum Veneri*, qua cauſſam amoris ad deos referebant, qui invitos etiam, vel certe non ſua ſponte in amorem pronos, inducebant ad amandum, & ita turpitudinis propriae auctores deos faciebant. Et ita Chaerea apud Terent. Eunuch. V. 2. *Quid ſi hoc voluit quiſpiam deus.* Vid. Heinſ. ad Claudian. II. Rapt. 6. Ita, ſi quid praeter ſpem & meritum eveniebat, *dis aliter viſum* pronuntiabant. Vide Senec. ep. 98. & Virgil. lib. II. Aeneid. verſ. 428. BURM.

Noveratis Meliſſam] Forte, *noveratis in ea Meliſſam.* GOES.

Baciballum] Puto legendum, *Bacellum.* TILEBOM. Sed, quid per *bacellum* intelligat, ut alias ſaepe, non exprimit, nec credo, *bacelum* velle, quod paſſim habemus explanatum. HADRIANID. Hoc quid ſibi velit, aliis relinquo cogitandum. SCHEFF. Lege, gemina *ll* in *di* mutata *caſalbadium*, id eſt, ſcortillum. Κάσα, κάσσα, κασαρὶς, κασωρὶς, κασαύρα, κασαυρὰς, apud Ariſtoph. in Ἐκκλησιαζ. κασαλβὰς, apud Suidam, ſcortum ſignificat; ejus diminutivum κασαλβάδιον, ut τῦ λαμπὰς, λαμπάδιον· τῦ παλλὰς, παλλάδιον· τῦ ἰκὰς, ἰκάδιον, *Icadium* in ſaxis mulieris proprium nomen: τῦ λοπὰς, λοπάδιον. Fortaſſis etiam à μαχλὰς, δεϱμὰς, τριβὰς, κυκλὰς formata fuerunt μαχλάδιον, δεϱμάδιον, τριβάδιον, κυκλάδιον: Puto veram lectionem dediſſe, nec ut ad iſtud in Not. Tir. *faſcinobulum*, *faſcinabellum*, quamvis nec ineptum huic loco, tranſeamus, neceſſarium eſſe. REINES. Hadrianides edidit *baſibalum*, MS. Dalmaticum habet *bacciballum.* Neſcio, an non *baſcaniballum* ſit ſcribendum, ut ſignificet eam, quae oſculis faſcinantia quaſi tela emittit: ſenſus ſaltem non inconveniens eſt huic loco. SCHEFF. *Baci* vel *Bacci* pro *Bacchi* frequenter exaratum deprehendas in vetuſtiſſimis membranis. Illud quoque ſolemne librariis; ut, quoties ſyllabae binae ejuſdem ſoni è proximo concurrunt, altera harum intermittatur à feſtinantibus, aut operi minus intentis. Exempla ſuppeditat paſſim is ipſe, quem in manibus nunc habemus, libellus. Demus igitur, antiquam hujus loci ſcripturam fuiſſe, *pulcherrimum baciciballum*, ſive *cymbalium*, ut Petronium nobis reliquiſſe ſit veriſimile. *Cymbalium*, ut *crotalium* infra cap. LXVII. & *tympanium* in Digeſtis, ὑποκοριστικῶς. Caeterum meminiſſe oportet, de Meliſſa, quae copa eſſet, hunc ſermonem inſtitui. Copas autem, aut cymbaliſtrias ut plurimum antiquitus fuiſſe, aut tibicinas, aut aliis inſtrumentis muſicis edoctas cantare, ignorari non poteſt vel ab illis, qui copae Maronianae meminerunt, illa enim:

Criſpum ſub crotalo docta movere latus,
Ebria fumoſa ſaltat laſciva taberna,
Ad cubitum raucos excutiens calamos.

Nec hercule mirum magis, cymbaliſtriam copam cymbalum dici, quam Grammaticum Apionem à Tiberio Caeſare *cymbalum mundi* nominatum: eumdemque *famae publicae tympanum* dici à Plinio in Hiſtoriae naturalis praefatione:

 aut

„ propter res venerarias curavi; ſed magis, quod bene moriar, fuit, ſi
„ quid ab illa petii, numquam mihi negatum fecit: aſſem, ſemiſſem,
„ habui; in illius ſinum demandavi, nec umquam feſellitus ſum.* Hujus
„ contubernalis ad villam ſupremum diem obiit. Itaque per ſcutum,
„ per

aut *cymbalum juventutis*, neſcio quem, in Maronianis Catalectis, rhetorem. Potuit & haec copa adhiberi ſacris Bacchicis ſolere, cui deo accepta in primis cymbala, ut & Matri Idae. Quam in rem non poſſum praeterire antiquam ex opere Gruteriano inſcriptionem, CCCXVIII. 12.

HIC. SITA. EST. PROPITIAE
PUPA. ET. FAMVLA BACCHI.
CYMBALIS. C. TITIVS. PHI
LODESPOTVS. VIX. AN. XIIX.

Ubi cave aliter interpreteris illud CYMBALIS quam cymbaliſtriam, à quo tamen interpretamento, perperam in Indice deflexit magnus Scaliger. HEINS. *Baſiballum*, vel *baſibolum*. *Baſibolum* dictum eſt, ut κατάβολος, locus, unde, aut quo trajicitur, λαγωβόλος, lignum quo lepores feriuntur, δροσοβόλος, rorem ſpargens ſeu fundens, & ſimilia, βασιβόλος à βάσις fulcimentum, & βάλλω figo, pono, immitto, condo. *Pulcherrimum baſibolum*, idonea ſubjici. Eandem vero & propius *baſiballum* dicere liceat, etſi analogia non perinde favet; in hoc tamen, qui *ſcholaſticos forſan riſuros* praefatus, talia ferenda. Quamquam *caballus* à Gr. καβάλλης, hoc à καταβάλλω, ſeu Dorico καββάλλω, deſcendat. VOSSIUS apud HADRIANID. *Baci ballum* Patavini & Pariſienſes.

Corporaliter] Uſurpavit hoc Ulpianus, licet ſenſu nonnihil diverſo. Etiam Arnobius lib. V. *Corporaliter probibet univerſa nos exſequi.* & Tertullianus de Carne Chr. II. *Niſi corporaliter exbiberetur.* SCHEFF. Ad Phaedr. III. II. Schefferus capit ut *corpus* poni ſolet pro obſcoena viri parte. Vox frequens deinde facta ſcriptoribus Eccleſiaſtis. Ita ſaepe utitur Claudianus Mamercus. Vide Barthii Gloſſarium in eum ſcriptorem. Poſt hanc vocem MSS. Trag. habet *autem*, pro quo Munckerus ad Hygin. fab. 75. legendum cenſet *eam*. Sed credo, librarium lapſum propter ſequens *aut*, & ideo delendam voculam. BURM.

Res venerarias] Scribendum, *res venerias*, ut liquet. SCHEFFER. Res venerariae, ἡδέα Κύπριδος ἔργα, in ἀδεσπότῳ lib. III. Anthol. t. II. de Patrophila: *jucundae Veneris res* Lucret. lib. IV. Non ſollicitanda eſt ſcriptura iſta *venerarias*, nec eximenda ſyllaba *ra*. Eſt enim cadentis Latinitatis verbum *venerare*, pro eo quod verecunde *cognoſcere* dicunt, ut Latini, ſic Graeci & Orientales. Eſt apud Hyginum, quem gloſſematis magiſtrorum ſeculis inferioribus foedatum eſſe ſcimus, fab. 75. Tireſiam paſtorem dracones *venerantes* baculo percuſiſſe; eos Apollodor. lib. III. ὄφεις συνουσιάζοντας, Phlegon θαυμασ. cap. IV. ὄφεις ὀχεύοντας dixit. Sixtus II. Pont. R. ſerm. de divitiis: *Avaritia eo ab his* (amatoribus ſuis) *magis diligitur, quo magis augetur, & cum ſuis amatoribus venerata fuerit.* Gl. Latino-G. Haganoënſe: *Puber eſt puer, qui jam habet pubem, vel, qui jam venerare poteſt.* Sublectum tamen hoc è Balbi Catholico, in quo meliore ſenſu *generare* legitur. REINES. Recte cenſebat Thomas Munckerus fruſtra eſſe, *qui res venerias* reponunt, cum *venerari* ſit ἀφροδισιάζειν. Vide eum ad Hygini fabulam LXXV. HEINS. *Res veneris*, vel *venerias*, alii dicunt. Ovid. Remed. 431.

A Veneris rebus ſurgente puella.

ubi plura diximus. De τῷ *venerari* vid. & Reineſ. Epiſtol. ad Daum. CXXI. & quid Daumius ſequenti reponat. BURM.

Quod bene moriar fuit] Totus hic locus peſſime diſtinguitur. Sic autem emendari debet: *ſed magis, quod, bene moriar, ſi quid ab illa petii, numquam mihi negatum fuit.* Illud, *bene moriar*, formula jurantis eſt. Certe non pagani, ſed Chriſtiani. Sic paulo ante: *ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret.* SCHEFF. Vid. ſupra ad cap. LVIII. Forte, *ſed magis, quod bene morata fuit.* Pariſienſes ediderunt, *ſed magis, quod bona, moriar fuit.* BURM.

Numquam mihi negatum fecit] Ita recte, ſed diſtingue, *numqum mihi negatum*, *fecit*: neque quid Patavinos induxerit, cur *fiat* reponerent, ſcio; laborat locus prava diſtinctione. Lege, *numquam mihi negatum; fecit aſſem, ſemiſſem habui*; ſi caupona illa aſſem quaeſtu ſuo lucrata fuerat, ſe ſemiſſem habuiſſe, & cum ea diviſiſſe lucrum, jactat. *Facere aſſem*, ut *facere rem* & ſimilia de quibus ſupra ad cap. XXXVIII. Neque tantum communem cum illa pecuniam habuiſſe, ſed & arcana ſua ipſi crediDiſſe, dicit, ſed plebeja & inſolenti locutione, *in illius ſinum demandavi, nec umquam feſellitus ſum.* BURM.

Aſſem, ſemiſſem habui] Pro, *ſi aſſem, ſi ſemiſſem habui.* Bene. SCHEFF.

In illius ſinum demandavi] Rarum genus locutionis: de quo amplius deliberandum. SCHEFF.

Placet

„ per ocream egraginavi, quemadmodum ad illam pervenirem: in angu-
„ ſtiis autem amici apparent.

LXII. „ Forte dominus Capuae. exierat ad ſcruta ſcita expedienda. „ Nactus

Placet, deliberandum. *In ſinum alicujus confugere*, Ciceronianum eſt. Valeſius in diſſertat. ſua illud *ad ſe fecerunt*, ſupra cap. XXXVIII. explicat, *in ſinum ſuum conjecerunt*. ſimileſque forſan alibi analogae phraſes reperientur. *Demandare*, eſt *committere*. HADRIANID.

Fefellitus ſum hujus] Scribendum, ac diſtinguendum eſt: *fefellitus ſum. Hujus contubernalis.* Verum illud *fefellitus* haud mihi quidem placet. Quid, ſi legatur, *feſellit uſum?* puta ejus aſſis, vel ſemiſſis, id eſt, fecit dolo, ut, cum neceſſe eſſet, uti eo non poſſem. *Fallere uſum*, ut *fallere ſpem*, *fallere judicium*, & ſimilia. SCHEFF. Videntur opici iſti à *fallo* derivaſſe ſupinum *fefellitum*, pro *falſum*. Sed & cum ſecundo caſu jungebant, ut: *falſus rei es*, & *multum falleris ſpei tuae*. HEINS. *Fefelitus* margo Tragur.

Hujus contubernalis. Ad villam] Sic puto interpungendum, *Hujus contubernalis ad villam.* TILEBOM.

Ad villam] In villa. Cic. Philipp. II. *Pecunia utinam ad aedem Opis maneret.* Idem Or. pro Roſcio: *An amandarat hunc ſic, ut eſſet in agro, ac tantummodo aleretur ad villam.* Varro II. R. R. II. *Ad caſas inſtrumentum ſervare poſſunt.* Aſconius ad Cicer. Divin. *Ad urbem, in urbe.* SCHEFF. *Ad* pro *in*. Cicer. X. ad Attic. 4. *Fuit ad me ſane diu.* XIII. 35. *Tu ad villam forte eras.* Plin. III. epiſt. 2. *Ipſe ad villam partim ſtudiis, partim deſidia fruor.* REINES. *Ad villam*, id eſt, in villa. Et ſic Terentius Adelph. Act. IV. ſc. I. eodem ſenſu dixit, *apud villam.* Ita enim illic Syrus. *Apud villam eſt; nunc eum maxume operis aliquid facere credo.* Et Andria Act. IV. ſc. IV. *Dii voſtram fidem! quid turbae eſt apud forum.* GOES. Vid. Cort. ad Salluſt. Iugurth. XXV. 5.

Per ſcutum, per ocream egraginavi] Scribe, *per ocreas egruminavi.* Plaut. Varro, id eſt, à menſura & recta via diſceſſi. uti interpretatur Georgius Alexandrinus. TILEBOM. Quid ſit illud *egraginavi*, non excogito. An ſcribendum: *ego agitavi.* Curtius lib. VIII. cap. 5. *Quonam modo coeleſtes honores uſurparet, coepit agitare.* SCHEFF. Scutum & ocrea, non minus quam perae, baculus, ampulla, & zona, Plaut. Mercat. Act. 5. ſc. 2. verſ. 84. 85. ſunt vaſa & in apparatu itinerantium. Tum lego, *ego aginavi*, id eſt, properavi quam potui maxime. Gl. Latino-Gr. *Aginare, feſtinare.* Idem *Agenator ille eſt, qui rem ſuam celeriter peragit.* Formarunt Graecis ἀγίνειν, ἀγινεῖν, ἀγινέμεναι, quae ſunt παρεκτατικὰ vel paragogica, τοῦ ἄγειν. REINES. Reineſius exiſtimat, *ſcutum & ocream* hic poni, tamquam inſtrumenta peregrinantium, quomodo eorumdem ſunt & perae & baculi. Sed lubet ſcire, cur *ocream* hic ſcribere maluerit, quam *ocreas* ſi illud voluiſſet. Ego cenſeo pro *ocream* ſcribendum *ocrem*, ſic enim veteres vocabant montem arduum & inaequalem. *Ocrem antiqui, ut Antejus Philologus in libro Gloſſematum refert, montem confragoſum vocabant. ut apud Livium: ſed qui ſunt hi qui aſcendunt altum ocrim.* At vero pro *ſcutum*, quod hic facit nihil, ſi legamus *ocrem*, puto ponendum eſſe *lutum*, & explicandum de loco depreſſo ac humili, quippe ubi fere, colliguntur aquae pluviae, unde lutum: ut, *per lutum, per ocrem*, ſi locutio proverbialis, qualis ea, qua Germani utimur: *über Berg und Thal.* vel: *durch dick und dünne.* [vel, *über Stock und Steine.*] SCHEFF. Forte, *aegre agitavi*, vel, *aginavi.* Gloſſae Labbaei: *Aginat*, διαπραγματεύεται, τρίβει, μηχανᾶται, στρατεύει & Στρέφει, *vergit, aginat, verſat, detorquet.* HEINSIUS. Locus mendoſus. Ego legerem, *per ſcrupos, per ocres*, vel *per ſcrupum, per ocrem.* Ultimum hoc recte Schefferus explicuit. Ὄκρις enim Graecis dicitur de locis aſperis. vid. Scholiaſt. Aeſchyl. Prometh. 1015. & Schol. Apollon. Rhod. III. 1330. & ita ὀκρυόεις pro τραχὺς Homer. Iliad. Δ. 518. & frequenter apud Apollon. Rhod. ut l. I. 1093. Δίνδυμον ὀκρυόεν, vel ut alii dant ὀκριόεις apud Oppian. Cyneg. 591. *Scrupi* vero & *ſcrupoſa loca*, aſpera lapidibus & ſpinis. vid. Heinſ. ad Valer. Flacc. II. 518. ubi ex Plauto *ſcrupoſam viam* adfert. Quid monſtri lateat ſub *egraginavi*, non video. *Quemadmodum*. poſitum ut cap. LIX. vidimus. BURM.

In anguſtiis] Rebus anguſtis. Cic. in Lael. *Amicus certus in re incerta cernitur.* SCHEFF. *Autem in anguſtiis* Tragur.

Capuae exierat] Mallem, *Capuam exierat*, nam loquitur de ſuo domino. Is autem copſe commorabatur in oppido, ubi tum ſermones habebantur. Quod liquet, quoniam praecedit, *habitabamus in vico anguſto.* SCHEFF. De hac locutione videndus eſt praeſtantiſſimus Munckerus curis ſecundis ad Hygini fabulam CVIII. HEINS. Sic apud Virgil. I. 357. In Medico codice erat *patriaeque excedere*. vid. Heinſ. Sed nos *patria* praetulimus; & v. Aeneid. 380. nonnulli codices, *excedere pugnae*. Et hic *Capua* potuit eſſe relictum

„ Nactus ego occaſionem perſuadeo hoſpitem noſtrum, ut mecum ad „ quintum milliarium veniat: erat autem miles fortis, tamquam Orchus. „ Aboculamus nos circa gallicinia. luna lucebat, tamquam meridie. „ ve-

rellctum a Petronio, & *e* a ſequentis vocis prima fuiſſe addita. Hadrianides *Capuam* edidit. BURM. [Nil movendum. Eſt Graeciſmus.]

Scruta ſcita expedienda] Scribe *ſcruta ſcite expedienda*. Porro, *expedire ſcruta*, eſt venalia proponere. Ovid. I. Amor. 421.

> *Inſtitor ad dominam veniet diſcinctus emacem,*
> *Expediet merces teque ſedente ſuas,*
> *Quas illa, inſpicias, ſapere ut videare, rogabit.*

SCHEFF. Neſcio, cur hic aliquid mutent viri docti, *ſcita ſcruta*, ſunt pulchra, vel ſaltem vulgatis meliora. Scruta enim cum ſint attritae uſu veſtes, dimidiatae ſtrigiles, ſoleae jumentorum, refixi clavi, vaſa quaſſa & futilia, & ſimilia frivola, ut egregie docuit Parrhaſius ad Claudian. III. rapt. Proſerp. verſ. 163. quis neſcit inter haec ſcruta eſſe ſaepe, quae ita ſunt detrita & comminuta, ut vix uſui inſerviant. Sed noſter *ſcita*, id eſt, bella, & adhuc elegantia, expediebat. *Scitus puer* apud Terentium, *ſcitus arator* German. Arat. verſ. 13. & ſimilia vulgo obvia. De *expedire* vid. ad cap. XXXIX. BURM.

Perſuadeo hoſpitem] Vide ſupra cap. XLVI.

Ad quintum milliarum] Suet. Fl. Veſp. cap. I. *Ad ſextum milliarium à Nurſia Spoletum euntibus.* SCHEFF.

Tamquam Orcus] *Orcum* pro Plutone poſuit. Gloſſae Labbaei: *Orcus*, χάρων, ᾅδης. Hyginus fabula CXXXIX. *Saturnus Orcum ſub tartara dejecerat.* HEINS.

Apoculanius] Per antiphraſin hoc dictum exiſtimo: aut certe demenda eſt particula *a*. Sic ut legendum ſit *Orcus poculaniuſi* quod non male à Gallis noſtris verteretur *un ſac àu vin*. Niſi velis hic ſcribi, *Orcus epulonus*, Feſtus in *Epulonos*. TILEBOM. Hoc quid ſit, non aſſequor ſatis. Suſpicor nihilominus, iocum totum ita oportere ſcribi, *tanquam Orcus*. *Apoculamus nos circa gallicinia (luna lucebat tamquam meridie) venimus inter monumenta*. Illud, *apoculamus nos* ſic dicitur, ut cap. LXVII. *ego me apoculo*. *Apoculo* eſt Graecum ἀποκυλίω *avolo, amoveo, removeo*. Livius ſic latine uſurpavit lib. I. cap. 47. *Faceſſe hinc Tarquinios, aut Corinthum: devolve te retro ad ſtirpem*. Ita cenſeo legendum, non *devolvere*, quod parum convenit cum praecedentibus. Horatius pro eo poſuit, *removeo*, lib. II. Sat. 6. iſto verſu:

Ergo, ubi me in montes & in arcem ex urbe removi. *Removi*, eſt ἀπεκύλισα, *apoculavi*. Adde eumdem II. Sat. I. SCHEFFER. Comparat convivatorem ſuum militem Orco: &, cum Orcus, qui & Plutus, ſingi ſoleat caecus, vocat *apoculanium*, id eſt, oculis captum; talem Petrus Bleſ. ſerm. 18. & 43. *abocellum* dixit, ἀνόμματον, quem imitatus noſter non hoc ſolum, ſed & verbum, uti videri poteſt, *apoculo* cap. LXVII. finxit; quamquam in phraſi, *ego me apoculo*, quam adhibet pro *abeo, ſemoveo me, è conſpectu me ſurripio*, ellipſis verbi intelligi poſſit. *Ego me ab oculo*, ſcilicet, moveo ut cap. XXXVIII. *amici de medio*, ſcilicet fugerant. Infimae barbariei iſta ſunt & ſuaviludium Petroniaſtrum ſapiunt. REINES. Satius videtur iſta ſic diſtinguere: *Apoculamus nos*, id eſt, diſcedimus, iter inimus. Quod enim de Orco caeco putabam, nunc diſplicet. Interim iſta *abocellus* & *aboculare* ejuſdem ſeculi, ſed non Neroniani, verba eſſe conſtanter teneo. IDEM. Sic *hinc me amolior*, Plaut. Trin. II. VIII. 69. & Silius Italic.

> *Lente ſeſe abſtulit agmen.*

Habet Traguerienſis *apoculanius*, quod neſcio cur ſit repudiandum, quamquam nobis de hoc cognomine Orci, quod apud plebem habebat nihil conſtet. Heinſius in ora libri ſui notaverat, *Orcus Pacuvianus*, id eſt, qualem in tragoedia quadam Pacuvius introduxerat, eodem modo ut Plautus Rudenti Act. I ſc. I. dixit *Alcmenam Euripidi*. Sed haec longius abeunt. Forte ridiculum hoc nomen à plebe fictum, quia à *poculis* homines trahit in ſepulchrum & inſeros. Sed praeſtat nihil definire. Proverbium autem hoc, *fortis tamquam Orcus*, potuit apud plebem frequentatum eſſe, propter Proſerpinae raptum, quae à Pluto violenter matri abrepta fuit: nam Plutum *Orcum*, dici ſupr. ad cap. XXXIV. oſtendimus. Et eo alludit Cicero lib. IV. in Verrem cap. 50. *Hic dolor erat tantus, ut Verres, alter Orcus, veniſſe Ennam, & non Proſerpinam aſportaſſe, ſed ipſam abripuiſſe Cererem videretur.* Quamvis ego putem, melius adagio hoc ſignificari mortis vim, quam nemo vel fortiſſimus effugit, unde Orcus, (quo nomine mors, inferi, ſepulchrum, & ſimilia, veniunt) *nil miſerans* & *rapax* Horatio, *Pluto illacbrymabilis* eidem, *immitis* Virgilio dicitur, & quae ſunt id genus plurima. Similia vero huic proverbio ſunt illa Salomonis Cantic. VIII. verſ. 6. *Fortis*

eſt

„ venimus inter monimenta. Homo meus coepit ad ſtelas facere, ſed
„ ego cantabundus eo, & ſtellas numero. deinde ut reſpexi ad comitem, ille
„ exuit ſe, & omnia veſtimenta ſecundum viam poſuit. Mihi in animo,
„ in

eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus aemulatio, Ubi LXX. interpretes ᾅδης habent, quo nomine ſaepe Pluto indicatur (vid. Scholia ad Eurip. Hecub. verſ. 2.) & Tertullianum *Orcum* vertiſſe teſtatur Delrio, in commentario ad illa verba; imo ᾅδης ipſa mors dicitur apud Euripid. Alceſtid. verſ. 13. in qua fabula Θάνατος inducitur, quem recte *Orcum* Barneſius vertit. Tragur. habet & *Orcbus*, & etiam *circba* hic & aliis in locis. BURM.

Luna lucebat, tamquam meridie] Haec verba parentheſi includenda. Senſus eſt, lunae lumen feciſſe tam clara omnia, tamquam merus eſſet dies. De phraſi tamen cogitandum, quando luna utique meridie non lucet, *luna* eſſe ablativum cauſſae, ac *lucebat* poni abſolute. SCHEFF. Debet ſuppleri, *tanquam meridie lucet* ſc. *ſol.* Unde *boc luce luceſcit*, apud Terent. III. Heautontim. III. 1. & paſſim. Cicer. I. ad Attic. epiſt. 3. *Si judicatum erit meridie non lucere.* BURM.

Homo meus] Vide ſupra ad cap. XLI.

Ad ſtellas facere] Forte, *ad ſtellas verba facere. Sed ego eo* &c. Vel potius, *verba jacere*. Ovid. VI. Met. 786.

Ad ſtellas aliquis talia verba jacit.

HEINS. Vide ſupra ad cap. XV.

Sed ego cantabundus] Suſpicor ſcribendum, *ſedeo ego cantabundus*, id eſt, exſpecto ipſum. SCHEFFER. Proverbii vim habet, & capitur de hominis otioſi labore inutili, & in quo nihil proficiat; ſup. cap. LVIII. dixerat hoc, *numerare mapalia*, quod Perſius corvos, aves, ſectari. Graece τὰ πετόμενα διώκειν. Coroebus, quod fluctus maris enumeraret, traductus inter ſtultiſſimos, Serv. ex Euphorione. REINES. Munckerus Heinſio ſcribebat, ſibi *cacabundus* videri legendum. Quia in monimenta ſaepe ſecedebant cacandi cauſſa, ut patet ex capite LXXI. Heinſius vero margini adſcripſerat, *ſed ego eo cantabundus.* Ego vero partim Schefferi correctionem probo & lego, *ſedeo cantabundus, & ſtellas numero*, quae egregia otioſi & ſecuri hominis eſt deſcriptio, ut alio proverbio dixere *fluctus numerare*, quo & Ciceronem ad Atticum uſum notat Eraſmus. Innuit ergo, ſe nihil mali ſuſpicatum adhuc eſſe, ſed animi cauſſa ſtellas numeraſſe, quam ſecuritatem etiam notat verbum *ſedere*, ut Virgil. XII. Aeneid. 15.

------ *Sedeant ſpectentque Latini.*

& paſſim. Potuit & Niceros, religione aliqua erga ſidera motus, ea numeraſſe ut veneraretur, ut Cicero III. de Nat. Deor. cap. 16. philoſopho objicit. *Singulas enim ſtellas numeras deos, eoſque aut belluarum nomine appellas, aut rerum inanimatarum.* Academ. IV. 10. *Quae omnia ſic incerta dicuntur, ut ſtellarum numerus par an impar ſit, neſciatur.* ubi vid. P. Fabri notas. Statius VIII. Thebaid. 372.

Incerti numerant ſua ſidera nautae.

Rutil. I. Itin. 94.

Ut ſi quis ſtellas pernumerare velit.

BURM.

Secundum jam poſuit mibi in animo in naſo eſſe] Senſus nullus. Unde ſic libenter legerem. *Secundum jam poſuit. Is mibi in animo, in naſo, eſſe videbatur.* TILEBOM. An, *ſecundum viam poſuit?* SCHEFF. Forte *ſecundum ſe jam poſuit*, id eſt juxta, ut ſupra cap. XXII. & LVII. BURM.

Mibi in animo] Ante haec verba cenſeo abeſſe quaedam, quae oſtendebant mutationem ejus. SCHEFF. Perfecta oratio eſt, nec cogitandum de ſupplemento. Hoc vult, *Mibi in animo* erat (ἐν θυμῷ εἶχον, ἐνεθυμούμην, ἐλογιζόμην, ὑπέσχετό μοι, putabam) *inſanum eſſe;* nimirum colligebat hoc ex abſurdis ejus actionibus. Cicer. XII. ad Famil. II. *Nobis erat in animo.* XIII. ad Attic. 10. *Mibi in animo eſt proficiſci.* REINES. Tentat hoc explicare Reineſius, ſed nemo non videt, eſſe frigidam explicationem ejus. Lego, *mibi in animo, ô in caſa eſſes.* Senſus, cogitabam ego mecum in animo, utinam nunc eſſes in caſa & tugurio, longe ab hoc verſipelli. Verba ſunt ſe ipſum alloquentis, ex timore, cum voto. SCHEFF. Legebam, *mibi en anima* (vel *animus*) *in ano eſſe.* Teſtis eſt A. Gellius Noct. Att. lib. XIX. cap. 4. Ariſtotelem in problematis Phyſicis diſputaſſe, quamobrem eveniat, ut, quibus invaſit repentinus rei magnae timor, plerumque ſtatim alvo cita fiant. Probabilius tamen eſt, *mibi en animus* (*vel anima*) *in naſo eſſe.* Idque proprie accedit ad membranas. Omnis pene adſectus animi in naribus collocatur à ſcriptoribus antiquis. De ira videndus magnus Caſaubonus ad illud Theocriti Idyllio primo:

Καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται.

De riſu & ſubſannatione Perſius:

------ *Ira cadat naſo rugoſaque ſanna.*
------ *Naſo ſuſpendere adunco.*
------ *Tremulos naſo criſpante cachinnos.*
------ *Excuſſo populum ſuſpendere naſo.*

HEINS.

„ in naſo eſſe: ſtabam, tamquam mortuus. at ille circumminxit veſtimen-
„ ta ſua, & ſubito lupus factus eſt. Nolite me jocari putare; ut men-
„ tiar nullius patrimonium tanti facio; ſed, quod coeperam dicere,
„ poſtquam lupus factus eſt, ululare coepit, & in ſilvas fugit. Ego pri-
„ mitus neſciebam, ubi eſſem: deinde acceſſi ut veſtimenta ejus tollerem,
„ illa autem lapidea facta ſunt. Qui mori timore, niſi ego? Gladium
„ tamen ſtrinxi, & manu citata umbras cecidi, donec ad villam amicae
„ meae

HEINS. Egregia eſt Munkeri emendatio, quam cum Heinſio per literas communicaverat, *mihi anima in naſo eſſe*, quod proverbium jam Anacreonta ode VII. uſum docebat.

Κραδίη δὲ ῥινὸς ἄχρις
Ἀνέβαινε· κἂν ἀπέσβην.

Ubi *κραδίην* pro animo poni jam Faber annotaverat. Senſus eſt, quaſi anima ex toto corpore jam exiiſſet, & vitae aliquid reſtaret in ſolis naribus. Male autem Anacreonta de vehementis doloris ſtimulo id intelligere, explicat Martinus Variar. Lect. lib. I. cap. 9. ubi plura de naſo, quae irae quoque ſedes eſt, habet. BURM.

Stabam] Virg. in Aetna verſ. 62.

Et ſaevus Mavors, & caetera turba deorum
Stant utrinque metu ——

SCHEFF. Recte Schefferus *κυριολογίαν* τοῦ *ſtare* notavit. Val. Flacc. lib. IV. verſ. 639.

—— *Stant ora metu, nec feſſa recedunt,*
Lumina.

Stat. lib. XI. Theb. verſ. 673.

Horruit inſtinctu rabido, ſteterantque trementes,
Ceu viſu praeſente, genae.

Et lib. X. 683.

—— *Steterantque ambo & vox haeſit utrique,*
Dejectaeque genae.

BURM.

Circum minxit] Mallem junctim ſcribere, *circumminxit*. Sic eſt, *circumamicire*, *circumtondere*, apud Petronium. SCHEFF. Supra cap. LVIII. *ſi circumminxero illm.* Uſus eſt Apulejus hoc verbo. HEINS.

Lupus factus eſt.] De hac metamorphoſi fabuloſa ſat multa viri docti jam commentati ſunt. vid. ad Melam lib. II. I. de Neuris id affirmantem. Gervaſius Tilbergenſis in Otiis Imperial. lib. editis ab illuſtri Leibnitio tom. I. Rerum Brunſvicenſium decif. I. tit. XV. & decif. III. tit. CXX. ſe in Anglia vidiſſe ait frequenter per lunationes homines in lupos mutari, & exemplum adfert militis cujuſdam Raimbaudi de Pinedo ſimile fere Petroniano militi. BURM.

Nolite me jocari putare ut mentiar] Forte, *nolite me jocari putare, putareve ut mentiar.* GOES.

Quod coeperam] Tragur. *Quod, quod coeperam.* Forte, *ſed quid? quod coep. dic.* Ovid. I. Amor. XIII. 6. *Quid? quod erant tenues.* & alibi. BURM.

Ubi eſſem] Terent. Heaut. II. ſc. 2. *Ubi ſim, neſcio.* SCHEFF.

Mataritata] Sua tulit etiam Latina lingua, quamvis gravis, fictitia effutitiaque verba: Quae aliquando quidem laetitiam & animi exhilarationem ſignificabant, ut duobus in locis expreſſe noſter Petronius per voces *Madia Perimadia*, & ſuam *Gingilipho* geminatam: Non ſecus, ac Plautus, per ſuum *lyraelyrae.* Aliquando vero referunt ſonum, aut imaginem rei, quam gerimus; & actus quem agimus, ut cum tubae clangorem Ennius, ſuo *Taratantara:* & hic noſter nudum enſem motitando, voce *Mataritata.* TILEBOM. Vocabulum peſſime corruptum. An ſcribendum, *male vitatas umbras?* num potius, *male irritatas umbras?* SCHEFF. Reſoluta *m* exit praepoſitio *in*; & lege igitur, *in alacritate:* excogitavi, puto, quod in rem erat, neque fallor. Habet autem praepoſitio hoc loco periphraſin adverbii qualitatis; ut apud Ebraeos τὸ ב, & τὸ ἐν apud Graecos. *In alacritate*, id eſt, alacre, alacriter; ut ἐν δυνάμει potenter: ἐν δόξῃ, glorioſe: ἐν ἀγαλλιάσει, exſultanter. REINES. Reineſius, *in alacritate umbras*, quod abit quam longiſſime à ſcriptura vera MS. quae eſt *mata vita tau umbras.* Et qui poſſit apta eſſe iſta emendatio, cum praecedat, *qui mori, niſi ego?* Sed & ſtatim ſequitur, *pene animum ebullivi.* Non fuit igitur ea alacritas, ſed ex morte imminente ſumma deſperatio. Mallem, *& in tota via umbras.* SCHEFF. *Matavitatau* ſonat quaſi μοὶ, τὰ, βίᾳ, ταῦ, intellectu Latino: *Profecto tua (res agitur,) vita tau*, ſcilicet litera τ in militia vitalis, ut θ mortis index. Quae ſimul congruerent ſententiae Tilebomeni, & magis, ſi μοὶ per aphaereſin pro ἐμοὶ accipias; intelligeretur enim: *mea, tua (res ſcilicet periclitatur,) vita τ.* HADRIANID. Monſtro haec ſimillima ſic videntur concinnari poſſe: *& matutinas umbras cecidi.*

„ meae pervenirem. In lauram intravi; paene animam ebullivi: ſudor „ mihi per biſurcum volabat: oculi mortui; vix umquam refectus ſum. „ Me-

di. Sub gallicinium enim haec geſta jam antea dixerat. *Cecidit umbras*, ut apud Maronem:

—— *Haſta volans noctis diverberat umbras.*

Hoc & *ventilare* dixerunt, hoc eſt, vanis ictibus aërem & auras percutere. Apud Martialem lib. v. ep. 31.

Currit, & in tota ventilat arma bove.

Seneca Ep. CXVII. *Quam ſtultum eſt, ubi ſignum pugnae acceperis, ventilare, remove iſta luſtria arma.* HEINS. Minus à veteri ſcriptura abieris, ſi reſtitueris hoc modo: *Gladium tamen ſtrinxi, & motavi ita, tamquam umbras ceciderim.* GOES. *Mataritata* eſt a Patav. & Pariſ.

Umbras cecidi] Virg. VI. Aen. verſ. 260. ubi Sylla Aeneae:

Tuque invade viam vaginaque eripe ferrum.

Et poſt verſ. 290.

Corripit hic ſubita trepidus formidine ferrum
Aeneas, ſtrictamque aciem venientibus offert;
Et ni docta comes tenues ſine corpore vitas
Admoneat volitare cava ſub imagine formae,
Irruat, & fruſtra ferro diverberet umbras.

Ad primum horum verſuum Naſcimbenus notat: *Qui agitare daemones moliuntur, ex Platonis diſciplina enſes & tela ſibi parent, neceſſe eſt.* Ex ex Homero Ulyſſis exemplum profert, in mortuorum umbras gladium educentis. Et. Hortenſius ad eumdem locum: *Multi aſſerunt, daemones ferri aciem formidare. Et novi, quibus hoc ipſum nocturnis horis acciderit, ſed cum magna poſtea adverſae valetudinis conflictatione. Qui daemones infeſtare ſtudent, magno animo ferrum & tela objiciunt, neque temere cedunt illi quidem, niſi ferrum impactum diſſiliat.* Vide Cael. Rhodiginum Lect. Antiqu. 2. 8. ubi & hunc verſum profert, & multa de daemonum corporibus eorumque ſenſu tradit, quibus non temere fidem adhibeas. GOES.

In larvam intravi] Scribo, *januam intravi.* Petronius cap. CXXXIX. *heſterno die mulier quaedam haud inculta januam intravit.* Adde Phaedrum noſtrum lib. III. fab. 10. SCHEFF. Lege *ibi januam intravi.* REINES. Scribe, *ut in aream intravi.* HEINS. Minori variatione legi poſſet, *in haram intravi.* Eſt autem hara locus, in quo pecora ſtabulantur, *ſuile*, in quo ſues. GOES. Nulla opus emendatione. *In larvam*, id eſt, tamquam eſſem larva, umbra, ita pallebam. Hujus locutionis exempla plurima congeſſit Barthius Adverſ. IX. cap. 8. ubi ex Apulejo, *in deum, in hominem, in lapidem*, &c. videbis, pro in imaginem dei, &c. Sic in *Dianam factus lapis*, idem Apulej. II. Metam. *In feminam*, pro in modum feminae illuſtravit Jac. Gothofredus ad lib. III. Cod. Theodoſ. ad leg. Juliam de Adulter. BURM.

Animam ebullivi] Vide ſupra ad cap. XLII. Legerem *pene animam ebullivi*, cum Patavinis. *Ebulivi* Tragur. BURM.

Per biſurcum volabat] *Biſurcum* eſt, quicquid in partes duas, velut furcam, eſt diviſum. Quomodo Columella lib. III. cap. 18. *paſtinum* appellat *ferramentum biſurcum.* At hoc neſcio quid faciat iſto loco. Ideoque cenſeo, deeſſe quidpiam, praeſertim cum nec verbum *volare* conveniat ſudori. SCHEFF. A concepto terrore ſubitaneo, à labore etiam, ſudor manare ſolet. *Biſurcum* vero adpellat utraque femora & crura, quae in homine furcam adſimulant. Tum lego *colabat*, id eſt, ſtillabat, defluebat ex habitu, tamquam per colum tranſmiſſus. Eſt enim hoc verbi liquidorum proprium, ut *cribrari* aridorum. Colabat autem pro colabatur, activo pro paſſionis ſignificationem habente verbo: de quo elegantiae genere Gellius lib. XVIII. cap. 12. Schopp. II. Veroſim. 2. Juretus ad Symm. lib. VIII. ep. 42. Ego Variar. lib. III. cap. II. pag. 516. 526. REINES. Non femora & crura hac voce notari exiſtimo, ſed partem inferiorem maxillarum uſque ad gulam. Docet hoc de jumentis Vegetius lib. II. artis veterinar. cap. 40. *Duae à capite venae deſcendunt, & conveniunt ſe ſub maxillis uſque ad gulam, inde à geminis venis inferius quatuor digitis ferramentum deprimis, ne in gulam mittas, & biſurcum tangas, & jumentum occidas.* Munckerus in Epiſtola ad Heinſium per nates & crura explicat. Et Horatii illa lib. I. Sat. 9. Non quidem intercedo, quin & ita explicetur. Sed plerumque tamen ſudor ex capite fluere ſolet in humeros & reliqua membra. vid. Senec. Troad. 487. BURM.

Sudor volabat] Elegans eſt, nec ulli mendo obnoxium. Seneca Oedipo Actu v.

—— *Gelidos volat*
Sudor per artus.

HEINS. Non damno hanc in plebejo homine locutionem, ſed apud Senecam, quem Heinſius laudat, conſtanter *fluit* habent editiones. Ennius tamen apud Feſtum in *Tullii*:

Miſſo ſanguine tepido Tullii efflantes volant.

Vid. ad Seren. Sammonic. cap. V. Ovid. IX. Me-

,, Meliſſa mea mirari coepit, quod tam ſero ambularem: &, ſi ante, in-
,, quit, veniſſes, ſaltem nobis adjutaſſes; lupus enim villam intravit, &
,, omnia pecora: tamquam lanius ſanguinem illis miſit. nec tamen deri-
,, ſit, etiamſi fugit; ſervus enim noſter lancea collum ejus trajecit. Haec
,, ut audivi, operire oculos amplius non potui, ſed luce clara hac noſtri
,, domum fugi, tamquam copo compilatus: &, poſtquam veni in illum
,, locum, in quo lapidea veſtimenta erant facta, nihil inveni, niſi ſan-
,, guinem. Ut vero domum veni, jacebat miles meus in lecto, tamquam
,, bovis,

Metam. 173. & Virgil. IX. Aeneid. 813. *flumen piceum ſudoris* vocat.

Vix umquam] Vix tandem. Illud *umquam* ita uſurpari apud alios non recordor. Noſter infra rurſum cap. LXVIII. *Vix oculo mortuo umquam illum emi.* SCHEFF. Olim, *vix*, *inquam*, *refectus ſum*.

Meliſſa mea] Haec ideò Meliſſa, quia Meliſſam illam Tarentinam aequabat, ut dicti *Roſcii*, qui Roſcium aequabant, & ſupra, *Cicero*, puer ille, qui, Primigenius cum vocaretur, alter quaſi Cicero dicitur. GOES.

Ante] Prius, citius. Terent. Andr. Act. I. ſcen. 5. *Nonne oportuit praeſciſſe me ante.* SCHEFFER.

Nobis adjutaſſes] Pacuvius in Chriſe, citante Donato ad Terentii Adelph. Prolog. *Adjuta mibi*. SCHEFF. Archaïſmo iſto, à Pacuvio inde, uſum fuiſſe Petronium, praeſertim ludentem, facile adducor ut credam. Nam & *adjutatus* dixit Frontinus de Aquaeductibus. Obſervans enim veteris Romae cum Ennio, Catone, & Comicis iſtius ſeculi, libenter loquitur. Eumdem amarunt ſeculis incomtis male-Latinis. Sic Alcuinus l. 2. adv. Elipanti epiſtolam ſ. 949. edit. Pariſ. *In tantam ignorantiae caliginem errabundus devolveriſ, ut ea, quae tuis ſine dubio ſenſibus contraria ſunt, tuis etiam partibus adjuvare aeſtimaveris:* niſi vernaculae ſuae Latinam attemperaſſe in talibus potius dicendi ſunt; nam & noſtra puriore tertium caſum adſciſcit verbum *Helffen*. REINES. Ita Salmaſius Spartiano in Aelio Vero cap. IV. hunc archaïſmum ex veteri codice & editione Mediolanenſi reſtituit. *Sed ejus conſiliis juvit eventus.* Aliquantum diſſimile illud Terentii Hecyr. Act. III. ſc. 2.

Tu pueris curre Parmeno obviam, atque bis onera adjuta.

Et Gellii lib. II. cap. 19. *Reges, veniant, operamque mutuam dent, & meſſem banc nobis adjuvent.* Papias: *Adjuvare* te & tibi *dicimus*. BURM.

Et omnia pecora tamquam lanius] Scribe, & *omnia pecora turbavit, ac tamquam lanius*. TILEBOM. Poſt *pecora* ſcribendam ſtellulam puto, deſunt enim aliqua; niſi mavis, illa, tamquam minus auſpicata, reticeri, quod mihi rectius videtur, atque ideo mox, *miſiſſet*, ſcribi oportere. Porro *ſanguinem miſiſſe* dicitur, quia non necavit, ſed vulneravit morſu, ſicut ſolent lupi, cum in gregem veniunt, neminem invulneratum relinquunt. SCHEFF. Forte, & *omnia pecora invadens tanquam* &c. HEINS. Cum ſimilia etiam optimis ſcriptoribus quandoque ſponte, aliquando incogitantibus, exciderint, quid miremur, ſi huic plebejo ſimile accidiſſe videamus? Quare non opus hiantem orationem ſulcire. Terent. Heaut. Act. I. ſc. I. verſ. 79.

Sed gnatum unicum, quem pariter uti bis decuit,
Eum ego binc ejeci miſerum.

Apulej. princip. Apologiae. *Calumniam magiae, quae facilius infamatur, quam probatur, eam ſolum ſibi delegit ad accuſandum:* Ubi mallem legere *qua facilius infamatur.* Vide ibi Caſaubonum, qui Hellenismum eſſe notavit, cujus exempla etiam dedit Celeberrimus Perizonius ad Aelian. lib. XII. cap. 52. vide apud Gronovium ad Liv. XXV. cap. 27. BURM.

Operire oculos] Claudere, contrarium *&* *aperire*. Petronius cap. XLIV. *oculis opertis bona ſua computant.* SCHEFF. [Id eſt *dormire*.]

Hac noſtri domum] Suſpicor ſcribendum, *huc*. SCHEFF. Legendum arbitror, *ſed luce clara, hac noctis, domum fugi.* Ubi lux clara eſt, quam luna ſuppeditabat. GOES. Forte, *hac, noſti, domum fugi*, ut monſtret quaſi digito viam vel ſemitam qua evaſit. vid. mox cap. ſeqq. Cogitabam annon ſcripſerit, *poſtico domum fugi*. BURMAN.

Copo compilatus] *Copo* eſt *caupo*, atque ita etiam apud Ciceronem habent veteres membranae non uno loco. Philoxenus: *Copo & caupo*, κάπηλος. At *compilatus* dicitur, qui furto laeſus eſt. Nonius in voce *Suppilare*. *Suppilare eſt involare, vel rapere, à pilorum raptu, unde & furtum paſſi compilati dicuntur.* Solent autem hi curſu ſtudioque perſequi ſummo, quos ex hoſpitibus mane co-gnove-

„ bovis, & collum illius medicus curabat. Intellexi, illum verſipellem „ eſſe, nec poſtea cum illo panem guſtare potui; non, ſi me occidiſſes. „ Viderint, qui hoc de alibi exopiniſſent; ego, ſi mentior, genios ve- „ ſtros iratos habeam.

LXIII. „ [a] Attonitis admiratione univerſis: [b] Salvo, inquit, tuo ſer- „ mone, Trimalchio, ſi qua fides eſt, ut mihi pili inhorruerunt; quia „ ſcio,

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO.

gnoverunt furtum feciſſe. Quo reſpicitur hoc dicto. SCHEFF. Ita cap. praeced. *uxor coponis.*

Bovis] Scaliger ad Feſtum voce, *Aſſeres, Axis, Axeris, ut ſuis, ſueris, Jovis, Joveris, bovis, boveris.* Adde Varronem lib. VII. de L. L. unde ſua Scaliger deſumſit. SCHEFF. *Bovis boveris*, & *ſuis ſueris*, dixiſſe veteres ad Feſtum Scaliger obſervat. HEINS.

Curabat] Medicorum verbum. Terent. Hecyr. Act. II. ſcen. 2. *Si metuit, ſatis ut meae domi curetur diligenter.* Noſter infra cap. CXL. *curavi diligentius noxioſiſſimum corpus.* Et ita vetus interpres Lucae cap. VIII. verſ. 2. τεθεραπευμένας recte vertit *curatas.* BURM.

Verſipellem] Proprie ſic appellat, qui ex homine fieri ſolet lupus. Plinius VIII. cap. 22. *Homines in lupos verti, rurſumque reſtitui ſibi, falſum eſſe, confidenter exiſtimare debemus. Unde tamen iſta vulgo infixa ſit fama in tantum, ut in maledictis verſipelles habeat, indicabitur.* Philoxenus, *Verſipellio*, χαμαιλέων καὶ λυκάνθρωπος. SCHEFF. Verſipellis eſt, qui pellem, & per id figuram aut formam mutat. Plautus Amphitruonis prologo:

Nam meus pater intus nunc eſt, eccum Jupiter
In Amphitruonis vortit ſeſe imaginem,
Omneſque eum eſſe cenſent ſervi, qui vident.
Ita verſipellem ſe facit, quando lubet.

GOES. Vide Harduinum ad Plinii locum à Scheffero adductum.

Non ſi] Terent. And. IV. 2. *Non, ſi capiundos mihi ſciam eſſe inimicos omnes homines.* SCHEFF. Vide Ryckii notas ad Tacit. XII. Ann. cap. 37.

Viderint] Retulimus codicis Traguriani ſcripturam. Quae etſi forte non ſit proba, oſtendit tamen hic libertus his verbis, ſe fidem habere huic prodigio, nec curare, quid alii de λυκανθρωπίᾳ illa ſentiant: ſibi conſtare, verſipelles dari. v. de voce *viderint* ſup. LXI. BURM.

Alibi exopiniſſent] Libenter ex Feſto, in *Poſtliminio*, ſcriberem: *aliter in opinione ſunt.* TILEBOM. Haec corrupta ſunt, nec quid ſibi velint, ſatis diſpicio. SCHEFF. Lege; *qui hoc de alio eſſe opiniſcent.* Latino-Barbarum eſt *opiniſcere, opiniſſere*, (& *opiniſſare* paragogicum ȝ *opinari:*) è quibus illud deſiderativis, hoc meditativis, adſcribendum. Bene tamen Latina hujus formae & antiqua ſunt, *petiſſo, expetiſſo, incipiſſo.* REINES. Reineſius, *qui hoc de alio eſſe opiniſcent.* Verum non intelligo quid velit id, *de alio.* Sententia loci, ut exiſtimo, eſt talis: debere illos, qui hac de re opiniones omnium exanimarunt, videre, utrum poſſit fieri, nec ne, ut nimirum homo convertatur in lupum. Ad quam exprimendam rectius fortaſſe ſcriberetur, *qui hoc de alibi exopini ſunt.* Poteſt ſane *exopinus* intelligi, qui non opinatur amplius, ſed rem tenet certam exploratamque, ab *opinus*, quod à Phaedro uſurpatur. SCHEFF. Legendum, *viderint, quid de hoc alii exopinaſſent. Exopino* & *exopinor* pro opinor: *exopinaſſent*, pro exopinati fuerunt, archaicum. Sic *excantaſſint*, & ſimilia in lege XII. tabularum. Item *prohibeſſit*, pro prohibuerit, apud Ciceronem, *liceſſit*, pro licuerit, apud Plautum. Atque hinc infinitiva, *opinaſſere, impugnaſſere*, & ſimilia alia. Veteres autem *opino* dixiſſe pro *opinor*, teſtis eſt Priſcianus, adſtruiturque Plauti, Pacuvii, Ennii, exemplis. HEINS. [Nil mutandum. Voluit Graeculus Graecum ἄλλως exprimere, & dicere: *Viderint, qui hoc temere & fruſtra opinantur accidiſſe.*]

Salvo, inquit, tuo ſermone, Trimalchio] Tranſpoſito unico verbo, legendum potius, *ſalvo tuo honore, inquit Trimalchio.* Nam, quae ſequitur, naratio Trimalchionis eſt. GOES. Nil muta. Formula eſt excuſantis, quod interpellat, ut & hodie urbanioribus eſt mos. Juvenal. Sat. V. verſ. 72.

Salva ſit artoptae reverentia -----

Idem vero notat, quod *pace veſtra, cum bona venia*, & ſimilia. Vide Valeſium ad Ammian. Marcell. lib. XVI. cap. 12. mox, *ſalvum ſit, quod tango.* BURM.

Si qua fides] Et haec uſitata, in rebus incredibilibus, formula, qua nobis credi poſtulamus. Ovidius IX. Met. verſ. 55.

Si qua fides (neque enim ficta mihi gloria voce
Quaeritur,) impoſito preſſus mihi monte videtur.

Et verſ. 371.

Si qua fides miſeris, hoc me, per numina juro,
Non meruiſſe nefas.

„ ſcio, Nicerotem nihil nugarum narrare. imo certus eſt, & minime lin-
„ guoſus; nam & ipſe vobis rem orribilem narrabo. Aſinus in tegulis:
„ Cum adhuc capillatus eſſem, (nam à puero vitam Chiam geſſi) i p i m
„ noſtri

Et Epiſt. XVIII. 12. & paſſim etiam alii. Noſter infra cap. LXV. *ſi qua eſt dicenti fides.* Vid. Schulting. ad Senec. Controv. XX. p. 240. BURM.

Niceronem] Scribe, *Nicerotem.* TILEBOM. Supra hunc vocavit *Nicerotem*, ut, aut hic, aut ibi, aliquid vitii eſſe neceſſe ſit. GOES.

Certus eſt] *Certus*, id eſt verax, veridicus, ut ſupra *certus amicus amico.* Nam hac notione vocabuli *certus* uſum Firmicum lib. III. Matheſ. cap. 7. obſervo: *Certus reddit & ab omni mendacio ſeparatus.* Cicero VI. ad Familiares 13. *Panſa mihi quidem gravis homo, & certus, non ſolum confirmavit, ſed etiam recepit.* REINES. Vid. ſupr. cap. XLIV. quamquam hic videatur mendaci opponi, ut recte Reineſius.

Linguoſus] Garrulus, λάλος. Uſurpavit hoc vocabulum Hieronymus tali ſenſu ſaepe, ut docet Caſaubonus in Characteribus Theophraſti. SCHEFF. Vide ſupra cap. XLIII.

Aſinus in tegulis, cum adhuc capillatus eſſem, nam à puero vitam chiam geſſi i p i m noſtri delicatus] Sic diſtinguendum atque legendum eſſe arbitror huncce locum, *Aſinus in tegulis. Cum adhuc capillatus eſſem, (nam à puero vitam chiam geſſi) ipſe noſter delicatus deceſſit, mehercules, Margaritum.* TILEBOM. Ita praeſcribit proverbio fabulam, quam narraturus eſt; nimirum, rem novam, inſolitam, ſimul horribilem, de ſtrigibus παιδοπαιγνίαις. Videri tamen etiam ſcholion marginale poteſt: quale etiam hoc, *Ecce, alius ludus* cap. LXVIII. REINES. Non diſſimilia alii. Capitolinus Pertinace: *Equus pullus ea hora, qua natus eſt, in tegulas adſcendit, atque ibi brevi commoratus decidens exſpiravit.* Liv. lib. XXXVI. *Boves duos domitos in Carinis per ſcalas perveniſſe in tegulas aedificii, proditum memoriae eſt*, Sic *oſtrea reperire in tegulis*, apud Valerium Maximum lib. IX. cap. I. HEINS. Haec verba per ſe conſiſtunt, & ſpectant ad notam illa tempeſtate fabulam, ad quam, aliato hoc ejus initio, alludit, tamquam quid illi ſimile adlaturus. Scilicet in ea memorabatur aſinus in ſumma parte aedium ipſoque tecto ambulans, quod ſtupendum omnibus ac prodigioſum videbatur. Quomodo apud Lucianum admirationi aſinus eſt κλινόμενος ἐκ τῶν ὑπερῴων, *oſtentans ſe ex ſuperiore tabulato*, quem eſt imitatus Apulejus lib. X. Omnium vero optime clariſſimeque haec cognoſcitur ex Terentio, qui ſic loquentem facit Lachetem Act. IV. Hecyr. ſc. 3.

Jam nos fabula
Sumus Pamphile, ſenex atque anus.

Donatus eo loco. *Senex atque anus: Haec duo nomina, ut poſita ſunt, caput indicant & incoeptum hujuſmodi fabularum.* Idem paulo poſt, *pronuncia: ſenex atque anus, quaſi initium fabulae.* Et ita Cicero *Bos clitellas* apud Quintilian. lib. V. cap. II. SCHEFF. Lib. II. de re Vehicul. cap. 2. Egregie Schefferus, & hoc non obſervatum plurima Poëtarum & aliorum loca obſcuravit, qui tangunt duobus tribuſve verbis notas vulgo fabulas. Ita Horatius lib. I. Epiſt. II. verſ. 42. ad fabulam alludere docuit Gronov. de Pecun. vet. lib. I. cap. I. & lib. I. Sat. VII. verſ. 27. Acro eodem modo, ad notas cantilenas, & loca quaedam celebria veterum comicorum Accii, Pacuvii, Ennii & aliorum reſpicunt. v. Acr. & Torrent. ad Horat. I. Sat. II. verſ. 107. Plurimus in his Cicero, & praeſertim in literis ad Atticum. Et hinc factum ut prima illa, ſive fabularum, ſive cantilenarum, ſive celebriorum quorumdam locorum, verba in proverbia abierint. Tale eſt illud, *Rideo, inquit Galba, canterio.* Quod interpretatur Feſtus, ſine quo nemo hoc hodie intelligeret, ut nec ſcimus, unde natum hoc ſit *aſinus in tegulis.* ſic ſupr. XLVIII. *Pauper & dives.* BURM

Vitam Chiam] Delicatam intelligo, mollem, jucundam, quomodo & *riſus Chius* dictus eſt proverbio, de quo, qui Adagia compilarunt. SCHEFF. Vita Chia pro molli, qualem comoediae deſcribunt, *vitam geſſi*, pro egi: & ſic loquebantur non numquam. HEINS. Chil notati proverbio Χῖοι κακοί. Anthol. lib. II. cap. 43.

Καὶ τόδε Δημοδόκου, Χῖοι κακοί, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ' οὔ,
Πάντες, πλὴν Προκλέους, καὶ Προκλέης δὲ Χῖος.

Vide Eraſmum in proverbio *Lerii mali.* Sed, quia Trimalchio haec ſubjungit voci *capillatus*, qualem ſe fuiſſe fatetur, id eſt, ſervum jam à puero, *vitam Chiam gerere* ſimpliciter capio, pro ſervire, quod ille, nunc libertus, & antiquitatum, ut ſibi videbatur, peritus, honeſta hac locutione circumſcribebat, & ita prioris vitae ſordes quaſi tegebat. Nata autem haec locutio videtur inde, quod Chii primi omnium inter Graecos fuiſſe dicantur, qui ſervis pecunia emtis uterentur, cum aliis populis turpe hoc commercium videretur, & nullos ſervos, niſi bello captos,

Digitized by Google

„ noſtri delicatus deceſſit, me-Hercules margaritum, calliſtus, & omnium „ nu-

ptos, unde mancipia dicta, haberent: ut egregie hoc docet Athenaeus lib. vii. cap. 18. *Gerere* autem *vitam* pro agere recte dici, praeter ea, quae Schefferus & Gronovius adducunt, probant exempla, quae Cl. Graevius ad Cicer. iv. ad Famil. epiſt. 5. adduxit. BURM.

Geſſi ipſimi] Puto ſcribendum: *geſſi ipſimi*. Τὸ *ipſimi* uſurpat etiam in ſequentibus: *femina ipſimi domino fui*, ubi vide. *Geſſi*, eſt *egi*. Quomodo B. Cyprianus in orat. ſub martyrii horam: *Tibi gratiam & laudem gero, Deus*. Livius xxxix. cap. 54. *Neque illos recte geſſiſſe, quum in Italiam veniret*. Ita Optimus Gronovius lib. iv. Obſ. cap. 14. ubi vide plura. Plautus Pſeud. i. ſc. 2. *Sed tace, atque hanc rem gere*. SCHEFF.

Monſtri delicatus] Scribo, *noſtri delicatus*. Quomodo apud Spartianum in Adrian. cap. iv. *delicati Trojani*, hoc eſt, οἱ ἱμάρβοι. Vide Caſaubonum eo loco. SCHEFF. Opinor, *Iphis en noſtri delicatus*. Iphis nomen utrique ſexui conveniens, ut apud Naſonem in libris Metamorphoſeon lib. ix. 663. & reſp. ac proinde catamito convenienter impoſitum. *Noſtri*, nimirum heri. Sic Plautus & Terentius non ſemel. Supra cap. xxx. *Gajus noſter foras coenat*. Pueros autem, quoſquos in deliciis habebant, *delicatos* eſſe dictos, *deliciaſque heriles*, ut Alexis apud Maronem in Bucolicis, ſatis ſuperque manifeſtum eſt inſcriptione Gruteri pag. dclxi.

EVTVCHETI. PVERO
DELICATO. B. M.
L. FVFIDIVS. SPORVS
DOMINVS. FECIT
BREVIS. VOLVPTAS.
FVIT

HEINS. Nullus quoque dubito, quin hic lateat nomen pueri delicati, ſed difficile illud conjectare. *Moſtri* Tragur. Patav. & Pariſ. Forte *Iphis noſtri delicatus*. vel *Iphim noſti delicatus deceſſit*, ut cap. praeced. & infr. cap. lxvii. *Quomodo, noſti illam*. Si *noſtri* placet, recte Heinſius explicuit, & pluribus exemplis uſum hujus pronominis adſtruxit Ampliſſimus Cuper. i. Obſerv. 19. Talia autem noſſe oportuerat bonum illum Gallum, qui nobis Petronium integrum obtrudere voluit, & non haec verba capere, quaſi ipſe Trimalchio adhuc capillatus, & puer, delicatum hunc amaſſet; cum veroſimilius ſit, illum ea aetate nondum virum egiſſe, ſed paſſum fuiſſe. Sed, talia ſi obſervare vacaret, nulla mihi, ſine hujus impoſtoris nota, pagina conſcribi poſſet. Saltem, *delicatos* turpes pueros & pathicos vocari, vulgo cum ſit notiſſimum, ignorare non potuiſſet, ſi umquam vetera monimenta tractaſſet. Sine tamen probri etiam ſuſpicione *delicatos* pueros à parentibus & aliis dici, docuit Fabrettus cap. v. Inſcr. pag. 362. qualis forte hic fuit, quia de ejus *matre* ſequitur. *Ancillas delicatas* etiam innocue dictas docent tituli, quos herae illis poſuerunt. vid. Gruter. cccxi. 6. & Fabrett. d. l. Aliter vero capio lapidem apud Gruter. cccxliv. 13. ubi Aebutius *libertae ſuae delicatae* titulum fieri juſſit. & dclxi. 15. BURM.

Caeritus, & omnium numerum] An legendum, *caeritus & omnium numerum?* Poſſet *caeritus* accipi pro eo, qui ex caera eſt formatus, ut ſic notaretur pulchritudo ejus. Num potius *cirratus*, quod inverſe poſitae fuerint literae? ut intelligatur cincinnatus, comtulus. Tales enim amabant. Vide Senec. ep. xciii. *Numerum*, eſt *numerorum*. Omnium numerorum eſſe dicitur, qui habet omnes numeros, id eſt, perfectus atque abſolutus eſt: ſicut eſſe bonae indolis, & habere bonam indolem uſurpamus. Cicer. de Offic. i. *Illud autem officium, quod rectum appellant, perfectum atque abſolutum eſt, &, ut iidem dicunt, omnes numeros habet*. Noſter infra cap. lxviii. *Duo tamen vitia habet, quae ſi non haberet, eſſet omnium numerorum*. Sic enim legendum ibi, non *nummorum*. SCHEFF. Lege *eccritus*. ἐκκρίτους, pro ſelecto, eximio, egregio. Philo aquilarum pullos eos, qui contra ſolem tuentur, vocat φιλάετους καὶ ὀικείτους. Schol. Rhet. Ariſt. lib. i. οἱ ἔκκριτοι τῶν Αἰτωλῶν ſunt proceres, ſelecti Aetolorum. Heliod. lib. ix. Aethiop. cap. 3. dixit ἄνδρες ἔκκριτον καὶ τὸ σώματος ἰσχὺν ἐπίλεκτον. REINES. Caſtigandum *margaritum, hyacinthus*. Nota illa ſunt Auguſti ad Maecenatem, quae Macrobius conſervavit nobis Saturnalium. ii. cap. 4. *Vale mel gentium, melcula, ebur ex Etruria, laſer Aretinum, adamas ſupernas, Tiberinum Margaritum*. Et in marmore antiquo apud Gruterum pag. dcccxxxii. 2.

DIS. MANIBVS
MEMORIAE. C. REGVLI. MORIBVS
DECORE. NATALIBVS. D. D. HYACINTHO
VEL. NARCISSO. COMPARANDI. QUI
VIXIT. AN. XII. M. III.

Et apud Martialem lib. viii. epigr. lxiii.

Theſtylon Aulus amat, ſed nec minus ardet Alexin,
Forſitan & noſtrum ſic Hyacinthon amat.

HEINS. *Caecitus* Tragur.

Et nos tum plures] Scribe, *& noſtrum plures*. HEINS.

Digitized by Google

„ numerûm. Cum ergo illum mater miſella plangeret, & nos tum plures „ in triſtimonio eſſemus, ſubito ſtrigae coeperunt, putares canem lepo- „ rem perſequi. Habebamus tunc hominem Cappadocem, longum, „ valde audaculum, & qui valebat bovem iratum tollere. Hic au- „ dacter ſtricto gladio extra oſtium praecucurrit, involuta manu ſiniſtra „ curioſe, & mulierem, tamquam hoc loco, (ſalvum ſit quod tango) me- „ diam

In triſtimonio] Scribe, *triſtimonia*. Naevius apud Feſtum in Colace: *Triſtimoniam deturbat ex animo*. SCHEFF. *Triſtimonium*, ut *alimonium* apud Tacit. XI. Annal. 16. & ſupra, *gaudimonium*. HEINS.

Hominem Cappadocem] Servum intelligere oportet: ex Cappadocia enim, Galatia, & vicinis regionibus quotannis venalium greges in Italiam ductos, ſupra ad cap. XXIX. docuimus. *Homo* autem ſaepe ſervum notare, ad Cicer. pro Quint. cap. XIX. notavit Paſſeratius, & Fileſacus lib. I. Select. cap. 17. Satt. lib. V. Silv. 2. verſ. 91.

—— *Hominum cui cura ſuorum.*

In jure ita paſſim vocantur, v. l. XLI. §. 10. de legat. 3. & alibi. *Hominem* ſimpliciter etiam pro paraſito, ſcurra, dici, adfirmat Salmaſ. ad Poll. XXX. Tyran. cap. XXX. BURM.

Valde audaculum] Repono, *valde audacem*. TILEBOM.

Et qui valebat poterat Jovem iratum tollere] Scribe, *& qui, ſi volebat, poterat Jovem iratum tollere*. Quod & Munckero placebat. HEINS. *Valebat poterat*, Traguerienſis; ſed ultimum gloſſema videtur. Librarii haec duo verba commutarunt. vid. ad Sueton. Caligal. XXXIV. & Lucan. VI. 46. Quia autem *valere* plures ſignificationes habet, pro gloſſa *poſſe* adſcripſere aliquando. In Patav. Pariſin. *poterat* ejectum eſt. BURMAN.

Jovem iratum tollere] Sicut *taurum tollere* Petronius cap. XXV. SCHEFF.

Percucurrit] Forte, *procucurrit*. HEINS. *Percucurrit* Patav. & Pariſ. Forte *procucurrit*, quae verba centies permutantur. vid. ad Jul. Caeſ. I. de Bell. Civil. 43. BURM.

Curioſe] Diligenter. Petronius iterum cap. CXXXV. *deterſiſque curioſe manibus inclinavit ſe in lectum*. Loquitur autem de manu involuta veſte, clypei loco. De qua conſuetudine Petron. cap. LXXX. *Intorto circa brachium pallio, compoſui ad praeliandum gradum*. SCHEFF. Videtur aliquid deeſſe: ut puta, *involuta laenae manu ſiniſtra*, vel *amiculo*, vel *lacernae*, vel *pallio*, vel *laciniae*. Talis nimirum erat habitus componentium ſe ad pugnam: niſi volumus laenam aut lacernam ſubintelligi. Sed tot locis tam male alibi exceptus Petronius facit, ut verius rear, excidiſſe nonnihil hic loci, librariorum culpa: praeſertim cum alibi loquatur aliter, ut cap. LXXX. *Intorto circa brachium pallio compoſui ad praeliandum gradum*. Similiter & alii. Apulejus Met. XI. *Accurrunt moeſti ſuppetias, obvolutiſque lacinia laevis manibus, lapidum crebris jactibus propugnare fratri, atque abigere canes, aggredior*. Ubi caſtigandum, *propulſare fratri*. Tacit. Hiſt. V. cap. XXII. *Ruunt per vias pauci armati militariter, plerique circum brachia torta veſte, & ſtrictis mucronibus*. Livius lib. XVI. *Inter haec dicta paludamento circa laevum brachium intorto (nam ne ſcuta quidem ſecum extulerant) in hoſtes impetum fecit*. Antoninus Liberalis fabula XII. ὁ δὲ Φύλιος περιβαλὼν τὸν βραχίονα τῇ ἐσθῆτι, ᾗ ἐφόρει, ἔφραξε τὸ στόμα τοῦ λέοντος. Quod Pacuvius Hermiona dixit *clupeare brachium chlamide contorta*, ut eſt apud Nonium. Val. Maximus lib. III. cap. II. *Tum Scipio Naſica laevam manum apertae togae circumdedit*. Ubi homines eruditi quaerunt, quo modo *toga aperta* dicitur, quae clauſum ſit veſtimentum. Vir elegantiſſimus Octavius Ferrarius lib. I. cap. V. Rei veſtiariae, interpretari & rem expedire conatur, ſed vereor ut fruſtra. Scribam ego, *laevam manum obtortae* (vel *intortae*) *togae circumdedit*. Sic *torta veſtis*, Tacito, *intortum paludamentum*, Livio, & *torta chlamys*, Valerio Flacco. Si quis tamen apud Val. Maximum malit, *parte togae circumdedit*, quod ſcripti codices ut plurimum exhibent, non multum obnitor. Porro, ad iſtum pugnantium ſtatum videri poſſunt & iſta Catulli reſpexiſſe:

Quare nos tela iſta tua evitamus amictu.

Ut & Senecae de Conſtantia ſapientis cap. VII. *Telum oppoſita veſte eludere*. HEINS. Vid infr. ad cap. LXXX.

Salvum ſit, quod tango] Formula eſt ejus, qui avertit omen, quod in ſe ex narratione mali alieni valere poſſe pertimeſcit. Itaque hic parentheſi debet includi. Nam praecedens *hoc loco* demonſtrative debet intelligi, quia ſimul cum his verbis intenderat digitum in ſui propriique corporis eum locum, in quo corpus mulieris fuerat vulneratum. SCHEFF. Tangebat autem menſam,

„ diam trajecit. Audimus gemitum; & (plane non mentiar) ipſas non „ vidimus: baro autem noſter intro verſus ſe projecit in lectum, & corpus totum lividum habebat, quaſi flagellis caeſus, quod ſcilicet illum „ tetigerat mala manus. Nos clu*ſ*o oſtio redimus iterum ad officium: ſed „ dum mater amplexaret corpus filii ſui, tangit, & videt manuciolum de „ ſtramentis factum: non cor habebat: non inteſtina: non quidquam: „ ſcilicet

ſam, ut jurantes precanteſve ſolebant. Sic mox: *oſculatique menſam rogamus nocturnas*. Apud Naſonem lib. I. Amor. Eleg. IV. verſ. 27.

Tange manu menſam, tangunt quo more precantes,
Optabis merito cum mala multa viro.

Quo loco vir ſummus, Juſtus Lipſius, nollem correxiſſet, *tange manu mentum*. Nam, ut arae pro deorum menſis, ſic ſacrata menſa & arae loco habita. De ſacratis autem menſis complura eruditum in modum congeſſit Gronovius Obſervationum lib. IV. cap. IV. HEINS. Minime hic menſam tangebat, neque ſuum corpus, ſed aliquem convivarum proxime ipſi accumbentem, eo loco, quo Cappadox ille mulierem trajecerat, ut ſolent fere facere, qui ſermonibus ſuis geſticulationes adjungunt. Petit ergo veniam, quod tangat convivae pectus, vel aliam partem. Sic Juvenal. Satyr. V. 71.

Dextram cohibere memento,
Salva ſit Artoptae reverentia.

Qua formula & utitur Ammian. Marcell. XVI. 12. ubi Valeſius notat idem eſſe, quod *pace tua*. ut modo *ſalvo ſermone tuo*. Caeterum narratio haec admodum intricata, neque, quam mulierem intelligat, apparet, niſi ſtriga fuerit mulier, de qua mox. BURM.

Et plane non mentior] Mallem ſcribere ac diſtinguere, *at plane, non mentiar, ipſas non videmus*. SCHEFF.

Ipſas non vidimus] Legendum *ipſam*, quoniam ſermo eſt de una. SCHEFF. Nihil opus hac emendatione. Nam quum plures ſtrigae eſſent, una quidem vulnerata fuit, ſed reliquae fugerunt. Ita *ipſas* ſtrigas non viderunt. Lucretius IV. 59. quum praeceſſiſſet *ſerpens*, addit:

Nam ſaepe videmus,
Illorum ſpoliis vepres volitantibus auctas.

Et VI. 827. quum praeceſſiſſet *ales*, ſubjungit;

Quum jam cecidere veneni
In fontes ipſos.

ubi vide Lambini notas. Ovid. XII. Metamorph. 674.

Conjugis in volucrem, niveas, abiere, columbas.

Sulpit. Sever. Dialog. II. I. *Sellula, quas vocant trapetias*. BURM.

Introverſus] Divide, *intro verſus*, nempe intra oſtium, extra quod cucurrerat ante. quomodo *retro verſam aciem* dixit Horatius. SCHEFFER. Lege omnino, *intro verſus*. HEINSIUS.

Illum tetigerat mala manus] Venefica, magicaque arte armata. Sic *malum carmen* habemus apud Plinium & alios iſto ſenſu. Inſcriptio vetus apud Gruter. pag. 586. *Quo. tempore. vivere. debuimus. à. mala. manu. diſparati. ſumus*. Plaut. Amphitr. Act. II. ſcen. I. *Huic homini neſcio quid eſt mali mala objectum manu*. SCHEFF. *Tangere* pro percutere dixere veteres per μείωσιν, ſive imminutionem, ut notavit Muretus ad Catulli epigramma illud, cujus initium eſt: *Aureli pater eſuritionum*. Atque ita accipiendum apud Horatium lib. III. od. 26.

—— Sublimi flagello
Tange Chloën ſemel arrogantem.

Cujus vim verbi non intellexit Jul. Caeſar Scaliger Hypercritico, cum Horatium notat, tamquam voce uſum non ſatis gravi. *Mala manus* autem pro magica. Plautus Amphitruone Act. II. ſcen. I. HEINS. *Mala* eſt, magica. Vide Ampl. Cuper. II. Obſerv. cap. 17. & Brouckhuſ. ad Propert. III. eleg. 5. verſ. 20.

Officium] Scilicet plangendi, flendi, & quae alia luctus poſtulat. Ita *officium nuptiale* dixit ſupra cap. XXV. ubi vide.

Amplexaret] Puto, melius ſic ſcribi: *dum mater amplexat, & corpus filii ſui tangit, en videt*, &c. Illud *amplexare* active ſic poſuerunt alii quoque, interque illos ipſe Cicero. SCHEFFER.

Manuciolum] Puto, faſciculum denotari, nec eſſe multum à *manicillio* diverſum, quod in Gloſſis legitur, Graeceque χειρίδιον redditur, hoc eſt, neſcio quid, repurgandis pavimenti parietumque ſordibus accommodatum, uti à Polluce docemur. SCHEFF. Forte *manupiolum*. HEINS. Heinſius lib. I. Adverſ. 7. volebat, *infantiolum* vel *infantullum*. Recte Schefferus putat, faſciculum fuiſſe: eo gloſſae alludunt, quae habent *manicium*, χειρὶς *manicula*, χείριον, unde

„ ſcilicet jam ſtrigae puerum involaverant, & ſuppoſuerant ſtramentium „ vavatonem. Rogo vos, oportet credatis, ſunt mulieres plus ſciae, „ ſunt nocturnae, & quod ſurſum eſt deorſum faciunt. Caeterum baro „ ille

noſter fecit *maniciolum* vel *manuciolum*. Idem autem eſt quod *manipulus*. In Iſidori Gloſſis eſt *manna*, *manipuli*, quod latius explicat du Cange. BURM.

Strigae] Lege, *ſtriges*. Diſcrimen enim luculentum eſt, referente Scaligero, inter *ſtriges* & *ſtrigas*, licet plerique illa confundant, & promiſcue uſurpent. SCHEFF. Meminit Petronius cap. CXXXIV. *Quae ſtriges comederunt nervos tuos?* Porro ex hoc loco ſuſpicor, ſcribendum eſſe *ſtriges*. Quanquam & Philoxenus: *Striga*, γυνὴ φαρμακίς. De ſtrigibus hiſce habes alias non pauca huc ſpectantia apud Apulejum lib. II. Aſini, cui poteſt addi Plautus Pſeud. II. ſc. 2. SCHEFFER. Recte *ſtrigae* Traguerienſis. Et ita veroſimile eſt ſcriptum fuiſſe apud Feſtum, cujus verba ſunt mutilata. Ita Keuchenius teſtatur in membranis Pithoeanis apud Seren. Sammonicum cap. LX. fuiſſe *ſtriga*, pro *ſtrige*, & ex Gloſſariis quoque probat. De ſtrigibus late Ovidius lib. VI. Faſtor. verſ. 131. ubi involare cunas & infantum viſcera & ſanguinem epotare credi narrat. Has autem ſtrigas putabant eſſe mulieres ſagas, quae nocte in aves verſae volabant per tenebras, ut ex Iſidoro & Feſto patet. Ovid. I. Amor. VI. 13.

Nec mora, venit amor. non umbras nocte volantes,
Non timeo ſtrictas in mea fata manus.

Et Ovid. lib. I. Am. Eleg. VIII.

Hanc ego nocturnas ſuetam volitare per umbras
Suſpicor, & plumis corpus anile tegi.

Vide Lucan. VII. 180. Stat. III. Theb. 75. & Torrentium ad Horat. Epod. V. & Tibull. II. El. VI. verſ. 15. Nondum vero hae aniles fabulae in Germaniae quibuſdam partibus, & alibi, fidem ſuam amiſerunt. BURM.

Involaverant] Supra cap. LVIII. de hoc verbo quaedam adnotavimus, hic autem proprie uſurpatur de *ſtrigis*, quae *volaticae* dictae, teſte Feſto & aliis. BURM.

Vaccatonem] Sic fortaſſis à vacando dictum, quod eſſet vacuus inaniſque, ac deſtitutus inteſtinis. Licet vocabulum hoc alias non lectum nobis. SCHEFF. Lege *vacantonem*. Vacanto, faſcis, manipulus, cento, volucrum corpore alio vacuum: vacantivus, βακαντίβος, vacans. Fortaſſis rectius diximus *Vacantionem* à participio activo, ut *Creſcentionem*, *Servantionem*, *Valentionem*. REINES. Hic plenis velis in Barbariam navigatur; ſed dixi, ſupra, propter ſingula verba fragmentum hoc non poſſe deſtitui, qui hoc agit, integras ſententias & narrationes proſcribat, me minus pugnaturo quam pro ſingulis verborum. Video MSm: deprehendi fabricatorem, & promotores, Hiſp. *martilli* ſeu *martioli* (dolus autem, vel quaſi, quo ſubtilior verique magis ſpeciem praebet, eo odioſior) pro *marculo* aut *martulo*, quidni eadem via *vaccatonem* productum ſtatuam? Quae mea mens de ſingulis. HADRIANIDES. Non dubito, quin legi oporteat: *vacationem rogo vos oportet*, &c. Manuciolum vel manipiolum illud vacationem & ferias exhibiturum erat rogo, ut pote non comburendum tamquam cadaver, ut quod nec cadaver eſſet. GOES. Quae huc viri docti conferunt ſunt nauci. Heinſium admodum exercuiſſe hanc vocem docuerunt me mutuae ejus cum Munkero epiſtolae, ſed non potuiſſe ſibi ſatisfacere ipſe teſtatur, & quod nihil in notas tranſtulerit apparet. Munkerus conjiciebat *Bobatorem*, à *bobari*; quod à Graeco βαυβᾶν, id eſt, ὑλακτεῖν, derivabat. Gloſſ. Philox. *Bobantes*, βοῶντες. Praeterea poſſe etiam legi ſibi videbatur *Blatonem*, ut prima ſyllaba fuerit perperam geminata. Heinſius, in hoc fragmento Oſca quaedam & Campana vocabula occurrere ſibi perſuadens, malebat *vavatorem*, quae vox ex ſono, quem infantes recens nati primum edunt, *va*, *va*, formata eſt. Unde & *vagire*, & *Vaticanus ager* & *deus* dictus. Vid. Gell. XVI. cap. 17. In alia epiſtola pro *vavatore* mavult *babaſtonem*, ἀπὸ τοῦ βαβάζειν, & inde putat Italos hodie ἀπὸ τοῦ βαμβαίνειν, ejuſdem ſignificationis voce, infantem nominare *Bambino*. In margine vero codicis adnotaverat haec ſequentia. Forte vulgus Campanum ἀπὸ τοῦ βαβάζειν, vagire, formarunt vocabulum *babaſonem* ſive *babazonem*, vel mutato Z in *T*, *babatonem*. Quid ſi ſcribimus tamen *ſtramentitium Balatronem*, quo verbo etiam uſus Lucretius, etſi loco in vulgatis libris mendoſo. Sic *Barones*, *Babaecali*, *Baceli*, & ſimilia apud noſtrum. *Balatrones* etſi pro hominibus nihili vulgo accipiuntur, Feſtus tamen interpretatur *bullas luti ex itineribus*, *aut*, *quod calceamentorum ſoleis eraditur*. Interpretes Horatiani *Balatrones à balatu & vaniloquentia* dictos volunt, & *Balatrones* quaſi *Blaterones*, quod *blaterent*, *& clament ſine ratione*, nam *blaterare* eſt inepte clamare. Gloſſae Labbaei, *Balatro* ἄσωτος, eaedem Ἄσωτος, *ganearius*, *laſcivus*, *luxurioſ*, *prodigus*, *profuſus*, *ſum-*

Digitized by Google

„ ille longus, poſt hoc factum, numquam coloris ſui fuit; imo poſt pau-
„ cos dies freneticus periit.

LXIV. „ a Miramur nos, & pariter credimus; oſculatique menſam „ rogamus nocturnas, ut ſuis ſe teneant, dum redimus à coena. Et ſane

a ENCOLPIUS.

„ jam

fumtuoſus, *belluo*, *balatro*. Munkerus autem legebat *Atacionem*, ut alludatur ad Satyram Varronis *Atax ſtramentitius*. *Atacio*, ὑποκοριστικὸν ab *Atace*, ut *Senecio* à *Sene*. Sed ego in Varrone puto eſſe *Ajacem*. Haec Heinſius, quem & vid. ad Ovid. III. Amor. III. 1. Sed non noſtrum hos fluctus componere. *Baratro* autem & *balatro* quid ſit, v. Spelmanni Gloſſ. in *Barator*, & *Balatro*. *Vavatonem* Tragur. *Vaccatonem* Patav. & Pariſ. BURM.

Rogo vos, oportet.] Vid. ſupra cap. XXXIX. *Rogo, vos oportet* Tragur.

Sciae] Scientes, doctae. Pacuvius, citante Priſciano. *Neque quemquam invenit ſcium.* Gloſſae veteres: εἰδὼς, *ſcius*. Nempe, ſicut dicuntur *ſagae*, à ſagiendo, quod multa ſentiant, intelligantque, ita *ſciae*, quod multa ſciant. A *ſcio* eſt diminutivum *ſciolus*. SCHEFF. Id eſt, ſcientiores. Munkerus malebat *plures ſciae*, vel, *quam plures ſciae*. Feſtus in Querquetulanae, *ſed foeminas antiqui*, *quas ſcias dicimus*, *viros appellabant*. Ubi Scaliger *quas nunc dicimus*. Barth. II. Adverſ. cap. 3. *quas incientes dicimus*. Sed *quas ſcias dicimus* Munkerus mavult, quem & vide ad Hygin. fab. XCII. BURM.

Nocturnae] Sic appellat, propter ſacra magica, quae noctu ſolent celebrare, artemque ipſam, quam exercent noctu. SCHEFF. Obvia paſſim apud poëtas, è quibus ſagas & veneficas nocte ſacris ſuis operatas diſcimus. Ita *nocturnae ſtrigis* Horat. Epod. v. & mox capite ſequenti *nocturnas rogamus*.

Quod ſurſum eſt deorſum faciunt] Graeciſmo dixit. Mneſimachus in Hippotropho apud Athen. 9. πάντες ζ ἴσδον τὰ κάτωθεν ἄνω, ſcilicet ποιοῦσι, de familia diſcurſante in domo & ſatagente. Seneca ex parte ep. 44. *Omnia iſta longa vetuſtas miſcuit*, *& ſurſum deorſum fortuna verſavit*. REINES. Vide ſupra ad cap. LVIII.

Coloris ſui] Elegantius hoc, quam pro Trimalchionis perſona dictum. Plin. VIII. 34. *Sed quum libuit ſui coloris eſſe*, *aſini ſimilis eſt*. Quinctil. II. 5. *Non ſuo colore nitidi*. & ita de aliis, ut Ovidius II. Metam. 403.

—— Quae poſtquam firma, ſuique
Roboris eſſe videt.

l. III. C. de Teſtam. tutel. *Quamquam unus veſtrum ſuae aetatis factus ſit.* Id eſt, ejus aetatis, quae puberem oſtendit. Ita *vir ſui nominis*, quod illuſtrarunt Caſaubon. & Salmaſ. ad Lamprid. Commod. cap. XVII. BURM.

Oſculatique menſam] Velut rem ſacram. Sic enim habitas fuiſſe docent veteres. SCHEFFER.

Suis ſe teneant] Puta, *finibus*. Cicero III. Fin. 1. *Quare illam quidem dimittamus*, *& ſuis ſe finibus tenere jubeamus*. SCHEFF. Non *finibus*, ſed *ſedibus*, ſubintelligendum arbitror. Hac enim precatione ſolemni avertebant inſauſtum occurſum Lemurum, Larvarum, & omnium nocturnarum imaginum; ſuperſtitio enim illa valida invaſerat olim, ſtrigas, animas, & umbras nocte ex ſepulchris & ipſis inferis evolare, & vias infeſtare. Ovid. II. Faſt. verſ. 551.

Vix equidem credo: buſtis exiſſe feruntur.
Et tacitae queſti tempore noctis avi.
Perque vias Urbis, Latioſque ululaſſe per agros
Deformes animas, vulgus inane ferunt.

Eleganter Valer. Flaccus lib. III. verſ. 447. deprecationem & luſtrificum cantum nobis exhibet.

—— Ite peremti,
Ac memores abolete animas: ſint otia vobis,
Sit ſtygiae jam ſedis amor, procul agmine noſtro
Et procul eſte mari, cunctiſque abſiſtite bellis.
Vos ego nec Grajas umquam contendere ad urbes
Nec triviis ululare velim, pecorique ſatiſque
Nullae adeo peſtes, nec luctifer ingruat annus.

Vide & Senec. Thyeſt. 668. Tibull. IV. eleg. 7. Horat. Epod. v. Ovid. V. Faſt. 29. & alios paſſim. Ceterum de ſacris, & ritibus, quibus vel manes ciebant, vel ſepulchro compeſcere & tenere conabantur, egit ad Tibull. l. I. eleg. 2. Broukhuſius noſter, qui & ad l. I. El. VI. 15. imprecationem ſolemnem, qua animarum & ſtrigum occurſum & cantum alicui optabant, uberrime illuſtravit. Dum haec vero commentamur, triſtiſſimus ad nos venit nuncius, charum illud Muſis & omnibus humaniorum literarum cultoribus caput immatura morte nobis ereptum, & ita rempublicam literariam unico praeſidio & decore ſuo orbatam; qui dolor cum me propius tangat, qui ſub ejus ductu & conſilio, quo mihi ſemper adfuit & adjuvit, diu militavi, non poſſum non, quin publicum dolorem privatis querelis augeam,

& in

„ jam lucernae mihi plures videbantur ardere, totumque triclinium eſſe „ mutatum, cum Trimalchio, [a] Tibi dico, inquit, Plocrime, nihil „ narras? nihil nos delectaris? & ſolebas ſuavis eſſe, canturire belle, „ deverbia dicere mellita. Heu? heu! abiſtis dulcis caricae. [b] Jam, in- „ quit

[a] TRIMALCHIO. [b] PLOCRIMUS.

& incendam: cum eo enim poëſeos Latinae omnis laudem apud Batavos concidiſſe & ſepultam exiſtimo. Sed erit alius locus hujus viri merita & dotes celebrandi. BURM.

Lucernae mihi plures videbantur ardere] Hoc eſt, ebrius eram. Ita enim fit in ebrietate. Horatius II. Sat. I.

—— *Saltat Milonius, ut ſemel icto*
Acceſſit fervor capiti, numeruſque lucernis.

Habes ſimilia apud Lucretium atque Juvenalem. SCHEFF.

Tibi dico] Formula excitantis. Terent. Hecyr. IV. ſc. *Quid ais, Myrrhina? heus, tibi dico.* SCHEFF. Non modo excitantis, ſed & increpantis & ſtomachabundi haec formula. vide quae Schefferus & ipſe quoque olim ad Phaedr. lib. IV. fab. 19. notavimus. Ovid. IX. Met. 121.

—— *Tibi, Neſſe biformis,*
Dicimus. BURM.

Plorime] Lege, *Plocame*: adpellatio ſervi haec eſt & vere Romana, nota è lapidibus: doceo in Epon. REINES.

Nihil nos delectaris] *Delector* nonnulli deponens crediderunt, quia non admittat ablativum cum praepoſitione *a*, vel *ab*, omnibus paſſivis communem. *Nos delectaris*, ego tolerabile judicem conſtructione & ellipſi Graeca. *Nihil nos delectaris?* id eſt, πρὸς ἡμᾶς, id eſt, propter nos, vel cauſa noſtri, nobis, qui & ipſe ſolebas ſuavis eſſe, ut ſequitur, *canturire*, &c. ἥδεσθαι πρός τι, *delectari aliqua re.* HADRIANID. Vid. ſupr. cap. XLV.

Et ſolebas] Mallem, *at ſolebas.* SCHEFF. Id eſt, *nam*, *quia*, Virgil. Bucolic. *Audieras, & fama fuit.* HADRIANID.

Canturire] Facilis eſſe ad cantus. Philoxenus: *Canturit*, ψιθυρίζει. SCHEFF.

Deverbia] Hunc totum locum ſic conjicio legendum: *belle deverbia dicere, melicave. Heu, heu! abiſtis dulcis caricae?* Quaerit, *an abiviſtis caricae dulces?* Caricae, pro re quavis grata & ſuavi, quia caricarum apud veteres longe maxima aeſtimatio. *Dulcis*, eſt pro *dulces*, ſicut ſolet locis aliis. *Abiſtis* pro *abiviſtis*, deſiiſtis, ceſſaſtis eſſe. Cicero in epiſtol. *Illa mea, quae ſolebas antea laudare, abierunt. Deverbia* ſunt comoediarum partes, quales recitare conſueverunt in convivio. Diomedes lib. III. *Diverbia ſunt partes comoediarum, in quibus diverſorum perſonae verſantur.* De comoediis per partes recitari ſolitis in convivio, res nota eſt. *Melica* Lyrica ſunt carmina. SCHEFF. Legam, *melitari*: *heu! heu! abiſtis dulces carycae.* *Melitari* factum è Graeco μελιτᾷν: μελέται vero ſunt exercitationes, rhetorum declamationes; inde *melitari* idem, quod perorare, declamare, recitare. Diomedes l. I. è Plinio (eundem laudat Chariſius in primo: ejus librum tertium Artis Gramm. Gregor. Turon. praef. l. I. Vit. Patr. & Salamon. Ep. Conſtantienſis in Lexico paſſim) docet *meditantem eſſe, ſecum cogitantem, melitantem, voce dicentem.* In reliquis deplorat ſe jucundis ejus narrationibus nunc carere, quaſi diceret, ἔφυγετε, ἀλλάξατε, ἀστεϊσμοὶ συμποτικοὶ καὶ διηγήματα παιγνιώδη γελοῖα periiſtis, quae nos exhilarare ſolebatis. Vocat autem id genus per metaphoram *carycas*, id eſt ſcitamenta conditanea. Proprie καρύκη, καρυκεία, καρύκευμα, Hippocrati & Galeno eſt edulium, intritum, ſeu miſcella ex variis condimentis delicatis adparata, ἐκ πλειόνων ἀρτυμάτων συντιθέμενον ὑποτριμματος εἶδος. Erotian. Lydorum inventum eſſe è Timonis Sillis refert Athen. l. IV. & XII. & à ſcriptoribus τῶν ὀψαρτυτικῶν celebrari; nominat Lucianus in Conv. χυμοὺς καὶ πέμματα καὶ καρυκείας: Max. Tyrius diſſ. II. ἡδύσματα, τροφὴν ποικίλην, καρυκείας: Baſilius Caeſarienſis apud Theodor. IV. Hiſt. Eccl. 19. ad praepoſitum culinae: Σὸν ἐστι τῆς τῶν ζωμῶν καρυκείας φροντίζειν. *tuum eſt juſculorum conditura curare*: & Nilus Conſtantinop. menſam ἄκαπνον ſimplicem ἀδαπάνητον foliis oleribus, radiculis, & horariis fructibus conſtantem dixit ἀκαρύκευτον καὶ ἄτεχνον, Alia ſunt apud Cael. XXV. Antiqu. Lection. cap. 23. Poteram etiam de *Caricis*, quae ſunt ſiccatae ficus, ἰσχάδες, dulci ſapore commendabiles maxime, & inter mitiores cibos primae omnium receptae à mortalibus, exponere: ſed quod dixi videtur elegantius & Petronio φιλοπαιγμονεστάτῳ dignius. REINES. In melicis diverbia nulla habeo comperta, quibus in comoedia ſuus eſt locus. Quare reor corrigi debere, *belle diverbia adjicere thymelica.* Auſonius Idyllio ad Nepotem:

,, quit ille, quadrigae meae decucurrerunt, ex quo podagricus factus ſum, ,, alioquin, cum eſſem adoleſcentulus, cantando pene ſtiſicus factus ,, ſum. quid ſaltare? quid deverbia? quid tonſtrinum? quem parem ha- ,, bui, niſi unum Appelletem? [a] oppoſitaque ad os manu neſcio quid te- ,, trum exſibilavit, quod poſtea Graecum eſſe adfirmabat: nec non Tri- ,, malchio ipſe, quum tubicines eſſet imitatus, ad delicias ſuas reſpexit, ,, quem Croeſum appellabat. Puer autem lippus, ſordidiſſimis denti- ,, bus catellam nigram, atque indecenter pinguem, praſina involvebat ,, faſcia, panemque ſemiſſem ponebat ſupra torum, atque hac nauſia ,, recuſantem ſaginabat; quo admonitus officio Trimalchio Scylacem ,, juſſit adduci, praeſidium domus, familiaeque. Nec mora, ingentis ,, formae

[a] ENCOLPIUS.

Tu quoque, qui Latium lecto ſermone, Terenti,
Comis, & adſtricto percurris pulpita ſocco,
Ad nova vix memorem diverbia coge ſenectam.

HEINS. Quid ſi, tranſpoſitis tantummodo verbis, legamus: *canturire belle melicam, diverbia adjicere?* canturire melicam, nempe poëſin. GOES.

Abiſtis dulcis caricae] Lege, *ubi eſtis dulcis caricae.* HEINS. *Ab iſtis dulcis carica* Tragur. Patav. & Pariſ. Sed jungenda *abiſtis.* Ortum vero videtur proverbium a plebejo quodam, qui ficus Caricas olim libenter edebat, & earum guſtu delectatus earum dulcedinem jactare ſolebat; jam vero, quum vel eas guſtare non poterat, vel iis alio caſu carere cogebatur, hoc dicto dolorem indicat. De Caricis vid. ad Ovid. Metam. VIII. 674. & I. Faſtor. 185. & in feſto πλυντηρίοις Athenis maſſam Caricarum ſive ficuum circumferebant, ut memoriam melioris vitae poſt glandes rejectas. vide Meurſ. Lect. Attic. II. 13. Vel cum Reineſio & aliis ad condimenti genus poteſt reſpici, de quo Suidas & alii. Et hinc καρυκεία Plutarch. Sympoſ. II. cap. ult. & καρυκεύω pro *varia miſceo, unde condimentum fiat.* Quod verbum occurrit in fragmento Menandri ex Trophonio [p. 176.] & Suidas ex Scholiaſt. Ariſtophan. [Equit. 342.] καρυκκοποιεῖν *orationem pigmentis ornare*, explicat, & ita hoc loco poſſet intelligi, ſuavitatem ſermonis, qua olim ſolebat celebrari hic Plocrimus, abiiſſe. BURM.

Quadrigae meae] Videtur ex circo proverbium tranſlatum, & idem notare, quod *quondam ſtrenui Mileſii*, & ſimilia adagia: *decurrere* autem caplo pro currere deſierunt, ut particulam *de*, multis verbis junctam, vim hanc habere oſtendit Bernard. ad Sat. I. Achill. verſ. 8.

Phthiſicus] Tragurienſis codex *tiſicus.*

Tonſtrinum] In quo garruli ac loquaces ſolebant convenire. Docuit pridem Caſaubonus ad Theophraſti Characteres p. m. 243. Nos quoque olim ea de re egimus ad Aeliani noſtri lib. VI. Var. Hiſt. cap. 12. SCHEFF. An, *quid toni hiſtrionum.* HEINS. Neſcio, unde editiones recentiores *tonſtrinam* habeant. Subintelligitur autem *artificium.* vid. ſupra cap. XLVI. *Tonſtinum* Tragur.

Apelletem] Lege, *Apellem*, ſi velis. TILEBOM. *Apſelletem* Tragur.

Oppoſitaque] Lege, *appoſitaque.* HEINS. Ita ſaepe Heinſius apud Ovidium pro *opponere* reſcribi juſſit *apponere*; & certe paſſim MSS. variant. vid. ad Ovid. III. Amor. VI. 7. & II. Art. 584. ubi aliquando *opponere manum* praeſtare probavimus. Sed hic rectius puto *appoſita*; quia admovet ori manum, ut ſibilum ederet, non opponit, ne aliquid non videret. Sic Coelius ad Ciceron. lib. VIII. epiſtol. I. *At Domitius, quum manus ad os appoſuit.* Contra Sueton. Auguſt. LXXVIII. *Oppoſita ad oculos manu.* ubi vide. BURM.

Exſibilavit] Imitatus fiſtulae ſonum, ut mox Trimalchio, ſcilicet ut eum vinceret, tubicines imitatur. Gloſſae Iſidori *fiſtulor, ſibilo*, & *ſibilum* proprie de fiſtula dici, docuit Salmaſ. ad Lamprid. Commod. cap. I. *Exibilavit.* Tragur.

Sordidiſſimus, dentibus] Scribe *ſordidiſſimis dentibus*, & de puero intellige. SCHEFFER.

Panemque ſemiſſem] Illud *ſemiſſem* abſque dubio vitioſum eſt. Ecquid namque *panis ſemiſſis*? Latet nomen generis peculiaris, ex quo fuit panis iſte, vel embammatis, quo fuit intinctus. Id vero quale ſit, haud promtum nobis divinare. SCHEFF. Lege, *ſemeſtrem*, hoc eſt, durum. Seneca ep. XVIII. *Grabatus ille verus ſit, & ſagum, & panis durus, ac ſordidus.* Ubi legendum, *& grabatus ille ferreus ſit.* Nam in ſcriptis compluribus, *ferus.* Ita panem illum vocat pro nautico pane, cujus Plinius meminit lib. XXII. cap. 25. *Ve-*

„ formae adductus eſt canis catena vinctus, admonituſque oſtiarii calce „ ut cubaret, ante menſam ſe poſuit. Tum Trimalchio jactans candi- „ dum panem: nemo, inquit, in domo mea me plus amat. Indignatus „ puer, quod Scylacem tam effuſe laudaret, catellam in terram depo- „ ſuit: hortatuſque, ut ad rixam properaret. Scylax, canino ſcilicet uſus „ ingenio, teterrimo latratu triclinium implevit, margaritamque Croeſi „ paene laceravit. Nec intra rixam tumultus conſtitit, ſed candelabrum „ etiam, ſupra menſam everſum, & vaſa omnia cryſtallina comminuit, & „ oleo ferventi aliquot convivas reſperſit. Trimalchio, ne videretur jactu- „ ra motus, baſiavit puerum, ac juſſit ſupra dorſum adſcendere ſuum. Non „ moratus ille, uſus equo, manuque plena ſcapulas ejus ſubinde verberavit, „ inter

25. *Vetus ac nauticus panis tuſus, aut iterum coctus, ſiſtit alvum.* Romani autem lautiores panem veterem averſabantur. Hinc eſt, quod eum adhuc ferventem cum ipſo clibano ſupra vidimus in menſa allatum. HEINS. Forte *panem ſemeſum*, quem ibi reperiebat in menſa a convivis ſemiroſum. Sic *ſemeſa corpora* infra cap. CXLI. & *ſemeſa obſonia* Sueton. Tiber. XXXIV. & Vitell. XIII. BURM.

Nauſea] Ratio requirit, ut ſcribatur, *haec nauſea*, panem nempe iſtum. Puto autem hic deeſſe ea, quibus ſaginaverit catellam, & iccirco poſt *recuſantem* aſteriſcum oportere ſcribi. SCHEFF. *Sagina Margaritae* (hoc catellae nomen) erat panis, ſed forſan autopyros, poteratque accedere jus; qua ratione invitatus Trimalchio mox *Scylacem* ſiliginco excepit pane. HADRIANID. Forte legendum, *atque hoc* (pane) *recuſantem nauſea saginabat*, id eſt, inſtituebat, volebat ſaginare. vid. ad Sueton. Caeſar. XV. & Lucan. IX. 685. & alibi ſaepius. Recuſabat panem catella quae dulcibus & delicatis cibis adſueta erat. *Nauſia* Tragur. BURM. [*Hac* pro, ratione, ſic.]

Scylacem jubet adduci, praeſidium domus familiaeque] Et mox de eo, *nemo me plus in domo mea amat.* Theophr. in Charact. hominem ruſticum deſcribit, quod vocato cane & roſtro ejus prehenſo, ὗτος φυλάσσει τὸ χωρίον, καὶ τὴν οἰκίαν, καὶ τοὺς ἔνδον, dicat. Expreſſit iſtam adverſus canem, comitem domini & ſocium in venatu, humanitatem Nonnus lib. XVI. Dionyſ. ubi Liber ſuum praedicans.

> Ἐστὶ, inquit, καὶ ἐν σκυλάκεσσιν ἐχέφρονες, ἶσι Κρονίων
> Ἀνδρομέην φρένα δῶκε, καὶ ἐν βροτέην πόρε φωνήν.

REINES. Qualis ille canis ad oſtium ſupr. cap. XXIX. vel forte ille ipſe fuit. Cerda ad Virgil. Aeneid. VIII. 462. canes ſemper heroas & duces comitatos eſſe docet. Horum ergo exemplo grandem hunc canem adduci juſſit, ut praeſidium domus & familiae. BURM.

Jactans candidum panem] Phaedrus noſter lib. III. fab. 8. *fruſta jactat familia.* Dicam ibi amplius in curis ſecundis. SCHEFF.

Hortatuſque] Proprie dictum eſt hoc, *hortari canes*, de quo nos ad Naſonem plura Metam. III. fabula Actaeonis verſ. 241. ubi à venatoribus deſumtum loquendi modum notamus. HEINS.

Canino ſubiret uſus ingenio] Lego, *Scylax canino ſubirate uſus ingenio*, id eſt, nonnihil fuit iratus pro ingenio canino, ſicut ſolent canes, praeſertim tales, faciles iraſci. *Uſus ingenio*, ut apud Petronium vulgatum, *uſus beneficio*, *conſilio*, *viribus*. Curt. VII. cap. 8. SCHEFF. Emendo, converſa ſyllaba *ret* & lego *ſubiter*, id eſt, ſubito. Adverbium enim iſtud ſub eadem ſignificatione terminationis geminae, uti alia plura. REINES.

Candelabrum] Hic de lucerna debet intelligi, oleum fervens indicat, quum alias candelam ſuſtinens ita vocetur, ut infra LXXV. & XCV. BURM.

Margaritamque] Catellam pueri. SCHEFF.

Reſperſit] Cod. Trag. *reſpexit.*

Non moratus ille uſus equo] An ſcribendum; *non moratus ille, & uſus equo?* Equum intelligo Trimalcionem, quia juſſerat puerum ſupra dorſum ſuum adſcendere. SCHEFF. Malim, *non moratus, illo uſus equo.* GOES.

Manuque plena] Mihi non eſt dubium, quin *manu plana* legi debeat, id eſt, non pugno, ſed palma. SCHEFF. Eleganter, *manu plena*, pro *manu tota*. HEINS. Utrumque occurrit & *plena* & *plana* manus. vid. quae dixi ad Gratii Cyneget. 147. ubi vidimus *planam manum* opponi *pugno*, ut apud Graecos κονδύλοις & ἐπὶ κόῤῥης, apud Longin. cap. XX. §. 3. ubi vide commentatores.

Plena

Digitized by Google

„ inter quem riſum proclamavit: bucca, bucca, quot ſunt hic? Repreſſus
„ ergo aliquamdiu Trimalchio camellam grandem juſſit miſceri, potio-
„ nes dividi omnibus ſervis, qui ad pedes ſedebant, adjecta exceptione:
„ a Si quis, inquit, noluerit accipere, caput illi perfunde. interdum ſe-
„ vera, nunc hilaria.

a Trimalchio.

LXV.

Plena manu pro prolixe, liberaliter etiam Cicer. II. ad Attic. ult. dixit. Silius XIV. 56.

Plenaque dedit bona gaudia dextra.

Planas manus, pro vacuis, expanſis, nihil comprehendentibus, & ſibi capientibus dat Fabricio Jo. Sariſber. lib. V. 7. Hic arbitrarium relinquendum lectori puto, utram velit lectionem probare. BURM.

Inter quem riſum] Forte, *inter quem luſum.* GOES. *Interque eacum riſu* Munckerus in literis ad Heinſium: *interque riſum* Patavin. & Pariſienſes.

Bucca, bucca, quot ſunt hic] Arridet mihi *Buco, Buco.* TILEBOM. Puto innui genus ludicri, quod hodieque paſſim frequentatur pueris. Clauduntur uni oculi, caeteri palmis feriunt ſcapulas, mox digitum imponunt, jubentque divinare, quis ſit, pollexne, an index, num alius quiſquam. Sed pro eo, quod hic digitus imponitur, veteres micando uſi videntur, id eſt, ſic protenſis digitis, ut, nunc hunc, nunc alium referrent numerum, quem cogebatur divinare, qui oculos habebat tectos. Caeterum, illud *bucca* quid ſit, non definio. Poteſt vox formata joco eſſe, ut in talibus conſuevit. Poteſt & ſcurram denotare. Quomodo apud Juvenalem Sat. XI. *Curtius & Metho buccae* leguntur. Niſi putes *bucco* ſcribi oportere, accipique pro ſtulto. Quomodo apud Plautum in Bacchid. V. ſc. 1. ſunt *ſtulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.* SCHEFF. Forte, *bucco, bucco*, quod convitium eſt. *Macci & buccones* ſtupidi: Apulejus Apologia: *Si cum hac una Rufini fallacia contendatur, macci prorſus & buccones videbuntur.* HEINS. *Bucca*, Gloſſae Iſidori. *Garrulus, ruſticus, ſtultus. Bucca* pro cornicine vel praecone exponitur apud Juven. III. Satyr. 35. Alia de bucca vid. ad cap. XLIV. BURM.

Camellam grandem juſſit miſceri] Conſentaneum magis, *juſſit afferri.* TILEBOM. Compleri vino. Virgil. I. Georg. verſ. 9.

Poculaque inventis Acheloia miſcuit uvis.

Martialis lib. XI. Ep. 6.

Miſce dimidios puer trientes.

Et lib. VI. Ep. 54.

Miſceri ſibi protinus deunces,

Sed crebros, jubet ----

SCHEFF. Vide de hoc vaſe infra ad cap. CXXXV. Gonſalium.

Ad pedes ſedebant] Cur *ſedebant?* Officium eorum alias, ut ſtarent. Ita, praeter multa veterum loca, videas in ipſis imaginibus monumentorum. An legendum, *ad pedes edebant?* Et fortaſſis ideo jubet eis dari vinum & miſcere Trimalchio. Sed tamen & paulo poſt: *Servus, qui ad pedes Habinnae ſedebat.* ut nil ſit mutandum. SCHEFF. Non autem accumbebant, ut convivae caeteri, ſed ad lectorum pedes in ſubſelliis ſeſſitabant. Quos non tam convivarum loco habebant, quam ut convivas jocis ludiſque reficerent, quales paraſiti, & ridiculi omnes. Quare & ſervus apud Plautum in Sticho V. IV. 21. *Potius in ſubſellio Cynice accipiemur, quam in lectis.* Vide ibi interpret. & Torrentium ad illud Horatii lib. III. Sat. VIII. verſ. 40. *ſecutis omnibus imis*, & ad Sueton. Aug. cap. LXV. GOES. *Circum pedes* vocat Cicero I. Verr. 36. Vide quae notavimus ſupr. ad cap. XXXIV. Hoc nimirum lautitiae Trimalchionis conveniebat, ut unicuique convivae ſuum ſervum aſſignaret, qui ad pedes ſederet, quos nunc quoque potione honorat, erant enim Saturnalia. BURM.

Interdiu] Vox nihili. Quid enim eſt, *ſevera interdiu?* Legendum ſine ambiguitate *inter diu ſevera, nunc hilaria.* Hactenus, vult dicere, ſatisfactum eſt ſeveritati ſolitae, nunc ad hilaritatem vos invito. SCHEFF. Non capio mentem Schefferi, neque quid illud *inter* à *diu* ſeparatum velit, intelligo. Si dixiſſet *ſatis diu ſevera*, ſententia, quam dat, emergeret. Vox autem *interdiu* idem eſt quod *interdius*, id eſt, *dum dies eſt*, ut egregie oſtendit ὁ πάνυ Gronovius ad Livium lib. XXIX. cap. 14. Ita Gloſſae *inter diu*, μεθ' ἡμέραν, δι' ἡμέρας, ἐν ἡμέρᾳ. Vult ergo dicere, ſervos, dum dies eſt, debere officium ſuum facere, nunc vero, cum nox ſit genialis, hilaria eſſe debere. Fragmentum Gloſſarii antiqui, quod protulit Barthius lib. XXIX. Adverſ. cap. 19. *interdiu*, idem quod *diu* ſignificare docet. de Hilaribus vide ſupr. cap. LXI. BURM.

Matteae] Bellaria. Meminit & Suetonius in Caio cap. XXXVIII. Nam, cum vulgo ibi legant *matteae*, Memmianus aliique libri rectius habent *matteae*. SCHETZ. Gallinae altiles hic *matteae* dicuntur, quia pro turdis circumferebantur, qui primam inter aves gloriam obtine-

bant.

LXV. „ *a* Hanc humanitatem inſecutae ſunt matteae, quarum etiam
„ recordatio me, ſi qua eſt dicenti fides, offendit. Singulae enim galli-
„ nae altiles pro turdis circumlatae ſunt, & ova anſerina pileata, quae
„ ut comeſſemus, ambitioſiſſime a nobis Trimalchio petiit, dicens, ex-
„ oſſatas eſſe gallinas. Inter haec triclinii valvas lictor percuſſit, amictuſ-
„ que veſte alba, cum ingenti frequentia comiſſator intravit. Ego maje-
„ ſtate

a Encolpius.

bant. Martialis, ut à viris eruditis reſtitutus eſt:

Inter aves turdus, ſi quid, me judice, certum eſt,
Inter quadrupedes mattea prima lepus.

Sive, *mattya*, ut aliis videtur ſcribendum. Hinc *ματτυάζειν*, pro delicate vivere. Huc ſpectat jocus Julii Sabini in Turdum hominem inviſum & infantem apud Senecam Controverſ. xxvii. *Cum multitudo poſtularet, ut Romam Sabinus cum Turdo proficiſceretur, Sabinus, ſilentio facto, ait, Ego ad Caeſarem non ſum iturus cum mattea.* Vides ludi in nomine Turdi, quod turdus inter matteas. Perperam is locus ſollicitatur à Joh. Petrejo, niſi quod malim, *non ſum iturus cum hac mattea*, cum homine tam probroſae vitae. HEINS. Tertull. de Teſtim. Anim. cap. iv. *Vocas porro ſecuros, ſi quando extra portam, cum obſoniis & mattyis tibi potius parentans, ad buſta recedis.* Infra cap. lxxiv. BURM.

Si qua fides] Vide ſupra cap. lxiii. Quinctil. Declam. xvi. 4. *Si qua dicentis fides eſt*, ubi Gronov. corrigit *dicenti*. BURM.

Singulae enim gallinae] Dictum hoc pro ſingulis con[illegible] gallina altilis eſt data. Ita enim amabant loqui veteres. Suet. in Auguſt. cap. xl. *Fabianis & Scaptienſibus tribulibus ſuis, die comitiorum ſingula millia nummum a ſe dividebat.* in Tiber. cap. xlviii. *Militi nihil unquam largius eſt, praeterquam ſingula millia denariorum praetorianis.* Livius lib. vii. cap. 37. *Milites ſingulis bobus donavit.* Et alibi. Mox infra cap. lxvi. *mala ſingula* & *cochleas ſingulas*. Vid. ad Vell. Paterc. ii. 10. BURM.

Circulatae ſunt] Scribe, *circumlata ſunt*. Quamquam iſto modo & infra. SCHEFFER.

Ova anſerina pileata] Quomodo, *pileata?* An, ut ſupra *aper pileatus* eſt appoſitus? At hoc vix convenit in ova. Suſpicor, hic mendam latere, aut etiam abeſſe quidpiam. Sed ſic habes quoque infra cap. lxvi. ut ſit amplius cogitandum. SCHEFFER. Forte, *pilata*. GOES. Hadrianides dicit Reineſ. de albumine, vitello & farina in modum pileoli coagulatis eſſe intelligendum. *Pilleata* hic & mox cap. lxvi. Tragur. BURM.

Ambitioſiſſime nobis Trimalcio petiit] Suſpicor, abeſſe praepoſitionem, ſcribique oportere, *ambitioſiſſime à nobis.* Ellipſin profecto talem obſervare non recordor. SCHEFFER.

Exoſſatas] Lucretius lib. iv.

Atque exoſſato ciet omni pectore fluctus.

SCHEFF.

Lictor] *Bitor* Tragur.

Percuſſit] Virga, ex more, ad ſignificandum magiſtratus publici adventum. Habes latius apud Lipſium i. Elect. 23. SCHEFFER.

Amictus] Forte *amicitus*. Praetextatus. Nam & in coloniis praetextae jus habebant, qui magiſtratu fungebantur. Vide orationem L. Valerii Trib. Pleb. apud Livium lib. xxx. cap. iv. HEINS. *Amcituſque* Tragur. tranſpoſitis literis.

Amictuſque veſte alba] Commiſſator Habinnas, Sevir ejus coloniae, ut mox audiemus, veſte alba amictus, propter feſtum, cui interfuit, convivium. Horatius lib. ii. Sat. ii. verſ. 60.

Ille repotia, natales, alioſque dierum
Feſtos albatus celebret.

Cicero or. in Vatinium. *Quum ipſe epuli dominus Q. Arius albatus eſſet*, &c. Eſt autem *alba veſtis*, recens, nova, nec ſordibus maculata. Vide Lipſium i. Elect. cap. 13. & quae nos olim ad Pacati cap. 37. SCHEFFER. Quo uti ſolebant magiſtratus. De albis veſtibus copioſe Ferrarius de re veſtiaria lib. i. cap. xxii. Habinnam autem alba indutum opinor fuiſſe ob honorem, quo fungebatur. Juvenalis Sat. iii. verſ. 178.

------ Clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicae ſummis aedilibus albae.

Solebat tamen albus color, non ſacrificiis tantum, ſed & conviviis ſolemnioribus, adhiberi. Hinc Cicero objicit Vatinio oratione adverſus illum habita, quod in funebri epulo M. Arrii cum toga pulla accubuiſſet. HEINS.

Commiſſator] Lege, *commeſſator*. TILEBOM. Proprium hac in re vocabulum, quo Terentius, Cicero, alii, uſi ſunt. *Commiſſator libellus* apud Martialem, qui de conviviis & commiſſationibus agit. Apulejus Apologia: *Habet crimen meum, Maxime, quaſi improbi comiſſatoris, de ſertis & canticis compoſitum.* Et poſtea: *Triclinium commiſſatoribus inquietum.* HEINS. Ita proprie, quia jam coena apud Sciſſam peracta. Poſt eam enim ſi poculis vellent indulgere, hoc *comiſſari* vocabant. Sed de origine & orthographia hujus vocis

„ ſtate conterritus praetorem putabam veniſſe. Itaque tentavi aſſurgere, „ &

eis inter eruditos non conſtat: qui *comeſſari* ſcribunt, a *comeſum* deducunt, ut Torrent. ad Suet. Vitell. cap. XIII. qui *comiſſari*, deducunt a Graeca voce κώμη, vel potius κῶμος. v. Feſtum. Sunt qui *comaſſare* a Graeco κωμάζειν deducunt. v. Caſaub. de Satyr. Poëſ. pag. 150. Nos cum iis facimus, qui *comiſſare* rectum putant, quia ita in antiquiſſimis Terentii & aliorum membranis fuit repertum. Caeterum notanda hic temporum Claudianorum corruptela, quibus non comiſſationes modo poſt coenam erant frequentiſſimae, ſed homines genium ſuum plus aequo curantes, non contenti apud aliquem coenaſſe, nocte turmatim per vias publicas vagabantur, & apud alios comiſſatum ibant. Senec. lib. VI. de Benef. cap. 32. *Admiſſos gregatim adulteros, pererratam nocturnis comiſſationibus civitatem*, &c. De Apicio comiſſatorum omnium coryphaeo, vide eundem Conſol. ad Helv. cap. 10. immo Epiſtol. XXII. narrat, plurimos ſuo tempore ita pervertiſſe officia diurna & nocturna, ut diem ſomno, noctem vino & unguento, exigerent, nec orientem ſolem nec occidentem viderent, quos feſtive Antipodas vocat. Gellius quoque lib. IV. cap. 14. narrat, Mancinum comiſſatorem ad aedes ſuas veniſſe, & quum nollet eum recipere, vi voluiſſe irrumpere; ſed lapidibus fuiſſe depulſum. Roma autem in colonias hanc luxurioſorum ſectam tranſiiſſe hic notat Satyricus. BURM.

Praetorem putabam veniſſe] Ergo praetor Capuae. Atqui in coloniis & municipiis nec conſules, nec praetores, ſed horum loco duumviri. Nihil certius. Patebat igitur hic loci ampliſſimus campus pugnandi adverſus hoc ipſum Petronii fragmentum illis, qui id eſſe ſuppoſititium & confictum credi voluerunt. Sed, ut Arbitrum vindicemus ab omni ſuſpicione temeraria, Capuanos memores priſtinae fortunae, etſi redactos in coloniam, duumviros ſuos praetorum nomine indigitaſſe, contra quam alibi in coloniis fieri ſolebat, e Cicerone docendum eſt, qui locus Agraria ſecunda prorſus eſt ſingularis, egregiumque in modum haec Petroniana illuſtrat: *Cum veniſſem Capuam, coloniam deductam L. Conſidio, Sex. Saltio, quemadmodum ipſi loquebantur, praetoribus, ut intelligatis, quantam locus ipſe adferat ſuperbiam, quae paucis diebus, quibus illa colonia deducta fuit, perſpici atque intelligi potuit. Nam primum, id quod dixi, cum caeteris in coloniis duumviri appellentur, hi ſe praetores appellari volebant. Quibus primus annus hanc cupiditatem attuliſſet, nonne arbitramini paucis annis fuiſſe conſulum nomen appetituros? Deinde anteibant lictores non cum bacillis, ſed, ut hic praetoribus anteeunt, cum faſcibus duobus.* Plura ad eam rem ſequuntur in eadem Ciceronis oratione. Loquitur autem de Sullanis temporibus, quibus colonia Capuam erat a Bruto deducta. Sed id, ut alia non pauca, videtur dein ex actis Sullanis reſciſſum. Nam haud multo poſt eodem coloniam deduxit Divus Julius. Duumviri igitur Capuae praetores dicebantur, duoſque cum faſcibus adhibebant hi lictores. At Seviri Auguſtales ibi uno tantum lictore, quod ex hoc Petronii loco manifeſtum fit, utebantur. Praetorem tamen pro duumviro Livius poſuiſſe poſſit videri libro XXIII. *Praeneſtini, cum praetore ſuo Manlio, ſcriba is antea fuerat, Praeneſte incolumes redierunt.* Sed hoc antiquis temporibus; quod ut intermitteretur Romanae urbis reverentia coloniis ac municipiis, puto, poſt expreſſit. Nam apud Horatium Satyrici ſatis eſt lib. I. Sat. V.

Fundos, Aufidio Luſco praetore, libenter
Linquimus, inſani ridentes praemia ſcribae,
Praetextam, & latum clavum, prunaeque batillum.

Ubi rectius fortaſſe ſcripſeris; *prunaeque bacillum*, quod olim nonnullis viſum quidem, ſed damnatum a Lambino. Caeterum hujuſmodi magiſtratus municipales non tantum praetextati cum lato clavo procedebant in publicum, ſed hoc veſtitu efferebantur etiam mortui, uti liquet ex iis, quae infra, ubi Trimalchio jubet proferri praetextam, in qua volebat efferri. HEINS. Reineſ. Inſcript. Claſſ. VI. 46. *PRAET. CLAUD.* id eſt, Praetor Coloniae Claudiae. GOES. Verum eſt quod Heinſius notat, in quibuſdam municipiis *praetores* dictos fuiſſe ad exemplum Romae. Ita Spartianus cap. XIX. dicit, Hadrianum *in Etruria praeturam geſſiſſe.* Eodem modo in coloniis dicebantur στρατηγοὶ τῶν πόλεων ut vocat Modeſtinus in leg. VI. §. 16. & leg. XV. §. 9. ff. de excuſat. & Lucas Actor. XVI. 20. & 35. Unde & patet lictores habuiſſe, & hinc in coloniis erat *praetorium*, ubi jus dicebat praetor. Ita in lapide antiquo apud Gruter. pag. CLXVIII. 4. *Praetorium in urbe Munda.* Hoc Graeci στρατήγιον, vel στρατηγεῖον vocabant. quam vocem apud Julium Obſequentem cap. CXVI. corruptam eſſe, me docuit Vir Ampliſſimus Cuperus. *Stratopedo, ubi ſenatus haberi ſolet, corvi vulturem tundendo roſtris occiderunt.* Legendum enim *ſtrategeo*, vel *ſtrategio*, palam eſt, ſi cum laudata modo inſcriptione conferatur hic locus. Gloſſae quoque Στρατηγεῖον, *praetorium*. BURM.

Tentavi aſſurgere] Petronius cap. CXI. *Tentavit mulierculae dare cibum. Aſſurgere* eſt, loco cedere honoris gratia. Quod ſic abſolute uſurpavit quo-

,, & nudos pedes in terram deferre. Riſit hanc trepidationem Agamemnon, [a] &, contine te, inquit, homo ſtultiſſime. Habinnas Sevir eſt, idemque lapidarius, qui videtur monumenta optime facere. [b] Recreatus hoc ſermone repoſui cubitum, Habinnamque intrantem cum admiratione ingenti ſpectabam. Ille autem jam ebrius uxoris ſuae humeris impoſuerat manus, oneratuſque aliquot coronis, & unguento per frontem in oculos fluente, praetorio loco ſe poſuit, continuoque vinum & caldam popoſcit. Delectatus hac Trimalchio hilaritate, & ipſe capaciorem popoſcit ſcyphum, quaeſivitque, quomodo acceptus ,, eſſet?

a AGAMEMNON. b ENCOLPIUS.

quoque Cicero de Seneſt. cap. XVIII. *Haec enim ipſa ſunt honorabilia, quae videntur levia atque communia; ſalutari, appeti, decedi, aſſurgi.* SCHEFFER. Ita optimus quiſque ſcriptor. Ovid. III. Met. verſ. 663.

Velaque deducunt, geminaque ope currere tentant.

Et hanc vocem à librariis ſaepe cum *pugnare*, & *certare*, commutatam fuiſſe, docere te poſſunt notae Heinſii ad Claudian. II. de Rapt. verſ. 196. & ad Ooid. lib. III. Faſt. verſ. 307. & alibi. BURM.

Nudos pedes in terram deferre.] Sic infra cap. LXXII. *Conſurrexit nudis pedibus*, a coena iturus in balneum. Coenaturis enim ſocci, ſoleae vel ſandalia demebantur, ne ſtragula lecti conſpurcarent. Mos notus e Plaut. Trucul. II. IV. 16. Terent. Heautont. I. I. Martial. VIII. 59. XII. 89. & XIV. 65. REINES. Plaut. Curcul. II. III. 8x. *Deduco pedes de lecto clam.* BURM.

Agamemnon.] *Agamenon* Tragur.

Contine te] Id eſt, mane. SCHEFFER. Suet. Caeſ. LXXXI. *Cunctatus an ſe contineret.* Celſus lib. I. cap. 2. *Qui crudum ſine praecordiorum dolore ructat, is ex intervallo aquam frigidam bibere, & ſe nihilominus continere.* vid. ad Virg. I. Georg. 259. BURM.

Habinnas.] Sevirum coloniae nominat, & ab ipſo officio lapidarium. qui monumenta optime facit. Nomen conſuetudine pronuntiandi formatum detortumque ex AVIENUS, qui etiam ABINNAEUS, apud Gruter. p. DCCC. Inſcr. 6. Sunt quidem inter perſonas Petronianas etiam barbaris appellationibus quaedam: ſed haec tamen vere Romana eſt, nec quaerenda inter exteras. REINES.

Sevir] Qualis fuit & Trimalcio, ut inſcriptio ipſius triclinii poſtibus affixa docet in jam editis. Fuerunt porro Seviri magiſtratus colonici, ſacris in honorem Auguſtorum faciendis praefecti, atque ob id *Auguſtalium* elogio ornati, creati à decurionibus, ſicut docent veteres apud Gruterum inſcriptiones. Et, quia magiſtratus erant, habent lictores ſuos, ſicut hic Habinnas, & in praecedentibus Trimalcio. Ad lictores enim referendi faſces illi cum ſecuribus in poſtibus praedictis. Quamquam hoc ab ipſis arroganter magis, quam ex jure, factum fuerit, ut in ante indicato Electorum loco Lipſius teſtatur. SCHEFFER. Honores quandoque cum artis profeſſione fuiſſe conjunctos habemus in lapidum memoriis, apud Gruter. pag. MLXVII. Inſcr. 8. ubi pariter de Auguſtali, qui *veſtiarius* tenuiarius fuerat. Vide tamen ibi ſericem in Atellano lapide. HADRIANID.

Videretur] Puto, *videtur*, ſcribendum. SCHEFFER. Puto, *qui ſibi videretur*, vel, *qui ſe retur.* HEINS. Vel *quia videretur.* BURM.

Repoſui cubitum] Ut ſupra cap. XXVII. *Hic eſt, apud quem cubitum ponetis.* Alii dicerent, *repoſui me in cubitum*, ut apud Horatium lib. II. Sat. IV. verſ. 39.

Languidus in cubitum cum ſe conviva reponit.

HEINS.

Habinnamque] *Habinamque* Tragur.

Ille autem jam ebrius uxoris humeris impoſuerat manus] Theſmopolin philoſophum convivio interſuturum, ἐπερειδόμενος κ̓ τοῖς οἰκέταις, fingit Lucianus, id vero è ſenio & νοσηλείᾳ. In foeminarum rei lautae famulitio erant ἐπωτρίδες Athen. lib. 9. vel, quod verius videtur, ἐπωμιτρίδες, ἐπωμίτριαι, quae dominabus terga humeroſve ſupponerent, ſuccollatrices. Euſtath. lib. x. de Amor. Iſmen. *Soſtrati filiam Iſmenes* ancillae *manibus innixam veniſſe narrat.* REINES.

Per frontem) Vid. ſupr. cap. XLVII.

Praetorio loco] Summo, quem occupare praetor in colonia ſolebat, ſi quando eſſet praeſens, qua de re ſupra quoque dixi; quamquam nihil tale obſervarim apud alios, quod recorder. Cl. Gronovius, inepta imitatione *loci conſularis*, arbitratur dictum. SCHEFF.

Capaciorem ſcyphum] Horat. Ep. IX. 33.

Capaciores affer huc, puer, ſcyphos.

„ eſſet? [a] Omnia, inquit, habuimus, praeter te; oculi enim mei hic erant: „ &, me-Hercules, bene fuit. Stilla ſacrum novendiale ſervo ſuo Micyllo „ faciebat, quem mortuum manumiſerat: & puto cum vicenſimariis ma- „ gnam

[a] ENCOLPIUS.

Supra cap. LII. *ſcyphos urnales* jactavit. BURM.

Acceptus] *Accipi* verbum hoſpitii & convivii. Graeci ξενίζεσθαι. Plaut. Ciſteli. I. I. 11. *Ita in prandio me lepide atque nitide accepiſti ad te.* & vſ. 17. *Ita hodie accepti ſumus ſuavibus modis.* Varro Mario. *Alterum bene acceptum dormire ſuper amphitapa bene molli.* Cicer. XVI. ad Attic. 3. *Convivis hilare & bene acceptis.* Senec. lib. I. XXI. *Ecquid bene acceptus es?* Gellius IX. 8. *Philoſophus Taurus accipiebat nos Athenis coena.* Sidon. II. Epiſt. 9. *Sancte, pulcre, abundanter accipiebamur.* Fulgent. de continent. Virgil. *Poſthaec coena acceptus ſono citharae mulcetur.* Vide Giſan. Obſerv. L. Lat. p. 297. de aliis ſignificationibus, quae non ſunt hujus loci. REINES. Vid. ſupr. ad cap. XLII.

Omnia habuimus praeter te] Tale illud Horatianum lib. I. Ep. X.

Haec tibi dictabam poſt fanum putre Vacunae,
Excepto quod non ſimul eſſes, caetera latus.

HEINS.

Oculi mei] Niſi his verbis Trimalchionem ipſum ſignificet, cui adulatur, & eum oculos ſuos, ut rem chariſſimam, vocet, neſcio quid ſibi velit. Nam, ſi ſe non libenter ibi fuiſſe, ſed praeoptaviſſe liberae huic coenae intereſſe, indicare voluiſſet, dixiſſet, credo, *mens*, vel *animus meus hic erat.* BURM.

Bene fuit] Scilicet nobis, quomodo apud Plautum Merc. II. ſcen. 2. *bene ſit tibi:* quamquam ibi ſit formula abeuntis & valedicentis. SCHEFFER. Vid. ſupr. ad cap. XXXIV. Horat. Sat. I. VIII. 3.

------ *Ut mihi numquam*
In vita fuerit melius.

Sciſſa laucum novendialem ſervo ſuo] Scribes, *Sciſſa*, ſive potius, *Sylla ſacrum novendiale ſervo ſuo.* TILEBOM. Cenſeo ſcribendum: *Sciſſa ſacrum novendiale ſervo ſuo faciebat.* De ſacro novendiali in honorem defuncti habes abunde apud Kirchmannum lib. IV. cap. 3. SCHEFFER. Lege *Scilla*, vel *Sylla*, *ſacrum novendiale cum Myſtillo:* hoc apud Mart. l. I. ep. 51. REINES. Nondum contemno, *ſacrum novendiale.* Sed, quia in Dalmatico eſt *laucum novendialem*, poteſt videri auctor ſcripſiſſe *ludum novendialem*, cum illi ſacro ludos quoque addere conſueverint. Vide Guttherium. SCHEFFER. Scribe, *lautam novendialem*, nempe *coenam.* Sic enim ritus ipſe moeroris in nonum diem continuati dictus Auguſtino in Quaeſt. ſuper Gen. Deinde poſſis etiam *miſellus faciebat*, ut ad Sciſſam referatur. De ſacra coena novendiali copioſe in excurſibus ad Tacitum Lipſius, & ante eum in Adverſariis Turnebus. HEINS. *Lacuum* Patav. & Pariſ. An *luctum novendialem.* BURM.

Miſello] Hoc credo nomen ſervi fuiſſe. SCHEFFER. Ut dubitem, an fuerit nomen ſervi, facit Tertullianus de Teſtimon. Animal. cap. IV. *Cum alicujus defuncti recordaris, miſellum vocas eum, non, uti de bono vitae ereptum, ſed ut poenae & judicio jam adſcriptum.* Et libro de Coron. cap. XIII. Archemorum, qui Infans perierat, *miſellum* vocat. Apulejus VIII. Metam. initio. *Fuit chare nobis inquam miſella.* Ita malo pro *quam miſella.* *Miſeros* ergo & *miſellos* proprie mortuos appellabant. Gruter. Inſcr. p. DCCXV. 4.

MEMORIAE MISERRIMORVM.

Vid. Serv. ad Virgil. IV. Aeneid. 20. Sic *miſera* ante diem peribat Dido, ibid. vſ. 697. Hunc autem ſervum puerum adhuc fuiſſe puto, quare *miſellum* dicit, & poſtea *officula* ejus, non *oſſa.* BURM.

Quem mortuum manumiſerat] Cui autem fini hoc, cum nec dominus patroni nomen adipiſci ſic poſſet, niſi quadam fictione, nec ſervus ſentire beneficium? An cenſendum cum reliquis, quae magno numero nugantur iſti convivatores moribus Romanis inſolentia? Cum ſuum à manu Demetrium moribundum manumiſit Martialis lib. I. ep. 102. inde & è domino patronus factus eſt alter, & alter è ſervo libertus mori potuit. REINES. Videor mihi ingenium Arbitri noſtri hic videre. *Manumiſit*, quia mortuus. *viceſimarias accepit;* quia peculium tot millium ad dominum devolutum. *Mantiſſa* ad reliqua affingitur; vultque dicere, peculium hoc plane liberum ad dominum rediiſſe, nullis actionibus gravatum. Certe manumiſſio mortui ne quidem fictionis, niſi fictio inter vivos retraheretur; nec tamen ſic aliis ullum jus pareret, priuſquam dominus per epiſtolam, inter amicos, ſimilive modo, id ſe feciſſe & facere ratumque habiturum teſtaretur. Id vero Arbitri non erat, ſic nude proponere. Bene autem *manumiſerat* pluſquamperfecto, quia à domino hoc non perfectum. Niſi ſenſus ſit, quem *manumiſerat* manumittendo in articulo mortis, nunc *mortuum.* nam, ſi plane ad jocum haec ſpectarent, puto dixiſſet *mortuum manumiſit;* ſi vera & proprie loqui voluiſſet, dicendum fuiſſet *moribundum* vel *moriturum manumiſit*, vix manumiſerat. Haec ſic in utramque partem, quia video Dn. Reineſium tantum de altera cogitaſſe.

„ gnam mantiſſam habet. quinquaginta enim millibus aeſtimant mortuum. Sed tamen ſuaviter fuit, etiamſi coacti ſumus dimidias potiones ſuper oſſicula ejus effundere.

LXVI. „ [a] Tamen, inquit, Trimalchio, quid habuiſtis in coena? „ [b] Dicam, inquit, ſi potuero: nam tam bonae memoriae ſum, ut fre- „ quen-

a ENCOLPIUS. b HABINNAS.

HADRIANID. Dices, quorſum iſtud? Dicam. Morte filii ſervi, poteſtas vel patria, vel domini, non penitus exſtinguitur. Nam remanet cadaver ſervile in jure, cujus & antea fuerat. Meum enim eſt, quod ex re mea ſupereſt, cujus & jus vindicandi habeo. Huc haec manumiſſio ſpectabat, ut funere, homine libero dignum quod ſit, efferreretur, nec conjiceretur in puticulum, putredine conſumendum, ut ſervilia ſolebant cadavera. Quo ſpectat illud Horatii lib. I. Sat. VIII.

Huc prius anguſtis ejecta cadavera cellis
Conſervus vili portanda locabat in arca.

Funus ergo curabat ipſe Sciſſa, & curabat ut homine libero dignum. Neque enim inauditum, defunctos novo honore affici. Honori ergo ſervi, licet defuncti, conſultum voluit. Hadrianus mortui Trajani imaginem triumphi honore decoravit, ut auctor eſt Spartianus. Cujus generis & honores aliis imperatoribus poſt mortem decreti. GOES.

Et puto cum vicenſimariis] Iſta lego ad hunc modum, *& puto, cum viceſimariis, magnam mantiſſam babet.* Intelligo de Sciſſa, eum ait habere viceſimarias, & una cum illis mantiſſam magnam, puta ex bonis manumiſſi Miſelli. *Viceſimarias* expono pecunias, quae dependebantur patronis ab illis, qui erant manumiſſi. Quomodo & apud Livium occurrit *aurum viceſimarium.* At *mantiſſa* eſt, quidquid additur rei principali, ut hoc loco alia quaevis, praeter debitas illas pecunias. SCHEFFER. Nota antiquam ſcribendi rationem, ſic *thenſaurus* & ſimilia. HEINS. *Et* omiſerunt Pariſienſes. Egimus de hoc Petronii loco in diſſertatione de Vectigalibus Populi Romani cap. X. cujus expoſitionis nos nondum poenitet, cum Schefferi plane ſit inepta. Unde enim, quaeſo, docebit, patronos viceſimas tuliſſe ex bonis libertorum? Aperte agitur de vectigalis viceſimae exactoribus. Si quid porro, ut Celeberrimus Graevius volebat, mutandum ſit, propius ad literarum ductum accedere puto, ſi legamus, *cum viceſimariis magnam rixam babet.* Ita Cicer. IX. ad famil. 32. *Etſi Academiae noſtrae cum eo magna rixa eſt.* BURM. *Vicenſimariis* Tragur. Patav. & Pariſ.

Mantiſſam babet] *Montiſſa* Feſto, lingua Tuſca, additamentum, quod ponderi adjicitur. HEINS.

Habet] Lege, *babuit.* TILEBOM.

Exiſtimant mortuum] Putant defunctum tot millia poſſediſſe. *Exiſtimant* eſt *aeſtimant*, *cenſent.* Cicero de Orat. *Nonnulli, dum operam ſuam magnam exiſtimari volunt.* SCHEFFER. *Aeſtimant* Tragur.

Coacti fuimus] Feſtus: *Reſperſum vinum dicebatur apud antiquos; quia in ſacris novendialibus vino mortui ſepulcrum ſpargebatur.* REINES. Egregius ſtrenui potatoris character, cui dolebat ex poculis bonam ſe partem vini perdere, quo rogum adſpergeret. Notus ſatis ille mos eſt, quam ut à me illuſtrari debeat. Vide Kirchm. lib. III. de Funerib. cap. 6. Eleganter Anicetus ille apud Gruter. DCCCCXLVIII. 10.

Oſſibus infundam quae numquam vina bibiſti.

Caeterum de his epulis ad tumulum defuncti, & circumpotationibus, egregia quaedam notavit Douza Centurionatu lib. I. cap. XI. BURM.

Tamen] Optime. Senec. ep. 96. *Tamen tu indignaris aliquid.* SCHEFFER. Senec. Apocol. *Tamen inter ſextum & ſeptimum erat.* Juvenal. Sat. V. verſ. 24.

Qualis coena tamen.

Vide Scheffer. ad Phaedr. lib. III. fab. 7. BURM.

In coena] *In coenam* Tragur. vid. ſupr. cap. XLVII.

Non tam bonae] Lege, *Nam tam bonae memoriae ſum.* Et puero hoc perſpicuum. Joco enim iſta in ſe dicit Habinnas. REINES. MS. Dalmaticum, *nam tam bonae*, quod eſt rectum. Atque ita conjectaveram, priuſquam id pervenerat ad meas manus. SCHEFF. Quod de M. Meſſalla, ſummo illo oratore, teſtatur Plinius Nat Hiſt. lib. VII. cap. XXIV. Simile quid de Orbilio Beneventano Grammatico, plagoſo illo Horatii poëtae magiſtro, narrant, qui propterea dictus ſit, *litterarum oblivio.* Seneca ep. XXVII. narrat, Calviſium Sabinum libertum, caetera eruditum, malae fuiſſe memoriae, ut illi modo nomen Ulixis, & Priami, modo Achillis, exciderit. HEINS. Vide ſupra ad c. XLIX. Sueton. Grammat. VII. *memoriae ſingularis*, & ut quidam etiam legunt in Tito cap. III. Schol. Juvenal. ad Satyr. V. verſ. 3. de Sarmento. *bonae ſe memoriae eſſe perdita.* Ita legitur vulgo. Rutgerſius Venuſin. lect. cap. XVII.

„ quenter nomen meum obliviſcar. Habuimus tamen in primo porcum „ porculo coronatum, & circa lucunculum, & gigeria optime facta, & „ certe

XVII. legit *bona memoria eſſe praeditum.* Sed videtur deeſſe vocula *re*, vel ſimilis. *Se bonae memoriae eſſe perdita re.* Jocus fortaſſe inde ſumtus fuit, quia jam profligatis bonis tabulas accepti & expenſi conficere non neceſſe erat, ſed memoria omnium bonorum & facultatum conditionem comprehendebat, & ideo ſe aptiſſimum ad ſcribae partes agendas judicabat. *Perdita* autem *re* etiam Terentius dixit Eunuch. Act. II. ſc. 2. *quibus & re ſalva & perdita profueram.* Perdiderat ergo Sarmentus rem, ſed memoriam ſervaverat. BURM.

In primo porcum poculo] Scribe: *in primo porcum ferculo.* nam ſequitur mox: *Sequens ferculum fuit* SCHEFF. Puto pro *poculo* ſcribendum *epulo*, & praeterea, non *porcum*, ſed *porculum.* Nam in tota narratione hujus coenae omnia maligne extenuat. Porculum dixit Gellius lib. IV. cap. XI. Hinc *porcellus* alterum diminutivum. *Porculator*, qui porcellos curat, & *porculatio* apud Rei Ruſt. ſcriptores. HEINS. Haec vox nihili eſt. Quomodo autem aper poterat coronari *poculo*? Proxime accedit *globulo*, qui genus edulii erat ex caſeo & alica, melle unctum, & papavere infriato conditum. Ita deſcribit Cato de R. Ruſt. cap. 79. Habinnas vero cum faſtidio & deſpectu de hac coena loquens dapes has ruſticas & vulgares commemorat. Ita *melliti globuli*, cap. I. ubi vide notas; vel, quod magis arridet, & proprius accedit ad vulgatam lectionem *botulo coronatum.* Botulus enim farciminis genus, quo coronaverat porcum cocus. vid. ſupr. cap. XLIX. BURM.

Saucunculum.] Hoc quid ſit, aegre divinavero. SCHEFF. Diphthongus jacet pro ſimplice: *au* pro *u* vel *o*: imo in pronunciando ſic confundebant; inde *Claudius*, *Clodius*: *aulus*, *olus*. Lege *laucunculum*, *lucunculum*, id eſt, lucanicam. Alias lucunculus eſt γλυκαντὴρ, ſcilicet ἄρτος vel πλακοῦς. Apul. 10. Metam. *pones cruſtula, lucunculos.* REINES. *Lucuntem* (edulii id genus erat) ita dixere, λευκῶντα, vel λευκανθῆρα, quia farina, quae *alba* eſt, adſpergeretur. Meminit ejus Varro apud Nonium. Indeque *lucunculus.* Afranius Fratriis apud Nonium:

Piſtori non: at, cur non ſcriblitario,
Ut mittat fratris filio lucunculos?

Legas & apud Tertullian. de Spectacul. *Voſſius.* Si cui non placet *lucanica*, quam Dn. Reineſius ſuggeſſit, is aliquando aliud, modo in legitima ſua ſignificatione ſubſtituat; *lucunculum* vero opus piſtorium huc facere video. Cogitaverim alias ex Catonis cap. 84. de *ſaviolo* ſeu *ſavillo.* HADRIANID. Forte, hoc depravatum e *lucunculo*, uti & Munkerus ſuſpicabatur, aut *lucunte*, quae ſunt dulciarii operis: de quibus videndus Salmaſius ad Lampridium in Elagab. cap. XXXII. & Bulengerus de Conviviis antiquis. Verius tamen exiſtimo, *ſaucunculum* vulgo Romano contracte dictum pro *ſavilucunculo*, niſi librarii peccatum eſt. Ita *ſavium* & *ſaviari* pro *ſuaviari* veteres dicebant. *ſavillum* pro *ſuavillo* apud Catonem eſt de Re Ruſt. HEINS. *Saucunculum* Tragur.

Gizeria] Mallem, *gigeria.* Nonius: *Gigeria, inteſtina gallinarum, cum iſſitiis cocta.* Feſtus: *Gigeria, ex multis opſoniis decerpta.* Quod non puto repugnare, ſalſumve eſſe, propter iſſitia, ceu putabat Scaliger. SCHEFF. Nota ſcribendi rationem. nam aliis *gigeria* ſunt, ut Apicio lib. IV. cap. II. *Gigeria pullorum coques.* Sic *zinziber* pleriſque, quod Graecis ζιγγίβερις. In vetuſto Apicii exemplari legi ad illud caput II. notat Humelbergius *Cizeria.* HEINS.

Facta] Id eſt, apparata. vide ſupra cap. XLVII.

Et certe betam] Sub iſto *certe* latet vox alterius cibi. SCHEFFER. Sub iſto *certe* latere vocem alterius cibi recte vidit Notator doctiſſimus. Imo vero latet, ſed ſub utroque, *certe betam*: è quibus junctis & à librarii corruptela vindicatis exit mihi *cicerbitam.* Ita adpellant ſonchum, quem inter ἐδώδιμα reponit Gal. 8. de ſimpl. med. fac. χλωρὸν ἔτι κὴ ἁπαλὸν, & Plin. lib. II. cap. 22. Theſeo peregrino ab Hecale hoſpita Attica adpoſitum fuiſſe ſcribit. Eſt autem σόγχος veterum, quae hodie lactucella, à ſucco, quo ſcatet, inter cichoracea. Gu. Rivus ad Dioſcor. lib. II. cap. 130. de endivia officinarum exponit. Ruellius lib. I. de nat. ſtirp. cap. 20. & lib. II. cap. 63. ſonchum adpellatione *cicerbitae* in Hetruria hodieque notum, *neque à Latinis eam uſurpari, nec legitima moneta percuſſum, nec è priſca Latinitatis penu depromtam eſſe*, ſcribit: quae fortaſſis non ſcribere melius erat. Exſtat enim in Nothis Dioſcoridae, quae vocant, id eſt, Synonymis herbarum Dioſcoridis libro ante aliquot ſaecula adjectis, Romanos ſonchum aſperum nominare κικέρβιται ἄσπερον: & recepta fuit à nobiliſſimis Botanices ſcriptoribus, Cordo, Manardo, Fornario, Matthiolo, Amato Luſitano, Lobelio, Bauhino, Bodaeo. Marcellus quoque Virgilius Florentinus, Comm. ad Dioſcor. lib. II. cap. II. 8. à ſuis *cicerbitam* vocari ſcribit, ſed non eſſe id ejus antiquum nomen; in quo ſine dubio fallitur. Saeculo enim quarto cognitam habuit *cicerbitae* nomenclaturam Marcellus

„ certe betam, & panem autopyrum de ſuo ſibi, quem ego malo, quam „ candidum, & vires facit, & cum meae rei cauſſa facio non ploro. Se- „ quens ferculum fuit ſciribilita frigida, & ſupra mel calidum infuſum ex- „ cel-

d. Empir. cap. 8. qui ad dentium dolorem lenlendum commendat maſticatum radicis, *cicerbitae* (male in editis legitur *cucurbitae*) *quam Graeci ſoncbon adpellant:* praeſtareque id poteſt vi, quae ipſi tribuitur, ſubadſtringente. Etſi vero Notha illa ἀδέσποτα ſint, & incerta aetate ſcriptoris Graeci cum genuinis Dioſcorideis praepoſtero hominum ſtudio confuſa fuerint olim, qua de re queruntur Marc. Verg. & Dion. Cortonius praef. in Dioſcor. non prorſus tamen, poſtquam ſeparata hodie ea legimus, reprobanda ſunt, quod in iis multa ſerventur, quae ipſis verbis apud Plinium, Appulejum herbarium, & Oribaſium reperiuntur; agnoſci quoque poteſt, ea ſubinde ab Arabibus, Serapione, Rhaſo, Sim. Januenſe etiam, & M. Silvatico laudari, ut ante hoſce elaborata fuiſſe neceſſe ſit, eſſeque vetuſtiora, quam vulgo putantur, & cognitu digna, etſi faſtidioſa & gregaria ingenia in ſummo natantium *οὐκ εἰς βάθος ὁρώντων, οὐδὲ φιλοκρινούντων τὰ τοιαῦτα* fere negligant. REINES. Heinſius in margine codicis ſui notaverat forte *ex aceto beta*, ut & ſupra cap. XLVII. correxerat.

Et panem autopyrum de ſuo ſibi, quem ego malo, quam candidum, & vires facit, & cum mea re cauſa facio, non ploro] Locus hic perobſcurus. Ut igitur lucem aliquam illi commodem, ſic legendum puto, *Et panem autopyrum, quem ego malo, quam candidum: hic & vires facit, &, cum mea rem cauſa facio, non ploro.* Fallitur porro hic Habinnas, dum putat, viribus comparandis autopyrum panem candido, ſeu ſiligineus ille ſit, ſeu ſimilaceus, praeferendum eſſe contra communem medicorum omnium ſententiam, qui mordicus tenent, non tantae firmitudinis alimentariae autopyrum eſſe, quam ſit ſiligineus aut ſimilaceus. Confirmat hoc Cornel. Celſus de re Medica lib. II. cap. 17. *Ex tritico firmiſſima ſiligo, deinde ſimila, deinde, cui nihil ademtum eſt, (quod αὐτόπυρος Graeci vocant) infirmior eſt ex polline, infirmiſſimus cibarius panis.* Ita enim, qui laborat in editis, Celſi locus ſanandus eſt. TILEBOM. Factum ex farina, cui nil furfuris eſt detractum. Meminit Plinius, & quandoque fermentatum fuiſſe oſtendit lib. XXII. cap. 25. *Ad omnia autem haec fermentatus, qui vocatur autopyros, utilior.* SCHEFF. Poterat videri ſcholion, *τὸ autopyrum.* HADRIANID.

De ſuo ſibi] Sic Apicius lib. V. *ſuffundis jus de ſuo ſibi.* Item: *de ſuo ſibi jure pertangis.* & ſic alibi. SCHEFF. Id eſt, integer, purus, ut eleganter hanc locutionem explicuit Reineſ. ad Claſſ. XIII. inſcr. 63. Frequens haec locutio Apulejo. lib. I. Met. *Domus infortunium novarum nuptiarum gaudiis á ſuis ſibi parentibus hilarare compellitur.* Paulo poſt: *Cunctos in ſuis ſibi domibus clauſit.* lib. VIII. *In ſuo ſibi provoluta ſanguine.* Et alibi. Gruter. DCCV. 3. IN. SVO. SIBI. POSITI. Vid. ad Virg. VI. Aen. 142. & VIII. 519. Panem autem autopyrum, candido inferiorem, & minus quidem alere, ſed magis alvum movere docet Nonnus de re cibar. lib. I. cap. 6. Et hoc vult noſter iſtis verbis, *cum mea re cauſſâ facio, non ploro.* Pro *vires*, Tragurienſis habebat *vices.* BURM.

Cum mea re cauſſa facio] Supra cap. XLVII. *ſi quis veſtrum voluerit ſua re cauſſa facere*; ubi nihil corrigendum liquet ex hoc praeſenti loco. *Mea re cauſſa*, eſt, *e mea re, velut cauſſa.* SCHEFF. Ordo verborum, ut puto, turbatus videtur effeciſſe, cur à recta lectione longius recederetur. Repone primum, *& cum mea cauſa re facio*, & ſic exigua mutatione efficies, *& cum me eo caſu reficio, non ploro.* Panis enim autopyrus vulgo dominis non apponebatur, ſed candidus. Juvenalis Satyra V.

Nam tener & niveus, molli ſiligine factus,
Servatur domino.

GOES. Vid. ad cap. XLVII.

Non ploro] Reſpicit ad illos, qui duram & adſtrictam alvum habentes, niti adeo coguntur, ut lacrimae ex oculis cadant. BURM.

Scriblita frigida] Si recte attendis, tota haec narratio characterem exhibet nobis ad vivum maligni & libertini in Habinna ingenii; quale & Echionis centonarii ſupra, qui de munere Norbani gladiatorio perquam ſplendido contemtiſſimum loquitur in modum. Uterque locus plus artificii occulti tegit, quam prima fronte polliceatur. Scriblitas calidiſſimas apponi ſolere, Martialis locus non unus teſtatur. Is praecipue, qui libro III. epigr. XVIII. exſtat.

Circumlata diu menſis ſcriblita ſecundis
Urebat niveo laeva calore manus.

His calidis mel frigidum affundebatur. Hic omnia contraria & praeter uſum, cum innuat mel calidum ſcriblitae frigidae ſuperſuſum fuiſſe. HEINS. *Sciribilita* hic & mox Tragur.

Mel caldum] Egregie Heinſius malignitatem Habinnae hic notavit. Nam ex praecepto Catonis de R. R. cap. 78. ſcriblita fiebat fere ad cundem

Google

„ cellente Hiſpanum. Itaque de ſciribilita quidem non minimum edi. De „ melle me uſque tetigi. circa, cicer, & lupinum, calvae, arbitratu, „ & mala ſingula; ego tamen duo ſuſtuli, & ecce in mappa adligata ha- „ beo: nam, ſi aliquid muneris meo vernulae non tulero, habebo convi-cium.

dem modum, quo placenta, ſed ſine melle. BURM,

Excellente Hiſpanum] Ratio poſtulat, ut ſcribatur, *excellens & Hiſpanum.* SCHEFF. Legendum cenſeo. *& ſupra melle, caldum infuſum, ſuperante Hiſpanum.* Sequens ferculum erat ſcriblita frigida, ſed ſupra melle, quod caldum infuſum erat opertum. Ipſum autem mel bonitate ſuperabat Hiſpanum, quod venenatum produci in ea provincia Plinius refert libro XXI. cap. XIII. GOES. *Excellens* Pariſ. Non audeo corrigere, licet ratio Latinae linguae aliud poſtulet. Quis enim nobis cavebit, Petronium non ſtudio ita loquentem Habinnam induxiſſe? ut ſupra alios vidimus ſoloeciſſantes convivas, praecipue cum ita hanc ipſam vocem extulerit ſupra cap. XLV. ideoque ſcripturam ſcripti codicis ſervare in his omnibus decrevi. Non autem Plinius, loco ab Ampliſſ. Goeſſio adducto, dicit, Hiſpanicum eſſe venenatum, ſed illud, quod Heracleae in Ponto fit. Corſicum mel amarius, & fere infame fuiſſe novi, non Hiſpanicum. Juſtinus lib. XLIV. cap. I. dicit, ex Hiſpania non *frumenti tantum magnam copiam, ſed & vini, mellis & olei*, in Italiam & Romam transvehi, & Strabo lib. III. ex Turditania ceram, mel, picem, & coccum, inter cetera, exportari ait. Non ergo ipſum mel Habinnas carpit, ſed, quia ſcriblitae infuſum erat, contra morem: quare de ſcriblita non minimum, (id eſt, ne minimum quidem, ut cap. XLVII. *vetare ne Jovis poteſt*; cap. IX. *cujus ne ſpiritus purus eſt.* pro ne quidem) edit, ſed de melle ſe tetigiſſe ait. Verba autem illa, *de melle me uſque tetigi*, ſunt corruptiſſima, ſed certum eſt, poſt *tetigi* diſtinguendnm. BURM.

De melle me uſque tetigi circa cicer & lupinum, calve arbitratu, & mala ſingula] Hujus loci eluminationem otio majore fruentibus, & literarum flumine ampliori inundatis, relinquo. TILEBOM. Forſan haec tam corrupta ſic reſtituenda ſunt. *De melle melius. Quae tetigi circa, cicer & lupinum, Calvae arbitratu, & mala ſingula.* De melle, ait, melius aliquando eſt, quam de ſcribilita, nempe, quia excellens fuit: quae tetigi ex cibis circa poſitis cicere videlicet ac lupino, feci arbitratu Calvae, quae me orabat, non quod mihi placerent. Nempe inter viliores erant cibos. Vide Martialem V. ep. ad Turanium. Ne ergo videretur dedignari, uxor ſic oravit. SCHEFF. Forte, *de melle nuſquam tetigi.* HEINS. Schefferus, *de melle melius, quae tetigi circa cicer & lupinum.* Malim, *de melle melius, quae circa tetigi, cicer & lupinum.* GOES.

Cicer, & lupinum] Cibus viliſſimus. HEINS. Supra ad cap. XV.

Calvae arbitratu, & mala ſingula] Male haec hactenus ſunt intellecta. *Calvae* ſunt *nuces calvae.* Harum, quantum quiſque convivarum vellet, pro arbitrio poterat ſumere, cum magna copia apponerentur, at mala ſingula, hoc eſt, totidem mala, quot convivae, ut unicuique ſuum malum obtingeret. In coenis enim veterum unicuique ſua portio quam *partem* vel *partes* appellabant, deſignabatur. Sic nos habebimus *ſingulas cochleas.* Pari modo apud Plinium in apparatu coenae frugalis lib. I. ep. 15. *Paratae erant lactucae ſingulae, cochleae ternae, ova bina, alica cum mulſo & nive, olivae, betacei, cucurbiti, bulli, alia mille non minus lauta.* Sic ſcribe è membranis, vulgo *olivae Boeoticae.* De betaceis Salmaſius ad Hiſtoriam Auguſtam. At bonus Habinnas, ut ſuam impudentiam ſuomet prodat indicio, bina nihilominus mala ſe fatetur inde ſuſtuliſſe: quod indecorum. Sed de calvis videamus: Gloſſae Veteres, *Calvae ποντικὰ πεφρυγμένα.* Gloſſae Labbaei Ποντικὸν, *nux avellana.* Cato de Re Ruſt. cap. VIII. *Nuces calvas, avellanas, Praeneſtinas & Graecas, haec facito, uti ſerantur.* Porro, *arbitratu*, breviter dictum, pro *ſuo quiſque arbitratu.* HEINS. Egregie Heinſius *calvas nuces* huic epulo reſtituit. De iis mentio quoque fieri videtur in Priapejis carmine LI.

Nucemve longam, quae vocatur & calva.

ut Scaliger emendavit ex editionibus antiquis, in quibus legebatur *quae vocatur alva.* In voce *arbitratu* mendum adhuc latere ſuſpicor Certe ex ſenſu, quem Heinſius dat, legerem: *arbitratu, ſed mala ſingula.* BURM.

In mappa] Martialis lib. II. ep. 30.

Haec cum condita ſunt madente mappa,
Traduntur puero domum ferenda.

SCHEFF. Vid. ſupr. cap. LX.

Habebo convicium] Convicio me proſequetur. Petronius cap. LXXXIV. *Propter morum differentiam odium habet.* Livius I. cap. 10. *Ni parcat patri, habiturum infortunium eſſe.* Plaut. Amph. II. ſc. 2. *Tu magnum malum habebis.* SCHEFF. Infra cap. XCVI. *maledic illam verſibus, ut habeat pudorem.* Similis locutio *habere ſuſpicionem*, de qua egimus ad cap. XV. *Habere odium* infra cap. LXXX. *crimen* IV. de quo ad Ovid. III. Art. 454. & ſimilia.

Me

Digitized by Google

„ ova pileata, & rapam, & ſenape, & catillum congagatum. pax Pa-
„ lame-

inteſtino ilio contorto & areſacto. HADRIANID. Scribe, *fordae*. Forda, vacca gravida Naſoni in Faſtis, Feſto. Gloſſae Labbaei *Forda*, βῦς ἐγκύμων. *Fordas*, ἐγκυμονούσας. Hinc *Fordicidiae* apud Feſtum in Faſtis Romanis. HEINS.

Epatia) Horum meminit Lucilius lib. VIII. *Gigeria ſunt*, *ſive adeo hepatia*. Puto ita dicta, quod ex hepate fierent. SCHEFF. Hepatia etiam Apulejo in Apologia. Gloſſae Veteres. *Jecuſculum*, ἡπάτιον. E catillis autem homines viliſſimi veſcebantur, niſi hic *patellas* malumus, cum catilla mox denuo ſubſequantur. Erant autem *catilla*, vaſa fictilia. HEINS. Forte ſuilla intelligit, quae inter dapes electiores habebantur, praecipue ſi ars Apicii, quam tradit Plinius lib. VIII. cap. 51. in iis ſaginandis eſſet adhibita. BURM.

Catillis) Vide ſupra cap. L.

Ova pileata) Quae & cap. LXV. interpretor de ovis pertuſis, ſic ut vitellus una cum albumine effuſus, inſperſo farinae momento, circa putaminis globum exterius coctura cogatur & concreſcat, ipſique putamini uti pileolus inſideat, idque contegat, ambiatve. Alio ſenſu *aprum pileatum* dixit cap. XL. REINES. *Pilleata* Tragur.

Et ſenape] Pro *ſinapi*. In vetuſtiſſimo codice Columellae modo *ſinape*, modo *ſenapi*, exaratum offendo. Apud Apicium quoque *ſinape* paſſim. Ut autem in genere neutro *ſinapi*, ſic in foeminino *ſinapis*. Quomodo Plauto, Columellae, Plinio, uſurpatur. HEINS.

Catillum congiarum, *pax. Palamedes*] Lucem nullam hic video: ſed ne adhibeo. ampliandum. TILEBOM. Ex his nil idonei exſculpo, niſi quod id, *pax Palamedes*, referam inter exclamationes, putemque, hic adhibitum propter artem & ingenioſam cibi praeparationem. Palamedem inventorum raritate celebrem fuiſſe apud veteres, vel ex proverbio eſt notum. Hinc ergo *pax Palamedes* fuerit, pro *pax ſit Palamedes*, hoc eſt, pace tua fiat, pace tua dixerim. Cicero in Somnio: *Ne me è ſomno excitetis*, *& pax ſit rebus*. SCHEFF. Malim legere *congelatum per pelamidas*. Gelatinae culinariae artis noſtris quoque menſis notae ſunt, tam è carnibus & trunculis, quam è piſcibus factae. Πηλαμὶς è thynnorum genere thynnis, è qua delicatiſſimi cibi parari ſolebant Athen. l. 7. 8. REINES. *Catillum concagatum* tantiſper intelligo *congiarium*. Neque quem terreat deminutivum *catillum*. Nam, ſi *catinum* Gloſſae eſt vas eſcarium immenſum: quidni *catillus* congiarius? Tres vero *congios* uno hauſtu ſiccavit Novellius Torquatus, ſpectante Tiberio. Plin. lib. IV. cap. 22. Aut *concbatum*. Potuit enim fieri, ut ſaltem in margine varia arte eſſet incurvatum: quemadmodum videmus vaſa à propoſita forma, quoad exteriora, miris flexibus ſaepe recedere, ſicque unà via ad conjecturam Cl. Schefferi, quod ſequitur *oxygonia* pro *oxycomina* legentis, muniretur, quippe τῷ *concbatum* alluderetur ſimul ad formam, & ad cibum. Novimus enim tot ludentis in conchis naturae figuras orbiculatas, mucronatas, cuniculatas, reticulatas, de quibus Plin. IX. cap. 33. vel ſimplicius *concbarum*, quarum delicias deſcribit Athenaeus lib. III. In quibus omnibus locus ingenio Palamedis, is adeo & menſurarum repertor creditur. Haec ſic in rapido tranſcurſu ab occupatiſſimo. Exſpecto vero novos Machaonas, Douſas, Wouwerios, Erhardos, &c. qui poſt praeclaram Cl. Schefferi operam idem in tergendo hoc fragmento praeſtituri, quod illi in parte Satyrici dudum edita. Hic enim plurima laureola repoſita. Pro *congagatum* elegi *congiarium*, ne à notis literarum longius recederem. Exiſtimo autem, *catillum* hic minime talem, ſed vaſtum catinum ſignari. Quum & alias Petronio deminutis pro primis uti familiare, ut infra *cerebellum* pro *cerebro*, & plura alia, quae pleraque congeſſit ſupra Reineſius. Quippe alveo impoſita *circumlata* fuere, pluraque plures inde ceperunt; & novimus, oſtreacea majus fere ſpatium occupare. *Unde quidam.*] Quidam, id eſt, ex oxygoniis illis *murices*, *echini*, &c. (per ſyntheſin generis, non ad vocem, ſed ſenſum, reſpiciendo) utque quaſi intento digito hos monſtret. Potuiſſet etiam manere *quidem*. Salva ſemper melior ſententia, in his omnibuſque aliis. HADRIANID. Et hic locus merito numerandus inter mendoſiſſimos. Primo proponam conjecturam meam, deinde videbimus de ſingulis. Caſtigabam igitur: *& catillum congiglae* (hoc eſt conchiclae) *tum pax! pelamides*. Pergit abjectiſſimos cibos enumerare. *Concbis*, unde *concbicla* ſive *concbicula*, faba cum cortice ſuo decocta, edulium. Nota ſunt illa apud Juvenalem Sat. III. 293.

Cujus conche tumes? quis tecum ſectile porrum
Sutor, & elixi vervecis labra, comedit;

Tum apud Martialem illa lib. V. epig. 40.

Croeſo divitior licet fuiſſem,
Iro pauperior forem, Charine,
Si concbem toties meam comeſſes.

Apud Naſonem in Faſtis lib. V. verſ. 509.

Stant calices minus inde fabas, olus alter habebat.

„ lamedes! etiam in alveo circumlata ſunt oxicomina, unde quidam „ etiam improbiter nos pugno ſuſtulerunt: nam pernae miſſionem de- „ dimus.

LXVII.

Quae ad conchem refer. Conchicla autem faba, ſaba integra, opponitur freſſae fabae. Et haec quidem de *catilio conchiclae*. Sequitur nunc (*pax*) *pelamides*. *Pax* interjectio eſt, qua Terentius & Plautus nonnumquam utuntur. Vide Voſſium de hac interjectione lib. IV. cap. 28. de Analog. Pelamidum partus cordilla, teſte Plinio, ipſae pelamides, cum annuum exceſſere tempus, thynni appellantur, piſciculus eſt ſale conditus. Hinc Juvenalis Sat. VII. 119.

----- Siccus petaſunculus, & vas
Pelamidum.

Vide Scalig. ad Auſon. Techn. verſ. ult. De conchicla tamen & variis ejus ſpeciebus videndus Apicius lib. V. cap. 4. HEINS. Forte, *pax Pegaſides*. Non ſecus etenim, ac ſi Muſa dictante coenam Sciſſae enarraſſet, hic ubi appoſita omnia enarratio ſpectat, ſilentium ſcilicet Muſis indicit, ne forte plus enuntient, quam appoſitum. Nam *pax* interjectio eſt, quae interponitur ad interpellandum vel truncandum ſermonem, ut notavit Scaliger ad Auſonium, & Voſſius loco jam indicato. GOES. Monſtri ſimilis haec lectio. Forte in catillo hoc edulium quoddam fuit, quod liquidum, & ſtercoris ſpeciem referebat, unde facili mutatione legi poſſet *catillum concacatum*: quia autem hoc pronuntians contra decorum peccare ſibi videtur, & nauſeam convivis creare, interjectione *pax Palamedes!* veniam foeditati huic precatur. *Congagatum* Tragur. *concagatum* Patavin. & Pariſienſ. Forte fuit ὀνθύλευσις. Ita Graecis condimentum quoddam, quod ſpeciem ὄνθου, id eſt *ſtercoris* referret. vid. Caſaubon. ad Athen. I. 4. & IX. 8. BURM.

Oxicomina] Suſpicor, *oxigonia*, & de neſcio quo aculeato genere cibi, quale eſt, quod tribulus vocatur, accipio. SCHEFF. Legendum, *ſycamina*: ea vero mora ſunt: de iis Theophr. VI. Hiſt. plant. 7. & Athen. lib. III. REINES. *Tribulus*, herba aculeata, duplicis generis; de altera Ovid. lib. III. Metam.

------ Lolium tribulique fatigant
Triticeas meſſes.

Et Virg. II. Georg.

----- Lappa, tribulique, interque nitentia culta,
Infelix lolium & ſteriles dominantur avenae.

Alterum nonniſi in amnibus naſcens, & aculeos condens. Nec credo inter lautitias, quae hoc catillo oſtenduntur, habere locum. Conſule Plin. lib. XXI. cap. 16. & Dioſcorid. lib. IV. cap. 15. niſi per *tribulos*, *murices* intelligamus; murices non eos, quos Graeci à trinis cuſpidibus τριβόλους nuncupant, machinulas videlicet ferreas quaqua ſui parte proreſtas, tres aculeos protendentes, ſed *murices concharum genus*, qui & buccina. Voſſius in Etymol. Plin. l. IX. c. 36. & c. 33. *Murices*, conchae aculeatae; à quibus praedictae machinulae ferreae ſic nominatae. Innuunt id verba Plinii de conchis loquentis lib. IX. cap. 33. *Quibuſdam vertex muricatim intortus, margine in mucronem emiſſo.* Idem de pernae concharum genere lib. XXXII. cap. ult. *Cibum venantur, dentes in circuitu marginum habent pectinatim ſpiſſatos.* Et notum quid de Lacone Aelianus lib. III. echinum una cum aculeis deglutiente, & conquerente referat: *O ſceleſtum*, exclamabat, *edulium, neque ego nunc te ceu mollis animi dimittam, nec poſthac iterum ſumam.* Non igitur fruſtra concharum oſtreorumve ſpecies unguium, pectinum, pinnarum, muricum, erinaceorum, & id genus nominibus inſignitae; nimirum, quod quaſi pugno imperite aut avide veſcentes *tollant* & repellant. *Cochleae* quae praecedunt ex genere ſunt concharum, domicilio ſeſe jam exſerentium, duobus corniculis protenſis, jam condentium. Plin. lib. IX. cap. 32. 33. *Limaces* dicuntur Varroni lib. V. de L. L. & Colum. lib. I. Aliis limaces nudae ſunt, non conchis incluſae. Etiam infra earum mentio fiet; quin & in hoc fragmento in epidipnide Trimalchionis: *Ingenioſus cocus in craticula argentea cochleas attulit.* *Oſtrea* (in quibus forſan *echinus* ſeu erinaceus,) & *conchae*, differunt tantum teſtis aſperis, & glabris, utraque dura, & generaliter idem. Ovid.

Oſtreaque in conchis tuta fuere ſuis.

Gloſſae: *Oſtreum, conchylium* (à *concha*) HADRIANID. Obſerva alveum poni pro vaſe ligneo concavo, quomodo apud Livium, & Naſonem in Faſtis, *alveus* dicitur, quo Romulus & Remus expoſiti. Nam vas illud, quo apes mellificant, *alvum*, non *alveum* dici oportere, vetuſtiſſimi codices fidem faciunt, in quibus *alvus* ſemper nominatur, *alveus* numquam. *Alveus* ergo hic *vas, in quo manducatur*, ut Scholia Juvenalis antiqua interpretantur. *Oxycomina* ſive *oxycominia*, ut Plinio lib. XV. cap. 3. dicuntur, olivae ſunt ſale conditae. Sic oxygarum & ſimilia apud antiquos. HEINS. *Oxuliparum* memorat Athen. IX. 8. BURM.

Pugna

Digitized by Google

LXVII. „ Sed narra mihi, Gai, rogo, Fortunata quare non recum-
„ bit? [a] Quomodo? noſti, inquit, illam, Trimalchio, niſi argentum com-
„ poſuerit, niſi reliquias pueris diviſerit, aquam in os ſuum non conji-
„ ciet. [b] Atqui, reſpondit Habinnas, niſi illa diſcumbit, ego me apoculo:
„ &

[a] TRIMALCHIO. [b] HABINNAS.

Pugno ſuſtulerunt] Puto innuere, tactu praedicti eibi quoſdam fuiſſe laeſos. Verba quomodo emendem haud invenio. SCHEFF. Lego, *Unde quaedam*, nimirum de moris, *etiam improbiter nos pugno ſuſtulimus. Improbiter*, id eſt, avidius & rapidius, quam modeſtos convivas decebat. *Pugno*, id eſt, πυγμῇ: quantum pugno, δακτύλων συγκλείσει, comprehendere poteramus. REINES. Locus manifeſte corruptus, quem tamen plerique taciti praetereunt. At is exigua mutatione, procul dubio, ita reſtituendus: *unde quidam, etiam improbiter, in os pugno ſuſtulerunt.* GOES. Nihil mutem. ſed ſenſum eſſe puto, Habinnam avide ad alveum illum circumlatum manus extendiſſe, ſed aliquos ex reliquis convivis immodeſte pugnis illum prohibuiſſe & detruſiſſe, ne ex voto ſuo oxicomina poſſet capere. Vel lege *improbi ternos pugno ſuſtulerunt*, ut aviditatem notet, qua auſus ternos tollere. *Ternos* ſoloece pro *terna*, ſc. oxicomina, ut ſaepe hi convivae peccant. BURM.

Perna emiſſionem] Mendum typographi ſic tolles, *pernae miſſionem.* TILEBOM. Lege, *pernae miſſionem.* SCHEFF. Eleganter. Modus loquendi è ſpectaculo gladiatorio petitus. HEINS. Vid. ſupra XXI. & LII. Neſcio an huc referri poſſit improbius factum Curtii, quod narrat Jo. Sarisber. II. 14. *qui, cum turdum macrum ſumſiſſet in convivio Caeſaris, interrogavit, an mittere liceret? Reſpondit princeps, quidni liceat? Ille ſtatim per feneſtram miſit.* BURM.

Quomodo noſti inquit illam] Diſtingue, *quomodo? noſti, inquit, illam, Trimalcio.* HEINS. Recte Heinſius *quomodo? noſti, inquit, illam. Quomodo* ſaepius noſter utitur ſingulari modo, ut ſupra cap. XXXVIII. *Sed, quomodo dicunt, ego nihil ſcio.* cap. LXI. *Ibi, quomodo dii volunt, amare coepi Meliſſam.* vide & cap. XLIV. & LXVII. Hic poteſt ſuppleri, quomodo rogas hoc, qui noſti ejus mores? BURM.

Argentum compoſuerit] Id eſt, decenti & eleganti ordine diſpoſuerit, & vaſa, quorum jam in convivio uſus amplius non deſiderabatur, ſed ablatata erant, iterum incluſerit armariis. Eſt enim hic ejus verbi proprius uſus de rebus, quae ordinantur & reſervantur. Unde Servius apud Virgilius lib. VIII. Aeneid. verſ. 317.

Aut componere opes norant, aut parcere parto,

explicat *reſervare, ordinare.* Ad ornatum quoque ſpectat; quo ſenſu *crines componere* Virgilius, & Ovidius, *togam* Horatius, dixerunt. Ita mox cap. ſeq. *compoſita tunica.* Quinctil. Decl. XIII. XIII. *Rudis cera componitur.* l. XII. §. I. ff. de inſtrum. & inſtrum. legat. *Capſellae, in quibus fruges componuntur.* Apulej. VI. Metam. princip. *Singula curioſe dividit, & diſcretim remota rite compoſuit.* Vid. ad Ovid. I. Art. 160. Haec eſt ergo illa diligentia matrisfamiliae, quam mox Scintillae jactat, & cujus excuſatione utitur, cur non diſcubuerit. BURM.

Reliquias] Proprie. Phaedr. lib. I. fab. 22.

Nunc quia laboras, ut fruaris reliquiis.

Has vero, ne perirent, dividere ſolitos veteres, egregie docuit Brodaeus ad Antholog. II. 31. p. 226.

Aquam in os] Vide ſupra cap. XLII.

Me apoculo] Verbum hoc novum eſt, juxta cum multis, quae habentur apud Petronium. Quo quidem ſignificatur, recedo à menſis & à poculis. Caeterum quid mirum, ſi Romano maxime vigente ſermone auſus ſit,

Signatum praeſente nota producere nomen?

Sed obaudio, quoſdam hic aliter ſentire, & de una voce duas facere, cum ellipſi, ut loquar cum Grammaticis, nempe figura, Arbitro noſtro perſamiliari. TILEBOM. In hoc quoque loco non parum ſe exercuerunt homines eruditi. *Apoculo* opinor corruptum eſſe ex *apoceplo*, id eſt, *ab hoc eplo* vel *epulo.* In ſuperioribus quoque *poculo* pro *epulo* legebatur cap. praecedenti. *Habuimus tamen in primo porcum poculo coronatum. Ego me ab hoc epulo* ſcilicet recipiam. Erat enim nefas menſas relinqui. De quo videndus Scaliger ad Feſtum in *Migrare.* Tales loquendi plures modi in hoc fragmento, ut infra cap. LXX. *Si praſinus proximis circenſibus primam palmam,* nempe, conſequatur. ſupra: *Ego & tu ſponſiunculam.* Aliaque id genus complura. HEINS. At ſi quid conjectura aſſequi poſſum, ſcripſit Petronius: *Ego me* ἀπολείπτω. Sic mox. *Dumque ſic cohaerent, Habinnas furtim conſurrexit.* GOES. Scribendum puto *apoculo*, verbo a poculis ficto, ut ſupra cap. LXII. Orcus *Apoculanius.* Vellet forte tamen aliquis *apologo*, quo verbo utitur Seneca, Petronio noſtro aequalis, Epiſt. XLVII. ſed ego praefero *apoculo*, quod huic parti convivii accommodatum. Jam enim comiſſabantur, & po-

 culis

„ & coeperat ſurgere, niſi ſigno dato Fortunata quater amplius à tota „ familia eſſet vocata. Venit ergo galbino ſuccincta cingillo, ita ut infra „ ceraſina adpareret tunica, & periſcelides tortae, phoecaſiaeque inauratae. „ Tunc ſudario manus tergens, quod in collo habebat, adplicat ſe illi „ toro,

culis indulgebant fere ebrii hi comiſſatores. *Apocalo* Tragur. quod vir doctus in Biblioth. Noviſſ. Hallenſi ſect. IX. Obſerv. IV. a Graeco ἀποκαλῶ formatum vult, id eſt, *me avoco*, *diſceſſum mihi impero*. BURM.

Signo dato] Vide ſupra cap. XXXIV.

Galbino] Viridi, luteo, χλωρῷ. Hinc apud Juvenalem, *aut galbina raſa*. Salmaſius prolixe de colore hoc in magno opere. SCHEFF. Vide Salmaſ. ad Lampr. Alexandr. Sever. cap. XLI. & Vopiſc. Aurelian. cap. XXXIV.

Cingillo] Philoxenus. *Cingillus*, στρόφιον, ζώνιον. Aliud Lexicon vetus. *Cingillum*, ζωνάριον. Legitur & in Gloſſis Tullii Tyronis p. 58. Habes ad hoc exemplum *vaſcillum*, *apud Macrobium, pro parvo vaſe. SCHEFF.

Ceraſina] Sic cap. XXVIII. eſt *cingulum ceraſinum* oſtiarii. *Ceraſinus* autem color à ceraſo, ut à cera cerinus: à praſo praſinus: eſt vero dilute ruber. SCHEFF.

Periſcelides tortae] Periſcelia Tertulliano, ornamenta illa, armillae, orbiculi, annuli circa crura feminarum fluitantes; plebejis ex argento fuere Plin. l. XXXIII. c. 12. Perſis, Medis, & Aſianis aliis, ψέλια περὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ex oſſibus albis piſcis cujuſdam confecta, & praelata aureis, è Charetis Mityl. lib. VII. Hiſt. Alex. Athen. lib. III. potioribus Graecarum Romanarumque & Fortunatae, ut patet è ſequentibus, ex auro. Quare ſine dubio pravum eſt τὸ *tortae*, & legendum totidem ſimilibuſque brevibus literis *aureae*; prorſus ut ſupra *veram* ſcripſerat, pro *ceream* Qui *tortas* defendere volet, non dicet materiam, quae tamen hic vel maxime attenditur. Vincula vero pedum, quae ſimiliter ex auro, nimirum textili, ſeu per fila intorto, ſunt habenae, quibus ſolearum vel calceorum anſae conſtringebantur. Athen. lib. XII. χρυσίδας ἀνασπαστὰς (niſi ἀνασπαστὰ potius ſunt) vocat quibus Parrhaſius pictor τῶν βλαυτῶν τὰς ἀναγωγίας adſtringebat, aliud igitur à cruralibus circulis, qui ex auro ſolido fuſi ductive. REINES. Haec Reineſius, ſed ſine aliqua neceſſitate. Quis enim cogitare poſſit, periſcelides argenteas in Fortunata, tam divite ac opulenta, uxoreque ejus, qui id agebat unice, ut divitias ſuas omnibus oſtentaret. Itaque mox quoque *armillae craſſiſſimae* nominantur, abſque mentione materiae, quarum tamen eadem plane fuit ratio, quae periſcelidum. Voluit nimirum aliquid haud vulgare in eis notare, quo non pertinebat, ſi dixiſſet aureas. Idem factum in periſcelidibus. Eae, quod fuerunt aureae, hoc commune habuerunt cum multis, at quod *tortae*, hoc prorſus ſingulare, quia vulgo erant ſimplices ac leves, cum contra tortae funium referrent ſpeciem, ſtriis per ambitum ductis. SCHEFF. Nota, & has Romanis foeminis in uſu fuiſſe, quod à Lydis, unde Etruſci originem trahunt, videntur mutuatae. Omphalae certe, Herculis amoribus, periſcelides Naſo in Faſtis, & Seneca in Tragoediis, aſſignant.

Crura diſtincto religavit auro.

Ubi obiter moneo ſcribendum, *diſtenta auro*
Ubi obiter moneo ſcribendum, *diſtento auro*. Diſtendebantur periſcelides Omphales, cruribus Herculeis tam craſſis aptandae. Quem locum alibi pluribus illuſtramus. Interim Naſonem audi: is conjectura noſtrae ſubſcribit:

Fregerat armillas, non illa ad brachia factas:
Scindebant magni vincula parva pedes.

HEINS. *Tortas* explico cum Scheffero in modum funium, retium, & ſimilium. Sic *retia torta* Tibull. IV. 3. *torti funes* Virgil. IV. Aen. 575. & ita paſſim. Non erant ex planis filis, & ſuperficie aequa, ſed contortis aureis filis. *Periſcelide ſtortae* Tragur.

Phaecaſiaeque inauratae] Mallem, *phaecaſiaque inaurata*. Graecum enim genus calciamenti eſt. At his eſt φαικάσιον, ut ex Heſychio, Polluce, etiam Plutarcho, novimus. Qui poſtremus facile oſtendit, non modo ruſticum, qnod Heſychius volebat, ſed civicum urbanumve fuiſſe, quando tribuit Antonio per gymnaſia una cum pallio ambulanti. Seneca commemorat in philoſopho, eoque Pythagorico, l. VII. Benef. c. 21. Appianus in ſacerdotibus Alexandrinis, ut virile magis, quam muliebre, fuiſſe appareat. Quocum convenit, quod in Petronii excuſis legitur. SCHEFF. Vide infra cap. LXXXII. *maurate* Tragur.

Sudario.] Videtur pro mappa ſumi, qua ſolebant manus tergere. vid. Fabrett. ad Column. Trajani cap. VII. p. 193. BURM.

Adplicat ſe illi toro] Petronianum verbum, ſupra cap. XXII. *Alii parietibus appliciti*. cap. CXXVI.

Lateri.

„ toro, in quo Scintilla Habinnae diſcumbebat uxor, oſculataque plau-
„ dentem, Eſt te, inquit, videre? Eo deinde perventum eſt, ut Fortu-
„ nata armillas ſuas craſſiſſimis detraheret lacertis, Scintillaeque miranti
„ oſtenderet. Ultimo & periſcelides reſolvit, & reticulum aureum,
„ quem ex obryzo eſſe dicebat. Notavit haec Trimalchio, juſſitque
„ adferri omnia: &, *a* Videtis, inquit, mulieris compedes? Sit. nos margitae

a TRIMALCHIO.

Lateri meo applicat mulierem. infr. cap. XCI. Ovidius etiam V. Metamorph. 160.

Adplicat hinc humeros ad magnae ſaxa columnae.

Eſt te, inquit, videre] Reineſius. *ſupple: dulce vel volupe eſt te videre. Abſorpſerat librario oſcitante vox*, plaudentem, τὸ dulce, *vel* volupe, *in quibus eaedem pene litterae, alio ordine.* Omnia haec ſunt fruſtranea. Formula eſt cum admiratione quadam compellantis aliquem, poſt diuturnam abſentiam; nec deſiderat quidquam. Colloquium vetus ſcholiaſticum. *Et tenuit eum, & reſalutavit, dicens: Eſt te videre? quid agis?* Sententia, daturne tandem nobis facultas tui videndi? SCHEFF. Recte Schefferus. Eſt enim idem, ac *licetne te videre?* vide Heinſ. ad Ovid. II. Art. amand. verſ. 28. & Schulting. ad Senec. Suaſor. III. & Cort. ad Salluſt. Jug. CX. Heinſius in margine codicis ſui conjecerat legendum *eſtne inquit te videre?* Sed nihil opus. Eſt enim haec formula, non tam rogantis, quam accuſantis neglecti officii amicam, quam diu non viderat. BURM.

To deinde.] Lego *eo deinde*. GOES. Ita Patavin. & Pariſ. Apposite fragment. Menandri ex *Μισογύν.* apud Priſcian. lib. XVIII. p. 1193. *Α. Χαῖρ' ὦ Γλυκέρα. Γ. Καὶ σύ. Ἀπόλλον ὅτῳ χρόνῳ ὁρῶ σε.* BURM.

Craſſiſſimis] Suſpicor ſcribendum *craſſiſſimas*, ut reſpiciat, *armillas*, maxime cum mox ſequatur de pondere. SCHEFF. Quidni talibus ambubaia, quam de mactra depſentem Trimalchio conſortem aſſumſit? Ut in fine fragmenti liquebit. HADRIANID.

Oſtenderet] Egregium Satyrici noſtri ingenium haec produnt, qui muliebris vanitatis & jactationis inter aequales mores exprimit, & ita ſaepe mulieres annulos, gemmas, & alia ornamenta, quibus erant cultae, oſtendiſſe legimus; imo amatores, per cauſſam videndi haec, tetigiſſe amicarum manus, inter artes amatorias refert Tibullus lib. I. eleg. VII.

Saepe velut gemmas ejus ſignumve probarem,
Per cauſſam memini me tetigiſſe manum.

Ubi videantur, quae eruditiſſimus Brouckhuſius illuſtrando huic argumento contulit. BURMAN.

Et reticulum aureum, quem ex ſobruſſa eſſe dicebat] Lege: *quae ex obryzo eſſe dicebat.* Ut etiam referatur ad periſcelides. Nam reticulum eſt generis neutrius. De reticulo aureo apud Juvenal. Sat. II. 46.

Reticulumque comis auratum ingentibus implet.

HEINS. Vid. Salmaſ. ad Alex. Sev. cap. XLI. & Obſerv. ad jus Attic. & Roman. pag. 161. Nihil vero opus hic τὸ *quem* loco movere, nam & *reticulus* eſt apud Plin. lib. XII. cap. 14. *Subligaria ſignantur artifici, perſona adjicitur capiti, denſiſque reticulus.* BURM.

Ex ſobruſſa] Lege, *obruſſo*, id eſt, *obryzo*. Auri obryzi, velut optimi puriſſimique, mentio frequens apud idoneos auctores. SCHEFFER.

Notavit hoc Trimalcio] Prorſus Petronianum hoc ſignificatione ſpectandi, obſervandi, animadvertendi. Sic infra cap. LXXIII. & cap. VI. *Non notavi mihi Aſcylti fugam.* Ita Valer. Fl. II. Argon. verſ. 312.

Procul validis Lemnon tendentia remis
Arma notant.

Cic. III. de Orat. lib. IX. ep. ad Paetum 16. de Divinat. Gell. lib. XVIII. cap. 14. REINES.

Mulieres compedes] Lege, *mulieris*. TILEB. Corrige, *mulieris compedes. Sic nos baceli deſpoliamur.* De voce *baceli* alias dixi. *Deſpoliari* quoque notum Petronio. Sic enim in editis: *deſpoliatus ergo retro ad diverſorium tendo.* Per *compedes* indignabunda ironia intelligit annulos dictos. Manilius lib. V. verſ. 519.

Et pedibus niveis fulſerunt aurea vincla.

SCHEFF. Philoſtr. ep. ad uxorem: Ὁ γὰρ καλλωπισμὸς ἑταιρικόν. & αἱ χρυσαῖ πέδαι Θαΐδος, καὶ Λαΐδος, φάρμακα. REINES. Lege *muliebres compedes.* HEINS. *Mulieres compedes ſit nos* Tragur. Iterum Satyricus non omittit hanc inſanam mulierum luxuriam notare, & Trimalchioni, qui ipſe diffluebat lautitiis, ridiculi cauſſa hanc cenſoriam oratio-

„ gitae deſpoliamur. Sex pondo & ſelibram debet habere; & ipſe ni-
„ hilo minus habeo decem pondo armillam, ex milleſimis Mercurii fa-
„ ctam

orationem tribuere. Plinius lib. XXXIII. cap. 3. *Habeant foeminae in armillis digitiſque totis, collo, auribus, ſpiris. diſcurrant catenae circa latera*, &c. Et cap. 12. *Argentum ſuccedit aliquando & auro, luxu foeminarum plebis compedes ſibi ex eo facientium, quas induere aureas, mos tritior vetat.* Sed gravior illa virginum Chriſtianarum objurgatio apud Cyprianum de Habitu virginum cap. XVI. *Non inferantur auribus vulnera, nec brachia includas aut colla armillis & monilibus catena pretioſa: ſint à compedibus aureis pedes liberi.* Zeno Veronenſ. ad Neophyt. ſerm. IV. *Ecce nullum pondus, nullus ſtridor mundanarum in cordibus veſtris catenarum. Vinculis nullis impeditae manus, nullis pedes onerati compedibus.* Annulos compedibus comparat Martial. IX. 38. Πέδαι χρυσαῖ vocat Philem. in fragment. ex Synephebo. vid. Mali Obſervat. Sacr. lib. III. p. 102. & Durand. ad Plin. XXXIII. 12. p. 238. qui, quum plagii toties accuſat Harduinum, debuiſſet profiteri, quid commentatoribus ad Petronium debeat. BURM.

Sic nos barcalaebe ſpoliamus] Trajectionem ſyllabae *be* commiſit librarius, ut frequenter, & è venuſto eruditoque monſtruoſum effecit. Vera ſcriptura *berbecuii*: quaſi diceret Trimalcio: Sic nos ſimplices & mulierarii à dominabus noſtris, immodicorum ſemper affectuum, ſuperbis & ſumtuoſis, illudimur & emungimur. Adi Phaedrum fab. 33. Quin ad augendam turpitudinem nomine foeminini generis *berbecula* uſus videri poteſt; prorſus ut poëta Ἀχαΐδες οὐκέτ' Ἀχαιοί. Soſſius Antigonum regem ignavum victum & ſupplicem Ἀντιγόνην & Horat. I. Sat. 8. Pedatium equitem mollitie infamem *Pedatiam* appellavit. Ac Catullus *Gallos* Deûm matris famulos Gallas appellavit, & contra Mithridates M. pellicem ſuam Hypſicratiam ἀεὶ ἀνδρώδη τινὰ οὖσαν καὶ περίτολμον, Ὑψικράτην. [Plutarch. Pompejo p. 636. D.] *Vervex, berbex*, cap. LVII. *verveculus, berbeculus*, cap. XXXVII. εἰς εὐθενισμὸν denominatio eſt, ut & *pecus*, obliviosi, ſtupidi, & ſtolidi. Talis apud Plautum in Perſa Act. 2. ſc. 2. *verveceum caput.* Adhaec habet etiam ſignificationem mulieroſi, exoleti tamen & inefficioſi: quo ſenſu Plautus in Caſina Act. 3. ſcen. 2. *verveces vetulos* dixit, Arnob. lib. v. Jovem *verveceum*, cum libidinoſum & ſtuprorum adulteriorumque flagitiis intentum vellet, notavit. REINES. Lege, *ſic nos babecali deſpoliamur.* Quod verbum & ſupra occurrit cap. XLVII. *Quemvis ex iſtis babecalis in rutae folium conjiciet*: & nobis conſervavit unicus ille regius Arnobii lib. IV. Nam à vulgatis editionibus, ſi unam excipias Leidenſem, quam Salmaſius recenſuit, neſcio quo fato, juſſum eſt exulare. Locus Arnobii ecce: *An uxore contentus haud una, concubinis, pellicibus, atque amiculis delectatus, impatientiam ſuam ſpargebat paſſim, ut babecali adoleſcentes ſolent.* (de Jove ſermo eſt), ubi repoſuerunt: *uti bacchari adoleſcentes ſolent.* Forte ſcribendum utroque loco, tam Petronii, quam Arnobii, *Babaeculi*, ut ὑποκοριστικὸν ſit à *Baba* homine ſtolidiſſimo Claudianorum temporum, cujus ſemel iterumque ſit mentio apud Senecam, ut ep. XV. *Quam tu nunc vitam dici exiſtimas ſtultam? Babae & Ixionis?* Hunc & Claudium ſub unum idemque fere tempus mortuos idem Ἀpocolocunthoſi teſtatur. *Aperit tunc Clotho capſulam, & tres fuſos profert. Unus erat Augurini, alter Babae, tertius Claudii.* HEINS. Non auſus ſui mutare lectionem codicis Traguriensis, quamvis quid vocis ſit non intelligam. Retulit eam du Cange in Gloſſarium ſuum, ſed nulla addita interpretatione. Idem Gloſſario Graeco ex Conſtantino de adminiſtr. imperio cap. LI. notat Michaelem quemdam *Barcalam* dictum, quaſi βάρκης ἰλάτω, ſed hoc cognomen huc nihil facere puto. Celeberrimus vero Graevius, in notis ad Iſidori Gloſſarium in voce *Baburrus*, tam hic, quam ſupra cap. XLVII. mavult *babeculae*. In Tragur. etiam erat *Barcalaede ſpoliamus.* Sed ille codex ſaepe jungit ſeparanda, & contra. Vir doctus in Biblioth. Noviſſ. Hallenſ. ſect. IX. Obſerv. 4. tentabat, *Sic nos* (αἱ καλαὶ) *bae calae deſpoliantur.* & hoc quidem capit pro *deſpoliant.* De talibus conjecturis nihil pronuntio, ſed auctoribus ſuis relinquo. BURM.

Debet habere] Superiora requirunt, ut legamus, *debent.* SCHEFF. Pro *habet.* Martialis Apophoretis epigr. XCV.

Grandia ne viola parvo Chryſendeta mullo:
Ut minimum libras debet habere duas.

HEINS. Legendum puto *debent habere.* Quoniam non reſpicitur ad armillam ſolam, ſed & ad reliqua hic recenſita. Imperator Valerianus ut auctor eſt Treb. Pollio, in maxima liberalitate Claudio dederat brachialem unum unciarum ſeptem. Et tamen Trimalchio, decem pondo armillam, pro ut ejus requirebat faſtus, ſibi fieri fecit. GOES. Neſcio, cur mutatum velint viri docti, cum omnia in Trimalchionis ſupellectile ponderoſa, & extra communem modum ſint. Ita *cochlearia ſex libras pendentia* vidimus c. XXXIII. *lancem centenarium* c. LIX. & ſimilia: & omnibus pondus ſuum inſcriptum fuiſſe vidimus.

Eodem

Digitized by Google

„ ctam. *a* Ultimo etiam, ne mentiri videretur, ſtateram juſſit adferri, & „ circulatum adprobari pondus. Nec melior Scintilla, quae de cervice „ ſua capſellam detraxit aureolam, quam Felicionem adpellabat, inde „ duo crotalia protulit, & Fortunatae in vicem conſideranda dedit: &, „ Do-

a Encolpius.

Eodem modo, ut armilla Fortunatae reſponderet ceterae luxuriae, debebat habere ſex pondo & ſelibram. Et licet vix tam graves alibi armillae occurrant, in earum tamen mole & pondere mulieres laſciviſſe indicio eſt, quod compedibus & catenis compararint, & brachia incluſiſſe dicantur, ut paulo ante ex Cypriano & aliis vidimus. Deinde libertini faſtus homo, poſtquam reprehendiſſet hanc mulierum inſaniam, addit παρὰ προσδοκίαν, ſe nihilominus habere armillam decem pondo. Quae Satyrici noſtri ingenium & feſtivitatem egregie produnt. BURMAN.

Milleſimis Mercurii] Hae an alibi milleſimae occurrant, ego me neſcire fateor. Deliberent hic eruditi. SCHEFF. Mercurio inprimis devotus erat Trimalcio; patet è cap: XXIX. & LVIII. ubi Cleponem propitium, ſive invocat, ſive optat. Exercebat enim mercaturam & foeneratoriam, cap. LXXVI. Illae igitur *milleſimae Mercurii* recte exponentur de uſuris infra unciarias, ſeu minimo foenoris modo, eo nimirum, quo milleſima ſortis pars quot menſibus ſolvitur, ut centeſima pars capitis in centeſima die menſtrua praeſtatur à δανειζομένῳ, id eſt, duodeni annui pro centenis, Seneca III. de Ira cap. 33. *uſuram haud milleſimam* dixit, quae milleſimam non attigiſſet, eſſetque ideo omnium leviſſima. Quia vero armillam, & quidem decem pondo, è milleſima parte ſortis confectam eſſe jactat, eo ipſo ſummae capitalis pecuniarum aliis creditarum immanis dominum ſe oſtentat. Cui enim è milleſima uſura, quae in mille menſibus ſortem aequat, decem pondo exierunt, ei è centeſima, quae in centum menſibus par fit ſorti, mille pondo auri provenient. Hoc de milleſimis Mercurii apud me certum eſt, de eo, exiſtimet tamen quiſque, ut lubet, licet. REINES. Non puto, haec de uſuris intelligi poſſe, ſed de voto milleſimarum ex quocumque lucro; ut decimae erant vulgares, quas Herculi vovebant. v. Plutarch. Quaeſt. Rom. XVII. Ita noſter Mercurio, deo negotiantium, tantum milleſimas voverat, & poſtea, ut videtur, deum adhuc defraudans, inde ſibi armillam fecerat. Ingens vero lucrum feciſſe oportet, qui ex milleſimis decem pondo armillam fecerat. Viceſimae Apollini datae meminit inſcriptio nuper publicata, à viro doctiſſimo, Joanne Vignolio, inter ſelectas inſcriptiones, quas eruditiſſimae explicationi Columnae Antonini Pii ſubjecit pag. 139.

M. MINDIOS. L. FI.
P. CONDETIOS. VA. FI.
ſic
AEDILES. VICESMA. PARTI.
APOLONES. DEDERI.

Stateram] In conviviis etiam alii rei inferebantur trutinae, nimir. *ut appoſiti piſces & volucres ponderentur & glires.* Ammian. Marcell. lib. XXVIII. Pone ſtabant notarii cum pugillaribus, qui inuſitatam magnitudinem, excedentia pondera, & enormia pretia, raraſque condituras tamquam in acta referrent. REINES.

Circulatum] Hic egregie falſus ſum, aut, vice *circulatum* poni debet, *ſingulorum* TILEBOM. Rotundum, circuli in modum formatum, vix puto hic *circumlatum* legendum. HADRIANID. Scribe *circumlatum.* ſupra cap. LXVI. *In alveo circumlata ſunt oxycominia.* Et cap. XXXV. *circumferebat puer Aegyptius clibano argenteo panem.* Martialis lib. III. epig. 17.

Circumlata diu menſis ſcriblita ſecundis.

HEINS. Forte *circulatim*, id eſt per omnes convivas exigi pondus. vid. Duker. ad Flor. IV. I. 4. BURM.

Capſellam] Capſulam, ſic dictam, ut apud Plautum *ciſtella*, unde nomen *ciſtellariae* eſt factum. *Capſellas* habes apud Ulpianum l. XII. ff. de inſtrum. vel inſtrum. leg. SCHEFF.

Felicionem] Obvium id nomen in antiquis inſcriptionibus, vernis & libertis impoſitum, propter bonum, ut puto, omen, ut ita ſupra Larum unum vidimus vocatum cap. LX. Heinſius tamen in margine libri ſui annotaverat, forte *filicionem*, ut *paterae filicatae* dicuntur à ſculptura. BURM.

Crotalia] Plinius lib. IX. cap. 35. de unionibus. *Hos digitis ſuſpendere, & binos ac ternos auribus, feminarum gloria eſt. Subeunt luxuriae ejus nomina & taedio exquiſita perdito nepotatu: ſiquidem cum id fecere, crotalia appellant, ceu ſono quoque gaudeant, & colliſu ipſo margaritarum.* Unde videmus à ſimilitudine ſoni, quem crotala edunt, ita dictas margaritas. Pari modo *tympania* dicta à forma *tympani*, teſte eodem Plinio, & JCto in leg. XXXII. §. 8. ff. de auro & arg. leg. ſimilis

Digitized by Google

„ runt oſcula: dum altera diligentiam matrisfamiliae jactat, altera deli-
„ cias, & indiligentiam viri. dumque ſic cohaerent, Habinnas furtim
„ conſurrexit, pedeſque Fortunatae correctos ſuper lectum immiſit. Au!
„ au! illa proclamavit, aberrante tunica ſuper genua compoſita. Ergo
„ in gremio Scintillae induens imam rubore faciem ſudario abſcondit.

LXVIII. „ Interpoſito deinde ſpatio, quum ſecundas menſas Trimal-
„ chio juſſiſſet adferri, ſuſtulerunt ſervi omnes menſas, & alias attule-
runt,

variavit vocabulum. Martialis lib. III. Ep. LXVIII.

Hinc jam depoſito, poſt vina roſasque, pudore,
Quid dicat, neſcit ſaucia Terpſicore.

Juſtinus lib. I. cap. 8. ut è libris ſcriptis jam caſtigatum eſt à Bongarſio: *Omiſſis hoſtibus inſuetos Barbaros vino ſe onerare patitur. Cognitis his, Cyrus, reverſus per noctem, ſaucios opprimit.* Et lib. XXIV. cap. 8. *Heſterno mero ſaucius.* HEINS.

Matrifamiliae] Scribe *matrisfamiliae.* TILEBOM. & SCHEFF. Non ſatis aſſequor, quid velit per illam diligentiam. HEINS. Mihi hanc velle opinor, quam Trimalchio in Fortunata commemoravit paulo ante: *Niſi argentum compoſuerit, niſi reliquias pueris diviſerit, aquam in os non conjiciet.* Hoc enim, quod Trimalchio de Fortunata jam praedicaverat, id ipſum jactabunda effert hic ipſa apud Scintillam. Dum autem haec Fortunata, altera, nempe Scintilla, viri delicias & indulgentiam; ut jam pridem eſt reſtitutum loco ejus, quod antea légebatur, *& indiligentiam viri.* GOES. Satis patet hic intelligi ſtudium illud bene adminiſtrandae rei domeſticae, quod ſupra cap. XXXVII. in Fortunata laudaverat. Et ita poſtea viri indiligentiam altera jactat, qui non frugalis & parci patrisfamilias, ſed negligentis & prodigi numeros impleret. Vide celeberr. Graevium ad Cicer. Epiſt. ad famil. lib. III. Ep. 8. Terent. Phorm. Act. V. ſcen. 3. *Quia pol mei patris bene parata indiligenter tutatur.* Quinctil. Declam. XIII. 2. *Senectus nihil mihi reliquit niſi diligentiam.* Plin. lib. II. epiſt. 6. *Coenarem apud quemdam, ut ſibi videbatur, lautum & diligentem, ut mihi, ſordidum ſimul, & ſumtuoſum.* Cicer. Oeconomic. princ. *In re familiari laborioſior eſt negligentia, quam diligentia.* Nihil hic ergo mutandum, nec pro *indiligentiam*, *indulgentiam*, quam Patavini & Pariſ. hic ediderant, recipiendum BURM.

Cohaerent] Petronius cap. CXIV. *Ne ſic cohaerentes malignior fluctus diſtraheret, utrumque zona circumvenienti cinxit.* SCHEFF.

Correctos] Lege, *collectos.* TILEBOM. Scribe, *correptos.* SCHEFF. Eleganter Valerius Maximus lib. VI. cap. V. *Inclinatam à Volſcis aciem correxit.* HEINS. Vide ſupra ad cap. XLIII.

An, an, illa) Corrige, *Ah! ah!* Habes ſaepe apud Comicos. SCHEFF. *Au, au*, Tragur. & recte. Nam durius ſe tactam fingens, dolorem hac particula vindicat, ut ſaepe apud Comicos. BURM.

Aberrante tunica) Lege *aberratne tunica?* TILEBOM. Haec ita diſtingui malim; *aberrante tunica ſuper genua. Compoſita ergo in gremio Scintillae:* cum nudata petulantia Habinnae genua oſtendiſſet Fortunata, recollegit ſe, & in gremio ſuae ſodalis reſedit. Recte autem tunica ſuper genua retracta pudorem ſibi perire putavit. Nam & Theophraſtus in charactere ruſticitatis ponit, ſi quis ἄνω τῶ γόνατος, καθιζάνει, ὥστε γυμνὰ αὐτῦ φαίνεσθ. ubi vide Caſaubonum. REINES. Convenit Naſonianis iſtis, Arte amatoria lib. I. verſ. 153.

Pallia ſi nimium terrae demiſſa jacebunt,
Collige, & immunda ſedulus effer humo.
Protinus officii pretium, patiente puella,
Contingent oculis crura videnda tuis.

HEINS. Vide ſupr. hoc capite. Ovidius II. Amor. 17.

Nec niſi compoſitam ſe prius illa videt.

Indecens imam rubore faciem] Τὸ *imam* pravum eſt. SCHEFF. Lege *indecentiſſimam*, id eſt, deformem, aliam à nativa, ob intenſum ruborem ἀκριτῆ. Quid ſi *incenſiſſimam*, vel *intenſiſſimam?* REINES. Recte jam reſtitutum, *indecentiſſimam faciem.* HEINS.

Scrobemque) Legendum, *ſcobemque.* Lampridius in Heliogab. cap. XXXI. *Scobe auri porticum ſtravit & argenti, dolens, quod non poſſet & electri: idque frequenter, quacunque fecit iter pedibus.* SCHEFF. Illa mixtura ſparſionis color pavimento quaerebatur, ut a croco aureus, a minio ruber interluceret, a pulvere autem lapidis ſpecularis candidus. Candor enim in hoc maxime commendabatur. Lucian. in Pſeudom. λίθον διαφανῆ appellat. Inveniſſe alium quoque ejus uſum in ramentis Circum maximum ludis Circenſibus ſternendi tradit Plin. lib. XXXVI. cap. 22. REINES.

Croco) Macrob. II. Sat. IX. ex Salluſtii fragmento, de Metello Pio: *croco ſparſam humum*, illo epulante, narrat. HEINS. Quantum in croci uſu, ſive aqua vel vino croco diluto, luxuria

„ runt, ſcobemque croco & minio tinctam ſparſerunt, &, quod num-
„ quam ante videram, ex lapide ſpeculari pulverem tritum. Statim Tri-
„ malchio: [a] Poteram quidem, inquit, hoc fericulo eſſe contentus, ſe-
„ cundas enim habetis menſas; ſi quid belli habes, adfer. [b] Interim
„ puer Alexandrinus, qui caldam miniſtrabat, luſcinias coepit imitari,
„ clamante Trimalchione ſubinde: Muta. Ecce alius ludus. Servus,
„ qui ad pedes Habinnae ſedebat, juſſus, credo, à domino ſuo, pro-
„ clamavit ſubito, canora voce:

a Trimalchio. b Encolpius.

[a] *In*-riaverint veteres, docebit te egregie Vir illuſtris Ez. Spanhemius ad Callim. Hymn. in Apollin. verſ. 83. ubi de pluribus rebus, quae croco tingebantur, uberrime agit. Trimalchio autem, inuſitatae elegantiae homo, minium ſcobi addidit. Caligula minio & chryſocolla Circum ſparſit. Sueton. cap. xviii. *Scrobem* Tragur. Patav. & Pariſ. BURM.

E ſpeculari lapide] Haec manifeſte aetatem Petronii produnt, cum Seneca ſcribat Epiſtola lx. *ſuademum memoria prodiiſſe ſpeculorum uſum*, quare egregie Satyricus Trimalchionem inducit novae & antea non viſae luxuriae adſectatione ſe venditantem. De lapide vero ſpeculari vide Panciroll. lib. i. Rerum deperditarum, ubi tamen male confundit cum ſpeculari Phengitem, ex quo Neronem templum Fortunae Sejae conſtruxiſſe refert Plinius lib. xxxvi. cap. 22. & qui Nerone principe demum repertus eſt. Unde efficere eſt, ſi Neronem traducere voluiſſet Petronius, illum Trimalchionem inducturum fuiſſe pulvere ex Phengite nuper reperto triclinium ſpargi juſſiſſe, quia jam uſu trita erat ſpecularis lapidis luxuria. Caeterum Plinius ibidem addit, *inveniſſe quoque aliquos uſum hujus lapidis in ramentis, Circum maximum ludis Circenſibus ſternendi*, quae ramenta nihil aliud ſunt, quam pulvis hic tritus. Minio autem jam Circum conſtraverat Caligula, teſte Suetonio cap. xviii. quod & Neroni tribuere Plinium notat ibi Torrentius. An autem adhuc hodie ſuperſit lapis hic, contra Pancirollum diſputat Fort. Licetus in Quaeſitis per Epiſtolam lib. i. p. 115. *Trictum* Tragur. *Tritum* Patav. *Tritom* Pariſ. BURM.

Poteram, inquit] *Poteram quidem, inquit*, Tragur. & neſcio cur Patav. & Pariſ. ejecerint τὸ *quidem*. BURM.

Habetis menſas, ſi quid] Poſt, *menſas*, pingendus eſt aſteriſcus. Deſunt enim hic aliqua. SCHEFF. Senſus & connexio cum ſuperioribus exigit omnino, ut legatur: *ſed ſecundas etiam habebitis menſas.* GOES. Nihil hic deeſſe puto. Sed, ut Goeſius recte notat, convertit in ſequentibus ſermonem ad puerorum adſtantium aliquem. Menſas autem ipſas jam tolli jubet, non ſolum fercula & repoſitoria, quae ter quaterque jam ablata fuerant. Vide ſupra ad cap. xxxiv. Forte ſibi in ſtulto joco placuit, qui eſt in voce *menſas*, quas quum ſine cibis ſervi adpoſuerant, dixit convivis jam habetis ſecundas menſas, ſed quum hae deberent bellariis eſſe inſtructae, poteram, inquit, his nudis menſis contentus eſſe. Nam habetis jam ſecundas menſas. Sed ne convivae eluderentur, converſus ad ſervum, *ſi quid belli habes, adfer*, dixit BURM.

Si quid belli habes, affer] Sermo Trimalchionis ad familiam. GOES. Proprie de menſis ſecundis, quibus *bellaria* inferebantur. Terent. Adelph. Act. iv. ſcen. 2. *Nam jam adibo, atque unumquodque, quod quidem erit belliſſimum, carpam.* Ubi Donatus, *proprie* belliſſimum *dixit*, *unde & hujuſmodi ad irritandam gulam cibi* bellaria *dicuntur*. Vide Scaligerum ad Feſtum in *Bellaria.* BURM.

Clamante Trimalcione ſubinde, Muta] Puero imitanti luſcinias adclamat, ut hortator ſimul & corrector, ut canat melius, & φιλομελικώτερον: *muta*, id eſt, emenda, fac melius. Sic Horat. i. Sat. 10.

Sed comis tragici mutat Lucilius Atti?

ubi Porphyrion: *Mutat pro emendat.* Infra cap. ult: *Inveniemus aliqua blandimenta, quibus ſaporem mutemus.* REINES. Explicat Reineſius, *emenda, fac melius.* Mihi ſecus videtur, exegiſſe nimirum Trimalchionem à puero, ut ſubinde cantum ederet alium, more philomelae, quae vocem innumeris modis ſolet variare. SCHEFF. Ut alias puer aves quoque imitaretur, voluiſſe videtur Trimalchio. HEINS. Ego de ſonis capio variandis. Ovid. Amor. vi.

Quid vox mutandis ingenioſa ſonis.

Forte autem geminanda voce, *muta, muta.* BURM.

Sedebat] At eorum fuit proprium, *ſtare.* Sen. de Benef. *Servus, qui coenanti ad pedes ſteterat.* Sed nimirum inter ebrios hic omnia confuſa, ſervique liberorum morem induunt, de quo Ciacconius prolixe. SCHEFF. Vid. ſupr. cap. lxiv.

Ite

[a] *Interea medium Aeneas jam claſſe tenebat.*

„ [b] Nullus ſonus umquam acidior percuſſit aures meas. nam, praeter errantis barbarie aut adjectum, aut diminutum, clamorem, miſcebat Atellanicos verſus; ut tunc primum me & Virgilius offenderit. Laſſus tamen cum aliquando deſiſſet, adjecit Habinnas: [c] Et numquid didicit? Sed ego ad circulatores eum mittendum arbitrabar. Itaque „ parem

a SERVUS. *b* ENCOLPIUS. *c* HABINNAS.

Interea Aeneas, &c.] Quo ſignificare voluit Trimalchio, ad medium coenae tum tantummodo perventum fuiſſe, adeo ut reſtet & pars altera, quamvis jam ſatis ſuperque potus. GOES.

Acidior] Petronius cap. XXXXI. *Paratiſſimus puer non minus me acido cantico excepit.* SCHEFF.

Percuſſit aures] Eodem modo ut Plautus dixit Amphitr. Act. 1. ſc. 1. verſ. 177. *Vox aures meas verberat.* BURM.

Praeter errantis barbarie] Locum hunc corruptum puto ita emendandum: *Praeter errantis barbariae aut adjectum aut deminutum clamorem, immiſcebat Attellanicos verſus.* Sane, ſi *barbarie* legamus, in caſu ſexto, illud *errantis* non habet, quo referatur. Dein *abjectus clamor* quis ſit, nemo dixerit, nec, quomodo reſpiciat *deminutum. Adjectus* autem ei eſt oppoſitus, ſignificatque locus totus, voces editas clamore, alias mutilas, alias auctas aliquot literis, ut barbari nimirum ſolent. SCHEFF. Opinor, *recitantis barbare.* Nam, teſte Donato, barbariſmus aeque conſiſtit in pronunciatione, quam in locutione. Gellius lib. XVI. cap. VI. *Legebat barbare inſciteque Virgilii ſeptimum.* HEINS.

Aut abjectum aut diminutum clamorem] Legendum puto *adfectum*, id eſt, inchoatum, ut continuato tenore eum non ad finem perduceret. GOES. *Adjectum* Munckerus quoque in literis ſuis ad Heinſium, qui ita in oram libri conjecerat, quia ſequitur *diminutum.* Quod rectum cenſeo; ſed cum Traguriano codice *barbarie* ſcribendum quoque exiſtimo. Nam ille ſonus, vel adjectus, vel diminutus, barbariem iſtam declarabat. Teſte enim auctore ad Herennium lib. IV. cap. 12. *Barbariſmus eſt, cum verbum aliquod vitioſe effertur.* Accommodate Quinctilianus lib. I. Inſt. Orat. cap. 5. agens de barbariſmo: *Tertium eſt illud vitium barbariſmi, cujus exempla vulgo ſunt plurima, ſibi etiam quisque fingere poteſt; ut verbo cui libebit adjiceat literam ſyllabamve, vel detrahat.* Et in ſequentibus plura adjectionis & detractionis exempla adfert. Auguſtin. lib. II. de Relig. Chriſt. cap. 13. *Barbariſmus quid aliud eſt, niſi verbum non iis literis vel ſono enuntiatum, quo ab iis, qui Latine ante nos locuti ſunt, memorari ſolet.* Ex his patet, optime eloquentiae leges Petronium noviſſe, cujus & tam egregia ubique praecepta tradit. Credo in ipſa Virgiliani verſus pronunciatione barbariſmum adparuiſſe, de quo judicare poterant convivae, qui audiebant, nobis intelligi nunc non poteſt. BURM.

Atellanicos] *Attelanicos* Tragur.

Ut tunc primum] Petronius iterum: *Itaque tunc primum Dorida vetus amator contemſi.* Alibi: *tunc primum bona fide puero baſium dedit.* SCHEFF.

Me & Virgilius offenderet] Malim, *memet Virgilius offenderit.* GOES. Quid opus mutatione, cum vel pueris notum ſit, & pro *etiam* millies ſumi. Quare neque Patavini, neque eos ſecuti, hic *etiam* reponere debuiſſent.

Aliquando dediſſet] Corrige, *deſiiſſet*, vel *deſiſſet.* SCHEFF.

Numquid didicit] Scribe, *numquid aliud didicit?* TILEBOM. Non opus adjectione *diſcere* enim ſimpliciter poni ſupra docuimus cap. XLVII. BURM.

Mittendo, audibant] An melius, *mittens, bene audiebat.* TILEBOM. Haec corrupta ſunt. Quid? ſi: *Sed ego, ad circulatores eum mitte.* Caetera non eluo, & ſequentia teſtantur, eſſe mutila. *Circulatores* ſunt, qui clamore magno in circulis multitudinis carmina recitant, aut res venditant. Gloſſae: *Circulator*, ὀχλαγωγὸς, ἀγύρτης. SCHEFF. Non ſunt iſta mutila, ut putantur; ſi corruptum quod eſt corrigatur, perfecta apparebunt. Lego, *mittens gaudebam.* Dicit Habinnas, ſe, cum puerum ſuum ad magiſtros circulatores mitteret, ſpe profectuum ejus, laetatum & ſibi placuiſſe; neque falſum fuiſſe; parem enim non habere eum, ſive muliones volet, ſive circulatores imitari. REINES. Cenſet Reineſius, cuncta hujus loci fore integra bonaque, ſi legatur, *mittens gaudebam.* Verum haud perſuadet. Praecedit nempe, *ſed ego*, quod oſtendit, aliam hic loqui perſonam, eamque Habinnae interroganti, *numquid didicit?* reſpondere. Fuit autem ſervus, de quo Habinnas interrogabat, proprius Habinnae. Quare, qui reſpondet ei, non poteſt dicere ſe miſiſſe ipſum, & iccirco eſſe gaviſum. Mallem ego locum ita legere. *Sed ego: ad circulatores eum mitte, id audiebatur, itaque parem non habet.* Senſus eſt, Habinnam quaeſiviſſe, utrum non recte didicerit ſervus artem: Reſpondiſſe paulo ſubmiſſiore voce quendam ex convivis, qui eam artem parum probabat, mitte eum ad circulatores potius.

„ parem non habet, ſive muliones volet, ſive circulatores imitari. deſpe-
„ ratus valde ingenioſus eſt. *a* Idem ſutor eſt, idem cocus, idem piſtor,
„ omnis

a HABINNAS.

tius. Hoc reſponſum contra, quam ſperaverat, eſſe exceptum ab Habinna, nam per indignationem repoſuiſſe, *at ipſe parem non habet.* Sunt omnia negocio convenientiſſima & apertiſſima: poſtremo, lectioni MS. Dalmatici proxime inſiſtentia, quae talis: *Sed ego ad circulatores eum mittendo audiebatur, itaque parum non habet.* SCHEFF. Exiſtimem, ſic diſtinguendum, & legendum. *Sed ego: ad circulatores eum mittenddum audiebam. Itaque* &c. Quae eſt reſponſio Encolpii. Sic ego, antequam MSm Roma afferretur. HADRIANID. Locus, ſi quis alius, mendoſiſſimus, de quo ita cenſemus: *Circulatores* hic dici eos, qui in circulo ſua recitant. Nam & hanc ejus vocis ſignificationem eſſe Acron annotat ad illud Horatii Art. Poët. 136.

Nec ſic incipies, ut ſcriptor Cyclicus olim.

Ita enim ille ad haec. *Cyclicus poëta eſt, qui ordinem variare neſcit, qui carmina ſua circumfert, quaſi circumforaneus.* Hoc primum: deinde emendo, *ad circulatores eum mitte, tundendo adjutabitur. Tundendo*, id eſt, iterum iterumque monendo. Donatus ad Terentii Hecyram Act. I. ſc. 2. *Tundere eſt ſaepius idem repetere, tranſlatio à fabrorum malleo. Adjutare* autem ſive *adjuvare*, etiam pro corrigere veteres uſurpavere. Cicero ad Atticum: *ſed ferendus tibi in hoc meus error. ferendus? imo vero etiam adjutandus.* id eſt, corrigendus eſt. GOES. De *circulatoribus* egimus ſupra cap. XLVII. Adde Quinctil. II. de Inſtitut. Orat. 4. *Extemporalis garrulitas, nec exſpectata cogitatio, & vix ſurgendi mora, circulatoriae vere jactantiae eſt.* Locus autem hic foede depravatus. Apparet tamen, Habinnam velle, ſervum hunc nullo magiſtro uſum, ſed quotidie circulatores, qui ſimilibus ludis oblectabant populum, frequentando, ſponte profeciſſe, & expreſſiſſe eorum ludicra. Quare forte refingendum, *& numquam didicit, ſed ego ad circulatores eum mittendo, erudiebatur.* Inſolens quidem illa locutio, & cui multa deficiunt, *ego eum mittendo erudiebatur*, ſed jam tot ejus generis in hoc convivali confabulatione vidimus, ut nemini mirum videri debeat. Si quis *numquid* velit retinere, per me licebit, ſed convenientius videtur *numquam didicit*, id eſt, nullo magiſtro ad eam rem peculiari uſus eſt, ut diximus. Et haec ſequentia firmant, muliones & circulatores, quibus ſaepe adſtitit, illum imitari poſſe. Forte erat hic ſervus Habinnae, qui cum magna frequentia venerat: & illa, *ſed ego*, male ad Encolpium referunt. Sedebat autem hic ſervus ad Habinnae pedes. Et Scintillae deinde ſermo, quo artes ſervi ſui enarrat, & ipſi ſtigmam minatur oſtendit fuiſſe Habinnae ſervum. Anonymus in Biblioth. Noviſſ. Hallenſ. Sect. IX. Obſerv. 4. legit, *& numquid didicit. Sed ego ad circulatores eum mittendum*, (ſc. cenſui, vel clamavi.) *Audiebatur itaque* (videl. ex alio loco.) *Parem non habet.* Et mox, *at is deſperatus.* BURM.

Parem non habet] Lege, *parem non habebit*, nempe ſi ad circulatores mittetur. GOES.

Sive muliones volet, ſive circulatores] Genus hominum clamoſiſſimum. GOES. Nimirum, ut capite ſequenti, flagello crepitum quemdam modulatum edere, ſibila, & voces, quibus jumenta impellunt, coërcent, & ſimilia, certo quodam artificio exprimere. De mulionibus abunde egit Schefferus de re Vehicul. lib. I. cap. 17. BURM.

Deſperatus] Puto ſervi eſſe nomen. SCHEFF. Eſt abuſio vocis *deſperatus*, pro immoderate aut effuſe, hujus rurſus pro vehementer; *vehementer* vero *valde* eſt pleonaſmus. Subeſt tamen ironia, licet ex mente Habinnae, qui hic loqui denuo incipit, vel pergit, non tam ſit nequam, quod reliqui dicunt, quum ingenioſo propior & domino carus. Nomen hujus ſervi *Maſſa*, ut infra advertit Cl. Schefferus. HADRIANID. *Deſperatus* eſt non tantum, qui ipſe de ſe deſperat, ſed & de quo deſperant omnes alii. Cic. ad Atticum lib. XVI. Ep. 15. *Deſperatis etiam Hippocrates vetat adhibere medicinam.* Hac poſteriore ſignificatione hoc verbum hic poſitum eſt, de eo nempe, de quo nihil boni ſperare poteſt, quicumque recto judicio ducitur. Et hi, cum prae ſtupore animi ſint nullius rei bonae capaces, omnia ſe poſſe ſibi perſuadent, quia nimirum exteriorem rei cujuſque ſpeciem, intrinſecam ejus neutram, conſiderant. Et hinc ſi non aliis, ingenioſi ſibi tamen ipſis, videntur. Sed quum ad rem ventum eſt, & optato effectu deſtituuntur, pari confidentia ad alia transvolant. Et ſic unus idemque modo ſutor, modo cocus, modo piſtor, omnis denique licet infelicis Muſae mancipium. GOES. Dubito, an recte ſtatuat Schefferus, nomen ſervi eſſe: Heinſius in ora libri ſui malebat *ſive circulatos imitari deſperatos. Valde ingenioſus eſt.* Poſſes & capere, ut *deſperatus* ſit audax, improbus, ad omnia promtus, temerarius, ut Cicero in Catil. cap. V. Catilinae exercitum *ex deſperatis ſenibus collectum* dicit. Eodem ſenſu ſaepe *perditos* homines idem, & alii dixerunt. BURM.

Idem ſutor, idem cocus] Videtur Satyricus noſter hic lepide tangere ſtultam illam de ſuo

σοφῷ

„ omnis Muſae mancipium, Duo tamen vitia habet, quae ſi non habe-
„ ret, eſſet omnium nummorum: recutitus eſt, & ſtertit; nam quod
„ ſtrabonus eſt, non curo. ſicut Venus ſpectat: ideo nihil tacet, vix
„ oculo mortuo umquam. illum emi trecentis denariis.

LXIX.

σοφῶ Stoicorum jactationem, quam & Horatius irridet lib. I. Sat. I. 24.

---- *Si dives, qui ſapiens eſt*
Et ſutor bonus, & ſolus formoſus, & eſt rex. BURM.

Omnis Muſae mancipium] Sicut ſupra, *omnis Minervae homo*, de eo, qui facile artes diſcit quaſvis. SCHEFF. Sic dicebantur qui callebant artes liberales. Gellius lib. IX. cap. III. de Philippo Alexandri Magni patre. *A liberali Muſa & à ſtudiis humanitatis afuit.* Cap. X. *Ammianus poëta & plerique cum eo, ejuſdem Muſae viri.* Alibi apud eundem, *ejuſdem Muſae aemulus.* HEINS.

Duo vitia] Tragur. cod. *duo vina.*

Omnium nummorum] Scribendum eſt *numerorum*, ut jam monui ſuperius, ubi vide. SCHEFF.

Recutitus eſt & ſtertit.] Non habet locum inter morbos mancipii eſſe recutitum; quod gentile Judaeorum nationi; nec de *intercutito* cogitandum eſt. Legerim *& cerritus eſt, & ſtertit.* Cereriti, Cerriti, à Cerere irata percuſſi, fanatici, & commotae mentis. Ceres autem eadem quae Ἐρινὺς. Furia. Nonius: *Cerriti & larvati, male ſani, & aut Cereris ira, aut Larvarum incurſatione, animo vexati.* Utitur Plautus Amph. Act. II. ſc. 2. verſ. 144. & in Men. Act. V. ſc. 4. inter morbos recenſet, larvatum, cerritum eſſe, veternum, aquam intercutem, item Cic. VIII. ad Att. 5. Horat. II. Sat. 3. REINES. Reineſius vult, *cerritus*, quia recutitum eſſe non habeat locum inter morbos mancipii. At hoc idem dixeris de ſtertente, id eſt, ronchos edente inter dormiendum, qualis hoc loco proprie intelligitur. Saltem inter formae vitia referebatur, eſſe recutitum, quod ex Celſo noverat Reineſius, qui propterea modum curandi hujus vitii docet lib. IV. Itaque nil patior hic immutari. SCHEFF. Neſcio cur diſpliceat Reineſio, *recutitus*: cum notum ſit, Romanos maxime verpos deteſtatos fuiſſe, unde apud Juvenalem & Martialem in illos ſcommata plura leguntur. vide Mart. VII. ep. 29. & 81. Ridicule autem haec duo vitia dicit, quaſi propter ea ex aedilitio edicto redhiberi poſſet, cum ea minime impediant miniſterium: ut neque ſtrabonem morboſum eſſe JCtus Trebatius ait, in vexata admodum leg. XII. §. 4 ff. de aedilit. edicto: de qua vide Scip. Gentil. ad Apulej. Apolog. pag. 53. *Stertit*, ut apud Terent. Eunuch. V. ſcen. ult. *ſtertit dies noctesque.* BURM.

Namque ſtrabo] Scribe, *nam quod.* TILEBOM. Lego, *nam quod ſtrabo bonus eſt, non curo.* Strabo eſt, cujus oculi ſunt diſtorti. ut notum. SCHEFF. Lege *nam quod ſtrabonus eſt.* Non habet pro morboſo, & qui ideo redhiberi poſſit, ſervum ſtrabonem, ſed comparat eum Veneri, ſcilicet quae paeta fingitur. Idem vero de iſto oculorum vitio reſponderat JCtus Trebatius, referente Ulpiano in l. qui clavum. D. de aedil. ed. *Strabus*, & *ſtrabo*, inter δίκλιτα: *Strabax* Comica licentia fictum; & κατ' ἐπέκτασιν *ſtrabonus.* Seculo Carolino ſolebant nomina in *o* purum maſculina augere ſyllaba: hinc qui ante *ſtrabus* & *ſtrabo*, factus *ſtrabonus*: Sic *Otbonus*, *Ebbonus*, *Babonus*, *Hugonus*, *Walonus*, qui conciſius *Otbo*, *Ebbo*, *Babo*, *Hugo*, *Walo*; ad eandemque formam ſimilia propria nomina plurima. Tamen antiquos etiam ita conſueviſſe in quibuſdam arguendum inde, quod *centurionus*, *curionus*, *decurionus* antea dictus fuit, ut teſtatur Feſtus, qui nunc *centurio*, *curio*, *decurio.* REINES. Lege, *ſtraboſus.* At vero paeta erat Venus, non ſtraba, ſed maligni ſtrabam dicebant, uti Palladem, quod glaucis erat oculis, ravam. Apud Lucianum Venus & Pallas ſibi invicem hoc quaſi oculorum vitium objectant. Tamen apud Theocritum Idyllio XX. χαροπώτερα πολλὸν Ἀθάνας ὄμματα. HEINS. *Namque ſtrabonus* Patavin. & Pariſ.

Non curo] Pro nihilo duco, nec pili facio. Vide doctiſſimi Broukhuſii notas ad Tibull. I. eleg. I. verſ. 57.

Sicut Venus ſpectat) Habet oculos Veneri ſimiles. Nempe Venus quoque putabatur ſtraba, quam tamen honoris gratia dicere malebant paetam. Ovidius lib. II. Artis amat. verſ. 659. ubi agit de vitiis oculorum.

Si qua ſtraba eſt, Veneri ſimilis; ſi rava, Minervae.

Sic enim verſum illum erudite corrigit N. Heinſius, quem & de ſtraba Venere agentem pluribus ibi vide. Varro apud Priſc. lib. VI. *Non haec res de Venere paeta, ſtrabam* ἑτερόφθαλμον. SCHEFF. Malebat Munakerus, *ſic ut Venus ſpectat.*

Ideo nihil tacet] Lege, *ideo mihi placet.* HEINS. *Tacet* retineo. Fatui hominis argumentatio! quaſi quia ſtrabus eſt, non poſſit tacere, & ex vitio oculi eſſet linguoſus. BURM.

Oculo mortuo] Coeco, nil vidente. Sic, *Lacerti ſenis athletae mortui*, apud Ciceronem in de Senect. SCHEFF. Forte, *vix oculo irretorto umquam*

LXIX. „ Interpellavit loquentem Scintilla, &: [a] plane, inquit, non „ omnia artificia ſervi nequam narras. agaga eſt; at curabo ſtigmam habeat. Riſit Trimalchio, [b] &, adcognoſco, inquit, Cappadocem: nihil ſibi defraudit: & me-Hercules laudo illum. hoc enim nemo parentat:

a SCINTILLA. b TRIMALCHIO.

quam illum emi trecentis denariis. HEINS. In Biblioth. Noviſſ. Hallenſ. d. l. legitur. *Spectat. Ilico mihi placuit ex oculo intorto*: *Unicum illum emi trecentis denariis.* Ego in illo *oculo* latere puto nomen hominis mortui ex cujus auctione illum ſe emiſſe jactat Habinnas. Forte, *vix Proculo mortuo, inquam, illum emi trecentis denariis. Vix* notat difficultatem acquirendi hujus ſervi, cui plures inhiabant. Ridiculum autem eſt pretium ſervi tam artificioſi, quum vile ſit. Sed huic plebejo inſano pretio emtum videbatur. quae ſingula Satyrici noſtri ingenium probant, quum notum ſit, quam immenſo pretio ſervos mercarentur Romani luxuriae & magnificentiae addicti. BURM.

Emit retentis] *Emi trecentis*, legendum eſſe liquet. SCHEFF.

Plane non omnia artificia ſervi nequam narras.] Servum, qui ad magiſtrum mittebatur, Paulus 3. ſentent. 7. lino. l. 78. D. de legat. 3. dicit ſtudendi gratia alio transferri, deque artificio ejus, uti & peculio, ut pluris venderetur, non licebat venaliciario mentiri: idem l. 2. t. 17. Quicqnid dominus praeſtare ſervo debet, non eſt beneficium; ſed cum indulſit, liberaliter educavit, artes, quibus erudiuntur juvenes, tradidit. Sen. III. de Beneficiis cap. 21. REINES.

Agaga eſt, at] An potius, *Harpaga eſt, at.* TILEBOM. Suſpicor ſcribendum, *apaga eſt*, ab ἀπάγειν, pro, fur eſt, aufert, abducit ſecum, quod poteſt. Niſi malis *agapa*, ἀγάπη, quia ſequitur ſtatim apud noſtrum. *Scintilla, noli zelotypa eſſe.* Porro ſic innueretur domino ſuo fuiſſe in deliciis ſubinde. SCHEFF. Intelligit πανοῦργος & veteranum mancipium, omniumque numerorum, & conſummatæ malitiæ. Iſidoro *agagola*, *agagula*, eſt lenocinator, pantomimus. Sweertio I. Analect. 8. placuit eſſe Germanicum *Gauckeler*; ſed verius eſt, formaſſe hoc e Latino *Joculator* majores noſtros. In Conſtitut. Caroli M. *Cocolarii*, item *caucolatores* cum maleficis & incantatoribus nominantur. REINES. Retineo adhuc illud *apaga*, vel propter ſequens *adcognoſco Cappadocem.* Niſi *agagola*, quod eſt in Gloſſis Iſidori, & diminutivum hujus eſt, magis cui arrideat. SCHEFF. *Agagas* lenones eſſe ſupra cap. LVIII. diximus. HEINS.

Stigmam] Patav. & Pariſ. non ferentes hanc ſtribiliginem *ſtigma* nobis dederunt.

Adcognoſco] Philoxenus. *Adcognoſcit*, ἐπιγινώσκει. SCHEFFER. Celebratiſſimum eſt adagium antiquum: Τρία κάππα κάκιστα. Quod ad Cappadoces, Cretenſes, & Cilices refertur. *Adcognoſco* autem etiam apud Tertullianum adverſus Marcionem lib. IV. cap. 20. *Quem adcognoverunt daemones.* Sic *adagnoſcere* dicebant. Labbaei Gloſſae: *Adagnoſcis*, ἐπιγνώσκεις. Apud Senecam II. de Beneficiis cap. XIII. *Hoc depreſſior es, oſtendiſque te non adagnoſcere.* HEINS. Frequens uſus verbi ſimplicis *adgnoſcere* pro deprehendere, & intelligere rem ita eſſe, ut vulgo fertur, vel revera eſt. Ita Hannibal providens fratris Aſdrubalis caput ante ſtationes ſuas projectum, *agnoſcere ſe fortunam Carthaginis fertur dixiſſe.* Livius lib. XXVII. cap. ult. Flor. II. 6. Alexander, mortem vicinam ſentiens, dixit, *agnoſcere ſe fatum domus majorum ſuorum.* Juſtin. XII. 15. Vid. & infr. cap. CX. & CXVII. De verbo *adcognoſco* vide quae diximus ad Sueton. Auguſt. LXV. Non vero ignota agnoſcimus, ſed ea, quae antea jam vel ſcivimus, vel audivimus certe. vide Manut. ad Cicer. IV. ad Famil. ſpiſt. 4. Sic, quia Cappadoces erant celebres & nobiles aſtutia & malitia, hoc verum eſſe, quod vulgo de Cappadocibus jactabatur, experiebatur. Supra vero ad cap. XXIX. oſtendimus, greges venalium quotannis ex Cappadocia & vicinis regionibus Romam fuiſſe deportatas, ita ut fere Cappadox pro mancipio ſumatur, ut ex Horatio, Martiale, & aliis eſt notiſſimum. Cicero Orat. poſt redit. in Senat. cap. VI. *Sine ſenſu, ſine ſapore, elinguem, tardum, inhumanum negotium, Cappadocem modo abreptum de grege venalium diceres.* Elegans in Cappadocum nequitiam eſt Epigramma in Anthol. lib. II. cap. XLIII. pag. 244. quod legi meretur. Et cap. XLVI. pag. 250. non tantum ſervos, ſed ex hac gente rhetoras etiam peſſimos eſſe docet:

Θᾶττον ἔην λευκοὺς κοράκας, πτηνάς τε χελώνας
Εὑρεῖν, ἢ δόκιμον ῥήτορα Καππαδόκην.

BURM.

Nihil ſibi defraudit] Hoc vero eſt nullius precii. An ſcribendum, *nihil ſibi detrahi audit*? Audit laudes ſuas ſine fuco plene integreque celebrari. Sic joco potuit dictum eſſe. SCHEFF. Puto, *defrudat*, vel *defrudavit.* nam *defraudat* de ipſi uidem Trimalchioni conceſſerim. Furacem au q m eum eſſe, oblique deſignat. HEINS.

te*Hoc*] Scribe, *huic.* TILEBOM.

Pæ

,, tat: tu autem Scintilla, noli zelotypa eſſe. Crede mihi, & vos novi-
,, mus. Sic me ſalvum habeatis, ut ego ſic ſolebam ipſam Mammeam
,, debattuere, ut etiam dominus ſuſpicaretur, & ideo me in villicationem
,, relegavit. Sed tace lingua, dabo panem. [a] Tamquam laudatus eſſet
,, nequiſſimus ſervus, lucernam de ſinu fictilem protulit, & amplius ſe-
,, mihora tubicines imitatus eſt, ſuccinente Habinna, & inferius labrum
,, manu deprimente. Ultimo, & in medium proceſſit, & modo arundi-
,, nibus quaſſis choraúlas imitatus eſt, modo lacernatus cum flagello mu-
,, lionum fata egit; donec vocatum ad ſe Habinnas baſiavit, potionem-
,, que

[a] ENCOLPIUS.

Parentat] Quid hic eſt *parentat?* Legerem di-viſim, *par exſtat*, hoc eſt, hac re nemo eſt par, illi nempe Cappadoci. SCHEFF. Legendum, *nemo par exſtat*. Quo modo & Schefferus. HEINS, Temere nimis codicis ſcripti lectionem abjiciunt viri docti. Si enim omnia, quae non recte capimus in hac coena, eſſent permutanda, novus plane nobis Petronius obtruderetur. Videtur autem urbanus Trimalchio alludere ad laudationes funebres, & in ſervo nequam & agaga libidinoſum & lenonium ingenium laudare, quo ſibi conciliabat, pathicos, & ſimul Scintillae libidinem tangere videtur, quae, cum infami ſervorum miniſterio ad turpes amores uteretur, neque uno contenta, etiam zelotypa non debebat eſſe, ſi ille alio amores transferret. Has, vel ſimiles, laudes cum nemo in parentatione praedicare ſoleret, Trimalchio in ſervum confert. Ita de hoc ioco cenſeo. Malo tamen, *nec me hercules laudo*. Non eſt enim haec materia laudationis funebris, ſervum eſſe furacem & cinaedum, & doctum in delicias, unde zelotypia erit Scintillae. BURM.

Et vos novimus] Color ductus ex illo Virgilii Eclog. III.

> *Novimus & qui te, transverſa tuentibus hircis,*
> *Et quo, ſed faciles nymphae riſere, ſacello.*

Ipſum Ammeam] Hoc *Ammeam* ſuſpectum mihi eſt, nec tamen habeo, quod pro eo poſſim commodius ſubſtituere. SCHEFF. Puto, *ipſus Mammaeam*, vel *ipſam Mammaeam*: eſt enim foeminae nomen Mammaea. Fuit Julia Mammaea Alexandri Severi mater. Hic uxorem innuit herilem. Vid. ſupra cap. XLV. HEINS.

Debatuere] Gladiatorium eſt *batuere*, fitque baculis per imaginarium certamen. Sueton. Calig. cap. XXXII. *Mirmillonem è ludo rudibus ſecum batuentem.* Hinc ergo *debatuere*, ut *depugnare*, *debellare*, ac ſimilia. SCHEFF. Si viri nomen ſit *Ammeas*, *debatuere* de turpi amore debet explicari, pro *ſubagitare*. vid. cap. XLV. BURM.

In villicationem relegavit] Supra cap. XXIX. vidimus, Trimalchionem diſpenſatorem olim fuiſſe, quod honeſtiſſimum inter urbana ſervorum officia: inter ruſticos vero villicus, qui rationes domini curabat, erat primi ordinis. Sed, cum urbani deliquiſſent, poenae genus erat rus relegari, ut viri docti dudum ex Plauto, Terentio, & aliis docuerunt. Vid. ad Horat. II. Sat. VII. verſ. ult. & ſupr. ad cap. LIII. De villicis vero ubertim agunt rei ruſticae ſcriptores.

Sed tace linguam] Lego, *ſed tene linguam.* TILEBOM. Ratio poſtulat, *tace lingua.* SCHEFF. Forte ſcripſit, *lingua mi.* IDEM. Scribe, *ſed tace lingua, jam dabo panem.* Et hic loquendi modus apud plebem videtur obtinuiſſe. *Tace lingua*, ut apud Naſonem,

> *Lingua ſile, non eſt horum memorabile quicquam.*

HEINS. *Tace linguam dabo panem*, Tragur. Forte, *tace, inquam, dabo panem*, ut puerum ſilere jubeat Trimalchio. BURM.

Semihora] *Simihora* Tragur.

De ſinu] Vide ſupra ad cap. XX.

Succinente Habinna] Proprie dictum, tamquam ſecundas partes faciente in hoc choragio. HEINSIUS.

Harundinibus quaſſis] Quaſſae arundines ſunt rimoſae, ut ollae quaſſae, naves quaſſae, quaſſae faces. His vapulabant ſervi nonnumquam. In Petronianis jam olim editis cap. CXXXIV. *Ac niſi harundo quaſſata verberantis impetum minuiſſet* (malo, *inbibuiſſet.*) *forſan etiam brachia mea & caput fregiſſet.* HEINS.

Mulionum fato egit] Suſpicor, *mulionem fato egit.* Illud *fato* explico, ſermone, loquela, clamore, niſi malis, *fatu.* Mulas voce agi notum eſt, & docet eleganter iſtos mulionum clamores vel unicus Claudianus, in Epigr. de mulabus Gallicis,

> *Abſentis longinqua valent praecepta magiſtri,*
> *Haec ſiſtit rapidas, haec properare facit.*

Lacera

Digitized by Google

„ que illi porrexit, *a* &, tanto melior, inquit, Maſſa, dono tibi calligas.
„ *b* Nec ullus tot malorum finis fuiſſet, niſi epidipnis eſſet adlata, turdis
„ ſiligine, uvis paſſis, nucibuſque farſis. Inſecuta ſunt Cidonea etiam
„ mala, ſpinis confixa, ut echinos efficerent; & haec quidem tolerabi-
„ lia erant, ſi non fericulum longe monſtruoſius effeciſſet, ut vel fame
„ perire

a HABINNAS. *b* ENCOLPIUS.

Laeva jubet, laevo deducunt limite greſſum.
Mutavit ſtrepitum, dexteriora petunt.

SCHEFF. *Molionum fata* Tragur. *fato* Patav. *fatuem* Pariſ. an *mulionum flagra*. BURM.

Potionemque illi porrexit] Malim, *potionemque villi*. Sic & Terentius, pro vino Adel. Act. v. ſc. II. verſ. II. *In angulum abeam atque edormiſcam hoc villi*. Apud Martialem lib. IX. ep. CXII. In ſcriptis potioribus: *Quod nec villa vomis*. quod in *vina* mutatum à Scriverio non oportuit. Quanquam nec vulgatum illic temere ſollicitandum: *Quod nec mane vomis*. HEINS. Nulla opus correctione, cum *potio* ſaepe in hac coena ſimpliciter de vino ponatur. Erat autem praemium ſervorum ob bene navatam operam. vid. ſupra cap. L. BURM.

Tanto melior] Terent. Heaut. III. ſc. 2. *Tanto hercle melior*. SCHEFF. Acclamandi & laudandi formulam hanc primus apud Ovid. XIV. Metam. verſ. 657. obſervavit exactiſſimus Gronovius, & ſimul inepto diſticho, quod nullus manuſcriptorum agnoſcebat, poëtam exoneravit lib. II. Obſerv. cap. 21. vid. Taubm. ad Plauti Trucul. Adhibuit eandem Senec. lib. de Tranq. an. cap. XV. *Laudemus toties dignum laudibus, & dicamus, tanto fortior, tanto felicior! effugiſti caſus humanos, livorem, morbum.* Idem ep. XXXI. *Admirabor & clamabo, Tanto melior: ſurge & reſpira.* REINES. Similiter Terentius Heautont. Act. III. ſc. II. Sed & idem Adelph. IV. I. *Tanto nequior*. Plautus Pſeud. Act. v. ſc. v. *Tanto miſerior*. GOES. Quint. lib. VIII. inſt. cap. 2. *Unde illa ſcilicet egregia laudatio, tanto melior.* Vide ad Phaedr. lib. III. fab. 5.

Maſſa] Servi nomen. SCHEFF.

Epidipnis] Ultima pars coenae. imo poſtcoenium Martialis XI. Epigr. 16.

Hinc feras epidipnidas parabit.

SCHEFF.

Turdis illigine] Scribo, *turdis, ſiligine*. TILEBOM. Scribe, *turdis, ſiligine*, ut vult Nob. Heinſius. SCHEFF. Lege, *turdi ſiliginei uvis paſſis nucibuſque farti*, ſive *farſi*, ut vetuſtus liber. Sic *ventriculus farſus* Hygino, fabula CXXVI. *Turdi ſiliginei*, quia totum epidipnidis ferculum fictum. Turdi è ſiligine, echini ex malis Cydoniis, anſer, piſces, & omnium genera avium è porco. HEINS. *Turdis iligine, uvis paſſis micibuſque farſis*, Tragur.

Forſis] Ita dixiſſe veteres oſtendit Muncker. ad Hygin. fab. CXXVI. & ita *farſis* a *farcio*. Vid. ad Sueton. Claud. VI. Ut autem hi ficti erant turdi, ita veterum luxuria novit ſervos peculiares farciendis avibus deſtinatos, qui *fartores* in antiquis lapidibus dicuntur. vid. Gruter. pag. DLXXX. 15. & Reineſ. Claſ. IX. inſc. 12. Gloſſ. *Fartor* σιτευτής. vid. Barth. lib. VIII. Adverſ. cap. 4 Idem eſt, notante Reineſio, qui *Aviarius Altiliarius* dicitur in lapide antiquo. Gloſſ. *Altiliarius* ὀρνεοτρόφος. in macello etiam fuiſſe fartores docet Terent. Eun. II. 2. ubi Fabricius eoſdem, qui *conditores* dicebantur, exiſtimat. BURM.

Ut echinos efficerent] Malo *effingerent*, nam *effeciſſet* mox denuo ſubſequitur. HEINS. Haec verba ſaepe commutata videbis in notis ad Sueton. Neron. XXI. & Domit. XIX. & ad Lucan. v. 713. Echinos in deliciis fuiſſe docet Nonnius de re cibar. lib. III. cap. 38. ſed, praeter veros echinos, erat fartum aliquod, quod echinum refert, de quo vide Barth. ad Claudian. lib. II. in Eutrop. pag. 448. vide Senec. Epiſt. XCV. BURM.

Tolerabilia erant] Vide ſupra cap. I.

Monſtruoſius] Varro apud Gellium lib. III. cap. 16. dicit, *non recepiſſe hujuſmodi quaſi monſtruoſas raritates*. Sic enim ibi habent, teſte Voſſio, libri veteres, & confirmat meus in membrana. Gloſſae τερατώδης, *monſtruoſus, portentuoſus*. Tertull. de Reſur. cap. IX. *de poſteritate monſtruoſum*. Appulejus *mirati monſtruoſas aſini delicias*. SCHEFF. Ita rectius, quam *monſtroſius*, quod poëtis magis familiare. *Monſtruoſum* etiam in optimis membranis apud alios ſcriptores inveni. *Novitas monſtruoſiſſima* apud Tertullianum lib. III. adverſus Marcionem, & *monſtruoſa ſuperſtitio* lib. I. cap. I. ad Nationes. Apud Arnobium lib. v. *Perſonarum monſtruoſiſſimae torvitates*. Sic *faſtuoſus* & *faſtoſus*, *montuoſus* & *montoſus*. HEINS. Recte. Tertull. adverſ. Judaeos: *novitas monſtruoſa*. Sic nimirum etiam apud Siculum Flaccum *locus ſaxuoſus*. Apud Fauſtum & Valerium *ſaxuoſi limites*. GOES. Ita quoque apud Sueton. in Calig. cap. XVI. quamvis Salmaſii codex *monſtroſarum* habeat. Sed optimos Palatinos codices apud eumdem ſcriptorem in Tiber. cap. XLIII.

mon-

Digitized by Google

„ perire mallemus. Nam, quum poſitus eſſet, ut nos putabamus, anſer
„ altilis, circaque piſces, & omnium genera avium, inquit Trimalchio:
„ *a* Quidquid videtis hic poſitum, de uno corpore eſt factum. *b* Ego,
„ ſcilicet homo prudentiſſimus, ſtatim intellexi quid eſſet, & reſpiciens
„ Agamemnonem: mirabar, inquam, niſi omnia iſta de ſtrunto ſunt, aut
„ certe de luto: vidi Romae Saturnalibus ejuſmodi coenarum imaginem
„ fieri.

a TRIMALCHIO. *b* ENCOLPIUS.

LXX.

monſtruoſi habere teſtatur Gruterus, & ita paſſim in MSS. reperiri. vid. egregie Dauſq. in Ortograph.

Maluiſſemus.] *Malemus* Tragur. Patav. & Pariſ. pro *mallemus*. *Malluiſſemus* eſt in editt. Hadrian. & Boſch.

Factum] Jam bis terve ſupra notatus uſus hujus verbi in culinari opera; eleganter vero unum corpus vocat cibum unius generis, ut contra Apicius de re culin. lib. VII. cap. II. ex variis dulciarium fieri docens, dicit, *ova tria lacte diſſolves, ita ut unum corpus facias*. BURM.

Prudentiſſimus] Id eſt, ut ſupra cap. XXXVI. de veteri conviva dixit, *qui ſaepe ejuſmodi ludos ſpectaverat*. Infra cap. LXXXVIII. *conſulere prudentiorem coepi*. Et cap. XV. *prudentiſſimus homo* eadem ironia. BURM.

Mirabor, inquam] Hacc ſi lego: *Mirabor, inquam, niſi omnia iſta defricta ſunt*. Plaut. Amphit. I. ſc. I. *Mira ſunt, niſi invitavit ſeſe in coena pluſculum*. Petronius ſimiliter, quamquam ſenſu contrario cap. XC. *Non miror, ſi te populus lapidibus proſequitur*. *De fricta*, puta *re*, quamquam mallem *fricto*. Gloſſae Ταγανιστόν, *frictum*: Philoxenus, *Fricta*, τηγανιστά. SCHEFF. *Mirabar* ediderunt Patavini & Pariſ. & forte melius, quam *mirabor*. Virgil. Ecl. I.

Mirabar, quid moeſta deos, Amarylli, vocares.

Propert. III. El. VIII. verſ. I.

Mirabar, quidnam miſiſſent mane Camoenae.

Ovid. I. Amor. eleg. VI.

Mirabar, tenebris ſi quis iturus erat.

Calpurn. Declamat. IV. *Mirabar ſi quis tantum ſceleris auderet*. Vide Heinſ. ad Claudian. Epithal. Pall. & Celer. verſ. 56. BURM.

Omnia iſta defricta ſunt] MS. Dalmaticum verum habet, *defracta ſunt*. Quo inducor, ut credam, ſcripſiſſe noſtrum *de karta ſunt*, pro *de charta*. Et cur non potuerit chartaceas habere coenas, ſicut Heliogabalus cereas, vitreas, ligneas, & id genus? SCHEFF. Uno verbo à *defrico*, fricando purgo, ἀποψήχω. At MS. in margine *al. defuncta*, id eſt, *de cadavere*, pars pro toto: nam *defunctum*, more Graecorum, ſubſtantive *cadaver*. Sen. *defuncta nullis planctibus revocantur*. HADRIANID. Lege, *omnia iſta de cera ficta ſunt*. Lampridius Heliogabalo: *Paraſitis in ſecunda menſa ſaepe ceream coenam, ſaepe eburneam, aliquando fictilem, nonnunquam vel marmoream, vel lapideam, exhibuit*. Narrat & Diogenes Laërtius lib. VII. Sphaero philoſopho ceream coenam à Ptolemaeo fuiſſe appoſitam. In Priapaeis epigr. XLII. *cerea* quoque *poma* occurrunt. HEINS. *defactu* Tragur. Patavini & Pariſ. *defricta* ediderunt, ſed hoc non reſpondet ſequentibus *de luto*. *Defuncta*, quod in margine Traguriani codicis erat, inepte interpretatur Hadrianides; quis enim umquam cibos illatos *defunctos*, vel *de cadavere* dixit factos? Forte ſcribendum *defarta*, verbo quidem raro, ſed quod, ut mille alia, quae olim in uſu erant, non ſupereſt apud ſcriptores ullos, quod ſciam. Quod ſi non placet, legamus *deficta*; quo verbo Cato aliquoties utitur cap. LXXIV. de pane depſticio. *Ubi bene ſubegeris, defingito*. CXXI. *Ubi definxeris lauri folia addito*. Hoc autem optime reſpondet ſequentibus, aut *certe de luto*. Nam, ſi non deficta, id eſt, ex opere piſtorio eſſent, ex luto certe erant: nam de cera vel charta cogitare, quod ſemel modo iterumque factum legimus, non eſt veroſimile. Nam cum tam ſingularis ingenii fuerit illa Elagabali coenarum praebitio, non apte Trimalchioni tribuitur. Et mihi viri docti ſaepe in eo nimii videntur, ut, ubi quid inſolitum, & quod forte non niſi ſemel factum vel ſcriptum eſt, legerint, quaerunt id, ope intempeſtivae emendationis, etiam aliis ſcriptoribus intrudere. *Opera* autem *piſtoria* erant quotidiana Romae, ita ut & venalia eſſent in popinis & ganeis. vid. Suet. in Tiber. cap. XXXIV. ubi recte Torrentius *dulciaria* exponit. vid. ſupr. cap. LX. Diverſas figuras, in quas piſtores artifices haec opera formabant, celebrat Martial. XIV. 222.

Mille tibi dulces operum manus iſta figuras
Exſtruit: huic uni parca laborat apis.

Plura vide apud Salm. ad Lamprid. Elagab. cap. XXXII. & Vopiſc. Tacit. cap. V. & Colv. ad Apulej. lib. X. Met. BURM.

Vidi Romae Saturnalibus ejuſmodi coenarum imaginem

LXX. „ Necdum finieram ſermonem, quum Trimalchio ait: „ Ita „ creſcam patrimonio, non corpore, ut iſta cocus meus de porco fecit. „ Non poteſt eſſe precioſior homo. Volueris, de bulba faciet piſcem, de „ lardo palumbum, de perna turturem, de colaepio gallinam; & ideo, „ ingenio meo, impoſitum eſt illi nomen belliſſimum. nam Daedalus vo- „ ca-

TRIMALCHIO.

ginem fieri] E cera videlicet: vel luto. Hinc lucem mutuatur Martialis Apophoretis epiſt. CLXXXII. *in ſigillum Giberi fictile:*

Ebrius haec fecit terris, puto, ſigna Prometheus,
Saturnalitio luſit & ipſe luto.

Uterque locus ad ſigillariorum feſtum eſt referendus, quo cera lutove ſigilla aliaque fingebantur. HEINS.

Ita patrimonio creſcam] Ejuſdem generis ſordidi & avari hominis jusjurandum, ut ſupra cap. LVIII. *Ita lucrum faciam, & ita bene moriar.* & cap. LXI. *Sic felicem me videas.* & ibidem, *Omne me lucrum tranſeat.* Et ita moris erat per ea, quae ardentes vovebant & optabant, ut, *Ita conſul fiam*, & ſimilia, jurisjurandi formulas concipere. De qua conſuetudine vide Valeſium ad Ammian. Marcell. lib. XXIV. cap. 3. Non abſimilis illa Ovidii ad durum janitorem obteſtatio lib. II. Amor. eleg. 2.

Sic tibi ſemper honos, ſic curta peculia creſcant.

Ridicule autem addit, *non corpore*, quia, ſi ſimpliciter dixiſſet, *ita creſcam*, aliquis rudior ſcilicet de ſtatura accepiſſet; quia vero jam ſenex calvus erat, neceſſe erat, hanc ambiguitatem tollere, adjectis vocibus, *patrimonio, non corpore:* in quibus egregie Satyricus noſter ineptias Trimalchionis depingit. BURM.

Pretioſior] Sueton. Rhetor. I. *pretioſus puer.*

Volueris] Pro, *ſi voluerit*, elegans & optimis auctoribus uſurpatum. HEINS. Vide eruditiſſimi Brouckhuſii notas ad Tibull. II. eleg. VII. verſ. 43. & Manut. ad Cicer. Verrin. cap. LXV.

De bulla] Quomodo: *de bulla*? Puto fuiſſe, *de bulba*, hoc eſt, *de vulva*. Ita ſupra fuit *berbex*, ſeu *bervix*, pro *vervex*. Nempe vulva porcae in precio apud veteres; & hic omnia de porca in ſequentibus, lardum, perna, &c. SCHEFF. Pro, *bulba*, id eſt, *vulva*, ut recte eruditiſſimus Schefferus. Fieri autem de vulvulis iſicia liquet ex Apicio lib. II. cap. 3. ubi lego, *vulvulae iſiciatae.* Sunt autem vulvulae botelli ſpecies, ab involvendo dictae. Apud Lampridium in Heliogabalo cap. XXI. *Sumina aprugna cum ſuis bulbis.* Naevius apud Macrobium lib. II. Saturn. cap. 14.

Quis heri apud te? Praeneſtini & Lanuvini hoſpites.
Suopte utroſque decuit acceptos cibo,
Alteris inanem bulbam madidam dari,
Alteris nuces in proclivi profundere.

HEINS. Vulgati Codices,

Alteris inanem bulbam madidam dari.

Sed Scriverius adſcripſerat in margine codicis ſui, qui nunc ad me pervenit, *madidantem*, ex vetuſto, opinor, aliquo codice; & inde emendavit, *inanem bulbam inadipatum dari.* quod non diſplicet. Eſt enim *inadipatum*, quod adipe inpinguatum non eſt, eoque nomine inane. GOES. Gloſſ. *Bulba*, μήτρα. De luxu autem & inſania veterum in vulvis ſuillis vide Nonnum de re cibaria lib. II. cap. 4. Cogitabam aliquando *de bubula faciet piſcem.* Nam vulva ipſa in ganeonum deliciis erat, nec opus illam in piſcem formare. Ita *bubula* ſupra cap. XXXV. ubi vide. & ſequentia *de lardo*, *de perna*, hoc videntur firmare. Hanc artem optime norunt monachi, qui piſces in carnis variae formas effingere egregie norunt. BURM.

De colo ſuis] Scribe, *coliphio*. TILEBOM. Hoc corruptum eſt. Num ſcribendum, *de coliphio*? Coliphium eſt genus panis, cujus meminerunt Plautus & Juvenalis, ſicut quidem vulgo putant. At quid hic panis? Rectius Salmaſius, qui appellat partem animalis aridam maxime ac ſiccam, ut eſt femur, aitque, Graecis non κωλῆτας, ſed & κωλήτια dici, quod cum noſtro convenit proxime. SCHEFF. Sed, cum *perna* ex qua *turtur*, coxam utramque, poſteriorem & priorem, parteſque ſuis maxime aridas & ſiccas complectatur, non video hic denuo *colepium* poſſe repeti. HADRIANID. Graecis κωλήτια. vide Suidam κώλητα. Gloſſae Iſidori, *Pulpidinem, colophia*. Plautus Perſa Act. I. ſc. III.

Collyrae facite ut madeant & coliphia.

Martialis lib. VII. ep. 67.

Cum coliphia ſexdecim comedit.

Scholiaſtes Juvenalis: *Coliphia, pulmentum, ſive* (lege ex MS. *ſicut*) *membrum virile.* Ex hoc autem

„ catur: &, quia bonam mentem habet, attulit illi Roma unus cultros
„ Norico ferro; ᵃ quos ſtatim juſſit, adferri inſpectoſque miratus eſt, etiam
„ nobis poteſtatem fecit, ut mucronem ad buccam probaremus. Subito
„ intraverunt duo ſervi, tamquam qui rixam ad lacum feciſſent; certe
„ in

a ENCOLPIUS.

tem Petronii loco liquet, coliphia è ſuilla carne fieri ſolita. HEINS. *De colaepio* Tragur. Patav. & Tragur.

Ingenio meo] Recte; quia ubique à Petronio noſter inducitur adfectans magnam Mythicae hiſtoriae intelligentiam, ut ſupra jam ſaepe adparuit. Trimalchio autem de ſuo hoc coco multa ſupra fidem jactans recte exhibetur, quum illud genus hominum paſſim apud comicos artem ſuam extollens & glorioſum inducatur, ut ex Plauto & aliis oſtendit P. Victorius lib. XX. Variar. cap. 21. BURM.

Attulit illi Romam unus] Corrige, ut volebat N. Heinſius: *attuli illi Roma munus.* SCHEFF. Puto, *attuli illi Roma munus, Norico ferro.* Ferri Norici apud veteres laudatiſſimi uſus haud infrequens. Horatius carminum primo Od. XVI.

—— Quas neque Noricus
Deterret enſis, nec mare naufragum.

Et Epod. XVIII.

Modo enſe pectus Norico recludere.

Apud Naſonem lib. XIV. Metam. 712.

Durius & ferro, quod Noricus excoquit ignis.

Martialis Spectac. Epigramm. XXXIII.

Norica quam certo venabula dirigit ictu?

Ubi *Dorica* nunc vulgo circumfertur perperam. Illud vero eleganter & proprie dictum *cultros Norico ferro.* Veteri lapide DEMETRIUS EQUO PUBLICO, ſcilicet merens. Sic *homo conſularibus ornamentis, multa eloquentia*, & innumera talia. HEINS. Recte: proprium hoc enim cocorum inſtrumentum, &, ut Plautus Aulul. Act. III. ſcen. 2. *cocum decet cultrum habere.* vide Meurſii Auctar. Philolog. cap. XXII. BURM.

Norico ferro] Quod effoditur ex Alpibus Noricis, in quibus venae ferri optimae. Plinius XXXIV. cap. 14. *Alicubi vena bonitatem hanc praeſtat, ut in Noricis.* Adde Martialem IV. ep. 55. SCHEFF. *Cultros Norico ferro* dictum ut, *lato venabula ferro*, Ovid. IV. epiſt. 83. & Virgil. Aeneid. IV. 131. & paſſim alii.

Inſpectoſque.] vid. ad Lucan. VII. 560.

Mucronem ad buccam probaremus] Quomodo apud Suetonium in Cl. Rhetor. cap. VI. Sextum Clodium jocatum legimus, *Fulviam Antonii uxorem, cui altera bucca inflatior erat, acumen ſtyli tentare.* SCHEFF. Quod Sueton. in Neron. cap. XLIX. dixit *tentare aciem* (ut noſter infra cap. LXXVIII. *tentare an bonis lanis eſſent confectae.*) & in Oth. cap. XI. *explorare aciem.* Sed & *probare*, quod perperam negavit Scioppius, Latine & eleganter dicitur pro experiri, & experimento capto cognoſcere, ut docuit, vir in literis noſtris olim princeps, Graevius ad Ciceron. Verrin. LII. cap. 30. Lucian. de mercede conductis p. 237. ed. Bourdel. Τῆς τριαίνης τὰς ἀκμὰς εἰς τὰς χεῖρας λαβὼν, καὶ πρὸς τὴν γνάθον πεφυσημένην ἀποχειρούμενος. BURM.

Rixam ad Jocum] Suſpicor, ſcribendum eſſe, *rixam ob lorum*, putoque, *lorum* illud intelligi, quo revinctam quiſque ad collum forte habebat amphoram. Nam, loris ſuſpenſa geſtaſſe iſtaec oneroſiora, & res docet ipſa, & exemplum lecticarum, de quibus videat Electa Lipſii, qui volet. Nos quoque aliquando in de re vehicularia monſtrabimus. SCHEFF. Omiſſa priori ſuſpicione, ſcribo, retentis omnibus, *ob lacum.* Porro *lacum* accipio de vaſe grandiori, continente aquam, cui fortaſſis habebant amphoras immiſſas, frigoris cauſſa. Gloſſae *Lacus*, ὑδρίον. Itaque & in ſequentibus legendum: *certe in lacu adhuc amphoras habebant*, non *in loco.* IDEM. *Ad lacum* tanquam aquam è lacu, ſive piſcina Trimalcionis domeſtica, amphoris hiſce hauſiſſent. Habebant enim lautiores homines hos lacus domi baineis vicinos. In hanc ipſam, puto, piſcinam prolabentur infra Aſcyltos & Encolpius. HEINS. Hanc retinendam eſſe ſcripturam Traguriani codicis cum Heinſio judico, non tamen de piſcina, aut lacu vicino balneo, de quo infra cap. LXXII. videbimus, capio: ſed in domo noſtri Trimalchionis grande aliquod vas, ſive receptaculum, fuiſſe crediderim, ex quo ſervi amphoris vinum villus hauriebant, quod familiae miniſtrare deberent, cum dominicum eſſet in apothecis & amphoris diligenter gypſatis. Ita autem dictum illud receptaculum ad ſimilitudinem lacuum, qui in cellis vinariis & oleariis, quibus muſtum & oleum recens expreſſum, ex cupis effluens, excipiebatur, quorum multa mentio eſt apud rei ruſticae auctores. Vide Caton. cap. XXV. Columell. XII. 18. Paliad. lib. I. cap. 18. & paſſim, & nos olim notavimus in diſſertatione de vectigalib. P. R. cap. I. Et ita in genere *lacus* dic-

„ in loro adhuc amphoras habebant. Cum ergo Trimalchio jus inter liti-
„ gantes

receptacula rerum liquidarum, & vaſa ampliora, docuit ſummus Voſſius in Etymologico, & recte vocem à Graeca, λάκκος, deducit. Unde & fortaſſe etiam *laccum* Latini pronunciarunt. De tali vaſe capio leg. XXVII. §. ult. ff. ad L. Aquiliam. *Si tectori locaveris laccum vini plenum curandum, & ille eum pertudit, ut vinum ſit effuſum, Labeo ſcribit in factum agendum. Laccum* autem non recte *ciſternam* intelligere videtur Cujacius lib. x. Obſerv. cap. 9. & eamdem ciſternam vocari in l. XXI. §. 5. ff. de furtis. Qua enim ratione ciſterna vini plena, in terram depreſſa, à *tectore* (ita enim ſine dubio legendum eſt) curari poterit, ſi rimam duxerit, niſi prius extracto vino. Sed, ſi capiamus hunc laccum, ſive lacum, ex opere figulino fuiſſe, & in exteriori parte coepiſſe dehiſcere & rimas ducere, locatum fuiſſe tectori, ut ille opere tectorio eum incruſtaret, & in ipſa curatione imperite malleo, vel alio inſtrumento adhibito, eum pertuderit, facillima legis erit ſpecies. Talem *laccum* etiam ciſternam vocari poſſe non nego. Et ita occurrit apud Sulpit. Sever. I. 18. *Si quis defoſſum lacum non cooperuerit.* nam & Gloſſae *λάκκοι*, *ciſternam laccum*

„ gantes diceret, neuter ſententiam tulit decernentis, ſed alter alterius am-
„ phoram fuſte percuſſit. Conſternati nos inſolentia ebriorum, intentavi-
„ mus oculos in praeliantes, notavimuſque oſtria, pectineſque è gaſtris
„ labentia, quae collecta puer lance circumtulit. Has lauticias aequavit
„ in-

cum, reddunt, ſed de tali ciſterna capiendum contendo, quae non in terram defoſſa, ſed ut vas amplum navibus onerariis imponitur, quale etiam à tectore pertundi facile potuerit. Et ita capiendam legem dictam de furtis cenſeo, & ejus quoque ſententiae habeo ſuffragatorem virum Ampliſſimum Cuperum, qui de his lacubus per literas mihi eum conſulenti, ſe ita ſentire amice reſcripſit. Ampliſſ. etiam Bynckershoek Obſervat. VIII. 4. probavit, & tales lacus memorat Xenophon. lib. IV. Ἀναβάσ. p. 322. Καὶ γὰρ οἶνος πολὺς ἦν, ὥστε ἐν λάκκοις κονιατοῖς εἶχον, ubi *lacus opere tectorio illiti* redduntur, an vero defoſſi, an ſupra terram poſiti, non definitur. Ex tali ergo lacu vinario vinum hauſturi hi ſervi ſimulantur rixam feciſſe. An vero vas illud, quod Romae videtur, & à Boiſſardo tom. III. Antiquit. pag. 145. conſpiciendum exhibetur, ſit lacus, ut dubitem, faciunt racemi vitium, quibus totum ornatur, quamvis urnam eſſe velit Gudius apud Gruter. pag. DCCCCXVIII. 17. & baſin ipſe Gruterus. Sed, ut judicent lectores, hic ex Boiſſardo exprimi curavi. BURM.

In loco] Scribe, *in collo*. Supra: *collo ſuo circumferebat olera venalia*. Cato apud Servium ad Virgil. Aen. III. *Accipite hoc onus in collos veſtros.* Catullus:

At mi nullus erat, neque hic, neque illic,
Fractum qui veteris pedem grabati
In collo ſibi collocare poſſet.

HEINS. Munckerus in epiſtola ad N. Heinſium legit, *certe ambo adhuc a. b.* vel, quod verius putat, *in loro adhuc*. Heinſii conjectura videtur admittenda, quam unde Gallicus Petronii locupletator reſciverit neſcio, certe ejus editio exhibet, ut Heinſius conjecit, multos annos, antequam aliquis de novo hoc fuco ſomniaret. BURM.

Sententiam tulit] Sic videlicet, ut ea ſe contentum redderet. Sic *ferre conſilium* apud Martianum lib. I.

Conſilium vis ferre meum.

SCHEFF. Dictum eodem modo, ut *ſuffragia ferre* Suetonius in Caeſ. cap. XIII. & alii dixerunt, *perferre ad ultimum vitae finem conſenſum* idem Sueton. Aug. LVIII. BURM.

Alterius amphoram fuſte percuſſit.] Crates auditori novicio Zenoni ollam lenticula cocta plenam ferendam per Ceramicum tradiderat; cujus miniſterii cum eum pudere animadverteret, παίσας τῇ βακτηρίᾳ κατεῤῥήγνυσι τὴν χύτραν, Laërt. lib. VII. Arſen. in Apophth. REINES. Emenda, *alter alterius amphoram fuſte percuſſit.* Simile mendum Juſtini codices inſedit lib. VIII. cap. II. *Forte evenit, ut, cum duo fratres, reges Thraciae, non contemplatione juſtitiae ejus, ſed invicem metuentes, ne alter alterius viribus accederet, diſceptationum ſuarum judicem eligerent.* Τὸ *alter* minus bene abeſt à libris, qua editis, qua ſcriptis. Juſtinus lib. XV. cap. 2. *dum auxilium ferre alter alteri volunt.* Apud Maronem lib. II. 667.

Alterum in alterius mactatos ſanguine cerno.

Apud Naſonem Ponticis lib. I. eleg. 5.

Alter ob alterius funera moeſtus erat.

HEINS. Ovid. III. Epiſt. II.

Alter in alterius jactantes lumina vultum.

Livius V. II. *Alter in alterum cauſſam conferant.* Manil. V. 536.

Alterum & alterius ſemper mutabit in uſus.

Plura hujus elegantiae exempla collegit diligentiſſimus Cerda ad d. l. Virgilii. BURM.

Oſtria] *Oſtrea* Patav. & Pariſ.

E Caſtris labentia] Illud *caſtris* hic ineptum eſt. Puto *teſtis* ſcribendum. Et fuere fictiles amphorae, ut notum. Niſi malis, *cruſtis*. Interpres vetus Horatii à Cruquio editus: *Cruſtas quando in feminio dicimus, fragmenta ſignificamus.* SCHEFF. Miror, Reineſio hoc potuiſſe placere, ut ſignificetur quaſi locus praelii. Vera lectio eſt *é caſſis*. *Caſſa* dicuntur rupta, fracta verberibus & concuſſione. Plautus in Curcul. Act. III. verſ. 25.

---- *Nam, quid id refert mea:*
An aula quaſſa cum cinere effoſſus fiet?

IDEM. Quae hic de rixantibus primum, & rejecta ſententia Trimalchionis, mox praeliantibus ſervis narrantur, deſtinato ſic conſilio acciderunt, ut è *caſtris*, id eſt loco praelii, pro miſſilibus lapidum, *oſtrea*, & *pectines*, volitarent; potuitque fieri, ut, vel inſtar caſtrorum aliquid ſubito emicaret, ſervis pugnantibus, vel ſocii utrinque accurrerint. Aut, ſi neutrum horum, nihilominus *é caſtris* recte poſitum autumo ad ſignificandum, ſic ferociter variaque arte pugnaſſe duos, quaſi eſſent plures, *intentatoſque* ſpectatorum

„ jam Scintilla frequentiuſ plaudebat, quam loquebatur, quum Trimalchio: *a* Permitto, inquit, Philargyre, & Carrio, [& ſi praſianus es „ famoſus, dic & Minophilae contubernali tuae diſcumbat. *b* Quid multa? paene de lectis dejecti ſumus, adeo totum triclinium familia occupaverat. Certe ego notavi ſuper me poſitum cocum, qui de porco „ anſe-

a Trimalchio. *b* Encolpius.

Ut vitare velint.
Ut mox:

----- *Praedicere ut armis*
Et virtute velint patriam defendere terram.

Tibullo lib. 1. el. 2. *Vidi ego .... manibus canas fingere velle comas.* Macrob. v. Sat. 17. *Locus dignus eſt, ut eum velimus altius intueri:* & Jacobus Benevent. cap. 75. *Deus credita cum repetit, nemo dolere velit:* nimirum, ut bonae fidei debitor, reddere non doleat, aut gravetur. REINES. Petronianae formae locutio. ſupra cap. ix. *Tuus iſte frater coepit mihi velle pudorem extorquere.* Infra cap. xcviii. *Si Gitona tuum amas, incipe velle ſervare.* Cicero vii. ad Famil. 5. *Coepi velle ea Trebatium exſpectare a te, quae ſperaſſet a me.* Eleganter autem abundare illud verbum *velle* apud ſcriptores optimos oſtendit praeter alios eruditiſſimus Brouckhuſius ad Propertii lib. ii. eleg. viii. verſ. 13. & nuper ad Tibull. lib. i. eleg. v. verſ. 50. BURM.

Permitto, inquit Philargire, &c.] Videtur hic locus nonnihil diſtortus, quem ita reſtitui poſſe opinor; *Permitto, inquit, Philargire, diſcumbe, & tu Carrio (etſi praſianus es famoſus) dic & Minophilae contubernali tuae.* Hanc contubernalem autem exiſtimo fuiſſe Philargiri, de qua mox capit. ſeq. *Philargiro etiam fundum lego & contubernalem.* GOES. Pariſ. ediderunt: *Permitto, inquit, Philargiro & Carrioni, etſi Praſimanus.*

Et ſi praſimanus] Corrige: *&, ſi praſinianus es.* Docent ſequentia abunde, ubi de praſinae factionis victoria. *Praſinianus*, qui praſinae favet factioni. quanquam forte rectius ſit, *praſianus.* Antoninus vita ſua. Τὸ μηδὲ πρασιανὸς, μηδὲ βενετιανός. Neronem mirum quantum faviſſe factioni praſinae, res eſt notiſſima vel ex Suetonio. SCHEFF.

Dic & Menophile] Suſpicor ſcribendum, *Menophilo.* SCHEFF. *Minophilae* ſcribendum; in Traguriano enim ſemper ſimplex *e* pro diphtongo *a* ſcriptum fuit, & male Patavini & Pariſ. *contubernali tuo* ediderunt: permittit enim, ut cum ſua contubernali accumbat. *Monophilo* Pariſ. Fortaſſe & *Menophilae* ſcribendum; *Menophilus* enim frequens in antiquis lapidibus eſt nomen ſervile. Hoc nomine & medicus apud Celſum lib. vi. cap. 7. & Mithridatis eunuchus apud Amm. Marc. lib. xvi. cap. 7. & conſularis vir apud Capitol. in Maximin. cap. xxi. occurrunt. Et vernam Menophilum eleganter irridet Martialis lib. vii. cap. 81. An autem fuerit Carrionis, an Philargyri, cui capite ſequenti legat ſuam, contubernalis, incertum facit ordo verborum, quamvis ego poſterioris credam. Philargyri autem nomen in antiquis inſcriptionibus eſt frequentiſſimum. BURM.

Diſcumbat] Lege, *diſcumbant.* TILEBOM. Hoc probat Saturnalia hic agitari. BURM.

Muria condimentiſque foetentem) Ad cocum refer, non ad anſerem. Evincit hic locus nihil eſſe mutandum initio Satyricon fragmentorum, etſi viris doctis aliter ſit viſum. Recte enim ibi: *Non magis ſapere poſſunt, quam bene olere, qui in culina habitant.* Valeant igitur illi cum ſua *coriaria*, quam libris de modo uſurarum inculcant. Emenda autem Martialem lib. vi. ep. lxvi.

Quam multi tineas paſcunt blattaſque diſerti,
Et redimunt olidi carmina docta coci.

Ubi perperam, *& redimunt ſoli*, circumfertur. Hoc enim manifeſte falſum, quoniam & aromatarii, ſalſamentarii, aliique, redimebant carmina, ut iis merces ſuas involverent. Nota & illa Martialis lib. xiii. epig. 2.

Nec toga Cordyllis, vel penula deſit olivis.

itemque illud lib. iii. ep. ii.

Ne nigram cito raptus in culinam
Cordyllas madida tegas papyro,
Vel thuris piperiſque ſit cucullus.

Male olent ergo coci, male culinae. Seneca ep. civ. *Ut primum gravitatem urbis exceſſi, & illum odorem culinarum fumantium, quae motae, quidquid peſtiferi vaporis obruerant, cum pulvere effundunt, protinus mutatam valetudinem ſenſi.* Non diſſimile illud ejuſdem Senecae de tabernis unguentariis ep. cvii. *Qui in unguentaria taberna reſederunt, & paulo diutius commorati ſunt, odorem ſecum loci ferunt.* Sed plus eſt *in culina habitare*, quam *deſidere*, aut *paulo diutius commorari.* Nemo, inquiunt, habitat in culinis. At, *habitare* poni pro frequenter & aſſidue morari aut verſari in culina, quis neſcit? Quis, quaeſo, habitat in ſubſelliis? *In ſubſelliis tamen habitare*, uſurpatum Ciceroni. HEINS.

Cocus

Digitized by Google

„ anſerem fecerat, muria condimentiſque foetentem. Nec contentus
„ fuit recumbere, ſed continuo Epheſum Tragoedum coepit imitari; &
„ ſubinde dominum ſuum ſponſione provocare. Si praſinus proximis
„ Circenſibus primam palmam.

LXXI. „ Diffuſus hac contentione Trimalchio, *a* Amici, inquit, „ &

a TRIMALCHIO.

Cocus continuo Epheſum Tragoedum coepit imitari, & ſubinde dominum ſuum ſponſione provocare.] Librarius, more ſuo tranſponens literas, dedit *Epheſum*, quem ſine omni dubio Petronius omnis antiquitatis, ſi quiſquam, peritus, *Theſpim* dixerat, tribu Icarienſem, aequalem Soloni:

Ignotum tragicae genus inveniſſe Camoenae
Dicitur & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis,
Quae canerent agerentque peruncti faecibus ora,

inquit Horatius Art. poët. verſ. 275. Imitatus autem Theſpim cocus eo, quod eſſet perſonatus, vel quovis modo velata facie: cujus rei inventor Theſpis. Perſonatus autem ideo, ut liberius agere poſſet cum domino, cum quo diſcubuerat. REINES. Credo, fuiſſe eo tempore notum quemdam hiſtrionem, ſed cujus memoria, ut innumerorum hujus notae hominum, intercidit. Apud Gruterum pag. CCL. occurrit C. IVLIVS. C. L. EPHESIVS. QVI. ET. MASCVTIVS.

Si Praſinus proximis Circenſibus primam palmam] In his procul dubio quidpiam deeſt. Sufficietne, ſi legis, *ſi praſinus ſis, ajebat, nonne proximis Circenſibus primam palmam habebis*? TILEBOM. Ex more convivarum, quorum plurimis ſuper coenam de factionibus Circenſibus ſermo, &, cum nullus fere eſſet his temporibus, quin alicui factioni faveret, frequentes hae ſponſiones. Appoſite Martialis lib. x. epig. 48.

De Praſino conviva meus, Venetoque, loquatur,
Nec facient quemquam pocula noſtra reum.

De ſponſionibus illis vide Argolii notas ad Onuphr. de Ludis Circenſibus lib. I. cap. II. Caeterum ipſam ſponſionis formulam ita concepiſſe ex ſolemni more cocum hunc puto, *ni Praſinus proximis Circenſibus palmam.* v. Briſſon. de Formul. lib. v. pag. 369.

Diffuſus] An liberior, effuſior factus, ut ad animum referatur? Sic *diffuſionem animi* dixit Seneca de vita beata cap. 5. Inclino eo potius, ut accipiam pro *confuſus*, quod habet infra cap. LXXIV. in re non abſimili: *qua voce confuſus Trimalcio.* SCHEFF. Laetatus, cui contrarium *adſtrictus.* Seneca ep. CVI. *Vide, an vultum nobis mutent, an frontem adſtringant, an faciem diffundant.* Apud Naſonem *diffundere animum.* lib. I. Art. Amand. verſ. 218.

Diffundetque animos omnibus illa dies.

Seneca ep. LVI. *Utraque res animum diffundit & mordet.* De vita beata cap. V. *Ex cognitione veri gaudium grande & diffuſio animi.* Quam Stoïcis Graecis διάχυσιν ψυχῆς dici, cui animi contractio opponitur, συστολὴ ψυχῆς, Muretus obſervavit. HEINS. Recte Heinſius, nec debuerat dubitare Schefferus. Multus hujus verbi uſus apud Ovidium III. Met. verſ. 318.

Forte Jovem memorant diffuſum nectare curas
Sepoſuiſſe graves, vacuaque agitaſſe remiſſos
Cum Junone jocos.

lib. IV. verſ. 765.

Poſtquam epulis functi, generoſi munere Bacchi
Diffudere animos.

lib. XIV. verſ. 272.

Haec, ubi nos vidit, dicta acceptaque ſalute
Diffudit vultus.

lib. IV. ex Pont. ep. IV. verſ. 9.

Qua, tamen inveni, vultum diffundere cauſſa
Poſſem.

Vid. plura apud Barthium ad Statii lib. II. Thebaid. verſ. 213. & Brouckh. ad Tibull. lib. I. eleg. II. verſ. 3. & ſupra ad cap. X. BURM.

Et ſervi homines ſunt, & aeque unum lactem biberunt] *Si ab uno homine, quem Deus finxit, orimur, certe conſanguinei ſumus,* inquit Lact. VI. div. Inſt. 10. *Eadem omnibus principia, eademque origo* L. Sen. III. de Beneſ. 28. Quintil. decl. XIII. & Julian. in ep. ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων πᾶς ἐστὶ συγγενής. Hinc illae de ſervis humane habendis praeceptiones ſapientum, Philemonis, Catonis lib. 4. diſt. 44. S. Barnabae in Epiſt. Sen. ep. 47. & Leges Poteſtatum: Aureus in hoc M. Seneca Contr. lib. VII. declam. 6. lib. I. de Clem. cap. 18. & Iſidorus Peluſiota lib. I. ep. 471. Τοῖς οἰκέταις χρῆσθαι, ὡς ἑαυτοῖς· ἄνθρωποι γάρ εἰσι καθ' ἡμᾶς. ἡ γὰρ περίληψις, ἢ τύχη πολέμου, ἢ τυραννὶς ὕστερον τούτους ἐποίησαν κτήματα. ἀλλ' οἱ πάντες ἐν ἐσμὲν, καὶ τῇ φύσει, καὶ τῇ πίστει, καὶ τῇ μελλούσῃ κρίσει. nimirum, *cum ad exitum ventum eſt, omnes in aequo ſumus.* Philoſophaſter Trimalcion, qui philoſophum ſe numquam audiviſſe gloriatur infra hoc capite, e ſchola Stoica iſtud ſublegit, uti & alia quaedam, inprimis iſtud περὶ πορδῆς, cap. LXXVI. quod optime intelligi poteſt è Ciceronis ad Paetum ep. 22. lib. IX. REINES. Hic jam *philoſophum* bona fide agit noſter

„ & ſervi homines ſunt, & aeque unum lactem biberunt, etiamſi illos „ malus fatus oppreſſerit :tamen, me ſalvo, cito aquam liberam guſtabunt. „ Ad ſummam, omnes illos in teſtamento meo manumitto. Philargyro etiam „ fundum lego, & contubernalem ſuam. Carrioni quoque inſulam, & „ viceſimam, & lectum ſtratum. Nam Fortunatam meam heredem facio, „ & commendo illam omnibus amicis meis: & haec omnia publico ideo, „ ut

ſier Trimalchio. De ſervis enim ad coenam quandoque vocandis, vide Senecam è Trimalchionis ſententia differentem ep. XLVII. ubi inter alia: *Vis tu cogitare iſtum, quem ſervum tuum vocas, ex iiſdem ſeminibus ortum, eodem frui coelo, aeque ſpirare, aeque vivere, aequi mori?* vide Epictetum diſſert. XIII. HEINS. Quinctil. declam. XIII. 8. *Taceo de ſervis, quos bellorum iniquitas in praedam victoribus dedit, iiſdem legibus, eadem fortuna, eadem neceſſitate natos. Ex eodem coelo ſpiritum trahunt, nec natura vilis, ſed fortuna dominum dedit.* Florus lib. III. cap. 20. *Enim vero ſervilium armorum dedecus feras: nam & ipſi per fortunam in omnia obnoxii, tamen quaſi ſecundum hominum genus ſunt, & in bona libertatis noſtrae adoptantur.* Ubi v. Freinshemium. BURM.

Unum lactem] Plaut. Bach. V. ſc. 2. *Nec lactem, nec lanam ullam, habent.* SCHEFF. *Lacte*, & *lactem* dicebant antiquiores. nam *lac* pro *lacte*, contractum. Gloſſae veteres, *Lactem*, γάλα. hinc *lactes*. *Lacte* veteres dicebant, ut nos *lac*. Chariſius è Catone citat. *In Italia atras capras lacte album habere.* Sic Apulejus, ſic alii. Vide Nonium. HEINS. Vide ſupra cap. XXXVIII.

Malus fatus] Vide ſupra ad cap. XLII.

Aquam liberam guſtabunt] Liberabuntur ex ſervitute. Ovid. I. Amor. el. 6.

—— *Sic unquam longa relevere catena,*
Nec tibi perpetuo ſerva bibatur aqua.

SCHEFF. Illuſtrat hanc locutionem egregius Heſychii locus, quem ad Callimachii hymn. in Pallad. verſ. 46. adduxit & emendavit Illuſtris Spanhemius. Ἐλεύθερον ὕδωρ ἐν Ἄργει, ἀπὸ τ̃ συναγκείας πίνουσι πρῶτοι ἐλευθερούμενοι τ̃ οἰκετῶν, διὰ τὸ καὶ τ̃ κέρβερον κύνα ταύτῃ διαδρᾶναι καὶ ἐλευθερωθῆναι. Vide Caſaub. ad Athen. III. 35. BURM. [Sic voluit Spanhemius. In Heſychio quidem exſtat συναγείας. At Κυναγείας legendum eſſe, quis non videt?]

Omnes illos in teſtamento meo manumitto.] Haec plena libertas erat, non minus quam illa, quae apud conſilium, aut apud conſulem, procoſ. praetorem, praeſidem provinciae, legatumve Caeſaris, vel alium magiſtratum, cui hujuſmodi jus eſſet, manumiſſione conferebatur. l. 5. 7. D. de manum. vind. l. 4. Cod. de vind. lib. & apud Conc. manum. Eadem vocabatur *juſta*, vindictae impoſitione munita, l. 2. Cod. ſi adverſus libert. & quidem pro tribunali; à qua differebat *data inter amicos*: quam nominat Cajus Inſt. l. 1. & Sen. l. de vita beata c. 24. & altera *per menſam* dicta, quando libertatis capiendae gratia ſervus convivio domini adhibebatur; & de hac explicanda ſunt verba autoris initio hujus fragmenti: *Venerat jam tertius dies, id eſt, exſpectatio liberae coenae:* nimirum, qua dominus liberam aquam guſtaturos eſſe mox promiſerat. Item illa, quae una voce, unico circumverſu, aut habitus datione fiebat, te qua Quintil. declam. CCCXLII. Inſcriptio apud Urſin. in Gente Opimia & Gruter. DCCCLXIV. REINES. Jactantia inſignis, cujus ſimilem ſepulchrali titulo inſculpi juſſit, forte ejuſdem ſortis libertus, Claudius Philargyrus unguentarius apud Gruter. DCXXXVI. 9. FAMILIAM. SVAM. MANVMISIT. PECUNIAMQ. LEGAVIT. Trimalchionis vero hoc eſt, quod Plin. XIV. 22. de ebriis dicit, *alii teſtamenta ſua nuncupant.* Nam nunc voce teſtamentum ſuum convivis publicat, mox exemplar jubebit adferri. BURM.

Etiam fundum] *Et fundum* Patav. & Pariſ.

Et contubernalem ſuum] Scribe omnino, *ſuam*: contubernales enim ſervis, quae liberis hominibus uxores ſupra: *Contubernalem meam redemi.* HEINS. Hoc neceſſe erat adjicere, quia aliter, ſervo manumiſſo, ejus contubernalis manerē cogebatur in ſervitute l. 41. §. 15. de fideic. libert. *December, diſpenſator meus, Severus villicus, & Victorina villica Severi contubernalis, in annos octo liberi ſunto.* Vid. ſupr. ad cap. LVII. BURM.

Et viceſimam] Quam nempe manumiſſus ipſe debebat ſolvere, eam nunc ab haerede praeſtandam volo. Vide diſſertationem de Vectigal. Populi Romani cap. X. Cui ridere volupe eſt, legat hic Galli noſtri, cui Petronium Gallicum debemus, elegantem notam, & an ille intellexerit, qualis haec viceſima, & quid inſulae fuerint, judicet. BURM.

Lectum ſtratum] Tricliniarem nempe, ſive, ut vocavit capite XLII. *Vitalem ſtragulis bonis.* Terentius quoque Heaut. Act. IV. ſc. I. dixit *lectum veſtimentis ſtratum.* BURM.

Commendo illam] Solemne teſtamentorum verbum. l. 41. §. 15. ff. de fideic. libert. *Te autem, Severe, fili cariſſime, uti Decembrem & Severum commendatos habeas.* BURM.

„ ut familia mea jam nunc ſic me amet, tamquam mortuum. *a* Gratias
„ agere omnes indulgentiae coeperant domini, quum ille, oblitus nugarum,
„ exemplar teſtamenti juſſit adferri, & totum a primo ad ultimum, in-
„ gemeſcente familia, recitavit. Reſpiciens deinde Habinnam: *b* Quid di-
„ cis, inquit, amice cariſſime? aedificas monumentum meum, quemad-
„ modum te juſſi? Valde te rogo, ut ſecundum pedes ſtatuae meae catel-
„ lam

a ENCOLPIUS. *b* TRIMALCHIO.

Publico ideo] Supra *publicare ſermones*. HEINS. cap. XXXIX. ubi vide.

Ut familia mea me nunc ſic amet] Stolide hoc, ut omnia, Trimalchio. Heri enim cautiores diſſimulabant, quos poſt mortem ſuam manumiſſos vellent, ne, ſpe melioris vitae erecti, dominis fata clam inprecarentur, vel etiam maturarent. HEINS.

Jam nunc] Horat. III. Od. VI.

Et fingitur artubus
Jam nunc.

Livius lib. XXII. cap. 38. *Jam nunc locatus in urbe ſciret, quae ſibi agenda armato forent.* Et ita paſſim optimus quisque ſcriptor. BURM.

Cum ille oblitus nugarum] Imo, *cum ille ncedum oblitus nugarum*. Nam, quae ſequuntur, nugae plane ſunt nugaciſſimae. GOES. Minime ſollicitandum; eſt enim formula ſolemnis & ironica de homine quid inſulſe agente. Agnoſcere libet in his Claudium noſtrum, de quo Seneca in Apocolocynth. *Claudius, ut vidit virum valentem, oblitus nugarum, intellexit, neminem parem ſibi Romae fuiſſe*: quaſi rem jam ſerio agere vellet, aut reſipiſceret & ad ſanam mentem rediret homo *nulli nugarum laude ſecundus*, ut loquitur Martial. IX. I. cum revera ſtultitia nova priorem cumularet. *Relinquere nugas* dixit Cicero VI. ad Att. 3. *Videaturne, aut pietatis eſſe meae fratrem relinquere, aut diligentiae nugarum aliquid relinquere.* vid. infr. cap. CXXXVI. BURM.

Ingemeſcente] *Ingemiſcente* Petav. & Pariſ.

Quid dicis] Haec formula occultam objurgationem continet, quaſi Habinnas in aedificando monumento ejus nimium lentus eſſet, quod jam homini mori volenti debebat eſſe paratum. V. Barth. Gloſſarium in Claudianum Mamercum pag. 659. Manifeſtior exſtat ſupra cap. IX. *Quid dicis, inquam, muliebris patientiae ſcortum?* BURM.

Quemadmodum te juſſi] Damnant hunc loquendi modum Gronovius ad lib. IX. Martial. LXVI. Voſſius conſtructionis cap XXXVI. & Scioppius de ſtylo Hiſtorico. Tamen antiquiores ſic loquutos autumo, ut & tuetur Thomas Munckerus ad Hygini caput CXCVI. quem vide. HEINS. Dubito, an patrocinium ſuum, quod huic locutioni commodavit Munckerus, ſeveris judicibus probare poſſit, & an non potius illi ſecundum Voſſium & Scioppium litem dare malint. Nullum dubium, quin illa locutio admitti poſſit, ubi infinitivi modi verbum ſubaudiri poſſit, ut hoc loco, *quemadmodum te juſſi aedificare*; Ita Quinctiliani verba, *juſſit me tribunus*, ſcilicet *pati ſtuprum*, vel ſimile quid, capienda. Martialis quoque locus lib. IX. Ep. 67. ita intelligendus.

Sed tu juſſiſſes Euryſthea,

ſcilicet ſervire, vel facere illa, quae Herculem juſſit facere. Quare neque mutandum ibi aliquid. Ita & Terentius Heaut. Act. IV. 5. *immo filium jube potius*, ſcilicet *deferre*, quod praeceſſit. Cicer. VI. ad Att. Ep. ult. *Et, hercle, ut me jubet Acaſtus, confido te tam valere*, ſcilicet *confidere*. Sed praecipua eſt controverſia an Latine dicatur, *jubeo te, ut facias*, ubi nulla ellipſis poteſt locum habere, quod negamus ulli bonae aetatis ſcriptori uſurpatum. Nam Auſonium, & Apulejum, & ſimiles, non moramur, neque eorum exemplis tueri ſe debebant viri literati: neque probioris notae eſt altera illa conſtructio, *jubeo tibi*, quam ſummo jure extra Latii fines proſcripſit ſummus linguae Romanae vindex Gronovius ad Livii lib. XXVII. cap. 24. & quae non, niſi corruptis auctorum locis, vel eorum, qui jam labe aliqua infecto ſermone uſi ſunt, defendi ſolet. Quare neque has delicias Statio, (ad cujus lib. VII. verſ. 33. & 373. vide Barth.) neque Claudiano, neque Jurisconſultis, neque cuiquam poſteſterioris ſeculi, invidemus. Sed cultiſſimo poëtae Ovidio hanc ſtribliginem adtribui ab unico ejus ſoſpitatore indignamur, qui unius ſui codicis auctoritatem tanti putavit, ut contra reliquos omnes, & editiones, quotquot exſtant, lib. VIII. Metam. verſ. 752. legere maluerit;

------ *Famuliſque jubet ſuccidere ſacrum*
Robur.

cum *famulos* certe ſcripſerit terſiſſimus poëta, ut multis ad eum locum probavimus. Apud Ciceron. lib. IX. Epiſt. ad Attic. 13. *Quamquam hae mihi literae Dolabellae jubent ad priſtinos cogitationes reverti*, ubi recte Corradus *mihi ſcriptae* explicat, vel *me* legere malit. Apud Frontin. IV. I. 43. *Quatuor legiones eduxit, & conſiſtere omnibus, detectis armis velut in acie, juſſit.* Sed ibi in MSS. legitur *conſiſtere ordinibus*. Major autem inconſiderantia eſt doctiſſimi Barthii, qui in commentario ad Claudian. II. in Rufin. verſ. 155. ad novam hanc omnino neque tritam rationem loquendi

„ lam pingas, & coronas, & unguenta, & Petronatis omnes pugnas, ut
„ mihi contingat tuo beneficio poſt mortem vivere. Praeterea, ut ſint in
„ fronte pedes centum, in agrum pedes ducenti. Omne genus etiam po-
„ morum

quendi retulit verba haec Salluſtii de Bell. Jugurth. cap. XXCIV. *At Marius, ut ſupra diximus, cupientiſſima plebe conſul factus, poſtquam ei provinciam Numidiam populus juſſit, antea jam infeſtus nobilitati, tum vero multus atque ferox iuſtare.* Quis enim vel tyro neſcit, recte & paſſim dici *jubere provinciam*, *legem*, & ſimilia, in quibus eſt ellipſis verborum *dari*, *ferri*. Ita Salluſtiana oratio ſuppienda, *poſtquam ei provinciam populus dari juſſit*. Ita quoque Livius lib. 1. cap. 22. *Tullum Hoſtilium regem populus juſſit*, ſcilicet, *creari*, & ita in reliquis id genus loquendi modis. BURM.

Pingas] Hoc ſuſpectum eſt. Fuit nempe lapidarius Habinnas, uti liquet ex ſuperioribus. at lapidarii non pingunt. An legendum, *fingas?* nil definio. SCHEFFER. Lege, *fingas*. HEINS. Neſcio, cur mutari debeat, cum potuerint haec ornamenta ſepulchri, quae operi tectorio inducebantur, variis coloribus diſtingui. vid. Inſcript. apud Fabrett. pag. 449. Egregie autem Satyricus Trimalchionis monumentum exornat, utpote ex quibus ante actae vitae inter convivia imaginem viator perſpiceret. Ea namque fere inſtrumenta inſculpta & picta in ſepulchris veterum conſpiciebantur, quae artem defuncti oſtendebant. vid. Guther. de Jure manium lib. II. cap. 28. & 29. Quod autem catellam & ſimilia jubeat pingi, ex more quoque, quo ſimiles deliciae & ludicra inſculpebantur, qualia plurima apud Fabrett. cap. v. pag. 381. & ſeqq. videre licet. BURM.

Petractis omnes pugnas] Mallem pro, *petractis*, quod eſt nihili, *peractas omnes pugnas*. Quomodo apud Virgilium ſunt *peractae caedes*, apud Ovidium, *peracta bella*. SCHEFFER. Habetur etiam in ſuperioribus hoc vocabulum. Sic enim vulgati cap. LII. *Nam beremotis pugnaſſent petraitis in poculis*. MS. Dalmaticum itidem *petraitis* habet hoc loco, at altero illo *petranctis*. Latere nomen quoddam proprium neceſſe eſt, ſed à Trimalchione fortaſſe confictum, ut, quale illud fuerit, difficillimum ſit divinare. Suſpicabar quidem *Paridis*, nunc vero animum ſuſpendo, & alterius exſpecto conjecturas faciliores. IDEM. Anonymus in Biblioth. Noviſſ. Hallenſ. d. l. obſervat. hic ſcelus nefarium latere, quod Paulus ad Roman. I. 24. deteſtatur, cenſet, quare corruptum potius relinquit, ne intelligatur. Satis ſordium eſt in hoc convivio, nec opus, nimis argutum quaerere, de quibus ne cogitavit quidem hic Trimalchio, ut ex cap. LII. adparet. BURM.

In fronte] Putes rectius, *in frontem*, quia ſequitur, *in agrum*. Sed ſic & Inſcriptio vetus apud Gruterum pag. 841. & Horat. I. Sat. 8.

Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum.

SCHEFFER. Scilicet, *praeterea*, monumento meo inſcribas, *ut ſint in fronte pedes centum*, &c. GOES. Recte mutat ſententiam Schefferus, cum ſemper *in fronte* debeat ſcribi, quia latitudinem monumenti ſecus viam publicam notat. *in agrum* autem dicebant, quia in longitudinem à via in agrum introrſus extenſum ſepulchrum notat, ut erudite has ſollemnes notas explicuit Fabrett. capite III. pag. 176. & ſequentibus. Quamvis & *in agro* ſcripſiſſe docere poſſunt ibi allati tituli. Jactationis autem inſignis ſunt hi centum & ducenti pedes, cum pleraque monumenta vix viginti pedes in fronte aut in agrum patuiſſe docere poſſunt lapides a Fabretto adducti, quibus plurimi ex Grutero & aliis addi poterunt, qui docent raro longius aut latius produci. Apud Sponium pag. 293. frons pedum XXXIV. in agrum p. XXIV. reperitur, apud Horatium vero mille pedes in fronte, & trecentos in agrum dabat ille, ut eſſet locus publicus, & capax multorum funerum. Noſter vero ſibi privatum, quod haeredem non ſequatur, conſtituit ſine exemplo magnum monumentum. BURM.

Omne genus enim pomae] Suſpicatur Nob. Heinſius, *pompae*. Quid? ſi *pomi*. Sane arbores ad ornatum ſepulchrorum adhibuiſſe, docent veteres. Vide Meurſium in Funere cap. 41. ubi de buxo & palmite. Auguſti Mauſoleum circa alnos habuit, ut Strabo auctor eſt lib. v. Poſtremo Ulpianus l. 73. § 1. ff. de contr. empt. nominatim *intra maceriam ſepulcrorum loca plura hortis, vel caeteris culturis, ſervata* commemorat. SCHEFFER. Lege *omne genus etiam*, quod reſpondet praemiſſo modo *praeterea*, ut ſit loco ſυνδέτως; nimirum iſtud volo, & hoc quoque. Solet alias τὸ *enim* abundare cum ſingulari gratia ſermonis; ut in iſtis Plauti Perſa Act. 2. ſc. 2. verſ. 46. *P. Male operam locas. S. qui? P. Quia enim nihil amas, cum ingratam amas*; & Terentii Andr. Act. 5. ſc. 2. verſ. 4. *Imo enim nunc quam maxime abs te poſtulo atque oro.* Plura congeſſit Pricaeus ad Apuleji VII. Metamorph. Sed hic locum non habet ea figura παρέλκοντος: ſequitur enim proximo membro orationis; *Valde enim falſum eſt.* Pro *pomae* vero legendum *pomonae*. Pomona eſt quod Graece ὀπώρα, id eſt, omnis ge-

„ morum volo ſint circa cineres meos, & vinearum largiter. Valde enim „ falſum eſt, vivo quidem domos cultas eſſe: non curari eas, ubi diu- „ tius

generis fructus edules, qui autumno matureſcunt. Solinus cap. 22. de Thule: *larga & diutina pomona copioſa eſt:* quod Dicaearchus de Bocotia, eſſe ἐγκάρπαιον ϗ θερινοῖς ὠνίοις ἄφθονον dixit. Vult igitur arboretum vel pomarium circa monumentum ſuum inſtrui, eſſeque ibi *vinearum largiter.* Maceriis, muris, ſeptis, ſepulcra claudi, ornari etiam aedificiis pertritum eſt; hortos iiſdem adjacere & adjici adparet ex Inſcr. Gratianenſi 12. DCXXX. apud Gruter. in qua Hermes quidam, *hi horti*, inquit, *uti optimi maximique ſunt, cineribus ſerviant meis: ex horum reditu curatores veſcantur natali meo, & roſam praebeant in perpetuum.* De vineis teſtatur lapis Sanct. Andreanus, quem V. C. Carolus Sponius Med. Collegiatus Lugdun. in Sequanis mihi deſcripſit. in eo profitetur Rufius quidam Satyrus, quod ſuae ſuorumque memoriae aedificium cum vinea & muris, & ad tutelam ejus & ad coenam omnibus incolis ponendam KL. Febr. ſicuti & rudeeam in opus, ſcilicet vineae, addiderit. Nimirum fiebant iſta tam in tutelam, cuſtodiam, cultumque monumenti, ut id integrum praeſtaretur, per ſumtus refectioni neceſſarios, quam ut è proventibus annuis conſtitutae profuſiones, erogationes, & ſparſiones miſſilium exhiberi poſſent; ut pluribus doceo Comm. ad XII. Tab. Claſſis VI. REINES. Τὸ *enim* deſignat, Trimalchionem c. pedes in fronte, cc. in agrum, velle converti in hortum. Cujus ritus plena ſunt monumenta antiqua apud Gruterum. Ejus rei ratio, ſive, quod poma, & menſae ſecundae, ad aetatem genialiter agendam conducant, ſive, quod iis locus ſit in ſacris natalitiis, quae fiebant ſine ſanguine. Sic marito ſacrum facturae Laodamiae, apud Hyginum fabula CIV. poma adferuntur. HEINS. Scriptura Traguerienſis codicis eſt, *pomorum*, quam Patavini mutarunt in *pomae*, unde viri docti tentarunt variis conjecturis locum ſanum, & de hortis & arboribus monumento additis praeter rem hic multa adduxerunt: cum certe, ſi hoc voluiſſet lautus Trimalchio, ſpatium monumenti ſui longe productius eſſe voluiſſet; quare capienda verba ſunt de ornamentis, quae ipſi ſepulcro inſculpebantur, ut apud Boiſſardum occurrunt frequentia, in quibus pomorum omne genus, florum ſerta, vitium racemi, & ſimilia affabre ficta exhibentur. BURM.

Falſum eſt] Non concoquo: mallem, *falſum.* Cicero II. de Orat. *Valde haec ridentur: & hercle omnia, quae à prudentibus, quaſi per diſſimulationem non intelligendi, ſubabſurde falſeque dicuntur.* SCHEFFER. Id eſt, *vanum*, quodque veram humanitatis conſiderationem, & prudentiam agendi *mentitur.* HADRIAND. Scribatur meo periculo: *Valde enim inſulſum eſt, non curari eas, ubi diutius nobis habitandum eſt. Eas*, ſcilicet domos: nam *domum* pro ſepulcro dicebant veteres. Nec aliter capiendus Horatii locus vexatiſſimus, qui *domum exilem Plutoniam* dixit, pro ſepulcro. Ut & *domum* pro ſepulcro poſuit auctor Epicedii in Druſum:

Claudite jam, Parcae, nimium reſerata ſepulcra,
Claudite, plus juſto jam domus illa patet.

In antiquis marmoribus paſſim, *domus aeterna, domus aeternalis domus perpetua.* HEINS. Recte Heinſius explicat *domos.* Ita epigramma vetus apud Pithoeum pag. 85. & p. 140. ad mentem Trimalchionis:

Haec domus aeterna eſt, hic ſum ſitus, hic ero ſemper.

Ovidius l. X. Met. 34. *haec eſt domus ultima.* Seneca Hippol. 1241. *recipe me aeterna domo non exiturum. Sedes aeterna* Quinctil. declam. XII. Vide Fabrett. inſcr. cap. II. pag. 112. & ſeqq. Quod autem *domum exilem Plutoniam* apud Horatium pro ſepulcro capiat, ut Rutgerſius fecit in Venuſinis lectionibus, & Voſſius Epiſt. 169. minime id menti Horatii convenire videtur, qui ipſum Orcum, vel inferorum regionem, ita vocavit, quia nihil niſi umbras continet, non vera corpora, & ita revera ſit *exilis domus, in qua non multa ſuperſunt*, ut idem vates dixit lib. I. Epiſt. 6. & Virgilius VI. AEneid.

Perque domos Ditis vacuas & inania regna.

ut me docuit quondam, ſummus meus in his ſtudiis auſpex & dux, Janus Brouckhuſius. Ita & Statius lib. IV. Theb. verſ. 477.

Solvite pulſanti loca muta, & inane ſeverae
Perſephones.

Valer. Flacc. lib. II. verſ. 603.

------ *Fruſtra vacui ſcrutaris Averni,*
Care, vias.

Ubi Bulaeus duo etiam Statii & Claudiani loca apta adfert, ſed cauſſam locutionis perperam reddit. Jam autem umbras paſſim *vacuas, tenues, nudas*, & *exiles*, à poëtis dici, quis ignorat, aut ſibi probari poſceret? imo hinc Proſerpinam Λεπτῦνιν à Lycophrone Caſſandr. verſ. 49. dictam crediderim. Praeterea paſſim inferorum regionem, etiam non addito illo *exilis* vel *vacuae* epitheto, *domum Ditis* vocari videmus. ita Euripid. Alceſt. 436.

Χαίρ

„ tius nobis habitandum eſt; & ideo ante omnia adjici volo: HOC. „ MONUMENTUM. HEREDEM. NON. SEQUATUR. Cae- „ terum erit mihi curae, ut teſtamento caveam, ne mortuus injuriam „ accipiam! praeponam enim unum ex libertis ſepulcro meo, cuſtodiae „ cauſſa, ne in monumentum meum populus cacatum currat. Te rogo, „ ut naves etiam monumenti mei facias plenis velis euntes: & me in tri- „ bunali ſedentem praetextatum, cum anulis aureis quinque, & nummos „ in

Χαίρετέ μοι σὺ ἀΐδα δόμοισιν
Τὸν ἀνάλιον οἶκον ἐικετεύοις.

Senec. Medea 740.

Et Chaos caecum, atque opacam Ditis umbroſi
domum.

& ita alii. BURM.

Habitandum eſt] Unde infra cap. cxi. *domicilium* vocat.

Injuriam accipiam] Petronianae formae locutio. ſupra cap. xxv. *Ne majorem injuriam in ſecreto frater acciperet.* Vide & infra cap. xciv. & cxxx. Terent. Eun. iv. vi. 24. Adel. ii. i. 53. *Injuria* autem propie hic de ſepulcro violato. Lapis apud Fabrettum pag. 661. NE QVIS VELIT LOCO INIVRIAM FECISSE. BURM.

Praeponam enim unum ex libertis ſepulcro meo.] Neque id novum. Gruterus Inſcriptionum pag. dcxxxvi. 12.

HI. HORTI. VTI. OPT. MAXIMIQ. SVNT.
CINERIBVS SERVIANT. MEIS.
NAM. CVRATORES. SVBSTITVAM. HEINS.

Cuſtodiae cauſſa] Haec ex more uſitato Romanis. Propert. lib. iii. Eleg. xiv. verſ. 23.

Adſeret hac unguenta mihi, ſertisque ſepulcrum
Ornabit cuſtos, ad mea buſta ſedens.

Ubi vide diligentiſſimi Paſſeratii adnotationes. Et Ramireſius de Prado in Pentecont. cap. xvii. obſervat, hos cuſtodes modo divitum ſepulcris appoſitos ex veteri Horatii commentatore ad Epod. xvii. verſ. 47. Unde iterum faſtus noſtri liberti apparet. Praeterea hujus cuſtodiae cauſſa ſolebant tabernas, & aedificium aliquod ſepulcro adſtruere, in quo cuſtodes illi habitarent. Lapis apud Fabrettum in notis ad cap. v. pag. 393.

D. M.
MINDIA. TYCHE. FECIT. SIBI. ET.
SVIS. ET LIBERTIS. LIBERTABVSQVE.
POSTERISQ. EORVM. CVM. AEDIFI-
CIO. ET. TABERNA CVSTODIAE. TV-
TELAEQVE. CAVSA.

Ubi plura de hac materia eruditiſſimus Fabrettus. Vide & cap. iv. pag. 320. Adde ex Marmoribus Felſinis p. 421. & Gudianis p. cxci. lapides. & Guther. de Jure manium lib. ii. cap. 31. Qui tamen lapidem Gruterianum pag. dcxxiii. 8. ubi *ad culturam* legantur HS. VII. male mihi explicare videtur de purgatione veprium, & malarum herbarum, & erogationibus, cum melius de ornamentis ſepulcrorum, quae inſculpebantur, & ſtatuis ſimilibus capienda videantur, ut noſter modo, *Vivo quidem domus cultas eſſe, non curari eas, ubi diutius habitandum eſt. Colere* enim ornare notat, ut vulgo notum. Vide ſupra ad cap. xxxii. Heinſii notas. Vel quia ſaepe hortus, & agri aliquis modus, ad tutelam ſepulcri adſignabantur. Quinctil. de Inſtit. Orat. vii. 9. *ſi quis corpus ſuum in occulto loco poni jubeat, circaque monumentum multum agri ab haeredibus in tutelam cinerum, ut ſolet, leget.* Jam vero inter Juriſconſultos controvertebatur, an haec conditio, *ut a monumento meo non recedat*, ſit rata, quia per eam jus libertatis infringitur. Sed ab ingenuo non obſervandam, liberto vero imponi poſſe, reſpondet Papinianus l. lxxi. §. 2. de condit. & demonſtrat. BURM.

Populus cacatum currat] Loca enim ſacra nefas his inquinare ſordibus. Apud Perſium:

----- *Pueri, ſacer eſt locus, extra*
Mejite.

Inſcriptionum Gruteri pag. dcccxcii. 1.

HOSPES. AD. HVNC. TVMVLVM.
NE. MEIAS. OSSA PRECANTVR.
TECTA. HOMINIS.

Similia habes in eodem opere Inſcriptionum, ubi pag. cccxxix. inſcriptio extat jocoſa hiſtrionis Polenſis. HEINS. Lapidibus ab Heinſio productis adde alium Romae anno 1603. effoſſum, quem edidit Malvaſia, in ſua Laelia Criſpi p. 233. & Mabillon. tom. i. Itineris Italici p. 148.

QVI. HIC MIXERIT. AVT
CACARIT. HABEAT
DEOS. SVPEROS. ET
INFEROS. IRATOS.

Vid. Petit. ad Leges Attic. pag. 8. BURM.

Naves] Ut modo diximus, inſtrumenta veteris artificii ſepulcris inſculpta. Ita Trimalchio, qui fuerat negotiator, & navibus mercaturam exercuerat, ut cap. lxxvi. jactat, naves fieri jubet, ut haec egregie explicuit cl. Weſſeling Obſerv. i. c. 7. BURM.

„ idonea tibi videtur. „ C. POMPEJUS. TRIMALCHIO. MAECENATIANUS. HIC. REQUIESCIT. HUIC. SEVIRATUS. ABSEN-

& fatuos reddi delirabat, prorſus non *Maecenatianus.* REINES.

MAECENATIANUS] Cur vero *Maecenatianus?* En nodum vindice dignum. Homo vaniſſimus Trimalchio, & terrae filius, moribus ac vitae genere lautiſſimo, Maecenatem, virum nobiliſſimum, videri volebat imitatus. Et hoc pro caetera ſua arrogantia. Hinc ipſa coena ad ſymphoniam omnia miniſtrata, Maecenatiano more. Unde etiam ſit, ut & infra cap. LXXIII. pro iis de Trimalchione, *& coepit Menecratis cantica lacerare*, caſtigandum opiner, *Maecenatis cantica.* Scripſit enim Maecenas cantica, è quibus fragmenta nonnulla proferuntur à Seneca & Grammaticis antiquis. Caeterum, qui ſe ſectae alicujus dabant, ſive juriſperiti celebris, ſive medici, ſive grammatici, ab eo nomen mutuabantur. Sic Caſſiani, à ſchola juris Caſſiana, ab Hippocrate & Galeno Hippocratici & Galenici dicebantur. Sic Grammaticus Ariſtarchus, poëta Virgilianus, poëta Ovidianus, oratores Iſocratici, vel Iſicratici, ut apud Gellium libro XVIII. cap. 8. Apud Tertullianum occurrit item coquus Apicianus, tamquam coquus inſignis. Vixit autem lautiſſime delicatiſſimeque Maecenas, unde ipſe quoque Seneca in illum frequenter invehitur, ut alios omittam. Hunc aemulatus Trimalchio Maecenatianum ob id dici, ac tumulo inſcribi geſtiebat. Aliam hujus nominis probabilem magis rationem qui attulerit, huic ego venerabundus aſſurgam. HEINS. Duplex hujus cognominis ratio reddi poſſet. Primum ut Trimalchio ſectam & genus vivendi Maecenatis eſſe ſecutum dicamus, utpote qui luſu pilae, ſymphoniis, philologiae ſtudio, grammaticis & rhetoribus paſcendis & coenae adhibendis, eum aemularetur, ut ſupra ſaepe notatum eſt. Et ita grammatici, poëtae & alii cognomina adſciſcebant ab aliquo inter antiquos, quos aemulari conabantur. Ita *grammatici ab Ariſtarcho, medici ab Eraſiſtrato*, Tertull. Apologet. [c. III.] *Ariſtarcheos* ſaepe vocat Varro de L. L. Suidas: Δίδυμος γραμματικὸς Ἀριστάρχειος, & Πάμφιλος γραμματικὸς Ἀριστάρχειος. Athenaeus lib. V. Διόδωρος ὁ Ἀριστοφάνειος, & lib. XI. Ἀρτεμίδωρος ὁ Ἀριστοφάνειος. Erotianus prooemio Lexici: Καλλίμαχος ἀπὸ τῆς Ἡροφίλου οἰκίας. Sic & poëtae ſectas faciebant. Apud Gruterum p. CCCCXLI. in lapide mutilo, cui deeſt proprium nomen, legitur *Ovidianus poëta*, & p. LXIV. *Q. Glitius Felix Virgilianus poëta.* & oratores. Unde, ut hoc loco Maecenatem in molliori vita ſequebatur Trimalchio, ita *Hortenſiani* vocantur a Jo. Sariſber. lib. VIII. 12. qui *Hortenſii intemperiem in alta toga ſequebantur*, & ibid. c. 17. *Photiniani.* Immo pantomimi, qui vel Pyladis vel Bathylli diſciplinam ſequebantur, eorum nomina adſumſiſſe & ſepulcris inſcripſiſſe docet Salmaſ. ad Vopiſci Carin. cap. XIX. & ita poſſemus ſaevum illum Tiberii jocum apud Sueton. cap. LVII. interpretari, qui *Pompejo cuidam equiti Romano aliquid perneganti, vincula minans adfirmavit fore, ut ex Pompejo Pompejanus fieret*, quae olim interpretabamur: *Si vellet imperatori reſiſtere, & ita ſectam Pompeji pro republica tueri, perſeverare, fore ut capite truncaretur.* Sed de qua interpretatione nondum mihi ſatisfacio. Aliter haec cognomina in libertino explicant viri docti, ut Fabret. in Inſcr. cap. IV. p. 318. ut geſſerint in memoriam prioris domini, quem aut mutarunt alio, vel a quo poſtea manumiſſi fuerunt. Et in ſepulcris libertorum Liviae Auguſtae Bianchini p. 19. duos *Ciſſum Caeſaris Maecenatianum & Parmenonem Liviae a purpura Maecenatianum* tradit fuiſſe prius ſervos Maecenatis, deinde Auguſti vel Liviae; & Gorius ad idem monumentum p. 136. adjungit alium *Ciſſum Caeſ. Aug. cubic. Sullejanum*, quem antea Syllae ſervum fuiſſe credit. In Inſcript. Donianis claſſ. VII. 32. p. 287. *A. Terentius Felix Servus Maecenatianus.* Tales plurimi in lapidibus. Ibidem pag. 289. *Acaſtus Caeſ. Aug. Oſtiarius Agrippianus*, id eſt, antea Agrippae ſervus. p. 307. *T. Flavius Phoebus Othonianus*, & p. 309. *Flavianus.* In Gudianis p. CLXXXIX. 2. *Adariſius Calliſthenes Claudianus*, *Ti. Cl. Aug. libertus.* Talis & ille *Patrobius Neronianus* apud Sueton. in Galba cap. XX. & *Demetrius Pompejanus* apud Senec. de Tranquill. anim. cap. VIII. Si jam hoc ſenſu Trimalchionem *Maecenatianum* dictum volumus, hinc argumentum forte poſſet capi de Claudii tempore, quo Petronius ſcripſerit. Si enim Maecenatis prius ſervus fuerit, debuit circa annum U. C. DCCXLVI. quo obiit Maecenas, in ejus familia fuiſſe, quum Minerva ducente, quod Maecenati virorum doctorum praeſidi convenit, puer Romam intravit. Supra cap. XXIX. ſervivit vero annos XL. id eſt ad annum DCCLXXXVI. Jam vero aliquot jam annos libertus manumiſſus fuit. Claudius vero ad imperium pervenit anno DCCLXCIV. quae ſi ad Neroniana tempora referre quis velit, Maecenati ſerviſſe vix veroſimile eſt. Sed de his jam ſatis. BURM.

HUIC SEVIRATUS ABSENTI DECRETUS EST]

Digitized by Google

SENTI. DECRETUS. EST. CUM. POSSET. IN. OMNIBUS. DECURIIS. ROMAE. ESSE. TAMEN. NOLUIT. PIUS. FORTIS. FIDELIS. EX. PARVO. CREVIT. SEXTERTIUM. RELIQUIT. TRECENTIES. NEC. UMQUAM. PHILOSOPHUM. AUDIVIT. VALE. ET. TU.

LXXII. „ [a] Haec ut dixit Trimalchio, flere coepit ubertim; flebat „ & Fortunata: flebat & Habinnas. tota denique familia, tamquam in „ funus rogata, lamentatione triclinium implevit. Imo jam coeperam „ &

a ENCOLPIUS.

EST] Auget ſplendorem hominis, abſenti decretum fuiſſe honorem, tamquam fugienti irrogaſſent. Eadem vero ratio Seviratus ſic collati, quae GRATUITI, id eſt, gratiae pro meritis referendae, in lapidibus frequentiſſimi: ad 99. Claſſ. 1. REINES. Gloriosum hoc in primis, ambitus enim, qui regnabat inter candidatos, apud abſentes locum habere vix poterat. HEINSIUS.

CUM POSSET IN OMNIBUS DECURIIS ROMAE ESSE, TAMEN NOLUIT] Intelligendae ſunt decuriae quinque, in quas digeſti erant, quos praetores urbani è civium potioribus, ut eſſent judices cauſſarum planarum minutarumque, legebant. Earum unam fuiſſe ſenatoriam, è Cicer. 1. Verr. obſervamus. Vocabantur illi ita lecti, miſſique in peculiare album, *ſelecti*, *ſelecti judices*, *judices de ſelectis*, *judices ſelecti* ex V. decuriis, ut oſtendo ad Inſcr. 113. Cl. VI. In ſaxis multa eorum mentio eſt; in libris, niſi ſi apud Ciceronem & Senecam, non fere reperiuntur. In coloniis & municipiis legiſſe tales videntur Duum Viri conſenſu populi; vel etiam argumento 3. CCCCLXXV. & 2. MXCIX. apud Gruterum, ordo decurionum, Auguſtalium, & plebs univerſa. REINES. Lege, *tamen noluit*, *pius*. HEINS. *Plus* Tragur. Patav. Pariſ.

NOLUIT] *Voluit* Tragur.

EX PARVO CREVIT. SESTERTIUM RELIQUIT TRECENTIES] Divitiarum famam aucupabantur etiam vilia capita. Supra cap. LXV. de ſervo, *quinquaginta millibus exiſtimant mortuum.* Stolidum autem maxime, quod ſummas patrimonii titulis ſepulcralibus inſeri curarent. Fecerat noſtro ſimilis Staberius, qui teſtamento id caviſſe, conſtituta in haeredes poena, ni parerent, &, quantum quiſque accepiſſet, in marmore faterentur, dicitur. Praeſtat de eo audire Horatium II. Sat. 3. ita philoſophantem:

—— - —— Quid ergo
Senſit, cum ſummam patrimonI inſculpere ſaxo
Heredes voluit? quod vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, & cavit nil acrius, ut, ſi
Forte minus locuples uno quadrante periret,
Ipſe videretur ſibi nequior.

nimirum, ſolum divitem clarum, fortem, juſtum, ſapientem & regem, & quicquid volet, futurum; in pauperem iſta nequaquam cadere exiſtimaverat. REINES. Vide ſupra cap. XXXVIII. XLIII.

NEC UMQUAM PHILOSOPHUM AUDIVIT] Lepidiſſime. Sic vapulant Juriſconſulti in veteri marmore apud Gruterum pag. DCLXII.

DOLVS. MAL.
ABESTO. ET.
IVRISCONSVLT.

HEINS. Mira jactantia de homine, qui etiam ſupra philoſophos de negotio dejiciebat cap. LVI. quaſi ipſa naturae ſuae praeſtantia ad rectam morum & vitae rationem pervenerit. Plus Ennio adhuc ſapere voluit Trimalchio, qui Neoptolemum inducit dicentem:

Philoſophandum eſt paucis, nam omnino, haud placet.

Apud Ciceron. II. Tuſcul. initio. Irridere etiam videtur ſtultos ſcilicet parentes, qui adoleſcentes prima aetate ad philoſophos audiendos mittebant, cum illo ſtudio, quod nihil ad panem faciat, opes ſibi parare nequeant, nec ad trecenties HS. pervenire poſſint. Et ita Satyricus ſimul traducit mores ſui ſeculi, quod neglectis artibus liberalibus pecunioſiores artes juvenes diſcebant. Vide egregie Martial. lib. V. ep. 57. & IX. 75. Et huc ſaepe noſter alludit, ut ſupra vidimus de Cicarone, & infra in Eumolpo poëta. Similis argumenti aliquot epigrammata ſunt in Anthologia lib. I. cap. 17. Propria vero locutio, *philoſophum audire.* Cicero IX. ad Familiar. 26. *Te conſulo, qui philoſophum audis.* Senec. Epiſt. LXXVI. *philoſophum audio.* BURM.

VALE ET TU] Forte, *Vale tu & vade.* Vetus inſcriptio apud Gruterum pag. CCCXXIX.

VALETE. ABITE. IN. REM. VESTRAM.

GOES. Frequens in monumentis illa formula, *have,*

„ & ego plorare, quum Trimalchio: [a] Ergo, inquit, quum ſciamus, „ nos morituros eſſe, quare non vivamus? Sic vos felices videam, con- „ jiciamus nos in balneum, meo periculo, non poenitebit. Sic calet, tam- „ quam furnus. [b] Vera, vera, inquit Habinnas: de una die duas facere „ nihil mali: [c] nudiſque conſurrexit pedibus, & Trimalchionem gau- „ den-

a TRIMALCHIO. b HABINNAS. c ENCOLPIUS.

have, *vale*, *ſalve*. Gruter. DCCCIX. 4. HAVE. ET. TU. QUISQUE. ES. VALE. Vide Reineſ. ad Claſſ. VI. inſcr. 117. qui tamen clauſulam VALE ET TU non cenſet Claudianorum eſſe temporum. Sed fuerit non uſurpata in ſeriis titulis, quid vetat ex ridiculi hominis perſona fingi à Petronio? ET. TU. aliis verbis quam VALE ſubjici ſolere, docent inſcriptiones duae apud Fabrett. pag. 681. quem vide. BURM.

Et ego] *Etiam ego* Patav. & Pariſ.

Cum ſciamus nos morituros eſſe, quare non vivamus?] Vibius Gallus rhetor apud Sen. Contr. XIV. *Convivae certe tui dicunt: Bibamus: moriendum eſt*. REINES.

Quare non vivamus] Petronius cap. XXXIV.

Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferet Orcus,
Ergo vivamus, dum licet eſſe bene.

SCHEFF. Ammianus Marcellinus lib. XVI. *Vivamus, pereundum eſt*. Senec. Controv. XIV. *Convivae certe tui dicunt; vivamus: moriendum eſt*. Quae caſtigatio Lipſiana multum hoc Petronii confirmatur. Plura ad eam rem Andr. Schottus. Noſter ſupra cap. XXXIV. Adde illud è Copa:

Mors aurem vellens, vivite, ait, venio.

HEINS.

Sic vos felices videam] Supra cap. LXI. *ſic me felicem videas*.

Conjiciamus] Petron. cap. IX. *in eundem locum me conjeci*. SCHEFF.

In balneum] Eſt contra morem Romanorum hoc, qui loti coenitarunt: ſupra cap. XXVIII. Sed meminerimus, à Petronio hic deſcribi hominem *ἐξάνθρωπον, παράνομον, ἀλλόνομον, ἀνοήτην, ἄμικτον*, & prorſus ſui ſenſus. REINES. Diſtingue: *conjiciamus nos in balneum meo periculo, non poenitebit*. HEINS. Sueton. Neron. *Epulas a medio die ad mediam noctem protrahebat, refotus ſaepius calidis piſcinis, ac tempore aeſtivo nivatis*. ubi vide quae notavimus. [cap. XXVII.] BURM.

Calet, tamquam furnus] Pro more temporum iſtorum. Seneca ep. LXXXVI. ubi de balneis: *Nam hoc quoque nobiliſſimi aediles fungebantur officio, exigendi munditias & utilem ac ſalubrem temperaturam: non hanc, quae nuper inventa eſt, ſimilis incendio; adeo quidem, ut convictum in aliquo flagitio ſervum vivum lavari oporteat. Nihil videtur mihi jam intereſſe, ardeat balneum, an caleat*. Ad quem balnei calorem immodicum referenda quae mox ſubjiciuntur: *Quid cogitas? inquam. Ego enim, ſi videro balneum, ſtatim exſpirabo*. HEINS.

Vero] Scio, apud Ciceronem, in de L. L. & Terent. Adelph. III. ſc. 2. illud *vero* poni etiam ab initio periodi; ſed hic vel repetitio demonſtrat, eſſe legendum, *vere, vere*. Reſpondetque hoc ſuperiori, *non poenitebit*. SCHEFF. *Vero*, hic eſt vere. Gellius: *Verone, an falſo, incertum*. & refertur ad praecedens, *quare non vivamus?* hoc ſenſu: *Vere, vere: cum ſciamus nos morituros, quare non vivamus?* ego certe meo loco *nihil malo*, quam tecum, ô Trimalchio! *de una die duos facere*. HADRIANID. Fruſtra lectionem hanc defendit Hadrianides, neque locus Gellii huc quidquam facit. Puto autem cuncta ſic legenda: *Vere, vere, inquit Habinnas, ac de una die duas facere. Nihil malo*. Dixerat Trimalchio, *non poenitebit*. Reſpondet Habinnas, *vere, vere*, non poenitebit, quod tu dicis ſcilicet, conjicere ſe in balneum, atque ita ſimul *de una die duas facere*. Nec eſt quidquam, quod ego malim facere. SCHEFF. Pro, ita vero, ſic faciamus. Elegans haec repetitio & Petroniani moris. Supra, *cave, cave canem*: & *babae, babae. modo, modo, cum illo videor loqui. Ita, ita, inquit Quartilla*. HEINS. Nihil muta, neque pro *vere* capias. Sed incepiſſe ſaepe periodos ab hac particula veteres, imo ipſum Ciceronem, docuit Giphanius appendice obſervat. pag. 285. ut Heinſium olim Munckerus per literas monuit. BURM.

De una die duas facere nihil malo] *Duos* in plurali dicerent bonae Latinitatis ſcriptores. Sed hoc archaïcum. Deinde haec perplexe dicta, pro *nihil malo, quam de una die duos facere*. HEINS. Poſſis & legere, *de una die duos facere mihi malo*. GOES. Forte, *de una die duas facere nihil mali*: ſcilicet ut ex triclinio in balneum, & inde iterum in triclinium eamus, & novam coenam exordiamur. BURM.

Nihil malo] Suſpicio eſt, ſcripſiſſe noſtrum, *nihil metuo*, id eſt, non metuo, non adverſum mihi eſt. Sic Terentius, *nihil audio ipſum*. SCHEFF.

Gaudentem ſubſequi] Puto recte ſe habere, po-

Nn n nique

„ dentem ſubſequi *traxit*. Ego reſpiciens ad Aſcylton: Quid cogitas? inquam;
„ ego enim, ſi videro balneum, ſtatim exſpirabo. Aſſentemur, *a* ait ille,
„ &, dum illi balneum petunt, nos in turba exeamus. *b* Quum haec pla-
„ cuiſſent, ducente per porticum Gitone, ad januam venimus: ubi canis
„ catenarius tanto nos tumultu excepit, ut Aſcyltos etiam in piſcinam
„ ceciderit. Nec non ego quoque ebrius, qui etiam pictum timueram
„ canem, dum natanti opem fero, in eumdem gurgitem tractus ſum. Ser-
„ vavit nos tamen atrienſis, qui, interventu ſuo, & canem placavit, &
„ nos trementes extraxit in ſiccum. Et Giton quidem jam dudum ſe
„ ratione acutiſſima redemerat à cane; quidquid enim à nobis acceperat
„ de coena, latranti ſparſerat, at ille avocatus cibo furorem ſuppreſſerat.
„ Ceterum, quum algentes utique petiſſemus ab atrienſe, ut nos extra ja-
„ nuam emitteret: *c* Erras, inquit, ſi putas te exire hac poſſe, qua ve-
„ niſti. Nemo umquam convivarum per eamdem januam emiſſus eſt. alia
„ intrant, alia exeunt.

a ASCYLTOS. *b* ENCOLPIUS. *c* ATRIENSIS.

LXXIII.

nique pro *ſubſequi coepit*, vel *ſubſequebatur*, notiſſima narrantium figura. SCHEFF. Lege *gradientem*, gradus moventem ad balneas. REINES. Nimirum, quia tam obſequentes convivas haberet, qui bis in die lavari & coenare vellent, & ita duos dies facere. Illud autem gaudium Trimalchio ipſo inceſſu oſtendebat & alacritate. Ita Virg. I. Aen. 690.

—– *Greſſu gaudens incedit Juli.*

Ubi MSS. Sprotii codex, quem contulit Heinſius, vitioſe habet *gradiens*, quod hic quoque Reineſius vult ſubſtitui, illud autem *ſubſequi* hic nude poſitum in Encolpii oratione non concoquo, ſed deſiderari culpa librarii *τὸ coepit* puto. BURM.

Aſſentemur] In marg. Tragur. *aſſentem*, vel *abſentem*.

Nos in turba] An *é turba*? Quamquam eſt quoque cur non improbem illam ſcriptionem. TILEBOM. Eleganter & Latine, *turba*, pro confluxu populi, de quo loquendi modo nos ad Naſonem Artis amatoriae III. 417. Remedii verſ. 581. HEINS. Ovid. I. Art. verſ. 605.

Inſere te turbae.

Et I. Amor. IV.

In medium turbae fac memor agmen eas.

Mox capite ſequenti *ſine turba lavari*. cap. XIII. *Seduxit me paullatim a turba*. & paſſim. BURM.

Canis catenarius] Supra cap. XXIX. *canis ingens catena vinctus*. Seneca de Ira lib. III. cap. 37. janitorem difficilem & moroſum *canem catenarium* vocat. Janitores enim, aeque ac canes, catenati in limine domini excubare ſoliti. Vide Brodaeum Miſcell. III. cap. 3. HEINS.

Servatione accutiſſima] Puto hic, *ſe ratione acutiſſima*, ſcribendum eſſe. Sane *ſe* requirit ſequens *redemerat*, quod cum altero vocabulo male junctum peperit praeſentem lectionem. SCHEFF. Scribe, *ſe ratione acutiſſima*. Et ita Schefferus. HEINS. Sed quodnam hic acumen? quis enim neſcit canes oſſa placare? Scripſit forte Petronius, *ratione ac via tutiſſima*. GOES. *ſe redemerat* Pariſ.

A nobis acceperat] Moris enim erat veteribus, cum ad convivium irent, ſervum (cujus officium hic tuebatur Giton. v. ſup. cap. XXVI.) aliquem ſecum adducere, qui hero adſtabat, & illi apophoreta, & edulia quaedam, retro dabant domum portanda. Vide Caſaubonum ad Theophr. περὶ ἀναισχυντίας, & Salmaſium Vopiſc. Carin. cap. XIX. & ſupr. cap. LX. BURM.

Latranti ſparſerat] Cani objecerat. Horatius III. Carm. 15. *Deſine*

Stellis nebulam ſpargere candidis.

De *latrante* diximus ad Phaedrum noſtrum. SCHEFF.

At ille] Rectius, *ita ille*. HEINS.

Evocatus cibo] Invitatus, allectus. Ita Silius lib. VII. verſ. 501.

Evocat e liquidis piſcem penetralibus eſca.

SCHEFF. Lege *revocatus* à furore, avocatus à latratu, demulſus offarum jactu. REINES. Tragurienſis codicis ſcriptura eſt *avocatus*. Quam cur Patavini mutaverint neſcio. *Avocatur* enim canis à rabie & furore objecta offa, non vero *evocatur*. De ipſo artificio vide notas virorum doctorum ad Phaedr. lib. I. fab. 23.

Nemo convivarum per eamdem januam emiſſus eſt: alia intrant, alia exeunt.] Veteribus ſapientibus

eſt

LXXIII. „ a Quid faciamus? homines miſerrimi, & novi generis „ labyrintho incluſi, quibus lavari jam coeperat votum eſſe. Ultro ergo „ rogavimus, ut nos ad balneum duceret, projectiſque veſtimentis, quae „ Giton in aditu ſiccare coepit, balneum intravimus, anguſtum ſcilicet, „ & ciſternae frigidariae ſimile, in qua Trimalchio rectus ſtabat; ac ne „ ſic quidem putidiſſimam ei dictionem licuit effugere: nam nihil melius , eſſe

a Encolpius.

eſt traditum, *portam ingredi nefas, qua exieris*, apud Coel. lib. I. Ant. cap. 7. alio vero ſenſu. Neque in balneo licebat exire, qua ingreſſi fuiſſent. Luc. in Hippia. Λουσαμένῳ ἔνεστι σοι μὴ τὴν διὰ τῶν αὐτῶν οἴκων αὖθις ἐπανιέναι. Babylone in cubiculo, ubi aeger decumbebat Alexander, Macedones eum viſitatum per unum oſtium admittebantur, per alterum diſcedebant. Lucian. in Pſeudom. [p. 872.] ἐτετρύπητο γὰρ κατὰ τὸ ἀντίθυρον ἄλλη ἔξοδος. REINES.

Quid faciamus] Vide ſupra cap. XIV.

Labyrintho] *Laberintho* Tragur.

Coeperat notum eſſe] Credo quia in piſcinam ceciderant. Sed non diſſimulabo, videri legendum, *votum eſſe*, propter algorem nempe, ut ſe balneo calfacerent. SCHEFF. Recte conjecit Scheffferus *votum*, ita enim exhibet Tragurienſis codex, quod male mutarunt Patavini & Pariſin. Quinctil. XIII. de Inſtit. orat. 5. *Sed hoc votum eſt & rara felicitas.* Ubi etiam MSS. quidam *notum eſt*. Sed vide adnotationes noſtras. BURM.

Balneum intravimus anguſtum ſcilicet, & ciſternae frigidariae ſimile, in qua Trimalchio rectus ſtabat] Scribe *in qua Trimalchio nec rectus ſtabat.* Salſe. Adeo anguſtum erat balneum, ut ne Trimalchio quidem, utcumque ſenio jam incurvus, & parvus caetera ſtaturae, rectus conſiſteret, nedum ut aliis locus eſſet. *Rectus* pro *erectus.* Apud Martialem lib. II. Epigr. 53.

Liber eris, coenare foris ſi, Maxime, noles,
Si tua non rectus tecta ſubire potes.

Tale illud Naſonis in Faſtis lib. I. verſ. 201.

Juppiter anguſta vix totus ſtabat in aede.

Caeterum hac tempeſtate inter argumenta luxus Romani, balnea late diffuſa & ſplendide aedificata, ut mirari poſſis, hoc balneum caetero Trimalchionis ſplendori non reſpondiſſe. Seneca ep. LXXXVI. ubi de villa Scipionis Liternenſi: *Vidi villam ſtructam lapide quadrato, ciſternam aedificiis ac viridibus ſubjunctam, quae ſufficere in uſum vel exercitus poſſet, balneolum anguſtum, tenebricoſum ex conſuetudine antiqua. Non videbatur majoribus noſtris caldum, niſi obſcurum.* De balneis obſcuris ſalſe Martialis lib. II. ep. 14.

Nec Fortunati ſpernis, nec balnea Fauſti,
Nec Grylli tenebras, Aeoliamque Lupi.

Ubi vides, contemni balnea obſcura, & cum antro Aeolio conferri. HEINS.

Rectus] Ovid. lib. III. Met. verſ. 78.

---- Interdum longa trabe rectior exit.

Ita *recto ſe tollere trunco* lib. II. Metam. verſ. 822. & *recto adſiſtere trunco* lib. VIII. Metam. verſ. 640. BURM.

Ac ne ſic quidem putidiſſimam ei actionem licuit effugere] Senſus poſcit, ut deleamus negativam, & legamus: *ac ſic quidem putidiſſimam ei actionem licuit effingere:* nimirum quod nudus in turba ſtaret & lavaret. Habebatur hoc autem inter Romanos flagitium, Cic. IX. ep. 22. ad Paetum. REINES. Locus ſane obſcurus; quem tamen diſtinctione juvi, caetera ſine mutatione ſic capiam: *Trimalchio rectus*, nimirum nudus, *ſtabat*, ac *ne ſic quidem* inſuper (vel juxta, aeque, &c.) *putidam ei actionem licuit effugere*, id eſt, evitare. *Actionem* hic licet generaliſſime accipiamus, prout etiam verba complectitur, ut in *gratiarum actio.* Cic. pro Planco: *Quamquam à te nullam gratiarum actionem exſpectabam.* & ipſum *agere*. HADRIANID. Reineſius delendum putat *ne*, poſtea ſcribendum *effingere*. Nam, inquit, nudus in turba lavabat, quod flagitium apud Romanos habebatur. An nudus laverit, an id flagitium fuerit habitum, etſi dubitari queat, nunc non inquiro: illud noſtrum voluiſſe, quod cenſet Reineſius, non perſuadeor. Et oſtendunt ſatis ſequentia, quam actionem intelligat, ſermonem ſcilicet ineptiſſimum, ſubdit enim, *nam nihil melius eſſe dicebat.* Quare omnia ſunt ſana. Ne ſic quidem, ait, ei Trimalchioni licuit effugere (evitare, cavere, omittendo ſcilicet) impudentiſſimam actionem. SCHEFF. Ni fallor: *putidiſſimam ejus jactationem licuit effugere.* HEINS. Probo utraque manu Heinſii conjecturam: In vulgatis enim nullus ſenſus mihi videtur. Et, quae hic de nuditate fingit ſibi Reineſius, gratis dicuntur. Cum Petronius nudum eum lavaſſe non narret, neque vox, *putidiſſimum*, ad turpitudinem nudi hominis referri poteſt, ut fecit bonus ille Gallus Reineſii verba exſcribens, & de ſuo augens Petronium voce *nobis*; cum *putidi* proprie homines

„ eſſe dicebat, quam ſine turba lavari. & eo loco ipſo aliquando piſtri-
„ num fuiſſe. Deinde, ut laſſatus conſedit, invitatus balnei ſono diduxit
„ uſque ad camaram os ebrium, & coepit Menecratis cantica lacerare,
„ ſi-

ſint, qui incpti, & nimia diligentia in ſermone auribus graves & moleſti ſunt. Cicer. lib. VII. ad fam. Ep. 5. *Simus enim putidiuſculi, quam per te vix licet.* Ubi v. Manutii notas, & Gronov. Obſervat. in ſcript. eccleſiaſt. cap. XIX Et ita capiendus jocus Martialis lib. IV. ep. 20.

Dicit ſe vetulam, cum ſit Caerelia puppa,
Puppam ſe dicit Gellia, cum ſit anus.
Ferre nec hanc poſſis, poſſis, Coline, nec illam,
Altera ridicula eſt, altera putidula.

Vide ſupra cap. LIV. Putida ergo erat jactantia, ſe libenter ſine turba lavari, & ideo balneum hoc anguſtius (nam diverſum erat ab alio, cujus mentio ſupra cap. XXVIII. facta) ſibi in privatum uſum exſtruxiſſe, cum admitterentur, imo cogerentur fere, omnes convivae in balneum ex triclinio venire. *Effugere* vero mutandum minime eſt, nec de Trimalchione, pro *cavere omittendo*, ſed de Encolpio & ejus comite capiendum, quibus moleſta jam dudum fuerant jactabundi liberti putidiſſima verba, & exitum quaerebant. Mart. lib. XI. ep. 99.

Effugere non eſt, Baſſe, baſiatores.

Et XII. 84.

Effugere in thermis, & circa balnea, non eſt
Menogenen, omni tu licet arte velis.

Ovid. II. Art. Am. 531.

Effugere hunc non eſt

Efugere Tragur. BURM.

Nihil melius eſſe dicebat, quam ſine turba lavari.] Sénſus poſtulat etiam hic, ipſaque ratio fabulae, ut legamus, *in turba*; vocaverat enim convivas ſuos ad balneum, habebatque inde συλλουτρῶντας plures. REINES. Reineſius vult, *in turba*, quia convivas evocaverat in balneum, quorum numerus fuit non exiguus. Imo propter hoc ipſum *ſine turba* rectum eſt. Haec enim una de putidiſſimis iſtis actionibus, quod, cum eſſet maxime in turba, diceret ſe ſine turba eſſe. SCHEFFER. Cicer. XVI. ad Att. 28. *nec enim in turba eſſe poſſumus.*

Eo loco ipſo] Mallet Nob. Heinſius, *ipſi* SCHEFF. MS. Dalmaticum, *ipſo*, quod probo. Debet enim intelligi cum emphaſi, in illo ipſo loco, ubi lavabat, fuiſſe piſtrinum olim. Et haec una de putidiſſimis actionibus, quod piſtrini faceret mentionem, qui ipſe paulo ante ſervus loquebatur cum iis, qui ſimiliter ante ſervierant, quorum ſupplicium ſolenne piſtrinum fuit. IDEM. Lege, *eo ipſo loco*, vel, *eo loco ipſi.* HEINS.

Invitatus balnei ſono] Anguſti videlicet, ut praeceſſit. Nam, teſte Horatio lib. I. Satyr. verſ. 76.

Suave locus voci reſonat concluſus. HEINS.

Diduxit (in balneo) *uſque ad cameram os ebrium, & coepit Menecratis cantica lacerare*] Camaram ſupra cap XL. dixit pro tecto, laqueari, ſeu tabulato ſupero triclinii: hic oris pars ſuperior θολωτὴ, convexa, ſeu fornicata, intelligenda eſt, quam Graeci οὐρανὸν, Poll. lib. II. & ὑπερῷον, Latini *palatum* vocant. Caeterum inter characteres ruſtici habet Theophraſtus cap. V. τὸ ἐν βαλανείῳ ᾆσαι. Vidimus nos, qui ſub novacula, modo caneret, modo ſibilaret, aſſo ſcilicet ore; erat autem quinquaginta annorum puer. De Menecrate citharoedo, caro Neroni Aug. Suet. vit. Ner. c. XXX. nihil curandum eſt; Maecenatis, qui mollitiem veſtitu, inceſſu, victu caeteriſque, etiam in ſtylum admiſerat, carmina intelligenda ſunt, quorum aliquot libros conſcripſiſſe ferunt, qui fragmenta ejus cum ſolutae tum ligatae orationis collegerunt; exſtant multa apud Senecam, qui in hominem ambiguus eſt: ep. 19. 101. 114. 120. Bene, *Maecenatis cantica blateravit* ἀπόνως, & interfecti pudoris nebulo, qui Maecenatianum ſe quoque praeſcripſit in tabula, quae ſuprema ejus contineret, cap. LXXI. cum tamen Maecenati literatorum fautori eſſet diſſimillimus. REINES. Nota habitum, elata, & contenta voce, ſupinoque vultu, cantantis. *Diducere os*, habes apud Senecam quoque de Clementia lib. II. cap. 6. ubi oſcitantem deſcribit. HEINS.

Menecratis] Poëta Comicus. Suidas. HADRIANID. Opinor, *Maecenatis cantica.* Nam & Maecenas cantica conſcripſit, ut jam ſupra dictum. [Sed tum non debuiſſet hoc aliena fide referre. Maecenas enim Latine ſcripſit.] Caeterum, qui lavabantur in balneis, ut intentione vocis ſudorem provocarent, aut canebant, aut clamores ciebant. Quod inter balnearis exercitii genera. Unde maximi interdum in balneis ſtrepitus. Vide querelam hac de re Senecae epiſt. 15. & 56. Mercurial. de arte Gymnaſt. lib. III. cap. 7. HEINS. *Menetratis* Tragur.

Lacerare] Ut *traducere* ſupra cap. XLI. *acidiſ-*
ſimo

„ ſicut illi dicebant, qui linguam ejus intelligebant. Ceteri convivae „ circa labrum manibus nexis currebant, & gingiliphos ingenti clamore „ exſonabant: alii autem, aut reſtrictis manibus anulos de pavimento „ conabantur tollere, aut poſito genu cervices poſt terga flectere, & pe„ dum extremos pollices tangere. Nos, dum alii ſibi ludos faciunt, in „ ſolio, quod Trimalchioni pyriabatur, deſcendimus. Ergo, ebrietate „ diſcuſſa

ſima voce domini ſui poëmata traduxit. HEINSIUS.

Et gingilipho] Suſpicor, *gingiliſmo* ſcribi oportere. Heſych. Γιγγιλισμὸς, ἀπὸ χειρῶν, γέλως. SCHEFF. Gingiliphus iſte qui ſit, quaeritur, nec indagatur à viris eruditis. Vide ne exciderit ſyllaba, ut frequenter alias in hoc libello, ac proinde reſtituendum ſit, *& ſinguli ſophos ingenti clamore exſonabant.* Sic & ſupra cap. XL. convivae *ſophos* Trimalchioni acclamant, ubi illi aſſentantur ac plaudunt, pro more ſaeculi illius. Apposite Martialis lib. VI. ep. 48.

Quod tam grande ſophos clamat tibi turba togata,
Non tu, Pomponi, coena diſerta tua eſt.

Hinc dicti σοφοκλεῖς ab hac acclamatione, & *Laudicoeni* apud Plinium epiſtola IV. lib. II. ut vir ſummus Joh. Gerardus Voſſius arbitratur, de conſtructione operis Grammatici cap. ultimo, à *laude dicendi.* Sed, quod verius videtur, *Laudicoeni*, qui paraſiticis artibus inſtructi omnia laudando atque aſſentando ad coenas magnatum ea arte ſubreperent. *Laudicoeni* ſive *Laodicoeni*, nam utrumque Latine dictum, qui inter coenandum regis ſui dicta ac facta laudibus extollerent. Atque inde tranſiit ad plauſores quoſcumque, quales poëtae & rhetores ad plauſum redimebant. *Cenam* autem ſine diphthongo ut plurimum in antiquis lapidibus ſcribi monuit Aldus Manutius Orthographia. Quamquam Aldini Plinii editione *Laudicoeni* exhibentur. *Laudicoeni*, quomodo in eruditiſſimo Gloſſario veteri *Cupidicoenus*, τρεχέδειπνος. Sic ſcribendum, non *Cupidicinus.* HEINS.

Tollere] Malim, *vellere.* Nam annuli iſti ferrei, pavimento affixi, non tollebantur. Sed erat hoc inter exercitii genera. HEINS. Credo excidiſſe vocem, & legendum, *reſtrictis manibus annulos de pavimento dentibus conabantur tollere*, vel *ore tollere.* Et talis fere ſunt *exercitationes illae peregrinae, quibus ſitim quaerebant ebrii*, apud Plin. XIV. 22. & apud Xenophont. in convivio p. 878. ut flexo retro corpore vel etiam in anteriorem partem ſe incurvantes, rotas imitarentur. *Conabatur* Tragur. vitioſe. BURM.

Poſito genu] Sic Latiniſſimi ſcriptores. dixi ad Claudianum de VI. Conſul. Honorii verſ. 71. HEINS. Quid hoc? poſito genu caput poſt terga reflectere, & extremos pedum pollices conari tangere, illudne eſt notatu dignum? Quis enim id non faciat, quod hic à convivarum nonnullis tentatum refert? Aliud ergo ſcripſit, quam quod nunc habemus, auctor noſter. Quid ergo illud? Hoc nempe, quoſdam convivarum conatos eſſe, *genu poſito, cervices poſt terga flectere, & pedum extremos pollices capite tangere.* Et hoc eſt, quod à pluribus tentari poteſt, quam perfici. Nos tamen, quod mirandum magis, vidimus. Hominem nimirum, qui humi orbe poſito, cujus diameter pedem vix aequabat, extremos calces extremae ejus peripheriae ſtans imponebat, & dein, cervicibus poſt terga reflexis, uſque ad terram caput demittebat, eoque adducebat, ut eandem orbis peripheriam parte calcibus oppoſita tangeret. GOES.

Sibi ludos faciunt] Verſus vetus apud Varronem, citante Nonio in *Cernuus. Sibi paſtores ludos faciunt cernui.* SCHEFF. Valerius Licinianus, exſul de ſenatore, rhetor de oratore, factus de ſe ipſo apud Plin. lib. IV. Epiſt. II. dolenter & graviter. *Quos tibi, Fortuna, facis? Facis enim ex profeſſoribus ſenatores, ex ſenatoribus profeſſores.* REINES. Terent. Phorm. Act. V. ſcen. 7. *Ut ludos facit.*

In ſolo, quod Trimalcioni periiapatur] Videtur corrigendum: *in ſolio, quod Trimalcioni per duos aptatur, deſcendimus.* Illud, *in ſolio deſcendimus*, ſimile eſt *balneo ſequi*, quod cap. XXVI. habuimus. *Per duos* autem cenſeo, quia poſt *per* in voce *periiaptatur* ſequuntur duo *i*, quae puto eſſe numeralia. *Solium aptatur*, ut *convivium aptatur* apud Pomponium Nonio teſte. *Naves aptantur* apud Sueton. Tib. 94. SCHEFF. Vera ſcriptura, *pyriabatur*, id eſt, calefiebat, accendebatur pro Trimalcione. Πυριᾶν & πυριάζειν ἀπὸ πυρὸς, Graeci dixere pro eo, quod Latini fovere, fomentare, calorem exterius inducere. Πυρόειν ſuffire, ſuffocare. Πυρία & πυρίασις fomentum, ſive ſiccum, ſive humidum, una θεραπειῶν medicarum & multi uſus. Vetus & bonum iſtud Graecum Latino-Barbari ſuum fecerunt, dixeruntque ſumta licentia *pyriare*: Sylvat. Pand. cap. 578. *Pyriare, fomentare, evaporare,* (in Edit. *pyriaſe* forte è πυριᾶσαι) *Pyriaſis, fomentatio, evapo-*

„ diſcuſſa, in aliud triclinium deducti ſumus, ubi Fortunata diſpoſuerat
„ lauticias ſuas; ita ut ſupra lucernas, aeneoloſque piſcatores notaverim: &
„ men-

vaporatio. Vocarunt etiam *ſtuffam*, cum membra ſuffumigantur, vel ſumum & calorem per embolum excipiunt: eſt apud Guain. tr. de aegr. matr. cap. v. 17. 22. & lib. de baln. cap. vi. Indeque verbum *ſtufare*, id eſt, vaporare. Gilbertus Pract. P. 7. de hydr. matr. *Stupbetur cum decocto diverſarum berbarum*: quod Graecis θυμιᾶν & ὑποθυμιᾶν. Per *ſolum* autem, vel *ſolium*, quod pyriabatur Trimalcioni, intelligenda eſt cella ſudationis aſſae, in quam loti ſe conſerebant, ut vaporis calidi adpulſu corpora exſuctis humoribus otioſis deplerentur, & ad convenientem ſiccitatis temperiem redirent; eadem *vaporarium*, *aeſtuarium*; veteribus, Celſo & Vitruvio, *Laconicum*, etiam *caldarium*; Luciano in Hippia, ubi de partibus balnearum, ἐρέμας θερμὸν οἴκημα. Senec. Epiſtol. LI. *Sudatorium.* Eleganter admodum deſcribit Sidon. lib. II. Epigr. 9. REINES. Legit Reineſius, *pyriabatur*, exponitque, calefiebat. Verum, ſolia in balneis ſeorſum calefieri, à nobis hactenus non eſt obſervatum. Deinde loquitur perſona ea, cujus verba proba, Latina, & elegantia, per hanc coenam totam, ut ei tale vocabulum minime poſſit convenire. SCHEFF. *Solium* eſt, vel thronus, vel vas balneare; de utroque inferius, priore quidem ſignificatu hic in Fragm. de poſteriore cap. XCII. ad verba, *circa ſolium ſedentibus.* Poſſis in utravis accipere ſignificatione, propendeo tamen ad priorem. *Deſcendimus in ſolio*, id eſt, in loco, hoc eſt, locum, qui ſolium continebat, ut Virgil. *vina coronant*, id eſt, crateres: metonymia contenti pro continente. HADRIANID. Lege, *In ſolio, quod Trimalcbioni praeparabatur.* Niſi mavis, *temperabatur.* Nam Plinius lib. XXVI. *Temperare ſolia bumano ſanguine.* De ſoliis balneariis & in ea deſcenſu copioſe Joh. Rhodius ad Scribonium Largum. *Cella ſolaris*, pro *ſolio*, Capitolino in Caracalla. HEINS. Vitioſa certe haec lectio, cum vero ſolium unctioni & perfrictioni inſervierit, forte legi poſſet *in ſolio, quo Trimalcbio perfricabatur*, quamvis nihil deſiniam. *In ſolio*, dixit pro *in ſolium*, ut ſaepe ſolent etiam optimi ſcriptores, & ad hunc auctorem ſaepe eſt jam antea adnotatum. *In ſolium deſcendere* ter quaterque Celſus dixit lib. I. cap. 3. & lib. II. 17. *In ſolio deſidendum eſt*, ubi alii, *in ſolium deſcendendum eſt.* Liv. XLV. 6. *Lavanti regi nuntiatum, boſtes adeſſe. Quo nuntio quum pavidus exſiluiſſet ex ſolio.* BURM.

Ergo ebrietate] Num ſcribendum, *Ex eo ebrietate*, ut reſpiciatur ſolium, de quo praeceſſit. SCHEFF. Hiant iſta, quia deſunt quae in pyriaterio, in quod deſcenderant, contigerint, & quomodo exierint. Ea vero ipſa quoque ſupplere debuit ille, qui integrum cum ſuis fabulis, ludis, & lavationibus, convivium nobis dare poſſe exiſtimavit, & Petroniano texto ſuos ſubinde pannos, non quidem vetuſtate commendabiles illos, ſed novitate barbara ſolum ſpectabiles, adſuit. REINES. Fallitur ſubinde, quod pace venerandi ſenis dixerim, ut vel ex praecedente nota liquet. HADRIANID.

Aeneoloſque piſcatores] Quid hic faciunt piſcatores? num & illi inter lauticias muliebres? Fateor, me haec non expedire. SCHEFF. Quid *piſcatores* faciant inter utenſilia muliebria, repoſita in cubiculo, nemo facile dixerit. Legendum putabam *naſcatores.* Medici Latini ex Italiciſmo *naſcalia*, *naſtalia*, vocant. Sylvat. Pand. cap. 562. Guilb. Varign. lib. XVI. cap. 4. Anton. Guainer. tr. de aegrit. matr. cap. 13. 17. 34. quae Hippocrates προσθετὰ, ſuppoſitoria, ſubdititicia, Dioſc. lib. I. cap. 25. προσθέματα τὰ πρὸς τὴν μήτραν, Paulus κάθετα, alii, πεσσούς, *peſſos*, *peſſaria.* Sunt autem peſſi in coni ſeu cunei formam è ſpeciebus medicamentoſis coactis effigiati, teretes, certae longitudinis & craſſitiei magdaliones, qui ſerico, peliave linea, obducti loculis mulierum utero laborantium intruduntur; differunt autem pro ratione morbi, ut ſint alii emollientes, alii adſtringentes, alii anodyni. V. Nicol. Alex. antidotar. ſect. 83. Etiam πεσσὸν φθόριον, qui foetum corrumpere & abortum accerſere poteſt, nominat Hippocrates ἐν Ὅρκῳ. Eos à ſimilitudine & uſu duciculorum, ſeu duccillorum, qui cunei ſunt lignei, aeneive, doliorum foraminibus obdi ſoliti, οἱ κοινολεκτοῦντες adpellant *Mutter-Zapffen.* Pudeat efferre clarius, cui fini inter ſcruta & mundum ſcilicet ſuum habuerit Hippia ἀνδρομανὴς & pruriens ejuſmodi peſſulos; nefanda nequiſſimarum τριβάδων chirurgia è ſpurcalibus gentilium nota eſt eruditis. Supereſt tamen de iſto loco aliud quoque ſuſpicari, ſed tendens eodem; fortaſſis τὸ *piſcatores* è Graeco *priapiſcotos* corrupiſſe deſcriptorem. Inter μοτῶν, linamentorum, tentarum, ſeu turundarum, quae vulnerum ulcerumque cavis induntur à chirurgis, ſpecies eſt etiam μοτὸς ὁ πριαπισκωτὸς Galeno in Iſagog. cap. ult. eſt, in formam faſcini virilis faſtigiatus, & inde τὸ *aeneolos*, ſubintellecto ſubſtantivo, referetur ad materiam, τὸ *priapiſcotos* formam indicabit; tale quid fuit id, quod Fortunata inter lautitias ſuas habuiſſe hoc loco dicitur,

,, menſas totas argenteas, caliceſque circa fictiles inauratos, & vinum
,, in conſpectu ſacco defluens. Tum [a]Trimalchio: Amici, inquit, ho-
,, die ſervus meus barbatoriam fecit, homo praeſiſcini, frugi, & mica-
,, rius

[a] TRIMALCHIO.

tur, id eſt, *aneoli priapiſci*. Et hoc probabilius eſt priore illo de *naſcatoribus*, quod non eſſet Petronianum, quippe ſeculis notum proximis; *priapiſcorum* autem vetus & Petronio, ſummo Graecanicae doctrinae cupitore & feliciſſimo imitatore, dignum. REINES. *Lautitiae* ſunt mundites, aut magnificentia in veſtitu, ac epulis. Feſtus, Voſſius, alii. Notavit hic Encolpius *ſupra, lucernas, & aeneolos piſcatores, & vinum in conſpectu ſacco defluens*. Videtur igitur ſaccus, aut colum hoc, ceu canalis, protenſus è lacu superne viniſluo, in quo *piſcatores*. Tale quid ſupra cap. XXXVI. *quatuor Marſyas garum piperatum fundentes*, habuimus etiam in *circulo cupae*, de quo apophoreta pendebant, lacunari, tamquam coelo, demiſſo. Et noti ſunt penſiles veterum horti, totaeque fere Aegyptiae Thebae. HADRIANID. Fruſtra Hadrianides piſcatores hos defendit exemplo Marſyarum. Fruſtra eos Reineſius vertit in *naſcatores*. Lectio veriſſima eſt, *aeneoloſque epiſtatores*. Sunt autem epiſtatores, tripodes, Graecis ἐπιστάτας. Scholia Ariſtophanis in Avibus: ἐπιστάτη, χαλκῶς τρίπως, χυτρόποδ-ἐκπληρῶν χρείαν. SCHEFF. Lego, *aeneolos quoque piſcatores*. Nam ſupra lucernas icunculos effictos fuiſſe notum eſt: velut Sileni, Bacchi, Jovis, Palladis, aliorumque, ut videre eſt apud Licetum de lucernis. Itaque Fortunatae icunculi ita quoque fuere forma piſcatorum. GOES.

Et vinum in conſpectu] Ante verba haec puto punctum collocandum, nec enim pertinent ad praecedentia, cum id vinum non fuerit inter lauticias Fortunatae. Deinde mallem. *Sed & vinum*. SCHEFF. Seneca ep. XXVI. *Modo dicebam tibi, in conſpectu eſſe me ſenectutis; jam vereor, ne ſenectutem poſt me reliquerim*. Sic *in proſpectu*, ſupra cap. LXVI. *In proſpectu habuimus urſinae fruſtum*. HEINS. Supra cap. XXVIII. *iatraliptae in conſpectu ejus falernum bibebant*. infra cap. CXI. *nudatum pectus in conſpectu frequentiae plangere*. & alibi. Terentius Phorm. Act. II. ſc. IV. *neque mihi in conſpectum prodit*, ubi *in conſpectu* Palatinum codicem habere teſtatur Pareus. Frontin. I. cap. XII. §. 10. *lapidibus in conſpectu omnium colliſis*, ubi contrario modo MSS. habent *in conſpectum*. Virg. lib. II. Aeneid. verſ. 21.

Eſt in conſpectu Tenedos.

Vid. ad Phaedr. Ita *é conſpectu* pro, à longe, procul, ita tamen, ut conſpici poſſit, interpretatur Salmaſius ad Spart. Hadrian. cap. XXI. *ſervum ſuum inter duos ſenatores é conſpectu ambulare vidit*. BURM.

Ex ſacco] Hoc vocabant *diffundere vina*, & *liquare*. vid. commentatores ad Horat. lib. I. od. XI. & ad lib. I. Epiſt. V. verſ. 4. & alios.

Servus meus barbatoriam facit] In optimarum vocum cenſum *barbatoriae* dictionem reponunt Gloſſae veteres bonae notae, quam aliubi praeterea fruſtra quaeſieris. Hanc porro, declinante tandem cum imperio linguae Romanae proprietate, atque nitore, ſequioris aevi ſcriptores *Barbitondio* expreſſerunt. Porro *barbatoriam facere* idem ſonat, ac *barbam facere*, prout unguenta & naves facere, dixerunt. Barbatoriam exercendi ſeu faciendi munus ſervi tantum implebant apud Romanos. Ut enim apud eos perſonae ſplendidae utebantur ſervis ad omne genus officii, Pignorio & T. Popma referentibus ex profeſſo, ſic etiam ad barbam, ex quo Mena venit in urbem, anno CCCCLIIII. Urbis conditae, velut in fine lib. III. R. R. Varro auctor eſt. Nec debet vox iſta intelligi tantum de prima barbae raſura, quae fiebat quidem ritu exquiſitiore; ſed & de caeteris, quas, quoties luberet (lubebat autem ſaepiſſime) inſtituebant; praecipue vero, cum apud ſuos hoſpitari, aut cum illis aliiſve recumbere, convivari atque gaudere, volebant. TILEBOM. Etiam hoc aliis explicandum relinquo. Puto tamen, *barbatoriam* ſcribendum. Gloſſae Philoxeni *Barbatoria*, πωγωνοκουρία. Intelligo hoc autem, de ſolenni barbae raſura, cum primum ponitur, & conſecratur deo, quod veroſimile eſt factum cum pompa & convivio. Imo docet aperte Juvenalis Sat. III. verſ. 186. Adde ibi interpretes, & quae de ritu hoc notavit Hotomannus in de Barba cap. 6. SCHEFF. Videor idonee ſatis oſtendiſſe, quid ſit, *barbatoriam facere*. Tilebomus putat, non de prima raſura, ſed omni, intelligendum, praecipue, cum recumbere cum aliis aut convivari vellent. Sed debebat locum hunc accommodaſſe interpretationi ſuae, ac oſtendiſſe, quomodo potuerit dicere de ea ſola die, quod fecerit barbatoriam, quomodo ob eam rem convivas provocaverit ad hilaritatem. IDEM. Ut exquiſitum in modum eruditus Johannes Schefferus hunc locum illuſtravit de convivio ſolemni, quod parentes dabant, cum liberi barbam poſuiſſent, adducto eam in rem Gregorii Turonenſis loco, quem & nos unice huc facientem ex adverſariis Ludovici de la Cerda diu eſt quod annotavimus cap. CLXXXVIII.

17.

„ rius. Itaque tengomen os faciamus, & uſque in lucem coenemus.
LXXIV. „ [a] Haec dicente eo, gallus gallinaceus cantavit, qua voce „ con-

[a] ENCOLPIUS.

17. pag. 468. At Trimalchio indulgentiam ſuam prorſus ridiculam hic jactat, apud quem ſervi etiam barbatoriam facerent. Turonenſis tamen locus mendoſum tinnit. Nam pro, *barbatorias in eo celebraverit*, videtur ſcribendum, *indecore celebraverit*. Caeterum falluntur, qui *barbatoriam* Latine dici negant. Exſtat enim id vocabulum in Gloſſis Stephani & Labbaei antiquis non ſemel. *Barbatoria*, πωγωνοκουρεῖα, πωγωνοκουρεία. Rurſus Πωγωνοκουρεία, *barbatoria*, πωγωνοκουρεῖα, *barbatoria*. Nero, Dione teſte, ludos Juvenalium nomine inſtituit, cum barbam primam raſiſſet. Videndus Lipſius Excurſibus ad Taciti xxv. littera B. Apud Lamprid. Heliogabalo, *barbam novacula facere*. ubi Salmaſius perperam *barbatoriam* in Gloſſis antiquis interpretatur officinam tonſorum. Sed de *barbatoria*, quantum video, copioſe egit vir ſummus Hadrianus Valeſius ad Panegyricum Berengarii. HEINS. Neſcio ubi Schefferus Gregorii Turonenſis locum Heinſio monſtraverit, certe in ejus notis non apparet, eſt vero ex lib. x. cap. 16. Spelmannus quoque in Gloſſario citat, & explicat artem tonſoriam, vel capilli barbae cultum. An vero hic recte explicuerint viri ſummi *barbatoriam facere*, judicent eruditiores, mihi nondum conſtat. Cum illis tamen libentius facerem, qui ſervum illo die depoſuiſſe tyrocinium, & coepiſſe artificium tonſoris exercere, credunt. Nam ita quisque artifex ſuam artem *facere* dicitur. Phaedr. I. I. 4. *Malus quum ſutor medicinam facere coepiſſet.* Sic *topiariam facere.* Cicero III. ad Q. Fratr. I. *Naviculariam facere*, v. Verrin. 18. ubi vid. Cl. Graev. & c. 59. *argentariam facere*. Sueton. Caeſ. XLII. *coenaculatoriam exercere*. Leg. 5. §. 5. ff. de his qui dejec. vid. Budaeum ad L. 13. ff. de Uſufr. *Barbitondium* poſtea dixerunt ut Pſeudo-Cornutus ad Perſ. I. Satyr. 15. & *Barbiton*. vid. Barth. XLIII. Adverſ. 20. unde Francis *barbier*. In Tragur. & Patav. erat *babatoriam*. ita ut forte aliud quid lateat, quod divinando nondum aſſecutus ſum. *Facit* Pariſ. Ceterum, barbam poſuiſſe juvenes anno aetatis ſecundo & vigeſimo inchoato, cum ter ſeptenarium numerum impleviſſent, exiſtimat doctiſſimus Pagius in Criticis in Baronii Annales ad Annum Chriſti LVI. BURM.

Et micarius] Suſpicor ſcribendum, *& mi carus*. *Mi* pro *mihi*. SCHEFF. Lego, *amicarius*, & interpretor προαγωγὸν, προαγωγία, cui ſtudium & artificium eſt, amicas amatoribus conciliare, & vetitarum conventionum internuncium agere: ille ipſe ſcilicet quem cap. LXIX. *agogam* vocavit, id eſt, lenocinatorem, lenatorem. Exercebant enim lenoniam prae reliquis ſervi, & lenones ipſi, quid aliud, quam fex ſervilis? teſtis vetus tam Graeca, quam Latina, comoedia. Diomedes lib. I. Gramm. pag. 313. ἐρωμενοπάροχος, ἐρωμενοπώλης, ἐρωμεναγοραστής, *amicarius*: poſſis πορνοκάπηλον, πορνοτρίβων, πορνοκόπον, ut Menander, dicere. Verbo *amicare*, pro placare, amicum reddere, utitur Papinius 5. Theb. verſ. 470. M. Alanus Inſul. in de planctu Nat. ſaepiſſime; ſummae de arte praedic. cap. 28. *quos honeſtis ſermonibus amicare debebat, veneno detractionis eis inimicare ſtudes*: lib. 4. anti-Claud. cap. 8.

—— *Inimicum fidus amicat.*

Verſificator Lexicus manuſcr.

Cantus amicat eum, quem munere reddit amicum:

Si quis amicatur nobis, fit noſter amicus.

Contrarium *inimicare* legimus apud Horat. I. 4. carm. ult. Auguſtin. I. Confeſſ. cap. 18. Sidon. lib. 5. ep. 19. P. Bleſenſem ſerm. 51. *qui fideli animae inimicantur*: & M. Alanum l. d. frequenter, inprimis f. 319. a. Edit. Antv. *Ex oppoſito, veritati falſitas inimicans ſtabat attentior.* REINES. Reineſius vult *amicarius*, explicatque lenocinatorem. At hoc ſcire velim, quomodo conſiſtat cum praecedenti *frugi*? Quomodo hoc ſic ad laudem ſervi pertineat, ut dicendum ſit praeſiſcini? SCHEFF. Micarium eſſe, qui victum ſibi pararet de micis è menſa herili projectis, jam ſupra monuimus, ut nullis conjecturis in loco ſano ſit opus. HEINS. Si Reineſium ſequimur, non erit, quod Schefferus ſcire velit, quomodo conſiſtat cum *frugi*. Hoc enim eſt ſal illud Satyricum, qui lenocinatorem frugi per ironiam vocat, aut ſerio hanc virtutem in ſervo ſe probare oſtendit. Ita ſaepe ad Comicos. Terent. Eunuch. IV. VII. ult. *Jamdudum animus eſt in patinis*. GN. *Frugi eſt*. Heautontim. III. III. 36. *Inveni quandam* (fallaciam) *nuper*. CH. *Frugi es*. Et ita capienda illa laudatio Demeae de Syro: *Obſonare cum fide, ſcortum adducere adparare de die convivium, non mediocris hominis haec ſunt officia.* Ideo ergo frugi eum pronuntiat, quia haec officia ſibi praeſtabat Trimalchio. Malo tamen Heinſium ſequi, niſi quid lateat ſimile illi, *cum quo in tenebris mices*, ſupra cap. XLIV. BURM.

Tangomenas] Lege, *Tingomenas*, à tinguendo terram, ſeu pavimentum, mero, ut Horatiana pulſat canitque lyra, TILEBOM. Non refellam alio

„ confuſus Trimalchio vinum ſub menſa juſſit effundi, lucernamque „ & mero ſpargi; immo anulum trajecit in dexteram manum, &, *a* Non

a Trimalchio. „ ſine

aliorum ſententias ſuper loco vexatiſſimo, quarum maxime probabilis Johannis Vorſtil, viri doctiſſimi, qui cenſebat legendum, *tengomenos nos faciamus.* Faciamus nos madidos, ſive ebrios. Suſpicabar ego, tangi canticum, neſcio quod, Graecum, cujus initium fuerit τέγγω μῆνας, hoc eſt, lunam madeſacio, ſive, totam noctem perpoto. Forte ex Anacrcontis, aut alterius poëtae, luſibus depromtum. Unde τέγγιν μῆνας abierit in proverbium inter pergraecatores. Quod ex prava plebis pronunciatione abierit in *tangomenas.* τέγγω μῆνας autem, ut in illo Alcaei cantico apud Gell. xvii. cap. xi. τέγγω πνεύμονας οἴνῳ. Unde Cl. Munckerus ſuſpicabatur & hoc loco πνεύμονας eſſe reſtituendum. Hoc genus hominum noctem potando, diem ſtertendo, conſumebat. De ipſo noſtro Petronio Tacitus: *Ille dies per ſomnium, nox officiis & oblectamentis vitae, tranſigebatur.* Seneca ep. cxxii. *Inter alia, ſunt qui officia lucis noctiſque pervertunt, nec ante diducunt oculos, heſterna graves crapula, quam appetere nox coepit.* De qua re illic copioſe, & alibi quoque is non ſemel. HEINS. Vid. ad cap. xxxiv. *Tengo menas* Tragur.

Gallus gallinaceus] Cum jam ultra mediam noctem hoc convivium eſſet protractum, non potuit ex galli cantu malum omen deſumi, niſi a ſtulto Trimalchione ridicula ſuperſtitione ita explicaretur. Nam cantus hujus avis, niſi intempeſtivi & veſpertini, ſunt felicis augurii. Plin. lib. x. cap. 21. *habent oſtenta, & praepoſteri eorum veſpertinique cantus.* Et *ſpem, iter, vel opus inchoantis promovere cantus galli* ſcribit Sariſberienſis lib. i. cap. 13. Potuiſſet & noſter convivator in eo malum omen ponere, quod ad labores excitare ſoleat impigros homines haec avis; ille vero, qui in lucem coenare, imo de una die duas facere volebat, hac inauſpicata interpellatione confundebatur. Niſi dicamus, quod magis placet, alludi ad morem, quo buccina convivium ſoleret dimitti, de quo Lipſius & alii ad Tacit. xv. Annal. cap. 33. Hoc ergo abominabatur Trimalchio. Simile plane de Piſone Cicero cap. xxvii. *ubi galli cantum audivit, avum ſuum revixiſſe putat, menſam tolli jubet.* BURM.

Sub menſa] Vide ſupra ad cap. xxxviii. adnotata: quibus adde locum Euſebii Pamphili lib. vii. de mandato domini p. 254. à Sirmondo editi: *Cum aliquis vocatus fuerit ad coenam gentilium, & perrexerit, necdum enim hoc prohibitum eſt, vinum autem viderit à coenante in terram effundi & libari, & accenſo blaſphemio ab his, qui ea, quae ſunt domini, ingrate manducant, coeperint blaſphemare in Deum,* &c. In lucernas autem vinum ominis cauſſa infundere, ex Ovidio & aliis poëtis eſt notiſſimum. BURM.

Annulum trajecit in dextram manum] Tranſtulit. Cornel. Nep. vita Att. cap. 3. *Ac, ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari,* (Athenas) *magnam partem fortunarum trajecit.* SCHEFF. Unde hanc ominis mali averruncationem didicerit Trimalchio ignoro. Sed plebi fuiſſe perſuaſum, ſingultus comprimi, *ſi anulum è ſiniſtra in longiſſimum dexterae digitum transferant, aut in aquam ferventem manus immergant,* docet Plinius lib. xviii. cap. 6. Etiam ut rei alicujus meminiſſent, annulum trajiciebant. Quinctil. xi. de Inſt. Orat. 2. *Ut quum tranſlatus annulus aut adligatus commonebat nos, cur id fecerimus.* Gemmam etiam annuli interius ad corpus convertebant. vid. Lucian. Philopſ. p. 837. edit. Bourdel. BURM.

Sine cauſſa,] Petronio uſitata formula, pro qua alii, *non temere.* vid. cap. lxxix. cii. cxxvii. & ita Valer. Maxim. i. viii. Ext. 10. BURM.

Hic buccinus ſignum dedit] Adſcribam, quod habet Barthius lib. xxxix. Adverſ. 6. ex Iſidori libro MS. Differentiarum: *Mirum,* ait, *unde habeat, quod buccinum clangorem dicat.* Subdit deinde verba Iſidori. *Buccina eſt tuba, qua ſignum datur in hoſtem; buccinus eſt ipſe clangor.* Cogitent hic eruditi. Nam apud noſtrum *buccinus* non eſt canor, verum cantor, ſive is, qui canit. Sane, cum legatur *buccina,* & *buccinum,* uſurpeturque de re, non videtur repugnare *buccinus,* de perſona. Niſi plane putemus, ſcripſiſſe noſtrum, *hic buccinio ſignum dedit,* quod videtur rectius. SCHEFF. Proprie. *Signum dare* tibicines aeneatoreſque dicebantur. Apud Naſonem lib. x. Metam. verſ. 652.

Signa tubae dederant, cum carcere pronus uterque
Emicat.

Buccinus pro *buccinatore* in Gloſſis Labbaei quoque occurrit, & *buccinum* pro *buccina* dixit Plinius Naturali Hiſt. non ſemel. Gallum gallinaceum vero non invenuſte *buccinum* vocat, quod illi aeque ut buccinatoribus ſolenne eſt noctu cantare. Ter enim cantabant, quod in totidem partes nox apud Romanos divideretur. HEINS. Idem, quod Iſidorus, fere tradit Velius Longus de Orthographia pag. 2243. *Buccina erit tuba, qua ſignum dat buccinator: bucinus ipſe canor ex hac editus. Bucinus* Tragur.

,, ſine cauſſa, inquit, hic bucinus ſignum dedit; nam, aut incendium
,, oportet fiat, aut aliquis in vicinia animam abjiciet. Longe à nobis!
,, Itaque, quiſquis hunc indicem attulerit, corollarium accipiet. [a] Dicto
,, citius de vicinia gallus adlatus eſt, quem Trimalchio juſſit, ut aëno
,, coctus fieret. Laceratus igitur ab illo doctiſſimo coco, qui paulo ante
,, aves piſceſque fecerat, in cacabum eſt conjectus; dumque Daedalus
,, potionem ferventiſſimam haurit, Fortunata mola buxea piper trivit.
,, Sumtis igitur matteis reſpiciens ad familiam Trimalchio: [b] Quid vos,
,, inquit, adhuc non coenaſtis? abite, ut alii veniant ad officium. [c] Sub-
,, iit igitur alia claſſis, & illi quidem exclamavere, [d] Vale Gai, hi au-
,, tem,

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO. [c] ENCOLPIUS. [d] FAMILIA.

Incendium oportet fiat] Plinius Nat. Hiſt. lib. XXVIII. cap. II. *Incendia inter epulas nominata, aquis ſub menſis profuſis, abominantur.* Quod autem caeteri aquae, id ille, pro ſolita ſibi profuſione, factitabat vino. GOES. Sic apud Lucian. in Merc. cond. p. 246. conviva exoptat ut incendium nuncietur, quo convivium dirimatur. BURM.

Oportet fiat] *Oportet* hic neceſſitatem ſignificat. Jactat enim peritiam ſuam in augurando divinus noſter. Propert. II. eleg. 7. verſ. 87.

Sed non effugies. Mecum moriaris, oportet.

ubi vide Paſſeratium. BURM.

Animam abjiciet] Seipſum ſpoliabit vita. Ita *vitam expellere* dixit Tacitus XVI. Ann. c. 19. SCHEFF. Non inepta haec locutio; *expellere alicui animam* Ovidius lib. VI. Met. 617. *exuere animam* idem XIV. 777. dixit. Ita & *linquere animas* Virgilius III. Aeneid. 140. quarum locutionum rationem reddit Servius, quod anima ſit perpetua, & tranſeat ad diverſa corpora, ſecundum Pythagoreos. Sed neſcio, cur non, ſalva eadem ſententia, anima nos relinquere dici poſſiet, quae corpus, quod ſolum eſt noſtrum, ut illi ajebant, deſtituit, & ideo nos relinquit, & in alia corpora tranſit. Quare nimis acutum hic Grammaticum fuiſſe puto. Certe non dubitavit contraria locutione uti Cornelius Nepos Eumen. cap. IV. *Non prius diſtracti ſunt, quam alterum anima relinqueret.* Caeſar quoque lib. VI. de Bell. Gall. cap. 38. non quidem de morte, ſed de virium defectu, qui imago eſt mortis, dixit *animus reliquit Sextium.* Livius III. 46. *Me vita citius deſeret, quam fides.* Vide quae dixi ad illum Virgilii locum, & ad Quinctil. Declam. XIII. 6. & alibi. BURM.

Longe à nobis] Formula antiqua, ut, *procul à nobis.* Seneca conſolatione ad Polybium: *Procul iſtud exemplum ab omni Romano viro, luctum ſuum intempeſtivis avocare luſibus.* HEINS.

Quem juſſit ut] Neque hic locus efficere poteſt, ut proba cenſeatur locutio, quam modo impugnavimus, *jubeo te ut facias*, cum hic ſubintelligi debeat, *quem occidi juſſit, ut fieret coctus.* BURM.

Ut aeno coctus fieret] *Fieri*, verbum coquinarium de quo ſupra ad illud cap. XLVII. *Quem vultis in coenam ſtatim fieri?* HEINS.

Laceratus] Sciſſus in partes. Supra cap. XL. *Caeterum ad ſcindendum aprum non ille Carpus acceſſit, qui altilia laceraverat.* Et ſic Petronius cap. XXXVI. *Proceſſit ſtatim ſciſſor, & ad ſymphoniam ita geſticulatus laceravit obſonium.* SCHEFF.

Doctiſſimo coco] Eleganter. *Doctus* enim, quicumque ſuae artis, quam profitetur, peritus eſt. Inſcriptio vetus apud Fabrettum cap. III. p. 184.

Noverat hic docta fabricare monilia dextra,
Et molle in varias aurum diſponere gemmas.

In Columella lib. II. cap. 16. patruum ſuum *doctiſſimum & diligentiſſimum agricolam* laudat; ita Horatius, Ovidius, & alii paſſim. infra cap. XXCIV. *Ipſis lenonibus doctior.* BURM.

De porco aves] Ita ediderunt Patavini. Sed in Tragurienſi illa *de porco* non conſpiciuntur, itaque abeſſe juſſimus.

Mola] Iſidor. Gloſſ. *Fractillum ad frangendum piper.*

Mathcis] Supra cap. LXV. *Matteis.* SCHEFF. *Matheis* Tragur.

Et illi] *Et ille* Tragur.

Vale Gaji.] Ridicule; quaſi duae coenae datae eſſent, & de uno die duo facti. *Vale* enim poſt coenam abituri, *ave* advenientes & ſalutantes dicebant. vide Briſſon. de formul. lib. VIII. p. 743. & 747. Utraque autem ſalutatio ſaepe in monumentis reperitur, quare forte familia, quae ex teſtamento manumittenda erat, ipſi mortem imprecatur. BURM.

Hinc]

„ tem, Ave Gai. [a] Hinc primum hilaritas noſtra turbata eſt. Nam, quum „ puer non inſpecioſus inter novos intraſſet miniſtros, invaſit eum Tri- „ malchio, & oſculari diutius coepit. Itaque Fortunata, ut ex aequo „ jus firmum adprobaret, maledicere Trimalchionem coepit, & purga-

[a] Encolpius.

„ men-

Hinc] Scribe, *hic primum.* vel *hinc*, ab hoc tempore. BURM.

Hilaritas turbata] Infra cap. cxxxii. *Familia triſtis muſſat, quaeritque, quis dominae hilaritatem confuderit.*

Puer non inſpecioſus] Nove, ſed invenuſte & infabre formavit: (Papinius, *indecorem*, Tacitus *indecorum* dixiſſet τὸν ἀνειδῆ, δύσμορφον) prorſus, ut *incupidum* Afranius, *inſtudioſum* pro ἀμαθεῖ, καὶ ἀμελεῖ Appul. *inſincerum* Cyprianus, *inactuoſum* Auguſtinus, *inpromtum* Coel. Aurel. & illa ſemi-Latinorum, *ineloquens*, *indeficuus*, *incurialis*, *infinibilis*, *infertilis*, *irruinabilis*, ejuſque monetae alia. REINES. *Inſpecioſus*, mihi ſpecioſius videtur, quam *inſpeciatus* Tertulliani, cujus tamen emuncta latinitas, ſcimus, quanti fiat. HADRIANID. Supra, cap. xli. *puer ſpecioſus.* HEINS. Agnoſce Petronianam phraſin. Infra cap. xxcvii. *At ille non indelectatus nequitia mea.* Cap. cxxxix. *Mulier haud inculta*, Cap. xx. *Non indecenti riſu latera commovit.* BURM.

Invaſit eum] Vere Petronianum. Supra cap. xx. *virguncula cervicem ejus invaſit.* Infra cap. xxcv. *ſimulantem aliquot baſiolis invaſi.* Vid. & cap. xci. & cxxxix. Ovid. xi. Metam. 260.

Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus.

BURM.

Ex quo jus firmum] *Ex aequo jus firmum* legit Heinſius, id eſt, ut probaret, id demum firmum eſſe jus, quod ſit aequum. SCHEFF. Non video, quid hic ſit difficultatis. Fortunata ex ſubitaneo complexu & oſculis pueri firmiter ſua opinione probavit, id eſt, *approbavit*, jus conſuetudinis inter Trimalchionem & cinaedum. Vel, immota ſtatuit, *firmum jus* durare inter pathicum hunc & maritum. *Ut*, hic eſt *quippe*, ſimileſque prorſus modi loquendi apud Quintil. *Nec ignoro quos tranſeo, nec utique damno, ut qui dixerim, in omnibus eſſe utilitatis quid.* Cic. *Hoc quia perſpicue verum eſt, nihil attinet* approbari. HADRIANID. Recte Reineſius *ex aequo*, probatque MS. Dalmaticum verum. Sententiam vero mire explicat Hadrianides de jure conſuetudinis inter Trimalchionem & cinaedum. Quaſi ullum jus ſit, quod tales inter ſeſe poſſit conjungere. Imo hoc vult noſter, Fortunatam, ut oſtenderet, illud demum jus matrimonii eſſe firmum, quod utrique conjugatorum aeque competeret, quando una pars non plus licere ſibi credat, quam altera, quando maritus aeque putat ſibi prohibitum, amare cinaedum, ac mulier, amare adulterum, convitiis Trimalchionem proſcidiſſe. SCHEFF. Riſum debet viris doctis, quiſquis ille fuerit, Hadrianides. Elegantiſſima enim locutio, quam recte Schefferus expoſuit, nullo modo ſollicitari debebat. *Ex aequo*, eſt eodem jure & modo, quo maritus ſibi aliquid licere credebat, illa quoque ſibi permiſit. Tibull. iii. Eleg. 6.

Convenit ex aequo, nec torvus Liber in illis,
Qui ſe, quique una vina jocoſa colunt.

Ovid. Epiſt. xx. verſ. 123.

Torqueor ex aequo, vel te nubente, vel aegrâ.

Lib. i. Amor. eleg. x. verſ. 33.

Quae Venus ex aequo ventura eſt una duobus,
Altera cur illam vendit, & alter emit!

Iterum Epiſtol. xvii. verſ. 87.

Dixit, & ex aequo donis formaque probata,
Victorem coelo rettulit illa pedem.

Et paſſim. Non diverſo ſenſu *ex aequo* aliquis *negotiari* pluribus locis dicitur à JCto l. 5. ff. ad ad municip. id eſt, non magis uno quam alio loco. Sic Graeci ἀνὰ τὸ ἴσον, de quo Suidas. Ἐρίζουσι περὶ ἴσης Hom. Iliad. M. 423. ἶσον ἐμοὶ φάσθαι Iliad. A. 187. Quinctil. Declam. ccci. *Quem erecta ex aequo cervix.* Plura adjungere loca taedet. Modo indicabo, ubi jus illud aequum adducitur. Liv. vii. 30. xxxvii. 36. xxxviii. 40. Senec. Epiſt. cvii. Vellej. Paterc. ii. 12. Sueton. Tiber. xi. & l. Tacit. Agricol. xx. vid. ad Lucan. viii. 232. *Jus* autem *firmum approbare*, eſt oſtendere & perſuadere convivis, ſibi non licentiam maledicendi uſurpatam, ſed illo. mariti ſui facto indecoro jus certum & firmum conviciandi eſſe quaeſitum. Quinctil. Declam. cclxiv. Hoc jus firmum eſt, nec everti ſequentibus poteſt. Ita *approbare* optimo cuique ſcriptori frequentatum. Suetonio paſſim. vide in Aug. viii. xii. xvii. Galb. vi. Ita Senec. epiſt. xcix. *lacrymas approbare*, *imperia* lib. i. de Clement. 13. *gratum animum* l. v. de Benef. 4. *firmum* autem *jus* eſt, quod ipſo actu oſtendebat ſibi *Firmum* competere. Hujus juris colorem petas licet ex illis Juvenal. Sat. vi. 281.

...... *Olim convenerat, inquit,*
Ut faceres tu quod velles, nec non ego poſſem
Indulgere mihi.

licet de alia re agatur. BURM.

Male

„ mentum dedecuſque praedicare, qui non contineret libidinem ſuam. „ Ultimo etiam adjecit, canis. Trimalchio contra confuſus, offenſus „ convitio, calicem in faciem Fortunatae immiſit. Illa, tanquam ocu- „ lum perdidiſſet, exclamavit, manusque trementes ad faciem ſuam ad- „ movit.

Maledicere Trimalchionem] Hoc unum eſt, quod in Encolpii verbis toto hoc libello poſſis carpere, quodque aures delicatas, tamquam parum Latine dictum, offendat. ſed fruſtra. Nam & noſter cap. XCVI. *contubernalis mea mihi faſtum facit, itaque, ſi me amas, maledic illam verſibus, ut habeat pudorem.* Vulgatus Bibliorum interpres, & è Chriſtianis auctoribus complures, cum quarto caſu amant jungere. Tertullianus adverſus Praxeam: *Nos autem dicentes Chriſtum crucifixum, non maledicimus eum.* Sed & ſupra apud Arbitrum habuimus cap. LVIII. *Cave majorem maledicas.* Quæ illic libertini hominis verba inter alia id genus obſoleta referri poterant, niſi ex magiſtri ore prolata eſſent. Apud Capitolinum ſcripti codices conſtanter in Vita Pertinacis: *Male Pertinacem loquebantur*, non, *Pertinaci.* HEINS.

Et purgamentum dedecuſque praedicare] Puto, *& purgamentum domus, dedecuſque praedicare.* HEINS. Solenne convicium in abjectos & viles homines, quo ſenſu & ipſe Paullus Apoſtolus Ep. I. ad Corinth. cap. IV. dixit, Chriſtianos ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου, καὶ πάντων περίψημα eſſe: ubi exquiſita eruditione hanc locutionem illuſtravit Lambertus Bos, magna Græcæ apud nos penitus labentis diſciplinæ ſpes & incrementum, in Exercitationibus ſuis Philologicis. Περίψημα quoque rectius interpretari videtur, quam Voſſius ad Catullum pag. 91. qui de ſpongia ad obſcænos uſus capit. Locutio enim ex piacularium victimarum καθάρματι, quæ projiciebantur, eſt deſumta. Infra cap. CXXXIV. *Quod purgamentum nocte calcaſti in trivio.* Hinc quoque patet, minime opus eſſe addere *purgamentum domus*, cum melius *civitatis*, vel *orbis*, ſubintelligi poſſet. Simili modo infra cap. CVIII. *pharmacum* vocat, ubi v. Gonſalium. BURM.

Praedicare] Compellare, vocare, dicere. Plaut. Pſeud. I. ſc. 2. *Ut civitas nomen mihi commutet, meque ut prædicet lenone ex Ballione, regem Jovem.* SCHEFF. In malam partem accipiendum; exempla ſuppeditabit Theſaurus Fabri.

Canis] Id eſt, impudens. Terent. Eunuch. Act. IV. ſc. 7. *Ain' vero, canis? ſiccine agis?* SCHEFFER. Ingens convitium. Verris ſatellites Cicero in Verrinis haud ſemel *canes* appellat. Quemadmodum & Sejani emiſſarios Seneca conſolatione ad Marciam cap. XXII. HEINS. Et non in viros modo, ſed & in fœminas jacitur. Plautus Menæchm. V. I.

Idem faciebat, Hecuba, quod tu nunc facis:
Omnia mala ingerebat, quemquem aſpexerat,
Itaque adeo jure coepta eſt appellari canis. GOES.

Hoc deerat adhuc viliſſimorum hominum convivio, ut è trivio & ima fæce petitis conviciis ſe laceſſerent: nam lautitiis quidem & ſtulto apparatu non æquare modo, ſed ſuperare honeſtos plebeji, ubi ad divitias pervenerunt, gaudent, ſed educationis & ſordium priſtinarum veſtigia ſemper apparent. *Canem* autem maritum vocat, propter libidinem, quam continere nequibat, ſed palam in conſpectu convivarum, more canum, exercebat. Alioqui hujus convicii acerbitas latius extendi poteſt, & maledici obtrectatores, paraſiti, delatores, impudentes, viles, trivio concepti, & vulgo quaeſiti, hoc elogio ornari. Vide Barth. Adverſ. VIII. cap. 14. Hottomann. & Manut. ad Ciceron. I. Verr. cap. 48. BURM.

Confuſus, offenſus] Hoc *offenſus* gloſſam puto eſſe τοῦ *confuſus.* SCHEFFER. Delendum videtur τὸ *offenſus*, ex interpretatione alterius natum. Apud Naſonem lib. III. Amor. El. IX. verſ. 15.

Nec minus eſt confuſa Venus moriente Tibullo.

Saepe hoc vocabulum occurrit apud Valerium Maximum. HEINS. Forte ſcripſit Arbiter: *confuſus offenſa convitii.* GOES.

Calicem] Et hoc ſolemne ebriis, & rixam in compotationibus amantibus. Horat. lib. I. Od. 27.

Natis in uſum laetitiae ſcyphis
Pugnare Thracum eſt, &c.

Vide Paſſeratium ad Propert. III. eleg. 7. & commentatores ad Juvenal. Sat. V. verſ. 26.

In faciem Fortunatae immiſit] Conjecit. Petronius in de Reip. ſtatu turbato cap. CXXIV.

.... *In medias immittite lampadas urbes.*

SCHEFFER. Elegans illa & optimis ſcriptoribus frequentata geminatio praepoſitionis illius, cum qua verbum componitur, ut ſollemnis illa locutio, *ſe in medios hoſtes immittere*, Ciceroni, Livio, & aliis uſitata. Sed & eadem ratio aliorum verborum. Nepos Pelop. cap. 3. *epiſtolam, ſicut erat, ſub pulvinum ſubjiciens.* Ita olim ex MSS. ediderant, ſed recentiores mutarunt perperam & *in pulvinum* exhibuerunt. Alcibiad. I. *Ut omnes admirarentur, in uno homine tantam ineſſe diſſimilitudinem.* perperam quoque ibi *eſſe* quidam, pejus Magius & Schottus *tantam ineſſe*, delendum cen-

Digitized by Google

„ movit. Conſternata eſt etiam Scintilla, trepidantemque ſinu ſuo texit: „ imo puer quoque officioſus urceolum frigidum ad malam ejus admo- „ vit, ſuper quem incumbens Fortunata gemere ac flere coepit. Con- „ tra Trimalchio: *a* Quid enim, inquit, ambubaja non meminit, ſi de „ mactra illam ſuſtuli, hominem inter homines feci? at inflat ſe, tam- „ quam

a Trimalchio.

cenſent. Idem ſcriptor ſaepe *adire ad aliquem* dixit, & ſimilia paſſim obſervari poſſunt. Ita mox *ad faciem admovit*, & *ad malam admovit*. Cicer. III. Tuſcul. cap. 18. *Faſciculum ad nares admovebis*, & alibi ſaepius. BURM.

Urcealum frigidum] Suſpicabar primo, *urceolo frigidam*. Nunc nil muto. Admovet frigidum urceolum ad malam, ut tumorem deprimat, quem immiſſus faciebat calix. Nos hoc fine cultrum frigidum imponere ſolemus. SCHEFFER.

Super quem incumbens Fortunata] Satis hoc familiariter, praeſente praeſertim, & offenſo etiam marito. Niſi voluit Noſter, *ſuper quam*, hoc eſt, malam. Fit enim ipſo naturae inſtinctu, ut laeſae parti incumbamus. Sic ſupra Trimalchio cap. LIV. *cum graviter ingemuiſſet, ſupraque brachium tamquam laeſum incubuiſſet.* Seneca Conſolatione ad Helviam matrem: *Naturale eſt, manum ſaepius ad id referre, quod doleat.* HEINS. Neſcio quid ſollicitum Heinſium hic habuerit, dicit enim, Fortunatam ſuper urceolum illum incubuiſſe, quem ipſi admoverat puer.

Non me miſit] Scribo pro his valde corruptis: *Quid enim, inquis Ambubaja, non me miſit, ſi de mactra illam ſuſtuli; hominem inter homines feci.* Dicit, ſuſtuliſſe illam *de mactra*, quod paupercula fuiſſet ante, ipſeque eam feciſſet divitem. Nam mulieres plebejae ipſae conficiebant panem. Plin. lib. XVIII. cap. 10. *Ipſi panem faciebant Quirites, mulierumque id opus erat, ſicut etiam nunc in plurimis gentibus.* Imo erant inter ſervitia, *mulieres, quae panem coquunt*, uti novimus ex Ulpiano l. 12. ff. de Inſtruct. vel inſtrum. leg. Qualis erat forte haec ipſa Fortunata. *Miſit*, eſt, *omiſit*, *miſſum fecit*, ut ſaepe. *Si* eleganter, pro *ſiquidem*. Virgilius I. Geor. verſ. 7.

Liber & alma Ceres, veſtra ſi munere tellus
Chaoniam pingui glandem mutavit ariſta.

Servius ibi: *Si, ſiquidem.* Adde caetera. SCHEFFER. De ambubajae vocabulo, quod & apud Horatium occurrit, è Syria Romam perlato, videndus inter caeteros in Hierozoïci parte ſecunda vir ſummus Samuel Bochartus. Reliqua ſic conſtituenda. *Quid enim, ambubaja non meminit ſe*, pro *meminit ſui*. Deinde, *de mactrilla illam ſuſtuli.* De *mactrilla*, jam video occupatam emendationem à Cl. Reineſio, ut & illam loci mox ſubſequentis: *curabo, domata ſit Kaſaura alicaria*, pro *Caſſandra caligaria*. Feſtus Pompejus: *Alicariae meretrices appellabantur in Campania, ſolitae ante piſtrina alicariarum verſari quaeſtus gratia. Sicut hae, quae ante ſtabula ſedebant, dicebantur proſtibulae.* Nihil magis appoſitum adduci poterat ad hunc Petronii locum. HEINS. Mallem tamen, *de mactrilla, en, illam ſuſtuli.* Ea vocula auditores quaſi in rem praeſentem deducens, ſpectantes eam velut etiam nunc ad mactrillam. GOES. Boſch. *nonne miſit?* Acutae & forte verae doctorum virorum conjecturae, non tamen recipere eas auſus ſui, ſed Traguerienſis codicis lectionem exhibui, ut & aliis cogitandi amplius ſit facultas. Forte *non meminit ſi de machilla illam ſuſtuli.* Ut ſit diminitivum a machina & intelligit forte *cataſtam*. In Biblioth. Noviſſ. Hallenſ. ſect. IX. obſ. 4. legitur, *qui non ſme miſit. Sed emi ancillam illam, ſuſtuli*, &c. BURM.

Se de machillam illam ſuſtuli, hominem inter homines feci] Sic reſtituo hunc locum ſane corruptiſſimum. *ſede maxillam illi ſuſtuli. Hominem inter homines feci.* TILEBOM. Lege *ſi de mactrilla illam ſuſtuli. Mactrilla* pro mactrula, mactra. Fuerat enim mulier à furno, vel panicoctaria, ut loquitur Petr. Chryſol. ſerm. 99. σιτοποιὸς Theophraſto; vel quod circa piſtrina, inter alicarios, quaeſtus gratia, diverſabatur. REINES. De *mactrilla* ſatis, puto, liquidum feci; ſed nec premendum videtur quod interea cogitanti & recogitanti occurrit. Fortaſſis Petronius Graecum ματρυλλεῖον adhibuit, legendumque *de matryllea*. Ματρυλλεῖον autem locus ἐν ᾧ γρᾶες διατρίβουσαι ἐδέχοντο τοὺς βουλομένους καταμεθυσθῆναι, Suidas: id eſt, ganea, taberna, ubi eſtur & potatur. Specialius Heſychio ματρυλλεῖον τόπος τῶν πορνευόντων, τουτέστι πορνεῖον, ὅπου ματρωποὶ ἤτοι μαυλισταὶ διέτριβον. & utroque prior Pollux lib. 7. πορνεῖα, οἰκήματα, ματρυλλεῖα. Utramque ſignificationem, utramvis lectionem recipiamus, conditio infelicis iſtius Fortunatae, nimirum fuiſſe alumnam fornicis, extractamque è lupanari, notabitur. IDEM. De μάκτρα agit Schol. Ariſtoph. Plut. vs. 545. ad verba: ἀντὶ δὲ μάκτρας πλευρὰν πιθάκνης ἐρρωγυῖαν. ubi ſic: Μάκτρα κατὰ τοὺς παλαιοὺς θυεία ἐπιμήκης, ἐν ᾗ μάττουσι τὰ ἄλευρα, ὅθεν καὶ γίνεται. Πενίας δὲ πάντως δῶρον ἡ τοιαύτη μάκτρα ἡ ἐκ πιθάκνης. Ad alteram Reineſii conjecturam, *matrulleo*, conferendus Menandri locus

„ quam rana, & in ſinum ſuum conſpuit? codex, non mulier. Sed hic, qui „ in pergula natus eſt, aedes non ſomniat. Ut ita Genium meum propi- „ cium habeam, curabo domata ſit Caſſandra caligaria. Et ego, homo „ dupon-

cus ex Ἐπιτρεπ. p. 66.

ὐκ οἰμώξε[ι])

Καλαφλαριῖτ' ἐν ματρυλλείῳ τὸν βίον;

Non flebit corrupta vita in lupanari?

Obſtare tamen videtur quod ſupra cap. XXXVII. *Sicca, ſobria, bonorum conſiliorum* vocatur. Hoc de praeſente vita, illud de priore. BURM. [In Heſychii loco pro μαυλισαι legendum puto ματρυλισαι, & in altero Μάςρωπ☉ itidem ματρυλίζων.]

Hominem] Vide ſupra ad cap. XXXV. XXXIX.

Sed inflat ſe tamquam rana] Ad apologum ranae AEſopiae alluditur. HEINS. Alludit iſta λέξις vel potius formula ad apologum Aeſopicum, de rana, magnitudinem bovis inflatione ſui corporis ſeu pellis exprimere conante & crepante. Videri poterat non eſſe Petroniana vere, habebamque ipſe aliquando, quia Germaniſmum reſpiret, inter exempla ſuſpectae Latinitatis, perinde ac iſta *furari ſe*, pro furtim ſe ſubducere, quae tamen eſt apud Silium lib. XIV. & Appul. Metam. VII. Sed vindico eam nunc ab hac nota, & puriſſimo Latio adſero, auctoritate Horatii Satyr. II. III. vs. 319. & Phaedr. Fab. 24. vs. 10. qui ſic loquuntur, adductus. Veteres alias vel *abſolute* utebantur τῷ *inflare*, ut, *Jannicus inflavit vehementius*, apud Ciceron. & *ſimul inflavit tibicen*, vel addito caſu modo inſtrumenti; *infla utrem*, *libido inflat venas*, apud Horat. *inflare tibias*, *tubam*, animos *ſpe falſa*, *buccas*, ἐξαίρειν τὰς γνάθους, Ariſtaen. lib. II. ep. 6. *veſicam*, *pellem*, *cicutas* Nemeſ. Eclog. III. 13. *venas inflatus nectare dulci*, id. vs. 61. modo rei; ut, *ſervus cum eburneola fiſtula*, *qui inflavit ſonum*, *quo* &c. apud Ciceron. *flare glorias* apud Gell. *inflare pretium rei*, id eſt, augere, apud Paullum JCtum. Usque ad eo vix difficilius quaeſtionis & judicii genus eſt, quam de eo, quid Latine, quid barbare, dictum ſit, pronunciare. REINES.

In ſinum ſuum conſpuit] Maledicendo marito. Dicitur de eo, qui ſe ipſum laedit in aliis, qui ſibi ipſi nocet. SCHEFF. Id eſt, rem facit indecentem; & cujus eam, ſi homo ſit, pudeat. Tibullus lib. I. Eleg. 5. de homine, ſenili aetate, in laſciviam Veneream prolapſo:

Hunc puer, *hunc juvenis*, *turba circumſtetit arta*,
Deſpuit in molles & ſibi quisque ſinus.

Quaſi pueri illi juvenesque ipſi pudore perfunderentur ob ſenis iſtius amentiam. Belgis noſtris in re non abſimili dicere uſitatiſſimum eſt: *Ik ſchame my van zijner wegen.* Plinius lib. XXVIII. cap. IV. *Veniam quoque à diis ſpei alicujus audacioris petimus*, *in ſinum ſpuendo.* Quicunque autem veniam petit, habet, cujus ſe pudeat. GOES. Non accurate ſatis explicant viri docti hanc proverbialem locutionem, quae de homine arroganti, & alios prae ſe contemnenti, proprie debet explicari. Cum enim obvia ſibi quaedam infauſti ominis, vel faſcinum ſibi objectum à ſe avertere & regerere vellent, deſpuebant in ſinum; ita homines ſibi placentes viliores, ut portenta, & quorum occurſu & commercio quaſi contagione quadam inceſtarentur, deſpuendo abominabantur. Vide D. Heinſii lectionum Theocritearum cap. XI. Meurſ. Spicileg. pag. 40. & Harduinum ad Plinii lib. XXVIII. cap. IV. ante ab aliis dicta compilantem. BURM.

Codex] Stipes, ſtulta. Terent. Heaut. Act. 5. ſc. I. *Quae ſunt dicta in ſtultum*, *caudex*, *ſtipes*, *aſinus*, *plumbeus.* SCHEFFER.

In pergula] Id eſt, coenaculo, de quo egimus ſupra ad cap. XXXVIII. Pacatus Panegyr. cap. XVI. *Virtus nec palatiis digna*, *ſed pergula*, *habebatur.* ut correxit Gronov. II. Obſerv. 22.

Somniatur] Deponenter, pro *ſomniat.* Sed hoc nuſpiam eſt obſervatum. Quare ſuſpicor, poſtremam ſyllabam male adglutinatam eſſe, & fortaſſe fuiſſe: *ſomniat. Ac ita.* SCHEFFER. A contrario ſenſu, *neminem excelſi ingenii virum humilia delectant & ſordida*, Sen. ep. 39. Ἀετὸς θρίπας ὐ θηρᾷ. *Leones non ſunt papilionibus moleſti.* Martial. XII. Epigr. 62. REINES. Pro *ſomniat.* In veteri inſcriptione apud Gruterum pag. DCCXCIV.

DE. QVA. NIHIL. ALIVD.
DOLITVS. EST. NISI.
MORTEM.

Somniare autem pro cogitare etiam habes apud Columellam lib. I. cap. VIII. *Socors & ſomniculoſum genus id mancipiorum*, *otiis*, *campo*, *circo*, *theatris*, *aleae*, *popinae*, *lupanaribus conſuetum*, *numquam non eaſdem ineptias ſomniat.* HEINS. Retinui Traguerienſis codicis ſcripturam: nam ſimilia jam ſupra aliquoties vidimus *audiatur*, *faſtiditur*, *rideatur*, &c. BURM.

Curabo domata ſit.] Hoc anomalon, ut & praecedens *ſomniatur*, non abſolvi poſſent barbariſmo, niſi Florus *domaverunt*, & Tertullianus *edomator* dixiſſent. Habere tamen utrumque intra calcata & obſoleta rectum eſt. REINES. *Si*, pro *ſit*, Tragur. *Domaverunt* quod ex Floro poſt Voſſium

ſium adfert Reineſius, non eſt à manu Flori, ſed locus eſt corruptus. Vide lib. III. cap. 22. & ibi Cl. Graevium. Certiora habet eruditiſſimus Brouckhuſius notis ad Tibull. lib. IV. Carm. I. verſ. 116. Eleganter vero hoc verbo uxorem ſuam, ut feram beſtiam, quae domari debeat, traducit. Ita Chremes apud Terentium Phorm. Act. v. ſc. I. *Concluſam hic habeo uxorem ſaevam.* Ubi Donatus: *Illaturus ſaevam, bene concluſam praetulit, ut ſi diceret feram.* Et ita Albius Tibullus lib. III. eleg. IV. verſ. 74. vocavit *ferum conjugium*, mulieris indomitae & intractabilis ſocietatem, ut optime exponit & illuſtrat Muſarum caſtiſſimus ſacerdos Brouckhuſius. Et non diverſo ſenſu Horatius I. Od. XXVII.

Quae te cumque domat venus.

Ammian. Marcell. XXI. 5. *Magnum elatumque ducem, &, ut experta eſt, fortunatum domatorem gentium appellans & regum.* BURM.

Caſſandra caligaria] Caſſandra ob proterviam nota apud veteres, & eſt Tryphiodorus poëta, cui propterea κυνομυῖα dicitur in Excidio Trojano, ut alicubi notavit Junius. Itaque ſic vocat Fortunatam per convitium Trimalcio. *Caligariam* autem dicit, loco *militaris*, quaſi quae ornata ſit caligis, proprio militum calceamento. *Caligarius* alias eſt apud Plinium lib. XXXIV. cap. 14. SCHEFFER. Convicium à ſtomachante marito jaci in uxorem intelligimus; at, quid ſignificet, & unde tractum, minus; neque enim antonomaſia hic locum habet, ut Caſſandrae, quae fuerat filia Priami, virgo, εὔιππος ἠϊθέος, παρθένος ἁγνή, ut eſt in Characteribus Trojanorum Iſ. Porphyrog. nomine eam adpellaverit. Quod autem Caſſandram pater Priamus apud Tryphiodorum in Il. ἀλέτιν vocat κακόμαντιν θεσπιλάλον κυνομυῖαν, ob vaticinii ingrati, &, quod falſum vellet, libertatem, eam corripit, & ἐπιθερίζει, nec inde ſequitur, ipſum Caſſandrae proprium nomen ea figura, qua Ulyſſem pro vafro, Neſtorem pro prudente, Catonem pro ſerio, Tanaquilem pro imperioſa foemina, Aedonem pro παιδοφόντῃ, dixerunt, ab improbis moribus mulierem torquere voluiſſe Petronium. Librarii inſciti eſt, qui pro eo, quod non intelligebat, ſcripſit aliquid notum ſibi, & autoris elegantiam hac ſordicula ſua faedavit. Primaeva ſcriptura, *caſauras alicaria.* Κασαύρα, κασαυρὰς, κασαυρὶς proſedam lupam ſignificat, dixi ad cap. LXI. *Alicaris*, quod vel piſtrino obnoxia fuiſſet, ut modo, vel eo ſenſu, quo apud Feſtum *alicariae mulieres* exponuntur proſtibulae. Data jam vera lectione non opus ultra habemus fingere, caligariam dici, quod *caligis*, habitu militari, *fuerit ornata* Fortunata. Imo ſupra cap. LXVII. ejus venientis in triclinium phaecaſias inauratas fuiſſe dixerat Petronius; qui ipſe cap. LXXXII. à militibus removet *phaecaſiatos eſſe*; & à Fortunata igitur etiam removendum, caligatam fuiſſe. Simul è Petronio corrigendus error Douſae, qui lib. I. Praecidan. cap. 20. phaecaſia muliebris calceamenti genus fuiſſe negat. REINES. Cum litteris evidentiſſimis, *Caſſandra caligaria*, ſcriptum ſit etiam in Codice Tragurienſi, verbaque ſenſum habeant elegantiſſimum, quem antea expoſui, fruſtra Reineſius nobis ſuum *Caſauras alicaria* obtrudit. Et quid? Annon hodieque etiam per Germaniam noſtram de muliere imperioſa, & mariti ſui hera, dicimus *ſie hat die hoſen an.* Non quod vere veſtita ſit femoralibus, ſed quod ſe gerat eo modo, uti ſolent, qui ſic veſtiuntur. Pari modo igitur & Fortunata dicta eſt *caligaria*, quod ſe gereret more caligariorum, id eſt, militum ferocientium, non quod caligas geſtaverit, quod miror Reineſium credidiſſe me opinatum, ideoque cenſura ſua duxiſſe perſtringendum. Cum tamen dixerim QUASI *quae ornata ſit.* Sed & Caſſandrae vox huc videtur quadrare plurimum, ſive illo explicemus modo, quo dixi alibi, ſive nudum ſpectemus vocabulum, cum κάσσα Graecis *meretricem* ſignificet. SCHEFF. *Caſſandrae*, quantum mihi conſtat, binae celebrantur; *altera* Priami & Hecubae filia, quae, capto Ilio, occiſoque ſponſo, vitiata eſt ab Ajace Oileo in templo Minervae: in praedae vero diviſione Agamemnoni ceſſit, cumque eo Clytemneſtrae & Aegiſthi inſidiis occiſa: *altera* Iobate nata, Bellerophontis conjux. Poſſuntque haec varie torqueri. Nam, utraeque fuerint caſtae & extra animi maculam, tunc ſenſus foret: *tu Caſſandra vis videri, debereſque eſſe, ſed quae illis caligae gregariorum in bello*, id eſt, *mores culpandi, minime adhaeſerunt, tibi appido haerent, ut vel ex hoc caligario tua auſu, & invectiva in me, videri fuit.* Collineo autem in *Caſſandra* ad antiphraſin (quaſi parum aut minime talis) non ad antonomaſiam. In MS. ſic legitur: *curabo domata ſi Caſſandra caligaria.* HADRIANID. Admodum ingenioſa eſt Reineſii emendatio, quam & Heinſius ſibi in mentem veniſſe dicit; non tamen auſus ſum ſollicitare Tragurienſis codicis ſcripturam. Nam, quamvis nihil nobis conſtet de hac Caſſandra, quae forte in illa colonia tam nobilis erat viri ſui domitrix, & imperioſa mulier, & cujus nomen ita fuerit celebratum, ut abierit in omnium ſimili ingenio mulierum titulum; quam laudem quoque olim Tanaquil, Xantippe, & aliae illuſtres heroinae retulerunt, quarum, ô Jupiter! utinam omne genus periiſſet, neque hodie tot ſupereſſent Margaretae, quae Caſſandris illis dubiam palmam facerent. Non mirum autem, hujus Caſſandrae res domi belliqueque geſtas, & pacta de viro miſero, & qui

Stulta maritali porrexerat ora capiſtro.

tro-

„ dupondiarius, ſeſtertium centies accipere potui. Scis tu me non men-
„ tiri. Agatho unguentarius here proxime ſeduxit me, &, Suadeo, in-
„ quit,

tropaca, memoria excidiſſe, cum non in tam illuſtrem regnaverit maritum, ut Xantippe & aliae: caligaria enim erat, id eſt, caligas faciebat, & vendebat cum viro ſuo caligario, & γυναικοσεμ-τυμβόρος. Ita apud Reineſium Cl. XI. inſcr. 116. *Q. Laevius Eutychus Caligarius de vico Cyprio* memoratur. Sed non magis nobis nota haec Caſſandra, quam Appula, Tuccia, Maura, Ogulnia, Hippia, & aliae à Juvenali celebratae. BURM.

Dipondiarius] A *dipondio*, id eſt, aſſibus duobus, quod in veteribus Petronianis cap. XIV. legitur. Sic cap. XLV. *ſeſtertiarius*, ſic *centenarius* in ſuperioribus. SCHEFF. Vide ſupra ad cap. LVIII. Traguriensis codex habebat *depondiarius*.

Accipere] Scilicet in dotem; ſic loquebantur. Martialis lib. V. ep. 47.

Quid eſſe noſtro fortius poteſt Poeto?
Ducenties accepit, & tamen vivit.

ſed illic refer ſimul ad dotem & haereditatem. HEINS. Recte notata ab Heinſio κυριολογία. Terent. Phorm. Act. II. ſc. III. *minas quinque accipe*. Ovid. Epiſt. VII. 149.

Hos potius populos in dotem, ambage remiſſa,
Accipe, & advectas Pygmalionis opes.

Columella I. 4. *Quidquid aut emerit, aut acceperit.* Et ita ſaepius Juris prudentes locuti, etſi frequentius apud eos, pro haereditate vel teſtamento conſequi. BURM.

Agato unguentaria] Lege *Agatha* vel *Agathoſa*, Agathuſa: dixi de tali nominum forma in Eponymol. lit. A. REINES. *Agatho* apud Senecam, ludo de morte Claudii, virile nomen eſt. *Agatho & pauci cauſſidici plorabant*. HEINS. Nomen hoc in antiquis lapidibus frequentiſſimum, ut in Indice Gruteri conſpici poteſt. Sed neſcio, cur hic mulierem invito Petronio obtrudere voluerint Patavini & Reineſius, cum lectio Traguriensis virum deſignet, & ratio talem lauto homini & genio quotidie indulgenti Trimalchioni jure familiarem poſtulet; utpote qui ad multiplices uſus unguentum luxurioſiſſime adhiberet. Hoc autem hominum genus, quam reipublicae grave & minime neceſſarium ſit, docere poteſt lex Solonis, qua cavit, ne quis civis Atticus myrepſicam faceret. Vide Caſaubonum ad Theophr. Charact. περὶ ἀπονοίας. ubi & de Lacedaemone ejectis unguentariis monet. Sed in Italia praecipui nominis erant unguenta Capuana; immo tanta ibi erat negotiatorum unguentariorum copia, ut celeberrimus inde urbis vicus *ſeplaſia* dictus fuerit, ut, praeter Feſtum in *Seplaſia*, (qui male forum ſtatuit, quem errorem alii errarunt) & Aſcon. Pedianum ad Cicer. in Piſonem, docet Valer. Maximus lib. IX. cap. I. *Campana luxuria, vigilantiſſimum ducem, exercitum acerrimum, dapibus largis, abundanti vino, unguentorum fragrantia, veneris uſu laſciviore, ad ſomnum & delicias evocavit, ac tum demum fracta & contuſa Punica feritas eſt, cum Seplaſia & Albana caſtra eſſe coeperunt.* Imo & *ſeplaſiarii* dicti unguentarii, ita in lapide apud Gruterum DCXXXVI. 12. Vide Salmaſ. ad Elagabal. cap. XXX. Ad ſeplaſiariam quoque negotiationem reſpicit Plautus Rudent. Act. III. ſc. II. 16. *Teque oro & quaeſo, ſi ſperas, tibi hoc anno multum futurum ſirpe & laſerpitium, eamque eventuram exagogam Capuam ſalvam & ſoſpitem*, ut obſervavit Capacius in Hiſtoria Neapolitana p. 826. & Plinius lib. XIII. cap. 3. poſt Aegyptum accommodatiſſimam unguentis Campaniam dicit, propter roſae copiam. Recte ergo, ſi haec ſcena Capuae, ut quidam credunt, eſt collocanda, unguentarium noſter, conſilium utile Trimalchioni dantem, inducit: quamvis, ſi Neapoli vixerit ille, nec ibi defuiſſe id genus hominum credibile eſt, quos & Romae frequentes fuiſſe, & luxuriam ſuam ganeones ex eorum officinis inſtruxiſſe, docet Horat. lib. II. Sat. III. verſ. 228. *Unguentarius vici Loreti* eſt apud Reineſ. Claſſ. XI. inſcr. 117. vide & infra cap. LXXVI. BURM.

Unguentaria] Unguentariam memorat Plinius lib. VIII. cap. 5. SCHEFF.

Here] *Heri*. Ita Plautus locis pluribus, Juvenalis, alii. SCHEFF. *Here* putabam eſſe *heri*. Malo nunc intelligere dominam, ac ſcribere *herae*. IDEM. Mavult Schefferus *herae*: ergo ungentarius Fortunatae fuerit, quae tamen minime unguenta redolens inducitur à Petronio, ſed ſicca, ſobria, & quae in culina habitabat, cujus ſordes diligens materfamilias magis olebat. *Here* vero ſanum eſt, ut in primis curis idem recte cenſuit, pro *heri*. Ovid. I. Amor. El. VIII.

Scis here te, mea lux, juveni placuiſſe beato.

lib. III. Faſtor. verſ. 852.

Hic here Phryxeae vellera preſſit ovis.

Cum autem *here* vel *heri* ſaepe pro nuper, & indefinito tempore praeterito, capiatur, ut docuit Heinſ. Lect. Theocrit. cap. VI. noſter putide loquax addidit *proxime*, niſi id à manu gloſſatoris ſit, qui *here* ita explicandum hic cenſebat. BURM.

Proxime

„ quit, non patiaris genus tuum interire. At ego, dum βυλαίως ago;
„ & nolo videri levis, ipſe mihi aſciam in crus impegi. Recte; curabo
„ me

Proxime ſeduxit] Abduxit ſcorſum in proximum. Petronius cap. XIII. *Seduxit me paululum à turba.* Sed ignoro, annon rectius ſit, *proximo.* SCHEFF.

Dum bonatus ago] Hoc deſperate corruptum eſt. SCHEFF. Queritur de infelici matrimonio & incommoda uxore. Velim legere: *At ego, dum aporiatus ago*, id eſt, dum in angore animi & triſtitia vivo. Ἀπορία eſt in re difficili inopia conſilii, & περὶ πόρου, de evaſione, dubitatio, ſollicitudo, perplexitas, & ad hanc proxima deſperatio. Ἀπορεῖν, ἐξαπορεῖν, eſt ambigere, neſcire, qui ſe malo circumſtante quis expediat. Verbo *aporiari* hoc ſenſu uſus eſt vulgatus interpres Eſ. LIX. verſ. 16. & 2. ad Cor. IV. 8. Order. Vital. lib. X. hiſt. Eccl. *Iſti nimiam egeſtatem in itinere pertulerunt, & poene uſque ad mortem aporiati ſunt.* & lib. XIII. *Nimia penuria & fame, antequam proprios lares contigiſſent, aporiati ſunt.* Verbo *aporiare* ſignificatione depauperandi (pauper enim Latinis, qui Graecis ἄπορος, πενήπορος) uſus eſt Petrus Bleſ. ſerm. XXII. *Vernaculos & domeſticos tuos aporiabis*; & Philippus rex Franciae in teſtamento an. 1190. apud Rigordum: *qui per tallias noſtras aporiati ſunt.* Proverbio vero dicit, ſe ſuo ſibi jumento malum accerſiviſſe, &, unde commoda ſperabat, ex eo contra animi ſententiam accepiſſe damnum. M. Seneca III. Contr. 5. *In ſecurem incurris, & carnificem ultro vocas.* reliqua addenda. Illud tractum ex fabula de Lycurgo rege Edonorum in Thracia, qui, cum odio Bacchi vineta exſcinderet, immiſſo furore à Libero, *unum ſibi pedem amputavit*, Hyg. fab. CXXXII. Variant, ut in talibus amat fieri; nam ſunt, qui filio Dryanti crura obtruncaſſe, etiam qui interfeciſſe narrant: Apollod. l. III. Natalis Com. Mythol. l. v. c. 13. p. 485. 503. De hoc ipſo Lycurgo proverbium aliud Petronii, *Lycurgo crudelior*, exponendum eſt. Saevitiae enim ejus modum, quod viatores hoſpiteſque comprehenſos εἰς μέσον ἕλκειν, mactare, eorumque capita, manus, pedeſque portis ſuis praefigere ſoleret, graphice depingit Nonnus Dionyſ. lib. XX. Sed haec ſunto loco παριστορήματος. REINES. Lege *Dum bona huic ago.* *Ago* pro *facio* apud Plautum ſaepe, & alios. Id eſt, dum, è re quod hujus eſt, facio, & lenitati ſtudeo, aſciam mihi, &c. An etiam? *at ego, dum blandus ago, & nolo videri levis, ipſe mihi*, &c. Quemadmodum dicimus *nudus ago.* HADRIANID. Reineſius *aporiatus*, quod recedit plurimum, nec convenientem habet ſenſum. Hadrianides *dum bona huic ago*, quod & recepit in textum. Verum *agere alicui bona*, pro *facere*. hactenus non obſervavi. Quid, ſi legas, *dum umbonatus ago*, pro, dum ago tegens me umbone tantum ac defendens, non, quod oportebat virum, impetum in Fortunatam faciens, eamque puniens ex merito. Poſſis &, *dum bona ratus ago*, id eſt, dum ago ea, quae ratus ſum eſſe bona. Quae lectio poene plus placet. SCHEFF. An dixit, *boninatus* pro *benenato*? quomodo in Gloſſis Labbaei, *Bonifatus* εὔμοιρος. Sed ibi potius *Boni fati* legendum. Cogitabam & aliquando, *bonis prognatus*, vel, *natus*, ne longe abeamus, quod poſtremum, ne nunc quidem diſplicet: ni malimus, *bene natus*, pro, dum ago bene natum. HEINS. Legendum ego vix dubito: *At ego dum, ut bono natus, ago.* Facili errore ex *bono natus*, omiſſa una ſyllaba, *bonatus* natum eſt: & ultima littera verbi *dum*, illud, *ut*, abſorpſit. Quod & in aliis evenit. Vult autem furcifer, in id ſe natum, & fatis ſcilicet deſtinatum, ut proſit. & bono inpertiat alios, ſe his aſſimulans, ut Cicero loquutus pro Seſt. *qui ſe patriae, qui ſuis civibus, qui laudi, qui gloriae natos arbitrarentur.* Et huc quoque ſpectat, quod infra ſequitur, *Nemo umquam tibi parem gratiam refert*: ob beneficia nempe, quae in alios confert. GOES. Munkerus Heinſio ſcribebat, ſibi legendum videri; *dum bonus eſſe ſatago*: ſed ſine dubio latet ulcus adhuc. Gallicus noſter Petronii locupletator legit, *dum bonâ huic ago*, ſcilicet *fide*, & gallice vertit *pendant que j'en agis de bonne foi avec cette femme.* Quis non miretur tam ſubtile ingenium, quale fruſtra hic ad axem Arctoum quaeras. Minime vero miror, ipſi numquam haerere aquam, qui omni nodo adhibeat Alexandri gladium. Sed hic Hadrianidem ſcilicet legerat. BURM.

Nolo videri lenis] Haud dubie corrigendum: *& volo videri lenis.* SCHEFF. Deceperunt Patavini Schefferum, qui pro Tragurienſi lectione, *levis*, ediderunt *lenis.* Sed perperam; reſpicit enim ad facultatem divortii cum ea faciendi, qua uti noluit, ne levis & inconſtans in amore videretur. BURM.

Mihi aſciam in crus impegi] Notum adagium Apulejus Mileſ. III. *An, inquit, vulpinaris amaſio, meque ſponte aſciam cruribus meis illidere compelles.* HEINS. Vid. Muncker. ad Hygin. fab. CCXLII. Alludit forte ad ἀξίνην, quae Graecis & *aſciam* & *mulierem* notat. Artemidor. Oneirocr. I. cap. 24. p. III. & ita Lais dicta Aelian.

 XII. 5.

„ non dei. *a* Idem & Scintilla flens dixit, ac per Genium ejus, Gajum „ appellando, rogare coepit, ut ſe frangeret. Non tenuit ultra lacrymas „ Trimalchio, &, *b* Rogo, inquit, Habinna, ſic peculium tuum fruniſcaris,

a ENCOLPIUS. *b* TRIMALCHIO.

---- Clames licet, & mare coelo
Confundas, homo ſum.

Ubi Schol. *nata ut peccem.* Terent. Adel. IV. ſcen. II. *Vah, hercle cenſen' hominem me eſſe? erravi.* Infra cap. CXXX. *Fateor, domina, me ſaepe peccaſſe. nam & homo ſum, & adhuc juvenis.* Quinctil. X. Inſtit. Orat. I. *Summi ſunt, homines tamen.* Vid. Barth. Adverſ. XXXII. 3. BURM.

Gajum] Quia ſcilicet *gaudent praenomine molles auriculae*, de quibus blanditiis abunde viri docti egerunt.

Ut effrangeretur] Mitigaretur, & pateretur ſe per tot preces ſuperari. Ovidius ſimplici ſic uſus eſt VIII. Met. verſ. 508.

Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.

Pariter Lucanus I. verſ. 364.

---- Pietas, patriique penates,
Quamquam caede feras mentes animaſque tumentes
Frangunt. ----

SCHEFF. Rectius fuerit, *uti frangeretur.* Apud Naſonem, Penelope:

Ille tamen pietate mea precibuſque pudicis
Frangitur.

Sed *effrangere* poſuiſſe poteſt videri pro *frangere.* HEINS. *Ut effrangeret*, Tragur. unde *ut ſe frangeret* adſcripſerat margini codicis ſui Heinſius. Verbum hoc ſaepe de iratis, aut alia animi affectione turbatis, qui mitigantur & molliuntur, ſumitur. Propert. lib. II. Eleg. XIV.

Frangitur in tacito femina ſaepe viro.

Et Eleg. XXI.

Frangitur & Juno, ſi qua puella perit.

Iterum Eleg. XXIV.

Lenta bibis: mediae nequeunt ſe frangere noctes.

Et ita alii paſſim. *Frangitur ira maris* Ovidius quoque dixit lib. II. Triſtium, & Valer. Flacc. lib. II. verſ. 315.

Ni Veneris ſaevas fregiſſet Mulciber iras.

Stat. VIII. Theb. 534.

In latus iras
Frangit, & expertae jam non venit obvius haſtae.

Heinſ. ad Claudian. Epiſt. I. 50. Senec. conſol. ad Helv. *Exſpectabam itaque dum dolor vires ſuas frangeret.* *Se frangere*, licet de alia re Valer. Flacc. lib. I. verſ. 353.

---- Magno veluti cum turbine ſeſe
Ipſius Aeoliae frangunt in limine venti.

Varro lib. II. de R. R. cap. 2. *Non ante quam calores aut frigora ſe fregerunt.* Et Cicer. lib. I. de Orat. cap. ult. *Scaevola paululum conquieſcit, dum ſe calor frangat.* Et magis appoſite lib. IV. ad famil. ep. 6. *Cum jam frangerem ipſe me, cogeremque illa ferre toleranter.* BURM.

Non tenuit] Petroniana phraſis; ſupra cap. XXIV. *Non tenui ego diutius lacrymas.* cap. CXV. *Non tenui igitur diutius lacrymas.* Haec notanda ſunt, ut ubique ſibi ſimilem auctorem demonſtremus, ubi Encolpium narrantem inducit. In caeteris, ubi ſtylus eſt horridior, perſonis convenientem ſermonem videmus. *Non tenere lacrymas* etiam optimi aevi ſcriptores dixerunt. Ovidius IX. Met. 752.

Vixque tenens lacrymas, quis me manet exitus, inquit?

Cicer. II. ad Attic. & V. Verr. 67. *Paullo ante, judices, lacrymas in morte miſera, atque indigniſſima, navarchorum non tenebamus.* BURM.

Peculium] Si proprie ſumatur, ad Habinnae conditionem, & Trimalchionis loquendi conſuetudinem referri poſſet, cum uterque ſervus olim, nunc libertini, peculium vocare jure poſſint patrimonium ſuum, quamvis peculii vocabulo venire ſoleat etiam ingenuorum patrimonium, quia olim in pecoribus conſtabat univerſa ſubſtantia, ut docet Servius ad Virgil. I. Ecl. verſ. 33. Quia autem faſtidioſe ſaepe locutos hos lautos libertos animadvertimus, ut *caſulas*, *lamellulas*, &c. ὑποκοριστικῶς appellarent, qui latiſundia & inſulas ampliſſimas poſſiderent, ita & hoc loco Trimalchio intelligendus eſt loqui: nam docet Ulpianus in l. XVI. ff. ad SC. Trebellian. pleroſque *ὑποκοριστικῶς patrimonium ſuum peculium dicere*, & ita praeſertim in ea Italiae parte, quae Gallia dicebatur, proprie *peculium* vocabant bona παράφερνα, teſte eodem JCto l. IX. ff. de jure dotium, ut recte expoſuit Menagius Amaenit. Jur. Civil. cap. III. vid. & infra cap. LXXXVIII. *Peculium* ſane latius patet, quam *pecunia*, ſive nummi. vid. Manut. ad Cicer. X. ad Famil. 32. Alia ratione *peculium* vocatur pecunia numerata, quam pater familias praeſidii cauſſa ſeponit l. LXXIX. §. I. de legat. 3. quae verba exercuerunt immerito viros doctos. Raevardus lib. V.

„ ſcaris, ſi quid perperam feci, in faciem meam inſpue. Puerum baſiavi „ frugaliſſimum, non propter formam, ſed quia frugi eſt; decem partes „ dicit: librum ab oculo legit: pretium ſibi de diariis fecit: artiſſelium „ de

Varior. cap. 17. & III. Conject. 6. intelligit nummos à ruſticis ſepoſitos, ut exercitui per eorum fines tranſeunti inde loco fructuum praeſtarent collationes, vel, quod metu *praeſidii*, id eſt, militum, abſcondunt. Perrenon. lib. II. Animadv. cap. 28. de collatione tributorum extraordinariorum ad ſumtus bellicos capit, ut patresfamilias paratam pecuniam haberent ad praeſidia, id eſt, milites parandos & alendos. Sed fruſtra. *Praeſidium* enim proprie dicitur parata pecunia, vel illud, quo nos ſtatim in anguſtiis expedire poſſimus, ut aurum, gemmae. Quum autem *pecuniae* vox late pateat, & omne genus poſſeſſionum comprehendat, ruſtici dicebant, omnem pecuniam, id eſt, patrimonium rerum, ſive in fundis, ſive in ſuppellectile, eſſe fragile & dubium, ſi non *peculium*, id eſt, parata pecunia, ad manum eſſet, quod omni in caſu certiſſimum ſit praeſidium. Verum ſenſum JCti vidit vir ſummus Hieronymus Bignonius in notis ad Marculph. Formulas lib. II. cap. 10. Et ita utitur Plautus Perſ. Act. I. ſc. 3. voce praeſidii. *Marſupium habeat, inibi paulum praeſidii.* Paenul. III. Act. III. *Trecentos nummos Philippos portat praeſidii.* Auctor. Queroli p. 18. *Ut, ſi quid tibi ſpei aut praeſidii eſt, totum auferant*, ubi vide Ritterſhuſii notas p. 86. Ita Liv. XXXIV. 7. de auro. *Praeſidium in eo eſt, & ad publicos, & ad privatos uſus.* Phaedrus *ſubſidium* appellat IV. 21.

Hi zonas, illi res pretioſas colligunt,
Subſidium vitae.

Mox *frunis caris* Tragur. BURM.

In faciem meam inſpue] Seneca de Ira lib. III. cap. 38. *Diogeni philoſopho Stoico, de ira cum maxime diſſerenti, adoleſcens protervus inſpuit.* Et mox: *Catoni cum cauſſam agenti in frontem mediam, quantum poterat, attracta pingui ſaliva inſpuiſſet Lentulus.* Similia apud eum alia. HEINS. Novus ſatis contumeliae modus, quo & Servatorem noſtrum milites vexaverunt. Senecae locis ab Heinſio adductis adde duo alia ex libro de Conſtantia ſapientis cap. 1. & 2. ubi Catonis *ſacrum os purgamentis aſperſum per contumelias* dicit. Et tertium ex Conſolat. ad Helviam cap. XIII. de Ariſtide. *Inventus eſt tamen, qui in faciem ejus inſpueret*, ubi eſt eadem locutio. Vide infra cap. CXXXII. BURM.

Quia frugi eſt] Propria laus ſervi. Vide Senecae Cont. XXI. HEINS. Gajus l. XVIII. pr. ff. de Aedilit. edict. inter praecipuas ſervi virtutes commemorat, quod *frugalitate ſua peculium ſibi comparavit.* Quo, ſi deceptus fuerit emtor, redhibitorio aut aeſtimatorio agere poteſt leg. 31. §. 21. ff. de Aedilit. Edict. & ibi Mornac. GOES. Horat. lib. II. Sat. VII.

---- Davuſne? ita Davus, amicum
Mancipium domino, & frugi, quod ſit ſatis.

Hinc apud Comicos formula ſollemnis, qua ſervos laudabant, *Frugi es.* Terent. Act. Heauton. III. ſcen. 3. 36. Adelph. V. IX. 2. & 25. & apud Plautum paſſim. BURM.

Decem partes dicit] Puto legendum, *decem partes didicit.* Cum autem orationis octo partes ſint, ex ſtupida ignorantia dixit decem. GOES.

Ab oculo] A primo aſpectu. SCHEFF. Heinſius in margine notavit *libram abaculo legit*, quae videtur mihi vera ſcriptura. Partes enim illas, quas dicebat, ad aſſem & libram referri debere, non ad orationis partes, probavimus ſupra ad cap. XLVI. Ridicula autem laudatio, quaſi multum profeciſſet puer, qui decem partes dicere memoriter poſſet, ſed totam libram non poſſet, niſi ex abaco recitare: nihil tamen mutavi. † Videnum huc faciat Gregorii locus, apud Barth. Adverſ. XLIV. 23. *Homiliae, quae ſub oculis dictae.* BURM.

Tbretium ſibi de diariis fecit] Lego, *pretium ſibi de diariis fecit.* Litera initialis in voce *tbretium* male ex fine praecedentis vocabuli adglutinata eſt. ſequens vero eſt inverſa illa, quam ſubſtituimus. *Pretium facere de diariis*, pro, *pretium diariorum facere*, quod dicitur, ut *pretium facere laboris, operae*, ac ſimilium. Ovid. I. Amor. 10.

Et pretium, quanti gaudeat, ipſa facit.

Diaria ſunt unius diei alimenta tenuia ſervorum, ut Petronius uſurpavit in pridem editis. Horum fiunt pretia, cum venduntur. Quod ſolebant ſervi frugi colligere genium defraudando ſuum. Vide Terent. Phorm. I. ſc. I. SCHEFF. Lege *teruncium*, HEINS. Emendationem Schefferi laudo, ſed explicationem vix admitto. . Non enim, ſervum tantum laudat, quod diaria vendiderit, & frugalis fuerit, Trimalchio, ſed tantum pecuniae parcimonia & defraudatione genii ex diariis ſuis coëgiſſe & corraſiſſe dicit, ut ſibi pretium libertatis inde fecerit, id eſt, ſuis nummis ſe è ſervitute redemerit, & libertatem ac-

qui-

Digitized by Google

„ de ſuo paravit, & duas trullas. Non eſt dignus, quem in oculis fe-
„ ram?

quiſiverit: hoc enim pacto plurimi ſervi à dominis manumittebantur. Ovid. I. Amor. VIII. 65.

Capitis mercede redemtus.

Tacit. lib. XIV. Ann. cap. 42. *Pedanium Secundum ſervus interfecit, ſeu negata libertate, cui pretium pepigerat, ſive amore exoleti infenſus.* ubi egregie Lipſius ex Seneca & aliis hoc illuſtrat. Imo & ſolebant ſervi, ſi patroni tale pactum cum illis inire recuſabant, alios ſubornare, qui nummis ſervi peculiaribus eum à domino emebant, & manumittebant, quam fidem ſi frangerent, ſervis querela dabatur. vid. l. x. ff. de in jus vocando. l. XLV. §. I. ff. de rit. nuptiar. Apud Athenienſes hoc ſervis licuiſſe, ut ex peculio aliquid dominis quotannis penderent, & etiam pro capite numerarent, ut ſervitutem exuerent. Apud Romanos ſecus fuiſſe, neſcio qua auctoritate, adfirmat bonus ille Borremanſius cap. XIV. Var. Lection. Huc refer *gratuitam illam libertatem*, quam Veſpaſianus avaritia deteſtabili negabat ſeni bubulco. ſed nummos pro manumiſſione exigebat. Sueton. Veſpaſ. XVI. Contra liberalitatem Auguſti perenni titulo celebravit Coſinus aedituus Matris Deûm ab Imp. Auguſto *gratis manumiſſus*; apud Gruter. CCCVIII. 6. Sueton. de Illuſt. Grammat. cap. XVI. de Lenaeo. *Traditur autem puer adhuc catenis ſubreptus refugiſſe in patriam, perceptiſque liberalibus diſciplinis pretium domino ſuo retuliſſe, verum ob ingenium & doctrinam gratis manumiſſus.* BURM.

Artiſſelium] Prodigioſa vox, de qua quid faciam, ignoro. Suſpicabar, *arciſolium* intelligebamque inſtrumentum, ſolis radiis arcendis, quod eſt alias *umbraculum*. Nunc relinquo aliis cogitandum. SCHEFF. Laudat artificium ſervi, quod in opere lignario excellat: lege *arciſelium*; arcuata ſella eſt. Arnob. lib II. *Arcuata ſella, acus, ſtrigil, polubrum, ſiliquaſtrum, trulla, lancicula.* De enallage literarum *c* & *t* modo dictum. Formatum autem ut *bicellium*, quod pro domo duas habente cellas dixere; & ut *biſellium*, quod pro ſella duplice, vel duobus ſedilibus, prorſus ut Graeci δίφρον, currum, quaſi δίφορον, quod in eo duo veherentur; exſtatque in Notis Tir. & Sen. Comm. 4. t. 3. procul dubio acceptum ex Inſcriptionibus. Ex his enim didicimus. HONOREM BISELLII proprium fuiſſe coloniarum & municipiorum, viriſque bene meritis ab ordine & populo conferri conſueviſſe. Hinc in Saeſſana 3. CCCCLXXV. C. Titio Chreſimo AUG. Liberto ordo Decuriorum & Auguſtalium & plebs univerſa honorem Biſellii, quo quis optimo exemplo in colonia habuit, decrevit, quod pro ſalute imperatoris munus gladiatoriae familiae de pecunia ſua ſecundum dignitatem coloniae ediderit: & in Abeliana 2. MXCIX. Cn. Plaetorius Sevir Auguſtalis adpellatur BISELLIARIUS, quod in publico vel bigis vehi, ut volunt quidam, vel ſella duorum capace, vel duabus ſellis uti, id eſt, duobus locis ipſi, beneficio ordinis, ſpectare liceret. Ab iſto more Laberius jocum in M. Tullium, quod duabus ſellis ſedere ſoleret, traxit: eſt in M. Sen. Contr. declam. 3 Macrob. lib. II. Saturn. 3. & lib. VII. cap. 3. REINES. Puto, vocem hanc ſervandam, explicandamque de ſella, quae ſimul poſſit arcae vicem praeſtare. Non eſt plane noſtris quoque moribus inſolitum, habere ſellas, & ſcamna intus cava, quae janua vel operculo poſſunt claudi, ut ſimul ſint & ſellae, & capſae, ſive arcae ſuppellectili ſervandae. Nec ineptum, ab *arca* & *ſella* parva fingere *arciſellium* pro *artiſyliium*, ſi vel apud Latinos, vel Graecos (quorum Aeoles fere υ in ω, η in ι, mutant) exempla facil. tranſeuntis y in *e* ſuppeterent: niſi forſan apud Latinos *mattea* ex ματτυη, pro quo tamen apud Suetonium alioſque corrupte *mattea*, & juxta Graecum *mattyas*, legas. HADRIANID. *Arciſellium* vera ſcriptura eſt. *Sellam arcuatam deſignat. Tacitus Annalium lib. XV. cap. 57. *Poſtero cum ad eoſdem cruciatus revocaretur, geſtamine ſellae (nam diſſolutis membris inſiſtere nequibat) vinculo faſciae, quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum ſellae reſtricto indidit cervicem.* Gloſſae Labbaei, *Sella arcuata*, Θρόνος. Rurſus Θρόνος, *ſedis, tenſa, ſolium, ſulla*, (lege *ſella*) *arcuata*. Certe ſellam quandoque poni pro ſolio, liquet vel ex Antonino Capitolini, qui pro ſolio *ſellam* dixit *regiam*. *Sellam regiam Parthorum regi repetenti, quam Trajanus ceperat, pernegavit.* Ejuſdem ſellae meminit & Spartianus in vita Hadriani. A ſella derivatur *ſelliſternium* apud Tacit. lib. XV. Annal. cap. 44. Quod contra auctoritatem librorum ſcriptorum in *lectiſternium* mutaverunt perperam. *Selliſternium* eſt enim vocabulum elegans & Latinum, occurritque non modo in notis Tyronis, ſed & in Gloſſis Labbaei, ubi *ſelliſternium*, σελλάτρωσις. Tertulilanus ad Nationes: *Regibus quidem etiam ſacerdotia adſcripta ſunt ſacrique apparatus, ut tenſae & currus & ſoliſternia & lectiſternia*, à ſolio ſternendo. Sed fortaſſe rectius *ſelliſternia* reponantur. Sed & *ſoliſternium* Feſtus agnoſcit in *Solla*. Ubi tamen Paulus Diaconus, Feſti abbreviator, in codicibus nonnullis *ſelliſternium*. HEINS.

Et duas trullas] Nimirum è ligno tudiculas, quarum agitatu in ollis cibi conteruntur, & commiſcentur: Graecis τορύναι ſunt κινητήρια τῆς χύτρας.

Digitized by Google

„ ram? ſed Fortunata vetat: ita tibi videtur fulcipedia: Suadeo, bonum „ tuum

χύτρας. Vel ea, quae ζωμάρυσεις juſculis haurien- dis commoda Graeci vocant, hoc eſt *cochlearia.* Alias ſignificationes, quae plures ſunt & relatae à Dalech. ad Plin. lib. XXXIV. cap. 2. nihil huc faciunt; uti nec illa è gemma pergrandi excavata cum manubrio aureo Antiochi regis Syriae poto- ria apud Cicer. IV. Verr. REINES. *Trullas* hic capio pro affabre factis vaſis ligneis, latis & pro- fundis, ex quibus, utut parum aptis, potabant. Juvenal. Satyr. III.

Si trulla inverſo crepitum dedit aurea fundo.

Et Horat. lib. II. Sat. 3.

Qui Vejentanum feſtis potare diebus
Campana ſolitus trulla, vappamque profeſtis.

Ubi Dionyſ. Lambin. *trulla* genus eſt vaſis, ſeu poculi vinarii, ut declarat hic locus apud M. Tullium lib. IV. in Verrem cap. 27. *Erat etiam vinarium ex una gemma pergrandi, trulla excavata cum manubrio aureo.* Adi Varron. lib. IV. de L. L. Nec video, cur non huc magis quadret, ac lau- di detur, juxta *thronum*, quem H. Grotius ad Macrob. arcuatam ſellam ex Gloſſis (ſic quidem interpretamenta vocant, & Lexica) exponit, *vas* menſae *potorium* ex arte feciſſe, quam culi narium tudiculae inſtrumentum, *cochlear.* HA- DRIANID. Neſcio, quaenam illae *tuticulae* Rei- neſii ſint: ſed *trullae* nomine veniunt inſtrumenta omnia ad hauriendum aliquid ex vaſe aliquo ma- jore comparata, quae variis nominibus inſignie- bantur pro diverſo liquore, quem hauriebant, ut egregie docuit Caſaubon. ad Theophr. Cha- ract. περὶ ἀναισχυντίας. Leg. 13. de Inſt. & inſt. legat. *Trullae, quae circa coenam traiici ſolent.* id eſt, e quibus vinum transfundi ſolet. Hic au- tem vas vinarium capiendum puto, quia *Campa- nae trullae*, quibus hauriebant vinum, celebres fuere Horat. lib. II. Sat. III. 144. ubi Acron & ligneum & vimineum & fictile facit. Sed fictile fuiſſe patet, quia in Campania plurimae figu- linae celebres erant. Idem poëta lib. I. Sat. VI.

---- Adſtat Echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana ſupel- lex.

Ubi Acron: *Echinum vocat, in quo calices lavantur, vas aeneum, quod Triſilla appellant.* Ubi forte *Truſilla* legendum, à *Trulla* vocabulo derivato. *Trullam myrrhinam* T. Petronii celebrat Plinius l. XXXVII. 2. BURM.

Ita tibi videtur fulcipedia] Etiam, quid hoc ſit, non diſpicio. Pars poſterior convenit cum Grae- co παιδεία. Num ſcribendum, *dulcis pedia.* SCHEFF. Lego *falcipedia.* Trimalcion iratus in- vehit in uxorem à ſpedum vitio captata occaſio- ne, nominatque falcipediam, δρεπανόποδα, ἁρ- πηπόδα, hoc eſt, cui eſſent *crura, ſimulent quae cornua lunae*, ut jocatur Mart. II. ep. 35. vel, quod crura in orbem panderet, ut loquitur Pe- tronius, poplites habens divaricatos infra coëun- tibus talis; adpeliant tales *valgos*, βλαισοὺς, *Krumbein.* Analogia excuſabit τὸ *falcipedia*, etſi nuſquam praeterea legeretur. Eſt enim apud Feſtum *acupedius, acuipedius, aquipedius, acipe- dius, cui praecipuum in currendo acumen,* & *acu- pes*, è Graeco ὠκύπους. Item *quadrupedius*, quod eſt in Gloſſ. Latino-Germ. Haganoenſi. Et *tri- pedia*, τριπόδης, τρίπους, ſcabellum tripedaneum: ſellulam ruſticanam adpellat Sulp. Severus dial. 2. quam Galli *tripediam.* Fortaſſis *Falco* apud Romanos cognomen etiam à crurum falcatorum forma, quaſi falcipes, falcipedius. REINES. *Fulcipedia*, credo, quaſi *pedibus fulcienda*, pro- pter vitium continuum, vel temporaneum. Erat vero paulo ante Fortunata una cum Scintilla e- bria, & vix nunc ebrietatem diſcuſſerant, ut ex ſuperioribus conſtat. *Fulcipedia*, ut ſtapes, --- pia, à ſto & pes. HADRIANID. Formula ſolemnis. Terent. Phorm. Act. II. ſc. V. *Ego Cratinum cenſeo, ſi tibi videtur.* Et paulo poſt. *Mihi ſic hoc videtur.* Hecyr. Act. I. ſc. 2. *Credo, ita videri tibi*, & ita paſſim. Illud autem *fulcipe- dia* quid ſit, non comprehendo. Heinſius in ora libri ſui notaverat: forte *falcipedia*, ut Reineſius legerat. *Milvam* cur vocet, rationem reddidi- mus ſupra, ad cap. XLII. Accommodatiſſima au- tem huic loco exprobatio, quae verbo *conco- quas* convenit: milvina enim cibi aviditas fere in proverbium abiit, ut oſtendit Jan. Gulielm. Ve- riſ. lib. III. cap. 4. qui ingenioſa magis quam veriſimili conjectura Apulejo lib. III. Metam. hoc convitium tribuit. *Tune milvina non ceſſas ſubinde lectorum juvenum capillamenta ſubripere.* Vulgo legitur *tune ultima*, quod praeferunt El- menhorſtius & Barthius ad Calpurn. Eclog. III. verſ. 29. neque ego moverem loco. BUR- MAN. [Fruſtra hic laboratur.]

Bonum tuum concoquas] Felicitate tua utaris, eaque vivas contenta; illam patiaris. Ita Cicero τῷ *concoquere* utitur. SCHEFF. An *bolum*: nam voraciſſimum animal eſt milvus. HEINS. Id eſt, moderate & non inſolenter fortunam tuam, tali viro, qui te de mactra ſuſtulit, nupta, feras. Metaphora eſt à cibis dulcibus & mattyis deſum- ta, quae ſtomacho nocent, ſi immoderate ap- petantur. *Bonum* autem *tuum* eleganter eſt di- ctum,

„ tuum concoquas, milva, & me non facies ringentem, amaſiuncula; ali-
„ quando experieris cerebrum meum. Noſti me, quod ſemel deſtinavi,
„ clavo tabulari fixum eſt. Sed vivorum meminerimus. Vos rogo, ami-
„ ci, ut nobis ſuaviter ſit. Nam ego quoque tam fui, quam vos eſtis;
„ ſed virtute mea ad hoc perveni. corcillum eſt, quod homines facit,
„ cae-

ſtum, ut Plin. lib. xiv. cap. 14. *Apothecas fuiſſe, & diffundi vina ſolita anno* DCXXXIII. *Urbis, apparet indubitato Opimiani vini argumento, jam intelligente ſuum bonum Italia.* Cicer. vi. ad famil. Ep. 5. *Itaque ne punctum quidem temporis in iſta fortuna fuiſſes, niſi eo ipſo bono tuo, quo delectatur, ſe violatum putaſſet.* ix. 18. *Video te bona perdidiſſe.* Tertull. lib. 1. de cult. Femin. cap. 2. *Qui cogitabant, unde cecidiſſent, illud ipſum bonum feminarum naturalis decoris, ut cauſam mali, ſic remuneraverunt, ne eis profuiſſet felicitas ſua.* Celſus medicus *bona ſua* dixit lib. ii. cap. 2. *Si plenior aliquis & ſpecioſior & coloratior factus eſt, ſuſpecta habere bona ſua debet.* Infra cap. cv. *Quibus in odium ſua bona veniſſent.* & cxxxiv. *Neque puero neque puellae ſua bona vendere poteſt.* Pedo ad Liv. 38. De forma corporis quoque accipitur. Nazar. Panegyr. xxxiv. Ovid. xvii. Epiſt. 135.

Nec te Palladios, nec te Junonis honores
Auditis Helenae praepoſuiſſe bonis.

Epiſt. xxi. 38.

Nunc laudata gemo; nunc me certamine veſtro
Proditis; & proprio vulneror ipſa bono.

Terent. Eunuch. ii. iii. 25.

Si quae eſt habitior paullo, pugilem eſſe ajunt: deducunt cibum.
Tamen etſi natura bona eſt natura, reddunt curatura junceas.

ubi vide, & Phaedr. iii. viii. 16. & Quinctil. Declam. vi. fin. *Video haec rerum naturae bona, quae filio abſtuli.* BURM.

Milva] Supra cap. xlii. *Milvinum genus mulier.*

Non facies] Lege, *non facias.* TILEBOM.

Amaſiuncula] Supra cap. xlv. *Ridebis rixam inter zelotypos & amaſiunculos.* Hic tamen malim, *Amazoniuncula*; tamquam viraginem & imperioſam perſtringit. Sed hoc jam alios monuiſſe video. Apud Tertullianum contra Marcionem lib. 1. *Foemina Amazone audacior.* HEINS.

Clave tabulari] Magno, firmo, quo in conjungendis tabulis ligneis utimur. *Tabulare* namque, quod ad ligneas ſpectat tabulas, habeſque hoc vocabulum apud Plinium lib. xxxiv. cap. 9. Videtur in animo habuiſſe, quod legitur in Cicerone Ver. 5. *Ut hoc beneficium, quemadmodum dicitur trabali clavo figeret.* Quamquam, cum hic ſit *trabalis clavus*, non *tabularis*, cogitandum fuerit, an ſe recte habeant noſtra. Nam & Horatius 1. Carm. 35. v. 17. de Fortuna.

Te ſemper anteit ſaeva Neceſſitas
Clavos trabales, & cuneos manu
Geſtans aëna. ------ SCHEFF.

Vivorum meminerimus] Cicero de Fin. v. *Veteris proverbii admonitu, vivorum memini.* SCHEFFER. Ominis mali avertendi cauſa. vide ſupra cap. xliii.

Ut vobis ſuaviter ſit] Malim, *ita vobis ſuaviter ſit.* HEINS.

Tam fui, quam vos eſtis] Non eſt plena oratio. Putabam igitur excidiſſe τὸ *tenuis. Nam ego fui quoque tam tenuis. Tenuis* pro paupere; Suetonius Caeſare cap. xlvi. *Villam totam diruiſſe dicitur, quamquam tenuis adhuc & obaeratus.* Symmachus lib. iv. ep. 51. *Homo tenuis, & labe patrimonii graviter exhauſtus.* Apulejus ix. Met. *Erat ei tamen uxorcula etiam quidem ſatis tenuis, & ipſa extrema tamen laſcivia.* HEINS. Nihil praeterea addi debere mihi videtur. Terent. Eunuch. Act. iv. ſc. iv. *Parmenonis tam ſcio eſſe hanc technam, quam me vivere*, pro, tam certo. Plaut. Aulul. Act. iii. ſc. 6. *Tam hoc ſcit me habere, quam egomet.* Stich. Act. iii. ſc. 1. *Tam confido, quam poteſt.* Formula autem haec ſe cum aliis aequandi uſitatiſſima in communi ſermone. Plautus Captiv. Act. ii. ſc. 2. *Tam ego fui liber, quam gnatus tuus, tam mihi, quam illi, libertatem hoſtilis eripuit manus. Tam ille apud nos ſervit, quam ego nunc hic apud te ſervio.* Et Act. iii. ſcen. 4. *Equidem tam ſum ſervus, quam tu.* Salluſt. Jugurth. xxxi. *Quod ſi tam vos curam libertatis haberetis, quam illi ad dominationem accenſi ſunt.* Cicer. ix. Famil. 25. *Quid multa? Non mehercule tam perſcribere poſſum, quam mihi gratum feceris, ſi otioſum Fabium reddideris.* Terent. Adelph. iii. iii. 63. *Nam id nobis tam flagitium eſt, quam illa, Demea. Non facere, vobis quae modo dixti.* Columell. vi. 2. *Sed tam vitium eſt bubulci pinguem, quam exilem bovem reddere.* BURM.

Corcillum eſt, quod] Scribe, *Coricillum eſt, quod.* TILEBOM. Hoc non aſſequor: mallem, *corculum.* Plinius vii. cap. 31. *Cato corculos apud Romanos nominatos refert, qui ſapientia praepollebant.* Niſi vis, *corcillum*, ut ſit *cor, corculum, corcillum*, ut *os, oſculum oſcillum.* SCHEFF. Tilebomeni *corycillum* eſt à corycus. Heſych. Κώρυκος,

θύλακ-

Digitized by Google

„ caetera quiſquilia omnia. bene emo, bene vendo. alius alia vobis dicet.
„ felicitate diſſilio. Tu autem, ſterteja, etiamnum ploras? jam curabo,
„ fatum tuum plores. Sed, ut coeperam dicere, ad hanc me fortunam
„ frugalitas mea perduxit. Tam magnus ex Aſia veni, quam hic can-
„ delabrus ad ſumma. Quotidie me ſolebam ad illum metiri, &, ut
„ cele-

θυλάκιον, id eſt, ſacculus. Diminutivum κωρίκιον, parva bulga. Quid jam innuat Trimalchio, intelligere pronum. HADRIANID. *Cor*, *corculum*, *corcillum*, ut *furca*, *furcula*, *furcilla*. GOES. Eſt à Trimalchione, ſibi ſapere viſo, fictum diminutivum, ut jam ſaepe per affectationem ita loquentem vidimus. Munckerus in literis ad Heinſium illuſtrabat loco Jobi cap. XII. verſ. 2. *Ergo vos eſtis ſoli homines, & vobiſcum morietur ſapientia? & mihi eſt cor ſicut & vobis.*

Quiſquilia] Gloſſae Philoxeni. *Quiſquilia*, σκύβαλα. SCHEFF. Servius ad Virg. I. Georg. 85. ſtipulas, purgamenta terrarum, & alia inutilia ita dici notat.

Bene emo] Perite, docte. Sic, *aſſimulare bene*, apud Terent. In Andria. SCHEFF. Etiam hoc in hominis, nim. ἀγοράζειν, laude, eſſe συναλλακτικὸν felicem, & vendere cum lucro. Εὐώνει adpellant Graeci. *Nam mala emtio ſemper ingrata eſt, eo maxime, quod exprobare ſtultitiam domino videtur.* Plin. lib. II. Epiſt. ult. Eadem vis & ratio malae venditionis, quippe damnoſae. REINES. Imo vili pretio emo, neque lucri ſordidi cupidus care vendo. Sed lucello contentus modico negotiationem exerceo. Cicer. ad Att. lib. I. ep. 10. *Bene nos emiſſe judicati ſumus.* Sueton. Caeſ. cap. L. *Quo melius emtam ſciatis, tertia deducta eſt.* Senec. Phoeniſſ. verſ. ult.

Imperia pretio quolibet conſtant bene.

Ita contra *male emtas aedes* dixit Plaut. Moſt. III. ſcen. 2. Terent. Eunuch. Act. IV. ſc. 4. *male conciliatum ſervum*, & alii paſſim. BURM.

Alius alia vobis dicet] Quae ego ſcilicet dicere nolo, quia, ut infra hoc cap. dicit, non ſum de glorioſis. Alius autem alia majoraque dicet, quam bene emere, bene vendere. GOES.

Felicitate diſſilio] Supra cap. LXI. *gaudimonio diſſilio.*

Tu autem ſtertera] Hoc quid ſit verbi, plane ignoro. Probarem potius: *Tu autem ſtercoraria.* ſeu mavis *quercera*: quomodo vocatur febris quartana. *jactat me*, inquit Lucilius, *ut febris querceera*, ſive *querquera*. TILEBOM. Convitium eſt, ex tempore per iram formatum, ut ſolet in talibus, & apud Plautum frequens eſt, à *ſtertendo*, quaſi quae ignava ſit, & ſomnolenta. SCHEFF. Huic nec analogia favet, nec auctoritas. Arbiter, puto, dixiſſet *ſtertoram* vel *ſterteroſam*, id eſt, vel ſomniculoſam & ignavam, vel cum ingrato & crepero pectoris ſtridore, ſonitu & roncho, ſive dormientem, ſive reſpirantem, ſive loquentem. Κέρχνοι & κερχνασμοὶ apud Hipp. & Galenum ſunt ſoni in thorace ac ſtridores reddentes reſpirationem difficiliorem; quae inde κερχνώδης ἀναπνοή: ipſi, qui ita laborant, κερχνώδεες & ῥεγχώδεες. Ejus formae bene Latina plura laudari poſſent; ſed haec nunc malui exhibere: *canoroſus*, *clamoroſus*, *coloroſus*, *doloroſus*, *foetoroſus*, *fragoroſus*, *livoroſus*, *nidoroſus*, *pudoroſus*, *rigoroſus*, *ſaporoſus*, *ſonoroſus*, *ſqualoroſus*, *timoroſus*, *valoroſus*, *vaporoſus*, *vigoroſus*. REINES. Non video Fortunatam ignaviae poſſe inſimulari. In ante editis Encolpius cap. XXXVII. *Coepi ſciſcitari, quae eſſet mulier, quae huc atque illuc diſcurreret.* quaeque ibi, & in Fragmento ſequuntur. Paullo ſupra Trimalchio cap. LXVII. *Niſi argentum compoſuerit, niſi reliquias pueris diviſerit, aquam in os non conjiciet.* Ejus tamen mox eodem capite *Habinnas furtim conſurgens ebriae pedes corrigit, & ſuper lectum immittit.* A balneo ipſa *mola piper trivit*, ut non diſpiciam, *ſterteram* alio, quam ad ſomnolentiam ex potu, trahi poſſe. Multa ſunt in L. L. quorum terminatio vix exacta analogia ſubſiſtit, ut, *mulciber* à *mulceo*, non ſic *tuber* à *tumeo*, *faber* à *facio*, non ſic *fartor* à *farcio*? In ſubitaneis igitur ſuffecerit evidens ſignificatio, & qualiſqualis analoga terminatio, ut *gibbera, crepera, armigera*, ſic *ſtertera*. Eſtque aliud originatio, aliud derivatio HADRIANID. Nolim hoc ſollicitari. *Sterteja* à *ſtertendo*. Sic *mulier ſecutuleja*, apud Noſtrum cap. LXXXI. *Tanquam mulier ſecutuleja unius noctis tactu omnia vendidit.* Sic *locutelejus* apud Gellium lib. I. cap. 15. *Petreja* Feſto, *quae pompam praecedens imitatur anum ebriam.* Et multa nomina Romana ſic deſinebant, ut Apulejus, & Barbulejus apud Salluſtium fragmentis hiſtoriarum. HEINS.

Candelabrus] Caecilius apud Nonium. *Memini ibi candelabrum ligneum ardentem.* SCHEFF. Sic veteres loquutos ſcimus ex Nonio. HEINS.

Ad ſumma] Lege, *Ad ſummam*. TILEBOM. Lege, *Ad ſummam*, & à praecedentibus ſepara per punctum. Non eſt alia frequentior formula in Petronio, etiam olim divulgato. Caeterum hoc vitium paulo poſt recurrit. SCHEFF. Lege, *Ad*

„ celerius roſtrum barbatum haberem, labra de lucerna ungebam. tamen „ ad delicias femina ipſi mei domini annos quatuordecim fui; nec turpe „ eſt quod dominus jubet. Ego tamen, & ipſi meae dominae ſatisfacie„ bam. ſcitis quid dicam. taceo, quia non ſum de glorioſis.

LXXVI. „ Caeterum, quemadmodum dî volunt, dominus in domo „ factus ſum; & ecce cepi ipſi mi cerebellum. quid multa? coheredem „ me Caeſari fecit, & accepi patrimonium laticlavium. Nemini tamen „ ni-

Ad ſummam, ſaepe alias occurrit. In Plinii Epiſtolis optimae membranae frequenter, *in ſummam: ad ſumma*, tamen hic imperite & vulgi de more dictum videri poteſt. HEINS. In Tragur. *quam hic candelabrus ad ſumma. Quotidie.* &c.

Ad illum me uri] Corrige: *ad illum metiri*, candelabrum ſcilicet, ac ſic explorare incrementa meae ſtaturae. SCHEFF.

Ut celerius roſtrum barbatum haberem] Os. Plautus Menaech. I. ſc. I. *Apud menſam plenam homini roſtrum deliges.* Varro Peripl. II. *Itaque videas barbato roſtro illo commentari.* Similiter Lucilius Sat. IX. Vide Nonium in *Roſtrum*. SCHEFF. Ex antiqua Coſmetice hoc eſt, dignumque Arbitro, qui de medicinae peritia ſubinde tam joco quam ſerio oſtentata nobis cognitus, ut docuimus paſſim horum Scholiorum. De oleo vero lucernario eſt apud Aëtium tetr. I. ſ. I. lit. E. Id curandae τριχοῤῥοίᾳ & alopeciae, producendiſque pilis, adhibuiſſe veteres teſtatur compoſitio medicamenti ex adipe urſino, adarce, muſcerda, pice liquida, & oleo è lucerna, apud Alexandrum Trall. lib. I. cap. I. REINES. Pro mento: ſic veterum nonnullos locutos docet Nonius. Tauro dat *roſtrum* Ennodius Epigr. XXX. *roſtrum veſicae* Apicio VIII. VII. HEINS. Plautus Menaech. I. I. *Apud menſam plenam homini roſtrum diliges.* GOES.

Foemina fui] Muliebria paſſus ſum, ut *mulier* & *foemina* ita paſſim dicuntur. Fuit ergo domini foemina, & uxoris ejus vir. v. Sueton. Caeſar. cap. LII.

Ipſimi domino] In MS. vero exſtat: *ipſi mei domini.* Non eſt dubium, quin *ipſe mei domini* legendum ſit. Niſi quis exiſtimet, inter achaiſmos illud *ipſi*, pro *ipſe*, referendum eſſe, quia ſequitur ad eundem modum mox in MS. *ipſi meae dominae.* & iterum cap. ſequenti: *Coepi ipſi mi cerebellum.* Et profecto ad eundem modum veteres pro *mane* dixerunt *mani*. Adde, quae notavit Scioppius in Arte Critica p. m. 49. SCHEFF. Quid ſi, *ad delicias foemineas ipſiſſimi domini*, vel, *ipſiſſimo domino annos* XIV. *fui.* HEINS.

Nec turpe eſt quod dominus jubet] Supra cap. XLV. *Quid ſervus peccavit, qui coactus eſt facere?* Hauſit ab oratore Q. Haterio, qui in defenſione libertini, domino morem gerentis, dixerat; *Impudicitiam in ingenuo crimen eſſe, in ſervo neceſſitatem, in liberto officium.* REINES. Notum illis temporibus Q. Haterii oratoris dictum, cujus & pater Seneca meminit: *Impudicitiam in ingenuo crimen eſſe, in ſervo neceſſitatem, in liberto officium.* HEINS. Alludit illud Plauti Captivis II. I 6. *Indigna digna habenda ſunt, herus quae facit.* GOES.

Ipſi meae dominae ſatisfaciebam] Honeſto vocabulo rem turpem eloquitur: ſic ſupra alibi. Eadem verecundia ex ore Pythagorae εἰδέναι dixit Jambl. in I. cap. 9. *ſcire*, Pollio de Zenobia: & χοντισμὸν de infando pueri miniſterio è Diocle Laërtius in Cratete. REINES. Vide ſupra ad cap. LVII.

Taceo, quia non ſum de glorioſis] *De* pro *ex* poſuit: ita Sen. praef. 5. *non ſum de judicibus ſeveriſſimis*; ita Cicero, *orator non ſane de minoribus*: ita auctor cap. LXXII. *De una die duas facere nihil malo*: cap. LXXIV. *Cocus de porco aves piſceſque fecerat.* & cap. XLV. *Athletae de magna turba*: quanquam hoc aliter quoque interpretari liceat. REINES.

Ipſimi cerebellum] Pro *ipſi mihi*, hoc eſt, in utilitates meas, ad mea commoda. Sic exponit illud *mihi* Scholiaſtes vetus Barthio laudatus ad III. Theb. Statii, ubi ſic poëta, verſ. 14.

— *raperent mihi funditus Argos.*

Mihi, ait, *meo commodo.* SCHEFF. Id eſt, ad libitum meum coepi vivere, non obſecutus alieno cerebro, ut ſervi ſolent. *Excerebrari vino*, apud Tertullianum adverſus Marcionem lib. IV. HEINS.

Cohaeredem me Caeſari fecit] Recte; ex more illorum temporum, quo plurimi in teſtamentis Caeſares haeredes ſcribebant. Vide Sueton. Aug. cap. LXVI. Tiber. XLIX. & paſſim.

Et accepit patrimonium laticlavium] Poſſis ad praecedens, *cerebellum* referre. Mihi tamen rectius videtur, *accepi*. Patrimonium *laticlavium* eſt, ſenatorium, quod ante ſenatorii fuit. Caeterum, qui fuerint hi ſenatorii, alias & lati-

„ fabula: uno die Neptunus trecenties ſeſtertium devoravit. Putatis me de-
„ feciſſe? non me Hercules: mi haec jactura guſti fuit; tanquam nihil facti.
„ Alteras feci majores & meliores, & feliciores: ut nemo non me virum for-
„ tem diceret. Scis; magna navis magnam fortitudinem habet. oneravi rur-
„ ſus vinum, lardum, fabam, ſeplaſium, mancipia. Hoc loco Fortunata rem
„ piam

ti antiquitatem confici poteſt: nam, ut jam ſupra aliquoties oſtendimus, corruptela Latini ſermonis diu inter plebem invaluit, antequam inficeret etiam eruditos ſcriptores, & jam corruptiſſime, praecipue in Campania, & aliis oppidis & provinciis, loquebantur, antequam omnis ſcribendi elegantia evaneſceret. Neque huic voci *naufragare*, licet jam barbara, ſpeciem antiquam ſaltem licuit obtinere, ſed labente in pejus adhuc vitio ſermonis, in *navrare*, unde *navratus*, & in Italicum idioma *naverare* & in Gallicum *navrer*, venit, ut docuere doctiſſimi Galli, Cangius in Gloſſario mediae Latinitatis, & Menagius in Originibus linguae Gallicae. Ut autem in antiquis Gloſſis *ναυαγίω naufragor* redditur, ita, ubi Paulus II. Corinth. cap. XI. verſ. 25. *Τρὶς ἐναυάγησα* dicit, Salvianus lib. III. de Gubernat. Dei pag. 69. reddit *ter naufragavi*. Et ipſe Interpres vetus ita utitur Epiſt. I. ad Timoth. cap. I. 19. ut obſervat Voſſ. de Vitiis ſermonis lib. IV. cap. 14. Auguſtin. de Cohabitat. clericor. & mulierum. *Quanti & quales Clerici ſimul & Laici, poſt confeſſionem, victoriarumque calcata certamina, poſt magnalia & mirabilia, uſque quaque monſtrata, noſcuntur cum his omnibus naufragaſſe, quum volunt in navi fragili navigaſſe.* Paullinus carm. XIII. p. 485.

Namque ante, pelago quam periret naufragus,
Jam mente naufragaverat. BURM.

Factum, non fabula] Juvenalis Sat. VIII. verſ. 125.

---- *Non eſt ſententia, verum eſt,*
Credite me vobis folium recitare Sibyllae.

HEINS. Quinctil. Inſt. p. 251. & Declam. X. *Haec profecto facta ſunt.* Terent. Eunuch. II. III. 19. *Hoc hercle factum eſt.* Cicer. III. Offic. 26. *Dimittamus & fabulas, & externa; ad rem factam, & noſtram, veniamus.* Theſſal. legatione in Operibus Hippocratis Sect. VIII. p. 30. *Οὐ γὰρ μῦθος τὰ Τρωϊκὰ, ἀλλ' ἔργα.* Vid. ad Phaedr. II. prol. BURM.

Neptunus] In MS. eſt *Neptuno*, verum puto à prima manu *Neptunos*, antique, ut ſolet Trimalchio hoc genere delectari, poſt ultimam literam adhaeſiſſe ſequenti vocabulo. SCHEFF.

Me defeciſſe] Vires omnes amiſiſſe, factum eſſe pauperem, poſt tot nummorum jacturam. Sic Petronius cap. CXI. de lumine; *Defecerat poſitum in monumento lumen.* SCHEFF. Id eſt, animum deſpondiſſe. Flor. II. cap. 2. *Nec deerant, qui ipſo Punici maris nomine ac terrore deficerent.*

Guſti fuit] Puto, *guſtui fuit.* hoc eſt, non guſtavi. SCHEFF. Pro *guſtui fuit*: ſic Virgilius fere ſemper, Horatius, Naſo, alii. Vide Voſſium de Analogia II. cap. XVII. HEINS. Codex Traguerienſis *guſti*, archaiſmus à Trimalchione affectatus, ut Salluſtius *ſenati*, Terentius *fructi*, & alii ſimilia nomina flexerunt. BURM.

Tanquam nihil facti] An ſcribendum, *tanquam nil factum*, puta, *mihi ſit*, tanquam nihil mihi acciderit, nullus caſus me afflixerit? SCHEFF. Optimum fortaſſis fuerit, ſcribere *tanquam nihil facta*, ut ad cladem referantur. *Facta* eſt *aeſtimata, habita*, quomodo quid magni aut parvi dicitur fieri. *Tanquam nihil*, eſt tanquam res nulla, tanquam nullum plane damnum. IDEM. Seneca ep. XXII. *Nemo quicquam habet facti: in futurum enim noſtra diſtulimus.* HEINS.

Magnam fortitudinem habet] Ludit ambiguitate. nam *fortitudinem habet*, eſt idem, ac, *fortis eſt*; ut habet dignitatem, favorem, honorem, & ſimilia; juxta vero ſignificat & adjunctam habet fortitudinem, ſic ut oporteat eum eſſe forti animo ac magno, qui aedificare cupit magnam navem. SCHEFF.

Seplaſium] Hoc non aſſequor. Video quidem, Voſſium in Gloſſario ſeu Lexico Originum ſic ſcribere; *Eſt ſeplaſiarii vox à ſeplaſia, vel ſeplaſium; quomodo vocari ſolent aromata & ſimplicia medicamenta, ac unguentorum deliciae. Ita uſi Varro, Plinius, & Auſonius.* Sed haud perſuadet: omnes enim hi de loco, ubi talia venduntur, non de rebus ipſis mercibuſve agunt. Varro *Ἀνθρωπόπολις*: *Doti dato inſulam Chium, agrum Caecubum, Seplaſia Capuae.* & in Synepheb. *Hic narium Seplaſiae.* Plinius XXXIV. cap. II. *Credunt Seplaſiae, omnia fraudibus corrumpenti.* item, *fraus Seplaſiae ſic quaeritur eis.* & lib. XVI. cap. 10. *& inde fraus Seplaſiae.* Auſonius Epigr. CXXIII.

Aëre Seplaſiae decipiare, cave.

Sed & caeteri, qui voce hac utuntur, nullum alium ejus norunt ſenſum. Unde adducor, ut exiſtimem, apud noſtrum eſſe compendium ſcripturae, legique debere, *ſeplaſiariam*, ut ſubintelligi poſſit *rem*. Eſt enim *ſeplaſiaria res*, ut *ſeplaſiarius homo*, ſignificatque illud

 omne,

„ piam fecit; omne enim aurum ſuum, omnia veſtimenta vendidit, & mi centum aureos in manu poſuit: hoc fuit peculii mei fermentum. cito ſio „ quod dii volunt: uno curſu centies ſeſtertium corrotundavi. Statim re-

omne, quod primis temporibus in Seplaſia, Capuae foro, vendi ſolebat, ut ſunt pigmenta, thura, pharmaca, aromata, & id genus varia, quae una voce *ſpecierum* hodieque appellantur. SCHEFF. Recte. *Seplaſium* via Capuae fuit, ubi vendebantur potiſſimum unguenta & aromata. Aſconius ad orationem Ciceronis contra Piſonem: *Dictum eſt in diſſuaſione legis agrariae ad populum, plateam eſſe Capuae, quae Seplaſia appellatur, in qua unguentarii negotiari ſunt ſoliti.* Sed & merces, quae proſtabant in Seplaſia, Seplaſium & Seplaſia dictae. Marcellus carmine de medicina.

Quodque ab Idumaeis vectum Seplaſia vendunt,
Et quicquid confert medicis Lagaea Cataplus.

Hinc *Seplaſiarius* in antiquo marmore apud Gruterum pag. DCXXXVI. 12.

T. VETTIVS. T. L.
HERMES
SEPLASIARIVS.

Vide Salmaſium ad Solinum, atque item ad Hiſtoriam Auguſtam. HEINS. Appoſite: Hae enim merces praecipuae Campaniae. De vino nihil notius. Nam *Liberi & Cereris certamen* inde à Flor. lib. I. cap. 16. dicitur. Sidon. Apollin. Carm. V. verſ. 46. refcrens quos quaeque regio fructus exponat, *fert*, inquit,

----- *Campanus Iaccbum.*

Ita & ſupra cap. XLIII. *Vendidit vinum quantum voluit.* Et quis non veterum ubertatem Campaniae celebravit. v. Cluver. Ital. Antiq. lib. IV. cap. I. Lardum autem ex Campania plurimum exportari, docet Lex. III. Cod. Theod. de ſuariis, & ibi doctiſſimus interpres Jac. Gothofredus. *Fabas* ibi abundaſſe docet in eodem Codice l. II. de equis curulibus, ubi imperatores jubent *Campanos ex neceſſaria, ſolemni, & antiqua praebitione duo millia modiorum fabae per ſingulas factiones ſtabulorum in urbe venerabili conferre.* Et hinc inter ſabatias, celebres fuere Bajanae, quarum apparatum docet Apicius lib. V. cap. 6. De Seplaſio omnia jam manifeſta, poſt ea, quae Schefferus, & Reineſius, & nos ad cap. LXXIV. congeſſimus; neque hic nodus in ſcirpo quaerendus, an Trimalchio jure ſuo non potuerit *ſeplaſium* dicere. Venalitiaria autem negotiatio, ubi quaeſo non exercebatur? BURM.

Hoc loco] Senec. ep. 16. *Hoc loco dicet aliquis, liquet immundiſſimos fuiſſe.* Sic alii ſaepe. SCHEFFER. Id eſt, hoc tempore, ut plurimi in hujus vocis uſu fuere optimi quique ſcriptores. v. Gronov. ad Liv. lib. XXVII. cap. 7. & Graev. ad Cicer. lib. IV. ad Att. Ep. 2. BURM.

Veſtimenta] Scilicet ſtragula, ut plerumque eo ſenſu haec vox occurrit.

In manu poſuit] Dedit. Convenit Plautinum illud in Aſin. I. ſc. I. *Tene ego defraudem, quoi ipſi nihil eſt in manu.* item ſc. 3. *Si mihi dantur duo talenta argenti numerata in manum.* Terentius quoque in Phorm. IV. ſc. 3. *ebo dic, quid vis dari tibi in manum?* SCHEFF. Id eſt, praeſentem & numeratam pecuniam dedit. *Prae manu dare* dixit Terent. Adelph. Act. V. ſc. ult. & ita quaecumque res praeſentes, quae adſunt, dicuntur *in manibus eſſe.* Cic. lib. VI. ad Att. Ep. 3. *Quippe res eſt in manibus, ſi autem abes longe gentium.* Statius lib. X. Theb. verſ. 29.

In manibus merces; nuſquam capita ardua belli.

Ubi v. Barthii notas. Lucretius lib. IV. verſ. 816.

Fit quoque ut interdum non ſuppeditetur imago
Ejuſdem generis, ſed femina, quae fuit ante
In manibus, vir tum factus videatur adeſſe.

Ridicula autem haec eſt pietatis Fortunatae laudatio, quaſi ad trecenties ſextertium jacturam reparandam centum aurei aliquid facere potuiſſent. Neque etiam oportet eo tempore multum ab uxore ſua deſpoliatum Trimalchionem, ut ſupra cap. LXVI. jactabat, neque Fortunatam compedes & armillas magni ponderis habuiſſe, unde tam puſilla pecunia confecta ſit. Et ideo addit etiam hoc fuiſſe *peculii ſui fermentum*, urbana locutione; quaſi haec ſummula addita ejus peculio grandiori, incrementum dederit, ut fermenti exigua portio panis maſſae addita eam inflat & auget. BURM.

Cito ſio] Corrige, *cito fit.* SCHEFF. Forte, *cito fit, quod Dii volunt.* Non diſſimile illud Livianum lib. I. *Evenit facile, quod diis cordi eſt.* Noſter ſupra hoc capite. *Caeterum, quemadmodum dii volunt, dominus in domo factus ſum.* HEINS. Nil muto, ſcilicet dives, ut erat in fatis. Quamvis & *τὸ fit*, egregie Heinſius illuſtrat. Ovid. lib. VIII. Met. verſ. 619.

Im-

„ redemi fundos omnes, qui patroni mei fuerant. aedifico domum. vena-
„ litia coëmo jumenta. Quidquid tangebam, creſcebat tamquam favus.
„ Poſtquam coepi plus habere, quam tota patria mea habet, manum de
„ tabula, ſuſtuli me de negotiatione, & coepi libertos foenerare. Et
„ ſane

—— Immenſa eſt, finemque petentia coeli
Non habet, & quidquid ſuperi voluere, peractum eſt.

Et ita ſaepe alii. BURM.

Uno curſu] Eleganter pro navigatione, ut optimus quiſque Latinitatis autor loquitur. v. Lambin. ad Horat. I. od. 28. verſ. ultimo.

Corrotundavi] Conglomeravi, conglobavi. Horatius ſic uſus ſimplici lib. I. ep. 6.

Mille talenta rotundentur, totidem altera porro.

Scholiaſtes Cruquii, *rotundentur, id eſt, compleantur: omne enim, quod rotundum eſt, ab omni parte perfectum eſt.* Ipſe Cruquius: *rotundari, ut mihi videtur, eſt redire in circulum, ut, ſi dicamus mille talenta millies: aut, ſi mavis, rotundari eſt, in ſe redire, ut unitas in ſe redit ad numerum denarium.* Puto, nihil horum velle Horatium. Potius, quia ſpeciem rotundam habet acervus omnis, ideo, quicquid in acervum congeritur, *rotundari* dicitur, & *corrotundari*, non ſecus atque *conglobari*, quod à globo, pariter rotundo, proficiſcitur. Adde quae ſuperius dixi ad cap. XXXIX. SCHEFF. *Corrotundare* hoc loco eſt corradere, coacervare, adquirere, reſpectu habito ad formam nomiſmatis rotundam. Proprie loquitur Seneca, cum lib. VII. Natural. 26. *Corpus cometarum corrotundari, ſplendorem autem longum adparere* dicit: id Graeci efferrent, συστρογγύλεται vel συστρογγυλοῦται & συσφαιροῦται Activo συστρογγύλειν utitur Alexis in Phaedro apud Athen. l. IV. de eo, qui patrimonium diſſipaverat, & in ventrem condiderat; σφαῖραν ἐποίησε τὴν πατρῴαν οὐσίαν. οὕτω συνεστρόγγυλεν ἰταμῶς τῷ ταχύ: id eſt, *in rotundam ſcilicet pilae formam redegit ſubſtantiam paternam; adeo impudenter & celeriter corrotundatam deglutiit*; & Nicomachus apud eundem lib. II. cap. XVI. abliguritorem rei paternae haec de ſe loquentem introduxit:

Οὐσίδιον γὰρ καταλιπόντος μοι τοῦ πατρὸς,
Οὕτω συνεστρογγύλικα, κἀξεκόκκισα
Ἐν μησὶν ὀλίγοις, ὥσπερ ᾠόν τις ῥοφῶν.

Id eſt, *rem, quam pater mihi reliquerat, ſic corrotundavi, & egranavi paucis menſibus, ac ſi quis ovum exſorberet*; in quo nimirum à ſorbitione nihil remanet, Τὸ ἐξεκόκκισα, quod legit Scal. ad Varr. nec ſatis explicat, non intelligo; ἐκκοκκίζειν vero quod eſt *egranare, exacinare, grana eximere*, rem planam reddit; quae enim granis, ceu medulla, & fartura, ſpoliantur, ea relinquuntur inania. Et hoc inſinuat gloſſa apud Varinum: Ἐκκοκκίσας, ἐρημώσας. Κόκκος granum, ſemen, inprimis globoſum: κοκκία globuli, pilulae, corpora minuta. Inde κόκκυ, τὸ ἐλάχιστον Heſychius interpretatur; Varinus, τὸ ὀλίγον. Et ab eo formarunt Latini *ciccum*, quo utuntur pro re levi, & nihili, qualis floccus, κροκὶς, fili retrimentum, pluma, achne, hitta, παιπάλη, & quodvis λεπτὸν ξύσμα. REINES. Hoc verbo Vegetius, Seneca, & alii uſi ſunt. HEINS.

Patroni mei.] *Patrimonii* margo Tragur.

Quidquid tangebat] Vide ſupra ad cap. XLIII. *Crevit, quidquid crevit, tamquam favus*; & paulio poſt: *Plane Fortunae filius, in manu illius plumbum aurum fiebat.* Seneca Epiſt. XCVIII. *Eadem intemperantia fingit ſibi perpetuam felicitatem, fingit ſibi creſcere debere, quaecumque contigerunt, non tantum durare.* BURM.

Creſcebat tamquam favus] Hoc dixit, vel quia creſcebat occulte, vel quia ſine impendio. Utrumque enim fit in favo. GOES.

Tota patria] Immenſa jactatio, ex Aſia enim [illegible] veniſſe modo dixit; an illam ergo divitiis ſuperaverit? niſi de colonia, quae altera quaſi beati hujus patria eſſet, intelligamus. BURM.

Manum de tabula] Forte, *manum de tabula ſuſtuli, immo de negotiatione.* Ni mavis, *manum de tabula, & coepi*, &c. ut illud, *ſuſtuli me de negotiatione*, è gloſſa in contextum irrepſerit. Cicero lib. VII. ad fam. ep. XXV. *Sed heus! tu manum de tabula, magiſter adeſt.* HEINS. Explicat Eraſmus ex Apellis hiſtoria: & ita Plin. XXXV. 10. ſed rectius Manutius exponit Ciceronis locum de pueris, qui abſente magiſtro in tabula quid pingunt, & eo veniente manum tollunt, ne deprehenſi verberentur. *Suſtuli me de negotiatione* autem eſt genuina Petronii manus; ſupra cap. LXVI. *Unde quidam etiam improbiter nos pugno ſuſtulerunt.* cap. LXXIV. *Suſtuli illam de machilla.* BURM.

Et coepi libertos foenerare] Puto plane, ſcribendum, *& coegi.* SCHEFF. *Foenerare* eſt mutuare, foenorive dare. Utut vero accuſativus perſonae raro occurrat, eſt tamen in illo Mar-

„ deorum. Hic mihi dixit etiam ea, quae oblitus eram, ab acia & acu „ mi omnia expoſuit, inteſtinas meas noverat, tantumque non dixerat, quid

bat haec natio Graeculorum, adulandi prudentiſſima Romam,

Viſcera magnarum domuum dominique futuri, admiratrix opum, ſectatrix deliciarum, φιλόδουλος. Ut autem gratioſos ſe facerent, profitebantur occultas quasvis artes, quibus allici, irretiri & teneri, tam aureas illas pecudes, quam vulgus credunt, ſciebant. Vivis coloribus hoc populariam ſuorum leve ſervile genus depingit Lucianus in περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Noſtrûm πολλοὶ, inquit, [p. 498. ed. Salm.] οἱ ἐς τὰς οἰκίας παρελθόντες, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἄλλο χρήσιμον εἰδέναι, μαντείας καὶ φαρμακείας ὑπίσχοντο, καὶ χάριτας ἐπὶ τοῖς ἐρωτικοῖς, καὶ ἀπαγωγὰς ἐπὶ (deeſt in editionibus) τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ταῦτα πεπαιδεῦσθαι λέγοντες, καὶ τρίβωνας ἀμπεχόμενοι, καὶ πώγωνας οὐκ εὐκαταφρονήτους καθειμένοι. Talibus officiis circumſcripſit Trimalchionem divinaculus, & de circo aſtrologus Serap-Ammon. REINES. Scriptura vetuſti codicis eſt *Greculio Serapa nomine*. Scribe, *Graeculus Serapio nomine*. Nam *Serapa* non videtur nomen Graecum, ſed eſt *Serapio*. Hoc autem nomine fuit rhetor Graecus, qui Severum Alexandrum erudiit, & medicus in Graecis magni nominis. Et eodem nomine alius philoſophus tempore Senecae, de quo ille ep. XL. HEINS. Non auſus fui movere vocem, quam noſter formare potuit, pro more ſuo diminuendi vocabula etiam jam à primitivis hac forma deducta, nec obſtare puto, quod cum laudet. Nam talia, ἀσύστατα in Trimalchionis ſermonibus ὅσα κόνις. De Graeculis vidimus ſupra cap. XLVI. Nomen etiam *Serapa*, licet apud veteres non occurrat, non magis, quam alia quaedam in hoc fragmento, eſt repudiandum, quum cognatum ipſi *Serapio* vel *Serapion* pluribus fuerit inditum, ut Heinſius duos recenſet. Ita Quinctil. VI. 3. *Veteres jocabantur, qui Lentulum Spintherem, & Scipionem Serapionem eſſe dixerunt.* Valerius Maxim. IX. 14. 3. *Cornelius Scipio in ſervilem Serapionis appellationem vulgi ſermone impactus eſt, quod bujuſce numinis victimario eſſet ſimilis.* Ita & Ammianus Marcellinus XVI. 21. aliquem Serapionem commemorat. Tertius eſt Geographus, cujus Cicero ad Atticum ſaepe meminit, & cujus libri milleſimam partem ſe vix intelligere ſcribit lib. II. Epiſt. 4. Alius Aſcalonites ſomniorum interpres, memoratus Fulgentio lib. I. Mytholog. cap. 13. & Tertulliano de Anima cap. XLVI. notante Munckero: & plures alii *Serapiaci*, ex antiquis lapidibus, in Gruteri indice reperiri poſſunt, & apud Reineſ. Cl. X. inſcr. 110. qui & Claſſ. XIV. inſcr. 150. *L. Caecilium Serapionem* habet. *Serapias* vero foeminae nomen in iiſdem monumentis obvium. BURM.

Conciliator deorum] Non placet. Lego, *conſiliator deorum*, & accipio de eo, qui conſilia deorum exquirit, hoc eſt, qui ex aſtris & ſimilibus colligit divinam voluntatem. Nam & hoc veteribus *conſiliare*. Hinc *conſiliantes divi*, apud Horatium, quorum alter alterius expetit conſilium. Cicero ſic uſurpavit *conſiliarii* vocem lib. III. de Leg. cap. 19. ubi de augure. *Eſt autem boni auguris meminiſſe, Jovi optimo maximo ſe conſiliarium atque adminiſtrum datum.* Habes alias *conſiliatoris* vocem apud Phaedrum noſtrum, atque alios. SCHEFF. Lege, *conſiliator*, non *conciliator*, quod occupavit editiones nonnullas. HEINS. Recte *conſiliator* legit Schefferus, ſed nequit haec vox notare, qui exquirit conſilia, verum qui dat: ut ex Phaedri loco lib. II. fab. 6. & quae ibi notat Schefferus, manifeſtum eſt. *Conſiliandi* quidem verbum conſultare notat, & probae notae eſt, cum praeter Caeſarem etiam Cicer. XV. ad Att. ep. 9. utatur: ſed *conſiliatorem* pro eo, qui rogat aliorum ſententias, occurrere, adhuc ignoro: neque decebat Trimalchionem, hunc ſuum mathematicum in ordinem redigere, quaſi non ſaperet ſupra reliquos divinos, qui paſſim jactant, ſe rogare deos, eorum mentem explorare, conſulere, & ſimilia; ſed hunc ipſi dii in conſilium adhibebant, & fata ex ejus ſententia ſcribebant. Et fortaſſe hunc ineptus Trimalchio mathematicum conſiliarium deorum vocans, inter ſummos & Conſentes deos locare voluit, qui ſemper Jovi adſidere & conſiliarii eſſe finguntur. Arnobius contra Gentes lib. III. pag. 133. dicit, eos *ſummos Jovis conſiliarios & principes exiſtimari*. Vide Auguſtin. de Civit. Dei lib. IV. cap. 23. Senec. de Natur. Quaeſt. lib. II. cap. 41. *Senatores deorum* vocat Martianus Capella lib. I. pag. 15. Quomodo autem poëtae luxurient in vanorum horum augurum commercio cum diis extollendo, ſi Deus vitam dederit, aliquando ad Valerii Flacc. lib. I. verſ. 231 oſtendemus. BURM.

Abacia & acumi omnia] Lege, *abace & acumine omnia. acumine*, id eſt, ingenii perſpicacitate, ut boni quique loqui amant auctores. TILEBOM. Scribo: *Ab acia & acu mi omnia expoſuit. Acia* eſt filum in acu. Titinnius apud Non.. *Reliqui acus aciaſque bero atque berae noſtrae.* Gloſſae vete es: Ῥάμμα, *acia*. Eodem modo & Philoxenus. *Mi* eſt *mibi*. Supra hoc capite

„ quid pridie coenaveram. putaſſes illum ſemper mecum habitaſſe.
. LXXVII. „ Rogo, Habinna, puto, interfuiſti: tu dominam tuam de
„ rebus illis feciſti: tu parum felix in amicos es: nemo umquam tibi
„ parem gratiam refert: tu latifundia poſſides: tu viperam ſub ala nutri-
„ cas,

pite. *non me hercules mi haec jactura guſti fuit.* SCHEFF. *Mihi dixit*, hic temere inculcatum. Deinde ſic concinnandus cum Cl. Scheffero hic locus: *Hic etiam ea, quae oblitus eram, ab acia & acu mi omnia expoſuit. Ab acu & acia omnia exponere*, elegans adagium. Titinnius apud Nonium. *Phrygio fui primo, beneque opus illud ſcivi: reliqui acum aciamque hero atque herae noſtrae. Acum* pro re minuta Plautus etiam ponit Maenechmis: *Acum, credo, inveniſſes, ſi acum quaereres.* HEINS. [Lipſienſ. *ab aſcia.*]

Inteſtina mea] Intima ſecretiſſima cordis mei cogitata. SCHEFFER. Non erat mutandum in *inteſtina mea.* Poteſt enim & ad cogitationes inteſtinas referri, ut *inteſtina* referuntur ad viſcera. Sed & apud Nonium *inteſtinus* agnoſcitur & *inteſtinum*, ut commentarius & commentarium, eventus & eventum, ſimiliaque alia. HEINS.

Tantumque non dixerat] Rectius in margine codicis antiqui: *tantumque non mihi dixerat.* HEINS. Lege *tantum quod mihi non dixerat*, id eſt, hoc ſolum ejus ſcientiae divinae deërat, quod non dixerat quid pridie coenaveram. Vide de hac locutione viros doctos ad Cicer. in Verr. lib. I. cap. 45. Idem vitium inſederat Suetonii verbis in vita Auguſt. LXIII. ſed à Torrentio & Caſaubono recte emendatum fuit. BURM.

Mecum habitaſſe] Perſ. Sat. IV. *Tecum habita.* SCHEFFER. Huc forte reſpexit auctor Querolii p. 30. *Pulcre aedepol omnia narravit, quaſi qui mecum vixerit.*

Rogo, Habinna, puto interfuiſti] Repetenda ultima ſyllaba in *Habinna. Rogo, Habinna, nam puto interfuiſti.* HEINS.

Tu dominam] Sunt haec verba Graeculi illius, memorantis, quae Trimalcio feciſſet olim ſecreto, ut hic: effeciſti ob res illas, ut domina uxor tua evaderet. Hic enim verborum ſenſus; & confer praecedentia. SCHEFFER. Primo ſcribendum, *de rebus puſillis*; gloriatur enim & alibi, ſe creviſſe de tenui. Deinde opinor, *dominium tuum*, vel *domum tuam.* Sed *dominium* malo, ne toties repetat, de domo ſua. HEINS.

Felix in amicos es] Lego: *felix in amicis es*, id eſt, inis amicitias infeliciter, cum eis ſcilicet, qui adverſus te non ita ſeſe gerunt, ut amicos decet. SCHEFF. Pro, *in amicis.* Vide Gellium lib. I. cap. VII. Popmam in Catonem de R. R. HEINS.

Latifundia] Utitur hoc vocabulo Val. Maximus, Seneca, Plinius, alii. HEINS.

Viperam ſub ala nutricas] Ex Phaedri, ſcriptoris mehercule perpoliti, & Petronio aetate paulo ſuperioris, hoc acute dictum ſive dicterium Trimalcio expiſcatum iviſſe videtur. Sic autem ille, libri ſuarum ſabularum quarti Fab. 77.

Gelu rigentem quidam colubram ſuſtulit,
Sinuque fovit, contra ſe ipſe miſericors:
Namque, ut refecta eſt, necuit hominem protinus.

TILEBOM. Credo, alludere ad id, quod de Nerone apud Suetonium cap. VIII. *Fabula exorta eſt, deprehenſis in lecto ejus circum cervicalia ſerpentis exuviis, quas tamen aureae armillae ex voluntate matris incluſas dextro brachio geſtavit aliquamdiu.* De ſerpentibus, quas in deliciis habuere, docet alioquin Seneca II. de Ira c. XXXI. Martialis l. VII. epig. de ſe. SCHEFF. Petronium ad id, quod de ſerpentis exuviis repertis in lecto Neronis pueri refert Sueton. cap. VIII. alludere nunquam credam; neque ut iſtud eo trahatur tria helciariorum paria conficient: hoc ergo abierit. Uno verbo; verba ſunt Serap-Ammonis mathematici vaticinati de conjugio incommodo illo, ut ſupra obſervari potuit, à Fortunata Trimalcioni, ſcilicet ſerpentem in ſinu foturo cum eventu, quem illi Aeſopi ſruſtifiſſor fuerat expertus: notat Sen. ep. 42. hoc eſt, habituro refractariam, oblatratricem, exitialem, peſtem: ea Trimalcion hic repetit ad Habinnam. REINES. Aliis eſt, *Viperam in ſinu fovere.* Notus AEſopi apologus. *Nutricare* verbum antiquum Plautini ſaeculi: *nutricari* Cicero dixiſſe maluit. HEINS. Eleganter Fortunatam *viperam* vocat, ut ingratam, & crudelem, quam de mactrilla ſuſtulerat, & ſumma cura nutricaverat. Juvenal. Sat. VI. verſ. 641.

Tune duos una ſaeviſſima vipera coena?

Et eo ſenſu Baptiſta Joannes Judaeos vocat γεννήματα ἐχιδνῶν, & Euripides Alceſtide verſ. 300.

Ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις
Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα.

Noverca enim uxori ſuccedens liberis eſt inimica
Prioribus, nihilo mitior quam vipera.

De proverbio vide Eraſmum in ὄφιν θάλπεις, pagin. 492. Recte autem ad Neronis hiſtoriam haec referri non poſſe vidit Reineſius. Sed accommodatius eſt dictum Tiberii de Caligula, qui

prae-

„ cas. Et quod vobis non dixerim, & nunc mi reſtare vitae annos triginta, & menſes quatuor, & dies duos. Praeterea cito accipiam hereditatem. Hoc mihi dicit fatus meus; quod ſi contigerit, fundos Apuliae jungere ſatis vivus pervenero. Interim dum Mercurius vigilat, aedifi-
„ cavi

praedicabat, exitio ſuo omniumque Cajum vivere, & ſe natricem, (ſerpentis id genus) populo Romano, Phaëtontem orbi terrarum, educare. Sueton. Calig. cap. XI. ad quod Phaedrum fabula ſecunda libri primi reſpexiſſe autumat, non extra veri ſpeciem, doctiſſimus Triſtanus in Commentariis hiſtoricis imperatorum tom. II. p. 303. quae & ſententia fuit Marquardi Gudii. BURM.

Et cur vobis non dixerim] MS. habet: *& quod vobis.* Forte ſcripſit, *& quid? vobis non dixerim.* SCHEFFER. *Quo* ſcribendum, pro *cur.* HEINS.

Etiam nunc mi reſtare vitae annos triginta, & menſes quatuor, & dies duos] Nimirum ariolus ille genethliacus ita viderat ſcriptum in dipthera Jovis, vel tamen in Ὀράσεσι ſic repererat, quod de longitudine vitae promitteret ſciſcitatori; eique igitur fidem non immerito habuit homo φιλόψυχος, vanus & ſtolidus. Similem tamen ſibi & in eodem curioſitatis credulitatisque luto haerentem habuit poſt aliquot ſecula MATRIANUM quendam EX PROTECTORIBUS, qui cippo, quem ſibi poſuit, inſcripſerat, vixiſſe IN SECULUM AN. LXXXX. ET SPERARE ſe VIVERE ADHUC ANN. LCIX. MESES. VI. DIES III. ET. H. DECEM: è Codice Alciati ſumma fide deſcriptum à Placido Puccinellio monacho Caſſinenſe recenſet Octavius Boldonius l. 2. Epigraphices f. 349. inde acceptum repeto & interpretor n. 446. Claſſis XX. Syntagmatis Inſcriptionum. REINES. Habet etiam Gruterus pag. MLVLI.

Hoc mihi dicit fatus meus] Sic recte: referendum enim ad id, quod ſequitur, à quo non eſt divellendum. Ut temere hic editiones quaedam receperint, *Haec mihi dicit fatus meus.* GOES. Ita jam ſupra cap. XLII. vidimus *fatus*, pro fatum. Hoc tamen loco, quia de mathematico agit, mallem *fatuus meus*, quod magis ad Satyricam acrimoniam pertinet, ut ſimul Petronius ſtultitiam hujus artis indicet. *Fatuos* enim divinos & conjectores dici, nemo humanioribus literis imbutus ignorat: unde & uxor Fanni Fatua dicta eſt. v. Scalig. ad Varron. de L. L. pag. 54. BURM.

Quod ſi contigerit fundos Apuliae conjungere] Inprimis ſtuduerunt οἱ [illegible], ut fundos fundis aggerarent, & fines promoverent, & latifundiis cenſerentur. Idem Trimalcio de ſe ſupra cap. XLVIII. *Nunc conjungere agellis Siciliam volo, ut, cum Africam libuerit ire, per meos fines navigem.* De eodem ſtudio Horat. II. ep. 2. *Calabris ſaltibus Lucanos adjici* dixit. Deinde lege *fatis dives.* an *divum* ſe nominat pro beato? REINES. Haec inquinatiſſima ſunt, in quibus tamen nonnihil videor videre. E *ſatis* eruo *ſi at HS.* nam numerus pecuniae hic deſideratur. HS. cum linea ſuper appoſita, millies ſeſtertium ſignificat: *at* pro *ad* paſſim in antiquis marmoribus & codicibus pervetuſtis exaratum occurrit. Totum locum ſic conſtitue: *Quid ſi contigerit fundos Apuliae jungere, ſi ad $\overline{HS}$. vivus pervenero? Jungere fundos Apuliae*, eleganter & Latine dictum eſt, pro continuare ſuis poſſeſſionibus. *Si ad $\overline{HS}$. vivus pervenero*, quomodo apud noſtrum cap. LXXXIV. *Si ad $\overline{HS}$. trecenties ſalvus pervenerit.* HEINS. (Idem HS. ∞ in epiſt. ad Graev. 28. Febr. 1674.) Ego hunc locum ita conſtitui mallim. *Hoc dicit fatus, quod ſi contigerit fundos Apuliae jungere, ſatis vivos praevertero. Praevertere vivos*, ut *praevertere ventos*, apud Virgilium Aen. VII. 806.

> ----- ---- *Praelia virgo*
> *Dura pati, curſuque pedum praevertere ventos.*

Hoc ergo jactabundus dixit, in fatis eſſe, ſi fundos Apuliae junxerit, felicitate anteceſſurum ſe omnes qui ſunt in vivis. GOES. Vide ſupra ad cap. XLVIII.

Pervenero] Munckerus in literis ad Heinſium, *ſatis vivus provenero*, legendum judicabat, id eſt crevero; ſed mox, ubi Heinſius ſuam cum eo emendationem communicaverat, eam ambabus ulnis amplexus eſt in alteris literis. Et certe ingenio tanto, ut Heinſii, digna eſt: vellem eam veram praeſtare poſſet. Nam, cur non hoc ultimum votum ſibi propoſuiſſe potuit Trimalchio, ſi Apuliae fundos jungeret, ſe tunc contentum fore, dum viveret? Illud autem, *vivus pervenero*, ex communi formula videtur ſumtum. Virgil. ecl. IX.

> *O Lycida, vivi pervenimus, advena noſtri,*
> *Quod numquam veriti ſumus, ut poſſeſſor agelli*
> *Diceret; haec mea ſunt, veteres migrate coloni.*

BURM.

Mercurius vigilat.] Tranſeunt hoc interpretes ſilentio;

„ cavi hanc domum: ut ſcitis, caſa erat, nunc templum eſt. habet qua-
„ tuor coenationes, cubicula viginti, porticus marmoratas duas, ſuſum
„ cella-

lentio; ſed videtur hic Trimalchio, cujus genio Mercurius ſemper delectatus fuit, & quem, ut negotiator, ſemper ſumma religione coluit, indicare pietatem ſuam, & viciſſim Dei curam erga ſe. Ut enim, bellum ſuſcepturi, Romani duces ſolebant intrare ſacrarium Martis, & motis Ancilibus & haſta Dei dicere, *Mars vigila*, ita noſtrum negotiaturum hoc ſollemni carmine Mercurium ſibi propitiare ſolitum fuiſſe veroſimile eſt. Vide Servium ad Virgil. VIII. Aeneid. verſ. 3. Et eo reſpicere idem poëta videtur lib. x. Aeneid. 228.

------ Vigilaſne, Deûm gens,
Aenea? vigila, & velis immitte rudentes.

Quamvis ibi Servius ad virgines veſtales, quae certa die ad regem ſacrorum ibant, & dicebant, *Vigilaſne rex? vigila*, referat. Sed puto rectius ad *Mars vigila* reſpici. Ergo dum Mercurius vigilat, id eſt, negotiationem mihi lucroſam & proſperam procurat, ego aedificavi hanc domum. Jo. Sarisber. v. 7. *Mercurius numen eorum eſt, qui negotiationem exercent & ratiociniis ſuis diligenter invigilant.* BURM.

Caſae] Forte, *caſula erat.* Juvenali familiare vocabulum. Noſter etiam ſupra cap. XLIV. *ſi perſeverat haec annona, caſulas meas vendam.* HEINS.

Templum] Abuſive, propter magnificentiam & ſplendorem, qualis eſſe templorum ſolebat. SCHEFF.

Porticus marmoratis] Lege, *marmoratas.* In inſcriptionibus Gruterianis pag. XXXIX. 4.

AEDITVI. VENERIS. HORTORVM
SALLVSTIANORVM. BASEM. CVM
PAVIMENTO. MARMORATO
DEANAE.

Et pag. CXXIX. I.

SEX. DVSSIVS RVFINVS. EX. CON-
LATIONE SVA. ET. MANIPVLA-
RIVM. SVORVM AEDICVLAM.
MARMORAVIT.

Iterum pag. CLXXXI. 4.

FLAVIVS. CATVLLVS
TESTAMENTO. AD. MARMORAN
DVM. BALINEVM. LEGAVIT. R. P. X.
LXXV.

Nec diſpar inſcriptio apud Rhodericum Carum Antiquitatibus Hiſpalenſibus idiomate Hiſpano editis lib. III. cap. 8. ubi *porticus lapideae marmoratae* exhibentur. Et ibidem lib. III. cap. 5. ubi *aream marmoravit* in lapide legitur. HEINS. Vid. Barth. ad Stat. Sylv. lib. IV. Sylv. III. verſ. 96.

Suſum] In ſuperiori parte aedium. Varro I. de R. R. cap. 6. *Qui colunt deorſum, magis aeſtate laborant, qui ſuſum, magis hyeme.* Sic in decreto veteri de finibus inter Genuates & Veiturios apud Gruter. p. 204. in Pandectis Florentinis ſaepe, quod jam docti viri annotarunt. *Cellationem* autem valde mihi ſuſpectum eſt vocabulum. Quid enim? cellaene in ſuperiori aedium parte? SCHEFF. *Cella* à celando dicta. Feſtus, Voſſius. Videturque res celanda ad ſe trahere cellae locum. Sic *cellae* vinariae fere hypogaea ſunt, non ſic caldaria illa, qua de C. Plin. lib. V. Ep. 6. cui ſol plus quam benigniſſime praeſto erat, ac ne quidem penuaria, lignaria, farinaria, libraria, caſearia, &c. *Cellulas* vero columbarum, de quibus Columella, etiam altiſſimo videmus loco. Et *cellae* hodie clauſtralium quidni in ſuperiore aedium parte, cellae vero olim meretricum fere tantum in fornicibus, utrobique perſonae celantur, ſed impari modo & fine. Itaque *cellatio* ſaltem pro conditoriis divitiarum & ſupellectilis, quae ſic commode & ſicca alibi ſervari non poterat, hic poſſet accipi. HADRIANID. Vix praeſtem ſanum hoc eſſe, quod verbi, unde deſumere potuerint, nullus umquam fuerit, quantum memini, uſus: nec facile reperias à nominibus formari ejuſmodi, quae verbalium appellatione communiter adſiciuntur. Lege igitur *cellariolum*, id eſt, reliquiarium, promtuarium, vulgariter *Diſpenſa*, ταμεῖον. cujus ſtructura commode in ſuperioribus aedium, loco perflabili & ſicco; In ſubterraneis enim conditoriis pleraeque ſpecies & pars penoris madore corrumpuntur. Si quis maluerit *collationem*, ei plura demonſtranda erunt fortaſſis non ita facilia. REINES. Quaſi vero non conſtaret, *cellam* olim fuiſſe dictam *celam*: ante enim Ennium conſonae non geminabantur: *cela* vero ab ipſo themate, *celo*. Cum igitur fingeret noſter *cellatio*, in mente erat, *celo*, dat *cela*, ergo *celatum*, *celatio*: liceretque nobis antiquario hic modo ſcribere *celatio*. Nec tamen actum ſignificaturi, ſed locum: quia, quemadmodum *praeſens* locum dedit, ita eadem cogitanti dicentique etiam *ſupinum*, ac puto una cellatione plures cellas comprehendi. Ubi rurſum non tam exacta omnibuſque communis analogia, quam analogia iſte ſpectanda. Sunt tamen plura hujus generis, ut, quod praeceſſit proxime, *coenationes* pro *coenaculis*. Voſſius: Ejuſdem ſunt originis *coenatio*, & *coenaculum*. Utrumque locus fuit, in quo *coenabatur*;

Digitized by Google

„ cellationem; cubiculum in quo ipſe dormio, viperae hujus ſeſſorium; „ hoſtia-

batur; ſed *coenatio* erat divitum. Dicebaturque *coenatio* ea forma, qua *ambulatio* vocatur locus, in quo *ambulare* ſolent, ut *geſtatio*, locus in quo ſanitatis cauſſa *geſtabantur.* HADRIAN. Quid? ſi & hic *coenationem* ſcribendum, ut perinde ipſam quoque habuerit pars aedium ſuperior, ſicut inferior, quemadmodum & cubiculum habuit. SCHEFF. *Suſum* pro *furſum* ſcio occurrere non ſemel in vetuſtiſſimis D. Cypriani, Prudentii, aliorum, codicibus, ſed nihil id ad hunc locum. Pro *ſuſum* tamen addita unica littera habebis *ſuſtum*, idque pro *xuſtum*, ſive *xyſtum*, veteri ratione ſcribendi, ut *Aeguptur*, *Dea Phrugia*, *Dea Suria*, & mille talia in antiquis marmoribus apud Gruterum pag. DXVI. 5. *Seſtus* pro *Sextus*, pag. CLXXIII. 5. *Praeteſtatus* pro *Praetextatus.* DLIX. 5. *Cojus* pro *Conjux.* Apud Maronem in Bucolicis membranae omnes, quas vidi, *Hylas* pro *Hylax. Hylax in limine latrat.* Exempla & alibi paſſim obvia. De xyſtis autem videndus Vitruvius. Per *cellationem*, verbo non ſatis obvio, deſignat ſeriem cellarum, in quibus aut ſervis cubilia ſternebantur: quo pertinet illud Senecae Controverſ. XXI. de ſervo per nuptias filiae herili juncto, *Ex cella migrabit in cubiculum ſuae dominae, vel domina ex cubiculo ſuo migrabit in cellam:* aut in quibus penus aſſervabatur, de quibus Donatus ad Terentii Adelph. Act. IV. ſc. II. *Cella & cellarium à reponendis celandirque rebus eſculentis & poculentir dicitur.* HEINS.

Viperae hujus ſeſſorium] Viperam appellat Fortunatam per indignationem & iram, quia exſibilare ipſum ſolebat. Germanus ad Varum apud Florum lib. IV. cap. 12. reciſa prius lingua ejus: *tandem vipera ſibilare deſiſte. Seſſorium* ſedes, habitatio, conclave. Sed haec vox alibi non lecta eſt, & dubito de integritate ejus. SCHEFF. Utitur pro φορείῳ, geſtario, vel geſtorio, δίφρῳ καλατίγῳ, lectica, baſterna. Coel. Aurel. I. Acut. 10. *ſella bajulatoria vel quolibet ſeſſorio veheretur.* Hic ſignificat γυναικῶνα, ſeu diaetam matrisfamiliae: γυναικωνῖτις, ubi prandere, coenareque ſolebat, Luciano in Somnio: vel etiam ſpeciatim κλισμὸν, reclinarium, reclinatorium. REINES. Praeter vulgata, Reineſius in litteris ad N. Heinſium ſuſpicatur etiam *ceſſorium*, quod amplecteretur, ſi ulla niteretur auctoritate. *Nec*, inquit, *abludet ab edito, ſi legerimur* ceſſorium. *Intelligetur autem tum locur, in quem ſaturi ſecedunt, qui alias* ceſſale *Hoc vero à Graeco* κατέχειν, *χέζειν, formatum exiſtimari poteſt.* SCHEFFER. [In Schedula Reineſiana haec ſcripta erant ad *viperae hujus*] Eodem maledicto, quo Trimalcio uxorem, herus ille apud Plaut. in Caſin. Act. III. ſc. V. verſ. 19. ancillam ſuam *excetram*, quaſi dicat, hydram, vocat. [Ad *ſeſſorium* autem haec inveni.] Utitur hac vocula pro φορείῳ &c. *reclinatorium.* Nec abludet ab edito ſi legerimus *ceſſorium.* Intelligitur autem tum locus ad quem ſaturi ſecedunt, qui & *ceſſale.* Hoc vero ex Graeco κλιστῆ, χέζῃ formatum exiſtimari poteſt. Pleraque omnia hujus terminationis locum vel inſtrumenta recipiendo apta ſignificant. *Barbatorium* πωγωνοκουρεῖον: *confectorium*, *percuſſorium*, χοιροσφαγεῖον: *conflatorium*, χαλκευτήριον: *calcatorium*, ληνὸς: *diverſorium*, *aleatorium*, *meditatorium*, *conſummatorium* pro monumento; *quietorium*, *ſtratorium*, *cubatorium*, *cibatorium*, *pranſorium*, *eremitorium* pro loco ſolitario, *lepraſorium* id eſt νοσοδοχεῖον, *meritorium* pro lupanari. REINES. Sic, ut apud Plinium *dormitorium*, locus in quo dormitur. Plauti eſt *ſeſſibulum*, id, in quo ſedetur. Vitruvius habet *deorum ſeſſimonium*, hoc eſt, loca, ubi dii quaſi ſedent, ſeu ſimulacra eorum reponuntur. HADRIAN. Viperae convitium in foeminas conferri ſolitum. Livius lib. XXXIX. cap. XI. *Hiſpalae concubitu carere eum decem noctes non poſſe, illius excetrae delinimentir & venenis imbutum. Seſſorium* autem, quamquam vix putem dici, à *ſedendo*, unde & elegans vocabulum *domiſedae* in marmore nondum, quod ſciam, edito; quomodo *proſedae* pro *proſtibulis* apud Plautum.

HIC. SITA. EST. AMYMONE. MARCI.
OPTIMA. ET. PVLCHERRIMA. LANIFICA.
PIA. PVDICA. FRVGI. CASTA. DOMISEDA.

HEINS. Recte explicare Heinſium puto. *Sedere* enim proprie de matribus familias, quae domum ſervabant. Propert. III. eleg. X.

Nec fruſtra: quia caſta domi perſederat uxor,
Vincet Penelopes Aelia Galla fidem.

Ubi vide Paſſeratio adnotata. Ovid. Ep. XVI. Heroid. verſ. 16.

Nec ſedeo ſervis dura ſuperciliis.

Quod neſcio cur non placeat Heinſio. In Catalectis Pithoei p. 121.

Domum ſervavit, lanam fecit.

Explicuit quoque locum hunc Weſſeling. Obſerv. II. 28. [Verba viri clariſſimi ſunt: „ Vitruvius „ lib. VI. Archit. 9. *In hir locir conſtituuntur introrſus oeci magni, in quibus matrer familiarum* „ *cum lanificiis habent ſeſſioner.* MSS. *cum lanificis* „ *habent ſeſſionem.* quod vulgato mollius & verius „ videtur. Explicandum hinc putem in Petronii

„ hoſtiarii cellam perbonam, hoſpitium, hoſpites C. capit. ad ſumma, Scau„ rus cum huc venit, nuſquam mavoluit hoſpitari, & habet ad mare pa„ ternum hoſpitium, & multa alia ſunt, quae ſtatim vobis oſtendam. „ Credite mihi: aſſem habeas, aſſem valeas: habes, habeberis. Sic ami„ cus veſter, qui fuit rana, nunc eſt rex. Interim, Stiche, profer vitalia, „ in

„ Satyr. LXXVII. *viperae ſeſſorium*, de conclavi, „ in quo cum ancillis Fortunata, quam per in„ dignationem & iram viperam appellat Trimal„ chio, ſeſſionem habebat.„] BURM.

Hoſtiarii cellam perbonam] Pervetus hoc eſt, nimirum tractum à Plauto, qui Moſtell. Act. 3. ſc. 2. verſ. 3. *prandium perbonum* dixit, & Ib. ſc. 1. *peroptime:* quod imitatus ſcriptor ſeculi decimi quarti Rol. Capellutus tr. de peſtil. apoſtem. curat. REINES. Diſtinguit hanc cellam à cellatione, cujus ſupra meminit. Cella enim janitoris prope januam domus, quae ejus curae, etiam nocturnae, credebatur. HEINS.

Hoſpitium hoſpites capit] Scribe, *hoſpitium M. hoſpites capit*. Littera numeralis ob ſimilitudinem praecedentis perperam omiſſa eſt. *Hoſpitium* locus eſt in aedibus peculiaris, excipiendis hoſpitibus deſtinatus. Hoc ſenſu Florus Oſtiam appellavit *hoſpitium urbis*, quo totius *mundi opes reciperentur*. SCHEFF. Scribe, *Hoſpites C. capit*, hoc eſt, hoſpites centum. Apud Tacitum pari peccatur modo, cum pro C. Caeſari, qui eſt Caligula, Caeſar ſimpliciter legatur, Ann. lib. XI. cap. 8. HEINS. Conf. & XII. Annal. 56. vid. comment. De hoſpitiis vid. Scriver. ad Martial. III. 48. Sueton. Neron. XLVII. *Quia nihil a quoquam renuntiabatur, ipſe cum paucis hoſpitia ſingulorum adiit*. BURM.

Ad ſumma] Vide ſupra ad cap. LXXV.

Nuſquam mavoluit hoſpitari] Lege, *mavolt*. Agnoſce & hic certum antiquitatis argumentum. In Pliniano veteri codice pari modo inveni exaratum lib. VIII. cp. XXI. Et ſic Aldus è vetuſtiſſimis membranis illic exhibuit. Membranae Maronianae complures antiquitate ſpectatae paſſim *volgus*, *volnus*, *Volcanus*, & ſimilia. Nummi veteres DIVOS IVLIVS. HEINS.

Habes, habeberis] Abſolute. Reſpexiſſe videtur, quod habet Lucilius I. Sat. teſte Schol. Vet. ad Juven III. iſto verſu:

> *Quantum habeas, tanti ipſe ſies, tantique habearis.*

SCHEFFER. Ita ſemper judicavit vulgus, omniumque primum quaeſivit de cenſu,

> ——*Quot paſcit ſervos, quot poſſidet agri Jugera, quam multa magnaque paropſide coenat?*

Strabo lib. IX. vocat κοινὸν λόγον, alius ὑμνηθὲν πάλαι iſtud:

> Τὰ χρήματ᾽ ἀνθρώποισι τιμιώτατα·
> Δύναμίν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει.

& ab admiratore auri Tragico, apud Luc. in Somn iſtud:

> Ὦ χρυσὲ, δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς.
> Οὗτος γὰρ ἔστι, ὃς βροτῶν ἔχει κράτη.

itemque ab alio hoc: *ubique tanti quisque, quantum habuit, fuit.* nimirum, *ita populus juſſit. Sed populi ſcita ex magna parte ſapientes abrogant:* etſi concedant λυσιτελῶς λιμώττειν χρυσοῦ τὸ ἀνθρώπειον γένος, *utiliter aurum eſurire homines*; hinc enim artes inventas & in communem vitam inductas eſſe; hinc conditas urbes; hinc inſtitutas negotiationes; in ſumma, omni ordine & decore careret vita iſthaec, niſi aurum homines mutuis operis indigentes feciſſet: ut ex ore Peniae apud Ariſtoph. Plut. Act. II. ſc. 5. philoſophatur Hermagoras ad Sopatrum, in Epp. Theoph. Simoc. REINES. Puto veram ſcripturam eſſe, *aves, averis*. Ut ſententia ſit, ſalutabis, etiam reſalutaberis. Nam in altera lectione idem bis dici videtur. Quamquam, ſi quis eam velit ſervare, non habebit me adverſum ſibi. SCHEFF. Minime haec ſollicitanda ſunt, bina enim ejuſdem ſenſus conjunxit adagia. *Habes, habeberis:* quantum habes, tanti habeberis. Quod verſibus tragicis ita Seneca epiſt. cxv.

> *An dives, omnes quaerimus, nemo, an bonus:*
> *Non quare, & unde: quid habeas, tantum rogant,*
> *Ubique tantum quiſque, quantum habeat, fuit.*

Qualia & apud alios plura. HEINS. *Habes* ſimpliciter poſitum, ut ſaepe, pro dives es, poſſides plurima, ut docuit celeberrimus Graevius ad Cicer. v. 1. ad Fam. Ep. 29. Vide & ad Phaedr. Prolog. lib. III. Ovid. lib. III. Art. Amat. verſ. 541.

> *Nec nos ambitio, nec amor nos tangit habendi.*

Aurelius Victor in Caeſaribus cap. 3. dixit *ſtudium habendi*, quod Graeci πλεονεξίαν vocant. vid. ſupra cap. XXXVII. BURM.

Vitalia] Supra cap. XLII. *Bene elatus eſt, vitali lecto*; ubi vide. *Vitalia* ſic uſurpaſſe cenſeo & Senec.

„ in quibus volo me efferri. profer & unguentum, & ex illa amphora „ guſtum, ex qua jubeo lavari oſſa mea.

LXXVIII. „ [a] Non eſt moratus Stichus, ſed & ſtragulam albam, & „ praetextam, in triclinum attulit, juſſitque nos tentare, an bonis lanis „ eſſent confectae. Tum ſubridens: [b] Vide tu, inquit, Stiche, ne iſta „ mures tangant, aut tineae; alioquin te vivum comburam. Ego glorio- „ ſus volo efferri, ut totus mihi populus bene imprecetur. [c] Statim am- „ pullam nardi aperuit, omneſque nos unxit: &, [d] Spero, inquit, fu- „ tu-

a ENCOLPIUS. b TRIMALCHIO. c ENCOLPIUS. d TRIMALCHIO.

necam ep. 99. *Quam multis cum maxime funus locatur? quam multi vitalia emunt?* Sic difertim habet meus membranaceus optimae notae, non *multis* & *emuntur*, unde poſtea in editis fecerunt *eruuntur* ac expoſuerunt, vel de exenteratis cadaveribus, vel de viſcerum tractatione in viventibus, ut fit in ruptis. Verum prius repugnare conſuetudini Romanae recte Lipſius obſervat. Poſterius haud convenit cum caeteris ejus loci, qui de morte agit, non de morbis. Igitur non aliter accipio *vitalia*, quam quae adornando funeri ſunt neceſſaria. Quae ſic dicta fuerint ominis melioris gratia, pro *mortualibus*. Quomodo & *vitam* aliquando uſurpaſſe pro *morte* docet Caſaubonus ad Spartiani Hadrianum. Et ſunt ipſa Macrini verba apud Lampridium: *mihi non multum ſupereſſe videtur ad vitam*, quod is ipſe recte explicat, *ad mortem*. Ut ſic, *emere vitalia*, ſit, comparare ea, quae ad mortem funuſque requiruntur, Ut ſunt veſtes funebres, ſtragula, & hujuſmodi. SCHEFF.

In quibus volo me efferri] Nota idiotiſmum vulgi. Poterat enim elegantius dixiſſe: *in quibus volo efferri*. HEINS.

Et ſtragulam albam & praetextam] Nota ſepeliendi ritum. In toga efferri ſolitos Quirites, jam alii docuerunt, etiam plebejos. Unde apud Martialem:

Nec pallens toga mortui tribulis.

Nec Romae tantum ſepeliebantur, in toga, ſed in municipiis quoque. Juvenalis Sat. III.

Pars magna Italiae eſt, ſi verum admittimus, in qua
Nemo togam ſumit, niſi mortuus.

Sed praetextam ſoli magiſtratus mortui. En Livium huic loco interpretem. Is lib. XXXIV. cap. VII. *Purpura viri utemur, praetextati in magiſtratibus, in ſacerdotiis: liberi noſtri praetextis purpura togis utentur; magiſtratibus in coloniis municipiiſque, hic Romae infimo generi magiſtris vicorum togae habendae praetextae jus permittemus, nec id, ut vivi ſolum habeant tantum inſigne, ſed etiam, ut cum eo crementur mortui.* HEINS. *Praetextum* Tragur.

Tentare] Proprie manibus tangere & explorare. vid. ſupra cap. XIII. [Sic. Credo voluit ultima cap. XII. *detraxit humeris laciniam & diligentius tenuit.*] Phaedr. lib. IV. fab. 7.

Haec cum tentaret, ſi qua res eſſet cibi.

Et lib. III. fab. 10.

Ad lectum accedit, tentat in tenebris caput.

Ubi vide adnotata, & Paſſerat. ad Propert. lib. I. eleg. 3.

An bonis lanis eſſent confectae] *An è bonis lanis*, foret Latinius. HEINS. *Confecta* Tragur. Vid. ad Sueton.

Vide tu, inquit, Stiche] Poſſis etiam *Videto, inquit, Stiche*, ſed nihil neceſſe eſt. HEINS.

Alioquin te vivum comburam] Minae hae ſunt ventoſi & inſolentis domini, quales illae Mercurii Plautini, *Evades numquam, quin te ſacrificem. Ignis poenam graviſſimam credimus, cum ſervis iraſcimur.* Neque enim auditum, apud Romanos aliter animadverti in ſervos, quam virgis, flagellis, fuſtibus, crurifragio, cruce. *In ſervos quidem heris nihil non licere*, vetus dictum. Vid. Sen. I. de Clem. c. 18. & Epiſt. XLVII. Macrob. I. Satur. II. & Petr. Chryſol. ſerm. 141. Sed magiſtratus temperarunt licentiam: inprimis Athenienſes ſuper ſaevitia in eos cognoſcere conſueverunt. Vid. Athen. lib. VI. ex Hyperide, Lycurgo, Demoſthene; Necare vero ἀκρίτως non permiſerunt. Iſocrat. in Panath. tantum conceſſa dominis μυλῶν, πεδῶν, κατίγων, ςίξαι, στρεβλῶσαι poteſtate. Liban. Declam. XXIX. Et circumferuntur duo reſcripta D. Antonini Pii, alterum ad Aelium Juifanum, plena humanitatis, quibus atrocius jura dominationis exercere heri prohibentur: Coll. LL. Moſ. & Rom. tit. 3. REINES.

Ut totus mihi populus imprecetur] Ridicule, cum *imprecari* in malam partem ſumi ſoleat ex uſu Latini ſermonis. HEINS. Ita & Apulejus utitur lib. IX. Met. *Solito ſermone ſalutem ei imprecatus fuerat.*

Ampullam nardi aperuit, omneſque nos unxit] Ad quid unxiſſet adſtantes? unctionem vero ſibi, ut vivo, ſic mortuo profuturam ſperare dicit. Elota ergo menda lego, *ungueſque ſuos unxit.* At cur ungues?

„ Conſonuere cornicines funebri ſtrepitu. Unus praecipue ſervus libiti-
„ narii illius, qui inter hos honeſtiſſimus erat, tam valde intonuit, ut
„ totam concitaret viciniam. Itaque vigiles, qui cuſtodiebant vicinam
„ regionem, rati ardere Trimalchionis domum, effregerunt januam ſubi-
„ to,

a ENCOLPIUS.

bonum, benignum, & id genus nuncupare. SCHEFF. Quale nimirum in laudatione funebri ſolebat. De quo vide J. Guther. I. de Jure Manium cap. xxv. GOES. Non tam de laudatione funebri, ſed de ſermonibus, qui haberi ſolent, cum quem mortuum fama differtur, quales vidimus ſupra cap. XLII. de Chryſanto. *Homo bellus, tam bonus, animam ebulliit*, &c. Volebat ipſe audire, quid poſt mortem de ſe opinarentur amici ejus. BURM.

Cornicines funebri ſtrepitu] Ergo & hos habebant in funeribus, non ſolos tubicines, quod miror omiſiſſe viros doctos, qui de funeribus egerunt. Seneca in Apocol. *Erat omnium formoſiſſimum Claudii funus, ut ſcires deum efferri, tibicinum cornicinumque, omniſque generis ſonatorum, tanta turba, ut etiam Claudius audire poſſet*. SCHEFF. Quare conſonuere cornicines, cum imperarat, ut dicerent aliquid belli? Quia nimirum tibicinum cornicinumque priores partes in exſequiis erant, ſua modulatione attentionem ſpectatorum ad audiendum procurantes. Ita colligo è libello Senecae de morte Claudii. Praemittit enim, *Erat* Claudii funus *formoſiſſimum & impenſa cura plenum, ut ſcires deum efferri, tibicinum, cornicinum, omniſque generis aeneatorum tanta turba, tantus conventus* (forte *concentus*) *ut etiam Claudius audire poſſet*. Deinde ſequitur: *Claudius, ut vidit funus ſuum, intellexit ſe mortuum eſſe, ingenti enim μεγαληγορίᾳ naenia cantabatur anapaeſtis:*

Fundite fletus &c.

Ita ergo & hic cornicinum concentus indicium faciebat jam ſequuturae laudationis, & belli illius encomii, quod Trimalchio imperarat. GOES *Cornices* Tragur.

Servus libertinarii] Corrige, *ſervus libitinarii*. Ulpianus l. 5. ff. de Inſt. Act. *Si libitinarius ſervum pollinctorem habuerit, iſque mortuum ſpoliaverit*, &c. Liquet, libitinarios habuiſſe ſervos ſuos, eoſque ad varia miniſteria funeris ornandi. SCHEFF. Pollinctor forte. l. 5. §. 8. ff. de inſtitor. act. *Si libitinarius, quos Graeci νεκροθάπτας vocant, ſervum pollinctorem habuerit, iſque mortuum ſpoliaverit, dandam in eum quaſi inſtitoriam actionem*. Unde liquet, libitinarios liberos fuiſſe. Meminit libitinariorum & Seneca lib. VI. de Benef. cap. XXXVIII. ubi eos cum *deſignatoribus* conjungit. Videndus illic Lipſius. De pollinctore vero videndus Budaeus ad d. l. 5. Turnebus lib. XXVIII. Adverſ. cap. 31. & Alciatus ad l. 12. C. de excuſat. minor. HEINS. Ex hoc loco patet, libitinarios etiam in familia habuiſſe cornicines: an vero in ea habuerint omnes eos, quos illis Gutherius lib. I. cap. xv. de Jure Manium adſcribit, merito dubites. Sed de his hic nunc non eſt locus. Sed & ex hoc loco patet, libitinarios homines fuiſſe liberos, ut & idem patet ex l. 6. §. 8. ff. de inſtitoria act. lociſque pluribus aliis. An libertini generis fuerint, nec hic, nec alibi, quod ſciam, liquet. In ſordidis tamen numeratos eſſe, ex eo liquet, quoniam *nulli alii rei quam quaeſtui vivebant*. Quod teſtimonium iis perhibet Valerius Maximus lib. v. cap. II. GOES.

Tam valde] Cicero in ep. ad Attic. *Quid opus eſt, de Dionyſio tam valde affirmare*. in de Fin. v. *tam valde perhorreſcere*. SCHEFF. Latine dici hoc oſtendit Munkerus ad Hygini fab. XLI. Ita Quintil. Declam. CCCVII. *Quam valde confeſſionem timuiſti?* Dubito tamen, an non ſcripſerit *tam valide* Petronius. BURM. [Sed *valde* nihil aliud eſt, quam *valide*, & *valdius*, *validius*.]

Intonuit] Cornu videlicet ſuo. ſic & *tuba intonare*. Apud Martialem lib. VIII. epigr. 56.

Nec quemquam tanta bella tonare tuba.

Apud Statium Achilleide II. verſ. 201.

------ *Tum grande tuba, ſic juſſus Agyrtes,*
Inſonuit.

Ubi *grande inſonare* eſt *intonare*. HEINS.

Rati ardere Trimalchionis domum] Scilicet propter ſtrepitum intempeſta nocte excitatum. Nam & minori de cauſſa excitabatur eorum fervor & ſtudium in avertendo incendium. Seneca ep. LXIV. *Intervenerant quidem amici, propter quos major fumus fieret, non hic, qui erumpere ex lautorum culinis, & terrere vigiles, ſolet, ſed hic modicus, qui hoſpites veniſſe ſignificat*. GOES.

Effregerunt januam, &c.] Ex his lucem accipit, quod Paulus JCtus dicit l. 3. ff. de officio praefecti vigilum, *Sciendum eſt autem, praefectum vigilum per totam noctem vigilare debere, & coërrare calciatum, cum hamis, & dolabris*. Nam, quae ſunt Paulo hamae & dolabrae, ea Noſtro ſunt aqua & ſecuris. Adeoque recte jam olim Turnebus lib. XIX. Adverſ. cap. XXIII. è Columella hamam notavit apud Paulum eſſe vas aquarium. Intelligimus quin etiam ex hoc Petronii loco, quale quantumque ſit illud, quod prae-

,, to, & cum aqua, ſecuribuſque tumultuari ſuo jure coeperunt. Nos ,, occaſionem opportuniſſimam nacti Agammemnoni verba dedimus, ra- ,, ptimque tam plane, quam ex incendio, fugimus.

LXXIX. Neque fax ulla in praeſidio erat, quae iter aperiret errantibus, nec ſilentium noctis jam mediae promittebat occurrentium lumen. Accedebat huc ebrietas, & imprudentia locorum, etiam interdiu obſcura. Itaque cum hora pene tota, per omnes ſcrupos, gaſtrorumque eminen-

praefecto vigilum ſit tributum, nempe, ut ſibi non ſit exſpectandum, quoad uſque pulſanti fores aperiantur, ſed ut ſuo jure in aedes irruat forcſque effringat. Id enim cum facit, ſuo jure enim tumultuari Noſter dicit. GOES.

Suo jure] Elegantiſſima formula, quae magis uſurpatum jus & conſuetudinem notat, quam ut hinc colligamus, datam lege quadam facultatem effringendi domum, ſed, quia vigilum ardor & ſtudium exſtinguendi incendia laudabile eſt, facile excuſatur, ſi quid inſolitum, & quod aliis illicitum eſſet, committerent. Eſt ergo quaſi jure, & quod ſibi pro more ſumebant. Plinius lib. VII. Ep. 30. *Ruſtici, qui auribus meis poſt longum tempus ſuo jure abutuntur;* conſuetudine illa longi temporis illud jus uſurpaſſe dicit. Flor. III. cap. 18. *Equites interceptis vectigalibus ſuo jure peculabantur rempublicam.* Et ita Salmaſius recte eamdem locutionem reddidit Floro lib. I. cap. 17. & exponit *ſuo arbitrio.* Ita Tacitus lib. IV. Annal. cap. 53. *Afer primoribus oratorum additus, divulgato ingenio, & ſecuta adſeveratione Caeſaris, qua ſuo jure diſertum eum appellavit.* Ubi recte Freinshemius, *jure ſuo quid facere* dici aliquem, qui ſuo arbitrio jureque quid exſequitur, neque alienum mandatum & nutum reſpicere cogitur. Ita *ſuo jure diſertus* eſt, qui jam multis documentis facundiae editis in poſſeſſionem quaſi venit, neque ab ullo amplius fas ſit dubitari, an diſertus haberi debeat, nec ne. Senec. de Tranquillit. anim. cap. III. *ſive ſpatiatur, & ſe utitur ſuo jure.* Ubi egregie Gronovius, nemine impediente. Ita cape illa Ciceronis pro Plancio cap. XII. *Mimulam raptam vetere prodam jure.* id eſt more. Conſ. IV. ad Attic. 7. & Hottom. ad pro Archia cap. I. *Earum rerum omnium fructum a me repetere prope jure ſuo debet.* Quinctil. XII. Declam. princip. *Sic enim iſtum laniari, ſic conſumi oportuerit jure noſtro.* Sueton. Neron. XVI. *Vetiti quadrigariorum luſus, quibus inveterata licentia paſſim vagantibus fallere ac furari per jocum jus erat.* Vid. ad Eleg. in Druſ. vſ. 54. & ita cape illud Lucan. I. 2.

Juſque datum ſceleri.

quod non recte Barth. Adverſ. IX. 10. *Arbitrio ſuo* dixit Ovid. Remed. 380. BURM.

Tam plane] Terent. Heaut. V. ſc. 1. *Te miror, qui alia tam plane ſcias.* SCHEFF. Finis haec coenae videbitur cohaerere editionum iſtis: *neque fax ulla in praeſidio erat, quae iter aperiret errantibus: accedebat huc ebrietas & imprudentia locorum.* Sed, ſi rem recte penſitemus, non cohaeret. Cum enim paullo ante cap. LXXIII. *diſcuſſam ebrietatem* fuiſſe ſcripſerit, quomodo nunc *ebrietatem* fugitivis è domo Trimalcionis iter difficile reddidiſſe? Non poſſunt iſta ita facile conciliari, ut Petronium unum ſobrium permodico intervallo contraria ſcripſiſſe concipiamus. Neceſſe igitur eſt, ut vel duas unius ſcripti ἐκδόσεις, quod dicebam, in unam confuſas eſſe, vel duos ejus ſcriptores agnoſcamus; & ſic ἔνοις illa Petronii è Dalmatia, haec Arbitri fuerit; exſtat enim ut genuinum fragmentum in primum curata Satyrici hujus editione, quam Venetiis per *Bernardinum de Vitalibus* anno 1499. & anno ſequente Lipſiae, faciente *Herm. Buſchio Monaſter.* poëta & oratore, apud Jac. Thanner Herbopolenſem prodidiſſe accepimus. Hoc unum reſtat, ut ludicrum iſtud multae eruditionis & ſincerae Latinitatis habitu ſpecioſum aeſtimare diſcamus; ſed, quae ipſi notae non optimae à ſeculis infelicibus invenuſta paſſim obhaeſerunt, curioſe & ſagaciter ſecreta ſuis autoribus remittamus. Et hunc colophona eſſe cenſurae meae de iſto fragmento volo; ex eo quoque omnia & dicta ante & ſenſa judicari. REINES. Poteſt ſibi concillari & conſtare Petronius, ſi cogitemus interim illos a balneo iterum coenaſſe uſque fere in lucem, ut cap. LXXIII. Caeterum *obſcura* capio pro *obſcurorum*, ut ad *locorum* redeat. BURM.

Scirpos gaſtrorumque] *Scirpi*, junci, ex quibus fiunt tegetes. *Gaſter* vero vas fictile, rotundum, ventriculoſum. Item terrae petroſae calculi. GLOSS. Stirpium, arundinum, ariſtarum. Lego, *caricum.* TORNAES. Lego, *ſcruptos.* Apud Gellium lib. XII. cap. 6. veteres libri habent *ſcriptos*, ut & apud Fabium & Cicer. PUTEAN. Forte *caſtrorumque eminentium.* DANIEL. Lege *per omnes ſcrupos gaſtrorumque eminentium fragmenta.* *Gaſter* vas fictile rotundum,

Ari-

nentium fragmenta, traxiſſemus cruentos pedes, tandem expliciti acumine Gitonis ſumus. Prudens enim pridie, quum luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnaſque notaverat creta, quae liniamenra evicerunt

Ariſtoph. *gaſterium.* WOUWEREN. Alii *glarearumque eminentium fragmenta.* Bourdelotius edidit *per omnes ſcrupos grumorumque eminentium fragmenta:* atque haec ejus nota eſt. Scio, quid alii repoſuerint. Propter MSS. ſcripturam, in quibus *grurumque*, non incommode videtur poſſe legi *grumorumque*. Et ita Scaliger, aliique poſt eum. Scio, quid proprie *Grumi*, *οἱ διορίζοντες τοὺς ὅρους λίθοι*, ut recte Gloſſarium vetus, ubi tamen male *Grimini* pro *Grumi*. Eaedem enim Gloſſae *Grumos τυμβοὺς* interpretantur, quos Latini *pilas*, *obices*, *aras*, Cyrenenſes *βωμοὺς*; Attici *μαρτὺς* vocant. Heſychius. qui etiam *δηρμάδας* nuncupat. Quid ſint *gaſtrae*, alii interpretantur, ſcilicet, *vaſa urinarum*. Interpres vetus D. Chryſoſtomi Hom. III. *Et contra grumos calcitrans ſuos pedes cruentat.* BOURDELOT. Apulej. l. II. de Aſin. in fin. *Vento repentino lumen, quo utebamur, exſtinguitur, ut vix improvidae noctis caliginem liberati, digitis pedum detunſis ob lapides, hoſpitium defeſſi rediremus.* SCIOPP. Placet Doctiſſ. Munkeri emendatio *gaſtrarumque eminentia fragmenta.* Cl. Gronovius legit *teſtorumque eminentium fragmenta.* lib. III. de Pec. vet. cap. 15. Et ita quoque Heinſius, quia ſcilicet in vias projiciebant vaſa quaſſa & fracta. Ovid. II. Faſtor. 540.

Haec habeat media teſta relicta via.

Γάστρα, ventroſum quoddam vas, vas Samium. *Gaſtrae* ergo amphorae, & quidem tales, quales per angiportos, veſicam exonerantibus, erant collocatae. Apud Macrobium C. Titius lib. II. cap. 12. *Dum eunt, nulla eſt in angiporto amphora, quam non impleant, quippe qui veſicam plenam vini habeant.* Conſule Caſaub. ad Suet. pag. 305. Noſter in Frag. cap. LXX. ubi de amphoris fuſte percuſſis agit. *Conſternati nos inſolentia ebriorum, intentavimus oculos in praeliantes, notavimuſque oſtrea, pectineſque, è gaſtris labentia, quae collecta puer lance circumtulit.* Olim perperam hic *è caſtris*, ut monuit Munckerus in ſuis ad Hyginum notis, legebatur. BOSCH. Hanc vocem tuetur Caſaubon. ad Sueton. Veſpaſ. cap. XXIII.

Cruentos pedes.] *Cruenti* cum dilogia. Vel enim *cruenti*, ebrii, ut apud Virgil. Eclog. X. & Aeneid. VIII. Caſaubon. ad Sueton. Auguſt. Savar. ad Sidon. Vel *cruenti* ſimpliciter; quae quidem acceptio huic loco melius convenit. Interpres vetus D. Chryſoſtomi Homil. III. *Et contra grumos calcitrans ſuos pedes cruentat.* ex Actis Apoſtolor. cap. IX. *Σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.* Hinc fortean glareae & grumi dicuntur *αἱμασιάς*. BOURDEL. Nullam dilogiam hic video, nec cruentum a quoquam pro ebrio poſitum novi, quum *ſaucius* pro ebrio ſit obvium. Vid. ſupra ad cap. LXVIII. Nec loca, quae in hanc rem adducit Bourdelotius, huc facere potui deprehendere. Ex Ecloga X. Virgilii verſus 49. de ſecunda ſignificatione *&* *cruentos pedes* poſſet huc accommodari:

Ah, tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plantas.

Nec quid Caſaubonus & Savaro dixerit reperire potui. Si notaſſet accuratius loca Bourdelotius, potuiſſemus eos conſulere. Nunc totos libros evolvere non vacat. Sed *cruenti pedes* ſine dubio ſunt laeſi, ſauciati ſcrupis illis & fragmentis, in via jacentibus. Hinc Ovid. III. Amor. I.

Impercuſſos nocte movere pedes.

Expliciti] Proprie: error enim implicat. vide Gronov. ad Liv. lib. XXVII. cap. 47.

Prudens enim prude] Sic vet. Puto legendum. *prudens enim pridie cum luce*, &c. *Prudens enim partis.* PUTEAN. *Prudens enim prudens* Leidenſ.

Pilas notaverat certaque] Sic vet. Lego, *notaverat certa, quae linea.* PUTEAN. Sic videntur jungi in veteri Gloſſario, *κρηπίδωμα, κρηπὶς, παραστὰς, σφαῖρα.* De pilis & aliis obicibus notum. BOURDEL. *Pilae* erant turriculae & columellae in viis publicis, quibus adfigebant venalium in domo mercium indicia. Martial. VII. ep. 60.

Nulla catenatis pila eſt praecincta lagenis,
Nec praetor medio cogitur ire luto.

Vide Holſtenium de Pila Staffilari. Non vero credibile illum pridie creta notaſſe; quomodo enim conjectare poterat, ſe labyrintho illo aliter exire non poſſe? [At quare diceret Petronius: *quum luce clara etiam timeret errorem?*] Sed vulgata retinenda eſt lectio, & ita explicanda: Gitona, cum pridie intraſſet, notaſſe, id eſt, oculis diligenter obſervaſſe, pilas & columnas in viis, ad quas iter dirigeret. Ita notare ſupra occurrit ſaepius; vide ad C.VI. *Certa* lineamenta vero ſunt, quae non fallere poterant, quia pridie notaverat; eodem ſenſu, ut *certa ſidera* nautis notantur, ad quae dirigunt curſus. Horat. lib. II. od. 16.

Simul atra nubes
Condidit lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis.

runt ſpiſſiſſimam noctem, & notabili candore oſtenderunt errantibus viam. Quamvis non minus ſudoris habuimus, etiam poſtquam ad ſtabulum pervenimus. Anus enim ipſa inter deverſitores diutius ingurgitata, ne ignem quidem admotum ſenſiſſet: & forſitan pernoctaſſemus in limine, ni tabellarius Trimalchionis interveniſſet x vehiculis dives. Non diu ergo tumultuatus ſtabuli januam effregit, & nos per eamdem feneſtram admiſit. * * *

Qua-

& Tibull. Eleg. I. x. 10.

Ducunt inſtabiles ſidera certa rates.

Ita *notas* vocat Ovid. Metam. VIII. 160.

Ponit opus, turbatque notas, & lumina flexum
Ducit in errorem variarum ambage viarum.

Faſtor. VI. 206.

Eſt ibi non parvae parva columna notae.

Item Epiſt. XIX. 36. Hoc eſt quod Quinctil. Declam. II. dicit: *Ut ambulare, ut nocte ingredi poſſimus, dies facit*, quo ſcilicet notamus viſu, quorum memoria nocte facit, ne offendamus. *Lineamenta* vero ut notae in facie hominum, hic in pilis & columnis earumque ſitu & interſtitiis debent intelligi. BURM. [Sed quomodo ſimplex ſitus & interſtitia columnarum poſſunt *ſpiſſiſſimam noctem notabili candore evincere?*]

Certaque] Sic vet. non *certa quae*. Pith. PATISSON. Alii, *creta quae lineamenta*. TORNAES. Lege *Notaverat creta, quae lineamenta vicerunt ſpiſſiſſimam noctem*. Sic Mem. cod. Nob. Heinſius ſcribit *liminenta*. Doctiſſ. Munckerus *eaque lineamenta*. BOSCH.

Notabili candore] Ovidius I. Metam. 169.

Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo.

Diverſitores] *Diverſitor*, qui in caupona diverſatur, diverſoriarius. GLOSS. Primum legendum eſt, *anus*, deinde forte, *ne ſignum quidem*, ſcilicet eorum, qui pulſabant hoſtium, *ſenſiſſet*. quam interpretationem confirmare videntur, quae ſequuntur; *& forſitan pernoctaſſemus in limine, ni tabellarius Trimalcionis veniſſet X. vehiculis dives. Non diu ergo tumultuatus ſtabuli januam effregit. Non tumultuatus*, ſcilicet aeque ac nos. Venit tamen in mentem alio referre ea verba, ut legamus, *ne ignem quidem admotum ſenſiſſet*, adeo ſcilicet ingurgitata erat. EMMIUS.

Diutius ingurgitata] Heinſius malebat *avidius*, quamquam & vulgata de protracta in ſeram noctem compotatione capi recte poſſet. Gellius eleganter lib. XV. cap. 2. *Ac ſimul inter ejuſmodi orationem crebris & ingentibus poculis omne ingenium ingurgitabat.*

Ne ignem quidem admotum ſenſiſſet.] Similiter Solin. cap. XXIX. *Ita concidunt, ut ne vulneribus excitari queant.* Haec dicta quaſi ſpecie proverbii. BOURDEL.

Pernoctaſſemus in limine.] Qui carent hoſpitio in ipſis porticibus templorum vel limine aedium pernoctabant. Probat Caſaub. ad Sueton. Jul. Caeſ. cap. XXXIX. Locus alibi hac de re dicendi. BOURDEL.

Inveniſſet] Lego, *interveniſſet*. PUTEAN. Ampliſſimus Cuperus conjiciebat *vi juviſſet*. Scaliger ad oram *vi veniſſet*.

X vehiculis dives] Recte. jungitur enim cum genitivo & ablativo. Horat. lib. II. Ep. II. verſ. 31. *Multarum divite rerum.* Idem lib. IV. Od. 8. *Divite me ſcilicet artium.* Schop. in Miſcellan. ERHARD. *Dives*, quales divitiae Scytharum, Lucian. Toxar. Abyſſinorum, Leo Afer. BOURDEL. Nota numeri deeſt a Tornaeſ. ſed e cod. Memm. poſitus. Servius ad Virgil. I. Aeneid. verſ. 14. *Modo tantum dives dicimus, antiqui adjungebant cujus rei. ut, dives equûm, dives pictai veſtis & auri, adjungentes tantum genitivo caſus.* Et ad lib. II. Aen. verſ. 22. *Dives opum, hic genitivo jungit. Statius, quod rarum eſt, & ablativo, ut, ſatis oſtro dives & auro.* Cujus obſervationibus quantum in hac re ſit tribuendum, patet ex nota ejuſdem ad lib. VII. verſ. 537. *Auſoniis olim ditiſſimus arvis.* ubi notat: *ſecundum antiquum morem. Horat. dives antiquo cenſu.* Niſi quis velit ibi capere, ditiſſimus in agris Auſoniis, vel in regione illa. Sed & lib. X. verſ. 201. *Mantua dives agris.* Et ita Horatius, Ovidius & alii locuti. BURM.

Non diu ergo tumultuatus, ſtabuli januam effregit, & nos per eandem terram admiſit] Quae haec eſt *per terram* admiſſo? Parum abeſt, quin audeam legere, *feſtram*; quod oſtium fuiſſe minuſculum in ſacrario, jam alii ex Macrobio docuerunt: & epitoma Feſti *feneſtram* interpretatur. Ab hoc autem non eſt alienus Virgilii locus in libro ſecundo Aen. verſ. 479.

Ipſe inter primos, correpta dura bipenni
Limina perrumpit, poſteſque à cardine vellit
Aeratos: jamque, exciſa trabe, firma cavavit
Robora, & ingentem lato dedit ore feneſtram.

RICHARD.

Qualis nox fuit illa, dii, deaeque!
Quam mollis torus! baſimus calentes,
Et transfudimus hinc & hinc labellis
Errantes animas. Valete curae!

Mor-

RICHARD. Legendum *ferram*: Pflugius. vel, *feſtram*. *Feſtra* eſt oſtium minutum. Schopp. Veriſimil. lib. II. cap. 18. Nihil verius vel apud Sagram. ERHARD. Neſcio quis primus hunc locum corrupit, nec vidit *eandem* referendum ad januam effractam. Lege, *per eandem intro admiſit*. BOURDELOT. *Per eandem cetram admiſit.* Ex Varrone, cujus hoc exemplum citat Nonius, exponens *cetram* obſtaculum, ſcutum:

> *Quis* (forte *Nam quis?* ut conſtet verſus) *rotundam facere cetram nequeat?*

Uſus eadem voce Virgilius, Livius, pro pelta ſeu ſcuto Amazonico. ANONYM. *Feneſtram* meliores. *Feneſtra* interdum etiam ſignificat foramen, aut apertum quid. Sceparnio ſervus apud Plaut. Rud. Act. I. ſc. I.

> *Non ventus fuit, verum Alcumena Euripidi,*
> *Ita omnis de tecto deturbavit tegulas:*
> *Illuſtrioris fecit, feneſtraſque indidit.*

BOSCH. Manus docta in Almelovenii codice *per eandem etiam admiſit*. Alia *per eandem cavernam*. Alia *per eandem intrantes.*

Qualis nox fuit illa dii] Apul. *Dii boni, qualis ille, quamque praeclarus apparatus.* PITH. Formula admirandi, vel etiam exclamandi, quomodo etiam *ô dii*, &, *dii immortales*, dicunt. Schopp. Explanat. in Epidic. Act. V. ſc. I. Terent. *Dii boni, boni quid porto!* ERHARD. Hoc epigramma tango ad Heliodorum. BOURDEL. Vid. ſupra cap. XI. quo referre volebat vir doctus.

Errantes animas] Crinitus & Plato in Epigr. Infra cap. CXXXII. *corpora animarum mixturam fecerant.* BONG. Phavorin. τὸ γὰρ ἄλλο ποιοῦσιν οἱ τῷ σώματι ψαύοντες συνάπτουσι τὰς ψυχάς. Euſtath. καὶ ὅλην κατεδάκνον, καὶ ὅλην ἀνεῤῥόφουν τοῖς χείλεσι. καὶ ὅλος ὅλην ὡς κιττὸς ξυνεῖχον κυπάριττον, συμπλεκόμενος τῇ κόρῃ, ζυνεῤῥιζώμενος αὐτῇ, καὶ τὴν φύσιν ἐζήτουν κοινώσασθαι. PITH. Similis affectus, quamvis à diverſa cauſa, apud Manil. lib. V. verſ. 623.

> *Pernocteſque patres cupiant extrema ſuorum*
> *Oſcula, & in proprias animam transferre medullas.*

DOUZA F. Deliciae compotum amoris ἐρατᾶν. Theocrit. Oariſt.

> Εἰ τ' αὐτὰν δυνάμαν καὶ τὰν ψυχὰν ἐπιβάλλειν.

Bion Epit. Adon.

> Τοσσοῦτόν με φίλασον, ὅσον ζώει τὸ φίλαμα,
> Ἄχρις ἀπὸ ψυχᾶς ἐς ἐμὸν στόμα κεἰς ἐμὸν ἧπαρ
> Πνεῦμα τεὸν ῥεύσῃ.

Sic Ariſtenaet. Heliodor. Tacitus, Apulejus, Manil. lib. V. verſ. 623. Vide Platonis verſus apud Gellium (ab ipſo fortaſſis) interpretatos, lib. XIX. cap. II. Macrob. II. Sat. cap. 2. BARTHIUS. Recte; quia ita amantes in fruitione mutua depinguntur adfecti, ut mutuis oribus, ſi fieri poſſit, ipſarum animarum fierent commercia. Barth. ad Claudian. Nupt. Hon. & Mar. verſ. 5. Infra de Polyaeno & Circe cap. CXXXII. *Jam alligata mutuo ambitu corpora animarum quoque mixturam fecerant*, &c. Catullus de puero Theotimo;

> *Aufugit mi animus: credo, ut ſolet, ad Theotimum*
> *Devenit.* ------

Apulejus ad Critiam;

> *Quod ſi animum inſpires, dona jam carmina.* ------

Vide Laberii carmen ex Platone, quod inter pſeudographa Petronii legitur. Ovidius, ſive potius Leo Protonotarius Byzantinus, de Vetula lib. I. cap. 13.

> *Jamque viderentur animas efflare viciſſim*
> *Alter in alterius faciem.* ------

Similia his apud Ariſtaenetum in Epiſtol. Theocritum Eidyll. XXVIII. Bionem Adonide, Macrobium Saturnal. lib. II. cap. 2. Gellium lib. XIX. cap. II. ERHARD. *Errantes oculi*, infra cap. CXXVIII. Propertius lib. I. eleg. 13.

> *Et cupere optatis animam deponere labris.*

Ubi vide quae Paſſeratius, & muſarum noſtrarum gloria Brouckhuſius, adnotarunt. Quamvis forte Propertius ſcripſerit *aptatis*, ut Barth. Adverſ. XXV. 2. id eſt, inter ſe connexis, &, ut priori diſticho ſcripſerat, *vinctis*. *Aptare* enim adnectere ſignificat, teſte Servio ad Virgil. IV. Aeneid. 289. Ita infra cap. CXIV. *Veluti lecto funebri aptatus.* Venit enim ab antiquo verbo *apere*, de quo egimus ad cap. XXXIV. BURM.

Valete curae.] Quid *valete*, explicat Donatus ad Terent. BOURDEL.

Mor-

Mortalis ego ſic perire coepi.

Sine cauſſa gratulor mihi. Nam, quum ſolutus mero amiſiſſem ebrias manus, Aſcyltos omnis injuriae inventor ſubduxit mihi nocte puerum, & in lectum tranſtulit ſuum; volutatuſque liberius cum fratre non ſuo, ſive non ſentiente injuriam, ſive diſſimulante, indormivit alienis amplexibus,

Mortalis ego ſic perire coepi] Martial. l. XII. epigr. 11.

Sic me vivere, ſic juvat perire.

BONGARS. Alii, *Mortales.* PATISSON. Alii, *curae Mortales ego.* MSS. *curae, Mortales ego ſum.* TORNAES. *Valete curae Mortalis.* Ita diſtingue. WOUWEREN. Verſum alium ſubſtituunt, ut ſolet, qui hunc non capiunt, & ſane cuivis ſatis facilis. Si quid ingenui ſanguinis habeo, credo, Satyricum voluiſſe dicere, ſe non amplius mortalem eſſe. Perit mortalis, qui ἀποθεούμενος deſinit mortalis eſſe: divinatur autem, ſive fit deus, qui mortalitatem exuit. Itaque dixerat antea, *valete curae.* Tangit ſcilicet gloriationes Veneriorum, qui ex iſtis frivolis divinitatem metiuntur & mentiuntur. Plaut. Curcul. Act. 1. ſc. III. Terent. Heaut. Act. 4. Propert. alii. BOURDELOT. Scribe cum optimis codd.

Valete curae
Mortales! ego ſic perire coepi.

BOSCH. Leg. *Valete curae Mortales! ego ſic perire coepi.* ne peccet in metrum. Stat. in genethl. Lucani.

Sed curae procul hinc abite inertes.

ut legebat Heinſius. Martial. XI. 7.

Pallentes procul hinc abite curae.

Anacr. Μέθετέ με φροντίδες, Μηδὲν μοι καὶ ὑμῖν ἔστω. *Mortalis ego ſum ſic perire coepi*, Leidenſ. BURMAN.

Perire coepi] Hoc eſt *perii*, vel *pereo.* Salluſt. *ſaevire fortuna ac miſcere omnia coepit.* Phaedr. *ſed quoniam grave omnino inſuetis onus, & coepiſſent queri.* Hoc genus hic Pithoeo, in Phaedro doctiſſ. Rigaltio notatum. Ita Graeci. Diodor. Sicul. lib. XI. ἤρξατο δὲ ναυπηγεῖσθαι κατὰ πᾶσαν τὴν παραθαλάττιον, &c. BARTH. Quem etiam vide ſupra ad cap. IX. Idem eſt votum, quod Ovidii.

Medium ſolvar & inter opus. BURM.

Sine cauſſa.] Οὔτε χρέος. Athen. lib. XII. Contra *per cauſſam* Sueton. [Neron. XXXVI.] paſſim alii. BOURDEL. Vid. ſupra cap. LXXIV.

Solutus mero] Sic infra cap. CIX. *Eumolpus & ipſe vino ſolutus.* Et inferius cap. CXXXVIII. *Aniculae ſolutae mero ac libidine.* Etiam cap. CXI. *Quid proderit tibi, ſi ſoluta inedia fueris;* hoc eſt, ſi te inedia ingurgitaveris & inebriaveris, ut alii cibo & potu. Ut enim dicimus, *ebrius curis, fortuna, divitiis, aegritudine*, cujus rei exempla refert Muret. Var. lect. lib. V. cap. 16. & Nathan Chytraeus Scholiis in Buchanani Pſal. 84. ita *ſolutus* quoque eleganter ad alia tranſtulit Petronius. Infra de Gythone cap. XCI. *Convertit ille ſolutum gaudio vultum*; hoc eſt, plenum. In vita SS. Juliani & Baſiliſſae: *Venit ergo dies, quo vicini invitabantur ad nuptias: plateae ſericis ornabantur: & aures omnium ſonis muſicorum & cantilenis virginum oblectabantur. ita ut, ſi homo etiam ferreus eſſet, luxuria ſolveretur.* vid. Douzam lib. II. cap. 18. Pari eademque figura infra Petron. cap. LXXXVI. *Totoque corpore citra ſummam voluptatem me ingurgitavi.* ERHARD. Juſtin. lib. IX. cap. 6. Heinſ. ad Ovid. Epiſt. XIII. 116.

Ebrias manus] Vel meas, vel Gitonis, quibus meae implicitae erant. BURM.

Omnis injuriae inventor] Sic Ulyſſem vocat Ajax apud Sophocl. [vſ. 380.]

Ἰὼ πάνθ' ὁρῶν, ἁπάντων τ' ἀεὶ
Κακῶν ὄργανον τέκνον Λαερτίου.

Tacit. XV. Annal. Apulej. Metam. VII. & Apolog. BOURDEL. Virgil. II. Aeneid. 164.

Scelerum inventor Ulyſſes.

Volutatus] In ἀρρήτοις hoc verbum. Lucilius 30. *Quid tu iſtuc curas, ubi ego oblinar atque voluter.* Cic. II. de Republ. *Cupido autem, & libenti, & libidinoſo, & volutabundo in voluptatibus.* BARTH. Hoc verbum ſaepe à librariis in *voluptari* commutatum eſſe, docere poſſunt adnotata celeberrimo Graevio ad Juſtini lib. XII. cap. ult. à quo, licet invitum, diſſentire me facit proprietas, quae major in *volutari* apparet, quam in altero verbo. Defendit egregie quoque Pricaeus τὸ *volutari* ad Apulej. lib. IX. pag. 488. cujus teſtimoniis accedat Plinius lib. XXXV. pag. 11. *Pinxit Stratonicen volutantem cum piſcatore, quem amare ſermo erat:* ita enim habere editos & ſcriptos teſtatur Harduinus. Apud Sueton. Calig. cap. 42. licet alio ſenſu. *Super immenſos aureorum acervos volutatus eſt*, ubi & codex Salmaſii *voluptatus eſt.* infra cap. XCV. BURM.

Fratre non ſuo.] Virgil. II. Georg. *poma non ſua.* Ovid. I. Metam. *Cornua vidit non ſua.* Haec paſſim.

bus, oblitus juris humani. Itaque ego experrectus pertrectavi gaudio deſpoliatum torum; ſi qua eſt amantibus fides, ego dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, ſomnumque morti jungerem. Tutius demum ſecutus conſilium, Gitona quidem verberibus excitavi; Aſcylton autem truci

paſſim. BOURDEL. *Non* deeſt Leidenſi. *Volutari* autem verbum huic rei proprium. Quinctil. Declam. III. 13. *Quum alii excubent armatu; & alii clauſtra portarum tueantur; alii vallum foſſasque ſcutis innixi cingant, cibum ipſum ſtantes capiant: tribunus inter ſcorta volutabitur, & has ſolas vigilias aget?* Pariter Graeci κυλινδεῖσθαι. Athenaeus XII. 11. de Dionyſio. μετεπέμπετο ἐν μέρει τὰς Λοκρῶν παρθένους, καὶ γυμνὸς μετὰ γυμνῶν οὐδὲν αἰσχύνης παρέλιπεν ἐπὶ τοῦ στρώματος κυλινδούμενος. BURM.

Sive non ſentiente injuriam, ſive diſſimulante.] Plinius lib. III. Epiſt. 14. *Ille, ſive quia non ſentiebat, ſive quia ſe ſentire diſſimulabat.* Qui locus a Noſtro mutuatus eſt. BURDEL. *Injuriam ſuam* Leidenſ.

Indormitavit] MS. *indormivit.* TORNAES. Horat. Epod. v. verſ. 69.

Indormit unctis omnium cubilibus
Oblivione pellicum. PITH.

Oblitus juris humani] Senec. de Benefic. *Quicquid erat, quo mihi cohaerebat, intercisa juris humani ſocietas abſcidit.* SCIOPP. Id eſt, juris gentium, quod gentes humanae ſibi ipſae conſtituerunt, §. 2. Inſtitut. de Jur. Nat. gent. & civ. Ulp. l. 1. §. ult. & Hermogen. l. v. D. de juſt. & iur. §. 11. Inſtit. de rer. diviſ. *Jus humanum* dicitur à Livio lib. I. Senec. lib. III. de Benef. Tacito lib. III. Hiſtor. cap. LI. ERHARD.

Pertrectavi gaudio] Auſon. Ephemeride:

---- *Totum bene conſcia lectum*
Petractat ſecura manus, probroſa recedit
Culpa tori.

PITH. Sic apud Auſon. Epiſt. I.

Totum bene conſcia lectum
Petractat ſecura manus.

Lege *pertrectat*. Pertrectare, attrectare, verba non ſolum ſacrorum, ut alibi dico, ſed affectus etiam amatorii. Notum, & ſatis nos ad cap. XXIV. BOURDEL. *Pertractare, detractare, attractare*, ſaepe in MSS. legi notum eſt. Quare intempeſtiva emendatio. Hoc aliter effert Lucanus de Cornelia lib. v. 808.

Somno quum ſaepe gravata
Deceptis vacuum manibus complexa cubile eſt,
Atque oblita fugae quaeſivit nocte maritum.

Vide ſupra ad cap. XXIV. Deinde male in editis legitur *diſpoliatum*: *deſpoliatum* enim ſcribendum ſupra etiam notavimus cap. XXX. BURM.

Si qua eſt amantibus fides] Martial.

Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet,
inquit.

Ovid.

Si qua fides, (neque enim ficta mihi gloria
voce
Quaeritur,) &c.

PITH. Arell. Fuſcus apud Senec. VII. Controv. *Cum traditus eſſet mihi frater, imperatumque, ut ſumerem ſupplicium, ſi qua eſt fides, tentari me putavi, an facerem parricidium.* WOUWEREN. Vide ſupra ad cap. LXIII. Haec verba redundare credebat Boſch. Mox ſequens *ego* eiecit Bourdelot.

Deſpoliatum.] Hoc ita expreſſit tenebricoſus poëta Lycophron. vſ. 112.

Τὴν δευτέραν ἴωλον οὐκ ὄψει Κύπριν,
Ψυχρὸν παραγκάλισμα, κἀξ ὀνειράτων
Κενοῖς ἀφάσσων ὠλέναισι δέμνια.

Quem locum imitatus eſt Catullus Epithalamio Pelei. Ovid. Epiſt. Ariadnes. BOURDEL.

Utrumque traiicerem gladio] Ἄμφω διαχειρισόμενος. Heliodor. lib. I. Achill. Tat. lib. III. BOURDEL.

Morti ingererem] Alii, *mortis.* TORNAES. Alii libri: *ſomnumque mortis ingererem.* Sed prior lectio, *morti jungerem*, confirmatur cap. LXXXIX.

---- *Hic graves alius mero*
Obtruncat, & continuat in mortem ultimam.
Somnos. ----

RICHARD. Notum illud Gorgiae, ἤδη μὲν ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακατατίθεσθαι τἀδελφῷ. PITH. Hujus loci factum eſt Iphicratis, Athenienſium ducis; qui, cum praeſidio Corinthum teneret, & ſub adventum hoſtium ipſe vigilias circuiret, ac vigilem, quem dormientem viderat, cuſpide transfigeret. quod factum quibuſdam tanquam ſaevum increpantibus; *Qualem*, inquit, *inveni*, *talem reliqui.* ac ſi nihil differat dormiens à mortuo: ut inter ſtrategemata retulit Frontinus lib. III. cap. 12. Et de Siſara Sariſberienſ. ait lib. VIII. cap. 20. *Qui ſoporem morti ſocians defecit & mortuus eſt.* *Mortem* vero *ſomno* comparari, vide in Notis noſtris ad Prudent. I. Cathemer. WEITZ.

Demum] *Dein* Leidenſ.

truci intuens vultu, quoniam, inquam, fidem ſcelere violaſti, & communem amicitiam, RES TUAS OCYUS TOLLE, & alium locum, quem polluas, quaere. Non repugnavit ille, ſed poſtquam optima fide partiti manubias ſumus: *a* Age, inquit, nunc & puerum dividamus.

LXXX. *b* Jocari putabam diſcedentem. at ille gladium parricidali manu.

a ASCYLTOS. *b* ENCOLPIUS.

Quoniam fidem ſcelere violaſti] Encolpius paedicator Aſcylto ſocio, in ſtupro fratris Gytonis, id eſt, cinaedi ſive pulli ſui, deprehenſo, quaſi nuntium remittit & divortium facit. Durantius Var. lect. lib. II. cap. II. ERHARD.

Res tuas ocius tolle] Haec verba videntur eſſe ſolennia in rumpendis & diſſolvendis ejuſmodi impuris & flagitioſis ſodalitiis. Ut contrahendae ſocietatis, ſic etiam diſſolvendae, ſunt quidam modi. Modeſtinus lib. IV. ff. pro ſocio. *Societatem coire, & re, & verbis, & per nuntium, poſſe nos, dubium non eſt. Diſſociamur renuntiatione, morte, capitis diminutione, & egeſtate.* Equidem renuntiatione rumpitur, puta, ſi quis, cognitis ſocii dolis, & circumſcriptionibus, vel damnoſae ſocietatis taedio, ſocietatem renunciet. Exſtat velut quaedam diſtrahendae ſocietatis formula ſupra cap. X. *Aſcylte, intelligo, nobis convenire non poſſe. Itaque communes ſarcinulas partiamur*, &c. Et alia apud Apulejum Mileſiae fabulae lib. X. At vero, ut ſocietas, ſic etiam amicitia, renuntiabatur, & indicebantur capitales & immortales inimicitiae. Mos quoque fuit Romanorum, ſi alicujus ſuſpectam & inviſam haberent amicitiam, renuntiare. Et, qui renuntiabant amicitiam, domo interdicebant; idque erat ex ſolennibus dirimendarum amicitiarum. Durantius Var. lect. lib. III. cap. II. Vide ſupra ad cap. X. ad verba, *Intelligo nobis convenire non poſſe.* ERHARD. Idem eſt quod migra: nam *ſublatis rebus* ſollemni locutione abire dicuntur, qui domicilia transferunt. Juſtin. lib. XXXVIII. cap. 3. *Primo igitur adventu Tigranis Ariobarzanes ſublatis rebus ſuis Romam contendit.* Liv. lib. I. cap. 34. *Sublatis itaque rebus commigrant.* Sueton. vita Terentii. BURM.

Et alium locum] *Locus*, pars inhoneſtior & turpis, in qua maſculam adverſamque venerem ſubagitabant. GLOSSAE. Sunt & qui impurum quid hic notant. Arnob. *Quae cauſſa ratioque monſtrabitur, cur inſigniti ſint his locis, quibus ſexus ſolent libidinum propriarum admonitionibus recognoſcere?* PITH. Putant, innui partem inhoneſtiorem. Cael. Aurel. acut. paſſionum lib. III. *Indecenter ipſa in loca manus mittunt, prurientibus verendis.* Tertull. de Anima. *Foetus in locis matris tumultuatur.* WOUWEREN. Subtiles ſunt, qui hic quid nequius imaginantur. *Loci* tamen talis intellectus creber apud Medicos. Prudent. Peri Steph. 14. Columell. lib. VIII. cap. 7. lib. VII. cap. 3. lib. VI. cap. 27. &c. BARTH. *Locus* hic pro turpi & obſcoena illa corporis parte accipitur, in qua maſculam averſamque Venerem ſubagitarent. Ita in carmine libero manifeſte accipitur;

> *Quod virgo prima cupido dat nocte marito,*
> *Dum timet alterius vulnus inepta loci.*

Ex his quoque verſibus conſtat, *locum* veteres pro muliebri uſurpaſſe natura, ut è Graecis τόπον. Durantius Var. lect. lib. II. cap. II. Apud Graecos ſic uſurpavit Ariſtot. lib. VI. Animal. Galen. lib. I. de Locis affect. Dioſcor. lib. I. cap. 59. Theodorus Priſcianus lib. II. Logico cap. II. *Quibus, ut aetatis vergentis defectione, aut morbis locis reſidentibus, veluti partes frigentes uſus Venerii officium pernegarint.* Utuntur Moſchion, Cleopatra, Tortula, ſive is Eros ſit, Albucaſes, alii. ERHARD. Ego nimis ſubtiles hic interpretes cum Barthio cenſeo, qui ubique obſcoeniora venantur: intelligit enim ſimpliciter, aliud hoſpitium, ſtabulum, lupanar, vel ſimilem locum. Solemnis vera illa formula *alium quaeras.* Ovid. II. Amor. eleg. ult.

> *Quin alium, quem tanta juvet patientia, quaeris.*

lib. V. Metam. verſ. 181.

> *Quaere alium, tua quem moveant miracula, dixit.*

Tertullian. de Pudicitia cap. VIII. *Quaerant igitur alium Chriſtiani ſuum fratrem.* Terent. Phorm. II. ſcen. I. *Quaereres alium virum.* Hecyr. V. I. *Quaere alium tibi amicum.* Nec diſſimilis illa apud eumdem formula Eunuch. Act. IV. ſc. 7. *Quaere, qui reſpondeat.* Et Stat. lib. VIII. Theb. verſ. 76.

> *Quaere, deis qui bella ferat.*

Sulpic. Satyr. vſ. 63.

> *Vel denique quidvis*
> *Ut dea quaere aliud.* BURM.

Manubias] Ornamenta regum. GLOSS. Intellige praedam & ſarcinulas.

Solus incumbis] Ut draco ille in fabulis. Phaedrus lib. IV. fab. 19. Sulpicius Severus lib. I. Sacr.

manu ſtrinxit, &, [a] non frueris, inquit, hac praeda, ſuper quam ſolus incumbis. Partem meam neceſſe eſt vel hoc gladio contentus abſcindam. [b] Idem ego ex altera parte feci, &, intorto circa brachium pallio, compoſui ad praeliandum gradum. Inter hanc miſerorum demen-

a Ascyltos. b Encolpius.

Sacr. Hiſtor. *Inbiant poſſeſſionibus, praedia excolunt, auro incubant.* BARH. Hinc & *incubi* dicti praedicones. Papias; *Incuba, qui, vel quae, ſemper incumbit, vel incubat.* Plaut. Perſa Act. II. ſc. IV.

Video ego te, jam incubitatus es. PAE. ita ſum.

At non ſum ita, ut tu, gratis. ---

Puer & ſervus invicem raptant pro illa re, quae intelligi debet, & de qua apud Comicos convicia ſumere ſervi ſolent in ſervos. Ingenio Critico abutuntur, qui aliud ibi verbum de ſua illiberalitate comminiſci ſtudent. ERHARD. Hinc, *Incuba, qui res alienas tenet.* Gloſſ. Iſidori. Quint. Declam. XII. *Ergo rabidi ſuper cadavera incubuimus.* CUPERUS. Cl. Graevius apud Iſidorum legit *incubat, qui res alienas tenet.* Reineſ. I. Var. lect. 8. *incubo*, vel *incubator.* Gloſſar. apud Barth. XXVII. Adverſ. 19. *Incubar, qui res tenet alienas.* Gebhardus autem III. Crepund. 16. longius abit. *Incubare* vero proprium verbum de iis, qui theſauros anxie cuſtodiunt, per vim & injuriam poſſident, docuere Elmenhorſtius ad Apulej. Metam. lib. IV. p. 192. & Pricaeus p. 194. & Turneb. XXIV. Adverſ. 24. Idem cum *incumbere* ſaepe commutari, patuit ſupra cap. XXXIII. BURM.

Gladio contentus] Alii, *gladio continuo.* TORNAES. Mire dictum, ac ſi dixert, in continenti, uno impetu. Germanicus Caeſar.

Subſequitur rapido contenta canicula paſſu.

Rutilius lib. I. verſ. 57.

Volvitur ipſe tibi, qui continet omnia, Phoebus.

Id eſt, contento curſu emetitur. BARTH. Fortaſſe an verum ſit, *tentus* aut *contentus*, ut obiter gladium audiri velit, quem per legem Juliam impune eſt gerere, & de quo *Mithridates perſcrutanti ſe* &c. & partem ſuam intelligat, quam Numa ſuo nomine non appellaret. ANONYM. Pro in continenti, vel perſeveranter, poni vix perſuadent, & in exemplis productis *contentus* eſt, magna animi contentione, celeritate, quo ſenſu Valer. Flac. lib. III. verſ. 130. *contentam arundinem*, & lib. IV. verſ. 747. *contenta vela* dixit, & Manilius lib. I. verſ. 269. *contentum arcum* dixerunt. Quare interpretor *contentus hoc gladio*, non aliis armis, ſed ſolo gladio meo uſurus, quod indicat particula *vel*; niſi quis malit legere *contemtus*. Ita capite LXXXI. *Redeunte in animum ſolitudine & contemtu.* Sed placet prior expoſitio. BURM. [Neſcio quorſum hi motus. *Contentus* eſt ςέργων, ἀγαπᾶν. Si non integrum habeam, ἀρκεῖ τὸ γῦν ἥμισυ.]

Intorto circa brachium pallio] Pacuvius, *Chlamyde contorta clypeat brachium.* PITH. Livius lib. XXV. *Paludamento circum laevum brachium intorto in hoſtes impetum fecit.* WOUWEREN. Cornific. 4. ad Herenn. Appian. Mithr. Liv. lib. XXV. BARTH. Locus Pacuvii exſtat apud Varron. de L. L. IV. p. 7. ſed ubi *intorto* legitur. [In Stephani editione haec vox excidit, & in Scaligeri not. ad h. l. *contorta* legitur.] Vide Nonium in *Clypeat.* Caeſar Bell. Civil. I. 75. *Reliqui coëunt inter ſe &, repentino periculo exterriti, ſiniſtras ſagis involvunt, gladioſque diſtringunt, atque ita ſe a cetratis equitibuſque defendunt, caſtrorum propinquitate confiſi.* Valerius Flacc. lib. III. verſ. 118.

Linquit & undantes menſas infectaque pernox
Sacra Medon, chlamys inbelli circumvenit oſtro
Torta manum, ſtrictoque vias praefulgurat enſe.

Quem locum & Ampliſſimus Cuperus, & Brouckhuſius, codicum ſuorum orae adſcripſerant, ut & ego jam olim feceram. Sed ſimul idem Cuperus adjecit hunc gradum optime illuſtrari nummis Demetrii Poliorcetae, Demetriade cuſis, in quibus Neptunus circa ſiniſtrum brachium peplum torquet, & gradu praeliantis ſtat, quorum unum ex Goltzii numiſmatibus Graeciae Tabul. XX. & 38. hic ſubjecimus

Romanorum hunc fuiſſe habitum, ut, ad vim vel pugnam praeparaturi ſe, laevo brachio circumdarent togam, docuit doctiſſimus Ferrarius de re ve-

mentiam infeliciſſimus puer tangebat utriuſque genua cum fletu, petebatque ſuppliciter, ne Thebanum par humilis taberna ſpectaret, neve ſanguine mutuo pollueremus familiaritis clariſſimae ſacra. [a] Quod ſi utique, proclamabat, facinore opus eſt, nudo ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones: ego mori debeo, qui amicitiae ſacramentum delevi. [b] Inhibuimus ferrum poſt has preces. & prior Aſcyltos, [c] Ego, inquit, finem diſcordiae imponam. Puer ipſe, quem vult,

[a] GITON. [b] ENCOLPIUS. [c] ASCYLTOS.

veſtiaria lib. I. cap. 5. Illuſtris Schelius ad Hyginum pag. VI. vid. ſupra ad cap. LXIII. Vid. Vellej. II. 3. & Nemeſ. Cyneg. 91. Vlit. BURMAN.

Compoſui ad praeliandum gradum] Statum praeliantis componere; pugnaturi ita ſe conſtituebant, ne adverſarius ſtatum perturbare poſſit. GLOSS. Sic alibi *ſtatum praeliantis componit.* Pugnaturi ita ſe conſtituebant, ne adverſarius ſtatum conturbare poſſet. Senec. Conſ. ad Polyb. *Utrumne percuſſus arma ſubmiſeris, an in ſtatu & gradu ſteteris.* Alluſit Hieron. ad Demetr. *Quaſi in procinctu & acie ſtemus ſemper ad pugnam. Vult nos loco movere hoſtis, & de gradu decedere, ſed ſolidanda ſunt veſtigia.* Lucifer. Caralit. *Hoc tu putaſti de gradu pellere, hoc proſternere.* Idem: *Vovimus Chriſtiani nec proſperis nec adverſis de gradu dimoveri.* ut Laber. *Movere potuit de ſtatu.* Senec. lib. II. de Tranq. vitae cap. IX. *Sane tantae curae fuit in gradu conſtare, ut contenderint caeſi eundem obtinere locum.* Plaut. Amphitr. Act. I. ſc. I.

> *Quiſque, uti ſteterat, jacet, obtinetque ordinem.*

Salluſt. Conjur. Catil. cap. LXI. *Quem quiſque vivus pugnandi locum ceperat, eum, amiſſa anima, corpore tegebat.* WOUWEREN. A gladiatoribus. Sen. de Prov. *Ignominiam judicat gladiator eum inferiore componi.* Lucan. lib. III. de Argonaut.

> *Primaque cum ventis pelagique furentibus undis*
> *Compoſuit mortale genus.* —

BARTH. Ovid. lib. IX. Met. verſ. 43.

> *Digredimur paullum, rurſumque ad bella coimus*
> *Inque gradu ſtetimus, certi non cedere.* —

Gellius lib. IX. cap. 13. *Manlius ſtatum Galli conturbari.* & paullo poſt, *de loco hominem dejecit. Movere loco* Cicero dixit II. Catilinaria. Hinc *gradum colligere*, quod Gellius d. l. dixit, iterum eodem pacto ſe conſtituere. Plaut. Amphitr. I. I. *Sed in fugam nemo tamen convertitur, nec recedit loco, quin ſtatim rem gerat. Animam omittunt, priuſquam loco demigrent.* Cic. lib. I. de Offic. *non pertubari in rebus aſperis, nec tumultuantem de gradu dejici, ut dicitur.* Hinc illae locutiones, *depellere de ſtatu, de ſpe*, & ſimilia. vid. Gronov. ad Senec. Agamemn. verſ. 515. CUPERUS. Vide & Gebhard. ad Nepot. Themiſtocl. cap. V. & infra cap. XCV. & ſupra cap. XXXVI.

Miſerorum] Ita omnes editi. Sed nuperus è Gallia novus interpres & interpolator edidit *furioſorum*; patet autem, hunc Petronii veri numquam genium aſſequi potuiſſe. ſupra cap. XX. *Mors non dubia miſerorum oculos coepit obducere.* Poſt: *Volebamus miſeri exclamare.* & ita paſſim. Imo & *miſeros* vocabant Latini ſceleſtos, & ideo infelices. v. Paſſerat. ad Propert. II. eleg. 28. p. 362. & alibi. BURM.

Tangebat genua] Supplicum more. Eurip. Hecub. ἥψω δὲ γονάτων τῶν ἐμῶν, ταπεινὸς ὤν. BARTH. Claudian. I. Rapt. Proſerpin.

> *Genibuſque ſuas cum ſupplice fletu*
> *Admovere manus.* BOURDEL.

Thebanum par] A gladiatoribus, quorum paria dicuntur componi. GLOSS. Sidon. lib. II. epiſt. 6. BARTH. Appulejus lib. X. vocavit hanc inter fratres contentionem *Eteocleas dapes.* Hiſtoria πολυθρύλλητος. BOURDEL. Duo fratres diſcordes. Stat. lib. XI. Theb. verſ. 125.

> *Nunc par infandum, miſeriſque incognita terris*
> *Pugna ſubeſt.*

Ubi v. Barth. & ad lib. I. verſ. 2. De *paribus* gladiatorum vide ſupra ad cap. XIX. BURM.

Clariſſimae] *Cariſſimae* legendum. BOURDEL. *Clariſſimae* editiones veteres, ſed Gonſalius, & eum ſecuti, *cariſſimae.* nollem mutatum. Celebres enim hi fratres & omnibus noti familiaritatem inclytam colebant, cujus ſacra ſi polluerentur, metus erat, ne per totam urbem rumoribus diſferrentur, ut dixit Encolpius ſup. cap. X. BURM.

Puer ipſe.] Lucian. in Somno, apud quem fabula haec inter amantes luditur, & apud Ariſtaenet. lib. I. BOURDEL. [Apud illum ſcilicet Ars ſtatuaria & Philoſophia atque Humanitas Lucianum, in ſomno apparentes, ſuum facere ſtudent. τέλος δ' οὖν ἐφιᾶσί μοι, inquit, δικάζειν, ὁποτέρᾳ βουλοίμην συνεῖναι αὐτῶν. p. 5. Mutua tandem diſceptatione abſoluta fere, & Humanitate finem ſermonis parante, οὐ περιμείνας ἐγὼ τὸ τέλος τῶν λόγων, ἀναστὰς ἀπεφηνάμην. καὶ τὴν ἄμορ-

vult, ſequatur; ut ſit illi ſaltem in eligendo fratre ſalva libertas. [a] Ego vetuſtiſſimam conſuetudinem putabam in ſanguinis pignus tranſiiſſe, nihil timui, imo conditionem praecipiti feſtinatione rapui, commiſique judici litem: qui ne deliberavit quidem, ut videretur cunctatus, verum ſtatim ab extrema parte verbi conſurrexit, fratrem Aſcylton elegit. Fulminatus hac pronunciatione, ſicut eram ſine gladio, in lectulum decidi, & attuliſſem mihi damnatas manus, ſi non inimici victoriae invi-

a ENCOLPIUS.

φον ἐκεῖνον, καὶ ἐργαστικὴν, ἀπολιπὼν μετέβαινον πρὸς τὴν παιδείαν μάλα γεννικῶς. p. 10. edit. Salmur. Ariſtaeneti autem, quem Bourdelotius in mente habuit, locum puto eſſe epiſtola ſecunda, ubi juveni cuidam δύο κόραι προσῆλθον, ἀναβλέπουσαι χάριν ἔρωτος. Κἀμὲ διερώτων, ait, αἱ μείρακες, ἁμιλλώμεθαι πρὸς ἀλλήλας ἀδόλως· ἐπειδὴ μέλη προσᾴδων καλὰ, τὰ δεινὰ τοῦ ἔρωτος ἡμῖν ἐμβέβληκας βέλη, τίνος ἕνεκα μελῳδεῖς; ἑκατέρα γὰρ ἑαυτὴν ἐρᾶσθαι φησί. ἀμφοτέρας μὲν ὁμοίως, εἶπον, καλὰς, πλὴν οὐδετέραν ποθῶ· ἄλλης ἐρῶ. πρὸς αὐτὴν βαδιοῦμαι.]

Ego vetuſtiſſimam.] Haec eadem apud Plutarch. Artaxerx. ubi de Dario, Aſpaſia & Cyro. BOURDEL.

Tranſiiſſe.] *Tranſiſſe* Leid.

Rapui] Feſtinantis, & tali conditione delectati, eſt verbum. *Arripere* dixit Terentius Eunuch. III. 5. *Submonuit me Parmeno ibi ſervus, quod ego arripui.* Ita Graeci. Appianus de lege Gracchi agraria. Ὁ Γράκχος ἁρπάσας τὸ λεχθὲν, ut notat P. Faber. ad l. 169. ff. de Reg. Jur. Aelian. lib. III. Var. cap. 17. Ἐγὼ μὲν τὴν σὺν αὐτοῖς ἀπραγμοσύνην ἁρπάσαιμι ἐπιδραμών. Heliodor. lib. VIII. p. 377. ἅρπαγμα τὸ ῥηθὲν ἐποιήσατο ἡ Ἀρσάκη. CUPERUS.

Ne deliberavit quidem] Contrarium ſenex ille apud Quinctilian. Declam. 5. *Oderitis licet confeſſionem meam, deliberavi.* CUPERUS.

Cunctatus] Lucian. ibid. [ſc. loco allato ex Somnio,] Tacit. Annal. XIV. Heliodor. lib. V. πρὸς ταῦτα οὐδὲ πρὸς βραχὺ διαμελλήσας. BOURD.

Ab extrema parte verbi] Ariſtaenet. lib. II. epiſt. VII. Ἅμα ἔπος, ἅμα ἔργον. Vide CUM DICTO. Ind. Apul. BARTH. Vide ſupra ad cap. XXIV. Idem vero eſt *cum dicto*, ut Apulejum loqui notavit Brouckhuſius noſter. vide Barth. ad Stat. Theb. l. IV. verſ. 679.

Fulminatus] Territus, conſternatus. GLOSSAE. Heliodorus lib. VI. Ὥσπερ βέλει τῷ ῥήματι βληθεὶς. WOUWER. Quibus praeter ſpem καὶ ἀπροσδοκήτως aliquid evenerat, ii dicebantur *fulminari*. Achill. Tat. lib. I. Ἔμμενον ἀκίνητος, ὥσπερ τύφωνι βεβλημένος. lego ἐμμένων Senec. Epiſt. 75. *percuſſo ſimilis obſtupuit.* lege *fulmine percuſſo*. Tota enim haec epiſtola figurata eſt. Fulminatus hac pronuntiatione eſſet in Lucian. *Icaromenipp.* ὑπὸ τῆς μεγαλοφωνίας ἐμβεβροντημένος, ſive *damnatus*. Damnati enim κεραυνωθέντες. Artemidor. lib. II. cap. 8. Καὶ γὰρ τοὺς καταδικασθέντας ἐν τῇ συνηθείᾳ κεραυνῶσθαι φαμέν. Etiam fulmina in ſomnis conteſtationem & litem praeſagiunt. Aſtrampſychus.

Βρονταὶ καθ᾽ ὕπνους ἄγγελοί εἰσιν λόγων.

Sic puto Aſtrampſychum debere legi. Λόγων interpretor *conviciorum*, quo ſignificatu apud comicos paſſim. Sic apud Gallos, *avoir parole*. Vox Dei tonat: angelorum non item. Doceo alibi. BOURDEL. Infra cap. CI. *Intremui poſt hoc fulmen attonitus.* Et cap. C. *Uterque noſtrum tam inexſpectato ictus ſono amiſerat ſanguinem.* Ammianus lib. XXX. *Tamquam ictus è coelo, vitalique via voceque ſimul obſtructa.* Artemidor. lib. II. cap. 8. Καὶ γὰρ τοὺς δικασθέντας ἐν τῇ συνηθείᾳ κεραυνῶσθαι φαμέν. Quod Rigalt. huc tulit in Not. ad Artemidor. Ovid. I. Triſt. 3.

Non aliter ſtupui, quam qui Jovis ignibus ictus
Vivit, & eſt vitae neſcius ipſe ſuae.

WEITZ. Supra cap. LXXV. *Poſt hoc fulmen.* Uſum hac voce Jul. Firmic. de Error. prof. relig. p. 17. *Aeſculapius alibi fulminatus*, notavit Ampl. Cuperus. & Cicer. IV. ad Att. VI. *ecce quartae fulmen.*

Pronuntiatione] Sententia. dixerat enim, *commiſique judici litem*, cujus proprium eſt *pronuntiare*. Non abſimiliter Juſtinus lib. I. *Hac denuntiatione optimates territi*, &c. Et infra Petron. cap. XCIV. *Confuſus hac denunciatione Eumolpus.* ERHARD.

Sicut eram ſine gladio] Quippe incinctus. paullo ante, *inbibuimus ferrum.* Infra cap. ſeq. *gladio latus cingor.* ERHARD. Senſus poſtulat, *cum gladio*. Anonym. MS. juxta M. Douzae. HADRIANID. Recte *ſine gladio*, qui fulminato ex manibus ceciderat, vel quem antea depoſuerat, & mox iterum ſe cingit.

In lectulum decidi.] Heliodor. lib. VI. καὶ ἅμα λέγουσα ῥίπτει κατὰ τῆς κλίνης ἐπὶ πρόσωπον ἑαυτὴν ἀθρόον. BOURD.

Attuliſſem mihi damnatus manus] Legitur etiam, *damnatas*, quae lectio Propertii verſu comprobatur lib. IV. El. VII. verſ. 46.

invidiſſem. Egreditur ſuperbus cum praemio Aſcyltos, & paullo ante cariſſimum ſibi commilitonem, fortunaeque etiam ſimilitudine parem, in loco peregrino deſtituit abjectum.

Nomen amicitiae, ſi quatenus expedit, baeret,

Cal-

Ducet damnatas ignea teſta manus. RICH. Plaut. Caſina Act. II. ſc. VII. verſ. 1.

Si nunc me ſuſpendam, meam operam luſerim,
Et, praeter operam, reſtim ſumti fecerim,
Et meis inimicis voluptatem creaverim.

Gruterus Suſpic. lib. VIII. cap. II. ERHARD. De his, quos Graeci αὐθέντας, αὐτοθανάτας, αὐτόχειρας, βιοθανάτας vocant copioſe dico ad Heliodor. BOURDEL. *Damnatus* Leidenſ. Eleganter, pro quo vulgare magis eſt *intuliſſem.* vide Heinſ. ad Ovid. XVII. Epiſt. Heroid. verſ. 21. Valer. Max. I. VII. 2. *Caeſarem ne muliebri ſomnio motus id feciſſe exiſtimaretur, ſenatum, in quo ei parricidarum manus allatae ſunt, adire contendiſſe. Damnatas* autem eleganter *manus* vocat, quia hac ſententia Gitonis gaudio ſuo erant privatae, & ita damnatae, quas modo ebrias in pertractatione impudica amiſerat. Ita infra cap. LXXXIII. *Apollo damnabat noxias manus.* non clare ſatis explicuit Gonſalius. Conf. Calpurn. IV. Eclog. 117. Sil. Ital. IX. 126.

Parce, precor, dextrae, non ut mihi vita ſuperſit:
Quippe nefas hac velle frui: ſed ſanguine noſtro
Ne damnes, o nate, manus.

Oculos damnare dixit Ovidius II. Amor. II. 58.

Viderit ipſe licet, credet tamen ipſe neganti:
Damnabitque oculos & ſibi verba dabit.

BURMAN.

Si non inimici victoriae invidiſſem] Sic ſunt humana ingenia, ut eorum, quos ſibi inimicos putant, rebus proſperis doleant, adverſis gaudeant. Graeci uno verbo ἐπιχαιρεκακίαν vocant. Et apud Timoclem, citante Athenaeo lib. VI. nomen eſt comoediae Ἐπιχαιρέκακος. Quod interpretatur Statius II. Thebaid verſ. 18.

Inſultare malis, rebusque aegreſcere laetis.

Hinc Sophocles Ajace: Οὐκοῦν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾷν. Et in Philebo Plato: Οὐκοῦν ἐπὶ μὲν τοῖς τῶν ἐχθρῶν κακοῖς ὅτε φθονερόν ἐςι τὸ χαίρειν. Joan. Bochius ad Pſalm. 24. Infra cap. XCII. *Injuriis ſcilicet inimici noſtri hilaris, commodis triſtis.* WEITZ. Eadem mente Chalinus apud Plautum ſc. *Si nunc* [Caſin. II. 3. 1.]

Si nunc me ſuſpendam, meam operam luſerim,
Et praeter operam reſtim ſumti fecerim,
Et meis inimicis voluptatem creaverim.

BOURDEL. *Inviderem* Leid.

Egreditur ſuperbus.] Hunc in animo locum habuit Juvenal. Satyr. XI. 126.

Incedat victis rivalibus ille ſuperbus.

BOURDEL.

Praemio] Praeda, ut paullo ante hoc capite. *Non frueris hac praeda,* &c. ERHARD. *Praemium* interdum idem eſt, quod praeda. Tibull. lib. I. El. II.

Nec ſinit, occurrat quiſquam, qui corpora ferro
Vulneret, aut rapta praemia veſte petat.

Virg. XI. Aeneid. verſ. 78.

Multaque praeterea Laurentis praemia pugnae
Aggerat, & longo praedam jubet ordine duci.

Hinc *praemiari,* pro praedari, apud Sueton. Tit. cap. VII. unde & *praemiatores* nocturnos explicat praedones Nonius apud Naevium in Agrypunt. *Nam in ſcena vos nocturnos coepit praemiatores tollere.* S. A. GABBEMA. In bello civili cap. CXIX.

------ *Omniaque orbis*
Praemia correptis miles vagus exſtruit armis.

Ovid. lib. VI. Met. verſ. 518.

------ *Spectat ſua praemia raptor.*

& Faſtor. V. 204.

Auſus Erechtea praemia ferre domo.

Ipſa quoque vox *egreditur* habitum victoris, & inſultantis, notat. BURM.

Deſtituit abjectum] Μονωθέντα. Qua acceptione *deſertum* dixit Petronius poſtea, & *deſolatum* Tacit. I. & XII. Annal. 26. BOURDEL.

Nomen amiciae] Lege *amicitiae.* AURAT. Joannes Saliſberienſis Policrat. lib. III. cap. 7. lib. VIII. cap. 3. Pith. PATISSON. Ipſa, quae per nomen indicatur. Sic cap. ſeq. *Reliquit veteris amicitiae nomen.* Auguſtin. de Civ. Dei lib. I. cap. 15. *Multo minus nomen criminandum eſt Chriſtianum.* Statius VI. Theb. verſ. 16.

------ *Quorumque ingentia tellus*
Aonis & Tyriae ſuſpirant nomina matres.

Arnobius lib. I. (pag. 2. ed. Salmaſ.) *Poſtquam nomen in terris Chriſtianae religionis occoepit.* Stat. Achill. I. verſ. 12.

----- *Meque inter priſca parentum*
Nomina cumque ſuo memorant Amphione Thebae.

lib. II. verſ. 124.

------ *Illic ingentia certant*
Nomina.

BARTH. *In tot circulis ſaeculorum, in tanto aetatum lapſu, in tanta multitudine & differentia perſonarum, vix (ut ait Laelius) tria inveniuntur, aut quatuor, paria in amore. Hoc ipſum Arbiter noſter ingemiſcit, etſi alterius videtur induiſſe perſonam. Ait enim; nomen amicitiae,* &c. Johan. Saliſberienſis Policrat. lib. III. cap. 7: Huc pertinet illud Pindari in Nem. ᾠδ. ι. circa finem:

Ὁρ

Calculus in tabula mobile ducit opus.
Quum fortuna manet, vultum ſervatis amici;

Οἰχεῖ] τιμὰ φίλων ταλωμένῳ
Φωτί. παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν
Καμόντι μεταλαμβάνειν.

Et illud Senecae in Hercul. Oëtaeo verſ. 602.

Nam rara fides, ubi jam melior
Fortuna ruit.

Delrio Adverſar. in Senec. ad hunc locum. Horum verſuum haec eſt ſententia: ſi amicitiam utilitate potius metiri, quam honeſtate, volumus, hominum profecto vita ſimilis erit ludo calculorum, & calculi inter ſe armare videbuntur. Nam in ludo tabulae ſic diviſi ſunt calculi in duas factiones, ut inter ſe quidam velut amici ſint, quidam hoſtes. Unde Martial. lib. XIV. epigr. 20. ſcripſit:

Gemmeus iſte tibi miles & hoſtis erit.

Quatenus autem utile eſt ludo, iſtam calculi amicitiam ſervant inter ſe. Igitur, ſi emolumentis amicitiam ponderamus, amicitiam, cujus tanta dignitas eſt & pretium, putemus exercere calculos in tabula, & nobile opus tuendae amicitiae ducere. Turneb. Adverſar. lib. I. cap. 19. Syrach. cap. 37. *Omnis amicus dicit; Et ego amicitiam copulavi: ſed eſt amicus ſolo nomine amicus. Nomen amicitiae* pro ipſa amicitia, ſermo eſt elegans, nec Latinis tantum, ſed Graecis quoque & Hebraeis uſurpata. Infra Petron. in carm. de bello civili cap. CXXIII.

----- *Imperii deſerto nomine fugit.*

Dionyſius Cato in Diſtich. *Inimicum nomen amici*, id eſt, inimicus amicus, *φίλος ἄφιλος.* David Pſalmo XX. *Protegat te nomen Dei Jacob.* Et nuſquam non in ſacris literis. Videndi Bucer. Enarrat. in Matth. cap. VII. verſ. 22. Scalig. in Catalect. ad Val. Catonis Diras pag. 176. & Notis ad Dionyſ. Catonis Diſticha, Rittershuſ. in Not. ad Gunther. lib. I. verſ. 31. Lindenbrog. Comment. ad tit. Cod. Si quis Imp. male dixer. Barth. ad Claudian. Bell. Getic. verſ. 304. ERHARD. Duos priores verſus ſic legit D. Munckerus:

Nomen amicitiae ſic, quatenus expedit, haeret,
Calculus ut tabula mobile ludit opus.

BOSCH. Scribendum, ni fallor:

Nomen amicitiae, niſi quatenus expedit, haerent:
Calculus ut tabulae mobile ducit opus.

Ut ſit epexegeſis; amicitiae, quae nil niſi nomen ſunt, ſic haerent, niſi quatenus expedit, ut calculus ducit opus mobile tabulae. Latrunculi enim inſtabiles de uno loco in alium tranſeunt frequenter. Poſſis tamen & *nomen amicitiae haeret:* ſed alterum elegantius, de quo mox plura. *Niſi quatenus expedit*, niſi quatenus eſt utile. De amicitiis paria apud Naſonem:

Nomen amicitiae, nomen inane fides.

HEINS. *In tabulam* Tragur.

Si quatenus] Intricatior eſt ſenſus hujus diſtichi. Scio *nomen amicitiae* multis, & Ovidio etiam, & noſtro infra dici, ſed qua ratione *haerere* dici poſſet, vix capio. Quare forte ſcripſerit Petronius:

Nodus amicitiae ſi, quatenus expedit, haeret,
Calculus in tabula mobile ducit opus.

Feneſtella apud Fulgent. de priſco ſermone in *Vadatus* p. 183. *Apud quem vadatus amicitiae nodulo tenebatur.* Ovid. Epiſt. IV. 136.

Illa coit firma generis junctura catena,
Impoſuit nodos cui Venus ipſa ſuos.

ubi vide. Quid hic *calculus* ſit, ſolus vidit vir ſummus Gronovius lib. III. de Pecunia veteri cap. 15. Senſus jam apertus: Si vinculum amicitiae modo haeret, quatenus eſt utile, non eſt amicitia, ſed calculus tantum, ſive computatio ſordida, & mercatura amicitiae, quae quotidie pretium diverſum ſtatuit illis, quibus ut amicis utimur, eodem modo ut in computationibus idem calculus nunc pro aſſe, nunc pro denario, deinde pro talento & myriade ponitur, & iterum tollitur. Vid. Heinſ. ad Claudian. Stilic. II. 156. Eleganter Cicero de Amicitia cap. XIV. *Atque mihi quidem videntur, qui utilitatis cauſſa fingunt amicitias, amabiliſſimum nodum amicitiae tollere. Quatenus expedit*, etiam Juſtinus dixit lib. XLI. cap. 3. de Parthis, *fides dictis promiſſiſque nulla, niſi quatenus expedit.* Quod ſi alicui audacior videatur conjectura, maneat *nomen amicitiae. Ducit* autem *opus mobile*, elegantiſſime dictum pro rationes ita incertas facit, ut non poſſimus fidere talibus amicis. *Ducere* enim etiam proprium arithmetices & ratiocinii verbum eſſe, erudite idem Vir magnus oſtendit lib. II. Obſerv. cap. 10. Cicer. I. Verr. cap. 41. *Debere eum, ajebat, ſuam quoque rationem ducere.* ubi vide Hottomannum. Omnia jam, credo, plana erunt. Video tamen nunc poſſe *nomen* teneri, quod eo uſque *haeret*, manet, donec expedit. Plaut. Trinum. III. I. 19.

Nimium difficile eſt reperiri amicum, ita ut nomen cluet.

Mobile opus autem poteſt etiam dictum eſſe metaphora a calculis ſumta, qui proprie moveri dicuntur. Plin. II. 19. *Omneſque, quos ego movi, in utraque parte calculos pone.* Claud. Stilic. II. 39.

Haec & amicitias longo plus tempore ligat,
Manſuroque ab amante ligat, nec mobile mutat
Ingenium. BURM.

Digitized by Google

Mobile] Sic vetus, non *nobile*, Pith. PATISSON. Scal. *mobile*. Turneb. legit, *nobile*; ut hic excuſum eſt. DANIEL. Vetus liber *mobile*. Impreſſi, *nobile*, quod omnino rejicere non poſſum. PUTEAN.

Cum fortuna manet, &c.] Poene affirmarim, pro, *cecidit*, legendum videri, *cedit*, hoc eſt, recedit. Iſta enim inter ſe comparantur, manet cedit: venire, manere, abire, redire, recedere ac reviſere dicitur. Virgil. lib. XI. Aeneid. verſ. 42.

Tene, inquit, miſerande puer, cum laeta veniret,
Invidit fortuna mihi?

Horatius (de fortuna:) lib. III. od. XXIX. verſ. 53.

Laudo manentem: ſi celeres quatit
Pennas, reſigno quae dedit.

Idem lib. II. Sat. III. verſ. 218.

Ut redeas miſeris, abeat fortuna ſuperbis.

Virgil. lib. III. Aeneid. verſ. 53.

Illae, ut opes fractae Teucrûm, & fortuna receſſit.

Idem lib. XI. Aeneid. verſ. 426.

----- *Multos alterna reviſens*
Luſit, & in ſolido rurſus fortuna locavit.

RICHARD. Lambin. in Horat. p. 88. *ſi fortunam*, &c. DANIEL. Vide Ovid. Triſt. I. El. 8. BARTH. Citat & illuſtrat Jac. Magni Sopholog. lib. IV. cap. 8. De vertumnis iſtis, qui amicitias utilitate probant, neque indignum putant, ſe fieri comites ſtantis in orbe Deae. Venuſte Ovidius II. de Ponto Epiſt. 3.

Diligitur nemo, niſi cui Fortuna ſecunda eſt:
Quae, ſimul intonuit, proxima quaeque fugat.

Huc etiam facit illud Boëthii de Conſolat. lib. III. proſ. 5. *Quem felicitas amicum fecit, infortunium faciet inimicum*. ubi Sizmannus in Not. n. 677. ERHARD. Sareſberienſ. lib. VIII. Polícrat. cap. 3. *Quae (amicitia) venit à ſinceritate animi, fidelis, certa, & fixa eſt; quae ab arca, vel loculis, fluida, incerta, erronea, &, deficiente viatico, emarceſcit. Cum fortuna manet*, &c. Horat. I. Carm. 35.

----- *Diffugiunt cadis*
Cum faece ſiccatis amici,
Ferre jugum pariter doloſi.

Plautus Sticho Act. IV. ſc. I. verſ. 16.

Ut cuique homini res parata eſt, firmi amici ſunt:
Si res labat, itidem amici collabaſcunt. res amicos invenit.

Lambin. ad Horatii locum d. Carmin. 35. adducit. Gyraldus tom. II. pag. 472. Joan. Bochius ad Pſalm. XXX. Vide & Ovid. II. Pont. 3. & paſſim Theognidem. WEITZ. Fingitur vulgo lubrica & ſtans in orbe. Ovid. II. de Pont. Epiſt. III. verſ. 36. Quare illa *manere* proprie vix dici poſſet. Sed & alteram coluere veteres *Manentem*, & conſtantem, eo ſenſu ut apud Virgil. III. 615. Ita in nummis imperatoris Commodi legitur apud Triſtan. tom. I. pag. 413. FORTVNAE MANENTI. & in Occonis nummis duo treſve occurrunt eo titulo, in quibus ſedet Fortuna, equum dextra tenens, ſiniſtra cornucopiam.

Confer. Bellorii Lucern. Sepulcr. P. II. fig. 46. Talem Horatius ſibi optabat lib. III. Od. 29.

Laudo manentem.

Ubi Torrentius ſcribit, ſe habere Hadriani Caeſaris nummos cum inſcriptione *Fortunae manenti*. Neſcio, an non, memoriae vitio lapſus, Commodi voluerit ſignificare. Hoc certe novi, Gallicum Horatii interpretem tales Hadriani nummos numquam vidiſſe: ſed, ut ſolent armenta ducem, qui pecori imperitat, ſequi, ita ille Torrentii hic fidei & auctoritati, more conſueto ignavis compilatoribus, acquievit. Egregie vero Lucretius lib. V. verſ. 116. oſtendit, nequicquam homines manentem Fortunam velle ſibi conciliare, & ſimul ad honores & divitias contendere, cum illa non conveniat, niſi illis, qui parce & aequo animo vivunt.

Quod ſi quis vera vitam ratione gubernet,
Divitiae grandes homini ſunt, vivere parce,
Aequo animo, neque enim 'ſt umquam penuria parvi:
At claros ſe homines voluere eſſe, atque potentes,
Ut fundamento ſtabili FORTUNA MANERET,
Et placidam poſſent opulenti degere vitam,
Nequiquam, &c.

Auſon. Sept. Sapient. Solon.

Spectandum dico terminum vitae prius,
Tum judicandum, ſi manet felicitas.

Ovidius quoque, nullo philoſopho inferior, & qui uſu didicerat fortunae volubilitatem, ejus inconſtantiam elegantiſſime deſcribit, paſſim in carminibus in exilio ſcriptis. Triſt. III. IV. 77.

Proſpera ſic vobis maneat fortuna.

Se

Quum cedit, turpi vertitis ora fuga.
Grex agit in ſcena mimum, pater ille vocatur,
Filius

Sed praeſertim lib. v. Triſt. Eleg. VIII. 15.

Paſſibus ambiguis Fortuna volubilis errat,
Et MANET in nullo certa tenaxque loco.
Sed modo laeta MANET, modo vultus ſumit acerbos,
Et tantum conſtans in levitate ſua eſt.

Ubi legendum, *ſed modo laeta favet.* BURM.

Cum cecidit] Imo *cum cedit.* Sic legendum eſſe declarat dictio *manet*, Attico ſignificatu μένει. BOURDELOT. Recte Douzam correxiſſe *cedit*, probat, & eruditiſſime illuſtrat, ingens noſtrarum literarum laus & gloria, Brouckhuſius ad Tibul. lib. III. eleg. 6. verſ. 4. Ita & Demſter. Etrur. Regal. I. II. p. 72. Vid. ad Gratii Cyneget. 9. BURM.

Turpi vertitis ora fuga.] De *turpi fuga* nos abunde lectori ſatisſaciemus dum rhipſaſpides Lacedaemoniorum Athenienſium & aliorum ſtrenue proſequemur. BOURDEL.

Grex] Hoc nomine ludionum, juxta aut mancipiorum manipuli comprehenduntur. GLOSS. Lege, *grex agit*, AURAT. Ex *ait* fecimus *agit*, ut ſaepe alias. SAMBUC. Unus ex veteribus, *Grex ait*, ut & impreſſi. Ego legendum cenſeo, *Grex agit in ſcena mimum.* Eſt in hoc eodem idem error duobus in locis apud Apul. libris Floridor. PUTEAN. Pithoeus Subſec. lib. I. cap. 17. *Grex agit.* Nam mendoſe vulgati. Pindarus; *Peritbonos viro, qui privatur amicis, paucique mortalium in aerumna ſunt fideles, ita ut ſint participes laboris.* Noti huic rei confirmandae Ovidiani loci lib. I. Triſt. & libro VI. de Ponto, Iſocratis in Paraeneſi; & Ariſtotelis lib. VII. Moral. ad numer. 602. *Gregis* nomine ludionum juxta ac mancipiorum manipuli comprehenduntur, cataſtorum praeſertim, ac venalitiorum. Douſa Centurion. lib. I. cap. I. In qua editione & apud Saiisberienſ. legitur, *agit nimium*, perperam, & ipſo etiam quoque Epiſcopo refragante. Sic enim ejuſdem libri cap. VIII. hunc & ſeqq. verſus explicat; *Et quidem eleganti utitur ſimilitudine; quia fere, quicquid in turba profanae multitudinis agitur, comoediae, quam rei geſtae, ſimilius eſt.* Vide totum locum, & de mimicis actoribus Bulenger. de Theatro libro I. cap. 41. de aliis, quae huc faciunt, Guiielmi Plaut. Quaeſt. in Epid. cap. ult. ERHARD. Sic multitudo hiſtrionum dicta *grex* apud omnes comicos, & hiſtriones *gregales* apud Macrob. Saturn. lib. II. cap. 10. *Roſcius mercedem diurnam de publico mille denarios ſine gregalibus ſolus accepit.* Seneca de Benefic. lib. VI. c. 16. Jul. Firmic. Matern. de Errore profanarum religionum, qui etiam turbam vocat. BOURD. Artemidor. lib. I. cap. 77. Βασιλικὰ μὲν πρόσωπα μιμεῖται, καὶ πολλοὺς ὑπηρέτας ἔχει ὁ ὀρχηστὴς, ἀλλὰ μετὰ τὸ δρᾶμα μόνος παραλείπεται. Rigalt. ibid. in Not. p. 37. Vide Lael. Biſciolam tom. I. Horar. ſubſiciv. lib. I. cap. 2. Pet. Roverium in Notis ad Panegyric. pag. 98. Puteanum Promulſ. epiſt. 95. WEITZ. *Gregis* nomine merito colluvies illa viliſſimorum hominum inſignitur. vid. Terent. Prolog. Heautont. & Phormionis. Plautus etiam ſaepe ita hiſtriones vocat. v. prolog. Aſinariae & Caſinae. Sic & in antiquo lapide apud Gruter. pag. MXXIV. 5.

THEOCRITI
AUGG. LIB.
PYLADI
PANTOMIMO
HONORATO
SPLENDIDISSIMIS
CIVITATIB. ITALIAE
ORNAMENTIS
DECVRIONALIB. ORNA.
GREX
ROMANVS
OB. MERITA. EIVS.
TITVL. MEMORIAE
POSVIT

Graece honeſtius vocabant Σύνοδον. vide Salmaſium ad Spartian. Hadrian. cap. XIV. Sententiam vero hujus diſtichi expreſſit etiam Epigrammatarius Graecus in Antholog. lib. I. cap. 13.

Σκηνὴ πᾶς ὁ βίος, καὶ παίγνιον, ἢ μάθε παίζειν
Τὴν σπουδὴν μεταθεὶς, ἢ φέρε τὰς ὀδύνας.

Ait Colbert. *Ait in coena* Tragur. BURM.

In ſcena mimum] MS. *nimium.* TORNAES. Scribe *mimûm* pro *mimorum.* BRASSICAN. Malim, *mimum*, quamvis idem error ſit apud Saliſberienſem. vide Vet. Cod. Saliſberienſis BONG. Johan. Saliſber. *Fere totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia mimum videtur implere.* Et *Fere totus mundus juxta Petronium exercet hiſtrionem.* Pallad. σκηνὴ πᾶς ὁ βίος καὶ παίγνιον. Et alius. Ἔοικεν θεάτρῳ. Fui. *Beatinus augur dicere ſolitus erat, diverſarum urbium honores ſomnialiter peragi urbicario mimologo*, &c. *Credo etiam, quod de Theophili philoſophi ſententia legerat*, μῖμος ὁ βίος. PITH. Palmerius hic legendum vult, *ſchema:* quod probare equidem haud auſim. Erat namque *ſcena*, Graeco charactere σκηνὴ, veſtis Perſica oblonga, qualis hic deſignatur. Vide Pollucem lib. VII. Meurſium in Spicileg. Theocrit. ad Idyll. X. Optime ſcriptor optimus Seneca

Epiſt.

Filius bic, nomen divitis iſte tenet:
Mox ubi ridendas incluſit pagina partes;
Vera redit facies, diſſimulata perit.

LXXXI. Nec diu tum lacrymis indulſi, ſed veritus, ne Menelaus etiam

Epiſt. 77. ad Lucill. *Nemo ex iſtis, quos purpuratos vides, felix eſt, non magis, quam ex illis, quibus ſceptrum & chlamidem in ſeena fabulae aſſignant: cum praeſenti populo elati inceſſerunt & cothurnati, ſimul exierunt, excalceantur, & ad ſtaturam ſuam redeunt.* Vide eumdem Epiſt. LXXXI. WEITZ.

Dimittis ille tenet] Lege *divitis*. AURAT. Nomine *divitis* inſcriptum fuiſſe mimum, è Seneca intelligere eſt, epiſtola CXV. ubi ſuo more Maecenatem exagitat: *Hunc eſſe, qui in tribunali, in roſtris, in omni publico coetu, ſic apparuerit, ut pallio velaretur caput, excluſis utrimque auribus, non aliter, quam in mimo Divitis fugitivi ſolet.* RICHARD. Tangunt illud epigramma Senecae epiſt. 77. *Nemo ex iſtis, quos purpuratos vides, felix eſt; non magis, quam ex iſtis, quibus ſceptrum & chlamydem in ſcena fabulae aſſignant: cum praeſente populo elati inceſſerunt & cothurnati, ſimul exierunt, excalceantur & ad ſtaturam ſimul ſuam redeunt.* Artemid. lib. I. cap. 78. Βασιλικὰ μὲν σχήματα μιμεῖται, καὶ πολλοὺς ὑπηρέτας ἔχει ὁ ὀρχηστὴς, ἀλλὰ μετὰ τὸ δρᾶμα μόνος καταλείπεται. Sic Andriſcus, qui ex ſimilitudine Philippi Pſeudophilippus vocabatur, dictus fuit rex ſcenicus. Flor. lib. II. cap. 14. Sic Piſid. εἰς ματ. βίον.

Οὕτω πέφυκε τὸ ῥέοντα ἡ φύσις
Σκηνῆς ἀδελφή.

Legend. Gregor. Nazianz. καὶ γυναίκ. καλλωπις. Nomen autem divitis, ut apud Lucian. ſpecie proverbii. *Nigrin.* εὐδαίμων καὶ μακάριος γενόμενος καὶ τοῦτο δὴ ἀπὸ τῆς σκηνῆς ὄνομα τρισόλβιος. BOURD.

Ridendas incluſit pagina partes] *Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, qui ridiculus foret, ut quicquid lacrymarum atque triſtitiae coëgiſſent ex Tragicis affectibus, hujus ſpectaculi riſus detergeret.* vetus interpres Perſii. PITH. In fine fabularum mimi riſum movebant ſalibus & facetiis, eaque dicteria, *exodia*, dicebantur; ſcurra, qui intrabat, ut ridiculus foret, *exodiarius*. Juven. Sat. VI. verſ. 71.

Urbicus exodio riſum movet Attellanae.

Apul. Florid. lib. II. *Si mimus eſt, riſeris: ſi comoedia faveris.* Ergo *ridendas partes*, extremas. Gloſſae Iſidori: *Exodium, cantio in theatris ludicra & ſcurrilis.* at in aliis Gloſſ. *Exodium, officium, Exodiarius, impoſitor officii*, de quîs hercle impraeſentiarum ampliandum cenſeo. WOUWER. Apud Lindenbrog. legitur.; *Poſt ubi ridendas. Riſus* nempe in comoediis frequens. Obſervat. Var. lect. in Papinii Statii Silvar. lib. III. epigr. in Claudiam. ERHARD. Verum hujus loci ſenſum aperuit ſummus Gronovius in Diatribes Statianae cap. XXIX.

Pagina] Cicero pro Coelio. *Exitus mimi*, &c. BRASSICA. Scena. Ruffinus de metris Terent. *Eſt in Eunucho Terentii ſtatim in prima pagina hic verſus trimetrus: Excluſit, revocat, redeamne?* &c. WOUWER.

Partes] Aſconius ad illa Cic. in Verr. *Saepe illum, qui eſt ſecundarum, & tertiarum partium.*] *Comoedia quinque actus habet. Eſt ergo perſona primarum partium, quae ſaepius de actis regreditur, & quae ſubnectit.* Varro de Re Ruſt. lib. II. *Cum accepiſſem conditionem, ut meae partes eſſent primae.* Horatius lib. I. epiſt. 18. verſ. 14. *partes mimum tractare ſecundas.* Juvenalis Satyra IV. *eſt mihi ſaepe vocandus ad partes.* Comment. *Metaphora à comoedia, quia ſcenici ad partes ſuas ſolent revocari.* WOUWER.

Vera redit facies] Seneca Epiſt. LXXVII. *Nemo ex iſtis, quos purpuratos vides, felix eſt, non magis, quam ex illis, quibus ſceptrum & chlamydem in ſeena fabulae aſſignant, cum praeſente populo elati inceſſerunt & cothurnati, ſimul exierunt, excalceantur, & ad ſtaturam ſuam redeunt.* PITH. Vincentius Lirinenſis. *Cum actor Tragicus ſacerdotem effingit, aut regem, non eſt ſacerdos, aut rex. Nam, deſinente actu, ſimul & ea, quae ſuſceperat, perſona deſinit.* BARTH. Senec. epiſt. XXIV. *Non hominibus tantum, ſed & rebus, perſona demenda eſt, & reddenda facies ſua.*

Diſſimulata] Optime reſcribunt, *aſſimilata*. BARTH. Malim cum Douza, *aſſimulata perit.* Bulenger. de Theatro lib. I. cap. 41. An legendum *deſimulata*, ut *deformo, depingo, defiguro*, & talia? Pontan. in Macrob. lib. I. cap. 7. Forte, ſi τὸ *de* accipiatur ut αὐξητικὸν, ut non στερητικόν. Barthius tamen veretur, ut hoc nimis ſit ingenioſum, malitque ſcribere, *aſſimilata*, ut apud Plaut. *aſſimilate amare.* Animadverſ. ad Claudian. lib. II. in Rufin. verſ. 81. ERHARD. Relictis conjecturis, quae locum hunc obruerant, legebam *aſſimulata*. Dictio comica, & hujus rei. Virg. lib. X. Aen. verſ. 639. *Divini aſſimulat capitis*, &c. Ὁμοιοῖ, εἰκάζει. Gloſſ. Vet. BOURD.

Nec diu tamen lacrymis induſſi] Videntur deeſſe nonnulla. SAMBUC. Impreſſi, *diu tum.* PUTEAN. Codex Tragur. *tum. Lacrymas* Torn.

Veritus ne] *V. nec* Colbert.

Anteſcholanus] Proſcholus ſive ſubductor. GLOSS. MS. *etiam anteſcolanus.* TORNAES.

Sic

Digitized by Google

etiam aut ſcholanius, inter cetera mala, ſolum me in deverſorio inveniret, collegi ſarcinulas, locumque ſecretum, & proximum litori moeſtus conduxi. Ibi triduo incluſus, redeunte in animum ſolitudine atque contemtu, verberabam aegrum planctibus pectus, & inter tot altiſſimos gemitus frequenter etiam proclamabam: Ergo me non ruinà terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? Aufugi judicium, harenae

Sic Autiſiod. alii *aut ſcolanus*, *ſcolanius*. Pith. PATISSON. *Proſcholus*, *ſive ſubductor*, Auſonio: unde & *proſcholium* Doſitheo magiſtro. Καὶ σὺ τῷ προσχολίῳ ἐπιστὰς βιβλίον, καὶ κατέψηξας τείχους. PITH. Impreſſi, *ſcholanius*. PUTEAN. Vide de hoc hominum genere illuſt. Scalig. Auſon. lect. lib. I. cap. 15. cujus ſcrinia Gonſalius compilavit. Tragurienſis quoque codex, *aut ſcholanius*: *ſcholarius*, Memm. & Colbert. Fuit forte aliquis ex illis, quos in principio Satyrici declamationibus operam dediſſe vidimus. *Auſculanus*, vel *Aſculanus* Scal.

Solum me.] Scil. ſine Gitone. ANONYM. *Diverſior* Colbert.

Inveniret] Autiſiod. *invenire*. Pith. PATISSON.

Collegi ſarcinulas] Varro lib. I. de re ruſt. Plautus: *Conſtringam ſarcinam*. Livius: *Conclamare vaſa*. Xenophon Ἀναβάσ. β. συσκευάζ. Jureconſulti noſtri *ſarcinulas componere*. BRASSICAN. Juvenalis Sat. VI. verſ. 146.

Collige ſarcinulas, dicet libertus, & exi.

BARTH.

Proximum litori] Hoc Graecis eſt ἀκτή. Plutarch. de audiend. poët. Aelian. Hiſtor. Animal. lib. I. cap. 15. Interpres Sophoclis ad Aiac. & Electr. Aliter Heſych. Dixi ad Heliodor. BOURDELOT. Unde *litora* locos ſolitarios & deſertos vocarunt Latini, ut adducto hoc Petronii loco oſtendit Voſſius ad Scylacis Periplum, in deſcriptione Lucaniae, & Caſaubon. ad Sueton. Aug. cap. LXXII. Hic porro locus magis Neapoli quam Capuae omnem hujus Satyrici ſcenam eſſe collocandam ſuadere videtur, quod deinde confirmatur ex cap. XCIX. ubi navem conſcendunt, quae Capuae fingi non poſſunt acta. Pro *moeſtus* in Colb. *metus* eſt.

Incluſu] Forte, *incluſus*. SAMBUC. Colb. habet *incluſa*.

Solitudine] Unus ex vet. *ſollicitudine*, non tam bene. PUTEAN.

Verberabam planctibus pectus] Στερνοκτυπίας amantium exprimit. Sic Bion Epitaphio Adonidis:

Ἔγρεο δειλαία, κυανοστόλε, καὶ πλατάγησον
Στήθεα.

Hos ictus etiam exprimit Ovid. Triſt. lib. I. Eleg. 3. Conſtantin. Manaſſ. Synopſ. Chron.

Ὀλοφυγμοὶ καὶ στεναγμοὶ, θρῆνοι, στερνοκτυπίαι.

Lucian. Dialog. Meretr. Ἐπιπάταξέ τε τὰς κομὰς, καὶ τὰ στέρνα ἐπέπληξε. Idem de Luctu, Schol. Sophocl. ad Electr. BOURDEL. Sic Q. Cicero *verberare aliquem conviciis*. fallitur, qui ſolennem lugentibus pulſum pectoris putat. BARTH. Male Barthius. Nam revera de pulſatione pectoris capiendum. Infra cap. CXI. *Haec, quum virum extuliſſet, non contenta vulgari more, funus paſſis proſequi crinibus, aut nudatum pectus in conſpectu frequentiae plangere.* Propert. lib. II. eleg. 7.

Candida veſana verberat ora manu.

Et certe planctus, ut infinita poëtarum loca docent, manuum pulſationem, qua pectus tundebatur, indicat, non mentis ſolius concitationem. Hic in Colbert. & Tragur. ſequebatur Epigramma: *Qui pelago credit*, cap. LXXXIII. BURM.

Altiſſimos gemitus] Virgil. XI. Aeneid. 95.

Subſtitit Aeneas, gemituque haec edidit alto.

Ergo me non ruina terra potuit haurire? non iratum innocentibus mare? aufugi, judicium harenae impoſui] *Ruina* pro terrae hiatu. Rob. Titius Aſſertion. lib. IX. cap. 17. Apul. VIII. Metamorph. *In profundam ruinam Cupidinis ſeſe paullatim neſcius praecipitaverat.* *Ruina*, ἐρχαϊκῶς, locus praecipitandi & ruendi, ut *labina*, locus labendi. Villiomarus Animadverſ. lib. IX. cap. 20. Lege *aufugi judicium*, *harenae impoſui*. Tangit praeteritas ſuas hiſtorias, *judicium* intelligit de adulterio, quo uxorem Lichae corruperat. *Arenae impoſui*, quia damnatus ad ferrum, neſcio qua fortuita ruina, evaſit, de qua antea cap. IX. *Non taces, gladiator obſcoene, quem de ruina arena dimiſit.* Certe ad hanc terrae ruinam etiam iſta pertinent. Lipſius Epiſt. Quaeſt. lib. V. ep. 19. Lege, *non etiam innocentibus mare aufugi? An fugi judicium, arenae impoſui, hoſpitem occidi?* Schopp. Veriſim. lib. II cap. 28. neque vere, neque veriſimiliter. *Aufugere judicium* dixit etiam Valerianus Cimelenſis, vetus & probus auctor, ſerm. de bono diſciplin. De *ruina* vide quae ſupra adſcripſimus ad illa verba cap. IX. *quem de ruina arena dimiſit.* ERHARD. Declamat hanc iram eleganter Egeſippus lib. I. cap. 44. BOURDEL.

Non iratum] Alii *num iratum*. TORNAES. & PATISSON.

Aufugi judicium] Hic ſermo non ſine exemplo. Propertius lib. I. El. IX. verſ. 30.

Quiſque es, aſſiduas aufuge blanditias.

Q. Ci-

nae impoſui, hoſpitem occidi, ut inter audaciae nomina mendicus, exſul, in deverſorio Graecae urbis jacerem deſertus? Et quis hanc mihi ſolitudinem impoſuit? Adoleſcens omni libidine impurus, & ſua quoque con-

Q. Cicero apud M. fratrem lib. II. de Natura deorum cap. XLIII.

Andromeda aufugiens adſpectum moeſta parentis.

RICHARD. Huc pertinet, quod ſupra dixit Aſcyltos cap. IX. *quem de ruina arena dimiſit.* Sed totus ille locus deeſt. PUTEAN. Pro effugi. Cicero Fratri.

Andromeda aufugiens adſpectum moeſta parentis.

BARTH. Conſ. Cicer. de N. D. II. 44. ubi alii *effugiens* vel *fugiens.* Scioppii emendationem probat doctiſſimus Brouckhuſius ad Propert. eleg. 9. verſ. 30. & docet, *aufugere* cum quarto caſu conjungi non poſſe, quod fruſtra ex iiſdem & corruptis veterum locis propugnat Muncker. ad Hygin. fab. CCLVIII. Emendationem Scippi probat Valerii Flacci locus I. 44.

Cretheos ut patrias, audiſti, effugerit aras.

& alius Horatii lib. I. Sat. IV. 99. à Gronovio monſtratus:

Quod tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit.

vid. Douz. *Effugi* Leidenſ. *indicium* Tornaeſ. edit.

Arenae impoſuit.] Haec ita eſſe legenda docent iſta, *quem de ruina arena dimiſit.* Caetera antea explicata Juſto Lipſio, & excogitata a ſole literarum Scaligero. BOURDEL. Ita Salluſt. Catil. cap. XLVIII. *Contumeliam imponere*, ubi vide commentat. item cap. XLIII. *imponere invidiam.* BURM.

Hoſpitem occidi] Hoc ſine dubio in perditis Petronii partibus narratum fuit, & hinc forte ſupra cap. IX. *nocturnus percuſſor* dicitur. BURM.

Inter audaciae nomina] Obſcurius & durius mihi dictum videtur, ſed idem fere notare, quod, dum audax vulgo habear, & dicar: ut Cicer. X. ad Famil. 4. dixit, [imo vero Plancus ad Cicer.] *ne inter aliena vitia hae gentes noſtra mala ſuam putent occaſionem*; id eſt, dum alii vitioſi ſint. ubi vide Cortii notas. Et *inter* ſaepe pro *in* poni notamus infra cap. CXXVII. *Audaciae nomina* idem quod audax homo, ut ſaepe Noſter, ut cap. CXXVII. *Inter haec nomina fax ſurgit*, hoc eſt, inter duos ita nominatos Circen & Polyaenon. *Audaces* vero proprie dici gladiatores, beſtiarios, & ſimiles notum eſt. vid. Salmaſ. ad Capitol. III. & Gall. XII. Sic apud Ciceron. pro Muraena XXIV. *Catilinam interea alacrem, ſtipatum choro juventutis, vallatum audacibus atque ſicariis* &c. ubi nollem viros doctos *indicibus*, aut *latronibus* ſuppoſuiſſe, multo minus riſum debuiſſe eruditis Clericum cum ſuo *indicibus*, ut nobis prodit in Biblioth. Antiqu. & hodiern. tom. XXXIII. p. 177. quum recte Cl. Graevius oſtenderit, ſaepe Catilinarios ſatellites gladiatores vocari. Sic Catilin. II. 5. *Nemo eſt in ludo gladiatorio paullo audacior, qui ſe non intimum Catilinae eſſe fateatur.* & paullo poſt, *non humanae ac tolerandae audaciae.* & pro Muraena cap. XXXIII. de Catilinariis, *horum ego ferrum & audaciam rejeci in campo.* De latronibus Propert. III. XIV. 6.

Ut timeam audaces in mea membra manus.

ubi malim legere: *Aut timeam.* Mox cap. LXXXII. *graſſatoris audacia*, & ita alibi. Sic ergo *audaciae nomen* conveniebat Encolpio, obſcoeno gladiatori & nocturno percuſſori. BURM.

Graecae urbis] Neapolis. GLOSS. Tacitus XV. Annal. de Nerone cap. LIII. *Romae incipere ſcenas non auſus, Neapolin quaſi Graecam urbem delegit.* In vet. Gloſſ. ex Petronio. *Satis conſtat, eos niſi inclinatos non ſolere tranſire cryptam Neapolitanam.* Et hoc eodem Satyrico cap. CVIII.

------ Non Troius hoſtis
Hac in claſſe vehit decepti munus Atridae.

Et in cap. CXIV. *Siciliam modo ventus dabat, ſaepiſſime Italici litoris poſſeſſor Aquilo*, &c. PITH. Juven. Sat. III. verſ. 61.

------ Non poſſum ferre, Quirites,
Graecam urbem.

WOUWER. *Neapolin* intelligunt. atqui *Ancon* quoque *Graeca urbs* Straboni, Plinio, & Solino, quae *Dorica* Juvenali, quod idem valet. Eſt autem & Ancon in litore maris. Vide Pighium in Herc. Prodic. & Franciſc. Schottum in Itinerario Italiae lib. I. ERHARD. Neapolin indicari non repugno; imo magis puto, quam Capuam: ſed nomen hoc *Neapolis* accepiſſe, poſtquam à Longobardis vaſtata inſtaurari coeperit, quis Gonſalio aut conſtitutionibus Neapolitanis credet, qui à Polybio & omnibus antiquis ita jam appellatam ſciverit? Vide Cluver. Ital. Ant. lib. IV. cap. 3. ubi & coloniam Graecam, & Graecorum moribus vixiſſe Neapolitanos, probat.

Solicitudinem] Alii *ſolitudinem.* TORNAES. Alii legunt *ſolitudinem*, nimis multo rectius. ERHARD.

Adoleſcens omni libidine impurus] Scilicet, Aſcyltos. ERHARD. Eleganter dictum de flagitioſo juvene, qui omnium mulierum vir, & virorum mulier fuit, & impudicitiae & adulteriorum infamia flagrabat. Appoſite Cicero de Gabinio poſt redit. in Senat. cap. V. *Quis enim ullam ul-*

lius

confeſſione dignus exilio, ſtupro liber, ſtupro ingenuus, cujus anni ad teſſeram venerunt, quem tamquam puellam conduxit etiam, qui virum puta-

lius boni ſpem haberet in eo, *cujus primum tempus aetatis palam fuiſſet ad omnes libidines divulgatum? qui ne à ſanctiſſima quidem parte corporis potuiſſet hominum impuram intemperantiam propulſare?* Ita olim editi: ſed Gruterus ex duobus MSS. repoſuit *ad omnium libidines divulgatum*, quod odioſius putat; nos minime: major enim infamia ex duplici impuritate, quam in ſola mollitie. De voce *impurus*, vide ſupra ad cap. IX. quo eadem fere in Aſcyltum dedecora & probra jaciuntur, qui & in Encolpium retorquet, & hoc ſequentia verba docent, *quem tamquam puellam*, &c. BURM.

Sua confeſſione] Οἴκοθεν ὁ μάρτυς, pro eo, quem confeſſio ſua laedit, teſtem domeſticum repoſui in Luciani Jove Tragoedo. Nam aliter interpretes. BOURDEL.

Dignus exilio] *Exitio* Douſa P. optime, nam paullo ante cap. praecedenti infeliciſſimus ipſe puer proclamaverat: *Ego mori debeo, qui amicitiae ſacramentum delevi.* BOSCH. Anonymus in ora codicis, *exitio*, malebat, quia ſupra dixerat Gito, *ego mori debeo.* Sed agitur de Aſcylto, quem potius exſilio dignum ait, quum exſul, id eſt privatus a Gitone jacebat deſertus. BURM.

Cujus anni ad teſſeram venerunt] Ad teſſeram venire, id eſt, ad eam aetatem venire, qua teſſeris ludere mos ſinebat: puerorum enim & adoleſcentum nuces, virorum & ſenum teſſerae erant. GLOSSAE. Ad alcam forte jactam. *Venierunt.* Pith. TORNAES. Tale fere illud Leucipp. lib. VIII. Αὕτη ἢ οὐχ ὑπὸ σάλπιγγι μόνον, ἀλλὰ καὶ κήρυκι, μοιχεύεται. PITH. Terentius Andr. Act. I. ſc. I. verſ. 61. *ſymbolam dedit, coenavit.* BONGARS. Sic libri omnes. Id eſt, cujus anni creverunt inter teſſeras, vinum, ſcorta. Ammian. Marc. lib. XXVIII. *Omne, quod vivunt, vino & teſſeris impendunt.* Scio, quid de hoc loco reſcribant alii, atque de ſua lectione ſentiant. Sed ut in epiſtola ad lectorem dixi, nos ſine fuco. Ita autem dediti Romae teſſeris à pueritia, ut nata eſſet *ars teſſeraria*; quae quoniam ſecretioribus quibuſdam notis diſcebatur, juncta eſt *magiae.* Idem Marcellin. lib. XIV. BOURDELOT. Lege *venierunt.* Lipſ. Epiſtol. Quaeſt. lib. V. cap. 19. *Ad teſſeram venerunt*, explicare auſim *ad libertatem*, ſive eam aetatem, qua teſſeris ludere mos ſinebat. Nam puerorum & adoleſcentum nuces, virorum autem & ſenum teſſerae, id eſt, eorum, qui juris ſui erant, nuceſque reliquerant. Etenim *nuces relinquere* proverbium apud Perſium, de iis, qui virum adſectant, adſpirantque ad maturae vitae libertatem. Quid, ſi etiam aetas togae virili matura intelligatur, qui annus erat XVIII. Nam tribus olim teſſeris ludebatur, & jactus feliciſſimus ſummuſque, *ter ſex*, id eſt XVIII. Sane de *ſtola togae virilis* mox ſequitur. An reſcribi poteſt; *cujus anni ante cellam venierunt*, pro obſcoenis? Explicari hoc ipſum ex alio Petronii loco poteſt cap. VIII. *In hunc locum me perduxit, prolatoque peculio coepit rogare ſtuprum. Jam pro cella meretrix aſſem exegerat.* An huc facit locus Macrobii lib. I. Saturn. cap. 10. *Ferunt enim regnante Anco, aedituum Herculis per ferias otiantem deum teſſeris provocaſſe, ipſo utriuſque manum tuente, adjecta conditione, ne victus coena ſcortoque multaretur.* Eryc. Puteanus epiſt. ad Goldaſtum. ERHARD. Obſcurarunt hunc locum magis diverſae virorum doctorum explicationes, quam ulla luce donarunt. Praeter ipſos commentatores, quos hic ſubjecimus verbis Petronii, Ferrarius quoque lib. I. Elect. cap. 7. de Gitone capit, quum aperte de Aſcylto loquatur auctor, & putat, ipſum Gitonem auctoraſſe aetatulam ſuam, & per teſſeram alicui contigiſſe, à quo voluptatis mercede liber factus ſit. Sed, cum ipſe ſuae interpretationi diffidat, nos quoque nihil ei deferimus. Senſtlebius Nucum Saturnalitiarum capite VIII. legit, *cujus anus ad teſſeram venerunt*, ſenſu tam impuro, ut ipſe conſultius putet tacere, quam vel pauca etiam verba facere, quibus explicet. Abrahamus ad Ciceron. II. Philip. cap. 18. cum cum iis facit, qui emendant, *cujus anni ad teſſeram venierunt.* e quibus etiam eſt Bath. Adv. XXI. 15. Sed omnia haec nihil expediunt. Forte ſimpliciſſimus ſenſus horum verborum eſt, quem Gloſſae dant, qui jam ad ſenectutem pervenit, quia ſenes teſſeris ludere ſolebant. Unde Auguſtus apud Suetonium cap. LXXI. *Inter coenam luſimus* γεροντικῶς. vide Rutgerſ. lib. II. Var. lect. cap. 12. Non vero ita capiendum, quaſi revera aetate ſenex eſſet, qui modo adoleſcens dicitur, ſed, quia exoletus erat, per convitium ſenem vocat. ut ſupra cap. XXVIII. deliciae Trimalchionis *puer vetulus* dicitur, & cap. XIII. *molles, veteres*, ubi vide quae notavimus. BURM.

Venerunt] Pith. *Venierunt.* TORNAES. & PUTEAN.

Tamquam puellam] Videtur legendum, *puellum.* BARTH.

Conduxit] Mercede pactus concubitum. Ovidius I. Amor. El. X.

putavit. Quid ille alter, dii! qui tamquam togae virilis ſtolam ſumſit, qui, ne vir eſſet, à matre perſuaſus eſt; qui opus muliebre in ergaſtulo fecit,

Pro male conducto gratia nulla toro.
Ante dixerat de muliere:
Sola locat noctes, ſola locanda venit.
& *vendit quod utrumque juvat.* Exprobrat ergo Aſcylto utramque libidinem, ut modo oſtendimus. BURM.

Quid ille alter] Μίσει verbum. Ovid.
Tu quoque nomen habes cultos, Narciſſe, per hortos,
Infelix quod non alter & alter eras.
Addatur aſteriſci * nota. Pith. PATISSON. Quidam, *quid ille alter? proh dii!* Lipſius ex veſtigiis priſcae lectionis, *ò Dii.* Vetus ſcriptura eſt, *quis illo altero die?* BOURDELOT. Ex Attico ἕτερος ἄλλος. Gloſſ. Vet. Ulpian. interpr. Demoſth. in orat. contra Ariſtocr. Sic puto ibi legendum. IDEM. Scilicet, Gnython puer. Lege *Quid ille alter, ò dii? qui tanquam.* Lipſ. Epiſt. Quaeſt. lib. v. cap. 19. Veriſſime. Plaut. Aulul. *Perii, o dici*; antique pro *dii*. Guiliel. Plautin. Quaeſt. in Aulul. cap. 4. ERHARD. Locus mire vexatus. Apparet, tale aliquid velle Petronium, quale Ciceronis illud è Philippica II. *ſumpſiſti virilem togam, quam ſtatim ſtolam reddidiſti.* Quare Octavius Ferrarius Vir Clariſſimus lib. III. de re veſtiaria cap. 17. qui ultimus Petroniano loco manus admovit, caſtigabat, *quid ille alter, qui, die togae virilis, ſtolam tanquam togam ſumſit?* ego, qui locum M. Tullii jam mihi adnotaveram Ferrario nondum inſpecto, pridem eſt, quod haec ſic conſtituebam: *Quid ille alter (ò dii!) quid? inquam: qui die togae virilis ſtolam ſumſit.* Τὸ *die* abſorbſerat τὸ *ò di* ſive, *dii.* Τὸ *quid*, τὸ *qui.* Et quia politiſſimus Ferrarius pollicetur, uberius acturum ſeſe de hoc loco in Electis ſuis, quae hactenus in publicum non prodiere, nos de noſtro nonnihil addamus licet. *Quid ille alter?* ut apud Valerium Maximum lib. VIII. cap. 11. *quid ille alter aeque nobilis pictor? Dies togae virilis* idem lib. v. cap. 4. *M. Cotta, eo ipſo die, quo togam virilem ſumſit Cn. Carbonem poſtulavit.* HEINS. *Die qui tanquam* Leid. Cod. Lege cum Nob. Heinſio, *Quid ille alter? quid, inquam, qui die togae virilis ſtolam ſumſit.* Suet. Calig. cap. 10. *Uno atque eodem die ſtolam ſumſit, barbamque poſuit.* BOSCH. Locus etiam hic miſere contortus & vexatus. Ferrarius in Electis lib. I. cap. 7. nihil fere addit iis, quae in libro de re veſtiaria dixerat; ſed male de Aſcylto capit, cum Gitonem haec verba reſpiciant. Gatakerus ad Antonini l. I. §. 7. legit trajectis vocibus, *quid ille alter, qui togae virilis die ſtolam ſumſit;* facili & non abſurda medicina, niſi quod vocem *tamquam* reſecet. Eadem lectio in ora codicis Scriveriani, ubi & ſequentes: *qui togae virilis die ſtolam ſumſit.* item: *ille altero die.* Item: *di deaeque.* Abrahamus ad Ciceronis d. l. legit, *quid ille alter, qui tamquam die virilis togae ſtolam ſumſit.* Nobis Heinſii lectio maxime arridet, quae ſenſum ſatis perſpicuum his verbis dat, ſed tamen editionum veterum veſtigia turbare non auſi ſumus. Neſcio autem, quid moverit Douzam, Gonſalium, & alios, ut haec ultima Aſcylton, Gitonem vero priora, reſpicere velint, cum certum ſit, Gitonem primum tyrocinium, quo virum ſe probaret, in Pannychide devirginanda depoſuiſſe; quare ille omni libidine, ut explicuimus, impurus dici nequit, neque ejus anni ad teſſeram veniſſe, quae Aſcylto optime conveniunt. Haec autem & ſequentia Gitoni, qui Encolpium deſtituit, & unius noctis ebriae tactu vendidit omnia. BURM.

Qui tamquam, &c.] Malim, *qui togae virilis die ſtolam ſumſit*, niſi *tamquam toga virilis* pro togae virilis loco poſitum eſt. PUTEAN. Qui eo die, quo adoleſcentes praetextam ponunt, pro toga ſtolam induit, ut naturam concuteret, & cum ſexu luctaretur. WOUWEREN. Utut iſta maculoſa, non dubium tamen, quin reſpexerit ad Cic. Philip. II. *Sumpſiſti virilem togam, quam ſtatim muliebrem ſtolam reddidiſti.* BARTH.

Qui ne vir eſſet] *Foeminа cum non ſit, vir tamen eſſe nequit.* PITH. Alluſit ad fabulam Achillis. Notum, Achillem ſuaſu & ſollicitudine matris in virginem mutaſſe. WOUWEREN. Plane Eunuchum hic circumloquitur. BARTH. Male hanc Eunuchi circumlocutionem credit Barthius. Cum nec poſſet, vel vellet agere, à matre eſt perſuaſus, uti pati mallet, & opus muliebre facere. Hyperides apud Rutilium Lupum lib. II. de figuris ſententiarum. *Nonne vehementiſſime admiraretur, ſi quiſquam non gratiſſimum munus arbitraretur virum ſe natum, ſed depravato naturae beneficio in mulierem convertere ſe properaſſet.* BURM.

A matre] Statim à nativitate. GLOSS. Statim à nativitate, Juvenal. Sat. VII. 196. *& adhuc à matre rubentem.* BARTH.

Opus] Ἄῤῥητα. Lucian. Dea Syr. Ἐσθῆτα δὲ οὐδὲ οὗτοι ἀνδρηΐην ἔχουσι, ἀλλὰ κ̓ εἵματά τε γυναικήϊα φορέουσι, κ̓ ἔργα γυναικῶν ἐπιτελέουσι. Longus Poem. IV. Ἐς Μιτυλήνην αὐτὸν ἄγειν ἐπὶ γυναικῶν ἔργα σπουδάζει. BARTH. Sic ſaepe circumloquuntur nequitias ſuas. Muſaeus, Κύπριδος ἔργα. Longus lib. 4. Poemen. Ὃς ἐς Μιτυλήνην αὐτὸν ἄγει.

fecit; qui, poſtquam conturbavit, & libidinis ſuae ſolum vertit, reliquit veteris amicitiae nomen, &, pro pudor! tamquam mulier ſecutuleja, unius noctis tactu omnia vendidit? Jacent nunc amatores obligati nocti-

ἄγειν ἐπὶ γυναικῶν ἔργα σπουδάζει. Barthius in Muſaeum n. 141. ERHARD. Quid dicat ſcire nollem ut interpretarer hoc *opus* Eunuchorum, qui *εἵμασί τε γυναικήια φορέουσι, καὶ ἔργα γυναικῶν ἐπιτελέουσι.* Hipp. de aër. aqu. locis. BOURDEL. Sed longe hic aliud quid quaeritur. Millies ita Ovidius, vocavit *ἔργον Ἀφροδίσιον.* Horat. Epod. XII. *mihi ſemper ad unum mollis opus.* v. infra cap. C. Appoſite Epigramma Graecum in Antholog. lib. II. cap. 5.

Ἀνέρας ἠρνήσαντο, καὶ οὐκ ἐγένοντο γυναῖκες,
Οὔτ' ἄνδρες γεγάασιν, ἐπεὶ πάθον ἔργα γυναικῶν,
Οὐδὲ γυναῖκες ἔασιν, ἐπεὶ φύσιν ἔλλαχον ἀνδρῶν,
Ἀνέρες εἰσὶ γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσιν εἰσὶ γυναῖκες.

Quod Epigramma melius etiam in Aſcyltum quadraret. In ſequenti etiam epigrammate dixit, *κοινὰ πρὸς ἀμφοτέρους ἔργα σαλευόμενος.* Aeſchylus quoque Agamemn. verſ. 1216.

Ἦ καὶ τέκνων εἰς ἔργον ἠλθέτην νόμῳ.
An ad liberorum opus veniſtis lege.

Deducta eſt autem metaphora à ruſtico opere: unde tot locutiones ad muliebria arva traducta ſunt Graecis pariter & Latinis, ut mox in *ſolo libidinis* obſervat Gloſſator. BURM.

In ergaſtulo] Sic ſaepe circumloquuntur nequitias ſuas: vel eſt alluſio ad Herculem captum amore Omphales. GLOSS. Ut Hercules captus amore Omphales, quo alluſit. WOUWEREN.

Conturbavit] Decoquit. Servi, qui dominorum pecunias intervertunt, *conturbare* dicuntur. GLOSSAE. Plaut. Caſin. Act. II. ſcen. VIII. verſ. 25.

Hodie, hercle, opinor, hic conturbabit pedes.

PITHOEUS. *Conturbare*, decoquere. Servi, qui dominorum pecunias intervertunt, *conturbare* dicuntur. l. 5. §. 9. D. inſtitor. l. 16. de in rem verſo. Et apud Mart. *Conturbator Aper.* hinc ducta locutio. WOUWEREN. Quidam codicis locum mutilum ſubodorarunt. In MSS. *Conturbavit omnia.* ut Attius apud Marcellum:

Perturbat rem omnem, ac reſupinat, ſoror.

Terentius Andr. Act. III. ſc. 4. *Jam perturbavi omnia:* Catullus Carm. 5. Et fortaſſe ſic reponendum; ſed non ſtatuo. BOURDELOT. Hoc verbum explicuimus gemina in ſignificatione cap. XXXVIII. Sed hic intelligendum, ea figura, quae ſupra cap. VI. *Ut veterem cum Gitone meo rationem deducerem.* Et poſtea, *oſculis bona fide exactis.*

Libidinis ſuae ſolum vertit] *Solum* locus, qui aratur. Hoc loco *arvum* & *ſulcus* dicuntur muliebria, ut è contra *vomer* virilia. GLOSS. Alii, *libidinis*, non *libidini*. TORNAES. *Solum*, locus qui aratur: etiam pro *αἰδοίῳ.* eodem pacto ſupra luſit in ambiguitate verbi *locus*. Sic *arvum* quoque & *ſulcus* dicuntur muliebria, ut è contra *vomer* virilia. Colvius, Douza, Schoppius ad Apuleji Anechom. Schickerath in Epiſt. Critic. ERHARD. Vid. Serv. ad Aeneid. VIII. 652.

Secutuleia] Quae virum appetit & ſectatur. GLOSS. Quae amicum ſequitur. Virgil. Ecl. X. verſ. 22.

----- Tua cura Lycoris
Perque nives alium perque horrida caſtra ſecuta eſt.

Propert. lib. II. El. XXXV. verſ. 8.

------ Et ignotum nonne ſecuta virum eſt?

PITH. Qui virum appetat & ſectetur; ſi recta lectio eſt. Quamquam & reſpectus forte aliquis ad rem gladiatoriam, quia hi fugitivi, quos inducit Arbiter, olim in arena. Lipſ. Saturn. ſerm. lib. II. cap. 7. de ſecutore. At non Gnython puer in arena fuit, de quo hic ſermo. Quare Fr. Pithoei explicatio magis eſt. ERHARD. Scribe *ſecutuleja*: laſcivam puellam interpretatur Lotichius, quae ſine ſede & lare certo ubicumque virum ſequitur: *cujus*, ut ait Martialis, *nequitias vincere nemo poteſt.* BOSCH. *Scutuleja* Scal. Proprie laſciva & viri appetens mulier *ſequi virum* dicitur, ut *Medeam ſequacem* dixit Propertius. vide Paſſerat. ad Propert. lib. II. eleg. 43. pag. 392. & Valer. Flacc. VIII. 13.

Ne crede, pater, non carior ille eſt
Quem ſequimur (Jaſon.)

Ovid. Epiſt. XVI. Paridis ad Helenam vſ. 323.

Si pudet, & metuis, ne me videare ſecuta,
Ipſe reus ſine te criminis hujus agar.

Sabin. Epiſt. I. 30.

Tyndaris has illi laeſo pro foedere poenas
Struxerat, externos ipſa ſecuta viros.

Honeſtiori paullulum ſenſu Claudianus I. de Rapt. Proſerp. verſ. 118.

----- Quae tale ſequatur
Conjugium, Stygioſque velit pro ſole receſſus.

Et de aliis rebus quibuſcumque, quas ſtudioſe appetimus, idem verbum uſurpari docuit magnus Gronovius ad Livium lib. XXVIII. cap. 18. BURM.

Unius noctis tactu omnia vendidit] Retinuimus

hanc

noctibus totis, & forſitan mutuis libidinibus adtriti derident ſolitudinem meam. ſed non impune. Nam, aut vir ego liberque non ſum, aut noxio ſanguine parentabo injuriae meae.

LXXXII. Haec locutus gladio latus cingor, &, ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires; mox in publicum proſilio, furen-

hanc lectionem, ſi MSS. ſequimur, probam; ſi ſenſum, improbam. Hiſpanus quidam (Don Ramirez de Prado) primus hanc corruperat, ignorans fortaſſe, in Martiale ſuo *tactum* & *tangere* eſſe impudica. Hinc Plaut. Dilog. in Aul. Juv. Sat. I. BOURDELOTT. Lege *unius noctis pacto*. Apul. *Cum ipſo de uxoris noctu paciſcuntur*. Macrob. *Unius pretium noctis*. Pontanus Notis in Macrob. lib. II. cap. 2. Pro *tactu*, *pacto* malim, & *paciſci noctes* mos & locutio vetus ſolebant. Er. Puteanus Epiſt. ad Goldaſtum. Ne longius à vulgata ſcriptura abeamus, an legendum *pactu*? ERHARD. Editiones veteres *tactu*. & probe novi, *tangere* quid in re veneria notet. Sed an Latine dicatur *unius noctis tactus* vehementer dubito. Quare admodum adridet Pontani conjectura *pacto*. Gallicus Petronii novus leno, *tractu*, neſcio qua auctoritate, edidit. Scaliger *fructu* conjiciebat, alius *jactu*, ut ſupra aleae mentio facta eſt. *Omnia* autem cape, ut ſupra capite XI. *Nondum omnia erant facta. Vendidit* vero, ut cap. CXLIV. *Neque puero, neque puellae bona ſua vendere poteſt.* BURM.

Jacent] Propert. lib. I. El. XVI. verſ. 33.

Nunc jacet alterius felici nixa lacerto.

WOUWER.

Obligati] Verbum Veneris. Apulej. de Virt. herb. III. c. 15. BOURDEL.

Mutuis libidinibus attriti] Sic infra cap. LXXXVII. de Eumolpi opere venerio cum puero; *inter anhelitus ſudoreſque tritus. Attriti libidinibus*, λισπόπυγοι. Pollux lib. II. οἱ δ' εὐδεῶς πυγῶν ἔχοντες, λίσποι, καὶ ὑπόλισποι καλοῦνται, καὶ λισπόπυγοι. nimirum nimia Veneris patientia atque affrictione detritas nates habentes: Horatio *Depuges*, Juvenali *Depyges*. Papias; *Mariſca, proprie veſica, quae circa podicem marium ex nimio fricatu & uſu agendi opus Zodomiticum ſolet eructare. Unde Juvenalis*: Sat. II. verſ. 12.

------ Si podice levi

Scinduntur tumidae medico ridente mariſcae.

ERHARD. Proprium in hac re verbi *tero*, & ex eo compoſitorum, uſum docuit Paſſerat. ad Propert. III. eleg. 10. pag. 470. *Mutuis* etiam *libidinibus conſtupratum* dixit Sueton. Vitell. cap. XII. *mutui ſtupri commercium* Calig. XXXVI. & *mutui ſtupri conſuetudinem* Othon. II. Ita *mutua gaudia* Ovidius II. Amor. eleg. 3. Lucret. IV. verſ. 1200. & v. 852. Calpurn. Flacc. XX. Declam. *Improbi flagitatores, qui detrimenta pueritiae ſuae mutuo dedecore compenſant.* Ποιεῖν καὶ πάσχειν hoc dixit Lucian. adv. indoct. p. 873. ed. Bourdel. BURM.

Derident.) Adſcripſerat [forte Douza] Propert. II. VII. 59.

Quin etiam multo duxiſti pocula riſu,
Forſitan & de me verba fuere male.

Et ex ſuis verſibus:

Attritosque novis membra libidinibus.

Et Scriverius illa Secundi:

Forſitan & de me teneros motura cachinnos,
Miſcetur veſtris fabula nequitiis.

Solicitudinem] Alii *ſolitudinem*. TORNAES.

Nam aut vir ego] Apul. lib. V. Metamor. *Nec mulier ego, nec omnino ſpiro, niſi eam peſſum de tantis opibus dejecero.* WOUWEREN.

Liberque] Supra cap. LVIII.

Non ſum] Ne quis corrigat *nom ſim*, videat ad illa Ovid. Metam. III. 271.

Fallat eam faxo. Nec ſum Saturnia, ſi non
Ab Jove merſa ſuo Stygias penetravit in undas.

& Drakenb. ad Silio Italic. IX. III.

Non ſum equidem Sulmone ſatus, tua Satrice proles.

Militiam perderet] Eleganter dictum, pro efficeret, ne utilitatem & fructum ex militia illa, quam aggrediebar, caperem. Ita ſupra cap. X. *Perdere noctem*. infra cap. C. *Opus perdere anhelitu*, & cap. LVIII. *Mercedem perdere*, & XCIV. *Verba perdere*, & alibi eo ſenſu Ovidius I. Met. verſ. 531. *perdere blanditias*. lib. III. Amor. El. 2. *perdis bona vota puellae*. Frequens ille verbi uſus poſterioris aevi ſcriptoribus, ſed non ſolis, ut cenſet Barthius ad Statii lib. V. Theb. verſ. 136. quem & vide ad lib. VIII. Theb. verſ. 415. IX. 58. & 393. & Schulting. ad Quinct. Decl. I. Eodem ſenſu *perire* dicuntur, ex quibus nulla ad nos utilitas redit. vide eumdem ad Stat. VI. Theb. verſ. 932. Senec. Thyeſt. verſ. 721.

Stetit ſui ſecurus, & non eſt preces
Perire fruſtra paſſus. BURM.

Cibis excito vires] MS. auctior, *largioribus cibis*, &c. TORNAES. Cognovit Homerus, quod cibus det vires, ideo Odyſſ. II. nuncupat ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν. Et ibid. lib. XX.

Ἄλφιτα τεύχουσιν καὶ ἀλείφατα, μυελὸν ἀνδρῶν.

Et Iliad. IX. ad fin.

Νῦν μὲν κοιμήσασθε, τεταρπόμενοι φίλον ἦτορ
Σίτου καὶ οἴνοιο· τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή.

Virgilius lib. I. Aeneid. verſ. 214.

Tum

furentiſque more omnes circumeo porticus. Sed, dum attonito vultu efferatoque nil aliud quam caedem & ſanguinem cogito, frequentiuſque manum ad capulum, quem devoveram, refero, notavit me miles, ſive ille planus fuit, ſive nocturnus graſſator : &, *a* Quid tu, inquit, commilito, ex

a MILES.

Tum victu revocant vires, fuſique per herbam
Implentur veteris Bacchi ------ ------

Et Val. Flacc. lib. I. Argonautic. verſ. 69.

---- *Cereris tum munere feſſas*
Reſtituunt vires, & parco corpora Baccho.

Tiraquell. de Nobilit. cap. 31. §. 178. WEITZ. Paſſim hoc apud Homer. ut Iliad. B. H. T. Macrob. Saturn. VII. I. Vide Barth. ad Stat. lib. VIII. verſ. 169.

In publicum proſilio] Victorinus Maſſilienſis lib. III. in Geneſ. verſ. 638.

Foeda manus vulgi, ſi fas dixiſſe, virilis
Proſilit. ---- WEITZ.

Omnes circumeo porticus] Quia ibi amatores ſpatiari ſoliti. Ovid. Triſt. II. Legend. Apulejus lib. III. Fabell. *Circumire* autem eſt furentis in morem errare. Sic Περιπολῶν, περιερχόμενος ὥσπερ ἐμμανῆ, interpretatur Schol. Sophocl. ad Oedip. Tyr. BOURDEL. De porticibus vid. ad Ovid. I. Art. am. 67.

Tu modo Pompeja lentus ſpatiare ſub umbra,
Quum ſol Herculei terga leonis adit.
Nec tibi vitetur, quae priſcis ſparſa tabellis,
Porticus auctoris Livia nomen habet.

Et ſeqq. infra cap. XCII. *Circumire omnes angulos coepi.* BURM.

Sed dum attonito] Quinam dicantur attoniti docet Serv. ad III. Aeneid. Ovid. Epiſt. 4

Aut quas ſemideae Dryades, Faunique bicornes,
Numine contactas attonuere ſuo.

Eadem Lucan. lib. V. Ἐμβροντῆσαι apud Demoſthen. pro Corona, Xenoph. Ἀναβ. Γ. & Ἑλλην. Δ. Nicet. in Monod. fratr. Celſ. lib. III. cap. 2. *Attonitos raro videmus, quorum & corpus, & mens, ſtupet.* Legend. Senec. lib. II. Natur. Quaeſt. cap. 27. Lactant. ad Thebaid. X. Recte in Gloſſ. V. C. Heraldus repoſuit: *Attonitus*, ἐκπαγεὶς, ἄνους. Rectius tamen puto, ἐκπλαγεὶς, ἄνους. BOURDEL.

Nihil aliud quam] Vide infra ad cap. LXXXVI.

Ad capulum] Ex Hom. Iliad. A. 219.

Ἦ καὶ ἐπ' ἀργυρέῃ κώπῃ σχέθε χεῖρα βαρεῖαν.

Ulyſſes apud Sophocl. Philoct.

Χεῖρα δεξιὰν ὁρᾷς
Κώπης ἐπιψαύουσαν.

Sueton. Aug. c. XXVI. Cajo XLIX. Plutarch. in Lyſandro, Interpr. Apoll. lib. I. BOURDEL. Ut irati & minantes alicui caedem ſolebant. vide Sueton. Aug. cap. XXVI. Caligul. cap. XLIX. CUPERUS.

Quem devoveram] Euripides videtur vocare ὅσιον ξίφος in Phoeniſſ. verſ. 1671. Refer ad ritum, quem illuſtrat Lipſius ad Tacit. XV. Annal. cap. 74. & Juſtinus lib. IX. cap. 7. Sueton. in Vitell. cap. VIII. CUPERUS.

Notavit me miles] Saepe ita loquitur cap. VI. XII. XXVII. XXIX. & alibi. BARTH. Sc. ſi qui noctu in ſtationibus vigilabant, ut fures, & ignem arcerent. BOURDEL.

Planus] Erro vagabundus, qui diſcurrit ſine noxa aliorum. GLOSS. *Planus*, qui diſcurrit ſine noxa aliorum. *Graſſator*, qui caedem molitur, vel ex lubidine, vel propter praemia. Unde proprie, praedones nocturni, *praemiatores.* Nonius. De his Manil. lib. IV. verſ. 184.

Sed pecorum membris media graſſentur in urbe,
Et laceros artus ſuſpendant fronte tabernae.
Luxuriaeque parent caedem, morteſque lucrentur.

Vide Plautum Amphitr. Act. I. ſc. I. Arnob. lib. II. Apul. Mil. lib. II. WOUWER. *Planus*, erro. Hinc *planoperipatetici*, ab Lactantio dicuntur philoſophi Ariſtotelici, propter inconſtantiam diſſerendi, & eorum erraticam ambulationem. Gulielm. Plaut. Quaeſt. in Menaechm. cap. ult. Infra cap. CXIX. vocatur *vagus miles.*

---- *Miles vagus exſtruit armis.*

Planus ergo miles vagabundus & erraticus, ſeu erroneus, quales ſunt, quos hodie vocamus *Gardeknecht*, quaſi dicas, milites guardianos, qui guardiam, id eſt, praeſidia, quaerunt. quorum fraudes & impoſturae locum tralationi dederunt, ut *planus* pro nebulone & impoſtore dici coeperit. ERHARD. Ita infra cap. CXL. *Unde plani autem, unde levatores vivunt.* vide Stewech. ad Arnob. lib. II. pag. 74. & Elmenh. pag. 81. CUPERUS. Ita Plinius lib. XXXV. cap. 10. *Planus regius.*

Nocturnus graſſator] Qui caedem molitur, vel ex libidine, vel propter praemia. GLOSSAE. BONGARS. Horum mentio apud Feſtum, Focam Virg. vita, Caton. apud Gell. lib. XI. cap. II. Auſonium perioch. Iliad. X. BARTH. Abdias Propheta verſ. 5. *ſi te fures, ſi nocturni graſſatores, invaſiſſent.* Ita Seb. Caſtalio expreſſit, hunc Petronii locum imitatus. Sic Gell. lib. XX. cap. I. *Qui veſperi ſuo vivit*, ait Plautus. Philoxen. Ἡμερόκοιτος, *dormitator*, *fur nocturnus.* Hinc Sidon. lib. I. ep. 8. *Vigilant fures, dormiunt poteſtates.* In Altercatione Hadriani Auguſti & Epicteti ; *Quid eſt nox? Laboranti requies, graſſanti lucrum.* Savaro ad Sidon. lib. I. ep. 8. ERHARD. Graſſatorum, ſive ἡμεροκοιτῶν factio du-

ex qua legione es, aut cujus centuriae? *a* Quum conſtantiſſime & centurionem & legionem eſſem ementitus: *b* Age ergo, inquit ille, in exercitu veſtro phaecaſiati milites ambulant? *c* Quum deinde vultu, atque ipſa trepidatione, mendacium prodidiſſem, ponere juſſit arma, & malo cavere.

a ENCOLPIUS. *b* MILES. *c* ENCOLPIUS.

duplex. Prior eorum, qui proximi latronibus, de qua viri clariſſimi, Cujacius, Lipſius, Caſaubonus. Poſterior nobilium juvenum noctu per urbem laſcivientium, de qua in literis ſacris, & Sueton. Neron. cap. XXVI. *Poſt crepuſculum ſtatim arrepto pileo, vel galero, popinas inibat, circumque vicos vagabatur ludibundus,* &c. Julius Capitolin. In Aelio Vero. *Atque in tantum vitiorum Gratianorum & Neronianorum ac Vitellianorum fuiſſe aemulum, ut vagaretur nocte per tabernas ac lupanaria obtecto capite cucullione vulgari viatorio, & commiſceretur cum trieonibus, & committeret rixas, diſſimulans quis eſſet.* Apul. lib. II. Mileſ. *Veſana factio nobiliſſimorum pacem publicam inferit.* De his graſſatoribus Ulpianus Demoſthenis Interpres ad orat. contra Midiam. οἱ δεσμοθέται τῶν τε ἄλλων ἐπεμελοῦντο, καὶ δὴ καὶ τῆς εὐκοσμίας, καὶ νύκτωρ περιῄεσαν ἐπισκοποῦντες, μή τινες ἁρπαγαὶ γίνονται. Τότε οὖν εὑρόντες τινὰς νεωτέρους ἁρπάζοντας τὴν αὐλητρίδα ἤλαυνον ἀπελθεῖν &c. Leg. ἐβούλοντο, vel ἰσ. ἐ [Mirum hoc.] Alia graſſatoris acceptio apud Gell. cap. 2. lib. II. ſed alia à ſuperioribus. BOURDEL. Vide ſupra ad cap. XV. De graſſatoribus vide Suet. Aug. cap. XXXII. & cap. XLIII. Calig. cap. LXXII. Quam acutum autem ſit, à *graſſando* deducere cognomen *Gradivi*, quo Mars ſaepe indigitatur, videant philoſophi: Nam Grammatici vix tantum ſibi ſapere videntur, qui à gradu praeliantis compoſito, de quo capite LXXX. vidimus, quae eorum eſt ſimplicitas, accurate & perſpicue rationem explicari hujus cognominis putant, ipſos etiam nummos, quibus Mars in gradu ſtans, & *Gradivus* inde dictus, conſpicitur, ſibi id demonſtrare perſuadent. Sed forte arcanae & magicae vires, quas Logica bona, ut vocant, addit τοῖς σοφοῖς, aliter formant ſuos alumnos, nos ſenſu communi contenti vivere gaudemus. BURM.

Centuriae] Veteres, *centuria.* Pith. PATISSON. C. Memm. & Leid. & edit. Boſchil. *Centuriae* recte, nam in lapidibus ſaepe nomen centurionis addi ſolet. BURM.

Conſtantiſſime] Intrepide. ERHARD. Ovid. lib. I. Amor. eleg. V.

Cras mihi conſtanti voce dediſſe nega.

Et ita paſſim alii. Vide egregie hanc vocem illuſtratam à ſummo Gronovio ad Tacit. vitam Agricol. XXVII.

Ementitus] Convenit hoc verbum conſtantiae, quam ſimulabat. Nam recte obſervat Torrentius ad Sueton. Caeſ. cap. LXVI. neſcio quam jactantiam & confidentiam in fingendo & mentiendo ſignificare. Ita Cicer. Orat. II. Phil. cap. 33. *Ementiri auſpicia.* Appoſite idem Orat. pro Fontej. cap. XIV. *Quod ſi, aut quantam voluntatem habent ad hunc opprimendum, aut quantum ad maledicendum licentiam, tantam haberent, aut ad ementiendum animi, aut ad fingendum ingenii.* vide & Suet. Neron. XXXIII. BURM.

Phaecaſiati] * Phaecaſium tegimen pedi ruſticum: militem autem non oportebat phaecaſiatum, ſed caligatum eſſe. GLOSSAE. *Phaecaſiati.* Turneb. lib. X. Adv. cap. ult. TORNAES. Quid ſi legas, *phocallati*, id eſt, criſpatis capillis, à *focali*, id eſt, amictu armatorum, quanquam ineptum fortaſſe videri poſſit emendare quem, quod non intelligat. PUTEAN. *Phaecaſium* eſt calceamentum ruſticum, non militare. BONGARS. Φαικάσιον, ὑποδήματος εἶδος γεωργικοῦ. PITH. Lege *phoecaſiati.* Turneb. Adverſar. lib. I. cap. 15. Calcei albi *phaecaſia* Appian. lib. V. Senec. VII. Beneſic. apud quem emit *phoecaſia* Pythagoricus, ut τιμιῶ. Hinc & inſolens, *miles phaecaſiatus*, Petronio, ubi male *phocaſiatus* aut *phoecaſiatus.* Haec veriora, quam quod Heſych. *phaecaſium* eſſe ait tegimen pedis ruſticum. Appiani verba; ὑπόδημα ἦν αὐτῷ λευκὸν Ἀττικὸν, ὃ καὶ Ἀθηναίων ἔχουσιν ἱερεῖς καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ καλοῦσι φαικάσιον. Marcilius ad Perſium Satyra quinta. ERHARD. *Phaecaſiati* omnino legendum. Oppoſuit enim legionario militi phaecaſiatum, ut apud Ammianum Marcellinum *gregarius miles* opponitur *praetoriano militi.* BOURDELOT. *Focalia* ſunt faſciae latae, quibus aegroti ſibi fauces circumligabant. Unde *focalatus* ille miles apud Petron. pro quo libri habent *focaſatus*, ex quo noſtri Critici fecerunt *foecaſiatus.* *Focale* proprium aegrotantium. SALMAS. Epiſt. LXXIV. ad Voſſ. p. 154. Vide ſupra ad cap. LXVII.

Vultu atque ipſa trepidatione] Perinde atque Atreus apud Senec. teſtatur Thyeſt. verſ. 329.

—— *Multa ſed trepidus ſolet*
Detegere vultus. ——

Eludant igitur, qui volunt, & ſuſque deque habeant leges ſcriptas, dummodo conſcientiae non imponant, ejus ſtimulos ſubſannent, cujus intimos cruciatus proditor vultus enunciat. Quod aſſerit & Pelignus vates Metamor. lib. II. verſ. 447.

Heu, quam difficile eſt, crimen non prodere vultu!

Weitzius Not. in Prudentii Pſychomach. lib. I. vſ. 702. ERHARD. Sic Sueton. Tiber. c. XIX. *Cui inter proximos verſanti, & trepidatione detecto.* BURM.

Ponere juſſit arma] Hinc colligimus, tantum mili-

cavere. Deſpoliatus ergo, immo praeciſa ultione, retro ad deverſorium tendo, paulatimque temeritate laxata, coepi graſſatoris audaciae gratias agere.

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit,

Tan-

milites arma portaſſe, caeteros inermes per vias inceſſiſſe. Et, ſi qui cum armis à milite deprehenſus fuerit, ab eo ſpoliatum & arma ponere juſſum. Infra de hoc eodem graſſatore ait Encolp. cap. XCIV. *Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abſtulit gladium.* Videtur autem haec graſſantium & raptorum formula fuiſſe; *Pone arma, & malo cave.* Fortaſſis etiam apud Germanos, de quibus id innuere videtur Ratpertus Turegienſis in Caſib. Mon. S. Galli, ubi Gold. in Gloſſ. tom. I. Alaman. ſcript. ERHARD. Sic Sueton. Aug. cap. C. *Ponere aureos annulos.* BOURDEL. Jure & ex legibus: non enim licebat cuiquam gladio cingi & pro milite ſe gerere l. 27. §. I. ff. ad L. Cornel. de falſ. *Qui ſe pro milite geſſit, vel illicitis inſignibus uſus eſt, vel falſo diplomate vias commearit, pro admiſſi qualitate graviſſime puniendus eſt.* Ubi, *pro milite ſe gerere*, eſt gladio accinctum per publicum ire, ut recte explicuit Panciroll. lib. I. Var. lect. cap. II. Graſſatores ergo & latrones habebantur, qui ferro cincti incedebant, quum milites non eſſent. Suet. in Aug. cap. XXXII. *Graſſatorum plurimi palam ſe ferebant ſuccincti ferro, quaſi tuendi ſui cauſſa*, quos inhibuit Auguſtus. In urbe Roma vetitum quoque fuiſſe gladio cinctum in publico conſpici, oſtendit ſaepius Cicero, qui Antonio objicit, illum ſtantes cum gladiis in conſpectu ſenatus adduxiſſe. v. Caſaubonum & Bernecc. ad Suet. Auguſt. cap. XXVI. BURM.

Malo cavere] Ponenda arma, & malo cavendum fuit. GLOSS. Plaut. Bacchid. Act. I. ſc. II. verſ. 39. *Omitte, Lyde, ac cave malo.* & alibi. *Cave malo, ac tace tu.* Catalect. in Priap. Carm. LII. *Quare qui ſapiet, malo cavebit.* PITH.

Immo] F. *omni.* SCRIV.

Temeritate laſſata] *Laxata* ſcribit Doct. Munckerus, ut infra cap. CVIII. *Nec tamen cujuſquam ira laxatur.* BOSCH. Veram credo Munckeri emendationem, cum, quia ſolemne fuerit, has duas voces confundere, ut patet ex collatione variarum lectionum apud Ovid. Heroid. II. Epiſt. verſ. 123. Stat. lib. IV. Sylv. IV. verſ. 13. & lib. IV. Theb. verſ. 879. & paſſim: tum, quia nullo ſenſu *temeritas* dici poſſit *laſſari*, id eſt, remitti & languidior fieri. Eodem ſenſu quo *iras laxare* dixit idem Statius lib. VI. Theb. verſ. 828. & noſter cap. CXXVIII. *Laxatum corpus.* Silius Italic. VIII. 213. *Laxa fides ſociûm eſt.* BURM.

Non bibit inter aquas] Vincentius adducit in Specul. Hiſtor. lib. XX. cap. 25. & ante eum Fulgentius Mytholog. lib. II. in fab. de Tantalo, ubi legitur:

Nec bibit inter aquas, nec poma natantia carpit.

apud Vincentium vero legitur;

Non bibit inter aquas; poma aut pendentia carpit.

Alias legitur, *poma patentia.* DANIEL. Alii, *Nec bibit, neque poma.* TORNAES. In avaritiam & pecuniae ſtudium. Scalig. in Catalect. Vide Boëthium de Conſolat. Philoſ. lib. III. Metr. 12. ibique Thomam Aquinat. & Natalem Comitem in Mytholog. ERHARD. Ante hoc Epigramma delemus aſteriſcum. Ignoſcite: nihil hic deberi credimus: planus eſt & facilis ſenſus, ſi recte proxime praecedentia ponderentur. BOURDELOT. Vide notas noſtras ad Ovid. lib. III. Amor. El. 6. verſ. 51. WEITZ. Hoc epigramma, ut nec ſequentia, huc non pertinere certus ſum, nihil enim praecedit, quo referri poſſet, ſed forte infra ad finem cap. CXXVII. vel CXXXII. reponendum, ubi Polyaenos cupiens, pariter cupiente Circe, non potuit frui inguinis effaeti parte juvante, nec voluptatem robuſtam invenire: unde ſe Tantalo comparavit. Nam imaginem tyranni hic exhibere voluiſſe Satyricum, ut Gonſalius putabat, & Neronem indicari, minime credo; neque ullus in toto hoc Satyrico locus, ubi haec tyrannorum ſollicitudo perſtringitur, reperitur. At Ovidius lib. III. Am. eleg. 7. ejuſdem Tantali fabula utitur, ſimiliter in media voluptate deſtitutus:

Sic aret mediis taciti vulgator in undis,
Pomaque, quae nullo tempore tangat, habet.

& Leander apud eumdem Epiſt. XVIII. verſ. 180. qui, cum poene manu, quod amabat, tangebat, neque tamen frui poterat, ita queritur:

Velle quid eſt aliud fugientia prendere poma,
Spemque ſuo refugi fluminis ore ſequi. BURM.

Poma pendentia] Alii, *nec poma pendentia*, alii, *aut poma natantia*, alii, *nec carpit pendula*, alii, *nec poma patentia.* Refertur à Fulgentio II. Mytholog. Pith. PATISSON. Alii, *nec carpit pendula poma.* quod mihi quidem magis arridet. ERHARD. Haec lectio minime mihi placet, pendent enim omnia omnino poma, non ſola illa Tantali, ſi *impendentia* capiti ejus dixiſſet, potuiſſet tolerari. Scaliger in Catalectis pag. 229. edidit.

Nec bibit inter aquas, neque poma natantia ſumit:

Munckerus ad Fulgentii Mytholog. lib. II. cap. 18. mallet, *poma aut fugientia carpit*, vel *nec poma fugacia carpit.* Nos credimus veram eſſe lectionem, quam ex Fulgentio recepimus, *nec poma patentia carpit.* *Patere* enim dicuntur obvia, expoſita, & quae facile capere poſſumus. Propertius lib. I. El. IX.

Qui

[a] Nequaquam recte faciet, qui cito credit. *

[b] Nemo coelum putat, nemo jusjurandum ſervat, nemo Jovem pluris facit: ſed omnes opertis oculis bona ſua computant. * *

[c] Quod hodie non eſt, cras erit: ſic vita truditur. * * *

[d] Quod non exſpectas, ex tranſverſo fit, & ſuper nos Fortuna negotium curat. * * *

[e] Apes ideo pungunt, quia, ubicumque dulce eſt, ibi & acidum invenies. ***

[f] Semper hac in re, qui vincitur, vincit. * * *

Nemo

a Phileros. b Idem Phil. c Echion. d Trimalchio. e Idem. f Idem.

ab antiquo Scholiaſte exponitur. Eſt enim haec vox propria divitibus, qualem ſe Trimalchio jactabat, cujus patrimonium per multas regiones eſt diffuſum. Utitur, huc reſpiciens, ita idem Horatius lib. III. od. 16.

Creſcentem ſequitur cura pecuniam,
Majorumque fames. jure perhorrui
Late conſpicuum tollere verticem.

Florus lib. III. cap. 9. *Quae res latius aerarium P. R. quam ullus triumphus, implevit.* Noſter infra in bello civili verſ. 85.

---- Aſpice late
Luxuriam ſpoliorum, & cenſum in damna furentem.

Juſtin. XIII. 6. *Ariſtaeum in Arcadia late regnaſſe.* Virgil. Aeneid. I. 21.

Hunc populum late regem, belloque ſuperbum,
Venturum excidio Lybiae.

quamvis idem Georg. I. 116. alio ſenſu adhibeat:

Obducto late tenet omnia limo.

Idem Georg. II. II.

Campos & flumina late
Curva tenent.

Ovid. Epiſt. II. III.

Quae tibi ſubjeci latiſſima regna Lycurgi,
Nomine foemineo vix ſatis apta regi.

Epiſt. VII. 119.

Urbem conſtitui lateque patentia fixi
Moenia, finitimis invidioſa locis.

Amor. IIII. I.

Laeva manus ſceptrum late regale movebat.

ubi alii quoque *tenebat.* Horat. Od. II. II. vſ. 9.

Latius regnes avidum domando
Spiritum.

& lib. I. XII. vſ. 55.

Te minor latum reget aequus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum.

Vid. Cort. ad Salluſtii Jugurth. V. Quinctil. Declam. CCLII. *Latius poſſidebitis.* Lucan. VII. 419.

Quo latius orbem
Poſſedit, citius per proſpera fata cucurrit.

Cicero pro Lege Manilia CXXVIII. *Civitas Atheniensium, quae ſatis late quondam mare tenuiſſe dicitur.* Silius Italicus XV. 93.

Idem adſpice, late
Florentes quondam luxus quas verterit urbes.

Capitolinus in Pertinace cap. VIII. *Latius ſuos fines teneret.* ubi male Caſaubonus *tenderet.* Vid. Gronov. ad Livium XXIV. 49. Hinc frequens apud Homer. εὐρυκρείων, & *Eurynome* mater Gratiarum. Seneca de Benefic. I. 3. *Tres Chryſippus Gratias ait, Jovis & Eurynomes filias. Matris quoque nomen ad rem judicat pertinere. Eurynomen enim dictam, quia late patentis matrimonii ſit, beneficia dividere. Omnia* etiam eleganter addidit. Vid. Heinſ. ad Ovid. Epiſt. XII. 27. *Tenere* autem eodem ſenſu mox iterum occurrit cap. LXXXIII. *Nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipſi tenent.* BURMAN.

Quae timet] Alii, *qui timet.* TORNAES.

Concoquit] Quam alii cibis abigunt, hic ſicco ore, & nihil guſtans, eam conſumit.

Nequaquam] Ex Phaedri fab. XLIX.

Nil ſpernat auris, nec tamen credat ſtatim.

BOURDEL. Vid. c. XLIII. *Reddit* pro *credit* edit. Tornaeſ. Caeterum hac fragmenta praeter ultimum, in Traguriano codice ſuo loco exhibentur, à nobis ibi collocata; hic tamen omittere noluimus, ut editionibus antiquis etiam noſtra reſponderet.

Nemo coelum putat.] Notas Bourdelotii & noſtras ad h. l. vid. ſupra c. XLIV.

Quod hodie] Eſt cap. XLV. ut & ſequens: *Quod non exſpectas.*

Apes] vid. cap. LVI.

Semper] Legitur cap. LIX.

Nemo] Exſtat cap. LXXV.

Digitized by Google

g Nemo noſtrûm non peccat: homines ſumus, non Dii. * * *
Non multum oportet conſilio credere, quia ſuam habet Fortuna rationem. * * *

LXXXIII. *b* In pinacothecam perveni vario genere tabularum mirabilem. nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetuſtatis injuria victas; & Protogenis rudimenta, cum ipſius naturae veritate certantia, non ſine quo-

g HABINNAS. *b* ENCOLPIUS.

Non multum] Convenit cum illo Menandri,

Οὐ πάντες ἀγαθῶν τὴν πρόνοιαν αἰτίαν
Κρίναν ἂν ὀρθῶς ὑπολαβεῖν τις μοὶ δοκεῖ.
Ἀλλ' ἐςὶ μὴ ταυτόματον ἐνίοτε χρήσιμον.

COI. [Credo ἐςὶν ἢ.] Salluſt. ad Caeſarem *Saepe prava magis, quam bona, conſilia proſpere eveniunt, quia pleraſque res fortuna ex conſilio ſuo agitat.* WOUWYR.

Suam habet Fortuna rationem.] Attius judicio armorum. *Ubi cura eſt, ubi anxitudo acerba, ibi cuncta conſiliorum ratio Fortunae fit.* Sic legendum. Phalaris Lacrito: Αἱ τύχαι γὰρ ἀνθρώπων τὰ πλεῖςον, οὐχ αἱ γνῶμαι, κρατῦσι. Heliodor. I. Clitomachus apud Stob. ſerm. CCLVIII. Plaut. Captiv. [fort. Act. II. ſc. 2.

Sed viden'? Fortuna humana fingit artatque ut lubet.]

Pſeudol ſc. VII. [id eſt Act. II. ſc. 3.

Centum doctum hominum conſilia ſola haec devincit dea

Fortuna: atque hoc verum eſt: &c.]

Cicero. Caeſar. I. Tangit Minunc. Felix Octav. Caſaub. ad Theophraſt. Charact. [ad περὶ λογοποιίας] BOURDEL.

Pinacothecam] Tablinum, ſeu locus, in quo tabulae pictae, ſtragula veſtis, & alia ornamenta reponi ſolebant. GLOSS. *Pinacotheca*, ſeu *tablinum*, locus, ubi tabulae pictae poſitae. Varro de Re Ruſt. lib. I. cap. 2. *Cum ſpectatum veniunt villas, ut videant pinacothecas.* vide Feſt. WOUWEREN. Plin. lib. XXXV. Hiſt. Nat. cap. 2. *Et inter haec pinacothecas veteribus tabulis conſuunt, alienaſque effigies colunt, ipſi honorem non niſi in pretio ducentes.* A tablino autem diverſam eſſe pinacothecam, & Scaliger ad Feſtum, & Bernardinus Baldus de Vitruvianorum verborum ſignificatione in *Pinacotheca*, & *Tablino*, docuerunt. BURM.

Fabularum] Alii, *tabularum*. TORNAES.

Zeuxidos] De hoc Cicero, Plinius, Plautus Poenulo, Feſtus in *Pictor*, Val. Maximus lib. III. cap. 7. ERHARD. *Zeuzidos* edit. Tornaeſ.

Manus vidi] Syneſius epiſt. CLIV. Καὶ παραδεικνύντα ἐκ τῆς ἀρχαίας χειρὸς, ὥσπερ τῶν ἀνδριάντων λέγειν εἰώθαμεν. WOUWEREN. Schol. Pindari. Olymp. χεῖρες ἀντὶ πράξεων. BARTH. Id eſt, picturas. Sic dicitur χεὶρ Ἀπελλῶ, χεὶρ Πολυκλείτυ, apud Pollucem. *Manus* etiam pro ſcriptura; quia nimirum γράφειν Graecis & pingere notat & ſcribere. ERHARD. *Manus* pro artificio dici notum eſt, quam ut explicari neceſſe ſit. Rigalt. ad Artemid. cui adde epitaphium Aeſculapii.

Ἠπιόνη χάριν γλαφυρᾶς χειρὸς ἄκρον ὑποςὰς Μισθόν.

Eadem notione apud Homer. Apoll. Rhod. Quint. Calabr. Valer. Max. lib. VII. Solin. cap. XXXIII. Plin. XXXIV. cap. 7. Liv. lib. IV. Quintil. lib. III. Scholiaſt. Sophoclis ad Philoctet. Hinc *manus pretium.* Liv. lib. XXXIV. Aſcon. ad III. Verrin. Plin. III. c. II. *Nec copia tantum argenti fuerit vitio, ſed validius pene manupretium.* BOURDEL. Ita vocabant ipſa artificum, ſtatuariorum, pictorum, & ſimilium, opera, ut docuerunt Barth. ad Stat. lib. I. Sylv. III. verſ. 47. & ad lib. VIII. Theb. verſ. 305. Paſſeratius ad Propert. lib. II. eleg. VI. verſ. 27. & lib. II. eleg. XII. verſ. 2. Cerda ad Virgil. lib. I. Aeneid. verſ. 455. & eodem ſenſu χεῖρας à Graecis dici docuerunt Falconerius ad Donarium Nicomedis medici pag. 140. & Salmaſius de Modo uſurar. pag. 391. Vellej. Pater. lib. I. cap. 12. *Maximorum artificum perfectas manibus tabulas ac ſtatuas*, dixit. conf. Anthol. III. XIV. p. 347. ubi vid. Obſop. & Dati vitas pictorum antiquiſſim. p. 140.

Victas] Eleganter. *Vinci* enim dicuntur opera, aedificia, moles, & ſimilia, quae tempori & injuriis longae aetatis cedunt. Propertius lib. III. eleg. I. verſ. 61.

Aut illis flamma, aut imber, ſubducet honores,
Annorum aut ictu pondera victa ruent:

ubi vide Paſſeratio adnotata. Seren. Sammon. c. XXX.

Aut Ceraſi victum longo jam tempore pomum.

& ita Valer. Flacc. lib. I. verſ. 829.

..... Victam ſi ſolvere molem
Jupiter, & primae velit omnia reddere maſſae.

Ut ibi legendum eſſe, ad ipſum poëtam aliquando pluribus oſtendemus. BURM.

Protogenis rudimenta cum ipſius naturae veritate certantia] Cicero in Bruto cap. XVIII. *Quis enim*

Digitized by Google

quodam horrore tractavi. Jam vero Apellis, quam Graeci Monocnemon appellant, etiam adoravi. Tanta enim ſubtilitate extremitates imaginum erant ad ſimilitudinem praeciſae, ut crederes, etiam animorum eſſe picturam. Hinc aquila ferebat coelo ſublimis deum. Illinc candidus Hylas

nim eorum, qui haec minora animadvertunt, non intelligit, Canachi ſigna rigidiora eſſe, quam ut imitentur veritatem? Calamidis dura illa quidem, ſed tamen molliora, quam Canachi. Nondum Myronis ſatis ad veritatem adducta, jam tamen quae non dubites pulcra dicere. DOUZA F. Pro *rudimenta* mallet Oeveringius noſter *liniamenta*, ut apud Cic. in Brut. 18. *Similis in pictura ratio eſt, in qua Zeuxim, & Polygnotum, & Timantem, & eorum, qui non ſunt uſi plus quam quatuor coloribus, formas & liniamenta laudamus. At in Aëtione, Nicomacho, Protogene, Apelle, jam perfecta ſunt omnia, & neſcio, an reliquis in rebus omnibus idem eveniat.* BOSCH. Sic Statius II. Theb. *Vivis certantia vultibus aera.*

Cum ipſius naturae certantia] Alii, *cum ipſa natura certantia.* MS. *cum ipſius naturae veritate certantia.* TORAES. Plin. lib. XXXIII. *Acceſſit ars picturae. Didicit homo naturam provocare.* Cicero lib. II. de Invent. cap. I. *Praebete ex iſtis formoſiſſimas, dum pinga, quod pollicitus ſum vobis; ut mutum in ſimulacrum ex animali exemplo veritas transferatur.* WOUWEREN. Douza legebat, *varietate*, aliter quam bene. *Veritas* opponitur rei fictae; qualia Protogenis *rudimenta*. Opponuntur enim inter ſe *veritas*, id-eſt, res ipſa, & *rudimentum*, id eſt, imago & ſimulacrum. Unde Cicero po Q. Roſcio; *Quod eſt veritate ſalſum:* hoc eſt, reipſa. vide Caſtalionem in Annotat. ad cap. I. Joannis Euangel. ERHARD. Errant, qui hoc loco ponunt, *naturae varietate.* Etiam apud Statium lib. II. Theb. verſ. 216.

----- *Vivis certantia vultibus aera.*

Corrumpunt locum, qui aliter legunt. Habet enim à Virgilio, apud quem *ſpirantia aera*, non *ora*. Sic Petronius poſtea cap. LXXXVIII. *Qui pene hominum animas ferarumque aere comprehenderat.* BOURDELOT. Quinctil. XII. 10. *Ad veritatem Lyſippum & Praxitelem acceſſiſſe optime affirmant.* Ammian. XXII. 16. *Spirantia ſignorum figmenta.* BURM.

Horrore.] De hoc horrore, ſive formidine, ſive ſacro timore, ſive τῆς ἱερᾶς φρίκης cognoſce alibi, Deo dante. BOURDEL.

Monochromon] Pictura Appellis intelligitur. GLOSS. Alii *manohemeron*, alii *monochromon.* TORNAES. Forte legendum *monogrammon*, ut ſit pictura linearis Apellis. DANIEL. Veteres *monocremon* non *monochromon.*, aut *monochromada*, quod Hygemoni cognomen tribuit Plinius, qui celebriores Appellis tabulas quatuor coloribus conſtitiſſe notat. PITH. Lege *monocnemon.* Ut intelligatur pictura Apellis, in qua ἄνθρωπος μονόκνημος; id eſt pictura λίσπη. Ita longe corruptiſſimum recte emendat Scaliger. WOUWEREN. Hanc emendationem debemus doctiſſimo Scaligero, nam ibi MSS. etiam in menda. Ferri etiam poteſt τὸ *monochromon*, *d'une couche.* Contra pictura Jalyſi tetrachromon. Vulgo male, *monocremon.* BOURDELOT. *Monochroon* Scheffer de Arte pingendi §. 22. p. 73. Vid. Dati vit. pictor. antiqu. in *Zeuxi*, p. 32.

Extremitates.] De quibus eleganter ita Plin. lib. XXXVI. cap. 10. *Corpora enim pingere & media rerum eſt quidem magni operis, ſed in quo multi gloriam tulerunt. Extrema corporis facere, & deſinentis picturae modum includere, rarum in ſucceſſu artis invenitur. Ambire debet ſe extremitas ipſa & ſic deſinere, ut promittat alia poſſe, oſtendatque etiam quae occultat.* BOURDEL.

Animorum picturam] Hoc Graeci vocant πάθος καὶ ἦθος. Aelian. IV. Var. cap. 3. & Plutarch. lib. II. de fortuna Alexandri. Et ita Polygnotus hominum mores exprimebat, Zeuxis vero nullos, teſte Ariſtotele cap. VI. de Art. Poët. Ἔμψυχον εἰκόνα vocat Ariſtaen. lib. I. ep. I. & Zenob. III. Centur. Proverb. 7. dicit Daedalum ita effinxiſſe animalia, ut crederent ἔμψυχα eſſe, & moveri, & ſonos edere. In aere ſi id fieret, *ſpirantia aera* dicebantur. Virgil. VI. Aen. 848. quod Servius explicat *animata* (quem & vide ad III. Georg. 34.) Statius in Surrentino Pollii:

Si quid Appellei gaudent animaſſe liquores.

Idem pietate Abaſcantii:

Si manus aut ſimiles docilis mihi fingere ceras,
Aut ebur impreſſis aurumve animare figuris.

Martialis lib. VI. Ep. 13.

Candida non tacita reſpondet imagine Lygdos,
Et placido fulget vivus in ore liquor.

ubi, *vivus liquor*, eſt ſuccus ille & ſanguis faciei, qui ſplendet è viventi; viva veraque facie fulget in hac ſtatua: loqui putes & vivo ſucco os accendi, ut explicat recte Gronov. Diatr. Stat cap. XXV. CUPERUS. Adde Paſſeratium ad Propert. lib. II. eleg. 31. verſ. 8. lib. III. eleg. IX.

las repellebat improbam Naida. Damnabat Apollo noxias manus, lyramque reſolutam modo nato flore honorabat. Inter quos etiam pictorum amantium vultus, tamquam in ſolitudine exclamavi: ergo amor etiam deos tangit? Jupiter in coelo ſuo non invenit, quod eligeret, & peccaturus in terris, nemini tamen injuriam fecit. Hylam Nympha praedata,

IX. verſ. 9. & Barth. ad Claudian. Bell. Get. verſ. 19.

Deum] Scilicet Ganymedem. In Priapejis;

Quodque Jovi dederat, qui raptus ab alite ſacra
Miſcet amatori pocula ſacra ſuo.

ERHARD. Fallitur Encolpius. Nec enim Ganymedes tunc deus, ſed factus poſtea in coelo epota ambroſia, ut docet Lucianus Dial. Deorum. Ganymedes dicitur ἁρπαγεῖον & ἁρπαγία Euſtath. Strab. Itaque conſideratius Plaut. Menaechm. [Act. I. ſc. 2]

Dic mihi, numquid tu vidiſti tabulam pictam in pariete,
Ubi aquila catamitum raperet.

Et Achill. Tatius lib. II. [p. 143. & 145.] Lucian. Icaromen. [p. 271.] Gloſſ. Vet. *Catamitus*. Γανυμήδης. Auſon. [Epitaph. XXXIII.]

Aut Jovis Elyſii tu catamitus eris.

Eadem mente Nicolaus apud Stob. περὶ κολακείας [p. 148.] Ἐγὼ Γανυμίδης ὑπὸ ἀποθεούμενος. Leg. Γανυμήδης. BOURD.

Improbam] Male intelligit de lenociniis Gonſalius. Invitum enim rapuit Hylam Nympha. Eſt vero *improba*, audax, & quae, amori ſuo non imperans, ipſius Herculis puerum non verebatur rapere. Valer. Flacc. IV. 26.

Hoc nemus: haec fatis mihi jam domus: improba quo me
Nympha rapit, ſaevae monitis Junonis.

Ita *improbitatem* pro vehementi impetu mentis poni docuit Gronovius Diatr. Stat. cap XXIX. ubi multis de hac ſignificatione. Ita *improbum amorem* dixit Virgilius Aeneid. IV. 412. *improbam manum* mox noſter cap. LXXXVI. Appoſite Ovidius I. Art. Amator. verſ. 665.

Pugnabit primo fortaſſis &, improbe, dicet.

Et mox:

Quaecumque eſt ſubita Veneris violata rapina,
Gaudet; & improbitas muneris inſtar habet.

Et ita paſſim. BURM.

Naïda] Ita Leid. *Najada* al. editt.

Damnabat Apollo noxias manus] Quod Hyacinthum diſco interemiſſet. TORN. Vide ſupra ad cap. LXXX

Modo nato flore] Hyacintho. Elegantiſſime Coluthus de Rapt. Hel. BARTH. Paſchalius lib. II. de Cotonis cap. XIV. ubi pro, *honorabat*, videtur legere *coronabat*. WEITZ.

Pictorum amantium] Melius fortaſſis, *divorum amantium*. BARTH. *Pictor* cod. Mem. Ampl. Cuperus *deorum* malebat. Sed retineri vulgata poteſt, ut hi *picti amantes*, etſi vivere viderentur, non prohiberent, quo minus Encolpius, tamquam in ſolitudine exclamaret. Vis eſt in particula *etiam*, niſi forte legendum ſit *fictorum*, ut ad ſe referat, qui vetus amans eſſet, cum Jupiter, Nympha, & Apollo ficti eſſent, & ſibi raptus puer pulcherrimus, quem Ganymedi, Hylae, & Hyacintho praeferendum judicabat, qui fictis poëtarum carminibus famam ſuam debent. BURM.

Vultus] *Luſus*, Nob. Heinſius. BOSCH.

Solitudine] *Solicitudine* cod. Meum.

Tangit] Ita eſt Encolpi. Ἰδοὺ κἀγὼ Ἀπόλλων ἐρᾷ κατεινὸς παρθένου (ſc. Daphnes) καὶ ἐρῶν οὐκ αἰσχύνεται. Achill. Tat. lib. I. [p. 21.] Lucian. Dial. Junonis & Jovis. Ὁ δ' ἔρως βίαιόν τι καὶ οὐκ ἀνθρώπων μόνον ἄρχει, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν αὐτῶν. Imo aves ſtimulat, arbores, piſces, lapides ipſos, ut diſſerit Ariſtaenet. lib. I. Epiſt. 10. BOURDEL. Vid Munck. ad Antonin. BOSCH. Frequens Ovidio & aliis hoc ſenſu verbum; lib. II. Amor. Eleg. I.

Et rudis ignoto tactus amore puer.

lib. VIII. Met. verſ. 184.

----- *Tactusque ſoli natalis amore.*

& paſſim. Et ita de aliis animi affectionibus, dolore, ira, &c. V. ad Cicer. II. Verr. cap. XXXIV. Ovid. libr. VIII. Metam. verſ. 279.

Tangit & ira deos.

V. ad Phaedr. I. fab. 24. Schefferi notas, & Gronovii dictata, juris publici facta.

Juppiter in coelo ſuo non invenit quod eligeret, &c.] Similia apud Terentium in Eunucho. ERHARD.

Peccaturus] Adulteraturus, ſcortaturus: haec eſt propriiſſima notio hujus verbi *peccare* pro pellicari, hoc eſt, ſcortari, moechari. Balbus Catholico; *Peccare dicitur quaſi pellicari. & inde peccator; quod nomen antiquitus tantum flagitioſos & libidinoſos ſignificabat: ſed poſtea tranſivit in appellationem omnium iniquorum: & dicitur peccator, quaſi pellicator.* Hinc *peccatrix* pro meretrice. Auctor ad Cornel. Papam de Paſſione Chriſti; *Filio prodigo revertenti non improperas luxum: mulieri*

data imperaſſet amori ſuo, ſi venturum ad interdictum Herculem crediidiſſet. Apollo pueri umbram revocavit in florem, & omnes fabulae quoque habuerunt ſine aemulo complexus. At ego in ſocietatem recepi hoſpitem Lycurgo crudeliorem. Ecce autem, ego dum cum ventis litigo,

lieri adulterae non opponis proſtibulum: peccatricis publicae non recuſas ſervitium. Hinc & in ſacra Scriptura *peccatores* dicti praevaricatores divinorum praeceptorum, quod, ſpreto & relicto thoro Chriſti cum alienis diis adulterentur, & caſtitate eccleſiae proſtituta cum carne, mundo & diabolo libere voluptentur. ERHARD. *Peccaturus in coelis* alii. PATISS. Ita Leidenſ.

Nemini tamen] Lege, *talem*, caeteroqui falſiſſimum docent omnes fabulae. BARTH. Fruſtra ſunt, qui reponunt *talem.* Nec attendunt ad amores Jovis, qui diſcedens deceptarum animos laetitia mulcebat. BOURD. Sic recte legitur. Arbitri ſenſus eſt: non involavit alterius amores Jupiter, ſicut meos ſuperbus Aſcyltos. BOSCH. *Tam* Leidenſ.

Injuriam] Quia gaudent a Jove violari, &

Utilis interdum eſt ipſis injuria paſſis.

Ovid. Epiſt. XVII. 157.

Vim licet appellis, grata eſt vis illa puellis.

& quae ſequuntur. De *injuria* vid. ſupr. ad cap. XXV. BURM.

Hilari Nympha] Alii, *Hylam Nympha.* TORNAES. Veteres *hilari.* Pith. Alii *hylari.* PATISSON. Legundum puto, *& Hylam Nympha praedata.* PUTEAN.

Nympha praedata] Meneclides apud Alciphron. [I. 38. p. 182.] Καὶ ἡ Μεγάρα μὲν ἱππόπορνος ζῆ, οὕτω Θεαγενῆ συλήσασα. BOURD.

Imperaſſet.] Lege *impetraſſet*, & id ſenſus probat. ANON. Malc. vide quae diximus ad Quinctil. V. cap. 10. p. 422. BURM.

Ad interdictum Herculem] Alii, *ad interceptum Herculem.* TORNAES. Quodnam, quaeſo, interdictum liberum hominem exhibere poſtulaſſet? PUTEAN. Vide ſupra ad cap. XIV. *Herculeum* edit. Tornaeſ.

Et os fabulae] Alii, *& hos tabulae.* MS. *& os fabulae*, quod forſan pro *omnes* ſcriptum eſt. TORN. V. C. *& hos fabulae.* Forte *& ſuos fabulae.* ERHARD. Ita Douza. Legendum puto *omnes tabulae*, ſc. quas in pinacotheca ante oculos habebant, & Jovis, Apollinis &c. amores exhibentes, ſed ſine aemulo. BURM.

Recepi Lycurgo crudeliorem] MS. auctior, *recepi hoſpitem Lycurgo.* TORN. Fuerit Lycurgus crudelis Homero, Virgilio, aliis. Haec tamen potius referenda ad illum Lycurgum, de quo poſtea cap. CXVII. *Et quicquid Lycurgi villa graſſantibus praebuiſſet.* quae narratio deficit. PITH. Referunt interpretes ad eum Lycurgum, de quo infra cap. CXVII. legitur; *Quidquid Lycurgi villa graſſantibus exhibuiſſet.* Non recte, quomodo mihi perſuadeo. Nam illa graſſatio multo tempore poſt accidit, quam haec fierent. Quare nihil dubito de Lycurgi illius crudelitate interpretari, quod & Ammianus lib. XXII. *Judicibus Caſſiis triſtior & Lycurgis.* Et lib. XXX. circa fin. *Judices numquam conſulto malignos elegit: ſed, ſi ſemel promotos agere didicit immaniter, Lycurgos inveniſſe ſe praedicabat & Caſſios.* ERHARD. Simile eſt illud Timonis Phliaſii apud Athenaeum lib. X. cap. 12. *Ferum bubulcum Lycurgo crudeliorem.* SCIOPP. Dico poſtea cap. CXVII. BOURD. De nullo alio, niſi de Thraciae tyranno Lycurgo, hoc proverbium ſumi poſſe, plane perſuadent ea, quae Barthius tradit ad Stat. lib. V. Theb. verſ. 715.

------ *Nec inhoſpita tecta Lycurgi*

Praebuerant aditus.

An ad hunc Lycurgum reſpexit Cicero lib. I. ad Attic. 13. *Noſmet ipſi, qui Lycurgei a principio fuiſſemus, quotidie demitigamur.* Sed Valeſ. ad Ammian. Marcell. XXII. 9. refert ad oratorem Lycurgum, hominem aſperum & ſeverum. Neque *hoſpite* cum Scioppio & Gonſalio legendum eſt; nam, ut cenſet optime Brouckhuſius meus, Aſcyltum hoſpitem vocat, & peregrinitatem objicit homini perfido, quem in hoſpitium receperat. BURM.

Cum ventis litigo] Haud abſimile apud Paulum ad Corinth. cap. XIV. εἰς ἀέρα λαλοῦντες. Lucret. lib. IV.

------ *Ne ventis verba profundam.*

Propert. lib. I. Eleg. 16.

At mea nocturno verba cadunt Zephyro.

WOUWER. Proverbialis locutio, omnibus linguis & gentibus uſurpata. Job cap. VI. *Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis:* hoc eſt, inania, φαῦλα, ſine pondere & effectu. Coluthus in Helenae raptu:

Ὡς ἡ μὲν πολύδακρυς ἐς ἠέρα φωνήσασα,

Μητέρα μαστεύουσα μάτην ἐπλάζετο κούρη.

Hepidannus Junior Sanctgallenſis de Vita S. Wiboradae lib. I. cap. 25. *Ille afflictum clamitans, cum cognoviſſet, ſe preces in ventum fundere, ſurrexit.* Aleonora Angliae regina in Epiſt. ad Caeleſtinum Papam apud Petrum Bleſenſ. epiſt. 145.

 Sed,

go, intravit pinacothecam ſenex canus, exercitati vultus, & qui videretur neſcio quid magnum promittere; ſed cultu non proinde ſpecioſus, ut facile adpareret, eum ex hac nota literatorum eſſe, quos odiſſe divites

Sed, quid talibus immoror? curro in incertum, & aëra verbero, atque in ventos noſtri gemitus evaneſcunt. Aul. Sabinus Eleg. II. ſub perſona Demophontis ad Phyllidem;

Nunc venti mea verba ferant, qui verba tulerunt.

Id eſt, evaneſcant, & nihil apud te proficiant. Suidas Ἀνέμῳ διαλέγεις, ἐπὶ τῶν ἀνηνύτων. Cui ſimile & iſthoc apud eumdem; Ἀνέμους γεωργεῖς, in caſſum niteris, fruſtra laboras. Sic *dare verba in ventos* dixit Ovid. & *ventoſus* dicitur is, cujus promiſſa pro ſpiſſo eveniunt, aut in ventum abeunt, qui multa promittit, & pauca praeſtat. Dionyſius Cato in Diſtich.

Ne ſis ventoſus, dum vis urbanus haberi.

Item vanus & mendax. Oſeae cap. IX. verſ. 7. *virum ſpiritualem*. hoc eſt, ventoſum. Loquitur autem de vanis prophetis. ERHARD.

Senex canus] Eumolpus. TORN. In Leidenſe erat, *Eumolpus ſenex*.

Exercitati vultus] Ob vigilias in ſtudiis pallidus & macilentus evadit vultus: hinc & imagines poëtarum macrae pingebantur. GLOSS. Rugoſi, auſteri. TORN. Caper, *Exercitus laboribus, exercitatus ſtudiis.* PITH. Vide Comm. Juven. Sat. VII.

Ut dignus venias hederis & imagine macra.

WOUWER. Ob vigilias in ſtudio ita pictos poëtas auctor Schol. Juven. BARTH. Ita vocant poëtae pallidum & macilentum vultum. Hinc & imagines poëtarum macrae pingebantur Juvenal. Sat. VII. De pallore poëtarum, & ſtudioſorum hominem, ejuſque cauſſa, vide Rader. ad Martial. lib. VII. epigr. 3. ERHARD. Φροντίδος τὸ μέτωπον ἀνάπλεως. Lucian. Catapl. Miror Theodor. Marcilium V. Cl. hunc locum inter difficiles numeraſſe mihi. BOURD. Pallidi exponit Raderus* ad Martialis lib. VII. epigr. 8. ſubtriſtis & ad ſeveritatem compoſiti, Salmaſius ad Lamprid. Alex. Sever. cap. LIX. frontem, quae honeſtum, firmum & exercitum hominem praeferret, Gronovius lib. II. Obſervat. 4. quae omnia fere eodem redeunt, & ad labores & ſtudiorum exercitationem referri debent: quo ſenſu jungitur ſaepe *laborioſus* & *exercitatus.* Suet. Tiber. cap. VI. *Infantiam pueritiamque habuit laborioſam & exercitatam.* Plin. Paneg. LXXXVI. *Laborioſa & exercita ſtatione.* Alter Plin. lib. VIII. Hiſtor. Nat. cap. VIII. de Agrippa *miſera juventa, exercito aevo, inter arma morteſque.* Et eo ſenſu *exercitum*, fatigatum ab exercitio interpretatur Nonius, & adducit ex Salluſtii Jugurthino bello, *Nabdalſa exercito corpore*; eſt autem *exercitatus vultus*, qui à Sueton. Neron. cap. XXXVII. dicitur *triſtis & paedagogi vultus.* Quinctil. Inſtit. orat. I. I. *Vultum & triſtitiam & diſſentientem a reliquis habitum peſſimis moribus praetendebant.* Tacit. XVI. 32. *Cliens hic Sorani, & tunc emtus ad opprimendum amicum, auctoritatem Stoicae ſectae praeferebat, habitu & ore ad exprimendam imaginem honeſti exercitus, caeterum animo perfidioſus, & ſubdolus, avaritiam ac libidinem occultans.* Unde *exercitatum* paſſim explicare, qui longo uſu vultum fingere didicerat. BURM.

Promittere] Προσδοκίαν παρασχεῖν. Juven. Sat. II.

---- Durae per brachia ſaetae
Promittunt atrocem animum.

WOUWER. Accipi poteſt *promittere* de vultu, quaſi ejus vultus aliquam eruditionem promitteret, hoc eſt, prae ſe ferret. Rittershuſius Not. in Phaedrum. ERHARD. Supra ad cap. x. notavimus, proprie de arrogantibus ludimagiſtris hoc verbum uſurpari.

Cultu] Veſtitu. Plaut. *Exerce vocem, per quam vivis, & colis.* Lucanus x. Pharſ.

Divitias Cleopatra gerit, cultuque laborat.

Tertull. de Pallio. *Scytaloſagittipelliger ille, qui totam epitheti ſui fortem cum muliebri cultu compenſavit.* WOUWER. Vid. ſupra cap. XXXIII.

Proinde] Ex uſu optimae Latinitatis idem notat quod *perinde*, unde ſcioli ſaepe librarii has voculas commutarunt. Vide ſummi Graevii notas ad Cicer. lib. x. ad Famil. epiſt. 24. & Manut. ad ejuſdem libri epiſt. 34. Pro *ſpecioſus* Heinſius ad oram libri conjecerat *ſpecioſo.* Sed nihil neceſſe. Nihil enim magis obvium, quam bene ornatos & pulchros *ſpecioſos* dici. Species enim veſtibus & ornamentis conciliatur. Ita Ovidius lib. III. Met. verſ. 20.

---- Tollens ſpecioſam cornibus altis
Ad coelum frontem.

Ubi tamen Heinſius *ſpatioſam* mavult. Sed hae voces ſollemni librariorum errore commutantur. Eadem etiam varietas lib. XIV. Met. verſ. 661.

Ulmus erat contra ſpecioſa tumentibus uvis.

Ubi etiam *ſpatioſa* praefert Heinſius; ſed mihi magis convenire conſtructioni cum ſexto caſu, *ſpecioſa*, videtur. Noſter in coena Trimalchionis puerum *non inſpecioſum* dixit cap. LXXIV. & *juvenis ſpecioſus* bis terve Apulejo, *mulier ſpecioſa* Ovidio III. Art. Am. verſ. 321. Ut autem *ſpe-*

tes ſolent. Is ergo ad latus conſtitit meum, &, ᵃ ego, inquit, poëta ſum, &, ut ſpero, non humillimi ſpiritus, ſi modo coronis aliquid credendum eſt, quas etiam ad imperitos deferre gratia ſolet. Quare ergo, inquis, tam male veſtitus es? Propter hoc ipſum: amor ingenii neminem umquam divitem fecit.

a Eumolpus.

Qui

ſpecioſum cultu noſter, ita Suetonius Caeſ. xxxxv. *cultu notabilem.* BURM.

Eum ex hac nota literatum eſſe, quos odiſſe, &c.] Ipſo vultu Eumolpum ex eo genere hominum adgnoſcit, quod odiſſe divites ſoleant, ſcil. poëtam. Barthius in Celr. Virgil. num. I. Lege, *eum ex hac nota literatorum eſſe*, intelligit poëtas. *Ex hac nota*, id eſt, talis notae, phraſi Petroniana. Schopp. Veriſim. lib. II. cap. 18. ERHARD. *Literatum* Leidenſ. Antiquae editiones omnes *eum hac nota literarum eſſe.* Sed recte correxit Scioppius *ex hac nota.* infra cap. cxxvi. *Ex hac nota eſt domina mea.* Nam elegans uſus propoſitionis hujus. Cicero pro Muren. xxxvi. *Fuit eodem ex ſtudio vir eruditus apud patres noſtros, & honeſtus homo, & nobilis, Q. Tubero.* Ubi v. Cl. Graevium. Terent. Hecyr. Act. v. ſcen. I. verſ. 30. *Si alia eſſet ex hoc quaeſtu, non faceret.* Flor. lib. I. cap. 13. *Virgines ex ſacerdotio Veſtae.* Caeterum locutionem hanc tranſlatam à notis amphorarum vinariarum, notaverat Ampl. Cuperus, & Senecam duobus locis uſum, de Conſt. cap. III. *Ex hac tibi nota ſapientem exhibeo.* III. de Beneſ. cap. IX. *Quaedam non ſunt ex hac vulgari nota.* tertium ad Phaedri lib. IV. ſab. 23. adduxit Schefferus ex Epiſt. 52. *Nos ex illa prima nota non ſumus.* Ovid. Amor. II. v. 54.

Et volo non ex hac illa fuiſſe nota.

Faſt. I. 596.

Ille Numantina traxit ab urbe notam.

& v. 314.

Exigerem noſtrae qualia damna notae.

Vid. Schulting. ad Senec. Controv. p. 243. BURM.

Quos odiſſe divites ſolent] Alii, *quod odiſſe.* TORN. Horat. lib. I. Sat. 4. WOUWER. Hanc theſin ſibi proponunt Ariſtophanes in Pluto. Cranto & Theognis apud Stobaeum Serm. XCII. [ubi πενίας ἔπαινος.] Ammian. Marcell. lib. XIV. *Homines enim eruditos & ſobrios ut infauſtos & inutiles vitant.* Plin. VII. Epiſt. 23. BOURD.

Ad latus conſtitit meum] Vide ne interpretamentum ſit, & ſcripſerit Arbiter, *ſecundum me*, vel *propter me.* Anonym. MS. juxta man. Douſae ad edit. Tornaeſ. HADRIAN. Τὸ & ignorant editiones. Forte, *is ergo, ut ad latus conſtitit meum, ego, inquit.* Neſcio autem, cur, *ad latus conſiſtere*, placere non debeat. BURM.

Si quid coronis credendum] Sueton. Neron. cap. XII. *Inſtituit & quinquennale certamen primus omnium Romae more Graeco triplex, muſicum, gymnicum, equeſtre.* In iis certaminibus oratores, poëtae, & omnegenus artificum de coronis contendebant, uti & in agonibus Capitolinis, qui, exemplo ludorum Olympicorum à Domitiano inſtituti. Sueton. cap. IV. Vetus Inſcriptio apud Gruter. pag. CCCXXXII. 3. L. VALERIO PVDENT. HIC. CVM. ESSET. ANNORVM. XIII. ROMAE. CERTAMINE. IOVIS. CAPITOLINI. LVSTRO. SEXTO. CLARITATE. INGENII. CORONATVS. EST. INTER. POETAS. LATINOS. OMNIBVS. SENTENTIIS. IVDICVM. Tacitus Annal. XVI. cap. 4. *Senatus, propinquo jam luſtrali certamine, ut dedecus averteret, offert imperatori victoriam cantus, adjicit facundiae coronam, qua ludicra deformitas velaretur.* Idem refert Sueton. Neron. cap. XII. Quo forte ille morſus: *Quas nonnumquam ad imperitos gratia deferre ſolet.* WOUWER. Philoſophi coronati in theatro. Syneſius ad Paeon. οὗτοι μὲν δὴ ἴσαν λαμπροὶ, ἐ τοῖς θεάτροις ἐστεφανοῦντο. Jungerman. Sed hic locus de coronis poëticis capiendus eſt, ſuper quibus multa P. Faber in Agoniſtic. Jacobus Pontanus ad Virgil. Eclog. VII. Claudius Minos ad Alciati Emblemata 204. Raderus ad Martial. lib. VIII. epigr. ult. ERHARD.

Gratia ad imperitos] Non magis haec querela Neronem tangit, quam omnis aevi principes. Perpetua enim haec famelicorum poëtarum exprobratio fuit, quaſi ſeculum, quo viverent, eos non intelligeret, & indoctiores praeferret & praemiis honoraret. Quod & factum ſaepe, docebit te Gellius lib. XVII. cap. 4. BURM.

Quare ergo, inquis] Alii, *inquit.* Pflug. *inquio.* Sed nihil mutandum; eſt enim praeoccupatio. ERHARD. *Inquio* edit. Tornaeſ. Legendum *primum inquio.* Simile autem illud Carionis apud Ariſtophanem Pluto Act. II. ſc. I. cum enim coecus dixiſſet, ſe eſſe Plutum, dicit Carlo.

Σὺ Πλοῦτος, οὕτως ἀθλίως διακείμενος.

BOURD.

Quare ergo tam male veſtitus] Mart. lib. VI. epig. 82.

Tune es, tune, ait ille, Martialis:
Cur ergo, inquit, habes malas lacernas?

Et lib. III. 38.

Inſa-

Qui pelago credit, magno ſe foenore tollit;
Qui pugnas & caſtra petit, praecingitur auro;
Vilis adulator picto jacet ebrius oſtro;

Et

Inſanis: omnes, gelidis quicunque lacernis
Sunt tibi, Naſones, Virgilioſque vides.

PITH.

Hoc ipſum] Ovld. Art. am. II. 715.

An fuit hoc ipſum, quod te, laſciva, juvaret?

BURM.

Neminem inquam] Quid ſi legas, *unquam*? PUTEAN. Sic mox cap. ſeq. *Neſcio quomodo bonae mentis ſoror eſt paupertas.* Cujus rei cauſſam inquirit Ariſtotel. Problem. IV. ſect. 29. Rittershuſius ad Phaedr.

---- *Virtus laudatur & alget.*

Tilemannus in Diſcurſu Philolog. de Hiſtoricor. delectu pag. 200. Dicta in hanc ſententiam vetuſta congeſſit Taubmannus Comment. in Plautum Stich. Act. 2. ſcena I. ERHARD. *Amat ſtudia, ut pauperes ſolent.* Plin. ANON. *Inquom* Leid. & Memm.

Qui pelago eredit] In tenuis fortunae homines. Scalig. in Catalect. ERHARD. *Credere* verbum eſſe nauticum, fruſtra eſſet monuiſſe ex Plauti Moſtellar. & Rudente. Sic in Catal.

Crede ratem ventis.

Ovid. II. Triſt.

Non ideo debet pelago ſe credere.

Cornel. Gall. Eleg. I.

Nec metui dubio credere membra freto.

Seneca Hercule furente.

Carbaſa ventis
Credit dubius navita vitae.

Claudian. In Epigramm.

Jonio credam turgida vela mari.

Prudent. Cathamer.

Audet ſe pelago credere concavo.

Sic *ἀυραῖς πιστεύειν* apud Gregor. Nazlanz. ad Sophron. BOURD. Non magis nauticum verbum, quam aliorum, qui audaces vias ineunt. Ut *credere coelo*, de quo ad Quinctil. Declam. XIII. 12. Ovid. IV. Metam. 626.

Jamque cadente die veritus ſe credere nocti.

Ubi tres codices, *credere coelo.* lib. II. 327.

Nec ſe coeloque Jovique
Credit, ut injuſte miſſi memor ignis ab illo.

ut ibi legendum, non *tradit.* Vid. & Heinſ. ad Claudian. III. Conſul. Honor. 109. & vid. ad Valer. Flacc. II. 192.

Talin' poſſum te credere puppi
Care parens?

& infra cap. CXV. BURM.

Magno ſe foenore tollit] Ita loquitur Caſſius Parmenſis.

Non levis adſcenſus, ſi quis petit ardua, ſudor
Plurimus hunc tollit.

BARTH. Id eſt, inflatus magni lucri ſpe, ne curet pelagus ſaeviens. Barth. Claudian. lib. I. in Rufin. verſ. 22. Alio ſenſu Grat. Cyneget. 311. *Tollit ſe ratio.* Ita *ſe extendit* ſupra cap. XLVI. & LXXVIII. Vide ineptientem Barthium ad Calpurn. Eclog. III. 23.

Praecingitur auro] MS. *oſtro.* TORN. Militare verbum: militiam ſequitur auri amore. PITH. Eleganter; quia in zona res pretioſae, ut aurum, argentum &c. Sueton. Vitell. *Zona ſe aureorum plena circumdedit.* Hinc Egeſippus lib. V. cap. 24. *auro & argento ſuccinctos* dixit. Perrenonius Animadverſion. & Var. lect. lib. I. cap. 13. ERHARD. Barthius & hic in Racemationibus, & ad Claudiani lib. I. in Rufin. verſ. 22. deſerere communem interpretationem hujus loci voluit, quam tamen etiam probavit Salmaſius ad Vulcat. Caſſium cap. I. & Spart. Peſcenn. cap. X. Sed, ut Barthii expoſitionem non probo, ita neque poſſum credere, *auro praecingi*, eſſe zona plena auro cingi: ſed cum *praecinctura* ſit mollioris & effoeminati viri, vel pueri delicati, indicium, ut patet ex Sueton. Caeſ. cap. XXXXV. & Macrob. lib. II. Saturn. cap. 3. turpitudo illa augetur, ſi tunica & veſtes auro ſplendeant. Ita enim ornatas luxurioſorum tunicas fuiſſe, docet Ferrarius lib. III. de re veſtiaria c. XV. BURM.

Vilis adulator] Salisber. lib. III. cap. 13. non laudato auctore citat. BONG. Menand.

Ἄνθρωπος ἐὰν ᾖ χρηστὸς, εὐγενὴς, σφόδρα
Γενναῖος, οὐδὲν ὄφελος ἐν τῷ νῦν γένει.
Πράττει δ᾽ ὁ κόλαξ ἄριστα πάντων.

PITH. Lucianus de Paraſito: Ὁ *μὲν βίος τοῦ παρασίτου κρείττων ἐστὶ τοῦ τῶν ῥητόρων, καὶ τῶν φιλοσόφων.* WOUW. Salisberienſis de Nugis Curial. lib. III. cap. 13. Raviſ. Textor in Epithet. ERHARD. Jo. Saresber. VIII. 7. *De quo triumphatore orbis vilis adulator, & homo vitiis ſordidus, triumphavit.* Voſſianus codex *adolator*, qui poſt Auſonium hoc epigramma habebat. BURM.

Oſtro ebrius] Dementatus, & mentis ob rem aliquam nimio immodicam haud compos. GLOSS. MS. *auro.* TORN. Innuit, paraſitos & adulatores, ad ampliſſimas fortunas principum ſtoliditate evectos, priorum vitae ſordium non amplius memores, reliquos prae ſe deſpicere, rerum ſucceſſu elatos. Ita enim *ebrius* interdum metaphorice capitur pro dementato & mentis ob rem

Digitized by Google

Et qui ſollicitat nuptas, ad praemia peccat:
Sola pruinoſis horret facundia pannis,
Atque inopi lingua deſertas invocat artes.

LXXXIV. Non dubie ita eſt. Sed qui, vitiorum omnium inimicus, rectum iter vitae coepit inſpicere, primum propter morum differentiam odium

rem aliquam nimio immodicam haud compote, quia *ebrietas* mentem alienat & expectorat ob immodicum potum. H. Junius Animadverſion. lib. III. cap. 6. & fuſius Gilb. Cognatus in Adagior. ſylloge. ERHARD. Interpretatur hoc recte Barthius ad Stat. lib. VI. Theb. verſ. 540. de ſtragula veſte auro variegata, Phrygio opere. *Ebrium* vero ego de mentis haud compote non caperem, ſed proprie de adulatore, ſe ad regum menſas inebriante, & vino nimis indulgente. BURM.

Sollicitat nuptas] Hinc *ſollicitatores* Paullo JCto v. Sent. IV. §. BARTH. Sic in l. I. de extraord. cognit. *ſolicitatores*, alienarum nuptiarum ſcilicet. BOURDEL. *Nuptias* Voſſ. & *innuptas* Colb. Vide & Barthium ad Hermae Paſtorem pag. 930. & not. ad Sueton. Galb. v.

Peccat] *Spectat*, Scaliger ad oram Leid. cod. BOSCH. *Spectat* Voſſ. ſed in margine. alii *peccat*. Dictum, ut apud Propertium lib. II. eleg. 16.

Numquam venales eſſent ad munus amicae.

ubi vide Paſſeratii notas. Ex peccato ergo praemia & mercedem petunt, non gratis ſunt flagitioſi. Senec. epiſt. CXXII. *Quibus peccandi praemium eſt infamia*, de alio genere luxurioſorum dixit. *Praemium* Tragur.

Pruinoſis pannis] Squalidis & horridis. GLOSS. Lege *pruinoſis*. AURAT. Hanc lectionem agnoſcit & Puteanus Epiſtolar. ſercul. ſecund. epiſt. III. Ammianus lib. XXII. de Scythis; *Squalentes & pruinoſas ferarum retro ritu veſcuntur*, id mox declarat; *Aquilone caeditur & pruinis*. ERHARD. Hac de re Juvenal. Satyr. VII. & Symmach. lib. III. epiſt. 20. BOURDEL. *Hirtam togam* dixit auctor Dialog. de Corr. Eloq. cap. XXVI. *Adeo malim oratorem, vel hirta toga induere, quam fucatis & meretriciis veſtibus inſignire*. *Algentem togam* vocavit Martialis lib. XII. ep. 36. & XIV. epigr. 137. CUPER. Caeterum, *horret*, mihi videtur aptius convenire pannis pruinoſis, quam *haeret*, quod habet prima editio, & Tragurienſis codex. *Horrere* enim pro algere, & *horrorem* pro *frigore* dicebant. Vide Heinſ. ad Ovid. lib II. Art. Amat. verſ. 213. Ita & *horridus* pro frigido, idem ad lib. II. Amor. Eleg. XVI. verſ. 19. & lib. I. Faſtor. verſ. 495. ubi etiam apud Lucanum *haerens*, pro *horrens*, perperam legi oſtendit. Eodem modo variant codices Pliniani lib. XIV. I. *Eaedem modici hominis altitudine adminiculatae ſudibus horrent vineamque faciunt.* Ubi alii *haerent*. Sed probum eſt *horrent*, id eſt, rigent, & ut arbores, quae trunco valido nituntur, ſtant. De *pannis* vero vide Caſaubonum ad Sueton. Auguſt. XX. BURM. [Conf. tom. I. pag. 751. Sylloges Epiſtol. Burmann.]

Horret] Ita V. C. vulgo, *haeret*. SAMBUC. Alias legitur, *ſola pruinoſis horret prudentia pannis*. BRASSICAN. Voſſ. habet quoque *prudentia*, & Scaliger ad oram.

Atque inopi lingua deſertas invocat artes] MS. *diſertas*. Apud Henricum Stephanum ſequuntur octo verſus hic praeteriti. TORNAES. Vet. unus, *deſertas*. Quod poſtulat carminis ratio. PUTEAN. *Diſertas* Voſſian.

Non dubio ita eſt) Alii codices *non dubie*, ut infra cap. CXXIV. *Haud dubie credentibus indicavimus*. ERHARD. Reduxi primae editionis lectionem *non dubie ita eſt*. *Sed qui vitiorum*, &c. Quae & Traguriensis, ut & Colb. codicis eſt, niſi quod ille habeat, *ſed quis*. vulgata vix admittit ſenſum aptum. Plin. lib. V. epiſt. 14. *Et fortaſſe, imo non dubie, hujus propoſiti mei & minor laus & obſcurior fama.* Livium *haud dubie*, *nec dubie*, innumeris locis poſuiſſe notant lexicographi, qui tamen *haud dubio* XXXIV. 2. Conf. XXVII. 49. Plinius quoque non ſemel lib. XVII. Hiſt. Nat. cap. 12. *Non dubie venenum eſt*, lib. XXI. cap. 18. *Non dubie mederi*, & paſſim in Pandectis quoque obvia formula. *Ita eſt*, vero affirmantis formula millies apud comicos occurrit, & Ciceronem. BURM.

Rectum iter vitae) Firmic. lib. III. cap. I. *Ut rectum iter vitae mortalitas ingreſſa.* WOUWER. Duplex illud conſtitutum a Pythagora & Prodico apud Xenophont. Multiplex illud conſtituitur a M. Varrone περὶ Αἰξιῶν. Juvenale Satyr. VII.

Conſilia & vitae diverſum iter ingrediuntur.

A Perſio Satyr. III. & V. Sed tamen rectus unus limes eſt, caeteri devii & deflexi. Sapientia vitam, in via, quae in plures diffinitur, (ut loquitur M. Felix Octavius) conſtitutam rectam dirigit, ut teſtatur Cicero lib. V. de Finib. Senec. Epiſt. CXVIII. Clemens Alexandr. lib. II. Stromat. cap. 2. Prodicus apud Suidam. Dixi ad Lucian. BOURDEL. Vid. infra cap. CII. &

Digitized by Google

odium habet (quis enim poteſt probare diverſa?) deinde, qui ſolas exſtruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipſi tenent. Jactantur itaque, quacumque ratione poſſunt, literarum amatores, ut videantur illi quoque infra pecuniam poſiti. *

Neſcio

Gebhard. Crepund. lib. II. cap. I. BURM.

Inſpicere] Alias, *inſiſtere*. BRASSICAN. Legendum, *inſiſtere*. WOUWER Forte *inſiſtere*. RITTERSH. & BARTII. Omnibus fere commentatoribus damnata vox *inſpicere*, & communi ſuffragio ſubſtituta *inſiſtere*, & ita Terentium & alios locutos certum eſt. Religio tamen mihi eſt recedere à primis editionibus & MSS. codicibus, praeſertim, quum commode explicari poſſit. *Inſpicere* enim eſt examinare, cognoſcere, ut ſupra ad cap. XV. oſtendimus. Non abſimilis eſt illa Terentiani Demeae Adelph. Act. III. ſc. 3. philoſophandi ratio. *Denique inſpicere, tamquam in ſpeculum, in vitas omnium jubeo, atque ex aliis ſumere exemplum ſibi.* Ita vulgo legitur; ſed antiquae editiones exhibent *inſpicere tamquam in ſpeculum vitas omnium*. Quod firmari poteſt Ciceronis in Piſonem cap. XXIX. loco, qui Terentium ſuum ante oculos habuiſſe videtur. *In quibus verſibus, ſi quis velit, poſſit iſtius tamquam in ſpeculo viam intueri.* BURM.

Propter morum differentiam] Vide Boëth. de Conſ. lib. I. proſ. 3. BARTH. In eumdem ſenſum Boëthius de Conſolation. Philoſoph. lib. I. proſ. 3. *Quod noſtris moribus inſtituti, ſtudiis improborum diſſimillimi videbantur.* ubi Sitzmanus in Notis num. 70. ERHARD. Caſſiod. lib. XII. Epiſt. 3. *Tanta eſt in re publica de morum varietate diverſitas, ut nemo valeat leges defendere, niſi terror aliquis videatur temperare.* BOURDEL.

Habet odium] Id eſt, ſibi conflat, & ab omnibus odio habetur. Senec. Epiſt. 105. *Quidam odium habuerunt, nec inimicum.* eo ſenſu ſupra cap. LXVI. dixit. *Habebo convitium.* vid. & ad cap. XV. Quinctil. Decl. XII. *Occulta quaedam in ſua civitate odia habuerunt.* Lucianus adverſ. indoctum p. 870. ed. Bourd. Μῖσος δ' ἄχειον παρὰ πάντων ἔχεις ἐπὶ τῇ βδελυρίᾳ. *Habes apud omnes odium propter obſcoenitatem.* Caeterum ingenioſa eſt Heinſii, quam codici ſuo adſcripſerat, conjectura, *praemium, propter morum differentiam, odium habet:* eo ſenſu, quo Terentianus Demea Adelph. Act. V. ſc. 4. qui vitam dure & parciter agens & conterens in quaerendo vitam atque aetatem, *nunc exacta aetate hoc fructi pro labore à filiis ferebat, odium.* BURM.

Diverſa] Neſcio, an non verior Memmii cod. lectio *univerſa*. BOSCH. Traguerienſis codex *diviſa*, mendoſe. Neque *univerſa* Memmiani codicis melior. *Diverſa* ſunt contraria, diſſimilia, ut vel tironibus notum eſt. Reſpicit autem illud Horatii lib. I. Sat. I. 3.

Qui fit, ut nemo laudet diverſa ſequentes.

Et verſ. 109.

------ *Nemon' ut avarus*
Se probet, ac potius laudet diverſa ſequentes.

Vellej. Pater. lib. II. cap. 60. *Inter naturaliter diſſimillimos, ac diverſa volentes, creſcebat odium.* BURM.

Sola exſtruere divitias] Lege *ſolas*. AURAT. Biturig. *inſtruere*. Pith. PATISSON. Jo. Saliſber. ex hoc loco: *Qui ſolas divitias congerere curant, nihil in vita potius credi volunt via, quam caeteris praetulerunt.* PITH. Pari elegantia Phaedrus *exaggerare opes*, & Cicer. *exaggerare rem familiarem.* Rittershuſius ad Phaedrum. Dicuntur autem pulcherrime *incubones*, ἐπικεκυφότες, qui toti in opes & divitias incumbunt. ERHARD. Horatium imitatur, qui lib. II. Od. 3. dixit

------ *Et exſtructis in altum*
Divitiis potietur haeres.

Vide ad Phaedr. lib. III. fab. 19. Ita *congerere* Tibullus I. eleg. I.

Divitias alius fulvo ſibi congerat auro.

ubi v. Gebhardi notas. Cyprian. epiſt. I. *Pecuniarum ingentium exſtructos aggeres*, dixit, *acervos* Sueton. Caligul. conſ. infra cap. CXX. BURMAN.

Curant] Hic eſt, ſumma ope nituntur: ut eleganter hac voce uſos ſcriptores cum veteres, tum praecipue Chriſtianos aevi ſequentis, docuit Barthius ad Stat. lib. II. Theb. verſ. 360. & Claudian. lib. II. in Rufin. verſ. 158. & ad Rutil. I. Itiner. p. 429.

Tenent] Poſſident. vide ad cap. LXXXII.

Jactantur] Haec deſunt in Leidenſ. & Tragur. uſque ad *Priſcis enim* cap. LXXXVIII.

Quacumque ratione poſſunt] Ita vetus codex: vulgo *quacumque poſſunt*. SAMBUC. Lege *quacumque rationes poſcunt*. BARTH.

Infra pecuniam] Id eſt, minoris haberi. Ita Terent. Eunuch. III. ſc. 2. *Tace tu, quem ego eſſe infra infimos omnes puto.* Apud Florum quoque lib. IV. cap. II. editiones exhibent, *ſed pulchritudo infra pudicitiam principis fuit.* Ubi tamen cum Grutero & Freinshemio mallem intra

tra

Neſcio quo modo bonae mentis ſoror eſt paupertas. *

Vellem tam innocens eſſet frugalitatis meae hoſtis, ut deliniri poſſet. Nunc veteranus eſt latro, & ipſis lenonibus doctior. * * *

LXXXV. [a] In Aſiam quum à Quaeſtore eſſem ſtipendio eductus, hoſpitium Pergami accepi: ubi quum libenter habitarem, non ſolum propter cultum aedicularum, ſed etiam propter hoſpitis formoſiſſimum filium, excogitavi rationem, qua non eſſem patriſamiliae ſuſpectus amator. Quotieſcumque enim in convivio de uſu formoſorum mentio facta eſt,

a EUMOLPUS.

tra legere. Infra capite c. *infra fiduciam poſui.* BURM.

Neſcio quo modo] Q. Cic.

Neſcio quo pacto res mala facta bona eſt.

BARTH. Vet. cod. *quo non.* Sed Vincent. in Speculo legit *quomodo.* P. DANIEL.

Bonae mentis ſoror] Menander, Μακάριος, ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει. PITH. Vid. Apulejum Apolog. Aeneam Gazaeum, alios. BARTH. Quae Apulejo in Apolog. *philoſophiae vernacula*: Chryſoſtomo in Acta Apoſtol. Hom. 16. *mater ſanitatis.* Scip. Gentilis Comment. in Apul. Apolog. num. 243. ERHARD. Ariſtotel. Probl. ſect. 29. Διὰ τί ἡ πενία παρὰ τοῖς χρηστοῖς μᾶλλον ἢ παρὰ τοῖς φαύλοις ἐστίν; Legend. Plutarch. in Galba, D. Baſil. Epiſt. ad Olymp. Aelian. Varlis lib. XV. cap. 39. Apul. Apol. I. Sic autem omne expoſuit Mitio apud Terent.

Homine imperito nunquam quidquam injuſtius
Qui, niſi quod ipſe facit, nihil rectum putat.

Quod recte potiſſimum convenit cum iſtis, *qui ſolas exſtruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipſi tenent.* BOURDEL. Idem dixit Crates apud Julianum Orat. VI.

Χαῖρε θεὰ δέσποινα, σοφῶν ἀνδρῶν ἀγάπημα,
Εὐτελίεια, κλεινῆς ἔκγονε σωφροσύνης.

Et ita Lucian. in Nigrin. φιλοσοφίαν & πενίαν jungit. Democritus divitias onus bonae mentis exiſtimabat teſte Senec. de Providentia cap. VI. Et ita alii plures ſenſerunt. *Sororem* autem vocat eleganter, quia ſimilis & conjuncta ſemper eſt bonae menti paupertas, ut Plaut. Poenul. *Hanc per dextram ſororemque laevam*: & ſimili ratione, ἀδελφὰ Graecis ſunt ὅμοια, οἰκεῖα, ἀμφίζογα, σύζυγα, in Gloſſis, & Etymolog. magno. Aelian. lib. II. Var. cap. 18. Λόγος δὲ καὶ οὗτος ὁ ἀδελφὸς τῷ προειρημένῳ. Et lib. XII. cap. I. & alibi. CUPERUS.

Vellem tam innocens.] Macrob. pag. 585. BOSCH.

Deliniri.] Legendum *deleniri.* BURM.

Veteranus eſt latro] *Veteranus* hic is, qui longa annorum ſerie & experientia peritus, aſtutus: quomodo apud Livium lib. I. *Poenum, hoſtem veteranum, trium & viginti annorum militia duriſſima, inter Hiſpanas gentes ſemper victorem.* Sic hoc ſenſu *vetus* ſaepe apud Tacitum. BOSCH. Ita *veterana meretrix* apud Fulgentium Mythol. HEINS.

Leonibus] Alii *latronibus.* TORNAES. *Lenones* alio vocabulo *pararii*, προξενοί, *conciliatores, mediatores, emtores, nominatores, juſſores, mandatores*, ut notat Gloſſarium P. Danielis. Tale hominum genus doctum, aſtutum, vorſutum. BOURDEL. *Leonibus* Leidenſ.

Doctior] Aſtutior, fraudulentior. verbum comicum Plauto & Terentio perpetuum. videndus Schopp. Explanat. in Moſtell. ERHARD. Vide ſupra ad cap. LXXIV.

Stipendio conductus] MS. *eductus.* TORNAES. Ex more magiſtratuum Romanorum, qui ſaepe in cohorte amicorum doctos & poëtas ſecum in provincias ducebant, ut Ennium ſecum habuit Fulvius Nobilior. v. Cloudiani Praefat. ad lib. III. de laud. Stilicon.

Quotieſcumque] Sic fit, teſte Victore in Auguſto. *Cumque eſſet luxuriae ſerviens, erat tamen otii & vitii ſeveriſſimus ultor*, &c. AITTIRSH.

Uſu formoſorum] Qui uſum ſui dent viris. GLOSS. Ovid. lib. X. Met. 286. *ipſoque fit utilis uſu.* Salvianus lib. VII. de Gub. *Quis credere aut etiam audire poſſit, convertiſſe in muliebrem tolerantiam viros, non uſum ſuum tantum atque naturam, ſed etiam vultum*, &c. Saxo Grammat. lib. V. Dan. Hiſt. BARTH. Qui uſum ſui dent viris. Sic Hieronymus quoque in Vita Joannis Monachi. Val. Maximus lib. VI. cap. 3. Plautus, atque alii, *uſum* in muliere eodem modo accepere. Barthius Ablegmin. Critic. lib. II. cap. I. Pamphilus ad Galateam apud Maurilianum;

En, laſciva Venus nos ad ſua gaudia cogit,
Inque ſuos uſus nos jubet ire ſimul.

Plautus pro *uſu* dixit *uſuram.* unde *uſurarius*, cujus

eſt, tam vehementer excandui, tam ſevera triſtitia violari aures meas obſcaeno ſermone notavi, ut me mater praecipue, tamquam unum ex philoſophis, intueretur. Jam ego coeperam ephebum in gymnaſium deducere: ego ſtudia ejus ordinare, ego docere, ac praecipere, ne quis prae-

jus uſuram capimus, vel quo utimur, ad eam faciem, ſicut *commodatarius*, *mandatarius*, &c. In Prolog. Amphitruon. de Jove adultero;

Alcumenam uxorem cepit uſurariam.

de qua vide Goldaſtum docte eleganterque diſſertantem contra interpretum nugas, Plautin. lection. lib. I. cap. 4. ERHARD. Tibul. I. eleg. X. verſ. 55.

Et, cum furtivo juvenem laſſaverit uſu,
Tecum interpoſita languida veſte cubet.

Hinc proverbium, quod refert Joan. Sarisber. lib. III. cap. 13. *uſus formoſorum abuſio eſt.* Ovid. Remed. 357.

Nunc tibi, quae medio Veneris praeſtentur in uſu,
Eloquar. Ex omni parte fugandus amor.

Metamorph. X. 565.

Fuge conjugis uſum.

Sueton. Calig. XXV. *Intra paucos dies repudiatam, biennio poſt relegavit, quod repetiſſe uſum prioris mariti tempore medio videbatur.* BURM.

Tam vehementer excandui.] Audiendus ad hunc locum Juvenalis Satyr. VI. [vſ. 272.]

Aut odit pueros, &c.

Ita qui fingit, nihil minus optare, quam quod voluit, ſimulat. Senec. in Oedipo.

Certiſſima eſt regnare cupienti via,
Laudare modica, & otium ac ſomnum loqui,
Ab inquieto ſaepe laudatur quies.

Idem de Dionyſio Juſtin. XXI. 5. BOURDEL.

Tam ſevera triſtitia) Terent. *Triſtis ſeveritas.* PITH. Severitate. Arnobius lib. VI. *Formas, quae cuivis triſti eſſe poſſint deriſui.* Imp. in praef. Cod. Theod. Pacatus pan. *Severi patres bis, quos plus diligunt, triſtiores ſunt.* BARTH. Argumentum hujus fabulae, ſive hiſtoriae verius, quale eſt Satyrae II. apud Juvenal. in principio: videlicet oretenus & pallio philoſophari hypócritas, aut ſcientiam rerum praeferre memorabilium: poſtmodo, cum ſoli ſint, facere paria Cybeles apud Apuleium Gallis, aut Petroniano huic Eumolpo. Barth. ad Claudian. Epigr. in Curetium tertio. *Severa triſtitia*, id eſt, triſtiore & paedagogico vultu, ſive (ut hodie dicere licet) monaſtico, hoc eſt, hypocritico. Sueton. Nerone cap. XXXVII. *Paeto Thraſeae* (ſcilicet mortis cauſſa fuit) *triſtior & paedagogi vultus.* De cujuſmodi ſimulatoribus Sidonius Apollinaris lib. III. ep. 13. *Facilius obtingit, ut quiſpiam ſeria loquens vivat obſcoene, quam valeat oſtendi, qui pariter exiſtat improbus dictis, & probus moribus.* Theobaldus Epiſcopus in Phyſiologo, de Syrene loquens;

Utpote ſunt multi, qui de virtute locuti
Clunibus indulgent.

Ex illo Juvenal. Sat. II.

—— Et de virtute locuti
Clunem agitant.

ERHARD.

Violari aures meas obſcoeno ſermone nolui] Lege, *dolui.* Gruter. Suſpicion. lib. V. cap. 12. Improbe. Imitatur enim Varronem Agathone; *Virgo de convivio abducatur ideo, quod majores noſtri virginis acerbae aures Veneris vocabulis imbui noluerunt.* ERHARD. Qui caſtus proprie *ſanctus*: *violari* autem dicuntur res ſacrae. Serv. ad Virgil. BOURDEL. *Nolui* veteres membranae. Forte *docui.* Nam, ut ait Phaedrus Prolog. lib. IV.

—— Decipit
Frons prima multos, rara mens intelligit,
Quod interiore condidit cura angulo.

BOSCH. Anonymus, *videri volui.*

Tamquam unum ex philoſophis) Bene cum genere humano ageretur, ſi Eumolpus poſtremus fuiſſet eorum, quibus philoſophia in ore. Nunc hodie pleroſque numeres,

Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia vivunt.

Gruter. Suſpic. lib. V. cap. 12. ERHARD.

Jam ergo] Lege, *jam ego.* Sic Memm. codex. BOSCH.

In Gymnaſium ducere] Sic praeceptores dicti *καθηγηταί.* Gloſſ. Vet. *Καθηγητής. praeceptor.* Colloqu. Scholaſt. Ἠσπασάμην καθηγητάς. *Salutavi praeceptores.* BOURDEL. *Jam ego ephebum in Gymnaſium deducere*, ſine *coeperam.* ANONYM. Hoc paedagogorum officium. Gloſſ. Iſidori *Pappas, paedagogus, qui ſequitur ſtudentes.* Neque in gymnaſia tantum & ludos ducebant, ſed ſemper comitabantur. vid. Valer. Max. lib. III. cap. I. exempl. 2. & infra cap. XXIV. Paedagogos autem ſaepe corrumpendis ſibi traditis liberis operam dediſſe docebit aliud exemplum apud Valerium Max. lib. VI. cap. I. ex. 3. Talis ille Hamillus apud Juvenal. X. 224. qui a Scholiaſte *magiſter*,

Digitized by Google

praedator corporis admitteretur in domum. Forte quum in triclinio jaceremus, quia dies ſollemnis ludum artaverat, pigritiamque recedendi im-

giſter, *infantum corruptor* dicitur, ubi male *infamatus* legit Schurtzfleiſch. Conf. Sueton. Grammat. v. *Sunt qui tradunt, ob infamiam quandam eum in Sardiniam ſeceſſiſſe*, ſc. Saevium Nicanorem. Et hinc praeceptorem ſanctiſſimum quemque eligendum, docet Quinctilianus lib. I. Inſt. Orat. cap. 2. & Plinius lib. III. Epiſt. III. Corelliae conſilium dans de filii ſtudiis inſtituendis, ait, *Adbuc illum pueritiae ratio intra contubernium tuum tenuit, praeceptores domi babuit, ubi eſt vel erroribus modica, vel etiam nulla, materia. Jam ſtudia ejus extra limen proferenda ſunt, jam circumſpiciendus rbetor Latinus, cujus ſcholae ſeveritas, pudor, in primis caſtitas, conſtet: adeſt enim adoleſcenti noſtro, cum ceteris naturae fortunaeque dotibus, eximia corporis pulcbritudo: cui in boc lubrico aetatis non praeceptor modo, ſed cuſtos etiam rectorque quaerendus eſt.* Quae duo loca indicio Ampliſſ. Cuperi debeo. Hinc patet, in vulgari illa epheborum corrupteia quam ſollicite parentes debuerint circumſpicere ſanctos paedagogos. BURM.

Praedator corporis] Ademptator pudicitiae. GLOSS. Supra cap. LXXX. *Non frueris, inquit, bac praeda.* Athen. Τούτοις καὶ τὸ τοῦ σώματος κόσμον ὑπὸ τοῦ πάθους ἐξαγόμενοι καὶ σκυλεύοντες, ἑαυτοὺς ἀναλίσκουσι. Heliodor. Τί δὲ τὸ ἀναφρόδιτον· νέος οὕτω καὶ καλὸς καὶ ἀκμαῖος γυναῖκα ὁμοίαν καὶ προσεστηκυῖαν ἀπωθεῖται, καὶ οὐχ ἅρπαγμα, οὐδὲ ἕρμαιον ἡγεῖται τὸ πρᾶγμα. PITH. Felis pullaria. Sic cap. LXXXIII. *Hylam Nympba praedata eſt.* BARTH. Adtemptator pudicitiae. ſic ſupra dixit cap. LXXX. *Egreditur ſuperbus cum praemio Aſcyltos*: hoc eſt, praeda, ſcilicet Gnythone. ERH.

Dies ſolemnis] Poteſt de aliquo anniverſario & feſto die capi, quibus ludi claudebantur, ut Romae quinquatribus fiebat, cum minerval ſolverent. Unde Plin. lib. XXXV. Hiſt. Nat. cap. II. *Juvenem requieſcentem, & quinquatrus celebrantem* dixit. Suet. Neron. XXXIV. *Solemnia quinquatruum.* Mira autem locutio *artare ludum* pro claudere. Annotavit Ampliſſimus Cuperus ad codicem ſuum, Virgilium lib. I. Aeneid. verſ. 223. *artas compages* dixiſſe,

—— Dirae ferro & compagibus artis
Claudentur belli portae.

Ita contrario ſenſu idem poëta dixit lib. II. Aen. v. 269.

Laxat clauſtra Sinon.

Et noſter infra cap. XCVII. *Clauſtrorum firmitatem laxavit*; & mox in Haloſi Trojae, *Danai relaxant clauſtra.* Forte huc referre licet corruptiſſimum Ciceronis locum pro Rabirio Poſtumo cap. XIV. *Quibus*(mercibus) *cum multae naves refertae fuiſſent, una non patuit, parva artata.* Senſus autem eſſet, ſi haec lectio antiquorum codicum ſervanda ſit, ne unam quidem, nec parvam etiam patuiſſe, ſed arctatam & clauſam fuiſſe, ne videri poſſet, qua merce onerata eſſet. Sed illa verba adhuc obſcura & in mendo cubant, ideoque nihil hinc conficio. Melius hujus verbi uſus ex Lucano illuſtratur, qui cum *claudere* conjungit lib. IV. 369.

Aëra non paſſus vacuis diſcurrere venis
Artavit, clauſitque animam.

ita forte vera eſt illa priſcarum Ovidii editionum lectio Am. I. v.

Feſtus erat, mediamque dies &c.

BURM.

Ludum] Scilicet literarium. ERHARD.

Pigritiamque recedendi] Otium, ut apud Martialem lib. XII. epigr. 4.

Tu facis ingenium, tu, ſi quid poſſe videmur,
Tu das ingenuae munera pigritiae.

Id eſt, otio liberali, à quo literati dicuntur *ſcbolaſtici* & *otioſi*. Petronii ſententiam Germanicis verbis optime exprimimus. *Als wir faul und müde waren, und der Jung ſchlaffen begert.* Deinde *recitandi* legit Jungermannus. Puto, *recedendi*, intelligi & tolerari poſſe. Putean. epiſtola ad Goldaſtum. ERHARD. Recte Gonſalius reprehendit eos, qui *pigritiam* hic otium liberale interpretantur. Senſus manifeſtus eſt, convivio in noctem protracto, illos manſiſſe in lecto tricliniari, neque libuiſſe ex triclinio recedere in cubiculum, ut lecto ſe imponerent: ut ſupra conviva ille cap. XLI. *Dies nibil eſt, dum verſas te, nox eſt. Itaque nibil eſt melius, quam de cubiculo recta in triclinium ire.* qui in multam lucem dormiens, querebatur de brevitate diei, & ideo ſurgens ſtatim menſae accubabat. Noſtri vero in triclinio permanſerant ſublatis menſis, prae pigritia & vino liberalius hauſto, quo marcebant. Eodem modo ſupra in pervigilio Veneris cap. XXII. in ſomnum labuntur. Proprie vero utitur *recedendi* voce, quae notat in interius membrum & conclave abire; cubicula enim in parte domus interiori, triclinia ad atrium, ut ſupra vidimus. *Concedere* dixit Terentius Heaut. III. ſc. III. ubi pater filium objurgans, quod in triclinio, in vino immodeſtus, ſubagitaverat, ut credebat, amicam alienam, dicit, *at certe concedas binc aliquo ab ore eorum*, id eſt, in interiorem domus partem, ut fecit poſtea apud Mene-

impoſuerat hilaritas longior, fere circa mediam noctem intellexi, puerum vigilare. Itaque timidiſſimo murmure votum feci; &, Domina, inquam, Venus, ſi ego hunc puerum baſiavero, ita ut ille non ſentiat, cras illi par columbarum donabo. Audito voluptatis precio, puer ſtertere coepit. Ita-

nedemum Clitipho, paterni moniti memor, cum in ultimis aedibus in conclavi lectus erat latus, ut amica frueretur. Act. v. ſc. 1. E ita *receſſus* vocabant ipſa conclavia. Ovid. 1. Met. verſ. 177.

Ergo ubi marmoreo ſuperi ſedere receſſu.

Ubi interius membrum intelligitur: *atria* enim praeceſſerunt. Idem lib. 1. Faſt. verſ. 555.

Proque domo. longis ſpelunca receſſibus ingens
Abdita, vix ipſis invenienda feris.

Noſter mox in haloſi Trojana *receſſus* vocat latebras. BURM.

Marmore votum feci] Superſtitio veterum, qua ſemper taciti aut murmurantes vota faciebant. GLOSS. Superſtitio veterum, qua ſemper taciti aut murmurantes vota faciebant. Juven. Sat. x.

Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater.

Perſ. Satyra II.

Haud cuivis promptum eſt murmur tacitoſque ſuſurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.

vid. Senec. ep. x. WOUWEREN. Qui cupide & ardenter aliquid à diis petebant tacitos ac murmurantes vota facere ſolitos, ab aliis annotatum eſt. Ejus rei exſtat exemplum & in Sacra Hiſtoria 1 Reg. 1. verſ. 10. & ſeqq. de Anna Elcanae uxore, votum in templo pro apertione vulvae ſuae faciente: & quidem verſ. 13. ſic legitur; *Porro Anna loquebatur in corde ſuo, tantumque labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur*, &c. ERHARD. Illuſtravit hunc votorum ritum egregie optimus ille virorum Brouckhuſius noſter ad Tibull. lib. IV. eleg. 5. verſ. 17. & olim Barthius ad Statii Theb. lib. v. verſ. 632. & Schottus II. Obſerv. cap. 11. & Meurſ. Spicil. ad Theocrit. Idyll. 1. p. 7. Confer. Luc. XVIII. 1. *Murmur* autem vox propria in arcanis his votis, & omnibus ſacris, quae fiebant nocte, ut, praeter loca à Wouwerio adducta, docet Valer. Flacc. VII. 464.

---- *Totum ſepteno murmure fertur*
Per clypeum.

Ovidius lib. VI. Met. verſ. 327.

Reſtitit, & pavido, Faveas mihi, murmure dixit,
Dux meus, & ſimili, Faveas, ego murmure dixi.

& VII. verſ. 251.

Quos ubi placavit precibuſque & murmure longo.

Sidon. Apoll. Carm. II. verſ. 86.

Pontificum de more ſenex arcana peregit
Murmura.

Ubi vide doctiſſimi Savaronis notas. BURM.

Domina Venus] Δέσποινα Ἀφροδίτη. Alciphr. Achill. Alexandr. lib. VIII. PITH. Apud Lucian. Amoribus δέσποινα Ἀφροδίτη. Ovid. lib. 1. de Arte amandi. WOUWEREN. Proprie. vide Heinſ. ad Ovid. epiſt. 4. Heroid. verſ. 12.

Par columbarum] Appoſite. Nam *columbae* & *palumbes* Veneri ſacrae. Rader. ad Martial. lib. VIII. epig. 28. Sed & inter obſcoena & nequam vocabula. Gruter. apud Taubmann. ad Plaut. Bacchid. Act. 1. ſc. 1. ERHARD. Cur in tutela Veneris ſint columbae, fabulam refert Lutatius ad Stat. IV. Theb. 226. Unde apud Statium 1. Sylv. II. 102. Veneri dixit Cupido:

---- *Hic noſtrae deflevit fata columbae.*

Ubi vid. quae Barthius notat, & Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 3. Vide & Scholiaſt. Apollon. Rhodii ad lib. III. verſ. 539. & ad Aeſchyl. ſeptem contra Theb. verſ. 300. Et haec ratio, cur in inſula Salamine, quae Veneri ſacra, columbae plurimae nutriebantur, unde & ab Aeſchylo in Perſis verſ. 309. vocatur πελειοθρέμμων. Hinc currus ejus columbis junctis trahitur. Ovidius XV. Met. verſ. 598.

Perque leves auras junctis invecta columbis.

Vide Barth. ad Claudian. Epithal. Pallad. verſ. 104. Et hinc ipſae mulieres impudicae *columbae* dictae, ut Helena Lycophroni verſ. 85. τρήρων vocatur, ut Scholiaſtes notat διὰ τὸ λάγνον. Et verſ. 131. πελείας, ubi exponit idem πόρνην. Artemidorus autem Oneirocr. lib. II. cap. 20. dicit, φάσσας notare meretrices, περιστεράς vero puras & mundas matresfamilias. Nam proprie illud genus columbarum in hac materia intelligitur. Et *columbam* pro *palumbe* poni docet Servius ad Virgil. 1. Eclog. verſ. 58. ut & Horatius lib. 1. od. 2. verſ. 9. *columbas* dixit, intelligens palumbes: illae enim nidificant in arboribus. Unde & palumbes capere debemus columbas, in augurio, quod Auguſto Imperium promiſit apud Sueton. cap. XCIV. Unde & diſcimus, quare, *palumbum regium*, dixerit Lampridius in Diadum. cap. IV. ubi dubitare non debuerat Caſaubonus, an ſit, qui omen regiae fortunae ferat. Hoc enim manifeſte

Itaque adgreſſus ſimulantem aliquot baſiolis invaſi. Contentus hoc principio, bene mane ſurrexi, electumque par columbarum adtuli exſpectanti, ac me voto exſolvi.

LXXXVI. Proxima nocte, quum idem liceret, mutavi optionem: &, ſi hunc, inquam, tractavero improba manu, & ille non ſenſerit, gallos gallinaceos pugnaciſſimos duos donabo patienti. Ad hoc votum ephebus ultro ſe admovit, &, puto, vereri coepit, ne ego obdormiſſem. Indulſi ergo ſollicito, totoque corpore, citra ſummam voluptatem, me in-

feſte docet Servius ad Virgil. I. Aen. verſ. 393. & ad lib. VI. Aen. verſ. 190. & ex ſimili augurio, quod Alexandro Severo obtigiſſe narrat Lamprid. ejus vita cap. XIII. confirmatur. Sed ad noſtri Petronii mentem egregie facit alius Virgilii locus Eclog. III. ubi palumbes Veneri ſacras docet, in ſimili huic paedagogi noſtri munere.

Parta meae Veneri ſunt munera, namque notavi
Ipſe locum, aëriae quo congeſſere palumbes.

Et Ingenioſiſſimus poëta Naſo inter munera, quae Polyphemus Galateae promittit, lib. XIII. Met. 833. ponit *par columbarum*, ubi & palumbes notari puto. Apud eundem lib. II. Art. am. 269. ſi per librarios licuiſſet, idem amantium donum, videremus.

Quin etiam turdone licet miſſaque columba
Te memorem dominae teſtificere tuae.

Ita Heinſius in ſeptem libris reperit. Vulgo *corona* legitur. Vid. Athen. XIV. p. 654. ubi loca περὶ περιστερῶν. Quia vero hic in urbe res geritur, columbas domeſticas intelligere malo, ut in Bucolicis & aliis locis palumbes. BURM.

Audito voluptatis precio] Confer Juven. Satyra V. WOUWER.

Invaſi] Supra cap. LXXIV. ubi vide.

Bene mane] Recte hoc vindicavit Munckerus in diſſertatione erudita Hygino, contra obtrectatorem Petronii. *Bene* enim eſt *valde*, ut Laurembergius in Antiquario exemplis plurimis probavit, & Manutius ad Ciceron. lib. VII. ad famil. Epiſt. 22. adde & Giphan. indicem Lucretianum in *bene*. BURM.

Exſolvi.] *Exſolui* Leidenſ.

Optionem] *Optio* an hic eſt optatio, votum? alias, eligendi facultas. HADRIAN.

Si hunc tractavero] Plaut. Caſin. Act. IV. ſc. IV.

Corpuſculum mellitulum. Ol. *mea uxorcula.*
St. *Quid eſt?* Ol. *inſtitit plantam.* qt. *quaſi jocabo,*
Nebula haud eſt mollis, atque hujus eſt,
Aedepol papillam bellulam! Ol. *hei miſero mihi!*
St. *Quid eſt?* Ol. *pectus mihi agit nunc cubito.*
St. *Quid tu ergo hanc, quaeſo, tractas tam?*
At mihi, qui belle hanc tracto, non agit.

Idem Bacchid. Act. II. ſc. II. verſ. 23. *Vide quaeſo, ne quis tractet illam indiligens.* PITH. Vide Heinſ. ad Ovid. lib. II. Art. amand. verſ. 633. Infra cap. CXL. *Utraque manu deorum beneficia tractas.* Et ſupra cap. XXIV. & LXXXIII. Juſtin. VII. 9. Sophocl. Trachin. vſ. 570.

Ὅς (Neſſus) κἀμὲ, τὸν πατρῷον ἡνίκα στόλον
Ξὺν Ἡρακλεῖ τοὐπρῶτον εὖνις ἑσπόμην,
Φέρων ἐπ᾽ ὤμοις, ἡνίκ᾽ ἦν μέσῳ πόρῳ,
Ψαύει ματαίαις χερσίν. BURM.

Et ille non ſenſerit] *Ut ille*, mallet Ampliſſimus Cuperus.

Gallos pugnaciſſimos] Varro de Re Ruſt. *In certamine pertinaces, & ad pugnandum maxime idonei.* Philo περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον. Οἱ γοῦν ἀλεκτρυόνες οὕτως εἰώθασι φιλοκινδύνως ἀγωνίζεσθαι, ὥστε ὑπὲρ τοῦ μὴ εἶξαι καὶ ὑποχωρῆσαι, κἂν ἡττῶνται ταῖς δυνάμεσιν, οὐχ ἡττῶνται ταῖς εὐτολμίαις· ἄχρι τοῦ θανάτου παραμένουσιν. quem ſi lubet, vide. Plin. lib. X. cap. 21. Aelian. Variar. Hiſt. libro II. WOUWER. Plutarch. in vita Lycurgi. *Adoleſcens ad illum, qui daturum ei ſe promitteret gallos gallinaceos in pugna exſpirantes, minime, inquit, ſed eos da mihi, qui in pugnis interficiant alios.* SCIOPP. Vid. de pugnis gallorum Schefferus & Kuhn. ad Aeliani lib. II. Var. 28. Barth. II. Adverſ. cap. ult. talis pugnax gallus eleganter à Columella lib. VIII. cap. 9. *pyctes* vocatur. BURM.

Se admovit] Petroniana phraſis. ſupra cap. XI. *Aſcyltos furtim ſe foribus admovit.* Ovid. Art. Am. I. 605.

Inſere te turbae, leviterque admotus eunti
Velle latus digitis & pede tange pedem.

Conf. Snakenburg ad Curt. IX. IV. 27. BURM.

Obdormiſſem] Munckerus ad Fulgent. Mythol. lib. I. p. 6. legit *obdormiſcerem*, & vitium ex compendio ſcripturae natum exiſtimat. Valde veroſimiliter.

Indulſi] Verbum Veneris, ut apud Virgil. Georg. *Concubitu indulgent.* BOURDEL.

Citra

lonicum optimum donabo, cum hac tamen exceptione, ſi ille non ſenſerit. Numquam altiore ſomno ephebus obdormivit. Itaque primum implevi lactentibus papillis manus, mox baſio inhaeſi, deinde in unum omnia vota conjunxi. Mane ſedere in cubiculo coepit, atque exſpectare conſuetudinem meam. Scis, quanto facilius ſit, columbas galloſque gallinaceos emere, quam aſturconem; & praeter hoc etiam timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis ſpatiatus, in hoſpitum reverti, nihilque aliud quam puerum baſiavi:

χεται τινος εὐνοίας. ἀφ' ἧς καὶ τὴν ὀνομασίαν εἴληφε, καὶ τερπνικώτερον μετῆλθεν εἰς κοινὴν ἐπίτασιν. ὡς τὸ ἀλιάδος, κἂν πολέμιος ᾖ, καὶ ἡ πύξις, κἂν ἀδελφόρμυλης τύχῃ. GRONOV. Lib. II. Obſerv. cap. 10. Τὸ *Aſturconem* Gonſalio diſplicet, quia tam grande munus ſuſpectam faceret paedagogi liberalitatem; emendat itaque *ſtruthionem*. Sed *ſtruthio* mihi, aeque ac *aſturco* illi, placet; licet dixerit *ſtruthiocamelum* noſter infra cap. CXXXVII. Paullo enim poſt ipſe nequam amator: *Scis, quanto facilius ſit, columbas, galloſque gallinaceos emere, quam aſturconem: & praeter hoc etiam timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam.* Defendit etiam contra Gonſalium veram lectionem Cl. Gronovius lib. II. Obſerv. cap. 10. BOSCH. Janus Vlitius ad Gratii verſ. 514. malit legere *Aſturconem Tieldonicum*, aut certe, *Caledonicum*. Barthius ad Statii lib. IV. Silv. VI. verſ. 75. *Aſturconem Naſamonicum*. *Macedonicum* explicat eodem, quo Gronovius, modo Bochartus lib. I. Phaleg cap. 6. de Aſturconibus vero & eorum inceſſu & vectura delicata v. Salmaſ. ad Capitol. Maxim. cap. III. Miror autem, interpretes, qui omnia ad Neronem in hac Satyra referre gaudent, Aſturconem ejus Imperatoris hic ſignificari non crediſſe, de quo Suetonius cap. XLVI. Conf. Demſt. ad Roſ. p. 65. Caeterum & inter dona quibus demerebantur amaſios, fuiſſe equos docet Achill. Tat. I. p. 24. de Clinia, qui cum equum emiſſet, & adoleſcentulus, cujus amore tenebatur, eum vitium laudaſſet, ei donavit. Equum & gallum gallinacuum jungit Plutarch. Sympoſ. I. 9. p. 622. fine. BURM. [Hoc jam ſupra.]

Implevi lactentibus papillis manus] Martialis lib. XIV. epig. 13.

Faſcia, creſcentes dominae compeſce papillas,
Ut ſit quod capiat noſtra legatque manus.

Maxim.

Urebant oculos durae ſtanteſque papillae,
Et quas adſtringens clauderet una manus.

Plaut. Bacchid. Act. III. ſcen. 3. *Niſi identidem manus ferat ad papillas, labra à labris nuſquam auferat.* PITH. Ineptiae amantium. Ovid. I. Amor. V. verſ. 20.

Forma papillarum quam fuit apta premi!

Lucian. ἑταιρ. διαλ. καὶ περιέβαλλον, καὶ τοὺς μαστοὺς ἔθλιβον, καὶ ἐδάκνε μεταξὺ καταφιλοῦντα. Eadem Plaut. conjungit Pſeud. Act. I. ſcen. I.

Teneris labellis molles morſiunculae,
Papillarum horridularum oppreſſiunculae.

Catull. Carm. LXIV. verſ. 65. *lactantes vincta papillas*. WOUWER. Alii *lactantibus*.

Omnia vota conjunxi] Noſter cap. XI. *Fruorque votis uſque ad invidiam felicibus*. Ovid. lib. I. Faſt. 431.

Gaudes & à pedibus tracto velamine, vota
Ad ſua felici ceperat ire via,

Item lib. XI. Met. 265.

Et potitur vocis, ingentique implet Achille.

PITH. *Vota* in verbis nuptis. Supra cap. XI. Inſcriptio ſepulchralis Romana apud Gruter. DCCCXLIII. 3.

Ingratae Veneri ſpondebam munera ſupplex,
Erepta conjux virginitate tibi.
Perſephone votis invidit pallida noſtris,
Et praematuro funere te rapuit.

Omnia dixit, ut infra cap. CXXX. *Forſitan dum omnia concupiſco, voluptatem tempore conſumſi.* Senſus eſt praetextatus & nequam. ERHARD. Ovid. Art. I. 671.

Quantum defuerat pleno poſt oſcula voto.

& Metam. IX. 464.

Nullumque ſub illo
Igne facit votum; verumtamen aeſtuat intus.

BURM.

Sedere in cubiculo coepit] Anonymus *coepit* iterum abjicit.

Praeter hoc] *Praeter haec* Leidenſ.

Faceret] *Haberet* Memm.

Ergo] *Ego* Leidenſ.

Nihil aliud quam baſiavi] Supra cap. LXXXII. *nihil aliud quam caedem & ſanguinem cogito.* Haud vulgarem & obſervandam hanc locutionem plurimis Livii locis illuſtravit Gronovius ad Liv. lib. XXXI. cap. 24. & Berneccerus ad Sueton.

Caeſ.

ſiavi: At ille circumſpiciens, ut cervicem meam junxit amplexui, Rogo, inquit, domine, ubi eſt aſturco? *

LXXXVII. Quum ob hanc offenſam praecluſiſſem mihi aditum, quem feceram, iterum ad licentiam redii. Interpoſitis enim paucis diebus, quum ſimilis nos caſus in eamdem fortunam retuliſſet, ut intellexi ſtertere patrem, rogare coepi ephebum, ut reverteretur in gratiam mecum, id

Caeſ. xx. qui male nulli alii, quam Suetonio, uſitatam phraſin exiſtimat, unde in Theſaurum Fabri relata haec obſervatio; ſed, ne fallantur tirones, ſciant, praeter Livium, ita & locutum Ciceronem libro I. de Leg. cap. 8. *Eſt autem virtus nihil aliud, quam in ſe perfecta, & ad ſummum perducta natura.* Eadem fere forma Horat. III. od. v.

—— Non aliter tamen
Dimovit obſtantes propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quam ſi clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret.

Solet vero apud Ciceronem & Terentium & alios poſt *alius* ſequi *atque*, *ac*, *&*, ut Terent. Andr. Act. III. ſc. III. *Alium eſſe cenſes nunc me, atque olim.* & ita paſſim. Sed *quam* non ſolet jungi, niſi negativae particulae, *non*, *nihil*, aut ſimiles cum τῷ *alius* junctae praecedunt. Ita Livius lib. VII. cap. 18. *Nuſquam alio, quam ad ſerviendum, nati.* Mox utitur *niſi*. *Nihil aliud niſi*. BURM.

Junxit] Proprium in Venereis complexibus verbum. Vide egregie Heinſ. ad Ovid. Remed. Amor. verſ. 409. *Vincit* volebat Anonymus.

Amplexui] Legendum credo *amplexu*, ut quaedam editiones, & Anonymus. Nam vulgatum vix Latini dici poſſe cenſeo. Ita *petere amplexu* Ovidio reſtituit Heinſius Epiſt. XIV. 69. & VI. Met. 605. *excipere amplexu.* Idem Epiſt. XVIII. 101. Valerius Flacc. lib. VII. 254.

Occupat amplexu Venus, & furialia figit
Oſcula.

Ovidius lib. III. Faſt. verſ. 509.

Occupat amplexu lacrymaſque per oſcula ſiccat.

Virgil. Aeneid. VII. 582.

Non ego nunc dulci amplexu divellerer uſquam
Nate, tuo.

Amplexu tenere, idem Heinſius Valerio Flacco lib. I. verſ. 214. reddidit.

—— Sic amplexu, ſic pectora fratris
Juno tene.

Eadem locutio in MSS. codicibus occurrit apud Statium lib. I. Achilleid. 576.

Et ligat amplexu, & mille per oſcula laudat.

Quae ſi genuina eſt lectio, inter hiantes verſus erit reponendus, ut fecit Modius Epiſtol. LII. quamquam id diſpliceat Gronovio Diatr. Stat. cap. L. Apud Valer. Flaccum quoque lib. I. 162. libenter reponerem:

Advolat, amplexu fraternaque pectora jungens
Ductor ait.

Jungimus enim pectora amplexu. Ita idem Poëta lib. III. 310.

—— Fas jungere tecum
Pectora, & exſangues miſcere amplexibus artus.

Ita *os jungere* Ovidius IV. Faſt. 540.

Jungere dignata eſt os puerile ſuo.

Ita editi olim, & plurimi ſcripti. Quod neſcio cur diſplicuerit Heinſio, qui *tangere* ex duobus codicibus ſuis praetulit. *Jungere pectora* etiam noſter dixit in bello civili verſ. 229. Conf. Lucan. VIII. 723. BURM.

Domine] Ita appellati paedagogi diſcipulis. Manil. lib. V. verſ. 451.

Et dominum dominus praetextae lege ſequatur.

BARTH.

Ubi eſt aſturco] Jacob. Spiegelius Schol. ad Ric. Bartholini Auſtriad. lib. IX. Rader. ad Martial. lib. XIV. ep. 176. An legendum, *Aſtur?* Volaterranus lib. XXV. de accipitribus: *Aſtorgios Pauſanias ponit, quos Italici Aſtores dicunt, Aſtures alii vocant.* videndus Aemar. Ranconetus au livre de marine, venerie & fauconnerie, & Joan. Nicotius au Threſor de la langue Francoiſe. ERHARD.

Praecluſiſſem mihi aditum.] Hoc apud Graecos etiam ὁδὸς. Praecludere aditum, tractari, pati, ſatisfieri, &c. alia hujus paginae obſcoena. BOURDEL. *Aditus* vox ſaepe Ovidio in re amatoria uſurpatur. Sic Metamorph. VII. 726.

Vix aditu per mille dolos ad Echiona facto,
Ut vidi, obſtupui.

Art. amand. I. 721.

Hoc

Digitized by Google

id eſt, ut pateretur ſatisfieri ſibi, & caetera, quae libido diſtenta dictat. At ille plane iratus, nihil aliud dicebat, niſi hoc, Aut dormi, aut ego jam dicam patri. Nihil eſt tam arduum, quod non improbitas extorqueat. Dum dicit, Patrem excitabo, irrepſi tamen, & male repugnanti gaudium extorſi. At ille, non indelectatus nequitia mea, poſtquam diu que-

Hoc aditu vidi tetricae data verba puellae.

In alia re etiam ejus verbi uſum videbimus infra ad cap. CII. BURM.

Satisfieri ſibi] Ovid. Remed. Amor. 697.

---- Qui dici multa puellae
Probra, ſatisfieri poſtulat ille ſibi.

PITH. Sed ibi alio ſenſu. Vide ſupra cap. LVII. & LXXV.

Libido diſtenta] Tumens. nam *tumere* Tibull. ὀργᾷν. & *tumor.* in Priap.

Et inquietus inguina adriget tumor.

Horat. lib. II. Stat. 2. *tument tibi cum inguina.* Interpr. *libidine inflammantur.* Apud eumdem, *nolis tentigine rumpi.* Interpr. *tentigine, id eſt, diſtentione membri virilis.* WOUWEREN.

Aut dormi, aut dicam] Non omnino abſimiliter vetus Perſii Interpres ad Stat. III. verſ. 18. *Nutrices infantibus ut dormiant ſolent dicere ſaepe, Lalla, lalla, aut dormi, aut lacte.* PITH.

Quod non improbitas extorqueat] Ovid. libr. Art. Amand. 665.

Quis ſapiens blandis non miſceat oſcula verbis?
Illa licet non det, non data ſume tamen.
Pugnabit primo fortaſſis, & improbe, dicet,
Pugnando vinci ſe tamen illa volet.

Et verſ. 675.

Quaecumque eſt Veneris ſubita violata rapina,
Gaudet, & improbitas muneris inſtar habet. PITH.

Improbitas] Alii *importunitas.*

Irrepſi tamen] Ignaro quaſi aut invito. Terentianus;

Qua potui tamen obrepens incepta peregi.

BARTH. *Irrepere* eſt clanculario & fraudulenter capere. Barth. ad Claud. lib. I. Eutrop. verſ. 146. Tralatio a ſerpentibus. Strabo Epigrammataribus lib. I. In adoleſcentem pathicum, nomine Draconem;

Ἐςὶ Δράκων ὡς ἔφηβος, ἄγαν καλὸς, ἀλλὰ δράκων ὤν,
Πῶς εἰς τὴν τρώγλην ἄλλον ὄφιν δέχεται.

Hinc mollitiei poenam divinam legimus, inguinis in ſerpentem μεταμόρφωσιν, quam refert de libidinoſo Clerico Thomas Brabantinus, ex narratione Bonifacii Lauſannenſis Epiſcopi lib. II. de Propriet. apum, ubi inter caetera; *Ubi hoc ſemel, ut erat ſolitus, attentaret, manus inter crura loco virilis membri colubrum apprehendit.* ERHARD. *Subrepſi* citat Barth. ad Calpurn. Eclog. II. 43.

Male repugnanti] Tib. lib. I. El. IV. verſ. 47.

---- Rapias tum cara licebit
Oſcula, pugnabit, ſed tamen apta dabit:
Rapta dabit primo, poſt offeret ipſa volenti,
Poſt etiam collo ſe implicuiſſe volet. PITH.

Gaudium extorſi] *Gaudia* ſunt, quae propinat γλυκύπικρος illa dea. Propert. lib. II. El. XI. verſ. 9.

Quanta ego praeterita collegi gaudia nocte.

Calpurnius Eclog. I.

Dum negat amplexus nocturnaque gaudia nobis.

Nemeſianus Eclog. II.

---- Venerisque imbutus uterque
Tum primum dulci carpebant gaudia furto.

Barthius ad Claudian. lib. I. In Eutrop. verſ. 368. ERHARD. Sic apud Ariſtoph. [Theſm. 212] ὑφαρπάζειν θήλειαν κύπριν. Horat. *Rapere venerem.* BOURDEL.

Indelectatus] Pro delectatus, cujus generis contrarias notiones hujus praepoſitionis annotavit Alb. Gentilis de Latinitate vet. Biblior. verſ. ERHARD. Haud videtur. Exiſtimem, *non indelectatus* eſſe λιτότητα, extenuationem, qua, *plus nimio nequitia delectatus*, habereque *indelectatus* vim negativam, ſed à *non* infractam, ut ſenſus ſit *non indelectatus*, id eſt, delectatus. Nam praecedit *male repugnanti*; ut ante, *male dormiebat*; & mox plus nimio nequita delectatus. *At ille*, ſic cum commate legendum, & τῷ *inquit* jungendum, eritque res aliquanto planior. HADRIANID. V. ſupra cap. LXXIV. *Non indelectatus* dictionem (vocem dixiſſet) novam eſſe notat Vulpius ad Catull. VIII. quod jam Douza notavit. BURM.

Nequitia] Martial. lib. IV. Epig. 42.

Nequitias tellus ſcit dare nulla magis,

Et lib. IX. Epig. 69.

Cujus nequitias vincere nulla poteſt.

 PITH.

Digitized by Google

queſtus eſt, deceptum ſe, & deriſum, traductumque inter condiſcipulos, quibus jactaſſet cenſum meum, Videris tamen, inquit, non ero tui ſimilis. Si quid vis, fac iterum. Ego vero, depoſita omni offenſa, cum puero in gratiam redii, uſuſque beneficio ejus, in ſomnum delapſus ſum. Sed non ſuit contentus iteratione ephebus plenae maturitatis, & annis ad patiendum geſtientibus. Itaque excitavit me ſopitum; Et, Numquid vis?

PITH. Delitiis & fracta mollitie. Barth. ad Claudiani lib. I. in Eutrop. verſ. 262. Papias; *Nequam, qui nequit ſe continere à ſceleribus. item nequam dicitur luxurioſus, quia incontinens eſt.* Huguitio; *Nequicia, malicia & luxuria.* Hermas in Paſtore lib. I. cap. I. *Quando tibi turpe verbum aliquod locutus ſum? Tunc illa ait; in corde tuo aſcendit concupiſcentia nequitiae.* Et cap. II. *Sed etiam nunc adjecerunt peccatis ſuis libidines, & commaculationes nequitiae.* Hinc capiendus & interpretandus veteris poëtae verſus; (Ovid. Faſt. I. 414.)

Nequitia eſt, quae te non ſinit eſſe ſenem.

Et Siracidis Interpres cap. IX. verſ. I. *Non celes mulierem ſinus tui, ne oſtendat ſuper te malitiam doctrinae nequam.* ERHARD.

Traductumque inter condiſcipulos, quibus jactaſſet ſenſum meum] *Senſus* hic, opinione quidem mea, ſenſu caret. Proinde arbitror legendum eſſe: *quibus jactaſſet cenſum meum*, id eſt. apud quos me feciſſet unum beatiorum, ut loquitur Catullus. RICHARD. *Senſum*, id eſt, voluntatem, promiſſum, vel affectum & benevolentiam, qua in eum utar, ut nihil opus ſit emendatione. ERHARD. *Cenſum meum* rectius puto, quam *ſenſum.* Jactaverat enim munera magiſtri ſui ephebus, & ſibi promiſſum Aſturconem, quem cum non accepiſſet, deriſus & traductus fuit inter condiſcipulos. BURM.

Vides tamen] MS. *videris tamen.* TORNAES. Vide Heinſ. notas ad Ovid. Pont. lib. I. ep. 2. BOSCH. Male Palmer. Spicileg. 661. vult legendum *vide ſis.* locis ab Heinſio ad Ovidium productis adde noſtri infra ad cap. CXXVI. *Viderint matronae.* Supra cap. LXI. & LXII. Tertull. Apologet. 16. *Viderit habitus, dum materiae qualitas eadem ſit, viderit forma, dum id ipſum dei corpus ſit.* Et ita ille formularum antiquarum amator ſaepius.

Si quid vis.] Idem poſtea, *numquid vis.* Eſt autem *numquid vis* formula diſcedentis, de qua locus alius. Hinc jocus Plautin. Aulul. Act. II. ſc. I.

Poſt ſi quis vellet te, haud non velles dividi.

BOURDEL.

Uſque beneficio] Lege, *uſuſque.* PUTEAN. & TORNAES. *Uſque* Leidenſ. *redii *** uſque* Torn. & Memm.

Beneficio] Beneficium hac acceptione, qua poſtea, cap. CXXVI. *Fac ut beneficium debeam*; obſcoena ſcilicet. BOURDEL.

Plenae maturitatis] Ἔνακμος. WOUWEREN. Eſt deſcriptio ephebi. Virgil. lib. VII. Aen. verſ. 53.

Jam matura viro, jam plenis nubilis annis.

Claudian. lib. I. de Rapt. Proſ. verſ. 131. *plenis adoleverat annis.* ubi vide. ERHARD. Vide Barth. lib. XXII. Adverſ. cap. 13. qui memoriae vitio de Gitone haec dicta notat.

Annis ad patiendum geſtientibus] Puellae ἐν τῇ ἀκμῇ dicuntur *catullae* & *catullire.* GLOSSAE. Ὀργῶσι. *Geſtire ad patiendum*, κατχατιῶν, Latinis *ſubare.* Horat. XII. Epod.

----- *Subando*
Tenta, cubilia, tectaque rumpit.

Hieron. lib. I. adverſus Jovian. *Subantem in hortulis inter adoleſcentulos.* Ipſi vero ἔφηβοι, hoc eſt, παῖδες ἐν τῇ ἀκμῇ, *Hirquitalli*, ſeu *Irques*, ut auctor Gloſſarii, &, quod Ariſtoteles τραγίζειν, antiqui *hirquitallire.* Cenſorinus de die Natali cap. XIV. Feſt. *Hirquitallus.* WOUWEREN. Puellae ἐν τῇ ἀκμῇ dicuntur *catullae*, & *catullire*, Latinis: ὀργᾶν, σφριγᾶν, τραγίζειν Graecis. Hippocrates de juvenibus; ἐπὴν ἀφροδισιάζειν ἄρξωνται ἢ τραγίζειν. Ariſtot. Hiſtor. Animal. lib. I. cap. 7. Didius nomine Ciceronis in ea in Salluſt. *Et aetas tua jam ad ea patienda, quae alteri facere collibuiſſet, exoleverat.* ERHARD. Quum praeceſſerit *plenae maturitatis*, debuiſſet ſequi, *& annorum.* Sed non contra regulas Grammaticas eſſe, ut Valeſius credebat, notavit Jacob. Gronovius ad Arrian. lib. VII. cap. 6. [p. 280. ad verba: κατ' ἀξίωσιν ἢ κάλλος.] Vide alia exempla apud Vavaſſor. de vi & uſu quorundam verborum, p. 83. BURM.

Ad patiendum] Infra cap. CXL. *Acceſſi tentaturus, an pateretur injuriam.* Firmicus lib. III. *Patiantur, quae mulieres pati conſueverunt.* Seneca Natur. lib. I. cap. 16. *Toto corpore patiente ſpectabat nefanda.* Idem *Obſcoenitas mea patientiam ſuam* mi-

vis? inquit. Et non plane jam moleſtum erat munus. Utcumque igitur inter anhelitus ſudoreſque tritus, quod voluerat, accepit, rurſuſque in ſomnum decidi gaudio laſſus. Interpoſita minus hora, pungere me manu coepit, & dicere, Quare non facimus? Tum ego totiens excitatus, plane vehementer excandui, & reddidi illi voces ſuas: Aut dormi, aut ego jam patri dicam. * * *

LXXXVIII. [a] Erectus his ſermonibus, conſulere prudentiorem coepi aetates tabularum, & quaedam argumenta mihi obſcura, ſimulque cauſ-

a ENCOLPIUS.

miratur. omnino frequens in hac re ſcriptoribus. WOUWEREN.

Utcumque is inter] Alii, *utcumque igitur inter.* TORNAES. *Igitur* deeſt Leidenſ.

Anhelitus] Infra cap. c. *Opus anhelitu perdet. Tritus* autem proprium libidinis verbum. v. Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 10. & 19. & ita *laſſus*, de quo v. Broukh. ad Tibull. I. eleg. x. verſ. 55.

Tutus] MS. *tritus.* TORNAES.

Quod voluerat] Martial. *Quod voluit, fecit.* Catullus Carm. VI.

Ibi illa multa tum jocoſa fiebant,

Auſon.

Da fruar, & ſi non quod volo, quod volui. PITH.

Gaudio laſſus] Infra cap. CXXXII.

Nam, quis concubitus, Veneris quis gaudia neſcit?

Nemeſian. elog. II.

---- Veneriſque immitis uterque
Tum primum dulci carpebant gaudia furto.

Mart. lib. XI. Ep. 27.

Addideris ſuper haec Veneris ſi gaudia vera. PITH.

Quare non facimus] Juvenal. Satyra VI. *Et lateri parcas.* Commentator: *Si parum feceris, non iraſcitur ut uxor.* WOUWEREN. Turpe etiam verbum Ovidio, Martiali, aliis. & deſumitur origo à Graecis, qui ποιεῖν dicunt. idem eſt *perficere*, ut in Jul. Capitolino Maximin. c. IV. & hoc Ovidii loco lib. II. Art. am. 718.

Sed ſenſim tarda perficienda mora.

Et elegans eſt jocus apud Martial. lib. III. ep. 79.

Rem peragit nullam Sertorius, inchoat omnes,
Hunc ego, cum futuit, non puto perficere.

Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epigrammat. num. 2. ERHARD. Sup. cap. XI.

Reddidi] *Reddere* pro dicere apud Manil. lib. IV.

Et ſtudii varias artes ex ordine reddam.

Ita ſupra cap. LVIII. *Jam tibi depraeſentiarum reddidiſſem.*

Erectus his ſermonibus] Putſchius legit *experrectus.* quod non placet. *Erectus*, id eſt, conſolatus ſermonibus Eumolpi. ERHARD. Aſteriſco inſignivi locum. Quid hac in parte Petronio exciderit, incognitum; partem autem eſſe philoſophicae diſputationis, ſequentia denotant. BOURDELOT. Ego etiam deficere quaedam exiſtimo.

Prudentiorem] *Prudentiores* Scriver.

Argumenta] Ita eleganter vocat res pictas, hiſtorias & fabulas à pictoribus expreſſas. Suet. in vita Tiber. cap. XLIV. *Ut, ſi argumento offenderetur, decies pro ea HS. acciperet.* Quem locum Ampliſſ. Cuperus adnotaverat. Vide Celeberrimi Graevii notas ad Ciceron. IV. Verrin. cap. 56. Ovid. lib. VI. Met. verſ. 69.

Et vetus in tela deducitur argumentum.

Vid. & Cerda ad Virgil VII. 791. Quinctil. V. 9. [& 10.] Male Bynkershoek. Obſerv. V. 17. pro inſtrumento BURM.

Deſidiae praeſentis] *Pr. deſ.* Memm.

Excutere] Ampliſſimo Cupero lib. I. Obſerv. cap. III. non ſana haec vox videtur, quia non Encolpius, ſed Eumolpus excutit cauſſas deſidiae, & mavult *exigere.* Quod amplecterer, ſi MSS. addicerent Sed *excutere* eſt hic examinare, quod &, qui interrogat, & dubitat, aeque facit, atque is qui reſpondet, & diſputat plenius. Ita Valer. Max. lib. II. cap. VIII. exempl. 2. *Poſt has leges judicii illius tempeſtiva mentio introducitur, in quo de jure triumphandi inter clariſſimas perſonas & actum & excuſſum eſt.* Ovidius lib. IV. ex Pont. Epiſt. VIII.

Si genus excutias, equites ab origine prima
Uſque per innumeros inveniemus avos.

Ita JCtus l. XCII. ff. de legat. I. *excuſſum pretium* dicitur, diligenter examinatum: & ita ſaepe loqui JCtos docuit Briſſonius in lexico ſuo. *Rationem excutere* dixit Plinius lib. VII. epiſt. 31. *excutere fidem* pro explorare Frontin. I. II. 6. *Ex-*

ſam deſidiae praeſentis excutere, quum pulcherrimae artes periiſſent, inter quas pictura ne minimum quidem ſui veſtigium reliquiſſet. Tum ille, [a] Pecuniae, inquit, cupiditas haec tropica inſtituit. Priſcis enim temporibus, quum adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuae, ſummumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum ſeculis diu lateret. Itaque ſurculorum omnium herbarumque ſuccos Democritus expreſſit:

[a] ENCOLPIUS.

cutere cauſſam Quinctil. Declam. II. & Perſius Satyr. I. 49.

Belle hoc excute totum.

BURM.

Cum pulcherrimae artes periiſſent] Philoſophantium omnium publica haec querimonia. Senec. Epiſt. LXXIX. Symmach. Epiſt. III. 43. Sulpicius Lupercus ſine Auſonii. BOURD. Legendum *cur pulcherrimae*. Schopp. Veriſim. lib. II. cap. 18. ERHARD. In Veriſimilibus correxi, *cur pulcherrimae*. SCIOPP. Ita cap. LXXXIX. Tragur. *cur inter ſepultas Priamidas*, pro *cum*. *Periſſent* Leidenſ. BURM.

Inter quas pictura] Plin. XXXV. cap. I. BARTH.

Veſtigium] Indicium. Claud. IV. Conſ. Honor. verſ. 373.

—— Veſtigia magnae
Indolis agnoſco.

Pacatus. *Nullum toto terrarum orbe ſuperbiae, libidinis, crudelitatis, exſtare veſtigium.* BARTH.

Tropica] Umbram rerum atque imagines tantum. GLOSS. Id eſt, umbram & imaginem tantum. Imo potius converſiones. PUTEAN. MS. *Tropica inſtituit.* pro *fecit.* TORNAES. Converſiones, mutationes. Dan. Heinſius in Satyr. Hercules tuam fidem, ſive Munſtero Hypobolim. *Quis Deus tropica haec induxit? aut quae haec eſt commutatio.* ERHARD.

Nuda virtus] Id eſt, ſola, ſine divitiis. Eleganter lapis apud Gruterum pag. DCCV. 12.

NVLLI. PRAECLVSA. EST. VIRTVS
OMNIBVS. PATET. NON. QVAERIT
CENSVM. SED. NVDO. HOMI
NE. CONTENTA. EST.

Quae expreſſa videntur ex iſtis Senecae lib. III. de Benefic. cap. 18. *Nulli praecluſa virtus eſt, omnibus patet, omnes admittit, omnes invitat, ingenuos, libertinos, ſervos, reges, & exſules, non eligit domum, nec cenſum, nudo homine contenta eſt.* Vid. ad Phaedr. III. prolog. Quinctil. Declam. III. ic fine. Silius VI. 45.

Non haſta viro, non enſis; in arctis
Abſtulerat fors arma: tamen certamine nudo
Invenit Marti telum dolor.

Alio ſignificatu *nudam virtutem*, dixit Gratius Cyneg. verſ. 3. & Statius IV. Theb. 299. de fortitudine, quae ſine armis, ſolis corporis viribus oſtenditur. Ut & *nudas vires* dixit, Idem Statius VI. Theb. 17. Eodem ſenſu Juvenalis Sat. XV. 53. dixit:

--- Et vice teli
Saevit nuda manus.

Vide Heinſ. Crepund. Silian. p. 13. BURM.

Artes ingenuae] Ovid.

---- Ingenuas didiciſſe fideliter artes.

BARTH. Codex Tragurienſis *artes, ingenuiſſimumque certamen*, unde Heinſius conjiciebat *ingenuae, ſpiſſiſſimumque*. *Artes ingenii* Colb. BURM.

Certamen] *c. t.* Colbert.

Hercula alils] Lege *hercule alii.* AURAT. Impr. Rom. *Itaque hercula alis*, ἴσως *Alpina*, ex Martiano Capella lib. II. cap. 33. FF. ubi leg. *Abderitae*. BONGARS. Sic Autiſiod. alii *hercula.* in quibuſdam deëſt haec vox. Caeterum nullum exemplar habet, *alimna*, ut eſt ſcriptum apud Martian. Capellam lib. II. Satyrici de eodem Abderita ſene. Pith. PATISSON. Ita vet. codex. vulgo, *hercula alis genera herbarum.* forte *Hercules alius, ſeu alis herbarum*, &c. aut forte *Hercule herbarum.* SAMBUC. Mart. Capell. lib. II. Satyrici, *Sed adverſum illa, quoddam Abderitae ſenis alimma, cui multa lapillis ſurculiſque permixtis herbarum etiam membrorumque conceſſerat, praeparavit.* Et eſt de hac re epiſtola Hippocr. nomine: & apud Plutarch. locus in Symp. ſap. Sed quid ſi legamus *hortulo*? Diog. Laërt. in Democrit. Λέγει δὲ, ὅτι τοσοῦτον ἦν φιλόπονος, ὥστε τῷ περικήπῳ δωμάτιον ἀποτεμόμενος κατάκλειστος ἦν. PITH. Lucian. Philopſeud. Laërtius ejus vita. WOUWEREN. Non dubito veram lectionem, quam in epiſt. Critica ad Apul. Scioccradus olim repoſuit, *arcula*. De *arca* vide Vitruv. lib. V. cap. 12. BARTH. Num, *è pergula?* ut à Democrito contemtu patrimonium, & paupertinam domum ſignificaret. Lucianus in monumento cluſum fuiſſe, atque ibi admiranda illa ſcripſiſſe. Lipſius Antiq. lect. lib. I. cap. 8. Lege *Itaque argilla herbarum omnium ſuccos.* Id eſt, in teſta ſeu vaſe argillaceo coxit. Schopp. Verriſim. lib. II. cap. 18. in qua tamen conjectura valde nutat: non item in Arte Crit. ubi affirmanter ex veteris ſcripturae veſtigiis *arcula* fecit *argilla*. Alii *barcula*. Lege *arcula*, id eſt, praetorio. Euphormio

Digitized by Google

preſſit: & ne lapidum virgultorumque vis lateret, aetatem inter experimenta conſumſit. Eudoxus quidem in cacumine excelſiſſimi montis conſenuit, ut aſtrorum, coelique motus deprehenderet: & Chryſippus, ut

phormio Luſinius, ſive Guilhelmus Barclaſus Pater in Satyrico. Lege *barcula.* Nemo fuit, qui daret ſignificatum ignotiori vocabulo. Fuere qui emendarent. At ego ex Victruvio videnter demonſtrabo, *arcam* eſſe machinam, qua marinus fluctus à portu reprimitur, & inde diminutum *arcula* machina, qua humor alicunde exprimitur. Schickerath in Epiſt. Critic. ERHARD. In Veriſimilibus tentabam, *itaque argilla omnium:* hoc eſt vaſe argillaceo, ſive teſta; ſed puto aliquid aliud latere. Apulej. lib. III. Aſin. *Spectа denique quam parvis quamque futilibus tanta res procuretur herculis. Anethi modicum cum lauri foliis immiſſum rore fontano datur lavacrum & poculum.* Sic ibi libri quidam. SCIOPP. *Harcula* vet. cod. *Hercula* alii. *omnes* Scal. Leid. Itaque *é percula*, ſive placet *pergula*, hoc eſt, paupertina domus Lipſius lib. I. Antiq. Lect. cap. 8. Nob. Heinſius malit, *Itaque in pergula.* optime. Diogenes Laërtius lib. IX. adeo ſtudioſum fuiſſe Democritum auctor eſt, ut ex vicino hortulo ſibi pergulam ſeligeret, ibique ſe ipſum includeret. verba ejus ſunt: ὥστε ἀποκλείσαντα δωμάτιον ἐν ἀπολειπόμενον καταλειπτος ἦν. Suetonius utitur & hac voce lib. de Illuſtr. Gramm. cap. XVIII. ubi de Lucio Graſſitio: *hic initio circa ſcenam verſatus eſt, dum Mimographos adjuvat. Deinde in pergula docuit.* Idem in Auguſto cap. XLIX. Theogeni mathematico *pergulam* fuiſſe refert. ſed hic non tam paupertinam domum, quam quidem aediculam aëri expoſitam, ſub dio in publicum ſpectantem, ſignificat, quales amare ſolent coeli ſyderumque contemplatores. BOSCH. Heinſius conjiciebat *é genere herbarum.* nam codex Traguirienſis habet, *itaque genera herbarum omnium ſuccos.* Prima editio *itaque Hercula alii genera herbarum.* Sed *itaque Hercules*, vel *Hercule*, videtur probum. Infra cap. CXIV. *Itaque Hercule: poſtquam tempeſtas manifeſta convaluit.* Vid. Ampliſſimum Cuperum, Obſerv lib. I. 2. qui pro *expreſſit*, etiam mallet *excuſſit.* Eo ſenſu, quo modo indicavimus. Conjecerat & Heinſius in epiſt. 173. & 175. ad Graevium ann. 1674. 19. Mart. *Itaque torculo* vel *torculari.* Paulus Dumay epiſt. ad Scaliger. CXIX. [Tom. II. Sylloges Burm. p. 368. qui legit *in arcula.*] Mihi ſimpliciſſimum videtur: *Itaque genera herbarum omnium ſucoſque Democritus expreſſit.* BURM.

Lapidum] *Lapidis* Colb. *Lapidum virgultorum vis* Leidenſ.

Vis lateret] Viro docto, qui in codice, quem poſſidet Celeberr Almeloveenius, quaedam adnotaverat, videbatur odioſa hujus verbi repetitio, intra paucos verſus, & malebat *haereret.* Et adſcripſerat. Seneca *non diutius, quam miramur, haeſura.* Plautus Stich. Act. I. ſc. 3. *nam jam complures annos utero haeres meo.*

Aetatem] Vixit annos 100. Laërt. IX. BARTH.

Eudoxus] Alii, *Eudoxius.* PATISSON. Is, qui, qui Graecis annum conſtituit. RITTERSH. Strabo Geograph. lib. XVII. Δείκνυται γὰρ σκοπή τις πρὸ τῆς Ἡλιουπόλεως, καθάπερ καὶ πρὸ τῆς Κνίδου, καθ᾽ ἣν ἐσημειοῦτο Εὔδοξος τῶν οὐρανίων τινὰς κινήσεις. WOUWEREN. De quo Chronologi omnes. Cicero II. de Divinat. Grammatici ad Eclog. III. Aelian. Var. Hiſtor. VII. 17. De eo ſcripſit librum Panocritus apud Athen. VII. I. BOURDEL. *Eudoxius in cacumine excellentiſſimi montis conſenuit* Leidenſ. *Eudoxus in excelliſſimi montis cacumine conſenuit* Mem. uterque ſine *quidam.*

Quidem] Alii *quidam.* peſſime. *Quidem* particula eſt affirmandi, pro, certe, profecto. ERHARD.

In cacumen] V. C. *in cacumine.* SAMBUC.

Excellentiſſimi] Unus ex veribus, *excelſiſſimi.* PUTEAN. Vet. Lexicon; *Excellentiſſimus dicitur à Petronio in primo Satyrarum*, quod & à Macrobio III. Satur. P. DANIEL. Sic Autiſiod. Alii *excellentiſſimi.* Pith. PATISS.

Conſcendit] V. C. *conſenuit.* SAMBUC. Ita legendum, non *conſcendit*, patet veritate hiſtorica; Mons autem ille turris fuit ſeu ſpecula, quam Cnidii, populares Eudoxi, venerabantur, & vocabant σκοπὴν Εὐδόξου. Sic Caſſius apud Tacitum Annal. IV. 21. ſaxo Seriphio *conſenuit*, & ſic recte Lugd. edit. BOURDEL.

Chryſippus ut ad inventionem ſufficeret] Tangit hunc locum Lucianus fine dialogi de ſectis [vult dicere in βίων πρᾶσις, p. ed. Bened. 377.] & alibi. BOURDEL. *Ut ad inventionem ſufficeret rerum*, Leid. cod. probe. Cic. I. Tuſc. Quaeſt. cap. XLV. *Permulta alia colligit Chryſippus, ut eſt in omni hiſtoria curioſus.* Legendum exiſtimat doctiſſimus Th. Munckerus meus, *Chryſippus ut ad inventionem ſufficeret acervi.* Chryſippus in Dialecticis quam maxime claruit, invenitque *acervum*, ſive acervalem argumentationem, Tullio *ſorites* dictam. Hinc acervum cum Chryſippo ſaepe conjungunt auctores. Perſius ſub finem Satyr. ult.

—— *Depinge, ubi ſiſtam,*
Inventus, Chryſippe, tui finitor acervi.

Mar-

ur ad inventionem ſufficeret, ter helleboro animum deterſit. Verum, ut ad plaſtas revertar, Lyſippum ſtatuae unius lineamentis inhaerentem inopia exſtinxit: & Myron, qui paene hominum animas ferarumque aere comprehendit, non invenit heredem. At nos, vino ſcortiſque demerſi, ne paratas quidem artes audemus cognoſcere; ſed, accuſatores antiquitatis

Martian. Capella lib. IV. in quo de Dialectica non longe ab initio;

Chryſippus cumulet, proprium conſumat acervum,
Carneadeſque parem vim gerat belleboro.

Sidon. Apollin. Carm. XXIII.

Nunc hunc, ſi voluit rotare rhythmos,
Quidquam propoſito virum morari
Chryſippus potuiſſet ex acervo.

BOSCH. *Ad inventionem ſufficeret rerum* Colb. *ter e laboro* Tragur.

Helleboro animum deterſit] Cum, quos cerebro minus ſano eſſe ſignificare volumus, iis helleboro opus eſſe dicimus. GLOSS. De elleboro Chryſippi Fulgentius Virgil. contin. initio. P. DANIEL. Quod hic de Chryſippo Petronius, idem de Carneade Academico ſcripturo adverſus Zenonis Stoici libros tradunt Gellius lib. XVII. cap. XV. & Valerius Maximus lib. VIII. cap. VI. DOUZA F. Lucian. βί. πρ. meminit. alludit & in II. Verar. ubi Ἠκούομεν δὲ περὶ Χρυσίππου, ὅτι οὐ πρότερον αὐτῷ ἐπιβῆναι τῆς νήσου θέμις, πρὶν τὸ τέταρτον ἑαυτὸν ἐλλεβορίσῃ. Idem de Carneade Academico tradit Plin. lib. XXV. cap. 5. Pro Chryſippo etiam eſt Tertullianus de Anima, cap. VI. ubi proverbialis eſt locutio; *Thales in puteum, Chryſippus ad elleborum.* vide Eraſmum in proverb. *Bibere elleborum*, Chil. I. cent. 8. adag. 51. ERHARD. Ipſe Chryſippus apud Lucian. βίων πρᾶσ. Praeter Chryſippum varii epotis ſuccis illis purgantibus, ut vocat Ovidius exſul lib. IV. eleg. 3. animum deterſerunt. Patet apud Senec. cap. 3. lib. I. de Benefic. Valer. Maxim. lib. VIII. Ammian. lib. VI. Ulpian. Demoſthenis interpretem ad orat. περὶ στεφάν. Helleborum autem accipe album. Hoc enim cerebrum purgare ſoliti, ut ad inventionem ſufficeret. Hac de re Valer. Max. lib. VIII. cap. 7. Gell. lib. VII. cap. 15. Nec praetermittendus Plin. lib. XXV. cap. 5. Nam in menda. Sic lego. *Sumtitaverint ut Carneades reſponſurus Zenonis libris. Druſum quoque* &c. BOURD. Ovid. IV. ex Ponto III. 53. *I, bibe, dixiſſem, purgantes pectora ſucos.* BURM.

Plaſtas] Statuarios. GLOSS. Deeſt quid, fortaſſis, nomen plaſtis. SAMBUC. Vellej. Paterc. lib. I. cap. 17. *Hoc idem eveniſſe Grammaticis, plaſtis, pictoribus, ſculptoribus, ut quisque temporum inſtiterit notis, reperiet, eminentia cujusque operis artiſſimis temporum clauſtris circumdata.* Conf. Plin. XXV. 12. *Revertar* vero repoſui ſecutus auctoritatem primae editionis, & Tragurienſis codicis. Hinc adparet, quaedam praeceſſiſſe hoc caput, quae hodie deſiderantur. BURM.

Convertar] Sic Autiſiod. alii, (ut Colb.) *revertar.* Pith. PATISSON.

Lyſippum.] Deeſt Tragur.

Miron] Auſonius. BONG. Cicero Bruto. Lucianus Hermotim. Strabo lib. XIV. WOUWER. Hujus meminere Cic. VI. in Verr. & in Bruto, Strabo lib. XIV. Victruvius, praef. lib. III. Statius II. Sylv. Quinctilian. lib. III. Symmach. lib. I. ep. 25. Juretus ad Symmachum lib. I. ep. 23. ERHARD.

Hominum animas] Vide epigrammata Eveni & aliorum ab Auſonio interpretata in Buculam Myronis. BARTH. Vide ſupra ad cap. LXXXIII. *Animas hominum* Memm.

Comprehenderat] Autiſiod. & alii, *comprehendit.* Pith. PATISSON. MS. *comprehenderat.* TORN.

At nos vino ſcortiſque demerſi) Sen. Natur. Quaeſt. l. VII. c. 32. Plin. l. 25. c. I. WOUWEREN. German.

Nec jam
Semina virtutum vitiis demerſa reſiſtant.

BARTH. Ita Plaut. Bacchid. Varro Eumen. Horat. Epiſt. I. 2. Senec. I. Controv. Ulpianus, Demoſthenis interpres, ad Olynth. I. & II. Haec autem ideo dicta ab Eumolpo, quia vinum & ſcorta rationi inimiciſſima, καὶ ἀποφράττουσι τὸ ἡγεμονικὸν, ut loquitur Clearchus apud Athen. lib. IV. cap. 19. BOURD. Infra belli civilis carmine verſ. 58.

Hoc merſam coeno Romam ſomnoque jacentem.

Paratas artes] Quae in facili. ſupra cap. XV.

Nec victoria mi placet parata.

BARTH. *Paratus*, id eſt, jam inventas ac traditas, nedum ut novi aliquid indagemus. ERH. Vid. ſupra ad cap. XV. Horat. I. od. 31.

Frui paratis, & valido mihi
Latoë dones.

Vide Brouckh. ad Tibull. lib. II. El. IV. verſ. I. *Partas* Anonym.

Audemus] Alii *avemus.* PATISS. *Avemus* conjectura ducti ſcripſimus. vulg. *audemus.* SAMB. *Audemus* magis arridet. P. DANIEL.

Sed accuſatores antiquitatis vitia tantum] Impr. ſed

tis, vitia tantum docemus, & diſcimus. Ubi eſt dialectica? ubi aſtronomia? ubi ſapientiae conſultiſſima via? Quis, inquam, venit in templum, & votum fecit, ſi ad eloquentiam perveniſſet? quis, ſi philoſophiae fontem attigiſſet? Ac ne bonam quidem valetudinem petunt: ſed ſtatim, antequam limen Capitolii tangunt, alius donum promittit, ſi pro-

ſed accuſatores iniquitatis vitia tamen. PUTEAN. *Accuſatores* accipe invidos. Sic Βασκαίνειν apud Graecos pro *accuſare.* Demoſth. pro Cteſiph. Harpocr. Βασκαίνειν ἀντὶ τοῦ αἰτιᾶσθαι καὶ μέμφεσθαι ἢ συκοφαντεῖν. Sic ζηλοτυπεῖν eadem acceptione apud eundem. Sic *invidere* apud Catull.

Ne quis malus invidere poſſit.

BOURDEL. Codex Trag. & prima editio *iniquitatis.* Unde Heinſius conjiciebat *accuſatores iniqui antiquitatis.* BURM.

Vitia tantum] *Vitia tamen* Leidenſ.

Ubi eſt dialectica? ubi aſtronomia? ubi ſapientiae conſultiſſima via] Primum ad Chryſippum, ſecundum ad Eudoxum, tertium ad Democritum refertur, quem magni in philoſophia nominis fuiſſe conſtat, quemque aliis omnibus, etiam Platoni ipſi, in opinione quadam praefert Ariſtoteles lib. I. cap. 2. de Ortu & Interitu. DOUZA F. Illuſtravit hanc formulam Heinſius ad Ovid. Heroid. Epiſt. IV. 150.

Ubi ſapientiſſimae conſultiſſima via] Alii *ſapientiae conſultiſſima via.* TORN. Suſpecta mihi vox, quis enim umquam ita locutus? Forte *conſuetiſſima via*, quam veteres nempe frequenter calcarunt. Eodem modo has voces permutarunt librarii apud Ovidium lib. I. Art. am. verſ. 467.

Sic tibi credibilis conſuetaque verba.

ubi quidam codices *conſultaque* exhibent. Codex autem Traguerienſis & editio princeps habent, *ubi ſapientia, conſultiſſima via*, ut ſit appoſitio. *Conſultiſſimus rector* Columell. praef. I. Grat. vſ. 4. *Inconſulti homines.* BURM.

Quis, inquam] Forte, *unquam.* SAMB. Veteres, *inquam.* alii, *quis dudum.* Pith. PATISS. *inquam*, Tragur. & editio prima.

Si philoſophiae fontem inveniſſet] Unus ex veteribus *attigiſſet.* PUTEAN. MS. *inveniſſet.* TORN. Biturig. *attigiſſet.* Pith. PATISS. *Attigiſſet* Coib. *Inveniſſet* eſt ex conjectura virorum doctorum, ſed prima editio, cum qua facit Traguerienſis codex, habet *attigiſſet*, quod nos reduximus. Frequentiſſima enim hujus verbi ſignificatio, pro pervenire aliquo. Suet. in Veſpaſ. cap. IV. *Ut primum provinciam attigit.* Jul. Caeſ. lib. IV. bel. Gal. cap. XXIII. *Britanniam attigit.* Horat. III. od. III.

Hac arte Pollux & vagus Hercules
Eniſus, arces attigit igneas.

Et ita *tangere* & *contingere* paſſim. BURM.

Ac ne bonam quidem mentem] Seneca: *Votorum tuorum veterum licet diis gratiam facias, alia de integro ſuſcipe. Roga bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis.* Vide Juven. Satyr. de Votis. PITH. Omnino ſententia Perſii, Sat. II. verſ. 6.

Haud cuivis promtum eſt murmur humileſque ſuſurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.
Mens bona, fama, fides, haec clare, & ut audiat hoſpes,
Illa ſibi introrſum, & ſub lingua murmurat: ô ſi
Ebullit patrui praeclarum funus: &, ô ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro,
Hercule! pupillumve utinam, quem proximus haeres
Impello, expungam.

Juven. Sat. X. verſ. 23.

Prima fere vota, & cunctis notiſſima templis,
Divitiae creſcant & opes.

WOUW. Juven. Sat. X. verſ. 356.

Orandum eſt ut ſit mens ſana in corpore ſano.

BARTH. Stoici tria potiſſimum à diis rogabant, bonam mentis, bonam animi valetudinem, tertio corporis, ex Juvenali Sat. X. verſ. 357.

Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano,
Fortem poſce animum, mentis terrore vacantem,
Qui ſpatium vitae extremum inter munera ponat,
Naturae qui ferre queat quoſcumque labores.

ERHARD. *Ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem*, aliae editiones. Sed prima & Traguerienſis codex tantum exhibent, *ac ne bonam quidem valetudinem petunt, bona mente* omiſſa. Quae cum plerumque in votorum nuncupatione conjungi solerent, ut oſtendunt loca à viris doctis adducta, aliquis ſciolus quoque haec Petronii verbis intruſit. Sed major erit vis orationi Eumolpi noſtri, ſi ita inſanire oſtendat homines, ut non modo artibus & ſapientiae non ſtudeant, ſed neque deos precentur, ut ſaltem ſani & validi vivant, ſed unice divitiis inhient, quibus tamen frui nequeant, ſi valetudo mala eos infeſtet. vid. ſupra ad c. LXI. BURM.

Antequam] Codex Traguerienſis *Statim ante limen*

propinquum divitem extulerit, alius, ſi theſaurum effoderit, alius, ſi ad trecenties HS. ſalvus pervenerit. Ipſe ſenatus, recti bonique praeceptor, mille pondo auri Capitolio promittere ſolet: &, ne quis dubitet pecuniam concupiſcere, Jovem quoque peculio exorat. Nolito ergo mirari, ſi pictura deficit, quum omnibus diis hominibusque formoſior videatur maſſa auri, quam quidquid Apelles Phidiaſve, Graeculi delirantes, fecerunt.

LXXXIX. Sed video, te totum in illa haerere tabula, quae Trojae haloſin

men Capitolii, alius domum promittit. Tangant, aliter Colbert. *tangam* edit. Bourdel. & Leidenſ.

Promittit] *Promittere*, vovere, addicere, in votis promittere. GLOSS.

Si propinquum divitem] Haec nefanda, ſtulta & inutilia vota paſſim arguunt Satyrici. Exempla neceſſaria non indico. BOURD.

Extulerit] Morticinum. Maniiius lib. IV. verſ. 71.

Ex ipſis quidam elati rediere ſepulcris.

BARTH.

Si theſaurum effoderit] Mortes ſuorum & inventio theſauri inter exempla votorum hominis avari ſolent jungi. Dio Chryſoſtomus in IV. de Regno; τοὺς δὲ θεοὺς τέλεον οὐκ εἶναι λογίζεται, ὅτι μὴ πολλοὺς αὐτῷ μηδὲ μεγάλους θησαυροὺς παραδεικνύουσιν, ἢ θανάτους τῶν οἰκείων τινῶν ἢ συγγενῶν, ὅπως ἔχοι κληρονομεῖν. Caſaubon. in Perſ. Satyr. II. ERHARD.

Trecenties ſeſtertium] Equeſtris cenſus. BONG. Lege, *ad tricenties ſeſtertium ſummam pervenerit.* AURAT. Catull. Carm. XXIII.

Et ſeſtertia, quae ſoles, precari
Centum deſine.

BOURD. Vid. ſupra LXXI. & inſr. CXVII.

Senatus recti bonique praeceptor] Impreſſi, *recti honeſtique*. PUTEAN. *Bonique* v. cod. Dionyſii & meus. P. DANIEL. XII. Tabul. IS. ORDO. VITIO. VACATO. CETERIS. SPECIMEN. ESTO. BARTH. Vide Broſſaeum in Caſſiodorum Variar. lib. IV. epiſt. 4. Juretum ad Symmach. lib. I. ep. 46. ERH. *Recti hominiſque* Tragur. *rectique bonique pr.* Colb.

Mille pondo] *mille pondera* Colb.

Capitolio] Forte *Capitolino*, ſcilicet Jovi. SAMB. & RITTERSH. Sueton. Neron. *Barbam adornatam Capitolio conſecravit.* PITH. Vide Lipſ. ad Tacit. Annal. lib. XV. WOUW. Minime neceſſariam emendationem puto in *Capitolino*, quod etiam volebat Marcilius ad Horat. l. III. od. 24. qui & Suetonii locum in Nerone eodem modo ſollicitat, cum utrumque recte ſe habere doceat Paſſeratius ad Propert. lib. IV. eleg. 4. & *Capitolium* ſumi pro ipſo Jove Capitolino. De donariis autem & votis, quibus ille locupletabatur, vide Ryckquium de Capitolio cap. XXI. & XXII. BURM.

Jovem quoque] *Jovemque* Colb.

Peculio exorat] Forte, *exornat*. SAMBUC. Sulpicius Servaſtus epigr. in Avaritiam, in Catalectis Pithoei pag. 27.

Hoc coelo jubeat ut petat, inde petet.

Lindenbrog. Notis in Catalect. Praeclare Perſius Satyr. II. verſ. 62.

Quid juvat hoc, templis noſtros immittere mores?

ſtultos eſſe probans, qui fruſtra diis pretioſa dona offerant, qui divitiis nec utuntur. *Quid juvat*, id eſt, in quem finem hoc facimus, quod corruptelam morum noſtrorum inferimus in res religioſas? nam, quia luxuria & avaritia animos noſtros occupant, ideo ſic erga deos nos gerimus, quaſi & illi eſſent luxurioſi & avari. Caſaubon. in Perſ. Sat. II. ERHARD. Senatus, ut probetur, ſe pecuniam concupiſſe, aſſignat Jovi peculium, ut in partem exorari ſe ſinat. Dico alibi. BOURD.

Nolito] *Noli* Colb. Trag.

Noli ergo] MS. *nolite ergo*. TORN.

Defecit] Repoſuimus *deficit*, ex auctoritate codicis Tragurienſis & editionis principis, & Cod. Memm. & Tornaeſ.

Apelles Phidiaſve] *Apellas Phidiesque* Colbert.

Graeculi delirantes fecerunt] Poſt haec devium & fugitivum Epigramma retraho; cauſam novit, qui Petronium attente legit;

Non ſatis eſt, quod nos mergis furioſa juventus,
Tranſverſosque rapit fama ſepulta probris,
Anne etiam famuli ✝ cognata faece ſepulti,
In teſta merſas luxuriantur opes?
Vilis ſervus habet regni bona, cellaque capti
Deridet veſtram Romuleamque caſam.
Idcirco virtus medio jacet obruta coeno,
Nequitiae claſſes candida vela ferunt.

BOURD. De Graeculis vide ſupra ad cap. XLVI. Allatum vero epigramma legitur inter fragmenta.

Sed video te totum in illa haerere tabula] Hoc in Vet. Lexico S. Benedicti Floriacenſis citatur ex libro XV. Petronii Arbitri. DANIEL. Ut oſtendat poëtae Eumolpi pruritum & verſificandi libidinem, vix ſinit illum quatuor verba humane loqui. BOURD.

Halo-

haloſin oſtendit: itaque conabor opus verſibus pandere.

a Jam decima moeſtos inter ancipites metus
Phrygas obſidebat meſſis, & vatis fides
Calcbantis atro dubia pendebat metu:

a Κατακλυσμὸς Ἰλιακὸς (*Inundatio.*] hoc eſt, excidium *Ilii.*)

Quum;

Haloſis Trojae] Expugnatio Trojae. GLOSS. *Haloſin* etiam Iiii dixit Sueton. in Nerone. PUT. Anacreon: od. XVI.

Σὺ μὲν λέγεις τὰ Θήβης, ὁ δ' αὖ
Φρυγῶν ἀϋτάς, ἐγὼ δ' ἐμὰς ἁλώσεις.

Suet. Ner. BARTH. Tryphiodorus ſcripſit, Ἰλίου ἅλωσιν. ERHARD. *Anoloſin* Tragur. *analoſim* margo.

Opus verſibus pandere] *Opus* pro carmine etiam Ebraeis. Pſalm XXXXIV. verſ. 2. *Dico ego opera mea regi.* Bucerus. ERHARD. *Pangere* Lipſ.

Jam decima] Cataclusmos Iliacos. DANIEL. Negant quidam, contra Homerum, obſidionem illam decennalem fuiſſe, ſed unius anni, fruſtraque eos eſſe autumant, qui hanc obſidionem cum obſidione Veiorum comparavere. BOURD.

Ancipites metus]· Statius:

Anceps mutus ad majora tuliſſet.

Silius lib. III. verſ. 557.

Ancipiti mentem labefacta timore.

BARTH. Livius lib. II. cap. 20. *Ita metu ancipiti verſi à fuga Romani in hoſtem.* cap. 24. *At curia moeſta ac trepida ancipiti metu.*

Meſſis] Ita poëtae. Ovid. XIV. Met. 146.

Tercentum meſſes, tercentum muſta videre.

Et Euripid. paſſim. Sic Thucydides & Herodianus loquuntur, &c. Περὶ σίτου ἀκμὴν, περὶ τῶ ληΐων ἀκμαζόντων. BRASSIC. Virgil. lib. II. Aen. verſ. 14.

---- *Tot jam labentibus annis,*
Inſtar montis equum divina Palladis arte
Aedificant. ------

WOUW. Annus. Sic & *ariſtas* pro annis poſuit Virgilius Ecl. I. ERHARD. Hoc carmen ad acerrimam cenſuram vocavit Jacobus Tollius, olim in Fortuitis, cap. III. & deinde in animadverſionum criticarum ad Longinum Guſtus acceſſione, quae omnia hic diligentius examinare adnotationum ratio non patitur. Forte alias id praeſtabimus copioſius, nos ſtudio hic Petronium Eumolpum aliquantulum inflatius carmen, nec ſaniſſimi coloris, pangentem inducere credimus, ideoque immerito in Petronium culpam conferri, qui oſtendit initio Satyrici ſui & infra CXIX. ſe recte noſſe naturalem orationis & carminis pulchritudinem. BURM.

Vatis fides.] Iliad. B. BOURDEL. *Votis* Colbert. In Tragur. erat *calcantes a tuo dubia.*

Atro metu] C. M. Victor. *Ecce niger terror.* Valer. *Arvaque nigro vaſta metu.* BARTH. Jungermannus legit *atrox dubio.* ERHARD. Nihil minus carpi quam hoc meretur epitheton, ut oſtendunt loca à Barthio adducta, quibus adde Virgilii lib. IX. Aen. verſ. 719.

Immiſitque fugam Teucris, atrumque timorem.

ubi vid. Cerdam. Valer. Flacc. lib. II. Argon. verſ. 45.

Noctiſque metus niger auget utrimque.

& III. 404.

Oceani praeceps fragor, arvaque nigro
Vaſta metu, & ſubitae poſt longa ſilentia voces.

ubi vid. Weitz. Lucret. VI. 253.

Uſque adeo, tetra nimborum nube coorta,
Impendent atrae formidinis ora ſuperne,
Quum commoliri tempeſtas fulmina coeptat.

Et quis ita hoſpes in poëtarum lectione, qui neſciat, omnia triſtia, infauſta, miſera, illis *atra* & *nigra* dici? Ita *atras curas* Horat. II. od. III. *atras lites* in Art. Poët. verſ. 423. & ſimilia alii dixerunt. Neque video, male dici *dubiam fidem vatis pendere*, propter metum ſucceſſus felicis, quem Graecis promiſerat. Nam & Cicero ita fere loquitur, ut in II. Agrar. cap. 25. *Nolo ſuſpenſam & incertam plebem obſcura ſpe & coeca exſpectatione pendere.* Ubi obſcura ſpes & coeca exſpectatio, eſt ater metus poëtae noſtri. Pro Flacc. cap. IV. *Salus noſtra, quae ſpe exigua extremaque pendet.* lib. III. ad Q. Frat Ep. 5. *Promiſſis iis, quae oſtendit, non valde pendeo,* & ita paſſim. Ita & Propertius lib. IV. eleg. VII. *Quum mihi ſomnus ab exſequiis penderet amaris.* id eſt, poſt mortem Cynthiae eſſet incertus. Omnis autem locutio à ſtatera deſumitur, quae levi momento pendens inclinatur. Livius lib. II. cap. 7. *Tam levi momento mea apud vos fama pendet? adeone eſt fundata leviter fides.* Cicer. II. Agrar. 29. *An ignoratis cetera illa magnifica populi Romani vectigalia, perlevi ſaepe momento fortunae, inclinatione temporis pendere.* Ovidius Metam. IX. 791. ex MSS.

Nec timida pendete fide.

& XI. 350.

Pendet & ipſe metu trepidat Trachinius heros.

ubi vide Heinſii notas. & VIII. 12.

Et pendebat adhuc belli fortuna, diuque
Inter utrumque volat dubiis Victoria pennis.

Lucret. VI. 50.

Caetera, quae fieri in terris coeloque tuentur
Mortales pavidi, quam pendent mentibus ſaepe,
Efficiunt animos humiles formidine divûm.

Te-

Quum, Delio profante, caeſi vertices
Idae trahuntur, ſciſſaque in molem cadunt

Robo-

Terent. Heautontim. IV. IV. 5.
Clitipho, quum ſpe pendebit animi,
Decipiam.
ubi male *in ſpe*. Valer. Flacc. III. 93.
Pendent mortalia longo
Corda metu.
Claudian. Conſul. Olybrii II.
His neque per dubium pendet Fortuna favorem,
Paullin. carm. V. p. 456.
Ne dubiam ſuſpendo fidem.
Haec credo ſatis evincere, recte dici *fidem pendere metu.* Quod *dubiam fidem* Noſter, dixit, Statius *dubium timorem*, Thebaid. IV. 202.
Sat dubium coetu fallente timorem
Fallere.
Senec. Agamemn. 38.
Poſt fata demum ſortis incertae fidem.
& Thebaid. Act. IV. verſ. 516. natum appellat
Sollicitae metum
Et ſpem parentis.
ubi vid. Gronov. BURM.

Pendebat] Dubia erat. Barth. ad Claudian. lib. de III. Conſ. Hon. verſ. 172. ERH.

Delio praeſante, ferro caeſi] Forte *fante*, vel *ferro* fortaſſe irrepſit ex gloſſa. SAMBUC. Stephan. *praeſante ferro caeſi*. TORN. Veteres, *praeſante*. Pith. PATIS. Deleatur ſane vel *ferro*, vel *caeſi*: alioqui exuberat verſus. PUTEAN. *Profante*. Atqui Apollo Trojanis favebat, & Virgil.
----- *divina Palladis arte.*
BONG. Lege *profante*. *Profari* verbum eſt oraculo Delfico & vatibus ſuum quaſi & proprium. Lucret. lib. VI.
Pythia, quae tripode ex Phoebi lauroque profatur.
Schopp. Veriſim. lib. I. cap. 18. ERH. Quidam tamen non Apollini, ſed Minervae monitu id factum ab Epeo dicunt. Hygin. fab. CVIII. Scilicet ex Hom. Iliad. Θ. BOURD. Et certe Apollo Trojanis favebat, ut notum ex Ovidii Triſt.
Mulciber in Trojam, pro Troja ſtabat Apollo,
Aequa Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.
Si audacior eſſem, legerem: *Quum Lemnio probante*. *Praeſante* autem recte correctum à viris doctis *profante*. v. Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 12. & in primis Gronovium ad Liv. XXII. I.

Caeſi vertices] Veteres *ferro caeſi*. PATISSON. Statius lib. I. Sylv. I. verſ. 9.
------ *Vertice ſacro*
Dindymon, & caeſis decrevit frondibus Ida.
WOUWER. Sidonius Carm. IX. verſ. 115.
Decreſcens cui Dindymon reciſo
Fertur vertice texuiſſe claſſem.
Statius Eq. Domit. BARTH. Et hoc culpat cenſor, quia arbores caeduntur, non vertices montium. Quod quamvis audacius dictum à noſtro videatur, non deſunt tamen ſimilis magniloquentiae exempla. Ita Valer. Flacc. lib. II. verſ. 522.
------ *Non illa magis, quam ſede moveri*
Magnus Eryx, deferre velint quem vallibus imbres.
ubi intelligendae arbores tempeſtate ex Eryce monte dejectae. Stat. lib. XI. verſ. 194.
------ *Summittitur ingens*
Aemus, & anguſtos Rhodope deſcendit in amnes.
Verecundius tamen iidem poëtae dixerant *deferri* & *deſcendere ſylvas*. Val. Flacc. lib. I. verſ. 121.
------ *Simul undique cernit*
Delatum nemus.
Et lib. III. verſ. 31.
Funereas ad litora volvite ſylvas.
Statius lib. VII. Theb. verſ. 115.
Aut mutare ſolum, aut veteres deſcendere ſylvas.
Denique rotundiores eſſent noſtri verſus, ſi ſcripſiſſet
Caeſa vertice
Idae trahuntur, ſciſſaque in molem cadunt
Robora.
Ferro caeſi vertices Inde Colbert.

Sciſſaque] Alii *ſpiſſaque*. ERHARD.

In molem cadunt] Cicero non uno loco ſimiles verſus Euripidis Ennio verſos citat. BRASSIC. Claud. IV. Conſ. Hon. verſ. 617.
In civem rubuere genae.
Sidon.
In tua lucra feris exarmat guttur alumnis.
Minut. Fel. *Aeſculapius, ut in deum ſurgat, fulminatur.* BARTH. Hic quoque non litat divae Criticae Tollius. *Scindi* enim proprie robora dicuntur, cum cuneus in ea agitur. Virgil. lib. VII. verſ. 510.
Quadrifidam quercum cuneis ut forte coactis
Scindebat.
Ita ut minime tenuis ſit haec vox. Cavillari autem eſt, rogare, an cadant robora, poſtquam in molem ſciſſa ſunt? cum & ſcindi ſtantes trunci potuerint. *Sciſſa* autem *in molem* elegantiſſime dictum,

Digitized by Google

Robora, minacem quae figurarent equum.
Aperitur ingens clauſtrum, & obducti ſpecus,
Qui caſtra caperent. Hic decenni praelio
Irata virtus abditur, ſtipant graves

Equi

dictum, pro ſciſſa, ut inde moles illa, equus ſcilicet, exſtruatur, ut recte Barthius illuſtrat exemplis. Lucanus I. 306.

In claſſem cadit omne nemus.

Flor. lib. IV. cap. 12. *Faces in urbem poſcere*, id eſt, ad eam incendendam. Sueton. in Caeſ. cap. VIII. *Conſcriptae in Ciliciam legiones*, ut eo ducerentur. Ita Lucae Euang. cap. IX. comm. 5. Μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδὸν, id eſt, ad iter commode conficiendum. & verſ. 13. βρώματα εἰς πάντα λαόν. Homer Il. Λ. 226. εἰς πόλεμον θωρηχθῆναι, & quae id genus infinita ſunt. Vide Barthium, & Heinſium ad Claudian. I. In Rufin. 152. BURM

Molem] Centones Virgiliani hi Jambi.

Quo molem hanc immanis equi ſtatuere?

BARTH.

Robora] Quercus. Non multo poſt:

Roborea moles ſpirat alieno metu.

Virgilius lib II. Aen. verſ. 185.

Hanc tamen immenſam Calchas attollere molem
Roboribus textis, coeloque educere juſſit.

Rob. Titius Aſſertion. lib. I. cap. 25. ERHARD.

Figurarent] Vet *figurabant*. PATISSON. Ita & Colbert. *Minacemque figurabat* Tragur.

Minacem equum] Non ita vocat, quaſi deberet minari Trojanis exitium, quum ſpecie voti eos deberet fallere, ſed quia ipſa figura eſſet veri equi, quod minax ſemper animal & animoſum fingitur, etiam cum dono datur. Hae ergo minae equi non indicabant, eum utero ſuo celare viros armatos, ſed ordinarium equi habitum oſtendebant. BURM.

Aperitur] Vet. codex *operitur*. DANIEL. Legendum crediderim *operitur*, nam latera equi intelligit, quae ſecto robore tegebantur. & ita omnis Critici noſtri tumultuatio ſedari poterit, qui fatetur, ſe hic nihil videre, & oculis ſuis tenebras obductas. *Caſtrum* autem habet prima editio & Traguerienſis codex. *Atrum* Leid. & Colb. unde *antrum* faciebat Scaliger; & ita Torneſius & Patiſſonius ediderant, quod ſecuti alii, nimis imprudenter. Solent enim librarii voces *caſtrum* & *clauſtrum* confundere ſollemniter. Ita apud Virgil. I. Aen. verſ. 259. pro *laxat clauſtra Sinon*, *caſtra* in MSS. reperit Heinſius. Apud Propert. lib. III. eleg. 7 pro *caſtra*, *clauſtra Peluſi* repoſuere viri docti Eadem varietas eſt apud Ovid. II. ex Pont. Epiſt. IX. 37. & Statium lib. VII. Theb. verſ. 48? & in multis aliis poëtarum locis. BURM

Ingens caſtrum] Forte *clauſtrum*. SAMBUC. & RITTERSH. Alii, *caſtrum*, alii, *clauſtrum*. PATISA. Impreſſi, *caſtrum*, malim *antrum*. PUTEAN. Forte *clauſtrum*, ut Scaliger legit. DANIEL. Ingens omnino moles fuit equi Durateii unde, *Qui caſtra caperent.* nam Scholiaſt. Lycophr. εἰς τὸν Δούρειον ἵππον πεντήκοντα ἢ τρισχίλιοι, ἢ κατ' ἐμὲ κγ' ἄνδρες ἐλθόντες Ἕλληνες ἐκάθηντο. Petr. *Roborea moles*, Homer. μέγαν ἵππον. Virg.

Et molem mirantur equi
Immenſam attollere molem.

Seneca, *dona molis immenſae*. WOUWEREN. *Cloſtrum* edit. Hadrian.

Et obducti ſpecus] Veteres *obductum ſpecus*, forte *ſpecu* quia & *ſpecua* in numero multitudinis alicubi legimus. PUTEAN. *Obductis peus* Colb.

Decenni praelio] Recte. nam praelium proprie fuit, non obſidio. BOURDEL.

Irata virtus] Ipſi Achivi. forte, ut Horat. lib. III. od. XXI. verſ. 11. *Virtus Catonis*. Idem lib. II. Sat. I. verſ. 72.

Virtus Scipiadae, & mitis ſapientia Laeli.

Virgil. lib. II. Aeneid. verſ. 18.

Huc delecta virum ſortiti corpora furtim
Includunt caeco lateri.

Homerus Odyſſ. Θ. verſ. 512.

Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων.

WOUWER. Ipſi Danai. Empedocles apud Laërt. lib. VIII.

Ἄξεις δ' ἐξ Ἀΐδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.

Sic crebro Apollon. Orpheus Arg. Catull. Epit. P. BARTH. Pro, irati viri, hoc eſt, milites, abſtractum pro concreto, & ſemper de militibus hominibusque bellicoſis accipitur. Explanat ipſe ſe Petronius infra hoc verſu;

Danai relaxant cloſtra, & effundunt viros.

Eſdras Junior lib. I. cap. I. cap. 4. verſ 10. de regis potentia; *Et omnis plebs & virtutes eum obaudiunt*, id eſt, tam plebeji, quam milites & potentes. Eſt autem modus hic loquendi Hebraeis quam familiariſſimus, de quo videndus Beza Annot. in Apocal. cap. XIII. verſ. 10. ERHARD. Ingenioſe qui poſuerunt *jurata*. Scripta tamen lectio ferri poteſt. BOURDEL. Poſſet capi pro forti, bellicoſa turba ducum, ut

iram

Inſcriptus, hoc ad fata compoſitus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
Jam turba portis libera, ac bello carens,
In vota properant: fletibus manant genae,

Men-

Innuit mulomedicum. Arnob. lib. II. *Saturnus in adulterio comprehenſus, induit formam feri.* WOUWER. *Penitus feto* Trag.

------ Hoc titulus fero
Impoſitus, hoc ad fata compoſitus Simon.]

V. C. *haec ad fata. Ferum* appellat equum Trojanum Virgilii & Catulli exemplo. *Titulus* autem huic impoſitus erat voti. Unde paullo ante dixit;

------ Stipant graves
Equi receſſus Danai, & in voto latent.

Guill. Canterus Novar. lect. lib. III. cap. 14. *Fero*, id eſt, equo. Hinc *ferinus* pro equino apud Virgil. Unde Centauri *ſemiferi*, quod dimidiata parte equos repraeſentarunt, dicti. Prudent.

Feros inſtigant ſubditis clamoribus atque
Flagellis.

Virgil. lib. II. Aeneid. verſ. 51.

Inque feri curvam compagibus alvum.

Giſan. Ind. Lucret. Schopp. in Miſcell. Barth. ad Claud. de Nupt. Honor. & Mar. verſ. 138. ERHARD.

Inciſus] Forte *juratus*. AURAT. & SAMBUC. Alii, *intus*: vel *juratus*. Stephan. TORNAES. Haec vox à manu editorum fluxit, prima editio & Traguríenſis *intus* habent, *inciſus haec* Leid. Canteri vero, *impoſitus*, minime placet, quia *compoſitus* eodem verſu ſequitur: certe per compendium ſcripta fuiſſe vox, quae hic deſideratur, videtur. Forte *inſcriptus*, ut Ovid. Ep. II. Heroïd. verſ. 145.

Inſcribere meo cauſſa invidioſa ſepulchro.

Et Ep. VII. verſ. 193.

Nec conſumta rogis inſcribar Eliſſa Sichaei.

De titulo vero vide Barth. ad Theb. V. 87. *Inſcriptus* habet Lipſ. BURM.

Hoc ad fata] Alii *haec ad fata*. PATISSON. *Fata & compoſ.* Tragur.

Mendacium] Alii *mendacis*. TORNAES. Autiſiod. & *m̄ ſemper in damnum*. Fortaſſis pro, *mens*. Pith. alii *mendacio in damnum potens*. PATISSON. Lege *mendacio*. BRASSIC. Lege *en mendacium*. Stewechius ad Apulejum. ERHARD. Hoc profert Theophylact. Simocatt. ex incerti ſenario. Πρὸς ἀπάτην ἀρχὰς σοφιστὴς ἐστιν ἀξιόχρεως. Plin. lib. VI. Epiſtol. 20. Boëth. de conſol. philoſoph. metro V.

Fraus mendaci corrupta colore.

BOURDEL. Nob. Heinſius legit, *& mendacii*. Et paullo poſt, *liberae ponti jubae*. BOSCH. *Hei, mendacio in damnum potens*, legebat Palmerius in Spicileg. pag. 662. ſed vulgata, quam codex Traguríenſis confirmat, & prima editio, explicari recte poteſt. *Mendacium potens*, eſt quod perſuadet, quo ſenſu Marcianus Capella lib. V. dixit, *eloquentiam potentem omnium rerum*, & magis appoſite Prudentius contra Symmachum lib. II. 48.

Idola conflavit fallendi trina poteſtas.

vide Barth. lib. VI. Adverſ. cap. 26. Lactant. lib. I. Inſtit. cap. I. De veritate, *quae, licet poſſit ſine eloquentia defendi, tamen claritate ac ſermonis nitore illuſtranda, & quodammodo diſſerenda eſt, ut potentius in animos influat, & vi ſua, & inſtructa religione, & luce orationis ornata.* Ita cape & Terentii verba in prologo Heautontim:

Sed hic actor tantum poterit à facundia.

Quod Nepos in Alciblad. cap. I. dixit *dicendo valere.* Eodem ſenſu dicunt Euangeliſtae, Chriſti ſermones fuiſſe ἐν ἐξουσίᾳ, Lucae cap. IV. comm. 32. & Moyſes dicitur fuiſſe δυνατὸς ἐν λόγοις, Actor. cap. VII. comm. 22. ubi vide Pricaei notas. Et Jamblich. de vita Pythag. cap. 12. ἐξουσιαστικῶς λέγειν ἐπεχείρει. Aelian lib. III. Var. cap. I. ὁ λόγος ἐὰν ἔχῃ δύναμιν φραστικήν. Ariſtaenet. lib. I. Epiſt. 13. δυνατῶς συνελογίσατο. Boſch. adſcripſerat; Forte, *o mendacium!* BURM.

Jam turba portis libera] Virg. lib. II. Aeneid. verſ. 25.

Nos abiiſſe rati, & vento petiiſſe Mycenas,
Ergo omnis longo ſolvit ſe Teucria luctu;
Panduntur portae: juvat ire. ------

WOUWER. Portas enim & maenia quoque ipſa diruerunt Trojani, quo equum admitterent. Simmias Rhodius in Securi;

——— Εἶπας
Ἐπειὸς πέλεκυν ἐπποέργῳ πύργων
Θεοτεύκτων κατέρειπεν αἶπος.

ita enim ibi legendum ex certiſſima Scaligeri emendatione. ERAHRD. Haec quoque ridet cenſor: ſed, cur non dicamus, aliter conſtruenda verba, hoc modo? *turba libera & bello carens properant portis in vota.* Neque video, quo minus proba ſit locutio *in vota properant*, quam *ceſſare in vota*, ut Virgilius dixit VI. Aen. 53. Cornel. Sever. Aetn. 8. Prima autem editio habet *jam*

fata

Uterum notavit: fata ſed tardant manus,
Ictuſque reſilit, & dolis addit fidem.
Iterum tamen confirmat invalidam manum,
Altaque bipenni latera pertentat. Fremit
Captiva pubes intus, &, dum murmurat,
Roborea moles ſpirat alieno metu.

Ibat

condita erat diſtricta. Mopſ. eodem ſenſu dicit, *Gladios retractant.* ERHARD. *Uteri notavit fata, ſed* Leid. Ignorat hanc phraſin cenſor: ſed an ideo proſcribenda? Certe ita Senec. Agam. 536.

Certum (fulmen) *reducta Pallas excuſſit manu.*

ubi ὁ πάνυ Gronovius noſtri Petronii auctoritatem advocavit. Ovidius XII. Met. verſ. 132.

------ *Clypeoque adverſa reducto*
Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulſat.

Alias *adductum* adhibere ſolent. Idem Metam. VIII. 28.

Torſerat adductis haſtilia lenta lacertis.

Triſt. IV. 2. vſ. 5.

Candidaque adducta collum percuſſa ſecuri
Victima purpureo ſanguine tingat humum.

vid. Heinſ. ad Valer. Flacc. III. 140. BURM.

Notavit] Neque hoc verbum caret ſua Venere, quam non cepit Marſyas. Eſt enim idem ac leviter perſtrinxit, non autem tabulas pertudit, quia fata, quae excidium Trojanum deſtinaverant, ejus manus tardabant. Ita paſſim *notare ungue genas* poëtae. Ovidius I. Amor. El. VII. verſ. 50.

Ferreus ingenuas ungue notare genas.

Idem Epiſt. V. Heroid. verſ. 22.

Et legor Oenone falce notata tua.

ſic infra cap. CIII. *frontes notare* pro inſcribere dixit. Remanebat ergo ictus veſtigium & nota in equi utero, ſed non tranſegerat Laocoon haſtam. Vide, quantum non ludibrium debeant ſola ingenii fiducia freti, nec lectione veterum inundati, homines, qui laudes captant ex infamia aliorum, & omnia ad ſuum arbitrium revocare ſolent. BURM.

Fata ſed tradunt manus] Lege *tardant.* AURAT. Lege *tardant.* Ita conjectura ducti hunc locum ſcripſimus & interpunximus. SAMBUC. Sic vetus, non *tardant.* Pith. PATISSON. Dele, *ſed.* PUTEAN. Virgil. VI. Aeneid. verſ. 515.

Cum fatalis equus ſaltu ſuper ardua venit
Pergama. ------

Senec. Agamemn. verſ. 627.

Danaûmque fatale munus traximus noſtra
Creduli manu.

Delrio in Adverſ. ad Senec. Trag. ERHARD. Virgil. Aen. II. 54.

Et ſi fata deûm, ſi mens non laeva fuiſſet
Impulerat ferro Argolicas foedaſſe latebras.

Lucan. X.

Et niſi fata manus a ſanguine Caeſaris arcent.

Fata illa fatalem calamitatem appellat Cicer. Caeſar. II. BURM.

Laetuſque] Lege *lentuſque.* AURAT. Forte *laeſuſque.* SAMBUC. Alii, *lentuſque*, vel *telumque.* TORNAES. Sic Autiſiod. alii *laetuſque reſilit.* Pith. alii, *lentuſque.* alii *telluſque.* alii *laeſuſque.* PATISSON. Al. *lentuſque.* Legendum *teliumque* cenſent N. Faber & Delben. quae conjectura illuſtratur Virgilii loco perſimili. Scoph. *luſuſque.* *Laeſus* mavult Rittershuſius; *totuſque* edidit Patiſſonius & eum ſecuti. *letuſque* Tragurienſis, & Colb. *ictuſque* C. Pith. & ed. Hadr. prima editio *laetus.* Sine dubio corrupta vox, mihi placet *lentus* prae aliis conjecturis.

Invalidam] Quae primo ictu nihil effecerat. male & hoc carpit Tollius.

Pertentat] Non cum effectu capiendum, ſed de conatu, pertentare cupit. Propert. lib. IV. eleg. I.

Quippe Lupercus equi dum ſaucia protegit ora.

Ubi vide Paſſeratium, qui explicat, protegere conatur, & exemplis illuſtrat. & Barth. ad Stat. XI. Theb. verſ. 12. & Graev. ad Cic. V. Verr. cap. 49. In ſacris literis obvium, ut verba, quae effectum notare videntur, conatum tantum indicent. vid. Grot. ad Luc. XVI. 9. & ita paſſim: quae ſi animadvertiſſet cenſor, vitio creatus, non tot gaudia ejus corpus pertentaſſent, & de Petronio triumphum ante victoriam ceciniſſet. De *tentare*, & *pertentare*, vide ſupra ad cap. XII. BURM.

Murmurant Robora moles] Lege, *murmurat Roborea moles.* AURAT. Alii, *dum murmurant, Roborea moles*, &c. PATISSON. *Murmurant* Leid. *robora* Trag.

Roborea moles] Virg. lib. II. Aen. verſ. 185.

Hanc

Ibat juventus capta, dum Trojam capit,
Bellumque totum fraude ducebat nova.
Ecce alia monſtra. Celſa qua Tenedos mare
Dorſo repellit, tumida conſurgunt freta,
Undâque reſultat ſciſſû tranquillo rumor,
Qualis ſilenti nocte remorum ſonus
Longe refertur, quum premunt claſſes mare,
Pulſumque marmor abiete impoſita gemit.
Reſpicimus, angues orbibus geminis ferunt

Ad

Hanc tamen immenſam Calchas attollere molem
Roboribus textis coeloque attollere juſſit.

BARTH. Alii *Robora.* forte *Robuſta*, ut *robuſta materia*, Catoni & Varroni, pro, robuſtea. ERHARD.

Spirat alieno metu] Suſpirat, gemit prae metu, qui non ſe, at alios, tangebat. ERHARD. Ut *alienis pedibus ambulare* apud Apul. Mileſ. VI. Caſſiod. lib. VI. epiſt. 29. BOURDEL. Hic deſero patrocinium; ſed hanc argutiam judicio Petronii adſcribo, qui magiſtrum illum Eumolpum, & poëtam non humillimi ſpiritus, ab aevi ſui corruptela non immunem inducere volebat. Ejuſdem notae ſunt verſus duo ſequentès. *Bellum* autem *totum* argutus noſter dicit, quia decem illis annis nihil erat actum, totumque adhuc reſtabat ducendum, ut ita quaſi ab integro, nunc fraude & dolo aggrederentur Trojam, quam virtute non potuere expugnare. Color ductus eſt ex Virgilii II. Aeneid. 195. BURM.

Juventus capta] Horat. lib. II. epiſt. 1. verſ. 156.

Graecia capta ferum victorem cepit.

WOUWER.

Totum] *Tutum* Scriv.

Ecce alia monſtra] Malim, *monſtra.* PUTEAN.

Celſa qua Tenedos mare] *Qua* pro ubi, cujus notionis elegantiam & probitatem adverſus Giphanium evincit Schopp. in Veriſimil. ERHARD.

Repellit] Alii *replevit.* PATISSON. Stat.

Iſthmos, & à terris maria inclinata repellit.

WOUWER. Ita Tornaeſius & eum ſecuti ediderunt: prima editio, Sambuci, & Patiſſonii, *replevit*, ut & Tragurienſis & Leidenſ. codex. Quare hanc lectionem reſtituimus, etſi nobis tumidi aliquid videatur ſpirare. Quanta enim inſula credenda, quae replet mare? *Repellit* illuſtravit Barthius ad Stat. IV. Theb. verſ. 62. BURM. [Revocavi *repellit*, quia altera lectio nullum ſenſum dat.]

Dorſo] Oſor. lib. 1. cap. 2. *anguſtum terrae dorſum.* BARTH.

Tumida cum ſurgunt freta] Ita conjectura ducti ſcripſimus. vulgo *conſurgunt.* SAMBUC. Alii, *cum ſurgunt.* PATISSON.

Undaque reſultat ſciſſa tranquillo minor] Explico, *Unda minor reſultat, quae ſciſſa tranquillo eſt.* Tertullianus de Pallio cap. II. *Sic & mari fides infamis, dum & flabris aeque mutantibus de tranquillo probum, de fluſtris temperatum, & extemplo de decumanis inquietat.* Puteanus epiſt. ad Goldaſtum. ERHARD. Minime. Sed *tranquillo* eſt pro in tranquillo; quia mare erat placidum. Sic *tranquillum* poni ſolet. Vid. Gronov. ad Liv. lib. XXVIII. cap. 27.

Silenti nocte] Virg. lib. II. verſ. 253.

Tacitae per amica ſilentia lunae.

Silius lib. VIII. verſ. 640.

Sub nocte ſilenti
Irrupere ferae.

lib. XVII. verſ. 179.

Arderent cum bina in nocte ſilenti
Caſtra.

Valer. Flacc. lib. II. verſ. 288.

Altae per opaca ſilentia noctis.

M. Victor lib. III. *de nocte ſilenti.* BARTH.

Longe refertur] Id eſt, è longinquo. ERH.

Premunt] Sic poëmate de bello civili.

Premit advena claſſes.

BOURDEL.

Pulſumque marmor] Mare, Virgil. I. Gerg. verſ. 254.

Et quando infidum remis impellere marmor
Conveniat.

WOUWER. Pelagus. Manil. lib. V. verſ. 612.

Perfudit liquido Perſeus in marmore corpus.

BARTH. Infra cap. CXIX.

----- *Gravidis freta pulſa carinis.*

ubi alii *preſſa.*

Angues

Ad ſaxa fluctus: tumida quorum pectora;
Rates ut altae, lateribus ſpumas agunt:
Dat cauda ſonitum: liberae ponto jubae
Conſentiunt luminibus, fulmineum jubar
Incendit aequor, ſibiliſque undae tremunt.
Stupuere mentes. Inſulis ſtabant ſacri

Phry-

Angues orbibus geminis] Virgil. II. Aeneid. verſ. 204. *immenſis orbibus angues.* WOUWER. Serpentes vel dracones marini. Amoſ. cap. IX. verſ. 3. *Et ſi celaverint ſe ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo ſerpenti, & mordebit eos.* quamvis ibi pro leviathane ſeu balaena à quibuſdam accipiatur. ERH. Hos ſerpentes in Phrygia gigni teſtis Aelian. In Hiſt. Animal. lib. II. cap. 21. quod quadrat cum hac hiſtoria. BOURDEL. *Geminis orbibus* Colb.

Rates, ut aliae] Lege *ut altae.* AURAT. Illud Virg. Aen. VIII.

Dices innare revulſas
Cycladas.

BOURDEL.

Pontem jubae] Sic vet. non *ponto jubae.* Pith. alii *merito jubae.* PATISSON. Impreſſi, *ponto in.* PUTEAN. Lege, *liberae mento jubae.* Scalig. WOUWER. An dicit, dracones jubis ut ponte uſos? Non credo. Et latet aliquid. Lege, *liberae ponto jubae.* BARTH. Scaliger legit, *liberae mento.* Alii mirifico verſus genere *portum jubae Conſcendunt*, aut neſcio quid de *ponte* explicant. Gonſalius, *liberae ponto.* quomodo tamen olim in Catalectis edidit Scaliger. Scribe: *liberae pontum jubae*, uſitatiſſima poëtis ſynecdoche Grammatica. *Liberae pontum*, quod ad pontum, exſtantes ponto. GRONOV. III. Obſ. II. Codices ſcripti plerique *pontum*, quod Gronovio ſe probabat Obſervat. lib. III. cap. II. ut ſit, liberae quod ad pontum, ponto exſtantes. Scaliger *mento jubae*, alii aliter. Sed legendum omnino *liberae ponti jubae*, ut in uno horum, quibus uſus Scaliger, codice legebatur. Pluribus dictum à nobis ad illa Maronis Aeneid. X. 154. *tum libera fati gens Lydia*, quae & illic vera ſcriptura. HEINS. *Pontum* quoque Traguríenſis codex, *pontem* Leidenſ. & Colbert. Barthius ad Stat. lib. VIII. Theb. verſ. 463. vulgatam tuetur, & Bourdelotii caſtigationem merito explodit. Unde vero novus Petronii interpolator illud ſuum *coruſcant luminibus* arceſſiverit, neſcio. † *Liberae ponto jubae* ſunt fluentes, & extra aquam extantes. Ita *libertatem comarum frenare corona* Claud. rapt. Proſerp. II. 149. BURM.

Jubae] De his jubis Schol. Pindari ad I. Od. Nemeonic. Plaut. Amphit. ſc. 15. BOURDEL.

Conſentiunt luminibus, fulmineum jubar] Eliſio haec conſonantium durior illius ſaeculi auribus atque inſolentior facit, ut legendum potius credam *igneum jubar.* ſic Virgil. de iiſdem lib. II. Aen. verſ. 210.

Ardenteſque oculos ſuffecti ſanguine & igni.

Theocritus Idyll. XXIV. de anguibus Herculi immiſſis:

Ἀπ' ὀφθαλμῶν δὲ κακὸν πῦρ
Ἐρχομένοις λάμπεσκε.

DOUZA F. Deſperatum locum ſic puto poſſe reſtitui,

Liberae portum jubae
Conſcendunt.

Quod convenit cum Virgilio in pari narratione lib. II. Poteſt etiam τὸ *pontem* retineri, ut apud Statium VIII. Thebaid.

Contendiſſe putes, uter arva arbuſtaque tollat
Altius, an ſuperet pontes.

Emendationem autem noſtram in Petronium introduxi, & volui: an debuerim, Critici judicate. Neſcio, quem ſenſum hic capiant, qui legunt *ponto* & *conſentiunt.* BOURDEL. *Conſentiunt* eſt, ejuſdem coloris, ignei ſc. ſunt, cujus & oculi. BURM.

Fulmineum] Alii *igneum.* PATISSON.

Incendit] Eleganter; ſplendidum facit & illuſtre, ut longe videri poſſet. Stat. VII. Theb. verſ. 694.

Ille etiam clypeum galeamque incendit honoro
Sidere.

Joſeph. Iſcan. de bell. Troj. lib. IV. verſ. 78.

Regius incendit Helenam decor, ardua jungit
Gloria.

Et verſ. 471.

Regale verendas
Accendit diadema comas.

Et eo ſenſu Plautus dixit *incendere genus*, de quo vide Gronovium lib. IV. Obſerv. cap. 3. BURM.

Tremunt] *Tremuit* Colbert.

Inſulis ſacri] Id eſt, ſacerdotes. GLOSS. Vide

Phrygioque cultu gemina nati pignora
Laocoonte, quos repente tergoribus ligant
Angues coruſci. parvulas illi manus
Ad monſtra vertunt: neuter auxilio ſibi,
Uterque fratri tranſtulit pias vices,
Morſque ipſa miſeros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberûm funus parens,
Infirmus auxiliator; invadunt virum
Jam morte paſti, membraque ad terram trahunt.
Jacet ſacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis ſacris,
Peritura Troja perdidit primum deos.
Jam plena Phoebe candidum extulerat jubar,

Mi-

de Feſtum. WOUWER. *Sacri*, id eſt, ſacerdotes. Paulo prius de eodem Laocoonte, *Neptuno ſacer.* ERH. *Sacris* volebat Anonymus.

Phrygioque cultu] Trojano habitu. GLOSS. Tutulati, Fulgentius de priſco ſermone. WOUWER. *Culta* Colb.

Gemina nati] V. C. *gemini.* SAMBUC. Statius

Gemino natorum pignore fultus.

WOUWER. *Gemini* Tragur.

Lacoonte] Forte, *Laconte.* AURAT. Alii, *Lacoonte.* Alii *Lacoonti.* PATISSON. Impr. *Laconti.* PUTEAN. *Laconti* Tornaeſ. *Lacoonti* Colb. Tragur. & Leidenſ. ad cujus oram Scaliger *Lauconte.*

Tergoribus ligant] Imitatus Theocrit. Idyll. XXIV. [30.]

Τὼ δ' αὖτις σπείρῃσιν ἑλισσέσθην περὶ παῖδα.

Convolvunt puerum ſinuoſae verbere caudae.

Intelligit τὸ σκολιὸν τῶν ῥοιζημάτων, de quo interpres Sophocl. in Trachin. Legendus Pindarus in Pythiis. BOURDEL.

Ad ora] orandi cauſſa. Apulejus Apologia. *Nefas habet adorandi gratia manum labris admovere.* ubi plura Pricaeus. HEINS. *Ad ora*; innuere videtur hic geſtus adorandi venerationem, niſi prae metu feciſſe putemus. v. Torrent. ad Sueton. Aug. cap. XCIV. BURM.

Uterque fratri: tranſtulit pietas vices] Ita vet. cod. vulgo *pias vices.* SAMBUC. Alii, *utrique.* pro *pias*, alii *pietas*: vet. cod. PATISSON. V. C. *pictas.* Lege *pietas*, &, *utrique.* Lindenbrog. Var. lect. in Catal. Non placet. ERHARD. *Pietas* quoque Tragur. & Leid. Infra cap. XCV. *Reddita ſcordalo vice. Uterque fratri: tranſtulit pietas vices* alii. *pictas* Colb. qui mox *mutatio perdit.* Trag. *verdat.*

Infirmis auxiliator] Alii, *infirmus.* TORNAES. Impreſſi, *infirmus. Infirmus* & *infirmis* utrumque dicitur. vide Giſ. in Caſſiod. librum de Inſtitutione divinar. literar. PUTEAN. Virg. II. Aen. 216.

Poſt ipſum auxilio ſubeuntem, ac tela ferentem,
Corripiunt.

WOUWEREN. *Infirmi* Colb.

In morte paſci] Forte, *paſti.* SAMBUC. Alii, *in morte paſci.* PATISSON. Impreſſi, *in morte paſſi.* PUTEAN. Alii, *in morte parci.* Forte, *Jam non reparci.* vide Giſan. Ind. Lucret. & Juretum in Symmach. ERHARD. *Paſci* Tragur.

Perdidit primum deos] Euripides in Troadib. νοσεῖ τὰ τῶν θεῶν. BRASSIC. Credebant, Genios urbes expugnandas vel ſponte deſerere, ut de Troja ſignificat hic noſter, & Sen. in Troad. verſ. 53. vel ſolenni prece evocatos, ut de Vejis tradidit Livius lib. I. & de prece iſtius evocationis ſumendum illud quod ſequitur de Graecis;

Contraque Troas Troia invocant ſacra.

Formulam ex Sammonico Sereno proponit Macrob. lib. III. Saturn. cap. 9. Conſule Var. lect. Mureti & lib. XIV. Adverſar. Turnebi. Guellium Pimpontium in II. Aeneid. & Briſſonium lib. I. de Formul. pag. LXX. & ſeqq. Delrio Comment. in Senec. Troad. n. 53. ERHARD. Hoc eſt quod Ovid. Epiſtol. I. vſ. 48.

Illi victa ſuis Troia fata canunt.

ubi vid. notas. BURM.

Jam plena Phoebe] Senec. Agam. verſ. 711.

Vidimus patriam ruentem nocte funeſta.

Virgil. II. Aen. verſ. 250.

Vertitur interea coelum, ruit Oceano nox, &c.

WOUWEREN. Infra CXXVII. *Ut videtur mihi plenum os extra nubem luna proferre.* Vid. epigram-

ma

Minora ducens aſtra radianti face,
Quum inter ſepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant clauſtra, & effundunt viros.
Tentant in armis ſe duces, ceu uti ſolet
Nudo remiſſus Theſſali quadrupes jugo
Cervicem, & altas quatere ad excurſum jubas.
Gladios retractant, commovent orbes manu,
Bellumque ſumunt. Hic graves alius mero
Obtruncat, & continuat in mortem ultimam

Somnos,

ma apud Heinſ. ad Ovid. II. 404. inter fragmenta Ovid. p. 228.

Minora ducens aſtra] Vid. ad Valer. Flacc. v. 567.

Variis floret via decolor armis
Qualibus aſſurgens nox aureâ cingitur aſtris.

Quum inter] *Cur* Tragur. Eadem varietas ſupr. cap. LXXXVIII.

Sepultos nocte & mero] Virgil. lib. II. Aeneid. verſ. 265.

Urbem ſomno vinoque ſepultam.

Livius de Hercule: *Somno vinoque gravatum.* Cornel. Tacitus de Germanis: *Largis epulis ſopiti.* BRASSICAN.

Invadunt urbem ſomno vinoque ſepultam.

WOUWEREN. *Somno* eſt, nocte. vide Heinſ. Crepund. Silian. pag. 54.

Relaxant clauſtra] Virg. II. Aen. verſ. 259. *Laxat clauſtra Sinon.* WOUWEREN. *Caſtra* Colbert. *cloſtra* Hadrian. Ovid. Amor. I. VI. 17.

Immitia clauſtra relaxa.

Effundunt vires] Lege *Viros.* AURAT. *Vires* Tragur. contra metrum. Vid. ad Frontin. IV. VII. 6.

Tentant in armis ſe duces] Πειρήθεν δ᾽ ἕκαστος. WOUWEREN. Infra in ejuſdem Eumolpi carm. de bello civili cap. CXXII.

---- *Sumite bellum*
Et temtate manus.

Salluſt. in Jugurth. cap. CV. *Arma atque tela temtare.* ERH.

Ceu uti ſolet] Mira varietas. Prima editio, & Tornaeſ. *ceu ubi ſolet.* Traguríenſis

Ceu ubi ſolent
Nudo remiſſus Theſſali quadrupedes jungi
Cervicem.

Ceu ſolet ubi cod. Memm. Palmerius in ſpicileg. pag. 821.

Ceu ubi ſolet
Nodo remiſſus Theſſalus quadrupedes jugi,
Cervicem, & altas quatere ad excurſum jubas.

Nudo remiſſus] V. *Duro.* WOUWEREN.

Theſſali quadrupes] Claud.

---- *Et gens exercita campo*
Theſſala.

Apud eundem ſimilis comparatio libro de Nupt. Hon. BARTH. *Jugi* cod. Memm. Mallem

Nudus remiſſo Theſſali quadrupes jugo.

ut *Theſſali* ſit rectoris equi. BURM.

Excurſum] Alii, *excuſſum.* PATISSON. Impreſſi, *excuſſum.* PUTEAN. Priſca ſcriptura, *excuſſum*, pro *excurſum.* Adeo vetus eſt haec ſcripturae indoles, ut Graeculos inepte pronunciare coëgerit, κώσσος, ἱππόδρομος. Scalig. ad Manil. lib. v. vſ. 87. WEITZ.

Retractant] V. *retranctant*, ſed mendoſe, ut puto. DANIEL. Sidon. Apollin. carm. v.

Hic tu vix armis poſitis iterum arma retractas.

Eugenius, ſive Eumenius rhetor, pro Scholis Menianis cap. VI. *Ipſe juſſerit diſciplinas artis oratoriae retractare.* Sic legendum. *Retractare* eſt repetere id quod omiſeris. Serv. ad Aen. VII. BOURDEL. Horat. Od. II. I.

Ceae retractes munera naeniae.

Commovent orbes] Id eſt, ſcuta. TORNAES. Impreſſi, *orbes manus.* PUTEAN. Vibrant gyrando gladios. ERHARD. Recte Tornaeſius clypeos interpretatur. Ita ſaepe Statius. vide Barth. ad lib. II. Theb. verſ. 581. & lib. IV. verſ. 131. & lib. II. Achill. verſ. 178. Valer. Flacc. VI. 345.

At vero ingentem Telamon procul extulit orbem.

ubi vide. Hos autem ante pugnam concuti mors fuiſſe, ſupra notavimus ad cap. LIX. BURM.

Bellumque ſumunt] Flor. lib. IV. cap. 12. *hoc velut ſacramento ſumſerant bellum.* Ovid. Ep. XVI. Heroid. verſ. 371. ut habent veteres editiones

Nec tamen indigner pro tanta ſumere bellum
Conjuge.

ubi in curis ſecundis plurima exempla Heinſius adduxit. Livius XXXVI. 2. *Si duellum, quod cum Antiocho rege ſumi populus juſſit, id ex ſententia*

 ſena-

Somnos, ab aris alius accendit faces,
Contraque Troas invocat Trojae ſacra.

XC. [a] Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miſerunt. At ille, qui plauſum ingenii ſui noverat, operuit caput,

[a] ENCOLPIUS.

ſenatus populique Romani confectum erit. Vid. infr. cap. CXXII. vſ. 173. BURM.

Continuat in mortem ultimam] Livius lib. XLI. 4. *Somno mors aliis continuata.* Serenus

Ut conjungatur letho ſopor altus acerbo.

BRASSIC. Malim *ultimos*, aut ſane *noctem ultimam*, quod idem erit cum morte. DOUZA F. Statius lib. x. Theb. verſ. 295.

---- Somnique & mortis anhelitus una
Volvitur. ----

BARTH. Lege cum patre, *noctem ultimam*, id eſt, mortem. Douza F. ad Catull. epig. v. Legendum aut *ultimos ſomnos*, aut *noctem ultimam*, id eſt, mortem. eligat lector alterutrum. Lindenbrog. Not. in Catal. Eligendum cenſeo neutrum. Nam *continuare in noctem ultimam*, eſt dormientes ita obtruncare, ut una abſolvant vitam plaga. Supra cap. LXXIX. dixit, *Somnumque morti jungerem.* qui locus opportune admodum huic noſtro conſentit. *Mors ultima*, quia omnium rerum finis. Dionyſ. Cato lib. I. Diſtichor.

Ne timeas illam, quae vitae eſt ultima finis.

Et Ovidius alicubi:

- - - Mors ultima linea rerum.

Dicitur & *mors ſuprèma* eidem Dionyſio Catoni in Diſtich. ut *fata ſuprema*, *ultima*, vel *extremum ſupplicium* apud JCtos. ERHARD. Homerus Iliad. VII. & apud alios; apud quos juncti ſomnus & mors. Douſae tamen duo hic legunt, *in noctem ultimam.* Scripta lectio tolerabilis. BOURDELOT. Ovid. epiſt. XIV. 74.

Nox tibi, ni properas, iſta perennis erit.

Livius XLI. 4. *Hiſtrorum pauci, qui modice vinoſi erant, memores fuerunt fugae, aliis ſomno mors continuata eſt, integraque ſua omnia Romani receperunt.* Claudian. Eutrop. II. 437.

Aliì lecto junxere ſoporem.

Douzae conjectura poſſet ex Tryphiodoro vſ. 365. firmari. BURM.

Avaris alius] Lege *ab aris.* AURAT. Vetus codex, *at aris.* vulgo *avaris.* forte, *ab aris.* SAMBUC. *Ab aris*, praeter fas religionis. Phaedrus fabula LXVIII.

Ita hodie nec lucernam de flamma deûm,
Nec de lucerna fas eſt accendi ſacrum.

HEINS. Eleganter hoc apud Phaedr. p. 92. [l. 28.] BOURD. Ovid. Met. v. 442.

Illa duabus
Flammifera manibus pinus ſuccendit ab Aetna.

Somnos Arſaxas alius Colb. *avarus alius* Leid. *avaris alius* Tragur.

Troas] Alii *Trojam evocat Troja.* PATISSON. De diis evocandis v. Macrob. lib. III. Saturn. BRASSIC. Fuit enim ſua & fatalis quaedam vis ruenti huic urbi. Aſpexit & Senec. Tragoed. Troad. verſ. 53.

Et quoddam ſacrum regni jacentis.

Jacobus Pontanus Analect. lib. II. cap. 9. ERHARD. *Contraque Troas Troia invocat ſacra* Leid. *invocant* Colb. Hic in Colb. & Trag. deerant uſque ad cap. XCIV. *O felicem.*

Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur] Vide, ſi tanti, quae prius adduximus. WOUWEREN. Propert. lib. IV. El. VIII. verſ. 75.

Nec tu Pompeja ſpatiabere lentus in umbra.

BARTH. Delendus aſteriſcus. nam nihil deeſt: ſubauditur autem, *nonnulli*, vel, *aliqui.* erat autem iſta porticus pinacothecae juncta, in qua carmen hoc recitabat Eumolpus, audientibus iſtis ambulonibus. ERH. In porticibus otioſi ambulabant. Ovidius lib. I. Art. Amator. verſ. 67.

Tu modo Pompeja lentus ſpatiare ſub umbra.

qui locus credo Barthii menti obverſans effecit, ut Propertii verba non recte citaret, ille enim non *lentus*, ſed *cultus* dixit. *Ex iis* Leid.

Lapides in Eumolpum recitantem conjecerunt] An id moris obtinuit recitantes inſectari lapidibus, ſi quid parum probe, aut ad mentem audientium? Apud Senec. 3. Controverſ. *Pueri ſcholas frequentant; hi Ciceroni Caeſtium praeferrent, niſi lapides timerent.* An ceritos lapidibus obruebant, ut hunc poëtam, quem à ſe exiiſſe putabant? WOUWEREN. Ut poëtam & recitatorem moleſtum. Ex more theatrorum, ubi mali poëtae ſaxis petebantur, ſicut boni jaculo floris ſerti & ſoluti honorabantur. Ad quem alludit jocus ille in malum citharoedum; Πολύκτορος δὲ τῶ κιθαρῳδῶ φακὴν ῥοφῶντος, καὶ λίθον μασησαμένου, ὦ ταλαίπωρε, ἔφη, καὶ ἡ φακή σε βάλλει: *Cum Polyctor citharoedus in lenticulae ſorbitione lapidem manderet: O miſer, ait, etiam lens te lapidat.* Lapidationis theatralis exempla multa apud veteres, praeſertim Lucianum. Caſaubon. Animadverſ. in Athenaeum lib. VI. cap. II. Raderus ad Martial. lib. III. epig. 33. in Ligurinum eodem vitio,

caput, extraque templum profugit. Timui ego, ne me poëtam vocarent. Itaque ſubſecutus fugientem ad litus perveni: &, ut primum extra teli conjectum licuit conſiſtere, rogo, inquam, quid tibi vis cum iſto morbo? Minus quam duabus horis mecum moraris, & ſaepius poëtice, quam humane, locutus es. Itaque non miror, ſi te populus lapidibus

tio, quo hic Eumolpus, laborantem. ERH. Vide Barth. Adverſ. lib. XXII. cap. 13. & Meurſium ad Lycophr. Caſſandr. verſ. 331. Egregie illuſtrat etiam Porphyrio ad Horatii illa, Epode v.

Vos turba vicatim hinc, & hinc ſaxis petens,
Contundet obſcoenas anus.

Eleganter, quia inſanos ſolent fuſtibus & lapidibus infeſtari, ut eos ab omnibus ſuis fugent. BURM.

Operuit caput] Vide ad cap. VII.

Templum] Hinc colligo pinacothecas templis fere junctas & porticibus fuiſſe, aut certe in templis ipſis pinacothecam. ANONYM.

Poetam vocaret] Alii, *vocarent.* TORNAES. Neſcio, an non melior Leidenſis codicis ſcriptura, que exhibet, *vocaret*, Eumolpus ſcilicet me. BOSCH.

Subſecutus fugientem.] Quia ſc. in comitatu ejus erat. Sed cur ergo fugientem ſecutus eſt? Sed *ſubſecutus* dicit, hoc eſt, clam a longinquo & ſenſim. BURM.

Extra teli conjectum] Proverbialiter ἔξω βελῶν. Contra ἐντὸς βέλους. BOURD.

Quid tibi vis?] Varro Att.

Quid eſt quod latras? quid rabis? quid tibi vis?

Propert. Eleg. I. v. & III. III.

Quid tibi vis, inſane?

Quid tibi vis, dictum ad inſanos. BOURDEL. Ita ſaepe Terentius, Horatius & alii.

Morbo] Sic Graecis νόσος, Lucian. ſive Ariſtaenet. Amorib. τῇ καινῇ νόσῳ ἐνθουσιῶντες, ex Comico in Veſpis, paſſim & nos ingenti, quod molimur, opere. ſic νόσος pro deſiderio poëtandi in Antholog.

Στέξαι τὴν νόσον οὐ δύναμαι. BOURD.

Moraris.] Prima producta, ut apud Sueton. in Neron. XXXIII. quem locum reſpicit. BOURD. Non puto. Vid. ad Sueton. d. l. in Addendis. Ita molliori vocabulo inſaniam vocare ſolebant. Cicer. IV. Verr. cap. I. *Venio nunc ad iſtius, quemadmodum ipſe appellat, ſtudium, ut amici ejus morbum, & inſaniam*, ubi v. Hottomann. & Manut. *Morbum animae* in fragmento noſter dixit amorem. vide Cicer. III. Tuſcul. Quaeſt. cap. v.

Poëtice] Poëtae fingunt, ſe divinitus afflatos ad carmina rapi canenda. GLOSSAE. Poëtae fingunt ſe divinitus afflatos ad carmina rapi canenda, verbaque effari, non ſua, id eſt, humana, ſed divina, hoc eſt, Apollinis & Muſarum, ut docet Lucianus ἐν Διαλέξει πρὸς Ἡσίοδον. Hinc Lucanus, licet à noſtro Satyrico ut nimium humanus notetur, lib. v. verſ. 166. ſcripſit;

- - *Artus*
Phoebados irrupit Paean, mentemque priorem
Expulit, atque hominem toto ſibi cedere juſſit
Pectore.

Et Claudian.

Jam furor humanos ſenſus Expulit.

Barth. in Animadverſ. Eodem modo Apul. lib. v. *Inhumanae menſae lautitias* vocat dapes coeleſtes. Gruter. Suſpic. lib. VIII. cap. 4. Ἀπρoσδιονύσως & inepte ad hunc locum. *Humane* pro hominum more ac ritu. Et notandum eſt, quod, *poëtice* & *humane loqui*, quaſi pugnantia collocentur. Schopp. in Miſcellan. Apud Stratonem in Phoenicide ait paterfamilias de coquo verba effante obſcura & inaudita:

Πλὴν ἱκετεύω γ' αὐτὸν ἤδη μεταβαλεῖν,
Ἀνθρωπίνως λαλεῖν τε.

Sic apud Hieronym accipe *humanum ſonum*, cum in Apolog. in Rufinum Φράτην hanc illius exagitans, *quae mihi ad ſuſpicionem veniebant*, ita loquitur; *Compeditam putes linguam ejus, & inextricabilibus modis ligatam, vix in humanum ſonum erumpere.* Caſaubon. Animadverſion. in Athen. lib. IX. cap. 7. ERH. Viderint, quam Latine loquantur illi ſapientiae magiſtri,

Aurea de coelo quos miſit funis in arva,

qui claſſem ſive ſcholam Humanitatis & Poëtices nullo diſcrimine dicere ſolent; Cic. II. de Divinat.

Ut ſumat
Terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguine caſſam,
Potius quam hominum more cochleam.

Similis Stratonis Comici locus apud Athenaeum lib. IX. ubi ait quidam de coco poëtice & Homerice pleraque omnia effere ſolito, ſe ſupplicem ab eo petiiſſe, ut conſuetudinem illam mutaret, hominumque more ſecum loqueretur. SCIOPP. *Humane*, eſt ſermone vulgari & communibus verbis uti; v. Herald. ad Arnobii lib. I. pag. 43. eodem modo Cicero XVI. ad Familiares,

Digitized by Google

bus proſequitur. Ego quoque ſinum meum ſaxis onerabo, ut, quotieſcumque coeperis à te exire, ſanguinem tibi à capite mittam. Movit ille vultum, &, a O mi, inquit, adoleſcens, non hodie primum auſpicatus ſum: imo, quoties theatrum, ut recitem aliquid, intravi, hac me adventitia excipere frequentia ſolet. Caeterum, ne & tecum quoque habeam rixandum, toto die me ab hoc cibo abſtinebo. b Imo, inquam ego, ſi

a EUMOLIUS. b ENCOLPIUS.

liares, ep. 21. ſeveritatem philoſophorum opponit humanitati, ita de Cratippo ſcribens. *Sum totos dies cum eo, noctiſque ſaepe numero partem; exoro enim, ut mecum quam ſaepiſſime coenet. Hac introducta conſuetudine, ſaepe inſcientibus nobis & coenantibus obrepit, ſublataque ſeveritate philoſophiae, humaniſſime nobiſcum jocatur.* Hoc ſerme tale eſſe, ac ſi diceret, in iſtis coenulis Cratippum ſaepius *humane* loqui ſolere, quam philoſophice, annotaverat ὁ πάνυ Brouckhuſius. *Poëtice* vero *loqui* eſt more poëtarum omnia ampliter & graviter loqui, ſine verborum vilitate, ut noſter infra cap. CXVIII. loquitur. Cicer. lib. v. de finib. cap 4. *Natura ſic ab iis inveſtigata eſt, ut nulla pars coelo, mari, terra (ut poëtice loquar) praetermiſſa ſit.* Apulej. de Deo Socratis in fine. *Ulixi ſemper comitem voluit Homerus eſſe prudentiam, quam poëtico ritu Minervam nuncupavit.* BURM.

Humane loqui] Poetice & humane loqui quaſi pugnantia hic collocantur. GLOSSAE. *Humane* & *poëtice* opponit. Recte exemplar credo locutionis Horatianae:

Surge & inhumanae ſenium depone Camenae.

Qui locus huc mirabiliter facit. Vide notas in eumdem noſtras. I. DOUZA F. *poëtice* θεῶν ὀπὶ, ut apud Pindar. *humane* ἀνθρωπίνως λαλεῖν. Ariſtoph. [vſ. 190.] in Ran. Athen. lib. IX. Terent. Adelph Act. I. ſc I. BOURD. Ita *Jambus* humanior opponitur *Dactylo* à Quinctil. IX. 4. Cicero II. de Divin. 64. *potius quam hominum more cochlea dicere.* Clemens Alexandr. Stromat. IV. p. 480. de martyre a Deo recipiendo: φίλε κασίγνητε, ποιητικῶς τι ἀκούσας πρὸς τῦ Σωτῆρος ἡμῶν, διὰ τὴν τῦ βίυ ὁμοιότητα. BURM.

Ego quoque ſinum meum ſaxis onerabo.] Sic Hegemon apud Athenaeum lib. IX. cap. 27. λίθων ἔχων πλῆρες τὸ ἱμάτιον. Sic apud Ariſtoph. Acharnenſ. Act. I. ſc. V.

Καὶ τὰς τρίβωνας ξυνελέγοντο τῶν λίθων.

BOURD. Vid. Heinſ. ad Ovid. Metam. XIV. 350.

Saxis onerabo] Plaut. Poenul. Act. III. ſc. I.

Neque nos populus pro ceritis inſectabit lapidibus.

PITH. Ariſtoph. Acharn. 183.

A te exire] Furere, tui obliviſci. GLOSS. Lib. II. epiſt. 68.

Reges & dominos habere debet,
Qui ſe non habet.

BARTH. Quem & vide Adverſ. lib. XII. cap. I. id eſt, furere. Claudiano lib. I. in Eutrop. verſ. 229. *obliviſci ſui*, Boëthio lib. II. proſ. VI. *ex ſe exſtirpari*, Apulejo *ſuum non eſſe*, Martiali *ſe non habere*. Barth. ad Claudian. lib. I. in Eutrop. verſ. 228. vide infra ad illud, *tamquam inſanum*. ERH. Vide Barth. Adverſ. lib. VI. cap. 9. Ita Terentius Andr. Act. III. ſcen. V. verſ. 16. *ſine paullulum ad me redeam.* Et Adelp. Act. V. ſcen. III. verſ. 8. *ad te redi.* Unde vulgo inſani & iracundi *exire ex poteſtate* dicuntur, quia non ſunt in poteſtate mentis, ut docet Cicero lib. III. Tuſcul. Quaeſt. cap. V. & lib. IV. 36. eodem ſenſu *ſibi excidere* dixit Senec. Hippolyto verſ. 590. Tertull. de Jejun. cap. VI. *Recordabitur Dei, in eo tempore, quo ipſum ſibi excidiſſe hominem ſolemne eſt.* de Pudicit. cap. XIX. *Juxta eſt, ut excidiſſe ſibi dicamus Joannem.* Septimius Bello Trojano lib. I. cap. 4. *Ubi animadvertit Palamedes, regem, ira atque indignatione ſtupefactum, conſilio excidiſſe.* vid. ſupra cap. XIX. BURM.

Sanguinem à capite mittam] Quia furentibus vena incidi ſolet, ut docet Celſus, & Juvenal. Satyr. 5. WOUWEREN. Obſervat Ampliſſ. Cuperus ambigue dictum; quia inſani curabantur venae in media fronte ſectione, ut Juvenal. Sat. V.

- - - O medici mediam pertundite venam.

ita minatur hic, lapidibus conjectis vulnus capiti inflicturum. Adde & Sueton. Calig. XXIX. *E capite* Mem.

Adoleſcens.] Adoleſcentem dixit, quia horum imperitus. Adoleſcentes rerum imperiti, apud Ariſtotel. Rhetor. II. 12. Sic Terent Addr. V. IV.

Tune hic adoleſcentulos
Imperitos rerum, eductos, libere in fraudem illicis? BOURD.

Auſpicatus ſum] Ex Plauti Rudente Act. III. ſc. 4.

Nam hodie iſti rei auſpicavi, ut cum furcifero fabulem.

ſic lege. BOURD.

Ut

ſi ejuras hodiernam bilem, una coenabimus. * mando aedicularum cuſtodi coenulae officium. *

XCI. Video Gitona cum linteis & ſtrigilibus parieti adplicitum, triſtem

Ut recitem] MS. *ut recitarem*. TORNAES.

Adventitia frequentia] Alluſio ad coenae praebitionem, quae adventatoria dicitur. GLOSSAE. Sueton. Vitell. *Famoſiſſima ſuper caeteras coena ei data adventicia à fratre*. WOUWEREN. MSS. rectius, *hac me excipere adventitia*. Rectiſſimam lectionem repoſuimus. Hac de re, ſcilicet, tam coena, quam epiſtola adventitia, alibi. Caetera iſta omnia vitioſa erant ratione interpunctionis. BOURDELOT. *Haec* Torn. *hic* Leidenſ.

Caeterum, ne & tecum quoque habeam rixandum, toto die me ab hoc cibo abſtinebo] Vereor, ne particula, *dum*, male adhaeſerit verbo, *rixam*, ſitque divellenda, ut ab ea tertia periodus incipiat, hoc modo: *Caeterum, ne & tecum quoque habeam rixam, toto die me ab hoc cibo abſtinebo. Imo, inquam ego, ſi ejuras hodiernam bilem, una coenabimus. Dum mando aedicularum cuſtodi coenulae officium, video Gytona:* & quae ſequuntur. Profecto, ſic collocata hac particula, *dum*, locus videtur integer, nec quidquam opus eſt aſteriſcis. Praeterea τὸ *dum* ſaepe inchoat comprehenſionem, & narrationem connectit, ut cap. XCV. *Dum haec fabula inter amantes luditur*, & cap. XCVII. *Dum Eumolpus cum Bargate in ſecreto loquitur*. RICH.

Habeam rixandum] Nota loquendi genus ex Graeco fonte. Tacit. lib. IV. Annal. *An in penatibus iiſdem tolerandum haberet*. Et lib. XIV. *Si nunc primum ſtatuendum haberemus*. Plin. lib. I. ep. 8. *Cum enitendum haberemus*. Pichena Not. ad Tacit. lib. III. Annal. numero 44. ERH. Frontin. lib. I. cap. IV. exempl. 7. *Iphicrates, cum transducendum exercitum haberet per loca, quae ſtationibus hoſtium tenebantur*.

Cibo] Sic Pſalmogr. regius. *lacrymas cibum ſuum* dicit, & Plaut. ſimiliter, *amatori cibum copiam amata*. Sic cap. XCVI. BARTH. Manet in metaphora. Cibus hic res, qua delectamur. Infra cap. CXVI. *& veluti quodam cibo me replebam*. Ovid. VI. Metam. verſ. 480.

Omnia pro ſtimulis, facibuſque, ciboque furoris
Accipit. BURM.

Imo, inquam ego]. *Juro inquam ego* Memm. quod probo ſi *imo* retineatur. DOUZA FIL.

Ejuras] Alii *curas*. PATISSON. Mart.

Tolle tuas artes, hodie coenabis apud me
Hac lege, ut narres nil, Philomuſe, novi.

PITH. Pithoeus Adverſ. ſive Subſec. lib. II. cap. 8. Lege, deleto aſteriſco; *ſi ejuras hodiernam bilem, una coenabimus. mando aediculas cuſtodi coenulae officium. Aediculas* ἑλληνικῶς pro *aediculae*. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 100. num. 6. ERH. Idem eſt, ac jurejurando promittas, te hodie non inſaniturum. Ita Juſtin. lib. XII. 4. *Ut etiam patriae nomen ejuraret*. ubi v. Clariſſ. Graevium & Vorſtium. *Forum iniquum ejurare* Cicer. III. Verr. cap. 60. *Ejurare bonam copiam* Cicer. IX. ad Famil. 16. ubi egregie Manutius.

Una coenabimus] Juvenal. *Una ſimus ait*. PITH. Martial.

Octavam poteris ſervare: coenabimus una.

WOUWEREN. An janitrici? haec mulier fuit, ut infra vocatur in his verbis cap. XCII. *mulierque coenae mandata curaverat*: & quidem vidua. nam ſeper eadem capiendum eſt illud, quod poſtea ſequitur cap. XCV. *Faxo ſciatis, non viduae hanc inſulam eſſe, ſed M. Manicii*: quaſi diceret, non hujus viduae, quae vobis coenam paravit, ſed heri ejus M. Manicii. ERH.

Video Gitona] Deeſſe quaedam, quibus narravit, ut in balneum intraverit, ut ſolebant ante coenam, puto. BURM.

Strigilibus] His uſi ſunt veteres ad fricandum in balneis. GLOSS. His uſi ad fricandum veteres, unde nata vox *diſtringendi*. Seneca epiſt. LXXXVIII. Marcell. de medicam. *Cum locum perunxeris, cito deſtringas*. Comment. Juven. Satyr. III. *Strigil eſt, quem xyſtra dicunt, quo oleum deteritur*. ita hunc locum legimus. Strigilem graphice deſcribit Apul. Floridorum lib. II. ſeu potius libro I. Nam, ut in tranſcurſu moneam, in horum librorum diſtinctione peccatum. ſane initium lib. II. annectendum lib. I. in facili cognoſcere vel ex ipſa orationis ἀνακολουθίᾳ. itaque ſcribo, & diſtinguo: *Plura enim exſtant mea in Camoenis, quam Hippiae in opificiis.* (*operibus* induco, ut ſpurcum) *Quid iſtud ſit, animo attendatis, diligentius & accuratius diſputabo. Hippias è numero ſophiſtarum.* & quae ſequuntur. Exordium lib. II. *Sol qui micantem candido curru.* ----- *Strigileculam, recta faſtigatione clauſulae, flexa tubulatione ligulae, ut & in manu capulo moraretur, & ſudor ex ea rivulo laberetur.* Strigiles autem, & reliqua utenſilia, ſervi aliptae ad balneas deferebant, quod ex Luciani Lexiph. aliiſque claret. Spartianus Hadriano: *Publice & cum omnibus lavit, cum vero veteranum quendam dorſum & caeterom corporis partem vidiſſet ſibi atterere*

ſtem confuſumque. Scires, non libenter ſervire. Itaque, ut experimentum oculorum caperem, convertit ille ſolutum gaudio vultum, &, a Miſerere, inquit, frater: ubi arma non ſunt, libere loquor: eripe me latroni cruento, & qualibet ſaevitia poenitentiam judicis tui puni. Satis magnum

a GITON.

terere, percontans, cur ſe marmoribus deſtringendum daret ubi hoc idcirco audivit fieri, quod ſervum non haberet, & ſervis eum donavit, & ſumtibus. Sciendum huic miniſterio addictum Gytona. hinc Artemid. lib. I. Στλεγγίδες, καὶ ξύστρα, καὶ κατεαγμένα, θεράποντας σημαίνουσι. WOUWER. Senec. epiſt. 95. *Vetemus lintea & ſtrigiles Jovi ferre, & ſpeculum tenere Junoni.* vide Colvium in Apul. lib. I. Metamorph. & lib. II. Floridor. Turnebum Adverſ. lib. XXVI. cap. 20. Philandrum ad Vitruv. lib. V. cap. 11. Mercurialem Var. lect. lib. I. cap. 8. Rader. ad Martial. lib. XIV. epigr. 47. ERH. De his lavantium utenſilibus notum: materia non ſatis; ut lintea ex lana, filis ſericis: ſtrigiles ex ebore, argento, auro. Confirmantes auctoritates alibi profero. BOURDEL. *Stigilibus* edit. Tornaeſ. Vide ſupra cap. XXVIII.

Parieti adplicitum] Id eſt, affixum. GLOSS. Affixum. Val. Max lib. II cap. I. *Juvenes aliquem ex patribus conſcriptis ad curiam deducebant, affixique valvis exſpectabant, donec reducendi etiam officio fungerentur.* ERH. Supra cap. XXII. *Alii parietibus appliciti.* & cap. LXVII.

Triſtem confuſumque] Infra cap. CXIV. *Confuſus hac denuntiatione Eumolpus.* Iterum cap. CI. *Confuſus ille & conſilii egens*, id eſt, contriſtatus. Sic *confuſio* pro triſtitia. Idem Petron. eod. cap. *Poteris hanc ſimulationem & lacrymis & vultus confuſione obumbrare.* Vide Goidalli Notas ad Valerianum Cimelenſ. ERH. Supra cap. LXXIV.

Scires non libenter ſervire] Pro, ſcire & videre inde quis poſſet. ſic etiam *putares* ſupra poſuit. Schopp. in Miſcellan. Dixi ſupra fuſius. ERH. Supra c. VII. Ovid. I. Metam. 162. Vellej. II. 80.

Scires e ſanguine natos.

& Amor. I. XIII. 47.

Jurgia finieram: ſcires audiſſe, rubebat.

Ovid. Metam. VI.

Scires a Pallade doctam. BURM.

Servire] *Servire & ſervum eſſe* diſtinguit Ariſtoteles in Politicis, ex quo Quintil. VII. 3. *Servus* eſt, qui juſtam ſervitutem ſervit, qui injuſte. Diabolen. lib. XXIV. de ſtipul. ſerv. Serviebat non juſte, non libenter Giton, quia timor eum ad Aſcyltum, ut fortiorem, dejecerat. BOURDEL.

Experimentum oculorum] Ut antea *fidem oculorum.* BOURDEL.

Solutum gaudio vultum] Vide ſupra ad c. LXXIX.

Poenitentiam judicis tui puni] De quo ſupra cap. LXX. cum Aſcyltos peteret, Gnythoni arbitrii libertatem concedi, ut ſequeretur quem vellet, inquit Encolp. *Conditionem praecipiti feſtinatione rapui, commiſique judici litem.* Huc vidit hoc loco Gnython. *Poenitentia* pro facto poenitendo, μετανοίᾳ, ἀξιοποιῷ. Mox ſtatim hoc cap. *Si bona fide poenitentiam emendas. Poenitentia* eſt etiam actio poenitudinis. Infra cap. CXLI. *Aut fallor, aut fortuna communis coepit redire ad poenitentiam ſuam.* Sueton. Octav. cap. XII. *Et, quo magis poenitentiam prioris ſectae approbaret, Nurſinos extorres egit oppido:* id eſt, oſtenderet, quam ſe poeniteret, quod priorem ſectam ſecutus erat. Quintilian. lib. IX. cap. 3. *Non poeniturum*, pro *non acturum poenitentiam.* ERH. Rectiſſima ſcriptura; & miror, quoſdam corrupiſſe. *judicis*, Gitonis; ut ante, cap. LXXX. *commiſi judici litem.* BOURD. Non placet, quod *poenitentiam* hic poni pro facto poenitendo obſervant. Ideo permittitur punire Encolpio, quod Gitonem poenituit judicii priſtini, & recurrit ad eum, quem ſpreverat. Si non poenituiſſet, conſtanterque Aſcylto fortiori adhaeſiſſet, numquam Encolpio judicii, quo illi praelatus Aſcyltos, puniendi ab judice poteſtas fuiſſet. Verba ad gratiam conciliandam ſupplici, & metum invidiae, ſi quid durius in eum ſtatuatur, excitandum, efficaciſſima; eoque digna, quae intelligantur. Puni me, dum ſcias, ſi plector, non ob judicium me pati, ſed quia judicii poenituit: non enim tuis viribus invitum me in poteſtatem redegiſti, ſed ultro, ſponte mea, ad te reverſus ſum, tuiſque manibus me credidi & dedidi. Similiter eodem capite: *Sed nihil jam queror, nihil jam memini, ſi bona fide poenitentiam emendas.* Non vox eadem factum poenitendum ſignificat. Nec ſatis diligenter inſpexit vir doctus, qui rogat; quid eſt *poenitentiam emendare:* ſupponitque *bona fidem poenitentia emendas.* Primus gradus regreſſionis ad ſanitatem eſt poenitentia. Igitur *emendat poenitentiam*, qui primo iſto gradu potitus ſcandit altius, & non tantum ignavo dolore ob admiſſum ſe plectit, ſed & officiis id compenſare, ſanioremque ſe approbare in poſterum ſtudet ac fatagit. Ita poenitentiam emendabit Giton, ſi à pudore ob defectionem ad perpetuum fidumque amorem proficiſcetur. L. Seneca praefatione Naturalium quaeſtionum: *Fideliſſimus eſt ad honeſta ex poenitentia tranſitus.* Declamatione ex Quintiliano adſcriptis nona.

Neque

magnum erit miſero ſolatium, tua voluntate cecidiſſe. [a] Supprimere ego querelam jubeo, ne quis conſilia deprehenderet: relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebroſum & ſordidum egreſſum extraho Gitona, raptimque in hoſpitium meum pervolo. Praecluſis deinde foribus, invado pectus amplexibus, & perfuſum os lacrimis vultu meo contero. Diu vocem neuter invenit. nam puer etiam ſingultibus crebris

a ENCOLPIUS.

Neque inficior, fuiſſe me lentiorem, quam oportuit, tametſi hoc praecipue habere videor patris ſimile. Sed ſi ulla emendatio poenitentiae eſt, hic in publico vobis adhibitis rogabo. Tertullianus de Pudicitia: *Quid enim ex poenitentia matureſcit, quam emendationis effectus?* Idemque de Poenitentia: *ſed ubi metus nullus, emendatio proinde nulla: ubi emendatio nulla, poenitentia neceſſario vana, quia caret fructu ſuo, cui eam Deus ſevit.* Non poteſt autem vel excuſari vel tolerari frigidiſſimum commentum de nequitia in voce, cui dignus ſculna (ut verbo improbato in re nugaci utar) intervenit Balbus, an Blaeſus, in Catholico, quod nomen ignoſcat mihi genius lectoris, cum in opere ſerio pono. GRONOV. Lib. IV. Obſerv. cap. 13. Durior locutio merito negotium faceſſit viris eruditis. *Poenitentia* eſt conſilii mutatio. Sed ego puto, hic *poenitentiam* dici, non tam quod judicii poeniteret, ſed quia fide ſoluta ab Encolpio ad Aſcylton defeciſſet, & ita poeniteret amoris prioris, quo inductus judicium ſecundum Aſcylton dederat. Hanc poenitentiam puniri petit Giton. & eodem ſenſu mox *emendare poenitentiam* eſt capiendum, pro conſilii ſui, quo Aſcylti amori ſe tradiderat, emendatione, & pollicitatione firmi erga Encolpium amoris & fidei. Et ita Quinctil. Declam. IX. *emendatio poenitentiae.* Poenituerat ergo Gitonem Encolpii, id eſt, non contentus erat eo, non placuerat ejus amor, ſed praetulerat Aſcylton. Ejus poenitentiae jam effectum fuerat judicium ejus. BURM.

Tua voluntate] Virgil.

------ Feras ſolatia mortis ad umbras,
Aeneae magni dextra cadis.

Quem alluſit Petronius. Ovid. lib. XII. Met. verſ. 80.

---- Solatia mortis habeto,
Dixit, ab Aemonio quod ſis jugulatus Achille.

Attius apud Macrob. BARTH. Παραμύθιον Gitoni, ut illi apud Virgil. III. Aen.

Si pereo, manibus hominum periiſſe juvabit.

Heliodor. lib. II. epiſtola Thisbes. BOURD.

Cecidiſſe] Mirum, ſi παθητικῶς poſuit, pro caeſum eſſe, hoc eſt, vapulaſſe. ERH. Minime παθητικῶς capiendum. Color ſumtus ex Virg. lib. X. verſ. 829.

Hoc tamen infelix miſeram ſolabere mortem,
Aeneae magni dextra cadis.

quem imitatus Ovidius lib. V. Metam. verſ. 190.

Magna feres tacitas ſolatia mortis ad umbras,
A tanto cecidiſſe viro.

Vide eumdem lib. IX. verſ. 7. & XII. 80. & quae ad Virgilii locum notat diligentiſſimus Cerda. BURM.

Conſilia deprehenderet.] Sic apud Ariſtaenet. I. ep. 6. Σίγα, πρὸς θεῶν, ὦ Σωφρόνη, ἔχε ἡσυχῇ, μή τις τῶν ἔνδον ὠτακουστῶν ὑποκλέψῃ τὸν λόγον. BOURD.

In balneo] Egregie hanc ἀπειροκαλίαν fatuorum poëtarum illuſtrat Caſaubonus ad Theophraſtum περὶ ἀκαιρίας pag. 146.

Hoſpitium meum] *Meum* deeſt Memm.

Invado pectus amplexibus] Ovid. III. Faſt. 509.

Occupat amplexus, lacrymaſque per oſcula ſiccat.

PITH. Vide ſupra cap. LXXIV. Innuit τὴν τοῦ ἔρωτος ὁρμὴν vox illa *invado*. Ἐπεισέρχομαι βιαίως. *Invado* Gloſſ. Vet. BOURD. Cicero Philippic. II. 31. *Quum mulier fleret uberius, homo miſericors ferre non potuit: caput aperuit, in collum invaſit. O hominem nequam!*

Perfuſum os lacrimis] Prae gaudio ſcilicet. Claudian. *gaudia poene moverunt lacrymas.* Exemplum talium lacrymarum eſt & apud Diodorum Siculum & Oroſium lib. II. cap. 17. Barth. ad Claudian. Bell. Getic. verſ. 407. & alibi Petron. cap. LXXXIX.

Mentiſque pavidae gaudium lacrymas habet.

ERH.

Vultu meo contero] Spiſſiſſime baſio. GLOSS. Quid ſi legas, *contergo*? PUTEAN. Supra cap. XXIV. *baſiis diſtrivit.* Martial.

Fruſtra blanditiae venitis ad me
Attritis miſerabiles labellis.

Seneca: *alius eorum manus oſculis conterit.* PITH. Albinov. Conſol. ad Liviam verſ. 34.

Collaque & os oculoſque illius ore teram.

Sic recte libri antiqui. BOURD. Non movenda vox. vid. ſupra ad cap. LXXXI. ubi de libidinoſo amplexu ſumi *tero* & ejus compoſita vidimus. Propert. lib. III. eleg. XVIII. verſ. 6.

Forſitan ille alio pectus amore teris.

ubi vide poëtarum unicum interpretem Brouckhu-

bris amabile pectus quaſſaverat. O facinus, inquam, indignum! Quod amo te, quamvis relictus; & in hoc pectore, quum vulnus ingens fuerit, cicatrix non eſt. Quid dicis? peregrini amoris conceſſio? Dignus

huſium. Eodem ſenſu cape & Propertium lib. IV. eleg. VII. verſ. 94.

Mecum eris, & mixtis oſſibus oſſa teram.

BURM.

Diu vocem neuter invenit] Horat. Epod. XI.

----- Amantem & languor & ſilentium
Arguit, & latere petitus imo ſpiritus.

Heliodor. καὶ εἴχοντο ἀλλήλων ἄναυδοι μὲν, ἀλλ' ὥσπερ ἱεμενοι, καὶ μικροῦ ἔδει ἀποθνήσκειν αὐτούς· οὕτως ἄρα καὶ τὸ χαρᾶς ὑπερβάλλον εἰς ἀλγεινὸν περιέστη πολλάκις, καὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἄμετρον ἐπισπαστὸν λύπην ἐγέννησεν. PITH.

Singultibus] Ovid. Triſt. III. eleg. 14.

Et ſingultatis oſcula mixta ſonis.

Apollon. Rhod. lib. I. [274.]

Τῇ δέ τ' ὀδυρομένῃ ἐπιδεύεται κῆρ ἔνδοθεν ἄτη,
Οὐδ' ἔχει ἐκφλύξαι τόσσον γόον, ὅσσον ὀρεχθεῖ.

BOURD.

Facinus indignum] Eadem uſi querimonia Terent. Andr. I. ſc. I. Hecyr. III. 3. Phorm. V. 8. Seneca pater Controv. filius cap. XXII. ad Polyb. Lucan. lib. IX. Graecis μῦσος. Pollux. Dicunt etiam ἄτοπον & μέγα. Apollon. Rhod. lib. I. Heſych. verbo Τυχθέν. BOURD.

Relictus] Molliori vocabulo turpem & perfidam deſertionem & proditionem mitigat. Nepos Datam. cap. VI. *Si in turbam exiiſſet, ab homine tam neceſſario ſe relictum.* Ubi plura notavit Keuchenius. Ovidius lib. III. Art. Amat. verſ. 158.

Talem te Bacchus, Satyris clamantibus Evoe,
Suſtulit in currus, Gnoſſi relicta, tuos.

Lucan. X. 390. Differre vero *relinquere*, quod levioris culpae, *deſerere*, quod gravioris criminis, & *prodere*, quod ſummae perfidiae eſt vocabulum, eleganter docet Cicero Act. in Verr. I. cap. 4. *Cujus quaeſtura quid aliud habet in ſe, niſi Cn. Carbonem ſpoliatum à quaeſtore ſuo pecunia publica? nudatum & proditum conſulem? deſertum exercitum? relictam provinciam?* Pro Caecina XVIII. *Rem & cauſſam & utilitatem communem non relinquere ſolum, ſed etiam prodere.* Noſter mox: *Ego te reliqui, an tu prodidiſti?* BURM.

In hoc pectore] Hac metaphora paſſim utitur Symmachus, Sidon. Apoll. contra Achilles Tatius lib. VII. p. 170. [ed. Commel. p. 421. ed. Salmaſ. Ἦλθε δέ μοι τότε δάκρυα καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τὴν λύπην ἀπεδίδου. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῖς τῶν σωμάτων πληγαῖς οὐκ εὐθὺς ἡ σμῶδιξ ἐπανίσταται, ἀλλὰ παραχρῆμα οὐκ ἔχει τὸ ἄλγος ἡ πληγή, μετὰ μικρὸν δ' ἀπέδειξεν· καὶ ὀδόντι συός τις παταχθεὶς εὐθὺς μὲν ζητεῖ τὸ τραῦμα, καὶ οὐκ οἶδεν εὑρεῖν, τὸ δ' ἔτι δέδυκεν καὶ κέκρυπται κατειργασμένον χολῇ τῆς πληγῆς τὴν τομήν· μετὰ ταῦτα δὲ ἐξαίφνης λευκή τις ἀνέτειλε γραμμὴ πρόδρομος τοῦ τραύματος· χολὴ δ' ὀλίγον λαβοῦσα ἔρχεται καὶ ἀθρόον ἐπιρρεῖ. οὕτω καὶ ψυχὴ παταχθεῖσα τῷ τῆς λύπης βέλει τέτρωται μὲν ἤδη καὶ ἔχει τὴν τομὴν, τοῦ λόγου τοξεύσαντος, ἀλλὰ τὸ τάχος τοῦ βλήματος οὐκ ἀνέῳξεν οὔπω τὸ τραῦμα, τὰ δὲ δάκρυα ἐδίωξε τῶν ὀφθαλμῶν μακράν.] P. Syrus:

Etiam ſanato vulnere cicatrix manet.

BOURDEL. Egregia & efficax amoris ſignificatio; vindictae enim cupiditatem vincere, quam alti ſit animi, docebit nos ipſe Zeno, qui teſte Seneca lib. I. de Ira cap. 16. dixit, *In ſapientis quoque animo, etiam cum vulnus ſanatum eſt, cicatricem manere.*

Quid dicis] Vid. cap. IX. & LXXI.

Peregrini amoris conceſſio] Amaſius, qui alienum ſecutus eſt, eique ſe conceſſit. Alii, *conceſſor*. TORNAES. Pro amaſio, qui alteri conceſſus. *Optio*, qui optatur. Plaut. Aſinar. *Sume optionem Leonidam.* Sic Bibaculo Orbilius, *literarum oblivio*, quod ſcilicet literas oblitus eſſet. Palmer. in Spicileg. *Peregrini amoris conceſſio*, id eſt, qui alienum ſecutus es, eique te conceſſiſti. Nam *conceſſio* pro eo dicitur, qui conceditur; ſicut *fruſtratio* pro eo, qui fruſtra habetur, apud Plautum. Schopp. Explanat. in Moſtell. Act. V. ſc. 2. *Conceſſionem* vocat ipſum Gnythonem, peregrino ſcilicet amori conceſſum & obſecutum. Talia apud auctores extant quam plurima, ubi ſic adjunctorum quid pro ſubſtantia perſonae ponitur. Barthius in Ceir. Virgil. num. 80. ERHARD. Neſcio, an bene explicent viri docti, ſaltem nullo idonei auctoris loco, *conceſſionem* ita ſumi, probant. Verba autem haec querebundi & expoſtulantis Encolpii abrupta ſunt. Legendum puto, *Quid dicis? peregrini amoris confeſſio? dignus* &c. *Quid dicis?* ſeparari debet: de qua formula ſupra ad cap. LXXI. egimus. Idem eſt, ac ſi diceret, quam mihi cauſſam afferes, quo te colore excuſabis, qui aperte, me coram, alium te amare confeſſus es? Ita infra cap. CXXVII.

----- Cum ſe confeſſo junxit amori
Jupiter.

Ovid. Art. am. II, 556.

Digitized by Google

gnus hac injuria fui? Poſtquam ſe amari ſenſit, ſupercilium altius ſuſtulit. * nec amoris arbitrium ad alium judicem tuli; ſed nihil jam queror; nihil jam memini, ſi bona fide poenitentiam emendas. Haec quum inter gemitus lacrimaſque fudiſſem, deterſit ille pallio vultum, &, a Quaeſo, inquit, Encolpi, fidem memoriae tuae adpello: Ego te reliqui, an tu prodidiſti? equidem fateor, & prae me fero, quum duos armatos

a Giton.

Sine furta tegantur,
Ne fugiat victo faſſus ab ore pudor.

Virg. in Ceiri verſ. 244.

Sin confeſſus amor noto te macerat igne.

ut veteres editiones habent, & probat Scaliger, & Perennonius lib. II. Animadv. cap. 4. & forte etiam apud Albinov. in mortem Druſi verſ. 305. legendum

Tu confeſſus amor, tu ſolus & ultimus illi.

Eleganter Propertius lib. v. eleg. III. verſ. 49 *apertum conjugem* vocat. Eodem modo *confeſſum hoſtem* dixit Claudianus VI. Conſ. Honor. verſ. 249. *confeſſa medicamenta* Plin. lib. xxx. cap. II Si cui tamen *conceſſio* placeat, adjuvabit Ovidii locus lib. II. Amor. Eleg. XIX.

At mihi conceſſi finis amoris eris.

Claudian. II. Rufin 415. *inconceſſum* dixit. ſed nobis alterum venuſtius videtur. Nam poſtea addit *Equidem fateor & prae me fero*, &c. BURM.

Poſtquam amari ſe ſenſit, ſupercilium ſuſtulit] Lucian. ἑταιρ. διαλ. Πλὴν ἀλλ᾽ εἴγε χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, σὺ διέφθειρας αὐτὸν ὑπεραγαπῶσα, καὶ τοῦτο ἐμφαίνουσα. ἐχρῆν δὲ μὴ πάνυ αὐτὸν ζηλοῦν, ὑπερόπται γὰρ αἰσθανόμενοι γίγνονται. WOUW.

Supercilium ſuſtulit] Pollux lib. II. Ὀφρῦς αἴρων, ὁ ὑπερήφανος. WOUW. Ita legendum, deleto aſteriſco. cujus rei explanationem affert Plin. lib. II. cap. 37. Frons & aliis; ſed homini tantum triſtitiae, hilaritatis, clementiae, ſeveritatis index. In aſcenſu ejus ſupercilia homini, & pariter, & alterne mobilia & in iis pars animi. Negamus, annuimus. Haec maxime indicant faſtum. Superbia alicubi conceptaculum, ſed hic ſedem habet. In corde naſcitur, huc ſubit, hic pendet. Douza p. Praecidan. pro Catull. cap. VI. Ariſtaenetus in Epiſt. ὡς ἐρώμενος, αὐθαδέστερον ὑπεραίρῃ, καὶ πεφρόνηκας μέγα, καὶ σοβαρώτερος γέγονας τὴν ὀφρῦν. Douza F. ad Catull. ERHARD. Illud ita dixerat antea, *ſuperbus ille ſuſtulit vultum.* Sic in verſibus Menandri οἱ τὰς ὀφρῦς αἴροντες ὡς ἀβέλτεροι. Sic ἐπάρας ὀφρῦν apud Arrian. Epict. lib. III. Ariſt. Epiſt. 27. lib. I. φρονήματος ἐμπέπληκε τὴν ὀφρῦν. Φρόνημα hac acceptione ſaepe alibi. Solent autem faſtus ejuſmodi amantium ex eo procedere, quod ſe amari ſentiunt, ut hoc loci, & apud Ariſt. 16. lib. II. ὑπερόπται γὰρ αἰσθόμενοι γίγνονται. "Lucia. ἑταιρ. Ita autem ſupercilium potens eſt ad denotandam ὑπερηφανίαν καὶ ἀλαζονείαν, ut inde ὀφρυάζειν, idem ac τὸ ὑπερηφανεῖν. BORD. Aſteriſcum hic non habet Leidenſ.

Tuli] *Tulit* Cod. Memm. & Leidenſ.

Nihil queror] Eadem apud Salluſt. Bello Jugurth. ex quo ſumſit Tacit. initium literarum Vologeſis, Annal. xv. BOURD. Latiniſſime. vide Lambinum ad Horat. lib. I. od. 2. Propertius lib. I. eleg. VIII.

Quin ego, vita, tuo limine vera querar.

Sueton. Aug. cap. XLIII. *Aſinio Pollione graviter, invidioſeque, in curia queſto Aeſernini nepotis ſui caſum.* Tiber. III. *Nurum Agrippinam poſt mortem mariti liberius quiddam queſtam manu apprehendit.* Juſtin. lib. I. cap. 10. *queritur crudelitatem regis.* lib. XVIII. 7. *exilii injuriam queritur.* l. ult. ff. ex quibus cauſſ. major. *Reſtituendus eſt, ſi aliquid damni juſte queritur*, & ita paſſim veteres. confer. Vorſt. ad Sulpit. Sever. I. 16. Phaedr. I. I. verſ. 7.

Qui poſſum quaeſo facere, quod querere, lupe?

Virgil. Eclog. VIII. 19.

Conjugis indigno Niſae deceptus amore
Dum queror.

ubi vid. BURM.

Si bona fide penitentiam emendas] An ſimul ſpurcum quid latet in poenitentia, ut ſupra in verbis *locus* & *ſolum*? Balbus Catholico: *Poenitentia dicitur quaſi punientia, dicta eo, quod ipſe homo in ſe puniat poenitendo, quod male admiſit, & ſcribitur per oe diphthongum poenitentia: ſed, quando dicitur penitentia, quaſi penis tentio, quod penem, id eſt, priapum, ſcilicet virile membrum, tendat, ſcribitur per ſimplex e.* Vide Rigaltii Notas in Phaedrum. ERH. Hucusque procedunt Lotichii notae.

Fidem memoriae tuae appello] Phaedrus lib. IV. fab ult. *Exhibe vocis fidem.* Rigaltius in Not. ERH.

Fateor & prae me fero] Ciceronianae elegantiae aemulatio. Pro C. Rabirio cap. v. *Quam ob rem fateor, atque etiam, T. Labiene, profiteor, & prae me fero.* In Philipp. XII. cap. 3. *An non putamus*

matos viderem, ad fortiorem confugi. [a] Exoſculatus pectus ſapientia plenum, injeci cervicibus manus: &, ut facile intelligeret, rediiſſe me in gratiam, & optima fide reviviſcentem amicitiam, toto pectore adſtrinxi.

XCII. Et jam plena nox erat, mulierque coenae mandata curaverat, quum Eumolpus hoſtium pulſat. Interrogo ego, Quot eſtis? obiterque per rimam foris ſpeculari diligentiſſime coepi, num Aſcyltos una veniſſet. Demum, ut ſolum hoſpitem vidi, momento recepi. Ille, ſe ut in grabatum rejecit, viditque Gitona in conſpectu miniſtrantem, movit caput, &, [b] Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie bene ſit. [c] Non delectavit me tam curioſum principium, timuique, ne in contubernium recepiſſem Aſcylti parem. Inſtat Eumolpus, &; quum puer illi potionem de-

[a] ENCOLPIUS [b] EUMOLPUS. [c] ENCOLPIUS

mus fore, ut eos poeniteat, profeſſos eſſe, & prae ſe tuliſſe odium in Antonium. lib. 1. de Nat. Deor. cap. 5. *Rei tantae tamque difficilis facultatem conſecutum eſſe me non profiteor: ſecutum eſſe prae me fero.* quo circa male Berneccerus apud Sueton. Aug. cap. XXVIII. *voluntatem prae ſe ferre*, ſimulare explicat, cum ſit certis indiciis animi interiorem ſenſum aperire. BURM.

Armatos] Nimis ingenioſus hic Gonſalius. an ita ſatisfaceret amanti, ſi alium valentiorem Venereo in opere militem laudaret? Tu cape ſimpliciter, lector, nec in ubere nimis nuptorum verborum ſegete majorem, quam revera eſt, copiam require. BURM.

Pectus ſapientia plenum] Inde τὸ σέρνον ἐτυμολογοῦσι Grammatici, παρὰ τὸ σεῤῥὸν τοῦ νοῦ εἶναι ἐνθαῦτα. Tzetz. ad Lycophr. verſ. 40. BOURD.

Plena nox erat] Forte *plane nox erat*. Anonymus ille juxta man. Douſae & Scriverii, quem deinceps Anonymum MS. vocabimus. Adſignavit Douſa, *placet*. Hic vero eſt MS. quem ſic acriter Douſa in editis Praecidan. ob tantum non pro contrariis *carpere* & *lacerare* habita, perſtringit Quorum patens ſcaturgio in MSS. HADAIANID.

Foris rimam] Id eſt januae, oſtii; Antique & Plautinum, ut ſit genitivus. ANONYM. Ovid. in Ibin verſ. 368.

Ut juvenes pereas, quorum faſtigia vultus
Olim Piſeae ſuſtinuere foris.

ubi vide. BURM.

Ut ſolum hoſpitem vidi] Αὔτιτον ut apud Ariſtotel. 1. Interprete Demetrio Phalereo, τὸν μόνον αὐτὸν ὄντα. BOURD.

Grabatum] *Grabatus*, exiguus lectus, in quo meridiari ſolent. GLOSS.

Se rejecit] Terent. Andr. 1. 1. *Rejecit ſe in eum flens quam familiariter.* Infra cap. CXXI. *in cubile rejectus eſt.* de grabato v. Iſaaci Voſſii notas ad Catullum pag. 25.

Miniſtrantem] Vide ad cap. XXXI.

Ganymedem] Ita ob formam egregiam, & quod libidinoſo ſeni mollis videretur, vocat. Confer Martialis lib. IX. epigr. 37. & lib. X. Epigr. 98.

Bene ſit] Καλῶς γένοιτο colloquia Graeca. Καλῶς εἶεν Gregor. Nazianz. epiſt. ad Adelph. Κάλλιστα ἔχει Theocrit. Idyll. BOURD. Vide ſupra cap. XXXV.

Aſcylti partem] Alii *Aſcylto parem*. TORN. Id eſt, Aſcylto ſimilem. Sic in l. 5. D. de iis, qui dejecer. vel effuder. *Edicti portio*, id eſt, ſimile edicti, ubi not. Sic Tertullian. In Apolog. cap. 5. *Domitianum Neronis portionem* appellat. PUT. & BONG. Lege, *parem.* Sidon. carm. XXIII. 156.

Helleſpontiaco parem Priapo.

BARTH. Lege *Aſcylti parem*, pro, comparem. in Diris: *Tuque eris iſti par* ----- Sidonius:

Helliſpontiaco parem Priapo.

Quamvis in Petronio quidem malim, *Aſcylti par.* Sic enim ſolebant hunc illius *par* dicere, cum geminum moribus ſignificabant. Plaut. Rud. *Et erat hoſpes, par illius, Siculus ſenex* ----- Palmerius in Spicileg. ERH. Qui hanc ultimam vocem mutant, non animum advertunt ad ambiguitatem verbi, quam pudor meus non explicat. BOURD. Illud *partem* neſcio probare, neque etiam, Arbitrum *Aſcylti parem* ſcripſiſſe, credam, cum debuiſſet ſaltem *Aſcylto*. Neque etiam Palmerii *par* placet, quia tunc accipiendum eſſet pro adverſario, ut paria gladiatorum dici eſt vulgatiſſimum. vide ſupra cap. XIX. Et ita *par Aſcylti* eſſet ipſi, non Encolpio, comparatus adverſarius. Similis contentio eſt de Plauti verbis Perſ. Act. V. ſcen. 1. 15. *Cedo parem, quem pepigi*, ubi Lambinus, *Cedo partem, quam pepigi*, legit,

dediſſet, Malo te, inquit, quam balneum totum. *b* ſiccatoque avide poculo, negat, ſibi unquam acidius fuiſſe: *c* Nam, & dum lavor, ait, pene vapulavi, quia conatus ſum circa ſolium ſedentibus carmen recitare. &, poſtquam de balneo tamquam de theatro ejectus ſum, circuire omnes angulos

a EUMOLPUS. *b* ENCOLPIUS. EUMOLPUS.

legit, & eum ſecuti alii. quidam *par*. Apud Ovidium quoque lib. III. ex Pont. Epiſt. II. verſ. 88. olim legebatur:

Caetera pars concors & ſine lite fuit.

ſed Naugerius & Heinſius reduxerunt *par*, unde videmus, librariis ſollemnem harum vocum confuſionem fuiſſe. Cum ſecundo caſu conſtruxiſſe videtur Joſephus Iſcanius de bello Trojano lib. III. verſ. 92.

——- *Spirat par Herculis Hector.*

Id eſt, ſimilis Herculi; niſi neutro genere poſitum velimus. Quare puto, hic legendum *Aſcylto parem*, id eſt, ſimilem. Ut ſupra dixit, *parem fortunae ſimilitudine commilitonem* cap. LXXX. Phaedr. lib. II. fab. 2.

Ambae videri dum volunt illi pares.

Curtius VII. VIII. 12. ex MSS. Florus lib. II. cap. 2. *Ille quidem par tantae calamitatis fuit*. Ita MSS. habere teſtatur Gruterus, qui tamen male explicat. Salmaſius ex Palatinis probat *calamitati*. Ita & voluerunt *fortitudini* apud Phaedr. IV. 15. verſ. 6.

Pares dum non ſint veſtrae fortitudinis.

ubi vid. & Havercamp. ad illa Tertull. Apolog. cap. X. *Etiam Jovem oſtendemus, tam hominem, quam ex homine, & deinceps totum ipſius generis examen tam mortale, quam ſeminis ſui par.* Silius Italic. IV. 370. *fratres* ait

Aetatis mentisque pares.

Statius Thebaid. VIII. 608.

Thalami ſecreta in parte ſorores,
Par aliud morum.

ubi vide Barthium. BURM.

Malo te] *Malle* pro *praeferre* uſitatum eſſe, docuit Nerius lib. I. Analect. cap. 12. BURM.

Balneo toto] Ubi ſemper pueri turpes erant, Plin. XXXIII. 3. *Balineas dives puerorum forma convertit.*

Siccatoque avide poculo] Ita loquitur Martialis lib. VI. ep. 91. lib. VII. ep. 70. WOUW. Eleganti metaphora. Livius lib. XXXIX. cap. 26. *Theſſalos, velut ex diutina ſiti, nimio avide meram haurientes libertatem.*

Negat ſibi unquam acidius fuiſſe] Id eſt, ſibi pejus fuiſſe, quam toto eo die, quo tot mala pertulerit. ERH. Forſan, *avidius fuiſſe*, id eſt, numquam magis ſitiviſſe. Anonymus MS. HADRIANID. Supra ad cap. XXI. haec verba explicuimus, & male poſt Barthium ad Hermae Paſtorem p. 918. & Adv. VI. 17. XXI. 67. Grat. 390. & in Gloſſario in Claudian. Mamerc. Erhardus exponit, numquam ſibi pejus fuiſſe, quam eo die, quo lapidatus, ejectus è balneo fuerat, & alia indigna pertulerat, quum de potione agat, qua nihil ſibi unquam acidius fuiſſe, id eſt, quae acritudine ſua grata eſſet, & ſtomachum marcentem excitaret, adfirmat. BURM.

Ad ſolium] Veteres ad ſolium ſedentes lavabant. PUTEAN. *Solium* non erat vas, in quo totum corpus ſubmergeretur; ſed fiebat ad crura ſolum lavanda, ſedenteſque recipiebat, pertingente aqua uſque ad genua. *Circa ſolium*, id eſt, in circuitu ſolii. Ramirez. ad Martial. lib. II. epig. 42. ERHARD. Solium in balneis locus exſpectantium, quod paululum aliud a ſubſelliis. Differunt autem ſcamna & ſubſellia, quod non putavit Vir clariſſ. Jac. Cujacius ad Paul. Sent. lib. III. tit. de Leg. Probo alibi. Non poſſum in hoc opere ſufflaminari. BOURD. V. ſupra cap. LXXIII.

Carmen recitare] Phaedrus lib. V. fab. 5. *poëtae ſunt moleſti*, ſcilicet recitationibus ſuis, quibus frequentiſſimis fere enecabant homines. Nam, ut Horatius ait de Art. Poët. verſ. 474.

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.

Tales Martialis deſcribit, tum alios poëtaſtros, tum Ligurinum lib. III. Talis Eumolpus iſte, qui in triviis, balneis, in conviviis ſua hominibus quibuslibet carmina recitavit. Rittershuſius ad Phaedrum. ERH.

De theatro] Vid. Sueton. Veſpaſ. Martialis lib. XIV. Epigr. 166. cujus lemma *Cithara:*

De Pompejano ſaepe eſt ejecta theatro,
Quae duxit ſylvas, detinuitque feras.

Ex altera parte juvenis nudus] ſcilicet Aſcyltos. Atqui ſub veſte veteres lavabantur. Celſus; *Sub veſte primum in balneo inſudare, ibi ungi, tum tranſire in calidarium.* videndus Artemidorus de Somniis. Velabantur autem obſcoenae partes. Ambroſius Offic. lib I. cap. 18. *Licet plerique ſe & in lavacro, quantum poſſunt, tegant, ut vel illic, ubi nudum totum eſt corpus, hujuſmodi intecta portio ſit.* Auguſtin. de Civit. Dei lib. 14. *Omnes gentes adeo tenent in uſu pudenda velare, ut quidam barbari illas corporis partes nec in balneis nudas habeant.* Savaro ad Sidon. lib. II. ep. 2. Sed Petronius deſcribit ſimul & perſtringit impudentiam aevi Neroniani. ERH. Minime hic impudentiam aevi

angulos coepi, & clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte juvenis nudus, qui veſtimenta perdiderat, non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat. Et me quidem pueri, tamquam inſanum, imitatione petu-

aevi Neroniani perſtringit, neque pugnant nudum, & ſub veſte lavari, ſed potius unum idemque ſignificat. *Veſtis* enim nomine praecipue tunica, & omne praeter togam velamentum, apud ſcriptores Romanos ſignificatur, tunicati autem *nudi* centies dicuntur, quia toga demum erat amictus verus, tunica induti vix tecti videbantur. Vide egregie haec illuſtrantem in Obſervationibus ſuis Virum Ampliſſimum, Cuperum lib. 1. cap. 7. Et hinc paſſim apud rei amatoriae poëtas nudae puellae vocantur, tunica tantum velatae. ut contra *veſtitum ſcortum* togatam meretricem vocavit Juvenal. Sat. III. verſ. 134. & idem Satyr. VI. 124. nudam proſtitiſſe Meſſalinam dicit, quae tamen, rejecto veteri centone, quo tecta intraverat lupanar, tunicata exſpectabat adulteros Hic vero nudum caperem veſte tantum balneari, qualem memorat Lampridius in Severo cap. XLI. indutum, & cui interim forenſia, quibuscum domum redire debebat, erant ſubducta, quod ne fieret, cuſtodes ſolebant adponere. vide l. 4. §. 2. ff. de his qui notant. infam. vide ſupra ad cap. XXX. Tunicas etiam depoſuiſſe, cum ſumerent veſtem balneariam, docet Ovidius lib. III. Art. amat. verſ. 639.

Cum, cuſtode foris tunicas ſervante puellae,
Celent furtivos balnea tuta viros.

Non tamen videtur negandum, nonnumquam laviſſe nudos omnino. praeſertim in domeſticis balneis, ut erat Trimalchionis ſupra cap. LXXI. in quod projectis veſtimentis Encolpius intrat cum ſociis, & nulla balnearis veſtis ſumtae mentio injicitur. Senec. ep. 122. *frequens hoc adoleſcentium vitium eſt, qui vires excolunt, at in ipſo balnei pene limine inter nudos bibant, imo potent.* Et adpoſite ad hunc Petronii locum docet Martialis ſaepe, & praecipue lib. 1. ep. 24. ex nuditate illa ſaepe conditiones in balneo quaeſitas & repertas:

Invitas nullum, niſi cum quo, Cotta, lavaris,
Et dant convivam balnea ſola tibi.
Mirabar, quare numquam me Cotta vocaſſet,
Jam ſcio me nudum diſplicuiſſe tibi.

Vide & Spartian. Elagabal. cap. VIII. BURM.

Clamoris indignatione Gytona flagitabat] Plaut. Menaechm. *Propterea illius nomen memini facilius, Quia illum vidi clamore flagitarier.* Idem Pſeud. *Flagitare ſaepe clamore in foro.* PITH. *Flagitabat* verbum dubii ponderis. Gloſſ. Vet. *Flagitaverit.* μετὰ βοῆς ἀπαιτήσῃ. Ἀπαιτῶ βιαίως *flagito.* Quem locum merito laudat H. Stephanus praefat. ad Gloſſar. Sic *poſcere durius aliquid* Plaut. Curcul. Scen. 7. quod notavit Taubmannus. Verbum eſt item rei tacendae. Apulej. Mileſ. VIII. *Paſſimque circumfuſi nudatum ſupinatumque juvenem exſecrandis uredinibus flagitabant.* Unde dicti *flagitatores.* Calpurn. Flacc. Declam. XX. *Improbi flagitatores, qui detrimenta pueritiae ſuae mutuo dedecore compenſant.* Unde *flagitium.* Marcell. *Flagitium veteres vitium, quod virgini infertur, dici voluerunt.* Sic *ſtupra* & *flagitia* junxit Cicero orat. II. in Verr. Hoc ſenſu *flagitium* apud Plin. XXVI. 10. fine, Sueton. Tiber. XLIV. & ita lib. III. §. 1. ff. de inceſt. D. Auguſtin. de C. D. 1. 25. Jul. Firmic. de errore prof. relig. Sareſber. epiſt. XXVII. Patet ex jure civili. BOURD. Nove & durius dictum pro indignatione, quam clamore illo inſano prodebat.

Et me quidem pueri imitatione petulantiſſima deriſerunt] Artemidorus lib. III. Μαίνεσθαι ἀγαθὸν τοῖς παιδεύειν βουλομένοις, ἐπειδὴ καὶ παῖδες τοῖς μαινομένοις ἀκολουθοῦσι. WOUW. Pro & Memm. habet *at*, Douza volebat *ac*. De ſannae genere, quo, appoſito temporibus pollice, reliquis digitis erectis, aſini aures referentibus, inſanos traducebant, capit doctiſſimus Ferrarius lib. 1. Elector. cap. 7. ſed nulla hic imitatio Eumolpi. Quare capio de imitatione clamoris inſani, quem tollebat Eumolpus, & tamquam per echo petulanter reddebant pueri. BURM.

Tamquam inſanum] Lymphatum, & ceritum, & furioſum, quales poëtae & vates vulgo dicebantur. Symmach. in Epiſt. *Videor vobis mentis inſipere, atque adeo in poëtas nomen dediſſe.* Etiam prophetae apud Hebraeos Oſeae cap. IX. verſ. 7. *Scitote Iſraël, ſtultum prophetam, inſanum virum ſpiritualem.* Sed & *prophetare* nihil aliud fuit, quam inſolentia loqui, ut enthuſiaſmo acti ſolent. Unde & qui bono Dei Spiritu afflati de divinis rebus diſſerebant, carnalibus hominibus inſani habebantur. Sic de eo, quem Eliſaeus ad ungendum in regem Jehu miſerat, dicebant, qui cum Jehu erant; *Quid venit inſanus iſte ad te?* id eſt, arreptitius. Sic & Paulum *inſanire* Feſtus putabat, divina diſſerentem. Act. 26. Inſanum enim caro judicat, quidquid ſuum captum exceſſerit. Bucerus Enarrat. in Matth. 11. in fine. ERH.

Imitatione petulantiſſima] Pueri illi, qui Eumolpum poëtam inſanum imitatione putulantiſſima deridebant, dicti Graecis διακλίται. Διακλίτας interpretatur Schol. Apollon. Rhod. 1. [746.]

τας

petulantiſſima deriſerunt: illum autem frequentia ingens circumvenit cum plauſu & admiratione timidiſſima. Habebat enim inguinum pondus tam grande, ut ipſum hominem laciniam faſcini crederes. O juvenem laborio-

τοὺς σκωπτικοὺς; τοὺς ἐν τῷ σκώπτειν ἄλλον τινα μιμουμένους... Dictio Laconica. Heſych. Δίκηλον, φάσμα, ὄψις, εἴδωλον, μίμημα, ὅθεν καὶ ὁ μιμολόγος παρὰ Λάκωσι Δικηλίτας. [Non putem in ulla editione ſic exſtare.] Lege Δικηλίτας. [Et ita omnes habent.] Idem poſtea. Δίκηλον. ἄγαλμα ἀνδριάντος. [Hoc debuiſſet Bourdelotius corrigere: Δικήλλα. ἀγάλματος. ἀνδριάντος. vel ἄγαλμα ἀνδρός.] Lycophron habet δείκηλα. τὰ Διὶ ἴκελα Ttetzes, [& Apoll.Schol. l. c.] Graeci dicunt τραγλίζειν. Heſych. ubi legend. καλωμίμαντοι. BOURD.

Cum plauſu] Martial. lib. IX. epig. 34.

Audieris in quo, Flacce, balneo plauſum,
Mutonis illic eſſe mentulam ſcito.

PITH. De quo plauſu mutoniatis fieri ſolito Ramirez ad Martial. lib. I. epig. 24. ERHARD. Hac de re exſtat epigramma Martial. IX. 34. Non exſcribo. BOURD.

Inguinum pondus] Ovidius,

Onus inguinis aufert.

PITH. Querolus: *Suſcipe Paphien, Cytheren, Briſeidem, ſed cum pondere Neſtoris.* BARTH. Talis pictura dei hortorum inter miranda Domini Du Val, cujus etiam meminit Ttetzes, vocans Deum illum δυσειδῆ καὶ βαβυαίδιον. leg βαβυαιδοῖον. Etymol. v. Ἀβασνίδα, Priapi nomen. Theocr. Epigram. IV. Heſych Νάνος. ἐπὶ τῶν μικρῶν ὡς νάνοι, [lego νάνοι,] καὶ αἰδοῖον ἔχοντα [lego ἐχόντων] μέγα. οἱ γὰρ νάνοι μεγάλα ἔχουσιν αἰδοῖα. Attigi ad Lucian. de Dea Syra, quem omnino lege. BOURD. Vulgo *gravedinem* appellant, à gravitate oneris. Auguſtin. lib. ult. de Civit. Dei cap. 8. *Quidam ab informi pondere genitalium ſalvus effectus eſt.* In Querolo: *Da mihi pſalterias & concubinulas.* LAR. *Sume Paphien, Cytheren, Briſeiden, ſed cum pondere Neſtoris.* Juvenal. *herniam* appellat Satyra VI.

------ Quibus jam incendi frigidus aevo
Laomedontiades & Neſtoris hernia poſſit.

Arnob. lib. VII. adverſus Gent. *Ingentium herniarum magnitudine ponderoſi.* Et Moſes Levit. 21. ubi deſcribit, quales eſſe deceat miniſtros Dei; *Nec accedet*, inquit, *ad miniſterium Dei, ſi fuerit ponderoſus.* ita enim habet antiquus quidam interpres in veteri cod. MS. pro quo vetus verſio vulgata *hernioſus*. *Hernia* igitur *pondus* dicitur propter rupturam pondere factam, cum inteſtina, rupta tunica, deſcendunt in veſicam. *Pondus* etiam pro teſticulis uſurpavit Catullus;

Devolvit ipſe acuto ſibi pondera ſilice.

Et Martial. lib. VII. Epigramm.

Judaeum nulla ſub cute pondus habet.

Idcirco teſticulos *bilibres* appellat loco citato. Ovid. autem, pro pondere, *onus inguinis* dixit lib. IV. Faſtor. Pet. Daniel Not. in Querolum. Ubi tamen Martialis verſum non recte de teſticulis interpretatur, qui de Inguinibus loquitur. Judaei enim non teſticulos, ſed inguina decutire ſolebant, quae vocant *praeputia*. De inguinum pondere graphice Plaut. Caſin. Act. 5. ſcen. 2.

Quicquid erat, calamitas profecto attigerat numquam.

Et Xiphilinus in Avito; πολὺ πάντας τὸ τῶν αἰδοίων μεγέθει ὑπερφέρων. Adde Barth. in Claudian. Super eodem pondere Polyaenus infra circa finem diis gratulatur. In tanto beneficio granditatem partis hujus poſuere. ERHARD. Obſcoena dictio. Catullus in Attide furioſo. BOURD.

Grande] Κρέας μέγα Laert. IV. 19. ubi vid. Menag. Claudianus lib. I. in Eutrop. verſ. 359. ambiguis verbis mollitiem turpem Eutropio exprobrans:

----- Nihil eſt quod non in pectore magnum
Concipit Eutropius; ſemper nova, grandia ſemper
Diligit, & celeri deguſtat ſingula ſenſu.

Laciniam faſcini] Id eſt, Priapi: quaſi dicat, multo brevior erat homo, quam ſuus ipſius faſcinus. GLOSS. Alii, *laſciviam*. TORN. *Faſcinum* eſt mentula. Hinc *faſcinoſus*, id eſt, mentulatus. Schopp. in Priap. carm. 27. Ergo haec verba ſic intellige: erat tantus Priapus, ut homo ipſe appendix ejus, vel lacinia, eſſe videretur, id eſt, multo brevior eſſe videretur: id eſt, multo brevior erat homo, quam ſuus ipſius faſcinus. Ramirez ad Martial. lib. I. ep. 24. Balbus Catholico; *Faſcinus etiam dicitur Priapus, quia quibusdam faſciis ſolebat olim involvi, quum carerent braccis.* Auguſt. de Civit. Dei lib. VI. cap. 9. *Sed quid hoc dicam, cum ibi ſit & Priapus nimis maſculus, ſuper cujus immaniſſimum & turpiſſimum faſcinum ſedere nova nupta jubebatur more honeſtiſſimo & religioſiſſimo matronarum*, &c. Porro *faſcinum* dicitur non à *faſciis*, ſed à Graeca voce βάσκανος, tralatione inde ducta, quod Priapi pro amuleto appendebantur pueris. *Lacinia* autem eſt veſtis aſſumentum redundans, & quod ornatus tantum gratia adjicitur. quod quia gravare interdum magis quam honeſtare ſolebat, ideo dixit Tertullian. lib. IV. adverſus Marcion. *Compendiatum eſt novum teſtamentum, & à legis lacinioſis*

Digitized by Google

boriosum! puto illum pridie incipere, poſtero die finire. Itaque ſtatim invenit auxilium. neſcio quis enim eques Romanus, ut ajebant, infamis, ſua veſte errantem circumdedit, ac domum abduxit: credo, ut tam magnâ fortunâ ſolus uteretur. At ego ne mea quidem veſtimenta ab officioſo

nioſis oneribus expeditum. ERHARD. Eadem mentula Mentulae ſive Mamurae apud Catull. CXIV.

Non homo, ſed vere mentula magna minax.

BOURD. Hinc caſtigandus in Priapejis Epigr. XXXVII. locus, ubi pro *par* ſcribendum *pars:*

Cujus tu Pater ipſe pars videris.

In iiſdem Epigr. XXIX.

Parte tui majore.

Catullus in Galliambo.

Ego Maenas, ego mei pars, ego vir ſterilis ero.

Arnobus lib. VI. *Genitalibus propriis inferior Priapus.* apud Juſtinum lib. VIII. cap. 4. *ſordidam clientelae ſuae partem* Philippum regem Athenienſes uocant. Ita apud Valerium Maximum lib. IX. cap. I. *Ptolemaeus rex vitiorum ſuorum acceſſio*, ut illic recte jam caſtigavit Gronovius. non diſſimili modo apud Appuiejum Metam. V. *Pſyche, crure ejus dextro manibus duabus arrepto, ſublimis evectionis appendix miſeranda.* ubi fruſtra Schoppius *appendio.* HEINS. Cod. Memm. *lacunam.* unde ſuſpicor legendum *lagenam.* ANON. Vide Gronov. ad Liv. lib. XXXXV. cap. 7.

Laborioſum] Catal.

Deinde eſt difficile & laborioſum.

PITH. Male hoc explicare Gonſalium docuit me Brouckhuſius. Nam *laborioſus* eſt, qui cuivis labori magno ſufficit, eique exhauriendo par eſt. Nam hoc erat, *pridie incipere, poſtero die finire.* Et huic laborioſo opponitur *mollis, debilis, laſſus, tanquam caballus in clivo*, infra cap. CXXXIII. recte omnino. Nam laborioſus ἐνεργητικῶς capiendum, ut in Priapej. carm. LXI.

Sed quod carmina peſſimi poëtae

Ramis ſuſtineo laborioſis.

Eo ſenſu *laborioſiſſimos* dixit *boves* ſupra cap. LVI. BURM.

Pridie incipere] Catal.

Ibat ut inciperet longi deus Helleſponti.

PITH. Eſt Ovid. VI. Faſtor. 341.

Neſcio quis enim eques Romanus] Sub perſona hujus equitis, molles & effoeminatos ſui temporis homines taxat, qui bene vaſatos è balneis ad convivia, è conviviis ad lectum educebant; fiebatque ſtrenuorum hujuſcemodi militum in balneis delectus. Senec. Quaeſt. Natur. lib. I. cap. 16. de Hoſtro quodam profligatiſſimae obſcoenitatis homine: *In omnibus balneis agebat ille delectum, & aperta menſura legebat viros.* Ramirez ad Martial. lib. I. epig. 24. ERHARD. Contemtus formula, *neſcio quis*, & apud Terent. Andr. Act. V. ſc. 2. Cicero in Piſon. & pro Dejotaro, & alii. BOURD. *Neſcio ex quis*, Cod. Memm. Recte hanc turpitudinem illuſtrarunt interpretes ex Seneca, Lampridio & Martiali. Quibus adde ejuſdem poëtae Epigramma 51. libri III. & quae paſſim apud illum & alios de hoc delectu vaſatorum occurrunt. BURM.

Eques Romanus, ut ajebat, infamis] Stupro ſcilicet. ſic apud Quinctilianum *infamis* pro adultera, cap. III. lib. 6. Inſtit. Orator. *Dicebantur autem, dum vixit, infames feminae ad eam convenire ſolitae.* Et 2. cap. lib. IX. *Ut ſi pater, qui infamem in matrem filium ſecreto occidiſſet, reus malae tractationis jacularetur in uxorem obliquis ſententiis. Nam quid impurius, quam retinuiſſe talem? Infames* perſonae quae ſint, vide Briſſon. in verbo *Infames.* DANIEL. Fortunatian. *Adulteros liceat occidere. Infamis fuit quidam in nurum.* Quintilianus Declamatione cui titulus debet eſſe, *Infamis in nurum: Torſi*, inquit, *filium meum. Breviter judicibus ratio reddatur, infamem. Quid refert, an innocentem ſi aliud omnibus licet.* ſic vet. ex. PITH. Vid. ad Sueton. Grammat. c. VI. [Forte cap. V. *Sunt qui tradant ob infamiam quandam eum in Sardiniam ſeceſſiſſe ibique diem obiiſſe.*]

Ut ajebat] Lege, *ajebant.* BARTH. Jungermann. *ajebant.* bene, & ita pridem Goldaſtus divinaverat. ERHARD.

Ab officioſo] *Officioſi*, qui in balneo veſtimenta ſervabant, capſarii alias dicti. GLOSS. Malim ex Paul. l. III. D. de praeſ. Vig. §. ult. capſarium interpretari, quam ex Seneca impudicum. ſane quemvis miniſtrum *officioſum* indigetari poſſe nihil prohibet. Interpr. hiſtoriae Apollonii: *Accepto ceromate docta manu circumlevit ei, deinde in ſolio fovit, & exeunte rege ab officio diſceſſit. Rex vero reſpiciens ad famulum ait: Juvenis ille, qui mihi officium fecit, vide quis ſit.* WOUW. *Officioſi*, qui in balneis veſtimenta ſervabant, *capſarii* dicti Paulo in l. III. §. ult. D. de Off. Praef. vigil. & interpreti Juvenali Sat. III. ad illa, *& ſonat unctis Strigilibus*, quos habent capſarii. Savaro ad Sidon. lib. IV. ep. 20. Lege *ab officio ſolus recepiſſem. Ab officio* interpretor, poſt officium, ſive lavationem. Qua voce uſus ita alibi & ſaepe Petronius. Sed diſerte interpres Hiſtoriae Apollonii Tyrii in re pari; *Accepto ceromate docta manu circumlevit ei, deinde in ſolio fovit, & exeunto rege ab officio receſſit.* Iſ. Pontanus Analect.

cioſo recepiſſem; niſi notorem dediſſem. Tanto magis impedit inguina, quam ingenia, fricare. *a* Haec Eumolpo docente, mutabam ego frequentiſſime vultum: injuriis ſcilicet inimici noſtri hilaris, commodis triſtis. Utcumque tamen, tamquam non agnoſcerem fabulam, tacui, & coenae ordinem explicui. * * * *

a ENCOLPIUS.

XCIII.

lect. lib. II. cap. 16. Imo lege *ab officio recepiſſem*, nempe balneatorio, ſive balneatoris. *Officia* pro officialibus, *miniſteria* pro miniſtris. Marcilius ad Suetonii Veſpaſianum. Vide Goldaſti Notas ad Doſitheum. ERH. Alii *ab officioſo.* Lucian. de baln. Hippiae, vocavit κοινὰς τῶν ἱματιοφυλακούντων καταστάσεις. BOURD.

Notorem] Qui notitiam rei aut fortunae, velut oculatus teſtis, profitetur. GLOSS. Senec. *Qui notorem dat, ignotus eſt.* PITH. *Notor*, qui notitiam rei aut fortunae profitetur. unde *notoria* eſt indicina, per quam res occultae noteſcunt. Vide Marcilium ad Suetonii Veſpaſ. p. 48. ERHARD. Id eſt, qui me noverat, ut ita *cognitor* apud Cicer. v. Verrin. cap. 65. BURM.

Impedit] Salſa ironia hic latet, quare Douſae correctio, *expedit*, averruncanda. BARTH. Ut hoc intelligatur, ait Eumolpus, Aſcylton, quod bene vaſatus eſſet, facile inveniſſe veſtes, ſe vero doctum & literatum ſuas non recepturum, niſi notorem dediſſet: additque, *tanto magis impedit*, id eſt, tantum praeſtat, peculio penſili, quam ingenio docili, praeſtantem eſſe. Scopp. in Miſcellan. Legendum *tanto magis expedit.* Wouwerius, Putſchius, Pflugius. vel, *tanto magis impedit ingenia quam inguina.* Jungermannus. Quid ſi legamus, *tanto magis impendit*, id eſt, prodeſt, praeſtat, ut accipiatur ſubſtantive? ERHARD. *Impendit.* Neſcio quamnam hic falſam ironiam deprehendant. BOURD.

Fricare] Proprium libidinantium verbum. Martial. lib. XI. Epigr. 30.

Nil opus eſt digitis: ſic mihi Phylli frica.

Ita ex membranis Florentinis, quas contulit Heinſius, reſcribendum apud Apulej. lib. II. Metam. *ſuper me reſidens, lubriciſque geſtibus mobilem ſpinam quatiens, pendulae veneris fructu me ſatiavit*, male nunc & inſipide *fructu* circumfertur. Eadem vox reddenda, judice eodem Heinſio, Juvenali Sat. VI. verſ. 322.

Ipſa medullinae frictum criſſantis adorat.

In codice enim vetuſtiſſimo Bernardi Rottendorphii invenit *Frictum*, vulgatae editiones habent *fluctum.* BURM.

Mutabam ego frequentiſſime vultum] Nota amatorii affectus. Propert. Eleg. VI. 6.

Mutatoque graves ſaepe colore preces.

Ariſtaenet. Epiſtol. I. II. Καὶ ὑφ᾽ ἡδονῆς παντοδαπὰ χρώματα παρ᾽ ἕκαστον λόγον ὑφίει. BOURD.

Injuriis] Hoc ex Terentii Andria Act. IV. ſcen. I. BOURD.

Inimici noſtri] *Noſtri* abeſt C. M. *Inimici* ſcilicet Aſcylti, ad eum enim pertinere videtur haec oratio. *Douſa* MS. HADRIANID.

Utcumque tamen, tamquam non agnoſcerem fabulam, tacui] Ramirez legit & diſtinguit; *Utrumque tamen, tamquam non agnoſcerem, fabulam tacui.* Hypomm. ad Martial. lib. I. ep. 100. num. 6. Fortaſſis non inepte, ut τὸ *utrumque* referatur ad illa duo, *injuriis* --- *commodis.* Et *fabulam*, id eſt, rem inter nos geſtam. ERH. Alluſum ad comicam fabularum converſionem, ſive ultimam partem comoediae, in qua ſolebant agnitiones liberorum, agnatorum, &c. de qua dico ad Heliodor. BOURD. Minime movenda vocula. Supra cap. XXI. *utcumque igitur laſſitudine abjecta, coenatoria repetimus.* ubi etiam alii *utrumque* exhibent. Forte, *agnoſcerem, ad fabulam tacui.* BURM.

Coenae ordinem explicui] Dominus convivii praenunciare ſolebat ordinem coenae, hoc eſt, quo ordine, & quid ultimum coquus miſſurus. Hac propter domino exhibitum ſcedium, quod deſcripta ordine obſonia habere, apud Athen. legimus. Cum itaque ordinem coenae explicuiſſet, reſpondet Eumolpus. WOUWEREN. *Explicare coenas* vocat ita ſtruere, ut ea, quae complicaverat & aſſervaverat ante, explicaret, & promeret in iis. Martial.

Explicat & coenas unica menſa duas.

Eadem dicendi formula alibi dicit *explicare convivia.* Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. ep. 100. n. 6. ERHARD. Infra cap. CIII. *ad ordinem triſtitiae redimus. Caenae ordinem* illuſtrat Euſtathius de Iſmeniae amoribus lib. IV. pag. 101. τὰ μὲν οὖν τῶν ἐν τῇ τραπέζῃ τρυφῶν Κρατισθένης φιλοσοφείτω, καὶ εἴ τις περὶ τὴν τράπεζαν ἕτερος. *Caeterum convivii opiparos cibos Cratiſthenes, aut ſi quis alius adfuit, ediſſerat.* Quem locum adnotaverat Ampl. Cuperus.

Vile eſt quod licet] Videntur eſſe verba Encolpii gaudentis injuria Aſcylti. ERHARD. Ut poſtea:

Quidquid quaeritur optimum videtur.

Dixi ad Lucian. BOURD. Haec verba non ad

Digitized by Google

XCIII. a Vile eſt, quod licet, & animus errore tentus injurias diligit.
Ales Phaſiacis petita Colchis,
Atque

a EUMOLPUS.

ipſas dapes, quas communes faſtidit luxuria, ſed ad amores pertinere puto, & cum inter coenam ſermones forte impudicos commutaſſent Encolpius & Eumolpus, ille uſus occaſione, ad morbum ſuum delapſus ſententias loquitur, & carmina fundit, quibus faſtidium], quod in amoribus & in apparatu coenarum oſtendebant lauti & libidinoſi, traducit. Et prima verba eumdem ſenſum habent, quem in fine epigrammatis *Amica vincit uxorem*. Quod] enim licet & legitimum eſt, vile eſt. In eamdem ſententiam fere Ovidius lib. II. Amor. Eleg. XIX.

Quod licet, ingratum eſt, quod non licet, acrius urit.

Ideo amantes magis in nupta, quam virgine, calebant, quia injuriam, quam maritis faciebant, diligebant & à viro tetrico cuſtodita, & januis clauſſis munita] incendebat adoleſcentium animos magis, quam parata & patiens puella. vide eumdem poëtam lib. III. Amor. eleg. IV. & quae Gonſalius huc congeſſit. Hunc verborum illorum ſenſum puto. Sed, quid *animus errore lentus* ſit, non capio, niſi intelligatur παθητικῶς de lento amatore, qui ſibi injuriam fieri non modo patitur, ſed etiam diligit injurias, quale exemplum ſupra praebuit ipſe Encolpius, qui Gitona amabat, etſi relictus. Et ita *lentus* pro eo, qui injurias patitur, paſſim occurrit. Sueton. in Nerone cap. XXXX. vide Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 17. & Heinſ. ad Ovid. Heroid. XI. verſ. 169. & Ep. XIX. vſ. 81. Graev. ad Cicer. IV. Verrinam cap. 61. Sed cum haec verba, ut fragmentum aliquod, per ſe conſiſtant, difficile eſt verum eorum ſenſum indicare. Nam ita lacinias has conſuere, ut Gallus ille ſartor fecit, ridiculum eſt. Certe nobis Batavi palati & craſſioris linguae hominibus numquam *ſuccoſus* ille & *nutritivus cibus*, quem *famelicum doctorem devorare* jubet, probabitur, ſed elegantiae omnis arbitris Gallis libentes relinquemus: verſiculos etiam iſtos

Nolo quod cupio ſtatim tenere,
Nec victoria mi placet parata

ex hoc loco, ut alienos, ſecuti priores editiones ejecimus, ut qui rectius ſupra ad cap. XV. jam exhibiti fuerunt. BURM.

Lentus] Alii *lenitus* TORNAES. An *lentus*, id eſt, tardus propter errorem, & pro *vile* legendum *utile*, deletis aſteriſcis? an ex vet. cod. legendum *lenitus*, ut infra cap. CVII. *Fictite mentes ſatisfactione lenitas?* ERH. Haec illis ſequentibus ſimilia: *In pectoribus ira concidit, feras quidem mentes obſidet, eruditas praeterlabitur.* BOURDEL. *Lenitus* alii, ut infra cap. CVII, Cl. Johannes Georgius Graevius malit, *laetus*. Eleganter Seneca lib. III. de Beneſ. cap. 3. *Prima omnium ac potiſſima, quod novis ſemper cupiditatibus occupati, non quid habeamus, ſed quid petamus, inſpiciamus: non in id quod eſt, ſed quod appetitur, intenti. Quidquid enim domi eſt, vile eſt.* BOSCH. Ampliſſimus Cuperus legendum cenſet *animus errore mentis*. Id eſt, hominum cupiditas, mente, ſeu ratione depravata & corrupta, id ſequitur, quod non licet, quod cum alicujus junctum eſt injuria. Heinſius in ora codicis conjecerat, forte *errore laetus*. Infra cap. CXII. eſt *mentes ſatisfactione lenitas*.

Ales Phaſiacis petita Colchis] Avis à Phaſi fluvio primum in Graeciam ab Argonautis delata. GLOSS. Hi verſus in MS. ita leguntur:

Ales Phaſiacis petita Colchis,
Atque aëriae volucres placent palato.
Quod non ſunt faciles, at albus anſer;
Et pictis anas renovata pennis,
Plebejum. ----

TORNAES. Lege *Ales Phaſiacis petita Colchis*. De *alite* vide Lactantium in Statium lib. III. vel in Hymnis Bebelii fol. 48. b. Sidonius in 23. Carmine, cui tit. Narbo;

Sive Aeetias & ſuus Jaſon
Inducuntur ibi, feruſque Phaſis,
Qui jactos ſuper arva Colcha dentes
Expavit, fruticante cum duello
Spicis ſpicula mixta fluctuarent.

DANIEL. Manilius lib. V. verſ. 370.

Quam modo militiae Numidarum paſcimur oris,
Phaſidos & damnis, arceſſitur inde macellum,
Unde aurata novo convecta eſt aequore pellis.

Clemens Paedag. lib. II. cap. I. Ὄρνις ἐπὶ τούτοις σιτοφωνοῦν) τὰς ἀπὸ Φασιδος, ἀτ]αγὰς, αἰγυπτίας. Hieron. ad Salvinam: *Procul ſint à conviviis tuis Phaſidos aves, Attagen Ionicus.* Martial. l. VII. ep. 57. WOUWEREN. In luxum Romanorum. Scalig. in Catalect. Sicut Agellius ait, *menſas nobis occupant pavus è Samo, Phrygia attagena, grues Melicae, hoedus ex Ambracbia, pelamis Chalcedonia, muraena Tarteſia, aſelli Peſſinuntii, oſtrea Tarentina, pectunculus Chius, elops Rhodius, ſcari Cilices, nuces Thaſiae, palma Aegyptia, glans Iberica.* Puteanus in Genial. ſerm. Vide de his elegantiſſimis verſibus, ut gula omnes terras omniaque litora peragravit, Scip. Gentilem Comment. in Apul. Apolog. num. 419. Namque temporum ſuorum luxum notat, quibus

co-

Atque Afrae volucres placent palato,
Quod non ſunt faciles: at albus anſer,
Et pictis anas enotata pennis,
Plebejum ſapit. Ultimis ab oris

At-

copioſiores convivia ſumtuoſa pararent, illudque melius & delicatius cenſeretur, quod carius pluriſque venderetur. Rader. ad Martial. l. xiii. epig. 71. De Phaſiacis avibus infra Petronius meminit cap. cxix.

---- Jam Phaſidos unda
Orbata eſt avibus: multoque in litore tantum
Solae deſertis adſpirant frondibus aurae.

Raderus ad Martial. lib. xiii. 67. Aldrovandus in Ornitholog. An hinc propter ſimilitudinem nomen acceperunt noſtrates *Phaſiani*, quorum frequentia in Alpibus Helvetiorum & Rhaetorum, ut tradit Stumpfius in Chron. Helvetiorum, & Simlerus in Comm. de Alpibus? ERHARD. Idem Eumolpus poſtea cap. cxix. De phaſianis legendi Hippocr. de aëre aqu. & loc. Athen. ix. 12. B. Hieronym. Epiſt. ad Salviam. BOURD.

Afrae volucres] Ex Africa petitae in luxum Romanorum. GLOSS. Sic vetus Horatii interpres in Epod. Pith. alii, *aëriae*. PATISSON. Et hoc male legitur in Vet. meo Cod. Cl. Puteanus, vir doctiſſimus, *Afrae* repoſuit ex Horatio Epod. 2.

Non Afra avis deſcendat in ventrem meum,
Non attagen Ionicus.

Et Juvenali Sat. xi. verſ. 142.

---- Nec latus Afrae
Novit avis. ----

Illuſtrat autem Petronium idem Puteanus è Latini Pacati Drepani loco à ſe emendato in Panegyr. Theodoſ. Auguſto dicto cap. xiv. ubi Romanorum luxuriam carpit his verbis; *Namque appoſitas dapes non ſapore, ſed ſumtu, aeſtimantes, illis demum cibis acquieſcebant, quos extremus oriens, aut poſitus extra Romanum Colchus imperium, aut famoſa naufragiis maria miſiſſent, quos invitae quodammodo reluctantique naturae hominum pericla rapuiſſent.* vulgo male in impreſſ. legitur. DANIEL. Horat. Epod. ii. ubi Acro: *Afra avis, gallina Numidica.* WOUWEREN. Pacat. cap. xiv. Juvenal. Satyr. xi. verſ. 139.

Et Scythicae volucres & Phoenicopterus ingens.

Idem verſ. 142.

Nec fruſtrum capreae ſubducere, nec latus Afrae
Novit avis noſter tirunculus.

BARTH. Vide ſupra ad cap. lv. *Aëriae* Leidenſ.

Quod non ſunt faciles] Eodem ſenſu *facilis* dictum videtur, quo Horat. lib. i. Sat. ii. verſ. 119.

Namquam parabilem amo Venerem facilemque.

Douſa MS. HADRIANID. Scilicet paratu. Ita ſupra cap. lxxxvi. *Scis, quanto facilius ſit columbas, galloſque gallinaceos emere, quam aſturconem.* Virgil. lib. ii. Georg. verſ. 459.

---- Procul diſcordibus armis
Fundit humo facilem victum juſtiſſima tellus.

Ovidius lib. xiii. Metam. verſ. 831.

Nec tibi deliciae faciles, vulgataque tantum
Munera contingent, damae, leporeſque, capraeque.

Lucan. iv. 90. Phaedrus ii. 6. vſ. 13.

Suadet, ut ſcopulum ſuper
Altis ab aſtris duram inlidat corticem,
Qua comminuta facile veſcatur cibo.

Senec. Hippol. verſ. 516.

Et fraga parvis vulſa dumetis cibos
Faciles miniſtrant.

& Herc. Oet. 655.

Pectora pauper ſecura gerit.
Tenet e patula pocula fago,
Sed non trepida tenet ipſa manu.
Carpit faciles vileſque cibos,
Sed non ſtrictos reſpicit enſes.

Ubi Schroderus nihil novi affert. BURM.

Albus anſer] Horat. lib. ii. Sat. 8.

Pinguibus & ficis paſtum jecur anſeris albi.

Argenteum vocat Virgilius lib. viii. Aeneid. verſ. 655. *candidum* Lucretius lib. iv. verſ. 687.

Anas enovata] Alii *renovata*. Pith. alii, *renovata naſſa*. PATISSON. In Catal. Scal.

Et pictis atagen opaca pennis.

Neutrum ſatis arridet. Alii

Et pictis anas incboata pennis.

Ut non perfectam formam anatis dicat. BARTH. *Anas* prima longa, ſecunda brevi, quod obſervandum. Taubmannus in Diſſertat. de Ling. Lat. ERH. Phaedr. iii. 18.

Pictiſque plumis gemmeam caudam explicans

In quibus deliciis olim fuerit anas, ſive alba gallina docet Plautus Aſinar. [iii. iii. 105.] & Captiv. [ſcen. ult. vſ. 5.] BOURD. Hic verſus deeſt Tornaeſ. & certe *anas* metro repugnat. Forte, *& pictis avis* &c. BURM.

Enovata] Forte, *enotata*. Jungermann. ERH.

Plebejum ſapit] *Plebejus*, id eſt, vilis, ut Cic.

 ple-

Attractus ſcarus, atque arata Syrtis,
Si quid naufragio dedit, probatur.
Mullus jam gravis eſt: amica vincit
Uxorem: roſa cinnamum veretur.
Quidquid quaeritur, optimum videtur.

ᵃHoc eſt, inquam, quod promiſeras, ne quem hodie verſum faceres?

a ENCOLPIUS. Per

plebejos vocat *philoſophos*: & Propert. *amictum plebejum* dixit, Lucret. *veſtem plebejam*. Giſanius Indic. Lucret. Infra Petron. cap. CXIX.

---- *Non uſu plebejo trita voluptas.*

Martialis;

Imbue plebejas Cluſinis pultibus ollas.

Caſaub. in Perſ. Sat. III. ERH. Gravis hujus luxuriae caſtigator ubique Seneca, ſed praecipue in Epiſtola 122. ubi dicit, *ut inter iſtos nomen invenias, non opus eſſe tantum luxurioſam rem facere, ſed notabilem.* Neque quod vulgare eſt, & quod patresfamiliae ruſtici faciunt. Non oportere id facere, quod populus, res enim eſt ſordida, trita, ac vulgaris: & quae plura habet ibi cenſor. vid. ad cap. LVI. & Caſaubon. ad Athen. X. 4.

Scarus] Piſcis nobiliſſimi genus, mari Carpathio frequens. *Cerebrum Jovis* dictus ab Ennio. GLOSS. Horat. Epod. 2. verſ. 49.

Non me Lucrina juverint conchylia,
Magisve rhombus, aut ſcari,
Si quos Eois intonata fluctibus
Hyems ad hoc vebat mare.

Arata Syrtis, ut Virgil. Aeneid. III.

Nullum maris aequor arandum.

WOUWEREN.

Arata ſyrtis] Alii *ſitis*. PATISSON. Legendum puto, *arata ſyrtis*. PUTEAN. Non eſt, ut aliam pro hac lectionem amplectamur. Auſon. Moſel.

Quod ſulcata levi criſpatur arena meatu,
Inclinata tremunt viridi quod gramina fundo,

Idem, ſi ſatis bene memini, *novales* in aqua agnoſcit. BARTH. Aliae editiones habent: *atque arata Syrtis*. *Arata ſyrtis*, ut Maecenas apud Senec. *Vide ut alveum lintribus arant.* Pertinent autem huc Horatii verſus ex Epod. II. verſ. 49. Et egregie Latinus Pacatus Panegyr. Theod. Aug. dicto cap. XIV. Lindenbrog. Notis in Catalect. ERH. *Arata ſyris* cod. Mem. id eſt Nilus antequam totus confluat. Plin ANONYM. Sine dubio vera lectio. Vide infra ad cap. CXIX.

---- *Gravidis freta pulſa carinis*
Jam perarabantur.

Et Heinſ. ad Ovid. II. Amor. eleg. 10. *Sitis* quoque Leidenſ.

Probatur] Alii, *probamus*. PATISSON. Ita cod. Memm. & Leidenſ.

Mullus] Piſcis maximae nobilitatis & gratiae, magnique pretii. GLOSS.

Jam gravis eſt] Carus. Salluſt. lib. III. Hiſt. *Cum per omnem provinciam infoecunditate biennii proximi grave pretium fructibus eſſet.* vide Nonium. Cui opponitur *facilis* pro vili & bene parabili. Paullo ante; *Quod non ſunt faciles.* ERH. Foetet, & nauſeam creat, ut paſſim *gravis odor, grave coelum*, & ſimilia occurrunt. Valer. Flacc. IV. 597.

Linque gravem fluvium, & miſeris ſua fata colonis.

Gravis femina Juven. Sat. VI. verſ. 99. noſter infra cap. CIII. *gravis nauſea ſtomachus*. Idem Juvenalis eadem Satyra verſ. 147.

Jam gravis es nobis, & ſaepe emungeris, exi. male explicuit Erhardus.

Amica] Vel amica generaliter, vel moecha ut apud Catull. epigramm. in Aufilenam [carm. 109.] & Juvenal. Satyr. IV. ut & apud Graecos. BOURD.

Cinnamum] Frutex praeſtantiſſimum exſudans odoramentum. GLOSS. Ratio carminis poſtulat, ut legatur, *cinnamum*. *Cinamomum* porro & *cinnamum* legitur. PUTEAN. Juven. Sat. XI. verſ. 121.

Nil rhombus, nil dama ſapit, putere videntur
Unguenta atque roſae.

BARTH. Ne ſcilicet ab eo expellatur. ERH.

Quicquid quaeritur] Lucian. Cynico. Πᾶσι χρῆσθαι ἀξιοῦντες, καὶ τοῖς ἀπαραδέκτοις, μὴ τοῖς παρ' ὑμῖν μόνον, οὐ γῆν, οὐ θάλασσαν, τὴν καθ' αὐτοὺς αὐτάρκη νομίζοντες, ἀλλ' ἀπὸ περάτων γῆς ἐμπορευόμενοι τὰς ἡδονὰς, καὶ τὰ ξενικὰ τῶν ἐπιχωρίων ἀεὶ προτιμῶντες, καὶ τὰ πολυτελῆ τῶν εὐτελῶν, καὶ τὰ δυσπόριστα τῶν εὐπορίστων. Seneca epiſt. XCI. WOUWER. Salluſt. *veſcendi cauſſa terra marique omnia exquirere.* BARTH. Multo magnoque labore acquiritur. Barth. ad Claudian. l. I. in Rufin. verſ. 205. & alibi. ERH. Vide infra ad cap. CXIX. *Quaeſitus tellure nitor.* vid. Barth. ad Claud. Mamerc. p. 292. & 401.

Hoc eſt, inquam, quod promiſeras, ne quem hodie verſum faceres] Acrior & incitatior erit oratio cum interrogatione *faceres?* Verum & ſine interrogatione poteſt eſſe ἐμφασία. RICH. Venuſtiſſima

Per fidem, ſaltem nobis parce, qui te numquam lapidavimus. Nam, ſi aliquis ex his, qui in eodem ſynoecio potant, nomen poëtae olfecerit, totam concitabit viciniam, & nos omnes ſub eadem cauſſa obruet. Miſerere,

ma locutio adumbrata ad divini Maronis exemplar lib. II. Aen. verſ. 664.

Hoc erat, alma parens, quod me per tela, per ignes,
Eripis.

ubi fruſtra torquent ſe Grammatici, qui *hocce* volunt. vide Pierium & nos interpretes. Horat. lib. I. Satyr. X. verſ. 46.

Hoc erat, experto fruſtra Varrone Atacino,
Atque quibuſdam aliis, melius quod ſcribere poſſem.

quae omnia abſque interrogatione legenda. Ut & in ſimili concitatae mentis conqueſtione apud Virgilium lib. IV. Aeneid. verſ. 675.

Hoc illud, germana, fuit, me fraude petebas,
Hoc rogus iſte mihi, hoc ignes araeque parabant.

ubi interrogationis notam abeſſe malo. Statius lib. I. Sylv. IV. verſ. 43.

Hoc illud, triſtes invitum audire catenas.

Vide infra cap. C. ſupra LXXXVIII. Claud. Bell. Gildon. verſ. 256. ubi Barth. & Adverſ. XLV. 8. Liv. V. 2. Act. Apoſtol. II. 16. ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον. Vide Gronov. Obſerv. ad ſcript. Eccleſ. cap. 18. BURM.

Verſum faceres] Proprie locutus. Docet nos Donatus ad illa Terentii in prologo Andriae:

Ut populo placerent, quas feciſſet fabulas.

Bene feciſſet, *non* ſcripſiſſet. *Unde & poëtae* ἀπὸ τοῦ ποιεῖν, *id eſt à faciendo, dicti ſunt. ſic Virgilius: Pollio & ipſe facit nova carmina.* Horatius lib. IV. Satyr. 7.

Aut inſanit homo, aut verſus facit.

Bis terve auctor dialogi de Oratoribus. Vide Paſſerat. ad Propert. II. eleg. 8. *Neque hodie* Leidenſ.

Synoecio] *Synoecium*, conjuncta in eadem domo conclavia. GLOSS. Alii, *gynaecio*. PATISSON. Forte *gynaecio*. vide Veget. Putean. & Briſſon. DANIEL. De quibus infra cap. XCVI. *Fit concurſus familiae, hoſpitumque ebriorum frequentia. Synoecium*, συνοίκιον, quae & συνοικία. Philoxenus Gloſſ. συνοικία, *conclavum*, *conclavia*, *inſula*. Aeſchines contra Dinarch. ὅπου γὰρ πολλοὶ, μισθωσάμενοι μίαν οἴκησιν, μελόμενοι ἔχωσι, συνοικίαν καλοῦμεν. Ergo *vicinia* hic non ſignificat conjunctas in eadem platea habitationes atque aedes, ſed conjuncta in eadem domo conclavia, quas ſupra *aediculas* dixit. Eae ſingulatim inquilinis locabantur, praeponebaturque mulier, quae earum curam gereret, & ſupra *aedicularum cuſtos* dicitur. Ipſa domus vocabatur *coenacularia*, interim etiam *inſula*, ut paulo poſt à Petronio haec ipſa domus. Itaque falſus Budaeus in Commentar. Ling. Graec. & Henr. Stephan. in Theſaur. Ling. Graec. ERH.

Potant] *Potarit* edit. Tornaeſ. & Leid.

Olfecerit] Neronem petit haec celox, cujus tempore odioſiſſimi poëtae propter principis poëtae mores, & nimiam poëtarum copiam. Plin. in epiſt. Martial. Satyr. eleganter Philoſtrat. in epiſtol. BOURD. [An forte voluit illud e Vit. Sophiſt. I. 25. §. 8. p. 539. in Polemone. ἔλεγε δὲ ὁ Πολέμων, τὰ μὲν τῶν καταλογάδην ὤμοις δεῖν ἐκφέρειν, τὰ δὲ τῶν ποιητῶν ἁμάξαις.] Supra cap. XLV. *Subolfacio*. Ariſtoph. Acharn. verſ. 178. οἱ δ᾽ ὤσφροντο πρεσβῦταί τινες Ἀχαρνικοί. BURM.

Sub eadem cauſſa] Elogio ſeu titulo. WOUWER. Jungermann. legit, *caſa*. *Sub eadem cauſſa*, eſt, propter eandem cauſam, ob idem elogium, quaſi ſcilicet & nos omnes fureremus. Sic *cauſſa* pro elogio ſive titulo ponitur Matth. XXVII. verſ. 37. Marc. XV. vers. 26. *titulus cauſſae*, Lucae XXIV. verſ. 38. *ſubſcriptio*, Joh. XIX. verſ. 19. *titulus*. videndus Beza in Annotat. ERH. *Cauſſa* abeſt à C. M. Douſae MS. HADRIAN. Id eſt, ſub eodem praetextu, quaſi omnes poëtae & inſani eſſemus. Nulla hic ad elogium vel titulum alluſio. Cicero ſaepius *in eadem cauſſa* eſſe dicit, qui ejuſdem criminis ſunt rei. lib. V. in Verr. cap. 43. *is tamen in eadem cauſſa fuit, quaſi eſſet in aliquo manifeſto ſcelere deprehenſus.* ibidem cap. 21. *Mamertini, qui erant in eadem cauſſa.* Livius lib. XXIX. cap. 22. *Pleminius, quique in eadem cauſſa erant.* Praepoſitio vero *ſub* eleganter praetextum & ſpeciem, quam rei obtendimus, notat. Suet. Neron. XXXV. *ſub crimine adulterii occidere.* Tacit. II. Hiſtor. 26. *cum fratrem ejus Julium Frontonem tribunum Othoniani ſub eodem crimine vinxiſſent.* & ita paſſim. Caeterum, oportet jam tum Gorallos & Parrhaſios fuiſſe, qui nullo diſcrimine poëtas veros, ſanctiſſimos vates, & clericales illos poëtaſtros & inſanos habebant, & ſub eadem cauſſa omnes obruebant, & qui, cum fruſtra ſaepe verſus, quibus plauſum mererentur, pangere tentaſſent, neque illis adfuiſſet propicia Minerva, convitiis & maledictis alios agitant, & ſine delectu bonos

&

ſerere, &, aut pinacothecam, aut balneum, cogita. Sic me loquentem objurgavit Giton mitiſſimus puer, & negavit, recte facere, quod ſeniori convitiarer, ſimulque oblitus officii, menſam, quam humanitate poſuiſſem, contumelia tollerem, multaque alia moderationis verecundiaeque verba, quae formam ejus egregie decebant.

XCIV. [a] O felicem, inquit, matrem tuam, quae te talem peperit! Macte vir-

[a] EUMOLPUS, ad GITONEM.

& malos eodem ordine habent. Sed mercenarias has typographorum operas, qui ad paginarum numerum ſcripta ſua vendunt, quae non appeterentur, niſi ſummos quoſque viros canina rabie allatrarent, alias, ſi diis placet, data opera in ordinem redigemus. BURM.

Cauſſa obruet] Deeſt Cod. Memm. Ovid. Nuce verſ. 43.

Obruere iſta ſolet manifeſtos poena nocentes.

Pinacothecam] Tablinum, ſeu locum, in quo tabulae pictae, ſtragula veſtis, & alia ornamenta reponi ſolebant. GLOSS. *Aminothecam.* Malo, *pinacothecam.* PUTEAN.

Negavit] Cap. XIII. *negavi circuitu agendum.* BARTH.

Negavit recte facere] Alibi: *nequaquam recte faciet, qui cito credit.* Horat. lib. I. epiſt. I. verſ. 60.

Si recte facies, hic murus aheneus eſto.

Saepe JCti. BARTH.

Seniori conviciari] Plaut. Perſ. Act. II. ſc. 4. *Maledicis majori.* PE. *prior promeritus perpetiare.* PITH. Hoc nefas & prohibitum omnibus legibus, ut patet apud Diodor. Sicul. lib. II. Ariſtot. lib. IX. Ethic. cap. 2. Τὸ autem *conviciarer* accipiendum ut in Gloſſ. Vet. *Convicior.* καταβοῶ. Tangit Rigaltius ad Phaedr. [I. 6.] BOURD. Decore: haec enim pueris praecepta à ludimagiſtris data, docuit nos ſupra cap. LVIII. *cave majorem maledicas.*

Quam humanitate poſuiſſem] Liberalitate & benignitate. ſupra cap. LXXXVI. *Ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam.* Infra c. CXXI. *Porrexit ad humanitatem invitantis victam manum.* Sic capio & interpretor illud ibid. *Scitis, quid temtare plerumque ſoleat humanam ſatietatem*, Infra, liberalem & meliuſculam. Iterum Petron. cap. CXXVI. *ſive quod humanius eſt, commodas, effice ut beneficium debeam.* ERH. Elegans praeceptum Theocriti Idyll. XVI.

Μηδὲ ξεινοδόκον κακὸν ἔμμεναι, ἀλλὰ τραπέζῃ
Μειλίξαντ' ἀποπέμψαι, ἐπὰν ἐθέλωντι νέεσθαι.

Ex hoc fortean Homerico Odyſſ. XV.

Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα τε πέμπειν.

Quem locum tangit Aelian. Hiſtor. Animal. lib. I. cap. 5. Julian. epiſt. ad Maximum. BOURD.

Contumelia tollerem] Hinc *contumelioſa humanitas*, apud Senec. epiſt. IV. quid ſit, intelligi debet. ERH.

O felicem, inquit, matrem] Videntur deeſſe multa. SAMBUC. Virgilius lib. I. Aen. 605.

------ *Quae te tam laeta tulerunt*
Secula, vel qui te talem genuere parentes?

Ita non omnis fluvius fert * ſecuros. & multis etiam aetatibus inſtrumenta ſua, ut ille vocat, id eſt, viri vere docti deſuerunt. BRASSIC. Muſaeus, ὀλβίη ἣ τέκε μήτηρ. PITH. Homerus:

Τρὶς μάκαρες μὲν σοίγε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.

DOUZA F. Ex illis, quae ſequuntur, *non quaeſiit iracundiae cauſſam*, colligo, aut pauciſſima, aut nulla hoc loco deſiderari. Nam, cum Gnythonem audiviſſet objurgantem & pro ſe loquentem, haec verba adjecit Eumolpus. Homer.

Τρὶς μάκαρες μὲν σοίγε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.

Barth. in Muſaeum num. 138. & ad Claudiani conſ. Olybr. & Prov. verſ. 201. Luc. II. verſ. 27. *Beatus venter, qui te portavit; & ubera, quae ſuxiſti.* ERH. Contra Ovid. Triſt. I. 3.

Quem ſuus optaret non genuiſſe parens.

BOURD. Uſitatam hanc laudandi bonae indolis adoleſcentem formulam docet Donatus ad illa Terentii Andr. Act. I. ſc. I. verſ. 68. *Tum uno ore omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui gnatum haberem tali ingenio praeditum.* Ubi notat, Terentium *de mare* locutum. Ovidius IV. Met. 322.

------ *Qui te genuere beati*
Et frater felix, & fortunata profecto,
Si qua tibi ſoror eſt, &, quae dedit ubera, nutrix.

Vide & Barth. lib. XXII. Adverſ. cap. 13. Valer. Flacc. v. 384.

Felix prole parens, olimque beatior illis
Qui tulerit, longis & te ſibi junxerit annis.

Vide Muſaeum verſ. 139. & Bentlej. ad Horat. II. Od. v. BURM.

Inquit.] Deeſt Leidenſ.

* *F. ſcituros.*

Quae

virtute eſto. Raram facit miſturam cum ſapientia forma. Itaque, ne putes, te tot verba perdidiſſe, amatorem inveniſti. Ego laudes tuas carminibus implebo. Ego paedagogus, & cuſtos, etiam quo non juſſeris, ſequar: nec injuriam Encolpius accipit, alium amat. [a] Profuit etiam Eumolpo miles

[a] Encolpius.

Quae te talem.] Quintil. Declam. cccvi. Vide ſupra ad cap. lxi.

Macte virtute eſto] Homer. Odyſſ. P. οὐκ ἄρα σοί γ' ἐπὶ εἴδεϊ καὶ φρένες ἦσαν. Vellejus in 2. *Forma, quam mente, melior.* Unde rurſus Homer. Iliad. Ω. σύ τε δέμας καὶ εἶδος ἀγητός. BRASS. Claud. *quem vultus honeſtat, Dedecorant mores.* BARTH. Jac. Magni Sopholog. lib. x. cap. 8. addit; *quia ſcilicet pulchritudo facit ad ſapientiam.* vide locum: Et ----- *quem vultus honeſtat, Dedecorant mores,* ut ait Claudian. 1. laud. Stilic. 26. Ἀφορᾶν οὖν δεῖ εἰς τὸν νοῦν, καὶ μὴ εἰς τὴν ὄψιν, dicebat ad herum ſuum Aeſopus apud Planudem, & Marculphus ad Salomonem. vide multis notantem Ritterſhuſ. ad Phaedrum. Veteres tamen, cum puellas laudant, ſemper ſapientiam cum forma jungunt: quod & Petronius ubique in ſuo Gythone obſervat. Barth. In Muſaeum num. 33. ERH. Sumtum ex Euripide apud Stob. Serm. lxiv. Sic apud Claudian. de laud. Stilic. 26. BOURD. *Fecit mixturam cum ſapientia fama,* Colbert.

Macte virtute eſto.] Attius Philoctet. ad Marcell. *Ut dixi his armis, macte virtute patris eſto.* Sic legend. BOURD. Forte, *His annis macte.* BURM.

Verba perdidiſſe] Vide ſupra ad cap. lxxxii.

Laudes tuas implebo] Jactantia inſignis glorioſi poëtae, qui ſe non humillimi ſpiritus praedicabat. *Implere* enim eſt aequare, & pulchritudinis excellentiam carmine non minus egregio celebrare, ut dubitent lectores, an poëtae carmina ſint magis admiratione digna, an forma illa Gitonis mirabilior. Ita Ovidius 1. ex Pont. 11.

Maxime, qui tanti menſuram nominis imples.

quod alio modo effert lib. 11. epiſt. 3.

Maxime, qui claris nomen virtutibus aequas.

Eodem ſenſu idem poëta lib. 111. Amor. eleg. 1. dixit:

Implebit leges ſpiritus iſte meas.

Et Lucianus in Panegyrico in Piſones:

Et ſolidos primos impleret ſpiritus annos.

Nec diſſimili ſenſu noſter infra cap. cviii. *implere tragoediam* dixit. Non vero ita capienda ſunt Statii verba lib. viii. Thebaid. 293.

----- *Nec adhuc implere tiaram,*

quaſi *implere tiaram,* ſit *obire munia regia,* ut loquax ille Theſauri Brandenburgici conſtipator, ne inſpectis quidem Statii verbis, ſed Paſchalium de Coronis lib. x. cap. 2. compilans, & errantem ducem caecus ipſe ſequens, fecit, qui inde, ſi diis placet, proverbium nobis excudit tom. 111. Theſauri pag. 10. Conſuluiſſet Barthii doctiſſimas notas, & ad Statii exemplum a Claudiano expreſſam locutionem didiciſſet. Sic ille enim, praeter locum à Barthio laudatum, lib. 111. de rapt. Proſerp. 218.

Nunc crinita jubis galeam, laudante Minerva,
Implet, & ingentem clypeum geſtare laborat.

Et hos ante oculos habuiſſe videtur, non ineptus pro ſeculo ſuo poëta Joſephus Iſcanius de bello Trojano lib. v. verſ. 253.

Contorquet plenum galea caput.

Vide Stat. ix. 721. *Implere cenſorem* Vellej. 11. 95. Hic tamen fuit ille Begerus, qui Graevium docuiſſet, ſtylum Flori minime tumidum & affectatum eſſe. Papae! quantum eſt regiae Gazae praefectum eſſe, & ſine uſu librorum & lectione veterum ſcriptorum ex numiſmatibus & ſuppellectile antiqua ſapere. BURM.

Paedagogus] Vide ſupra cap. lxxxv.

Etiam, quo non juſſeris, ſequar] Epigramm.

Εἰ δὲ τηλοτέρω Μερόης τεὸν ἴχνος ἐρείσεις,
Πτηνὸς ἔρως πτηνῷ κεῖσε δίχα με φέρει.
Εἰ δ' ἐς ἀντολίην πρὸς ὁμόχροον ἔξεαι ἠῶ,
Πεζὸς ἀμετρήτοις ἕψομαί σε σταδίοις.

PITH. Paedagogi ſequebantur pueros. Horat. lib. 1. Sat. vi. verſ. 79.

------ *Veſtem, ſervoſque ſequenteis*
In magno populo ſi quis vidiſſet, avita
Ex re praeberi ſumtus mihi crederet illos,
Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus omnes
Circum doctores aderat.

Manilius lib. v. verſ. 450.

----- *Teneros etiam qui nutriet annos,*
Et dominum dominus praetexta lege ſequatur.

vide Ulpian. l. 15. §. Comitem D. de injuriis. Colloquiis pueril. μετὰ ταῦτα χαρτίον ἐπεζήτησα καὶ σμυρίλιον, καὶ ταῦτα παρέδωκα ἐμῷ παιδί. Εὐθυμηθεὶς οὖν εἰς πάντα προῆλθον, ἀκολουθοῦντός μοι παιδαγωγοῦ. παῖδα dicit *capſarium,* qui eunti ad ſcholam libros portabat. Juvenal. Satyr. x. verſ. 117.

Quem ſequitur cuſtos anguſtae vernula capſae.

WOUWER. Vide Colerum in Parerg. & Bern. Martinum Var. lect. lib. 11. cap. 15. Alb. Gentilem Lect. Virg. cap. ix. ERH. Vid. Gronov. ad Plauti Bacchid. 1. 11. 30.

miles ille, qui mihi abſtulit gladium: alioquin, quem animum adverſus Aſcylton ſumſeram, eum in Eumolpi ſanguinem exercuiſſem. Nec feſellit hoc Gitona. Itaque extra cellam proceſſit, tamquam aquam peteret, iramque meam prudenti abſentia exſtinxit. Paullulum ergo intepeſcente ſaevi-

Injuriam Encolpius accipit, alium amat] Omnino' ſcribendum: *animum amo.* Philoſophicum nemini ignotum, & hic talis. Vel ſane melius ------ *animum amas.* Altera ex his conjectura res ipſa eſt. BARTH. Poſthacc infero rei conveniens Epigramma:

Linque tuas ſedes, alienaque littora quaere,
O juvenis, major rerum tibi naſcitur ordo.
Ne ſuccumbe malis: te noverit ultimus Iſter,
Te Boreas gelidus, ſecuraque regna Canopi,
Quique renaſcentem Phoebum cernuntque cadentem,
Major in externas Ithacus deſcendat arenas.

BOURD.

Eucalpius] Vel *Enclopius*, Impr. *Circlopius*: ſed, eſſe hoc nomen fabularum narratoris, ex aliis hujus libri locis manifeſtum eſt, quamquam interdum *Encolpion* dicatur. Sic paullo poſt pro *Eumolpo*, *Eumoſpo* & *Eumos*, perperam legitur. *Encolpius* Plinio lib. VIII. epiſt. 1. *Encolpus* Martiali lib. V. epigr. 49. PUTEAN. Prima editio exhibet *Circlopius*, quod & Sambuci habet. Traguriensis codex *Eiclopius.* an aliquod convicium & dictum lateat, neſcio: forte *Cyclopius.*

Alium amat] Traguriensis *alius.* mox idem, *profuit etiam Eumolpus.*

Quem animum adverſus Aſcyltum] Impreſſi *alioquin quoque adverſus, quem*, &c. Lego, *quem animadverſurus Eumolpum.* ſic enim loquebantur veteres, ut illa proconſulis ſententia; *Paſſium Cypriarum gladio animadverti placet.* Et in Pandectis *animadverſi* dicuntur, in quos animadverſum eſt. PUTEAN. Malim *exſeruiſſem.* Plaut. Trucul. Act. II. ſc. 7. *Nunc ego meos animos violentos, meamque iram ex pectore jam promam.* Item Milit. Act. II. ſc. 4. *Exprome benignum ex te ingenium.* SCIOPP. Θυμόν. Sic paſſim *animum* pro *ira* Plaut. Milit. ſc. 7. Cicer. Caeſar. 1. Auctor ad Herenn. lib. IV. Seneca paſſim. BOURD. *Eumolpi ſanguine exſtinxiſſem*, Scriver. *Alioquin quoque animum, quem adverſus Aſcylton ſumſeram, in Eumolpi*, &c. Tragur. Minime autem probabilis Puteani emendatio, neque neceſſaria, cum ſenſus ſit apertiſſimus & locutio Latiniſſima. Ovid. I. Amor. VIII.

Nunc Mars externis animos exercet in armis.

Locum Plauti huic accommodatiſſimum adſcripſit Ampliſſimus Cuperus ex Amphitr. Act. I. ſc. I;

ME. *Geſtiunt pugni mei*
SO. *Si in me exerciturus, quaeſo, in parietem ut primum domes.*

Adde Propertium lib. I. eleg. I.

In me noſtra Venus noctes exercet amaras.

Et hinc forte Ultrajectinae editionis lectio in Cornelii Nepotis Hannib. cap. X. quam Schottus laudavit, probari poſſet. *Neque aliud quidquam egit, quam regem armavit & exercuit adverſus Romanos.* non eo tamen ſenſu, ut deſidem exercitio firmaſſe dicatur Pruſiam Hannibal; ſed, ut dicimur, *manus* & *pugnas exercere* in aliquem, ita ille rege, tamquam inſtrumento, quo noceret Romanis, contra eos uſus eſſet. Ita ſolemnem locutionem *exercere manus* pro movere, & pugnae vel alii rei ſe praeparare, eſſe docuit ſummus Gronovius ad Senecae Thyeſt. verſ 165. & Paſſeratius ad Propertii lib. III. eleg. 3. Ut vero *animum exercere*, ita paſſim *iram*, *odium exercere in aliquem*, occurrit. Quare nihil hic temere mutandum. *Eum* omittunt Leidenſ. & Colbertin. BURM.

Aquam petere] Veſicam exonerare, ad ſeceſſum ire. GLOSS. Hoc eſt, tamquam veſicam exoneraret. Veteres vero honeſte *aquam* pro urina poſuerunt; & veteres dicebant, *ſumere ſe aquam*, cum ibant ad ſeceſſum. Ovid. lib. III. Art. Amand. verſ. 620.

Sumendae detur cum tibi tempus aquae:

id eſt, cum tibi detur tempus ad exonerandam veſicam. vide Scalig. ad Propert. lib. IV. 3. ERH. Scaligerum male has locutiones, *petere* & *ſumere aquam*, explicuiſſe docuit Nicol. Heinſius ad Ovidii lib. III. Art. Amator. verſ. 95. recte etiam explicuerat jam ante Mercurialis lib. VI. Variar. lect. cap. 6. & Boſius ad Ciceron. I. ad Attic. epiſt. 16. Hic vero non puto petiſſe aquam ad obſcoenum, ſed ad coenae uſum. Ineptiſſime vero Keuchenius ad Serenum Sammon. pag. 213. in verſiculo illo Ovidii lib. III. Amor. eleg. 7.

Dedecus hoc ſumta diſſimulavit aqua,

aquam σπίρμα interpretatur; in Petroniano vero hoc loco exponendo ſequitur Scaligerum. *Aquam* deeſt Colb. abſorptum a *tamquam.* BURM.

Iramque] Traguriensſ. *iram itaque meam.*

Prudenti abſentia] Ovidius lib. III. Metamorph. 693. *Ira mora vires abſumere poſſet.* Quintilian. Decla-

Digitized by Google

ſaevitia, Eumolpe, inquam, jam malo vel carminibus loquaris, quam eiuſmodi tibi vota proponas. & ego iracundus ſum, & tu libidinoſus. vide, quam non conveniat his moribus. Puta igitur, me furioſum eſſe: cede inſaniae, id eſt, ocyus foras exi. Confuſus hac denuntiatione Eumolpus, non quaeſiit iracundiae cauſſam, ſed, continuo limen egreſſus, adduxit repente hoſtium cellae, meque nihil tale expectantem incluſit, exemitque raptim clavem; & ad Gitona inveſtigandum cucurrit. Incluſus ego ſuſpendio vitam finire conſtitui! & jam ſemicinctio ſtantem ad pa-

Declamat. xvii. *Parcere ſolet ira cedenti.* BRASSIC. *Pudenti* Leid.

Jam malo] Simile illud Ariſtoph. in Nubib. Act. v. ſc. 2. verſ. 1409.

> Ἱππαδίου τοίνυν, νὴ Δί', ὡς ἐμοί γε, κρεῖττόν ἐστιν
> Ἵππους τρέφειν τέθριππον ἢ τυπτόμενος ἐπιτεβῆναι.

BOURD. Leidenſ. *paululum ego* habet.

Vel carminibus] Lege *ne carminibus.* AURAT. *Vel* deeſt Colbert.

Ejuſmodi] Alii, *ejus nomine.* PATISSON. In cod. Memm. poſt *proponas* erat aſteriſcus. ANONYM. *Ejus nomini* Tragur. *tibi nota* Leid. *proponas vota* Memm.

Et ego iracundus ſum, & tu libidinoſus] Plaut. Menaechm. Act. ii. ſcen. i. verſ. 43. *Tu magnus amator mulierum es, Meſſenio, Ego autem homo iracundus.* PITH. Plaut. Men. Act. ii. ſc. i. & Terent. Hecyr. Act. i. ſc. 2. BOURRDEL. *Sum* deeſt Leid.

Et tu] *Et* non habet Tragur.

Puta igitur] Unus ex veteribus, *Putat igitur.* PUTEAN. Sic infra cap. xcix. *Neque in amantium eſſe poteſtate furioſam aemulationem. Amantes* enim furioſis aequiparantur, qua de re videndus Andr. Gail. fuſe differens Obſervat. lib. ii. cap. 110. num. 23. & paſſim poëtae *amorem* inſanum & furioſum vocant. Dixerat, *ego iracundus ſum.* Hinc Horat. lib. i. cap. i. *Ira furor brevis eſt.* ERHARD. In prima & Sambuci editione totus locus ita erat conſtitutus. *Putas igitur me furioſum eſſe, cedo inſaniae, idem ocius foras exi.*

Cede inſaniae, id eſt] Vet. *redde inſaniae fidem.* Alii *idem.* SAMBUC. & PATISSON. Dixerat: *ego iracundus ſum.* Seneca uſquequaque iram inſaniam eſſe diſputat. Horat. *Ira furor brevis eſt.* Senec. lib. de Ira cap. i. *Hic totus concitatus & in impetu eſt doloris, armorum, ſanguinis, ſuppliciorum minime humana fruens cupiditate.* Lege ex V. C. *furens cupiditate.* Furit, inquit, minime humana cupiditate. Idem Seneca adſerit, iram ſpeciem eſſe furoris minimi. Philemo: μαινόμεθα πάντες ὁπόταν ὀργιζώμεθα. Apollonius Macedo: τῆς ὀξυθυμίας τὸ ἄχθος μανία. vide Cicer. libro Tuſcul. Quaeſtion. WOUW. *Sede* Colbert.

Foras exi] Hic iterum deerant ſequentia uſque ad cap. xcv. *Dum haec fabula*, Colb. & Tragur.

Denunciatione] *Enunciatione* Memm. male. vid. infr. c. cviii.

Abduxit] Alii, *obduxit.* PATISSON. Apul. i de Aſ. aureo: *Ego vero adducta fore, peſſuliſque firmatis.* PITHOEUS. Alii, *obduxit.* non male. ERH. *Adduxit* ſincerum, ad ſe retraxit. Intrinſecus enim patebant aedes. Reduxit ergo Eumolpus vid. ſupr. c. lxxxix. anſam diſruptam oſtii poſtea dicit. BURM.

Nihil tale] Ovid. iii. Triſt. Eleg. 9.

> *Protinus ignari, nec quicquam tale timentes.*

BOURD.

Incluſus vero] Putſchius legit, *ergo*, perperam. ERH.

Suſpendia vitam finire] Dico ad Heliodor. lib. i. BOURD. Suetonius Aug. lxv. *Phoebe ſuſpendio vitam finivit.* Juſtin. ii. 5. *mulieres male ſibi conſciae, partim ferro, partim ſuſpendio, vitam finierunt.* BURM.

Semicinctio] Succinctorium, quod medium hominem cingat, & veſtiat: zona minus lata. GLOSS. Locus deſperatus, quales compiures in hoc ſcriptore, adeo ut in ſingulis trepidemus, nec magis certi ponere pedem, quam ii, qui in tenebris. Fateor, multa intacta nobis abiiſſe, quorum tamen tam ardua difficultas, ut aliorum quoque acumina hebetarint. WOUWER. Lege *bianti.* nam interſerebat colium: facilis lapſus, correctio legitima. Similia apud Apul. lib. i. Met. *Spondam* autem pedibus ſubdebat, qua mox depulſa, penderet furcifer. BARTH. Lege *ſpondae me vinxeram. Semicinctium* eſt zona minus lata, Meurſius Animadverſ. miſcell. lib. iii. cap. 7. Rectius forte, quam Rader. ad Martial. libro 14. epigr. 139. ERH. *Semicinctium* Nicetas Choniates in Codice Barbaro-Graeco dixit, τρισάλιον, ἤτοι ζώνιον. *Semicinctio* hic, quaſi laqueo, ad

parietem ſpondam vinxeram, cerviceſque nodo condebam, quum reſeratis

ad informem nodum Encolpius utebatur. Rigaltius ad Artemidor. pag. 65. WEITZ. Sic legendum MSS. teſtantur. Male, qui *bianti* reponunt. Confirmat illud Theocriti, Idyll. XXIV. qui vocat *πολλωτοι τελαμῶνα* [verſ. 44.] Ovid. Transform. X. 378.

Laqueoque innectere fauces
Deſtinat & zona ſummo de poſte revincta.

Eodem apud Gregor. Turonenſi lib. 1. cap. 15. & 29. de miraculis. De *ſemicinctio* in Actis Apoſtol. cap. XVIII. & ſequ. Male Turneb. confundit cum *ſemitonio*. BOURD. Lege *ſtanti ſpondae me vinxeram*. Eſt autem *ſemicinctium* zona minus lata. Meurſ. Animadv. miſcell. lib. III. cap. 7. Lectionem hanc ſequitur G. I. Voſſius, in Etymolog. additque in *Cingo*, *ſemicinctium* ita dici, quod dimidio minus latum ſit, quam *zona*, ſive *cinctus*. Sed quid dicemus de apparatione ſuſpendii? Certum eſt ex ſequentibus, ſpondam accipi pro toto, quod culcitam ſuſtinet, hocque Encolpius ſuſpendendus erexerat. Sic ergo haec intelligenda: *Jam ſemicinctii*, inſtar laquei contorti, altera parte, *erectae ad parietem ſpondae* ſuperne *me junxeram*, *vinxeram*, aut alligaveram, *cerviceſque* alterius partis *nodo condebam*, propulſurus mox ſellam, illamve rem eminentiorem, cui tantiſper inſiſtebam, & ſic penſurus. Si cui ſpondam ad id, qua longitudinem, quave firmitudinem, non ſuffeciſſe videatur, is Barthium & lectionem hanc ſequatur Gabbemianam, ſeu de Salas, quo ſenſus evadat; *ſpondam*, cui ceu baſi interim inſiſterem, jam vinxeram, mox deſerenda, ubi de tigno ſublimis penderem. Tornaeſius, quod codice ſerius accepto, ejuſque manuductione, & tot illuſtrium in eo MSS. cum non paucis dein aliis collatione ab ovo inſtituta hic ſubnexum relinquo, legit. *Jam me hemicyclo ſtantis ad parietem ſpondae junxeram.* Ubi Douſa C. M. *ſemicinctio ſpondam*. *Hemicyclus* eſt ſemicirculus, formamve ejus habens. Freiſon. edit. Lotich. R. Herm. ſic plane ut de Wouweren initio Notae. HADRIANID. Haec Gonſalii emendatio, quam in textum recepit. Vett. Edit. habuere: *Et hemicyclo ſtantis ad parietem ſpondae junxeram*: Aliae, *ſtantis ad parietem ſpondam*. Deſperatum locum legendum puto: *& jam ſemicinctio me ſtanti ad parietem ſpondae vinxeram.* Paullulum, antequam cervices nodo condebat Encolpius, zona ſeipſum alligaverat ſtanti ſpondae, quam de grabato ad parietem erexerat. Sic enim cap. ſ. diverſitor; *Rogo*, inquit, *ebrii eſtis*, *an fugitivi*, *an utrumque? Quis autem grabatum illum erexit? aut*, *quid ſibi vult tam furtiva molitio?* BOSCH. Lege, *& jam ſemicinctium*, *ſtanti ad parietem ſpondae*, *junxeram*. conſtituerat laqueo ſpiritum intercludere, ſemicinctium, ſive zonam, ac faſciam pro laqueo aptat, neque in eo cubiculo quidquam erat, ubi illa altiori loco necteretur, non clavus, non tigillum. Ita lectulum in pedes erigit, ſpondaeque ſic erectae, ſive ad parietem ſtanti, ſemicinctio informem nodum jungit, unde ſpiritum intercluderet. Sed ſi erectus grabatus fuit, quomodo, in lectum praecipitari à Gitone introeunte Encolpius potuit? lectum, ajunt, nihil aliud fuiſſe, quam lodices & ſtromata, quae de lecto deciderant, quae mera ludificatio eſt. Nam de alio lectulo Petronius capiendus eſt. Cum enim eadem cella ipſis pro triclinio fuiſſet, tres, aut duos ſaltem, lectulos fuiſſe, in quibus diſcumberent, credibile eſt, & ideo de Eumolpo, qui in cellam venerat, *ille ut ſe in grabatum rejecit.* FERRARIUS lib. 1. Elector. cap. 7. Deſperatum locum aliter tentavit Vir celeberrimus Jacobus Gronovius de caſu Judae cap. IV. *ſemicinctio inſtitam*, *ac parieti ſpondam junxeram.* Sed ita clavum in cella hac humili, *ἐν τέγει*, concipere deberemus tam altum, ut à terra ad eum pertinere non poſſet, niſi ſe ſpondae auxilio ſublevaret. Sed neque ulla mentio clavi, neque vero ſimile, tam altam cellae camaram fuiſſe. Deinde recedit nimis à vulgata lectione haec correctio. Mitior Ampliſſimi Cuperi conjectura, *& jam ſemicinctium ſtanti ad parietem ſpondae fixeram*, vel *infixeram.* qui & in margine libri ſui notavit, Gronovium patrem legere, *& jam ſemicinctio*, *ſtanti ad parietem ſpondae*, *me vinxeram* Sed forte ſatius abſtinere manum criticam, & vulgatam lectionem, *ſemicinctio ſtantem ad parietem ſpondam vinxeram*, ita capere, ut ſpondam erexerit, ad quam ſe ſuſpenderet, (infra c. XCV. *quis grabbatum illum erexit?*) ſed, cum illa facile, pendente ex ea Encolpio, in terram delabi poſſet, primo eam alligavit, ut immota eſſet, parieti, qui vel clavum vel annulum vel aliud quid habebat, non altum ſatis ut ſe inde ſuſpenderet, ſed ad ſpondam alligandam aptum: deinde, ſe ſuſpendio parans aptat cervicibus laqueum, quem deinde collo indutum injiceret capiti ſpondae, vel parti alicui exſtanti, quod antequam efficeret, intervenit Eumolpus cum Gitone, & nondum alligatum ſpondae, ſed cum laqueo collo innexo ſtantem, impellit in lectum. Ipſam ſi cellam videre liceret, facilior nobis ſenſus ex his verbis eliceretur. De *ſemicinctio*, vide Gloſſarium Latinitatis Caroli du Freſne, Barth. Tom. III. Reliqu. MSS. a Ludewig edit. p. 78. Abdias Hiſtor. Apoſtol. lib. II. p. 16.

ratis foribus intrat Eumolpus cum Gitone, meque à fatali jam meta revocavit ad lucem. Giton, praecipue ex dolore in rabiem efferatus, tollit clamorem, me utraque manu impulſum praecipitat ſuper lectum. [a]Erras, inquit, Encolpi, ſi putas, contingere poſſe, ut ante moriaris. Prior coepi, in Aſcylti hoſpitio gladium quaeſivi. Ego, ſi te non inveniſſem, periturus per praecipitia fui: &, ut ſcias, non longe eſſe quaerentibus mortem, ſpecta invicem, quod me ſpectare voluiſti. [b] Haec locutus, mercenario Eumolpi novaculum rapit, &, ſemel iterumque cervice percuſſa, ante pedes collabitur noſtros. Exclamo ego attonitus, ſecutuſque labentem, eodem ferramento ad mortem viam quaero. Sed neque Giton ulla

[a] GITON. [b] ENCOLPIUS.

16. *ut ſupra languidos etiam deferrentur a corpore ejus ſudaria & ſemicinctia.* male editum *ſemicincta.* BURM.

Spondam] Spondae ſunt tabulae, quae utrimque lectum ſuſtinent. GLOSS. Alii *ſpondae junxeram.* alii *ſpondae me vinxeram* PATISSON.

Cerviceſque nodo condebam] Virg. XIII. Aeneid. verſ. 603.

Et nodum informis letbi trabe nectit ab alta

Ambroſ. de Thob. cap. II. *Informis laquei nodum ſtringitis.* Sedul. Carm. Paſchal. lib. IV.

----- Nodatis faucibus angens

Infelicem animam laqueo ſuſpendit ab alto.

Jurctus in Symmach. lib. IV. ep. 51. ERH. Forte *indebam.* BURM.

Revocavit ad lucem] Plin. I. Epiſt. 12. *Solum ſupereſſe me, a quo revocari poſſet ad vitam.* BOURD. Solemnem hanc priſcis locutionem illuſtravit Gronovius ad Senec. Hippolyt. verſ. 264. *Revocat* Leidenſ. BURM.

Me utraque manu impulſum] Habet aliquid ſimile Apulejus lib. VIII. Metam. in fine: *Accepto*, inquit, *funiculo mortem ſibi nexu laquei comparabot. Nec tamen latuit fidam uxorem caſus extremus mariti, ſed funeſtum nodum violenter invadens manibus ambabus.* PITH. Supra vid. ad cap. XII.

Si putas contigere poſſe] Exturbandum *contingere:* nam ſententiae officit. Palmer. in Spicileg. ERH. Terent. Heaut. I. ſcen. I.

Erras, ſi id credis, & me ignoras, Clinia.

Et Hecyr. Act. IV. ſcen. 4.

Erras, tui animi ſi me eſſe ignarum putes.

Vid. Calpurn. Neſcio autem, quare Palmerio diſpliceat τὸ *contigere*, cum tam dura ellipſis non ſit Petronianae Veneris. Idem Terentius Heautont. Act. II. ſcen. 3. *ſi quidem non poteſt contingere ſolum.* Plinius VII. cap. 48. *poſſe in Italiae tractu* CXXIV. *annos vitae contingere, apparet*, denique conſtructio illa *contingere ut*, Ciceroni & aliis familiariſſima. de claris Oratorib. cap. XXXI. *Quum hoc idem in noſtris contingere intelligo, quod in Graecis, ut omnes fere Stoici prudentiſſimi in diſſerendo ſint.* & paſſim. BURM.

Per praecipitia] Alii *periturus praecipitio.* PATISSON. Alii, *periturus praecipitia.* ERHARD. Quomodo & C. M. Douſae edit. Frellon. & Lotich. HADRIANID. Vide notas noſtras, ad Ovid. epiſt. XI. verſ. 166. WEITZ. Eadem minae Philoctetis apud Sophoclem:

Κρᾶτ' ἐμὸν τόνδ' αὐτίκα

Πέτρα πέτρας ἄνωθεν αἱμάξω πεσών.

Lucian. Phalarid. I. & pag. ult. de Dea Syra, Virgil. Pharmaceutr. Retinuimus hic veterem ſcripturam. BOURD. Solemne in comoediis deſperatorum confugium. Terent. Andr. Act. III. ſc. 4. *utinam mihi eſſet aliquid hic, quo nunc me praecipitem darem.* ubi Donatus eleganter docet, in tragoediis ad gladium & laqueum confugere, ſed in comoediis ad praecipitia. BURM.

Querentibus] Scribere, *quaerentibus.* ERH.

Mercenario] Mercenarius, tonſor conductus. GLOSS. Eſaias cap. VII. *Radet Dominus novacula, trans flumen mercede conducta, rege Aſſyriorum.* LXX. verterunt *novaculam ebriam*, falſi ambiguitate Hebraicae vocis. Hieron. autem, *novaculam acutam*, cur verterit, non video: niſi per *mercedem* ductus ſit ad *acumen.* Nos, quum Graecis & Latinis videamus *mercenarios* & *mercede conductos* appellari milites, qui Carum more vitam pro aere venalem habent, adducti ſumus, ut prophetam credamus ἀνθρωποπαθῶς Deo tribuiſſe mercenarii militis conditionem, hoc ſenſu; *Conducet Dominus novaculam trans flumen, regem Aſſyriorum.* en notam allegoriam. *Novaculam* autem pulchre fecit eum, qui gentem Judaïcam vel cum minimo pilo, hoc eſt, cum pulviſculo è ſua terra *abraſit*, hoc eſt, deportavit. Zuinglius Apolog. Complanat. in Eſa. cap. 7. ERH.

Et ſemel iterumque] *Et ſemel atque iterum* Mem. Cod. BOSCH.

ulla erat ſuſpicione vulneris laeſus, neque ego ullum ſentiebam dolorem. Rudis enim novacula, & in hoc retuſa, ut pueris diſcentibus audaciam tonſoris daret, inſtruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expaverat, nec Eumolpus interpellaverat mortem mimicam.

XCV. Dum haec fabula inter amantes luditur, deverſitor cum parte coenulae intervenit, contemplatuſque foediſſimam jacentium volutationem, [a] Rogo, inquit, ebrii eſtis, an fugitivi, an utrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut, quid ſibi vult tam furtiva molitio! Vos, me-Hercules, ne mercedem cellae daretis, fugere nocte in publicum voluiſtis; ſed non impune. jam enim faxo ſciatis, non viduae hanc inſulam eſſe,

a DEVERSITOR.

Ferramento] *Sacramenno* Codd. Memm. male. ANON.

Novacula.] Gloſſ. *Sipillus novacula.* ξυρόν. Lego: *Sicilia. novacula.* ξυρός. Idem Gloſſ. *Sicila.* σμίλα χαρβύμον. BOURD.

In hoc retuſa] Horatius I. od. 35.

O utinam nova
Incude diffingas retuſum in
Maſſagetas Arabaſque ferrum.

vide Heinſii notas ad Ovidii II. Amor. eleg. 9. & ad Claudiani Conſul. Olybrii verſ. 23.

Tonſoris] *Tonſor is* edit. Torneſ. v. Barth. Adverſ. XXIII. 22.

Mortem mimicam] Simulatam. GLOSS. Vet. *inimicam*. Pith. PATISSON. *Mimicam* legit Pith. TORN. *Inimicam* Leid.

* *Dum haec famula inter amantes ludit*] * Videntur deeſſe multa. SAMBUC. Prima & Sambuci editio *famula inter amantes ludit*, Traguriensis *fabula i. a. ludit*, Colb. *ludit diverſator*.

Diverſitor] Qui in caupona diverſatur. Diverſoriarius GLOSS. Lege, *diribitor*, διαιτρὸς Graecis. BRASS. Πανδοχεύς, diverſoriarius. Gloſſar. WOUW.

Cum parte coenulae] Apul. lib. II. Metam. *Abi, inquit, fatue, qui in domo funeſta coenas, & partes requiris.* Et lib. IX. *caſeum, atque alias prandii partes diviſerat.* PITH. Minime hic, ut Pithoeus fecit, de partibus, quae convivis diſtribuebantur, & de quibus ſupra ad cap. XXXIII. actum eſt, ſed de ferculo aliquo, quod inferebat deverſitor, eſt cogitandum. Gallus hoc ſenſiſſe videtur, qui de ſuo intruſit *altera*, & interpretatus eſt menſas ſecundas.

Foediſſimam] *Fidiſſimam* Leid.

Volutationem] Supra cap. LXXIX. *Voluptationem* Colb.

Grabatus] Lectus exiguus, in quo meridiari ſolent. GLOSS.

Molitio] Plautinum eſt. BRASSICAN. Inde ars furatrinae. *Molitio* enim ſignificatu quo in excepit. Gloſſ. *Molitio:* μηχανή. BOURD. Recte Gonſalius nihil turpe huic ſubeſſe monuit. Ut enim paſſim *moliri fugam* dixerunt alii, ita *molitionem* vocat deverſitor conatum & apparatum ad fugam. Frontin. lib. I. cap. I. §. 8. *nec ignoraret, majore bellum molitione inituros.* Utitur & aliquoties Cicero. BURM.

Ne mercedem cellae] Ἐνοίκιον, ſeu στεγανόμιον. Poll. lib. I. WOUW. Inde Apulejus mutuatus eſt partem fabulae lib. I. Mileſ. Merces cellae στεγανόμιον apud Atticos. Athen. lib. I. BOURD.

Impune] quod alias *inultum*. Terent. Heaut. Act. V. ſc. I. Horat.

Inultus ut tu riſeris Cotyttia.

[Epod. ult.] BOURDEL.

Jam enim faxo] *Jam jam faxo* V. C. Brit. TORNAES. Formula minandi. Apulej. de Aſino; *ſed non impune. Jam enim faxo ſcias quemadmodum ſub meo magiſterio mali debeant coërceri.* SCIOPP. Apulejus loco citato: *ſed non impune. jam enim faxo ſcias*, &c. Prudent. Hymn. S. Vincent.

Jam faxo jus praetorium
Convitiator ſentiat,
Impune ne noſtris ſibi &c.

BOURD. Eleganter Leidenſ. & Colb. *jam jam enim faxo.*

Viduae] Plaut. Pyrgopolinic. ſc. *Satin'*

Non hercle hice homines me marem ſed foeminam &c.

Terent. loco cit.

Non, ita me di ament, auderes facere viduae mulieri.

Quintilian. Declam. CCCXXXVIII. *Imbecilla res eſt foemina, & affert infirmitati naturali non leve pondus, quod vidua eſt.* Apul. lib. V. Mileſiar. *Percuſſiſti ſaepius. & quaſi viduam utique contemnis.* BOURD.

Inſu-

eſſe, ſed M. Manicii. [a] Exclamat Eumolpus, [b] Etiam minaris? [c] ſimulque os hominis palma excuſſiſſima pulſat. Ille tot hoſpitum potionibus dives urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus eſt, ſolvitque clamantis frontem, & de cella ſe proripuit. Eumolpus contumeliae impatiens rapit ligneum candelabrum, ſequitur abeuntem, & creberrimis ictibus

a ENCOLPIUS. b EUMOLPUS. c ENCOLPIUS.

Inſulam] Proprie viduae inſulam tribuit; ea ſcilicet notione, qua in Gloſſ. *Συνοικία. conclavium, conclavia, inſula.* BOURD. Inſulam pro vico ſemitis circumquaque incluſo accipio. SCRIVER. Sed divitem fuiſſe oportet, qui inſulam haberet, quae amplas domus & coenacula & aediculas plures haberet adjacentes, quae elocabantur, ut haec aedicula fuit inſulae adjuncta. Nam ſupra plures aediculas commemorat cap. xc. BURM.

Mannicii] Alii *Manutii.* PATISS. Lege *M. Anicii.* BRASSIC. *Marci Mannicii*, Tragur. *Manucii* Colb. *Manutii* Leidenſ.

Etiam minaris] Vide ſupra ad cap. XXI

Palma excuſſiſſima] Excelliſſima GLOSS. Forte, *excelſiſſima*, ut ſupra *excelſiſſimi montis.* DANIEL. Id eſt, manu non languida, ſed plane deducta, pleneque vim exſerente. Seneca lib. II. de Beneſ. cap. 17. *Si cum exercitatio & docto negotium eſt, audacius pilam mittemus*, &c. *Si cum tirone, & indocto, non tam rigide, nec tam excuſſe, ſed languidius, & in ipſam ejus manum, remiſſe occurremus.* HADRIANID. Ita *excuſſo lacerto* Ovid. Epiſt. Heroid. IV. verſ. 43.

Aut tremulum excuſſo jaculum vibrare lacerto.

Statius lib. x. Theb. verſ. 740.

Nunc jaculum excuſſo rotat in ſublime lacerto.

Senec. II. de Beneſ. cap. 6. *Sicut in telis eadem ferri vis eſt: ſed infinitum intereſt, utrum excuſſo lacerto torqueantur, an remiſſa manu effluant.* BURM.

Hoſpitum] *Hoſtiam* Tragur.

Liberum urceolum] Alii *liber urceolum*, TORN. Alii *liberum urceolum fictilem.* PATISSON. & PUTEAN *Liberum*, id eſt, vacuum. DANIEL. Editio Plantini & Lugdunenſis *liberum*, rectius, id eſt, vacuum & exhauſtum. RICHARD. Vacuum & inanem. ſic intelligendus verſus iſte ſupra relatus cap. LXXXIX.

Jam turba pontis libera, ac bello carens.

ERH. *Liberum urceolum*, id eſt; vacuum & inanem. *Erhard. Quid ſi nulli vitio obnoxium, ſed integrum, & illaeſum? Urceolus* hic forſan fictilis, ut verba ſonant, *futilis*, id eſt, inſtabilis, acuti fundi, & patuli oris. Donat. in Andr. Terent. Voſſius. Neque enim in hac cella tot erant hoſpites, nec diverſitor vacue acceſſit, ſed *cum parte coenae.* His ita ſcriptis, video Ch. Richardi Biturigis codicem habuiſſe, *Ille tot hoſpitum potionibus liber urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus eſt.* Subjungit; Editio Plantini, & Lugdunenſis (Tornaeſii) *liberum*, id eſt, vacuum & exhauſtum. Ita Richardus: videoque hoc *liberum* Wouweren. Frellon. Lotich. R. Herm. amplexos, qui tamen omnes retinent *fictilem*, praeter Gabbemam, quemque is ſecutus. Lector eligerit quod praeſtet, obſervetque ſtylum Petronianum à varietate ingeniorum, & editorum, antiquam lectionem reticentium, & novam ſubſtituentium, multum pendere. Tornaeſius: *Ille tot hoſpitum liberum* (in MS. *liber*) *urceolum fictilem*, &c. Sic &c. Tragur, niſi quod pro *liberum* cum Richard. *liber* habeat. HADRIANID. Tragur *liber.* Prima & Sambuci editio *liberum*, quod vacuum explicant, eo ſenſu, quo *liberare* utitur Ovidius lib. VI. Met. verſ. 551.

—— *Vagina liberat enſem.*

Dictys Cretenſis de bell. Trojan: lib. IV. cap. II. ex antiquo Heinſii codice. *Quoad Alexander liberato gladio procurrens adverſus hoſtem.*

Jaculatus eſt] Eleganter. Vide Lambin. ad Horatii lib. I. od. 2. & Celeberrimum Perizonium apud Munckerum ad Hygin. fab. CCLXXIII.

Clamantis] *Clamantes* Colb.

Lignеum] Alii *igneum.* PATISSON. Forte *ligneam.* aut fortaſſe *igneum candelabrum* pro ardente lumine. DANIEL. Caecilius: *Memini ibi candelabrum ligneum ardentem.* Mart. Apophor. XIV. 44. WOUW. Ligneo maxime utebantur veteres. Alexis apud Athenaeum fine lib. ult. Caecil. *Moltrice* apud Marcellum. Sic enim ibi legendum. BOURD. *Igneum* Leidenſ. Ita *ignea* ſimulacra pro *lignea* in MS. Ovid. x. Met. 694. Confuſa ſaepe haec vocabula. Conjiciebat *iligneum* Heinſius. Ut *iligni pedes* lectulorum apud Terent. Adelph. Act. IV. ſc. 2. Sed cellae huic lignea ſupellex convenientiſſima. Ita Cicero ſe *ad ligneolum lychnuchum* ſcripſiſſe fratri ſuo ſignificat lib. III. epiſt. 7. BURM.

Sequitur abeuntem] Tornaeſ. omneſque alii, etiam Tragur. *ſequiturque abeuntem.* HADRIANID. *Sequiturque abeuntem*, omnes ſcripti. BOSCH.

Creberrimis] *Celeberrimis* Colb. vid. ad Ovid. II. Art. 705. & Sueton. Tit. VII. & LII. & alibi. BURM.

Hoſpi-

bus ſupercilium ſuum vindicat. Fit concurſus familiae; hoſpitumque ebriorum frequentia. Ego autem, nactus occaſionem vindictae, Eumolpum excludo, redditaque ſcordalo vice, ſine aemulo ſcilicet, & cella utor & nocte. Interim coctores inſulariique mulcant excluſum, & alius veru extis ſtridentibus plenum in oculos ejus intentat: alius, furca de car-

Hoſpitumque] *Hoſpitum* Memm.

Eumolpum] *Eumolpii* Tragur.

Redditaque vice] Vide ſupra ad cap. LVIII.

Scortillo] *Scordalus*, homo alliatus & illuvie ſqualoreque foedus, ſordidus, impurus GLOSS. V. Q. *ſcordalo*. SAMBUC. Ita omnes veteres. Pith. alii *ſcortillo*. PATISSON. In Pithoei MS. Petronio legitur *ſcardalo*. quod Turnebus non approbat lib. VXI. Adverſ. cap. 4. ubi corrigit *ſcordalo*, interpretaturque, homini alliato, illuvieque & ſqualore foedo. Pith. etiam legit *ſcordalo*. DANIEL. Vet. Lex. *Scordalus*, *ferox*. Seneca epiſt LXXXIV. *Tullius Cimber & nimius erat in vino & ſcordalus*. PITH. In V. Cl. Memmii cod. *ſcardalo* ſcribitur, ut exiſtimo, perperam. [Imo vero *ſardalo* ibi ſcriptum.] *Scordalum* interpretor velut *ſcorodalum*, id eſt, hominem alliatum & illuvie ſqualoreque foedum & ſordidum & impurum, ut de quodam ſervo apud Plaut. in Moſtell. Act. I. ſc. I.

Germana illuvies oboluiſti allium.

Talis enim, cum balneas inibat, & in elegantes lautoſque inciderat, magno clamore & vociferatione excipiebatur: niſi forte ab immunditia & foetore excrementorum alvi nomen habet. Hoc verbum etiam exſtat apud Senec. ep. 57. *Adjice nunc ſcordalum & furem deprehenſum*. Et ep. 84. *ſcordalum* appellat, quam veriorem ſcripturam eſſe reor. *Tullius*, inquit, *Cimber & mimus erat in convivio & ſcordalus*. Eſt & hodie Graecis *ſcordalus* morbus in oculis equorum, in angulo creſcente caruncula. Turnebus Adverſar. lib. VI. cap. 4. Ramirez magis probat, *ſcortillo* ad Martial. lib. I. epigr. 107. num. 2. ERH. Vid. Collectanea Pithoei ad hunc locum & Samart. BOURD. Vid. ſupra ad cap. LIX. & Scriver. ad Senec. Epiſt. 87.

Et cella utor & nocte] Familiaris Latinis dicendi modus, *promittere noctem*, *negare noctem*, *paciſci noctem*, *uti nocte*, ut honeſte concubitus ſignificetur. Ramirez Hypomnemat. ad Martial. lib. I. ep. 107. n. 2. ERHARD. *Cena* Trag.

Lictores] Ita vetus. vulgo, *coctores*. SAMBUC. MS. *Interim & coctores*. TORN. Baptiſta Pius in Comment. ad Fulgentium retinet veterem lectionem, *coctores*. tu vide Pium. DANIEL. Hanc familiae ſordidiſſimam partem recte exprimit Terent. Eunuch. II, 2.

Concurrunt cupediarii omnes,
Cetarii, lanio, coqui, factores, piſcatores, aucupes.
BOURD.

Inſularii] Inquilini unius domus. GLOSSAE. Gloſſ. Petr. *inſularios* capit de inquilinis, nec non Scriverius MS. pro cultoribus inſulae. Et difficile eſt intellectu, unius inſulae & ſervum procuratorem (ut mox ex textu ac notis deprehendemus) & plures ſervos cuſtodiae cauſſa inſulam inhabitantes ſtatui. Saltem per *inſularios* quivis ſervi, qui cum procuratore erant, hic capiendi videntur. HADRIANID. Recte Gloſſa explicat inquilinos, non ſervos. Sunt enim, qui in coenaculis & aediculis inſulae adjunctis habitant, quibus, quia à dominis inſularum locabantur, procurator mercedi exigendae erat praepoſitus. vide l. XI. §. 5. ff. de pignerat. Action. & domini inſularum erant, qui totam inſulam, & aediculas illis adjunctas poſſidebant, ut egregie docuit literarum noſtrarum decus Graevius ad Ciceron. pro Caelio cap. VII. ubi ridicule Abrahamius magiſtratus quoſdam ſibi fingit, qui inſulis ſingulis praeeſſent. Sed & ſervos inſularios fuiſſe negari nequit: nam JCtus in lege CLXVI. de verbor. ſignif. dicit *inſularium urbanorum numero eſſe*, qui iidem qui procuratores, ut mox Bargates dicitur, qui vel ſervus vel libertus fuit, ut ex capite ſequenti, ubi *contubernalis* ſuae meminit. conſtat. Vid. Fabret. c. IV. p. 249. Hic in Gloſſis dicitur ἐνοικολόγος, *inſularius*, *villicus*, id eſt, exactor penſionum. BURM.

Mulcant] *Mulcare* percutere. GLOSS. Alii *mulctant*. TORN. Sic Autiſiod. Pith. alii, *mulctant*, alii, *multant*. PATISSON. *mulcant*, ut infra cap. CXXXIC. *iterumque nihil reſpondentem mulcavit*. quo verbo utitur & Virgilius. DANIEL. Gloſſae Iſidori, *mulcat*, *percutit*. BARTH. Quid ſit *mulcare* tradit Lipſius ad I. Annal. Taciti. BOURD. *Mulctant* Tragur. Vide de hoc verbo Gronov. ad Liv. XXVIII. 30. & Graev. ad Sueton. Caeſ. cap. XXVII.

Excluſum] *Incluſum* Scaliger ad oram.

Aeſtis ſtridentibus] Lege *extis*. AURAT *Eſcis*, ſic conjectura ducti ſcripſimus, vulgo *aeſtis*. SAMBUC. Alii, *aſſis*. alii, *eſcis*. PATISSON. Lege *aeſtu ſtridenti*. BRASSIC. *Eſtis* Tragur. Proprie *ſtridere* caro, cum ad ignem aſſatur, dicitur. Ovid. VI. Met. verſ. 645.

—Pars

carnario rapta, ſtatum praeliantis componit: anus praecipue lippa, ſordidiſſimo linteo praecincta, ſoleis ligneis imparibus impoſita, canem ingentis magnitudinis catena trahit, inſtigatque in Eumolpum. Sed ille candelabro ſe ab omni periculo vindicabat.

XCVI. Videbamus nos omnia per foramen valvae, quod paullo ante anſa oſtii diſrupta laxaverat, favebamque ego vapulanti. Giton autem non

—— Pars inde cavis exſultat aënis,
Pars verubus ſtridet.

lib. II. Faſtor. verſ. 373.

Ut rediit, verubus ſtridentia detrahit exta.

Senec. Thyeſt. verſ. 770.

—— Stridet in verubus jecur.

BURM.

In oculos ejus intentat.] *In oculis* Leid. *intentant* Tragur.

Carnarium] Locus, ubi caro ſalſa ſuſpenditur. GLOSSAE.

Furca de carnario rapta] Infra cap. CXXXV. *pannum de carnario detulit furca.* alii *carnaria*; vide Jo. Ruellium in Commentariolo ſuper Moret. Virgilii, quod excudit Colin. DANIEL. Carnarium, κρεμαστήριον. vid. Non. *dolia.* WOUWER. Auctor. Moreti. BARTH. Vid. ſupra cap. XLV.

Statum componet] Lege *componit.* AURAT. Supra cap. LXXX.

Sordidiſſimo linteo] *Linceo* Memm. *Licio* Anonym. *praecincta linteo* Tragur. qui & *ſoleis imparibus* ſine *ligneis*, ut & in Colbert.

Solers ni par viribus impoſuit] Forte, *ſolertia paria viris repoſuit.* AURAT. Forte *impos*, *canem*, nam verba ſunt omnia praeſentia, *canit*, *trahit.* SAMBUC.

Solus ligneis] Deeſt in v. cod. Brit. TORN. Deeſt *ligneis* in Biturig. Pith. Vetus codex, *praecincta, ſolers impar viribus.* PATISS. Autor Rhet. ad Heren. lib. I. cap. 13. *Pedibus ſoleae ligneae ſunt* Gloſſ. *Solea* σανδάλιον. Item: Σανδάλιον, *gallicula*, quae vox etiam in Gloſſ. Iſidori: *Calces Gallicae militum.* Idem Gloſſarium: *Gallicula* τροχὰς. Heſych. Τροχάδες αἱ, σανδάλια ἀπὸ αἰγείου δέρματος. ita lege hunc locum. *Soleae* igitur *ligneae* ſunt, Gallicae, aut ſculponeae: nam & ita recte appellantur, licet aliter Fulgentius exponat, utrumque vocabulum retinent Vaſcones. à gallicula, *gallicularius.* Gloſſae Iſidori: *Gallicularius*, *cerdo.* etſi minus proprium hoc interpretamentum. WOUW. *Soleas* dixere Romani, ſcribente Gellio lib. XIII. cap. 20. *omnia id genus, quibus plantarum calces tantum infimae teguntur, caetera pene nuda & teretibus habenis vincta ſunt.* Eodem dicuntur *crepidae* Gellio, & *Gallicae* Cic. II. Auton. Differunt igitur à *calceis*, quod hi totum calcem ſeu pedem imum muniant, hae vero tantum partem calcis ſolumque ſive plantam pedis. Voſſius. Nec quidquam video diſcriminis, ſi *ſoleae* hae (exceptis habenis) revera ſtatuerentur *ligneae*, ut hodienum, non tantum quoad has, verum integros ſaepe calceos, in nationibus obſervare eſt. quod Wouweren per *caprinam pellem*, lanataſve *ſculponeas*, ut has Jo. Lud. de la Cerda (*calceos ex lana factos*) explicat (ſed non probat), vix tangit, niſi cum Hadriano Junio, Animadv. VI. 15. ac Voſſio, per *ſculponeas* calceos ex ſolido ligno exſculptos & excavatos intelligat; at vero *ſoleae* non ſunt calcei; ſint igitur hic ſoleae baſin ligneae. HADRIANID. Balduinus cap. III. capit de calceis, qui totum pedem tegunt. Miſere autem fallitur Gonſalius, putans Catullum, in carmine ad Manlium, Lesbiae cultiſſimae puellae tribuere ligneam ſoleam his verbis, *arguta conſtitit in ſolea.* Melius expoſuit Voſſius pag. 290.

Impoſita] Ut notet ſenilis facinoris impotentiam. BARTH.

Catena trahit] *Catena* deeſt Colbert.

Inſtigatque in Eumolpum] Apulejo hoc eſt, *inhortari*, lib. VIII. *Villae coloni canes rabidos & immanes, & quibusvis lupis & urſis ſaeviores, quos ad tutelae praeſidia curioſe fuerant alumnati, jubilationibus ſolitis & cujuſcemodi vocibus nobis inhortantur.* WEITZ. Σίζω Homer. Iliad. XI. Odyſſ. XIV. Heſych. v. Σιῶσι. lege Σιῶσαι. *Hortari* ut apud Ovid. Epiſt. Phaedrae παρορμᾶν τὰς κύνας Jul. Pollux V. 12. Propert. lib. II. dixit *monere.* Improprie omnino. BOURD.

Se ab omni] *Se* deeſt Tragur.

Auſa hoſtialis] Lege, *anſa.* AURAT.

Oſtioli rupta] Alii, *hoſtii diſrupta.* PATISSON. Unus ex veteribus, *anſa hoſtiali.* PUTEAN. Lege *hoſtialis.* *Anſa*, Graecis κορώνη, circulus vel ob formam, vel ob ſtrepitum. Plautus Perſa, Lucret. lib. I. verſ. 316.

—— Tum portas propter ahena
Signa manus dextras oſtendunt extenuari.

Plutarchus & Graeci caeteri ῥόπτρον vocant, &c. Ovid.

Ferreus aſſiduo conſumitur annulus uſu

BRASSIC. In aliis libris *anſa hoſtialis rupta.* Lege *anſa oſtii diſrupta.* Had. Junius Animadverſ. lib. VI. cap. 15. ERH. Nonnulli ex veteribus

anſa

non oblitus miſericordiae ſuae, reſerandum oſtium, ſuccurrendumque periclitanti, cenſebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, ſed caput miſerantis ſtricto acutoque articulo percuſſi. & ille flens quidem conſedit in lecto: ego autem alternos opponebam foramini oculos, injuriaeque Eumolpi advocationem commodabam, & veluti quodam cibo me replebam: quum procurator inſulae Bargates, à coena excitatus,

anſa oſtioli rupta. BOSCH. Prima editio *anſa hoſtialis rupta.* Tragur. *anſa oſtiali rupta laxaverant,* Leidenſ. & Colb. *hoſtioli rupta.* Non male, ut in turba hac inſularii & Eumolpus contendentes, & de introitu certantes, injecerint manum anſae, & eam ruperint, quamvis illam *oſtialis* vocem non optimae cenſeam. Vel Eumolpus ipſe ruperat.

Reſerandum oſtium] *Reſerendum eſſe* Colb. *reſerandum eſſe oſtium* Leidenſ.

Stricto acutoque articulo] Κονδυλίζειν complicatis in condylos digitis percutere. GLOSS. Κονδυλίζω, hoc eſt, κονδύλοις πλήττω, Suidas. Mart. Capella lib. I. *Iiſdemque, quibus fuerat eblandita, ictibus crebris verticem complicatiſque in condylos digitis vulnerabat.* WOUWEREN. Servos condylis, colaphis, & talitris caedebant domini. Unde apud Martial. *Condylis* ſervi nomen, lib. IX. epigr. 94. Sic apud Suidam, ὁ δὲ Ἡρακλῆς παῖδα νήπιον πενταφθόγγῳ ὁ καταδύντας ἀπέκτεινε. Juvenal. Satyr. IX.

Nos colafum incutimus lambenti cruſtula ſervo.

Hic Petron. Vetus Gloſſar. Κόνδυλος, *colafus.* Κόνδυλος ποδὸς, ἢ χειρὸς, *hoc talitrum* Rigalt. ad Artemidor. pag. LI. WEITZ. *Stricto* eſt formato, parato ad ictum: ut ita *ſtricti ungues* velut gladii ſtricti ad necem. Ita *ſtrictae manus* apud Ovid. XII. Epiſt. 100.

Donec terrigenae (facinus miſerabile) fratres
Inter ſe ſtrictas conſeruere manus.

& I. Amor. VI. 12.

Non umbras nocte volantes,
Non timeo ſtrictas in mea fata manus.

ubi vide notas. De condylo vid. ad Sueton. Tiber. LXVII. Longin. de ſublimi cap. XX. Junius Animadv. VI. 15. *Stricto acuto articulo* Trag. BURM.

Conſedit in lecto] Sic juxta Tornaeſ. alios, codicemque Traguríenſem: Frellon. vero *conſedit in lectum*, quomodo & C.M. habuit Douſae. Unde is ſuſpicatus legendum *conſidis*, ut ſeſſum capientis motus ſignificaretur: differunt enim *conſideo*, & *conſido*, ut quies & motus. HADRIANID. Nihil muto. Ita & *ſedens ſuper torum*, ſupra cap. XVII. Et ita Barthius ad Herm. Paſtorem pag. 895. plura producit loca, quae hanc locutionem illuſtrant; & oſtendit, lectulos ita factos, ut de nocte in iis cubitarent, die illis inſiderent. Quamvis non negem, *conſidere*, à *conſido*, ſaepe de illis, qui ſtantes ſe in ſedile inclinant, dici. Vide Pincieri Parerga lib. XIV. cap. 49. & admodum difficile eſt dijudicare haec duo verba, quae tempora plurima eodem modo formant, & ſaepe in codicibus MSS. confunduntur. v. Heinſ. ad Claudian. VI. Conſ. Honor. verſ. 238. & ad Ovid. lib. I. Metam. verſ. 307. Falſum autem eſſe, *ſidere* & compoſita ab eo, vel perfecto carere, vel facere *ſedi*, ut lexica quaedam exhibent, docuit Broukhuſius meus ad Propert. lib. III. eleg. 7 verſ. 37. apud Plinium lib. VI. Epiſt. 20. pro vulgato, *vix conſederamus*, Aldi, Baſilienſis Cratandri, & Gryphii editio haberent, *vix conſideramus.* In Metamorph. II. 277. tamen *ſubſedit* derivandum videtur a *ſubſidere*, niſi *ſubſidit* illic legas. *Reſiderat* Ovid. Metam. VII. 76. Horat. III. III. 29. Quinctil. II. I. Et ita *deſidit*, pro *deſedit*, quod in MSS. eſt apud Lucan. III. 630. & Virgil. Aen. III. 565. & Valer. Flacc. VII. 329. BURM.

Opponebam] Forte *apponebam*, ut ſupra cap. XXVI. *applicare oculum curioſum* dixit. BURM.

Injuriam Eumolpo advocationemque] Ita conjectura ducti reſtituimus. & infra *Eumolpus* dicitur *periclitantium advocatus & dux.* vulgo *Eumolpi.* SAMBUC. *Injuriamque Eumolpi advocationemque commendabam, ac veluti,* V. C. Brit. TORN. Alii *injuriaque Eumolpi velut quodam cibo me replebam.* Pith. PATISSON. Avet animus legere, *Injuriamque Eumolpo advocationemque commodabam:* Commodabat enim injuriam Eumolpo, quia eum excluſerat, quo nomine competere actionem injuriarum docet M. Tullius oratione pro Caecinna. Commodabat advocationem, quia illi quodammodo aderat ſpectans per foramen, &, ut ipſius verbis utar, favebat vapulanti. *Injuriam* autem & *advocationem alicui commodare* ita dictum, ut cap. CI. *commodare manum*, & cap. CXII. *commodare locum perituro*, & cap. CXXVI. *commodare amplexus.* Huc accedit, quod verbum *commodare* pulchre convenit advocationi. Aſconius in Ciceronis Divinationem cap. IV. *Qui defendit alterum*

citatus, à duobus lecticariis in mediam rixam perfertur: nam erat etiam pedibus aeger. Is, ut rabioſa barbaraque voce in ebrios fugitivoſque diu pe-

rum in judicio, aut patronus dicitur, ſi orator eſt: aut advocatus ſi aut jus ſuggerit, aut praeſentiam ſuam amico commodat: aut procurator, ſi negotium (abſentis) ſuſcipit: aut cognitor, ſi praeſentis cauſſam novit, & ſic tuetur ut ſuam. RICH. Unus ex vet. *injuriamque Eumolpi advocationemque commendabam.* PUTEAN. Locus ſine dubio corruptus. Fortaſſe: *injuriaeque Eumolpi advocationem commodabam.* Id eſt, favebam. Sequentia declarant. WOUWEREN. Editt. Gabbem. Frellon. & Lotich. *oculos, injuriamque Eumolpo advocationemque commodabam & veluti quodam cibo me replebam, quum* (vel *cum*) Tornaeſius: *oculos, injuriaque Eumolpi, veluti quodam cibo, me replebam, cum.* in marg. & var. lect. *oculos, injuriamque Eumolpi, advocationemque commendabam: cum.* vet. cod. Brit. Ut v. c. Brit. Ita & Wouwer. R. Herm. atque c. Tragur. ſed hic mendoſe: *oculos, incuriam Eumolpi,* &c. HADRIANID. *Injuriamque commodabam eum procurator,* Colb. *injuriam Eumolpi advocationemque commendabam,* Leidenſ.

Advocationem] Id eſt, favere, à partibus alicujus ſtare. GLOSS. Sanus erit locus, ſi Wouwerii lectio, ſed non explicatio, recipiatur. Non enim eſt *favere* hic *commodare advocationem.* nam jam dixerat, *favebam ego vapulanti.* Sed moram aliquam poſtulare, ut non perfunctorie vapulet, ſed diu in tergo ejus haereant manus tot hoſpitum, quod tacito voto poſcebat Encolpius. Vide Lipſium ad Senec. Conſ. ad Marc. cap. x. Vorſt. ad Valer. Maxim. lib. II. cap. 9. exemp. I. & Graev. ad Cicer. VII. ad famil. Epiſt. II. BURM.

Veluti quodam cibo me replebam] Heſiod. Scut. Herculis. [vſ. 114.]

Φυλόπιδα στέρφει, ἥ σφιν πολὺ φίλτερα θοίνης.

Theocr. fine Idyll. III.

['Ως μέλι τοι γλυκὺ τοῦτο κατὰ βρόγχοιο γένοιτο.]

Cicer. in Parad. Martial. *Oculis comedere,* lib. IX. epig. 61. BOURD.

Procurator] ἐπίτροπος. Auſon. Ep. XXII. Heſych. Ἐπίτροπος ὁ προστὰς τῶν χρημάτων καὶ ὅλης τῆς οἰκίας ἢ ὀρφάνων. Sic legendum. & patet Zonar. Tom. I. Annal. BOURDEL.

Excitatus] Phaedr. lib. IV. fab. 24.

Homo perturbatus excitat Simonidem.

Ubi male Schefferus, *extra vocat*, cum ſit, admonet, ut ſurgat. Mart. lib. V. Epigr. 14.

Bis excitatus terque tranſtulit caſtra.

ſupra cap. LXXXVII. *Excitavit me ſopitum.* Sine dubio in parte quadam inſulae, aut adjuncta aedicula coenabat. BURM.

A duobus lecticariis] Alciat. in tres poſter. Cod. lib. ait legi *lectuariis*, & putat legendum *perlecticarios.* BONGARS. Legend. Tacit. Annal. XIV. & XV. BOURD. Vid. Lipſ. Elect. Gothofr. ad leg. VIII. §. 2. de legat. 2. & ad Sueton. Calig. cap. LVIII. Gonſalium, qui credidit, tenuiorum lecticas à duobus lecticariis poſſe perferri, refutavit Schefferus lib. II. de re Vehicul. cap. V. Qui tamen non perſuadet. *lecticarios* dictos miniſtros tricliniorum, qui ſuppellectilem curant. Nam verba illa in cap. XXXIV. *Inſecutus eſt lecticarius,* &c. hoc non efficere, oſtendimus. Magis arridet expoſitio, quod ſubito ad turbam hanc & rixam à duobus lecticariis fuerit ſublatus Bargates, & eorum humeris geſtatus, cum lectica non eſſet ad manum, aut manibus, ut hodie podagricos a duobus famulis geſtari videmus. BURM.

Mediam rixam] Veteres *noxam.* Pith. PATISS. Lege, *mediam noxam.* Annotandum, quod hodie in Gallia jurgium ac diſſidium vocatur *noiſe*, id à *noxia* detortum eſſe. Auſonius;

Saepe in conjugiis fit noxia, ſi nimia eſt dos.

Noxiam & *noxam* idem eſſe vult Servius in Virg. Scalig. in Catalect. ad Priap. Fallit ergo Giphanius, qui *noxam* pro jurgio, rixa, aut contentione, apud veteres reperiri negat, in Obſervation. ling. Lat. ERH. *Rixa* eſt genus pugnae. Pugnarum tres ſpecies, quas tangit Fulgentius Mytholog. lib. x. [ſic] Ait enim pugna geritur aut manibus, aut verbis, aut armis. Pugna manuum *rixa.* Gloſſ. vet. Μάχη, ἡ διὰ χειρῶν. *Rixa, pugna manuum.* Verbis, *litis conteſtatio* Gloſſ. vet. Μάχη ἡ διὰ λόγων. *Litigatio, jurgium.* Armorum pugna eſt praelium. Gloſſ. Vet. Μάχη ἡ ἐν πολέμῳ. Recte itaque Petronius ad hanc diviſionem. Male qui reponunt *noxam.* Idem poſtea *poſt fatalem rixam.* BOURD. Et hinc Juvenal.

Si rixa eſt, ubi tu pulſes, ego vapulo tantum.

Scaliger ad Priapeja carm. LXXXIV. & ad Manil. lib. II. verſ. 480. *noxam* contendit dici pro jurgio, quem ſecutus Janus à Coſta ad Inſtitut. de Noxalib. Actionib. & Menagius in Originibus Gallicis voce *Noiſe.* Sed egregie hunc errorem caſtigavit, & vulgatam hujus loci lectionem vindicavit Gronovius ad Senec. Troad. verſ. 403. BURM.

peroravit, reſpiciens ad Eumolpum, ᵃ O poëtarum, inquit, diſertiſſime, tu eras? & non diſcedunt ocyus nequiſſimi ſervi, manuſque continent à rixa? *

Contubernalis mea mihi faſtum facit. Ita, ſi me amas, maledic illam verſibus, ut habeat pudorem. * *

ᵃ BARGATES.

XCVII.

Pedibus aeger] Ut apud Gell. lib. II. cap. 26. *Cum Frontonem conſularem pedibus aegrum viſeret. Pedibus aeger* pro podagrico. Ratio haec illa. Petronius Latine loquitur exceptis nominibus ſcenae. Ita *aegrum pedibus* dixit, quia ſuo tempore non exſtitit dictio Latina, qua rem aliter exprimeret. Plin. lib. XXVI. cap. 10. aſſerit podagram recentem eſſe in Italia morbum. Ideo non illi nomen inditum. Utuntur tamen quidam podagrae nomine, quod ipſe admittere noluiſſet. Latinis podagra *pedica* eſt. Gloſſ. *Pedical.* παγὶς σκιδοπόδη. [ſorte χιδοπόδη. vel σκιλοπίδη.] Lege *Pedica.* Heſych. Παγίς. ποδάγρα, βρόχος. Recte utrumque. [ſed Heſychius hoc noluit.] Nom podagra eſt παγὶς ϗ βρόχος, & παγὶς κυνῶν à πήσσω. ut notant Grammatici ex Dioſcoride, lib. IV. cap. 286. Itaque *podagra vinctum* Sidon. Apoll. Epiſt. III. 13. Haec *paſſio ligat ſolutos*, apud Caſſiodor. Variar. lib. X. Epiſt. 29. Lucian. Tragopod. & Ocyp. Literae ſacrae 1. Reg. XV. vſ. 29. BOURD. Ovidius tamen non refugit vocem Graecam lib. I. ex Ponto 3.

Tollere nodoſam neſcit medicina podagram.

Ubi Mercurialis legit *ſolvere*, quod ſi MSS. addiceret, egregie his a Bourdelotio adductis reſponderet. BURM.

Rabioſa] Varro Attio.

Quid eſt? quid latras? quid rabis? quid tibi vis? BOURD.

In ebrios] Idem antea: *Ebrii eſtis an fugitivi?* BOURD.

Poëtarum diſertiſſime] Hinc ſumſit Jac. Henrichmannus, qui ante annos plus centum vixit, quum initio Inſtitut. Grammaticar. ad Bebelium ſcriberet; *Quis te non jure laudabit, poëta diſertiſſime?* ERH. Poëtae diſerti, facundi oratores. Horat. I. Epiſt. V.

Foecundi calices quem non fecere diſertum?

Id eſt, poëtam. Sic *diſertus* pro poëta apud Juvenal. Sat. VII.

Didicit jam dives avarus
Tantum admirari, tantum laudare diſertos,
Ut pueri Junonis avem.

Paſſim apud Martialem. BOURD. *Tu* deeſt Tragur.

Tu eras] Terent. Adelph.

Ehem, mi pater, tu hic eras?

BARTH. Sophocl. Ἦ σὺ κεῖνος εἶ. Sueton. Jul. LXXXII. Καὶ σὺ εἶ ἐκείνων ϗ σὺ τέκνον. *Tu eras*, Attice pro *es*. BOURD.

Continent a rixa.] *Continet* Tragur. ubi erat iterum lucuna & ſequitur c. CVIII. *Stante ergo*, ut & in Colbert.

Contubernalis] Quippe Bargates ſervus. inter ſervos autem matrimonium non eſt, ſed contubernium. l. XII. §. 33. D. de inſtr. vel inſtrum. leg. *Contubernales* quoque ſervorum, id eſt, uxores. Ulp. lib. XIV. §. 2. D. de ritu nupt. & fragm. titul. de Tutel. WOUWEN. Recte ad perſonam ſervi loquentis. Sic enim dictae uxores ſervorum. L. *uxorem* §. *concubinae*. de Legat. III. L. *Stichum* de aliment. leg. L. Jul. Paull. de condit. & dem. L. *Thais* §. *herede*. de fideic. libert. & toto jure civili. Dictae etiam *cohabitatrices*. Jo. Sariſber. Epiſt. 166. & conſervae. Apulej. fine libr. VIII. BOURD.

Faſtum facit] Id eſt, deſpicit & repellit. *Faſtus*, repulſa. Propert. lib. II. Eleg.

Nec mihi jam faſtus opponere quaerit iniquos,
Nec mihi ploranti lenta ſedere poteſt.

Nemeſianus Eclog. IV. verſ. 56.

Quiſquis amat pueros, ferro praecordia duret,
Perferat & faſtus.

WOUWER. Firmicus. *Mulieris divitis ac reginae ſuae amorem, qua faſtus amati adoleſcentis tyrannice voluit ulciſci*. BARTH. Me contemnit deſpicitque. Tacit. lib. IV. Annal. in fin. *juxta, gratiam aut faſtus janitorum perpetiebantur*. Pichena Not. ad Tacit. lib. II. Annal. num. I. ERH. Hinc jocus Auſonii Gratiar. actione *Faſtorum ſuorum, imo faſtidiorum fecit inſolentem*. BOURD. Hic libertum barbara voce paullo ante perorantem, jam loquentem eodem modo inducit Petronius, ut libertos fecit in coena Trimalchionis, quae ideo non debuiſſet Petronio abjudicari, quia hic idem decorum obſervat. *Faſtus* quidem propria de amatoribus & amicis vox. Vide Gronov. IV. Obſerv. cap. 10. Sed *faſtum alicui facere* neſcio an reperiatur apud cultiores ſcriptores. vid. tamen Pric. ad Apul. Apol. pag. 214. *Maledicere aliquem*, ſupra illuſtravimus cap. LVIII. BURM.

It

XCVII. a Dum Eumolpus cum Bargate in ſecreto loquitur, intrat ſtabulum praeco cum ſervo publico, aliaque ſane modica frequentia, facemque fumoſam magis quam lucidam quaſſans haec proclamavit: *Puer*,

a ENCOLPIUS.

Ita ſi me amas] Alii, *itaque ſi meam.* PATISSON.

Maledic illam verſibus] Plaut. Aulular. Act. IV. ſc. x. verſ. 57.

Bono animo es & benedice, nunc quae res tibi & gnata tuae
Bene feliciterque vortat. Ita di faxint, inquito.

Et in Caſina Act. II. ſc. V. verſ. 38.

Benedice, diis ſum fretus: deos ſperavimus.

Idem in Rudente Act. III. ſc. II. verſ. 26.

Bene equidem tibi dico, qui, ut te digna eveniant, precor. PITH.

Vide Martial. lib. IV. ep. 17. WOUWEREN. *Maledicere aliquem* veteres dicebant, quod nos vulgatius, *alicui.* Sic *benedicere.* Barthius in Ceir. Virgil. n. 85. ERH. vid. ad cap. LVIII. Niſi velimus ſtatuere, hunc Bargatem ſtudio ita loquentem induci a Petronio, poſſet duabus vocibus legi, *male dic illam* ut apud Ovid. Art. am. I. 601.

Et bene dic dominam, bene cum quo dormiat illa.

ubi vid. Heinſ. Act. XXIII. 3. vetus interpres. Barth. ad Claudian. Laud. Seren. 128. BURMAN.

Illum] Alii *illi.* PATISS.

Ut habeat pudorem] Martial. lib. IV. epig. 17.

Facere in Lyciſcam, Paulle, me jubes verſus,
Quibus illa lectis rubeat, & ſit irata.

Catul. carm. 42.

Adeſte Hendecaſyllabi, &c.
Quod ſi non aliud poteſt, ruborem
Ferreo canis expremamus ore.

PITH. Juvenal. Sat. II.

---- *Habeat jam Roma pudorem.*

BARTH. & SCIOPP. Ὡς αἰσχύνην ἔχοι, apud Xenophontem. Recte laborat Latinitas, ut hanc rem exprimat ſufficienter. Apud Graecos αἰδὼς καὶ αἰσχύνη διαφέρουσι. ut vult Ariſtoxenus Muſicus, (de quo vir clariſſ. Jo. Meurſius,) apud Tzetz. Heſiodi Scholiaſten Αἰδὼς μὲν ὁ μικρὰ ἐστὶ τοῖς τυχοῦσι γινομένη ὑποστολή, εὐλαβείᾳ λογισμῷ· αἰσχύνη δ' ἐν κακοῖς ἀτιμία. Sic duplicem pudorem ſtatuit Alcaeus: αἰδὼς διατασιν. Lege, αἰδώ. *Ut habeat pudorem*, ut apud Terent. Eunuch. *quod illam mordeat.* Δάκνεσθαι pari ſignificatu apud Atticos. BOURDEL. Vide cap. LXXXIV.

Intrat ſtabulum praeco] *Furtum*, quod à lictore, aut viatore licio praecincto, ipſo aut alio quolibet comite indicium & fidem in lance praeferente, ſive hoc privata ſive publica ex auctoritate magiſtratus perquiſitum inventumque eſt, *per lancem & licium conceptum* videtur. Hujus rei amiſſae perquirendae & concipiendae ratio etiam apud Plaut. Mercat. Act. III. ſc. IV. verſ. 78.

Certum eſt praeconum jubere jam quantum eſt conducier,
Qui illam inveſtigent, qui inveniant: poſt ad praetorem illico
Ibo, orabo, ut conquiſitores det mihi in vicis omnibus.

Exſtant & alia praeconii hujus exempla, quae collegit Petr. Pithoeus Adverſar. ſubſec. lib. I. cap. 3. & lib. II. cap. 19. Briſſonius Antiquitat. lib. II. Marq. Freherus Parerg. lib. II. cap. 20. Theod. Marcilius in Interpret. leg. XII. Tabb. cap. 7. P. Colvius Not. in Apul. Metamorph. lib. VI. & lib. IX. Cujacius Obſervat. lib. XVI. Vitus Amerbachius epiſt. De furto per lancem & licium concepto, M. Tatius Alpinus epiſt. ad Wolfgang. Hungerum, de furto per lancem & licium. Nec apud Romanos modo; ſed olim quoque apud Germanos, maxime Danos, rei ſurtivae publica per domos inquiſitio fuit, de qua eſt in Legib. Scaniae cap. II. lib. 7. *Si ſcrutinium negatum fuerit.* Et hodie noſtris moribus furti perquiſitionem Chriſtianus apud Judaeos cum ſervo publico ſive lictore inſtituere poteſt, quod vulgo *Schulbands* appellatur. ERH.

Cum ſervo publico] Artemid. lib. V. Juliano in Epiſt. δοῦλος δημόσιος. Frontinus de Aquaeductibus: *Lictores binos, & ſervos publicos, & ſcribas habeant.* Plinius lib. X. Epiſt. *Quidam vel in opus damnati, vel in ludum, publicorum ſervorum officio funguntur.* WOUWER. Servi publici, δοῦλοι δημόσιοι, ut calatores, ſervi rectoris provinciae, ſervi duumvirorum. BOURD.

Aliaque ſane modica frequentia] Lege *ſane non modica.* Pithoeus Adverſar. Subſec. lib. I. cap. 2. quod non placet. ERH.

Facemque fumoſam] Ovidius lib. X. Met. vſ. 5.

Fax quoque, quam tenuit, lacrymoſo ſtridula fumo,
Usque fuit, nullos invenit motibus ignes.

Valer. Flacc. III. 129.

Arduus & late fumanti nube coruſcus.

Quaſſare autem & *quatere*, proprie. vide Paſſerat. ad

diſcoloria veſte, atque in lance argentea indicium, & fidem praeſerebat. Imperavi Gitoni, ut raptim grabatum ſubiret, annecteretque pedes & manus inſtitis, quibus ſponda culcitam ferebat: ac, ſicut olim Ulixes pro

eod. tit. *Diſcoloriam veſtem*, ut Juris auctores *verſicoloriam*, Vopiſc. *coloriam*. Diſcoloria autem veſte uti ſolitos, qui quid publica auctoritate facerent, teſtimonio eſt Conſtit. Cod. Theod. tit. de habitu, quo intra urbem uti oportet. Pithoeus Adverſar. lib. I. cap. 2. Forte colore publico, ejus civitatis inſigni, in qua tale quid fiebat, qui mos hodieque in Germania, & maxime omnium Helvetia, obſervatur, ut viatores & praecones in actibus publicis diſcoloria utantur veſte. Recte autem Balduinus à Borcholten reprehenditur, quod in Legib. XII. Tab. cap. 12. furta per lancem & licium ea fuiſſe tradiderit, quae ſacerdotes licio amicti, & panem Aëtite lapide conditum in lance circumferentes prehendebant, cum is panis à fure devorari non potuiſſet. ei enim, praeter Platonem, Feſtum, Gellium, manifeſte repugnat hic Petronii locus. ERH. Ut ſervus publicus. Servi publici, ut & hodie in multis Europae partibus, amiciebantur diſcoloria veſte. Cicer. XIII. ad Attic. Epiſt. 31. BOURD. Neſcio, an quae Pithoeus de furto per lancem & licium concepto diſputat, ex hoc Petronii loco recte illuſtrentur; nam neque hic de furto, ſed de re amiſſa inveſtiganda agitur, neque diſcoloria veſte indutus eſt vel praeco, vel ſervus publicus, ſed Aſcyltos, qui certe auctoritate publica hic aliquid egiſſe dici nequit. Quare melius, ſecundum Feſti mentem, dixiſſet, ipſum, qui quaereret, licio cinctum fuiſſe. Licium autem eſſe veſtem diſcoloriam docet Apulej. Apolog. *Virgilius enumerat vittas molles, & verbenas pingues, & thura maſcula, & licia diſcoloria.* Sed puta adhuc multum caliginis huic rei eſſe offuſum. Nam certe lanx hic non ante oculos tenetur, ſed in ea praemium repertori ferebatur. Non explicant vero, quid *fides* hic ſit, quam in lance praeſerebat; niſi quod Pithoeus intelligat publicam, qua ex auctoritate magiſtratus perquiritur: Scaliger τὰ μήνυτρα. Sed, in quo conſtiterit, ſilet, an diploma aliquod fuerit, quo ipſi à magiſtratu venia inquirendi in alienas domos datur, an vero tabulae teſtium, qui hunc puerum, qui aberraverat, Aſcylti eſſe juraverant, non addit. Et tale quid fuiſſe oportuit. Nam *fides* pro documento aut argumento aliquando ſumitur. Ut Juſtin. lib. IX. cap. 2. ubi pueri & foeminae & pecoris magnam vim, nihil auri & argenti à Scythis captum, *fidem* vocat *inopiae Scythicae*, id eſt, documentum, unde certo conſtaret de inopia. Neque ſollicitare locum debuerat Schefferus. vide Barth. ad Stat. Thebaid. VI. in fine. Niſi quis hariolari vellet, in lance hac imagunculam Deae Fidei fuiſſe, ut per eam monerentur, rem perditam vel ablatam reſtituere. BURM.

Indicium] Praemium, quod indicibus datur: indicina, εὕρετρον. GLOSS. Id eſt, praeconium indicinae, ut in l. IX. ff. de poen. PUTEAN. Apul. lib. IX. *Indicina*, praemium, μήνυτρον, εὕρετρον. WOUWER. *Indicium* pro praemio. quod indicibus datur. Ait enim, Aſcylton, qui famulum ſuum amiſerat, cum praecone circumiviſſe, & in lance indicium praetuliſſe, id eſt, pecuniam, quam daturus eſſet illi, qui ſibi fugitivum ſuum indicaret. Cicer. de Divinat. *Quapropter, ſi tibi indicium poſtulas dari, quod tecum una feceris.* Ulpian. l. IV. §. ult. D. de condict. ob turp. cauſ. Sic & *nuntium* & *euangelium* in Cic. ad Attic. dicitur praemium nuntii & euangelii. ERH.

Grabatum ſubiret] Ut ſolebant, qui latere vellent. vide Caſaubon. ad Sueton. Caligul. cap. LI.

Inſtitis] ſc. funibus, quibus lecti involvebantur. *Inſtitere* involvere. Attius Androm.

Quot luna circulos annuos inſtitit.

Id eſt, involvit. BOURD.

Sponda culcitam] Veteres, *ſpondam culcita*. Pith. PATISSON. Lecti funibus tenti Martial. lib. V. ep. 63.

Nulla tegit fractos nec inanis culcita lectos,
Putris & abrupto faſcia reſte jacet.

Faſcia, quibus lectus tenditur, *inſtita*. Gloſſ. Iſidori; *Inſtitae, grabati reſticulae.* Horat. epod. 12.

Jamque ſubando
Tenta cubilia tectaque rumpit.

Comment. *Cubilia: lectum intortis funibus, vel faſcialis tentum; tectaque: coopertoria lectuli ſtragula.* Juven. *Cadurcum* nominat & Inſtitam. Locus eſt Satyra VI.

Magnoque debetur violato poena cadurco.

Comment. *Membrum mulieris intelligitur, cum ſit membri velamen, vel, ut alii, eſt inſtita, qua lectus intenditur.* Unde ait Sulpitia:

Ne me cadurcis deſtitutam faſciis
Nudam Caleno concubantem proferat.

Quamvis idem Scholiaſtes ad Satyr. VII. *Cadurcum dicunt cucullum candidum, propter hyemes & nives comparatum, alii tabernaculum, aut tentorium, quibus merces protegere conſueverunt.* WOUWER.

Lectos

pro ariete adhaeſiſſet, extentus infra grabatum ſcrutantium eluderet manus. Non eſt moratus Giton imperium, momentoque temporis inſeruit vinculo manus, & Ulixem aſtu ſimillimo vicit. Ego, ne ſuſpicioni relinquerem locum, lectulum veſtimentis implevi, uniuſque hominis veſtigium ad corporis mei menſuram figuravi. Interim Aſcyltos, ut pererravit omnes cum viatore cellas, venit ad meam: & hic quidem pleniorem

Lectos funibus tentos fuiſſe docet etiam Herodot. Calliope in fin. ERH. *Culcitram*, Leid. cod. & ſic cap. ſeq. BOSCH. Apud Horatium Epod. XII. *tenta cubilia*, ubi vetus ſcholiaſtes, *lectus teſtibus, ſive faſciolis ſubtentus. Inſtitam* vocant Gloſſae Iſidori. Et Scholiaſtes Juvenalis, *Inſtita qua lectus intenditur.* Lucilius lib. VI. Sat. *tres à Deucalione grabati teſtibus tenti.* Apud Catonem de R. R. cap. XXV. *lectus reſtibus ſubtentus.* HEINS. *Culcitam* ſemper ſcribendum, non *culcitram.* vid. Torrent. ad Sueton. Tiber. LIV. & Dauſquei Orthographiam. Inſtitas vero Graecis *κειρίας* dictas ex Suida annotavit Ampliſſ. Cuperus, qui deſcribit, *ἴδος ζώνης ἐκ σχοινίων, παρεοικὸς ἱμάντι, ᾗ δεσμοῦσι τὰς κλίνας.* v. Popmam ad Caton. de R. R. pag. 148. *Calcitram* Leid.

Sicut olim Ulyxes pro ariete adhaeſiſſet] *In ariete*, unus ex ſcriptis. D. Munckero ad Hygin. CXXV, legendum videtur, *imo ariete.* In antiquis exemplaribus fuit, *ero arietis*, unde Illuſtris Nicolaus Heinſius in ſuis ad me literis putat, ſcripſiſſe Petronium, *utero arietis.* Illa Ulyxis hiſtoria ſatis nota. BOSCH.

Aſtu ſimillimo] Apulej. I. Metam. *At ego ſcilicet, Ulixi aſtu, deſerta vice, Calypſonis aeternam ſolitudinem flebo. Actu* quidam legunt. Anonym.

Uniuſque hominis veſtigium] Propert. lib. II. El. 22. 35.

Apparent non ulla toro veſtigia preſſo,
Signa voluptatis nec jacuiſſe duos.

PITH. Ariſtaenetus lib. II. ep. 22. *καὶ τὴν στρωμνὴν ἐνετάραξε, παντελῶς συγχέουσα τὸ ἔρεισμα τοῦ δευτέρου σώματος.* Propertius lib. II. El. XXII. verſ. 35. Mercerus in Not. ad Ariſtaenet. ERH. Eadem amoris fraus apud Ariſtaenetum, epiſt. ultima lib. II. *Ἐξαναστᾶσα τῆς εὐνῆς καὶ τὴν στρωμνὴν ἐνετάραξε, παντελῶς συγχέουσα τὸ ἔρεισμα τοῦ σώματος, ὅτι κατηγόρει μηνύματα συζυγίας.* BOURDEL. Vide Paſſerat ad Propert. d. l.

Viatore] Idem hic, quod lictor. GLOSS. Columella praefatione lib. I. *Illis temporibus proceres civitatis in agris morabantur, &, cum conſilium publicum deſiderabatur, à villis arceſſebantur in ſenatum. Ex quo, qui eos vocabant, viatores nominati ſunt.* Sunt fere iidem cum lictoribus. Lat. Pacatus: *Nec ocioſa viatoris manus plebem verbere ſummovebat.* Sane ſubmovendi munus lictorum notum. Lego in v. inſcript. etiam *viatrices* fuiſſe. WOUWER. Hic *viatorem* vocat, quem paulo ante *ſervum publicum*, & Wouwerius lictores fere eoſdem fuiſſe pronuntiat. Fatemur quidem ſaepe confuſos à ſcriptoribus, ſed diverſos fuiſſe docet Livius lib. II. cap. 56. *Ardens ira tribunus viatores mittit ad conſulem, conſul lictorem ad tribunum*; quamvis errare putem Tiraquellum ad Alex. ab Alex. lib. I. cap. 27. qui viatores tantum tribunis plebis, lictores conſulibus, apparere ſcribit; nam infinita apud Livium & alios loca docent, etiam viatores à conſulibus ad prehendendos contumaces miſſos. Sed conſulibus, dictatoribus, & praetoribus, praeter lictores, viatores apparebant, minores magiſtratus tantum viatores habebant. Ita apud Gruter p. DCXXXI. I. & MXXXIII. 5. viatores, qui conſulibus & praetoribus adparent, occurrunt. Sigonium quoque falli, qui lib. II. de Antiq. Jure Civit. ſtatuit, viatores tantum vocandi, & nuntiandi habuiſſe vim, innumera Livii loca revincunt. vid. lib. II. cap. 56. & lib. III. cap. 56. Cicer. in Vatin. cap. IX. A ſervis publicis utroſque etiam diverſos fuiſſe, patet, quia illi, in bello capti, non ſub corona vendebantur, ſed ſeponebantur à republica, ad varios uſus, & miniſteria; praecipue ut, ſi quid publico nomine ageretur, vel acquiri deberet publico, per hos conficeretur. v. Gell. lib. X. cap. 3. Liv. lib. XXXVI. cap. 49. Polyb. lib. X. cap. 17. in primis ſcribarum loco habebantur, Liv. lib. XLIII. cap. 16. Praeterea his utebantur abſentes cives Romani, & pupilli, & ſimiles, qui, ex jure Romano per alium civem ſuae poteſtatis nihil cum adquirere poſſent, mandabant negotia ſua ſervis publicis, qui, omnium in civium dominio & poteſtate quia eſſe cenſebantur, etiam omnibus adquirere poterant. v. l. II. ff. rem pupill. ſalv. l. XIX. de compenſat. l. I. §. 16. ff. de magiſtr. conven. l. XVIII. de adopt. Jam viatores non ſemper fuiſſe ſervos docet Tacit. lib. XVI. Ann. cap. 12. ubi liberto locus inter viatores tribunicios datur, ut praemium, quod inepte eſſet dictum, ſi ſervi fuiſſent viatores. Idem docet Livius lib. XXXVIII. cap. 51. de Scipione *ab roſtris in Capitolium aſcendit: ſimul ſe univerſa concio avertit, & ſecuta Scipionem eſt. Adeo, ut poſtremo*

rem ſpem concepit, quo diligentius oppeſſulatas invenit fores. Publicus vero ſervus, inſertans commiſſuris ſecures, clauſtrorum firmitatem laxavit. Ego ad genua Aſcylti procubui, & per memoriam amicitiae, perque ſocietatem miſeriarum, petii, ut ſaltem oſtenderet fratrem; imo, ut fidem haberent fictae preces, ſcio te, inquam, Aſcylte, ad occidendum me veniſſe: quo enim ſecures adtuliſti? Itaque ſatia iracundiam tuam: praebeo ecce cervicem, funde ſanguinem, quem ſub praetextu

ſtremo ſcribae viatoreſque tribunos relinquerent. Ubi *ſcribae* ſunt ſervi publici, hi vero manumiſſi beneficio alicujus magiſtratus, ejus nomen, ut patroni, adoptabant. Varro lib. VII. de L.L. Appian. lib. I. bell. Civil. pag. 688. Petronius autem noſter quin confuderit viatores & ſervos publicos, dubium nullum eſt, niſi velimus ex ſervis publicis quoſdam factos viatores, vel etiam viatorem huic non modicae frequentiae interfuiſſe. Quod autem hic ſecures habeat ſervus publicus, non capiendum, quaſi coloniarum magiſtratibus illae fuerint praelatae, ſed ex communi uſu: ſi enim mitterentur ad pignora capienda, vel in aliena domo quid agendum, ut effringerent januas, ſecures & alia fabrilia inſtrumenta adſumebant. BURM.

Cellas] *Cellae* ſunt cubicula. Catullus. *perambulatores* autem hi dicti περιοδευταὶ Modeſtino lib. VI. de Excuſ. tut. & περιερχόμενοι. Luc. Act. Apoſt. cap. XIX. ut medici ex lege Hippocratis. Qui autem ad Modeſtinum περιοδευτὰς interpretati ſunt, *circulatores*, improprie illi. Dicendum *circitores*, ut patet ex Except. Gloſſ. cap. de medic. Talis *circitor moleſtus* in obſcoeno carmine. Quid autem *circulator*, explicant Gloſſae veteres apud Juvenal. Satyr. VI. BOURD.

Pleniorem] Ovid. Art. I. 671.

Quantum defuerat pleno poſt oſcula voto.

Metamorph. IX. 533.

Quam ſpes votorum plena fuiſſet.

BURM.

Quod diligentius] Alii, *quo diligentius.* PATISSON. Alii, *quo diligentius*, non paullo rectius. ERH.

Opeſſulatas] Notata haec amoris aſtutia Luciano Dial. Meretric. ἧκον, τὴν αὔλειον εὗρον ἀποκεκλεισμένην ἐπιμελῶς. BOURD.

Commiſſuris ſecures] Alii, *commiſſuras ſecure.* PATISSON. Si quid hic locus emendatione indiget, malim ita legere, *inſertans commiſſuris digitos.* PUTEAN. Notanda ſunt illa in geſtis Collat. *Curator Reip. Bovi ſervo publico dixit, intra, quaere, ne plus habent. Servus publicus dixit, quaeſivi & non inveni.* WOUWER. Sic Lucil. lib. V. apud Marcell. in *Minutum. Commiſſurae rimarum.* Sic *commiſſurae ſaxorum* apud Plin. & Solin. Metaphora ab oſſibus Cic. II. de Nat. Deor. Gloſſ. in except. ἁρμοὶ μελῶν ἀνθρωπίνων. *Commiſſurae.* ἁρμογαί. BOURD.

Clauſtrorum firmitatem] Valvarum. Germ. *foribus reducit vincula clauſtri.* BARTH. *Infirmitatem* V. C. Anonymus ad oram cod. ſcripſerat: forſan legendum *clauſtra omnem firmitatem.* Nihil tamen muto. BOSCH. *Infirmitatem* Leidenſ.

Aſcylti] Alii *Aſcylto.* PATISSON. *Aſcyltos* Leidenſ. *Aſcylto* Scaliger. Recte. vid. ad Sueton. Domit. IV.

Petii, ut ſaltem oſtenderet fratrem] Id eſt, ut ſe gereret erga me tamquam fratrem, non tamquam inimicum. Tacit. IV. Annal. *Dum à clientibus exſtimulatur, ut erectum & fidentem animi oſtenderet.* Et ſic Plautus quoque ac Cicero *oſtendendi* verbo uſi ſunt. SCIOPP.

Quo enim ſecures attuliſti] Seneca lib. IV. Contr. 7. *Tulit ſecum gladium: ſic enim occiſuri veniunt.* WOUWER. Eleganter ſecures, non nominato alio telo, quaſi ut victimam illum mactaturus, quod olim in more poſitum, brevi videre erit apud Clariſſ. Paullum Merulam in Libro de Sacrificiis & Feſtis Romanorum diebus; ſi melior edendi illum cum aliis MSS. dabitur occaſio, quam nuper me abſente nacta fuit Romanorum ejuſdem de Comitiis Hiſtoria. BOSCH.

Praebeo ecce cervicem] Saresberienſis lib. IV. Policrat. cap. I. *Et ſecuri plerumque feriendas praebent cervices.* Et lib. VI. cap. I. *Si ſpontaneam detrectas praebere cervicem.* Prudent. in Romano de Iſaaco verſ. 730.

Ultro ſacranti colla praebuerit ſeni.

WEITZ. Proprium hoc & genuinum ea in re verbum. Sic eleganter apud Naſonem lib. IV. de Ponto epiſt. IV.

Colla boves niveos certae praebere ſecuri.

Et Faſt. lib. I. verſ. 83.

Colla rudes operum praebent ferienda juvenci.

BOSCH. Voci *praebere* vim ineſſe ſe ipſum offerendi libidini & contumeliae alterius, docuit Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 20. *Dare cervices* aliquoties dixit Cicero. vide Gronov. ad Senec. Phoen. 178.

textu quaeſtionis petiiſti. Amolitur Aſcyltos invidiam; &, ſe vero nihil aliud quam fugitivum ſuum dixit quaerere; mortem nec hominis concupiſſe, nec ſupplicis; utique ejus, quem poſt fatalem rixam habuit cariſſimum.

XCVIII. At non ſervus publicus tam languide agit, ſed raptam cauponi harundinem ſubter lectum mittit, omniaque etiam foramina parietum ſcrutatur. Subducebat Giton ab ictu corpus, &, reducto timidiſſime ſpiritu, ipſos cimices ore tangebat. * * Eumolpus autem, quia effractum oſtium cellae neminem poterat excludere, irrumpit perturbatus, &, [a] Mille, inquit, nummos inveni: jam enim perſequar abeuntem praeconem, &, in poteſtate ſua eſſe Gitonem, meritiſſima proditione monſtra-

a EUMOLPUS.

Amolitur Aſcyltus invidiam] Symmach. lib. I. ep. 77. *Duobus enim privilegiis amolitur invidiam.* BOURD..

Fugitivum ſuum.] Intelligo ſimpliciter ſervum. Scio Gitonem fugitivum eſſe in quaeſtione. Sic δρῆται fugitivos & ſervos ſignificant: imo ſervi alio nomine fugitivi. IDEM.

Concupiſſe] *Concupiiſſe* Pith. ANON.

Utique] Supra cap. XLIII.

Quem poſt fatalem rixam habuit cariſſimum] De qua cap. IX. nam poſt illam rixam reconciliati fuerunt, ut patet cap. X. quae reconciliationis narratio deſideratur. ERH. Non video, quomodo hoc cum praecedentibus cohaereat. Scribendum itaque, *quem ante*, &c. BOSCII. [*Poſt* hic eſt Graecorum πλὴν, *praeter*, ſi in cenſum non veniat ultima rixa ob puerum.]

At non ſervus] Solemnis elegantiae formula. Cicero pro Cluent. XXVII. *Facile hoc Avitus patiebatur, facile Canutius, at non Oppianicus, neque patronus ejus L. Quintius.* Vide infra cap. CXIII. Virgil. II. Aen. 540.

At non ille, ſatum quo te mentiris, Achilles
Talis in hoſte fuit.

Cauponi] *Cauponis* Pith. ANON.

Harundinem] Virga, janitoris geſtamen, oſtio appendi ſolita. GLOSS. Lege, *cauponis.* harundinem oſtio appenſam intellige. Infra cap. CXXXIV. *& harundinem ab oſtio rapuit.* ea virga Senecae, janitoris geſtamen lib. II. de Traquillit. Douza Praecidan. pro Tibull. cap. I. ERH. Non oſtio appoſitam, multo minus inſigne praefecti familiae intelligere, par eſt, ſed obviam neſcio unde raptam prius cauponi, ut ea in rixa pro telo uteretur, & quam adhuc manu tenens intraverat cellam, ubi eam Eumolpo ipſi eripit. Vide Brukhuſ. ad Propert. IV. VII. 21. & infra cap. CXXXIV. BURM.

Omniaque etiam foramina parietum ſcrutatur] Solebant veteres in perquiſitione furti vel minutiſſima quaeque, quamvis obſignata, perſcrutari & excutere. Plato de Legib. lib. XII. Apul. 9. *Immiſſis itaque lictoribus, caeteriſque publicis miniſtris, angulatim cuncta perſcrutari jubent.* P. Pithoeus Adverſ. lib. II. cap. 19. ERH.

Reducto timidiſſime ſpiritu] Ammianus lib. XIX. de nocturnorum militum inſidiantium ſilentio; *Atque ipſum ſpiritum reprimentes.* ERH.

Scynipbes] Ea vox Exodi VIII. Origines *muſcas minutas, ſed acerbiſſimo terebrantes ſtimulo*, ait, uti & Eucherius lib. II. Inſtruct. *culicum genus aculeis permoleſtum.* Forte Petronio nomen animalis effigiati in lecto. Quid, ſi legas *ipſos ſcimpodes?* Heſych. σκίμπους, κράββατος. Schol. Ariſtoph. τὸ κράββατον σκιμπόδιον λέγουσιν Ἀττικοί. Quanquam alii σκιμπόδιον, lectum triclinlarem, ut apud Gell. lib. XIX. cap. 10. & Heſych. σκιμπόδιον, ἀτελὲς κλινίδιον. alii lecticam. WOUW. De his Joan. Bochius ad Pſalm. CIV. WEITZ. Vide Voſſ. ad Catull. carm. XX. pag. 58. Hinc *cimicare*, quod Graecis eſt κορεῖν, id eſt, cimices occidere, vel cimicibus lectos purgare. vide Caſaub. ad Theophr. Charact. pag. 340. *Sciniphes* Leidenſ.

*Tangebat * * Eumolpus*] Aſteriſcus deeſt in V. cod. TORN. & cod. Memm.

Irrumpis perturbatus] Omnino legendum *perturbaturus.* BARTH. V. C. *perturbaturus.* quod etiam viderant interpretes. Prior lectio tolerabilis. BOURD.

Et mille] Manus docta in codice Almelovenii *en mille* conjecerat.

Meritiſſima] Alii *Veriſſima.* TORN. Si attenderis quae ſequuntur, vix dubitabis, quin ita legendum ſit: *Et in poteſtate tua eſſe Gitonem meritiſſima proditione monſtrabo.* Nam ſtatim dicturus eſt, *merito, inquam, excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere.* Tria haec, *merito, proditum, oſtendere*, tribus illis reſpondent, *meritiſſima proditione monſtrabo.* Sic cap. CXXV. *totamque fallaciam invidioſa proditione detexerit.* RICH. *Propoſitione.* Gellius lib. I. cap. 5. de Hortenſio: male-

ſtrabo. [a]Genua ego perſeverantis amplector, ne morientes vellet occidere: &, merito, inquam, excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec, quo abierit, ſuſpicari poſſum. Per fidem, Eumolpe, reduc puerum, & vel Aſcylto redde. Dum haec ego jam credenti perſuadeo, Giton', conlectione ſpiritus plenus, ter continuo ita ſternutavit, ut grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus converſus ſalvere Gitona jubet. Remota etiam culcita videt Ulixem, cui vel eſuriens Cyclops potuiſſet parcere. Mox converſus ad me, [b]Quid eſt, inquit, latro? Ne deprehenſus quidem auſus es mihi verum dicere, imo, ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti puero excuſſiſſet

a Encolpius. *b* Eumolpus.

maledictis appellationibuſque propoſitis jactatus eſt. Quare ſupervacuum viri docti, *proditione.* BARTH.

Morientes] Vide Paſſerat. ad Propert. lib. II. eleg. 8. ubi proverbialem hanc formulam explicat. Ita & Cicero lib. XIV. ad famil. ep. I. *per fortunas miſeras noſtras, vide ne puerum perditum perdamus.* Ubi vide interpretes. Auctor ad Herenn. lib. IV. *noli exſtinguere exſtinctos.* ſic apud Nonium refertur dictum Plauti in injurioſum hominem: *Terebratum quid pertundis?* Idem in Captiv. II. 8. *tum inventum inveni*, & Mercat. III. 4. *hac re homines occupatos occupant.* Et Cicer. ad Att. XV. 15. *impeditum impedire.* Affine eſt illud in libris ſacris τὸν λάρυγγα συντετελεσμένον ἐπικλᾶσαι. Sic de Andronico Comneno apud Nicetam lib. II. pag. 361. cum enim, ante triduum imperator exutus imperio eſſet, & oculo effoſſo, manu praeciſa, ſcabioſo camelo impoſitus, perque urbem ſuam Conſtantinopolin traductus, omnique genere contumeliarum vexatus, tandem pedibus ſuſpenſus eſſet, nullam ei aliam vocem excidiſſe memorat Nicetas, praeterquam ἵνα τὸν λάρυγγα συντετριμμένον ἀποτετικλᾶσαι. Haec fere notaverat docti viri manus in margine codicis, quem poſſideo. Vide ad Sulpitiae Satyr. & Sophoclis Philoctet. 938. & Schol. BURM.

Excandeſcens] Alii, *excandeſcis.* TORN. *Excandereſceres* Douz. & Edit. Hadrian. & aliae.

Redde puerum] Alii, *reduc puerum.* PATISSON.

Collectione] Forte ſupereſt *plenus.* ANONYM. Quintil. Decl. V. *Tandem, ſpiritu in pauciſſima verba collecto, inquit.* Juſt. VI. 8. *ut relatus in caſtra ſemianimis vocem ſpiritumque collegit.*

Continuo ita ſternutavit] Alii, *ter continuo.* PATISS. & TORN. Inferendum adverbium *ter* ex vet. cod. RICH. Simile quiddam Apul. lib. IX. Metam. *Intercluſo ſpiritu diffluebat, utque eſt ingenium vivacis metalli, crebras ei ſternutationes commovebat*, &c. *quod cum putaret ab ea profectum, ſolito ſermone ſalutem ei fuerat imprecatus.* PITH.

Concuteret] Apulej. I. Metam. *Haec ego ut accepi, ſudore frigido miſer perfluo, tremore viſcera quatior, ut grabatulus etiam ſucceuſſus & inquietus ſuper dorſum meum palpitando ſaltaret.*

Salvere Gitona jubet] Ἐιῦ σῶσαι. Meurſ. ad Theocrit. pag. 45. & ſeq. Scalig. in Auſonian. lection. WEITZ. Mos eſt antiquiſſimus ſternutantibus bene precandi. Schopp. Veriſimil. lib. IV. cap. 12. Barthius ad Claudian. Praeter Plin. Apulejus lib. IX. Titianus lib. III. Epigramm. eleganter. Non ergo propter inguinariam luem inſtitutus fuit, ut ſcribunt Paulus Monticaſſinus & Guilermus Mimatenſis, quae multo poſt tempore Romae ita graſſata eſt, ut oſcitantes ac ſternutantes efflarent animam. Savaro ad Sidon. lib. VII. epiſt. I. Eadem conſuetudo apud Hebraeos, ut ſternutanti dicatur אסותא *aſuthâ*, id eſt, ſalus, vel רפואה *repuâh*, id eſt, medicina. Fingunt enim Rabbini, morbum initio mundi fuiſſe, qui אסכרא *aſcerâ* à verbo סכר *ſecâr*, id eſt, ſtrangulare, dictus eſt, primumque pueros, poſt id adultos, corripuiſſe, atque ſtrangulaſſe temporis puncto; ita ut cum ſternutamento ſpiritus ſimul omnis avolaret, qua de re Elias Levita in in Thisbithi. Caſp. Waſerus de Antiquis nummis Hebraeor. lib. II. ſed more ſuo ſolentes ſuaviter fabulantur Rabbini. Sternutationem ad malum omen refert Frontinus Stratag. lib. I. cap. 12. §. II. ad bonum Xenoph. Anabaſ. lib. III. Ex quo procedit etiam noſter hodiernus mos, ut, arripientes velut omen ſalutare, ſternutantem ſalvere jubeamus. Barth. d. l. cui cauſſa eſt cur non aſſentiamur. ERH. Interpretum adnotationibus adde Salmaſii epiſt. XXIV. & in epiſtol. Quaeſtion. Beverovicii & Schookium de ſternutatione & Valeſiana pag. 68.

Culcita] Pulvinus, tectulus. GLOSS. *Culcitra* Leid.

Cui vel eſuriens] *Cui etiam* cod. Memm. *cui &* Leidenſ.

ſet indicium, eluſus circa popinas errarem. * *a* Giton longe blandior, quam ego, primum araneis oleo madentibus vulnus, quod in ſupercilio factum erat, coartavit; mox ſpalliolo ſuo laceratam mutavit veſtem, amplexuſque jam mitigatum, oſculis tamquam fomentis adgreſſus eſt, &, *b* in tua, inquit, pater cariſſime, in tua ſumus cuſtodia. Si Gitona tuum amas, incipe velle ſervare. Utinam me ſolum inimicus ignis hauriret! utinam hibernum invaderet mare! Ego enim omnium ſcelerum materia, ego cauſſa ſum. Si perirem, conveniret inimicis. * *

XCIX. *c* Ego ſic ſemper, & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem, tamquam non redituram, conſumerem. * *

d Profuſis ego lacrymis rogo, quaeſoque, ut mecum quoque redeat in gra-

a ENCOLPIUS. *b* GITON. *c* EUMOLPUS. *d* ENCOLPIUS.

Popinas] Diverſoria. GLOSS.

Ego nolo Florus eſſe,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

Firmic. *Faciet popinarios, & qui alienorum voluptatum curam ſolicitudinemque ſuſtineant.* PITH.

Giton longe] Excidiſſe modo particulam *ſed*, vel ſimilem, credit Ampliſſ. Cuperus.

Araneis oleo madentibus] Seren. Sammon. cap. LIV.

Si vero caput infeſtus colliſerit ictus,
Ex oleo necti veſtis debebit arachnes,
Neſciet haec illinc, niſi cum ſanarit, abire.

Quod exſcripſit Marcellus de Medicam. cap. I. *Fracto capiti tela aranei ex oleo & aceto impoſita non recedit, niſi ſanaverit.* WOUWER. De hoc remedio Dioſcorides lib. II. cap. 57. aliique inſuper medici. BOURD.

Amplexuſque jam mihi gratum] Alii *amplexuque jam mihi gratus.* MS. *amplexuſque jam mitigatum.* PORN. Alii, *jam mihi gratum.* PATISS. Alii, *jam mihi gratum.* Lege *jam mihi iratum*: ſcilicet Eumolpum. Gruter. Suſpic. lib. VI. cap. 15. vel, *amplexuque jam mitigatum.* Jungermannus. Neutrum placet. Gython amplexus Eumolpum jam mitigatum, ſcilicet ſibi, nondum autem Encolpio, ut ex ſequentibus planum ſit. ERH.

In tua, pater cariſſime, in tua cuſtodia ſumus] Ita apud Amphilochium in vita Baſil. Magni, Petri ſponſa Baſilio ait: εἰς τὰς χεῖράς σου ἱερὲ, τιμιώτατε πάτερ. WEITZ.

Incipe velle ſervare] Supra cap. XI. notavimus ex Higin. Hieron. vita Johann. Mon. *cepimus velle ab eo proficiſci.* BARTH. Vide ſupra ad cap. LXX.

Utinam hibernum] *Et utinam h.* Tornacſ. *Ut h.* Leidenſ. *aut* Scaliger.

Hiberum mare] Hibernum, vel ſaevum. GLOSS. Veteres *hiberum*, non *hibernum.* Pith. PATISS. *Hibernum.* Muſacus:

Χειμερίην κ᾽ ἄπιστον ἀλυσκάζων ἅλα ναύτης.

Apud Plaut. Arcturus in Prolog. Rudent. verſ. 69.

Increpui hibernum & fluctus movi maximos.

Gloſſator in illud Perſii: *Hibernat, ſaevit,* inquit, *vel à navigiis vacat.* PITH.

Inimicis] Forte, *amicis.* ERH.

Ego ſic ſemper] Horat. I. epiſt. IV. verſ. 13.

Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.

PITH. Dion. Cato.

Cum dubia incertis verſetur vita periclis,
Pro lucro tibi pone diem quocumque laboras.

BARTH. Ex praecepto philoſophorum. Horat. lib. I. ep. ad Albium. Muſonius. Οὐκ ἔστι τὴν ἐνεστηκυῖαν ἡμέραν καλῶς βιῶσαι, μὴ προθέμενον αὐτὴν ὡς ἐσχάτην βιῶσαι. apud Stobaeum ſerm. I. Antonium in Meliſſa & Maximum Monachum ſerm. 51. Avianus Boëtius de Moribus; *Omnis dies velut ultimum judicetur.* Vide quae conſignavit Goldaſtus Not. ad Columban. cap. VII. Alius poëta:

Vive memor lethi, &c.
Extremumque tibi ſemper adeſſe puta.

ERH. Senec. epiſt. XCIII. *Non ad eum diem me aptavi, quem ultimum mihi ſpes avida promiſerat, ſed nullum non tamquam ultimum adſpexi.* Vide eundem epiſt. CI. *Qui quotidie vitae ſuae ſummam manum impoſuit, non indiget tempore.* & ep. XII. *Itaque ſic ordinandus dies omnis tamquam cogat agmen, & conſummet atque expleat vitam.* Puto tamen haec capienda ex Epicureorum ſententiam, ut Horatius Od. II. XVI. 15.

Quid brevi fortes jaculamur aevo
Multa? &c.
Laetus in praeſens animus, quod ultra eſt,
Oderit curare, & amara lento
Temperet riſu; nihil eſt ab omni
Parte beatum.

Lib.

gratiam. neque enim in amantium eſſe poteſtate furioſam aemulationem: daturum tamen operam, ne aut dicam, aut faciam amplius, quo poſſit offendi. Tantum omnem ſcabitudinem animo, tamquam bonarum artium magiſter, deleret ſine cicatrice. Incultis aſperiſque regionibus diutius nives haerent: aſt, ubi ex aratro domefacta tellus nitet, dum loqueris, levis pruina

Lib. III. Od. VIII. 27.

Dona praeſentis rape laetus horae, ac
Linque ſevera.

Caetera *ſemper & ubique* jungit quoque Quinctil. Inſtit. Orat. I. I. *Quare cum ſemper & ubique, tum praecipue in epiſtolis delectabit.* Sueton. Caeſar. LXV. *Non enim ubique ac ſemper, ſed quum hoſtis in proximo eſſet, militem coërcebat.* Auguſto cap. XC. *Tonitrua & fulgura paullo infirmius expaveſcebat: ut ſemper & ubique pellem vituli marini circumferret pro remedio.* BURM.

Furioſam aemulationem] Id eſt, zelotypiam. BONG.

Dicam aut faciam] His duobus omnia perperam commiſſa comprehendit etiam Ovidius lib. I. Art. amator. verſ. 599.

Ut, quidquid facies diceſve protervius aequo,
Credatur nimium cauſſa fuiſſe merum.

Infra cap. CVIII. *Ut nihil nec facere deceret, nec dicere.* Terent. Eunuch. V. IV. 19.

Ego pol te pro iſtis dictis & factis, ſcelus,
Ulciſcar, ut ne impune in nos illuſeris.

Livius XXXV. 38. *Legati ad Aetolos miſſi percunctatum, quo ſuo dicto factove ſocii atque amici ad ſe oppugnandos venirent.* Sueton. Caeſar. LXXVI. *Praegravant tamen caetera facta dictaque ejus,* ut & abuſus dominatione & jure caeſus exiſtimetur. BURM.

Scabitudinem] Scabredinem. GLOSS. Lege *ſcabritudinem.* Meurſ. Animadv. Miſc. lib. IV. cap. 6. *ſcabredinem* dixit D. Hieronymus in vita Hilarionis. ERH. *Tamen omnem ſcab.* Leidenſ.

Bonarum artium magiſter] Id eſt, eloquentiae & poëtices, quae proprie *bonae artes* dici meruere. Ovidius lib. I. Art. Amator. verſ. 459.

Diſce bonas artes (moneo) Romana juventus.

& ita paſſim alii.

Deleret] Eadem prius tranſlatione uſus Terent. Eunuch. Act. II. ſc. 3.

O faciem pulchram! deleo omnes ex animo dehinc mulieres.

BOURD.

Sine cicatrice] Sic ſupra. *Sine dolore* Leidenſ. cod. Nil muta. Mox idem cod. *ecce enim.* BOSCH.

Aſt, ubi ea] τὸ *ea* delendum cenſet D. Munckerus meus. IDEM.

Domefacta] Alii, *manſuefacta.* alii, *domita.* TORN. Dixit, quemadmodum Corn. Severus in Aetna;

----- *Domitis nemo Cererem jactaret in arvis.*

Lindenbrog. Not. in Catal. ad Aetn. ERH. Non cohaerere haec praecedentibus notat ampl. Cuperus: nam, ut inter mentem feram & eruditam comparationem inſtituit, (quod ſcilicet ira illam obſideat, hanc vero praeterlabatur) ita & componit terram aſperam & cultam: in illa nives durant, in hac, non ſecus ac pruina, liqueſcunt: quare legeret, *Et ubi aratro domefacta tellus nitet, dum loqueris, velut pruina dilabuntur: ſimiliter in pectoribus ira cum ſedet,* &c. *Domefacta* vero vox inſolens: *Domare* autem *terram*, pro aratro ſubigere, frequens poëtis. Virgil. lib. II. Georg. verſ. 62.

----- *Et omnes*
Cogendae in ſulcis & multa mercede domandae.

Et lib. IX. Aeneid. verſ. 608.

Aut raſtris terram domat. -----

Statius lib. VII. Theb. verſ. 332.

Aulida qui, Graeamque ſerunt, virideſque Plataeas,
Et ſulco Peteona domant.

Manilius lib. IV. verſ. 902.

Et domuit terram ad fruges, animalia cepit.

Avienus deſcr. Orb. 146.

Hic longo ceſpite tellus
Funditur, & varia populorum pube domantur
Arva ſoli.

Et ita paſſim incultas terras, ut feras, quae manſueſieri & molliri debent, poëtae & oratores, conſiderare ſolent. Vide la Cerdam ad Virgilii lib. II. Georg. verſ. 36. Auctor quoque Dialogi de Oratoribus capite XL. notante Cupero, dixit, *indomitum agrum.* Eadem metaphora *imperare arvis*, ut jam domitis & ſubactis, dixit Virgilius lib. I. Georg. verſ. 99. & Avienus deſcriptione Orbis verſ. 14.

Qua colitur populis, qua tellus paret aratro.

ut egregie obſervavit Broukhuſius nuper noſter ad Tibull. lib. I. eleg. X. verſ. 9. BURM.

Nitet] Elegans verbum, quod proprie cultis agris

pruina dilabitur. Similiter in pectoribus ira conſidit: feras quidem mentes obſidet, eruditas praelabitur. *a* Ut ſcias, inquit Eumolpus, verum eſſe, quod dicis, ecce etiam oſculo iram finio. itaque, quod bene eveniat, expedite ſarcinulas, &, vel ſequimini me, vel, ſi mavultis, ducite. *b* Adhuc loquebatur, quum crepuit oſtium impulſum, ſtetitque in limine barbis horrentibus nauta. *c* Et moraris, inquit, Eumolpe, tamquam

a EUMOLPUS. *b* ENCOLPIUS. *c* NAUTA.

agris convenire docuit magnus Gronovius ad Senecae Oedip. verſ. 156. & ita cape *nitentes Cycladas* apud Horatium lib. I. od. 14. Ovid. lib. IV. Faſt. verſ. 126.

Vere nitent terrae, vere remiſſus ager.

Virgil. lib. VI. Aeneid. verſ. 677.

---- Campoſque nitentes
Deſuper oſtentat.

Et ita ipſae herbae arbores & omnia ſata *nitere* dicuntur. Ovid. lib. X. Metam. verſ. 647.

--- Medio nitet arbor in arvo.

Et lib. XV. Metam. verſ. 202.

---- Tunc herba nitens & roboris expers
Turget.

ubi vide Heinſii notas. BURM.

Dum loqueris] Vide notas ad Ovid. lib. IV. ex Pont. Epiſt. 3. verſ. 58. WEITZ. Vide ſupra ad cap. XVI.

Similiter] Alii, *ſimul*. PATISS. Ita Leidenſ. ſed Munkerus delebat vocem, teſte Boſchio.

In pectoribus ira conſidit] Attius Achille; *cum fervit pectus iracundia*. Claudian. in IV. Conſ. Honor. verſ. 241.

Iram ſanguinei regio ſub pectore cordis Protegit.

Eſt vero hoc Platonicum, qui iram ſub corde locat. vide Alcinoum cap. XVII. *ἰσαγωγῆς*. Barth. ad Claudian. dict. loc. ERHARD.

Praelabitur] Pro, praeterlabitur. Symmach. lib. I. epiſt. 8. *Volitat tuus Moſella per manus ſinuſque multorum, ſed tantum noſtra ora praelabitur.* Sic eleganter Columella, *praelabentis temporis fugam irreparabilem* dixit, hoc eſt praeterlabentis. Guntherus lib. V. verſ. 281.

----- Reliquas praelabitur amnis
Maximus Allobrogum Rhodanus dominator aquarum.

Ibi Rittershuſius in Not. WEITZ. Nihil frequentius eſſe, quam *prae* in compoſitis verbis *praeter* notare, docuerant, praeter alios, ſummus Gronovius ad Livii lib. XXIX. cap. 32. & Munker. ad Hygin. fab. 199. & Rutgerſius Venuſin. Lection. cap. XIV.

Ecce etiam] *Ecce enim* Leidenſ.

Expedite ſarcinulas] Catull. Epigr. XXVIII.

Aptis ſarcinulis & expeditis.

Douza F. ad Catull. dict. loc. ERHARD. Id eſt, celeriter conligite & convaſate. Virgil. lib. IV. Aeneid. verſ. 590.

Non arma expedient.

Et ita *expediti* proprie milites, & eorum duces, qui ſine impedimentis agmen movent. vide Suet. in vit. Caeſar. cap. LVII. Cicer. lib. VIII. ad famil. Epiſt. 9. & paſſim. Apulej. lib. XI. Metam. in ſimili re dixit, *Raptim conſtrictis ſarcinulis, nave conſcenſa.*

Sequimini vel ducite] Sic apud Valer. Flacc. I.

Tales ego ducere ſuetus
Atque ſequi.

ubi vide adnotata. BURM.

Quum crepuit] *Concrepuit* Leidenſ.

Impulſum] Vide ſupra cap. XVI.

Barbis horrentibus] Horrida barba, id eſt, hiſpida. GLOSS. Alii, *verbis horrentibus*, vel legendum, *barba horridus*. TORN. & PATISSON. German.

Horrenteſque jubas & fulvum cerne leonem.

Iſidor. lib. X. *Hirſutus ab eo, quod ſit hirtus & pilis horridus.* Apul. in Apolog. *Capillus horrore implexus atque impeditus.* Solin. cap. XXII. *Villoſos habent armos, & menta promiſſis hirta barbis.* BARTH. Pro, barba horrida, id eſt, hiſpida. Figura eſt ſolens bonis ſcriptoribus, numerum pluralitatis pro ſingulari abutendi. Apul. lib. IV. *Barbis coerulis hiſpidum Portunum.* Prudent.

Hirſuta barbis ſolvitur ſenſim cutis.

Barth. in Ceir. Virg. num. 302. *Barbis horrentibus*, id eſt, θριξὶν φρισσούσαις. ERHARD. Forte legendum *pilis* vel *ſetis*, vel *barbae pilis horrentibus*. ANONYM. Sed nihil mutandum, nec Grammaticos reveritus videtur Petronius, qui docent *barbam* tantum dici de homine, ſed *barbas* de quadrupedibus. vide Servium ad Virgil. lib. III. Georg. 311. & lib. II. Aeneid. verſ. 277. Acronem ad Horat. Art. poëticam verſ. 298. & ita Flavius Caper de Orthographia pag. 2243. *barbam hominum, barbas pecudum dicimus.* Sed ſanior Chariſius, qui lib. I. Inſtit. Grammat pag. 74. *Barbam ſingulariter in uno homine recte, pluraliter in pluribus dicas. Nam & Virgilius* (lib. III. Georg.

quam propudium ignores. *a* Haud mora, omnes conſurgimus, &, Eumolpus quidem mercenarium ſuum, jam olim dormientem, exire cum ſar-

a ENCOLPIUS.

Georg. verſ. 366.) *de pluribus ait.*

Stiriaque impexis induruit horrida barbis.

Errant enim, qui in hominibus barbam, in hircis barbas dici putaverunt: nam hic de hominibus Virgilius loquitur quamvis & hircorum dixerit barbas, ſed, ut dixi, multorum. Chariſii auctoritatem etiam ſecutus Valla lib. VI. Elegant. cap. 14. Rectius certe membranae MSS. apud Barth. Adverſ. XXXVII. 14. *Barbam hominis, barbas pecudum dicas, ſed per contemtum hominis.* Egregie Calpurn. Ecl. VII. 63. Silius Italic. XIII. 310.

Propexis in pectora barbis
Verrere humum.

Non ergo carpi poteſt Petronius, quod *barbas* hominibus tribuit, ſed quod uni nautae; quod tamen ſtudio feciſſe puto, ut graphice horrorem & hiſpidum nautarum habitum deſcriberet, quorum barbae tam incultae eſſe ſolent, ut una multarum barbarum inſtar habeat. Eodem ſale Apulejum lib. IV. Mileſiar. *Portunum coerulis barbis hiſpidum* dixiſſe, adnotaverat Brouckhuſius. Hoc non animadvertentes viri docti hic, *verbis horrentibus*, legere maluerunt, à qua lectione etiam non alienus videtur fuiſſe noſter Broukhuſius, qui codici ſuo adſcripſerat, & firmari credebat loco Ovidii de Remed. Amor. verſ. 664.

Horrebant ſaevis omnia verba minis.

Quinctil. X. Declam. *Tunc horrentibus verbis urna praecluditur.* vid. ad Decl. VI. Sed *horrere* eleganter etiam de hirſutia piloſa dici docuit Barthius ad hunc locum, & lib. V. Adverſ. cap. 3 & ad Statii lib. II. Thebaid. verſ. 30. unde ſuum *horripilare* fecit Apulejus. Et ita huc refert Ampl. Cuperus locum Valerii Flacc. lib. I. verſ. 229.

—— *Non ullo horrore comarum*
Terribilis.

Et Ciceronis ad Att. lib. II. Epiſt. I *Tua illa horridula mihi & incomta viſa ſunt.* Et ita Graecos uti de horrore tali incomto ἀγριῶν ex Euripidis Oreſte verſ. 226. & 387. adnotavit idem vir Ampliſſimus. Vid. Serv. ad Virgil. Aen. VI. 419. Lucan. II. 376. Ovid. ex Ponto III. III. 18.

Horrida pendebant molles ſuper ora capilli.

BURM.

Moraris] Alii, *miraris*. PATISS. De nautarum talibus conviciis Martial. lib. X. Epigr. CIV.

Haec ſunt, jam tumidus vocat magiſter,
Caſtigatque moras; & aura portum
Laxavit melior. vale libelle,
Navem, ſcis, puto, non moratur unus.

Sermo autem hic τὸ πρέπον nautae ſervat, ideoque turbatior eſt, atque ſolet. BARTH. Hanc nautarum feſtinationem, qua vectores urgent & impellunt, illuſtrat aptiſſime adducto hoc Petronii loco Paſſeratius ad Propert. lib. I. eleg. 8.

Propudium] Prope diem. GLOSS. Alii, *properandum*. TORN. Nonnihil ad iſtum locum facere videtur, quod ex Turpilio refert Iſidorus. *Quaſi*, inquit, *cum ventus fert navim in mari ſecundus, ſi quis propedon miſit, ſi veli ſiniſtrum.* Sane Servius *podia* interpretatur funem, quo tenditur velum. ſed quaeramus. PITH. Quid ſi legas, *proludium*, ut intelligatur celeuſma illud, quo nautae diſceſſum ſignificant? BONG. Barthius ad Statii lib. III. Sylv. II. verſ. 56. explicat *tamquam neſcias, quas contumelias merearis, & ferre ſoleant navigia morantes.* Qui ſenſus an ullis fidiculis exprimi poſſit, vehementer dubito. Ipſe certe Barthius ad lib. IV. Thebaid. verſ. 25. ſuae interpretationis oblitus, fatetur aliquid ineſſe huic loco adhuc inexcuſſum, & ſuſpicatur, nauticum aliquod apophthegma latere, non facile quidem eruendum. Certe *propudium* (cujus vocis vim explicat Paulus Feſti contractor,) hic tolerari nequit. Ampliſſimus Cuperus conjectabat *prolubium*, id eſt, promtum meum ad navigandum animum qua voce uſi Accius, Nonius, Laberius, Varro, Gellius, Apulejus, & quidam Terentio Adelph. Act. V. ſcen. 9. tribuunt, non alienus tamen à Tornaeſii varia lectione *properandum* eſt. Mihi hic aqua haeret: ſed ſuſpicor, in voce *propudium* nomen proprium latere forte ipſius nautae, qui morantem Encolpion objurgat, quaſi ignoraret nautam hunc, qui impatienter moras vectorum fert, neque, ut alii nautae, mature excitant & impellunt vectores, ſed tarde demum ſolvunt naves. ſive aliquo vocabulo, quod à librariis in *propudium* fuit corruptum, indicavit Lycam navigii dominum, qui & iracundus & impotens, ut infra cap. CXXV. deſcribitur, aegre ferret moras vectorum. Niſi per *propudium* intelligat *Tryphaenam*, quae voluptatis cauſſa huc atque illuc vectatur, & quae imperioſa amputari moras juberet. Nam propudia & propudioſae propria meretrices, ut notiſſimum. BURM.

Haud mora] Non dubium, quin deſint multa. BONG Medium nautae ſermonem interrumpit, ut properans. BARTH. *Hac mora* cod. Memm. Forte *nec*. ANON.

Exire cum ſarcinis jubet] Hi miniſtri, *ſarcinatores*

ſarcinis jubet: ego cum Gitone, quidquid erat, in vidulum compono, & adoratis ſideribus intro navigium. * *

C. Moleſtum, quod puer hoſpiti placet; Quid autem, non commune

res. Gloſſ. Σκευοφόρος, *vaſifer*, *ſarcinator*. Infra de hoc mercenario cap. CXVII. *Corax detrectator miniſterii*, *poſita frequentius ſarcina*, &c. vide Planudem in Vita Aeſopi. ERH.

Olim] Vide cap. XXII.

Quidquid erat] Ita veteres per extenuationem ſuas res & ſarcinas non magni pretii dixiſſe notavit Ampl. Cuperus. Terent. Hecyr. Act. III. ſcen. 5. *Quidquid eſt*, *id*, *quod reliquit*, *profuit*. Plaut. Menaechm. Act. V. ſc. ult. verſ. 91. *Vendam quidquid eſt*. Rudent. Prol. 58. *Quidquid erat noctu in navem comportat.*

In altum] Alii, *in alutam*. TORN. Fortaſſe legendum, *in allene*, id eſt, in unum, in maſſam. vide Caelium. PUT. *Inlatum* legit Salmaſius ad Vopiſc. id eſt, ἐμβαλεῖν, ἐμβληθῆναι, & ἐμβολὴ dicitur de mercibus, quae in naves imponuntur. ἐνθήκην vocat Heſychius. WEITZ. Vetus ſchedium MS. *ad altum compono*. WOUW. Scribe *quidquid erat elatum*, elatas ex aedibus ſarcinas hi duo componebant. Livius pari modo lib. I. cap. 29. *jam fragor tectorum*, *quae diruebantur*, *ultimis urbis partibus audiebatur*, *raptim quibus quiſque poterat elatis*. lib. XXIX. cap. 20. *ad collegium pontificum relatum de expiandis*, *quae Locris in templo Proſerpinae tacta*, *violata*, *elataque eſſent.* Phaedrus lib. IV. fab. 78.

Praedones adſunt, *rapiunt quod quiſque extulit.*

C. Gracchus apud A. Gellium lib. XV. cap. 12. *Zonas*, *quas plenas argenti extuli*, *eas ex provincia inanes retuli*. Noſter infra, *cum ventum fuerit in portum*, *ſine ulla ſuſpicione pro ſarcinis vos efferam.* Salmaſius ad Vopiſc. Aurel. cap. XXXXV. & Tertull. de Pall. pag. 193. *indatum compono* corrigebat, hoc eſt, ἐμβληθέν. Sed ita erit utique vitioſa narrationis conſtructio. Quomodo enim illatas in navim ſarcinas potuit componere, qui ipſe navim nondum intraſſet? cum proxime ſubſequatur, & *adoratis ſideribus intro navigium.* HEINS. Forte *in luram*. Sic ſane Auſonius uſus eſt in perioche [lib. X. Odyſſ. in edit. Commelin. p. 271. exſtat. *Socii ejus opes aliquas in ſcorto ineſſe exiſtimantes*, *dormiente ipſo vincula diſſolverunt*. Sed alii *in lura* ſubſtituunt.] & *luram* pro *loram* apud Feſtum. Pronum autem *luta* ex *lura*. Sed quid opus fruſtra argutari? *Aluta* pro lora, ſive ſacco aut marſupio frequens. ANON. *Vialium* Leidenſ. [Inde ego repoſui *vidulum*.] *Viaticum* Scriver. [Quae lectio ſi recipienda foret, diſtinguerem, *quidquid erat in viaticum*, *compono*. Sed mirum tamen librarios tam notam vocem corrupiſſe.] Forte ſcripſit *in arctum compono*, pro in faſcem. Saepe enim librarii has duas voces confuderunt. Ut apud Ovidium lib. VII. Met. verſ. 667. lib. I. Triſt. eleg. IX. verſ. 47. Lucan. lib. IV. verſ. 664. & lib. II. verſ. 710. & paſſim. *Componere* autem proprie eſt conſtipare, colligere in unum. Terent. Hecyr. Act. IV. ſc. 3. *Tergo intro*, & *compone*, *quae tecum ſimul ferantur*. Varro lib. IV. de L. L. in fine. *Stipendium à ſtipe dictum. Quod aes quoque ſtipem dicebant. Nam quod aſſes librae pondo erant*, *qui acceperant majorem numerum*, *non in arca ponebant*, *ſed in aliqua cella ſtipabant*, *id eſt*, *componebant*, *quo minus loci occuparent*. vide Broukhuſium ad Propert. lib. I. eleg. IX. verſ. 3. & ſupra ad cap. LXVII. notavimus, idem eſſe, quod decenti ordine diſponere; quo ſenſu Graecos ἁρμόζειν uſos adnotavit Ampl. Cuperus, ex Eurip. Phoeniſſ. 117. & ἁρμόσαι φόρτον dixiſſe Heſiodum in Oper. lib. II. verſ. 630. *conferre ſarcinas in navem* dixit Plinius lib. VI. epiſt. 16. Vid. Serv. ad Virgil. Aen. III. 465. BURM.

Adoratis ſideribus] Euſtat. Καὶ δὴ περὶ τὸν λιμένα γινόμενοι, καὶ τὰς χεῖρας ὅλας πρὸς αὐτὸν ἀνατεινάμενοι τὸν λαμπρὸν οὐρανὸν, Ζεῦ πάτερ, λέγοντες, &c. Achill. Tat. lib. II. παιανισμὸς ἦν καὶ πολλή τις εὐχὴ, θεοὺς σωτῆρας καλοῦντες αἴσιον τὸν πλοῦν γενέσθαι. PITH. Puto Caſtorem & Pollucem. Propertius navigaturus deos maris invocat lib. III. Eleg. 19.

Ergo ego nunc rudis Adriaci vehar aequoris hoſpes,
Cogar & undiſonos nunc prece adire deos.

Plaut. Trin. Act. IV. ſcen. I. apud Apoll. Argon. lib. I. Ingreſſuri mare Apollini Embaſio faciunt. vide Schol. Imo & fluctibus ipſis faciebant. Cicero III. de Natura deorum. *Noſtri duces mare ingredientes immolare fluctibus hoſtiam conſueverunt.* WOUW. Male vir doctus hinc colligit, noctu rem geri. Nam & diu ſidera poſſunt nocere navigantibus. Sic pacem eorum navigaturo Maroni precatur Horat. Placabant autem & fluctus ipſos. Vide talia apud Catull Faſelo, Lucret. lib. V Pacat. panegyr. BARTH. Ad laudatum Euſtathii locum vid. not. Gaulmini p. 35.

Moleſtum eſt quod puer hoſpiti placet] Martial. l. IX. Ep. 25.

Quid rogo? quid ſcelus eſt mollem ſpectare miniſtrum?
Aſpicimus ſolem, *ſidera*, *templa*, *deos.*

PITH. Senec. epiſt. XII. *Moleſtum eſt mortem habere ante oculos.*

Sel

ne eſt, quod natura optimum fecit? Sol omnibus lucet. Luna innumerabilibus comitata ſideribus, etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formoſius poteſt? in publico tamen manant. Solus ergo amor furtum potius, quam praemium, erit? Imo vero nolo habere bona, niſi quibus populus inviderit. unus & ſenex non erit gravis: etiam, quum voluerit aliquid ſumere, opus anhelitu perdet. Hoc ut infra fiduciam po-

Sol omnibus lucet] Ovid. VI. Metam. verſ. 349.

---- Uſus communis aquarum eſt,
Nec ſolem proprium natura, nec aëra, fecit,
Nec tenues undas. ----

WOUW. Chryſoſtom. Homil. 2. in Corinth. pag. 739. Καὶ γὰρ τὸν ἥλιον ἀνῆψεν οὐ σοὶ μόνῳ, ἀλλὰ τῷ κοινῷ. καὶ γὰρ τοσοῦτο γέγονε διὰ τὸ κοινὸν, ὃ ὁρᾷς σὺ μόνος τοσοῦτον, ὅσον ἴδον πάντες ἄνθρωποι, &c. Symmach. lib. IX. epiſt 1. *Sicut omnibus in hac vita poſitis ac locatis communis eſt coeli ſpiritus, lux diei.* Lege ſis Lactant. lib. III. cap. 26. Cyprian. Serm. 1. de Eleemoſyna, & Serm. 3. de Bono patientiae. Quidam apud Braſſicanum in Commentar. Grammatic. de conſtruct. *Diem, aquam, ſolem, lunam, noctem, haec argento non emo.* WEITZ. Ovid. Metamorph. I. 135.

Communemque prius, ceu lumina ſolis & auras,
Cautus humum longo ſignavit limite menſor.

BURM.

Luna innumerabilibus, &c.] Toti huic narrationi convenit Epigr. 25. lib. IX. Mart. BARTH. Barthius lib III. Adverſ. cap. 7. legit *ducit ad ſpectaculum*, quia inepte cenſet lunae potius quam ſoli hoc tribui, qui calore ſuo pabula producit. Sed ipſe ineptire potius videtur. Quod facile perſuadebunt ea, quae ſtupendae eruditionis Vir Ez. Spanhemius produxit ad Callimachi hymnum in Dianam verſ. 164. Vid. ad Valer. Flacc. V. 567. BURM.

Ducit] Alii, *mittit*. Pith. PATISS.

Quid aquis formoſius?] Sic undae *formoſae* apud Propert I Eleg 20. & *aqua pulcherrimum elementum* apud Caſſiodor. lib. VIII. Epig. 30. BOURD.

In publico tamen manant] Omnibus animalibus communes ſunt. Prudent. lib II. contra Symmach. verſ. 811.

---- Noſtros potant animalia fontes.

Weitzius in Not ad d. loc. Adde l. II. §. 1. D. de diviſ. rer. & qual. §. 1. Inſtit. de rer. diviſ. & ibi Interpretes Juris. ERHARD. Plautus Rudent. Act. II. ſc. IV. vſ. 21.

SC. *Ego Baſiliſcus ſum, quem niſi oras guttam non feres.*
Noſtro illum puteum periculo & ferramentis fodimus.
Niſi multis blanditiis, a me gutta ferri non poteſt.
AM. *Cur tu aquam gravare, amabo, quam hoſtis hoſti commodat?*

BURM.

Solus amor furtum potius quam praemium] Urbane furto commiſit praemium; quod alterum dolo clam, alterum vi palam capiatur. Jam pueri norunt, *praemiatores* eſſe, qui de nocte *praemia* extexant, id eſt, praedas. Gulielm. Plaut. quaeſt. in Menaechm. cap. 1. ERH Sic Aelianus vocavit κλέμμα ἐρωτικὸν, Hiſt. Animal. lib. I. cap. 2. Latini poëtae paſſim. BOURDEL. *Furtum, quam praemium, potius erit*, Memm.

Unus & ſenex] Alii, *victus & ſenex*. PATISSON. Vult idem, quod verſus iſti monaſtici à Cardinero relati;

Dactylus antiquus non eſt mulieris amicus,
Flectitur ut ſtramen, cum venerit ante foramen.

ERHARD. Valer. Max. lib. II. cap. 1. *uno & ſene*. BOURDEL. Hanc retinui lectionem ſecutus editiones veteres. Nam *victus* & *ſenex* idem eſt. Firmat locus Quintiliani Declam V. Ampl. Cupero obſervatus. *Solus ac ſenex, non illa, qua ſperaveram, proſperitate direxi.* ſimiliter Ovidius Epiſt. XVIII. verſ. 9.

Unus, & hic audax, à quo tibi litera noſtra
Redditur, è portu navita movit iter.

Sumere] Inter verba nequitiae. Martial. lib. X. ep. 18.

Cum duo veniſſent ad Phyllida mane futurum,
Et nudam cuperet ſumere uterque prior.

Nemeſ. Ecl. IV. verſ. 59.

---- Sic gaudia ſumet.

WOUWER. Ovid. lib. III. Art. Amat. verſ. 90.

Mille licet ſumant, deperit inde nihil.

Carminis impuri auctor carm. IV.

Quod meus hortus habet, ſumas impune, licebit.

& ita paſſim. Quo ſenſu & *accipere* ſupra dixit noſter cap. LXXXVII.

Opus] Amph. ὑπουργίαν. Martial.

Acceſſi quoties ad opus.

Et,

Poſt opus & ſuas palaeſtras.

PITH.

poſui, fraudavique animum diffidentem, coepi ſomnum obruto tunicula capite mentiri. Sed repente quaſi deſtruente fortuna conſtantiam meam, ejuſmodi vox ſuper conſtratum puppis congemuit: [a] Ergo me deriſit? [b] At haec quidem virilis, & paene auribus meis familiaris, animum palpitantem percuſſit. Caeterum eadem indignatione mulier lacerata ulterius excanduit, &, [c] Siquis Deus manibus meis, inquit, Gitona imponeret, quam bene exſulem exciperent! [d] Uterque noſtrum tam inexſpectato ictus ſono amiſerat ſanguinem. Ego praecipue, quaſi ſomnio quodam turbulento circumamictus, diu vocem conlegi, tremuliſque manibus Eumolpi, jam

[a] LYCAS. [b] ENCOLPIUS. [c] TRYPHAENA. [d] ENCOLPIUS.

Anbelitu perdet] Alii *ante id perdet*. Lege *anbelitu prodet*. Wouwer. ERHARD. Plaut. Aſin. Act. v. ſc II. 23. *Ille opere foris faciundo laſſus nocte advenit*. Et in Libero carmine carm. III.

Dat donum Lalage, rogatque, tentes
Si pictas opus edat ad figuras.

SCIOPP. Corrumpunt hunc locum contra MSS. cod. qui legunt, *anbelitu prodet*. *Perdet* retinendum eſſe, patet ubique. In ſenibus autem maxima ſpiritus difficultas, ut patet fabulis Plautinis, & apud Aeſchinem in Epiſtolis, ubi legendum ἡ περὶ τὸ ἆσθμα νόσος. quem locum ſic recte legit V. Cl. Henr. Stephanus in Theſ. v. μηκύνω. Sic apud Hippocratem lib. III. Aphoriſm. ult. ubi enumerantur ſenum morbi, primus reperitur δύσπνοια. Aphoriſmus ſic legendus ex MS. viri clariſſimi Anſelmi. Τοῖς δὲ πρεσβύτῃσι δύσπνοιαι καὶ κατάῤῥοι βηχώδεες, στραγγουρίαι, δυσουρίαι, ἄρθρων πόνοι, νεφρίτιδες, ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι, καχεξίαι, ξυσμοὶ τοῦ σώματος ὅλου, ἀγρυπνίαι, κοιλίης καὶ ὀφθαλμῶν ὑγρότητες, ἀμβλυωπίαι, γλαυκώσιες, βαρυηκοΐαι. Celſus lib. I. de re medica: *In ſenectute ſpiritus & urinae difficultas*. Junge Diſſaldeum ad Plautum. BOURDEL. Eo ſenſu poſſe capi *Mopſum anbelum* Kempſer ad Calpurn. III. 35. primo ſuſpicabatur. Vid. ſupra cap. LXXXVII. & Barth. ad lib. VI. Theb. verſ. 870.

Perdet] Vide ſupra ad cap. LXXXII. Tornaeſ. *prodet*.

Infra fiduciam] Alii *intra*. PATISS. Id eſt, credidi, non facile poſſe evenire. vide ſupra cap. LXXXIV. Et infra CXXVI.

Fraudavique] Alii, *firmavique*. TORN. Lege *diffidentem*. Meurſ. Animadv. Miſc. lib. IV. cap. 6. quod ante eum & Douza monuit. ERHARD. Douza P. primus vidit, hic legendum eſſe, *diffidentem*. BOSCH.

Somnum mentiri] Pro, ſimulare. Horat. lib. IV. od. VI. verſ. 13.

Ille non incluſus equo Minervae
Sacra mentito.

Virgil. Ecl. IV. verſ. 42.

------ *Diſcet mentiri lana colores.*

Idem lib. II. Aeneid. verſ. 422.

------ *Clypeos mentitaque tela*
Adgnoſcunt. ------

Schopp. in Miſcellan. ERHARD.

Obruto] Eleganter pro penitus operto. vide Munker. ad Hygin. fab. CXXV. nihil opus *obnupto*. Boſch. volebat *obnuto*. quod non intelligo.

Deſtruente] Manus docta codici Junii adſcripſerat Tacit. IV. Hiſtor. *Fortunam ſuam deſtrui Caeſar imparemque tanto imperio rebatur*. Poſſet & commode legi *deſtituente*, ut conjecit Vir Ampliſſ. Cuperus. Sed maneat vulgata, quae elegans. Senec. Conſol. ad Mar. 19. *Adeoque ſenectutem, quae ſolebat deſtruere, ad potentiam ducit*. Vid. infra cap. CXXI. verſ. 107. BURM.

Conſtratum] Cicer. V. Verrin. cap. 40. *Qui ſolus babuerit conſtratam navem & minus exinanitam*. vide Hottoman. ad cap. XXXIV.

Virilis & paene] *Et* deeſt Memmiano.

Palpitantem] *Palpantem* Memm. cod. BOSCH.

Eadem indignatione] Pro, pari, ſimili, quod alii junctim ſolent dicere, *pari eademque*. ERHARD.

Mulier lacerata] Alii *lancinata*. TORN. Infra de muliere Epheſina cap. CXI. *Ignota conſolatione percuſſa laceravit vebementius pectus*. ERHARD.

Manibus] Alii, *navibus*. FATISSON.

Exulem exciperet] *Exulem* ſc. me Tryphaenam. Recte ergo *exsiperet*, niſi qui malit *acciperet*. ANON.

Exciperet] Alii, *exciperem*. PATISS.

Ictus ſono.] Priſcianus *vocem definiunt philoſophi ſonum auribus accedentem*. BOURD. Vid. infra c. CXXII.

Amiſerat ſanguinem] Cicer. lib. IV. ad Att. Epiſt. 16. *Amiſimus, mi Pomponi, omnem non modo ſuccum ac ſanguinem, ſed etiam colorem & ſpeciem priſtinam civitatis.*

Circumamictus] Sciopp. hoc verbum ut minus Latinum Critico notavit obelo, in Element. Philoſoph. Stoic. moral. cap. CXXXII. ſatis pro imperio

Digitized by Google

jam in ſoporem labentis, laciniam duxi; &, per fidem, inquam, pater, cujus haec navis eſt, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus ille moleſte tulit; &, [a] Hoc erat, inquit, quod placuerat tibi, ut ſuper conſtratum navis occuparemus ſecretiſſimum locum, ne nos patereris requieſcere? Quid porro ad rem pertinet, ſi dixero, Lycam Tarentinum eſſe dominum hujuſce navigii, qui Tryphaenam exſulem Tarentum ferat?

CI. [b] Intremui poſt hoc fulmen attonitus, juguloque detecto, aliquando,

[a] EUMOLPUS. [b] ENCOLPIUS.

perlo barbarus Potitius. ERHARD. Forte, *circumactus*. CUPER. Vid. Douz.

Tremulisque] Leid. *tremebundisque*.

Laciniam duxi] Alii, *traxi*. TORNAES. Sic ἕλκε χιτῶνα apud Homer. BOURDEL. Forte *adduxi*, id eſt attraxi. ANON. Claudian. in Eutrop. I. 86.

Ancillae tetigiſſe latus, leviterque reductis
Veſtibus occulto crimen mandaſſe ſuſurro.

BURM.

Per fidem] Supra cap. XCVIII. *Per fidem, Eumolpe, reduc puerum*. BARTH. Id eſt, dic per fidem. Sanctiſſimum erat jusjurandum, de quo Heraldus Adverſar. lib. II. cap. 3. ERHARD. Formula eſt. aliter Herald. lib. II. cap. 3. Adverſar. BOURDEL.

Et hoc, inquit, placuerat] MS. *Et hoc erat, inquit, quod*, &c. TORN. Vide ſupra cap. XCIII.

Supra conſtratum navis] Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. PITH. Στέγη, Fulgent. de priſco ſermone. hinc Cicer. in Verr. *navis conſtrata*, quae Caeſari *tecta*, in Gloſſ. *Caſana*, σκέπη πλοίου. WOUW. Non ſub conſtrato navis, ſed ſuper dormiviſſe, ex hoc loco probat Caſaubon. in Perſ. Sat. V. ERHARD.

Ad rem] Elegans formula. Infra cap. CVIII. *Nec tamen putaverunt ad rem pertinere, ubi inciperent*. Cicero lib. II. de Divinat. cap. 47. *Et, ſi ad rem pertinet, quo modo coelo affecto, compoſitisque ſideribus, animal quodque oriatur*. Et paſſim alii. Vid. ſupra c. XLVI.

Licham] Alii, *Lycam*. TORN. Manuſcripti ſemper *Licham*, ut & apud Martialem. *Lichas* ſervus Herculis erat, quem, Oechalia in poteſtatem redacta, Hercules ad conjugem Dejaniram nuncium victoriae miſit. Huic Lichae Dejanira veſtem Neſſi Centauri ſanguine imbutam eo animo ad Herculem ferendam dedit, uti Hercules non amaret Iolem pellicem. Neſſi enim ſanguis vires amoris habebat. Hercules indutus tunicam, igne ſacro & furore correptus, Licham in flumen ad Thermopylas praecipitavit, ipſe in rogum ſe conjecit. Rader. ad Martial. lib. XIX. epig. 48. ERH. In Memmiano ſemper *Licas*.

Dominum] Cicer. III. de Off. cap. 23. *Quid? dominus navis eripietne ſuum? minime: non plus, quam ſi navigantem in alto ejicere de navi velit, quia ſua ſit. quoad enim perventum ſit eo, quo ſumta navis eſt, non domini eſt navis, ſed navigantium*. Horatius *magiſtrum* vocat lib. III. od. 6. & ſic fere Juriſconſulti. Haec adnotaverat ad oram codicis ſui Broukhuſius Ampliſ. Cuperus adſcripſerat inſcriptionem ex Reineſii Claſſ. III. n. 21.

Tryphaena] Hoc nomen legitur apud Suidam in ἄθαξι. quod unde veniat docebit Aelianus lib. XIV. cap. 31. Πτολεμαῖος ὁ Τρύφων (τοῦτο γὰρ αὐτὸν ἐκάλουν ἐκ τοῦ βίου) &c. CUPERUS. Vide Patin. ad tres inſcriptiones Graecas pagin. 211. Graev. ad Juſtin. XXXIX. 2.

Exſulem] Alii, *uxorem*. TORN.

Intremui poſt hoc fulmen attonitus] Emendandum hinc illud Salluſtii fragmentum Hiſtor. I. *Sic vero quaſi formidine attonitus, neque animo neque auribus aut lingua competere*. Cum enim locutio ſit figurata, legendum ſane eſt; *quaſi fulmine*. Apulejus Metamorph. VIII. *Sed Charite vocem nefandam & horruit & deteſtata eſt; & velut gravi tonitru procellaque ſideris, vel etiam ipſo Diali fulmine, percuſſa, corruit corpus & obnubilavit animam*. Latinus Pacatus in Panegyrico: *Hinc reorum uſque ad damnationem metus, poſtea attonitus ſtupor*. Caeterum de animi conſternatione ſeorſim habes apud Senecam Natur. Quaeſt. lib. II. cap. 27. De aurium autem ſtupore Ammianus Marcellinus lib. XVII. cap. 10. *In Tagetis Thuſci libris legitur, Vejovis fulmine tangendos adeo hebetari, ut nec tonitrum, nec majores audire poſſint fragores*. Item Q. Curtius lib. VIII. cap. 4. *Erat prope continuus coeli fragor, & paſſim cadentium fulminum ſpecies viſebantur, attonitiſque auribus ſtupens agmen nec progredi nec conſiſtere audebat*. DOUZA. F. Florus lib. II. cap. 12. *Regem attonitum tamquam ſubito malo ſtupentem*. Celſus lib. III. cap. XXVI. *Attonitos quoque videmus, quorum corpus & mens ſtupet*. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo. vide Senec. Natur. Quaeſt. lib. II. cap. 27. Gloſſae: *Attonitus* ἐμβρόν-

quando, inquam, totum me Fortuna viciſti. Nam Giton quidem, ſuper meum pectus poſitus, animam egit. Deinde ut effuſus ſudor utriuſque ſpiritum revocavit, comprehendi Eumolpi genua. Miſerere, inquam, morientium, id eſt, pro conſortio ſtudiorum commoda manum. Mors venit, quae, niſi per te non licet, poteſt eſſe pro munere. Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per deos deaſque; ſe neque ſcire, quid acciderit, nec ullum dolum malum conſilio adhibuiſſe, ſed mente ſimpliciſſima, & vera fide, in navigium comites induxiſſe, quo ipſe jam pridem fuerit uſurus. [a] Quae autem hic inſidiae ſunt? inquit, aut quis nobis Han-

[a] EUMOLPUS.

βρόντηλος, ἐμβροντηθείς. *Attonitus* ἐμβροντηθεὶς, ἀκριγεαρίος. locus corruptus. *egregiarius* forte ἀγελάρχης. Gloſſa: ἀγελάρχης, *armentarius*, *gregarius*, *dux gregis*. tranſpoſita vox, nam verbum *attonitus*, minime interpretatur. Xenophon Ἑλληνικῶν VI. Πίπτει κέραυνος εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ οἱ μὲν τινες πληγέντες, οἱ δὲ ἐμβροντηθέντες ἀπέθανον. WOUW. Supra cap. LXXX. *Fulminatus hac pronuntiatione*.

Aliquando] Pro *tandem*. Sic ſaepe Plautus. ANONYM.

Super pectus meum] Tale illud apud Achill. Tatium libro V. Ταῦτα ἔλεγε καὶ ἔκλαιεν, ἐπιθεῖσα μου τοῖς στέρνοις τὴν κεφαλήν. Euſtath. ταῦτα εἶπε, καὶ περὶ τὸ στέρνον τοῦτο τοὐμὸν ὅλον κατεπιθεῖσα τὸ πρόσωπον κατέβρεχέ με τοῖς δάκρυσι. PITH. *Super pectus meum poſitus diu* Leid. codd. BOSCH. *Pectus medium* Leidenſ.

Animam egit] Hinc jocus Martialis lib. I. Epigr. 80.

[*Semper agis cauſſas, & res agis, Attale, ſemper:*
Eſt, non eſt, quod agas, Attale, ſemper agis.
Si res, & cauſſae deſunt, agis, Attale, mulas.
Attale, ne, quod agas, deſit, agas animam.]

Graecis λειποψυχεῖν, ἀποψυχεῖν, ἐκπνεῦσαι, ἐκπνεῖν ψυχήν, ἀποκακοῦται ψυχήν, ut triſtiſſima, ſic tritiſſima. Aſpaſ. apud Ariſtotel. lib. VIII. Moral. cap. 14. interpretatur ἀδημονεῖν, ἀγωνιᾶν. Heſych. ὡρακιζεῖν & ὡρακιᾶν Etymol. BOURDEL.

*Morientium * i pro*] Alii, *morientium & pro*. TORN. & PATISSON.

Id eſt, pro conſortio] Forte *i pro c*. ANON.

Commoda manum] Χεὶρ χεῖρα νίπτει. Senec. Apocol. BARTH. Senec. de Ira II. 23. *Tyrannus tyrannicidae commodavit manus*. BURM.

Niſi per ſe licet] Legendum, *per te non licet*. Jungermannus. ERH. Malim, *quae, ſi per te licet*, id eſt, ſi tuis manibus moriamur; ſic Apulej. l. IV. de Aſin. pag. 57. *ſat ſe beatum, qui manu ſociali volens occumberet*. SCIOPP. *Per te licet* ſubintelligerem *vivere*, nihilque mutarem. Senſus: tantis verſamur in anguſtiis, ut cita mors muneris eſſe poſſit loco, niſi per te vivere liceret. HADRIANID. Optime Leid. cod. *niſi per te non licet*; hoc eſt, niſi certa mors à te non impeditur. BOSCH.

Pro munere] Ovid. lib. IX. Met. verſ. 181.

Mors mihi munus erit.

Inundatus] Malim *innodatus*, ſi exempla ejus verbi occurrant. HEINS. Sed, quia ſaepius Petronius verbo *inundare* utitur (vide cap. XXI. CXIII. CXIX.) retinendum puto.

Dolum illum malum] Alii, *dolum ullum malum*. TORN. & PUTEAN. Eſt enim dolus alius bonus, alius malus. Cic. lib. III. Offic. de qua doli diſtinctione eſt in leg. I. § 3. D. de dolo malo. Gratioſus Epidaurita in Notis; D. M. M. L. *dolum malum multatur leges*. ubi Goldaſt. monet eſſe legendum, *multant leges*. ERH.

Conſilio] Eſt ablativus, pro conſulto, de induſtria; ſed accidente caſu. Cicero lib. II. Agrarr. 3 *Si qua in re non modo conſilio, verum etiam caſu lapſum eſſe arbitrabuntur*, ubi vide Lauredanum & nos ad Phaedr. V. fab. 3. BURM.

Vera fide] Vide de hac locutione Heinſii notas ad Ovidii Epiſt. Heroid. XVI. verſ. 60.

Ipſe] *Ipſa* Hadr.

Quis nobis Hannibal navigat] *Hannibal*, hic pro ferociſſimo & capitali hoſte. GLOSS. Legendum *nobiſcum*. Wouwer. *Annibalem* pro ferociſſimo & capitali hoſte, ut *Cyclopem* pro archipirata. Durant. Var. lect. lib. I. cap. 13. ERH. Minime mutanda elegantia. Quid enim magis obvium, quam dativum talem παρέλκειν. Quod paſſim obſervatum eruditis veterum interpretibus. v. ſupra ad cap. VI. *Hannibalem* vero in proverbium abiiſſe, pro fero vel inimico, ex Cicerone lib. VII. ad Att. ep. II. adnotabat Ampl. Cuperus. *Utrum de imperatore P. R. an de Hannibale loquimur?*

Vi-

Hannibal navigat? Lycas Tarentinus, homo verecundiſſimus, & non tantum hujus navigii dominus, quod regit, ſed fundorum etiam aliquot, & familiae negotiantis, onus deferendum ad mercatum conduxit. Hic eſt

Verecundiſſimus] Supra cap. xxv. Gіton *verecundiſſimus puer* dicitur.

Regit] Simul ergo dominus erat navis & magiſter. Ut ille apud Ciceronem lib. ii. de Invent. cap. 51. *Tempeſtas ipſos vehementius jactare coepit, uſque adeo, ut dominus navis, cum idem gubernator eſſet, in ſcapham confugeret.* Et dominus pro gubernatore apud Stat. Thebaid. x. 180.

Stupet ipſa ratis, tardeque ſequuntur
Arma, neque accedit domino tutela minori.

Sed vulgo ſolebant eſſe diverſi domini, & gubernatores. Domini, qui exercent rem naviculariam, qui raro ipſi navigabant, ſed magiſtri, gubernatores, qui pro dominis negotiatoribus merces transvehebant, & navi praeponebantur. Ovid. lib. i. Art. amat. princ.

Tiphys in Haemonia puppe magiſter erat.

Val. Flacc. lib. i. verſ. 18.

—— *Aut Grajis Helice ſervanda magiſtris.*

vide eumdem verſ. 381. 465. Lucan. v. 514. Servius ad Virgil. Aeneid. v. 134. *Ductores*) *Ductores domini navium, non gubernatores.* Livius xxix. 25. *Scapham circummiſit, ut ex omnibus navibus gubernatoreſque & magiſtri navium, & bini milites in forum convenirent.* & xlv. 42. *Dedit gubernatoribus, qui in navibus fuerant, duplex, magiſtris navium, quadruplex.* ubi aperte magiſtri & gubernatores diſtinguuntur. Actor. xxvii. 11. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις. Conſ. Gloſſ. Jur. in Ἐξερκίτωρ & Μαγίστρος, & ibi Cl. Schulting. *Magiſtrum* tamen poetica puto licentia gubernatorem dixit Silius Italic. iv. 719.

Dat jactare ratem, fertur vaga gurgite puppis,
Ipſius in ſcopulos dextra impellente magiſtri.

Eodem ſenſu *pecorum magiſtri.* Ovid. lib. iv. Faſt. verſ. 755. Virg. lib. ii. Georg. verſ. 529. & paſſim. BURM.

Negotiantis] Alii *negotiatorum.* TORN. Forte, *ut familiae negotiantis onus deferendum ad mercatum conducat.* DOUZA. Priorem Gonſalii interpretationem veriſſimam puto. Nam venalitiam familiam *negotiantem*, vocare contra omnem linguae Latinae uſum eſt. *Negotiantes* enim propriae Romae dicti, qui per provincias foenus exercebant, merces undique coëmtas, & praecipue annonam, Romam comportabant. Quales Sueton. in vit. Caeſ. cap. xlix. *negotiatores urbicos* vocat, *negotiantes* in vit. Auguſt. cap. xlvi. Talis fuit Atticus. Cicer. lib. i. ad Att. Ep. 18. Aulus Trebonius. Idem lib. i. ad famil. Epiſt. 3. & infiniti, quorum plurima mentio in Ciceronis Verrinis & aliis orationibus, qui per ſervos & inſtitores negotia procurabant; quae plana & manifeſta probatione non indigent. vid. Gronov. Obſerv. iv. 24. Pignor. de ſerv. p. 343. ubi docet & magiſtros navium fuiſſe ſaepe ſervos, & talem intellexiſſe Horatium lib. iii. od. 6. mihi perſuadeo:

- —— *Seu vacat inſtitor,*
Seu navis Hiſpanae magiſter
Dedecorum pretioſus emptor.

Non, ut Gallus interpres fecit, dominum intelligit: hujus enim amor dedecori puellae eſſe poſſet, cum domini eſſent equites & honeſtiſſimi cives, ſed ſervi & liberti negotiatores peculio ſuo exorabant Romanas puellas, & corrumpebant: quod dedecus ibi notat Flaccus. Idem Flaccus lib. i. Epiſt. xvi. 69. ſervis uſos docet ad navigandum & negotiandum:

Vendere cum poſſis captivum, occidere noli,
Serviet utiliter, ſine paſcat durus, aretque,
Naviget, ac mediis hiemet mercator in undis,
Annonae praeſit, portet frumenta, penuſque.

Tales negotiantes & negotiatores, liberti & humilis conditionis homines, plena manu dabunt Indices Gruteri & Reineſii Inſcriptionum. BURM.

Deferendum] Vide ſupra cap. xii.

Conducit] Alii *conduxit.* TORN. Alii, *conduxit.* quod & Heraldo video placuiſſe. Hinc in Gloſſ. *Ductor navis*, τριήραρχος. ERH. Id eſt, certo pretio deferendum ſuſcepit. Cic. lib. ii. de Divinat. cap. 21. *Qui columnam illam de Cotta & Torquato conduxerat faciendam.* HADRIANID. Ita paſſim in jure dicuntur, qui aliquid faciendum mercede recipiunt. l. 58. §. ult. 59. 62. ff. Locat. cond. Feſtus *Redemtores proprie atque antiqua conſuetudine dicebantur, cum quid publice faciendum aut praebendum conduxerant, effeceranque, tum demum pecunias accipiebant.* Quinctil. Decl. xii. Et hinc Ritterſhuſii & Pithoei lectio apud Phaedr. lib. iv. fab. 24. retinendam puto, de Simonide.

Victoris laudem cuidam pyctae, ut ſcriberet,
Certo conduxit pretio.

Quod male Meurſius, Faber & Schefferus damnant & *condixit* praeferunt, quod eſt nauci. Simonides enim pretio ſuſcepit laudes ſe ſcripturum pyctae. firmant ſequentia, *opus adprobavit* Simonides iſti pyctae: nam conductores opus perfectum adprobabant locatoribus, antequam mercedem acciperent. Vide l. 24. 36. 58. §. 2. ff. de

eſt Cyclops ille, & archipirata, cui vecturam debemus. Et praeter hunc Tryphaena omnium ſeminarum ſormoſiſſima, quae voluptatis cauſſa huc atque illuc vectatur. *a* Hi ſunt, inquit Giton, quos ſugimus: *b* ſimulque raptim cauſſas odiorum & inſtans periculum trepidanti Eumolpo exponit. Confuſus ille, & conſilii egens, jubet quemque ſuam ſententiam promere: &, *c* fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intraſſe. Quaerendum eſt aliquod effugium, niſi nauſragium ponimus, & omni nos periculo

a GITON. *b* ENCOLPIUS. *c* EUMOLPUS.

ff. de locat. & quae ad Phaedrum nos olim adnotavimus. BURM.

Cyclops] Pro archipirata. GLOSS. Praecedit *homo verecundiſſimus* de hoc ipſo *Cyclope*, nimirum *Lyca*. Ergo alterutrum ironice dictum: puto hoc, *Cyclops.* accedit *Tryphena uxor voluptaria.* Confer tamen quae infra de *Lycurgo.* HADR.

Vecturam debemus] Vecturam ſolvebant ii, qui ratibus tranſibant. GLOSS. Varro lib. IV. de lingua Lat. Hinc *vecturae* quas ſolvebant ii, qui ratibus tranſibant. Plaut. Moſtell. Act. III. ſc. II. *Tris minas pro illis duobus praeter vecturam dedi.* WOUW. Lege *invidemus.* omnino ex ſententia. Lapſus facilis: *vecturam debemus.* BARTH. Vix perſuadet. *Vecturam debemus*, ſive pro vectione, ſive pro mercede, accipies, commode poſitum. HADRIANID. Id eſt, mercedem. Vide Salmaſ. de Uſur. cap. IV. p. 83. & cap. XVII. p. 516. ubi & *laturam* & *mercaturam* ſimili ſenſu dici docet.

Voluptatis cauſſa.] Quid Petronius accipiat pro voluptate, minime ſciunt, qui in eo perſunctorie verſantur. Rem turpem & coitum plenum, ut ipſe dicit, ſignificat. Sic antea cap. LXXXV. *Audito voluptatis pretio.* Poſtea CVI. *Quia non totam voluptatem perdiderat.* Alibi CXXVIII. *An vera voluptate fraudatus eſſem.* & CXXIV. *qui de toro Circes ſine voluptate ſurrexit.* BOURDEL.

Huc atque illuc.] *Huc atque huc* Leidenſ. vid. cap. XXXVII.

Vectatur] Proprium voluptatis verbum, quo commodum & placatum iter indicatur. Docuit celeberrimus Gronovius in notis ad Livii lib. XXXVIII. cap. 17. prioris editionis. vid. infra cap. CXIX. verſ. 17. Plaut. Rud. IV. II. 28.

Oppida circumvectabor, ubi nobilitas mea erit clara.
Oppidum magnum communibo, eique ego urbi Gripo indam nomen.

Aliter etiam de mercibus *vectari* dici notant viri docti ad Plaut. Mercat. I. I. 76.

Agrum ſe vendidiſſe, atque ea pecunia
Navim, metretas quae trecentas tolleret,
Paraſſe atque eapſe merces vectatum undique,
Adeo, dum quaeſtum haberet, peperiſſet bona.

Ubi deſcribitur mercator fere ut hic Lycas. BURM.

Jubet quemque ſuam ſententiam proponere] Placet Leid. cod. lectio *promere.* Neque aliter legendum apud Plinium in Panegyr. cap. LXV. *Jubes, quae ſentimus, promere in medium? proferemus.* Cic. ad Attic. lib. IX. *Nunc certe promenda tibi ſunt conſilia.* BOSCH. Jam in Patiſſonii, Wouwerii, & aliis editionibus exſtabat.

Fingite] Verbum in re deſperata Satyrici Latini. BOURD.

Antrum Cyclopis intraſſe] Sidon. l. VII. ep. 14. *Ut ſpecum Polyphemi hoſpes exhorruit.* vide Hyginum ex Homero cap. CXXV. Savaro Not. ad Sidon. ERH.

Niſi nauſragium ponimus] Forte, *nauſragi*, vel *nauſragio imponimus*, id eſt, niſi nauſragio elabimur: ſive, ut Petroniane loquar, niſi nos à periculo nauſragium dimittit. SCIOPP. Id eſt, niſi nauſragium futurum ſtatuamus. An vero *ponimus* pro *ſtatuimus.* Faceret huc Scriverius MS. *ponimus* explanans, *decernimus nobis.* HADR. Eſt hoc proprium verbum diſputantium & diſſertantium, pro quo barbari *ſupponimus.* Eſt idem quod fingimus, vel futurum certo nobis perſuademus: Terent. Phorm. Act. IV. ſc. 3. verſ. 25. *Verum pone eſſe victum eum* pro quo Cicero ſaepe *fac*, *finge*, dixit. Idem Verr. II. cap. 38. *Itaque tantum verbo poſuit, ſacerdotem praetore Sthenium literas publicas corrupiſſe. Poſuit verbo*, ſed non probavit teſtibus, aut tabulis, ſine ullo argumento, aut teſtibus. Poſt redit. ad Senat. VII. *Tum in perorando poſuit rogari ab Italia cuncta.* Deſumta vero proprietas à calculis, qui ponuntur, & finguntur valere, quod ratiocinator velit. Idem Terentius eadem ſcena, *his rebus ſane pone decem minas.* v. Caſaub. ad Charact. Theophr. *περὶ ἀλαζονείας.* Infra noſter cap. CXVI. *Si bene calculum ponas, ubique nauſragium eſt.* Plin. lib. II. epiſt. 19. *Sed plane adhuc an ſit recitandum, examina tecum, omneſque quos ego movi in utraque parte calculos pone, idque elige, in quo vicerit ratio.* Columell. III. 3. bis terve. Suet. Othon. VII. *poſita brevi ratione.* ubi vid. & Gebhard. praef. ad

culo liberamus. *a* Imo, inquit Giton, perſuade gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat, non ſine praemio ſcilicet; & affirma ei, impatientem maris fratrem tuum in ultimis eſſe. Poteris hanc ſimulationem & lacrymis & vultus confuſione obumbrare, ut miſericordia permotus gubernator indulgeat tibi. *b* Negavit hoc Eumolpus fieri poſſe; *c* quia magna, inquit, navigia portibus ſe gravatim curvatis inſinuant; nec tam cito fratrem defeciſſe veriſimile erit. Accedit his, quod forſitan Lycas officii cauſſa viſere languentem deſiderabit. Vides, quam valde nobis expediat, ultro dominum ad fugientes accedere. Sed finge, navem ab urgente poſſe curſu deflecti, & Lycam non utique circumiturum aegrorum cubilia: quomodo poſſumus egredi nave, ut non conſpiciamur à

a GITON. *b* ENCOLPIUS. *c* EUMOLPUS.

ad Corn. Nepot. BURM.

Et omni nos periculo liberamus] Forte *& periculo, omni nos periculo liberamus.* Vel, *& uno periculo omni nos periculo liberamus* Anonymus MS. (Scriver.) HADRIANID.

In ultimis eſſe] Seneca lib. II. Controv. 5. *Cum ſubito nunciatum eſt, in ultimis eſſe filium.* Salvianus ad Eccleſiam: *vel moriens & in ultimis ſitus.* WOUW. Timotheus Epiſcopus, ſive Salvianus lib. I. ad Eccleſ. Catholic. *In extremis ſitus.* Et alibi, *in ultimis eſſe.* WEITZ

Simulationem] Ut majorem vim haberent fictae preces lacrymas effingit & accerſit ſibi, quod Graecis eſt μάχεσθαι & πολιορκεῖν, *evincere precibus, oppugnare.* BOURDEL.

Vultus confuſione] Maeſtitia ac conturbatione.

Quamvis digreſſu veteris confuſus amici.

ANONYM. Ovid. Triſt. III. v. II.

Vidi ego confuſos vultus viſosque notavi,
Osque madens fletu, pallidiuſque meo.

Vid. Goldaſt ad Valerian. p. 34. BURM.

Indulgeat tibi] Veniam det. ex Corn. Nepote Pflugius. *indulgere* eſt *octroyer*, *willfahren.* ERHARD.

Portibus ſe curvatis] Alii, *curatis* TORN. Seneca, *Ipſo litore, quod inter Cumas & Servilii Vatiae villam curvatur.* Leucipp. initio libro I. Δίδυμος λιμὴν ἐν κόλπῳ πλατύς, ἠρέμα κλίνων τὸ πέλαγος. ἡ γὰρ ὁ κόλπος καὶ πλευρὰν ἐπὶ δεξιᾷ κοιλαίνεται. &c. Sed & *curvum* notat Servius quaſi perpetuum litorum epithetum. PITH. Senec. epiſt. 54. WOUW. Lege *ſe gravatim inſinuant*, Lipſ. lib. III. ep. 2. vel, *portibus ſe curvatis non inſinuant.* Kotterleius. ERH. Cur ita mutaverint neſcio, & ſic reſcripſeram. Hac ratione *cornua portus* dixit Lucan. II. 706. & *brachia* Sueton. Claud. cap. XX. Caſſiodor. lib. de Anima cap. VII. Claudian Epigr. XXVIII.

Ardua tranquillo curvantur brachia cornu.

Curvaturam hanc portuum *anconem* vocant. Ovid. Transformator. lib. ult. verſ. 718. quo loco falluntur, qui reponunt *Antium* Lucan. I. 421.

Quem litore curvo
Mollior admiſſum claudit Tarbellicus ancon.

Juvenal. Satyr. IV. Schol. Apollon. lib. II. BOURDEL. Corruptus certe locus, ſed Lipſii conjecturam in textum recipere non auſus fui, negationem tamen deeſſe crediderim, vel *non facele ſe inſinuant*, aut ſimile quid. [Alius *aegre* pro *gravatim* dixerit.]

Inſinuant.] Inde Prudentius hymno Quirini dixit *riparum ſinuamina.* BOURDEL. Vid. ad Rutil.

Officii cauſa] Per corteſia. Pflug. ERH.

Viſere] Propria huic officio, quod aegrotis praeſtamus, vox. vid. Heinſ. ad Ovid. lib. II. Amor. eleg. II. verſ. 21. Gell. lib. VI. cap. 9. ex Piſone *Cn. Flavius Annii filius dicitur ad collegam veniſſe viſere aegrotum.*

Ultro dominum] Alii, *domum.* PATISSON. Lege *Vide ſis, quam valde nobis expediat, ultro ad dominum fugientes accedere.* Senſu commodiſſimo: Tute cogita, quam expediat, qui dominum fugiamus, ultro ſe ei reſtituere: quod faceremus, ſi tuo conſilio uteremur. non alia mens Petronii fuit, niſi rectum eſt *accire* pro *accedere.* Anonymus MS. HADRIANID.

Ab ingenti curſu deflecti] Front. lib. I. cap. I §. 2. *Niſi vi tempeſtatis à curſu praetoriae navis abductus eſſet.* Poſſet intelligi a curſu vehementiore per ventum & fluctum. Sed ſuſpecta vox *ingenti.* BOURD.

Utcumque] Alii, *utique.* PATISSON.

Circuiturum] Suet. Tiber. cap. XI. *Perculſus inopinata re, diu quid ageret incertus, tandem ſingulos circumit.*

Quis non dare manum languentibus volet] Notavi hunc morem in hoc ſolo lectum, ut languentibus darent manum, praeſertim capite opertis. an forte legendum, *Quis non adire manum languenti-*

à quorum regione funis deſcendit, qui ſcaphae cuſtodiam tenet. Praeterea illud miror, Encolpi, tibi non ſuccurriſſe, unum nautam ſtationis perpetuae interdiu noctuque jacere in ſcapha, nec poſſe inde cuſtodem, niſi aut caede expelli, aut praecipitari viribus. Quod an fieri poſſit, interrogate audaciam veſtram. Nam, quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuſo periculum, quod ſalutis ſpem oſtendit. Nam ſine cauſſa quidem ſpiritum tanquam rem vacuam impendere, nec vos quidem

Demiſſum lapſi per funem. Duo autem & plura gubernacula naves pro modo & magnitudine habuiſſe, docuerunt Schefferus lib. II. cap. 5. de Militia navali, Graevius Lect. Heſiod. cap. 2. & Perizonius ad Aelian. lib IX. cap. 40. BURM.

A quorum regione] Hygin. Aſtron. lib. III. cap. 2. BARTH.

Scaphae gubernacula] Alii, *ſcaphae cuſtodiam.* TORN. Majoribus navigiis ſcaphae & id genus minora alligata, quae hinc ἐφόλκια. Heſych. Ἐφόλκια, μικρὰ καράβια, παρὰ τὸ ἕλκεσθαι ὑπὸ τῶν μεγάλων πλοίων. Idem tradit Scholiaſt. Ariſtoph. WOUW.

Succurriſſe.] *Succurrere* & *occurrere* memoriae, pro eo, quod aliis *venire in mentem.* Cicero Epiſt. ad Attic. XIV. I. Dixere poſtea *ſubvenire.* Pſeudo-Quinctil. Declamat. XIV. Fungitur autem Eumolpus officio monitoris. Nam quibus non ſuccurrebat, ii dicebantur egere monitore, ſive ſubjectore. Senec. Epiſt. XCIV. Feſt. Gloſſ. Vet. Ὑποβολεύς, *monitor.* Eadem: *Secundarius*, *ſubdica* (ſic enim lego.) ὑποκριτής. Leg. Plaut. Bacchid. Act. I. ſc. I. BOURD.

Unum nautam ſtationis perpetuae interdiu noctuque] Dividebantur vigiliae non minori cura in navibus, atque in urbibus & militia. Quod & ex Legum Navalium Rhodiorum verbis intelligitur, in quibus praefecti vigilum mentio fit, quem βιγλέων φρουρὸν vocant. unde & ἡμεροβίγλιον apud Curopalatam διὰ τῆς βίγλης, ex Latio, qui ejus ſeculi mos erat, ſumto vocabulo. Verba legis haec ſunt; εἰ καὶ ὁ πρωρεὺς ἀμελήσας, ἢ ὁ βιγλῶν φρουρὸς ἀποκοιμηθῇ, ὡς διαβραχεὶς ἀπόληται ὁ πρυμνίζων, καὶ ὁ πρώτη ἀζήμιος φυλαττέσθω. *Noctiani* antiquis Gloſſ. Graeco-Lat. Νυκτοφύλαξ, *noctianus*, *nocte cuſtos*, *vigilis.* Hi autem, qui in navibus excubabant, etiam ναυφύλακες & *diaetarii* Ulpiano l. I. §. 3. D. Naut. caup. ſtab. Paulo libro III. tit. 7. Sent. *Zetarii* (quomodo *Zabulon* pro diabolon) vocantur, nimirum à diaeta, quae erat cuſtodum, non ſolum in navibus, verum & domibus. Lindenbrog. Not. in Catal. ad Cirin. Gloſſae; Νυκτοφυλακίαι, *excubiae*, *ſingulare non habet.* Philoxen. Gloſſ. *Vigil.* γρηγορητής, ἄγρυπνος. A Petronio appellatur *cuſtos.* ERH. Vide Scheffer. lib. II. de Milit. naval. cap. 3. Caeterum eſt hic ellipſis τῆς *cauſſa*, vel *gratia*, de qua vide ſupra ad cap. XLIX.

Noctuque] Alii, *noctiſque.* PATISS. *Quid noctis videtur*, apud Varronem. PITH. Ita Tornaeſ. Leidenſ.

Interrogate audaciam] Seneca Controv. 8. lib. II. *An exhauſtis viribus perierit*, *interrogate rumorem.* WOUWER. Elegantiſſime *interrogari* dicuntur res inanimatae. Quintil. decl. I. *Quid quo ſit animo ſenis factum*, *poteſtis interrogare teſtamentum.* Iterum declam. XVI. *Interrogo hoc loco impatientiam tuam*, *mater*, *interrogo*, *quid faceres?* CUPERUS.

Nam quod ad meum comitatum] Fortaſſe *conatum.* Scal. WOUW. Id eſt, ad me, qui in veſtro ſum comitatu, hoc eſt, quod ad illud, quod Encolpius dicebat, ſe nolle me in communionem periculi arceſſere. *Comitatus* pro ſocietate; & *comites* pro ſociis, ſupra cap. CI. *mente ſimpliciſſima & vera fide in navigium comites induxiſſe.* ERH. Illuſtris Scaliger ad Leid. cod. oram notarat *conatum.* BOSCH. *Comitatus* ubi tres perſonae. Sic ſupra cap. XIX. *Sed ne quid triſtius exſpectarem*, *comitatus faciebat.* *Tres enim mulierculae* &c. Apulejus III. Mileſ. Hic etiam tres; Encolpius, Giton, Eumolpus. BOURD.

Salutis.] *Salvi* Leid.

Sine cauſſa] Supra cap. LXXIV. & alibi.

Spiritum impendere] Vitam amittere. GLOSS. Alii, *impenderem.* PATISS. Seneca libro II. Controv. *Facilius potes carere eo*, *qui ſpiritum debet*, *quam eo*, *qui impendit.* WOUW. Eleganter. Senec. Epiſt. IX. *In quid amicum paro? ut habeam pro quo mori poſſim*, *ut habeam quem in exſilium ſequar*, *cujus me morti opponam & impendam.* Ita *vitam impendere famae* Statius dixit lib. Sylv. I. 63. ſupra cap. I. *Hunc oculum pro vobis impendi.* Et capite CXI. *malo mortuum impendere*, *quam vivum occidere.* Quintil. declam. XIX. *filius impenſus eſt*, *ut erubeſceres.* Valer. Flacc. I. 470.

Nec vero Odryſius tranſtris impenditur Orpheus.

& v. 581.

dem exiſtimo velle. Videte, numquid hoc placeat. Ego vos in duas jam pelles conjiciam, vinctoſque loris inter veſtimenta pro ſarcinis habebo, apertis ſcilicet aliquatenus labris, quibus & ſpiritum recipere poſſitis, & cibum. Conclamabo deinde, nocte, ſervos poenam graviorem timentes praecipitaſſe ſe in mare: deinde quum ventum fuerit in portum, ſine ulla ſuſpicione pro ſarcinis vos efferam. [a] Ita vero, inquam ego, tamquam ſolidos adligaturus, quibus non ſoleat venter injuriam facere; an tamquam eos, qui ſternutare non ſoleamus, nec ſtertere? an quia hoc genus furti ſemel mihi feliciter ceſſit? Sed finge, una die vinctos poſſe du-

a ENCOLPIUS.

Nec vanas impende preces, finemque malorum
Expete.

Eadem elegantia *prodigus animae Paullus* Horatio dicitur lib. I. od. XII. & Gallus Propertio lib. III. eleg. 8 quae locutio Silio & Statio quoque uſurpata. BURM.

Rem vacuam] Vacantem, nullius precii. Capell. *Praeſcire deis vacuum eſt.* Horat. lib. I. od. V. verſ. 10.

Qui ſemper vacuam, ſemper amabilem
Sperat.

Sic noſter alibi. BARTH. Pro vilem, & inutilem. ERH. *Vacuam* explico, quae nullius eſt, quae non poſſidetur ab aliquo, ſed eſt ſine domino, & ideo non curatur, ut ſolent res propriae & noſtro in dominio. Cicer. III. de Orat. 31. *Noſtra omnis illa prudentia doctrinaeque poſſeſſio, in quam homines, quaſi caducam & vacuam, abundantes otio, nobis occupatis, involaverunt.* Juſtin. lib. XIX. cap. ult. *Praedam non eſſe talem, quam poſſeſſione vacua, fortuitis dominorum mortibus ſicuti caduca occuparint.* lib. XXXI. 3. *velut vacua rurſus poſſeſſione ſollicitatus.* Hoc ſaltem mitius videtur, quam, *vacuam*, vilem interpretari, adductis Capellae & Horatii locis, quae huc nihil omnino faciunt, & alium habent plane ſenſum. BURM.

In duas pelles] Segeſtria. Feſtus. PITH. De hoc genere *pellium* Paullus l. 5. D. de ſuppellect. leg. Cujac. Obſervat. lib. X. cap. 12. Sic Perſ. Sat. V. *pellem* dicit pro mantica & involucro veſtia, ſupellectilis, aliorumque utenſilium & ſarcinarum. Turneb. Adverſar. lib. XIII. cap. 3. Harum pellium mentio & apud D. Hieronym. in Vita Hilarionis. *Pellis*, Germanice *Fellis*, vel potius, *Phellis*, τῷ P. in digamma more noſtro mutato. ERH.

Conjiciam] Emendo *conſuam*. Sic Dardanus apud Lycophronem

ὅς ποτ᾽ ἐν ῥαπτῷ κύτει
Ὁποῖα πέρκος Ἰστριεὺς τετρασκελὴς
Ἀσκῷ μονήρης ἀμφελυτρώσας δέμας
Ῥεθυμνιάτης κέπφος ὣς ἐνήξατο.

Qui dudum in conſuto culeo
Qualis aper quadrupes Iſtrienſis,
Solitarius corpus utri implicans,
Rithymniatis ut fulica enatavit.

Citat hunc locum v. Cl. Jac. Cujacius Obſerv. lib. X. Videtur autem tangere Colchorum legem, de qua Aelian. Variar. lib. IV. cap. 2. BOURDEL.

Inter veſtimenta.] Suſpectus locus Ampl. Cupero, qui mallet, inter *impedimenta*. Sed *veſtes ſtragulae* intelligendae. BURM.

Pro ſarcinis] Lucian. Cynic. Καὶ κοιμᾶσθε ὁμοίως καὶ βαδίζετε, μᾶλλον δὲ βαδίζειν οὐκ ἐθέλετε, φέρεσθε δὲ, ὥσπερ τὰ φορτία, οἱ μὲν ὑπ᾽ ἀνθρώπων, οἱ δὲ ὑπὸ κτηνῶν. Legendus Plutarch. Caeſare de Cleopatra, quae, στρωματοδέσμῳ involuta, delata eſt ad Caeſarem. BOURDEL.

Habebo] *Habeo* Leid.

Conclamabo] *Conclama* Leidenſ.

Praecipitaſſe ſe in mare] Forſan, *praecipitaſſe in mare.* Anonymus MS. HADR.

Sine ulla ſuſpicione] Vid. ſupra cap. XIX.

Inquam ego.] *Ego* deeſt Leidenſi.

Solidos] Id eſt, ναστούς. Plinius *concretos* diceret. contrarium vacuo. Scal. WOUWER. Vide ſupra cap. XLVII.

Venter injuriam facere] Murmure, vel emiſſione ſtridoris. GLOSS. Non diſſimile illud Plauti Poenulo Act. III. ſc. II. verſ. 32. Co. *Fores hae fecerunt magnum flagitium modo.* Ad. *Quid eſt flagitii?* Co. *Crepuerunt clare.* PITH. Vetus codex, *ſoleat ventus* recte. Scaliger. WOUW. Male in Catalectis, *ventus.* BARTH.

Semel mihi feliciter ceſſit] In perditis forte hoc narratum fuit. An reſpicit ad cap. XCVIII.

Mea feliciter] Alii, *mihi.* PATISS. Τὸ *mea* redundat. Scal. WOUW. Probo aliorum codd. lectionem, *ſemel mihi feliciter.* ERH. Forte, *antea feliciter.* SCIOPP.

Quid, ergo ſe diutius] *Ergo* pro autem, particula hoc loco eſt adverſativa, de qua vide quae notavit Goldaſtus ad Valerianum Edit. Roverianae.

durare: quid ergo, ſi diutius aut tranquillitas nos tenuerit, aut adverſa tempeſtas, quid facturi ſumus? veſtes quoque diutius vinctas ruga conſumit, & cartae adligatae mutant figuram. Juvenes adhuc laboris expertes, ſtatuarum ritu, patiemur pannos & vincula? Adhuc aliquod iter ſalutis quaerendum eſt. Inſpicite quod ego inveni. Eumolpus, tamquam literarum ſtudioſus, utique atramentum habet. Hoc ergo remedio mutemus colores à capillis uſque ad ungues. Ita, tamquam ſervi Aethiopes, &

nae. ERH. *Quid ſi* idiotiſmus, de quo Donat. Adelph. II. ſc. I. 39. BOURD. In his ſaepe praeſtat τὸ *quid* ſeparare a ſequentibus. *Quid ergo? ſi diutius* &c. ſcil. futurum eſt, & ſimilia. vid. ſupra ad cap. XXVI. & ad Ovid. Metam. I. 498. BURM.

Si diutius aut tranquillitas nos tenuerit, aut adverſa tempeſtas] Forte delenda particula *nos*. Qui Latine intelligunt, quorum haud ſaepe magnam hodie copiam eſſe video, facile mihi aſſentientur. Livius lib. III. *ſilentium inde aliquandiu tenuit.* id eſt, duravit. Et XXXIII. *uſque ad noctem diu anceps praelium tenuit.* Et XXV. 27. *ubi primum Aquilones (ii namque per aliquot dies tenuerant) cecidere:* & aliis locis pluribus. SCIOPP. Eleganti Scoppii obſervationi adde Livii locum alium lib. XXIII. cap. 44. *Imber continens per noctem uſque ad horam tertiam diei inſequentis tenuit.* vid. ad Quinctil. II. I. princ. BURM.

Veſtes quoque] Forte *veſtes q. d. vinctae rugant, & ch. adl. mutant. O Juvenes!* Sed haec aegrotorum ſomnia. ANON.

Cartae adligatae] Schedulae alligatae ſarcinis quae indicarent, cujus eſſent. GLOSS.

Statuarum ritu pannos patiemur & vincula] Velaminibus & pannis ſimulachra induta. Lactant. lib. II. cap. 4. *His peplos & indumenta precioſa, quibus uſus velaminis nullus eſt.* Comment. ad Juven. Sat. X. *Tunicam Jovis togam palmatam dixit auro confectam.* Hinc in Firm. Aſtron. lib. III. cap. 12. *Prophetas, & veſtitores divinorum ſimulacrorum.* Verum quod Artemid. lib. IV. Ὁ ἐν Μαγνησίᾳ δόξας χαλκᾶ ἱμάτια περικεῖσθαι, ὀρθῶς ἀπέβησαν. ἦν γὰρ αὐτὸν τὰ περιέχοντα ἀνίητα, οἷα τοῖς ἀγάλμασι περιτίθεται. Quia ſaepe aurea, vel argentea, vel aerea, auro inducta, haec amicula. Lactant. *Cum Jovi Olympio aureum amiculum detraxiſſet, laneum juſſit imponi.* Juvenal. Sat. XI.

—— *Nullo violatus Jupiter auro.*

Interp. *Cum nec dum auro tectus eſſet, ſed tota fictilis Jovis compago.* WOUW.

Pannos] Panni ſunt de materia molliori in longitudinem ſciſſa velut lora, quibus devincitur aliquid. Barthius ad Statii lib. IV. Theb. verſ. 266.

Aliud aliquod] Alii, *adhuc aliquod.* TORN. Malim, *aliud*, pro *adhuc*, ut in editione Lugdunenſi. RICH. Lege, *adhuc aliud aliquod.* Vetus ſcriptura, *adhuc aliquod.* BARTH. Veteres ſcribebant *adhuc*, rerum futurarum ignari. Donat. Andr. act. III. ſc. 2. BOURD. *Aliud* non agnoſcit Leidenſ.

Iter ſalutis] Vid. Barth. ad Claudian. Mamerc. lib. I. pag. 249. Sic *via.* vid. ad Gratii Cyneget. 5. & ſupra cap LXXXIV.

Tamquam literarum ſtudioſus] Supra cap. XCIX. *tamquam bonarum artium magiſter.* ERH. *Studioſos juris* &c. dici profeſſores & alios etiam vidimus ad Sueton. Neron.

Hoc ergo remedio] Quid? ſi deleamus, *remedio:* & ſcribamus, *hoc ergo mutemus colores à capillis. hoc*, ſcilicet, *atramento.* Anonym. MS. HADRIANID.

Mutemus colores] *Mutare colores* de re, quae unum tantum colorem habebat. Vopiſcus in Probo cap. XXIII. *Ut ejus praetexta colores mutaret.* Ibi Salmaſius in Not. WEITZ. Si legiſſet Gallicus Petronii locupletator ea, quae Salmaſius notavit ad caput ultimum Vopiſci in vita Probi, non *colorem* hic edidiſſet.

A capillis uſque ad ungues] Plaut. Epid. Act. V. ſc. I. verſ. 16. *Contempla Epidice, uſque ab unguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiviſſima.* PITH. Plautus Epidico Act. V. ſc. I. verſ. 17. Poſidippus Anthol. VII.

Ἐκ τριχὸς ἄχρι ποδῶν ἱερὸν θάλος.

Horatius Epiſt. lib. II. ep. 2.

—— *Talos à vertice pulcher ad imos.*

Cicero pro Roſcio Comoedo cap VII. *Nonne ab imis unguibus uſque ad verticem ſummum, (ſi quam conjecturam adfert hominibus tacita corporis figura,) ex fraude, fallaciis, mendaciis, totus conſtare videtur.* D. Hieronymus in quadam praefatione: *Contuli cum eo a vertice, ut ajunt, uſque ad extremum unguem.* Apulejus Metamorph III. *Ab imis unguibus ſeſe totum ad uſque ſummos capillos perlinit.* Lucianus in Aſino: Ἐκ ταύτης λαβοῦσα χρίεται ὀνύχων ἀρξαμένη τῶν κάτω. Calliſtratus in Deſcriptionibus: Πᾶς γὰρ ἦν ὁ καιρὸς ἥβης, ἐκ κεφαλῆς ἐς πόδας ἐπανθῶν τὸ τῆς ἥβης ἄνθος. DOUZA F. Speciem ada-

& praeſto tibi erimus ſine tormentorum injuria hilares, & permutato colore imponemus inimicis. *a* Quin tu, inquit Giton, & circumcide nos, ut Judaei videamur, & pertunde aures, ut imitemur Arabes, & increta fa-

a GITON.

adagionis habet haec locutio, & à Plauto eſt Epidico Act. v. ſc. I. verſ. 17. Plutarchus de virtute Alexandri; Ἀλεξάνδρῳ δ' εἰ μηδὲν ἄλλο, τὸ σῶμα ἰδὲ κατατετρωμένον ἐξ ἄκρας κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν διακέκοπται. B. Ambroſ. Officior. lib. II. *A veſtigio uſque ad verticem.* Apul. lib. III. Metamorph. & ibi Coivius. Schop. Explanat. in Epidic. Act. v. ſc. I. Moyſes Deuteron. cap. XXVIII. verſ. 35. *Sanarique non poſſis à planta pedis uſque ad verticem tuum.* Job cap. II. verſ. 7. *Percuſſit Job ulcere peſſimo à planta pedis uſque ad verticem ejus.* Eſais cap. I. verſ. 6. *A planta pedis uſque ad caput non eſt in iſto corpore integritas.* In libr. de Vita Adae & Evae cap. IX. *Inducam corpori tuo ſeptuaginta plagas de diverſis coloribus, ab initio capitis uſque ad ungulas pedum.* Nec in doloribus tantum, ſed & amoribus erat adagio huic locus. Samuel II. Regum 14. verſ. 25. *Sicut Abſalom, vir non erat pulcher in omni Iſrael, & decorus nimis: à veſtigio pedis uſque ad verticem non erat in eo ulla macula.* Ammianus lib XXV. de Juliano Imp. *Ab ipſo capite uſque ad unguium ſummitates liniamentorum recta compage.* Rudolphus Baro de Rotenburg, qui ante annos CCCCL. in aula Philippi Imper. vixit, his verbis amaſiam ſuam deſcribit;

Von dem Houpte unz uf den Fuos
Des wirt niemer Buos
Beider rot und wis
Alſo hat der Natur fus
Gemachet is wengel var
Und hat dat bi ze wunſche gar
Geſtalt ir nimmeriche mund.

ERH. Lucian. Tragopod.

Χειρῶν ἀπ᾽ ἄκρων εἰς ἄκρας ποδῶν βάσεις.

Prudentius περὶ Στεφάν.

Ungue ab imo uſque ad capillum.

Graeci brevius ἀπ᾽ ἄκρων ὀνύχων. Hoc uſurpatur proverbii ſpecie apud Job. cap. II. Scholiaſt. Ariſtophan. ad Acharn. Act. II. BOURD. Proverbialis forma loquendi. Nonnus Dionyſiac. XLVIII. pag. 1266. ἐκ ποδὸς ἄχρι καρήνου. Vide Zehner. cent. 4. adag. 16. WEITZ.

Ita, tanquam ſervi Aethiopes, & praeſto tibi erimus ſine tormentorum injuria hilares] Lege, *erimus in tormentorum injuria.* Confundit Aethiopas, qui Melanoſyri, cum Cappadocibus, qui Leucoſyri: de quibus interpres Perſii Sat. VI. *Cappadoces dicebantur habere naturale ſtudium ad falſa teſtimonia proferenda: qui nutriti in tormentis à pueritia, equuleum ſibi facere dicuntur, ut in eo ſe invicem torqueant, &, cum in poena perdurarent, ad falſa teſtimonia ſe bene venundarent.* Meurſius Animadv. miſc. lib. III. cap. 7. ERH. De quibus copioſe Bodin. ad Oppian. lib. I. Cyneget. BOURD. *Itaque* Cod. Memm.

Sine tormentorum] Meurſii veſtigiis inhaerens Ramirez de Prado in Pentecontarcho cap. IX. legit, *in tormentorum injuria.* Sed recte vulgatam ſcripturam defendit Gronovius lib. IV. Obſerv. cap. 13. Tormenta autem hic non de equuleo, ut Meurſius fecit, & ſimilibus, capienda, ſed, ut recte adnotavit Ampl. Cuperus, de vinculis & loris, quibus ſtringi nolebant. Tormentum enim eſt funis tenſus. Quint. decl. XIX. *Non tamen tormenta laxavi, non ſubtraxi, reſtinxique flammas.* vide Scalig. ad Priapej. carm. V. Hoc ergo dicit, tibi erimus praeſto, id eſt, ut ſervi parebimus, & Aethiopum perſonam ſuſtinebimus, non vexati vinculis illis & pellibus inſuti. *Injuria* vero hic notat non ignominiam, ſed incommodum, quod vexat & nocet. Juſtin. lib. XLIII. cap. 2. *Puellam vinculis onerat, ex quorum injuria deceſſit.* Suet. Aug. cap. XIV. *Repente comparuit incolumis & ſine injuria.* Saepe hoc ſenſu Plinius & alii. BURM.

Quid tu] Alii, *quid.* alii, *quin tu.* PATISS. Lege, *Quid? tu, inquit.* Jungerman. vel, *Quid tum, inquit,* Pflug. ERH. Legendum ſuadent ſequentia, *quid tum?* SCIOPP.

Et circumcide nos, ut Judaei videamur, &c.] Vide Plutarchum in Cicerone, ubi de jocis & dictis Ciceronis. DANIEL. Iſidor. Origin. lib. XIX. cap. 23. *Nonnullae etiam gentes non ſolum veſtibus, ſed & in veſtibus aliqua ſibi propria vendicant. Circumcidunt Judaei praeputia, pertundunt aures Arabes,* &c. *Mauros habet tetra nox corporum, Gallos candida cutis.* PITH. Pro & hic aeque ac mox, *& pertunde*, habet *etiam* Leidenſ. Carmen obſcoenum.

Et niſi nodatum ſolverit arte caput.

Pertunde aures, ut imitemur Arabes] Vide Junal. in Satyr. DANIEL. & BONGARS. Arnob. *laminas pertunderent aurium*, hoc eſt, perforarent. Familiare Judaeis, Poenis, aliiſque, qui, Romanis barbari, aures perforare; unde Plautus Poenulo Act. v. ſc. II. verſ. 21. *incedunt cum anulatis auribus.* Caeterum, hoc proprium inſigne Arabum fuiſſe, quis veterum tradat, adhuc quaero: nam, quod apud Iſidor. legitur, ex

Digitized by Google

facies, ut ſuos Gallia cives putet: tamquam hic ſolus color figuram poſſit pervertere, & non multa oporteat conſentiant, & non una ratione mendacium conſtet. Puta, infectam medicamine faciem diutius durare poſſe: finge, nec aquae aſperginem impoſituram aliquam corpori maculam, nec veſtem atramento adhaeſuram, quod frequenter etiam non arceſſito ferrumine infigitur: age, numquid & labra poſſumus tumore teterrimo implere? num-

ex Petronio deſcriptum. WOUW. De Lybibus hoc Macrob. lib. VII. cap. 3. Dio in Macrino, de Mauris. Τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸ ἕτερον κατὰ τὸ τοῖς πολλοῖς τῶν Μαύρων ἐπιχώριον διετέτρητο. Juvenal. & Schol. BARTH. Alii, *Arabas*. Inaures baccatas & viri olim veteres, ut hodieque noſtri, geſtabant perforatis auriculis, ſed more externo, & Juvenali Satyr. I. & Dione Caſſio lib. LXXXVIII. de Macrino Mauro. Libybus tribuit Macrobius lib. VII. cap. 3. Lydis Xenophon Anabaſ. lib. III. Barthius ad Claudian. VI. Conſ. Hon. verſ. 521. ERH. Arabes, Poeni & omnes Africae populi auribus pertuſis. Hinc jocus apud Plaut. Poenul. Act. v. ſc. II. 21.

Mil. *Atque ut opinor digitos in manubiis non habent.*

Ag. *Qui jam?* Mil. *Quia incedunt cum annulatis auribus.*

Juvenal. Satyr. I.

Natus ad Euphraten, molles quod in aure feneſtrae.

BOURDEL. Vid. Dempſter. ad Roſin. p. 177. [lib. I. c. 20.]

Increta facies] Creta illine, candidam redde. GLOSSAE. Amm. Marcell. lib. XVI. *Candidi poene Galli ſunt omnes.* D. Eucher. Inſtruct. lib. II. cap. 4. *Galli a candore corporis primum Galatae appellati.* WOUWER. Gallos facies incretaſſe indicare videtur: ſed hoc ego ad nativum potius Gallorum candorem referendum cenſeo: ſicut & *Gallicus vultus* apud Tertullian. de Virgin. Pithoeus Adverſ. lib. I. cap. I. Lindenbrog. Obſervation. in Ammian. lib. XV. pag. 60. ERHARD.

Gallia] Galli enim candidi facie. Manil. lib. IV. verſ. 714.

Gallia vicino minus eſt infecta rubore.

Iſidor. lib. XIX cap. 23. Dionyſ. Alex. verſ. 285.

λευκά τε φῦλα νέμονται ἀρειμανέων Γερμανῶν.

BARTH. Galli albo vultu. Specie proverbii apud Tertull. Galli albi. apud Galen. de ſanguinis miſſione. Adamant. Sophiſt. lib. II. Manil. lib. IV. Donat. ad Terent. Eunuch. Act. IV. ſc. IV. 22. Ammian Marcell. lib. XV. D. Hieronymus vita S. Hilarionis. BOURD.

Oportet] Leg. *oporteat*. HEINS.

Et non natione] Alii, *& non oratione*. TORN. Nobiliſſ. N. Heinſius; *ut non una ratione mendacium conſtet*, ingenioſe. Paullo poſt D. Munkerus; *nec veſtem atramentum adhaeſurum, quae frequenter etiam non arceſſito ferrumine inficitur.* Haec emendatio mihi quam maxime arridet. BOSCH. Munkerus, *ut nationis mendacium.* Scaliger, *ut novationis*; ſed iterum induxerat. Forte, *ut nota nationis mendacium conſtet.* BURMAN.

Nec veſtem atramento adhaeſuram.] Atramenti ſpecies multae ſcriptorum, quale ſtudioſi atramentum hoc loco Hoc atramento ſolebant ſtigmatiarum frontes inſcribere. Zonaras lib. III. Cedrenus p. 388 ubi uterque narrat de Conſtantino, Irenae filio, qui, cum Armeniacos bello ſubegiſſet inſcripſit fronti *Armeniacus inſidiator.* Aliud item atramentum ſutorium, de quo Cicero IX. Epiſt. II. ad Famil. BOURD.

Non arceſſito ferrumine] Non adhibito induramento & ſolidante glutine. Gloſſ. Στομῶ, *ferrumino*, Στόμωμα, *ferramen*. Legendum *ferrumen*. Στομωτὴς, *indurator*. ERH. Vide ad cap. XXXVII

Infigitur] *Inficitur* Anonym.

Nunquid & labra] Auctor Moreti:

Afra genus, tota patriam teſtante figura,
Torta comam, labroque tumens, & fuſca colore,
Pectore lata, jacens mammis, compreſſior alvo,
Cruribus exilis, ſpacioſa prodigia planta.

WOUWEREN. *Inquit, etiam labra* Leidenſ. Alludi ad morem, quo Indi ſe acu calida compungebant & notis inurebant putat Palmer. in Spicileg pag. 810.

Tumore] Alii, *humore*. TORN. Vide Sulpic. Luperc. lib. I. Vet. Epigr. BARTH. Propria haec facies Aethiopum, quam & Septimus Serenus in Moreto tangit;

Torta comam labroque tumens. ——

Quo etiam pertinet illud Plautinum in Poen. Act. v. ſc. v. verſ. 10. *Totam te faciam pugnis ut ſis morula.* Lindenbrog. Notis in Catalect. ad Moret. Lege, *humore teterrimo*, Pflugius: quod quid

 ſibi

numquid & crines calamiſtro convertere? numquid & frontes cicatricibus ſcindere? numquid & crura in orbem pandere? numquid & talos ad terram deducere? numquid barbam peregrina ratione figurare? Color arte compoſitus inquinat corpus, non mutat. Audite, quid dementi ſuccurrerit. Praeligemus veſtibus capita, & nos in profundum mergamus.

CIII. *a* Nec iſtud dii hominesque patiantur, Eumolpus exclamat, ut vos tam turpi exitu vitam finiatis. Imo potius facite quod jubeo. Mercenarius

a EUMOLPUS.

ſibi velit, aeque illum cum imperitis arbitror intelligere. Ramirez de cicatricibus exponit, quibus interdum irati domini ſervos deformabant, ad Martial. lib. II. ep. 29. n. 5. meo animo, non recte ERH.

Crines calamiſtro convertere] Alii, *comburere*, TORNAES. Tertull. *Simulque ſe mulieres intellexerunt, capillum vertunt*. Propert. lib. II. El XIV. verſ. 32.

Quae mentita ſuas vertit inepta comas.

BARTH. Quippe Aethiopes ſunt criſpi capilli. Vel, ut Martial. *retorto crine*. Ariſtot. de Hiſtor. Animal. lib. V. cap. 3. Αἰθίοπες οἱ ἐν τοῖς θερμοῖς, οὐλότριχες, ξηροὶ γὰρ οἱ ἐγκέφαλοι, καὶ ὁ περιέχων. WOUWEREN. Capella lib. IV. BARTH. *Calamiſtrum*, hinc dictum, ut inquit Varro lib. IV. de Ling. Lat. *quod eo calefacto in cinere capillus ornatur*. aut, ut ſcribit Servius ad Virg. XII. Aeneid. verſ. 100. *acus eſt major, quae calefacta & fronti adhibita torquet capillos*. Hinc *calamiſtratae comae* Ciceroni pro Sextio cap. XII. *calamiſtratus ſaltator* eidem in Orat. poſt reditum in Senat. cap. VI. *calamiſtratus puer* D. Hieronymo ad Demetriad. & Apuleio lib. II. Metamorph. Qui autem hujuſce rei erant opifices, *cinerarii* dicti Varroni, & Catullo Epigr. LVI. & *cinifiones* Plauto Aulular. Horat. I. Serm. Satyr. 2. Tiraquell. Connub. III. pag. 49. Siberus in Gemma pag. 213. *Calamiſtrum*, καλαμίς, *ein Eyſen, damit man das Haar krauſe macht*. *Calamiſtro comam criſpare*, vibrare, in gradus frangere, *krauſz Haar machen*. Baſilius Faber in Theſauro erudit. ſcholaſtic. WEITZ.

Crura in orbem pandere] Ariſtoteles Problem. Sect XIV. Quaeſt. 4. Διὰ τί Αἰθίοπες καὶ οἱ Αἰγύπτιοι βλαισοί εἰσιν, ἢ διότι ὑπὸ θέρμης, ὥσπερ καὶ τὰ ξύλα διαστρέφεται ξηραινόμενα, οὕτω καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα. δηλοῦσι δὲ αἱ τρίχες, οὐλότριχες γὰρ ἔχουσιν. ἡ δὲ οὐλότης ἐστὶν, ὥσπερ βλαισότης τῶν τριχῶν. WOUWER Pete loci hujus interpretationem ex Clariſſ. Iſaaci Voſſii, ſpectatae eruditionis viri, litteris ad Celeberr. Joh Georg Graevium, exhibitis in Heſiod. Lect. cap. XII. BOSCH. *Numquid & crura etiam in orbem pandere, numquid etiam talos* &c. Leidenſ.

Barbam peregrinatione] Alii, *barbara peregrina ratione*. TORNAES. Forte, *peregri ratione*, more peregrino & exotico. SCIOPP. Lege *numquid & barbam*, ſic Memm. cod Nonnullii ex ſcriptis exhibent *peregrinatione*; quam lectionem ex Suetonii loco in Ner. cap. LI. tuetur Gonſalius. Nihil tamen muto. *Pari ratione* Nob. N. Heinſius. BOSCH.

Color arte compoſitus] E contra Propertius lib. II. eleg. 18.

Ut natura dedit, ſic omnis recta figura eſt,
Turpis Romano Belgicus ore color.

Confer eundem lib. I. eleg. 2. Cui ὁμόψηφος Nazianzenus adverſus fucatas mulieres: κάλλος ἐμοὶ μοῦνον, ὃ δῶκε φύσις. Vide Pollucem lib. V. cap. 16. WEITZ.

Dementi] *Timenti* Tornaeſ. Leid. & alii.

Praeligemus veſtibus capita] Homer. Odyſſ. Ξ.

Κεφαλῇ δὲ κατὰ ῥάκος ἀμφικαλύψας.

Sueton. Jul. cap. LIX. In ſumma rerum deſperatione ſoliti ſe mittere operto capite in flumen. Horatius, Livius, quotidiana ad Horat. BOURDEL. Horat. lib. II. Satyr. III.

Nam male re geſta, cum vellem mittere operto
Me capite in flumen.

Capitibus velatis mori conſueviſſe videntur, ſi morte violenta, aut voluntaria. Lucanus de Pompejo, libro VIII. verſ. 13.

— Ubi vidit cominus enſes,
Involvit vultus, atque indignatus apertum
Fortunae praebere caput.

Quod etiam Plutarch Pompejo. vide Sueton. Julio cap. LXXXII. WOUW.

Nec iſtud dii hominesque patiantur] Infra cap. CXXVI. *Nec iſtud*, inquit, *dii ſinant*. Alibi, *Nec hoc dii ſinant*. Plaut. dicit, *Ne dii ſirint*, &, *dii prohibeſſint*. ERH. Infra cap. CXII. & CXXVI. ſimiles formulae occurrunt. Vid. Gronov. ad Calpurn. Flacc. Declam. XXV.

Turpi exitu] Ex inveterata opinione, qua nihil miſerius exiſtimabant antiqui, quam in aqua perire, quia animam igneam exſtingui in mari credebant. vid. Serv. ad Virgil. I. Aeneid. vſ. 93. & paſſim eo poëtae alludunt. v. Barth. ad Stat.

narius meus, ut ex novacula comperiſtis, tonſor eſt: hic continuo radat utriuſque non ſolum capita, ſed etiam ſupercilia, ſequar ego, frontes notans inſcriptione ſollerti, ut videamini ſtigmate eſſe puniti. Ita caedem literae,

Stat. lib. VII. Theb. verſ. 807. Dauſquej. ad Sil. Ital. I. verſ. 143. Cuper. I. Obſ. 8. & alios. *Exitum* pro morte ſumi docuit Vorſtius ad Valer. Max. lib, V. cap. 9. exempl. 5. Infra cap. CXI. *Eumdem omnibus exitum eſſe*. Ovid. Metam. XIV. 187. BURM.

Radat utriuſque non ſolum capita] Viliores ſervos per ignominiam ſemiraſos habebant. Apul. lib. IX. de iis, qui in piſtrinis: *frontes litterati, & capillum ſemiraſi, & pedes anulati*. Ex hoc ritu capio Juvenal. licet interpr. aliter viſum, Satyr. V.

> ---- *Pulſandum vertice raſo*
> *Praebebis quandoque caput, nec dura timebis*
> *Flagra pati.* ----

Novi equidem ex Plauti Amphitr. ſervos, dum manumitterentur, capite raſos fuiſſe, imo & mento raſo. Lucianus dial. qui Timon: ὁ καταπύγων οἰκέτης ἐκ παιδικῶν τίμιος, ὑπεξυρημένος ἔτι τὸν γνάθον. & loquitur de ſervo, cui libertas teſtamento data. Tonderi certe & radi apud pleraſque gentes ignominioſum. Philoſtratus de Vita Apoll. Tyan. lib. VII. ἄρχεται τὸ ἐνθένδε τῆς ἐς τὸν ἄνδρα ὕβρεως, γενείων τε ἀποκείρας αὐτὸν καὶ χαίτης, ἔν τε τοῖς κακουργοτάτοις δήσας. adeo ut κουρὰ, ſeu ἀπόκαρσις, poenae nomine adhibita; potiſſimum in iis, quae ad ignominiam Nicolaus Damaſcenus τὸ δὲ μέγιστα ἀδικήσαντα, ὁ βασιλεὺς κελεύει κεῖραι, ὡς ἐσχάτης οὔσης ἀτιμίας. Harmenopulus lib. VI. tit. 6. §. 18. τυπτόμενος καὶ κουρευόμενος ἐξοριζέσθω. tit. V. §. 8. tit. 7. §. 10. titul. 8. §. 7. & paſſim. Haec poena etiam adulterii. Harmenop. lib. VI. tit. 2. §. 20. οἱ μοιχοὶ τυπτόμενοι καὶ κουρευόμενοι ῥινοκοπείσθωσαν. §. XXV. γυνὴ μοιχευθεῖσα τυπτομένη καὶ κουρευομένη, &c. Hoc etiam in Taciti German. Cedreno, LL. Langobard. aliiſque lectum. WOUWER. Vide Turneb. lib. XXII. Adverſ. cap. 9. Lipſ. lib. II. Elect. cap. 15.

Sed etiam ſupercilia] Non tantum caput vult radi, contentus vulgari ignominia, ſed etiam ſupercilia, ut viderentur gravius puniti. nam & hoc cum primis ignominioſum. Herodianus lib. VIII. cap. 8. Γυμνοὺς ἐξέλκουσι, παίοντες καὶ λωβώμενοι. ὀφρύων τε καὶ ὀφρύων σπαραγμοῖς, καὶ πάσαις ταῖς τοῦ σώματος λώβαις ἐμπαροινοῦντες. Supercilia in luctu raſa Artemidorus auctor, lib. I. ἔθος παλαιὸν πένθει τὰς ὀφρύας ψιλῶσαι. WOUWER.

Frontes notans inſcriptione, ut videamini ſtigmate eſſe puniti] Infra hoc capite, *implevit Eumolpus frontes utriuſque ingentibus literis, & notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit*. Vide Ulpian. in fragmen tit. I. ubi de Lege Aelia Sentia, cui ſtigmata ſcripta fuerunt, & Cujac. lib. VII. Obſerv. cap. 13. de fugitivorum epigrammate. DANIEL. Juvenal. *inſcripta ergaſtula*. Plinius lib. XVIII. cap. 3. *inſcripti vultus*. recte autem, *notans*: nam *notae*, ſeu, ut Cajus J. C. *indicia* ſunt στίγματα. Auſon. epiſt. XV.

> *Ergo notas ſcripto tolerasti, Pergame, vultu.*

Notare igitur *inſcriptione*, γράφειν στίγματα. WOUWER. Lege, *ſolenti*. Sic vocat, *notum epigramma*, infra. BARTH. Hinc *nota* de ſervis inſcriptis. *Extremae notae* de peſſimo ſervo dixit Ulpian. l. 15. §. 43. D. de injur. Giphan. Obſervat. ling. Lat. qui tamen in eo fallitur, quod formulam illam *de meliori nota* putat à notis iſtis, quae ſervis inurebantur, tractam: cum notae iſtae ſemper infamiam importarint. ERH. Invitis omnibus libris, ipſaque Petronii dictione, reponunt, *ſolenti*. BOURD. *Notatus* Leidenſ. *Notare* & *notae* proprie de ſtigmate. Valer. Max. lib. VI. cap. 8. ex. 7. *Servus ab eo vinculorum poena coërcitus, inexpiabilique literarum nota per ſummam oris contumeliam inuſtus*. De verberum cicatricibus & veſtigiis Diogen. Laërt IV. 46. [Ἐμοῦ μὲν ὁ πατὴρ ἦν ἀπελεύθερος, ait Bion, ſimilis fere Horatio, τῷ ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος, (διεδήλου δὲ τὸν ταριχέμπορον) γένος Βορυσθενίτης, ἔχων οὐ πρόσωπον, ἀλλὰ συγγραφὴν ἐπὶ τοῦ προσώπου, τῆς τοῦ δεσπότου πικρίας σύμβολον.] Et Ovidius lib. II. Faſt. verſ. 698.

> *Tergaque deducta veſte notata vident.*

Idem *inſcribere*, ut hic *inſcriptio*, dicitur. Plautus apud Servium ad Virg. lib. I. Aeneid. verſ. 478. *Corpus tuum virgis ulmeis inſcribam*. Unde paſſim *inſcripti ſervi*, *inſcripta ergaſtula*. Neſcio autem, cur *ſolers inſcriptio* moveri debeat, cum ſe tam perite adumbraturum ſtigma polliceatur Eumolpus, ut, qui videant, verum credant. Ita Tibull. I. eleg. 8.

> *Primus aratra manu ſolerti fecit Oſiris.*

Ovid. Amor. II. 7.

> *Ecce, novum crimen, ſollers ornare Cypaſſis*
> *Objicitur dominae contemeraſſe torum.*

BURM.

Stigmate eſſe puniti] Quid ſi *puncti*? quod non probo. BONG. Lege, cum Douza, *puncti*. Stig-

terae, & ſuſpicionem declinabunt quaerentium, & vultus umbra ſupplicii teget. [a] Non eſt dilata fallacia, ſed ad latus navigii furtim proceſſimus, capitaque cum ſuperciliis denudanda tonſori praebuimus. Implevit Eumolpus frontes utriuſque ingentibus literis, & novum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Unus forte ex vectoribus, qui adclinatus lateri navis exonerabat ſtomachum nauſea gravem, notavit ſibi

[a] ENCOLPIUS.

Stigmate punctus eſt στιγματίας, ſervus compunctus notis. Cic. II. Off. *ſtigmatitus.* Plin. ep. v. *cicatrice ſtigmoſus.* Val. Maxim. *inuſtus*, Plaut. In Caſ. *literatus.* Mart. *inſcriptus.* videndus Lipſius Elector. lib. II. cap. 15. Rader. ad Martial. lib. II. ep. 25. in fin. & lib. VIII. ep. 70. Titus Popma de Oper. ſervor. verbo, *Literatum.* ERH. *Puncti* MSS. quibus autem modis hae notae abſtergerentur, dico alibi. BOURD.

Caedem literae & ſuſpicionem] Jungerman. legit, *eaedem*, quod & rectum eſt. ERH.

Umbra ſupplicii tegent] Alii, *ſimplici.* alii, *duplici*, raſurae & notarum. TORN. Lege, *ſupplicii.* Jungermannus: bene, & ſic ante eum Douza. *umbra ſuplicii*, ut infra: *notae literarum adumbratae.* & iterum, *adumbrata inſcriptione deriſi.* ERH. *Tegent* Leidenſ.

Capitaque cum ſuperciliis denudata] Pari modo denudati, qui rem divinam faciebant deae Syriae apud Lucian 'Ανὴρ οὖτ' ἂν ἐς τὴν ἱρὴν πόλιν ἀπικνέεται κεφαλὴν μὲν ὅδε καὶ ὄφρυας ἐξύρατο. BOURD.

Implevit frontes ingentibus literis] Val. Max. lib. VI. cap. 8. *Servus ab eo vinculorum poena coërcitus, inexpiabilique litterarum nota per ſummam oris contumeliam inuſtus.* Scribon. Largus: *Ponemus quo ſtigmata tolluntur. In ergaſtulo deprenſum, & litteras habentem* &c. Quid autem illae litterae continerent, docet ipſe Petr. *notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit.* vere *totam faciem:* Inſcriptae enim litterae & verba toti vultui. Is Lipſius, amor & delicium generis humani, cujus feliciter curioſa doctrina & polite accurata diligentia nihil nobis reſidui in hac re fecit, ex Zonarae Annal. III. docet Elect. I. Theophilum facies monachorum compunxiſſe, & Jambicos verſus atramento infuſo expreſſiſſe. Non falſo igitur epigramma liberali manu duxiſſe ait, quamvis Suidas: πάντα τὰ ἐπιχαράγματα τισὶ, κἂν μὴ ἐν μέτροις εἰρημένα, ἐπιγράμματα λέγεται. Solenni itaque ritu inſcriptae literae, imo verba, quae cauſſam crimenque oſtenderent compunctionis. Columel. Hortulo:

Deletura diu fronti data ſigna fugarum.

Signa fugarum, hoc eſt, fugitivorum epigramma. etſi vir magnus legat *focorum*, doctiſſima ſane interpretatione. Plato de LL. libro VIII. ὃς δ' ἂν ἱεροσυλῶν ληφθῇ, ἐν τῷ προσώπῳ καὶ ταῖς χερσὶ χαραχθεὶς τὴν συμφορὰν, καὶ μαστιγωθεὶς, &c. WOUW.

Ingentibus literis] De quibus Plaut. Laërt. in Dione. Senec. IV. de Beneſ. Apulej. BOURD.

Et notum fugitivorum Epigramma] Φ. F. PITH. Quale fuerit illud, aliis inveſtigandum relinquo. Briſſon. de Formul. lib. VIII. Fugitivi compungi ſolent notis vel literis, quibus dignoſcuntur, & deprehenduntur, lib. II. D. de fugit. Quintilian. *Si quis fugitivo ſtigmata ſcripſerit.* Clemens Alexandr. τὸ δραπετῶν στιγμὰ δίκαιον. Cujac. Obſervat. lib. VII. cap. 13. Ramirez Hypomn. ad Mart. lib. II. ep. 29. num. 5. Titus Popma de Oper. ſervor. verbo, *Fugitivum.* ERH. Quale illud ſatis vulgare. Simile factum Theophili imperatoris, qui juſſit ut Monachis frons inſcriberetur epigrammate duodecim verſuum Jambicorum. Patet apud Zonaram lib. III. BOURD. Forte & *notam fugitivorum epigramma*, per appoſitionem. Nihil tamen incommodi in hac ſcriptura eſt. ANON.

Liberali manu duxit] Ut apud Comicos. BOURD. *Literali* Memm. cod. BOSCH. Neque hanc vocem ſollicitarem. Nam Eumolpus artium liberalium non ſtudioſus tantum, ſed & magiſter, tam perite & eleganter ſtigmatis literas duxiſſe cenſendus eſt, ut manu liberali, non vili & plebeja, eſſe formatae viderentur. *Liberales* & artes & omnia dicta, quae ſupra ſervilem & plebejam conditionem erant elata. Unde credibile eſt, illa ſtigmata ordinaria in ergaſtulis rudi manu à villico aliquo inſcripta, non tam nitide & eleganter fuiſſe expreſſa, quam à noſtro magiſtro: nil attinet haec exemplis adſtruere. Saltem commodior interpretatio viſa, quam admittere vocem minus latinam, *literalem*, quam neque barbara ſecula admiſerunt. BURM. [*Liberali*, non parca, prolixa.]

Ex vectoribus] *Vectores*, qui navi vehuntur, ut & infra, *cum omnis vector nihil prius quaerat, quam cujus ſe diligentiae credat.* & iterum, *unus alterque infirmiſſimus vector.* *Vehere* enim & *vectare* dicuntur navigantes. Petron. cap. C. *Cujus haec navis eſt, aut quos vehat.* Hinc *vectura*, φόρετρον, ναῦλον, in Lexico Graeco Lat. Petron. *cui vecturam debemus.* Heraldus Adv. lib. I. cap. ult. ERH.

Acclinatus lateri navis exonerabat ſtomachum nauſea gravem] Sic ſtatim: *Non diſſimulata nauſeanti*

tis

bi ad lunam tonſorem intempeſtivo inhaerentem miniſterio, exſecratuſque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum, in cubile rejectus eſt. Nos, diſſimulata nauſeantis devotione, ad ordinem triſtitiae redimus, ſilentioque compoſito, reliquas noctis horas male ſoporati conſumſimus. * *

CIV. [a] Videbatur mihi ſecundum quietem Priapus dicere, Encolpion quod quaeris, ſcito à me in navem tuam eſſe perductum. [b] Exhor-

a LYCAS *ſomnium narrans Tryphaenae & Eumolpo.* b ENCOLPIUS.

tis devotione. Senec. ep. 63. *Ut primum ſtomachum, quem ſcis cum mari nauſeantem confligere, collegi.* Iſ. Pontanus Analector. lib. I. cap. 5. ERH. *Nauſea*, ναυτία, ναυτίασις, inanis vomendi conatus, quem fere ſentiunt navigantes in ſalſa aqua. Galenus lib. III. περὶ αἰτιῶν συμπτωμάτων, Avicenna lib. III. fen. 13. tract. 5. cap. 8. Erotianus in Lex. Hippocrat. Vide Martinium in Lexico Philologico. WEITZ. Hic eſt ordinarius navigantium morbus, de quo Seneca paſſim, Sueton. Cajo cap. XXIII. Rationem victus his nauſeantibus praeſcribit Celſus lib. I. de Re medica cap. 13. BOURD.

Ad lunam] Elegantiſſima locutio Ovid. IV. Met. verſ. 99.

Quam procul ad lunae radios Babylonia Thisbe
Vidit. ----

Et verſ. 222.

---- *Inter*
Bis ſex Leucothoen famulas ad lumina cernit.

Flor. lib. IV. cap. 7. *Lecto ad lucernam Platonis libro.* Propert. lib. III. eleg. 8.

Dulcis ad heſternas fuerat mihi rixa lucernas.

ubi v. Paſſeratium. *Notare ſibi* etiam infra eſt cap. CXI. *Notavit ſibi ad lumen.* BURM.

Intempeſtivo inhaerentem miniſterio] Cap. CV. *Nocte intempeſta.* Ergo *intempeſtivus* eſt ab *intempeſtus*, ut *intempeſtiva convivia* proprie ſint, quae nocte celebrantur, aut in multam continuantur noctem. ERH. Licet hic tempus nocturnum notet, non inde tamen *intempeſtiva convivia* deberet Erhardus probare, quae nulla occurrere, niſi vitio librariorum, docuit Salmaſius ad Vopiſc. Florian. cap. ult. & *intempeſtiva* omnia dici moleſta & importuna, quae non ſuo tempore fiunt, & in ejus ſententiam frequentes ivere viri docti. De raſura autem hac, quae naufragorum votum exhibebat, egerunt praeter alios Abrahamus ad Cicer. pro Caelio cap. XIX. Kirchmann. de Funer. lib. II. cap. 14. Ferrar. II. Elect. cap. 13. Brodaeus ad Anth. lib. IV. cap. 21. p. 572. Junius de Coma, Caſellius Variar. lib. II cap. 6. BURM.

Inhaerentem] Supra cap. LXXXVI. *Inhaeſi baſio.* cap. LXXXVIII. *Lyſippus unius ſtatuae lineamentis inhaerens.*

Execratuſque omen] Vide Hadr. Junium de Coma. PUTEAN.

Ultimum votum] Catull. in Phaſelo. Seneca de Beneſic. V. cap. 8. Artemidorus lib. I. cap. 13. BOURD. Vid. Broukhuſ. ad Propert. I. IV. 24. Germanic. Arat 413.

Ultima perſolvunt jactati vota ſalutis.

BURM.

Rejectus] Supra cap. XCII. *Rejecit ſe in grabatum.*

Non diſſimulata] Melius, *nos diſſimulata.* BARTHIUS. Ita Douza.

Devotione] Exſecratione & dirarum devotatione. ERH.

Compoſito] *Compoſiti.* ANON. Quod ferri poſſet, pro ad ſomnum capiendum poſiti in lectis, vel certe loco ad dormiendum apto. Ovid.

Compoſiti juvenes alter & alter erant.

Infra cap. CXXVII. *Compoſiti in hoc gramine*; id eſt, ſedentes. BURM.

Soporati] Vide de hoc verbo Barth. ad Stat. lib. VI. Theb. verſ. 235. Ovidius lib. I. Amor. eleg. 9.

Saepe ſoporatos invadere profuit hoſtes.

Secundum quietem] Suet. in vit. Auguſt. cap. XCIV. *Affirmavit ipſum eſſe, cujus imago ſecundum quietem ſibi obverſata ſit.*

Encolpion quid quaeris] Vet. *Encolpion quod quaeris, ſcito.* Pith. alii *quem quaer.* PATISS. Lego, *quem quaeris.* PUTEAN. Encolpius eſt, qui hoc libro totus eſt, ſupra aliquotiens. BONG. Saepe ita *quod.* Plaut. Apul. de crocodilo: *Nam quod eſt ore amplo & elingue & plerumque in aqua recluſa, multae arundines dentibus implectuntur.* BARTH. Narrabat ſomnium ſuum Tryphenae Lichas. Ergo legendum ex fide MSS. *Encolpium quem quaeris*, quem ſenſum etiam ſecutae ſunt poſtremae editiones. BOURD. *Quem* Memm. & Pith. cod. *quod* alii, hoc eſt, quoniam. Cicero ad Q. Fratrem lib. III. ep. 5. *Quod quaeris, quod illis libris egerim, quos, quum eſſem in Cumano, ſcribere inſtitui.* BOSCH. *Quod* tole-

horruit Tryphaena: &, [a] putes, inquit, una nos dormiiſſe: nam & mihi ſimulacrum Neptuni, quod Baiis coram aſylo notaveram, videbatur dicere, in navi Lycae Gitona invenies. [b] Hinc ſcies, inquit Eumolpus, Epicurum hominem eſſe divinum, qui ejuſmodi ludibria facetiſſima ratione condemnat.

Somnia, quae mentes ludunt volitantibus umbris,
Non delubra deum, nec ab aethere numina mittunt,

Sed

a TRYPHAENA. *b* EUMOLPUS.

tolerari poteſt. Eſt enim uſus iſtius particulae, qualis apud Plaut. Aſin. Act. IV. ſcen. I. *Quod illa aut inimicum aut patronum*, &c. Et mox: *Quod illa dicat, peregre epiſtolam allatam.* Aulul. Act. I. ſc. 2. *Quod quoſpiam ignem quaerat, exſtingui volo.* Vide Fabricium ad Terent. Eunuch. Act. III. ſc. I. CUPERUS. Vide Gronov. ad Liv. lib. XLII. cap. 26. & Giſanii Obſerv. p. 205. *Quid* Leidenſ.

Scito] Vid. Gronovius lib. III. Obſerv. cap. 9.

Putes, inquit, una] Simile illud Leucipp. lib. IV. ὡς δ᾽ ἔκαμε τὸ ὄναρ, [illegible] ἰδὼν ἐνύπνιον. PITH. Cap. CXII. *Jacuerunt ergo una non tantum nocte.* BARTH. Sueton. Claud. cap. XXXVII.

Quod Baiſtor aſylo notaveram] Puto: *quod Bajis oeſtro ac ſtylo notaveram.* Scaliger. WOUW. Confeſſae imperitiae ſumma laus eſt. Aliter edi curavimus. *Quod Bais ter aſylo notaveram.* Nec exſpectamus judicum ſententiam. Peccavimus in hac emendatione aliiſque dupliciter, primo, quod tentare auſi, ultimo, quod in textum admittere. Amicis ſcribimus, quiquis me judicas, pondera. BOURD. Forte, *quod Bajis pro aſylo*, ut *pro roſtris, tribunali, turribus, tectis*, apud Salluſt. ANON. Omnes ſcripti *Baiſtor aſylo notaveram.* Unde Gonſalio legendum videbatur *Bajis ter ſtylo:* non ſequor. Emendat Illuſtriſſ. N. Heinſius; *quod Bajis in periſtylo notaveram.* De periſtyliis videndus Vitruvius. BOSCH Locus depoſitus. Sed, excuſſis literarum ductibus, liquebit ſcribendum eſſe, *quod Bajis in periſtylo notaveram.* Ergo templum Neptuni Bajis; nec mirum, in urbe mari tam vicina; additae erant templis, ut plurimum, porticus, quae & *periſtyla* à columnis dicta, in quibus exponebatur illius ſeu dei, ſeu deae, imago, cui templum erat dedicatum. Juſtinus lib. XLIII. cap. 5. *Cum in arcem Minervae veniſſet, conſpecto in porticibus ſimulacro deae, quam per quietem viderat, repente exclamat, illam eſſe, quae ſe nocte exterruiſſet, quae recedere ab obſidione juſſiſſet.* HEINS. Bynaeus de Calceis Hebraeor. lib. I. cap. 8. emendat *quod Bajis in periſtylio notaveram.* Sed jam ante eum diſcipulis ſuis hanc emendationem tradiderat J. Fr. Gronovius: unde & Ampl. Cuperus adnotaverat margini ſui codicis. Sueton. Aug. LXXXII. *Aeſtate apertis cubiculi foribus, ac ſaepe in periſtylio ſaliente aqua, atque etiam ventilante aliqua cubabat.* Notare autem, ut toties in hoc Satyrico, eſt videre, animadvertere. Serv. ad Virg. lib. II. Aeneid. verſ. 286. *Senex quidam juvenem egregiae formae ſecurum in publico excidio notavit in foro.* vide ſupra cap. VI. BURM.

Epicurum hominem divinum] Tertull. de anima cap. XLVI. *Vana in totum ſomnia Epicurus judicavit, liberans à negotiis divinitatem.* Vide Lucian. Pſeudom. Propertius lib. II. El. XXII. verſ. 27.

Ibat & hinc caſtae narratum ſomnia Veſtae,
Non ſibi, neve mihi, quae nocitura forent.

WOUW. Quae Eumolpus, eadem Lucianus de Democrito. BOURD.

Ejuſmodi ludibria] *Spectra* vocat Lucretius, id eſt, nocturna ſomnia. ERH.

Facetiſſima ratione condemnat] Ante poſtremas editiones retrahebam fugitivum epigramma paene puer: an ſit Eumolpi, quidam forte dubitant; an rei conveniat, nemo.

Somnia quae mentes ludunt volitantibus umbris,
Non delubra deum, nec ab aethere numina mittunt;
Sed ſibi quiſque facit, &c.

BOURDEL. Forte *acutiſſima ratione contemnat.* HEINS.

Somnia] Videatur Putean. in Como pag. 14. & ſeq. Zehner. Cent. III. adag. 22. WEITZ. Plane cum his congruit Claud. praef. in lib. III. de Rapt. Proſerp. HADRIAN. Totum hoc elegans epigramma explicat Barth. Adverſ. LI. cap. 3. & cum praefatione illa Claudiani comparat. Ultimum autem verſum viliorem, & ab exſcriptore additum de ſuo, ut fieri ſaepe ſolet, judicat. Legitur quoque in cod. Voſſ. num. III. poſt Auſon. BURM.

Volitantibus umbris] Proprie, ut oſtendunt ea quae adduximus ſupra ad cap. LXIII. Dum manes nocte vagantur, etiam ſomnia emitti credebat ſuperſtitioſa antiquitas è portis ſuis.

Nec ab aethere] Plaut. contra Rud. Act. III. ſc. I. BOURD.

Lu-

Digitized by Google

Sed ſibi quiſque facit. Nam, quum proſtrata ſopore
Urget membra quies, & mens ſine pondere ludit,
Quidquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bello
Qui quatit, & flammis miſerandas ſaevit in urbes,
Tela videt, verſaſque acies, & funera regum,
Atque exundantes perfuſo ſanguine campos.
Qui cauſſas orare ſolent, legeſque, forumque,
Et pavido cernunt incluſum corde tribunal.
Condit avarus opes, defoſſumque invenit aurum.
Venator ſaltus canibus quatit. Eripit undis,
Aut premit, everſam periturus navita puppim.
Scribit amatori meretrix. Dat adultera munus.
Et canis in ſomnis leporis veſtigia latrat.
In noctis ſpatio miſerorum vulnera durant.

Cae-

Ludunt] Vide Broukh. ad Tibull. lib. III. eleg. 4. verſ. 7.

Proſtrata ſopore] Virgil. Culice verſ. 113.

Concipit hic mitem, projectus membra, ſoporem.

WEITZ. Virgil. x. 640.

Aut quae ſopitos deludunt ſomnia ſenſus.

infr. c. CXXVIII. Alardus ad Valer. Flacc. VII. 142. volebat *laedunt*.

Mens ſi pondere] Ex Peripateticorum ſententia hoc dici, qui interdiu animum corpori circumplexum miniſtrare, ſed noctu à corporis miniſterio liberum proſpicere futura, unde & ſomnia exiſtunt, oſtendit Valeſius ad Ammian. Marcell. lib. XIV. cap. 11. Caeterum in Catalectis Scaligeri pag. 254. editus hic verſus:

Languent membra, quies, & mens ſine pondere ludit.

Quicquid luce fuit, tenebris agit] Baſil. Magn. Homil. in Martyr. Julittam pag. 148. Πεφύκασι γὰρ πᾶσαι καθ' ὕπνον φαντασίαι ὡς τὰ πολλὰ ἀπηχήματα εἶναι τῶν μεθημερινῶν φροντίδων. ὁποῖα γὰρ ἂν ᾖ τὰ κατὰ τὸν βίον ἡμῶν ἐπιτηδεύματα, τοιαῦτα ἀνάγκη εἶναι καὶ τὰ ἐνύπνια. WOUW. Nonnus lib. XLII. verſ. 323.

——— Ὄναρ δέ οἱ ἔπλετο κούρη
Εἴματι νυμφιδίῳ πεπυκασμένη. ἀντίτυπον γὰρ
Ἔργον, ὅπερ τελέει τις ἐν ἤματι, νυκτὶ δοκεύει.
Βουκόλος ὑπνώων κεραοὺς βόας εἰς νομὸν ἕλκει,
Δίκτυα θηρητῆρι φαείνεται ὄψις ὀνείρου.
Γειοπόνοι δ' εὕδοντες ἀροτρεύουσιν ἀρούρας,
Αὔλακα δὲ σπείρουσι φερίσταχυν, &c.

WEITZ. *Sine pondere*, id eſt ſine corpore, ut *corpus onuſtum* Lucret. III. 119. ubi vid. Preig. intempeſtivam emendationem. Vide Cicer. de Divinat. I. 51. BURM.

Quin quatit] Alii, *qui quatit*. PATISS. Virg. lib. IX. Aeneid. verſ. 608.

Aut raſtris terram domat, aut quatit oppida bello.

Valer. Flaccus Argonautic. lib. II. verſ. 122.

----- *Quatit oppida linguis.*

WEITZ. *Qui quatit* Voſſ.

Verſaſque acies] Non moveo, quia *funera* &c. ſequitur. Sed dubitabam, an non *veras* praeſtaret. BURM.

Exundantes] Ex Virgilio.

Exundant ſanguine campi.

Profuſo ſanguine] Alii, *perfuſo*. PATISS. *Profuſo* Scaliger legit in Catalectis.

Qui cauſſas] Scaliger edidit, *quin cauſſas*.

Saltus quatit] Κυριολογία, de qua vide Gronovium ad Senec. Herc. Oetae. verſ. 1523. Virgil. Aen. XII. 513.

Dat adultera munus] Douza *numos* legit. ERH.

Et canis in ſomnis leporis veſtigia latrat] Eadem leges apud Theocrit. Idyil. XXII. Ariſtophanes dixiſſet ὀνειροπολεῖ τοὺς λαγῶας. Sic ὀνειροπολεῖσθ' ἵππους Nubibus. [verſ. 16. Sed ibi & verſ. 27. in activo legitur ὀνειροπολεῖθ' ἵππ.] Chloë apud Long. lib. IV. de Daphnide ὀνειροπολεῖ γάμους πλουσίους. BOURD.

Latrat] Forte, *tranat*. DANIEL. Nihil muta. Ovid. lib. II. Amor. el. 19.

----- *Quid latrent, nocte ſilente, canes.*

Durius dixit Gellius lib. VII. cap. 1. *Demirantes, quod ſolum* (Scipionem) *id temporis in Capitolium ingredientem canes ſemper in alios ſaevientes, neque latrarent eum, neque incurrerent.* Melius *adlatarent* dixiſſet. Vid. Barth. ad Stat. Achill. I. 451.

In ſpatio] Patiſſoni & Wouweri Plantiniana edi-

Digitized by Google

[a] Caeterum Lycas, ut Tryphaenae ſomnium expiavit, [b] Quis, inquit, prohibet

a ENCOLPIUS. *b* LYCAS

editio *ſpatium*, quod mihi rectius videtur, id eſt, quamdiu durat nox, durant vulnera. Ita *in ſpatium fugere* Ovid. lib. VII. Met. verſ. 787. eſt recta via & longa fugere. *In ſpatium trahere*, pro extendere, extrahere, idem lib. XI. Metam. verſ. 176. *in ſpatium porrigere.* idem lib. II. Metam. verſ. 197. *digeſta porticus in ſpatium.* Propert. lib. II. eleg. 23. BURM.

Somnium] *Somnum* Leidenſ.

Somnium expiavit] Id fiebat vini aſperſione, aut aquae lymphatae. GLOSS. Sueton. Galb. XVIII. *Quumque exterritus luce prima ad expiandum ſomnium, praemiſſis, qui rem divinam appararent, Tuſculum excurriſſet.* PITH. Varia ſuperſtitio expiandi ſomnia. Rem divinam faciebant. Tibull. 3. Eleg. V. verſ. 13.

Ipſe procuravi, ne poſſent ſaeva nocere
Somnia, ter ſancta deveneranda mola.

Et lib. III. Eleg. IV. verſ. 10.

----- *Omina noctis*
Farre pio placant, & ſaliente ſale.

Aqua lavabant Perſ. Sat. II.

------ *Et noctem flumine purgas.*

Propert. lib. IV. verſ. 21.

Saepe illa immeritae cauſſata eſt omina luna,
Et ſibi tingendas dixit in amne comas.

Plutarch. idem tradit περὶ δεισιδαιμονίας. Non autem omina tantum aqua expiabant, ſed omni luſtrationi adhibebant. Dion lib. XXXIX. ἐπεί τε ὕδωρ ἀφικνεῖται, κἀνταῦθα καθαρμόν τινα σφῶν ποιεῖται. Servius ineditus Aen. lib. XII. ad Virgilii verſ. 169. *Pura veſtis, qua uti conſueverant ad ſacrificandum. Ea autem purpurea. Purpura enim maris vicem ad piandum praebet.* Sane quaevis ſcelera aqua expiabant. Varro Rer. humanar. lib. X. *Juxta Rhegium fluvii ſunt continui ſeptem, in his à matris nece dicitur purgatus Oreſtes.* Idem Cato refert Orig. III. apud Prob. ad Virg. Vide Tertull. de Bapriſm. cap. V. Virg. Aeneid. VI. & inibi Serv. Lact. lib. V. cap. 20. Senec. Herc. Furent. Apul. Mil. lib. VI. Dion. lib. XLVIII. Eurip. Taur. Sed & luſtratio quae per aquam, varia forma modoque peracta; aut enim parte aliqua immerſi aut aſperſi tantum. Cum parte aliqua, aut caput, aut manus abluebant. Quod caput, Perſ. Sat. II. Juv. Sat. VI. Apul. lib. X. Mil. Fulg. libro II. Mythol. Theoph. Char. περὶ δεισιδαιμονίας. Quod manus, Scholiaſtes Soph. ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς, ὅτε ἢ φόνον ἀνθρώπου, ἢ ἄλλας σφαγὰς ἐποίουν, ἀπονίπτειν τὰς χεῖρας εἰς κάθαρσιν τοῦ μιάσματος. Matth. cap. XXVII. λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας, λέγων, ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος. Quo forte illud quod Heſychius: Χερνίβιον τὸ ἀγνισθῆναι, δι' ὕδατος ἔχοντος χεῖρας ἢ ἅλας. Nota dignum, quod farris & ſalis injectione aquam piatricem pararint. Menander: ὕδωρ περιῤῥάναι, ἐμβαλὼν ἅλας, φακούς. vide Clement. Alexandr. Stromat. lib. VII. Cur ſalem adjecerint, ratio in proclivi. Nam Proclus in Platon. auctor, aquam marinam purificare propter igneam portionem, tanto igitur magis ignis, quod verum eſt, iccirco veteribus frequens in omni luſtratione. Varro apud Chariſ. *Fax adhibetur propter purgationem.* Vide eumdem apud interpr. Perſii Sat. I. Diphil. apud Clem. Alex. lib. VII. Strom. Et, quia ſacra niſi caſte tractari non poterant, lavabant manus antequam facerent. Tibull. lib. II. El. I. verſ. 14.

Caſta placent ſuperis, pura cum veſte venite,
Et manibus puris ſumite fontis aquam.

Ita hic locus diſting. Plaut. Amph. *Invocat deos. Manibus puris* Pol. lib. I. Sed de his latius alibi. Pompon. Haruſpice, apud Nonium in *puriter. Fac puriter bucco vel pectore ruſtico. Ut tractes lavi jamdudum manus.* Emendo:

Fac puriter, vacca, vel pecore ruſtico
Intacto, lavi jamdudum manus.

Haruſpex hortatur, ut faciat, ſe jamdudum paratum *Facere vacca.* Virgil. Ecl. III.

Cum faciam vitula pro frugibus.

Vacca autem Proſerpinae ſacra fiebant. Virg. Aeneid. VI. verſ. 251.

------ *Sterilemque tibi, Proſerpina, vaccam.*

Atqui ut hic perperam *pectore*, pro *pecore*, ita quoque apud Varronem *pecora* pro *pectora.* Non. voce *Pullum.* Varro Seſquiulyſſe. *Ubi nitide Phoebi veſte pulla candidi modeſte amictus paſcunt pectora.* Lege, *ubi nitide Phoebi veſte pulla candidi Modeſte amicti paſcunt pecora. Intacto pecore*, puro, impolluto. Quare hujuſmodi victimas poſtularint, abunde Philo περὶ ζώων τῶν εἰς θυσίας, καὶ τινα τῶν θυσιῶν εἴδη. Virgil. VI. Aeneid. verſ. 38.

Nunc grege de intacto ſeptem mactare juvencos
Praeſtiterit

Sive potius; *intactum pecus*, quod jugum non ſenſit. Fulgent. *Minervae injuges boves ſignificare*, id eſt, jugum nunquam ferentes, qui cauſſam addit. vide Feſt. Hinc lucem do Senec. Agamem. verſ. 352.

Ad tua conjux
Candida tauri delubra cadit,
Neſcia aratri, nullo collum
Subacta jugo.

Silius lib. XIII.

Caeditur Aetneae caſta cervice Minervae.

Caſta

hibet navigium ſcrutari, ne videamur divinae mentis opera damnare? [a] Is, qui nocte miſerorum furtum deprehenderat, Theſeus nomine, ſubito proclamat, [b] Ergo illi, qui ſunt, qui nocte ad lunam radebantur? peſſimo, me-Dius-Fidius, exemplo. Audio enim, non licere cuiquam mortalium

a ENCOLPIUS. b THESEUS.

Caſta cervice, injugi, intacta. Virg. Georg. IV. verſ. 540.

------ *Intacta totidem cervice juvencas.*

Niſi potius in Pompon. l. *fac.* . . . *ruſtico uti matles.* Denique, quod nonnumquam ſola aſpergine uſi, Cicero II. de LL. Inceſtum aquae aſperſione tolli, Juſtinus martyr Apol. II. Καὶ τὸ λουτρὸν δὴ τοῦτο ἀκούσαντες οἱ δαίμονες διὰ τοῦ προφήτου κεκηρυγμένον ἐνήργησαν, καὶ ῥαντίζειν ἑαυτοὺς τοὺς εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν ἐπιβαίνοντας, καὶ προσιέναι αὐτοῖς μέλλοντας λοιβὰς καὶ κνίσας ἐντελοῦντας. τέλεον δὲ καὶ λούεσθαι ἀπιόντας πρὶν ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ἱερά, ἔνθα ἵδρυνται, ἐνεργοῦσι. Quae quidem expiatio ad victimas ipſas. Dionyſ. Halicarn. lib. VIII. χερνιψάμενοί τε γὰρ αὐτοὶ, καὶ τὰ ἱερὰ καθαρῷ περιαγνίσαντες ὕδατι. Aſpergebatur autem potiſſimum caput, quod ſuſe Ovidius Faſtor. lib. v. Sed haec plene tractanda ſuo jam novimus titulo, pauca quidem tanquam in guſtum, data occaſione, interſperſi, licet hoc votivum nobis non fuerat. Plutarchus vero de more expiandi ſomnia, περὶ δεισιδαιμονίας. Horribilibus ſpectris turbati poſtquam ſurrexerint, inquit, ὑπερεξαπατῶσιν ἑαυτοὺς, καὶ δαπανῶσι, καὶ ταράττουσιν εἰς ἀγύρτας ἐμπεσόντες, λέγοντας. Ἀλλ' εἴτ' ἔνυπνον φάντασμα φοβῇ, χθονίας θ' Ἑκάτης κῶμον ἐδέξω, τὴν περιμάκτριαν κάλει γραῦν, καὶ βάπτισον σεαυτὸν εἰς θάλασσαν, καὶ καθίσας ἐν τῇ διημέρευσον. De reliqua ſuperſtitione expiandi ſomnia Clariſſ. Iſac. Caſaubonus, immortale ſaeculi noſtri decus, Comment. ad Theoph. Char. περὶ δεισιδαιμ. WOUWER. Id quod vini aſperſione fiebat, aut aquae lymphatae. Rader. ad Mart. lib. VII. epig. 47. & praefat. lib. VIII. Douſa Centur. lib. III. cap. 9. Adde Heliodor. lib. VII. pag. 320. Narraſſe aëri ſomnia docet Euripid. in Iphig. in Taur. ERHARD.

Quis probibet] Magis arrideret ſolemnis formula *quid probibet?* Infra cap. CXVII. *Quid probibet & ſororem adoptare?* Vide Heinſ. ad Ovid. Epiſt. Heroid. X. verſ. 87. & infra c. CXXXII.

Divinae mentis] Virg. lib. VI. Aeneid. verſ. 726.

------ *Totamque infuſa per artus*
Mens agitat molem.

Deus eſt animus: Cato. Capella lib. VI. ad Minervam:

------ *Mens & ſolertia fati*
Ingenium mundi.

Vide Leontium in fine Sphaerae Arateae. BARTH. Quid velint hujus loci interpretes, divinare non potui. *Divina mens* mihi deus eſt, νοῦς. qua de re copioſe alibi. BOURD.

Divinae mentis opera damnare] Lege *arcana opera damnare.* Mem. cod. Forte legendum: *divinae mentis operta ac arcana damnare?* Nobiliſſ. N. Heinſius *arcana operta.* BOSCH. *Opera* non moveo. Nam ἐκ Διὸς ὄναρ. BURM.

Furtum] Omne quod clam fit. Sic Manil. libr. I. verſ. 27. *mundum furto clepere*, pro clam eum cognoſcere. BARTH.

Haeſius nomine] Alii, *laeſus omine.* TORN. *Aeſius nomine*, recte repoſuimus, & res ipſa per ſe loquitur. Etymologicum, Αἶσος, ὁ τὴν αἰτίαν, τουτέστι τὴν ἀφορμὴν, δούς. Hoc nomen hinc rectiſſime convenit. BOURD. Gonſalius reſtituit *Aeſius*, non male, mea ſententia. *L. Aeſius* eſt in lapide apud Gruter. XIII. 2. Αἴσιοι proprie, qui omen faciunt. Schol. Sophocl. Oedip. Tyran. verſ. 52. & Oed. Colon. verſ. 34. Antiquae tamen editiones & Leidenſ. *Heſus.*

Non licere in navi neque ungues] Ad vitandum videlicet omen. Nam ſalſugo maris ungues conſumit, quod ex Solino colligere eſt, Polyhiſt. cap. 4. *Cum ſalſiores eſcas edit gravida, unguiculis caret partus.* WOUW. Vid. Scriverii Anecd. Philol. p. 12. Propert. lib. III. Eleg. v. verſ. 65.

Huic fluctus vivo radicitus abſtulit ungues.

Hoc verum eſt, naufragis & ungues à cute recidere, & extremitates labeſcere. Quod cum videret ſuperſtitioſa antiquitas, tanquam naufragium deprecari vellet, quo ſcilicet ſolebat ungues radicibus avelli, ſolebat ſibi ungues praeſecare, quoties turbaret mare, ut ex hoc loco patet. Ergo irato mari capillorum reſectione naufragium deprecabantur, ut evaderent unguium praeſectionem, ne enecarentur in mari. Scalig. ad Propert. dicto loco. ERH.

Neque capillos deponere] Libanius, περὶ τῆς ἑαυτοῦ τύχης. PITH. Cap. CIII *Naufragorum ultimum votum.* quod verum eſſe Lucian. περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Καθάπερ ναυαγίαν τινὰ, καὶ σωτηρίαν διηγουμένων. οἷοί εἰσιν οἱ πρὸς τοῖς ἱεροῖς ἐξυρημένοι τὰς κεφαλάς. Hermotimo: δοκῶ δέ μοι οὐκ ἀλόγως ἂν καὶ ξυρήσασθαι τὴν κεφαλὴν, ὥσπερ οἱ ἐκ τῶν ναυαγίων ἀποσωθέντες. Radebant autem caput, non ut mortem effugerent, ſed naufragium.

talium in nave neque ungues, neque capillos, deponere, niſi quum pelago ventus iraſcitur.

CV. [a] Excanduit Lycas hoc ſermone turbatus; &, [b] itane, inquit, capillos aliquis in nave praecidit, & hoc nocte intempeſta? attrahite ocyus nocentes in medium, ut ſciam, quorum capitibus debeat navigium luſtrari. [c] Ego, inquit Eumolpus, hoc juſſi; nec non eodem futurus navigio, auſpicium mihi feci, ſed quia nocentes horridos longoſque habebant ca-

a ENCOLPIUS. b LYCAS. c EUMOLPUS.

ξύρησαι δὲ δοκεῖν τὴν κεφαλὴν, πλεῖστι ναυάγιον σημαίνει, πλὴν οὐκ ἀπώλεσιν. ναυαγήσαντες μὲν γὰρ ἢ ἐκ μεγάλης σωθέντες νόσου, ξυρῶνται. WOUW. Paullo ante: *Notavit ſibi ad lunam tonſorem intempeſtivo inhaerentem miniſterio, exſecratuſque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum.* Gentiles, urgente tempeſtate, ac nulla ſalutis ſpe affulgente, capillos ſoliti tondere. Nonius: *Qui liberi videbantur effugere, ſicut naufragio liberati ſolent.* Eam ob cauſam Juvenal. Sat. 12.

Tunc ſtagnante ſinu gaudent ibi vertice raſo,
Garrula ſecuri narrare pericula nautae.

Nautam vertice raſo, quem in mari ſaepiſſime pericula & naufragia inveniſſent. Ad hunc morem videtur alludere Paulus Act. Apoſt. cap. XXVII. ubi dejectos metu naufragii vectorum animos conatur erigere; οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται. Durantius Variar. lect. lib. II. cap. 9. Kirchmannus de Funeribus lib. II. cap. 14. ERHARD. Hac de re interpretes T. Livii ad lib. VI. Rigaltius ad Artemidor. ὀνυχίζεσθαι. De capillis poſitis in tempeſtate idem Artemidorus, Lucian. Marcell. BOURD. Τὸ ξυρᾶσθαι naufragorum ultimum votum. Artemidor. lib. I. Onirocrit. cap. 25. Quem morem jampridem obſervaverat Brodaeus ad illud Lucillianum lib. VI. Antholog.

Σωθεὶς ἐκ πελάγους Λουκίλλιος ὧδε κέκαρμαι
Τὰς τρίχας ἐκ κεφαλῆς. ἄλλο γὰρ οὐδὲν ἔχω.

Rigaltius ad Artemidor. pag. 9. WEITZ.

Itane, inquit, capillos aliquis] *Aliquis, inquit, capillos* Cod. Memm. ſine *inquit*.

Attrahite] Ovid. lib. III. Met. verſ. 563.

Attrahite huc vinctum.

Nec non eodem futura navigio] Gallicus noſter Petronii corruptor nullo ſenſu edidit *non omen facturus navigio hoſpitio mihi*, quae quid ſignificent, vellem nobis ſtupidis exponerent ſublimia illa Galliae ingenia: cum ſenſus optimus emergat ex vulgata, illum juſſiſſe ſqualorem damnatis demere, quia, eodem navigio futurus, nolebat cum miſeris & habitu infauſto inſignibus navigare, ne male ominatus ille habitus magnam partem in ſe quoque redundaret. Superſtitionem illam reſpicit veterum, qui ominoſum ducebant eadem navi cum infelicibus & ſceleſtis navigare, aut eodem tecto uti, quod unius ſcelus omnibus malum creare poſſe crederent. Nota hiſtoria Jonae, quem, ut naufragii, quod timebant nautae, auctorem praecipitabant. Horat. lib. III. od. 2.

------ Vetabo, qui Cereris ſacrum
Vulgarit arcanum, ſub iiſdem
Sit trabibus, fragilemque mecum
Solvat phaſelum. Saepe Dieſpiter
Neglectus inceſto addidit integrum.

Theophraſt. περὶ δειλίας ridet eum, *qui ad minimam fluctuum agitationem quaerit, an omnes vectores ſint initiati.* Virgil. lib. I. Aen. verſ. 40.

------ Pallaſne exurere claſſem
Argivûm, atque ipſos potuit ſubmergere ponto
Unius ob noxam & furias Ajacis Oïlei.

Sophocl. Antigone 379.

Μήτ' ἐμοὶ παρέστιος
Γένοιτο, μήτ' ἴσον
Φρονῶν, ὃς τάδ' ἔρδει.

Oedip. Col. 1485.

Ἐναισίου δὲ συντύχοιμι
Μηδ' ἄλαστον ἄνδρ' ἰδὼν
Ἀκερδῆ χάριν μετάσχοιμί πως.

Sibi ergo ſimul cum his fugitivis & ſtigmate punctis, navigaturus auſpicium fecit Eumolpus, ne participaret mala omnia, quae capillus ſordidus faciebat, & ne infelici auſpicio navigationem ſuſciperet: locutio autem illa *auſpicium facere ſibi*, pro re fauſta avertere ſibi omen, & futuram felicitatem augurari, eſt elegantiſſima. Praeter Horatii locum à Douza adductum Livius lib. I. cap. 34. *Aquilam ea regione coeli & ejus dei nuncium veniſſe, circa ſummum culmen hominis auſpicium feciſſe.* Id eſt, bonum omen dediſſe. Plaut. Stich. Act. III. ſc. 2. *Augurium hic facit.* v. Turneb. lib. XXVI. Adverſ. 26. BURM.

Auſpicium mihi feci] Alii, *auſpicium triſte feci.* TORN. Omnino ſcribendum *auſpicium nihili feci.* Caeterum nihil laetum aut delicatum in navigio faciebant. Achilles Tatius libro V. πολλάκις ἤκουσα τῶν περὶ τὴν ναυκληρίαν καθαρὰ δεῖν ἀφροδισίων τὸ σκάφος, τάχα μὲν ὡς ἱερὰ, τάχα δὲ ἵνα μή τις εἶναι ἐν τηλικούτῳ τρυφῇ. BARTH.

Sed

capillos, ne viderer de nave carcerem facere, juſſi ſqualorem damnatis auferri: ſimul ut notae quoque literarum, non adumbratae comarum praeſidio, totae ad oculos legentium accederent. Inter caetera apud communem amicam conſumſerunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero unguentiſque perfuſos. Ad ſummam, adhuc patrimonii mei reliquias olent. [a] Itaque, ut tutela navis expiaretur, placuit qua-

a Encolpius.

Sed horridos nocenteſque capillos] Sordidus & paſſus capillus reorum. Plin. lib. vii. epiſt. 27. *Reis moris eſt ſubmittere capillum.* Idem Panegyr. Juven. Comm. *Cum rei tenemur, capillos demittimus.* Gell. lib. iii. cap. 4. Prudent. i. adverſ. Symmach Nec tantum rei ſordidi, hoc eſt, ſolito cultu reorum, capillo nimirum promiſſo, & veſte obſoleta. Cicer. pro Cluent. ſed promiſſo, & veſte obſoleta Cicer. pro Cluent. ſed etiam eorum propinqui. Mart. lib. ii. epig. 24.

Si det iniqua tibi triſtem fortuna reatum,
Squallidus haerebo, pallidiorque reo.

Quinct. lib. viii. Imo ipſi accuſatores ſordidati, ne rei habitu invidiam facerent, & facilius judices flecterentur. Cicer. v. in Verr. cap. xlix. *Adſpicite ſquallorem ſociorum.* Saepe inſperſus cinis, quo miſerabiliores. Apul. lib. vii. *Ambabus manibus trahens cineroſam caniciem.* Mileſ. lib. x. & ix. Virg. Aen. x. obvium in S. Scriptura. Tertull. de Jejuniis cap. xvi. *Cum ſtupet coelum, & aret annus, ritu annuo ſaccis velati, & cinere conſperſi, idolis invidiam ſupplicem objiciunt.* Apol. cap. lx. WOUW. Scribe *ſc. quia*; pro *ſcilicet.* Jungermannus. Sordidus enim, ſquallidus & productus capillus reorum. Siſenna lib. iii. Hiſtor. Plutarch. Rer. Rom. cap. 14. Oroſ. lib. v. cap. 17. Cic. iv. in Verr. Livius lib. ii. dec. ii. & lib. iv. dec. v. Val. Maxim. lib. i. cap. 7. & libro vi. cap. 4. Juſtinus lib. xxxvi. ſub fin. Fortunatus de S. Martino, lib. iv.

Et longa catena reorum
Accreſcente coma.

Videndi Wouwerius & Savaro ad Sidon. ERH. *Longos horridoſque* Cod. Memm. Vide ſupra ad cap. xcix.

Notae quoque literarum non adumbratae comarum praeſidio] Diphilus:

Κόμην τρέφων μὲν πρῶτον ἱερὰν τοῦ θεοῦ,
Ὥς φασιν, οὐ διὰ τοῦτο γ', ἀλλ' ἐστιγμένος
Πρὸ τοῦ μετώπου παραπέτασμ' αὐτὴν ἔχει.

PITH. Hac de re locus inſignis apud Polyaenum lib. i. quem licet longiuſculum apponam, quia mirum in modum convenit. Ἱστιαῖος ὁ Μιλήσιος, ἐν Πέρσαις ὢν παρὰ Δαρείῳ βασιλεῖ, βουλόμενος Ἴωνας ἀποστῆσαι, γράμματα πέμπειν δὲ θαρρῶν διὰ τὰς φυλακὰς τῶν ὁδῶν, οἰκέτην πιστὸν ἀποκείρας τὰς τρίχας, στίγματα ἐνεγράψατο τῇ κεφαλῇ, Ἱστιαῖος Ἀρισταγόρᾳ. Ἰωνίαν ἀπόστησον. καὶ τοῖς στίγμασιν ἐπέτρεψε τὰς τρίχας. Τοῦτον τὸν τρόπον λαθὼν τὰς φυλακὰς ὁ στιγματοφόρος καὶ καταβὰς ἐπὶ θάλασσαν, ἀποξυράμενος ἔδειξεν Ἀρισταγόρᾳ τὰ στίγματα. Hinc ſtigmatiae, ut ſupplicium ſuum adumbrarent comarum praeſidio ſolebant comam alere. Spartian. in vero.

Non adumbrata] *Ne adumbratae* Leid. cod. BOSCH. *Non* deeſt Memm.

Accederent] *Acciderent* malim. Sic *Fama ejus ad nos accidit* Livio lib. xxi. cap. 10. ubi vide Gronovium. Curtius lib. iv. cap. 4. *Alexander claſſem litori, à quo fremitus acciderat, admovit.* HEINS. Firmandae conjecturae facit egregie locus Ciceronis iv. Verr. cap. 1. *Denique nihil iſtum, quod ad oculos animumque acciderit, reliquiſſe*, ut recte viri docti conſtituerunt. Vide Giſanii Indicem Lucret. Colvium ad Apulej. v. Metam. 70. Paſſer. ad Cicer. in Vatin. cap. 2. Vulgata tamen locutio *accedere* magis dicitur de re, quae auribus, quam oculis, percipitur. Ut pluribus exemplis adſtruxit Heinſius ad Ovid. lib. v. Faſt. 360. curis ſecundis, quas nos publico debemus. BURM.

Apud communem] *Communis amica* quae ſit docet Martial. lib. ii. Epigr. 12. Alfenus lib. xvi. ff. de ſerv. corrupt. *Dominus ſervum diſpenſantem manu miſit, poſtea rationes ab eo accepit, & quum de iis non conſtaret, comperit apud quandam muliercuiam pecuniam eum conſumpſiſſe.* Martial. v. Epigr. 43. GABBEMA. *Communis* apud Martialem eſt quae patebat duobus ſociis: ſed hic ego vulgarem intelligo omnibus dantem Niſi duobus Eumolpo & Gitoni communem intelligat. BURM.

Conſumſerunt] *Conſumpſerant* Memm.

Patrimonii mei.] Eadem apud Terent. Act. i. ſc. 2. BOURDEL.

Ad ſummam] Salluſt. *Ad poſtremum, Denique,* Pflugius. ERH.

Tutela] Navium proris effigiata aut picta deorum, quibus ſe mancipabant, ſigna impoſita. GLOSS. Statim, *tentantque viliſſimo ſanguine tutelam placare.* Paulo poſt cap. cviii. *a tutela navigii raptum.* videndus Turnebus. DANIEL. Navium proris effigiata aut picta deorum, quibus ſe man-

quadragenas utriſque plagas imponi. Nulla ergo ſit mora. Aggrediuntur nos

mancipabant, ſigna impoſita, idque *tutela* Latinis. Gloſſ. *Tutela*, παράσημον τοῦ πλοίου. recte. nam & navigio nomen imponebat. Lucian. Navig. τὴν ἐπώνυμον τῆς νεὼς θεὸν ἔχουσα, τὴν Ἶσιν. Statius Thebaid. VIII. verſ. 269.

------ Solus ſtat puppe magiſter
Pervigil, imſcriptaque deus qui navigat alvo.

Lutatius: *Tutelam navis intelligimus cum gubernatore navigare. habent enim pictos praeſules, quorum nominibus nuncupantur & naves.* has intellexit Artemid. cui hinc facem praefero, lib. II. Οἶδα δὲ ναύκληρον, ὃς ἔδοξε τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ θεοὺς ἱδρυμένους ἀπολωλέναι. Perſius Sat. VI.

------ Jacet ipſe in littore, & una
Ingentes de puppe dei.

Gloſſ. *navium tutelam dicit, quam in puppibus habent, vel pingunt.* Procopius in Eſaiae cap. XII. Ἐπιβῆναί τι φησὶν Παῦλος ὁ Λουκᾶς ἐν πλοίῳ Ἀλεξανδρινῷ παρασήμῳ Διοσκόροις. Ταῖς γὰρ πρώραις ἀεὶ εἰκόνας ἐνέγραφον, ὡς καὶ νῦν ἁγίων μαρτύρων. Lucae verba in Actis Apoſt. cap. XXVIII. vide Feſt. in Europa. Obſervo non ſemper deorum ſigna impoſita, ſed etiam animalium. Lactant. libro I. cap. II. *Navis, in qua impoſitus, tutelam habuit in aquila figuratam de anſeris effigie.* Lucian. Virg. Aeneid. X. verſ. 166.

------ Aerata princeps ſecat aequora tigri.

Servius: *Cujus roſtrum erat in ſimilitudinem tigridis; namque ſolent naves nomina accipere à tutelarum pictura.* quae verba valde corrupta leguntur. Licae navis tutelam forte habuit effigiem Palladis manu ramum oleae tenentis, quod ex ſequenti cap. CVIII. claret. nam ἐλαίας φυτὸν τῇ Ἀθηνᾷ ἀνακείμενον Artemid. lib. V. WOUWEREN. De qua multi dixere. Tutelae dii Apollo, Minerva, Tyndaridae. Minervam habuit navis Agamemnonis. Theognis.

Ἄρτεμι θηροφόνη, θύγατερ Διὸς, ἣν Ἀγαμέμνων
Εἵσαθ' ὅτ' ἐς Τροίην ἔπλεε, νηυσὶ θοαῖς.

Quem locum interpretatur Callimach. εἰς Ἄρτεμιν.

Σοὶ γὰρ ποιήσατο Νηλεὺς
Ἡγεμόνην, ὅτε νηυσὶν ἀνήγετο Κεκροπίηθεν.
Χησιάς, Ἰμβρασίη, πρωτόθρονε, σοὶ δ' Ἀγαμέμνων
Πηδάλιον νηὸς σφετέρης ἐγκάτθετο νηῷ.

Sed hac de re locus benignior ad Pauſaniam. Schol. Ariſtoph. ad Acharn. 397. BOURDEL. Confundit hic Wouwerius tutelam & παράσημον, quae diſtinxit Salmaſius Exercit. Plin. pag. 403. & eum ſecutus Scheffer. lib. III. de Milit. Navali cap. I. ubi oſtendit, tutelam in puppe fuiſſe, ſed ſimul concedit, improprie παράσημον, quod in prora fuit, *Tutelam* dici, quando ſimulacra deorum in prora ſunt poſita, non ut tutelae, ſed ut ſigna. vide & Fabrettum de Column. Trajan. cap. IV. pag. 112. Ita, quae Minervam pro tutela habebat, Argo, in roſtris habebat Tritona. Illud patet ex Val. Flacc. I. 301.

Mox ubi victa gravi reciderunt lumina ſomno
Viſa coronatae fulgens tutela carinae
Vocibus hes inſtare duci.

& VIII. 202.

Puppe procul ſumma vigilis poſt una magiſtri
Haeſerat auratae genubus Medea Minervae.

Hoc ex Statio Theb. II. 372. vid. ad Ovid. Triſt. I. X. I. Sed contra hanc diſtinctionem παράσημου & tutelae acriter pugnat Stanlejus in notis eruditiſſimis ad Aeſchyl. ſeptem cont. Theb. verſ. 214. & certe difficilis admodum diſtinctio, cum tot loca veterum puppi, & alia prorae, deorum imagines attribuant, ſive id acciderit, ut Salmaſius vult, quia idem ſaepe fuit tutela, & παράσημον, unum ejuſdem dei ſimulacrum, ſive alia nobis ignota ratione. Tzetzes quoque ad Lycophron. Caſſandr. verſ. 25. dicit proris navium Barbaricarum & Bellicarum Deos fuiſſe inſcriptos. BURM.

Quadragenas utriſque plagas imponi] Nota quod plagas numerarint. Paullus 2. ad Corinthios capite II. Ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον. Zonaras Tom. 3. Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐκκόψας τὰ ὄμματα, καὶ περιγράπτοις ὁρίοις συγκλείσας αὐτοὺς, ἔνθα κατ' ἐνιαυτὸν πέμπων ἑκατὸν βουνεύροις ᾔκιζεν ἕκαστον. ſaepe in LL. Georg. tit. περὶ φόνων ζώων: λαμβανέτω μάστιγας ρ. Ibid. λαμβανέτω μάστιγας ιβ. verbatim LL. Bajoariorum tit. II. *Si quis mulieri potionem dederit, ut abortum faceret, ſi ancilla eſt*, CC. *flagella ſuſcipiat.* Utpote ſervis. nam verbera *poenae* ſunt *ſerviles* Petron. Bongarſius Not. in Juſtinum lib. I. *Quadragenas* inquit: nec enim olim arbitrio carnificis, ſicut hodie fit, flagellabantur condemnati ad flagra, aut fuſtes, quod ex ſacra Scriptura & Legibus gentium conſtat. Fr. Pithoeus Gloſſ. Legis Salic. tit. 13. Deuteronom. XXV. verſ. 3. *Si eum, qui peccavit, dignum viderint plagis, proſternent, & coram ſe facient verberari. Pro menſura peccati erit & plagarum modus ita duntaxat, ut quadragenarium numerum non excedant, ne foede laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.* Sed & ho-

nos furentes nautae cum funibus, tentantque viliſſimo ſanguine tutelam placare. Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi: caeterum

hodie apud Hiſpanos qui eſculenta in macello coëmit, ut carius vendat, 25. qui annonam frumentariam flagellat, 100. ictibus à carnifice fuſtigatur. ERH. Mos ab Aegyptiis. De hoc plagarum numero leges Viſi-Gothorum paſſim. BOURD. Vide ſupra cap. xxv.

Imponi] Locutio Ciceroniana. Orat. pro Sext. cap. IX. *An non accipienda plaga mihi ſanabilis, illis mortifera, qui eam impoſuiſſent?* Ita *imponere vulnus* lib. 1. ad Attic. Ep. 16. ubi vide Caſauboni notas.

Viliſſimo ſanguine] Servill. ita capio apud Senec. de Clem. lib. 1. cap. 1. WOUW. Sanguis vilis eſt ſervilis. Tacit. 1. Annal. 76. *Edendis gladiatoribus, quos Germanici fratris ac ſuo nomine obtulerat, quamquam vili ſanguine.* & alibi eiſdem paene verbis. Senec. de Clement. 1. *Parſimonia etiam viliſſimi ſanguinis.* Quinctil. Declam. CCXCI. *Nullus eſt tam vilis ſanguis, ut non manus inquinet.* BOURD. Non repugno quin de ſervis capiatur, ut credebantur. Sed tamen de omni turba humili & plebeja, in cujus morte nullum damnum, hoc vocabulum intelligitur. Livius xxv. 6. *An vobis veſtriſque liberis ignoſcitis facile, patres conſcripti, in haec vilia capita ſaevi.* Lucan. lib. VII. 710. & lib. V. verſ. 262.

—— Quaeris terraque marique

His ferrum jugulis, animaſque effundere viles.

Cicer. lib. III. de Offic. cap. 23. *Quaerit, ſi in mari jactura facienda ſit, equine pretioſi potius jacturam facias, an ſervuli vilis.* Ita Florus lib. II. cap. 6. Sardos vocat *gentem contumacem & vilis mortis*, id eſt in cujus morte non magna eſt jactura, non, ut Salmaſius legit, *vilis morti*, facilis ad excipiendam, & nihili mortem faciens. BURM.

Spartana nobilitate] Summa patientia. Notatur Spartanorum animi firmitudo ac tolerantia in ſufferendis plagis. GLOSS. Cur Spartana nobilitate? Tertull. ad Martyras cap. IV. *Nam, quae hodie apud Lacedaemonas ſolennitas eſt maxima, διαμαστίγωσις, id eſt flagellatio, non latet. In quo ſacro ante aram nobiles adoleſcentes flagellis adfliguntur.* Quod illud ſacrum, quae ſolennitas? Plutarchus: οἱ παῖδες παρὰ αὐτοῖς (Lacedaemonibus) ξαινόμενοι μάστιξι δι᾽ ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ Ὀρθίας Ἀρτέμιδος, μέχρι θανάτου πολλάκις διακαρτερῶσιν, ἱλαροὶ καὶ γαῦροι, &c. καλεῖται δὲ ἡ ἅμιλλα διαμαστίγωσις. Vide eumdem Lycurgo. Lucian. Icaromenip. Arrian. Diſſ. in Epict. lib. I. cap. 2. Cujus inſtituti originem rationemque apud Philoſtr. lib. VI. ubi Apollon. τὸ δὲ μαστιγοῦσθαι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ ἀπὸ Σκυθῶν δρᾶται, χρησμῶν φασὶν ἐξηγουμένων ταῦτα. Οὐ (Theſpeſion) σοφὸς ἔφη τοὺς τῶν Ἑλλήνων θεοὺς εἴρηκας, εἰ μαστίγων ἐγίγνοντο ξύμβουλοι ὦ Ἀπολλώνιε τοῖς τὴν ἐλευθερίαν ἀσκοῦσι. οὐ μαστίγων εἶπεν, ſc. Apollonius, ἀλλὰ τοῦ αἵματος ἀνθρώπων τὸν βωμὸν ῥαίνειν. ἐπειδὴ καὶ παρὰ Σκύθαις ταῦτα ἠξιοῦτο. σοφισάμενοι δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸ ἀπαραίτητον τῆς θυσίας, ἐπὶ τὸν καρτερίας ἀγῶνα ἥκουσιν, ἀφ᾽ ἧς ἐστι μήτε ἀποθνήσκειν, καὶ ἀπάρχεσθαι τῇ θεῷ τοῦ σφῶν αὐτῶν αἵματος. WOUWEREN. Celebris Spartanorum patientia. Pacatus paneg. *Ad hoc aulam omnem Spartanis gymnaſiis duriorem, laboris, patientiae, frugalitatis exemplis abundantem.* Ariſtaenet. lib. II. epiſt. 17. Τὴν ἀνδρείαν μιμησαμένη τῶν Λακώνων. Maximus Tyrius Serm. XXXV. Διὰ ταῦτα ἡ Σπάρτη ἐπὶ πλεῖστον ἐλευθέρα, οὐκ οὐδὲ ἐν εἰρήνῃ σχολὴν ἔχει. μάστιγες αὐτα· καὶ πληγαὶ Λακωνικαὶ, καὶ ἔθη κακῶν ταῖς ἀρεταῖς ἀναμιγνύμενα. Nicolaus Ἐθνικοῖς. Οἱ δὲ παῖδες νομίμως περί τινα βωμὸν περιιόντες μαστιγοῦνται, ἕως ἂν ὀλίγοι λειφθέντες στεφανωθῶσιν. vide plura apud Stob. ſerm. XXII. Iſta Nicolai haud dubio animo habuit Petronius. BARTH. Id eſt, ſumma patientia. Pilugius. vide de Lacedaemoniorum animoſitate & tolerantia Fr. Jureti Miſcell. ad Symmach. lib. II. ep. 46. Joſeph. Stephani Demonſtrat. politic. Henric. Steph. Append. ad Dicaearch. Nicol. Cragii Commentar. de Republ. Lacedaemon. Bernartii Commentar. ad lib. VIII. Thebaid. Statii. ERH. Alludit ad Lacedaemoniorum morem, apud quos quotannis nobiliſſimi etiam pueri ad Dianae aram loris flagellabantur; quorum numquam ullus exclamavit, neque ingemuit quidem, qua in patientia ſummam virtutem ponebant. Hinc Horatio *patiens Lacedaemon.* BOSCH. Nihil notius. Etiam in Thracia generoſi adoleſcentes flagris caeſi. Artemidor. 1. 9. Στίζονται παρὰ Θρᾳξὶν οἱ εὐγενεῖς παῖδες. [An voluit μαστίζονται?] BOURD. Recte ex ſacris Dianae illuſtrarunt viri docti. Quibus adde quae Munkerus notavit ad Hygini Fabul. CCLXIX. & hinc Lactant. ad Statii lib. I. Theb. verſ. 118. *aſperum Eurotam* dici notat propter μαστίγωσιν. *Quia virtutis eſt in ſacris caedi verberibus ſine corporis motu*, quem & vide ad lib. IV. verſ. 228. Statius VIII. Thebald. 437.

Pugnae dilectaque verbera matri,

ubi vid. comment. & ad Ciceron. Tuſcul. II. 13. Adhuc manſiſſe illum ritum tempore Martialis patet ex VII. Epigr. 79.

Vel non caeſus adhuc matre jubente Lacon.

ubi vid. Scriver. Addatur & Plutarch. Ariſtid. p. 329. Ἐπεί φασι τὸν Παυσανίαν μικρὸν ἔξω τῆς παρατάξεως

terum Giton ſemel ictus tam valde exclamavit, ut Tryphaenae aures notiſſima voce repleret. Non ſolum ergo turbata eſt, ſed ancillae quoque omnes familiari ſono inductae ad vapulantem decurrunt. Jam Giton mirabili forma exarmaverat nautas, coeperatque etiam ſine voce ſaevientes rogare, quum ancillae pariter proclamant, *a* Giton eſt, Giton, inhibete crudeliſſimas manus, Giton eſt, Domina ſuccurre. *b* Deflectit aures Tryphaena jam ſua ſponte credentes, raptimque ad puerum devolat. Lycas, qui me optime noverat, tamquam & ipſe vocem audiſſet, accurrit: & nec manus, nec faciem meam, conſideravit, ſed, continuo ad inguina mea luminibus deflexis, movit officioſam manum: &, *c* Salve, inquit, Encolpi. *d* Miretur nunc aliquis, Ulixis nutricem poſt viceſimum annum cicatricem inveniſſe originis indicem, quum homo prudentiſſimus, con-

a ANCILLAE. *b* ENCOLPIUS. *c* LYCAS. *d* ENCOLPUS.

τάξεως θύοντι καὶ κατακεχορημένῳ τῶν Λυδῶν τινὰς ἀφνω προσπεσόντας ἁρπάζειν καὶ διαρρίπτειν τὰ περὶ τὴν θυσίαν. τὸ δὲ Πανσανίαν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν, οὐκ ἔχοντας ὅπλα ῥάβδοις καὶ μάστιξι παίειν. Διὸ καὶ νῦν ἐκείνης τῆς ἐπιδρομῆς μιμήματα τὰς περὶ τὸν βωμὸν ἐν Σπάρτῃ πληγὰς τῶν ἐφήβων, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα τῶν Λυδῶν πομπὴν συντελεῖσθαι. BURM.

Tam valde] Supra cap. LXXVII.

Non ſolum ergo turbata eſt] *Non ſola* Anonymus ad Tornaeſ. Edit. BOSCH.

Ancillae quoque] Alii, *ancillae etiam.* TORNAES.

Mirabili forma] Alii, *miſerabili forma.* TORN. Plane eſt illud ex Helena Eurip. ἐκκεκώφωται ξίφη. Heliodorus lib. v. Τῶν δὲ ἐπανελθόντων ἐπανετείναντο μέν τινες ὡς κατάξοντες. ὡς δὲ ἐπιβλέψαντες οἱ νέοι κατηύγασαν τοὺς ἐπιφερομένους, ὤκλαζεν αὐτοῖς ὁ θυμὸς, καὶ παρεῖντο αἱ δεξιαί. τοὺς καλοὺς καὶ βάρβαροι χεῖρες ὡς ἔοικε δυσωποῦνται, καὶ πρὸς τὴν ἐράσμιον θέαν ἀπηνὴς (?) ἀπεχθὸς ὀφθαλμὸς ἡμεροῦται. lib. VI. κάλλους ὄψις λῃστρικὸν ἦθος οἶδεν ὑποτάττειν. WOUWEREN.

Forma exarmaverat navi] Στησίχορος περὶ τῶν τὴν Ἑλένην καταλεύειν μελλόντων φησὶν, ἅμα τῷ τὴν ὄψιν αὐτῆς ἰδεῖν αὐτοὺς, ἀφεῖναι τοὺς λίθους ἐπὶ γῆν. Sane πρὸς τὴν ἐράσμιον θέαν καὶ ἀποφόφιλος ὀφθαλμὸς ἡμεροῦται. Heliod. lib. v. PITH. Arma excuſſerat. Lamp. Elagab. *exarmati leones.* Paul. l. II. §. I. D. Rhod. *Navis ſi quid exarmaverit.* Senec. Controv. *exarmata navis.* ep. 30. *Et ſi exarmavit, tamen reliquias navigii aptat ad curſum.* Sic *dearmare.* Apul. lib. v. Metam. *Pharetras explicet, & ſagittas dearmet.* Lege *pharetras expilet.* WOUW. Non video quid exempla à Wouwerio adducta faciant: ponitur enim pro exorare, mitigare. Florus I. 22. *Niſi quod jam inferentem ſigna filium mater Veturia lacrymis ſuis exarmavit.*

Giton eſt, Giton] *Hic bic, quem quaerimus, bic eſt.* PITH. Legendum eſſe *Giton eſt, Giton eſt,* repetitione concinna, ſi non neceſſaria, cenſuit Brouckhuſius olim meus.

Deflectit aures ſua ſponte credentes] Optime expreſſit adfectum amantis. ἃ γὰρ ἐπιθυμεῖ ψυχὴ, καὶ πιστεύειν φιλεῖ, ut ait Heliodor. WOUWEREN.

Tryphena] Vet. exempl. *Triphena*, conſtanter, ut & *Giton*, non Gyton, *Chriſis*, non Chryſis, *Licas*, non Lycas, *Enothea*, non Oenothea, *Pannichis*, non Pannychis, *Poliaenos* tamen & *Boliaenos.* quod ſemel monuiſſe ſatis eſt. Pith. PATISS.

Nec faciem meam conſideravit] Martial. lib. I. epig. 97.

> —— *Aſpicit nihil ſurſum,*
> *Sed ſpectat oculis devorantibus draucos*, &c.

PITH.

Ulixis nutricem] Homer. Odyſſ. XIX. vſ. 388.

Quum homo prudentiſſimus] Miretur nunc aliquis, nos minorum gentium Criticos in planis etiam & perſpicuis auctorum locis caecutire, quum homines prudentiſſimi, quot Petronio reſtituendo operam tribuerunt, non viderint, hic legendum: *quum homo imprudentiſſimus.* SCIOPP. *Pudentiſſimus* alii corrigunt; perperam, meo quidem judicio. Ad Ulyſſem reſpicit noſter, non ad Lycam. BOSCH. Quis credat, Scioppium tam belle cucurbitas pingere? nihil ſanius vulgata lectione, quod vel coecus videat. Lycae prudentiam comparat Petronius cum ſolertia nutricis Ulixeae, idque non ſine Ironia & Satyrico dente, quem plane retundis atque hebetas, ſi legas *imprudentiſſimus*: neque cum Gonzalio & Douza, *pudentiſſimus*, reponendum. Ita cenſuit Broukhuſius, & eo ſenſu *prudens* ſupra jam occurrit cap. LXIX. & ideo addit *tam docte* perveniſſe

confuſis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad unicum fugitivi argumentum tam docte pervenerit. Tryphaena lacrymas effudit, decepta ſupplicio: vera enim ſtigmata credebat captivorum frontibus impreſſa, ſciſcitarique ſubmiſſius coepit, quod ergaſtulum intercepiſſet errantes? aut cujus tam crudeles manus in hoc ſupplicium duraſſent? Meruiſſe quidem contumeliam aliquam fugitivos, quibus in odium bona ſua veniſſent.

CVI. Concitatus iracundia proſiluit Lycas, &, a O te, inquit, feminam ſimplicem! tamquam vulnera ferro praeparata literas biberint. Utinam quidem hac ſe inſcriptione frontis maculaſſent! haberemus nos extremum ſolatium. Nunc mimicis artibus petiti ſumus, & adumbrata in-

a LYCAS.

niſſe. De qua voce etiam egimus ſupra cap. LXXIV. BURM.

Confuſis lineamentis] Calp. Flaccus Decl. VII. *Ita confuſis lineamentis, projici juſſit, ut ne pater agnoſceret.* WOUWER. Juſtin. lib. III. cap. 5. *Si temporis ſpatio confuſa corporum lineamenta eſſent.* Lucan. lib. II. verſ. 66.

Cum jam tabe fluunt, confuſaque tempore multo
Amiſere notas.

Senec. Troad. verſ. 1113.

Et ora & illas nobiles patris notas
Confudit imam pondus ad terram datum.

Statius Theb. lib. VII. verſ. 297.

Pater eſt notuſque, ſed aevi
Confundere modos.

Infra cap. CVIII. Quinctil. XI. 2. Ovid. Metam. V. 58.

Tactis confudit in oſſibus ora. BURM.

Indiciorumque] Alii, *facieique.* TORN.

Argumentum] Id eſt, ſignum, notam. Juſtin. lib. XV. cap. 4. *Originis ejus argumentum etiam in poſteris manſit.* Quod modo noſter vocavit *originis indicem*, quamquam minus recte, cum cicatrix Ulixi non fuerit nota genitiva. Idem Juſtinus lib. XVI. cap. 5. *Eunti per publicum aurea aquila, velut argumentum generis, praeferebatur.* BURM.

Stigmata credebat impreſſa] Cajus Inſtit. lib. I. tit. I. *Dedititii, qui poſt admiſſa crimina ſuppliciis ſubditi, & publice pro criminibus caeſi ſunt: aut in quorum facie quaecumque indicia aut igne aut ferro impreſſa ſunt, & ita impreſſa ſunt, ut deleri non poſſint.* WOUWER.

Ergaſtulum] Vide, praeter modo à Wouwerio & Erhardo laudatos, Salmaſ. Exercitat. Plin. pag. 180. Fabr. I. Semeſtr. cap. 5. Pricaeum ad Apulej. Metam. pag. 500. & Colv. pag. 118. & ad Sueton. Aug. XXXII.

In ſupplicium duraſſent] Quinct. decl. CCLXXIX. *Non omnium animos durare ad ſanguinem.* WOUWER. Adeo deſtinatae fuiſſent, ut potuerint perſeverare. Lucret. lib. V.

Atque opere in duro durarent membra manuſque.

Rigaltius Not. in Phaedr. lib. II. in fin. *Duraſſent*, pro, duraviſſent, id eſt, occalluiſſent, hoc eſt, inhumanae & inſenſibiles factae eſſent ad tantam crudelitatem. Galdaſtus. Hoc verbum variae ſignificationis fuit apud Latiniſſimos. Vegetius, *Corpus, membra, ad laborem durare.* JCti, *Durare corpus in tormenta.* Stewechius ad Veget. Tacitus lib. I. Annal. de Auguſto; *In nullius umquam ſuorum necem duravit.* ERH. Sic *durare* apud Tacit. Annal. I. 6. *In nullius unquam ſuorum necem duravit.* Alia ſignificatio hujus verbi apud Plaut. BOURD. Quinctil. Inſt. Orat. IX. 2. *Et ut non durat ultra poenam abdicationis ira.* BURMAN.

Contumeliam aliquam] Cod. Memm. *antiquam.* Forte *tamquam.* BOSCH. (Manu Douzae)

Bona ſua] Vide ſupra cap. LXXV. *Bonum tuum concoquas.*

Tamquam vulnera] Pro, quaſi vero vulnera, &c. ERH.

Biberint] Eleganti ſane metaphora, quaſi literae ita eſſent infixae, ut deleri non poſſint. Statius lib. Theb. verſ. 669.

Fulminis haud citius radiis adflata cupreſſus
Combibit infeſtas, & ſtirpe, & vertice flammas.

Ubi aliud ex Claudiano exemplum habet Barthius. BURM.

Hac ſe inſcriptione frontis] Lege *hacce inſcriptione frontes.* Jungermann. ERH.

Maculaſſent] Id eſt, variaſſent. Pflug. ERHARD.

Extremum] Non hic minimum interpretarer, ut

inſcriptione deriſi. *a* Volebat Tryphaena miſereri, quia non totam voluptatem perdiderat: ſed Lycas memor adhuc uxoris corruptae, contumeliarumque, quas in Herculis porticu acceperat, turbato vehementius vultu proclamat: *b* Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexiſti, ô Tryphaena! Nam imprudentes noxios in noſtrum induxere navigium, &, quid feciſſent, admonuerunt pari ſomniorum conſenſu. Ita vide ut proſit illis ignoſci, quos ad poenam ipſe Deus deduxit. Quod ad me attinet, non ſum crudelis, ſed vereor, ne, quod remiſero, patiar. *c* Tam ſuperſtitioſa oratione Tryphaena mutata negat ſe interpellare ſupplicium, imo accedere etiam juſtiſſimae ultioni: nec ſe minus grandi vexatam injuria, quam Lycam, cujus pudoris dignitas in concione proſcripta ſit. * *

a ENCOLPIUS. *b* LYCAS. *c* ENCOLPIUS.

pe-

ut ſupra cap. XXII. ſed tale ſaltem, quod morientes habent in morte, ut *mortis ſolatium* Phaedrus, lib. I. fab. dixit. Vide Pricaeum ad Apulej. II. Metam. p. 125. BURM. [Eſt pro *ſummum*, *maximum*.]

Inimici artibus] *Mimicis* Pith. legit. TORN.

Petiti ſumus] Proprium verbum de iis, qui inſidias & dolos nectunt. Virgilius lib. I. Aeneid. verſ. 717.

Reginam petit.

Servius: *non ſimpliciter dixit* petit, *nam* petere *proprie eſt inſidiari.* Et lib. IX. Aeneid. verſ. 128.

Trojanos haec monſtra petunt.

Ovid. Art. amat. III. 669.

Non avis aucupibus monſtrat, qua parte petatur.

Juſtin. lib. IX. cap. 5. *Neque enim dubium erat, imperium Perſarum his apparatibus peti.* Ita & *adpetere* Curtius lib. VII. cap. 2. *Scelere Parmenionis omnes pariter adpetiti ſumus, maxime ego ac tu, quos amicitiae ſpecie fefellit.* BURM.

Adumbrata] *Abumbrata* Memm.

Voluit Triphaena miſereri] Nota τὸ *miſereri* παθητικῶς poſitum. BARTH. Minime hic παθητικῶς accipiendum; volebat enim nocentium & deprehenſorum miſereri. Sic ſimpliciter etiam Valer. Flacc. lib. II. verſ. 92.

Adclinem ſcopulo inveniunt, miſerentque, foventque.

Quia non totam] Male Douza. *non* pro nondum, Stewechius. ERH. Ut crediderat, numquam Gitona & Encolpion poſthac viſura. Nunc deprehenſis, licet ſtigmate inſignitis, ſpem concipiebat, nihil hoc dedecus voluptatem ſuam moraturum, dum toto eſſent modo corpore. Vid. Bourdei. ſupra ad c. CI.

Contumeliarumque] Vet. *injuriarumque.* Pith. PATISSON. *Injuriarumque* cod. Memm. in quo mox *habere curam.* BOSCH.

Quas in Herculis porticu] Fuerunt & alibi porticus Herculis templi, veluti Tiburi. Suet. *Tibur, ubi etiam in porticibus Herculis templi perſaepe jus dixit.* PITH. Martial. V. Epigr. 50.

Vites, cenſeo porticum Philippi
Si te viderit Hercules, periſti.

Forte porticum intelligit, cujus meminerat cap. III. ANON. (Douza.) Sed haec ultima induxerat. Rectius de Tiburtini templi porticu Pithocus, quam de Romani cepit Douza. Nam veroſimile eſt, ſeceſſiſſe homines voluptati deditos, in delicati Tiburis amaena, licet haec Satyrici pars interciderit. Niſi intelligamus, in oppido Herculanio, quod Herculeam urbem vocat Naſo, porticum Herculis fuiſſe, ubi illa acciderint.

Agere curam] *Habere c.* Memm. vid. ad Quinctil.

Admonuere] Proprie in ſomniis. Virgil. IV. Aeneid. 351.

Me patris Anchiſae, &c.
Admonet in ſomnis & turbida terret imago.

Vide Eruditiſſimi Brouckhuſii notas ad Tibull. lib. III. eleg. 4. verſ. II.

Ita vide, ut proſit] An hic leg. eſt, *utrum*: an, *ut*, tantum valet? ἐπέχω. certe ſic apud Symmach. etiam video uſurpari ep. 27. lib. VI. *Diu mecum ipſe contendi, ut ad vos pignus commune dimitterem.* Piccartus Pericolor. Critic. cap. XV. At in hoc Petronii loco τὸ *ut* videtur eſſe extenſivum, poſitumque ἀντὶ τοῦ *quam*; quo uſus eſt ſupra cap. CI. in ſermone gemino germano; *Vides, quam valde nobis expediat ultro dominum ad fugitivos accedere.* ERH.

Ne, quod remiſero, patiar] Illuſtat hanc ſententiam Gronovius Diatribes Statianae cap. XXXIII.

Cu-

CVII. *a* Me, utpote hominem non ignotum, elegerunt ad hoc officium, petieruntque, ut ſe reconciliarem aliquando amiciſſimis. * Niſi forte putatis, juvenes caſu in has plagas incidiſſe, quum omnis vector nihil prius quaerat, quam cujus ſe diligentiae credat. Flectite ergo mentes ſatisfactione lenitas, & patimini, liberos homines ire ſine injuria, quo deſtinant. Saevi quoque implacabileſque domini crudelitatem ſuam impedient, ſi quando poenitentia fugitivos reduxit; & dedititiis hoſtibus parci-

a EUMOLPUS.

Cujus pudoris dignitas] Provocabulum *cujus* refertur ad Tryphaenam. ERH.

Me ut potes] Alii, *me ut puto*. PATISS. Leg. *me utpote hominem*. Eam cauſſam adfert, cur ipſe electus ſit patronus miſerorum, quoniam uſu & familiaritate conjunctior ſit, & fidei jam perſpectae. Gulielm. Plaut. quaeſtion. in Epid. cap. ult. ERH. *Ut puto* Tornacſ. *ad hoc officium legatum* Tornaeſ. & Leidenſ.

Amiciſſimos] Antiquae editiones *amiciſſimis*, quod recepi. Nam Encolpius & Giton rogabant, ut ſe reconciliarent Lychae, & Tryphaenae aliquando amiciſſimis.

Incidiſſe] Ovidius II. de Art. amand.

Incidit in caſſes praeda petita meos.

BARTH. Proprium in aucuplo, piſcatione, & venatione verbum, quando in retia & laqueos praeda cadit. Cicer. V. in Verr. cap. 58. *Num ego tibi ullam ſalutem, ullum perfugium, putem, cum te implicatum ſeveritate judicum, circumretitum frequentia populi Romani, eſſe videam? ſi, mehercules, id quod fieri non poſſe intelligo, ex his laqueis te exueris, ac te aliqua via ac ratione explicaris, in illas tibi majores plagas incidendum eſt, in quibus te ab eodem me ſuperiore ex loco confici & concidi neceſſe eſt* Ubi perpetua regnat metaphora haec. Ovidius Halieutic. verſ. 8.

Sic & ſcarus arte ſub undis
Incidit, adſumtamque dolo tandem pavet eſcam.

Ut recte ex MSS. exhibuit Heinſius: nam ineptus eſt Swarthius, qui Analect. I. cap. 5. legit.

Decipit, abſumtamque dolo jam depavet eſcam.

& Remed. amor. 502.

In laqueos auceps decideratque ſuos.

Et hinc paſſim locutiones deſumtae *in fraudem*, *in dolos*, &c. *incidere*. *Decidere* etiam Ovidius uſus principio lib. II. Artis amatoriae.

Decidit in caſſes praeda petita meos.

Vid. infra cap. CXL. Quem verſum memoriae vitio male hic citat Barthius BURM.

Omnis] Monachi manum olet. Anonym. MS. (Douza) HADRIAN. Alia manus addit: (Scriv.) „ Recte. Verum & Cicero Tyroni ſuo ſuadet, „ ut non niſi explorato naviget. „ Etſi ſit ratior locutio, pro *omnes vectores*, neſcio tamen cur monachi manum olere debeat. Ita Statius Sylv. II. verſ. 129.

Hinc Inda monilia Glaucum,
Proteaque atque omnem Nereida quaerere juſſi.

lib. IV. Sylv. verſ. 39.

Quis non in omni vertice Romuli
Reptaſſe dulcem Septimium putet?

Ubi vide Barth. & ad lib. III. Theb. 130. & v. 376. Ovid. Art. amat. II. 394.

Non uno eſt omnis convenienda loco.

III. 188.

Nam non conveniens omnibus omnis erit.

Metamorph. IX. 425.

Cui faveat deus omnis habet, creſcitque favore
Turbida ſeditio.

ubi vide alia exempla ab Heinſio adducta. Faſtor. IV. 270.

Dignus Roma locus, quo deus omnis eat.

Virgil. Georg. I. 373.

Omnis navita ponto
Vela legit.

Statius Silv. V. I. verſ. 25.

Omnis pariter matertera vatem,
Omnis Apollineus tegeret Bacchique ſacerdos.

Lucan. III. 670. Ita *omnis eques* Albinov. in morte Druſi vſ. 202. & Valer. Flacc. I. 708. & II. 202.

Pariterque thoris exhorruit omnis
Mater. BURM.

Omnis vector] Videntur Interpp. VECTORIS vocabulum hic non recte ſatis accepiſſe. Significat *eum qui vehitur*, non *locatorem* navigii. Sic capite ſequente *unus alterque infirmiſſimus vector*, pro ſodalibus in vectura ſuis. Sic. l. I. §. ult. l. III. in pr. D. Nautae caup. ſtab. &c. BARTH.

Nihil prius] *Nihil prorſus* Memm.

Flectite] Ex Homero [illegible]. Eleganter hac de re Achilles Tatius lib. III. BOURD.

Satisfactione lenitas Leg. *lentas*, ſicut ſupra cap. XCIII. *animus errore lentus*. Jungermannus. ad eum locum vide quae notavimus. ERH.

Liberos homines ire, quo deſtinant] Plaut. Menaech. Act. V. ſcen. VII. 40. PITH.

Dedititii hoſtes] Supplices, GLOSS. Grat.

 O quiſ

cimus. Quid ultra petitis? Aut, quid vultis? In conſpectu veſtro ſupplices jacent, juvenes, ingenui, honeſti, &, quod utroque potentius eſt, familiaritate vobis aliquando conjuncti. Si, me Hercules, intervortiſſent pecuniam veſtram, ſi fidem proditione laeſiſſent, ſatiari tamen potuiſſetis hac poena, quam videtis. Servitia ecce in frontibus cernitis, & vultus ingenuos voluntaria poenarum lege proſcriptos. [a] Interpellavit deprecationem ſupplicis Lycas, &, [b] Noli, inquit, cauſſam confundere, ſed impone ſingulis modum. Ac, primum omnium, ſi ultro venerunt, cur nudavere crinibus capita? vultum enim qui permutat, fraudem parat, non ſatisfactionem. Deinde, ſi gratiam à legato moliebantur, quid ita

a ENCOLPIUS. *b* LYCAS.

O quiſquis miſero fas umquam in ſupplice fregit. WOUWER.

Potentius] Nimirum, ad obtinendam veniam, & placandum animum. Ita *potentes*, qui obtinent, & impetrant. Ovid. II. Art. Amand. 294.

Utilitas tua ſit, titulus donetur amicae,
Perde nihil, partes illa potentis agat.

III. Metam. 292.

Laeta malo, nimiumque potens.

Et ita cape apud Statium II. Sylv. VII. 56.

Et ſupplex Priami potentis aurum.

Ubi male Barthius dubitat, an *petentis* legendum, vel, ſi ſervetur *potentis*, explicat de divitiis & imperii amplitudine', cum *potens* dicatur, quia exoravit Achillem. Et ita paſſim *potentes* amici dicuntur imperatorum & regum, qui gratia tantum valent, ut omnia obtineant. Vide Sueton. Aug. LXV. Horat. II. od. 18. & paſſim. & Heinſ. ad Ovid. IV. Metam. 325. Mox alii *impediunt.* BURM.

Familiaritate vobis aliquando conjuncti] Turpi illa & non dicenda. Juſtinus lib. XXVII. cap. 3. *Opera cujuſdam meretricis adjutus, quam familiarius noverat.* ERH.

Si interveniſſent pecuniam veſtram] Leg. *intervertiſſent vos pecunia, veſtram ſi fidem prod.* Palmerius in Spicileg. Tamen Plautus, *intervertere argentum.* Wouwerius. *Interrvetere* pro fraude ab aliquo auferre. apud Plaut. *intervertere aliquem argento* & *argentum.* Schopp. in Miſcell. ERH. Cod. Memm. *Pecunia veſtram ſe*, unde ſuſpicor deſiderari *vos*, aut ſimile quid, hoc modo; *ſi me hercule vos intervertiſſent pecunia, veſtram ſi fidem* &c. ANON. Dein alia manu, Douzae, ea, quae in notis ejus leguntur. Palmerii & Douzae criticen reprobat Gronovius lib. IV. Obſerv. cap. 5. Suetonius quoque Vitell. cap. VII. uſus eadem ratione hoc verbo, *Sinueſſanos Formianoſque, quorum publica vectigalia interverterat, non niſi terrore calumniae amovit*, & Ciceronem ita uſum notarunt Lexicographi, etiam vulgares. Conf. Caipurn. III. 23. & Frontin. III. XVI. 3. BURM.

Servitia] Servi. GLOSS. Servos. Salluſt. *Catilina credebat, ſervitia urbana poſſe ſollicitari.* BARTH. Servi. Aſinius Pollio ad Cicer. lib. X. Famil. epiſt. 33. *Se non modo nationes, ſed etiam ſervitia concitaturum.* Gruterus apud Taubman. in Plaut. Caſin. prolog. in fin. WEITZ. Doctiſſimus Thomas Munkerus malit *ſtigmata*, ut paullo ante, & cap. III. *Ut videamini ſtigmate eſſe puncti.* BOSCH.

Deprecationem] MS. auctior, *deprecationem ſupplicis.* TORN.

Noli cauſſam confundere, ſed impone ſingulis modum] Elegantiſſime exprimit Graecum verbum, ἀφόριστον, διόριστον, dic deſignate & praeciſe. Nam ἀφορίζειν, quod Cicero *praecidere* dixit, eſt deſignare quotumquemque articulum, quotum quodque caput oppugnare velit litigator, ne in univerſum admiſſus licenter tergiverſari & identidem evariare poſſit. ERH.

Ac primum omnium] *At* cod. Leid. Reddenda haec particula Valerio Maximo lib. VIII. cap. 8. ext. 19. *At, quia ſupra uſitatam rationem excedentia attigimus*, &c. ſic noſtra ex vetuſtiſſimo codice excerpta. In vulgatis minus recte legitur, *Quae quia ſupra*, &c. BOSCH. Forte *ſervicii indicia.* Ultimae ſyllabae *ſervitia* confuderunt librarii manus. BURM.

Vultum qui permutat] Habet aliquid ſimile Phl-loſtrat. καὶ πάνυ δεῖ, inquit, δυσχεραίνειν τὴν φαρμακοτριβοῦσαν εὐμορφίαν ὡς πανουργίας ἐγγύς. PITH. Vultus, voluntas eſt, qui pro animi motu in facie oſtenditur, juxta Nonium. Nicol. Perottum Sipuntin. in Cornucop. Junianum Majum de Priſcor. propriet. verbor. Qui vultu ſuo ſciunt alienos exprimere affectus, tales ſunt verſutiſſimi. Aut, vultum fingere, ſcelerati hominis eſt. Terent. Heaut. Act. V. ſc. I. *Vultus quoque ho-*

mines

ita omnia feciſti, ut, quos tuebaris, abſconderes? Ex quo apparet, caſu incidiſſe noxios in plagas, & te artem quaeſiſſe, qua noſtrae animadverſionis impetum eluderes. Nam, quod invidiam facis nobis, ingenuos honeſtoſque clamando, vide, ne deteriorem facias confidentia cauſſam. Quid debent laeſi facere, ubi rei ad poenam confugiunt? At enim amici fuerunt noſtri. Eo majora meruerunt ſupplicia. Nam, qui ignotos laedit, latro appellatur, qui amicos, paullo minus, quam parricida. a Reſolvit Eu-

a ENCOLPIUS.

minum fingit ſcelus. Scholiaſtes Juvenal. Sat. III. WEITZ.

A legato] Pro, per legatum. ſic contra *per*, pro *ab*, paulo poſt; *Quid attinet veritatem per interpretem quaerere?* hoc eſt, à te, qui eorum interpres es. ERH.

Omnia feciſti] Recte explicat Gonſallus. vide & Scaligerem ad Virgilii Culicem verſ. 180. qui & Graecos ita locutos docet. Lucian. Dial. Meretric. tom. II. p. 533. Edit. Graevianae, ἅπαντα ἐποίεις, & paſſim. vid. infra cap. CXV.

Animadverſionis] Vindictae. Sic Donatus in Andr. Act. I. ſc. *animadvertere* interpretatur, *caſtigare*, *vindicare*. Itaque animadverſio triplicem comprehendit ſignificatum. Prior vulgaris eſt. Gloſſ. vet. *Animadverſio.* ἐπιστροφή. Secundus, de quo dixi. Tertius, de poena, punitione, & jure gladii. Gloſſ. Vet. *Animadverſio.* τιμωρία. *Animadvertit.* θάνατον συνεψηφίσατο. τιμωρεῖ. Sic *animadvertere* pro morte punire l. I. ff. de cadaver. punitor. & *animadverſio* pro jure gladii lib. I. §. ult. de officiis ejus, cui. BOURDEL

Nam, quod invidiam facis nobis ingenuos, honeſtoſque clamando] D. Brutus apud Ciceronem lib. II. famil. Epiſt. I. *Non puto illos conceſſuros nobis publicum praeſidium, magnam enim invidiam iis faceremus*, id eſt, haec res futura eſſet invidioſa, odium ipſis concitatura eſſet. Lambinus, hujus loquendi generis ignarus, mutatum ibat, ut legeretur, *invidiam iis conflaremus*. Sed & Livius ſic loquitur lib. XXXVIII. *Ad invidiam ei faciendam legatos criminibus ſubornatos in ſenatum induxit.* Et Tertull. de Fuga in perſecutione cap. X. *Malo invidiam Deo facere praeter voluntatem ipſius pereundo, quam bilem per meam evadendo.* SCIOPP. Locutio haec vulgata, & egregie illuſtrata ab Ampl. Cupero lib. II. Obſerv. cap. 5. Senec. Contr. lib. III. 33. *faciant invidiam alicui oculos deeſſe, alicui manus.* Ovid. IV. Met. 547.

Mimiumque in pellice ſaevae
Invidiam fecere deae.

Vide ſupra ad cap. XIV. & ad Albinov.

Ingenuos honeſtoſque clamando] Caeſar; *ſe liberae civitatis eſſe.* Pflugius. Sic Apoſtoli in Actis. ERH.

Vide] Idiotiſmus. Donat. Adelph. Act. II. ſc. II. BOURD.

Quid debent facere, ubi] Vide ſupra ad cap. XIV.

Ad poenam confugiunt.] Id eſt, expetunt, poſcunt. Jungermann. ERH.

Amici fuerunt mei] Alii *noſtri*. TORN. Diſtingue ita: *At enim amici fuerunt. Eo majora.* Prima illa ex perſona Eumolpi ſibi objicit Lychas, deinde refellit. ANON.

Eo majora] Alii *&* *majora*. TORN. Lego, *eo majora*. PUTEAN. Hac ratione gravius puniuntur, quibus major peccandi licentia, toto jure civili, qualis lex Scytharum apud Juſtin. lib. II. 2. BOURD. *Eo majora* Leidenſ.

Qui ignotos laedit latro] Apul. lib. VII. Metamorph. *Crimine latrocinii in hoſpitem mihi cariſſimum poſtulabar. Quod crimen non modo latrocinium, verum etiam parricidium quiſque rectius nominaret.* PITH. Ignoti nullo amicitiae vinculo juncti, noti, amici. Sueton. Tiber. cap. LXI. Cajo cap. XXXVIII. BOURD.

Qui amicos] Cicer. lib. I. in Verrem cap. 15. *Eum, qui palam eſt adverſarius, facile cavendo vitare poſſis: hoc vero occultum, inteſtinum, ac domeſticum malum, non modo non exſiſtit, verum etiam opprimit, antequam perſpicere atque explorare poſſis.* Itaque Hipparchus apud Platonem in Hipparcho:

Μνῆμα τόδ' Ἱππάρχου· μὴ φίλον ἐξαπάτα.

Vide Joan. Bochium ad Pſalm. LIV. WEITZ. Hunc locum, ſic ſuum fecit Apulejus Mileſ. VII. *Crimine latrocinii in hoſpitem mihi cariſſimum poſtulabar; quod crimen non modo latrocinium, verum etiam parricidium quiſque rectius nominaret.* Lege Ciceronis Philipp. II. BOURD.

Paullo minus quam] *Paullo minus*, ὀλίγου δεῖν. Sueton. Neron. cap. XL. *Talem principem paullo minus XIV. annos perpeſſus terrarum orbis.* Caſaubon. ad Sueton. Tiber. XXVI. WEITZ.

Latro parricida] Eadem crimina junguntur l. v. D. ad L. Pomp. de Parr. BARTH.

Reſolvit] Verbum rhetorum. Quinct. lib. V. cap.

Eumolpus tam iniquam declamationem, &, *a* Intelligo, inquit, nihil magis obeſſe juvenibus miſeris, quam quod nocte depoſuerunt capillos: hoc argumento incidiſſe in navem videntur, non veniſſe. Quod, velim, tam candide ad veſtras aures perveniat, quam ſimpliciter geſtum eſt. Voluerunt enim, antequam conſcenderent, exonerare capita moleſto & ſupervacuo pondere, ſed celerior ventus diſtulit curationis propoſitum. Nec tamen putaverunt, ad rem pertinere, ubi inciperent, quod placuerat ut fieret: quia nec omen, nec legem navigantium, noverant. *b* Quid, inquit Lycas, attinuit ſupplices radere? niſi forte miſerabiliores calvi ſolent eſſe. Quamquam quid attinet veritatem per interpretem quaerere? Quid di-

a EUMOLPUS. *b* LYCAS.

cap. 13. *reſolvere diverſa dicta difficile.* WOUWEREN.

Incidiſſe] Caſu, non prudentia. ERH. *Incidiſſe videntur in navem* Leidenſ.

Simpliciter] Id eſt, ſine dolo, aut fraudis meditatione, ſupra cap. CI. *jurat ſe nullum dolum malum conſilio adbibuiſſe, ſed mente ſimpliciſſima, & vera fide in navigium induxiſſe.*

Conſcenderent] *Conſcendere*, ſimpliciter & abſolute pro navem ingredi, ut *deſcendere* pro egredi, poni, docuit Ampliſſimus Cuperus lib. III. Obſerv. 3.

Supervacuo pondere] Porphyr. ξυρόμενοι τοῦ σώματος περιττά. PITH.

Curationis] Eleganter: nam *curare capillos*, pro tondere, proprie dici, oſtendit Gronovius lib. I. Obſerv. cap. 23. HEINS. Hinc Sueton. Aug. cap. LXXIX. *in capite comendo tam incurioſus.* Ita *curare* de cultu corporis dicitur, ut, cum Hadrianus dicatur *curaſſe delicatos*, à Spartiano cap. IV. id ſit, comendis & ornandis delicatis operam dediſſe. vide ibi Salmaſium. Ita θεραπεύειν Graecis. Longus lib. IV. Ποιμεν. pag. 145. & & ἐπιμελεῖν Plutarch. in Apophth. Lacon. pag. 418. CUPER. Ita Domitianus libellum *de cura capillorum* edidit, teſte Suetonio, cap. XVIII. Et hinc proprie *curationem facere* dictos, qui in idolis comendis, & in aris ornandis, toti ſunt, dicit Tertullianus de Jejuniis cap. XVI.

Nec tamen putaverunt] Vim hujus verbi declarat Donat. in Andr. Act. I. ſc. I. *Putare eſt ejus, qui ſimplicitate pectoris aberravit. Cicero: Non putavit, lapſus eſt.* Ciceronis locus eſt pro Ligario, ſive Caeſariana II. BOURD.

Ad rem] Vide ſupra ad cap. 100.

Miſerabiliores] Per ironiam capiendum, cum magis obnoxii ſint contumeliis & dicteriis calvi, ut infra cap. CX. videbimus.

Salamandra] Animal lacerti figura, cujus ſanie illiti crines ſtatim defluunt. GLOSS. Τὸ *ſola* videtur inducendum, ut natum è repetito initio ſequentis verbi, *ſala Salamandra*. RICH. Τὰ δ' ἔντερα αὐτῆς ψιλοῖ τας τριχας. Scholiaſt. Nicandri. PITH. Proba lectio. Sammonicus cap. IX.

> *Seu ſalamandra potens, nulliſque obnoxia flammis,*
> *Eximium capitis tactu dejecit honorem.*

WOUWER. Quid eſt *quae ſolo?* ſorte *quo oleo Salamandra?* Dioſcorides lib. II. cap. 54. auctor, Salamandram conditam oleo crines exſtirpare. De ea vid. Plin. lib. X. cap. cap. 67. Nicand. Ther. & Alex. Ariſt. Hiſt. An. lib. V. cap. 19. Dioſcorid. lib. VI. cap. 4. Antigonum Admirand. cap. LXXXXI. Caſſiodor. lib. III. epiſt. 47. Philen Jambis. Conſtantin. Geopon. lib. XV. cap. I. &c. BARTH. Sic in MSS. & ferri poteſt, ut *ſola* apud Virgilium III. Aeneid.

> *Sola mibi tales caſus Caſſandra canebat.*

Vel *ſola* referendum ad Salamandram, quae *potens* dicitur Sereno Sammonico cap. IX.

> *Defluit expulſus morbo latitante capillus*
> *Si raro lavitur, ſeu vis epota veneni,*
> *Seu Salamandra potens.*

de hac Plinius lib. X. cap. 63. Dioſcorides lib. II. cap. 56. Martialis lib. II. Epigr. 66. BOURDEL. Τὸ *ſola* nihili vocabulum eſt, unde variis conjecturis tentatus hic locus. Mihi videtur τὸ *quae* iterandum, atque adnectenda eſſe prior ſyllaba τοῦ *ſola.* nam poſterior donanda eſt ſecundae in Salamandra. *Quae, quaeſo, Salamandra ſupercilia tua excuſſit?* Poſtea vidi, Salmaſium ad Trebell. Poll. Claud. XVII. conjectura non multum diſſimili voluiſſe, *quae Salamandra*, eraſo τοῦ *ſola.* HEINS. Plinius lib. XXIX. cap. 4. *cum, ſaliva Salmandrae quacumque parte corporis, vel in pede imo, reſperſa, omnis in toto corpore defluat pilus.* vide Keuchenium ad Sammonic. cap. IX. p. 118 qui *exuſſit* alios legere notat. & ita quoque Anonymus. Conf. l. III. §. 3. ad leg. Cornel. de ſicar. BURM.

De

dicis tu, latro? Quae Salamandra ſupercilia tua excuſſit? Cui deo crinem voviſti? Pharmace, reſponde.

CVIII. [a] Obſtupueram ego, ſupplicii metu pavidus, nec, quid in re manifeſtiſſima dicerem, inveniebam, turbatus, & deformis, praeter ſpoliati capitis dedecus, ſuperciliorum etiam aequali .cum fronte calvitie, ut

a ENCOLPIUS.

Deo crinem voviſti] Tangit morem antiquum crines conſecrandi vel diis, vel etiam fluminibus. GLOSS. Varr. *Ambracia primum capillum puerilem demtum, item cirros, ad Apollinem ponere ſolebant.* Statius lib. III. Sylv. 4.

Accipe laudatos juvenum Phoebeie crines,
Quos tibi Caeſareus donat puer, accipe laetus.

Sed & ἔθος ἦν τοῖς ἀρχαίοις, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τῆς νεότητος, τὰς κόμας ἀποκείρειν τοῖς ποταμοῖς. PITH. Capillum diis conſecrabant, aut fluminibus. Pollux: ἔτρεφον δὲ τινες κόμην ποταμοῖς, ἢ θεοῖς. Diis Herculi, & Apollini. Herculi vulgus Athenienſium, ut ex Heſych. eruditiſſimus Caſaubonus docuit, Appollini ſortis majoris. Plutarchus Theſ. μειρακιοῦντες ἐκ παίδων ἐλθόντες εἰς Δελφοὺς ἀπάρχεσθαι τῷ θεῷ τῆς κόμης Callimach. εἰς Δῆλον. Quod fluminibus, Scholiaſtes Pindari: τὰς μὲν γὰρ πρώτας κόμας τοῖς ποταμοῖς ἀπεκείρουν, σύμβολον τοῦ ἐξ ὕδατος εἶναι πᾶσιν τὴν αὔξησιν. Homerus Iliad. Ψ. ejuſque interpres. Vovebant autem ſacrum crinem prima conſtitutione infantis ſuper terram, aut cum nomina imponebantur. Lucian. de Dea Syria: τοῖσι δὲ νέοισι πλοκάμους ἱροὺς ἐκ γενετῆς ἀφιᾶσι. Tertull. de Anima, cap. XL. quem ſuadeo videas. Servius ad Virg. Aen. IV. Stat. Thebaid. lib. VI. Quin addo, in nuptialibus ſacris comarum primitias Junoni & Dianae obtuliſſe virgines. Pollux lib. III. Καὶ τῆς κόμης δὲ τότε ἀπήρχοντο ταῖς θεαῖς αἱ κόραι. Nec virgines tantum, ſed juvenes quoque. Lucianus de Syria Dea: τῇσι παρθένοισι καὶ τοῖσι νέοισι νόμον ἐποιήσατο μήκοτε ἄλλως γάμον ἔσσεσθαι, πρὶν Ἱππολύτῳ κόμας κείρασθαι. WOUWER. Praeter eos, qui laudati ab Interpp. vid. Herodotum lib. II. Herodian. lib. IV. Euripid. Oreſte, Silium lib. IV. Martial. I. Epiſt. 31. Valer. Flacc. lib. I. BARTH. Vide Tomaſin. de Donar. cap. XI. Victor. VI. Var. Lect. 22. Barth. ad Stat. II. Theb. 253. VI. 197. & III. Sylv. IV. In principio: Spanhem. ad Callim. in Delum verſ. 297. & infinitos alios.

Pharmacus Veneficus, ſacrilegus, ſceleſtus. GLOSSAE. Venefice. Ita venenorum nomine contra medicamenta quoque veniunt. Gajus J. C. leg. 236. de V. S. ſic *medicamenta* pro venenis nocivis. Varro περὶ ἐξαγωγῆς, *quaerit ibidem ab Annibale cur biberit medicamentum? Quia Romanis me Pruſiades tradere volebat.* vide Quintilian. Declam. 246. *Venenum* pro medicamento apud S. Auguſtinum lib. XVIII. de Civ. D. cap. 18. Hinc, ubi nocens illud ſignificatur, adjicere ſolent *malum venenum*. l. VII. ad L. Pomp. de Parricid. &c. BARTH. Lactantius Placidus Comment. in Statii Thebaid. lib. X. verſ. 788. *Luſtrare civitatem humana beſtia Gallicus mos eſt. nam aliquis de elegantiſſimis pelliciebatur praemiis, ut ſe ad hoc venderet: qui anno toto publicis ſumtibus alebatur purioribus cibis; denique certo & ſolemni die per totam civitatem ductus ex urbe, extra pomoeria ſaxis occidebatur à populo.* Hoc de Maſſilienſibus proprie ex Petronio refert Servius ad III. Aeneid. verſ. 56. Obſervatum illud ipſum apud Athenienſes; qui φαρμακοὺς illos vocabant. Heſychius, Suidas, Harpocratio in Lexic. unde hic Petronii locus interpretandus, qui eum, qui partem corporis quaſi devoverat, *pharmacum* vocat, reſpiciens ad illos, qui totos ſe devovebant. Lindenbrog. Obſervat. Var. lect. in Lactantii Comment. vide Budaeum in Comment. ling. Graec. & Annotat poſter. in Pand. Sic & apud Plautum, *venefice*, convicii verbum eſt in homines improbos. Schopp. Suſpect. Lect. lib. I. epiſt. 10. Adde Goldaſti notas in Hieroclis à ſe Latinitate donati Facetias. ERH. Pungit dilogia. Vel enim pharmacus, qui miſcet mala pharmaca, ut apud Apulejum lib. IX. Heliodor. lib. VIII. & paſſim: Vel pharmacus, pro eo quem Hippocrates vocat μάγον, φαρμακὸν, [illegible]οπτὴν, ἀγύρτην libro de morbo ſacro. Qui in ſacris literis dicitur *Macaſphat* Exod. cap. XXII. & paſſim in Prophetis. Hac acceptione φαρμακοὶ, φαρμακεῖς, φαρμακεύτριαι, φαρμακίδες, φαρμακεύτριαι. Vid. Ammon. voc. Φαρμακὸς & Μάγος & alios Grammaticos Graecos in opere noſtro ampliſſimo. BOURD. Coel. Rhodigin. lib. VI. Antiq. Lect. cap. 12. Henr. Stephanus in Theſaur. Graec. ling. in φαρμακός. WEITZ.

Reſponde] Increpantis formula. Terent. Act. I. ſc. I. BOURD.

In re manifeſtiſſima] In manifeſto deprehenſa. ERH.

Aequalis cum fronte calvities] Doct. Munckerus legit: *aequali cum fronte calvitie*, & tollit punctum poſt τὸ *inveniebam*. BOSCH. *Calvities* Sueton. Galb. XX.

ut nihil nec facere deceret, nec dicere. Ut vero ſpongia uda facies plorantis deterſa eſt, & liquefactum per totum os atramentum omnia ſcilicet lineamenta fugilinea nube confudit, in odium ſe ira convertit. Negat Eumolpus, paſſurum ſe, ut quiſquam ingenuos contra fas legemque contaminet, interpellatque ſaevientium minas, non ſolum voce, ſed & manibus. Aderat interpellanti mercenarius comes, & unus alterque infir-

Facere nec dicere] Vide ſupra ad cap. XCIX. caeterum hiare ſententiam recte animadvertit Gonſalius. Patiſſoni editio diſtinguit hoc modo. *Nec, quid in re manifeſtiſſima dicerem, inveniebam turbatus & deformis praeter*, &c.

Spongia uda facies] Athen. Ἡράκλεις, ὡ σπογγιᾷ τις μοι παρελθὼν τὸ πρόσωπον ἐκκαθαριεῖ μεμολυσμένον μαγγανείαις πολλαῖς. PITH.

Omnia lineamenta] Hoc eleganter explicat doctiſſimus ſimul & ſanctiſſimus Greg. Nazianz. Περὶ γυναικ. καλλωπιζομ. ubi leg. περιεργίας. BOURD.

Fulginea nube] Colore atro. GLOSS. Alii, *fuliginis confuſa redierunt, in iram ſe odium* [con-*vertit*. TORN. Supra cap. CV.

In odium ſe ira convertit.] Tacit. Annal. IV. *In odium vertit*, Attice pro *verſum eſt*. Ἔτρεπεν pro ἐτράπετο apud Homer. Iliad. XVI. BOURD. Forte *odium in iram convertit*. inducto illo *ſe*. Neque aliter ſolent, qui Latine loquuntur ANON.

Contra fas legemque] Lege, *contra jus faſque*. id eſt, leges humanas & religioſas. Nam *fas ad religionem, jura ad homines pertinent*, ait Serv. I. Georg. verſ. 269. idque velut adagio ceſſit. Savaro ad Sidon. lib. II. ep. 13. Nihil tamen apud Petronium mutandum eſſe invitis omnibus ſcriptis libris, docuit Goldaſtus ad Columban. ERH. Goldaſto accedo; minime enim hic aliquid mutandum. *Lex* enim idem, quod jus civibus datum & ſcriptum: ita, quod Terentius Heautont. Act. IV. ſc. 2. extulit, *qui neque leges, neque aequum bonum colunt*. Sic ergo legem, ſive jus ſcriptum, opponit divino juri. Unde toties illae formulae *humani divinique juris oblitus; divino & humano jure neglecto; nec deos, nec homines, curant; diis & hominibus iratis & inimicis; diis & hominibus approbantibus*, & ſimiles, quae paſſim obvia. Imo vero contendo, aeque commode, ſi non commodius, dici contra *fas* & *legem*, ac contra *fas juſque*, cum jus generale ſit, & tam divinam, quam humanam aequitatem complectatur. Lex vero ſpecies juris, quod ſcriptum eſt. vide Servium ad Virgil I. Aeneid. 507.

Jura dabat legeſque viris.

Ovid. III. Amat. art. 614.

Hoc leges juſque pudorque jubent.

Claud. III. Rapt. 272.

Quo jura deorum,
Quo leges abiere poli?

Ideoque Ariſtoph. Plut. II. 4. jungit ἀνόσιον καὶ παράνομον, & Livius XXXIII. 33. *jus fas & legem*. Quinctil. CCCXXVI. Decl. *Interim legi & juri conjunctum non eſt.* conf. Declam. XV. Sic Ovidius *fas* & *pium* jungit Triſt. I. II. 96.

Crimina defendi faſque piumque puto.

Jus & *pium* vero Epiſt. VIII. 4.

Incluſam contra juſque piumque tenet.

Ulpianus l. XXXIII. ff. de legibus; *Diuturna conſuetudo, pro jure & lege, in his, quae non ex ſcripto deſcendunt, obſervari ſolet.* Horatius lib. I. Sat. I. verſ. 2.

Agricolam laudat juris legumque peritus.

ubi antiquus Scholiaſtes jus, *non ſcriptum*, leges *ſcriptum* interpretatur. Ita incerti poëtae Epigramma in Curii Fortunatiani Rhetoricam, in Catalectis Pithoei pag. 149.

Quiſquis rhetorico feſtinet tramite doctus,
Ad leges & jura trahi, bene perlegat artis
Hoc opus, & notum faciet per compita callem.

In quibus omnibus jus à lege diſtinguitur. Et ita nulla gens ſine jure, ſine legibus tamen plurimae fuere. Saluſt. Catilin. cap. IX. *jus bonumque apud eos non legibus magis, quam natura, valebat.* Eodem modo *legibus ſolvi* poteſt princeps, & quivis alius, non *jure*, quia à legis ſcriptae alicujus vinculo liberari, non ab aequitate, poteſt. Eo ſenſu dixit noſter cap. XVIII *legem donare ſuperbum* ubi vide quae adnotavimus. BURM.

Interpellatque non ſolum voce, ſed & manibus] *Interpellare manibus*, κατὰ χειρονομίας. ERH. Quid hoc loco ſignificet *interpellare* & ſequentia declarant & Gl. Henr. Stephani, quas ſic leg. *Interpellat, interprohibet*, ἐντυγχάνει. Deleto aſteriſco. Nihil enim ibi deeſt. Haec ſcilicet vis eſt dictionis ἐντυγχάνειν, cujus auſteritatem ſic mitigat Plutarch. in Lycurg. Τοῖς πρέσβεσιν ἐντυγχάνει ὅσον δύναται ἐπιεικέστατα. *Legatos interpellat, ſed quam poteſt fieri mitiſſime.* Sic interpretor Jul. Capitolin. in M. Antonin. Philoſ. *Sed interpellavit iſtam felicitatem ſecuritatemque imperii prima Tiberis inundatio.* Juſtin. lib. XVIII. & ult. BOURD.

Unus alterque] Hanc locutionem tres notare vult

firmiſſimus vector, ſolatia magis litis, quam virium auxilia. Nec quidquam pro me deprecabar, ſed, intentans in oculos Tryphaenae manus, uſurum me viribus meis clara liberaque voce clamavi, ni abſtineret à Gitone injuriam mulier damnata, & in toto navigio ſola verberanda. Accenditur audacia mea iratior Lycas, indignaturque, quod ego, relicta mea cauſſa, tantum pro alio clamo. Nec minus Tryphaena contumelia ſaevit accenſa, totiuſque navigii turbam diducit in partes. Hinc mercenarius tonſor ferramenta ſua nobis, & ipſe armatus, diſtribuit: illinc Tryphaenae familia nudas expedit manus. Ac ne ancillarum quidem clamor

vult Donatus ad Terent. Andr. Act. I. ſcen. I. *poſtquam amans acceſſit unus & item alter.* quia poſtea ſequitur, nam *hi tres tum ſimul amabant*, & praeterea, quia apud Virgilium Eclog. VIII.

Alter ab undecimo jam tum me ceperat annus,

quidam explicant tertium decimum. Ita & cenſet Scaliger ad illa Manilii lib. I. verſ. 548.

Altera bis binis, ut ſit pars tertia ſignis,

& Livium *altero & viceſimo* pro viceſimo ſecundo dixiſſe contendit. Vide & Manut. ad Cicer. XII. ad famil. Epiſt. 25. ſed tamen apud Sueton. in Tito cap. XI. aliter capienda illa locutio; dicit enim, exceſſiſſe Titum *altero & quadrageſimo aetatis anno*, quod ibi quadrageſimum primum, non ſecundum, notare, inde manifeſtum eſt, quia natus fuit Titus III. Kal. Januarias, anno inſigni Cajana caede, teſte Suetonio cap. I. quod capiendum ante annum, cum Cajus ſit occiſus anno Chriſti XLI. 29. Januarii; obiit vero Titus Idibus Septembribus An. Chriſti LXXXI. vixit ergo annos quadraginta, menſes IX. & dies XV. quadrageſimo primo nondum impleto; ſed, licet concedamus in ſimilibus locis aliquando *alterum*, tertium notare, inde minime ſequi puto, in hac locutione *unus & alter*, tres notari, cum ſit indefinita, qua plures indicantur. vid. Paſſerat. ad Cicer. pro Caecin. IX. & Graev. ad Philipp. I. 13. Cicero pro Cluent. XXV. *unus & alter dies intervenit.* Ovid. III. Faſt. 399.

Ex illis unus & alter ait.

Horat. I. Epiſt. I.

Quidquid negat unus & alter.

Cicer. ad Attic. lib. XIV. epiſt. 18. *ut tanto opere laudarem, adductus ſum tuis unis & alteris literis.* Sueton. Veſpaſian. cap IV. *uno quoque & altero praelio conſtanter inito*, & ita paſſim. BURM.

Solatia magis litis.] Ovid. Metam. IV. 603.

Sed tamen ambobus verſae ſolatia formae
Magna nepos fuerat.

ubi vid. notas Heinſii. BURM.

Intentans in oculos Tryphaenae manus] Inſertis digitis oculos irati petebant. Paſſim apud Comicos. Sueton. Jul. cap. XIV. Tiber. LIII. Cajo XX. Ovid. Transformator. & Lucian. de Lapithis, Propert. lib. IV. Eleg. VIII. Ovid. Amator. lib. II. Achill. Tat. ubi legendum ὁ δ' ἀνοιμώξας. BOURD.

Uſurum viribus] Ovidus lib. II. Triſt. 128.

O princeps parce viribus uſe tuis.

& Metam. VII. 400.

Occidit ille Sinis magnis male viribus uſus. BURM.

Abſtineret] *Abſtineat* Memm.

Iratior] Forte *irritatior.* ANON.

Turbam diducit in partes] Factiones adverſas. Lucanus lib. VII. 118.

Prima velim caput hoc funeſti lancea belli,
Si ſine momento rerum, partiſque ruina,
Caſurum eſt, feriat.

Barthius ad Claudianum n. 1896. ERH. Tacit. *Ea ultio ſenatum in ſtudia diduxerat.* SCIOPP. *Diducit*, τέμνει, diſpertitur. ut apud Plaut. in Amphit.

Diſpertiti viri, diſpertiti ordines.

Nihil muto in hoc verſu. aliter Theodor. Marcilius. BOURD. Infra in ſpecimine belli Civilis verſ. 265.

Namque omnis regia coeli
In partes diducta ruit.

Juſtin. lib. XV. cap. 4. *Socii iterum in duas factiones diducuntur*, & alii paſſim.

Tonſor] A gloſſatore adſcriptam vocem puto, & abijciendam. BURM.

Ferramenta] Ita omnia artificum inſtrumenta, quae ex ferro fiebant, appellantur. Supra cap XXCIV. Juſtin. XX. 2. *Metapontini in templo Minervae ferramenta, quibus Epeus, à quo conditi ſunt, equum Trojanum fabricavit, oſtentant.*

Armatus] Novacula & caeteris inſtrumentis tonſoriis. *Armatum* intellige inſtructum quoquo modo ad laedendum, ut in edicto praetoris l. III. §. armis, de armis & vi armor. l. IX. de vi publ. Tull. pro Cecinna. BOURD.

mor aciem deſtituit, uno tantum gubernatore, relicturum ſe navis miniſterium, denunciante, ſi non deſinat rabies libidine perditorum collecta. Nihilominus tamen perſeverat dimicantium furor; illis pro ultione, nobis pro vita, pugnantibus. Multi ergo utrimque ſine morte labuntur, plures cruenti vulneribus referunt veluti ex praelio pedem: nec tamen cujuſquam ira laxatur. Tunc fortiſſimus Giton ad virilia ſua admovit novaculam infeſtam, minatus, ſe abſciſſurum tot miſeriarum cauſſam: inhibuit-

Familia] Servi & ancillae. Cato de re ruſtic. cap. v. BARTH.

Nudas expedit manus] *Nudas*, hoc eſt, inermes, *mit bloſſen, truckenen fäuſten.* ERH. Vide ſupra cap. LXXXVIII. Male autem Gonſallus *familiam* hic de ſequiori ſexu & ancillis Tryphaenae capit, cum auctor aperte diſtinguat. Familia enim ſunt ſervi, qui nudis manibus ad pugnam ſe accingunt, ancillae clamore aciem incendunt. Quinctil. VI. 4. *erigere manus* dixit.

Uno tantum gubernatore] Ergo alius *patronus* navis, alius *gubernator*. *Patronus* eſt dominus, qualis Lycas: *Gubernator* ſummus nautarum, à patrono navi praefectus, qui & *magiſter*. utraque vox Petronio frequens. Sic alius eſt *exercitor*, qui eſt dominus navis, alius *magiſter*, qui ab exercitore praepoſitus eſt navi, §. 1. Inſtit. Quod cum eo, qui in al. poteſtat. l. 1. & l. 4. D. de exercit. act. Reuſnerus ad Brachylog. l. IV. c. 25. §. 5. ERH. Vide ad cap. CI. *Tanto* Leidenſ.

Navis miniſterium] Proprie de gubernatoris munere. Virgil. VI. Aeneid. verſ. 302.

Ipſe ratem conto ſubigit, velisque miniſtrat.

Val. Flacc. III. 38.

Ipſe ratem vento ſtellisque miniſtrat.

vide Barth. ad Stat. VIII. Theb. 752. & Broukh. ad Propert. lib. III. eleg. XV. verſ. 15.

Perditorum] Vide ſupra cap. V.

Rabies collecta] Salluſt. Hiſtor. 1. *Satis illa fuerint, quae rabie contracta toleravimus.* BOURD. Ovid. IX. Metam. 212.

Utque dolor rabiem colligerat omnem.

lib. I. 233.

Ab ipſo
Colligit os rabiem.

Nobis pro vita pugnantibus.] Salluſt. B. Jugurth. XCIV. *Magna vi utrimque, pro gloria his, illis pro ſalute, certantibus.* BOURD.

Sine morte] Vet. cod. *ſemimortui.* WOUW. Leg. *ſine mora lab.* Pflugius. Mallim ego, quod in V. C. legitur, *ſemimortui lab.* ERH. Non ſcribendum *ſine mora*, aut *ſemimortui*, quod nuperi editores receperunt. Si enim revera caeſi aliqui, aut poene occiſi, certe non apparebat futurum bellum, quod ſequitur; jam erat. Meri ſunt luſus facetiſſimi ſcriptoris, ut & illud, *ſciebat ſe illam habere novaculam, qua jam ſibi cervicem praeciderat.* Itaque, ſi mutandum eſt aliquid, ſcriberem praeterea: *plures incruenti vulneribus*, vel, *plures cruenti ſine vulneribus.* GRONOV. Lib. IV. Obſerv. cap. 13. Niſi putemus ludicram pugnam fuiſſe, Gronovii emendatio, ut longe a veſtigiis lectionis recedens, admitti non poteſt. Cogitaveram olim *ſine more*, uſitata locutione; ut Virgil.

Tempeſtas ſine more fuit.

& paſſim. quo recepto, poterit tamen fingi incruenta pugna, quum de rabie capi poſſit, quae tamen ſine caede multa deſaevlit. BURM.

Ira laxatur] Vide ſupra ad cap. LXXXII.

Novaculam inſertam] Sic vet. alii *infectam.* Pith. alii *inſertam.* PATISSON. Libri quidam, *inſertam.* alii *injectam.* veriſimilius eſt, *infeſtam.* RICH. *injectam*, alii rectius. BOSCH. Novaculam antea rudem vocavit. Quanto ergo rectius hic *infectam.* BOURD. Sine dubio *infeſtam* praeferendum, ita proprie arma, tela, mucrones, *infeſta.* vide Pricaeum ad Apulej. 1. Metam. p. 9. & licet rudis fuerit, tamquam acutam admovit, neſcientibus id diverſae partis Tryphaena & aliis. BURM.

Tot miſeriarum cauſſam] Tale fere illud Arnobii lib. V. *Et ſub pinu arbore genitalia ſibi diſſecat, dicens: Tibi Alceſti haec habe, propter quae motus tantos furialium diſcriminum concitaſti.* PITH. Latet ſimul quid ſpurci, & ad *caudam* alluditur. Scribendum autem eſt, *abſciſurum.* quod [illegible], quam illud alterum. Balbus Catholico: *Caedo componitur cum am, quod eſt circum, & dicitur ancido, m. mutata in n., id eſt, circumcirca caedere: & cum abs & dicitur abſcido: item cum ad, & dicitur accido, id eſt, juxta vel valde caedo.* D. Vigilius lib. 1. contra Eutych. *Aut quibuſcumque aliis membrorum abſciſionibus multaretur.* Ibidem; *cum hominis manus abſciditur.* ita utrimque legit Goldaſti MS. Recte itaque Calepinus illud Joannis XVIII. *Abſcidit auriculam ejus dextram*, ad praeſens *abſcido*, non *abſcindo*, fecit, quum retulit: Calepinus ille verus & vetus, non

Digitized by Google

buitque Tryphaena tam grande facinus, non diſſimulata miſſione. Saepius ego cultrum tonſorium ſuper jugulum meum poſui, non magis me occiſurus, quam Giton, quod minabatur, facturus. Audacius ille tamen tragoediam implebat, quia ſciebat, ſe illam habere novaculam, qua jam ſibi cervicem praeciderat. Stante ergo utraque acie, quum appareret, futurum non ſtlatarium bellum, aegre expugnavit gubernator, ut caduceatoris more Tryphaena inducias faceret. Data ergo, acceptaque, pa-

non qui hodie ſub ejus veſte circumfertur. ERH.

Diſſimulata miſſione] Alii, *offenſione*. TORN. Id eſt, clara voce clamans, abſtinendum eſſe à pugna, qua premebantur à familia Tryphaenae Encolpius & Giton. Nequitia eadem latet in voce *miſſione*, quae ſupra cap. XXI. neque hic ſe Gallulis ſuis jactare debebat Dacierius ad Horat. lib. I. ep. XIX. verſ. 47. quaſi ille primus omnium verum ſenſum horum verborum aperuiſſet, cum & Erhardus ad cap. XXI. & Lipſ. lib. II. Saturn. cap. 21. indicaverint. Sed ita ſolet.

Quod mirabatur] *Minabatur*, Leid. cod. & vett. editiones probe. BOSCH.

Audacius] Ut quidam apud Plutarch. in Nicia, & auctor. vitae Origenis. Sic Combabus apud Lucian. de Dea Syra. BOURD.

Praeciderat.] Patet antea. Idem jocus apud Apulej. lib. III. Mileſ. Solebant autem Perſae, ut ille, non enſe & ſecuri, ſed novacula caput amputare. Plutarch. Artax. Ὁ δὲ δήμιος κλωθεὶς μὲν ξυρὸν ἔχων. ὡς τὰς κεφαλὰς ἀποτέμνουσι τῶν κολαζομένων. BOURD.

Tralotitium bellum] Ludicrum. GLOSS. Alii, *nec ceſſaturum bellum*. TORN. Sic Autiſiodorenſe. alii, *ſtlatarium*. alii, *ſtalatarium*. Pith. alii, *ſtatarium*. v. e. hanc vocem non habet. PATISSON. ἴσως *ſtatarium*, vel *tralatarium*. BONGARS. Lego, *non tralatitium*; uſus eſt hoc verbo pluribus in locis. PUT. Ego quidem *tralatitium* non reprehendo, ſed tamen v. c. lectio, *ſtlatarium*, ipſa vocis novitate ſe mihi commendat, *bellumque ſtlatarium* lentum dici videri poteſt, à *ſtlata* genere navigii, cui latitudo nomen dedit, auctore Feſto. Ita enim, à lembo ſive ſtlembo, equum gravem & tardum pedibus *ſtlembum* Lucilius vocavit. Nec diſſimile illud in Plauti Poenulo, Act. III. ſcen. I.

Tardiores quam corbitae ſunt in tranquillo mari.

Ac paullo poſt,

Obſecro hercle, operam celocem hanc mihi, ne corbitam date.

Imo enimvero, cum cogito, ſtlatarium bellum & tralatitium idem fere eſt, ludricum videlicet certamen, ut vis quaedam feſtucaria. Nam in vetere gloſſario, *ſtlatarius*, exponitur, ἐργόμαχος. RICH. Alii, *ſtlatcarium*. Gloſſ. *ſtlatarius*, ἐργόμαχος, quam tamen graphiam non probat Caper: *Stlataris*, inquit, *ſine c litera ſcribendum eſt, à ſtlata rate piratica*. PITH. Sic Phaedrus, ſic JC. loquuntur. videndus Rittershuſius notis ad Phaedr. Alii *ſtatarium*, ut *ſtataria pugna* Ammiano, quando ex utraque parte acies ſtant, & *ſtatarium prandium* Mamertino, quod ſtantes milites capiebant. Savaro ad Sidon. lib. II. ep. 2. ERH. *Statarium bellum* recte. Potuit tamen retineri *tralatitium*, ut ex quibuſdam MSS. alii reponunt. Eſt igitur ἐργόμαχον, de qua dictione Gl. vet. BOURD. Non vulgare. *Stlatarium* alii, quod de iſtis proprie rebus dicitur, quae mari portata ſunt & quaſi ſtlata advecta, de qua voce videndus Feſtus Hinc Juvenalis illud Sat. VII. verſ. 133.

Spondet enim Tyrio ſtlataria purpura filo.

BOSCH. Recepi antiquorum codicum lectionem. De hac voce egerunt, praeter Turnebum, Caſaubonus Theophr. Character. περὶ κολακείας pag. 110. & Ferrarius de re veſtiaria lib. III. cap. 12. Voſſius tamen Inſtit. Orator. lib. IV. cap. VI. §. 15. *tralatiticum* praefert. Caeterum à prima editione & Sambuci abeſt vox. Pro *appareret* Colb. habet *pareret*. vide infra cap. CXXXV. *Futurum bellum* Tragur. omiſſis reliquis. *bellum ſtlalatarium* Memm. BURM.

Caduceator] Legatus, qui pacem petit. GLOSS. Heliodor. κηρύκειον τι ἱερωτικὸν διαλεξόμενοι συμβόλου ἀναδείξαντα. PITH. *Caduceator*, κῆρυξ ὁ ὑπὲρ εἰρήνης ἀποστελλόμενος, παρὰ τὸ κηρύκειον λέγων. WOUWER. Ἐπικηρυκεύεσθαι, quam dictionem interpretatur Ulpianus Demoſthenis interpres ad Orat. de pace. BOURD.

Data acceptaque fide] Virgil. lib. VI. 150. *accipe daque fidem*. BARTH. Formabam, *pacis amore*; ſed inutili conjectura. *Patrium morem* ſimpliciter hic capio pro bono & priſco, & majoribus uſurpato. Puteanus epiſt. ad Goldaſtum. ERH.

Patrio more] Tragur. prima editio Sambuci, Tornaeſii, & Douzae, *ex patrio more*, quod non temere eſt. Nepos Conon. cap. III. *primum* ex

patrio more, fide, protendit ramum olivae à tutela navigii raptum, atque in colloquium venire auſa:

> [a] *Quis furor*, exclamat, *pacem convertit in arma?*
> *Quid noſtrae meruere manus? non Troïus hoſtis*
> *Hac in claſſe vehit decepti pignus Atridae,*
> *Nec* Medea *furens fraterno ſanguine pugnat.*

Sed

a TRYPHAENA.

ex more Perſarum ad Chiliarchum acceſſit. Sueton. Caeſ. 6. *è more* & 31. *ex conſuetudine.* Lucan. I. 584. ex MSS. Flor. IV. 11. 79. *Ipſe ante aciem maeſtior non ex more Caeſar.* Ovid. Metam. XIV. 156.

Sacris e more litatis.

& XV. 593.

Priſcoſque deos e more precatus.

Sambuci & prima editio & Tragur. *ramum olivae*, non *oleae*, quod poſteriores editores exhibent.

Ramum oleae] Habitus ſupplicum, & pacem rogantium. GLOSS. Sunt hujus moris apud Virgilium alioſque auctores multa veſtigia. Quamobrem etiam *pacales oleae* dicuntur, & oleagina corona uti non ſolebant, qui in proelio fuerant. PUTEAN. Virgil. lib. VIII. verſ. 128.

Et vitta comtos voluit praetendere ramos.

Et in II. verſ. 306.

Paciſque manu praetendere ramos.

Lucanus in III. verſ. 332.

Orant Cecropiae praelata fronde Minervae.

Et alii. Euripides Heraclidis: ὀρεγνίοις σὺν κλάδοις. Plaut. Amphitryon. Act. 1. ſcen. 1. *Velatis manibus.* BRASS. Hic habitus ſupplicum & pacem rogantium. Hinc Stat. Theb. lib. XII. *ſupplicis arbor olivae.* &

—— Ramos oleae vittaſque precantis
Tradit.

Virgil. Aeneid. XI.

Velati ramis oleae, veniamque rogantes.

lib. XII.

Paciferaque manu ramum praetendit olivae.

Livius: *Legati Locrenſium ramos oleae velamenta ſupplicum porrigentes.* Idem lib. IV. dec. 5. Apul. Mil. 3. Heliodor. lib. IX. ἀθροισθέντες ἐν πᾶσαν ἡλικίαν, καὶ κλάδους εἰς ἱκετηρίαν ἀναλαβόντες, κήρυκές τε καὶ δᾷδας ἀψάμενοι. WOUWER. Protritum, origo non item, quam vide apud Scholiaſt. Sophoclis ad Oedip. Colon. p. 295. Ramus ille circumveſtitus erat ſive revinctus, ſive περιπεπλεγμένος καὶ ἐρίοις ἀναδεδεμένος, ut loquitur Scholiaſt. Ariſtophanis ad Equit. Vocabant autem ramum illum ſingulari & propria dictione εἰρεσιώνην, de qua Ariſtoph. Suid. Plutarch. Vocaverunt etiam ἱκετηρίαν κλάδον ἐλαίας στέμμαςι ἐστεμμένον Harpocrat. Schol. Sophocl. ad Oedip. Tyr. p. 147. Dicemus alibi, quid ſibi voluerint Grammatici in explicatione vocis Διακόνιον. BOURD. Oleae ramus, inſigne pacis praeſentiſſimum. Val. Flaccus lib. V. Statius II. Theb. Appian. Punico, Silius lib. XIII. Paciferam hinc indigitant vates Chriſtiani Hilarius, M. Victor, Alcimus Avitus lib. IV. Drepanius Florus, &c. BARTH. Anonymus hic conferendum Gellii lib. V. cap. 6. adſcripſerat.

Tutela] Navium proris effigiata aut picta deorum, quibus ſe mancipabant, ſigna impoſita. GLOSS. Nota pro hoc loco, quod Pomponius Porphyrio in Horatium (pete à * fratre, quo loco) ſcribit, lib. I. Od. 5. *Quis multa gracilis,* ad verba; *Miſeri, quibus intentata.* In Gloſſario S. Benedicti in verbis Petronii, *Trojae baloſin.* DELBEN. Plurimi jam de hac ſcripſerunt. vide Illuſt. Scal. ad Euſeb. BARTH.

Quis furor, exclamat] Expoſtulatio. Scalig. in Catalect. ERH. Citat Iſidor. Origin. ANON.

Convertit] Prima editio & Sambuci & Tragur. *convertis*, quod venuſtius videri poſſet, ſi legatur:

Quid, furor exclamat, pacem convertis in arma?

non male etiam Sambucus diſtinguit hoc modo:

Quis furor? exclamat, pacem convertis in arma?

Troius] Id eſt, Paris. GLOSS. Vet. cod. Brit. *Heros.* TORN. & PATISSON. In Graeca urbe. Supra cap. LXXXI. *in diverſorio Graecae urbis jacerem deſertus.* BONG. Tragur. *heros*, Memm. *eros.*

Decepti pignus Atridae] Helena Agamemnonis filia, Menelai conjux. GLOSS.

Nec Medea furens] Legend. Sidon. Apollin. carm. I. BOURD.

Fraterno] Biturig. *ſuperno.* Pith. PATISS.

Sanguine pugnat] Imitatus videtur Sidonius Carm. V. verſ. 135.

Abſyrtum ſparſura patri, facturaque caeſi
Germani plus morte nefas, dum funere pugnat,
Et fratrem ſibi tela facit.

* *Quis iſte frater?*

Con.

Digitized by Google

Sed contemtus amor vires habet. Et mihi fata
Hos inter fluctus quis raptis evocat armis?
Cui non eſt mors una ſatis? Ne vincite pontum,
Gurgitibuſque feris alios immittite fluctus.

CIX. a Haec ut turbato clamore mulier effudit, haeſit paullisper acies, revocataeque ad pacem manus intermiſere bellum. Utitur poenitentiae occaſione dux Eumolpus, &, caſtigato ante vehementiſſime Lyca, tabulas

a ENCOLPIUS.

Contemtus amor vires habet] Propert. lib. I. el. 10.

Irritata venit, quando contemnitur ipſa,
Nec meminit juſtas ponere laeſa minas.

WOUW. *Contentus* Tragur.

Et mihi] *Heu mihi.* Anonym. Deinde alia manu. „ *Heu* plerumque in *&* degeneravit, ut „ in luſibus Virgilianis. Secundo verſu ſenten- „ tia eſt: Medio mari inter fluctus, ubi ea mor- „ tis facies ob oculos verſatur, arma movere & „ miſcere manus, eſt aliorum fata revocare. „

Hos] *Hoc* Tragur.

Quis raptis] Alii, *qui captis.* Pith. PATISS. Ovid. Metam. II. 603.

Arma aſſueta rapit, flexumque a cornibus arcum
Tendit.

BURM.

Evocat armis] Alii, *annis.* PATISSON. Sed quid eſt *evocare fata?* BURM. [Pro *accelerat.*]

Nec vincite pontum] Alii, *ne*, &c. TORN. & AURAT. & SAMBUC. DANIEL. Suſpicor *fingite* verum eſſe, nec hoc magis magnificum & grande foret in re tantilla, quam reliqua, quae addit. Ceterum hujus verſiculi emendatio e ſequenti fidem capit. ANONYM. *Vos vincite pontum* Tragur.

Altos] Gallicus interpres haec ita cepit, ne velint ſcelere ſuo irritare deorum iram, qua commoti tempeſtatem immittant: ſed ſenſus manifeſtus, ſi modo cum prima & Sambuci, Tornaeſii, Patiſſonii & aliis editionibus Trag. & Leid. *alios* pro *altos* legamus. Ne quaeſo veſtro furore, & inſania, ipſam maris & fluctuum feritatem ſuperate, & his aquis ſaevientibus alios furentium & pugnantium fluctus & rabies immittite, vel, ut Bruckhuſius meus malebat, ne fluctibus marinis ſanguineos rivos ex vulneribus immittite. Reſpicere ad proverbium Tryphaenam, quo quis *ſaevior mari* dicatur, recte adnotavit Barthius ad Claud. I. in Rufin. verſ. 92. *Alios* autem eleganter fluctus vocat, adhuc majores, & ſaeviores, prioribus ſupervenientes. Ita corruperunt & ſimilem Statii locum lib. I. Sylv. III. verſ. 65.

Albenteſque lacus, alioſque in gurgite fontes.

ut recte Bernartius & Barthius: qui & recte lib. VIII. Theb. 190. legendum cenſuit:

Poteriſne reverti
Sedibus à Stygiis, aliaque erumpere terra.

non *alta.* vide eumdem ad Statii lib. VII. verſ. 458. & 728. & Rigalt. ad Juvenal. Sat. X. verſ. 150. Eadem librariorum aberratio à Gronovio apud Senec. in Agamemn. verſ. 500. notata.

Illam dehiſcens pontus in praeceps rapit,
Hauritque, & alio redditam revomit mari.

Eleganter quoque Plinius voce *alius* utitur lib. XXX. cap. 3. de talpis *à rerum natura damnatis caecitate perpetua, tenebris etiamnum aliis defoſſis, ſepultiſque aliis.* Ubi *tenebras alias* vocat, quod ſemper ſub terra vivant, cum jam oculis capti tenebras paterentur, etſi in ſumma humo, ut alia animalia, degerent. Virg. lib. IV. verſ. 466.

Non vires alias, converſaque numina ſentis?

vide de hac voce etiam Heinſii notas ad Valer. Flacc. lib. I. verſ. 646. Phaedr. III. XX.

Ecce aliae plagae congeruntur mortuo.

imponite habent quoque primae editiones, & Tragur. *impōte* Colb.

Immittite] Autiſiod. *imponite.* Pith. PATISS.

Haec ut turbato clamore mulier effudit] Mulier ipſa turbata potius erat, quam turbatus clamor. Itaque magis probarem, *turbata clamore.* Nec enim diverſo ſermonis genere utitur. Nam τὸ *clamore* per ſe ſtat, idemque valet, ac ſi dixiſſet, *cum clamore.* Virgil. I. Aen. verſ. 519.

---- *Et templum clamore petebant.*

Idem VIII. Aen. verſ. 216.

Diſceſſu mugire boves, atque omne querelis
Impleri nemus, & colles clamore relinqui.

RICH.

Haeſit acies] Intermiſſa eſt. Florus lib. III. cap. 16. ſimul ad ipſa brevia alludens, *haerebat in vadis pugna, cum aeſtibus ſolitis cum ipſo certamine ſubductus oceanus intercedere bello videretur.* *Haeſitque* prima editio, Sambuci & Traguriensis, & Colb.

Initae poenitentiae occaſione] Alii, *utitur.* TORN. Alii, *initae.* alii, *iratus.* PATISSON. Leg. *praeſenti occaſione.* AURAT. Forte *leniter.* Anonym. ſed induxerat.

Dux Eumolpo] Leg. *Eumolpus.* AURAT. Hoc ver-

las foederis ſignat, queis haec formula erat: EX TUI ANIMI SENTENTIA, ut tu, Tryphaena, neque injuriam tibi factam à Gitone quereris, neque, ſi quid ante hunc diem factum eſt, objicies, vindicabiſve, aut ullo alio genere perſequendum curabis, ut tu nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non oſculum, non coitum Venere conſtrictum, niſi pro qua re praeſentes numeraveris denarios centum. Item Lyca, EX TUI ANIMI SENTENTIA, ut tu Encolpion nec verbo contumelioſo inſequeris, nec vultu, neque quaeres, ubi nocte dormiat; aut, ſi quaeſieris, pro ſingulis injuriis numerabis praeſentes denarios ducentos. In haec verba foederibus compoſitis arma deponimus: &, ne reſidua in animis etiam poſt jusjurandum ira remaneret, praeterita aboleri oſculis placet. Exhortantibus univerſis odia detumeſcunt, epulaeque ad certamen prolatae conciliant hilaritate convivium. Exſonat ergo

verbum uſurpat Plinius lib. x. cp. 81. DELBEN. & SAMBUC. *Eumolpes* Colb.

Foederis ſignat] Alii, *fidei.* PATISSON. Vide Cujac. lib. I. Obſerv. de formul. foeder. DANIEL. Unus ex ſcriptis habet *fidei.* BOSCH. *Quis.* pro *queis* Tragur.

Ex tui animi ſententia Tryphaena, uti neque injuriam] Ita reſtituimus, cum in v. c. eſſet *ubi.* SAMBUC. Eſt haec formula jurisjurandi. Gell. lib. v. cap. 6. PUTEAN. Ad foederum formulas belle alludit, qnas habet & recenſet Briſſon. de Forumul. lib. IV. ERH. Κατὰ νῶν, ἀπὸ καρδίας. *Ex animo,* formula. BOURD. Hanc formulam praeter alios illuſtrat egregie Gronovius lib. IV. Obſerv. cap. 84. exemplis aliis accedat inſignis Inſcriptio à Fabretto capite x. p. 673. prolata, ubi jusjurandum Arilienſium hoc modo concipitur: EX MEI ANIMI SENTENTIA, UT EGO IIS INIMICUS ERO, QUOS C. CAESARI GERMANICO INIMICOS ESSE COGNOVERO, &c. Ovid. Epiſt. XXI. 137.

Conſilium prudenſque animi ſententia jurat.

Prima vero editio *ut tu* non habet. *ubi Trifena* Tragurienſis. BURM.

Quereris] *Querari:* Colb. Tragur. Leid.

Vindicabiſve] *Judicabiſve ut aut* Tragur. *vindicabiſque* Leidenſ

Abjicies] Lege *objicies.* AURAT.

Ullo alio genere] Vide ad cap. XIV.

Ut tu nihil] Alii, *Et tu nihil* TORN. *Ut tu nihil* Leid. cod. ſcribe: *& ut tu nihil imperabis.* Sic paulo poſt: *Item, Lyca, ex tui animi ſententia, ut tu Encolpion nec verbo contumelioſo inſequeris.* BOSCH. *Et ut* Hadrlanid. *Et tu* prima editio & Sambuci; *ut tu* Tragurienſis.

Venere conſtrictum] Anechom. *compectorata cohaerent Veneris glutino.* Sic *nodi Veneris* Lucret. lib. IV. BARTH. *Conſtructum* Memm.

Pro qua re] Alii, *pro hac re.* TORN. Vel puer videat legendum, *pro quaque re.* SCIOPP.

Numeraveris] Alii *numerabis.* TORNAES. Ita Leid.

Ut tu Eumolpum] Forte, *ut tuum Eumolpum.* AURAT. Sic vet. impr. *Eumolpus.* Quod ineptum eſt. PUT. *Ut tu Encolpion* Trag.

Contumelioſo] *Contumelioſe* Colb.

Quaeſieris] *Quaeſiveris* Leid.

Ducentos] Autiſiodor. *ducenos.* Pith. PATISS.

Deponimus] In prima editione, Sambuci Colb. & Tragurienſi ſequentia uſque ad, *exſonat ergo,* non reperiebantur. Inſolens autem locutio *epulae conciliant hilaritate convivium.* BURM. [Id eſt, *reddunt amicos convivas, & in unum cogunt.*]

Abolere oſculis] Plaut. Poenul. Act. I. ſc. 3. *Non ſum irata. Ag. da ergo, ut credam, ſuavium.* PITH. Petrus Ravennas ſerm. 93. *Oſcula ſunt reconciliationis indicia.* Petron. ſupra cap. XCIV. *Ecce etiam oſculo iram finio.* Et iterum cap. XCI. *Exoſculatus pectus ſapientia plenum, injeci cervicibus manus,* &c. Sidon. lib. IV. ep. 23. *Cum paternis pedibus affuſus, ex illo ore laeſo, ore terribili convicium exſpectant, oſculum exceperit.* Artemidorus lib. II. cap. 2. de Somn. Savaro ad Sidon. lib. IV. cap. 23. ERH.

Odia detumeſcunt] Plaut. Caſin. Act. II. ſc. 5. *Nunc in fermento tota eſt, ita turget mihi.* Gruter. Suſpic. lib. VIII. cap. 8. Barth. ad Claudian. n. 611. & n. 1761. *Tumidus* pro irato. Et odia, dum gliſcunt, dicuntur *intumeſcere,* cum ſedantur, *detumeſcere.* ERH.

Epulaeque ad certamen prolatae] *Ad* pro poſt. Turſellinus de Particul. ling. Lat. An *ad certamen* eſt, cum certaturi vel praeliaturi eramus? quia pugnaturi cibum capiebant] ad reficiendas cor-

ergo cantibus totum navigium, &, quia repentina tranquillitas intermiſerat curſum, alius exſultantes quaerebat fuſcina piſces, alius hamis blandientibus convellebat praedam repugnantem. Ecce etiam per antennam pelagiae conſederant volucres, quas tectis harundinibus peritus artifex tetigit. Illae viſcatis illigatae viminibus deferebantur ad manus. Tollebat plumas aura volitantes, pinnaſque per maria inanis ſpuma torquebat. Jam

corporis vires. Supra cap. LXXXII. *Ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires.* ERH. Legendum cum MSS. *ob certamen prolatae,* intermiſſae. BOURD. [ἰσαμίλλως.]

Hilaritate concilium] Alii *convivium.* TORN. Lege *convivium.* Jungermannus. *Concilium* pro turba, conventu, coetu. Val. Maximus lib. v. de L. Paulo, qui Perſen regem, *introductum in tabernaculum, lateri ſuo proximum in concilio ſedere juſſit, nec honore menſae indignum judicavit.* Jeremiae VI. verſ. 11. *Effundi* (ſcilicet bilem Dei) *ſuper parvulum foris, & ſuper concilium juvenum ſimul.* Petronius infra de Socrate cap. CXL. *Nec ullius turbae frequentioris concilio oculos ſuos crediderat.* ERH. Dormitaſſe hic ſcires Petronianos editores, quum vel caecum vix praeterire queat legendum *convivium.* Varro de vino: *hoc hilaritatis dulce ſeminarium, hoc continet coagulum convivia.* Poſſis etiam *conciliant* accipere pro *commendant*, gratum acceptumque reddunt, ſicut infra cap. CXXVII. *Haec ipſa quum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis ſonus mulcebat aëra.* Cicero quoque non ſemel ſic uſurpat, ut quum dicit: *favi iis rebus, quas primas homini natura conciliat: parentibus & patriae nos primum natura conciliat: ſimulatque natum ſit animal, ipſum ſibi conciliari & commendari ad ſe amandum.* SCIOPP. *Conſilium* Memm. *conciliunt* Leid.

Ad certamen] Valer. Fl. II. 476.

Arſere rogis certantibus agri.

ubi vide notas. BURM.

Exonerat cantus totum navigium] V. C. Brit. *exſonat ergo cantibus totum navigium.* Lego, *perſonat cantu totum navigium.* TORN. Alii, *trium navigium.* PATISSON. Unus ex vet. *exſonat ergo cantibus totum navigium.* PUTEAN. Sic ſupra dixerat, *omnia nimio riſu exſonuerant.* DOUZA F. V. C. *exonerat cantus tot. n.* Leg. *exſonat cantu t. n.* Sic ſupra cap. XIX. *Omnia nimio riſu exſonuerant.* Gruter. Suſpic. lib. VI. cap. 15. nimis otioſe. ERH. Hanc laetitiam exprimit Syneſius Euoptio, quo loci πλεῖν Atticum eſt pro πλέον, quod non vidit interpres epiſtolarum, qui falſo Cujacius dicitur. BOURD. Prima editio *exornatur ergo:* manus eruditi viri in Junii codice *exornat* conjiciebat. *Exonerat cantus totum navigium* Leid. *Exſonat ergo cantibus trium navig.* Scal.

Tranquillitae] Alii *tranquillitate.* TORN.

Exſultantes] Alii *exſultans.* TORN. Prima editio & Sambuci, *alius exſultans quaerebat fuſcinis piſces.* Traguerienſis *alius exſultans quaerebat fuſcinas, alius piſces hamis*, &c.

Querebat] Vet. cod. Brit. *captabat.* TORN.

Convellebat] Alii *convertebant.* PATISS. Lege *praedam.* AURAT. Omnes ante Tornaeſium editiones, *compellebat*, & Tragur.

Ecce etiam] Alii *quin etiam.* TORN.

Pelagiae volucres] Marinae. GLOSS. Id eſt, marinae, ut poëtas vulgo vocaſſe docet Paſſeratius ad Propert. lib. III. eleg. 6. p. 440. *Pelagios* piſces Varronem & Columellam dixiſſe notarunt Lexicographi. *Iſis pelagia* in antiquo lapide apud Gruter. p. CCCXII. 5. *Pelagi* prima editio. *Conſedere* Tragur.

Tectus arundinibus] Alii, *textis.* PATISSON. Leg. *textis.* AURAT. Martial. lib. IX. epigr. 56. WOUWEREN. Hanc caſtigationem ſibi vindicat ad Solinum Salmaſius, quae Douſae editionem anno ſaeculi ſuperſoris LXXXV. procuratam jam occuparat. Gronovius Obſervationum lib. III. cap. 18. malit *litis arundinibus*, cui non accedo. HEINS. Vide ſupra ad cap. XL. Has arundines amites vocatas, ex Feſto & Gloſſis antiquis adnotaverat Ampliſſimus Cuperus. *Amites*, σάλιγες. *Amites*, ἰξευτικοὶ κάλαμοι. Horat. Epod. II.

Aut amite levi rara tendit retia.

Textis Colb. & Trag. ſed *tectis* recte. quia clam creſcente arundine tangebant. BURM.

Peritus artifex] Δονακεὺς Oppian. Cyneg. I. BOURDEL.

Illae viſcatis illigatae viminibus] Vide Notas noſtras ad Val. Flaccum lib. VI. verſ. 263. & Baſil. Fabrum Soranum in Theſaur. erudit. ſcholaſtic. Longus Sophiſta lib. III. Poemenic. καὶ τὸν ἰξὸν ῥάβδοις μακραῖς ἐπήλειψε, *viſcum virgis longis illevit.* WEITZ. Seneca lib. VI. de Ira cap. 13. *Aves viſcum dum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt.* Oppian. lib. I. 'Αλιευτ.

Τοὺς δὲ δόναξιν ἐπίσπασαν ἰξοφόροισι.

Ovid. Metamorph. lib. XIV. Martial. lib. I. Epigr. 55. BOURD. *In viminibus* Leidenſ.

Aura] *Dura* Tragur.

Illigatae] Deeſt haec vox primae editioni.

 Pin-

Jam Lycas redire mecum in gratiam coeperat; jam Tryphaena Gitona extrema parte potionis ſpargebat, quum Eumolpus & ipſe vino ſolutus dicta voluit in calvos ſtigmoſoſque jaculari: donec, conſumta frigidiſſima urba-

Pinnaſque] Conchae genus, alias Nacra. GLOSS. Alias *pennas per manus* PUTEAN.

Spuma] Alii, *pluma*. PATISSON. Lege *immani ſpina*. DELBEN. Vulg. *per inania* in vet. cod. *per maria*. SAMBUC. Alias *inani ſpuma*. impr. *macria inani ſpira*. PUTEAN. C. Tragur. *pennaſque p. m. inani ſ. t.* Gloſſar. Petronianum: *Pinna*, conchae genus, alias nacra. Sed errat Gl. Naſcitur *pinna* in limoſis, nec umquam ſine comite eſt, qui pinnoteres, vel pinnophylax. Plinius, Cicero. *pinnae* vero hic ſunt duriores volucrum pennae. HADR. *Per inania inani* prima editio & Sambuci, *inani ſpuma* Tragurienſis, *inanis pluma* Leid. Tornaeſ. locus certe mendoſus. Et videtur illud *inani* à librario repetitum ex praecedenti *inania*. Forte ſcripſerit *pinnaſque* (vel *pennaſque*, ut prima editio Sambuci & Traguriensis) *per inania ſpira torquebat*. Aura enim & plumas & pennas levi gyro intorquebat, neque enim prae levitate ſua videntur in mare potuiſſe deferri, ſed ab aura in aëre ſuſpenſae & volitantes jucundum ſpectaculum otioſis & epulantibus dabant. *Inania* autem vocavit aërem, quem frequentius *inane* vocant. Ovidius tamen II. Metam. 506.

Suſtulit, & celeri raptos per inania vento
Impoſuit. BURM.

Extrema parte potionis] Horat. lib. IV. od. 12.

Non ego te meis
Immunem meditor tinguere poculis.
Plena dives ut in domo, &c.

BONG. Epigramm.

Χθιζά μοι Ἑρμώνασσα φιλακρήτοις μετὰ κώμοις
Στέμμασιν αὐλείας ἀμφιπλέκοντι θύρας,
Ἐκ κυλίκων ἐπέχευεν ὕδωρ, &c.
Ἐφλέχθην δ' ἔτι μᾶλλον ὑφ' ὕδατος, ἐκ γὰρ ἐκείνης
Λάθριον εἶχε κύλιξ πῦρ γλυκερῶν στομάτων.

Amoris indicia fuere & haec inter pocula ut ſolerent οἱ ἐρῶντες ὑπὲρ τῶν ἀγαπωμένων πλείονας κυάθους ἐπιχεῖσθαι, ut Scholiaſt. Theocr. notat. vel ut amatori reſiduum poculum darent. Plaut. Horat. & alii. PITH. Sane & κοτταβίζειν antiquitus amantium, auctor Athen. lib. X. & praeguſtata vina exhibere, aut reſiduum poculum. Heliodor. lib. καὶ τὴν φιάλην ἐπίτηδες οὐκ ἐκπίνουσαν. ἀλλὰ τὴν τέχνην καὶ διὰ μικροῦ λείψανον τῷ Θεαγένῃ προπίνουσαν. WOUWEREN. Senec. Epiſt. XII. *Deditos vino potio extrema delectat illa, quae mergit, quae ebrietati ſummam manum imponit.*

Vino ſolutus] Vide ſupra cap. LXXIX.

Dicta] Joca. Martial. lib. I. epiſt. 5. *Materiam dictis nec pudet eſſe ducem.* Cicer. ad Attic. lib. II. epiſt. I. *Hominem petulantem modeſtum reddo, non ſolum gravitate orationis, ſed hoc genere dictorum. Itaque jam familiariter cum ipſo cavillor & jocor.* niſi fortaſſean leg. *dicta voluit in calvos ſtigm. jocularia.* Lactant. lib. II. *Sacrilegia ſua jocularibus dictis proſequebatur.* apud Sueton. Ner. cap. XLII. *Jocularia carmina laſciveque modulata.* WOUW. Scommata, ſalſa convicia recte exponunt. Auguſtinus Vet. Epigr. lib. I.

Quiſquis amat dictis abſentem rodere vitam,
Hanc menſam vetitam noverit eſſe ſibi.

BARTH. Vid. infra fragment.

Voluerit] Lege *voluere*. AURAT. *Volvere & in* Lipſius Antiqu. I. 8. ANONYM.

Stigmoſos] Stigmoſus, famoſus, nocens, cui ſtigmatis nota inuſta. GLOSS. Forte *ſtigmoſoſque*. AURAT. Ita ex conjectura. vulg. *ſtiginoſeſque*. Forte etiam, *erginoſoſque*. *Ergini cani* proverbio ſunt noti. SAMBUC. *Stigmoſus* Plinio lib. I. ep. 5. P. DANIEL. Forte *erginoſoſque*. *Ergini cani* proverbio quoque noti. vel forte *Silanoſque*, ut Plaut. Rudente *Recalvum ac Silanum ſenem*, Giphan. RITTERSH. Leg. *ſtigmaticoſque*. BRASSICAN. Mira eſt correctorum audacia. Encolpius & Giton calvi & ſtigmoſi, ut docuit clare Petronius, & tamen alii legi volunt, *erginoſoſque*, alii, *ſelenos*, ſcilicet εἰς τὸ αὐτὸ, calvos & ſilenos. BOURD. Non credo vocem hanc Petronium probaſſe, quam neque Plinius lib. I. ep. 5. admittit. ex veſtigiis primae editionis & Traguriensis codicis *qui voluerit in calvos ſtiginos esque* credo legendum, *in calvos inſigneſque jaculari*. *Inſignes* deformes vocari notius eſt, quam probari debeat. Mox capite ſequenti *inſignitum non tralatitia deformitate* dixit. Florens Chriſtianus ad Ariſtophan. Pac. 770. *ſtigmoſos* interpretatur, qui naevos habent, *calvos*, qui raſi. [Si quid mutandum, quod tamen non putem, legerem *ſtigmatiaſque*.]

Jaculari] Jlocaliter aliquem perſtringere. GLOSS. Hanc locutionem egregie illuſtravit ſummus Gronovius ad Livii lib. XLII. cap. 54. Tertull. de Jejuniis cap. 2. *jaculantur interea & Eſaiam pronuntiaſſe.* lib. IV. adverſ. Marcion. cap. 24. *illicitorum matrimoniorum & adulterii figuras jaculatus eſt in Herodem.* Et alibi. Quintilian. lib. cap. 2. *ut ſi pater, qui infamem in matrem filium ſecreto occidiſſet, reus malae tractationis, jacularetur*

in

urbanitate, rediit ad carmina ſua, coepitque capillorum elegidarion dicere.

a *Quod ſolum formae decus eſt, cecidere capilli,*

a Eumolpus. *Nunc*

in uxorem obliquis ſententiis. Neſcio an non ita capiendus Horatius lib. II. od. 6.

Quid brevi fortes jaculamur aevo
Multa?

Eodem ſenſu, *jacere* & *jactare*, poni, docuit Barthius ad Statii lib. I. Thebaid. verſ. 411. Ita forte apud Juven. VII. 139.

Felix, orator quoque maximus & jaculator.

Ovidius pariter Metam. XI. 153.

Pan ibi dum teneris jactat ſua carmina Nymphis.

Quinctil. VI. 3. IX. 12. XI. 3. Graeci βάλλειν ἔπη, cujus locutionis ratio redditur a Caſaubono ad Athen. IX. 10. BURM.

Conſumta] Cap. XXXIII. *conſumtis verſibus ſuis.* ubi vide.

Urbanitati] Urbanitas quaedam jocandi cum felle feſtivitas. ſic *urbanum Lucilium* vocat M. Tullius. BARTH.

Coepitque capillorum] MS. *caepitque in capillos ſuos.* (& Leidenſ.) TORN. & PUT. & BOSCH. Syneſ. φαλακ. ἐγκωμ. ἐλεγεῖα ποιῶ θρῆνον ἐπὶ τῇ κομῇ. WOUW.

Elegidarium] Encomium. GLOSSAE. Leg. *elegeidion.* BRASSICAN. *Elegidarion* Memm.

Summum formae decus] Leucipp. lib. VIII. σεσύληται τῆς κεφαλῆς τὸ κάλλος, τὴν κουρὰν ὁρᾷς. PITH. Vet. cod. *ſummum.* RITTERSH. Clemens Alexand. τρίχες κόσμος τοῦ σώματος. & calvi ἄκοσμοι, teſte Polluce libr. II. Late hoc proſequitur Apulejus Mileſiarum 2. WOUWEREN. Serenus *capitis honorem* vocat capillos. Achill. Tat. lib. VIII. τὰ δὲ Λευκίππης ἐμῶν μείζονα. πέπρωται, δεδούλευκεν, γῆν ἔσκαψεν, σεσύληται τῆς κεφαλῆς τὸ κάλλος. BARTH. Syneſius in Hymn.

Ἑτέρᾳ δ' ἀγάλλεται χαίτη
Κατασειομένη τεθνάναι.

vide H. Junium de Coma cap. II. Rader. ad Martial. lib. X. epig. 71. Ambroſius Hexaem. lib. VI. *Comam*, inquit, *eſſe reverendam in ſenibus, venerandum in ſacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adoleſcentibus, comtam in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comam, arbor ingrato eſt: tolle humani capitis capillum, tota pulcritudo flacceſcit.* Ph. Camerarius Horar. ſubciſiv. cent. III. cap. 96. ERHARD. Ovid. III. de Arte verſ. 249.

Turpe pecus mutilum, turpis ſine gramine campus,
Et ſine fronde frutex, & ſine crine caput.

WEITZ. Sic ergo recte antea calviciem vocavit *capitis dedecus.* Capillos eſſe formae decus multis docuit Apulej. lib. II. Mileſ. Auſoni epitaph. Glauciae 53. Prudentius paſſim, Macer de crinibus, Petrus venerabilis in Epiſt. Jul. Firmic. Matern. de errore profanar. relig. Uſuard. de Sancta Fauſta, Phavorinus apud Stobaeum ſerm. 64. copioſe Aelian. Hiſtor. Animal. lib. cap. 10. ex Sophocle, qui Sophocles Electra vocavit χλιδὰς, quo loci Scholiaſt. τρυφὰ γὰρ κεφαλῆς ἡ κόμη. Idem Aelianus alibi, quo loci plura dicturi ſumus θεῶ νεύοντος. BOURDEL. *Formae ſolum* Tragur. *Solum* omnes editiones veteres, quod probat & recte explicat Gronovius ad Senec. Hippol. verſ. 874. infra cap. CXI. *una in tota civitate fabula erat. & ſolum illud adfulſiſſe verum pudicitiae amoriſque exemplum*, &c. Juſtin. lib. XLIV. 14. *armenta, quae illis temporibus ſolae opes habebantur*, id eſt, praecipuae. *Decus* vero hic pro ornamento ponitur. Ita Domitianus apud Sueton. cap. XVIII. *ſcias, nec gratius quidquam decore, nec brevius.* itidem de coma agens. Senec. Hippol. 826.

Quaerit crine lacerato fidem,
Decus omne turbat capitis.

Virgilius X. Aeneid. 135.

Aut collo decus, aut capiti.

Capitis honorem dixit Serenus cap. IX. ubi quaedam Keuchenius adduxit huc facientia. Valer. Flacc. VI. 62.

Cui candidus olim
Crinis ineſt natale decus.

ἀγλάϊσμα vocat Aeſchyl. in Choëphor. 191 ubi v. Stanlejum. Nihil autem notius, quam calvitiem fuiſſe maxime dicteriis & opprobriis obnoxiam. vide Sueton. Caeſ. XLV. Galb. XX. & paſſim apud Martialem. Venuſtiſſime Apul. lib. II. Metam. *ſi cujuslibet eximiae, pulcherrimaeque foeminae caput capillo ſpoliaveris, & faciem nativa ſpecie nudaveris, licet illa coelo dejecta, mari edita, fluctibus educata, licet, inquam, Venus ipſa fuerit, licet omni Gratiarum choro ſtipata, & toto Cupidinum populo comitata, & baltheo ſuo cincta, cinnama fragrans, & balſama rorans, calva proceſſerit, placere non poterit nec Vulcano ſuo.* Conf. Seren. Sammon cap. VIII. BURM.

Cecidere capilli] Tota hac periocha calvos vocat, qui tantum raſi, & promiſcue poëtae *raſo* pro calvo, & viciſſim, utuntur, etiam Petron. de Trimalcione. Yvo Villiomarus Animadverſ. in Rob. Titium lib. III. cap. 17. ERH.

 Ve-

Digitized by Google

Vernanteſque comas triſtis abegit hiems.
Nunc umbra nudata ſua jam tempora moerent,
Areaque attritis ridet aduſta pilis.
O fallax natura deûm! quae prima dediſti

Aetati

Vernanteſque comas] Philoſtrat. κεφαλὴ γὰρ ἀνθοῦσα ἡδίων πολὺ τῆς Ἀθηνᾶς φυτοῦ. Idem τί ἔδει μακαρίων ἐπὶ τὰς τρίχας. οἷον θύρσον ἐξέκοψας. PITH. Prudent. *vernantes flore juventae.* ut *aream* Petron. ita *campum* vocat Martial. lib. x. epig. 83.

----- Latum nitidae, Marine, calvae
Campum temporibus tegis comatis.

BARTH. In Pervigil. Veneris,

Vere concordant amores, vere pubent alites.

Id eſt, vernant. Pontanus in Macrob. lib. VII. cap. 16. ERH. Florentes, quaſi in vere aetatis, & in campis, ubi ver perpetuum. Paſſerat. ad Propert. lib. I. eleg. XIX. p. 232.

Abegit] Alii *ademit*. Pith. PATISSON. Philoſtr. πρὶν ἂν σε τὸ ἔαρ ἀπιλθεῖν ὅλον, καὶ χειμῶνα ἐπιστῆναι, δὸς αὐτὸ πρὸς ἔρωτα τὸ γένειον. PITH. Quae deſertos venuſtate agros facit. Barth. ad Claudian. num. 14. 24. Leg. *adedit*. Palmer. in Spicileg. quod placet impendio. ſic Ovid. v. Metamorph. dicitur *tempus edax rerum*. vide Caſpinum in *Vetuſtos*. ERH. Non diſplicet Douzae & aliorum emendatio, *adedit*, de quo verbo plura Heinſius ad Ovid. I. Amor. XV. verſ. 41. vid. Thomaſ. de Plagio p. 680. & ſequ. acceſſon. p. 20.

Moerent] Vir doctus in margine Juniani codicis *marcent* ſcripſerat. Heinſius in ſequenti verſu mallet *friget adeſa*. Sed vulgatam ſervandam eſſe putavi, quia *moerent* & *rident* inter ſe videntur aptius opponi. *Ridet* autem idem eſt, quod *ſplendet*; & Brouckhuſius ſuo codici adſcripſerat Homeri locum Odyſſ. Σ. 353.

Ἔμπης μοι δοκέει δαΐδων σέλας ἔμμεναι αὐτοῦ
Καὶ κεφαλῆς, ἐπεὶ οὔ οἱ ἔνι τρίχες οὐδ' ἠβαιαί.
Tamen mihi videtur facium ſplendor eſſe ipſius
In capite, quoniam non ei ſunt capilli ne tantilli
quidem.

Ubi egregie Euſtathius dicit, ſcomma eſſe in calvitiem Ulixis, cujus calva comparatur faci & lumini ſplendenti; unde & φαλακρὸς dicitur διὰ τὸ φάλιον, ἢ φάλον, ὅ ἐστι λαμπρὸν τὸ ἐπὶ τὴν κεφαλήν. Unde & Martialis x. ep. 81. *nitidam calvam* vocat. BURM.

Areaque attritis] Alii, *extritis luget*. alii, *aret*. PATISSON. Micias de ſene, qui capillos amiſerat: ἂν ἅπας γέγονεν, lib. II. Graecor. epigrammat. & Philoſtrat. in Epiſtol. BRASSICAN. Vide Celſ. lib. VI. cap. 4. BARTH. Martialis lib. v. epigr. 48. ad Labienum;

Nudum eſt in medio caput, nec ullus
In longa pilus area notatur.

Ut areae domorum graminibus, ita calvi carent capillis. Raderus ad Martial. lib. v. ep. 48. Leg. *nidet aduſta pilis*: laevia enim & glabra quae ſunt, nident. Palmer. in Spicileg. *Ridere* eſt nitere, vel laetum hilaremque eſſe, ut apud Horat. *Ridet argento domus.* quod de raſis, ſive ψιλωθεῖς, uſurpat Petron. IX. Rob. Titius Locor. controverſ. lib. III. *Ridere* non eſt nitere, ſed potius Graecorum σεσηρέναι. quo verbo utuntur pro denudatione. & tamen σεσηρέναι proprie eſt rictum diducere. Villiomarus Animadverſ. in Rob. Titium lib. III. cap. 17. Defendit ſe Titius Aſſertion. lib. III. cap. 17. ſed Villiomari expoſitio magis eſt: niſi ſi forte ex v. c. legend. *aret aduſta*, quae lectio ſingularem habet emphaſin, *area aret aduſta*, id eſt, arefacta & glabrata. q. d. ξηρὰ ξηραίνεται ξηρανθεῖσα. hinc & ξηρασία dicitur vitium illud capillorum, cum propter alimenti, ſeu humoris, defectum defluunt; ſpecies nimirum τῆς ἀλωπεκίας, de qua Alexander Trallianus in princ. libri; Ἀλωπεκία πάθος ἐστί, τριχῶν μάδισις. aliter tamen de ξηρασία Auctor Definition. medicinal. ERH. De area ἀλωπεκίας, legendus Scholiaſtes Callimachi Hymn. εἰς Ἄρτεμιν ad haec verba [vſ. 79.]

Ὡς ὅτε κόρσης
Φωτὸς ἐνεδρευθεῖσα κομὴ ἐπινέμεται ἀλώπηξ.

Alex. Trallian. lib. I. c. I. Lycophron dixit κωδείας πέδον duplici metaphora. Prior, quoniam a papavere ad hominem, Schol. Theocr. Id. XI. Mauſſac. ad Harpocrat. Altera notiſſima. BOURDEL. *Areaque a triſtis* Tragur. *aureaque* Colbert.

Ridet] Forte *ſordet*, vel AURAT. *Nidet*. Levia enim, glabra quod ſint, nident, quomodo Virgilius, *aere renidenti*. ANONYM. Atque ita Palmerius. DOUZA.

Fallax natura deûm] Tibull. lib. eleg. 4.

Crudeles divi: ſerpens novus exuit annos:
Formae non ullam fata dedere moram.
Solis aeterna eſt Phoebo Baccboque juventas:
Nam decet intonſus crinis utrumque deum.

PITH. Interpretare, ut illud vet. poët.

----- Saturnia ſancta deorum.

Vel *natura deorum*, ipſi omnes dii. Sic *natura crinis* apud Virgil. Ceiri verſ. 124. vide bi Not. BARTH.

Aeta-

Digitized by Google

Aetati noſtrae gaudia, prima rapis.
Infelix modo crinibus nitebas,
Phoebo pulchrior & ſorore Phoebi:
At nunc levior aere, vel rotundo
Horti tubere, quod creavit unda,
Ridentes fugis, & times puellas.
Ut mortem citius venire credas,
Scito jam capitis periſſe partem.

CX. [a] Plu-

Aetati] *Juventuti*. Sen. ad Helv. cap. XVI. Caecil. apud Gell. lib. II. cap. 23. BARTH. *Aetatis* Torn.

Infelix, modo crinibus nitebas] Ita hos verſus ſcripſimus, vulgo perturbatus eſt ordo & ſcriptura. SAMBUC. Ita hos urbanos & diſertos verſiculos in ordinem redigit Turnebus. Quo ſenſus eorum eniteſcat, calvus comparatur acri, & tuberi hortorum rotundo, nullaque lanugine villoſo. Antea vitio librariorum tranſpoſitus & conturbatus erat ordo hoc modo:

Infelix modo crinibus nitebas,
At nunc levior aere vel rotundo
Ridentes fugis & times puellas;
Phoebo pulchrior & ſorore Phoebi:
Horti tubere quod creavit unda,
Ut mortem citius venire credas,
Scito jam capitis periſſe partem.

Turneb. Adverſarior. lib. IV. cap. 19. ERH.

Nitebat] Proprium de comis decoris verbum, quod λιπαροὺς πλοκάμους, & λιπαρὰν ἔθειραν ut Graeci vocabant, notat. vide illuſtr. Spanhemium ad Callimach. Hymn. in Apoll. verſ. 39. & in Pallad. verſ. 32. *nitidos capillos* vocat Horat. I. Epiſt. XIV. 32. & *nitentes* II. od. VII. 7. *nitidum caput* lib. I. od. IV. Martial. lib. XII. 38.

Crine nitens, niger unguento, perlucidus oſtro.

Nitor autem ille unguentis, oleo, myrrha & ſimilibus conciliabatur. Unde Graecum λιπαροπλοκάμης recte Suetonius in Nerone cap. XX. reddidit *inſignes pinguiſſima coma*, ut recte obſervat Caſaubonus. BURM.

At nunc] In Tragurienſi erat; *at nunc aere, vel rotundo levior.*

Levior aere] Cui ſimile eſt illud Apuleji; *Cucurbita glabrior.* & illud Martialis; *Levior & conchis, Galle, Cytheriacis.* H. Junius de Coma cap. II. ERH.

Horti tubere, quod creavit] Forte, *Ponti ſidere, quod erravit.* AURAT. Martialis lib. XIII. epig. 43.

Laeta ſuburbanis mittuntur apyrina ramis,
Et vernae tuberes: quid tibi cum Libycis?

Pontanus Notis in Macrob. de Somn. Scip. lib. II. cap. 6. ERH. *Tuber*, genus fungorum: de quibus Joh. Bapt. Porta lib. X. Villae cap. 70. Hadrian. Junius in Nomenclat. Zehnerus in Nomenclat. lib. IV. cap. 11. *Tuber terrae*, aliud eſt, Graecis κυκλάμινος: de quo Porta ibid. lib. IX. 17. WEITZ. Prima autem editio:

Hortis tulere quod cecavit unda.

ſed rectum eſt *tubere.* ſupra cap. XV. *calvus tuberoſiſſimae frontis.* vid. Turneb. Adverſ. IV. 19. Tubera autem naſci, cum imbres autumnales ac tonitrua crebra ſunt, docet Plinius lib. XIX. cap. 3. & Mitylenis naſci *exundatione fluminum invecto ſemine.* Unde noſter recte dicit, *quod creavit unda*, vide ibi Harduinum. Ampliſſimus Cuperus *undam* pro pluvia poni annotavit, quae *aqua coeleſtis* dicitur in lapide apud Gruter. 2. & 3. & Horat. Carm. ſecul.

Nutriant fetus, & aquae ſalubres;
Et Jovis aurae.

BURM.

Unda] *In uda* Trag.

Times puellas] Biturig. *paves.* Pith. PATISS.

Ut mortem citius venire credas, ſcito jam capitis periiſſe partem] Verticem eorum, qui in vi nia mortis, credebant veteres radi à Proſerpina. [c] Ad hanc ſuperſtitionem alluſit hic Petronius. Virgilius Aeneidos IV. difficiles ait obitus Didonis, quia

Nondum illi flavum Proſerpina vertice crinem
Abſtulerat, Stygioque caput damnaverat Orco.
Ergo Iris croceis per coelum roſcida pennis
Devolat, & ſupra caput aſtitit: Hunc ego Diti
Sacrum juſſa fero; teque iſto corpore ſolvo,
Sic ait, & dextra crinem ſecat.

Servius: *Traxit hoc de Alceſte Euripidis, qui inducit Mercurium comam ſecantem, quia fato peribat mariti.* Cui ſuffragatur Macrob. Sat. lib. V. cap. 19. Quamquam is Orcum, non Mercurium, ab Euripide induci auctor. verba Euripidis.

Ἱερὸς γὰρ οὗτος τῶν κατὰ χθονὸς θεῶν,
Ὅτου τόδ᾽ ἔγχος κρατὸς ἁγνίσει τρίχα.

Scholiaſtes ὡς ἔθους ὄντος τῷ Θανάτῳ τῶν μελλόντων ἀποθνήσκειν τὴν κόμην τέμνειν. Stat. II. Silvar. de

CX. a Plura volebat proferre, credo, & ineptiora praeteritis, quum ancilla Tryphaenae Gitona in partem navis inferiorem ducit, corymbioque dominae pueri adornat caput. Imo ſupercilia etiam profert de pyxide, ſciteque jacturae lineamenta ſequuta, totam illi formam ſuam reddi-

Glaucia, quae in confinio mortis: *Jam complexa manu crinem tenet infera Juno.* Notandum quod Apul. cadaver hominis mortui ita deſcribat, Mileſ. II. *Et eum dicto juvenem quemdam linteis amiculis intectum, & aduſque mentum deraſo capite, producit in medium.* WOUWER. *Credant* Anonym.

Ineptiora praeteritius] Leg. *praeteritis.* AURAT. Id eſt, praemiſſis & antecedentibus. ERH.

Triphaena] Leg. *Triphaenae.* AURAT.

Corymbio] Redimiculum muliebrium comarum. GLOSSAE. Leg. *connubioque dominae.* AURAT. Ita v. l. *Corymbium eſt ornamentum capitis muliebre, deminutum à* corymba, *ut* τραπέζιον à τράπεζα, &c. SAMBUC. Leg. *corymbion.* Gallice, *fauſſe perruque.* BONGARS. Leg. *corymboque.* Interpres Thucydidis lib. I. κρωβύλος δέ ἐστιν εἶδος πλέγματος τῶν τριχῶν ἀπὸ ἑκατέρων εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον, ἐκαλεῖτο μὲν τῶν ἀνδρῶν κρωβύλος, τῶν δὲ γυναικῶν κόρυμβος, τῶν δὲ παίδων σκόρπιος. Apud Tertullian. de veland. virginibus mendoſiſſime legitur *ſcrobulos*, &c. & alibi prolixius de ea re diximus. BRASSICAN. *Corymbium* eſt ornamentum capitis muliebre, diminutum à. *corymba*, ut τραπέζιον à τράπεζα, &c. RITTERSH. *Corymbus* ſic redimiculum muliebrium comarum, ut *crobylus* virorum, *ſcorpius* puerorum intelligitur: à Grammaticis Graecis implicatio comarum in acutum deſinens explicatur.

Crines nodantur in aurum,

cum Maro canit Aen. IV. Servius *crobylon* interpretatur. Sed hic comae ſunt adpoſititiae, quales flavas plerumque mulieres, mentito decore formam quaerentes, praeſertim in aulis, ſibi adjiciunt. Nam, cui circumponitur *corymbion*; is raſus novacula fuerat. Turneb. Adverſar. lib. IV. cap. 19. ERH. *Crobyle*, κρωβύλη, retiolum, quo coma contegitur. Quin & κρώβυλος dicitur aureus argenteuſque corymbus, ex capillis dependens, πλέγμα τριχῶν εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον. Quod in viris κρώβυλος, in mulieribus κόρυμβος, in pueris σκόρπιος dicebatur, &c. Tiraquell. Connub. III. pag. 52. WEITZ. De corymbio, corymbo, corymba, apice, crobylo, galero concinnato, galericulo, omnes dixere; de materia pauci. Vel enim haec omnia pura erant, ſive ex nudis capillis, ut apud Ovid. lib. I. Amor. eleg. 14. Lucian. Dial. Meretr. Vel auro intexta. ſic enim capio illud D. Gregorii Nazianzeni περὶ γυναικῶν καλλωπιζομένων ἢ χρύσῳ σφιγγομένων πλοκάμων. Vel ornata ſmaragdis. Plin. lib. IX. cap. 35. Alius locus hoc de re diſſerendi. BOURDEL. Vid. Dempſter ad Roſin. lib. I. c. ult. in fine, & Nicol. Loenſ. Miſcel. lib. VIII. cap. 25.

Supercilia profert] Calliblephara, quibus ſupercilia ad ornatum denigrant mulieres. GLOSS. Artemid. lib. I. ὀφρύες δασεῖαι, καὶ διανθεῖς, πᾶσιν ἀγαθαὶ, μάλιστα γυναιξίν. αὗται γὰρ ὑπὲρ εὐμορφίας καὶ μέλανι χρῶνται τὰς ὀφρύας. Tertull. de habitu mul. cap. II. *Nigrum pulverem. quo oculorum exordia producuntur.* de cultu foemin. cap. V. *Oculos fuligine collinunt.* Menander. τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπογεγράφθαι. Alexis apud Athen. lib. XV. τὰς ὀφρῦς πυῤῥὰς ἔχει τις, ζωγραφοῦσιν ἀσβόλῳ. vide Clement. Alexand. Paed. lib. II. cap. 10. Cypr. de bono pudicit. cap. XI. WOUWEREN. Calliblephara intelligit, de quibus Marcellus Virgilius in Dioſcorid. & Pamelius in Tertull. de Cultu femin. cap. V. num. 23. ERH. De ſuperciliorum colore & tinctura, dico alibi. BOURDEL. *Et ſupercilia producit* Leidenſ.

De pyxide] Eſt in mundo muliebri. GLOSS. Paul. lib. ſent. tit. 6. WOUWEREN. *De piſſide* Trag.

Sciteque jactura] Ita v. l. vulg. *ſcitae.* fort. etiam, *factura*, ut in Noct. Attic. fort. etiam, *naturae.* SAMBUC. Forte, *naturae*, vel *facturae*, ut apud Agellium. RITTERSH. *Juncturae* forte. Probaveram tamen *ſcripturae.* Sic infra ſuperciliorum & malarum *ſcripturam* vocat, ubi irrepſit quoque *juncturam.* ANONYM. Corruptus certe locus. Vir doctus quidam in margine codicis Apuleji, quem poſſideo ad lib. VI. Metam. corrigit *ſcitaque ductura lineamenta ſecuta*, ut ſupra dixerat, *epigramma duxit liberali manu per totam faciem*, & emendat ſimul Apuleji verba. *Quia me neceſſe eſt indidem delibutam theatrum deorum frequentare.* Ubi MSS. quidam *delitam*, alii *delinatam*, Aldus *delinitam*, ille *delineatam* mallet, eodem ſenſu, quo hic Petronius. Sed neſcio, an *ductura* recipi in latinitatem poſſit. Prima editio & Tragur. Cod. *ſcitaeque jactura*: niſi quod Tragur. in margine habeat *natura*, unde poſſet legi, *ſciteque naturae lineamenta.* Sed forte latet verbum aliquod, quod artificem ornatricis manum notet. Nam, *jacturae*, nauci eſt. Forte *ſcitaque formatura*, qua voce Lucretius utitur lib. IV. verſ. 456.

For-

Digitized by Google

didit. Agnovit Tryphaena verum Gitona, lacrymiſque turbata tunc primum bona fide puero baſium dedit. Ego, etiamſi repoſitum in priſtinum decorem puerum gaudebam, abſcondebam tamen frequentius vultum, intelligebamque, me non tralatitia deformitate eſſe inſignitum, quem alloquio dignum nec Lycas quidem crederet. Sed huic triſtitiae eadem illa ſuccurrit ancilla, ſevocatumque me non minus decoro exornavit capillamen-

Formaturaque labrorum pro parte figurat.

Qui & ſimilis flexionis voces amat. v. Giph. indic. in *diſpoſitura*, & *poſitura*. Prima ſyllaba exciderat, unde, *matura* reſtante, librarius *natura* fecit. *Formare* vero proprie de capillis, ſuperciliis, &c. Suet. Neron. cap. LI. *comam, ſemper in gradus formatam peregrinatione Achaica etiam pone verticem ſummiſit.* Propert. I. eleg. 3.

Et modo gaudebam lapſos formare capillos.

ubi v. Broukhuſii notas. BURM.

Bona fide] Vide ſupra ad cap. XI.

Dedit] Et hic omiſſis plurimis ſequebatur in Colb. & Trag. *Caeterum Eumolpus.*

Repoſitum] Virgil. I. Aeneid. 253.

Sic nos in ſceptra reponis.

ubi Servius, *Reſtituit in regna, quae amiſimus.*

Tralatitia deformitas] Non inſignis, ſed vulgaris. GLOSS. Tranſlatitia, exigua, parva. TORN. Inſignis eſt locus ille Ciceronis ex lib. III. epiſt. ad Appium epiſt. VIII. *Romae compoſui edictum, nihil addidi, niſi quod publicani rogarant, cum Samum ad me veniſſent, ut de tuo edicto totidem verbis transferrem in meum. diligentiſſime ſcriptum caput eſt, quod pertinet*, &c. *Hoc vero, ex quo ſuſpicio nata eſt, me exquiſiſſe aliquid, in quo te offenderem, tralaticium eſt.* Sic *translaticium funus*, id eſt, vulgare, commune, ac nullius ſumtus, apud Sueton. in Nerone cap. XXXIII. & *jus translaticium* apud eund. in Octavio cap. X. ubi de M. Antonio conſ. *Ac ne publicum quidem ac tralaticium jus ulla in re ſibi pactione graviſſimae mercedis impertiente ad optimates ſe contulit.* Sic hoc loco apud Petronium *tranſlaticia* vel *tralaticia deformitas* eſt non inſignis, ſed vulgaris. Et infra cap. CXIII. *Nec Giton me aut tralatitia propinatione dignum judicabat.* Et iterum cap. CXIV. *praeteriens aliquis tralaticia humanitate lapidabit.* Aſconius in I. Verr. cap. 44. *Vetus edictum tranſlaticiumque eſt. Tranſlatitia veteres dixerunt non nova, nec nuper inventa, ſed aliunde tranſlata.* DANIEL. Lego, *me tralatitia formoſitate.* BOURD.

Nec Lycas quidem] *Ne L. q.* Memm.

Decoro exornavit capillamento] Solebant crinem faſtigare, ſeu in ſummum verticem adſtringere, in modum galeri, aut turris, unde Juvenal. Satyr. VI.

Tot adhuc compagibus altum
Aedificat caput.

Convoluti iſti crines ad verticem capitis *tutuli* Romanis. Varro IV. de ling. Lat. Feſt. Hoc appellavit Tertullian. de Pall *comam ſtruere*, & lib. de cultu foem. *ſtructores capillaturae.* Hieronym. Epiſt. ad Demetriad. *Ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem ſtruere.* ut Lucanus:

Turritamque gerens frontem.

& Nazianz. Μὴ κεφαλὰς πυργοῦτε νόθοις πλοκάμοισι γυναῖκες. Ex quibus haurimus, adſcitos crines inſuiſſe, quibus promiſſi non erant. Quod verum eſt. Apul. lib. XI. Mil. *Adtextis capite crinibus foeminam mentiebantur.* Habebant inſuper adulterinorum crinium ſutiles quaſdam formas, Sueton. Calig. cap. II. Graecis πηνήκη. Scholiaſt. Ariſtoph. Φενάκη κυρίως ἡ προσθετὴ καὶ ἐπιτηδευτὴ κόμη ἀπὸ τῶν κατεφθινηκυιῶν γυναικῶν, καὶ οὕτως ἀπατουσῶν διὰ τὸ ἐπείσακτον τῆς κόμης. Lucian. ἑταιρ. διαλ. ὑπέρυθροι γὰρ αὐτῇ αἱ τρίχες. νῦν δὲ καὶ τὴν πηνήκην ἐπέθετο. Idem Pſeudomant. Manilius lib. V. verſ. 146.

Illis cura ſui vultus, frontiſque decorae,
Semper erit, tortoſque in plexum ponere crines,
Aut nodis revocare, & rurſus vertice denſo
Fingere, & appoſitis caput emutare capillis.

Firm. Aſtr. l. VIII. cap. 7. *Appoſitis alienis crinibus fictam pulcritudinem mentiantur.* Tertull. de Cultu foem. lib. II. cap. 7. *Adfigitis neſcio quas enormitates ſutilium capillamentorum, nunc in galeri modum, nunc in cervicem retro ſuggeſtum.* Interpr. Juvenal. Satyr. VI. 123. *Crine ſuppoſiticio rotundo in modum galeae facto.* Artemidor. lib. I. ἀλλοτρίαις τριξὶν αἱ γυναῖκες χρῶνται. Clem. Alex. Paed. lib. II. cap. II. ἀλλοτρίων δὲ αἱ προσθέτους τριχῶν, &c. Xiphil. Neron. & lib. XXIV. eadem refert de quodam Nectareo. WOUWEREN Is quoque raſus fuerat, cui capillamentum eſt inditum. ut autem *corymbion* feminarum diximus, ita *capillamentum* virorum affirmamus. Turneb. lib. IV. cap. 19. Apud Suetonium tamen in Calig. cap. II. *Et ganeas & adulteria, capillamento celatus, & veſte longa, noctibus obiret:* quiſpiam credat, eſſe non quamcumque appoſitam comam, ſed prolixiorem, longiorem, ſimilemque prope femineae. nam *capillus* eſt coma paullo longior, ut,

mento: imo commendatior vultus enituit, quia flavicomum corymbion erat.

ut, cum virilis etiam promittitur. Juvenal. Sat. v.

Ille capillato diffuſum conſule potat.

Veſtem ergo longam geſſiſſe Caligulam cenſeret, ut ſtolam mulier ſolet ad pedes demiſſam, ne agnoſceretur, & capillamentum ſumſiſſe virili longius, ſimileque muliebri, aut Maurorum, & Hiſpanorum promiſſis crinibus. Nam hi populi capillati erant. Sic *capillare* vocat *unguentum*, quo capillos ungunt feminae, Martial. lib. III. ep. 40. & *capillata arbor* apud Plin. lib. XVIII. cap. 24. ad quam capillus Veſtalium ferebatur, ut ſit *capillamentum* velut τρίχωμα. Idem lib. I. cap. II. De capillorum & comae ſtructura, quod ad hunc locum, vide Zinzerling. Miſcellor. Critic. cap. XLVII. In hoc tamen Petronii loco *capillamentum* non eſt virile, ſed muliebre adaeque, à domina Tryphaena ſubminiſtratum. Unde & Fortuna vocatur *capillata* à Dionyſio Catone in Diſtich.

Fronte capillata, poſt eſt occaſio calva.

ERHARD.

Commendatur vultus] Gratior, elegantior, pulchrior. Infra cap. CXXVI. *mulierem omnibus ſimulacris emendatiorem.* Flavus enim capillus, ut niger, commendatur in puellis. Herc. Cioſanus Obſervation. in Ovid. lib. I. ep. 19. ERH. Horat. lib. II. od. 8.

---- Eniteſcis
Pulcior multo juvenumque prodis
Publica cura.

SCIOPP. Quo nimirum Lycae magis placerem. Nepos Alcibiad. cap. I. *Tanta erat commendatio oris atque orationis, ut nemo ei dicendo poſſet reſiſtere.* Suet. Domit. XVIII. *Commendari ſe verecundia oris adeo ſentiebat, ut apud ſenatum ſic quondam jactaverit, uſque adhuc certe animum meum probaſtis & vultum.* Juſtin. lib. XXXVI. 2. *filius ejus Moſes fuit, quem, praeter paternae ſcientiae haereditam, etiam formae pulcbritudo commendabat.* Et notus ille P. Syri verſiculus:

Formoſa facies muta commendatio eſt.

Vellej. Paterc. II. 29. Ovid. Medic. fac. verſ. I.

Diſcite', quae faciem commendet, cura puellae,
Et quo ſit vobis forma tuenda modo.

BURM.

Flaucorum corymbion] Corymbion flavum: capillitium enim flavum commendat. GLOSS. Alii *flavum corymbion.* TORN. *Flavum* fuiſſe corymbion opinor. Apul. lib. II. Metam. *Flavum & inaffectatum capillitium.* Et lib. X. *flavis crinibus uſquequaque conſpicuus.* Ovid. lib. II: Faſt. 763.

Forma placet niveuſque color, flavique capilli.

Matronis quidem numquam flava coma dabatur, ſed nigra. Interpr. Juvenal. in illud Sat. VI. 120. *Sed nigrum flavo. Crine* (inquit) *ſuppoſititio rotundo muliebri capitis tegumento in modum galeae facto, quo utebantur meretrices flavo. nam nigro crine matronae utebantur.* PITH. Corymbion flavum, & ideo commendatior vultus. Flavum enim capillitium commendat. Apul. in Salvia Mileſ. II. Tibull. in amica ſua Eleg. v. lib. Faler. Flacc. lib. v.

Tum novus implevit vultus honor, àc ſua flavis
Reddita cura comis.

adeo, ut, quibus ingenio flavi crines non eſſent, arte acquirerent. Tertull de cultu foem. cap. VI. *Video, quaſdam capillum croco vertere.* Hieron. ad Laetam: *Ne capillum irrufes.* Menand. apud Clem. Alex.

----- 'Ου δεῖ ὧς τρίχας ξανθὰς ποιεῖν.

Hoc inventum Plinius Galliarum adſerit. caeteroquin auri ramentis illuminabant. Capitol. Vero cap. X. *Dicitur tantam habuiſſe curam capillorum flavorum, ut capiti auri ramenta inſpargeret, quo magis coma illuminata flaveſceret.* Lamprid. Commodo cap. XVII. Matronarum tamen capillitium nigrum. Virgil. lib. IV. 698. *Nondum illi flavum Proſerpina crinem.* Servius: *Matronis numquam flava coma dabatur, ſed nigra. Didoni ergo dat, ut turpi.* Quid ſi legas *fabiorum erat corymbion?* Gloſſarium *Fabius*, παῖς. Schol. Thucydidis lib. I. cap. 6. κρώβυλος εἶδος πλέγματος τῶν τριχῶν. ἐκαλεῖτο δὲ τῶν μὲν ἀνδρῶν κρώβυλος, τῶν δὲ γυναικῶν κόρυμβος, τῶν δὲ παίδων σκόρπιος. igitur *corymbion* non eſt puerorum. Sanc Heſychius Κρώβυλος, ὁ ὁμαλὸς [leg. πλοκαμός.] τῶν παίδων. Cum itaque varie exponant, liquet indiſcriminatim ſcriptores uſurpaſſe. Pollux lib. II. Sect. 30. ἐκαλεῖτο δὲ (κόρυμβον) πηνήκη, καὶ προκόμιον προσθετὸν, οὐ γυναιξὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν, &c Hoc ſtabilimentum lectionis noſtrae: ergo corymbion eſt capillamentum, hoc eſt, προκόμιον προσθετὸν. WOUWEREN. Leg. *flavicomum:* Nam flavi capilli, tam in foeminis, quam viris, decentiſſimi putabantur. Theocrit. ξανθόκομος Πτολεμαῖος ἐπιστάμενος δόρυ βάλλειν. Idem, ξανθότριχι παρ' Μενελάῳ. Catullus de Jaſone in Epith. Pel. Silius lib. IV. Capitol. Vero. Herod. Commod. De foemellis omnia notiſſima. BARTH. Scripti codices *flavicomum*, tolerabili, quam retinemus, lectione. Foe-

erat. Caeterum Eumolpus, & periclitantium advocatus, & praeſentis concordiae auctor, ne ſileret ſine fabulis hilaritas, multa in muliebrem levitatem coepit jactare. Quam facile adamarent. Quam cito etiam filiorum oblivifcerentur. Nullamque eſſe feminam tam pudicam, quae non pe-

Foeminae potiſſimam curam habebant corymbii flavicomi. Copioſe dicimus ad Pauſaniam. Viris etiam veneriis ſtudium tantum, *ut capiti auri ramenta reſpergerent, quo magis coma illuminata flaveſceret.* quae de Vero notat Jul. Capitolinus in Vero, & Trebellius Pollio in Galieno. Has delitias tangit quidam interpres Horatii, ad illud lib. I. od. 5.

Cui flavam religas comam, &c.

quae copioſius, ut dixi, ad Pauſaniam. BOURD. Illud *corum* in *flaucorum* eſt repetitio primarum ſyllabarum *corymbii*. Forte *flavum corymbium* vel *glaucum*. ANON. Patiſſonii, Tornaeſii, & antiquae editiones aliae *Flaucorum corymbium*. Caſaubonus ad Sueton. Calig. XI. legit. *Quia flaveo ornatum corymbio erat*, ſed, quo *ornatum* referri debeat, non video. Salmaſius ad Trebell. Poll. Claud. cap. XVII. *quia flavum corymbion erat*, ubi & de corymbio diſſerit eruditiſſimus vir. Marcilius ad Horatii lib. II. od. II. *quia laconicum corymbion erat* conjicit, ſed, cum tam incredibilis conjecturae rationes eo loco non reddat, minus ejus auctoritate movemur. Barthius ad Stat. Theb. VIII. 491. non abhorret à vulgato. *Flaucorum* & *Flaucus* ſuſpicatur apud vetus Latium aliquem uſum habuiſſe. Nos hic aquam nobis haerere, libenter fatemur. *Flavicomum*, quod repoſuerunt viri docti, adjuvari forte poſſet Prudentii loco, Apotheoſ. verſ. 563.

Armiger è cuneo puerorum flavicomantum.

De flavis autem crinibus hic addere aliquid nihil attinet, poſt ea, quae Broukhuſius attulit ad Tibull. lib. I. eleg. 6. BURM.

Eumolpos] Lege *Eumolpius*. BRASSICAN.

Advocatus] Vid. Cujac. Parat. in lib. II. Cod. & IV. Obſ. 40. *Advocare*, patrocinio expoſcere. Beda & Agroet. de Orth. ut hodie vulgo dicunt, pro praeſtare patrocinio videtur uſus Lucil. lib. XXIX. *amicos hodie audivimus cum improbo illo Lucilio advocaſſe*. fruſtra ibi eſt Nonius. BARTH. *Advocatus* differt à *patrono*: nam *advocatus* is olim dicebatur, qui tantum, ut amicus, aſſiſtebat, gratia & auctoritate aliquem in judicio adjuvabat. Et ita ſemper eo utuntur Plautus, Terentius, Cicero, alii antiquiores. Schopp. in Miſcellan. ERH.

Auctor] Alii *actor*. PATISSON. An leg. *actor*? nam *agere* verbum eſt advocatorum. Nepos in vita Attici cap. III. de Athenienſibus. *Hunc in omni procuratione reip. actorem auctoremque habebant*. ERH.

Ne ſileret ſine fabulis hilaritas] Pro, hilare concilium, hilares convivae & combibones: abſtractum pro concreto. ERH.

In muliebrem levitatem] Saliſberienſ. lib. VIII. cap. II. *Multus eſt in mulierum ineptiis ridendis, aut exprimendis, Petronius.* Virgil. lib. V. Aeneid.

Varium & mutabile ſemper
Femina.

Calpurnius in Bucolicis;

Mobilior ventis mulier. ——

Videatur Vincentius lib. V. cap. 10. Specul. doctrin. *de moribus feminarum*. Donatus in Terent. Act. 2. ſc. I. Hecyrae, in haec verba, *Tum nequam mulier*, citat Euripidis locum, qui adſcriptus non eſt, in cujus loco ſtellula poſita eſt. tu quaere. citat & dictum locum Virgilii, *Varium*, &c. DANIEL. Q. Septim. lib. VI. de B. Troj. *mobile ſuapte natura ingenium muliebre.* BARTH. Joan. Saliſberienſis lib. VIII. cap. II. quod inſcribitur, *De moleſtiis & oneribus conjugiorum, & de pernicie libidinis, de mulieris Ephesinae & ſimilium fide:* inter caetera refert; *In muliebrem levitatem ab auctoribus paſſim multa ſcribuntur. Fortaſſe falſo interdum: nihil tamen impedit, ridentem dicere verum, & fabuloſis narrationibus, quas philoſophia non rejicit, exprimere, quid obeſſe poſſit in moribus. Ex his enim liquet, quam facile ament, quanta oderint levitate, quam cito oblivifcantur affectuum, & naturae immemores interdum in filios armentur, interdum in viſcera ſua. Sunt aliquae pudiciſſimae, licet Satyricus dicat, quoniam*

Rara avis in terris, nigroque ſimillima cygno,

mulier exactae caſtitatis. Et Tragicus, nullam eſſe feminam pudicam, quae non peregrina libidine uſque ad furorem incendatur. Matrona quaedam, referente Petronio, &c. ERH.

Filiorum oblivifcerentur] Homer. Odyſſ. O.

οἶσθα γὰρ οἷος θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γυναικὸς,

&c. BRASSIC. Male *filiorum*, hocque vel ex uno J. Sariſberienſi evidentiſſime patet, qui, ut aliis locis ipſum Arbitri ſenſum expreſſit, ſic procul dubio & hoc, lib. VIII. cap. II. ſcribit: *quam cito oblivifcantur affectuum*. Legendum olim putabam *virorum*, ut ex ſeqq. patebit. Nonnullae edit. *philorum* praeferunt à Gaeco φίλος. Doctiſſ. Th.

 Mun-

peregrina libidine uſque ad furorem averteretur. Nec ſe tragoedias veteres curare, aut nomina ſeculis nota, ſed rem ſua memoria factam expoſiturum ſe eſſe, ſi vellemus audire. Converſis igitur omnium in ſe vultibus, auribuſque, ſic exorſus eſt:

CXI.

Munkerus emendat; *quam cito & cariſſimorum obliviſcerentur.* Noſter cap. CXII. *ut, eodem tempore duorum mihi cariſſimorum hominum duo funera ſpectem.* BOSCH. *Filorum*, hoc eſt, amatorum: eſt enim id vocabulum Latio donatum. Hinc cognomen gentis Romanae Furiorum, quorum nonnulli *Phili* dicti, quomodo *Philippi* in gente Marica occurrunt. Sic & *Sophi* vocabulum Latinis ſcriptoribus, Horatio, Phaedro, Martiali, aliis, uſitatum, ut injurii ſint, qui apud Valerium Maximum lib. VIII. cap. 8. Graece illa ſcribi oportere contendunt, *non ſe ſophum, ſed philoſophum eſſe reſpondit.* *Logi* etiam apud Plautum alioſque. Ut Perſa Act. III. ſc. 2. *dabuntur dotis tibi ſexcenti logi.* Apud Phaedrum lib. IV.

Factus periclo tum gubernator ſophus.

Et ſaepe alibi *ſophus* illi Aeſopus dicitur, etiam aliis. *Sacra crypta* habuimus ſupra cap. XVII. id eſt, occulta. Solet & Varro Satyris ſuis hujuſcemodi Graeca frequenter inſerere. Apud Suetonium & Plinium in naturali Hiſtoria *Pallace*, παλλακη, occurrit pro pellice, eſtque haud infrequens in hujuſcemodi Graecis vocabulis idem Suetonius, ut & ſcriptores Hiſtoriae Auguſtae. HEINS. Gronovius lib. IV. Obſerv. 13. putat ſcriptum antiquitus fuiſſe *fidiorum* per compendium, pro *fidiſſimorum*, unde ſolemni mutatione *d.* & *l.* fecerunt *filiorum*, Boſch. adſcripſerat, & *vivorum*, ut ſupra, *vivorum meminerimus.* BURM. [Vel Sariſberienſis locus docet, nil mutandum]

Nullamque] *Nullam* Colb.

Peregrina libidine] Terentius Andr. Act. III. ſc. 1. *Adeon' eſt demens ex peregrina*: ubi Donatus. *Et bene, adeo: quia tam demens eſt, quod amat ex peregrina.* PITH. Supra cap. XCI. *Peregrini amoris conceſſio.* Hinc *mulieres peregrinae* in ſacris literis pro meretricibus & adulteris. *Peregrinae* autem libidini opponitur *domeſtica.* ERH. Non maritali, ἐκπαγλῷ γάμῳ, ut eſt apud Lycophr. ut γυνὴ ϲυνείϲακτοϲ apud Gregor. Nazianz. Euſeb. & Nicephor. Dico copioſe ad alium locum. BOURD.

Ad furorem] Sic ſupra cap. XI. *vita uſque ad invidiam felicia* dixit. Boëth. *Sirenes uſque ad exitium dulces.* De amore & furore vide Menandrum & Archilochum apud Stob. ſermone 62. BARTH.

Averteretur] Alii, *avelleretur.* TORN. Ab officio puta. Sic ſupra cap. CIX.

Vernanteiſque comas triſtis abegit hiems.

quod magno piaculo mutat acutiſſimus juvenis. Traductum enim ab hieme, & ita Nicetas Choniates Andronici Comneni calvitiem *aridae quercui* comparat, lib. II. de ejus Imp. BARTH. Sana ſcriptura. Sueton. Neron. LII. *à philoſophia eum mater avertit.* Statius lib. VII. Theb. 119.

Non alter anhelos
Inſinuare metus, animumque avertere veris
Aptior.

Vid. infra cap. CXXIV. Jul. Caeſ. B. Civil. I. 4. *Ipſe Pompejus, ab inimicis Caeſaris incitatus, quod neminem dignitate ſecum exaequari volebat, totum ſe ab ejus amicitia averterat.* Salluſt. Jugurth. LXXXVIII. *Sed conſul, uti ſtatuerat, oppida caſtellaque munita adire: partim vi, alia metu, aut praemia oſtentando avertere ab hoſtibus.* Valer. Flacc. III. 491.

Tollere prima
Molitur, caroque dolis avertere fatri.

VI 17.

Ut moneam, quiſnam hinc animos averterit error.

BURM.

Nec ſe tragoedias veteres.] Non abludit ab his Phaedr. prooem. I. III.

Sed fabuloſa ne vetuſtate elevem,
Narrabo tibi memoria quod factum mea.

BOURD. *Non ſe* Colb. Juſtin. XI. 3 *Adjiciunt & ſcelerum priorum fabulas, quibus omnes ſcenas repleverint.*

Seculis] *Sec* Colb. Simpliciter poſitum, pro omni tempore, quod ante effluxit. Ita recte contra Scaligerum explicat illuſtriſſimus Huëtius Manilii verſum, lib. II. 603.

Lis una fuit per ſecula mortis.

Idem lib. I. verſ. 185.

Cum facies eadem ſignis per ſecula conſtet

Et verſ. 517.

Variant faciem per ſecula gentes.

Et alibi. BURM.

Sed ſua memoria facta, quam expoſiturum] V. C. *ſed rem ſua memoria factam expoſiturum.* TORN. Ita Memmian. Summus Gronovius not. ad Dialogum de Oratoribus cap. XVI. legit. *ſed rem ſua memoria factam expoſiturum eſſe, ſi vellemus audire*, adſentiens Tornaeſii codici, qui omittit *quam*, ut & Leidenſ. *ſua memoria* Colbert.

Si

CXI. [a] Matrona quaedam Epheſi tam notae erat pudicitiae, ut vicinarum quoque gentium feminas ad ſui ſpectaculum evocaret. Haec ergo, quum

a Eumolpus.

Si vellemus audire] Sollemnis etiam noſtris aniculis praefatio fabulae: *Narrabo vobis fabulam, ſi vultis audire* RITTERSH. Reſpicit ad morem veterem, quo rec taturi fabulam ſolemni velut praefatione ſibi audientiam parabant: qui mos hodieque in vulgo Saxonico remanet: *Ick weet ein Meercken, will gy ſe hören, ick will ſe gu ſeggen.* Ritterhuſ. ad Phaedrum. ERH. Formula humanitatis. Theophr. Caract. ὃν λαλεῖς, καὶ οὐ κ αὐτὸς παιδεύσεις, ἢ ἂν ἀκούῃ αὐτῷ, μαθήσει. *Se rem omnem probe tenere, illum, ſi audire velit, intellecturum.* ſimile apud Euripid. Phoeniſſ. 874. σοὶ δ', ἅπαν χρῄζεις, λέγω. Et Hippol. verſ. 697. dixit, ἔχω δ' κἀγὼ πρὸς ταῦτ', εἰ δέξῃ, λέγειν. Graecorum oratorum eſt εἰ πρᾴως ἀνέξεσθε. Themiſt. Orat. II. pag. 86. & εἰ βούλεσθε, pag. 87. & εἴ τι μὴ λυπεῖ, Aelian. lib. XIII. Var. cap. I. Idem lib. XII. cap. I. εἴ τοι βουλομένῳ ἐστιν. Plato I. de leg. pag. II. CUPER.

Sic orſus] Prima editio, Sambuci, & Tragurienſis *exorſus eſt.*

Matrona] Joh. Salisberienſis lib. VIII. cap. 10. Pith. PATISS. Citatur à Salisber. lib. VIII. cap. II. qui ait, Flavianum etiam auctorem eſſe, Epheſi ita facto accidiſſe, mulieremque impietatis ſuae & ſceleris parricidialis & adulterii luiſſe poenas. BONGARS. Eadem eſt fere fabula apud Apulejum in lib. de Aſino aureo, vel Metamorphoſ. DANIEL. Hanc hiſtoriam vere contigiſſe, auctor eſt Flavianus apud Salisberienſem. Eadem carmine reddita eſt à Romulo Grammatico veteri, Fabular. Aeſopicar. cap. XLVIII. ubi videndus commentator. Sed fuſius & integrius refertur in Hiſtoria, quae *de caeſare Diocletiano, ejus filio, & VII. ſapientibus* inſcribitur, & Germanorum manibus jam annos ſupra ducentos verſatur, ex Latino in noſtrum converſa ſermonem. Cujus Latini codicis vetuſtum & membraneum exemplar apud R. P. Johannem Muntzenbergium Priorem Carmelitarum in hac noſtra Urbe vidimus; Graecum alicubi Bibliothecarum exſtare ſcribit Velſerus praefat. in Apollonii Tyrii Hiſtoriam. Franc. Modius J. C. qui de veteri exemplo nihil inaudire potuit, Latinum fecit ex Germanico, nomina perſonarum mutavit, nova de ſuo confinxit, typiſque Feyrabendianis edidit hoc titulo; *Ludus ſeptem ſapientum de Aſtrei regii adoleſcentis educatione, periculis,* &c. Cui libido, adire poteſt &, *ſeptimum Zamolxis exemplum* legere. Hebertus Clericus carmine Gallico reddidit circiter A. N. C. CIↃ CC. & Latinum illud exemplar ad Joannem Monachum Altiſilvanum auctorem refert. Sic enim ſcribit au Roman des Sept Sages de Rome;

Libon Moine de bonne vie
De Haute-ſelue l' Abbeie
A l'eſtoire renouvelee,
Par bel Latin l'a ordinee?
Hebers la vieut en Romans trere,
Et del Romans un livre faire.

Apud Claudium Fauchetum in libro, quem Gallice & eleganter inſtituit atque inſcripſit, *Recueil de l'origne de la langue & poëſie Francoiſe, Ryme & Romans: plus les noms & ſommaire des oeuvres de CXXVII. Poëtes François, vivans avant l'an MCCC.* quem magna ex parte in Bibliothecam Franciam Anton. Verderius Valliſprivatae Baro tranſſcripſit. Porro Romani illius de Septem Sapientibus Romanis exemplar membraneum quam vetuſtiſſimum, ſed pro ſe ſcriptum, exſtat in Bibliotheca Goldaſti noſtri. Latinum illud antiquum exemplar ſecutus eſt auctor libri, qui *Geſta Romanorum* vocatur, & moraliſationibus, quas ipſe dicit, hoc eſt, monitis ethicis & praeceptis moralibus illuſtravit. Aſſerum Angliae regem hanc hiſtoriam in Anglicam linguam tranſtuliſſe, auctor eſt commentator Romul. in princio Comment. ERH.

Ad ſpectaculum ſui] Id eſt, ſe cum admiratione ſpectandam. ſupra cap. XXVI. *me quoque ad idem ſpectaculum lenta manu traxit.* Ovidius VII. Met. 785.

Tollor eo, capioque novi ſpectacula curſus.

Liv. XXIV. 29. *aſſueti & ante ſpectaculis concionum.* Florus lib. I. *verſo in ſpectaculum bello.* Quibus omnibus locis, & pluribus, quae adjicere poſſemus, prima ſua ſignificatione ipſum ſpectandi actum & aviditatem notat. *Ad ſui ſpectaculum* Trag. BURM.

Extuliſſet] Donatus in Terent. Andr. Act. I. ſc. I. *Efferri proprie cadavera mortuorum dicuntur.* Quinct. lib. VIII. cap. 5. *Infeliciſſima femina nondum extuliſti filium, & jam oſſa legiſti.* Sen. ad Alb. cap. II. Petron. cap. LXXXVIII. Senec. de morte Claud. *Mathematici, poſtquam princeps factus, eum ſingulis menſibus efferunt.* WOUWER. Manil. lib. IV. 71.

Ex ipſis quidam elati rediere ſepulcris.

Lamprid. Commod. cap. I. *Antonius quadrimus eſt elatus.* Auguſtinus de C. D. libro I. cap. 12. *extulerunt in marmoreum tumulum.* BARTH. *Efferre* eſt mortuum hominem ad ſepulturam exporta-

quum virum extuliſſet, non contenta, vulgari more, funus ſparſis proſequi crinibus, aut nudatum pectus in conſpectu frequentiae plangere: in conditorium etiam proſequuta eſt defunctum, poſitumque in hypogeo

re. Nam, ut Donatus in Andr. Terentii monuit, *efferri proprie cadavera mortuorum dicuntur*. cujus verbi frequentiſſima eſt apud claſſicos autores mentio. Kirchmannus de Funeribus Roman. lib. II. cap. I. Lambin. ad Plauti Aſin. Act. III. ſcen. 3. Nota eſt formula indictionum funerum; L. TITIUS VIXIT. L. TITIO EXEQUIAS IRE CUI COMMODUM EST, HEM. TEMPUS EST. OLLUS EFFERTUR. Turneb. Adverſar. lib. IX. cap. 17. *Efferre* Galli dicunt *colporter*. Frecherus. ERHARD.

Non contenta] Solin. cap. XV. *Cujus ſuprema non contentus proſequi ſumtu funeris, crinem tonſus eſt.* BOURD.

Funus paſſis] Alii, *funeris officium paſſis*. PATISS. Vide Serv. in Virgil. SAMBUC. & RITTERSH. Impr. *funeris ſparſis*. PUTEAN. V. Cod. *funus*. DANIEL. Vita S. Sebaſtiani MS. *advenit ergo mater & ſoluto capillo, ſciſſiſque veſtibus, & uberibus obtunſis, ajebat, ô praedulces filii*, &c. BARTH. *Funeris officium* Leidenſ. & omnes veteres editiones ante Tornaeſium, *ſparſis*, & ita codex Traguriensis, quod cur in *paſſis* mutari debuerit, non video. Majoris enim triſtitiae & perturbatae mentis, & quaſi furoris indicium eſt. Juſtin. lib. XXIV. 3. *Simul & ipſi vates, ſparſis crinibus, cum inſignibus & infulis pavidi procurrunt.* Et paſſim poëtae, apud quos tamen librarii ſaepiſſime has duas voces inter ſe commutarunt, ut ex variis lectionibus Ovidii videre eſt, lib. II. Metam. 239. verſ. 513. & alibi. BURM.

Funus paſſis proſequi crinibus] *Proſequi*, verbum funebre, defuncti corpus, quod effertur, ſequi: Aeſchylo προπέμπειν. Heraldus Adverſarior. lib. I. cap. 6. Ut omnia ad moerorem & triſtitiam eſſent compoſita, veteres capillamento quoque luctum prae ſe ferebant. Ac in foeminis quidem crines ſolutos ac circum colla fluitantes obſervare licet, vel ex hoc loco. Kirchmann. de Funer. lib. II. cap. 12. ERH.

Nudatum pectus in conſpectus frequentia plangere] *Planctus* dicitur omnis colliſio, ait Lutatius. eſt autem hic geſtus acriter lugentium. Q. Sulpit.

Moeret & ad cineres plangit ſua pectora palmis.

Apul. Mil. IV. *Quid canitiem ſcinditis, quid pectora tunditis?* lib. VII. *ejulans tunſis uberibus.* lib. VIII. & Lucian. ἑταιρ. διαλ. ἐσπάραττε ἐς κόμας, ὲ τὰ στέρνα ἐτύπτετο, ὲ ἐπένθει. Virgil. lib. I. Aeneid. 481.

-- Triſtes & tunſae pectora palmis.

Firm. *Qui dolore perculſi caput plangant, & pectora pugnis obtundant.* Martial. lib II. epigr. 65. At, quod ait *nudatum pectus*, Propert. lib. II. Eleg. 19.

----- Plangas pectora nuda.

Ovid. IV. Faſt. verſ. 454.

Et feriunt moeſtae pectora nuda manus.

Hoc innuiſſe puto Silium lib. XII. verſ. 598.

Sparſaeque ſolutis
Crinibus exululant matres atque ubera nudant.

Juven. Sat. VI. 490.

Laceratis ipſa capillis
Nuda humeros Pſecas infelix, nudiſque papillis.

WOUWER. Orpheus Arg.

Τοῦ δ᾽ ὡς κλύε σύζυγος αὐτὴ
Στήθεα δρυπτομένη λίγ᾽ ἐκώκυεν, ἀμφὶ δ᾽ ἐθείρης
Ἀψαμένη μήρινθα βρόχῳ ἀπὸ θυμὸν ὄλεσσε.

BARTH. Habitus lugentium Infra cap. CXV. *Non tenui diutius lacrimas, immo percuſſi ſemel iterumque pectus.* Goldaſtus. Ovid. Metamorph. lib. VI. circa fin.

---- Paſſos laniata capillos,
Lugenti ſimilis, caeſis plangore lacertis.

ſparſos capillos cum laniaſſet. Philomela intelligitur. Lacerare autem crines in moeroribus ſolent mulieres. Raph. Regius Enarration. in Ovid. ERH. Dorleans ad Tacit. Annal. I. p. 23. pro *plangere* volebat *plorans tangere*. Inepte. Conf. Senec. Epiſt. LXIII. *Mulierculae vix retractae a rogis, vix a cadavere revulſae.* BURM.

Conditorium] Vertit hypogaeum. BRASSIC. Seneca epiſt. LXI. & LXXXIII. *conditivum* vocat, id eſt, ſepulchrum, monumentum. μνημεῖον. RITTERSH. Subterraneum ſepulcrum, *conditivum* Senecae ep. LX. *conditi* pro ſepultis, Arnobio lib. I. Savaro ad Sidon. lib. V. epiſt. 17. Nam *condere* verbum eſt mortuale vel ſepulchrale. Ritterhuſ. ad Phaedrum. Id ſepulcrum, etiam *requietorium* dicitur in vet. inſcrip. Kirchmann. de Funer. lib. III. cap. 10. Veteribus Chriſtianis *cimiterium* quod Graecis κοιμητήριον, non unum ſepulcrum, ſed *ſepulcretum* dicebatur, ut & nobis hodie. ERH. Sic antiquum marmor apud Gruterum pag. MCXXXIV. 6. D. M. PRIMILLAE.

geo Graeco more corpus cuſtodire, ac flere totis noctibus diebuſque coepit.

LAE. AESTIONES. CUI ET SACRIS DOMESTICIS OFFERRE CONCESSERAT OLLAS VI. MINORES ET LIBERIS EJUS IN AVITO CONDITORIO INDULSIT. Quietorium & requietorium paſſim in monumentis vetuſtis occurrit. HEINS.

Hypogaeo] Cella pro condendis mortuis extra urbem, alias conditorium. GLOSS. Lege *Hypogaeo*. AUR. Aliud eſt Plinio lib. XXV. cap. 13. *hypogeſon*: & explicat Theon in Aratum. BRASSIC. De hypogaeo vide Egeſippum, quem citat Gul. Philander Vitruvii interpres lib. V. cap. 9. pag. 234. & lib. VI. cap. ult. pag. 285. ὑπαίθρα vocat Vitruvius. vide Egeſippum meum manuſcriptum cum ex. Morelii. DANIEL. *Hypogaeorum*, id eſt, cellarum, pro condendis mortuis extra urbem. Origo eſt Graeca, quod ſatis etiam declarat Phlegon Trallianus, quem poſt Wouweren adducit Meurſius Animadverſ. miſc. lib. III. cap. 20. De qua cuſtodia mortuorum etiam putem ſenſiſſe Ulpianum l. 14. De religioſ. & ſumt. fun. & Apul. lib. II. Metamorph. Colvius in Not. Quoniam ſepulcra erant plerumque ſubterranea aedificia, arcuato opere exſtructa, pavimentis ſtrata, ac parietibus circumſepta, in quae tamquam in cellas quaſdam per gradus aliquot deſcendebatur, foribus conditorii clauſis, vel apertis, prout uſus requirebat. Indicat clariſſime Petron. verbis ſeqq. *Deſcendit in conditorium*, quod hic Graeca voce *hypogaeum* vocat. Januas autem habuiſſe, docet idem aperte paullo poſt, ubi ait, militem, qui cruciarios cuſtodiebat, nuptias feciſſe cum iſta matrona, *praecluſis conditorii foribus*. Kirchmann. lib. III. cap. 15. Ὑπόγαιον apud Graecos in hac notione nondum reperio, ſed ὑπογαίδιον, quod Heſych. exponit ὑπόγειον τύμβον. alioqui ὑπόγαιος idem quod ὑπόγειον. Tertullian. de Anima cap. XXVIII. de ſepulchro Pythagorae, *Reſpice ad hypogeum*, &, *ſi capit*, *crede*. ERH De hypogaeo Scholiaſt. Sophocl. ad Electr. Caelius Aurel. lib. II. acut. morb. cap. 37. BOURD. Scribendum *Hypogeon*, Graecis enim ὑπόγειον, non ὑπογαῖον. Ita enim lapis apud Fabrettum cap. III. pag. 122.

FVLVIVS CHARISIVS IN HYPOGEO — INSTRVXIT. &c.

Et quod potuerint in talibus conditoriis, non modo aliquot diebus latere, ſed habitare, aeque ac in aedibus, docet illuſtre exemplum Julii Sabini, qui tempore Veſpaſiani rebellans in Lingonibus, & victus, rus abiit, ibique in μνημεῖον ὑπόγειον καταδύς, *in monumentum ſubterraneum ingreſſus*, & cum opinio eſſet conſtans, illum periiſſe, ibi novem annos cum uxore delituit, & duos ex ea filios ſuſcepit, teſte Xiphilino in Veſpaſiani vita pag. 745. editionis Wechelianae, nam in Stephaniana perperam ὑπόγειον legitur. Apud Gruterum tamen pag. MCXIV. 3. YPOGAEVM legitur, ſed vitio marmorarii. Conf. Hegeſipp. de bello Jud. I. cap. 5. Apulej. IV. Metam. *Monumentum quoddam conſpicimus procul a via, remoto & abdito loco poſitum* &c. *Ippogio* habet Tragur. Graeco more autem addit, quia illi, cum ſepelirent & conderent cadavera, non comburerent, ſubterranea ſepulcra & hypogea fabricabant, ut multis oſtendit Salmaſius in Exercitationibus Plinianis pag. 849. & ſeqq. & Jacobus Gothofredus ad leg. VI. Cod. Theod. de ſepulcr. violatis. BURM.

Graeco more] Miror equidem, cur *Graeco more*: nam ex Homero aliiſque conſtat, Graecos combuſſiſſe cadavera, & impreſſe Lucianus: περὶ πένθ. ὁ μὲν Ἕλλην ἔκαυσεν. Obtinuiſſe tamen hunc morem ſepeliendi, cognoſcere eſt ex Phlegonte Trall. περὶ θαυμασίων καὶ μακροβίων: ἀνοιχθείσης δὲ ὑφ' ἡμῶν τῆς γῆς, εἰς ἣν πάντες οἱ οἰκεῖοι μεταλλάσσοντες ἐτίθεντο, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων κλιτῶν ἔκειτο τὰ σώματα κείμενα, τῶν δὲ παλαιτέρων τετελευτηκότων τὰ ὀστᾶ. WOUW. At à Graecis combuſta funera, clarum, Thucyd. lib. II. Parthen. Erot. cap. 6. BARTH. Quo de videatur Kirchmannus de Funer. Rom. lib. I. cap. I. David Chytraeus de morte & vita aeterna. Apud Romanos non condebantur corpora mortuorum, ſed comburebantur: contra Graecorum more fiebat, apud quos conſuetudo iſta tum inoleviſſe, poſtquam à philoſophis animarum perſuaſa immortalitas, & circum cadavera volitatio, quam illi ab Aegyptiis didicerunt: Aegyptii porro ab Hebraeis. Atqui apud utroſque iſtos vetuſtiſſimum eſſe condendi & ſepeliendi morem praeter Sacram Scripturam etiam Herodotus auctor eſt in Euterpe. vide Bezam in Annotat. ad Matth. XXVI. verſ. 12. & Act. Apoſt. cap V. verſ. 6. & cap. VI. verſ. 6. Suidas auctorem Graeci moris refert, Primum quendam Cerealium, ſcribens: Πρῶμος δὲ Κερεάλιος, (apud Phavorinum Camert. legitur; Πρῶμος ὁ Κερ.) ἐς τὴν Ῥωμαίων εἰσέβαλεν, (Phavorin. εἰσέβαλε, & rectius) πρῶτον μὲν ἐς λάρνακας, μετὰ τῶν νεκρῶν, δι' ἀγγέλων τινῶν, καὶ ἐς ἀρρίχους ὀπώρας ἐχούσας, ἢ καλάμης ἐμπιθέντων, τὰ χώματα ἐμβαλόντες. Euſebius Hiſt. Eccleſ. lib. VII. cap. 21. *Ubi ſanctorum corpora ſupinis manibus ac ſinu exceperant, oculos depreſſerunt, ora clauſerunt, unanimes & parietes affecti ſtrictim complexi ſunt, lavarunt, & ad ſepulturam orna-*

coepit. Sic adflictantem ſe, ac mortem inedia perſequentem, non parentes potuerunt abducere, non propinqui: Magiſtratus ultimo repulſi abierunt: complorataque ſingularis exempli femina ab omnibus quintum jam diem ſine alimento trahebat. Adſidebat aegrae fidiſſima ancilla, ſimulque & lacrimas commodabat lugenti, &, quoties defecerat, poſitum in monimento

runt, &c. Haec ablutio inter ſanctos olim erat futurae reſurrectionis pignus & teſſera ſuperſtitibus: ſed degeneravit in ſuperſtitionem. Beza in Act. Apoſt. cap. IX. verſ. 37. Ablutionibus autem & unctionibus mortuorum uſi ſunt Hebraei ab omni aevo. qui ritus poſtea à pleriſque populis, & praeſertim Aegyptiis, profanatus eſt, & exenteratione & operoſiſſimis conditurís auctus, ut videre eſt Geneſ. L. verſ. 26. ubi utitur Moyſes verbo חנט *banat*, pro ἐνταφιάζειν. Beza in Matth. d. l. Adde Polydor. Virgil de Invent. rer. lib. III. cap. 10. Boemum de Morib. gent. lib. II. Zwingerum in Theatro vitae hum. volum. 28. lib. III. ERH. Salmaſius oſtendit, Graecos ſub terra conditoria habuiſſe, Romanos ſupra terram. vid. Hadrianid.

Cuſtodire] Vet. cod. *condire*. DANIEL. Papinian. *Titio centum relicta ſunt, ita ut à monumento meo non recedat.* Tertullian. de Anima, Lucian. PITH. Ulpian. lib. XIV. D. de relig. & ſumt. Firmicus lib. III. cap. 9. *Pollinctores ac funerarios, mortuorum cadaverum cuſtodes, ac ſepulcrorum faciet janitores.* lib. cap. 26. *Monumentorum faciet cuſtodes, veſpillones.* WOUW. Quod certis alioqui perſonis morientes demandabant. Modeſtinus JC. lib. XLIV. de Manumiſſ. Teſt Papinian. leg. 71. de condit. & demonſtrat. Propert. lib. III. el. 14.

Afferet huc unguenta mihi, ſertiſque ſepulcrum
Ornabit, cuſtos ad mea buſta ſedens.

In id vehitur Antonin. lib. VIII. τῶν εἰς ἑαυτόν. Μὴ τι νῦν παρακάθηνται τῇ τοῦ Κύρου σορῷ Πάνθεια, ἢ Πέργαμος, τί δέ; τῇ Ἀδριανοῦ Χαυρίας, ἢ Διότιμος; γελοῖον, &c. BARTH. Quem & vide lib. X. Adverſ. cap. 1. Vide ſupra ad cap. LXXI. Eo refert Colvius illa Apuleji Metam. II. *Si quis mortuum ſervare vellet, de pretio liceretur.* BURM.

Ac flere] Omnibus mos, funera fletu proſequi. Homer. Odyſſ. δ.

Τοῦτό νυ καὶ γέρας οἶον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι,
Κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν.

Vide me in Comment. Terent. p. 32. Meurſ. ad Lycophron. p. 198. WEITZ.

Adflictantem] Salluſt. Catil. XXXI. *Ad hoc mulieres, quibus, reipublicae magnitudine, belli timor inſolitus, adflictare ſeſe, manus ſupplices ad coelum tollere, miſerari parvos liberos, rogitare, omnia pavere.* BURM.

Inedia perſequentem] Lege, *proſequentem* BRASSIC. Lugentes cibis abſtinebant. Lucianus: ἢ παρεῖναι οἱ προσήκοντες, ἢ πείθουσι γεύσασθαι, ὡς οὐκ αἰδῶς, οὐδ' αὐτοὺς ἀναγκαζομένους; ἀλλ' ἤδη ὑπὸ λιμοῦ τριῶν ἑξῆς ἡμερῶν ἀπηυδηκότας. Eurip. Medea Act. 1. ſc. 1.

Κεῖται δ' ἄσιτος, σῶμ' ὑφεῖσ' ἀλγηδόσι,
Τὸν πάντα συντήκουσα δακρύοις χρόνον.

Vide Apul. Metamorph. libro II. & VII. Homerus Iliad. Ω. WOUW.

Perſequentem] Ἀποκαρτερῶσαν. Plutarch. in Pericle, ubi legendum γνωμῶν. Legendi Sueton. Aug. cap. LIII. Jul. Capitolin. in M. Antonin. Philoſ. Eunapius vita Porphyrii, ἐκλιπεῖν καὶ ἀποκαρτερεῖν. Aſpaſ. ad Ariſtot. Moral. BOURD. *Ad mortem* Colbert.

Abducere.] *Adducere* Colbert.

Propinqui] Luciano προσήκοντες, περὶ πένθ. καὶ πάρεισιν οἱ προσήκοντες, καὶ τὰς γονέας παραμυθοῦνται τοῦ τετελευτηκότος. Cicer. *neceſſarii.* Lactant. lib. VI cap. 12. *Non patiemur figuram dei jacere feris in praedam, ſed reddamus id terrae, & quamvis in homine ignoto neceſſariorum munus implebimus.* Horum lugentes amicos conſolari. Seneca de Conſol. ad Mart. *Fatigatae allocutiones amicorum, auctoritates affinium tibi virorum.* nam alloqui παραμυθεῖσθαι. Seneca:

.... *Parenter alloqui in luctu decet.*

WOUW.

Ab omnibur] In vet. cod. deeſt. *ab.* TORN.

Singularis exempli femina] Ennodius in Vita S. Epiphanii cap. XVII. *Feminae ſtupendae ſanctitatis & ſingularis exempli.* Savaro ad Sidon. lib. VI. cp. 3. ERH. Monumentum: SERRANA SINGULARIS EXEMPLI. BOURD.

Sine alimento trahebat] Impr. *ſe alimento ſubtrahebat.* PUTEAN. Trag. *ſe alimento trahebat.*

Simulque] *Simul* Colb.

Lacrymas commodabat lugenti] Alii, *lacinias commundabat lugentis.* PATISSON. *Communda-bat.* ita partim ex vet. cod. partim conjectura ducti reſtituimus. *Commundare* & Columell. & Ulpin. l. 14 §. *impenſa.* de religioſ. & ſumt. fun. ubi tamen male, vulgo *commendum* uſus eſt. SAMBUC. Leg. *aegrae una ancilla tantummodo lacry-*

mento lumen renovabat. Una igitur in tota civitate fabula erat, & ſolum

lacrymas commendabat. AURAT. Pro Cujacio in Obſervat. ubi *commendare*, *commundare.* nam vet. cod. habet *commendabat lugenti.* DANIEL. Forte *commodabat.* Giphan. legit *commundabat lugenti*, ut Columella loquitur, & Ulpian. l. 14 D. de ſumt. fun. ubi vulgo male *commendandum.* RITTERSII. Plutarchus *παραμυθητικῷ πρὸς τὴν ἰδίαν γυναῖκα. οὐκ ἂν φοβηθείην γυναικῶν ἰδιώτιδας, ἢ φωνὰς, ἢ κινυρισμοὺς, αἷς ἐκτελοῦσι καὶ παραδίδωσι τὴν λύπην.* WOUW. Forte *commodabat* ut advocatum praeſentia ſua commodare alicubi dicit Aſcon. Paed. BARTH. Legendum *commodabat.* Radulph. Fornerius rer. quotidianar. lib. III. cap. 19. vel, *lacinias commendabat lugentis.* *Commendare* pro *commaculare* etiam Silius poſuit Scriverius. vel, *lacrumas commodabat lugenti.* Ut praeficae lacrimas ſuas & planctum ſuum alienis mortuis locabant mercede; ſic illam fidiſſimam ancillam dicit herae ſuae lacrimas commodaſſe, id eſt, in gratiam ejus fleviſſe una, ut ita ipſius allevaretur dolor. Rittershuſius Not. in Phaedrum lib. I. fab. 17. Ingenioſe, & fulcitur auctoritate Donati, qui Terentianum illud in primore Andria *collacrumat*, interpretatur, *alienis lacrimis ſuas commendabat.* Kirchmannus de Funer. lib. IV. cap. 4 ERH. Diu eſt, quum legi: *commodabat lugenti*, id eſt, ſociam ſe lacrimis ejus adjungebat, quod aliis poſtea quoque in mentem venit; inprimis doctiſſimo Rittershuſio in Phaedri editione, quam non erat, cur Rigaltius ſic contemtim contereret, niſi aetatis id ſuae ac paene puerilis ambitionis argumentum eſſe voluit. Cic. ad Att. III. ep. 15. *in tantum lacrymas praebuiſti dolori meo.* Et II. de Oratore, *quum C. Marius moerorem orationis meae lacrymis adjuvaret.* SCIOPP. Quid ſit commendare lacrimas, ſcio; & morem illum item. Verebar tamen ne ſcripſerit Arbiter, *lacrimas commodabat.* Praeficae *vendebant*, familiares *commodabant.* ANONYM. Sine dubio legendum *commodabat*, id eſt, in ejus gratiam collacrimabat. vide Barth. ad Statii IV. Theb. verſ. 75. Ovid. I. Amor. el. VIII. 86.

Commodat in luſus numina ſurda Venus.

Seneca Medea verſ. 907.

Quae commodavi ſcelera.

id eſt, in Jaſonis gratiam commiſi. Senec. Conſol. ad Helv. cap XIV. *quae eloquentiam commodando aliis fatigant.* Tertull. de Poenitent. cap. VI. *Quis enim tibi tam infidae poenitentiae viro aſperginem undam cujuſlibet aquae commodabit?* *Commodare vocem* Martial. VII. 71. Lucret. II. 8. Lucan. I. 83. Non ineleganter Guntherus Ligurin. lib. II. verſ. 413.

Lenis Arar placidus Rodano quas commodat undas.

BURM.

Quotiens defecerat] Apud Salisberienſ. *& quotienſcumque defecerat.* in MS. Cod. nobiliſſimi & ampliſſimi Bongarſii, *& quotienſque defecerat*, pleonaſmo etiam aliis elegantioribus uſurpato. ERH. Haec verba abſunt à primis editionibus & Traguerienſi, *revocabat* etiam Sarisberienſis habat. *Quoties poſitum lumen in monumento defecerat* Leid. *defecerat in monum. reſonabat* Colb.

In monumento lumen] De hujuſmodi luminibus Lucianus, Dion, Perſius, &c. SAMBUC. & RITTERSH. Modeſtinus l. 44. ff. de manum. teſtam. *Ut monumento meo alternis menſibus lucernam accendant, & ſolemnia mortis peragant.* PITH. Perſ. Sat. III.

Hinc tuba, candelae, tandemque beatulus alto
Compoſitus lecto. ....

Modeſtinus Baſilικῶν XLIII. tit. 3. *Servi mei ſint liberi, ſi in monumento meo ſolemnia manere fecerint.* Vid. Interpr. *Saccus ſervus meus, & Irene & Eutychia ancillae meae omnes ſub hac conditione liberi ſunto, ut monumento meo alternis menſibus lucernas accendant, & quae fieri conſueverunt peragant.* WOUW. Rad. Fornerius Rer. quotidian. lib. III. cap. 19. Kirchmannus de Funer. lib. IV. cap. 4. Zuingerus in Theatro vit. hum. Tom. 12. lib. IV. & volum. 28. lib. III. ERH.

In tota civitate fabula erat] Ovidius lib. IV. Metam. 189.

Haec erat in toto notiſſima fabula coelo.

BARTH. Plaut. Pſeudol. Act. I. ſc. 5.

Ita nunc per urbem ſolus ſermo eſt omnibus.

SCIOPP. *Fabula* quaevis narratio Tiboll. I. El. IV. Juſtin. Hiſtor. XIV. 6 Senec. II. Controv. 15. Coripp. lib. III. Apulejus lib. V. Mileſ. & Apolog. Sic *fabuloſae palumbes* Horat. II. Od. 4. Propertius dixit *hiſtoriam fieri*, Juvenal. *declamationem.* BOURD. Horat. lib. I. epiſt. 13. *Et fabula fias.* Epod. II.

Per urbem fabula quanta fui.

Tibull. lib. II. eleg. 5. *Fabula nunc illi eſt.* Et lib. I. eleg. 4.

Parce puer, quaeſo, ne turpis fabula fiam.

Terent. Hecyra, *Jam nos fabulae ſumus, ſenex atque anus.* Non diſſimile eſt illud Propertii lib. I.

Quam cito de tanto nomine rumor erit?

WEITZ. Plin. lib. VIII. epiſt. 18. *habes omnes urbis fabulas.* Seneca epiſt. III. de Benef. 23. ſic

Digitized by Google

lum illud adfulſiſſe verum pudicitiae amoriſque exemplum; omnis ordinis homines confitebantur, quum interim imperator provinciae latrones juſſit crucibus adfigi, ſecundum illam caſulam, in qua recens cadaver matrona deflebat. Proxima ergo nocte, quum miles, qui cruces ſervabat, ne

ſic ſervata nobilis fabula, & exemplum duarum urbium fuit. Sueton. Domit. xv. *Inter caeteras diei fabulas referretur.* & ita paſſim. *Fabula erat. Solum* Colb.

Solum illud] Alil *ſolum videlicet.* PATISSON. Ita prima editlo, & Tragurienſis, niſi quod illae *adfluxiſſe* exhibeant. De voce *ſolo*, vide ſupra ad cap. CIX.

Pudicitiae exemplum] Inſcriptio apud Gruter. CCCCXXVI. 3.

FOEMINAE. RARISSIMAE.
SINGNLARIS. EXEMPLI.
PVDICITIAE.

Item pag. DCXVII. 8.

GRAXIAE. ALEXANDRIAE. INSIGNIS.
EXEMPLI. AC. PVDICITIAE.

WOUW Aiblnov.

Occidit exemplum juvenis, venerabile morum.

Crebrum in antiquis lapidibus. BOURD. Ovid. III. ex Ponto I. 44.

Conjugis exemplum diceris eſſe bonae.

BURM.

Omnis ordinis] Leg. *ordines.* AUR. τὸ *homines* non conſpicitur in prima editione, neque codice Traguriensi. Sambucus edidit *omnes ordines confitebantur.* Sueton. Aug. XLI. *Liberalitatem omnibus ordinibus per occaſiones frequenter exhibuit.* Claud. XXI. BURM.

Imperator provinciae] Praeſes, vel proconſul. GLOSS. Cic. in Piſon. cap. XVI. *Appellatus eſt hic vulturius, ſi diis placet, imperator provinciae. Praeſes provinciae.* Sic *rector provinciae* leg. 5. Cod. in quibus cauſ. pig. vel hypoth. tac. contr. ita ſemper. in geſtis Collat. inter Catholicos & Donatiſt. coram Marcellino. WOUW. Praeſes, vel proconſul. Salluſt. in Jugurth. in orat. Adherbalis cap. XXIV. *Me, quem vos imperatorem Numidis poſuiſtis.* Ad devitandum odium & benevolentiam conciliandam noluit ſe vocare regem, ſed P. R praeſidem in regno Numidiae. Mox enim; *regno Numidiae, quod veſtrum eſt.* Vide Ph. Berterii Pithanῶn diatrib. 1. cap. 9. ERH. *Imperator* eſt praetor, aut qui propraetore adminiſtrat provinciam. Cicero de Inventione lib. 1. cap. 33. *Epaminondas Thebanorum imperator, ei, qui ſibi ex lege praetor ſucceſſerat, exercitum non tradidit.* Ad quem locum Marius Victorinus. *Notare debemus omnes magiſtratus & praetores imperatores appellatos.* HEINS. Gutherius de Offic. dom. Aug. lib. 1. cap. 5. ſuſpicatur poſt dictionem, *imperator*, adhibendam eſſe diſtinctionem, ut provinciae latrones cruci affixos intelligamus imperatoris juſſu, non extra veri ſpeciem, cum, *imperator provinciae*, mihi inſolens locutio videatur, & locus Ciceronis in Piſonem cap. XVI. à Wouwerio adductus aliter debeat diſtingui & *provinciae*, cum *vulturius*, jungendum. *appellatus eſt hic vulturius illius provinciae, ſi diis placet, Imperator.* Id eſt, expilator provinciae. ita & pro Quintio cap. VII. *confugit ad C. Flaccum imperatorem, qui tum erat in provincia.* Et ita *provinciam imperio obtinere, provinciae cum imperio praeeſſe*, & ſimilia dicebant. Salluſtius quoque recte dixit *imperatorem Numidis poſuiſtis*, quamvis Grutero ſuſpecta vox imperatoris ibi ſit. Neque locus Ciceronis ab Heinſio productus huc facit. Quis dubitat enim, an recte imperatores ſint praetores, & quicumque cum imperio aut provinciae, aut exercitui, praeerant Sed, *imperatorem provinciae*, dici ſimpliciter, mihi nondum obſervatum. Poſſet & legi *Imperator P. R. provinciae*, id eſt *populi Romani.* Vid. ad Vellej. Paterc. II. 69 BURM.

Latrones crucibus adfigi] Latrones in crucem acti. Firmicus lib. VI. cap. 31. *Homicidam, latronem efficiet: iſtis facinoribu comprehenſus, patibulo ſuffixus in crucem crudeliter erigitur.* lib. VIII. cap. 22. *latrones faciet crudeliter feritate graſſantes: hi in crucem tollantur.* WOUW. Cruci latrones affigi ſolitos, ex ſacris prophaniſque docent Petr. Faber Semeſtr. lib. II. cap. 10 Lipſius de Cruce lib. I. cap. 13. Savaro Not. in Sidonii lib. IV. cp. 23. Talentonius Var. rer. lib. II. cap. 9. Celſus Adornus lib. II. cap. 23. Gretſerus de Cruce Tomo. I. ERH.

Secundum illam eamdem caſulam, in qua recens cadaver matrona deflebat] Caſulas & aedificia monumentis ſuperponi praeter hunc locum expreſſe indicat vetus inſcr. apud Gruter. DCCLXII. 5. M. AVRELIVS. ROMANVS. ET. ANTISTIA. CHRESIME. VXOR. EIVS. FECERVNT. SIBI. LIBERTIS. SVIS. POSTERISQVE. EORVM. MONVMENTVM. CVM. AEDIFICIO. SVPERPOSITO. &c. Elicitur praeterea ex l. 18. § ult. D. de alim. leg. & l. 171. §. 2. D. de condit. & demonſtr. WOUW. Non aedificium ſuperſtructum monimento, ſed ipſum hypogeum, caſulam hic vocari, docet Rutgerſius Venuſinar. Lection. cap. II. prima autem editio, Sambuci, Traguriensis Leidenſ. & Sarisberienſis, *ſecundum illam caſulam*, habent. Pro-

ne quis ad ſepulturam corpora detraheret, notaſſet ſibi & lumen inter monumenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audiſſet, vitio gentis humanae, concupiit ſcire, quis quid faceret. Deſcendit igitur in con-

Proxima ergo] MS. *p. vero.* TORN. Vet. cod. *autem.* RITTERSH. *Proxima vero nocte, quum miles, qui cruces aſſervabat*, Leid. cod. *Proxima autem* cod. Memm. BOSCH.

Servabat] Alii *aſſervabat.* PATISS. Romanorum mos fuit, ut facinoroſos, quorum poenae ad exemplum pertinebant, ſupplicio affectos honore ſepulturae prohiberent. Itaque cuſtodes adhibiti, donec putrefacta cadavera. Petr. Faber Semeſtr. lib. II. cap. 9. Lipſius de Cruce lib. II. cap. 16. Beza Annotation. in Matth. cap. XXVII. verſ. 54. Talentonius Var. rer. lib. II. Celſus Adornus epiſt. ad Talenton. lib. II. cap. 23. Guilielm. Fornerius Not. in Caſſiodor. lib. II. epiſt. 22. Gretſer. de Cruce tom. I. Hodie noſtris moribus in exemplum relinquuntur, ſine cuſtodibus tamen, cadavera ſuſpenſorum, rotae ſupplicio affectorum, veru affixorum, & ſimilium. contra quos mores Petrus Ravennas JC. ut improbatos, invehitur in fine Compendii Juris Canon. & in Dictis notabil. extravag. in princ. quem duobus libris confutat Hochſtraten Provincial. Monachor. Praedicator. in Juſtificatorio Principum Alamann. Auguſtus tamen Imp. corpora damnatorum cognatis ſe & amicis non negaſſe lib. X. de Vita ſua ſcripſit, ad ſepulturam ſcilicet: unde nec Joſepho Arimatheo & Nicodemo corpus Chriſti negatum. vide l. I. & l. ult. D. de cadaver. punitor. Porro, pro *aſſervabat*, vet. cod. habet *ſervabat.* quod non diſplicet, & Plautina veſtigia ſectatur. ERHARD. Caeſar B. C. I. 21. *portas muroſque adſervari jubet.* Ante Tornaeſii editionem, omnes *ſervabat*, quod rectum credimus: *corpus detraheret* prima quoque editio, & Sambuci & Joannes Sarisber. ſed codex Tragur. *neque ad ſepulturam detraheret.* Idem quoque *crucem* habet. Colb. *corpus detrahi.*

Ne quis ad ſepulturam corpus detraheret] Tacit. lib. VI. Ann. 29. *Damnati, publicatis bonis, ſepultura prohibeantur.* Auguſtus tamen, corpora damnatorum cognatis ſe non negaſſe, libro X. vita ſua ſcripſit. PITH.

Notaſſet ſibi] Impr. *ibi.* Ego veterem lectionem maxime probo, vel eo maxime quod haec phraſis Petronio maxime placet, ut ſupra cap. VI. *Non notavi mihi Aſcylti fugam.* PUTEAN. Ovid. lib. I. Art. amand. 109

—— Oculiſque notat ſibi quiſque puellam.

PITH. Forte *ibi.* alii *ibi ſibi.* RITTERSH. Elegans phraſis, *notare ſibi*, & veteribus non infrequens. Cato de Re Ruſt. cap. CLVIII. *Si vis bene tibi dejicere.* Meurſius in Not. ERHARD. Vide ſupra ad cap. VI. & CIII.

Audiſſet] Vet. cod. *audiret.* RITTERSH.

Vitio gentis humanae] Sall. hiſtor. I. *Vitio generis humani.* PITH. Id eſt, curioſitate. RITT. Apul. Flor. IV. *propius acceſſit, ut cognoſceret more ingenii humani, quiſnam eſſet.* WOUW. Eutyches Gramm. *Curioſitas humanae familiaris naturae.* BARTH. Saluſtius Jugurth. *More humani ingenii cupido ignara viſundi animum vertit.* Val. Maxim. lib. I. cap. 7. in Annibale; *humani ingenii prona voluntate vetita ſcrutandi pone reſpiciens*, &c. Colerus Not. ad Valer. Putſchius ad Salluſt. Apul. lib. IV. Florid. *Propius acceſſit, ut etiam cognoſceret more ingenii humani quiſnam eſſet.* Suetonius Claud. cap. X. *Latentem diſcurrens forte gregarius miles, animadverſis pedibus, è ſtudio ſciſcitandi, quiſnam eſſet, agnovit.* ERHARD. Ut apud Juvenal. Satyr. II. Salluſt. lib. I. Hiſtor. Quinctil. Declam. CCCXI. BOURD. Vitio *genii humani* vel *mentis humanae.* ANONYM. Dubium, an praeſtet *mentis*, an *gentis*, pro utraque enim lectione adduci poſſunt ſimiles locutiones Sic illa *vitio humani ingenii* (cujus exempla adduxerunt viri docti) videtur oſtendere, *mentis* eſſe praeferendum. Curtius lib. VIII. 14. *ac primo humani ingenii vitio ſpei ſuae indulgens.* Q. Septimius de bello Trojano lib. II. cap. 15. *more ingenii humani.* Sulpit. Sever. lib. I. cap. 4. *bis more ingenii humani conſilium fuit.* Et cap. 12. *Populus, ut ſemper, parum dicto audiens, more ingenii humani.* Et ita Seneca epiſt. 85. *vitia mentis humanae inveterata & dura* dixit. Salluſt. Jugurth. XCIII. *Ubi poſtquam ſolitudinem intellexit, more humani ingenii, cupido ignara viſundi invadit.* Et voces illas ſaepe in MSS. codicibus confuſas à librariis, docent infinita veterum ſcriptorum loca. Curtius lib. VII. cap. 7. *rurſus ad ſuperſtitionem humanarum gentium ludibria revolutus.* ubi Modius recte reſtituit *mentium.* Apud Horatium quoque lib. I. od. 3. in MSS. codice reperit Torrentius,

Audax omnia perpeti mens humana.

Apud Ovidium quoque recte à viris doctis emendatum lib. III. Pont. eleg. IV.

Et regum vultus, certiſſima pignora mentis.

cum antea legeretur *gentis.* Ita contra apud Germanicum in Phaenom. verſ. 135. editur

Ferrique invento mens eſt laetata metallo.

ubi Heinſius mallet *gens*, ſcilicet humana. Apud Ovidium lib. I. Metam. 100.

Mollia ſecurae peragebant otia gentes.

 ubi

conditorium, viſaque pulcherrima muliere, primo, quaſi quodam monſtro infernisque imaginibus turbatus, ſubſtitit: deinde, ut & corpus jacentis conſpexit, & lacrymas conſideravit, faciemque unguibus ſectam, ratus ſcilicet id quod erat, deſiderium exſtincti non poſſe feminam pati, attulit in monumentum coenulam ſuam, coepitque hortari lugentem, ne per-

ubi etiam codices quidam *mentes*; vide ibi de hac varietate plura ab Heinſio adnotata, qui & in ſecundis curis, quas nos aliquando proferemus, hunc Petronii locum adfert, & *vitio mentis humanae* prae vulgata laudat, & Avieni locum ſimili emendatione ſanat, verſ. 554.

Ut vulgi corda fatiget
Sors rerum, & mentem ferat inclementia fati.

nunc *gentem* circumfertur. Sine ulla lectionis varietate eſt apud Ovidium lib. I. Metam. 55.

—— Humanas motura tonitrua mentes.

Faſt. III. 362.

Sollicitae mentes ſpeque metuque pavent.

BURM.

Deſcendit igitur.] *D. ergo* Memm.

Viſaque] *Juſſaque militi pulc. m. p. q. quondam m. infernique* Colb.

Quodam monſtro] Fieri hoc ſolet monſtris nocturnis viſis. vide Phlegontis Tralliani fabulam I. quae ei hiſtoria eſt. BARTH. Id eſt, ſpectro, hinc *Moſtellaria* Plauti. Hymnus Eccleſiaſticus in Dedicat. Eccleſiae;

Daemonis ſaeva perit hic rapina,
Pervicax monſtrum pavet, & retenta
Corpora linquens fugit in remotas
Ocyus umbras.

ERHARD.

Subſtitit] Alii *ſubſiſtit*. RITTERSH.

Jacentis] Id eſt, mortui. Vide Schefferum & Axenium ad Phaedr. fab. XXIV. Lucas XXIII. 53. Ita & infr.

Unguibus] Eſt in XII. Tabulis: *Genas ne carpito.* Interpres Iliad. ſub finem B. Euripid. Supplicib. διὰ παρῇδος ὄνυχα, &c. BRASSIC. Prohibitum in XII. Tabul. BONG. Artemid. lib. I. ἐν τοῖς πένθεσι, λωβῶνται τὰς παρειὰς οἱ ἄνθρωποι. Gloſſae: *Praefica*, ἡ πρὸ τῆς κλίνης ἐν τῇ ἐκφορᾷ κοπτομένη. Virgil. Aen. XII. 605.

—— Flavos Lavinia crines
Et roſeas lacerata genas. ——

Et Aeneid. III. verſ. 66.

Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte,
Sanguinis & ſacri.

Servius ineditus: *Varro dicit, mulieres in exſequiis & luctu ideo ſolitas ora lacerare, ut ſanguine oſtenſo inferis ſatisfaciant. quare etiam inſtitutum eſt, ut apud ſepulcra victimae caedantur.* Hoc Varr. fragmentum apud Lutatium quoque, ſi recte, legitur. Statius Theb. VI. verſ. 219.

—— Mollem famularum brachia planctum.

Lutat. *Non percuſſionem manuum ſignificat. Planctus enim dicitur omnis colliſio, Varronis opinio. Ideo mulieres ſolitas in luctu ora lacerare, ut ſanguine oſtenſo inferis ſatisfiat.* Diſtinguo: *Planctus e. d. o. colliſio.* reliqua annecto iis verbis, quae praecedunt verſ. 209. hoc modo. verba Statii, in quis imitatus Virg.

Spumanteſque mero paterae verguntur, & atri
Sanguinis, & rapti gratiſſima cymbia lactis.

Lutat. *Et atri ſanguinis. Duas res mittit. Unam qua nutrit animam, id eſt, lac, alteram, qua conſtat, id eſt, ſanguis. Nec mirandum, quia ſanguinem ad inferos placandos intulerit: nam ſanguis proprie videtur eſſe animae poſſeſſio, unde exſangues mortuos dicimus. Varronis opinione ideo mulieres ſolitae in luctu ora,* &c. WOUW. Solebant foeminae maritis mortuis parentare genarum lacerationibus, quae unguibus fiebant. quod legibus Solonis & XII. Tabb. vetitum. Kirchmann. lib. II. cap. II. ERHARD. Infra cap. CXXXII. *Conſecuitque genas.* Oppianus IV. Halieutic. verſ. 259. vocat hoc δρύπτεσθαι. Lex tamen XII. Tabular. prohibuit, *ne mulieres genas raderent.* Ritterhuſ. in Oppian. pag. 297. Criſpinus Annotation. ad leg. XII. Tabb. part. I. n. 9. Roſinus lib. VIII. Antiquit. Roman. cap. VI. ad leg. XII. Tabb. 5. WEITZ. Ovid. VI. Faſt. 148.

Et rigido ſectas invenit ungue genas.

Scilicet quod erat] MS. *ſcilicet id quod erat.* TORN. Sulpit. Sever. lib. I. S. H. *ratus id quod erat, aquas decedere.* ſaepius Apul. BARTH. Συνεὶς τὴν αἰτίαν. BOURDEL. *Agnoſcit* Leidenſ. Salluſt. Jugurth. XLVII. *Ratus id, quod res monebat.* cap. LVI. *Ratus id, quod negotium poſcebat.* cap. LXVI. *Ut res erat Metellum eſſe rati.*

Deſiderium exſtincti] Cicer. II. Philipp. cap. XVIII. *Ipſe, amore ardens, confirmabat, quod deſiderium tui diſcidii ferre non poſſet.* WOUWER. Horat. *Quis deſiderio ſit pudor aut modus, tam cari capitis.* BARTH. Senec. Conſ. ad Helv. cap. XIV. *quod deſiderium ipſum per ſe pati non poſſes.*

Digitized by Google

perſeveraret in dolore ſupervacuo, & nihil profuturo gemitu pectus diduceret: omnium eumdem exitum eſſe, ſed & idem domicilium; & caetera, quibus exulceratae mentes ad ſanitatem revocantur. At illa, ignota conſolatione percuſſa, laceravit vehementius pectus, ruptoſque crines ſuper

Attulit] Alii *contulit*. Pith. PATISSON. ita Memm. & Leidenſ.

Dolore ſupervacuo] Sic Steſichorus apud Stobaeum ἐν τοῖς παρηγορικοῖς [cap. CXXIII. p. m. 616.] Ἀτελέστατα γὰρ καὶ ἀμήχανα τοὺς θανόντας κλαίειν. BOURD.

Ac nihil profuturo, &c.] Alii, *profuturo: gemitu diduceret*. PATISS. Leg. *diducere*. Jungermannus. Dinamius epiſt. ad Diſcipul. *Plus lugent, qui plus diligunt, &, dum auxilium praeſtare nequeunt, pugnis pectora & lacerta tundunt; illi tamen, qui ſepulcbro conditur, nihil praeſtaturi.* Supra Petron. cap. LXXXI. *Verberabam aegrum planctibus pectus. Pectus diducere*, quo pacto ſupra dixit de Gythone; *riſu diſſolvebat ilia ſua*. ERH. Oppian. IV. Hal. 258. τῷ πολλοὶ μάτην ἀσελμοχθεῦσιν. ubi vide Trabeae & Actii verſus, quos doctiſſ. Rittershuſius adducit; & adde Commentar. noſtrum in Terent. pag. 499. WEITZ.

Diduceret] Sic dicimus *ilia ducere*, & *ilia ſuſpendere*. Lucanus lib. IV. verſ. 756.

Pectora rauca gemunt, quae creber anhelitus urget,
Et defecta gravis longe trahit ilia pulſus.

Statius lib. VI. 473.

----- *Nec tam integer illis*
Impetus, & longi ſuſpendunt ilia flatus.

RITTERSH. *Diduceret* Traguríenſis codex, Sarisberienſis & Tornaeſii, Patiſſonii & aliae editiones. *deduceret* prima editio & Sambuci. vide Heinſii notas ad Ovid. I. Amor. eleg. 7. *Deduceret* Colbert. *Diducere* edit. Hadrian. Senec. Hippolyt. 1668. *Mater in luctum furens Deduxit avidum pectus*; ut in Cod. Mediceo. BURM.

Omnium eumdem exitum eſſe] *Mortem* omnibus communem eſſe. Horat. II. Carm. 18.

----- *Aequa tellus*
Pauperi recluditur,
Regumque pueris.

Vide eumdem I. Carm. 4. & 28. & II. Carm 3. & 14. & III. Carm. 1. Pindar. Nem. 5. ἀφνεὸς τε πενιχρός τε θανάτου πέρας σῦμα νέονται. Vide Bochium ad Pſalm. XXXXVIII. WEITZ. *Communem exitum* vet. cod. BOSCH. Sarisberienſis; *omnium eadem eſſe, ſcilicet idem domicilium. Eſſe & idem* Tragur. *eſſe ſed in idem* Colbert.

Domicilium] Acheruntieum puta. BARTH. Sepulcrum, puto, *domicilium* nuncupat; quemadmodum *domus aeterna* in aliquot Inſcriptionibus. Joh. Kirchmannus de Funer. Rom. lib. III. cap. 10. Radolph. Fornerius lib. III. Rer. quotidian. cap. 6. WEITZ. Vid. ſupra cap. LXXI.

Exulceratae mentes] Jo. Saresber. Epiſt. 193. *Exulceratae mentis impetum nequaquam potui ſuſtinere.* Sic *exulceratae ſuſpiciones* apud Ael. Lamprid. in Diadum. BOURDEL. Cicero pro Dejotaro *exulceratum* dixit *animum: fore putabant? ut in exulcerato animo facile fictum crimen inſideret.* Manutius Comment. ad Cic. Famil. lib. I. epiſt. I. WEITZ.

Revocantur] Vide ſupra cap. LXXXXIV.

Ignota] Forte, *inopinata*. RITTERSH. *Illa* abeſt a Colb. vid. ſupra cap. XX.

Percuſſa] Alii *perculſa*. TORNAES. Horat. lib. I. Carm. 7. BARTH. *Perculſa*, quod alios habere notat Tornaeſius, non eſt admittendum, & vana eſt diſtinctio Agraetii de Orthograph. pag. 2274. qui *perculſum* animo, *percuſſum* corpore dici adfirmat. Virgil. I. Aen. 513.

Obſtupuit ſimul ipſe, ſimul percuſſus Achates.

ubi Pierius teſtatur, ita ſemper in optimis codicibus legi, licet alii *perculſus* vitioſe praeferant. Lucan. VI. 596.

Mens dubiis percuſſa pavet.

Ita Grotii editio & infiniti MSS. codices; & Cicero, cujus auctoritate abutitur Agraetius, ſaepe de perturbatione animi utitur. Sic imitatus Terentium ſuum, qui *percuſſit illico animum* dixit Andr. Act. I. ſc. I. Eadem dictione utitur lib. IV. ad Att. VIII. & V. Tuſcul. II. Verum quidem eſt, *percutere* proprie dici de vulnere, quod infligitur corpori, ſed eadem eſt animi ratio, cui vulnus imponitur dolore, & aliis adfectionibus. Eleganter Cicero III. ad Att. 12. metaphoram docet. *Percuſſiſti autem me etiam de oratione prolata, cui vulneri, ut ſcribis, medere, ſi quid potes.* & ita infinitis locis hanc vocem à librariis eſſe permutatam cum *perculſus*, docere poſſunt adnotata Barthio ad Stat. IV. Theb. 460. & Heinſio ad Ovid. IV. Metam. 138. Drakenb. ad Sil. Ital. BURM.

Laceravit vehementius pectus] Artemid. γυναῖκες ἐν πένθει τοὺς μαζοὺς λωβῶνται. WOUW.

Ruptoſque crines ſuper pectus jacentis impoſuit]

Τρίχας δὲ πάντα νέκυν καταείνυσαν, ἃς ἐπέβαλλον Κειρόμενοι.

Statius Thebaid. lib. VI. verſ. 144.

----- *Tergoque & pectore fuſam*

ſuper pectus jacentis impoſuit. Nec receſſit tamen miles, ſed eadem exhortatione tentavit dare mulierculae cibum, donec ancilla, vini certe ab eo odore corrupta, primum ipſa porrexit ad humanitatem invitantis victam.

Caeſariem ferro minuit, ſectiſque jacentis
Obnubit tenuia ora comis. -----

Praeterea ἔθος ἦν τέμνειν τὰς κόμας, καὶ ἐπιτιθέναι τῷ τάφῳ, ἵνα διὰ τούτου πένθους ἵλεως αὐτοῖς ὁ νεκρὸς ᾖ. Euripides Iphigenia Taurica:

Τύμβον τε χῶσον, κἀπίθες μνημεῖά μοι,
Καὶ δάκρυ, ἀδελφή, καὶ κόμας δὸς τῷ τάφῳ.

Statius Epiced. in patrem, *crines Pone ſuper tumulum.* hinc eſt quod de Achille Syneſ. τρίχας ἱεροῖς ὀσιωθείσας ἥρωσιν ἀπάρξασθαι. Vide Homerum' Iliad. Ψ. ejuſque interpr. Interdum in rogum projiciebant, aut impoſitos cadaveri cremabant. Homer.

Στὰς ἀπάνευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο χαίτην.

Herodian. lib. IV. πανύ τε ὁ ψιλοκόρσης πλόκαμον ἐπιθεῖναι τῇ πυρὶ (rogo Feſti liberti) ζητῶν ἐγελᾶτο. Atqui hac ſectione crinium inferias faciebant. Heliodorus lib. VI. [pag. 280.] ὦ μόνη μοι γλυκεῖα φροντίς. εἰ μὲν τέθνηκας, τάσδε ἐπιφέρω χοάς, καὶ ἅμα ἔτιλλε τὰς τρίχας, καὶ ἐπὶ κλίνη ἐπέβαλλε. In abſentis locum, quaſi in jacentem ipſum Theagenem, lib. VII. ἀλλ' ἰδού σοι, τροφεῦ καὶ σῶτερ, ἔνθα νῦν ἔξεστι καὶ ὡς ἔξεστιν, ἀποσπένδω τῶν ἐμαυτῆς δακρύων, καὶ ἐπιφέρω χοὰς ἐκ τῶν ἐμαυτῆς πλοκάμων. καὶ ἅμα ἀπεσπάραττεν ὡς εἶχε πλείστας τῶν ἑαυτῆς τριχῶν. WOUW. Evulſos ac tonſos raſoſque crines in funebri luctu ſolebant mortuis offerre, & ſuper ipſorum pectora vel tumulos ponere parentandi gratia. Kirchmann. lib. II. cap. 15. ERHARD. *Raptoſque omnes* Tragur. Sarisberienſis *raptos.* Quae perpetua & ſolemnis librariorum fuit aberratio. Ovid. Ep. III. verſ. 15.

At lacrymas ſine ſine dedi, rupique capillos.

Epiſt. x. 16.

Utque erat à ſomno turbida rupta comis.

Ita meliores libri & margo Berſmanni lib. I. Amor. eleg. VII. verſ. 49.

At nunc ſuſtinui, ruptis à fronte capillis,
Ferreus ingenuas ungue notare genas.

ita codices multi, vulgo *captis.* Eodem enim ſenſu *ſcindi, laniari, ſecari,* aliis in locis capilli dicuntur. Ita & epiſt. XV. verſ. 114.

Nec puduit ſciſſis exululare comis.

ubi priſcae quaedam editiones *ruptis*, quibus quinque codices, quos Heinſius contulit, conſentiunt. *Rupti* crines in luctu & planctu, *rapti* crines in jurgiis, vel qui aetate deficiunt. Ovid. Art. am. III. 161.

Nos male detegimur, raptique aetate capilli
Ut Borea frondes excutiente, cadunt.

& vſ. 570.

Nec raptus flendi cauſſa capillus erit.

Adi Gronov. Obſerv. II. 21. BURM,

Nec receſſit tamen miles] *Non rec. miles tamen* Colb *Non* habent quoque Tragur. Leid. & ed. Tornaeſ. pro *tamen* Tragur. *tum.*

Mulierculae] *Multi credo* Colb.

Ancilla vini] Plautinum eſt. Gregorius Theologus ita dixit in Poëmat.

Εἴαρος ἄγγελοι εἰσὶ χελιδόνες, ἄνθος ὀπώρης,
Δεσποίνης δμωαί.

BRASSICAN.

Incertum babeo odore] Alii *incertum ab eodem.* Deſunt in vet. cod. M. S. *incertum babeo.* TORNAES. Saliſberienſis *incertum babeo.* Autiſiod. *certo ab eo.* Pith. PATISS. Lege *incertum an ab odore corrupta.* Putſchius. ſed illam lectionem optimus Bongarſii codex comprobat. *Ab eo*, ſc. milite. ERHARD. Corruptum locum emendo, *vini cibique.* MSS. *Vini eiti.* Confirmat emendationem Petronius, dum ſubjicit, *refecta potione & cibo*, & alibi, *nec minus avide replevit ſe cibo, quam ancilla.* Et *non cibum non potionem capiebam.* Sic vinum & cibus jungi ſolita, ut apud Homer. Iliad. B. & I. σῖτον καὶ οἶνον idem Iliad. P. & paſſim. Heſychius Illuſtr. Philoſ. vit. Juvenal. Sat. V. Claudianus Epigr. 33. Scribon. Larg. princ. Praefat. lib. de compoſ. BOURD. Vetus editio: *vini incertum babeo odore.* Douſa auctoritate ſcripti ejicit tres voces, *certe ab eo:* Cujus tamen quantum apud alios pondus eſſe velit, praejudicat ipſe conjiciendo: *vini adeo odore*, omiſſo τῷ *certe*, quod ſupra τὸ *adeo* collocatum à ſtudioſo quodam putat. Putſchius: *incertum an ab odore.* Bourdelotius, adplaudente Gonſalio: *vini cibique ab eo.* Sarisberienſis in eadem fabula: *bumi certum babeo odore.* & in margine: *incertum babeo, an vini odore.* Quae cum conſiderarem, ſuccurrit: *donec ancilla vini nectareo odore corrupta.* Et ſane, qui vim quamdam ſingularem illius animae demonſtraturus erat in expugnandam tam officioſa ancilla, videtur non odorem ſolum & nudum poſuiſſe, ſed adjeciſſe illi laudem, quae virtuti, quam erat commemoraturus, fidem faceret. GRONOV. Obſerv. in ſcript. Eccleſ. cap. XV. Vid. Scriverii notam apud Hadrian. *Certe* deeſt Leidenſ.

Corrupta] Sic Trag. cod. & Editt. nonnullae. *donec ancilla vini odore corrupta.* Memm. cod. *incertum*

Digitized by Google

ctam manum: deinde, refecta potione & cibo, expugnare dominae pertinaciam coepit. Et quid proderit, inquit, hoc tibi, ſi ſoluta inedia fueris? ſi te vivam ſepelieris? ſi, antequam fata poſcant, indemnatum ſpiritum effuderis? Id cineres, aut manes credis ſepultos ſentire? Vis tu, reviviſcere reluctantibus fatis exſtinctum? vis, diſcuſſo muliebri errore, quam-

certum an odore corrupta, Bongarſii cod. Forſan legendum; *donec ancilla, incertum, an ab vini odore corrupta.* Clariſſ. Gronovius in Obſerv. ad Script. Eccl. cap. xv. legit; *donec ancilla vini nectareo odore corrupta*, quem adi. BOSCII. Non alienus eſt à ſummi Gronovii conjectura Vir Ampl. Cuperus. Nam ita & ἀλοιφῇ νεκταρέῃ apud Apollon. Rhod. III. Argon. verſ. 831. ἀνθόσμιος οἶνος dicitur Longo lib. IV. Ποιμεν. pag. 153. Gallus noſter, cui tantum Petronius debet, depromſit ex critices ſuae arcanis, *ancilla vini certe grato odore corrupta.*

Victam manum] Alii, *victa manum.* PATISS. Vulg. *victa manu.* SAMBUC. Leg. *manum.* AURAT. Retinuimus primae editionis & Tragurienſis codicis ſcripturam, quam & adgnoſcit Sariſberienſis. Ovidius lib. I. Amor. eleg. 2.

Porrigimus victas ad tua jura manus.

ut omnes editi & ſcripti codices, praeter tres, qui *vinctas* habent. Sic & Epiſt. xx. verſ. 260. editiones antiquae aliquot, Aldina, Gryphiana, & Micylli:

Et dabo convictas tempore victa manus.

ubi etiam unus Palatinus *convinctas. Victam* deeſt Colb. BURM.

Expugnare pertinaciam] *Pertinentiam* Leidenſ al. cod. *pertinanciam.* Vide de hujus verbi uſu Barth. ad Statii lib. IV. Theb. verſ. 187. Rutil. I. 359.

Et quid] Forte, *ecquid.* SAMBUC. Nihil opus emendatione, cum elegantiſſimum uſum hujus particulae *&*, ante τὸ *quis*, *quantus*, & ſimilia, oſtenderit praeter alios Giſanius in Indice Lucretiano; & in *& quantis*, & in *ecquis* ſaepe tranſiiſſe docuerit. *Et quid proderit hoc, inquit, tibi* Leidenſ. BURM

Soluta fueris] Ita in epigrammate Senecae ad Corſicam, ut Pithoeus ex codice ſuo edidit:

Parce relegatis, hoc eſt, jam parce ſolutis.

Curtius lib. VIII cap. 9. *Nec alius honos habetur corporibus, quae ſenectus ſolvit.*

Vivam ſepelieris] D. Hier. in vit. Joan. Mon. *tamquam vivens ſepultus, de inferno jam quodammodo mugitum cordis, gemitumque reddebat.* BARTH.

Indemnatum] A Parcis ſcilicet, quae fata ſcribunt homini. Stat. VIII. Theb. 26.

Fata ferunt animas, & eodem pollice damnant.

& ita nulli mori credebantur, niſi damnati, id eſt, deſtinati morti. Servius ad Virg. IV. Aeneid. 699.

---- *Stygioque caput damnaverat Orco.*

Nondum eam morti deſtinaverat. Et ita omnes morti deſtinati, imo & devoti, qui diris & exſecrationibus mortem imprecabantur, *damnati* dicebantur, ut bis terve Barthius notavit vid. ad Stat. II. Theb. 696. & VI. 55. & VII. 239. & Adverſ. XVII. cap. 15. BURM.

Effuderis? cinerem aut manes credis curare ſepultos] MS. *Effuderis? id c. a. m. c. ſentire ſ.* TORNAES. Apulej. lib. VIII. *Inedia ſtatuit elidere ſua ſententia damnatum ſpiritum.* SCIOPP.

Id cineres aut manes ſepultos credis ſentire] Virgilii eſt lib. IV. Aeneid. verſ. 34. *Hoc etiam manes credis curare ſepultos?* Iſocrates Euagora: εἴ τις ἐστὶν αἴσθησις τοῖς τετελευτηκόσι. Seneca apud Polybium: *Si quis defunctis ſenſus eſt.* Ammian. Marcellinus lib. XXX. *Ingemiſcent, ſi quis vita digreſſis eſt dolor.* Nemeſianus Eclog. I. *Si ſenſus datur poſt fata quietis.* BRASSIC. Prima editio, Sambuci Leidenſ. & Traguriensis habent, *id cineres aut manes ſepultos credis ſentire*, cujus dicti color cum ſumtus ſit ex Virgiliano verſu, eum ipſum ſuppoſuerunt Gloſſatores, ſibi ſapere videntes, ſine ulla codicis ſcripti auctoritate. *Sentire* autem accommodatius ad communem formulam, *ſi quis manibus ſenſus*, de qua vide Ritterſh. ad Phaedri lib. IV. fab. 4. & Briſſon. de formul. lib. VIII. *Credis ſentire ſepultos* Colb. BURM.

Curare] Plaut. *Id dii curant ſcilicet.* ERH.

Reviviſcere] Joan. Saliſberienſ. addit, *reluctantibus fatis exſtinctum*, quod deeſt in veteribus noſtris exemplaribus omnibus. Pith. PATISSON. & PITH. Hinc Theocritus Idyll. XII. verſ. 19. Ἀχέροντα nuncupat ἀνίξοδον, quemadmodum ſummus poëtarum Latinorum *undam inferorum irremeabilem.* Opplan. IV. Halicutic. verſ. 392. ἀνέκβατον ἀΐδου ἰωκήν. & III. Halieut. verſ. 397. ἀΐδου ἕρκος ἄφυκτον. Cointus Smyrn. lib. III. verſ. 15. ἀνόστητον ἀϊδωνῆα. Plaut. Poenul. Act. I. ſc. 2. *Quo die Orcus ab Acheronte mortuos remiſerit.* Seneca Hercul. fur. verſ. 860.

Nemo ad id ſero venit, unde numquam,
Cum ſemel venit, potuit reverti.

Et Hercul. Oeteo verſ. 1550.

Vadis ad Lethen Stygiumque littus,
Unde te nullae referent carinae.

Ibidem verſ. 1525.

facundus juvenis caſtae videbatur, conciliante gratiam ancilla, ac ſubinde dicente :

---- Placitone etiam pugnabis amori?
Nec venit in mentem, quorum conſederis arvis?

Quid diutius moror? ne hanc quidem partem corporis abſtinuit, victorque

tentum, ut vivere vellet. Loquitur de Poro Indorum rege. BOURD

Infacundus] *Facundus* Colb.

Caſte] Leg. *Caſtae*. AURAT. Ironice, quaſi minime tali. *Anon.* HADRIAN.

Placitone etiam] Verſus ſunt Annae ad Didonem IV. Aeneid. Nec enim non errore lapſus Georg. Thomſonus, qui ad Petronium primum auctorem refert in Vindice Veritat. adverſus Juſt. Lipſium lib. II. cap. 2. pag. 92. & Epiſcopo Andegavenſi, non Petronii Satyricon, ſed Aeneida Virgilii in manibus fuiſſe ſcribit auctor fide dignus Petron. Matthaeus Hiſtor. Francor. lib. II. narrat. 3. in princip. ERH. Sunt verſus, ut conſtat, Annae ad Didonem, apud Virgilium lib. IV. Aeneid. haud procul initio. Et eos profert Anna, ut ſororem ad nova connubia impelleret, quia undique barbaris & feris nationibus cingebatur, ad haec bella verebantur, & Germani minas: ſed, quia haec eum locum hic habere non poſſunt, mirum non videbitur, ſi dicam, locum hunc mendo laborare: ſed eſt illud feſtiviſſimum parodiarum genus, cum, ſervatis iiſdem vel fere iiſdem verbis ſententia longe alio detorquetur, cujus rei exempla dabit politus vir Janus Rutgerſ. lib. II. Var. 2. Ita celeberrimum illud Hectoris Iliad. M. verſ. 243. pronuntiatum

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης,

paraſitus à Metagene comico inductus, ad ſuos mores inflectendo ſic παρῳδοῦντι:

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ δείπνου.

[Talia plurima apud Ariſtophan.] Ita Cicero Homeri verſibus ex Iliad. E. 428. una voce mutata, in rem ſuam uſus eſt ad Attic. lib. XIV. epiſt. 13. Illud Ennii de Fabio Maximo.

Unus homo nobis cunctando reſtituit rem

ſic invertit Auguſtus apud Sueton. Tib. XXI.

Unus homo nobis vigilando reſtituit rem.

Idem hic voluiſſe Petronium ſuſpicor, ut ſic legendum:

----- Quorum conſueveris arvis.

Honeſta oratione rem turpem denotat, id eſt, non venit in mentem, te nuptam fuiſſe. Vox *conſueſcere* elegans in hac re. Cicer. V. Verr. cap. 12. *huc omnes mulieres, quibuſcum ille conſueverat, conveniebant.* Terent. Hecyr. Act. IV. ſcen. 1. *ſi is poſſet ab ea ſeſe derepente avellere, cum qua tot conſueſſet annos, non eum hominem ducerem.* Ubi Donato addi debet Scopp. in Parad. liter. ep. 8. *Arva* autem de re impudica uſurpari inſolentius eſt: ita tamen τὸ *rura* infra cap. CXXXI.

-- --- Cantu ſua rura colebant.

Et videntur ſic ſequentia aptius cohaerere. De honeſta hac circumlocutione v. Gell. lib. IX. cap. 10. & nos alibi plura notavimus. Lucret. lib. IV.

Atque in eo eſt Venus, ut muliebria conſerat arva.

CUPERUS. *Conſideris* Colb. Integer autem verſus *Nec* &c. deeſt Memm. codici.

Partem corporis abſtinuit] Signate dictum. Livius lib. I. cap. I. *Omne jus belli abſtinuiſſe.* Lucanus in IX. verſ. 1010. *Abſtinuit tellure rates.* Sic & Paulus Jureconſultus loquitur. BRASSIC. Forte deſunt quaedam. AURAT. Adhuc quaerimus interpretem huic loco. BARTH. Quae ſcilicet honeſte nominari nequit. Infra cap. CXXXII. *cum ea parte corporis, quam ne ad cogitationem quidem admittere ſeverioris notae homines ſolent.* Ovidius lib. I. Faſt. verſ. 437.

At Deus obſcoenae nimium quoque parte paratus.

In Priap. cap. XLVIII.

Quod partem madidam mei videtis,
Per quam ſignificor Priapus eſſe.

Theodor. Priſcianus lib. II. Logic. cap. II. *Tunc ipſis partibus duras ſuperaddimus fricatione manuum vel ſubſanorum paulo aſperiorum.* Ibidem; *Quibus partes frigentes uſus Veneris officium pernegarint.* Et paullo prius; *Et tenſionem particulae cum aſſidua patratione facit.* ERH. Sic poſtea, *cum illa parte corporis.* Marius apud Salluſtium Jugurth. LXXXV. Cicer. lib. IX. epiſt. fam. Apulej. Aſin. lib. VII. Prudentius Cathemerin. D. Hieronymus Epiſt. 61. Miror, ex interpretibus non peſſimis unum ad hunc locum ita ſcripſiſſe, *adhuc quaerimus interpretem huic loco.* BOURD. Vox *corporis* vehementer de mendo ſuſpecta eſt. Quid ſi *torporis*? cujus vocis uſus eſt ad exprimendam conſilii in re maxime ſubita incertitudinem. Livius lib. II. *ſi tua te ſubita conſilia torpent, at tu mea ſequere.* Cicero ex Homero.

Quidnam torpentes ſubito obſtupuiſtis Achivi?

Plaut.

Quid faciam neſcio, timore torpeo.

Hinc *vigere* & *torpere* apud Livium ſibi contrario opponuntur, lib. XXIII. *Te, ad unum modo illum vigentem, velut jaculo emiſſo, torpere.* SCIOPP.

Vitio,

Vitioſus locus, quem ingenioſe hoc modo emendat Nobiliſſ. Heinſius; *ne haec quidem puerilem partem corporis abſtinuit, victorque miles utrumque perſuaſit.* *Puerilis pars*, idem eſt ac poſterior, quomodo ab Hieronymo ſol. 19. vocatur lib. I. adv. Jovianum. *puerile corollarium* vocat Apul. lib. III. Metam. Martialis lib. IX. Epigr. LXVII.

Laſcivam tota poſſedi nocte puellam,
Cujus nequitias vincere nemo poteſt.
Feſſus mille modis illud puerile popoſci,
Ante preces totas, primaque verba dedit.

Sic lego cum vett. edit. non *nulla poteſt*, ut cum Palatino MS. Scriverius. BOSCH. *Nec hanc* Memm. & Leidenſ. ſolita variatione. Fruſtra hic ſudant interpretes, cum facillima ſint verba, neque Heinſius, qui obſcura putabat, debuerat aliquid mutare. Non enim per *partem* hic muliebris ſexus nota, ſed virilis, eſt intelligenda, quam impudicus Eumolpus inter narrandum nautis ab ejus ore pendentibus digito ſuo monſtrabat. Eodem modo, ut ipſe hortorum cuſtos carmine libero V.

Totamque] hanc ſine fraude, quantacumque eſt, &c.

Et ſaepe alii auctores pronomen hoc δεικτικῶς ponunt, *pars* autem pro ea, qua viri ſumus, paſſim in carminibus dei Helleſpontiaci occurrit. Ita & Phaedrus lib. IV. 14.

Naturae partes, veſte quas celat pudor.

ubi recte Schefferus. Item I. 29. *Hoc ſimile roſtro tuo.* Quinctil. Decl. CCCVI. *Ut juveni curioſo offerret hanc fatigati corporis partem.* Ita apud Valer. Flacc. II. 424.

Per hunc, utero quem linquis Jaſona noſtro,

digitum intendens Hypſipyle in uterum. Ovid. Metamorph. XV. 52.

Nec vires tamen has rabies ſuperaſſet equorum.

ſc. manuum, quas oſtentabat. &, quod propius huc ſpectat, Art. amat. III. 92.

Conteritur ferrum, ſilices tenuantur ab uſu:
Sufficit, & damni pars caret illa metu.

Noſter infra cap. CXXXIV. *Niſi illud tam rigidum quam cornu reddidero.* Conſ. cap. CXXX. & CXXXII. Ita de parte virili capiebat *illa* Gnjetus ad Catull. LVIII. *Devolvit illa acuta ſibi pondera ſilice.* Pariter Ariſtoph. Plut. 980.

Ἐγὼ δ' ἐκείνῳ πάντα ταῦθ' ὑπηρέτουν.
Ego vero illi haec omnia miniſtrabam.

Acharn. 1148.

Τῷ δὲ καθεύδειν μετὰ παιδίσκης
Ὡραιοτάτης,
Ἀνατριβομένῳ τε τὸ δεῖνα.

Alter meretricem pulcram
In manibus habeat,
Et conterat hic illud membrum.

Item Pac. vſ. 879.

Οὗτος τί περιγέγραφας; ΘΕ. Τὸ δεῖν' ἐς Ἴσθμια
Σκηνὴν ἐμαυτοῦ τῷ πέει καταλαμβάνω.
Heus tu quid illic rerum agis? FA. Ad Iſthmia
Praeoccupo interim inguinis tentorium.

Si vero umquam, hic turpiſſime ſe dedit cum ſuo *corporis* Scioppius, ita ut Bronckhuſius noſter haec verba ad notam ejus adſcripſerit. *Si fatuis & inſulſis conjecturis praemium aliquod conſtitutum eſt, id vel propter hanc unam merito ſuo auferet nugiloquides Claraevallenſis.* Certe nihil vidi umquam ineptius. an non meminerat, apud ipſum Petronium, praeter laudata ab Erhardo verba, eandem locutionem occurrere? infra cap. CXXIX. *funerata eſt pars illa corporis qua quondam Achilles eram.* Et cap. CXXXVIII. *forſitan rediret hoc corpus ad vires, & reſipiſcerent partes veneficio, credo, ſopitae.* Eumolpi autem partem intelligi, docet vox *abſtinere*, quae, ſi cum quarto caſu conſtruatur, ponitur pro abſtinere ſe à re aliqua. Non ſolum ergo matrona blanditiis evicta, ſe abſtinere à cibo, cujus odore icta erat, non potuit, ſed neque à formoſi & non infacundi juvenis parte, quae, matronis non fatuis monſtrata, ipſo cibo gratiores delicias promittere ſolet, & caſtiſſimae hujus viduae omnem dolorem & triſtitiam penitus exturbare poterat. Ita Livius praeter locum à Braſſicano laudatum lib. XXXIII. cap. 34. *abſtineret liberas omneſque Graecas:* & παθητικῶς Plinius lib. XXIX. cap. 5. *Gallinaceus incluſus abſtineatur die ac nocte.* lib. XXX. cap. 7. *Abſtineri à frugibus & gallinam & hominem oportet.* Vegetius artis veterinariae lib. III. cap. 4. *Bos, ſi febrire coeperit, uno die à cibo eſt penitus abſtinendus.* Paullo aliter Martialis lib. IX. Epig. 87.

Languidior noſter ſi quando eſt Paullus Atili,
Non ſe, convivas abſtinet ille ſuos.

Noſter quoque paullo ante cap. CVIII. *ni abſtineneret a Gitone injuriam mulier damnata.* cap. XC. *Caeterum ne tecum habeam quoque rixandum, toto die me ab hoc cibo abſtinebo.* Ovid. Art Amat. I. 327.]

Creſſa Thyeſteo ſi ſe abſtinuiſſet amore.

Senec. Epiſt. LXXV. ubi Gruter. Unde patet, quam recte Erhardus notet, *abſtinere* cum accuſativo haud temere reperiri. Tennulius ad Frontin. XIII. 4. Heinſium correxiſſe *juvenilem* dicit: ſed Boſch. adſcripſerat codici ſuo, Tennulium erraſſe, & Heinſium ipſum ſibi *puerilem* dixiſſe; qui & addit eundem voluiſſe *utramque perſuaſit.* Sed *utrumque* cibum & nuptias notat. BURM.

Abſtinuit] Alludit ſimul abſtinentiam, quam mulier voverat, & jam quinque dies ſervarat. *Abſtinere* cum accuſativo rei haud temere apud quoſvis reperias. ERH.

Victor] Eleganter pro voti compote, propoſiti effectore. Vide Servium ad Virgil. Eclog. IX. & I. Aen. 192. & II. 95. 329. Praecipua autem qua

que miles utrumque perſuaſit. Jacuerunt ergo una, non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt, ſed poſtero etiam ac tertio die, praecluſis videlicet conditorii foribus, ut ſi quis ex notis ignotiſque ad monumentum ve-

quadam κυριολογία, pro eo, qui puellam expugnavit, ejuſque concubitu potito. Ovid. II. Met. 437.

—— Superum petit aethera victor
Jupiter.

Idem lib. II. Amor. eleg. XII.

Ite triumphales circum mea tempora lauri,
Vicimus, in noſtro eſt ecce Corinna ſinu.

Auctor elegiae in Maecenatem, quem nemo aſſuetus bonis poëtis & aureae aetatis deliciis, Albinovanum credat, verſ. 93.

Sic eſt, victor amet, victor potiatur in umbra,
Victor odorata dormiat inque roſa.

Ubi Logicus ſuae praeſidio, ut Orci galea, tutus philoſophus, qui omnes Grammaticos ratiocinandi artem non intelligere ſuperbe ſemper jactat, *umbram*, pacis tempus explicat, *quia*, vide vim argumentandi, *umbra ſoli opponitur*, *non aliter ac otium bello.* Ergo, ſi quid ego video, hinc deberet conſequi, *ſolem* pro belli tempore poni, & hoc probari & Lexica nova hac ſignificatione augeri. Ut autem exemplo aliquo, egregie ad ſuam explicationem accommodato hoc omnibus Grammaticis inauditum perſuadeat, adducit Ciceronis verba, in quibus *umbra*, itidem ut apud poëtam, quem illuſtrat, ſumitur pro receſſu amaeno, ſive ſub velis, quae ſolis aeſtum ſummovent, ſive pro arbore, ſub qua ſolebant genio veteres indulgere, cum contra exercitaturi, & militaribus operibus vacaturi, ſoli ſe dabant, ut vel pueri norunt. potuiſſet ſequens verſus

Victor odorata dormiat inque roſa

id docere, ſi connectere ratiocinator egregius verba auctorum didiciſſet. Nos ergo, Goralli exemplum ſecuti, *non paremus deſpotico philoſophorum imperio*, in republica literaria, & quae certa videntur *dictatoribus illis*, nobis non modo dubia, ſed falſa plane videntur. BURM.

Jacuerunt ergo] Alii, *latuerunt.* PATISSON. Pari ſignificatu ac κεῖσθαι Atticorum. Literae ſacrae dicunt *dormire*, ut Deuteron. XII. Levit. XX. Aelian. Hiſt. Animal. καθεύδεις, ut antea, *neque quaeres, ubi nocte dormias.* Sic συγκοιμᾶσθαι ut apud Heliodor. lib. I. Sic *quieſcere* Apulej. lib. V. Εὕδειν eadem ſignificatione apud Homer. Odyſſ. IX. συγκατακλίνεσθαι Parthenius, συνοικεῖν Sappho apud Stobaeum. De quibus ſingulis in ſingulari illo volumine, *de Dictionibus amatoriis.* BOURD. Verbum libidinis, *jaceo.* Sic ſupra cap. XXVI. *quum incluſi jacerent.* iterum cap. LXXXI. *Jacent nunc amatores obligati noctibus totis.* GABBEMA.

Prima editio & Sambuci, & codex Tragurienſis *latuerunt.* Quas voces perpetuo confuderunt librarii. Ovid. II. Faſt. 244. III. Epiſt. 50. Lucan. II. 162. & alibi. Ovid. Metam. III. 363.

Sub Jove ſaepe ſuo Nymphas in monte jacentes.

ubi alii codices *cum Jove*, & *latentes* Gronovianus, Junii & alii. vidi ibi notas. BURM.

Sed poſtero etiam] Lege cum Memm. cod. *Sed & poſtero etiam ac tertio die.* BOSCH. *Praecluſis ſcilicet* Leid.

Conditorii] Baſil. Faber in Theſauro erudit. Scholaſtic. *Conditorium, ſepulchrum.* Quid autem appellat Suetonius *conditorium*? an quam Strabo lib. ult. πύελον? Ea erat arca olim ex auro, poſtea è vitro. Sic ait Plin. lib. XXXV. *Defunctos multos fictilibus doliis condi voluiſſe.* Inde *conditorium*, θήκη, λάρναξ. An potius, quam Strabo περίβολον vocat, intelligit? Locus fuit urbe media, ſepulturae regum deſtinatus, quem vocari ait Strabo σῆμα. Didymus in proverbio ἔνυας ὁ σφάκλης: ἐν μέσῃ τῇ πόλει μνῆμα οἰκοδομήσας, (ὃ νῦν Σῆμα καλεῖται), πάντας ἐκεῖ τοὺς προπάτορας σὺν αὐτῇ κατέθετο, καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα. Petron. hoc loco. Seneca *conditorium.* Ammianus lib. XVIII. *Conditorium muralium tormentorum*, pro ὁπλοθήκη. Caſaubon. ad Sueton. Aug. cap. XVIII. WEITZ.

Ut quiſque] Sic Autiſiod. alii *quiſquis.* Pith. PATISS. Id eſt, quiſquis, vel quicumque. RITTERSHUS. *Quiſque*, pro quiſquis, quicumque. Vet. tamen cod. exſertim ſcribit, *quiſquis*, ut ſupra: *Quod quiſquis perperam diſcit*, &c. Et infra cap. CXVI. *Quia quiſquis ſuos heredes habet, nec ad ſcenas, nec ad ſpectacula admittitur.* ERH. Sic & Tornaeſ. caeteri. Douſa MS. *ut quiſquis ex n. i.* cod. M. Tragur. *ut ſiquis ex ignotis cognitiſque.* HADRIANID. *Quiſquis* Leid. & Memm. vid. infra cap. CXVI. *Quiſque* pro quicumque, vel quisquis, uſitatiſſimum ſequioris aevi ſcriptoribus docuit Buchnerus ad Venantii Hymn. de reſurrectione Domini verſ. 52. quare cum prima editione, Sambuci & Traguri enſi codice malui, *ſi quis* reponere. vid. ad Ovid. I. 21. In ſequentibus probarem *notis*, *ignotiſque.* qui & ſaepius jungi ſolent. Phaedrus lib. I. fab. II.

Virtutis expers verbis jactans gloriam
Ignotos fallit, notis eſt deriſui.

Cicer. I. Verrin. 7. *putabam non ſolum notis, ſed etiam ignotis probatam meam fidem eſſe & diligentiam.*

Qq qq

veniſſet, putaſſet exſpiraſſe ſuper corpus viri pudiciſſimam uxorem. Caeterum delectatus miles & forma & ſecreto, quidquid boni per facultates poterat, coëmebat, & prima ſtatim nocte in monumentum ferebat. Itaque cruciarii unius parentes, ut viderunt laxatam cuſtodiam, detraxerunt nocte pendentem, ſupremoque mandaverunt officio. At miles, circumſcri-

tiam. Ubi recte Hottomannus docet activa ſignificatione, pro iis qui norunt, & qui non norunt. BURM.

Ex notis ignotiſque] Impr. *ex ignotis cognatiſque.* PUTEAN. Forte *ex notis cognatiſque.* SAMBUC. Douza emendat, *agnatiſque* non ex mente Arbitri. *Noti* ſunt amici & cognati; *Ignoti*, peregrini, cum quibus nulla nobis conſuetudo. praecedenti capite, *Ignota conſolatione percuſſa.* Equidem huc pertinere arbitror, quod ſupra dixit; *vicinarum quoque gentium foeminas ad ſui ſpectaculum evocaret.* ERHARD. *Agnatis cognatiſque* Lipſ.

Mulieris] Hoc in aliis deeſt. PATISSON. In vet. c. abeſt *mulieris* MS. *& forma mulieris & ſecreto.* TORN. Deſideratur quoque haec vox in prima editione, Sambuci, & Tragurienſi, & ſane addita ab inſcita manu videtur. Sed & eſt in Memm.

Et forma] *Et* deeſt Colbertino.

Quidquid boni] Vide ſupra cap. XXXIV. & XLII.

Per facultates poterat] Alii, *per facultates habere poterat.* PATISSON. *Habere poterat* Sambuci codex & quatuor alii. BOSCH.

Cruciati] Qui in cruce, aut qui ea digni. GLOSS. Autiſiod. *crucariae.* Pith. alii, *cruciati.* PAT. Id eſt, in crucem acti. SAMBUC. Alias *cruciarii.* Sic etiam Sueton. & Jureconſulti vocant. BRASSICAN. Sic libr. ſcripti. impreſſi, *cruciati.* PUTEAN. Vet. *cruciarii*, quod verbum reperitur & apud Apuleium de Aſin. aureo in Colinei exempl. lin. antepenult. ſurſum legendo, pag. 130. b. ubi *emaciarius* legit Gif. Cujacius Quintilianum citat. tit. de Obligat. lib. VII. P. DANIEL. Seneca lib. IV. Controverſ. *Cruciarios* dicit in crucem ſublatos, Apul. lib. x. Aſin. aur. cruce dignos. vide Annotat. in exempl. Colinei. BONG. Calpurn. Flacc. Declamat. 17. *Paedagogus cruciarius.* Et apud M. Senec. IV. Controverſ. & Apul. PITH. Seneca Contr. III. lib. VI. *Fecit ſe ſimilem ſervis, ſororem raptis, libertum cruciariis.* WOUWER. Triplex hujus dictionis acceptio. *Cruciarius*, cui parata crux eſt. Calpurn. Declam. XXII. *Cruciarius*, qui cruce dignus; Apulej. Mileſ. x. Iſidor. lib. x. *Cruciarius* pro jam affixo. Haec non diſtinxerunt duo illi, qui de cruce. BOURDEL. *Cruciarius* dictus is, qui in cruce, vel qui ea dignus. Calpurn. Flaccus in Declam. *Paedagogus cruciarius, peregrinus cruciarius*; de his qui appenſi in cruce. aut qui ea digni, per convicium ſic nominati. Iſidor. *Cruciarius, eo quod cruce dignus.* Lipſius de Cruce I. cap. 3. Colvius Not. in Apulej. Metamorph. lib. x. Barthius Ablegmin. Critic. lib. II. cap. 9. Balbus Catholico; *Cruciarius, qui eſt cruce dignus, vel qui fert crucem ad ſuum diſpendium, vel ad officium ſuſpendii.* Ammianus lib. XXIX. *Longum eſt, quae cruciarius ille conflavit.* quem paullo poſt vocat, *perditum nebulonem*, ERH. Ita & *carcerarium* dixiſſe Donatum ad Terent. Phor. II. 3. notavit Ampl. Cuperus. *Unius cruciariae* Colb. *cruciati* margo Tragur.

Detraxere] *Detraxerunt* Memm. & Leid. cod. BOSCH.

Supremoque mandaverunt officio] Virgil. lib. XI. verſ. 68.

.... *Supremum comitantur honorem.*

Ita ſaepe Livius & alii loquuntur. Homerus Odyſſ. α. *γέρας ἐστὶ θανόντων*, & alibi non ſemel. BRASSICAN. Id eſt ſepeliverunt. RITTERSII. Curt. lib. III. cap. 12. *Apparatum funerum, quo Perſae ſuprema officia celebrarent.* Hieron. epitaph. Paulae: *Sacrilegium putabat, qui non tali foeminae ultimum reddidiſſet officium.* Apul. lib. VIII. Mil. *officia feralia.* lib. IX. *peractis feralibus officiis tradunt ſepulturae.* WOUWEREN. Carmen ſepulcrale.

Supremus utrique
Praeſtitit officium.

BOURD. *Mandarunt* Leidenſ.

Circumſcriptus] Alii *circumſpectus.* Pith. alii *circumpectus.* PATISSON. Vett. libb. *circumſpectus.* Lege *circumpectus.* *Circumpectere* ſignificat defraudare, circumvenire, & malum aut infortunium alteri dare. Gulielmus Plaut. quaeſt in Bacchid. cap. II. Putſchius emendat, *circumſpectus*, vel, *circumſpectans.* Magis eſt Gulielmina lectio, ERHARD. Nihil eſt mutandum, BOURDELOT. *Circumpectus* duo codd. *circumſpectus* ex noſtris unus & alii vett. teſte Erhardo, quomodo legendum eſſe dudum me monuit Nobiliſſ. Heinſius. Recte & ironice, ut multis locis noſter. Hic enim militis ignaviam non tralatitia elegantia ridet Arbiter, ut paullo poſt mulieris miſericordiam & pudicitiam. Mox malim cum cod. Leid. *deſidet*, quod de eo proprie dicitur, qui ab ali-

quo

Digitized by Google

ſcriptus dum reſidet, ut poſtero die vidit unam ſine cadavere crucem; veritus ſupplicium, mulieri, quod accidiſſet, exponit: nec ſe exſpectaturum judicis ſententiam, ſed gladio jus dicturum ignaviae ſuae: commodaret modo illa perituro locum, & fatale conditorium familiari, ac viro faceret. Mulier non minus miſericors, quam pudica; Nec iſtud, inquit, dii ſinant, ut eodem tempore duorum mihi cariſſimorum hominum duo funera ſpectem: malo mortuum impendere, quam vivum occidere. Secundum hanc orationem jubet corpus mariti ſui tolli ex arca, atque illi, quae vacabat, cruci adfigi. Uſus eſt miles ingenio prudentiſſi-

quo miſſus ultra debitum moratur. Sueton. in Jul. cap. 11. *Stipendia prima in Aſia fecit* (loquitur de Caeſare) *M. Thermi praetoris contubernio, à quo ad arceſſendam claſſem in Bithyniam miſſus deſedit apud Nicomedem, non ſine rumore proſtratae regi pudicitiae.* BOSCH. Cicero ad Att. lib. VII. ep. 9. *aut ſenatuſconſulto circumſcriptus, aut ſublatus, aut expulſus ſit.* ubi vide Manutii notas. Noſter de Bello Civili:

Atque ut fuga mobilis aevi
Circumſcripta mora.

CUPERUS. *Circumpectus*, & in marg. *pecus*, Tornaeſ. qui & *ac miles.* Vid. Celeberrimi Graevii notas ad dictum Ciceronis locum, quamquam hic pro decepto ſumere mallem, ut Aſconius ad Cicer. 1. Verrin. cap. 16. *circumſcribere*, decipere alias ſignificare, docet. vide Cujac. XIII. Obſerv. 25. Ita Tertullianus de Patientia cap. V. *Diaboli circumſcriptionem* dixit.

Reſidet] Alii, *deſidet.* PATISSON. Vett. duo exempl. *dum reſidet.* Attius, *Reſiditus ſomno* PITH. Juvenalis Sat. XII. verſ. 93.

Principis anguſta Caprearum in rupe ſedentis.

BARTH. *Deſidet ut die poſtero* Leidenſ. *ut vidit poſtero die* Tragur.

Quid accidiſſet] Antiquae editiones & Tragur. *quod.*

Jus dicturum ignaviae ſuae:] Phalaris Megar. Κατηγορῶ ȝ ἐμαυτῦ τ̃ ἀναλγησίας. Sic legendum. *Accuſo meam ignaviam.* BOURDEL.

Commodaret] Sic Autiſiod. alii *commodet ergo.* Pith. alii, *commode ergo.* PATISSON. Vet. cod. cod. *commodaret modo illa.* TORN. Vulg. *commodet.* SAMBUC. Vellej. Patercul. lib. II. 7. *manum morituro commodaret ſibi.* PITH. Ubi vid. Popm. De ſepulchro hanc vocem ſumi docuit Salmaſius ad inſcriptionem Herodis Attici pag. 59. & 67. Traguriensis vero codex *commendaret ergo*, ſolemni aberratione. vide ad caput praecedens. *Commodet modo* Memm. & Leid. *illa* deeſt Colb.

Familiari ac viro] Apul. lib. IX. Metam. *Tecum ipſa videris, quem ſine meo conſilio pigrum & formidoloſum familiarem iſtum ſortita es, qui & amoris languidi deſidia tuos valentes amplexus diſcruciat.* PITH. *Familiare condit. familiari.* ANONYM.

Faceret] Alii *faciat.* PATISSON.

Nec iſtud] *Ne iſtud* Nobiliſſ. N. Heinſius. BOSCH. Vide ſupra cap. CIII.

Hominum duo] Leid. & Memm. cod. has voces non agnoſcunt. BOSCH.

Malo mortuum impendere] Lego, *pendere*, ſenſu ita poſtulante. BOURD. Nihili eſt illud *pendere.* vide ſupra cap. CII.

Secundum hanc] Traguriensis codex *ſed hanc*, quod ortum ex compendioſa ſcriptione.

Ex area] Lege, *ex arca.* PUTEAN. Ex ſarcophago, vide ſequentia. BONG. Id eſt loculo, Graecis, σορὸς RITTERSH. Gloſſae: *Arca & arcula.* Κιβωτὸς, σωρὸς, γυμνωτῆρα, λάρναξ. Leg. *Arca & arcula* × σορὸς, γρύμεα vide Heſych. Frontin. de limit. agr. lib. 1. *In campis ſtatuerunt terminos quadratos, & interjectis locis areas & monumenta.* WOUWEREN. *Arca* fuit loculus, ſive feretrum, in quo corpus, ſive cadaver integrum, condebatur. vide Marcian. l. 39. D. de relig. & ſumt. fun. ac Cajum l. 7. D. eod. quorum hic diſerte quidem ſepulchrum ab arca diſtinguit, ille vero mobiles fuiſſe arcas iſtas non obſcure ſignificat. Kirchmann. lib. III. cap. 15. Ab *arca* eſt noſtratis vox *Sarck*, cujus vis in mundo. Graecis σορὸς, Heſychius; σοροὶ, σαρκοφάγοι γίνον) ἰσχναίνεται τὰ σώματα. vide Ariſtophanis Interpr. item λάρναξ. erat autem vel ex ligno, ut apud Joſephum περὶ Ἁλώσ. Δύο λάρνακας, ἃς εἰς ἐκκομιδὴν νεκρῶν παρεσκευασμένην; vel ex lapide, ut auctores ſunt Plutarch. Numa, de ſepulchro Numae regis, & Dioſcorides lib. V. cap. 142. ERH. *Ex aurea corpus m. ſ. t. Atque illi* Colb.

Uſus eſt miles ingenio] *Ingenium* pro calliditate, aſtutia, & promptitudine aliquid machinandi. Balbus; *Ingenium, aſtutia, calliditas, prudentia, ſubtilitas.* ERH. Eleganter dictum, pro in utilitatem ſuam rem à muliere excogitatam vertens. Juſtinus lib. XI. cap. 8. *violentius ejus oraculo*, quod

tiſſimae feminae, poſteroque die populus miratus eſt, qua ratione mortuus iſſet in crucem.

CXIII. [a] Riſu excepere fabulam nautae, & erubeſcente non mediocriter Tryphaena, vultum ſuum ſuper cervicem Gitonis amabiliter poſuit. At non Lycas riſit, ſed iratum commovens caput, Si juſtus, inquit, imperator fuiſſet, debuit patris familiae corpus in monumentum referre, mulierem adfigere cruci. [c] Non dubie redierat in animum * edile expilatumque libidinoſa migratione navigium. Sed nec foederis verba

a ENCOLPIUS. b LYCAS. c ENCOLPIUS.

quod non debuerat Scheffero videri depravatum. Ita enim & Tacitus lib. II Ann. 54. *appellit Colophona, ut Clarii Apollinis oraculo uteretur.* Ubi an Tacitus ad Graecam vocem χρῆσαι alluſerit, ut vult Turnebus, an uno hoc verbo indicet vanitatem oraculorum, quibus imperatores & duces, ſubornatis ante ſacerdotibus, ut ex Alexandri vita conſtat, utebantur, ad auctoritatem & famam ſibi parandam, non definio: ſaltem patet, loquendi genus fuiſſe uſitatum. Ita de aliis rebus. Frontin. Stratag. lib. II. cap. I. exempl. 14. *Uſus hoc ejus incommodo, nondum ordinatam hoſtium aciem invaſit.* ubi vide quae notat Tennulius. ſupra noſter cap. LXXXVII. *uſus beneficio ejus.* & ita in formulis illis *ambitione non utor, conditione tua non utor*, quas explicat magnus Gronovius lib. III. de Pecun. veter. cap. 17. BURM.

Mortuus iſſet in crucem] Ἰέναι εἰς θάνατον Plato lib. III. Politic. I. Huc inſeri volui epigramma in mulieres.

Foemina nulla bona eſt, aut, ſi bona contigit ulla,
Neſcio quo pacto res mala facta bona eſt.

Attribuitur Ciceroni, an Quinto fratri, incertum. Natat inter fragmenta Auſonii & Petronii. Ejuſdem argumenti eſt illud Attii.

Haud facile femina invenietur proba.

BOURD. Simili fere modo Plaut. Moſtell. Act. II. ſc. I. *excurrere* dixit: *Ergo dabo illi talentum, primus qui in crucem excurrerit.* noſter infra cap. CXXXVII. *Si magiſtratus hoc ſcierint, ibis in crucem.* Graecis eſt ἀνασκολοπίζειν. Lucianus fine libelli de morte Peregrini. CUPERUS. *Ad crucem*, prima & Sambuci editio & codex Tragurienſis.

Riſu excepere fabulam] Saliſberienſis lib. VIII. cap. II. *Tu hiſtoriam aut fabulam, quod his verbis refert Petronius, pro libitu appellabis. ita tamen ex facto accidiſſe Epheſi, & Flavianus auctor eſt, mulieremque tradit impietatis ſuae & ſceleris parricidalis & adulterii poenas dediſſe. Non quidem ſolus eſt in mulierum ineptiis ridendis aut exprimendis Petronius: ſcribit B. Hieronymus*, &c. Ab imperatore ſive praeſide provinciae capite plexam fuiſſe traditur in libro illo de Septem ſapientibus. ERH. *Tabule* Tragur.

Et erubeſcente] Primae editiones & Traguirienſis, *& erubeſcente non mediocriter Tryphaena, vultum ſuum ſuper cervicem Gitonis amabiliter poſuit.* Forte *erubeſcens*; quamvis & exempla occurrant, ubi ablativus ille abſolutus praemittatur verbo, quod primum caſum requirit. Florus lib. IV. cap. I. *Seque palam profeſſo incendium ſuum reſtincturum ruina minaretur*, ut quidam capiunt. vide Dauſquei notas ad Q. Calabrum lib. III. pag. 80. BURM. *Et* Tornaeſ. *ſuum* deeſt Leidenſ.

Vultum ſuum ſuper cervicem Gitonis.] Ἀνέκλινέ τε πρὸς ἑαυτὸν τὸν αὐχένα Ariſtaenet. lib. I. Epiſt. 16. BOURD.

At non] Vide ſupra cap. XLVIII.

Commovens caput Homer. Odyſſ. E. κινήσας δὲ κάρη. Virgilius in VII. *Tum quaſſans caput.* BRASSICAN.

Mulierem adfigere cruci] Et *mulierem adfigere cruci* Memm. cod. placet. BOSCH.

Maechile] E'le Autiſiod. alii. *edile.* alii *hedile.* Pith. alii *cubile.* PATISS. Forte quid deeſt. SAMBUC. Leg. *debile.* AURAT. Verba Attii ſunt: *Cum ſubit Hediiis* (ſive *Hedylii*) *dolore hic animos corpus liquerit*; ut reſtituit Lipſius. Quod an huc faciat, viderint alii. Mihi ſane placet legi: *Redierat in animum Hedylie*, vel *Edilie.* Si alterum illud audacius eſt, ſubierat *Hedylii*, quomodo reponentibus dicendum eſſet, quae excuduntur verba, interpretationem eſſe aliorum. Sane *Hedylium* vel *Hedylie* perſona comica valde hic ſuo loco eſt. ANON. [Sic omnia.] *Hedile* Leid. *edile* Trag. [Ego puto, *caedes*, vel *ſtrages* (vel ſimile quid) *edita.*] Vide Ampliſſ. Cuper. lib. II. Obſ. cap. 17.

Expilatum libidinoſa. &c.] Huc pertinet locus ille cap. ſeq. ubi Lycas ſic Encolpium ſupplex rogat: *Veſtem illam divinam, ſiſtrumque redde navigio*, & alter locus cap. CXVII. *Nam numos in praeſentem uſum Deûm Matrem pro fide ſua redituram.* De his locis, horumque verborum ſenſu, fruſtra tot Petronianas Notas, Obſervationes, Collectanea, Spicilegia, Animadverſiones conſulas;

ba permittebant meminiſſe, nec hilaritas, quae praeoccupaverat mentes, dabat iracundiae locum. Ceterum Tryphaena, in gremio Gitonis poſita, modo implebat oſculis pectus, interdum concinnabat ſpoliatum crinibus vultum. Ego moeſtus, & impatiens foederis novi, non cibum, non potionem capiebam, ſed obliquis trucibuſque oculis utrumque ſpectabam.

las: ita de compacto omnes altum ſilent. Ego de naviglo, quod Iſidi (hoc enim Apul. lib. II. vero nomine *Matrem Deûm* appellatam, teſtatur) quotannis menſe Martio dicari, onuſtumque muneribus largis ventis ferentibus pelago reddendum committi ſolebat, haec accipio. * In Kalendario ruſtico feſtum legimus menſis Martii, quod *Navigium Iſidis appellatur*; ejuſdem illo ipſo, quem jam laudavimus, loco, Apulejus mentionem facit. Tale ergo navigium ad fundum Lycae vento temere appulſum, ſumma ab eodem religione & cerimonia diu cultum, impias Encolpii apud Lycam viventis manus non effugit. Is enim effigiem Deae, *veſtem*, *ſiſtrum*, aliaque indidem ſuppilavit, ac profugit. Hujus ſacrilegii poenam Lycas naufragium interpretatus, *ſiſtrum*, *veſtemque* reſtitui petit. Encolpius iis venditis numos ſe confecturum pollicetur, videnturque de ipſo eſſe dicta, quae Fulgentius ex Petronio affert. *Tot regum manubiae penes fugitivum repertae.* SCIOPP.

Libidinoſa] *Libidines* Tragur.

Permittebam] Leg. *permittebant.* AURAT.

Praeoccupaverat. Leg. *occupaverat.* Pith. PATISSON. *Occupaverat* Leid. Memm.

In gremio Gitonis poſita] Sicut & nova nupta, nuptiali convivio. Apul. lib. VI. Met. *Accumbebat ſummum thorum maritus, Pſychen gremio ſuo complexus.* Juvenal. Sat. II. verſ. 120.

Sed & gremio jacuit nova nupta mariti.

PITH. Ovid. Epiſt. V. verſ. 70.

Haerebat gremio turpis amica tuo.

Pectus, modo concinnabat ſpoliatum] Ita vet. cod. vulg. *interdum concernebat ſpol.* SAMBUC. *Interdum concinnabat ſpoliatis* Memm. *modo concinnabat* Leidenſ. Ita iteratur *modo* cap. XXIX.

Spoliatis crinibus] Alii *ſpoliatum.* PITH. PATISSON. Leg. *crinibus vultum.* Putean. & ita Cod. Calder. DANIEL. *Spoliatis* Memm. cod. male. Vide quae nos ad cap. XXX. BOSCH.

Non cibum, non potionem] Haec faciunt, qui ex ira in furorem prolabuntur. Juſtin lib. XLII. 4. *Ex dolore ad furorem vertitur. multis diebus non alloqui quemquam, non cibum ſumere.* Lucianus [Aſin.] Ἡ δὲ παῖς οὔτε ἐμφαγεῖν τι ἤθελεν, οὔτε πιεῖν, ἀλλὰ πάνυ ἔκλαε. Apulej. lib. III. ex eo. BOURD. A *vultum* iterum deſunt reliqua uſque ad cap. CXVIII. in Colb. & Trag. *Nec potionem* Colb.

Obliquis] *Acerba tuens* apud Virgil. ἀσκαρδαμυκτὶ γοργώπτειν, λοξοῖς ὀφθαλμοῖσι δοκεύειν, & ſexcenta, quae notaveram plane puer. Facete Xanthias apud Ariſtophan. in Ranis dixit βλέπειν ὀρίγανον. δριμὺ γὰρ τοῦτον τὸ φυτόν. Sic apud eundem Acharn. Act. I. ſc. 3. ναύφαρκτον βλέπεις. τρανὶς, μέγα ϗ πλατύ, pari fere ſignificatione; & Act. II. ſc. I. βλέπειν θυμβροφάγον, δριμὺ ϗ πικρόν, & βλέπειν κάρδαμα alibi. BOURD. Eum dicunt ſe non poſſe ὀρθοῖς ὄμμασιν ὁρᾷν, quem exoſum & inviſum habent. Homerus:

Τὸν δ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.

Dionyſius Halicarnaſſ. lib. II. Antiquit. Rom. οὐκέτι γὰρ αὐτὸν ὀρθοῖς ὄμμασι δυναίμην ὁρᾷν, ἀνάξιον γεγονότα τῶν προγόνων, &c. Heraldus II. Adverſ. 4. Vide quae notavi ad Muſaeum verſ. 100. WEITZ. Contra *rectis oculis* aſpicere dixit Sueton. Aug. cap. XVI. & Seneca de Conſtant ſapient. V. & Epiſt. CIV. & ὀρθοῖς ὄμμασι Theocrit. Idyll. V. verſ. 35. & Sophocl. Oedip. Tyran. verſ. 1366. Ovidius deſcribens invidiam lib. II. Met. 776. dicit

----- *Nuſquam recta acies.*

& poſtea verſ. 787.

Illa deam obliquo fugientem lumine cernens.

vid. ad Lucan. IV. 726. BURM.

Trucibuſque oculis] Ὀφθαλμοῖς ταυροχώδεσι. Jul. Pollux lib. II. cap. 4. n. 10. Ovid. VI. Metamorph. verſ. 623. eſt *tueri oculis immitibus.* WEITZ.

Oſcula vulnerabant, omnes blanditiae] Infra cap. CXL. *Nec ſe rejiciebat á blanditiis.* Ovid. lib. II. Amor. eleg. 19.

Quas mihi blanditas, quam dulcia verba parabat!
Oſcula, dii magni, qualia quotque dabat!

Et lib. III. eleg. 7.

Et mihi blanditias dixit, dominumque vocavit,
Et quae praeterea publica verba juvant.

PITH. Propert. lib. II. Eleg. 6.

* *De eodemmet* Iſidis naviglo *memoria eſt apud Lactantium l.* I. *Fulgentium Placiadem in Mythologico, Lucianum in* πλοῖον ἢ εὐχ. *Diodorum Siculum L.*

bam. Omnia me oſcula vulnerabant, omnes blanditiae, quaſcumque mulier libidinoſa fingebat, nec tamen adhuc ſciebam, utrum magis puero iraſcerer, quod amicam mihi auferret, an amicae, quod puerum corrumperet. Utraque inimiciſſima oculis meis, & captivitate praeterita triſtiora. Accedebat huc, quod neque Tryphaena me alloquebatur, tamquam familiarem, & aliquando gratum ſibi amatorem, nec Giton me aut tralatitia propinatione dignum judicabat, aut, quod minimum eſt, ſermone communi vocabat, credo veritus, ne inter initia coëuntis gratiae re-

Me juvenum facies pictae, me nomina laedunt.

Graeci dicunt πάντα τὰ φιλήματα συμφορά μοι ἢ θανατός. de qua locutione Iſac. Caſaubon. ad Theophr. Char. & ad Athen. Horat. Od. XIV. lib. I. BOURD.

Vulnerabant] Eleganter, ut ſupra *vulnus in pectore*, cap. XCI. Propertius lib. II. eleg. 5.

Me laedit, ſi multa tibi dabit oſcula mater.

Fingebat.] Ovid. III Amor. 7.

Quos ego non finxi diſpoſuique modos?

ANON. Sed ibi animo formabat, debet explicari.

Corrumperet] Auſon. Epig. LXX.

Corrumpit totum qui puerile ſecus. BARTH.

Tralatitia propinatione] Vulgari, perfunctoria. GLOSS. Lucian. ἢ εἴποτε πιῶν ἀποδοίην τῷ Γανυμήδει τὸ ἔκπωμα, ὁ δὲ ᾔτει ἐν αὐτῷ ἐκεῖνο ποιεῖν, λαβὼν ἐφίλει μεταξὺ, καὶ πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς προσῆγε, καὶ αὖθις ἀφεώρα ἐς ἐμέ ταῦτα ἤδη συνίην ἐρωτικὰ ὄντα. PITH. vid. ſupra cap. XXVIII.

Aut, quod minimum eſt, ſermone communi vocabat] Catullus Carm. XXXVIII.

Quem tu, quod minimum facillimumque eſt,
Qua ſolatus es allocutione?

SCIOPP. De quo Cicero I. Offic. Theocr. Idyll. XIV.

Ἄμμες οὔτε λόγω τινὸς ἄξιοι, οὔτ' ἀριθματοί.

& ibi Schol. Interpres Callimachi in epigramm. Lucia Nigrino: ὑπὸ κοινωνίας τῶν ὁμοίων λόγων. quo loco diximus, quid ὅμοιος λόγος. Junge Euſtath. BOURD. Vel communis ſermo, ut ſolent omnes ſuper coenam eſſe communes, & quaſi inter ſe aequales. Sueton. Veſpaſ. cap. XXII. *Et ſuper coenam, & ſemper alias, communiſſimus multa joco tranſigebat.* Ita Cicero *communitatem vitae atque victus, quae ſermone familiari efficitur*, vocat convivia IX. ad Famil. 24. vid. Graev. ad IV. 9. *Communia* quoque *pocula* conviviis adhibet Claudian. praefat. in Epithal. Honor. vſ. 6. vid. ſupra cap. XXXIX. & LXXIX. *Quod minimum eſt* frequentat Quinctilianus, ut Declam. II. princ. & XVI. pr. *Quoties univerſam pietatis meae conſcientiam intueor, in qua minimum eſt, quod videor bonus amicus.* BURM.

Sermone communi vocabat] Deleo *vocabat*, aut ſcribo *ſermoni communi vacabat*. Sed illud potius. *Anonymus* MS. HADRIANID. Id eſt, vulgari & uſitato, quo etiam humiliores appellamus, ut, cum dominum ſalutamus, quae *publica verba* vocat Ovidius lib. III. Amor. eleg. 7. Quinctil. II. 10. *ſed morem communis hujus ſermonis decore quodam ſcenico exornant.*

Coëuntis gratiae] Horat. lib. I. epiſt. 3.

--- An male ſarta
Gratia nequicquam coit, & reſcinditur?

WEITZ. vid. Herald. ad Arnob. I. p. 43.

Cicatricem reſcinderet] Ut antea, *cum vulnus ingens fuerat, cicatrix non eſt.* BOURD. Ita Virgil. III. Georg.

---- Ferro reſcindere ſummum
Ulceris os.

Ovid. IV. Triſt. 4. *Retractando coëuntia rumpere vulnera.* Et III. Triſt. 81.

---- Reſcindere crimina noli,
Deque gravi duras vulnere tolle manus.

Cicero verbo *refricare* ſic utitur de Lege Agrar. Orat. III. cap. 2. *Ne aut refricare obductam jam Reipubl. cicatricem viderer.* lib. V. epiſt. 17. *Nec refricem meis literis deſiderium ac dolorem tuum.* Pro Flacco cap. XXIII. *Quo cum veniſſet Laelius ad iratos, & illud Caſtricianum vulnus dicendo refricuiſſet.* Ad Attic. lib. XII. epiſt. 19. *Quae res forſitan ſit refricatura vulnus meum.* WEITZ.

Gemitus ſuſpirio tectus] Ovid. V. Triſt. I.

Strangulat incluſus dolor. WEITZ.

Amici quaerebat obſequium] Licet Lycas. *Obſequium* in rebus nequam & turpibus, ut apud Plautum *obſequi*, & *morigerari* patientes in Venere dicuntur. vide Schopp. Explanat. in Moſtellar. ERH. vid. ad Quinctil. VIII. 3. Ovid.

Obſequium, maneo ſi tua, grande tuli. BURM.

Dum ancilla] Abſunt ab antiquis editionibus, ut & alia quaedam, quae diverſo charactere expreſſimus. & certe, quae prima intruſit mala manus debuiſſet indicare, unde ſumſerit. Sed li-

recentem cicatricem reſcinderet. Inundavere pectus lacrymae dolore paratae, gemituſque ſuſpirio tectus animam paene ſubmovit * * In partem voluptatis tentabat admitti, nec domini ſupercilium induebat, ſed amici quaerebat obſequium. * *

. a *Dum ancilla reſtitans in haec erupit:* Si quid ingenui ſanguinis habes, non pluris illam facies, quam ſportam. Si vir fueris, non ibis ad ſpurtam. b *Haec animi pendentem agebant,* *Sed* me nihil magis pudebat, quam ne Eumolpus ſenſiſſet, quidquid illud fuerat, & homo dicaciſſimus carminibus vindicaret *creditam noxiam.* *

. Jurat Eumolpus verbis conceptiſſimis. * * *

CXIV. Dum haec taliaque jactamus, inhorruit mare, nubeſque undi-

a ANCILLA. b ENCOLPIUS.

liberalior Gallicus ille Petronii inſtaurator, qui incredibilem hic narrationis ſeriem barbara & non Latina Oratione contexit.

Si quid ingenui ſanguinis habes] Hoc eſt, ſi quid in te virilis roboris maneret. Caſaubon. in Perſ. Sat. I. ERH. Quae minimis hic litteris, humaniſſime Lector, & hoc & aliis in locis deſcripta vides, ſcito conjecturas & ſupplementa cujuſdam editoris, non Petronii, eſſe. Locus hic in ſcriptis depravatus & fruſtra in multis editionibus à variis tentatus, ut opinor, ſic forſan reſtituendus; *ſi quid ingenui ſanguinis habes, non pluris illam facies, quam ſpuriam; ſi vir fueris, non ibis ad ſpurcam*, vel *ſpurcum*. Huic occaſionem emendationi praebuit Cato, has voces conjungens lib. Orig. *Graeci tam impudenti jactantia jam effunduntur, ut, quoniam bis dudum nemo reſponderit, ideo libere a ſe ortam Italiam & eandem ſpuriam ſimul & ſpurcam atque novitiam, nullo certo autore, ſed per ſolam inſaniam, fabulentur.* Non. Marcellus in *Spurcum*. *Spurcum ſignificat obſcoenum, impurum, lutulentum.* Plaut. Aſinar. Act. IV. ſc. I. *Tot noctes reddat ſpurcas, quot puras habuerit.* Cicero pro Domo cap. X. *Scilicet tu helluoni ſpurciſſimo, praegustatori libidinum tuarum, homini egentiſſimo & facinoroſiſſimo, Sex. Clodio ſocio tui ſanguinis, qui* &c. Non audiendus hic Lambinus, legens ex S. Victoris cod. *impuratiſſimo*, aut Guilelmius, *ſpurcatiſſimo* emendans. BOSCH. Vide ſupra ad cap. XLIV. Quinctil. Declam. XII. *Si quidquam tibi ſanguinis humani ſupereſt.* Valer. Max. lib. IX. cap. I. §. 8. *viator ingenui ſanguinis.* & V. 4. 7. *Sanguinis ingenui mulierem praetor apud tribunal ſuum capitali crimine damnatam triumviro in carcere necandam tradidit.* Statius VIII. Theb. 742.

Atrei ſi quod tibi ſanguinis umquam,
Hippomedon,

Quinctil. XII. 9. *Quis homo liberi ſanguinis ſuſtineat?*

Sportam] Vaſis genus vile ex vimine, aut juncis. GLOSSA. Lege *ſcorium.* Putſchius. ERH. Lege *ad ſporiam*, vel *ſporium*, id eſt ſpurium, niſi malis *ſporam* aut *ſporum.* ANON. Lego *foriam*, id eſt ſtercus antique. DOUZA. Scaliger ad oram *Spingem* adſcripſerat. *Sportum* Memm. Sueton. de Rhetor. I. *Diu exſpectarunt, dum retia extrahuntur, aliquando extractis, piſcis nullus inſuit, ſed ſporta auri obſuta.*

Si vir fueris] Apul. *Cominus in aſpectum, ſi vir es, dirige.* Heliodor. ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἴσῃ καταλάβῃ. PITH. Apul. lib. II. Metam. *Cominus in aſpectum, ſi vir es, dirige.* Heliodor. ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἴσῃ, καταλάβῃ. WOUWER. Porcius Latro in Catilin. *Si viri eſtis, declinatura,* &c. Salluſt. in Catilin. *Quis mortalium, cui virile ingenium eſt, tolerare poteſt?* Hoc autem loco ſimul obſcoeni quid latet. Infra cap. CXXIX. Polyaenus frigidus & maleficiatus: *Non intelligo me virum eſſe, non ſentio.* unde *virile officium.* Theodor. Priſcianus lib. II. Logic. cap. II. de rebus inflantibus vel erigentibus membra virilia; *Quae per potiones accepta virile ſemper officium reparant.* ERH.

Ibis ad ſportam] Alii, *ad ſpurcam.* PATISS. Forte *ſpintbriam.* TORN. Leg. *ſportam.* Caſaubon. in Perſ. Sat. vel, *ſpurcam.* Putſchius. ERH. *Spintbam* Memm. *ſpurcam* Scal. ad oram. an *ad ſputum?* ut ita vocet contemtiſſimam mulierem. BURM.

Pudebat] Forte *urebat.* DOUZ. vid. ad Flor. II. 6. ubi Salmaſius, pro *pudebat nobilem populum,* exhibet *urebat.*

Vindicaret.] Hic inſeruit Bourdelotius epigramma, quod inter fragmenta legitur:

Nam citius flammas mortales ore tenebunt,* &c.

Quidquid illud] Vide ſupra ad cap. XCIX.

Homo dicaciſſimus] Jocoſiſſimus, mordaciſſimus. ERH.

Con-

dique adductae obruêre tenebris diem. Diſcurrunt nautae ad officia trepidantes, velaque tempeſtati ſubducunt. Sed nec certos fluctus ventus impulerat: nec, quo deſtinaret curſum, gubernator ſciebat: Siciliam modo ventus dabat, ſaepiſſime Italici litoris Aquilo poſſeſſor convertebat huc

illuc

Conceptiſſimis verbis] Sen. *conceptis verbis juravit, ſe non indicaturum, etiamſi in medio foro hominem vidiſſet occiſum.* BARTH.

Inhorruit mare] Pacuvius, *Inhorreſcit mare, tenebrae duplicantur, noctuque & nimbum occaecat nigror*, &c. *Undique omnes venti erumpunt.* PITH. Seneca lib. VIII. Contr. ult. *Subito fluctibus inhorruit mare, ac diſcordes in perniciem noſtram flavere venti. Dimiſſa eſt nox caelo, & tantum fulminibus dies redditur.* Vide eumd. l. VII. controverſ. 1. Senec. Agamemnone. WOUWER. Virgil. lib. *& inhorruit unda tenebris.* Boëth. lib. II. proſ. 2. BARTH. Verbo utitur convenienter. Sic Cicero de Republ. 1. *ſubito mare coepit horreſcere.* Siſenna Hiſtor. III. *Subito mare inhorreſcere.* Marcell. v. *Horrendum.* Lucan. v.

Et niger inficit horror

Terga maris.

Boëth. Conſol. philoſ. Metr. VI. lib. 1. proſ. 2. lib. II. ſyneſ. Euopt. BOURD. Confer Achillem Tatium lib. III. initio de Clitophont. & Leucipp. amorib. WEITZ. Hoc verbum unum eſſe ex ſingularis rei & gratiae vocabulis, quorum non paucis lingua Latina ipſam Graecam aliaſque omnes tranſit, cenſet & illuſtrat Barthius ad Statii lib. 1. Theb. verſ. 309. Valer. Flacc. III. 348.

Ter inhorruit aether.

& paſſim poëtae.

Obruêre.] Claud. de Rapt. 1.

Obducam tenebris lucem. BOURD.

Diſcurrunt nautae ad officium trepidantes] Seneca Agam. verſ. 508.

----- *Omnis officio ſtupet*

Navita reiicto.

WOUWER. Valer. Flaccus Argonaut. lib. 1. verſ. 312.

Diſcurrunt tranſtris, hi celſo cornua malo

Expediunt, alii tonſas in marmore ſummo

Praetentant; prora funem legit Argus ab alta.

Vide Ovid. lib. II. Metamorphoſ. verſ. 483. WEITZ.

Certos fluctus] Lege. *certus.* Jungermann. Bene, & *fluctus* accipe in accuſandi caſu. ERH. Nihil mutarem. Ventus non impellit certos fluctus, id eſt, aequales, & inter ſe ſimiles, ſed, ut in tempeſtate] fieri ſolet, qui modo ad coelum navem evehant, modo ad fundum deprimant. Aliquando remiſſa vi, ut videtur, procellae minores, deinde ſaevitia ventorum ingruente majores fluctus mare volvit. Ita Horatius lib. II. od. 16.

Simul atra nubes

Condidit diem, neque certa fulgent

Sidera nautis.

Val. Flacc. 1. 17.

Neque enim in Tyrias cynoſura carinas

Certior, aut Grajis Helice ſervanda magiſtris.

Tibull. 1. eleg. 10.

Lucra petituras freta per parentia ventis

Ducunt inſtabiles ſidera certa rates.

Certa ergo *ſidera* ſunt, ad quae curſum ſuum dirigere poteſt, & ita *non certi fluctus*, qui inopem conſilii, &, quid ſperare debeat, incertum faciunt gubernatorem. Quamquam & *certum ventum* dici poſſe non negem. BURM.

Ventus impulerat] Dum enim coelum nubes adducit, aura, prior turbatur, & incerta, nunc in hanc, nunc in illam, regionem ſe convertit. cujus rei exemplum hic Petron. exhibet. Lindenbrog. Obſervat. Var. Lect. in Statii Thebaid. lib. v. epigr. in Priſcillam. ERH.

Quo deſtinaret curſum, magiſter ſciebat] Lucanus lib. v. verſ. 645.

----- *Neſcitque magiſter,*

Quam frangat, cui cedat aquae.

Seneca Agam. verſ. 507.

Nil ratio, nec uſus audet; ars ceſſit malis.

WOUWER. Turpil. Demiurgo. *Neque nautae, cum eſſent circumventi ventis incerto itinere porti indigentes.* Lucan. v. BOURD. Lucan. v. 114. & 417. ex MS. ita *incerta* idem vſ. 566. *certas* deeſt Memm.

Ventus dabat] Alii *oſtendebat.* TORN. Muſaeus:

Αἰθέρι μίσγετο πόντος, ἀνέργυτο πάντοθεν ἡ γῆ,

Μαρναμένων ἀνέμων. ζεφύρῳ δ' ἀντέπνεεν εὖρος,

Καὶ νότος ἐς βορέην μεγάλας ἐφίεισεν ἀπειλάς.

Vide Seneca Agam. verſ. 470. & ſeqq. WOUWER. Id eſt, *oſtendebat*, quod gloſſatoris eſt. Val. Flacc. 1. 465.

Fluctibus è mediis terras dabit ille magiſtro,

Et dabit aſtra rati.

Italici littoris poſſeſſor Aquilo] Ventis aliis validior. TORN. Cum enim Tarentum peterent, Aquilo, qui ab Italico litore ſpirabat, proram ſu-

illuc obnoxiam ratem: &, quod omnibus procellis periculoſius erat, tam ſpiſſae repente tenebrae lucem ſuppreſſerant, ut ne proram quidam totam gubernator videret. Itaque, Hercules, poſtquam *nox* manifeſta convaluit, Lycas

ſubinde retorquebat. Itaque Aquilo Italici litoris poſſeſſor dicitur. ANONYM. *In oram Italiei* Tornacſ. *Poſſeſſor* elegantiſſime & fere Poëtice, pro perpetuo ejus vexatore & infeſtatore. Lucan. l. II. v. 454.

Ut, cum mare poſſidet Auſter.
Flatibus horrificis.

Propert. I. eleg. XVIII 2.

Et vacuum Zephyri poſſidet aura nemus.

Ubi Paſſeratius notat, Horatium dixiſſe lib. III. od. 10. *incolas Aquilones.* Papinius lib. IV. Sylv. 4.

Sed tu, dum nimio poſſeſſa Hyperione flagrat
Torva Cleonaei juba ſideris, exue curis
Pectus.

Idem lib. IX. Theb. 494.

Sed amicior undis
Fraxinus, ingentique vadum poſſederat umbra.

Ubi Barthius ex Martiale ſimilem locum producit. Seneca Herc. Fur. 282.

Et quidquid atra nocte poſſeſſum latet.

Et Herc. Octae. 1293.

Inter infernos lacus
Poſſeſſus atra nocte cum fato ſteti.

Sed, ne poëtae ſoli ita videantur locuti, ecce & Juſtini verba ex lib. XLI. cap. I. *Ex quo fit, ut Parthiae pleraque finium aut aeſtus, aut frigoris magnitudo, poſſideat.* Eadem figura dixit Horatius I. od. 3 *arbitrum Adriae Notum.* & lib. II. od. 17. *tyrannum Heſperiae Capricornum undae.* Ovid. Triſt. III. x. II. Lucan. I. 406.

Non Corus in illum
Jus habet, aut Zephyrus.

IX. 118.

Inde tenens pelagus, ſed iam moderatior, Eurus. BURM.

Obnoxiam partem] Alii *proram.* TORN. Leidenſ. *ad noxiam* Mem.

Tam ſpiſſae repente tenebrae] Tale quiddam Leucipp. lib. III. *ἀεὶ τὸν θάνατον προσδοκῶντες, καὶ ἦν ὡς εἰκὸς οὐ μακρόθεν. περὶ γὰρ μεσημβρίας δείλην ὁ μὲν ἥλιος τέλεον ἁρπάζεται. ἑωρῶμεν δὲ ἑαυτοὺς ὡς ἐν σελήνῃ.* PITH.

Lucem ſuppreſſerant] Curtii loco à Douſa adducto adde alterum ejuſdem ſcriptoris, ex lib. IV. cap. 3. *Subito ſpiſſae nubes intendere ſe coelo, & quidquid lucis internitebat effuſa caligine exſtinctum eſt, tunc inhorreſcens mare paullatim levari, deinde acriori vento concitatum, fluctus ciere, & interſe navigia collidere.* Ubi ſimilis illa fere deſcriptio, quaſi ad unam & ſolemnem formulam Scholaſtici ſe omnes componerent, Petronianae. Malim vero in Curtii verbis *offuſa caligine*, ut lib. VII. cap. 6. & IX. 5. idem auctor loquitur, & paſſim alii. Non minus etiam diligenter tempeſtatem, qua Paullus jactatus fuit, deſcribit Lucas Actor. XXVII. ubi vſ. 15. *Συναρπασθέντος τοῦ πλοίου καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ ἐπιδόντες ἐφερόμεθα.* ubi egregie Beza, *ἀντοφθαλμεῖν* dictum capit de gubernatore, qui non amplius poterat prora niti contra ventum: quia pars prorae *ὀφθαλμὸς* vocabatur, teſte Polluc. lib. I. §. 86. quod hic eſt, *ut ne proram quidem totam gubernator videret.* Et ad hunc *oculum* etiam retulit eruditus interpres, Oudendorpius noſter, illa Lucani VIII. 197.

Aliterque ſecante
Jam pelagus roſtro, nec idem ſpectante carina.

Sed ubi in ſequentibus legendum cum Heinſio, *mutavere ſinum*: quod exprimit illud, quod noſtri *laveeren* appellant. De quo videbimus ad ipſum. Vid. Schol. ad Ariſtoph. Acharn. 95. BURM.

Poſtquam manifeſta convaluit] Forſitan reponendum, *poſtquam maris aeſtus convaluit.* Pacuvius: *Saevi exiſtunt turbines; Fervet aeſtu pelagus.* niſi quis legat, *poſtquam tempeſtas convaluit.* PITH. Leg. *poſtquam tempeſtas manifeſta convaluit*, deleto aſteriſco. Putſchius. vel, *poſtquam maris aeſtus invaluit.* Meurſ. Animadverſ. miſc. lib. IV. cap. 6. ERH. Emendationem hujus loci debemus MSS. Cod. *Poſtquam ſpes omnis manifeſto evolavit*: Manifeſto, *ἐπ' αὐτοφώρῳ* Gloſſ. vet. Heliod. I. *ἐπ' αὐτοφώρῳ.* Quid autem impulerit correctorum audaciam, ut omni modo locum illum deturparent, haud adhuc video. Me ſanum repoſuiſſe non diffido. *Evolare* eſſe verbum abdicatae ſpei, fruſtra eſſet monuiſſe. BOURDEL. Non habeo fidem Bourdelotio, qui audaciſſime ſaepe locos tentat, & neſcio quos codices crepat. Itaque non debuerant ei auſcultare editores. Leid. habet ut edidimus. Meurſius Critic. Arnob. cap. I. legit *maris aeſtus invaluit.* Sed Ampliſſimus Cuperus egregie oſtendit lib. II. Obſerv. cap. 17. excidiſſe vocem *tempeſtas*, quod a Putſchio occupatum monet Hadrian. & quam nos amplectimur emendationem, niſi quod mallem *tempeſtas manifeſta convaluit.* *Manifeſta tempeſtas*, eſt gravis, ut de ea nemo amplius dubitet, an ſit futura noxia

Digitized by Google

cas trepidans ad me ſupinas porrigit manus: &, *a* Tu, inquit, Encolpi, ſuccurre periclitantibus, id eſt, veſtem illam divinam ſiſtrumque redde navigio. Per fidem, miſerere, quemadmodum quidem ſoles. *b* Et illum quidem vociferantem in mare ventus excuſſit, repetitumque infeſto gurgite procella circumegit, atque hauſit. Tryphaenam autem prope jam fide-

a LYCAS. *b* ENCOLPIUS.

xia & damnoſa. Ita *manifeſtas contumelias* pro gravibus, noſter dixit infra cap. CXXXII. & *manifeſtas numinis vires* Valer. Maxim. lib. I. cap. I. exempl. 17. Flor. II. 7. *manifeſtum victorem.* Ita *manifeſtum lumen*, de quo Heinſius ad Val. Flacc. lib. I. verſ. 105. BURM.

Lycas trepidans] Alii, *trepidus.* PATISS.

Veſtem illam divinam, ſiſtrumque] Linteam veſtem ſacerdotalem intelligit, qua in ſacrificiis induti Iſidis ſacerdotes *Siſtrum* iidem ſacerdotes quatiebant in ſacris, quae manu ferebant, ut Apollonius aliique ſcribunt videndi Hugo Grotius in Februis Marciani Capellae libro II. Raderus ad Martial. lib XII. epigr. 25. ERH. *Iſidem illam* Scriv.

Siſtrum] Crepitaculum aeneum, quo Aegyptii ſacerdotes in ſacris Iſidis utebantur. GLOSS. Siſtrum habuiſſe vim ſedandi tempeſtates, hoc adducto Petronii loco oſtendit Vir Eruditiſſimus Triſtanus tom. I. Comment. p. 726. & egregium nummum Commodi illuſtrat, ubi Iſis, ſive Africa, ſiniſtra ſiſtrum, dextra faſciculum frumenti porrigit Commodo, qui navigio pedem impoſitum habet, quaſi promittens tutam in Africam navigationem claſſi Africanae, quam ad annonam inde petendam inſtituerat. Eum hic exprimi curavimus.

Quemadmodum quidem ſoles] Forte *quondam*; Aliquis ad oram libri: placet & eo magis, quia mox: *& illam quidem*, &c. BOSCH. Credo Douzae deberi τὸ *quondam*.

Et illum] Propert. lib. III. Eleg. 6

Subtrahit haec fantem torta vertigine fluctus.

Achill. Tat. ἅμα ϡ λέγοντα κῦμα ἐπεγκεκλυσμένον κατέπιε. [ed. Salmaſ. p. 165.] BOURDEL. Barth. ad Stat. V. Theb. verſ. 421. putat, haec conjungenda cum ſuperioribus *ut ne proram quidem totam gubernator videret, & illum quidem*, &c. media autem à librariis peſſime eſſe interpoſita. Quod probare nequeo, cum neque ulla codicis MSSti auctoritate nitatur, neque ulla mentio ſubmerſi gubernatoris, aut vociferantis, fiat; praeterea ex ſequenti periodo *Tryphaenam autem*, patet, hic actum de Lyca, & Tryphaenam impoſitam ſcaphae, ne ſimili modo periret. Quae non cohaerent, ſi haec verba de gubernatore eſſent capienda, & non de domino navis, niſi ſtatuamus, Lycam fuiſſe ipſum gubernatorem, ut videtur indicare ſupra cap. CI. ubi vide quae notavimus: quamquam, ut verum fatear, hic diverſos videatur ſtatuere Lycam & gubernatorem, quem forte ſibi vicarium Lycas gubernaculo admoverat. BURM

Repetitumque] Ex Virg. lib. I.

Illum ter fluctus ibidem
Torquet agens circum, & rapidus vorat aequore vortex.

BARTH. *Raptatumque* forte quis malit. Sed alterum omnino probum. ſic Livius lib. IV. cap. 19. *Aſſurgentem ibi regem umbone reſupinat, repetitumque ſaepius cuſpide ad terram adfixit.* Columella lib. IV. cap. ult. de vinea. *Bis ferro repetenda eſt veris principio, ut incitetur ejus proceritas* Palladius lib. IV. tit. II. *Vervacta etiam, quae Januario menſe ſunt facta, repetere.* HEINS. Id eſt, bis terve in gyrum circumactum & impulſum ſubmerſit. Propert. lib. III. eleg. 5.

Subtrahit haec fantem torta vertigine fluctus.

Repetere vero, pro bis terve petere, in aliis quoque rebus dicitur. Ita Suetonius pro denuo, iterum, in judicium vocare & accuſare, Auguſt. cap. XXXII. & Domit. VIII. & IX. *repetere aliquem toxico*, pro, cum male ſucceſſiſſet primo datum venenum, denuo tentare. *Repetere vectigal multorum annorum*, apud Juſtin. XIV. cap. I. eſt ſaepe petere, & inſtare, & urgere, ut ſolvatur. Similem quoque hujus vocis vim obſervat & illuſtrat Gronovius ad Senec. Herc. furent. verſ. 770. & Oedip. verſ. 61. BURM.

Prope jam] I. G. *properam*, id eſt, propere, ut *protinam* & *protinus*, *promiſcuam* & *promiſcue.* RITTERSH. Forte *properam.* BARTH. Leg. *properam*, antique pro *propere*, ſicut *promiſcuam* & *promiſcue*,

fideliſſimi rapuerunt ſervi, ſcaphaeque impoſitam cum maxima ſarcinarum parte abduxere certiſſimae morti. *ego Gitoni* applicitus cum clamore flevi: &, hoc, inquam, à Diis meruimus, ut nos ſola morte conjungerent; ſed non crudelis Fortuna concedit. Ecce jam ratem fluctus evertet. Ecce jam amplexus amantium iratum dividet mare. Igitur, ſi vere Encolpion dilexiſti, admove oſcula, dum licet, & ultimum hoc gaudium fatis pro-

miſcue, *protinam* & *protinus*, *perperam* & *perpere*, *palam*, ſexcenta alia. Gulielm. Plaut. Quaeſt. in Epid. cap. ult. ERHARD. Neſcio, an captaverit Petronius antiquam illam vocem *properam*, & cujus nullum exemplum apud veteres, quod ego quidem ſciam, occurrit, qui *properatim* & *propeviter* olim dicebant. Quare reſtitui antiquarum editionum ſcripturam *prope jam*. Et explico, Tryphaenam prope etiam fuiſſe excuſſam navigio, cum eam rapuerunt ſervi. Forte excidit verbum unum, ut infinitis noſtri Satyrici locis accidit. Ampliſſ. Cuperus mallet, *Tryphaenam autem properantes f. ſ.* manus viri docti in codice Clariſſ. Almelovenii: lege *propere jam*. BURM.

Scaphaeque impoſitam] In tales nimirum uſus nautae eam ſecum vehebant. Horat. III. Od. 29.

Tum me biremis praeſidio ſcaphae
Tutum per Aegeos tumultus
Aura feret geminusque Pollux.

ubi vid. Cl. Bentlei. BURM.

Parte abduxerat] Alii, *abduxere. certiſſimae morti applicitus*. Addatur aſteriſci nota. PATISSON. Lege *abduxere. Ego certiſſimae morti applicitus*. Putſchius. ERH. Inſolentior eſſet locutio, ſi pro eripere, vel ſubducere morti, eſſet poſitum, ut cepiſſe videntur quidam interpretes, certe Gallicus interpres reddit, *la delivrerent d'une mort certaine*. Et tamen, cum ſervati eſſent Encolpius, Eumolpus, & Giton, Tryphaenam non inveniunt enataſſe, quam veroſimile eſt una cum ſcapha, maxima ſarcinarum parte onerata & in quam, ut fieri ſolet, quiſque pro ſe inſilire tentabat, ſubmerſam fuiſſe, vel ſaltem in diverſum litus ejectam. *Abduxere* ergo *certiſſimae morti*, id eſt, in certam mortem, & periculum, quod non evaſit, quia nulla de ea poſt mentio. Poſſet tamen & ita exponi, ut *abducere* pro *ſubducere* poſitum ſit, & capiamus de conatu. Videntes enim certiſſimam mortem ante oculos, ſi in navi manerent, tentarunt eam abducere morti, & ſervare. Ita Valer. Fl. VI. 298.

Immemorem durae cupiens abducere morti.

ubi vide notas. Manus viri docti in codice Almelovenii adſcripſit, ſibi videri legendum *abduxere. ego certiſſimae morti applicitus*. Sed nec hoc Latinum puto. BURM.

* *Applicitus*] Pro aſteriſco praecedente hanc dictionem ſcribo ex MSS. *Gitoni applicitus*, ſenſu ſane ita poſtulante. BOURD.

Sed non crudelis] Forte *ſed ne hoc cr.* pro *ſed ne hoc quidem*. ut ſaepe Noſter. BURM.

Ecce jam amplexus] Convenit cum illo Euſtath. ῥῶσον Ὑσμίνη τὴν ναῦν. πνεῦμα ἔρωτος τὰς σὰς χεῖρας ἀφαρπάζει με. μέγα κῦμα θαλάσσης πῦρ ἐρωτικὸν ἐπικλύσαι φιλονεικεῖ. PITH.

Iratum dividet] Ut apud Horat. Epod. II. BOURD. *Dividit* Leidenſ. Ambigue dictum notavit manus viri docti in codice, quem V. Cl. Fr. Heſſelius mihi miſit, ut ſupra cap. LXXVII. *age nunc & puerum dividamus.*

*Si vere Encolpion dilexiſti * ad oſcula dum licet*] Aſteriſci loco reponendum cenſeo *exſere caput*. Dicit enim poſtea, *exſeruit ad oſculum caput* Sublato aſteriſco poteſt eſſe ἀσύνδετον. Poſtrema tamen editio, quam impuri mei Chalcographi ſequuntur, invitis MSS. locum reformans fecit, *da oſcula*. Bionis verſus ſic lego & interpretor:

Ἔγρεο τυτθὸν Ἄδωνι, τὸ δ᾽ αὖ πύματόν με φίλασον·
Τοσσοῦτόν με φίλασον, ὅσον ζώῃ τὸ φίλαμα.
Ἄχρις ἀπὸ ψυχῆς ἐς ἐμὸν στόμα κεἰς ἐμὸν ἧπαρ
Πνεῦμα τεὸν ῥεύσῃ, τὸ δὲ σεῦ γλυκὺ φίλτρον ἀμέλξω,
Ἐκ δὲ πίω τὸν ἔρωτα.
Dum licet, oſculum ad extremum caput exſere, Adoni,
Amplectique velis tantum, quantum oſcula vivunt.
Defluat in ſenſus atque in praecordia mentis
Aura tuae, jungam dulciſſima philtra labellis
Atque bibam natum Veneris.

BOURDEL.

At oſcula ac ultimum hoc gaudium] Simile illud Heliod. συναφθήσεταί με καὶ τὰ τελευταῖα περιβαλεῖν. ἐσχάτων φιλημάτων καὶ ἀψύχων ἀπεστερήθην. PITH. Pariter Bion Epitaph. Adonid.

Ἔγρεο τυτθὸν Ἄδωνι, τὸ δ᾽ αὖ πύματόν με φίλασον,
Τοσσοῦτόν με φίλασον, ὅσον ζώει τὸ φίλαμα.

BARTH. Lege *da oſcula*, vel *age da oſcula*. Jungermannus. ERHARD. *Da oſcula* veteres editiones, quod tuetur Barth. lib. XII. Adverſ. cap. 1. & XXIII. cap. 13. & abruptum dicendi genus. dignum

properantibus rape. Haec ut ego dixi, Giton veſtem depoſuit, meaque tunica contectus exſeruit ad oſculum caput: &, ne ſic cohaerentes malignior fluctus diſtraheret, utrumque zona circumvenienti praecinxit, &, [a] ſi nihil aliud, certe diutius, inquit, juncta nos morte feret; vel, ſi voluerit miſericors, ad idem litus expellet; aut praeteriens aliquis tralatitia huma-

[a] GITON.

gnum & loco huic, & Petronio, cenſet: non alia ratione, quam in rebus creperis clamari ſolitum, *ad arma*, non ineleganter. Sed deeſſe aliquid puto. Simile quid Accius in Alcmaeone apud Nonium in, *Amplexa*, voluiſſe videtur. *Poſtremo amplexa, fructum, quem Dii dant, cape.* Ubi forte etiam *rape* magis conveniret. Nam in anguſtiis his poſiti feſtinanter capere debebant. vide de uſu hujus vocis *rapere* Heinſ. ad Ovid. Epiſt. XIX. verſ. 74. & Tennul. ad Frontin. Strateg. lib. I. cap. IV. exempl. 8. *Dum licet ultimum* Leid. BURM.

Fatis properantibus] Propertius lib. II. eleg. 22. *Quod ſi forte tibi properarent fata quietem.* Vopiſcus Probo cap. XXI. *Fatalem properavit neceſſitatem.* WOUW. Sic in Inſtitut. Juris lib. IV. cap. ult. *Si quis parentis fata properaverit.* Cujac. in Not. ERHARD. Lege Clariſſimum virum Cujacium notis poſterioribus ad Inſtitut. tit. ultim. BOURDEL.

Rape] Hoc verbum explicat Clar. Faber ad l. 168. de reg. Jur. BOURDEL.

Mea tunica contectus] Epigramm.

Ἡδὺ δὲ καὶ ὁπόταν κρύψῃ μία τοὺς φιλέοντας χλαῖνα.

Ovid. Am. I. El. v.

Diripui tunicam, nec multum rara nocebat,
Pugnabat tunica ſe tamen illa tegi.

PITH. Hoc eſt *veſticontubernium*, quale ſupra c. XI.

Si cohaerentes] Propert. lib. II. eleg. 12.

Atque utinam haerentes ſic nos vincire catena
Velles, ut numquam ſolveret una dies.

PITH. Ovid. XII. epiſt. 121.

Compreſſos utinam Symplegades eliſiſſent
Noſtraque adhaererent oſſibus oſſa tua.

Malignior fluctus] Eleganter dictum, quaſi inviderct, nec ferret arctos amantium complexus. vide Barth. ad Stat. I. Theb. verſ. 374. qui egregia ibi ad hunc ſenſum loca veterum adducit.

Detraheret] Alii, *diſtraheret*. TORN.

Si nihil aliud] Simile quiddam Euſtath. lib. VII. Leucipp. lib. III. *Ἐλέησον, ἔφην, δέσποτα Ποσειδῶν. εἰ δ' ἡμᾶς ἀποκτεῖναι θέλῃς, μὴ διαφύσῃς ἡμῶν τὴν τελευτὴν, ἓν ἡμᾶς κῦμα καλυψάτω. εἰ δὲ καὶ θηρίων ἡμᾶς βορὰν πέπρωται γενέσθαι, εἷς ἡμᾶς ἰχθὺς ἀναλωσάτω, ἵνα καὶ ἐν ἰχθῦσι κοινῇ ταφῶμεν.* PITH. Supra cap. XIX. *quibus ſi nihil aliud virile, ſexus eſſet.*

Juncta nos mors feret] *Junctos nos mare feret.* Petr. Faber. TORN. Legend. *junctos nos mare feret.* induxit autem errorem, quod praecedit eod. cap. *ut nos ſola morte conjungerent.* P. DANIEL. Alii, *junctos nos mors*, Wouwer. Supra dixit, *ut nos ſola morte conjungerent.* Avianus Boethus de Moribus; *Multos vitam differentes mors juncta praevenit.* Goldaſt. in Notis. Sic apud Plaut. Aſin. Act. III. ſc. 3. Philenium ad Agrippum;

----- Certe enim tu vita es
Mihi. complectere. AG. facio lubens. PH. Utinam ſic efferamur!

ERHARD. De hoc *συναποθνησκόντων* ritu alibi. Hunc autem locum male aliter legit Petrus Daniel. BOURDEL. *Juncta* illa *mors* placere forte poſſet, ſi non *miſericors* ſequeretur. Nam mors miſericors non poteſt expellere ad littus. Quare ſequor viros doctos, qui recte cenſent legendum, *junctos nos mare feret.* Ita maris *miſericordia*. Quinctil. Declamat. VI. init. ubi vid. quae notavimus. BURM. [*Teret* redit ad *fluctus*.]

Voluerit miſericors] Credo, excidiſſe vocem *Deus*, niſi legendum, *ſi voluerit miſeros ſors ad idem litus expellere.* BURM.

Tralatitia humanitate lapidabit] Jus ſcilicet humanitatis commune: ſacrum enim erat & exſecrabile cadaver hominis mortui praeterire & non ſepelire. GLOSS. Obiter adhibita & perfunctorie. TORN. *Humanitatis negotium gerere* dicitur, qui cadaver ſepelit L. *& ſi quis*, §. *ſed interdum*, de Religioſ. ubi ſcripſit P. Faber. *Humanitatis ratione multa* ſe J. C. dicunt *admittere* l. VI. de Appellat. *Humanitate ſuggerente* l. I. verſ. *quid ergo*, Quando adpell. ſit. Cicero *communis humanitatis jure* dixit pro Flacco cap. XI. *Si quem infimo loco natum nullo ſplendore vitae, nulla commendatione famae defenderem, tamen civis civem à civibus communis humanitatis jure ac miſericordia deprecarer, ne ignotis teſtibus*, &c. *civem ac ſupplicem veſtrum dederetis.* Vide Briſſon. in verbo HOMINIS *appellatione.* Seneca epiſt. 66. *Itaque homines quidem pereunt, ipſa autem humanitas, ad quam homo effingitur, permanet & hominibus laborantibus intereuntibus illa nihil patitur.* Apulejus Apolog. II. *Commune jus humanitatis & fas commune*

mune dixit, quod *commune omnium hominum* noſtri dicunt. l. 1. in fin. & L. *omnes populi*, D. de juſtit. & jur. & plerunque *jus gentium* dicitur. verba Apuleji haec ſunt; *Athenienſes quidem propter commune jus humanitatis ex captivis epiſtolis Philippi Macedonis hoſtis ſui unam epiſtolam, cum ſingulae publice legerentur, recitari prohibuerunt, ne maritale ſecretum divulgarent: praeferendum rati fas commune propriae ultioni.* Et lib. III. de Aſin. aur. *Lugubriter ejulantes, per publicam miſericordiam, per commune jus humanitatis, ajunt, miſeremini indigne caeſorum juvenum. Contumelioſa humanitas* quid ſit apud Senecam epiſt. IV. explicandum. Quinctilian. cap. II. & ult. lib. XII. Inſtitut. *Hos ille formabat quaſi eloquentiae partus, & ut vetus gubernator littora & portus, & quae tempeſtatum ſigna, quid ſecundis flatibus, quid adverſis ratis poſcat, docebit, non humanitatis ſolum communi ductus officio, ſed amore quodam operis.* In lib. III. Cod. Theod. de Poſtlim. tit. V. lib. V. *humanitatis ſit praeſtitum.* Spartianus in Antonino Caracalla cap. IV. ubi de Papiniano & Petronio juſſu Caracalli occiſis; *Tractaque ſunt* (ait) *eorum per plateam cadavera ſine aliqua humanitatis reverentia.* Idem auctor in Adriano cap. X. *De militum etiam aetatibus judicabat, ne quis, aut minor, quam virtus poſceret, aut major, quam pateretur humanitas, in caſtris contra morem veterem verſaretur.* Seneca lib. I. de Tranquillit. vitae cap. 15. *Alienis malis torqueri, aeterna miſeria eſt, alienis delectari malis, voluptas inhumana, ſicut illa inutilis humanitas, flere, quia aliquis filium ſuum efferat, & frontem ſuam fingere.* Idem Epiſt. 86. *Humanitas vetat ſuperbum eſſe*, &c. Ut *humanitas*, ita & è contrario *inhumanitas* dicitur ab eodem Seneca epiſt. 100. *Quid nunc ex duritia ſuadeo* &c. *Inhumanitas eſt iſta, non virtus*, &c. Cicero Philipp. XI. cap. IV. *Niſi denique naturae & humanitati inventus eſſet inimicus.* Et pro Quintio cap. XVI. *Haec in homines alieniſſimos viri boni faciunt, & hominum exiſtimationis & communis humanitatis cauſſa.* Et cap. XXXI. *Aliquam, ſi non propinquitatis, at aetatis ſuae, ſi non hominis, at humanitatis, rationem habeat.* Negotium gerere humanitatis merito dicitur, qui mortuum ſepelit. Nam qui cadaver aut reliquias alicujus ſepulturae tradit, memoria humanae conditionis id facit. L. *quidam in ſuo*, 27. D. de conditio. inſtit. Seneca pag. 325. ubi de luctu; *Saepe ſalva ſapientes*, &c. & *oblivisci quidem ſuorum, ac memoriam cum corporibus efferre*, &c. *inhumani eſt animi.* & contra jus φιλανθρωπίας. Quintilianus in Aegro redemto, Declamat. V. *Hinc & ille venit affectus, quod ignotis cadaveribus humum congerimus, & inſepultum quodlibet corpus nulla feſtinatio tam rapida tranſcurrit, ut non quantulocumque veneretur aggeſtu*, id eſt, lapidet. Idem auctor verbo *humanitatis* uſus eſt in Declamat. VI. Corporis projecti, *Convenerunt etiam alieni parentes, totum in ſpectaculum populus effuſus eſt, & ignoto quoque corpori publica humanitas quaſi quaſdam fecit exſequias.* Et paullo poſt; *Non ſepelis? Vide quaeſo, ne, dum litigas, arenam fluctus aggerat, injiciat humum miſericors populus.* Et poſtea; *Nobis vero* (rerum natura) *exanimes genuit non ſolum miſerationem, quae cogitationi noſtrae ſubit, ſed etiam religionem, inde ignotis quoque corporibus tranſeuntium viatorum collatitia ſepultura, inde injecta ab alienis.* Seneca lib. V. de Benefic. cap. 20. *Patrem alicujus in ſolitudine exanimem inveni, corpus ejus ſepelivi*, &c. *praeſtiti patri ejus, quod ipſe praeſtare voluiſſet, nec non & debuiſſet. Hoc tamen ita beneficium eſt, ſi non miſericordia & humanitati dedi, ut quodlibet cadaver abſconderem, ſed, ſi corpus agnovi, ſi filio tunc hoc praeſtare me cogitavi. At, ſi terram ignoto mortuo injeci, nullum in hoc habeo hujus officii debitorem in publicum humanus.* Lactantius cap. 12. lib. VI. Inſtitut. *Et quamvis in homine ignoto neceſſariorum ſepulturam nulli negandam munus implebimus, in quorum locum, quia deſunt, ſuccedat humanitas, &, ubicumque homo deſiderabitur, ibi exigi officium noſtrum putabimus. In quo autem magis juſtitiae ratio conſiſtit, quam in eo, ut, quod praeſtamus noſtris per affectum, aliis praeſtemus per humanitatem, quae eſt multo certior juſtiorque*, &c. Juſtinus lib. XI. 12. *Ejusque mortem illacbrymatum Alexandrum, benigne proſecutum, idque eum non amoris, ſed humanitatis cauſſa feciſſe.* P. DANIEL. Suet. Neron. XXXIII. *Comitiali morbo & conſuetudine corruptum apud convivas ementitus poſtero die raptim inter maximos imbres tralatitio extulit funere.* PITH. Sacrum & exſecrabile, cadaver hominis mortui praegredi, nec ſepelire. Schol. Sophocl. οἱ γὰρ νεκροὶ ὁρῶντες ἄταφοι, ἢ μὴ συσκιασάμενοι κόνιν, ἐναγεῖς εἶναι δοκοῦσι. Aelian. Var. hiſt. l. V. cap. 14. Νόμος δὲ οὗτος Ἀττικὸς, ὃς ἂν ἀτάφῳ περιτύχῃ σώματι ἀνθρώπου, πάντως ἐπιβάλλειν αὐτῷ γῆν, θάπτειν δὲ πρὸς δυσμὰς βλέποντας. Hoc maxima religione ſervatum apud omnes gentes. Hieron. ad Sabin. *Foſſam humum lapidibus conſtruentes, ex more cumulum parant.* WOUWER. Ex communi humanitatis jure atque officio terram homini mortuo etiam ignoto ſepeliendi cauſſa injicimus. Quintil. Declam. V. *Hinc & ille venit adfectus, quod ignotis cadaveribus humum congerimus.* Ubi ſub *affectus* vel affectionis nomine miſericordia, humanitas, manſuetudo, pietas, intelligitur, ſine cujus intentione cadaver alienum nemo funerat. Quamobrem, qui de pietatis generibus ſcripſerunt, primum locum in ſepultura voluerunt. Multis P. Faber Semeſtr. lib. II. cap. 1. & ex eo Waramundus de Erenberg, ſive potius Eberardus à Weihe in Meditam. pro Foederibus lib. II. num. 9. Adde Tobiae cap. 1. & Baccharium in epiſt. de Recip. lapſ. ERHARD. Ex Athenienſium

humanitate lapidabit, aut, quod ultimum eſt, iratis etiam fluctibus, imprudens arena componet. ᵃPatior ego vinculum extremum, &, veluti lecto funebri aptatus exſpecto mortem jam non moleſtam. Peragit interim tempeſtas mandata fatorum, omneſque reliquias navis expugnat. Non arbor erat

ᵃ Encolpius.

lege, qua ſancitum humanum corpus inſepultum terra condere. Aelian. ποικ. cap. 15. lib. v. Νόμος ϗ οὗτος Ἀττικὸς, ὃς ἂν ἀτάφῳ περιτύχῃ σώματι ἀνθρώπου πάντως ἐπιβάλλειν αὐτῷ γῆν. Porro γῆν χεῦαι, ἐπιβάλλειν, ἐμβάλλειν, ἐπιμοιρᾶσθαι κόνιν, γῆν, καλύπτειν τὴν λεγομένην χυτὴν γῆν, γάπετον χεῦαι & ſimilia hac in re triſtiſſima ſunt. Copioſe hac de re dicturus ſum alibi. BOURDEL. Praeter adductos à viris doctis, vide Commentatores ad Horat. I. od. 28. Guther. de Jure manium lib. II. cap. 15. & 17 Loënſ. III. Miſcell. Epiphyll. cap. 19. ubi docent, grande fuiſſe nefas inſepultos relinquere, quos naufragium ejecit in terram. Feſtus in *Praecedanea* hoc vocat *juſta facere*. *Hominum ritus* Lucan. VIII. 801. Cicer. de Republ. lib. III. apud Nonium in *excipere*. *Quod inſepultos reliquiſſent eos, quos è mari propter vim tempeſtatis excipere non potuiſſent, innocentes necaverint.* Et hinc Virgilius, notante Donato, lib. I. Aeneid. verſ. 45. vehementem iram Minervae in Ajacem oſtendit, quod

Turbine corripuit ſcopuloque infixit acuto,

Ne ad litus deveniens ſaltem ſepulturam acquireret. Et hinc turpiſſimum & miſerrimum mortis genus veterum ſuperſtitio cenſebat, aqua ſubmergi, quia ſepulturae beneficio privabantur. Ovidius lib. I. Triſt. eleg. 2.

Nec letum timeo: genus eſt miſerabile leti.
Demite naufragium, mors mihi munus erit.

Sed hoc argumentum hic exſequi non patitur adnotationum ratio. v. Ampliſſ. Cuper. Obſerv. lib. I. cap. 8. Barth. ad Stat. VII. Theb. verſ. 807. & quae Vir quidam eruditus de hoc mortis genere nuper commentatus eſt, in Obſervationibus Hallenſibus tom. VII. Obſerv. 5. BURM.

Lapidabit] Alii, *tumulabit*. TORN. *Monte ſub hoc lapidum jacet Baliſta ſepultus.* Pro hoc loco de arena oſſibus danda. vide Od. 28. lib. I. Horat. BONG. Dionyſius Halicarnaſ. ἀλλ' οἱ παριόντες αὐτῆς ἐρριμμένην ἐν ὁδῷ διεχέοντο χερμάδια λίθους ἐπιφοροῦντες ϗ γῆν ἐπιδέοντες, ὡς πλῆμμα ἔρημον κειμένων. PITH. Solebant tumulos lapidibus ſternere. Hieronymus epiſt. quadam ad Innocent. *Linteo cadaver obvolvunt, & foſſam humum lapidibus conſtruentes ex more tumulum parant.* Petron. hoc *lapidare* dixit. Virgil.

Monte ſub hoc lapidum tegitur Baliſta ſepultus.

Meurſ. ad Lycophron. verſ. 1064. WEITZ

Quae ultimum eſt] *Quod ultimum eſt*. Leid. cod. BOSCH. *Quae* Hadrian. edidit.

Imprudens arena componet] Seneca Contr. IV. lib. IX. *Omnibus natura ſepulturam dedit. naufragos idem fluctus, qui expulit, ſepelit.* WOUW. Inſcia, neſcia. Plaut. Pſeud. *Emit hoſpitalem is filium imprudens ſenex.* Schopp. in Miſcellan. Propert. lib. III. eleg. 6.

Reddite corpus humo, poſitaque in gurgite vita,
Paetum ſponte tua vilis arena tegas.

ubi Douſa P. in Not. reliquis. ERH. Lycophron. Alexandr. [vs. 1049.]

Ξένοις ἐπ' ἀκταῖσιν ἐγχώσει κόνιν.

Diodor. Sicul. lib. II. Propert. Eleg. 6. lib. III.

Paetum ſponte tua, vilis arena, tegas.

Senec. Epiſt. LXXXII. ex Maecenate. Prudentius hymno S. Laurentii.

Foelix amoeni litoris
Receſſus ille, qui ſacra
Fovens arenis viſcera
Vicem ſepulcri praebuit.

Claudian. paſſim. Zanus lib. Anthol.

Ψυχρὰν σῆς κεφαλῆς ἐπαμήσομαι αἰγιαλῖτιν
Θῖνα κατὰ κρυερῷ χευάμενος νέκυος.

Antip. eodem libr.

Αὐσονίη με Λιβυσσαν ἔχει κόνις, ἄγχι δὲ Ῥώμης
Κεῖμαι παρθενικῇ τῇδε παρὰ ψαμάθῳ.

BOURD. Adde Paſſeratii notas ad Propert. lib. I. eleg. XVII. pag. 223. & ad lib. III. eleg VI. pag. 442. & Barth. ad Claudian. lib. I. in Rufin. verſ. 369.

Componet] Id eſt, ſepeliet. Virgil. lib. I. Aeneid.

Ante diem clauſo componet veſper Olympo.

Vide Turneb. lib. XVIII. cap. 14. P. DANIEL. Tacitus Hiſtor. cap. 47. *Piſonem Verania uxor, ac frater Scribonianus, T. Vinium Criſpina filia, compoſuere.* PITH. Horat. lib. I. Sat. 9.

—— Haud mihi quiſquam;
Omnes compoſui.

Acro: *in urnis condidi, & ſepelivi.* Tacit. de Vita Agric. *Paucioribus hominum lacrimis compoſitus es.* WOUWER. Sepeliet, condet. Tacit. in Agricol. cap. XLVI. *Paucioribus tamen lacrymis compoſitus es.* Pichena in Not. num. 101. ERHARD.

Aptatus] Id eſt, annexus. vide ſupra ad cap. XXXIV.

En-

erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus; ſed quaſi rudis atque infecta materies ibat, cum fluctibus. * *Hoſpites veluti conclamans.* * Procurrere piſcatores, parvulis expediti navigiis, ad praedam rapiendam: deinde, ut aliquos viderunt, qui ſuas opes defenderent, mutaverunt crudelitatem in auxilium.

CXV. *Tum, vocum concurſu facto*, audimus murmur inſolitum, & ſub diaeta

Expugnat.] Proprie dictum. Nam ut Juriſconſultus loquitur lib. III. §. 8. & VI. ff. de incendio, ruina, naufragio, rate, nave *expugnata. Expugnatur navis, quum ſpoliatur, aut mergitur aut diſſolvitur, aut vela conſcinduntur, aut anchorae involantur de mare.* Quae licet de malis hominibus & latrunculis dicantur, eorum vicem hic ſubit tempeſtas & arborem, gubernacula, funes & remos frangit & diſſolvit. BURM.

Non arbor erat relicta, non gubernacula] Paria in fragmento Alex. τὸ μὲν γὰρ ἔσθεν κῦμα κυλίνδεται, τὸ δ' ἔσθεν, ἄμμες δ' ἀν τὸ μέσσον ναῒ φορήμεθα σὺν μελαίνᾳ, χειμῶνι μοχθεῦντες μεγάλῳ. καλὰν πᾶς μὲν γὰρ ἄντλος ἱστοπέδαν ἔχει, λαῖφος δὲ πᾶν ἄδηλον ἤδη καὶ λακίδες μεγάλαι κατ' αὐτὸ, χαλῶντι δ' ἄγκυραι. BARTH. Confer hanc tempeſtatem cum Theocrit. Idyll. XXII. Achill. Tat. lib. III. BOURD. Fortaſſe *malus* ſcripſerat, quod ne quis adjectivum arbitraretur, notatum alicujus manu ad oram, *arbor:* quod deinde in ordinem verborum irrepſit. *Arborem* tamen pro malo dicunt poëtae. *Anonym. MS.* Syntheſis eſſet, ut illud Virgilii:

---- - *Centauro invehitur magna.*

id eſt, non aliquo ex Theſſaliae populis, Centauris dictis, ſed Centauro navi; ſic hic, *non malus erat relicta*, non intelligenda arbor pomifera, ſed navis. Verum cum *arbor* nonniſi poëtice pro malo uſurpetur, etiam parum decora videtur oratori haec ſyntheſis. niſi forſan legamus, *non malus erat relictus.* HADR. Cum tota haec naufragii deſcriptio elatiori ſtilo ſit elaborata, neſcio, cur non *arborem* pro malo potuerit ponere Petronius, cum ipſi JCti, ita ſaepe malum vocent, ut Lexicographi adnotarunt Et praeterea Frontinus lib. II. Strategem. cap. V. exemplo 46. *Memnon Rhodius ita ordinavit ſuos, ut paucarum navium malos erigerent, eaſque primas agi juberet. Hoſtes autem procul conſpicati numerum arborum, & ex eo navium quoque conjectantes, obtulerunt ſe certamini.*

Non gubernacula] Apulej. lib. II. Met. *Navis ipſa, quae vehebamur, variis turbinibus procellarum quaſſata, utroque regimine amiſſo aegre ad ulterioris ripae marginem detruſa, praecipitio demerſa eſt, & nos, omnibus amiſſis, vix enatavimus.* Quae Pricaeus recte cum Petronianis his confert, ut ſequentia de praedonibus, qui ejectos ſpoliant. Ovid. IV. 10

Telaſque, calathoſque, infectaque penſa relinquunt. BURM.

Hoſpites] Haec a mala manu intruſa, & deſunt Tornaeſ. BOURDEL. & aliis editionibus.

Ibat cum fluctibus.] Sic in Petronii fragmentis.

Delos jam ſtabili revincta terra,
Olim purpureo mari natabat,
Et modo levis hinc & inde vento
Ibat fluctibus inquieta ſummis.

BOURD.

Parvulis expediti navigiis.] *Orias* intelligit de quibus Plaut. Caciſto apud Fulgent. de ſermone priſco. Ipſe Plautus Rudente vocat *oriolas.* BOURD. Sueton. Caeſar. LVIII. *Noviſſimum ipſe clam parvulum navigium ſolus obvoluto capite conſcendit.* BURM.

Ad praedam rapiendam] Ad furtum faciendum. Nam rerum naufragio jactarum furtum eſſe leges teſtantur, praeter Ulpian. *l. falſus*, §. *ſi jactum ff. de furtis.* legendus Ariſtoteles lib. VIII. c. 3. Moralium. BOURDEL. Et proprie iterum hic *rapere* ponitur. Nam qui rapiunt ejecta nave edicto tenentur. lib. III. §. 6. ff. de incend ruin. & l. 7. l. eodem, ubi de illis qui diripiunt, ut de latronibus praeſidem debere ſententiam dicere, conſtituitur. BURM.

Crudelitatem in auxilium] Hoc etiam crudelitatem vocavit Caſſiodorus Epiſt. 7. lib. I. *Crudelitatis genus eſt, ultra naufragium velle deſaevire.* BOURD. Vid. l III. §. 8. ff. de incend. ruin. ubi & coguntur periclitantibus & naufragis opitulari. BURM.

Tum vocum concurſu facto] Haec à mala manu intruſa ſunt, neque convenit, ut in concurſu vocum (ſi id modo Latine dici poſſit) audirent murmur, quod ſilentibus aliis melius exaudiri potuiſſet. BURM. [An *ſedata?*]

Audimus murmur] Fulgent. de Allegor. librorum Virgil. *Quales vatum imagines eſſe ſolent, dum, adjunctis ad opus conficiendum tabulis, ſtupida fronte arcanum quoddam latranti intrinſecus tractu ſubmurmurant.* Stat. lib. III. ad Uxorem Sylv. V. verſ. 33.

---- *Tu procurrentia primis*

Car-

diaeta magiſtri, quaſi cupientis exire belluae gemitum. Perſequuti igitur ſonum, invenimus Eumolpum ſedentem, membranaeque ingenti verſus ingerentem. Mirati ergo, quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere, extraximus clamantem, jubemuſque bonam habere mentem. At ille interpella-

Carmina noſtra ſonis: totaſque in murmure noctes,
Aure rapis vigili.

WOUW. Non abſimile eſt, quod de ſemetipſo Statius ad Uxorem lib. III. Sylvar. Sylv. 5. Iſ. Pontanus in Gloſſario Gallico, verb. *Baritus* de Bardis poëtis Gallis. ERH. Fulgent. de Virgil. continentia. *Quales vatum imagines eſſe ſolent, dum aſſumptis ad opus conficiendum tabulis ſtupida fronte arcanum quoddam latranti intrinſecus tractu ſubmurmurant.* Sic nunc *murmur* de poëta verſus ſcribente. BOURD.

Diaeta] Cubile, in quo navicularius quieſcit: item habitatio in hortis. GLOSS. *Diaeta* habitatio in hortis. Plin. lib. V. epiſt. 6. *Contra mediam fere porticum zeta recedit, quae quatuor platanis inumbratur.* l. 55. §. Lignis, D. de leg. III. *diaetae ſunt hypocauſtae.* Plin. *vaporaria.* *Diaeta* eſt quae aliis coenatio. Sidon. *Ex triclinio in diaetam ſive coenatiunculam fit tranſitus.* Servius ad Virg. Aeneid. I.

----- *Vocemque per ampla volutant*
Atria. -----

ex Catone adferit, veteres in atrio epulari ſolitos. At *atrienſes*, principes ſervi tricliniarcs. Plaut. Pſeud. Act. III. ſcen. 2. *Condus promus procurator peni.* HA. *Quaſi te dicas atrienſem.* PS. *Ego? imo ego atrienſi impero.* Hinc liquet, cur in Gloſſis *Atrienſis* διαιτάριος, διαιτάρχης. *Diaetarii* meminit Ulp. l. XII. §. 42. D. de inſtr. vel inſtrum. leg. Paul. Sent. lib. III. tit. de Legat. *zetarii*, ut Plin. *zeta* & *zetula*, diaeta, diaetula. In quo hallucinatus vir doctus, qui adſerit *zetam* ἀπὸ τοῦ ζῆν, ut *diaetam* ἀπὸ τοῦ διαιτᾶν. Nihil enim aliud, niſi ſcriptionis mutatio, ut apud Phoebadium contra Arrian. in principio: *niſi illam zabolicae ſubtilitatis fraudem viderem.* pro diabolicae. Ergo omnis manſio appellari poteſt *diaeta.* Petron. ὥσπερ τις μετὰ τῶν πτύμενος. hinc forte *diaetarii*, Ulpian. l. 1. §. 3. D. Nautae caup. ſtabul. ut rec. reſt. qui cuſtodiae gratia navibus praeponuntur. WOUW. De qua l. 67. de divortiis & repud. alii *zetam* dixere. Cujac. ad Paul. Sent. Caſaubon. ad Sueton. BOURD.

Magiſtri] Gloſſ. *Magiſter, gubernator.* Gloſſarium: *Magiſter*, ἐπιστάτης: Heſych. Gloſſ. *Magiſter navis*, κυβερνήτης. l. 3. de Naufr. l. 37. de Navic. C. Theod. Virgil Aen. V. Valer. Flacc. l. 8. *Puppe procul ſumma vigilis poſt terga magiſtri.* WOUW.

Cupientis exire] Manus viri docti in margine codicis Almeloveniani *excire.* Ut apud Apulej. de Deo Socratis, *quem adverſatorem malis in omni vita ciebo.* Et ita *excire* pro evocare & elicere Plautus Epid. Act. IV. ſc. 2. *quod me excivisti ante aedes.* Lindenbrogius vero ad Donatum in Andr. Act. I. ſc. I. legit *Quaſi rugientis ex ira.*

Belluae gemitum] Seneca. *Vocem nullius terreſtris animalis, ſed, qualis eſſe marinis belluis ſolet, raucam & implicatam.* Doſitheus magiſter: *Bellua marina*: κῆτος, κνώδαλον. Feſt. *Balenam belluam marinam ipſam dicunt eſſe piſtricem, ipſam eſſe cetum.* Gloſſar. κῆτος *Piſtrix de bellua.* PITH. Suet. Ner. cap. XII. *Exhibuit naumachiam marinis aquis, innantibus belluis.* WOUW. Balaenae, quae *bellua* vocatur. Claudian. lib. II. in Eutrop.

Sic ruit in rupes, amiſſo piſce ſodali,
Bellua. -----

Savaro ad Sidon. lib. V. epigram. 23. ERH. *Beluae* Leid.

Gemitum] Forte *grunitum.* Si ſequentia mendo carent. ANON. Idem de Claudio Seneca. DOUZ.

Perſecuti igitur ſonum invenimus Eumolpum] Plaut. Rud. Act. I. ſc. 4.

Conſequamur gradu vocem.

SCIOPP.

Membranaeque] *Membranaque* Torn. mox *verſum* Memm.

In vicinia mortis] Ἐν ἀγχιθύροις θανάτοιο, ut loquitur Oppian. V. Halieutic. verſ. 289. WEITZ. Non haec inſania & ſtupor ſoli Eumolpo contigit, ſed in ſe agnoſcit etiam Ovid. lib. I. Triſt. 10.

Quod facerem verſus inter fera murmura ponti,
Cycladas Aegaeas obſtupuiſſe puto.
Seu ſtupor huic ſtudio, ſive huic inſania nomen, &c.

Lege quae ſequuntur. BURM.

Clamantem] Boſch. conjecit *calamum*, in ora libri. Sed alicui calamum extrahere neſcio an ſatis eleganter dicatur. Sed quum ad vicinae mortis mentionem, quam fecerant Encolpius & reliqui, exclamaret ſubito, eum extrahere voluerunt ex diaeta. Nam *extraximus* eſt injecta manu extrahere voluimus, & ſanam ipſi mentem apprecati fuimus. BURM.

Le-

Digitized by Google

pellatus excanduit, &, [a] ſinite me, inquit, ſententiam explere; laborat carmen in fine. [b] Injicio ego phrenetico manum, jubeoque Gitona accedere, & in terram trahere orcam mugientem. *

Hoc opere tandem elaborato, caſam piſcatoriam ſubimus moerentes, cibiſque naufragio corruptis utcumque curati triſtiſſimam exegimus noctem. Poſte-

[a] EUMOLPUS. [b] ENCOLPIUS.

Laborat carmen in fine] Eleganter dictum. Quintil. decl. v. *Facilius eſt diviſa ſubtrahere, quorum magnitudo laborat in ſolido.* Idem decl. xv. *laboranti primo ſui voluit facultate ſuccurrere*, id eſt, aegro. Et Graeci poëtae tunc λήγειν αὐτοὺς τὰ μέτρα dicuntur. Lucian. principio Timonis. CUP. Optime explicat Vir Ampliſſimus: qui enim promtiſſimus ad extemporalitatem uſque erat poëta, queritur, ſe circa finem ei imponendum ſollicitum haerere, neque aptum poſſe invenire. Tales illi apud Quinctil. II. 11. *qui certa initia deſtinant, nec ſciunt connectere*, aut *intentionem in fine intermittunt*, ut Plin. epiſt. III. 13. Et ideo petit ſpatium meditandi, quaſi pluris eſſet carmen conſummare, quam in naufragii periculo ſalutem quaerere; in quibus Satyricus noſter inſaniam intempeſtivi poëtae egregie oſtendit, non conſtantiam philoſopho dignam, ut hic Hadrianides ſomniat. Et ita *laborare* eleganter Latinis omnia dicuntur, quae in periculo ſunt, ne laedantur, aut pereant, ut hic carmen laborat, quia, ſi finis non imponeretur aptus, periculum erat, ne totum interciderct, & faetus ille ingenii periret. Horat. I. od. 9.

Nec jam ſuſtineant onus
Silvae laborantes.

Idem I. od. 28.

Ah miſer!
Quanta laboras in Charybdi.

Et ſic ſaepe alibi idem poëta. Ovidius I. Met. 257.

----- *Et mundi moles operoſa laboret.*

Statius lib. VII. Theb. 3.

Concuſſitque caput, motu quo celſa laborant
Sidera.

Supra noſter cap. XLIV. *populus minutus laborat*, & cap. XXIII. *ut putares detectum parietem nimbo laborare.* Quinctil. VIII. 6. *fructus laborare*, metaphorice dici docet, & IX. 4. *figura laborans.* Valer. Max. V. I. extern. 3. Valer. Flacc. IV. 170. *laborem montis* dixit. Claudian. III. Rapt. 396.

Clauſuſque laborat
Mulciber.

BURM. [*Carmen* hic eſt verſus, non integrum.]

Injeci manum] Ut in lege XII. tabularum *manum endojacere*, ἐπιβάλλειν τὰς χεῖρας. In Euangelio D. Matthaei, & apud Heliodor. I. & VIII. BOURD.

Phrenetico.] Phreneticis non ſolum injiciebantur manus, ſed etiam funes. ut apud Plaut. Captivcis Act. III. ſc. 4. apud quem male, *fit opus Hegio.* lego *fune opus*, ut quidam. BOURD.

Porcam mugientem] Alii, *portam.* Pith. PATISSON. Puto legend. *porcam.* PUTEAN. Optimus codex, *portam mugientem*, L. *poëtam mugientem.* Scal. WOUW. Sine cauſſa hoc mutarunt viri doctiſſimi. BARTH. *Poëtam muginantem* forte, & quid ſit *muginari* notum eſt. An *orcam mugientem*, ut de bellua ea marina capiatur, quae ad hoc exemplum multorum nautarum manibus trahi ſolet. Sed placet quod excuditur *porcam mugientem.* ANON. Leg. *orcam.* eſt piſcis apud Plin. lib. IX. cap. 6. & quidem ex belluarum genere. Jungermann. An leg. *phocam?* Gloſſae; φώκη, *vitulus marinus.* *In terram trahere* phraſis eſt piſcatorum. *Mugientem*, id eſt, χαίνοντα, apud Heſych. ERH. Dixerat antea, *tamquam cupientis exire belluae.* Non igitur attenderunt, qui mutare auſi ſunt. BORD. Illuſtris Scaliger legit *poëtam mugientem.* Mallet Doctiſſ. Th. Munckerus *poëtam mutientem*; quod admodum arridet. Eſt enim *mutire* confuſum aliquem & obſcurum edere ſonum: quod à meditabundis ſaepe fieri videmus. BOSCH. Barth. ad Stat. I. Achil. 524. citat *orcam*, & ex veteri Schol. notat, omnem inconditum ſonum poëtis mugitum dici. *Phocam* tamen, quod Douſa conjecerat, probavit Brouckhuſius. *Portam* Leidenſ.

Elaborato] Magno labore, niſu & moleſtia, confecto. Juſtin. I. 2. *Ninyas contentus elaborato à majoribus imperio, belli ſtudia depoſuit.* Ita Cicero de Clar. Orat. cap. XC. *elaborata oratio & elucubrata.* Sueton. Aug. LXIV. *ac nihil aeque elaboravit, quam ut imitarentur chirographum ſuum.* Ita Torrentii codices: vulgo *laboravit*: uſus & Horatius lib. III. od. I. & Epod XIV. Tantae ſcilicet molis erat poëtam inſanum & reluctantem à membranis ſuis abſtrahere, qui maluiſſet vitam, quam carmina, perdere, niſi forte quaedam interjecta fuerint de difficultate terram prehendendi navigiis illis parvis. BURM.

Caſam piſcatoriam] De qua ad lib. I. Heliodori. BOURD.

Digitized by Google

Poſtero die, quum poneremus conſilium, cui nos regioni crederemus, repente video corpus humanum circumactum levi vortice ad litus deferri. Subſtiti ergo triſtis, coepique uventibus oculis maris fidem inſpicere: &, hunc

Cibiſque naufragio corruptis] Prochorus Hiſt. de S. Johanne Euangel. πάντων ἐν ἡμῶν ἐξελθόντων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ κεκακωμένων, καὶ μὴ δυναμένων πρὸς ἀλλήλους λαλῆσαι ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, καὶ τοῦ φόβου, καὶ κόπου, ἐποιήσαμεν ἀπὸ ὥρας ἕκτης ἕως ὥρας ἐννάτης κείμενοι, καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντες εἰσήλθομεν Σελευκείαν, καὶ ὡς ναυαγίῳ περιπεσόντες ᾐτήσαμεν ἄρτους. λαβόντων δὲ ἡμῶν, καὶ φαγόντων, καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντων. ERHARD. Virgil. Aeneid. I.

Tum Cererem corruptam undis.

BOURD.

Poſtero die quum poneremus conſilium] Malim, *quum componeremus conſilium*, ſicut infra cap. CXXXVI. *Convicium verens abeundi formavi conſilium.* SCIOPP. ad Symmach. epiſt. IX. 63 Elegans locutio. Cum conſultaremus, cum quaeſtionem & conſilium haberemus, in qua regione potiſſimum tuti eſſe poſſemus. Ita *quaeſtionem ponere* Phaedr. fab. XIII.

Nec quaeſtionis poſitae cauſſam intelligit.

Hygin. fab. LXVII. *ſi carmen, quod poſuiſſet, aliquis interpretatus eſſet.* Corruptus hac in voce Plinius lib. II. epiſt. 3. *poſcit controverſias plures, electionem auditoribus permittit, ſaepe etiam partes.* legendum ſine dubio *ponit*. CUPER. Lib. III. Obſerv. cap. 20. Senec. Phoeniſ. verſ. 133.

Saeva Thebarum lues
Luctifica caecis verba committens modis
Quid ſimile poſuit.

Cicer. I. de Orator. 22. *Quid mihi nunc vos, tamquam alicui Graeculo otioſo & loquaci, & fortaſſe docto atque erudito, quaeſtiunculam, de qua meo arbitratu loquar, ponitis?* Inepta ergo Scioppii emendatio. Vide an huc pertineat illud Sueton. Othon. VII. *poſita brevi ratione.* Simili fere modo Luc. Actor. XXVII. 12. οἱ πλείους ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν. ita *ponere calculos* τίθεσθαι ψήφους, & ſimilia, vid. ſupra ad cap. CI. BURM.

Crederemus] Heinſius mallet *crederemur*. Sed vulgata mihi ſanior videtur. Proprie enim ſe credere aliquis dicitur regioni, mari, procellis, & ſimilibus, qui pericula ſubit, quae illa ſecum ferre poſſunt. Horat. lib III. od. 27.

...... Age, te procellae
Crede veloci.

Virgil. lib. V. Aeneid. verſ. 850.

Aeneam credam quid enim fallacibus auſtris?

lib. VI. verſ. 15.

Praepetibus pennis auſus ſe credere coelo.

Vid. ſupra ad cap. LXXIII. Quia ergo ubique mala invenerant, ponunt conſilium inter ſe, cui ſe crederent regioni, ubi quies & ſecuritas oſtenderetur. Portum tandem inveniunt Crotona. BURM.

Corpus humanum] Piſcatores parvis expediti navigiis poſt longam tempeſtatem diſcurrebant, ut inhumata corpora ἐκ ναυαγίας ἀποπνιγέντων ſepulturae mandarent. Eleganter hoc piſcator apud Alciphron. in epiſtola elegantiſſima, ubi legendum ῥύμη & νοσήσομεν. BOURD [Locus eſt lib. I. ep. 10. p. 40. edit. Bergler. paullo prius p. 38. lin. antepen. pro mendoſo εἶτι, quod occurrit volventi, reponendum ἐστὶ, niſi quis Jonicum εἶσι malit. Expreſſit Euripid. Troad 687.

Ναύταις γὰρ ἢν μὲν μέτριος ᾖ χειμὼν φέρειν &c.]

Levi vertice] Alii, *Vortice*. TORN. & ERH.

Ergo triſtis] Lege, *ego triſtis*. Pith. PATISSON.

Viventibus oculis] Alii, *nictantibus*: alii, *humentibus*. P. Fab. *liventibus*. TORN. Jungermann legit *diligentibus*, Putſchius, *liventibus*. ERH. Loco hujus lectionis pravam ſubſtituunt. BOURD. Per pleonaſmum (neque enim mortui vident,) aut epexegeſin, ſeu expoſitionem, aut appoſitionem, ut vocant, in antitheſi ad *maris fidem* & *corpus mortuum*, quaſi diceret, oculis qui adhuc vivunt. HADRIANID. Forte *virentibus*, ut ſolet in tempeſtate, maxime quibus aegre eſt. Aut *vientibus*. ANONYM *Humentibus* alii, recte. Sic Claudianus, Suetonius, & Ovidius lib. XI. Metam. verſ. 464.

...... Suſtulit illa
Humentes oculos.

Error inde natus, ut exiſtimat Doct. Munckerus noſter, quod primitus ſcriptum fuit *umentibus*, neglecta aſpiratione; ut in veteri inſcript.

ET QUICUNQUE TUIS UMOR
LABETUR OCELIS.

J. Lipſius legit *uventibus*, neſcio, an melius, quamquam non ignoro, Catullum ep. LXVII. *uvidulam a fletu* dixiſſe, quo loco non audiendus Palmerius, *fluctu*, emendans. BOSCII. *Humentibus* Leid. Ovid epiſt. IX. 64.

Hument incultae fonte perenne genae.

Silius Ital. IX. 30.

Sed vos, quorum oculos atque ora humentia vidi.

Salmaſius epiſt. LXXXV. *uventibus* vult. Inepte *viventibus* propugnat Hadrianides, ſine dubio legendum *uventibus*. vide Gronov. Diatr. Statianae cap. XXIII. Ita *humentes oculos* Ovidius lib. XI. Metam. verſ. 464. Quamquam differre inter ſe *humentes* & *uventes* oculos notavit in margine codicis

hunc forſitan, proclamo, in aliqua parte terrarum ſecura exſpectat uxor: forſitan ignarus tempeſtatis filius: aut patrem utique reliquit aliquem, cui proficiſcens oſculum dedit. Haec ſunt conſilia mortalium, haec vota magnarum cogitationum. En, homo quemadmodum natat? Adhuc tamquam ignotum deflebam, quum inviolatum os fluctus convertit in terram, agnovique terribilem paullo ante & implacabilem Lycam, pedibus meis paene ſubjectum. Non tenui igitur diutius lacrymas, imo percuſſi ſemel iterumque manu pectus; &, Ubi nunc eſt, inquam, iracundia tua? ubi impotentia tua? Nempe piſcibus belluiſque expoſitus es, &, qui paullo ante jactabas vires

dicis ſui Broukhuſius; *uvere* enim dicuntur, cum leviter oboriuntur lacrymae, quae proveniebant, quia ſpectabat ignoti hominis cadaver, motus videlicet communi lege humanitatis. Poſtquam autem agnovit exanimum Lycae corpus, tum vero non tenuit diutius lacrymas. Hic demum coeperunt *humere oculi*.

Maris fidem] Hiſtor. Apoll. *Intuens mare tranquillum, ait: O maris fides!* adduco interpretem Tertullianum de Pall. cap. II. *Sic & mari fides infamis, & flabris aeque mutantibus, de tranquillo probum, de fluſtris temperatum, & extemplo de decumanis inquietat.* WOUW. Sic Plinius Panegyr. Infra: *Non ſola mortalibus maria hanc fidem praeſtant.* Freh. ERH. Sic *maris fides* apud Solin. cap. LVI. *Taprobanem inſulam antequam temeritas humana exquiſito penitus mari fidem panderet.* Propert. Eleg. 6. lib. III.

Fallit portus & ipſe fidem.

Cornel. Celſ. lib. II. cap. 6. *ſed eſt tamen maris fides.* Tertull. de Pallio: *Sic & mari fides infamis.* Petav. ad orat. IV. Themiſtii. Virgil. Georg. Plin. grat. act. ad Trajan. *Quod enim tam infidum mare, quam blanditiae principum?* BOURD.

Exſpectat uxor.] Ex Homero Iliad. B. a quo Ovid. Triſt. Eleg. 2. lib. I. Plaut. Capt. Terent. BOURD.

Reliquit aliquem.] *Aliquem* deeſt Memm. malim *aliquis*, ut filius intelligatur relicto patre mare ingreſſus. BURM.

Cui proficiſcens oſculum dedit] Sueton. Ner. cap. XXXVII. *Neque proficiſcens quemquam oſculo impartivit.* Stat. Theb. lib. XII. verſ. 717.

Jam nec conjugibus ſuprema nec oſcula natis
Jungit. ——

Plaut Mercat. lib. III. Regum cap. XIX. Ovid. Triſt. I. WOUW.

Quemadmodum natat] Alii, *quemadmodum natus.* TORN. Sumtum ex Plauto, ut & alia plura, Rudent. Act. I. ſc. 2. *Hui homunculi quanti eſtis, ejecti, ut natant!* PITH. Plaut. Rudent. I. ſc. 2. *Homunculi quanti eſtis ejecti, ut natant!* Propert. lib. III. eleg. 6.

Et nova longinquis piſcibus eſca jacet.

BOURD.

Terribilem paullo ante Licham] Q. Curt. III. VIII. 16. *Et Hercule terribilem ante regem.* BOURD.

Non tenui] Vide ſupra cap. LXXV.

Manu pectus] *Manibus* cod. Leid. BOSCH.

Ubi nunc] Articulus increpandi. Phaedr. fab. 9. lib. I.

Oppreſſum ab aquila, fletus edentem graves,
Leporem objurgabat paſſer, ubi pernicitas nota, inquit, illa eſt?

BOURD. Pro *& ubi* malebat Boſſch. *heu ubi*? Egregie hanc formulam illuſtravit Heinſius ad Ovidii IV. epiſt. verſ. 150. & XII. 103. cui plura addere in proclivi eſſet. Sed larga ſatis ibi copia, & timeo Gallulos cenſores. vide & Freinsh. ad Tacit. lib. II. Annal. cap. 2.

Impotentia.] Valde potentia. Horatius, Vellej. Paterc. lib. I. Prudent. Cathemer.

Majorum meritis tutus & impotens.

Dixi antea ad haec verba, *coenas impotentium.* Sic apud Graecos τὸ α auget, ut ἄβιος, ἀντὶ τοῦ πολὺν βίον κεκτημένος. ὥσπερ ἄξυλος ὁ πολύξυλος. Gloſſ. MSS. quae conveniunt cum Homero & Antiphonte, ut patet apud Harpocrat. v. Ἄβιος. Etymolog. mille locis. Impotentiam alibi quidam interpretantur iracundiam & inhumanitatem, ut apud Ciceron. Epiſt. ad Planc. BOURD.

Nempe piſcibus belluiſque expoſitus] Plaut. Rudent. Act. II. ſc. VI. verſ. 29. *Piſcibus in alto, credo, praebent pabulum.* Apul. libro V. *Per ſaxa cautium membris jactatis, alitibus beſtiiſque obvium ferens pabulum.* Martius vates apud Livium lib. XXV. cap. 12. *Piſcibus feriſque fiat eſca caro ſua.* WOUW. Hoc miſerum credebant veteres. vid. Barth. ad Stat. IX. Theb. verſ 300. & quos ibi laudat. *Beluis* Leidenſ.

Ante jactabas] Hac de re Stobaeus ſerm. XXII. Conſtant. Manaſſ.

Ὁ πρὶν ὑπεραιρόμενος, ὁ γοβαρὸς, ὁ γαῦρος.

Et alibi:

Digitized by Google

vires imperii tui, de tam magna nave ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti, & opes fraudibus captas per mille annos diſponite. Nempe hic proxima luce patrimonii ſui rationes inſpexit; nempe diem etiam, quo venturus eſſet in patriam, animo ſuo finxit. Dii Deaeque, quam longe à deſtinatione ſua jacet! Sed non ſola mortalibus maria hanc fidem praeſtant. Illum bellantem arma decipiunt: illum diis vota reddentem penatum ſuorum ruina ſepelit:

Ὁ περὶ τοβαγματόγραφος, ὁ πάνυ Φρυαλίας. BOURD.

De tam magna navi ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete.] Vetus poëta in Catalect. de Fortunae inconſtantia;

Ite, novas toto terras conquirite mundo,
Nempe manet magnos parvula terra duces.

Raderus ad Martial. lib. v. epigr. 71. ERH. Cicer. lib. IV. ad Attic. epiſt. ult. *Haec enim me una ex hoc naufragio tabula delectat.* Quintil. decl XII. *Naufrago tabulam abſtuliſti, mortuo adplicas navem.* CUPER.

Ite nunc] Juvenal. Sat. XII. verſ. 57. *I nunc, & ventis animam committe.* Propert. lib. III. el. XVI. verſ. 17. *I nunc, tolle animos.* Virgil. lib. VII. Aeneid verſ. 425. *I nunc, ingratis offer te, irriſe, periclis.* PITH. Dixere de hac tabula interpretes Perſii. Adde mentita ſaepe navigia parvae jacturae in magnorum naufragiorum formam depictae: Caſtores tabulam naufragam ad litus direxiſſe, & alia τῆς τοιαύτης τραγῳδίας εἰκόνα, ut hac de re loquitur Lucian de mercede conductis. BOURD. Et exprobrationis formulam illuſtravit Paſſeratius ad Propert. lib. III. eleg. 6. pag. 442. & Heinſius ad Ovid. lib. III. Amor. eleg. 3. & ad Claud. lib. I. de rapt. Proſerp. verſ. 91.

Opes fraudibus captas] *Partas* alii; forſan melius, *raptas.* BOSCH.

Proxima luce] Proxime anteacta. *Proximus* propritim de praeterito dicitur, ut *primus* de futuro. Supra; *& prima ſtatim nocte in monumentum ferebat.* Infra, *Acceſſiſſe huic triſtitiae proximum naufragium.* ERH.

Finxit] Amicus noſter non è multis Rev. D. Matthias Oeveringius mallet hic, *fixit:* quod notam hanc quantitatis, virgulam tranſverſam, olim ſyllabis imponi ſolitam, erroris occaſionem ducat. Unde fluxit, ut *totiens* pro *toties* & multa alia, de quibus adeundus Lipſius. BOSCH.

Dii deaeque] Frequens haec formula apud Paganos ſcriptores, de qua adeundus Ludovic. Dorleans in Cogitation. ad Tacit. Annal. lib. IV. pag. 476. col. 2. WEITZ. Vid. ſupra cap. LXXIX.

Sed non ſola maria] Philemo: οὐ τοῖς πλέουσι τὴν θάλατταν γίνεται μόνοισι χειμὼν, ὡς ἔοικεν. PITH. Seneca lib. VII. Controv. I. *Multas rerum natura mortis vias aperuit, & haec eſt conditio generis humani, quod naſcimur uno modo, multis morimur; laqueus, gladius, praeceps locus, venenum, naufragium, mille aliae mortes inſidiantur miſerae huic animae.* Firmic. Aſtron. lib. I. cap. 4. *Quidnam de mortium* (lege *mortalium*) *vario exitu dicemus? Ille, cogente fato, ſuſpenditur laqueo, at ille gladio percutitur, ille mari fluminibuſque ſubmergitur, ille ſaevientibus flammis ignique traditus in cinerem favillaſque convertitur, ille per praecipitia jactatur, ille cadentium tectorum ruina comprimitur;* & quae ſequuntur. Vide locum. Simonides, Anacreon apud Stobaeum, Stat. Theb. lib. IX. WOUW. Adi Rittershuſ. notas in Oppian. lib. V Halieutic. verſ. 336. WEITZ.

Fidem] Ironice dictum. *Fides* mari dicitur eſſe, cum tuto navigari poteſt. Virgil. libr. III. Aeneid. verſ. 691.

Inde, ubi prima fides pelago, placataque venti
Dant maria.

Hinc Pittacus interrogatus à quodam, τί ἄπιστον? reſpondit θάλασσα, apud Plutarch. in Apothph. Philoſoph. CUPER.

Decipiunt] Eleganter; quibus victoriam ſe & gloriam conſecuturum ſperaverat, iis ipſis mortem invenit. Et ita *decepti* dicuntur, quos vota & ſpes fallunt. Virgil. IV. Aeneid. verſ. 17.

Poſtquam primus amor deceptam morte fefellit.

ubi vide notas Heinſii, & notas Pricaei ad Apulej. lib. VIII. Mileſ. p. 447. Et ita cape illa Terentii Andr. Act. I. ſc. 5. *Ego propter me illam decipi miſeram ſinam.* Et Cicero lib. V. ad famil. epiſt. 16. *Hoc confirmare poſſum, ea miſceri, parari, impendere reipublicae, quae qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus eſſe videatur*, id eſt, ut Manutius explicat, privatus aliquo bono, quod ſibi futurum ſperaverat, ſi diuturnior vita fuiſſet data. vid. ad Ovid. Metam. V. 147. Ponto III. IV. 37. Vellej. Paterc. II. 116. Senec. Agam. 112. Valer. Flac. III. 477. VII. 161. Stat. Theb. VII. 156. Sil. Italic. VIII. 102. Auſon. Parent. VII. BURM.

Pena-

Digitized by Google

pelit: ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit. Cibus avidum ſtrangulavit, abſtinentem frugalitas. Si bene calculum ponas, ubique naufragium eſt. At enim fluctibus obruto non contigit ſepultura. Tamquam interſit,

Penatum] *Penatium* Memm.

Ruina ſepelit.] Quinctil. Declam. XII. *Circumdati ſunt quidam flammis, ipſa famis poena habuit ſepulturam.* Miror, Gonſalium ad ſpuriam, vel certe jocularem inſcriptionem reſpexiſſe Petronium, credere: quam inter ſpurias retulit Gruterus pag. III. & primum vulgavit Fr. Luiſinus lib. III. Parerg. 40. Reineſius Epiſt. XLVIII. pag. 444. joco confictam, licet antiquam, cenſet. *Ruina camarae* oppreſſos exhibet Phaedrus lib. IV. fab. 24. Conſ. Propert. Eleg. II. XX 67.

Ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit] Non diſſimile eſt, quod Fulconi Regi Hieroſolymitano obtigit. Is, leporem forte inſectatus, ſubita equi ruina praecipitatus terrae caput adflixit, cerebroque per nares aureſque erumpente in reginae oculis exſpiravit. Guilhelm. Tyrius in Chronic. Hieroſolymit. Cruſius in Annal. Suevor. A. C. 1142. Horat. Turſellinus in Epitom. Hiſtor. lib. VIII. p. 358. Sethus Calviſius in Chronol. anno 1141. Mich. Saxo in Chron. Caeſar. part. II. pag. 247. Similiter Maria Imperatrix, Maximiliani I. conjux, caſu equi inter venandum praecipitata vitam mortalem amiſit: Cuſpinian. de Caeſarib. in Maximiliano Primo, Jacob. Menlius in Genealog. Auſtriac. & plerique omnes Chronographi. Ita Sigiſmundus Georgius Seldius, Caroli V. & Ferdinandi I. Vicecancellarius, dum ex praedio Viennam rediret, ciſio, in quo cum Joh. Ulrico Zaſio vehebatur, tum forte Pſalmis legendis intentus, inter eundum excuſſus, & capite ad ſaxum illiſo letaliter vulneratus, triſti fato exſtinctus eſt, anno 1565. Jacob. Auguſt. Thuanus Hiſtor. lib. XXXVI. Bucholcerus in Indice Chronologic. pag. 613. WEITZ.

Cibus avidum ſtrangulavit] Lipſius II. de Conſtant. 19. Pet. Crinitus de Honeſt. diſcipl. lib. II. cap. 6. Sic Attila Hunorum Rex ex ingluvie ſuffocatus interiit; Wolffg. Lazius de Migration. gent. lib. II. pag. 603. Jornandes in Chron. Gothor. Ant. Bonfinius in Rer. Ungaric. decad. Nicol. Olahus in Athila, Sethus Calviſius in Chronolog. anno Chriſti 453. in fin. Cyriac. Spangenberg. in Chrononic. Saxon. anno 454. WEITZ.

Si bene calculum ponas] Boëth. *Vis cum fortuna ponere calculum?* BARTH. Plinius Secund. lib. II. 14. *Hic quoque in conditionibus deligendis ponendus eſt calculus.* Boëth. l. II. proſ. 3. de Conſol. *calculum ponere.* Sitzmanus in Not. n. LVIII. ERH. Plinius lib. II. epiſt. 19. *Examina tecum omneſque, quos ego novi, in utraque parte calculos pone, idque elige, in quo vicerit ratio.* Saresberienſis lib. VIII. Policrat. cap. 6. *Qui ſingulis noctibus cum ſervis ſuis calculum ponunt, & quod effuderunt uſu vel abuſu diurno, quaſi nocturnis lacbrymis deflent.* WEITZ. Paſſim apud Senec. Juvenal. Satyr. VI. *ponatur calculus.* Plin. cap. I. lib. 7. quem vide. BOURD. Id eſt, ſi rem bene expendas, conſideres. Locutio elegantiſſima deſumta inde, quod veteres calculis numerare ſolerent; & amant metaphoras hujuſmodi auctores. Cicero ad Att. VIII. epiſt. 12. *Quare nunc ſaltem ad illos calculos revertamur, quos tum abjecimus.* Plinius lib. I. ep. 14. *& ſane, de poſteris & his pluribus, cogitanti, hic quoque in conditionibus deligendis ponendus eſt calculus.* Euripid. Oreſt. verſ. 1100. εἰς κοινοὺς λόγους ἔλθωμεν. *una rationem ineamus.* Theophr. Charact. cap. XIV. τοιοῦτός τις, οἷος λογισάμενος ταῖς ψήφοις, καὶ κεφάλαιον ποιήσας. cap. XVIII. κελεύσας θεῖναι τὰς ψήφους. CUPER. Vide ſupra ad cap. CI. Plin. Epiſt. I. 19. v. 2. & Quinctil. Declam. CCLXXIII.

Ubique naufragium eſt] Homerus hoc exprimit Iliad. VII.

Κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο
Μυρίαι, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν οὐδ' ὑπαλύξαι

Eadem loquitur Scholiaſtes Sophoclis ad Oedip. Tyrann. Lucan. I.

Naufragium ſibi quisque facit.

Frequens eſt apud autores hujus declamationis theſis, ut apud Ariſtophan. in Ranis, Pindar. od. II. Olymp. Senec. Suaſ. 2. Controv. 16. Prudent. hymno Quirini, Plutarch. in Antonio. BOURD. Vide Barth. lib. V. Adverſ. cap. 18 *Eſt* non habet Leidenſ. Anthol. III. XXII. p. 555. Ναυήγει &c.

At enim fluctibus obruto] Stobaeus λόγ. 96. Philemonis illud adducit ex Ephebis; ὁ τοῖς πλέουσι τὴν θαλάττιαν γίνεται μόνοισι χειμών. BONG. Philoſophum hic agit Eumolpus: nam ſapientes à plebeja illa opinione, de ſepulturae honore & neceſſitate animum abducentes, omnem poſt mortem cadaveris conſumtionem ſepulturam idoneam credebant. v. Barth. Adverſ. lib. LIII. cap. 10. Ita eleganter Apulejus lib. IV. Mileſ. *Tunc nos, magnamini ducis vigore venerato, corpus reliquum veſte lintea diligenter convolutum, mari celandum commiſimus. Et nunc jacet noſter Lamachus elemento toto ſepultus.* Ubi non aliena adnotavit Pricaeus.

interſit, periturum corpus quae ratio conſumat, ignis, an fluctus, an mora. Quidquid feceris, omnia haec eodem ventura ſunt. Ferae tamen corpus lacerabunt. Tamquam melius ignis accipiat. Imo hanc poenam graviſſimam credimus, ubi ſervis iraſcimur. Quae ergo dementia eſt, omnia facere, nequid è nobis relinquat ſepultura, quando etiam ita de invitis

Barthius vero hic legit *continget*. *Contingit* edit. Hadrian. Obruti Memm. unde *obrutis* legebat Douza.

Tamquam interſit] Teles: τί διαφέρει ὑπὸ πυρὸς κατακαυθῆναι, ἢ ἀπὸ κυνὸς καταβρωθῆναι, ἢ ἐπάνω τῆς γῆς ὄντα ὑπὸ κοράκων, ἢ κατορυχθέντα ὑπὸ σκωλήκων. Seneca de Fortuit. *Quid intereſt ignis me an fera conſumat, an tempus omnium ſepultura?* PITH. Lucifer Caralit. lib. Moriendum eſſe pro Dei filio: *Quantum ad exitum, nihil intereſt, clavo an lancea moriar*, &c. WOUWER. Pie nos D. Cyprianus ita monet; *Noſtra nihil intereſt, aut à quo, aut quando, perimamur, mortis & ſanguinis praemium à Domino recepturi.* Ph. Camer. Horar. ſucciſ. Cent. III. cui adde Waremundum de Erenberg ſive Eberhardum à Weihe in Definit. Foederis nove repexa, libro II numero 99. 105. 106. ERH.

Quae ratio] Alii, *quae nato*. TORN.

Conſumat ignis, an fluctus, an mora] Minutius Octavio. *Non intereſt, utrum ferae diripiant, an maria conſumant.* unde forte legendum pro *mora*, *mare*. BONG. Lege, *mare*, ſicut ſupra cap. XCVIII. *Utinam me ſolum inimicus ignis hauriret, utinam hibernum invaderet mare!* Putſchius. Sed, quia *fluctus* meminit, nihil videtur mutandum. nomine *mora* intelligit mortem naturalem. ERH. Hoc in mentem venerat philoſopho illi Theodoro Cyrenaeo apud Ciceron. Tuſcul. I. *Theodoro quidem nihil intereſt, humi an ſublimis putreſcat.* Valer. Max. VII. Lucan. lib. VII. 809.

Tabeſque cadavera ſolvat
An rogus, haud refert.

Lucian. Jov. Tragoed. Αἱ μοῖραι ἑκάστῳ ἐπικλώθουσι, τὸν μὲν κεραυνῷ, τὸν δὲ ξίφει, τὸν δὲ πυρετῷ ἢ φθόῃ ἀποθανεῖν. BOURD. M. Minutius in Octavio pag. 24. Prudentius in Romano verſ. 48. Seneca de Remed. fortuit. *Quid intereſt, ignis me an fera conſumat, an tellus omnium ſepultura.* Franc. Petarcha de Remed. utriuſque fortun. WEITZ. Barthius dicto loco legit *ignis, aër, fluctus, an mora*. Et lib. XXII. Adverſ. cap. 13. recte contra Erhardum explicat *moram*, non mortem naturalem, ſed conſumtionem cadaveris putrefactione naturali, cui opus tempore. Quod confirmat locus Ovidii ab Ampl. Cupero codici ſuo adſcriptus ex lib. XV. Met verſ. 156.

Corpora ſive rogus flamma, ſeu tabe vetuſtas,
Abſtulerit, mala poſſe pati non ulla putatis.
Morte carent animae.

vide Gonſalium. vid. Lucret. III. 883. & Quinct. Decl. III.

An mora.] Tertull. Apolog. cap. XXIX. Ovid. Epiſt. Ariadn.

Morſque minus poenae, quam mora mortis, habet.

Eodem ventura.] In eundem locum. Ovid.

Tendimus huc omnes.

Phaedr. IV. 19. *Abiturus illuc, quo priores abierunt.* BURM.

Ferae tamen corpus lacerabunt] Salluſt. in Jug. *Feralis peſtis abſumat.* Pflug. ERH. Hinc dirae in hoſtes. Euripid. Phoeniſſ.

Ἐᾶν ἄκλαυστον, ἄταφον οἰωνοῖς βοράν.

Οἰωνοῖς, id eſt, γυψί. Sic οἰωνὸς vertit Sophocl. ad illud Ajac. Maſtig.

Ῥιφθῶ κυσὶ πρόβλητος οἰωνοῖς θ' ἕλωρ.

Tangit has diras Catull. Epithal. Pelei, & Lucan. lib. IV. ſic apud Theocrit. Idyll. III.

Κεισεῦμαι δὲ πεσὼν καὶ τοὶ λύκοι ὧδέ μ' ἴδοντι

Quod ita ſuum fecit Ovid. in Ibin.

Inque meo tingent ſanguine roſtra lupi.

Idem epiſt. Canac.

Diripient avidae viſcera noſtra ferae.

Hoc paſſim apud Homer. ut Iliad. I. 4. II. 18. Propert. Eleg. 3. lib. III. qui totus ad declamationem noſtram pertinet, Lucan. lib. VII. Plin. Epiſt. 10. lib. VI. & 19. lib. IX, ovid. paſſim, Lucian. Aſin. Prudent. hymno I. Vincentii, Protogenes apud Aelian. Var. hiſtor. & Stobaeus ſerm. 122. BOURD.

Accipiat] Barth. ad Stat. XII. Theb. verſ. 99. legit *abripiat*. Quod laudat Broukhuſius. Et Adverſ. XVI. 19. ponit haec verba: *tamquam melius ignis accipiat*, poſt *iraſcimur*.

Imo hanc poenam] Senec. *Utilem ac ſalubrem temperaturam, non hanc, quae nuper inventa eſt ſimilis incendio, adeo quidem ut convictum in aliquo ſcelere ſervum vivum lavari oporteat. Nihil autem videtur intereſſe, ardeat balneum an caleat.* PITH. L. XXVIII. §. II. D. de poenis. recte autem *poenam graviſſimam*. Summa ſupplicia ſunt, crux, cre-

vitis fata ſtatuant ? * Et Lycam quidem rogus inimicis collatus manibus adolebat: Eumolpus autem, dum epigramma mortuo facit, oculos ad arceſſendos ſenſus longius mittit. *

CXVI. Hoc peracto libenter officio, deſtinatum carpimus iter, ac momento temporis in montem ſudantes conſcendimus, ex quo haud procul

crematio; decollatio. Mediocrium delictorum poenae, metallum, ludus, deportatio. Minimae, relegatio, exilium, opus publicum, vincula, inquit Paul. Sent. lib. v. de abolit. quos gradus poenarum conſtituit etiam Calliſtr. d. leg. xxviii. D. de poenis. At inter ſummas poenas graviſſima vivicrematio. Paul. lib. v. Sent ad l. Cornel. de ſiar. & veneſ. *Magicae artis conſcios ſummo ſupplicio affici placuit, id eſt, beſtiis objici, aut cruci ſuffigi. Ipſi autem magi vivi exuruntur.* Gravius crimen, magum eſſe, quam magicae artis conicium. ideo magi graviſſima poena puniuntur, nempe igne, uti & aruſpices: l. iii. C. de Maleſ. & Math. At magicae artis conſcii ſummo quidem ſupplicio afficiuntur, id eſt, beſtiis ſubjiciuntur, aut cruci ſuffiguntur, ſed non graviſſimo, id eſt, ut Tertull. de Anima, vivicomburio. Petron. cap. cii. *Conclamabo, ſervos poenam graviorem timentes praecipitaſſe ſe in mare.* Per *poenam graviorem*, aut crucis, aut ignis, aut beſtiarum ſupplicium innuit. WOUWER. Vide l. xxviii. §. ii. D. de poen. Harmenopul. l. viii. tit. 12. in princip. Baſilicῶn lib. lx. lib. li. c. 29. & lib. vi. Ecloga 6. ERH.

Ubi terris iraſcimur] Neſcio, unde *terris* in recentiores editiones irrepſerit, antiquiores Tornaeſii, Patiſſonii, Wouwerii, & omnes aliae, *ſervis*. Barthius d. l. *cum ſervis* legit.

Omnia facere] Graeci ἅπαντα δρᾷν, de irrito conatu, ut docuit Ill. Scaliger. Martial. lib. ii. 14.

Omnia cum fecit, ſed renuente Deo.

Idem:

Ut peccare velis, cum feceris omnia, falli
Non potes.

Seneca ep. cxxv. *Quid formam colis ? Cum omnia feceris, à multis animalibus vinceris.* WOUWER. Genus loquendi non vulgare in utraque lingua: quod fere dicebant de irrito conatu. Salig. Cataleſt. Comment. in Culic. ubi congeſſit exemplorum copiam. Uſus & ſupra Petron. *Quid ita omnia feciſti, ut, quos tuebaris, abſconderes.* ERH. Simili loquendi genere uſus Catullus carm. lxxvi. Plin. lib. i. epiſt. 20. Quintil. Declam. ccliii. Jul. Capitol. Maxim. Lucian. Dialog. meretr. Aſcon. in iii. Verrin. Athen. lib. iv. cap. 20. Contra *nihil agere*. BOURD. Barth. Adverſ. liii. cap. 10. legit *omnia facere, ne quid è nobis relinquat, ſepulturae*. Et exponit omnia ſepulturae facere, nihil non moliri, ut corpus condatur terrâ, quod merito irridet Petronius. Reliqua, *quando etiam de invitis fata ſtatuant*, malam manum olent. BURM. [Sed quis tunc ſenſus?]

Inimicis] Id eſt, meis, qui paullo ante cum eo capitales inimicitias exercueram. DOUZA.

Rogus collatus manibus] Scripſimus, *rogus collectus*, & ſic fere in omnibus editionibus & MSS. Manilius lib. iv. verſ. 55.

Et collecta rogum facerent fragmenta carinae.

BOURDEL. Male tentat Bourdelotius. *Conferre* enim funereum eſſe verbum docuit Gronovius Diatr. Statianae cap. xxxii. neque etiam locus Manilii à Bourdelotio adductus eum adjuvat, legi enim debet:

Ejectaeque rogum facerent fragmenta carinae.

Ut ex Gemblacenſi codice emendavit veriſſime Scaliger. *Ejecta* enim *carina* proprie eſt, naufragio expulſa in terram. Ut *ejectum cadaver* Cicer. in Piſon. cap. ix. & *ejectam naufragorum manum* in ii. Catilin. cap. xi. dixit. *Ejecti ut natant* Plaut. Rudent. Act. i. ſcen. 2. vide Paſſerat. ad Cicer. pro Quint. cap. xix. Ovid. Epiſt. vii. 89.

Fluctibus ejectum tuta ſtatione recepi.

Lucas Act. xxvii. 36. ἐξῶσαι τὸ πλοῖον dixit. BURM.

Adolebat] Comburebat. ERH.

Dum epigramma mortuo facit] Lucian. καὶ τὸ ἰθὲ χῶμα μὲν γὰρ, καὶ πυραμίδες, καὶ στῆλαι, καὶ ἐπιγράμματα πρὸς ὀλίγον διαρκοῦντα. Id. Dipſad. Athen. lib. ii. Juvenal. Sat. iii. *tituli.*

---- *Titulo res digna ſepulcri.*

Ita ſemper v. inſcript. WOUWER.

Arceſſendos] Ut faciunt exercitati vultus paedagogi, qui, tamquam divinum ſpiritum ſibi attraherent, oculos torquent, & inſaniam ipſo habitu profitentur. BURM.

Hoc peracto] Deeſt aſteriſcus in v. cod. MS. TORN. Lactant. lib. vii. cap. 12. *Ultimum & maximum pietatis officium eſt, peregrinorum & pauperum ſepultura.* WOUWER. *Hoc peracto carmine*, poſtea. Naufragi autem, ut hoc loco Lichas, ſepeliri ſolebant in litore, ut apud Hom. Odyſſ. xi. de Elpenore:

Ἀλλά·

Digitized by Google

cul impoſitum arce ſublimi oppidum cernimus. Nec, quid eſſet, ſciebamus errantes, donec à villico quodam, Crotona eſſe, cognovimus, urbem antiquiſſimam, & aliquando Italiae primam. Quum deinde diligentius exploraremus, qui homines inhabitarent nobile ſolum, quodve genus negotiationis praecipue probarent, poſt attritas bellis frequentibus opes; O mi,

Ἀλλά με κακκῆαι σὺν τεύχεσιν, ὅσσα μοί ἐστιν,
Σῆμά τε μοι χεῦαι πολιῆς ἐπὶ θινὶ θαλάσσης
Ἀνδρὸς δυστήνοιο ϗ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

Virgil. v. & vi. Aeneid. Remus autem in ſepulcro figebatur, ſi quis mortuus fuiſſet arte nauta: ſi conditionis alterius faciebant conditorium, ſive ſacellum, in quo apponebant ſigna conditionis. Homer. & Virgil. ll. cc. Philoſtrat. Heroicis, Lucian. Scytha. BOURD.

Deſtinatum] Ergo praeceſſerat conſilium certum, quod inceperat narrare; ſed quid decreverint, non legimus, niſi in lacunis illis perierit. BURM.

Momento temporis] Barth. Adverſ. lib. XII. cap. 13. malebat reponere *monimento*, quaſi temporis admonitu, ſed puerilis aetatis impetum correxit maturior in commentario ad Stat. lib. VI. Theb. 115. vid. ad cap. XXVIII.

In montem ſudantes] Tale illud Apul. lib. VIII. Metam. *Sylvoſi montis aſperum permenſi jugum, jam veſpera tenebrante, pervenimus ad quoddam caſtellum.* PITH.

Impoſitum arce ſublimi oppidum] Horat. lib. IV. od. 14. verſ. 11.

--- Et arces
Alpibus impoſitas tremendis.

SCIOPP. Ampliſſ. Cuper. lib. II. Obſerv. cap. 117. legit *impoſitam arcem ſublimem oppido cernimus.* Poſſet tamen vulgata ſcriptura ſervari, ſi per *arcem* intelligamus verticem collis, vel montis, ut ſaepe eum appellare poëtis & aliis ſcriptoribus mos eſt, ut ſit Croto impoſita colli, vel monti. Ut Silius Italic. lib. XI. verſ. 18. vocat, *altam Crotona.* Sed, quia patet ex deſcriptione hujus urbis apud Livium lib. XXIV. cap. 3. flumen medio oppido fluere, non potuit illa, ſaltem tota, in monte fuiſſe ſita, ſed tantum ejus arx, niſi procul ſpectantibus arx ſpeciem oppidi illis praebuerit. *Arces* autem dici vertices montium, etiam ſine aedificiis, docet Val. Flacc. lib. III. verſ. 565.

Jam pater umbroſis Tirynthius arcibus ornos
Depulerat.

Avienus deſcr. orbis verſ. 995.

In qua vitiferae Tmolus juga proferit arcis.

Noſter infra bis terve in ſpecimine belli civilis. vide Barth. ad Stat. IV. Sylv. I. verſ. 7. Dixit autem *impoſitum arce* pro *arci*, ut apud Suetonium in Ner. cap. L. etiam editiones priſcae habent, *impoſitum colle hortorum*: ubi *colli* ſupponunt viri docti, ſed recte Caſaubonus archaïſmum eſſe docet. Si cui tamen durior locutio videatur *oppidum impoſitum arce*, poſſet capere *impoſitum* pro ſimplici *poſitum*, ut viderint oppidum poſitum, quod arcem haberet ſublimem in colle vicino. Seneca Epiſtol. XCI. de Lugduno: *Uni tantum impoſita, & huic non altiſſimo monti.* Virgil. Aeneid. VI. 641.

Collatinas imponere montibus arces.

Conſ. VI. 774. Ita apud Quinctil. XII. 9. *Civitates praeciſis poſitae* vel *impoſitae rupibus.* Claudian. B. Getic. 386. Oroſius VI. 11. *Oppidum in editiſſima montis arce pendebat.* Memm. habet *expoſitum arce ſublimi.* Quod etiam explicari poſſet, ut conſpicuum per arcem ſublimem. ut ita loca alta, excurrentia promontoria, & ſimilia expoſita dici ſolent. Ovid. IV. Faſtor. 563. *Sunion expoſitum*, ubi vide quae diximus. BURM.

Crotona, urbem antiquiſſimam] Strabo Geograph. lib. VI. Cicero lib. II. de Invent. cap. I. *Crotoniatae, quondam cum florerent omnibus copiis, & in Italia in primis numerarentur.* Juſtinus lib. XX. 4. WOUWER. De Crotonienſium priſtina virtute, qua *aliquando fuit Italiae prima*, ut ait hic Petron. praeter Strabonem lege M. Ciceronem II. Rhetoric. de luxuria autem & vitae genere, poſt attritas bellis frequentibus vires, de quibus inde ab hoc loco uſque ad calcem libelli Petron. vide Juſtinum Epit. lib. XX. Bongarſ. in Not. Non de Crotona, ſed Roma potius in Crotona, Arbiter intelligendus. Nihil in urbe ſincerum ait, nec ſincero locum. Martialis eadem omnia de Roma lib. IV. epig. 5. ubi iiſdem argumentis, quibus hic ruſticus, Fabianum ab urbe deterret. Raderus in Comment. Adde Ramirez. Hypomnem. ad Martial. lib. IV. epig. 56. in princ. ERH.

Et aliquando Italiae primam] Cicero II. de Invent. cap. I. *Crotoniatae quondam cum florerent omnibus copiis.* Interpres MSS. Viri Clariſſimi D. Anſelmi: *Crotoniatae, Romani.* De Crotone, paſſim obvia, ut apud Strabonem lib. VI. Pythagor. apud Jamblich. lib. 8 de vita Pythag. [ſic.] Interpres ad Lycophron. Alexandr. BOURDELOT.

Cum diligentius exploraremus.] Ex Homer. Odyſſ.

a O mi, inquit, hoſpites, ſi negotiatores eſtis, mutate propoſitum, aliudque vitae praeſidium quaerite. Sin autem urbanioris notae homines ſuſtinetis ſemper mentiri, recta ad lucrum curritis. In hac enim urbe non literarum ſtudia celebrantur, non eloquentia locum habet, non frugalitas ſanctique mores laudibus ad fructum perveniunt, ſed, quoſcumque homines in hac urbe videritis, ſcitote in duas partes eſſe diviſos. Nam, aut

a VILLICUS.

dyſſ. Z. & N. a quo etiam Virgil. Aeneid. I. BOURD.

Qui homines] Ut apud Theocr. Idyll. XXII. 54.

Χαῖρε ξεῖν' ὅς τ' ἐσσί, τίνες βρότοι, ὧν ὅδε χῶρος.

Virgil. Aeneid. I. BOURD.

Poſt attritas bellis civilibus opes] Alibi. *in regione bello attrita.* Tacit. *mox attritis opibus.* Sic alio loco Petr. cap. CXXXIII. *Sed inops & rebus egenus attritis.* ubi vett. quaedam exempl. habent, *& rebus egenis attritus.* ut alibi, *libidinibus attriti.* Tacit. lib. II. Hiſt. cap. 76. *Popinis & comeſſationibus & principis imitatione deteritur.* PITH. *Atterere* pro abſumere. Apul. lib. II. *Nam & viriculas patrimonii peregrinorum attriverant impenſae.* Sic & *conterere* pro conſumere. Schopp. in Moſtell. Act. IV. ſcen. 2. Infra; *Detritaque commoda luxu.* ERH. Sueton. Aug. cap. XL. *attrito bellis civilibus patrimonio.* BOURD.

O mi hoſpites] Mei hoſpites. GLOSS. Ita Salvian. Epiſt. I. *Quaeſo mi dilectiſſimi.* Ibid. *Mi dulciſſimi ac dilectiſſimi mei.* Epiſt. 7. *Mi domini venerabiles.* WEITZ. Niſi Petronius villico huic hanc vocem ſtudio tribuerit, quia forte ſic rure loquebantur in illa Italiae parte, nollem polito huic ſcriptori eam attribuere. Nam, cum quidam in primo caſu *mius* pro *meus* dixerint, teſte Diomede lib. I. de pronomine pag. 319. hinc in plurali formatur *mii*, quod contracte *mi* faciebat. Sed inſolentius eſt, quod Apulejus lib. IV. & IX. *mi herilis*, lib. VIII. *mi conjux* dixerit, pro *mea*: quam tamen locutionem à Tibullo cultiſſimo longe abeſſe voluit unicus ejus interpres Brouckhuſius, quem conſule ad lib. I. eleg. VII. verſ. 69. & quae notavimus ad Ovid. Epiſt. XIX. 17. Caeterum publica haec compellatio & blanditiae communes, *ô mea, ô mei.* Ovid. XIV. Metam. vſ. 761.

---- Quorum memor, ô mea, lentos
Pone, precor, faſtus.

apud Plautum & Terentium centies occurrit, *ô mea vita, ô mea*, & ſimilia. BURM.

Aliudque vitae praeſidium quaerite.] Unde verſus:

Atque aliud vitae quaerite praeſidium. ANON.

Notae] Vide ſupra ad cap. LXXXIII.

Suſtinetis ſemper mentiri] *Suſtinet* cum infinitivo eſt, audet, in animum inducit. Schopp. in Priap. carm. XLVII. Juvenal. idem de Roma Satyr. III.

Quid Romae faciam? mentiri neſcio.
Cedamus patria.

Raderus ad Martial. lib. IV epig. ERH. Ita ſaepe Suetonius uſus eſt hac voce: in Caeſ. cap. LXXIV. in Aug. cap. XXXI. & LXVI. in Tit. cap. I. & alibi. Ovidius lib. V. Met. verſ. 608.

Maenalioſque ſinus, gelidumque Erimanthon,
& Elin
Currere ſuſtinui.

Cicer. I. in Ver. cap. 4. *Suſtinebant tales viri, tot hominibus honeſtiſſimis ex tam illuſtri provincia, tot populorum privatorumque literis, non credidiſſe? tantae P. R. voluntati reſtitiſſe? ſuſtinebant.* Sed & ſine infinitivo elegantiſſime poſitum vim habet eamdem. Livius lib. XXXI. cap. 13. *Senatus querentes eos non ſuſtinuit.* id eſt, non auſus eſt querelas eorum contemnere. Valer. Flacc. IV. 2.

Atque ea non oculis divûm pater amplius aequis
Suſtinuit.

Vatinius ad Ciceron. lib. V. ad famil. Ep. 10. *Si, me hercules, Appii os haberem, tamen hoc ſuſtinere non poſſem.* Et Cicero lib. VI. ad famil. Ep. 6. *Quia non putat ſe ſuſtinere cauſſas poſſe multorum, ſi tibi, cui juſtius videtur iraſci poſſe, conceſſerit.* *Mentiri* autem hic non ſimpliciter poſitum, ut in Juvenalis loco ab Erhardo prolato, ſed jungendum cum *homines urbanioris notae*, ut *mentiri ſomnum* ſupra cap. C. *mentiri ſexum* Juſtinus lib. I. & mille talia. Quod non opus eſſet monere, niſi ſublimia illa Gallorum ingenia has locutiones non capere ex interpretatione Gallica vidiſſem. Ita vero capiendum eſſe docet res ipſa. Videbat enim villicus Eumolpum exercitati & paedagogici vultus, qui videbatur neſcio quid magnum promittere, unde conjiciebat, eum literarum ſtudiis & ſanctitati morum eſſe operatum. Ideoque monet, ſupercilium illud eſſe ponendum, & ad urbanitatem eſſe vultum fingendum. BURMAN.

Nam, aut captantur, aut captant] Martial. ad Marianum, cujus hereditas petebatur, lib. VI. epigr. 63.

 Scis

Digitized by Google

aut captantur, aut captant. In hac urbe nemo liberos tollit: quia, quiſquis ſuos heredes habet, nec ad ſcenas, nec ad ſpectacula admittitur; ſed omnibus prohibetur commodis, inter ignominioſos latitat. Qui vero nec uxores umquam duxerunt, nec proximas neceſſitudines habent, ad ſummos honores perveniunt, id eſt, ſoli militares, ſoli fortiſſimi, atque etiam innocentes, habentur. Videbitis, inquit, oppidum, tamquam in peſtilentia campos, in quibus nihil aliud eſt, niſi cadavera, quae lacerantur, aut corvi, qui lacerant. *

CXVII. [a] Prudentior Eumolpus convertit ad novitatem rei mentem, ge-

[a] ENCOLPIUS.

Scis te captari, ſcis hunc, qui captat, avarum:
Et ſcis, qui captat, quid, Mariane, velit?

&c. *Venari* dixit Horatius *viduas avaras*. Rader. ad Martial. lib. VI. ep. 44. Quin etiam & apud JCtos vulgatiſſimus de captatoriis inſtitutionibus & voluntatibus locus. Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. IV. ep. 56. in pr. ERH. Saepe Seneca hanc ſui & Petroniani ſeculi corruptelam caſtigat. Epiſt. LXVIII. *Pulſare ſuperbas potentiorum fores, digerere in literam orbos ſenes.* & alibi. Plinius quoque haec tempora reſpiciens praefatione lib. XIV. *Poſtquam coepere orbitas in auctoritate ſumma & potentia eſſe, captatio in quaeſtu fertiliſſimo, ac ſola gaudia in poſſidendo, peſſum iere vitae pretia, omneſque à maximo modo liberales dictae artes in contrarium cecidere, ae ſervitute ſola profici coeptum.* Ammianus quoque Marcellinus lib. XVIII. cap. 4. *Subſident aliqui copioſos homines, ſenes, aut juvenes, orbos, vel caelibes, aut etiam uxores & liberos, ad voluntates condendas allicientes eos praeſtigiis miris*, &c. vide Lipſ. ad Senecam de Conſtantia Sapientis cap. V. BURM.

Quiſquis] Vid. ſupra cap. CXII.

Liberos tollit] Educare, nutrire. GLOSS.

Suos heredes habet] *Alieno uti nihil moror.* Pflug. ERH.

Nec ad ſcenas, nec ad ſpectacula] Ne idem bis dicat, lege *nec ad coenas.* Bongarſ. Not. in Juſtin. lib. XX. cap. 4. ERH. Haec Bongarſii emendatio. Omnes ſcripti, *ſcenas.* BOSCH. Aſt ego per *ſcenam* intelligerem hiſtrioniam, per *ſpectacula* ludos gladiatorios, pugnas beſtiariorum, naumachias, & talia. Quae ſane ut differunt, ita tantum non vim fieri Petronio exiſtimo. Neque ſic ad coenas *admittimur*, quemadmodum ad ſcenas & ſpectacula. HADRIANID. Mihi *coenas* magis placet. BURM.

Omnibus prohibetur commodis] Scaevola. l. XXXV. ff. de legat. 3. *Idem quaeſiit, an & commoda & principales liberalitates, quas libertus ex eadem tribu uſque in diem mortis ſuae conſecuturus fuiſſet*, &c. PITH.

Qui vero nec uxores umquam duxerunt] Ammianus Marcell. lib. XIV. cap. 6. *Vilia omnia exiſtimant praeter orbos & caelibes; nec credi poteſt, qua obſequiorum diverſitate colantur homines ſine liberis.* Plutarch. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας: ἀτέκνους οἱ πλούσιοι διαπτύζουσιν, οἱ ἡγεμόνες θεραπεύουσιν, οἱ ῥήτορες μόνοις τούτοις προῖκα συνηγοροῦσιν, &c. WOUWER. *Non ux. un. d. non proximos* Leid.

Id eſt, ſoli militares] *Hii ſoli* MS. cod. Memm. ſorte *hi.* BOSCH.

Videbitis] Vet. *audebitis.* Pith. alii, *adibitis*, *inquit.* PATISS. Lege *adibitis*, vel potius *videbitis.* PUTEAN. *Audebitis* Leidenſ.

Niſi cadavera quae lacerantur aut corvi, qui lacerant] Avariores divitibus aegris per ſpeciem conſolationis aſſidebant, ut ſcriberentur heredes. Quos Petronius vocat *corvos*, alii *vultures*, qui cadavera exſpectant, ut illi heredipetae mortem divitum & orborum. Seneca epiſt. 95. *amico aegro aliquis aſſidet, probamus: at, ſi hoc hereditatis cauſſa fecit, vultur eſt, cadaver exſpectat.* Talem fuiſſe Regulum Plinius ſcribit in Epiſt. talem & Oppianum Martialis, &c. Ergo, ut, olim Iberis vultures fuiſſe ſepulchri loco, Silius refert, ita hi heredipetae ſunt divitum vultures, quorum bona devorent. Rader. ad Martialis lib. VI. epig. 43. Hinc Hieroglyphici mortuorum bona captantes vulture cadaveri inſidente declarant. multis Pierius lib. XVIII. Hieroglyphic. ERH. Heredipetae officii nomine morientibus aſſidentes corvi ſunt, corpora exſpectant. Plaut. Menaech. Catull. Senec. ſic dicti γύπες καὶ κόρακες heredipetae apud ſacros & profanos ſcriptores. Declamant in heredipetas Tull. Parodox. V. Horat. Sat. 5. lib. II. Plin. avunculus procem. lib. XIV. Plin. nepos in epiſt. Juven. Satyr. XII. BOURD.

Prudenter] Alii, *prudentior.* TORN. Deleatur aſteriſcus. Pith. PATISS.

Cer-

Digitized by Google

genuſque divinationis ſibi non diſplicere confeſſus eſt. Jocari ego ſenem poëtica levitate credebam, quum ille, [a] Utinam quidem ſufficeret largior ſcema, id eſt, veſtis humanior, quae praeberet mendacio fidem. Non me Hercules peram iſtam differrem, ſed continuo vos ad magnas opes

[a] EUMOLPUS.

Convertit] Bernartius ad Statium male legit, *advertit*. BOURDEL.

Genuſque divinationis] Lege, *divitationis*, hoc eſt, quo quis ad divitias pervenire poſſit. vox derivata à *divito*, quod invenire eſt in Accii Aſtyanacte. Gruter. Suſpicion. lib. I. cap. 12. Sine dubio ruſticus illis recenſuerat aliquot genera, quibus Crotone homines diteſcerent. ERH. Non omnino ſpernenda lectio, *divitationis*. Reſpicit enim illud, *qui vero nec uxores*, &c. BOURDELOT. *Divitionis* cod. Memm. Janus Gruterus *divitationis*. Nob. N. Heinſius *diae rationis*, vel *genuſque liquidae rationis*. BOSCH. qui *negotiationis* conjecerat in ora libri, uti mox: *ſi negotiatio placet*. *Divinationem* pro apotheoſi dici, ut Gonſalius volebat, nullo idonei ſcriptoris loco probari poſſe, puto. *Divitare* autem veteres pro *ditare* dixiſſe, oſtendit Nonius. Gronovius vero conjicit *ſimulationis*. Quod probat Ampl. Cuperus. Ita infra cap. CXL. *Et ſi non ſervaſſet integram ſimulationem, periclitabatur totam tragoediam evertere*. Cicero lib. x. ad Att. Ep. I. *De pace idem ſentio, quod tu; ſimulationem eſſe apertam, parari autem bellum acerrime*. lib VII. epiſt. I. *Quam vero difficilis ejus diuturna ſimulatio*. Sed nihil facilius, quam quodcumque vocabulum huic ſcenae aptum ſubjicere. Sed verum exſpecto a certiore manu. BURM. [*Divinatio* hic eſt *omen*, *κληδὼν*, *ὄρνις*.]

Largior ſcena] Quae ſequuntur quid gloſſae olent. BARTH. Lege, *largior ſchema, quae praeberet*, illa enim, *id eſt, veſtis humanior, veſtimentum latius*, manifeſto è Gloſſa. Palmer. in Spicileg. vel, *largior ſcena id eſt, veſtis humanior, veſtimentum lautius*. cui lectioni jam argumenta dicentur. Gulielm. Plaut. quaeſt. in Epidic. cap ult. Mihi videtur nihil mutandum, praeterquam *τὸ ſcena* in *ſchema* cum Palmerio Etenim Petronius proprietatis obſervantiſſimus diſtinguit inter *veſtem* & *veſtimentum*, ut *veſtis* ſit ſtrictior & elegantior, *veſtimentum* laxius & negligentius, *veſtis*, qua corpus induitur, *veſtimentum*, quod veſti ſuperinjicitur. Eodem pacto in hoc Satyrico diſtinguit inter *plumas* & *pinnas*, inter *odium* & *iram*, inter *petere* & *velle*, & id genus ſimilia. ERHARD. Cenſeo, non movendam optimam lectionem. Sic idem hac de re poſtea. *Et ne quid ſcenae deeſſet*. Et docuimus antea *convertit* verbum eſſe theatrale, quod quidem paullo ante etiam repetit. BOURDEL. Fallor? an omnia illa verba ex ora libri in contextum verborum irrepſere, & ſic reſtituendum: *Utinam quidem ſuppeteret largior ſchema, quae praeberet m. f.* ANONYM. Poteſt & legi *utinam ſ. largius ſchema*. ANONYM. qui & ad *poenam iſtam*, correct. a Douza *πήραν*, addit; *aut hoc verum eſt, aut* ſcenam. *Praeceſſit enim de ſchemate ſcenico*. Meurſ. retinet *ſcenam* Spicileg. ad Theocr. Idyll. x. pag. 54.

Veſtimentum latius] Alii, *inſtrumentum*. TORN. Correxit primus Douſa P. *veſtis humanior, quae*. Antiqui Codd. habuere, *veſtis humanior, veſtimentum latius, quod praeberet mendacio fidem* Unde J. Gulielmio, *lautius*, emendare placuit Plaut. Quaeſt. pag. CXLV. Forſan probe Leid. cod. *inſtrumentum latius*, hoc eſt, nitidior ſuppellex: quo ſenſu ſaepe apud Juſt. ut lib. XXI. cap. 5. ubi de Dionyſio, Syracuſis expulſo: *tunc, depoſito imperio, arcem Syracuſanis cum exercitu tradit, receptoque privato inſtrumento Corinthum in exilium proficiſcitur*. & ſic lib. XV. cap. I. & aliis locis. BOSCH. Hoc modo & Lotich. nec non edit. Frelion. niſi quod haec pro *ſcaena*, *ſcema*. Tornaeſ. Wouwer. R. Herm. *u. q. ſ. l. ſ. i. e. v. h. veſtimentum* (Tornaeſ. alii *inſtrumentum*) *latius, quod p. m. f.* Anonym. MS. (ad edit. Tornaeſii:) Fallor? an omnia illa verba ex ora libri in contextum irrepſerunt? & ſic reſtituendum eſt: *Utinam quidem ſuppeteret largior ſchema, quae praeberet mendacio fidem?* Douſa MS. F. *ſcema* ex Plauti Amphitr. *cum ſervili ſcema*. Iterum Anonym. MS. alio tempore atque charactere: deleo & lego: *Utinam ſuppilaretur ſchema, quae praeberet mendacio fidem*. HADRIAN. *Veſtis humanior*, opponitur divinae iſti veſti, cujus mentio ſupra cap. CXIV. Pro *veſtimentum latius*, Gronovius legit *inſtrumentum lautius*. Id eſt, nitidior ſupellex, ut Juſtin. lib. XV. cap. I. *Demetrio privatum inſtrumentum ac familiam reddidit*. Et cap. II. *Amicos ejus cum privati inſtrumenti miniſtris*.

Praeberet] Lege, *praebiberet*. Gulielm. d. l. ERHARD

Poenam] *Peram*. Pith. TORN. & PUTEAN. Martial. lib. XIV epig. 81.

Ne mendica ferat barbati prandia nudi,
Dormiat, & tetrico cum cane pera rogat.

PITH. Lege, *peram iſtam*. *pera* eſt Graecorum *πήρα*. non, inquit, differrem experiri. Palmer. in Specileg. cui adſtipulantur Pithoeus, Gulielm. alii. ERHARD. Scribe *non mehercules peram iſtam diu ferrem*. HEINS. Quod & probat Gronovius.

opes ducerem. *a* Atqui promitto quidquid exigeret, dummodo placeret veſtis rapinae comes, & quidquid Lycurgi villa graſſantibus praebuiſſet. Nam nummos in praeſentem uſum Deûm matrem pro fide ſua reddituram. *b* Quid ergo, inquit Eumolpus, ceſſamus mimum componere? Facite ergo me dominum, ſi negotiatio placet. *c* Nemo auſus eſt artem damnare nihil auferentem. Itaque, ut duraret inter omnes tutum mendacium, in verba Eumolpi ſacramentum juravimus, uri, vinciri, verberari, ferroque necari,

a ENCOLPIUS. *b* EUMOLPUS. *c* ENCOLPIUS.

novius. Ampl. Cuperus conjicit & legi poſſe, *ſcenam iſtam differrem.* manus docta in codice Junii *operam iſtam deferrem.* *Deferrem* Editio Patiſſonii. πείρα Scriver. *Penam* Leid. Forte *diu ferrem*, vel *ductim ferrem.* Nam iſta veſte Iſidis, quam *peram* vocat, mendicantes vagati fuerant. BURM.

Continuo vos ad magnas opes ducerem.] Senec. Epiſt. CXIX. *Docebo quomodo dives fieri celerrime poſſis, quod cupis audire: nec immerito. Ad maximas te divitias compendiaria ducam.* BURM.

Atqui promitto] Forte, *ad quae promitto.* HEINS. *At quin* Leid.

Rapina comes] Alii, *rapinae.* TORN. & PATISSON.

Lycurgi] Miror interpretes hunc Lycurgum nusquam deprehendere, cum Plaut. manifeſto de eo loquatur, ſcripſeratque vitam Aeſchyl. Alexandr. ut eſt apud Athen. BOURDEL. Fortae *Licae naufragium.* ANONYM. *Ligurgi* Cod. Pith.

Nummos] Vide Barth. Adverſ. lib. XXII. cap. 13.

Deûm matrem] *Domini matrem* Leid.

Quid ceſſamus] Plaut. Perſa.

Sed quid ceſſamus proelium committere?

BOURDEL.

Mimum componere] Mimicam fabulam componere. GLOSS. Sueton. Oth. cap. XXII. *Ne poena acrior omnem mimum divulgaret.* ita paſſim apud ſcriptores. WOUWER. Perſeverat in eadem tralatione, quam ceperat ante: *Utinam quidem ſufficeret*, &c. Ad haec verba cum Encolpius reſpondiſſet adeſſe *ſcenam*, ſubjicit ſenex, ergo quid ceſſamus mimicam fabulam componere? quam illico componunt, & in Eumolpi verba jurant, & in ſervilem modum ficti dominum eum ſalutant, tum quae ipſe proponit de opulentia ſua, ut legitima verba mimi, condiſcunt. Gulielm. Plaut. quaeſt. in Epid. cap. ult. ERHARD. Ita J. Gulielmus emendavit; cui lubens concedo, nihil verius Apollinem Delphis profatum umquam. Omnes, quos vidi, codd. *in unum*, male praeferunt. Sic *compoſitam fallaciam* Plauto, & *compoſitum figmentum* Macrobio, cui veram nuper lectionem aſſeruit Eruditiſſ. Jacobus J. F. Gronovius lib. I. in Somn. Scip. cap. II. *Et compoſiti advocata ſcena figmenti ipſam quaerendi veri januam mendacio polluerunt.* BOSCH.

Facite ergo me] Forte, *facite, rogo, me dominum.* HEINS.

Sacramentum] Nota *ſacramentum jurare.* Porro verſus fuerunt haec:

In verba Eumolpi juravimu' ſacramentum.
Uri, vinciri, virgis ferroque necari.

ANONYM.

Uri, vinciri] Sacramentum eſt auctorantium ſe laniſtae apud Senec. epiſt. 57. & Tertull. PITH. Duplex genus inter gladiatores, *coacti* & *voluntarii.* *Coacti*, ſervi, damnati, captivi: *voluntarii*, liberi, quique pretio ſe addicebant. Hi proprie *auctorati.* Gloſſ. *Auctoratus*, αὐθαιρέτως εἰς δῦλον ἑαυτὸν βάλλων, ἢ μονομάχος. Gloſſ. Cyrilli; πιπράσκω εἰς μονομαχεῖον, *auctur.* Goldaſtus legit, *aucturo.* praeceſſit enim, πιπράσκω καθ᾽ ὑποθεματισμὸν, *auctoro.* Manil. lib. IV. Aſtron. verſ. 225.

Nunc caput in mortem vendunt & funus arenae.

Hi autem, quia liberi, juramento ſolemni interpoſito fiebant; jurabatque novitius gladiator, ſe omnia paſſurum, auſurumque, quae legitimum gladiatorem jus mos eſſet: hoc eſt, uſtionem, verbera, necem. nam in haec tria jurabant. Juramenti in auctoratione forma in his Petronii, cujus meminit Horat. lib. II. Sat. 7.

Quid refert uri, ferroque necari,
Auctoratus eas? ——

Acro: *Gladiatores ita ſe vendunt, & cautiones faciunt, uri flammis, virgis ſecari, ferroque necari.* Haec breviter ex Scalig. Comment. ad Manil. libro IV. Aſtron. Turneb. Adverſar. lib. II. cap. 20. P. Fabri Semeſtr. lib. II. cap. II. P. Pithoei Not. ad titul. 9. Collat. LL. Moſaïc. & Rom. Barn. Briſſonii de Formul. lib. VIII. Jureti Miſcellan. in Symmach. lib. II. ep. 46. Durantii Variarum lection. lib. I. cap. 8. Palmerii Spicileg. Lipſii Saturnal. ſerm. lib. II. cap. 5. Ramirezii Hypomnem. ad Martial. lib. II. praefat. n. 7. Waremundo de Erenberg Definition. Foederis lib. II. n. 133. ERHARD. De hoc ſacramento plenius egerunt commentatores ad Horat. lib. II. Sat.

cari, & quidquid aliud Eumolpus juſſiſſet, tamquam legitimi gladiatores domino corpora animaſque religioſiſſime addicimus. Poſt peractum ſacramentum ſerviliter ficti dominum conſalutamus, elatumque ab Eumolpo filium pariter condiſcimus, juvenem ingentis eloquentiae, & ſpei.

Sat. VII. & Gothofredus ad l. ult. §. 17. ff. de munerib. *legitimi* vero gladiatores ſunt ordinarii. vide Sueton. in Aug. cap. XLV. & quae ſupra ad cap XXI. notavimus. Scriver. Spicileg. ad Senec. epiſtol. XXXVII.

Ferroque necari] Alii, *ſecari*. PATISS. Lege, *virgis ferroque necari*. Turneb. d. l. cumque ſecutus Durant. d. l. Ego nihil muto: & vulgatam lectionem fulcio hiſce Helenii verbis; *uri flammis, virgis ſecari, ferroque necari.* ubi Goldaſtus putat verba eſſe tranſpoſita, reponendaque hoc modo, *virgis necari, ferroque ſecari*: aut certe legendum, *virgis verberari, ferroque necari*. ERHARD. Scaliger *ſecari*.

Tamquam legitimi gladiatores domino corpora animaſque religioſiſſime addicimus] *Legitimus gladiator* eſt auctoratus, id eſt, αὐθαιρέτως εἰς δῦλον ἑαυτὸν βάλλων erant enim hi liberi: itaque, cum ſponte libertatem penitus vendidiſſent, ſervili hoc ſacramento obſtringebantur, corpora animaſque addicentes apte igitur Petronius, cum ſerviliter hic omnia fingantur. alioquin damnati ad ludum auctoramento non obſtricti, nec qui beſtias depugnare locobant, aut ſponte in arenam deſcendebant. nam, quod beſtiis conficiendis operas ſuas locabant, deſperata quidem audacia quaeſtus gratia manus arenae locabant tantum, at auctorati ſerviliter totos ſe ludo vendebant. Gloſſae Iſidori: *Auctoratio, venditio. nam ſub auctoratione ſunt gladiatores, qui ſe vendunt.* Manil. lib. IV. verſ. 225.

----- *Caput in mortem vendunt & funus arenae.*

vide Comm. Juven. ad Sat. XI. verſ. 8.

Scripturus leges & regia verba laniſtae.

Itaque & Ulp. apud Rufinum Collat. LL. Moſaic. & Roman. tit. 8. *Qui depugnandi*, inquit, *cauſſa auctoratus erit, quive beſtias depugnare locaverit:* diſtinguit auctoratum ab eo, qui beſtias depugnare locavit, quorum mentio in l. 1. §. 6. D. ad SC. Tertyll. l. III. §. 5. D. de teſtib. Ergo deſtinati arenae, damnati, ſervi, captivi, & liberi. Qui damnati ad beſtias, ſeu, ut Tertull. de ſpect. cap. x. *ad ludum* ſervi poenae efficiebantur. Tertull. Apol. cap. XLI. Sen. ep. 10. 71. ἐπιθανάτιοι Paullo I. ad Corinth. cap. IV. ut docuit Ill. Scaliger: καταδίκιμοι ἢ ἐπιθανάτιοι, ait Suidas. De ſervitiis & captivis notum; dati enim ad ludum libidine Impp. & dominorum. Tert. de Spectacul. cap. x. liberi, aut precio inducti, aut ſola libidine pugnandi. Qui precio inducti, hoc eſt, οἱ διὰ πόρον εἰς ἀγῶνα κατιόντες, ut Graecus interpres, ſunt auctorati, aut qui manus arenae locant tantum: de quibus diximus. Recte ergo Firmicus libr. ſeptimo: *Gladiatores efficiet, ſed qui damnati ad hoc exitium transferantur.* Diſtinguit damnatos ad beſtias, ab iis, qui ſe vendunt, aut locant manus arenae, aut ſponte pugnant. Idem Firm. lib. VIII. cap. 13. *Qui ſe ob alienae gratiae voluntatem nundinali ſanguinis jactura ad mortis ſpectaculum vendant. Si vero Saturnus hic fuerit, in ludum ſententia judicantis adducuntur.* Quamquam haec de aliis etiam intelligi poſſe, haud nego. De ingenuis, qui adſectatione pugnandi in arenam deſcendunt, Tertull. Cyprian. alii complures. Aſin. Pollio ad Cicer. lib. x epiſt. 32. *Qui depreſſus in ludum bis gratis depugnaſſet.* Quae quidem à me huic fini adducta, ut plene Petronium caperemus. Haud inficior quaepiam aliis tacta, non tamen, ut ait ille, omnia vulgata. WOUWER. *Condicimus* Leidenſ. Huc forte epigramma illud: *nam citius flammas* &c. referendum. BURM.

Poſt peractum] Alii, *poſtquam eſt peractum*. TORNAES.

Serviliter ficti] In modum & habitum ſervilem formati. ERHARD. Id eſt, formati & inſtructi, ut nos pro veris ſervis gereremus: metaphora deſumta ab artificibus, qui materiem lentam & ſequacem formant. Servius ad Virg. lib. VIII. Aeneid. verſ. 634. *Fingere eſt formare aliquid, & ad integram faciem arte perducere, unde fictores dicuntur, qui imagines, vel ſigna, ex cera, vel aere, faciunt.* Ita Terent. Heaut. Act. v. ſcen. 1. *Syrus mire finxit filium.* Horat Art. Poët. verſ. 366.

O major juvenum, quamvis & voce paterna
Fingeris ad rectum.

Et ita legendum apud eumdem lib. III. od. 6. *Teneris fingitur artubus*, id eſt, membra ad agilitatem & motus laſcivos formantur. Et ita paſſim alii. & ita ſupra cap. III. *fictos adulatores* dixit. BURM.

Dominum conſalutamus] Cujus haec formula apud Plautum; *Patrone ſalve.* Moſtell. Act. III. ſcen. 2. ERHARD. *Conſalutavimus* Memm.

Condicimus, Lege, *condiſcimus*. docet enim fabulam poëta, ut hic Eumolpus, dicunt actores, & diſcunt ſimul, dum actionem periclitantur. Gulielm. Plaut. quaeſt. Epidic. cap. ult. ERH.

Digitized by Google

que mendaces, & perpetuam terrarum ſterilitatem. Sedeat praeterea quotidie ad rationes, tabulaſque teſtamenti omnibus * renovet; &, ne quid ſcenae deeſſet, quotieſcumque aliquem noſtrum vocare tentaſſet, alium pro alio vocaret, ut facile appareret, dominum etiam eorum meminiſſe, qui

commutes. Vid. Sueton. Claud. x. & Ovid. Metam. VII. 509. BURM.

Loquatur] Id eſt, dictis & factis apparentibus ſimulet. vide Gronov. ad Senec. Oedip. verſ. 683. adjecit & quaedam exempla Ampl. Cuperus. Martial. lib. III. Epigr. 43.

Theatea loquecis & gradus & edicta. &c.

Ovid. Epiſt. XVII. 251.

Quod bene te jactas, & fortia facta recenſes.

ubi alii *loquaris*. Quinctil. Declam. XV. 3. Horat. I. Sat. 3.

------ Reges atque tetrarchas,
Omnia magna loquens.

Cicer. lib. IX. ad Att. Epiſt. 3. *Ad me currens Poſtumus Curtius venit, nihil niſi claſſes loquens & exercitus.* Simile illud Horat. epiſtola ad Maecenatem lib. I. Epiſt. 7. verſ. 84.

Sulcos & vineta ceepat mera.

Ita Apollon. Rhod. lib. III. Arg. 711.

Οἱ ἀγορεύεις
Ἀρὰς τε στυγερὰς καὶ Ἐρινύας.

Fundoſque mendaces] Infructuoſos, & ſpem agricolarum fallentes. GLOSS. Sic Manil. l. IV. *fallacia rura*. BOURDEL. Satis obvia poëtis locutio. vide Heinſ. ad Ovid. II. ex Pont. eleg. 2. Ita contra *ager fidelis* Ciceroni lib. XVI. ad famil. ep. 17. & fertilis & reſpondens. Et Themiſt. Orat. de Amicitia XXII. p. 268. ὥσπερ γὰρ τῆς γῆς ἡ μὲν ἄκαρπος, ἡ δὲ πιστὴ τὰς ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι τῷ τὸ σπέρμα καταβαλόντι. Horatius lib. III. od. 16. *segetis certa fides meae.* Ita & auctor Elegiae in obitum Maecenatis vocat *jugera certa*; quod ſi cepiſſent editores, non *culta* praetuliſſent. Loca vero haec adſcripſerat codici ſuo Ampl. Cuperus.

Sterilitatem] Alii, *fertilitatem*. alii, *felicitatem*. PATISSON. *Sterila* Memm. *felicitatem* Leid.

Sedeat ad rationes] Sareſbérienſis lib. VIII. Policrat. cap. 6. *Nihil moleſtius eſt, quam ſi triclinii praeſul in convivio ſedere videatur ad calculum.* WEITZ.

Tabulaſque] Recte, & ex more Romano, qui saepe ſignabant & reſignabant teſtamenta, & praecipue cavebant, ne inteſtati morerentur. Unde Sueton. in vit. Caeſ. cap. LXXXIII. dicit, Caeſarem *ſolitum fuiſſe haeredem ſcribere Pompejum.* Et in Galb. cap. XVII. *Piſonem ſemper teſtamento in bona nomenque adſcitum* Plinius lib. v. epiſt. 5. *deceſſit veteri teſtamento, omiſit, quos maxime diligebat.* Ubi forte legendum *omiſit, quos cum maxime deligebat*, id eſt, eo tempore, quo deceſſit; unde & Plutarch. in Catone majore pag. 134. dicit inter tria, quorum poenituerat Catonem, fuiſſe, *quod unum diem manſerit inteſtatus.* Non intellexit vero Gonzalius, quid prima & ſecunda cera ſit, quae ejuſdem teſtamenti ſunt duplices tabulae, ut ex Suetonii Caeſ. cap. LXXXIII. patet: à JCtis paſſim *ſecundae tabulae* dicuntur. Sed haec notiſſima. an autem omnibus *diebus*, an *horis*, ſit ſupplendum, incertum, & maluimus locum aſteriſco notare, quam de noſtro ſuppiere. BURM.

*Omnibus * renovet*] Lege, *omnibus horis* (vel *diebus*) *renovet*. Putſchius. Sic Carinus apud Martialem mutavit ſaepe conditum à ſe teſtamentum, ut illiceret captatores ad ferenda munera, quibus ſpem faciebat haereditatis, lib. v. Epig. 39.

Supremas tibi tricies in anno
Signanti tabulas, Carine, miſi. &c.

Carinus eluſit captatorem, ut Fabius Labienum apud eundem Martialem lib. VII. epigramm. 65. videndus Seneca lib. VI. Benef. 38. Raderus ad Martial. lib. v. epig. 40. & lib. VI. epig. 44. ERH. Hinc aſteriſcum inutilem amovimus: rationem reddit Juvenal. Sat. 12.

---- *Delebis tabulas*, &c.

BOURDEL. *Diebus* edidit Hadrianides.

Scenae] Apul. lib. VIII. *Omnemque ſcenam ſceleris illuminat. ſcena feralium nuptiarum.* paſſim alii. WOUW.

Quotieſcunque aliquem noſtrum vocare vellet, &c.] Auctor. Rhet. ad Herenn. lib. IV. cap. 50. notatione oſtentatoris pecunioſi: *Cum puerum reſpicit hunc ſuum, quem ego novi, vos non arbitror noviſſe, alio nomine appellat, deinde alio atque alio, heus tu, inquit Sannio, ne quid iſti barbari perturbent, ut ignoti, qui audient, unum putent eligi de multis.* Seneca de Brevit. vitae cap. XVII. Horat. libro I. Sat. 3. WOUWEREN. *Quoties* Leidenſ.

Alium pro alio] Talis πλουχαλάζων apud Athenaeum lib. VI. cujus locum emendarunt V. Cl. Theod. Marcilius Epiſt. I. lib. I. Horatii, & Iſaac. Caſaubon. notis poſterioribus ad Theophraſt. περὶ ἀλαζονείας. BOURDEL.

Quae bene feliciterque] Cicero pro Muraena. RIT-

qui praeſentes non eſſent. His ita ordinatis, quae bene feliciterque evenirent, precati Deos, viam ingredimur. Sed neque Giton ſub inſolito faſce durabat, & mercenarius Corax, detrectator miniſterii, poſita frequentius ſarcina, maledicebat properantibus, adfirmabatque, ſe aut projecturum ſarcinas, aut cum onere fugiturum. [a] Quid vos, inquit, me jumentum putatis eſſe, aut lapidariam navem? hominis operas locavi, non

[a] CORAX.

RITTERSH. *Quod*, omnes, quos vidi. BOSCH. Graecis eſt ἀγαθῇ τύχῃ. Plato lib. I. de legib. initio. CUPER.

Giton ſub inſolito faſce] Latet hic nequitia. *Faſcis* (unde & *faſcinus* ſupra, *putares hominem faſcini laciniam*) poſitum abſolute pro onere. HADR. Magno ſive injuſto. Talis faſcis militaris apud Virgil. lib. III. Georg.

Injuſto ſub faſce viam dum carpit.

Quem locum dum citat Marcell. ut faſces pro conſulatu acceptos afferat, in triplicem, ut autumo, nec fallor, incidit errorem. Sic *faſcem injuſtum* pro magno dixit Proſper Aquitan. de Dei provid.

Injuſto pluviam metuit ſub faſce viator.

De his autem, qui ſervis imponunt majora onera, quam ferre poſſint, legend. Theophraſt. Charact. περὶ βδελυρίας. BOURD. Inepte hic iterum obſcaenum ſenſum captat Hadrianides, & falſa eſt *faſcini* etymologia, qua meliorem tradit Voſſius in Etymologico. Quid vero ſimplicius, quam per faſcem onus, quod geritur, intelligere? Virgil. lib. III. Georg. verſ. 347.

Injuſto ſub faſce viam cum carpit.

ubi Servius *ſub magno onere*. Ut *ego hoc te faſce levabo* Eclog. IX. verſ. 65. ubi itidem videatur Servius. mox vocat noſter *ſarcinam*. *Inſolitum* vocat, quia ingenuus natus ſervilibus miniſteriis adſuetus non erat. Hinc Ammian. Marcell. XIX. 8. *inſuetus ingenuus*. BURM.

Mercenarius] Non de ſervo capiendum: mercenarii enim erant liberi homines, qui operam mercede locabant. Ita *mercenarius Oppianici* Ennius dicitur apud Cicer. pro Cluent. cap. LIX. & ipſa vox notat, & mox ipſe ſe *liberum* dicit.

Detrectator miniſterii] Recuſans, invitus ſequens. GLOSS Antiquitus mos fuit, ut iter facientes ſervum comitem ſecum traherent, qui ſarcinas, ſeu φορτία, aut σκεύη ὁδοιπορικὰ ferret. Sarcinae autem loris conſtrictae. Catull. carm. 28. *Aptis ſarcinulis*. Feſtus *Apex: Comprendere vinculo antiqui apere dicebant*. Proba igitur lectio Apul. de Mundo: *Soluta compage ſimulac totius incolumitas interiret. Ad hoc inſtar mundi ſalutem tuetur Deus apta & revincta ſui numinis poteſtate*. Ennius.

---- *Si quando vinclis venatica velox*
Apta ſilet canis. ----

Petron. cap. CXIV. *Patior vinculum, ac veluti lecto funebri aptatus.* hinc Graecis ſarcinae στρωματόδεσμα. ea involuta ſtragulis, aut pellibus. Petron. cap. CXI. *Ego vos in duas pelles conjiciam, vinctoſque loris pro ſarcinis habebo.* De ſervo, qui ſarcinas ferebat, Lucianus Aſin. ἵππῳ δέ με ὀχοῦντι, καὶ τὰ σκεύη, καὶ θεράπων ἠκολούθει. Apul. Mil. I. *Theſſaliam ex negocio petebam, puero unico ſequente.* Dixi, etiam vaſa reficiundo corpori neceſſaria circumtuliſſe. Apul. I. Mileſ. *Ac ſimul profer oleum unctui, linteum terſui, & caetera huic uſui. Nihil rerum iſtarum, inquam, quae ubique itineris nos comitantur.* Xenoph. lib. III. Memorab. ἀκόλουθος ἠκολούθει φέρων τὰ στρώματα καὶ τἄλλα σκεύη, &c. adi locum. Hinc liquet, hos ſervos ab officio ἀκολούθους appellaſſe. Huic miniſterio inſervit Corax. Vide Petronium cap. XCIX. WOUW. Qui recuſabat onus. Claudian. lib. I. I. de Rapt. Proſerp. verſ. 156.

Et quoties detrectat onus cervice rebelli.

Spartiano in vita Getae eſt *retractator*. vide Salmaſ. ad Spart. Adrian. cap. II. CUPER. *Detractor* Torn. *detractator* Anonym.

Projecturum] Caeſar B. Civ. I. 59. *Ex medio itinere projectis ſarcinis fugiebant*. BURM.

Cum onere] Forte, *cum uno onere*. Vetus ſcriptura, *cum onere*. Cum integro ſane non poterat, qui vix incedere ob ejus gravitatem. BARTH. Et cur non poſſet vires dante aviditate & furto. Poterat in proximo locum tutum reperire, non vero durare in longo horum nebulonum itinere, qui vacui ibant. Certe *cum uno onere* pro re una ex ſarcinis ſurrepta, vel una ſarcina, cui probet Barthius, non video. BURM.

Jumentum] Eadem acceptione in Gloſſ. Vet. Ἀχθοφόρον κτῆνος. Heſych. Ἀγονομάχλος, ἡμίονος. Vult dicere quodvis vectabulum, ut apud Plaut. Menaechm. ſc. 13. Marcell. in *Jumentum*, Gell. lib. XX. cap. I. BOURD. Proprie de equis dicitur, unde mox *caballi* addit. Phaedr. fab. LXIII. Sueton. Neron. cap. 5. Cicer. XII. ad Att. 32. CUPER.

Lapidariam navem] Qua vehuntur lapides. GLOSS. Forte *Japygarum*, quae lapidibus oneratur. TORN. Hac formula uti poſſumus, cum volu-

Digitized by Google

non caballi; nec minus liber ſum, quam vos, etſi pauperem pater me reliquit. [a] Nec contentus maledictis, tollebat ſubinde altius pedem, & ſtrepitu obſcoeno ſimul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Giton, & ſingulos ſtrepitus ejus pari clangore perſequebatur, *olfactui ut officeret. Sed & hic ad ingenium redux Eumolpus.*

CXVIII. [b] Multos, inquit Eumolpus, ô juvenes, carmen decepit: nam, ut quiſque verſum pedibus inſtruxit, ſenſumque teneriorem verborum

a ENCOLPIUS. b EUMOLPUS..

volumus innuere, nos illiberaliter haberi. Pflug. ERH.

Hominis operas locavi] *Locare ſuas operas* eſt ſervire alicui pro mercede. Schopp. in Obſervat. Ling. Lat. ERH. Plinius lib. x. epiſt. 16. *Quibus operas ſuas locaverat.* Paulus in Sentent. lib. v. tit. 1. §. 1. *Operae tamen eorum locari poſſunt.* Anianus ibid. WEITZ. Elegans locutio, qua ſignificamus, nos impares oneri: quo refert Ampl. Cuperus illud Othonis dictum apud Sueton. cap. IX. *οὐ γὰρ με μακροῖς αὐλοῖς.* & Ciceronis lib. II. ad Att. ep. 16. Hos autem, qui ſervos nimis onerare ſolerent, perſtringere Theophr. Charact. cap. XII. notavit. *Operam locare* dixit Plaut. Trin. Act. IV. ſcen. 2.

Nec minus liber] Hac de re elegantiſſime Demoſthenes contra Eubulidem. BOURD. Solemnis illorum jactatio, quibus impotenter alii imperabant. Supra cap. LXXXI. *Aut vir ego liberque non ſum.* Suet. Claud. cap. XL. *ſi quem alium, & ſe liberum eſſe.* Hinc *aliquem liberum non ducere.* Cicer. lib. II. ad Brut. 2. *Coeperat tanta eſſe inſolentia, ut neminem liberum duceret.* vide Paſſeratium ad Propert. lib. II. eleg. VIII. pag. 277. idem Cicer. in Verr. lib. 1. cap. 47. *Quemadmodum is tenuiſſimum quemque contemſerit, deſpexerit, liberum eſſe numquam duxerit.* Et cap. ſequenti. *quo ore, quos numquam liberos putavit, libertinos homines ſit ſolitus appellare.* Juvenal. Satyr. IX. 121.

Deterior tamen hic, qui liber non erit illis.

Ratio harum formularum ſatis manifeſta iis, qui norunt, quanti libertas apud Quirites fuerit; & quam aequato jure olim viverent, ut nulli, ne quidem in ſummo magiſtratu poſiti, tenuiores poſſent contumelia aliqua adficere. Hinc Ovid. Triſt. 1. IV. 72.

Illi corpus erat durum patienſque laborum,
Invalidae vires ingenuaeque mihi.

BURM.

Etſi] *Etiamſi* Leidenſ.

Strepitu obſcoeno] Dum pederet prae anxietate. TORN. Honeſta locutio. *Strepitus obſcoenus* eſt πορδή. Gloſſae: *Peditus, peditum, πορδή.* WOUWER. Sic apud Herodot. [II. 162.] Ὁ δ' Ἄμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ' ἵππου κατήμενος) ἐπάρας ἀπεματάϊσε. BOURD. Dum prae laſſitudine & angore pederet. Sic Germani dicimus, *Er ſoll vor Angſt in die Hoſen ſcheiſſen.* Facetus in Catone;

Haeres poſt mortem pedit amore ſuo.

Id eſt, prae amore ejus defuncti: Et verſus Scholaſticus;

Credimus eſſe pedis ſtrepitum, cum, turgide, pedis.

Minutius in Octav. *Strepitus per pudenda corporis expreſſos:* unde liquet, cur *obſcoenum* dixerit Petronius. ERH. Saresberienſ. lib. 1. cap. 5. *Quando turpiter incluſum turpius produnt.* WEITZ Manus docta in codice Junii hic *crepitu*, & infra *crepitus* mallet. *Camore ſequebatur*, veteres editiones, quod probum puto, neque *clangore* Douzae fuit admittendum. Imitabatur enim Giton ore ſtrepitum obſcoenum; quod & hodie pueros laſcivos facere videmus. Hoc ſenſit, qui ineptam illam laciniam adſuit, *olfactui ne officeret*, quae deſunt in antiquis codicibus, ut & ſequentia, *ſed & hic ad ingenium redux Eumolpus. Proſequebatur* Memm.

Multos] Addatur in margine literis quadratis, *Eumolpus.* Pith. PATISSON. Vide Horatium. RITTERSH. *Inquit Eumolpus* Leid. ignorat, & adjecta ſunt ab eo, qui volebat haec connectere ſuperioribus. Habet tamen Tragur. BURM.

Juvenes carmen] Vet. cod. *nimirum carmen.* DANIEL.

Ut quiſque verſum pedibus inſtruxit] Hier. ad Euſtoch. ex Fabio: *Poëtam non poteſt noſſe, niſi qui verſum poteſt ſtruere.* ſic, *poëma exſtrui poſſe.* WOUW. Vid. ſupra ad cap. V.

Senſumque teneriorem verborum] Forte *teneriore verborum ambitu.* SAMBUC. Forte, *ſeveriorem.* DELBEN. Sambucus, *teneriore.* Vetus meus, *teneriorem*, ut in textu. DANIEL. Douza etiam *teneriore.* Praeferrem quoque *teneriore ambitu verborum.* Ita vocat verſificationem molliorem, ut *nimium teneris juvenari verſibus* dixit Horatius Art. poëtic. verſ. 246. & *tenerum carmen* Ovidius III. Amor. eleg. 8. & paſſim poëtae. *Intexere* ſimili-

rum ambitu intexuit, putavit ſe continuo in Heliconem veniſſe. ſic forenſibus miniſteriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem, tamquam ad portum faciliorem, refugerunt, credentes, facilius poëma exſtrui poſſe, quam controverſiam ſententiolis vibrantibus pictam. Caeterum neque generoſior ſpiritus vanitatem amat, neque concipere aut edere partum mens poteſt, niſi ingenti flumine literarum inundata. Effugiendum eſt.

militer Tibullus, ſive quicumque auctor Panegyrici ad Meſſalam, verſ. 5.

Nec tua praeter te chartis intexere quiſquam
Facta queat.

Claudian. Rapt. Proſ. I. 245.

Ipſa domum tenero mulcens Proſerpina cantu.

& II. 323.

Teneroque levant ſermone dolores,
Et laxos religant crines.

BURM.

In Heliconem veniſſe] Quam plurimos tum Romae res familiaris domi anguſta impellebat audere aliquid in literis. multi ad forum ſe conferebant: plures, cum agere cauſſas neſcirent, aut nimis laborioſum putarent, ad poëtices ſtudium, tanquam in portum, confugiebant. Ad iſtos falſo creditos poëtas referenda ſunt haec Petronii verba, & Perſii verſus in prolog. Nam, quod illi impudentes jactabant, ſomniaſſe in Parnaſſo, & ab ipſis Muſis fuiſſe doctos, id Perſ. refellit, veram afferens cauſſam, quae miſellos ad templa Muſarum, tamquam ad egeſtatis ſuae aſylum, compuliſſet. vide Caſaubon. Comment. in Perſ. prolog. ERH. Lucian. Bis accuſato: Οἱ μὲν ἐ μόνον ψαύσαντες τ̃ λέβητος ἀκρῷ τῷ δακτύλῳ, καὶ ἐπικεχειρακότες τ̃ ἀσβολῶν, ἱκανῶς οἴον) καὶ ἤδη μεταβεβάφθαι. BOURD. Barthius ad Claudian. IV. Conſul. Honor. verſ. 411. legit, *Putabit ſe continuo in Heliconem veniſſe*, & Silium hic tangi putat, ut & alii crediderunt; quibus ne accedam, facit, quod ille demum carmini ſtruendo ſub Domitiano ſe dederit, quo tempore Petronius nuſquam erat. Seculi ergo ſui conſuetudinem vulgatam tangit. Vide ſupra ad cap. v. neque veros cauſſarum patronos hic intelligit, ſed qui in umbra declamationibus forenſibus cauſſis proludebant. BURM.

Exercitati] Forte, *exerciti*, id eſt, defeſſi. SAMBUC. Videtur notare Silium Italicum, de quo Martial. lib. VII. epig. 62.

Proque ſuo celebrat nunc Helicona foro.

uti & Lucanum, qui, relicto foro, ad Heliconem transgreſſi, pro cauſſis carmina, Apollini, quam Themidi, operari, elegerunt. Rader. ad Martial. lib. VII. epig. 53. ERH. *Exerciti* eſt fatigati. ut Valer. Max. VIII. VIII 2. *Ad hoc deverticulum animum ſuum forenſibus minutiis fatigatum transferre ſolebant.* Vide ad illa cap. v.

Interdum ſubuncta foro det pagina verſum.

[Sic.] BURM.

Ad carminis tranquillitatem, tamquam ad portum] Vide Plin. lib. IX. ep. 7. WOUW. *In portum* Barthius, & mox *ſententiis*.

Vibrantibus] Alii, *umbrantibus*. PATISS. Vide ſupra ad cap. XLVII. *umbrantibus* Tragurienſis quoque. Deeſt vox Leidenſi. Juvenalis vocavit *rotatum ſermonem* Sat. VI. verſ. 449. de quo loco mox agendi erit locus.

Caeterum, &c.] Quaedam deeſſe videntur. SAMBUC. Quid requiratur in poëta. RITTERSH.

Sanitatem amat] Alii, *ſuavitatem*. TORN.

Concipere] Vet. *conſpici*. Pith. PATISSON. & TORN. *Conſpici* Tragur. & Colb. *conſpicere* Leidenſ.

Ingenti flumine] Alii, *ingens flumen*. TORN.

Inundata] Biturig. *inundaverit*. Pith. PATISSON. Vet. cod. Brit. *inundaverit*. alii, *inundata*. TORN. Timocles: Κόμπους παφλάζων ἐπιεῖς πυκνώμασι ἀσυμπαθοῦντας ἴχει, μισθωτὸς ἄρδει πεδία τ̃ δεδωκότων. PITH. Colbert. *inundaverat*, Tragur. codex *mundetur*. Quod, licet ſenſum quemdam efficere non inelegantem poſſet, credo tamen ſcriptum pro *inundetur*, quo noſter aliquoties utitur, & quod melius convenit τῷ *ingenti flumine*, ut *flumine largo*, dixit, *defundere*, cap. v. Vide de ſimilibus locutionibus Barth. ad Claudian. Conſul. Mallii verſ. 21. Ita elegantia ſane ſumma Tertullianus Apolog. cap. XVIII. dixit Deum *emiſiſſe in ſeculum ſpiritu divino inundatos viros*. Ita κατακλύσαι apud Graecos de immenſa copia, qua quis impletur, poni docuit P. Victorius lib. XXXIII. Variar. Lect. cap. 19. BURMAN.

Effugiendum eſt ab omni verborum vilitate] Seneca lib. I. Controverſ. *De alia re longe recedendum eſt ab omni obſcoenitate verborum, & ſenſuum, quaedamque ſatius eſt cum cauſſae detrimento tacere, quam cum verecundia dicere.* PITH. Juvenal. Sat. VII.

Sed vatem egregium, cui non ſit publica vena,
Qui nil expoſitum ſoleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta.

WOUW. Quem locum ex Senec. I. Controv. addu-

eſt ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate; & ſumendae voces à plebe ſubmotae, ut fiat,

Odi profanum vulgus, & arceo.

Praeterea curandum eſt, ne ſententiae emineant extra corpus orationis expreſſae, ſed intexto verſibus colore niteant. Homerus teſtis, & Lyrici, Romanuſque Virgilius, & Horatii curioſa felicitas. Caeteri enim aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut viſam timuerunt calcare. Ecce,

adducit in Collect. Fr. Pithoeus, ſcias *ἀπεροδιόνυτοι* eſſe. Loquitur enim Petron. de vili & abjecto nimiſque humili dicendi genere, nec proprio, aut accommodato. ERH. Locutio Petronio noſtro, ut videtur, peculiaris. *Vilitas* vero verborum, proprie de plebejo ſermone dicitur, ut docet Nonius in *ſiſilare*. *Siſilare*, (*quod nos vilitatem verbi vitantes ſibilare dicimus, & eſt maledica vocis ſignificatio, vel contumelioſa popularium, quum ſiſilationibus quis exploditur*) *à Graeco ducere originem invenimus*. Vegetius praefat. Art. Veterin. *Chiron & Abſirtus deligentius cuncta rimati, eloquentiae inopia ac ſermonis ipſius vilitate ſordeſcunt.* Horatius Art. poët. verſ. t31.

Publica materies privati juris erit, ſi
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem.

Quintilianus lib. VIII. cap. 3. *vili orationi* opponit *accuratum*. Opponitur & *honeſto ſermoni* ut ſaepe Servius. vid. Georg. I. 391. & XI. Aeneid. vid. ad Valer. Flacc. VI. 338. Caeterum Tragurienſis codex trajectis verbis habet. *Effugiendum eſt, ut ita dicam, ab omni verborum vilitate:* ut forte haec formula, *ut ita dicam*, reſpiciat locutionem inſolentem *effugiendum eſt à vilitate*, non ipſam vocem *vilitatem*, cui non video, cur veniam praefari debeat Petronius. BURM.

Ut fiat] Biturig. *itaque fiat*. Pith. PATISS.

Odi profanum vulgus] Verſus eſt Horatii carm. lib. III. od. I. Alludit ad Eleuſiniorum myſteriorum ſolennem morem, unde exceſſe per praeconem jubebantur profani. Is & ad alia ſacra extenditur, ut in *mirabili ignis prodigio* apud Gratium Cyneget. Orphei illuſtres verſus huc alludunt à Tatiano, Cyrillo, Clemente Alexandrino, Juſtino Martyre, & Euſebio in teſtimonium citati. Vide de hoc more late ſcribentes B. Briſſonium de Formul. lib. I. P. Gregorium Syntagm. Juris lib. XXXI. cap. 8. Barthium Animadverſ. ad Claudian. lib. I. de Rapt. Proſ. verſ. 4. *Profanum vulgus* dixit proprie & eleganter. Nam vulgaria ſunt profana. Hinc Ezechiel cap. XLII. verſ. 14. ſacerdotes jubet extra depoſitiſque ſacris veſtibus tractare *vulgaria*, id eſt, profana, quod vetus interpres imperite reddidit, *procedere ad populum*. Zuinglius in Compilat. De vulgo ab eruditis hominibus contemnendo nonnulla notavit Scalig. ad Catull. Briſſonius d. lib. Rittershuſius ad Phaedrum. ERH.

Rationis] Sic Autiſiod. alii, *orationis*. Pith. PATISS. Alii, *extra corpus orationis*. TORN. *Rationis* quoque eſt in Colb. & Trag. *Corpus* deeſt Tragur. Conſ. Quinctil. VIII. 3.

Sed intecto veſtibus colore niteant] Editio Plantini, & Lugdunenſis, & exempl. Autiſ. *intexto*. quod verius puto. Sic enim hoc cap. *ſenſumque teneriorem verborum ambitu intexuit*. Plin. lib. VIII. cap. 48. *Aurum intexere* (*veſtibus*) *in eadem Aſia invenit Attalus rex, unde nomen Attalicis*. Idem lib. XIII. cap. II. *Et tamen adbuc malunt Partbi literas veſtibus intexere*. Utitur & M. Tullius eo ſaepe verbo metaphoricῶς. RICH. Lege, *intexto*. BARTH. *Sed intexto verſibus colore* Samb. cod. *Intecto veſtibus* Memm. cod. *ſed ut intexto veſtibus colore niteant*. Quo juvat Trag. cod. ſcriptura *ſed intexto veſtibus colore niteant*. BOSCH. Egregie haec illuſtrat Vir eruditionis immenſae Huetius, in origine fabularum Romanenſium, pag. 65. & 66.

Horatii] Vide Barth. ad Stat. lib. x. Theb. verſ. 700.

Caeteri enim] *C. autem* Tragur. *itur* Memm.

Aut verſum timuerunt calcare] Legendum *aut viſam*. N. Faber. DANIEL. & RITTERSH. Longe probabiliorem cenſeo lectionem v. c. *aut viſam timuerunt calcare*. *Calcare viam*, ut Horatius lib. I. od. 28.

Et calcanda ſemel via leti.

RICH. Pro, *terere*, ut à via trita tranſlatio ducta ſit, quae eadem calcatur. Nam & Ariſtoph. in Avib. dixit; ὐδ' Αἰσχύλον πεπάτηκας; id eſt, *Aeſchylum non bene calcaſti*; quod eſt, eum non triviſti, nec diligenter frequenterque pervolutaſti, ſed quae ſenticoſa ſunt, & ſpinoſa aculeiſque horrentia, veſtigio premere timemus. Turneb. Adverſar. lib. IV. cap. 19. *Calcare*, pro, contemnere, proterere. nam eos poëtas, ſeu verſifices potius, tangit, qui hodie ſunt frequentiſſimi, quorum animi impotentes ſunt carminum, nec poſſunt contemnere quod ſordidum & vulgare eſt: omnia enim eodem ingenii aut co-

 loris

Ecce, belli civilis ingens opus quiſquis attigerit, niſi plenus literis, ſub onere labetur. Non enim res geſtae verſibus comprehendendae ſunt, quod longe melius Hiſtorici faciunt; ſed per ambages, deorumque miniſteria, & fabuloſum ſententiarum tormentum, praecipitandus eſt liber ſpiritus, ut potius

loris aeſtimant examine. Barth. ad Claudian. Bell. Gildon. verſ. 257. (Conf. & Adverſ. XVIII. 2.) *Timuerant*, id eſt, non auſi fuerunt. Auctor de Orig. gent. Rom. *Quam opinionem ſequi metuit noſter Maro.* Recte autem Douza *viſam* reſtituit, pro *verſum*, cui Putſchius, Freherus, alii adſtipulantur. ERH. Vid. ad cap. 11.

Calcare] Contemnere. Ait, cos limae pepercisſe, nec potuiſſe averſa ſtyli uti parte. ſic uſitatiſſ. *calcandi* verbum Ind. Apul. docemus. BARTH.

Ecce belli civilis opus quiſquis attigerit] Interpungendus ita videtur locus: *Ecce belli civilis ingens opus: quiſquis attigerit.* RICH. Tangit Lucanum, in cujus, ut aequalis, invidiam hoc carmen fecit, & quem è poëtarum numero excludit etiam Quintilian. lib. x. cap. 1. Serv. in 1. Aeneid. & Jornandes in Hiſt. Gothor. reclamante tamen Sidonio Apollinari lib. II. ep. 10. Savaro in Not. Rader. ad Martial. lib. XIV. epigr. 171. Gyraldus Dialog. 4. Barth. ad Claudian. ERH. Forte *eccere*, vel *aecere*. ANONYM. Vid. Merul. ad Enn. p. 81. Claverius ad Perſ. 1. 1. putat quoque Petronium non tantum invidia ſtimulatum, ſed & a Nerone.

Plenus literis] Sic *plenus ſcientia* dixit Claud. Mamertus lib. II. cap. 10. *omni ſcientia refertus* Eucherius ep. ad Valerian. Savaro ad Sidon. lib. IV. ep. 22. Sic infra Petron. *Eumolpus felicitate plenus.* Et iterum, *oratione blandiſſima plenus.* ERH. Supra cap. XCI. *plenus ſtultitia.*

Hiſtorici] Vide Barth. ad Stat. III. Theb. verſ. 426.

Quam poëtae] Deſunt haec duo verba in vet. cod. M. S. TORN. Ita vet. cod. à vulgo abſunt, *quam poëtae.* SAMBUC.

Per ambages.] Virgil. Georg. II. 46.

Non hic te carmine ficto,
Atque per ambages & longa exorſa tenebo.

Et fabuloſum ſententiarum tormentum] Fabius lib. x. de eodem, ut videtur, Lucano: *Lucanus*, inquit, *ardens, & concitatus, & ſententiis clariſſimus, &, ut dicam, quod ſentio, magis oratoribus, quam poëtis, annumerandus.* Servius in 1. Aeneidos: *Quod diximus poëtica arte prohiberi, ne aperte ponat hiſtoriam, certum eſt. Lucanus namque in numero poëtarum eſſe non meruit, quia videtur hiſtoriam compoſuiſſe, non poëma.* PITH. Ut *verborum tormenta* apud Minuc. & Cyprian. BOURDEL. Barthius ad Statii lib. IV. Theb. verſ. 37. legendum docet, *torrentem*, & ita vocari fabuloſarum literarum inundationem, quae rapit calamum poëticum, ut praecipitetur per fabulas, & raptus aliunde, velut quodam torrente nihil ſine illis ſtilus producat. Ab eo forte habuit Heumannus in III. Poecil. IV. p. 479. Lipſius pariter *torrentem* conjicit, & *tormentum* tenet. Sed ego mallem hic alludi ad machinas bellicas, quae ingenti vi & vehementia effundunt & torquent tela, ſaxa, & ſimilia, ut ita liber ille ſpiritus & copioſus effundatur & praecipitetur quaſi per tormentum, cui nemo reſiſtere poteſt, ſed quod omnia proſternit & diſrumpit. Simili comparatione, etſi in alia re, à tormento bellico deſumpta utitur Seneca epiſt. CVIII. *Illa ſententia velut lacerto excuſſa torquetur.* & Ovidius IX. Metam. verſ. 217.

---- Terque quaterque rotatum
Mittit in Euboicas, tormento fortius, undas.

Quae verba ſi Stephanus Theſauro ſuo Latino, in gratiam pauperum, qui ex lexicis omnes notas ſuas parant, adjunxiſſet Juvenalis *ſermoni rotato*, potuiſſet inde quidam panſophos (qui poëtas philoſophari primum docere voluit, & ex artis logicae praeceptis carmina non praecipitare per tormentum, ſed languide prorepentia eructare) ſine ope bonae ſuae logicae, intelligere, illum non eſſe *ſermonem poëtarum adſtrictum numeris*, neque etiam ita vocari *argumenta philoſophica, ob certam numerorum enuntiationem*, quibus nihil pueriiius & jejuno Logico dignius excogitari poteſt. *Rotatus* enim *ſermo* eſt per tormentum quaſi praecipitatus, ut *vibrantes* illae *ſententiae*, quas paullo ante vocavit, tela illa, & arma, quibus pugnant declamatores & oratores. Hoc vocat *βασανίζειν τὸ ἔπος* Longinus cap. x. §. 10. Mererentur tales poëtarum interpretes ex Helicone, ſi eum invadere vellent, rotari, aut furcillis & tormentis abigi. BURM.

Liber ſpiritus] An hunc exercitati vultus paedagogis illis ineſſe credamus, aut ſcire, quid ſit liber ille poëtarum ſpiritus, qui quotidie nobis in exponendis poëtis, quos non capiunt, & ephemeridibus ad impune maledicendum & rem faciendam compoſitis, occinunt, poëtas legibus & neceſſitate metri coactos & invitos ineptiiſſe, cum aliter locuturi fuiſſent, ſi ſoluti fuiſſent illa metrica ſervitute & legibus pedis? *ὄνος λύρας.* Si umquam experti fuiſſent, quod Ovidius de ſe puero jam jactabat:

Spon-

potius furentis animi vaticinatio appareat, quam religioſae orationis ſub teſtibus fides; tamquam ſi placet hic impetus, etiamſi nondum recepit ultimam manum.

CXIX. a *Orbem jam totum victor Romanus habebat,*

a Bellum Civile. *Qua*

Sponte ſua carmen numeros veniebat ad aptos,
Et, quod tentabam dicere, verſus erat,

aliter cenſerent. Sed nunc, cum reptaverint per neſcio quas proſodias, theſauros poëticos, & ſimilia infelicium ingeniorum praeſidia, & poſt mali carminis unius & alterius cructationem, cum ſe derideri videant, convertunt linguam ſacrilegam in artis, ad quam aſpirare non potuerunt, contumeliam, &, quos vivos ne obliquo quidem ſermone tangere, metu tormenti poëtici, quo tela in plumbeos hos homines facillime expelli videbant, audebant, ſed quibus humiliter adulabantur, iis poſt funera inſuitare audent. BURM.

Ut furentis animi vaticinatio appareat] *Furor* eſt ἐνθουσιασμὸς ille divinus, quo coelitus adflata poëtarum natio ad carmen decantandum rapitur. Plato in Ione. Orpheus in Argonaut.

Νῦν δ᾽ ἰχνεῖ ἀιρόφοιτος ἀπίπεδος δήιος οἶστρος.

Impetum vocat Ovid. lib. I. Faſtor.

Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo,
Impetus hic ſacrae ſemina mentis habet.

In tali ἐνθουσιασμῷ conſtituti Heſiodus, & reliqui antiquiſſimi poëtae, à Muſis ſua ſe carmina accepiſſe commenti ſunt. vide Lucian. ἐν Διαλέξει πρὸς Ἡσίοδον, Barth. ad Claud. Porro de furore poëtico lege Corn. Agrippam. lib. III. de Occult. Philoſoph. ERH. Vide egregie haec illuſtrantem virum eruditiſſimum Schultingium ad Senec. Suaſor. I. pag. II. *Animi* deeſt Tragur.

Religioſe] Scribe, *religioſae*. Pith. PATISS.

Tanquam] Alii, *quanquam*. alii, *jamque*. PATISS. Vet. cod. *fides, tanquam*. deeſt aliquid. TORN & AUR. Tollendum eſſe aſteriſcum, puto: nihil enim deeſt, ſed *tanquam*, valet, exempli gratia: quemadmodum apud Plautum, *veluti*, &, *ſicut*. In Aulularia Act. III. ſc. 4.

----- Facinus audax incipit,
Qui cum opulento pauper cupit rem habere, aut negotium,
Velut Megadorus tentat me omnibus miſerum modis.

In Poenulo Act. II. ſc. I.

Ita me dii ament, tardo amico nihil eſt quicquam iniquius:
Praeſertim homini amanti, qui, quicquid agit, properat omnia.
Sicut ego hos duco advocatos.

ERH. Putſchius legit *tangam*. inepte. Particulam *tamquam* ſic abſolute & ſupra poſuit cap. XXVI. *& me tamquam furtivis ſubinde oſculis verberabat*. Et iterum cap. LXXXI. *qui tamquam togae virilis ſtolam ſumſit*. Marius Victorinus de Arte Grammat. lib. IV. *Hoc genus metri maxime deſiderat ſeparari in duas clauſulas, tamquam*

Super alta vectus Atys:

dehinc, Celeri rate maria. Sic vocula ὡσεὶ non tantum ſimilitudinem ſignificat, ſed etiam veri ſpeciem, ut Johann. I. *Vidimus eum tamquam unigenitum*. hic ὡς habetur, cui aequipollet ὡσεὶ apud Lucam. XXII. ubi ſcribitur: *Factus eſt ſudor ejus, tanquam guttae ſanguinis decurrentes in terram*. quod non ſic accipiendum ſit, quaſi dicere voluerit, ſervatorem emiſiſſe ſudorem ſimilem guttis ſanguinis, ut ipſe tamen ſanguis non fuerit: ſed intelligendum eſt, ſudorem decurriſſe ſanguineis guttis. Bucerus Annotat. In Matth. cap. XXVI. verſ. 39. ERH. Traguríenſis, *tam que ſi placet*. & mox, *recipit*. Plantin. edit. *jamque. quamquam* Scalig. *Sane quam placet*, Anon. *etſi* Memm.

Recepit ultimam manum] Paucula deeſſe videntur. SAMBUC. Quinctil. lib. I. *ſummam eloquentiae manum imponerent*. Auſon. Paullino. *Quamvis per te ſumma manus contigerit*. hinc Seneca ep. XII. *Deditos vino potatio extrema delectat, quae ebrietati ſummam manum imponit*. Inſcriptio Viennae apud Gruter. pag. CLXIV. 2. *Ad ſummam manum perduxerunt perfectionis*. WOUWEREN. Supremam & exactiſſimam cenſionem. Virgil. lib. VII.

Nec minus interea extremam Saturnia bello
Imponit regina manum.

Solinus praefat. *opuſculum impolitum prius in medium dederunt, quam incohatae rei ſumma manus imponeretur*. Prudent. Pſych.

----- Sola duello
Impoſitura manum, ne quid jam triſte ſuperſit.

Boëth. libro II. proſ. 7. *Hoc unum eſt, quod praeſtantes quidem natura mentes, ſed nondum ad extremam manum virtutum perfectione perductas, allicere ſolet*. BARTH. (Quem & vid. lib. XII. Adverſ. cap. I.) Virgil. VII. Aeneid. Ovid. paſſim, ut & Senec. & Solinus epiſt. ad Avitum. Translatio à pictoribus, ut vult Aelianus Variis. Quinctil. praefat. Inſtit. orator. BOURD.

Qua mare, qua terrae, qua ſidus currit utrumque,

Nec

Orbem jam totum] Pompon. Sabin. in Virg. Aen. VII. Pith. PATISS. *Orbis* olim imperium Romanum appellabatur. Sic Aurel. Victor in Diocletiano. *Ubi orbis Romani potentiam cepit.* BUSCH. Citatur à Pomponio Sabino ad illud ſimile Virgilii libr. VII. verſ. 100.

--- Qua ſol utrumque recurrens
Aſpicit Oceanum.

BONG. Florus in eadem hiſt. lib. IV. cap. II. *Jam pene toto orbe pacato, majus erat imperium Romanum, quam ut ullis externis viribus exſtingui poſſet.* WOUWER. Salluſt. *Ea tempeſtate mihi imperium P. R. multo maxime miſerabile viſum eſt. Cui cum ad occaſum ab ortu ſolis omnia domita armis parerent, domo otium atque divitiae adfluerent,* &c. Latinus Pacatus, de imp. Rom. *Quia gentibus adoratur, cui toto ORBE terrarum privata & publica vota redduntur.* Hinc *ORBIS ROMANUS* Ulpiano leg. XVII. de Stat. Hom. Lucan. lib. VII. verſ. 423.

Haud multum terrae ſpacium reſtabat Eoae.
Ut tibi nox, tibi tota dies, ubi curreret aether,
Omniaque errantes ſtellae Romana viderent.

Rutilius lib. I. Itin.

----- Ipſe videtur,
Quem ſibi ROMA facit, purior eſſe dies.

Pari ambitione Vet. Epigr. lib. II.

Sol citra noſtrum flectitur imperium.

Sic *Romana dies* apud Stat. I. Sylv. I. Mart. lib. 9. ep. 2. vid. Egeſipp. lib. II. cap. 9. Claud. IV. Conſ. Honor. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. 2. Satyra, in qua vitia Romanorum reprehenduntur. Buſchius in Annotat. de mutatione Reipub. Romanae. Scalig. in Catalect. ERH. Hoc unum dixere omnes Romani ſcriptores, omnes alii de Romano imperio ſcriptores, neque notare ſingulos mens eſt mihi. Patet prooem. Dionyſ. Halicarn. Videtur autem ſubtiliter alludere ad tabulam Imperii Romani, quam publice propoſuerat Agrippa, in qua depictus orbis totus, ut patet apud Plin. ad quam tabulam quin reſpexerit jocus obſcurus Eugenii, vel Eumenii, nullus dubites. Sic autem eſt lineolis paene finientibus. *Nunc enim, nunc demum iuvat orbem ſpectare depictum, cum in illo nihil videmus alienum.* Aliam rationem reddit Egeſipp. in Excid. cap. II. lib. II. BOURD. Lactant. lib. V. cap. 9. *Populus ipſe Rom. per feciales bella indicendo, & legitime injurias inferendo, ſemperque aliena cupiendo, atque rapiendo, poſſeſſionem ſibi totius orbis comparavit.* BOSCH. Principium hoc belli civilis ante annos fere octingentos expreſſit & aemulatus eſt Hericus, ſatis doctus eo aevo vates:

Orbem tum totum victor Romanus agebat,
Qua mare, qua tellus, qua cardo invergit uterque,
Si quod in orbe fretum, ſi quis ſinus abditus uſquam,
Si quod clima foret Phoebaeae lampadis expers,
Si qua fuit regio, quae fulvum gigneret aurum,
Nil niſi Romani vivebat nominis umbra.

GABBEMA. Lipſius de Magnitud. Romana lib. I. cap. 3. Scribanius de Magnitud. Romanae Eccleſ. lib. I. WEITZ. Inde Roma apud Athenaeum lib. I. cap. 17. ἐπιτομὴ τῆς οἰκουμένης, *compendium orbis.* Et populus Romanus δῆμος τῆς οἰκουμένης, *mundi populus* à Polemone oratore, ut referunt Galenus & Athenaeus dicto loco, vocatus eſt. ut Caſaubonum ad Theophr. Caracter. Initium docuiſſe notaverat Ampliſſimus Cuperus. vide Freinsh. ad Flor. IV. 3. Carmen vero hoc ſe primum nomine, *ſpeciminis de bello civili*, nuncupaſſe, jactat Barthius ad Claudian. Conſul. Prob. & Olybr. verſ. 128. & idem ad IV. Conſul. Honor. verſ. 340. dicit, *videri doctis hoc carmen Petronium pro Nerone contra Lucani faſtum ſcripſiſſe, nequaquam tamen ſpiritum ferre, quem jactat.* Et Adverſariorum dicto loco adfert verſus Herici.

Victor Romanus.] Lucan. lib. I. & VII. Solin. cap. VIII. *Victores Romani.* Ovid. lib. III. Triſt. Eleg. 7. D. Auguſtin. lib. II. de C. D. cap. 20. Eutropius lib. VI. *Romanis toto orbe victoribus.* BOURD.

Qua mare.] Imitatus hunc Virgilii locum Aen. I. Petronius:

Qui mare, qui terras omni ditione tenerent.

Lucan. lib. II.

Quae mare, quae terras, quae totum poſſidet orbem.

Sulpicia Severa in Satyrico. BOURD.

Terrae] *Terras* edidit Hadrianides & Boſſchius. Sed recte omnes editiones veteres *terrae*.

Sydus currit utrumque] Vet. cod. MS. ſemper habet, *ſidus.* BRASSIC. Sol. *utrumque*, oriens, & occidens. Rutilius lib. 2.

Qua fert atque refert Phoebus uterque diem.

Virgil. Cul. verſ. 100.

Tendit inevectus radios Hyperionis ardor,
Lucidaque aethereo ponit diſcrimina mundo.
Qua jacit Oceanum flammas in utrumque rapaces.

BARTH.

Digitized by Google

Nec ſatiatus erat. Gravidis freta preſſa carinis
Jam peragebantur. Si quis ſinus abditus ultra,

Si-

BARTII. Quem etiam vide lib. XXIII. Adv. cap. 11. Sic Claudian. de Roma in Bell. Gild. verſ. 48.

--- Ad ſolem victrix utrumque cucurri.

& praef. II. in Eutrop. 35.

Utraque te gemino ſub ſidere regia damnat.

Ovid. Metam. I. 338.

Litora voce replet ſub utroque jacentia Phoebo.

Faſt. II. 136.

Hoc duce Romanum eſt ſolis utrumque latus.

Rutil. Itiner. II. 28.

Qua fert atque refert Phoebus uterque diem.

Nemeſ. Cyneget 65.

Atque canam noſtrum geminis ſub finibus orbis
Litus.

Orientem videlicet & occidentem. Petronius *ſidus* vocat ſolem, ut Graecis eſt ἀςὴρ. Scholiaſt. Pindari Olymp. I. ὧ γαρ ἐκ πολλῶν συγκειμενα ἀςερων ζώδια, ἄςρα λέγονται, ὁ δὲ ἥλιος ἀςὴρ. Barth. ad Claudianum IV. Conſul. Hon. verſ. 30. & bell. Gild. verſ. I. narr. I. num. II. ERH. Ad rem eſt Petr. Matthaeus Hiſtor. Francor. lib. I. Sic apud Lucan. I. 48.

Unde venit Titan, & nox ubi ſidera condit.

BOURD. Barthius tam hic, quam ad Stat. V. Theb. 154. & Adverſar. lib. XXIII. 2. orientem & occidentem intelligit. Et ad Claudian. II. in Rufin. verſ. 155. putat eſſe ironicum in philoſophiam Epicuri, quae futilia & inepta de corporibus caeleſtibus ſciverit. Ego vero per *ſidus utrumque* ſolem & lunam mallem intelligere: nam *ſidus* ſimpliciter pro ſole ſaepe ponitur. Juſtin. lib. XIII. cap. 7. *ſolſtitiales ortus ſideris primus invenit.* Ubi vid. Berneccerì notas, & Heinſii ad Ovid. lib. XIV. Metam. verſ. 172. & Broukh. ad Tibull. II. I. 47. Statius lib. VII. Theb. verſ. 709.

---- Ceu letifer annus
Aut jubar adverſi grave ſideris.

Ammianus Marcell. libr. XVIII. cap. 7. *Aut ubi ſolis radiis exarſerit tempus, in regionibus aeſtu ambuſtis, vapore ſideris, & magnitudine culicum agitantur.* Non minus frequenter vero luna *ſidus* κατ' ἐξοχὴν dicitur, & *ſidera* ſimpliciter poſita ſolem & lunam notant. Vide quae Tennulius ad Frontin. lib. I. Strateg. cap. XII. exempl. 9. in hanc rem notavit. Et eo ſenſu videtur Virgilius lib. VI. Aeneid. 796. dixiſſe,

---- Jacet extra ſidera tellus
Extra anni ſoliſque vias. ----

Ubi Donatus annum, *noctem*, id eſt, lunam, ſolem *diem* explicat. Plinius lib. VIII. cap. I. de Elephantis, *Religio quoque ſiderum ſoliſque ac lunae veneratio. Auctores ſunt, in Mauritianiae ſaltibus ad quemdam amnem, cui nomen eſt Amilo, niteſcente luna nova, greges eorum deſcendere, ibique ſe purificantes ſolemniter aqua circumſpergi, atque ita ſalutato ſidere in ſilvas reverti.* Apertius vero lib. II. cap. 13. *ut XV. diebus utrumque ſidus quaereretur, noſtro aevo accidit.* Lucanus in loco à Barthio citato lib. VIII. 423. *noctem* & *diem* vocat. Vid. ad Virgil. Aen. II. 154. Martial. XII 60.

Magnaque ſiderei vidimus ora dei.

Boëth. *ſidera lunae* dixit lib. I. de Conſol. metr. 2. vid. Sitrm. *ſidera ſolis* Ovidius XV. Metam. 172. De *viis ſolis* vid. Euſtath. ad Dionyſ. Perieg. vſ. 6. BURM.

Nec ſatiatus erat] Feſtus Rufus; *Cato Cyprias opes Romam navibus advexit, ita ut jus ejus inſulae avarius magis, quam juſtius, ſimus aſſecuti* Idem ſcribit Ammian. Marcellinus lib. XIV. *Avide magis, quam juſte,* &c. Tale convitium in Romanos Virii refert Livius decadis III. lib. 6. & Mithridatis Juſtinus lib. XXXVIII. BRASSIC. Hoc apud Salluſt. Jugurth. cujus locum ut alios imitatus eſt ejus ſimia Tacitus libro II. Annal. Plutarch. in Pompejo, D. Auguſtin. cap. 30. lib. I. de C. D. BOURD.

Gravidis freta pulſa carinis] Manilius lib. V.

Pendentem & caeco raptabit in aequore piſcem,
Cumque ſuis domibus concha valloque latentes
Protrabit in morſus. nihil eſt audere relictum:
Quaeſtus naufragio petitur, corpuſque profundo
Immiſſum pariter quam praeda exquiritur ipſa,
&c.

BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. II. *Gravidis*. id eſt, onuſtis. ERH. Philipp. Rubenius lib. II. Elector. cap. 10. *gravidas carinas* haud ſatis probat, & putat germanum eſſe, *Grajis freta pulſa carinis.* nempe, inquit, Pontus, & loca, per quae Jaſon cum ſuis ad aureum vellus profectus eſt. WEITZ. *Preſſa carinis* liber Tragurianus, quod malo. HEINS. Fruſtra *Grajis* quoſdam ſupponere docet Gronovius Diatrib. Statian. cap. XXVI. reſpiciens Rubenium, qui lib. II. Elector. cap. 10. ita cenſuerat. *Pelli* autem melius dicitur mare remis, quam ipſis ratibus. Ita notavit Ampliſſimus Cuperus, *everberare*, dixiſſe Curtium lib. IV. 5. & Attium apud Feſtum in *Rates. repercutio ratibus mare.* Sed Tragurianus codex habet *preſſa*, quod praefert Heinſius,

Digitized by Google

Siqua foret tellus, quae fulvum mitteret aurum,
Hoſtis erat: fatiſque in triſtia bella paratis
Quaerebantur opes, non vulgo nota placebant
Gaudia, non uſu plebejo trita voluptas.

Aes

ſius, & Cuperus. Et ipſa res exigit, & *gravidis.* Supra cap. LXXXIX. *Claſſes premunt mare.*

Jam peregrabantur] Quidam legunt, *peragebantur.* COLLADON. Forte *perarabantur.* Sic Virg. *aequor arandum.* Delbenius. DANIEL. Improprie dictum. quamquam apud Tacitum id occurrit. apud Florum quoque l. II. c. 7. *Populus Romanus tota Graeciae litora veluti triumphali claſſe peragravit.* cap. 17. *Decius Brutus peragrato victor Oceani litore.* Suetonius Cajo cap. XXXVII. *litora peragrare Liburnicis.* Juſtin. XII. cap. 9. *cum lectiſſima manu navibus conſcenſis Oceani litora peragrat.* Magis poëticum tamen fit, ſi hoc loco legamus *jam perarabantur*, vel *peragebantur*, quod poſterius à libro Traguriano confirmatur, & codice Scaligeri, aliiſque nonnullis. Apud Naſonem Epiſtola XV.

Factus inops agili peragit freta caerula remo.

deinde putem, *ſi quis ſinus abditus alto.* Aurum terra marique quaeſitum innuit. HEINS. *Perarabantur* illuſtrat Heinſius ad Ovid. II. Amor. eleg. X. verſ. 33. Et ita ſupra cap. XCIII. *aratam ſyrtim* dixit. mihi tamen Tragurienſis codicis & Memm. & Colb. lectio, *peragebantur*, unice probatur. Valer. Flacc. lib. I. verſ. 560.

---- Sic ecce meus, ſic orbe peracto
Liber, & expertus terras remeavit Apollo.

Stat. lib. V. Theb. verſ. 574.

---- Longus vix tota peregit
Membra dolor.

ubi vide Barthium. Eadem metaphora in *peragere* & *perarare.* Nam & illud de agro apud Ovid. IV. Faſtor. 693.

Ille ſuam peragebat humum, ſive uſus aratri,
Sive cavae falcis, ſive bidentis erat.

Locus Ovidii citatus Heinſio alludit ad piraticam. vid. ad Sueton. Calig. XXXVII. BURM.

Si quis ſinus abditus ultra] *Sinus* proprie pars illa dicitur, quae eſt intra pectoris brachiorumque complexum. Per metaphoram littora curva vocantur, & quaſi brachiis mare amplectentia. *Sinus* etiam prima producta vaſis genus eſt ſinuoſum * galcila. Virgilius Eclog.

---- Sinum lactis & haec tibi liba, Priape,
Exſpectare ſat eſt. BUSCH.

Si qua foret tellus] Galgacus apud Tacit. Vita El. Agric. *Romani raptores orbis, poſtquam cuncta vaſtantibus defuere terrae, & mare ſcrutantur: ſi locuples hoſtis eſt, avari, ſi pauper, ambitioſi.* WOUWEREN. Ambitioni comitem jungit avaritiam, aliam rei publicae peſtem. Ex avaritia enim erumpunt civilia bella, factiones, audacia. Cicero pro Q. Roſcio, Caeſar de Morib. Germanorum. *Ne qua oriatur pecuniae cupiditas, qua ex re factiones diſſenſioneſque oriuntur.* Sic recte liber MSS. Tangit Salluſt. Catil. 10. Livius lib. XXXIV. Dico ad Salluſt. BOURD.

Tellus quae fulvum] Vet. Cod. *tellus fulvum quae.* COLLADONIUS. Ita Memm.

Hoſtis erat] Salluſt. Jug. *paullo ante Carthaginenſes, item regem Perſen, poſt, uti quiſque opulentiſſimus videatur, ita Romanis hoſtem fore.* vide eum epiſtola Mithridatis ad Arſacen ex lib. IV. BARTH. Quem etiam vid. lib. XXIII. Adverſ. cap. II. Similia Claudian lib. I. in Rufin. verſ. 189. *Rufino populandus erat.* Barth ad Claudiani dict. loc. ERH.

Fatiſque in triſtia bella paratis] Perſuaſi veteres bella immitti a diis, vel ludentibus, vel iratis, vel invidentibus. *Ludentibus*, ut apud Lucanuin lib. VII.

Hoc places, o ſuperi, cum vobis vertere cuncta
Propoſitum eſt, noſtris erroribus addere crimen.

& lib. IX.

Superis haec crimina dono.

Iratus ut apud Horat. od. 6. lib. III. *Invidentibus*, ut apud Flor. cap. 13. lib. I. *Hinc ſive invidia Deûm, ſive fato* & ſic cap. II. lib. IV. & paſſim. Quod autem ait Petronius, *fatis in triſtia bella paratis*, eleganter tangitur a Cicerone pro Ligario, Seneca cap. IV. lib. de Conſolat. ad Martian. Floro cap. 13. lib. I. Manilio paſſim in Aſtronomicis, Lucano lib. VII. & VIII. Hujus autem civilis belli cauſſam aſſignat Cicero Epiſt. 14. lib. VIII. ad Famil. *Quod Cn. Pompejus conſtituit non pati C. Caeſarem conſulem aliter fieri, niſi exercitum & provincias tradiderit: Caeſari autem perſuaſum eſt, ſe ſalvum eſſe non poſſe, ſi ab exercitu receſſerit.* A quo dubio procul Sueton. in Jul. Cauſſam refert Valer. Max. cap. 6. l. IV. ad mortem Juliae, Caeſaris filiae, Pompeii conjugis. Sed Florus cap. 12. lib. III. cauſſam dat *nimiae felicitati. Bellorum civilium cauſſa nimia felicitas.* D. Auguſtin. de C. D. lib. I. cap. 30. & lib. II.

cap.

Digitized by Google

Aſſyria baccam laudarat miles in unda.

Quae-

cap. 18. BOURD. *Fatum*, voluntas hoc loco, & apud Virgil. lib. VIII. verſ. 292.

---- Fatis Junonis iniquae.

BOSCH. Feliciter rebus ſuccedentibus, quocumque etiam jure. BARTH. Quem & vide lib. XXVI. Adv. cap. 24.

Quaerebantur opes] Ovid. lib. I. Metam. BONGARS. Magno labore & cura. Ita mox *Quaeſitus nitor.* Et *Quaeritur in ſilvis fera.* & ſupra cap. XCIII. *Quidquid quaeritur, optimum videtur.* Terent. Eunuch. Act. I. ſc. 2. *Relictis rebus omnibus quaeſivi*, ubi v. Donatum. Claud. in Eutr. lib. II. verſ. 333.

Quaeſitos trans regna cibos.

lib. I. in Rufin. verſ. 386.

---- Nec murice tinctis
Velleribus quaeretur ovis.

Vide Barth. ad Claud. lib. I. in Rufin. verſ. 205. & ad Stat. II. Theb. 308. & Paſſerat. ad Propert. lib. I. eleg. 2. pag. 148. Ita *quaeſitiſſimas epulas* dixit Salluſt. lib II. Hiſtor. *Quaeſitiſſimos honores* Tacit. II. Annal. Virgil. Georg. III. 549.

Non uſu plebejo trita voluptas] Vet. unus, *riſu plebejo*, &c. PUTEAN. Quidam legunt, *riſu plebejo tracta voluptas.* COLLADON. Dixi antea ad illud cap. XCI. *Plebejum ſapit.* BOURD. Nudo uſu, nihil ad voluptatem. Virg. Cul.

O bona paſtoris ſi quis non pauperis uſum
Mente prius docta faſtidiat.

BARTH. Quem & vid. lib. XXVI. Adv. cap. 24. Scaligeri codex & alii complures *tracta*, idem *riſu*, non *uſu*. Puto *ritu*. Tragur. *uſu plebeja tricta.* Sambuci *plebeja trita.* Opinor, *non uſu plebejo adſtricta voluptas*, vel *ritu plebejo.* ut veſtigiis Scaligeriani libri proxime inſiſtamus. Non adſtringebantur voluptatis plebejae anguſtiis. Sic *adſtringi voluptatibus* apud Ciceronem in Paradoxis. Livius lib. XXXIX. cap. I. *Inops regio, quae parcimonia adſtringeret milites.* Juſtinus lib. XII. cap. 3. *His rebus ingentes epularum apparatus adjicit, ne jejuna & adſtricta luxuria videretur.* Ita lego, vulgo *deſtructa luxuria.* Idem lib. XLIV. *dura omnibus & adſtricta parcimonia.* HEINS. Vide ſupra ad cap. XCIII. *Nota* ed. Tornaeſ. *tracta* Leidenſ. *Plebejae coenae piſces* dixit Varro de R. R. III. 17. 7. *Uſu* non movendum. Reſpondet enim egregie τῷ *trita.* & deinde hoc verbo uſus edendi & victus quotidiani intelligitur. vid. infra cap. CXXXIV. *Fata ad uſum repoſita.* Ut hic de cibo, ita de veſte Lucretius II. 33.

Nec calidae citius decedunt corpore febres,
Textilibus ſi in picturis oſtroque rubenti
Jactaris, quam ſi plebeja in veſte cubandum
eſt. BURM.

Plebeja] Lege, *plebejo.* AURAT.

Trita] Alii, *tracta.* TORN.

Ac ſpireum cum] Lege, *Heſperia coccum.* AURAT. Alii, *Heſperia coccum.* Autiſiod. *Aes Epyrecum.* fortaſſis pro *Aes Ephyrae regum:* vel, *Aes Ephireum.* at Bitur. & alii, *Ac ſe pyrecum.* quaedam *piretium.* Pith. alii, *Aes pyraeum.* alii, *Ac ſpireum.* PATISS. Aliud exemplar habet, *Ac ſpireum cum laudabat*, quod nullum habet ſenſum, & corruptum eſt. BUSCH. *Fr. Ac ſe piretum.* Alii, *ac ſe pyre cion.* COLLAD. *Aes pyraeum*, vetus codex. *conlaudabat* conjectura ductus poſui: cum vulgo eſſet, *Ac ſpireum cum laudabat.* SAMBUC. Ad hunc verſum nota crucem, ut ſuſpectum. DELBEN. Lege, *Heſperia coccum laudabat miles in ora.* STEPHAN. Scal. *Aſſyriae concham.* Turneb. lib. IV. cap. 19. *Ac ſeſe pictum.* Fr. *Ac ſe pi retron.* DANIEL. Audaciſſime ita ad ſuum ſenſum interpolavit acumen Palmerii. Spicileg. p. 815. *Aſſyriarum gemmarum* mentio apud Sidonium paneg. major. *Purpurae* ex eadem regiône. Maro Culice.

Si non Aſſyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opibus data vellera.

BARTH. Alii, *Aeſopyreum.* Lege, *Ac ſeſe pictum laudabat miles in unda.* Turneb. Adverſ. lib. IV. cap. 19. vulgo, *Aes pyreum conlaudabat miles in unda.* Reſtituendum puto; *Aes pyreum conlaudabat miles, in uda* (ſeu *ima*) *Quaeſitus tellure.* Nam *uda* in *unda* migravit non raro. Giſanius Ind. Lucret. in *cajus ſextus.* Totum locum ita emendo;

Aes Ephyreaeum laudabat miles: in uda
Quaeſitus tellure nitor certaverat oſtro;
Hinc Numidae lapides.
Ecce aliae clades & laeſae vulnera pacis:
Quaeritur in ſilvis Mauris fera: & ultimus
Hammon
Excutitur.
Ad mortes precioſa: fames premit advena claſſes:
Tigris & aurata gradiens jactatur in aula,
Ut bibat, &c.
Heu pudet effari pariturаque prodere fata.

Aes Ephyreaeum eſt Corinthium, Juven. *Ephyreum*, Virgil. *Ephyreium.* Queritur, aes Ephyraeum eſſe in amore militi, quod armis non faciat; illud quod faciat, non eſſe. Palmer. Spicileg. ERH. *Aes pireum*, Samb. & Trag. cod. *Ac ſepiretum*, Leid. *pirecum* v. c. Legend. eſſe me monuit Nobiliſſ. N. Heinſius,

Aes Ephyreiacum laudabat miles in umbra.

Sub arborum umbris in porticibus, ubi ſpatiaban-

Digitized by Google

Quaeſitus tellure nitor certaverat oſtro.

Hinc

bantur Romani, ſtabant imagines fictae ex *aere Ephyreiaco*, hoc eſt, Corinthiaco. Interpres Apollonii. Ἐφύρα, ἡ Κόρινθος, ἀπὸ Ἐφύρας τῆς Ἐπιμηθέως θυγατρός. Virg. Georg. II. *Ephyreiaque aera.* BOSCH. Pervenimus ad locum peſſime adfectum, & qui longe aliter vulgo nunc exhibetur, quam in ſcriptis comparet exemplaribus, quorum veſtigiis dum minus inſiſtitur fideliter, nil mirum, tot eruditione praeſtantes viros in hunc ſcopulum impegiſſe. Prima editio, *Ac ſpireum cum laudabat miles in unda.* Tragurianus *Aes pireum cum l. m. i. u.* Sambuci codex *Aes pyreum cum laudabat.* Codex unus Scaligeri, *Ac ſe piretum laudabat.* alter ejuſdem *Ac ſe pirecum*, vel *pyrecum*, ut Patiſſonius ex Bituricenſi libro & aliis. Codex Autiſſiodurienſis *Aes Epyrecum.* alii quidam *Aes piretium.* editio Patiſſonii *Aes Ephyrae regum laudabat.* Nihil in his omnibus, quod vulgatae ſcripturae imaginem prae ſe ferat, multo minus, quod Salmaſianae conjecturae patrocinetur. Scribebat ille Solinianis exercitationibus pag. 732.

Heſperium coccum laudabat miles: eadem
Quaeſitus tellure nitor.

Quam caſtigationem videri poteſt ſubiegiſſe H. Stephano, qui ad oram editionis ſuae cum fragmentis veterum poëtarum luce publica donatae, corrigebat

Heſperia coccum laudabat miles in ora.

Quae conjecturae hoc ipſo refelluntur, quod longius abeunt à ſcripta lectione. De *aere Ephyraeo*, vel Corinthiaco hic agi, ſunt qui viderint. Clariſſimus Voſſius ad Pompon. Mel. lib. III. cap. 10.

Heſperia concham miles laudabat in unda.

Sed, nec *coccum*, nec *concham*, in ſcriptis comparere, jam vidimus. Tragur. & Sambuci liber & Autiſſiod. proxime accedunt, veram lectionem, *Aes Ephyreiacum*: nec multum abhorrent reliqui codices. Sed in eo omnes ſunt mendoſi, quod *undam* agnoſcant pro *umbra.*

Aes Ephyreiacum laudabat miles in umbra.

per *umbram* autem porticus deſignat, quibus nemora ut plurimum accedebant, hominum otioſorum deambulationibus atque oblectamento ſub aeſtivum diem dicata. Per ipſas autem porticus diſpoſitae tabulae, ſtatuaeque aereae ac marmoreae, magnorum artificum opera: quod, cum ex aliis ſcriptoribus, tum ex noſtro de Haloſi Trojana, abunde liquet. Teſtaturque id ipſum Plinius paſſim. *Umbram* pro porticu apud poëtas invenias frequenter. Sic *umbra Pompeja*, pro Pompeja porticu ſaepe apud Naſonem, Propertium, & Martialem. De *aere Corinthio* omnia notiora ſunt, quam ut interpretationis egeant, quantum luxuriae Romanae licuerit in eo conquirendo. Norunt & tirones, Corinthon dictam Ephyren. Salluſtius, ubi agit de luxu militari poſt bellum Achaïcum, quo capta & direpta Corinthus orbem Romanum tabulis ac ſignis aereis praeſertim implevit, taxat inter alia, quod in his ſpectandis & mirandis occuparetur miles. Bell. Catil. cap. XI. Tacitus Hiſt. lib. II. cap. 92. *Sed miles, plenis caſtris, & redundante multitudine, in porticibus, aut delubris, & tota urbe, vagus, non principia noſcere, non ſervare vigilias, neque labore firmari, per illecebras urbis, corpus otio, animam libidinibus imminuebat.* Laudandi verbo etiam uſus de hac ipſa re Livius lib. XXXIV. cap. 4. *Infeſta, mihi credite, jam nimis multos audio Corinthi, & Athenarum ornamenta laudantes mirantesque.* HEINS. Ut Salmaſius etiam corrigit Harduin. ad Plin IX. 41. fine. Si Heinſii emendationem ſequi liceret, per *umbram* intelligerem compotationes ſub arboribus, ut platano, in quibus aeris Corinthiaci luxus. Miles enim in ipſis expeditionibus luxuriae inſtrumenta ſecum vehens ſub arboribus bibere ſolebat. Kuhnius ad Aeliani Var. lib. IV. cap. 1. legit cum Voſſio.

Heſperia concham laudabat miles in unda.
& Heſperiam undam mare Atlanticum interpretatur. Nos, licet corruptam, primam lectionem reduximus, conjecturis virorum doctorum valere juſſis, & hic haerere nobis aquam fatemur. BURM.

Laudabat] Vrat. *Lavabat.* COLLADON.

In unda] Lege, *ora.* AURAT. *In Inda.* DOUZA.

Quaeſitus tellure nitor.] De pretioſis lapidibus interpretandum, de quibus ſic Plinius lib II. cap. de Natura terrae. *Viſcera ejus extrahimus, ut digito geſtetur gemma, quam petimus, quot manus atteruntur, ut unus niteat articulus?* Generaliter Boëth. de Conſol. philoſ. metro 10.

Hoc quidquid placet excitatque mentes
Infimis tellus aluit cavernis

Certare autem dictum, ut antea, *cum ipſius naturae veritate certantia.* Vellejus Paterc. II. 69. *In quo deformitas corporis cum turpitudine certabat ingenii.* Sic apud Senec. praef. lib. 1. Controverſ. Pompon. Laet. cap. de magnitud. Imperii, qui ex Homeri Iliad K. BOURD. [Optime mihi videtur explicuiſſe hunc verſum Bourdelot. de gemmis. Turbas dedit, quod nimium poëtae artificium non perſpexerunt interpretes. Cultum ex oriente duplicem quondam Romae fuiſſe petitum,

Digitized by Google

Hinc Numidae, illinc nova vellera Seres.*

Stacte

titum, ait Petronius, marinum ſcilicet, quo margaritas denotat, & terreſtrem, quo gemmas. Poſuit itaque *Aſſyria* in ambiguo, ut primum ad *unda* referatur, deinde in ſequente verſu repetendum ſit ad *tellure*. *Laudarat olim miles baccam in unda Aſſyria*, (id eſt mari Perſico) *& nitor gemmarum in eadem tellure Aſſyria* (id eſt Arabia, Babylone, &c.) *quaeſitus certaverat oſtro*. Totum hunc locum & ſequentes verſus ad arbitrium meum a foediſſimis maculis purgavi. Quis enim ſanae mentis tot monſtra ferret?]

Nitor] Hunc Salmaſ. Exercit. Plin. de minio intelligit, Voſſius ad Melae lib. III. cap. 10. de cinnabari. Berkel. ad Stephan. Byzant in Ἀθανάτοι, de purpura ex herbis aut radicibus confecta capit. BURM.

Certaverat oſtro] Id eſt, de palma contenderat, utrum magis expeteretur. Valer. Flacc. libr. v. verſ. 645.

Et tibi, magne pater, terris donaria certant.

Statius lib. I. Sylv. II. verſ. 87.

Vidi & Abydeni juvenis certantia remis
Brachia.

vide Lambin. ad Horat. lib. II. od. 6.

Oſtro] *Oſtrum* cruor muricis aut conchylii dicitur. BUSCH.

Numidae cruſtas Steph. *ſilices*. Scaliger, *accurrant*. TORN. Veteres, *accuſant*. alii, *accurrant*: Biturig. *accuſat*. Pith. PATISSON. Forte, *ſilices*. AURAT. & STEPHAN. Mendoſus locus. SAMBUC. Corruptus & hic locus eſt: potes legere, *Numidae ac ſatius*. BUSCH. Γρ. *accuſant*. alii, *accuſatius*, ἴσως, *accurant*, aut, *advectant*. nam & verbo hic opus eſt, & illi pecuaria habebant ampliſſima, non ſolum marmora. COLLADONIUS. Vet. *accurant*. DELBEN. Vetus unus, *accuſatius*. PUTEAN. Seneca ep. 87. *Pauper ſibi videtur ac ſordidus, niſi parietes magnis & precioſis orbibus refulſerint, niſi Alexandrina marmora Numidicis diſtincta ſint, niſi illis undique operoſa & in modum picturae variegata circumlitio praetexatur*. WOUWER. Sidon. carm. v. verſ. 37.

Jungitur bis Synnas, Numadum lapis additur iſtis,
Antiquum mentitus ebur.

BARTH. Lege *Numidae accurant*. Turneb. Adverſ. lib. IV. cap. 19 *Numidas lapides* vocat columnas & marmora Numidica contemtim. illud, *Numidae accuſant*, unde Turneb. *accurrant*, alia occaſione ſubrepſit, cum ſcriptum eſſet, *Numidae lapides*; id ne quis arbitraretur nominandi caſu eſſe, fuerat, qui ad oram adſcriberet, accuſativum eſſe, hoc modo *accuſat*. Palmer. in Spicileg. *Numidae cruſtas*, id eſt, marmora. Senec. ep. 87. hinc *cruſtae marmoreae*. l. XVII. §. quae tabul D. de action. empt. Iſidor. lib. x. IX. cap. 13. Plin. l. XXXVI. cap. 6. Sidon. lib II. ep. 2. *Jam ſi marmora inquiras, non illic Paros, Charyſtos, Proconiſſos, Phryges, Numidae, Spartiatae, rupium variatarum poſuere cruſtas*. Savaro ad Sidon. d. l. Weitzius indic in Dracontii Hexaem. *cruſtae*. ERH. Numidicarum cruſtarum abuſus primus a M. Lepido Plin. cap. 6. lib. XXXVI. de his Juvenal. Satyr. VII. verſ 182. Sueton. Julio cap. LXXXV. Cruſtae autem ſunt fruſtula marmoris ad pavimenta & incruſtationes parietum Varro apud Nonium, Lucan. lib. x. Sidon. Apollin. Epiſt. 5. lib. I. 2. lib. II. Caſſiodor. Ep. 6. lib. I. & alii. BOURD. Gloſſ. παγετῶ κλάσματα, *cruſta*. Item: κλάσματα παγετῶ, *cruſta*, *Eyſſcholpen*. Baſil. Faber in Theſaur. erud. Scholaſtic. verb. *Cruſta*. Ammianus lib. XV. *Humus cruſtata frigoribus*. Et lib. XVII. *Et cruſtis pruinarum*. Cl Rutilius lib. I. Itinerar.

Et gravis aeſtivo cruſta colore coit.

Lindenbrog. in Not. ad Ammian. Onomaſtic. *Cruſta*, πλάξ, ἔσχαρα. Servius differentiam facit inter *cruſtam* & *cruſtum*, ut *cruſta* ſit eorum, quae non comeduntur, ut *cruſta marmor*, *cruſtum* vero eorum, quae comeduntur. Scholiaſt. Juvenal. ad Satyr. IX. Statius I. Sylvar. Baln. Etruſc.

Sola nitet flavis Nomadum deciſa metallis
Purpura.

Et lib. II. Sylvar.

Hic Nomadum lucent flaventia ſaxa.

Vide Indicem noſtrum in Dracontium in *cruſta*, Freherum in Auſon. Moſell. verſ. XLVIII. WEITZ. Hic denuo licenter graſſati ſunt homines eruditi, cum codices ſcripti *cruſtas* illas minime agnoſcant. Tragurianus, *hinc Numidae accuſatus*. Scaligeri codex *accuſant*, unde ille *cruſtas*. Editio prima & Sambuci codex *accuſatius*, Bituricenſis *accuſat*, alii *accurant*: *accuſant* nimirum fuerat primum exaratum pro *accumulant*. Numidae & Seres nova vellera accumulant. De veſtitu agit, & quidem, Serico ſeu byſſino. Seres depectere haec vellera ex arboribus, creditum antiquis, quis ignorat? Idem Plinius tradit de arboribus in Atlante monte, quod refer ad Numidas Petronii. HEINSIUS. [Supplcat quod quiſque velit. Ego vellem *citros*.]

Vellera Seres] *Seres* lanitio ſylvarum deditI ſunt, depectentes canitiem frondium aqua perſuſa. * mus foeminis laborem ducendi fila rurſuſque * ab iis *ſericum* ipſa lana arborum & *ſericae* veſtes ſunt appellatae. BOSCH. Vide Notas noſtras ad Dracontium, & Indicem, Baſil. Fabrum in Theſaur.

Stacte Arabum populus ſua deſpoliaverat arva.
Ecce aliae clades, & laeſae vulnera pacis.
Quaeritur in ſylvis Circo fera, & ultimus Ammon
Afro-

ſaur. erudit. Scholiaſtic. verbo *Seres.* WEITZ. De horum uſu primo & progreſſu vide Heliodorum noſtrum. BOURDEL.

Atque Arabum] Deeſſe poſt hunc verſum complura, magnus Scaliger in codice ſuo adnotarat. Recte omnino, ſi haec de aromatis & unguentis capiuntur, quibus orbem Romanum Arabes inſtruebant. Sed, cum de luxu veſtimentorum agat in ſuperioribus Arbiter, haec quoque eodem referenda. & de goſſypio vel de ſerico, capienda eſſe arbitror. Certe ſcriptores antiqui, cum de rebus Indicis agant, lanam & linum & byſſum ſrequenter conſundunt. De Arabibus quoque Plinius lib. XII. cap. 11. *Arabiae autem arbores, ex quibus veſtes faciunt, Cynas vocari, folio palmae ſimili: ſic Indos ſuae arbores veſtiunt.* HEINS.

Deſpoliaverat] Non abſimilia illa Statii lib. 1. Sylv. II. verſ. 122.

Queritur jam Seras avaros
Anguſtum ſpoliare nemus, Clymeneaque deeſſe
Germina, nec virides ſatis illacbrymare ſorores,
Vellera Sidonio jam pauca rubeſcere tabo.

ubi Heinſius in ora codicis notaverat, ſibi videri corrigendum *querimur jam Seras avaros Anguſtum ſpoliare nemus.* Ut *anguſtum nemus* dixit idem lib. IX. Theb. 718. Non autem de veſtibus ex Arabia petitis, ſed de thure & odoribus capio: non enim hic de veſtium luxu ſolo agit. Nam certe Numidae non mittebant veſtes, niſi Getulicam purpuram innuerit. BURM.

Ecce aliae clades] Seneca: O *fata! victus Herculem peremit Lycas: Ecce alia clades, Hercules perimit Lycam.* WOUWER. Sic antea. *Ecce alia monſtra.* Juven. XII.

----- Genus ecce aliud diſcriminis, audi
Et miſerere.

BARTH. Sic antea. *Ecce alia monſtra.* Juvenal. Satyr. XII.

Genus ecce aliud diſcriminis.

BOURDEL. *Clades* quodvis infortunium notat. Barthius in Ceir. Virg. num. 283. ERHARD. Supra cap. LXXXIX. *ecce alia monſtra.* Statius lib. 1. Achill. verſ. 66.

En aliud furto ſcelus.

vide Barth. ad lib. VII. Theb. verſ. 349.

Eliſae vulnera pacis] Alii, & *laeſae*, TORN. SAMBUC. & COLLAD. Impreſſi, *eliſae.* PUTEAN. Quaſi conſtupratae, hoc enim *laedendi* verbum. Tertullianus in Sodoma.

Anteque vel Circaea novas per pocula formas
Sumere, quam laeſum Sodomis amittere ſexum.

BARTH. Elegantiſſime. Sic Claudian. lib. II. de Laud. Stil. verſ. 380. *vulnere famae.* vid. Barth. dicto loco. ERHARD. Vid. Barth. ad Claud. II. de Laud. Stil. 380. & II. in Rufin. 116. Sic quoque Cicer. II. Philipp. *At quanta merces rhetori eſt data, audite patres conſcripti, & cognoſcite reipubl. vulnera.* quae verba & poſſunt legi apud Sueton. cap. V. de Clar. Rhetor. CUPERUS.

Mauri fera] Alii, *auro fera.* alii, *circo fera.* TORN. AURAT. STEPHAN. Vetus codex, *arcu fera.* vulgo *an reo fera.* SAMB. Vetus, *arco fera.* DELB. Quidam liber *auro fera*; ἴσως *caveae ferae.* COLLADON. Lege *in ſylvis fera nunc leo.* BRASSIC. Editio Lugdunenſis, *Quaeritur in ſylvis Mauri fera.* Aliquanto rectius, niſi fallor: ut ſit enallage numerorum, *in ſylvis Mauri*, pro Maurorum, & Mauritaniae. Poteſt etiam legi, *Mauro*, tertio caſu, pro quaeritur à Mauro venatore. Vel, *in ſylvis Mauris. Maurae ſylvae*, ut apud Horat. *Maura jacula, Mauri angues*, & *Maura unda.* Nam de venatione leonum hic Petronium loqui, ea, quae de tygride ſubjicit, facile fidem fecerint. In Mauritania autem multi & magni leones, vel teſte Horatio libr. 1. od. XXII. verſ. 21.

Quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit eſculetis,
Nec Jubae tellus generat leonum
Arida nutrix.

RICHARD. Salvianus l. ult. *In ſpectaculis primum deliciarum genus eſt mori homines, impleri ferarum alvos humanis carnibus, cum circumſtantium voluptate, & conſpicientium laetitia. Atque, ut hoc fiat, orbis impendium eſt. Adeuntur loca abdita, luſtrantur invii ſaltus, peragrantur ſylvae inexplicabiles: &, ut devorari poſſint homines, non licet naturam rerum habere aliquid ſecretum.* WOUW. Juven. XI.

Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes.
Et Mauri celeres, & Mauro obſcurior Indus.

BARTH. Alii, *Mauris*, ut ſolet Horat. dicere, *Maura unda, Maurus ſerpens, Mauris jaculis.* Georg. Fabricius Caſtigat. Odar. Horat lib. 1. od. 22 Palmer. in Spicileg. ERH. *Mauri* alii, quod rectius puto. BOSCH. Non immerito inter detrimenta reipublicae poſuit ferarum inquiſitiones ad exhibenda ſpectacula. Hac enim via exhauſta ſaepiſſime patrimonia immenſa, ut patet

Afrorum excutitur. ne deſit bellua dente
Ad mortes precioſa, furens premit advena claſſes,
Tigris,

tet apud Longum lib. ult. Primus autem feras Mauri ſive leones exhibuit Scaevola Romae, miſſis ad conficiendos jaculatoribus a rege Boccho. Plin. cap. 16. lib. VII. Seneca de Brevitate vitae cap. XIII. Solin. c. XXX. De leonum venatione Plin. loc. citat. Oppian. Cyneg. lib. IV. BOURDEL. *Mauris* malim, vel *Mauro*; prima editio *an reo*. Tragurianus, *areo*. Hinc *circo* Henr. Stephanus. In Scaligeri & aliis codicibus *auro*, pro *Mauro*. codex Sambuci *arcu*. Sed forte ſcripſerit noſter, *in ſylvis Euri*, ut univerſum deſignet Orientem. Indum enim proprie animal elephas. De Africa, ubi etiam invenitur, mox agit Arbiter. Juvenalis, de dentibus elephantis:

Et quos depoſuit Nabathaeo bellua ſaltu
Jam nimios capitique graves.

HEINS.

Ultimus Ammon] Alii, *Hammon*. alii, *Hamon*. PATISSON. & STEPH. Alter ex vet. *Hamo*. PUTEAN. Eberhardus Graeciſta non ineleganter:

Ammos vox Graeca eſt, à nobis fertur arena;
Juppiter hinc Ammon Libyca regione vocatur.

Ergo *ultimus Hammon* poſſunt intelligi ultima Libyae deſerta, in quibus Hammon Juppiter colitur. BUSCH. *Ultimus*, quia in partibus ultimis imperii & orbis. Lucret. lib. VI. Virgil. & Lucan. lib. IV. Curtius lib. VI. Diodor. Sicul. lib. XVII. Arrian. Strabo, Juſtinus. BOURD. Horat. lib. II. od. 18.

Non trabes Hymettiae
Premunt columnas ultima reciſas
Africa.

Plin. lib. VIII. cap. 10. de Elephantis. *In extremis Africae, qua confinis Aethiopiae eſt, poſtium vicem in domiciliis praebent dentes.*

Affrorum] Scribe, *Afrorum*. BRASSIC. Aphricae, unius orbis partis, Libya pars multa eſt, & vel eremis ſterilibus obducta, vel propter ſitum coeli deſerta, aut monſtroſo ac malefico genere beſtiarum infeſta. Ex hac Romani animantes feras pro celebrandis ludis afferri curaverant. BUSCH.

Excutitur] *Excutere*, movere. Cic. *Explica atque excute intelligentiam tuam.* BUSCH.

Bellua dente] Ἴσως. *bellua poenae.* COLLAD. Venationi leonum elephantorum adjungit, de qua dico ad Pauſan. BOURDEL. Κατ' ἐξοχὴν de elephante. Terent. Eunuch. Act. III. ſc. I. verſ. 25.

Eone es ferox, quia imperium habes in belluas.

Quem locum adſcripſerat ampliſſimus Cuperus. Vide Lindenbrog. ad Amm. Marcell. lib. XXV. cap. 6.

Dente ad mortes pretioſa ſuas] Alii, *ad mortes pretioſa fames* TORN. *Famens* conjectura ducti ſcripſimus, vulgo *fames*. SAMBUC. Legendum, & diſtinguendum:

Ad mortes pretioſa, fames premit advena claſſes:
Tigris & aurata gradiens vectatur in aula,
Ut bibat.

COLLADON. Legendum & diſtinguendum, *Ad mortes precioſa, fames premit advena claſſes, Tigris*, &c. DELBEN. *Ad mortes pretioſa fames*, prima editio cum Traguriano, & ſcriptis plerisque. Codex unus Scaligeri, *ad mortem pretioſa fames*: alius ejusdem, *ad mortes ſuas*. Sambuci, *ad mortes pretioſa famens*. Forte,

----- Ne deſit bellua denti
Ad mortis pretioſa famem.

Fames mortis, ut *honorum fames* Floro, *fames auri*, Maroni aliiſque. Primo expetebatur propter dentes elephas, qui varios uſus praeſtabant, ut modo vidimus è Juvenalis loco, quo refer & Claudianum tertio conſ. Stilicon. verſ. 345. & ſequentibus. Plinius libro XII. cap. I. *Ex arbore & ſimulacra numinum fuere, nondum pretio excogitato belluarum cadaveri, antequam eodem ebore ora numinum ſpectarentur & menſarum pedes.* Deinde ad ſpectacula theatralia, quomodo de tigribus mox noſter. *Deeſſe denti*, ut Florus de Antonio lib. IV. cap. 9. *Nec ille defuit vitiis, quin periret.* HEINS. Forte, *ad mortes pretioſa: fames premit advena claſſes: Tigris &* &c. *Advenam famem* vocat beſtias, quae tantum crudelitatis & voracitatis commentatione aluntur. ANONYM. Petron. Afran. in Epigramm.

Monſtrorum princeps elephas proboſcidis armis
Horret mole nigra, dente nitet niveo.
Sed vario fugienda malo cum bellua gliſcat,
Eſt tamen ex certis mors pretioſa ferae.

Hoc etiam de hirundine dixit Marbod. cap. XIV.

At Chelidonius lapis eſt, quem gignit hirundo,
Ventre gerens pretium, quo digna ſit ipſa necari.

BOURDEL. Senſum Petronii videre videor, ſed non expedio me ex conſtructione verborum. Vult, elephantos peti ob ſolos dentes, qui, cum ſint minima tantae belluae pars, tamen pretium faciunt. Plinius apposite libr. VIII. cap. 3. *Praedam ipſi in ſe expetendam ſciunt, ſolam eſſe in armis ſuis, quae Juba cornua appellat, Herodotus & conſuetudo dentes.* Ubi plura de raritate dentium, & luxuria. Epigramma in Catalectis Pithoei

Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula,

Ut

thoel pag. 154.

Monſtrorum princeps elephas promuſcidis armis,
Horret mole nigra, dente micat niveo,
Sed vario fugienda malo cum belua gliſcat,
Eſt tamen ex certis mors pretioſa ferae
Nam quae conſpicimus montani roboris oſſa,
Humanis veniunt uſibus apta ſatis.
Haec eſt humanae ſemper mutatio mortis.
Fit moriens ludus, qui fuit ante pavor.

Totum adpoſui, quia eget emendatione. Quarto verſu legerem,

Eſt tamen expertis mors pretioſa ferae.

Nam in vulgatis nullus ſenſus. Sexto reponendum *luſibus*, quod habet margo Pithoei: agere enim videtur de talis, vel teſſeris eburnis, quibus ludebant. Septimo, *humanae ſortis* legendum eſſe nemo negabit. Vult igitur, belluam illam eſſe, dum vivit, timendam; poſt mortem, quae illis, qui lucrum faciunt ex teſſerarum vel alcae jactu, eſt pretioſa, depoſito pavore, ludorum materiem dare. *Mors* autem *precioſa* eſt, quae magno emitur, & multo labore & ſumtibus in venationem belluae impenſis infertur, & poſtea lucrum dat, imo & periculo, ut Plin IX. 34. & 35. *quibus pretium capientium pericula faciunt.* Vide de vi hujus vocabuli Torrent. ad Horat. lib. II. od. 6. & Brouckhuſium ad Propert lib. IV. eleg. V. verſ. 43. Appoſite Sidonius Apollin. carm. II. verſ. 152.

Indus odorifero crinem madefactus amomo
In tua lucra feris exarmat guttur alumnis,
Ut pandum dependat ebur, ſic trunca reportat
Boſporeis elephas inglorius ora tributis.

Solum ergo pretium huic animali faciunt dentes, ob quos Libyes etiam bella cum iis gerunt, teſte Aeliano Hiſtor. Animal. lib. VI. cap. 56. Lucan. III. 217. *Precium ergo ſui fecit miſerabiles* has feras, ut de alia re loquitur Curtius lib. V. cap. 6. Turbat vero illa vox *fames*, quam conſtanter habent editiones veteres & codices, & quam Palmerius ſequentibus iungens refert ad claſſem Alexandrinam, quae, loco frumenti, feras muneribus devehebat. *Famens* habet Memm. [Unde *furens* reſcripſi.] Credo epitheton latere & *claſſes*, ut totus locus ita ſit conſtituendus:

----- *Ne deſit bellua, dente*
Ad mortes precioſa. Phari premit advena claſſes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula.

Illa vox *Phari* exſcriptori monacho ignota fuit, & in margine quidam notaverat, *famem* inde Romae eſſe, quod Alexandrina claſſis pro frumento Africanas feras ad ſpectacula ferret. Nondum tamen conjecturae huic tantum tribuo, ut veram ſpondeam; ſed ſimile quid latere certum eſt. *Pretioſam* quoque *famem* dixit Martialis lib. X. Epigr. 96. ſed non video, quid huc faciat. Nondum enim de ciborum luxuria agit. Sed mox demum. BURM. [Sermo non eſt de elephantis, ſed de crudeliſſimis quibusque animantibus, quae pretium ſolum haberent & aeſtimium, ex crudeli & ſanguinolento dente.]

Fames premit advena claſſes] Claſſe ex Aegypto Romam commeatus portabatur At imperatores eo dementiae venerant, ut annonaria claſſe feras ac circo arenam peterent. Suet. Nerone. Palmer. in Spicileg, ERH.

Premit] Alia venatio, de qua interpr. Virgilii ad Eclog. V. Solin. cap. 21. Coripp. lib. III. BOURDEL. Egregie. Onerata tota claſſis feris premitur. Confundere autem auctorem noſtrum tigrin cum panthera notavit Brouckhuſius, quia tempore belli civilis, quod hic deſcribit, nondum Romae exhibita tigris, quae demum ab Auguſto, dedicatione theatri Marcelli, diu poſt bellum hoc, fuit populo data, pantherae vero jam olim. vide Plin. lib. VIII. cap. 17.

Tigris] Idem Sabinus in Cyrin Virgilii, *jactatur*, legit, & ad Domitiani tempora refert. Pith. PATISS. Pomponius Sabinus in Cirin Virgil. *Tigris velociſſima omnium quadrupedum eſt. Q. Tuberone, Fabio Max. Coſſ. primus Romae tigrim oſtendit divus Auguſtus, in dedicatione theatri Marcelli: poſt eum divus Claudius quatuor manſuefactas in caveis aureis, in circo, quarum meminit Petronius, cum ait:*

-----. *Et aurata tigris jactatur in aula,*
Ut bibat humanum populo plaudente cruorem:

quod tamen belli illius civilis aetati non congruit. & priora quidem Plinii ſunt, quae ſequuntur ex Petronio, Sabini illius minorum gentium Grammatici. PITH. An, quia ungues ejus inaurati? Claudian. de Rapt. Proſerp. de Baccho;

----- *Quem Parthica tigris*
Velat, & auratos in nodum colligit ungues.

Statius lib. II. de Liberi ſacerdote;

----- *Quem diſcolor ambit*
Tigris, & auratis adverberat unguibus armos.

Virgil. Aeneid. V.

----- *Tergum Gaetuli immane leonis*
Dat Salio, villis oneroſum atque unguibus aureis.

ERHARD. *Ferrata* legit Pius ad Valer. Flacc. I. 490. & Lucret. II. 950. *Aerata* mallet Brouckhuſius. *Aurata rabidus ſpectatur in aula*, Ampliſſ. Cuperus. *Aulam* vocat vero ſplendidam caveam, quam & inaurare ſolebant, qua ex Africa ferae vectabantur. Claudianus lib. III. de Laud. Stilic.

Ut bibat humanum, populo plaudente, cruorem.
Heu pudet eſſari, perituraque prodere fata!

Per-

lic. verſ. 323. vocat *ilignas domus*, ubi Barthius hunc Petronii locum advocat; ita & Stat. lib. II. Sylv. v. verſ 4. *domum leonis*. Ita ſerpentis antrum vocat *aulam* Silius Italic. VI. 216.

Ubi feralem ſtrepitu circumtonat aulam
Cornea gramineum perſultans ungula campum,
Percitus hinnitu ſerpens evolvitur antro.

ubi vide not. *Clathris* volebat Heinſius apud Claudian. de laud. Stilic. III. 272.

Retibus & clauſtris dilata morte tenendae,
Ducendaeque ferae.

Ita μέλαθρα pro caveis leonis ponit Oppian. IV. Cyneget. 107. Vid. Serv. ad Virgil. IX. Aeneid. 60. *Vectatur* autem cum conſtans ſit lectio editionum priorum, indicat, has aulas eſſe caveas, quibus in navi includuntur, non illas in amphitheatro, de quibus Lipſius agit cap. IX. de Magnit. Roman. Egregie Servius ad Virgil lib. IX. Aeneid. verſ. 60. *Graeci aulas vocant animalium receptacula. Unde in ſacris aedibus & tribunalibus ſepta, quae turbas prohibent, aulas vocamus.* vide Vlitium ad Gratii Cyneget. verſ. 167. Qui recte docet, tota cancellata ſepta ita vocari, & ita hic Petronius, ut invidiam luxuriae faciat, *aulas* vocat ingentes & inauratas caveas. Omnia autem verba electa in hoc verſu, *gradiens*, tamquam elatus animo & ſuperbiens, ut Valer. Flacc. VIII. 238. *Vectatur*, molliter & delicate. vide ſupra cap. CI. *Nectatur* Tragur. BURM.

Vectator in aula] Emenda, *vectatur in aula*. BUSCH. Pomp. Sab. in Cyrim 1976. legit, *jactatur*, & explicat: quae explicatio ſi vera eſt, oſtendit aetatem Petronii, cujus vitam recenſet, cum loqueretur ante bellum, quod tangitur. Itaque eſt ut illud:

---- *Portuſque require Velinos*,

de quo Gellius & Paterculus. BONG. Etiam apud Pompon. Sabinum legitur, *jactatur*, male: advecta namque ex Hyrcania. Barth. ad Claudian. ERH.

Humanum cruorem] Prudent.

Funditur humanus Latiali in munere ſanguis.

BARTH.

Heu pudet eſſari] In v. c. MS. hi tredecim verſus ſequuntur poſt illum,

Vulneribus reparantur. inops audacia tuta eſt.

TORN. Ita ex conjectura; vulgo *affari*. SAMBUC. Lege, *eſſari*. BRASSIC. STEPHAN. DELBEN. In Memmiano hic iterum lacuna erat.

Perituraque] Alii, *parituraque*. PATISSON. Lege *paritura fata*. Jam pridem fata perniciem parturiebant Romanis, nunc paritura. Palmer. in Spicileg. ERHARD. Ne haec quidem ſana ſunt. Quamquam nec deſunt codices, qui alio transferunt hos verſus, nempe poſt verſum 57. *Vulneribus reparantur.* Forte *partitaque prodere.* HEINS. Id eſt, quae perniciem alicui, vel rei, vel homini, portendunt, perditura. Quintil. decl. VIII. initio; *Nec perſuaderi miſerae poteſt, perituro laboraſſe fato, in quo inventum eſt, quod ſanaret alium.* Sic *imminentia ſigna* Floro lib. IV. cap. 7. pro iis, quae imminentia praeſignificant. *Caducum auſpicium*, quod caſum alicui denuntiat. Sueton. Galb. cap. XVII. Sil. Ital. lib. XVI. de rege Syphace. *Spes caducae* Ovidio lib. IX. Metam. verſ. 596. *preces caducae* idem I. Faſtor. *lacbrymoſum fumum* dixit Horatius, qui lacrymas exprimit. *Ementita tela* Virg. lib. II. Aeneid. verſ. 422. quae Trojanos Graecos eſſe mentiebantur. & ita infra verſ. 208. videtur capiendum:

Et periturorum disjecit bella Gigantum.

id eſt, Jovem perdere cupientium. CUPERUS. Legendum crederem, *perituraque prodere facta*. Nullas voces frequentius commutari, quam *fata* & *facta*, ſatis conſtat. Pudet ergo Petronium effari, & memoriae & poſteritati prodere facta, quae deberent perire, & aeterno ſilentio involvi. Ita apud Propertium lib. I. eleg. 3.

Luna moraturis ſedula luminibus,

Livinejus exponit, quae morari & reſiſtere debuerant. ut idem Poëta lib. III. eleg. 19.

Phoebe moraturae contrahe lucis iter.

Vellejus Patercul. lib. II. cap. 5. *Quem moriturum miſerat militem, victorem recepit.* Statius lib. IX. Theb. verſ. 253.

---- *Evaſurumque relicto*
Amne Linum, ni fata vetent, & ſtamine primo
Ablatum tellure mori.

Noſter mox:

---- *Perituram extollere molem.*

Id eſt, quae perire debet. Lucan. II. 63.

Tales pietas peritura querelas
Egerit.

& III. 211.

Iliacae quoque ſigna manus perituraque caſtra
Ominibus petiere ſuis.

Ovidius Metamorph. XI. 25.

Ceu matutina cervus periturus arena,
Praeda canum eſt.

Horat. IV. od. IV. 16.

Qualemve laetis caprea paſcuis
Intenta, fulvae matris ab ubere

Jam

Perſarum ritu male pubeſcentibus annis
Subripuere viros, exſectaque viſcera ferro
In Venerem fregere: atque ut fuga mobilis aevi
Circumſcripta mora properantes differat annos,

Quae

Jam lacte depulſum leonem
Dente novo peritura vidit.

Claudian. I. in Ruſin. 225.

Sociat perituro foedere dextras.

Supra cap CXII. *Commodaret perituro locum.* Conſ. Serv. ad Virgil. Aeneid XI. 741 Barth. ad Stat. Theb. V. 623. & Schulting. ad Quinctil. Declam. VIII. I. BURM [*Peritura fata* puto Petronius, ut inſolenter & obſcure multa dixit, pro infelicibus illis poſuit, quos eſſe viros & creare ſobolem fata voluerant, niſi exſecti ferro viri periiſſent.]

Prodere fata] *Fata* hic verba ſignant, μυθους, non μοιρας Ita *famina* aliis uſurpantur. BARTH Quem & vide lib. XXVI. Adverſ. 24.

Perſarum ritu] Hoc Domitianus primus prohibuit, quod non jam obtinuit tempore Petronii, id eſt, Neronis. hoc celebrant temporis Domitiani poëtae, atque inter ceteros Statius his maxime verſibus, qui huc pertinent ex lib. III. Sylvar. de Coma Earini. BONG. Claudianus lib. I. in Eutrop. verſ. 339.

Seu prima Semiramis aſtu
Aſſyriis mentita virum, ne vocis acuta
Mollities leveſque genae ſe prodere poſſent.
Hos ſibi conjunxit ſimiles: ſeu Perſica ferro
Luxuries vetuit naſci lanuginis umbram.

WOUW. Vide Rigaltium Not. ad Phaedr. lib. III. fab. XI. Barthium ad Claudian. lib. I. in in Eutrop. verſ. 47. & 342. ERHARD.

Male pubeſcentibus annis] *Male*, parum. Virgil. lib. I. Georg. 448.

Heu male tum mites defendit pampinus uvas.

Etiam valde, ſed ſemper in malam partem BUSCH. Lege *annis.* BRASSIC. Ovid. lib. IV. Metam. verſ. 285.

--- *Quare male fortibus undis*
Salmacis enervet.

Idem lib. I. Art. Amat. verſ. 524.

Et ſi quis male vir quaerit habere virum.

BARTH. Quem & vide lib. XXVI. Adv. cap. 24. *Male*, pro, vix, vixdum, pro quo ſupra dixit, *adhuc*: *pueris adhuc naſcentibus.* Sic fors eſt, ut & Alcimus uſurpaverit ad Lesbiam,

Horreo ſanguineo male mora rubentia ſucco.

ERHARD.

Subripuere viros] Apud Perſas caſtrati vili. Diodor. in Alexandr. BRASSIC. Statius III. Sil. IV. de Domitiano:

Nondum pulcra ducis clementia coeperat ortu
Intactos ſervare mares, nunc frangere ſexum
Atque hominem mutare nefas, gaviſaque ſolos,
Quos genuit, natura videt, nec lege ſiniſtra
Ferre timent famulae natorum pondera matres.

PITH. Arnob. lib. I. *Attyn ſpoliatum viro.* lib. V. *Attys virum ſibi abſtulit.* ita Graecis ἀνὴρ, & ἀνδροτομεῖσθαι, evirare. WOUW. Virilem potentiam. Juven. *plenuſque Nerone propinquo.* Ovid. *& melior matre fuiſſe ſoror.* Sic Arnobio *vir* pro crepundiis illis Pyrgopolinicaeis. BARTH.

Exſectaque viſcera] Alii, *exactaque.* PATISS. Lege *exactaque viſcera ferro Tunc Venerem fugere.* BRASSIC. Quidam legunt, *exactaque.* COLLADON. *Viſcera*, pro, teſticulos, coleos. Dicit id, quod in Notis Gratioſi Epidauritae legitur, A. T. A. *adoleſcenti teſticulos abſcidit*, & quod apud Martialem;

----- *Exſecuiſſe mares.*

ERHARD. Declamat hoc Charicles in Dialogo *Amores*, quem falſo Luciano tribui diximus. Lucan. lib. X. Tangit Vir cl. D. Heinſius ad Heſiod. Scorta autem pro meritoriis, & deliciis dici, nemo eſt qui ignoret, licet aliquis interpretum miretur non obſervatum. Diximus antea ad cap. IX. BOURD. *Exactaque* multi ex ſcriptis cum prima editione, deinde *nobilis aevi* Tragurianus. HEINS.

In venerem fregere] Sic melius, quam *fugere*, in vetuſto exemplari legitur. BUSCH. Quidam legunt *fregere.* COLLAD. Pacatus Panegyr. cap. XIV. *Niſi aeſtiva in gemmis capacibus glacie Falerna fregiſſent.* Eadem translatio. BARTH. Emolliverunt. Statius lib. III. Sylv. IV.

--- *Jam frangere ſexum*
Atque hominem mutare nefas.

Barthius ad Claudian. lib. I. in Eutrop. verſ. 262. & ad lib. II. de laudib. Stilic. verſ. 69. ERH. Ita Traguirienſis codex, & recte. Hieronymus Epiſt. ad Salv. *Hiſtrio fractus in feminam.* Et Cyprianus lib. I. Ep. X. ad Eucratium. *Quemadmodum maſculus frangitur in feminam, & ſexus arte mutatur.* Quae loca debeo Jacobo Gothofredo ad l. III. Cod. Theod. ad l. Jul. de Adult. quem & vide ad l. VI. eod. ubi egregia ad hoc argumentum profert juris antiqui peritiſſimus interpres. Salmaſius ad Lampridii Alexandr. cap. LXVI. hunc locum citans legit *eripuere viros. Fringere* Colb. BURM.

Mobilis aevi] Alii, *aevo.* PATISSON. Vetus codex *nobilis.* SAMBUC. Vet. *nobilis aevo.* Impr. *mobilis aevi.* PUTEAN. Γρ. *nobilis aevi.* COLLADON. Claudian.

---- *Naſci lanuginis umbram*
Servatoque diu puerili flore, &c.

Arte

Quaerit ſe natura, nec invenit: omnibus ergo
Scorta placent, fractique enervi corpore greſſus,
Et laxi crines, & tot nova nomina veſtis,

Quae-

Arte retardatam Veneri ſervire juventam.
Barthius ad Claudian. lib. I. in Eutrop. verſ. 343. & 345. ERH. *Aevo* Colb.

Quare ſe natam non invenit] Quidam legunt, *quaerit ſe natura, nec invenit.* COLLADON. & DELBEN. Vincent. In Specul. doctrin. lib. IV. cap. 120. ſub tit. de naturalibus deſideriis ſecundum philoſophos;

Quaerit ſe natura, nec invenit, omnibus ergo
Scorta placent, fractique nervi in corpore greſſus.

DANIEL. Clem. Paed. lib. III. cap. 3. πάντα μετακεκίνηκεν ἡ τρυφὴ, κατῄσχυνε τὸν ἄνθρωπον. ἁβροδίαιτος περιεργία πάντα ζητεῖ, πάντα ἐπιχειρεῖ, βιάζεται πάντα, συγχεῖ τὴν φύσιν. ὡ γυναικῶν οἱ ἄνδρες πεπόνθασιν, καὶ γυναῖκες ἀνδρίζονται παρὰ φύσιν, &c. WOUW. Tale illud Ovid. lib. VIII.

Inque epulis epulas quaerit.

Stat. II. Theb.

Jam trepidi ſeſe quaerunt numerantque.

Martial. lib. II. ep. 83.

Et ſe, qui fuerant prius, requirunt
Trunci naribus auribuſque vultus.

Porro de pari portento Cypr. ſive Tert. Sodoma.

Pulſabant coelum invidia connubia mixta
Inceſtu parili generis natura rebellis
In ſeſe, laeſumque viri cum corpore nomen.

BARTH. Quem etiam vide lib. XXVI. Adverſ. cap. 24. Vide l. 31. C. ad Leg. Jul. de adult. ibique interpretes. ERH. Stat. Theb. II. 612.

Jam trepidi quaerunt ſeſe.

D. l. III. Cod. Theod. ad L. Jul. de adult. *Ubi amor quaeritur, nec videtur.* De locutione ipſa vide ſupra ad cap. XLVII.

Scorta placent] *Scortum* etiam Bagoam & *exoletum* Q. Curtius dixit in X. & Livius decadis 4. lib. IX. de L. Flaminio. meminit & Cicero de Senectute. BRASS. Adoleſcentes exſecti. Sic cap. IX. & cap. LXXXI. quod hactenus non obſervatum. BARTH. (Quem etiam vid. lib. XXVI. Adverſ. cap. 24.) & ERH. Heinſius ad Ovid. lib. III. Art. amator. verſ. 238. citat *ſerta placent.* Sed vide ſupra cap. IX. & Jun. de Coma p. 761. Citat haec Anfranii nomine Jo. a Monſterolio epiſt. XIV. tomo II. Collect. Vet. ſcriptor. Martene p. 1337. BURM.

Fractique enervi] Vulgo *factique.* SAMBUC. Quidam legunt *fractique.* STEPH. COLLADON. Alias *Fractique.* Ammianus Marcellin. Et D. Hieronymus ad Ruſticum; *Qui gradum mollius incedendo frangunt, tanquam ferrent ſacra Junonis, ut Juvenalis & alii ludunt.* Cicero lib. I. de Officiis ſcribit, eſſe *ſimiles pomparum ferculis.* Seneca lib. VII. Natural. quaeſtion. *Suſpendimus gradum, repimus.* Marinus Neapolitanus, putat etiam animi rationem ex inceſſu colligi. Unde & Salluſtius de Catilina: *Cujus inceſſus modo citus, modo tardus.* Ita nobis Julianum deſcribit Gregorius Theologus: & Cicero de Antonianis in XIII. Philipp. &c. BRASS. Apud Vinc. *nervi ſerpere.* DANIEL. Manil. lib. V. verſ. 152.

Foemineae veſtes, nexae ſine tegmine plantae,
Et ſpecies fictique placent ad mollia greſſus.

WOUW. Emolliti & extreme delicati. Salvianus de Provident. lib. V. *Cum muliebrem habitum viri ſumerent, & magis quam mulieres gradum frangerent.* Barth. ad Claudian. lib. I. in Eutrop. verſ. 262. Catullus carm XLII.

Turpe incedere mymice ac moleſte
Ridentem catuli ore Gallicani.

Lege *mimice*, id eſt, cinaedice. Cinaedorum exoſſa & enervata plane in ingreſſu mollitia, quam in Embaſicoeta mire expreſſit ſupra Petronius. P. Pithoeus Adverſar. vel ſubſec. lib. I. cap. 17. ERH. Seneca lib. VII. Quaeſtion. Natural. *Quicquid eſt boni moris, exſtinguimus levitate, & politura corporum. Muliebres munditias anteceſſimus, colores meretricios, matronis quidem non induendos, viri ſumimus. Tenero & molli ingreſſu ſuſpendimus gradum: non ambulamus, ſed incedimus.* Scalig. ad Manil. pag. 401. WEITZ. Κεκλασμένοι. Propert. Eleg. 20. lib. III.

Non turpi fractus amore.

Diceret hoc Xenophon, ἐν παιδομανεῖ ἔρωτι καταγυνωμένος. Tangit Seneca de Brevit. vitae cap. 13. Symmach. epiſt. 47. lib. I. *Virtutem puto fregiſſe deliciis.* Sic enim legendum, non *friguiſſe.* Quinctil. lib. I. cap. 2. Inſtit. Juvenal. Sat. II. Sueton. Jul. cap. LXVIII. Ammian. Marcell. lib. XXII. Apulej. Mileſ. II. & VI. BOURD. Sine dubio legendum *fractique.* Ita Pius citat ad Plaut. Epidic. II. II. 49. ubi & *nove veſtita.* Vide egregie ad rem facientia in notis Barthii & Heinſii ad Claudian. I in Eutrop. verſ. 262. & in epiſtola Joh. Fred. Gronovii ad Voſſium, quae inter Voſſianas ſelectas CCLXVI & Obſerv. p. 523. Barth. ad II. Achill. 163. dicit ſe multa ad hunc locum dixiſſe quae in notis non leguntur. Manilii verſus, a Wouwereno citati, aliter eduntur. Vide infr. ad cap. CXXVIII.

Laxi crineis] Hos Aſiaticis hiſtorici tribuunt: veſtes item illas *demiſſitias*, ut Plautus vocat. Lucanus lib. VIII. verſ 366.

Quicquid ad Eoos tractus mundique teporem
Labitur, emollit gentes clementia coeli,

 Illic

Quaeque virum quaerunt. Ecce Afris eruta terris

Poni-

Illic & laxas veſtes, & fluxa virorum
Velamenta vides, &c.

L. Apulejus lib. I. Floridorum: *Laxas veſtium trabas.* Hoc de Parthis ſcribit Juſtinus lib. XLI. Herodianus in IV. Vitruvius lib. VI. cap. I. Manilius in IV. verſ. 748. *Et laxo Perſis amictu* Corn. Tacitus lib. XX. *Propexum rutilatumque crinem* Germanis tribuit. Idem ſcribit Ammian. Marcellinus. Livius decad. 4 lib. VIII. Gallis adſcribit: *Promiſſae & rutilatae comae.* Lucanus lib. X. verſ. 130.

Ut nullas Caeſar Rheni ſe dicat in arvis
Tam rutilas vidiſſe comas.

Juvenalis Satyr. II. 13.

Caerula quis ſtupuit Germani lumina, flavam
Caeſariem, & madido torquentem cornua cirro.

Cirros Germanorum commemorat Tertullian. in lib. de Veland. virginib. Plinius lib. XXVIII. cap. 19. dixit *rutilandis capillis.* Seneca in ult. Epiſtolar. *Capillum Germanorum nodo vinxerit.* alias mendoſe *modo* legitur. Idem lib. III. de Ira: *Rufus crinis, & coactus in nodum, apud Germanos.* Martialis lib. ſpectac. Epigr. III.

Crinibus in nodum tortis venere Sicambri.

Tacitus in Agricola ſcribit, Domitianum, in falſo de Germanis triumpho, *crinibus ſubdititiis uſum fuiſſe.* Martialis lib. XIV. epig. 26.

Captivis poteris cultior eſſe comis.

Dicit autem Arbiter haec omnia in externum luxum Romae, quae, tametſi *ceperit omnes, ab Aſia tandem capta & inclinata eſt.* BRASS. Impudicitiae aut luxuriae argumentum. Jul. Firm. *Exornant muliebriter nutritos crines, & delicatis amicti veſtibus vix caput laſſa cervice ſuſtentant.* BARTH. Quem vide etiam lib. XXVI. Adverſ. cap. 24. Ut apud Lucan. lib. X. Plin. Valer. lib. I. cap. 7. Nec improbo *lixi.* BOURD. Cur vero *laxi crines*? Tragurianus *laſſi.* Opinor *pexi,* vel *flexi.* De foeminarum crinibus veſtibuſque agit hic verſus. de quibus in mille ponendis ac flectendis modos, deque veſtitus feminei generibus mille, adfatim cum alii, tum Naſo Arte amatoria. *Laxos* tamen *crines* pro flexis potuit poſuiſſe noſter. Apud Naſonem, lib. III. art. 145.

Hanc decet inflatos laxe jacuiſſe capillos:
Illa ſit adſtrictis impedienda comis.

Ex quo loco patet, non omnem feminarum ornatum è laxis capillis conſtitiſſe, qui & nonnumquam adſtringerentur. HEINS. Cicero dicere ſolebat de Caeſare, ſe quo minus crederet eum ad tyrannidem adſpirare, adduci capillorum molliter fluentium argumento. ANONYM. Vid. Junius de Coma.

Tot nova nomina veſtis] Hoc Euclio apud Plautum in Aulularia de univerſa mulierum natione conqueritur. Et Epidico: *Iſtae faciunt veſtimentis nomina*, &c. Certe Graeci calceos Thyrrhenicos γυναικὸν ἔργον appellant, quod viri non abſque morum inclinatione illis uterentur. Et eſt periculum, ne haec νεωτεροποιΐα magnam calamitatem omnibus rebus publicis afferat. BRASS. Plaut. Epidic. II. II. 39. BONG. Plaut. Epid. Act. II. ſcen. 2. *Quid iſtae, quae veſti quotannis nomina inveniunt nova?* PITH. Tertull. de Pallio, pag. 10. Jun. edit. BOSCH. De his nominibus Plaut. in Epidic. BOURD. Ego malim, *& tot nova nomina, veſtes.* Nam *veſtis* pro *veſtium* vix placet. BURM.

Quaeque virum quaerunt] Quae omni corporis habitu & inceſſu mollitiem praeferebant, dicebantur *virum quaerere.* GLOSS. Ante hunc verſum in v. c. MS. leguntur illi tres,

Tres tulerat fortuna duces.

& ſequentes. TORN. Lege *quaeque viri quaerunt.* AUR. STEPH. *Quaeque virum quaerit.* Vet. cod. vulg. *jure quaerit.* SAMBUC. Lege *quaerunt.* DELBEN. & COLLADON. Lege, *quo jure haec quaerit.* BRASSIC. Vincent. *Viri quaerunt.* DANIEL. Ovid. lib. I. de Arte Amandi verſ. 524.

Et ſi quis male vir quaerit habere virum.

Firmicus: *Dic mihi, hoccine eſt, quod in viro foeminam quaerunt?* Mox: *deinde, cum ſe alienos à viris feciſſent.* Lucian. Pſeudolog. ὦ βέλτιστε ἐκείνῃ γυνή, οὐκ ἂν προσείπω, ἔφη, ἄνδρα καὶ αὐτὸς ἀνδρὸς δεόμενον. Manil. lib. V. verſ. 151.

Atque odiſſe virum, ſterileſque optare lacertos.

BARTH. Quem vide etiam lib. XXIII. Adv. cap. II. Quem videbant mollem, victu, ore, veſtitu, de eo dicebant, *Hic virum quaerit.* Idem olim de Pompejo Magno dictum, qui, cum omni corporis habitu & inceſſu mollitiem praeferret, hoc effugere non potuit. Ita enim à Cinna poëta perſtrictus fuit;

Faſciola qui crura tegit, digito caput uno
Scalpit: quid credas hunc ſibi velle? virum.

Scalig. Auſon. Lect. lib. I. cap. 27. ERH. Nobiliſſ. N. Heinſius legit: *virque virum quaerit.* Ovid. lib. I. Artis amatoriae verſ. 524.

Et ſi quis male vir, quaerit habere virum.

BOSCH. Terent. Eunuch. Act. III. ſc. 5. Phorm. Act. II. ſc. 1. Lucian. Demonact. BOURDEL. Non cohaerent haec cum ſuperioribus. prima editio & Tragurianus, *Quaeque jure quaerit*, mendoſiſſime. Ne quid te morer, ſcribendum, *Quiſque virum quaerunt*, vel, *virque virum quaerunt.* Sic enim loquebantur, quoties de pluribus in-

tel-

Ponitur, ac maculis imitatur vilibus aurum,
Citrea menſa. Greges ſervorum, oſtrumque renidens,

(Quae

telligi vellent. Sic *turba ruunt*, *plebs eunt*, *ſenatus conveniunt*, *miles pugnant*, *eques currunt.* De quibus ad Naſonem jam dixi, ad Maronem plura dicturus. Haec autem ad ritus paederaſticos referenda. Sic apud Naſonem:

Caetera laſcivae faciant concede puellae,
Vel ſi quis male vir quaerit habere virum.

Seneca epiſtola CXXII. *Numquam vir erit, ut diu pati virum poſſet.* HEINS. Vid. ad Virgil. VI. 209. Auſon. Epigr. LXIX. Satis cohaerere mihi videntur; *quaeque* enim ad veſtes referri debet, quae molliores, & non decorae viris, oſtendunt, illos eſſe molles & quaerere virum. Ut Phaedrus dixit *oculis venantem virum*, ita hic mollis veſtitus oſtendit, ſibi viro opus eſſe. Ovid. Art. Am. III. 132.

Per quas nos petitis, ſaepe fugatis opes.

Hanc autem turpitudinem caſtigat quoque Lucanus lib. I. verſ. 163. ubi plura, quae & hic carpit Petronius, communia.

Non auro tectiſve modus, menſaſque priores
Aſpernata fames: cultus geſtare decoros
Vix nuribus rapuere mares: foecunda virorum
Paupertas fugitur, totoque arceſſitur orbe,
Quo gens quaeque perit, &c.

BURM.

Ecce Afris eruta terris] Stringit inſanam luxuriam Romanorum. Sunt autem haec aliquantiſper turbata, & forte manca. Quis uſus oſtri ad has menſas, quaero. Χειρόμακτρα poſuiſſe cocco clavata. ex Vopiſci Tacito liquet: Lamprid. Alex. Severo: *Convivium ſummi nitoris fuit, ita tamen, ut pura mantilia mitterentur, ſaepe cocco clavata.* an oblique petit luxum inſtruendis lectis triclinaribus? illi enim magnifice picti & conchyliati. Virgil. lib. I. Aeneid. verſ. 700.

---- *Stratoque ſuper diſcumbitur oſtro.*

Recte vero, *ac maculis imitatur vilibus aurum.* Plin. lib. XIII. cap. 15. *Atlas mons peculiari proditur ſylva. Confines ei Mauri, quibus plurima arbor cedri, & menſarum inſania, quas foeminae viris contra margaritas regerunt.* WOUW. Cl. Gronovius Obſervat. lib. III. cap. II. emendat hos verſus:

---- *Ecce Afris eruta terris*
Ponitur, ac maculis imitatur vilius aurum,
Citrea menſa; greges ſervorum, oſtrumque renidens:
Quae turbant cenſum, hoſtile ac male nobile lignum,
Turba ſepulta mero circumvenit. ----

BOSCH. Malim *Afris teſcis*, ſive *teſquis.* utroque enim modo ſcribitur, *teſca* pro ſylvis. Frequenter id nomen corruptum in antiquis libris; quod Propertio, Martiali, Tacito, aliis à me reſtitutum. HEINS.

Citrea menſa] Alii, *aurea menſa.* PATISSON. Scribe ex vet. cod. *Citrea.* Romani inſaniebant in emendis menſis citreis & vaſis Corinthiis, *quorum rudis uſus erat pro republica*, ut ait Vellejus. Tertullian. de Pallio. M. T. Cicero quingentia millibus nummûm orbem citri emit, & bis tantum Aſinius Gallus pro menſa ejuſdem Mauritaniae numerat. Meminit Plinius lib. XIII. cap. 15. *Menſae citreae* meminit Cicero in Verrem. Martialis lib. IX. Epig. 23.

Ut Mauri Libycis centum ſtent dentibus orbes.

Et lib. XIV. epig. 138.

Nobilius villoſa tegant tibi gauſapa citrum,
Orbibus in noſtris circulus eſſe poteſt.

Varro lib. III. de Re Ruſt. cap. 2. *ubi nunc vides citrum.* Nam de luxu & inſania menſarum loquitur. Meminit & de *citro ex Atlante* Plinius, & Martialis. Et Seneca luxuriae ſeculi ſui *citri radices* objicit, ut in Tertullianum à nobis egregie reſtitutum (nihil magnum dico) longe prolixius dixi. BRASS. Γρ. *aurea.* ἴσως, *cedrea.* COLLADON. Martial. lib. XIV. epigr. 89. cujus lemma, *Menſa citrea;*

Accipe felices Atlantica munera ſylvas,
Aurea qui dederit dona, minora dabit.

Videndus Rader. ad Martial. lib. XII. epigr. 54. & lib. XIV. epigr. 79. ERH. Hunc verſum ſequenti poſtponit Gronovius lib. III. Obſerv. cap. II. adſentiente Ferrar. lib. I. Elect. cap. 7. neque me repugnante. De luxu circa has menſas idem agit lib. II. Elect. cap. 17. ut & Ciacconius de Triclinio pag. 20. & Urſinus in appendice pag 227. & 292. commentatores ad Horat. lib. IV. od. I. Quia autem magni conſtabant hae citreae, fraus mercatorum *quaſi citreas* reperit, quarum meminit JCtus in l. 21. §. 2. ff. de act. empti. ubi v. Gothofred. Menſae μονόξυλοι Euſtath. ad Dionyſ. verſ. 185. BURM.

Greges ſervorum] *Ne Sannione quidem domi relicto*, ut eſt apud Terentium, & Ammian. Marcellinum. Sic L. Apulejus in I. Apologet *Imperatores quidam Romani paucitate famulicii gloriati ſunt. M. Antonius octo ſervos habuit, Manius Curius duos calones, pauciores ſervos habuit, quam triumphos. M. Cato tris ſecum in Hiſpaniam ex urbe duxit.* Id quod Athenaeus lib. ζ. Dipnoſoph. abunde docet. Seneca de Conſolat. ad Albinam: *Unum fuiſſe Homero ſervum, tres Apollini,*

lini,

(Quae turbant ſenſum,) hoſtile ac male nobile lignum]

Turba

lini, *nullum Zenoni ſatis conſtat*, &c. BRASSIC. Ut apud Ciceron. pro Cecinna, Apulej. Apolog. I. Sic l. 40. & 195. de verb. ſignific. Tacit. Annal. III 53. dixit *ſervorum familias*, & *ſervorum nationes* Annal. XIV. 44. BOURD. Vid. ſupra cap. XXXVII.

Aſtrumque renidens] Lege, *oſtrumque renidens.* AUR. & STEPH. *Nidere* & *renidere* dicuntur, quae ſentiunt aliquem odorem. Aliquando etiam fulgorem reddere ſignificant. Plautus: *Tota renidet domus.* BOSCH.

Maculis] Seneca de Tranquillitate animi cap. I. *Menſa varietate macularum conſpicua, & per ſucceſſiones nota.* Idem lib. VII. de Beneficiis. *Aeſtimatum lignum ſenatoris cenſu.* Tertullian. de Pallio: *Quantis facultatibus aeſtimavere ligneas maculas!* Meminit Paulus Jureconſult. in tit. Pandectar. de actionibus empti. BRASS. Tertull. de Pallio: *Heu quantis facultatibus aeſtimavere ligneas maculas!* Vide Plin. lib. XIII. cap 14. Plutarch. in Ciceron. Lucanus de eadem re lib. I.

----- Menſaſque priores
Aſpernata fames. -----

Et lib. IX.

In nemus ignotum noſtrae venere ſecures,
Extremoque epulas menſaſque petivimus orbe.

PITH. Senec. de Tranq. cap. I. *Placet miniſter incultus, & menſa non varietate macularum conſpicua.* WOUW. Vide Plinium lib. XXXV. cap. I. BARTH. Intelligit lignum reticulatum, de quo Senec. in Epiſtol. Plin. lib. XXXIII. cap. II. Rectam autem puto lectionem MSS. Cod. quae ſic habet, ut recepimus:

Minitatur vilibus auro.

BOURD. Haec de citreis menſis capienda, quis non videt? cum interim male cum ſuperioribus cohaereant. *Oſtrum renident* ad lectos convivia les refer, pro quo alii minus bene *oſtro.* Neque enim menſa inſternebatur oſtro, ſed lecti accubitorii; & hi non minus ex citro interdum, quam ipſa menſa. *& quidquid denique lectis Scribitur in citreis* apud Perſium. Sed & τὸ *imitatur* manifeſte falſum eſt. Scribe, *& maculis mutatur vilibus aurum.* Neque aliter jam olim clariſſimus Lipſius, quod Tragurianus confirmat & Sambuci liber: poſſis & *bis maculis mutatur vilius aurum.* Nam orbes iſti ac lecti citrei pretio immani redimebantur, qua de re videndi, qui ex profeſſo luxum Romanorum deſcripſerunt. Unde Tertullianus de Pallio, *Hem quantis facultatibus aeſtimavere ligneas maculas.* De maculis ligni citrei Plinius copioſe; & complura congeſſit in Obſervationibus Gronovius. Propertius,

Non Libys Aſſyrio ſternetur lectulus oſtro.

Quod de lecto citreo capiendum. In uno Scaligeri codice hoc ordine legebantur hi verſus: I. *Quaeque virum.* 2. *Ponitur.* 3. *Quae ſenſum.* 4. *Citrea menſa.* Aliter Gronovius Obſervat. lib. III. cap. II. Perperam *aurea menſa* in antiquis nonnullis. in Traguriano *Antea.* HEINS. Vid. ad Lucret. II. 27. Preiger. *Aurea* etiam Colbert. Gronovius legit *maculis imitatur vilius aurum*, quod diſplicet Ferrario, qui Lipſianam praefert emendationem, quae & Heinſio probatur, neque mihi diſplicet. Nuſquam enim video, maculas citreas dici imitari aurum, ſed, quia menſae citreae tam maculoſae erant, majori in pretio erant, quam aurum. Aperte Martialis lib. XIV. epigr. 89. BURM.

Mutatur] Lege. *imitatur.* DELBEN.

Quae ſenſum turbant hoſtile, ac nobile lignum] Alii,

Quae turbant ſenſum, hoſtile ac male nobile legunt.

TORN. Biturig.

Quae ſenſim trabat hoc ſterile ac male nobile lignum.

Autiſiod. *Quae ſenſum trabat hoſterile.* Pith. alii,

Quae turbant ſenſum, hoſtile ac male nobile lignum.

PATISSON. Legendum eſt,

Et ſenſum turbat tandem male nobile lignum.

BRASSIC. Mire variat ſcriptio. Lege

Quae turbant cenſum, hoſtile ac male nobile lignum.

hoc eſt, quae exhauriunt & lancinant facultates, ſeu, ut Tacit. *opes proluunt.* Quid autem *turbare*, oſtendimus. *Male nobile*, ut Terent. Eunuch. Act. IV. ſc. IV. verſ. 2. *male conciliate.* Donat. *Male ſignificat magno.* Plaut. Amph. Act. I. ſc. I. verſ. 132. *Scorto conducto male.* Pſeud. Act. I. ſc. II. verſ. I. *male habiti, male conciliati.* WOUWER. Optime acutiſſ. & amiciſſ. Wouw. *cenſum.* Ut alibi *Conturbatores.* Quomodo Ennius.

----- Magnam pervertet opum vim.

BARTH. Quem vide etiam lib. XXIII. Adverſ. cap. II. Legendum *cenſum turbant, hoſtile ac nobile lignum.* Putſchius. Malim cum Wouwerio.

Quae turbant cenſum, hoſtile ac male nobile lignum.

Hoſtile, in hoſtis terra quaeſitum. Supra hoc capite.

Si qua foret tellus, quae fulvum mitteret aurum,
Hoſtis erat. ----

Ev.

Turba ſepulta mero circumvenit: omniaque orbis
Praemia correptis miles vagus exſtruit armis.
Ingenioſa gula eſt. Siculo ſcarus aequore merſus

Ad

Eodem ſpectat & illud eodem hoc capite,

----- *Et laeſae vulnera pacis.*

ERH. Nullus hic *hoſtili ligno* locus Neque Africa aut Mauretania hoſtiles illo tempore. Sed prius videamus, quae praecedunt. In iis ſcribendum, *quae cenſum turbant*, non *ſenſum.* Sic *turbare rationes* Juriſconſultis. & id jam alii viderunt. Prima editio & Tragurianus *hoſtiale*, non *hoſtile.* Scaligeri & Patiſſonii codices, *quae ſenſum* (*ſenſim* Patiſſon.) *trahat hoc ſterile ac male nobile lignum.* Scriberem,

Quae cenſum turbant ſterilem: ac male nobile lignum
Turba ſepulta mero circumvenit.

Nam non video, quo jure citrus, quae ſit inter arbores frugiferas, *ſterilis* dicatur. Fuit, cum vellem, *teres* ut apud Naſonem,

Nec dubita tereti ſcamnum praeducere lecto.

Sterilis cenſus, è quo nulli reditus, ſic *dos* & *pecunia* ſterilis apud JCtos. HEINS. *Quae ſenſum trahat ac m. n. l.* Memm. & Colb. *Quae ſenſum trahat hoc ſterile ac m.* Leidenſ. *Cenſus* & *ſenſus* ſaepe confundi vidimus ad Grat. Cyneg. verſ. 310. *Senſum* defendit hic Barth. Adverſ. XXI. 3. Forte:

Ponitur ac maculis limatur millibus orbis
Citrea menſa, greges ſervorum, oſtrumque renidens,
Quae turbant ſenſum. hoc vile ac male nobile lignum,
Turba ſepulta, &c.

Sed nondum liquet. BURM.

Hoſtile] Lege *ſterile.* DELBEN. Quidam legunt. *ſterile ac male nobile.* Lege *male*, id eſt, improbo more, ut ſupra hoc capite, *male pubeſcentibus annis.* COLLADON. Seneca de Benef. *Video iſtic menſas ac lignum aeſtimatum ſenatorio cenſu.* Tertull. de Pall. *ligneas maculas.* WOUW. Fortaſſe huc facit locus Aeliani lib. XII. ποικ. cap. I. *Μιᾶς γὰρ τὸ ἐμπλησθῆναι τροφῆς, οἱ Πέρσαι τοῦ τε ὄψου καὶ ταῖς προπόσεσιν εὖ μάλα ἀποχολάζουσιν, οἱονεὶ αὐτοὺς τὸ πολὺ ὡς αὐτοὺς ἀσίπαλον ἀπανδρῶνται.* Optime autem Wouw. *hoſtile ac male nobile.* BARTH. Quod nobilitatem non meretur, ſed acquiſivit ex luxuria. Mart. lib. x. Epigr. 80.

Plorat Eros, quoties maculoſae pocula myrrhae
Inſpicit, aut pueros, nobiliuſve citrum.

Turba ſepulta mero] Eſt hoc genus loquendi poëtis uſitatum, quaſi proverbiale, *vino ſomnoque ſepulti*, Virgil. lib. II. Aen. verſ. 265.

Invadunt urbem vino ſomnoque ſepultam.

Lucret. lib. I.

----- *Morbo affectis ſomnoque ſepultis.*

Petronius ſupra cap. LXXXIX.

Cum inter ſepultos Priamidas nocte & mero.

Gilbert. Cognatus in Adagior. ſyllog. ERH. Vide ſupra ad cap. LXXXIX.

Omniaque orbis Praemia] Sulpicia verſ. 31.

Omnia bellorum terra quaeſita marique
Praemia.

PITH.

Exſtruit] Alii, *eſurit armis.* PATISS. DELBEN. COLLADON. *Corruptis* legendum eſſe patet apud Ammianum Marcell. lib. XXII. *corruptis*, contra inſtitutum militiae Romanae, & ſacramentum militare. BOURD. *Eſurit*, duo codices. BOSCH. Immo *adſtruit armis.* Nam liber unus Scaligeri *eſurit*, alter *eſſurit.* Talis ille apud Horatium Achilles,

Jura negat ſibi nata, nihil non arrogat armis.

perperam etiam *conceptis* codices nonnulli. Forte & *adſerit armis.* Alterutrum verum eſt. Sed priori acquieſco. *Adſtruere*, ut Vellejo *victus à Caeſare Pharnaces vix quicquam gloriae ejus adſtruxit.* Plinius Panegyrico, *ſibi accreſcere putat, quod cuique adſtruatur.* & *nihil felicitati ſuae putat poſſe adſtrui.* Juſtin. lib. XXIII. cap. 3. *Rebus ſupra votum affluentibus tot victorias adſtruxerat.* Tacitus vita Agricolae. *Quid aliud tot ornamentis praedito adſtruere fortuna poterat?* Deinde *condunt conchilia coenas*, non *vendunt.* quod Hadrianus Junius aliique jam obſervarunt. ſed & alter Scaligeri codex cum Patiſſonianis *inde Lucrinis*, non *atque*, & *deducitur* pro *perducitur.* Puto,

----- *Siculo ſcarus aequore merſus*
Ad menſam hinc vivus deducitur; inde Lucrinis
Eruta littoribus condunt conchilia coenas.

HEINS. *Eſſurit* Colb. *eſurit* Leid. quod & Douza probat. Retineo *exſtruit.* Reſpicit enim ad fercula, quae arte quadam exſtruebantur. v. ſupra ad cap. XXXV. Quomodo autem *correptis armis* (ut Leidenſ.) exſtruere poſſit miles fercula, undique ex victis gentibus petita, non capio. Gonſalii editio habet *conceptis*, neque monet, unde hanc lectionem habeat. Si *contemtis* liceret reponere, ſenſus optimus exiret. Sed contineo manum. Manus viri docti in codice, quem ab Heſſelio habeo, forte *extulit*, vel *extudit*, id eſt, extorſit. BURM.

Ingenioſa gula eſt] Martial. lib. XIII. de gallina altili;

Ad menſam vivus perducitur, inque Lucrinis
Eruta litoribus vendunt conchylia coenas,
Ut renovent per damna famen; jam Phaſidos unda
Orbata

— *Ingenioſa gula eſt.* BONGARS. DANIEL. PITH. Ex Petronio citat Jac. Magni in Sopholog. lib. VI. cap. 12. *Eruditam gulam* alius appellitat. Omnia luxuriae inſtrumenta condimentaque proceres gulae invenere. Rader. ad Martial. lib. XIII. ep. 6. ERH. Eadem apud Plin. Grat. act. Caſſiod. Epiſt. 4. lib. XII. ſic *ingenioſa crudelitas*, *ingenioſa luxuria* & ſimilia apud Senec. BOURD. Lipſius de Magnitud. Roman. lib. IV. cap. 7. Sarisberienſis lib. VIII. Polycratic. cap. 15. Gilbertus Cognatus Cent. IX. adag. 859. WEITZ. Proprie *ingenium* dicitur, quo nova excogitantur, & inaudita. Suet. in vit. Calig. cap. XXXVII. *Nepotinis ſumtibus omnium prodigorum ingenia ſuperavit.* Ita Ovid. lib. III. Amor. eleg. 8.

Contra te ſolers, hominum natura, fuiſti,
Et nimium damnis ingenioſa tuis.

Plinius praefat. lib. XXXIII. *Heu prodigioſa ingenia! quot modis auximus pretia rerum?* Gulam autem ingenioſam optime licet cognoſcere ex Horatii lib. II. Satyr. 2. & Lucani lib. IV. verſ. 373. & ſeqq. & Valer. Maxim. lib. IX. cap. 1. BURM.

Scarus] Piſcis nobiliſſimi genus, mari Carpathio frequens, *cerebrum Jovis* dictus ab Ennio. GLOSS. Columella lib. VIII. cap. 16. BRASSIC. Plin. lib. IX. cap. 17. Fab. lib. V. cap. 10. *Nec helopem noſtro mari aut ſcarum ducas.* BONGARS. Fab. lib. V. Inſt. cap. 10. Juvenal. Satyr. V.

— *quando omne peractum eſt,*
Et jam defecit noſtrum mare, dum gula ſaevit
Retibus adſiduis.

Vide Plinium lib. IX. cap. 17. Colum. lib. VIII. cap. 16. A. Gell. lib. VII. cap. 16. Macrob. lib. II. cap 12. PITH. Pro *merſus*, forte *verſus.* Horat. Epod. II. verſ. 50.

— *Scari,*
Si quos Eois intonata fluctibus
Hyems ad hoc vertat mare.

Quem etiam vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. ſupra cap. XCIII.

— *Ultimis ab oris*
Attractus ſcarus eſt.

Martial. lib. XIII. epig. 79.

Hic ſcarus, aequoreis qui venit obeſus ab undis.

Ennius piſcem hunc appellat *cerebrum Jovis*: *Scarum*, inquit, *praeterii cerebrum Jovis.* Plin. lib. XXXII. cap. ult. *Scarus, qui hodie principalis eſt.* Rader. Comment. in Mart. ERH. Scarus Siculus in ſummis deliciis, ut patet apud Athen. lib. VII. Gell. cap. 16. lib. VII. Alii item piſces in pretio ex aequore Siculo. Juven. Sat. V. BOURD. Vide Scipionis Gentilis notas ad Apuleji Apolog. pag. 417. & ſeqq.

Perducitur] Alii, *deducitur*, *inde Lucrinis.* TORN.

Atque Lucrinis] Γρ. *inde Lucrinis*: ἴνως, *inque*, vel *aeque*. COLLAD. *Lucrinus lacus* ſitus eſt in ſinu Bajano contra Puteolos, ab eo proximus, ut in maximis tempeſtatibus aliquando conjungi ſoleant. BUSCH. *Atque* Trag. Colb.

Vendunt conchylia] Oſtreae nobiliſſimae ex Lucrino lacu Campaniae. GLOSS. Alii, *condunt conchylia.* TORN. PATISS. AURAT. STEPH. Perperam mutant in *condunt. Vendunt*, id eſt, pretioſos faciunt. COLLAD. Totarum coenarum pretiis conchylia comparantur. Mira eſt phraſis. BARTH. Quem etiam vide lib. XXIII. Adverſar. cap. 2. E lacu Lucrino, qui in Campania eſt. Erythraei & quorundam aliorum ſententia, *Lucrinus* lacus mare mortuum appellatur, unde ferebantur oſtreae nobiliſſimae, quae hic conchylia vocat; lautorum menſae apponebantur. Martial. XIII. epigr. 77.

Ebria Bajano veni modo concha Lucrino,
Nobile nunc ſitio luxurioſa garum.

Raderus in Commentar. ad Martial. ERH. Haec conchylia longe caeteris praeſtantiora. Geographus lib. V. Valer. Maxim. cap. 1. lib. 9. De hoc lacu & conchiliis locus alius dicendi. BOURD. *Vendunt conchylia ceas* Tragur. Vid. Plin. XXXII. 6. Ampliſſimus Cuperus mallet *tendunt*, pro extendunt, ut ἐκτενεῖς τροφὰς dixit Artemid. Oneirocr. lib. III. cap. 55. id eſt, *prolixa convivia*: quod etiam amplectitur Bynaeus lib. I. de calceis Hebraeor. cap. 8. *Condunt*, quod alii praeferunt, ſenſum commodum efficit, ut nimirum ultimo ferculo oſtrea apponantur. Ita contra ab ovis incipiebant, quod *committere* dicit *coenam* Varro in Endymionibus apud Nonium in *committere*, & *dominus.* Ita Stat. lib. X. Theb. verſ. 54.

Condiderant jam vota diem.

& *condere certamina* in Catalectis Pithoei pag. LXXV. & paſſim. *Claudere coenas* dixit Martial. lib. XIII. epigr.

Orbata eſt avibus: mutoque in litore cantum
Solae deſertis adſpirant frondibus aurae.
Nec minor in campo furor eſt, emtique Quirites
Ad praedam ſtrepitumque lucri ſuffragia vertunt.

Ve-

epigr. 14. Solebant vero luxurioſi oſtrea in ipſa menſa aperire. Senec. Epiſt. LXXVIII. Martial. x. 37.

Et fatuam ſumma coenare pelorida menſa
Quoſque tegit levi cortice concha brevis.
Oſtrea Bajanis quam non liventia teſtis,
Quae pueri domino non probibente vorant.

Sed Macrob. II. 9. in coena pontificia antecoena echinos, oſtreas crudas &c. ponit. An *condere coenas* hic ut *finire prandia moris* Horat. II. Satyr. II. 22. quod Stephanus explicat, *ſolis moris prandere.* Caeterum Waſſe ad Salluſt. Catilin. XIII. producit hos verſus, neſcio unde:

Ad menſam vivus deducitur, inde Lucrinis
Eruta litoribus vendunt conchylia coenis. BURM.

Per damna] Omnino alluſit huc Divus Hieronymus ad Nepotianum de vita Clericor. *Novi & genera & nomina piſcium. In quo littore concha ſit lecta, calleo, ſaporibus avium diſcerno provincias, ciborum me caritas ac noviſſime damna ipſa delectant.* BARTH. Similiter Claudian. ERH. Id eſt, cibos, qui ſolo pretio probantur, quia cari ſunt. Claudian. II. in Eutrop. 329.

Qui ventrem invitant pretio, traduntque palato
Sidereas Junonis aves, &c.

ubi vide Barthii animadverſiones. Haec eſt illa *pretioſa fames*, & *conturbator macellus*, quem Romae exprobat Martialis lib. x. epigr. 96. De luxuria vero circa cibos pretioſos ſaepe Seneca agit. vide Epiſt. LXXVIII. Ep. 95. & CVIII. & paſſim. vid. & Macrob. VII. Saturn. cap. 4. in fine. *Damna* autem poni pro nimio & profuſo ſumtu eſt notiſſimum, vid. Barth. ad Stat. VI. Theb. 83. unde *damnoſi*, prodigi. vid. Cl. Graevium ad Sueton. Neron. cap. XXXI. *Removent* Tragur. BURM.

Phaſidos unda] Colchidis flumen ingens & omnium Ponti amnium clariſſimus. GLOSS. *Γe. Phaſidos.* COLLAD. Plinius lib. XXVI. cap. 8. *Huic navigatur ad Phaſin, huic profunda vadis exquiruntur.* Et lib. XIX. cap. 4. *Aves ultra Phaſidem amnem peti, & fabuloſo quidem terrore tutas, imo ſic pretioſiores.* Columella lib. VIII. cap. 8. *Quamquam vel hos magis tolerabiles putem, qui oblectamenta delitiarum poſſidendi habendique cauſſa gravi aere & argento penſent, quam eos, qui Ponticum Phaſin, & Scythica ſtagna Maeotidis eluant: jam nunc Gangeticas & Aegyptias aves temulenter eructant.* Seneca Conſolat. ad Albinam: *Ultra Phaſin capere volunt, quod ambitioſam popinam inſtruat.* Demoſthenes in Epitaphio dixit, ἴξω Φάσιδ☉ ἐκβαλεῖν. Nos etiam adagio dicimus: *Extra Herculis columnas.* Pacatus in Panegyric. reprehendit etiam *peregrini aëris volucres.* Meminit & Lucianus de Mercede conductis. Manilius in v. verſ 370.

..... Numidarum paſcimur oris
Phaſidos & dulcis, arceſſitur inde macellum.

Martialis lib. XIII. Epigramm. 69. lemmate, *Phaſianus:*

Argiva primum ſum tranſportata carina,
Ante mihi notum nil niſi Phaſis erat

Hae ſunt aves, quibus avolant patrimonia, ut D. Hieronymus ad Salvinam ſcribit. BRASS. *Phaſis* Colchidis flumen, praeter modum ingens, & omnium Ponti amnium clariſſimus: oritur enim in Moſchis. à quo *Phaſiana* avis appellata eſt. Martialis lib. XIII. Epigr. 69. BUSCH.

In litora tantum] Lege, *in litore.* AURAT. STEPHAN. Lege *litore tantum Solae.* Lepide, aurae adſpirant cantum frondibus, ut Lucret. *canere*, Virgil. *loqui ſylvas.* Palmer. in Spicileg. De hoc concentu, quem folia vento inſpirante edere ſolita, Barth. ad Claudian. in Feſcenn. ERH. Sic Lycophron Caſſandr. verſ. 1452. κῦμα κωφὸν dixit. ubi vide Meurſ. WEITZ.

Solae deſertis] Nota in margine, *Ariſtides.* DELBEN. Similis ſententia apud Ariſtidem. COLLAD.

Nec minor in campo] Martio, ubi comitia. Aemulatur Lucanum, apud quem ambitioſae querelae de ſuffragiis corruptis lib. I. Pharſal BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. Idem notat Varro in Sexageſi; *Sumtum comitia habebant, ibi nunc fit mercatus.* Auſ. Popma in Conjectan. Eadem Claudianus quoque in Panegyr. de VI. Conſul. Honor. verſ. 4. ubi Barthium vide in Animadverſ. ERH. Plutarch. in Caeſare, Appian. lib. II. ἐμφυλ. Zonar. lib. 2. Annal. BOURD. Egregie haec illuſtrat Caſaubonus ad Sueton. Caeſ. XIX.

Emtique Quirites] Forte *emtuſque Quirites*, ut ſit nominativus, locus à Sergio fortaſſe intellectus. DANIEL. Senec. de Conſtant. ſapient. cap. I. *Habere te, quod reipublicae nomine moveris,*

Google

Venalis populus, venalis curia patrum.
Eſt favor in precio. Senibus quoque libera virtus
Exciderat, ſparſiſque opibus converſa poteſtas,
Ipſaque majeſtas auro corrupta jacebat.
Pellitur à populo victus Cato: triſtior ille eſt,

Qui

ris, quam hinc P. Clodius, hinc Vatinius, ac peſſimus quiſque venumdabat, & caeca cupiditate corrupti, non intelligebant, ſe, dum vendunt, & vaenire. vide & eumdem Epiſt. cxv.

Ad praedam] Auctor Declamat. In Salluſt. *Ita igitur egit, ut nihil non aequum ac verum duxerit, quod ipſi facere collibuiſſet, neque aliter vexavit ac debuit, ſi quis praedae loco accepiſſet magiſtratum.* Male ibi Manut. *vexandi* verbum in *vivendi* commutat. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adv. cap. 2. Lege,

Ad ſonitum ſtrepitumque lucri ſuffragia vendunt.

Henr. Bebelius de Abuſione Ling. Lat. cap. 12. & cap. 24. & ante eum ſic legebatur apud Laur. Vallam in Elegant. Ling. Lat. lib. IV. ERH. *Crepitum* Anonym. apud Hadrianid.

Verrunt] Alias, *vendunt.* lege, *vertunt.* BRASSICAN. Vincent. lib. XX. cap. 25. *vertit.* DANIEL.

Venalis populus] Salluſtius non ſemel in Bello Jugurthino, *Romae omnia venalia eſſe.* & alibi Florus cum Juſtino. BRASSICAN. Simillime Appianus ἐμφυλ. β. BARTH. Quem & vide. Adverſ. lib. XXIII. cap. 2.

Venalis curia patrum] Apud Vincent. leg. *praemus.* DANIEL. Pecuniae cauſſa omnia conceduntur. Nam, ſi quis pecunioſus a ſenatu aliquid optat, pecuniam ſenatoribus exhibendo ſtatim, quod vult, conſequitur. Hinc M. Cato apud Salluſtium in Catil. LII. *pecuniae ſervitis.* Ibid. *Quibus omnia honeſta atque inhoneſta comparare mos erat:* id eſt, qui per fas & nefas pecuniam comparare ſtudebant. Ipſe quoque Petronius ſupra cap. XIV.

Quid faciant leges, ubi ſola pecunia regnat? &c.

Gilbert. Cognatus in Adag. *omnia venalia habet*, vide eundem de Romanae curiae venalitate in Adagio;

Proſtat, & in quaeſtu pro meretrice ſedet.

Apud Jac. Magni Sopholog. lib. V. cap. 3. & lib. VIII. cap. 6. legitur, *curia primum.* mendoſe. ERHARD. Jugurth. apud Salluſt. XXXV. ſic antea:

Ergo judicium nihil eſt, niſi publica merces.

Propert. Eleg. XII. lib. III. Senec. cap. IX. lib. I. de Benefic. & Epiſt. cxv. Appian. I. c. Plin. Ep. 14. lib. II. BOURD.

Eſt favor in precio] Lege, *En favor.* Stewech. ad Apul. ERH. Appian. & Lucan. ll. citt. Hunc favorem repreſſerat Pompejus lege ſua, de qua Plutarch. in Pompejo. BOURD. Favor hic notat ſtudium partium, quibus ſavebant. vid. ad Lucan. IV. 398. Sequentia ita leguntur in cod. Anonym. *Excidii & ſparſis.* Ipſe Anonymus apud Hadrian. *partiſque opibus.* BURM.

Libera virtus] Libertas. Sic *provida virtus*, pro prudentia, apud Prudentium Pſychom. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2.

Sparſiſque opibus] Vide Flor. lib. III. cap. 12. BARTH. Id eſt, diviſa pecunia. Martial. III. Epig. 75.

Coepiſti puras opibus corrumpere buccas.

Flor. lib. III. cap. I. *Rex callidiſſimus populum Romanum armis inclytum & invictum opibus aggreſſus eſt.*

Poteſtas] Magiſtratus. Claud. Bell. Get. verſ. LIX.

---- *Poteſtates priſcus diſcriminat ordo.*

Sic Arnobio angeli *poteſtates coeleſtes.* Optatus Afer lib. III. *poteſtatibus & regibus injuriam facere.* Salvian. lib. VII. BARTH. Quem etiam vide Adverſ. libr. XXII. cap. 2. & ad Claudian. Bell. Get. verſ. 39. pag. 310. & ita Plinius lib. XXIX. cap. 4. & alibi.

Ipſaque majeſtas auro corrupta jacebat] Apud eundem Magni lib. VIII. cap. 6. legitur,

Jam quoque majeſtas auro corrupta jacebit.

ſed lib. V. cap. 3. *latebit.* Quoad rem, vide Barth. ad Claudian. VI. Conſul. Hon. verſ. 4. ERH.

Jacebat] Vincent. *jacebit.* DANIEL.

Pellitur victus Cato] Plutarch. Caton. BONGARS.

Triſtior ille eſt] Deterior. Publius in Mimis;

Ad triſtem partem ſtrenua eſt ſuſpicio.

DELBEN. Severior. *Triſtis Cato.* Boëth. BARTH. Quem vide etiam libr. XXIII. Adverſ. cap. 2. ubi *quoi vicit*, vel *cui*, ſcribendum exiſtimat.

Faſceſque pudet] Lucan. lib. I. & 9. Plin. Epiſt. 12. lib. III. Sic Alcibiadem civitate expuliſſe puduit

Digitized by Google

Qui vicit, faſceſque pudet rapuiſſe Catoni.
Namque hoc dedecus eſt populi, morumque ruina.
Non homo pulſus erat; ſed in uno victa poteſtas,
Romanumque decus. quare tam perdita Roma
Ipſa ſui merces erat, & ſine vindice praeda.

Prae-

puduit Athenienſes. Aemil. Probus in Alcibiade. BOURD.

Dedecus populi] Alii *dedecori populo*, alii *dedecoris populi*. PATISS. Lege, *dedecus eſt populo*. AURAT. Lege, *dedecus eſt populi*. STEPHAN. Lege, *dedecori*. COLLAD. Prima editio, Tragurianus, alter Scaligeri, & Sambuci, *Namque hoc dedecoris popule*: in nonnullis *dedecori*. Ni fallor, corrigendum eſt, cum vulgata ferri non poſſint, *Namque (ô dedecora! ô populi morumque ruinae!* vel *morumque ruinas!) Non homo pulſus erat*. Paullo ante malim quoque ſic diſtingui:

Venalis populus, venalis curia: patrum
Eſt favor in pretio.

Vel *& favor in pretio*. Tum *triſtior illo eſt, qui vicit*. BARTH. *Dedecori populo* Leid. & Memm. *Dedecoris populo* Colb. Inſititium verſum & auctori ſuo redonandum cenſebat Brouckhuſius.

Morumque ruina] Jo. Sariſber. Epiſt. 99. *Profecto morum ruina longe miſerabilior eſt quam nummorum*. Divus Auguſtinus cap. 23. lib. I. c. II. lib. XI. de Civit. dei. BOURD. Salvianus libro VI. *Quid in alia non longe, ſed prope ejuſdem magnificentiae, civitate? nonne eadem & rerum ruina & morum?* BARTH. Quem etiam vide libr. XXIII. Adverſ. cap. 2. Ovid. Epiſt. XVI.

Illa fuit mentis prima ruina meae.

In uno victa poteſtas] Valer. Maximus lib. VII. cap. 6. *Si vere aeſtimare volumus, non Catoni tunc praeturae, ſed praeturae Cato negatus eſt*. HEINSIUS.

Tam perdita] Alii, *prodita*. PATISS. Alii, *tam perdita*. TORN. Ἴσως, *jam perdita*. COLLADON. *Tam prodita*, prima editio & multi ex ſcriptis, alter etiam Scaligeri codex *prodite*. Forte,

Quare à ſe prodita Roma
Ipſa ſui merces erat, & ſine vindice praeda.

HEINS.

Ipſa ſui merces] Florus lib. III. cap. 13. *Et miſera Reſp. in exitium ſuum merces erat*. PITH. Salluſt. orat. Lepidi libr. I. Hiſtor. *Plebis innoxiae patrias ſedes occupavere pauci ſatellites, mercedem ſcelerum*. Merces praemium, Apul. lib. I. Manil. lib. V. verſ. 616.

Hic dedit Andromedae coelum, ſtelliſque ſacravit
Mercedem belli.

BARTH. (Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2.) Praemium. L. Florus lib. III. cap. 13. Barth. ad Claudian. IV. Conſul. Honor. verſ. 501. & lib. I. in Eutrop. verſ. 220. & alibi illic. ERH. Lucan. lib. I. & IV. Valer. Max. cap. 6. lib VII. Flor. cap. 13. lib. III. *Sed haec ipſa in perniciem, abibant, & miſera reſpublica in exitium ſuum merces erat*. BOURD. Locutio elegans, & Flori loco, ad quem vide Freinshemium, egregie illuſtratus, in quo nihili eſt illud *merciſcebat*, quod ex codice ſuo profert Barthius ad Stat. VIII. Theb. 265. Vell. Paterc. II. 22. *Sui quiſque periculi merces erat, nec quidquam videbatur turpe, quod erat quaeſtuoſum.*

Porro] Alii *praeterea*. TORN.

Geminam] Lege *gemino*. STEPHAN. Forte *gemino*, id eſt, Orientali & Occidentiali. AURAT. r*g. gemino*. Luxuria ſcilicet & ambitione. COLLADONIUS. Metaphora ex terra ducta in mari periclitantibus convenientiſſima. Douza Praecidan. pro Catul. cap. VI. *Gemino gurgite*, id eſt, avaritia & prodigalitate, ſeu luxu, de quibus Romanorum vitiis Salluſt. in Catil. & Jugurth. Lucan. III. & lib. VII. alii, quos allegat P. Broſſaeus Animadverſ. in Caſſiodor. lib. XII. ep. 32. ERH. *Geminam* Trag. *deprenſa g. praeda* Colb. Neſcio, quid de duobus maribus hic comminiſcantur interpretes, cum tota oratio ſit metaphorica; ſed corruptum verſum exiſtimo. Praeterquam enim, quod inconcinna ſit repetitio vocis *praedam*, quae in priori verſu praecedit, quid quaeſo ſignificare poteſt, ingluvies foenoris & uſura exederat praedam deprenſam gurgite gemino? Quare pro *praedam*, lego *plebem*, quam exederat foenoris ingluvies. Antea egerat de ſtatu reipublicae corrupto, ubi omnia venalia, & honores emebantur & vendebantur, unde naſcebantur infinita mala, ut probi, qualis Cato, repulſam ferrent, & Vatinii, & alii praeferrentur. Similis pernicies, (nam *gemino* hic non pro duplici, ſed ſimili capiendum) plebem exederat, quae aere alieno contracto, ut luxuriae indulgeret, exedebatur. Hunc puto ſenſum horum verborum. *Deprendi* autem eleganti à naufragio & procellis deducta metaphora plebs dicitur, quae patrimonii naufragium patitur. Vide ad Phaedri lib. V. fab. 4. ubi male Schefferus. Virgil. IV. verſ. 421.

 De-

Praeterea gemino deprenſam gurgite praedam
Foenoris ingluvies, uſuſque exederat aeris.
Nulla eſt certa domus, nullum ſine pignore corpus:
Sed veluti tabes, tacitis concepta medullis,
Intra membra furens curis latrantibus errat.

Arma

----- *Deprenſis ſtatio tutiſſima nautis.*
Ovid. lib. XI. Metam. verſ. 663.

Nubilus Aegaeo deprendit in aequore navim
Auſter.

Epiſt. XIX. 79.

Hic puta, deprenſus, nil, quod querereris, habere.

vid. Douz. ad Catull. Praecid. VI. qui recte hunc Petronii locum inde illuſtrat. BURM.

Gurgite praedam] Alii, *pridem*. PATISS.

Funeris ingluvies] Alii, *foenoris ingluvies*. TORN. Ἰλὺς, *ingluvies*. COLLAD. Lege, *ingluvies uſura exederat aeris*. Palmer in Spicileg. p. 817. Papias; *Ingluvies, voracitas. Ingluvioſus, vorax.* *Foenus* uſurpatur, ut ſupra cap. LXXXIII.

Qui pelago credit, magno ſe foenore tollit.

ERH. Quae tunc temporis multum vigebat. Salluſt. Catilin. 33 Sueton. Jul. Caeſar. lib. III. B. Civil. Lucan. I. BOURD. Legendum *Foenoris ingluvies*. Fulgentius lib. III. Mythol. II. *oſtendit foenerantium vitam rapinae ingluvie eſſe ſordidam.* Fuit & cum vellem *verſuraque adederat aeris*, vel *& abuſus adederat aeris. Nulli eſt certa domus.* Sed de iis ampliandum. De foenoris ingluvie ne dubitetur. Hinc & *uſura vorax avidumque in tempora foenus, Et concuſſa fides*, apud Lucanum è ſcriptis lib. I. verſ. 181. non *in tempore*, ubi plura quae cum his Petronianis componi poſſunt. HEINS. *Illuviens* Trag.

Uſus] Notandum pro *uſura*, obtinent enim locum fructuum uſurae l. XXXIV. ff. de uſur. BARTH. Quem vide etiam Adverſ. lib. XXIII. cap. 2. *Uſus* pro uſura uſurpatur. Douza Praecidan. pro Catull. cap. VI. Methodorus apud Magnum in Sophol. *Ingratus eſt, qui beneficium reddit abſque uſu.* ERHARD. Iſidorus definit uſuram, *incrementum foenoris ab uſu aeris crediti appellatam.*

Exciderat] Forte, *exederat*. AUR. & STEPH. Neque hoc recte in *exederat* mutatum. *Uſus*, id eſt, uſura. COLLAD. *Exederat* elegans eſt. Ut apud Terent. Heaut. Act. III. ſc. I. *Quid te futurum cenſes, quem aſſidue exedunt?* & paſſim. Ampliſſimus Cuperus viderat etiam, hos verſus laborare, & conjecerat legendum:

Ipſa ſui merces erat & ſine vindice. Praedam
Praeterea gemina deprenſam gurgite foeda
Foenoris ingluvies, &c.

Per *foenus* autem intelligit ſortem, ſeu pecuniam ſub uſuris creditam, ut Salmaſius cap. II. de Uſuris docuit. Traguirienſis vero codex & prima editio habent *exciderat*, ſed male. *Exederat* confirmat ſequens *tabes*, & geminus Lucani locus ab Heinſio adductus. BURM.

Nulla eſt] Poſſet & legi *nulli*. vid. ad Ovid. Metam. VII. 453. BURM.

Certa domus] Nullius domus certum dominium, foeneratoribus omnia obtinentibus. BARTH. *Certa*, id eſt, certum dominum habet. Salluſt. *incertas domos habere.* ERH.

Veluti tabes] Apud Livium. BONG. Salluſt. Cat. XXXVI. *Tanta vis morbi, atque uti tabes pleroſque civium animos invaſerat.* D. Auguſtin. c. 18. lib. II. de civ. Dei. BOURD. Livius lib. II. cap. 23. *Aes alienum feciſſe. Id cumulatum uſuris, primo ſe agro paterno avitoque exiſſe, deinde fortunis aliis, poſtremo veluti tabem perveniſſe ad corpus.* Idem lib. VII. cap. 38. *An aequum eſſe, dedititios ſuos illa fertilitate atque amoenitate perfrui; ſe militando feſſos, in peſtilenti atque arido circa urbem ſolo luctari, atque in urbe inſidentem tabem creſcentis in dies foenoris pati.* Male ibi *labem* quaedam editiones exhibent. Sil. Ital. VIII. 21.

His ſuper internae tabes & civica vulnus
Invidia augebant.

vid. ad Valer. Max. IV. VIII. 3. *Intra membra* eleganter dictum. ut apud Flor. III. 21. *intra ſe bellum ſtringeret.* ubi vid. Cl. Duckerum. BURM.

Hiris latrantibus] Alii *lacerantibus*. PATISS. & DELBEN. Lege *latrantibus errat*. AURAT. Ἰλὺς, *lacerantibus*. vel, *latitantibus*. COLLAD. Vide Feſtum. BARTH. Loquitur de Romanae juventutis effuſione & aere alieno, nulli ajens patrimonium ſuum relictum, ſed ut tabem aes alienum in omnes defluxiſſe. Itaque commodiſſime legetur, *hiris latrantibus*. Notum eſt, *hiram* eſſe inteſtinum jejunum; quod, ut inane & vacuum ſemper eſt, ita iſti gumiae ſatiabantur numquam, ſed hiabant luxu & avaritia ſemper. Semper autem famelicorum inteſtina à bonis ſcriptoribus *crepare* aut *latrare* dicuntur. Guliel. Plaut. quaeſt. in Moſtel. cap. IV. ERH. Perperam Janus Gulielmus, perelegantis vir ingenii, Plautinis quaeſtionibus, *hiris latrantibus*. Dictum alibi. Non male magnus Scaliger *curis lacerantibus*,

Poſſet

Arma placent miſeris, detritaque commoda luxu
Vulneribus reparantur. inops audacia tuta eſt.
Hoc merſam coeno Romam, ſomnoque jacentem,
Quae poterant artes ſana ratione movere,
Ni furor, & bellum, ferroque excita libido?

CXX.

Poſſet & *latitantibus*. HEINS. *crîs latrantibus* Colb. *caris latr. errant* Tragur. Non movendum autem *curis latrantibus* docet locus Statii lib. II. Sylv. I. verſ. 13.

---- *Admoto latrant praecordia tactu.*

Et lib. II. verſ. 338.

---- *Et magnas latrantia pectora curas.*

quae adſcripſerat Ampliſſ. Cuperus. vide Barth. & Gronovium ad ultim. Statii locum, & Lucret. II. 17. ubi Preigerus haec compilavit. BURM.

Arma placent.] Cic. lib. VIII. Ep. 14. ad Famil. D. Hieronym. ad Ezech. c. 27. BOURD.

Detrita] Conſumta, exſtincta. Proſper Aquit. libro contr. ingrat.

Nec jam illis poſſunt attriti illudere fures.

BARTH. Quem & vid. lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. Reſpicit veteranos, qui emeritae militiae praemiis per luxum conſumtis, ſacramento adiguntur, ſpoliorum cupidine novorum. *Detrictaque* Trag.

Reparantur inops] Alii, *reparatur inops*. PATISSON. Ita Scaliger ad oram.

Inops audacia tuta] Exemplum apud Horatium lib. II. Epiſt. 2. BARTH. Quem etiam vide libr. XXIII. Adverſ. cap. 2. Proverbialiter. Idem cap. CXXXIII.

Quisquis inops peccat, minor eſt reus.

Cognatus in Adagior. ſyllog. ERH. Ovid. exul Eleg. 2. lib. II.

Fortuna miſerrima tuta eſt.

Eleganter Tacit. Annal. XIV. 60. *Cui* (vulgo) *minor ſapientia & ex mediocritate fortunae pauciora pericula ſunt.* Salluſt. Catil. 27. Phaedr. fab. 6. lib. IV. Zonar. Annal. II. Martial. lib. XII.

Nil eſt ſecurius malo poëta.

BOURDEL. Polynices apud Euripid. Phoeniſſ. ad fratrem Eteoclem, Thebanorum regem, verſ. 600.

---- Δειλὸν δ' ὁ πλοῦτος, καὶ φιλόψυχον κακόν.

Timidae vero res ſunt divitiae, & amans vitae malum. CUPER.

Haec merſant coeno] Ita vet. cod. vulgo, *hoc merſant*. SAMBUC. Quidam legunt *merſam*. COLLAD. Lege, *hoc merſum*. DELBEN. Idem Florus lib. III. cap. 12. *Illae opes atque divitiae afflixere ſaeculi mores, merſamque vitiis ſuis, quaſi ſentina, rempublicam peſſum dedere* PITH. Phaedr. fab. 2. lib. II. Flor. cap. 12. lib. III. Vere autem Petronius bellorum civilium cauſſam aſſignavit publicae corruptelae. Salluſt. Catil. 14. ut & Cicero pro M. Marcello, Horat. od. 6. lib. III. Epod. 7. Sueton. Jul. D. Auguſtin. c. 3. lib III. de Civ. Dei. BOURD Vitiorum. Salvian. lib. VII. *Ingreſſos hacc loca Wandalos quis non putet omni ſe vitiorum & impuritatum coeno immerſiſſe?* Cyprianus de Vanitate Idolorum. *Spiritus ſordibus terrenis immerſi.* Germanicus.

Aerea ſed poſtquam proles terris data, nec jam
Semina virtutum vitiis demerſa reſiſtunt.

Seneca de Brev. vit. cap. II. alii. BARTH. Quem vide etiam lib. XII. Adverſ. cap. I. & libr. XXIII. cap. 2. Lactantius lib. VII. cap. 6. *Qui ſequentes praeſentem voluptatem terreſtribus & fragilibus ſe bonis addixerunt, & animas, ad coeleſtia genitas ſuavitatibus mortiferis, tamquam luto coenove, demerſerunt.* Livius VI. 14. *Mergentibus ſemper ſortem uſuris foenore obrutum eſſe.* ubi vid. Drakenb. & 17. *Merſam & obrutam foenore partem civitatis in libertatem ac lucem protrahere.* & 27. *Nolunt conſpici ſummam aeris alieni, quia indicatura ſit demerſam partem a parte civitatis.* Silius Italicus XI. 429.

Nec luxus ullus merſaeque libidine vitae
Campanis modus.

Merſant quoque Tragur. Lucret. V. 1006.

Nunc rerum copia merſat.

Oblimare dixit Claudian. III. de R. P. 29. qui locus egregie huc facit.

Diſſuaſor honeſti
Luxus & humanas oblimat copia mentes.
Provocet ut ſegnes animos rerumque remotas
Ingenioſa vias paullatim exploret honeſtas.
Utque artes pariat ſollertia, nutriat uſus.

BURM.

Ni furor.] *Ne f.* Trag. *Ni* pro *niſi*. Poſt hunc verſum lacuna erat in cod. Memm.

Excita libido] Alii, *exciſa*. alii, *exſciſſa*. PATISS. Lege, *excita*. AUR. *Libido?* lege per interrogationem. DELB. Re. *exciſa*, ideſt, coërcita, conſtrata. ſic ſupra hoc capite, *uſuſque excide-*

Digitized by Google

CXX. *Tres tulerat Fortuna duces, quos obruit omnes*
Armorum ſtrue diverſa feralis Enyo.
Craſſum Parthus habet: Libyco jacet aequore Magnus:
Julius ingratam perfudit ſanguine Romam.
Et, quaſi non poſſet tot tellus ferre ſepulcra,
Diviſit cineres. Hos gloria reddit honores.

Eſt

ciderat aeris. COLLADON. *Excita* codex Scaligeri. *Exciſſit* prima editio, *exciſa* Tragurianus. An *accincta*? HEINS. *Exciſſa* margo Torn. *exciſa* Colb.

Tres] Pompejus, Craſſus, Caeſar. vide Lucan. lib. I. BARTH. Senec. de Conſtat. ſapient. cap. II. de Catone. *Cum ambitu congreſſus, multiformi malo, & cum potentiae immenſa cupiditate, quam totus orbis in tres diviſus ſatiare non poterat.*

Obruit omnis] Quidam legunt *omnes*. COLLAD. *omnes* Trag.

Strue] A lignis. vide Chariſ. lib. I. BARTH. Quem etiam vide libr. XXIII. Adverſ. cap. 2.

Enyo feralis] Erinnys vel Bellona. GLOSS. I. *Erimnys*. COLLADON. Scribe, *Erynnis*. BRASSIC. Alii, *Erynnis*. Ut infra cap. CXXIV.

---- Horrida Erynnis
Et Bellona minax.

Sed *feralis Enyo* etiam Apollonio Collatio in Excid. Hieroſolymor. ut notavit Goldaſt. ad Valerianum p. 90. in 8. & Barth. ad Claud. lib. I. in Eutrop. verſ. 238. (& lib. XXIII. Adverſ. cap 2.) ERH. Appian. Ἐμφυλ. lib. II. Propert. vs. 83. Eleg. 6. lib. IV. Lucan. lib. X. Eutrop. VI. 6. Oroſ. VI. 13. *Craſſum*, imo Craſſos, patrem & filium. Plin. cap. 24. lib. V. Juſtin. XLII. 4. Sidon. Apollin. carm. 23. Poſſet igitur hic legi Craſſos, niſi obſtaret comparatio trium. BOURDEL. *Erinis*, Tragur. cod.

Libyco jacet aequore Magnus] Mart. lib. V. ep. 71. de Pompejo & Pompeji filiis;

Pompejos juvenes Aſia, atque Europa, ſed ipſum
Terra tegit Libyes, ſi tamen ulla tegit.
Quid mirum, toto ſi ſpargitur orbe? jacere
Uno non poterat tanta ruina loco.

Pompejum Magnum ad Peluſium, quod in Libya ad Nili oſtium, qua oppidum excurrit, occiſum & ſepultum eſſe, plerique tradunt. vide Rader. ad Martial. libr. V. ep. 71. & lib. III. ep. 65. & Andr. Schottum in Not. ad auctorem de Viris illuſtribus, num. 77. Lucanus libro VIII. verſ. 713.

Pompejo raptim tumulum Fortuna paravit,
Ne jaceat nullo, vel ne meliore ſepulcro.

Petrus Comeſtor in Scholaſt. Hiſtor. *Pompejus, Hyrcano favens contra Ariſtobulum, Iheruſalem templum obſedit, profanavit, in porticibus equos ſtabulavit. Unde numquam poſtea fuit fortunatus, qui prius erat fortunatiſſimus, & occiſus diu jacuit inhumatus.* Adi Joſeph. Matthatriadem in Antiquit. Judaic. & Gorionidem in Epitom. & Conradum Thuricenſem in Fabulario. ERH.

Magnus] Lucanus recte *truncum* vocat. Exſtat in Pompejum verſus Adriani Caeſaris in Graecis Epigrammatib. à Dione etiam laudatus:

Τοῖς ναοῖς βρίθοντι πόσση σπάνις ἔπλετο τύμβου;

BRASSIC.

Julius] Alii, *Tertius*. TORN. Malim *Tertius* cum prima editione & aliis ſcriptorum, qui & *Erinnys*, non *Enyo* paullo ante. HEINS.

Perfugit ſanguine] Lege, *perfudit*. BARTH.

Et quaſi] *En* Stewechium legere notaverat manus docta in ora Cl. Heſſelii libri.

Tot tellus] Lege *tellus tot*. DELBEN. Martial. de Pompejis libr. V. Ep. 71.

Quid mirum toto ſi ſpargitur orbe? jacere
Uno non potuit tanta ruina loco,

lib. V. Ep. 76. vid. lib. III. vet. Epigr. AURAT. Quem vide etiam libr. XXIII. Adverſ. cap. 2. In Catalect. exſtant epitaphia Pompejorum, in quorum quarto:

---- Diviſa ruina eſt,
Uno non potuit tanta jacere ſolo.

Lindenbrog in Not. ERH. *Tellus tot* Memm.

Hos gloria reddit honores] Hoc hemiſtichium videtur παρῳδιάζειν Dionyſ. Cato in Diſtich.

---- Quos gloria vexat inanis.

ERHARD. Reſpicit ad frequentes his temporibus hiatus terrae, de quibus Virgil. Georg. I. & Lucan. I. BOURD. *Gloria* pro ambitione & inani ſtudio famae ponitur, quam poëtae, ut numen, à militaribus viris cultam, ſaepe inducunt, quae ad quaevis ſtimulat, & poſtea hanc mercedem reddit. Sic *gloriae cupidi* Juſtin. VI. 8. De ea nos aliquando latius ad Valer. Flacc. lib. I. verſ. 76. agemus. Poſt *honores* erat iterum lacuna in Cod. Memm. BURM.

Eſt locus exciſo] Ante hunc verſum legitur in v. c. MS. *Rerum humanarum* &c. TORN. Topographia, id eſt, loci deſcriptio, in quo ſemel Orcus, ſeu Pluto, Proſerpinam filiam Cereris rapuit

Eſt locus, exciſo penitus demerſus hiatu,
Parthenopen inter magnaeque Dicarchidos arva,
Cocyta perfuſus aqua. nam ſpiritus extra
Qui furit, effuſus funeſto ſpargitur aeſtu.
Non haec autumno tellus viret, aut alit herbas
Ceſpite laetus ager: non verno perſona cantu

Mollia

puit uxorem: vel inferorum domus deſcriptio. BUSCH Deſcriptionem hanc Veſuvii montis credit Gonſalius, ſed ſulphurariam agri Puteolani à Petronio hic egregie deſcribi oſtendit eruditiſſimus Bernardus de Montfaucon, in Diario Italico nuper edito cap. XXI. & certe locum penitus demerſum exciſo hiatu, non montem eſſe culvis patet. BURM.

Parthenopen] Lege *Parthenopes*. AURAT. STEPHAN. Lege *Parthenopen inter magnaeque Dicarchidos*. COLLAD. *Parthenope*, à Sirene ſic nominata, praeclara urbs eſt Campaniae, quae nunc Neapolis, id eſt Nova urbs, nominatur. Hanc Cumani à parentibus egreſſi condidiſſe feruntur: qui, cum in eo loco Parthenopes corpus in veteri monumento conditum inveniſſent, nomen ejus urbi indidere. hinc *Parthenopeus*, id eſt, Neapolitanus. BUSCH. In MS. Bongarſiano gloſſator, *Neapolim*, & ſtatim illa, *Dicarchidos arva*) *Cumarum*. ERH. Neapolim. Gloſſ. MSS. Plin. cap. 5. lib. III. BOURD. Vid. Camill. Peregrin. Canipan. Felic. Diſſert. II. §. 18. pag. 186. *Dimerſus* Tragur. Claudian. II. Ruf. 527. ut Heinſius emendavit:

Penituſque immerſus anhelet.

BURM.

Magnaeque Dicarchidos arva] Campaniae arva, ubi Puteoli, qui olim Dicaearchia, quod juſte regerentur, dicti. GLOSS. Alii, *magnae*. TORNAES. Alii, *Dicaearchidos*. AURAT. *Magnaeque Diarchidos*, ita fere v. c. SAMBUC. Lege, *Dicearchidos*. Statius lib. II. Sylvarum in Surrentino Pollii:

Celſa Dicarchaei ſpeculatrix villa profundi.

Plinius lib. III. cap. 5. *Deinde Puteoli colonia, Dicearchia dicti.* Meminit Strabo, & Stephanus de Urbibus, & noſter Feſtus Pompejus. BRASS. Tragurienſis codex *magne elicbartidos arva Cocithia perfuſus aqua.*

Cocyta aqua] Alii *Cocytia*. alii *Cocyti*. PATISS. SAMBUC. & BRASSIC. Cocytus foeda palus, in qua ſemper luctiferi bubonis gemitus & aliarum dirarum avium turpiſſimus ululatus auditur Seneca in Herc. Fur. verſ. 686.

Palus inertis foeda Cocyti jacet:
Hic vultur, illic luctifer bubo gemit,

BUSCH. Aut duae vocales in unam contrahuntur, aut ſecunda ſyllaba hujus vocis, *Cocytia*, non convenit verſiculi modulo. Quare probo quod eſt in aliis editionibus, *Cocyta*, pro *Cocytia*, ut *Ceraunum ſaxum*, pro *Ceraunio*, dixit Propertius lib. II. El. XIII. verſ. 3.

Non potuit ſaxo vitam poſuiſſe Cerauno?

Et ut idem lib. III. El. III. verſ. 67. dixit *Partham tellurem*, & *Parthos focos*: ac Virgilius, *Romulam tellurem*. RICHARD. *Cocytia* Memm. *Cocythi* Leidenſ.

Spiritus] Virgil.

—— *Saevi ſpiracula Ditis.*

BARTH. Quem vide etiam lib. XXIII. Adverſ. cap. 2.

Furit effuſus funeſto] De repetitione literae *f* vid. Arnold. ad Caton. Diras p. 88. BURM.

Aeſtu] Peſtilenti calore, vide Thucydid libr. II. BARTH. Quem vide etiam lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. Recte Barthius. Lucretius lib. VI. verſ. 1260.

Omnia complebant loca tectaque, quo magis aeſtus
Confertos, ita acervatim mors accumulabat.

ut olim ille locus ante Lambinum legebatur. v. Rutgerſ. Var. Lect. IV. 1. & Barth. lib. I. Adv. cap 9.

Auctumno] Lege, *autumno*. non *auctumno*. DELBEN. Vide Barth. lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. cui hic locus ſuſpectus eſt. *Autumpno* Trag. *Herba* Colbert.

Vellus viret] *Ts. tellus viret*. COLL.

Laetus ager.] Agri laeti qui feraces & pingues. Serv. ad I. Aeneid. Hinc ſtercorandis agris fimus *laetamen*. Serv. ad I. Georg. BOURD.

Verno perſona cantu] Nota *perſona*, pro *reſonativa*. AURAT. Ovid. lib. III. Triſt. Eleg. 12.

Indocilique loquax gutture vernat avis.

Neſcio autem, an apud Rutilium lib. I. verſ. 112.

Vernula quae vario carmine ludat avis,

intelligatur avis, quae vere canit: cum *vernulam avem* interpreter domi natam, cum Barthio. Ita *urbanitas vernula* ſupra cap. XXIV. vide tamen

Munck.

Digitized by Google

Mollia diſcordi ſtrepitu virgulta loquuntur:
Sed chaos, & nigro ſquallentia pumice ſaxa
Gaudent ferali circum tumulata cupreſſu.

Has

Munck. ad Fulgent. lib. I. pag. 10. Valer. Fl. III. 401.

Stant tacitae frondes, immotaque ſilva comanti
Horret verna jugo.

Ubi tacitae frondes virgultis loquentibus contrariae. Conferri debet tota deſcriptio. Paullin. Natal. VII. *Vocibus vernare novis.* BURM.

Mollia] Flexibilia, lenta, mobilia. ERH.

Virgulta loquuntur *Pſithyriſma* vocat Theocritus. Martianus Capella in Muſica: *Quoque procerior arbor eſt, & in altum tendit, eo magis acutum ſonum reddit: quaecumque vero quam minimum ab radice abſunt, gravius & rauco murmure quatiuntur.* Meminit & Seneca in Natural. quaeſtionib. L. Apulejus lib. II. Aſini: *Arbores clementi motu brachiorum obſibilabant.* Auſonius ad Paulinum:

Eſt & arundineis modulatio muſica ripis,
Atque arguta ſuis loquitur coma pinea ventis,
Incubuit foliis quoties levis Eurus acutis.

Cornelius Severus:

Pinea frondoſi coma murmurat Apennini.

Catullus Carm. IV.

---- Nam Cythorio in jugo
Loquente ſaepe ſibilum edidit coma.

Claudianus I. lib. de Raptu Proſerpinae:

Stridula coniferis modulatur carmina ramis.

Idem de Nuptiis Honorii & Mariae:

Et platano platanus, alnoque aſſibilat alnus.

Nemeſianus Eclog. I.

Obſtrepat & vento nobis ne garrula pinus.

BRASSIC. Manil. lib. III. verſ. 651.

---- Totumque canora
Voce nemus loquitur.

Longus I. Poemen. ἤκουσεν ἄν τις ϗ τοὺς ποταμοὺς ᾄδειν, ἠρέμα ῥέοντας, ϗ τοὺς ἀνέμους συρίττειν, ταῖς πίτυσιν ἐμπνέοντας. BARTH. Quem etiam vid. lib. XXIII. Adverſ. cap. II. Muſicae rationis hoc eſt. Nam, ut quaeque procerior ac mollior arbor eſt, eo magis vento acutum reddit ſonum, auctore Capella. Auſonius;

Eſt & harundineis modulatio muſica ripis,
Atque arguta ſuis loquitur coma pinea ventis,
Incubuit foliis quoties levis Eurus acutis.

Claudianus de Rapt. Proſerp. lib. I. verſ. 206.

Stridula coniferis modulantur carmina ramis.

ubi Parrhaſius in Comment. & Barth. in Animadverſ. Quo retulerim & illud, quod paullo prius in hoc carm. legitur;

Orbata eſt avibus, mutoque in litore tantum
Solae deſertis adſpirant frondibus aurae.

ERH. Virgil. Ecl. VIII. verſ. 22.

Maenalus argutumque nemus pinoſque loquentes
Semper habet.

& Eclog. V. 28.

Monteſque feri ſilvaeque loquuntur.

Claudian. I. Stilic. 408.

Fama loquacibus alis.

Jocantur Colb. BURM.

Nigro ſqualentia pumice ſaxa] De ſpiraculo Ditis contra nigrum pumicem hoc dicit. Barth. Claudian. II. de rapt. Proſ. verſ. 103. ERH.

Circumtumulata] Ἴσως, *circumcumulata.* ut infra, *cumulos*, dixit, pro, *tumulos.* COLLAD.

Cupreſſu] Lucanus in III. verſ. 442.

Et non plebejos luctus teſtata cupreſſus.

Et prolixe Plinius. BRASSIC. Ovid. lib. III. Triſt. eleg. 13.

---- Ferali cincta cupreſſu.

Sammon:

---- Feralis fronde cupreſſi.

Horat. Epod. V. *cupreſſus funebris.* Acro: *Inferis conſecratas & funeri aptas, quia funeribus adhibebantur: nam, ut cupreſſus reciſa numquam repullulat, ita mortui non redeunt ad vitam.* Hinc Stat. Theb. libr. IV. verſ. 464. *cupreſſus Intexit plorata latus.* Lutacius: *Apollo, miſertus Cypariſſi, vertit eum in arborem ſui nominis, de qua Virg. Funeſta fronde coronat. Haec cauſſa eſt quare cupreſſus divitum funeribus adhibetur. Lucanus: Et non plebejos luctus teſtata cupreſſus. Quia inceſtatas familias Romani hac notabant. Quidam volunt, ad hoc electam arborem, quia infructuoſa apta defunctis, vel, quod in tutelam dixerint inferorum.* L. *funeſtatas familias.* nam, quod *inceſtatas familias* ea notarint, nullibi lectum. Servius ad Virgil. IV. Aen. verſ. 506.

---- Fronde coronat
Funerea.

Serv. *Romanis moris fuit, ut potiſſimum cupreſſus, quae exciſa renaſci non ſolet, in veſtibulo mortui poneretur, ne quis ſacram rem facturus imprudens domum introëat.* Antiquiſſimus cupreſſi uſus in funeribus,

Digitized by Google

Has inter ſedes Ditis pater extulit ora,
Buſtorum flammis, & cana ſparſa favilla,
Ac tali volucrem Fortunam voce laceſſit:
a Rerum humanarum, divinarumque poteſtas,
Sors, cui nulla placet nimium ſecura poteſtas,
Quae nova ſemper amas, & mox poſſeſſa relinquis;

DIS PATER. *Ecquid*

neribus, ſed apud alias gentes diverſus. Legimus, arcas confeciſſe ex cupreſſu. Theodor. Serm. VIII. de Martyr. καὶ ὁ Θουκυδίδης τῶν ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ τετελευτηκότων διηγεῖται τὸ γέρας, &c. ἀλλ' ἡμῖν δὲ τοῖς ἥκιστα εὐσεβοῦσιν ἐμηχανήσατο τιμήν, κυπαρισσίνας μὲν κατασκευάζοντες λάρνακας, κοινῇ δὲ πάντες, οἱ μὲν ἡγούμενοι, &c. WOUWER.

Sedes.] *Sepades* v. c. forte *ſaepes.* Scaliger ad oram.

Ditis pater] *Dis*, Pluto: inde *divitiae*, omnes è terra provenientes opes. & *ditem* veteres divitem appellavere. *Ditis pater* eſt Diabolos, ſicut *mendacii pater* idem dicitur in Euangelio Johannis. BUSCH. *Ditis*, recto caſu. In vet. Gloſſ. *Ditis pater*, Πλούτων. Scalig. in Catal. ad Aetnam verſ. 640. Adde Goldaſtum in Paraenetic. ad Columban. ERH. Alcaeus: Καίτοι, πάτερ Πλούτων. Sueton. Othon. cap. VIII. BOURD. Gloſſae, *Ditis pater*, Πλούτων. Tertullianus ad Nationes à V. C. Jacobo Gothofredo editus lib. I. cap. 10. *Riſimus & meridiani ludi de deis luſum, quod Ditis pater Jovis frater gladiatorum exſequias cum malleo deducit.* In MS. erat *Diſtis pater.* HEINS. Servius ad Virgil. VI. Aeneid. 273. *dicimus & hic Dis, & hic Ditis.* vide Cicer. II. de Nat. deor. 26.

Et cava ſparſa] Lege, *& cana.* AURAT. & BRASSIC. Ita paſſim poëtis cinis & favilla *cana* dicitur. vide Heinſ. ad Ovid. II. Art. amator. 440. & Arnold. ad Caton. Diras vs. 60.

Ac tali volucrem Fortunam] Compellatio Ditis, & attentio ad Fortunam deam contra humanam parcimoniam. BUSCH Sic Cicero pro Sylla: *volucris fortuna.* BOURD. Recte: alata enim fingitur. Horat. libr. III. od. 29.

Laudo manentem; ſi celeres quatit
Pennas, reſigno, quae dedit.

Ovid. Metam. VIII. 13.

Inter utrumque volat dubiis victoria pennis.

ubi male mutat Heinſius. & Triſt. V. VIII. 15. ex MSS.

Paſſibus ambiguis Fortuna volatilis errat.

Et occaſio, quae eadem & Fortuna, in Epigrammate D. Auſonii XII.

Quid talaria habes? volucris ſum.

Ita cum aliis eſt ſtatua apud Sponium & alios. vid. Ampl. Cuper. Harpocr. p. 38. Beger. Theſ. III. p. 297. Opponitur illa manenti Fortunae, de qua ſupra cap. LXXX. Cum autem volucris & inconſtans Fortuna omnibus populis fuerit, videbatur apud Romanos ſedes poſuiſſe, quare eleganter Ditis Pater eam hic titulo *volucris* compellare inducitur à Petronio, ut admoneat eam levitatis, & debere ad ingenium ſuum redire, cum Romani non mereantur ejus munere perpetuo frui. Egregie haec illuſtrant verba Plutarchi, in libro de Fortuna Romana pag. 317. ubi dicit, Fortunam levibus ſe alis librare, & praecipitem ferri. Ita illam deſeruiſſe olim Perſas & Aſſyrios, deinde leviter PERVOLASSE Macedoniam, poſtea Aegyptum & Syriam peragraſſe, aliquoties ſe Carthaginem contuliſſe, ſed, cum trans Tiberim in Palatium veniſſet, ALAS depoſuiſſe, talaria exuiſſe, & globo ſuo verſatili abjecto, Romam intraſſe ὡς μενοῦσαν, *ut manſuram.* Et hoc ſequentia indicant,

— *Cui nulla placet nimium ſecura poteſtas,* &c.

Quibus exprobat Fortunae ſuam erga Romanos conſtantiam. Quod & vox *laceſſit* docet, & hine in nummis Imperatorum *Fortuna Auguſti* exhibetur ſine alis, veſte talari firmiter conſiſtens, cum cornu copiae & gubernaculo, ut Plutarchus eam dicto loco deſcribit. BURM.

Laceſſit] Quid ſi *faceſſit*, id eſt, fatigat? *Fatigare* eleganter de precibus immodicis dicitur. Juſtinus lib. I. Quinctil. decl. IV. *Illa aeſtimemus, propter quae fatigamus votis deos. Laſſare* dixit Stat. lib. IX. Theb. verſ. 722. CUPER.

Rerum humanarum] Hunc verſum, tamquam arrogantem nimis atque inſolentem explodendum cenſet Torrent. ad Horat. lib. I. Od. 35. Recte ſi Chriſtianus feciſſet. Sed in Romano poëta quis non ferat, quod mille alii Fortunae adſcripſerunt? & qui, ut ipſe fatetur, ex vulgi opinione locuti ſunt. In Tragur. erat *Rex humanarum.* Conf. Gronov. Diatr. Stat. pag. 251. & 253. BURM.

Sors cui nulla placet nimium ſecura poteſtas.] Hunc verſum totum omiſit Scaliger in Catalectis. BARTH. (Quem & vide lib. XXIII. Adv. cap. 2.) Fortuna Huguitioni, Papae, Balbo, Buttoni. ERH. Non agnoſcit codex Tragurienſis. Iſque eſt, cujus in recenſione ſupra mentio facta eſt.

Ecquid Romano ſentis te pondere victam?
Nec poſſe ulterius perituram extollere molem?
Ipſa ſuas vires odit Romana juventus,
Et, quas ſtruxit opes, male ſuſtinet. Adſpice late
Luxuriam ſpoliorum, & cenſum in damna furentem.
Aedificant auro, ſedeſque ad ſidera mittunt.

Ex-

eſt. Et ſuſpectus mihi vel propter mox geminatum *poteſtas*. HADR.

Divinarumque poteſtas, Quae nova, &c.] Lege forte;

----- Divinarumque poteſtas,
*Cui nulla nimium * nimium --- poteſtas.*

DELBEN. Adde verſum iſtum ex MS. cod.

Fors, cui nulla placet nimium ſecura poteſtas.

COLLADON. *Poteſtates coeleſtes* pro ſuperis non ſemel eruditiſſimus Arnobius dicit. Barth. ad Claudian. Nupt. Hon. & Mar. verſ. 199. & lib. II. in Eutrop. verſ. 65. ERH.

Quae nova] Alii, *tu nova*. TORN. Menand.

Ὡς μεταβολαῖς χαίρουσα παντοίαις τύχη.

PITH. Polyb. I. 4. Ἡ τύχη πολλὰ καινοποιοῦσα καὶ συνεχῶς ἐναγωνιζομένη. ubi vid. Caſaub. [qui hunc Petronii locum citat.] Ovid. V. Triſt. 9. Hinc Euripid. Alceſt. ait: τὸ τῆς τύχης ἀφανὲς οὐκ ἔστι διδακτὸν, οὐδ᾽ ἁλίσκεται τέχνῃ. Quare Hecuba apud eumdem:

Οὐ τοὺς κρατοῦντας χρὴ κρατεῖν, ἃ μὴ χρεὼν,
Οὐδ᾽ εὐτυχοῦντας, εὖ δοκεῖν πράξειν ἀεί.
Κἀγὼ γὰρ ἦν ποτ᾽, ἀλλὰ νῦν οὐκ εἰμ᾽ ἔτι.
Τὸν πάντα δ᾽ ὄλβον ἦμαρ ἕν μ᾽ ἀφείλετο.

Confer P. Roverium in Not. ad Panegyr. pag. 98. WEITZ.

Et mox poceſſa] Lege, *poſſeſſa*. COLLADON. Forte, *Vix*. Sed non opus. BARTH.

Relinquis] Senec. de Vita beata cap. XXVIII. *Petita relinquimus, relicta repetimus.*

Ecquid] Trag. *& qui.*

Pondere] Calpurn. eclog. I.

Scilicet ipſe Deus Romanae pondera molis
Fortibus excipiet ſic inconcuſſa lacertis.

Ovid. II. Triſt. verſ. 221.

Non ea te moles Romani nominis urget,
Inque tuis humeris tam leve fertur onus.

Perituram] Ἴσως, *ruituram*. COLLAD. *Permiram* Colb.

Ipſa ſuas vires odit] Livius in praefat. I. decadis: *Ut jam magnitudine laboret ſua*. Et; *Jampridem praevalentis populi vires ſe ipſae conficiunt.* Horatius Epod. de bello civili. Tale quiddam ſcribit Aemilius Probus in Ageſilao, & Q. Curtius in X. BRASSIC. Propert. lib. III. eleg. II.

Frangitur ipſa ſuis Roma ſuperba bonis.

Romana juventus.] De qua legend. D. Auguſtin. lib. II. de Civit. Dei 18. Horat. paſſim. BOURDEL.

Struxit] Vide ſupra ad cap. LXXXIV. Horat. II. Sat. II. 95.

Virtus, fama, decus, divina, humanaque pulchris
Divitiis parent, quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus, ſapiens, &c.

Luxuriam ſpoliarum] Lege, *ſpoliorum*. AURAT.

Cenſumque in damna] Supra cap. CXIX. Seneca epiſt. XCVI. *Memini quondam fuiſſe nobile Aeſopi patinam, in quam, quicquid ſolet apud lautos diem ducere properans, in damnum ſuum popina congeſſerat.* BARTH. Quem & vide lib. XXIIII. Adverſ. cap. 2. In ſumtus & expenſas inſanas. vide ſupra verſ. 36. *Ut renovent per damna famem.* Manilius lib. IV. verſ. 11.

Cenſus pretium eſt effundere cenſum.

Aedificant auro] De inſanis Romanorum aedificationibus Cicero, aliique multi. SAMBUC. Manil. lib. V. verſ. 507.

----- Triclinia templis
Concertant, tectique auro jam veſcimur aurum,
Ac, ne materies tali ſub munere deſit,
Quaerere ſub terris aurum, furtoque latentem
Naturam eruere omnem, orbemque invertere praedae
Imperat.

Apul. de Deo Socrat. WOUWER. Cogitatione ſe refert ad domum auream Neronis, quam ſeptem verſibus deſcribit. BOURDEL. Si ſolus Nero auro aedificaſſet, & non ille luxus Caeſaris tempora jam infamaſſet, quo noſter reſpicere debuit, crederem Bourdelotio & Gonſalio, hic auream domum intelligi. Sed plena hujus luxuriae inſectationis ſcripta veterum, ut oſtendit maximus Gronovius Diatr. Stat. cap. XXXIX. & Gevartius Lect. Papin. cap. XIX. vide Horat. lib. II. od. 18. & libr. III. od. I. Lucan. I. 163.

Non auro tectiſve modus.

Lu-

Expelluntur aquae ſaxis, mare naſcitur arvis;
Et permutata rerum ſtatione rebellant.
En etiam mea regna petunt. perfoſſa dehiſcit
Molibus inſanis tellus, jam montibus hauſtis
Antra gemunt: &, dum varius lapis invenit uſum,

In-

Lucret. II. 27.

Nec domus argento fulget auroque renidet.

ubi inepte *oſtro* Preiger. quod toris & veſtibus non domui convenit. Caeterum manus docta in codicis Almeloveniani ora ſcripſerat: forte *aulas*, ſed induxerat iterum. BURM.

Sedeſque ad ſidera mittunt] Seneca libro II. Controv. *Sedes ipſas in tantum exſtruxere, ut domus ad uſum, & munimentum paratae ſint, nunc periculo, non praeſidio: tanta altitudo aedificiorum eſt, tantaeque viarum anguſtiae, ut neque adverſus ignem praeſidium, neque ex ruinis ullum effugium ſit, ad delicias dementis luxuriae lapis omnis eruitur, caeduntur que gentium ſylvae: aeris ferrique uſus, jam auri in exſtruendis domibus.* WOUWER.

Expelluntur aquae] Lucrinus lacus proximus. BONG. Salluſt. in Catilin. Sueton. in Cajo cap. XXI. & XXXVII & Zonar. lib. II. BOURDEL. Ad vivum Papin. lib. I. Sylv. 3. BARTH. Quem & vid. lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. Et hoc male explicare Gonſalinm, docet ibidem Gronovius. Senec. Thyeſt. verſ. 459

Non claſſibus piſcamur, & retro mare
Jacta fugamus mole.

Mare naſcitur arvis] Senec. V. Controv. *Alunt in ſummis culminibus mentita nemora, & navigabilium piſcinarum freta.* BARTH. (Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2.) Senec. Epiſt. XC. Martial. I. Epigr. 24. & 28. BOURDEL.

Mutata rerum ſtatione] Contra naturam. Sen. epiſt. CXXIII. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. Idem ad Claud. IV. conſ. Honor. verſ. 239. citat, ac ſi legiſſet:

Terrae mutata rerum ſtatione rebellant;

eleganter vero illuſtrat vocem *ſtationem*, quae à natura rebus ſingulis per perpetuas leges eſt aſſignata. Ita Lucanus lib. IV. verſ. 127. dixit,

Servatoque loco rerum.

contra Stat. libr. I. Sylv. 2. verſ. 156.

Nec ſervat natura vices.

Senec. lib. VI. de Beneſ. cap. 31. *Mutatis legibus naturae.* Quod autem *rebellant* de Romanis ceperit Barthius ad Gratium verſ. 126. reprehendit eum Gonſalius. Sed defendit ſententiam ſuam Barthius ad Statii dictum locum lib. I. Sylv. 2. BURM.

Rebellant] Qui? Romani ſcilicet. vide ad Cirin. Claudianus de Laud. Stil. lib. II. verſ. 178.

—— Quis devius eſſet
Angulus, aut regio, quae non pro numine vultus
Dilectos colerent.

Non addit: *populi.* Ingenioparactos aliquis leg. *rebullat.* ut ſequenti flammis, ita hoc verſu undis componat Fortunam ſcilicet. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2.

Et etiam] Lege *En etiam.* AURAT. Ita Memm.

Mea regna petunt] Plin. lib II. c. 63. *Si illi eſſent inferi, jam profecto illas avaritia atque luxuriae cuniculi refodiſſent.* BOURDEL.

Mollibus in ſanis tellus. jam montibus auſtris] Legendum eſt: *Molibus inſanis tellus: jam montibus hauſtis.* ita enim habet vet. cod. BRASSIC. Uſque ad miraculum magnis. vide amicum noſtrum, incomparabilem Caſaub. ad Athen. libro XIII. cap 5. BARTH. Has jam Cicero pro Milone cap. XX. & XXX. reprehendit. Tyronibus porro jam notum, *inſana* omnia dici, quae modum excedunt.

Jam montibus auſtris] Γρ. *hauſtis.* AURAT. Vet. cod. *auſtriis.* vulgo *auſtris.* SAMBUC. Alii, *hauſtis.* Delben. *auctis.* DANIEL. *Auſtris* Trag.

Antra gemunt] Sub mole ſcilicet & pondere montium. DANIEL. Illuſtr. N. Heinſius legend. exiſtimat, *Aſtra premunt.* Opinabantur nimirum plerique veterum, aſtra inniti cacuminibus montium. De Atlante, coelum humeris ſubſtinente, nota fabula eſt. BOSCH. Nihil hic ſani, omnino ſcribendum, obloquentibus licet membranis, *Aſtra tremunt.* Opinabantur veteres, aſtra montibus inniti, hinc tota Atlantis fabula pendet. Subducto igitur & ſubruto montium adminiculo, tremere aſtra & caſum minari erat neceſſe. Sic Claudianus bell. Get. verſ. 347. de Alpibus:

Interdum ſubitam glacie labente ruinam
Mons dedit, & trepidis fundamina ſubruit aſtris
Pendenti male fida ſolo.

quae vera illic ſcriptura, non *tepidis auſtris*, quod multi codices agnoſcunt. Noſter infra verſ. 147. ex certiſſima Gronovii caſtigatione:

Quare age, Fors, muta pacatum in proelia vultum,
Romanoſque cie, ac noſtris da funera regnis.
Jam pridem nullo perfundimus ora cruore,
Nec mea Tiſiphone ſitientes perluit artus,

Ex

Concipit.
Papinius lib. III. Theb.

Procul igneus antris
Mons tonat: exundant apices, fluctuſque Pelorus
Contrahit, & ſperat tellus abrupta reverti.

Voces Petronius ſumſit à Marone IV. Georg.

---- *Quid me coelum ſperare jubebas?*

Sic *timere* apud Auſonium de Moſell. 147. de balaena mare hauſtum profundente:

---- *Vicinique timent decreſcere montes.*

GRONOV. Obſerv. lib. I. cap. 19. Reſpicit ad opinionem illam veterum, neſas eſſe, ſi ſolis lux ad inferos veniret: de qua egerunt abunde viri docti. vid. Barth. ad Stat. lib. IV. Theb. verſ. 209. lib. VII. verſ. 785. & libr. XI. verſ. 590. Gronov. ad Senec. Herc. Fur. verſ. 566. Et poëtae eo paſſim adludunt, dum triſtia, tenebroſa, & opaca tartara deſcribunt, & alium apud inferos ſolem, aliam lucem eſſe fingunt. Virgil. Aen. VIII. 245.

Caci detecta apparuit ingens
Regia, & umbroſae penitus patuere cavernae.
Non ſecus, ac ſi qua penitus in terra dehiſcens
Infernas reſeret ſedes, & regna recludat
Pallida, Dis invisa, ſuperque immane barathrum
Cernatur, trepident immiſſo lumine manes.

Ovid. Metamorph. II. 260.

Diſſilit omne ſolum, penetratque in tartara rimis
Lumen & infernum terret cum conjuge regem.

Silius Ital. XII. 129.

Horrendos aperit telluris hiatus
Interdumque novo perturbat lumine manes.

vide & Heinſium ad Claudian. libr. II. de Rapt. verſ. 263 qui & in notis ineditis ad Ovidii lib. V. Metam. verſ. 348. mallet hic *ſpirare*. Sed nihil neceſſe. vide Gronov. ad Senec. Herc. Fur. verſ. 438. *Fatentur* Tragur BURM.

Quare age, Fors] Deeſt, *age*, in vet. cod. MS. TORN.

Romanosque cie] Claſſico excita. Plaut. Amphitr. Virgil. *Aere ciere viros.* Infra;

---- *Et tuba Martem*
Sideribus tranſmiſſa ciet.

ERH. Hoc eſt, inſtiga. Hinc *lituus* pro ſtimulo Cicer. ad Att. libr. II. epiſt. 12. *De lituis* βοώπιδος, *de ſignifero Athemone.* Et lib. XI. ep. 12. *Lituum defectionis fuiſſe.* lib. VI. ad fam. 13. *Quem illi tubam appellant defectionis.* *Ciere* autem proprium verbum militare & *tubae* jungitur. Infra;

--- *Et tuba Martem*
Sideribus tranſmiſſa ciet.

Vide Juſtin. lib. XXII. cap. 7. Suet. in Claud. cap. XXI. CUPER.

Ora cruore] Ita Alexander Macedo de ſe loquitur apud Lucian. in Dialogo Scipione: Ὑμεῖς ἴστε ὅσους ὑμῖν νεκροὺς ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας κατέπεμψα. Φησὶ γοῦν ὁ πορθμεὺς μὴ διαρκέσαι τὸ σκάφος αὐτοῖς τότε. Nicocles rex de malis medicis dicebat hoc Homericum: Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν. BRASSIC. Martian. Capell. lib. I. *Vorax hominum ſititorque etiam ſanguinis gradiebatur.* BOURDEL. *Perfudimus* Colb.

Tiſiphone] Una ex Furiis, à caedibus plectendis dicta. GLOSS. Poſt hunc verſum in vet. cod. MS. leguntur:

Vota mihi cedunt,

& ſequentes. TORN. Scribe ex vet. cod. *Tiſiphone.* BRASSIC. [Puto olim fuiſſe *Teſſiphone.*]

Perluit artus] Ἴσως, *proluit artus.* COLLAD. Sic infra,

---- *Sudor quoque perluit ora.*

ERH. Non opus reponere contra codices *proluit*, de quo verbo agit Caſaubon. ad Prolog. Perſii. Ovidius libr. III. 173.

Dumque ibi perluitur ſolita Titania lympha.

Saepe confuderunt haec cognata verba librarii. Idem poëta Faſtor. lib. IV. verſ. 778.

Dic ter, & i, vivo perlue rore manus.

ut Heinſius legit, vulgo *prolue.* Contra lib. V. verſ. 435.

Terque manus puras fontana proluit unda,

edidit, cum codices plerique habeant *perluit.* Eadem varietas eſt lib. IV. Metam. verſ. 310.

Sed modo fonte ſuo formoſos perluit artus.

Puto autem majoris efficaciae eſſe τὸ *perluere*, quod eſt penitus madeſacere, *proluere* autem leviter adſpergere, *leviter lavare*, ut recte obſervat contra Caſaubonum Heinſ. ad Claudian. lib. II. in Eutrop. verſ. 239. vide infra cap. CXXVIII. BURM.

Ex quo Syllanus bibit enſis, & horrida tellus
Extulit in lucem nutritas ſanguine fruges.
CXXI. *Haec ubi dicta dedit, dextrae conjungere dextram*
Conatus, rupto tellurem ſolvit hiatu.
Tum Fortuna levi defudit pectore voces:
O genitor, cui Cocyti penetralia parent.
Si modo vera mihi fas eſt impune profari,
Vota mihi cedunt: nec enim minor ira rebullit

Pectore

Sullanus] Γρ. *Syllanus.* COLLAD. Quis haec ignorat? Sed audi Senecam lib. I. de Clementia. *Sylla, cum in vicino ad aedem Bellonae ſedens exaudiſſet conclamationem tot militum ſub gladio gementium, exterrito ſenatu, hoc agamus, inquit, patres conſcripti: ſeditioſi pauculi meo juſſu occiduntur. Hic non eſt mentitus; pauci Syllae videbantur,* &c. Plutarch. in Sylla, & nos prolixe in * *Reconditis lectionibus.* BRASSIC. Lucan. lib. I. II. & IV. Plutarch. Mario & Sylla. Senec. de Benefic. BOURDEL. Lucan. I. 330.

Sic & Syllanum ſolito tibi lambere ferrum
Durat, Magne, ſitis.

BURM.

Bibit enſis] Ut Virgil. XI. Aeneid. de haſta,

---- *Virgineumque alte bibit acta cruorem.*

vid. Paſſerat. ad Propert. III. eleg. II. p. 479.

Horrida tellus] Ἴρως, *arida.* COLLAD. *Et horrida* Tornaeſ. Memm. Leid. & Colb. Si horrida ſit, quomodo fruges efferat? deinde non puto poëtam noſtrum ultimam in *enſis* ſine caeſura producere voluiſſe. Scribendum puto *ſordida tellus.* Prima litera adhaeſerat ultimae τῷ *enſis*, & *ordida*, quod reſtabat, à librario in *horrida* fuit mutatum. Neque harum vocum permutationem inuſitatam librariis, docet locus Ovidii lib. IV. Faſtor. verſ. 897.

Stabat & autumnus calcatis ſordidus uvis.

ubi tres codices, quos contulit Heinſius, habent *horridus. Sordida* ergo *tellus*, & madefacta ſanguine belli Syllani & Mariani, ab eo tempore quievit, & quaſi laetamine aliquo illo cruore pinguefacta, extulit fruges. Quare jam fas eſſe ait, iterum bella moveri & agris vaſtitatem induci. *Sordidum* autem proprie de ſanguine, qui foedat & maculat, dicitur. Lucanus lib. IV. verſ. 315.

Sordidus exhauſto ſorbetur ab ubere ſanguis.

Sanguine autem nutritas fruges dixit, ut, praeter Ovidium à Braſſicano laudatum, Statius Theb. VII. 245.

Duc illum in campum veſtro qui ſanguine pinguis
Spirat adhuc pinguisque meo.

& Horatius II. od. I.

Quis non Latino ſanguine pinguior
Campus ſepulchris impia praelia
Teſtatur?

BURM.

Nutritas ſanguine fruges] Eruditiſſime dictum. Servius in Virgil. verſu lib. XII. verſ. 118.

---- *Et diis communibus aras*
Gramineas.

Marti gramen eſt ſacrum, quod ſecundum Plinium ex humano cruore procreatur, &c. Eſt apud Plinium lib. II. cap. 63. & alibi. Meminit & L. Apulejus in libr. de Herbis: & † Leontius Mythographus, auctor minime malus, ſuperioribus annis à nobis tantum non ab inferis excitatus, & aliquando cum philologis * communicandus. Ovid. Epiſtol. I. Heroid.

Luxuriat Phrygio ſanguine pinguis humus.

Corteſius in Corbino:

Et madidae humano pingueſcunt ſanguine glebae.

Tale quiddam de *agreſti* ſcribit Suidas in [illegible]. BRASSIC. Plutarch. in Quaeſtion. Graecor. locum quendam in Samo πάναιμα dictum ſcribit, à copia ſanguinis profluentis ex caeſis ibi Amazonibus. Pſalm. 67. verſ. 24. *Intinguatur pes tuus in ſanguine.* Joan. Bochius ad Pſalm 57. WEITZ

Tunc fortuna] Reſponſio fortunae. BUSCH. Quidam legunt, *Tum fortuna.* COLLAD.

Fas eſt mihi vera] Lege, *vera mihi fas eſt.* AURAT. Legendum eſt, *Haec modo fas impune mihi eſt ſi vera profari.* BRASSIC. *Si modo fas eſt mihi vera impune probari*, Trag.

Impune probari] Lege *profari.* AURAT.

Vota mihi cedunt] Alii, *vota tibi cedent* TORN. SAMBUC. COLLADON. Alii, *mibi;* quod recte exploſum eſt. ERH. Stat. IX. Theb. Sueton. Aug. XXVIII. Cajo XIII. Gerbert. epiſt LXIII.

Re-

* *Hae nondum prodierunt.*

† *Pontius Leontius Burdegalenſis, cujus meminere Sidonius & Fortunatus.*

* *Non praeſtitit: & Leontius adhuc latet, aut periit in bello Smalkaldico, cum numeroſis aliis bonis ſcriptoribus.*

Pectore in hoc, leviorve exurit flamma medullas.
Omnia, quae tribui Romanis arcibus, odi;
Muneribuſque meis iraſcor: deſtruat iſtas
Idem, qui poſuit, moles Deus. Et mihi cordi
Caede creare viros, & ſanguine paſcere luxum:
Cerno equidem gemina jam ſtructos morte Philippos,

Theſ-

Rebus vobis ad votum cedentibus. BOURD. Placet *vota mihi cedis.* A me, inquit, poſtulas, quae mihi ipſi in votis ſunt. ANONYM. Prima editio & Sambuci *vota mihi cedunt*, Traguricnſis corrupta *vota mihi credent.* Sequor priorem lectionem. Dicit fortuna, ſe jam diu optaſſe, iterum Romanos bellis civilibus collidere, jam autem eveniſſe tempus, quod diu votis popoſcerat. Rationem reddit, cur hoc optarit, in ſequentibus, quia Romani ejus muneribus abuſi non reverenter habuerint fortunam benignam. Ita Florus lib. II. cap. 17. *Vir ſummus aſtu & audacia, ſi res ceſſiſſet.* lib. III. cap. I. *Citra ſpem omnium fortuna ceſſit, ut rex fraude praecipuus fraude caperetur.* Sueton. in vita Aug. cap. XCI. *Ceſſitque res proſpere.* Virgil. Aeneid. lib. XII. verſ. 147.

Qua viſa eſt Fortuna pati, Parcaeque ſinebant,
Cedere res Latio.

ubi Servius: *Feliciter cuncta procedere.* BURM.

Minor ira rebellat] Lege *rebullat.* Definire videtur voluiſſe iram. Eſt enim ea fretum (fervorem dicunt, ſive rebullitionem) ſanguinis circa cor. Palmer. in Spicileg Quid ſi, *rebullit*? quod non metuam in textum recipere. ERH. Senec. Epiſt. LXIX. *Cito rebellat affectus* CUP.

Leviorque] Ἴσως, *leviorve.* COLLAD.

Omniaque] Lege, *omnia quae.* AUR. Ita conjectura ducti ſcripſimus; vulgo, *omniaque.* SAMBUC

Romanis arcibus] Vet. Cod. *artibus.* PATISS. SAMBUC. Romae. Sulpicia,

In freta Sicaniae & Carthaginis exiit arces.

BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. lege, *Artibus.* Putſchius, & Pfluglus. ERH. Sed fruſtra; praeſtat *arcibus:* ſequitur enim, *moles iſtas deſtruet, qui poſuit.* HADR. *Artibus* Tragur. Non movendum *arcibus.* Vid. infra verſ. 291. Prima enim editio ſic exhibet, & ita vocat Romam, quia ſeptem arcibus, ſeu collibus, eſt impoſita. vide ſupra ad cap. CXVI. vel quia aedificiis, de quorum luxuria mox queſtus erat Ditis Pater, ſuperbiſſimis tumebat. BURM.

Muneribuſque meis iraſcor] Calpurnius Declam. XCI. *Subito fortuna, ſicut ſolet, ipſa ſuis muneribus invidit.* ubi Schulting. hunc Petronii locum adnotavit. BURM.

Deſtruet iſtas] *Diſtruat*, ut in vet. cod. DANIEL. Sic antea.

Contraque Troas invocat Trojae ſacra.

BOURD. Vide Sueton. in Galb. cap. XVIII. CUPER. *Dextruet* Tragur. Vid. ſupra cap. C.

Idem, qui poſuit, moles deus] Fortuna. *Deus* quandoque ἐπικοινῶς utrumque ſexum complectitur. ERH. Fortuna. dico ad librum clariſſ. viri, Mornacii, & ad l. I. Heliod. BOURD. Minuc. Felix cap. XXXIV.

Et mihi cordi] Forte, *eſt mihi cordi.* SAMB. Quod & verum eſſe puto. ERH. Amiciſſimus M. Oeveringius noſter legendum putat; *eſt mihi cordi:* ſecus enim fruſtra illud & redundaverit. BOSCH. *Eſt mihi cordi.* DOUZ.

Quippe cremare viros, & ſanguine paſcere luxum] Hunc verſum in vet. cod. MS. ſequitur,

Pande age terrarum ſitientia ---

& ſequentes. TORN.

Sanguine paſcere luxum] Explere, & in eo voluptatem meam capere. Optatus Afer lib. II. *Neque enim eccleſia dici poteſt, quae cruentis morſibus paſcitur. & ſanctorum ſanguine & carnibus opimatur.* vide Barth. ad Claudian. lib. II. de laudib. Stilic. verſ. 14. ERH. *Luxum* an *luctum*? Sed *luxum.* ANONYM. Vide Heinſium ad Ovid. lib. III. Amor. eleg. 8. Pro *cremare* vero Gronovius ſuſpicatur ſcribendum eſſe *armare*, id eſt, in bellum civile impellere.

Cerno equidem] Enthuſiaſmus poëticus. Stat. I. Ach.

---- *Video jam mille carinis*
Aegaeum Joniumque premi.

Horat. I. Carm. 15. BARTH. (Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2.) Scilicet animo. Quomodo Cicero lib. V. ad Attic. Ep. 12. *Cerno jam animo, quanto omnia uberiora, atque ornatiora futura ſint.* Hinc patres, quando oculis corporeis ſe aliquid vidiſſe volebant dicere, addebant αἰσθητῶς. Gregorius Nyſſenus in Epiſt. ad Euſtath. pag. 2. Ἐπειδὴ ὄψιν ἴδον μὲν ὁ αἰσθητῶς τοῖς [illegible] ὄψεσι, &c. CUPER. Ariſtophan. Plut. verſ. 382.

Ὁρῶ τιν' ἐπὶ τοῦ βήματος καθεδούμενον.

Pindar. Pyth. VIII. 64.

 Θεάο-

Theſſaliaeque rogos, & funera gentis Iberae:
Jam fragor armorum trepidantes perſonat aures.
Et Libyas cerno, & tua, Nile, gementia cloſtra,
Actiacoſque ſinus, & Apollinis arma timentes.

Pan-

Θεάομαι
Σαφὶς δεάκοντα ποικίλαι αἰθᾶς
Ἀλκυῶν ἐπ' ἀσπίδος.

Ovid. Metam. xv. 444.

Urbem & jam cerno Phrygios debere nepotes.

Curtius v. 1. 7. *Plena omnibus videbatur oratio, quippe Babylonem urbem opulentiſſimam dedi cernentibus.* ubi nil mutandum. BURM.

Gemino jam ſtrictos Marte Philippos] Alii, *gemina jam ſtratos morte Philippos.* TORN. Quidam legunt *jam ſtratos.* COLLAD. DELBEN. Lege, *ſtructos.* Palmer. in ſpecileg. ERH. Legendum:

Cerno equidem gemino jam ſtratos Marte Philippos.

Conſule N. Heinſii notas ad Ovidianum illud lib. xv. Metam. verſ. 824.

Emathiaque iterum madefacti caede Philippi.

BOSCH. *Gemina ſtratos morte* aſſeruit pulchre Gronovius lib. III. Obſerv. cap. II. ubi *mortem* pro ſtrage vel occidione poni docet; a poëtis etiam confundi Philippos Theſſalios & Macedonicos. Sic & Naſo Metam. xv.

Aemathiique iterum madefient caede Philippi.

Legebant alii, *gemino jam ſtrictos Marte Philippos.* Ut hic *mors gemina*, ſic *una mors* apud Lucanum lib. II. de Praeneſtinis à Sulla interfectis.

Unius populum pereuntem tempore mortis.

Auſonius:

Conjungit mortes una ſagitta duas.

Apud Martialem quoque occurrit. Noſter ipſe *mille jam mortibus frigida.* Nam & *mortes* dicuntur, de quibus Voſſius de Analog. lib. I. cap. 40. HEINS. *Gemina ſtratos morte* Memm. *Strictos* Leid. Tragur.

Jam fragor armorum] Ἴρας, *Armeniae.* COLLAD. Legendum:

Jam fragor armorum crepitantum perſonat auras,
* *Et Libyen cerno, & tua Nile gementia clauſtra.*

Neque vero trepidabant aures fortunae eo armorum fragore, quae eum ſibi volenti eſſe non diſſimulet. Palmer. in Spicileg. ERH. Hic verſus in antiquis editionibus omnibus praeponitur alteri. *Et Libyae*, quem Tragurienſis exhibet:

Et Libye cerno tua ville gementia caſtra.

prima editio:

Et Libyae: cerno tua Nile gementia caſtra.

Ampl. Cuperus mallet:

Perſonat aures
In Libya: cerno tua, &c.

Heinſius mallet:

En Libyae cerno tua mole gementia clauſtra.

verſus adhuc cubant in mendo. *Clauſtra* autem & *caſtra* confundi docuimus ſupra ad Trojae Haloſin.

Trepidantes] Ita alibi *timidiſſimam admirationem* dixit. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. XXIV.

Perſonat aures Lege, *auras.* TORN. Lege, *aures.* AUR. Ita vet. cod. vulgo, *auras.* SAMBUC. Heinſ. ad Ovid. Metam. XIII. 406. legebat *auras.* Sed hic retineo *aures*, quia fortuna loquitur, quae antea verſ. 105. *pectore in hoc* & *cerno* dixit, quod oculos ſpectat. Denique *trepidantes* rectius *aures* quam *aurae* dicuntur. BURM.

Et Libyae] Lege, *En Libyae.* AUR. Lege, *& Libyae, cerno Nile.* COLLADON.

Gementia caſtra] Γρ. *clauſtra.* mihi magis placet τὸ *caſtra*, Cleopatrae ſcilicet. COLLADON. Statius:

Cui luget complexa ſuos?

Lucr. lib. I.

..... *Tibi rident aequora Ponti.*

BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 24.

Arma trementes] Alii, *timentes.* TORN. Ἴρας, *timentis*, Nili ſcilicet. COLLADON. Quo referatur illud, *timentes*, non diſpicio. In edit. quidem Lugdun. legitur, *trementis*, unde forſitan legendum eſt, *frementis:* frementem enim & iratum hoſtibus Apollinem in Actiaca pugna deſcribit Propertius in eleg. 3. lib. IV.

Non ille attulerat crines in colla ſolutos,
Aut teſtudineae carmen inerme lyrae.
Sed quali aſpexit Pelopeum Agamemnona vultu,
Egeſſitque avidis Dorica caſtra rogis:
Aut qualis flexos ſolvit Pythona per orbes
Serpentum, imbelles quem timuere lyrae.

Quinetiam eo progredior, ut totum locum illum Petronii hoc modo ac ordine legendum putem:

Cerno

Digitized by Google

Pande, age, terrarum ſitientia regna tuarum,
Atque animas arceſſe novas: Vix navita Porthmeus
Sufficiet ſimulacra virûm traducere cymba.
Claſſe opus eſt. Tuque ingenti ſatiare ruina,
Pallida Tiſiphone, conciſaque vulnera mande.

Ad

Cerno equidem gemina jam ſtratos morte Philippos,
Theſſaliaeque rogos, & funera gentis Iberae:
Et Libyae cerno, & tua, Nile, gementia clauſtra.
Jam fragor armorum trepidantes perſonat aures:
Actiacoſque ſinus, & Apollinis arma timentes.

Apollinis enim filius credi volebat Auguſtus. RICH. Alludit Virg. lib. VII. Aeneid. BARTH. *Timentes* editiones primae, & Traguirienſis. Heinſius in ora codicis ſcripſerat, forte *tuentis*.

Sitientia] *Scientia* Colb.

Arceſſe] Alii, *accerſe*. TORN. Lege, *arceſſe*. Stewech. ad Apul. lib. VII. de Aſin. ERH. Ita ſcribendum. Alterum *accerſe* dudum à viris doctis extra Latii limites proſcriptum eſt. *Accreſce* Colb.

Navita Porthmeus] Alii, *Proteus*. alii, *certa*. TORN. Sic Autiſiod. recte. alii, *Proteus*. Pith. alii, *prora*. PATISSON. Conjectura ducti ſcripſimus *Porthmeus*. utitur & Juvenalis ea voce Graeca, Charontem portitorem deſignante. SAMBUC. Lege *Porthmeus*. BRASSIC. In hoc verbo pone in margine; *Haec emendatio eſt Baptiſtae Pii* Poſter. Annotat. cap. 48. DELBEN. & BONG. Sic reſtituit Bapt. Pius Annotat. Poſter. cap. 48. ex quo loco apparet, Baptiſtam Pium vidiſſe plura Petronii fragmenta. Scaliger *Proreus*, Πρωρεύς. DANIEL. Γρ. *certe*. ἴσως *parta*, vel *picta*. ἴσως *Portmeus*, vel *putri*. COLLADON. Inferorum portitorem vocat *Protheum*: verum omnes poëtae Arbitro repugnant. Ant. Delrio Adverſar. in Senec. Hercul. fur. Act. III. ſcen. 2. verſ. 770. Lege *Porthmeus*, & Charontem intellige, quem Diodorus ſic appellatum contendit, quoniam tranſmittit animas defunctorum. Baptiſta Pius Annotat. poſter. cap. 48. ERH. *Porthmeus* eſt Charon, qui portitor apud inferos eſt. Virgil. lib. VI. Aeneid. *Portitor ille Charon*. *Porthmos* enim ſignificat fretum: & *porthmis*, *idis*, naviculam: & *porthmeus* transfretatorem, id eſt, qui homines navigio traducit. Scholiaſtes Juvenal. ad Sat. III. pag. 31. b. Joan. Tortellius de Ortograph diction. ex Graecis ductar. Baſil. Faber in Theſaur. erud. Scholaſtic. verbb. *Portitor*, & *Porthmeus*, Taubmann. ad Plaut. Aſinar. Act. I. ſc. 3. De eo Virgil. VI. Aeneid. & Seneca Hercul. fur. verſ. 763. Tibullo eſt:

---- Stygiae navita turpis aquae.

Ovidius, ſeu Pedo Albinovanus, ad Liviam de morte Druſi:

Fata manent omnes, omnes exſpectat avarus
Portitor, & turbae vix ſatis una ratis.

WEITZ. Ex fide hiſtoriae patet apud Plin. lib. VII. cap. 25. lib. XVIII. Solin. cap. VI. Et ideo Vellej. Paterc. lib. II. 52. vocat *cruentiſſimum Romano nomini diem*. Oroſius lib. VI. cap. 13. *atrociſſimum bellum*. Eutrop. *bellum exſecrandum & lacrymabile*. Mortuorum numerum notat Caeſar lib. III. B. Civil. Appian. lib. II. Ἐμφυλ. Oroſ. loc. cit. qui addit centuriones 33. ſed legendum eſſe 30. ex fide hiſtorica patet apud Appian. & Plutarch. Notat etiam, ſed paulo aliter, numerum Zonar. lib. II. ex Sueton. Jul. Caeſar. cap. XLI. Dione lib. LV. BOURD. *Protheus* Tragur. Colb. *certe* Leidenſ.

Sufficiet] Tragur. *ſufficit ad ſimulacra*. Forte, *ſufficit hac*. HEINS.

Simulacra virûm] Pro, virorum, animas hominum, quas mox vocat *umbrarum facies*. & etiam *pater umbrarum* dicitur Pluto, id eſt, animarum. ERH. Virgil. fine IV. Georg. Senec. in Oedip.

Vaga per lucos ſimulacra virûm.

Didymus rex Brachmanorum epiſt. ad Alexandr. apud Jacob. de Vitriaco hiſtor. Hieroſol. cap. XC. *Quanta ſimulacra dicunt doctores veſtri apud inferos.* Dico ad Heliod. lib. I. BOURD. Vid. Lucian. Dialog. Mort. p. 130.

Traducere cymba] Pedo Albinovanus Eleg. de morte Druſi;

---- Omneis exſpectat avarus
Portitor, & turbae vix ſatis una ratis.

Lindenbrogius Not. in Catalect. ERH.

Tuque ingenti ſatiare ruina] Haec deſunt in vet. cod. MS. uſque ad verſum

Vix dum finierat, ----

TORN. Horat. od. 2.

Heu nimis longo ſatiate ludo.

DANIEL. Claudian. II. Ruf. 206.

Numina Romanis necdum ſatiata ruinis.

Tumque Hadrianid.

Theſſiphone] Lege, *Tiſiphone*. AUR. Scribe, *Ti-*

Ad Stygios manes laceratus ducitur orbis.
CXXII. *Vixdum finierat, quum fulgure rupta coruſco*
Intremuit nubes, eliſoſque abdidit ignes.
Subſedit pater umbrarum, gremioque reducto
Telluris, pavitans fraternos palluit ictus.
Continuo clades hominum venturaque damna
Auſpiciis patuere deûm. Namque ore cruento
Deformis Titan vultus caligine texit.

Civi-

Tiſiphone. Bellum à *Furiis* immitti, docent omnes poëtae. Sed & hiſtorici, ſemel impendentibus omnibus ultimis, ſic loqui conſueverunt. Hoc Virgilius *Alecto* tribuit. Ovid.

---- *Qua terra patet, fera regnat Erinnys.*

Seneca in Oedipo:

Rupere Herebi clauſtra profundi
Turba ſororum face Tartarea.
Mors alta avidos oris hiatus
Pandit, & omnes explicat alas.

Sic in ſacris propheta: *Infernus dilatavit animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque omni termino.* Lactantius:

Inferus inſatiabiliter cava guttura pandit.

Apud Ammian. Marcellinum mille locis legimus: velut; *Cuncta cientibus Furiis.* Et; *Lituos Bellona luctuoſos inflaret.* Et; *Jam lituis cladium concrepantibus.* Et; *Bellonae faces accenderant.* Et; *Coetus Furiarum horrificus totius Aſiae cervicibus inſedit.* Et; *Malorum civilium buccinas inflabant.* Et caetera: quis enim omnia poſſit perſequi? Seneca lib. IV. Natural. quaeſtion. ſcribit, in ſummis malis exclamaſſe Menandrum: *Omnes mali vivunt.* BRASSIC.

Conciſaque vulnera mande] Biturig. *pande*, Pith. PATISSON. Ἴσως, *funera*, vel, *viſcera mande.* COLLADON. Lege, *vulnera.* DELBEN. Valer. Flacc. lib. III. verſ. 105.

Dedit ille ſonum, compreſſaque mandens
Aequora purpuream ſingultibus expulit haſtam.

Qui locus merito mihi ſuſpectus. *Expellere haſtam ſingultibus*, nihil eſſe, omnis viderit. Tentabam *extrahit*, nunc muto, & cum Zinzerling. cap. XIV. Promulſ. critic. lego *exſpuit auram.* Verum ſimile plane factum de mortuo refert Euripides Phoeniſſ. verſ. 1432. Quintil. decl. XII. *terram morientes momorderunt.* Homer. Iliad. B. verſ. 418. adde Giphan. in Epiſt. apud Abbem. pag. 647. poſſet tamen hic legi *lambe.* CUPER. Prima editio & Sambuci, *conſciſſaque vulnera manda.* Tragur. *conſiſſaque vulnera mande. Pande* Leidenſ. & Colb. Verum puto *lambe.* Sanguine enim paſtas Furias, quis ignorat?

Ducitur] *Dicitur* Tragur.

Fulgure.] *Sulſure* Colb.

Intremuit] Ἴσως, *infremuit.* COLLADON.

Subſedit] Ita omnes editiones ante Gonſalium, qui non monuit, unde *ſubſidit* hauſerit, quod habet & Hadrianides. quomodo autem verba illa *ſedere* & *ſidere*, & compoſita, paſſim confundantur, oſtendimus ſupra ad cap. XCVI.

Gremioque reducto] Id eſt, clauſo hiatu. Seneca Troad. verſ. 198.

Repetenſque Ditem, merſus ingentem ſpecum
Coeunte terra junxit.

CUPER. Heinſius mallet *gremioque reductae Telluris pavitans.* Tornaeſ. *reductus.*

Fraternos palluit ictus] Autor Culicis.

Fraternos plangat neu populus ictus.

BOURD. *Polluit* Leidenſ. & Tragur.

Namque ore cruento] Forte debuerat ſubſequi hujuſmodi verſus;

Noſtrum quadrijugi ſcandens ſol aethera curru.

AUR. Γρ. *ora*, Ἴσως. COLLAD. *Ora cruento* Colb.

Deformis Titan] Sic legendum eſſe vidit Janus Paſſeratius: nam vulgo ſic legitur; *Deformis titubans.* Cui ſimile eſt illud Virg. I. Georg.

Cum caput obſcura nigrum ferrugine texit.

Lambin. Comment. ad Lucretium lib. IV. 74 *Titan* pro ſole. Barth. ad Claudian. An, quia in MS. Bongarſiano legitur *ora*, totus locus ita erit cum Colladonio componendus;

---- *Namque ora cruentus*
Deformi Titan vultus caligine texit.

Vulgatam tamen lectionem defendit vet. poëta apud Oroſium lib. VII. cap. 5. ubi de Furore;

---- *Fremit horridus ore cruento.*

Sunt autem notanda hoc loco oſtenta, omina, & praeſagia futurorum bellorum, de quibus vide Barthium pluribus locis in Animadverſ. ad Claudianum

Digitized by Google

Civiles acies jam tum ſpirare putares.
Parte alia plenos exſtinxit Cynthia vultus,
Et lucem ſceleri ſubduxit. Rupta tonabant
Verticibus lapſis montis juga, nec vaga paſſim
Flumina per notas ibant morientia ripas.

Ar-

dianum ubi varia horum verſuum loca explanantur. ERH.

Deformes Titan] Vet. *titubans.* Pith. PATISSON. Deeſſe videtur verſus ante hunc. STEPH. Lege, *deformi.* BRASS. In antiquo exemplari male erat, *deformis titubans.* BOSCH. Lege, *Titan.* ſic etiam Delbenius conjecit legendum. DANIEL. Expreſſimus editionum veterum & Traguriensſis codicis lectionem, quae licet mendoſa ſit, non auſus tamen ſum conjecturas virorum doctorum recipere in contextum. Caeterum ſimilia his oſtenta vide apud Statium lib. VII. Theb. verſ. 404. *Titubans* eſt in Tornaeſ. Leid. & Trag.

Vultus caligine texit.] Virgil. Georg. I. Lucan. l. I. Dico ad lib. II. Heliodori. BOURD.

Civiles acies jam tum ſpirare putares] Id eſt, diceres, cruentum ſolem jam ſpirare bella civilia. COLLADON.

Parte alia] Prodigia belli futuri praenuncia. BRASS.

Rupta tonabant] Legi poſſe videtur Delbenio:

----- *Jam rupta tenebant*
Verticibus laſſis montes juga.

DANIEL. Pro, diſrupta, ſciſſa. ERH. Verbo *tonare* majora murmura & ſonitus indicari docuit Barthius ad Stat. lib. I. Achill. verſ. 452. ubi, in montibus auditos ſonitus pro prodigiis habitos, hoc adducto Petronii loco oſtendit. *

Et lucem ſceleri] *Celeri* Trag.

Laſſis montis] Ἴτως, *quaſſis montes.* COLLADON. Lege, *Verticibus lapſis montis juga.* Labes enim ſignificatur & hiatus, quae ipſa quoque in oſtentis numerata ſunt. Palmer. in Spicileg. ERH. Habent omnes editiones & Colbert. atque Traguriensſis *laſſis.* Semper vero *laſſus* & *lapſus* à librariis confunduntur, ut mille locis oſtendi poſſit. vid. Broukh. ad Propert. lib. IV. eleg. IV. verſ. 62. *Laſſi* autem *montes* poëtice dicuntur à frequenti & toties iterato illo ſonitu, quem edebant. Heinſius in marginem conjecerat, *laceris*, vel *quaſſis*, vel *laxis.* BURMAN.

Flumina] Alii, *Fulmina.* TORN. Lege, *Flumina.* COLLAD. BRASSIC. Morientibus illis fluminibus opem ferre conabimur, non abſurda prorſus opinione, ſcriptum fuiſſe à Petronio,

----- *Nec vaga paſſim*
Flumina per notas ibant torrentia ripas.

hoc ſenſu: vaga flumina, paſſim torrentia, tunc non ibant per notas ripas. Non amplius, inquam, alveo ſuo & ripis flumina continebantur, ſed effuſa per agros & ſylvas omnia ſternebant & rapiebant ſecum. Loquitur enim de prodigiis bellorum civilium, de quibus etiam Virgil. lib. I. Georg. verſ. 482.

Proluit inſano contorquens vortice ſylvas
Fluviorum rex Eridanus, campoſque per omnes
Cum ſtabulis armenta tulit.

Idem in lib. II. Georg. verſ. 452.

Nec non & torrentem undam levis innatat alnus
Miſſa Pado ----

Plinius de eodem Pado, ſive Eridano, lib. III. cap. 16. *Augetur ad Canis ortus, liquatis nivibus, agris quam navibus torrentior*, id eſt, rapiditate & impetu nocentior. Ut autem *torrentem* undam dixit Virgilius, ſic & Seneca in epiſt. XL. *Habeat vires magnas, moderatas tamen, oratio, ſi perennis unda, non torrens.* Idem Virgil. in Eclog. VII.

Hic tantum Boreae curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Torrentia flumina, ut Homero, χείμαῤῥοι ποταμοὶ, Ιλ. Δ. Petronius vero *notas ripas* dixit, imitatione Horatii, torrentem amnem deſcribentis, in laudatione Pindari libr. IV. od. II. verſ. 5.

Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem ſuper notas aluere ripas,
Fervet, immenſuſque ruit profundo
Pindarus ore.

RICH. Scribe:

----- *Nec vaga paſſim*
Flumina per notas ibant morientia ripas.

non aliter, quam dicit Macrob. in Somn. Scipion. lib. II. cap. 8. Familiariter *per* pro inter ponere ſolet. Nec audio qui, in nuperis notis, morientibus hiſce fluminibus mederi conatur, ſed veriſſimum eſt, quomodo poſui ego & interpunxi. Non manebant, inquit, intra ripas ſuas flumina, paſſim vaga. Et, ne haeſitet quiſpiam

Armorum ſtrepitu coelum furit, & tuba trinis
Sideribus Mortem acta ciet: jamque Aetna voratur

Igni-

porro, ponam Manilianos verſus, libro IV. Aſtron. verſ. 624. quos hic adumbravit Petronius;

Donec in Aegyptum redeant curvata per undas
Littora, Niliacis iterum morientia ripis.

Quod autem ait, *ibant morientia*, aſpexit quodammodo Claudianus in Conſul. Mall. Theod. verſ. 114.

---- *Naſcentes ibant in ſecula libri.*

Pontanus Not. in Somn. Scip. lib. II. cap. 8. Eleganter, *morientia*, pro, exareſcentia, ut apud Claudian. Malim autem, *latas*, quam *notas*, quia decreſcente flumine *latae*, ſeu *laxae*, fiunt ripae. Barth. ad Claudian. Conſul. Olybr. & Probr. verſ. 220. Qui tamen ſui oblitus ad Bell. Gildon. vſ. 41. ed. prim. ſcribit; *Notas ripas* excedentem *vagum* dicunt etiam Horat. & Seneca. Et diverſa loqui videtur, *vaga* & *morientia* eadem vocans, nec ſufficere videntur, quae Pontanus produxit. Sed omnis elegantia in τῷ *morientia* ſepulta eſt. Dicit enim, *mori flumina*, quae exuberantia ſpeciem ſuam perdunt & confundunt. Mors enim reſolutio formae eſt. ERH. Recte explicat Gronovius lib. III. Obſerv. cap. II. contra Barthium (quem & vide ad Stat. IV. Sylv. III. verſ 74.) & Adverſ. XXIII. 97. & alios. Eodem alludens Ovid. Remed. Amor. 653. antea de torrente, cui amorem comparat, locutus.

Fallat, & in tenues evanidus exeat auras,
Perque gradus molles emoriatur amor.

Graeci τελευτᾷν. vid. Olear. ad Philoſtr. Apollon. Tyan. I. 20. Neque etiam *notas ripas* movere licet. nec cum Boxhornio ad Lamprid. Diadumenum conjicere *noſtras*. Manilius lib. IV. vſ. 417.

Terrenos aſpice tractus
Et maris, & notis fugientia flumina ripis.

Ita Phaedrus lib. I. ſab. II. *exitus notos* dixit, & Ovidius libr. I. Metam. verſ. 370.

- - - *Adeunt pariter Cephiſidos undas,*
Ut nondum liquidas, ſic jam vada nota ſecantes

Ire autem proprie de fluviis dici, docet Barth. ad Stat. IV. Theb. 778. & 833. BURM.

Morientia] Biturig. *manantia*. Pith. PATISS.

Armorum ſtrepitu] Virgil. Georg. I. verſ. 473.

Armorum ſonitum toto Germania coelo
Audiit.

Et Plinius lib. II. cap. 59. Prolixe Julius Obſequens de Prodig. Ovidius lib. XV. Metamorph. &c. BRASSIC. Notat hoc prodigium Tibull. Eclog. 5. lib. II. Valer. Max. cap. 6. lib. I. Virgil. I. Georg. Ovid. ſab. ult. Lucan. lib. IV. Julius Obſequens cap. 35. & 135. lib de Prodig. paſſim apud Livium. Vel fortaſſe reſpicit ad ritum illum veterem quo bellum indicturi Salios clam in templum Martis admittebant, qui ancilia haſtamque dei commoverent, ſubinde clamando, *Mars vigila*. Servius ad VII. & XII. Aeneid. BOURD. Legendum *crepitu*, egregie oſtendit, collatis inſignibus veterum ſcriptorum de hoc omine locis, deliciae quondam noſtrae, Janus Brouckhuſius ad Tibull. libr. II. eleg V. verſ. 73. cujus inexhauſtas lectionis divitias, & ingenii copias, dum ſtupet eruditior orbis, jejunus & nudus quidam Gallulus, qui nihil in literis noſtris umquam, niſi ex lexicis & theſauris publicis compilatum, proferre potuit, & tamen ſibi δοκησίσοφος egregie placet, maledico dente nuper carpſit, & cujus viventis oculos ſuſtinere non auſus fuiſſet, degener vulturius cadaver laceravit. *Armorum tonitru*, dixit grandiloquus ſaepe ultra modum Papinius lib. III. Theb. verſ 423. BURM.

Tuba mortem] Scribe, *Martem*. Pith. PATISS. COLLAD.

Sideribus] Ἴτυς, *ſulguribus*. COLLAD. Locus corruptiſſimus, prima editio & Sambuci *ſideribus armis actu ciet*. Tragurienſis, ut & codex vetus, quem Sambucus laudat, *ſideribus trinis acta*. Forte

Sideribus tribus acta ciet.

Eodem fere modo, ut Florus lib. III. cap. 21. *Tribus, ut ſic dixerim, ſideribus agitatum eſt.* ubi vid. Duker. & in Addend. Ut tria ſidera hic tres duces, Craſſum, Pompejum, & Caeſarem notent. Quod ſi non placeat, fateor, me hic nullum ſenſum videre. Nam *tranſmiſſa*, *demiſſa*, & ſimilia, ex nova moneta prodiere. *Mortem* etiam conſtanter habent omnes veteres, ut eam quoque, tamquam Deam, hic poëta conſideret, licet *ciere Martem* ſit vulgatius. & ita Memm.

Tranſmiſſa] Alii, *demiſſa*. TORN. & STEPH. & AUR. Alii, *tremefacta*. Vet. *armis actae*. alii *tranſacta*. alii, *tumefacta*. PATISSON. Mendoſe Vet. cod. pro *armis*, *trinis* habet. SAMBUC. Lege, *ſideribus ciet acta armis*. BRASSIC. Lege, *acta*. DELBEN. Alias non recte legitur, *ſideribus armis acta ciet*. BUSCH. Γρ. *tumefacta*. COLLAD. Lege, *tremefacta ciet*. Sidon. carm. V. 234. *Et Venerem Martemque cient.* Savaro in Not. ERH. *Timefacta* Cod. Memm. *tremefacta* Colb. *tenus illa* Canterus, ut Anonym.

ob-

Ignibus inſolitis, & in aethera fulmina mittit.
Ecce inter tumulos, atque oſſa carentia buſtis,

Um-

obſervat. *Tenus* quoque Guidalott. ad Calpurn. Eclog. I. 68.

Aetna vocatur] Forte, *voratur*. COLLADON. SAMBUC. Lege, *micabat*, non *voratur*. BUSCH. Hoc inter portenta citat Xiphilin. καὶ ἐκ τῆς Αἴτνης πῦρ πλεῖστον ῥυὲν, ὡς καὶ πόλεις λυμηνάμενον. WOUWER. Aetna ſolita erat fulmina ad coelum mittere, ſed tunc temporis fulmina illa non directo in coelum, ſed verſus Heſperiam tendebant. Ideo Eumolpus dixit, *ignibus inſolitis*. Lucan. lib. I.

Ora ferax Siculae laxavit Mulciber Aetnae,
Nec tulit in coelum flammas, ſed vertice prono
Ignis in Heſperium cecidit latus.

Sed *flumina* ποιητικώτερον, quam *fulmina*. Accius apud Cicer. II. de Natur. Deor. Virgil. I. Georg. Sulpicius Severus in Aetna, Ovid. Exſul Eleg. 10. lib. II. dixit *Aetneos lacus*. Strabo lib. VI. Interpres Aeſchyli ad Prometh. vinct. Solinus cap. II. Sic & MSS. autores illi cauſae meae patrocinantur. Nec tamen omnino improba eſt lectio vulgaris. BOURDELOT. *Flumina* quidem dici poſſe de copia & agmine quaſi flammarum, agnoſco. Sed ominis ratio expoſcit *fulmina*, quae cum ſoleant ex coelo à Jove torqueri, nunc mutato ordine & lege naturae ex Aetna, ubi erat officina Vulcani, in qua cudebantur fulmina, in coelum mittuntur. Manilius VIII. Aſtr. verſ. 650.

Sunt autem cunctis permixti partibus ignes,
Qui gravidas habitant fabricantes fulmina nubes
Et penetrant terras, Aetnamque minantur Olympo.

Ubi nihil neceſſe cum Tanaquillo Fabro ad Lucret. lib. I. pag. 427. reponere *Aetnaque imitantur Olympum*. Ampliſſ. Cuperus non abhorret à *rotatur*, quod Cerda probabat. Ita enim Claudian. I. de Raptu.

Quae ſcopulos tormenta rotent?

pro quo *glomerare* Virgilius III. Aen. 577 ſed tamen praefert *voratur*, id eſt, laeditur, & exhauritur. Corn. Sever. Aetn verſ. 113.

Aut etiam incluſi ſolidum exedere vapores.

Et hoc poſtulat frequentiſſima poëtarum loquendi conſuetudo. Albinovanus in mortem Druſi 134.

Et vorat hos ipſos flamma rogusque ſinus.

ubi grandis ille & magnifici nominis adoptator Gorallus, ex lexicis ſuis ſapiens, egregiam nobis notam obtrudit, & *ſinus*, *viſcera* eſſe ſtatuit; ne autem philoſophus ſine ratione aliquid enuntiet, dicit *ſinus viſcera dicta videntur, quod veſtium ſinu teguntur*. Euge! belle! σοφῶς! quid non facit bona Logica? Certe nos Grammatici, quibus, etiam remota veſte, obſtaret cutis & caro, ne ad viſcera penetrarent oculi, explicaremus, Liviam, nimio deſiderio filii abductam, cadaver in rogo poſitum, & artus inanes, ſive anima vacuos, amplecti, non animo, ſed brachiis ſuis, & pectore, & ita imprudenter, ut ipſa flamma Liviae veſtes voret & conſumat. Et hoc, geſtu ſi adjuvetur verſus, indicant verba illa *hos ipſos*, quos digito quaſi demonſtrat. Nam nos edocti ſumus à poëtis, *ſinus* poni pro ipſis veſtibus, ut pars ſaepe pro toto. Ovidius Epiſt. XIII. 36.

Indue regales, Laodamia, ſinus.

Propert. lib. I. eleg. 2.

Quid juvat ornato procedere, vita, capillo
Et tenues Coa veſte movere ſinus?

Seneca Oedip. verſ. 422.

Inde tam molles placuere cultus,
Et ſinus laxi, fluidumque ſyrma.

Hippol. verſ. 390.

Brevis expeditos zona conſtringat ſinus.

Valerius Flaccus lib. I. verſ. 103.

---- Aut tereti crinem ſubnectitur auro,
Sidereos diffuſa ſinus.

Claudian. II. Eutrop. 182. Rapt. Proſerp. II, 363.

Stat pronuba juxta
Stellantes nox picta ſinus.

Statius Theb. XII. 109.

Dejecti in pectora crines
Accinctique ſinus.

Ovid. Metam. X. 386.

Seque ferit, ſcinditque ſinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat.

Sed jam faſtidioſus philoſophus naſum ſubducet ad tantam exemplorum farraginem, quae tamen facile accumulari aliis poſſet, &, me haec chartis illinere, ut occaſione ea, quae lectione continua in adverſaria conjeceram, promendi utar, jactabit; quo jejuno dicto eruditiſſimi Brouckhuſii commentarios infamare conatus eſt lexicorum unicus exſcriptor. Objiciet etiam à ſe prolatum illud Ovidii ex Theſauro Stephani, qui in Epiſtola quinta Oenones pro *praecordiis* ſumi notavit. Quod tamen neſcio an procedat: nam *attoniti micare ſinus* poſſunt dici, ubi cordis palpitatio & tremor ita magnus ſit, ut ipſi veſtium ſinus moveantur, & inde colligatur horror ille,

Digitized by Google

Umbrarum facies diro ſtridore minantur.
Fax ſtellis comitata novis incendia ducit;
Sanguineoque ruens deſcendit Jupiter imbre.

qui quatit corpus. Quod ſi quis tamen praefracte ipſam pectoris partem ibi intelligi velit, per me licet, ne tamen ipſa viſcera *ſinus* dici inde contendat, & Albinovani locum contra poëtae mentem interpretetur. Haec juſtus dolor, quo lacerari meritiſſimorum virorum manes ab imi ſubſellii Gallulo indignamur, expreſſit, neque humaniorum artium cultores, quorum plurimi jam procaciam iſtam vix tolerandam mecum cenſent, in malam accepturos partem confido. Caeterum flammam & ignem *vorare*, *edere*, & ſimiliter, paſſim à poëtis dici, ad dictum Albinovani locum oſtendit Heinſius, & nos in diſſertationis de Jove Fulgeratore cap. VI. ita & Statius lib. VI. Theb. 109.

Non graſſante Noto citius nocturna peredit
Flamma nemus.

Ubi nollem, Barthio ineptam hanc viſam ſcripturam, quae lentitudinem quamdam contra impetum & celeritatem rei ingerit, cum contra celeritatem flammae notet, quae penitus conſumſit & abolevit ſilvam. Horatius III. od. 75.

Nec peredit
Impoſitam celer ignis Aetnam.

Vide Heinſium ad Ovidii I. Amor. eleg. ult. verſ. 41. Edaces flammae ſunt Quinct. Declam. VII. fine. *In ſolvis* Colbert. Forte *in aequora flumina.* vid. Bouher. BURM.

Inter tumulos] Vet. *cumulos.* Pith. PATISS. COLLAD. Lactant. lib. II. cap. 2. *Vulgus aeſtimat mortuorum animas circa tumulos, & corporum ſuorum reliquias oberrare.* Sed eadem inter oſtenta numerat Ovid. II. Faſt. WOUWER.

Oſſa carentia] Alii, *arentia.* Pith. PATISSON. Gronovius mallet *oſſa calentia*, id eſt, recens cremata, recentia ab rogo. Quia circa illa potiſſimum oberare animas hominum credidit ſuperſtitio veterum, ut Plato in Phaedone. Unde & Statius Epicedio Glauciae:

Plorantemque animam ſupra ſua funera vidi.

Neque ab hac conjectura abhorret Ampliſſ. Cuperus adducto loco Euripid. Oreſt. verſ. 422.

Ἕκτον τόδ' ἦμαρ, ἔτι πυρᾷ θερμὴ τάφου.
Sextus hic dies eſt, rogus adhuc calet ſepulcri.

Sed & vulgata nititur ſuperſtitione ſimili, qua credebant, umbras circumvolare inſepulta cadavera. vide Barth. ad Stat. lib V. Theb. verſ 163. & XII. Theb. verſ. 150. & 159. *Arentia* Colb. Trag. Leidenſ. Sed *carentia buſtis* ſunt, quae centies nuda oſſa dicuntur a poëtis. BURM.

Umbrarum facies.] Virgil. & Valer. Max. loc. cit. BOURD.

Stridore] Proprie de umbris. vide quae plena manu de iis tradit Brouckhuſius ad Tibull. lib. I. eleg. 2. verſ. 47. *Minatur* Trag. Parum refert.

Fax.] Virgil. I. Georg. Lucan. lib. VII. Zonar. lib. II. alluſum ad πολεμίαν φλόγα, de qua Euripides apud Lycurg. contra Leocr. BOURDEL.

Stellis comitata] Lege, *crinita.* DELBEN. COLLAD.

Incendia ducit] Simile prodigium apud Claudian. bell. Get. verſ. 242.

- - - *paſſimque crematas*
Perbacchata domos nullis incendia cauſſis,
Et numquam coelo ſpectatum impune cometen.

ubi Barthius Petronium noſtrum adducit.

Recens Jupiter imbre] Alii, *igne.* TORN. Ἰὼν, *ruens.* COLLAD. Hunc verſum Claudianus expreſſit, *Sanguineo rubuiſſe Jovem*, ex Ovid. lib. XV. & Heſiodo in Clypeo Herculis, Barth. ad Claudian. libr. I. in Eutr. verſ. 5. II. in Eutr. verſ. 41. & bell. Getic. verſ. 379. *Jupiter* pro aëre. ERH. Homer. Iliad. Π. Nonnus Dionyſ. lib. XXV. Lucian. Ver. hiſt. lib. I. ex Homerico loco citato, Plin. cap. 56. lib. II. Hoc prodigium narrat Appian. lib. II. Lucan. Ovid. Illud ſequentibus ſaeculis crebro viſitatum. BOURD. Ingenioſe in ſuis ad Ovid. Notis lib. XII. Metam. verſ. 61. veterem noſtro reſtituit lectionem N. Heinſius *repens.* Sic *repens fulminis ictus* Lucr. lib. V. *repens hoſtium adventus*, Cicer. lib. III. Tuſc. Quaeſt. & *repens belli Gallici fama.* Liv. lib. VI. BOSCH. Heinſ. ad Ovid. XII. Metam. 61. mallet *repens.* Colb. Trag. *recens.* Ampliſſimus autem Cuperus lib. I. Obſerv. cap. 2. *rubens.* Ita enim Claudianus lib. I. in Eutrop. verſ. 4.

---- *Nimboque minacem*
Sanguineo rubuiſſe Jovem.

Et Livius lib. XXV. cap. 7. *Sol rubere ſolito magis ſanguineoque ſimilis.* *Jovem* autem pro aëre poni, paſſim obſervarunt viri docti. vide Barth. ad Stat. libr. II. Theb. verſ. 154. De *deſcenſu* Jovis, nos egimus abunde in diſſertatione de Jove fulguratore, cap. V. fine.

Haec oſtenta] Quidam *promiſſa.* COLLAD. *Oſtenſa* Traguricnſis. *Solvere* autem hic eſt oſtendere, quid portendant; ne enim diutius in iis explicandis haereant anxii mortales, ſequitur ſta-

tim

Haec oſtenta brevi ſolvit Deus. Exſuit omnes
Quippe moras Caeſar, vindictaeque actus amore
Gallica projecit, civilia ſuſtulit, arma.
Alpibus aëriis, ubi Grajo numine pulſae
Deſcendunt rupes, & ſe patiuntur adiri,
Eſt locus Herculeis aris ſacer. Hunc nive dura

Clau-

tim civile bellum à Caeſare coeptum.

Exſuit.] Lucan. lib. I.

Inde moras ſolvit belli. BOURD.

Quippe moras Caeſar] Incredibilem Caeſaris celeritatem quis non ex hiſtoria comperit? Lucanus in III. Pharſal.

Agmine nubiferam rapto ſuperevolat Alpem, &c.

Cicero ad Attic. *Ruit hoc τέρας.* Et, *Ego ſcio quem metuam, & quamobrem.* Et, *Arma dedimus, ut nunc cum bene parato pugnaremus*, &c. BRASSICAN.

Vindictaeque arctus (ſic) *amore*] Ipſe Caeſar B. Civ. lib. I. Sueton. Jul. BOURD.

Alpibus aëriis] Haec omnia petenda ſunt ex Appiani II. & ipſo Caeſare libr. III. de Bello Civili. Qui Lucanum adjicit, is totam hiſtoriae πραγματείαν feliciter intelliget. Satis eſt digitum ad fontes intendiſſe, & quaſi de ſuo lumine lumen accendiſſe, viamque comiter monſtraſſe. Virgil. in VI. Aeneid. verſ. 830.

---- Quantas acies ſtragemque ciebunt
Aggeribus ſocer Alpinis, atque arce Monoeci
Deſcendens gener adverſis inſtructus Eois.

BRASSIC. Legendum & diſtinguendum:

Alpibus aëreis (ubi Grajo nomine pulſae
Deſcendunt rupes, & ſe patiuntur adiri)
Eſt locus.

COLLAD. Grajarum Alpium etiam meminere Ptolemaeus, Plinius, Tacitus, Antonius in Itinerar. Ammianus, & alii. Sunt vero eae Alpes, quas hodie *Montem S. Bernardi minorem* nominant, à coenobiolo in ſummo vertice D. Bernardo ſacro. Aegid. Tſchudus in Deſcript. Rhetiae, Johan. Stumpſius in Chronic. Helvetior. Leander Albertus in Deſcript. Italiae, Joſ. Simlerus Comment. de Alpib. p. 92. b. Barth. in Claud. bell. Getic. verſ. 322. ERH. Copioſe Jo. Philargyr. ad Eclog. III. Virgil. & Virgil. Aen. III. BOURD.

Grajo nomine pulſae] Alii, *nomine pulſo* TORN. Forte, *pulſae.* SAMBUC. Lege, *nomine ſurſum.* DELBEN. Notitia imperii de dignitatibus tam civilibus, quam militaribus in partibus occident. BOURD. *Pulſae* praeter Colb. & Leidenſ. Hadrian. & etiam Barthius ad Claudian. Bell. Getic. verſ. 347. Unde Erhardus, & eum ſecutus Gonſalius, hauſerint ſuum *vulſae*, non docuerunt nos. Sed video etiam Cluverium ita citare in Ital. antiq. lib. I. cap. 32. qui & ingentem hic Petronium errorem commiſiſſe autumat, quod confuderit tranſitum Grajarum Alpium cum Maritimarum. Vid. Boeſſ. Salvagn. de 7. miracul. Delphi p. 113. *Pulſas Alpes* poni poſſe pro dejectis arbitratur Ampl. Cuperus. Ita Propert. lib. III. eleg. I.

Nam quis equo pulſas abiegno noſceret arces?

Et eo pertinere notat Ciceronis locum III. Catilin. *Cum & ſimulacra deorum immortalium depulſa ſunt, & ſtatuae veterum hominum dejectae.* Inclinat tamen in *vulſae.* Editio Genevenſis, neſcio à quo an. 1629. procurata, in margine notat:

---- Ubi Grajo nomine ſurſum
Eſcendunt.

Eſcendunt quoque habet Cluverius dicto loco; ſed contra mentem auctoris. Si enim ſurgerent, nec ſe paterentur adiri Alpes, quo pacto trajeciſſet Caeſar? Oportet ergo, hic juga fuiſſe depreſſiora. Sane omnes editiones veteres & Tragurienſis codex habent:

----- Ubi Grajo nomine pulſo
Deſcendunt rupes, & ſe patiuntur adiri.

quod rectum puto. Sed nondum ſatisfacit mihi illud *pulſae*, *pulſo*, vel *vulſae*, & corruptam vocem exiſtimo. Forte *celſae* vel *pronae*, vel ſimilis vox à librario loco mota fuit. Barth. Adverſ. XXI. 15. & ad Claud. de Stilic. laud. IV. 447. *Grajo numina* vult, neſcio quo ſenſu, legi. Forte voluit, *numine*, ut Hercules, a Graecis deus habitus, intelligatur. Forte *Grajo numine preſſae*, id eſt calcatae, quo ſenſu & *pulſae* poteſt capi, ut terram *pellere*, *pulſare.* Infra vſ. 178.

Pepulitque meatibus auras.

Se paſcuntur Colb. BURM.

Eſt locus Herculeis aris ſacer] Idem affirmant Aem. Probus, ſive Corn. Nepos in Annibal. Ammianus, Silius Italicus, alii. *Alpes Penninas* eſſe contendit Paul. Merula, ſic dictas ab Hercule Pennino in ſummo verticis conſecrato, Antiquit. Gall. Ciſalp. lib. III. cap. 5. 9. & 10. & lib. IV. ſect. 2. cap. 11. Quem refutat Simlerus. Nam,

Digitized by Google

Claudit hyems, canoque ad ſidera vertice tollit.
Coelum illinc cecidiſſe putes. Non ſolis adulti
Manſueſcit radiis, non verni temporis aura:

Sed

etſi Livius *Pennini Dei* meminerit, non tamen inde evincitur, eum *Herculem Penninum* appellari. Et, quod ipſe Merula non diffitetur, diverſae ſunt *Alpes Penninae* atque *Grajae*, & bono ſpatio diſſitae, contra quam exſtimavit Reimund. Martianus, & cum ſecuti Cuſpinianus atque Jovius. Nam *Penninae Alpes* ſunt, quas mediae aetatis ſcriptores vocant, *Montem Jovis*, vulgus Helvetiorum *S. Bernbardi majorem*, qui Idolum Jovis, quem puto Penninum veteribus dictum, in ſummo vertice deſtruxit atque dejecit. At *Grajae Alpes* ſunt *Mons Bernbardi minor*, ut modo dictum, quibus à nonnullis annumeratur *Mons Cales*, ſeu *Ciniſius*, è mediae aetatis ſcriptoribus dictus. ERH. Dyrrachium. Appian. lib. II. ἐμφυλ. BOURD.

Herculeis] Hoc Livius inter fabulas refert. Quibuſdam tamen non prorſus vana & inanis narratio videtur, quando Herculis tranſitus multa veſtigia indicantur, *Herculis Monoeci portus*, & harum Alpium nomen, & *Lepontii* ita dicti creduntur, quod ab Hercule eo loco relicti fuerint. Simler. Comment. de Alpib. ERH.

Nive dura.] Eadem apud Solin. cap. XI. BOURDEL.

Claudit byems] Id eſt, frigore & gelu adſtringit, ut contra calor *aperire*, *patefacere*, & *laxare* dicitur. Senec. Herc. Furent. 8.

Hinc qua repenti vere laxatur dies.

ubi vide notas Gronovii. Ovidius II. Epiſt. Heroid. verſ. 123.

Sive die laxatur bumus, ſeu frigida lucent
Sidera.

ubi Heinſius in curis ſecundis pluribus illam locutionem illuſtrat. Idem Faſt. IV. 88.

Nam, quia ver aperit tunc omnia, denſaque cedit
Frigoris aſperitas, foetaque terra patet.

Flor. III. X. 22. *Hieme creverant Alpes. Sic interclusum putabant iter.* vid. Freinſhem. Indice. Stat. lib. IV. Sylv. IV. verſ. 13.

Jam terras volucremque polum fuga veris aquoſi
Laxat.

ubi male Behotius lib. I. Apoph. I. *laſſat* reſcribi jubet. Joſeph. Iſcanus lib. V. Bell. Troj. verſ. 400.

---- *Vix flore ſolum laxaverat aeſtas*
Tertia. ----

utrumque Virgilius lib. II. Georg. 317.

Rura gelu tum claudit byems. - - -

Et mox verſ. 330.

- - - *Zephyrique tepentibus auris*
Laxant arva ſinus. - - -

ubi vide quae viri docti adnotarunt & praecipue Cerda. *Nix* autem *dura* eſt concreta, ſive in glaciem durata. *Duratas ſolo nives* dixit Horatius lib. III. od. 24. ſed ohe! jam ſatis eſt. Goralli ſerulam & ſcuticam metuo, ſi in nota plura conſtipem. BURM.

Cannoque] Lege, *canoque.* AURAT. Silius IV. 746.

Horrebat glacie ſaxa inter lubrica, ſummo
Piniferum coelo miſcens caput Apennino:
Condiderat nix alta trabes, & vertice celſo
Canus apex ſtricta ſurgebat ad aſtra pruina.

Coelum illinc cecidiſſe putes] Haec includenda ſunt parentheſi. COLLAD. Pulchre & vere Gronovius Obſervationum lib. III. cap. II. *coelum illic ſediſſe putes.* Vide quae à nobis dicta ſunt ſupra ad verſum 91. hujus poëmatis. HEINS.

Non ſolis adulti] Alii, *aduſti.* Pith. PATISS. ἴσως, *aduſtus*, locus ſcilicet. COLLAD. Alii, *aduſti.* male. *Sol adultus* eſt meridies, quo radii ſolis non habent, quo magis adoleſcant. Sidon. lib. IV. ep. 3. *Jam ſol adultus roſcidae noctis bumorem radio creſcente ſorbuerat.* Savaro in Not. Seneca Herc. Oetaeo verſ. 1282.

- - - *Vicitque faces*
Solis adulti glaciale jubar.

ita ibi legendum eſt. Zinzerling. Miſcellor. Critic. lib. II. cap. 17. ERH.

Manueſcit radii] Alii, *manueſcunt radii.* PATISS. Quidam legunt *manſueſcit radiis.* COLLAD. Primae editiones & Sariſberienſis codex *non ſolis aduſti manſueſcunt radii*, quod ſecuti ſumus. Licet *adulti manſueſcit radiis* placere poſſit. *Aduſti manſueſcit radiis* Memm. *Nam verni* Trag.

Glacie concreta rigens] Ἴσως, *concreta algens.* COLLAD. Hieronymum Aleandrum legere, *ſed glacies concreta riget*, notavit Ampl. Cuperus. *Rigent* Lipſ.

Totum ferre poteſt] Locus mendoſus videtur. SAMBUC.

Humeris minitantibus] Id eſt, trepidantibus. COLLAD. *Nitentibus* magis ad rem. ANNON. Eſt ut *minantur ſcopuli* apud Virgil.

Milite laeto] Nuſquam laetior miles Caeſarianus. Flor. IV. 12. Caeſ. III. B. Civ. Plutarch. in Pompejo. BOURD.

He-

Sed glacie concreta, rigens hyemiſque pruinis,
Totum ferre poteſt humeris minitantibus orbem.
Haec ubi calcavit Caeſar juga milite laeto,
Oravitque locum, ſummo de vertice montis
Heſperiae campos late proſpexit, &, ambas
Intentans cum voce manus ad ſidera, dixit:
[a] *Jupiter omnipotens, &, tu Saturnia tellus,*
Armis laeta meis, olimque onerata triumphis,
Teſtor ad has acies invitum arceſſere Martem,
Invitas me ferre manus, ſed vulnere cogor,
Pulſus ab urbe mea, dum Rhenum ſanguine tingo,

a CAESAR.

Dum

Heſperiae campos latae] Lege, *late*. STEPH. AURAT. COLLAD. Silius III. 418.

Diviſos Celtis late proſpectat Iberos.

Intentans cum voce manus] Ariſtoteles in lib. de Mundo; Ἢ γὰρ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀνατείνομεν τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐχὰς ποιούμενοι. *Omnes certe deprecaturi ad coelum manus tollimus.* Nam Deo ſummum locum tribuimus. Unde toties eſt apud Homerum Iliad. O. verſ. 371.

Εὔχετο χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα.

Virgil. lib. x. verſ. 667.

Et duplices cum voce manus ad ſidera tendens.

Cicero lib. VII. Epiſtolar. famil. ad Caeſarem: *Suſtulimus manus.* Meminit & Tertullian. in Apologetico, cap. XXIII. BRASSIC. Deos orantium vetus mos eſt, manus ſupinas, ut loquuntur Virgilius, Horatius, coelo attollere. Barthius in Ceir. Virg. num. 403. id quod flagrantis animi indicium eſt. David Pſalm. 63. verſ. 5. *Sic benedicam te in vita mea, & in nomine tuo levabo manus meas.* Bucerus in Annotation. in Pſalm. ERH. *Interdum* Trag.

Saturnia tellus] Hemiſtichium Ennianum apud Varronem, id eſt, Italia. ERH. *Et heu Sat. t.* Colb. an *& ebeu*?

Laeta meis] Adſcripſerat aliquis orae codicis ſui *foeta*, ut Virgil. II. Aeneid.

- - - *Scandit fatalis machina muros*
Foeta armis.

Triumphos autem hic poni pro victoriis, ut poſt vſ. 162. recte adnotavit Ampl. Cuperus. Ter enim tantum triumphavit Caeſar. Valer. Flacc. lib. III. Arg. verſ. 291.

- - - *Taleſne acies, taleſne triumphos*
Sorte dabant.

Onerata triumphis] Ornata, honeſtata, ut apud Plautum. ERH. Sed Caeſar nondum triumphum ullum illo tempore egerat, ſed confecto demum civili bello ter triumphavit. Quare legerem *olimque oneranda*, vel potius *ornanda*. Laeta iam fuerat Caeſaris armis & victoriis nuntiatis, quum illi ſupplicationes decernerentur. Sueton. Caeſar. XXIV. Poſtea, niſi inimici impediviſſent, triumphis fuiſſet ornanda. BURM.

Teſtor ad has acies] Lege, *ad has arces*. Maſſiliam ſignificat, & ſubjecta Inſubriae oppida. Id poſtea etiam clarum fit,

Dum Caeſar tumidas iratus deprimit arces.

Palmerius in Spicileg. ERH. Scilicet vos. ut Virg. II. Aeneid. verſ. 431.

Iliaci cineres, & flamma extrema meorum,
Teſtor.

ubi Servius, *deeſt vos.* Graece una quoque voce μαρτύρομαι. Lucian. in Timon. vide Salmaſ. ad Jus Attic. & Rom. pag. 808. CUPERUS.

Arceſſere] Alii, *accerſere*. Pith. PATISS. Ita Memm. Egimus de hac voce ſupra ad cap. XXXVII. eſt hic quaerere bellum, & cauſſam eſſe belli, quod facile evitari potuiſſet. Virg. x. Aen. vſ. II.

Adveniet juſtum pugnae, (ne arceſſite) tempus.

BURM.

Ferre manus] Etiam Virgiliana imitatio, qui lib. v. Aeneid. verſ. 402.

- - - *Quibus acer Eryx in praelia ſuetus*
Ferre manum.

ubi Servius, *contendere, & manum pro manus, nam utraque manus armatur.* Ita tranſpoſitis verbis locus ille ſcribendus. Frequentius eſt *conferre manus.* Barth. lib. XXIII. 24. *manus* interpretatur vim, ut poſtea, *Et tentate manus.* BURM.

Pulſus ab urbe mea.] Lucan. lib. I.

Pellimur a patriis laribus, patimurque volentes
Exilium.

Horum verborum cauſſae variae. vel capiendum de Antonio, cum Zonara lib. II. vel quod petenti Caeſari triumphum Romam ingredi non liceret. Plutarch. in Caeſar. Sueton. Jul. Ado

Vien-

Digitized by Google

Dum Gallos iterum Capitolia noſtra petentes
Alpibus excludo, vincendo exerceor exſul,
Sanguine Germano, ſexagintaque triumphis,
Eſſe nocens coepi. Quamquam quos gloria terret?
Aut qui ſunt, qui bella cient? mercedibus emtae,

Ac

nenſis v. parte Chronici. vel ob ſucceſſorem ſtbi decretum. Appian. lib. II. vel cauſſa decreti, de quo decreto ipſe lib. I. B. Civii. BOURD. Hic verſus vitioſiſſime in Colbert. erat ſcriptus *Pulſus ad urbem mandum ſanguine meo.*

Dom Rhenum] Lege, *dum.* AURAT. Scribe, *Renum*, ſine *h*, ut eſt in V. C. DANIEL.

Sanguine vinco] Lege, *pingo.* Palmer. vel, *tingo*, Jungermann. itaque habent quidam libri veteres. Infra;

Theſſalicos ſinus humano ſanguine tinge.

ERH. *Vinco* eſt in antiquis editionibus & Tragurienſi, ſed recte repoſitum *tingo.*

Sexagintaque triumphis.] Ex fide hiſtorica lego *quinquaginta.* Ratio patet apud Solinum cap. VI. qui praelia Caeſaris narrando, quinquaginta praelia viciſſe, bis ſiniſtra manu praeliaſſe, aſſerit. Minus recte Plinius lib. VII. cap. 25. emendationem accipiet à Solino. Itaque Cicero Caeſar. I. dum laudat Caeſarem, dixit *numerum praeliorum αὐξητικῶς*, ut hoc loco, ſi retineatur vetus lectio. BOURD.

Eſſe nocens coepi] Id eſt, reus peragi. ERH. *Ecce* edit. aliae.

Quamquam] Elliptica locutio, ut indicet indignationem, ſe non reum factum a meliori parte reipublicae, ſed quos gloria Caeſaris tot rebus geſtis parta terreret, & qui ideo eum hoſtem judicari & bellum inferri decreverant. BURM.

Quos gloria terret, Aut] *Γϱ. terret? Aut.* COLLADON.

Bella vident] Lege, *timent.* DELBEN. COLLADON. In aliis *vident.* Lege, *jubent.* Bella jubebat populus Romanus centuriatis comitiis coactus, quem hic Caeſar invidioſe ex operis mercenariis collectam multitudinem vocat. Guliel. Plaut. quaeſt. in Moſtell. cap. IV. ERH. Alii, *vident*, minus recte. Unus ex ſcriptis, *jubent*; quomodo legendum eſſe dudum monuit J. Gulielmius, Quaeſt. in Plaut. Moſtell. cap. IV. Eſt hoc comitiale verbum, ut indicat formula, qua rogabant; VELITIS. JUBEATIS. QUIRITES. BOSCH. *Qui bella jubent.* Janus Gulielmius. Sed contrarium Arbiter volebat, invectus hic ore Caeſaris in illos, qui arma deponi à Cacſare volebant. Scribendum igitur cum Gronovio lib. III. Obſerv. cap. II. *vetant*, ubi etiam erudite docet, opetas & viliſſimam plebis partem mercede conduci ſolere per potentes & factioſos in republica homines, & hanc colluviem falſum populi Romani nomen geſſiſſe. Idem praeclare illic illuſtrat, quid voluerit Petronius per illa, *quorum eſt mea Roma noverca.* Hoc eſt, qui nec moribus, nec fortunis, ſunt veri cives. Digna omnia, quae videantur apud ipſum. Pro *mercedibus emtae*, poſſis, *mercede redemtae*, ſed nil neceſſe. *Mercedum pactiones* Ciceroni in Paradoxis. HEINS. Omnes editi etiam & ſcripti *vident.* *Vetant* Gronovii longius à ſcriptis abit. *Jubent* Gulielmi praeſerrem, cum, quia potuit reſpicere ad decretum, quo hoſtis fuit judicatus, & quo juberentur conſules videre, ne quid detrimenti reſpublica caperet, de quo ſenatusconſulto graviter queritur initio libri I. de Bell. Civili, & ita Lucan I. 306.

Terraque marique
Juſſus Caeſar agi.

& v. 21.

Cunctaque juſſuri primum hoc decernite patres.

Tum, quia facillimus lapſus in duobus his verbis, quae & alias confuſa à librariis. Ita apud Virgil. lib. I. Aeneid. 577. & IV. 546. pro *jubebo* codices alii, quos contulit Heinſius, *videbo* vitioſe exhibent. Sed *viles operas* egregie explicat Gronovius, quas *campeſtres operas* vocat Sueton. in Aug. cap. III. BURM.

Mercedibus emtae] Livius Decad. III. lib. 10. *Homines miſta ex colluvione, quos non fides teneret, ſed merces.* Et Decad. I. lib. I. *Apud vagos merces valuit.* Lucanus lib. X. verſ. 408.

Nulla fides pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur,
Venaleſque manus. ibi fas, ubi maxima merces.

Diſcant tandem vagi illi Cares, ut ne quid aliud dicam, adagium, quod interpres Thucydidis lib. ζ. citat; *πιπράσκει δ' ὁ καλὸς πάντα πρὸς ἀργύριον.* BRASSIC.

Viles opo] Lege. *operae.* AURAT.

Quorum eſt mea Roma noverca] Sic Vellejus Paterculus in princip. Hiſtor. ERH. Dictum Scipionis etiam habet Valer. Maxim. lib. VI. cap. II. §. 3. Vid. Ci Weſſeiing. Obſerv. I. 4. *Quarum* volebat Bouhier. Sed minime opus. *Operae* ſunt operarii.

Et rebr] *At reor*, HEINS. *Ac reor, haec impune* Colb.

Vin-

Digitized by Google

Ac viles operae: quorum eſt mea Roma noverca,
Ut reor, haud impune; nec hanc ſine vindice dextram
Vinciet ignavus. Victores ite furentes,
Ite mei comites, & cauſſam dicite ferro.
Namque omnes unum crimen vocat. omnibus una
Impendet clades. Reddenda eſt gratia vobis:
Non ſolus vici. Quare, quia poena tropaeis
Imminet, & ſordes meruit victoria noſtra,
Judice Fortuna cadat alea. Sumite bellum,
Et tentate manus. Certe mea cauſſa peracta eſt.
Inter tot fortes armatus neſcio vinci.
[a] *Haec ubi perſonuit, de coelo Delphicus ales*

a EUMOLPUS

Vinciet] Alii, *incidet*. PATISSON. *Vinciet* Memm.

Ferentes] Alii, *frequentes*. PATISSON. TORN. *Iτωϛ, *frequentes*, vel *nocentes*, vel *ſequentes*. COLLADON. Lege *furentes*. ipſe poſtea,

Mitis turba deum terras exoſa furentes.

Id eſt, impetum bellicum facientes, & armatas impetu ferri ad pugnam. Homero eſt μαινεαζ Iliad. VIII. Euſtath. ad v. & VIII. Iliad. BOURDEL. Prima editio, & Sambuci, *ferentes*. Tragur. *furentes*. Eadem varietas eſt apud Statium lib. VI. Theb. 775. & IX. verſ. 5. Praeſtat tamen *furentes*, quia dolore accenſos ſtimulat, ut ferro rem agant. *Furere* enim proprium militibus. v. Heinſ. ad Val. Flacc. lib. I. verſ. 144. & alibi. Ita *furor* & *inſania* de Martis opere. v. Barth. ad Stat. lib. III. Theb. verſ. 669. & libr. IX. verſ. 5. BURM.

Comitis] Alii, *comites*. TORN. Deleatur ſtigma aſteriſci. Pith. PATISSON. *Comites* adulatorie. Appian. lib. II. Dico ad Heliodor. BOURDEL.

Cauſam diſcite ferro] Lege, *dicite*. STEPHAN. AURAT. Quo pacto & ſupra dixit; *gladio jus dicturum ignaviae ſuae*. ERH. Κρίνεαζ, cauſſam dicere ferro, ut apud Lucan. lib. VII. Flor. cap. 2. lib. IV. Zonar. Annal. 2. Sic apud Cicer. Philipp. XIII. *pugio reſpondebit*. BOUDR. Legend. *quare*, *quia p. t.* &c. *Judice Fortuna cadat alea*. Cui enim tam iratae Muſae ſunt, ut non videat hanc ſententiam eſſe: Quia vincendo factus ſum reus, & vos in eadem cauſſa eſtis, dicite cauſſam ferro, caeterum Fortuna judicet. ANONYM. Scilicet in editt Tornaeſ. eſt: *quare? quia* &c. & Tragur. quoque. Caeterum conf. Lucan. VII. 262.

Nunc pugnate truces, gladiisque exſolvite culpas.

ut emendatiores codices habent. BURM.

Namque omnes] *Namque unum crimen omnes vocat* Tragur.

Reddenda eſt gratia vobis] Lege *votis*. Votis jam & exſecrationibus inimicorum Caeſariani pericrant. Hanc tam impenſam voluntatem negat Caeſar, quin remuneretur. Sic mox; *Votis interficit hoſtem*. Palmer. in Spicileg. Sed *vobis* evincunt ea, quae ſequuntur: & ipſe Caeſar ait; *Non ſolus vici*. ERH. Heinſius quoque mallet, *reddenda eſt gratia vobis*. Tragur. *nobis*. vid. cap. LVIII.

Et ſordes meruit victoria noſtra] Alludit ſordes reorum, dum in judicio praeſentes accuſantur: de quibus vide quae ſupra diximus. ERH.

Judice fortuna cadat alea] Jacta ſorte alea. AURAT. Lucanus, *Cadat alea fati*. BRASSICAN. Idem Caeſar apud Suetonium cap. XXXI. *Eatur*, *inquit*, *quo deorum oſtenta & inimicorum iniquitas vocat. jacta eſt alea*, *inquit*. ERH. Sueton. Jul. XXXII. Plutarch. in Julio, Lucan. lib. VI. Appian. lib. II. BOURDEL.

Sumite bellum] Ut antea cap. LXXXIX. *Bellumque ſumunt*. BOURD. Id eſt, ſuſcipite. Flor. lib. IV. cap. 12. *Hoc velut ſacramento bellum ſumſerant*. Suet. in Caeſ. cap. LX. *Praelia non tantum ex deſtinato, ſed ex occaſione, ſumebat*. Salluſtius in Jug. cap. XX. *Prius omnia pati decreverat, quam bellum ſumere*. Lucan. lib. IX. verſ. 200.

Juvit ſumta ducem, juvit dimiſſa poteſtas.

Supra cap. LXXXIX. Infra verſ. 283. Ita *ſumere impetum* Flor. lib. IV. cap. 12. *ſumere pacem* Propertius lib. II. eleg I. CUPER.

Et tentate manus] Iτωϛ, *Intentate*. COLLAD. Supra cap. LXXXIX. *Tentant in armis ſe duces.*

Peracta] Propria vox in judiciis. vide Heinſ. ad Ovid. XVI. Epiſt. Heroid. verſ. 324. Budaeum ad l. XIII. ff. de publ. judic.

Armatus] *Armatos* vel *armatis neſcia vinci* Lipſ.

Omina laeta dedit, pepulitque meatibus auras.
Nec non horrendi nemoris de parte ſiniſtra
Inſolitae voces flamma ſonuere frequenti.
Ipſe nitor Phoebi vulgato latior orbe
Crevit, & aurato praecinxit fulgure vultus.
CXXIII. *Fortior ominibus movit Mavortia ſigna*
Caeſar; & inſolito greſſus prior occupat auſu.
Prima quidem glacies, & cana vincla pruina

Non

Delphicus ales] Aquila. GLOSS. SAMBUC. Aquila. ſed cur *Delphicus*? An, quia in Apollinis tutela? Atqui Jovis avem eſſe, in ejuſque tutela auctores rerum memorant. vide Iſidor. Etymolog. lib. XVII. cap. 3. ERH. Delphicus ales eſt corvus, qui & *ales Phoebeius* Naſoni dictus, ut recte Gronovius interpretatur adverſus illos, qui aquilam accipiunt, aut accipitrem. Is adeatur Obſervationum libr. III. cap. II. In Manilii verſibus lib. I. Aſtronon 780 malim corrigi:

Et commilitio volucris Corvinus adeptus
Et ſpolia & nomen, quod geſſit ab alite Phoebi.

Nunc circumfertur, *quod geſtat in alite Phoebum.* HEINS.

Omnia laeta] Lege, *omina*. STEPH. AURAT. COLLAD. Conjectura ducti ſcripſimus *omina*. mox *Fortior ominibus*. SAMBUC.

E montibus auras] Alii, *meatibus*. TORN. Alii, *e montibus*. PATISSON BRASSIC. Vet. Cod. *meatibus*. vulgo, *montibus*. SAMBUC. Lg. *meatibus*, id eſt, volatu ſuo. COLLAD. Recte emendatum. Apulej. XI. Metam. *Volucres coelo meantes.* vide ſupra ad cap. V. *E mentibus* Tragur. *meatibus* Memm.

Auras] Lege, *iras*. STEPH.

De parte ſiniſtra] Ennius,

Cum tonuit laevum bene tempeſtate ſerena.

Cicero lib. II. de Divinat. Eſt apud Homerum & Virgilium. BRASSIC. Quae erat felix, ut & *laeva*. Meurſius Animadverſ. Miſcell. lib. III. cap. 18. De hoc omine ex volucris volatu Barth. ad Claudian. I. in Eutr. verſ. 125. ERH.

Inſolita voces] Quidam legunt *inſolitae*. COLLADON.

Flamma ſonuere ſequenti] Quia vet. cod. habet, *Inſolita flamma*, videtur legendum, *ſequentes*, ſcilicet *voces*. BRASSIC. Vet. cod. *frequenti*. vulgo, *ſequenti*. SAMBUC. & DELBEN. *Iras*, *bu-na ſonuere*. COLLAD.

Latior] Alii, *laetior*. PATISSON. *Latior* primae editiones & Tragurienſis. *laetior* tamen malim, quod & Memm. Nam ominoſum foret & monſtro ſimile, ſi contra naturam orbis ſolis ipſe creſceret. Sed, ut recte Senec. Epiſtol. XCII. oſtendit lucem ſolis integram & eamdem eſſe, quamvis aliquid interjaceat, quod nos prohibeat ejus adſpectu, & licet videatur minor, cum luceat inter nubila, non tamen eſſe minorem ſereno: ita omen fauſtum erat, ſi repente diſcuſſis nubibus orbis ſe totum exſereret ſerena facie & laeta, & tunc ſimul creſcere ejus orbis & radii videntur. *Laetus* autem boni ominis propria vox. Phocas in vita Virgili:

Ipſe puerperiis adriſit laetior orbis.

Martialis lib. IX. ep. 62. licet in alia plane re:

Atque oluere lares comiſſatore Lyaeo,
Crevit & adfuſo laetior umbra mero.

ut legendum ibi vult Heinſius ad Ovid. lib. I. Art. am. verſ. 650. BURM.

Fortior] Alii, *laetior*. Pith. PATISSON. Vide, commentarii loco, Sueton. Caeſar. cap. LIX. *Fortior* eſt confirmatus his ominibus.

Inſolito greſſus] Lege, *inſoliti*. AURAT. STEPHAN. Vet. cod. *aurato*. Forte, *inſolitos*. SAMB. Legit hunc verſum amicus chariſſimus Matthias meus Oeveringius,

Caeſar & inſolito greſſu prior occupat hoſtes.

Hoc autem facile immutatum ex *hauſtus*, quod in multis Codd. BOSCII. *Greſſu* Colbert. & Leidenſ.

Hauſtus] Alii, *auſus*. PATISSON. *Irus*, *auſus*. COLLAD. *Auſtus* Tragur. *auſus* Leid. *hauſtus* Colbert. Praeceſſit vero *inſolitae voces*. Forte, *indomito preſſus prior occupat auſu*. id eſt, invicta audacia & animo prior iter ingreditur, exemplum praebens militibus.

Cana vincta] Alii, *cana juncta*. PATISSON. & COLLAD. Lege, *glacieque & cana vincta pruina*. *Vincta*, id eſt, ligata, ut mox ait, & *undarum vincula*. Putſchius. De nivibus Alpinis Claudianus in III. Conſul. Honor. verſ. 99. ubi vid. Barth. notas. ERH. Lege, *vincta pruina*. Sic poſtea,

Et pavidus quadrupes undarum vincula rupit.

Et alibi,

— *Vincta fluctus ſtupuere ruina.*

Et:

— *Nimbos fregere ligatos.*

BOURD.

Digitized by Google

Non pugnavit humus, mitique horrore quievit:
Sed, poſtquam turmae nimbos fregere ligatos,
Et pavidus quadrupes undarum vincula rupit,
Incaluere nives. Mox flumina montibus altis
Undabant modo nata; ſed haec quoque (juſſa putares,)
Stabant, & vincla, fluctus ſtupuere ruina,
Et paullo ante lues jam concidenda jacebat.

De-

BOURD. *Vineta* corrupte Tragur. *juncta* prima & Sambuci editio. Quae vox fere ſemper à librariis cum *vincta* eſt commutata. *Vinciri* vero proprie de gelu & frigore, quo adſtringitur aqua, dicitur. Vide quae notavit Heinſius ad Ovid. lib. III. Triſt. eleg. 10. & ad Claudian. Epigramm. VII. ubi haec Petronii verba adducit, & *vincta* vindicat. ut contra *laxa* ſupra vs. 146.

Mitique quievit honore] Alii, *mitique horrore quievit*. PATISSON. COLLAD. Pro *onere*, Palmer. in Spicileg. ERH. Acute dictum, pro frigore adhuc tolerabili. *Horrere* enim & *horror* ſaepe de frigore dicitur. Appoſite Ovidius lib. II. Amor. eleg. 16.

Tum mihi, ſi premerem ventoſas horridus Alpes,
(Dummodo cum domina) molle fuiſſet iter.

ubi vide Heinſ. & ad lib. II. Art. amat. verſ. 213. Conferenda vero haec itineris deſcriptio cum Annibalis apud Livium lib. XXI. 36. unde neſcio an ſit deſumpta. Tranſpoſita videntur vocabula, quia librarius dederat *mitique honore*, ut eſt in Tragur. Legem metri ſervare volens librarius ergo dedit, *mitique quievit honore*, ut recte animadvertit Acidal. ad Vellej. Paterc. II. 124. *Viciique honore* Colbert. BURM.

Fulmina] Lege, *flumina*. AUR. COLLAD.

Juſſa putares] Alii, *miſſa*. PATISSON. Lege, *ſpiſſa*. AUR. STEPH. Haec in exemplari corrupta deerant. BUSCH. γρ. *juſſa putares*. Ἴσως, *juſta*, id eſt, legitima. Ovidius lib. III. Amor. El. 5.

Quid, ſi legitimum flueret, ſi nobile flumen.

COLLAD. Neque lectionem neque interpunctionem improbo. Hoc enim ſentit: flumina, quaſi magico aliquo carmine juſſa & coacta, ſtetiſſe. Verum in veteri codice Douza legi aſſerit,

— Sed haec quoque juſta putares.

quod damnare mihi religio eſt: praeſertim, cum vetus codex in editione Plantini ſequentia ita concipit,

Vinctaque mox ſtabant.

Flumina, inquit, modo nata, vera & perennia flumina videbantur: eadem tamen mox concreſcebant & conſiſtebant. *Juſta* vero *flumina* dixit Petronius, ut Ovid. in Eleg v. lib. III. Amorum, ubi torrentem objurgat, *flumen legitimum*:

Quid ſi legitimum flueres, ſi nobile, flumen?

Juſtum quoque *amnem* dixit Livius in libro primo: *Sorte quadam, divinitus, ſuper ripas Tiberis effuſus lenibus ſtagnis, nec adiri uſquam ad juſti curſum poterat amnis.* RICH. Diſerte *juſſa* habet Traguerienſis, quod probum puto, ſed idem male, *natu*. Flumina illa modo nata & undantia frigoris vi tam ſubita adſtricta ſtabant, ut putares juſſa, ac alicujus imperio non fluere. *Jubeor* autem etſi non dicimus, *juſſus* tamen eſt participium uſurpativum, ut notat Servius ad Virgil. lib. X. Aen. verſ. 444. Lucan. X. 217.

Ut Oceanus lunaribus incrementis
Juſſus adeſt.

ubi eadem varietas. Ovid. Epiſt. XVII. Heroid. verſ. 362.

Figitur in juſſo noſtra ſagitta loco.

Claudian. de IV. conſ. Honor. verſ. 523.

— Juſſum mentiri neſcius ictum.

Frequentiſſime vero *juſſus* confunditur cum *miſſus*. Ita hic prima editio & Sambuci *miſſa*. v. Heinſ. ad Ovid. lib. V. Metam. verſ. 660. Boſſch. in ora codicis ſui, *ſed haec quoque ſtare putares*. *Sciſſa* Colb. *miſſa* Leidenſ.

Stabant & vincta] Alii, *ſtantibus & victa*. PATISSON. Lege, *ſtabant & vincta*. AURAT. STEPH. COLLAD. Vetus codex, *vinctaque mox ſtabant*. SAMBUC. Lege, *ſtabant & victa*. BRASSIC. *Stantes ac vincta*, vel, *ac ſtantes vincta*. ANONYM. *Stabant & vincta* Colbert. & Memm. & Leid. *at* Torn. Corruptus verſus. Prima editio *ſtabat victa fluctus ſtupuere pruina*. Traguerienſis relicta lacuna:

Stabat . . . . juncta fluctus ſtupuere pruina.

Praeterea offendit illuc *vincta pruina*, quod modo praeceſſit, quare ex eo verſu interpolatum videtur.

Et paulo ante lues] Ἴσως, *Quae paulo ante fluens:* pruina ſcilicet. COLLAD. *Lues* eſt ſoluta aqua, ut, cum nivis in tabem aquamque liquatae ſunt. Ait enim, aquas, quae ante labebantur ſolutae, repente in pruinam concreviſſe & gla-

Tum vero malefida prius veſtigia luſit,
Decepitque pedes. Paſſim turmaeque, virique,
Armaque congeſta ſtrue deplorata jacebant.
Ecce etiam rigido concuſſae flamine nubes
Exonerabantur, nec rupto turbine venti
Deerant, ac tumida confractum grandine coelum:
Ipſae jam nubes ruptae ſuper arma cadebant,
Et concreta gelu, Ponti velut, unda ruebat.
Victa erat ingenti tellus nive, victaque coeli
Sidera, victa ſuis haerentia flumina ripis;
Nondum Caeſar erat: ſed magnam nixus in haſtam
Horrida ſecuris frangebat greſſibus arva.
Qualis Caucaſea decurrens arduus arce

Am-

glaciem, ut ferro earum rigor frangendus eſſet. Turneb. Adverſar. lib. IV. cap. 19. Livius vocat *fluentem labem liqueſcentis nivis*, itemque *tabidam nivem*. ERH. Forte, *flues*; tametſi non ignoro, *luo* & *ſolvo* tantum ſono diſtare, & ob id nihil affirmo. Nam *lues* verum eſt. ANONYM.

Concidenda.] Tam dura, ut ſecuribus & aliis inſtrumentis; quo via aperiretur, jam poſſet concidi.

Tum vero malefida prius veſtigia luſit] Pruina prius malefida, quod erat liqueſacta, & male ſuſtinebat veſtigia. COLLADON. Vide Barth. ad Claud. de rapt. Proſerp. lib. I. verſ. 166. Florus ſaeplus poëtice, quam humane, loquens lib. III. cap. 4. *Perfidum glacie flumen equitatur.* ubi v. Freinsh. *Luxit* Colb. Grotius ad Martian. Capell. p. 18. citat;

Tum vero manifeſta prius veſtigia luſit
Decepitque pedes.

Paſſim] Alii, *pariter.* PATISSON. COLLAD. *partem* Tragur. *pariter* Leidenſ. & Colbert.

Conjecta ſtrue] Lege, *congeſta.* AURAT.

Rigido concuſſae flumine nubes] *Rigor concuſſo flamine nubes* Colbert. *rigido concuſſa flamine* etiam Tragur. quod verum puto. pro vento frigido.

Nec rupto turbine] Lege, *nec rupti.* Pith. PATISSON. Ἴσως, *nec rapti* COLLADON. Lege *rupto*, pro, *erupto.* ut Virgil.

.... *Ceu rupto turbine venti.*

Palmer. in Spicileg. ERH.

Ut tumida.] *Aut tumida confractum turbine coelum* Memm *aut* editt. multae.

Confractum grandine coelum] Lege, *confarctum*: propter illud, *tumida.* nam alterum alteri aptum. Palmer. cui non poſſum adſentiri. ERH.

Nubes ruptae] Eodem modo. Germani talem nimborum tempeſtatem dicimus *Wolckenbruch.* ERH.

Unda ruebat] Alii, *umbra.* Pith. PATISSON. Lege, *concreta gelu putri velut unda ruebat*, & accipe de aqua nicta caduciter ruente, quae & *ruina* Varroni. Auſ. Popma Collectan. ad Varron. vel lege, *Ponti velut unda ruebant*, ſcilicet nubes. Atqui mare propter motum perpetuum non concreſcit, maxime Ponticum. Sed philoſophatur, opinor, & Oceanum Septemtrionalem reſpicit, mareque Iſlandicum, ex cujus litoribus glaciea vento pulſae ruere in eum locum ſcribuntur, qui dicitur *Mare glaciale*, ſi quidem fieri potuit, ut de hac re aliquid Petronio innotuerit. ERH. Hinc emendat in Propertio Scaliger:

Tu pedibus teneris poſitas fulcire ruinas.

Ruinas vocat, ni fallor, ruentem coelo aquae concretae & nivis ſtragem. Hoc enim belle exprimit Petronius: *Ipſae jam nubes*, &c. ANON. *Umbra* Memm. Colbert. Tragur.

Victa erat ingenti] Ἴσως, *Vincta.* & mox, *Vinctaque coeli.* Iterum, *vincta ſuis.* COLLAD.

Nondum Caeſar erat] Vinctus ſcilicet. dixerat ſupra;

.... *Nec hanc ſine vindice dextram*
Vinciet ignavus.

COLLAD. & ERH.

Sed magnam nixus in haſtam] Lege, *magnum nixus in haſtam*, adverbialiter, ut ad Caeſarem ipſum referatur. Palmer. in Spicileg. *Magnam* pro longa dixit, μεγάλην, ut *magnum tempus*, pro longo. Infra cap. CXXV. *Dum haec magno tempore Crotone aguntur.* Alibi tamen ipſe Petron. cap. ſeq.

.... *Et ingentem quatiens Mavortius haſtam.*

ERH. Stat. V. Theb. 19.

.... *Admoti nixus Polynicis in haſtam.*

Magnam

Amphitryoniades, aut torvo Jupiter ore,
Quum ſe verticibus magni demiſit Olympi,
Et periturorum dejecit tela Gigantum.
Dum Caeſar tumidas iratus deprimit arces,
Interea volucer, motis conterrita pennis,
Fama volat, ſummique petit juga celſa PalatI,
Hoc Romam tonitru ferit: Omnia ſigna moveri,

Magnam non movendum. ita *ingentes haſtas* dixit Silius x. 130. ut mox Noſter verſ. 266. Marti tribuit. BURM.

Qualis Caucaſea decurrens arduus arce Amphitryoniades] Dum aquilam Promethei cor exedentem ſagitta peremiſſet. *Caucaſus*, mons eſt altiſſimus, aſperque, & inhoſpitalis, Indiam à Scythia dirimens in finibus Aſſyriorum. hinc *Caucaſeus*. Virgil. Eclog. VI.

Caucaſeaſque refert volucres.

BUSCH. *Talis* Leidenſ.

Arduus arce] Alii, *axe*. Pith. PATISSON. Moleſtus, incommodus, intractabilis, ut exponit Gellius. *Ardue*, difficulter. BUSCH. De *arcis* ſignificatu vide ſupra ad cap. CXVI.

Amphitryoniades] Hercules. ERH.

Disjecit tela gigantum] Machinamenta. BUSCH Ita recte Guilelm. cum vulgo eſſet, *dejecit*. Plaut. quaeſt. in Moſtell. cap. IV. ERH. Male hoc ſollicitant. Primae editiones enim & Tragur. codex conſtanter *dejecit* exhibent. *Dejicere* proprie proſternere, & millies hac voce in re militari & venatione utuntur ſcriptores. v. Gebh. ad Corn. Nepot. Thraſybul. cap. III. Gronovius malebat *bella Gigantum:* Tragur. enim *tella Gigantium:* Sed *tela Gigantum* poſuit pro ipſis Gigantibus, vel eorum armis, quae torquebant in coelum, vel ipſis montibus, quos ſibi invicem imponebant, & quos Jupiter fulmine dejecit. Virgil. lib. I. Georg. verſ. 283.

Ter pater exſtructos dejecit fulmine montes.

Ita enim ex Romano codice legit & probat Pierius: ſed paſſim *dejicere* & *disjicere* confunduntur. vid. Heinſ. ad Ovid. lib. XII Metam. verſ. 109. BURM.

Tumidas] Alii, *timidas*. PATISS. Haec leguntur in veteri codice MS. poſt illum verſum,

Intremuit nubes, eliſoſque, &c.

TORN. *Timidas* Leidenſ

Arces] Id eſt, Alpes. COLLAD

Volucer] Alii, *volucris*. Pith. PATISS. COLLAD. Nunc primum editum eſt, *volucris*, cum antea legeretur, *volucer*, quod tamen expungi non debuit. Ita enim dictum *volucer* genere foeminino, ut *acer hyems*. Ennius apud Priſcianum:

Aeſtatem autumnus ſequitur, poſt acer hyems fit.

quem verſum laudat quoque Servius in VI. Aeneid. ſcribitque, veteres etiam dixiſſe, *alacer*, tam foeminino, quam maſculino genere. RICH. *Volucris* Memm. Recte tuetur Richardus *volucer*. Nam veteres ſimilia adjectiva utriuſque generis habuiſſe, certum mihi eſt, & promiſcue etiam dixiſſe *volucris* & *volucer*. Vid. Serv. ad Virgil. Aeneid. V. 380. *Fama celer* Anonymus in laudibus Herculis verſ. 118. Ita infra cap. CXXXI. *ſylveſter Aëdon.* vide Voſſium lib. II. Analog. cap. 21. Ita contra *ſilveſtris ager* Columellae praefat. lib. I. ut eſt in optimo codice MSS. Ita apud Claudian. Rapt. Proſ. II. 97. quatuor MSS. Pulmanni:

Non tales volucris pandit Junonius alas.

Vid. Donat. ad Terent. Eun. II. III. II. Sil. X. 352. *Volucris ſomnus* Ovid. IV. Faſtor. 391. *Volucris* autem Fama recte dicitur, quia alata fingitur. Ovidius Epiſt. XVII. verſ. 207.

Non ita contemno volucris praeconia Famae.

Ita Virgil. lib. III. Aeneid. verſ. 121.

Fama volat -----

Et Martial. lib. X. epigr. 3.

Quos rumor alba gemmeus velut penna.

Horat. lib. II. od. 2.

Illum aget penna metuente ſolvi
Fama ſuperſtes.

Sic *ales Fama*. vid. ad Claudian. II. de laud. Stilic. 408. Herodian. II. 8. διωπτωμένη ἡ φήμη. An vero caput alatum, quod in limine Theſauri Graeci tom. II. conſpicitur, ſit Famae, non dijudico. BURM.

Pennis] Autiſiod. *pinnis*. Pith. PATISS.

Summi Palati] Id eſt, Romani. COLL. montis Palatini. ERH.

Romano attonito] Scribe, ut in vet. cod. *tonitru*. Pith. Lege, *attonito fert omina ſcaeva*. AUR. SAMB. Lege, *tonitru ferri omnia ſigna*. BRASS. Sic melius, quam in exemplari: ſed *ſciva* melius, quam *ſigna*, id eſt, ſcaeva. BUSCH. Irnas

Atque hoc Romano tonitru ferit omnia, ſigna
Et claſſes fluitare mari. ---

COLL. *Omnia ſigna* etiam codex Tragur. alii.

Digitized by Google

Jam claſſes fluitare mari, totaſque per Alpes
Fervere Germano perfuſas ſanguine turmas.
Arma, cruor, caedes, incendia, totaque bella
Ante oculos volitant. Ergo pulſata tumultu
Pectora, perque duas ſcinduntur territa cauſſas.

Huic

Lege, *omina dira.* nam *ſigna* gloſſa eſt, ad illud *omina.* Anonym. MS. HADR. Hadr. Jun. legit, *omina ſcaeva*, reliquorum variantes lectiones nihili ſunt. Quid ſi pro *omnia*, ponamus *omina?* facilis eſt horum permutatio. Tunc autem ſic diſtingue:

Fert omina: ſigna
Jam & claſſes fluitare mari.

ſigna, intelligo aquilas, legiones, milites, auxilia. Ita haec conjungit Valer. Flacc. lib. I. extremo,

---- *Nec ſola mei gravia adfore nati*
Arma ratemque putet, claſſes & Pontica ſigna.

ubi per *ſigna* intellige aureum vellus. CUP. Verſus corruptiſſimus. Tragurienſis habet,

Atque haec Romano tonitrui ferit omnia ſigna.

Et ita Leid. niſi quod *tonitru* & *omina.* Prima editio:

Atque haec Romano tonitoni ferit omnia ſigna.

Et ita Sambuc. niſi quod ille *tonito. Atque hoc Romano tonitru ferit* Memm. *fit* Colbert. Ego hic nihil video, multo minus credo, Petronium ſequentibus duobus verſibus reſpexiſſe ad Virgilii tres verſus lib. x. Aeneid. verſ. 10. ut Cerda volebat. Ibi enim de bellis Punicis, hic de civili, diverſis plane verbis agitur. Sola Alpium mentio utrique communis. Niſi autem ſtatuamus, famam omnia augere, & *jam claſſes fluitare mari*, quum nec Caeſar Pompejum fugientem perſequens uſque ad Brunduſium inopia navium potuerit ultra inſequi. Quare non alienus eſſem ab illa opinione, duos ſequentes verſus hic non ſuo loco legi, & unico contextu legerem:

Atque haec Romano attonitu [ſic] *fert nuntia: ſigna,*
Arma &c.

Forte &, *fert omnia magna.*

Fert omnia] Alii, *ferit omina.* PATISSON.

Jam claſſes, &c.] Deſunt hi duo verſus in vet. cod. MS. TORN.

Fluitare] Audacius, *bellum fluitans*, dixit Statius lib. VII. Theb. verſ. 808.

Talis erat campo belli fluitantis imago.

Ubi recte *navale* explicat contra Cerdam Barthius. Et Florus lib. II. cap. II. *Marco Attilio Regulo duce jam in Africam navigabat bellum*

Fervere] Media correptâ more priſcorum, qui *fervo, fervis*, dicebant, ut docet Quintilianus. Virgil libr. I. Georg. verſ. 457. & Propert. lib. II. eleg. 7. CUP.

Arma, cruor] Homerica exaggeratio, Iliad. Λ. verſ. 164.

Ἔκ τ' ἀνδροκτασίης, ἔκ θ' αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ.

Et Odyſſ. Λ.

Ὑσμῖναί τε, μάχαι τε, φόνοι τ', ἀνδροκτασίαι τε,

Silius Italicus in VI.

Ventum erat in pugnamque & Martem, & praelia, & hoſtem. BRASS.

Totaque bella] Lege, *notaque belli:* hoc eſt, quae bellum comitantur. Palmer. in Spicileg. aliter quam bene. *totaque bella* eſt, quod ille alter poëta dixit,

----- *Bella undique bella.*

Graecis, πάντα πολεμός. ERH. Supra cap. LXXXIX.

Bellumque totum fraude ducebat nova.

Valer. Flacc VII. 627.

Cunctaturque tamen totique occurrere bello
Ipſe cupit.

Tota bella ergo ſunt omnia, quae bella comitari ſolent, quae inſunt bellis, & ſe menti offerunt, cum bellorum imago ſe nobis dat. Manus viri docti in codice Cl. Almelovenii *torvaque bella* conjecerat.

Tumultu] Ita eleganter vocat concertantium in animo cogitationum confuſionem. Vide Barth. ad Claudian. Mamerc. lib. I. cap. 24. & ad Stat. libr. VI. Theb. verſ. 589. *Pulſata* autem ex uſu poſterioris aevi, pro commota. vide eumdem ad Stat. lib. VIII. Theb. verſ. 249. & late de uſu hujus vocis aevo non optimo agentem ad lib. IV. Theb. verſ. 477.

Per dubias] Alii, *perque duas.* PATISS. Lege, *perque dubias.* AUR. Male alii, *per duas.* BUSCH. ἴσως, *territa curas.* COLL. Virgilius VIII. Aen. verſ. 20.

Atque animum celerem nunc huc, nunc dividit illuc.

Quod & ipſum eſt Homericum. BRASS. Lege *Pectora perque duas ſcinduntur tertia partes.* Tertium illud ſequi vellent: ſed enim id per duas ſententias, non eaſdem illas, ſcinditur. Quod tertium ſit, quae duae illae partes, commemorat; *Huic fuga per terras*, &c. Palmer. in Spicileg. ſed meras affanias loquitur. ERH. Tornaeſius, alii, *perque duas.* Ubi Douſa; ſic & codex

Huic fuga per terras, illi magis unda, probatur;
Et pontus patria eſt. Etiam magis eſt timor, arma
Qui tentata velit: fatiſque jubentibus actus,
Quantum quiſque timet, tantum fugit. Ocior ipſe
Hos inter motus populus, miſerabile viſu,
Quo mens icta jubet, deſerta ducitur urbe.
Gaudet Roma fuga, debellatique Quirites
Rumoris ſonitu moerentia tecta relinquunt,
Grandaevoſque patres: oneriſque ignara juventus

Id,

dex MS. Ita quidem & codex. Tragur. Quae talia vel ideo notare juvat, quo ſciamus, nos hujuſmodi verſus vix habere integros, & ſine labe. Quales paulo ante,

Atque haec Romano attonito fert omnia ſigna;

Et,

Vinctaque mox ſtabant, fluctus ſtupuere pruina.

Ubi codices MSS. Tornaeſii, Douſae, Trag.

Atque hoc (Tr. *haec*) *Romano tonitru ferit omnia ſigna.*

Editio Pariſienſis (H. Steph.) laudante Douſa in Praecidan. & ipſe codex MS. Douſae:

Stabant & vincta fluctus ſtupuere pruina

Tornaeſ.

Stantibus at victa fluctus ſtupuere pruina.

Tragur.

Stabat. . . . juncta fluctus ſtupuere pruina.

Et alia quae non ſemper reſecare vacat, ſed iis hoc incumbit, qui primi lectiones mutant, ut quidem Stephan. & Tornaeſius ſuo loco fecere, & ego in Fragmento. HADR. Virgilium imitatus lib. II. Aeneid.

Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.

Gronovius mallet:

---- *Per dubias ſcinduntur territa curas.*

Perque duas Leidenſ. & Memm. Mox pro *unda* Colb. *ubra.*

Et patriae eſt pontus] Forte, *Et patria eſt timor ipſa.* AUR. Forte, *Et patria pontus, ſed jam timor: eſt*, SAMB. Quidam legunt, *Et patria eſt pontus jam tutior.* COLL. Corruptus itidem locus in quo nullus ſenſus, nam, qui receperunt conjecturam Colladonii, temere fecerunt. Trag.

Et patria eſt pontus. & jam timor eſt magis arma.

Leidenſ. deficit *eſt*. Prima editio & Sambuci:

Patriae eſt portu, & jam timor.

Forte:

Et patriae eſt cunctis etiam timor; eſt magis, arma, &c.

Qui tentata velit: fatiſque jubentibus actus] Alii, *Qui tentare velit fatiſque jubentibus uti.* PATISS. COLL. TORN. Lege, *actus.* AUR. Vetus codex, *acti.* forte, *actus.* SAMB. *Tentare* Leidenſ. & Memm. Iidem & Tragur. & Colb. *uti.* Forte, *qui tentanda velit.* BURM.

Quantum quiſque, &c.] Lege,

Quantum quiſque timet, tanto fugit ocyor, ipſe Hos inter.

Ocyor enim praecedentia reſpicit. *Anonym. MS.* HADR.

Tantum fugit] Unde Cicero dicebat: *Ego vero quem fugiam, habeo, quem ſequar, non habeo:* lib. VIII. Epiſt. ad Attic. Et meminit Macrob. lib. II. Saturn. BRASS. Conſurgerem [ſic] & diſtinguerem: *tantum fugit ocior ipſe. Hos inter motus.* BURM.

Mens icta] Id eſt, inſana. COLL. Pro perculſa & territa. An legendum *acta jubet?* ERH. Supra cap. c. *Uterque noſtrum tam inexſpectato ictus ſono.* vide Barth. ad Stat. libr. IX. Theb. verſ. 179. Ampliſſimus Cuperus obſervabat, ita Graecos abſolute uſurpare βεβολημένος. Apoll. Rhod. lib. I. Argon. verſ. 262. Et ἄτῃ βεβολημένος, idem verſ. 1216. & lib. II. verſ. 411. Vid. Le Moyne Var. Sacr. t. II. p. 361. *Qui mens* Colb. Malim *deſerta educitur urbe.* BURM.

Rumoris ſonitu] Liv. lib. XXVII. cap. 45. *Famam bellum conficere, & parva momenta in ſpem metumque compellere animos.*

Manu trepida] Alii, *pavida.* PATISSON. Hi quatuor verſus in veteri MS. ſequuntur poſt:

---- *In proelia ducit.*

TORN. Belli metus & Panica conſternatio. Euripides Supplicibus:

Ὁρᾶτε παῖδας τούσδ' ἔχοντας ἐν χεροῖν.

Iphigenia in Tauris. Τὸ βρέφος ἔλιπον ἀγκάλαις. Diodorus Siculus, l. XVIII. νηπίους παῖδας ἐν ἀγκάλαις φερομένους. Ariſtoph. Theſmophor.

Ἐξαρπάσας μοι τὸ παιδίον ἀπὸ τοῦ τιτθίου.

Virgil. lib. VII. Aen. verſ. 518.

Et pavidae matres preſſere ad pectora natos.

Pacatus in Panegyrico. *Matres penſa manibus abjecerunt.* Homerus Iliad. X. χαμαὶ δέ οἱ ἔκπεσε κερκίς: de Andromache utitur. Et Euripid. de Hecuba Troadibus. Virg. IX. verſ. 476. *Excuſſi ma-*

Id, pro quo metuit, tantum trahit? omnia ſecum
Hic vehit imprudens, praedamque in praelia ducit.
Ille manu trepida natos tenet, ille Penates
Occultat gremio, deploratumque relinquit

Li-

manibus radii. Et Ovid. lib. II. Faſtor. de Lucretia. Idem lib. XII. Metamorph. *Captaeque erat urbis imago.* Quintilian. lib. VIII. captae urbis expugnationem ex bono ſcriptore refert. Et Cicero lib. IV. ad Herennium. Excidium Cremonae Tacitus lib. XIX. elegantiſſime deſcribit, &c. Atque haec omnia Arbitro magnam lucem inferunt. BRASS. Patiſſonii editio *panda*, quod neſcio an operarum culpa acciderit, pro *pavida*, Memm. *illa m. pavida.* Colb. *ille m. pavida.* Similem urbis Romanae conſternationem vide apud Silium initio libri IV.

Penates] *Penates*, lares eſſe, vetuſtas putavit, quales Aeneam in Italiam advectaſſe Vergilius ſcribit: quaſi penes nos natos; non autem naturae noſtrae deos, ut quidam putant, qui proprie dicuntur *Genii.* BUSCH.

Votis interficit hoſtem] Vide Scalig. ad Tibulli lib. IV. eleg. 6. ERH. Sic Oedipus apud Sophoclem verſ. 978.

—— Ἐγὼ δ᾽ ὅδ᾽ αὐθάδε
Ἄψαυστ᾽ ἔγχους. εἴτι μὴ ἐμῷ πόθῳ
Κατέφθιθ᾽, οὕτω δ᾽ ἂν θανὼν εἴη ᾽ξ ἐμοῦ.

Niſi (inquit) *votis ipſum interfeci, niſi imprecatione mea mors illi properata ſit.* Scaliger in Tibull. lib. IV. Eleg. 6 *Douſa MS.* Interpres vero Latinus editionis Colon. an. 1614. verba haec Oedipi ſic expreſſit: *egoque hic ſum, Neque arma attigi: niſi forte deſiderio mei Contabuit: nam tunc quoque à me interfectus eſſet.* Ad verbum ſic reddo: *egoque hic ſum, Neque enſem* (aut haſtam) *attigi, niſi forte meo deſiderio Extinctus: nam ſic quoque ex me mortuus eſſet.* Si jam in τῷ ἐμῷ πόθῳ poſſeſſivum ἐμῷ pro primitivo ἐμοῦ accipiamus, quod Graecis & Latinis uſitatum (ut *mea cauſſa* pro *mei cauſſa*, &c.) ut ſenſus & vera verſio omnino exigunt, male intellexit locum Scaliger. Certe, ſi quis integrum Sophoclis Oedipum tyrannum perlegat, plane contrarium ſententiae Scaligeri deprehendet, vehementerque falſum, & tot exſcriptores. Nam ibi Oedipus, ne juxta oraculum in parricidium incideret, Polybum, quem patrem putabat & Corintho fugit, ac imprudens plane in via in Lajum verum patrem incidit, & hunc, orta ſubito rixa, interficit; quo cognito ipſe ſe poſtea prae dolore oculis privat: cumque haec ante Thebis loqueretur, de oraculo & mortuo naturali morte Corinthi Polybo ſermo erat, cujus vitae amore ſolum mutarat. HADRIANID. Ita Stat. II. Theb. 133.

Sic excitus ira
Ductor, in abſentem conſumit praelia fratrem.

Κτενεῖ ἀραῖσιν dixit Eurip. Hippol. 44. Servius ad ad libr. II. Aen. verſ. 104. *ergo Sinon, qui victima fuerat*, &c. *jure & votis & praemiis Graecorum interficitur.* Liv. lib. XXII. cap. 14. Id vocat *votis debellare. Votis agere* Cicer. II. Catil. & Juſtin. XXIV. 5. Hieronym. ad D. Aug. inter Hieronymi 80. inter Auguſtini 25. *Haeretici, quos gladio nequeunt, voto interficiunt.* CUPER. Ad hunc Petronii locum reſpexiſſe Salvianum lib. III. de gubern. Dei puto. *Prima ſemper irarum tela maledicta ſunt, &, quidquid non poſſumus imbecilli, optamus irati. Ac ſic in omni animorum indignantium motu votis malis pro armis utimur.* Valer. Flacc. III. 589. de leone ſaucio.

Frangit & abſentem vacuis ſub dentibus hoſtem.

Claud. B. Gildon. 354.

Fervet & abſentes invadere cuſpide Mauros.

Euripidis loco ab Ampl. Cupero adducto adde alterum Phoeniſſ. verſ. 772.

Ἡμᾶς δ᾽ ἀραῖσιν, ἢν τύχῃ, κατακτενεῖ.

Non abſimilis, licet de alia re, locutio Claudiani in Bell. Getic. verſ. 46.

Alta nec incertis metimur flumina votis.

BURM.

Sunt qui] Ἴσως aliquid deeſt, vel hic verſus non ſuo loco collocatus eſt. COLL.

Lugentia pectora] vel *maerentia.* BUSCH. *Pignora* conjicit Stewech. ad Arnobii lib. V. pag. 117. qui memoriae vitio ex Haloſi Trojae citat: & certe non abſimilis vero conjectura, ut jungant conjugibus filios & patres. Ita *pignora*, pro *pectora*, viri eruditi reddiderunt Valer. Flacco lib. I. verſ. 605. vide de harum vocum confuſione Andr. Schotti Obſerv. lib. II. cap. 57. Reſtituendam quoque *pignoris* vocem credo Manilio lib. II. verſ. 600.

Idcirco nihil ex ſemet Natura creavit
Pectore amicitiae majus, nec rarius unquam.

Ita vulgo legitur. Sed quid eſt *pectus amicitiae*? legendum *pignore amicitiae. Pignora* id eſt filios & ſenes dant conjugibus auferendos ſecum juvenes imbecilles, qui non poſſunt portare, trahunt eos, pro quibus metuunt, & imprudentes praedam ducunt militibus, occurrentes, quum, ſi Romae manſiſſent, nihil damni feciſſent BURM.

Oneriſque ignara] Alii, *nox gnara.* PATISS.

Le-

Limen, & abſentem votis interficit hoſtem.
Sunt, qui conjugibus moerentia pectora jungant.
Ac velut ex alto quum magnus inhorruit Auſter,
Et pulſas evertit aquas, non arma miniſtris,
Non regimen prodeſt: ligat alter pondera pinus,
Alter tuta ſinu tranquillaque litora quaerit:
Hic dat vela fugae, Fortunaeque omnia credit.
Quid tam parva queror? gemino cum conſule Magnus,
Ille tremor Ponti, ſaevique repreſſor Hydaſpis,

Lege, *Humeris ignara.* AUR. Id eſt, oblita oneris, non ſentiens pondus prae amore. COLLADON. Talis Aeneae pietas celebratur. Xenophon in lib. de Venation. Virgil. in lib. II. Aeneid. Ovid. lib. XIII. Metamorph. verſ. 624.

—— Sacra altera patrem
Fert humeris venerabile onus Cythereïus heros.

Idem lib. I. Faſtor. verſ. 527.

Jam pius Aeneas ſacra, & ſacra altera patrem
Afferet.

Idem lib. IV. Faſtor. verſ. 37.

Hinc ſatus Aeneas, pietas ſpectata per ignes,
Sacra, patremque humeris, altera ſacra, tulit.

Idem Epiſtol. Didonis ad Aeneam:

Diva parens, ſeniorque pater, pia ſarcina nati.

Tale eſt nobile epigramma Graecum in Aeneae φιλοστοργίαν: lib. I. Anth. cap. LXXXVII. Ep. 2.

Ἐκ πυρὸς Ἰλιακοῦ δοριάλωτον μέσον ἥρπασεν ἥρως
Αἰνείας ὅσιον παιδὶ βάρος πατέρα.
Ἔκλαγε δ' Ἀργείοις μὴ ψαύετε, μικρὸς Ἄρη
Κέρδος ὁ γηραλέος, τῷ δὲ φέροντι μέγα.

Latine ſic Marullus:

Quum ferres medios, proles Cytherea, per hoſtes
Impoſiti collo languida membra patris.
Parcite, ait, Danai: levis eſt ſene gloria rapto,
At non erepto gloria patre levis.

Simile quiddam refert Joannes Stobaeus Sermon. οζ. de Cadmo & Agave. Nec minore pietate celebres haberi debent, qui vel belli tempeſtate bonos libros efferunt, aut tineis & blattis eripiunt. Nihil addo: μή τις Ἀχαιῶν ἄλλος ἀκούσῃ. BRASSIC. *Oneris ignara* Trag. Explico, non par oneri magno ferendo, vel, nolens ſe onerare multis rebus auferendis, ſed illud tantum ſecum vehens, pro quo metuebat, & quod amabat maxime. Ita Claudian. Bell. Gildon. 439.

—— Sonipes ignarus habenae.

[*Ignara* pro *inſueta.* quis non videt?]

Id, pro quo metuit, tantum] Haec verba ſunt parentheſi includenda. COLLADON.

Hinc vehit] Alii, *hic velut.* PATISS. Alii, *hic vehit.* TORN. COLLAD. *Omnia fecit Hic ven* Impr. Colb.

Quum magnus inhorruit Auſter] Virgil. Georg. II. 334.

Non timuit ſurgentes pampinus Auſtros,
Aut actum coelo magnis Aquilonibus imbrem.

Et pulſas] Tragur. *Et pulſas & vertit aquas.*

Miniſtris] ἴσως, *magiſtris.* COLLAD. Nihil mutandum, vide ſupra ad cap. CVIII.

Arma] Sunt inſtrumenta nautica, unde *armari* & *exarmari* naves dicuntur. vide Barth. ad Stat. lib. II. Theb. verſ. 107. & Boſium ad Nepot. Dion. cap. IX.

Pondera pinus] Rates, naves, quae ex lignis pineis conficiuntur. ERH.

Hic vela dat] Tr. *Hic dat vela.* COLLADON: Reſpicit ad funes, quibus naves religabantur. vid. Actor. XXVII. 17. BURM.

Fortunaeque omnia credit] Lege, *cedit.* Pflugius. ERH. Hic eſt lacuna in Memm.

Quid tam parva queror?] *Qui t. p. q.* Colb. Claudian. Rapt. Proſ. II. 294. *Parva loquor.* Ovid. Metam. II. 214. *Parva queror.* BURM.

Gemino cum conſule] Pompejus bis conſul. ERHARD. Imo; Pompejus cum duobus Coſſ. Marcello & Lentulo.

Ille tremor Ponti] De Pompejo idem ſcribit Pedo Albinovanus Rer. Roman. lib. I.

Ille, cui ternis Capitolia celſa triumphis
Sponte deûm patuere, cui freta nulla repoſtos
Abſcondere ſinus, non tutae moenibus urbes.

Scalig. in Catalect. ERH. Cicer. pro Leg. Manil. Plutarch. Pompejo. BOURD.

Saevi quoque terror Hydaſpis] Alii, *ſaevique repertor.* PATISSON. Lege, *repertus.* AUR. SAMBUC. *Hydaſpes* cum *Hy* ſcribitur: fuit autem rex Medorum, à quo fluvius Mediae cognomi-

Et piratarum ſcopulus: modo quem ter ovantem
Jupiter horruerat, quem fracto gurgite Pontus,
Et veneratus erat ſubmiſſa Boſporus unda,
Pro pudor! imperii deſerto nomine fugit,
Ut Fortuna levis Magni quoque terga videret.

CXXIV.

natus eſt; & alius Indiae. BUSCH. Non recte mutatum in *repertus*. COLLADON. *Repertor Hydaſpis* vocatur Pompejus, quia fabuloſum illum fluvium exiſtimabant: qua ex opinione vulgi ſcripſit Horatius libr. I. od. XXII. verſ. 7.

----- *Vel quae loca fabuloſus*
Lambit Hydaſpes.

Alii tamen libri, ut editio Lugdun.

----- *Saevi quoque terror Hydaſpis.*

Alii vero, ut editio Steph.

----- *Saevique repertus Hydaſpis.*

Repertus terror, qui praeter opinionem eſt terror exiſtit. Virg. lib. VI. Aen. verſ. 343.

Dic, age, namque mihi fallax haud ante repertus
Hoc uno reſponſo animum deluſit Apollo.

Ennius apud Feſtum, in Navus:

Navu' repertus homo eſt, Grajo patre, Grajus homo rex.

Caecilius, in Epiſtola, apud Priſcianum:

Nam novu' quidem deus repertus eſt Jovis.

Plautus in Captivis Act. III. ſc. IV. verſ. 36.

Tu repertus, qui Philocratem ſuperes veriverbio.

Eleganter autem, *ſcopulus piratarum*, dictus Pompejus, ut eodem tempore tribunal L. Caſſi, *ſcopulus reorum*, Valer. Max. lib. III. cap. 7. ex. 9. RICH. *Saevique repertor Hydaſpis*, Memm. Tragur. & v. c. BOSCH. *Saevique terror* Leidenſ.

Piratarum ſcopulus] Id eſt, offendiculum. Pflug. ERH. Scribe, *peiratarum*. Piratas (quibus nomen fecit ἢ πιέζει, ἢ βλάπτει, δόλῳ, καὶ τέχνῃ) attrivit Pompejus. Id quod ubique dicitur. Unde pulchre *ſcopulus piratarum* dicitur. Ita Caſſius *reorum ſcopulus* dictus fuit, auctore Val. Maximo lib. III. cap. 7. Cicero lib. III. de Oratore: *Scopulus patrimonii & vorago.* Florus lib. IV. cap. 9. de Bello Parthico, *Scopulus publicae ſecuritatis Antonius.* BRASSIC.

Ter ovantem] Vide Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 10. pag. 471. Non ſunt autem Albinovani ſed Albini verſus, quos Scaliger ad Catalect. pag. 251. citat, exſtant apud Priſcianum lib. VII. pag. 741. *Ovantem* autem hic poni pro triumphantem docuit Barth. lib. XXIII. Adverſ. cap. 24.

Juppiter horruerat] Brevis rerum geſtarum Pompeji Magni deſcriptio exſtat in antiquis Inſcriptionibus Romanis, & nuper etiam Baſileae cum Inſtrumento Veituriorum per Robertum noſtrum editus eſt. Meminit Cicero Philippic. XIII. Vellejus Paterculus lib. II. Feſtus Rufus in Hiſtor. Roman. Plinius lib. VII. epiſt. 27. Plutarch. in Pompejo, & Appianus lib. II. prolixe, &c. BRASSIC.

Fracto gurgite Pontus] Alii, *fracto in gurgite*. TORN. *Pontus* proprie id mare dicitur, quod à Maeotide palude uſque in Tenedum protenditur: ſed, ubi primum ſe arctat, de Tenedo incipiens, poſt Helladis caſum *Helleſpontus* vocatur: ubi expandit, *Propontis*: ubi iterum premit, *Thracius Boſporus*: ubi iterum effundit, *Pontus Euxinus.* BUSCH. Male puto Gonſalium explicare. Solemnis enim poëtis mos eſt, victarum gentium flumina & maria ita inducere, ut ſubmiſſis & lenibus undis ſubmittere ſe & ſervitutis jugum ſentire videantur, *minores volvere vortices*, ut Horat. lib. II. od. 9. & fluctuum tumorem remittere. Virgil. lib. VIII. Aeneid. verſ. 722.

----- *Euphrates ibat jam mollior undis.*

unde in ferculis triumphalibus fingebantur lentius fluere, ut fracti & victi. v. Paſſerat. ad Propert. lib. II. eleg. I. pag. 247. *Fracta* vero *unda* etiam alia in re dicitur, quoties impetus fluctuum vel à litore, vel vadis, rumpitur. Valer. Flacc. lib. III. verſ. 36.

Spumoſumque legunt fracta Scylaceion unda.

& VII. 583. Lucan. VIII. 567.

Lituſque malignum
Incuſat, bimaremque vadis frangentibus aeſtum.

Ovid. libr. IV. Triſt. verſ. 280.

Frangitur unda vadis.

plura Heinſius in curis ſecundis ad Ovid. Epiſt. VII. Heroid. verſ. 169. BURM.

Submiſſa] Locutio deſumta à facto Valerii, qui faſces populo ante concionem ſubmiſit, ut ait Florus lib. I. cap. 10. Infra venefica cap. CXXXIV.

----- *Mihi pontus inertes*
Submittit fluctus.

Et ita de fluviis, tamquam ſenſum haberent, loquuntur. vide Ammian. Marcell. libr. XVII. cap. 4. & ibi Valeſ. CUPERUS.

Boſphoros] Scribe *Boſporos*. Interpretatur Interpres Apollonii Rhodii Argonautic. lib. α. & lib. ζ. Sed diverſa ratione ſcriptor rerum Romanarum lib.

CXXIV. *Ergo tanta lues divûm quoque numina vidit,*
Conſenſitque fugae Coelo timor ecce per orbem.
Mitis turba deûm terras exoſa furentes
Deſerit, atque hominum damnatum avertitur agmen.
Pax prima ante alias, niveos pulſata lacertos,
Abſcondit cavea victum caput, atque relicto
Orbe fugax Ditis petit implacabile regnum.
Huic comes it ſubmiſſa Fides, & crine ſoluto
Juſtitia, ac moerens lacera Concordia palla.

At

lib. XVI. Corn. Tacitus libr. XII. eleganter *arctiſſimum divortium* vocat. BRASSIC.

Imperii deſerto nomine] Id eſt, imperio, eleganti circumlocutione. Ita *nomen agelli*, pro agello, apud Catonem in Diris verſ. 90.

Dulcia rura valete, & Lydia dulcior illis,
Et caſti fontes, & felix nomen agelli.

ubi, quae Chriſt. Arnoldus collegit, meliore judicio poſſent diſponi. Et, ſi ſcholiaſten Euripidis ſequimur, ille ita locutus in Oreſte verſ. 1082.

Ἀλλ' ὦ ποθεινὸν ὄμμ' ὁμιλίας ἐμῆς.

interpretaturus enim haec ponit ὄνομα ὁμιλίας. Niſi typographus erraverit. Graeci tamen ita loquuntur. Aelianus lib. XIII. cap. 28. Plutarch. vita Alex. pag. 30. CUPER. Vide de hac apud Latinos locutione Barth. ad Claudian. Bell. Getic. verſ. 303. Graecis quoque uſitatam docuit Grotius ad Euangel. Lucae cap. I. verſ. 49. Et eadem ratio eſt in καλεῖσθαι, pro εἶναι, quod paſſim occurrit. Caeterum Nodotius poſt hunc verſum alium interjicit, quem, unde ceperit, ignoro, in nulla enim editione deprehendi. Eſt autem talis:

Ignavaque fuga Romam famamque relinquit.

Et ſequenti verſiculo edidit:

Ut Fortuna levis Magni quoque terga videres.

Vellem nos monuiſſet unde omnia iſta hauſerit.

Ergo tanta lues Divum quoque numina vidit] Poſt hunc verſum in veteri codice MS. legitur,

Juſtitia & lacera, &c.

TORN. Lege,

Tergo tanta lues Divi quoque numina vidit.

Tergo videre, eſt fugientem videre, ut apud Catullum de Achille Carm. LXIV verſ. 335.

Hoſtibus haud tergo, ſed forti pectore notus.

hoc vult Petron. Deos è terris fugiſſe belli crudelitate territos, hoc eſt, tergo viſos eſſe. Gulielm. Plaut. quaeſt. in Moſtell. cap. 4. ERH. Forte, *divum quoque nomine fidit*, ut *lues* ſit ipſe Caeſar. aut, *divum quoque numina abegit.* ANON. Recte, qui primi ergo repoſuerunt, pro quo erat, *tergo tanta lues.* Dii de re deſperantes imagines ſuas è templis auferunt & aufugiunt. Lamprid. Commod. *Veſtigia deorum in foro viſa ſunt exeuntia.* Ultimae tamen Petronii editiones emendationem hanc guſtare non potuerunt. Olim ſic locum integrum legebam,

Ergo tanta lues divum quoque numina fundit,
Conſenſitque fugae coeli timor?

Nec fortaſſe male. BOURDEL. Poſt *videret* iterum lacuna in Memm. *Ergo* Leid.

Coeli timor] Pompejus. COLLAD. *Coeli* id eſt, deorum, ut paſſim.

Furentis] Lege, *furentes.* AURAT. COLLADON. *Terraſque* Colb.

Damnatum avertitur agmen] Adverſatur, abominatur, fugit: ad quam rationem *antevortitur* & *praevortitur* Plautus ἐνεργετικῶς uſurpavit. ERH. Virgilius libr. III. Georg. 499.

Victor equus fonteſque avertitur, & pede terram
Crebra ferit.

Statius VI. Theb. 192.

---- *Appoſitas impaſta avertitur herbas.*

Pax prima ante alias, &c] Oſtendit Pacem à Romanis abiiſſe: ſimiliter Fidem, & Juſtitiam, & Concordiam. BUSCH. Deſcribitur fuga Deorum. Sic Heſiodus de Juſtitia; Aratus de Aſtraea. BRASSIC.

Abſcondit galea] Ἴσως, *Abſconditque olea.* quid enim Paci cum galea? COLLAD. Mirarer *galeatam pacem*, niſi continuo poſt ad inferos eam praecipitaret: atque etiam, ſi Diis placet, *Juſtitiam & Fidem* comites daret: quas alii ad coelum remittunt. *MS.* HADRIANID. Ideo abſcondit galea quia in hoc tumultu ipſa Pax galeam prae timore capit. *Coeli timor* enim praeceſſit. Forte tamen *gleba.* BURM.

Victum] Quidam libr. *vinctum.* COLLAD.

Submiſſa fides] Ita ſcribe, Pith. PATISS. COLLAD. Tornaeſ. alii, *ſincera Fides.* Sed codex MS. Douſae, & edit. Frellon. *ſummiſſa.* Tragur. MS. *ſumma* (id eſt, *ſummiſſa*) *Fides & crine ſoluto,*

At contra, ſedes Erebi qua rupta debiſcit,
Emergit late Ditis chorus, horrida Erinnys,
Et Bellona minax, facibuſque armata Megaera,
Letumque, Inſidiaeque, & lurida Mortis imago.
Quas inter Furor, abruptis ſeu liber habenis,
Sanguineum late tollit caput, oraque mille
Vulneribus confoſſa cruenta caſſide velat.
Haeret detritus laevae Mavortius umbo,
Innumerabilibus telis gravis, atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.

Sen-

to. HADRIANID. *Submiſſa* Memm. *ſincera* Leid. *crure ſoluto* Tragur. Et ita apud Ovid. Epiſt. XXI. 9.

Nullum eſt in crinibus aurum.

ubi alii *cruribus*. BURM.

Et lacera maerens] Alii, *ac maerens lacera.* TORN.

Palla] *Palla*, muliebre veſtimentum dicitur ad veſtigia uſque demiſſum. Plautus Menaechm. III. ſc. II. verſ. 4. *Pallam ad phrygionem fert confecto prandio.* BUSCH.

Sedes Herebi] *Erebus*, abſque aliqua aſpiratione, aut diphthongo, à Graecis ſcribitur: & ponitur pro parte inferni, in qua, teſte Servio ſuper VI. Aeneid. tantum illi orabantur, qui bene vixerant: unde ad Elyſios campos non niſi purgati proficiſcerentur. BUSCH. Seneca Oedip. verſ. 160.

Rupere Erebi clauſtra profundi
Turba ſororum face Tartarea.

&c. Idem verſ. 572.

----- Rumpitur coecum chaos
Iterque populo Ditis ad ſuperos datur.

& ſequentia.

Erynis] Lege, *Erynnis.* AUR. *Horrida crinis* Tragur.

Bellona minax] Virgil. lib. I. Aeneid. verſ. 294.

----- Furor impius intus
Saeva ſedens ſuper arma, & centum vinctus ahenis
Poſt tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

Calphurnius Eclog. I.

----- Dabit impia victas
Poſt tergum Bellona manus, ſpoliataque talis
In ſua veſanos torquebit viſcera morſus.

Plinius lib. XXXV. cap. 10. *Apelles pinxit Belli imaginem reſtrictis à tergo manibus.* BRASSIC. Virgil. Aen. lib. VIII. Stat. Theb. I. Seneca de Ira lib. II. cap. 35. WOUWER. Hanc quoque apud inferos ſedem habere; & inde emergere, finxit Seneca Hercule Oet. verſ. 1311.

Abrumpat Erebi clauſtra, me ſtricto petat
Bellona ferro.

ubi Gronovius hunc Petronii locum adducit. *Facibus* Tragur. & Colb. Silius V. 222.

Ipſa facem quatiens ac flavam ſanguine multo
Sparſa comam; medias acies Bellona pererrat.

BURM.

Lurida Mortis imago] *Luridum* ſupra modum pallidum, quaſi *loridum*, id eſt, loro percuſſum. Ovid. lib. II. Amor. 9.

Stulte, quid eſt ſomnus, luridae niſi mortis imago?

BUSCH. ERH. Oportet negligenter Ovidium legiſſe, neque rationem metri meminiſſe, qui ita citant. *Gelidae mortis* ſcripſit Ovidius, cum *luridae* verſus non admittat, quod ipſe hic locus admonere debuerat. *Lurida mortis imago* eſt mors lurido colore apparens. BURM.

Abruptis] *Arruptis* Colb. *obruptis* Hadrian.

Hatenis] *Habenis* recte Scaliger. vid. ad Virgil. Georg.

Nec audit currus habenas.

Detritus] *Deterritus* Trag. ſed margo *detritus.* Longo nimirum uſu. Virgil. Eclog. VI. verſ. 17.

Et gravis attrita pendebat cantharus anſa.

Mavortius umbo] *Umbo*, media pars clypei. hinc *umbilicus*, quidquid in aliqua re eſt medium, & ligamentum inſtrumentorum. BUSCH.

Flagranti ſtipite] Signo ardenti, lignea face, *Fackel.* Infra cap. CXXXVI. *Vexat cubitum ipſa ſtipite ardenti.* Balbus Catholico; *Stipes, titio vel truncus ligni.* ERH.

Portat] Tam bona, quam mala, *portare* nos notat Donatus ad Andr. Act. II. ſcen. 2. & ad Hecyr. Act. III. ſc. 5. *Porto* quaſi aliquid magnum. Et certe plerumque de magno aliquo malo & damno hac voce uſi veteres. Virgil. lib. III. Aeneid. verſ. 539.

Et

Sentit terra deos, multataque ſidera pondus
Quaeſivere ſuum. namque omnis regia coeli
In partes diducta ruit: primamque Dione
Caeſaris alma ſui ducit. comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens Mavortius haſtam.
Magnum cum Phoebo Soror & Cyllenia proles
Excipit, ac totis ſimilis Tirynthius actis.

In-

Et pater Anchiſes bellum, ô terra hoſpita, portas,
Bello armantur equi, bellum haec armenta minantur.

lib. v. Aeneid. verſ. 840.

---. *Tibi triſtia ſomnia portans.*

Seneca Troad. verſ. 43ſ.

Quae viſa portent, effer in medium; metus.

vide Barth. lib. II. Adverſ. cap. 12. & Paſſerat. ad Propert. lib. I. eleg. 3. pag. 156.

Sentit terra] Opinio haec, deos pondere ſuo premere loca, in quae veniunt, paſſim apud poëtas reperitur. Ampliſſimus Cuperus adſcripſerat, hinc illuſtrari Ovidium libr. I. Art. am. verſ. 560. lib. III. Metam. verſ. 621. lib. IV. Met. verſ. 448. lib. XV. Met. verſ. 693. & lib. III. Faſtor. verſ. 329. Homer. Il. N. verſ. 18. Addi poſſunt, quae notat Guilielmus Quaeſt. Plaut. 174. Gronov. III. Obſerv. I. p. 433. & Barth. ad Claudian. III. conſ. Honor. verſ. 107. & ad Stat. lib. IV. Theb. verſ. 796. & lib. VII. verſ. 65. & 745. Et hinc paſſim tremere terra adventu deorum à vatibus fingitur. Valer Flacc. II 197.

Ipſa Venus, quaſſans undantem turbine pontum,
Agglomerat tenebras, pugnaeque accincta, trementem
Deſilit in Lemnon.

Calpurn. Eclog. IV. 112.

Illius ut primum ſenſerunt numina terrae
Coepit & uberior, ſulcis fallentibus olim,
Luxuriare ſeges.

Stat. Theb. IX. 680.

Lapſa per auras
Vertice Dircaei velox Latonia montis
Aſtitit: agnoſcunt notamque tremiſcit
Silva deam. BURM.

Mutataque ſidera] Ἴσως, *mirataque.* COLLAD. Lege, *mirataque.* Abſentibus diis ſidera ait inſolitam levitatem coeli mirata, & onus aſſuetum requiſiſſe. Gulielm. Plaut. quaeſt. in Moſtel. IV. ERH. Mutata eſt *deſerta* a diis qui ſedes mutaverant. Vid. ad Horat. Infra in Fragment.

Taurus amat gramen mutata carpere valle,
Et fera mutatis ſuſtinet ora cibis.

Pontus habet Tragur. BURM.

Quaeſivere ſuum] Elegantiſſime dictum pro, deſiderarunt ordinarium & legitimum pondus. Illuſtravit elegantem hanc locutionem immenſa eruditionis copia, & quae ſolis aridis & jejunis Gallulis ſtomachum movet, Broukhuſius ad Tibull. lib. II. eleg. III. verſ. 26.

In partes deducta] Quidam legunt *diducta.* COLLAD. Male prima editio & Tragurienſis codex, *in parte deducta.* vide ſupra ad cap. CVIII.

Dione.] Sueton. Aug. XII. BOURD.

Caeſaris acta ſui] Ἴσως, *aſtra ſui.* COLLAD. Vid. Hadrian. ubi Palm. Rarior locutio: non tamen placet Colladonii emendatio. Blanditur magis Paſſeratii conjectura, qui ad Propert. lib. IV. eleg. I. pag. 558. legendum eſſe putat I. *Caeſaris arma ſui ducit*, & egregie illuſtrat. Et ſane, voces hae ſaepe à librariis confuſae fueret. Ita apud Ovidium lib. XI. Met. verſ. 222. editum

---. *Qui fortibus armis*
Acta patri vincet.

codices autem habere plurimos *fortibus actis* notat Heinſius. Si cui tamen vulgatam lectionem *acta* retinere placeat, explicare poterit *ducere* pro regere, moderari, ut Venus omnia ſui Caeſaris regat, & praeſit ejus actis: quo ſenſu Tacitum lib. III. Annal. cap. 58. *ducere provincias* dixiſſe, volunt Gruterus ad Senec. Oedip. verſ. 264. & Rutgerſ. Venuſ. lect. cap. XXV. BURMAN.

Additur.] Valer. Flacc. V. 286.

Apparat Aeetes aciem: quibus addimur armis?

ubi vide. BURM.

Pallas] Hanc Caeſari ob inſignem ejus eruditionem & eloquentiam propitiam à Petronio induci cenſet Gronovius.

Mavortius haſtam] Alii, *Mars obvius.* TORN. *Mavortius* ſubſtantive pro Mavorte, vel Marte. ERH. Videtur ſignificare Martis prolem, Romulum, qui Sabinorum lingua Quirinus dictus fuit, a *quiri*, hoc eſt, haſta, quam geſtare ſo-

 leba-

Haec ut Cocyti tenebras, & Tartara liquit,
Alta petit gradiens juga nobilis Appennini,
Unde omnes terras, atque omnia litora poſſet
Aſpicere, ac toto fluitantes orbe catervas:
Atque has erumpit furibundo pectore voces:
[a] *Sumite nunc gentes accenſis mentibus arma,*
Sumite, & in medias immittite lampadas urbes.
Vincetur, quicumque latet; non femina ceſſet,
Non puer, aut aevo jam deſolata ſenectus.
Ipſa tremat tellus, lacerataque tecta rebellent.

Tu

a DISCORDIA.

ſanguinei coloris flammam, dicitur, ut apud Virgilium lib. x. Aeneid. verſ. 272.

Non ſecus ac, liquida ſi quando nocte cometae
Sanguinei lugubre rubent.

RICH. Barthius ad Papinii libr. II. Theb. vſ. 288. reſtituit:

Rupta ter intortam lacerato in pectore veſtem.

quam ita veram putat reſtitutionem, ut prae illa, quidquid collatum eſt in hoc generoſo carmine, plebejas nugas dicat. Sed, quem ſenſum haec emendatio efficiat, non video; nam, *rupta veſtem*, dici Latine poſſe vix puto, & longius abit à ſcripta lectione codicum. Offendit vero maxime illud *inter*, nec video, quomodo quis inter veſtem dici poſſit quatere lampada dextra. Forte ſcripſit,

Atque ferens toto laceratam pectore veſtem.

vel, *Atque terens*, ſed locum adhuc in mendo cubare mihi perſuaſum eſt. *Toto* habent omnes editiones veteres & Traguerienſis codex, qui & *lacerata* exhibet.

Sanguineam tremula] Forte, *ſanguinea tremulam.* SAMBUC. Alii codices, & Calcagnius, *ſanguinea tremulam.* ERH. Videtur alludere ad priſcum illum vetuſtae militiae morem. Nam ante inventum tubae uſum incenſis facibus acies inſtructas praeibant, quibus utrimque conjectis manus conſerebant. Statius IV. Thebaid. vſ. 5.

Prima manu rutilam de vertice Lariſſaeo
Oſtendit Bellona facem.

Claudianus lib. I. de Raptu Proſerp. verſ. 40.

Tiſiphone quatiens infauſto lumine pinum
Armatos ad caſtra movet pallentia manes.

Meurſ. ad Lycophron. Caſſand. verſ. 1295. WEITZ. *Sanguineam tremula q. l. d.* Tragur. *Sanguineam lampada*, pro ſanguine infectam, ut *ſanguineus enſis*, & ſimilia, capere, durum. Quare ego etiam mallem:

Sanguinea tremulam quatiebat lampada dextra.

Sanguinea dextra eſt ſanguine infecta vid. ad Valer. Flacc. III. 588. & VI. 401. ubi ſic etiam Maſcrius citat. *Tremula fax* eſt jactata, ut Ovid. Art. I. 22.

Et mihi cedet Amor, quamvis mea vulneret arcu
Pectora, jactatas excutiatque faces.

Sic *tremulum iaculum* quod vibratur. Ovid. Epiſt. IV. 43.

Aut tremulum excuſſo iaculum vibrare lacerto.

Ita tremebunda haſta Petronii fragm. BURM.

Haec ut] Lege, *Haec ubi.* BRASSIC. *Haec ut cocia tenebras* Tragur.

Nobilis Apenini] *Apeninus*, mons altiſſimo jugo ab Alpibus ad Siculum fretum tendens, à Poenis ita dictus, ut quidam putant. Unde Alpes primi Poeni pervias fecerunt, cum antea redderent Italiam inacceſſam. BUSCH. Alii, *Apennini:* cujus ſcripturae rationes pete ab. Jo. Chryſoſt. Zanchio de Cenomanor. orig. lib. II. ERHARD.

Atque has erupit] Quidam legunt *erumpit.* COLLAD. Lege, *Inque has erupit.* BRASSICAN. Quomodo Virgil. dixit lib. IV. Georg. verſ. 368.

Et caput, unde altus primum ſe erupit Enipeus.

Sic quoque *erumpitur*, pro erumpit ſe, Lucret. lib. VI. verſ. 581.

Vis venti exagitata foras erumpitur.

Sic *prorupit ſe in fugam*, apud Plaut. ni fallor. ERH. *Effudit* Tragurianus. Ut mox, *Cum haec Eumolpus effudiſſet.* De voce *erumpere* cum quarto caſu egerunt abunde Giſanius in Lucretiano indice, & Brouckhuſius ad Tibull. lib. IV. carm. I. verſ. 86. Manus autem viri eruditi in codicis Almeloveniani ora ſcripſerat, ſibi legendum videri *Inde has erupit*, quia non bene cohaerent dictiones. Sed *atque* poteſt pro ſtatim, ut vidit illa, ſumi. BURM.

Gentis

Tu legem Marcelle tene: Tu concute plebem
Curio: Tu fortem neu ſupprime Lentule Martem.
Quid porro tu, Dive, tuis cunctaris in armis?
Non frangis portas? non muris oppida ſolvis?
Theſauroſque rapis? Neſcis tu, Magne, tueri
Romanas arces? Epidauria moenia quaere,

Theſ-

Gentes] *Gentis* Leidenſ. & ſequente verſu *lampades* Colbert.

Accenſis mentibus] Freinshemius ad Flor. libr. III. cap. 10. mallet *moenibus*. Sed diſplicet id merito Brouckhuſio, quia ſequenti verſu ſequitur:

---- In medias immittite lampadas urbes.

& ita bis idem diceret. Ita locutus Silius lib. IV. verſ. 169.

Nam tibi, cum ſtimulas cornu, atque in praelia mentes
Accendis.

Et lib. I. verſ. 345.

Accenſae exſultant mentes.

Valer. Flacc. IV. 255.

Odia aſpera ſurgunt
Ignotis prius, atque incenſa mente feruntur.

Ita *accenſas cohortes* dixit Valer. Flacc, lib. VII. verſ. 637. BURM.

Deſolata] Id eſt, quae ab aevo fere relicta eſt, defecta annis, & aetate debilis, ut ait Phaedrus. Eſt enim *deſolatus*, qui ſolus relictus, ut oſtendit Gronovius Obſerv. lib. IV. cap. 21.

Tu legem, Marcelle, tene] De lege Claudia ſeu Marcelli in Caeſarem, & Curionis tribuni pl. ſeditionibus, vide Sueton. in vit. Jul. cap. XXVIII. Dion. lib. XL. WOUWEREN. Virgil. VI. Aeneid. ubique Servius & Tib. Donatus. ERH. Sueton. Caeſar. XXVIII. BOURD. Vide Gronov. Diatr. Stat. cap. 3.

Curio] Hic C. Curio violentiſſimus tribunorum pleb. quem ſibi inimicum ingenti mercede Caeſar defenſorem paravit. de hujus ſeditionibus & turbis vide Suet. Jul. Dion. lib. XL. WOUWER. Sidon. lib. IV. ep. 3. *Aeſtuat, ut Cethegus; incitat, ut Curio.* Alanus Anticlaud. lib. II. *Succendit ut Curio.* Savaro ad Sidon lib. I. ep. II. ERH. Sueton. Jul. XVI. BOURD.

Ne ſupprime] Alii, *neu ſupprime.* TORN. Salluſt. Catilinar. ERH. *Neu* prima & Sambuci editio & Tragur. codex.

Tu die tuis] Alii, *tu dive tuis.* TORN. *Dive* retineri poteſt κατὰ πρόληψιν, quia Diſcordia, ut dea, futurum divum ſciebat: magis tamen probo quod eſt in editione Lugdunenſi, *Die*, quoniam Iülo prognatus Caeſar, & à Venere ac ipſo Jove ducebat originem. Sic ejuſdem gentis Ilia *dia* vocatur ab Ennio, apud Nonium in *Nepos* feminini generis.

Ilia dia nepos, quas aerumnas tetuliſti?

Dium, inquit Feſtus, *antiqui appellabant, ut à Deo ortum.* RICH. Corrigunt, *Die*, illud retineri debet. *Divum* vocat communi & plebejo tum nomine. Nam & Auguſtus ſemper ſe *Divi filium* dixit, & *Divus* pro Caeſare προσχετικῶς. Nepos in Vita Attici; *In affinitatem pervenit Divi Julii filii*, id eſt, Octaviani, qui fuit Julii Caeſaris adoptivus filius. quod monere fere putidum foret, niſi aliorum corrumpendi (corrigendi volui dicere) libido aurem vulſiſſet. ERH.

Romanas acies? Epidauria] *Romanas arces: Epidamnia.* Paſſerat. TORN. Monui jampridem, & nunc moneo, legendum videri, *Romanas arces*, ut cap. CXXI.

Omnia, quae tribui Romanis arcibus, odi.

Magnificentius enim *Romanae arces* dicuntur, quam urbs Roma: ut, Carthaginis arces, quam Carthago: & Pergameae arces, quam Pergama. Virgilius II. Georgic. verſ. 172.

Imbellem avertis Romanis arcibus Indum.

Item lib. IV. Aeneid. verſ. 234.

Aſcanione pater Romanas invidet arces?

Et lib. X. Aeneid. 12.

Cum fera Carthago Romanis arcibus olim
Exitium magnum atque Alpes immittet apertas.

Notiſſimum eſt, ut Pompejus, adventante Caeſare, urbem reliquerit, quid tamem impedit Ciceronem audire in epiſtola undecima lib. VII. ad Atticum; *Per fortunas, quale tibi conſilium Pompeji videtur? Hoc quaere, quod urbem reliquerit. Ego enim* ἀπορῶ. *Tum, quid abſurdius? Urbem tu relinquas? Ergo idem, ſi Galli venirent.* Et in epiſt. 16. lib. VIII. Ideo vocat Pompejum ἀπολιτικώτατον καὶ ἀστρατηγικώτατον quibus iſta plane reſpondent, *neſcis tueri Romanas arces.* Et epiſt. 2. ejuſdem libri: *nihil ulla in gente umquam ab ullo auctore Reipub. ac duce turpius factum eſſe videtur, quam à noſtro amico factum eſt: cujus ego vicem doleo,*

Digitized by Google

Theſſaliaeque ſinus humano ſanguine tinge.
Factum eſt in terris, quidquid Diſcordia juſſit.

a Quum haec Eumolpus ingenti volubilitate verborum effudiſſet, tandem Crotona intravimus: ubi quidem, parvo deverſorio refecti, poſtero die amplioris fortunae domum quaerentes, incidimus in turbam haeredipetarum ſciſcitantium, quod genus hominum, aut unde veniremus? Ex praeſcripto

a ENCOLPIUS.

leo, qui urbem reliquit, id eſt, patriam, pro qua, & in qua, mori, praeclarum fuit. RICH. Legendum eſſe *Romanas arces*, patet ipſa narratione. BOURDEL. Heinſius conjecerat legendum:

Neſcis ſi, (vel, *qui*) *Magne, tueri*
Romanas arces, Epidauria nomina quaere,
Theſſalicoſque ſinus humano ſanguine pingues.

Acies & nomina Theſſalicoſque Leid. Memm. quoque *nomina.*

Epidauria moenia] Epidaurus urbs in Achaia Aeſculapii delubro percelebris. GLOSS. Alii, *Epidamni moenia.* alii, *Epidamni nomina.* Sic vetus, recte. Pith. PATISS. *Epidaurus* urbs eſt in Achaia, Saronico quaſi marmore redimita, Aeſculapii delubro percelebris. hinc *Epidaurius*, quod eſt cognomentum Aeſculapii. Ovidius de Ponto lib. I.

Afferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope.

BUSCH. *Fe. Epidauni nomina.* ἴσως, *Epidamni.* COLLAD. Fuit hoc nomen ominoſum & infauſtum, ob idque in *Dyrrachium* mutatum, ut Plin. auctor eſt. Alluſit & Plautus Menaechmis, *Ne mihi damnum in Epidamno duas.* PITH. Lege, *Epidamnia nomina quaere.* Neſciit Romam tueri Pompejus, atque adeo Italiam vacuam Caeſari occupandam reliquit: atque ita Dyrrachium cum exercitu tramiſit, cui *Epidamni* nomen vetus mutarant Romani, ominis cauſſa, ut Plutarch. Plaut. Menaechm. Itaque *Epidamnia nomina* dicit, alludens ad ſignificatum vocis. Neque non tamen *nomina* pro re dicunt. Albinovan.

---- *Nomina magna locorum.*

Palmer. in Spicileg. ERH. Certa eſt correctio *Epidamni.* Confuſas has à librariis urbes, paret & ex Lucan. II. 624. & X. 545. Seren. Sammon. initio, ubi Keuchen. *Epidamnia.* & aliis. Pro *moenia* autem *nomina* Traguirienſis. Leid. & Memm. Eadem varietas obſervatur in codicibus MSS. Ovidii lib. IV. Faſt. verſ. 812.

---- *Ambigitur moenia* (vel *nomina*) *ponat uter.*

Diſcordia] Tragur. *juſticia*, ſed in margine erat *diſcordia.* Heinſius verſum hunc ſpurium cenſebat. vid. Munker. ad Hygini fab. XCII.

Volubilitate verborum] Alii, *verborum bile.* TORN. Alii, *ingenti bile.* Pith. PATISS. Temerarium non eſt, quod in veteri codice legitur, *ingenti bile.* ſi quidem per bilem inſaniam poëticam intelligit, de qua cap. XC. *Imo, inquam, ſi ejuras hodiernam bilem, una coenabimus.* Horat. in arte Poëtica verſ. 301.

---- *ô ego laevus*
Qui purgo bilem ſub verni temporis horam?
Non alius faceret meliora poëmata.

Quare illa verba, *volubilitate verborum*, inducenda puto, ut quae huc irrepſerint ex verbis mox ſequentibus. *Ex praeſcripto ergo conſilii communis, exaggerata verborum volubilitate.* RICH. Exempla petere eſt ad hoc genus dicendi à Savarone Not. in Sidon. lib. IX. ep. 9. ERH. Lege cum tribus ſcriptis *ingenti verborum bile.* Sic ſupra cap. XC. *Si ejuras hodiernam bilem, una coenabimus.* BOSCH. *Ingenti bile* Leid. Cicero orat. 62. *Volubiliter funditur oratio.* Quinctil. Inſtit. Orat. I. I. in fine. *Nomina verſusque adfectatae difficultatis ex plurimis aſperrimis coëuntibus inter ſe ſyllabis catenatos & velut confragoſos, quam citiſſime volvant.* Sueton. Auguſt. *An potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda.* Valer. Flacc. III. 408.

Carmina turbatos volvit placantia Manes.

Proſper Aquitan. Epigr. XXIII. Contra *involvere vocem* Stat. Theb. V. 409. *Verborum* deeſt in prima & Sambuci editione, quae *volubilitate* habent.

Cratona] Forte, *Certona.* AURAT.

Intravimus] Tragur. *vitavimus.*

Ubi quidem] Heinſius in margine notaverat, forte *pridie.*

Amplioris fortitudine domum quaerentes] Forte, *fortuna*, vel *fortitudine*, pro, fortuna. AURAT. Veteres editiones & Tragurianus *amplioris fortitudine.*

Heredipetarum] Qui alterius hereditatem petunt, vel cupiunt. GLOSS. Heredipetae, κλῆρον θηρῶντες. WOUWER. Vid. Gruter. Suſpic. extraord. cap. 7. *Heredipetae*, qui ſtatim *captatores* vocantur. Papias; *Heredipeta, qui alterius hereditatem petit, vel cupit; & componitur ab hereditas, vel heredium, & peto. Heredicapa, qui he-*

re-

ſcripto ergo conſilii communis, exaggerata verborum volubilitate, unde, aut qui, eſſemus, haud dubie credentibus indicavimus. Qui ſtatim opes ſuas ſummo cum certamine in Eumolpum congeſſerunt. certatim omnes muneribus gratiam Eumolpi ſollicitant. * *

CXXV. [a] Dum haec magno tempore Crotone aguntur, & Eumolpus felicitate plenus prioris fortunae eſſet oblitus ſtatum, adeo ut ſuis jactaret, neminem gratiae ſuae ibi poſſe reſiſtere, impuneque ſuos, ſi quid deliquiſſent in ea urbe, beneficio amicorum laturos. Caeterum ego, etſi quotidie magis magiſque ſuperfluentibus bonis ſaginatum corpus impleveram, pu-

[a] POLYAENUS.

reditatem alterius capit; *& componitur ab bereditas, vel beredium, & capio. Heredifcinda, qui alterius bereditatem ſcindit, aufert*; *& componitur ab bereditas, vel beredium, & ſcindo.* Ad candem faciem dicitur *lucripeta* Dionyſio Catoni in Diſtich. ERH. De horum aucupiis adi Muſarum lumen Piccartum mellitiſſimum Obſervat. hiſtoric. politic. dec. XII. cap. 3. WEITZ. *Suſcitantium* Colb.

Quid genus bominum] Homerus non uno loco: Τὶς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆες. Et noſter.

Qui genus, unde domo? pacem ne affertis, an arma?

Orpheus in Argonautic ἄστυ πολύξεινος, &c. Sic enim veteres interrogare ſolebant, ut ſcribit Thucydid. in princip. BRASSIC. Virgil. Aen. I.

Quod genus boc bominum eſt?

Lege, *quod genus bomines*, ut ſi non amplius, id ſaltem relinquamus Petronio, ne non Latine loquatur. Quamvis, ne diſſimulem, malim, *qui genus, aut unde domo, veniſſemus*: Quae fuit antiquorum percontandi hoſpites forma. *Anonym. MS.* HADRIANID. *Quid* prima & Sambuci editio. Apud Virgilium quoque lib. VIII. Aeneid. verſ. 114. Heinſius in quinque codicibus repperit *quod genus*. De hac interrogatione autem vide ibi Cerdam, & Bulaeum ad Valer. Flacc. IV. 204.

Ex praeſcripto ergo conſilii] Vetus Senatuſconſulti formula D. C C. S. id eſt, de communi conſilii ſententia. SAMBUC. Quia Romani omnia ex praeſcripto conſilii amicorum agebant. Plaut. Capt. ſc. 2. & paſſim. Valer. Maxim. cap. 8. lib. v. Sic apud Scaevol. lib. XIV. de dote praelegat. legend. Jul. Capitol. in Antonio Pio. BOURD.

Exaggerata] Ita omnes editi & Tragurianus: unde miror frontem Galli interpolatoris, qui exhibet, *exaggerati prudenter unde aut qui eſſemus*, &c. Quae unde habeat vellem docuiſſet, nam nec Latina quidem ſunt. *Volubilitas* autem, cujus exempla plurima Savaro ad Sidon. Apoll. X. 9. habet, non tam facundiam, quam inanem & praecipitatum ſonitum multorum verborum, quibus, ut involucris, rem obſcuramus, ne penitus fallaciam pervideant homines, notare mihi videtur. Ita eleganter Gellius lib. IX. cap. 15. vocat, *involucra ſenſuum, & verborum volumina, vocumque turbas.* Et Seneca epiſt. XL. ubi egregie volubilitatem verborum caſtigat, vocat *verba convolvere.*

Indicavimus.] Hic deſunt in Colb. & Trag. uſque ad cap. CXXVI. *praecedentibus.*

Opes ſuas in Eumolpum congeſſerunt] Hoc Martial. appellat *mittere munera in bamo.* Vide lib. VI. epigr. 36 WOUWER.

Omnes muneribus] Alii, *omnes baeredipetae muneribus.* TORN. Ita & Leidenſ.

Sollicitant.] Scaliger nihil deeſſe opinabatur. Melius vero cohaereret, ſi legeretur, *congeſſerunt, certatim o. m. g. E. ſollicitantes.*

Magno tempore] Rarior locutio. Sed cum & *parvum* & *exiguum tempus* pro brevi dixerint alii, ut Prudent. contra Symmach. II. 102.

Brevem poſt luminis uſum,

ubi vid. Heinſ. liceat Petronio noſto *magnum* pro longo dicere. Apulejus lib. V. Metam. ſimili ſententia, *Haec diutino tempore ſic agebantur.* Et phraſis Juſtino eſt familiaris, ut XVI. I. *Theſſalonice regina non magno poſt tempore ab Antipatro occiditur.* & XLII. 5. *His ita geſtis non magno poſt tempore, Romanis inter Caeſarem Pompejumque civile bellum oritur.* BURM.

Oblitus ſtatum] Juſtin. lib. XVI. 5. *Interdum enim ex ſucceſſu continuae felicitatis obliviſcitur ſe bominem.* Senec. Suaſor. II. *Ingentium imperiorum magna faſtigia oblivione fragilitatis bumanae.* &c. BOURD.

Laturos] *Non laturos* Leid. & mox, *ſiquotidie.* Forte, *impuneque, in ſuos ſi quid deliquerint in ea urbe beneficio amicorum, non laturos. Delinquere*, peccare in aliquem eſt ſatis notum. vid. ad

putabamque, à cuſtodia mei removiſſe vultum Fortunam, tamen ſaepius tam conſuetudinem meam cogitabam, quam cauſſam. &, Quid, ajebam, ſi callidus captator exploratorem in Africam miſerit, mendaciumque deprehenderit noſtrum? Quid, ſi etiam mercenarius, praeſenti felicitate laſſus, indicium ad amicos detulerit, totamque fallaciam invidioſa proditione detexerit? Nempe rurſus fugiendum erit, & tandem expugnata paupertas nova mendicitate revocanda. Dii, Deaeque, quam male eſt extra legem viventibus! quidquid meruerunt, ſemper exſpectant. * * * *

CXXVI.

ad Ovid. II. VIII. 9. BURM.

Magis magiſque] Poſterius deeſt Leidenſ.

Saginatum corpus.] De quo Hippocrat. lib. I. Aphoriſm. Varro cap. I. lib. II. de re ruſtica, Juſtin. lib. XXI. 2. & XXXIV. 2. Tertullian. cap. ult. de Pallio. BOURD.

A cuſtodia mei] Cum dii *cuſtodes* dicantur, & reſpicere, & vultum in aliquem convertere, qui alicujus tutelam gerant, & bona ejus procurent, non poteſt Encolpius, ad feliciorem conditionem traductus, putare, Fortunam vultum removiſſe à cuſtodia ſui, niſi in ſequiorem partem capiamus vocem *cuſtodia*, ut ſupra cap. X. *cuſtos moleſtus*, pro exploratore, occurrit. Semper ergo Fortuna exploraverat & captaverat occaſionem, qua laederet & malo adficeret Encolpium, nunc, benignior facta, ab eo vexando deſtiterat. Niſi ita capiamus, neſcio, quid ſibi haec verba velint. Calpurn. Flacc. Declam. VIII. *Mori volo, quid me iam Fortuna cuſtodit.* BURMAN.

Tam conſuetudinem] *Non tam conſuetudinem.* DOUZAE.

Mendaciumque.] *Mendacium qui* Leidenſ.

Si etiam mercenarius] *Si etiam mercenarius Eumolpi*, Leid. cod. placet. ſupra cap. XCIV. *Haec locutus mercenario Eumolpi novaculam rapit*, &c. BOSCH.

Invidioſa] *Ambitioſa* Memm. cod. BOSCH.

Dii Deaeque] Supra cap. LXXIX. & CXV.

Quam male eſt extra legem viventibus] Plaut. *Nihil eſt miſerius, quam animus hominis conſcius.* De hoc flagello conſcientiae, & metu, qui eum neceſſario ſequitur, vide Caſaubon. in Perſ. Sat. III. Barth. ad Claudian. lib. II. in Rufin. verſ. 140. & IV. Conſul. Honor. verſ. 280. multis. ERH. Haec natant in ſingulis ſcriptorum paginis, ut apud Horat. lib. I. Epiſt. Senec. Controv. II. lib. II. Epiſt. 13. & 99. Plin. epiſt. 4. lib. VI. & Gratiar. actione ad Trajan. copioſe. Euſtath. ad Iliad. O. ubi leg. ποινῆς. BOURD. Macrob. Somn. Scip. II. ult. *Poenam ſanxit extra haec praecepta viventibus.* De vi conſcientiae egregie Cicero pro Milone cap. 23.

Quicquid meruerunt exſpectant] Seneca. *Conſcientia aliud agere non patitur, ac ſubinde reſpicere ad ſe cogit. Dat poenas quiſquis exſpectat. quiſquis autem meruit, exſpectat.* PITH. Aſpexit indubie haec verba Macrob. in Somn. Scip. *Sibi videntur exitium, quod merentur, excipere.* Iſ. Pontanus in Not. Puto. particulam *ſemel* excidiſſe, ut ſcripſerit Petronius; *quod ſemel meruerunt.* Barth. ad Claudian. IV. Conſul. Honor. verſ. 280. In hiſtoria Marculphi minime nupera, ut vulgo putatur, ſed perveteri, & cujus jam ante annos quaſi 500. mentionem fecit Guilhelmus Archiepiſcopus Cypri in Belli ſacri Hiſt. legitur, SAL. *quod timet impius, veniet ſuper eum.* MAR. *qui male facit, & bene ſperat, totum ſe fallit.* Nec fruſtra ille; *Conſcientia ſcelerum, metus judiciorum*, &c. ERH. Pendet a praecedentibus. Iungit Scipio apud T. Livium lib. XXVIII. Macrob. cap. 10. lib. I. Somn. Scip. Cornel. Flacc. Declam. IV. ubi legend. *experiendo*. Symmach. Epiſt. 61. lib. I. Nicephor. Gregoras lib. VI. BOURD. Vid. Caſaubon. ad Perſ. Sat. III. 36.

Semper exſpectant] Vetus codex *ſuper*. Sed puto legendum, *ſemper*. DANIEL.

Exſpectant] Id eſt, timent. Phaedr. III. 15. 13.

Ut exſpectarem lanium in horas ſingulas.

Vid. Cort. ad Salluſt. Jugurth. XIV. 7. & Barth. ad Statii Theb. lib. I. verſ. 375. & lib. XXIII. Adverſ. cap. 24.

Quia noſti Venerem tuam] Τὴν Ἀφροδίτην αὐτὸς σὺ ἴσαι. WOUWER. Id eſt, Gratiarum concinnam elegantiam, & amabilitatem ad ejus divae ſacra ducentem. Barthius lib. VI. Adverſ. cap. 16.

Superbiam captas] Sic nepotuli illi Veneris muneribus potentes dicti *ſuperbi*. Horat. od. 10. lib. III. Sic ὑπερήφανος Clitophon erga Meliten apud Achill. Tat. lib. V. Ibid. μισεῖ δὲ ὁ Θεὸς τοὺς ἀλαζόνας. Dixi ad illud cap XXX. *Superbus ille.* Sic Titinnius apud Marcell. V. *Ferox.* *Videam ego te virginem*

CXXVI. *a* Quia noſti Venerem tuam, ſuperbiam captas, vendiſque amplexus, non commodas. Quo enim ſpectant flexae pectine comae? quo facies medicamine adtrita, & oculorum quoque mollis petulantia? quo

a CHRYSIS ancilla Circes AD POLYAENON.

formoſiſſimam eſſe, ſponſo eſſe ſuperbam, forma ferocem. BOURD. Lege, *ſuperbia me captas.* HEINS. Neſcio, an recte: ut enim *inanem gloriam captare*, & ſimilia, paſſim occurrunt, pro affectare, ita & *ſuperbiam*, quae ſequitur formam. Ovid. lib. I. Faſt. verſ. 419.

Faſtus ineſt pulcbris, ſequiturque ſuperbia formam.

quem locum Ampl. Cuperus ſuo codici adſcripſerat.

Amplexus non commodas] Alii, *amplexus non commodos.* PATISS. Ut poſtea, *ſive vendis, ſive commodas.* Ex Terent. Hecyr. Act. V. ſc. 1. unde correctoribus facilis emendandi locus. BOURD. Id eſt, non ſine mercede aliquem amplecteris. Ita *vendere tempora* eleganter dicuntur foeneratores, qui pro temporis commodo, quo quis utitur ſua pecunia, pretium & mercedem paciſcuntur. Manil. lib. IV.

Navigat, & celeres optando ſortibus annos
Dulcibus uſuris, aequo quoque tempora vendit.

Quorum verſuum ſenſum non recte aſſecutus eſt divinus Scaliger, ut animadvertit Salmaſ. ὁ τόκυ cap. III. de Mod. uſur. pag. 93. Sic Seneca *venale tempus*, eodem ſenſu lib. VII. de Beneſ. *Quid ſunt iſtae tabulae, computationes, & venale tempus, & ſanguinolentae centeſimae?* Liv. lib. XXVII. cap. 31. de Philippi libidine, *Neque enim omnia emebat, aut eblandiebatur, ſed vini etiam flagitiis adbibebat.* CUPER. Ovid. lib. I. Amor. eleg. X.

Et vendit, quod utrumque juvat, quod uterque petebat,
Et pretium, quanti gaudeat ipſa, facit.
Quae Venus ex aequo ventura eſt grata duobus,
Altera cur illam vendit, & alter emit?

Propertius lib. I. eleg. 2.

Teque peregrinis vendere muneribus.

Plaut. Mil. Glor. Act. II. ſc. 3. *Non ego poſſum, quae ipſa ſe venditat, tutarier.* Plena autem poëtarum carmina querelis contra venalem hanc venerem. vid. Ovid. lib. I. Amor. leg. 8. & lib. III. eleg. 8. & paſſim quoque alii. *Amplexus commodius* citat Neapol. ad Ovid. I. Faſtor. 419. *Commodos* etiam Leidenſ. ſed Lipſius Epiſtol. Quaeſt. III. 2. *Non commodas*, jam correxit. Supra cap. CXI. *Commodabat lacrimas lugenti.* BURMAN.

Flexae pectine comae] An *pecten* abuſive pro acu comatoria dixit? ERH.

Facies medicamine attrita] Athen. ὅτε πρῶτον τὸ πρόσωπον ἐναλειψάμεναι, καὶ πρόσωπα φῦκός τε λαβοῦσαι. PITH. Juvenal. Sat. VI. verſ. 472.

----- *Inducitur atque fovetur*
Tot medicaminibus.

Tertull. *Cutem medicaminibus ungunt.* Antipater: ψιμυθίῳ δὲ παρειὰς ἐπιτρίβομαι. Artemidorus lib. I. ἔδοξε κεχρῖσθαι τὸ πρόσωπον, ὥσπερ αἱ γυναῖκες. WOUW. Scorta cujuſcunque ſexus perpetuo erant medicata. Plaut. Moſtell. Poenul. & paſſim. D. Auguſtin. ſerm. de verbo Dei. D. Hieronym. Epiſt. 8. & 98. Ideo *lenoninas artes* vocavit Tertullian. lib. de Cultu foeminar. & αἰσχρὰ χρώματα D. Gregor. Nazian. κατὰ γυναικ. Legenda Meliſſa in epiſtol. ubi legend. ἐπὶ τῆς ὄψεως. Populi ſeptentrionis ita fucis deditі, ut pudeat foeminas non fucari. Margeret. de Imperio Ruſſico. Fucus autem multiplex. Miltus. Hinc Aſpaſia dicta a Phocenſibus Milto. Aelian. Ποικ. cap. I. lib. XII. Aluta, ſtercus crocodili, leo marinus, & alia de quibus Galen. de fac. alim. Plin. Valerian. cap. 45. lib. III. Ovid. de medic. faciei, Q. Seren. Sammonic. c. II. Medici paſſim. Sic purpuriſſa Cyzicena, de qua Suidas, & Heſych. apud quem ſcribe, Κυζικηνὸν, Voc. Κυζικηνικὸν, (ut Ariſtoph. Εἰρ.) & Κυζικηνοὶ, voc. Βάμμα, & v. Κυζικηνοὶ στατῆρες. Purpuriſſa illa duplicem habebat virtutem & pingendi, & volſurae. Emenda Etymol. v. Βάμμα, ubi de purpuriſſa Cycicena. Male enim ibi ſcriptum διὰ τὸ τίλημα; ſcribendum enim διὰ τὸ τίλμα, non πίλημα, nec τύλωμα, non denique θέλυμα, ut Sylburg. Legend. Ariſtoph. Εἰρήν. Duplicem tangunt mollitiem hujus gentis. De prima Grammatici, Heſych. & Suidas. De altera, ſive de volſura, Etymolog. Similem in vicinis Antiochenis molliciem tangit Julian. in Miſopog. Fucus porro genus eſt, caetera ſpecies. Tertullian. lib. VI. de habitu muliebri. *Medicamenta ex fuco, quibus lanae colorantur.* Sic enim ibi legimus, non ut Bongarſ. *quibus malae col.* Habet enim ex Horat. BOURD.

Et oculorum quoque mollis petulantia] Lege, *quoquo mobilis petulantia*, aut certe, *quaque mollis.* Quid, inquit, ſibi volunt quoquo verſum verſatiles illi & petaces ocelli? Nec diſſimile, quod Apulejus in re haud multum etiam abſimili de Venere ſcripſit lib. Mileſ. *Et nunc mite conniventibus, nunc acre criminantibus, geſtire pupulis, & non-*

quo inceſſus tute compoſitus, & ne veſtigia quidem pedum extra menſuram

nonnunquam ſaltare ſolis oculis. Nec abit ipſius Arbitri epigrammatium;

O blandos oculos & inquietos,
Et quadam propria nota loquaces.
Illic & Venus & leves Amores,
Atque ipſa in medio ſolet voluptas.

Deinde dictio *petulantia* ſignanter admodum hic expreſſa eſt, & valet, quod in notiſſimo verſiculo legitur;

Minerva flavo lumine, Venus peta.

Haec cum ita ſint, opportune in medicinam rapio Senecam patrem lib. Controverſ. v. Controv. 6. Vulgatur; *Muliebrem veſtem ſumſit, capillos in foeminae habitum compoſuit, oculos in puellari lenocinio circumdedit.* Lege, *circumtulit.* Iſ. Pontanus Analect. lib. III. cap. 12. *Oculorum mollem petulantiam* dixit, ut *oculos ad petulantem laſciviam* Lycurgus apud Rutil. Lupum lib. I. Juſtinus de Sardanapalo lib. I. *Cum mollitia corporis & oculorum laſcivia omnes foeminas anteiret.* Barth. ad Claudian. ERH. Sic poſtea *petulantibus oculis.* Tales oculos deſcribit Polemo Phyſiol. lib. I. Ὀφθαλμοὶ κλυζόμενοι κυμαίνοντες ἑαυτοὺς ἐπαφρόδιτον καὶ ἱμεταῖν κάλλος δηλοῦσι. Achill. Tat. lib. II. Ulpian. ad Demoſth. Orat. περὶ τῆς ἐν χεῤῥονήσῳ. Sic apud Gell. cap. 5. lib. III. *Oculi ludibundi atque illecebrae voluptatisque pleni. Oculi illices* apud Apulej. Apolog. I. ut *Venus illex* apud eundem. Ὀφθαλμοὶ παλαίστραι, *oculus patrans, putris,* κεκλασμένος, & ſimilia, & convicium in Sotadem. de quo Caſſia. collat. 13. cap. 5. Veteres ex oculorum inſpectu ſapientiam judicabant, de qua re copioſe Schol. Sophocl. ad Oedip. Tyrann. p. 174. BOURD. Erhardus legit, *quoque mobilis,* quod in textum recipere auſi ſunt editorum nonnulli. *Mollis oculorum petulantia* eſt ſoluta oculorum laſcivia. Sic Ovidio *molles oculi,* Catulloque *ebrii ocelli,* & Horatio, *lubrici oculi,* & alibi: *vultus nimium lubricus aſpici,* ut & *grata protervitas.* Juſtin. lib. I. cap. 3. ubi de Sardanapalo, viro muliere corruptiore; *cum mollitia corporis & oculorum laſcivia omnes foeminas anteiret,* &c. BOSCH. Alii codices *mobilis.* Scribendum *quoque mobilis petulantia. Laſcivia oculorum* eſt Juſtino lib. I. *oculi ludibundi* A. Gellio lib. III. cap. 5. *patrantes oculi* Perſio. Plinius lib. XI. cap. 37. *ſupercilia homini & pariter & alterne mobilia, & in iis pars animi.* HEINS. Praeferrem quoque *mobilis,* quia laſcivi & petulantes juvenes & puellae non tranquillos, ſed verſatiles & mobiles, habent oculos. Ita & Seren. Sammon. Carm. 36.

Mobilis hirſutas horret laſcivia ſetas.

ubi male alii *mollis & hirſutas.* vide Keuchenii notas. Sic Philoſtr. Apoll. I. 12. ὑγραίνων ὀφθαλμούς. ubi vid. Olear. Quinctil. XI. 3. *Sunt quaedam non indecentes, ut ſcenici appellant, morae; caput mulcere, manum intueri, infringere oculos.* Ita in Catalectis:

O blandos oculos & inquietos.

Ariſtoph. Plut. IV. IV. 37. βλέμμα μαλακὸν *mollis,* & Homer. ἑλικώπιδες. BURM.

Inceſſus tute] Alii, *Inceſſus tantum.* TORN. Ariſtaenet. βάδισμα τεταγμένον, βραχὺ δὲ, ὥσπερ κυπάριττος ἢ φοῖνιξ, σειομένοις ἔνυχῆ. PITH. Senecae *inceſſus compoſitus,* epiſt. 69. *modeſtus inceſſus ac compoſitus, ac probus vultus.* qui Ambroſ. 3. de Virg. *ſobrius.* Vet. inſcript. *inceſſus commodus.* At Petronio fictus ad mollitiem. Apul. Mil. *ſuperfluo inceſſu foeminam mentiebatur.* Hieron. ad Euſtoch. *ſolutis genibus fractus inceſſus.* Adverſ. Helvid. *greſſum frangere.* Idem: *ludentibus pedibus incedunt.* Seneca Natur. Quaeſt. lib. VII. cap. 31. *Tenero & molli inceſſu ſuſpendimus gradum.* Firmic. lib. VIII. cap. 7. *Molliter ambulant, veſtigia ſua cum delicata quadam moderatione ſuſpendunt.* Sen. ep. 15. Clem. Alex. Phaed. lib. II. cap. 11. Philo, περὶ τῆς μέθης ἑορτῆς εἰς τὸ ἱερὸν μὴ παραδέχεσθαι. WOUWER. Sic Catullus:

--- *Quam videtis*
Turpe incedere, ritmice, ac moleſte.

ita ibi legit Scaliger epigr. 43. Lege, *ſtudio compoſitus.* Hippolytus à Collibus in Harpocrate. Corrigit Douza, *arte compoſitus,* at quanto ex literarum reliquiis verius ſit, *fuco compoſitus!* Plaut. *Vitia corporis fuco occulunt.* Pontan. Analect. lib. III. cap. 12. Propert. lib. II. eleg. 4.

Ne quicquam perfuſa meis augmenta capillis
Ibat, & expenſo planta morata gradu.

ubi Beroaldus in Commentar. ERH. Alia impudici notatio. Βαδισμα τεταγμένον Ariſtaenet. epiſt. I. lib. I. quem locum aliter accipit Caſaub. ad Athen. Sic apud Lucian. Deor. Dial. ῥυθμῷ βαίνει. Catull.

Turpè incedere, mimice ac moleſte.

Sic apud Ariſtoph. Νεφ. Act. III. ſc. 3. ἐς κιθαρεῖα βαδίζειν. proverb. [Miror Bourdel. ſic explicare.] Facit ad hunc loc. omnino Seneca Natur. Quaeſt. c. 31. lib. VII. *Muliebres munditias anteceſſimus, tenero & molli ingreſſu ſuſpendimus gradum, non ambulamus, ſed incedimus. Incedere* verbum deliciarum, ut ad Juvenal. BOURD. Nobil. N. Heinſius ingenioſe, ut ſolet omnia, genuinam lectionem noſtro ſic reſtituit; *quo inceſſus, ſcite compoſitus* BOSCH. Lege *inceſſus, ſcite compoſitus:* nam, ut egregius talium arbiter Naſo lib. III. Art. am. 299.

Eſt & in inceſſu pars non temnenda decoris.

ram aberrantia, niſi quod formam proſtituis, ut vendas? Vides me? nec auguria novi, nec mathematicorum coelum curare ſoleo: ex vultibus tamen hominum mores colligo, &, quum ſpatiantem vidi, quid cogites, ſcio. Sive ergo nobis vendis, quod peto, mercator paratus eſt: ſive, quod humanius eſt, commodas, effice ut beneficium debeam. Nam, quod ſervum te & humilem fateris, accendis deſiderium aeſtuantis. Quaedam enim femi-

ubl plura ad rem. Sic *ſcite coli & ornari*, apud Livium lib. IV. cap. 44. *ſcitus convivator* apud eumdem lib. XXXV. cap. 49. HEINS. Nihil mutandum. *Tute compoſitus* eſt ita inſtitutus, ut cavere ſibi videatur à caſu, non praeceps & temerarius inceſſus, nec, ut Apulej. II. Metam. vocat, *immeditatus*, & qualem Menandri deſcribit Phaedrus lib. V. fab. I.

Veniebat greſſu delicato & languido.

vide Barth. Adverſ. lib. XII. cap. I. & XXII. cap. 13. BURM.

Formam proſtituis ut vendas] Propert. lib. I. El. 2.

Quid juvat. &c.
Teque peregrinis vendere muneribus.

Tlbuil.

Sit procul à nobis, formam cui vendere cura.

PITH. Catullus Epigram. 107. Propert. Eleg. 2. lib. II. Legend. Scaliger ad Tibull. lib. I. Gloſſ. Vet. Καλλωπισμὸς, Καλλωπιστὴς, *Lenocinium, lenocinator*. BOURD. Forte, *ita compoſitus, ut ne* &c. *aberrent*. ANON.

Videt me] Petroniana phraſis. Supra cap. XXXVIII. *Vides illum, qui in imo imus recumbit*. cap. XLVI. *Vides Phileronem cauſſidicum*. cap. LVIII. *Ego, quod me ſic vides propter artificium meum diis gratias ago.*

Nec auguria novi] Martial.

Non ſum divinus, ſed ſcio quid facias.

PITH. Juvenalis Satyr. III.

motus
Aſtrorum ignoro, funus promittere patris
Nec volo, nec poſſum, ranarum viſcera nunquam
Inſpexi.

BOURD. Tibullum habuiſſe ante oculos arguti & amabilis ingenii noſtrum nequam, credit Janus Brouckhuſius ad lib. I. Eleg. IX. verſ. 4. ubi egregie haec illuſtrat copia ſimilium apud poëtas locorum, quae ſtomachum biliofis Gallulis & philoſophis movent. Mathematicorum coelum ſatis traduxit noſter ſupra cap. XXXIX.

Mathematicorum] Gellius lib. I. cap. 9. *Vulgus, quos gentilitio vocabulo Chaldaeos dicere oporteret, Mathematicos dicit.* WOUWER.

☞ *Ex vultibus tamen hominum mores colligo*] Diſtingue, *ex vultibus tamen hominum, mores colligo.* Hippolytus in Harpocrat. pag. XVII. Ex ipſa orationis figura homines noſci etiam Homerus indicat Odyſſ. I.

—— Οὐ μὲν γάρ τι κακῷ ἐς ὦπα ἐώκει.

Eraſmus in Adag. *Ex habitu bonum virum prae ſe fert*. ERH. Tale ingenium Euſthenis apud Theocrit. in Epitaphiis.

Εὐσθενεῖος τὸ μνᾶμα. φυσιγνώμων ὁ σοφιστὴς,
Δεινὸς ἐκ ὀφθαλμῶ ϗ τὸ νόημα μαθεῖν.

Euſthenis hoc monimen. naturae doctus in arte,
Doctus & ex oculis nomina ſcire virûm.

BOURD. Tamquam metopoſcopis. vide Sueton. Tit. II. *Tantum hominum* Leid.

Cum te ſpatiantem vidi] Nota, ex inceſſu cognoſci mores mulierum. Pflugius. ERH. Nihil aeque ocioſum ac illud hominum genus. Ovidius Triſtis lib. II. Eleg. I.

Tollatur Circus, non tuta licentia Circi eſt,
Hic ſedet ignoto juncta puella viro.
Cum quaedam ſpatietur in hac, ut amator eodem
Conveniat &c.

Declamat copioſe hanc materiam vir ſanctus, Salvian. Maſſilienſ. BOURD. *Te* deeſt edit. Hadrian. Scriverius legebat, *colligo te quum ſpat.* Non de puellae inceſſu, ſed vel de Encolpii, ſive Polyaeni, agitur, quem ancilla Circes ſollicitat; vel de cujuſcumque hominis, ſi *cogitet* legendum eſſet.

Quid cogites, ſcio.] Apollo in veteri oraculo apud Lucian. de Saltat.

Καὶ κωφῦ συνίημι ϗ οὐ λαλέοντος ἀκούω.

[Huc non pertinet.] Plaut. Pſeudol. Act. II. ſc. 4

Ubi te adſpexerit, narrabit ultro quid ſeſe velis.

BOURD.

Beneficium debeam] Non abſimiliter Leucipp. εἰς μακρὸν, ὁ Χαρμίδης, ἴσθι, εἴδως τὴν χάριν. lib. IV. PITH. Fugit ſub finem litera, qua reprehenſa, rotundior erit oratio. *efficis ut beneficium debeam*. Pontanus Analect. lib. III. cap. 12. vel pro *debeam* legendum eſt *debeat*, nempe domina. Jungermannus. ERH. Vid. ſupra cap. LXXXVII.

Quaedam enim feminae ſordibus calent] Vide Celeſtinum. ERH. Quae vocantur ῥυποσανδάλοι Heſych. Legend. Aelian. Hiſtor. Animal. cap. 56. lib.

feminae ſordibus calent: nec libidinem concitant, niſi aut ſervos viderint, aut ſtatores altius cinctos. harenarius aliquas accendit, aut perfuſus pulvere

lib. IV. Calpurn. Flacc. *Eſt interdum judices malarum quoque rerum ſua gratia, & quaedam forma rum voluptas.* Hac foeminae in ſummis deliciis habuiſſent Eſſenos, de quorum ſordibus Porphyr. περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων. Nicet. Choniat. cap. 36. lib. I. BOURD.

Libidinem concitant] Alii, *libidine concitantur.* TORN. Sueton. Tiber. XLIV. *Ut adſpectu deficientes libidines excitaret.* BURM.

Statores altius cinctos] Servi praeſentes dominis ad cuſtodias, eorumque juſſa ac nutus exſequendos. GLOSS. Alii, *ſtratores.* TORN. Catalect.

Jam primum ſtator hic libidinoſus, &c.

PITH. Puto, innui ſervos, qui praeſentes dominis ad cuſtodias, eorumque nutus & juſſa exſequendos: atqui, ut apparitores ab apparendo, ita ſtatores à ſtando. Certe Ciceroni ſunt magiſtratuum nuncii. Epiſt. lib. II. Epiſt. 17. *Litteras à te mihi ſtator tuus reddidit.* Plancus lib. X. Epiſt. 21. *Statores* ſervi, qui *latrones*, quod, ut ait Varro VI. de Lingua Lat. circum latera erant regum, aut quod ad latera habebant ferrum. hoc expreſſit Ovid. lib. III. Amor. eleg. II.

Quando non fixus lateri ſpatiantis adhaeſi,
Ipſe tuus cuſtos.

Sen. epiſt. 22. *Nudum erit latus? Incomitata lectica?* hinc liquet, cur δουλεύεσθαι *laterare.* hos poſtea *ſtipatores* à ſtipando appellatos, idem Varro auctor. Horat. lib. I. Sat. 3.

---- *Nec te*
Quiſquam ſtipator ſectabitur.

Gloſſ. *Stipator, ſatelles*, σωματοφύλαξ, δορυφόρος. Sidonius lib. I. ep. 2. *Circumſiſtit ſellam comes armiger: pellitorum turba ſatellitum ne obſit admittitur, ne obſtrepat, eliminatur.* Lege, ex MS. *ne abſit admittitur.* Suidas: δορυφόροι, φύλακες, ὑπηρέται βασιλέως, ὁπλοφόροι. Antoninus Imp. ὅτι δυνατόν ἐστι ἐν αὐλῇ βιοῦντα, μήτε δορυφορήσεως χρῄζειν. Ariſtot. περὶ κόσμου. οἱ μὲν ἀμφ' αὐτὸν βασιλέα δορυφόροι. & Apul. interp. *Ante fores viri fortes ſtipatoreſque regalium laterum, tutela pervigili cuſtodiam per vices fortium ſuſtinebant. Erant inter iſtos diviſa officia, in comitatu regio armigeri*, &c. Plaut. Caſ. quem mox armigerum ſervum ſcutigerulum vocat. Sidonius quoque & plerique ejus aetatis ſcriptores, qui eoſdem, quos Tacit. *excubitores armatos regiae domus.* ep. l. I. *Armati regiae domus adſiſtunt aditibus, quibus horae primi ſoporis vigilabuntur.* Firmico dicuntur *ſcutarii*, Aſtron. lib. III. cap. 4. *Facies ſcutarios, vel imperatorum protectores, vel qui proprio excubitu principibus ſalutem ſervent.* Zoſimus lib. III. συναποκλινάντων αὐτῷ καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα δύο ταγμάτων, οὓς σκουταρίους προσαγορεύουσι. Quamquam & gladiatores, qui ſcutarii. Antoninus Imper. de Vita ſua παρὰ τοῦ τροφέως, τὸ μήτε πρασιανὸς, μήτε παρμουλάριος, ἢ σκουτάριος γενέσθαι. Sueton. ſpeculatores Claud. cap. XXXIV. *Neque convivia inire auſus, niſi ut ſpeculatores cum lanceis circumſtarent.* Suidas: σπικουλάτωρ, ὁ δορυφόρος. At, qui Ammiano lib. XIV. *ſcutariorum rector*, forte is poſterioribus σκρίβων. Suid. σκρίβων, ὁ τῶν σωματοφυλάκων ὑπερφερόμενος. WOUWER. Alii *diutius.* Hinc *diſcinctos* puto legendum, ac *ſtatores* ſervos eſſe puto, aut libertos, qui prope herum aut patronum ſtant, & ei praeſto ſunt, &, ſi quem quaerat, arceſſunt ſiſtuntque. Turneb. Adverſar. lib. IV. cap. 19. Ex MS. Jac. Cujacii legendum, *ſtatores altius cinctos*, non, ut in illo, quem citat Turneb. *diutius cinctos.* Qui tamen codex, quo eſt uſus Turnebus, ex eo ipſo exemplari veteri Cujaciano deſcriptus fuerit. *Statores* ſunt proprie carcerum aut aedium cuſtodes. nam *ſtare* eſt verbum ejus rei, apud Manil. lib. V. Sunt & qui alias *latrones*, ſic dicti, quaſi *laterones*, quod latus tegerent. Scalig. in Catal. ad Priap. 52. ERH. Libidinoſi. Obſcoenum carmen.

Hic primum ſtator, hic libidinoſus.

BOURD. De iis egerunt abunde Salmaſius ad Vulcatii Caſſ. cap. IX. Lamprid. Elagab. cap. XXXIII. & Reineſ. Comment. ad Inſcr. Claſſ. I. Inſcr. 19. & Claſſ. VIII. Inſcr. 4. & Barthius lib. XXIII. Adverſ. cap. 24. de cinctura eorum quoque quaedam addit.

Diutius cinctos] Alii, *altius cinctos.* TORN. Succinctos, hoc eſt, velociores, magis expeditos;. Acro ad Hor. *Servi veterum cincti.* Philo περὶ βίου θεωρ. ἄζωστοι δὲ καὶ καθειμένοι τοὺς χιτωνίσκους εἰσίασιν, ὑπηρετήσοντες ἵνεκα τοῦ μηδὲν εἴδωλον ἐπιφέρεσθαι δουλοπρεποῦς σχήματος εἰς τοῦτο τὸ συμπόσιον. WOUW. Obſcoenum carmen:

Pulcre penſilibus peculiatos.

Arena aliquas accendit, aut perfuſus pulvere mulio] Bourdelotti editio, *Arenarius aliquas accendit, aut perfuſus pulvere multo.* Sed in prima editione recte *mulio.* Supra cap. XXVI. *Quartilla jocantium libidine accenſa.*

Perfuſus pulvere multo] *Mulio.* Pith. TORN. Luctator. Palaeſtritae pulvere ſe aſpergebant poſt unctionem, ut firmius lubricos alioquin artus tenerent. Plutarch. Sympoſ. probl. lib. II. quaeſt. 4. κυλινδεῖσθαι γὰρ ἀπὸ τῆς πάλης τοὺς παλαίοντας, οὐχ ὅτι περιπλέκεσθαί ἐστι τοῦ ἄλλου, ἀλλ' ὅτι μόνον τῶν ἀγω-

vere mulio, aut hiſtrio ſcenae oſtentatione traductus. Ex hac nota domina eſt mea. uſque ab orcheſtra quatuordecim tranſilit, & in extrema plebe quaerit, quod diligat. *a* Itaque oratione blandiſſima plenus, Rogo, inquam, numquid illa, quae me amat, tu es? Multum riſit ancilla poſt tam frigidum ſcema, &: *b* Nolo, inquit, tibi tam valde placeas: ego adhuc

a ENCOLPIUS. *b* CHRYSE.

ἀγωνίας εἰδὼν πολλῶν καὶ κονίστρας καὶ κηρώματος τυγχάνει δεόμενον. Idem: αἱ μὲν γὰρ παλαιόντων ἐπιβολαὶ καὶ ἕλξεις κονιορτοῦ δέονται. apud Heliod. lib. x. ubi Theagenes parat ſe luctae. καὶ ἅμα κόνιν ἀνελόμενος, καὶ ὤμοις τε καὶ πήχεσιν ἔτι πρὸς τὴν βουλκασίας ἱδρῶτι νενοτισμένοις ἐπιχεάμενος, περιβάλλει τε ἐκσείων τὼ χεῖρε. Tertull. de Pall. *Studia palaeſtrae male ſeneſcentia, & lutea unctio, & pulverea volutatio.* Apul. libr. IX. Mil. *In modum pugilum, qui pulviſculo perſperſi dimicant.* Lucian. περὶ γυμνασίων. Iſid. Orig. lib. XV. cap. 2. WOUW. Orpheus περὶ λίθων. Κονισάμενος ἐν ἀγῶνι. Phaedr. lib. IV. Legend. Lamprid. in Heliogab. BOURD. Peſſime Gonſalius hic ſibi ſomnia de τοῦ *mulio* fingit. ita inſcript. apud Gruter. pag. DCXXXVII. I. FOLIOQVE MVLTO. CUPER. Poſſet tamen *mulio* reponi, quia antea dixerat, ſordibus calere foeminas. Erant enim muliones, vel ſervi, vel inſtitores, leg. 5. §. 5. ff. de Inſtit. Act. vel, ſi liberi, viliſſimae conditionis, quales qui curſui publico deſtinata animalia agebant. l. x. & XXXI. C. Theod. de Curſ. publ. unde & Lamprid. in Elagab. cap. 12. notat illum etiam *mulionem ad viceſimam curare juſſiſſe.* v. Scheffer. de re vehic. lib. I. cap. 17. BURM.

Aut hiſtrio] Juvenal. Sat. IX. WOUW.

Scenae oſtentatione] Tacent Interpretes, praeter Gonſalium, qui tamen quid ſibi velit non video, dum ait, *oſtentatio frequenter Ciceroni ſimulatio eſt. Oſtentatio ſcenae,* explicanda ea, quae in ſcena fit. Videtur idem mos fuiſſe in ſcena, qui in amphiteatro, ut ſcilicet omnes hiſtriones, ante hic ornatos in ſcena oſtentarent. De gladiatoribus Quint. decl. 92. Qui locus eſt elegantiſſimus. Holſtenius ad paſſ. SS. martyrum pag. 170. Haec oſtentatio quomodo facta ſit docet Ferrar. lib. II. cap. 24. part. 10. uſus eſt hac voce Plin. I. epiſt. 3. *Oſtentatio* armorum in inſcript. apud Pignor. epiſt. 34. quam tamen recte ut ſpuriam rejicit. CUPER.

Ex hac nota] Vid. ſupra cap. LXXXIII. Phaedr. lib. IV. fab. 24.

Fabella talis hominum diſcernit notas.

ubi vid. Scheffer.

Uſque ab orcheſtra quatuordecim tranſilit] *Quatuordecim*, ſcilicet, gradibus. Pflugius. Erant in *orcheſtra* ſenatorum ſedibus loca deſignata: erant & in XIV. gradibus orcheſtrae primis vel proximis equitum ſedes. Inde *orcheſtram & populum* Juven. dixit pro primoribus & plebe. P. Pithoeus Adverſ. vel ſubſec. lib. I. cap. 17. Eleganter de muliere dictum, quae amatoribus plebejis & viliſſimis delectatur. Turneb. Adverſ. lib. IV. cap. 19. ERH. *Ad orcheſtra* Memm.

In extrema plebe] Horat. lib. II. od. 4.

Credo, non illam tibi de ſceleſta
Plebe delectam.

Plenus] Forte *lenulus*, ut ſit uſus, quibus poterat, lenociniis. Lenulus apud Plaut. Poenul. ANONYM.

Illa tu es] Elegans Idiotiſmus. Valer. Flacc. lib. II. verſ. 485.

Verum ô jam redeunt Phrygibus ſi numina, tuque
Ille ades, auguri's promiſſe & ſorte deorum.

Ariſtoph. Plut. I. II. 26. τί φῄς, ἐκεῖνος ὄντως εἶ σύ. ΠΛ. Ναί. ΧΡ. Ἐκεῖνος αὐτός; ΠΛ. Αὐτότατος. Illuſtravit egregie N. Heinſius ad Ovid. XIV. Heroid. verſ. 95. & Epiſt. XV. verſ. 78.

Multum riſit ancilla.] Γελᾷ πολὺν γέλωτα Sophocl. Ajac. Maſtig. BOURD.

Frigidum.] Ita ἀλάζονες dicti ψυχροί. Ulpian. Demoſth. Interpres περὶ παραπρεσβ. BOURD. Forte *Phrygium*. Dixerat enim eo vultu atque oratione totoque habitu corporis in mollitiem compoſito. ANONYM. Sueton. Claud. XI. *Joci frigidi.* Suſpicor hic Gloſſas Petronianas eſſe corruptas, quarum auctor, quum ex Plauti loco, *cum ſervili ſchema*, collegiſſet, eſſe veſtimentum, hic interpretatus eſt *minus aeſtivum*, quum repeririſſet *ſchema frigidum* eſſe *minus feſtivum.* BURM.

Scema] Veſtimenti genus minus aeſtivum. GLOSS. Vide ad cap. XLIV.

Tibi placeas] Vide ad cap. XLIV.

Ego adhuc ſervo numquam ſuccubui] Licet ingenuae, inquit, ac nobiliores matronae reperiantur, quae ad explendam libidinem cum ſervis crebro flagella paſſis, & mox cruci ſuffigendis, conſueſcant, ego, tametſi ancilla ſim, cum equitibus tantum rem habeo. Petrus Faber Semeſtr. lib. II. cap. 8. ERH. Reſpicit ad Senatus conſultum Claudianum de quo in jure civili. Tacit. XII. 53. Annal. Sueton. in Veſpaſ. XI. BOURD. Varro de R. R. II. 10. ante nuptias ut ſuccumberent

Digitized by Google

huc ſervo numquam ſuccubui, nec hoc dii ſinant, ut amplexus meos in crucem mittam. Viderint matronae, quae flagellorum veſtigia oſculantur: Ego, etiamſi ancilla ſum, numquam tamen niſi in equeſtribus ſedeo. a Mirari equidem tam diſcordem libidinem coepi, atque inter monſtra numerare, quod ancilla haberet matronae ſuperbiam, & matrona ancillae humilitatem. Procedentibus deinde longius logis, rogavi ancillam, ut in

a POLYAENOS.

berent quibus vellent. vid. ad Ovid. v. Faſtor. 86. BURM.

Ut amplexus meos in crucem mittam] *Amplexus*, pro eo, qui amplectitur, id eſt, me amplectendam. Sic *neceſſitudines* pro neceſſariis, *convivia* pro convivis, *regna* pro regibus, &c. frequentari obſervavit Bernart. Schol. ad Statium lib. VI. Thebaid. verſ. 756. ERH.

Crucem mittam] *Crux* pro ſervo, nam ſervilis poena crux erat. GLOSS. Servilis poena *crux*. Juvenal. *Pone crucem ſervo.* vide Petr. Fabrum in Semeſtr. lib. II. cap. 8. Lipſium de Cruce lib. I. cap. 12. Gretſerum de Cruce, lib I. Venuſte vero *crucem* ſervum cruciarium appellat, qua facie ſermonis *ſcelus* pro ſceleſto. Lipſius d. l. Bernartius d. l. ERH. Sic ſervi dicti *cruces*. BOURD.

Viderint] Vide ſupra ad cap. LXI. & LXXVII.

Flagellorum veſtigia] Ulpian. fragm. pro ſtigmatibus. BONG. Ulpian. lib. I. Regul. *De ditiorum numero ſunt, quibus veſtigia ſcripta fuerunt.* PITH. Σημεῖα τῶν πληγῶν. Tertull. de Pall. *veſtigia ceſtuum viria occupavit.* Ovidius III. Amor. 8. verſ. 19.

Cerne cicatrices veteris veſtigia pugnae.

WOUW. Lege, *flagrorum veſtigia*, id eſt, ſervos, qui Plauto *maſtigiae*. Sidonio *fractores ferularum*, Tertulliano *flagra rumpentes.* Savaro ad Sidon. lib. III. ep. 13. quae hoc loco *flagellorum veſtigia*, infra vocat *verberum notas.* Adi Briſſonium Selector. lib. III. cap. 10. Gretſerum de Cruce, lib. I, cap. 8. 9. 10. Rader. ad Mart. lib. XIV. cap. 69. ERH. Ovid. II. Amor. eleg. VII.

Qui veneris famulae connubia liber inire,
Tergaque complecti verbere ſecta velit?

Ampliſſ. Cuperus adſcripſerat Turpilii locum apud Nonium in *caries. Viden' ut oſculatur cariem, num illum illaec pudet?* Cod. Memm. *obſculantur.*

In equeſtribus ſedeo] Seneca lib. VII. de Benef. cap. 12. *Equeſtria omnium equitum Romanorum ſunt.* BONG. Martial. lib XI. Epig. 105.

Hectoreo quoties ſederat uxor equo.

Seneca VII. de Benef. PITH. *Equeſtria* pro locis theatralibus equitum, &, modificatis verbis, pro *equitibus* uſurpavit. Ideo vero eſt: numquam eſt mihi res, niſi cum illis, qui ſedent in quatuordecim ordinibus. Turneb. Adverſ. lib. IV. cap. 19. Metaphora ab equeſtribus, hoc eſt, locis in ſpectaculo equiti datis. Pet. Faber Semeſtr. lib. II. cap. 7. Lipſ. de Amphith. cap. 14. Pet. Pithoeus Adverſ. lib. I. cap. 17. ERH. Pomponius, *proſtibulo. Quae peditibus nubere poterant, equites ſperant ſpurcae.* SCIOPP. Dixerat etiam *in quatuordecim. Sedere* in obſcoenis. In *equeſtribus* ſedeo, id eſt inter equites, in equitum ſubſelliis. Recte convenit hoc epigramma, quod hic inſerui,

Inveniat quod quiſque velit, non omnibus unum eſt,
Quod placet, hic ſpinas colligit, ille roſas.

BOURD. Significat libidinis genus, de quo Ovid. Martial.

Maſturbabantur Phrygii poſt oſtia ſervi
Hectoreo quoties ſederat uxor equo.

Et hic ipſe equum ſupra ea mente dixit. ANON.

Diſcordem libidinem] Omnino legendum *diſſortem*, ut docuit illuſtris Heinſius. A. Sabini Ep. I. verſ. 35.

Non ferus Antiphates, nec in uno corpore diſſors
Parthenope.

BOSCH. Pridem eſt, quod legendum vidi *tam diſſortem libidinem. Diſſors* ſane, quod *ancilla haberet matronae ſuperbiam, matrona ancillae humilitatem*, quibus verbis optime Arbiter interpretatur *libidinem diſſortem.* Diximus de hoc vocabulo ad Epiſtolam Sabini I. verſ. 35. HEINS.

Inter monſtra numerare.] Plaut. Terent. alii dixere *inter prodigia.* Cicero pro Ligario, Valer. Max. lib. IV. Quintil. Declam. 319. τερατολογεῖν, τερατεύειν, τερατοποιεῖν. BOURD.

Humilitatem] Seneca lib. I. de Benef. cap. 9. *Si quis nulla ſe amica fecit inſignem, nec alienae uxori aemulum praeſtat, hunc matronae humilem, & ſordidae libidinis, & ancillariolum vocant.* PITH.

Longius jocis] *Jocis* in aliis deeſt. PATISS. Plin. lib. V. epiſt. 3. *Fuiſſe de verſiculis meis multum ſermonem, cumque diverſitate judiciorum longius proceſſiſſe.* SCIOPP. *Jocis*, Leid. cod. forſan ex gloſſa. BOSCH. Prima editio & Sambuci *procedentibus demum longius rogavi ancillam.* Tragurienſis quoque ignorat τὸ *logis.* Cicero ad Famil. XI. 25. *Sed quid ago? Non imitor* Λακωνι-

in platanona duceret dominam. Placuit puellae conſilium: itaque collegit altius tunicam, flexitque ſe in eum daphnona, qui ambulationi haerebat; nec diu morata, dominam producit è latebris, laterique adplicat meo

γυμν tuum. *Altera jam pagella procedit.* BURM.

Rogavi ancillam, ut produceret dominam] Has ancillas honeſtius habebant, utpote conſcias non ſolum libidinum, ſed conſiliorum & mentis dominae: dicebantur autem *Fabiae*. Gloſſ. *Fabia*, *παιδίσκη*. Talis illa apud Plautum Milite. Act. III. ſc. I.

> *Quaſique hunc anulum Famcſae ancillae dederit,*
> *ea porro mihi,*
> *Militi ut darem.*

Ita Vetus Edit. Florentina. Lege, *Quaſique hunc anulum fabiae ſuae dederit.* Apud Juvenalem Satyr. VI. verſ. 354.

> ---- *Et flavam, cui det mandata, puellam.*

Fortaſſis an legendum, *& fabiam, cui det.* WOUWER. Ita Vulcanius ad Gloſſar. p. 39. qui *faveam*. Hic *ancillam* deeſt Leidenſ.

In platanona produceret] Alii, *in platea nova duceret.* TORN. & PATISSON. Turneb. lib. XXVI. Adverſar. cap. 6. *in platanona*, id eſt, ubi platani creſcunt, ut apud Sidonium lib. VIII. ep. 9.

> *Myrtos & platanona pervagatus.*

DANIEL. Martial. lib. XII. Epig. 50.

> *Daphnonas, platanos, ac aërias cypariſſos,*
> *Et non unius balnea ſolus habes.*

PITH. Εἰς πλατανῶνα. paulo poſt; *flexitque ſe in eum diphona.* Lege, *daphnona. Platanon* & *daphnon* loca platanis & lauris conſita. Turneb. Adverſ. lib. XXVI. cap. 6. Jacobus Gaudenſis lib. III. Aerarii aur. poët. *Platanon, locus platanis conſitus.* Magnus olim uſus *platanorum* in delitiis aeſtivis. Cicero; *Haec tua platanus ad opacandum hunc locum patulis diffuſa ramis.* Plato in Phaedro; καλή γε ἡ καταγωγή. ἥ τε γὰρ πλάτανος αὕτη μάλα ἀμφιλαφής τε καὶ ὑψηλή, ἥ τε ἄγνου τὸ σύσκιον πάγκαλον. Videndus Jac. Pontanus ad Virgil. IV. Georg. Raderus ad Martial. lib. IX. epigr 46. Barth. ad Claudian. Feſcenn. de nupt. Honor. verſ. 18. ERH. *In platea nova* Trag. *platanona* Colb.

Produceret.] Hinc *productores* & *perductores*, & jocus Plauti *adducere, ducere*, Moſtellar. & alibi. Haec quidam ſatis improprie diſtinguunt. Inde ſoleo interpretari illud Heſychii: Ἄγοι κινῆσαι. BOURD. *Duceret* fragmentum Tragur. & Codd. nonnulli, quam lectionem praefero eo magis, quia mox, *nec diu morata dominam producit è latebris.* Verum, ne quid diſſimulem ſcribendum opinor, *rogavi ancillam, ut in platanona deduceret dominam.* Neque aliter ſolet noſter, ſupra cap. LXXXV. *Jam ego coeperam ephebum in gymnaſium deducere.* Sic ibi legendum. cap. CI. *Imo, inquit Giton, perſuade gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat.* Et aliis locis. BOSCH. *Perduceret* Colb. *Duceret* primae editiones & Tragurianus codex. Et mox ſequitur *producit.* De platanone vide Philandr. ad Vitruv. lib. v. cap. II.

Placuit puellae] Alii, *ancillae.* PATISS. Ancillae, ſicut *puer* pro ſervo: & dicitur hic de ſtuprata. ERH.

Altius collegit tunicam] Habitus feſtinantium. Theocrit. Idyll. XIV.

> ——— ——— Ἀνειρύσασα δ' ἐς κόλπως
> Ἔξω ἀπῴχετο θᾶσσον. ——— ———

Plaut. Capt. ſc. II. & 12. Terent. Phorm. Act. 5. ſc. 6. Virgil. I. Aeneid. vide Caſaub. ad Charact. Theophr. [ad cap. de ruſticitate.] BOURD. *Alternis* notaverat Scaliger ad oram pro *altius.* Meurſius Spicileg. ad Theocr. Idyll. XIV. p. 71. vult, *deflexitque in eum daphnona.*

Daphnona] * (ſi daphnon) loca ſunt lauro conſita. GLOSS. *Daphnona.* Pith. & Turneb. alii, *daphona.* alii, *adophona.* TORN. Alii, *ſe in cadophona*, &c. PATISSON. Vet. cod. *adophona.* SAMB. Lege, *daphnona.* Turneb. ſupra Jacob. Gaudenſis Aerarii aur. poët. lib. III. *Daphnones loca ſunt lauro conſita.* ERH. Prima editio & Sambuci *in cadophona*, Tragurian. *cadophena*: latet aliquid Sed intelligi viride aliquod, quod hypaethris ambulationibus ſemper inſervire ſolebat, & porticibus adjungebatur, (Vitruv. lib. v. cap. 9.) manifeſtum eſt.

Ambulationi] Alii, *ambitioni.* TORN. Ambulacro. ſic Iſa. cap. IV. מסתור Hieronymus tranſtulit *abſconſionem*, pro loco, in quo quid abſconditur, ſicut Latini *deambulationem* vocant locum, in quo deambulatur. Zuinglius in Compilation. Suetonius Auguſto, cap. C. *Circumjectaſque ſylvas & ambulationes in uſum populi tunc jam publicarat.* Sic *coenatio* pro coenaculo. ERH.

Dominam producit] *Producit* meretricium. Pontanus in Macrob. lib. II. cap. 2. Verbum ad rem accommodatiſſimum, conſtat ex Plauto. Bongarſius Variis Lect. in Juſtin. lib. IX. Alii malint, *perducit*, unde *perductores.* προαγωγοί. qui hoc differunt à lenonibus, quod *lenones* ſunt ſcortorum, *perductores* etiam invitarum perſonarum, ut tradit Aſconiusin Cic. Verr. lib. I. cap. 12. Franc. Modius Not. in Juſtin. lib. IX. ERH. Prima

meo mulierem omnibus ſimulacris emendatiorem. Nulla vox eſt, quae formam ejus poſſit comprehendere: nam, quidquid dixero, minus erit. Crines, ingenio ſuo flexi, per totos ſeſe humeros effuderant: frons minima, &

ma editio & Sambuci, *perducit latebris. E latebris producit dominam, laterique meo applicat* Tragur.

Lateri applicat meo.] Ritus amantium lateri inhaerere. Propert. Eleg. 13. lib. III. Valer. Maxim. lib VI. Quintil. cap. 2. lib. I. Senec. lib. I. Natur. Quaeſt. Apulej. lib. IX. BOURD. Ovid. I. Art. amat. 140.

Junge tuum lateri, qua potes uſque, latus.

& alibi ſaepe.

Simulacris emendatiorem, nulla vox eſt quae formam] *Forma emendatior* etiam à Nazario dicitur in Panegyr. cap. XXXIV. *Nullam matronarum, cui forma emendatior fuerit, boni ſui piguit.* RITTERSH. Ennodius; *Qui te ultra emendationem omnium protuliſti.* Plin. epiſt. & Auſon. Paneg. *optimus & emendatiſſimus.* Arnob. lib. II. *emendatiſſimi mores.* Juretus Miſcellan. ad Symmach. libro I. ep. 26. *Simulacris*, id eſt, imaginibus, pupis, picturis. Eſt elegantiſſima formae omnium ſpecioſiſſimae deſcriptio. Rara autem concordia formae atque pudicitiae. Hinc Martial. Catullam ſuam optat, vel minus formoſam, vel magis pudicam: hoc, ne tam vilis habeatur, illud, ne tam turpis ob formam omnibus proſtitutam exſiſtat. Ita pudiciorem ait fore minus formoſam, aut honeſtiorem magis pudicam. Rader. ad Martial. lib. VIII. ep. 50. ERH. Plaut. Epid. Act. V. ſc. I.

Uſque ab unguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiviſſima
Eſtne? conſidera: ſignum pictum pulchre videris.

Eurip. Hecub. verſ. 560.

Μαστούς τ' ἔδειξε, στέρνα θ' ὡς ἀγάλματος
Κάλλιστα.

Mamillaſque oſtendit, & pectora quaſi ſtatuae
Pulcherrima.

Ovid. IV. Met. 675.

Marmoreum ratus eſſet opus.

Emendata autem eſt, in cujus toto nuſquam corpore menda eſt. Sueton. Caeſ. LVI. *Bene & emendate ſcribere.* vide Gronov. ad Senec. de Ira libr. I. cap. 5. & Diatrib. Statian. p. 36.

Nulla vox eſt, quae formam ejus poſſit comprehendere] Heliod. οὕτως οὐκ εἶναι τοῦ κάλλους ὑπερβολὴν, οὐδὲ αὐτῷ δυνατὸν εἶναι τῷ λόγῳ φράζειν. WOUWER. Julian. Imp. Caeſarib. Corippus lib. III. & IV. Apulej. IV. Mileſ. Caſſiodor. lib. VII. form. 6. BOURD.

Quicquid dixero minus erit] Hieronym. epitaph. Nepotian. *Vincitur ſermo rei magnitudine, & minus eſt omnino, quod dicimus.* WOUWEREN. Simile huic illud Tibulli lib. V. El. I. verſ. 6.

—— *Dictis ut non majora ſuperſint.*

Douſa F. ad Tibull. Imitatus eſt Cyprianus ep. ad Donatum: *Quicquid jam voce delinquitur, minus.* Pontanus Analect. lib. II. cap. 17. vide Juretum Miſcellan. ad Symmach. libr. I. ep. 26. & Celeſtinum. ERH. Ovid. Triſt. I. & IV. Julian. l. c. & lib. περὶ πραξ. p. 3. ubi leg. πάντων p. 8. & 9. Caſſiodor. cap. 30. lib. de Anima, Symmach. Epiſt. 33. lib. I. Manil. Aſtronom. lib. IV. Tibull. Eleg. lib. IV. Eleg. I.

Dictis ut non majora ſuperſint.

BOURDEL. Quinctil. Declam. XI.

Crines ingenio ſuo] Ut *ſponte ſua ſandix.* BONGARS

Ingenio ſuo flexi] Gloſſ. *Ingenia*, ἐνφυΐα, φύσις. Naevius: *Ingenio arbuſta conſita.* Salluſt. *Ingenium loci.* Tertull. de Habitu mul. cap. 2. *Herbarum ingenia traduxerant.* Ita *ingenuus* αὐτοφυής. ut Auſon. *Ingenui fontes. Crines ingenio flexi*, ſponte aut natura flexi, Apul. *inaffectatum capillitium.* Flectebant autem calamiſtro. Varro IV. de Ling. Latin. *Calamiſtri, his calefactis in cinere capillus ornatur.* forte: *tornatur.* Hieron. ad Euſtoch. *Crines calamiſtri veſtigio rotantur.* Hinc finxit Juvenal. Sat. VI.

—— *Taurea punit*
Continuo flexi crimen facinuſque capilli.

Natura ſua & per ſe. Bongarſius Not. in Juſtin. lib. II. Barth. ad Claudiani l. I. in Rufin. v. 210. & lib. I. de Rapt. Proſerp. verſ. 143. Nam *ingenium* eſt natura. Naevius Lycurgo; *Ite actutum in frondiferos lucos, ubi ingenio arbuſta nata ſunt, non obſita:* id eſt, ubi ſunt ingenua & nativa arbuſta, non manu aut arte ſata. *Ingenuus*, αὐτοφυής, ſponte natus, nativus, naturalis, ut *ingenui fontes*, οἱ μὴ χειροποίητοι. Schopp. in Miſcellan. ERH. Sua natura. Anacreon.

Ἕλικας ἐλευθέρους μοι
Πλοκάμων ἄτακτα συνθείς.

Legendus Jac. Bongarſius V. Cl. & naſcentium ſtudiorum meorum, dum viveret, tutor aſſiduus, ad Juſtin. lib. II. 2. BOURD. Id dixit Ariſtaen. lib. I. Epiſt. I. ἡ δὲ κόμη φυσικῶς ἑτεροβοστρυχος. *Sua* hic

& quae radices capillorum retroflexerat: ſupercilia uſque ad malarum ſcripturam currentia, & rurſus confinio luminium pene permixta: oculi clariores ſtellis extra lunam fulgentibus: nares paullulum inflexae: & oſculum

hic eſt proprio, nativo. Ovid. Epiſt. VI. 40.

Detegit ingenio vulnera facta ſuo.

Claudian. I. in Rufin. 212.

Hic radiant flores & prati viva voluptas
Ingenio variata ſuo.

vide Gronov. Obſerv. lib. I. cap. II. De *flexis capillis* Salmaſ. ad Capitolin. Pertin. cap. XII. & Adrian. cap. XXVI. BURM.

Per totos ſe humeros effuderant.] Heliod. lib. III. ἡ κόμη δὲ οὔτε πάντῃ διαπλόκος, οὔτε ἀσύνδετος, ἀλλ' ἡ μὲν πολλὴ καὶ ὑπαυχένιος, ἡ δὲ ὤμοις τε καὶ νώτοις ἐπεκύματο. Apul. Mil. X. *crines ſenſim intorti, per colla paſſim diſperſi.* multis hoc in Fotide deſcribit lib. II. Tertull. de Cultu foem. 6. WOUWER.

Frons minima] Martial. lib. IV. Epigr. 42.

Audi, quem puerum, Flacce, locare velim.
Lumina ſideribus certent, molliſque flagellent
Colla comae: tortas non amo, Flacce, comas.
Frons brevis, atque modus breviter ſit naribus uncis:
Paeſtanis rubeant aemula labra roſis.

Lucian. ἴτυν Arnob. *Imminuerent frontes nimbis.* Sic enim legendum videtur. Iſidor. *Nimbus eſt faſciola transverſa ex auro aſſuta in linteo, quod eſt in fronte feminarum.* PITH. Frontem tenuem etiam praeferunt Horatius, Silius, Arnobius; ſed patulam Virgilius. Barthius in Ceir. Virgil numer. 497. Veteres anguſtam & pauxillam frontem inter formae dotes collocabant. Horatius de Lycoride ſua,

— *Inſignis tenui fronte.*

Silius:

Et caſtigatae collecta modeſtia frontis.

Douſa Commentar. in Horat. cap. 2. contra Scalig. & in Succidan. pro Horat. cap. 2. Quum & illae, quibus ſpatioſior modus frontis obtigerat, cultu imminuere ſtudebant, quas reprehendit Arnobius adverſus Gent. libro II. ubi inter caetera, *imminuerent frontem limbis.* Bernartius in Statii Sylvar. lib. I. epithal. Stellae & Violant. & Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. IV. ep. 42. num. 6. quod epigramma putat à verbis Petronii per imitationem deſumtum eſſe. Porro de frontis parvae ac modicae indiciis & ſignificationibus variant ſcriptores. Trogus Pompejus apud Plin. libro II. *Quibus parva frons, mobilem animum ſubeſſe ſignificat.* Meletius de Natura hominis, cap. 8. *Parva vero ac modica fronte ingenii acumine praeditos, & ad dicendum propenſos opinati ſunt.* Polemon de Natura ſignor. interpret. lib. I. cap. 4. *Frons anguſta per ſe, rudem hominem arguit.* Melampus lib. de Naevis corpis, in princ. *In foeminae fronte naevus poſitus, regnaturam, vel magnae poteſtatis futuram denotat.* ERH. Talem habuiſſe Rhodogunam teſtatur Philoſtratus. Copioſe Douza Succidan. ad Horat. BOURD. Magno verborum ambitu, nihil tamen novi, & aliis indicti, afferens, ut comtulis Gallulis mos eſt, banc veterum de frontis contracto ſpatio opinionem expoſuit Chevraeus in miſcellaneis ſuis operibus Gallice editis pag. 322. conſ. Lucian. Amor. p. 578. ed. Bourdel. BURM.

Radices capillorum] Apul. lib. I. Florid. *Praemiſſis antiis, & promiſſis caproniis.* Sic legendum. BOURD.

Retroflexerat] Hoc nemo melius dicendo expreſſerit, quam exemplum praebet pictura neſcio cujus Romanae mulieris, in Iconibus Fulvii Urſini, ubi, ut hodie fere Belgicae mulieres ſolent, arcus capillus factus, & cincinni poſt illum ordine politi conſpiciuntur. BARTH. Lib. IV. Adverſ. cap. 3. Ita Stat. Thebaid. VIII. 640.

Crines a fronte ſupini.

Supercilia] Gonſalii notatis addendus Ammian. Marcell. lib. XXIII. cap. 6. Vales. not. ad Excerpta Peireſciana p. 64. & not. ad Ovid. III. Art. 201. Coluth. rapt. Helen. 73.

Malarum ſcripturam] Alii, *juncturam.* TORN. & SAMB. Alii, *juncturam.* forte, *trituram*, à terendo, id eſt, molendo. DELB. Anacreon od. XXVIII.

Τὸ μεσόφρυον δὲ μή μοι
Διάκοπτε, μήτε μίσγε.
Ἐχέτω δ' ὅπως ἐκείνη
Τὸ λεληθότως σύνοφρυ,
Βλεφάρων δ' ἴτυν κελαινήν.

Ariſtaenetus: τὸ δὲ μεσόφρυον ἐμμέτρως τὰς ὀφρῦς διορίζει. DOUZA F. *Scripturam* alii, *juncturam* unus. BOSCH. *Scripturam* prima & Sambuci cum pleriſque veteribus editionibus & Traguarienſis codex. Sed neutrum intelligere me fateor. Niſi quod *ſcripturam* caperem pro extrema linea, quae finit & circumſcribit malas. Ita Ampl. Cuperus notavit, Lucianum in Imaginibus dixiſſe τὸ ὀφρύων εὔγραμμον.

Et fulſus confinio] Lege *fuſius.* AUR. Vet. cod.

lum, quale Praxiteles habere Dianam credidit. Jam mentum, jam cervix, jam manus, jam pedum candor, intra auri gracile vinculum poſitus, Parium marmor exſtinxerat. Itaque tunc primum Dorida vetus amator contemſi.

Quid

cod. *rurſus.* Vulgo, *& fulſus.* SAMBUC. *Et* deeſt Memm. *luminis* idem habet.

Oculi clariores] In his praecipua formae laus, ſi ignei, & ut ſidus radiarent ocelli. vide Ovid. lib. III. Amor. El. 3. & Junium de Pictura lib. III. cap. 9. qui & reliquas corporis partes, à Petronio hic laudatas, non omiſit. Divinum hoc putabant antiqui, ſi vegeti & ignei eſſent oculi. vide Sueton. Aug. LXXIX. Serv. ad Virg. lib. VIII. Aeneid. verſ. 680. Hinc nihil familiarius poëtis, quam ſideribus comparare tales oculos, qui ſcintillas & radios emittere videntur. Pro *fulgentibus* Memm. & Leid. habent *ſurgentibus.* *Extra lunam* eſt quum luna non fulget. Tunc enim ſtellas minores obſcurat, ut ſaepe poëtae. BURM.

Nares paullulum inflexae] Duo in forma naſi Martialis requirit lib. IV. Epigr. 42. alterum, moderatum debere eſſe naſum, alterum, flexuram illam modica uncitate decoram:

---- *Atque modus breviter ſit naribus uncis.*

Sidon. lib. I. ep. 2. *naſus venuſtiſſime incurvus.* Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. IV. epig. 42. n. 7. ERH. Philoſtrat. loc. cit. Aelian. lib. XII. Ποικ. cap. I. Sidon. in Theodorico commendat *venuſtiſſimam incurvitatem naſi.* BOURD.

Et oſculum] Ovid. I. Metam. verſ. 499.

---- *Videt igne micantes*
Sideribus ſimiles oculos, videt oſcula, quae non
Eſt vidiſſe ſatis.

WOUWER. Non recte mutant in *oſſum* vel *oſſulum* Priſciani auctoritate abuſi. Virgil. I. Aeneid. *Oſcula libavit natae*, id eſt, ora, ut Servius exponit. Utuntur eodem modo Horatius quoque & Ovidius, quos notavit Neſtor Novarienſis. Eſt enim *oſculum* hoc loco, non φίλημα, ſed ϛομάτιον, Apulejo *buccula*, id eſt, parvum os. ERH. *Et* deeſt Leidenſi.

Dianam] Ita conſtanter omnes editiones. Sed quia venus Cnidia, Praxitelis opus, quae hodie à Mediceis principibus poſſideri creditur, veteribus fuit celebratiſſima, Gallicus Petronii noſtri locupletator hic *Venerem* ſuppoſuit. Itane licet graſſari in veterum monumenta, &, ſine ullius codicis auctoritate, quaecumque in mentem veniunt, lectoribus obtrudere? Sed, qui tot ſimulachra elaboraverat Praxiteles, nonne videri poſſet etiam Dianae, quae pulcherrima ſemper virgo fuit habita, ut etiam cognomen καλλίϛης reportaverit, (vide Pauſan. lib. VIII. cap. 36.) imaginem feciſſe? Certe Brauroniam Dianam Praxitelis opus fuiſſe docet Pauſan. lib I. cap. 23. & Anticyrae ſignum Dianae Praxitelis manu factum fuiſſe idem narrat lib. X. cap. 37. An has viderit noſter Polyaenos, adfirmare nequeo, ut nec, an tali oſculo, quale hic Circen habuiſſe dicit, inſignes fuerint hae Dianae. Sed hoc ſcio, non ita licere pro arbitrio veterem lectionem mutare. BURM.

Pedum candor intra auri gracile vinclum] Περισκέλιον. Manil. lib. V. verſ. 519.

Et pedibus niveis fulſerunt aurea vincla.

Plin. lib. XIII. cap. 3. *Habeant foeminae* (aurum) *in armillis*, (lege, *armis*) *digitiſque totis, collo, auribus, ſpiris: diſcurrant catenae per latera, & inſerta margaritarum pondera è collo dominarum pendeant: etiamne pedibus induitur?* Catenae aureae, ſi in collo, *monilia* & *torques*: ſi in lacertis, *viriae, armillae*, & *brachionaria*: ſi in cruribus, *periſcelides.* Gloſſae: *Periſcelides, ornamenta, vel circuli aurei, crurum muliebrium.* Tertul. de Cultu foem. *Neſcio, an crus de periſcelio in nervum ſe patiatur artari.* Seneca Hippol. verſ. 321.

Crura diſtincto religavit auro.

Chares Mitylenaeus apud Athen. lib. III. Θηρεύεται κατὰ τὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν· τὸ δ' ἐστιν ἀόριν καὶ πρόμηκες, ἔχον ἐν αὐτῷ σάρκα καὶ μεγάλην καὶ λευκὴν, ἐξ οὗ ἐξαιρῶντες ὀστᾶ λευκὰ, προσαγορεύουσι μὲν μαργαρίτην, κατασκευάζουσι δὲ ἐξ αὐτῶν ὁρμίσκους τε καὶ ψέλλια περὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Cyprian. de Habitu virg. cap. 16. *Nec brachia includat aut colli de armillis & monilibus catena precioſa, ſint à compedibus aureis pedes liberi.* Forte rectius ex veſtigiis vet. ſcripturae: *Nec brachia includantur armillis, nec colla monilibus, catena precioſa, ſint à compedibus aureis pedes liberi.* Clemens Alexandr. Paed. lib. II. cap. 12. Πέδας δὲ περισφυρίους τὴν περὶ τοὺς πόδας ἀκοσμίαν τῶν γυναικῶν Φιλήμων ἐν Συνεφήβῳ προσεῖπεν. Ἱμάτια διαφαινόμενα, καὶ πέδην τινὰ χρυσῆν, &c. Ariſtoph. etiam πέδας χρυσᾶς. verbatim Cypr. *compedes aureos.* WOUWER. Quod *Sicyonia* vocabant, quae ſunt ſoleae muliebres, quae obſtragula non habebant, ſed tantum corrigiis aliquot ſive ligulis, aut vinculis, quas *anſas* nominabant, ſuperiori pedis parti ob-

Nunc pluma canos diſſimulare tuos.
Haec vera eſt Danaë: tenta modo tangere corpus;
Jam tua flammifero membra calore fluent.

CXXVII. Delectata illa riſit tam blandum, ut videretur mihi plenum os extra nubem luna proferre. Mox, digitis gubernantibus vocem, a Si non

a CIRCE.

ſed fuit, cum Deus pater non erat. Eurip. Alceſt verſ. 1109. ἀλλ' ἔσθ' ὅθ' ἡμᾶς αἰνέσεις. *Erit cum nos laudabis.* Non vero ſemper *tempus* ſubintelligi in ſimilibus locutionibus debere puto. Sed etiam *ratio, cauſſa*, & ſimilia, quod huc maxime quadraret. Sic in locutione illa *eſt ut.* Horat. I. Epiſt. XIII. 2.

Non eſt, ut copia major
Ab Jove donari tibi poſſit.

Et lib. III. od. I.

Eſt, ut viro vir latius ordinet
Arbuſta ſulcis.

ubi inepte Dacierius explicat, *eſt negotium, ut* &c. & nihil huc faciente Ciceronis loco illuſtrare tentat. *Ejusmodo ſpero negotia eſſe, ut vos iſtic commodiſſime ſitis.* Non enim dicit *eſt negotium, ut,* &c. ſed, ſpero, negotia illa quae agitis, eſſe ejuſmodi, ut ſitis iſtic, &c. quae longe alia locutio eſt. Sed ita ſolet ille, qui nunc unicus Horatii interpres audit, & qui doctiſſimos, quos omnibus paginis compilat, commentatorum labores è manibus tironum excutere conatus eſt. Ita Ovidius Epiſt. X. 144.

Si non ego cauſſa ſalutis,
Non tamen eſt cur ſis tu mihi cauſſa necis.

lib. II. Metam. verſ. 518.

Eſt vero, cur quis Junonem laedere nolit.

Stat. X. Theb. 488.

Eſt, ubi dat vires nimius timor.

Terent. Adelph. III. VI. 4. Quinctil. Declam. CCXLVIII. Claudian. In Eutrop. 138.

Eſt ubi deſpectus nimius juvat.

In quibus, & pluribus aliis, locis, ſtultum eſſet *negotium* ſubaudire: cum *locus, tempus, ratio, cauſſa, opportunitas, facultas*, vel ſimilia debeant intelligi. Vid. Drakenb. ad Livium XXI. XLIII. 12. BURM.

Submittere] Ponitur pro ſurſum mittere, attollere. Lucretius lib. I. verſ. 8.

Tibi ſuaves daedala tellus
Summittit flores.

ubi videndae notae Creeghii, qui poſt alios *ſubjicere* ita etiam poni docet. vide commentatores ad Virgil. Eclog. X. verſ. 74. & Paſſerat. ad Propert. lib. I. eleg. 2. verſ. 9. non intellexit vim verbi Hadrianides, qui cornua Jovis Ammonis hic indicari putat. Cum Petronius velit, Jovem in taurum mutari, ut erat, cum Europen raperet. BURM.

Pluma canos] Alii, *pluma crines.* TORN. *Crines* Leid. Stewechius ad Arnob. lib. V. pag. 122. legit

Nunc pluma crines diſſimulare tuos.

Sed non cepit ille veneres Petronianas, qui non affectabat hos archaïſmos; ſed facili & vulgari elegantia ſenſus ſuos quam apertiſſime aperire ſolet. Neque *crines*, quod & alii ſupponunt, ulla cum gratia intruduntur, cum ſenem Jovem ad puellas iturum juvenilem induere formam par erat. Et *canos* prima editio & Traguriensis agnoſcit. BURM.

Tanta modo] Lege, *tenta.* AURAT. *Haec eſt vera Dane* Colb. *Haec vera eſt Damne* Trag.

Jam tua flammifero membra calore fluent] Quare? quia Jupiter in aurum mutatus irrepſit in ſinum Danaae. ERH.

Riſit tam blandum] Graeci dicunt, ἁπαλὸν ἢ χλιαρὸν γελᾶν. de quo decenti ac moderato riſu videatur Bern. Martinus Var. Lect. lib. III. cap. 26. ERH. Ut *dulce ridere* apud Catull & Horat. Homer. Iliad. Λ. a quo Lucianus vita Demonactis. Q. Calaber lib. I.

Ὁ δὲ μάλα γλυκὺ γελάσσας.

Ariſtaenet. Epiſt. I. lib. I. μειδίαμ' ἐρωτικόν. Juſtin. martyr ad Tryphon. ἀστεῖον. Syneſ. ἀφροδίσιον, Lucian. προαγωγὸν & ἐπαγωγὸν & γλαφυρόν. BOURD. Sponſor voluptatis robuſtae ille riſus. Ovid. lib. III. Amor. eleg. 2.

Riſit, & argutis quiddam promiſit ocellis,
Hoc ſatis hic. alio caetera redde loco.

Extra nubem luna caput proferre] Alii, *extra nubem luna caput proferret.* TORN. Creberrime occurrit comparatio venuſtae formae cum luna. Nonnus Dionyſ. libro IV. de Cadmi forma;

Ἔσποτε δινεύων φρενοτερπέα κύκλον ὀπωπῆς
Ὀφθαλμοὺς ἐλέλιζεν, ὅλη σελάγιζε σελήνη.

Plane ut Petronius. Q. Calaber libr. I. de Pentheſilea;

Ὡς δ' ὅταν οὐρανὸν ἱερὸν ἐν ἄστρασι δῖα σελήνη

Ἐκ-

non faſtidis, inquit, feminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi, ô juvenis, ſororem. Habes tu quidem & fratrem; neque enim me piguit quaerere: ſed quid prohibet & ſororem adoptare, eodem

Ἐκπρέπει ἐν πάντεσσιν ἀρίζηλος γεγαυῖα,
Αἰθέρος ἀμφιφαγέντος ὕπαι νεφέων ἐριδεῦσαν.

Et ipſe ad eum ſimillime. Barthius ad Claudianum de Nupt. Honor. & Mar. verſ. 243. Salomon in Cant. Canticor. cap 6. verſ. 10. *Eſt eſt iſta, quae progreditur quaſi aurora conſurgens: pulchra, ut luna, electa, ut ſol.* ERH. Sueton. Cajo cap. XXII. BOURD. *Plenum extra nubem luna coepit efferre* Leidenſ. Poëtis frequentiſſima haec blandae & formoſae faciei cum plena luna comparatio, ut Barthius pluribus exemplis ex Graecis poëtis petitis adſtruxit. Egregie Hylae formam deſcribens Valer. Flaccus lib. III. verſ. 558. lunae & ſoli ſimilem cum lucem diffundere fingit:

Stagna vaga ſic luce micant, ubi Cynthia coelo
Proſpicit, aut medii tranſit rota candida Phoebi,
Tale jubar diffudit aquis.

Horatius lib. II. od. V.

----- Albo ſic humero nitens
Ut pura nocturno renidet
Luna mari.

Et quae plura paſſim obvia. Vid. Meurſ. ad Theocr. Idyll. III. p. 16. *Plenum* autem recte addit, quia pleniiunio pulcherrima creditur. Pindar. X. Olym. 90.

Ἐν δ᾽ ἕσπερον ἔφλεξεν εὐώπιδος
Σελάνας ἐρατὸν φάος.

ubi vid. Schmid. not. BURM.

Digitis gubernantibus] Idem eſt, quod Suetonius de Tiberio dicit cap. LXVIII. ſermonem habuiſſe, *non ſine molli quadam digitorum geſticulatione.* De cujus ſtudio Romanis & Italis, non ſolum viris, ſed & faeminis receptiſſimo, vide quae notavit Barth. ad Claudian. Conſ. Manl. verſ. 312. & Wouwer. Polymath. cap. VII. Quod autem Gonſalius huc trahat illa è Ciceronis lib. VII. ad Fam. ep. 6. *Manibus gypſatiſſimis perſuaſit*, quorum verborum explicationem ſublegit Nicolao Loënſi lib. II. Epiphyl. cap. 8. errare mihi videtur. Nam, ſive *gypſatas manus* candidas, quod tamen vix arbitror verum, ſive barbararum vel venalium mulierum ritu tinctas accipias, eodem redit, dummodo non cum τῷ *perſuaſit*, conjungas, ſed cum τῷ *illa.* Illa Medea, quae habebat manus gypſatas, perſuaſit artibus & fraudibus ſuis. Opponitur enim Medea gypſatis manibus, matronis opulentis & primariis. BURM.

Feminam hornam] Apud Plaut. Moſtell. Act. I. ſc. III. verſ. 3. Philematium laena ſcorto. *Eventus rebus in omnibus, velut in horreo meſſis, magni fit.* Lucius, *Horna abſtuleris te a viro.* PITH. Alii, *hornam*, ut *femina* pro muliere accipiatur. *Hornam*, id eſt, annotinam, ἐνὸν, περυσινήν. ERH. Meretricem. Foemina ornata meretrix paſſim apud Comicos. Hinc jocus Syri apud Terent. Eunuch. Act. II. ſc. 3. Lycophronides apud Athen. c. 5. lib. XIII. Lege Meliſſam epiſt. ad Claretam BOURD. *Mulierem ornatam* Leidenſ. & Memm. Sine dubio legendum *ornatam*, ut editiones & Tragurianus habent. *Ornata* autem eſt, cujus maritus vel pater poteſt honoribus & dignitate eſſe conſpicuus. Quo ſenſu paſſim Cicero *ornatos* & *ornatiſſimos* vocat. Vid. Orat. pro Coelio cap. XVIII. pro Flacco cap. XXXVIII. Suet. Caeſ. I. vid. Pricaeum ad Apulej. libr. I. Metam. pag. 52. Quamvis etiam poſſet hoc loco ſumi pro diligenter amicta, & cultu ſpecioſa, quam non veroſimile erat faſtiditurum libidinoſum Polyaenum, cum ſola forma eum abripere poſſet.

Virum expertam.] Horat. lib. III. od. 14.

---- Et puellae
Jam virum expertae. WOUWER.

Concilio tibi] Plaut. Milite, Act. IV. ſcen. 5. *Evenit tibi mea virtute ſuper hac vicina, quam ega concilio tibi.* Feſtus, Servius. PITH. Peculiare huic rei verbum. Iſidor. Origin. lib. X. *Conciliatrix ob ſocietatem flagitioſae conſenſionis dicta, eo, quod intercurrat, alienumque nundinet corpus, hanc & lenonem vocant.* Lucilius; *Saga & bona conciliatrix.* Barth. ad Claud. lib. I. in Eutrop. verſ. 283. ERH.

Habet fratrem] Lege, *habes.* AUR. Puellae, quibuscum ſolitae, *fratres* vocabant; contra amatores ſuam comparem, *ſororem.* Infra cap. CXXIX. *Recipies nervos, ſi triduum ſine fratre dormieris.* Nam Giton pullipremoni illi pro culcitella. Martialis lib. II. ep. 4.

O quam blandus es, Ammiane, matri.
Quam blanda eſt tibi mater, Ammiane.
Fratrem te vocat, & ſoror vocatur.
Cur vos nomina nequiora tangunt?

Eadem notione apud Tibull. Senec. alios. Lipſ. Antiq. Lect. lib. III. Cinaedos ergo tecto nomine *fratres* appellabant. Et in toto hoc opere Ci-

Digitized by Google

eodem gradu venio: tu tamen dignare & meum oſculum, quum libuerit, cognoſcere. *a* Immo, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne faſtidias hominem peregrinum inter cultores admittere: invenies religioſum, ſi te adorari permiſeris. Ac, ne me judices ad hoc templum Amoris gratis accedere, dono tibi fratrem meum. *b* Quidni? inquit illa, donas mihi eum, ſine quo non potes vivere? ex cujus oſculo pendes? quem ſic tu amas, que-

a Polyaenos. *b* Circe.

cinaedus iſte Giton *frater* appellatur. Ramirez ad Martial. lib. 11. epigr. 4. ERH. *Habes & tu q. fratrem* Lipſ.

Inquirere] *Quaerere* Leid. cod. probe. Sic legendum eſſe, dudum vidit Lipſius, qui mox, & *ſororem adoptare eodem gradu veniae*, corrigit. Adi Antiq. lect. lib. III. BOSCH. Recepimus priorum editionum & codicum ſcripturam *quaerere*, maxime propter Ovidii locum à Douza adductum. Terent. Eunuch. I. II. 64. *Nihil. nam quaeſivi.* BURM.

Quid prohibet] Vide cap. CIV. *Quis* Memm.

Sororem adoptare? eodem gradu venio] Legendum, *ſororem adoptare eodem gradu veniae?* Lipſius d. l. ERH. De gradu & linea amoris dico alibi. BOURD. Palmer. Specileg. pag. 781. legit. *ſororem adoptare eodem gradu? venia tu tantum dignare*, &c. Sed vulgata, quam primae editiones & codex Tragur. confirmant, aptum ſatis ſenſum habet. *Eodem gradu venio*, id eſt, ero tibi pari vinculo conjuncta, quo ille tuus frater. *Venire* autem eleganter ſe dicit, ſui copiam factura deinceps, & amica futura. Seneca Epiſt. XCVII. *Illa formoſa, quam deſideras, veniet.* Plura exempla ſuppeditabit Heinſius ad Ovid. lib. II. Art. amator. verſ. II. BURM.

Tu tantum] Alii, *tu tamen.* TORN. *Tandem* Memm. Reduximus editionum primarum & Traguriani codicis ſcripturam *tamen.* Tu, etſi alio amore fratris tui occupatus, dignare tamen etiam meum oſculum, cum vacabis à fratris tui amplexu, &, cum libuerit, cognoſcere & experiri, num & illud ſuavitate aliqua te adficiat. Artificioſiſſima haec petulantis mulieris ad amorem eſt invitatio, reliqua eodem melle & venere ſunt condia. Hinc acerba illa expoſtulatio cap. CXXIX. *Recipies nervos, ſi triduo ſine fratre dormieris.* BURM.

Oſculum meum.] Pudice hoc dictum Petronio. Sic poſtea: *nunquid te oſculum meum offendit.* *Oſculum* idem ac voluptas, quam dictionem interpretatus ſum. Sic apud Plaut. Caſin. *Deoſculabor Caſinam.* Sic φίλημα accepi apud Lucian. Dialog. Mortuor. vide quae diximus. BOURDEL.

Agnoſcere] Alii, *cognoſcere.* TORN.

Per formam tuam te rogo] Lege, *per te, per formam tuam.* Stewech. ad Apul. lib. IV. de Aſin. ERH. Si quid mutandum ſit, ſolemni obteſtationum formula reſcriberem *imo, inquam, per ego te formam tuam rogo:* de qua plena manu egit ſummus Gronovius ad Livium lib. XXIX. cap. 18. in priori editione; nam in poſterioribus neſcio quare eruditiſſima illa obſervatio ſit reſecta, aut alio tranſlata. BURM.

Cultores] Amatores. Tralatione verecunda. GLOSS. Male Gloſſa. *Cultor* minus eſt, quam *amator.* Qui colit, & frequenter viſit ad puellam, & obſervat, cultor eſt. Ovidius lib. I. Art. amat. verſ. 722.

Qui fuerat cultor, factus amator erat.

Sueton. Oth. cap. II. *Poſt patris mortem libertinam aulicam, quo efficacius coleret, etiam diligere ſimulavit.* Ita Dido, quae amari ſe ab Aenea credebat, Annam ſororem coli ab eo dicit lib. IV. 422.

Solam nam perfidus ille
Te colere, arcanos etiam tibi credere ſenſus.

Quinctil. Decl. IX. Terent. Heautontim.

Quippe forma impulſi noſtra nos amatores colunt.

Juſtin. XXXIV. 3. *Quum in Aegypto eum inveniſſet, oſculumque ei rex obtuliſſet; nam coluerat inter coeteros Popilium Antiochus, quum Romae obſes eſſet.* Cicer. IX. ad Famil. *Sic color, ſic obſervor ab omnibus his, qui a Caeſare diliguntur, ut ab his me amori putem.* Venuſte ergo Polyaenos & modeſte reſpondet puellae, quae ipſa non totum ſibi amatorem popoſcerat, ſed cum fratre dividere voluerat. Deinde, cum *colere* & mox *adorare* ſe velle dicat, deam, ut poſtea vocat, illam ſe cenſere indicat. BURM.

Invenies religioſum.] Quo imago pulchrior, eo propius ad deos immortales accedit, & ideo religioſos invenit Pſyche apud Apulej. Mileſ. IV. *Multi inacceſſae formoſitatis admiratione ſtupidi, & admoventes oribus ſuis dextram, primore digito in erectum pollicem reſidente, ut ipſam prorſus deam Venerem religioſis adorationibus venerabantur.* BOURDEL. Pro *invenies* Tragur. *juvenem.*

Templum amoris] In Traguriano & primis editionibus deeſt, *amoris.*

 Quidni,

quemadmodum ego te volo? *a* Haec ipſa quum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis ſonus pertentatum mulcebat aëra, ut putares inter auras canere Sirenum concordiam. Itaque miranti, & toto mihi clarius

a POLYAENOS.

Quidni, inquit illa, donas mihi eum, ſine quo non potes vivere; ex cujus oſculo pendes] Lege, *Quid? inquit illa, donas mihi eum, ſine quo non potes vivere? ex cujus*, &c. Putſchius: & ante eum Douza. ERH. *Quidni* eſt vehementer aſſeverantis, ſed velut ironicum. Apul. lib. IV. pag. 65. *Nequiſquam dolor ſedatur puellae. Quidni, quae inter genua ſua depoſito capite ſine modo flebat.* Et lib. VI. pag. 98. *Ad exitium ſe compelli manifeſte comperit. Quidni? quae ſuis pedibus ultro ad Tartarum demeare cogeretur*, & lib. IX. pag. 149. *Viam confeceramus longe pejorem, quidni? lacunoſis incilibus voraginoſam.* Et pag. 159. *Apponebat & coenam mulier. Quippe ni? deſtinatam alii.* Ergo *quidni* & *quippeni*, valet, nempe, *quippe.* SCIOPP. Traguarienſis, *quid ne.* Memm. *Quid? inquit illa, donas mihi eum, ſine quo.* Tornaeſ. donas *eum mihi.* alii *dones.*

Sine quo non potes vivere] Tale illud Alciph. ζῆν ἢ χωρὶς ἐκείνης μὴ δύνασθαι. PITH.

Ex cujus oſculo pendes] Non diſſimiliter Leucipp. lib. I. Καὶ συνεσείναξεν ὁ Κλεινίας, ὥσπερ ἐκ τῆς ἐκείνου ψυχῆς κρεμάμενος. PITH. Lucretius lib. I. verſ. 38.

Eque tuo pendet reſupini ſpiritus ore.

SCIOPP. Achill. Tat. lib. I. Καὶ συνεσείναξεν ὁ Κλεινίας, ὥσπερ ἐκ τῆς ἐκείνου ψυχῆς κρεμάμενος. Quinctil. Declamat. 301. *Quae tota ex vultu tuo pendeat.* Virgil.

Pendet narrantis ab ore.

Ovid. Epiſtol. BOURD. Quintil. Declam. IX. *Itaque ab hujus oſculis, ab hujus foeminae cervice pendebat.* BURM.

Quemadmodum ego te volo] Lege, *ego me volo.* Jungermannus. ERH.

Gratia] Hic eſt χάρις illa, & in dicendo lepos, & ſuada. vide Paſſerat. ad Propert. lib. I. eleg. 2. pag 150. Simile illud Virgilii lib. VIII. Aeneid. verſ. 373.

—— *Dictis divinum adſpirat amorem.*

ubi Servius, *id eſt dictis ſuis addit venuſtatem, ut amabiliter ejus audiatur oratio.* BURM.

Tam dulcis ſonus] Cicer. Somn Scip. *Tantus & tam dulcis ſonus.* Sic de loto Homerico Lucian. Nigrin. Symmach. lib. VII. Epiſt. 16. BOURDEL.

Pertentatum mulcebat aëra] Ἐξαπατᾷ *decepit, mulcet.* Sic Graeci Grammatici θέλξαι interpretantur Interpres Apollonii lib I Θέλξαι ἀπατῆσαι καὶ τέρψαι. Heſych. Θέλγει, ἀπατᾷ. Θελγόμενοι. ἀπατώμενοι. Λέγεται δὲ ἐπὶ τῶν ἡδυνομένων τοῖς ᾄσμασι. Recte. Homerus Odyſſ. Γ. BOURD. Non notant viri docti, unde hanc lectionem acceperint. Prima & Sambuci editio cum codice Traguriano habent *pertentabat aëra* Quod non diſplicet, & dictum ad ſimilitudinem Virgiliani verſus lib. I. Aeneid. verſ. 502.

Latonae tacitum pertentant gaudia pectus.

ubi recte docet Cerda, huic verbo ineſſe amoris & blanditiarum poteſtatem. Et Mercerus ad Nonium voce *temulenta* proprium eſſe verbum rei ſenſim etiam uſque ad ſummum pervenientis. Vidit quoque Barthius in vulgato nullum ſenſum eſſe, ideoque in notis ad Zachariam Mitylenaeum pag. 268. corrigebat, *temperatum mulcebat aëra.* Sed fruſtra. BURM.

Inter auras] Alii, *inter aures.* TORN. Alii, *intus aures canere.* PATISS. Vet. cod. *inter aures.* SAMBUC. Variant libri. alii, *inter auras:* alii, *inter aures:* quidam, ut editio Plantini, *intus aures*; eamque affirmat eſſe v. c. ſcripturam. Sic tamen locutos eſſe Latinae linguae auctores, praeſtare non auſim: eo labor potius, ut neutrum illud, *auras*, & *aures*, exiſtimem eſſe Petronii. Etenim multo argutius videtur, *intus canere*, multis de cauſſis, Primum, *intus canere*, id erit, in ipſo quaſi ore & gutture Circes canere. Deinde, valde perite & artificioſe canere. Poſtremo furtum quoddam animorum indicabit, & poene ſubreptos omnes audientium ſenſus ſuaviſſima illa modulatione. Alluſum autem ad Graecorum proverbium Ἀσπένδιοι κιθαρισταὶ, de quo ſatis ſit ad hunc locum adferre, quae in Ciceronis II Verrin. cap. 20. ſcribit Aſconius: *Cum canunt citharistae, inquit, utriuſque manus funguntur officio. Dextra plectro utitur, & hoc eſt foris canere: Siniſtra digitis chordas carpit, & hoc eſt intus canere. Difficile autem quod Aſpendius citharista faciebat, ut non uteretur cantu utraque manu, ſed omnia, id eſt, univerſam cantionem intus, & ſiniſtra tantum manu, complecteretur. Unde omnes, quotquot fures erant, à Graecis Aſpendii citharistae in proverbio dicebantur, quod, ut ille carminis, ita iſti furtorum occultatores erant.* RICH. Idem in Fragmentis: *Sirenum cantus & dulcia plectra Thaliae.*

Ad vocem tacuiſſe reor.

Agathias Anthol. VII.

Ἤματι γὰρ σέο φέγγος ὀμείβει, ἀλλὰ τὸ μέν πω

Ἄφθογγον, σὺ δέ μοι καὶ τὸ λάλημα φέρεις,

Κεῖνο

rius coelo neſcio quid relucente, libuit deae nomen quaerere. a Ita, inquit, non dixit tibi ancilla mea, Circen me vocari? Non ſum quidem Solis

a Circe.

Κεῖνο τό Σειρήνων γλυκερώτερον.

Id eſt:

Quippe tuo jubare exaequas diem, at ille ſoni expers:
Juncta eſt clarori blanda loquela tuo,
Sirenum illa ſua ſuperans dulcedine nectar.

Ariſtaenetus: ἡνίκα δὲ φθέγγεται, βαβαὶ, ὅσαι τῆς ὁμιλίας αὐτῆς αἱ σειρῆνες. Caeterum ad Agathiae verſus alludit & illud quod ſequitur: *Itaque miranti & toto mihi coelo clarius neſcio quid relucente.* DOUZA F. Lege, *intus canere.* Digitis pſallere, canere intus, plectro, foris dicebatur. Difficilior autem intus canendi modus, ratio in proclivi. nam qui foris canebant, plectro velut uno digito chordas impellebant, id eſt, ſimplicius, qui intus, quinque digitis, velut totidem plectris. Er. Puteantus in Muſathen. cap. II. *Seirenum concordiam* dixit, ut Claudian. *concordiam vulgi.* Barth. ad Claud VI. Conſul. Honor. verſ. 604. ERH. Quid ſit σειρήνων μέλος, docere poterit Ariſtaenetus lib. I. epiſt. I. de Laide: Ηνίκα δὲ φθέγγεται, βαβαὶ, ὅσαι τῆς ὁμιλίας αὐτῆς αἱ Σειρῆνες; ὅσον ἡ γλῶττα σωμύληθρον. Et lib. II. Νὴ τὰς Μούσας, ἱστόμας ἦδον, ἴσα καὶ Σειρῆνος γλυκεῖαν ἀφιέντες φωνήν. Aelianus Var. Hiſt. lib. XII. de Aſpaſia: Φώνημα δὲ εἶχεν ἡδὺ καὶ ἁπαλὸν, εἶπεν ἄν τις, λαλούσης αὐτῆς ἀκούειν Σειρῆνος. Vide plura apud Meurſ. ad Lycophr. verſ. 1463. Saresberienſis lib. I. Policratic. cap. 6. *Sirenarum concentus credas eſſe, non hominum,* &c. Confer Lambin. ad Horat. lib. II. Satyr. pag. 149. & lib. I. epiſt. pag. 252. Hadr. Junium Cent. 5. adag. 41. Lipſ. lib. I Quaeſtion. epiſt. 15. WEITZ. Callimachus Hymno Apollinis, ὁ δὲ κύκνος ἐν ἠέρι καλὸν ἀείδει. Non tamen fraudabo lectorem lectione MSS. quae habet, *intra aures.* BOURDEL. *Inter aures* vet. cod. *intus aures* Sambuci cod. *in auras* alii. locus corruptus, quem hac me via ſanaſſe exiſtimo, *in terris canere Syrenum concordiam.* BOSCH. *Inter aures canere*, quid ſignificet, fateor me ignorare, ita tamen editio prima, Colb. & Traguríenſis: *intus aures* Sambuci, quod adhuc obſcurius. Boſch. in ora codicis *in terris*, vel *in terra.* *Inter auras* autem, quod aliae exhibent, eſt leni ſpirante aura, quae vice muſicorum inſtrumentorum modulationem Sirenum adjuvat. Ita *inter ſomnum*, *inter noctem*, *inter coenam*, & ſimilia paſſim occurrunt, de quibus vide Vorſt. ad Valer. Max. lib. I. cap. I. ext. 8. lib. III. cap. II. exempl. 23. & de Latinit. falſ. ſuſpect. cap. XXI. *Concordia Sirenum* vero eſt, ut recte notavit Ampliſſ. Cuperus, ſymphonia, quam veteres noviſſe docet Voſſius de cantu poëmatum pag. 82. & patet ex Apulejo de Mundo pag. 66. & 71. edit. Elmenh. & Cicerone apud Auguſtin. de Civit. Dei lib. II. cap. 21. Valer. Flacc. III. Arg. verſ. 464.

---- Oriturque trementum
Remorum ſonus & laetae concordia vocis.

ubi *laeta vox* de cantu haud dubie capienda. Haec vir eruditiſſimus. Concordiam hanc quoque intelligit Ovidius lib. I. Metam. verſ. 518.

---- Per me concordant carmina nervis.

Et de Orpheo lib. X. Metam. verſ. 146.

Et ſenſit varios, quamvis diverſa ſonarent,
Concordare modos.

Quintilian. lib. V. Inſt. cap. 10. *Cantus vocis plurimum juvat ſociata nervorum concordia.* De Sirenibus autem late Barthius ad Claudian. Epigr. 33. & Brouckhuſius noſter ad Tibull. lib. IV. eleg. I. BURM.

Sirenum cantus] Suaviſſima illa modulatio, qua omnes pene audientium ſenſus ſubripiebantur. GLOSS. Specie proverbii *Sirenum voces*, pro illecebris voluptatis. Copioſe ad Pauſan Attic. BOURD.

Toto mihi coelo clarius neſcio quid reluceſcente] Reſplendente, ἐνεργητικῶς. ERH. Neque hic mihi ſenſus conſtare videtur. Tragurianus habet *recudente.* Heinſius in ora libri ſui notaverat, legendum *reducentis*, ut cum *deae* jungatur. *Neſcio quid relucente* ignorat Memm.

Ita inquit] Heinſius mallet, *Itane.*

Non dixi] Lege, *dixit.* AUR.

Circen vocari] Magis Latine *Circam*, ut *Perſam*, *Dicam* & ſexcenta ejus modi. Sed Graeca magis ad blanditiem. BOURD. Neſcio, cur omiſerint editores nonnulli τὸ *me*, ubi omnes tamen meliores membranae, *Circen me vocari.* BOSCH. *Me* quoque editiones primae & Tragurianus codex agnoſcunt, & Colb

Non ſum quidem ſolis progenies] Non ſum, quam videor nomine praeferre, Circe: qui enim? mea mater non detinuit curſum ſolis. Perſem autem parentem fuiſſe Circes, eamque amatam à Sole, habemus Odyſſ. κ Jam fingi, ſolem diutius haerere in coelo, probaverit Ovid. lib IV. Metamorph. verſ. 195. Gruterus Suſpicion. lib. VI. cap. 15. Ne longius eamus, Circe fuit venefica, at magicis artibus ſagae dicuntur lunam

Digitized by Google

lis progenies; nec mea mater, dum placet, labentis mundi currum detinuit: habeo tamen, quod coelo imputem, ſi nos fata conjunxerint. Immo etiam neſcio quid tacitis cogitationibus Deus agit, nec ſine cauſſa Poliaenon Circe amat. Sed inter haec nomina magna fax ſurgit. Sume ergo amplexum, ſi placet. Neque eſt, quod curioſum aliquem extimeſcas. Longe ab

nam deducere, & ſolis curſum inhibere.' Ita enim infra gloriatur ſaga mulier cap. CXXXIV.

---- Lunae deſcendit imago
Carminibus deducta meis, trepidusque furentes
Flectere Phoebus equos revoluto cogitur orbe.

Ait ergo, ſe quidem Circen vocari, non tamen eſſe veneficam, ut illa antiqua Circe fuit, qua de eadem ſaga mulier ibid.

---- Phoebeia Circe
Carminibus magicis ſocios mutavit Ulixis.

Phoebeia, id eſt, (uti hoc loco explicatur) *ſolis progenies*. ERH.

Mea mater] Lege, *mea arte*. AURAT. Male expoſuit Douza, rectius Gonſalius. Heinſius autem conjiciebat, *nec deo, mea mater dum placet*.

Dum placet] Lege, *cum placeret*. Jungermann. ERH. Recte Douza P. *quum placuit* emendat. Τὸ *placuit* agnoſcit Memm. codex. Mox clariſſ. Gronov. legit *currum*. vide Obſerv. lib. I. cap. 2. BOSCH. Pudiciſſimum verbum, in quo tamen non minus eſt obſcoenitatis, quam in dictionibus *voluptas*, & *oſculum*. Eadem acceptione τὸ *placet* apud Ovid. Transform. lib. II. & v. Sic in Fragm. Petronio adſcriptis.

Tu ſola placere
Vel ſpoliata potes.

Sic apud Petron. poſtea cap. CXXIX. *Cui minus placeant*. Rurſus *placebo tibi*. Horat. od. 7. lib. III.

Ne vicinus Enipeus
Plus juſto placeat, cave.

Minut. Felix Octavio: *adulterum infeliciter placitum*. BOURD.

Libentis mundi] Lege, *labentis*. AUR. *Curſum* Tragur. & alii.

Habebo] Editiones primae & Tragur. codex *habeo*.

Habeo tamen quod coelo imputem] Adeo dulce amor malum eſt, ut cum diis ex pari vivere ſe putent, qui feliciter amant, imo diis ipſis de felicitate controverſiam moveant. Neque aliter loquens introducitur Leander à Muſaeo;

Οὐκ ἂν ἐγὼ κατ' Ὄλυμπον ἐφιμείρων θεὸς εἶναι,
Ἡμετέρην παράκοιτιν ἔχων ἐνὶ δώμασιν Ἡρώ.

Zinzerlingus Miſcellor. Critic. lib. v. cap. 6. ERHARD.

Si nos fata conjunxerint.] *Conjunxerunt* Tragur. & aliae edit. In Sambuc. editione eſt *non*, quam habuiſſe Lipſium credo, qui libr. I. Antiqu. Lect. corrigit *nos*.

Immo etiam neſcio] *Etiam* deeſt Leidenſi. *Immo jam* Tragur. & Colb. habent.

Deus agit] Τὸ *deus* inſititium mihi videtur, placeret *mens*, facilis enim mutatio. CUPERUS. Accedo egregiae conjecturae. Epiſt. XII. verſ. ultimo.

Neſcio quid certe mens mea majus agat.

Mens agitat mihi dixit Virgil. IX. Aeneid. 187. & *mentis agitatio* Quinctil. I. I. Sed mallet Heinſius, *tacitis concitationibus deus agit*. Sed forte quis non male legerit: *Neſcio quis tacitis concitationibus deus agit*. Vid. ad fragm. & ſupra cap. XVI. Ovid. Epiſt. v. 5.

Quis deus opponit noſtris ſua numina votis.

Metam. VII. 12.

Neſcio quis deus obſtat.

Cicero pro Cluentio 3. *Si quis mihi deus veſtram ad me audiendum benevolentiam conciliarit*. Vid. Muret. ad Cicer. Catalin. I. 9. & ad Ovid. Amor. II. IX. BURM.

Belieno nece amat] Alii, *Polyaenon Circe*. TORNAES. Autiſiod. *Belienon*, male. Homer. Odyſſ. M. Pith. PATISSON. Lege, *Olienos me amat*. AUR. Vet. cod. *bolieno*. puto legendum, *Olienon Circe*. vide paulo poſt, ibi. *Olienos Circae ſalutem*. SAMBUC. Alii, *Bolineum*. Verum hic fortaſſe eſt Eucolpius, qui nomen Crotone mutaverat. BONG. Lege, *nec ſine cauſa Poliaenum Circe amat*. Turneb. Adverſar. lib. XXVI. cap. 6. DANIEL. Apud Hom. Odyſ. μ. Ulyxes à Sirenibus Πολύαινος appellatur. Vid. Ovid. el. 6. lib. III. Am. PITII. Vulgo, *Boliaenum*, quod non ſine cauſſa ſuſpectum. conſtat enim apud Homerum Odyſſ. μ. à Circe Ulyſſem amatum fuiſſe, qui & Πολύαινος appellatur à concinentibus molliſſimum carmen Sirenibus, cujus initium eſt;

Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν πολύαιν' Ὀδυσεῦ.

An non igitur fabulae tam notae, & à poëtarum principe confictae, recordatio, & nominum convenientia, *Polyaenum* mihi magis, quam *Bolyaenum*,

Digitized by Google

ab hoc loco frater eſt. a Dixit haec Circe, implicitumque brachiis, mollioribus pluma, deduxit in terram vario gramine indutam.

Idaeo quales fudit de vertice flores
Terra parens, quum ſe confeſſo junxit amori
Jupiter, & toto concepit pectore flammas,
Emicuere roſae, violaeque, & molle cyperon,
Albaque de viridi riſerunt lilia prato.

a POLYAENUS.

Talis

num, perſuadeant? Turneb. Adverſar. lib. XXVI. cap. 6. ERH. *Belieno* Tragur.

Inter haec nomina] Forte, *inter haec noctis*. AURAT. *Semper inter haec nomina* Pith. edit. optime. *haec* abeſt a cod. Memm. DOUZ. Lege *ſed inter omina fax eluxit*, neque dubium quin verum ſit. ANON. Primae editiones Colbert. Leidenſ. & Tragurienſis, *ſed inter haec nomina magna fax ſurgit*. & Scaliger in ora ita conjecerat. *Semper* Bourdel. Hadrian. & alii Heinſius conjecit *ſcilicet i. h. n. m. pax ſurgit*. Vid. cap. LXXXI.

Curioſum aliquem extimeſcas] Martial. libr. XI. Ep. 69.

Spectas nos, Philomuſe, cum lavamur, &c.
Paedicant, Philomuſe, curioſos.

PITH. Catullus Carm. VII.

Tam te baſia multa baſiare
Veſano ſatis & ſuper Catullo eſt,
Quae nec pernumerare curioſi
Poſſint, nec mala faſcinare lingua.

Superſtitio veterum, qua nimium felicitatis ſucceſſum, certumque ac praefinitum numerum, obnoxium faſcino credebant. Itaque laudantes aut numerantes dicebant, *praefiſcini*, quo omnem invidiam ſe amoliri putabant. Scalig. ad Catull. ERHARD. Multis aliis nominibus dicimus curioſum. ſc. *invidum*, δυσμενῆ. Autor Culicis.

Licet invidus adſit
Quisquis erit culpare jocos.

Multum. ut in Epigr. Catulli *multus homo*, πολυπραγμονῶν *curioſus*. Dicimus etiam *ſuſpicacem*, ut apud Apulej. Apolog. I. & *ſycophantam*. Ulpian. Demoſthen. interpres ad or. de Corona. Λέγεται γὰρ συκοφάντης οὐχ ὁ ψευδόμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ πολυπραγμονῶν τὰ μὴ προσήκοντα, καὶ λέγων πονηρά. BOURD. Non de faſcino, ſed exploratore aliquo, qui furta Veneris enuntiet fratri, capiendum. Ita *curioſum oculum adplicabat* Quartilla ſupra cap. XXVI. Tale erat illud *curioſum principium*, quod non delectabat Encolpium cap. XCII. & ita paſſim haec vox capitur. *Contimeſcas* Memm.

Implicitumque me] Τὸ *me* abeſt à primis editionibus & codice Leidenſe & Traguriano. Neque certe requiritur.

Mollioribus pluma] Martial. lib. VIII. Epig. 64.

Vincas mollitie tremente plumas.

Ovid. lib. XIII. Metam. 796. *Mollior cygni plumis*. PITH. Catull. Martial. Epigr. 65. lib. VIII. Sic *plumae molles* apud Prudent. de Corona. Sic *plumea cutis* apud Apulej. lib. III. Mileſ. BOURDEL.

Deduxit] Propria vox. De qua vide Gronovii lib. I. Obſerv. cap. 17.

Varie] Omnes, quos vidi, ſcripti exhibent, *vario gramine*. BOSCH. *Vario* habent editiones primae & Tragur. Colb. & Leid.

Indutam] Cicero aliique dicunt, *veſtitam*. SAMBUC.

Idaeo quales] Tale quiddam in Diris Val. PITH. Philoſtratus in Epiſtolis: ὦ τοῦ Διὸς, ὅτε ἐκοιμᾶτο ἐν τῇ Ἴδῃ τῷ ὄρει, ἄνθη ἡ γῆ ἀνῆκεν λωτὸν καὶ ὑάκινθον καὶ κρόκον. DOUZA F. Deſcriptio loci amoeni. Scalig. in Catalect. In eadem hiſtoria eadem deſcriptione utitur Val. Cato in Diris;

Et mecum tenera gaviſa eſt ludere in herba,
Purpureos flores, quos inſuper accumbebat,
Candida formoſo ſupponens bracchia collo.

Idem ad Catal. Comment. in Diras. Similis locus & apud Philoſtratum in Epiſtolis. Lindenbrog. Not. in Catal. Eum habes apud Douſam F. in Spicil. cujus pleraque in Notas illas ſuas transſcripſit Lindenbrog. ERH. Reſpicit ad Homer. Iliad. ξ. verſ. 346.

Fudit] Alii, *fundit*. PATISS. Lege, *fundit*. AUR. *Funditur*, prima editio. *Fundit* Memm.

Quum ſe] *Creſce* Scaliger ad oram ex antiquo codice.

Confeſſo junxit] Alii, *conceſſo vinxit*. TORN. Forte, *conceſſo*. vet. cod. *junxit*. SAMB. Lege, *quum ſe confeſſo vinxit amore*. Virgil. in Ciri; *Sin confeſſus amor*. Graecanicum eſt, ὁμολογητὸν, tam qui in confeſſo eſt, quam qui eſſe poteſt. Scalig. in Catalect. ad Cir. Non recte, neque enim hic verſus componendus cum Virgiliano, cum Virgilius opponat inceſtum amorem confeſſo, & in hoc verſu aliud longe negotium ſit. Barthius in Ceir.

Gg gg g 3 num.

Talis humus Venerem molles clinavit in herbas,
Candidiorque dies ſecreto favit amori.

In hoc gramine pariter compoſiti mille oſculis luſimus, quaerentes voluptatem robuſtam. *

CXXVIII.

num. 245. Quae vulgo ſeſe omni abjecto pudore proſtituebant, non tenebantur lege Julia de adulteriis, quia ſeſe per criminis profeſſionem omnis honeſtatis ac juris redderent expertes. Hinc feminae famoſae, ut ad evitandam legis poenam jure ac dignitate maritali exſolverentur, lenocinium profiteri coeperant. Et hoc eſt, quod ait Martialis lib. VI. Ep. 22.

Ne lex Julia te notare poſſit,
Non nubis, Proculina, ſed fateris.

Et hinc *confeſſus amor* pro impudico. Virg. Celr.

Sin confeſſus amor noto te macerat igne.

Et Petronius hoc loco. Petrus Perrenonus Animadverſ. & Var. Lect. lib. II. cap. 4. ERH. *Confeſſus amor* eſt Juno; vide ſupra ad cap. XCI. *Vinxit* Memm.

Violaeque] *Ridetque*, primae editiones.

Cyperon] Roſmarinus, odorifera herba. GLOSS. Lege, *Cyperus.* AURAT. Τὸ κύπειρον dicitur Graecis, & ἡ κύπειρος, herba odorifera, quae ut *roſmarinus*, in noſtris hortis vulgaris, & retento Graeco nomine Cyperis dicitur. Barbaris etiam *Cypria.* Balbus Cathol. *A Cyprus Cypria, genus holeris, quia ibi valde abundet.* videndus Scholiaſtes Nicandri in Alexiph. At *Cupreſſus* eſt arbor, κυπάρισσος, cujus ſupra meminit Petronius hoc verſu;

Gaudent ferali circumtumulata cupreſſu.

Et infra;

---- *Tremulaeque cupreſſus.*

* Virg. II. Georg.

---- *Nec Idaeis cypariſſis.*

Probus, *Cypariſſum dicit cupreſſum.* *Cupreſſi* vel *Cypariſſi* in ſecunda flexione apud Feſtum in *Cupreſſi*, & Iſidor. lib. XVII. cap. 7. ERH. Suidas, κύπειρον, εἶδος βοτάνης, *genus herbae.* Sed, qualenam ſit, non explicat. WEITZ.

Venerem] Hoc de opere ipſo venereo capit Barthius ad Stat. V. Theb. 110. Sed melius de ipſa dea, ut mox vocavit, Circe, quam nunc Venerem dicit, intelligendum. *Clinavit* probat Barth. Adverſar. lib. XXIII. cap. 24. & Ampl. Cuper. interpretatur *invitavit*, ut infra cap. CXXXI *ſecundum invitantem conſedi.* Ita Graecis eſt συγκαλῶ. Euripid. Phoeniſſ. verſ. 1260. Ita & Horatius Epod. II. dixit fontes *invitare ſomnos.* Praeterea idem notavit, Graecos talem campum ψυχαγώγιον vocare. Longinus lib. I. ποιμ. pag. 3. καὶ ἡ θάλασσα προσεκλυζεν ἐν ἠϊόνι ἐκλελεγμένην ψυχαγώγιον μαλθακῆς. Ita enim lego, neque moror Jungermanni emendationem. idem καταγώγιον eſt apud Aelianum lib. III. cap. I. Aliud eſt ψυχῆς καταγώγιον apud Gregor. Nyſſen. in Epiſtola, quam de iis ſcripſit, qui Hieroſolymam itabant. Θεοῦ προσεγγισμὸν τοπικὴ μετάστασις οὐ κατεργάζεται, ἀλλ' ὅπουπερ ἂν ᾖς, πρὸς σὲ ἥξει ὁ Θεὸς, ἐάν γε τὸ τῆς ψυχῆς σου καταγώγιον τοιοῦτον εὑρεθῇ, ὥστε ἐνοικῆσαι τὸν κύριον καὶ ἐμπεριπατῆσαι. Nam ἀγωγὴ vocatur omne illud, quod nos ad aliquid faciendum inducit, quod nos agit. * ita Plato lib. I. de leg. pag. 25. vocat τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγωγὴν χρυσῆν καὶ ἱερὰν, τῆς πόλεως κοινὸν νόμον ἐπικαλουμένην. Et paullo poſt, δεῖν δὴ τῇ καλλίστῃ ἀγωγῇ τῇ τοῦ νόμου ἀεὶ ξυλλαμβάνειν. Ita Plutarchus, in Lucullo, bibliothecam Luculli vocat τῶν Μουσῶν καταγώγιον. hinc forte etiam Horatius Epod. II. vocat *gramen tenax:*

Libet jacere modo ſub antiqua ilice,
Modo in tenaci gramine.

Haec vir Ampliſſimus.

Molles clamavit in herbas] Lege, *clinavit.* unde inclinare. Lipſius Antiq. Lect. lib. I. cap. 8. Recte, & verificant haec Petronii verba; *inclinavit ſe in lectulum, ac me ſemel iterumque baſiavit.* ERH. Forte leg. *lunavit.* [ſic] Venerem enim Circen ſuam vult audiri. ANONYM. Fuit, cum probarem, *clunavit:*

Ad terram trepido diſcendunt clune puellae.

Ita Plinio *conclunati* boves. Quid ſi *mollem inclinavit in herbam?* DOUSA. *Clinavit* Frellon. & Lotich. *clamavit* Tornaeſ. caeteri cum cod. Tragur. Ego mallem,

Talis humus molles Venerem inclinavit.

HADR. *Clamavit* tuetur Menag. Orig. Italic. in *Chiamare.* & habent quoque Leid. & Colb.

Candidiorque dies] Hic verſus abeſt à primis editionibus & codice Traguriensi. Sed in ſequentis capitis carmine quinto verſu legebatur.

Pariter compoſiti] Vide ſupra ad cap. XIX. Ovid. Epiſt. IV. 19. *poſitos* dixit pro *compoſitos.*

Saepe ſub ilicibus Venerem Cinyraque creatum
Suſtinuit poſitos qualibet herba duos.

Vulpius ad Tibull. I. V. 8. explicat, ut *compoſitum caput.* Male. *Luſimus* deeſt Tragur.

mille

CXXVIII. a Quid eſt, inquit, numquid te oſculum meum offendit? numquid ſpiritus jejunio macer? numquid alarum negligens ſudor? Puto. Si

a CIRCE AD POLYANON.

Mille oſculis luſimus] Catull. *multa millia ludi.* PITH. Tacitus Annal XIV. *Jamque laſciva oſcula, praenuntias flagitii blanditias annotantibus proximis.* DOUZA F.

Quaerentes voluptatem robuſtam.] Deeſſe quid videtur. SAMB. Joh. Sarisber. lib. I. cap. 4. *Apri dentibus exſtinctum Adonidem deflet Venus, habens ſemper cum venatione vel robuſta commercium.* Ovidius hoc vocat *firmiter coire*, Epiſt. XIX. verſ. 67.

Firmius ô cupidi tandem coëamus amantes,
Nec careant vera gaudia noſtra fide.

Poſthaec ſequitur cap. CXXVII. *Nocte ſoporifera* in Colb. & Trag.

Spiritus jejunio macer] Foetidus, graveolens. GLOSS. Alii, *marcet.* PATISSON. Corpus quidem jejunio maceſſit, ſpiritus vero, anima, & anhelitus, qui poteſt? An legendum *ſpiritus jejunio acer?* ut acrem ſpiritum gravioris odoris dicat, quomodo dixit Virgilius Aeneid. VII. verſ. 84.

..... *Saevamque exhalat opaca Mephitin.*

Et Catullus Carm. LXIX:

Laedit te quaedam mala fabula, qua tibi fertur
Valle ſub alarum trux habitare caper.

Item ibidem:

Quare aut crudelem naſorum interfice peſtem.

Dicitur *ſaeva Mephitis*, *trux caper*, *crudelis naſorum peſtis*, ut *acer ſpiritus*. *Spiritus* quoque *acer* dicitur ab Horatio, quamvis alia notione verbi, lib. I. Sat. IV.

Idcirco quidam, comoedia, nec ne poëma
Eſſet, quaeſivere, quod acer ſpiritus, ac vis,
Nec verbis, nec rebus ineſt.

Videri poſſit etiam legendum *marcet*, pro putret ac putet, ut Plinius ait: *avis Lagopodis acciſae corpus ſtatim marceſcere.* Jejunis autem acrior foetidiorque ſpiritus. Martialis lib. IV. epig. 4.

Quod ſiccae redolet palus lacunae,
Quod jejunia ſabbatariorum.

Caecilius Plotio apud Gellium lib. II. cap. 23.

Sed tua moroſane uxor? Quam, rogas?
Qui tandem? taedet mentionis: quae mihi,
Ubi domum adveni ac ſedi, extemplo ſuavium
Datat, jejuna anima. Nil peccat ſuavio;
Ut devomas, volt, quod foris potaveris.

RICH. Id eſt, foetidus. Schopp. Suſpect. Lect. lib. V. epiſt. 3. Lege totum locum; *Numquid ſpiritus jejunio macer? numquid alarum negligens ſudor putet? ſi haec non ſunt*, &c. Lipſ. Epiſtol. quaeſt. lib. II. ep. 2. Vel legendum, *jejunio acer*, ut alii habent, id eſt, gravis, aut *marcet*, id eſt, putet. Jejunia enim graveolentiam creant, ut etiam paroemia oſtendit νηστίας ὄζει. Hinc & Martialis Baſſum ait hircum olidum & foetidum olere *jejunia ſabbatariorum*, id eſt, Judaeorum. *Spiritus jejunio acer*, ut Caecilio apud Gellium, *jejuna anima*, pro foetida & graveolenti. Raderus ad Martial. lib. IV. epigr. 4. RICH. Νηστείας ὄζει. vid. Taubmann. ad Plaut. Mercat. Contra Pythiadis τὸ ἆσθμα ἡδύ. ἐξ ἧ μήλων ἢ ῥόδων πόματι συμμιγέντων ἀπόζειν φιλίτας ἐρεῖς. legend. ἢ γάρ. Ariſtaenet. Epiſt. 12. lib. I. Graveolentia ſupplicium eſt mulieribus a Venere immiſſum, quo foetentes & olidae mulieres a maritis rejicerentur. Hoc damnatae ſupplicio *αἱ Λήμνιαι γυναῖκες, quae ut plurimum ſacra Veneris negligebant, in ſe deam commoverunt. Iniecit enim omnibus graveolentiam ut non amplius viris ſuis placerent.* Haec Scholiaſtes Apollonii Rhodii lib. I. [vſ. 610.] Licet hujus graveolentiae cauſſam aliam aſſignet Myrtilus Λεσβιακῶν A. ibidem. BOURDEL. Wouwerius ad Sidon. Apoll. lib. III. Epiſt. 13. legit, *ſpiritus jejunio acet.* Gruterus curis ſecundis ad Martial. lib. IV. Epigr. legit *macet*, quod & Heinſius conjecerat in notis ad Phaedr. lib. II. Epilog. qui & *mucet* legi poſſe addebat. Vulgatam defendit Barth. Adverſ. lib. XXIII. cap. 24. & vult iratam mulierem & ea parte laeſam, qua minime vellet, nove loqui. De gravi odore ex jejunio vide Victor. Var. Lect. lib. IV. cap. 2.

Numquid alarum negligens ſudore] V. *ſudoris.* Gloſſae: *Ala* ἴξεδρα, Ἕιλεμα. Σχόλη, Πτέρυξ ὄρνιθος. Lege, *Ala* ἴξεδρα, ὄνδη μασχάλη. π. ο. [Credo voluit μασχάλης. Sed leg. εἴλη, μασχαλη.] Item: Μάλη ἀνθρώπου *Subraco*, *Subalo.* Lege, Μάλαι, *Subbrachia*, *Subalae.* Iſidor. lib. XI. cap. I. *Alae ſubbrachia ſunt*, &c. Foetor ſub alis naſcitur, qua parte pilant, iis, quis per aetatem licet cum mulieribus rem habere, gravior, ſi ſaepius, ſi corpore ſudoro. Foetor iſte Graecis τράγος, Latinis *hircus* Horat. 12. Epod.

..... *Hirſutis cubet hircus in alis.*

Apud Plaut. Poen. Act. IV. ſc. II. verſ. 50. *Sine pennis volare haud facile eſt, meae alae pennas non habent.* MI. *Nolito aedepol develliſſe: jam duobus menſibus volucres tibi erunt hircinae.* Firmicus lib. VI. cap. 31. *Quorum corpora hircini odoris triſtem eluviem deſudatis gravibus ſudoribus evaporent.* Gloſſae: *Hircoſus, quod ſit ore & corpore foetido.* Marcell. de Medicam. *Ad hircos & alas foetentes* re-

Google

Si haec non ſunt, numquid Gitona times? [a] Perſuſus ego rubore manifeſto, etiam, ſi quid habueram virium, perdidi; totoque corpore velut laxato, Quaeſo, inquam, regina, noli ſuggillare miſerias: veneficio contactus ſum. *

[b] Dic Chryſis, ſed verum: numquid indecens ſum? numquid incompta, num-

a POLYAENOS. b CIRCE.

remedium. Itaque φιλόκαλοι, ut odorem abigerent, vellebant alas pice, aut reſina, quod Clemens Paed. lib. III. cap. 2. πιττοῦν. Martial. lib. II.

Et ſplendent vulſo brachia trita pilo.

Tertull. de Pall. *Unde apud hirtos & hirſutos tam rapax ab ala reſina, tam furax à mento volſella.* Juvenal. Satyr. XI. Capitol. Pertin. *Vaſa calefactandae reſinae divellendis hominibus.* hinc δρωπακιζόμενοι, *reſinati.* Juvenal. *reſinata juventus.* Volſi levigabantur pumicibus. unde φιλοκάθαροι, qui Senecae *volſi & expoliti*, Plinio *pumicati.* Manil.

Pumicibus cavis horrentia membra polire.

Horat. Epod. *Horrens capillis:* Apul. Apol. *Capillus horrore implexus*, & *horripilare*, hoc eſt, ὀρθοτριχεῖν, quae vox in Gloſſ. & Apulejo, Iſidoro in Gloſſ. *Horripilatur, horret.* Vegetius lib I. cap. III. de Mulomed. *Fit gracilis horrentibus pilis.* Apud eumdem: *pilus erectus & horridus.* Feſt. *Hircipili durorum pilorum homines.* Lege, *Horripili.* Φριξότριχες, id eſt, ὀρθοῦντες τὰς τρίχας. ut Suid. interpretatur, vel potius: *Hirtipili durorum pilorum homines.* Plin. lib. XI. *Pili à cute exeunt craſſa hirti*, nam, quod ingerunt de hircorum ſetis, ſententia eſt. *Hirtus, hirſutus, hiſpidus*, αὐχμηρός. Ergo Juven. *hiſpida membra*, δασεῖα. Sane τὰς μασχάλας θηριώδεις καὶ δασείας ἔχειν ἄχρι ἐπὶ πολὺ τῶν πλευρῶν, inter ſigna τῆς δυσχερείας à Theophr. refertur. WOUWER. Foetidus & graveolens, *hircoſus* Plauto Mercat. Act. III. ſcen. 3. verſ. 14. & Gellio lib. XII. cap. 2. Sidon. lib. III. ep. 13. *Alarum ſpecubus hircoſis & aceſcentibus.* ſcitiſſime; nam alae *ſubhirci* ſunt Iſidoro lib. II. cap. I. Savaro ad Sidon. ERH. Huic alarum negligentiae medentur roſei paſtilli apud Dioſcorid. cap. 39. lib. I. BOURD. Pro *puto* poſſet interrogative legi, *puteo?* vel *numquid alarum negligens ſudorem, puteo?* Nam *negligens ſudor* quid ſit vix capio. BURM.

Perfuſus ego rubore.] Apulej. Fabulator. libr. II. Achill. Tatius lib. II. Callimach. εἰς λουτρά. [vſ. 27.]

Ὦ κῶραι, τὸ δ' ἔρευθος ἀνέδραμε πρώιον,
οἵαν
Ἢ ῥόδον ἢ σίβδας κόκκος ἔχει χροΐαν.

[Huc non pertinet. Nam de aurora loquitur.] Ariſtaenet. Epiſt. 10. lib. I. Καὶ τοσοῦτον ἐξεφοινίχθη τὸ πρόσωπον, ὡς δοκεῖν, ὅτι τῶν παρειῶν ἰόδον εἶχέ τινα ῥόδων λειμῶνα. BOURDEL. *Perfuſus ergo* Leid.

Si quid habueram virium perdidi.] Ovid.

Pudor ipſe nocebat,
Ille fuit vitii cauſſa ſecunda mei.

DOUZA. *Si quid habui, viri perdidi.* ANONYM.

Puto, ſi haec non ſunt] Alii, *porro.* PATISSON. [*Puto*, ironice, ut *ſcilicet.*]

Totoque corpore velut laxato] Lege, *luxato*, ut ſit metaphora à gladiatoribus ſumta. Jungermannus & Putſchius. optime. ERH. Vide ſupra ad cap. LXXXII.

Regina] Martialis lib. II. Epigr. 68.

Quem regem & dominum prius vocabam.

Et lib. IV. Ep. 84.

Sollicitus donas, dominum regemque ſalutas.

Hybrias, δεσπόταν καὶ βασιλέα μέγαν φωνέοντι. Diogenes quidem τὰς εὐμόρφους τῶν ἑταιρῶν ἔφασκε βασιλίσσας. πολλὰ γὰρ πράττειν ἃ ἂν προστάττωσι. PITH. Quam antea *reginam* vocat. ut Juno apud Terent. Venus apud Horat. Sic omnes reges dii & vice verſa, qua de re copioſe Tzetzes ad Lycophron. BOURDEL.

Sugillare.] Pallorem incutere, lividare. Ulpian. l. 15. §. 17. de injuriis l. 10. §. Praetor ait. de in jus vocando. πλήσσειν, ὑπώπια ποιεῖν Gl. Vet. BOURD.

Veneficio] Egregie haec illuſtravit decus nuper literarum Brouckhuſius ad Tibull. lib. I. Eleg. VI. verſ. 5.

Dic Chryſis, numquid indecens?] Puellas habuerunt in miniſterio, tum ornatrices, tum quae velut à conſiliis formae, quod ſtringit Juven. Sat. IV.

Eſt in conſilio matrona, admotaque lanis,
Emerita quae ceſſat acu, ſententia prima
Hujus erit; poſt hanc aetate atque arte minores
Cenſebunt, tamquam famae diſcrimen agatur,
Aut animae: tanta eſt quaerendi cura decoris.

Hieron. *Crines diſponebant ancillae*, edoctae autem certis magiſtris ad hoc miniſterium, velut ad artificium. Leg. 65. §. Ornatricibus. D. de leg. III. Dicebantur *ornatrices* ab officio, uti & Graecis κομμώτριαι. Heſych. Κομμώτρια, κοσμοῦσα τὰς τρίχας. Clement. Paed. libr. III. cap. 2. Κομμῶται δὲ καὶ κομμώτριαι περὶ τὰς γυναῖκας ἀμφιπολεύουσιν, αἱ μὲν τὰ κάτοπτρα, αἱ δὲ τοὺς κεκρυφάλους, ἄλλαι

numquid ab aliquo naturali vitio formam meam excaeco? Noli decipere domi-

ἄλλαι τὰς κλίνας. Lucian. μισθ. αὐτῇ δὲ διεσποίνης κομμωτῇ. Juvenal. Sat. VI.

--- *Ponunt*

Coſmetae tunicas.

Interpr. *Eos dicit, qui ornamentis praeſunt, non tamen & ornatrices.* Ergo proprie *ornatrices*, quae crines diſponebant. Sueton. Claud. cap. XL. *Haec matris meae ornatrix fuit.* V. Inſcript. CINERIBUS. HAMILLAE. ALPIONIAE. QUINTAE. ORNATRICI. FESTVS. M. SEPTIMI. GALLI. DISPE. CONTVBERNALI. B. M. F. Juvenalis ornatrici nomen *Pſecae* ab arte impoſuit. nam ψεκάζειν Graeci dicunt, quando minutum ſive rarum pluit. Ornatrices igitur componentes rarum ac parvum aquae ſolent mittere, ac velut ψεκάζειν. ut eſt apud Interpr. Gloſſae: Κοσμήτρια, *ornatrix.* Item: *Ciniflones, ornatrices.* Acro ad Horat. lib. I. Sat. 2. *Ciniflones & cinerarii, eadem ſignificatione apud veteres dicebantur ab officio calamiſtrorum, qui acus & veruta flando calefaciebant, quibus matronae capillos criſpabant.* Varro IV. de Ling. Lat. *Qui calamiſtros calefactos in cinere miniſtrabat, à cinere cinerarius eſt appellatus.* Gloſſae: *Cinerarius,* δοῦλος ἑταίρας. Chariſ. libr. I. *A cinere cinerarius, muliebre miniſterium.* Cato in Orig. *Mulieres capillum cinere ungebant, ut rutilus eſſet crinis.* ubi ſane, quia diverſum eorum munus diverſa origo. Senec. de Tranq. vitae cap. XIV. Tertull. II. ad uxor. Gloſſae: *Cinifio,* ἐμπλίκτης. Item, Γυναικῶν κοσμητής, *Cimniſo.* lege, *Cinifio.* Plaut. Aulul. Act. III. ſcen. V. *Caupones, patagiarii, induſiarii.* lege omnino, ut v. c. Florent. *Ciniflones, p. i.* Sciendum itaque, ornatrices eſſe puellas, quae compoſuere capillum, ciniflones & cinerarios, qui acus calefactas ſubminiſtrarunt ornatricibus, quamvis Gloſſ. paene confundant. WOUWEREN. Non abſimiliter Philematium Plautina ad Scapham in Moſtell. Act. I. ſc. 2.

Contempla amabo, mea Scapha, ſatin' haec me
veſtis deceat.
Volo meo placere Philolachi.
Ego verum amo, verum volo mihi dici, mendacem odi.

Utraque haec ancilla, & Scapha & Chryſis, ex ornatricibus, de quibus Scalig. in Priapej. & ad Feſtum, Raevardus Conjectan. lib. II. cap. 18. ſeq. Bernartius ad Statii Sylvar. lib. Radul. Fornerius Quotidian. lib. I. cap. 22. Hae & *ciniflones* dictae. Nec puellae tantum, ſed pueri huic miniſterio adhibiti. Sailsberienſis libr. III. cap. 12. *Quod cubicularii aut ciniflones, nanive, aut quicumque nebulonum, quibus delicatus divitis ſenſus aut furor carere non poteſt.* Balbus Catholico; *Cinifio, qui calamiſtrum calefacit, ſcilicet ferrum, quo capilli criſpantur. hic vulgo crinifer dicitur.* ERH.

Ἀλήθειαν, Homer. Sic εἰπὲ ταῦτα interpres Sophoclis ad Oedip. Colon. ex Homero. Virgil. *Dic ſine fraude.* Ita frequenter dicebant, *dic* ut pro plurali uſurparent. Sic εἰπέ μοι, pro εἴπατέ μοι, ut notat Ulpian. ad Demoſthen. Philipp. I. BOURDEL.

Sed verum] Eleganter hujus particulae uſum jam notavit Scioppius ad Phaedr. lib. IV. fab. 17. Senec. Herc. Fur. verſ. 724.

Vultus eſt illi Jovis,
Sed fulminantis.

Et verſ. 1177.

At tu ede Theſeu, ſed tua, Theſeu, fide.

Lucan. IV. 343.

Servata precanti
Majeſtas, non fracta malis, gerit omnia victi,
Sed ducis.

Martial. lib. I Epigr. 118.

Et ſcalis habito tribus, ſed altis.

BURM.

Numquid indecens ſum] Lege *Dic Chryſis, ſed verum, numquid incomta, numquid indecens ſum? numquid ab aliquo,* &c. Bern. Martinus Var. Lect. lib. I. cap 7. ubi tractat de mulicrcularum cultu & nitela corporis. ERH. Non de veſtitu, ſed de ipſo corpore capiendum. Suet. Domit. XVIII. Victor in Vero. *procerus decenter membra.* Priapej. Carm. 36.

Habet decentes nuncius deſim plantas.

De geſtu, quem ludentes pila frangebant, inſcriptio apud Gruter. pag. DCXXXVII. I. VRSVS TOGATVS VITREA QVI PRIMVS PILA LVSI DECENTER CVM MEIS. CUPERUS. Recte. Nam *decentes* puellae, quae omni parte corporis pulchrae, & quaſi ſtatura ad regulam exacta ſunt. Ita *Gratiae decentes* Horat. lib. I. od. 4. *Venus decens* od. 18. Paullus Maximus *decens* lib. IV. od. I. Ita *ſervitia decentiora* apud Sueton. Caeſ. cap. XLVII. ex Lipſii certiſſima emendatione. Ovid. *Longa decenſque fuit.* BURM.

Numquid ab aliquo naturali vitio formam meam excaeco] *Naturale vitium* vocat animo inhaerens à natura, quod dedecet atque deturpat corporis formam, nec ſpeculo poteſt emendari. Rigaltius ad Phaedrum lib. II. fab. 47. Immo *naturale vitium* eſt, quod corpori innatum, & ab ipſa natura impactum Non abſimiliter infra; *ſi dolorem meum naturali convicio exoneravi:* hoc eſt, in meam ipſius naturam & corpus facto. ERH. *Naturale vitium* dicitur & de animo, & de corpore, ut nos hic capimus, & opponitur *bono naturali*, vel *naturae*, ut apud Nepot. Thraſyb. cap. I. & alibi. Sic *bona corporis & animi* apud

dominam tuam. Neſcio quid peccavimus. [a] Rapuit deinde tacenti ſpeculum, &, poſtquam omnes vultus tentavit, quos ſolet inter amantes riſus frangere, excuſſit vexatam ſolo veſtem, raptimque aedem Veneris intravit. Ego contra damnatus, & quaſi quodam viſu in horrorem perductus, interrogare animum meum coepi, an vera voluptate fraudatus eſſem.

a POLYAENOS.

Er-

Phaedr. III. 8. *incorruptam naturam*, *bonam* &c. paſſim legas. Vid. ad Quinctil. II. 3. Noſter ſupra cap. II. *naturalem pulchritudinem* dixit. Praepoſitio *ab* vacat, vide Paſſerat. ad Propert. lib. IV. eleg. 1. pag. 570. niſi poſita ſit, pro ob, propter. Ovid. III. Metam. verſ. 571.

Spumeus & fervens, & ab objice ſaevior ibat.

vide Gronovium ad Senec. de Clement. lib. 1. cap. 20. *Excaecandi* autem verbum illuſtravit Heinſius ad Ovid. XV. Metam. verſ. 272. BURM.

Rapuit ſpeculum] Propert. lib. IV. eleg. 7.

Delitiaeque meae Latris, cui nomen ab uſu eſt,
Nec ſpeculum dominae porrigat illa novae.

WOUWEREN. Hinc eleganter Martiali libr. IX. Epig. 17. dicitur *conſilium formae ſpeculum.* Ovid. lib. II. Amor. El. 17.

Scilicet à ſpeculi ſumuntur imagine faſtus,
Nec niſi compoſitam ſe prius illa videt.

Et lib. III. Art. am. verſ. 136.

Nec genus ornatus unum eſt, quod quamque decebit
Eligat, & ſpeculum conſulat ante ſuum.

Vide, quae in hanc rem egregie contulit Vir Illuſtriſſimus Spanhemius ad Callim. Hymn. in Pallad. verſ. 17. BURM.

Riſus] Forte, *niſus*, idem quod ſupra *furtiva molitio.* DOUZA.

Frangere] Inſolentior etiam locutio: riſus *frangit* autem vultum, quando laſcivior & mollior faciei habitus adparet, ut *fracta pronuntiatio* Plinio libr. II. Ep. 14. fœminarum mollem & delicatam imitans. *Fracti ſoni* Tacito lib. XIV. Ann. cap. 20. *Fracta vox* Juven. Sat. II. verſ. 111. Ampliſſimus Cuperus mallet *fingere*, ut ſupra cap. CXIII. *Omnes blanditiae, quaſcumque mulier libidinoſa fingebat.* Et ſane *frangere* & *fingere* frequenter à librariis fuere commutata. Ita ſupra cap. CXIX. pro *fracti greſſus*, aliis *ficti* placet. Ita apud Horat. lib. III. od. 6. In quibuſdam MSS. legitur *fingitur artibus*, in aliis *frangitur.* vide Heinſ. ad Claud. l. 1. in Eutrop. v. 262. Inepte autem explicuit Dacierius ad Horatii lib. 1. od. 35. quaſi frangere *perdere* hic notet. Non cepit ſcilicet conſtruendum ita eſſe, ut riſus dicantur frangere vultum inter amantes, id eſt, faciem reddere laſciviorem & magis amabilem. Et tales interpretes mercenarii Ephemeridum ſcriptores laudibus in coelum vehunt, dum eruditiſſimos, praeſertim mortuos, contumelioſis verbis traducunt. Sed quid dicas? mutuum muli ſcabunt. BURM.

Vexata ſolo veſtis] Pulvere reſperſa, rugiſque deformata. GLOSSAE. Martial. lib. XI. Epig. 90.

A te vexatas malo tenere roſas.

Juvenal. Sat. XI. verſ. 187.

Humida ſuſpectis referens multicia rugis
Vexataſque comas.

PITH. Vid. ad cap. LIX. Succuburat nempe in gramine, & ex volutatione illa in gramine indecenter concuſſam, & rugis plicis & ſordibus ſoli habebat veſtem deformatam. Leidenſis habet *novatam*, quod non intelligo. BURM.

Excuſſit] Propria vox de veſte vel alia re, ex qua pulverem vel alias inhaerentes ſordes quatiendo excutimus. vide Scheffer. ad Phaedr. lib V. fab. 5. Ovid. lib. 1. Art. am. verſ. 149.

Utque fit, in gremium pulvis ſi forte puellae
Deciderit, digitis excutiendus erit.
Et ſi nullus erit pulvis, tamen excute nullum.

Ita ad illud Perſii Sat. 1. *nam belle hoc excute totum*; Cornutus, ut vulgo creditur, *tranſlatio à veſtimento pleno ſentibus, vel quibuſcumque corpuſculis, quod, dum excuſſum fuerit, quidquid habet abſconditum, projicit.* Ita Actor. XVIII. 16. ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ βήματος, vetus interpres *excuſſit eos.* Quinctil. VII. 1. *Excuſſerunt patrem.* ubi vide. *Concutere* dixit noſter ſupra cap. XII. De voce *vexare* egimus ſupra ad cap. LX. BURM.

Aedem Veneris] Ergo Veneris ſacellum in iſthoc horto, non Priapi. ERH.

Damnatus] Vide ſupra ad cap. LXXX.

Viſu] Forte *viſo*, id eſt ſpectro. DOUZA. Frequentiſſima vox in titulis & lapidibus *ex viſu*, pro ſomnio, quo à diis moniti aliquid dedicaverunt. Neque refert, *viſus* an *viſum* dicatur. vide Nerli Analect. lib. II. cap. 19. Tomaſin. de Donar. cap. XXVI. BURM.

Interrogare] Vide ſupra ad cap. CII. Quinctil. Declam. CCLXXI.

Vera voluptate] Re, qua voluptatem capimus. ERH. Id eſt coitu, quo vero frui potuiſſem,

non

Nocte ſoporifera veluti quum ſomnia ludunt
Errantes oculos, effoſſaque protulit aurum
In lucem tellus, verſat manus improba furtum,
Theſauroſque rapit, ſudor quoque perluit ora,
Et mentem timor altus habet, ne forte gravatum
Excutiat gremium ſecreti conſcius auri.
Mox ubi fugerunt eluſam gaudia mentem,
Veraque forma redit, animus, quod perdidit, optat,
Atque in praeterita ſe totus imagine verſat. * * *

a Itaque

non in ſomnio illam amplecti. Ita Ovid. Epiſt. XIX. 65.

Me miſeram, brevis eſt haec, & non vera voluptas.

BURM.

Nocte ſoporifera] Scribit Tacitus in princ. lib. XVI. *Illuſit dehinc Neroni fortuna per vanitatem ipſius, ex promiſſo Ceſellii Baſſi, qui origine Poenus, mente turbida, nocturnae quietis imaginem ad ſpem haud dubiam retraxit, vectuſque Romam, principis aditum emercatus, expromit repertum in agro ſuo ſpecum altitudine immenſa, quo magna vis auri contineretur*, &c. Inſpice ipſum Tacitum. Exiſtimat Ludovicus Dorleans, Arbitrum ſuper iſtis Baſſi inſomniis hos verſus concepiſſe: nam erant contemporanei, nec poſtea diu ſupervixit. Somnia ſunt, inquit idem interpres, imagines, quae, corporibus dormientibus, ſemperque vigilantibus animis, naſcuntur, & intereunt. Amm. Marcell. lib. XIV. *Sopitis corporibus*, ait, *animus ſemper vigens, motibus indefeſſis & cogitationibus ſubjectus, & colligit viſa nocturna, quas phantaſias nos appellamus.* Sed avarorum ſunt ſomnia opes. Salluſt. III. fragm. *Contra ille calvi ratus* (id eſt decipi) *quaerebat, num ſomnio theſaurus portenderetur?* Apul. IV. Mil. *Nocturnae viſiones contrarios eventus nonnunquam pronuntiant; denique flere & vapulare, & nonnunquam etiam jugulari, lucroſum, proſperumque proventum nuntiant. Contra ridere, & mellitis dulciolis venerem ſaginare, vel in voluptatem veneream convenire, triſtitia animi, languore corporis, damniſque caeteris, anxiatum iri praedicant.* Sic illudunt hominibus dormientibus daemones per inſomnia. S. A. GABBEMA.

Effoſſaque protulit aurum in lucem tellus; Nonnus Dionyſiac. libr. XXXV. verſ. 245. poene ad verbum haec habet:

Ὡς ὅτε τις κατὰ νύκτα βαθυπλούτοις ἐν ὀνείροις
Τέρπεται ἀπρήκτοισιν ἐπ' ἐλπωρῇσιν ἀείρων
Ἀφνειαῖς παλάμῃσι μινυνθαδίῃ χύσιν ὄμβρου,
Ὑπναλίων κτεάνων ἀπατήλιον ἐλπίδα βόσκων·
Ἀλλ', ὅτε φαινομένης ῥοδοειδέος Ἠριγενείης
Χάζεται ἀντιάνοιο παλίλλυτος ὄψις ὀνείρου,
Σὺν κενεαῖς παλάμῃσιν ἐγείρεται, οὐδὲν ἀείρων,
Ῥίψας κλεψινόων σκιοειδέα τέρψιν ὀνείρων,
&c.

Ita apud Theocritum piſcator in ſomno ἀνήλκυσε χρυσεῖον ἰχθὺν παντᾷ τῷ χρυσῷ πεπυκασμένον. WEITZ.

Verſat manus] Alii, *non ſit manus.* PATISSON. *Non ſit* Leid. *non ſcit.* Scal.

Perluit ora] Alii, *proluit ora.* alii, *perluit artus.* PATISSON. Sic quidem noſtri omnes. Tornaeſius: alii, *proluit.* quomodo & codex Tragur. *proluit ora.* Douſa MS. *perluit ora*, alii *perluit artus.* HADRIANID. Vide ſupra ad cap. CXX. & Heinſ. Tom. I. Ovid. p. 105. Poſt hunc verſum Leid. cod. hoc auctior,

Candidiorque dies ſecreto favit amori.

BOSCH.

Mentem timor altus habet] *Pectora terror habet*, ait Ovid. lib. III. Faſt. quomodo & Maro:

Quod ſi tantus habet mentes & pectora terror.

BOSCH. *Mentes* Colb. Vide Heinſ. ad Ovid. epiſt. XII. verſ. 170.

Veraque forma redit] Supra cap. LXXX.

Vera redit facies diſſimulata perit.

ERH. Scribendum *redit* pro *rediit*: producitur enim in eo tempore ultima ſyllaba. vid. Heinſ. ad Ovid. Epiſt. Heroid. VI. verſ. 31.

Animus quod perdidit optat] In eadem ipſiſſima re Dionyſ. Cato in Diſtich.

— — *Mens humana quod optat.*

ERH.

Verſat.] Hic lacuna uſque ad *cubiculum autem* in Tragur.

Hoc nomine] Seneca Epiſt. XLVIII. *Hoc nomine gratias ago.* BOURDEL.

Quod me Socratica fide diligis] Atqui Socratem ut paediconem & puerarium diſtulerunt antiqui, Lucianus, Theodoretus Graecan. affect. ſerm. 12. Senec. epiſt. 104. Tertullian. Apologet. cap. 48. Caſſianus Collat. Collat. 13. cap. 5. Lucilius

Digitized by Google

a Itaque hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in praeceptoris ſui lectulo jacuit. *

I CXXIX. *b* Crede mihi, frater, non intelligo me virum eſſe, non ſentio. funerata eſt pars illa corporis, qua quondam Achilles eram. * Veritus puer, ne in ſecreto deprehenſus daret ſermonibus locum, proripuit ſe, & in partem aedium interiorem fugit. * Cubiculum autem meum intravit Chryſis, codicilloſque mihi dominae ſuae reddidit, in quibus haec erant ſcripta.

c Si libidinoſa eſſem, quererer decepta: nunc etiam languori tuo gratias ago. In umbra voluptatis diutius luſi. Quid tamen agas, quaero, &

a GITON. *b* POLYAENOS. *c* CIRCES EPISTOLA.

lius apud Nonium in *Signare*, & in *Diſcrimen*. unde convicium in Socratem ὀμματι παιδερασταί. Savaro ad Sidon. libr. IV. ep. 3. ERH.

I *Non tam intactus Alcibiades*] Ἐρωτικὸς γὰρ ὢν εἴ τις ἄλλος καὶ ὁ Σωκράτης, καὶ ὑπὸ μίαν Ἀλκιβιάδης αὐτῷ χλαμύδα κλιθεὶς οὐκ ἄπληκτος ἀνίστη. Lucian. PITH. Plato in Sympoſ. Plutarchus & Corn. Nepos in Alcibiade. *Tangere* inter Veneris vocabula, ut Varro loquitur. Martial. lib. I. epig. 92. Barth. ad Claudian. de laudibus Seren. verſ. 127. ERH. Defendunt enim Aemil. Probus in Alcib. auctor Amorum apud Lucian. Lucil. apud Marcell. v. *Signare*. Objiciunt tamen praeceptori ſuo τὴν λόγχην τῶν καλῶν σταθμῶν, quam lineam interpretantur varie. de qua Maxim. Tyr. diſſ. VIII. & παιδικὰ Athen. cap. XIII. lib. V. alii. BOURDEL.

Lectulo] Alii *cubiculo*. ſicut D. Paul. ad Rom. 13. *non in cubilibus & impudicitiis*. ubi tamen verius dixi fornices lupanares intelligi. ERH *Lecto* Leidenſ.

Non intelligo me virum] Tertull. de Virgin. veland. cap. XII. *Simulque ſe mulieres intellexerunt*. PITH Idem cap. XI. *ex quo ſe intelligere coeperit*. Vell. Paterc. lib. II. cap. 116. *A. Licinius Nerva Silianus, quem virum ne qui intellexit quidem, abunde miratus eſt*. Plin. lib. XXXV. cap. 10. *Ea res concitavit Rhodios ad intelligendum artificem*. Quinctil. Declam. XIII. *Tu hoc damnum intelligis*. BURM.

Non ſentio] Ovid. lib. III. Am. El. VII. verſ. 20.

Nec juvenem, nec me ſenſit amica virum.

PITH.

Funerata eſt] Egregie de membro inutili & quaſi mortuo: ita Epigramma vetus apud Pith. pag. 50. de Scaevola

Una domans bellum funere dextra ſuo.

Hercules Oetaeus apud Senec. verſ. 1245.

---- *O vires prius*
In me ſepultae!

ubi legendum notavit Heinſius *ô vires prius jam me ſepultae!* acute, me Hercules! Accommodatius vero ad obſcoenum Petronii ſenſum Martialis lib. XI. Epigr. 47.

Nec levat exſtinctum ſollicitata caput.

& Apulejus libr. VII. Metam. *Tali ſententia mediis Orci manibus extractus, ſed extremae poenae reſervatus, moerebam, & in noviſſima parte corporis totum me periturum deflebam*. Ubi nihili eſt *noviſſima* illa *pars*. Heinſius in curis ſecundis Ovidianis, quas debeo publico, ad lib. I. Faſt. 408. corrigebat *nobiliſſima parte*. Error natus ex confuſione V. & B. De *parte* autem ſupra vide ad ad cap. CXII. Salluſt. Jugurth. LXXXV. *Turpiſſima pars corporis*. BURM.

Pars illa corporis] Alibi cap. CXIII. *Cum illa parte corporis*. Ovid. libr. III. Amor. El. VII.

Quin iſtic pudibunda jace pars peſſima noſtri.

PITH.

Qua quondam Achilles eram] Totus quaſi corneus. Inſra cap. CXXXIV. *niſi illud tam rigidum reddidero quam cornu*. ERH.

Achilles] Latet obſcoenitas, quae ad haſtam illam celebrem & nobilem Achillis, qua omnes Graeciae duces ſuperabat, adludit. Ovid. III. Epiſt. 126.

Tranſeat Hectoreum Pelias haſta latus.

Hinc in Priapejis *haſta* pars illa vocatur, & *telum* à Juſtino lib. XXXVIII. cap. 2. δολιχόσκιον ἔγχος Suet. Veſpaſ. XX.

Veritus puer] Alii, *vetitus*. TORNAES.

Sermonibus] Unde deprehenderetur mendacium & tota ſcena, & mimus divulgaretur Crotonienſibus. BURM. [Imo vero, ne deprehenſus a Chryſide fratrem apud Circen διαβολῆ.]

Fugit] Poſt hanc vocem erant duo aſteriſci in cod. Memm.

Chryſis] Ovid. lib. IX. Metam. 506.

Una miniſtrarum, &c.
Flava comes aderat faciendis ſtrenua juſſis.

PITH.

Reddit] Lege, *reddidit*. SAMBUC.

Si libidinoſa] Αἲ αἲ τάλαν, exclamat Droſe apud

& an tuis pedibus perveneris domum ? Negant enim medici ſine nervis poſſe ire. Narrabo tibi, adoleſcens, paralyſin cave. Numquam ego aegrum tam magno periculo vidi. me Dius Fidius, jam periiſti. Quod ſi idem frigus

pud Lucianum, ἀλλὰ τὸ χαίρειν προσέγραψε. PITH. Meretrix, ut antea *mulier libidinoſa*, meretrix. & peregrina libido ἐπείσακτος Ἀφροδίτη, *meretricia*. Sic libidinoſus ἐπιμεμανής, ὡς ἐπὶ ἑταίρας εὐπειθής. BOURDEL. Interponit Bourdelotius, Circe Polieno Salutem. *Si libidinoſa eſſem.* &c. Sed deeſt in primis editionibus & Colb. Leid. & Tragur. inſcriptio, & forte rectius. Non enim convenit objurganti & laeſae humanitas illa; contra Polyaenus, placare tentans, nomen ſuum blanditiis inſcribit. *Si* quoque non habet Tragur.

Decepta] Ovid. II. Amor. X.

Decepta eſt opera nulla puella mea.

BURM.

Languori tuo] Τῇ ἀσθενείᾳ Sic recte ad mentem Petronii in Gloſ. Ἀσθένεια φύσεως εἰς γυναῖκας. BOURDEL. Ovid. III. Am. 7. vſ. 27.

Num mea Theſſalio languent devota veneno
Corpora.

ut ſupra dixerat *veneficio contactus ſum.* & idem poëta vſ. 65.

Noſtra tamen jacuere, velut praemortua, membra,
Turpiter heſterna languidiora roſa.

Tuo hic non habet Tragur. BURM.

In umbra voluptatis] Forte, *quod in umbra.* SAMBUC.

Quid tandem agas] Scribe, *quid tamen agas.* Pith. PATISSON. *Tamen*, Mem. Leid. & Trag. codex. Lectio etiam tolerabilis. Conſule notas ad cap. XXXI. Neque forſan aliter ſcribendum ac diſtinguendum Ovidianum illud in ipſo operis initio:

Hanc tua Penelope lento tibi mittit, Ulyſſe,
Nil mihi reſcribas, at tamen ipſe veni.

BOSCH.

Tuis pedibus.] Τοῖς αὐτοῦ ποσὶν, τοῖς ἰδίοις ποσὶ paſſim BOURDEL.

Pervenieris] Lege, *perveneris.* AURAT.

Sine nervis homines ambulare poſſe] Alii, *ire poſſe.* TORNAES. Lege, *iri.* DELBEN. Bapt. Pius lib. IV. Commentar. in Lucretium circa fin. fol. 124. citat hunc Petronii Arbitri locum; *ſine nervis ajunt ſtare nil poteſſe.* quo loco idem Pius quoſdam legere *venis* teſtatur, ut ſit ſenſus, quae voluptas in venarum interiori fomite bacchabatur. DANIEL. Tornaeſius: alii, *ſine nervis poſſe ire.* Deleverim *homines*, & ſcripſerim, *negant enim medici ſine nervis ire poteſſe:* aut potius, *ſtare poteſſe:* quia id alteri illi convenit. ANONYM. Tragur. codex, *ſine pedibus poſſe ire.* Petr. Danielis: *ſine nervis poſſe ire.* HADRIANID Reduximus priorum editionum lectionem. Nam, *homines ambulare poſſe*, unde petierint, viri docti non indicant. Tragurianus vitioſe *ſine pedibus poſſe ire.* Tertull. ad Nat. *Alii ad inceſti libidinem nervi.*

Narrabo ibi] Lege, *tibi.* AURAT. Ovid. Epiſt. XXI. *Dicam.*

Paralyſin cave.] *Paraliſicave* Trag. vid. Vitruv. VIII. 3.

Ego aegrum] *Ego* in aliis deeſt. PATISSON. Negat hanc phraſin Latinam eſſe H. Stephanus in Pſeudocicerone; aſſerit Schopp. Veriſim. lib. IV. cap. 14. quem vide. ERH. Elegans locutio. Sic Cicero ad famil. lib. IV. Ep. 15. *Ne quo periculo te proprio exiſtimares eſſe.* Et lib. VI. ad fam. Ep. 4. *Quanto fuerim dolore meminiſti.* lib. I. ad Att. Ep. 12. *Rem eſſe inſigni infamia.* Et lib. II. ep. 21. *Ut nunc ſe res habet, admirabili gloria eſt.* lib. V. ep. 14. *Tamen magno timore ſum.* & IX 10. ubi vide Graevium. Ita *animo habere.* lib. I. ad Att. Ep 6. & Auctor Bell. Hiſp. cap. 78. & Lucil. lib. XXIX. Satyr. *Caelo locare*, pro *in coelo.* Juven. Sat. X. verſ. ult. *curru locare* Valer. Fl. lib. II. verſ. 270. Ita Graeci: Euripid. Hecub. verſ. 456. οἰκτρὸν βίοτον ἔχουσα οἴκοις. Adde Serv. ad Virg. lib. I. Aen. verſ. 2. CUPER. *Ego* deeſt Leidenſ. Colb. Trag.

Medius fidius jam periiſti] Τὸ *Medius fidius*, quamvis jurisjurandi ſpecie poſitum videatur, habet tamen vernilius quid, ac Petronianum magis, in receſſu: atque ad *mediam partem* illam, qua viri ſumus, vocabuli multo honeſtiſſimi ambitu obnuptum, applicari poteſt. Douza Centurio nat. libr. I. cap. 9. ERH. Morti proximum, quem ἀϊδοφόλοι Graeci dicebant, λεπτὸν, ἰσχνὸν καὶ ἐγγὺς θανάτου ὄντα Heſych. BOURDEL. [In Heſychii loco conjeceram olim Ἀϊδοφύλοι, *adſcripti curiae vel tribui Plutonis.*]

Si idem frigus.] Facete alluſum ad potum cicutae, quae genua tibiasque primum tentare ſolebat. Ariſtophan. in Ranis de hoc frigore loquens.

Εὐθὺς γὰρ ἀποπήγνυσι τ' ἀντικνήμια.

Quo verſu videtur poëta, quod neſcivere interpretes reſpexiſſe ad poſteriora Socratis verba, quae in Phoedone Platonis, ultim. pag. quae tangit Lucret. lib. III. BOURDEL.

frigus genua manuſque tentaverit tuas, licet ad tubicines mittas. Quid ergo eſt? Etiamſi gravem injuriam accepi, homini tamen miſero non invideo medicinam. Si vis ſanus eſſe, Gitonem abroga: recipies, inquam, nervos tuos, ſi triduo ſine fratre dormieris. Nam, quod ad me adti-

Tentaverit] Proprium de morbis verbum. Horat. lib. 1. Epiſt. 6.

——— *Morbo renes tentantur acuto.*

& ita ſaepe Cicero, & alii. Vid. ad Sueton. Auguſt. LXXXI. & Seren. Sammonic. cap. 11. vſ. 29. BURM.

Ad tubicines mittere] Cogitare de exſequiis; proverbialis locutio de morituro, & jam animam agente. GLOSS. *Tibicines*, Pith. TORNAES. AURAT. Id eſt, perieris totus. Tubicines arceſſebantur ad exſequias. SAMBUC. Mortui ad tubam deducebantur. Perſius Sat. IV. *Hinc tuba, candelae.* PITH. Id eſt, cogites de exſequiis. Nam tibicines in funeribus canebant. Statius Thebaid. V.

Cum ſignum luctus cornu grave mugit adunco
Tibia.

&c. vide Lutatium. Seneca de morte Claud. *Et erat omnium formoſiſſimum Claudii funus, ut ſcires, deum efferri; cornicinum, tibicinum tanta turba.* Xiphilin. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πρὸ τῆς κλίνης προῄεσαν, καὶ τινες ἐσάλπιζον, ἕτεροι πενθίμως ἐπαυλοῦντο. Artemidor. lib. 1. cap. 58. αὐλεῖν δὲ Πυθικοῖς αὐλοῖς, πένθος σημαίνει. Reſpondebant autem planctu praeficae aliaeque lugentes mulieres lamentabili tubae clangori. Lucian. περὶ πενθ. τί δέ με ὁ κωκυτὸς ὑμῶν ὀνίνησι, καὶ ἡ πρὸς τὸν αὐλὸν αὕτη στερνοτυπία, καὶ ἡ τῶν γυναικῶν περὶ τὸν θρῆνον ἀμετρία. Non. *Praefica.* Dicuntur autem θυμαῦλαι, [voluit συμβαῦλ.] qui Apul. Flor. *monumentarii ceraulae*, proprie *ſiticines, quod apud ſitos canere ſoliti, hoc eſt, vita functos & ſepultos.* Gell. lib. XX. cap. 2. D. Matth. cap. 7. WOUW. Alii, *tibicines*, id eſt, de te actum eſt, & jam jamque animam ages. Specie quadam adagionis venuſte & cavillatorie dictum à Petronio, veluti de mortuo, aut jam jamque morituro, pro, accerſere eos, qui in funere canant, pompamque funeris ſuo cantu concelebrent. Turneb. Adverſar. lib. XXVI. cap. 6. Ex more funeribus curandis faciundiſque adhiberi conſueto antiquitus: eſt enim convicium exagitantis amatoris ſui, qui de thoro ejus ſine voluptate ſurrexerat, *membra ſine viro*, hoc eſt, *lorum in aqua, non inguina, aut nervos.* Unde ipſe amator ſupra: *Funerata eſt pars illa corporis, qua quondam Achilles eram.* Douza Centurionat. lib. 1. cap. 9. Alludit ritum veterem, quo mortuos deflebant πρὸς τὸν αὐλόν. Caſaubonus Not. in Matthaeum, cap. IX. verſ. 23. vel quo mortui ad tubam efferebantur. Kirchmannus de Funer. Rom. lib. II. cap. 4. Videndus Vatablus, Beza, Fr. Junius ad Matthaei Euangeliſtae cap. IX. verſ. 23. Muretus & Scaliger ad Catull. ERH. *Ad tibicines* alii, quia tibiae ex oſſibus fiebant, ut docuit Bartholinus de Tibia lib. 1. cap. 4. Aliter explicat Voſſius ad Catullum pag. 143. qui putat, Circen jocari in invalidos & enerves pedes, & illum lignea fulcra ſibi debere parare, qualibus claudi & tripedes utuntur. Sed *mittere* ſimpliciter eſt jubere tubicines vel tibicines ad pompam venire, ut centies Cicero & alii. Vid. Gronov. ad Liv. VIII. 23. Graev. ad Cicer. III. ad Attic. 19. & IX. 14. & alios. BURM.

Quid ergo eſt] Vide ſupra ad cap. IV.

Accepi] Tragurianus, *excepit*. vid. ſupra cap. XXV. XCIV.

Miſero] Recte Gonſalius. Ita *miſeram coxam* dixit Veget. art. Veterin. lib. III. cap. 18. *Tam miſero* Leid. Trag. Non male.

Non invideo] Vet. *non invenio.* Pith. PATISS. *Non invenio* Tragur.

Gytona rogo] Lege, *roga*. AUR. Quid rogaret Gytonem? ut non ad licentiam cum illo rediret, vel, ut ſecum dormiret, & ſibi pateretur ſatisfieri. In nonnullis codicibus ſcriptum eſt *Gitonem*, unde legendum ſuſpicarer, *ſi vis ſanus eſſe, Gitona ne roga*; quod etiam conſilium ſecutus eſt Polyaenos, noxiſſimum poſtquam corpus diligentius curaſſet, modica poſtquam unctione uſus cibiſque validioribus, bulbis ſcilicet, cochlearumque ſine jure cervicibus, paſtus eſſet, poſtquam merum parcius hauſiſſet. Sic ipſe loquitur cap. CXXX. *Hinc, ante ſomnum leviſſima ambulatione compoſitus, ſine Gitone cubiculum intravi: tanta erat placandi cura, ut timerem, ne latus meum frater convelleret.* Nobiliſſ. Nic. Heinſius legit, *Gitoni te nega*; vel, *Gitonem abnega*. BOSCH. *Gitona roga*, ne tibi moleſtus ſit, & noctem exigat. Si *ne roga*, ſenſus eſt, ne pete ab eo noctem. ut Ovid.

Quae dant, quaeque negant, gaudent tamen eſſe negatae.

BURM.

Recipies nervos tuos.] Obſcoenum. Sic Graecis pars illa νεῦρον. Nec exquiro exempla. BOURDEL.

Si triduo ſine fratre.] Laborantibus dolore nervorum

adtinet, non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam. Nec ſpeculum mihi, nec fama mentitur. Vale, ſi potes.

a Ut intellexit Chryſis, me perlegiſſe totum convitium: *b* Solent, inquit, fieri, & praecipue in hac civitate, in qua mulieres etiam lunam deducunt. *

Itaque hujus quoque rei cura agetur: reſcribe modo blandius dominae, animumque ejus candida humanitate reſtitue. Verum enim fatendum eſt, ex qua hora injuriam accepit, apud ſe non eſt. *c* Libenter quidem parui ancillae, verbaque codicillis talia impoſui.

POLYAENOS CIRCAE SALUTEM.

CXXX. Fateor, me, domina, ſaepe peccaſſe: nam & homo ſum, & adhuc juvenis: numquam tamen ante hunc diem uſque ad mortem

a POLYAENOS. *b* CHRYSIS. *c* POLYAENOS.

vorum Venus inimiciſſima. Dioſcor. cap. 165. lib. I. Corn. Celſus cap. 9. lib. I. De ſpeculo locus alibi dicendi. BOURD. In Pervigil. Veneris:

Ipſa vellet, ut venires, ſi deceret virginem,
Jam tribus choros videres feriatos noctibus.

PITH. Senec. Epiſt. CXXIII. *Non puerum habes, qui amicae moveat invidiam.*

Ne quis inveniatur] Afranius apud Nonium in *viroſa*. *Viroſa non ſum, &, ſi ſum, non deſunt mihi, qui ultro dent, aetas integra eſt, formae ſatis.*

Nec ſpeculum mihi, nec fama] Theocr.

Καὶ γὰρ θὴν οὐδ' εἶδος ἔχω κακόν, ὥς με λέγοντι,
Οὐ γὰρ πρὰν ἐς πόντον ἐσέβλεπον.

PITH. Lucillius. Ψευδὲς ἔσοπτρον ἔχει Δημοσθενίς. DOUZA F. Tertull. de Habitu mul. cap. I. *Jam & ſpeculo tantum mentiri licet.* WOUWER. Ovid. III. Triſt.

Et ſpeculum mendax eſſe querere tuum:

id eſt, expoſtulabis ſpeculum, quod tamen neſcit, mentiri. Savaro ad Sidon. lib. VII. ep. ult. *Speculum non mentitur*, adagio ceſſit. Car. Bovillus lib. III. Adag. 44. ERH. Sic *formae conſcia.* Virgil. lib. VIII. Aeneid. verſ. 393.

Cui minus placeam.] *Cui non minus pl.* Leid. & edit. Sambuci.

Ut intellexit] *Et*, Tragur.

Perlegiſſe] Lege, *peregiſſe*. DELBEN. *Perlegiſſe me* Leidenſ.

Solent haec fieri] Vet. cod. Britann. *ſolet haec, frater.* TORN. Lege, *iſta fieri.* AUR. Lege, *ſolent, inquit, haec, frater*: vel, *ſolent, inquit, haec, & praecipue*, &c. illud, *fieri*, inculcatum. Palmer. in Spicileg. ERH. Primae editiones & Tragur. *ſolent, inquit, fieri.* vide ſupra ad cap. XLIX.

Mulieres lunam deducunt] Magae, veneficae. GLOSS. Ut apud Virgil. Tibull. Lucan. Martial. καθαιροῦσιν ap. Plutarch. de Iſide, Interpres Apollonii lib. III. & IV. Lucian. paſſim. καθελκοῦσιν, ut apud Heſych. κατάγουσιν Achill. Tat. qui etiam dixit μαγεύειν. BOURD. *Deducunt Lu-riam* Tragur.

Itaque] *Ita* Cod. Memm.

Agetur] Primae editiones & Tragur. & Memm. *agetur*. Vid. ad Quinctil.

Animumque ejus] *Ejus*, in aliis deeſt. PATISS. Leidenſi, Colb. & Tragur. quoque deeſt.

Reſcribe modo.] *Reſcribimus blandius* Trag.

Reſtitue] Vet. cod. *reſtituemus* SAMB.

Ex qua hora injuriam accepit] Heliodor. Chariel. αἱ χρησταί, λέγουσα, (αἱ φιλόπονοι γυναῖκες ἀμείλικτοι γίνονται), καὶ βαρυμήνιδες ἀποτυγχάνουσαι, καὶ τοὺς ὑπεροφθέντας ὡς ὑβρισθεῖσαι εἰκότως ἀμύνονται. PITH.

Codicillis.] *Codicellis* Trag. Ita & MSS. apud Sueton. Tiber. XXII. LI. & alibi.

Polyaenos] *Olienus* Tragur. *Bollenus* citat Douza ad Salluſt. fragm. lib. IV. p. 469. & eſt in cod. Memm. *Bolienos* Tornaeſ. Colbertino deeſt inſcriptio.

Fateor, me, Domina, ſaepe peccaſſe] Ariſtaenet. lib. II. ep. 13. Bongarſ. ERH. *Domina me*, Trag.

Peccaſſe] *Peccare* minus, *delinquere* levius. DELBEN.

Et homo ſum] Vide ſupra ad cap. LXXV.

Juvenis] Epigramm. ἡλίκοις, ἤλιτεν ἡ νεότης. PITH. Reſpicit ad poenam, quae levior in hanc aetatem. BOURD.

Ante hunc diem] Vet. *hanc diem*. PATISSON.

Habes

tem deliqui. Habes, inquam, confitentem reum. Quidquid juſſeris, meruì. Proditionem feci, hominem occidi, templum violavi. In haec facinora quaere ſupplicium. Sive occidere placet, ferro meo venio: ſive verberibus contenta es, curro nudus ad dominam. Id tantum memento, non me, ſed inſtrumenta peccaſſe. Paratus miles arma non habui. Quis haec turba-

Habes confitentem] Alii, *habe, inquam, confitentem.* TORN. Ambroſ. lib. v. epiſt. 28. ad Theod. *Quid mandas in abſentes indicium? Habes praeſentem, habes confitentem reum.* WOUWER. *Confeſſus* pro judicato. Herodot. lib. I. Cicero pro Ligario, Ovidius exul Eleg. 2. & 6. lib. II. Phaedr. lib. IV. Plin. Epiſt. 10. lib. IV. Ariſtaenet. ep. 13. lib. II. ubi legendum ἡμαςῶν. Sidon. Apollin. Epiſt. 7. lib. I. 23. lib. IV. Symmach. Epiſt. 29. lib. III. Donat. ad Phorm. ſc. ult. Non ſemper tamen confeſſus pro judicato, ut l. I. §. I. ſi quis. De quaeſtionib. Tertull. Apolog. cap. 2. In cauſſa pecuniaria verum, in crimine ſecus. BOURD. *Habe* prima & Sambuci editio; ſed Tragur. cod. *habes.* & Memm. & Leid. ſed cui *inquam* deeſt, ut & Colbert.

Quidquid juſſeris merui.] Eadem Agoraſtocles amator Plautinus Poenulo Act. I. ſc. I. Mercat. Act. v. ſc. ult. Philoſtrat. in epiſtol. πάλιν κινδυνεῦσαι, ἐμβαίνω. πληγὰς ὑπομεῖναι, καρτερῶ. ῥίψαι τὴν ψυχὴν, οὐκ ὀκνῶ. Hunc locum Douza citat, ſed mendoſe. BOURD.

Proditionem feci.] Haec ſunt ſolum audaciae nomina, non, quod quidam ſuſpicati ſunt, *proditionem feci* reſerentes ad mutationem amoris: *hominem occidi*, quia corpus laxaverat: *templum violavi*, quia dixerat antea, *ne me putes ad hoc templum amoris gratis accedere.* Ingenioſa, quam excogitaveram, & Theodoro Marcilio ac Jacobo Bongarſio probaveram, ſed non vera interpretatio. Audaciae eſſe & mori volentis crimina, patet linea ſequente. BOURD. [Non in his quidem, at ſtatim tamen, laſcivit, ubi caedes nequitiae, & verbera penita poſſent intelligi.] Praecipua recenſet ſcelera, quibus & inviſum diis hominibuſque fieri aliquem cenſebant. Ovid. I. Art. amat. 641.

Reddite depoſitum, pietas ſua foedera ſervet,
Fraus abſit, vacuas caedis habete manus.

Hominem occidi] Alii, *homines.* TORN.

In haec facinora quaere ſupplicium] *In haec mala facinora quaere ſupplicium*, Leid. cod. recte: ſic alibi, *grande facinus*, &. *indignum facinus.* BOSCH. Ita & Colbert. id eſt, ad haec digno ſupplicio vindicanda. Phaedr. Prolog. lib. v.

Cum deſtinaſſem operis habere terminum
In hoc, ut aliis eſſet materiae ſatis.

ubi vide Schefferi notas. Ovid. lib. VIII. Metam. verſ. 77.

---- *Neque in hoc tamen ignibus ullis*
Aut gladiis opus eſt.

Sive occidere placet, ferro meo venio] Philoſtrat. epiſt. πάλιν κινδυνεῦσαι, ἐμβαίνω. πληγὰς ὑπομεῖναι, καρτερῶ. ῥίψαι τὴν ψυχὴν, οὐκ ὀκνῶ. Douza F. ad Tibull. ERH.

Sive verberibus contenta es] In candidis carminibus elegans poëta Tibullus lib. II. eleg. 3.

Non ego me vinclis verberibuſque nego.

BOSCH.

Illud unum] alii, *id tantum.* TORN. Formula anteſtationis in apprehenſione auriculae. BOURD. Reduxi priorum editionum & Tragur. lectionem, *id tantum.*

Inſtrumenta] Arnob. *Ergone deûm mater genitalia illa disjecta cum floribus, ipſa per ſe maerens, officioſa ſedulitate collegit & ſuſtulit flagitioſi operis inſtrumenta foedique, abſcondenda etiam mandavit terrae.* PITH. Phaedr. fab. ult. lib. v. Non deſtituit te animus meus, ſed vires meae. *Inſtrumenta*, ut apud Graecos ὄργανα, quod & notav. J. Meurſius v. cl. ad Codin. Sic poſtea arma pari ſignificatu. BOURD.

Peccaſſe] Vide Cujac. not. poſter. ad Inſtit. Sic antea *peccaturus*, ſcortaturus. Interpr. Horat. ad Od. 33. l. I. BOURD.

Paratus miles] Alii, *paratas.* PATISS. Lege potius, *peritus.* DELB. Forte, *parata.* SAMB. RITTERSH. Catul.

Nam quamvis videas ſatis paratus.

Ovid. lib. I. Faſt. 435.

At deus obſcoena nimium quoque parte paratus.

PITH. Ludit eodem ambiguo, ut Plaut. Caſin. Act. I. ſc. 9. Tangit Ovid. v. Metam. His duobus locis contentus ſum, cum ſimiles mille occurrant. BOURD. Lege cum Leid. cod. *parata miles arma non habui.* Si hanc lectionem operoſius veram probarem, omnino te violarem, ô pudor! BOSCH. Sana lectio. Cicer. Phil. IV. cap. 5. *Faciam igitur, ut imperatores inſtructa acie ſolent, quamquam paratiſſimos milites ad praeliandum videant, ut eos tamen exhortentur.* ad Att. lib. VII. ep. 6. *Niſi forte haec illi tum arma dedimus, ut nunc cum bene parato pugnaremus.* Ut *pugnare*, & alia militiae verba ad veneream rem ſaepe translata vidimus, ita & hoc verbum, *paratus & parare.* Ovid. Remed. 800.

Vina

turbaverit, neſcio. Forſitan animus anteceſſerit corporis moram; forſitan, dum omnia concupiſco, voluptatem tempore conſumſi. Non invenio quod feci. Paralyſin tamen cavere jubes; tamquam major fieri poſſit; quae

Vina parant animos Veneri.

& Art. am. I. 237.

Vina parant animos, faciuntque caloribus aptos.

Cicer. v. Famil. 13. *Te contra fortunam paratum armatumque cognovi.* Vid. Graev. ad Catilin. III. 7. Ita Graecis ἐξοπλίζω. Act. XXIII. 23. Inde *pranſus paratuſque miles.* Virgil. Aeneid. IX. 158.

Pugnam ſperate parati.

Ovid. Metam. VII. 132.

Quos ubi viderunt praeacutae cuſpidis haſtam
In caput Haemonii juvenis torquere paratos.

Frontin. I. XI 10. *L. Sylla, quo paratiorem militem ad pugnandum haberet.* Juſtin. III. I. *paratum exercitum armatumque.* Claudian. IV. Conſ. Honor. 488.

Fortes in Marte viros animiſque paratos.

Vid. ad Sueton. Caeſar. LXV. BURM.

Arma non habui] Priap. *Haec mei te ventris arma luxabant.* Sutrius: *Myrrhinum mihi adfers, quo virilibus armis occurram fortiuſcula.* Nicander:

—— τὸ δέ που ἐπὶ μέσσον ὀνείδος
Ὅπλον βρωμήεντος διεκτέλλον περιφαίνει.

PITH. Propert.

Oſculaque admota ſumere & arma manu.

WOUW. Caecil. Hymnid.

Sine blacterare nihil agit in amore inermis.

Sic legend. Propert. Eleg. 3. lib. I. 19. III.

Dulcia quam vobis concitet arma Venus.

Ovid. Eleg. 7. Nequit. III.

Tu dominam fallis, per te deprenſus inermis

Sic Graecis ὅπλα. Nicand. II. Georg. apud Athen. & Anthol. Graec. Sic *telum* apud Juſtin. princip. lib. XXXVIII. BOURD. Vide Paſſer. ad Propert. lib. I. eleg. 3. pag. 154. & lib. III. eleg. 7. pag. 452. Sic Columell. x. verſ. 105. de bulbis.

Quaeque viros acuunt, armantque puellis.

Ita lege, non *puellas.* BURM.

Anteceſſit corporis moram] Alii, *operis.* TORN. Infra cap. CXXXIV. *Aetatiſque longae moram.* ſupra cap. CXV. *Ignis, an fluctus, an mora conſumat corpus, nihil intereſt.* DANIEL. Tamquam Vulcani, quem Hyginus fabulatur ſperma, dum luctaretur cum Minerva, ejaculaſſe, veramque voluptatem perdidiſſe, antequam omnia feciſſet. Hanc fabulam opinor reſpexit Petronius. ERH. Ut antea *corpore laxato,* & *corpus curare,* & *corpus rediret ad vires,* obſcoene, ſic δέμας apud Graecos. Euſtath. σεμνότερον δέμας τὸ αἰδοῖον καλοῦσι. & Athen. lib. I. Sic *corpus* apud Phaedr. fab. 50. lib. III. Pars etiam mulierum. Plaut. Bacch.

Cum manum ſub veſtimenta ad corpus admoverim Bacchidi.

Dixit autem *corporis moram,* ut poſtea Mamertin. *Quorum ignes immortaleſque mentes non ſentiunt corporis moram.* BOURD. Mamertini loco melius congruunt Ovid. v. Art. 185. ſed vide lib. II. 717. & 731. Primae editiones & Tragur. *anteceſſerit,* & rectius. Eleganter enim ſubjunctivus huic voci ſubjungitur. Ovid. I. Epiſt. 77.

Forſitan & narres, quam ſit tibi ruſtica conjux.

Epiſt. IX. 53.

Forſitan hunc generis fato reddamus amorem.

Et ita fere ſemper amare Ovidium, Heinſius infinitis locis oſtendit. vid. & Epiſt. x. verſ. 85. Ep. XII. verſ. 175. Ep. XV. verſ. 5. & I. Triſt. I. 69. & Columella lib. III. cap. 9. *foecunditas ab his forſitan deſideretur,* ut eſt in optimo codice, quem contulit Heinſius.

Omnia] Supra cap. XI. *Nec adhuc quidem erant omnia facta.*

Conſumſi.] Et hic deberet *conſumſerim* legi, niſi variatio temporis ſaepe placuiſſet veteribus. *Conſumſi* vero eſt, maturius quam par erat non ſimul ad metam tecum properavi, ſed ego te praeceſſi. Vid. Ovid. II. Art. amat. 717. & 725.

Crede mihi, non eſt Veneris properanda voluptas,
Sed ſenſim tarda prolicienda manu.
Ad metam properate ſimul: tum plena voluptas,
Quum pariter victi foemina virque jacent.

Unde explicatio horum verborum petenda. *Tempore* eſt maturius. Unde *temporius.* In epiſtola quoque Sapphus XV. 49. ex MS. lege.

Ubi jam amborum fuerat conſumta voluptas.

BURM.

Paralyſin] Quae à lucta in palaeſtra Veneris nervos occupare ſolet. GLOSS. *Paraliſſim* Tragur.

Tanquam jam] In aliis deeſt, *jam.* TORN. *Tanquam jam major* Leid. cod. recte. BOSCH.

Per quod etiam re habere] Lege, *te habere.* AURAT. Catull. Carm. 63.

 Quid

Digitized by Google

quae abſtulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excuſationis meae haec eſt: Placebo tibi, ſi me culpam emendare permiſeris. Vale.

Dimiſſa cum ejuſmodi pollicitatione Chryſide, curavi diligentius noxioſiſſimum corpus, balneoque praeterito, modica unctione uſus, mox cibis validioribus paſtus, id eſt, bulbis, cochlearumque ſine jure cervicibus, hauſi parcius merum. Hinc, ante ſomnum leviſſima ambulatione compoſitus,

Quid tum ſi carpunt, tacita quod mente requirunt.

PITH. Lucian. ἑταιρ. διαλ. Κρωβύλη δύο τάλαντα αἰτήσαντα, εἰ βούλεται μόνος ἔχειν αὐτήν. Terentius Adelph. Act III. ſcen. III. verſ. 35. *Ebo, an domi eſt babiturus.* Donat. *Haberi uxor* (lege, *babere uxorem*) *& vir dicitur, & baberi mulier, cum coit.* Ariſtot. λέγεται γὰρ ὁ ἀνὴρ γυναῖκα ἔχειν, καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα. Idem Donatus: *Habere, ſtuprare intelligimus.* WOUW. *Habere*, ut Graeci τὸ ἔχειν. Ariſtipp. ἔχω Λαΐδα. Terent. Andr. Act. I. ſc. I. verſ. 58. *Quis beri babuit Chryſidem?* Palmer. in Spicileg. Lipſius Epiſtol. quaeſt. lib. III. ep. 2. ERH. *Habere*, frui. Sappho. ἔχεις παρθένον ἂν ἔραμαι. Sic legend. & apud Alcaeum. Ariſtippus apud Heſych. Illuſtr. ἔχω Λαΐδα, ἀλλ' οὐκ ἔχομαι. Hector ad Parid. Iliad. III. ἔχεις θαλερὴν παράκοιτιν. Virgil.

Nos Amaryllis babet.

BOURD. *Per* deeſt Trag. *etiam* Leidenſi.

Permiſeris * *Dimiſſa*] Supple *permiſeris. Vale. Dimiſſa.* Meurſius Animadverſ. Miſcell. lib. IV. cap. 6. ERH. Prima editio & Tragur. *dimiſeris.* Traguriano hic deerat iterum uſque ad ſequentis capitis epigramma: *Nobilis aeſtivas*, &c.

Curavi diligentius noxioſiſſimum corpus] *Curavi*, id eſt, cibo potuque refeci. Liv. lib. III. *Tum quidem corpora ſomno ciboque curant.* Savaro ad Sidon. lib. II. ep. 9. Malim exponere, id eſt, medicatus ſum. Cajus l. 44. D. de V. S. Donatus in Andr. & Eunuch. Cicero lib XVI. ad Tyron. *Curationes ejus non probo*, ſcil. medici. *Noxioſum corpus*, quod ſupra dixit *aegrum*, item *veneficio contactum*, & *damnatum.* ERH. Haec quoque de militari more locutio; cum ſe accingerent praelio, antea corpora curare ſolebant milites. vid. Virgil. lib. IV. Georg. verſ. 187. ibique Servium. Curt. lib. III. cap. 8. & paſſim

Corpus] Praecipue obſcaenam partem. vide ſupra ad cap. CIII. & ad Phaedr. lib. III. Fab. II.

Balneoque praeterito] An, *praecedente?* an vero, intermiſſo & neglecto? ERH. Omiſſo. Alexand. Trallian. lib. IX. cap. περὶ χολῆς. Senec. Epiſt. 68. *Hi, quorum pedes dolor repetit, aut vino, aut vino, aut balneo abſtinent.* BOURD. Sic *praeteritus pudor* Ovidio, pro neglectus.

Bulbis] Alexis apud Athen. lib. II. cap. 23.

Βολβούς, κοχλίας, κήρυκας, ὠά, ἀκρόκωλα,
Τοσαῦτα τούτων ἄν τις εὕροι φάρμακα
Ἐρῶντι. ——

Et paullo poſt. Οἱ βολβοὶ δύσπεπτοι μέν εἰσι, διεγερτικοί τ' ἀφροδισίων· ἡ δὲ παροιμία φησίν·

οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς.

Mart. lib. III. ep. 74. & paſſim apud eumdem. WOUWER. Plin. lib. XX. cap. 9. de bulbis; *Per ſe triti nervorum contractionem medentur.* Ibid. *Ad ſudorem tuſi illinuntur nervis utiles. Ideo & paralyticis dantur juxta in pedibus.* Ibid. *Venerem maxime Megarici ſtimulant.* Vide Dominic. Marium in Enarrat. in Ovidii Eleg de medic. fac. Joh. Baptiſt. Portam Magiae natur. lib. III. Ramirez ad Martial. lib. I. epigr. 75. n. I. Barthol. Merulam in Ovid. de Arte amandi lib. II. ERH. Non hic uſus bulborum, qualis apud Athen. lib. I. ubi leg. ut ſervetur interrogatio, quae in antiquis: τὸ γὰρ δέμας οἷος ἀνεστοῖ; *ſubrigit* Arnob. Laborabat dolore nervorum Polyaenus. Hunc bulbi ſanant. Dioſcorid. Medici, Lucian. Tragopod. BOURD.

Cochlearumque ſine jure cervicibus] Lege, *ſtruicibus*, voce Plautina. Vulgatam lectionem confirmat Athenaeus lib. III. de oſtreis, experti cervices eorum oſtendit in cibis, & nominat τραχήλους πορφυρῶν, κηρύκων. Lipſius Epiſt. Quaeſt. lib. III. epiſt. 2. *Cochleae* ſunt τράχηλοι, ſive purpurae conchylia. Partes autem cerycis, aut purpurae, aliuſve conchylii, fuiſſe ad cibum expetitas, ſcribit Heſychius in Ταργανῖται. Caſaubonus Animadverſ. in Athen. lib. III. cap. 10. Plin. lib. XXX. cap. 9. *Cochleae latae potae tollere dicuntur pedum & articulorum dolores.* Et lib. XXXII. cap. 4. *Terreſtrium carnes ſuffuſionibus proprie magicisque artibus refutandis ſalutares produntur.* ERHARD. Vid. Quinctil. VI. 3. pag. 554. Seren. Sammon. XVII. 319. & Rosweid. ad Paullini Poëm. II. BURM.

Hauſi parcius merum] Martialis lib. I. Epigr. 107.

Interponis aquam ſubinde, Rufe,
Numquid pollicita eſt tibi beatam
Noctem Naevia? &c.

Ariſt.

tus, ſine Gitone cubiculum intravi. Tanta erat placandi cura, ut timerem, ne latus meum frater convelleret.

CXXXI. Poſtero die, quum ſine offenſa corporis animique conſurrexiſſem, in eumdem platanona deſcendi, etiam locum inauſpicatum timebam, coepique inter arbores ducem itineris exſpectare Chryſidem. Nec diu ſpatiatus conſederam, ubi heſterno die fueram, quum illa intervenit, comitem aniculam trahens. Atque, ut me conſalutavit; [a] Quid eſt, inquit, faſtoſe, ecquid bonam mentem habere coepiſti? [b] Illa de ſinu licium protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit meam. Mox

[a] CHRYSIS. [b] POLYAENOS.

Ariſt. Problem. PITH. Sammon. Carm. 36.

Languidus antiquo curatur penis Iaccho.

WOUWER. Hoc amantes facere amant, ut patet apud Terent. Eunuch. Act. 1. ſc. 2. Tibull. Eleg. 2. lib. 1. Martial. Epigr. 107. lib. 1. Thais in epiſtol. Plutarch. de alend. liberis. Rationem reddit Ovidius medicus lib. II. Remed. Juvenal. Satyr. VI. Vinum parcius hauſtum prodeſt laborantibus nervis. Hippocr. lib. de ſuperf. Haec omnia igitur remedia ſunt irritamenta. BOURD.

Ne latus meum frater convelleret] *Latus vellere*, laſcivum. Ovid. lib. 1. de Arte verſ. 605.

Inſere te turbae, leviterque admotus eunti
Velle latus digitis, & pede tange pedem.

Claudianus lib. 1. in Eutrop. verſ. 85.

—— *Nec blandior ullus eunti*
Ancillae tetigiſſe latus.

Sidon. Carm. 11.

Semiferi Galatea latus, quod pollice fixo
Vellit, & occulto ſpondet connubia tactu.

Savaro in Not. Supra de laſcivia diſcipuli ſui Eumolpus cap. LXXXVII. *Pungere me manu coepit, & dicere, quare non facimus?* Et in Priapej. Tibullus;

—— *Uſque dum mihi*
Venus jocoſa molle ruperit latus.

ERH. Hoc explicat Alexand. Trallian. lib. VIII. cap. 10. ubi leg. ἢ καὶ ἰδιοσυγκρίτων τοιούτων φείδεσθαι. BOURD.

Platanona] Locus platanis conſitus. GLOSS. Lege, *inde in platanona*, Jungermann. ERHARD. *In idem platan*. Leid. Memm.

Etiamſi] *Etſi* Leidenſ.

Locum inauſpicatum timebam] Quaſi omen haberet. Ovid. lib. II. Faſt. 202.

Ire per hanc noli, quiſquis es, omen habet.

PITH. Paſſim haec apud Ovid. Quinctil. Decl. CCLXVII. BOURD. Phaedrus lib. 1. fab. 18.

Nemo libenter recolit, qui laeſit, locum.

Comitem aniculam trahens] Sic Graeci. Heliod. lib. 1. συνεφελκύσα τὸ νεανίσκον. WOUW. Alii, *comitem proſelenon aniculam*, id eſt, antelunarem. RITTERSH. *Proſelenon* Torn. *aniculam* deeſt Memm.

Faſtoſe] *Faſtus* ab antiquo φαςὸς, φάσκω à φάω. Etiam pro ſuperbia, quae in grandiloquentia, aut nimia verborum oſtentatione. Poſtea generalius pro quavis ὑπερηφανίᾳ. *Faſtoſus*, ὑψηλολόγος, qui alta loquitur, aut jactitat. Becmann. in Origin. WEITZ. Ampliſſimus Cuperus libr. II. Obſ. cap. 17 legit, *aſtroſe*. Ita & Boſch. & Muncker. Vid. Barth. ad Nemeſ. Eclog. IV. 72. BURM.

Bonam mentem.] Aut plane me fallit augurium meum, aut ſcripſit Arbiter, *bonam mentam*, captato ex affinitate riſu. Et pro materia *mentam* potius dicere, quam *mentulam* debuit, tum etiam, quia *bona* addit, quod valet *magnam*, ut *bonam partem* dicimus, aliaque. Terent. Eunuch. Act. III. ſc. 2. ANONYM. Malam enim habentes, quaſi faſcino impediti, frui fortuna non poterant oblata. vide ſupra ad cap. LXI. & LXXXVIII.

Illa de ſinu protulit licium] Lucian. ἑταιρ. διαλ. εἶτα ἐκ τοῦ κόλπου προκομίσασα ῥόμβον ἐπιστρέφει, ἐπῳδήν τινα λέγουσα ἐπιτρόχῳ τῇ γλώσσῃ. βαρβαρικὰ καὶ φρικώδη ὀνόματα. WOUW. Vide ad cap. XX. De liciorum autem uſu in magicis quaedam habet Scipio Gentilis ad Apulej. Apolog. pag. 165.

Licium] In veneficiis adhibebantur licia diſcoloria, non ſolum illigandi incantandique, ſed & expiandi & ſolvendi, gratia, unde & *ligaturae* dicuntur. GLOSS. Ovid. lib. 1. Amor. Eleg. VIII.

Scit bene, quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia.

PITH. Liciorum uſus ad magica nobilis poëtarum locis. Virgil. Pharm. Ceiri. Nemeſian. Ecl. IV.

Haec eadem nobis, quae verſicoloria fila
Et mille ignotas Mycale circumtulit herbas.

 Quam-

Digitized by Google

Mox turbatum ſputo pulverem medio ſuſtulit digito, frontemque repugnantis ſignat.

Dum vivis, ſperare licet: tu, ruſtice cuſtos,
Huc ades, & nervis tente Priape, fave.

Hoc

Quamquam inguinum morbos ligaturis currant Plin. lib. XXVIII. cap. 4. WOUWER. Diſtingue, *licium protulit varii coloris, filis intortum.* apud Ramirez ad Martial. lib. IV. epigr. 6. n. 4. In veneficiis licia adhibebantur diſcoloria, non tantum illigandi incantandique gratia, ut in Pharmaceutr. Virgil.

Terna tibi haec primum triplici diverſa colore
Licia circumdo.

Turneb. Adverſ. lib. XXVI. cap. 6. *Licia*, quas alii auctores in hoc argumento *taenias* nominant, in magis olim ſacris uſurpabantur, erantque diverſi coloris, quorum numerum non exprimit: caeterum plurimi aliquando miſcebantur: fere tamen pauciores, puta tria, aut etiam duo. Caſaubon. in Apul. Apolog. Clemens Alexandr. infinite, ταινίας ἐρίῳ ἐ πορφύρᾳ πεποικιλμένας. Et novena expreſſit Virgil. in Cir. Scip. Gentilis Coment. in Apul. Apolog. num. 353. Varia & diſcoloria fuiſſe docet Colvius Not. in Apul. Apolog. I. Anicula autem haec venefica fuit, quae Polyaeni curam ſuſcepit, cujus, ut ipſe loquitur, inguinum vires funeratae erant. Morbos enim venefici ligamentis ſanabant. Marius Victorinus in Cic. *Medici officium curare eſt, ſed, quia multi & incantatione & ligamentis curant; curare, inquit, ſed apposite ad ſanitatem.* Sed praecipue morbos inguinum, quod & Plin. docet lib. XXVIII. cap. 4. *Inguinibus medentur aliqui, licium telae detractum alligantes novenis ſeptenisque nodis, ad ſingulos nominantes viduam aliquam, atque ita inguina alligantes licio.* Cornel. Celſus; *Imponendum licium ex viro eſt, aut amurca cocta cum eodem.* Hujus rei multi praeterea meminerunt. Horat. Sat. 8. lib. I.

----- Herbas atque incantata lacertis
Vincula cum magno riſuque jocoque videres.

Nemeſianus Eclog. IV.

Haec eadem nobis varieque coloria fila
Et mille ignotas Mycale circumtulit herbas.

In quibus verſibus maximum poëtam imitatus eſt in Pharmaceut. Lindenbrog. Not. in Catal. ad Cir. Adde Plinium de re Medica lib. II. cap. 43. *Licia* haec mediae aetatis ſcriptores *ligaturas* vocabant. [imo vero ἐν πείατι] Gregorius Turonenſ. de Mirac. lib. II. cap. 45. *Incantationes immurmurat, ſortes jactat, ligaturas collo ſuſpendit.* Idem de mirac. S. Martini. Hinc Marcus Remenſis in Geſtis habitis ſuper divortio Thietbergae reginae; *Ad haec non pertinent ligaturae exſecrabilium remediorum, quae ars medicorum commendat, ſive in praecantationibus*, &c. Quae verba exſtant apud Rabanum Maurum epiſt. ad Bonoſum. Fr. Pithoeus Gloſſ. ad legem Salicam, tit. 21. ERH. Hoc notum ex Theocr. Virgil. Ovid. aliis. BOURD. Non filum laneum, ſed ſtamen filis intertextum obligando aptum. Alibi noſter: *Ut ſolvit ergo licio pannum. Licio*, id eſt, qua parte erat licium, hoc eſt, filum, ſeu funiculus, quo pannus vinciebatur. Paſchalius lib. V. de Coronis cap. 15. Veneficiorum *licia* & filamenta lanea diſcoloria. Virgil. Pharmaceutr.

Terna tibi haec primum triplici diverſa colore
Licia circumdo.

Item:

----- Et molli cinge haec altaria vitta.

Servius: *Molli vitta, lanea ſcilicet.* Apulejus Apolog. *At, ſi Virgilium legiſſes, profecto ſciſſes, alia quaeri ad hanc rem ſolere. Ille enim, quantum ſcio, enumerat vittas molles, & verbenas pingues, & thura maſcula, & licia diſcoloria.* Ovid. I. Amor. 8.

Scit bene, quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia.

Rigalt. ad Artemidor. pag. 41. WEITZ

Turbatum ſputo pulverem, &c.] Propert. lib. IV. El. VII. verſ. 45.

Aut Nomas arcanas tollat verſuta ſalivas.

Plin. lib. XXVIII. cap. II. WOUWER. Sputum fronti illinebatur luſtrale, infami digito, & exſpuebatur. Haec & Perſium illuſtrant, Satyr. II. canentem;

Infami digito & luſtralibus ante ſalivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.

Turnebus Adverſar. lib. XXVI. cap. 6. ERH.

Medio ſuſtulit digito] Perſio *infami.* Is vero *infamis*; neque aliae res, niſi probroſae, porrectione hujus digiti indicabantur. Dio Chryſoſtomus orat. XXXIII. εἴ τις παραγένοιτο εἰς πόλιν, ἐν ᾗ πάντες ὅ, τι ἂν δεικνύωσι, τῷ μέσῳ δακτύλῳ δεικνύουσι, ποίαν τινα ἡγήσεται τὴν πόλιν ταύτην. Caſaubon. in Perſ. Sat. II. 32. ERH. *Infami.* Caſaub. ad Perſ. Sat. II. vſ. 32. BOURD.

Signat] *Signavit*, Leid. cod. Huic loco inſere diſtichon illud:

Dum

Hoc peracto carmine, ter me juſſit exſpuere, terque lapillos conjicere in ſinum,

Dum vivis, ſperare licet, tu, ruſtice cuſtos,
Huc ades, & nervis tente Priape fave.

BOSCH.

Dum vivis, ſperare licet] Exſtant hi duo verſus in Priapejis, quos Petronio adſcripſere Scalig. in Catalect. & Schop. in Comment. ad Priap. qui tamen in eo fallitur, quod exiſtimavit in pervigilio Priapi, de quo ſupra, recitatum fuiſſe. ERH. Apollodorus Comicus:

Οὐδέποτ' ἀθυμεῖν τὸν κακῶς πράσσοντα δεῖ,
Ἄνδρες, τὰ βελτίω δὲ προσδοκᾶν ἀεί.

Theocritus Idyll. IV. verſ. 41.

Θαρσεῖν χρὴ, φίλε Βάττε, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον,
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.

WEITZ. Hi duo verſus apud Tornaeſium non leguntur, nec in cod. Trag. HADRIANID.

Hoc peracto carmine] Turnebus videtur legiſſe; *Hoc pacto carmine ter me juſſit exſpuere, terque lapillos conjicere in ſinum, quos ipſa praecantans purpura involverat.* Adverſ lib. XXVI. cap. 6. ERH. Cur magnus ille Muſarum ſacerdos, Adrian. Turnebus, emendaverit *pacto carmine*, non video. Nam *peragere*, *perficere*, ἐπιτελέσαι, eſſe verba magicae, nemo dubitat. BOURD.

Ter me juſſit exſpuere] Plin. lib. XXVIII. cap. 4. *Torporem ſedari quocumque membro inſtupente, ſi quis in ſinum exſpuat, aut ſi ſuperior palpebra ſaliva tangatur.* Vet. interpr. in illud Juven. *Conſpuiturque ſinus.*) *Propter faſcinum, inquit, verborum ter ſibi in ſinum ſpuunt, & videntur faſcinum arcere.* Scholiaſt. Theocr. εἰώθασι αἱ γυναῖκες ὡς μὴ βασκανθῶσι, εἰς τὸν κόλπον ἐμπτύειν τρὶς, τὸ νεμεσητὸν ἐκτρεπόμεναι. PITH. Tibull. lib. I. El. 2. verſ. 54.

Ter cane, ter dictis deſpue carminibus.

Sane latiſſimi uſus haec ſuperſtitio. *Terna deſpuere deprecatione* [*in omni medicina non eſt*, ait Plin. Marcell. de medicam. *Varulis remedium tale facies. Annulos digitis eximes, & digitis tribus oculum circumtenebis, & ter deſpues.* Idem. *Quum haec dixeris, tribus digitis terram tanges, & deſpues, idque ter.* Ad caedes explandas ter deſpuebant. Apollon. Argon. IV. verſ. 478.

Ἥρως δ' Αἰσονίδης ἐξάργματα τάμνε θανόντος.
Τρὶς δ' ἀπέλειξε φόνου, τρὶς δ' ἐξ ἄγος ἔπτυσ' ὀδόντων,
Ἡ θέμις αὐθέντῃσι δολοκτασίας ἱλάσσεσθαι.

Multis Scholiaſt. quem vide. Quod vero Juven. interpr. *propter faſcinum verborum ter ſibi in ſinum ſpuunt.* Theocr. Idyll. VI. ejuſque Scholiaſt. item Idyll. VII. verſ 126.

—— Γραία τε παρείη,
Ἅτις ἐπιφθύσδοισα τὰ μὴ καλὰ νόσφιν ἐρύκοι.

Etiam Callim.

Τὸ κόλποισιν ἐπιπτύουσι γυναῖκες.

Hanc vim ſputi etiam ex Aeliano haurimus, qui de columbis lib. I. cap. 15. Ἐκ διαδοχῆς φασὶν ἐπωάζειν τὰς περιστεράς, εἶτα τῶν νεοττῶν γενομένων, ὁ ἄῤῥην ἐμπτύει αὐτοῖς, ἀπελαύνων αὐτῶν τὸν φθόνον, ἵνα μὴ βασκανθῶσι. Nec tantum ad faſcinum arcendum, ſed etiam omina exſpuere familiare, quo forte alluſit Senec. Conſol. ad Marc. cap. 9. *Quis non, ſi admoneatur, ut de ſuis cogitet, tanquam dirum omen reſpuat, & in capita inimicorum abire illa jubeat?* Imo ad omnia quaecunque dira, horribilia, aut averſanda, ut, ſi rabioſum, ſi comitiali morbo correptum vidiſſent. Theophr. Char. περὶ δεισιδαιμονίας. μαινόμενόν τε ἰδὼν, ἢ ἐπίληπτον, φρίξας εἰς κόλπον πτύσαι. Plin. lib. XXVIII. cap. 4. *Deſpuimus comitiales morbos, hoc eſt, contagia regerimus.* Plautus Capt. Act III. ſc. IV. verſ. 23. WOUWER. Haec Tibullum illuſtrant lib. I. eleg. 2.

—— *Ter dictis deſpue carminibus.*

Turnebus d. l. Eſt autem & hoc ex arte venefica. Theocrit. εἰδ. VII.

—— Γραία τε παρείη
Ἅτις ἐπιφθύσδοισα τὰ μὴ καλὰ νόσφιν ἐρύκοι.

Ubi vetus ejus Scholiaſtes; εἰώθασι δὲ αἱ γραῖαι, ὅταν ἐπᾴδωσιν, ἐπιπτύειν. Val. Cato in Diris;

Ter in gremium mecum, inquit, deſpue.

Ad faſcinum enim arcendum in ſinum ſpuebant. Probus commentator Juvenal. ad illum Satyr. VII verſum: *Conſpuitur ſinus.*) *Propter faſcinum* (inquit) *verborum ter ſibi in ſinum ſpuunt, & videntur faſcinum arcere.* Theocritus:

Ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.

In medicina quoque ſolebant deſpuere. Plin. lib. XXVIII. cap. 3. *Veniam à deis ſpei alicujus audaciores petimus in ſinum ſpuendo.* etiam eadem ratione *terna deſpuere in omni medicina mos eſt, atque effectus adjuvare*, ut idem ait, quod & anus haec obſervat. Lindenbrogius in Catal. ad Cir. Barthius in Celr. Virgil. n. 371. ERH. Vide quae eruditiſſimus Meurſius ad Theocrit. Idyll. 6. WEITZ. In venena nihil potentius ſputis in ſinum injectis olim creditum. Theocrit. Idyll. VI. τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον. Idyll. XX. τρὶς εἰς ἐὸν ἔπτυ-

ſinum, quos ipſa praecantatos purpura involverat, admotiſque manibus tentare coepit inguinum vires. Dicto citius nervi paruerunt imperio, manuſque aniculae ingenti motu repleverunt. At illa gaudio exſultans, [a] Vides, inquit, Chryſis mea, vides, quod aquilis leporem excitavi?

[a] PROSELENOS. [a] *No-*

ἔπτυσε κόλπον. Lucian. Apolog. pro mercede conductis. Καὶ ὅτι οὐκ εἰς τὸν κόλπον πτύσας ἐπέγνων. Plin. cap. 9. lib. XXVI. Juvenal. Satyr. VI. vſ. 112. *Conſpuiturque ſinus.* Theophr. Charact. περὶ δεισιδαιμον. Μαινόμενον ἰδὼν ἢ ἐπίληπτον, φρίξας εἰς κόλπον πτύσαι. Ex quibus locis patet hic intelligenda eſſe *in ſinum.* ἁπλῶς tamen ἐμπτύειν, διαπτύειν, προσπτύειν. BOURD. Praeter adductos à commentatoribus, vide plures à doctiſſimo Brouckhuſio laudatos ad Tibull. lib. I. eleg. 2. verſ. 54. & Keuchen. ad Seren. Sammon. cap. 36.

Terque lapillos conjicere] Lapidum in magicis uſus varius. Philoſtr. de vita Apoll. Tyan. lib. VII. [cap. 39. p. 318.] ἀνάπλεω δὲ ἡ τέχνη τοὺς ἐρῶντας μάλιστα. νοσοῦντες γὰρ εὐπαράγωγοι οὕτω νόσον, ὡς καὶ γραιδίοις ὑπὲρ αὐτοῖς διαλέγεσθαι, θαυμαστὸν οἶμαι οὐδὲν πρόσιασι προσιόντες τοῖς σοφισταῖς τούτοις, οἱ κεστόν τε αὐτοῖς φέρειν δώσουσι, καὶ λίθους, τοὺς μὲν ἐκ τῶν τῆς γῆς ἀποῤῥήτων, τοὺς δὲ ἐκ σελήνης τε καὶ ἀστέρων. WOUWEREN. Lege cl. virum Iſaac. Caſaub. ad Theophr. Lapillos magicos θριὰς vocabant. Θριαί. αἱ πρῶται μάντεις, καὶ νύμφαι, καὶ αἱ μαντικαὶ ψῆφοι. Callimach. Schol. in Apoll. [vſ. 45.] Μαντικαὶ ψῆφοι εἰσὶν αἱ θριαί. Λέγονται δὲ αὗται εὑρῆσθαι ὑπὸ τινῶν τριῶν νυμφῶν. Διὰ τοῦτο καὶ Θριαὶ ὠνομάσθησαν οἱονεὶ τριαί. Videtur autem hos lapillos fuiſſe vel craſtallinos, vel iaſpideos. Dionyſ. περιηγ.

Φύει δὲ κρύσταλλον, ἰδ' ἠερόεσσαν ἴασπιν,
Ἐχθρὴν Ἐμπούσῃσι καὶ ἄλλοις εἰδώλοισι.

BOURD.

Praecantatos.] Recte dixit praecantatos, quia vis purpurae cum lapillis iſtis amatoriis e diametro pugnans ſive ἀντιπαθής. ut docet Caſſiodor. Epiſt. 2. lib. I. Hinc Tyriae nuptiarum die purpura induebantur, ut pudicitiae nota. Achill. Tat. lib. II. Ne igitur his calculis noceret κώλυμα μεῖζον, neceſſe fuit illos praecantare. BOURDEL.

Nervi paruerunt imperio] Οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς. Ovid. lib. III. Amor. eleg. 7.

Quid vetat & nervos magicas torpere per artes.

PITH.

Ingenti motu] Legendum, *inquieti motu.* Tibull.

Et inquietus inguina arrigat tumor.

Gruterus Suſpic. lib. IV. cap. 12. ERH. *Metu* Leid. cod. Gonſalius auſus eſt edere, *ingenti tumore*, ſecundum Tibullianum illud,

Et inquietus inguina arrigat tumor.

Reſtituimus omnium ante Gonſalium editionum lectionem. Et neſcio, cur *motus* in hac re diſpliceat, cum in opere venereo ſaepe celebretur. Ovid. lib. II. Amor. 10.

Et mihi contingat Veneris langueſcere motu.

Infra cap. CXL. *Puellae artificium pari motu remunerabat.* vide ſupra ad cap. XX. Ita & *moveri* Plautus Aſin. Act. IV. ſc. I. *equidem illam moveri geſtio.* Lucret. lib. IV. verſ. 1269.

Idque ſua cauſſa conſuerunt ſcorta moveri

Niſi quis malit hic *ingentem motum* explicare incrementum & extenſionem membri virilis. Eo enim modo plantae & arbores *moveri* dicuntur, quae creſcunt, ut egregie oſtendit ſummus Gronovius lib. III. Obſerv. cap. I Et ita *naturalis motus arboris* capiendus in lege VII. ff. de ſervitut. praed. Urbanor. quam male de transplantatione explicat Forner. Rer. quotid. lib. II. cap. I. de radicibus, quas modo huc modo illuc mittit, Janus à Coſta ad Inſtit. tit. de rer. diviſ. §. 31. de omni motu, ſive vegetatione, ſive concuſſione ventorum, ſive alio, Galvanus de uſufr. cap. XLI. num. 3. BURM.

Aliis leporem excitavi] Mentulam erigere. GLOSS. Vet. cod. MS. *aliis.* TORN. Vet. ex. *aliis.* Ovid. III. de Art. am. verſ. 661.

Credula ſi fueris, aliae tua gaudia carpent,
Et lepus hic aliis exagitatus erit.

PITH. Vet. ex. *aliis.* Bene, dum quid melius. Jungermann. Et ſic eſt legendum. Macrobius lib. VI. cap. 5. *Praedicant aurito parente me natum*, Afranii ait verſum eſſe, qui ita in prologo ex perſona Priapi. Quod itaque *aurito parente*, id eſt, lepore, genitum illum divum praedicabant, non puto temerarium. Nam quid hic Petron. velit, facile capitur, & recte aptatur illud Naſonis ex libr. III. de Art. am. verſ. 661.

Credula ſi fueris, aliae tua gaudia carpent,
Et lepus hic aliis exagitatus erit.

Pontanus Not. in Macrob. lib. VI. cap. 5. Jungermannus etiam corrigit, *quod ſaltu leporem excitavi*, quod minus placet: & pro Pontani lectione ſtare videtur, quod Germani dicere ſolent

de

a Nobilis aeſtivas platanus diffuderat umbras,
Et circumtonſae trepidanti vertice pinus,
Et baccis remidita daphne, tremulaeque cupreſſus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis

a POLYAENOS.

Spu-

de recta mentula; *Er raget wie ein Haſenohr*. ERH. *Aliis leporem excitavi* proverbium recte explicat Plautus Poenulo Act. 3. ſc. 3.

Nos tibi palumbum ad aream uſque adduximus,
Nunc te illum melius eſt capere, ſi captum eſſe vis.

BOURDEL. Eruditi fruſtra vexarunt, & *alis leporem excitare* obtruſerunt; neſcio quid de obſcaeno leporis ſenſu commenti. Quaſi vero, etiam ſi pars illa *lepus* diceretur, poſſent alae leporibus affingi. Locus Juvenalis tam facit ad hanc rem, quam alae ad leporem, & quidquid ibi ex Italis poëtis inepte concinnarunt. Vetus lectio in re improba proba eſt, quam viſam docti recipere timuerunt. Qui enim in venatione è cubili leporem excitat, non ſibi illum incitat, ſed ei, à quo capitur, vel occiditur. Sic vetula illa ſtantem faſcini laciniam, nervoſque imperio obſequentes, non ſibi, ſed deluſae Circes uſui ac palpamento futuros excitaverat. Id Ovidii verba à viris doctis adducta evincunt. FERRARIUS. Lib. 1. Elect. cap. 6. Valde ſuſpectum eſt iſtud *quod*, nec ſapit Romanam locutionem. Deinde, cum libri ſcripti *aliis* habent, non *alis*, ſic opinor refingendum, *vides, inquit, Chryſis mea, vides? aliis leporem excitavi.* vel *vides? quem aliis leporem excitavi.* Nam monſtrabat Chryſidi manu ſua tenens Polyaeni terribilem bipennem. Recte ſane *aliis*. Nam in gratiam Circae placandae hoc tum negotium peragebatur, cujus quidem laboris fructus ad ipſam aniculam minime erat perventurus. Bene huc vocant interpretes Ovidii locum ex libro III. Art. amat. verſ. 661. Ipſum *excitandi* verbum eſt à venatione deſumtum. Cicer. III. de Offic. cap. 13. *Suntne igitur inſidiae, tendere plagas, etiamſi excitaturus non ſis, nec agitaturus?* Haec in margine codicis ſui notaverat Brouckhuſius meus. Vid. Senec. 1. de Clement. 16. Phaedr. lib. II. fab. 8.

Cervus nemoroſis excitatus latibulis.

ubi vide Scheffer. BURM.

Nobilis aeſtivas] Deſcriptio loci amoeni. Scalig. in Catalect. ERH. Nob. Nicolaus Heinſius me docuit, hic legendum eſſe, *mobilis*, hoc eſt, vento agitata. Neque aliter apud Statium, ubi perperam vulgo, *nobiles ſylvae*. lib. IV. Sylv. 3. in Domitiana via,

Fervent litora, mobileſque ſylvae.

BOSCH. Retinui *nobilis*. Notiſſima enim & celeberrima inter arbores platanus, circa quam luxuria hujus ſeculi erat maxima. Horat. I. od. 14.

Quamvis Pontica pinus,
Sylvae filia nobilis.

Senec. Thyeſt. verſ. 168.

---- Totus in arduum
Autumnus rapitur, ſylvaque mobilis.

ubi etiam *nobilis* eſt in MSS. Mediceo à prima manu. vide Barth. ad Claudian. Feſcennina verſ. 18. & Urſini Append. ad Ciacc. Triclin. p. 205. ubi docent, ſolitos maxime genio indulgere veteres eruditi luxus homines ſub platano. Neque Veneris gaudia ſub hac arbore contemnebant. vide & confer cum hoc Petronii loco Ariſtaenet. lib. 1. Epiſt. 3. ubi reperies ſub platano fontem amaeniſſimum, & luſciniae cantu aëra mulceri. Hic praemiſit Bourdelotius illud diſtichon: *Dum vivis ſperare* licet, & Hadrian. eum ſecutus, & alii, quod ex Priapelis deſumtum ignorat Leidenſ. & Tragur. BURM.

Trepidanti] Alii, *crepidanti*. PATISS. AUR. Sept. Sever.

Pinea brachia cum trepidant. PITH.

Et baccis redimita daphne, tremulaeque cupreſſus] Lege, *Et baccis daphne redimita, altaeque cupreſſi.* BRASSIC. Pro *daphne* Tragur. *clamne.* Caeterum Heinſius ad Ovid. lib. VI. Met. verſ. 468. citat.

Et lauro redimita Daphne.

Et ita Leidenſ. In Tragur. hic verſus praecedenti praeponebatur.

Aquis errantibus] Sic Autiſiod. ſic Biturig. alii, *trepidantibus*. Pith. alii, *ludentibus*. PATISS. Non movendum. proprie de fluminibus, quae in gyros & anfractus devolvuntur. Horat. lib. II. od. XIX.

Viſendus ater flumine languido
Cocytus errans.

Ovid. lib. 1. Met. verſ. 582.

In mare deducunt feſſas erroribus undas.

Vid. ad Ovid. Epiſt. VIII. 55. Eleganter etiam dicit, amnem *ludere*, id eſt, more ſaltantium non recto curſu tendere, ſed in gyros verſo:

vel

Digitized by Google

Spumeus, & querulo verſabat rore lapillos.
Dignus amore locus; teſtis ſylveſter aëdon,
Atque urbana Progne, quae circum gramina fuſae,
Et molles violas, cantu ſua rura colebant.

Pre-

vel etiam, undis tremulo motu ſubſultaotibus. Haec enim propria vis vocis *ludere*, unde *Ludias undas* Scaliger ad Catulli Carm. XXXII. interpretatur. Elegantius ſeculo ſuo Joſeph. Iſcao. de Bell. Trojan. libr. I. verſ. 83.

Stat dubius novus hoſpes aqua, reditumque fugamque
Ludentis pelagi miratur.

Propert. lib. III. eleg. 16.

Plauſus ab umbroſo qua ludit pontus averno.

ubi vide quae notavit diligentiſſimus Paſſeratius pag. 515. & *alludere* quoque undas dici docet Plin. lib. XXVI. cap. 7. *Tripolium in maritimis naſcitur ſaxis, ubi alludit unda.* Memm. & Leid. *trepidantibus.* BURM.

Verſabat] Alii, *vexabat.* PATISSON. Prima editio & Tragur. codex, *vexabat rore capillos.*

Lapillos] Lege, *capillos.* AUR. Forte, *rore lapillos.* DELBEN. Ita conjectura ducti ſcripſimus, vulgo *capillos.* SAMBUC. Ita lymſam ſuſurrantem deſcribit Virgil. in Copa:

Eſt ſtrepitans rauco murmure rivus aquae.

Horat. Epod. 2.

Ținteſque lymfis obſtrepunt manantibus.

Idem lib. I. epiſt. 10.

Quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum.

Et lib. II. carm. 3.

---- *Quae obliquo laborat*
Lymfa fugax trepidare rivo.

Vide Taubmann. Comment. in Culic. pag. 152. WEITZ. *Capillos* Colb.

Dignus amore locue] Illuſtris Nic. Heinſius ad Ovid. lib. VI. Met. verſ. 461. cum optimis membranis,

Dignus amore locus, teſtis ſylveſtris aëdon
Atque urbana Procne. BOSCH.

Sylveſtris] *Sylveſter*; primae editiones & Traguriensis, quod cur mutandum ſit non capio. Ita ſupra cap. 123. *volucer Fortuna.* Ubi vide.

Jasdon] Forte, *Aëdon.* AURAT. TORN. Biturig. *Tasdon.* Pith. alii *Aëdon.* alii, *hirundo.* alii. *ſylveſtris Aëdon.* PATISS. Lege, *Aëdon.* Ἀηδόνα namque Graeci luſcioiam vocant, qua Graeca dictione non abſtiouit & Virgilius. Baptiſt. Pius Annotation. poſter. cap. 48. ERH. *Silveſtris hirundo* Leid. & Memm. *ſilveſtris iaſdon* Colb. *ſilveſter triaſdon.* Tragur. vid. Maſer. ad Valer. Flacc. III. 213. Recte repoſuerunt *Aëdon.* Judicium coci inter Catalecta Pith. pag. 454.

Tu facis, in lucis ut cantes triſtis Aëdon.

Nemeſ. Ecl. II.

Vocalem longos quae ducit Aëdona cantus.

Lucan. Panegyr.

Sic & Aëdonia ſuperantur voce cicadae.

Urbana Progne] Poſſet ex Aſconio ad Cicer. I. ad Verr. cap. 40. explicari, ubi dicit, *quia chelidon, id eſt, hirundo, urbem frequentat, facete urbanam provinciam Ciceronem dicere Chelidonis meretricis auſpicio ſuſceptam eſſe.* Cerda ad Virgil. XII. 474. ad differentiam ripuariae hirundinis dici putat. Nam intra urbem platanona fuiſſe certum eſt, & in platanone aediculam, in qua torus. Mox poſtea cap. CXXXII. *extra januam ejectus fuit.* Sed doctiſſimus Brouckhuſius vix concoquebat *urbanam* vocari, quae nec miteſcit, aut manſueſcit umquam, nec in urbe crebius, quam in agro, conſpicitur. Quare ille à manu Arbitri fuiſſe credebat *orbata Progne.* nota autem ſatis eſt fabula. BURM.

Quae circum gramina fuſae] Alii, *fuſa.* PATISS. PATISSON. SAMBUC. Heinſius malebat, *quae circum gramine fuſa*, rura gramine circumfuſa. Schultingius vero ad Senec. Suaſor. VII. pag. 48.

Quae, circum gramine fuſo
Et molli viola, cantu ſua rura colebat.

Sed retinui vulgatam, quae optimum efficit ſenſum. Aves illae, *fuſae circa gramina & violas*, eleganter dicuntur, quae temere & paſſim ibi vagantur. Valer. Flacc. lib. I. Arg. verſ. 252.

---- *Molli juvenes funduntur in alga.*

Et verſ. 710.

---- *Primoque in limine Acaſti*
Fuſus humi.

Virgil. lib. I. Aeneid. verſ. 214.

---- *Fuſique per herbam*
Implentur veteris Bacchi.

Stat. V. Theb. verſ. 186.

Jam domibus fuſi, nemorum per opaca ſacrorum
Ditibus indulgent epulis.

Et ita paſſim: & ſic explicabat etiam Ampliſſimus

Cu-

Digitized by Google

Premebat illa reſoluta marmoreis cervicibus aureum torum, myrtoque florenti quietum verberabat. Itaque, ut me vidit, paulum erubuit, heſternae ſcilicet injuriae memor: deinde, ut remotis omnibus ſecundum invitantem conſedi, ramum ſuper oculos meos poſuit, & quaſi pariete interjecto audacior facta: a Quid eſt, inquit, paralytice, ecquid hodie totus

a CIRCE.

Cuperus, niſi quod mallet, *qui circum germina fuſi*, adſcripſerat praeterea ex Senec. Agamem. 436. *fulſuſque tranſtris miles.* & Infra in fragmentis:

Nil metui licito fuſa puella toro.

BURM.

Et molles violas] Sic loquitur & Maro Ecloga v.

Pro molli viola, pro purpureo narciſſo.

Et Aeneid. XI. verſ. 69.

Seu mollis violae, ſeu languentis hyacinthi.

BOSCH. *Ac molles* Torn. Trag.

Sua jura] Biturig. Autiſiod. *ſua ſura.* Pith. PATISSON. Lege, *colebant.* AURAT. *Jura* Memm. *ſuaſura* Colb.

Premebat,] Alii, *tremebat.* PATISSON. *Tremebat*, vet. liber. Vulgo, *fremebat.* SAMBUC. Prima editio *fremebat.* Sed *premebat* rectum. vid. ſupra ad cap. XVIII. & Ovid. Metam. II. 421.

Et pictam poſita pharetram cervice premebat.

Reſoluta] Reclinatam in cubile interpretatur Gonſalius, ſecutus Paſſeratium ad Propert. lib. II. eleg. 34. pag. 396. Sed neſcio, an non ſit *reſoluta*, hilaritatem & Veneris aeſtum facie ſua praeferens. Ut ſupra cap. XCI. *ſolutum gaudio vultum* dixit. Et ita Ovidius Epiſt. XIII. Heroid. verſ. 116. dixit *ſolvi à laetitia.* Ita *curas reſolvere* Virgil. I. Georg. 302. Valer. Flacc. IV. 703. *curas. Somnio reſolutus* dicitur Ovid. Faſt. I. 371. & Quinctil. Declam. XII. 19. Jornand. de reb. Getic. cap. XLIX. *Reſolutus hilaritate.* Rutilius Lupus de figur. ſentent. pag. 6. *Ego arbitrabar filium ad patrem diſſoluto vultu venturum.* Poſſet & *reſoluta* veſtibus ſolutis & aperto corpore explicari. BURM.

Marmoreis civibus] Lege, *cervicibus.* AURAT. Locus mendoſus, forte, *crinibus.* SAMBUC. BRASSIC. Alii, *crinibus.* Lege, *premebat hilare ſoluta marmoreis clunibus aureum torum.* Lipſius Antiq. Lect. libr. I. cap. 8. Non probo. *Reſoluta* eſt in lectulum projecta. ERH.

Aureum thorum] Καλὸν. Ut Virg. *aurea Venus.* WOUWEREN. *Tortum* Trag. *myrthaque* Memm.

Myrtoque floranti] Lege, *florenti.* AURAT. Sic Calliope, ludibundo palmulae tactu vaporans, Fulgentii pectus poëticae pruriginis dulcedine ſpargit. PITH. Probus in Virgil. I. Georg. *Myrtus eſt arbuſcula Veneris ſubjecta tutelae. Caeſar autem Julius, qui trahit ab Aenea genus, idcirco materna myrtus dicta eſt à Virg.* Servius in II. Georg. *Solido Paphiae de robore myrtus*) *Paphiae, Veneriae, à Papho inſula, in qua Venus colitur. Huic autem myrtus conſecrata eſt, vel, quod haec arbor gaudet litoribus, & Venus mari dicitur procreata, vel, quod, ut medicorum indicant libri, haec arbor apta eſt mulierum neceſſitatibus plurimis.* ERH. Tales deliciae Anacreonti in delicias ſuos:

Παρὰ τ̃ σκιὴν, Βάθυλλε,
Κάθισον· καλὸν τὸ δένδρον,
Καλὰς σείει δὲ χαίτας
Μαλακωτάτῳ κλαδίσκῳ.

BOURDEL. Pro *quietum* malebat Lipſius *cubitum.*

Conſedi] Alii, *reſedi.* TORNAES.

Oculos meos] Alii, *ſuos.* TORN. *Suos* Leid. Memm. & vet. cod. neſcio, an non melius, prae pudore ſcilicet. Sic cap. LXXIII. *Riſu excepere fabulam nautae, erubeſcente non mediocriter Tryphaena, vultumque ſuum ſuper cervicem Gitonis amabiliter ponente.* BOSCH. Praecedentem lineam emendavimus. (*conſedit* edidit.) Hic notamus eorum morem, qui veriti ὀρθοῖς ὄμμασιν ὁρᾷν aliquid luminibus opponebant. Quid ſit autem ὄμματι τοῖς ὀρθοῖς ποτιβλέπειν, ut loquitur Theocritus Idyll. E. copioſe nos alibi. BOURDEL.

Quaſi pariete interjecto.] Lucian. In Lapith. Ἐς τὸ μέσον αὐτοῖν κατεκλίθη, ὡς διαστεῖεν ὑπὸ διατειχίσματι αὐτῷ εἰρήνην ἄγοντες. & Ἑταιρ. Διετείχιζες τὸ μεταξὺ ἡμῶν τῷ ἱματίῳ. Harpocrat. v. Ἀποτειχίσαι. Plaut. Truculent. Sc. *Ergone.*

Neve inter vos ſignificetis, ego ero paries, loquere tu.

Lege Pauſan. in Phocicis. BOURDEL.

Quid eſt, inquit] Aliis deeſt, *eſt.* TORN.

Ecquid hodie totus veniſti] Alii, *locus veniſti.* TORN. Sic reſcripſi. alii, *ecquid hodie veniſti.* Pith. alii, *ecquid lotus veniſti.* PATISSON. Lege, *ecquid.* AURAT. Ex conjectura ſcripſi *lotus:* vulgo *totus.* Ita & in Tibullo male eſt *tota* pro *lota.* SAMBUC. Nihil dicam apertius: at iracundae ſic ſolent alloqui *mares inutiles*, ut vocat Marcellus medicus, Cicero in VII. Verrina, *non promtiſſimos*, Plautus, *qui nihil agant*,

 niſi

tus veniſti? Rogas, inquam ego, potius quam tentas? totoque corpore in amplexum ejus immiſſus non precantis uſque ad ſatietatem oſculis fruor. *

CXXXII. Ipſa corporis pulcritudine me ad ſe vocante trahebat ad Venerem. jam pluribus oſculis colliſa labra crepitabant. jam implicitae manus omne genus amoris invenerant. jam alligata mutuo ambitu corpora animarum quoque mixturam fecerant. * *

Ma-

niſi praeſentibus teſtibus. BRASSICAN. Apul. *Arctiſſime namque complexatum me prorſus, ſed totum recepit.* Alciphr. ἐ οὐχ ἠγνωσμένος δεινὸν ἐντυγχάνειν τοῖς ἐμοῖς γράμμασιν, ὅλῃ μοι ἐντυγχάνειν. PITH. Sic Gruter. Suſpic. lib. VII. cap. 8. antea erat, *quod locus veniſti.* ERH. *Totus* obſcoenum. Sic poſtea. *Atque Eumolpo me totum approbavi.* Lucian. Εταιρικ. ubi nunc legitur ὅλος. BOURDEL. Quid ſignificet hoc verbo mulier libidinoſa ſatis apparet. alio ſenſu Cicero lib. XII. ad Att. Ep. 48. *Quam ob rem, ut ante ad te ſcripſi, aut ego ad te totus, aut tu ad me quotus libebit.* *Totus*, id eſt, cum omnibus meis. lib. V. ad famil. ep. 20. *Totum enim ſcribam meum, quem tibi video nunc eſſe ſuſpectum, tibi tradidi.* id eſt, ut nullas operas mihi reſervarem. CUPERUS. *Toto pectore* Colb. *Tantus* volebat Scriver. *Totus* hic notat toto corpore, nullo membro debilis. Infra cap. XL. *Eumolpo me totum adprobavi.* Ita, licet alio ſenſu, Propert. I. eleg. V.

Aut cur ſim toto corpore nullus ego.

BURM.

Non praecantis] Forte, *comprecantis.* TORN. SAMBUC. Lege, *non pernegantis*, ut illam male pertinacem recuſationem puellarum indicet. Lipſ. Antiq. Lect. lib. I. cap. 8. vel, *non pugnantis*: quod Veneribus iſtis ſolenne, ſed ita tamen, ut non aegre ſua ſibi vincantur proditione. Gruter. Suſpic. lib. V. cap. 12. *Non precantis*, pro deprecantis, culpam ſcilicet, quam heri in me admiſit. Meurſ. Animadverſ. miſcell. lib. IV. cap. 32. An legendum, *comprecantis*, id eſt, benedicentis, more faſcinum amolientium? ERH. Id eſt, non deprecantis, non recuſantis, ſed volentis, &, ut dicimus, bene contentae. Plaut. Poenulo Act. V. ſc. 4.

AG. *Siquidem amicitia habenda eſt, cum hoc eſt habenda.*

AD. *Haut precor.* AG. *Multa bona vobis facere vult.*

AD. *Bonus vobis bonis benefecerit.*

SCOPP. *Precantis*, pro deprecantis. Sic apud Terent. *precator* non ſemel pro deprecatore. Heautont. V. 2. *Nec tu oram tibi, neque deprecatorem parares.* Ibid. *Eum precatorem mihi paro.* Donatus: *Precari aliquando idem quod deprecari.* Phorm. I. 2. *Ad precatorem abeam credo, qui mihi ſic oret.* Meurſius Append. ad Theocrit. WEITZ. Sic etiam c. Tragur. Tornaeſius: forte *comprecantis*, pro *non precantis*, quae etiam eſt ſententia Erhardi. MS. quidam ad oram edit. Schonwetter. *non precantis*, id eſt, non dira mihi imprecantis ob heſternam impotentiam. Lipſius: lege, *non pernegantis.* apud Erhard. *non precantis*, id eſt, non jam pellectus & precibus quaſi invitatus, ut heri, ſed ſuopte motu. HADRIAN. Broukhuſius maluiſſet legi *non negantis.* Et tale quid deſiderari manifeſtum eſt. Supra cap. XX. *Non repugnanti puero innumerabilia oſcula dedit.* Boſch. in ora *imprecantis.* Forte, *non deprecantis. praecantis* Tragur. Poſt *furor* deeſt uſque ad cap. CXXXII. *quod ſolum* Colb. & Tragur.

Trahebat] Forte *trahebar.* BURM.

Pluribus oſculis colliſa labra] *Poppyſma* Juvenali. Tibull. lib. I. El. IX. verſ. 57.

— *Ut lenis agatur*

Spiritus, ut ne dent oſcula rapta ſonum.

Implicita manus] Ariſtaenet. ἐ τοῖς ὀικείοις δακτύλοις τὰς ἑαυτῆ περιπλέξας. Euſtath. Ἡ δ' ἀντεφίλει καὶ κατεφίλει με, καὶ κατὰ κισσὸν συνεπλέκετο, καὶ οὕτως ἡμᾶς μυρίαι περιεχόρευον χάριτες. PITH. Eadem apud Theocrit. Idyll. XII.

Προσμάξη γλυκερώτερα χείλεσι χεῖλη.

Quem locum ſic ſuum fecit Julianus imper. Miſopog. γλυκερωτέροις χείλεσι χεῖλη προσμάττων. Idem Theodor. Idyll. Ἀτυνὰ χείλεα θλίβειν. Ariſtaenet. Epiſt. 19. lib. I. Comici paſſim. Catull. Apulej. Anechomeno, Auſon. Hoc vocant μοιμύλλειν & μοιμυᾶν. BOURDEL.

Alligata mutuo ambitu corpora] *Mutuum ambitum* honeſte vocat inſinuantium, ſeu amantum, tenaciſſimum complexum. Unde Horatius *ambitioſam* puellam dicit habilem agilemque in circumplectendo peniti ſſime pullo ſuo: lib. I. od. 36.

Laſcivis hederis ambitioſior.

Guilielm. Plaut. Quaeſt. in Moſtellar. cap. IV. ERH.

Animarum quoque mixturam.] In oſculis notant hanc animarum mixturam Plato poëta, Achill. Tat.

Manifeſtis matrona contumeliis verberata, tandem ad ultionem decurrit, vocatque cubicularios, & me jubet catapygare. Nec contenta mulier tam gravi injuria mea convocat omnes quaſillarias, familiaeque ſordidiſſimam partem, ac me conſpui jubet. Oppono ego manus oculis meis, nulliſque precibus effuſis, quia ſciebam, quid meruiſſem, verberibus ſpu-

Tat. lib. I. Ariſtaenet. Epiſt. 13. lib. II. ἡ μίξις αὐτὴ γλυκεῖα γίνεται τῶν ψυχῶν. BOURDEL. *Quoque* deeſt Leidenſi.

Ad ultionem decurrit, vocatque cubicularios] Lucian. Aſino. ἡ καλεῖ ἤδη δὲ ἰδίους οἰκέτας, καὶ κελεύει με τῶν νώτων μετεώρων κομισθῆναι ἔξω τῆς οἰκίας. Nam & hic turbarat dominae hilaritatem. WOUWER.

Cubicularios] Qui ſint *cubicularii*, docet Lex 103. D. de V. S. Gloſſae; Κοιτωνίτης, *cubicularius*. Scriptoribus mediae aetatis *camerarius*, *Kämmerling*. Bebelius de Abuſione ling. Lat. ERH. Vid. Savaro ad Sidon. II. 2.

Catarogare] Catomis caedere. GLOSSAE. Turneb. *catomo ligare.* forſan, κάτω *rogare.* TORNAES. Vide Turnebum in Juvenalem. DANIEL. Id eſt, fortaſſis, *me jubet catomis caedi.* Scriptor paſſionis S. Viti: *tunc iratus Valerianus juſſit infantem catomis caedi.* Et in paſſione S. Afrae: *Catomis te caedi jubeam.* Subſequitur enim, *verberibus ſputiſque ejectus ſum.* PITH. Alii, *catamolidiare.* Lege, *catomidiare*, hoc eſt, ludi. Spart. in Hadriano. Poſſemus vel alio modo ſanare hanc vomicam, ſed ſilere optimum: nam hujuſmodi deſperatiſſimis locis medelam conjecturis quaerere, andabatarum more digladiari arbitror. WOUWER. Latinum non puto: & vide, ne ſincerius ſit, *ſcato rigare.* ſciunt omnes, quid ſit Graecis τὸ σκατὸν, quod cubicularii maxime mulierum efferunt. Guilielm. Plaut. Quaeſt. in Moſtell. cap. 4. Lege, *catomo ligare.* Turneb. Adverſ. lib. XXVI. cap. 6. eumque ſecutus M. Velſerus Rer. Auguſtan. lib. ad Paſſion. S. Afrae, vel legendum, *catomo dare*, velut Horat. dixit *dare catenis*, & Plaut. *cruci dare.* Schopp. Veriſim. lib. II. cap. 18. & in Arte Critic. ERH. *Saccato rigare.* Aliud meum flagitium, emendatio in textum recepta, quae tamen tutorem habet Lucretium multis in locis. *Saccata*, id eſt, urina. BOURDELOT. Nob. Nicolaus Heinſius emendat, *Et me jubet catomis objurgari.* Supra cap. XXXIV. *Animadvertit Trimalchio, colaphiſque objurgari puerum juſſit.* Olim legendum hariolabar cum Cl. Salmaſio, *& me jubet catomidiari.* Sic apud Spartianum Hadrianus *decoctores bonorum ſuorum catomidiari in amphiteatro juſſit.* BOSCH. Recepi *catomidiare*, quod Salmaſius ad Spartian. Hadrian. cap. XVIII. volebat, & doctorum plurimorum ſuffragiis eſt comprobatum. vide Gronov. lib. IV. Obſerv. cap. 13. Spanhem. ad Callim. Hymn. in Cerer. verſ. 45. hoc Zoſimus lib. V. cap. 2. vocat, κατὰ τῶν τίνοντος παίειν, quem locum adſcripſerat codici ſuo Ampliſſ. Cuperus. Vid. Scalig. ad Manil. vſ. 403. Epiſt. ad Velſer. CXLVI. *Caterogare* habet Hadrian.

Quaſillarias] Genus ancilullarum omnium ſpurciſſimum ac deſpicatiſſimum. GLOSSAE. Turneb. *quaeſitarias.* alii, *quaſſillarias.* TORNAES. Forte, *quaeſitarias. Quaeſitaria*, μεταίτις & ἐπαίτις, mendica, à *quaerendo*, ut *rogator* à *rogando.* DANIEL. Forte, *quaeſtuarias.* RITTERSH. *Quaſillarias* recta lectio, non vero illa *quaeſitarias*, *quaeſtuarias.* BOURDEL. Ancillas quaſillis affixas. Douza Praecidan. pro Tibull. cap. XIV. Tibullus, *preſſumque quaſillo ſcortum*, qualem ancillam intellexit & Juvenal. Satyr. II. verſ. 57.

Horrida quale facit reſidens in codice pellex.

Scalig. ad Tibull. Alii, *quaſſitarias.* videtur legendum, *quaeſitarias*, & *quaeſitaria* eſſe mendica à *quaerendo*, ut à Graecis μεταίτης & ἐπαίτης vocatur, & à Latinis *rogator.* Turneb. Adverſ. lib. XXVI. cap. 6. An legendum, *quaeſtuarias?* Balbus Catholico; *Quaeſtuariae dicuntur meretrices, quae quaeſtu corporis vivunt.* Irenaeus lib. I. cap. 20. adverſus Haereſ. de Simone mago; *Hic Helenam quandam, quam ipſe a Tyro civitate Phoenices quaeſtuariam cum redemiſſet, ſecum circumducebat*, &c. Quod Euſebius ex Juſtini Apolog. I. exponit, πρότερον ἐπὶ τέγους σταθεῖσαν ἐν Σύρῳ τῆς Φοινίκης, Hiſt. Eccleſiaſt. lib. II. cap. 13. ubi videndus Jacob. Grynaeus in Annotat. ERH.

Conſpui] Ut poſtea *verberibus ſputiſque.* BOURDEL. De hoc contumeliae ſummae genere vid. Barth. ad Claudian. de IV. Conſ. Honor. verſ. 404. & Adverſ. lib. XXIII. cap. 24.

Oppono ego manus oculis] Ovid. Faſt. III. 46.

Virgineas oculis oppoſuiſſe manus.

PITH. Legend. Terent. Phorm. Act. I. ſc. 7. BOURD. Ovid. Metam. II. 276. XII. 385. VI. Faſt. 614. III. Art. am. 384.

Nullis precibus] Lege cum Memm. cod. *multiſque precibus.* BOSCH. Qui in flagitio deprehenduntur, nullum verbum poſſunt proloqui, quia ſciunt, quid meruerunt. Plaut. Caſin. ſc. ult. *Vapulo ego hercle, mutus tamen.* Terent. Andr. Act. I. ſc. 5.

Digitized by Google

ſputiſque extra januam ejectus ſum. Ejicitur & Proſelenos, Chryſis vapulat, totaque familia triſtis inter ſe muſſat, quaeritque, quis dominae hilaritatem confuderit. * *

Itaque denſatis vibicibus panthera maculoſior verberum notas arte contexi, ne aut Eumolpus contumelia mea hilarior fieret, aut triſtior Giton. Quod ſolum igitur ſalvo pudore poteram confingere, languorem ſimulare coepi, condituſque lectulo totum ignem furoris in eam converti, quae mihi omnium malorum cauſſa fuerat.

Ter corripui terribilem manu bipennem.

Ter

Obſtupui. cenſen' ullum me verbum potuiſſe proloqui,
Aut ullam cauſſam ineptam ſaltem, falſam, iniquam. obmutui.

Dio lib. XIV. in oratione Caleni. Achill. Tat. lib. VII. Gregor. Nazianz. Orat. de pace II. Rationem reddit Apulej. Apolog. I. *Naturâ vox innocentiae, ſilentium maleficio, diſtributa.* BOURDEL.

Verberibus ſputiſque] Sen. *Cum modo per populi levatus manus, & obrutus ſputis per forum traheretur.* Muſon. πληγῆναι, ἐμπτυσθῆναι, ὡς τὸ χαλεπώτατον πληγή. PITH. Summum contumeliae genus verberari & conſpui. D. Marcus cap. XIV. καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ κολαφίζειν αὐτὸν. cap. XV. καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ. Lucian. Κατάπλ. καὶ κὀνδυλους ἔπαιε, καὶ καταπτύσας μου. Conviv. ſeu Lapith. ἀπέπτυσέ τε τὸν Ζηνόθεμιν, καὶ ἔμελλε παίσειν κατὰ κόρρης. Idem Aſino: ἐπειδή με πάντα ἀνθρώπινα ἔχοντα, προσεπτύσατέ μοι, &c. Seneca libro, Quod in ſap. non cadat injur. lib. III. de Ira cap. XXVIII. Xiphil. Auguſto. WOUW.

Ejicitur &] Alludit ad matronarum impotentiam, quae, peccante marito, vel amatore, bilem, quam in illos evomere non poſſunt, aut omnem non valent, in famulitium deinde miſeraeque familiae terga egerunt. Barth. Adverſ. lib. V. cap. 8.

Muſſat.] Μύζει. βαύζει Heſych. apud quem male χρύψαι pro μύξαι, & male interpretatum ἠρέμα κράξαι pro ἠρέμα κρ. Grammatici dicunt ὑλακτῆσαι. BOURD.

Confuderit.] Ita *quietem confundere* Quinctil. Declam. II.

Penſatis vicibus] Lege, *vibicibus*, vel *viribus*. Putſchius. illud magis eſt. ERH. Gronov. lib. IV. Obſerv. 13. mavult *penſatis vicibus*, quem vide. *Vicibus* Leidenſ.

Hilarior fieret, aut triſtior] Theognis:

Μηδὲ τό γ' ἀπρήκτοισιν ἐπ' ἔργμασιν ἄλγος ἀέξειν, &c.

Μηδ' ἄνθρωπ' ἐχθροὺς, μηδὲ φίλους ἀνία.

PITH.

Salvo pudore] *Honore* habet Memmii codex. BOSCH.

Poteram contingere] Biturig. *poterat contingere, languorem ſimulavi*, Pith. PATISSON. Alii, *contingere*. Palmer. inducit, ut alienum, in Spicileg. ERH. *Contingere* Colb. Leid. Tragur.

Simulare coepi] Alii, *ſimulavi*. PATISSON. *Simulavi*, vet. cod. vulgo, *putavi*. SAMBUC. Lege, *inſimulare coepi*. *Languor* proprie in palaeſtra Veneris, cum à lucta nervos paralyſis occupavit. Lipſ. Antiq. Lect. lib. I. cap. 8. ERH. *Simulavi conditusque* Colb. *putavi* Tragur.

Lectulo] Alii, *lecticulo*. PATISSON. Ita Tragur.

In eam converti] Sic ſtatim; *namque illa metu frigidior*. Et iterum; *& illa ſolo fixos*. Similiter in Priapej.

Heu, heu me miſerum! quod iſta lignum eſt.

Petronius quoque in neutro cap. CXXXIV. *Niſi illud tam rigidum reddidero, quam cornu.* quomodo & in Priapej.

Quod partem madidam mei videtis.

Quae praeciſa provocabula videntur per ἀντονομασίαν & κατ' ἐξοχὴν de illa parte corporis dici, ſine qua id dici quod ſumus, non poſſumus, atque adeo ſine qua genus humanum periret. ita enim deſcribit Huguitio; *Penis à penetro, quod eſt officium ejus circa juncturam humani generis.* ERH.

Omniumve malorum] Lege, *vel malorum*. AUR. Dele τὸ, *Ve*. BRASS.

Ter corripui] Hippocrates de Scythis in lib. De aëre, aquis, loc. PITH. Luſus Sotadicus. Scalig. in Catal. ERH.

Terribilem] Alii, *terribili*. PATISSON. Catalect.

Heu, heu me miſerum! quod iſta lignum eſt,
Quae me terribilem facit videri.

Et

Huc adde quod me terribilem deum fuſte.

PITH. Columella lib. X.

Ar-

Ter languidior coliculi tepente thyrſo,
Ferrum timui, quod trepido male dabat uſum.
Nec jam poteram, quod modo conficere libebat.
Namque illa, metu frigidior rigente bruma,
Confugerat in viſcera, mille operta rugis.
Ita non potui ſupplicio caput aperire:
Sed furciferae mortifero timore luſus,
Ad verba, magis quae poterant nocere, fugi.

Erectus igitur in cubitum hac fere oratione contumacem vexavi: Quid dicis,

Arboris antiquae numen venerare Ithyphalli
Terribilis membri.

WOUWER. *Terribili* Memm. & Leid.

Bipennem] Martial. lib. XI. Epig. 73.

Drauci nata ſui vocat bipennem.

PITH. Juvenal. Sat. VI. verſ. 657.

Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
Inſulſam & fatuam dextra laevaque tenebat.

WOUWER. Id eſt, mentulam. Schopp. In Priap. Carmin. 19. ſed, qui obſcoena omnia cogitat, ipſe obſcoenus eſt. *Bipennem* appellat ferrum illud biceps, quo volebat partem illam abſcindere, à forma ſic dictam, quae erat hujuſmodi, à qua & *anceps ſecuris* dicitur: Gazae δίστομος ἀξίνη, Heſychio πέλεκυς δίστομος, & ἀμφίστομος. Formam expreſſit Simmias Rhodius, quam vide. ERH. *Pennem* Tragur. quaſi *penem*.

Coliculi repente] Deleatur virgulae nota. Pith PATISSON. Gloſſae, *Coliculus*, κραμβία, καυλία. WOUWER. *Repente* Leid.

Thyrſo] Hic obſcoene pro mentula. GLOSS. Suetonius Auguſto: *Thyrſus lactuculae*. Plinius lib. XIX. de braſſica mea. Utitur & Columella in Hortulo. recte vero: *languidior caulis thyrſo.* Sic Plaut. Sticho: *Non magis ſtare poteſt, quam fungus imbri.* Octavius Horatianus, minime malus autor, dixit *vitium turiones molliſſimos.* BRASSIC. Pace Grammaticorum mihi liceat ex adverbio participium facere, minima mutatione, & ſcribere, *tepente thyrſo.* Thyrſus enim coliculi, ubi intepuit, ſit languidior. Diſſimile autem non illud Catullianum Carm. LXVIII.

Languidior tenera cui pendens ſicula beta.

RICH. Hinc *thyrſum* pro mentula poſuit Apulej. in Anechom. *Languidus thyrſus*, id eſt, remiſſa mentula. Schopp. Comm. in Anechom. Apul. Contingit Schoppio, quod hominibus nequam, qui, ſemel tales, ſemper praeſumuntur nequam, ut eſt in Regula Bonifacii Papae in Decretalibus relata. ERH. Eſt aliud nequitiae genus longe periculoſius, quam cujus Schoppius accuſatur. Quamquam nullius nego, ubi non de ipſis vocibus agitur, nuditatem noſtram modeſta circumlocutione veſtiendam. Caeterum in iſtis 2. verſiculis *Ter languidior--uſum* latet proſopopoeia membri languentis. Et in prioris verſus *bipennem* abſque dubio amphibolia eſt. patet ex forma ancipitis ſecuris, qua ad hanc rem uſurus erat. Virgil. IV. Georg.

Ure ſata: & validam in vires molire bipennem.

HADR.

Ferrum timui] Alii, *tremui*. PATISSON.

Male dabat uſum] Alii, *dabat mali uſum*. PATISSON.

Mille operta] Alii, *male*. PATISSON.

Ita non potui] Alii, *jam non potui*. TORN. Sic vet. cod. vulgo, *jam*. SAMB.

Supplicio] Biturig. *ſupplicii*. Pith. PATISS.

Timore luſus] Alii, *luſis*. TORN. Lege, *luſus*. AUR.

Erectus igitur in cubitum] Fulgent. *Adſtiti propter ego erectus in cubitum veneratus verboſam viraginem.* PITH. Plautus: *Aedificat, columnam mento fecit ſuo.* Lucianus in Dialog. de Mercede conduct. ſcribit, Herculem, hoſpitem Pholi Centauri, ſic à pictoribus expreſſum fuiſſe, ut altero cubito humi fixo inniteretur, & dextera ſcyphum tolleret. BRASSIC. Lucian. περὶ πενθ. πῶς Διὸς ῥ᾽ ἂν λέγῃ ταῦτα ὁ νεκρὸς ἐπιστραφεὶς, ἀνακλίνας αὑτὸν ἐπ᾽ ἀγκῶνος. WOUW. Qui repente erant ex ſomnio quodam turbulento exciti, erigebantur in cubitum. Homer. Iliad. K. ὀρθωθεὶς δ᾽ ἄρ᾽ ἐπ᾽ ἀγκῶνος. Aemil. Probus in Attico. *Hos ut veniſſe vidit, in cubitum nixus.* Propert. Eleg. 3. lib. I. Q. Curtius lib. III. 6. Fulgent. Mythol. prol. Sic Hercules depingi ſolitus. Lucian. Lapith. κείμενος ἐπ᾽ ἀγκῶνος, οἷον τὸν

dicis, inquam, omnium hominum deorumque pudor? nam, nec nominare quidem te inter res ſerias, fas eſt. Hoc de te merui, ut me in coelo poſitum ad inferos traheres? ut traduceres annos primo florentes vigore, ſenectaeque ultimae mihi laſſitudinem imponeres? ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE. Haec ut iratus effudi,

Illa

Ἡρακλέα χαίροντα. Idem poſt & tractatu de Luctu. BOURD. Ovid. Metamorph. II. 343.

Ille cruore fluens cubito tamen allevat artus.

Vide Freinshem. ad Curt. lib. III. cap. 6. De hoc vero geſtu ſedentium in lectis plura notavit Paſſeratius ad Propert. lib. I. eleg. 3. pag. 157.

Ac fere oratione contumacem vexavi] Lege, *hac fere*. AUR. Dixerat antea: *Confugerat in viſcera mille operta rugis*. BOURD. *Vexavi contumacem* Trag.

Quid dicis, inquam] Supra cap. IX. *Quid dicis, inquam, muliebris patientiae ſcortum, cujus ne ſpiritus purus eſt*. BOSCH. Vide ſupra ad cap. LXXI.

Hominum deorumque pudor] Claudianus in Eutrop. lib. I. verſ. 9.

Heu terrae coelique pudor! ——

WEITZ.

Nec nominare quidem te fas eſt] In rebus mali ominis δυσφημίας vitandae cauſa, plerumque veteres perſonae nomen ſupprimere ſolebant. Sic Aelianus de regis cujuſdam Thracum crudelitate dicturus, lib. V. cap. II. ita praefatus eſt: τὸ δ' ὄνομα λεγέτω ἄλλος. Sic inter varia conviciorum exempla hoc etiam ab Ulpiano relatum eſt, *filius non nominandus*, in leg. 3. princ. ff. de lib. & poſth. Et in ludicro Grunnii Porcelli teſtamento: *Et nec nominando do, lego, ac dimitto popam ac piſtillum*. Eodem ſenſu *non dicendus filius* apud Apulejum ſub finem lib. V. Metamorphoſ. vel, *cum gemitu nominandus*, ut apud Ammian. Marcellinum lib. XXVIII. *Graſſabatur per ſtrages multiplices fortunarum homo cum gemitu nominandus*. Rudolph. Fornerius lib. V. Rer. quotidian. cap. 28. WEITZ.

Hoc de te merui.] Attius. *Atque ita de illis merui*. Propert. Eleg. 5. lib. II. Sic antea *hoc a diis meruimus*. BOURD.

Ut me in coelo poſitum ad inferos traheres] Pallades Anthol. VII. εἰς τύχην.

Τοὺς δ' ἀπὸ τῶν νεφελῶν εἰς ἀΐδην κατάγει.

DOUZA F. Dixi ſupra ex Eraſmo, *in coelo eſſe*, quid ſit. Eo alluſit Horatius, cum ait lib. I. od. I. *Diis miſcent ſuperis*, id eſt, beatum me & celebrem reddunt. Et Theocrit. in Hodoeporis;

—— Ἐς οὐρανὸν ὔμμιν ἁλεῦμαι.

id eſt, *in coelum vobis ſaliam*. Ex adverſo, qui repente decidunt à ſumma felicitate, dicunt *ad inferos trahi, & ex aſtris decidiſſe*. M. Tull. ad Attic. lib. II. de Pompejo: *O ſpectaculum uni Craſſo jucundum, caeteris non item. Nam, quia deciderat ex aſtris potius, quam progreſſus videbatur*. Gilb. Cognatus in Adagior. ſyllog. Sic de *Lucifero*, hoc eſt, Aſſyriorum rege, Iſaias propheta, cap. XIV. verſ. 12. *Qui ad coelos uſque elatus eras, ad inferos deturbaberis*. Et Chriſtus apud Matth. cap. II. verſ. 23. *Et tu Capharnaum, numquid uſque in coelum exaltabaris? uſque in infernum deſcendes*. Dinamius epiſt. ad diſcipulum; *Deus nos invitat ad coelum, quos diabolus in infernum mergit*. ERH. Idem natat in ſingulis auctorum paginis. Cicer. epiſt. 21. lib. II. ad Attic. Propert. Eleg. 8. lib. I. Lucan. VII. Sil. Ital. I. Tacit. Annal. IV. Marcell. in *Cituma*. Hoc ita exponit Theocrit. Idyll. XXX.

Χ' ὤσαν μὲν σὺ θέλῃς, μακάρεσσιν ἴσαν ἄγω
Ἀμέραν, ὄκκα δ' οὐκ ἐθέλῃς τύ, μάλ' ἐν σκότῳ.

BOURD. Vide ſupra ad cap. XXXVI. Cicer. Philipp. II. cap. 42. *Collegam quidem de coelo detraxiſti, effeciſtique non tu quidem etiam nunc, ut ſit ſimilis tui, ſed certe ut diſſimilis eſſet ſui*. Juſtin. lib. V. cap. 5. *Cui paulo ante omnem humanam opem interdixerant, eum, ſi queant, in coelo poſuiſſe cupiunt*. Sophocl. Oedip. Colon. verſ. 372.

Ὡς αὐτίκ' Ἄργος ἢ τὸ Καδμείων πέδον
Τιμῇ καθέξον, ἢ πρὸς οὐρανὸν βιβῶν.

Ut vel Argos vel Thebas
Detrimentis adficiat, vel ad coelum evehat.

BURM.

Traduceres] Publicae contumeliae exponeres, ſupra cap. XVI. Haec, *ut traduceres* ad *illa ſola* deſunt Colb. & Tragur.

Ultimae mihi] Barth. lib. LVII. Adverſ. cap. 8. legit, *juveni*.

Apodixin defunctoriam] Libellus, quo oſtendit quiſpiam, ſe defunctum eſſe; hic remiſſio ſenilis aetatis. GLOSS. Id eſt, remiſſionem ſenilis aetatis, ut explicat Cujacius lib. X. Cod. tit. 22. de apochis publicis. In Paſſione S. Georgii; O *apodixin*

Illa ſolo fixos oculos averſa tenebat:
Nec magis incepto vultus ſermone movetur,
Quam lentae ſalices, laſſove papavera collo.

Nec minus ego, tam foeda objurgatione finita, poenitentiam agere ſermonis mei coepi, ſecretoque rubore perfundi, quod, oblitus verecundiae meae,

dixin carminum, ô inlecebra maleficiorum ſtuorum, ubi *apodixis* videtur accipi pro liberatione, ut puto; Gallice, *ô la belle delivrance*: aut pro oſtentatione, Gallice, *ô la belle monſtre, la belle parade*. DANIEL. Apocham. PITH. Ἀποδεῖξαι, eſt JCtis proteſtari: ἀπολειπτικὴ ἀπόδειξις, eſt ἀποχὴ ſeu cautio receptae pecuniae. *Apodixis defunctoria*, libellus, quo oſtendit quiſpiam ſe defunctum eſſe, quod eſt, profiteri defunctoriam. WOUWER. Remiſſionem ſenilis aetatis. Cujac. Paratit. Cod. lib. x. tit. 22. de apoch. publ. *Apodixis* eſt apocha, ſecuritas. Broſſaeus in Caſſiodor. Var. lib. 11. ep. 7. Huguitio; *Apodixes, oſtenſio, fantaſia, probatio, experimentum, virtus, poteſtas*. In vita B. Agnetis: *Ad filium meum voluiſti apodixen tuae artis magicae demonſtrare*. Auctor Mamotracti. ERH. Apodixis eſt aetatis ſervilis remiſſio. ut recte v. Cl. Jac. Cujacius interpretatur ad Paratit. Cod. Hoc ſic intelligi debere patet ex ipſo Petronio lineis praecedentibus. *Ut traduceres annos primo florentes vigore, ſenectaeque ultimue mihi laſſitudinem imponeres*. BOURD. Conf. Plin. Medic. 11. 38. Barth. Adverſ. 111. 8. Omnes hic interpretes aliena effutierunt, ſolus verum ſenſum vidit ſummus Gronovius lib. iv. Obſerv. cap. 13. quem conſule.

Fixas oculos] Lege, *fixos*. AUR. Virg. verſus. BRASSIC. Supra hoc cap. *illa metu frigidior*. Arnob. *Priapum circumferentem res illas praeliorum expeditioni paratas*. Catull. Carm. LXVII.

---- Unde foret nervoſius illud.

WOUWER. Ex illo libr. 1. Aeneid. *Diva ſolo fixos*, & illo libr. vi. 469. *Illa ſolo fixos*, &c. *Nec magis*, &c.

Quam ſi dura ſilex aut ſtet Marpeſia cautes.

Ultimus partim ex Eclog. v. Virg. *Lenta ſalix quantum*, &c. partim Aeneid. ix. *Laſſove papavera collo*. Jungermannus. ERH.

Averſa] Alii, *diverſa*. TORN. *Adverſa* Tragur.

Incepto] Alii *incerto*. PATISS. Lege, *incepte*. AUR. Vet. cod. *inepto*. SAMB.

Vultum] *Vultus* primae editiones & Tragur. Sequens verſus *Quam tentae* deeſt Colbertino, qui & mox *finitam* habet.

Penitentiam agere] Auctor Dialogi de oratoribus cap. xv. *Neque illius, inquit, ſermonis mei poententiam ago*. ubi Pithoeus notat, in exemplari Italico adſcriptum fuiſſe. *Eadem verba ſunt Petronii*, quod non cepit; & male ad argumentum, quod ſub initio Satyrici Petronius tractat, retulit, cum ſolam hanc phraſin Tacito cum Petronio communem eſſe voluerit, quiſquis ille fuit, qui haec adſcripſit. Locutus ita & Valerius Maximus, Sulpit. Sever. 1. 44. & alii. BURM.

Rubore perfundi] *Perfundi rubore*, probitatis eſt indicium. Unde illud Terentianum: *Erubuit, ſalva res eſt*. Diogenes, auctore Laërtio, cum videret adoleſcentulum erubuiſſe, *confide*, ait, *fili; hujuſmodi eſt virtutis color*. Scholiaſt. Juvenal. ad Satyr. 11. pag. 105. Sidonius lib. 1. epiſt. 2. *Juvenili rubore ſuffunditur, namque huic illi crebro colorem non ira, ſed verecundia, facit*. Radevicus Friſingenſis in Chronic. *Lactea cutis, & quae juvenili rubore ſuffundatur*. Eucherius Lugdunenſ. Comment. in 1. Reg. 14. *Sicut pudor, quod aetatum viridiorum magnum eſt ornamentum*. Videndus Savaro Not. ad Sidon. lib. 1. epiſt. 2. pag. 11. WEITZ.

Cum ea parte corporis] Stoïcum eſt. Ita de *menta* puſilla Cicero jocatur. Et ille:

Eſt olus, in noſtris paſſim quod naſcitur hortis,
Quod ſi diminuas, jam cara, non olus eſt.

Nam *mentae* diminutivum eſt *mentula*. Et tamen Socrates à *Conno* fidibus didicit BRASSIC. Cael. Aurel. acutar. paſſ. lib. 111. *Pati eas partes, quarum uſu congreſſus Venerius celebratur*. Ovid. 11. de Arte amandi verſ. 707.

Invenient digiti quod agant in partibus illis,
In quibus occulte ſpicula tingit amor.

Arnob. lib. v. *Partem illam corporis, per quam ſexus foemineus ſobolem ſolet prodere*. WOUWER. *Cum eam parte* Trag. *Verba contulerim* eſt rixatus fuerim. ut Quinctil. Declam. v. *Cum poena ſua rixari*. vid. ad cap. cxii.

Ad cognitionem] Forte, *ad cogitationem*. RITTERSH. Arnob. lib. v. *Propudioſa corporum monſtratur obſcoenitas, objectanturque partes illae, quas pudor communis abſcondere, quas naturalis verecundiae lex jubet, quas inter aures caſtas ſine venia nefas eſt, ac ſine honoribus appellare praefatis*. WOUWER. Lege, *ad cogitationem*. Similis locus apud

Digitized by Google

meae, cum ea parte corporis verba contulerim, quam ne ad cognitionem quidem admittere ſeverioris notae homines ſolent. Mox perfricata diutius fronte, quid autem ego, inquam, mali feci, ſi dolorem meum naturali convitio exoneravi? aut quid eſt, quod in corpore humano ventri maledicere ſolemus, aut gulae, capitique etiam, quum ſaepius dolet? quid? non & Ulixes cum corde litigat ſuo? Et quidem tragici oculos ſuos, tamquam audientes caſtigant. Podagrici pedibus ſuis maledicunt, chiragrici manibus, lippi oculis; & qui offenderunt ſaepe digitos, quidquid doloris habent, in pedes deferunt.

Quid

pud Arnob. *Inſignire bis partibus, quas enumerare, quas perſequi, probus audeat nemo, nec ſine ſummae foeditatis horrore mentis imaginatione concipere.* Meurſius Crit. Arnob. lib. III. cap. 3. ERH. *Cognitionem* rectum putamus. Alii, *cogitationem*. Sed partes illae pudendae vocantur, quod ea pudeat ſeverioris notae homines ad cognitionem, ſive ad oculos, admittere, ut ſit μυδαλέον, κυνπῖον, ἀπόῤῥητον. Sic enim vocant Graeci. BOURDEL. *Solerent* Memm. *cognitionem* Tragur.

Perfricata diutius fronte] Alii, *perfricta*. TORN. Τερατευσάμενος καὶ τρίψας τὸ πρόσωπον. PITH. Cicero lib. I. Epiſtolar. ad Attic. *ut frontem ferias.* Item in Bruto: *frons non percaſſa.* BRASSIC. Apud Lucian. [*Amor.*] quiſpiam de re ſimile verba facturus. Ὁ δὲ δεξιᾷ τὸ πρόσωπον ἀνατρίψας, ἠσυχῇ καὶ μικρὸν ἐπισχὼν, ἄρχεται δέ πη τὰ δέσποινα Ἀφροδίτη, &c. WOUWER. *Confricta d. f. quid ego inquam* Leid. & Memm.

Naturali convitio] Alii, *natali*. TORN. Lege, *tali*. AUR. Vet. cod. *naturali*. SAMB. Ariſtaenetus: Ἅπας γὰρ δι᾽ οἰκοῦν ἀχθόμενος τὴν ψυχὴν τὸ λυποῦν ἐκκαλῶν ἐπικουφίζει τῇ διανοίᾳ τὸ βάρος. &, ut Seneca ait; *Omnis adverſa fortuna habet in querelis levamentum.* DOUZA. F. *Natali* Memm. & Leid. Sed *naturali* eſt huic rei conveniente, ordinario convicio. Vid. ad Vellej. Paterc. BURMAN.

Exoneravi.] Ita Ovid. dixit, *egerere dolorem.* BURM.

Ventri maledicunt.] Senec. cap. 17. lib. In ſap. non cadere iniur. *In pedes ſuos plurima dicebat, & fauces conciſas.* BOURD. Ex Homer. Odyſſ. P. 470. deſumtum probant illa, quae Bergler. adducit ad Alciphron. lib. III. epiſt. 6.

Num & Ulixes] Alii, *num exul Ulixes*. TORNAES. Legendum, *Non & Ulyxes*. Jungermann. ERH. *Non exul Ul.* Leid. & Memm. *num ut Ul.* Tragur.

Cum corde litigat] Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ. PITH. Homerus Odyſſ. Y.

----- Κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει, &c.

Ennius, ut Varro lib. VI. de Ling. Lat. citat,

----- *Animus cum pectore latrat.*

Et:

Τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ᾽ ἔτλης.

Corde feras magno, quoniam graviora tuliſti:

Virgilius lib. I. verſ. 199.

O paſſi graviora, dabit deus his quoque finem.

BRASSIC. Ex Ennio VI. Annal.

Tum cum corde ſuo divûm pater atque hominum rex.

BOURDEL. Verba *& quidem tragici* uſque ad ſequentes verſus *Quid me* deſunt Colb. & Tragur. Pro *quidem* Leid. *quidam*.

Oculos ſuos tanquam audientes] Videtur deeſſe aliquid, ut, *tanquam videntes*, *aut aures tanquam audientes.* BONGARS. Dicere videtur, tragicos interdum oculos ſuos objurgare, tanquam oculi verba eorum audiant. Sed fortaſſe ſcriptum fuit *audientes* pro *odientes*, id eſt, odio habentes, & inviſos ſibi: ut contra veteres dixerunt, *Rodus*, *orum*, *oricula*, *orata*, pro Raudus, aurum, auricula, aurata. Sic apud ipſum Petronium cap. IX. ubi legitur, *in conductum accurri*, v. c. habet *aucucurrit*, quod poſitum fortaſſe, pro occurrit. Veteres autem dixiſſe *odio*, *odis*, & Feſtus docet. *Oſi ſunt*, inquit, *ab odio odis*, *declinaſſe antiquos*, *teſtis C. Gracchus.* Inde participium *odientes*. Sic *odivi* pro odi, legitur in Antonii epiſtola ad Hirtium & Caeſarem: *Mihi quidem conſtat, nec meam contumeliam, nec meorum ferre, nec deſerere partes, quas Pompejus odivit.* RICH. Non puto Petroniano nitori convenire illud *odientes*, quamvis & Fileſacus lib. I. Select. cap. XIV. probet, quod vulgatae interpretationis auctori condono. Sed *audientes* eſt quaſi audire poſſent convicia. BURM.

Quid me conſtricta] Excuſatio laſcivioris materiae. Scalig. in Catal. ERH. Primae editiones & Tragurianus:

Quid

Digitized by Google

Quid me ſpectatis conſtricta fronte Catones,
Damnatiſque novae ſimplicitatis opus?
Sermonis puri non triſtis gratia ridet,
Quodque facit populus, candida lingua refert.
Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia neſcit?

Quid

Quid me ſpectatis conſtricta fronte Catones? Salmaſius ad Capitol. Maxim. & Balb. cap. VI. & ad Tertull. Pall. p. 369. legit *cum ſtricta*. Ut Manil. lib. v. verſ. 106. *ſtrictos Catones* dixit Quinctil. Inſtit. XII. 13. *Alii pigritiae arrogantioris, qui ſubito fronte conſtricta immiſſaque barba, veluti deſpexiſſent oratoria praecepta, paulum aliquid ſederunt in ſcholis philoſophorum, ut deinde in publico triſtes, domi diſſoluti, captarent auctoritatem contemtu caeterorum.* BURM.

Spectatis fronte] Ad imitationem illius in Priap. Carm. VII.

Obliquis pathicae quid me ſpectatis ocellis? ERH.

Catones] Valer. Maxim. lib. II. cap. ult. exem. 8. Plutarch. in Caton. Senec. epiſt. 98. Martialis, alii. ERH.

Damnatiſque novae ſimplicitatis opus] Simplicitatem illam novam non eſſe, ea, quae ſequuntur, declarant. Sciunt autem qui in his literis verſantur, b. & v. ſaepe inter ſe commutari. Itaque puto ſcriptum, à librario fuiſſe, *vonae*, quod poſtea in *novae* depravatum ſit. *Bona vero ſimplicitas*, quae, ut ait Plautus, eſt ſine ulla malitia mala. RICH. Vult docere adoleſcens, vitio ſibi dari non oportere, ſi de rebus voluptariis Latine, hoc eſt, liberius loquatur, & ſuo quidque nomine appellet, contemtis aliorum, qui diverſa ſentiant, reprehenſionibus: nam & illos, qui liberius dicta ferre non poſſunt, falſis opinionibus laborare, ſibi autem fictam gravitatem minime convenire: ipſorum denique deorum vitam ex Epicuri ſententia hoc uno felicem eſſe, quod de aliis parum ſint ſolliciti, neque in alienum judicium ſe componere, aut metu infamiae gravitatem fingere laborarent. Sciopp. Element. Philoſoph. Stoic. moral. cap. 132. ERH. Minime movenda vox. Opponit rigori & ſeveritati priſcae Catonum *novam ſimplicitatem* ſui ſeculi. Non vult ergo, Catones illos exigere ſuum ſermonem ad verecundiam antiquam. Terent. Eunuch. Act. II. ſc. 2. *Olim iſti fuit generi quondam quaeſtus apud ſeclum prius. hoc novum eſt aucupium.* Horat. I. od. 2.

Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrhae, nova monſtra queſtae.

lib. IV. od. 2.

Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit.

& ita paſſim alii. BURM.

Simplicitatis opus] *Simplicitas* verborum eſt, cum rem ſine ullis ambagibus & circumlocutione, ut eſt, ſimpliciter & naturaliter eloquimur. Ita uſurpatur in Priapej. carm. *Obſcure poteram*, &c. ubi Scalig. & carm. *Simpliciter*, &c. ubi Schoppius. Adi Martialis interpretes. ERHARD.

Sermonis puri] *Purum ſermonem*, pro Latino, *Latina oratio*, nuda & obſcoena, quae nulla circuitione ſpurcas res praetextatis verbis loquatur. Martial. *Latine loqui licet*, hoc eſt, ſuis nominibus res appellare. Palmer. in Spicileg. ERH. Forte *ſermonis ſpurii* pro *puri*. Niſi *puri* eſt Latini. quomodo Martialis interpretatione, & in Catal. Virgilii aliquando occultius. Auſon. in Eun. liguritorem, quum flagitium ejus literis Graecis collegiſſet,

Dicere me Latium non decet opprobium.

ANONYM.

Nam, quis concubitus,] Alii, *nam, quis concubitus, Veneris quis gaudia neſcit.* PATISSON. Ita diſtinxit Scaliger, eumque ſecuti Douza in Praecidan. & Sciopp. d. l. vulgo, *Concubitus Veneris, quis gaudia neſcit.* ERH.

Gaudia] Lucret. lib. IV.

Denique tum membris collatis flore fruuntur
Aetatis, jam cum praeſenſit gaudia corpus.

Catull. nupt. Manl. Cato Dir. & alii. WOUWER. Petron. ſupra cap. LXXX. *Pertrectavi gaudio diſpoliatum torum.* Iterum cap. CXIV. *Ultimum hoc gaudium fatis properantibus rape.* Auſonius,

..... Ubi caſſa libido
Foemineos coetus & non ſua bella laceſſit,
Irrita vexato conſumere gaudio lecto.

ERH.

Quis petat] Alii, *petit.* TORN. Apud Scalig. pro *petat* legitur *petit.* in Catal. Lege, *Quis putat in calido membra tepere toro?* Quae lectio nonnihil à Catullo & Cn. Mario lucis mutuatur: quorum iſtius verſus eſt Carm. LXVIII.

Frigida deſerto tepefecit membra cubili.

hujus autem:

 Si

Quid vetat in tepido membra calere thoro?
Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte
Juſſit,

Simuque amicam refice frigidam caldo.

Sciopp. Element. Philoſoph. Stoic. moral. cap. 132. At enim, quis non putat ejus

----- *In calido verba tepere ſono?*

ERH. In Satyrico correxi. *Qui putat in calido membra tepere toro?* id eſt, quis eſt tam rerum liberarum imperitus, tamque ab omni Venere alienus, ut putet in calido lecto, quem concumbentes amatores calfecerunt, membra eſſe tepida? Marius:

Sinuque amicam recipe frigidam caldo.

Catullus de lecto coelibis.

Frigida deſerto tepefecit membra cubili.

SCIOPP. Legendum, *quid vetat.* Conſule Nob. Heinſii notas ad Ovidii Epiſt. x. verſ. 86.

Quid vetat & gladios per latus ire meum?

BOSCH. Vid. ſupra cap. CIV. *Quis petit* Leidenſ.

Calere toro] Lege, *jacere.* AURAT. Vet. cod. *calere.* SAMB. *Calore* Trag.

Ipſe pater veri doctus] Alii, *vera.* TORN. Alii, *ipſe pater veri doctus Epicurus in arce Juſſit & hoc vitam dixit habere deos.* aiii, *Ipſe pater vera doctus Epicurus in arte.* PATISSON. Sic Lucret. ſic ceteri ſuae ſectae auctores *patres* vocant. vide Indicem Giſan. Cic. lib. IV. Acad. *Epicurus, qui voluit ſubvenire erroribus, videtur conturbare veri rationem.* Et libr. I. de Finib. *inſector ille veritatis.* BONGARS. Quamvis priori verſiculo ſit opus tibicine, non ſulciam tamen, ſed leviter duntaxat mutabo poſterioris Initium, & interpungam, hoc modo:

Ipſe pater veri, doctus Epicurus in arte,
Luſit, & hoc vitam dixit habere telos.

Perſpicua ſententia. Ipſe Epicurus, pater veri, ut ille apud Flaccum, *non ſordidus auctor Naturae verique*, doctus in arte, nimirum voluptaria, & amatoria, luſit, indulſit amori ſcilicet ac Veneri: hoc enim plerumque Latinis eſt *ludere.* Livius Andronicus apud Feſtum, in *Adfatim*; *Adfatim edi, bibi, luſi*: quod Graeci, ἔφαγον, ἔπιον, ἠφροδισίασα: ut in Epigrammate Sardanapali apud Athen. lib. XII. ἐγὼ ἐβασίλευσα, καὶ ἄχρι ἑώρων τοῦ ἡλίου φῶς, ἔπιον, ἔφαγον, ἠφροδισίασα. Propertius lib. II. El. III. verſ. 5.

Turba Menandreae fuerat nec Thaidos olim
Tanta, in qua populus luſit Erichthonius.

Catullus in Hymenaeo:

Ludite, ut lubet, & brevi
Liberos date.

Ovid. eleg. 8. lib. I. Amorum:

Ludite formoſae, caſta eſt, quam nemo rogavit.

Plena exemplorum omnia, ſed unum duntaxat addam è Nuptiis Pomponii, apud Nonium in *Condepſere:*

Partem inſipavi, concluſi, indepſui.

Scripſi ego de conjectura, *concluſi*; quamvis in libris Nonii legatur *conluſi.* quod nec inficior defendi poſſe. RICH. Lucretius lib. III. verſ. 9. *Tu pater & rerum inventor.* Cicero de Finibus lib. I. cap. 10. *Inventor ille veritatis.* PITH. Ita & Lucretius Epicurum vocat. Videntur honoris cauſſa philoſophi auctores ſuae doctrinae ſoliti appellare *patres*: ut Academici Platonem, Epicurei Epicurum, Ariſtotelem Peripatetici. nam & ita Cic. lib. III. de Nat. Deor. cap. 9. ubi de Zenone; *nihil igitur affert pater iſte Stoicorum, quare mundum ratione uti putemus.* Giſanius Ind. Lucret. Lambinus ad Lucret. ERH. In variantibus lectionibus notatur, verſu poſteriori aliter legi: *dixit habere deos*, quomodo & Scaliger edendum curavit. Ego in Satyrico monui legendum.

----- *Epicurus inertem*
Juſſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Senſus eſt: inepte agimus nos homines, qui vulgatis laborantes opinionibus res illas Veneris, ut ſubturpiculas, ſuis nominibus exprimere verecundamur, conviciumque & infamiam inde veriti gravitatem ac ſeveritatem fingimus, quum tamen ſapientiſſimus Epicurus, & homo divinus in decretis juſſisque ſuis atque ſcitis, quas κυρίας δόξας vocat, *inertem vitam*, hoc eſt, placidam, moleſtiaque & cura alienorum judiciorum carentem juſſerit, eandemque vitam deos habere dixerit. Ac, ne viderer Criticorum iſtorum ritu ſomniare, non Tibulli ſolum verba attuli:

Me mea paupertas vitae traducat inerti.

ſed hunc quoque Tertull. locum cap. VII. adverſ. Valent. *Sit itaque Bythos iſte* (Deus Valentini) *infinitis retro aevis in maxima & altiſſima quiete, in otio plurimo placidae, &, ut ita dixerim, ſtupentis divinitatis, qualem juſſit Epicurus.* Qui *luſit* malunt, eos ſibi à poëta Veronenſi dictum meminiſſe, velim; *ſatis diu luſiſti nucibus, lubet jam ſervire Thalaſſio.* SCIOPP. Nob. Nicol.

Juſſit, & hanc vitam dixit habere deos.

Ni-col. Heinſius ſic conſtituebat hunc locum,

Ipſe pater Veneri dictis Epicurus in hortis
Luſit, & hanc vitam dixit habere deos.

BOSCH. Varie tentatus locus. Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 20. pag. 531. legit.

Ipſe pater veri doctrinae Epicurus in arce.

Ramireſius de Prado ad Martial. libr. I. Epigr. 4. citat,

Ipſe pater veri, doctuſque Epicurus in arte
Luſit, & hoc vitam dixit habere telos.

Tragurianus codex habet:

Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte
Juſſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

primae editiones itidem, niſi quod *pater veri doctus Epicurus in arce* exhibeant. Unde autem *hortis* intruſerint neſcio, niſi ex fama horum hortorum celeberrima, de quibus vide Taubmann. ad Virgil. Cir. verſ. III. Deinde, *doctum* Epicurum vocari immerito, oſtendit ſagaciſſimus Brouckhuſius ad Propert. libr. III. eleg. 20. vſ. 26. neque etiam capio, qua ratione *horti docti* poſſint dici, ut voluiſſe videtur Menagius, qui ad Laërt. lib. I. Segm. 17. citat

Ipſe pater veri doctis Epicurus in hortis.

Barth. ad Claud. Conſul. Manl. vſ. VI.

Ipſe pater veri docta ſe Epicurus in arce.

Mihi adhuc aqua haeret. Si *horti* hic retinendi eſſent, poſſet fingi:

Ipſe pater veri Actaeis Epicurus in hortis
Luſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Ita *Actaeam terram* infra cap. cxxxv. dixit, & ita paſſim poëtae Atticam vocant. Vid. Gronov. ad Senec. Hippolyt. 900. Meurſ. Regn. Att. I. 3. Ita *Cecropius hortulus* de Epicharmo. Vid. Barth. Adverſar. xx. & Martial. VII. 68.

Hanc ſibi jure petat magni ſenis Atticus hortus.

quae de Epicuro intelligenda. Seneca Epiſt. xx. *praeceptorem veri* appellat. Vid. Daviſ. ad Cicer. I. Tuſcul. cap. 8. Notio verbi *ludere* obſcoena & in lib. Regum I. IV. 20. [& in Epiſt. Paulli ad Corinth. I. x. 7.] BURM.

Epirus in arce] Lege, *Epicurus.* AURAT. Quintilian. lib. XII. *Cicerone tunc arcem eloquentiae tenente.* Quanto vero rectius Epicurum dicit Arbiter *arcem veritatis tenere?* Nam philoſophum hunc è Graecis multi ſic defendunt, ut putent, vix aliquem meliorem extitiſſe. Tale eſt hoc epigramma, titulo Menandri: Anthol. lib. III. cap. 5.

Χαῖρε Νεοκλείδα δίδυμον γένος, ὧν ὁ μὲν ὑμῶν
Πατρίδα δυλοσύνης ῥύσαθ᾽, ὁ δ᾽ ἀφροσύνας.

Neocles pater fuit Themiſtocli, qui ſervitutem à patria fortiſſime depulit. Fuit & alter Neocles pater Epicuri, qui mentes hominum ex denſiſſimis vitiorum tenebris eripuit. Id quod & Lucretius in I. ſcribit:

Qui genus humanum ingenio ſuperavit, & omnes
Reſtinxit ſtellas, exortus uti aetbereus ſol.

Tertullian. in Apologetico cap. XXXVIII. *Licuit Epicureis aliquam voluptatis veritatem decernere, id eſt, animi aequitatem.* Graeci vocant εὐθυμίαν, de qua, tanquam ſummo bono, Cicero in v. lib. de Finib. bonor. & malor. Seneca, & Diogenes Laërtius ſcribunt librum prodidiſſe Democritum: & hodie extat elegantiſſimus Commentarius Plutarchi. BRASSIC. Alii, *in arte.* Lege, *doctos Epicurus amare.* Gul. Canterus Novar. Lect. lib. III. cap. 14. Lambinus Comment. in Lucret. Vel legend.

Ipſe pater veri, doctus Epicurus, in arce
Juſſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Ita hos verſus meliores fecimus, ſed diſtinctione. Amm. Marcellin. lib. XXV. de Juliani virtutibus. *Poſt haec ſerio ad arces confugiens doctrinarum.* Cic. lib. I. de Divinat. *Arcem tu quidem, Quinte, Stoicorum defendis.* Sidonius;

----- Quodcumque Platonis
Ingenium, quod in arce fuit, docet.

Barthius in Ceir. Virgil. numer. 15. & ad Claudian. lib. I. in Rufin. verſ. 335. & ad Conſul. Manlii Theod. verſ. 6. vel denique, *Epicurus inertem.* quomodo Tibullus lib. I. El. I.

Me mea pauperies vitae traducat inerti.

Quoad Latinitatem, *juſſit inertem vitam*, correctioni huic fundus dari poteſt Tertulliani locus, qui legitur in lib. adverſus Valentinianos, cap. VII. *Si itaque Bythos iſte* (Deus Valentini) *infinitis retro aevis, in maxima & altiſſima quiete, in otio plurimo placidae & (ut ita dicam) ſtupentis divinitatis, qualem juſſit Epicurus.* Valde autem fallor aut *jubendi* verbum ad κυρίας δόξας Epicuri reſpicit, quibus ille non tam philoſophi more diſputare, quam domini exemplo jubere videbatur: neque aliter Senecam accipio, ubi ſic ſcribit; *Voluptas illa Epicuri ad parvum & exile* re-

Nihil eſt hominum inepta perſuaſione falſius, nec ficta ſeveritate ineptius.

CXXXIII. Hac declamatione finita Gitona voco, &, Narra mihi, inquam, frater, ſed tua fide, ea nocte, qua te mihi Aſcyltos ſubduxit, uſque in injuriam vigilavit, an contentus fuit vidua pudicaque nocte? Te-

revocatur, &, *quam nos virtuti legem dicimus, eam ille dicit voluptati: jubet illam parere naturae.* Sciopp. Philoſoph. Stoic. moral. cap. 132. Ecce tibi tritalogus nugidoloquides, ut ſententias loquitur! Dicas, in Epicuri ſinu ſomniaſſe, ut Perſiani poëtae in Parnaſſo. Et hanc emendationem exploſit jam Barth. ad Claudian. Conſul. Manl. Theod. verſ. 6. ERH. *Doctis Epicurus in hortis*, defendit Gaſſendus lib. I. de vita Epicuri cap. VI.

Juſſit & hac vitam] Legendum & diſtinguendum;

Ipſe pater veri, doctuſque Epicurus in arte
Luſit, & hoc vitam dixit habere telos.

Ludendi verbum ſubputidum eſt, & laſcivae ſignificationis. Ovid. lib. II. de Arte verſ. 389.

Ludite, ſed furto celetur culpa modeſto.

Et lib. III. verſ. 64.

Ludite, eunt anni more fluentis aquae.

Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epigr. 4. n. 13. & ante eum Richardus. ERH.

Telos] Exitus. GLOSS. Alii, *Telos*. TORN. Varro περὶ αἱρέσεων. *Porro inde ab unoquoque compito ternae viae oriuntur, è quibus ſingulae extimae exitum ac telos habent proprium. A primo compito dextram viam munit Epicurus.* PITH. Athenaeus lib. XII. Ἐπίκουρος ἐν τῷ περὶ τέλους φησὶ, τιμητέον τὸ καλὸν καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ τοιουτότροπα ἐὰν ἡδονὴν παρασκευάζῃ. DOUZA F. Τέλος. ita omnino legendum. Scalig. In Catalect. vel, *dixit avere deos*. Stewech. ad Apul. aut totus locus ita caſtigandus;

Ipſe pater veri doctus Epicurus in arce
Juſſit, & hoc vitam duxit habere telos.

Nam deos tollebat Epicurus, aut certe conjugium inter deos. *Arx* autem Epicuri etiam apud Lucret. & *arx philoſophorum* apud Virg. Ciri;

Si me jam ſumma ſapientia pangeret arce.

Palmer. in Spicileg. vel legendum;

---- *Et hanc vitam dixit habere deos.*

quem verſum nonnulli codices item, ut ego lego, ſcriptum exhibent. Sciopp. d. l. & Barth. ad Claudian. Conſul. Manl. Theod. verſ. 6. ERH. Fruſtra diu pugnatum de veritate hujus lectionis, quam veram cum Scaligero praeſtamus. Praecipua Epicuri philoſophiae capita, ἀλήθεια, τέλος. Recte igitur *in arte veri* & *habere telos*, ut patet apud Senecam, & Athenaeum lib. II. BOURD. *Telos* quoque Scaliger.

Declamatione] Feſtive *declamationem* appellat apud ſe ſolum habitam. ANON.

Narra mihi] Id eſt, dic mihi. Cicer. II. ad Att. 7. *narra mihi. Reges Armenii Patricios ſalutare non ſolent. Tua fide* vero, ut apud Vellej. Paterc. lib II. cap. 63. *Plancus deinde dubia, id eſt, ſua fide, diu quarum eſſet partium ſecum luctatus.* CUPERUS. Supra cap. XLVIII. & CXXIX. Douz. ad Catull. XXI.

Sed] Vide ſupra ad CXXVIII. *dic Chryſis, ſed verum.* prima editio, *ſed eam ſi de ea nocte, qua.* Sambuci, *frater ſi ea nocte, qua.* Tragur. *frater ſed tam ſi de ea nocte qua.*

Sed ea fide] Lege, *ſed bona fide.* AUR. Vel hic locus ſatis doceat, quanti ſit periculi Criticum agere velle. Nam Douſa pater, dum *tua fide* barbarum & Petronio indignum eſſe clamitat, & *tuta fide* reponi jubet, meretur audire, quod Socrates apud Platonem à Protagora: ὦ ἐπαινέσαντες τὸν μείζον ἁμάρτημα ἔχει, ἢ ὁ ἐπαινεθείς. id quod haec Senecae Herc. Furent. planum faciunt vſ. 1175.

---- *Quis meas dederit neci*
Omnes ſimul, profare: quid genitor ſiles:
At tu ede Theſeu, ſed tua, Theſeu, fide.

Et fuit tamen, qui hanc in Douza audaciam notari nollet: ſed nempe is, qui, ut apud Batavos cenaret, poëtam laudavit. SCIOPP. Nihil opus eſt Douziana emendatione. *Tua fide* eſt, quod nos diceremus, jura mihi per animam tuam. ERH. *Si tua fide* Torn. *Sed tamſi de ea* Trag.

Aſcyltos] Lege; *Aſcyltus*. AUR.

Ea nocte] Alii, *ſi ea nocte.* PATISSON. Mendoſa haec corrigenda in hunc modum: *frater de ea nocte, qua te mihi Aſcyltas ſubduxit, ſi uſque ad injuriam vigilavit* BRASSIC.

Uſque injuriam] Lege, *uſque ad injuriam.* AUR. Sic alibi: cap. CXL. *Acceſſit tentaturus, an pateretur injuriam.* Plaut. Aulular. Act. IV. ſcen. 10. verſ. 64. *Ego me injuriam feciſſe filiae fateor tuae, Cereris vigiliis, per vinum.* PITH. Plinius Paneg. cap. XXX. *Uſque ad injuriam ſterilitatis exaruit.*

Digitized by Google

Tetigit puer oculos ſuos, conceptiſque juravit verbis, ſibi ab Aſcylto nullam vim factam: * *Utut res haberet*, *ſpem vultu ſimulavi*, poſitoque in limine genu, ſic deprecatus ſum numina verſu:

Nympharum Bacchique comes, quem pulcra Dione
Divitibus ſylvis numen dedit, inclyta paret
Cui Lesbos, viridiſque Thaſos, quem Lydus adorat
Sertiſluus, templumque tuis imponit Hypaepis:

Huc

ruit. Senec. de Benef. *Non neceſſitatibus tantummodo noſtris proviſum eſt, uſque in delicias amamur.* SCIOPP., Vid. Gundlingiana tom. IV. diſſ. 2. p. 328.

Vidua pudicaque nocte] Ovid. Epiſt. XIX. 69.

Cur ego tot viduas exegi frigida noctes?

PITH. Tranſlatum ex illo Catulli;

Nam te non viduas jacere noctes.

Douza F. ad Catull. epigr. IV. & V. Muretus ibid. ERH. MSS. *Vacua*, quod idem eſt. Horat. lib. I. od. V.

Qui ſemper vacuam, ſemper amabilem.

Taeltus fere omnibus paginis. pro *pudica*, idem MSS. *pura*. Tibull. lib. I.

---- *Puro ſuccubuiſſe toro.*

BOURDEL.

Tetigit puer oculos] Haec deſunt Colb.

Conceptiſſimis verbis] Certa verborum ſormula, quam is juraturo praeit, qui juramentum deſert. GLOSS. Qui ſic jurando pejerabant, nota cenſoria inurebantur. Cicer. pro Cludent. Tangit Plaut. Aſin. Act. III. ſc. BOURD. Supra cap. CXIII. Primae autem editiones & Tragurianus ac Leid. hic habent *conceptiſque*. De jurejurando per oculos v. Paſſerat. ad Propert. lib. I. eleg. XV. pag. 214. cui multum debet Gonſalius.

Juravit, ſibi ab Aſcylto nullam vim factam] Suſpicor, hic inſerendos verſus, qui leguntur in Fragmentis: *Naufragus ejecta*, &c. ſed nihil adſirmo. DOUZA. F.

Ab Aſcylto] Lege, *ab Aſcylta*. AUR.

Poſitoque in limine genu] Scilicet, templi vel ſacelli Priapi, ergo *numina*, hoc eſt, Priapum. ERHARD. *Poſitoque*. MSS. BOSCH. *Sitoque* alii.

Deprecatus ſum numina verſu] Alii, *deprecatur ſua victima verſu*, forte. *ſuaviſſimo verſu*. TORNAES. Forte *ſua crimina*. AUR. Ita V. C. Vulgo, *victima*. forte, *ſuaviſſimo verſu*. SAMB. Leg. *deprecatur numen averſum* ANON. Prima editio *deprecatur ſua victima*, Sambuci & Trag. *deprecatur ſua*. Quicumque vero templum Priapi intrabant, epigramma parietibus inſcripſiſſe notat Scaliger ad Priapejia Carm. XLIX.

Numina] Venerem ſcilicet. BRASSIC.

Quem pulcra Dione] Lege, *quam*. Nam Dionem Veneri matrem tribuit Homerus Iliad. lib. E.

Ἡ δ' ἐν γύνασι πίπτε Διώνης δῖ' Ἀφροδίτη.

Theocritus in Ptolemaeo:

---- Διώνας πότνια κώρα.

BRASSIC. Male, quum reſpiciat Priapum comitem & Bacchi Nympharum. *Nepharum Bacchique* Trag. mox *nomen dedit* Colb. BURM.

Cui Jeſos] Lege, *Lesbos*. AUR. Ita concinnavit atque repoſuit corruptum in vulgatis verſum, *Cui laeſos*, &c. Had. Junius Animadv. lib. VI. cap. 15. ERH. *Cui Leſcos viridesque* Trag.

Lydus] Forte, *Nilus*. AUR.

Septiſluus] Autiſiod. *ſemper fluvius*. PATISS. *Veſtiſluus*, Turnebus. TORN. Turneb. libr. XXVI. Adverſ. cap. 6. legit, *veſtiſluus*. ut apud Auſon. *veſtiſluus Ser*. DANIEL. Lege *veſtiſluus*. veſtes enim Lydorum erant fluxae, ut ex Herodoto conſtat. *Septiſluus* autem *Nilo* convenit, non *Lydo*. Turneb. Adverſar. libr. XXVI. cap. 6. & tacito auctoris nomine Lindenbrog. Var. Lect. in Catalect. ERH. Legimus, *veſtiſluus*, & ratio in proclivi. De *Hypaepis* Ovidius Transformat. lib. VI. verſ. 13.

Orta domo parva, parvis habitabat HYPAEPIS.

BOURD. *Septiſluus*, tres ſcripti BOSCH. Conſtanter veteres *ſeptiſluus*, & ita Trag. & Colb. ſed probo emendationem *veſtiſluus*, quam illuſtrat Paſſer. ad Propert. III. El. 17. pag. 513. Ita auctor Elegiae in obitum Maecenatis verſ. 77.

Lydia te tunicas juſſit laſciva fluentes
Inter lanificas ducere ſaepe ſuas.

ubi philoſophus in clumbi & inepta paraphraſi ſua oſtendit, ſe non noviſſe, quid ſit *ducere tunicas*, quod eſt nere, & texere, ut vulgo *lanam ducere* dixiſſe veteres etiam lexica potuiſſent cum docere. Valer. Flacc. lib. I. verſ. 428..

---- *Quod gemina mater ſpectabile tela*
Duxit opus.

Huc ades, o Bacchi tutor, Dryadumque voluptas,
Et timidas admitte preces: non ſanguine triſti
Perfuſus venio, non templis impius hoſtis
Admovi dextram, ſed inops, & rebus egenus
Adtritis, facinus non toto corpore feci:
Quiſquis peccat inops, minor eſt reus. Hac prece, quaeſo,
Exonera mentem, culpaeque ignoſce minori.
Et, quandoque mihi fortunae arriſerit hora,

Non

De Lydis & eorum ornatu in ſacris Bacchi etiam Avienus deſcr. orb. verſ 1008.

---- *Subeunt haec ſerica ſaepe*
Pallia, & impulſi zephyris agitantur amictus.
Haec linquenda tamen laeto reor omnia Lydo.

De veſtibus autem fluentibus obvia omnia. vide ad Phaedr. lib. v. fab. 1. & alibi. BURM.

Hypaepis] Oppidum Lydiae, alibi *hypaepus* hymnus Dianae ſacer. GLOSS. Alii, *hypaeplis.* PATISSON. Forte, *templiſque tuis imponit honores.* AUR. Lege, *hypaepis.* Ovidius lib. VI. Metamorph. verſ. 13. de Arachne:

Orta domo parva, parvis habitabat hypaepis.

Meminit Strabo. Et Stephanus de Urbibus. Ὕπαιπα πόλις Λυδίας, κληθεῖσα ὑπὸ τὸ ἀντικεί-μενον ὄρος, ὑπὸ τὸ Αἶπος. καλλίστας ἔχει γυναῖκας, δῶρον Ἀφροδίτης. *Hypaepa Lydiae urbs, ſic dicta ab editiore ſitu. habet autem peculiari quodam Veneris beneficio pulcherrimas mulieres.* BRASSIC. Lege, *Hypaepis.* Eſt enim Lydiae oppidulum *Hypaepa*, ut libr. VI. Metamorph. teſtatur Ovid. Alioqui etiam Dianae ſacer hymnus eſt *Hypaepus.* H. Junius Animadverſ. lib. VI. cap. 15. Forte legendum, *ſuis imponis Hypaepis.* Jungermann. Nam *Hypaepa* Lydiae ſicut Veneri, ita & Priapo, ſacra, ut ſcribunt Stephanus & Strabo. HRH. Doctiſſ. viro Th. Munckero omnino legendum videtur, *ſuis Hypaepis:* erat enim Lydorum oppidum. Quando autem templum in iſto oppido Priapo poſitum ait, ſatis indicat, id numini ejus fuiſſe dicatum. BOSCH. *Peplumque.* ANONYM. *Hipeblis* Trag. Reſcriberem *piis imponit Hypaepis.* Hanc enim vocem librarii ſaepe cum *tuus* & *ſuus* confuderunt. Ovid. VII. Metam. 172.

---- *Quod inquit,*
Excudit ore pio conjux ſcelus. ----

ut recte Heinſius ex codicibus MSS. pro *tuo* repoſuit. lib. XIV. Metam. verſ. 813.

---- *Memorique animo pia verba notavi.*

ubi etiam quidam codices *tua.* lib. v. Faſtor. verſ. 49.

Illa patres in honore pio matreſque tuetur.

ita etiam meliores libri: vulgo *ſuo.* *Imponit*, ut ſupra cap. CXVI. *oppidum impoſitum arce ſublimi.* De *Hypaepis* vero vide Triſtan. Comment. Hiſtor. tom. II. pag. 538. BURM.

O Bacchi] *Et Bacchi* Trag. & Colb.

Et timidas] Alii, *ſed timidas.* PATISS. *Tumidas* Colb. *timidas* Tragur.

Non templis impius] Hoc inter maxime impia & deteſtabilia facinora numerabatur. vide Eruditiſſimi Broukhuſii adnotata ad illud Tibull. lib. III. Eleg. 5.

Nec nos ſacrilegos templis admovimus ignes.

Rebus egenus attritis] Horat. lib. II. Sat. 2. *quam nunc acciſis*, &c. DELBEN. Haec obſcoeno ſenſu de languore illo & paralyſi capiunt Gonſallus & Douza. *Rebus egenis adtritus* Leid. *attrictus* Tragur.

Quiſquis peccat inops, minor eſt reus] Ita Virgil. in Culic.

Dignus amor venia, gratum ſi Tartara noſſent
Peccatum minus eſſe. ----

id eſt, quiſquis in gratiam alicujus peccat, minor eſt reus. Scalig. Comment. in Culic. ERH.

Hac prece, quaeſo] Scribe, *queſo.* BRASS.

Culpae minori] Senec. Thyeſte verſ. 135.

Et major placeat culpa minoribus.

ubi ſummus Gronovius haec Petronii verba laudat.

Et quandoque] Id eſt, quandocumque, ut alias ſaepe. SAMB. ERH. Lege, ex vet. cod. *& cum laeta mihi.* BRASS. *Et qñ mihi* Colb. *Quandoque* recte pro *quandocumque* poſitum notant, ut apud Horat. Art. poët. verſ. 359.

---- *Miror & idem*
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.

& ita aureae aetatis ſcriptores fere ſemper.

Fortunae arriſerit hora] Ovidius libr. I. Triſt. eleg. 4.

---- *Vultu ridet fortuna ſereno.*

WEITZ.

Hora] Pith. *aura.* TORN. Lege, *aura.* Scalig. Lipſ. Pith. ERH. Alii, *aura*, & rectius. *Aura* ventum faventem & favorem ſignificat. Hinc *aura popularis*, & *aura favoris popularis*, apud Livium ſaepe. Hinc fortunae aura apud poëtas *favens fortuna* dicitur. Salmaſ. ad Vopiſc. pag. 409.

Non ſine bonore tuum patiar decus: ibit ad aras,
Sancte, tuas bircus, pecoris pater ibit ad aras
Corniger, & querulae foetus ſuis, boſtia lactens;
Spumabit pateris bornus liquor: & ter ovantem
Circa delubrum greſſum feret ebria pubes.

Dum haec ago, ſolertique cura depoſito meo caveo, intravit delubrum anus laceratis crinibus, atraque veſte deformis: extraque veſtibulum me injecta manu duxit, *cuncta timentem.* *

CXXXIV.

409. WEITZ. Hanc vocem cum *aura* confundi docere te poſſunt notae Heinſii ad Ovid. Epiſt. III. verſ. 44. qui in ſecundis curis in hoc Petronii loco *bora* retinet. *Aura* Memm.

Non ſine bonore tuum patiar decus] Quod ſi hoc mihi praeſtiteris, tum ego honorem tuum concelebrabo ſacrificiis, & in decus tuum faciam, ut, &c. *Honor* pro ſacrificio & litatione. Catullus in Priapo de re non abſimili;

Pro queis omnia bonoribus baec neceſſe Priapo
Praeſtare, & domini bortulum vineamque tueri.

Tibullus ad Bacchum lib. I. El. VIII. verſ. 53.

Huc venias bodierne, tibi dum ruris bonoris
Libaque Mopſopio dulcia melle feram.

Petronius in Fragment.

--- *Atque error juſſit inanis*
Agricolas primos Cereri dare meſſis bonores.

Honor etiam pro quovis munere, quo quis honoratur. Germanis *Verebrung.* Cic. ad Tyron. *Honor medico babendus.* An ſic interpretandus Jeſus Sirach, dum cap. XXXVIII. verſ. I. ſcribit; *bonora medicum propter neceſſitatem?* Hinc *bonorarium vinum*, quod regibus & potentibus honoris gratia offertur, ut docet Muret. Var. Lect. lib. II. cap. 5. *Honorem babere alicui* fere Plautus uſurpat, pro, in alicujus gratiam aliquid facere. ERH. Virgil. Aen. I. 335.

Ibit ad aras Sancte tuas bircus] Catullus in Priapo;

Sanguine banc etiam mibi, ſed tacebitis, aram
Barbatus linit birculus, cornipeſque capella.

ERH. Epitheton proprium Bacchi. *Sanctus Sabazius* Apulej. lib. VIII. Mileſ. BOURD.

Sancte tuas] Sic Autiſiodor. niſi quod *decoris* habet, pro *pecoris*, &, *feſtus ſuis boſtia lactens.* in aliis totus hic verſus deeſt. Pith. PATISS. ut & in Torn. Leid. Trag. & Colb.

Pecoris pater corniger] Non taurus, ſed caper. ERH. [Imo vero aries.] Hi duo verſus deſcribunt ſacrificium, de quo Ariſt. Euſtath. Heſych. in Τριτ-τύα, Schol. Ariſtoph. ad Plut. Etymol. in Τριτ-τὺν θυσίαν, qui paulo aliter exponit. BOURD.

Feſtus ſuis] Lege, *Foetus ſuis.* AUR. Ita legendum: vulgo, *feſtus.* SAMB. Ita legendum, non *feſtus*, quod non explicat, quam deſideramus, ſententiam. Turneb. Adverſar. libr. XXVI. cap. 6. ERH.

Spumabat pateris] Lege, *ſpumabit.* AUR. Hieronym. ad Heliod. *Non eſt tantum in eo ſervitus idoli, ſi quis duobus digitulis tbura in buſtum arae jaciat, aut bauſtum paterae poculo fundat merum.* Varro IV. de Ling. Lat. WOUWER. Virg. I. Aeneid. verſ. 738.

----- *Ille impiger bauſit*
Spumantem pateram.

WEITZ.

Hornus liquor] Id eſt, hornotinus, hujus anni. Horat. Epod. II. verſ. 47.

Et borna dulci vina promens dolio.

Et lib. III. Carm. 23. *Horna fruge.* Plautus Moſtell. Act. I. ſc. III. verſ. 3. *Eventus rebus omnibus, velut borna meſſis magna fuit.* Propertius lib. IV. El. III. verſ. 61.

Illa dies bornis caedem denuntiat agnis.

Baſil. Faber in Theſaur. crud. Scholaſtic. WEITZ. Vide Torrent ad Horat. lib. III. od. 23.

Et ter ovantem Circa delubrum greſſum feret ebria pubes] Herodian. lib. V. Virg. VII. Aen. Callim. εἰς Δῆλον. WOUW.

Dum baec ago] Cum Torn. Tragur. Leid. *curaque ſolerti* Leid. & Memm.

Depoſito meo caveo] Ovid. lib. IX. Metam. verſ. 119.

--- *Neſſoque paranti*
Fallere depoſitum.

PITH. Hac mente Claudian. III. de Rapt. Proſ.

Leviuſque meum Trinacria celet
Depoſitum.

Τρύχει μέλαινα Sappho. *furtum* Sueton. Othon. III. BOURD.

Nigraque veſte] Alii, *atraque.* TORN. Hic habitus miſeriarum, ut loquitur Accius apud Cic. Tuſc. Quaeſt. lib. III. cap. 26. *Scindens dolore identidem intonſam comam.* Apul. Mil. II. *Genialem canitiem revellens ſenex.* Hoc obvium paſſim. Sed de veſte, quae luctum & miſerias veſtit, haud mediocres dividiae inter ſcriptores, de quis plene

CXXXIV. *a* Quae ſtriges comederunt nervos tuos? aut quod purgamentum

a PROSELENOS.

ne J. Lipſius ille ingenii & omnis politioris doctrinae princeps, comm. ad Annal. Taciti lib. II. Apulej. Mil. II. *Matronam flebilem fuſca veſte contectam.* Macrob. lib. III. *Mortuam atratus tamquam filiam luxit.* Graecos atratos in luctu minus ambigimus. Xenophon de Athenienſibus, qui parentes lugebant, μέλανα ἱμάτια ἔχοντι. Euripid. in Iphig. Aulid. ubi moritura ad matrem verſ. 1438.

> Μήτ' οὖν γε τὸ σὸν πλόκαμον ἐκτέμῃς τριχὸς,
> Μήτ' ἀμφὶ σῶμα μέλανας ἀμπίσχῃ πέπλους.

Artemid. lib. I. τὸ δὲ μέλαν ἱμάτιον πονηρὸν σημαίνει, οὐ γὰρ οἱ ἀποθανόντες, ἀλλ' οἱ πενθοῦντες τοὺς ἀποθνήσκοντας τοιούτοις χρῶνται. At Lucianus obtendit, Philopſeud. ... μελαίνῃ. Pollux vero lib. IV. οἱ δὲ ἐν δυστυχίαις ὄντες ἢ λυπηρὰ δυσπραξ ἔχοντες, μάλιστα οἱ φυγάδες, ἡ αἰλαια, ἡ χλαῖνα. WOUWER. De veſte lugubri vide Raevardum Conjectan. libr. I. cap. 20. Lipſium Comment. ad Tacit. Annal. lib. II. Savaronem Not. ad Sidonium. ERH.

Cuncta timentem] Abſunt haec ab omnibus editionibus priſcis. *Terentem* habet Hadrianides. Sed in Leid. & Tragur. deſunt ad verba *ac me* ſequente capite.

Quae ſtriges.] Ab his avibus, adhiberi ſolitis in rebus magicis, & de quibus abunde Torrent. ad Horat. veneficae mulieres dictae *ſtrigae.* Glofſ. vet. *Striga* Λαιστρυγὼν & γυνὴ φαρμακίς. Sic lege. Has *volaticas* appellat Feſtus, cujus ratio peti poteſt ex Apuleio lib. III. Mileſ. In MS. legebatur *triglae*, quae dictio, ſi Latina fuiſſet, huic loco recte conveniſſet. Nam triglae etiam nervos comedunt. Athen. cap. 3. lib. I.

> Τρίγλη δ' οὐκ ἐθέλει νεῦρον ἐπιήρανος εἶναι,
> Παρθένου Ἀρτέμιδος γὰρ ἔφυ, καὶ σώματα μισεῖ.

Sic leg. Quid ſit νεῦρον in veneriis docet Euſtath. ad Iliad. X. Lucian. Alexand. de trigla. Nicand. Alexipharm. Suidas. BOURDEL. Vide ſupra cap. LXIII. & Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 5. pag. 436.

Purgamentum] Commoſtrum. BONG. Καθάρματα in trivia projecta aut fluenta. Suidas: Ὀξυθυμία. ὅσα καθαίροντες τὰς οἰκίας Ἀθηναῖοι οὕτως ἔθος εἶχον ἐν ταῖς τριόδοις τιθέναι. quem vide & Heſych. Sed & ἐν τῇ τριόδῳ Ἑκάτης δεῖπνον κείμενον, ut ait Lucian. mortuorum dial. Schol. Ariſtoph. Pluto Act. II. ſc. 4. καὶ δὲ νουμηνίαν οἱ πλούσιοι ἔπεμπον δεῖπνον ἑσπέρας ὡς θυσίαν τῇ Ἑκάτῃ ἐν ταῖς τριόδοις. ἱδρύετο γὰρ τὴν Ἑκάτην ἐν ταῖς τριόδοις, οὐκ ἐπὶ τὰ καθαρμάτων καὶ μιασμάτων ἡ θεός. ait Scholiaſt. Theocr. & ἱερὸν καλεῖ Κόλχοις ἡ Ἑκάτη ταῖς φαρμακοῖς. ἱερέας γὰρ τῆς φαρμακείας ἡ θεός, ait Scholiaſtes Apollon. Huc pertinet quod Burchardus Decret. lib. X. cap. II. *Perſcrutandum eſt, ſi aliquis ſubulcus, ſive venator, vel caeteri hujuſmodi dicant diabolica carmina ſuper panem aut ſuper herbas, aut ſuper quaedam nefaria ligamenta, & haec aut in arbore abſcondat, aut in bivio, aut in trivio projiciat, ut ſua animalia liberet à peſte & clade, & alterius perdat.* Plato l. II. de LL. ubi de veneficis; ἄν ποτε ἄρα ἴδωσί που κήρινα μιμήματα πεπλασμένα εἴτ' ἐπὶ θύραις, εἴτ' ἐπὶ τριόδοις. Vide Horat. lib. I. Sat. 8. Quod in fluenta, Homerus:

> —— Καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.

Nemeſianus Eclog. IV.

> *Quid prodeſt, quod me pagani mater Amyntae*
> *Ter vittis, ter fronde ſacra, ter thure vaporo*
> *Luſtravit, cineresque averſa effudit in amnem,*
> *Incendens vivo crepitantes ſulphure lauros.*

Claudianus IV. Conſ. Honor. 330.

> *Trans caput averſus manibus jaculatur in altum*
> *Secum rapturas cantata piacula taedas.*

Vide locum. Pleniſſime vero Theocritus Idyll. XXV. quem operae inſpexiſſe. WOUW. *Purgamenta*, quae quidem Graeci καθάρματα appellant, quibus februabatur aut expiabatur aliqua noxa, mittebantur in profluentem plerumque, interdum & in mare, interdum in trivium: jacebaturque ab averſis trans caput, ut in Pharmaceutria ſcriptum eſt, nec reſpiciebant, ne eorum aſpectu malum traherent. Ea autem ſecum ſceleris & culpae admiſſae omne nefas omnemque noxam auferre credebant, & contagione quadam aliis tradere, ſi quis tangeret. Itaque erant ea purgamenta omnibus inviſa, ut ea vel pede *calcaſſe* nefarium haberetur & inauſpicatum, & mali alicujus praeſagium. Hanc ſuperſtitionem Cynici irridebant, qui (apud Lucianum ſcriptum eſt) ſaepenumero ovis purgamento veſcebantur. Turneb. Adverſar. libr. XXVI. cap. 7. *Trivia*, τρίοδοι, loci in urbe dicuntur, in quae veteres conjiciebant omnia inquinamenta: ipſaque adeo domorum & urbium purgamenta. καθαρμάτων γὰρ, inquit Euſtathius, ἐκβολαὶ εἰς τὰς τριόδους ἐγίνοντο: & morem multis explicat Harpocration in ὀξυθύμια. Caſaubon. Animadverſ. in Athen. lib. VI. cap. 16. Adde Barth. Animadverſ. ad Claudian. VI. Conſ. Honor. verſ. 330. ERHARD. Sordes purgamentorum in aquas abjicere mos, vel fluviales, vel marinas. Homerus:

—— Εἰς

tum nocte calcaſti in trivio, aut cadaver? Nec à puero quidem te vindicaſti: ſed mollis, debilis, laſſus, tamquam caballus in clivo, & operam & ſudorem perdidiſti, nec contentus ipſe peccare, mihi deos iratos excitaſti, *ac poenas mibi nullas dabis?* [a] Ac me iterum in cellam ſacerdotis nihil

[a] POLYAENOS.

——— Ἐις ἄλα λύματ᾽ ἔβαλλον.

Virgil. Eclog. VIII.

Fer cineres, Amarylli, foras, rivoque fluenti
Tranſque caput jace. ——

Quin etiam in trivia projici ſolita: uti ſuſe haec docet elegantiſſimus Meurſius ad Lycophron. verſ. 1158. & ſeq. WEITZ. Infauſtum erat purgamenta ejecta in trivio calcare, & nocte in ea incidere. De his Auſon. Epigr. 71.

Abjecta in triviis inbumati glabra jacebat,
Teſta bominis.

Lucian. Timon. Plutarch. fin. Lycurg. Theod. Marcil. ad Flavios Suetonii. BOURD. Vid. ſupra cap. LXXIV.

In trivia] Vet. *in truno*, non *in trivio.* Pith. PATISSON. *Intritum*, infauſtum eſt Plauto. BONG. An, *in trivio:* Athenaeus, τρίοδοί τινες ἄνω πρὸς ἀλλήλας ἐγένοντο πλήρεις πάντων ἀποκαθαρμάτων. Unde ἱδρύοντο τὴν Ἑκάτην ἐν ταῖς τριόδοις. Plutarch. χθονία δὲ δεῖπνον Ἑκάτῃ πεμπόμενον εἰς τριόδους ἀποτροπαίων καὶ καθαρσίων ἐπέχει μοῖραν. Sane apud Suetonium in Veſpaſiano ſic habet optimus codex: *Prandente eo canis è trivio manum bumanam intulit, menſaeque ſubjecit.* Auſon. Epigr. 72.

Abjecta in triviis inbumati glabra jacebat
Teſta bominis, nudum jam cute calvitium.

PITH. In trivio abjicebantur vulgo ſordes & purgamenta aedium. Phaedr. lib. I. fab. 27.

Trivio conceptus & educatus ſtercore.

Purgamentum enim proprie de ſtercore & ſimilibus ſordibus, quae in trivia abjiciuntur, dicitur. Ita Columella lib. II. cap. 15. bis terve utitur, cujus locum adducemus, ut medicinam faciamus. *Licet enim quamlibet fraudem, licet è vepribus compitiſque congeſta colligere.* Ita vulgo legitur, ſed egregius codex S. Germani, quem conſuluit N. Heinſius, habet *licet è verpribus & eviis competique congeſta colligere.* Ex cujus corruptae lectionis veſtigiis apparet, legendum eſſe, *licet è vepribus & triviis compitiſque congeſta colligere.* Heinſius malebat *& è viis.* quod eodem redit. Hinc *obſcoenae viae* eleganter in Diris verſ. 280. Obſcoenum proprie enim eſt ſtercus. Columell. Vid. cap. LXXIV. Et haec ratio eſt, cur ſuperſtitioſi hominis characterem hunc faciat Theophraſtus περὶ δεισιδαιμονίας. Καὶ ἐπὶ ταῖς τριόδοις ἀπελθὼν κατὰ κεφαλῆς λούσασθαι. *Et in compitis antequam diſcedat, aqua caput inſperſa luſtrat ſe.* BURM.

Aut cadaver] An δημοσίους φαρμακοὺς intelligit? Δημοσίους δὲ τοὺς λεγομένους φαρμακοὺς, οἵπερ καθαίρουσι τὰς πόλεις τῷ ἑαυτῶν φόνῳ, ἢ τοὺς δημοσίᾳ καὶ ὑπὸ τῆς πόλεως τρεφομένους. ἔτρεφον γάρ τινας Ἀθηναῖοι λίαν ἀγεννεῖς καὶ ἀχρήστους, καὶ ἐν καιρῷ συμφορᾶς τινος ἐπελθούσης τῇ πόλει, λοιμοῦ λέγω, ἢ τοιούτου τινὸς, ἔθυον τούτους ἕνεκα τοῦ καθαρθῆναι τοῦ μιάσματος, οὓς ἐπωνόμαζον καθάρματα. Schol. Ariſtoph. Equit. Act. III. ſcen. ult. Quae illuſtrant illa cap. ult. *Maſſilienſes, quoties peſtilentia laborabant,* &c. Quamquam ominoſum mortuum tangere, imo domum funeſtam ingredi, adeo ut mirum quam formidarint buſta aut ſepulcra. Theophr. Char. περὶ δεισιδαιμ. Καὶ οὔτε ἐπιβῆναι μνήματι, οὔτ᾽ ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν. Gellius lib. X. cap. 15. *Locum, in quo buſtum eſt, numquam ingreditur: mortuum numquam attingit.* Apul. Apolog. *omnia noctium occurſacula, omnia buſtorum formidamina, omnia ſepulcrorum terriculamenta.* Ammian. lib. XXXI. WOUW.

Nec à puero quidem te vindicaſti] Scilicet, Gythone. Infra hoc capite, *Neque puero, neque puellae bona ſua vendere poteſt.* Uterque locus reſpicit verba Gythonis ſuperius relata cap. CXXVIII. *Hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in praeceptoris ſui lectulo jacuit.* ERH.

Sed mollis, debilis, laſſus.] Tria in amore κάκιστα, ſive ſummum amoris remedium. Theopomp. Comic. apud Polluc. ἄπονος, ἄνδρος, ἀσθενὴς, ἀνίσχυς. Debilem autem antea vocaverat paralyticum. Gloſſ. Vet. *Debilis.* ἄχρηστος, παραλυτικός. D. Hieronym. *Hierophantia apud Athenienſes evirat virum, & aeterna debilitate fit caſtus.* Iſidor. de offic. eccleſ. cap. 17. lib. II. BOURD.

Caballus in clivo] Ovidius Rem. Amor. I. verſ. 394.

Principio clivi noſter anbelat equus.

PITH. Eſt hoc παροιμιῶδες. quod proverbium aliter extulit Ovidius in I. Remed. verſ. 394. Caſaubon. Comment. in Perſ. in prolog. ERH. Στάθεις ἵππος Hom. Odyſſ. O. Catull. car. 17. BOURDEL.

Deos iratos extricaſti] Lege, *excitaſti.* WOUW. ERH. *Deos mibi iratos extricaſti.* Leidenſ.

 Ac

cerdos, &c, *a* Quid vos, inquit, in cellam meam tamquam ante recens buſtum, veniſtis? utique die feriarum, qua etiam lugentes rident. *b* O, inquit, ô Genothea, hunc adoleſcentem quem vides, malo aſtro natus eſt: Nam neque puero, neque puellae, bona ſua vendere poteſt. Numquam tu

a Genothea *b* Proselenos.

Seneca pulchre de improbiſſimo & perditiſſimo dixit: *O dignum hominem, qui vitae dederetur,* &c. BRASSIC. Arudent. in Hymn.

Abſolvas precor optime
Hujus nunc animae moras.

Seneca Troade verſ. 939.

Abrumpere enſe lucis inviſae moras.

Val. Flaccus lib. VI. verſ. 733.

Saeva quidem lucis miſeris mora.

Idem Seneca eadem Troad. verſ. 1169.

Ubi hanc anilis exſpuam lethi moram.

Zinzerling. Miſcellor. Crit. lib. III. cap. 14. ERH.

Tremulis vocibus] Vid. ad cap. LXX.

Et quid nos, inquit] Lege, *quid vos.* AUR. *Et* deeſt Trag. Colb. & *donec* Trag.

Ante recens buſtum] Id eſt, flentes, ut ſolent ante rogum. vide Gronov. lib. II. Obſerv. cap. 12.

Utique die feriarum, quo etiam lugentes rident] Haec in aliis deſunt. PATISS. Non abſimiliter Tacitus lib. IV. Annal. cap. 70. *Ubi inter ſacra & vota, quo tempore etiam profanis abſtinere verbis mos eſt, vincla & laqueus inducantur.* PITH. Val. Maximus libr. I. cap. I. exemplo ult. *Quanto noſtrae civitatis ſenatus venerabilior in deos? qui poſt Cannenſem cladem decrevit, ne matronae ultra trigeſimum diem luctus ſuos extenderent, uti ab his ſacra Cereris peragi poſſent,* &c. Nec apud Romanos tantum, ſive ethnicos, ſed etiam Judaeos. In Protevangelio Jacobi; ἤγγικεν ἡμέρα Κυρίου, ϗ οὐκ ἔξεστί σοι πενθεῖν. Vide Hiſtoriam Judith. ERH. Dico ad libr. VII. Heliodor. BOURD. Deſunt in Leidenſ. Colbert. Trag. & primis editionibus.

O, inquit, Genothea] Ita vet. cod. vulg. *Genotra.* ſic mox vet. codex, *ô Genothea.* SAMBUC. O *Enthea*, legendum eſſe, ratio poſtulat, Magi, ut haec anus, dicuntur ἔνθεοι. Lycophron Alexandra.

Ἡ δ' ἔνθεον χάσκουσα Βακχεῖον στόμα.

Iſaac. Ἔνθεον, θεῖον, μαντικόν. Auſonius, Epigr. 106.

----- *Velut enthea daemone Maenas.*

Neque tamen Oenothea male, propter ebrietatem, eujus hic mentio crebra. BOURDELOT. Scribe, *ô, inquit, Oenothea* cum Leid. cod. & ſic aliis locis. In Sambuci codice legitur *Genotheas*, ſed male. BOSCH. Recte Boſſchius. Eſt enim nomen ridiculi cauſſa compoſitum à vino & ſacris. *O, inquit, o Enothea* Hadrian. *Genothea* Tragur.

Hunc adoleſcentem, quem vides] Sic vet. & eſt antiptoſis: ut, *Urbem quam ſtatuo veſtra eſt.* Virg. PITH. Graecis & Latinis uſitatiſſima conſtructio, quam plurimi viri docti illuſtrarunt. vide inter alios Manutium ad Cicer. lib. IV. ad Famil. ep. I Munker. ad Hygin. fab. IV. & CCLXXIV. Gronov. ad Senec. Herc. Oet. verſ. 410.

Malo aſtro natus] Iſidorus lib. X. cap. I. *Aſtroſus ab aſtro dictus, quaſi malo ſidere natus.* WOUWER. Adagium eſt: *quarta luna natus.* BRASSIC. Id eſt, ut Plautus ait, *diis iratis* (ſive *inimicis*) *omnibus.* ERHARD. Ovidius in Ibim:

Natus es infelix (ita DI voluere) nec ulla
Commoda naſcenti ſtella leviſve fuit.
Non Venus adfulſit, non ulla Juppiter hora.

Jovis enim & Veneris ſidera benigna ſunt naſcentibus & ſalutaria. Contra ſtella Saturni malefica eſt, quibus in ortu irradiaverit. Propertius lib. IV. Eleg. I. verſ. 106.

Et grave Saturni ſidus in omne caput.

Scholiaſt. Juvenal. ad Satyr. VII. WEITZ. Credebant has partes potiſſimum a ſideribus moderari. Juvenal. Satyr. IX.

Nam ſi tibi ſidera ceſſant,
Nil faciet longi menſura incognita nervi.

BOURD. Scheffer. & Freinſhem. ad Phaedr. III. 20. legunt, *malo fato*, decepti a Lipſio. Vetus Scholiaſtes Statii ad lib. III. Theb. verſ. 367. *diis inviſum* interpretatur *malo aſtro natum* ubi vide Barthium, & ad lib. IV. verſ. 760. Hinc Propertius lib. IV. eleg. I. 119.

----- *Nunc ad tua devehor aſtra.*

id eſt, ad naſcendi ſortem; ſed haec obvia. BURM.

Neque puero, neque puellae] Lege, *puero, puellaeve.* AUR. Scribe, *nam neque puero, neque puellae.* BRASSIC. *Neque* deeſt Trag. *Neque puella* Colb.

Bona ſua vendere] Tibull. libr. I. El. VII. verſ. 39.

Quid tenera tibi conjuge opus? tua ſi bona neſcis.

 Plaut.

tu hominem tam infelicem vidiſti. Lorum in aqua, non inguina habet. Ad ſummam, qualem putas eſſe, qui de Circes toro ſine voluptate ſurrexit? *a* His auditis Genothea inter utrumque conſedit, motoque diutius capite; *b* Iſtum, inquit, morbum ſola ſum, quae emendare ſcio. Et, ne putetis perplexe agere, rogo, ut adoleſcentulus mecum nocte dormiat, niſi illud tam rigidum reddidero, quam cornu.

Quid-

a POLYAENOS. *b* GENOTHEA.

Plaut. Caſin. Act. II. ſc. 8. *Ut ego hodie Caſinam deoſculabor, ut mihi bona multa faciam clam meam uxorem.* PITH. Vide ſupra ad cap. LXXV. & CV. Verba *numquam habet* deſunt Colb. & *tu hominem* Leidenſi.

Lorum in aqua, non inguina] Martialis libr. VII. Epigr. LVIII.

----- Madidoque ſimillima loro
Inguina.

Et lib. X. Epigr. LV.

Loro cum ſimilis jacet remiſſus.

PITH. Mart. lib. I. epig. 61. lib. VII. ep. 58. lib. X. ep. 55. WOUWER. Lipſ. lib. II. Epiſt. Quaeſt. cap. 25. WEITZ. Eadem Martial. paſſim. Hanc partem langueſcentem vocat Ariſtophanes ὀφιν Concionatricib. BOURDEL. Ita cape *Priami alutam* apud Martial.

Qualem putas.] *Putes* Colb.

De Circes thoro] Phryne de Xenocrate dicebat, *ſe non à viro, ſed à ſtatua, exire.* Diogenes Laërt. & Val. Max. lib. IV. cap. 3. Seneca Controverſiis: *Tamquam à ſacerdote abiit.* Simile quiddam eſt apud D. Hieronymum ad Salvinam. Plautus Bacchidib. Act. I. ſc. *Lectus ipſe malitiam ſuadet.* Cicero pro Muraena cap. 5. *In Aſia continenter vixiſſe laudandum eſt.* Et poëta damnat eam, quae etiam privignum Phaedrae à puriore vitae inſtituto dimovere potuiſſet. BRASSICAN.

Sine voluptate ſurrexit] Lamprid. Heliogab. cap. XXX. *Mulieribus uteretur & ipſe & amici cum jure jurando, quod efficerent voluptatem.* Apul. lib. II. Met *& libidinem incitantes, & voluptatem integrantes.* PITH. Catull. Carm. XXII. Ea mente Achilles Tatius lib V. Ὄμνυμι δή σοι τὴν Ἀφροδίτην αὐτὴν, ὡς ἤδη πέμπτην ἡμέραν αὐτῷ συγκαθεύδουσα, οὕτως ἀνέστην, ὡς ἀπ' εὐνόχη. BOURD. Arnobius lib. V. pag. 158. *Sed cum obluctatus diu id, quod ſibi promiſerat, obtinere nequiſſet, voluptatem in lapidem fudit victus*, ubi Elmenhorſtius ex Hygino ſimilem affert locum. CUPERUS.

Surrexit] *Surrexerat* Tornaeſ. ſequentia ad *quicquid in orbe* deſunt Tragur. Ita Ovid. III. Am. eleg. VII.

Sic flammas aditura pias aeterna ſacerdos
Surgit, & à caro fratre verenda ſoror.

Motoque diutius capite] Alii, *diu.* TORN. Ovid. Epiſt. XIX. Heroid. verſ. 45.

Annuit illa fere: non noſtra quod oſcula curet,
Sed movet obrepens ſomnus anile caput.

Emendare] Propria medicorum vox. Ita Plinius *emendare dolores capitis*, & ſimilia, ſaepe dixit.

Perplexe] Terent. Eunuch. Act. V. ſc. I. *Pergin' ſceleſta mecum perplexe loqui?* Livius lib. XXXIII. 34. *Nihil jam perplexe, ut ante, cum dubiae res incolumi Philippo erant, ſed aperte pronuntiatum.* & ita ille ſaepius. Senec. Hippol. 855.

Perplexa verba magnum neſcio quid tegunt.

Adoleſcentulus] *Adoleſcentulus tuus*, Leid. cod. recte. BOSCH. Suſpecta haec vox Barthio lib. XXIII. Adverſ. cap. 24. quippe anus ignorabat, Encolpio ullum adoleſcentulum in deliciis eſſe. *Adoleſcens tuus mecum dormiat. ni illum tam rigidum reddidero, quam cornum.* Leidenſ.

Mecum nocte dormiat] Aliis deeſt, *nocte.* TORNAES.

Illud tam rigidum] Alii, *illum.* PATISS. C. Aurel. Acut. paſſ. lib. III. *Tenſionem autem veretri fuiſſe nimiam, ut cornu putaretur.* WOUWEREN. Abruptus ſermo, ut ille apud Virgil. I. Aen. verſ. 134.

Quos ego! ſed motos praeſtat componere fluctus.

ERH. Similia in Catullo. Ovid. IX. Metam. Juvenal. Satyr. VI. Suidas vocat ῥοπαλισμόν. Sic αἰδοῖον dicitur κέραξ Heſych. quem lege voce Κόδαλον. BOURD. Propria vox Ovid. III. Amor. 7.

Quae nunc ecce rigent intempeſtiva, valentque.

ubi vide quae notat Heinſius, & praeſertim Ovidii alterum locum lib. II. Faſt. 346.

Et rigido cornu durius inguen erat.

Hinc & Priapo

Caeditur rigido cuſtodi ruris aſellus.

Ovid. Faſt. I. 391. De cornu vide ſupra ad caput XLIII. *Illud* vero egregie explicat Herald. ad Martial. lib. IX. 69. Vid. cap. CXII.

Quis-

Quidquid in orbe vides, paret mihi. Florida tellus,
Quum volo, ſiccatis areſcit languida ſuccis,
Quum volo, fundit opes ſcopulis, & torrida ſaxa
Niliacas jaculantur aquas. Mihi pontus inertes
Submittit fluctus: Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos ſua flabra pedes: Mihi flumina parent
Hyrcanaeque tigres, & juſſi ſtare dracones.

Quid

Quicquid in orbe vides] Lambinus pag. 285. DANIEL. Prorſus his gemina apud Tibull. lib. I. eleg. 2. WOUWER. Circes veneficia apud Homerum Odyſſ. κ. BRASSIC. Saga mulier. Scalig. in Catal. Ejuſmodi veneficam, qualem hic Petronius, effinxere etiam Tibullus, Lucanus, Martialis, Apulejus, Claudianus. Delrio ad Claudian. I. in Ruffin. Raderus ad Martial. lib. IX. epigr. 22. multis. Barth. ad Claudian. I. in Rufin. verſ. 146. & ſequent. ERH. Ovidius ſacerdos Faſtor. I.

Quidquid ubique vides, coelum, mare, nubila, terras,
Omnia ſunt noſtra clauſa patentque manu.

Eadem Tibull. Eleg. 2. lib. I. BOURD.

Quum volo ſpiſſatis &c.] Pariter Ovid. Amor. I. VIII. 2.

Quum voluit toto glomerantur nubila coelo,
Quum voluit puro fulget in orbe dies. &c.

Metamorph. VII. 199.

Quum volui, ripis mirantibus amnes
In fontes redire ſuos, concuſſaque ſiſto.
Stantia concutio cantu freta: nubila pello,
Nubilaque induco: ventos abigoque vocoque.

Remed. Amor. 253.

Me duce non tumulo prodire jubebitur umbra,
Non anus infami carmine rumpet humum.
Non ſeges ex aliis alios tranſibit in agros,
Non ſubito Phoebo pallidus orbis erit.
Ut ſolet, aequoreas ibit Tiberinus in undas,
Ut ſolet, in niveis luna vehetur equis,

Propert. Eleg. IV. v. 9.

Illa velit, poterit magnes non ducere ferrum,
Et volucris nidis eſſe noverca ſuis. &c.

Valer. Flacc. III. 453.

Nec triviis ululare velim: pecorique ſatiſque
Nullae ideo peſtes, nec luctifer ingruat annus.

Pompon. Mela II. I. *Si velint, in lupos mutentur.* BURM.

Spiſſatis.] Alii, *ſiccatis.* PATISSON. *Siccatis* Tornacſ. Leid. & Memm. Lambinus ad Horat. Epod. V. ex codice Memmii, & Delrio ad Claud. I. in Rufin. ex veteri libro reſtituunt. Imitatus Ovidium, qui lib. II. Met. verſ. 211.

Fiſſaque agit rimas & ſuccis aret ademtis.

Sulcis] Alii, *ſuccis.* PATISS.

Fundit aquas] Alii, *opes.* TORN. *Aquas* Delrii codex, ſed ſequenti verſu ſequitur, & paſſim fruges *opum* & *divitiarum* nomine veniunt, quas tellus parens ex gremio ſuo *fundit*, ut proprie loquuntur veteres, ejus liberalitatem indicantes. Supra cap. CXXVIII. Cicer. de Natur. lib. II cap. 32. *Gravidata ſeminibus omnia parit & fundit ex ſe,* alludens ad puerperium, quo etiam funditur homo ex matris alvo. vide ad Phaedr. lib. III. fab. 15. Egregie idem Cicero de Senectute cap. XV. de terra. *Quae cum gremio mollito & ſubacto ſemen ſparſum excepit, primum id occatum cohibet; ex quo occatio, quae hoc efficit, nominata eſt: deinde tepefactum vapore & compreſſu ſuo diffundit, & elicit herbeſcentem ex eo viriditatem, quae nixa fibris ſtirpium ſenſim adoleſcit, culmoque erecta geniculato, vaginis, jam quaſi pubeſcentibus, includitur, è quibus cum emerſerit, fundit frugem ſpicis ordine ſtructam.* Porro illud *ſcopulis*, quod primae editiones & Tragurianus codex habent, hic minus videtur concinnum. Mallem:

Cum volo, fundit opes populis; atque horrida ſaxa
Niliacas. &c.

ſententia clara. Hadrianid. edidit *fundit opes: ſcopuliſque atque horrida ſaxa.* BURM.

Fundit aquas ſcopulus] Ita conjectura ducti ſcripſimus. vulgo, *ſcopulis.* SAMB. Alii, *fundit aquas ſcopulus, atque horrida ſaxa Niliades,* &c. PATISS.

Horrida] Lambinus & Delrius ex ſuis codicibus exhibent *arida*, quod placet, quia melius aquis opponitur.

Niliades] Alii, *Niliacas.* TORN. *Niliadas* Trag. Delrius *Niligenas.* Forte pro *nubigenas,* ut Statius lib. I. Thebaid. verſ. 365.

Miratur modo nubigenas è montibus amnes
Aure pavens.

Niliades habent editiones priſcae & Tragur. Heinſius in margine notaverat, forte *elicitas.*

 Sed

Quid leviora loquor? Lunae deſcendit imago
Carminibus deducta meis: trepiduſque furentes
Flectere Phoebus equos revoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. Taurorum flamma quieſcit
Virgineis exſtincta ſacris. Phoebeia Circe
Carminibus magicis ſocios mutavit Ulixis.
Proteus eſſe ſolet, quidquid libet. His ego callens
Artibus Idaeos frutices in gurgite ſiſtam,

Et

Sed *Niliacas* potuit dixiſſe pro ſaecundantibus terram. BURM. [Vel tam copioſas, ut Nilus.]

Mihi flumina parent] Propert. I. Eleg. I. *Parent* autem eſſe verbum magicum patet hoc toto opere. Sic antea: *nervi paruerunt imperio:* & poſtea *imperio parete.* Lucan. lib. VI. alii. BOURD. Apoll. Argon. libro III. de maga verſ. 532.

Καὶ ποταμοὺς ἵστησιν ἄφαρ κελαδεινὰ ῥέοντας,
Ἄστρα τε καὶ μήνης ἱερῆς ἐπέδησε κελεύθους.

WOUWER. Similia Apollonium Medeae tribuere lib. IV. Arg. verſ. 442. notavit Ampliſſ. Cuperus.

Hyrcanaeque tigres.] Dioſcorid. lib. VI. Plin. cap. 28. lib. IV. Solin. cap. 8. & 10. Lucan. loc. cit. Omnes iſti de magicis animalibus, quibus iſti haec parent animalia BOURD.

Et juſſi ſtare leones] Alii, *juſſi & ſervire dracones.* TORN. *Leones* Leidenſ.

Quid leviora loquor?] Senec. Hercul. fur. *Levia ſed nimium queror.* Hanc magorum vaniloquentiam bis notat Horat. in Canid. BOURD.

Lunae deſcendit imago Carminibus deducta meis] Lucian. Philoſopſeud. καὶ τὴν Ἑκάτην ἐναργῆ παριστάς, καὶ τὴν σελήνην καθαιρῶν. Horat. V. Epod. Apul. Mil. II. Stat. lib. VI. Theb. verſ. 687.

---- *Theſſala victrix*
Ridet anhelantes audito carmine bigas.

Schol. Apollon. ad lib. III. Arg. verſ. 532. Τινὲς δὲ ὡς ἐκλείψεις ἡλίου καὶ σελήνης καθαιρέσεις ἐκάλουν τῶν θεῶν. Καὶ παλαιὸν ᾤοντο αἱ φαρμακίδες τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον καθαιρεῖν. Cleomedes ὁπόταν ἐκλείπῃ ἡ σελήνη, ὅτι φαρμακίδες εἰσὶν αἱ καθαιροῦσαι αὐτήν. Ideo tinnitu aeris & clamoribus defectum lunae adjuvabant. Ovid. Medic. faciei verſ. 41.

Et quamvis aliquis Temeſaea removerit aera,
Numquam luna ſuis excutietur equis.

Seneca Hippol. verſ. 790.

At nos, ſolliciti lumine turbido,
Tractam Theſſalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus, tu fueras labor.

Quia multis in locis Graecorum vetuſtiſſimi aeris ſonos tanquam rem validiſſimam adhibere ſoliti. Macr. Saturn. lib. V. cap. 19. quem vide. WOUWER. Quod tum credebant fieri, cum objectis umbris eam videbant deficere. quod cum fieret, pulſabant aera, quod antidotum habuere contra artes ſagarum. vide Rader. ad Martial. lib. IX. epigr. 23. Magi gloriantur, ſe poſſe lunam coelo deducere, poſſe carminibus agere aſtra, ut deſcendant ad juſſa. Chymici planetarum ſpiritibus tam familiariter utuntur, ut ſpiritibus mineralium illos, quomodo lubet, praeficiant. Jo. Seguinus in Excurſu in Battologiam Quercetani de Alchymia cap. VIII. ERH. Paſchalius in nominato Coronarum & vere teſſellato opere libr. IX. cap. 20. WEITZ. Eleganter Tibullus lib. I. el. 2.

Hanc ego de coelo ducentem ſidera vidi,
Fluminis haec rapidi carmine vertit iter.

BOSCH.

Trepiduſque furentes] Lege, *furentis*, ex vet. cod. Delrio ibid. ERH.

Taurorum flamma quieſcit] Lege, *taurorum ut flamma quieſcat.* Delrio. ERH. Alludit ad veneficia Medeae, ut Sidon. Apollin. carm.

Vel cum obruit ignem
Taurorum plus ipſa potens.

BOURD. Reſpicit haud dubie ad Medeam, dum taurorum in Colcho flammam repreſſit. Apoll. lib. III. Arg. 530. CUPERUS.

Phoebeia Circe] Lege, *Phoebaeaque Circe.* Delrio ibid. ut infra in Fragmento.

Sic Phoebaea chelys.

Illud tamen & MS. Bongarſianus agnoſcit, & Valerius Flaccus lib. I. Argon. verſ. 228. dixit, *Phoebeius Idmon.* ERH. *Phoebeaque Circe* Memm. & Leid. cod. BOSCH.

Socios mutavit Ulyxis] Virgil. Eclog. VIII.

Carminibus Circe ſocios mutavit Ulyſſis.

PITH.

Protheus] Lege, *Proteus.* BRASSIC.

Callens artibus] Ita Latinos locutos docuit Munkerus

Et rurſus fluvios in ſummo vertice ponam.

CXXXV. [a] Inhorrui ego, tam fabuloſa pollicitatione conterritus, anumque inſpicere diligentius coepi. [b] Ergo, exclamat, ô Genothea, imperio para te: [c] deterſiſque curioſe manibus, inclinavit ſe in lectulum, ac me ſemeliterumque baſiavit. Genothea menſam veterem poſuit in medio altari, quam

[a] POLYAENOS. [b] PROSELENOS. [c] POLYAENOS.

kerus ad Hygin. fab. CXXVI. & Barth. VII. Adverſar. 19. & XXVIII. 13. Livius XXXV. 26. *Eo plus in ea, quorum uſu callebat, ſpei nactus.* Vid. ad Juvenc. lib. I. 258. Valer. Max. VIII. 12. I. & Stephanium ad Saxon. Gram. lib. III. p. 87. BURM.

Idaeo frutices] Sic vet. exemplar, alii, *Idaeos.* alii, *Idaeos latices.* PATISS. Nemeſianus Eclog. IV.

Cantavit, quod luna timet, quo rumpitur anguis,
Quo currunt ſcopuli, migrant ſata, vellitur arbos.

Claud. libr. I. in Ruf. Virgil. Aeneid. Lucan. libr. VI. Manil. lib. I. WOUWER. Vide Joan. Bochium ad Pſalm. 113. pag. 595. & ſeq. Lambinum ad Horat. Epod. V. pag. 356. WEITZ. *Idaeos* Leidenſ. ſed *Idaeo* omnes editiones antiquae, & ita ſupra cap. CXXVIII. *flores de Idaeo vertice fuſos* dixit. Barth. ad Claudian. libr. I. in Rufin verſ. 158. legit *Aegeo frutices in gurgite fiſtam.* Heinſius *Edono* volebat. *In* deeſt Colbert. Ad hoc autem magiae genus alludere Chriſtum, apud Lucam cap. XVII. verſ. 6. exiſtimat Pricaeus.

Latices] Alii, *frutices.* TORN.

Et rurſus fluvios] Hadrian. Junius Cent. quinta, adag. dec. ſeptimo. WEITZ.

Inhorrui ergo] Forte, *ego.* SAMB. *Ego* Trag. & alii.

Tam fabuloſa] Alii, *tali fabulatione.* TORN. *Salutatione*, etiam apud Ambroſium 104. DELB. *Tali fabulatione* Trag.

Coepi] Editio prima & Tragur. *incepi.*

Inſpicere] Proprium metopoſcoporum verbum. Sueton. Tito, cap. II. *Metopoſcopum à Narciſſo Claudii liberto adhibitum, ut Britannicum inſpiceret.* vide Pontan. ad Macrob. lib. II. Saturn. cap. 2. CUPER. Vide & Gell. lib. V. cap. 5. Livius lib. VI. cap. 41. *Eſt aliquis qui ſe inſpici, qui aeſtimari faſtidiat.*

Parete] Alii, *parate.* Pith. PATISSON. Lege, *parete.* BRASSIC. Lege, *parate.* Valerianus Cimelenſ. de Bon. Diſcipl. *Quae in tantum imperio animum parant.* Goldaſt. In Notis. mox Petron. *Servio ego imperio.* An huc juvat illud Terentii? Andr. Act. I. ſc. 5. *Uxor tibi ducenda eſt, Pamphile, hodie, inquit, para.* Jungermann. ERH. Tragur. *parcite.* Colb. *parete.* Poſt hoc verbum ſequentia primae editiones & Traguri enſis & Colb. hoc modo exhibent, omiſſis mediis *parcite. Mox incincta quadrato pallio, cucumam (cacuma Trag.) ingentem foco appoſuit, deterſiſque curioſe manibus inclinavit ſe in lectum, ac me ſemel iterumque baſiavit, ſimulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad uſum repoſita. Ut ſolvit ergo.* BURM.

Inclinavit ſe in lectum] Apul. *Inclinatam dolio pronam uxorem fabri ſuperincurvatus ſecure dedolabat.* PITH.

Menſam veterem] Ἐσχάραι. Tertull.

---- Feſtas exſtruet alte
Ceſpitibus menſas.

Luſit Ovid. lib. I. Amor. eleg. 4.

Tange manu menſam, tangunt quo more precantes.

Optime Feſtus, quem vide. Ariſtoph. Ἀχαρν. τὴν ἐσχάραν μοι δεῦρο καὶ τὴν ῥιπίδα. Schol. ἐσχάραν τὴν νῦν καλουμένην ἄρυλαν. Prudent. contra Symmach.

Omnibus ante pedes poſita eſt ſua cuique vetuſta Arula.

Vocatur & *altarium.* Gloſſae: *Altarium*, ἐπιβωμίς. Auſon. Ephem.

Foculamque vivi ceſpitis
Vanis relinquo altaribus.

Nam & *foci* ἐσχάραι, ut Gloſſae exponunt. Ovid. lib. IV. Metam.

---- Focos totidem de ceſpite ponit.

Stat. IV. Theb.

---- Ara profunda
Erigitur Cereri.

Lutacius: *Tria ſunt in ſacrificiis loca, per quae piationem facimus. Scrobiculo facto inferis aris tribus ſacrificamus, caeleſtibus, exſtructis focis, unde etiam nominata ſunt altaria, ad quae ſacrificantes manus porrigimus in altum.* Lege, *Scrobiculo facto inferis, aris terreſtribus ſacrificamus, caelitibus exſtructis focis.* haec vera eſt lectio, quam nos eruimus. Feſtus: *Altaria ab altitudine dicta ſunt,* quod

quam vivis implevit carbonibus, & camellam etiam vetuſtate ruptam pice temperata refecit. Tum clavum, qui detrahentem ſecutus cum camella lignea fuerat, fumoſo parieti reddidit: mox incincta quadrato pallio cucumam ingentem foco appoſuit, ſimulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad uſum repoſita, & ſincipitis vetuſtiſſima particula

quod antiqui diis ſuperis in aedificiis à terra exaltatis ſacra faciebant, diis terreſtribus in terra, diis infernalibus in effoſſa terra. Sane hoc veteres ſollicite ſervaſſe, ex Homero apparet. Heliod. lib. IX. Lucian. Necromant. Apul. Mil. lib. I. *Devotionibus ſepulchralibus in ſcrobem procuratis.* lib. XII. de Sag. Sacrif. C. Theod. *Redimita vitis arbore, vel erecta effoſſis ara ceſpitibus.* Juvenalis Satyr. XII. Horat Sat. lib. I. Ecl. 8. WOUW. In templis menſae aris imponebantur. Legendus Feſtus in *Menſa* & *Migrare.* Sed ſic mecum: *Migrare, menſam movere loco, ſive auferre ac violare*, legendum. Schol. Ariſtoph. Acharn. v. ἐσχάρα, quae quidem dictio varie a Graecis Grammaticis interpretatur, ut dicetur alias. BOURD. *Veterem menſam* Memm.

Vivis implevit carbonibus] Alii, *bivis.* PATISS. Sic recte legitur; male in duobus *binis.* Sic in Pertinace Capitolinus, *vivaciſſimi carbones*, dixit. BOSCH. Ita Horat lib. III. od. 21. dixit *vivas lucernas*, pro accenſis & lucentibus.

Camellam] Vas. mox; *infra manus meas camellam vini poſuit.* Ovid. lib. IV. Faſtor. 779.

Dum licet, adpoſita, veluti cratere, camella,
Lac niveum potes purpureamque ſapam.

Turneb. Adverſar. lib. XXVI. cap. 7. ERH.

Temperata] Id eſt, ſubacta. vide Barth. ad Stat. II. Theb. verſ. 180.

Camella lignea] Sacrificiis lignea vaſa adhibita, vel hinc lucet, tum quod Feſtus: *patella, vaſa picata ſacrificiis apta.* Frequens uſus vaſorum Samiorum in ſacris. Plaut. Capt. *at ea non tantum operis figlini, ſed lignea.* Cic. ad Q. Fr. WOUWEREN.

Quadrato pallio] Athenaeus, Τῶν δ' ἄλλων Ῥωμαίων οἱ μὲν θεῶν ἀγάλματι προσπεπτώκασι, οἱ δὲ λοιποὶ μεταμφιεσάμενοι τετράγωνα ἱμάτια, τὰς ἐξ ἀρχῆς πατρίδας πάλιν ὀνομάζουσι. PITH. Tertullianus etiam in lib. de Pallio *quadratam juſtitiam* vocat. Id quod nunc omitto, quoniam apud autorem hunc, niſi fallor, rem exactiſſime interpretatus ſum: nec metuo, qui diverſum ſentiat, modo recte ſentiat. BRASSIC. Tertull. de Pall. cap. I. WOUWER. De quo plena manu V. Cl. Theodor. Marcil. ad Tertull. de Pallio, Varr ἀμώμητοι, ſive περὶ μαρτυρίας. Nam ſic operis titulus legi debet. BOURDEL. Vide Ferrar. de re Veſtiar. libr. I. cap. 3. & Salmaſ. ad Tertul. pag. III.

Cucumam] Abenum eſt aquae calefaciendae. unde Martialis; *cucumam fecit Itacilius.* Browerus Notis ad Fortunatum lib. VI. poëm. 10. Ejus diminutivum *cucumion*: quod apud Arrianum Diſſert. Epicteti; δεῖ αὐτὸν ἔχειν κουκκούμιον, ὅπου θερμὸν ποιήσει τῷ παιδίῳ, ἵν' αὐτὸ λούσῃ. Politianus Miſcellan. cap. 30. & aliud *cucumula*, de quo infra. ERH. Vide Gothofredum ad leg. I. §. 3. ff. ad L. Corn. de Sicar. Hinc Gallos formaſſe ſuum *coquemar*, docuit Menagius in Originibus linguae Francicae.

Pannum] Alii, *panarium.* PATISSON. Sacculum ex panno. ERH. *Pomarium* Scaliger.

De carnario] Vide ſupra ad cap. XLV. Gloſſ. in Auctuar. Almeloveen. poſt Iſidor. *Creagæ, fuſcinae ad carnes de caldariis proferendas. Leg. de carnariis.* Vid. ad Marcelli carmen de Medicina vſ. 35. Egregie Ovidius lib. VIII. Metam. verſ. 647.

------ Furca levat ille bicorni
Sordida terga ſuis, nigro pendentia tigno:
Servatoque diu reſecat de tergore partem
Exiguam, ſectamque domat ferventibus undis.

Faba ad uſum repoſita] Forte, *ad eſum.* DELBEN. Auctor Moreti:

Quam fixam paries illos ſervabat in uſus.

BOURDEL. Nil muta: id eſt, ad victum quotidianum. Nam *uti* pro *edere* ponitur. Sueton. Domit. XVI. Ter. Heaut. Act. V. ſc. II. verſ. 24. adde Gronov. de Pecun. Veter. lib. II. cap. 7. *Uſus* praeterea ponitur pro quotidiana vivendi ratione. Quintil. Declam. V. *Non cum uſu nunc veſtro, non cum moribus, loquor.* CUPER. Phraſis admodum frequens. Cicero Phil. V. 9. *Popinas non faciebant Hannibal, quia multa ad uſum ſervabat*, ubi vid. Graev. & ad Offic. II. 20. Quinctil. Declam. XIII. 12. Caeſar. B. Civil. III. 96. ubi male *victum* Voſſ. quae eſt vox gloſſatoris. Liv. XXII. 20. *Quod ſatis in uſum fuit ſublato, caeterum omne incenſum fuit.* Ovid. Faſtor. III. 666.

Humanis uſibus apta Ceres.

Vid. ad Rutil. Itiner. I. 152. Barth. Sic *uſus plebejus* ſupra cap. CXIX. Varro R. R. 13. *Ad uſum aptiorem.* Gloſſatoris igitur *ad eſum* eſt. *Uſus* etiam notare poſſet medicinam, quam languidae & funeratae parti facere conſueverat. Certe Serenus

cula mille plagis dolata. Ut ſolvit ergo licio pannum, partem leguminis ſuper menſam effudit, juſſitque me diligenter purgare. Servio ego imperio, granaque ſordidiſſimis putaminibus veſtita curioſa manu ſegrego. At illa inertiam meam accuſans improba tollit, dentibuſque folliculos perite ſpoliat, atque in terram veluti muſcarum imagines deſpuit. Mirabile quidem paupertatis ingenium, ſingularumque rerum quaſdam artes *fames edocuit.* *

dem

renus Sammon. cap. XXXVII. ad tumores teſtium fabam commendat:

Aut faba cum tepidis Bacchi decocta fluentis.

BURM.

Sincipitis vetuſtiſſima particula] Porcini ſcilicet, de quo vide Caſaubon. in Perſii Sat. VI. ſic mox; *coaequale natalium ſuorum ſinciput.* ERH. Calvarium innuit humanum, cujus uſus in magicis frequentiſſimus. Apulej. Apologia & libr. II. Mileſ. HEINS. Wouwerus de Polymath. cap. X. intelligit ſinciput porcinum: nam ſuillam durabant ſale pauperiores, & in uſus quotidianos adſervabant, ut ſcribit Varro II. de re ruſtica, & auctor Moreti. Unde ait *mille plagis dolatam*, cui ſaepius particula praeſciſſa: ſubjungit enim, *dum illa carnis paullulum delibat, & coequale natalium ſuorum ſinciput in carnarium furca reponit.* Inde ipſa pars ſuillae, ita aſſervata, *ſuccidia* antiquis appellata, ut notant Grammatici. Conf. Athen. IX. 8. BURM.

Super menſam effugit] Lege, *effudit.* AURAT.

Putaminibus] Rarum eſt hoc, *putamina* leguminum dici, ſed non ineruditum. Plinius libro XVIII. cap. 10. fabam cum ſuis valvulis *cutem* vocat, Marcellus medicus *pellem*, Serenus Sammonicus cap. 50. Corn. Celſus *involucrum*, Lucretius *veſtem*, Plinius non ſemel *tunicas.* qui & *evalvari*, id eſt, valvulis exui, dixit. BRASSICAN. Hinc *nuda ordea* Ovid. Medic. 56. ubi vid. & Faſt. III. 507.

Improba] Prima editio & Sambuci, *improbat.*

Folliculos] *Folliculus* fabae eſt ἔλυτρον: *ſiliqua* eſt, quae fabas plures continet, Graecis λοβοὶ: *valvula* eſt λέπος, cortex. ERHARD. Forte, *dentibuſque perite folliculos ſpoliat, & in terram deſpuit.* Illa verba, *veluti muſcarum imagines* puto partem eſſe orationis quae deſideratur. Notum enim eſt muſcarum imagines ſagas adhibuiſſe in ſacrificiis & incantationibus. ANONYM. *Muſcarum imagines* κωδίας Theophraſt. lib. IV. Hiſt. Plantar. BOURDEL.

Perite ſpoliat] Vet. cod. MS. *pariter ſpoliat.* TORNAES. & SAMBUC. Lege, *perite diſpoliat.* Stewech. ad Apul. lib. I. de Aſin. Recte, *perite ſpoliat. Perite* reſpondet ei voci, quae anteceſſit, *inertiam*, quam propriiſſime hoc loco accipit pro imperitia, inſcitia. ERH. Auctor Moreti.

Singula dum capitum numeroſa cortice nudat,
Et ſummis ſpoliat coriis, contemtaque paſſim
Spargit humi atque abicit.

Pariter eſt in Tragur. Leid. Memm. & Colb. BURM.

Veluti] In aliis deeſt. TORNAES.

Mirabile quidem] Muncker. ad Fulgent. Virgil. Contin. pag. 140. legit *quiddam.* De voce *ingenii* vide ſupra ad cap. CXIX. vſ. 33. *ingenioſa gula eſt.*

Miſerabile quidem paupertatis ingenium] Forte hic interponendum epigramma illud ex fragmentis.

Omnia, quae miſeras poſſunt finire querelas.

DOUZA F. Ita Socrates Xenophontis appellat πενίαν σοφίας αὐτοδίδακτον. Qua de re multa ſcribit L. Apulejus in I. Apologetic. BRASSICAN. *Paupertas invenit artes.* Claudian. III. de Raptu 31. *Ingenioſa egeſtas.* Theocritus piſcatoribus;

Ἁ πενία, Διόφαντε, μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει.

Manilius lib. I. verſ. 80.

Et labor ingenium miſeris dedit, & ſua quemque
Advigilare ſibi juſſit Fortuna premendo.

Apulejus Apologetico: *Paupertas priſca apud ſaecula omnium conditrix, omnium artium reparatrix.* Mille talia apud ſcriptores. Vide Dominici Nani Mirabelli & Joſephi Langii Polyantheam, Ant. Bernhardi Mirand. Flores poëtar. verbo *Paupertas*, Frid. Taubmanni Not. in Plaut. Stich. Act. II. ſc. I. Exſtant & libri *De bono paupertatis*, ad quorum mentionem Nicolaus Abbas Panormitanus in Gloſſ. jur. Canon. Ita ἰδιωτικῶς, *A tali bono cuſtodi nos Domine.* ERH. Archytae Pythagorei eſt:

Χρειὼ πάντ᾽ ἐδίδαξε, τί δ᾽ οὐ χρειὼ κατ᾽ ἀνθρώποις.

Manilius libr. I. verſ. 80. Adi Caſauboni viri clariſſimi Commentarium ad Perſii prologum. WEITZ.

Singularumque] Alii, *ſingulariumque.* TORN. Lege, *ſingulareſque.* AURAT. Vet. cod. *ſingularemque rerum.* SAMBUC. Prima editio. *ſingularemque rerum quaſdam artes.* Sambuci, *ſingulariumque rerum quaedam artes.* Tragur. *ſingularumque rerum quaſdam artes. Singulareque* Colb. omnes autem ignorant *fames edocuit*, quae neque Patiſ-

 ſonii,

Non Indum fulgebat ebur, quod inhaeſerat auro,
Nec jam calcato radiabat marmore terra,
Muneribus deluſa ſuis: ſed crate ſaligna
Impoſitum Cereris vacuae nemus, & nova terrae
Pocula, quae facili vilis rota finxerat actu.

Hinc

ſonii, neque Wouwerii, habent, ſed Gonſalius de ſuo addidit.

Quaſdam artes] Alii, *quaedam certis.* PATISSON. Vulgo, *quaſdam.* SAMBUC. *Quaedam artes.* Leid.

Indum non fulgebat] Alii, *non nitidum.* TORNAES. Alii, *Indum non.* alii, *nitidum.* PATISSON. In tenuis fortunae homines. Scalig. in Catal. ERH.

Indum ebur] Sidon. carm. II.

Indus, odorifero crinem madefactus amomo,
In tua lucra feris exarmat guttur alumnis,
Ut pandum dependat ebur. Sic trunca reportat
Boſporeis elephas inglorius ora tributis.

Et carm. V.

Fert Indus ebur.

Quintilianus Architremius in Cleopoli,

India ebore, argento Sardinia.

Savaro Notis ad Sidonium. ERH. *Non* decſt Trag.

Calcato] Alii, *falcato.* TORN. Vetus codex, *falcato.* SAMBUC. Senec. Epiſt. XVI. *Ut terram marmoribus abſcondas, non tantum habere tibi liceat, ſed calcare divitias.* WOUW.

Mermore terra] Lege, *marmore.* AURAT. Cic. in Paradox. cap. VI *Illi aurata tecta in villis & ſola marmorea facienti,* &c. ERH.

Impoſitum Cereris vacuae nemus] Lege, *Cereris. nemus, bacae, & nova terrae Pocula.* Palmer. in Spicileg. vel, *Cereris munus vacuae, & nova* Jungermann (& Scriver.) ERH. Nob. Nicolaus Heinſius me hic legendum eſſe docuit:

Impoſitum Cereris flavae penus.

Sic flava Ceres ſaepe apud poëtas. Virgil. lib. I. Georg. vſ. 96.

—— *Neque illum*
Flava Ceres alto nequicquam ſpectet Olympo.

Ubi Servius: *Flava dicitur propter ariſtarum colorem in maturitate.* Tibullus lib. I. Eleg. I.

Flava Ceres, tibi ſit noſtra de rure corona
Spicea, quae templi pendeat ante fores.

Ovidius III. Amor. Eleg. X.

Flava Ceres, tenues ſpicis redimita capillos,
Cur inhibes ſacris commoda noſtra tuis?

Auſonius ad Theodoſium.

Agricolam ſi flava Ceres dare ſemina terrae.

BOSCH. Egregia eſt Heinſii emendatio, quamvis poſſet & legi *largae*, quod magis accedit ad vulgatam lectionem. Lucan. III. 347.

Et deſit ſi larga Ceres..

In antiquo voto Fortunatae Praeneſtinae apud Pithoeum in Catalect. pag. 147.

Qui largae Cereris meſſes fructuſque renatos
Digerit in pretium.

Intelligit noſter caniſtra, quibus Cererem expediebant, teſte Virgilio lib. I. Aen. verſ. 701. Servius autem ad verſ. 706. dicit, & pocula in caniſtris argenteis apponi, quae *caniſtra ſiccaria* dicantur. Caniſtra vero è ſalignis virgultis fieri, docet Palladius in Novemb. tit. XVII. Hinc & *ſportulae* dictae; de quibus vide Torrent. ad Suet. Domit. cap. VI. Goldaſt dedicat. ad Decreta imperialia legit: *Imp. Cereris vacuum nemus.* [Intelligit tectum ſtramineum.]

Fixerat actu] Lege, *finxerat.* Perſius:

Et acri
Fingendus ſine fine rota.

De reperto figlinarum orbe prolixe diximus in Plinii lib. VII. BRASSIC.

Finxerat actu] Alii *faſtu.* TORN. Vet. cod. *aſtu.* SAMB. *Actu* hoc eſt, ut poëtae dicunt, ἀγῆ. ut, πις ὀυίϑ ἀγῆς. Scalig. in Catal. ERH. *Finxerat* verbum figulorum. Varr. Plaut. Amphitr, ſc. I. Ovid. triſtis lib. II.

Alter humum, de qua finguntur pocula, monſtrat.

Horat. Satyr. IV. Salluſt. Catil. Solin. cap. 4. *Corpuſculum in marem fingatur.* Virgil. II. Aeneid. Juvenal. Satyr. IV. Actu ἀγῆ. BOURD. Traguriens. *facili vilis nota finxerat haſta.* Sed *actu* rectum. Ita Virgil. Eclog. III.

Lenta quibus torno facili ſuperaddita vitis.

Facili torno eſt ſimplici, agili, ſine multo labore. Ita Tibull. lib I. Eleg. I.

Ipſe feram teneras maturo tempore vites
Ruſticus & facili grandia poma manu.

Propert. lib. II. Eleg. I.

Sive lyrae carmen digitis percuſſit eburnis,
Miramur, faciles ut premat arte manus.

ubi vide Paſſeratii adnotationes. Ita *facilem canem* dixit Nemeſianus Cyneget. verſ. 50. & ita ſuprr cap. XXIII. *femore facili, tlune agili.* Colb. Leidenſ. *aſtu.* BURM.

Mollis Scyllae latus] Alii, *molli ſtilla*, Pith. *mollis tiliae latus.* TORN. Sic Autiſſidior. Pith. Alii *hinc mollis ſcillae latus.* alii, *mollis ſtilla latus*, alii, *molliſtillae.* alii, *moliſtilla*, alii, *mollis tiliae.* PATISS. Lege, *molliſcellae*, vel *mollicellae*, in quo tamen

Hinc mollis ſcillae ſcapus, & de caudice lento
Vimineae lances, maculataque teſta Lyaeo,
Et paries circa palea ſatiatus inani,

For-

i breve eſt. AURAT. Lege forſitan, *lacus.* PITH. Non libet meminiſſe quid alii dixere. Reſtituo ex veſtigiis veteris ſcripturae, *Hinc mollis ſtillae lacus.* Varro 4. de Ling. Lat. *Lacus lacuna magna, ubi aqua contineri poteſt.* Gloſſae: λάκκος, *lacuna, lacus, ciſterna.* hinc *laccarii* λακκοπώτοι, qui in iiſdem Gloſſis *lacunarii.* Innuit Petronius priſca aetate non foſſis inducta fuiſſe maria, nec tantis impenſis piſcinas habuiſſe, ſed contentos lacunæ, qualem ſtillae confluvia fecerant. Incredibile quanta luxuria piſcinas habuerint, quem luxum feſtive increpat Seneca libr. II. Controv. I. WOUWEREN. Lege, *hinc mollis tiliae laus. Laus* enim *tiliae* mollem & ſequacem & lentam eſſe. Tamen, *& molli ſtilla lacus*, non reprehendo. Palmer. in Spicileg. Lege, *hinc molli ſtilla lacus.* Lindenbrog. Var. Lect. in Catalect. ERH. Prima editio & Tragur. *molli ſcille latus.* Sambuci, *mollis ſcillae latus. Molli ſtillae tatus* Colb. *molli ſtilla* Leidenſ. *Hinc molli ſtillae lacus* Goldaſt. Heinſius epiſt. ad Graev. 1674. Kal. April. tom. IV. Syllog. p. 251. ſic legebat:

Hinc mollis ſtillare favus de caudice lento
Vimineae lancis cumulataque teſta Lyaeo.

Vid. ſupra ad cap. XXXIV. Calpurn. Eclog. II. 6.

Rorarenteſque favos damus & liquentia mella.

Forte *hinc mollis ſcillae lacus*, ut indicet *vinum ſcillinum*, cujus ratio conficiendi traditur à Columella lib. XII. cap. 33. & Plin. XIV. cap. 16. & Pallad. Julio tit. VI. & Dioſcorid. lib. V. cap. 26. *Lacus* autem de receptaculo vini eſt intelligendus, de quo egimus ad cap. LXX. Quia autem hoc vinum erat medicatum, & ruſticis familiare, opponitur luxuriae ſequentis aevi, quae varie inficiebat vina. Hydropem depellere hoc vinum docet Serenus cap. XXVIII.

Saepe & ſcillino pelluntur noxia Baccho.

Mollem autem *ſcillam* recte vocat, quia ipſi non ineſt *vis aſperior*, teſte Plinio lib. XIX. cap. 5. Quae hic de piſcinis commentatores habent, nihil ad mentem Petronii. BURM.

Caudice] Lege, *caudice.* AURAT.

Viminiae lances] Alii, *ulminiae.* PATISSON. *Vimineo*, Tragur. *Ulmineae* Leidenſ.

Maculataque] Poſſet exponi rubra, ex colore vini: ſed forte ſcripſit *cumulataque teſta Lyaeo*, id eſt, plena & coronata vino. Voces autem *cumulare & maculare* confuſas à librariis, docere poteſt Ovidii locus Epiſt. IX. verſ. 20. Ubi vide Heinſii notas. & ſupra ad cap. XXXV. BURM.

[Pariter & Heinſius in modo citata epiſtola.]

Et paries] Autiſiod. *at paries, circa.* Pith. PATISSON. Vereor, ne fruſtra ſint, qui hic ſubtile acumen exercent. Vitruvius lib. II. cap. I. ubi de priſcorum hominum vita, *Furcis erectis, & virgultis interpoſitis, luto parietes texerunt Alii, luteas glebas areſacientes, ſtruebant parietes, materia eos tegumentantes, vitandoque imbres & aeſtus, tegebant arundinibus & fronde.* Plin. lib. XXXV. cap. 14. *Illini quidem crates parietum luto, & lateribus crudis exſtrui, quis ignorat?* Seneca epiſt. 90. *Virgeam cratem texuerunt manu, & vili obliverunt luto.* WOUWEREN. Varro ταφῆ Μενίππου. *Ut hirundines figulis oblitis luto tegulas fingebant.* Auſon. Popma in Conjectan. Parietes olim fiebant (ut & hodie quibuſdam in locis Alemaniae) glebis & ceſpitibus è terra circumciſis, maxime in caſtris, ſcribente Vegetio lib. I. cap. 21. & cap. 24. & lib. III. cap. 8. *Formatius paries* Plinio lib. XXXV. cap. 14. Iſidoro lib. XV. cap. 9. *Herma* Avieno in Ora marit. & Columellae lib. IX. cap. I. *Eſt berma porro ceſpitum munitio*, hoc eſt, (uti ego interpretor) vallum ex luto, ceſpitibus, & palis infixis, ad cujus ſimilitudinem etiam aedium parietes fieri incipiebant, hinc *paries caſtrenſis* Sidonio, qui Capitolino *ceſpitius murus.* Gildae Sapienti *murus ceſpitibus factus.* Savaro ad Sidonium. ERH. *Ac* Goldaſt. & Leid. Nec pagi noſtri in Germaniam verſi ignorant. Simili modo hodie & Perſas parietes facere apti uſus, ex Vallae itinerario Tom. II. pag. 194. notaverat Broukhuſius. Eleganter autem *ſatiatum parietem*, dicit, pro denſato, repleto. Tertull. Apol. cap. VIII. *Rudem excipe ſanguinem, eo panem tuum ſatia.* Quintil. Declam. I. *Spatium ingens domus digeſto cruore ſatiatum.* Ita *ſaturatas murice veſtes* Ovidius Epiſt. XIII. verſ. 37. dixit, quem imitatus Martial. VIII. 48. & Claudian. in Ruf. I. 209. Columella X. 354. Proſper contra Pelag. vſ. 12. Statium quoque lib. I. Sylv. II. dixiſſe,

Robora Dalmatico lucent ſatiata metallo,

notaverat Ampl. Cuperus Ubi poſtea vidi Gevartium plura de hac voce notaſſe in Lectionibus Papinianeis lib. I. cap. 19. vide & Salmaſ. Exercit. Plinian. pag. 868. BURM.

Luto] Nam hoc ruſtici, ut & hodie fieri amat, crates, quibus loco parietum utebantur, tegebant. Imo luto utebantur in condendis aedibus latericiis, cui rei calcem hodie adhibemus. Marcell. Comes Chron. pag. 47. *caſtella latere lutoque*

con-

Fortuitoque luto, clavos numerabat agreſtes:
Et viridi junco gracilis pendebat barundo:
Praeterea, quas fumoſo ſuſpenſa tigillo

Con-

conſtructa. CUPER. Jo. Sarisberienſ. Nugar. Curial. VIII. 17. *Luto abſque palea liviſſe peccati indurati parietem videantur.* Plin. XIV. 8. *lutum parietum amurca aſpergi.* & XIV. 17. Columella ſaepe vocat *lutum paleatum.* Vid. lib. XII. 44. & 45. BURM.

Clavus numerabat] Alii, *clauſos numerabat agreſtes.* alii, *avos.* TORN. Forte, *clauſos.* AUR. Si recte advertas, proba etiam haec lectio. In v. c. *clavis numerat agreſtis.* WOUWEREN. Legendum,

Et paries circa palea ſatiatus agreſti,
Fortuitoque luto, clavus numerabat & annos.

Tranſmigrarunt cognatorum verſuum ultimae dictiones. Repoſuimus loco *inani*, *& annos:* quia ex S. Pompejo didicimus, *clavos annales* dici, ex quibus numerus colligeretur annorum. *Clavus annalis*, inquit, *appellabatur, qui figebatur in parietibus aedium, per annos ſingulos, ut per eos numerus colligeretur annorum.* Petronius igitur, barbari & inculti ſeculi mores deſcribens, dicit, clavis annos numerari ſolitos, quos ſecuta aetas eleganter per conſules numeravit. Durantius Var. Lect. lib. I. cap. 5. Aut legendum,

Fortuitoque luto clavos numerabat agreſtes.

Nam in templis quotannis clavus figebatur annorum index. Ita paries ille aggreſtis ſacelli, de quo Petronii carmen numerabat clavos, hoc eſt, per clavos recenſebat annorum numerum. Palmer. Spicileg. & ante eum Douza. ERH. Duo codices *clauſos* habent, alius, *avos*, Leid. *clavus.* *Agreſtes* tres ſcripti. Optime ergo emendat Cl. Gronov. libr. II. Obſerv. cap. 5.

Fortuitoque luto clauſos umbrabat agreſtes.

Cicero lib. II. Tuſcul. *Quae ceteris in urbibus molliſſimo cultu parietum umbris occuluntur.* Et Claudian.

Umbratura deam retro ſinuatur in arcum
Bellua.

Salmaſius Exerc. Plin. pag 868. *clauſos munibat.* Gronovius *clauſos umbrabat*, quem vide. Ego *latus umbrabatur agreſte.* Sic illa caſa apud Lucanum lib. v. verſ. 518.

Et latus inverſa nudum munita phaſelo.

Undique laterum apud Apulej. lib. VIII. hoc eſt, à qualibet parte aedium. HEINS. Celeberrimus Perizonius cap. v. Animadv. Hiſtor. retinet vulgatam & olim editam lectionem:

---- *Clavis numerabat agreſteis.*

ut ſenſus ſit, parietem illum clavis, quos fixos continebat, numeraſſe, vel clavorum numero ſignificaſſe ſingulos iſtius loci vel domicilii agreſtes, eorumque aetates, ſeu annos; cum vero idem ſenſus emergat, ſi cum prima editione & Tragurienſi codice legatur *clavus numerabat agreſtes*, eam retinui. Vel *luto. Clavis numerabat agreſtis*, id eſt ruſticus inibat numerum annorum clavis fixis. *Agreſtis* pro ruſtico Phaedr. fab. XLI. ubi vid. *Agreſtis* quoque Goldaſtus. *Clav' inum'rabat agreſtes* Colb. BURM. [*Numerabat*, pro numerandos exhibebat.]

Et viridi junco gracilis pendebat barundo] Priſca aetate tecta arundinea, aut ſtraminea. Seneca: *ſtipula aliiſque ſylveſtribus operuere faſtigium, &, pluviis per devexa labentibus, hiemem tranſiere ſecuri.* WOUWEREN. *E viridi* Goldaſt. & Anonym.

Pendebat] Seneca epiſt. XCI. *Ut lacunaria penderent.* WOUW. [Tectum non deſcribit, ſed creſcentes ad latus parietum vel poſt domum juncos.]

Praeterea quae] Alii, *praeterea quam.* Pith. PATISSON. *Quam* Memm. cod. unde Douza P. *quas.* BOSCH. *Praetereaque e fumoſo.* HEINS. Ad Ovid. Metam. 647. Forte ſic;

Praeterea, qua fumoſo ſuſpenſa tigillo
Conſervabat opes humilis caſa, mitia ſorba
Inter odoratas pendebant texta coronas. ANON.

Fumoſo ſuſpenſa tigillo] *Tigillum*, ſive *tegillum*, ſignificat tranſtillum, id eſt, longurium tranſverſum: unde lardum, tomacula, ſuccidias, alia id genus, ad diuturnitatem in carnario ſalita ſuſpendimus. Tibullus pro adverſariis, aut perticis, quibus ex more pectinata villarum pergularumque culmina fulciri & ſuffundari ſolent. Ex Douza Schopp. in Miſcellan. Apud Gulielm. legitur, *tegillo*, quem vide Veriſimil. libro II. cap. 5. ERH. *Fumoſum tigillum* dixit quia caminis talibus, ut nos utimur, per quos fumus exire poterat, carebant veteres. vide Lipſium Epiſt. ad Belg. cent. III. epiſt. 76. Manut ad Cicer. lib. VII. ad fam. ep. 10. licet in balneis & cubiculis aliis vaporaria habuiſſe probet Lipſius & Bonifacius in Hiſtor. ludicr. lib. III. cap. 23. Ferrarius tamen acriter contendit pro caminis lib. I. Elect. cap. IX. & certe obſcura hujus rei ratio eſt, & credimus nos, in vulgaribus aedibus, & caſis ruſticis, nulla talia fuiſſe foramina in tectis, ut in noſtris, per quae fumus evolveretur. Quod infinita loca oſtendunt, quae *fumoſa* & *nigra* illa aedificia deſcribunt. Priap. carm. XIII.

Nigra fornicis oblitus favilla.

Apu-

Conſervabat opes humilis caſa, mitia ſorba
Inter odoratas pendebant texta coronas,
Et thymbrae veteres, & paſſis uva racemis.
Qualis in Actaea quondam fuit hoſpita terra
Digna ſacris Hecates, quam Muſa loquentibus annis
Bac-

Apulej. 1. Metam. *In cujus hoſpitio nec fumi, nec nidoris, nebulam vererer.* Quinctil. Declam. XIII. *Volui relinquere avitos lares, & conſcios natalium parietes, & ipſam nutriculam caſam, jamque pauperem focum, & fumoſa tecta & conſitas meis manibus arbuſculas transferre deſtinatus exul decreveram.* Ovid. Faſt. v. 505.

Tecta ſenis ſubeunt nigro deformia fumo.

Horat. Od. IV. XI. 10.

Sordidum flammae trepidant rotantes
Vertice fumum.

Et hinc Graecis μέλαθρον dictum ἀπὸ τοῦ μελαίνεσθαι ὑπὸ τοῦ καπνοῦ, notat Schol. Homer. Iliad. I. verſ. 204. Fumum vero etiam per feneſtras & fores exitum ſibi quaeſiviſſe, docet elegans Epigramma in Anthol. lib. II. cap. 32. pag. 229.

Τὸν λεπτὸν φυσῶντα τὸ πῦρ Πρόκλον ἦρεν ὁ καπνὸς,
Καὶ διὰ τῶν θυρίδων ἶσθεν ἀπῆλθεν ἔχων.
Ἀλλὰ μόλις νεφέλῃ προσενήξατο, καὶ δι' ἐκείνης
Προσκατέβη τρωθεὶς μυρία ταῖς ἀτόμοις.

Proclum tenuem ſufflantem ignem fumus rapuit,
Et per feneſtellas abiit in aëra, ubi cum vix per nubes
Deſcendiſſet, vulneribus millibus ab atomis eſt affectus.

Neque aliter video, quo pacto potuerint fumo indurari & ſervari, non modo cibi, ut mox vidimus in carnario, ſed inſtrumenta ruſtica, & ligna, ut ex Virgil. 1. Georg. 175. ſed & vina, ut paſſim rei ruſticae ſcriptores, imo & clavi navium, de quibus celeb. Graevius Lect. Heſiod. cap. 11. alia. Haec enim in anguſto, ut noſtrorum plerumque, camino, neque etiam ſi latior eſſet, omnia ſuſpendi nequirent. Sed totam illam partem villae & aedificii, ubi focus erat, fumo repleri, neceſſe fuit. Quamquam & fumaria ſeparata habuiſſe, juncta balneis, docet Columella lib. 1. cap. 6. qui & ibidem docet, *in ruſtica parte magnam & altam culinam ponendam, ut & contignatio careat incendii periculo, & in ea commode familiares omni tempore anni morari queant.* Unde recte efficimus, focum in culina in medio pavimento, ut & ruſticis noſtratibus adhuc moris eſt, fuiſſe, neque ipſi caminum fuiſſe ſuperpoſitum, quia monet, ut tam alta fiat, ne contignatio igne poſſit corripi. Lautiores autem in cubiculis ſuis, ad imitationem balneorum tubos & canales parietibus inſeruiſſe, per quos vapor & fumus exiret, nullus dubito. Et ideo ligna cocta & ἄκαπνα habebant, ne fumus officeret. l, 55. §. 7. ff. de leg. 3. & 167. de V. S. quae caminis inferebantur. Sueton. Vitell. VIII. BURM.

Mitia ſorba] Alii, *micio ſervo.* Pith. PATISSON. Forte *mitia porro.* AURAT. Paſchalius de Coron. lib. III. cap. 1. WEITZ. Alii, *ſervo.* MS. Bongarſianus, *ſorva.* Smetius legit, *mitia porro*, in Proſod. verbo *Conſervabat*, niſi ſi corruptum eſt pro, *porra.* Vulgata vera lectio omniumque veriſſima. Dioſcorid. lib. 1. cap. 174. οὖα τὰ μηλίζοντα καὶ μήπω πέπειρα, id eſt, *nondum mitia.* ERH. *Servo* Pith. & Trag. *ſorba* Tornaeſ.

Inter adoratas] Lege, *odoratas.* AURAT.

Pendebant texta] Alii, *pendebat teſta.* TORNAES. Sic Autiſiod. alii, *pendebat.* alii, *pendebant texta.* PATISSON. Lege *pendebant.* AURAT. *Pendebat* Colb. & Trag. *exta* Torn. *Coronas*] hic ut *corona pulegii* apud Martial. XII. 32.

Et timbrae] Autiſiod. *& ymbrae*, pro, *& thymbrae.* Pith. PATISSON. Gloſſ. *Thymbra, ſive, conila, ſive ſaturcja*, θύμβρα. Hinc θυμβροφάγος & θυμβρεπιβόσκητος pro frugali, hoc eſt, φειδωλῶς καὶ εὐτελῶς ζῶντι. vide Scholiaſt. Ariſtophan. in Acharn. ERH. Forte *Thymbrae ſeries:* in faſcem enim redigebantur haec. *foeniculi faſciculos* habes frequenter. HEINS. Traguirienſis codex *tinibre.*

Ima racemis] Lege, *uva.* AURAT.

Qualis in Actaea] Deeſt verſus quo deſcribebatur anus: & ſequentes ita ſunt emendandi;

Qualis in Actaea quondam fuit hoſpita terra
Digna ſacris Hecale, quam Muſa loquentibus annis
Battidae veteri vivendam tradidit aevo.

AURAT. *Athea* Colb. [Nolui hic vel literam mutare, ſiquidem non conſtat num cohaereant omnia, an hiatus ſit, & anum deſcribat auctor.]

Hecale] Alii, *Hecates.* TORN. Autiſiod. *Hecates.* alii, *Hecales.* Pith. alii, *Hecate.* PATISSON. Ad hunc verſum ſcribe in margine; Hunc locum primus reſtituit Bapt. Pius apud Fulgent. in enarrationibus Fabularum allegoricis ex Plutarcho, qui Callimachum ſcribit Hecaleſia ſcripſiſſe. DELBEN. Lege, *Hecale.* vide Politian.

Baccineas veteres mirando tradidit aevo * *

CXXXVI. Dum

Miſcell. cap. 24. & intelliges, eſſe tibi ſatisfactum. BRASSIC. Lege, *Ecale: quam Muſa.* de qua in Priap.

Aequalis tibi, quam domum revertens
Theſeus repperit in rogo jacentem.

Scalig. in Catal. comment. ad Priap. *Hecale* dicitur anus pauperrima, & mendiciſſima, quod, cum in trivio ſoleret adponi viliſſima Hecatae coena, ut alearum & maenarum, eam, ut eſt apud Ariſtophanem in Pluto, pauperes rapere conſueſſent paene priuſquam adpoſita eſſet. Significatur autem hoc loco *Hecale* pauperrima, quae hoſpitio Theſeum recepit. Turneb. Adverſar. lib. XXVI. cap. 7. Veteres coenam perparcam, & impendio frugalem, *Hecatae coenam* appellabant: quod apud inferos tenuiſſimo victu minimoque cibo eoque viliſſimo vivitur, juxta poëtarum theologiam, ſiquidem umbrae plebejae malva porroque victitant. Hecatae maenides (vid. Ovid. Faſt. II. 578.) ac trigildas piſces, apud nos contemtiſſimos, habent in deliciis, ut ſibi ſacros. Unde & Athenis iocum eſſe dictum *Triglam*, atque inibi ſimulachrum *Hecates Triglantinae*. Verum illud expendat eruditus lector, an proverbium accipi poſſit de coena illa, quam ſingulis menſibus in triviis Hecatae collocabant divites, diripiebant pauperes. cujus rei meminit etiam Ariſtophan. in Pluto, ubi videndus interpres. Eraſmus in Chiliad. adag. * *Coena Hecates* eſt τῆς Ἑκάτης δεῖπνον, de quo ſupra dictum eſt. Ea mendici vivebant. Inde Hecale mulier pauperrima dicitur digna ſacris Hecates, ſive Hecatae, quod coena Hecatae ſacra à pauperibus raperetur. Niſi ſi quis Hecalen dignam Hecates ſacerdotio fuiſſe interpretetur. Turneb. Adverſar. lib. I. cap. 15. de frugali admodum tenuique apparatu effertur *Hecales coena*, ab Hecale paupercula, cujus apud Ovid. fit mentio, & cujus egenam coenam non aſpernatus fuiſſe Theſeus legitur, ut ſcribit Julianus Caeſar ad Jamblichum philoſophum. Dicitur autem *Hecale* anus Theſeum tum juvenili in aetate hoſpitio ſolere excipere, proque illius ad pugnam profecturi ſoſpite reditu vota nuncupaſſe: in cujus beneficii memoriam Theſeus inſtituit poſtea *Hecaleſion* feſtum, quo *Jovi*, ab illius nomine *Hecalo* dicto, ſacrificabatur. Callimachus ſcribit in opere, quod ab anu inſcripſit *Hecalen*, habuiſſe illam φιλοξένους τέγος ἀνοικτον, id eſt, hoſpitii lares cunctis patentes. Had. Junius in Adag. Ἑστίᾳ θύουσι. *Lari ſacrificant*, in tenaces dicitur, qui de ſuis nemini quicquam impartiunt: aut in convivas edaces, qui nihil de appoſitis epulis mittunt amicis, neque quicquam faciunt reliquum. Nam antiquis religioſum erat, ex iis, quae Laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huic diverſum adagium fingi poterit, τῇ Ἑκάτῃ θύειν, *Hecatae ſacrum facere*, ſiquidem in hujus deae ſacris ii, qui coenam inferebant, ipſi nihil inde guſtabant, neque quidquam auferebant propter tumultum & fumum, ut inquit in Sympoſiac. Plutarch. Idem Junius in Adag. *Cynice vivere* quid ſit, ſupra dictum eſt. *Caena* quoque *Hecates*, & ovis luſtrationum, ut mendici, & ſepiis crudis vivebant. *Hecale* mulier paupera, quod coena Hecatae à pauperibus diriperetur: de qua Ariſtophan. Plato, Lucianus in Dialog. Diogenis & Pollucis, item Charont. ac Menippi. De *Hecate* Plaut. Ciſtellar. & Ovidius. Gilb. Cognatus in Adag. *Cynice vivere*. *Hecate* ergo Graecis eſt Ἑκάτη: unde Nicephoro in Syneſ. Ἑκατικὴ σφαῖρα. *Hecaten* porro, *Proſerpinam*, & *Dianam* idem numen, fuiſſe philologi tradunt. ERH. Rhodigin. lib. XXX. Antiq. Lect. cap. 21. WEITZ. Vid. Baptiſt. Pius ad Plaut. Curcul. I. I. 50. Gevart. epiſt. ad Grot. IV. a Brantio edita. Pro *loquentibus* forte *ſequentibus*. Ovid.

Noſtros deſcendit in annos.

Battiatae veteres] Alii, *baccineas veteres vivendo*. TORN. Vet. *Bacchineas veteres*. PATISS. *Battiadae veteris*, partim ex v. c. partim conjectura ducti reſtituimus. *Hecales* anus Atticae coenam terreſtrem Theſeo adpoſitam *Battiades*, id eſt, Callimachus, celebrant. Vide Plinium. SAMB. *Battiadae veteris*, Scaliger admonuit. BONG. Lege, *Battiadae vatis vivendo tradidit aevo*. *Battiades*, id eſt, Callimachus, videtur de aruſpicina ſcripſiſſe ſecundum Fulgent. lib. III. Mytholog. in fab. Orphei. quin & idem Fulgent. Battiadem in Paredris citat, in principio Expoſitionis Virgil. continent. Hecaleſia autem ſcripſiſſe, refert Plutarchus. *Battiades* vero à Batto nomen deflectit. DANIEL. Quidam cod. *Batineas*. Plane hic mendum eſt, cui purgando forſitan adjumentum feret, quod Σῆμος ἐν δευτέρῳ Δηλιάδος ἐν τῇ τῆς Ἑκάτης φησὶ νήσῳ τῇ Ἴριδι θύειν τὰ Δήλιοι τοὺς βασυνίας καλουμένους. εἶναι δὲ ἑφθὸν ταῖς σὺν μέλιτι. Si modo recte novus interpres Athenaei lib. XIV. cap. 13. ſecutus ſere antiquiorem: *Semus*, inquit, *lib. II. Deliadis ſcribit: Delios in inſula Iride Hecatae ſacrificare placentas, quas vocant baſynias. fiunt hae ex farina tritici aqua ſubacta & cum melle cocta.* Nos, nacti emendatiores codices, lectionem reddemus emendatiorem. PITH. Lege, *Battiadis vatis vivendo*. *Battiadem*, Callimachum poëtam Cyrenenſem intelligit, ab Ariſto-

CXXXVI. Tum illa carnis etiam paullulum delibat, & dum coaequale natalium ſuorum ſinciput in carnarium furca reponit, fracta eſt putris ſella, quae ſtaturae altitudinem adjecerat, anumque ſuo pondere dejectam ſuper focum mittit: frangitur ergo cervix cucumae, ignemque modo con-

ſtotele Batto dicto, qui Cyrenen condidit, ut eſt apud ipſum Callimachum in Hymno in Apollinem, cum Scholiaſta. Meminit & Politianus in *Nutritiis*, ubi quidam *a* nugator arrogantiſſimus *b* noſtra ante nos dixit. Expungendus jam & plane radendus è philologiae faſtis, quoniam, ut Cicero dixit, maluit improbe tollere, quam humaniter ſumere & agnoſcere. BRASSIC. Sic legendum puto, non *Bacchenaeas veteres*, ut intelligatur poëma Callimachi, Batti filii, quod *Hecale* inſcriptum erat. Turneb. Adverſar. libr. XXVII. cap. 7. Scalig. in Priap. *Battiades* etiam Callimachus dicitur Catullo epig. 117. ut ibi notarunt Ant. Parthenius & Pall. Fuſcus. item Ovidio in Ibin, ut obſervavit Ach. Statius ad Catull. in fin. *Battiadis* ſcripta citantur à Fulgentio in Mytholog. Quis fuerit, hinc diſcas licet. ERH. *Battiadae vatis* habet Cod. Memm. & conlecerat Pius ad Plaut. Curcul. Meurſius ad Helladii Chreſtomath. p. 44.

Battiadae veteris vivendo tradit aevo.

Ut vetus Battiades eſt Callimachus major. . Nam fuit alter minor ex ſorore nepos. *Bacchineas* Colb. BURM.

Mirando] Lege. *vivendo*. Scalig. in Priap. Alii, *mirandam*, quo modo Dionyſ. Cato in Diſtich.

Nam miranda canunt, ſed non credenda, poëtae.

ERH. Forte *miranti*. Prima editio *vivando*. Sed hi ultimi verſus miſere faedati, neque ſpes medicinae, niſi à codice integriore. Nos edidimus, ut olim legebantur ante conjecturas virorum doctorum. De Hecale vero Callimachi vide eruditiſſimo Bentlejo adnotata ad Callimachi fragmenta pag. 314. & Schott. lib. II. Obſerv. cap. 29. Barthius vero lib. XXIII. Adverſ. cap. 24. in priori verſu legit *loquentibus armis*; ſed illa loquentia arma mihi admodum languent. BURM.

a Quis iſte nugator? An Iodocus Badius Aſcenſius, qui in univerſa Politiani opera *Annotationes* ſcripſit? An vero Nicolaus Beraldus, qui in *Sylvam* quoque & *Ruſticum* Politiani copioſe commentatus erat? An Joan. Murmelius, cujus exſtant in eumdem Ruſticum & Sylvanum *Annotationes*? Nam Franciſc. Sanchez, Academiae Salmanticae in Hiſpania Profeſſor, longe poſt Braſſicanum *Scholia* ſua in Politiani Nutricia, Sylvas, Ruſticum & Mantuani vulgavit.

b Commentaria in Nutritia Politiani, edita Norimbergae apud Petrejum anno 1538.

Dum illa carnis] Apud Politan. legitur. *Tunc illa*, cap. 30. Miſcellan. ERH.

Et coaequale] *Et dum coaequale*, Memm. cod. BOSCH. Cum ſint, qui *coaequale* vix Latinum eſſe arbitrentur, hinc contrarium liquet. Idemque vocabulum locis compluribus apud Juſtinum occurrit. Nec aſſentior illis, qui *aequale* illi reponunt, etſi ſemel iterumque ſcripti codices ei lectioni ſuffragentur. Sic *cohaeredem* quoque noſter dixit in Trimalchionis epulo. HEINS. Ego potius à librariis inſcitis hanc vocem proveniſſe credo. Vide Graev. ad Juſtin. lib XXXVII. cap. 4. & Voſſ. ad libr. IX cap. 6 Sciopp. de Stil. Hiſtor. pag. 163. Vorſt. ad Sulpit. Sever. lib. I. cap. 26. qui elegantius cenſet *aequales*; non tamen damnat *coaequales*. Forte haec vox ſtatim poſt Auguſti tempora, ut plures aliae, irrepſit. Nam & Columella utitur libr. VIII.] cap. 15. prima autem editio & Sambuci cum Tragurienſi ante hanc vocem habent *dum*. BURMAN.

Staturae altitudinem] Suetonius Auguſto cap. LXXIII. *Calceamentis altiuſculis uſus, ut procerior videretur*. Hoc Perſis tribuit Xenophon lib. VIII. de Paedia Cyri: *Calceis*, inquit, *aliquid ſubjiciunt, ut proceriores eſſe videantur*, &c. De longis alibi multa, neque minus erudita, niſi fallor, diximus. BRASSICAN.

Suo pondere dejectam] Martialis:

Victa eſt pondere cum ſuo repente.

PITH.

Foculum] *Focum* primae editiones & Tragurienſis codex.

Cucumulae] Alii, *cucimae*. TORN. Alii, *cucumae*. Politianus cap. XXX. Miſcellan. & Baptiſt. Pius Poſterior. cap. LXI. Pith. PATISS. & BONG. Lege, *cucumae*. Hunc locum nominatim citat, & diligenter interpretatur Angel. Politianus in Miſcellan. cap. XXX. nec tranſmiſit ex Jureconſultis noſtris Budaeus in reliquis Pandectarum. Meminit inſignis ſcriptor Arrianus in Epicteto lib. γ. cap. κε. & Marcellus medicus cap. XXVI. ſic ſupra Petron. *Amphorae vitreae, quarum in cervicibus*, &c. Ritterſhuſius & Rigaltius ad Phaedr. Legendum autem, *cucumae* Politianus Miſcellan. cap. XXX. & Calepinus in Dictionar. Eſt autem lebes & olla. Giphanius Obſervat. Ling.

convaleſcentem reſtinguit. *Vexat cubitum ipſa ſtipite ardente*, faciemque totam excitato cinere perfudit. Conſurrexi equidem turbatus, anumque non ſine riſu erexi. Statimque, ne res aliqua ſacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit. Vix ad caſae hoſtiolum proceſſerat, quum ecce tres anſeres ſacri, qui, ut puto, medio die ſolebant ab anu diaria exigere, impetum in me faciunt, foedoque, ac veluti rabioſo, ſtridore circumſiſtunt trepidantem: atque alius tunicam meam lacerat, alius vincula calceamentorum reſolvit, ac trahit: unus etiam, dux ac magiſter ſae-

Ling. Lat. Immo *cucumula* vaſis genus eſt, quod *cucumella* in l. 1. §. paen. D. ad L. Corn. de ſicar. Cujac. Obſerv. lib. x. cap. 15. *Cucumella* vaſculi genus, quod à forma cucumeris nomen ſuum invenit, ad eundem uſum, ad quem & labra & & crateres, paratum. Connanus ad L. xvii. D. ſi ſervit. vindicet. ERH. *Cucumelae* tres ſcripti, quae lectio etiam tolerabilis, licet hanc ſuperiori capite *cucumam ingentem* appellaverit, ubi & *focum* dixit, hic vero *foculum*. BOSCH *Cucumulae* Leid. *cacumae* Trag. *cervis* Colb.

Convaleſcentem] Ovidius lib. viii. Met. verſ. 477.

----- *Nam, poſtquam peſtifer ignis*
Convaluit.

Ovid. Remed. verſ. 92.

Quum mala per longas convaluere moras.

Quinctil. Inſtit. Orat. v. 13. ſupra cap. cxiv. *tempeſtas convaluit.* vide Cuper. libr. ii. Obſerv. cap. 17. Caeterum *modo* non habent veteres editiones, nec Tragur.

Vexat cubitum ipſa ſtipite ardenti] Deſunt haec in exemplari Joannis Biturigum Ducis; non male. Pith. PATISSON. Deſunt haec verba in primis editionibus & codice Traguriano, & ſine ſenſus jactura abeſſe poſſunt. Heinſius in margine notaverat, forte legendum *vexata cubitum*, &c. Sed commodius videtur *verſata* pro everſa, lapſa in ignem, niſi quis malit *luxat cubitum lapſa*, vel potius *laeſa ſtipite ardente, faciemque totam excitato cinere perfudit*. Sed nihil definio.

Faciemque.] *Atque faciem* Colb.

Excitato funere perfugit] Lege, *cinere perfudit*. AURAT. Forte, *excitato cinere*, vel *pulvere*. SAMB. BRASSIC.

Turbatus anumque] Benedicti Floriacenſis exemplar, *turbatus animi & non ſine riſu me erexi*. Pith. PATISS.

Sine riſu meo] *Meo* non eſt in antiquis editionibus, nec Tragur. *Ne* Colb.

Moraretur] In eo omen fuiſſe videtur. Ideoque omnia ad manum debebant adeſſe. Ovid. Faſt. ii. 249.

I mea, dixit, avis, nequid pia ſacra moretur. BURM.

In vicinia] Alii, *in viciniam*. PATISS. Sequentia vincunt legendum, *cucurrit* & *proceſſerat*. SCIOPP. In Tragur. ſic ſcribitur locus: Cucurrit. *Itaque ad caſae hoſtiolum proceſſi, & ecce tres anſeres ſacri impetum in me faciunt.* Leidenſ. quoque & Tornaeſ. *cucurri*.

Oſtiolum] Scribe ex vet. cod. *hoſtiolum*. BRASSICAN.

Proceſſi] Forte, *proceſſit*. SAMB. *Proſſeram* Memm.

Tres anſeres ſacri] Cap. ſeq. *occidiſti Priapi delicias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum.* Laudo, quae alii curioſe indagarunt his interpretandis, ſed fallor, aut novam facem praefero ex Artemid. lib. iv. cap. 85. Γυνὴ ἐν γαςρὶ ἔχυσα ἔδοξε χῆνα τετοκέναι. ἐκρίθη, εἰ μὲν ἱερέως εἴη ἡ γυνὴ, τὸ τεχθὲν, ζήσει, ἱεροὶ γὰρ οἱ χῆνες, καὶ ἐν ναοῖς ἀναςρεφόμενοι. εἰ δὲ μὴ, εἰ μὲν θῆλυ εἴη, ζήσειν μὲν, ἑταιρικῷ δὲ χρήσεσθαι βίῳ, διὰ τὸ φιλόκαλλες τῶν χηνῶν. WOUWER. Appoſite Auctor. Queroli pag. xxvii. *Hoſne tu olores eſſe narras? ego in ſacellis proxime anſeres inſpexi multos: neminem vidi cygnum.* Alias anſeres erant Iſidi ſacri. Ovid. Faſt. i. 453.

Nec defenſa juvant Capitolia, quominus anſer
Det iecur in lances, Inachi lauta, tuas.

BURM.

Medio die.] Ad merendam. Vid. ad Calpurn. Eclog. v. 61.

Foedeque Legendum, *foedoque*. Jungermannus. ERH. *Foedoque*, meliores. BOSCH.

Vincula calceamentorum] Faſciae, quibus in calceatu utebantur. Plin. lib. ix. cap. 57. Pollux lib. ii. Menander apud Theodoret. Serm. 6.

Ὑποδούμενος τὸν ἱμάντα τῆς δεξιᾶς
Ἐμβάδα διέῤῥηξε.

Plutarch. συμποσ. προβλημ. διακρούοντας τῶν ὑποδημάτων τοὺς ἱμάντας. WOUWER. Haec vincula Latinis *faſciae*. In Hiſtoria S. Eugenii; *conſtrictus ocreis crura, faſciolisque plantas.* Feſto *Amenta*, *quibus vinciuntur ſolearum lora.* Genus hoc

ſaevitiae, non dubitavit crus meum ſerrato vexare morſu. Oblitus itaque nugarum, pedem menſulae extorſi, coepique pugnaciſſimum animal armata elidere manu: nec ſatiatus defunctorio ictu, morte me anſeris vindicavi.

Tales Herculea Stymphalidas arte coactas
Ad coelum fugiſſe reor, ſanieque fluentes
Harpyias, quum Phineo maduere veneno
Fallaces epulae. Tremuit perterritus aether
Planctibus inſolitis, confuſaque regia coeli
Viſa ſuas moto tranſcurrere cardine metas.

Jam

hoc calcei *obſtrigilus* eſt dictus veteri Gloſſographo MS. Savaro ad Sidon. lib. VIII. ep. II. Ovidius III. Metam. 168.

Vincla duae demunt pedibus.

Latini etiam *corrigias* dixerunt. quas Iſidorus, eumque ſecuti Huguitio, Papias, Balbus, Britto, male calciamenta interpretantur, cum fuerint eorum lora, ut vocat idem Iſidor. lib. XIX. cap. 34. de *mulleis* loquens; *ſuperiore parte cum oſſeis vel aereis malleolis, ad quos lora deligabantur.* Graeci ἱμάντας appellabant. Apud Matthaeum cap. III. ait Joannes ad Chriſtum; οὐκ εἰμὶ ἄξιος λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων τῶν σῶν. ubi videndus Beza in Annotat. ERHARD.

Serrato morſu] Floride dictum. in qua re magiſtri ſunt & bene felices artifices, Plinius, A. Gellius, Arbiter. & alii plures, vix jam ab alio nominandi, niſi qui plane rerum potiatur in hoc emendatiſſimo ;dicendi genere. *Geographica vix poſſunt* ἀνθηρογραφεῖσθαι. Cicero lib. II. Epiſtolar. ad Attic. BRASSIC. *Ferrato* Tornaeſ. *uſare morſu* Trag.

Oblitus nugarum] Jocorum, *ſchimpffs.* ERH. Senec. Apocoloc. *Claudius, ut vidit virum valentem, oblitus nugarum, intellexit, neminem parem ſibi Romae fuiſſe: illic non habere ſe idem gratiae.* SCIOPP. Supra cap. LXXI.

Defunctorio ictu] Jureconſulti dicunt *defunctorie* & *perfunctorie.* Procopius & Philoſtratus non ſemel, ὡς παρέργως. BRASSIC.

Tales Herculea] Eſt hoc ex ſententia Piſandri Camirei, qui Stymphalidas in Arcadia, non interfectas ab Hercule, ſed crotalorum ſonitu fugatas, tradidit, ut auctor eſt Pauſanias lib. VIII. PUTEAN. Eſt hoc ex Piſandri ſententia, quam refert Pauſan. lib. VIII. PITH. Stymphalides & Harpyjae. Scalig. in Catalect. ERH. Iis pennas vice telorum fuiſſe, ex Euripidis Phryxo ſcribit Lucilius Tarrhaeus in β. Argonautic. librum Apollonii Rhodii. De Phinei Harpyjis res eſt notior ex Apollonio & Virgilio, quam ut multa dici debeant. BRASSIC. *Herculea audacia*, Juſtinus praefat. BOSCH.

Arte volucres] Alii, *coactas.* TORN. *Arce*, Traguriens.

Poeneque fluentes] Alii, *poenaſque luentes.* TORNAES. Alii, *ſanieque.* Pith. & alii *poenaſque luentes.* alii, *ferventes*: alii, *furentes.* PATISS. & AUR. Legendum, *ſanieque.* DANIEL. Videtur legendum, *pennaque fluentes Harpyas cum Peneo maduere.* PITH. Alii, *poenaſque luentes.* Lege, *pennaque fluentes*, poëtica phraſi, pro volantes. Lipſius Antiq. Lect. lib. III. ERH. Heinſius in ora libri notaverat, legendum *pennaeque fluentis.* Idem epiſt. ad Munkerum 1675. x. Junii ſic:

Harpyias quum Phinaeam pavere Celaeno.

Et in epiſt. ad Graev. 1674. 25. Septemb. *Poenamque luentes.* Conf. ejuſdem epiſt. 1674. 5. Octobr. *Peneque fluentes* Leid. alii cod. *ferentes.* Colb. *poneque.* Forte *ſanieque.* BURM.

Furtivo maduere] Alii, *Phineo.* TORNAES. Barth. ad Claudian. de Bell. Getic. verſ. 28. ERH. [*Phineo* Dativ. a *Phineus.*]

Confuſaque.] *Perfuſaque* Memm.

Viſa ſuas] Nullus manu exaratus codex hunc verſum agnoſcit. BOSCH. In Trag. & Colb. deſunt ſequ. ad *quum protuli.*

Revolutam] Lege, *reſolutam*, quia ſupra, *dentibuſque folliculos ſpoliat* Jungermann. ERH.

Cruris.] *Crurum* Leid.

Haud altum] Virgil. Aeneid. XI. 817.

Donec perlata papillam
Haeſit virgineumque alte bibit acta cruorem.

Ovid. Metam. VI. 266.

Minimo tamen occidit ille
Vulnere, non alta percuſſo corde ſagitta.

Gellius V. 2. de Bucephalo. *Coniectis undique in*

 Al-

Jam reliqui revolutam, paſſimque per totum effuſam pavimentum, collegerant fabam, orbatique, ut exiſtimo, duce redierant in templum, quum ego, praeda ſimul atque hac vindicta gaudens, poſt lectum occiſum anſerem mitto, vulnuſque cruris haud altum aceto diluo. Deinde, convitium verens, abeundi formavi conſilium, collectoque cultu meo ire extra caſam coepi. Nec dum libaveram cellulae limen, quum animadverto Enotheam cum teſto ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradum, projectaque veſte, tamquam exſpectarem morantem, in aditu ſteti. Collocavit illa ignem caſſis harundinibus collectum, ingeſtiſque ſuper pluribus lignis, ex-

Alexandrum telis, vulneribus altis in cervice atque latere equus confoſſus eſt. Eleganter Pacatus paneg. cap. III. *Altorum vulnerum cicatrices pendente manu tractabo.* In Epigrammate veteri de Galatea, quod in Catalectis Petronianis producitur:

Nec tamen alta pedum vulnera ſentit Amor.

Aceto diluo] Plin. lib. XXIII. cap. I. PITH.

Concilium verens] Alii, *convicium.* TORN. Forte *concilium quaerens.* DOUZA.

Collectoque cultu meo] *Ornatu & veſtitu*, mox enim ait, *projectaque veſte*, &c. ERH. Plaut. Capt. Act. IV. ſc. *Collecto quidem eſt pallio: quidnam acturus eſt?* quod Caſaubonus ad Theophr. char. pag. 141. interpretatur, in humeros conjecto. ſupra cap. CXXVI. *Collegit altius tunicam.* CUPER. Vid. ad Stat. Theb. IV. 314. Heinſ. MSS.

Libaveram cellulae limen] Legendum, *ſuperaveram.* Turneb. Adverſar. lib. XXVI. cap. 7. quem refellit Douza. *Libare limen* dixit, ut Apulejus *haurire portam*, & Ariſtoph. γεύσασθαι τῆς θύρας. Wouwer. emend. in Apul. ERH. Non mirum magis id loquendi genus [liberare limen,] debet videri, quam quod Officiorum libro primo dicebat Tullius *liberare promiſſa.* ſic & *liberare fidem, & aes alienum* Juriſconſulti lib. XLI. §. I. ff. de fideic. libert. *liberare oculum* Tertull. de Virgin. veland. *Arabiae foeminae faciem ita totam tegunt, ut, uno oculo liberato, contentae ſint dimidiam frui lucem.* Sic & Curtius lib. X. cap. 2. *liberate oculos meos, ingratiſſimi cives.* *Liberare gladium* Dictys libr. IV. cap. II. *Deiphobus amplexus inermem juvenem, quippe in ſacro Apollinis nihil hoſtile metuentem, exoſculari gratularique ſuper his, quae conſenſiſſet, neque ab eo divelli, aut omittere, quoad* (vulg. *quo*) *Alexander liberato gladio procurrens adverſum hoſtem per utrumque latus geminato ictu transfigit.* Sic optime totus ille locus in vetuſto codice, qui penes me exſtat, exaratur. Niſi quod ſcribendum *averſum hoſtem*: nam paullo ante dixerat, *Interim Alexander, compoſitis iam cum Deiphobo conſiliis pugione cinctus Achillem aggreditur, confirmator veluti earum, quae Priamus pollicebatur, moxque ad aram Apollinis, quo ne hoſtis dolum perſentiſceret, averſuſque à duce adſiſtit.* Ubi *pugione cinctus Achillem aggreditur*, & *moxque ad aram Apollinis*, à veteri codice ſunt. Deinde malo, *ne qua hoſtis dolum perſentiſceret, averſus a duce ſubſiſtit.* Nam in meo codice *reſiſtit.* Sed ad rem, *librare gladium*, quod vulgo apud Dictym circumferri videas, Latine non dicitur: *librari haſta, ſaxa*, dicuntur: & quidquid manu emittitur, & ad jactum inſervit. *Liberatur gladius vagina*, ut plenius extulit Naſo lib. VI. Metam. verſ. 551.

—— *Auratum vagina liberat enſem.*

Idem lib. XI. 157. *aures liberat arboribus.* Phaedrus lib. III. fab. 2. de panthera:

Veloce ſaltu fovea ſe liberat.

Paſſione B. Perpetuae & Felicitatis, quod inſigne monumentum antiquitatis L. Holſtenii induſtriae debetur, viſione Saturi. *Ibamus autem non ſupini ſurſum verſi, ſed quaſi mollem clivum adſcendentes, & liberato primo mundo vidimus lucem immenſam.* Quo loco cur haereret vir eximius Petrus Poſſinus, nihil cauſſae erat: neque enim inſolens magis, *liberare mundum* quam *liberare limen* in Petronio. Hygin. fab. CCLVII. *vix tandem Moerus liberato flumine conſequitur carnificem.* HEINS. V. Salmaſ. ad Solin. IX. & & Munker. ad Hygini dictam fabulam. *Laboraveram* Memm.

Cum teſto ignis pleno] Ovid. lib. II. Faſt. 645.

—— *Hic ignem curto fert ruſtica teſto.*

PITH. *Teſtum* genere neutro. Solebant autem antiqui teſta ignem petere. Hinc Cornificius ad Herenn. lib. IV. *Hic de tanto patrimonio tam cito teſtam, qua ſibi petat ignem, non reliquit.* Turneb. Adverſ. lib. XXVI. cap. 7 ERH. De hac voce vide Heinſ. ad Ovid. lib. II. Faſt. verſ. 645. Quadrat huc locus Eſaiae XXX. 14. Καὶ τὸ πτῶμα αὐτῆς ἔσαι ὡς σύντριμμα ἀγγείου ὀστρακίνου, ἐκ κεραμίου λεπτοῦ, ὥστε μὴ εὑρεῖν ἐν αὐτοῖς ὄστρακον, ἐν ᾧ πῦρ ἀρεῖς, καὶ ἐν ᾧ ἀποσυριεῖς ὕδωρ μικρόν.

Caſſis harundinibus] An *caſſis*, pro *quaſſis*, id eſt, fractis? ERHARD. *Quaſſis*, Leid. cod. BOSCH.

In-

excuſare coepit moram, quod amica ſe non dimiſiſſet, tribus niſi potionibus è lege ſiccatis. [a] Quid porro tu, inquit, me abſente feciſti? aut ubi eſt faba? [b] Ego, qui putaveram, me rem laude etiam dignam feciſſe; ordine illi totum praelium expoſui; &, ne diutius triſtis eſſet, jacturae penſionem anſerem obtuli. quem anus ut vidit, tam magnum aeque clamorem ſuſtulit, ut putares, iterum anſeres limen intraſſe. Confuſus itaque, & novitate facinoris attonitus, quaerebam, quid excanduiſſet, aut quare anſeris potius, quam mei miſereretur.

CXXXVII. At illa, comploſis manibus: [c] Scelerate, inquit, & loqueris? Neſcis, quam magnum flagitium admiſeris. Occidiſti Priapi delicias,

a Enothea. b Polyaenos. c Enothea.

Ingeſtiſque ſuper pluribus lignis] Tmeſis, pro, *ſuperingeſtis*. ERH.

Tribus niſi potionibus è lege ſiccatis] Cicero: *Iſte enim praetor ſeverus ac diligens, qui populi Romani legibus numquam paruiſſet, illis diligenter legibus, quae in poculis ponebantur, obtemperabat.* PITH. Horatius lib. II. Sat. VI. verſ. 68.

Siccat inaequaleis calices conviva, ſolutus
Legibus inſanis.

Plutarch. Symp. problem. lib. III. Quaeſt. 9. Οἱ περὶ τὸν Διόνυσον ἁρμονικοὶ τρεῖς κατεῖδον ὅρους συμφωνίας πρὸς ὕδωρ διὰ πέντε, καὶ διὰ τριῶν, καὶ διὰ τεσσάρων, οὕτω μὲν λέγοντες καὶ ᾄδοντες, πέντε πιεῖν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα, &c. Heſych. Τρίτος κρατήρ. Σοφοκλῆς Ναυπλίῳ καταπλέοντι. ἐν ταῖς συνουσίαις ἐκιρνῶντο κρατῆρες τρεῖς, καὶ τὸν μὲν πρῶτον, Διὸς Ὀλυμπίου καὶ θεῶν Ὀλυμπίων, ἔλεγον, τὸν δὲ δεύτερον, Ἡρώων, τὸν δὲ τρίτον Σωτῆρος. Ex his claret, cur Auſonius hanc bibendi legem *myſticam* dixerit. WOUWEREN. Auſonius;

Ter bibe, vel totiens ternos, ſic myſtica lex eſt.

Scalig. Auſon. Lect. lib. II. cap. 26. Nam, non ultra ternarium ſcyphorum numerum in ſympoſiis progrediendum eſſe, lex convivialis edicit. quem numerum etiam Synodus Nannetenſis definit cap. 4. Savaro ad Sidon. lib. I. ep. 2. Adſtricti olim lege quadam ad ternas, interdum ad novenas, potiones. Auſonius de utriſque in eo, quem modo adſcripſimus, Gripho ternarii numeri. Puteanus in Genial. ſermon. Turneb. Adverſ. lib. XVI. cap. II. Lambinus Notat. ad Horat. lib. III. Od. 19. & Plauti Stich. Act. V. ſc. 4. Pontanus Not. in Somn. Scip. Macrob. lib. I. Taubman. ad Plaut. Stich. Act. V. ſcen. 4. Legem convivialem de tribus poculis Auguſtum diligenter obſervaſſe, Suetonius, & Carolum Magnum, ſcribit Eginhardus. *Potio* pro potu, hoc eſt, id quod bibitur, *ein Trunck*. Schorus de Phraſib. Ling. Lat. Schopp. in Obſerv. Ling Lat. ERH. Plin. l. III. ep. 20. *ſufficiunt duae fabulae, an ſcholaſtica lege tertiam poſcis?* SCIOPP. Legendus omnino Athen. lib. X. II. BOURD.

Ex lege] Id eſt, conſuetudine, & ordinaria ratione bibendi. vide Gronov. ad Plaut. Milit. Act. II. ſc. 2. verſ. 9. & ſupra ad cap. XXI. In antiquo lapide apud Malvaſ. Marm. Felſ. pag. 424. Ex lege plena vt praestentvr. Ita ſupra *ex more* cap. CVIII. Ovid. Amor. III. II. 20.

Haec ex lege loci commoda circus habet.

ex MS. Plin. II. 20. *Sufficiunt duae fabulae. an ſcholiaſtica lege tertiam poſcis?* BURM.

Rem laude dignam.] Ἀνδραγάθημα, ἀνδραγαθία, ἔπαινος. Heſych. BOURD.

Quum protuli anſerem] Haec verba non agnoſcunt editiones Tornaeſii, Patiſſonii, Wouwerii, & aliae: nec Leid. ſed Tragur. & ejicienda puto, legendumque cum antiquis, *anſerem obtuli, quem anus ut vidit.* [*Jacturae* ſc. fabae]

Ut putares anſeres.] *Ut putares iterum anſeres* Tragur. & edit. aliae.

Comploſis manibus] Apul. lib. IX. Metam. *Suoſque caſus graviter ingemiſcens, depenſis pro prandio lacrymis, vacuaſque manus complodens.* Heliod. βαρύ δή τι πρὸς ταῦτα ἀνοιμώξας ὁ Ἀχαιμένης, καὶ τὼ χεῖρε διατείνας. PITH. *Complodere manus* ſolent, quos ira poſſidet. Seneca de Ira lib. I. cap. I. *Articulorum ſeipſos torquentium ſonitus, comploſae ſaepius manus, & pulſata humus pedibus.* WOUW. Vide ſupra cap. XVIII. & XX.

Scelerate, & loqueris?] Lege, *etiam loqueris.* Plaut. Perſa; *Scelerate etiam reſpicis?* Douza Centurionat. lib. IV. cap. 10. Sic ſupra; *Exclamat Eumolpus; etiam minaris?* Idem Plaut. Moſtell. Act V. ſc. 2. *Verbero, etiam irrides?* ERH.

Etiam] Vide ſupra ad cap XXI. Prima, Sambuci, Patiſſonii & aliae editiones, *& loqueris neſcius quam*, etiam Tragur. *Inquit, loqueris & neſcis* Tornaeſ.

Admiſeris] Alii, *admiſiſti.* PATISS. *O occidiſti* Tragur.

Priapi delitias] *Anſerem* non fruſtra Priapo ſacrum

crum

cias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum. Itaque, ne te putes nihil egiſſe, ſi magiſtratus hoc ſcierint, ibis in crucem. Polluiſti ſanguine domicilium meum, ante hunc diem inviolatum, feciſtique, ut me, quiſquis voluerit inimicus, ſacerdotio pellat.

a Haec ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Conſecuitque genas. Oculis nec defuit imber;
Sed, qualis rapitur per valles improbus amnis,
Quum gelidae periere nives, & languidus Auſter
Non patitur glaciem reſoluta vivere terra:
Gurgite ſic pleno facies manavit, & alto
Inſonuit gemitu turbatum murmura pectus.

Tum ego, Rogo, inquam, noli clamare, ego tibi pro anſere ſtruthiocamelum reddam. Dum haec, me ſtupente, in lectulo ſedet anſeriſque fatum

a POLYAENOS.

crum eſſe dicit. Nam & Jovem putant non in cycnum, ſed in anſerem eſſe commutatum, cum Laedae vitium inferret, ut eſt apud Pauſaniam. Nec oſcitanter & neglecte dixit poëta in Ciri:

----- Formoſior anſere Ledae.

Ego puer aliquando luſi, plane anſer inter olores:

Anſer Amyclaeo celebratur nomine Ledae,
Sed vere tandem Juppiter anſer erat.
Penelopem exhilaret felicior anſer Ulyſſes,
Anſer erat terra nobilis atque mari.
At nunc mille Joves liceat, vix cernere Ulyſſem
Unum: ita virtutis regna caduca ruunt.

BRASSIC.

Ne putes nihil egiſſe] *Nihil*, pro, rem parvam & contemnendam. ERH. *Neque putes* Colb.

Scierit] Alii, *ſcierint*. PATISSON. *Scierit* Tragur.

Ibis in crucem] Forte, *tibi crucem figet.* AUR Male. vide ſupra cap. CXII.

Inimicus ſacerdotio pellat] Poſt haec verba commodiſſime inſerentur hi verſus:

Haec ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Conſecuitque genas.

& quae ſequuntur. DOUZA. F. Hinc deſunt ad *quiſquis habet* Colb. & Tragur. ſed Leidenſi ad uſque *Rogo inquam.*

Oculis nec defuit imber] Similitudo eſt à fluminibus. Gruterus Suſpicion. lib. VIII. cap. 8. Nihil frequentius poëtis, quam lacrymas *imbrium* nomine cenſere. Eleganter Calaber;

Εἷλκε βίῃ Ἑκάβην, τῇ δ' ἄσπετα δάκρυ' ἀπ' ὄσσων
Πίδακος ὣς ἐχέοντο.

Barth. ad Claudian. lib. III. de Rapt. Proſ. verſ. 311. ERH. Vide notas noſtras ad Ovid. III. Triſt. el. 2. verſ. 19. WEITZ. Vide ſupra ad cap. XVII. & Brouckh. ad Tibull. lib. I. eleg. IX. verſ. 53.

Per valles] Quinctil. lib. V. Inſtit. Orat. cap. 14. *Feratur igitur. non ſemitis, ſed campis, non uti fontes anguſtis fiſtulis colliguntur, ſed, ut latiſſimi amnes, totis vallibus fluat, ac ſibi viam, ſi quando non acceperit, faciat.*

Reſoluta] Vid. ad Belli Civilis ſpecimen verſ. 147. Audacius vero dictum *glaciem vivere*, pro durari, nec liqueſcere. *Vivere mare* dixit Statius lib. VI. Theb. verſ. 362.

Rogo] Vide ſupra ad cap. VII.

Struthiocamelum.] Non eſt quem putant interpretes decepti ab Auſonio, quem deceperit Sext. Pompejus, ſtruthiocamelum indiſtincte *paſſerem marinum* appellans. Hic longe aliud dicitur. Ludit enim Polyaenus in nomine ſtruthiocameli. Communem, ſive vulgarem, ſive Europaeum anſerem occiderat, ob quod flagitium ita ſacerdos excanduerat, ut precibus nullo modo, ac vix pretio flecti poſſet: pro quo anſere nunc Polyaenus anſerem Lybicum ſive ſtruthiocamelum offert. Olim, ut teſtatur Galen. de Aliment. facult. nomen στρουθιοκαμήλων incognitum, pro quo veteres uſurpabant nomen χηνῶν. Ariſtoteles tamen Hiſtor. animal. vocat στρουθὸν Λιβυκὸν, Herodot. lib. I. Athen. lib. IV. στρουθὸν Ἀράβιον. Alii στρουθοὺς μεγάλους. Sed Polyaenus reſpexit ad opinionem Galeni. De paſſere marino, de quo Ariſtotel. Hiſtor. Animal. lib. V. aliud eſt. BOURDEL. Anſer in obſcoenis eſt, ut ipſe paullo ante ſignificat. At etiam ſtruthos. Quia vero ridiculum erat, paſſerem polliceri pro anſere, paſſerem magnum, ſeu ſtruthiocamelum, quem marinum

tum complorat, interim Proſelenos cum impenſa ſacrificii venit, viſoque anſere occiſo, ſciſcitata cauſſam triſtitiae, & ipſa flere vehementius coepit, meique miſereri, tamquam patrem meum, non publicum anſerem, occidiſſem. Itaque taedio fatigatus, Rogo, inquam, expiare manus pretio licet, ſi vos provocaſſem, etiam ſi homicidium feciſſem: Ecce duos aureos pono, unde poſſitis & deos & anſeres emere. Quos, ut vidit Enothea, [a] Ignoſce, inquit, adoleſcens, ſollicita ſum tua cauſſa: amoris eſt hoc argumentum, non malignitatis. Itaque dabimus operam, ne quis hoc ſciat. Tu modo deos roga, ut illi facto tuo ignoſcant.

[b] *Quiſquis habet nummos, ſecura naviget aura,*

a Enothea. *b* Polyaenos.

For-

rinum vocant ſe redditurum ait. ANONYM.

Sedet] Vet. *ſuadet.* Pith. PATISSON. *Suadet* Memm.

Cum impenſa ſacrificii] Arnob. *Quid cum pultius deo ſit, quid cum libis, quid diverſis cum fratribus, confectionis jure multiplici atque impenſarum varietate conditis?* PITH.

Tanquam patrem meum] Exempla natant in ſingulis ſcriptorum paginis. Idem cultus columbae, apud Aſſyrios: lupi, apud Athenienſes. interpretes Apoll. lib. II. paſſeris, apud Aeſculapios [ſic.] Aelian. Var. v. 17. ciconiarum, apud Theſſalos. Solin. cap. XLIII. ibidis apud Aegyptios, Aelian. Hiſt. Animal. II. 38. BOURDEL.

Expiare manus pretio licet, etiamſi homicidium feciſſem] Tertull. cap. v. de Baptiſmo. *Penes veteres, quiſquis ſe homicidio infecerat, purgatrice aqua ſe expiabat.* Seneca Herc. fur. verſ. 1328.

> *Et tota Tethys per meas currat manus,*
> *Haerebit altum facinus.*

vide, ſi tanti, quae cap. CIV. notata ſunt. WOUWER. Ἀφοσιώσασθαι. Apollon. Rhod. lib. II. Alius locus dicendi de variis expiationibus. BOURD. Legendum puto, *manes*, ſcilicet anſeris. Cicer. in Piſon. cap. VII. *A me quidem etiam poenas expetiſtis, quibus conjuratorum manes mortuorum expiaretis.* Ita *ſacra piare* apud Propert. I. I. 20. *manes* explicat Douza. Riſum ergo captat, quaſi anſeris occiſi ſint manes, & ſimul ſtultam ſuperſtitionem irridet, quae homicidia etiam pecunia expiari poſſe crederet, vel ut alii luſtratione. vide Ovid. lib. II. Faſt. verſ. 45.

> *Ah nimium faciles, qui triſtia crimina caedis*
> *Fluminea tolli poſſe putetis aqua!*

BURM.

Si vos provocaſſem] Forte, *ſi eos provocaſſem*, id eſt, anſeres. SCIOPP.

Pono] Cicer. III. in Verr. cap. 70. *Cum poſita eſſet pecunia apud eas ſocietates, unde erat attributa.*

Et deos & anſeres] Alii, *duos anſeres.* PATISSON. *Duos anſeres* Leid. *Etiam duos anſeres* Scalig. ad oram. Forte, *unde poſſitis & denos anſeres emere.*

Quiſquis habet nummos] Joh. Saliſberienſis lib. VII. cap. 16. Policrat. Pith. PATISSON. Vincentius lib. XX. cap. 25. Specul. DANIEL. Horat. lib. II. Satyr. III. verſ. 94.

> —— *Omnis enim res,*
> *Virtus, fama, decus, divina, humanaque, pulchris*
> *Divitiis parent, quas qui conſtruxerit, ille*
> *Clarus erit, fortis, juſtus, ſapienſve etiam, &*
> *rex,*
> *Et quicquid volet.*

WOUWEREN. In avaritiam & pecuniae ſtudium. Scalig. in Catalect. Johannes Saliſberienſis Policrat. lib. VII. cap. 16. *Avaro nihil vile videtur, aut ſordidum, &, ſibilante populo, ſeipſum conſolatur, imo & ſibi applaudit, ſimul nummos contemplatur in arca. Petronianum iſtud ingeſtum omnibus credas,* &c. ERH. Bene Strigelius:

> *Eſt mundus pelagus, regina pecunia nauta eſt:*
> *Navigat infelix, qui caret hujus ope.*

Demoſthen. Olynth. I. Δεῖ δὲ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων. *Opus ſunt opes, & ſine iis nihil fiet, quod opus.* Lipſ. IV. Politic. 9. Guazza de Civili converſat. diſſert. 4. pag. 224. Zehner. cent. II. adag. 41. Bebelius lib. III. Facetiar. pag. 136. tit. *Negligitur, quicunque pecunia caret.* Apud Joan. Braſſicanum, Bebelii ſupparem, in Inſtitut. Grammatic. de praepoſitione, legitur: *Sine numis ne quid attentes.* WEITZ. Diverſa tradit Salluſtius in Orat. I. de republica ord. *Id ita evenit, ſi pecuniae, quae maxuma hominum pernicies eſt, uſum, atque decus*

dem-

Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
Uxorem ducat Danaën, ipſumque licebit
Acriſium jubeat credere, quod Danaën.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat cauſſas, ſitque Catone prior
Juriſconſultus. Paret, non Paret, *habeto*,

Atque

dempſeris, &c. Ita hic puto legendum, non, *omnium*, ut hactenus in vulgatis. Eleganter ad mentem Arbitri Propertius lib. III. Eleg. X.

At nunc deſertis ceſſant ſacraria lucis,
Aurum omnes, victa jam pietate, colunt.
Aurea nunc vere ſunt ſecula, plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.
Auro pulſa fides, auro venalia jura,
Aurum lex ſequitur, mox ſine lege pudor.

BOSCH. Similia paroemia apud Schol. Ariſtoph. ad Concionatr.

Ὦ τ' ἀργύρεον ᾖ, πάντα θεῖ κἀλαύνεται.

uti feliciſſime emendat vir in Graecis doctiſſimus Tan. Faber, & multa in hunc ſenſum congeſſit Marcell. Donat. ad Suet. Auguſt. cap. XLI. CUPER. Vide Scriverium ad Martial. lib. I. epig. 76.

Navigat] Vincent. *naviget*. DANIEL. Lege, *naviget*, ut & in ſeq. verſ. *temperet* pro, *temperat*. BRASSIC. *Navigat* & *temperet* Tragur.

Temperet] Vincent. *temperat*. Et poſtea toto verſu

Carmina componit, declamat, concrepat omneis.

DANIEL. Seneca Oedipo verſ. 882.

Fata ſi licet mihi
Fingere arbitrio meo.

WEITZ.

Arbitrio] Suet. in Caeſ. cap. XX. *Unus ex eo tempore omnia in rep. ad arbitrium adminiſtravit.*

Danaën] Alii *Daphnen*. PATISSON. Danaës corruptae fabula, ſive hiſtoria, plane in proverbium iverat apud veteres. Ejus ἐπιμύθιον eſt, ut pecuniae omnia facilia eſſe ſciamus. Τὰ γὰρ τοῖς ὅπλοις ἀδύνατα νικηθῆναι, τῷ χρυσῷ ῥᾴδιόν ἐστι καταπολεμηθῆναι, τῷ ἀργυρίῳ γὰρ ὑποβάλλεται πάντα. ut ait Diodor. Siculus. Et non ſua magis aetate, quam noſtra, oraculi veridici vicem fuit;

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα κρατήσεις.

Barthius ad Claudianum. ERH. Pet. Damianus lib. I. epiſt. ultim. *Habens, ut ajunt ruſtici, pugillum aureum, frangit murum ferreum.* Refer huc illa apud Bernardinum de Buſtis pag 258. *Divitiae faciunt ſcabioſum ſtare in menſa nummulariorum. Et mulieres dicere ſolent; Et illa gallina cantat, quae ovum ſentit.*

Nummus honoratur, ſine nummis nullus amatur,
Nummus ubi loquitur, Tullius ipſe tacet.

Malleus argenteus diſſecat portas ferreas.

WEITZ. *Dannen* & mox *Damnem* Trag. *Daphnen* Torn.

Acriſium jubeat credere, quod Danaën] Acriſium jubeat idem credere, quod Danaë credidit, ſcilicet, ſe compreſſam à Jove fuiſſe: quod Acriſius noluit credere, ut patet ex Apollodor. lib. II. Jungermann. ERH. An potius, *Acr. j. reddere?* pro *dare*. Sed *quid eſt ineptire ſi hoc ſapere?* ANONYM. (Salm.)

Concrepet] Accipio de crepitu digitorum, quo ſilentium faciebant oratores, de quo Caſaubonus ad Perſii Sat. IV. verſ. 5. & commentatores ad Lucae Act. Apoſt XII. 17. & XXI. 40. De alio crepitu vide ſupra ad cap XVII. & XXVII.

Juriſconſultus] Nihili haec ſunt. Scribendum reor:

Juriſconſultis PARET, NON PARET, habetor.

quaſi Juriſconſultorum ſcientia omnis in formulis conſtaret: PARET, NON PARET. LIQVET, NON LIQVET. Nam *paret* pro apparet. *Paret non paret Juriſconſultis habetur*, ut *Trimalchioni* τὰ πάντα *eſt*. HEINS. Ampl. Cuperus mallet *Juriſconſulti* vel *Juriſconſultum*, pro Juriſconſultorum, *paret non paret habeto*. Prima editio *habenta.* Tragur. *habente*. De formula hac plura Manutius habet ad Cicer. Divinat. cap. XVII.

Paret non paret habeto] Forte, *pauper non poſſet haberi*. AUR. *Patet non patet* legendum; ſunt verba ex formulis JCtorum; vide Feſtum. SAMBUC. Legendum, *habeto*. STEPH. & BRASS. Vide Feſtum in verbo, *parret*, expreſſe. DANIEL. Veteres dicebant, *ſi paret*, teſte Feſto, quod poſteriores, *ſi apparet*. Fuit autem formula, *ſi apparet*, *Titium dare oportere*, propria actionis in perſonam, ut notum ex Cicerone. Giphanius ad §. *hic itaque*, Inſtit. de Action. *Parere* eſt quod vulgo hodie apparere, patere. Eraſmus ad Catonis Diſtich. Ritterſhuſ. Notis ad Gunther. Schopp. Suſpect. Lect. lib. II. ep. 20.

Gro.

Atque eſto quidquid Servius & Labeo.
Multa loquor: quidvis nummis praeſentibus opta,
Et veniet. clauſum poſſidet arca Jovem.

Interea haec ſatagens, infra manus meas camellam vini poſuit, &, quum digitos pariter extenſos porris apioque luſtraſſet, Avellanas nuces cum precatione merſit in vinum: &, ſive in ſummum redierant, ſive ſubſederant, ex hoc conjecturam ducebat. Nec me fallebat, inanes ſcilicet, ac ſine medulla ventoſas, nuces in ſummo humore conſiſtere, graves autem

Grotius Februis ad Capell. lib. viii. pag. 298. Zinzerling. Miſcellor. Critic. lib. i. cap. 12. Rader. ad Martial. lib. xii. ep. 25. ERH. *Habento* Tragur. *Juriſconſultus paret habento* Colb. Conf. ſupra cap. cviii.

Servius & Labeo] Alii, *Servius ut Labeo*. PATISSON.

Multa loquor quidvis] Vincent.

Parva loquor, quodvis nummos praebentibus opto.

DANIEL. Id eſt, nimis multa. Sic *quid multa? quid multis?* paſſim apud ſcriptores, praeſertim Comicos. Plautus Vidularia. *Quid multa verba? plurimum luctavimus*; in aliis tamen codicibus *magna loquor*. Unde *parva* Thomas Munckerus ad Fulgentii Mythol. lib. iii. cap. 6. Idem tuetur *& veniet*, adverſus Scriverium legentem *Eveniet*. HEINS. Adſcripſerat Idem Heinſius orae codicis ſui, forte *ſtulta loquor*.

Quidvis] Lege, *quod vis*, & ibidem, *opta*, caſu imperandi, pro, *optas*. BRASSIC.

Quidvis nummis praeſentibus opta] Menander:

Ἐγὼ δ' ὑπέλαβον χρησίμους εἶναι θεοὺς
Τὸ ἀργύριον ἡμῶν καὶ τὸ χρυσίον.
Ἱδρυσάμενος ταῦτα γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν
Εὔξαι ὅ, τι βούλει, πάντα σοι γενήσεται,
Ἀγρὸς, οἰκίαι, θεράποντες, ἀργυρώματα,
Φίλοι, δικασταὶ, μάρτυρες. μόνον δίδου.
Αὐτοὺς γὰρ ἕξεις τοὺς θεοὺς ὑπηρέτας.

PITH. Theodoricus Abbas S. Trudonis apud Flaccium Illyricum in Catal. teſt. Verit.

---- *Fit nummis Praeſul & Abba.*

Idem;

Quid non ſperemus, ſi nummos poſſideamus?

Vide Caſp. Waſerum de Antiq. numis Hebraeor. lib. i. cap. 2. & cap. 12. ERH. Confer. in Fragm.

Eveniet] Alii, *& veniet*. TORN. Forte *eveniet*. SAMB. Vincent. *Eveniet*: & recte. vide Henricum Stephanum in fragm. Comicorum Graecorum, qui verſum Graecum adducit, à quo videtur Petronii carmen deſumtum. & tamen Henric. *& veniet* male retinuit, cum verſus Graecus *eveniet* legat. DANIEL. Sine dubio legendum *eveniet*, quod melius reſpondet τῷ *opta*. Ovidius lib. vi. Metam. verſ. 370.

Eveniunt optata deae.

lib. iv. Faſt. verſ. 775.

Quae precor, evenient. ----

lib. ii. ex Pont. Ep. i.

Quod precor, eveniet. ----

Eleg. in Druſ. 415. *Eventura precor*. ubi vid. Berſmann. & Heinſ. ad Ovid. vii. Epiſt. 21. *Et veniat* Colbertinus, qui codex hic definebat hoc addito: *Explicit Petronius*. Et ita Tragurianus. BURM.

Camellam] Ovidius lib. iv. Faſtorum circa fin.

Dum licet, appoſita veluti cratere camella,
Lac niveum potes purpureamque ſapam.

Gellius lib. xvi. cap. 7. *camellam* uſurpat, ubi vulgo male *camelliam*. An legendum eſt, *ſcamellam*? de quo verbo conſule Briſſonium, quod reperitur in libro Adelardi de Virginitate, quem mihi oſtendit, & poſtea vidi in Bibliotheca Navarrae. DANIEL.

Infra manus] Alii, *intra manus*. PATISS. *Intra manus* Leid.

Avellanas nuces] Illuſtravit hunc locum Senftlebius in Nucibus Saturnalitiis cap. xvii.

Conjectura] Patiſſonii & Tornaeſii & Wouwerii editiones *conjectura dicebat*. Pariſienſis anni 1601. *conjectum dicebat*. *Ex hac conjectura ducebat* Leid. Sed *conjecturam ducere* bis terve Cicero in libris de Divinatione.

Nec me fallebat] Non omnino abſimilis mos ille Palicae apud Stephanum. ἔστι γὰρ ὅρκος ἅγιος αὐτόθι. ὅσα γὰρ ὀμνύει τις, εἰς πινάκιον γράψας, βάλλει αὐτὸ εἰς τὸ ὕδωρ. ἐὰν μὲν οὖν εὐορκῇ, ἐπιπολάζει. ἐὰν δὲ μὴ εὐορκῇ, τὸ μὲν πινάκιον ἀφανίζεται, αὐτὸς δὲ πίμπραται. PITH. Non ad anum, ſed ad Polyaenum referendum. Id eſt, non ignorabam. BURM.

Ventoſas.] Talia ſunt ova ὑπηνέμια, ἀνεμιαῖα, ζεφυ-

autem & plenas integro fructu ad ima deferri. *Tum ad anſerem adpellens ſeſe* recluſo pectore extraxit fortiſſimum jecur, & inde mihi futura praedixit. Imo, ne quod veſtigium ſceleris ſupereſſet, totum anſerem laceratum verubus confixit, epulaſque etiam lautas, paullo ante, ut ipſa dicebat, perituro paravit. Volabant inter haec potiones meracae. *

CXXXVIII. Profert Enothea ſcorteum faſcinum, quod, ut oleo & minuto pipere atque urticae trito circumdedit femine, paullatim coepit inferere ano meo. Hoc crudeliſſima anus ſpargit ſubinde humore femina mea. * Naſturcii ſuccum cum abrotono miſcet, perfuſiſque inguinibus meis,

ζεφύρια, ἀνεμώλια, ἀνεμοφόρητα, de quibus Ariſtot. Hiſt. Animal. III. BOURD.

In ſummo humore conſiſtere Id eſt, in ſummitate aquae ſupernatare. ERH.

Extraxit] Alii, *extrahit*. PATISSON. Notiſſimum, ex jecoris forma divinaſſe. Juven. Sat. v. Plin. lib. x. cap. 22. Apul. Mil. 2. Cic. I. de divinat. WOUW. Ritus vetus & ſacer in extis extrahendis victimarum. Lucianus de Sacrific. ὁ ὥσπερ ὁ Κύκλωψ ἀνατέμνων, ἀνατέμνει, ὁ τὰ ἔγκατα ἐξαίρων, ὁ καρδιουλκῶν, ὁ τὸ αἷμα τῷ βωμῷ προσχέων. Colvius in Apul. lib. I. Metamorph. pag. 14. ERH. Ἡπατοσκοπίαν id Graeci nominarunt: de qua Peucerus in Commentar. de praecipuis divination. gener. pag. 187. & ſeq. WEITZ.

Fortiſſimum jecur] In magicis extrahere jecur eſt σπλαγχνοσκοπεῖν, ut recte Pſell. περὶ ἐνεργείας δαιμόνων. Extrahebatur jecur a ſacrificulo immiſſa dextera per vulnus. Apulej. I. Metam. *Nam etiam ne quid demutaret, credo, a victimae religione immiſſa dextera per vulnus cor miſeri contubernalis mei Meroë bona protulit.* Graecis eſt καρδιουλκεῖν. Heſych. cujus locus ſic legend. Καρδιουλκίαι. πύλαι καρδίας. τὰς καρδίας εἷλκον. ἐπὶ θυμάτων Hic autem Petronius videtur alludere ad oracula, quae vi extracta, quod in omnibus Graecorum paginis ἀνεῖλεν. Non exſcribo, quae paſſim occurrunt, nec neceſſarium judicio. Itaque ubi apud Socratem Hiſt. Eccleſ. lib. III. cap. 23. vir cl. Theodor. Marcilius ἀνεῖπεν, retineo ἀνεῖλεν. BOURDEL. Forte *fortiſſime*. ANONYM. Nob. N. Heinſius me docuit legendum eſſe, *fartiſſimum jecur*, quomodo apud Ciceronem & alios. BOSCH. De anſerino jecore, magnis Romanorum helluonum deliciis, res eſt notiſſima, etiam de eodem in maximam menſuram juſſo excreſcere, unde *magno jecur anſere majus*. Hic vero quid vult ſibi *fortiſſimum jecur?* Scribe, ne quid te moret, *fartiſſimum*. Accius Prometheo apud Ciceronem, lib. II. Tuſc. cap. 10.

Tum jecore opimo farta & ſatiata affatim,
Clangorem fundit vaſtum, & ſublime advolans,
Pinnata cauda noſtrum adulat ſanguinem.

ubi de aquila Prometheo appoſita, ejuſque viſcera carpente agit. Poſſis & illic *jecore opima farto*. HEINS. Conjicit Ampl. Cuperus *ſordidiſſimum*. Niſi *fortiſſimum* pro ſano capiamus, ut paſſim *aegra viſcera* in hac materia dicuntur. Manus viri docti in codice, quem à doctiſſimo Heſſelio habui, explicat *maximum*; quia fartilibus in magnam amplitudinem excreſcit, teſte Plin. x. cap. 22. v. Mart. lib. XIII. 58. & Juven. Sat. v. 114. VI. BURM. [Id eſt maxime tenax.]

Volabant inter haec potiones] Macrob. dixit, *variantibus poculis*. Pontanus in Not. lib. VII. cap. I. ERH.

Scorteum faſcinum] Φαλλόν. Suidas: Φαλλοὶ, μόρια δερμάτινα. αἰδοῖον τυλωτόν. ὅπερ ἐγὼ δὲ ἐκ δερμάτων ἱερῶν. WOUW.

Urticae] Vet. *Veticae*. Pith. PATISS. Ovidius II. de Arte am. verſ. 415.

Sunt, qui praecipiant herbas ſatureia nocentes
Sumere, judiciis iſta venena meis.
Aut piper urticae mordacis ſemine miſcent,
Tritaque in annoſo flava pyrethra mero.

PITH. Juven. Sat. XI.

Irritamentum Veneris languentis, & acres
Divitis urticae. ----

hinc Sat. II.

Haec tetigit Gradive tuos urtica nepotes.

Id eſt, haec purigo. WOUW. Iſidor. Etymolog. lib. XVII. cap. 9. *Urtica vocata, quod tactus ejus corpus adurat. Eſt enim igneae omnino naturae, & tactu perurit: unde & pruriginem facit.* Hinc κνίδωσις apud Graecos pro prurigine. ERH. Douza *intrito* volebat.

Hoc] Legendum puto, *ad hoc*, vel *hinc*.'

Naſturcii ſuccum.] Dioſcorid. lib. II. cap. 149. Galen.

meis, viridis urticae faſcem comprehendit, omniaque infra umbilicum coepit lenta manu caedere. *Urticis uſtum, fuga ſubductum, exaeſtuans conſectatur.* * *

Aniculae, quamvis ſolutae mero ac libidine eſſent, eamdem viam tentant, & per aliquos vicos ſecutae fugientem, Prehende furem, clamant. Evaſi tamen, omnibus digitis inter praecipitem decurſum cruentatis. * *

[a] Chryſis, quae priorem fortunam tuam oderat, hanc vel cum periculo capitis perſequi deſtinat. * *

[b] Quid huic formae aut Ariadne habuit, aut Leda, ſimile? Quid contra hanc Helene, quid Venus poſſet? Ipſe Paris, dearum lividinantium judex, ſi hanc in comparatione vidiſſet tam petulantibus oculis, & Helenen huic donaſſet, & deas. Saltem, ſi permitteretur oſculum capere, ſi illud coe-

a Chrysis. *aut de* Chr. b Polyaenos.

Galen. Simplic. Medicam. lib. vii. dicunt naſturcio vim veneream ineſſe. A quibus tamen diſſentiunt Plin. & Caſſian. in Geopon. lib. ii. cap. 27. Sunt & aliae vires naſturcii, quas ſic refert: ἐπιχεῖν γὰρ ὕρων τὰ κάρδαμα, καὶ πλείσμαθες, καὶ διὰ τοῦτό φασι τοὺς Πέρσας χρῆσθαι. uti ſc. Perſas in ciborum condimentis. ut patet apud [Xenophont. lib. i. Cyropaed.] Hippocrat. lib. de Diaeta, Strabo lib. xv. Plut. de ſalutar. praecept. Aelian. Var. lib. iii. cap. 39. D. Hieronym. cap. vii. in Daniel. BOURD.

Cum abrotono.] Plinius. PITH. Varie legitur, ſive *abrotonon*, ſive *abrotanon*, de quo Galen. Simplic. Medicam. lib. vi. BOURD.

Viridis urticae.] De nrticis ad Venerem citandam Galen. l. c. Dioſcorid. lib. iv. cap. 29. BOURD.

Infra umbilicum] Martialis lib. vi. Epig. 37.

Et prurit tamen uſque ad umbilicum.

PITH.

Solutae mero] Vide ad cap. lxxix.

Prehende furem, clamant] Leucipp. lib. vii. οἱ δὲ φυλάσσοντές ἐδίωκον νομίζοντες ἀποδιδράσκειν, καὶ ἐβόων τοῖς ἐντυγχάνουσι λαβεῖν. PITH. Formula eorum clamantium, qui furem inſequebantur. Briſſon. Formul. lib. viii. ERH. Supra cap. xiv. *magnaque vociferatione, latrones tenere, clamavit.* BOSCH. Vide ſupra cap. xiv.

Evaſi tamen] *Tamen* eſt tandem. Gruter. Suſpic. lib. v. cap. 10. Barthius in Ceir. Virg. n. 335. ERH.

Fortunam tuam] Haec referenda ad ea, quae Chryſis prius cap. cxxvi. dixerat Polyaeno *nolo tibi tam valde placeas.* Vir doctus (Douza) in codicis Heſſelii ora conjecerat *fortunam tum.* Sed intelligitur ſervilis, quam aſſimulaverat. BURM.

Quid huic formae habuit aut Ariadne aut Leda ſimile?] Similis huic locus alibi apud Nicetam Choniatem, qui jam non ſuccurrit. DOUZA F.

Dearum libidinantium] Lege, *lividinantium*, ut ſit, dearum aemularum & livore laborantium. Gruter. Suſpicion. lib. i. cap. 12. ERH. *Libidinantium*, tres codices, unde Douza pater *litigantium* ad oram Tornaeſ. edit. Doctiſſimus Thom. Munkerus emendat, *vitilitigantium*; quod cum indicaſſem Ill. Heinſio, reſpondit, ſe & hoc dudum ſuis in adverſariis annotaſſe. BOSCH. Vide Barth. ad Stat. ii. Achill. verſ. 337.

Judex] Quod judicium ubi habitum, obſervavit de Urbib. Stephanus; Ἔστι δὲ τόπος ἐν τῇ Ἴδῃ Τρωϊκῇ Ἀλεξάνδρεια λεγόμενος, ἐν ᾧ φασι τὸν Πάριν διακρῖναι τὰς θεάς. Pontanus Not. in Macrob. lib. v. cap. 16. ERH. Hoc titulo paſſim Paris a poëtis ornatur. Horat. lib. iii. od. 3.

Fatalis inceſtuſque judex.

Senec. Agam. 730.

---- Fatalis ſedet
Inter potentes arbiter paſtor deos.

Et Troad. 65.

---- Jamdudum ſonet
Fatalis Ide, judicis diri domus.

Tam petulantibus oculis] Alibi, *Oculorum quoque mollis petulantia.* Rutilius Lupus ex Lycurgo: *Cujus omnes corporis partes ad nequitiam ſunt appoſitiſſimae: oculi ad petulantem laſciviam.* PITH.

Helenen donaſſet] Id eſt, praeteriiſſet, & Helenen, & deas, noluiſſet agnoſcere. Ovid. lib. iii. Art. Am. verſ. 85.

Ut Veneri, quem luget adhuc, donetur Adonis.

Id eſt, quamvis nos neſcire ſimulemus amores Veneris & Adonidis. Supra cap. cxxvii. Nec diſſimi-

coeleſte ac divinum pectus amplecti, forſitan rediret hoc corpus ad vires, & reſipiſcerent partes veneficio, credo, ſopitae. Nec me contumeliae laſſant. Quod verberatus ſum, neſcio, quod ejectus ſum, luſum puto; modo redire in gratiam liceat. * *.

CXXXIX. Torum frequenti tractatione vexavi, amoris mei quaſi quamdam imaginem. * * *Sic pervicax.*

Non ſolum me numen & implacabile fatum
Perſequitur. Prius Inachia Tirynthius ira

Exa-

ſimiliter Horat. III. od. 3. verſ. 33. Videndus omnino Heinſius ad Ovidii locum, & Gronovius III. Obſerv. cap. 23. Haec adſcripſerat codici ſuo Broukhuſius. Unde apparet, quam temere conjecerit Barthius dicto loco corrigendum, *& Helenen hinc damnaſſet & Deos*, ſed ipſe retractat merito.

Capere] Forte *carpere*. Ovid. Epiſt. XI. 117.

Non ſuperincubui: non oſcula frigida carpſi.

Amor. II. XI. 45.

Excipiamque humeris, & multa ſine ordine carpam
Oſcula.

Et alibi. BURM.

Hoc corpus.] Vid. ſupra cap. CXII.

Reſipiſcerent] Manus viri docti in ora codicis Almeloveniani conjecerat *reviviſcerent*.

Nec me contumeliae laſſant] Epigramm.

Ὕβρεις ἔρωτας ἔλυσε. μηκέτι οὐδὲ μῦθος ἀλᾶται.
Ὕβρις ἐμὴν ὀργὴν μᾶλλον ἐρωμανίην.

PITH. Propert. lib. II. eleg. 19.

Ultro contemtus rogat, & peccaſſe fatetur
Laeſus, & invitis ipſe redit pedibus.

Idem ibid.

Nil ego non patiar, numquam me injuria mutat.

Douſa F. ad Tibull. ERH.

Quod verberatus ſum, neſcio] Ovid. II. de Arte amandi verſ. 533.

Nec maledicta puta, nec verbera ferre puellae
Turpe.

WOUWEREN.

Modo redire in gratiam liceat] Vix dubito, quin & hic interponendi ſint illi verſus è fragmentis:

Candida ſidereis ardeſcunt lumina flammis.

Nam omnino idem eos dicere cum eo, quod Petronius hic vult, manifeſtum eſt. DOUZA F.

Torum frequenti tractatione vexavi] Auſonius Epigr. CVIII.

Defectos ſic fama viros, ubi caſſa libido
Foemineos coetus & non ſua bella laceſſit,
Irrita vexato conſumere gaudia lecto.

PITH. Martial. lib. XI. ep. 30. WOUWER. Lege, *jactatione*. Jungermann. Vulgatam probant illa, quae ſupra leguntur cap. CXXXI. *Premebat illa reſoluta marmoreis cervicibus aureum thorum.* Et iterum cap. LXXIX. *Ut experrectus pertrectavi gaudio diſpoliatum thorum.* ERH. Vide ſupra ad cap. LXXXVI.

Sic pervicax] Deſunt in editionibus priſcis: Gonſalius poſuit, quaſi ad carmen ſequens pertineret, *ſic pervicax numen & fatum perſequitur me*, &c.

Perſequitur.] Phaedr. III. XX. I.

Qui natus eſt infelix, non vitam modo
Triſtem decurrit, verum poſt obitum quoque
Perſequitur illum dura fati miſeria.

Tirinthius] Alii, *Tirnejus*. vet. *Titinejus*. alii, *Tirincius*. PATISS. Alii, *Tirineius*. forſan, *Tirinthius ira*. TORN. Val. Flaccus lib. I.

Protinus Inachiis ultro Tirynthius Argis, &c.

ERH. *Tirinejus* Memm.

Ira] Alii, *ora*. PATISS.

Profanam] Alii, *profanus*. TORN. Apud Scalig. in Catalect. legitur *prophanus*. ERH. Praetuli *profanus*. Qua ratione enim Juno *profana* dici poſſit, non video. *Senſit* vero eleganter, pro expertus eſt inimicam & gravem. Ovid. Epiſt. IX. 46.

Arbiter Euriſtheus irae Junonis iniquae
Sentitur nobis, iraque longa deae.

Epiſt. XII. 17.

Semina jeciſſet, totidem ſenſiſſet & hoſtes,
Ut caderet cultu cultor ab ipſe ſuo.

ex Ponto I. II. 133.

Quam nos quoque ſenſimus illum.

Ibide vſ. 383.

Therodamanteos ut qui ſenſere leones.

Claudian. Rapt. Proſerp. III. 60.

Sen-

Exagitatus onus coeli tulit. Ante profanus
Junonem Pelias ſenſit. Tulit inſcius arma
Laomedon. Gemini ſatiavit numinis iram
Telephus. Et regnum Neptuni pavit Ulixes.
Me quoque per terras, per cani Nereos aequor,
Helleſpontiaci ſequitur gravis ira Priapi. * * *

Quaerere à Gitone meo coepi, num aliquis me quaeſiſſet. *a* Nemo, inquit, hodie: ſed heſterno die mulier quaedam haud inculta januam intravit: quumque diu mecum eſſet locuta, & me arceſſito ſermone laſſaſſet, ultimo coepit dicere, te noxam meruiſſe, daturumque ſerviles poenas, ſi laeſus in querela perſeveraſſet. * *

b Nondum querelam finieram, quum Chryſis intervenit, amplexuque effuſiſſimo me invaſit, &, *c* Teneo te, inquit, qualem ſperaveram: tu deſiderium

a GITON *b* POLYAENOS. *c* CHRYSIS.

Sentiet iratam procul aegida, ſentiet iƈtum
Fulminis.

Val. Flacc. lib. IV. verſ. 745.

Nos quoque, nos Amycum, tanto procul orbe remotum,
Senſimus.

lib. V. verſ. 504.

---- *Deumque*
Nos genus atque ratem magnae ſenſere Minervae.

lib. VI. verſ. 502.

---- *Meque ille magiſtrum*
Sentiet.

Senec. Agamem. 825.

Te ſenſit Nemeaeus arƈto
Preſſus lacerto fulmineus leo,
Cervaque Parrhaſis:
Senſit Arcadii populator arvi.

Florus lib. III. cap. 2. *prima trans Alpes arma noſtra ſenſere Salyi.* BURM.

Gemini] Non puto, Minervam *geminum numen* reƈte poſſe dici, quia artibus & bellis praeeſt. Sed Bacchum & Minervam innui crediderim. Cauſſam irae Minervae reddidit Gonſalius. Bacchum Telepho inimicum, & auƈtorem, cur ab Achille fuerit vulneratus, tradit Tzetz. ad Lycophr. Caſſand. verſ. 206. BURM.

Satiavit numinis iram] Alii, *iras.* Silius libr. XI. verſ. 604.

---- *Neque enim ſatiaverat iras*
Dicendo.

Boëthius lib. IV. de Conſolat. metr. 7. *ſatiavit iras.* ubi Sitzmannus in Not. numer. 192. ERHARD.

Cavit] Vet. *pavit.* Pith. PATISS. *Cavit* mendoſum eſt. Forte *navit* Ulyſſes PALM. *Cavit* Leidenſ.

Helleſpontiaci] Sidonius Apollin. Carm. XXIII;

Et te, Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis, Arbiter, colonum,
Helleſpontiaco parem Priapo.

PITH. Ita Priapus vocatur etiam Arnobio lib. V. & Claudiano libro I. in Eutrop. De traƈtu Helleſponti praeter ceteros Balſamo Sextae Synodi cap. 39. Savaro Not in Sidon. Carm. XXIII. verſ. 156. Vide Scopp. Colleƈtan. in Priapeia. ERH.

Me quaeſiſſet] Terent. Phorm. Aƈt. I. ſc. 2. *Si quis me quaeret Rufus.*

Intravit januam] Phaedr. lib. III. fab. 10.

---- *Deinde noƈtu ſubito januam*
Intravit.

ubi Schefferus ellipſim eſſe dicit, pro, per januam aedes intravit.

Arceſſito] Vide ad cap. XXXVII.

Noxam] Vide ad cap. XCVI.

Serviles poenas] Plagas & verbera. Bongarſ. ad Juſtin. lib. I. ERH.

Perſeveraſſet] *Perſeveraſſes* manus vir doƈti in codici Almelovenii. Conf. Barth. Adverſ. XLVI. 18.

Invaſit] Ovid. lib. XI. Metam. verſ. 260.

Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus.

vide ſupra ad cap. LXXIV.

Teneo te, inquit, qualem ſperaveram] Apul. Met. X. *Teneo te, inquit, teneo meum palumbulum, meum paſſerem.* DOUZA F. Totidem prope verbis Heliod. προσδραμῦσα τε τῷ Θεαγένει, τῦ αὐχένος ἐξήρτητο, καὶ ἡ μὲν, ἔχω σε, Θεάγε-

ſiderium meum, tu voluptas mea, numquam finies hunc ignem, niſi ſanguine exſtinxeris. * * *

[a] Unus ex novitiis ſervulis ſubito adcucurrit, &, mihi dominum iratiſſimum eſſe, adfirmavit, quod biduo jam officio defuiſſem; recte ergo me factu-

[a] POLYAENOS.

νις. Apul. Mil. lib. VIII. *Charitem non tenebis, non frueris nuptiis.* lib. II. *Nequeunti tenere Fotidem.* WOUWEREN. Διαπόρησις poëtica in rebus optatiſſimis. Ach. Statius ad Catull. de nuptiis Pel. & Thet. Apul. Metamorph. libro v. *Teneo te, meum lumen.* Colvius in Not. ad libr. x. Apul. Caeſar apud Sueton. cap. LIX. *Teneo te, inquit, Africa.* In Priap.

Prendam te tamen, & tenebo prenſam.

Q. Catullus de Theotimo amaſio ſuo;

Ibimu' quaeſitum, verum ne ipſi teneamur,
Formido, quid ago? da Venu' conſilium.

ERH. Formula eſt, qua utebantur, cum ſibi nec opinantibus aliquis occurreret. Terentius Heaut. Actor. II. ſc. 3.

A. *O mi expectate Clinia, ſalve. CL. Ut vales?*
A. *Salvum adveniſſe gaudeo. CL. teneone te,*
Antiphila, maxime animo exoptata meo?

BOSCH. Quinctil. Decl. XVIII. *Teneo unicum meum, velit, nolit invidia.* Senec. Herc. fur. verſ. 623.

O gnate certa & ſera Thebarum ſalus,
Teneone in auras editum.

Ovid. lib. VII. Met. verſ. 143.

Gratantur Achivi,
Victoremque tenent, avidiſque amplexibus haerent.

Vid. Tennul. ad Front. p. 96. BURM.

Tu deſiderium, tu voluptas] D. Hieron. ad Nepotianum: *Mel meum, lumen meum, meum deſiderium, omnes delitias & lepores & riſu dignas urbanitates, & caeteras ineptias amatorum, in comoediis erubeſcimus, in ſeculi hominibus deteſtamur.* WOUWEREN. Alii, *deſiderium meum.* *Deſiderium* verbum eſt interdum amatorium, quo voluptas & delitiae & amores ſignificantur. Apud Horat. quoque ex amoris erga Maecenatem abundantia ſcriptum eſſe arbitror lib. I. od. I.

O deſiderium & dulce decus meum.

Et lib. I. od. 14.

Nuper ſollicitum quae mihi taedium,
Nunc deſiderium curaque non levis.

Et, *deſideriique poculum* eſt poculum amatorium. ut Epod. od. 17.

Deſideriique temperare poculum.

Turneb. Adverſar lib. XXVI. cap. 7. Vide Jureti Miſcellan. ad Symmach. lib. IX. ep. 28. & Rob. Conſtantini Supplement. Ling. Lat. ERH. Haec dicta ordine. Πόθος γὰρ ἡ ἐπιζήτησις· ἔρως ἐπιτεταμένον ἐστὶ πάθος, ἐξ οὗ ἡ ἡδονή. Quod autem dixit, *teneo te*, habet ab Horat. od. I. lib. IV. Sic Terent. Heautontim. Act. II. ſc. 4.

Teneo te ne?
Antiphila maxime animo exoptata meo.

BOURDEL.

Numquam finies ignem] Non abſimiliter Leucippe lib. v. ἀρκεῖ μοι κἂν μία συμπλοκή, μικρῷ δέομαι φαρμάκου πρὸς τηλικαύτην νόσον. σβέσον μοι ὀλίγον τοῦ πυρός. Euſtath. ἀλλ' ὕδωρ αἰδοῦς ἔρωτος πῦρ οὐ κατέκλυσεν. Zenod. διέμενος πάντειν τοῦ τὸ πῦρ ὕδατι. PITH.

Niſi ſanguine ſtrinxeris] Id eſt, me occideris. Pflugius. Voce *ſanguinis* in obſcoenis uſus eſt & Seneca pater lib. VII. Controverſ. 5. *Quod amicae ſuae ſanguinem miſit.* Et poſtibi; *Facit, quod facere ſolet: pro amatore ſanguini ſuo non parcit.* Juvenal. Satyr. I.

Accipiat ſane mercedem ſanguinis.

Nempe ex medicorum doctrina, non Ariſtotelis. Nic. Faber Not. ad Senec. Controverſ. libr. VII. Contr. 5. An ſic capiendum & illud Plauti Bacchid. Act. III. ſc. I. ubi ait Lydus paedagogus de meretricibus;

Apage iſtas à me ſorores, quae hominum ſorbent ſanguinem.

Et Curcul. Act. I. ſc. 2. in fin. de amica;

Quae mihi miſero amanti ebibit ſanguinem.

ubi videatur Theocriti locus à Taubmanno annotatus. ERH. *Sanguine*, morte. Sed alia dari poteſt explicatio. BOURD.

Si excuſationem aliquam praeparaſſem] Cicer. ad Attic. lib. XII. ep. 26. *Dubito, an excuſationem aliquam ad Sitium darem.* SCIOPP.

Matrona inter primas honeſta] *Honeſta* deleo; ſic Salluſtius & Apoll. Perioch. in Eun. qui locus vulgo corruptus. ANON.

Philomela] Alii, *Philumene.* PATISS. Τὸ nomine παρέλκει, ut Lucae XVI. 20. ὀνόματι Λάζαρος. & ſexcentis talibus exemplis. Ritterſhuſ. ad Plinii Epiſtol. pag. 245. WEITZ. *Tamen* pro *tandem* Feſt. ANON.

Tamen anus] Alii, *tum anus.* TORN. Alii, *tamen*, alii, *tandem.* PATISS.

Floris exſtincti] Apul. Apol. *Nova nupta flore exoleto.*

Digitized by Google

facturum, ſi excuſationem aliquam idoneam praeparaſſem. Vix enim poſſe fieri, ut rabies iraſcentis ſine verbere conſidat. *

CXL. Matrona inter primas honeſta, Philumene nomine, quae multas ſaepe hereditates officio aetatis extorſerat, tum anus & floris exſtincti, filium filiamque ingerebat orbis ſenibus, & per hanc ſucceſſionem artem ſuam perſeverabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos ſuos; ejus prudentiae, bonitatique credere ſe & vota ſua; illum eſſe

exoleto. Philo Jud. ἀπομαρανθείσης ἄρτι τινῶν ἀδρῶν τῆς ἀκμῆς. WOUWER. Aetas pulcritudinis ἄνθος. Ariſtaenet. epiſt. 2. lib. 1. Philoſtr. tab. Ven. eleph Tangit v. cl. Dan. Heinſius ad lib. IIII. Silii Italici. BOURD.

Filium filiamque ingerebat orbis ſenibus] Ammianus libro XIV. cap. 6. de Romanorum degeneri ſtatu; *Nunc inanes flatus quorundam, vile eſſe, quicquid extra Urbis pomeria naſcitur, aeſtimant, praeter orbos & caelibes: nec credi poteſt, qua obſequiorum diverſitate coluntur homines ſine liberis Romae, ut his, qui patres ſunt, tamquam in capita medicorum, acerbius coelibes dominentur.* Tacitus Annal. lib. XIII. cap. 42. *Romae teſtamenta & orbos velut indagine ejus capi.* Cicero in Paradox. *Quem nutum locupletis orbi ſenis non obſervat? loquitur ad voluntatem, quicquid denuntiatum ſit, facit, aſſentatur, aſſidet, miratur.* Pichena Not. in Tacit. de Moribus Germanor. num. 44. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. II. epigr. 32. numer. 1. & libro IV. epigr. 56. Lindenbrog. Obſervation. in Ammianum lib. XIV. & 28. d. l. Quibus haec adde. Ammianus lib. XXVIII. cap. 4. *Subſident aliqui curioſos homines, ſenes, aut juvenes, orbos vel coelibes, ad voluntates condendas allicientes eos technis miris: qui cum ſupremis judiciis ordinatis, quae habebant, reliquerint his, quibus morem gerendo teſtati ſunt, illico pereunt.* Tertullianus Patientia; *Quae aucupandis orbitatibus omnem coacti obſequii laborem mentitis adfectionibus tolerat.* Auguſtinus de Haereſib. cap. 87. de Abeloniis haereticis; *Non miſcebantur uxoribus & iis tamen ſine uxoribus vivere ſectae ipſius dogmate non licebat,* &c. *Nec unquam eis defecit, unde adoptarent, generantibus circumquaque vicinis, & filios ſuos inopes ad ſpem haereditatis alienae dantibus libenter.* ERH. Similem hiſtoriam Oenanthes, quae Agathocle & Agathocliae illecebris Ptolemaeum devinctum tenebat, Juſtinus libr. XXX cap. 2. narrat.

Ingerebat orbis ſenibus] Curavi, ut haec legerentur διαλύτως, *orbis, ſenibus.* Inter tres eorum notas, quos haeredipetae captabant, hae duae. Tres erant, *locuples, orbus, ſenex.* ut patet apud Ciceronem Paradox. penult. Scimus in Horatio haec junctim legi, ſed nec male, ſi disjunctim. BOURDEL.

Venis] Stewech. ad Arnob. lib. v. pag. 124. legit, *venire.* Barth. *venis commendare* Adverſ. XLVI. 8. Memm. & etiam non agnoſcit.

Commendare liberos ſuos ejus prudentiae] Filium & filiam. Solebant veteres, non mulieribus, ſed viris praeceptoribus, filias ſuas erudiendas inſtituendaſque tradere una cum filiis. Docet Julianus in l. IV. D. ubi pupill. educ. & Vetus Inſcript. apud Gruter. DCCLIII. 2. *Pudens M. Lepidi libertus, grammaticus;*

Procurator eram Lepidae, moreſque regebam,
Cum vixi, manſit Caeſaris illa nurus.

Raevardus Conjectan. lib. II. cap. 19. Quod vetuſtatis exemplum ſecutus Carolus M. qui filias ſuas, aeque ac filios, praeceptoribus dedit informandas, ut memoriae prodiderunt Eginhardus ejus Cancellarius, & Alcuinus praeceptor epiſt. ad Eulaliam Caroli ipſius filiam. Sic Heduiga quoque Sueviae duciſſa praeceptore uſa eſt primum Conſtantinopolitano quodam magiſtro in Graecis diſciplinis, dein Ekkehardo Palatino S. Galli monacho in Latinis, quemadmodum ſcribit Ekkehardus Junior Sanctgallenſis in Caſibus Monaſterii. ERH. Notiſſimus ritus eſt dandi liberos in diſciplinam honoratorum ſenum. de quo v. cl. Theod. Marcil. ad Horat. BOURD. Optimus Memmii codex non agnoſcit *ſuos*, quod jam monuit Douza P. BOSCH. Egregie haec illuſtravit ſummus Gronovius lib. III. Obſerv. cap. 23. Ampl. Cuperus adſcripſerat Claudiani locum ex lib. de Rapt. Proſ.

Tibi gaudia noſtri
Sanguinis & caros uteri commendo labores.

Diſtinge vero cum Gronovio *commendare liberos ſuos; ejus prudentiae bonitatique credere ſe & vota ſua.* Sed praeterea exciderat poſt τὸ *ſe*, *ſpes*, *credere ſe ſpes & vota ſua.* Sic enim liberos appellabant parentes. ſupra cap. IV. *Venite igitur in manus noſtras proſpera parentum vota, felicibus auſpiciis pregnatae ſoboles, quae efficietis, ut & genuiſſe juvet, & generare liberos.* Poteſt & legi, *credere ſpes & vota ſua.* HEINS. Idem epiſt. ad Graev. Kal. April. 1674. *praeceptis ſe etiam ſal. inſt.*

eſſe ſolum in toto orbe terrarum, qui praeceptis etiam ſalubribus inſtruere juvenes quotidie poſſet. Ad ſummam, relinquere ſe pueros in domo Eumolpi, ut illum loquentem audirent, quae ſola poſſet hereditas juvenibus dari. Nec aliter fecit, ac dixerat, filiamque ſpecioſiſſimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit, ſimulavitque ſe in templum ire ad vota nuncupanda. Eumolpus, qui tam frugi erat, ut illi etiam ego puer viderer, non diſtulit puellam invitare ad pygiciaca ſacra. Sed & podagricum ſe eſſe, lumborumque ſolutorum, omnibus dixerat, &, ſi non ſervaſſet integram ſimulationem, periclitabatur totam pene tragoediam evertere. Itaque,

inſt. ut juvenes q. poſſet. Barth. l. c. *praeceptis perpetim ſalubribus.* Memminiano deeſt *etiam. poſſit* habet Leidenſ. Idem Barth. eodem loco *quae ſola poſſit a ſe hereditas*, &c.

Vota ſua] Quibus filios ſibi ſuperſtites, & eorum manibus ſepeliri optabant. Quinctil. Decl. *Ille eſt filius noſter, cujus ſpes ipſas amavimus. Quem apud omnia templa & ſurdos deos ſuperſtitem precati ſumus, à quo ſepeliri optavimus.* Et, ſi filius ſuperſtites parentes optabant, *contraria vota* dicebantur. Quinct. Decl. I. *Inter infelices alius eſt ordo votorum; caecus filius optavit ſuperſtitem patrem*: cui gemina plane eſt inſcriptio apud Gruter. pag. DCLXIX.

CVI. VOTA.

ERANT. VT. PARENTIBVS. ISTA. PARARET
SET. MORS. IMMATVRA FECIT. VT. FACERENT
PARENTES. FILIO. CONTRA. ORDINEM.

ubi detritum eſſe τὸ VOTORVM credo. CUPER.

Relinquere ſe] Τὸ *ſe* delet ibidem Stewechius.

Quae ſola poſſet haereditas juvenibus dari] Cic. Officior. I. cap. 34. *Optima hereditas à patribus traditur liberis, omnique patrimonio praeſtantior gloria virtutis rerumque geſtarum, cui dedecori eſſe nefas & vitium judicandum eſt.* ERH. Qualis hereditas liberis ſit reliquenda, id vero docet Baſilius Magnus Hom. ἐν Λακίζοις. pag. 214. παῖδές εἰσι; θησαύριζε αὐτοῖς θησαυρὸν αἰώνιον. θησαυρὸς δέ ἐστιν, ἡ εὐσέβεια, τιμιώτερος χρημάτων. καταλίπε παισὶν ἀγαθὴν μνήμην, ἢ πλοῦτον πολύν. Et paullo inferius: παῖδας ἐζήτεις, συνεργοὺς τοῦ βίου. ἔλαβες συνεργούς, κοινωνούς. δίδασκε καὶ λόγοις ἀγαθοῖς καὶ ὑποδείγμασι χρηστοῖς. ὁποίους προσήκει εἶναι τοὺς πρὸς τὸν θεόν, ὁποίους πολλάκις εἶδες. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ πλοῦτος, πολλῶν χρημάτων τιμιώτερος. αὕτη ἡ κληρονομία ἀγαθή, τῷ δὲ πατρὸς εἰς παῖδας διαπεμπομένη. Theognis verſ. 1157.

Οὐδένα θησαυρὸν καταθήσεις παισὶν ἄμεινον
Πλὴν σοφίης.

WEITZ. De filiarum eruditione, quae partim apud divites extraneos, partim domi erudiebantur, leg. Liv. lib. III. Plin. epiſt. 17. lib. I. Athen. lib. XII. Plutarch. lib. de educat. liberor. Julian. lib. IV. Gordian. lib. XV. de negot. geſt. Forner. ad Caſſiodor. BOURDEL.

Frugi.] Id eſt caſtus ANON. Quid ſit homo frugi, patet apud Donat. in Eunuch. Act. IV. ſc. ult. Alias *homo frugi* pro ſervo. Plaut. paſſim. Frugalitas Romae virtus ſervorum propria Tull. pro Cluent. lib. VII. ad Attic. ep. 40. Martial. lib. II. Ep. 30. BOURD.

Puer viderer.] ἄπειρος τῶν ἀφροδισίων. Lucian. Dialog. Meretr. ἄπειρός ἐστι καὶ παῖς ἔτι. Apulej. lib. V. fabell. *An quod aetatem portas bellule, puer tibi ſemper videtur?* BOURDEL.

Ad Pygiciaca ſacra] Alii, *ad pygiaca ſacra.* TORN. Non admodum diſſimiliter Leucippe libr. V. Μυηθῶμεν νῦν, ὦ φίλτατε, τὰ τῆς Ἀφροδίτης μυστήρια. PITH. Πυγηστιακά. WOUWER. Lege, *pygiaca ſacra*, id eſt, coïtum, quod *pygarum*, ſive clunium, uſus in Venere ſit permagnus. Schopp. in Priapej. carm. XVIII. An legendum, *pygiſiaca*, à πυγίζειν! quod tamen proprie eſt cum averſo coïre. ERH. *Pygeſiaca* ſcribi volumus. BOURDEL. Laurenbergius: *Pygiciaca ſacra* coïtum vocat. Motus exigebant in re venerea & agitionem, ut illae merito damnarentur, quae immobiles jacebant. Habet enim neſcio quid mobilitas illa incentivum, efficitque viris Venerem concinniorem; teſte Lucret. libr. IV. circa fin. Coïtus, qui, ut hic, à foemina ſuperſtante peragitur, ab Apul. dicitur, *pendula Venus*, lib. II. Met. *Haec dicens, inſcenſo grabatulo, ſuper me ſenſim reſidens, ac crebra ſubſiliens, lubricisque geſtibus mobilem ſpinam quatiens, pendulae Veneris fructu me ſatiavit, uſque dum laſſis animis & marcidis artubus defatigati ſimul ambo corruimus.* HADRIANID. Valeſium maluiſſe legere, *Iſiaca*, docent Valeſiana pag. 179. Vid. Paſſerat. ad Propert. p. 466. & Schurtzfleiſch. ad Juven. VI. 489.

Lumborumque ſolutorum] *Lumbi* enim valentes & ve-

que, ut conſtaret mendacio fides, puellam quidem exoravit, ut ſederet ſupra commendatam bonitatem, Coraci autem imperavit, ut lectum, in quo ipſe jacebat, ſubiret, poſitiſque in pavimento manibus, dominum lumbis ſuis commoveret. Ille lento parebat imperio, puellaque artificium pari motu remunerabat. Quum ergo res ad effectum ſpectaret, clara Eumolpus voce exhortabatur Coraca, ut ſpiſſaret officium. Sic, inter mercenarium

& vegeti ad Venerem requiruntur. Schopp. Comment. in Priap. carm. XVIII. & Veriſimil. lib. III. cap. 16. ERH. Attigi ad Lucian. Lexiphan. Legend. Jul. Pollux cap. 14. lib. IV. BOURD. Catull. epigr. 18.

Qui duros nequeunt movere lumbos.

Id eſt, ſe venere eſſe enervatum, vel operi venereo inhabilem, quia vis ea in lumbis conſiſtit. *Duros lumbos* ejuſmodi hominibus tribuit Catul. Epigr. 16. quibus opponit Martialis lib. V. Ep. 79. *laſcivos lumbos*, & auctor Priap. carm. XVIII. *fluctuantes lumbos.* adde Arnob. lib. III. pag. 105. & IV. pag. 140. & Meibom. de Uſu flagror. &c. CUPERUS.

Periclitabatur evertere] Graeciſmus, ἐκινδύνευε ἀνατρέπειν, id eſt, parum aberat, quin evertiſſet. RITTERSCH. Aelian. I. Var. cap. VIII. ἐ κινδύνευσεν ἀπολέσθαι διὰ ταχέων.

Ut conſtaret mendacio fides.] Repetit eo, quae dixerat antea, *ut fidem haberent fictae preces.* BOURD.

Pene] Nomen opinor. *Anonym. MSS.* HADRIANID.

Ut ſederet ſupra commendatam bonitatem] Lego, *commodatam bonitatem.* Quod explicandum ex his duobus locis, *vendiſque amplexus, non commodas:* quod ſupra dixerat cap. CXXVI. Item cap. CXXXIV. *Nam neque puero neque puellae bona vendere poteſt.* DOUZA. F. *Ut cederet ſupra commendatae bonitati* Scriverius. *Ut & cederet ſuae commendatae bonitati* Heinſius epiſtol. ad Graev. 1674. 19. Mart. *Ut ſederet ſupra ſe commendata bonitate*, vel *pronitate* conieci: ut prona ipſi incumberet. ita ut oſcillatio illa & automata male a Bourdelotio explicentur, quaſi puellae virum, Coraci mulierem praebuerit Eumolpus: quum prona puella inſideret Eumolpo, ut olim Hectoris equo vehebatur Andromache, Corax ſupinus ſubjecto tergo ſuo & lumbis ſubinde levaret & concuteret Eumolpum. BURM.

Lento parebat imperio] *Lento* adverbialiter pro *lente.* ERH. Omnino legi debet, *lente.* Nam propterea eum exhortatur Eumolpus ſpiſſare officium. SCIOPP. *Lente* Hadr.

Pari motu] Explicationem pete à Donato ad Ter. Eun. Act. III. ſc. I. verſ. 34. Ampliſſ. Cuperus mallet, *puellaque artificium pari motu remunerabat.*

Res ad effectum ſpectaret.] Ita *res Veneris.* Ovid. Remed. amor. 431.

Ille quod a Veneris rebus ſurgente puella
Vidit in immundo ſigna pudenda toro.

& *effectus* Propert. I. X.

Hoc magis effectu ſaepe fruare bono.

& III. XXI. 10.

Semper & effectus promeruere bonos.

BURM.

Officium] Ovidius lib. III. Art. amat. Eleg. VII. verſ. 25.

At nuper bis flava Chlide, ter candida Pitho,
Ter Libas officio continuata meo eſt.

Propertius lib. II. El. XVIII. verſ. 23.

—— *Experta puella*
Officium tota nocte valere meum.

PITH. Venerium. ſupra hoc capite. *Quae multas ſaepe hereditates officio aetatis extorſerat.* Theodor. Priſcianus libr. II. cap. II. loquens de iis, quae membra frigentia ad Venerem inflant & erigunt, *quae per potiones accepta virile ſemper officium reparant.* ERH. Claudian. I. in Eutrop. 368.

Mercenarius] Tonſor conductus. GLOSS. Iſtud τῆς συνουσίας σχῆμα in uſu olim ſcortis Capreanis apud Sueton. Tiber. cap. XLIII. Idem refert Auſon. Epigr. 112.

Tres uno in lecto; ſtuprum duo perpetiuntur,
Et duo committunt: quatuor eſſe reor.
Falleris: extremis da ſingula crimina & illum
Bis numeres medium, qui facit & patitur.

Habet a Stratone lib. Anthol.

Ἡ κλίνη πάσχοντας ἔχει δύο, καὶ δύο δρῶντας.
Οὓ [forte ὡς] σὺ δοκεῖς πάντας τέσσαρας. εἰσὶ δὲ τρεῖς.
Ἦν δὲ πύθῃ, πῶς τοῦτο, τὸν ἐν μέσσῳ δὶς ἀρίθμει,
Κοινὰ πρὸς ἀμφοτέρους ἔργα σαλευόμενον.

Hi dicebantur hermaphroditi. Etymol. Magn. ἢ τὸν ἀμφότερα ἔχοντα μόρια, ἀῤῥένων, ἢ θηλειῶν ἢ τὸν αἰσχρὰ καὶ ποιοῦντα καὶ πάσχοντα. Legend. καὶ πάσχοντα. BOURDEL.

Oſtia

narium amicamque poſitus ſenex, veluti oſcillatione ludebat. Hoc ſemel iterumque ingenti riſu, etiam ſuo, Eumolpus fecerat. Itaque ego quoque, ne deſidia conſuetudinem perderem, dum frater ſororis ſuae automata per cloſtellum miratur, acceſſi tentaturus, an pateretur injuriam. Nec ſe rejiciebat à blanditiis doctiſſimus puer, ſed me numen inimicum ibi quoque invenit. * *

Dii majores ſunt, qui me reſtituerunt integrum. Mercurius enim, qui animas

Oſcillatione] Sext. Pompeius. BONG. Feſt. *Oſcillum Santra ait dici, quod oſcillent, id eſt, inclinent, praecipiteſque in os ferantur. Oſcillantes, ait Cornificius, ab eo, quod os celare ſint ſoliti perſonis, propter verecundiam, qui eo genere luſus utebantur.* Servius. PITH. Serv. ad Virg. Georg. II. Erat autem luſus, quo impoſiti tranſverſo tigno, de arbore ſuſpenſo, alternis ſe mutuo ſubmittebant. Hinc Tertull. de Pall. *oſcillum penduli impetus.* Graecis αἰώρα. Heſych. Hyginus Mytholog. cap. 130. WOUWER. Videndus Scalig. Caſtigat. in Feſtum, & Auſon. lection. Pamelius in Tertullian. de Pallio. Balbus Catholico; *Oſcillum, quoddam genus ludi, ſcilicet, cum funis ſuſpenditur de trabe, in quo pueri & puellae ſedentes impelluntur huc illuc*, &c. ERH. *Oſcillatio* αἰώρα penſilis geſtatio ex arboribus, e quibus homines per luſum jactabantur, cujus picturam e veteribus monumentis profert vir doctiſſ. Hieron. Mercurialis lib. de Gymnaſt. Hoc inventum propter ſuſpendium Erigones, ut patet apud Heſych. V. Αἰώρα. ubi leg. ἣν οἱ μὲν, Poëtae dicunt ἐώρα. Interpr. Sophocl. ad illud Oedip. Tyrann.

Οὐ δὴ κρεμαστὴν τὴν γυναῖκ' εἰσείδομεν
Πλεκταῖς ἐώραις ἐμπεπλεγμένην.

Leges eadem apud Lycophron. BOURDEL.

Ingenti riſu] *Nſu* conjecit vir doctus in ora codicis Cl. Heſſelii.

Conſuetudinem perderem] Seneca Conſ. ad Helv. cap. xv. *Rediiſti, non, ut voluptatem ex filio perciperes, ſed ne conſuetudinem perderes.* SCIOPP.

Automata] Νευρόσπαστα. BONG. Heſych. Αὐτοματίσαντες, ἀφ' ἑαυτῶν πράξαντες. Αὐτομάτητον, σπέρμα ἀνδρός. Senecae Epiſt. 89. *Pegmata.* PITH. *Automata* ſunt confixa, aut confixiles machinae, ut Apul. quae ſua ſponte moventur. vel, ut Seneca, tabulata per ſe ſurgentia. Dioni ἴκριον. Petron. hunc motum puellae automata indigitat, quia, dum eam mercenarius commovendo ſublevat, αὐτομάτως, hoc eſt, ſua ſponte & per ſe videtur ſurgere. Sane αὐτόματα, quaecunque ſponte & per ſe facta. ut αὐτοματίσαντες, ἀφ' ἑαυτῶν πράξαντες. & αὐτόματον, αὐθαφυές. Philo Iconum lib. II. οὔτε ἐφύτευσαν, ἀλλὰ αὐτόματα ἡ γῆ σφίσιν ἀναπέμπει ταῦτα. WOUWEREN. Gloſſae, αὐτόματος, *per ſe, injuſſus, ſponte.* Heſychius; αὐθαφρίζειν, αὐτοματίζειν. Et Euſtathio αὐτόματοι μηχαναὶ dicuntur αἱ καθ' αὑτὰς ἐνεργοῦσαι. Et αὐτόματος πόνος in Epigrammat. eſt non coactus, ſed ultro ſuſceptus; quod Heſychio αὐτοματεῖν, Xenophonti Paed. IV. & Ariſtoteli libr. I. de Gen. anim. αὐτοματίζειν. Budaeus in Comment. ling. Graec. ERH. Vel machinae. Sed interpretantur de vanis foraminibus formicarum & caeterorum animalium, quae etiam αὐτόματα. De dictione *conſuetudinem* paſſim obſcoeni ſcriptores. *Acceſſi tentaturus* interpretatus ſum ad Luciam. BOURDEL.

Per cloſtellum] Seneca lib. VII. de Benefic. cap. XXI. *per cloſtrum, qua ſe commiſſura laxaverat.* BONGARS. & PITH. Gloſſae: Κλεῖθρον, *clauſtrum, cloſtrum.* Claudian. de Raptu Proſerp. lib. I. verſ. 237.

—— Stant ardua ferro
Moenia, ferrati poſtes, immenſaque nectit
Cloſtra chalybs.

ita ibi legit veterrimus cod. MS. Bibliothecae Schobingeranae. ERH.

Miratur] Vir doctus in eodem codice, *rimatur.*

Tentaturus] Ut in illo Tibull. libr. I. El. III. verſ. 73.

Illis Junonem tentare Ixionis auſi, &c.

WOWEREN.

An injuriam pateretur.] Ὕβριν, de qua dictione Maxim. Tyrium. Sed cur ὕβρις hoc ſignificatu? Docet Iſaac. ad Lycophr. Alex. qui etiam, ut caeteri Grammatici, λυμάχην & λύπην vocaverunt. Hos non exſcribo pudoris mei ergo, quem utinam, utinam in hoc opere non violaſſem. BOURD. Vid. ſupra.

Se reiiciebat.] Lucian. Verar. Hiſtor. lib. II. Καὶ οἱ παῖδες παρέχουσι τοῖς βουλομένοις, οὐδὲν ἀντιλέγοντες. Sic Petron. antea: *Et non repugnanti puero innumerabilia oſcula dedi.* BOURD.

Doctiſſimus puer.] Non rudis ad hoc opus, ſed

jam

animas ducere & reducere ſolet, ſuis beneficiis reddidit mihi, quod manus irata praeciderat, ut ſcias, me gratioſiorem eſſe, quam Proteſilaum, aut quemquam alium antiquorum. Haec locutus ſuſtuli tunicam, Eumolpoque me totum approbavi. At ille primo exhorruit: deinde, ut plurimum crederet, utraque manu deorum beneficia tractat. * *

a Socrates, deorum hominumque *judicio ſapientiſſimus*, gloriari ſolebat,

a Eumolpus. F.

jam expertae nequitiae, ut recte Vulpius explicat ad illa Catulli carm. LVII.

Uno in lectulo erudituli ambo.

BURM.

Inimicum] Vir doctus, *mimicum*. Male Priapus iratus intelligitur. BURM.

Dii majores] Serv. ad illa Virg. lib. III. Aen. *Cum ſocio natoque & magnis diis.* Macrob. Saturn. lib. III. cap. 4. Schol. Apollon. Arg. lib. II. verſ. 25. Sed de his alias. WOUW.

Mercurius, qui animas ducere & reducere ſolet] Horat. lib. I. od. IX. verſ. 17. de Mercurio.

Tu pias laetis animas reponis
Sedibus.

Hinc Graecis πομπαῖος. apud Sophocl. Ajax, ubi ſe interimere geſtit: καλῶ δ' ἅμα πομπαῖον Ἑρμῆν χθόνιον εὖ με κοιμίσαι. Artemid. lib. II. νοσοῦντας δὲ ἀναιρεῖ (Ἑρμῆς) διὰ τὸ ψυχοπομπὸς νενομίσθαι. Luc. Dial. mortuor. Lutacius ad Stat. Theb. IV. Phornutus lib. IV. WOUWER. Unde Mercurium vocat Horat. *Orci ſatellitem*, lib. II. Od. 18. ut Graeci ψυχοπομπὸν, cui reſpondet illud Apulejanum, *animarum vector*. Idem enim eſt hic *ducere & reducere*, idem *vehere & revehere*. Horatii verba ſunt lib. II. Od. XVIII. verſ. 34.

----- *Nec ſatelles Orci*
Callidum Promethea
----- *Revexit auro captus.*

Scip. Gentilis Append. Notar. ad Apul. num. 34. Ab hoc officio Mercurius fuit Πομπαῖος dictus. Ajax apud Sophoclem ſuo ſe enſe transfoſſurus; καλῶ δ' ἅμα Πομπαῖον Ἑρμῆν χθόνιον, εὖ με κοιμίσαι. ubi Scholiaſt. Vocatur etiam ψυχαγωγός. Heſychius; ψυχαγωγὸς, ὁ κατάγων τὰς ψυχὰς εἰς ᾅδην. Mercurius apud Homerum; τὰς ψυχὰς κατάγει ἀϊδόσδε. Nec non & νεκροπομπός. Lucianus; δεῖ με καὶ τότε τῷ Πλούτωνι ψυχαγωγεῖν καὶ νεκροπομπὸν εἶναι. Unde apud Homer. Odyſſ. ω. ψυχὰς μνηστήρων κατάγει, & apud Virgil. lib. IV. Aeneid. verſ. 242.

---- *Virgam capiens animas vocat Orco*
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit.

Et hoc eſt, quod Arbiter ait, *ducere aut reducere.* ERH Dixi ad Lucian. Aeſchylus tragoediae titulum fecit Ψυχαγωγοί. BOURD.

Manus irata] *Ingrata* maluerat Heinſ. Sed de ira numinis inimici Priapi agitur.

Proteſilaum.] De Proteſilao renaſcente int. Sophoclis, Iſaac. ad Lycophron. Alex. Auſon. Epigr. 19. & Epitaph. heroum. Min. Felix Octav. Philoſtrat. Heroicis. BOURDEL. Vid. Brouckhuſ. ad Propert. lib. I. Eleg. 19. *Breſelaum* Leidenſ.

Aut quemquam alium] Minuc. Felix. *Quis unus ullus ab inferis vel Proteſilai ſorte remeavit?* Apud Lactant. legitur, *quis unquam ullus?* Heinſius: *quis homullus?* BURM.

Suſtuli tunicam] Inſana βδελυρία, de qua Theophr. charact. περὶ βδελυρίας, & Lucian. Lapith. ibique notae noſtrae. BOURD. Hyginus fab. CLXXXIX. *Procris tunicam levavit, & oſtendit, ſe foeminam eſſe.* ubi vide quae notat doctiſſimus Munkerus.

Totum] Vide ſupra ad cap. CXXXI.

At ille primo exhorruit] Claudianus Epithal. Pall. verſ. 136.

----- *Vinci patiare rogamus,*
Sic uxor, ſic mater eris: quid lumina tingis?
Virgo, crede mihi, quem nunc horreſcis, amabis.

PITH.

Utraque manu] Martialis lib. I. Epigr. 16.

Haec utraque manu complexuque adſere toto.

PITH. Vid. ſupra cap. XCIV. *Beneficium* Leid.

*Socrates deorum hominumque * gloriare ſolebat*] MSS. qui ſequuti oraculum,

Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης,
Ἀνδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης σοφώτατος,

lacunam explent, *Socrates deorum hominumque* judicio ſapientiſſimus *gloriari ſolebat.* BOURDEL. Sic ingenioſe lacunam ſupplevit ampliſſimus Janus Rutgerſius lib. VI. Var. Lect. cap. 8. Ita locuti ſunt Vitruvius lib. III. in initio praefationis, Apulejus lib. de deo Socratis pag. 51. Valerius Maximus lib. III. cap. 4. Ext. I. ſecundum Pythiae illud:

lebat, quod numquam neque in tabernam conſpexerat, nec ullius turbae frequentioris concilio oculos ſuos crediderat. Adeo nihil eſt commodius, quam ſemper cum ſapientia loqui. Omnia, inquam, iſta vera ſunt: nec ulli enim celerius homines incidere debent in malam fortunam, quam qui alienum concupiſcunt. Unde plani autem, unde levatores viverent, niſi aut locellos, aut ſonantes aere ſacellos, pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo ineſcan-

Ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος.

BOSCH. Ita ſupplevit Rutgerſius lib. VI. Var. cap. 8. & adprobat Ampl. Cuperus adſcripto loco Ciceronis de Divin. cap. XX. *Accuſavi eum, cui quaeſtor fueram, qui cum me ſors conſuetudoque majorum, qui cum me deorum hominumque judicium conjunxerat.* Per deos intelligit Apollinem. Themiſt. Orat. XIV. pag. 318. Aelianus lib. II. Var. 13. Lactant. de ira cap. 1. Arnob. lib. II. pag. 57. Valerius Maximus lib. VII. cap. 2. Ext. 1. *Socrates humanae ſapientiae quaſi quoddam terreſtre oraculum.* Eunapius in vita Aedeſii vocat *Δελφικὸν ἄγαλμα τῆς σοφίας.* Quae loca adſcripſerat Ampl Cuperus. vide & Cicer. de Amicitia cap. II. & IV. & Senect. cap. XXI. Scaliger Graecam vocem credebat deſiderari. Deſunt vero Leidenſi. Jo. Sariſberienſ. IV. 6. *Socrates Apollinis oraculo ſapientiſſimus judicatus eſt.* Quinctil. Declam. V. 11.

Cum ſapientia loqui] Id eſt, philoſophari. ERH.

Incidere in malam fortunam] Βαθὺν εἰς ὀχετὸν ἄτας ἵζων. Pindar. Olymp. 10. WEITZ. Vide ad cap. CVII.

Plani] Πλάνοι, circulatores, impoſtores, homines vagabundi, fallaces, ἀπατηλοὶ, inſigni verſutia praediti, quales fuerunt Cephiſodorus & Pantaleo, & Matras apud Alexandriam, de quibus Athenaeus lib. XIV. Cicero pro Cluentio cap 26. *Hic ille planus improbiſſimus, quaeſtu judiciario paſtus.* Tales hodie apud nos in hac urbe frequentes circumforanei medici, *Zahnbrecher, Schreyer, ciarletani.* etiam ludiones, *Gauckler, cocuones,* & denique *plano-ſcholaſtici, Fahrende Schüler.* ſed primas in hoc quaeſtu tenent *Cingari, Zigeuner. Plani* autem, qui D. Cypriano *implanatores.* Balbus Catholico; *Implanare, decipere, vel in errorem ducere.* Sirach. cap. XV. *Non dicas; Ille* (ſcilicet deus) *me implanavit, non enim neceſſarii ſunt ei homines impii.* Et cap. XXXIV. *Qui implanatus eſt, abundat nequitia.* ERH. Supra ad cap. LXXXII. Horat. Epiſt. I. XVII. 59. *Tracto crure planum.*

Levatores] Sic vet. non *leccatores*, quos antiq. Gloſſ. *guloſos & lenones* interpretantur. Pith. alii, *lenatores*, habent. PATISSON. Nullibi iſtud vocabuli legere memini, nec quod vetus Gloſſarium habet. *Silatarus, πλάνος.* PITH. Vetus poëta:

Graeculus aſſueta levandi callidus arte.

DOUZA F. *Levare* eſt rapere, abducere. Sidon. lib. VII. ep. 2. *Levat divitem conjugem pauper adamatus.* item abigere. Gregorius Turonenſ. Hiſtor. lib. VI. cap. 45. *levantes pecora.* item furari. Idem lib. VII. cap. 4. *Theſaurarii levaverunt aureum miſſorium.* In Legib. Gothor. lib. VIII. t. 5. *Si porci ad paſtum in glande ſuſcepti ante decimas datas furto leventur.* Poſſit etiam legi *lavatores*, id eſt, fures. Acro in Horat. ep. 17. lib. 1. *Laverna dicta à lavando. nam fures lavatores dicuntur..* Savaro ad Sidon. In vet. Gloſſar. *Levare, planare: &, levatores, planatores,* exponuntur. ERH. Sed & *levo* in bonam partem. Virg. II. Aeneid.

—— Atque arcta levari
Vincla juvet Priamus. ——

Quid? ſi *levatores* à *levis* prima longa, pro glabro, unde *levigo*, quod tamen Apulejus uſurpavit pro *levo*, IV. Metam. *ſarcina levigatos*, id eſt, exoneratos. HADR. Vide Pontan. ad Macrob. lib. VI. Saturn. cap. 1.

Sacellos] *Saccellus* videtur diminutivum deductum a *ſacculus*, ut *locelli* a *loculis.* DOUZA. Jacere ſacellos ſonantes aere, ac locellos & tunicas aureis plenas ad praedam ineſcandam, unica dictione eſt *adolare furto.* ut v. cl. Theod. Marcil ad leg. 12. tabul. Huc trahi poteſt obſcurus Petronii locus in principio, qui *tuniculam in ſolitudine invenerat.* Ruſticus enim ille, de quo hic ſermo, ineſcatus fuerat tunicula intactis aureis plena, a levatoribus (ſic enim legend. & docuit Savar. ad Sidon. VII. 2) injecta, ibique pallii jacturam fecerat. BOURD.

Sicut muta animalia] Xenoph. Κυρ. παιδ. τοῦτό γε τοιοῦτόν ἐστιν, οἷόν περ εἴ τις κύνας ἐν θήρᾳ ἀνακαλοῖτο ἀεὶ τῇ κλήσει. PITH. *Muta*, ἄλογα, irrationalia. vide Goldaſti Notas ad Valerianum edition. Roverianae. ERH. *Multa* Memm.

Non caperentur ſpe] Supra cap. III. *ſpe praedae mere-*

ineſcantur, ſic homines non caperentur ſpe, niſi aliquid morderent. * * *

CXLI. *a* Ex Africa navis, ut promiſeras, cum pecunia tua & familia tua non venit. Captatores jam exhauſti liberalitatem imminuerunt. Itaque aut fallor, aut fortuna communis coepit redire ad poenitentiam ſuam. * * *b* Omnes, qui in teſtamento meo legata habent, praeter libertos meos, hac conditione percipient, quae dedi, ſi corpus meum in partes conciderint, & adſtante populo comederint. Ne plus aequo exhorreſcant, apud quaſdam gentes ſcimus adhuc legem ſervari, ut à pro-

a Polyaenos. *b* Eumolpus.

moratur in ſcopulo. Seneca. *Et fera & piſcis ſpe aliqua oblectante decipitur.* PITH. Tibull. lib. II. el. 6. Diſtingue cum vet. edit. *ſic homines non caperentur, niſi ſpe*, &c. BOSCH. Ita & Leid. & Memm.

Familia tua] *Tua* non agnoſcit codex Leid. BOSCH.

Cum pecunia tua] Barthius ad Statii lib. V. Theb. 724. haec non eſſe ex Petroniana accuratione putat, & ſuſpicatur, geminas naves jactatorem captatoribus ſpopondiſſe; unam, quae pecuniam veheret, velut reges aut ſatrapae nummis ſolent peculiaria navigia, aut conclavia tribuere, alterum, quae familiam: quare corrigit *cum pecunia una, & familia una non venit.* Quae mihi minime probantur. Nam ex ſolemni formula haec deſumta ſunt, qua omnes opes, quas divites poſſident, duabus his, *pecunia & familia* comprehendere ſolebant. Ita in lege XII. Tabular. *Pater familias uti ſuper familia pecuniave ſua legaverit, ita jus eſto.* Et, *Si paterfamilias inteſtatus moritur, familia pecuniaque ejus agnatum gentiliumque eſto.* Auctor. ad Herenn. lib. I. cap. 13. *Familia* ſervos, inde famulos dictos, comprehendebat, *pecunia* reliquas opes, quia veterum in pecudibus erant maxime poſitae. Gellius lib. XVIII. cap. I. *Quoniam & corporis integritas ſanitasque, & honeſtus modus formae, & pecunia familiaque, & bona exiſtimatio, caeteraque omnia corporis & formae bona neceſſaria viderentur perficiendae beatae vitae.* Idem lib. XVI. cap. 10. *Neque proletarii, neque capite cenſi, milites, niſi in tumultu maximo ſcribebantur, quia familia pecuniaque his aut tenuis aut nulla eſſet.* Sueton. Vit. Neron. cap. IV. *Ex hoc Domitius naſcitur, quem emtorem familiae pecuniaeque in teſtamento Auguſti fuiſſe vulgo notum eſt.* & paſſim ita veteres. Hanc formulam autem poſterioris aevi Juriſconſulti corruperunt, & *pecuniam tutelamve* ſuppoſuere, ut apparet ex l. 52. ff. de Verb. ſignific. Quod autem *familiae* nomine poſtea venerint etiam filii, filiae, imo ipſa uxor, deſcendit ex jure poteſtatis patriae, qua omnes has perſonas, eodem jure, ut ſervos, paterfamilias habebat, & ſic poſtea etiam Juriſconſulti *familiae* appellatione res comprehenderunt, ut Ulpianus l. 105. §. I. de V. S. ait; quod factum quia formulam veterem mutarunt. Unde & deduxerunt *erciſcundae familiae* judicium, quod ignotum hac appellatione primis Juriſprudentiae temporibus, qui *ercti citi* vocabant. *Erctum* enim vel *Herctum* vocabant patrimonium, *citum* autem ab antiquo verbo *cio*, id eſt divido, quod à Graeco χιω & χιζω derivatur, deſcendebat. vide Feſt. in *Herctum citum.* Et Serv. ad Virg. lib. VIII. Aeneid. verſ 642. ex qua formula unum verbum *erciſcere* conflarunt. Et, cum debuiſſent dicere *erctum* & *familiam* dividere, quia *erctum*, ſive pecunia, & *familia* in diviſionem haereditatis veniebant, & forte in lege XII. Tabularum, vel ſaltem à priſcis Juriſconſultis judicium illud *familiae & ercti ciſcundi* dicebatur, hinc fecerunt *familiae erciſcundae.* Quae formula jam Ciceronis tempore obtinuit, ut patet ex lib. I. de Orat. cap. 56. & Orat. pro Caecin. cap. 7. ſed haec latius hic deducere non patitur notarum ratio. BURM.

Captatores jam exhauſti] Heredipetae, qui alienis patrimoniis inhiant. Supra cap. CXXV. *Quid, ſi callidus captator exploratorem in Africam miſerit.* Infra; *Nec quid aliud in hac epulatione captabant, niſi tantum, ne eſurirent.* Ait, *jam exhauſti*, id eſt, ducti luſique muneribus ſuis. Rader. ad Martial. lib. IX. ep. 35. ERH.

Ad poenitentiam] Haec explicanda ex iis, quae ad cap. CXXV. notavimus: *Putabam à cuſtodia mei removiſſe vultum Fortunam.*

Praeter liberos] Alii, *libertos meos.* PATISS. *Libertos*, Leid. cod. BOSCH. Sine dubio *libertos* legendum, nam cap. CXVII. elatum ab Eumolpo filium finxerant.

Apud quaſdam gentes] Tertull. Apolog. cap. IX. *Ajunt apud quaſdam gentiles Scytharum defunctum quemque à ſuis comedi.* Lucian. [illegible] Solin. Similis immanitas Maſſagetarum. Tertull. lib. I. adverſus Marcionem. Hieronym. adverſus Jovian. 2. *Maſſagetae miſerrimos putant, qui aegro-*

propinquis ſuis conſumantur defuncti, adeo quidem, ut objurgentur aegri frequenter, quod carnem ſuam faciant pejorem. His admoneo amicos meos, ne recuſent, quae jubeo, ſed, quibus animis devoveant ſpiritum meum, eiſdem etiam corpus conſumant. [a] Excaecabat ingens fama oculos, animoſque miſerorum.

Gorgias paratus erat exſequi. *

De ſtomachi tui recuſatione non habeo, quod timeam. ſequeretur imperium, ſi promiſeris illi pro unius horae faſtidio multorum bonorum penſationem. Operi modo oculos, & finge, te non humana viſcera, ſed centies ſeſtertiùm comeſſe. Accedet huc, quod aliqua inveniemus blandimenta, quibus ſaporem mutemus. Neque enim ulla caro per ſe placet, ſed arte quadam corrumpitur, & ſtomacho conciliatur averſo. Quod ſi exemplis vis quoque probari conſilium, Saguntini, oppreſſi ab Hannibale, humanas edere carnes: nec hereditatem exſpectabant. Petavii idem fecerunt in ultima fame, nec quidquam aliud in hac epulatione ca-

[a] POLYAENOS.

tatione moriantur, & parentes, cognatos, propinquos, cum ad ſenectam venerint, jugulatos devorant. Theodoretus Sermone IX. ubi eſt de LL. Strabo lib. II. WOUWEREN. De Hibernis Strabo lib. IV. de Scotis D. Hieronymus lib. I. contra Jovinian. De Padarum gente Indica Joan. Boemus de Morib. gentium lib. II. cap. 8. De Scythicis gentibus, ut Maſſagetis, Iſſedonibus, Antropophagis, idem cap. IX. De Galatis, lib. III. cap. 22. De Tartaris, d. l. 2. cap. X. ERH. Frequentia nimis apud optimos ſcriptores hujus ferociſſimi ritus veſtigia. Ariſtotel. lib. VII. cap. 5. Ethic. Strabo, Solin. cap. XLIV. BOURDEL.

Carnem faciant pejorem] Vide Kirchmann. cap. 11 appendicis ad libros de Funer. Rom. BOSCH. *Suam* deeſt Leid. *ſevam* Memm.

His admoneo] Alii, *bis amoveo*. TORN.

Devoveant] *Devovent ſp. m. eiſdem omne corpus* Leid.

Excaecabat ingens fama oculos] *Pecuniae ingens* Leid. cod. & duo veterum. Quid, ſi legamus, *Excaecabat pecuniae ingens fames oculos.* Sic *auri fames* apud Senecam, & Virgil. lib. III. Aen. 57.

---- Quid non mortalia pectora cogis,
Auri ſacra fames!

Horatius eleganter lib. II. Odar. 16.

Creſcentem ſequitur cura pecuniam,
Majorumque fames.

BOSCH.

De ſtomachi] Loqui de ſtomacho, ut rationis capace, quod ſerio adfirmat Diſarius apud Macrobium lib. VII. Saturn. cap. 4. notavit Broukhuſius in ora codicis ſui.

Operi oculos] Vide ſupra ad cap. XLIV.

Centies ſeſtertium comeſſe] Martialis lib. V. epig. 71.

O! quanta eſt gula centies comeſſe!

PITH. Vid. ſupra cap. XXXIX. & XLIV.

Blandimenta] Condimenta, condituras. ERH.

Corrumpitur] Vir doctus in Junii codice, *corrigitur.*

Saguntini] Seneca Controv. lib. IV. Controv. XXVII. *Neceſſitas magnum humanae imbecillitatis patrocinium eſt. Haec excuſat Saguntinos, quod patres occiderint.* Juven. Satyra XV. ejuſque interpres. WOUW. Vide Andr. Schotti Not. in Auctorem de Vir. Illuſtr. n. 42. ERH. Nihil eſt, quod indignentur Saguntini. Nam ipſe Hannibal, & milites humanas edere carnes. Livius lib. XXIV. ubique Sagantinorum hiſtoria. BOURDEL.

Oppreſſi] Rittersh. ad Oppian. lib. III. verſ. 197. malit, *obſeſſi.*

Patavii] Puteanus, *Fetilini.* Frontin. lib. IV. cap. 5. Liv. lib. XXIII. TORN. Alii, *Peruſii*, alii, *Petilini.* Sed *Petavii* habet vet. Benedicti Floriacenſis exemplum, quod unicum hac parte habuimus, cujus & aliorum quatuor ſcripturam ſuis quamque locis bona fide reddere ſatis habuimus. Conjecturas nec adjicere voluimus noſtras, nec debuimus alienas. PATISS. Lege, *Petelini*, de quibus Frontinus lib. IV. Stratagem. cap. 5. Athenaeus Dipnoſophiſt. lib. XII. DANIEL.

De

captabant, niſi tantum, ne eſurient. Quum eſſet Numantia à Scipione capta, inventae ſunt matres, quae liberorum ſuorum tenerent ſemeſa in ſinu corpora. * *

Maſſilienſes, quoties peſtilentia laborabant, unus ſe ex pauperibus offerebat, alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic poſtea, ornatus verbenis & veſtibus ſacris, circumducebatur per totam civitatem cum exſecrationibus, ut in ipſum reciderent mala civitatis: & ſic projiciebatur. *

De *Petelinis* Livius lib. XXIII. Polyb. lib. VII. Valer. Max. lib. VI. De *Petaviis* aut *Petauſis* neſcio quis. PITH. Illuſtris Joſephus Scaliger ad oram Leidenſis codicis ſcripſerat, *Peruſii*: quis non videt, hanc genuinam Petronii ſcripturam eſſe? Peruſia Tuſciae urbs eſt, ab Achaeis prope Thraſimenum lacum condita, in qua L. Antonius, pulſus Caeſaris viribus, ſe contulerat, quam tandem, non niſi turpi fame coactam, expugnavit Auguſtus, ut tradunt Livius in Epitome lib. CXXVI. Suetonius in ejus vita cap. 15. Florus lib IV. cap. 5. Confirmat magni viri emendationem Auſonius Epiſt. 22. etiam, aeque ac Arbiter, Saguntinos & Peruſinos conjungens, cum canit:

Jam jam Peruſina & Saguntina fame
Lucaniacum liberet.

Hinc *Peruſina fames* Lucano. Ad miſeram civitatis hujus deditionem procul dubio reſpexit Propertius, circa finem lib. I. ad Tullum de patria ſua ſic ſcribens:

Si Peruſina tibi patriae ſunt nota ſepulcra,
Italiae duris funera temporibus.
Cum Romana ſuos egit diſcordia cives,
Sit mihi praecipue pulvis Hetruſca dolor.

BOSCH. Vid. Jo. Sarisber. VI. II. & ad Frontin. IV. V. 18. de Peruſiis. & Berckel. ad Anton. Liberal. p. 281. Schottus lib. III. Obſerv. cap. 4. *Petami*, qui idem qui *Petilini* ſunt, legiſſe videtur.

Ne eſurirent.] Eadem apud Plaut. Ciſtell. Act. I. ſc. I. Perſ. Act. III. ſc. I. Copioſe vir doctiſſ. Forner. ad Caſſiodor. Epiſt. 5. & 13. lib. IV. BOURD.

Cum eſſet Numantia] Narrat copioſe Valer. Maxim. lib. VII. cap. 6. BOURD.

Inventae ſunt matres.] Multi ſunt, qui ſimilia narrent, ut Diodor. Sicul. lib. I. D. Auguſt. lib. II. cap. 22. de Civ. Dei. Hoc aureis literis exprimit D. Chryſoſtomus de S. Lucian. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅσον ἐστὶ λιμὸς, καὶ τίκτειν ἀπηγόρευσαν μητέρες πολλάκις, τὴν δὲ κατὰ τοῦτο βίαν οὐκ ἐνεγκοῦσαι· καὶ ταύτην τὴν συμφορὰν τραγῳδῶν ὁ προφήτης ἔλεγε· χεῖρες γυναικῶν οἰκτιρμόνων ἥψησαν τὰ τέκνα αὐτῶν· ἃς ἔτεκον, κατήσθιον, καὶ τῶν φιληθέντων παιδίων ἡ τεκοῦσα γαστὴρ ἐγένετο τάφος. Sic τάφος pro ventre humanis carnibus repleto apud Lycophron. & alios. BOURD.

Maſſilienſes quotiens peſtilentia] Ex Servio Honorato ad lib. III. Aen. verſ. 58. *Auri ſacra fames.* DANIEL. Gallis univerſim adtribuit Lactantius Placidus, cujus verba ſuperius adſcripta leges ad illam Satyrici vocem *Pharmace.* ERH. Vide ad hunc locum viri doctiſſ. Abr. Berkelii notas ad Antoninum Liberalem, circa finem pag. 261. BOSCH. Vid. Ferdin. a Cordova Didaſcal. cap. XVIII.

Ornatus verbenis] Harum uſus vulgatiſſ. in ſacris. Apul. Apol. *Si poſueris donum aliquod, ſi ſacrificaveris, ſi verbenam ſumſeris.* Eurip. Alceſt. WOUW.

Veſtibus ſacris] Inſulis. nam eae & hoſtiarum & ſacerdotum. Feſt. Gloſſae Iſid. *Infula, ſacerdotalis vitta.* in iiſdem: *Infulat, propiciat.* Emporius de loco communi: *Inſpiciendi ſunt perſonarum habitus, ut ſacerdotis vitta & infula.* hinc Senecae Agam. *Sacratae infulae.* Florus lib. IV. cap. 2. *Quae omnia velut infulae in deſtinatam morti victimam congerebantur.* Sueton. Calig. cap. XXVII. *Alterum, qui ſe periturum pro ſalute ſua voverat, cunctantem pueris tradidit, verbenatum infulatumque, qui votum repoſcentes per vicos agerent, quoad praecipitaretur ex aggere.* WOUWEREN.

Et ſic projiciebatur] Legendum, *proficiebatur*, hoc eſt, ſacrificabatur, & immolabatur, & in partes diſſecabatur, ut docuit Petrus Daniel. Feſtus; *Proficium, quod profecatum projicitur.* Arnob. lib. VII. *Quod ſi omnes has partes, quas profictas dicitis, accipere dii amant,* &c. BOSCH. Apud Servium Steph. *praecipitabantur*, & cod. *necabatur.* BURM.

Digitized by Google

Mellea purpureum depromunt ora ruborem,
Lacteaque admixtus ſublimat pectora ſanguis,
Ac totus tibi ſervit honor, formaque dearum
Fulges, & Venerem coeleſti corpore vincis.
Argento ſtat facta manus, digitiſque tenellis
Serica fila trahens precioſo ſtamine ludis.
Planta decens modicos neſcit calcare lapillos,
Et dura laedi ſcelus eſt veſtigia terra,
Ipſa tuos quum ferre velis per lilia greſſus,
Nulli ſternuntur leviori pondere flores.
Guttura nunc aliae magnis monilibus ornent,
Aut gemmas aptent capiti: tu ſola placere
Vel ſpoliata potes. Nulli laudabile totum,
In te cuncta probat, ſi quiſquam cernere poſſit.
Sirenum cantus, & dulcia plectra Thaliae
Ad vocem tacuiſſe reor, quae mella propagas
Dulcia, & in miſeros telum jacularis amoris.
Cor grave vulnus alit, nullo ſanabile ferro,
Sed tua labra meo ſaevum de corde dolorem
Depellant, morbumque animae medicaminis hujus
Cura fuget, nec tanta putres violentia nervos
Diſſecet, atque tuae moriar pro crimine cauſſae.
Sed, ſi hoc grande putas, ſaltem concede precanti,
Ut jam defunctum niveis ambire lacertis
Digneris, vitamque mihi poſt fata reducas.

A L-

Fundunt colla roſas] Meurſ. ad Theocrit. pag. 96. legit, *findunt*: quae vide. WEITZ: *Vincunt* Barth. ad Calpurn. Eclog. VI. 15. Petronii, non Arbitri.

Cedit è rivibus aurum] Lege, *cedit è crinibus aurum*. BINET: Magnum veterum ſtudium in flavo capillitio. Auctor Lyrici, quod Cn. Gallo adſcribunt;

Pande puella, pande capillulos
Flavos, lucentes, ut aurum nitidum.

Statius I. Achill.

—— *Fulvoque nitet coma gratior auro.*

Barthius ad Claudiani libr. III. de Raptu Proſerp. verſ. 86. ERH.

Et tibi ſervit honor] *Honor* apud poëtas pulcritudinem rerum ſignificat; Martial. lib. VI. ep. 80. Horat. lib. II. carm. od. XI. Tibull. lib. I. el. 9. alii. Et Sidonius Apollinaris proſa etiam oratione ſecutus poëtas lib. I. ep. 2. Theodoricum Gothorum regem depingens, ait. *Maximus in minime rugoſis genibus honor.* Etiam uſurpatur mentione ſacrificii, ex more veterum poëtarum, imprimis Virgilii lib. I. Aeneid. vſ. 335.

—— *Haud equidem tali me dignor honore.*

Ubi Serv. *honore* pro ſacrificio. Hinc *honorarius tumulus*, quem veteres iis, quos amabant, excitare ſoliti ſunt. Sueton. in Claud. cap. I. Inde vetuſtae marmorum inſcriptiones *ob honorem* habent. Alciat. Parerg. lib. X. cap. XII. Firmat Tac. ſententiam his verbis II. Annal. *Honorique patris princeps ipſe cum legionibus decurrit.* S. A. GABBEMA.

Laedis coelum & veſtigia] Legendum, *laedi ſcelus eſt veſtigia.* BINET.

Ipſa tuos] Ita poëtae frequenter inducunt Nymphas & Deas, ut Tellus ipſis ſubmittat flores & gramina, ne plantae dura terra laedantur, & faciunt eas tam levi lapſu fluere, ut vix tangant & laedant ſubſtratos flores. Valer. Flacc. lib. III. 527. de Nymphis venantibus.

Ipſa citatarum tellus pede plauſa ſororum

Per-

ALBUTIA.

* * *

Memphitides puellae,
Sacris Deûm paratae.
Tinctus colore noctis
Manu puer loquaci,

AEgy-

Perſonat, & teneris ſubmittit gramina plantis.

Sternuntum] Forte, *ſternuntur*, aut, *tanguntur*. DOUZA F.

Sirenum] Vide ad cap. CXXVII.

Putres nervos] Hinc colligi poſſet, hos verſiculos eſſe inſerendos poſt cap. CXXXI.

Albutia] Meminit *Albucillae* multorum amoribus famoſae Corn. Tacitus libro V. quae & ea fortaſſe fuerit, de qua Fulgentius lib. I. Mytholog. in praefatione ſcribit Petronium Arbitrum carmen amatorium luſiſſe. DANIEL. Vide Munker. ad Fulgent. Mythol. lib. I. pag. 23.

Memphitides puellae] Ex Terentiano Mauro de verſibus extremo. DANIEL. Citantur nomine diſerti Arbitri. WOUWER. Terentianus Maurus de Metris cap. *Jambius dimetrus claudus qui fiat*, ubi Nicolaus Bryſaeus in Annotation. Marius Victorinus Art. Grammat. lib. III. de duobus Jonicis Sotadeo & Sotadico. *Memphitides*, id eſt, Aegyptiae, ſupra dixit, *pueris Alexandrinis*. ERH. Vid. Barth. Adverſ. lib. VII. cap. 5. & lib. XXII. cap. 4. qui verſus duos proponit:

Agnoſcere haec poteſtis,
Cantare quae ſolemus,
Memphitides.

quos vulgo Terentiano adſcribunt.

Sacris Deûm paratae] Deorum emptae. Ethnici ſuperſtitioſis ſuis ſacris puellas muſicas adhibebant. In Priapej.

Cum ſacrum fieret deo ſalaci,
Conducta eſt pretio puella parvo.

Morem alicubi narrat & explicat Plautus. ERHARD.

Tinctus colore noctis] Aegyptius tibicen, qui in deliciis. Juven. Sat. XV.

—— *Ede virorum*
Saltatus nigro tibicine.

Apul. libro I. Florid. de Indis: *in corpore color eſt noctis*. WOUWER. Iſidor. lib. XIX. cap. 23. *Mauros habet tetra nox corporum.* Lindenbrog. Not. in Catalect. Winsbeckius in Paraeneſi ad filium;

Swerzer, danne ein Sur.

id eſt, atrior Syro, vel Aegyptio, de quo hic Petronii verſus capiendus. Goldaſt. Animadverſ. ad Winsbec. ERH. Valer. Flacc. I. 611.

Zephyruſque & nocti concolor alas
Nimborum cum prole Notus.

Senec. Herc. Furent. verſ. 861.

Et color noctis malus.

ubi vide commentarium Delril, qui legit *Aegyptius Choreutes*. In Catalectis Pithoei pag. 81. de Aegyptio ſervo:

Fencaramentarum noſtrum proceſſit ad axem,
Et piceo gaudet corpore verna niger.

ubi legendum *Fax Garamantarum* notavit Heinſius in ora codicis ſui, & ſequenti carmine vocat *noctis alumnum.*

Manu puer loquaci] Luc. περὶ ὀρχήσεως. ἀκούω ἄνθρωπε, ἃ ποιεῖς, οὐχ' ὁρῶ μόνον, ἀλλά μοι δοκεῖς ταῖς χερσὶν αὐταῖς λαλεῖν. Cyprianus de ſpect. *Loqui digitis elaborat.* WOUWER. Eſt χειρονομῶν χοραύλης, & *Anus recocta vino* eſt crotaliſtria. Idem prope eſt in Epigramm.

Ἐκβακχευσαμένη τῷ πήχει χειρονομῶσα.

Item;

Ἡ κροτάλοις ὀρχήστρις ἀρίστον.

Scalig. ad Propertium lib. IV. Eleganter de his loquacibus digitis Philoſtratus Icon. lib. I. in Como, adeo ut etiam doceat, quomodo digiti collocandi ſint, ut conſoni fiant. Verba ejus haec ſunt; Καὶ ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις, ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες σύμφωνοι, πληττόμεναι τρόπῳ κυμβάλων. Sidon. Apollinaris lib. IX. ep. 13.

Digiti, quibus canentes
Pariter ſonante lingua.

Qui tamen verſus etiam aliter explicari poterunt. Meminit quoque loquacium digitorum A. Caſſiodorus lib. IV. Variar. ep. 51. *His ſunt additae orcheſtrarum loquaciſſima manus, linguoſi digiti, ſilentium clamoſum, expoſitio tacita, quam Muſa Polymnia repperiſſe narratur.* Sed addubito, hucne pertineat is locus, an de iis notis digitorum intelligendus potius, quibus taciti diſtantes inter ſe loqui conſueverunt. Lindenbrog. Not. in Catalect. Nonnus Heliopol. in Dionyſiac.

Ἔγραφε

AEgyptias choreas.

*

Balneatricem. * * * Pollice uſque ad periculum roſo.

* *

Anus recocta vino,
Trementibus labellis.

*

Juverunt ſegetes meum laborem.

*

Triplici vides ut ortu

Tri-

Ἔγραφε φωνᾶντι τύπῳ τιτανίδα φύλλῳ,
..... Γανυμήδεος ἔγραφε μορφὴν
Χερσὶν ἀφωνήτοισι πολύτροπα δάκτυλα πάλλων.
Bulengerus de Theatro l. I. c. 43. Suetonius l. II. c. 83. *Cum pueris minutis, quos facie & garrulitate amabiles undique conquirebant, praecipue Mauros & Syros.* Caſaubon. in Commentar. quem vide, & Barth. fuſe differentem ad Claudian. Conſ. Mall. Theod. verſ. 311. Ammianus lib. XVIII. *Ad nocendum emittebat cubicularios jam adultos, ut inter miniſteria, vitae ſecretioris gracilitate vocis ſemper puerilis & blandae apud principis* (Conſtantii) *aures nimium patulas exiſtimationem viri fortis invidia gravi pulſarent.* Hujus gracilitatis cauſſa ſectio. Hos autem pueros caſtratos fuiſſe, ejuſdem Ammiani verba, quae inibi ſubſequuntur, ſatis evincunt; *Horum & ſimilium taedio juvat veterem laudare Domitianum, qui minaciter interdixerat, ne inter terminos jurisdictionis Romanae caſtraret quiſquam puerum. quod ni contigiſſet, quis eorum ferret examina, quorum paucitas difficile toleratur?* Eos poſtea, mortuo Conſtantio, Julianus ſucceſſor aula exegit. Socrates Hiſtor. Tripart. lib. VI. interprete Epiphanio Scholiaſtico; *Expulitque palatio eunuchos tonſores & cocos. Eunuchos quidem, quia ejus uxor obierat, poſt quam non duxit aliam.* Idem Ammianus lib. XXII. de eodem Conſtantio; *Uxoribus & ſpadonum gracilentis vocibus & palatinis quibuſdam nimium quantum addictus. Manu loquaci*, ut apud Salomon. Proverb. cap. VI. *Annuit oculis, terit pede, digito loquitur.* ERH. Rigaltius ad Artemidorum pag. 36. ſeq. omnino adeundus. WEITZ.

Aegyptias choreas] Alii, *Aegyptius choreates*, alii, *Aegyptius choraules.* Aegyptii enim choraulae & crotaliſtriae in pretio erant. Scalig. ad Propert. lib. IV. Bernartius in Statii Sylvar. lib. V. in fin. Savaro in Sidonii lib. I. ep. 2. Cantabant enim optime Aegyptii pueri, ideoque eos *loquaces delicias* vocat Statius. Trimalcio quoque, ſupra, propter excellentiam vocis, eos convivio adhibuit. Lindenbrog. Notis in Catalect. Hinc nata paroemia, Ἀράβιος αὐλητὴς, in loquaces, à moribus horum puerorum: de qua videndi Suidas & Heſychius. Pueri choraulae quoque in veteri Eccleſia apud Chriſtianos adhibiti, de quibus Brouwerus in Not. ad Fortunati lib. II. epig. 10. Qui nomen hodieque retinent, & à nobis *Choral* appellantur. Huguitio: *Choraules, qui agit choream.* Papias: *Choraules, princeps chori, vel qui cum cannulis, id eſt, fiſtulis, canit in choro.* Balbus: *Choraula, qui chorum ducit, vel qui in choro cum cannulis cantat, qui aliter dicitur choraules.* ERH. Sic ed. Frellon. atque Lotichii. Tornaeſ. *Aegyptius choreutes.* & connectitur cum praecedente *loquaci.* Wouweren & Hermann. non habent. HADRIANID. Vid. Holſten. ad Paſſion. Perpetuae & Felicis p. 150.

Balneatricem] Servius ad lib. XII. Aeneid. vſ. 159. *Nomina in* tor *exeuntia foeminina ex ſe faciunt, quae in* trix *terminantur, ſi tamen à verbo non veniant, ut ab eo, quod eſt* lego, *&* lector, *&* lextrix *facit*, doceo, doctor, doctrix. *Si autem à verbo non venerint, communia ſunt: nam ſimiliter maſculina & foeminina in* tor *exeunt, ut* hic *&* haec ſenator, hic *&* haec balneator, *licet Petronius uſurpaverit* balneatricem *dicens.*

Pollice uſque ad periculum roſo] Vetus interpres Horatii Epod. V. *Canidia rodens pollicem. Habitum & modum expreſſit Canidiae furentis.* Petron. *ut monſtraret furentem*, pollice, *ait*, uſque ad periculum roſo. HADRIANID. Iratorum geſtum eſſe rodere ungues oſtendit Paſſeratius ad Propert. libr. II. eleg. 4. pag. 262.

Anus recocta vino] Ex Diomede lib. III. DANIEL. Crotaliſtria. Scalig. ad Propert. lib. IV. Eodem modo Catull.

Fuſſitio ſeni recocto.

Scalig. (& Vulpius) ad Catullum. Diomedes lib. III. Grammat. ubi videndus Caeſarius in Scholiis. ERH. Vide Torrent. ad Horat. lib. II. Sat. V. verſ. 55. & Barth. lib. XXXIII. Adverſ. cap. 4. Val. Flacc. libr. VI. verſ. 444. ubi Heinſ.

Animam noſtro amplexam in corpore.

*

Qui vultur jecor intimum pererrat,
Et pectus trahit, intimaſque fibras,
Non eſt, quem lepidi vocant poëtae;

Sed

tia, *ut meditor*, &c. *ſic etiam amplector*, *amplexus*, ὁ περιπλακεὶς καὶ ὁ περιπλεχθεὶς. *Petronius*: *Animam noſtro amplexam in pectore.* A deponenti participium paſſive, veteres ſecutus, enunciavit Parrhaſius in Claudian. de Raptu Proſerp. lib. I. ERH. Vid. Heinſ. ad Ovid. Epiſt. IV. 139.

Qui vultur jecur ultimum pererrat] Non abludunt hinc iſta Euſtathii in Odyſſ. α. Μητρέας ὁ Ἀλεξανδρεὺς κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀθηναίου ἔλεγε τοὺς αἰνιγμα, θηρίον δὲ τρέφειν, ὅπερ αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίει, ὡς ἐκζητεῖσθαι φησὶ μέχρι τοῦ νῦν τὸ Μητρέα θηρίον. τὸ δὲ θυμὸς ἴσως ἢ φθόνον δηλοῖ, ἢ λύπην, ἃ καὶ τινα μανικώτερον ἐμπαθῆ. Quae magis etiam illuſtrando Petronio fecerint, ſi legatur in ultimo verſu: *livor atque luctus*, non *luxus*. Alia quaedam ad hunc locum diximus in Notis ad Tibullum. DOUZA F. Ex Fulgentio Mytholog. lib. II. in fab. de Prometheo. vet. cod. *jecor intimum*, probo. DANIEL. Lege, *qui vultur*. Douſa F. ad Tibull. Attius apud Cicer. II. Tuſc. & Servius in Eclog. 6. pro *vulture* habet *aquilam*. Marcilius in epigr. 7. Martial. de Amphitheat. Ἀπηγορεύεται Promethei vincti, cujus jecur aquila depaſcitur, fabula. Animi graviora πάθη, ut invidiam, iram, odium, & ſimilia his, recte dixeris feras ſeipſas vorantes. Chryſoſtomus in epiſt. Pauli ad Roman. παρεστήκασιν ἡμῖν λέοντες, θυμοὶ, ἐπιθυμίαι, χαλεποὺς ἔχοντες ὀδόντας. Theodoretus in Θεοφιλεῖ, de Theodoſio: Λευκανίαν δὲ καὶ μικροῦ διαχρώμενος θεῷ, τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀλαζονείαν τά τ' ἄλλα τῆς ψυχῆς θηρία κατεκολάζει. Caſaubon. Animadverſ. in Athen. lib. I. lib. 16. Lucretius lib. III. ad rei Venereae cupiditatem, animique ſolicitudines, hanc fabulam retorſit, cum dicat, fieri non poſſe omnino multa, quae traduntur de inferis, neque Tityum, ſi par jecur univerſo terrarum ſibi habuiſſet, perpetuum dolorem ita pati potuiſſe, ſed per haec animi curas antiquos ſignificare voluiſſe, ut ab iis retrahamur. Ita enim inquit:

Sed Tityus nobis hic eſt in amore jacentis,
Quem volucres lacerant, atque exeſt anxius angor,
Aut alia quavis ſcindunt torpedine curae, &c.

Natalis Comes Mytholog. lib. VI. cap. 19. Plane autem ejuſdem notae eſt Macrobianum illud: *Vulturum jecur immortale condentem*, &c. Pontanus in Not. ad Somn. Scipion. ERH. *Qui* legendum cenſeo, ut editum inter fragmenta Petronii. Πραγματικῶς & καθ' ἱστορίαν interpretatur Scholiaſtes Heſiodi p. 251. edit. Heinſ. MUNKER. ad Fulgent. Mythol. lib. II cap. 9. Barthius ad Statii lib. IV. Theb. verſ. 538. ita legit & diſtinguit hos verſus:

Quin vultur jecur intimum pererrat?
Et pectus trahit, intimaſque fibras?
Non eſt, quem lepidi vocant poëtae.
Sed (cordis mala) livor atque luxus.

Intimum] Ita & MS. Leid. Modius & VI. edd. *ultimum*. Quomodo adducunt quoque Bochartus Hierozoic. & Braſſic. ad Petron. Putarem, τὸ *intimum* praeferendum, niſi mox ſequeretur *intimaſque fibras*. Ovid. lib. IX. Met. verſ. 202. *Pulmonibus errat ignis edax imis*. Damaſus: *Latuitque ſub imo pectore*. Catullus carm. VI. *Ignes interiorem edunt medullam*. Sed ingrata & invenuſta eſt ejuſdem vocis repetitio iſta, nec ſapit limatum Petronii judicium. MUNKER. ad d. l.

Pererrat] *Penetrat* Barth. fruſtr. MUNKER. ad d. l. Offendit immerito Barthium haec vox; cum enim per novem jugera extenſus fingatur Tityus, & jecur ejus & viſcera, ſimul atque eorum pars à vulture adeſa erat, renaſcerentur, eleganter *pererrare* dicitur vultur, dum avide nunc hanc, nunc illam, partem laniat & attondet. Contra *vultur manſurus* Claudian. II. Rufin. 511.

Et pectus trahit] *Quaerit* vetus codex. Horatius; *Et quaerit pectus*. DANIEL.

Tepidi vocant poëtae] Ita vet. cod. P. Pithoeus *lepidi*, Scal. *timidi*. Baptiſta Pius in Comment. legit *tepidi*, & exponit, inſuaves, inſipidos, non inflammanter, ardenter, lacertoſe, nec omnibus nervis rei ſcopum attingentes. Putean *trepidi*. ſed *lepidi* ex Pithoei conjectura legendum videtur. DANIEL. Lege, *non eſt*, *quem Tityum vocant poëtae*. Palmer. in Spicileg. quod Douzae ſubiegit. vel potius, *non eſt*, *quem Tityi vocant poëtae*. ut livor & luxus vulturi adſimulentur, quo modo fere in Epigramm Antholog. 2.

Ὄρνεον ἐνθάδε κεκλημένοι ἄθλιοι ἄνδρες,
Ἄλλοι ὀρνίθων βρώματα γιγνόμενοι.

Sed cordis mala, livor atque luctus.

*

Ad libidinis incitamentum, myrrhinum ſe poculum bibiſſe. . . . . In aumarium memet conjeci. . . . . Obtorto valgiter labello. . . . . Totus

Καὶ τὸ μὲν Τιτυὸν κατὰ γῆς δύο γῦπες ἔδουσιν,
Ἡμᾶς δὲ ζῶντας τέσσαρες αἰγυπιοί.

Douſa F. ad Tibull. cujus divinatio non diſplicet, licet vulgatum ſua quoque ratione probum. Pontanus Not. in Som. Scipion. Macrob. ERH. Ita cum VI. edd. etiam Cod. Leid. Gloſſ. *falſi.* Dixerim potius *nugaces.* Sane *tepentes naenias* pro frivolis nugis uſurpavit Claud. Mamertus de Stat. Anim. lib. II. cap. 8. Ad eumdem modum exiſtimabam aliquando, *tepidas nugas* dixiſſe verſiculos ſuos Auſonium, & legebam in carmine ad Pacatum: *Inveni, tepidae ſilete nugae.* Scaliger hic in margine libri ſui emendaverat *trepidi.* Quod non contemnendum. Potuit enim *trepidos* vocare poëtas, quod quaſi timidi & meticuloſi omnia facere ſoleant φοβερώτερα. Salmaſius volebat *Tityon*, & Bochart. Hieroz. Part. lib. II. 27. atque ita *cui* eſſe retinendum. Quod non putem, cum ſic pendeat ſententia. Videtur hoc voluiſſe: Non eſt vultur quem Promethei viſcera exedere fingunt nobis poëtae: ſed livor & luctus ſunt, qui hoc faciunt. Si de Tityo accipere mavis, legendum cum Douza Not. in Tibull. cap. II.

Non eſt, quem Tityi vocant poëtae.

MUNKER. Ad d. l. Braſſican. in fine notarum edidit, *timidi.*

Vocant poëtae] Lege, *volunt.* Caſaubon. in Athen. lib. I. cap. 16 ERH.

Mala] Non agnoſcit vocem illam Leid. cod. Barth. Adverſ. lib. XII. cap. I. emendat *lama.* Sed velim ſcire, quomodo ſic conſtet verſus, cum prior ſyllaba in *lama* producatur ab aliis. vide Horat. lib. I. Epiſt. 13. verſ. 10. Pro *luxus* malebat *luctus* Scaliger. ut & Douza Spicileg. in Petron. nec diſplicet. Lucretium ſecutus eſt Petronius. Servius ad Aen. VI. verſ. 596. *Sane de his omnibus rebus mire reddit rationem Lucretius, & confirmat in noſtra vita eſſe omnia, quae finguntur de inferis. Dicit enim Tityon amorem eſſe, hoc eſt, libidinem, quae ſecundum phyſicos & medicos in jecore eſt, ſicut riſus in ſplene, iracundia in felle; unde etiam exeſum à vulture dicitur in poenam renaſci: etenim libidini non ſatis fit, re ſemel peracta, ſed recrudeſcit ſemper. Unde ait Horatius*, incontinentis aut Tityi jecur. Lege, *nec Tityi*, &c. Ita enim habetur lib. III. od. 4. MUNKER. ad d. l.

Livor atque luxus] Scribo, *livor atque luctus.* Pontanus Not. in Macrobii Somn. Scip. Tamen Henricus Longepreſſenſis de male fortunatis lib. III.

Luxus edax, livor macer, ardor caecus habendi,
Vaſtat opes, mordet optima, corda cremat.

ERH. [*Luxus* defendi poteſt ex init. carm. de bello civil.]

Myrrhinum ſe poculum] Lege, *myrinum*, id eſt, *murinum*, à *myro*, non à *myrrha*, cujus admixtione amareſceret, cum fuerit delicata potio & ganeae propria. Had. Junius Animadverſ. lib. V. cap. 19. ERH. Eſt ex Fulgent. lib. III. Mythol. cap. 8.

In aumatium] Sic Fulgentius: quamquam in uno v. cod. manuſcripto legatur, *In naumatium.* an ναυμάχιον? in altero *omacium.* Forte, ναυμάζον. unde ναυμαλάδια, *aprica*, Arrianus lib. VIII. DANIEL. Alii, *aumatium*, ſuſpicor, *automatium* legendum, ut locus ſignificetur theatri, vel circi, ubi erant machinae, quae *automata* à Graecis vocantur, quae ſponte moveri videntur, & miraculo ſunt. Turneb. lib. XXVI. Adverſ. cap. 10. ERH. *Aumatium* cum Mercero habet etiam Leid. cod. ſed Vett. edd. *aumarium.* Atque ita legit etiam Vulcanius ad Philoxenum, corruptamque eam vocem autumat ex *armarium.* Grammaticus neſcio qui Barthio laudatus Adverſar. col 1693. *Armarium locus, ubi quarumque artium inſtrumenta ponuntur. Armentarium, ubi tantum tela armorum.* Scribe, *armamentarium:* ita enim ὁπλοθήκη Latinis appellatur. Laurenbergius in ſuo Antiquario *aumarium* dicit eſſe *latrinam publicam.* Mirum, ni hoc inde ſuſpicatus eſt, quod *locus ſecretus* dicatur à Fulgentio. Gloſſ. Labb. Ἄβαξ, *abacus, armarium.* Turneb. Adverſ. lib. XXVI. cap. 10. *Suſpicor*, inquit, *automatium ſcribendum, ut locus ſignificetur theatri, vel circi, ubi erant machinae, quae automata à Graecis vocantur, quae ſponte moveri videntur, & miraculo ſunt.* Non perſuadet. Hieronymus epiſt. ad Paulin. *Cur dicitur Paulus vas electionis? Nempe, quia legis & ſcripturarum ſanctarum erat armarium.* Scrinium intelligi vult. Σκεῦος ἐκλογῆς dicitur Paulus; ſed ea verba cur *vas electionis* potius, quam *electum inſtrumentum*, vertant, videre numquam potui. MUNKER. ad Fulgent. Mytholog. pag. 183.

Conjeci] Phraſis Petroniana. vide cap. XX. & LXXII.

Obtorto

Digitized by Google

tus fere mundus mimum videtur implere. . . . . Non duco contentionis funem, dum conſtet inter nos, quod fere totus mundus excerceat hiſtrionem.

*

—— O maxima rerum,
Et merito pietas homini tutiſſima virtus!

*

—— Horrificoque infeſtant murmure tigres.

*

Nam comptum me vernales alucitae moleſtabant. . . . Poſtquam ferculum

Obtorto valgiter labello] Vulgo apud Fulgentium, *Abroſa valgia labello.* ſed in vet. cod. & vet. Gloſſario legitur, *Obtorto valgiter labello.* alias, *Abroſo valgiter lavello*, in impr. cod. quibuſdam. DANIEL. *Valgi* verbo utuntur etiam Naevius & Plautus apud Nonium. Ch. Colerus Terentianar. epiſt. 11. Balbus Catholico; *Valgia à voluo dicitur, quaſi voluia, id eſt, retortio. Proprie enim labiorum obtorſio eſt, quam facimus, quum aliquem deridemus. unde valgire eſt retorquere.* Vide quae ſupra ad illa Satyrici verba, cap. XXVI. *commovebat valgiter labra*, attulimus. ERHARD. *Obroſo*, veteres editiones Fulgentii, teſte Munkero.

Mimum videtur implere] Saliſb. de Nug. Curial. lib. III. cap. 8. *Vita hominis ſuper terram tentatio eſt: quae, ſi proprietatem nominis ſequimur, mali frequentius habet notam. In hac utique tentatione, vel militia, licet ſibi ſeptem millia dominus reſervaverit, fere totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia mimum videtur implere, ad comoediam ſuam quodammodo reſpiciens, &, quod deterius eſt, eouſque comoediae ſuae inſiſtunt, ut in ſe, cum opus fuerit, redire non poſſint.* Ita ibi legendum eſſe, non *numerum*, docuit P. Pithoeus ſubſeciv. lib. I. cap. 17. Octavianus Auguſtus apud Sueton. cap. XCIX. *Ecquid iis videretur mimum vitae commode tranſegiſſe.* ERH.

Non duco contentionis funem.] Reſpicere puto ad ſophiſtas, qui ἐριστικοὶ proprie dicebantur, & quibus propria eſt contentio. vid. Creſollii Theatr. Rhetor. lib. II. cap. 3. & ſeqq. BURM.

Exerceat hiſtrionem] Saliſberienſ. lib. III. cap. 8. *Ut ergo gentilium figmentis pium accommodemus auditum, rerum omnium tragicus finis eſt. Aut, ſi nomen comoedia gratioſius eſt, non duco contentionis funem, cum conſtet inter nos, quod fere totus mundus, juxta Petronium, exerceat hiſtrionem. Quod & quidam temporis noſtri ſcriptor egregius, infidelium tamen verbis, eleganter expreſſit;*

Ridiculos hominum verſat ſors coeca labores,
Saecula noſtra jocus, ludibriumque Deus.

ubi in quibuſdam exemplaribus legitur *hiſtrioniam*. Sed illam ſcripturam probat ipſe Petronius hiſce verbis ejuſdem libri cap. 9. *Et finem ſine honore habituri creduntur, quia dignitatem naturae mundani hiſtrionis habitu polluere dedignatur.* hanc Douza ex illo Plauti, *Jovem facere hiſtrioniam.* ut *Mundo hiſtrionia* ſit, quae Germanis veteribus, *der Werlte göcbel.* Goldaſt. Animadverſ. ad Winsbeck. ERH. Baudius IV. Jamb.

Neque omnis ordo exercet hiſtrioniam.

vid. ſupr. ad cap. V. Sed Joann. Saliſberienſis quoque lib. III. cap. 9. *Cum enim omnes exerceant hiſtrionem, aliquem neceſſe eſt eſſe ſpectatorem.*

O maxima rerum] Adducuntur hi verſus & illuſtrantur à Vincentio Belvacenſi Specul. moral. lib. XX. cap. 20. & à Jacobo Magni Sopholog. lib. IV. cap. 10. ERH. Haec Petronio adſcripta, vel in Silio Italico, vel alibi, legere ſe meminiſſe ſcribit Barth. ad Stat. lib. III. Sylv. III. verſ. 1.

Horrificoque infeſtant] Citat Petronii Arbitri nomine Joannes Raviſius Textor in Epithetis, verbo *Murmur.* ERH.

Nam centum vernales me allucitatae moleſtabant] Fulgentius in Expoſitione ſermonum antiquorum, in verbo *Hallucinari.* vulgo, *centum venales.* in vet. cod. *contum vernali me allucite moleſtabant.* in altero, *comptum me vernali alicite moleſtabant. Allucere, jactare. Allucinare, vane ſomniare. Allucinatio, lucis alienatio. Allucinaria, vana ſomniaria. Allucitae, ſomniatores.* Vide Papiam, ex quo haec ſumſimus. DANIEL. An legendum *centumvirales?* ut intelligat, muſcas, quibus frequenter infeſtantur, qui in centumvirali judicio adſunt tempore aeſtivo. Sambucus legit *centum venales.* Sed *vernales* hic mallem, hoc eſt, *vernae.* Locum hunc in Petronii fragmentis ita adduci video: *Nam comptum vernali allucitae moleſtabant.*

lum adlatum eſt. . . . . Tot regum manubiae penes fugitivum repertae. . . . . Satis conſtat, eos niſi inclinatos non ſolere tranſire cryptam Neapolitanam. . . . . Petauroque jubente modo ſuperior. . . . . Adſer nobis alabaſtrum Coſmianum. . . . Suppes. . . . Tullia.

—— Ineluctabile fatum.

—— Tremebunda ſupervolat haſta.

Qui praeeſſe cupit, prodeſſe recuſat.
Magnus in exemplo eſt, cui non ſuffecerat orbis.

—— Exciſo defoſſa marmore petra.

Quin-

ſtabant. Barth. Membranae: *Conceptam me vernali alucita moleſtabat.* Cod. Leid. *Centum vernali me alucite moleſtabat.* Verbo *moleſtare* uſus etiam eſt in Fragm. Trag. *Ergo aut tace, aut meliorem noli moleſtare.* MUNKER. ad Fulgent. Mythol. pag. 182. Lege *nam contubernales me allucitae moleſtabant.* vulgo inepte legitur *nam centum vernales.* Ego vero *allucitas* hic interpretor, non culices, ſed illos, qui officia lucis noctiſque pervertunt, qui in tenebris vivunt, & interdiu ſtertunt, cujuſmodi hominum genus M. Cato *antipodas* vocabat, ut eſt apud Senecam Epiſt. CXXII. Dicuntur vero *allucitae*, vel *alucitae*, à privativa particula *a* vel *ab*, & *luceo*, unde & *alucinari*, vel *allucinari*, quaſi *ablucinari*, quidam dici exiſtimant. Philoxeni Gloſſae Νυκτικόραξ, *alucus*, *bubo.* Sed & Servius ad Virg. Eclog. VIII. *Ululae aves* ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, *id eſt, à fletu nominatae, quas vulgo alucos vocant.* Sic lege, non *ulucos*, ut vulgo. VOSSIUS. ad Catull. pag. 90. Codici Fulgentii, quem habuit Celeberrimus Graevius, Cauchius adſcripſerat, legendum ſibi videri, *centum urnales me alucitae moleſtabant.*

Ferculum] Fulgent. Expoſ. Sermon. Antiq. *Ferculum miſſus carnium. Petronius Arbiter, poſtquam ferculum allatum eſt.*

Totum regum manubiae penes fugitivum reſtiterant] In vet. cod. manuſcripto Fulgentii, *Tot regum manuvies penes fugitivum.* ſed altera manu poſtea *repertae* emendatum eſt. in altero v. cod. etiam legitur *manubies*, non *manubiae*, ut in excuſis. DANIEL. In editione Baſileenſi Hervagiana Fulgentii legitur *penes fugitivum reſtiterant.* Huc autem pertinere epigramma paullo poſt ſequens, quod incipit, *Non ſatis eſt*, credebat Broukhuſius meus. Bourdelotius retulit ad cap. LXXXVIII.

Satis conſtat] Ex Gloſſario S. Dionyſii. DANIEL.

Cryptam Neapolitanam] Vide Eraſmum in Adag. Coel. Rhodiginum, & Henricum Stephanum in Apolog. ubi *cryptam* explicat. DANIEL. Seneca epiſt. LVIII. *A ceromate nos apte excepit in crypta Neapolitana. Nihil illo carcere longius, nihil iſtis faucibus obſcurius, quae nobis praeſtant, non, ut per tenebras videamus, ſed, ut ipſas.* WOUW. Vid. Camill. Peregrin. de Campan. Felic. diſſ. II. §. 20. in f. p. 202.

Petauroque jubente modo ſuperior] Gloſſar. S. Dionyſii; *Petaurus genus ludi. Petronius*, &c. DANIEL. Optime interpretatur Manil. lib. v. verſ. 434.

Corpora, quae valido ſaliunt excuſſa petauro,
Alternoſque ciens motus, elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus caſu ſuſpenditur ille.

WOUW.

Affer nobis alabaſtrum] Ambroſius Calepinus in dictione COSMUS, *qui nobilis unguentarius Romae fuit. hinc*, inquit, *Coſmianum unguentum. Petronius*, &c. DANIEL. Vide Rader. ad Martial. lib. XIV. ep. 100. ERH. Vide Martial. lib. XI. ep. 9

Suppes] Gloſſar. *ſuppes, ſuppummis, hoc eſt, ſupinis pedibus. Petron.* Wouweren. HADRIANID.

Tullia] Citatur in Vet. Gloſſario; *Tullia, media vel regia. Petron.* Wouweren. HADRIANID.

Ineluctabile] Hoc & ſequens fragmentum, & quod incipit *exciſo defoſſa*, unde ſumſerint collectores, vellem nobis indicaſſent.

Praeeſſe cupit] Sub nomine *Plauti* adducitur à

Jaco-

Quinque pedum fabricata domus, qua nobile corpus
Exigua requievit humo. ——
Atque, ut araneoli, tenuem formavimus orſum.

*

Mille ſaporatam medicatis frugibus offam.

*

Non eſt forma ſatis; nec, quae vult bella videri,
  Debet vulgari more placere ſibi.
Dicta, ſales, luſus, ſermonis gratia, riſus,
  Vincunt naturae candidioris opus.
Condit enim formam, quidquid conſumitur artis,
  Et, niſi velle ſubeſt, gratia tota perit.

*

Non ſatis eſt, quod nos mergis, furioſa juventus:
  Tranſverſoſque rapit fama ſepulta probris?

Anne

Jacobo Magni in Sopholog. pag. 74. ubi reſtituendum videtur *Petronius*. DANIEL.

Atque ut] Eſt verſus ſecundus ex Culice Virgilii, qui cur hic relatus ſit, neſcio.

Mille ſaporatam] Dionyſius Halicarnaſſeus. DANIEL. Etiam ex Virgilio deſumtus, qui lib. VI. Aeneid. 420.

Melle ſoporatam & medicatis frugibus offam
Objicit.

ubi male *ſaporatam* quidam corrigunt. vid. Barth. ad Stat. VI. Theb. 235.

Non eſt forma] Arbitri non eſſe putat hoc epigramma Barthius lib. XXII. Adverſ. cap. 4.

Dicta, ſales, luſus] Hippolytus à Collibus in Harpocrate. Eleganter autem *ſales:* quibus quae caret, *inſulſa* appellatur. In Priapej.

Inſulſiſſima quid puella rides?

ERH. Dicta, proprie mordaciores facetiae. Unde in Gloſſis *Dictum* σκῶμμα. Terent. Eunuch. Act. III. ſcen. I. *Tuumne id dictum erat.* Et vetus Scholiaſtes à Barthio laudatus ad Stat. IX. Theb. verſ. 302. *dictis, maledictis, probris.* vide ſupr. ad cap. CIX. De iis autem late agit, qui in dictis jaciendis fuit promtiſſimus, Cicero lib. II. de Orat. cap. 54.

Sermonis gratia] Supra in Satyrico de Circe cap. CXXVII. *Haec ipſa cum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis*, &c. ERH.

Candidioris] Quid, quaeſo, eſt *candidior* natura, an vult, dicta, &c. vincere candorem & formam corporis, ut magis placeat puella non inſulſa, ſed faceta, quam in cujus corpore, etſi Pario marmore ſit candidius, ſit nulla ſalis mica. Praeferrem tamen *naturae languidioris opus*, ut languidius ſit opus naturae, forma ſcilicet, dictis & ſalibus. Voces autem hae confunduntur ſaepius à librariis. Ita apud Stat. lib. VI. Theb. 746.

—— *Et ſtimulis jam languida colla tumeſcunt*,

codex Rottendorphii, quem contulit Heinſius, habet *candida*. BURM. [Splendidiſſimae, elegantiſſimae.]

Non ſatis eſt quod nos mergis] In luxum Romanorum. Scalig. in Catal. *Non*, pro annon, numnon, μετ' ἐρωτήματος. ERH. Hoc Epigramma Bourdelotius putat ad cap. LXXXVIII. eſſe referendum. vid. notas ejus pag. 207. [ed. Pariſ. 1618.] ego reſpicere ſervos & libertos illos luxurioſos, quales in Trimalchione & ejus ſimilibus traduxit, exiſtimo.

Transverſos rapit] A tramite nimirum virtutis. Plin. lib. XXVIII. I. *Remedia auferrent transverſos.* Flor. lib. IV. 2. *Hic dolor transverſum egit.* Septimius de Bello Troj. lib. I. cap. 7. *Praeda ac libidine transverſi agebantur.*

Fama ſepulta] Eleganter dictum, pro obruta & obſcurata tot dedecoribus & ſtupris. Ita Horatius lib. IV. od. 9.

Paullum ſepultae diſtat inertiae
Celata virtus.

Ovidius Epiſt. Herold. VII. verſ. 91.

His tamen officiis utinam contenta fuiſſem
Et mihi concubitûs fama ſepulta foret!

lib. I. ex Ponto Epiſt. 5.

Voſque, quibus perii tunc, cum mea fama ſepulta eſt,
Nunc quoque de noſtra morte tacere reor.

Cogna-

Anne etiam famuli cognata fece ſepulti,
  In teſta merſas luxuriantur opes?
Vilis ſervus habet regni bona: cellaque capti
  Deridet feſtram, Romuleamque caſam.
Idcirco virtus medio jacet obruta coeno:
  Nequitiae claſſes candida vela ferunt.

*

Primus in orbe deos fecit timor: ardua coelo
Fulmina quum caderent, diſcuſſaque moenia flammis,

At-

Cognata faece] Incognitum mihi, quare faecem famulis vel ſervis *cognatam* dicit, niſi, ut ea viliſſima pars & excrementum vini, ita hi hominum poſtremi & ultimi. & ita paſſim *faex hominum* viliſſima turba vocatur, ut mox *vilem ſervum* vocat. Sequenti verſu *luxuriantur* poſitum videtur pro luxurioſe profundunt. BURM. [Ut ſupra, *coaequale natalium ſuorum ſinciput.*]

Merſas] Lege, *merſae*. HADRIANID.

Luxuriantur] Alii, *luxurientur*. TORN.

Cellaque capti] Pro, captivi, id eſt, ſervi vel mancipii. ERH.

Deridet feſtam] Lege, *feſtram*. Antonius Gnipho librum ſcripſit, *de feſtra*: quid videlicet *feſtra* in veterum libris & ſacris ſignificet. In eo libro pleraque omnia exoleta vetuſtatis perſecutus erat, ut ex Macrobio cognoſcimus. Itaque hoc dicit Petronius feſtram & quicquid antiquitas ſuum habuerit cum Gniphone, cum ſuis omnibus libris rideri. Palmerius in Spicileg. ERH.

Romuleamque caſam] Vitruv. lib. II. cap. I. *Item in Capitolio commonefacere poteſt, & ſignificare mores vetuſtatis Romuli caſa in arce ſacrorum ſtramentis tecta.* WOUWEREN. Val. Maximus lib. II. cap. 8. ubi de diſciplina militari; *Ortum è parvula Romuli caſa totius terrarum orbis fecit columen.* Idem lib. IV. cap. 4. in fin. *Per Romuli caſam, perque veteris Capitolii humilia tecta, & aeternos Veſtae focos, fictilibus etiamnum vaſis contentos, juro.* ERH. De ea Juſtus Rycquius, antiquitatum calientiſſimus lib. de Capitol. Romano cap. XLIV. Erat autem *feſtra*, autore Gniphone Grammatico apud Macrob. Saturnal. lib. III. cap. 12. oſtium minuſculum in ſacrario Capitolii, extremae antiquitatis. Quin antiquiores, auctoritate Feſti, *feſtram* dicebant, quam nos feneſtram. Conjungit autem *feſtram Jovis* cum *Romuli caſa* Petronius, quod utraque in Capitolio, locis parum invicem disjunctis, eſſet. De *feſtra* idem obſervat Junian. Majus de Priſcor. propriet. verbor. Neſtor Novarienſ. in Vocabular. Eilhard. Lubinus de Antiq. verb. & doctiſſimus Laurembergius de Antiquario. WEITZ.

Nequitiae claſſes] Cicero pro Domo cap. X. *Quid tandem? ſi, quae tum illis reipub. tenebris, caecisque nubibus & procellis, cum ſenatum à gubernaculis dejeciſſes, populum è navi exturbaſſes, ipſe archipirata cum grege praedonum impuriſſimo, pleniſſimis velis navigares.*

Candida vela] Id eſt, λαμπτὸς ἀκάτους. Scalig. in Catal. ad Culic. ERH. Ἄργυφα ὅπλα νεῶν, Oppian. Cynegetic. WEITZ.

Primus in orbe deos] Ex Fulgentio Mytholog. lib. V. ubi habet v. c. *in urbe*. Habetur hoc hemiſtichium & apud Statium lib. III. Theb. verſ. 661. ad quem verſum ejus interpres Coelius Firmianus Lactantius Placidus ſcribit; *Negat, deos ulla alia re celebrari, niſi timore mortalium, ut Lucanus; Quae finxere, timent. & Petronius Arbiter, iſtum ſecutus;*

Primus in orbe deos fecit timor ----

Puto autem, ex Fulgentii rivulo Lactantium ſive Luctatium ſumſiſſe, non ex ipſo Petronii fonte, quem numquam ſortaſſe viderat. Nam & illic Mintanorem Muſicum citat iiſdem omnino verbis, atque Fulgentius, ut Luctatius Petronium poſt Statium fuiſſe affirmare non poſſit, ſed potius conjecerit, neotericum auctorem Petronium eſſe, quippe à Fulgentio citatum. Certe Lucanus & Petronius σύγχρονοι fuerunt, imperante Nerone; Statius autem longe poſt vixit, temporibus nimirum Domitiani. itaque omnino fallitur Luctatius, qui Statio facit poſteriorem Petronium, cum fieri potuerit, ut illi inferior tempore hunc ſecutus ſit, & verſum ab eo ſumſerit. Lilius Gyraldus Dialog. 3. de Latinis poëtis de Petronio ſcribit, ſed, quo tempore vixerit, non habet compertum. *In Quintiliani*, ait, *enarrationibus literatores quidam eum ante Quintilianum floruiſſe ſuſpicantur. Sed Placidus Lactantius illum vult Statio poſteriorem*, &c. Sciendum, qui ſint illi literatores, an veteres, an neoterici: deinde reprehendendus Gyraldus, qui non bene examinaverit Statii interpretem, quod ex Fulgentio haec ſumſerit, uti dictum. DANIEL. In ſuperſtitio,

Atque ictu flagraret Athos: Mox Phoebus adultus
Luſtrata dejectus humo: Lunaeque ſenectus,
Et reparatus honos: Hinc ſigna effuſa per orbem,
Et permutatis disjunctus menſibus annus

Pro-

ſtitionem. Scalig. in Catal. Statius lib. III. Thebaid. verſ. 661.

Primus in orbe deos fecit timor.

Ad quae verba Lactantius Placidus interpres: *Negat, Deos ulla alia re celebrari, niſi timore mortalium. Lucanus: --- Quae finxere, timent. Et Petronius Arbiter iſtum ſecutus. Sic & Mintanor Muſicus:*

Deum, doloris prima quem compunctio
Humani finxit generis.

In adverſitatibus enim & timore Deum invocamus. unde iſtud Petronianum. & illud Gregorii: *Mala, quae patimur, ad Deum nos ire compellunt.* juxta quod Pſalmiſta; *ad Dominum, cum tribularer, clamavi.* Et contra; *Impinguatus eſt dilectus meus & recalcitravit.* Iodoc. Badius Aſcenſius Explanat. in Val. Max. lib. I. cap. I. ERH. Recte Barthius ad Statii lib. III. Theb. verſ. 661. oſtendit, ex verbis Lutatii non conſtare Petronium poſt Statium, ſed Lucanum, ſcripſiſſe. Sine dubio enim Statius hoc hemiſtichium ſumſit à Petronio, licet Servius ad Virgilii II. Aeneid. 715. citet Statii nomine. Vid. & ad VI. Aeneid. 60. Caeterum argumento hoc uſos fuiſſe Stoicos, deum eſſe, quia fulmina è coelo mittuntur ad terrendos & puniendos homines, apparet ex ex Lucano VIII. 551.

Tanti Ptolemaee ruinam
Nominis haud metuis, coeloque tonante, profanas
Inſeruiſſe manus impure ac ſemivir audes?

Et III. 319.

Sortiſque deorum
Ignarum mortale genus per fulmina tantum
Sciret adhuc ſolum coelo regnare tonantem.

& elegantiſſima Horatii oda XXXIV. libri I. ubi irridet illorum ſtultitiam, qui Epicureos hoc argumento ad deorum providentiam perducere conabantur.

Parcus deorum cultor & infrequens,
Inſanientis dum ſapientiae
Conſultus erro, nunc retorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictos: namque Dieſpiter,
Igni coruſco nubila dividens
Plerumque, per purum tonantes
Egit equos, volucremque currum.

Ita enim diſtinguenda verba puto, non *plerumque per purum:* &c. Nam falſum eſt, Jovem plerumque tonare ſereno coelo, ut Dacierius voluit. Neque poterant Stoici hoc umquam probare, cum hoc rariſſime fieret, & omen facere crederetur. Sed Jupiter ille, qui plerumque tonabat coelo nubibus obducto, nunc tonuit, tempeſtate ſerena, unde Horatio volebant perſuadere non ex naturalibus cauſſis tonitru fieri, ſed à Jove certo conſilio fulmen & tonitru è coelo etiam puro mitti. Quamvis & Horatius ibi potuerit, non tam Stoicorum, quam Augurum, diſciplinam irridere, qui eliciendorum fulminum etiam ſerena tempeſtate rationem imperitae multitudini tradebant ex Numae inſtituto. vide Ovid. III. Faſt. verſ. 285. & quae nos de Jove Fulgerat. cap. IX. diſputavimus. De timore autem cauſſa religionis ſatis multa congeſſit Barthius ad dictum Papinii locum. Refellit autem Lactantius lib. de Ira Dei cap. X. ut notaverat Ampl. Cuperus. BURM.

Phoebus ad ortus] Immo ad occaſus dicendum erat. Sed ex ingenio eſt corruptae ſcriptionis petenda correctio, & legendum:

Mox Phoebus ad ortus
Luſtrata redit actus humo.

in orbem luſtrata terra redit in locum orientis. Nihil planius. BARTHIUS ibidem.

Lunaeque ſenectus] Vocat ſenectutem lunae, quando decreſcit. Ita Apulej. lib. IV. Florid. de Thalete. *Idem lunae vel naſcentis incrementa, vel ſeneſcentis diſpendia, vel delinquentis obſtacula repperit.* Ita *conſeneſcere* venti dicuntur, qui jam conſidere incipiunt. Dictys Cretenſ. lib. I. *damna lunaria* vocat Claudian. Panegyr. Honor. Gell. lib. XX. cap. 7. & *deficientis luminis damna ſentimus.* CUPERUS.

Et permutatis] Senſus horum verſuum hic eſt. Loquitur auctor de diis, quos ait timorem feciſſe, ut, cum fulmina caderent, &c. hinc ſigna, id eſt, ſimulacra diis erigi ſolita; huic malo acceſſit diverſa anni tempeſtas, quam nunc laetam, nunc rigidam, vel aeſtatem, vel hyemem, ſcimus. Haec, inquit, diverſitas fecit, ut longius ſerperet hoc malum. CUPER.

Projecit vicium hoc] Ut *projectam libidinum audaciam*, pro effuſa & immodica, ſic *projicere audaciam, laſciviam*, pro effundere. ergo *projicere vitium*,

Projecit vitium hoc: atque error juſſit inanis
Agricolas primos Cereri dare meſſis honores:
Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemque
Paſtorum gaudere manu. Natat obrutus omni
Neptunus demerſus aqua: Pallaſque cavernas
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Jam ſibi quiſque deos avido certamine fingit.

*

Nolo ego ſemper idem capiti ſuffundere coſtum!
Nec ſoli ſtomachum conciliare mero.
Taurus amat gramen mutata carpere valle,
Et fera mutatis ſuſtinet ora cibis.
Ipſe dies ideo nos grato perluit hauſtu,
Quod permutatis hora recurrit equis.

Uxor

vitium, cujus jam modus nullus eſt. Palmer. in Spicileg. ERH. Commune fecit, effudit in omnes partes mundi. BARTHIUS ibidem.

Error inanis] Vanus, ſuperſtitioſus. ERH.

Agricolas primos Cereri] Hinc *frugum parens* Senecae dicitur in Herc. fur. eique fruges ſacrae, tanquam inventrici. Delrio in Comment. n. 299. ERH.

Primos] Docte. Nam prima & antiquiſſima ſacra Cereris, cui primitiae frugum oblatae. Cicero IV. Verr. cap. 49. *Cererem antiquiſſimam & religioſiſſimam principem omnium ſacrorum, quae apud omnes gentes fiunt*, vocat. vide eumdem pro Balbo cap. XXIV.

Natat] Sententia eſt, Neptunum, tantum deum, fingi tam ridiculum, ut in omni aqua natantem deprehendere liceat. BARTHIUS ibidem.

Cavernas] Alii, *taberrnas*. TORN. Sic reponunt nonnulli. alii legunt, *tabernas*. atqui tabernae Bacchi, ſane vinariae: caeterae, Mercurii. *Cavernas* virgo reſpuit, &, ſi quae virginales, illas Dianae venatrici permittit. reddantur litterariae Deae *lucernae*, quas illi tribuerat Petronius, ſed ſenſu ambiguo. Sic Arnob. vocat *Minervam lucernarum modulatricem*. Delrio Comment. in Senec. Herc. fur. n. 299. ERH. Veroſimilem delrii conjecturam illuſtrat etiam Barthius, ipſe tamen mallet *palaeſtras*, ab oliva.

Vendidit orbem] Barthius Adverſ. lib. XXXVI. cap. 17. *urbem*, patriam nimirum, volebat, ſed ad Papinii locum d. praefert *orbum*, id eſt, haeredipeta, qui orbum, quem adulatur, cariſſime magnoque pretio vendidit, bona ſua ſummo cum emolumento elargiens; nihilque potuiſſe & ingenio ſuo & re ipſa dignius ſcribere Satyricum auctorem exiſtimat.

Nolo ego ſemper idem] De vitando faſtidio. Scalig. Catalect. Huic ſimile eſt epigramma illud, quod ſequitur, *ſic contra rerum*, &c. ERHARD.

Coſtum] *Coſtus*, ſive, *coſtum*, nardi ſpecies. at *nardi* unguento perſuſa capita patet ex Pſalm. XXIII. & Matthaei Euang. cap. 26. Vide Barth. ad Claudian. Bell. Gildon. verſ. 184. ERHARD.

Nec toto ſtomachum conciliare mero] Lege,

Nec noto ſtomachum conciliare mero.

Palmer. in Spicileg. Jaſon Cyrenaeus Machabaeor. lib. II. cap. ult. in fin. *Sicut enim vinum ſemper bibere, aut ſemper aquam, contrarium eſt, alternis autem uti, delectabile, ita legentibus ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit gratus.* ERH. Approbat Palmerii correctionem Barth. lib. XXII. Adverſ. cap. 4. & ita citat Broukhuſius ad Tibull. lib. I. eleg. IX. ubi emendat, *noti pocula Bacchi*, in Nemeſiano.

Conciliare] Quid eſt *conciliare*? nimirum contrarium Petronius dicere vult, ſtomachum faſtidio affici unius ſemper vini potu. Poſſet antiqua vox *concipilare* amanti reconditiora excidiſſe. Nihil tamen mutem. Nam *ſtomachus* etiam commotionem ipſius faſtidiumque ipſum ſonare ſolet. BARTH. Lib. XXII. Adverſ. cap. 4.

Permutatis] Male repeti *mutandi* verbum, affirmem: nam & de noctis & diei ſucceſſione loquitur, & repetitio illa Petroniana non eſt, cum epigramma alioqui ejus genium ſpiret. Emacula,

Et pernoctatis hora recurrit equis.

Ne-

*

Uxor legitimus debet quaſi cenſus amari:
Nec cenſum vellem ſemper amare meum.

*

Invenias quod quiſque velit. Non omnibus unum eſt,
Quod placet. Hic ſpinas colligit, ille roſas.

*

Nam nihil eſt, quod non mortalibus afferat uſum.
Rebus in adverſis, quae jacuere, juvant.
Sic rate demerſa fulvum deponderat aurum,
Remorum levitas naufraga membra vehit.
Quum ſonuere tubae, jugulo ſtat divite ferrum,
Raraque contemptus praelia pannus habet.

*

Linque tuas ſedes, alienaque litora quaere,
O juvenis! major rerum tibi naſcitur ordo.
Ne ſuccumbe malis: te noverit ultimus Iſter,
Te Boreas gelidus, fecundaque regna Canopi,
Quique renaſcentem Phoebum, cernuntque cadentem.

Ma-

Neque enim mutare equos ſolem ullibi ſcriptum, dictum, aut pictum legitur. BARTH. ibidem. Ovid. Amor. I. VIII. 50.

Invenias] Hoc epigramma Bourdelotius Inſeruit cap. CXXVI. poſt verba. *Niſi in equeſtribus ſedeo.*

Uſum] Scribendum, *uſus*. BARTH.

Rebus in adverſis, quae jacuere, juvant] Eadem mente, qua & in Catal. Virgilii;

Jacere me, quod alta non poſſim, putas,
Ut ante, vectari freta.

Et neſcio quis dixit, *jacentem guſtum*. Et Gellius; *Oppido quam jacere ac ſordere incipiunt, quae Latina ſunt*. Eſt, quod Graeci, ἀτονεῖν. Scalig. in Catal. *Quae jacuere*, id eſt, quae contemta fuerant. Lucretius lib. v. verſ. 1135.

Ergo regibus occiſis ſubverſa jacebat
Priſtina majeſtas ſoliorum, & ſceptra ſuperba.

Schopp. in Miſcellan. Cic. Famil. lib. XIV. ep. 2. *Te nunc, mea Terentia, ſic vexari, ſic jacere in lacrumis & ſordibus?* Et ad Attic. lib. x. ep. 4. *Jacet in moerore meus frater*. Paul. Manutius in Comment. *Jacere*, torpere, ignavum & timidum eſſe. unde *abjectus*. Barthius ad Claudian. libr. I. de Rapt. Proſ. verſ. 97. ERH. *Jacere* eſt, vilem eſſe, contemni, ut ad Claudianum multis notamus. BARTH. Dubito tamen, an non ſcripſerit auctor, *quae nocuere, juvant*: ut elegans antitheſis, ex ipſis enim rebus, quae nocent, in adverſis licet colligere ſummum fructum.

Vulſam deponderat aurem] Lege, *fulvum deponderat aurum*. Palmerius Douzae ſublegulus in Spicileg. ERH. Tornaeſ. *vulſam deponderat aurem*. Anonym. MS. Leg. *fulvum deponderat aurum*. Douſa MS. Sic Petron. Carm. de bello Civili:

Si qua foret tellus, fulvum quae mitteret aurum,
Hoſtis erat.

HADRIANID. [Rarum verbum, pro deſcendit, vel detrahit, in fundum ſuo pondere.]

Linque tuas ſedes] Exhortatio. Scalig. In Catalect. ERHARD. Haec Bourdel. inſeruit cap. XLIV.

Cernuntque jacentem] Forte, *cadentem*. Manilius: *Quaque cadit Phoebus* DOUZA. F Lege, *cadentem*, ut me monuit Douza F. Confirmabat autem conjecturam ſuam hoc Manilii; *quaque cadit Phoebus*. Lindenbrog. Not. in Catal. Loquitur ſecundum vulgi opinionem. Credunt enim vulgares, ſolem mori, cum tendit ad occaſum, & rurſus emergentem naſci. Catull. lib. I. epigr. 5

Soles occidere & redire poſſunt.

Palladius Fuſcus In Annot. in Catull. ERH. Douzae quoque emendationem adprobat Barthius lib XXII. Adverſ. cap. 4. & multis exemplis illuſtrat.

Major in externa ſita cui deſcendat arenas] Alii,

Major in externas Ithacus deſcendat arenas.

Nam citius flammas mortales ore tenebunt,
Quam ſecreta tegant. Quidquid dimittis in aula,
Effluit, & ſubitis rumoribus oppida pulſat.
Nec ſatis eſt vulgaſſe fidem: ſimulatius exit
Proditionis opus, famamque onerare laborat.
Sic commiſſa verens avidus reſerare miniſter
Fodit humum, regiſque latentes prodidit aures.
Concepit nam terra ſonos, calamique loquentes

In-

externam ſit qui deſcendat arenam. TORN. Palmerius Specil. p. 814. legit, *deſcendit.*

Ithacus] Ulyſſes. Huic *peregrinatio* prudentiam addidit. Douſ. MS. HADRIANID.

Nam citius flammas] De aulicorum vanitate. Scalig. in Catal. vide Hippolytum à Collibus in Principe cap. x. Weitzium Not. ad Prudentii περὶ στεφ. Hymn. II. verſ. 253. Quoad formulam dicendi, videtur ea eſſe quodammodo proverbialis. Cicero II. de Orat. *Dicere ajunt Ennium, flammam facilius ore in ardente opprimi, quam bona dicta teneat.* Ennodius lib. VII. Epiſt. 16. *Facilius eſt ardentes favillas ore comprimere.* Juretus Miſcellan. ad Symmach. libro I. epiſt. 25. ERH. Bourdelotius, qui hic loci nos ad notas ſuas in Heliodor. lib. II. remittit, hoc epigramma inſeruit cap. CXIV. Sed neſcio an non rectius poneretur ad cap. CVIII. ubi corpora ſua & animas addicunt Eumolpo, & ſecretum jure jurando promittunt. BURM.

Mortales] Mortiferos, lethales. vide Goldaſti Notas ad Valerian. edit. Rover. ERH.

Rumoribus oppida pulſat] *Quatere* dixit Valer. Flacc. lib. V. verſ. 273.

—— *Omnemque quatit rumoribus Arcton.*

lib. II. 122.

—— *Motis quatit oppida linguis.*

Frequens autem poſterioris aetatis ſcriptoribus vox *pulſare* eo ſenſu, quo veteres *fatigare* dixerunt, ut oſtendit Barthius ad Claudian. Bell Gildon. verſ. 170. & ad Stat. libr. VIII. Theb. 249. vide ſupra ad cap CXXIII.

Proditionis opus] Elegans circumlocutio, id eſt, ipſa proditio. Ita *virtutis opus* dixit Curtius lib. VIII. cap. 14. ubi vide Freinsh. Claudian. de laud. Serenae verſ. 11.

Dignius an vates alios exercuit unum
Foemineae virtutis opus.

Sic commiſſa ferens] Fulgentius Mytholog. lib. III. in fab. de Apolline & Marſia. Quos verſus mutuatus eſt Petronius ab Ovidio lib. XI. Metamorphoſ. verſ. 190. ubi dedecus ſtolidi indicis Midae deſcribit.

Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus
Coepit, &, ut primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam: leni nam motus ab Auſtro
Obruta verba refert, dominique coarguit aures.

Porro vet. cod. pro *ferens*, habet *verens*, & pro *miniſter*, *magiſter.* DANIEL. Lact. argum. lib. XI. Met. fab. 5. *Midas quidem deformitatem ſuam celare volebat, ſed eam vidit famulus tonſor, qui, cum eam nec eloqui auderet, nec reticere poſſet, humum effodit,* &c.

Viderat hoc famulus, qui, cum nec prodere viſum
Dedecus auderet, cupiens efferre ſub auras,
&c.

Hinc patere cuivis facile exiſtimo, rectius eſſe *verens*, quam quod Modius & alii dederunt, *ferens.* Sarisber. Polycrat. lib. III. cap. 12. *Si terrae ſecretum ſuum infodiat, vel arundo ſuccreſcens hoc producet in publicum, & levi flatu in auras proferet, quoniam auriculas aſini Midas habet.* MUNKER. ad Fulgent. Myth. pag. 126.

Avidus ſervare] Fulgent. *avidus reſerare.* TORN.

Excepit nam terra ſonos] Fulgent. *concepit nam terra ſonum.* TORN.

Calamique loquentes] Juliano Antholog. lib. VII. in extremo epigramm. Μίδιοι κάλαμοι, ubi Maximus in Scholiis, Fulgent. Mytholog lib. III. Brodaeus in Annotat. ad Antholog. ERH.

Invenere Midam] Perſius,

Auriculas aſini quis non habet?

Ferunt nonnulli, primum à poëta ſcriptum fuiſſe,

Auriculas aſini Mida rex habet.

deinde metu Caeſaris ſcripturam mutaſſe, *quis non ha-*

Invenere Midam, qualem narraverat index.

*

Fallunt nos oculi, vagique ſenſus
Oppreſſa ratione mentiuntur.
Nam turris, prope quae quadrata ſurgit,
Adtritis procul angulis rotatur.
Hyblaeum refugit ſatur liquorem,
Et naris caſiam frequenter odit.
Hoc illo magis, aut minus, placere
Non poſſet, niſi lite deſtinata

Pugna-

habet. Petronius videtur in Neronem commodaſſe, Eraſmus in Adag. *Midas auriculas aſini.* ERH. *Incinuere* Salmaſius & Palmerius, in Fulgentii ille, hic in Petronii, margine emendaverant. Et recte quidem. *Incinere* elegans verbum eſt. Propert. lib. II. el. 18.

----- Seu varios incinit ore modos.

Auſon. epiſt. 23.

Depreſſis ſcrobibus vitium regale miniſter
Credidit, idque diu texit fidiſſima tellus.
Inſpirata dehinc vento cantavit arundo.

Fabula unde orta ſit, narrat Conon apud Phot. cap. I. MUNKER. ad Fulgent. Mytholog. p. 126.

Qualem narraverat] Fulgent. *conceperat.* TORNAES. Cujus verba per calamos emiſſa ſub terris haec erant: *Midas rex aſini aures habet.* Raph. Regius, Jac. Micyllus, & Greg. Berſmannus in Ovid. lib. II. Metamorph. Lactantius Placidius in argumento ejuſdem libri, *Refert quod, cum deformitatem illam* (ſcilicet aurium aſininarum) *veſte celaret, ut famulus vidit, neque eloqui poſſet, ejuſdem dei* (Apollinis) *mentem in aures haberet. cui rurſus obruta arena, arundines enatae, agitataeque vento deformitatem Midae indicarent.* ERH. Ita & MS. Leid. in Petronianis fragmentis ediderunt *narraverat.* Rectius utique & ſententiae convenientius, niſi ſcripſit, *conſpexerat.* MUNKER. ad d. l.

Fallunt nos oculi] Sext. Empir. ἀντιτίθεμεν δὲ ἢ φαινόμενα φαινομένοις, ἢ νοούμενα νοουμένοις, &c. φαινόμενα μὲν φαινομένοις ὅταν λέγωμεν, ὁ αὐτὸς πύργος πόῤῥωθεν μὲν φαίνεται στρογγύλος, ἐγγύθεν δὲ τετράγωνος. PITH. Sextus Empiricus in libro contra Mathematicos ſcribens ex opinione Epicuri: Οὕτως οὐκ ἂν εἴποιμι ψεύδεσθαι τὴν ὄψιν, ὅτι ἐκ μακροῦ μὲν διαστήματος μικρὸν ὁρᾷ τὸν πύργον καὶ στρογγύλον, ἐκ δὲ τοῦ σύνεγγυς μείζονα καὶ τετράγωνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύειν, ὅτι καὶ ὅτε φαίνεται μικρὸν αὐτῇ τὸ αἰσθητὸν καὶ τοιουτόσχημον, ὄντως (forte interponendum ἐστὶ) μικρὸν καὶ τοιουτόσχημον τῇ διὰ τοῦ ἀέρος φορᾷ ἀποθραυομένων τῶν κατ᾽ αὐτὰ εἰδώλων περάτων. Tertullianus de Anima cap. XVII. *Item ut turris habitus eludat, intervalli conditio compellit in aperto, aequalitas enim circumfuſi aëris, pari luce veſtiens angulos, obliterat lineas.* Similis fere ratio & à Lucretio redditur lib. V. Meminit vero hujus rei idem Empiricus Pyrrhon. Hypotheſ. lib. I. cap. 13. Notandum etiam, in Petronio *rotatur* poni, pro rotundatur. DOUZA F. Habetur in Cod. Voſſiano poſt Auſon. num. CXI.

Nam turris, prope quae quadrata ſurgit] Lucret. lib. IV. verſ. 354.

Quadrataſque procul turres cum cernimus urbis,
Propterea fit, uti videantur ſaepe rotundae,
Angulus obtuſus quia longe cernitur omnis.

Iſidor. Orig. lib. XV. cap. 2. *Turres, quamvis quadratae aut latae conſtruantur, ideo quia omne cujuſque anguli ſimulacrum per longum aëris ſpatium evaneſcit, atque conſumitur, & rotundum videtur.* WOUWEREN. Sextus Empiricus Pyrrhon. libr. I. & Tertull. de Anima cap. 17. quae loca Douzae F. ſublecta notavit Lindenbrog. in Catal. ERHARD.

Attritis] Alii, *detritis.* Lucretio, *obtuſis.* ERHARD.

Angulis rotatur] Pulchre & appoſite. Macrob. lib. VII. cap. 14. *Cum ſit anguloſa, rotunda exiſtimatur, facit rationis negligentia.* Pontanus in Not. ERH.

Et naris caſiam frequenter odit] Lege, *Et marcens caſiam.* Multo cibo & potione completi, *marcere dicuntur.* Petron. ſupra cap. XXII. *Et ancillae ſuper thorum marcentis excuſſum forte altius poculum caput fregit.* Ammianus lib. XXI. *Unde largiori potu, ſaginiſque admodum diſtenti marcebant.* Sidon. ep. 9. lib. II. *pectora marcida cibis.* Savaro in Not. ERH. *Naris*, in caſu nominandi, agnoſcunt etiam barbarorum temporum Gramma-

Pugnarent dubio tenore ſenſus.

*

Jam nunc ardentes auctumnus fregerat umbras,
Atque hyemem tepidis ſpectabat Phoebus habenis:
Jam platanus jactare comas, jam coeperat uvas
Adnumerare ſuas defecto palmite vitis:
Ante oculos ſtabat, quidquid promiſerat annus.

*

Sic & membra ſolent auras includere venis,
Quae penitus merſae, quum rurſus abire laborant,
Verberibus rimantur iter: nec deſinit ante,
Frigidus aſtrictis qui regnat in oſſibus, horror,
Quam tepidus laxo manavit corpore ſudor.

*

Sic contra rerum naturae munera nota
  Corvus maturis frugibus ova refert:
Sic format lingua foetum, quum protulit, urſa,
  Et piſcis nullo junctus amore parit.
Sic Phoebeia chelys vinclo reſoluta parentis
  Lucinae tepidis naribus ora fovet.
Sic ſine concubitu textis apis excita ceris

Fer-

matici, Huguitio, Papias, Balbus Januenſis, Britto, Calepinus, Melberus, &c. Pro eo tamen *nar* legitur apud Alexandrum de Villa Dei, Gallum, qui regnum quondam inter barbaros Grammaticos in ſcholis omnibus obtinebat, lib. I. Doctrinal. & probant non ſolum ejus commentatores, Kempo Theſſalienſis, Joan. Synthen, Torrentinus Daventrienſis, &c. verum etiam ipſi Latinitatis reſtauratores, Henrichmannus in tract. de Verb. Grammatic. & Joan. Braſſicanus in Inſtitutionib. Grammatic. de in *ar* deſinentibus. WEITZ. *Maris* Voſſian. & praecedente verſu *licorem.*

Senſus] Hic poſt *ſenſus* Tornaeſius ſubjunxit epigramma illud Eumolpi de inſomniis ſuper cap. CIV. Satyrico inſertum. Unde jam non miror, etiam in MS. Tragur. deſiderari, quod inter fragmenta latuerit. HADRIANID.

Ante oculos ſtabat, quicquid promiſerat annus] Sic paullo poſt; *Grandine qui ſegetes & totum perdidit annum.* ERH.

Sic & membra ſolent] Forte Encolpius, aut Eumolpus, perſuadere volens plenum & voluptabilem coïtum, philoſophari inſtitit. Videtur enim hoc de humani miſſione ſpermatis dicere. ERH. De hinc apud Tornaeſium ſequitur:

Haec ait & tremulo deduxit vertice canos,

ut ſupra cap. CXXXVII. HADRIANID.

Haec ait & tremulo] Deleri debuit hoc fragmentum, quod ſupra cap. CXXXVII. in poſſeſſionem edicto Goldaſti reſtitutum eſt. ERH.

Sicut ſunt rerum naturae] Exſtabant illi duo priores verſus, ubi legitur;

Sic contra rerum naturae munera nota
Corvus maturis frugibus ova refert.

Reliquum explevi ex meo v. c. BINET.

Sic format lingua foetum, cum protulit urſa] Ovid. XV. Metamorphoſ. verſ. 379.

Nec catulus, partu quem reddidit urſa recenti,
Sed male viva caro eſt; lambendo mater in artus
Fingit, & in formam, quantam capit, ipſa reducit.

Verum hac de re ubertim, &, ut ſolet, docte, commentatur Ritterſh. ad Oppian. III. Cynęget. verſ. 159. & Hoeſchelius ad Horapollinem p. 204. WEITZ.

Sic ſine concubitu] Hinc Prudentio III. Cathemer. eſt *nexilis inſcia connubii.* Virgil. in Georg. lib. IV. verſ. 198. *Qui neque concubitu indulgent.* WEITZ.

Apis excita ceris] Alii, *apes.* quod in nominativo

Fervet, & audaci milite caſtra replet.
Non uno contenta valet natura tenore,
Sed permutatas gaudet habere vices.

*

Naufragus, ejecta nudus rate, quaerit eodem
Percuſſum telo, cui ſua fata leget.
Grandine qui ſegetes & totum perdidit annum,
In ſimili defleſ triſtia fata ſinu.
Funera conciliant miſeros, orbique parentes
Conjungunt gemitus, & facit urna pares.
Nos quoque confuſis feriemus ſidera verbis,
Et fama eſt junctas fortius ire preces.

*

Omnia, quae miſeras poſſunt finire querelas,
In promptu voluit candidus eſſe Deus.
Vile olus, & duris haerentia mora rubetis,
Pugnantis ſtomachi compoſuere famem.
Flumine vicino ſtultus ſitit, & riget Euro,

Quum

tivo corripi, ſcribit Probus in Catholico, eo nomine reprehenſus à Pompilio in Arte Grammatic. & Joan. Braſſicano in Inſtitution. Grammatic. de *in es deſinentibus*, qui τὸ *es* in *apes* ex generali regula volunt produci. Sed Probum probant Gloſſographi, Huguitio, Papias, Balbus in Catholic. Junianus Majus, Tortellius, Calepinus, &c. Dici tamen etiam *apis* in nominandi caſu, admittunt iidem Grammatici, ex ſuggeſtione Curii Lanceloti lib. 1. de Literatura non vulgari. Ovidius.

Non apis inde tulit collectos ſedula flores.

Nec temere aliter apud bonos ac probatos auctores reperitur. WEITZ.

Contenta valet Fortuna tenore] Lege, *volat Fortuna tenore*, hoc eſt, more illo & quaſi ἤθει variandi. Sic, *tenorem ſenſuum* idem Petron. dicit, *morum tenorem* Sidonius, *aquae tenorem* Dracontius. Barthius ad Claudian. Bell. Gildon. verſ. 205. ERH.

Naufragus ejecta] Propertius lib. II.

Navita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, paſtor oves.

ERHARD.

Ejecta rate] Nihil muta: in littus per naufragium. vide ſupra ad cap. cxv.

Cui ſua fata legat] Narret, dicat. Servat hoc loco vim primigeniam, quam accepit à Graeco λέγειν. ERH. Satin' Latine? voluit, credo, dicere, apud quem de fato ſuo conqueratur. Tamen & Catullus ſic ferme loquitur carm. LXV.

At certe ſemper amabo,
Semper maeſta tua carmina morte legam.

ſed ille locus controverſus. BROUKHUSIUS.

Perdidit annum] Ovid. I. Met. 273.

- -- Longique perit labor irritus anni.

Sortique parentes] Forte, *orbique parentes*. BINET.

Hora] Id eſt, mors, fatale tempus. vide Barth. ad Stat. lib. II. Sylv. I. verſ. 54. Horat. II. od. 16.

Et mihi forſan, tibi quod negarit,
Porriget hora.

Ubi Acro, *forſan, tibi mors occurrendo, me tranſibit.* Plinius lib. XIII. cap. 3. *unguenta illico exſpirant, ac ſuis moriuntur horis.* Ubi nihil neceſſe reſcribere *heris*, cum Ferrario lib. II. Elect. 3. Ita paſſim *extrema*, *noviſſima hora*, & ſimilia. BURM.

Et fama & conſtans] Lege, *& fama eſt junctas.* BINET.

Omnia, quae miſeras poſſunt finere querelas] Seneca epiſt. 16. Bongarſ. ERH.

Pugnantis ſtomachi] Lego, *pungentis*. DOUZA F.

Flumine vicino ſtultus ſitit] Vetus humani generis mos, *potare flumina.* Seneca lib. IV. epiſt. 25.

Pa-

Quum calidus tepido conſonat igne rogus.
Lex armata ſedet circum fera limina nuptae,
Nil metuit licito fuſa puella toro.
Quod ſatiare poteſt, dives natura miniſtrat,
Quod docet infrenis gloria, fine caret.

*

Judaeus licet & porcinum numen adoret,
Et coeli ſummas advocet auriculas:

Ni

Panem & aquam natura deſiderat; nemo ad haec pauper eſt; intra quae quiſquis deſiderium ſuum clauſit, cum ipſo Jove de felicitate contendat. Menander apud Stobaeum Serm. v. ſive Euripides, ut volunt Athenaeus lib. IV. cap. 28. & Agellius lib. VII. cap. 16.

Ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι, πλὴν δυεῖν μόνον,
Δήμητρος ἀκτῆς, πώματός δ' ὑδρηχόου,
Ἅπερ πάρεστι, καὶ πέφυχ' ἡμᾶς τρέφειν.
Quid quaeſo deeſt mortalibus, niſi haec duo,
Fruges Cereris, potuſque profundens aquas,
Quae praeſto ſunt, ideoque nata, ut omnes alant?

Et de Pythagoricis Alexis in Tarentinis, apud Athenaeum lib. IV. cap. 39.

—— Καθ' ἡμέραν τάδε,
Ἄρτος καθαρὸς εἷς ἑκατέρῳ, ποτήριον
Ὕδατος. τοσαῦτα ταῦτα.
—— In ſingulos dies
Utrique panis purus eſt, & poculum
Aquae: nec amplius quicquam:

Hinc Horatio lib. I. epiſt. 19. *aquae potor*, Sidonio *potor Moſellae*. Peſcennius Niger apud Spartianum cap. VII. *Nilum habetis, & vinum quaeritis?* Lex Aquaria apud Frontinum: *Ne quis aquam eletato: ſi quis eletarit, H. S. decem millium multa eſto.* Vide Freher. ad Auſonii Moſellam verſ. 30. Savaron. ad Sidon. lib. IV. epiſtol. 17. & ad Carm. v. verſ. 580. Refer huc illud II. Maccab. I. 40. Οἶνον καταμόνας πίνειν, ὡσαύτως δὲ καὶ ὕδωρ πάλιν, πολέμιον. ὃν δὲ τρόπον οἶνος ὕδατι συγκερασθεὶς ἡδὺς, καὶ ἐπιτερπῆ τὴν χάριν ἀποτελεῖ· οὕτω καὶ τὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ λόγου τέρπει τὰς ἀκοὰς τῶν ἐντυγχανόντων τῇ συντάξει. *Sicut vinum ſemper bibere, aut ſemper aquam, contrarium eſt; alternis autem uti, delectabile; ita legentibus, ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit gratus.* WEITZ.

Effugit Euro] Forte, *& riget Euro.* BINET.

Lex armata] Alcimus Avitus lib. III. verſ. 367. *legibus armatas lites* dixit. Prudent. lib. II. in Symmach. *Lex armata ſedet.* Conſtantinus Imper. in L. 31. C. ad Leg. Jul. de adult. *inſurgere leges & armari jura gladio ultorē* ſcripſit. Vide Inretum ad Symmach. pag. 86. Juſtinianus Imper. in prooem. Inſtitut. in princ. *Imperatoriam majeſtatem non ſolum armis decoratam, ſed etiam legibus oportet eſſe armatam.* ubi notarunt interpretes, Cujacius, Balduinus, Mynſingerus, Borcholden, Rittershuſius, Tialingus ab Aytziga, alii, in Commentar. WEITZ.

Judaeus licet & porcinum numen adoret] In hoc falſus animi Petronius, aliique gentilium, qui reverentia tam immundi exoſique animalis affici Judaeos putabant, cujus figura Hadrianus Imp. in portis poſita abigere & abſterrere aditu Hieroſolymorum Judaeos voluit. Freherus Parergor. lib. III. cap. II. ERH. Caſaubon. ad Sueton. Auguſt. cap. LXXVI. WEITZ. Vid. Fabri Epiſt. lib. I. 6.

Numen adoret] Cunaeus lib. II. de Republ. Hebr. legit *abhorret*, ſed poſtea ſententiam mutavit.

Et coeli ſummas] Quid ſi legas, *Et Cilli ſummas advocet auriculas?* κίλλος, ὄνος. Somniarunt enim nationes, caput aſininum Deum fuiſſe Judaeorum: quod refutant Joſephus, Tertullianus. PITH. Notum eſt, Judaeos ab Appiano Alexandrino, Moloneque, Tacito, & aliis, notatos eſſe, quod aureum aſini caput in templi ſacrario ſervarent atque adorarent: quoniam Moſe duce (ut improbe aſſerunt) aſinorum beneficio aquas Judaei invenerint. Quos mendaciorum arguunt Joſephus & Tertullianus. Romani etiam pari cauſa Chriſtianos, aeque ac Judaeos, *aſinarios* vocarunt. Sed & figuris picturiſque Chriſtianis illudebant, quando infando etiam picturae genere Deum noſtrum ſic depictum ſpectanti populo propoſuerunt, ut is foret auribus aſininis, pede altero inungulatus, librum geſtans, & togatus. Cui flagitio ut ſcelus adderent, tali titulo Chriſti effigiem dedecorarunt: *Deus Chriſtianorum* ὀνόχυτος. Qua in re vel ipſe quidem Tertullianus aegre à riſu abſtinuit, quum nomen ipſum & formam conſpiceret. Pet. Crinitus de Honeſt. diſcipl. lib. I. cap. ERH. Freilonii editio, *& cilli.* F. Pith. *& coeli.* HADRIANID. Quomodo

hoc

hoc de Judaeis dici poſſit, multi ambigunt. Vir ſummus Joſephus Scaliger in Elench. Trihaer. cap. XXXI. ad quaeſtionem Serarii Jeſuitae de coelicolis reſpondet, fuiſſe *Judaeo-Chriſtianos. Addo* (ſunt verba Scaligeri) *etiam Maſſalianos, ipſoſque deductos ab iis Judaeis, quorum proſeucbae erant,* ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ (in aëre & ſubdiali loco) *qui proprie coelicolae dicebantur, & de quibus manifeſto Juvenalis intelligit,*

Nil praeter nubes, & coeli lumen adorant.

Petronius in noſtris Catalectis:

Judaeus licet & porcinum numen adoret,
Et coeli ſummas advocet auricolas.

An non ſatis clare uterque poëta, fuiſſe Judaeos, dicit qui coelum adorarent, & ejus aures advocarent? Qui coelum adorant, quid aliud quam coelicolae? Ipſos Eſſenorum portionem fuiſſe, ſuperius à nobis demonſtratum eſt. Et paullo poſt ſubiicit. *Illi*, Judaei coelicolae, *cum ſuis ſuperſtitionibus, & nomine coelicolarum, ac Maſſalianorum ad Chriſtianiſmum converſi ſunt. Quia fundebant preces ſub dio, ab eo coelicolae Latinis, dicti à Judaeis Maſſaliani, qui erant Eſſeni, aut, ut diximus, haereſis ab Eſſenis profecta. Nam Eſſeni ab Helleniſtis* ἱκέται *vocabantur, quod ſane Judaice eſt Maſſaliani: neque aliter poſſunt dici. Iſti igitur coelicolae pſeudo-Chriſtiani ſacro lavacro tincti, iterum ad priſcum Judaiſmum deficiebant, & nomine tenus Chriſtiani Coelicolarum ritus retinebant.* Huc etiam pertinent, & ex eodem ſonte, Eſſenorum nempe haereſi, derivarunt veteres illi haeretici, quos Σαμψαίους, Sampſaeos Epiphanius vocat Haereſ. LIII. additque hanc nominis illius interpretationem: Σαμψαῖοι γὰρ ἑρμηνεύονται ἡλιακοί, quaſi dicas *ſolares:* eſt enim hoc Hebraeis שמשאי à voce שֶׁמֶשׁ *ſchemeſch*, quae *ſolem*, ſignificat. Dictum ſupra Coelicolas & Sampſaeos hos, à tertia inter Judaeos ſecta. quae eſt Eſſenorum, originem trahere. Eſſaei enim illi, contra praeceptum, quod Deus Judaeus dederat, ut ſcilicet precantes occidentalem mundi plagam ſpectarent, faciem orientem verſus convertebant. Praeterea quoque magnus Scaliger ut Eſſenorum proprium recenſet, τὸν ἥλιον ἀνίσχοντα ἱκετεύειν. *ſolem orientem ſupplicare.* Cui contradicit Nobiliſſ. Salmaſius in immortali opere Exercitationum Plinianarum, aſſeritque, eos ſolem quidem honorare, venerari, ad eum preces fundere, non tamen adorare. Litis definitio conſiſtit in recta explicatione loci illius, qui producitur ex Joſepho. Verba ejus ita ſonant; πρὶν γὰρ ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον, οὐδὲν φθέγγονται τῶν βεβήλων, πατρίους δέ τινας εἰς αὐτὸν εὐχὰς ὥσπερ ἱκετεύοντες ἀνατεῖλαι, id eſt, *ante exortum ſolis nihil profani loquuntur, ſed patrias quaſdam ad ipſum preces celebrant, ipſi ſupplicantes, ut oriatur.* Quidquid ſit, hoc tamen hinc liquere videtur, haereſin *Coelicolarum* & eorum, quos *Sampſaeos* ἡλιακοὺς Epiphanius vocat, eſſe τῶν Ἐσσαίων ἀπόσπασμα (*Eſſenorum revulſam partem*) & ab iis originem ducere; praeſertim cum ſcimus, Eſſenos hos ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ precari ſolitos, ſupplicantes ſe ad orientem convertiſſe, ſolem ipſum, ſi non adoraſſe, ſaltem honoraſſe, & ſimilia. Adjiciamus conjecturam celeberrimi Druſii, quam proponit in lib. de tribus ſectis Judaeorum, dicens: *fortaſſe Coelicolae ſunt, quos Benjamin in Itinerario* שמאין *ſchamaiin vocat, quorum ſynagoga ipſius tempore adhuc erat in Meſraim, urbe magna Aegypti. nam* שמים *Schamaim Hebraeis eſt coelum: unde adjectivum eſt* שמיי *coeleſtis vel coelicola, cujus pluralis* שמאין *ſchamaiin coelicolae.* Si quis ſuperioribus non contentus eſt, habeat denique & hanc conjecturam. Inter nationes, quia verus Judaeorum Deus ipſis erat ἄγνωστος, *ignotus*, ut patet ex Inſcriptione illa arae apud Athenienſes tempore Apoſtoli Pauli, varia deliria, multaeque nugae de Judaeorum religione increbuerunt; credebant eos caput aſininum colere, quod & ipſis Chriſtianis à gentibus objectum meminerunt illi ex Patribus, qui adverſus nationes ſcripſerunt. Vide Tertull. Apol. cap. XV. Imo & porcum eorum numen faciebant. quo etiam reſpicit Arbiter, cum in verſu praecedenti ait, *Judaeus licet & porcinum numen adoret.* Abſtinebant enim Judaei ab hujus eſu, ut animalis immundi. Lev. XI. VII. Unde Juven. Sat. XV.

Nec diſtare putant humana carne ſuillam.

Et Sat. VI.

Et vetus indulget ſenibus clementia porcis.

Inter ſiniſtras has de Judaeorum cultu opiniones etiam haec maxime apud gentes invaluit, qua coelum pro numine habere credebantur. Strabo Geograph. lib. XVI. *Moſes docebat, quomodo Aegyptii non recte ſentirent, qui ferarum ac pecorum imagines tribuerent, nec Graeci, qui deos hominum figuris inſignirent, & quod id ſolum Deus eſſet, quod nos, terram, ac mare contineret, quod coelum & mundum & rerum omnium naturam appellamus.* Ad quod intelligendum, nota, varia apud Judaeos exſtare nomina, quibus deum deſignare ſoliti ſunt, quale השם *nomen illud*, מקום makom, *locus.* Dicunt enim de homine שנשה בדיוקנו של מקום *quod factus ſit ad imaginem loci*, id eſt, Dei. Dictum ita deum putem, quia omnia continet, & omnino in eo ſubſiſtunt His adde, quod frequenter deum appellabant, quod & praecipue huc facit, שמים *Schamaim*, Chal-

 daeis

Ni tamen & ferro ſucciderit inguinis oram,
Et niſi nodatum ſolverit arte caput,

Exem-

daeis שמיא *Schamaia*, Helleniſtis οὐρανὸς, *coelum*: unde, aegrotos viſitantes, precantur ipſis השמים ירחמו עליך *coelum miſereatur tui*, id eſt, deus. Similiter ioquuntur in adagio quodam, ubi de operibus hominum dicunt הכל לשם שמים *omnia propter coelum*, quaſi dicas, omnia opera noſtra debere dirigi ad gloriam Dei. ſic & Chaldaeis דחל שמיא eſt vir pius & religioſus. Eumdem quoque eſſe uſum vocis οὐρανοῦ apud Helleniſtas, ſupra notavi. Hinc in N. T. de baptiſmo Johannis dicitur, quod non ſit ex hominibus, ſed ἐξ οὐρανοῦ, hoc eſt, Deo. Matth. XXI. Opponitur enim non terrae, ut loco inferiori, ſed hominibus, ut creaturis Sic quoque Chriſtus dominus noſter apud Lucam introducit loquentem peccatorem: ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανόν. Imo & per coelum jurare ſolebant. Matth. v. tractat. Berachoth: השמים כן הוא *per coelum ita eſt*. Unde manavit ritus ille elevationis manuum ad coelum in jurejurando uſurpatus. Gen. XIV. verſ. 22. Apoc. x. verſ. 5. Ex hiſce praedictis proclives fuerunt gentes in hanc ſuſpicionem, eos nubes & coeli lumen adorare, ut ait Lucanus, coelique ſummas advocare *auriculas*. Praeſertim, cum ex Judaeis Eſſaei precaturi orientem, reliquis Judaeis ex mandato divino ad occidentem ſeſe convertentibus, coeli plagam, (quae fortaſſe Arbitro dicitur ſumma ſive extrema coeli auricula) conſpiciebant, ſolem, ut ſupra, ſi non adorabant, ſaltem honorabant, proſeuchas eligebant ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ *in aëre & ſubdiali loco*. Hiſce autem ritibus, & coeli ſoliſque obſervatione, non parvam nationibus ad hanc de ipſis opinionem πρόφασιν ac *anſam* dederunt. WYBINGA. Vide Petiti lib. II. Var. Lection. cap. II. & Barth. lib. XXII. Adverſ. cap. 4. De aſini cultu vide Le Moyne differt. ad Jerem XXIII. 6. p. 62. & l'Academie des belles lettres T. I. p. 173. & Giornal. dei letterati d'Italia Tom. XXVII. p. 354.

Advocet agricolas] Lege, *auricolas*, ſive quod idem eſt, *auriculas*. Sic in jure tit. *de jud. & coelicolis*. BINET.

Ferro] Hoc quidem nullam in Arbitro difficultatem habet, attamen, quia plures ſunt, qui circumciſionem hanc cultro, non ferreo, ſed lapideo, peractam volunt, vindicandus nobis eſt hic author, & genuinus mos aſſerendus. Illis, qui ſecus ſentiunt, cauſſa erroris eſt locus male interpretatus libri, qui dicitur Joſuae cap. v. Deus praecepit Joſuae, ut faceret ſibi חַרְבוֹת צֻרִים quod illi vertunt, *cultros lapideos*, vel *petrinos*. Praeterea etiam myſterium hac in re venatur magnus ille Scholaſticus Thomas Aquinas, dicitque, cultro lapideo Meſſiam ſignificatum, accommodatque huic negotio verba Pauli, quae exſtant I. ad Cor. XV. III. ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. *Petra autem erat Chriſtus*. Sed, quid tandem eſt verba Scripturae praeter mentem & ſcopum dicentis adducere, ſi hoc non eſt? Verum, ut redeamus ad rem, quamvis non negem צור rupem & petram deſignare, tamen etiam aciem & acumen haec vox denotat, quod ex unico manifeſtum eſſe poteſt, Pſalm. ſcil. LXXXIX. verſ. XLIV. ubi dicitur תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ, id eſt, *recedere facis*, hoc eſt, *retundis mucronem ſive aciem gladii ejus*. Unde nihil nos cogit hic per חרבות צרים intelligere cultros lapideos, cum magis genuina verſio eſt *per cultros acierum*, id eſt, cultros acutos. Adſtipulatur huic verſioni noſtrae Chaldaeus paraphraſtes, qui hoc loco habet אזמלין חריפין cultros, ſive novaculas acutas. TH. WYBINGA.

Et niſi nudatum] Caſaubon. ad Sueton. cum Bineto legit, *nodatum*. Et illico, *grata migrabit ab urbe*. ERH.

Inguinis aram] Lege, *oram*, & forte, *arram*, quia circumciſio eſt veluti quidam arrabon, ut & Scriptura vocat. BINET. His circumciſio deſcribitur, quam nemo ignorat Judaeis familiarem eſſe, & non ab Aegyptiis ad illos, ſed ab illis ad Aegyptios derivaſſe. Quippe, cum nihil umquam de circumciſione inaudiverant reliquae gentes, Deus אל שדי patriarchae Abrahamo & ſemini ejus hoc ſymbolum ac ſacramentum foederis ſui tradidit, Geneſ. XVII. verſ. 15. *Hoc eſt foedus meum, quod obſervabitis inter me & vos, & inter filios tuos poſt te, circumcidetur vobis omnis mas*. Unde merito Juvenalis Sat. XIV. de iis ait, *praeputia ponunt*. & Horatio dicuntur *Apellae*. Etiam ipſe hic Arbiter hoc ut proprium Judaeorum indicium recenſet, inducitque Gitona haec loquentem cap. CII. *circumcide nos, ut Judaei videamur*. Praeterea, ſi penitius geminum hunc ſcitiſſimi auctoris verſiculum inſpiciamus, videtur ille nobis ob oculos ponere receptum tunc temporis apud Hebraeos circumcidendi ritum. Hic conſiſtebat, primo in circumciſione κατ' ἐξοχὴν, מילה *milah*. ſecundo in פריעה *priah*, id

Exemptus populo, Grajam migrabit ad urbem,
Et non jejuna ſabbatha lege premet.
Una eſt nobilitas argumentumque coloris
Ingenui, timidas non habuiſſe manus.

Suſpe-

id eſt, *denudatione*, nempe glandis. Hiſce intermiſcebant ſcioli eorum Rabbini ritum tertium, quem מציצה *mezizah* appellant, quod interpretari licet *exſuctionem.* unde, loquentes de toto circumciſionis hoc negotio, dicunt: מלין פורעין ומוצצין hoc eſt, *circumcidunt*, *denudant*, & *exſugunt.* Primum enim המוהל ille, qui circumciſioni praeeſt, extremam inguinis cuticulam abſcindit, ſive, ut ait Arbiter, *ſuccidit inguinis oram.* hoc facto, ore (at quis non mirabitur hunc inficetum morem) mentulam arripit, ac ſanguinem exſugit, velut Horatii

Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo.

Denique idem ille המוהל pollicibus ſuis, unguibus probe ad illud armatis, reliquam cuticulam, qua parte penem circumtegit, diſcerpit, ac retro convolvit, eo uſque, ut glans penitus denudetur ac retegatur. Hoc eſt, quod Auctor dicit, *Et ſi nudatum*, ſive ut Caſaubonus, & quidem non male, *nodatum ſolverit arte caput*, hoc, ut diximus פריעה, denudationem nominant Hebraei, de qua hoc axioma Talmudicum, מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל id eſt. *Qui circumcidit & non denudat circumciſionem, perinde eſt ac ſi non circumcideret.* TH. WYBINGA.

Exemptus populo] Expreſſum eſt mandatum hac de re Gen. XVII. ubi deus voluit, non tantum ex Hebraea ſtirpe prognatos, ſed etiam alienigenas, pecunia emptos, & vernas circumcidi, addita hac clauſula: *Mas praeputiatus, qui non circumcidit carnem praeputii ſui, exſcindetur anima ejus ex populo eo.* Unde etiam proſelyti illi Hebraeis dicti גרי צדק *hoſpites juſtitiae.* Ut jus civitatis adipiſcerentur, Judaeorum more ſe circumcidi paſſi ſunt. Praeterea etiam hoc tempore, deſtructo licet templo & everſa politia, ad hanc ſuam circumciſionem, ut ad ſacram anchoram, Judaei confugiunt, in hac, ut ſibi propria, gloriantur, hanc retinent, ut apertam ad coelum ac felicitatem viam. Specimen habe in his verbis: אינו שומע פה הגוים אלא ישראלי בעבור ברית המילה id eſt, *Non exaudit* (Deus) *os gentium, ſed Iſraëlitarum, propter circumciſionem.*

Hanc ergo circumciſionem, qui non recipit, eum rejiciunt, omnes gentes ut ערורים *praeputiatos* & גוי נבל *gentem ſtultam* prae ſe comtemnunt, & odio pluſquam Vatiniano proſequuntur. Huc referendum illud Juvenalis Satyr. XIV.

Non monſtrare vias eadem niſi ſacra colenti,
Quaeſitum ad fontem ſolos deducere verpos.

WYBING.

Graja mygrabit ab urbe] Lege, *Grajas migrabit ad urbes.* BINET.

Et non jejuna ſabbata lege premet] Atqui Judaei ſabbato non jejunabat. Vere: ſed Judaei omnes dies *ſabbata* vocabant à principe nempe ſabbato, quo feriabantur, à quo *primam ſabbati*, *alteram ſabbati*, &c. nominabant. Ita ut, quicumque per hebdomadem jejunaret, aliquo die ſabbati jejunare diceretur. Jejunia vero religioſiſſime colebant, quod ex Sueton. conſtat in Auguſt. cap. LXXVI. praeſertim Samaritani, quos *Doſitheos* nuncupabant, ſabbatum ita obſervabant, ut, quo quiſque habitu in tempus primum incidiſſet, & permaneret ad veſperam, ſive ſtaret, ſive ſederet, &c. Baronius Cardinalis Annal. Eccleſiaſt. Tom. I. Judaeorum ſabbata vexat & Juvenalis ſaepicule & Martialis. Raderus ad Martial. lib. IV. epig. 4. ERHARD. Aut hic auctor per ſabbatha intelligit ferias quaslibet ſeptimas, aut, more loquendi tunc temporis uſitato, ipſam ſeptimanam, quomodo Phariſaeus ille apud Lucam Euangeliſtam cap. XVIII. de ſe praedicat, νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, *jejuno bis in ſabbato*, id eſt, in ſeptimana. Si prius, locutus hic eſt non ſecundum rei veritatem, ſed juxta arreptam Romanorum de Judaeis opinionem, unde etiam apud Sueton. Aug. cap. LXXVI. *ne Judaeus quidem, mi Tiberi, tam diligenter ſabbathis jejunium ſervat, quam ego hodie ſervavi.* Dico, hoc non dictum ex rei veritate, quod ſatis novit, qui in Talmude & priſcorum Rabbinorum ſcriptis verſatus eſt: ubi videbit omnia potius contraria. Singulis enim ſabbathis corpus quam concinne ornant, veſtes ſabbathicas, id eſt, magnificas induunt, epulis non unis per integrum diem indulgent. Imo tantum abeſt, ut ſabbatho jejunarint, ut etiam nec pridie ejus nec poſtridie hoc admiſerint, non pridie, quia illa dies erat παρασκευὴ τοῦ σαββάτου, qua anima ad proximum ſabbathum prae-

Suſpecta iſthaec & Petronii putantur.

T. PETRONII ARBITRI EUSCIUS.

Cerberus forenſis erat cauſidicus.

*

Foeda eſt in coïtu & brevis voluptas,
Et taedet Veneris ſtatim peractae.
Non ergo, ut pecudes libidinoſae,
Caeci protinus irruamus illuc:
Nam langueſcit amor, peritque flamma.
Sed ſic, ſic ſine fine feriati,

Et

praeparari ſolebat, nec poſtridie: non tantum quod ea dies poſtmodum factum eſt feſtum Chriſtianorum, ſed etiam, & vel maxime שלא יצא מעונג שבת לצום ne Sabbathi laetitiam maeror exciperet jejuniorum. Quod ſi autem quis per *Sobbatba*, ut dixi, ſeptimanam intelligat, ab Arbitri forſan mente, non tamen à rei veritate, aberrabit. Varius enim in ſeptimana jejuniorum ordo & numerus fuit in populo Judaico, praeſertim tamen & ordinario, ut modo ex Phariſaeo audivimus, iis bis in ſeptimana vacabant. Dies his deſtinati erant ſecundus & quintus. Ratio ut & numerus horum dierum apud Rabbinos differunt. Auctor libri כוזר R. Juda dicit, eos jejunare feria quintâ, & ſecundâ, quia quintâ Moſes montem Sinai adſcendit ad accipiendam legem, & ſecundâ ex eo deſcendit. Idem auctor plura alibi ſuperaddit, dicitque: quater jejunant in hebdomade; feria ſecundâ propter nautas & eos, qui per mare navigant, tertiâ propter eos, qui iter faciunt per deſerta, quartâ ait. והיו מתענין מפני אסכרה id eſt, jejunant propter האסכרה quod eſt angina, συνάγχη, ne ſcillcet ea infantes invaderet. quintâ propter gravidas & parturientes; feriâ autem primâ non jejunant, quia feſtum eſt Chriſtianorum. Haec ille. Alias horum dierum rationes adfert Volumen jejunii: Statuerunt Magiſtri noſtri, ut jejunium eſſet feria ſecundâ & quintâ propter tres res, videlicet propter deſtructum templum, propter legem conflagratam, & propter probrum nominis divini. TH. WYBINGA.

Euscius] Apud Fulgentium in Expoſitione Virgilianae Continentiae moral. ſecundum philoſophos, legitur, *Petronius in Euſcio*, ubi alias in uno vet. cod *Euſcion.* in altero *Euſtion.* fortae, Ἐυσκίῳ. Et ſubjicit Fulgentius; *Ergo tunc jurgii calumnia diſcitur, & venalis lingua in alienis negotiis exercetur, dum ſtudii doctrina profecerit. ſicut in advocatis nunc uſque conſpicitur.* Quae verba, inquam, ſunt Fulgentii, non (ut quidam putarunt) Petronii. DANIEL. Barth. ad Stat. lib. II. Theb. 26. & IV. 486. putat corruptam vocem ex ſcribendi compendio & vel legendum lib. I. vel II. vel *Stico*, id eſt, *Satirico*. Quod probat quoque Munckerus ad Fulgentii Virgil. Contin. pag. 157.

Cerberus forenſis erat Cauſidicus] Lucill. Anth. 2.

> Οὐ δίχα Μάρκον τὸν ῥήτορα τεκεῖν ὁ Πλάτων
> Εἰπών, ἀπεῖλεν Κέρβερος ὧδε κύων.

Varro Atacinus: *latrant fora, claſſica turbant.* Tertullianus de Pallio: *Jura non conturbo, cauſſas non elatro.* Hinc *canina facundia* Appio, & Prudentio *caninum ſtudium.* Columellae lib. I. *canina contentio.* Firmico lib. IV. dicitur hoc *forenſe litigium.* Similia quaedam habes apud Marcellinum lib. XXX. DOUZA F. Hinc Salluſt. apud Lactantium; *Cicero caninam facundiam, ut Appius, inquit, exercuit.* Vide Savaron ad Sidon. lib. IV. ep. 4. & Rittersh. Ind. Symmachiano. Alluſit huc puto & Saliſberienſ. lib. V. Policrat. cap. 10. Jungermann. ERH.

Foeda eſt in coitu] Sequebantur iſta in v. c. ſed ſine Petronii titulo, at priores illi duo phalaecii vix alius fuerint, quam Petronii. BINET. Vide Ciceron. de Senectut. cap. XII.

Peractae.] Ovid. Amor. I. III.

> *Saepe ſub injecta veſte peregit opus.*

Sic, ſic] Horat. lib. II. od. II.

> *Cur non ſub alta vel platano, vel hac*
> *Pinu jacentes ſic temere.*

Donatus ad Terent. Andr. Act. I ſc. 2. docet *ſic* pro *leviter, negligenter*, poni, ut Graecis ἄτως.

Digitized by Google

Et tecum jaceamus oſculantes,
Hic nullus labor eſt, ruborque nullus;
Hoc juvit, juvat, & diu juvabit;
Hoc non deficit, incipitque ſemper.

*

Accuſare, & amare tempore uno,
Ipſi vix fuit Herculi ferendum.

*

—— Et ſcuta latentia condunt.

*

—— Torva ſolum ſub fronte latebat.

*

Delos, jam ſtabili revincta terra,
Olim purpureo mari natabat,
Et moto levis hinc & inde vento
Ibat fluctibus inquieta ſummis.
Mox illam geminis deus catenis
Hac alta Gyaro ligavit, illac
Conſtanti Mycono dedit tenendam.

*

Catillata geris vadimonia publicum proſtibulum.

Divi-

urus. Ita & Pricaeus apud Apulej. lib. v. Met. pag. 104. emendat. *Tunc forte Pan deus ruſticus juxta ſupercilium amnis ſedebat, complexus ſic canam deam*, id eſt, incurioſe.

Et ſcuta latentia] Virg. lib. III. Aen. id eſt, late patentia. vide quae notavit noſter S. G. DANIEL.

Torva] Sic emendavi, cum eſſet *curva* ſcriptum. DANIEL.

Latebat] L. *latebant*, id eſt, late patebant. DANIEL.

Delos] Hoc Petronio digniſſimum Epigramma rotundum & nitidum cenſet Barthius Adverſ. lib. XLIX. cap. 5. Pluribus hujus inſulae fata, & honores exſequitur Callimachus Hymno ſuo in Delum.

Purpureo] Eleganter. Nam *conchylii color auſterus glauco & iraſcenti ſimilis mari.* Plin. lib. IX. cap. 36. imitatio eſt Virgilii IV. Georg. 373.

In mare purpureum violentior effluit amnis.

Ubi vide Servium. Valer. Flacc. III. 422.

Gyaro] Et hoc ex Virgilii lib. III. 77.

---- *Gyaro celſa, Myconoque revinxit.*

Ubi recte interpretes viderunt, *celſa* ad Gyarum referendum, ut hic *alta.* Quare fruſtra Barthius volebat *arta.* Statius quoque expreſſit Virgilium lib. III. Theb. 438.

---- *Ipſa tua Mycono Gyaroque revelli,*
Dele, times.

Conſtanti] Id eſt, inſulae quaſi firmis radicibus mari impoſitae. Rarior haec ſignificatio.

Mycono] Sic ſcribendum eſſe docuit Nob. N. Heinſius in notis ad Ovid. XXI. Heroid. Epiſtol. *Myconos* enim, non *Mycone*, dicta eſt haec inſula. BOSCH.

Catillata geris] Fabius Planciades Fulgentius in Expoſitione ſermonum antiquorum, in verbo, CATILLARE, citat Propertium, *Catillata geris vadimonia publicum proſtibulum.* ſic enim in omnibus excuſſis. forte pro *Propertius* ſubſtituetur *Petronius* non male, ut Scaligero viſum. nam Petronium & alibi in ſuis libris ſaepiſſime laudat. Quanquam in vet. cod. manuſcriptio legitur; *Propicius*

Catillata geris ſua dominica publicam proſtibulum.

poſt *publicam* in *publicum* mutatum eſt: ſic forte ſcriptum erat *Propicius*, quod poſtea altera ma-

nu

Dividias mentis conficit omnis amor.

Explicit T. Petronius Arbiter.

an mutatum eſt in *Propertius.* In altero vet. cod. legitur, *Propartius.* DANIEL.

Dividias mentis] Sic apud eundem Fulgentium in verbo DIVIDIAE citatur Propertius, ubi etiam fortaſſe pro *Propertius* legendum *Petronius* (quomodo idem Scaliger non male judicavit) quod altera quoque manu in *Propertium* commutatum eſſe facile apparet. Certe hi duo verſus Petronium redolere non nobis tantum, ſed & aliis viris ſagaciſſimis, videntur. Porro apud Fulgent. legitur; *Dividias dixerunt triſtitiam.* In vet. Lexico; *Dividia, diſcordia, bellona.* Et; *Dividioſus, qui per ſuam diſcordiam alias dividit.* DANIEL.

P. PETRONII RHETORIS DECLAMATIO.

Quid eſt, judices, dolus? Nimirum ubi aliquid factum eſt, quod legi dolet. Habetis dolum, accipite nunc malum.

PETRONII GRAMMATICI FRAGMENTA.

Horatius: *Quis te redonavit Quiritem diis patriis?* cujus nominativus eſt hic *Quirites.* * * Claſſica à calando, id eſt, vocando, ſunt dicta.

Quid eſt, Judices, dolus] Ex Iſidor. lib. v. Etymol. cap. XXVI. de criminibus in lege conſtitutis: *Doloſus, inſidioſus, vel malignus ab eo, quod deludit: aliud enim agit, & aliud ſimulat. Petronius aliter exiſtimat dicens: Quid eſt, Judices, dolus? nimirum, ubi aliquid factum eſt, quod legi dolet. Habetis dolum, accipite nunc malum.* Idem cap. XXVII. *Dolus eſt mentis calliditas, ab eo, quod deludat. Aliud enim agit,* &c. DANIEL.

Quod legi dolet] Itaque *dolus* à dolendo dictus eſt. videndus Savaro ad Sidon. lib. v. ep. 5. ERHARD.

Quiritem] Sergius in Editionem II. Donati; *Item Quirites dicit numero tantum plurali: ſed legimus apud Horatium, hanc * Quiritem. vetus nominativus hic Quiris. Item idem Horatius; Quis te redonavit Quiritem diis patriis? cujus nominativus erit hic Quirites,. ut dicit Petronius.* Hunc putant quidam Grammaticum, quem citat Sergius, quod & facile crediderim, cum inveniam in vet. libro Petronium citatum in explicatione vocabuli *Claſſicum*, ubi ſic habetur; *Claſſicum dicitur ex Vegetio de Re militari lib.* II. *quod buccinatores per cornu dent. quod inſigne videtur imperii, quia claſſicum canit imperatore praeſente, vel cum in militem capitaliter animadvertitur: & claſſica auctore Petronio à calando, id eſt, vocando, ſunt dicta.* DANIEL. Diomedes lib. I. *Quirites, ſed Flaccus in Satyra Quiritem dixit.* Priſcianus lib. IV. *In* TIS *quoque inveniuntur denominativa, ſed antique prolata, penultimam natura vel poſitione longam habentia, ut Samnitis pro Samnis, ac Laurentis quoque pro Laurens, Tiburtis pro Tiburs, teſte Capro. Sic Quiritis pro Quiris, & Ceritis vel Ceretis pro Ceres, qui tamen nominativi non ſunt in uſu.* Auguſtinus in Arte; *Pluralia maſculini generis, manes, Quirites, cancelli:* Vetus Grammaticus, qui eſt membraneus in Bibliotheca Goldaſti in Artem ſecundam Donati. *Sunt alia pluralia tantum maſculini generis, ut hi manes, hi Quirites.* Et paullo poſt: *Quirites, qui & Romani & Quaerites dicti, quia Quirus dictus eſt Romulus, quod ſemper aſta utebatur.* ERHARD.

F I N I S.

Euripides.

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κοὐ ποικίλων δεῖτ' αὐτίχ' ἑρμηνευμάτων.
Ἔχει γὰρ αὐτὸς καιρόν. Ὁ δ' ἄδικος λόγος,
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.
Πότερα θέλεις σοι μαλθακὰ ψεύδη λέγω,
Ἢ σκληρ' ἀληθῆ; Φράζε. ΣΗ' ΓΑ'Ρ Ἡ ΚΡΙ'ΣΙΣ.

Digitized by Google

LUGDUNI BATAVORUM,

Typis D A M M E A N I S,

Menſe Majo MDCCXLII.

Aol
11.67369

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google